

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

စ - ဝဂ်

အတွဲ - ၇

စ—ဆိဇ္ဇေယျံ

(အဘိဓာန် ပုဒ်ပေါင်း ၆၇၇၅-ပါဝင်သည်)

သာသနာတော်နှစ် ၂၅၁၃

ဂေါတနနှစ် ၁၃၃၁

မတ်လ ၁၉၇၀

ထိပ်မှူးက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့

တိပိဋက

ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

စ - ဝဂ်

အတွဲ - ၇

၈—ဆိဇ္ဇေယျံ

(အဘိဓာန် ပုဒ်ပေါင်း ၆၇၇၅-ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့

အဘိဓမ္မဟာရဌဂုရု သက်တော်ရှည် စံကင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးနှင့်
အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ မြောင်းမြဆရာတော်ဘုရားကြီးတို့ကို အမှူးထား၍
မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစကအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေး၊ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်၍
အတွင်းရေးမှူး (အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိချုပ်) ဦးလှမောင် M. A., M.S., B. L.
မှတ်ပုံတင်အမှတ် (၀၇၉/၀၅၂၂) က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

သာသနာတော်နှစ် ၂၅၁၃

ဂေါဓာနှစ် ၁၃၃၁

မတ်လ ၁၉၇၀

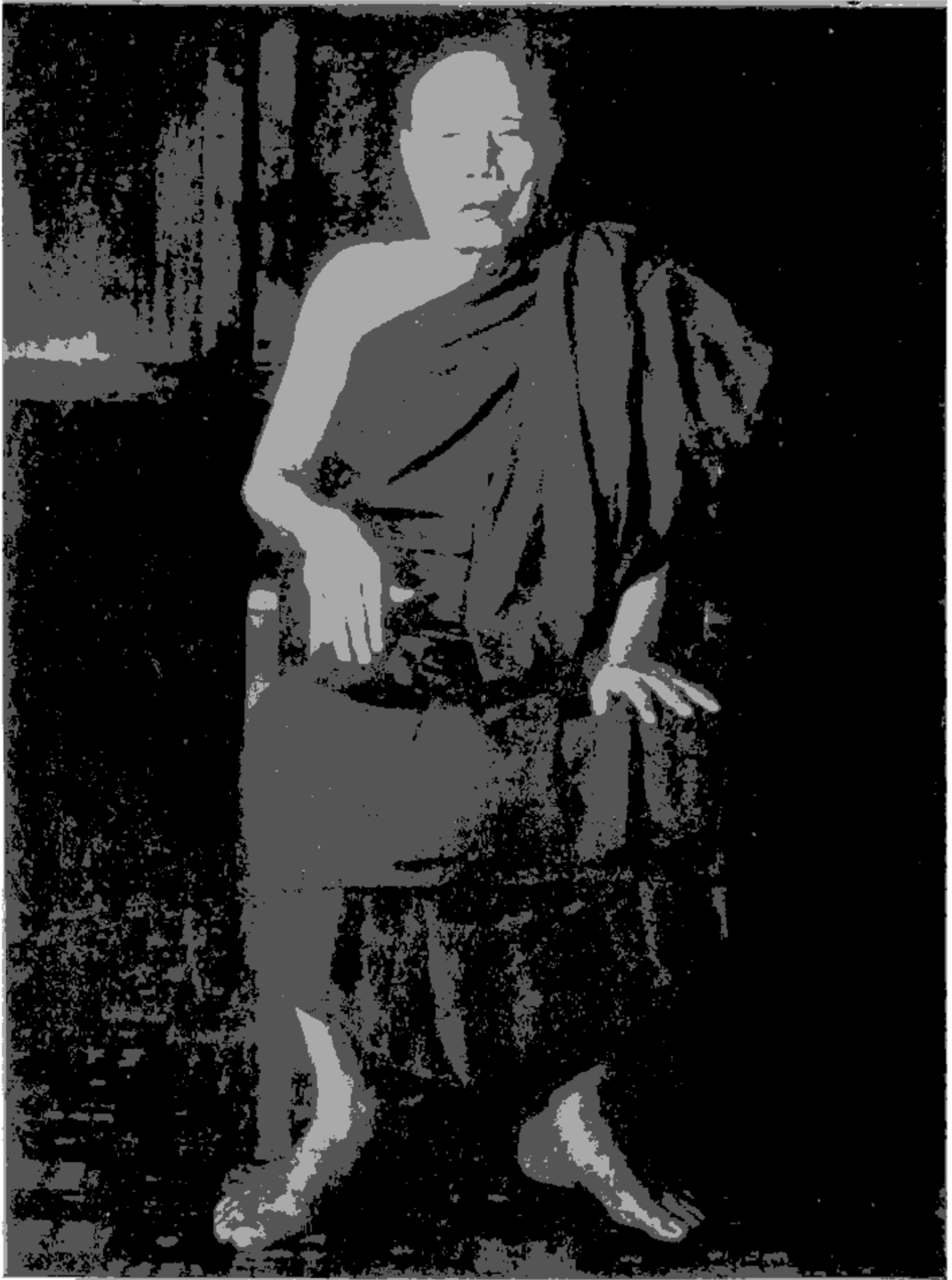
စတင် ရိုက်နှိပ်ခြင်း ၁၉၇၀

က-မ-ဗ-သ-စ-၁၆၅-၂၃-၄-၇၀-၂၀၀၀-အုပ်။

ရန်ကုန်မြို့ ကမ္ဘာအေး ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ စာပုံနှိပ်တိုက်တွင် (မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံ ဂဏဝါစက
အဖွဲ့က တည်းဖြတ်ပြီး) အတွင်းရေးမှူး (အုပ်ချုပ်ရေး အရာရှိချုပ်) ဦးလှမောင် M.A.,M.S.,B.L.
(မှတ်ပုံတင် အမှတ် ၀၈၇၉/၀၅၂၂) က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

ရွှေကျင်သာသနာပိုင်
အဘိဓမ္မဟာရဋ္ဌဂုရု သက်တော်ရာကျော်ရှည် စံကင်းဆရာတော်ဘုရားကြီး

ရွှေကျင်နိကာယ ဥပဥက္ကဋ္ဌ မဟာနာယက ဓမ္မသေနာပတိ သမ္ဗုဒ္ဓိသံဃရာဇာ
ရွှေကျင်သာသနာပိုင် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဝိသုဒ္ဓါရုံ မြောင်းမြဆရာတော်

တိပိဋက
ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်
(စ-ဝဂ်)
မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံနိဓါန် ။

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံ ဂဏဝါစကအဖွဲ့က အဘိဓာန်ရေးသားချီးမြှင့်ရန်
မြောင်းမြဆရာတော်ဘုရားအား လျှောက်ထားခြင်း

ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့မှ ရေးသားပြုစုနေသည့် တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို သတ်မှတ်ထားသည့် ၅-နှစ်အချိန်အတွင်း အလျင်အမြန် ပြီးစီးနိုင်ရေးအတွက် မန္တလေး မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်က ဝိုင်းဝန်းကူညီရေးသားချီးမြှင့်တော်မူကြပါရန် ရန်ကုန်မြို့ မဟာဗောဓိကျောင်းတိုက်၌ ခေတ္တသီတင်းသုံးနေတော်မူသော “ရွှေကျင်နိကာယ ဥပဉ္စက္ကမဟာနာယက ဓမ္မသေနာပတိ သမ္ဗုတိသံဃရာဇာ” ရွှေကျင်သာသနာပိုင် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဝိသုဒ္ဓါရုံ မြောင်းမြဆရာတော်ဘုရားအား ၁၃၂၇-ခု ပြာသိုလပြည့်ကျော် ၂-ရက် (၁၉၆၆-ခု၊ ဇန္နဝါရီလ ၈-ရက်) နေ့က ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မတီအတွင်းရေးမှူး ဒါယကာဦးလှမောင်နှင့် အဘိဓာန်ဌာနမှူး ဦးဗိုလ်မောင်တို့ လာရောက်လျှောက်ထားခဲ့ကြလေသည်။

ဗုဒ္ဓသာသနာ စည်ပင်ပြန့်ပွားထွန်းကားရေး၊ သာသနာတော် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ရေး၊ ပရိယတ္တိစာပေ သင်ကြားပို့ချမှု နည်းစံနစ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးစသည့် သာသနာရေးကိစ္စတို့၌ လွန်စွာစိတ်ဝင်စားတော်မူသည့် ဝိသုဒ္ဓါရုံ မြောင်းမြဆရာတော်ဘုရားသည် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့မှ ခေတ်နှင့်အညီ ရေးသားပြုစုနေသည့် ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကြီးကို လျင်မြန်စွာပြီးစီးစေလိုသောဆန္ဒ ပြင်းပြတော်မူလှသဖြင့် ပိုက်ကျိုးဆရာတော် အသောကဆရာတော်တို့နှင့် တိုင်ပင်ကာ မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်က ဝိုင်းဝန်းကူညီရေးသားပေးရန် တိုက်တွန်းမည်ဖြစ်ကြောင်း ဒါယကာ ဦးလှမောင်နှင့် ဦးဗိုလ်မောင်တို့အား အမိန့်ရှိတော်မူလိုက်သည်။

မြောင်းမြဆရာတော် မန္တလေးသို့ ကြွရောက်ခြင်း

ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့က တာဝန်ယူပြုစုနေသည့် ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကြီးကို သတ်မှတ်ထားသည့်အချိန်အတွင်း အလျင်အမြန်ပေါ်ထွက်နိုင်စေရန် တတိယအား အနေအားဖြင့် မန္တလေးမြို့ မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံ

တိုက်က ဝိုင်းဝန်းကူညီရေးသားပြုစုရေးအတွက် ပိုက်ကျုံးဆရာတော်၊ အသောကဆရာတော် အမှူးပြုသည့် ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစက စာချဆရာတော်သံဃာတော်များနှင့်တိုင်ပင်ရန် မြောင်းမြဆရာတော်ဘုရားကို ၁၃၂၇-ခုပြာသိုလပြည့်ကျော် ၁၀-ရက် (၁၆-၁-၆၆)နေ့က ရန်ကုန် မဟာဗောဓိကျောင်းတိုက်မှ မန္တလေး မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်သစ်သို့ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့က ပင့်ဆောင်ခဲ့ကြပေသည်။

အဘိဓာန်အတွက် ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်၌ စည်းဝေးကြခြင်း

၁၃၂၇-ခု ပြာသိုလပြည့်ကျော် ၁၃-ရက် (၁၉-၁-၆၆)နေ့၌ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မတီ အတွင်းရေးမှူး ဦးလှမောင်၊ ငွေစာရင်းကိုင်ချုပ် ဦးချစ်တင်၊ အဘိဓာန်ဌာနမှူး ဦးဗိုလ်မောင်တို့ မန္တလေးမြို့ မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်သစ်သို့ လာရောက်၍ မြောင်းမြဆရာတော်ဘုရားကြီး ရွှေတော်မှောက်ဝယ် ဝိသုဒ္ဓါရုံ ဂဏဝါစက ဆရာတော်များအား သာသနာရေးကိစ္စ အဘိဓာန်ကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လျှောက်ထားကြလေသည်။

အတွင်းရေးမှူး ဒါယကာ ဦးလှမောင်က အောက်ပါအတိုင်း လျှောက်ထားသည်—

“သာသနာရေးနှင့်ပတ်သက်လျှင် ဆရာတော်၊ သံဃာတော်အရှင်မြတ်များကိုသာ အားကိုးပါသည်။ ဘုရားရှင်၏ တပည့်သားတော်များဖြစ်ကြသည့် ရဟန်းတော် သံဃာတော်များက ဦးစီးခေါင်းဆောင်ပြုကာ ဆောင်ရွက်မှသာလျှင် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် အရှည်တည်တံ့မည် ဖြစ်ပါသည်။ ရဟန်းတော် သံဃာတော်များကသာလျှင် သာသနာတော်ကို ခိုင်မြဲတည်တံ့ တိုးတက်ပြန့်ပွားအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ လူဒါယကာများမှာ သာသနာပြုလိုသည့်ဆန္ဒ မည်မျှပင် ပြင်းပြစေကာမူ ရဟန်းတော် သံဃာတော်များ၏နောက်လိုက် ပစ္စည်းလေးပါး ဒါယကာများသာ ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ တော်လှန်ရေးအစိုးရ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့၌—

- (၁) တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် ရေးသားပြုစုရေး၊
- (၂) မြန်မာပြန်ကျမ်းစာများ ရေးသားပြုစုရေး၊
- (၃) နိဿယကျမ်းများ ရေးသားပြုစုရေး၊
- (၄) တိပိဋကလမ်းညွှန်ကျမ်း ရေးသားပြုစုရေး၊
- (၅) ဂန္ထန္တရပါဠိကျမ်းစာများ ပြင်ဆင်တည်းဖြတ်ရိုက်နှိပ်ရေး—

ဟူ၍ လုပ်ငန်းကြီး ၅-ရပ်ရှိရာ အမှတ် (၁) ဖြစ်သည့် အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ပြုစုရေးမှတစ်ပါး အခြားသော လုပ်ငန်း ၄-ရပ်မှာ သူ့အချိန်နှင့်သူ ပြီးစီးမည်ဖြစ်သော်လည်း အဘိဓာန်လုပ်ငန်းမှာမူ ယခုအတိုင်း ဆိုလျှင် သတ်မှတ်ထားသည့် ၅-နှစ်အတွင်း မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ပြီးစီးနိုင်မည်မဟုတ်ပါသဖြင့် အဘိဓာန်လုပ်ငန်းကြီး အလျင်အမြန်ပြီးမြောက်ရေးအတွက် သာသနာရေးအားပေးသော အနေအားဖြင့် မြောင်းမြဆရာတော်ဘုရား အမှူးထားကာ ‘ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစက’ ဆရာတော်များက ဝိုင်းဝန်းကူညီချီးမြှင့်တော်မူကြပါရန်” လျှောက်ထားလေသည်။

ဝိသုဒ္ဓါရုံ ဂဏဝါစကအဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များသည် နေ့စဉ် စာပေပို့ချပေးရမှု တာဝန်များအပြင် ကျောင်းကိစ္စ၊ တိုက်ကိစ္စ၊ ဂိုဏ်းကိစ္စတို့ဖြင့် မအားမလပ်ရှိကြပါသော်လည်း အဘိဓာန်ရေးသားပြုစုရေးလုပ်ငန်းသည် မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ကြီး၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီခြင်း၊ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့က ပြုစုနေသည့် တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကြီး လျင်မြန်စွာ ပြီးမြောက်စေလိုခြင်း၊ ဌာနအသီးသီးက

ဝိုင်းဝန်းရေးသားမှ လျင်မြန်စွာပြီးမြောက်မည်ဟု ယုံကြည်ခြင်း၊ မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ နယူပဒေသကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ရရှိတော်မူ၍ နည်းပေးညွှန်ပြနိုင်သော “ရွှေကျင်နိကာယ ဥပဉ္စက္ကဋ္ဌ မဟာနာယက ဓမ္မသေနာပတိ သမ္မုတိသံသရာဇာ” ရွှေကျင်သာသနာပိုင် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဝိသုဒ္ဓါရုံ မြောင်းမြဆရာတော်ဘုရား ထင်ရှားရှိနေခြင်း၊ စည်ရှင်ဆရာတော်ဘုရား၏ နယူပဒေသကို လက်ဝယ် မိမိ ရရှိတော်မူကြသည့် ပိုက်ကျုံးဆရာတော်၊ အသောကဆရာတော် တို့နှင့်တကွ အရည်အချင်းပြည့်ဝသည့် စာချပုဂ္ဂိုလ်များ ပြည့်စုံစွာရှိခြင်းတို့ကြောင့် “ရွှေကျင်နိကာယ ဥပဉ္စက္ကဋ္ဌမဟာနာယက ဓမ္မသေနာပတိ သမ္မုတိသံသရာဇာ” ရွှေကျင်သာသနာပိုင် အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု စံကင်းဆရာတော် ဘုရားကြီး၏ သဘောတူ ခွင့်ပြုတော်မူချက်အရ အဘိဓာန်လုပ်ငန်း၌ ‘ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစကအဖွဲ့’က ပါဝင်ရေးသားရန် သဘောတူညီကာ အောက်ပါဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်ခဲ့ကြသည်။

- ၁။ ‘ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစက’အဖွဲ့က စေတနာဝန်ထမ်း ဆောင်ရွက်ရေးသားပြုစုပေးရန်။
- ၂။ စာအုပ်ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေသည့်အခါ ‘ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစကအဖွဲ့’က ရေးသား ပြုစုသည်ဟု စာအုပ်၏မျက်နှာဖုံး၌ ထည့်ပေးရန်။
- ၃။ ‘ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစကအဖွဲ့’က ရေးသားပြီး စာမူများကို ပြင်ဆင်လိုက ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစက အဖွဲ့နှင့် တိုင်ပင်ပြီးမှ ပြင်ဆင်ရန်။
- ၄။ ဆဋ္ဌမူ ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများအပြင် မှီငြမ်းပြုဖွယ်ကျမ်းစာများနှင့် စာရေး ကိရိယာ စက္ကူစသော အသုံးအဆောင်များ လုံလောက်စွာ အဖွဲ့ကလှူဒါန်းရန်။
- ၅။ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့က တာဝန်ခွဲဝေပေးသည့်အပိုင်းမှစ၍ ရေးသားပြုစုပေးရန်။
- ၆။ ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစကအဖွဲ့နှင့် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့တို့ လိုအပ်သလို ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ဆောင်ရွက်ရန်။

ယင်းသို့ စည်းဝေးဆုံးဖြတ်ပြီးနောက် အတွင်းရေးမှူး ဒါယကာ ဦးလှမောင်က “အဘိဓာန်လုပ်ငန်း ရပ်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆွေးနွေးရေးအတွက် အဘိဓာန်ရေးသားပြုစုမည့် ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစက အဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များ ရန်ကုန်မြို့ သီရိမင်္ဂလာ ကမ္ဘာအေးကုန်းမြေ ဇေယျဝိပဏ္ဍိတကျောင်းဆောင်သို့ ကြွရောက်ပါရန်” လျှောက်ထားရာ အသောကဆရာတော်က “ရန်ကုန် ကမ္ဘာအေးသို့ ပင့်ဆောင်နေဘို့ လိုမည်မယင်၊ မြောင်းမြ ဆရာတော်ဘုရား၏ မိန့်ကြားတော်မူချက်အတိုင်း ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့က ခွဲဝေ ပေးသည့်အကွရာများကို အဘိဓာန်စည်းမျဉ်းနှင့်အညီ ရေးသားပေးရန်သာလိုပါသည်ဟု” အမိန့်ရှိသည်။

တဖန် ဒါယကာ ဦးလှမောင်က “သာသနာတော်ကို လေးလေးနက်နက် ချီးမြှင့်သည့်အနေအားဖြင့် မြောင်းမြ ဆရာတော်ဘုရားကြီးကိုပင် ရန်ကုန်မှ မန္တလေးသို့ မရ-အရပင့်ဆောင်ခဲ့ရပါသည်။ ဝိသုဒ္ဓါရုံ ဂဏဝါစကအဖွဲ့ကို ထိုနည်းအတိုင်း ရန်ကုန်ကမ္ဘာအေးသို့ ပင့်ဆောင်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ရန်ကုန်သို့ ကြွလာခြင်းအားဖြင့် တပည့်တော်တို့၏ သာသနာရေးလုပ်ငန်းကို ဆရာတော်များက အထူးတလည် ချီးမြှင့်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်ဘုရား”ဟု လျှောက်ထားရာ အဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်အားလုံး ရန်ကုန် ကမ္ဘာအေးသို့ ကြွရောက်ရန် သဘောတူညီကြသည်။

ထို့နောက် ငွေစာရင်းကိုင်ချုပ် ဦးချစ်တင်က ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့က ပစ္စည်း ၄-ပါး ဒါယကာ ခံယူ ပါကြောင်း လျှောက်ထားလေသည်။

စံကင်း ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏

မိန့်ကြားတော်မူချက်

၁၃၂၇-ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း ၁၀-ရက်နေ့၌ ပိုက်ကျုံး ဆရာတော်၊ အသောက ဆရာတော် ကြီးမှူး ခေါင်းဆောင်သော ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစကအဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များသည် အဘိဓာန်လုပ်ငန်းများကို ဆွေးနွေး ရန်အတွက် ရန်ကုန်ကမ္ဘာအေးသို့ သွားရောက်ကြမည်ဖြစ်ကြောင်း ရွှေကျင်သာသနာပိုင် အဘိဓဇ-မဟာရဋ္ဌဂုရု သက်တော်ရှည် စံကင်း ဆရာတော်ဘုရားကြီးအား လျှောက်ထားဖူးမြော်ကန်တော့ကြရာ စံကင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးက—

အဘိဓာန်လုပ်ငန်းသည် မှန်မြတ်သော လုပ်ငန်းတခု ဖြစ်ပေသည်။ ခေတ်အဆက် ဆက်က မပေါ်ထွက်နိုင်ခဲ့သော ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ရေးသားပြုစုရ ခြင်းသည် ထူးမြတ်သောကုသိုလ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဘယ်ခေတ် ဘယ်အခါ ဘယ်ကာလ ကမျှ မရရှိခဲ့ဘူးသော ကုသိုလ်ထူးကြီးကို ဒို့ရရှိကြပေပြီဟု သဘောထားကာ ကြိုးကြိုး စားစား ရေးသားပြုစုကြစေလိုကြောင်း—

မိန့်ကြားတော်မူလိုက်သည်။

ရန်ကုန်သို့ ကြွရောက်ကြခြင်း

အဘိဓာန်လုပ်ငန်းများကို ဆွေးနွေးလေ့လာရေးအတွက် ပိုက်ကျုံး ဆရာတော်၊ အသောက ဆရာ တော် ၂-ပါး ခေါင်းဆောင်သော ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစကအဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များသည် ၁၃၂၇-ခု၊ တပို့တွဲ လဆန်း ၁၀-ရက် (၃၁-၁-၆၆) နေ့က အမြန်ရထားဖြင့် ရန်ကုန်မြို့ ကမ္ဘာအေး ဇေယျဝိပဏ္ဍိတဘုရားဆောင်သို့ ကြွရောက်ကာ သီတင်း ၂-ပတ်မျှ အဘိဓာန်ကိစ္စရပ်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဆွေးနွေးခဲ့ကြလေသည်။

ထိုဆွေးနွေးပွဲ၌ ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစကအဖွဲ့မှ အောက်ပါဆရာတော်များ တက်ရောက်ကြသည်။

- ၁။ ပိုက်ကျုံး ဆရာတော် ဦးဇာနေယျဗုဒ္ဓိ
- ၂။ အသောက ဆရာတော် ဦးသုဝဏ္ဏဇောတိ
- ၃။ ဆရာတော် ဦးဓမ္မာဝုဓာဘိဝံသ
- ၄။ ဆရာတော် ဦးပရမ
- ၅။ ဆရာတော် ဦးပညာသိရီဘိဝံသ
- ၆။ ဆရာတော် ဦးဝိဝေကာဘိဝံသ
- ၇။ ဆရာတော် ဦးကောဏ္ဍညဘိဝံသ
- ၈။ ဆရာတော် ဦးအရိယဉာနဘိဝံသ
- ၉။ ဆရာတော် ဦးဩမာဝိရာဘိဝံသ
- ၁၀။ ဆရာတော် ဦးအဂ္ဂဉာနဘိဝံသ

ဇမ္ဗုဒီပကျောင်းဆောင်မှ အောက်ပါဆရာတော်များ တက်ရောက်ကြသည်။

- ၁။ ဆရာတော် ဦးဉာဏုတ္တရ (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ)
- ၂။ ဆရာတော် ဦးဝိသုဒ္ဓိ (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ)
- ၃။ ဆရာတော် ဦးသီလာနန္ဒာဘိဝံသ
- ၄။ ဆရာတော် ဦးနန္ဒဝံသ
- ၅။ ဆရာတော် ဦးနန္ဒီမဉ္ဇူ
- ၆။ ဆရာတော် ဦးဝေပုလ္လ
- ၇။ ဆရာတော် ဦးဉာဏပုဏ္ဏိက
- ၈။ ဆရာတော် ဦးသာမိန
- ၉။ ဆရာတော် ဦးနန္ဒမာလာဘိဝံသ
- ၁၀။ ဆရာတော် ဦးစန္ဒောဘာသ
- ၁၁။ ဆရာတော် ဦးပဏ္ဍိတ
- ၁၂။ ဆရာတော် ဦးစိန္တိတ
- ၁၃။ ဆရာတော် ဦးဂေါတမဝံသ

ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့၊ အဘိဓာန်၊ ဘာသာပြန်ဌာနတို့မှ အောက်ပါလူပုဂ္ဂိုလ်များ တက်ရောက်ကြသည်။

- ၁။ ဦးလှမောင် (အတွင်းရေးမှူး၊ အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိချုပ်၊ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့)
- ၂။ ဝဏ္ဏကျော်ထင် ဦးချစ်တင် (ငွေစာရင်းကိုင်ချုပ်၊ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့)
- ၃။ ဦးကျော်ထွတ် (ဒု-အယ်ဒီတာချုပ်၊ ဘာသာပြန်ဌာန)
- ၄။ ဦးသာတင် (မာဃ-စာပြင်မှူးချုပ်)
- ၅။ ဦးဗိုလ်မောင် (ဌာနမှူး၊ အဘိဓာန်ဌာန)

ဆွေးနွေးပွဲ ပဌမနေ့၌ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မတီအတွင်းရေးမှူး ဦးလှမောင်က သာသနာရေးကိစ္စ၊ အဘိဓာန်ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ အောက်ပါအတိုင်း လျှောက်ထားသည်။

လူတွေ့ရဲ့ ဆိုးသွမ်းနေတဲ့ အကျင့်စရိုက်တွေ၊ ကြမ်းတမ်းနေတဲ့ အမူအရာလက္ခဏာတွေ ပျောက်ပြီး ကောင်းမွန်မြင့်မြတ်တဲ့ အကျင့်စရိုက်တွေ၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့တဲ့ အမူအရာလက္ခဏာတွေ ဖြစ်ပေါ်လာအောင်၊ လူဆိုး သူဆိုးတွေ ပျောက်ပြီး လူကောင်း သူကောင်းတွေ ပေါ်ပေါက်လာအောင် ဗုဒ္ဓဘာသာဟာ အကောင်းဆုံး အထောက်အပံ့ကြီး ဖြစ်တယ်လို့ တပည့်တော် ယုံကြည်ပါတယ်ဘုရား၊ တော်လှန်ရေးအစိုးရ ကလဲ အူမ တောင့်မှ သီလ စောင့်နိုင်တယ်လို့ ယုံကြည်ပါတယ်၊ အူမ တောင့်မှ သီလစောင့်နိုင်တယ်ဆိုတာ ယုံကြည်သလို အူမ တောင့်စေနိုင်တဲ့ လုပ်ငန်းရပ်တွေကို သီလစောင့်တဲ့ လူကောင်းသူကောင်းတွေက ခေါင်းဆောင်ပြီးလုပ်မှ အောင်မြင်နိုင်မယ်လို့လဲ ယုံကြည်ပါတယ်ဘုရား။

သီလစောင့်တဲ့ လူကောင်းသူကောင်းတွေ ပေါ်ပေါက်လာအောင် ဗုဒ္ဓဘာသာကသာလျှင် ပြုပြင်ဖန်တီးပေးနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်၊ ဗုဒ္ဓဘာသာကို သေသေချာချာ လေ့လာပါလျှင် ဆိုးသွမ်း

နေတဲ့ အကျင့်စရိုက်တွေပျောက်ပြီး ကောင်းမွန်မြင့်မြတ်တဲ့ အကျင့်စရိုက်တွေ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပါတယ်။ ကြမ်းတမ်းတဲ့ အမူအရာလက္ခဏာတွေပျောက်ပြီး နူးညံ့သိမ်မွေ့တဲ့ အမူအရာလက္ခဏာတွေ ပေါ်လာနိုင်ပါတယ်။ လူဆိုးသူဆိုးတွေပျောက်ပြီး သီလစောင့်တဲ့ လူကောင်းသူကောင်းတွေ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါတယ်။ သီလစောင့်တဲ့ လူကောင်းသူကောင်းတွေ ပေါ်ပေါက်လာပါလျှင် အူမ တောင့်စေနိုင်တဲ့ လုပ်ငန်းရပ်တွေ ထမြောက်အောင်မြင်နိုင်ပါတယ်။ အူမ တောင့်စေနိုင်တဲ့ လုပ်ငန်းရပ်တွေ ထမြောက်အောင်မြင်ပါလျှင် တရားမျှတသာယာဝပြောတဲ့နိုင်ငံ၊ တရားမျှတသာယာဝပြောတဲ့ကမ္ဘာကြီး ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်ဘုရား။

ဒါကြောင့်မို့—ဗုဒ္ဓဘာသာကို သေသေချာချာ လေ့လာသိရှိနိုင်ရေးအတွက် အဘိဓာန်ဟာ အလွန်အရေးပါအရာရောက်တဲ့ အကူအညီဖြစ်ပါတယ်။ ယခုလို ကမ္ဘာအေး ဇမ္ဗူဒီပသို့ ဆရာတော်တို့ကြွလာခြင်းဟာ ဗုဒ္ဓဘာသာကို အရင်းအမြစ်ကစပြီး လေ့လာသိရှိနိုင်ရေးအတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်မည့် အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ရေးသားပြုစုဘို့ရာ ဖြစ်ပါတယ်ဘုရား။ ဗုဒ္ဓဘာသာကို သေသေချာချာ အရင်းအမြစ်ကစပြီး လေ့လာလိုပါလျှင် အဘိဓာန်ဟာ အင်မတန်အသုံးဝင်တဲ့ အကူအညီကြီးတခု ဖြစ်ပါတယ်။ အသုံးဝင် အဖိုးတန်သည့် ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို သတ်မှတ်ထားသည့် ၅-နှစ်အချိန်အတွင်း ပြီးစီးအောင် ကြိုးစားကာ ရေးသားပေးတော်မူကြပါဘုရား—

စသည်ဖြင့် လျှောက်ထားခဲ့လေသည်။

အသောက ဆရာတော်၏ မိန့်ကြားချက်

ဝိသုဒ္ဓါရုံ ဂဏဝါစကအဖွဲ့မှ အသောက ဆရာတော်က အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ကြားတော်မူသည်။

“ဘုန်းကြီးများက အဘိဓာန်ကိစ္စကို စိတ်ဝင်စားပါတယ်။ ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကြီးကို ကမ္ဘာအေး အဖွဲ့က ရေးနေကြတယ်ဆိုတာ ကြားသိကတည်းက စိတ်ဝင်စားနေပါတယ်။ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာလဲ ရှိပါတယ်။ အဘိဓာန်ကြီးကို ကမ္ဘာအေးတဖွဲ့တည်းက ဆောင်ရွက်နေလျှင် ပြီးမှပြီးနိုင်မည်လား၊ နိုင်ငံမှာ ရှိကြတဲ့ တိုက်တာကြီးတွေကို ခွဲဝေပေးလိုက်လျှင် ကောင်းလေမည်လားလို့ စဉ်းစားမိခဲ့ပါတယ်။ တော်လှန်ရေးအစိုးရက အဘိဓာန်ကြီးကို ၅-နှစ်အတွင်း ပြီးမြောက်အောင်မြင်စွာ ပြုစုရေးသားစေလို ကြောင်း ဆန္ဒရှိတယ်လို့ ကြားရတော့ ဘယ်လိုလုပ်ကြမည်လဲ၊ ၅-နှစ်အတွင်း အဘိဓာန်ကြီး အဆုံးတိုင် ပြီးစီးနိုင်ပါမည်လားလို့ စိုးရိမ်ပူပန်မိပါတယ်။ နောက်တော့ သတ်မှတ်ထားသည့်နှစ်အတွင်း အဘိဓာန်ကြီး ပြီးစီးရေးအတွက် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့က တိုက်တာကြီးတွေကို အကူအညီတောင်းတယ်လို့ ကြားသိရပါတယ်။ ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်ကိုလဲ ဝိုင်းဝန်းကူညီ ရေးသားပေးပါလို့ လျှောက်ထားလာပါတယ်။ အဘိဓာန်ရေးသားရေးအတွက် ဘုန်းကြီးများလဲ ကမ္ဘာအေးကုန်းမြေမှာလာပြီး လုပ်ကိုင်ဘို့ဆိုဒါ မလွယ်ကူပါဘူး။ နောက်ပိုင်းက ကျောင်းကိစ္စ၊ တိုက်ကိစ္စ၊ ဂိုဏ်းကိစ္စတွေ ရှိနေပါတယ်။ စာချဘုန်းကြီး များလဲ ကမ္ဘာအေးကုန်းမြေကို လာရောက်ပြီးဆောင်ရွက်လို့ မဖြစ်ပါဘူး။ တိုက်တာထဲမှာ စာချ ဘုန်း ကြီးများ ရှိနေဘို့လိုပါတယ်။ စာချဘုန်းကြီးများမရှိလျှင် စာပေပို့ချမှုတွေ ရပ်စဲသွားပါလိမ့်မယ်။ စာပေ ပို့ချမှုမရှိလျှင် စာသင်သားတွေမှာ များစွာနစ်နာမှုရှိပါလိမ့်မယ်။ တိုက်တာကြီးလဲ လျော့ပါးသွားမှာ စိုးရပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့-တိုက်တာထဲကနေပြီး ဆောင်ရွက်လို့ဖြစ်လျှင် ဝိုင်းဝန်းကူညီ ဆောင်ရွက်ပေး ပါမယ်လို့ ပြောခဲ့ပါတယ်။ ဝိုင်းဝန်းကူညီပြီး ပြုစုရေးသားမယ်ဆိုပြန်တော့လဲ ဘုန်းကြီးတပါးတည်းရေးလို့ မဖြစ်ပါဘူး။ စာချ ဘုန်းကြီးများနှင့် ဝိုင်းဝန်းရေးမှဖြစ်ပါမယ်။ စာပေလဲ ပို့ချပေးရမယ်။ အဘိဓာန်လဲ

ရေးရမယ်၊ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါမည်လားလို့ စာချဘုန်းကြီးတွေကို တပါးစီခေါ်ပြီး မေးပါတယ်။ စာချဘုန်းကြီးများကလဲ စေတနာထက်သန်စွာဖြင့် ကြိုးစားဆောင်ရွက်ပါမယ်လို့ ပြောကြပါတယ်။ ယခုလို ကမ္ဘာအေးကို ကြွလာတာဟာ ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်က အဘိဓာန်ကြီးကို ဝိုင်းဝန်းကူညီ ရေးသားပေးဖို့ ကြွလာခြင်းဖြစ်ပါတယ်” စသည်ဖြင့် မိန့်ကြားတော်မူသည်။

ပိုက်ကျုံးဆရာတော်၏ မိန့်ကြားချက်

ပိုက်ကျုံးဆရာတော်ကလည်း အောက်ပါအတိုင်း မိန့်ကြားတော်မူသည်။

“ဘုန်းကြီးတို့ကတော့ နဂိုကတည်းက ခပ်အေးအေးနေချင်တဲ့ဆန္ဒ ရှိပါတယ်။ ယခုတော့ အစိုးရက အဘိဓာန်ကြီးကို ၅-နှစ်အတွင်း အပြီးရေးဖို့ သတ်မှတ်လိုက်တယ်ဆိုတော့ ယခုရှိပြီးသား အဖွဲ့တခုတည်းက ဆက်ပြီးလုပ်နေလျှင် ဘယ်နည်းနှင့်မျှ ၅-နှစ်အတွင်း ပြီးမှာမဟုတ်ဘူး။ ဘုန်းကြီးတို့ကလဲ တစိတ်တပိုင်း တာဝန်ယူပြီး ကူညီရေးမှ သင့်မယ်ဆိုတာ သဘောရလို့ ယခုလို ကမ္ဘာအေးကို ကြွလာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဘုန်းကြီးတို့က စ-ဝဂ်ကို တာဝန်ယူရေးရမယ်ဆိုတာ သိရပါတယ်။ အကယ်၍ ၅-နှစ်ပြည့်သွားလို့ ရပ်တန့်ထားလိုက်ရတယ်ဆိုဦးတော့ ဘုန်းကြီးတို့ ရေးပေးတဲ့ စ-ဝဂ်ဟာ သာသနာ့အတွက် အမြတ်ထွက်တာပဲလို့ ယူဆပါတယ်။

ဘုန်းကြီးတို့မှာလဲ ကျောင်းအတွက် ဆောင်ရွက်စရာကိစ္စတွေ၊ တိုက်အတွက် ဆောင်ရွက်စရာကိစ္စတွေ၊ ဂိုဏ်းအတွက် ဆောင်ရွက်စရာကိစ္စတွေ အများကြီးရှိပါတယ်။ တနေ့လုံး တညလုံး ဆောင်ရွက်ရတဲ့အခါလဲ မနည်းပါဘူး။ ဒီလိုတာဝန်ကိစ္စတွေကို ဆောင်ရွက်နေရလို့ ဒီအဘိဓာန်လုပ်ငန်းကြီးကို မရေးပဲ လျစ်လျူရှုလိုက်မယ်ဆိုလျှင် သာသနာ့အတွက် အမြတ်မထွက်ပဲ အရှုံးထွက်မှာ စိုးရပါတယ်။

ဒါယကာ ဦးလှမောင်ဆိုတာလဲ သာသနာရေးဘက်မှာ အင်မတန် စိတ်အားထက်သန်ပြီး ဆောင်ရွက်နေတဲ့ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါယကာ ဦးလှမောင်ဟာ ကိုယ်တိုင်ကလဲ ဝါသနာပါပါတယ်။ စေတနာလဲ ရှိတယ်။ လေ့လဲလေ့လာတယ်။ ဒါကြောင့် အဘိဓာန်ကြီးလဲ လျင်မြန်စွာပြီးစီးလေအောင်၊ သတ်မှတ်ထားသည့်နှစ်အတွင်း အဘိဓာန်ကြီး ပြီးစေလိုတဲ့ ဒါယကာ ဦးလှမောင်ရဲ့ဆန္ဒကိုလဲ ဖြည့်ရာရောက်လေအောင်၊ သာသနာရေးကိုလဲ အားပေးချီးမြှင့်ရာရောက်လေအောင်၊ သာသနာ့အတွက်လဲ အမြတ်ထွက်လေအောင် ဒီလိုရည်ရွယ်ချက်နှင့် ဘုန်းကြီးတို့က တစိတ်တပိုင်း တာဝန်ယူပြီး ကူညီရေးသားပေးဖို့ ကြွလာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါတယ်” စသည်ဖြင့် မိန့်ကြားတော်မူသည်။

အဘိဓာန် စည်းမျဉ်းများကို ဆွေးနွေးကြခြင်း

ဆွေးနွေးပွဲ၌ အဘိဓာန်ရေးသားပြုစုရေးအတွက် ပဌမချမှတ်ပြီး ဖြစ်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့် မစိုးရိမ်နာယကစာချအဖွဲ့မှ အသစ်ထပ်မံပြင်ဆင်ချမှတ်သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများကို အဘိဓာန်ဌာနမှူး ဦးဗိုလ်မောင်က အသေးစိတ် ရှင်းလင်းလျှောက်ထားသည်။ စည်းမျဉ်း ဥပဒေများကို တပိုဒ်စီတပိုဒ်စီ စိစစ်ဝေဖန်ဆွေးနွေးကြပြီးနောက် အချို့ စည်းမျဉ်း ဥပဒေများကို ရှိရင်းအတိုင်း လက်ခံ၍ အချို့စည်း မျဉ်းဥပဒေများကို အနည်းငယ်ပြင်ဆင် ဖြည့်စွက် လက်ခံခဲ့ကြလေသည်။

ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

၁။ တည်ပုဒ်ရွေးချယ်ရာ၌—

- (က) အသွင်သဏ္ဌာန်တူ၍ ဓာတ်ပစ္စည်း ၂-မျိုး ၃-မျိုး ကွဲပြားသော်လည်း အနက်အဓိပ္ပါယ် တူလျှင် တည်ပုဒ်တခုသာ တည်ထားရန်။
- (ခ) အသွင်သဏ္ဌာန်တူသော်လည်း ဓာတ်ပစ္စည်း ၂-မျိုး ၃-မျိုး ကွဲပြား၍ အနက်အဓိပ္ပါယ် လည်း ထူးခြားကွဲပြားနေလျှင် တည်ပုဒ်ကို သီးခြား ၂-မျိုး ၃-မျိုး တည်ထားရန်။
- (ဂ) အနိယတဏှတ္ထိလိင်ပုဒ်မျိုးကို မူလပုဒ်ရင်း မရှိစေကာမူ မူလပုဒ်ရင်းအဖြစ် တည်ထား ၍၊ ထိုမူလပုဒ်ရင်း၌ အကိုးသာဓကနှင့်တကွ ထည့်သွင်း ညွှန်ပြပြီးလျှင် အက္ခရာစဉ် ကျရောက်ရာ၌လည်း သီးခြားတည်ပုဒ်အဖြစ် တည်ထားရန်။
- (ဃ) နိယတဏှတ္ထိလိင်ပုဒ်မျိုးကိုမူ မူလပုဒ်ရင်းအဖြစ် မတည်ပဲ အက္ခရာစဉ်ကျရောက်ရာ၌သာ တည်ထား၍ အကိုးသာဓကလည်း ပြရန်။

၂။ လိင်ကို ညွှန်ပြရာ၌ ဖြစ်သင့်သည့်အတိုင်း သူ့လိင်နှင့် သူ့အနက် တွဲဖက် ညွှန်ပြရန်။

၃။ အနက် မြန်မာပြန်ဆိုရာ၌ အဘိဓမ္မာလာ ဝေါဟာရပုဒ်ဖြစ်လျှင် အဘိဓမ္မာဝေါဟာရကို ဦးစား ပေး၍ ပြန်ဆိုရန်၊ ဝိနည်းလာ ဝေါဟာရပုဒ်ဖြစ်လျှင် ဝိနည်းဝေါဟာရကို ဦးစားပေးပြန်ဆိုရန်။

၄။ သဒ္ဒါနက်၊ အဓိပ္ပါယ်နက်၊ ဝေါဟာရနက်ဟူ၍ ၃-မျိုးရှိရာတွင် သဒ္ဒါနက်ကို ဦးစားပေး၍ ပြန်ဆို ရန်၊ သဒ္ဒါနက်မျှဖြင့် အဓိပ္ပါယ်မပေါ်လွင် မထင်ရှားလျှင် အဓိပ္ပါယ်နက်၊ ဝေါဟာရနက်တို့ကို ထည့်စွက်ပြန်ဆိုရန်။

၅။ မည်သို့ပင် စည်းမျဉ်း ဥပဒေများကို သဘောတူဆွေးနွေး ဆုံးဖြတ်၍ ကြိုတင်ချမှတ်ထားစေ ကာမူ လက်တွေ့ရေးသားရာ၌ ချမှတ်ထားသည့် စည်းမျဉ်း ဥပဒေအတိုင်း အတိအကျလိုက်နာ နိုင်သော ပုဒ်များရှိသလို စည်းမျဉ်း ဥပဒေအတိုင်း အတိအကျ မလိုက်နာနိုင်သော ပုဒ်များ လည်း တွေ့ရှိပေလိမ့်မည်။ ယင်းသို့ တွေ့ရှိရာ၌ ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်များ၏ သဘောအတိုင်း သင့် လျော်သလို ရေးသားကြရန်ကိုလည်း အဘိဓာန်ဌာနမှူး ဦးဗိုလ်မောင်က လျှောက်ထားသည်။

သီတင်း ၂-ပတ်မျှ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆွေးနွေးကြပြီးနောက် ရန်ကုန်မှ မန္တလေးသို့ ပြန်ကြ ခဲ့ကြသည်။

ထိပ်ငှက် ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် ကျမ်းပြု မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံ ဝဏ္ဏဝါစာ ဆရာတော်များ

ပုံမှယာ ရှေ့တန်း— ဦးဩမာဝီရ ဦးကောဏ္ဍည ဦးပရမ ပိုက်ကျုံးဆရာတော် စံကင်းဆရာတော်ကြီး မြောင်းမြဆရာတော်ကြီး အသောကဆရာတော် ဦးဓမ္မာဝုဓ ဦးပညာသီရိ
နောက်တန်း— ဦးဝိစိန္တာဝံသ ဦးဝိဇ္ဇာနန္ဒ ဦးစန္ဒောဘာသ ဦးဝိဝေက ဦးဂုဏ်က ဦးအဂ္ဂညာန ဦးပဏ္ဍိတ ဦးအရိယညာန

အဘိဓာန်သာ ပဓာန

ဤနည်းအားဖြင့် “တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကြီး” ရေးသားရန် လုပ်ငန်းတာဝန်ကို မဟာ-ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစက အဖွဲ့ကြီးက နှစ်ထောင်းအားရစွာ လက်ခံခဲ့ကြလေပြီ။ ထိုသို့လက်ခံခဲ့ခြင်း၏ အကြောင်းကား—

ဤအဘိဓာန်ကြီးသည် ဘုရားရှင်သာသနာတော်အခွန်ရှည်စွာတည်တံ့ရေးအတွက် ပဓာနအကြောင်း ရင်း တခုဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ယူဆသောကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။

သာသနာသုံးရပ်။ ။ထိုစကားကို အကျယ်ချဲ့ ရှင်းပြပါဦးအံ့။ သာသနာသည် ပရိယတ္တိသာသနာ၊ ပဋိပတ္တိသာသနာ၊ ပဋိဝေဓသာသနာဟူ၍ သုံးမျိုးရှိသည်။

ထိုတွင် ပိဋကသုံးသွယ်၊ နိကာယ်ငါးရပ်၊ ဓမ္မက္ခန္ဓာပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်သည် ပရိယတ္တိ သာသနာမည်သည်။ ပစ္စည်းလေးပါးလှူဒါန်းခြင်းဟူသော ဒါန၊ ၅-ပါးသီလ၊ ၈-ပါးသီလ၊ ၁၀-ပါးသီလ၊ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလစသော ပါရမီ ၁၀-ပါး အပြား ၃၀-သည် ပဋိပတ္တိသာသနာမည်သည်။ မဂ်လေးပါး၊ ဖိုလ်လေးပါး၊ ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါး၊ ဝိဇ္ဇာသုံးပါး၊ အဘိညာဉ်ခြောက်ပါးတို့သည် ပဋိဝေဓသာသနာ မည်သည်။

ပရိယတ္တိသည် မူလအခြေခံ။ ။ထိုသာသနာတော်သုံးရပ်တွင် ပရိယတ္တိသည် မူလပဓာနဖြစ်၏။ ပရိယတ္တိ သည် သက်တော်ထင်ရှား မြတ်စွာဘုရားအရာ၌ တည်ကြောင်းကို ဒီဃ-နိကာယ်၊သုတ်မဟာဝါပါဠိတော်၊ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်၂၌—

အာနန္ဒာ၊ ငါဟောကြားပညတ်ထားသော တရားတော်နှင့် ဝိနည်းတော် (ပရိယတ္တိ) သည် ငါ့ကွယ်လွန်သောအခါ၌ သင်တို့၏ဆရာ (ဘုရား)ပင် ဖြစ်ပေ၏—

ဟု ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူခါနီးဆဲဆဲတွင် မြတ်စွာဘုရား မိန့်ကြားတော်မူခဲ့သည်။

ထို့ပြင် သာသနာသုံးရပ် တည်တံ့ပြန့်ပွားရေးအတွက် ပရိယတ္တိသာသနာလျှင် မူလပဓာနအကြောင်းရင်း ဖြစ်ပုံကို ဝိနည်းမဟာဝါပါဠိတော်၂၇၌—

နွားကျောင်းသားသည် မိမိနွားအရေအတွက် နွားအရောင် အဆင်း စသည်ကို မသိက နွားများမပျောက် မပျက်အောင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင် သကဲ့သို့ သီလစသည်ကို သင်ယူမှု ပရိယတ္တိမရှိလျှင် စောင့်ထိန်းကျင့်သုံးမှုမဖြစ်နိုင်—

ဟု နွားကျောင်းသားဥပမာပြကာ ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်။

ထိုနည်းတူစွာ ဗုဒ္ဓမတညူ အဋ္ဌကထာဆရာကြီး အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောသမထေရ်မြတ်ကလည်း—

ကန်ဘောင်မရှိက ကန်၌ရေမတည်နိုင်။ ရေမရှိက ပဒုမ္မာစသော ကြာပန်းများ မပွင့်နိုင် သကဲ့သို့ သာသနာရေကန်တော်၌ ပရိယတ္တိတည်းဟူသော ကန်ဘောင်မရှိက ရေနှင့်တူသော ပဋိ-

ပတ္တိတည်နိုင်မည်မဟုတ်ချေ။ ပဋိပတ္တိရေ မရှိက ကြာပန်းနှင့်တူသော မဂ်ဖိုလ်ပဋိဝေဓတရားများ ပွင့်ထွန်းနိုင်တော့မည်မဟုတ်—ဟူ၍၎င်း ၁။

မြုပ်ထားသည့် ရွှေအိုးကို ညွှန်ပြသော အက္ခရာများကို ကျောက်ဖျာပေါ်၌ ရေးထွင်းထားရာ ထိုအက္ခရာများ မပျက်သေးသမျှ ထိုရွှေအိုးမပျောက်ဆုံးနိုင်သကဲ့သို့ ပရိယတ္တိဓမ္မတည်ရှိနေသေးသမျှ သာသနာတော်သုံးရပ် မကွယ်ပနိုင်—ဟူ၍၎င်း ၂။ မိန့်တော်မူခဲ့သည်။

ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်နည်း ဤသို့အားဖြင့် သာသနာသုံးရပ်တွင် ပရိယတ္တိသာသနာသည်သာလျှင် မူလပဓာနဖြစ်၍ ပရိယတ္တိဓမ္မ ခိုင်မြဲတည်တံ့အောင် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်လျှင် ပဋိပတ္တိ၊ ပဋိဝေဓတရားများလည်း တည်တံ့ခိုင်မြဲမည်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုမူလပဓာနဖြစ်သော ပရိယတ္တိဓမ္မ တည်တံ့ခိုင်မြဲစေရန် အဘယ်ပုံ အဘယ်နည်း ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ကြမည်နည်း။ ဤပြဿနာအတွက် အထူးစဉ်းစား ကြံဆဘွယ် မလိုပါချေ။ မြတ်စွာဘုရား ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားညွှန်ပြတော်မူခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

ပရိယတ္တိဓမ္မကို အနက်သဒ္ဒါ မှန်ကန်စွာ သင်ယူကြလျှင် သာသနာအရှည်တည်ကြောင်း နည်းလမ်းကောင်း ဖြစ်သည်ကို စတုက္ကဂုံတ္ထရပါဠိတော် တတိယသဒ္ဓမ္မသမ္မောသသုတ်၌ —

“ရဟန်းတို့၊ ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းတို့သည် ကောင်းစွာသင်ယူအပ်သောပါဠိတော်ကို ကောင်းမွန်စွာ ထားအပ်ကုန်သော ပုဒ်ဗျည်းတို့ဖြင့် သင်ကြားကုန်၏။

ရဟန်းတို့၊ ကောင်းစွာထားအပ်သော ပုဒ်ဗျည်း၏ အနက်သဘောကိုလည်း လွယ်ကူစွာ သိရ၏။

ရဟန်းတို့၊ ဤပဌမနည်းသည် သူတော်ကောင်းတရား တည်တံ့ရန်၊ မပျောက်ပျက်ရန်၊ မကွယ်ပရန်ဖြစ်၏” —

ဒုကဂုံတ္ထရပါဠိတော် အဓိကရဏဝဂ်၌ —

“ရဟန်းတို့၊ ဤတရားနှစ်မျိုးတို့သည် သာသနာတော်၏ တည်ခြင်းငှါ မပျက်စီးခြင်းငှါ မကွယ်ပျောက်ခြင်းငှါ ဖြစ်ကုန်၏။ အဘယ်နှစ်မျိုးတို့နည်း ဟူမူ—

ကောင်းစွာ ထားအပ်သော ပုဒ်ဗျည်း၊

ကောင်းစွာသိအပ်သော အနက် တို့တည်း။

ရဟန်းတို့၊ ကောင်းစွာထားအပ်သော ပုဒ်ဗျည်း၏ အနက်ကို ကောင်းစွာ သိအပ်ရ၏။

ရဟန်းတို့၊ ဤတရားနှစ်မျိုးတို့သည် သာသနာတော်တည်ခြင်းငှါ မပျက်စီးခြင်းငှါ မကွယ်ပျောက်ခြင်းငှါ ဖြစ်ကုန်၏” —ဟူ၍ ဟောတော်မူခဲ့သည်။

အချုပ်အားဖြင့် ပရိယတ္တိသာသနာဟူသော ပါဠိတော်ကို သဒ္ဓါအားဖြင့် မှန်ကန်စေရန် အက္ခရာ၊ ပုဒ်ဗျည်း ရုပ်ပြီးပုံနှင့် လိင်၊ ဝိဘတ်၊ ဓာတ်၊ ပစ္စည်းတို့ကို ဝေဖန်ပိုင်းခြား၍ သိရမည်။

အနက်အားဖြင့် မှန်ကန်စေရန် မူလအနက်၊ ဆင့်ပွားအနက်၊ အရ ကောက်အနက် စသည်ဖြင့် ဝေဖန်ပိုင်းခြား သိရမည်။

ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်၏ သဒ္ဒါအနက် မှန်ကန်မှု စောင့်ထိန်းရန် အဋ္ဌကထာကျမ်းများ ပေါ်ပေါက် ခဲ့ရလေပြီ။

အဋ္ဌကထာတို့၏ သဒ္ဒါအနက် မှန်ကန်မှုကို စောင့်ထိန်းရန် ဋီကာ၊ အနု၊ မဓု၊ ယောဇနာ၊ ဂဏ္ဍိကျမ်း များ ပေါ်ထွန်းခဲ့ရ ပြန်လေသည်။

တဖန် ထို ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ စသော ပါဠိစာပေတရပ်လုံးကို သဒ္ဒါအနက် မှန်ကန်အောင် စောင့် ထိန်း နိုင်ရန် သဒ္ဒါဗျာကရုဏ်း၊ အဘိဓာန်၊ အလင်္ကာ၊ ဆန်းကျမ်းများ ပေါ်ထွန်းခဲ့ရ ပြန်လေသည်။

ထိုပါဠိစာပေ တရပ်လုံး မြန်မာပြည်သို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ ပုဂံခေတ်မှစ၍ မျက်မှောက်ခေတ် တိုင်အောင် နိဿယများ၊ မြန်မာစကားပြေများ၊ ပျို့ကဗျာလင်္ကာများ၊ အရကောက်ကျမ်းများဖြင့် ပရိယတ္တိတရားတော်ကို သဒ္ဒါအနက် မှန်ကန်စွာ ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြလေသည်။

ထိုသို့ နှောင်းလူတို့ သဒ္ဒါအနက် မှန်ကန်စွာ နားလည်စေရန် ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ရှင်းလင်းဖွင့်ဆို ရေး သား ထားချက်များသည် တနေရာတစုတည်း တကျမ်းတည်း၌ စံနစ်တကျ စုပေါင်းပြီးမဟုတ်သဖြင့် သုတေသီတို့အတွက် ပြည့်စုံစွာတတ်သိနားလည်နိုင်ရန် မလွယ်ကူပေ။ ထို့ကြောင့် ထိုထိုပါဠိတော်၊ အဋ္ဌ ကထာ၊ ဋီကာ၊ အနု၊ မဓု၊ ယောဇနာ၊ ဂဏ္ဍိ၊ သဒ္ဒါဗျာကရုဏ်းကျမ်း၊ အဘိဓာန်၊ အလင်္ကာ၊ ဆန်းကျမ်း၊ နိဿယ၊ မြန်မာစကားပြေ၊ ပျို့ ကဗျာလင်္ကာ၊ အရကောက်ကျမ်းအစရှိသော ပါဠိမြန်မာစာပေအားလုံးကို စံနစ်တကျ စုပေါင်းသိမ်းကျုံး၍ သဒ္ဒါအနက် မှန်ကန်စွာ ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားရန် တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးမျိုး လိုအပ်နေပေသည်။ အကယ်၍ ဤတိပိဋကပါဠိ -မြန်မာအဘိဓာန်ကြီး မျိုးသာ မရှိခဲ့ပါလျှင် မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့သည် ဘုရားဟောတရားတော်ကို ပုဒ်ပါဌ်မှန်ကန်စွာသိဘို့ အရေးမှ ဝေးကွာလှပေ၏။ ထိုအခါ အမှားအမှန် မဝေဘန်နိုင်ဘဲ သူတပါးပြောရာ သံယောင်လိုက် တတ်၏။ အတုကိုအစစ်ထင်ကာ အနှစ်ကိုဖယ်၍ အကာကိုယူမိတတ်သည်။ ထိုစကားကို အနည်းငယ်မျှ ရှင်းပါဦးအံ့။

၄၅-ဝါ ကာလကြာအောင် မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူခဲ့သော သာမဏ္ဍိသိကဒေသနာတော် သည်—

- (၁) ဓမ္မဂမ္ဘီရ = ပါဠိ ဝေါဟာရ အသုံးအနှုန်းစကားလုံးတို့၏ နက်နဲခက်ခဲခြင်း၊
- (၂) အတ္ထဂမ္ဘီရ = အနက်အဓိပ္ပါယ်သဘော၏ နက်နဲခက်ခဲခြင်း၊
- (၃) ဒေသနာဂမ္ဘီရ = ဟောကြားနည်း အစီအစဉ်၏ နက်နဲခက်ခဲခြင်း၊
- (၄) ပဋိဝေဓဂမ္ဘီရ = သစ္စာ ၄-ချက် သဘောနက်တို့ကို အမှန်အတိုင်း ထိုးထွင်းသိမြင်နိုင် သော ဉာဏ်ပညာ၏ နက်နဲခက်ခဲခြင်း—

ဟူသော နက်နဲခြင်းလေးဝတို့ကြောင့် အစိန္တေယျဂုဏ်တော်နှင့် ပြည့်စုံပါပေ၏။ ထိုအစိန္တေယျပါဠိတော် ဓမ္မကို အစိန္တေယျဘုရားရှင်၏ အလိုတော်ကျအောင် ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်သိရန်ကား လွန်စွာခဲယဉ်းလှပေသည်။ ထို့ကြောင့် မဟာဝါပါဠိတော်၌ “ငါဘုရား သိမြင်ထားသော တရားတော်သည် နက်နဲခက်ခဲလှ၏။ လွယ်ကူစွာ သိမြင်ခြင်းငှါမတတ်နိုင်”^၂ ဟု ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ဟောတော်မူခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓမတညူ ပိဋကတ္ထယပါရဂူ ဖြစ်တော်မူသော အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောဓိ မထေရ်မြတ်ကြီးသည်ပင်လျှင် မြတ်စွာဘုရားဟောကြားအပ်သော တစိတ်တဒေသမျှ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ဖွင့်ပြတော်မူရာ၌ “ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အဖွင့်ကို ပြလိုသောငါသည် မဟာသမုဒ္ဓရာအတွင်းသို့ သက်ဆင်းသောယုန်သုဇယ်သည် ထောက်တည်ရာ မရနိုင်သကဲ့သို့ ထောက်တည်ရာမရနိုင်ပေစွ” ဟု ဝန်ခံခဲ့ရရှာသည်။

ထိုသို့ ပိဋကတ်သုံးပုံ အလုံးစုံ၏ သဒ္ဓါအနက် အဓိပ္ပါယ်အသွယ်သွယ်တို့ နက်နဲခက်ခဲသည်၏ အဖြစ် ကြောင့် ဘုရားရှင်ဟောကြားခဲ့သော ပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို အဆင့်ဆင့် ဖွင့်ပြတော်မူခဲ့ကြ သော်လည်း ထိုထိုအဖွင့်ကျမ်းများမှာ ပါဠိဘာသာဖြင့်သာ တည်ရှိနေရကား ပါဠိဘာသာမတတ်ကျွမ်း သူအားလုံးတို့မှာ တရားတော်၏ သဘောအဓိပ္ပါယ်ကို ယထာဘူတ သဘာဝကျအောင် သိနိုင်ရန် ခက်ခဲ လှပေသည်။

လောဘ ဒေါသ မောဟ မှောင်ကြီးများ လွှမ်းမိုးပိတ်ဖုံးနေသော ဤခေတ်၌ ကမ္ဘာသူကမ္ဘာသားတို့ သည် မြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်နှင့် သာ၍ပင် ဝေးကွာနေကြလေပြီ။ အချို့မှာ ထိုသို့ဝေးရံမျှမက ယခုခေတ် တတ်ယောင်ကား ပညာရှင်ဆိုသောသူတို့ ရေးသားထားသည့် ပိဋကတ်ဝေဘန်စာများကို ဖတ်ရှု၍ ဘုရားဟောတရားတော်များကို နတ်ပယ်ခြင်း၊ ရွတ်ချခြင်းများပင် ပြုလုပ်နေကြလေပြီ။ အရှင် သာရိပုတ္တရာ၊ အရှင်မဟာကဿပ၊ အရှင်မဟာယသ၊ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ အစရှိသည်ဖြင့် ထေရ် စဉ်နွယ်ဆက် ဆင်းသက်လာခဲ့၍ ပိဋကတ်အရာ၌ ဆရာနည်းကျကျ သင်ယူတော်မူခဲ့ကြသော ဆရာတော် သံဃာတော်ကြီးများကို ကျောပေးကာ ယင်းပညာရှင်ဆိုသူပုဂ္ဂိုလ်များ ဟောပြောသောစကားများကို နာယူရန် ကြိုးပမ်းနေကြလေပြီ။ သာသနာနောက်ပိုင်းခေတ်၌ ဤသို့ဖြစ်ရမည်ဟု သိမြင်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် ပဉ္စကုတ္တရပါဠိတော် တတိယ အနာဂတဘယသုတ်၂၁ ၌—

မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော နက်နဲကုန်သော၊ နက်နဲသော အနက် ရှိကုန်သော လောကမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်ကုန်လျက် (သတ္တမ) ဆိတ်သုဉ်းခြင်းနှင့် ယှဉ်ကုန်သော သုတ္တန်တရားတို့ကို ဟောအပ်သည်ရှိသော် ကောင်းစွာ နာယူကြ လိမ့်မည် မဟုတ်ကုန်။ နားထောင်ကြလိမ့်မည် မဟုတ်ကုန်။ သိရှိနားလည်လိုသောစိတ်ကို ဖြစ်စေကြလိမ့်မည် မဟုတ်ကုန်။ ထိုသုတ္တန်တရားတို့ကို သင်ယူအပ် အဖန်တလဲလဲ လေ့လာအပ်၏ဟူ၍ မှတ်ထင်ကြလိမ့်မည် မဟုတ်ကုန်—

ဟု ကြိုတင်သတိပေး ဟောကြားတော်မူခဲ့လေသည်။

ထို့ပြင် နက်ရှိုင်းသော ပင်လယ်သမုဒ္ဓရာအတွင်းသို့ သက်ဆင်းကူးခပ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သူတို့သည် ဤမှာဘက်ကမ်းနံဘေး၌သာ ကျက်စားကြကုန်သကဲ့သို့ ပိဋကတ်ပင်လယ်တွင်းသို့ ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဆင်း ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော စိတ်ကြီးဝင် အထင်ကြီး တတ်ယောင်ကားဆရာတို့သည် ပိဋကတ်ကမ်းနံဘေး သဒ္ဓါရေးသမိုင်းကြောင်းမျှဖြင့် လူစွမ်းပြကာ နေကြမည့်အကြောင်းကို ထေရဂါထာပါဠိတော်၂၁—

နက်နဲသော (သူတော်ကောင်း)တရား၌ (မိမိကိုယ်ကို မိမိ) အထင်ကြီးကုန်လျက် (သူတော်ကောင်းတရား၏) ဤမှာဘက်ကမ်း၌ ကျက်စားကြကုန်လတ္တံ့။ သူတော် ကောင်းတရား၌ ပေါ့လျော့ကုန်လတ္တံ့။ မလေးစားကြကုန်လတ္တံ့။—
ဟု အရှင်ဗုဒ္ဓထေရ် မိန့်ကြားတော်မူခဲ့ပေသည်။

ထိုသို့ သူတော်ကောင်းတရား၌ မလေးမစား ပေါ့လျော့ကုန်လျက် ဆရာနည်းကျ သင်ယူမှုမရှိသဖြင့် ဘာသာရေးအသိဉာဏ် ဘာသာရေးဗဟုသုတ နည်းပါးသောခေတ်၌ တရားတု တရားယောင်များ ပေါ်ပေါက်လာမည်မှာ ကေန်မလွဲပေ။ ဤသို့ တရားတု တရားယောင်များ ပေါ်ပေါက်ခြင်းသည် သာသနာတော် ကွယ်ပရန်ဖြစ်ကြောင်းကို နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်၊ ကဿပသံယုတ်၊ သဒ္ဓမ္မပဋိ- ရူပကသုတ်၌—

ကဿပ၊ အကြင်အခါ လောက၌ ရွှေတုသည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုအခါ၌ ရွှေစစ်၏ ကွယ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ကဿပ၊ ဤအတူသာလျှင် အကြင်အခါလောက၌ သူတော် ကောင်းတရား အတုအယောင်သည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုအခါ၌ သူတော်ကောင်းတရား၏ ကွယ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏ဟု—မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူခဲ့သည်။

ဤသို့အားဖြင့် ပါဠိဘာသာမတတ်ကျွမ်းလျှင် ပါဠိအဋ္ဌကထာ ဒီကာကျမ်းရင်းများကို ဖတ်ရှုလေ့လာ ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်ကြမည်မဟုတ်ကုန်။ ယင်းသို့ မစွမ်းနိုင်ကြလျှင် မိမိတို့၏ ဘုရားတရားတော်ကို အထင် အမြင်သေးကာ လေးစားစွာ သင်ယူလိုစိတ်ရှိကြမည် မဟုတ်ကုန်။ ထိုအခါ ဘာသာရေးအသိဉာဏ် ခေါင်းပါးလှသော တတ်ယောင်ကားဆရာတို့ ရေးသားထားသော ဘာသာရေးသရုပ်ပျက်စာပေများ၊ တရားတု တရားယောင်များနောက်သို့ ကောက်ကောက်ပါအောင် လိုက်ပါသွားကြပေလိမ့်မည်။ ထိုသို့ အလွဲလွဲအမှားမှား မဖြစ်ကြရလေအောင် ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကြီးသည် လမ်းညွှန်ကြီး ဖြစ်ပါပေသည်။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ တော်လှန်ရေးအစိုးရ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ကြီးက ရေးသားပြုစုနေ အဘိဓာန်ကြီးက တာဝန်ယူပုံ သော တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကြီး၌ ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်အားလုံး ကို အက္ခရာ၊ ပုဒ်၊ ဗျည်း၊ လိင်၊ ဝိဘတ်၊ ဓာတ်၊ ပစ္စည်း ခွဲခြမ်းဝေဖန်၍ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ရုပ်ပြီးပုံတို့ကိုပါ စုံလင်စွာဖော်ပြထားသည်။

ပါဠိပုဒ်တစ်ခုကို အနက်မြန်မာပြန်ဆိုရာ၌ မူရင်းအနက်၊ ဆင့်ပွားအနက်၊ တိုက်ရိုက်အနက်၊ သွယ်ဝိုက် အနက်၊ အရကောက်အနက် စသည်တို့ကိုလည်း ဝေဖန်ဆုံးဖြတ်လျက် စုံလင်စွာဖော်ပြထားသည်။

ဤသို့လျှင် “တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်”ကြီးသည် သဒ္ဓါနှင့်အနက် တချက်မျှမတိမ်းစောင်းရ အောင် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သော ကျမ်းကြီးတစ်ခုဖြစ်ရကား ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးသာ အဆုံးတိုင် ရောက် ပြီးမြောက်ခဲ့ပါမူ ပရိယတ္တိသာသနာတော်သည် အခွန်ရှည်စွာ တည်တံ့ခိုင်မြဲမည် ဖြစ်သည်။ ထို အခါ ပရိယတ္တိ၊ ပဋိပတ္တိ၊ ပဋိဝေဓ သာသနာတော် သုံးရပ်တည်တံ့ပြန့်ပွားမည်။ ထို့ကြောင့် ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကြီးသည် ဘုရားရှင်သာသနာတော်အခွန်ရှည်စွာ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးအတွက် ပဓာန အကြောင်းရင်းတစ်ခုဖြစ်တော့သည်။

အဘိဓာန်နှင့်ဝိသုဒ္ဓါရုံ

ထို့ပြင် အခြားအကြောင်းတရပ်မှာ— မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်ကြီးသည် အဘိဓာန်ရေးသားမှု၌ သမိုင်းအစဉ်အလာရှိခဲ့ပေသည်။ အဘိဓာန်များ၏ ကျေးဇူးကြီးပုံကို သိမြင်တော်မူသော မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံ

ဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် စည်ရှင်ဆရာတော်အား အကွရာပုဒ်ပါဌ်အဆုံးအဖြတ်များကို မှတ်သားကာ အဘိဓာန်ရေးသားရန် အမိန့်ချမှတ်တော်မူခဲ့လေသည်။

ဤအချက်ကို ထောက်ရှုက မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် ကောင်းသည်ထက် ကောင်းသော အဘိဓာန်များ ထွက်ပေါ်စေရန် ရည်သန်တော်မူကြောင်း ထင်ရှားလှသည်။

မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ဘုရားကြီး၏အမိန့်အရ စည်ရှင်ဆရာတော်သည် “ဝိသုဒ္ဓါရုံ ပိဋက အဘိဓာန်” ကို ၁၂၇၅-ခုနှစ်မှစတင်၍ ရေးသားပြုစုတော်မူခဲ့လေသည်။ သို့ရာတွင် အခြားသော ကျမ်းဂန်များကို ရေးသားပြုစုမှု တပည့်ပရိသတ်အား စာပေပို့ချမှုစသော တာဝန်များကြောင့် အဘိဓာန်လုပ်ငန်း မပြီးမပြတ်ရပ်တန့် ထားခဲ့ရလေသည်။ တဖန် ၁၃၀၇-ခုနှစ်၌ ဆက်လက်ရေးသားတော်မူပြန်ရာ အဘိဓာန် ပုဒ်ရေပေါင်းတသောင်း (၁၀၀၀၀)ကျော်ကျော်ပြီးဆုံး၍ နိဂုံးအုပ်ခါနီးဆဲဆဲတွင်ဘဝနတ်ထံပျံလွန်တော် မူလေရာ ဆရာတော်၏ အဘိဓာန်သည် အကွရာဝလိ မစဉ်ရသေးသော စာမူကြမ်းအဖြစ်ဖြင့် ကြွင်းကျန်ခဲ့ သည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာတော်၏ တပည့်ကြီးများ ဖြစ်ကြသောပိုက်ကျုံးဆရာတော်၊ အသောက ဆရာတော်၊ ဗာရာဏသီ ဆရာတော်စသော ဂဏဝါစကဆရာတော်များ ကြီးမှူးလျက် ဆရာတော်၏ စာမူကြမ်းကိုအပြီးသတ်အချောကိုင်ပြီး အကွရာဝလိစီစဉ်ကာ “ဝိသုဒ္ဓါရုံ ပိဋကအဘိဓာန်” ကို သုံးတွဲခွဲ၍ ပထမတွဲကို ၁၃၁၅-ခုနှစ်၌ လက်ရေးမူ ကျောက်ပုံနှိပ်ခြင်းဖြင့် ထုတ်ဝေခဲ့ရပေသည်။ ဒုတိယတွဲနှင့်တတိယ တွဲကိုမူကား ၁၃၁၇-၈ ခုနှစ်များ၌ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့ပေသည်။

ထိုသို့ စည်ရှင်ဆရာတော် ဘုရားကြီး၏ ပိဋကအဘိဓာန် လုပ်ငန်း၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံ ဂဏဝါစက အဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်များသည် ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအဘိဓာန်မျှဖြင့် အားရ ကျေနပ်မှု မရှိသေးပေ။ စည်ရှင်ဆရာတော်ရေးသားခဲ့သော အဘိဓာန်သည် ခက်ခဲရာရာ ပုဒ်ပါဌ်တို့ကို သာ ထုတ်နုတ်ရေးသားဆုံးဖြတ်ခဲ့သဖြင့် ပိဋကသုံးပုံအလုံးစုံကို ကုန်ငင်နဲ့ စပ်မှုမရှိသေး။ ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ စသည်တို့၌ ပါဝင်သော ပုဒ်ပါဌ်အားလုံးကို အနက်သဒ္ဒါ ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် ကျမ်းကိုး ကျမ်းညွှန်း အပြည့်အစုံပါဝင်သော အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးတစောင် အသစ်တဖန် ထပ်မံရေးသားကြရပါမူ ကောင်းလေစွဟု သမ္မာဆန္ဒ အာသီသပြင်းပြခဲ့ကြလေသည်။

ထို့ပြင် အဖက်ဖက်မှ ပြည့်စုံသည့် ကမ္ဘာ့စံပြ တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကြီးမျိုးပေါ် ထွက်စေရန် ရွှေကျင်နိကာယ မဟာနာယက အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ သပြေကန်ဆရာတော်ဘုရားကြီးလည်း ကြိုးပမ်းခဲ့ဘူး လေသည်။ သို့သော် ထမြောက်အောင်မြင်ခြင်းမရှိခဲ့ချေ။

၁၃၀၂-ခု၊ တန်ခူးလတွင် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး ရွှေကျင်ဂိုဏ်းဝင် သံဃာများနှင့် ဆိုင်ရာ ဒါယကာများ စည်းဝေး၍ ဤအဘိဓာန်မျိုး ဖြစ်ပေါ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသော်လည်း ထမြောက်အောင်မြင်မှုမရခဲ့ချေ။

ဤသို့ ရွှေကျင်ဂိုဏ်းကြီး၏ ဦးစီးနာယက ဆရာတော်ကြီးများ အကြိမ်ကြိမ်ကြိုးပမ်းခဲ့သော်လည်း အထမမြောက်ခဲ့သော “တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကြီး” ကို ရေးသားပြုစုပါရန် တော်လှန်ရေးအစိုးရ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ အတွင်းရေးမှူး အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိချုပ် ဒါယကာဦးလှမောင်က တောင်းပန်လှာ သောအခါ ကျေးဇူးတော်ရှင် ရွှေကျင်သာသနာပိုင် အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု သက်တော်ရှည်စံကင်းဆရာ တော်ဘုရားကြီးက—

၁။ သပြေကန် သဒ္ဒါကြီး နိဿယ၊ ပ-တွဲ။ အတ္ထုပ္ပတ္တိ။
၂။ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး၊ ရွှေကျင်နိကာယမဟာနာယက အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ရွှေဟင်္သာဆရာတော်မှတ်တမ်း။

ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးမျိုးသည် ပုဂံခေတ်က သဒ္ဒန်တိကျမ်းနှင့် တပြိုင်နက် ပေါ်ထွက်သင့်ခဲ့ပေသည်။ သို့သော် ထိုထိုရှေးခေတ်အဆက်ဆက်က မပေါ်ထွက် နိုင်ခဲ့သောပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကိုတော်လှန်ရေးအစိုးရလက်ထက်၌ပေါ်ထွက်နိုင်ရန် မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစကအဖွဲ့ကြီးက ပါဝင်ရေးသားပြုစုရန် အခွင့်ကြုံကြိုက်ခြင်းသည် ထူးခြား သော သာသနာ့တာဝန်ကြီးကို ထမ်းဆောင်ခွင့်ရသည်မည်ကြောင်း—

စသည်ဖြင့် ဩဝါဒ မိန့်ခွန်းမြှောက်ကြားတော်မူလေသည်။

ဤသို့အားဖြင့် ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်လုပ်ငန်းသည် သာသနာတော် တည်တံ့ခိုင်မြဲရေး အတွက် ပဓာနအကြောင်းရင်းတခု ဖြစ်ခြင်း၊ မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်၊ သပြေကန်ဆရာတော်၊ သက် တော်ရှည်စံကင်းဆရာတော်၊ ဝိသုဒ္ဓါရုံ မြောင်းမြဆရာတော် အစရှိသော ရွှေကျင်သာသနာပိုင်နှင့် ရွှေ ကျင်နိကာယမဟာနာယက ဆရာတော်ဘုရားကြီးတို့ သဘောကြိုက်ညီ နှစ်ခြိုက်သော လုပ်ငန်းတာဝန် ဖြစ်ခြင်း၊ စည်ရှင်ဆရာတော်၏ နယူပဒေသကို ရကြသည့်အပြင် “ဝိသုဒ္ဓါရုံ ပိဋက အဘိဓာန်”ကို ကြီးကြပ် စီစဉ်ရိုက်နှိပ်ခဲ့ရသဖြင့် အဘိဓာန်လုပ်ငန်း၌ ကျွမ်းကျင်ပြီးဖြစ်တော်မူကြသော ပိုက်ကျုံးဆရာတော် အသောကဆရာတော် အစရှိသော “ဂဏဝါစက”စာချဆရာတော်များ အရေအတွက်ရော အရည် အချင်းပါ ပြည့်စုံလုံလောက်စွာ ရှိခြင်း၊ တော်လှန်ရေးအစိုးရ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ကြီးက ကြီးမှူးရေး သားနေသော တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကြီး လျင်မြန်စွာ ပြီးစီးစေလိုသော ဆန္ဒရှိခြင်း၊ ဤသို့ စသည်အကြောင်းများကြောင့် မိမိတို့ ထံမှောက်ကျရောက်လာသော သာသနာ့တာဝန် ဝတ္တရားတခုကို ဖယ်ရှားခြင်းမပြုတော့ပဲ “ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစကအဖွဲ့”က အဘိဓာန်လုပ်ငန်း၌ ပါဝင်ရေးသားရန် လက်ခံ ဆုံးဖြတ်ကြခြင်းဖြစ်ပေသည်။

အဘိဓာန်လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပုံ

အဘိဓာန်လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ရာ၌ အကြမ်းအားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း လုပ်ငန်းရပ် ၆-မျိုးရှိပေသည်။

- ၁။ စာစုခြင်း=သံဟရဏ၊
- ၂။ အက္ခရာစဉ်ခြင်း=အက္ခရာဝလိကရဏ၊
- ၃။ ကျမ်းညွှန်းစီစဉ်ခြင်း=ပိဋကံပဒေသ၊
- ၄။ ကျမ်းပြုခြင်း=ဂန္ထကရဏ၊
- ၅။ ပြန်လည်စစ်ဆေးခြင်း=ပဋိဝိသောဓန၊
- ၆။ အပြီးသတ်သုတ်သင်ခြင်း=ဩသာနသောဓန၊

ထိုလုပ်ငန်း ၆-မျိုးအနက် ၁-၂-၃ လုပ်ငန်းရပ်များမှာ ကမ္ဘာအေး ဇမ္ဗူဒီပကျောင်းဆောင် အဘိဓာန်ဌာနက တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ပြီး ဖြစ်သဖြင့် ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစက အဖွဲ့က ဆောင်ရွက်ရန် မလိုတော့ပဲ။ ၄-၅-၆ လုပ်ငန်းရပ်များကိုသာ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် အောက်ပါ ဆရာတော်များ ပါဝင်သော အဘိဓာန်ပြုစုရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။

အဘိဓာန်ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင် ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစက ဆရာတော်များ

“ရွှေကျင်နိကာယ ဥပဉ္စက္ကဋ္ဌ မဟာနာယက ဓမ္မသေနာပတိ သမ္မုတိသံသရာဇာ” ရွှေကျင်သာသနာပိုင် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ မြောင်းမြဆရာတော်ဘုရားကြီးကို အကြီးအမှူး ဦးစီးနာယကပြု၍—

- ၁။ ပိုက်ကျုံးဆရာတော် ဦးဇာနေယျဗုဒ္ဓိ၊ သကျသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ စည်ရှင်ကျောင်း။
- ၂။ အသောကဆရာတော် ဦးသုဝဏ္ဏဇောတိ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ သကျသီဟဓမ္မာစရိယ၊ စည်ရှင်ကျောင်း။
- ၃။ ဦးဓမ္မာဝုဓာဘိဝံသ၊ သကျသီဟနှင့်အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ စည်ရှင်ကျောင်း။
- ၄။ ဦးပရမ၊ သာသနဓဇသိရိပဝရအစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ စည်ရှင်ကျောင်း။
- ၅။ ဦးဝိစိန္တာဘိဝံသ၊ သာသနဓဇသိရိပဝရအစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ပါဠိပါရဂူ၊ ဇမ္ဗူမော်ကျောင်း။
- ၆။ ဦးဝိဝေကာဘိဝံသ၊ သကျသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ပါဠိပါရဂူ၊ ဒီဃနိကာယဘာဏက၊ ဒီဃနိကာယကောဝိဒ၊ သရက်တောဝါးတန်းကျောင်း။
- ၇။ ဦးပညာသိရိဘိဝံသ၊ သကျသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ပါဠိပါရဂူ၊ ဆိုင်းတန်းကျောင်း။
- ၈။ ဦးကောဏ္ဍညဘိဝံသ၊ သကျသီဟ၊ စေတိယင်္ဂဏ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဆီးပင်ကျောင်း။
- ၉။ ဦးအရိယဉာနာဘိဝံသ၊ သကျသီဟ၊ စေတိယင်္ဂဏ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ စည်ရှင်ကျောင်း။
- ၁၀။ ဦးပဏ္ဍိတဘိဝံသ၊ သကျသီဟ၊ စေတိယင်္ဂဏ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ စည်ရှင်ကျောင်း။
- ၁၁။ ဦးဩမာဝီရာဘိဝံသ၊ သကျသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ စည်ရှင်ကျောင်း။

- ၁၂။ ဦးအဂ္ဂဉာနာဘိဝံသ၊ သကျသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ပါဠိပါရဂူ၊ စည်ရှင်ကျောင်း။
- ၁၃။ ဦးဂုဏိကာဘိဝံသ၊ သကျသီဟ၊ စေတိယင်္ဂဏ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ပါဠိပါရဂူ၊ စည်ရှင်ကျောင်း။
- ၁၄။ ဦးစန္ဒောဘာသာဘိဝံသ၊ သကျသီဟ၊ စေတိယင်္ဂဏ၊ သဒ္ဓမ္မပါလဝဋ်သက၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ပါဠိပါရဂူ၊ စည်ရှင်ကျောင်း။
- ၁၅။ ဦးဝိဇ္ဇာနန္ဒာဘိဝံသ၊ သကျသီဟ၊ စေတိယင်္ဂဏ၊ သဒ္ဓမ္မပါလ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ပါဠိပါရဂူ၊ စည်ရှင်ကျောင်း။

လုပ်ငန်းအစီအစဉ်

- ၁။ မြောင်းမြဆရာတော်ဘုရားနှင့် ပိုက်ကျုံးဆရာတော် အသောကဆရာတော်တို့က အဘိဓာန်ပြုစုရေးသားရာ၌ ရှုပ်ထွေးခက်ခဲ နက်နဲသည့်ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းပေးတော်မူကြသည်။
- ၂။ ကျန်ဆရာတော်များက ၂-ပါးတတွဲ အဖွဲ့ငယ်အသီးသီး ဖွဲ့စည်း၍ စာပြုစာတည်း၊ အပြီးသတ်သုတ်သင်မှု တာဝန် ၃-ရပ်စလုံးကို တတ်စွမ်းသမျှ အပြီးအစီးဆောင်ရွက်တော်မူကြသည်။
- ၃။ ထို့နောက် တဖွဲ့လျှင် တပါးကျပါဝင်သည့် ၄-ပါးတတွဲ အဖွဲ့များ ထပ်မံဖွဲ့စည်း၍ အဖွဲ့ငယ်အသီးသီးမှ ပြုစုပြီး စာမူများကို အသပ်ထပ်ဆွေးနွေးကာ အတည်ပြုကြသည်။
- ၄။ အတည်ပြုပြီး စာမူများကို ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်သို့ ပေးပို့သည်။
- ၅။ ပုံနှိပ်တိုက်က ဂယ်လီပရု(ဖ်)စာမူများကို ပြင်ဆင်ရန်အတွက် ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစက အဖွဲ့သို့ ပြန်လည်ပေးပို့သည်။
- ၆။ ထိုစာမူများကို ၄-ပါးအဖွဲ့များကပင် လက်ခံပြီးလျှင် အကိုးသာဓက ပြုထားသည့်ကျမ်းစာများနှင့် တိုက်ဆိုင်ကာ အပြီးသတ် ပြင်ဆင်ကြသည်။
- ၇။ အပြီးသတ်ပြင်ဆင်ပြီး အကြမ်းစာမူ ဂယ်လီပရု(ဖ်)ကို ဖောင်ဖွဲ့ရန် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်သို့ ပြန်လည်ပေးပို့သည်။
- ၈။ ဖောင်ဖွဲ့ပြီး အကြမ်းစာမူများကို ပြင်ဆင်လိုက် ပြင်ဆင်နိုင်ရန် ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစက အဖွဲ့သို့ ပြန်လည်ပေးပို့သည်။
- ၉။ ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစကအဖွဲ့မှ ထပ်မံကြည့်ရှု တိုက်ဆိုင်ကာ အပြီးသတ် အချောရိုက်နှိပ်ရန် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်သို့ ပြန်လည်ပေးပို့သည်။
- ၁၀။ (၁) ဦးကျော်ထွတ် (ဒု-အယ်ဒီတာချုပ်၊ မြန်မာပြန်ဌာန)
 (၂) ဦးဗိုလ်မောင် (ဌာနမှူး၊ အဘိဓာန်ဌာန)
 (၃) ဦးဌေးလှိုင် (တာဝန်ခံစာပြင်) တို့ပါဝင်သော ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့နှင့် ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစက အဖွဲ့တို့ အခါအားလျော်စွာ ဆွေးနွေး၍ ပြင်ဆင်သင့်သည်တို့ကို ပြင်ဆင်ခဲ့ကြသည်။

ယင်းသို့ ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစကအဖွဲ့၏ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်ဖြင့် ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်း (စ-ဝဂ်၊ ပဌမပိုင်း) ကြီးသည် ပါဠိစာပေ လေ့လာလိုက်စားသူ သုတေသီများအတွက် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ရပေသည်။

ကျမ်းပြုရာ၌ တွေ့ကြုံရသော အခက်အခဲများ

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ရေးသားပြုစုရာတွင် ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကိုယ်အား၊ ဉာဏ်အား ရှိသမျှ အားသွန်ခွန်စိုက် ကြိုးပမ်းပြုစုကြသော်လည်း အဘိဓာန်လုပ်ငန်းကြီး၏ သမုဒ္ဒရာ သဖွယ် အပြောကျယ်မှု၊ ကျမ်းပြုသူတို့၏ အသိဉာဏ်မန့်စပ်မှု စသည်တို့ကြောင့် အချို့အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်များ၌—

- (၁) တည်ပုဒ်ရွေးချယ်မှု
- (၂) လိင်ညွှန်ပြမှု
- (၃) ပုဒ်၊ ဓာတ်၊ ပစ္စည်း ခွဲခြမ်းဝေဖန်မှု
- (၄) မြန်မာပြန်ဆိုမှု—

တို့တွင်တခုဖြစ်စေ၊ နှစ်ခု သုံးခုဖြစ်စေ အခက်အခဲ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ယင်းအခက်အခဲတို့ကိုအနည်းငယ်မျှ ဖော်ပြပါအံ့။

(၁) တည်ပုဒ်ရွေးချယ်မှုအခက်အခဲ

ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းတို့၌ ဝိဘတ်နှင့်တကွတည်နေသော ‘သဝိဘတ္တိက’ ပုဒ်များကို ဝိဘတ်မဲ့ ‘အဝိဘတ္တိက’ အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်ပြုလုပ်ရာတွင် အတော်အတန်သဒ္ဒါဉာဏ်ရှိပါက “ဝိဘတ်ဖြုတ်ပစ်ရုံမျှသာဖြစ်သည်။ ခက်ခဲစရာအကြောင်းမရှိ” ဟု ထင်မြင်ယူဆမည်ဆိုက ယူဆဘွယ်ရာရှိပေသည်။ သို့ရာတွင် ထိုထင်မြင်ယူဆချက်ကား အကြွင်းမဲ့ ရာခိုင်နှုန်းပြည့် မမှန်နိုင်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အချို့ပုဒ်များသည် ကိုးကားရာမူလကျမ်းရင်း၌ ရိုးရာသဒ္ဒါအစီအရင်အတိုင်းမရှိပဲ ဂါထာအရာ ဆန်းဂိုဏ်းစောင့်ရန် ရုပ်သွင်သဏ္ဌာန်ပြောင်းလဲနေခြင်း၊ သဒ္ဒါဆရာတို့ ရုပ်ပြီးပုံ အဆိုအမိန့်ကဲ့ပြားနေခြင်း စသည်တို့ကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။

ပုံစံ—စိတ္တကိလေသ၊ စိတ္တဂု၊ စမသ၊ စိတြသုပဏ္ဏ-စသည်တို့ဖြစ်သည်။

စိတ္တကိလေသ

ယင်းတို့တွင် စိတ်ကိုညစ်ညူးစေတတ်သောတရားကိုဟောဆိုသည့် “စိတ္တကိလေသ” ပုဒ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပါဠိပုဒ်တည်ရှိပုံကို ရှာဖွေကြည့်ရှုရာ—

သံယုတ်၊ အင်္ဂုတ္တိုရ်၊ ဓမ္မပဒပါဠိတော် ၃-ကျမ်းနှင့် ယင်းတို့၏အဖွင့် အဋ္ဌကထာ ၂-ကျမ်း ဋီကာ ၁-ကျမ်း၌ ‘စိတ္တက္ကေသ’ ဟု၎င်း၊ သံယုတ်ဋီကာ အခြားတနေရာ၌ ‘စိတ္တကိလေသ’ ဟု၎င်း၊ ထေရာဂါထာပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ ‘စိတ္တကေလိသ’ ဟု၎င်း ပါဠိဂတိ ၃-မျိုးကို တွေ့ရပေသည်။ ယင်းသို့ တွေ့ရသည့်အတိုင်း ၃-မျိုးလုံးကိုပင် မူရင်းယူကာ အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်ပြုရတော့မည်လော-ဟူသော ပြဿနာပေါ် ပေါက်လာပေသည်။

ဖော်ပြပါ က္ကေသ၊ ကိလေသ၊ ကေလိသဟူသော ၃-ပုဒ်လုံး၏ အကြောင်းရင်းမြစ်သည် ပူပန်ခြင်း၊ ညစ်ညူးခြင်းအနက်ကို ဟောဆိုသည့် ‘ကိလိသ’ ဓာတ်ပင်ဖြစ်သည်-ဟု မာဂဓဘာသာဓာတ်ကျမ်းတို့၌

တညီတညွတ်တည်း မိန့်ဆိုကြပေသည်။ ယင်းဓာတ်နောင် ‘ဏ’ပစ္စည်းသက်ကာ သဒ္ဒါရုပ်ပြီး စီရင်ရာတွင် နိမိတ်ပစ္စည်းနှင့် နီးကပ်နေသည့် ‘လိ’၏‘ဣ’ကိုသာ ‘ဧ’ဝုဒ္ဓိပြုရမည့်သဒ္ဒါထုံးစံရှိပေသည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် သဒ္ဒါရုပ်တွက်ရာတွင် အကြောင်းနိမိတ်နှင့် အပြုခံ‘ကာရိယ’တို့၏အကြား၌ အများအားဖြင့် အခြားအတွယ်မရှိသည့်အပြင် ရူပသိဒ္ဓိ(၄၃၄-သုတ်)၊ မောဂ္ဂလ္လာန် (၅-ကဏ္ဍ၊ ၈၂၊ ၈၃-သုတ်)တို့၌ ဝုဒ္ဓိပြုရမည့် စည်းကမ်းကိုသတ်မှတ်ရာတွင် သရတလုံးရှိသော ‘ကေသရ’ဓာတ်များအတွက် ‘အန္တ = အဆုံးသရ’ဟု၎င်း၊ သရ ၂-လုံး၊ ၃-လုံးရှိသော ‘အနေကသရ’ဓာတ်များအတွက် ‘ဥပန္တ = အဆုံး ဗျည်း၏ အနီးသရ’ဟု၎င်း သတ်မှတ်ပြဆိုထားသောကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့ ‘ကိလိသ’ဓာတ်နှင့်‘ဏ’ပစ္စည်းကို ပေါင်းစပ်တီထွင် ရုပ်ပြီးစီရင်လိုက်လျှင် ‘ကိလေသ’ဟူသော နာမ်ပုဒ်သည် ဦးစွာပြီးစီး ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ တဖန် ယင်း‘ကိလေသ’မှ‘ကိ’၏‘ဣ’ကို ချေကာ ချဉ်းချဉ်းမှု ‘သမဉ္ဇန’ပြုလိုက်လျှင် ‘ဣေသ’ဟူသော အကျဉ်းရုပ်သည် ထပ်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်၍ လာပြန် ပေသည်။

မာဂဓဘာသာ ပါဠိကျမ်းဂန်တို့၌ ‘ဣေသ၊ ကိလေသ’ဟူသော အကျဉ်း၊ အကျယ် ‘သမဉ္ဇန’ ‘သမ္ပသာရဏ’ စုံတွဲရုပ်ကို တွေ့ရသကဲ့သို့ ‘ကြိယ၊ ကိရိယ၊ ခတျ၊ ခတ္တိယ၊ စေတျ၊ စေတိယ၊ ပဒ္ဓ၊ ပဒုမ၊ ရတု၊ ရတန၊ သေဟ၊ သိနေဟ’ စသော အခြားအကျဉ်း၊ အကျယ် စုံတွဲရုပ်များကိုလည်း တွေ့နိုင်ပေသည်။ လောကီသက္ကတကျမ်းများ၌ကား အများအားဖြင့် အကျဉ်းရုပ်မျိုးကိုသာ တွေ့ရပေသည်။ ဤစကား အစဉ်ဖြင့် မာဂဓဘာသာ ပါဠိကျမ်းဂန်များ၌ စိတ်ကိုညစ်ညူးစေတတ်သောတရားကို ဟောဆိုသည့် ပါဠိအဘိဓာန်ပုဒ်သည် ‘စိတ္တဣေသ’ ‘စိတ္တကိလေသ’ဟူ၍ ၂-မျိုးသာရှိသင့်ကြောင်း ထင်ရှားပေသည်။

သို့ပါလျက် ထေရဂါထာပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ ‘စိတ္တကေလိသ’ဟု ရှိနေခြင်းကား ဂါထာအရာဖြစ်၍ ဆန်းနည်းအရ ဂိုဏ်းကွက်မှန်ကန်စေရန် ‘ဣ’နှင့်‘ဧ’တို့ ရှေ့နောက်ပြန်နေမှု ‘ဝဏ္ဏဝိပရိယာယ’သာ ဖြစ်ပေတော့မည်။ ဤသို့စိစစ်ဝေဖန်ပြီးလျှင် ထေရဂါထာပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့၌တွေ့ရသည့် ‘စိတ္တကေ- လိသ’ပုဒ်ကို ယင်း၏မူလပုဒ်ရင်းဖြစ်သည့်‘စိတ္တကိလေသ’ဟူသော အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်၌သာ ထည့်သွင်း ဖော်ပြရတော့သည်။

စိတ္တဂု

‘စိတ္တဂု’ပုဒ်ကို ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့တွင် ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ တကျမ်းတည်း၌သာ တွေ့ရပေ သည်။ ယင်းကျမ်း၌လည်း ‘သတ္တုတ္တမ’ပုဒ်၏ သဒ္ဓယုတ္တိကိုပြရာဝယ် ဥဒါဟရုဏ် ဆောင်ထားရှိမျှသာ ဖြစ်၍ ‘စိတ္တဂု’ပုဒ်၏ အရင်းအမြစ်နှင့်တကွ သဒ္ဓါနက်ကို အသေအချာ မသိနိုင်ပေ။ သို့ဖြစ်၍ ပိဋက၏ အခြေခံ မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ရူပသိဒ္ဓိ၊ သဒ္ဓနီတိကျမ်းများ၏ အဆိုအမိန့်အတိုင်းသာ ပုဒ်ခွဲပြီးလျှင် သဒ္ဓါနက် ပြန်ဆိုရပေသည်။

ယင်းပုဒ်ကို မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ရူပသိဒ္ဓိတို့၌ ‘စိတ္တ’ပုဒ်နှင့် ‘ဂေါ’ပုဒ်တို့ကို ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်တွဲစပ်ကာ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဩကာရန္တပုဒ်ဟု ပြဆိုထားပေရာ ယင်းကျမ်းတို့၏ အဆိုအမိန့်အတိုင်း‘စိတ္တဂေါ’ ဟုပင် တည်ပုဒ်ပြုရတော့မည်လော?၊ အခြားပုဒ်များကဲ့သို့ (သဒ္ဓါရုပ်တွက်ပြီးနောက်) နာမ်ငဲ့ပြီးမှ ထင်ရှားနေသော ကာရန်ကိုယူကာ ‘စိတ္တဂု’ဟုပင် တည်ပုဒ်ပြုရတော့မည်လော?ဟု စောဒနာတခု ထပ်ဆင့်လာပြန်သည်။

နာမ်ပုဒ်တခု၏ ပကတိကာရန်ကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် သဒ္ဓါရုပ် မတွက်မီက နောက်ပုဒ်၏ ကာရန်သည် မည်သို့ပင် ရှိခဲ့စေကာမူ သဒ္ဓါရုပ်တွက်ပြီးနောက် နာမ်ငဲ့ပြီး ထင်ရှားနေသည့် ကာရန်ကိုသာ အတည်ပြု

ဆုံးဖြတ်ရိုး ရှိပေသည်(ဤနှင့်စပ်၍ အဆုံးအဖြတ်ကို ဝိသုဒ္ဓါရုံပုဒ်စစ်ဂဏ္ဍိနှင့် ဝိသုဒ္ဓါရုံမဟာရူပသိဒ္ဓိ နိဿယကျမ်းများ၏ ဩကာရန္တနုပုလ္လိင်ခန်းတွင်ကြည့်ပါ)။ ထို့ကြောင့် ‘စိတ္တဂု’ ဟု ဥကာရန္တသာ တည်ပုဒ်ပြုခဲ့ရပေသည်။

စမသ

‘စမသ’ပုဒ်သည်။ သဒ္ဓါအစီအရင်ကြောင့် အသိခက်ပြီး ပျက်နေသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။

‘စမသ’ ပုဒ်ကို ဇာတ်ပါဠိတော် တကျမ်းတည်း၌သာ တွေ့ရပေသည်။ ယင်းဇာတ်ပါဠိ၌လည်း “အာသဒ္ဓ မသံ ဇဋ္ဌံ” ဟု ရှိနေပေရာ ‘စ’ သည် သမုစ္စည်းအနက်ကို ဟောဆိုသည့်နိပါတ်ပုဒ်ပင် ဖြစ်လေ သလော? သို့မဟုတ် ‘မသ’ သဒ္ဓါနှင့် တွဲဘက်၍ ‘စမသ’ ပုဒ်ပင် ဖြစ်လေသလော? ဟု စဉ်းစားဖွယ် ရှိပေသည်။ ဇာတ် အဋ္ဌကထာ၌လည်း—

အာသဒ္ဓ မသံ ဇဋ္ဌန္တိ အာကမ္မိတွာ ဖလာနံ ဂဟဏတ္ထံ အင်္ဂုသဉ္စ အဂ္ဂိဇုဟန-
ကဋ္ဌန္တုဉ္စ ဇဋ္ဌာမဏ္ဍလဉ္စ ဓာရေန္တော—

ဟု အနက်မျှ ဖွင့်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ မည်သည့်သဒ္ဓါဖြစ်ကြောင်း အခိုင်အမာ သေချာစွာ မသိနိုင်ပေ။ သို့ဖြစ်၍ “အဂ္ဂိဇုဟနကဋ္ဌန္တု=မီးမွေယောက်မ” ဟူသော အနက်ကို “မသ” သဒ္ဓါကပင် ဟောလေသလော? သို့မဟုတ် ‘စမသ’ သဒ္ဓါကပင် ဟောလေသလော? ဟု တွေးတောဖွယ်ရှိပြန်လေသည်။

ဇာတ်ဋီကာတို့ကို ရှာဖွေလေ့လာရာတွင် ဇာတ်ဋီကာဟောင်း၌ “မသန္တိ ကဋ္ဌန္တု” ဟု၎င်း၊ ဇာတ် ဋီကာသစ်၌ “မသော နာမ ကဋ္ဌန္တု၊ သော ဟိ မသိယတိ အာမသိယတိ ဧတေနာတိ မသောတိ ဝုစ္စတိ” ဟု၎င်း ဖွင့်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ဇာတ်ပါဠိနိဿယ၌လည်း “မသံ=မီးပူဇော်သောအခါ မွေစရာ မီးမွေယောက်မ” ဟု ပြန်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပြန်လေသည်။ ယင်းသို့ ဇာတ်ဋီကာ၊ ဇာတ်နိဿယတို့၌ “မသ” သဒ္ဓါဖြစ်ကြောင်း ပြဆိုချက်ရှိသော်လည်း သုတေသီပုဂ္ဂိုလ်များကမူ အခိုင်အမာ စိတ်ချယုံ ကြည်စွာ လက်ခံနိုင်ကြဦးမည် မဟုတ်ပေ။ အခြားသောမာဂဓကျမ်း၊ သက္ကတကျမ်းများနှင့် ညှိနှိုင်း တိုက်ဆိုင်မှုကိုလည်း လိုလားကြပေဦးမည်။ အခြားသော မာဂဓကျမ်း၊ သက္ကတကျမ်းများနှင့်ညှိနှိုင်း တိုက်ဆိုင်ပြရေးမှာ ကျမ်းပြုသူတို့၏ တာဝန်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းတာဝန်ကို ကျေပြန်စွာ ထမ်းဆောင် သော အနေအားဖြင့် အခြားသော မာဂဓဘာသာ ပါဠိကျမ်းဂန်များစွာတို့ကို ရှာဖွေလေ့လာရာ မည် သည့်မာဂဓကျမ်းတွင်မျှ ‘မီးမွေယောက်မ’ အနက်ကို ဟောဆိုသည့် ‘မသ’ သဒ္ဓါကို၎င်း၊ စမသ-သဒ္ဓါကို ၎င်း မတွေ့ရှိရပေ။ ကျာဒိမောဂ္ဂလ္လာန် သဒ္ဓါကျမ်းတခုတည်း၌သာ ‘ယဇ်ခွက်’ ဟော ‘စမသ’ သဒ္ဓါ၏ ရုပ် ပြီးပုံကို ပြဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ‘အမရကောသ’ နှင့် ‘ထောမနိဓိ’ စသော သက္ကတကျမ်းများ ၌ “ယဇ်ခွက်၊ ယဇ်မွေ ယောက်မ” အနက်ဟော ‘စမသ’ သဒ္ဓါ လာရှိသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ယင်းသို့ ကျာဒိမောဂ္ဂလ္လာန်၌ ‘ယဇ်ခွက်’ ဟော ‘စမသ’ သဒ္ဓါ ပြဆိုထားသည်ကို၎င်း၊ အမရကောသနှင့် ထောမနိဓိ စသော သက္ကတကျမ်းတို့၌ ‘ယဇ်ခွက်၊ ယဇ်မွေယောက်မ’ အနက်ဟော ‘စမသ’ သဒ္ဓါ လာရှိသည်ကို၎င်း ထောက်ထား၍ ‘စမသ’ သဒ္ဓါကသာလျှင် “အဂ္ဂိဇုဟနကဋ္ဌန္တု=မီးမွေယောက်မ” ဟူသော အနက်ကို ဟောဆိုသည်ဟု အခိုင်အမာ ယူဆရပေတော့သည်။ ‘စ’ ကို သမုစ္စည်း အနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်ဟု မှတ်ထင် ကာ ‘ဒ’ အထက်၌ရှိသော နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဝဂ္ဂန္တပြု၍ “အာသဒ္ဓ မသံ ဇဋ္ဌံ” ဟု ရှိနေခြင်းထက် “အာသဒ္ဓ စမသံ ဇဋ္ဌံ” ဟု ရှိခြင်းက ပို၍ကောင်းပေမည်။ ယင်းသို့ ခေတ်အဆက်ဆက်က အယူအဆကွဲပြားလာခဲ့ သော ပုဒ်ကို အမှန်ဖော်ထုတ်ကာ ‘စမသ’ ဟုပင် တည်ပုဒ်ပြုခဲ့ပေသည်။

စိတြသုပဏ္ဏ

‘စိတြသုပဏ္ဏ’ ပုဒ်သည် ပါဠိတော်၌ ‘စိတြာ သုပဏ္ဏာ’ဟု ရှိနေပေရာ ယင်းအရှိအတိုင်း ဝါကျယူပြီးလျှင် “စိတြာ=ဆန်းကြယ်ကုန်သော၊ သုပဏ္ဏာ=ဂဠုန်တို့”ဟု မြန်မာပြန်ဆိုကာ ‘စိတြ’သည် ‘သုပဏ္ဏ’၏ သီးခြားဝိသေသနတပုဒ်ပင် ဖြစ်လေသလော?ဟု တွေးတောဖွယ်ရှိပေသည်။ ယင်းသို့ ယုံမှား ခွဲဟ ဝေမတိက ဖြစ်ဖွယ်ရှိနေရာ ဦးကာဆရာက “ဝိစိတြ သန္ဓရ ပတ္တ ဝန္တတာယ=ဆန်းကြယ်ကောင်းမြတ် သော အတောင်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်”ဟု သဒ္ဒါအရင်းအမြစ် ရှာဖွေပေးထားသည်ကို တွေ့ရမှ ပါဠိ တော်၌ ‘စိတြာ သုပဏ္ဏာ’ဟု ရှိနေခြင်းကား ဝါကျမဟုတ် (၂-ပုဒ်မဟုတ်)၊ ဂါထာအရာဖြစ်၍ ဆန်းဂိုဏ်း ‘စောင့်ရန်’ ‘တြ’၏ ‘အ’ကို ‘အာ’ပြုထားခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ပုဒ်ရင်းအမှန်မှာ ‘စိတြသုပဏ္ဏ’သာ ဖြစ်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်ရပေတော့သည်။

စာဏက္က

ထိုမှတစ်ပါး သမိုင်းကြောင်းဖြစ်ရပ်၊ ရာဇဝင်ကြောင်း နောက်ခံရှိနေသော ပုဒ်များကိုမူ သမိုင်းကြောင်းအရ မှန်၊ မမှန် ရာဇဝင်ကြောင်းအရ ဟုတ်၊ မဟုတ် စစ်တမ်းထုတ် ကြည့်ရှုရပြန်သည်။ မမှန် လျှင် ပယ်လှန်၍ မဟုတ်လျှင် ပယ်ထုတ်ကြရသည်။ ‘စာအုပ်ထဲမှာ ရှိနေပါသကော’ဟူ၍ စောကြော စစ်ဆေးခြင်းမရှိပဲ ရေးသားကြရသည် မဟုတ်ပေ။ ရှင်းလင်းတင်ပြပါဦးမည်။

စာဏက္က(စာဏကျ) ပုဏ္ဏားသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းနှစ်ထောင်ကျော်က မဇ္ဈိမဒေသ(ဣန္ဒိယ) ၌ ထင်ရှားကျော်ကြားခဲ့သော နိတိဆရာကြီးတယောက် ဖြစ်သည့်အပြင် ဘုရင်စန္ဒဂုတ္တ (စန္ဒဂုပ္ပ)၏ မင်းဆရာကြီးတယောက်လည်း ဖြစ်ပေသည်။ သက္ကတဖြင့် ရေးသားထားသော သူ၏ ‘အတ္ထသတ္ထ’ ကျမ်းသည် ရာဇနိတိအရာ၌ ပြိုင်ဘက်ကင်းသော ကျမ်းတစောင် ဖြစ်သည်။ သူ၏ နိတိဂါထာများ သည် ယနေ့တိုင် အိမ်တိုင်း၌ လှည့်လည်လျက် ရှိကြသည်။ သူ၏ တပည့်ဖြစ်သူ ကာမန္တက က သူ၏ ‘နိတိသရ’ကျမ်း၌ “ဝိဏ္ဍဂုတ္တ ခေါ် စာဏက္ကသည် မိမိဉာဏ်စွမ်းဖြင့် ‘အတ္ထသတ္ထ’ ကျမ်းနှင့်တူသော သမုဒ္ဒရာကိုမေ့နှောက်၍ ‘နိတိသတ္ထ’ကျမ်းနှင့်တူသော အမြိုက်အရသာကိုထွက်စေသည်”ဟူ၍ ရေးသား ထားပေသည်။ ထိုကိုထောက်ရှုခြင်းအားဖြင့် စာဏက္ကပုဏ္ဏားသည် လောကီရေးရာ၌ နည်းပေးလမ်းညွှန် နိတိဆရာကြီးတယောက်ဖြစ်ကြောင်းကို အနည်းငယ်မျှယုံမှားသံသယဖြစ်ဖွယ်မရှိပေ။

မဟာဝံသ၌လည်း “စာဏက္ကပုဏ္ဏားသည် ၉-ယောက်မြောက် ဓနနန္ဒမင်းကိုသတ်စေ၍ မောရိယ အနွယ်စန္ဒဂုတ္တကို ဗမ္မုဒိပ်ကျွန်းအလုံး၌ တယောက်တည်းသော ဧကရာဇ်မင်းအဖြစ် အဘိသိက်သွန်း ပေး၏”ဟူ၍ ပြဆိုထားပေသည်။ ထိုကိုထောက်ရှုခြင်းအားဖြင့် ဘုရင်စန္ဒဂုတ္တ၏ မင်းဆရာပုရောဟိတ် ကြီးမှာ စာဏက္ကပုဏ္ဏားသာ ဖြစ်ကြောင်းထင်ရှားပေသည်။ မဟာဝံသဦးကာ၌ သူ၏အကြောင်းအရာ များကို ကျယ်ဝန်းစွာ ပြဆိုထားပေသည်။ ဝိဇ္ဇာပုရဏ်စသည့် ပူရာဏ်ကျမ်းများ၌လည်း စာဏက္က၏ အကြောင်းအရာများကို တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ မဟာဝင်ဝတ္ထု၊ ရာဇဝင်ကျော်စသည့် မြန်မာကျမ်းများ၌ ‘ဇာနက္က’ဟူ၍ ရေးသားကြသည်။ ဗုဒ္ဓကျမ်းစာများတွင် အရှင်ဓမ္မပါလထေရ် ဖွင့်ဆိုရေးသားသည့် ထေရဂါထာ အဋ္ဌကထာ(ဒု၊ နှာ-၇၅)၌ ‘စာဏက္ကပုဏ္ဏားသည် သူ၏အရှင်သခင်ဖြစ်သည့် ဘုရင်စန္ဒဂုတ္တကို သူ မလိုမုန်းထားသည့် သုဗုဒ္ဓပုဏ္ဏားကို ထောင်သွင်းအကျဉ်းချစေသည်’ဟူ၍ လာရှိသည်ကို တွေ့ရ ပေသည်။ ပြဆိုခဲ့ပြီးသော သမိုင်းကြောင်း ဖြစ်ရပ်၊ ရာဇဝင်ကြောင်းအလာတို့အရ တခေတ်တခါက ဘုရင်စန္ဒဂုတ္တကို မင်းအဖြစ်ရောက်အောင် နည်းလမ်းကောင်းညွှန်ပြ ပို့ဆောင်ခဲ့သူမှာ စာဏက္ကပုဏ္ဏားမှ တစ်ပါး အခြားသူတယောက်မဖြစ်ထိုက်တော့ပေ။

သို့တစေလည်း သာရတ္ထဋီကာ(ပါနာ-၁၂၆)၌ “စန္ဒကေန နာမ ကိရ မြာဟန္တေန သမုဿာဟိတော စန္ဒဂုတ္တကုမာရော တေန ဒိန္နနယေ ဌတှာ သကလဇမ္ပဒိပေ ကေရဇမကာသိ=စန္ဒက ပုဏ္ဏားတိုက်တွန်း အပ်သော စန္ဒဂုတ္တသတို့သားသည် စန္ဒကပုဏ္ဏားပေးအပ်သော နည်းလမ်း၌တည်၍ ဇမ္ပုဒိပ်ကျွန်း အလုံး၌ တယောက်တည်းသော ကေရဇမင်းအဖြစ်ကိုပြုပြီ”ဟု ပြဆိုထားသည်ကို တွေ့နေရပေသည်။ ထိုအဆိုသည် ခေတ်အဆက်ဆက်က ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးမျိုးတို့ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြရာမှ ‘စာဏက္က’၏အမည်ကို ‘စန္ဒက’ဟူ၍ အမှတ်အသား လွဲမှားလာခဲ့ခြင်းသာ ဖြစ်ပေရာသည်။ ယင်းသို့ လေ့လာစိစစ်ကာ သမိုင်းကြောင်းအရ မမှန်ရာဇဝင်ကြောင်းအရ မဟုတ်နိုင်သော သာရတ္ထရှိ ‘စန္ဒက’ပါဌ်ကို ပါဌ်ပျက်အမည်မှား အနေဖြင့်ပယ်ထုတ်ကာ အဟုတ်အမှန်အတိုင်းရှိသည့် ‘စာဏက္က’ကိုသာ အတည်ပြုရေးသားထားပေသည်။

(၂) လိင်ဆုံးဖြတ်မှု အခက်အခဲ

ရှေးသဒ္ဒါကျမ်းပြု၊ အဘိဓာန်ကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်တို့က ပိဋကအဏ္ဏဝါကို ကူးခပ်ရာဝယ် ‘လိင်’သည် သင်္ဘောအိမ်မြောင်ပမာ လွန်စွာ အရေးပါကြောင်း တညီတညွတ်တည်း လက်ခံအတည်ပြုကြပြီးလျှင် တိကျမှန်ကန်စွာ ‘လိင်’ကို သိစေနိုင်သည့် နည်းကောင်း လမ်းကောင်း ဥပဒေပေါင်းများစွာနှင့် မည်သည့်သဒ္ဒါသည် မည်သည့်လိင်ရှိသည်ဟု တိတိကျကျဆုံးဖြတ်ထားသည့် ဖြတ်ထုံးများကိုပါ လက်ဆင့်ကမ်းကာ ပေးခဲ့ကြပေသည်။ ဤ တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ရေးသားပြုစုရာတွင် ထိုရှေးပုဂ္ဂိုလ်ကျော်တို့၏ လိင်ဆုံးဖြတ်နည်းဥပဒေနှင့် ဖြတ်ထုံးတို့ကို များစွာမှီငြမ်းပြုကာ ရေးသားပြုစုရပေသည်။ ယင်းသို့ သေချာကျနသည့် နည်းလမ်းကောင်းနှင့် ဖြတ်ထုံးဟောင်းများကို မှီငြမ်းပြုကာ ရေးသားရပါသော်လည်း ပိဋကတ်တော်ရှိ ပါဠိနယ၏ လွန်စွာ ဆန်းကြယ်မှုကြောင့် အချို့သောပုဒ်များဝယ် လိင်နှင့်စပ်၍ အကျပ်အတည်းတွေ့ခဲ့ရပေသေးသည်။

ပုံစံ—စိတ္တလတာ၊ စေတသိက စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

စိတ္တလတာ

ယင်းတို့တွင် ‘စိတ္တလတာ’ပုဒ်ကို အဘိဓာနပုဒ်ပိကာ ဋီကာဆရာက “ခုဒ္ဒသိက္ခာသဒ္ဒါသည် ကျမ်းငယ်တစောင်၏အမည်ဟော ဣတ္ထိလိင် သညာ သဒ္ဒါဖြစ်သကဲ့သို့ ‘စိတ္တလတာ’သဒ္ဒါသည်လည်း တာဝတိံသာ နတ်ပြည်ရှိ ဥယျာဉ်တခု၏ အမည်ဟော ဣတ္ထိလိင် သညာ သဒ္ဒါပင် ဖြစ်သည်”ဟု တိတိကျကျ ဆုံးဖြတ်ထားပေသည်။ ဤအဆုံးအဖြတ်အတိုင်းပင် များစွာသော ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာကျမ်းတို့၌ ဣတ္ထိလိင်ဖြင့်သာ တွေ့ရသော်လည်း ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိတော် (နှာ-၉၅-၆)၌ကား ‘ယထာ ဝနံ စိတ္တလတံ ပဘာသတိ’ဟု နပုလ္လိင်ဖြင့်လည်း တွေ့ရပြန်သည်။ ယင်းသို့တွေ့ရပေရာ ထိုလိင် ၂-ရပ်ကို ပေါင်းစပ်ကာ ‘စိတ္တလတာ’သဒ္ဒါသည် ဣတ္ထိလိင်၊ နပုလ္လိင်အားဖြင့် လိင် ၂-ပါးဆက်ဆံသော ဒွိလိင်သဒ္ဒါမျိုးပင် ဖြစ်လေသလော?၊ သို့မဟုတ် ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိတော်၌ တွေ့ရသော နပုလ္လိင်သည် လိင်ဝိပလ္လာသ(ဖောက်ပြန်လိင်)ပင် ဖြစ်လေသလော?ဟု တွေးတောရပေသည်။

ဤအရာကား နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဏ်ဖြင့် တော်မှန်တိကျစွာ အဆုံးအဖြတ် ပေးရမည့်အရာပင် ဖြစ်သည်။ ဤကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ယတိပြတ်ဆုံးဖြတ်ရန်ကား မလွယ်ကူပေ။ သို့ဖြစ်၍ အရေးထားကာ လေးစားရမည့် ရှေးကျမ်းဟောင်းများကိုသာ အထပ်ထပ် ရှာဖွေကြည့်ရှုရာ သဒ္ဒါနိတိ-ပဒမာလာကျမ်း (နှာ-၂၉၉-၃၀၄)၌ သဒ္ဒါတခု၏ လိင်အမျိုးမျိုးကို တွေ့ရရာတွင် ယင်းတို့ကို ပေါင်းစပ်ကာ ၂-လိင်ဆံ၊ ၃-လိင်ဆံဟု ယူသင့်၊ မယူသင့်သောအရာနှင့် လိင်ဝိပလ္လာသကြံသင့်၊ မကြံသင့်သော

အရာများကို ဝေဖန်ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ယင်းကျမ်း၌ လာရှိသည့် “လိင်မြဲသော အချို့နာမ်ပုဒ်များသည်ပင် ရံခါတွဲဖက် ဝိသေသပုဒ်၏ လိင်သို့ လိုက်တတ်သေးသည်” ဟူသော နည်းဥပဒေသကို မှီငြမ်းပြုကာ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိတော်၌ တွေ့ရသော ‘စိတ္တလတ်’ ဟူသော နပုလ္လိင်ရုပ်ကား ‘ဝနံ’ ဟူသော တွဲဖက်ဝိသေသပုဒ်၏ လိင်သို့လိုက်နေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ လိင်ဝိပလ္လာသမျိုးလည်း မဟုတ်တတ်ပေ။ ဤသို့ ဝေဖန်နှိုင်းချိန်ပြီးမှ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာဋီကာဆရာ ဆုံးဖြတ်ထားသည့် ဣတ္ထိလိင်ကိုသာ အတည်ပြုကာ ညွှန်ပြရပေတော့သည်။

စေတသိက

စေတသိကတရားကိုဟောဆိုသည့် ‘စေတသိက’ပုဒ်ကို ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ ‘စေတသိကော၊ စေတသိကံ’ ဟု ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင်ဖြင့်သာ အတွေ့များပေသည်။ သို့သော် ကထာဝတ္ထုပါဠိတော် (နှာ-၃၁၇-ဂ)၌ကား ‘ဖဿော စေတသိကော၊ ဝေဒနာ စေတသိကာ၊ ဝီရိယံ စေတသိကံ’ ဟု လိင် ၃-ပါးလုံးပင် တွေ့ရပြန်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုစေတသိက-ပုဒ်သည် စေတသိကဟူသော အမည်ပညတ်ဟော (နာမနာမ်) ပုဒ် ဖြစ်လေသလော? သို့မဟုတ် ‘စိတ်၌ဖြစ်သော’ အနက်ဟော (ဂုဏနာမ်) ပုဒ် ဖြစ်လေသလော? ဟုလည်း စဉ်းစားဘွယ် ရှိပေသေးသည်။ မည်သို့ဖြစ်စေ စေတသိက-ပုဒ်သည် လိင် ၃-မျိုးဆက်ဆံသော ပုဒ်ဖြစ်သည်ဟုလည်း ယူဆနိုင်ပေသည်။

ခေတ်သစ် အဘိဓာန်ကျမ်းများ၌လည်း ဤ ‘စေတသိက’ပုဒ်၏ လိင်ကိုညွှန်ပြရာဝယ် တကျမ်းနှင့် တကျမ်း အယူအဆ မတူမျှပဲ အမျိုးမျိုး ညွှန်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ထို့ကြောင့် ‘စေတသိက’တရားကို ဟောဆိုသည့် ‘စေတသိက’သဒ္ဒါ၏ လိင်မှန်ဖော်ထုတ်ရေးကား ကျန်ရှိပေသေးသည်။

သို့ရာကား အရေးထား၍ လေးစားလောက်သည့် ရှေးကျမ်းဟောင်းများကို ရှာဖွေ ကြည့်ရှုသော အခါ မဏိသာရမဉ္ဇူသာဋီကာ (ပါ. နှာ-၃၆၄) ၌ တွေ့ရသည့် ‘စေတသိကသဒ္ဒဿ ဒွိလိင်္ဂတ္ထာ’ ဟူသော ဖြတ်ထုံး အဆုံးအဖြတ်အတိုင်း ‘စေတသိက’ သဒ္ဒါသည် စေတသိကတရားကို ဟောရာ၌ ပုလ္လိင်၊ နပုလ္လိင် ၂-ပါးဆက်ဆံသော ဒွိလိင်္ဂသဒ္ဒါဖြစ်သည်ဟု ညွှန်ပြရပေတော့သည်။

(၃) ပုဒ်, ဓာတ်, ပစ္စည်း ခွဲဝေမှုအခက်အခဲ

အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်တစ်ခုကို ပြုစုရာတွင် သက်ဆိုင်ရာ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ ယောဇနာ၊ နိဿယ၊ ဂဏ္ဍိစသည်တို့၏ ဖွင့်ပြချက်ကို မှီငြမ်းပြုကာ မြန်မာနက်ကို ရရှိထားသော်လည်း ပြန်ဆိုရာ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်၏ ပုဒ်, ဓာတ်, ပစ္စည်း ခွဲခြားဝေဖန်မှုကို သိရမှသာ ထိုမြန်မာနက်သည် သာ၍ ခိုင်လုံနိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်တစ်ခု၏ ပုဒ်, ဓာတ်, ပစ္စည်း ခွဲခြားဝေဖန်မှုကို ကျမ်းပြုသူတို့ အစွမ်းရှိသမျှ ရှာဖွေပြုစုရပေသည်။ ယင်းသို့ပြုစုရာတွင် အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ ယောဇနာ၊ နိဿယ၊ ဂဏ္ဍိတို့နှင့် သဒ္ဒါကျမ်း၊ အဘိဓာန်ကျမ်းတို့က အတိအကျ ညွှန်ပြဝေဖန်ပြီးဖြစ်သောပုဒ်များ၌ အခက်အခဲမရှိသော်လည်း ထိုကျမ်းတို့၌ တိုက်ရိုက်ဝေဖန်ချက်မရှိသောပုဒ်များ၌ကား များစွာ အခက်အခဲကြုံတွေ့ခဲ့ရပေသည်။

ပုံစံ—စတုက္က^၂, ဆတုက္က, စိတြဂ္ဂဋ္ဌေရုသုသိတ-စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

စတုက္က^၂

‘စတုက္က^၂’ပုဒ်ကို ဇာတ်ပါဠိတော်၌သာ တွေ့ရသည်။ ထိုပါဠိတော်ကို ဖွင့်ပြသည့် အဋ္ဌကထာဆရာက ‘စတုက္က’ ဟူသည် ‘အချည်းနှီးပင်တည်း’ ဟု ဖွင့်ပြထားပေသည်။ ပါဠိတော်၌ပင်လျှင် အရာဌာနနှင့် စကား

စပ်ကို ထောက်ဆသော် “အချည်းနှီး”ဟော ဖြစ်သည်ကိုကား ကျေနပ်လက်ခံဖွယ်ရှိပေသည်။ သို့သော် “အဘယ်သို့ပုဒ်ပြီး၍ ‘အချည်းနှီး’ အနက်ကို ဟောနိုင်သည်။ အဘယ်ကို ‘အချည်းနှီး’ဟု ဆိုလိုသည်” စသည်တို့ကို သိရန်ကား အခက်အခဲကြုံ၍နေပေသည်။ ယင်းအခက်အခဲကို အဘိဓာန်ပေါင်းစုံနှင့် နိဿယာသာပြန် ဇာတ်ဝတ္ထုတို့ကလည်း မရှင်းလင်းခဲ့ကြပေ။ သို့ဖြစ်၍ ကျမ်းပြုသူတို့ လက်လှမ်းမှီရာ ပေမူ ဇာတ်ဦးကာများကိုသာ မရမနေ ရှာဖွေကြည့်ရှုရပေတော့သည်။ မောင်းထောင်ဆရာတော်၏ ပေမူ ဇာတ်ဦးကာသစ်တွင် ‘စတုက္က’သည် ‘စတု’ပုဒ်မှ အဆင့်ဆင့်တိုးတက်လာသောပုဒ်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပေသည်။ တိုးတက်လာပုံမှာ—

‘အချည်းနှီး’ဟော ‘စတု’ပုဒ်နောင် ‘ကရ’ဓာတ် ‘ကိ’ပစ္စည်းဖြင့် ‘စတုက’ဟူသော သံယုတ်မဲ့ ပါဠိတိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယင်း၏ သဒ္ဒါနက်မှာ ‘အချည်းနှီးအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း’ ဟူ၍ပင် ဖြစ်သည်။ ထို‘စတုက’ပုဒ်နောင်မှ အနက်သီးခြားမထွက်သည့် သကတ္တ ‘က’ပစ္စည်း (=ဏျ ပစ္စည်း) သက်ကာ ‘စတုက္က’ပုဒ်ပြီးကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဤ‘စတုက္က’ပုဒ်ကို ‘နဒီ’ပုဒ်နှင့်တွဲ၍ ‘စတုက္ကနဒီ’ဟု ရေးသားသုံးနှုန်းသောနေရာ၌ ‘စတုက္က’ပုဒ်၏ အနက်ကို ‘အချည်းနှီးအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း’ ဟု ဖွင့်ဆိုထားရာတွင် ‘ရေနည်းခြင်းပင်ဖြစ်သည်’ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကိုပါ တွေ့ရပေသည်။

ဤဇာတ်ဦးကာသစ်၏ ဖွင့်ပြချက်အရ ဇာတ်၊ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ တို့၌ လာရှိသော ‘စတုက္က’ပုဒ်နှင့် ယင်း၏ ဒုတိယ အခြေခံဖြစ်သည့် ‘စတုက’ပုဒ်တို့ကား ပြေလည်၍သွားပေသည်။ သို့သော် ပဌမ အရင်းအမြစ်ဖြစ်သည့် ‘စတု’ပုဒ်၏ ပုဒ်၊ ဓာတ်၊ ပစ္စည်း ခွဲခြမ်းဝေဖန်မှုကိုကား မသိနိုင်သေးပေ။ ဤမျှသိခွင့်ရခြင်းဖြင့်ပင် ဇာတ်ဦးကာသစ်ဆရာတော်အား ကျေးဇူးတင်ရပေတော့သည်။ (ပိ-တိ-အက်စ်၌ စတု+က=၄-ဖို့ ၁-ဖို့သာရှိသဖြင့် မပြောပလောက်၍ အချည်းနှီးဟူသော အနက်ဖြင့်ရာသည်ဟု ကြံဆထားသည်။ နိဒ္ဒေသပါဠိတော်လာ ဆတုက္က-ပုဒ်ကိုလည်း စတုက္ကဟုပင် ရောထွေးပြထားသည်။)

ဆတုက္က

‘ဆတုက္က’ပုဒ်ကို မဟာနိဒ္ဒေသ၊ စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာကျမ်းတို့၌သာ တွေ့ရပေသည်။ ထိုပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့ ဖွင့်ပြချက်အရ ‘ဆတုက္က’ပုဒ်၏ ‘ယုတ်လျော့’ဟူသောအနက်ကို သိရသော်လည်း ယင်းပုဒ်၏ ပုဒ်၊ဓာတ်၊ပစ္စည်း ခွဲခြမ်းဝေဖန်မှုကိုကား မသိရတော့ပေ။ အခြားသော မာဂဓ၊ သက္ကတ သဒ္ဒါ၊ အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌ ရှာဖွေကြည့်ရှုသော်လည်း မတွေ့ရပေ။ ထို့ကြောင့် ထောင့်ကွင်းအတွင်း၌ ပုဒ်၊ဓာတ်၊ပစ္စည်း ခွဲခြမ်းဝေဖန်မှုကို မပြုတော့ပဲ အမေးလက္ခဏာကိုသာ ပြထားခဲ့ရပေသည်။ ဆက်လက်၍ လေ့လာကြံဆကြရပေဦးမည်။

စိတြဂ္ဂဠေရုဃုသိတ

‘စိတြဂ္ဂဠေရုဃုသိတ’ကား သမာသ်ပုဒ်ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားလှပေသည်။ ယင်းကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရာတွင် ပုဒ် ၄-ပုဒ်ရှိသည့်အနက် ပဌမ၊ ဒုတိယ၊ စတုတ္ထဖြစ်သည့် စိတြ၊ အဂ္ဂဠ၊ ဃုသိတ ၃-ပုဒ်ကား ပေါ်လွင်နေသော်လည်း တတိယပုဒ်ကို ဖော်ထုတ်ရန်အတွက် အခက်အခဲတွေ့ခဲ့ရပေသည်။ ထိုပုဒ်ကို ဇာတ်အဋ္ဌကထာဆရာက—

စိတြဂ္ဂဠေရုဃုသိတေတိ ပဉ္စဂီကတူရိယသဒ္ဒသဒိသံ မနောရမံ ရဝံ ရဝန္တေဟိ
သတ္တရတနဝိစိတ္တေဟိ ဒွါရကဝါဠေဟိ ဥဂ္ဂေါသိတေ—

ဟု ဖွင့်ပြထားပေရာ ပုဒ်ခွဲဝေရေး၌ အဖွင့်နှင့်လည်း ညီ၊ အတ္ထယုတ္တိလည်း မှီအောင်အမျိုးမျိုး ကြံစည်ခဲ့ရပေသည်။

သာရတ္ထ ဒီပနီဋီကာ၌ “နဋ္ဌေရ” ပုဒ်ကို အမျိုးမျိုး ကြံစည်ဖွင့်ပြရာတွင် ‘နဋ္ဌ+ဥရ’ဟု ပုဒ်ဖြတ်ပြီး လျှင် ‘ဥ’ ကို ‘ေ’ ပြု၍ ‘နဋ္ဌေရ’ ဟု ပြီးစေသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း ‘အဂ္ဂဋ္ဌ+ဥရ’ ဟု ပုဒ်ဖြတ်ရမည်လော ? သို့မဟုတ် ‘ဥဂ္ဂေါသိတေ’ဟူသော အဖွင့်အရ ‘ဥ’ သည် ‘ဃုသိတ’၏ အစိတ်အပိုင်းပင် ဖြစ်လေသလော ? ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြဿနာအမျိုးမျိုး ထွက်ပေါ်လာခဲ့ရပေသည်။ ဤနေရာ၌ ဇာတ်ဋီကာတို့လည်း မဖွင့်၊ နိဿယလည်း အဋ္ဌကထာဖွင့်နှင့် ကိုက်ညီအောင် မပြန်ဆိုခဲ့ပေ။ သို့ဖြစ်၍ အဋ္ဌကထာဖွင့်ကိုသာ အထပ်ထပ် ကြည့်ရှု၍ ဆွေးနွေးကြရပေတော့သည်။

အဋ္ဌကထာ၌ ‘ရဝန္တေဟိ’ ဟူသော အဖွင့်ကိုရှုကာ သဒ္ဒါကျမ်း အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌ ‘ရေ’ ဟူသော ပုဒ်ကို မတွေ့ရသော်လည်း ဓာတ်ကျမ်းတို့၌ ရွတ်ဆိုခြင်း၊ မြည်အော်ခြင်း အနက်ကို ဟောသော ‘ဤရ’ ဓာတ်ပါရှိနေရကား ယင်း ဓာတ်နောင် ကတ္တားဟော ‘ဏ’ ပစ္စည်းသက်ကာ ‘ရေ’ ဟု ပုဒ်ပြီးစေလျက် “စိတြာနိ အဂ္ဂဋ္ဌာနိ၊ စိတြဂ္ဂဋ္ဌာနိ၊ စိတြဂ္ဂဋ္ဌာနိ ရေ ရဝန္တာနီတိ စိတြဂ္ဂဋ္ဌေရ၊ တေဟိ ဃုသိတံ ဥဂ္ဂေါသိတံ စိတြဂ္ဂဋ္ဌေရဃုသိတံ” ဟု ဝစနတ္ထ ကြံဆပြီးလျှင် ‘စိတြဂ္ဂဋ္ဌ+ရေ+ဃုသိတ’ ဟု ပုဒ်ခွဲခဲ့ရပေသည်။

(၄) မြန်မာပြန်ဆိုမှု အခက်အခဲ

သက်ဆိုင်ရာကျမ်းများ၏ အကူအညီဖြင့်၎င်း၊ ကျမ်းပြုသူတို့၏ အတွေ့အကြုံ ဗဟုသုတဖြင့်၎င်း အချို့ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များ၌ ပုဒ်၊ ဓာတ်၊ ပစ္စည်းခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာနိုင်သော်လည်း ယင်းပုဒ်တို့၏ သဒ္ဒတ္ထ၊ အဓိပ္ပါယ်ထွက်၊ ဝေါဟာရတ္ထတို့ကို ပြန်ဆိုရာ၌ကား များစွာ အခက်အခဲကြုံတွေ့ရပြန်သည်။ အချို့ပုဒ်များသည် အသွင်သဏ္ဌာန်အားဖြင့် ပေါ်လွင်ထင်ရှားသကဲ့သို့ ရှိသော်လည်း သုတ္တန်၊ ဝိနည်း၊ အဘိဓမ္မာဟူသော သက်ဆိုင်ရာကျမ်းများ၌ အံဝင်ဂွင်ကျ ယထာဘူတအနက်ကို ရရှိရန်ကား မလွယ်ကူလှပေ။

ပုံစံ—စိဉ္ဇမာဏဝိကာ၊ စိတ္တမဇ္ဈသုစသည်တို့ ဖြစ်သည်။

စိဉ္ဇမာဏဝိကာ

ယင်းတို့တွင် ‘စိဉ္ဇမာဏဝိကာ’ ကား ပုဒ်ကို ကြားလိုက်ရုံမျှဖြင့် ကျောင်းသားအရွယ် ကလေးသူငယ် များပင် ဘုရားရှင်ကို စွပ်စွဲကဲ့ရဲ့ ချီးဖဲ့ခဲ့သူ ‘စိဉ္ဇာ’ ခေါ် မိန်းမယုတ်ဖြစ်ကြောင်း ကောင်းကောင်းကြီး သိကြပေရာ ‘စိဉ္ဇမာဏဝိကာ’၏ ပါဠိသက် ဝေါဟာရနက်ကား ထင်ရှားလှပေသည်။ သို့ဖြစ်သော်လည်း ‘စိဉ္ဇမာဏဝိကာ’သည် ‘စိဉ္ဇာ’နှင့် ‘မာဏဝိကာ’ ၂-ပုဒ်ကို ပေါင်းရုံးချဉ်းစပ်ထားသည့် သမာသ်ပုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် ယင်း ၂-ပုဒ်၏ အနက်သဘောအားဖြင့် မည်သို့ဆက်စပ်၍ သဒ္ဒါနက် မည်သို့ထွက်ဆိုရမည်ကို ကား သိဖို့လိုပေသေးသည်။

‘စိဉ္ဇာ’ သည် ‘မန်ကျည်းပင်’ ကို ဟော၍ ‘မာဏဝိကာ’ သည် ‘သတို့သမီး’ဟောရကား မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် သူတော်စင်အများပင် ‘စိဉ္ဇမာဏဝိကာ’သည် မန်ကျည်းပင်မှ သန္ဓေယူဖြစ်လာသူ ဟု သိရှိ ပြောဆိုနေကြပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ထိုသူတော်စင်တို့၏ စကားသည် ကျမ်းဂန် အကိုး အကားရှိ၊ မရှိ တင်ပြရန် ဤကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်တို့အပေါ်၌ တာဝန်ကျရောက်၍ နေပေသည်။

ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်များနှင့် အဋ္ဌကထာကြီး၊ ဋီကာကြီးတို့၌ တွေ့နိုးရရာ နေရာအနှံ့အပြား ကြိုးစားရှာဖွေကြရပေသည်။ သို့ကြိုးစားရှာဖွေသော်လည်း ပါဠိတော်များနှင့် အဋ္ဌကထာကြီး၊ ဋီကာကြီး

တို့၌ တလုံးတပါး စိုးစဉ်းမျှပင် မတွေ့ရပါပေ။ ယင်းသို့ ခိုင်ခံ့သော ကျမ်းတို့၌ မတွေ့ရသော်လည်း နောက်ဆုံးတွင် ကုန်းဘောင်ခေတ် မန္တလေး ရတနာပုံမြို့တည်၊ နန်းတည် ပဉ္စမသံဂါယနာတင် မင်းတုန်း မင်းတရားကြီးလက်ထက် မောင်းထောင်ဆရာတော် အရှင်ပညာသာမိ ရေးသားပြုစုသည့် ဇာတ် ဋီကာ သစ်ကျမ်း၌သာ “မန်ကျည်းပင်၌ဖြစ်သောကြောင့် စိတ္တမာဏဝိကာ ဟု ရအပ်သော အမည်ရှိသော မိန်းမ”ဟူ၍ သဒ္ဒါနက် ဖွင့်ဆိုထားသည့်အတိုင်းသာ သဒ္ဒါနက် ရေးသားလိုက်ရပေတော့သည်။

စိတ္တမဇ္ဈသ

‘စိတ္တမဇ္ဈသ’ ပုဒ်ကို ပါဠိတော်တို့၌ မတွေ့ရပဲ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းတို့၌သာ တွေ့ရပေသည်။ ယင်းတို့၌ ‘စိတ္တမဇ္ဈသ’ ၏ အရကောက် ‘အဘိဓေယျတ္ထ’ ကို အရာအားလျော်စွာ—

- (၁) ကောင်းသော စိတ်အစဉ်၊
- (၂) သမာဓိ၊
- (၃) ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၊
- (၄) ဈာန်—

ဟု အသီးအသီး သုံးနှုန်းဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ သို့ရာတွင် သဒ္ဒါနက် ‘သဒ္ဒတ္ထ’ ကိုကား တိတိကျကျ မဖွင့်ဆိုကြပါ။ ယင်း လိုအပ်ချက်ကို အဋ္ဌကထာနိဿယကျမ်းများ၌ ရှာဖွေကြည့်ရှုရာ “စိတ် တည်းဟူသော တံတင်း၊ စိတ်တည်းဟူသော ပူတာ၊ စိတ်တည်းဟူသော သေတ္တာ”ဟူ၍ မြန်မာပြန်ဆို ထားသည်ကိုသာ တွေ့ရပေသည်။ ထိုပြန်ဆိုချက်များသည် သုံးနှုန်းထားသည့် မူလကျမ်းရင်း၌ ယထာ-ဘူတနေရာကျ ဖြစ်နိုင်ပါမည်လော?ဟု စဉ်းစားဖွယ် ရှိပေသည်။

အဋ္ဌကထာတို့၌ ‘စိတ္တမဇ္ဈသ’ကို အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း ဝါကျစီကုံး သုံးနှုန်းထားသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

- (၁) “နိဝရဏတို့ကို ပယ်ခွါ၍ ‘စိတ္တမဇ္ဈသ’ ၌ စိတ်ကို ထားခြင်းငှါ” ဟု ၎င်း၊
- (၂) “စိတ္တေကဂ္ဂတာ ဆိုအပ်သော ‘စိတ္တမဇ္ဈသ’ ၌ စိတ်ကိုထား၍” ဟု ၎င်း၊
- (၃) “ပဌမဈာန်ဟု ဆိုအပ်သော ‘စိတ္တမဇ္ဈသ’ ကိုမှီ၍ ဝိပဿနာကို ပွားစေလျက်”ဟု ၎င်း သုံးနှုန်းထားပေသည်။

ယင်း အဋ္ဌကထာတို့၌ သုံးနှုန်းချက်အရ “စိတ္တမဇ္ဈသဟူသည် စိတ်ကို သိုလှောင်သိမ်းဆည်းထားရာ ဖြစ်သည်” ဟု သိနိုင်ပေသည်။

ထို့ပြင် ဋီကာတို့၌—

- (၁) “အဘိညာ စသော တရားတို့၏ အခြေခံဖြစ်သောကြောင့် သမာဓိသည်သေတ္တာနှင့်တူသည်” ဟူ၍၎င်း၊
- (၂) ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာ သူခိုးတို့ မလွှမ်းမိုး မနှိပ်စက်နိုင်သောကြောင့် သေတ္တာနှင့်တူ သည်”ဟူ၍၎င်း ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပြန်သည်။

အထက်ဖော်ပြပါ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာစကားတို့ကို ကောက်ချက်ယူရသော် “သူခိုးတို့ မခိုးယူနိုင်ရန် အဝတ်သေတ္တာ (အဝတ်ထည့်သွင်း သိုလှောင်ရာသေတ္တာ)၌ အဝတ်ကို သိမ်းဆည်းထားသည်”ဟူသော လောကလူတို့ သုံးစွဲရိုးစကားကဲ့သို့ “ကိလေသာသူခိုးတို့ မလွှမ်းမိုး မနှိပ်စက်နိုင်ရန် စိတ်သေတ္တာ (စိတ်၏ သိုလှောင်ထိန်းချုပ်ရာ သေတ္တာ)၌ စိတ်ကိုထည့်သွင်း၍ထားသည်” ဟု သဘာဝအဓိပ္ပါယ် ထယ်ထယ် ဝါဝါ ပေါ်၍ လာပေသည်။

ဆက်ဦးအံ့—ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံတည်းဟူသော သေတ္တာ၌ စိတ်တည်းဟူသော အဝတ်ကို သိုလှောင် ထားသည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း—

(၁) ကောင်းသော စိတ်အစဉ်—

(၂) သမာဓိ—

(၃) ဈာန်တရား—တို့၌ကား ထည့်သွင်းသိုလှောင်ထားသည်ဟု အဘယ်သို့လျှင် ဆိုနိုင်တော့မည် နည်းဟု စောဒနာဝင်ဖွယ် ရှိပါသည်။ ရှင်းပြပါအံ့—

ဖြစ်ပေါ်ပြီး၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သည့် ကောင်းသောစိတ် အစဉ်အတန်းကြီးကို ရပ်တန့်မသွားစေပဲ ထို ကောင်းသောစိတ်များကို နောက်နောင်၌ အထပ်ထပ် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းကို “ကောင်းသောစိတ် အစဉ်တည်းဟူသော သေတ္တာ၌ နောက်နောင်၌ဖြစ်သည့် တလုံးတလုံးသော စိတ်တည်းဟူသော အဝတ် ကို ထည့်သွင်းသိုလှောင်ထားသည်” ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ သမာဓိတရား၊ ဈာန်တရားတို့၌ စိတ်ကို ထည့် သွင်းထားသည်ဟုရာ၌လည်း ဤနည်းနှင့်နှိုင်းပင် ဥပမာ၊ ဥပမေယျ နှိုင်းယှဉ်ဖွယ်ရှိပါသည်။

ဖော်ပြပါ သဘာဝအဓိပ္ပါယ်များကို ဆင်ခြင်ထောက်ထား၍ ‘စိတ္တမဇ္ဈသာ’ကို ‘စိတ်၏-တံတင်း- သေတ္တာ၊ စိတ်၏-တံတင်း-သေတ္တာနှင့် တူသောတရား (=အာရုံ၊ သမာဓိ၊ ဈာန်၊ စိတ်)’ဟု သဒ္ဒါနက် ပြန်ဆိုခဲ့ရပေသည်။ မူလဋီကာနိဿိသည့်လည်း ယင်းသို့ ပြန်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ (ယင်းပုဒ် ကြည့်)။

အဘိဓမ္မာ ဝေါဟာရပုဒ်များ၏ သဘာဝအခက်အခဲ

ဖော်ပြပါပုဒ်များကား ပုဒ်တည်၊ လိင်ညွှန်း၊ ပုဒ်ခွဲနှင့် မြန်မာပြန်ဆိုမှုတို့၌ အတန်ငယ် အခက်အခဲ တွေ့ရသောပုဒ်များသာ ဖြစ်ပေသည်။ အထူးအားဖြင့် အဘိဓမ္မာဝေါဟာရပုဒ်များ၌ကား အလွန်အလွန် ခက်ခဲလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရပြန်ပါသည်။

ပုံစံ—စေတောဝိမုတ္တိ၊ ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတ-စသည်တို့ဖြစ်သည်။

စေတောဝိမုတ္တိ

ယင်းတို့တွင် ‘စေတောဝိမုတ္တိ’ ပုဒ်ကို ပါဠိတော်ကျမ်းပေါင်း ၂၂-တို့၌ ဂုဏ်ပုဒ်ဝိသေသန အမျိုးမျိုး တို့ဖြင့် နေရာဌာနများစွာတို့၌ နည်းမျိုးစုံ ဟောထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ယင်း စေတောဝိမုတ္တိ၏ ဂုဏ်ပုဒ်ဝိသေသနများမှာ —အနာသဝ၊ ရာဂဝိရာဂ၊ အကုပ္ပ၊ သာမာယိက၊ သန္တ၊ မဟဂ္ဂတ၊ အပ္ပမာဏ၊ သုညတ၊ အနိမိတ္တ၊ အာကိဉ္ဇည၊ အဒုက္ခမသုခ၊ မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ ဥပေက္ခာ-တို့ ဖြစ်ကြသည်။

‘စေတောဝိမုတ္တိ’ပုဒ်ကို ပါဠိတော်ကျမ်းပေါင်း ၂၂-၌ ပါရှိရာ ယင်းပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာကျမ်းပေါင်း ၂၀-နှင့် ဋီကာကျမ်းပေါင်း ၁၆-ကျမ်းတို့က ဖွင့်ပြရာတွင် အရကောက် ‘အဘိဓေယျတ္ထ’ကို ပဓာနထား၍ ဖွင့်ပြကြသည်။ သဒ္ဒါနက် ‘သဒ္ဒတ္ထ’ကိုကား အသင့်အတင့်မျှသာ ဖွင့်ပြကြသည်။

ယင်း ‘စေတောဝိမုတ္တိ’ပုဒ်ကို—

‘အနာသဝ’ဂုဏ်ပုဒ်ဖြင့် အထူးပြု ဟောကြားရာ၌ အဋ္ဌကထာ, ဋီကာဆရာတို့က အရာအားလျော်စွာ (၁) အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်၊ (၂) အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ၊ (၃) အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်-ဟု အရကောက်၍ ပြထားသည်။

‘ရာဂဝိရာဂ’ ဂုဏ်ပုဒ်ဖြင့် အထူးပြုရာ၌ (၁) အနာဂါမိဖိုလ်သမာဓိ၊ (၂) အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်၊ (၃) မဂ်သမာဓိ-ဟု၎င်း၊

‘အကပ္ပ’ဖြင့် အထူးပြုရာ၌ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်-ဟု၎င်း၊

‘သာမာယိက’ဖြင့် အထူးပြုရာ၌ ရူပ, အရူပစိတ် (=သမာပတ် ၈-ပါး)ဟု၎င်း၊

‘သန္တ’ဖြင့် အထူးပြုရာ၌ ရူပ, အရူပစိတ်-ဟု၎င်း၊

‘မဟဂ္ဂတ’ဖြင့် အထူးပြုရာ၌ မဟဂ္ဂုတ်ဈာန်-ဟု၎င်း၊

‘အပ္ပမာဏ’ဖြင့် အထူးပြုရာ၌ ဗြဟ္မဝိဟာရဈာန် ၄-ပါး၊ တနည်း ဗြဟ္မဝိဟာရဈာန် ၄-ပါး၊ မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါးဟု၎င်း၊

‘သုညတ’ဖြင့် အထူးပြုရာ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်-ဟု၎င်း၊

‘အနိမိတ္တ’ဖြင့် အထူးပြုရာ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်, အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်၊ တနည်း-ဝိပဿနာဉာဏ်, အာရုပ္ပဈာန် ၄-ပါး၊ မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး-ဟု၎င်း၊

‘အာကိဉ္ဇည’ဖြင့် အထူးပြုရာ၌ အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်၊ တနည်း-အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်၊ မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး-ဟု၎င်း၊

‘အဒုက္ခမသုခ’ဖြင့် အထူးပြုရာ၌ စတုတ္ထဈာန်-ဟု၎င်း၊

‘မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာ’ဂုဏ်ပုဒ်တို့ဖြင့် အထူးပြုဟောကြားရာ၌ အစဉ်အတိုင်း အပ္ပနာသို့ရောက်သည့် မေတ္တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, ဥပေက္ခာတရား-ဟု၎င်း အရကောက် ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

၁။ ပါဠိတော်ကျမ်းပေါင်း ၂၂—ဝိ၊ ၅။ ဒီ၊ ၁၊ ၂၊ ၃။ မ၊ ၁၊ ၂၊ ၃။ သံ၊ ၁၊ ၂၊ ၃။ အံ၊ ၁၊ ၂၊ ၃။ အဘိ၊ ဝိ။ အဘိ၊ ပု။ ပဋိသံ။ ဥဒါနံ။ ဣတိဝုတ်။ ခုဋ္ဌနိ။ နေတ္ထိ။ ပေဋကော။ မိလိန္ဒ။

အဋ္ဌကထာကျမ်းပေါင်း ၂၀—ဒီ၊ ၁၊ ၁။ ၂၊ ၇။ ဒီ၊ ၁၊ ၂။ ၃၊ ၆။ ဒီ၊ ၁၊ ၃။ ၂၊ ၄။ မ၊ ၁၊ ၁။ ၁၊ ၆။ မ၊ ၁၊ ၂။ ၁၊ ၃။ မ၊ ၁၊ ၄။ ၁၊ ၁။ အံ၊ ၁၊ ၁။ ၁၊ ၆။ အံ၊ ၁၊ ၂။ ၁၊ ၃။ အံ၊ ၁၊ ၃။ ၁၊ ၇။ သံ၊ ၁၊ ၂။ ၁၊ ၆။ သံ၊ ၁၊ ၃။ ၁၊ ၃။ အဘိ၊ ၁၊ ၂။ ၄၊ ၅။ အဘိ၊ ၁၊ ၃။ ၆။ ပဋိသံ၊ ၁၊ ၁။ ၁၊ ၂။ ပဋိသံ၊ ၁၊ ၂။ ၂၊ ၃။ ဥဒါနံ၊ ၁၊ ၁။ ၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၊ ၄။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ၁။ ခုဋ္ဌနိ၊ ၁။ ၆။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၅။ ၂။ ဋီကာကျမ်းပေါင်း ၁၆— သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၊ ၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၊ ၆။ ဒီ၊ ၁၊ ၁။ ၃၊ ၄။ ဒီ၊ ၁၊ ၂။ ၁၊ ၆။ ဒီ၊ ၁၊ ၃။ ၂၊ ၇။ သီ၊ ၁၊ ၁။ ၂။ ၃၊ ၅။ မ၊ ၁၊ ၁။ ၂၊ ၆။ မ၊ ၁၊ ၂။ ၁၊ ၁၊ ၇။ ၂၊ ၆။ မ၊ ၁၊ ၃။ ၇။ အံ၊ ၁၊ ၁။ ၂၊ ၃။ အံ၊ ၁၊ ၂။ ၄၊ ၁၊ ၂၊ ၃၊ ၅။ အံ၊ ၁၊ ၃။ ၇။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၊ ၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။ ၂၊ ၄၊ ၁၊ ၆။ နေတ္ထိဋီ၊ ၁၊ ၆။ ၇။ နေတ္ထိဝိ၊ ၇။ ၁၊ ၂။ ၅။

(ဤကား အထူးဖွင့်ပြသော ကျမ်းများသာဖြစ်သည်။ စေတောဝိမုတ္တိပုဒ်သက်သက်မျှသာ ပါရှိ၍ ကြည့်ရှုရသော ကျမ်းများကား ပါ-ဋ္ဌ-ဋီ အားလုံးလိုလိုပင်ဖြစ်သည်။)

ထို့ပြင် မည်သည့်ဂုဏ်ပုဒ်ဖြင့်မျှ အထူးမပြုပဲ ဟောကြားရာ၌ အရာအားလျော်စွာ (၁) အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ (၂) ဖိုလ်သမာဓိ (၃) မဂ်၊ဖိုလ်သမာဓိ (၄) ကာမဂုဏ်မှ လွတ်မြောက်လိုသောစိတ်-ဟု အရကောက်၍ ဖွင့်ပြထားသည်။

ထို့ပြင် ဂုဏ်ပုဒ်လည်းတူ၊ အရာဌာနလည်း တူပါလျက် အမျိုးမျိုး ဖွင့်ဆိုထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရပြန်သည်။ ဒီဃနိကာယ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်တို့၌ လာရှိသည်—

အနိမိတ္တာ ဟိ ခေါ မေ စေတောဝိမုတ္တိ ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ ယာနိကတာ
ဝတ္ထုကတာ အနုဋ္ဌိတာ ပရိစိတာ သုသမာရဒ္ဓါ ၁—

ဟူသော ပါဠိတော်တို့၌ ဒီဃနိကာယ်အဋ္ဌကထာက ‘အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ် (=အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်)’ ဟု အရကောက် ဖွင့်ပြသည်။

အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်အဋ္ဌကထာ၌ ‘ဗလဝဝိပဿနာ(=ဝိပဿနာဉာဏ်)’ ဟု ပြဆိုထားပေသည်။

ထို့ပြင် မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်တို့၌ လာရှိသည်—

ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ အနုဂ္ဂဟိတာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ စေတောဝိမုတ္တိဖလာ စ ဟောတိ
စေတောဝိမုတ္တိဖလာနိသံသာ စ ၂—

ဟူသော ပါဠိတော်တို့၌ မဇ္ဈိမနိကာယ်အဋ္ဌကထာ၌ ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’ အရ အရဟတ္တမဂ် သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ယူပြီးလျှင် ‘စေတောဝိမုတ္တိ’ အရ ‘အရဟတ္တဖိုလ် မဂ္ဂင် ဂ-ပါးတွင် သမ္မာဒိဋ္ဌိမှတစ်ပါးသောတရား’ ဟု အရကောက်ပြသည်။

အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်အဋ္ဌကထာ၌ကား ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’ အရ ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိကို ယူပြီးလျှင် ‘စေတောဝိမုတ္တိ’ အရ ‘မဂ်၊ ဖိုလ်သမာဓိ’ ဟု အရကောက်ပြ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

ယင်းသို့ အဋ္ဌကထာကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတည်းက ဂုဏ်ပုဒ်ဝိသေသနနှင့် အရာဌာနတူညီနေသည့် ပါဠိတော်ကို အမျိုးမျိုးဖွင့်ပြနေခြင်းမှာ နိကာယ်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အယူဝါဒသို့လိုက်ကာ ဖွင့်ပြခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့လျှင် ဗုဒ္ဓမတည့် အဋ္ဌကထာ ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ကြီးသည်ပင် ဂုဏ်ပုဒ်ဝိသေသနနှင့် နေရာဌာနတို့ကို ချိန်ဆိုး၍၎င်း၊ နိကာယ်ဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အယူဝါဒသို့လိုက်၍၎င်း ဖွင့်ပြနေခြင်းကပင် ‘စေတောဝိမုတ္တိ’ ၏ မည်မျှနက်နဲခက်ခဲသည်ကို သက်သေထူလျက် ရှိပေသည်။

‘စေတောဝိမုတ္တိ’ ၏ သဒ္ဒါအနက်ကို ဖွင့်ပြရာတွင် ရှေ့ပုဒ်ဖြစ်သည့် ‘စေတ’ သဒ္ဒါကို ‘စိတ်’ ဟော ‘သမာဓိ’ ဟော ၂-မျိုးယူ၍ စိတ်ကိုလည်း အမျိုးမျိုး သမာဓိကိုလည်း အဖုံဖုံ နည်းမျိုးစုံ ကောက်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပြန်သည်။ နောက်ပုဒ်ဖြစ်သည့် ‘ဝိမုတ္တိ’ သဒ္ဒါကိုလည်း ဘာဝသာဓန၊ ကတ္ထုသာဓန၊ ကရုဏာသာဓန ၃-မျိုးပြုလုပ်ပြီးလျှင် “လွတ်မြောက်ခြင်း အနက်၊ လွတ်မြောက်တတ်သော အနက်၊ လွတ်မြောက်ကြောင်း အနက်” ဟု အနက်အမျိုးမျိုး ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပြန်သည်။

တဖန် ယင်းပုဒ်ကို ကမ္မဓာရယ်သမာသ်၊ ဆဋ္ဌိတပျရိသ်သမာသ် တွဲစပ်ပြီးလျှင် လိုရင်းအချုပ်အားဖြင့်—

(၁) စိတ်၏လွတ်မြောက်ခြင်း၊ လွတ်မြောက်သောစိတ်၊

(၂) စိတ်၏ လွတ်မြောက်ကြောင်းတရား၊

(၃) သမာဓိ၏ လွတ်မြောက်ခြင်း၊ လွတ်မြောက်သောသမာဓိ—

ဟု အနက် ၃-မျိုး ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပြန်သည်။

ဤကား များစွာသော အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌တွေ့ရသော သဒ္ဓါနည်းအရ ဖွင့်ပြချက်များပင် ဖြစ်သည်။

နေတ္တိအဋ္ဌကထာ၌မူ “ဝိမုတ္တိ”ပုဒ်ကို ကတ္တုသာဓန၊ ကမ္မသာဓန၊ ဘာဝသာဓန ၃-မျိုးပြုလုပ်ပြီးလျှင် ‘စေတ’နှင့် ‘ဝိမုတ္တိ’ ၂-ပုဒ်ကို တွဲစပ်ရာ၌ သမာဓိအမျိုးမျိုး ကြံဆတွဲစပ်ထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

ပြဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း များစွာသောပါဠိတော်တို့၌ ဂုဏ်ပုဒ်ဝိသေသနအမျိုးမျိုးဖြင့် နေရာဌာန အသီးသီး နည်းမျိုးစုံဟောထားသော ‘စေတောဝိမုတ္တိ’ပုဒ်ကို အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့က အမျိုးမျိုး ဖွင့်ပြထားပေရာ ယင်းကို ဘာသာပြန်ဆိုရေးသားရာတွင် သဒ္ဓါနက်‘သဒ္ဓတ္ထ’ကိုသာ ရေးသားရလျှင် ကောင်းလေမည်လော? သို့မဟုတ် အရကောက် ‘အဘိဓေယျတ္ထ’ကိုသာ ရေးရလျှင် ကောင်းပေမည် လော? ဟု စဉ်းစားရပေသည်။ တဖန် သဒ္ဓါနက်ကိုသာ ပြန်ဆိုရေးသားရလျှင် အရကောက်အနက်များ ကျန်ရှိနေဦးမည်လော? သို့မဟုတ် အရကောက်နက်ကိုသာ ရေးသားရလျှင် သဒ္ဓါနက် လိုနေဦးမည်လော? ဟု စဉ်းစားရပြန်သည်။

နိဿယများစွာတို့တွင် အချို့၌ သဒ္ဓါနက်မျှ ပြန်ဆိုထားသည်ကို၎င်း၊ အချို့၌ အရကောက်နက်မျှ ပြန်ဆိုထားသည်ကို၎င်း၊ အချို့၌ ၂-ပါးစုံပေါင်းစပ် ပြန်ဆိုထားသည်ကို၎င်း တွေ့ရပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာဖွင့်ပုံနည်းမျိုးစုံကို ပေါင်းစုလေ့လာ၍ မူအမျိုးမျိုးချကာ အခါခါအထပ်ထပ် ရေးသား ပြီးလျှင် နောက်ဆုံး ကောင်းမွန်သန့်ရှင်းသည်ဟု ထင်မြင်ယူဆသည့် အောက်ဖော်ပြပါ မူအတိုင်း ပြန်ဆို ရေးသားထားပေသည်။

များစွာသော အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ ဖွင့်ဆိုထားသည့်—

(၁) စိတ်၏လွတ်မြောက်ခြင်း၊ လွတ်မြောက်သော စိတ်၊

(၂) စိတ်၏လွတ်မြောက်ကြောင်း တရား၊

(၃) သမာဓိ၏ လွတ်မြောက်ခြင်း၊ လွတ်မြောက်သော သမာဓိ—

ဟူသော သဒ္ဓါနက် ၃-မျိုးကို မူရင်းပြု၍ ယင်း၏ အရာအားလျော်စွာ ကောက်ယူရမည့် အရကောက် ‘အဘိဓေယျတ္ထ’ ကို (က) (ခ) စသည်ဖြင့် ခွဲခြားကာ သဒ္ဓတ္ထ၊ အဘိဓေယျတ္ထ ၂-မျိုးစုံလင်အောင် ရေးသားထားပေသည်။

(၁) ဗြဟ္မဝိဟာရ ၄-ပါး၊ မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး ၏ ၁၂-ပါးသော တရားတို့ကို ‘အပ္ပမာဏစေ-
တောဝိမုတ္တိ’ ဟု၎င်း၊

(၂) အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်၊ မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး ၏ ၉-ပါးသော တရားတို့ကို ‘အာကိဉ္ဇည-
စေတောဝိမုတ္တိ’ ဟု၎င်း၊

(၃) ဝိပဿနာ၊ အရူပဈာန် ၄-ပါး၊ မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး ၏ ၁၃-ပါးသော တရားတို့ကို ‘အနိ-
မိတ္တစေတောဝိမုတ္တိ’ ဟု၎င်း၊

ရသင့်သမျှ ပေါင်းစုကာ ဖွင့်ပြထားသည်လည်း ရှိပေသေးသည်။ ယင်းတို့ကို အနက်သီးခြားအဖြစ် မရေးသားတော့ပဲ ထောင်ကွင်းအတွင်း၌သာ ညွှန်ပြထားပေသည်။ ထို့ပြင် နေတ္တိအဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ပြ ထားသည့် သဒ္ဒါနက် အမျိုးမျိုးကိုလည်း သုတေသီတို့ အလွယ်တကူ လေ့လာသိရှိနိုင်စေရန် ကျမ်းကိုး တို့၏ အဆုံး၌ လက်သည်းကွင်းဖြင့် အပြည့်အစုံ ဖော်ပြထားပေသည်။ (စေတောဝိမုတ္တိ-ပုဒ်ကြည့်)

ဆန္ဒသမာဓိ ပဓာနသင်္ခါရ သမန္နာဂတ

ထိုမှတပါး သဒ္ဒါအားဖြင့်၎င်း၊ အနက်အားဖြင့်၎င်း၊ အဘိဓမ္မာတရားကိုယ် အရကောက်အားဖြင့် ၎င်း ဘက်စုံအခက်အခဲနှင့် တွေ့ရသော ပုဒ်များလည်း ရှိပေသေးသည်။

ပုံစံ—ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတ စသည်။

ဤအဘိဓာန်၌ ထိုပုဒ်ကို ဖတ်ရှုကြည့်လျှင် စာရှုသူတို့အဖို့ တခဏခြင်းပင် သိလိုသောအနက် အဓိပ္ပါယ်ကို အလွယ်တကူပင် ရရှိကြမည်ဖြစ်၍ တစုံတခုသော အခက်အခဲအနည်းငယ်မျှသော သံသယ ပင် ရှိသော်မှ ရှိပေမည်။ သို့သော် ထိုပုဒ်ကို အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်တခုအဖြစ် လက်တွေ့ရေးသားရာ၌ကား ရုတ်တရက် ခွဲဝေ၍ မရနိုင်လောက်အောင်ပင် အဖွင့် သံဝဏ္ဏနာများ တကျမ်းနှင့်တကျမ်း မတူ အမျိုးမျိုး ဖွင့်ဆိုထားကြသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

အဖွင့် သံဝဏ္ဏနာအားလုံးကို ခြုံ၍ စိစစ်သောအခါ ထိုပုဒ်တခုလုံး၏ ဆိုလိုရင်းမှာ— ‘သမာဓိ၊ ဝိရိယနှင့် ပြည့်စုံသော (ဣဒ္ဓိပါဒ်တရား)’ဟု ကောက်ချက်ချနိုင်ခဲ့သည်။

ထိုဆိုလိုချက် ထိုအဖွင့်တို့နှင့် ကိုက်ညီအောင်လည်း ဦးစွာသဒ္ဒါရေးကို စိစစ်၍ ပုဒ်ခွဲဝေရမည်ဖြစ်ရာ လိုရင်းအားဖြင့်—ဆန္ဒသမာဓိ (တပုဒ်) + ပဓာနသင်္ခါရ (တပုဒ်) + သမန္နာဂတ (တပုဒ်) ၃-ပုဒ်ခွဲဝေရ၏။ ထို ၃-ပုဒ်တွင်လည်း ဆန္ဒသမာဓိပုဒ်နှင့်စပ်၍ သဒ္ဒါအားဖြင့်၎င်း၊ အနက်အားဖြင့်၎င်း၊ အရကောက် အားဖြင့်၎င်း များစွာအယူဝါဒကွဲပြားလျက်ရှိပေသည်။ ထိုအယူအဆအားလုံးကို အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာချင်း တူညီရာ ပေါင်းစပ်လိုက်သောအခါ—

ဆန္ဒသမာဓိ=ဆန္ဒအကြီးအမှူးရှိသော — ဆန္ဒကိုမှီ၍ ဖြစ်သော—ဆန္ဒလျှင် အကြောင်းရင်းရှိ သော—လွန်ကဲသောဆန္ဒရှိသော—ဆန္ဒာဓိပတိနှင့်ယှဉ်သော—သမာဓိဟု၎င်း၊

ဆန္ဒနှင့်သမာဓိ (၂-မျိုး)ဟု၎င်း အနက်အမျိုးမျိုး၊ အရကောက်အမျိုးမျိုး ထွက်ပေါ်လာပေသည်။

ကျန်ပဓာနသင်္ခါရနှင့် သမန္နာဂတပုဒ်တို့အတွက်ကား ပြဿနာအထူး မရှိပေ။

ဤသို့ဆိုသော် “ဆန္ဒသမာဓိ= ဆန္ဒခေါင်းဆောင်သော သမာဓိ + ပဓာနသင်္ခါရ = မြတ်သော သမ္ပပ္ပဓာန် ဝိရိယ + သမန္နာဂတ=နှင့် ပြည့်စုံသော” စသည်ဖြင့် သဒ္ဒါ၊ အနက်၊ အရကောက်များ တကန့်စီ ထွက်ပေါ်လာပေသည်။

ထိုသို့ကောက်ချက်ချနိုင်ရန် အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာအဖွင့်များကို တကျမ်းပြီးတကျမ်း သဘောတူရာ စုစည်း၍ စိစစ်ကြရပေသည်။ ထိုသို့စိစစ်သောအခါ အဆိုအမိန့်များ မည်မျှ ရှုပ်ထွေးနေသည်ကို အရှင်း ဆုံး အတိုဆုံး ဖော်ပြရသော် အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

‘ဆန္ဒသမာဓိ’ပုဒ်ကို သုတ်မဟာဝါ အဋ္ဌကထာ၊ သမ္မော အဋ္ဌကထာ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာတို့၌ ‘ဆန္ဒဟေတုကော ဆန္ဒာဓိကော ဝါ သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ’ဟု ဖွင့်ဆိုထားလေ သည်။

သုတ်ပါထိက အဋ္ဌကထာ, မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ, သံယုတ် အဋ္ဌကထာ, အင်္ဂုတ္တိုရ် အဋ္ဌကထာတို့၌မူ ‘ဆန္ဒ နိဿာယ ပဝတ္တော သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ’ ဟု ဖွင့်ဆိုထားလေသည်။

နေတ္တိ အဋ္ဌကထာ၌မူ ‘ဆန္ဒ ဇေဋ္ဌကံ ကတော ပဝတ္တိတော သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ’ ဟု တမျိုးဖွင့်ဆိုထားလေသည်။

ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုချက် အထွေထွေရှိနေရာတွင် “ဆန္ဒဟေတုကော, ဆန္ဒာဓိကော ဝါ သမာဓိ” ဟု ဖွင့်ပြကြသည့် အဋ္ဌကထာတို့၌ ဆန္ဒဟေတုက သမာဓိ, ဆန္ဒာဓိကသမာဓိ-ဟု ဆိုလိုလျက် ဟေတုကပုဒ် အဓိကပုဒ်ကို ချေ၍ “ဆန္ဒသမာဓိ” ဟု ပြီးနေသည်ဟူ၍ ယူဆရတော့မည်လော? ဟု တွေးတောဖွယ် ရှိနေပေသည်။

သမ္မော အဋ္ဌကထာနိဿယ၌လည်း ဆန္ဒသမာဓိဟူသောပုဒ်ကို ‘ဆန္ဒဟေတုကော သမာဓိ, ဆန္ဒာဓိ-ကော ဝါ သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ’ ဟု ဝိသေသနပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရယ်သမာသ်တံစပ်ရမည်ဟု၎င်း, ဟေတုကပုဒ်, အဓိကပုဒ် ကျေနည်းဟု၎င်း ပြဆိုမှားထားပြန်လေသည်။

ထိုသို့ပင် ပြဆိုမှားသော်လည်း သက်ဆိုင်ရာ အဋ္ဌကထာတို့၏ အဖွင့်ဖြစ်သည့် ဋီကာတို့ကို လေ့လာ ကြည့်ရှုရာတွင် သုတ်မဟာဝါဠိကာ, သံယုတ်ဋီကာ, ဝိဘင်းမူလဋီကာ, ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာတို့၌—

ဆန္ဒာဓိပတိသမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိတိ အဓိပတိသဒ္ဓလောပံ ကတော သမာသော ပုတ္တောတိ ဝိညာယတိ၊ အဓိပတိသဒ္ဓတ္ထ ဒဿနဝသေန ပန ဆန္ဒဟေတုကော, ဆန္ဒာဓိကော ဝါ သမာဓိ-ဆန္ဒသမာဓိတိ အဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ—
ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပြန်သည်။

ယင်း ဋီကာတို့၏ စကား၌ ‘ဆန္ဒသမာဓိပုဒ်ဝယ် ဟေတုကသဒ္ဓါ, အဓိကသဒ္ဓါ ကျေနည်းမဟုတ်၊ အဓိပတိသဒ္ဓါကျေနည်း၊ ယင်းကျေနည်း အဓိပတိသဒ္ဓါ၏ အနက်ကိုပြသောအနေအားဖြင့်သာ ‘ဆန္ဒဟေတုကော, ဆန္ဒာဓိကော ဝါ သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ’ ဟု အဋ္ဌကထာတို့၌ ဖွင့်ဆိုထား၏ဟု အဓိပ္ပာယ် ရပေသည်။

ဋီကာတို့၏စကားကို ထောက်ထားလျှင် ဆန္ဒသမာဓိပုဒ်၌ ဟေတုကသဒ္ဓါ အဓိကသဒ္ဓါ ကျေနည်း မဟုတ်ပဲ— အဓိပတိသဒ္ဓါ ကျေနည်းပုဒ် ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားစွာ သိရပေသည်။

“ဆန္ဒ နိဿာယ ပဝတ္တော သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ” ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည့် အဋ္ဌကထာတို့၌လည်း ဆန္ဒသမာဓိပုဒ်ဝယ် နိဿာယပဝတ္တပုဒ်ကျေနည်းလော? ဟု စဉ်းစားဖွယ်ရှိပြန်လေသည်။ သို့ရာတွင် “ဆန္ဒ နိဿာယ ပဝတ္တော သမာဓိ” ကို သုတ်ပါထိက ဋီကာ၌ “ဆန္ဒ နိဿာယ ဆန္ဒ ဓရံ ဇေဋ္ဌကံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ကတော ပဝတ္တော သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ” ဟု ဖွင့်ဆိုလေသည်။

သံယုတ်ဋီကာ, အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာတို့၌မူ “ကတ္တုကမ္ပတာ ဆန္ဒ အဓိပတိ” ကတော ပဋိလဒ္ဓသမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ” ဟု ဖွင့်ဆိုလေသည်။ ယင်းဋီကာတို့ကို ထောက်ထားလျှင် ‘ဆန္ဒသမာဓိ’ ပုဒ်၌ ‘နိဿာယ ပဝတ္တ’ ပုဒ်ကျေနည်းမဟုတ်ပဲ ‘အဓိပတိ’ သဒ္ဓါကျေနည်း ပုဒ်ဖြစ်ကြောင်း သိသာထင်ရှားပေတော့သည်။

“ဆန္ဒ ဇေဋ္ဌကံ ကတော ပဝတ္တိတော သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ” ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည့် နေတ္တိအဋ္ဌကထာ၌မူ အဓိပတိသဒ္ဓါ၏ ပရိယာယ်စကားလွယ်ဖြစ်သည့် ဇေဋ္ဌကသဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်ပြထားသောကြောင့် ‘အဓိပတိ’

သဒ္ဒါကျေနေကြောင်း ပေါ်လွင်နေတော့သည်။ ‘ဆန္ဒာဓိပတိနာ သမ္ပယုတ္တော ပုဗ္ဗဘာဂေ ပဝတ္တော သမာဓိ ဝါ ဆန္ဒသမာဓိ’ဟု၎င်း၊ ‘ဆန္ဒော ဧဝံ အဓိပတိ ဆန္ဒာဓိပတိ၊ ဆန္ဒာဓိပတိသမာဓိ’ဟု၎င်း ဖွင့်ဆိုသည့် နေတ္တိဝိဘာဝိနိဋ္ဌိကား အဓိပတိသဒ္ဒါဖြင့်ပင် ပြဆိုလေသည်။

ယင်းသို့ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများစွာတို့၏ ဖွင့်ဆိုချက်အထွေထွေကို ပေါင်းစုလေ့လာပြီးလျှင် ‘ဆန္ဒသမာဓိ’ ပုဒ်၌ ‘ဆန္ဒာဓိပတိသမာဓိ’ဟု ဆိုလိုလျက် အလယ်၌ ‘အဓိပတိ’ပုဒ် ကျေနေကြောင်း ပြဆိုရေးသားရပေတော့သည်။

‘ဆန္ဒ’ပုဒ်နှင့် ‘အဓိပတိ’ပုဒ်ကို သမာသ်တွဲစပ်ရာ၌လည်း ‘ဆန္ဒော အဓိပတိ ယဿာတိ ဆန္ဒာဓိပတိ’ဟု၎င်း၊ ‘ဆန္ဒော ဧဝံ အဓိပတိ ဆန္ဒာဓိပတိ’ဟု၎င်း သမာသ် ၂-မျိုးတွဲစပ်ရပေမည်။ သမာဓိပုဒ်နှင့် တွဲစပ်ရာ၌လည်း ‘ဆန္ဒာဓိပတိ ဧဝံ သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ’ဟု၎င်း၊ ‘ဆန္ဒာဓိပတိနာ သမ္ပယုတ္တော သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ’ဟု၎င်း သမာသ် ၂-မျိုး တွဲစပ်ရပေမည်။

ယင်းသို့ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများစွာတို့၏ ဖွင့်ဆိုချက်အဖုံဖုံ နည်းမျိုးစုံကို စုပေါင်းလေ့လာပြီးမှ ဆန္ဒသမာဓိပုဒ်ကို မြန်မာပြန်ဆိုနိုင်တော့သည်။ သမာသ် ၂-မျိုးရသင့်သည် အားလျော်စွာ(၁)(၂)ခွဲ၍ ပြန်ဆိုထားပေသည်။ အဓိပတိသဒ္ဒါ၏ အကြီးအမှူးခေါင်းဆောင်ဟူသော အနက်ကို မူရင်းပဓာန အနေအားဖြင့် ပြန်ဆိုရေးသား၍ အခြားသောအနက်များကိုမူ ဆင့်ပွားအနေအားဖြင့်သာ ရေးသားထားပေသည်။

‘ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတ’ပုဒ်ကို မြန်မာပြန်ဆိုရာ၌မူ စာရှုသူတို့အမြင်တွင် ရှုပ်ထွေးနေမည်ထင်သောကြောင့် ‘ဆန္ဒသမာဓိ’ပုဒ်၌ ပြန်ဆိုခဲ့သည့် ဆင့်ပွားအနက်များကို ထည့်သွင်းမပြန်ဆိုတော့ပဲ မူရင်းအနက် ၂-မျိုးကိုသာ ပြန်ဆိုထားပေသည်။ ယင်းသို့ပြန်ဆိုထားသော်လည်း ‘ဆန္ဒသမာဓိ’ပုဒ်၌ ပြန်ဆိုခဲ့ပြီးသော(က)(ခ)(ဂ)ဆင့်ပွားအနက်များလည်း ရနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ဆန္ဒသမာဓိ ပဓာနသင်္ခါရ သမန္နာဂတ-ပုဒ်ကို အနည်းငယ် ရှင်းပြလိုပေသည်။

ယင်းပုဒ်ဝယ် “ဆန္ဒသမာဓိ+ပဓာနသင်္ခါရ+သမန္နာဂတ”ဟု ပုဒ်အမျိုးအစား ၃-မျိုးရှိရာတွင် ဆန္ဒသည် သမာဓိကို အထူးပြုသည့် ‘ဝိသေသန’ပုဒ်ဖြစ်ပေသည်။ ပဓာနသည် သင်္ခါရကိုအထူးပြုသည့် ‘ဝိသေသန’ပုဒ်ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဆန္ဒသမာဓိ ပဓာနသင်္ခါရ သမန္နာဂတပုဒ်ကို လိုရင်းအနက် ကောက်ချက်ချလျှင် “သမာဓိ ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော”ဟု အဓိပ္ပါယ်ရပေသည်။

သမာဓိ၊ ဝီရိယနှင့်ပြည့်စုံမှုဟူသည် ဣဒ္ဓိပါဒ်တရားပင် ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းဣဒ္ဓိပါဒ်တရားဟူသည်—

(က) သမာဓိ၊ ဝီရိယမှကြွင်းသော သမ္ပယုတ်စိတ်စေတသိက်တရားတို့သည် တန်းခိုးအဆင့်ဆင့်ကို ရစေနိုင်သော တရားများဖြစ်ခြင်းကြောင့် “ဣဒ္ဓိယာ ပါဒေါ ဣဒ္ဓိပါဒေါ”ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ဝစနတ္ထအားဖြင့် ဣဒ္ဓိပါဒ်မည်ရပေသည်။

(ခ) သမာဓိ၊ ဝီရိယတို့ကား တန်းခိုးအဆင့်ဆင့်ကို ရစေနိုင်သော တရားများလည်းဖြစ်၊ ယင်းတရား ၂-ပါးတို့ကိုယ်တိုင်ကလည်း တန်းခိုးများဖြစ်ခြင်းကြောင့် “ဣဒ္ဓိဘူတော ပါဒေါ ဣဒ္ဓိပါဒေါ”ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ဝစနတ္ထအားဖြင့် ဣဒ္ဓိပါဒ်မည်ရပေသည်။ (သမ္ပယုတ်တရားများသည် ဣဒ္ဓိပါဒ်သာမည်၏။ သမာဓိ၊ ဝီရိယ ၂-ပါးသည် ဣဒ္ဓိလည်းမည်၏၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်လည်းမည်၏ဟု ဆိုလိုသည်။)

ယင်းသို့ ဣဒ္ဓိပါဒ်တရား ၂-မျိုး ၂-စားရှိရာ “ဆန္ဒသမာဓိ ပဓာနသင်္ခါရ သမန္နာဂတံ ဣဒ္ဓိပါဒ် ဘာဝေတိ” ဟူသော ပါဠိတော်၌ ‘ဣဒ္ဓိပါဒ်’ အရ သမာဓိ၊ ဝီရိယမုကြွင်းသော သမ္ပယုတ်စိတ် စေတသိက်တရားကို ကောက်ယူလျှင် “ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရ သမန္နာဂတံ” ဟူသောပုဒ်၌ “ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရ” ဟူသော ရှေ့ပုဒ်အရ သမာဓိ၊ ဝီရိယစေတသိက်ကို ကောက်ယူ၍ “သမန္နာဂတံ” ဟူသော နောက်ပုဒ်အရ ကြွင်းသော သမ္ပယုတ်စိတ် စေတသိက်တရားများကို ကောက်ယူရသည်။ တပျူရိသသမာသ်တို့၏ သဒ္ဒါထုံးစံအတိုင်း ရှေ့ပုဒ်၊ နောက်ပုဒ်အရ ထူးခြားကွဲပြားသောကြောင့် “ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ” ဟူသော စကားသည် မုချစကားဖြစ်ကြောင်း သိရပေသည်။

‘ဣဒ္ဓိပါဒ်’ အရ သမာဓိ၊ ဝီရိယ စေတသိက်တရား ၂-ပါးကို ကောက်ယူလျှင် “ဆန္ဒသမာဓိ ပဓာနသင်္ခါရ” ဟူသော ရှေ့ပုဒ်အရလည်း သမာဓိ၊ ဝီရိယစေတသိက်ကိုကောက်ယူ၍ “သမန္နာဂတံ” ဟူသော နောက်ပုဒ်အရလည်း သမာဓိ၊ ဝီရိယစေတသိက်ပင်ဖြစ်၍ ရှေ့ပုဒ်၊ နောက်ပုဒ်အရ မထူးခြားမကွဲပြားသော်လည်း ထူးခြားကွဲပြားသကဲ့သို့ ဆိုထားသောကြောင့် “ဆန္ဒသမာဓိ ပဓာနသင်္ခါရ သမန္နာဂတံ” ဟူသောစကားသည် ဥပစာစကားဖြစ်ကြောင်း သိရပေသည်။

ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ(ဒု-နာ-၄၁၆)၌ “ဆန္ဒသမာဓိ ပဓာနသင်္ခါရ သမန္နာဂတံ = ရှေးဆန္ဒလျှင် အကြောင်းရှိသော သမ္ပယုတ်ဆန္ဒအဓိပတိရှိသော သမာဓိ၊ ကိစ္စလေးရပ်တို့ဖြင့် မြတ်သော သမ္ပပဓာနဝီရိယဟူသော သင်္ခါရ ဤ ၂-ပါးတို့နှင့်ပြည့်စုံသော၊ (ဝါ) သမာဓိ၊ သင်္ခါရ ၂-ပါးသည်ပင်လျှင် အဘေဒဘေဒပစ္စာအားဖြင့် သမန္နာဂတ ဟု ဆိုအပ်သော (ဣဒ္ဓိပါဒ်)” ဟု မုချတ္ထ၊ ဥပစာရတ္ထ ၂-ပါး ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေရန် ပြန်ဆိုတော်မူခဲ့ပေသည်။

အထက်ပါ ပြဆိုချက်များသည် ‘ဆန္ဒသမာဓိ ပဓာနသင်္ခါရ’ ပုဒ်အရ သမာဓိ၊ ဝီရိယဟု တရားကိုယ် ၂-ပါးသာဖြစ်ကြောင်း ပြဆိုကြသည့် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့အတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းပုဒ်အရ ဆန္ဒသမာဓိ၊ ဝီရိယဟု တရားကိုယ် ၃-ပါးဖြစ်ကြောင်း ပြဆိုကြသည့် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများလည်း ရှိပေသေးသည်။ ယင်းတို့အလိုအားဖြင့်လည်း “ဆန္ဒ + ဆန္ဒသမာဓိ + ပဓာနသင်္ခါရ + သမန္နာဂတံ။ ဆန္ဒ + သမာဓိ + ပဓာနသင်္ခါရ + သမန္နာဂတံ” ဟု ပုဒ်ခွဲဝေပြီးလျှင် အနက်ပြန်ဆိုထားပေသည်။

ဖော်ပြပါအချက်အလက်တို့ဖြင့် ဤတိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ရေးသားပြုစုရာဝယ် မည်မျှအထိ အခက်အခဲရှိသည်ကို စာရှုသူ ‘သုတေသီ’ တို့အား သိသာထင်ရှားစေရန် နမူနာသာဓက အမြက်မျှ ပြဆိုရပေသည်။

ရေးသားပုံ အစီအစဉ်နှင့် ကြည့်ရှုရန်

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ဟူသော အမည်နှင့် လျော်ညီစွာ ပိဋက ၃-သွယ်၊ နိကာယ် ၅-ရပ် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းတို့၌ လာရှိသော ပုဒ်တို့ကို ထုတ်နုတ် ရေးသားရာ မူကောင်း မူသန့် ဖြစ်သည့် ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူကိုသာ အဓိကထား၍ ကိုးကားရေးသားသည်။ ယင်းသို့ ရေးသားရာတွင်—

- (၁) အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်၊
- (၂) ပုဒ်အမျိုးအစား၊
- (၃) ပုဒ်ပြီးပုံ၊
- (၄) မြန်မာအနက်၊
- (၅) အကိုးသာဓက—

ဟူသော ဤအချက်အလက် ၅-မျိုးဖြင့် တန်းဆာဆင်ကာ ရေးသားထားသည်။

(၁) တည်ပုဒ် ရွေးချယ်ခြင်း

(က) အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်အဖြစ် တည်ထားရာတွင် တည်ပုဒ်၏ အရင်းအမြစ်ဖြစ်သည့် ဓာတ်၊ ပစ္စည်း စသည်တို့ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားနေသော်လည်း ယင်းဓာတ်၊ ပစ္စည်း စသည်တို့ကို ပေါင်းစပ်စီရင်၍ ပုဒ်ပြီးသောအခါ ပုဒ်အသွင် သဏ္ဌာန်ချင်း တထပ်တည်း တူညီနေသည့်အပြင် အနက်အဓိပ္ပါယ်လည်း တူညီနေသောပုဒ်များကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်တခုတည်းအဖြစ်ဖြင့် တည်ထားသည်။

ပုံစံ—စက္ကဝတ္တိ၊ စက္ကဝါက၊ စန္ဒသဝ္ဗယ-စသည်ကြည့်။

(ခ) ရုပ်ပြီး ပုဒ်အသွင် သဏ္ဌာန်ချင်း တထပ်တည်း တူသော်လည်း ဓာတ်၊ ပစ္စည်း စသည်တို့ ကွဲပြား၍ အနက်အဓိပ္ပါယ်လည်း ထူးခြားကွဲပြားနေသော ပုဒ်များကိုမူ အသီးအသီး တည်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် တည်ထားပြီးလျှင် ယင်း အသွင်သဏ္ဌာန်တူ ပုဒ်တို့၏အထက်၌ ၁၊ ၂ စသော ဂဏန်းအမှတ်ပြုလျက် ပုဒ်-၁၊ ပုဒ်-၂ စသည် ခွဲခြားထားသည်။

ပုံစံ—စဏ္ဍာလ^၁၊ စဏ္ဍာလ^၂၊ စဏ္ဍာလ^၃၊ စတုရဿ^၁၊ စတုရဿ^၂၊ စတုရဿ^၃၊ စတုရဿ^၄၊ စတုရဿ^၅၊ စရိယ^၁၊ စရိယ^၂၊ စရိယ^၃-စသည်။

(ဂ) အချို့သော အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များသည် သဒ္ဒါအစီအရင်ကြောင့် ဒီဃ၊ ရဿ စသော အသွင် သဏ္ဌာန်အားဖြင့် အနည်းငယ် ကွဲပြားနေသော်လည်း အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်မူ တသားတည်း တူညီနေကြသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ပုဒ်များကို သီးခြား တည်ပုဒ်အဖြစ် မတည်တော့ပဲ = ဤညီမျှခြင်းလက္ခဏာ ဖြင့်၎င်း၊ () ဤ လက်သည်းကွင်း လက္ခဏာဖြင့်၎င်း တပေါင်းတည်း ပြထားသည်။

ပုံစံ—စတ္တာရိသာ=စတ္တာလီသာ၊ စုလ္လိ=စုလ္လိ၊ စဏ္ဍိ(ဏ္ဍိ)ကတ၊ စိဝရ စေတာပ(န)န္တ-စသည်။

(ဃ) ဒွန်ပုဒ်များကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်မထားရန် စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်ရှိသော်လည်း အသုံးများ၍ ထင်ရှားနေသော ဒွန်ပုဒ်အချို့ကိုမူ တည်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် တည်ထားသည်။

ပုံစံ—စန္ဒိမသုရိယ၊ စိတ္တစေတသိက၊ စုတိပဋိသန္နိ-စသည်။

(င) ဂါထာအရာ၌ ဆန်းကြောင့် ရုပ်သွင်သဏ္ဌာန် မည်သို့ပင် ပြောင်းလဲနေစေကာမူ အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်ကို မူရင်းပကတိအတိုင်းသာ တည်ထားသည်။ အကိုးသာဓကကိုကား ကျမ်းစာရှိသည့်အတိုင်း ကိုးကားထားသည်။

ပုံစံ—စက္ကဝတ္တိမဏိ၊ စိတ္တကိလေသ၊ စိတြသုပဏ္ဏ-စသည်ကြည့်။

(စ) လိင်မြဲသည့် ဣတ္ထိလိင် ဇောတကပစ္စည်းအဆုံးရှိသော ပုဒ်များကို ဇောတကပစ္စည်းကင်းသည့် မူလပုဒ်ရင်း၌ ထည့်သွင်းညွှန်ပြပြီးလျှင် အက္ခရာစဉ် ကျရောက်ရာ၌ သီးခြား တည်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့်လည်း တည်ထားသည်။ အကိုးသာဓကကိုကား မူလပုဒ်ရင်း၌သာ ကိုးကားဖော်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စက္ကဘဉ္ဇန၊ စက္ကဘဉ္ဇနီ၊ စင်္ကမန္တ၊ စင်္ကမန္တီ၊ စိန္တယန္တ၊ စိန္တယန္တီ၊ စိန္တေန္တ၊ စိန္တေန္တီ-စသည်ကြည့်။

(ဆ) လိင်မြဲသည့် ဣတ္ထိလိင် ဇောတကပစ္စည်းအဆုံးရှိသော ပုဒ်များကိုမူ ဇောတကပစ္စည်း ကင်းသည့် မူလပုဒ်ရင်းအဖြစ်ဖြင့် မတည်တော့ပဲ အက္ခရာစဉ် ကျရောက်ရာ၌သာ ဇောတကပစ္စည်းနှင့်တကွ တည်ပြီးလျှင် အကိုးသာဓကကိုလည်း ထိုပုဒ်၌ပင် ဖော်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စန္ဒနိယာ၊ စမ္မာ၊ စာပါ၊ စလိနီ၊ စာလိနီ၊ စိကိစ္ဆာ-စသည်ကြည့်။

(ဇ) အာချာတ်ကိရိယာပုဒ်များကို ဖော်ပြရာတွင် ပါဠိအဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ တိုက်ရိုက်လာရှိသမျှ ပုဒ်တို့ကိုသာ ဝတ္ထုမာန်ဝိဘတ်၊ ပရဿပုဒ်၊ ပဌမပုရိသ်၊ ကေဝုဇ်တိ' ဝိဘတ်ဖြင့် ပြီးသော ပုဒ်တွင်းသို့ အကိုးသာဓကနှင့်တကွ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် ကျန်ဝိဘတ်ဖြင့် ပြီးသော ပုဒ်များကို အက္ခရာစဉ် ကျရောက်ရာ၌ သီးခြား တည်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့်လည်း ဖော်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စဇတိ၊ စရတိ၊ စိန္တေတိ-စသည်။

(ဈ) တုံ၊ တုန၊ တွာ၊ တွာန စသည် အဆုံးရှိသော ကြိယာဝိသေသနပုဒ်များကို သီးခြားတည်ပုဒ် အဖြစ်ဖြင့် တည်ထားသည်။

ပုံစံ—စင်္ကမိတုံ၊ စင်္ကမိတွာ၊ စင်္ကမိတွာန၊ စဇိတုံ၊ စဇိတွာ၊ စဇိတွာန-စသည်။

(၂) ပုဒ်အမျိုးအစားကို ညွှန်ပြခြင်း

အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်၏နောက်၌ () ဤ လက်သည်းကွင်းဖြင့် ပုဒ်အမျိုးအစားကို ညွှန်ပြ ထားသည်။ ယင်းသို့ညွှန်ပြရာတွင် (က) နာမ်ပုဒ်၊ (ခ) ကြိယာပုဒ်၊ (ဂ) ကြိယာဝိသေသနပုဒ်၊ (ဃ) အဗျယပုဒ် ဟု ၄-မျိုးခွဲ၍ ညွှန်ပြထားသည်။

(က) အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်သည် နာမ်ပုဒ်ဖြစ်လျှင် 'နာမ်ပုဒ်'ဟု အထူးမညွှန်ပြတော့ပဲ ပါဠိ ဝါကျ စီကုံးမှု စသည်တွင် အရေးပါသည့် လိင်ကိုသာ ညွှန်ပြထားသည်။ ထိုသို့ညွှန်ပြရာတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ် သည် ပုလ္လိင်ဖြစ်လျှင် (ပု)ဟု၎င်း၊ နပုလ္လိင်ဖြစ်လျှင် (န)ဟု၎င်း၊ ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်လျှင် (ထိ)ဟု၎င်း၊ လိင် ၂-မျိုးဆက်ဆံလျှင် (ပု၊န) (ပု၊ထိ) (န၊ထိ)ဟု၎င်း၊ သဘောအားဖြင့် လိင် ၃-မျိုးဆက်ဆံသော 'သဘာဝတိလိင်'ပုဒ်နှင့် ဝိသေသပုဒ်၏ လိင်သို့လိုက်သော 'ဝါစုတိလိင်'ပုဒ်မျိုးဖြစ်လျှင် (တိ)ဟု၎င်း ညွှန်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စကောရ(ပု),စက္က(န), စုတိ(ထိ), စန္ဒန(ပုန), ဆဒိ(ပုထိ), စန္ဒနိက(န၊ထိ)၊ စိတက(တိ), စင်္ကမန္တ(တိ)စသည်။

ထိုသို့ လိင်ကိုညွှန်ပြရာတွင် သဒ္ဒါကျမ်း၊အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌ပြဆိုထားသော လိင်နှင့် ပါဠိ၊အဋ္ဌကထာ၊ဋီကာကျမ်းတို့တွင် ထင်ရှားနေသော လိင်တို့ကွဲလွဲနေရာဝယ် အချို့နေရာ၌ ပေါင်းစပ်ညွှန်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စက္ကဝတ္တိကောလာဟလ၊ စန္ဒနိက-စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ယင်းတို့တွင် စက္ကဝတ္တိကောလာဟလ-၌ ‘ကောလာဟလ’ပုဒ်ကို အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာနှင့် သက္ကတအဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌ ပုလ္လိင်ဖြင့်သာ ပြဆိုထားသော်လည်း အဋ္ဌကထာ၊ဋီကာတို့၌ နပုလ္လိင်ဖြင့်ထင်ရှားနေသောကြောင့် ယင်း ၂-ရပ်ကို ပေါင်းစပ်ကာ(ပုန)ဟု ညွှန်ပြထားသည်။

‘စန္ဒနိက’ပုဒ်ကို အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌‘စန္ဒနိကာ’ဟု ဣတ္ထိလိင်ဖြင့်သာ ပြဆိုထားသော်လည်း ပါဠိ၊အဋ္ဌကထာတို့၌ နပုလ္လိင်ဖြင့်လည်း ထင်ရှားနေသောကြောင့် ယင်း ၂-ရပ်ကိုပေါင်းစပ်ကာ (န၊ထိ) ဟု ညွှန်ပြထားသည်။

အချို့နေရာ၌ကား ပါဠိ၊အဋ္ဌကထာ၊ဋီကာတို့၌ ထင်ရှားနေသောလိင်ကို ဝိသေသပဓာနပုဒ်၏လိင်သို့ လိုက်နေသည်ဟု၎င်း၊ လိင်ဝိပလ္လာသ(ဖောက်ပြန်လိင်)ဟု၎င်း ယူဆပြီးလျှင် သဒ္ဒါကျမ်း၊အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌ ပြဆိုထားသော လိင်အတိုင်းသာ ညွှန်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စိတ္တလတာ၊စုလ္လာ-စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ယင်းတို့တွင်‘စိတ္တလတာ’ပုဒ်ကို အချို့ပါဠိတော်တို့၌ နပုလ္လိင်ဖြင့် ထင်ရှားနေသော်လည်း သဒ္ဒနိတိပဒမာလာ(နှာ-၃၀၀)၌လာသည့် အဆုံးအဖြတ်စကားရပ်တို့ကို အမှီပြုကာ အချို့ပါဠိတော်တို့၌ထင်ရှားနေသော နပုလ္လိင်ကို တွဲဖက်ဝိသေသပဓာနပုဒ်၏လိင်သို့ လိုက်နေသည်ဟု ယူဆပြီးလျှင် အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာနှင့် ယင်း၏ဋီကာတို့၌ ပြဆိုထားသည့်အတိုင်း(ထိ)ဟုသာ ညွှန်ပြထားသည်။

‘စုလ္လာ’ပုဒ်ကို ပါဠိတော်တို့၌ ပုလ္လိင်ဖြင့်ထင်ရှားနေသော်လည်း ‘စုလ္လိ၊စုလ္လိ’ပုဒ်တို့နှင့် လိင်၊အနက်တူပရိယာယ်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် သက္ကတအဘိဓာန်နှင့် ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌ပြဆိုထားသောကြောင့် ပါဠိတော်တို့၌ ထင်ရှားနေသော ပုလ္လိင်ကို လိင်ဝိပလ္လာသဟု ယူဆပြီးလျှင် ယင်းအဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌ ပြဆိုသည့်အတိုင်း(ထိ)ဟုသာ ညွှန်ပြထားသည်။

(ခ) အာချာတ်ကြိယာပုဒ်ကို ညွှန်ပြရာတွင် ကတ္တားဟောဖြစ်လျှင်(ကြိ)ဟု၎င်း၊ ကံဟောဖြစ်လျှင်(ကမ္မ၊ကြိ)ဟု၎င်း၊ ကာရိတ်ကြိယာဖြစ်လျှင်(ကာ၊ကြိ)ဟု၎င်း ခွဲခြားညွှန်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စဇတိ(ကြိ)၊စရတိ(ကြိ)၊ စဇိယတိ(ကမ္မ၊ကြိ)၊ စရိယတိ(ကမ္မ၊ကြိ)၊ စာရေတိ (ကာ၊ကြိ)၊ စာလေတိ(ကာ၊ကြိ)-စသည်။

(ဂ) တုံ၊တုန၊တွာ၊တွာန စသည် အဆုံးရှိသော ကြိယာဝိသေသနပုဒ်များကို(ကြိ၊ဝိ)ဟု ညွှန်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စဇိတုံ၊စဇိတွာ၊စဇိတွာန-စသည်။

ထို့ပြင် ပါဠိ၊အဋ္ဌကထာ၊ဋီကာတို့၌ ခြပ်ဟောအဖြစ်ဖြင့် မတွေ့ရပဲ ဘာဝနပုံသက၊ကြိယာဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့်သာတွေ့ရသော နာမ်ပုဒ်အချို့ကိုလည်း ဝိဘတ်နှင့်တကွ တည်ပုဒ်ပြုပြီးလျှင်(ကြိ၊ဝိ)ဟု ညွှန်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စပု စပုကာရကံ-စသည်။

(ဃ) ဥပသာရ, နိပါတ်စသော အဗျယပုဒ်များကို(ဗျ)ဟု ညွှန်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စ^၂, စန, စနံ, စိ, စေ၊ စတုဓာ, ဆဓာ-စသည်။

(၃) ပုဒ်ပြီးပုံကို ဖော်ပြခြင်း

လက်သည်းကွင်းဖြင့် ပုဒ်အမျိုးအစားကိုဖော်ပြပြီးနောက် [] ဤထောင့်ကွင်းဖြင့် ပုဒ်ပြီးပုံကို အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ, ယောဇနာကျမ်းတို့နှင့် သဒ္ဒါကျမ်း, အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌ မိန့်ဆိုသည့်အတိုင်း ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းသို့ ဖော်ပြရာတွင်—

- (က) သမာသ်ပုဒ်ဖြစ်လျှင် တွဲစပ်နေသည့်ပုဒ်များကို ခွဲပြထားသည်။
- (ခ) တဒ္ဒိတ်ပုဒ်ဖြစ်လျှင် ပုဒ်နှင့်ပစ္စည်း ခွဲပြထားသည်။
- (ဂ) ကိတ်ပုဒ်ဖြစ်လျှင် ဓာတ်နှင့်ပစ္စည်း ခွဲပြထားသည်။
- (ဃ) အာချတ်ပုဒ်ဖြစ်လျှင် ဓာတ်, ပစ္စည်း, ဝိဘတ် ခွဲပြထားသည်။

ပုံစံ—

- (က) စန္ဒသဝ္ဗယ [စန္ဒ+သဒ္ဓ+အဝ္ဗယ။ စန္ဒ+သဟ+အဝ္ဗယ။ စိတ္တုပ္ပါဒ [စိတ္တ+ဥပ္ပါဒ။
စိတ္တ+စိတ္တုပ္ပါဒ]
- (ခ) စန္ဒိမန္တ [စန္ဒ+ဣမန္တ။ စန္ဒ+ဣမ]။ စုန္ဒ[သုန္ဒရ+ဏ]
- (ဂ) စက္ကံ [စက္က+အ။ စရ+က။ စဝ+က။ ကရ+ရ]။ စက္ကဝါက [စက္က+ဝါ+ဏှ။ စက္က+
ဝစ+ဏ]
- (ဃ) စန္ဒတိ [စဒိ+အ+တိ]။ စန္ဒတိ^၂ [စဒိ+ဏေ+အ+တိ] စသည်။

(င) ဥပသာရပုဒ်, နိပါတ်ပုဒ်တို့ကို သဒ္ဒါကျမ်းတို့က ဓာတ်, ပစ္စည်း ဝေဖန်ဖွယ်မလိုဟု ဆိုသော်လည်း စာရှုသူတို့ သုတတိုးပွားစေရန် ရည်သန်ကာ သက္ကတ အဘိဓာန်ကျမ်းများ၌ လာရှိသည့်အတိုင်း အချို့ပုဒ်များကို ဓာတ်, ပစ္စည်း ခွဲပြထားသည်။

ပုံစံ—စ^၂ [စိ+အ။ (စိ+၃-သံ)] စိ[စိတ+ကိ]။ စိရံ[စိ+ရမုက်] စသည်။

(စ) အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ, ယောဇနာကျမ်းများနှင့် သဒ္ဒါကျမ်း, အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌ ဓာတ်, ပစ္စည်း စသည် ဝေဖန်မှုမတွေ့ရှိသောအခါ ကျမ်းပြုသူ၏ အတ္တနောမတိဖြင့် ခွဲဝေပြ၍သော်၎င်း, လုံးဝမခွဲဝေပဲ သော်၎င်း ထောင့်ကွင်းအတွင်း၌? ဤအမေးလက္ခဏာဖြင့်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စလက^၂ [စရ+ဏှ?]။ စိမိလိကာ [စိ+မိလေ+ဏှ?] စတု^၂[?]။ စပလက [?] စသည်။

(၄) မြန်မာအနက်ပြန်ဆိုခြင်း

ထောင့်ကွင်း၏နောက်၌ မြန်မာအနက်ပြန်ဆိုရေးသားထားရာ ပါဠိတော်လာပုဒ်ဖြစ်လျှင် အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့်အညီ၎င်း, အဋ္ဌကထာလာပုဒ်ဖြစ်လျှင် ဋီကာအဖွင့်နှင့် အညီ၎င်း, ဋီကာလာပုဒ်ဖြစ်

လျှင် ရွှေနောက်ဝါကျနှင့် သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗမူလကျမ်းရင်း၏ အဆိုအမိန့်အရာဌာနတို့ကို ထောက်ဆ၍၎င်း ပြန်ဆိုရေးသားထားသည်။ ယင်းသို့ပြန်ဆိုရေးသားရာတွင်—

- (၁) သဒ္ဒါနည်းအားဖြင့် ပြန်ဆိုအပ်သောအနက် (သဒ္ဒတ္ထ)
- (၂) အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ပြန်ဆိုအပ်သောအနက် (အဓိပ္ပါယ်တ္ထ)
- (၃) လောကဝေါဟာရအားဖြင့် ပြန်ဆိုအပ်သောအနက် (ဝေါဟာရတ္ထ)

ဟူ၍ ဤသို့အနက် ၃-မျိုးရှိရာတွင် သဒ္ဒတ္ထကို ဦးစားပေး၍ ပြန်ဆိုရေးသားထားသည်။ အဓိပ္ပါယ်တ္ထ၊ ဝေါဟာရတ္ထတို့ကိုမူ ရသင့်သည်အားလျော်စွာ ထပ်ဆင့်ရေးသားထားသည်။

ပုံစံ—စက္ခုမောဟန = မျက်စိကို - တွေဝေစေတတ် - လှည့်စားတတ်-သောအတတ် (သဒ္ဒတ္ထ)။
မျက်လှည့်အတတ် (ဝေါဟာရတ္ထ) ။

စက္ခုဿ = မျက်စိ၏အစီးအပွား (သဒ္ဒတ္ထ)။ မျက်စိကြည်လင်ခြင်း၊ မျက်စိအား ကောင်းခြင်း (အဓိပ္ပါယ်တ္ထ)။

စက္ကာလ^၂ = ကြမ်းတမ်း - ခံ့ကျန်း - သန်စွမ်း - ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော ကစားခြင်း (သဒ္ဒတ္ထ)။ ကြမ်းတမ်း - ခံ့ကျန်း - သန်စွမ်း - ခြင်းကိုဖြစ်စေနိုင်သော ကစားခြင်း (အဓိပ္ပါယ်တ္ထ)။ သံလုံး - သံတွေ - ကစားခြင်း (ဝေါဟာရတ္ထ)။

အချို့သော အဘိဓမ္မာဝေါဟာရပုဒ်များကို မြန်မာပြန်ဆိုရာတွင် ပါဠိပျက်ဝေါဟာရနက်ကို ဦးစား ပေးပြန်ဆို၍ သဒ္ဒတ္ထ၊ အဓိပ္ပါယ်တ္ထတို့ကို ထပ်ဆင့်ပြန်ဆိုထားသည်။

ပုံစံ—စက္ခုဓာတု = စက္ခုဓာတ်၊ မျက်စိအကြည်ဓာတ်၊ မျက်စိအကြည်သဘာဝ။

စက္ခုဝိညာဏ = စက္ခုဝိညာဉ်၊ မျက်စိအကြည်ကိုမှီ၍ သိသောတရား၊ မြင်သိစိတ်။

စိတ္တ^၃ = စိတ်၊ အာရုံကို သိတတ်သောသဘောတရား၊ ယှဉ်ဖက်စေတသိက်တို့၏ အာရုံကို သိကြောင်းသဘောတရား၊ အာရုံကို သိမှုသဘာဝ။

အချို့သောရုဋ္ဌိနာမ်ပုဒ်များကို မြန်မာပြန်ဆိုရာတွင်လည်း မြန်မာမှုစစ်စစ်မပြန်ဆိုတော့ပဲ ပါဠိသက် သက်ဝေါဟာရနက်ကိုသာ အသုံးပြု ပြန်ဆိုထားသည်။

ပုံစံ—စက္ကဝတ္တိ = စက္ကဝတေးမင်း၊ စက္ကဝါဠ^၂ = စက္ကဝဠာ - စသည်။

လူ၊ သတ္တဝါ၊ မြို့၊ ရွာစသော အမည်ဟော သညာနာမ်ပုဒ်များကို ပြန်ဆိုရာတွင် ယင်းတို့၏ ပါဠိ အမည်ဝေါဟာရအတိုင်းသာ ပြန်ဆိုထားသည်။

ပုံစံ—စက္ခုပါလ = စက္ခုပါလထေရ်၊

စင်္ကြံ = စင်္ကြံပုဏ္ဏား၊

စမ္ပာ = စမ္ပာမြို့ — စသည်။

အချို့သောပုဒ်များ၌ အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ မြန်မာပြန်ဆိုလျက်ရှိကြရာ ဤအဘိဓာန်ကျမ်း၌ အသင့် လျော်ဆုံး အမှန်ဆုံးဟု ထင်မြင်ယူဆသော အနက်ကိုသာ ဇောနထား ရေးသား၍ ဝါဒန္တအနက်များ ကိုမူ () ဤ လက်သည်းကွင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စက္ခုမုသန=မျက်စိကို-ညှဉ်းဆဲ-ကျိန်းစပ်စေ-တတ်သော။(မျက်စိနောက်၏။ နီတိ၊ သျ။)

စန္ဒဝတိက=လကို ကိုးကွယ်သော အကျင့်ရှိသော (လနတ်သား၏ အမူအကျင့်ရှိသော၊ သူ။)

မြန်မာအနက်များကို (၁) (၂) စသည်ဖြင့်၎င်း၊ (က) (ခ) စသည်ဖြင့်၎င်း ရေးသားထားရာ (၁) (၂) စသော အနက်များသည် မူရင်းအနက်များဖြစ်၍ (က) (ခ) စသောအနက်များသည် (၁) (၂) စသည်တို့၏ ဆင့်ပွားအနက်များ ဖြစ်ကြသည်။

ပုံစံ—စက္ကံ=(၁) ဘီး၊ စက်ဘီး၊ လှည်းဘီး၊ ရထားဘီး။ (၂) စက်လက္ခဏာ။ (က) မြတ်စွာဘုရား၏ခြေဖဝါးတော်၌ ထင်ရှားရှိသော ၁၀၈-ကွက် စက်လက္ခဏာတော်။ (ခ) မြတ်စွာဘုရား၏ခြေတော်ရာ၌ ထင်သော ၁၀၈-ကွက် စက်လက္ခဏာတော်၊ ခြေတော်ရာစက်လက္ခဏာ။

ယင်းသို့ မြန်မာအနက်များကို အသီးအသီး ခွဲခြားရေးသားရာတွင် အနက်တစ်ခုနှင့် တစ်ခု သဘောအဓိပ္ပါယ်၊ တရားကိုယ်အရကောက်စသည်ဖြင့် များစွာ ကွဲပြားခြားနားမှသာလျှင် (၁) (၂) စသော ဂဏန်းဖြင့် ပြဆိုထားသည်။ အနက်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု များစွာ မကွဲပြား မခြားနားရာ၌ကား (က) (ခ) စသော အက္ခရာဖြင့်သာ ပြဆိုထားသည်။

ပုံစံ—စဏ္ဍာလဝံသ=(၁) ကြမ်းတမ်း-ထက်မြက်-သော ဝါး။ (၂) ဒွန်းစဏ္ဍား-အမျိုး-အနွယ်။

စိနန္တ=(က) စိဘတ်သော၊ သူ။ (ခ) စုပုံတတ်သော၊ သူ။

မြန်မာအနက်ကို ပြန်ဆိုရေးသားရာတွင် စာသားကျဉ်းစေရန် ဒက်တိုခေါ် (-) ဤ သင်္ကေတကို အသုံးပြုထားသည်။ ထိုသင်္ကေတကိုတွေ့လျှင် ရှေ့နောက် စကားလုံးများကို ဆက်စပ်၍ဖတ်ရှုမှတ်သားရန် ဖြစ်သည်။

ပုံစံ—စိန္တာမဏိ = ကြံစည်-လိုလား-တောင့်တ-ရုံမျှဖြင့်-ကြံစည်-လိုလား - တောင့်တ - အပ်သောအရာဝတ္ထုကိုပေးနိုင်သော ပတ္တမြား။

ယင်းကို—ကြံစည်ရုံမျှဖြင့် ကြံစည်အပ်သော အရာဝတ္ထုကို ပေးနိုင်သောပတ္တမြား၊ လိုလားရုံမျှဖြင့် လိုလားအပ်သော အရာဝတ္ထုကို ပေးနိုင်သောပတ္တမြား၊ တောင့်တရုံမျှဖြင့် တောင့်တအပ်သော အရာဝတ္ထုကို ပေးနိုင်သောပတ္တမြား-ဟု ရှေ့နောက်ဆက်စပ်၍ ဖတ်ရှုမှတ်သားရန် ဖြစ်သည်။

အချို့နေရာ၌ ကော်မာခေါ် (,) ဤသင်္ကေတကို အသုံးပြုထားသည်။ ထိုနေရာမျိုး၌ ကော်မာရှိသမျှ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို တမျိုးတခြားစီဟု မှတ်ယူရန်ဖြစ်သည်။

ပုံစံ—စက္ခုသောတ ဝိညေယျ=စက္ခုဝိညာဉ်၊ သောတဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သော။

ဤ၌ “စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သော၊ သောတဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သော”ဟု အနက်အဓိပ္ပါယ်တမျိုးစီ မှတ်ယူရန် ဖြစ်သည်။

(၅) အကိုးသာဓကကို ဖော်ပြခြင်း

ထောင့်ကွင်း၏နောက်၌ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်၏ ဟောနိုင်သမျှ မြန်မာအနက်တို့ကို တပေါင်းတည်း စုစည်းပြဆိုပြီးနောက် ယင်းအနက်များ၏ အကိုးသာဓကများကို ကျမ်းစာအမည်၊ စာမျက်နှာနံပါတ်နှင့် တကွ ကိုးကားဖော်ပြထားသည်။ ယင်းသို့ ဖော်ပြရာတွင် မြန်မာအနက်တနက်အတွက် ပေါ်လွင်ထင်ရှားသည့် သာဓကပါဠိတစ်ခုလောက်ကိုသာ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာရှိလျှင် အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာနှင့်တကွ ဖော်ပြ၍ ကျန်ရှိ

နေသည့် ကျမ်းစာများကိုမူ () ဤလက်သည်းကွင်းအတွင်း၌ ကျမ်းစာအမည်နှင့် စာမျက်နှာနံပါတ် မျှကိုသာ ဖော်ပြထားသည်။

အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်တစ်ခု၏ မြန်မာအနက်အမျှားစုအတွက် အကိုးသာဓကကို ဖော်ပြရာတွင် မြန်မာ အနက်သည် ၂-နက်မှ သည် ၅-နက်အတွင်းဖြစ်လျှင် နံပါတ်စဉ်နှင့် အကိုးသာဓကကိုသာ ဖော်ပြထား သည်။ ၅-နက်နှင့် ၅-နက်အထက်ဖြစ်လျှင်ကား နံပါတ်စဉ်အပြင် မြန်မာအနက်ကိုပါ ထပ်လောင်း ဖော်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စ^၁၊ စက္က^၂-စသည်။

အချို့အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်၌ မြန်မာအနက်ကို (၁) (၂) (က) (ခ) စသည်ဖြင့် ခွဲခြားပြဆိုထားသော် လည်း အကိုးသာဓကပါဠိမှာမူ တနေရာတည်း၊ တဆက်တည်းဖြစ်နေလျှင် (၁) (၂) (က) (ခ) စသော နံပါတ်စဉ်တို့ကို စုပေါင်းပြဆို၍သော်၎င်း၊ လုံးဝမပြဆိုတော့ပဲသော်၎င်း အကိုးသာဓကကို ရေးသားထားသည်။

ပုံစံ— စက္ကသမာရဠ၊ စက္ခုသမ္ဘဿ၊ စာပါလ-စသည် ကြည့်။

အချို့အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်၏ အကိုးသာဓကပါဠိကို ဖော်ပြရာတွင် စာသားကျဉ်းစေရန် ပေယျာလ သင်္ကေတ ၂-မျိုးဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ထို ၂-မျိုးတွင် ။ပ။ဟူသော ပေယျာလသင်္ကေတမှာ ကိုးကား သည့်မူလကျမ်းရင်း၌ ပါရှိသည့် သင်္ကေတဖြစ်သည်။.....ဤ ပေယျာလသင်္ကေတကား ကျမ်းပြုသူ တို့က ချုံးချဉ်းလို၍ ဖော်ပြထားသော ပေယျာလသင်္ကေတ ဖြစ်သည်။

ပုံစံ—စက္ကဒဟ၊ စိန္တယမာန-စသည် ကြည့်။

မှတ်သားဖွယ်များကို ဖော်ပြခြင်း

ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် ကျမ်းကြီးကို ဖော်ပြပြီး အချက်အလက် ၅-မျိုးတို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်ယင်ထားသည့်အပြင် ရံဖန်ရံခါ မှတ်သားဖွယ်ရာ ပါရှိနေသည့် အချို့အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များ၌ စာရှုသူတို့ အလွယ်တကူ လေ့လာသိရှိနိုင်ကြစေရန် မှတ်သားဖွယ်ရာ အဖြာဖြာတို့ဖြင့်လည်း ခြွယ်မှုန်းရေးသား ထားပေးသေးသည်။

ပုံစံ—စက္ကဝါဠ, စန္ဒဂါဟ, စန္ဒိမသုရိယ-စသည်။

ယင်းတို့တွင် စက္ကဝါဠ-ပုဒ်၌ ‘စကြဝဠာ’ဟု ခေါ်ဝေါ်ရာ အရပ်ဒေသ, စကြဝဠာ၏ အတိုင်းအတာ-ပမာဏနှင့် စကြဝဠာ၏ ပုံသဏ္ဌာန်တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။

စန္ဒဂါဟ-ပုဒ်၌ သာသနိကကျမ်းလာ လကြတ်ပုံ အခြင်းအရာ စသည်တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။

စန္ဒိမသုရိယ-ပုဒ်၌ လ နေတို့ ပေါ်ပေါက်လာပုံ လ နေတို့၏အတွင်းအပြင် ဓာတ်သား, လ နေတို့၏ အတိုင်းအတာ, လ နေတို့၏ တည်နေဟန်, လ နေတို့၏ ကမ္ဘာမြေကြီးနှင့် အကွာအဝေး, လနေတို့ကြောင့် လဆန်း လဆုတ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ, လ နေတို့၏ အလင်းရောင် ပြန့်နှံ့ရာအတိုင်းအတာ စသည်တို့ကို ဗုဒ္ဓစာပေ၌ လာရှိသည့်အတိုင်း ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဖော်ပြထားသည်။

ထိုထိုသုတ်အမည်ဟော အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များ၌လည်း ယင်းသုတ်လာ အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ရေးသားထားရာ မှတ်သားဖွယ်ကောင်းသည့် အချို့သုတ်များ၌ အကျယ်ရေးသား ဖော်ပြထားသည်။

ပုံစံ—ဆပ္ပါဏကောပမသုတ္တ, ဆဗ္ဗိသောဓနသုတ္တ-စသည်ကြည့်။

ဆပ္ပါဏကောပမသုတ္တ-ပုဒ်၌ မြွေ, မိကျောင်း, ငှက်, အိမ်ခွေး, တောခွေး, မျောက်ဟူသော သတ္တဝါ ၆-ကောင်ကို ပမာထား၍ မျက်စိ, နား, နှာ, လျှာ, ကိုယ်, စိတ်ဟူသောတရား ၆-ပါးကို စောင့်စည်းရန် အတွက် ဘုရားရှင် မိန့်တော်မူချက်များကို အကျယ်ရေးသားထားသည်။

ဆဗ္ဗိသောဓနသုတ္တ-ပုဒ်၌ ရဟန္တာဟု ထင်ပေါ်ကျော်ကြားနေသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရဟန္တာဟုတ်, မဟုတ် အမှန်အတိအကျသိနိုင်ကြစေရန် ‘ရဟန္တာစစ်တမ်း’ကို ဘုရားရှင်၏ မိန့်တော်မူချက်, အဋ္ဌကထာ၏ညွှန်ပြချက်တို့ဖြင့် ဝတ္ထုသက်သေပါ ဖြည့်စွက်၍ အကျယ်ရေးသားထားသည်။

ဘုရားရှင် လက်ထက်တော်က ထင်ပေါ်ကျော်ကြားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏အမည်ဟော အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များ၌လည်း ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏အကြောင်းအရာ အဋ္ဌပုတ္တိတို့ကို မကျဉ်းမကျယ် ရေးသားထားသည်။

ပုံစံ—စဏ္ဍပဇ္ဇောတရာဇ, စာပါ, စိဉ္ဇမာဏဝိကာ, စူဠပန္နက-စသည် ကြည့်။

ဝိနည်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရပုဒ်များ၌လည်း ဝိနည်းနှင့်စပ်သည့် သိမှတ်ဖွယ်ရာအဓိပ္ပါယ်, အဆုံးအဖြတ်တို့ကို အကျယ်ရေးသားဖော်ပြထားသည်။

ပုံစံ—စီဝရ, စေတိယသန္တက-စသည် ကြည့်။

စီဝရ-ပုဒ်၌ သာသနာ့ဝန်ထမ်း ရဟန်းသာမဏေတို့ ဝတ်ရုံသုံးဆောင်ကြသည့် သင်္ကန်းအမျိုးအစား၊ ရဟန်းသာမဏေတို့ ဝတ်ရုံသုံးဆောင်ကောင်းသည့် သင်္ကန်း၊ မသုံးဆောင်ကောင်းသည့် သင်္ကန်း၊ လယ်ကွက်များတည်နေပုံကို ညွှန်ပြကာ အရှင်အာနန္ဒာအား လယ်ကွက်ပမာ အကွက်အကွက် အကန့်အကန့် သင်္ကန်းချုပ်ရန် ဘုရားရှင် မိန့်ကြားတော်မူချက်နှင့် သင်္ကန်းလှူခြင်း၏ အကျိုးစသည်တို့ကို အကျယ်ရေးသားထားသည်။

စေတီယသန္တက-ပုဒ်၌ စေတီပိုင်ပစ္စည်းသည် ဝိနည်းတော်လာပစ္စည်းမျိုးတို့တွင် မည်သည့်ပစ္စည်းမျိုး ဖြစ်ကြောင်း၊ စေတီပိုင်ပစ္စည်းကို ရဟန်းသာမဏေတို့ မည်ကဲ့သို့စောင့်ရှောက်သင့်ကြောင်း၊ သီးခြား အစောင့်အရှောက် ‘ဂေါပက’မရှိသည့် စေတီပိုင်ပစ္စည်းကို ခိုးယူလုယက်သူတို့ အဒိန္နဒါနိယ လွတ်၊ မလွတ်နှင့် စေတီပိုင်ပစ္စည်း ပျောက်ဆုံးပျက်စီးခဲ့သော် တာဝန်ခံစောင့်ရှောက်သူ ဘဏ္ဍာစိုးရဟန်းအား အဆုံးအဖြတ်ပေးရမည့် ဝိနည်းဖြတ်ထုံးတို့ကို ရေးသားဖော်ပြထားသည်။

အဘိဓမ္မာဝေါဟာရပုဒ်များ၌လည်း သက်ဆိုင်ရာ ပရမတ်တရားတို့၏ လက္ခဏာ၊ သဘာဝစသည် တို့ကို စုဆောင်းရေးသားထားသည်။

ပုံစံ—စိတ္တံ၊ စေတနာံ၊ စေတသိက-စသည် ကြည့်။

ယင်းတို့တွင်—စိတ္တ-ပုဒ်၌ စိတ်၏သဘာဝ၊ စိတ်၏အရေအတွက် အမျိုးအစား၊ စိတ်မည်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ စိတ်၏လျင်မြန်ပုံ၊ စိတ်တခု၏ အသက်ပမာဏနှင့်တကွ သူသူ ငါငါ သတ္တဝါတို့၏ ဝဋ်ဒုက္ခ အထွေထွေ ရရှိခံစားရေးနှင့် နိဗ္ဗာန်တိုင်ထိ သုဂတိအဖြာဖြာ ချမ်းသာသုခတို့ကို ရရှိခံစားရေးတို့၌ စိတ် သည်သာ ပဓာနအခန်းမှ ပါဝင်ချယ်လယ်နေပုံ စသည်တို့ကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ရေးသားထားသည်။

စေတနာ-ပုဒ်၌ စေတနာ၏သဘာဝ၊ စေတနာ၏လက္ခဏာ၊ စေတနာ၏လယ်ပိုင်ရှင်နှင့်တူပုံ စစ်မှန် ချုပ်ကြီးနှင့်တူညီပုံ၊ စေတနာ၏ အမည်ကွဲများ၊ ကောင်းကောင်းဆိုးဆိုး အမျိုးမျိုးသောကိုယ်မှု၊ နှုတ်မှု၊ စိတ်မှုတို့၌ စေတနာသည်သာ လိုရင်းပဓာန အချက်အချာကျပုံနှင့် စေတနာ၏ ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန် အကျိုးပေးပုံ အကြောင်းအရာစသည်တို့ကို ဝတ္ထုသက်သေတို့ဖြင့် ရေးသားဖော်ပြထားသည်။

စေတသိက-ပုဒ်၌ စေတသိက မည်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ စေတသိက၏ လက္ခဏာ၊ စေတသိက၏သဘာဝ၊ စေတသိက၏ အရေအတွက် အမျိုးအစား၊ စေတသိက၏ အုပ်စု ‘ရာသီ’ တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။

ဤသို့လျှင် အဘိဓာန်၏တာဝန်ကို ကျေပွန်ရုံမျှမက ရွှေပေါ်မြတင်သည့်နှယ် ဗဟုသုတအသွယ်သွယ် မှတ်သားဖွယ် အဖုံဖုံတို့ဖြင့် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ‘ခွဲ’ယ်မှုန်းရေးသားထားရကား ရဟန်းရှင်၊ လူပြည်သူအပေါင်း နှစ်ထောင်းအားရ ကြည့်ရှုထိုက်သော အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးတစောင် ဖြစ်သည့်ပြင် မြတ်ဗုဒ္ဓသာသနာ တော်ကြီး အခွန်ရှည်စွာ တည်တံ့ပြန့်ပွားစေသည့် ကျမ်းကြီးတဆူဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြလိုက်ရပေသတည်း။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော
ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့်
ကျမ်းမညီ သင်္ကေတများ

ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုရသော ပါ-ဋ္ဌ-ဋီ ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် သင်္ကေတပြပုံတို့ကို သိရှိရန် ဖော်ပြပါအံ့။

ကျမ်းစဉ်ပုံ။ ။ဤအဘိဓာန်တွင် ပုဒ်တခုအတွက်ပါ-ဋ္ဌ-ဋီ ကျမ်းများကို အကိုးအကားပြုရာ၌ မူရင်း ပဓာနကျသော ကျမ်းစာအလိုက် ကိုးကားထားသည်။ တနည်းအားဖြင့် ကျမ်းစာအနုအရင့် အဆင့်အတန်း ၃-မျိုးခွဲ၍ ကိုးကားသည်။

ဥပမာ—ပါဠိတော်ပြီးမှ အဋ္ဌကထာ, ပြီးမှ ဋီကာကျမ်းများကို အကိုးအကားပြုသည်။

ယင်း ပါဠိတော်တို့တွင်လည်း နိကာယ် ၅-ရပ် ပိဋက ၃-ပုံတွင် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ဝိနည်း ၅-ကျမ်းကို ဦးစွာကိုးကား၍ ပြီးမှ ဒီဃနိကာယ်၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သံယုတ္တနိကာယ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်နှင့် ကျန်ခုဒ္ဒက-နိကာယ်ဝင် ကျမ်းများကို အစဉ်အလိုက် ကိုးကားသည်။

ကျန်ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ကျမ်းများတွင်လည်း (ပူးတွဲပါကျမ်းစဉ်ပုံဇယားအရ) အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းကို ဦးစွာ ကိုးကား၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်စသော ပါဠိတော်များကို ကိုးကားသည်။

သို့ရာတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်သည် ဝိနယဝေါဟာရပုဒ်ဖြစ်ပါမူ ဝိနည်းကျမ်းများကို ဦးစားပေး၍၎င်း၊ အခြားအဘိဓမ္မာဝေါဟာရ, သုတ္တန္တဝေါဟာရပုဒ်ဖြစ်ပါမူ အဘိဓမ္မာကျမ်း သုတ္တန်ကျမ်းများကို ဦးစားပေး၍၎င်း ကိုးကားသည်လည်း ရှိသည်။

ကျမ်းမညီသင်္ကေတ။ ။ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာကျမ်းစာအမည်များကို ဖော်ပြရာ၌ အပြည့်အစုံ မဖော်ပြပဲ အတိုကောက် သင်္ကေတနည်းဖြင့်သာ ပြဆို၍ နိကာယ်ကျမ်းစာ အရေအတွက် အလိုက် ၁-၂-၃-၄-၈၈န်းများဖြင့်လည်း ပူးတွဲပြဆိုထားသည်။

ဥပမာ—ဝိနည်းပါဠိတော် ၅-ကျမ်းတွင် နံပါတ် ၁-ဖြစ်သော ပါရာဇိကဏ် ပါဠိတော်ကျမ်းကို ‘ဝိ၊၁’-ဟု သင်္ကေတပြ၍ သုံးစွဲထားသည်။

ဤနည်းဖြင့် ပူးတွဲပါ ကျမ်းစဉ်နှင့် သင်္ကေတဇယားများကို အသုံးပြု၍ ကိုးကားထားပါသည်။ အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်များကို အက္ခရာစဉ်ရာ၌လည်း ပူးတွဲပါဇယားကို မူထား၍ အက္ခရာစဉ်ထားပါသည်။ (ဇယားကိုကြည့်။)

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည်သင်္ကေတများ

အမှတ်စဉ်	ပါဠိတော်	သင်္ကေတ	အမှတ်စဉ်	အဋ္ဌကထာ	သင်္ကေတ
ဝိနည်း ၅-ကျမ်း					
၁	ပါရာဇိကပါဠိ	ဝိ၊၁။	၁	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂	ပါစိတ္တိယပါဠိ	ဝိ၊၂။	၂	။ (ဒ)	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၃။	၃	ပါစိတ္တိယာဒိ ။	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၄။	၄	စူဠဝဂ္ဂါဒိ ။	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၅	ပရိဝါရပါဠိ	ဝိ၊၅။	၅	ကင်္ခါဝိတရဏီ ။	ကင်္ခါ။
			၆	ဝိနယသင်္ဂဟ ။	ဝိ၊သင်္ဂဟ။
သုတ် ၃-ကျမ်း					
၆	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၁။	၇	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ ။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၇	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၂။	၈	မဟာဝဂ္ဂ ။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၈	ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၃။	၉	ပါထိကဝဂ္ဂ ။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
မဇ္ဈိမနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၉	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၁။	၁၀	မူလပဏ္ဏာသ ။ (ပ)	မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၂။	၁၁	။ (ဒ)	မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၃။	၁၂	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ ။	မ၊ဋ္ဌ၊၃။
			၁၃	ဥပရိပဏ္ဏာသ ။	မ၊ဋ္ဌ၊၄။
သံယုတ္တနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၁၂	သံယုတ္တပါဠိ (ပ)	သံ၊၁။	၁၄	သံယုတ္တ ။ (ပ)	သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃	။ (ဒ)	သံ၊၂။	၁၅	။ (ဒ)	သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄	။ (တ)	သံ၊၃။	၁၆	။ (တ)	သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၁၅	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ပ)	အံ၊၁။	၁၇	အင်္ဂုတ္တရ ။ (ပ)	အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆	။ (ဒ)	အံ၊၂။	၁၈	။ (ဒ)	အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၇	။ (တ)	အံ၊၃။	၁၉	။ (တ)	အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
အဘိဓမ္မာနှင့် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ကျမ်းများ					
၁၈	ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ	အဘိ၊ဓ။	၂၀	အဋ္ဌသာလိနီ ။	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၉	ဝိဘင်္ဂပါဠိ	အဘိ၊ဝိ။	၂၁	သမ္မောဟဝိနောဒနီ။	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀	ဓာတုကထာ + ပုဂ္ဂလပညတ်	အဘိ၊ပု။	၂၂	ပဉ္စပကရဏ ။	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၁	ကထာဝတ္ထုပါဠိ	အဘိ၊က။	၂၃	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ ။ (ပ)	ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည်သင်္ကေတများ

အမှတ် စဉ်	ပါဠိတော်	သင်္ကေတ	အမှတ် စဉ်	အဋ္ဌကထာ	သင်္ကေတ
၂၂	ယမကပါဠိတော် (ပ)	ယမက၊၁။	၂၄	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ(ဒ)	ပဋိသံ၊၁။
၂၃	။ (ဒု)	ယမက၊၂။	၂၅	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ ။ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၂၄	။ (တ)	ယမက၊၃။	၂၆	။ ။ (ဒ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၅	ပဋ္ဌာနပါဠိတော် (ပ)	ပဋ္ဌာန၊၁။	၂၇	ခုဒ္ဒကပါဠိ ။	ခုဒ္ဒက၊၁။
၂၆	။ (ဒု)	ပဋ္ဌာန၊၂။	၂၈	ဓမ္မပဒ ။ (ပ)	ဓမ္မ၊၁။
၂၇	။ (တ)	ပဋ္ဌာန၊၃။	၂၉	။ ။ (ဒ)	ဓမ္မ၊၂။
၂၈	။ (စ)	ပဋ္ဌာန၊၄။	၃၀	ဥဒါန ။	ဥဒါန၊၁။
၂၉	။ (မ)	ပဋ္ဌာန၊၅။	၃၁	ဣတိဝုတ္တက ။	ဣတိဝုတ်၊၁။
၃၀	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ	ပဋိသံ။	၃၂	သုတ္တနိပါတ ။ (ပ)	သုတ္တနိ၊၁။
၃၁	ခုဒ္ဒကပါဠိပါဠိ	ခုဒ္ဒက။	၃၃	။ ။ (ဒ)	သုတ္တနိ၊၂။
၃၂	ဓမ္မပဒပါဠိ	ဓမ္မ။	၃၄	ဝိမာန ။	ဝိမာန၊၁။
၃၃	ဥဒါနပါဠိ	ဥဒါန။	၃၅	ပေတဝတ္ထု ။	ပေတ၊၁။
၃၄	ဣတိဝုတ္တကပါဠိ	ဣတိဝုတ်။	၃၆	ထေရဂါထာ ။ (ပ)	ထေရ၊၁။
၃၅	သုတ္တနိပါတပါဠိ	သုတ္တနိ။	၃၇	။ ။ (ဒ)	ထေရ၊၂။
၃၆	ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ	ဝိမာန။	၃၈	ထေရီဂါထာ ။	ထေရီ၊၁။
၃၇	ပေတဝတ္ထုပါဠိ	ပေတ။	၃၉	အပဒါန ။ (ပ)	အပ၊၁။
၃၈	ထေရဂါထာပါဠိ	ထေရ။	၄၀	။ ။ (ဒ)	အပ၊၂။
၃၉	ထေရီဂါထာပါဠိ	ထေရီ။	၄၁	ဗုဒ္ဓဝံသ ။	ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။
၄၀	အပဒါနပါဠိ (ပ)	အပ၊၁။	၄၂	စရိယာပိဋက ။	စရိယာ၊၁။
၄၁	အပဒါနပါဠိ (ဒ)	အပ၊၂။	၄၃	မဟာနိဒ္ဒေသ ။	မဟာနိ၊၁။
၄၂	ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ	ဗုဒ္ဓဝံ။	၄၄	စူဠနိဒ္ဒေသ ။	စူဠနိ၊၁။
၄၃	စရိယာပိဋကပါဠိ	စရိယာ။	၄၅	ဇာတက ။ (ပ)	ဇာ၊၁။
၄၄	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ	မဟာနိ။	၄၆	။ ။ (ဒ)	ဇာ၊၂။
၄၅	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ	စူဠနိ။	၄၇	။ ။ (တ)	ဇာ၊၃။
၄၆	ဇာတကပါဠိ (ပ)	ဇာ၊၁။	၄၈	။ ။ (စ)	ဇာ၊၄။
၄၇	ဇာတကပါဠိ (ဒ)	ဇာ၊၂။	၄၉	။ ။ (မ)	ဇာ၊၅။
၄၈	နေတ္ထိပါဠိ	နေတ္ထိ။	၅၀	။ ။ (ဆ)	ဇာ၊၆။
၄၉	ပေဋကောပဒေသပါဠိ	ပေဋကော	၅၁	။ ။ (သ)	ဇာ၊၇။
၅၀	မိလိန္ဒပဉ္စာပါဠိ	မိလိန္ဒ။	၅၂	နေတ္ထိ ။	နေတ္ထိ၊၁။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည်သင်္ကေတများ

အမှတ် စဉ်	ဋီကာကျမ်း	သင်္ကေတ
ဝိနည်းဋီကာကျမ်းများ		
၁	ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋီကာ	ဝဇီရ။
၂	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ (ပ)	သာရတ္ထ၊ ၁။
၃	။ (ဒ)	သာရတ္ထ၊ ၂။
၄	။ (တ)	သာရတ္ထ၊ ၃။
၅	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ (ပ)	ဝိမတိ၊ ၁။
၆	။ (ဒ)	ဝိမတိ၊ ၂။
၇	ကင်္ခါဋီကာ	ကင်္ခါ၊ ဋီ။
၈	ကင်္ခါဋီကာသစ်	ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
ဒီသနိကာယ်ဋီကာများ		
၉	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၀	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာသစ် (ပ)	သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။
၁၁	။ (ဒ)	သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။
၁၂	မဟာဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၃	ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။
မဇ္ဈိမနိကာယ်ဋီကာများ		
၁၄	မူလပဏ္ဏာသဋီကာ (ပ)	မ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၅	။ (ဒ)	မ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၆	မဇ္ဈိမ + ဥပရိပဏ္ဏာသဋီကာ	မ၊ ဋီ၊ ၃။
သံယုတ္တနိကာယ်ဋီကာများ		
၁၇	သံယုတ္တဋီကာ (ပ)	သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၈	။ (ဒ)	သံ၊ ဋီ၊ ၂။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဋီကာများ		
၁၉	အင်္ဂုတ္တရ ဋီကာ (ပ)	အံ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၀	။ ။ (ဒ)	အံ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၁	။ ။ (တ)	အံ၊ ဋီ၊ ၃။
၂၂	မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာ (ပ)	မူလဋီ၊ ၁။ အနုဋီ၊ ၁။
၂၃	။ ။ (ဒ)	မူလဋီ၊ ၂။ အနုဋီ၊ ၂။
၂၄	။ ။ (တ)	မူလဋီ၊ ၃။ အနုဋီ၊ ၃။
၂၅	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၆	။ ။ (ဒ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၇	နေတ္ထိဋီကာ၊ နေတ္ထိဝိဘာဝိနီ	နေတ္ထိ၊ ဋီ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။

ကိုးကားမီ ငြမ်းပြုသည့်ကျမ်းများ

အတွဲ-၁, အတွဲ-၂, အတွဲ-၅-တို့၌ ဖော်ပြအပ်သော ကျမ်းစာများအပြင်
အောက်ပါကျမ်းစာများကိုလည်း ကိုးကားမီငြမ်းပြုထားသည်

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၁	မဇ္ဈိကာ (ပ)	သုဓမ္မဝတီ	အရှင်မဟာနန္ဒထေရ် (အရှင်မဟာနာမထေရ်)
၂	။ (ဒု)	။	။
၃	ဇိနာလင်္ကာရ စာကိုယ်နှင့်ဋီကာ	။	အရှင်ဗုဒ္ဓရက္ခိတ
၄	မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ နိဿယ (ပ)	မန္တလေးတောင် ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်	မိုးထိ အရှင်ဇောဂရ
၅	။ (ဒု)	။	။
၆	။ (တ)	။	။
၇	အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ နိဿယ (ပ)	။	။
၈	။ (ဒု)	။	။
၉	။ (တ)	။	။
၁၀	။ (စ)	။	။
၁၁	။ (မ)	။	။
၁၂	။ (ဆ)	။	။
၁၃	(ဝိဘင်း) မူလဋီကာ နိဿယ (တ)	လေးကျွန်းသီရိန် ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်	ဦးပညာသီဟ (တောင်မြို့ ဂူကြီးကျောင်းတိုက်)
၁၄	။ (စ)	။	။
၁၅	(ပဉ္စပကြိတ်) မူလဋီကာ နိဿယ (မ)	။	။
၁၆	။ (ဆ)	။	။
၁၇	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ နိဿယ (ပ)	ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့	မဟာစည်ဆရာတော်
၁၈	။ (ဒု)	။	။
၁၉	။ (တ)	။	။
၂၀	။ (စ)	။	။
၂၁	ပါစိတ်ဘာသာဋီကာ	နယူးဘားမား	အရှင်ဇနကာဘိဝံသ
၂၂	ဝိနည်းမဟာဝါ ဘာသာဋီကာ	။	။
၂၃	အဋ္ဌသာလိနီဘာသာဋီကာ (ပ)	။	။
၂၄	။ (ဒု)	။	။
၂၅	။ (တ)	။	။
၂၆	မဟာရူပသိဒ္ဓိနိဿယ (ဝိ၊ ရှု၊ သျှ)	ဟံသာဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်	စည်ရှင်ဆရာတော်

ပေမူ ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ နိဿယများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၁	ဣတိဝုတ်ပါဠိတော် နိဿယ	ပေမူ	အရှင်ဝဇီရဉာဏ
၂	ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ နိဿယ	။	(ကျမ်းပြုမတွေ့ရ)
၃	ခန္ဓသံယုတ်အဋ္ဌကထာ နိဿယ	။	ပြည်ဆရာတော် အရှင် မေဓာဘိဝံသ
၄	သုတ္တနိပါတ်အဋ္ဌကထာ နိဿယ (ပ)	။	ဦးဂုဏာလင်္ကာရ
၅	။ (ဒု)	။	။
၆	။ (တ)	။	။
၇	ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ နိဿယ (ပ)	။	ငါးခုနစ်ဆရာတော် အရှင် အာဒိစ္စဝံသ
၈	။ (ဒု)	။	။
၉	ဝိမာနအဋ္ဌကထာ နိဿယ (ပ)	။	သက်ပန်းဆရာတော် ဦးဥေယျဓမ္မ
၁၀	။ (ဒု)	။	။
၁၁	ထေရ်အဋ္ဌကထာ နိဿယ (ပ)	။	(ကျမ်းပြုမတွေ့ရ)
၁၂	အပဒါနအဋ္ဌကထာ နိဿယ (ဒု)	။	အရှင်ကဝိန္ဒ
၁၃	။ (တ)	။	။
၁၄	မဟာနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ နိဿယ (ဒု)	။	သာသနာပိုင်ဦးဥေယျဓမ္မ
၁၅	နေတ္ထိအဋ္ဌကထာ နိဿယ (ပ)	။	ချောင်းကောက်အရှင် သဒ္ဓမ္မနန္ဒီ
၁၆	။ (ဒု)	။	။
၁၇	ဓမ္မသင်္ဂဏီအနုဋီကာ နိဿယ	။	အရှင်ဉာဏဒ္ဓဇ
၁၈	ပဋ္ဌာန်းအနုဋီကာ နိဿယ	။	ဦးပညာသီဟ (ဂူကြီး ကျောင်းတိုက်)

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်
အက္ခရာဝလိစဉ်ပုံ အကျဉ်းချုပ်

အ-ဝဂ်			အ-ဝဂ်			အ-ဝဂ်		
မ	...	ယော	ဃ	...	ညော	သ	...	—
မံ	...	—	ဃု	...	—	သံ	...	သော
မ္ပ	...	ယော	ဝ	...	ဝေါ	ဟ	...	ဟော
မ္ပံ	...	—	ဝု	...	ဝေါ	ယ	...	—
မ္ပု	...	ယော	သ	...	သော	ဟံ	...	—
မု	...	ရာ	ဃု	...	—	ဃ	...	ဃော
ဃ	...	လော	သု	...	သော	ဃ	...	ဃော
ဃု	...	—	သု	...	သော			

မှတ်ချက်

အက္ခရာစဉ်ရာ၌ သရဆုံးသောပုဒ်နှင့် နိဂ္ဂဟိတ်ဆုံးသော ပုဒ် ၂-မျိုးတွင် သရဆုံးသောပုဒ်ကို ရှေးဦး ထား၍ နိဂ္ဂဟိတ်ဆုံးသောပုဒ်ကို နောက်ထားသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဗျည်း ၃၃-လုံးတွင် နိဂ္ဂဟိတ် ၁ သည် ရှေ့သရကိုမှီသောပုဗ္ဗသယ-ဗျည်းဖြစ်သောကြောင့် ကျန်ဗျည်း ၃၂-လုံး၏ ရှေ့ဦး ထား၍ စဉ်သည်။

ပုံစံ—အ=အ

အံသ=အ + ခ် + သ် + အ

အနေက= န + ဧက + အ

အနေကံသ= န + ဧက + အ + ခ် + သ် + အ

အနေကကပ္ပ= န + ဧက + အ + က် + အ + ပျံ + အ

က=က် + အ

ကံ=က် + အ + ခ်

ကရေယျ=ကရ် + ယေျ + အ

ကရေယံ=ကရ် + ယေျ + အ + ခ်

ဤ အက္ခရာစဉ်ပုံ၌ ကျန်သံယုဂ်လုံးဆင့်များကို နည်းမှီး ယူနိုင်လောက်ပြီဖြစ်၍ မထည့်သွင်း လိုက်ပြီ။

ဤကျမ်း၌ အသုံးပြုသော မြန်မာသက္ကတ စာလုံးများမှ ထူးသောစာလုံးများ

သရများ— က္ခ (ရိ) က္ခ (ရိ) လ္လ (လရိ) လ္လ (လရိ) ဇဲ (အိုက်) ဩ (အောက်) အး (အး)

ဗျည်းများ— ဝ (တာလုဇ - သ) ဖ (မုဒ္ဒဇ - သ)

စာလုံးဆင့်များ—ဗြ=ဇ+ဥ

မု=မိ+ဋ

ဗြ=မိ+ဋ

ကီ=ရိ+က (ဗျည်း၏ အထက်၌ရှိသော ‘ခ’ ကို ‘ရေဖ’ဟု ခေါ်သည်။ ရ-နှင့် အတူ တူ ဖြစ်သည်။ ရ-နှင့် အခြား ဗျည်းတို့ဆင့်ရာ၌လည်း နည်းတူမှတ်ရန်။)

သင်္ကေတအချုပ်

ပု	ပုလ္လိင်
ထီ	ဣတ္ထိလိင်
န	နပုလ္လိင်
တိ	တိလိင်၊ လိင် ၃-ပါး
ကြိ	ကြိယာပုဒ်၊ အာချာတ်ပုဒ်
ကမ္မ၊ကြိ	ကံဟောကြိယာ
ကာ၊ကြိ	ကာရိုက်ကြိယာ
ကြိ၊ဝိ	ကြိယာဝိသေသန
ဗျ	အဗျယပုဒ်
သံ	သက္ကတ
ပြာ	ပြာကြိ၌

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

စ^၁ စ အက္ခရာ၊ ၄၁-လုံးသော အက္ခရာတို့တွင် -
ဗျည်း - အာစောက်၌ဖြစ်သော (တာလုဇ) -
စဝဂ်ပဌမ - အက္ခရာ။

[- စအက္ခရာသည် (က) တိ၊ တျ၊ စံ + ယ၊
တ် + ယတို့မှဖြစ်သော စ။ ဣစ္စေတံ။ ပဏ္ဍိတံ။
ပစ္စတေ။ ကစ္စည်း။ ၁၉၊ ၂၆၊ ၄၄၁။ ရှု၊ ၂၂၊
၃၇၊ ၄၄၇။ နျာသ။ ၁၉။ နိပစ္စတေတိ နိပတိ-
ယတိ။ ဗာ၊ ၆။ ၅၃။ စသည်။ (ခ) ဓာတ်၏အစ
(အဗ္ဘာသ) အက္ခရာမှဖြစ်သော စ။ စင်္ကမတိ။
စိကိစ္ဆတိ။ စိစ္ဆေဒ။ ကစ္စည်း။ ၄၆၁-၂။ စသည်။
(ဂ) ဓာတ်၏အဆုံး (ဓာတုန်) အက္ခရာမှဖြစ်-
သော စ။ တိကိစ္ဆတိ။ ဇိဂုစ္ဆတိ။ ဇိသစ္ဆတိ။
ကစ္စည်း။ ၄၇၂။ ရုစ္ဆာ။ တုစ္ဆာ။ လုစ္ဆာ။
ဝုစ္ဆာ။ မုစ္ဆာ။ ရှု၊ ၆၆၀။ မစ္စော။ ဣာဒိ။ ၄၀။
စသည်။ (ဃ) လာသော (အာဂံ) စ။ ဣစ္စဿ။
ဣစ္စေတံ။ နျာသ။ ၁၉။ စသည်။ (င) ပစ္စည်း
ဖြစ်သော စ။ စဝတိ ရုက္ခာတိ စောစံ။ သစ္စံ။
ဝစ္စံ။ မစ္စော။ ဣာဒိ။ ၃၉၊ ၄၀။ စသည်။ (စ)
သဒ္ဓါသာလျှင် ပုဒ်နက်ရှိသော (သဒ္ဓပဒတ္တ-
က) စ။ စ-ကာရေ။ စ-ဂူဟဏံ။ စ-သဒ္ဓေါ။
ဤသို့ စသည် အမျိုးမျိုးရှိသည်။]

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၃ - ပ-မ-ဗ-သ-စ

စ^၂ (ဗျ) [စိ + အ။ (စိ + ၃-သံ)။ ဤစသဒ္ဓါသည်
(၁) ပုဒ်၏အနက်ကို ထွန်းပြသော စ၊ (၂)
ဝါကျ၏ အနက်ကို ထွန်းပြသော စ-ဟု ၂-
မျိုးရှိသည်။ (၁) ပုဒ်၏အနက်ကို ထွန်းပြ-
သော စသဒ္ဓါသည် (က) ပုဒ်တို့၏ အဆုံး၌
၎င်း (ခ) အရတူ ၂-ပုဒ်တို့၏ အလယ်၌၎င်း
ယှဉ်နေတတ်သည်။ နီတိ၊ သုတ္တ။ နှာ-၃၉၂။
(က) အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ မာတာ စ
ပိတာ စ... သမ္ပဝါရေသုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀။ (ခ)
အယဉ္ဇ ဝိတက္ကော အယဉ္ဇ ဝိစာရော သန္တာ
ဟောန္တိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၆၇-ဂ။ ကုသလော
ဧကော ခန္ဓော တိဏ္ဍံ ခန္ဓာနံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ-
နဉ္စ ရူပါနံ သဟဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော။
ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၃၉။ (အစပ်သမ္ပန်ကို ဖွင့်ပြရာ၌
ကား အရတူ ၂-ပုဒ်တို့၏ အဆုံး၌ ယှဉ်စပ်
ရသည်။ သန္တော စာ (ပဋိသံ၊ ၂) တိ စ-ကာ-
ရော ဒဿနာဓိပတေယျဉ္စ သန္တော ဝိဟာရာ-
ဓိဂမော စ ပဏီတာဓိမုတ္တတာ စာတိ တိဟိပိ
ပဒေဟိ သမ္ပန္နိတဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၃၅။
အစပ်သမ္ပန်ပြရာမဟုတ်ပဲ အရတူ ၂-ပုဒ်တို့၏
အဆုံး၌ ယှဉ်နေသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

အယံ ဗုဒ္ဓရက္ခိတော စ အယံ ဓမ္မရက္ခိတော စ
 အာယသ္မတော သံသရက္ခိတဿ ဥပသမ္ပဒါ-
 ပေက္ခော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၁။ ကုသလော
 ဧကော ခန္ဓော စ ဝတ္ထု စ တိဏ္ဍန္တံ ခန္ဓာနံ
 နိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၄၄။
 ထို စသဒ္ဓါသည် (က) မိမိနေရာ၌ ယှဉ်သော
 (=ဌာနပယုတ်) စ၊ (ခ) အခြားနေရာ၌
 ယှဉ်သော (=အဋ္ဌာနပယုတ်) စ-ဟုလည်း
 ၂-မျိုးရှိသည်။ (က) ဒါနဉ္စ ဒါတဗ္ဗံ၊ ဂန္ဓာ-
 ဘရဏ၊ ၅၆။ မလ္လာ စ မလ္လပုတ္တာ စ မလ္လသု-
 ကိဿာ စ မလ္လပဇာပတိယော စ.... ကန္တန္တိ။
 ဒီ၊ ၂။ ၁၃၀။ (ခ) ဝေဉ္စ ပန ဘိက္ခဝေ (ဝိ၊ ၁။
 ၂၄) တိ ဧတ္ထ စ-သဒ္ဓေါ ဘိန္နက္ကမေန ယော-
 ဇေတဗ္ဗောတိ အာဟ “ဥဒ္ဓိသေယျာထ စ”
 (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၁) တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈။ အသဒ္ဓိ-
 ယာဒီဟိ စာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၉) တိ စ-သဒ္ဓေါ
 သမုစ္စယတ္ထော အဋ္ဌာနပယုတ္ထော၊ တဿာ
 အကမ္ပိယဋ္ဌေန စ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေသု ထိရ-
 ဘာဝေန စ ဗလန္တိ.... ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ဒီ၊ ၂။ ၄၉၁။ (၂) ဝါကျ၏အနက်ကို ထွန်း
 ပြသော စ-သဒ္ဓါသည် ဝါကျ၏ အစတပုဒ်
 နောင် ယှဉ်နေတတ်သည်။ ဝါကျတ္ထဇောတ-
 က ပုံစံများ ကြည့်။]

(၁) ဆည်းယူခြင်း = သမုစ္စယ။ (၂)
 ပေါင်းယူခြင်း = သမ္ပိဏ္ဏန။ (၃) ငင်ယူခြင်း =
 အနုကစ္ဆန။ (၄) ငဲ့ခြင်း = အပေက္ခာ။ (၅)
 အထူးကြံခြင်း = ဝိကပ္ပန။ (၆) ပိုင်းခြား -
 သတ်မှတ် - ခြင်း = အဝဓာရဏ။ (က) ဆုံး
 ဖြတ် - မြဲစေ - ခြင်း = သန္နိဋ္ဌာနအဝဓာရဏ =
 နိယမ။ (ခ) တားမြစ် - နှစ်စေ - ခြင်း =
 နိဝတ္တာပနအဝဓာရဏ။ (၇) ချီးမွမ်းခြင်း = ချီး
 မြှောက်ခြင်း = သမ္ဘာဝနာ။ (ဂ) အနက်
 ကို - ပြည့်စေခြင်း - ဖြည့်ခြင်း = အတ္ထပူရဏ။
 (ဇ) ပုဒ်ပြည့်ရုံမျှ = ပုဒ်ကို - ပြည့်စေခြင်းမျှ -
 ဖြည့်ခြင်းမျှ = ပဒပူရဏမတ္တ။ (၁၀) အကျယ်
 ချဲ့ခြင်း = ဝိတ္တာရ။ (၁၁) အကျဉ်းချုံးခြင်း =

သင်္ခေပ။ (၁၂) ထင်ရှားအောင်ပြုခြင်း =
 ထင်ရှားစေခြင်း = ပါကဋိကရဏ။ (၁၃) အ
 ကြောင်းကိုပြုခြင်း = ကာရဏ = ဟေတု။
 (၁၄) အကျိုးကိုပြုခြင်း = ဖလ = ဂုဏ။ (၁၅)
 မြဲအောင်ပြုခြင်း = မြဲစေခြင်း = ဒဠိကရဏ။
 (၁၆) ရွှေစကားကို ဆက်၍အားထုတ်ခြင်း =
 ဝါကျာရမ္မ = ဥပညာသ = ဥပနျာသ = ဝတ္ထု-
 ဗုန္တရ။ (၁၇) အဖို့တပါး - စကားတရပ် - ကို
 ပြုခြင်း = ပက္ခန္တရ။ (၁၈) အလျော်ကို ပြု
 ခြင်း = အနုယ။ (၁၉) ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြု
 ခြင်း = ဝိရောဓိဗျတိရဏ။ (၂၀) အထူးကို
 ပြုခြင်း = ဝိသေသဗျတိရဏ။ (၂၁) အပြစ်
 ကိုပြုခြင်း = လဒ္ဓဒေါသဗျတိရဏ။ (၂၂)
 အတူ - သာမန် - ကို ပြုခြင်း = သာမည။
 (၂၃) အနက်ကို - ဆောင်ပြု - သိစေ -
 ခြင်း = ဥပနယ (ဥပမာ)။ (မြင်အပ်သော
 တူမျှသောဂုဏ်ကို ထိုတူမျှသောဂုဏ်ရှိသော
 သဘော၌ ဆောင်ခြင်းသည် ဥပနယ။ နီတိ၊
 သုတ္တ။ နှာ - ၄၁၅။)

[(၁) မှ (၉) ထိ အနက်များသည် ပုဒ်၏
 အနက်ကို ထွန်းပြသော (ပဒတ္ထဇောတက)
 အနက်များဖြစ်၍ (၁၀) မှ (၂၃) ထိ အနက်
 များသည် ဝါကျ၏အနက်ကို ထွန်းပြသော
 (ဝါကျတ္ထဇောတက) အနက်များ ဖြစ်ကြ
 သည်။]

(၁) ဆည်းယူခြင်း = သမုစ္စယ။ (လည်း၊
 လည်းကောင်း။) ထို စ - ကို ကျမ်းဂန်
 တို့၌ သမုစ္စယတ္ထောဟု၎င်း၊ အတိရေကာနယ-
 နတ္ထောဟု၎င်း၊ သမ္ပိဏ္ဏနနှင့် အတူထား၍၎င်း၊
 သင်္ဂဏာတိ၊ သင်္ဂဟော၊ သင်္ဂဟိတော စသည်
 ဖြင့်၎င်း ဖွင့်ဆိုတတ်သည်။ ထိုသို့ ဖွင့်ဆိုရာ၌
 (က) ဆည်းယူခြင်း အနက် (သမုစ္စယတ္ထ)
 မျှဖြင့်၎င်း၊ (ခ) ဆည်းယူအပ်သောအရာ
 (သမုစ္စေတဗ္ဗ) မျှဖြင့်၎င်း၊ (ဂ) ဆည်းယူ-
 ခြင်းအနက် (သမုစ္စယတ္ထ)၊ ဆည်းယူအပ်
 သောအရာ (သမုစ္စေတဗ္ဗ) ၂-ပါးဖြင့်၎င်း

(ဆ) ဆည်းယူခြင်းအနက် (သမုစ္စယတ္ထံ၊ ဆည်းယူအပ်သော အရာ (သမုစ္စေတဗ္ဗံ)၊ ဆည်းယူပုံအခြင်းအရာ (သမုစ္စယာကာရ) ၃-ပါးဖြင့်၎င်း ဖွင့်ဆိုတတ်သည်။

(က) အာယသ္မာ စ သာရိပုတ္တော (ဥဒါန။၈၀)တိ အာဒိသု...စ-သဒ္ဓေါ သမုစ္စယတ္ထော။ ဥဒါန။ ၄။၅၂။ (-ဝိမာန။၄။ ၉၉။ သာရတ္ထ။၂။၃၈-၉။ ဝိမတိ။၁။၁၀၇။ ဒီ။၄။၂။ ၂၂၀။ ဒီ။၄။၂။၆၉။ မ။၄။၁။၃၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၄။၂။၃၀၄။)

(ခ) ဓမ္မဿ စ သုဓမ္မတ(ဒီ။၂။၁၇၉)န္တိ သွာက္ခာတတာဒိဘေဒံ ဓမ္မဿ သုဓမ္မတံ ဥဇ္ဈပ္ပုပ္ပန္နတာဒိဘေဒံ သံဃဿ စ သုပ္ပုပ္ပတ္တိန္တိ အတ္ထော။ ဒီ။၄။၂။၂၄၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ။၂။ ၁၈၅။ မ။၄။၁။၇၇-၈-၉။ သံ။၄။၂။၁၄။ မူလ။ ၄။၂။၁၄၂။ အနု။၄။၂။၂၆၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၄။၁။၅၂။) ဟတ္ထေ ပါဒေ စ ဝိဂ္ဂယှာ(ဝိမာန။ ၆၉)တိ...စ-သဒ္ဓေန သာခါဘိနယံ သင်္ဂဏှာ-တိ။ဝိမာန။၄။၁၉၃။ (-ဒီ။၄။၂။၁၁၁၊ ၃၂၅။ မ။၄။၁။၃၈၂။ အံ။၄။၁။၂၅၂။) ဧတေနော စာ-(ဒီ။ ၄။၂။၁၇၇)တိ စ-သဒ္ဓေန “အဟံ တေရဟံ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ သဒေဝကသ္မိံ လောကသ္မိံ နတ္ထိ မေ ပဋိပုဂ္ဂလော”တိ စ ဝေမာဒိနံ သင်္ဂဟော ဒဠဗ္ဗော။ ဒီ။၄။၂။၁၈၀။ (-အနု။၄။၂။၂၅၆။)ဇာတော စာ(ဒီ။၄။၂။၁၈)တိ စ-သဒ္ဓေန ကတမဟာ-ဘိနိဟာရော စာတိ အယမ္ပိ အတ္ထော သင်္ဂဟိ-တော။ ဒီ။၄။၂။၁၇။ (-အနု။၄။၁။၁၄၉။)

(ဂ) မမ စာ(ဝိမာန။၁၈)တိ စ-သဒ္ဓေါ သမုစ္စယတ္ထော။ တေန “မမ ဝစနေန စ ဝန္နေယျာသိ၊ န တဝ သဘာဝေနောဝါ”တိ ဝန္နေနံ သမုစ္စိနောတိ။ ဝိမာန။၄။၆၇။ကတ္တဗ္ဗ-ကိစ္စံ ဒီပေန္တော “ဝေဉ္စ ပန ဘိက္ခဝေ ဣမံ သိက္ခာပဒံ ဥဒ္ဓိသေယျာထာ (ဝိ။၁။၂၄)”တိ အာဟ။ ကိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ... ပါတိမောက္ခ-ဒ္ဓေသေ ဥဒ္ဓိသေယျာထ စ ပရိယာပုဏ္ဏ-

ယျာထ စ ဓာရေယျာထ စ အညေသဉ္စ ဝါစေယျာထာတိ။ အတိရေကာနယနတ္ထော ဟိတ္ထေ စ-သဒ္ဓေါ၊ တေနာယမတ္ထော အာနိ-တော ဟောတိတိ။ ဝိ။၄။၁။၁၉၁။ အတိရေ-ကာနယနတ္ထောတိ အဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထော။ ဝိမတိ။ ၁။၁၀၇။ ဟာသေသောကေပသာဒေ စ။ဝိ။၄။၁။၁၃၉။ စ-သဒ္ဓေါ အဝုတ္တသမုစ္စ-ယတ္ထော၊ တေန ဂရဟအသမ္မာနာဒိနံ သင်္ဂ-ဟော ဒဠဗ္ဗော။ သာရတ္ထ။ ၁။၄၁၁-၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ။ ၄။၁။၆၅။ နေတ္ထိ။ ၄။ ၁၂၆။) ဓမ္မဿ စာ (ဒီ။၄။၂။၂၄၄) တိ ဧတ္ထ စ-သဒ္ဓေါ အဝုတ္တသမုစ္စယတ္ထော၊ တေန သမ္ပိဏ္ဏိတမတ္ထံ ဒသေန္တော “ဥဇ္ဈပ္ပုပ္ပန္နတာဒိ-ဘေဒံ သံဃဿ စ သုပ္ပုပ္ပတ္တိန္တိ အာဟ။ ဒီ။၄။၂။၂၂၀။

(ဃ) ယထာ စာ (မူလ။၄။၁။၆၃)တိ ဧတ္ထ စ-သဒ္ဓေါ သမုစ္စယတ္ထော၊ တေန သမညာနတိဓာဝနံ သမ္ပိဏ္ဏေတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ ပရာမာသော စ န ဟော-တိ ဇနပဒနိရုတ္တိယာ အဘိနိဝိသိတဗ္ဗတော၊ ယထာ စ သမညာတိဓာဝနံ န ဟောတိ၊ ဧဝံ ဣတော ပုရိမာ စ အတ္ထဝဏ္ဏနာ ယော-ဇေတဗ္ဗာ။ အနု။၄။၁။၈၃။ နိလာ ပိတာ စ...လောဟိတာ (ဝိမာန။၂၆)တိ ဧတ္ထ စ-သဒ္ဓေါ ဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယော၊ သော နိလာ စ ပိတာ စာတိအာဒိနာ ပစ္စေကံ ယောဇေ-တဗ္ဗော...စ သဒ္ဓေါ ဝါအဝုတ္တတ္ထသမုစ္စယော။ ဝိမာန။၄။၉၉။

(သမုစ္စယ ဆင့်၍ ပြရာ၌ ရှေ့ပုဒ်၌သာ ဝေ ယှဉ်ရသည်။ ထိုသည်လည်း စုဏ္ဏိယ၌သာ၊ ဂါထာတို့၌ မမြဲဟု ဘုရားကြီးနိယံ ၁၁၆-၌ ဆိုသည်။ သန္တော စေဝ ပဏီတော စာ (ဝိ။၁။၈၈-၉)တိ သန္တော စေဝ ပဏီတော စေဝ။ ဝိ။၄။၂။၁၀။ တေန ဟိ ဘိက္ခု သုဒိန္နံ ပဗ္ဗာဇေဟိ စေဝ ဥပသမ္မာဒေဟိ စ။ဝိ။၄။၁။

၁၇၃။ ထိုသို့ဖွင့်ပြအပ်သော သမုစ္စည်းသည် ပုဒ်ကို ဆည်းယူသော ပဒသမုစ္စည်း၊ ဝါကျကို ဆည်းယူသော ဝါကျသမုစ္စည်းဟု ၂-မျိုးရှိသည်။ ဆိုအပ်ပြီးသည်ကို ဆည်းယူသော ဝတ္ထုသမုစ္စည်း၊ မဆိုအပ်သည်ကို ဆည်းယူသော အဝတ္ထုသမုစ္စည်း၊ ၂-ပါးစုံကို ဆည်းယူသော ဝတ္ထုဝတ္ထုသမုစ္စည်းဟုလည်း ၃-မျိုးရှိသည်။ ဂန္ဓာဘရဏ။ ၄၆-မှ ၅၁-ထိကြည့်။ ထို့ပြင် နာမ်ပုဒ်ကို ဆည်းယူသော ကာရကသမုစ္စည်း၊ ကြိယာကို ဆည်းယူသော ကြိယာသမုစ္စည်း၊ ဝါကျကို ဆည်းယူသော ဝါကျသမုစ္စည်း ဟုလည်း ၃-မျိုးရှိသည်။ ဂန္ဓာဘရဏ။ ၄၆-ကြည့်။ ကြိယာ တခုတည်း၌ ကာရက အများကိုဆည်းယူခြင်း = ကေဝလ သမုစ္စည်း၊ ကြိယာ၊ ကာရက အသီးအသီးဆည်းယူခြင်း = အန္ဓာစယ သမုစ္စည်း၊ နပုံး ကေတ် မငဲ့မရှုံ ဗဟုဝဏ်ဝိဘတ် အဆုံးရှိသော ဒွန်သမာသ်၌ ဆည်းယူခြင်း = ဣတရိတရယောဂ သမုစ္စည်း၊ နပုံးကေတ်ငဲ့ရှုံ ကေဝဏ် ဝိဘတ်အဆုံးရှိသော ဒွန်သမာသ်၌ ဆည်းယူခြင်း = သမာဟာရ သမုစ္စည်းဟုလည်း ၄-မျိုးရှိသည်။ ရှု။ ၃၅၇။ မောဂ်။ ၃။ ၁၉။ နိတိ။ သုတ္တ။ နှာ - ၂၁၂။

(၂) ပေါင်းယူခြင်း = သမ္ပိဏ္ဍန။ (လည်း၊ လည်းကောင်း။) ထို စ - ကို ကျမ်းဂန်တို့၌ (က) ပေါင်းယူခြင်းအနက် (သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ) မျှဖြင့်၎င်း၊ (ခ) ပေါင်းယူခြင်း အနက် (သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ)၊ ပေါင်းယူ အပ်သော အရာ (သမ္ပိဏ္ဍိတဗ္ဗ) ၂-ပါးဖြင့်၎င်း၊ (ဂ) ပေါင်းယူခြင်းအနက် (သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထ)၊ ပေါင်းယူအပ်သော အရာ (သမ္ပိဏ္ဍိတဗ္ဗ)၊ ပေါင်းယူပုံ အခြင်းအရာ (သမ္ပိဏ္ဍနာကာရ) ၃-ပါးဖြင့်၎င်း ဖွင့်ဆိုတတ်သည်။

(က) မုသာဝါဒါ စ သညတာ။ ဝိမာန။ ၁၇။ စ-သဒ္ဓေါ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော။ ဝိမာန။ ၄။

၆၅။ (-ပေတ။ ၄။ ၁၄။ နေတ္ထိ။ ၄။ ၁၀၉။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၀။)

(ခ) မဉ္ဇူ သောကာ ပမောစယာ (ဇာ။ ၁။ ၁၈) တိ ဧတ္ထ စ-ကာရော သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော။ မဉ္ဇူ မမ ဉာတကေစ သဗ္ဗေဝ ဣမမှာ မရဏသောကာ ပမောစေဟိတိ။ ဇာ။ ၄။ ၁။ ၂၅။ ဘူမိတော စာ (ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၂၂) တိ စ-သဒ္ဓေါ အဝတ္ထုသမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော။ တေန တာဝတံ သင်္ကတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၈၅။

(ဂ) စတ္တာရော စ မဟာဘူတာ။ အဘိ။ ၈။ ၁၄၅။ စ-သဒ္ဓေါ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော။ တေန “န ကေဝလံ စတ္တာရော မဟာဘူတာဝ ရူပံ၊ အညမ္ပိ အတ္ထိ” တိ ဥပါဒါရူပံ သမ္ပိဏ္ဍေတိ။ အဘိ။ ၄။ ၁။ ၃၃၆။ အတ္ထိပစ္စယဓမ္မာ ဧဝ စာ (ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၇၂) တိ စ သဒ္ဓေါ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော။ တေန န ကေဝလံ နတ္ထိဝိဂတပစ္စယာ ဧဝ ဓမ္မတော အဝသိဋ္ဌာ၊ အထ ခေါ အတ္ထိ-အဝိဂတပစ္စယာပီတိ ဣမမတ္ထံ ဒီပေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၈၈။ ပီတိယာ စ ဝိရာဂါ။ ဝိ။ ၁။ ၅။ ဥဘိန္ဒမန္တရာ စ-သဒ္ဓေါ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော။ သော ဟိ ဝုပသမံ ဝါ သမ္ပိဏ္ဍေတိ ဝိတက္က-ဝိစာရဝုပသမံ ဝါ။ တတ္ထ ယဒါ ဝပသမမေဝ သမ္ပိဏ္ဍေတိ။တသ္မာ ပီတိယာ စ သမတိက္က-မာ၊ ဝိတက္ကဝိစာရာနဉ္စ ဝုပသမာတိ အယ-မတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ။ ၄။ ၁။ ၁၂၀။

(၃) ငင်ယူခြင်း = အနုကဗ္ဗန။ (လည်း။) ဟေဋ္ဌာ စာ (ဒီ။ ၄။ ၁။ ၂၃၁) တိ စ-သဒ္ဓေန “အသိတိဟတ္ထေ” တိ ဣဒံ အနုကဗ္ဗတိ။ ဒီ။ ၄။ ၁။ ၃၀၂။ နေက္ခမ္မ (စရိယာ။ ၄၀၁) န္တိ ဧတ္ထ စ-သဒ္ဓဿ လောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တေန “ဒိသ္မာနာ” တိပဒံ အာကဗ္ဗိယတိ။ စရိယာ။ ၄။ ၁၃၁။ ဧတ္တာပိ စာ (ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၉၉) တိ စ-သဒ္ဓေန ထိနမိဒ္ဓံ အာကဗ္ဗတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၅၁။ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တာ ဝိစိကိစ္ဆာဇေ-နာတိ စ သေက္ခာနံ။ သင်္ဂဟ။ ၂၈။ စ-သဒ္ဓေန အာကဗ္ဗိတာနိ ခိဏာသဝါဝေဏိကာနိ

ကိရိယဇဝနာနိ စ န လဗ္ဘန္တိ။ ဝိဘာဝိနီ။
၁၅၈။

(၄) ငဲ့ခြင်း=အပေက္ခာ။ (လည်း။)
ကထိနေ စ ဥဗ္ဘတသ္မိံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ စ
သဒ္ဓေါ စိဝရသ္မိန္တိ အပေက္ခာတိ။ ပါရာ၊ ယော။
၂၅၈။ (နိတိ၊ဓာ။ ၁၆၆-လည်းကြည့်။)

(၅) အထူးကြံခြင်း=ဝိကပ္ပန။ (လည်း၊
လည်းကောင်း၊ သော်လည်း၊ သော်လည်း
ကောင်း။) သုတ္တေ စ သုတ္တာနုလောမေ စာ
(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၈)တိ ဧတ္ထ စ-ကာရေ ဝိ-
ကပ္ပတ္ထော၊ တေန အာစရိယဝါဒါဒိနမ္ပိ သင်္ဂ-
ဟော။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၄။ သံကိလေသေတိတိ
သံကိလေသော၊ ဝိဗာဓတိ ဥပတာပေတိ
စာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ (စ၊
တနည်းကား။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ပြည်၊သျှ။ ဤ၌
စ-သဒ္ဓါသည် ဝါ-သဒ္ဓါ၏ (ဝိကပ်) အနက်၌
ဖြစ်သည်။ ဂန္ထာဘရဏ။၅၂။ ၎င်း၊ဋီ၊၅၂။
အတ္တန္တရ ကိ ပြသော စ-သဒ္ဓါသည် သမ္ပစည်း၊
ဝိကပ် ၂-မျိုးသင့်၏။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၇-ဂ။
ဝတ္ထဗ္ဗန္တရတ္ထ၊ ဝါကျန္တရသမ္ပစည်း-ဟုလည်း
ဆိုသည်။ သုဗောဓာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂၀၉။)

(၆) ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် - ခြင်း =
အဝဇာရဏ။ (က)ဆုံးဖြတ် - မြဲစေ - ခြင်း =
သန္နိဋ္ဌာနအဝဇာရဏ=နိယမ။ (သာ၊ သာ
လျှင်။)(ခ) တားမြစ် - နှစ်စေ - ခြင်း =
နိဝတ္တာပနအဝဇာရဏ။ (မဟုတ်။) (က) န
စ ကာစိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀)တိ ဧတ္ထ စ-သဒ္ဓေါ
အဝဇာရဏေ၊ ကာစိကထာ နေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ
အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၀။ ဝိစိကိစ္ဆာ ဝိစိ-
ကိစ္ဆာစိတ္တေ စာ (သင်္ဂဟ။၁၀)တိ စ-သဒ္ဓေါ
အဝဇာရဏေ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တေ-
ယေဝါတိ သမ္ပန္နော။ ဝိဘာဝိနီ။၁၁၅။ တေန
စ သော သာဒိတဗ္ဗော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၈၃)တိ ယံ
အဿ အာသနာဒိပရိယန္တံ ဘိက္ခု။ ဒေန္တိ၊
သော ဧဝ သာဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀။
ဥပေါသထေ စဟံ ဂန္ဓာ (ဝိမာန။၅၄)တိ

ဥပေါသထဒိဝသေ အဟမေဝ ထူပဋ္ဌာနံ
ဂန္ဓာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၅၆။ ကာမဉ္စ ပုဗ္ဗာစရိ-
ယာသဘေဟိ.... သံဝဏ္ဏိတောယံ ဝိနယော
နယေဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ ကာမံ သံဝဏ္ဏိတော
ယေဝ၊ နော န သံဝဏ္ဏိတောတိ အတ္ထော။
သာရတ္ထ၊၁။၁၇။ ပဒါနဉ္စ အသမ္ပန္နော။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ နိယမနတ္ထော စ-သဒ္ဓေါ။ မူလ၊ဋီ၊
၁။၃၄။ (ခ) သုနိဟိသု စ။ စ-ဂ္ဂဟဏမဝဇာ-
ရဏတ္ထိ။ ကစ္စည်း။၈၉။ တတ္ထ စ အဝဇာရဏံ
နာမ နိဝတ္တနံ။ နျာသ။၈၉။ စ-ဂ္ဂဟဏမိကာ-
ရဏာရာနံ ကုစိ နိဝတ္တနတ္ထိ။ ရှု၊၈၇။ စာတိ
နိဝတ္တာပနအဝဇာရဏနိဒ္ဒေသော။ သုတ္တ-
နိဒ္ဒေသ။၈၉။ (စ၊ ရောက်သည်သာမဟုတ်၊
မရောက်သည်လည်းရှိ၏။) တယော နေဝ စ
သဗ္ဗနာမေဟိ။ စ-ဂ္ဂဟဏံ ကတ္ထစိ ပဋိသေ-
ဓနိဝတ္တနတ္ထိ။ ရှု၊၂၀၁။ (စ၊ မဖြစ်သည်သာ
မဟုတ်၊ ဖြစ်သည်လည်း ရှိ၏။)

(၇) ချီးမွမ်းခြင်း = ချီးမြှောက်ခြင်း =
သမ္ဘာဝနာ။ (သော်လည်း၊မူလည်း၊စေကာမူ၊
လင့်ကစား။) သမာဓိဉ္စ ဝိရာဇေန္တိ၊ ကိသု
ရဋ္ဌစရိယာ ကရိယတိ။ ထေရ။၂၂၈။ သမာဓိဉ္စ
ဝိရာဇေန္တိတိ သဗ္ဗဿပိ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဿ
မူလဘူတံ ဥပစာရပုနာဘေဒံ သမာဓိဉ္စ နာမ
ဝိရာဇေန္တိ။ စ-သဒ္ဓေါ သမ္ဘာဝနော.... “ဧဝံ
ဘူတာနံ ရဋ္ဌစရိယာ ဇနပဒစာရိကာ ကိ
ကရိယတိ၊ ကိ နာမ အတ္ထံ သာဓေယတိ၊
နိရတ္တကာဝါ”တိ ဂရဟန္တော ဝဒတိ။ ထေရ။
ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ တဉ္စပဇာနနံ န ပရာမသတိ။ဒီ၊၁။
၁၆။ ပဇာနန္တောပိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀)တိ ပိ-
သဒ္ဓေါ သမ္ဘာဝနော၊ တေန “တဉ္စာ”တိ ဧတ္ထ
ဝုတ္တံ စ-သဒ္ဓတ္ထမာဟ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ
တံ ဒိဋ္ဌိဂတတော ဥတ္တရိတရံ သာရဘူတံ
သီလာဒိဂုဏဝိသေသမ္ပိ တထာဂတော နာဘိ-
နိဝိသတိ။ ကော ပန ဝါဒေါ ဝဇ္ဇာမိသေတိ။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၀။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၆။) အပိ
(၁) (၂) အနက်တို့လည်းကြည့်။ (ချီးမွမ်း

ခြင်း= ချီးမြှောက်ခြင်း = သမ္ဘာဝနာရှိသကဲ့သို့၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း = နှိမ့်ချခြင်း = ဂရဟာလည်း ရှိသင့်ရာ၏။ ဂန္ထာဘရဏ၊ ဂန္ထဒို့တို့၌ ၂-မျိုး လုံးကိုပင် မဆို။)

(ဂ) အနက်ကို - ပြည့်စေခြင်း - ဖြည့်ခြင်း=အတ္တပူရဏ။ (နိတိ၊သုတ္တ။နာ-၃၇၄-ကြည့်။ ထိုကိုပင် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ ကျေနသောအားဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော လုတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌ၊ ထုတ်ဆောင်အပ်သော အဇ္ဈာဟရိတဗ္ဗ၊ ပါဠိကြွင်း-ပါဠိကျန်-ဟူသော ပါဠိသေသ၊ မယှဉ်အပ်သော အပ္ပယုတ္တ၊ မှန်းဆ၍သိအပ်သော ဂမ္မမာန ဟုဆိုသည်။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂။) ပိဋိ တေ သောဝဏ္ဏမယံ ဥဋ္ဌာရံ၊မနောဇဝံ ဂစ္ဆတိ ယေန ကာမံ။ အလကံတေ မလျဓရေ သုဝတ္ထေ၊ သြဘာသတိ ဝိဇ္ဇရိဝဗ္ဗကုဋ်။ ဝိမာန။ ၁၊ ၃။ စ-သဒ္ဓေါ စေတ္တ လုတ္တနိဒ္ဓိဋ္ဌော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁။ (-၁၁။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၃။)

(ဇ) ပုဒ်ပြည့်ရုံမျှ = ပုဒ်ကို - ပြည့်စေခြင်းမျှ-ဖြည့်ခြင်းမျှ=ပဒပူရဏမတ္တ။ (အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ စကားကို တန်ဆာဆင်ခြင်း=ဝစနာလင်္ကာရ၊ စကားကို ပြေပြစ်စေခြင်း=ဝါစာသိလိဋ္ဌ၊ အနက်သီးခြားမရှိ နိပါတ်မျှ=နိပါတမတ္တ၊ လာသောအားဖြင့် ပုဒ်စပ်ရုံမျှ= အာဂမသန္နိမတ္တ ဟုလည်းဆိုသည်။) ဥပါယော စာ(နေတ္ထိ၊ ၃)တံ အာဒိသု စ-သဒ္ဓေါ ပဒပူရဏမတ္တန္တိ ကတွာ အာဟ “ပစ္ဆိမာနဉာ” (နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂)တံ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂။ (-၂၈။) ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ ရူပံ ဝဒေထာ (သံ၊ ၂။ ၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃)တံ တုမေပိ ရူပံ ရူပန္တိ ဝဒေထ၊ တံ ကေန ကာရဏေန ဝဒေထာတံ အတ္ထော။ မူလဒီ၊ ၂။ ၄။ စ-သဒ္ဓေါ ဝစနာလင်္ကာရေတိ အာဟ “ကေန ကာရဏေန ဝဒေထာ”တံ။ အနုဒီ၊ ၂။ ၉။ အမောဟ-ဝိပါကဟေတုဿ အဓိပတိပစ္စယဘာဝေါ စ လောကုတ္တရဝိပါကေယေဝ လဗ္ဘတိ။ မူလဒီ၊

၃။ ၁၉။ စ-သဒ္ဓေါ ဝစနသိလိဋ္ဌတ္ထော။ မဇ္ဈဒီ၊ ၂။ ၂၆၄။ ယောဓိကဗန္ဓုကနောဇကာ စ သန္တိ (ဝိမာန၊ ၅)တံ စ-ကာရော နိပါတမတ္တံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၂၃။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၅။ ပေတ၊ ၄။ ၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၆။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၇။) တေ စာ (မ၊ ၃။ ၁၂)တံ စ-ကာရော အာဂမသန္နိမတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၉။

(၁၀) အကျယ်ချဲ့ ခြင်း = ဝိတ္ထာရ။ (အကျယ်ကား၊ အကျယ်ကိုဆိုအံ့၊ ချဲ့အံ့။) အဘိဏ္ဍိ သန္နိပါတာတံ ဣဒံ ဝဇ္ဇိသတ္တကေ ဝုတ္တသဒိသမေဝ။ ဣဓာပိ စ အဘိဏ္ဍိ အသန္နိ-ပတိတာ ဒိသာသု အာဂတသာသနံ န သုဏန္တိ။ ... ဝေမေတ္တ ဟာနိဝုဒ္ဓိယော ဝေဒိ-တဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၄။ ဧဝံ သင်္ခေပတော ဝုတ္တမတ္တံ ဝိတ္ထာရတော ဒဿေန္တော “ဣဓာပိ-စာ”တံ အာဒိမာဟ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။ (-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၂။ နေတ္ထိ၊ ဝိဘာ၊ ၁၈။) ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနတ္တာ၊ ရူပဉ္စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿာ၊ န ယိဒံ ရူပံ အာဗာဓာယ သံဝတ္ထေယျ။ ဧဝံ မေ ရူပံ မာ အဟော-သိတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၈-၉။ ဣဒါနိ အနတ္တတံယေဝ ဝိဘာဝေတုံ “ရူပဉ္စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ”တံ အာဒိ-မာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈။ (ဤရူပဉ္စ ၌ စ-သဒ္ဓါသည် ပါကဋိကရဏ၊ ဒဠိ၊ ဟေတုလည်း သင့်သည်။)

(၁၁) အကျဉ်းချုံးခြင်း = သင်္ခေပ။ (အကျဉ်းကား၊ အကျဉ်းကိုဆိုအံ့။) ဣဒါနိ သုခဂ္ဂဟဏတ္ထံ ယထာဝုတ္တမတ္တံ သဗ္ဗမ္ပိ သင်္ဂ-ဟေတွာ ဒဿေန္တော အာဟ “ဟောတိ စေတ္တာ” (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၈)တံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၂။ ဣမသ္မိံ ပါပသင်္ဂဟေ တံ တံ အာသဝါဒိ-ဘေဒသင်္ဂဟိတာနံ ပါပါနံ သုခဂ္ဂဟဏတ္ထံ ကိဒိသာ သင်္ဂဟဂါထာ ဝုတ္တာ ဟောန္တိတိ အာဟ “တ္ထေ စာ” (ဝိဘာဝိနိ၊ ၂၂)တံ အာဒိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၂၄။

(၁၂) ထင်ရှားအောင်ပြခြင်း=ထင်ရှားစေခြင်း= ပါကဋိကရဏ။ (ထင်ရှားအောင်ပြအံ့၊ ထင်ရှားစေအံ့။) ဣဒါနိ.... ပါကဋိကာတုံ “သော စ လောကိယလောကုတ္တရော” (ဝိဠာသ။၁၀။ဒိဠာသ။၂၁) တိအာဒိမာဟ။သာရတ္ထ။၁။၈၀။ (- သိဠိသစ်။၁။၁၀၇။) န သောကာဒိနံ ဗာလဿ ဇရာမရဏနိမိတ္တတာမတ္တဿ သာဓကံ သုတ္တန္တိ ဝုတ္တမတ္တံ ပါကဋိကာတုံ “န စာ” (မူလဋီ။၂။၉၂) တိအာဒိဝုတ္တံ။ အနုဋီ။၂။၉၆။ (ဝါကျာရမ္မ-လည်းသင့်၏။) သဒ္ဓပဋိသောသာဒိနံ သတိပပစ္စယပစ္စယုပ္ပန္နဘာဝေ သန္တာနဗန္ဓော န ပါကဋောတိ တေသံ ကေတ္တနာနတ္တဘာဝံ အနာမသိတာ အနာဂမနာတိတဟေတုသမုပ္ပါဒမေဝ ဒဿေန္တော “ဧတ္ထ စာ” (ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၁၈၇) တိအာဒိမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ။၂။၃၁၃။ (ဝိတ္တာရလည်း သင့်၏။)

(၁၃) အကြောင်းကိုပြခြင်း=ကာရဏ=ဟေတု။ (အကြင်ကြောင့်၊ အကြောင်းကား။) ဣတိ သတ္တာ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အဇာတံ အဘူတံ အကတံ အသင်္ခတံ” န္တိ ဝတော တတ္ထဟေတု ဒဿေန္တော “နော စေတံ ဘိက္ခဝေ” (ဥဒါန။၁၇၈။ ဣတိဝုတ်။၂၂၀။ နေတ္ထိ။၅၃) တိအာဒိမာဟ။ ဥဒါန။၄။၃၅၇။ (- ဣတိဝုတ်။၄။၁၅၅။ နေတ္ထိ။ ၄။၁၂၅။) (ပဒဇောတက ပရိကပ္ပနတ္ထ-လည်း သင့်၏။) တာသံ ယေဝ စ တတ္ထ ပဘေဒဝစနတော။ အဘိဠာသ။၂၄။ စ-သဒ္ဓေါ ကာရဏဇောတကော။ ဂန္ထဋီ။၂၅။ မဂ္ဂါနုဂါ စ ပနဿာ (မဟာနိ။၁၃၈) တိဘဂဝတော ဂတမဂ္ဂါနုဂါမိနော ဟုတော။ ဧတ္ထ စ-သဒ္ဓေါ ဟေတုအတ္ထေ နိပါတော။ မဟာနိ။၄။၂၅၆။ ပဉ္စမံ ဝါတိ ဧတ္ထ ဝါ-သဒ္ဓေါ အနိယမေ။ သွာယံ အနိယမော ဣမိနာ ကာရဏေနာတိ ဒဿေတုံ “တဉ္စ ခေါ ခိပ္ပိဘိညဒန္တာဘိညဝသေနာ” (ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၁၃၄) တိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ။၁။၁၆၂။

(၁၄) အကျိုးကိုပြခြင်း= ဖလ=ဂုဏ။ (အကျိုးကား၊ အကျိုးကိုဆိုအံ့။) ဝိသုသြကာသတ္တာ စ....န ဝတ္ထဗ္ဗံ ဟောတိတိ။ မူလဋီ။၃။၁၄၀။ သြကာသဒ္ဓယဿ အသင်္ကတော ဂဟဏေ အယဉ္စ ဂုဏော လဒ္ဓေါ ဟောတိတိ အာဟ “ဝိသု။ပ။ န ဝတ္ထဗ္ဗံ ဟောတိ” တိ။ အနုဋီ။၃။၁၉၄။ တတ္ထ စ-သဒ္ဓေါ ဖလဇောတကော။ ဂန္ထဋီ။၂၆။ ဝေဉ္စသတိ (မူလဋီ။၁။၅၁) တိအာဒိနာ ဣမိဿာ သံဝဏ္ဏနာယ လဒ္ဓဂုဏံ ဒဿေတိ။ အနုဋီ။၁။၅၆။ ဝေဉ္စ ကတာ (မူလဋီ။၁။၇၂) တိအာဒိနာ ဣမိဿာ အတ္ထဝဏ္ဏနာယ လဒ္ဓဂုဏံ ဒဿေတိ။ အနုဋီ။၁။၇၈။

(၁၅) မြဲအောင်ပြခြင်း= မြဲစေခြင်း= ဒဠိကရဏ။ (ယုတ္တိဒဠိ၊ သာဓကဒဠိ ၂-မျိုးရှိ၏။ မှန်၏၊ သင့်၏၊ အသင့်ယုတ္တိကား၊ အသင့်ယုတ္တိကိုဆိုအံ့၊ သာဓကကား၊ သာဓကကိုဆိုအံ့။) အာရမ္မဏဉ္စ ပဋိသင်္ခါ (ပဋိသံ။၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၇၈) တိအာဒိ ဘင်္ဂါနုပဿနာယ ဒုပ္ပဋိဝိဇ္ဇတ္တာ ဝုတ္တဿေဝတ္တဿ ဒဠိကရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ။၂။၄၄၃။ ဣဒါနိ တမေဝတ္တံ သုတ္တန္တရေန သာဓေတုံ “ဝုတ္တမ္ပိ စေတ” (ဒိဠာသ။၃၀) န္တိအာဒိ။ ဒိဠိ။၃။၂၅။ ယုတ္တံ တာဝသီလသတိဉာဏာနံ သံဝရတ္ထော ပါဠိယံ တထာ အာဂတတ္တာ၊ ခန္တိဝီရိယာနံ ပန ကထန္တိ အာဟ “တေသဉ္စာ” (မာဠာသ။၆၅) တိအာဒိ။ မာဠိ။၁။၁၄၅။ “နိရောဓံ။ပ။ ပဋိဝိဇ္ဇတိ” တိ ဇေတန နိရောဓသစ္စမေကံ.... ပဋိဝိဇ္ဇတိတိ ဧဝံ ယုတ္တိဝသေန ဝိဘာဝိတံ ကေပုဋိဝေဓံ အာဂမေနာပိ သာဓေတုံ “ဝုတ္တမ္ပိ စေတ” (ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၃၃၁) န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ။၂။၅၀၄။

(၁၆) ရွှေစကားကိုဆက်၍ အားထုတ်ခြင်း=ဝါကျာရမ္မ=ဥပညာသ=ဥပနာသ=ဝတ္ထဗ္ဗန္တရ။ (ဆက်အံ့၊ သည်သာ မကသေး။) ပဌမမဟာသင်္ဂီတိ နာမ စေသာ (ဝိဠာသ။၄)

တိ....ဥပညာသတ္တော ဝါ စ-သဒ္ဓေါ၊ ဥပညာ-
သောတိ စ ဝါကျာရမ္မော ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊
၁။၂၆။ (- ဝိမတိ၊ ၁။၁၀။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။
၃၅၊၉၅၊၁၀၂၊၁၅၆။) န စ သယံ တတော
ဂဏန္တိ။ ဝိဘာဝိနီ၊၂၄၄။ တတ္ထ စ-သဒ္ဓေါ
ဝါကျာရမ္မတ္ထော၊ သမုစ္စယတ္ထောစ။မဏိမဇ္ဈ၊
၂။၃၉၃။ ယမကံ တဉ္စ ပါဒါန၊ မာဒိမဇ္ဈန္တ-
ဂေါစရံ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ၊ ဂါထာ။၂၆။
တ္ထ စ-သဒ္ဓေါ ဝတ္ထဗုန္တရေ ပဝတ္တတိ၊....
ဥပနျာသော ဝါကျာရမ္မောတိ စ တေသေဝ
နာမံ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ၊ ဋ္ဌိ၊သစ်။၂၆။

(၁၇) အဖို့တပါး - စကားတရပ် - ကို
ပြခြင်း=ပက္ခန္ဓရ။(ထိုမှတပါး၊ အဖို့တပါးကို
ဆိုအံ့။) ကေမေကသ္မိံ စေတ္တာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀)
တိ....စ-သဒ္ဓေါ ဝါကျာရမ္မော၊ ပက္ခန္ဓရေ ဝါ။
သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၀၂။ ပဝတ္တမာနာစာ (မူလဋ္ဌိ၊
၁။၃)တိ စ-သဒ္ဓေါ ပက္ခန္ဓရတ္ထော။ ရုစိဝသေ-
နာတိ တေ ယောဇေတွာ သမုစ္စယတ္ထောတိ
ကေစိ။ မဓုဋ္ဌိ၊၁။၁၉။

(၁၈) အလျော်ကို ပြခြင်း = အနွယ်။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၆၆။ ဂန္ထာဘရဏ။ ၂၊၂၂-
တို့ကြည့်။ ပုဒ်နှင့်ယှဉ်၍ အနက်ပေးလျှင်
ကား၊ပင်၊ပင်လျှင်၊ သာ၊ သာလျှင်။ ပုဒ်-
နှင့် မယှဉ်ပဲ အနက်ပေးလျှင် အနွယ် -
အလျော် - ကိုဆိုအံ့။) အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ
အဇာတံ အဘူတံ အကတံ အသင်္ခတံ၊
နော စေတံ ဘိက္ခဝေ အဘဝိဿ အဇာတံ....
အသင်္ခတံ။ နယိမ ဇာတဿ....သင်္ခတဿ
နိဿရဏံ ပညာယေထ။ ယသ္မာ စ ခေါ
ဘိက္ခဝေ အတ္ထိ အဇာတံ.... အသင်္ခတံ၊
တသ္မာ ဇာတဿ....သင်္ခတဿ နိဿရဏံ
ပညာယတိ။ ဥဒါန။၁၇၈။ ဣတိဝုတ်။၂၂၀။
နေတ္ထိ။၅၃။ ဧဝံ ဗျတိရေကဝသေန နိဗ္ဗာနဿ
အတ္ထိဘာဝံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ အနွယ်ဝသေ-
နပိ (အနုဂမနဝသေနပိ။ သိ၊သျှာ။မူကွဲ) တံ
ဒဿေတုံ “ယသ္မာ စ ခေါ”တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။

ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၅၈။ (- ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၅၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၁။)

(၁၉) ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုပြခြင်း=ဝိရော-
ဓိ ဗျတိရေက။(ပုဒ်နှင့်ယှဉ်၍ အနက်ပေးလျှင်
ကား၊ ပင်၊ ပင်လျှင်၊ သာ၊ သာလျှင်။
ပုဒ်နှင့်မယှဉ်ပဲအနက်ပေးလျှင် ဗျတိရိက် -
လဒ္ဓဒေါသ - ကိုဆိုအံ့၊ အပြစ်ကား။)
ဣဒဉ္စ တေ ကမ္မံ နေဝ သမ္မာသမ္မော-
ဓိံ၊....သမတ္ထံ၊ အထ ခေါ သာသနတော
စာဝေတွာ ဝိဿာသာဒါဒိဘာဝဿ စေဝ
နေရယိကာဒိဒုက္ခဝိသေသာနဉ္စတေ သံဝတ္တနိ-
ကမိဒံ ကမ္မံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၃-၄။ စ-သဒ္ဓေါ
ဗျတိရေကေ၊ သော တဿ ကမ္မဿ ဖလနိ-
ဿန္နေန “နေဝ သမ္မာသမ္မောဓိ”န္တိ အာဒိနာ
ဗျတိရေကတော ဝုစ္စမာနမေဝတ္ထံ ဇောတေ-
တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊၁။၃၅၈။

(၂၀) အထူးကိုပြခြင်း=ဝိသေသ ဗျတိ-
ရေက။ (ပုဒ်နှင့်ယှဉ်၍ အနက်ပေးလျှင်
ကား၊ ပင်၊ ပင်လျှင်၊ သာ၊ သာလျှင်။ ပုဒ်နှင့်
မယှဉ်ပဲအနက်ပေးလျှင် အထူး - ဗျတိ-
ရိက် - ကိုဆိုအံ့၊ သည်သာမကသေး၊ ဤသို့ဖြစ်
ခဲ့သော်။) (ဗျတိရေကဟူသည်ရှေး၌ ဆိုအပ်
ခဲ့ပြီးသော အနက်ကိုဉ်သည်။ ပန အနက်၊
ဝိသေသာတိရေက အနက်ရှိသည်ဟု - နိတိ၊
သုတ္တ။နာ - ၃၇၁-၂။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ် ၁။၂၁၃-
တို့၌ဆိုသည်။ သုဗောဓာလင်္ကာရ၊ ဂါထာ။
၂၄၄-၌လည်း ကြည့်။) ထို စ ကိုပင် ကျမ်း
ဂန်တို့၌ ဗျတိရေကဟု၎င်း၊ အတိရေကဟု-
၎င်း၊ ဝိသေသဟု၎င်း ဖွင့်ဆိုကြသည်။ ထိုသို့-
ဖွင့်ဆိုရာ၌— (က) ဇောတကမျှဖြင့်၎င်း၊
(ခ) ဇောတနာကာရမျှဖြင့်၎င်း၊(ဂ) ဇော-
တက၊ ဇောတေတဗ္ဗ ၂-မျိုးဖြင့်၎င်း၊ (ဃ)
ဇောတက၊ ဇောတနာကာရ ၂-မျိုးဖြင့်၎င်း၊
(င) ဇောတက၊ ဇောတေတဗ္ဗ၊ ဇောတနာ-
ကာရ ၃-မျိုးဖြင့်၎င်း ဖွင့်ဆိုတတ်သည်။

(က) စက္ခုမန္တော စ ပဿန္တိ။ ပဋိသံ။
 ၁၅၉။ စ-သဒ္ဓေါ အတိရေကတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဌ။
 ၂။ ၆၄။ ယေ စ တေ။ ဝိမာန။ ၇၉။ စ-သဒ္ဓေါ
 ဗျတိရေကေ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၂၃။ (-သရတ္ထ၊
 ၂။ ၂၁၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၁။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၅၉၊ ၂၁၀။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၁။)

(ခ) ယောစာ (ဓမ္မ၊ ၄၂) တိဣဒံအခေမံ
 အနုတ္တမံ သရဏံ ဒဿေတွာ ခေမံ ဥတ္တမံ
 သရဏံ ဒဿနတ္ထံ အာရဒ္ဓံ။ တဿတ္ထော....
 ပမုစ္စတိ။ ဓမ္မ၊ ၄၂။ ၁၆၀။

(ဂ) အက္ခေယျဉ္စ ပရိညာယ။ ဣတိဝုတ်။
 ၂၃၂။ စ-သဒ္ဓေါ ဗျတိရေကေ၊ တေန
 အက္ခေယျပရိဇာနနေန လဒ္ဓဗ္ဗံ ဝက္ခမာနမေဝ
 ဝိသေသံ ဇောတေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၀၁။
 (-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၉၈။ ဒီ၊ ၁။ ၅၅။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၇၂၊
 ၉၃၊ ၃၅၀။ ဒီ၊ ၁။ ၇၀။ မ၊ ၁။ ၇၉။ မ၊ ၁။ ၂။
 ၁၂၆။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၂၉၊ ၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၉၃။)

(ဃ) စက္ခုမန္တော စ ပဿန္တိ။ ဣတိဝုတ်။
 ၂၂၄။ စ-သဒ္ဓေါ ဗျတိရေကေ။ ပုဗ္ဗယောဂ-
 သမ္ပတ္တိယာ ဉာဏပရိပါကေန ပညာစက္ခု-
 မန္တော ပန ဒေဝမနုဿာ တေနော ပညာ-
 စက္ခုနာ....ပစ္စက္ခံ ကရေန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၆၉။
 (-ဝိမာန၊ ၄။ ၂၀၃။ သီ၊ ၁။ ၁၇၂။)

(င) အယဉ္စ ခေါ ဒက္ခိဏာ ဒိန္နာ။
 ပေတ။ ၁၂၉။ စ-သဒ္ဓေါ ဗျတိရေကတ္ထော၊
 တေန ယထာ ရုက္ခာဒိ ပေတဿ န ကဿစိ
 အတ္တာယ ဟောတိ၊ န ဝေမယံ၊ အယံ ပန
 ဒက္ခိဏာ ဒိဃရတ္ထံ ဟိတာယဿ ဟောတိတိ
 ဝက္ခမာနမေဝ ဝိသေသံ ဇောတေတိ။ ပေတ၊
 ၄။ ၁၇။ (-ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၉။)

(၂၁) အပြစ်ကိုပြခြင်း=လဒ္ဓဒေါသဗျတိ-
 ရေက။ (အပြစ်ကား၊ လဒ္ဓဒေါသ ကား၊
 အပြစ်-လဒ္ဓဒေါသ - ကိုဆိုအံ့။) အဗျာပိ-
 ဘာဝေ ပန ဒေါသံ ဒဿေန္တော “တထာ
 စ။ ပ။ သိယာ”တိ အာဟ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၅၆။
 (-၁၉၁။) ဣဒါနိ အနာယတနသဘာဝေဂန္ဓ-

ရသေ ပဋိဇာနိတွာပိ ဒေါသံ ဝဒန္တော “ယဒိ
 စာ” (မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၀၈) တိအာဒိမာဟ။ အနုဋ္ဌိ၊
 ၂။ ၁၁၉။ (-မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၁၇၀။) (ယဒိ စ၊
 ယဒိ ပနနှင့် စကားတက်မှု “လဒ္ဓဒေါသ
 ဗျတိရိက် အမည်ပေးရမည်”ဟု ဘုရားကြီး
 နိယံ ၅၈-၌ ဆိုသည်။)

(၂၂) အတူ-သာမန်-ကို ပြခြင်း=
 သာမည။ (တူသည်-သာမည-ကိုဆိုအံ့။)
 ဧတ္ထ စ ယထာ ဥဿာပေတွာ ဗဒ္ဓဂေါသိ-
 သတာလပဏ္ဏာဒိရူပါနိ ဒိသ္မာ....ဥဒကဂ္ဂဟဏံ
 ဟောတိ။ ဧဝံ ဝိပုဗ္ဗမာနသမုစ္စာရိယမာနကာ-
 ယသဒ္ဓေ ဂဟေတွာ.... သာဓိပ္ပါယဝိကာရဂ္ဂ-
 ဟဏံ ဟောတိတိ အယံ ဒိန္နံ သာဓာရဏာ
 ဥပမာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၀၁။ တတ္ထ စ-သဒ္ဓေါ သာ-
 မညဇောတကော။ ဂန္ထဋ္ဌိ၊ ဂါထာ။ ၃၄။

(၂၃) အနက်ကို-ဆောင်ပြ-သိစေ-
 ခြင်း=ဥပနယ (ဥပမာ)။ (အနက်ကိုဆောင်-
 ပြအံ့၊ ဥပမာကို ဆောင်ပြအံ့။) ဒေဝဒတ္တော
 စာ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉) တိ ဧတ္ထ စ-သဒ္ဓေါ သမုစ္စ-
 ယဝသေန အတ္ထုပနယနေ၊ တေန ယထာ
 ရာဇာ... ဥပဋ္ဌာကဿ ဃာတနေန မဟာပရာ-
 ဓော၊ ဧဝံ ဘဂဝတော မဟာနတ္ထကရဿ ဒေဝ-
 ဒတ္တဿ အပဿယဘာဝေနပိတိ ဣမမတ္ထံ ဥပ-
 နေတိ။ သီ၊ ၁။ ၁၇၂။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂-
 ၃။) ယွာယံစတုဗ္ဗိဓော သတ္တေသု မနသိကာ-
 ရော ဝုတ္တော၊ တမေဝ ဥပမာယ ဒဿေတုံ
 “ယသ္မာ စ ယထာ မာတာ” (အဘိ၊ ၄။ ၁။
 ၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၄) တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ
 ဝုတ္တဿာပိ ဟိတူပသံဟာရာဒိအတ္တဿ ဥပ-
 မေယျဘာဝံ ဥပနေတွာ ဒဿေတုံ အတ္ထုပန-
 ယနတ္ထော ယသ္မာ စာတိ စ-သဒ္ဓေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၃၀၅။ (ပြည်သူ-လည်း ကြည့်။) ပရေ
 စနံ ပသံသန္တိ၊ အတ္တာ စေ အသမာဟိတော။
 မောသံ ပရေ ပသံသန္တိ၊ အတ္တာ ဟိ အသမာ-
 ဟိတော။ ထေရ၊ ၂။ ၂။ ယော ပနေတ္ထ စ-
 သဒ္ဓေါ၊ သော အတ္ထုပနယနတ္ထော၊ တေန

ပရေ နံ ပုဂ္ဂလံ ပသံသန္တိ စ၊ (သော အဝုပ-
သန္တတ္ထော၊ တေန ပန ပရေ တံ ပုဂ္ဂလံ ပသံ-
သန္တိ စေ။ သိ။မူကံ) တဉ္စ ခေါ တေသံ
ပသံသနမတ္တံ၊ န ပန တသ္မိံ ပသံသာယ ဝတ္ထု
အတ္ထိတိဣမမတ္တံ ဒသေတိ။ထေရ၊ဌ၊၁။၃၅၉။
(ထေရ၊ဌ၊၁။ ၃၅၉-၌ ပရိကပ္ပနအားဖြင့်
မိမိကိုယ်ကို ဥပမာ ဆောင်ပြသည်ကို အတ္ထု-
ပနယန ဆိုသည်ဖြစ်ရာ၏။)

စ^၃ (ပ) [စိ+အ။ (စိ+ဒ-သံ)] (၁) လ။
(၂) ခိုးသူ။ (တိ) (၃) အညစ်အကြေး -
မရှိ - ကင်း - သော။ (န) (၄) အမှိုက်
မှောင်၊ အမှိုက်တိုက်။ (၁) စောဝိယ စန္ဒော
ဝိယ....မနံ ဒေတိတိ စန္ဒာ။ (၂) စံ စောရံ
ကိနာတိ ဟိ သတိ ဧတေနာတိ စက္ကံ။ (၃)
ဝေနယုသန္တာနေသု အဇ္ဈာသယသိလာဒိ-
နဉ္စ စံ နိမ္မလံ ပရိသုဒ္ဓံ ကရေတိ ဧတေနာတိ
စက္ကံ။ (၄) ဝေနယုသန္တာနေသု စံ တနိမံ
(အဝိဇ္ဇန္တကာရံ) ကိနာတိ ဟိ သတိ ဧတေ-
နာတိ စက္ကံ။ ကောဋီ၊၃၁။ သူစိ။၁၈၂-၃။

စကာရ (ပ) [စ + ကာရ။ ဤ၌ “ကာရ”ကို
ကစည်း။ ၆၀၄။ ရှု။၆၈၄-သုတ်တို့၌ ပစ္စည်း၊
မောဂ်၊၅။၅၂-သုတ်၌ သဒ္ဓါဟော နာမ်ပုဒ်၊
နိတိ၊ သုတ္တ။၁၂၀၈-သုတ်၌ ပစ္စည်း၊ ၁၂၀၉-
သုတ်၌သဒ္ဓါဟောနာမ်ပုဒ်ဟု ဆိုသည်။ နိတိ၊
သုတ္တ၊သျှ-လည်း ကြည့်။] စ၊စ-အက္ခရာ၊ စ-
သဒ္ဓါ။ စ-ကာရော ဇ-ကာရမာပဇ္ဇတိ၊ဇ-ကာ-
ရော စ-ကာရမာပဇ္ဇတိ။ဝိ၊ဌ၊၄။၂၄၈။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊သစ်။ ၁၇၆။ စ-ကာရော ပန နိပါတမတ္တ-
မေဝ။ဝိ၊ဌ၊၃။၁၄၉။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၅-၈။
ဝိမာန၊ဌ၊၁၄၆၊၂၅၈။ ထေရီ၊ဌ၊၂၆၁။ အပ၊
ဌ၊၁။၂၁၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၅၀။ ဝိမတိ၊၁။၆၃၊
၁၀၂၊၁၁၁၊၁၂၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၄။ သံ၊
ဋီ၊၁။၂၇၂။မူလဋီ၊၃။၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၃။)

စကာရတ္ထ (ပ) [စကာရ+အတ္ထ] (၁) စသဒ္ဓါ၏
အနက်။ (တိ) (၂) စသဒ္ဓါ၏ အနက်ရှိသော။

(၁) အတ္ထော ပန စကာရတ္ထောဝေ။ ပဋိသံ၊
ဌ၊၁။၂၅၈။ (၂) စကာရတ္ထော ဝါသဒ္ဓေါ။
ဒီ၊ဌ၊၂။၁၃၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၈။

စကောရ (ပ) [စက+ဥရ။ ဥ-ကို ဩ-ပြု။ စက-
ပရိတက္ကနေ၊ ဥရော၊ ဥသော။ ဓာန်၊ဋီ၊၆၂၅။
စက+ဩရ။ စကတိ ပရိဝိတက္ကေတိတိ
စကောရော။ဏ္ဍာဒိ။ ၁၇၃။] စကောရဌာနံ၊
စင်ရော်ဌာနံ။ တဗ္ဗေဒါ ဝဇ္ဇကာ ဇီဝ-ဦးဝေါ
စကောရတိတ္ထိရာ။ ဓာန်၊၆၂၅။ (ဤပုဒ်ကို
ဝိ၊ဓာန်၊သျှ၊သစ်-၌ “ခါနီတမျိုး”၊ တောင်
ပေါက်၊ဓာန်၊ သျှ၊သစ်-၌ “ဘုတ်ဌာန”ဟု
ပေးကြ၏။ ကောဉ္စမယူရစကောရသံသစရိတ
(ဝိမာန။၅၂)၌ သာရသသိခဏ္ဍိကုမ္မကာရ-
ကုက္ကုဋ္ဌဂဏေဟိတတ္ထတတ္ထ ဝိစရိတံ။ ဝိမာန၊
ဌ။၁၄၈-အလို“ကကုဘဌာန” “တောကြက်”
ဖြစ်သင့်ရာ၏။ ဝိမာန၊ သျှ၊နှင့် မြန်မာပြန်
တို့၌ကား “စင်ရော်”ဟုပင် ပေးကြ၏။)

စက္က^၃ (န) [စက္က+အ။ စက္ကတိ အပရာပရံ ပရိ-
ဝတ္တတိတိ စက္ကံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။ စက္ကေတိ
ဗျထတိ ဟိ သတိတိ အတ္ထေန စက္ကံ။ နိတိ၊
ဓာ။၂၈၂။ စရ+က။ ရ-ကို က-ပြု။ စရန္တိ
ဝါ ဧတေန သတ္တာ သမ္ပတ္တိဘဝံ သမ္ပတ္တိဘဝေ-
သုတိ ဝါ စက္ကံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊
၁။၄၂။ မ၊ဋီ၊၁။၃၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၈။ အံ၊ဋီ၊
၁။၃၁။)စစ+က။ စ-ကို က-ပြု။ စစတိ စက္က-
ဝတ္တိနော ယထာရူပိ အာကာသာဒိဂမနာယ
ပရိဗ္ဗမတိတိ စက္ကံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၅။
ကရ+ရ။ ကကဟု ဒွေဘော်ပြု။ ရှေ့က-ကို
စ-ပြု၊ က-ဒွေဘော်ပြု။ ကရေတိ ဂမနမနေ-
နေတိ စက္ကံ၊ ဒွိတ္တံ၊ စက္ကာဒိ။ ဓာန်၊ဋီ၊၃၇၃။
(စကြ-သံ)။ စက္ကသဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ သရုပ်
ကို-ဒီ၊ဌ၊၃။၂၄၃။ မ၊ဌ၊၁။၃၃၃။ အံ၊ဌ၊၁။
၉၃။ အံ၊ဌ၊၂။၂၅၄။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၈၂။
အပ၊ဌ၊၁။၂၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၅၉။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။
၂၇၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၃၂။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀။
အံ၊ဋီ၊၂။၈၁၊၂၂၇၊၂၈၀-တို့၌ ကြည့်။]

(၁) ဘီး၊စက်ဘီး၊လှည်းဘီး၊ရထားဘီး။
 (၂) စက်လက္ခဏာ။ (က) မြတ်စွာဘုရား၏
 ခြေဖဝါးတော်၌ ထင်ရှားရှိသော ၁၀၈-
 ကွက် စက်လက္ခဏာတော်။(ခ)မြတ်စွာဘုရား
 ၏ ခြေတော်ရာ၌ ထင်သော ၁၀၈-ကွက်
 စက်လက္ခဏာတော်၊ ခြေတော်ရာစက်လက္ခ
 ဏာ။ (၃) အာဏာစက်။ (၄) ဓမ္မစက်။
 (၅) သင်တုန်းစက်။ (၆) ဣရိယာပထစက်၊
 ဣရိယာပုထ် ၄-ပါးဟူသောစက်။ (၇) သမ္မတ္တိ
 စက်၊ ပတိရူပဒေသဝါသ၊ သပ္ပရိသုပနိဿယ၊
 အတ္တသမ္မာပဏိဓိ၊ ပုဗ္ဗေကတပုညတာ-ဟူသော
 သမ္မတ္တိစက်။ (၈) စကြာရတနာ၊ စကြာ-
 တေးမင်းတို့၏ အသုံးအဆောင် ဖြစ်သော
 ယာဉ်။ (၉) စက်ဝန်း၊ စက်ဝိုင်း၊ အဝန်း
 အဝိုင်း၊ ဝန်းဝိုင်းသောအရာ။ (၁၀) စစ်
 တပ်၊ စစ်သည်၊ စစ်သား။ (၁၁) အား၊
 အစွမ်း။ (၁၂) စက်လက်နက်၊ လက်နက်
 စကြာ၊ ဝန်းဝိုင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်
 ပြုအပ်သောလက်နက်အထူး။ (၁၃) စက်၊
 စက်ယန္တရား။ (က) အိုးထိန်းစက်၊ အိုးလုပ်
 သောစက်၊ အိုးစက်။ (ခ) ဆီကြိတ်စက်၊
 ဆီစက်။ (၁၄) ဒါန။ (က) စွန့်ကြဲ - ပေး
 ကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်း။ (ခ) စွန့်ကြဲ - ပေး
 ကမ်း - လှူဒါန်း - ဖွယ်ဖြစ်သောဝတ္ထု
 ပစ္စည်း။ (၁၅) အပေါင်း၊ အစု။ (၁၆)
 စက်၊ စက်လှည့်ခြင်း၊ တရားတမျိုးကို
 မူတည်၍ အခြားတရားများကို မူလီသွတ်ကာ
 လှည့်၍ - ဟော - ဆို - ညွှန် - ပြ - ခြင်း။
 (၁၇) ယာဉ်၊ ဆင်၊ မြင်း၊ လှည်း၊ ရထား
 စသောယာဉ်။ (၁၈) စကြာ၊ ကစားစရာ
 စကြာ။ (၁၉) စကြာတေးမင်းတို့၏ ကျင့်
 ဝတ်တရား။ (၂၀) သာသနာ။ (၂၁) စက္က-
 ဝက်ငှက်။

(၁) ဘီး၊ စက်ဘီး၊ လှည်းဘီး၊
 ရထားဘီး။ သာယံ ဝိပက္ခိကာ သေတိ၊
 ဟတာ စက္ကေန သာသိကာ။ ဇာ၊၁။၂၇။

ဟတာ စက္ကေန သာသိကာတိ ယာနစက္ကေန
 ဟတာ သာသိကာ သက္ကဏိကာ။ ဇာ၊၁။၁။
 ၄၅၅။ (-ဝိ၊၃။၃၂၆။ ဒီ၊၂။၈၂၊၂၇၃။ဓမ္မ။
 ၁၃။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၉။ ဇာ၊၁။၁၈၇၊၂၄၁။ ဇာ၊
 ၂။၁၂၄။ နေတ္ထိ။၁၀၇။ ပေဋကော။၂၇၇။
 မိလိန္ဒ။၂၅။ ဝိ၊၁။၁။၄၄၊၂၉၁။ ဝိ၊၁။၁။၁၁၆။
 ကင်္ခါ။၁၃၅။ ဒီ၊၁။၁။၁၃၂။ မ၊၁။၁။၃၃၃။ သံ၊
 ၁။၁။၁၉၂။ သံ၊၁။၁။၂၉၇။ သံ၊၁။၁။၆၇၊
 ၁၅၈၊၃၁၅။ အံ၊၁။၁။၂၅၄။ အဘိ၊၁။၁။၅၂။
 အဘိ၊၁။၁။၂။ ၃၈၂။ ပဋိသံ၊၁။၁။၂၉၆။ဓမ္မ၊
 ၁။၁။၁၅-၆၊၁၁၂၊၁၉၂၊၃၅၈၊၃၆၈။ ဓမ္မ၊၁။
 ၂။၆၃။ အပါ၊၁။၁။၃၂။ အပါ၊၁။၁။၂၂၅။
 ဇာ၊၁။၁။ ၃၁၊၁၁၆၊၄၀၁၊၄၅၄။ ဇာ၊၁။၁။
 ၄၃၈၊၄၆၀။ ဇာ၊၁။၁။၁၅၁။ နေတ္ထိ၊၁။၁။၁၈၄။
 သာရတ္ထ၊၂။၁၀၈၊၃၇၃။ဝိမတိ၊၁။၁။၁၆၀၊၃၀၂။
 သံ၊၁။၁။၁၂၀၊၂၀၈။)

(၂) စက်လက္ခဏာ။ (က) မြတ်စွာ
 ဘုရား၏ ခြေဖဝါးတော်၌ ထင်ရှားရှိသော
 ၁၀၈-ကွက် စက်လက္ခဏာတော်။ ဣမဿ
 ဒေဝ ကုမာရဿ ဟေဋ္ဌာ ပါဒတလေသု
 စက္ကာနိ ဇာတာနိ။ ဒီ၊၂။၁၄-၅။ စက္ကာနိတိ
 ဒွိသု ပါဒတလေသု ဒွေ စက္ကာနိ။ဒီ၊၁။၂။၃၇။
 (-ဒီ၊၃။၁၁၇၊၁၂၁-၂။ အပါ၊၁။၂။အပါ၊၂။
 ၆၁။မ၊၁။၁။၂၅၇။ သုတ္တနိ၊၁။၂။၂၀၇။)

(ခ) မြတ်စွာဘုရား၏ ခြေတော်ရာ၌
 ထင်သော ၁၀၈-ကွက် စက် လက္ခဏာတော်၊
 ခြေတော်ရာစက်လက္ခဏာ။ဘဂဝတောပါဒေ-
 သု စက္ကာနိ။ အံ၊၁။၁။၃၄၆။ ပါဒေသုတိ
 ပါဒေဟိ အက္ကန္တဋ္ဌာနေသု။ စက္ကာနိတိ
 လက္ခဏစက္ကာနိ။ အံ၊၁။၁။၂၉၈။

(၃) အာဏာစက်။ တံ ဟောတိ စက္ကံ
 အပ္ပဋ္ဌိဝတ္တိယံ ကေနစိ မနုဿဘူတေန။ အံ၊
 ၁။၁၀၈။ အံ၊၂။၁၃၀-၁။ စက္ကန္တိ အာဏာစက္ကံ။
 အံ၊၁။၁။၄၇။ (-မ၊၂။၃၅၂။ သုတ္တနိ။၃၆၈။
 ထေရ။၃၃၀။ မိလိန္ဒ။၁၈၂။မ၊၁။၁။၂၇၆။ အံ၊

၄၂၂၇-၉။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၂၁၇၄။ထေရဋ္ဌာ
၂၂၃၀။

(၄) ဓမ္မစက်။ တံ ဟောတိ စက္ကံ အပ္ပဋ္ဌိ-
ဝတ္တိယံ သမဏေန ဝါ...ကေနစိ ဝါ လော-
ကသိန္နိ။ အံ၁။၁၀၉။အံ၂။၁၃၁။ တံ ဟော-
တိ စက္ကံ အပ္ပဋ္ဌိဝတ္တိယန္တိ တံ ဧဝံ ပဝတ္တိတံ
ဓမ္မစက္ကံ...ပဋိဗာဟိတုံန သက္ကာ။အံ၄။၂၂၇။
(-မ၂။၃၅၂။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၂၃၆။ ထေရဋ္ဌာ၂၃၀။
ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၂။မိလိန္ဒ။ ၁၀၂။ မဋ္ဌာ၂။၂၇၆။
သုတ္တနိဋ္ဌာ၂၁၇၄။ ထေရဋ္ဌာ၂၂၃၀။အပါဠာ
၁။၃၇။ သာရတ္ထာ၁။၂၇။ သာရတ္ထာ၂။၁၀၁။)

(၅) သင်တန်းစက်။ သောဠသဟိ စ
ဗာတ္တိသံအတြိန္ဒ စက္ကမာသဒေါ။ ဇာ၁။၂၄၊
၁၃၂၊၂၀၁။ဒီဠာ၂။၁၇၀။အံ၄။၂။၁၇၁။ဣဒါ-
နိ စက္ကမာသဒေါ ဣဒံ ခုရစက္ကံ ပတ္တောသိ။
ဇာ၄။၁။၄၃၀။ စက္ကန္တိ ခုရစက္ကံ။ ဒီဠာ၂။
၂၀၀။ (-ဒီဠာ၂။၁၇၇။ အဘိဋ္ဌာ၂။၄၅၃-
၄။ဇာ၄။၁။၁၉၃။)

(၆) ဣရိယာပထစက်။ ဣရိယာပုထံ ၄-
ပါးဟူသောစက်။ စတုစက္က-ကြည့်။

(၇) သမ္ပတ္တိစက်။ ပတိရူပဒေသဝါသ၊
သပ္ပုရိသုပနိဿယ၊ အတ္တသမ္မာပဏိဓိ၊ ပုဗ္ဗေ-
ကတပုညတာဟူသောသမ္ပတ္တိစက်။ စတ္တာရိ-
မာနိဘိက္ခဝေ စက္ကာနိ။အံ၁။၃၄၁။ စက္ကာနိ-
တိ သမ္ပတ္တိယော။ အံ၄။၂။၂၀၉။ (-ဒီဠာ
၂၃၀။ ပဋိသံ။၆၂။ဒီဠာ၂။၂၄၃။ အဘိဋ္ဌာ၁။
၁၀၀။ပဋိသံဠာ၁။၂၇၂။ဒီဠာ၁။၄၂။ သီဠာ
သစ်၁။၁၅၉။ အံ၄။၁။၃၁။ အံ၄။၂။၂၀၀။)

(၈) စကြာရတနာ၊ စကြဝတေးမင်းတို့
၏ အသုံး အဆောင်ဖြစ်သောယာဉ်။ ပိတရာ
ပဝတ္တိတံ စက္ကံ ဓမ္မနေဝ အနုပဝတ္တေတိ။ အံ
၂။၁၃၁။ပိတရာ ပဝတ္တိတံ စက္ကန္တိ စက္ကဝတ္တိမ္ပိ
ပဗ္ဗဇိတေ ဝါ ကာလကတေ ဝါ စက္ကရတနံ
သတ္တာဟမတ္တံ ဌတော အန္တရဓာယတိ။ အံ
၄။၃။၄၇။ (-ဒီဠာ၁၂၂။ သံ၁။၁၉၂။ ဇာ

၁။၂၆၄။ ဒီဠာ၂။၂၁၄။ မဋ္ဌာ၄။၁၅၆။သံ၊
ဋ္ဌာ၃။၁၉၀။ အံ၄။၂။၇၇-၈။ ဇာ၄။၄။
၂၃၄။ အံ၄။၂။၈၁။)

(၉) စက်ဝန်း၊ စက်ဝိုင်း၊ အဝန်းအဝိုင်း၊
ဝန်းဝိုင်းသောအရာ။ ထေရော ပထဝီယံ
စက္ကံ လိခိတော။ မိလိန္ဒ။၅၂။ ဝိစက္ကာ ကေ
စက္ကံ ကရေတိ။ ဒီဠာ၂။၁၆၀။ ကေ စက္ကန္တိ
ကေမဏ္ဍလံ။ဒီ၊ ဋီ၊၂။၁၇၁။

(၁၀) စစ်တပ်၊ စစ်သည်၊ စစ်သား။
ပရစက္က (ဒီဠာ၂။၁၉၆) ကြည့်။

(၁၁) အား၊ အစွမ်း။ စက္ကံ မဟန္တံ ကာ-
ယဗလံ ဝတ္တတိ တေဿာတိပိ စက္ကဝတ္တိ။သီဠာ၊
သစ်၂။၂၃၃။ (ဤသီဠာသစ်၌၎င်း၊ ဓာန်၊ဠာ၊
၇၈-၌၎င်း စက္ကသဒ္ဒါ အား၊ အစွမ်းဟောဖွင့်
၏။ ဝိဓာန်၊သျှ၊သစ်။၇၈-၌ မသင့်ကြောင်း
ဆုံးဖြတ်၏။)

(၁၂) စက်လက်နက်၊ လက်နက်စကြာ၊
ဝန်းဝိုင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြုအပ်
သော လက်နက်အထူး။ ခုရပရိယန္တေန စေပိ
စက္ကေန ယော ဣမိဿာ ပထဝီယာ... ကရေ-
ယျ။ ဒီ၁။၄၉။ မ၂။၆၆-၇-၈။၁၀၃။ သံ၂။
၁၇၁။၅၂၇။ ခုရပရိယန္တေန စေပိစက္ကေနာ-
တိ ဧတ္ထ ပဟရဏစက္ကေ။ မဋ္ဌာ၁။၃၃၃။
ပါဠိယံ စက္ကေနာတိ စက္ကာကာရကတေန အာ-
ဝုဓဝိသေသေန။ သီဠာသစ်၂။၃၇။ (-အပါ
ဋ္ဌာ၂။၉၀။)

(၁၃) စက်၊ စက်ယန္တရား။ (က) အိုး
ထိန်းစက်၊ အိုးလုပ်သောစက်၊ အိုးစက်။
တထာ ကုမ္ဘကာရဿ ဒဏ္ဍပူဟာရေန စက္ကံ
ဘမယိတော ဘာဇနံ ကရေန္တဿ။ အဘိ၊
ဋ္ဌာ၁။၁၅၈။ မဟာနိဋ္ဌာ၁။၁၁၀။ ပဋိသံဠာ၁။
၁၆၉။ (-ဇာ၄။၅။၃၀၈။ ဇာ၄။၆။၂၁၅။)

(ခ) ဆီကြိတ်စက်၊ဆီစက်။ စက္ကယဋ္ဌိ-ကြည့်။

(၁၄)ဒါန။(က)စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူ
ဒါနီး-ခြင်း။ ဒဒံ ဘူဠ မာ စ ပမာဒေါ၊ စက္ကံ

ဝတ္ထုယ ကောသလာဓိပါ(ဇာ၊၁။၁၇၃)တိတ္ထေ ဒါနေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂-၃။ စက္ကံ ဝတ္ထုယ သဗ္ဗ-ပါဏိနန္တိ အာဒိသု ဒါနမယပညာကိရိယာယံ။ အပါဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၅၉။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။) (ဇာ၊၁။၁၇၃-၏ အဖွင့်-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၁-၌ကား “ပတိရူပဒေသဝါသ စသော ဓမ္မစက်” ဟု ဖွင့်ဆိုသည်။ ဇာ၊၁။၁၇၃-၌ “စက္ကံ ဝတ္ထုယ ကောသလာဓိပါ”ဟုသာ ရှိသည်။ ပြဆိုခဲ့သော အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့ကို ထောက်လျှင် “စက္ကံ ဝတ္ထုယ သဗ္ဗပါဏိနံ” ဟုလည်း ရှိသင့်ရာသည်။) (ခ) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ဖွယ်ဖြစ်သောဝတ္ထုပစ္စည်း။ စက္ကံ မဟန္တံ ဒါနံ ဝတ္ထေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၃။

(၁၅) အပေါင်း၊ အစု။ ခတ္တိယမဏ္ဍလာ-ဒိသညိတံ စက္ကံ သမူဟံ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္ထေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၂။ အသုရစက္က၊ ဒေဝစက္က (မ၊ဋီ၊၂။၂၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၇) တို့လည်း ကြည့်။

(၁၆) စက်၊ စက်လှည့်ခြင်း၊ တရားတမျိုးကို မူတည်၍ အခြားတရားများကို မူလီသုတ်ကာ လှည့်၍ - ဟော-ဆို-ညွှန်-ပြ-ခြင်း။ ကေကံ မူလံ ကာတုန စက္ကံ ဗန္ဓိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၂၆၁။ (-ဝိ၊၄။၂၅။)

(၁၇) ယာဉ်၊ဆင်၊ မြင်း၊ လှည်း၊ ရထား စသောယာဉ်။ စတုစက္ကယာနု၊ စက္ကသမာရုဋ္ဌ-တို့ကြည့်။

(၁၈) စကြာ၊ ကစားစရာစကြာ။ ပရိဗ္ဗမနစက္က (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၂) ကြည့်။

(၁၉) စကြဝတေးမင်းတို့၏ ကျင့်ဝတ်တရား။ စက္ကံ ဒသဝိမံ၊ ဒွါဒသဝိမံ ဝါ ဝတ္ထ-ဓမ္မံ ဝတ္ထေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၃။

(၂၀) သာသနာ။ စက္ကဘေဒ၊ ဇိနစက္က-တို့ကြည့်။

(၂၁) စက္ကဝက်ငှက်။ စက္ကင်-ကြည့်။
စက္က^၂ (န) [စက္က+ဏ] (၁) ဘီးနှင့်တူသော သဘောတရား။ (က) သံသရာစက်။ (ခ) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်။ (ဂ) ဣရိယာပထစက်။ (ဃ) သမ္ပတ္တိစက်။ (၂) စက်ဝိုင်းနှင့်တူသော အနာ၊ ပေးနာ။

(၁) (က) ဧဝံ ဝုတ္တော သံသာ-ရောဝ စက္ကံ ဝိယ ပရိဗ္ဗမနတော စက္ကံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၄၄။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၁။) သံသာရစက္က-လည်း ကြည့်။ (ခ) အဝိဇ္ဇန္တုပုတ္တိဘာဝေန မဏ္ဍလဘာဝတော စက္ကံ ဝိယာတိ စက္ကံ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဧဝံ စက္ကန္တိ သမာသော။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။၃၆၄။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက္က-လည်း ကြည့်။ (ဂ) (ဃ) စက္ကသဒိသတ္တ-ကြည့်။ (၂) စက္က-မဒ္ဒက-ကြည့်။

စက္ကကိတ (တိ) [စက္က+အကိတ] စက်လက္ခဏာ တို့ဖြင့်မှတ်သားအပ်သော။ဇာလိနာ စက္ကကိ-တေန၊ မုဒုကောမလပါဏိနာ။ အပါ၊၂။၁၁၇။ စက္ကလက္ခဏာဒီဟိ လက္ခိတေန။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ (-အပါ၊၂။၂၁၀။စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။)

စက္ကကိတတလ (တိ) [စက္ကကိတ + တလ] စက်လက္ခဏာတို့ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော အပြင်ရှိသော။ စက္ကကိတတလေန ပါဏိနာ တံ သိရသိပရာမသိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။)

စက္ကနီသဇောကိဏ္ဍ (တိ) [စက္က + အနီသ + ဇေ + အာကိဏ္ဍ] ချွန်းတောင်း၊ တံခွန်တို့နှင့် ရောပြွမ်းသော စက်လက္ခဏာ ရှိသော။ စက္ကနီသဇောကိဏ္ဍ၊ ပါဒေ ကမလကော-မလေ။ အပါ၊၂။၂၁၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၅၁။

စက္ကင် (ပု) [စက္က + အင်] (စကြာင် - သံ) ဟသံ။
စက္ကင်၊ မာနသောကောပိ၊ စက္ကဿ စက္က-
ဝါကဿေဝ အင်္ဂါနိ ယဿ။ ဓာန်၊ ဝိ၊ ၆၄၆။

စက္ကစာရိကာ (ထိ) [စက္က + စာရိကာ] စကြာ
ရတနာဖြင့် - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်း။
တတော စက္ကစာရိကာယ ဝုတ္တနယေနော
သကလရာဇပရိသာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၇။ မ၊ ဌ၊ ၄။
၁၅၉။

စက္ကစိတ္တတလ (တိ) [စက္က + စိတ္တ + တလ] စက်
လက္ခဏာတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော အပြင်ရှိ
သော။ စက္ကစိတ္တတလေန ပါဏိနာ တဿ
သီသံ ပရာမသိတွာ။ ပဋိ၊ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၉။

စက္ကစ္ဆန္ဒ (တိ) [စက္က + ဆိန္ဒ] လှည်းသည် ဖြတ်
ကူးအပ်သော၊ လှည်းဖြတ်သွားသော။ တံ
စက္ကစ္ဆန္ဒံ ဥဒကံ ပရိတ္တံ လုဠိတံ အာဝိလံ
သန္တတိ။ သာ နဒိကာ စက္ကစ္ဆန္ဒာ ပရိတ္တာ
လုဠိတာ အာဝိလာ သန္တမာနာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၇။
ဥဒါနံ၊ ၁၀၈။

စက္ကဇာလ (န) [စက္က + ဇာလ] စက်လက္ခဏာ
ဟူသောကွန်ရက်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

စက္ကဇာလသမလင်္ကတ (တိ) [စက္ကဇာလ + သမ-
လင်္ကတ] စက်လက္ခဏာဟူသော ကွန်ရက်ဖြင့်
ကောင်းစွာ တန်းဆာ ဆင်အပ်သော။ စက္က-
ဇာလသမလင်္ကတံ ဒက္ခိဏဟတ္ထံ ပဿာရေ-
တွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၁၇၇။

စက္ကတိ (ကြိ) [စက္က + အ + တိ] အထပ်ထပ်
လည်၏။ စက္ကတိ အပရာပရံ ပရိဝတ္တတိ။
အံ၊ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၁။

စက္ကဒဏ္ဍ (ပု) [စက္က + ဒဏ္ဍ] ဘီး - နှင့်ယှဉ် - တပ် -
သောဒိုက်။ အနေကဂုဏသုတ္တံ ဟတ္ထေန ဝါ
စက္ကဒဏ္ဍေန ဝါ ဝဇေတိ ကေတ္တံ ကရေတိ။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇။

စက္ကဒဟ (ပု) [စက္က + ဒဟ] စကြာရတနာ ဖြစ်
ပေါ်ရာ အရပ်။ (စကြာအိုင်-ဟု-ဇာတ်ဝတ္ထု၌

ဆိုသည်။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၉-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။)
အထဿ ပန္နရသဥပေါသထဒိဝသေ စက္ကဒ-
ဟတော စက္ကရတနံ၊ ဥပေါသထကုလတော
ဟတ္ထိရတနံ.... အာဂမိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၂။

စက္ကဓာရိ (တိ) [စက္က + ဓာရ + ဇာ] သင်တန်းစက်
ကိုဆောင်သော၊ သူ။ ယေ စ တံ အနုဂိဇ္ဈန္တိ၊
တေ ဟောန္တိ စက္ကဓာရိနော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၂၊
၂၀၁။ တေ ဟောန္တိ စက္ကဓာရိနောတိ တေ
တေ ခုရစက္ကံ ဓာရေန္တိတိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။
၁၉၄။ (- ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၅။)

စက္ကန (ပု) [စက္က + ယု?] စက္ကနမည်သောသူ။
သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ စက္ကနမည်သော လုလင်သည်
သူ၏မိခင် မမာမကျန်းဖြစ်၍ “ယုန်သား
အစိုကို ရရန်လိုသည်” ဟူသော ဆေးဆရာ၏
ညွှန်ကြားချက်အရ အကိုက စေခိုင်းသဖြင့်
ယုန်ရှာထွက်ရာ ယုန်ကို ဖမ်းမိသော်လည်း
“မိခင်၏ အသက်ကြောင့် သူတပါးအသက်
မသေစေသင့်” ဟူသော နှလုံးသွင်းဖြင့်လွှတ်
၍ အိမ်သို့ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုအကြောင်းကို အကို
အား ပြောပြရာ ကြိမ်းမောင်းခံရသည်။ ထို့
နောက်မိခင်ထံသွား၍ “ကျွန်ုပ်သည် မွေးဖွား
သည်မှစ၍ သူတပါးအသက်ကို မသတ်ဖူးပါ”
ဟုသစ္စာဆိုလေ၏။ ထိုသစ္စာစကားကြောင့်
မိခင်၏ ရောဂါဝေဒနာ ပျောက်ကင်းလေ
သည်။ (မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။ အဘိ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။)

စက္ကနဥပါသက (ပု) [စက္ကန + ဥပါသက] စက္ကန
မည်သော - ဥပါသကာ - ဒါယကာ - သီတင်း
သည်။ သီဟဠဒီပေ စက္ကနဥပါသကဿ (ဇဂ္ဂန-
ဥပါသကဿ။ က။ မူကွဲ) ဝိယ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။
သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။

စက္ကနာဘိ (ထိ) [စက္က + နာဘိ] ဘီး၏ပုံတောင်း၊
ဘီး၏အလယ်ချက်မ။ အရာနံ စက္ကနာဘိနံ၊
ဤသာနေမိရထဿ စ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၉။ (- အံ၊
ဌ၊ ၃။ ၂၆၉။)

စက္ကနာဘိသဒ္ဓိသ (တိ) [စက္ကနာဘိ+သဒ္ဓိသ]ဘီး၏ ပုံတောင်းနှင့်တူသော။ သော ဟောတိ မဏိ ဝေဠုရိယော....အာယာမတော စက္ကနာဘိသဒ္ဓိသော။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၄၅။

စက္ကနေမိ (ထိ) [စက္က+နေမိ] (စကြနေမိ-သံ) ဘီး၏အကွပ်၊ တကူ။ ရထဿ စက္ကနေမိ ကုဗ္ဗရံ အနုပရိယာယတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၁။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၇၂။)

စက္ကနေမိသဒ္ဓ (ပု) [စက္ကနေမိ+သဒ္ဓ] ဘီး၏ အကွပ်သံ၊ တကူသံ။ စက္ကနေမိသဒ္ဓေန တမ္ဘာသမာဓိမှာ ဝုဠိတော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။

စက္ကနေမိသန္တိ (ပု) [စက္ကနေမိ+သန္တိ] ဘီးအကွပ်၏ အစပ်။ စက္ကဗန္ဓ (၁) အနက်-ကြည့်။

စက္ကန္တ (ပု၊ န) [စက္က+အန္တ] (၁) ဘီး၏အတွင်း၊ ပုံတောင်း။ (၂) ဘီး၏အဆုံး၊ အကွပ်၊ တကူ။ (၁) ပါဏျဂေ နာဘိစက္ကန္တေ။ ဓာန်၊ ၁၀၅၇။ (၂) နယတိတိ နေမိ၊ စက္ကန္တ။ ဣဒါ၊ ၁၃၈။

စက္ကပဉ္စရ (ပု၊ န) [စက္က+ပဉ္စရ] လှည်း-ရထား-အိမ်။ သဗ္ဗရတနမယံ စက္ကပဉ္စရံ ပဿိဿသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃၇။

စက္ကပဉ္စရကုဗ္ဗရာဒိရထာဝယဝ (ပု) [စက္က+ပဉ္စရ + ကုဗ္ဗရ + အာဒိ + ရထ + အဝယဝ] ဘီး၊ အိမ်၊ အုပ်ဆုံ အစရှိသော ရထား၏ အစိတ်အပိုင်း။ စက္ကပဉ္စရကုဗ္ဗရာဒိရထာဝယဝေသု ကာတဗ္ဗာလင်္ကာရော။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၃။

စက္ကပထ (ပု) [စက္က+ပထ] လှည်း-ရထား-လမ်း၊ လှည်း-ရထား-လမ်းကြောင်း။ အဟံ နေဿာမိ နန္တိ နေတွာ သန္တာရေတုံ အသက္ကောန္တိ စက္ကပထေ (စက္ကပါဒေ။ သိ၊ သျာ။ မူကွံ) ဆဇ္ဇေသတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၂။

စက္ကပဒုမကဠိရဗျူဟ (ပု) [စက္က + ပဒုမ + ကဠိရ + ဗျူဟ] စက်ဝန်းသဏ္ဌာန်၊ ပဒုမ္မာ ကြာပွင့်သဏ္ဌာန်၊ မျှစ်စိုသဏ္ဌာန်၊ စစ်ဆင်

ခြင်း။ အာဒိသဒ္ဓေန စက္ကပဒုမကဠိရဗျူဟာဒိ သင်္ကဏာတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။ စက္ကဗျူဟ၊ ပဒုမဗျူဟ၊ ကဠိရဗျူဟ-တို့လည်း ကြည့်။

စက္ကပဒုမဗျူဟ (ပု) [စက္ကပဒုမ+ဗျူဟ] စက်ဝန်းသဏ္ဌာန်၊ ပဒုမ္မာကြာပွင့်သဏ္ဌာန်၊ စစ်ဆင်ခြင်း။ အာဒိ-သဒ္ဓေန စက္ကပဒုမဗျူဟာနံ....ဂဟဏံ။ သိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၆၀။

စက္ကပရိယောသာန (န) [စက္က+ပရိယောသာန] စက်လက်နက်၏အဆုံး။ ဒုတိယဝိကပေ စက္ကပရိယောသာနမေဝ ပရိယန္တော။ သိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၃၇။

စက္ကပါဏိ (ပု) [စက္က+ပါဏိ] (စကြပါဏိ-သံ) လက်၌ စက်လက်နက် ရှိသောသူ၊ စက်လက်နက်စွဲကိုင်သောသူ၊ ဗိသဏ္ဏိနတ်။ ဝါသုဒေဝေါ ဟရိကဏော၊ ကေသဝေါ စက္ကပါဏိယ။ ဓာန်၊ ၁၆။ စက္ကံ ပါဏိမိ အဿ စက္ကပါဏိ၊ ဓာန်၊ ဌ၊ ၁၆။

စက္ကပါဒ (ပု) [စက္က+ပါဒ] လှည်းဘီး-ရထားဘီး-၏အခြေ။ စက္ကပထ-ကြည့်။

စက္ကပေယျာလ (န) [စက္က+ပေယျာလ] (၁) စက် - စက်လှည့်ခြင်း - ကို အကျဉ်းချုံး၍ ပြသောစကား။ (၂) စက်ဖြင့်မှတ်အပ်သော ပေယျာလဝဂ်။ (၁) ဝတ္ထုဝိသာရကဿ စက္ကပေယျာလံ နိဠိတံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၃၅။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၇။) (၂) တဒနန္တရံ သံယုတ္တနိကာယော စက္ကပေယျာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၂။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၈၁။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃၃။

စက္ကပ္ပမာဏ (တိ) [စက္က+ပမာဏ] ရထားဘီး-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော။ စက္ကပ္ပမာဏံ မဓုပဋ္ဌလံကရေတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၄။ စက္ကပ္ပမာဏန္တိ ရထစက္ကပ္ပမာဏံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၇။

စက္ကဗန္ဓ (ပု) [စက္က+ဗန္ဓ] (၁) ဘီးကို-ဖွဲ့ချည်-တုပ်နှောင်-ခြင်း။ (၂) ဆီဆုံ-ဆီစက်-

ဦး-ဖွဲ့-တပ်-အပ်သော-အတံ-ဒုတ်တံ-
ကျည်ပွေ။ (၁) စက္ကနေမိသန္ဓိနံ ဒဠိဘာဝါယ
ဝေဌဒါနံ စက္ကဗန္ဓော။ ဒီ၊ဠိ၊၂။၁၄၆။ (၂)
စက္ကဗန္ဓမေဝ ဝါ သန္ဓာယ တထာ ဝုတ္တံ။ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဠိ၊၂။၁၈၁။ စက္ကယဠိ-လည်း ကြည့်။

စက္ကဗန္ဓန (န) [စက္က+ဗန္ဓန] စက်ဖွဲ့ခြင်း၊ (စက်
လှည့်ခြင်း)။ ဧဝံ သတိ ဝိနယေ ဝိယ စက္က-
ဗန္ဓနဝသေန ပါဠိဂတိ အာပဇ္ဇတိ။ မူလဠိ၊၃။
၂၀၁။ (-အနုဠိ၊၃။၂၇၁။)

စက္ကဗျူဟ (ပု) [စက္က+ဗျူဟ] စက်ဝန်းကဲ့သို့စစ်
ဆင်ခြင်း၊ စက်ဝန်းသဏ္ဌာန် စစ်ဆင်ခြင်း။
ယုဒ္ဓေါ နာမ ပဒုမဗျူဟော၊ စက္ကဗျူဟော၊
သကဋ္ဌဗျူဟောတိ တယော ဗျူဟာ
ဟောန္တိ။ အံ၊ဠိ၊၃။၃၂၇။

စက္ကဘဉ္ဇန (တိ) [စက္က+ဘဉ္ဇန။ထိဉ္ဇ စက္ကဘဉ္ဇနီ]
သမ္ပတ္တိစက်ဟူသော ကုသိုလ်စက်ကို ဖျက်ဆီး
သောသူ။ ကာလကဏ္ဍိ မဟာရာဇ၊ ရမတိ
စက္ကဘဉ္ဇနီ။ ဇာ၊၂။၂။ ဧဝံ သာ ကာလကဏ္ဍိ
မဟာရာဇ ရမတိ ပတိရူပဒေသဝါသာဒိနော
ကုသလစက္ကဿ ဘဉ္ဇနီ။ ဇာ၊ဠိ၊၅။၁၂၀။

စက္ကဘဉ္ဇနီ (ထိ) [စက္ကဘဉ္ဇန+ဤ] သမ္ပတ္တိစက်
ဟူသော ကုသိုလ်စက်ကို ဖျက်ဆီးသော
မိန်းမ။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

စက္ကဘာဝ (ပု) [စက္က+ဘာဝ] (၁) စက်၏
အဖြစ်၊ စက်မည်သည်၏အဖြစ်။ (၂) စက်
ဖြစ်ခြင်း၊ စက်သဘော။ (၁) အပရာပရံ
ဝုတ္တိယာ စေတ္ထ စက္ကဘာဝေါ။ ဒီ၊ဠိ၊၁။၄၂။
မ၊ဠိ၊၁။၃၂။ သံ၊ဠိ၊၁။၂၈။ အံ၊ဠိ၊၁။၃၀။
(-သီ၊ဠိ၊သစ်၊၁။၁၅၉။) (၂) တတ္ထ “ရူပံ
ရူပက္ခန္ဓော”တိ ဝေမာဒိကံ မူလပဒ် နာဘိ
ကတွာ “ခန္ဓာ”တိ ဣဒံ နေမိံ, “ဝေဒ-
နာက္ခန္ဓော”တိအာဒိနိ အရေ ကတွာ စက္က-
ဘာဝေါ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗျော၊ န မဏ္ဍလ-
ဘာဝေန သမ္ပဇ္ဈနတော။ မူလဠိ၊၃။၁၂၂။

စက္ကဘေဒ (ပု) [စက္က+ဘေဒ] (၁) အာဏာ
စက်၏ပျက်ခြင်း။ (၂) သာသနာ၏ပျက်
ခြင်း။ သံသဘေဒါယ ပရက္ကမိဿတိ စက္က-
ဘေဒါယ။ ဝိ၊၁။၂၆၄-၅။ဝိ၊၄။၃၆၀။ စက္က-
ဘေဒါယာတိ အာဏာဘေဒါယ။ ဝိ၊ဠိ၊၂။
၁၉၂။ စက္ကဘေဒ (ဝိ၊၄။၃၅၈) နိ သာသန-
ဘေဒံ။ ဝဇီရ၊၅၃၃။ သံသဘေဒံ ကရိဿာမ
စက္ကဘေဒ(ဝိ၊၁။၂၆၃။ဝိ၊၄။၃၅၈)နိအာဒိသု
ဟိ အာဏာ“စက္က”နိ ဝုတ္တာ။မ၊ဠိ၊၂။၂၀။

စက္ကမဂ္ဂ (ပု) [စက္က+မဂ္ဂ] လှည်းလမ်း၊ လှည်း
လမ်းကြောင်း။ ဣမံ ဒါရကံ နေတွာ စက္က-
မဂ္ဂေ ဌပေထ၊ ဧဝံ တံ သကဋ္ဌစက္ကံ ဆိန္ဒန္တံ
ဂမိဿတိ။ အံ၊ဠိ၊၁။၃၂၅။ (-ဓမ္မ၊ဠိ၊၁။၁၁၂။
ပဋိသံ၊ဠိ၊၂။၂၉၆။)

စက္ကမဏ္ဍလ (န) [စက္က+မဏ္ဍလ] ဘီး၏-
အဝန်း-အဝိုင်း။ ယသ္မိံ တေ ပဒေသေ
ဌိတဿ သမုဒ္ဒေန ပရိစ္ဆိန္ဓော ဇမ္ဗုဒိပေါ စက္က-
မဏ္ဍလံ ပညာယတိ။ ဇာ၊ဠိ၊၃။၄၆၁။

စက္ကမတ္တ (တိ) [စက္က + မတ္တာ။ စက္က +
မတ္တ] (၁) ရထားဘီး-အတိုင်းအရှည်-
ပမာဏ-ရှိသော။ (န) (၂) ဘီးမျှ။
(၁) စက္ကမတ္တာနိ စ ပဒုမာနိ ပုပ္ဖန္တိ။ ဝိ၊၁။
၁၄၉။ စက္ကမတ္တာနိတိ ရထစက္ကပ္ပမာဏာနိ။
ဝိ၊ဠိ၊၂။၁၀၁။ (-အပ၊၁။၁၃၈။ အံ၊ဠိ၊၁။
၁၀၄။ ဓမ္မ၊ဠိ၊၁။၂၇၈။ ဓမ္မ၊ဠိ၊၂။၂၆၇။) (၂)
ဝိသင်္ခရိတွာ ဝါ ဌပိတေ စက္ကမတ္တေပိ နိသိန္ဓော
ယာနဂတောတေဝ သင်္ချံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဠိ၊၃။
၁၆၉။ (-ကင်္ခါ၊၂၈၆။)

စက္ကမဒ္ဒက (ပု) [စက္က+မဒ္ဒ+ဣ။ (စကြမဒ္ဒိ-
က-သံ)] ပွေးနာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော
အပင်၊ ဒန့်ကဲ့ပင်။ စက္ကာကာရတာယ စက္ကံ၊
ဒဒ္ဓု၊ တံ မဒ္ဒယတိတိ စက္ကမဒ္ဒကော။ ဓာနံ၊
ဠိ၊၅၉၄။

စက္ကယဉ် (ပုထိ) [စက္က+ယဉ်] ဆီဆုံ-ဆီစက်-
ဉ်-ဖွဲ-တပ်-အပ်သော-အတ်-ဒုတ်တံ-
-ကျည်ပွေ၊ ဆီကြိတ်ကျည်ပွေ။ စက္ကယဉ်
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၀) တိ တိလမန္တံ အာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၂။ ၁၈၁။

စက္ကယန္တ (န) [စက္က+ယန္တ] (၁) စက်ယန္တရား။
(၂) ရေကို ထုတ်ဆောင်ကြောင်းဖြစ်သော
စက်၊ ရေငင်စက်။ (၃) လည်သောဘီး။ (၁)
မုခံ ဝေဌေတွာ သရံ သန္နယိတွာ စက္ကယန္တေ
အဋ္ဌာသိ၊ အညော ပုရိသော စက္ကယန္တံ အာဝိ-
ဉ္ဇိတွာ။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၄။
ကုမ္ဘကာရက္ခေသဒိသေ စက္ကယန္တေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၂။ ၄၈၅။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၃။)
(၂) ဂင်္ဂါဝနေ ပတိတဂေါကုလံ ဝိယ
စက္ကယန္တေ ယုတ္တဗလိဗဒ္ဓေါ ဝိယ စ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၆၇။ စက္ကယန္တံ အာဟဋ္ဌသဋ္ဌိယန္တန္တိ ဝဒန္တိ။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။ (၃) မဟာစက္ကယန္တံ (ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ။ ၁၃၉) ကြည့်။

စက္ကယန္တက (န) [စက္က+ယန္တက] စက်ယန္တရား။
ယန္တက (သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၃) ကြည့်။

စက္ကယုဂ (န) [စက္က + ယုဂ] ဘီးအစုံ၊ သက္ကိ-
ဿသိ မေ သမ္ပ ရထကာရ နဝံ စက္ကယုဂံ
ကာတုံ။ အံ၊ ၁။ ၁၀၉။ (-ဝိမာန၊ ၁။ ၁၃။
ပေတ၊ ၁။ ၁၄၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။)

စက္ကယုဂါဘာဝ (ပု) [စက္ကယုဂ+အဘာဝ] ဘီး
အစုံ၏ မရှိခြင်း၊ ဘီးအစုံကို မရခြင်း။ မာ
စက္ကယုဂါဘာဝေန ဇီဝိတံ ဇဟိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။
၃၀၆။

စက္ကယုတ္တ (တိ) [စက္က+ယုတ္တ] ဘီး - နှင့်ယှဉ်-
တပ်-သော။ ဂါမဒ္ဓါရေသု ဝိယ စက္ကယုတ္တံ
ဒွါရထကနကံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၂။

စက္ကယုတ္တက (တိ) [စက္ကယုတ္တ+က။က-အနက်
မရှိ။] ဘီး - နှင့်ယှဉ် - တပ်-သော။ သဗ္ဗံ

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၂-ပ-မ-ဗ-၃-စ

စက္ကယုတ္တကံ ယာနံ ဂရုဘဏ္ဍမေဝ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၃၀၈။

စက္ကယုတ္တကယာန (န) [စက္ကယုတ္တက+ယာန]
ဘီး - နှင့်ယှဉ် - တပ်-သောယာဉ်။ သဗ္ဗံ
စက္ကယုတ္တကယာနံ ဂရုဘဏ္ဍမေဝ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
၈၃။

စက္ကယုတ္တယာန (န) [စက္ကယုတ္တ+ယာန] ဘီး-
နှင့်ယှဉ်-တပ်-သောယာဉ်။ သဗ္ဗံ စက္ကယုတ္တ-
ယာနံ ဂရုဘဏ္ဍမေဝ။ ကခါ၊ ၂။ ၆၄။

စက္ကရတန (န) [စက္က+ရတန] စကြာရတနာ၊
စကြာဝတေးမင်းတို့၏ အသုံးအဆောင် ဖြစ်
သောယာဉ်။ ဒိဗ္ဗံ စက္ကရတနံ ပါတုရဟောသိ။
ဒီ၊ ၂။ ၁၄၁။ ဒီ၊ ၃။ ၅၁။ တတ္ထ စက္ကဉ္စ တံ ရတိဇန-
နဋ္ဌေန ရတနဉ္စာတိ စက္ကရတနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၂၀၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၂။ (-ဒီ၊ ၁။ ၈၃။ ဒီ၊ ၂။
၁၄။ ဒီ၊ ၃။ ၄၉၊ ၆၃။ မ၊ ၂။ ၃၃၅။ မ၊ ၃။
၂၁၀-၁-၂။ သံ၊ ၃။ ၈၇။ အံ၊ ၂။ ၄၆၅။ အဘိ၊
က။ ၁၂၃၊ ၂၁၅။ သုတ္တနိ၊ ၃။ ၆၆။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၁၃၊
၂၇၆၊ ၃၁၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၀၊
၂၂၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၂၅၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၀-၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၉၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၊
၃၇၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၄-၅။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၅-၆။) (စကြာရတနာ၏ မှတ်သား
ဖွယ် အကြောင်းအရာများကို—ဒီ၊ ၂။ ၁၄၁။
ဒီ၊ ၃။ ၅၁။ မ၊ ၃။ ၂၁၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၉-၂၁၆။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၂-၈-တို့၌ကြည့်။)

စက္ကရတနဋ္ဌာန (န) [စက္ကရတန+ဋ္ဌာန] စကြာ
ရတနာ၏တည်ခြင်း။ ပဝတ္တိတစက္ကဿ စက္က-
ဝတ္တိနော စက္ကရတနဋ္ဌာနံ ဝိယ။ မူလဋီ၊ ၂။
၁၉၈။

စက္ကရတနဒေသိတ (တိ) [စက္ကရတန+ဒေသိတ]
စကြာရတနာသည် ညွှန်ပြအပ်သော။ ဇမ္ဗု-
ဒီပံ ဝိဇေတုကာမော စက္ကရတနဒေသိတေန

မဂ္ဂေန ဒက္ခိဏသမုဒ္ဒါဘိမုခေါ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဌ၊
၂။၂၁၅။ မ၊ဌ၊၄။၁၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၁၆၈။

စက္ကရတနပါတုဘာဝ (ပု) [စက္ကရတန+ပါတု-
ဘာဝ] စကြာရတနာ၏ ထင်ရှားဖြစ်ရာ
အခါ။ စက္ကရတနပါတုဘာဝတော ပုဗ္ဗေ ပုဗ္ဗံ။
မ၊ဌ၊၄။၈၅။ အံ၊ဌ၊၁။၃၆၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။
၄၁၈။ (-မ၊ဌ၊၄။၁၆၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၉။)

စက္ကရတနမတ္ထက (ပု၊န) [စက္ကရတန+မတ္ထက]
စကြာရတနာ၏အထက်။ စက္ကရတနမတ္ထကေ
နေမိအဘိမုခံ ကေ သုတ္တကံ ဗန္ဓိ သူ။ ဒီ၊ဌ၊
၃။၃၂။

စက္ကရတနသဒိသ(တိ)[စက္ကရတန+သဒိသ]စကြာ
ရတနာနှင့် တူသော။ သတိသမ္ပောဇ္ဈင်္ဂ-
ရတနံစက္ကဝတ္တိရညော စက္ကရတနသဒိသံ
ဟောတိ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၉၂။

စက္ကရတနသဒ္ဓ (ပု) [စက္ကရတန+သဒ္ဓ]စကြာ
ရတနာ၏ အသံ။ မဟာဇနော ပန ပကတိ-
ယာ စက္ကရတနသဒ္ဓေနော သဗ္ဗကိစ္စာနိ ပဟာ-
ယ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၁၂။မ၊ဌ၊၄။၁၅၅။

စက္ကရတနသမိပ(န)[စက္ကရတန+သမိပ]စကြာ-
ရတနာ၏ အနီး။ နိသိန္နာသနတော ဥဋ္ဌ-
ဟိတွာ စက္ကရတနသမိပံ အာဂန္နာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။
၂၁၂။ မ၊ဌ၊၄။၁၅၅။

စက္ကရတနသမ္ပန္န (တိ) [စက္ကရတန + သမ္ပန္န]
စကြာရတနာနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ စက္ကဝတ္တိ-
ရာဇာနော စက္ကရတနသမ္ပန္နာ စတုဒီပမ္ပိ
ဣဿရာ အဟေသုံ။ အပါ၊ဌ၊၂။၃။

စက္ကရတနသိရိ (ထိ) [စက္ကရတန+သိရိ]စကြာ
ရတနာ၏-အသရေ - ကျက်သရေ။ တမ္ပိ
ဇလနိမိဇလံ ပလောဘိယမာနမိဝ စက္ကရတ-
နသိရိယာ....ဥပဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၁၅။မ၊ဌ၊၄။
၁၅၈။

စက္ကရတနာဒိသတ္တ (တိ) [စက္ကရတန+အာဒိ+
သတ္တ] စကြာရတနာ အစရှိသော ၇-ပါး။

စက္ကရတနာဒိသတ္တဟိ ရတနေဟိ သမ္ပန္နာ။
အပါ၊ဌ၊၁။၃၀၈။

စက္ကရတနာဒိသတ္တရတနသမန္နာဂတ (တိ) [စက္က-
ရတနာဒိသတ္တ+ရတန+ သမန္နာဂတ]စကြာ
ရတနာ အစရှိသော ၇-ပါးသော ရတနာနှင့်
ပြည့်စုံသောသူ။ စက္ကရတနာဒိသတ္တရတန-
သမန္နာဂတော စက္ကဝတ္တိရာဇာ အနေကသ-
တက္ခတ္တံ အဟောသိ။ နေတ္ထိ၊ ဝိဘာ။၃၃၈။

စက္ကရတနာဒိသမန္နာဂမ (ပု) [စက္ကရတနာဒိ+
သမန္နာဂမ]စကြာရတနာအစရှိသည်နှင့်ပြည့်
စုံခြင်း။ စက္ကရတနာဒိသမန္နာဂမေန ကဿစိပိ
ပိဋံ အကရောန္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၇၄။

စက္ကရတနာနုဘာဝ (ပု) [စက္ကရတန+အာနု-
ဘာဝ]စကြာရတနာ၏-အစွမ်း-တန်ခိုး-
အာနုဘော်။ ဘဂဝါ စက္ကရတနာနုဘာဝေန
ဂဂနတလေ သမ္ပယာတစက္ကဝတ္တိရာဇာ ဝိယ။
မ၊ဌ၊၃။၉၂။ (-အံ၊ဌ၊၁။၁၀၅။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။
၂၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၁၆၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၇။ သံ၊
ဋီ၊၂။၄၃၀။)

စက္ကရတနာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တိ (ထိ) [စက္ကရတနာ-
နုဘာဝ+နိဗ္ဗတ္တိ]စကြာရတနာ၏-အစွမ်း-
တန်ခိုး-အာနုဘော်-၏ဖြစ်ခြင်း။ ရညော
စက္ကဝတ္တိဿ ပုညဗလံ နိဿာယ ယထာဝုတ္တာ
စက္ကရတနာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တိ။ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။

စက္ကရတနာနုဘာဝသဟိတ (တိ) [စက္ကရတနာ-
နုဘာဝ + သဟိတ] စကြာရတနာ၏ -
အစွမ်း-တန်ခိုး-အာနုဘော်-နှင့်တကွဖြစ်
သော။ စက္ကရတနာနုဘာဝသဟိတံ ပနဿ
ကမ္မဝိပါကဇံ ဒိဗ္ဗစက္ခု ပါတုဘဝတိ။ဒီ၊ဌ၊၂။
၂၂၀။မ၊ဌ၊၄။၁၆၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။)

စက္ကရတနာရဟပုညဝန္တတာ (ထိ) [စက္ကရတ-
နာရဟပုညဝန္တ + တာ] စကြာရတနာကို
ရထိုက်သော ဘုန်းကံ - ရှိသူ၏ အဖြစ် -

ရှိခြင်း။ စက္ကရတနာရဟပညဝန္တတယ
ဗောဓိသတ္တော စက္ကဝတ္တိသိရိသမ္ပန္နော။ သိ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၂၃၉။

စက္ကရတနာရဟပညဝန္တ(တိ) [စက္ကရတနာရဟ-
ပည+ဝန္တ] စကြာရတနာကို ရထိုက်သော
ဘုန်းကံရှိသော၊ သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ကရတနာဘာသ (ပု) [စက္ကရတန+ဩဘာ-
သ] စကြာရတနာ၏ အရောင်၊ စကြာရတ-
နာရောင်။ စက္ကရတနာဘာသောယေဝ ရတ္တိ
အန္ဓကာရံ ဝိမေတိယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။မ၊
ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။

စက္ကရူပ (န) [စက္က+ရူပ] သံသရာစက်၏သဘော။
ဥပရိ စက္ကရူပတော ပယောဂတ္တေန ဥပသံ-
ဟာရာဘာဝါ စ။ ဝိမတိ၊၁။၄၆။

စက္ကလ (န) [စက္က+လာ+အ] (၁) ဘီး၊ စက်
ဘီး၊ လှည်းဘီး၊ ရထားဘီး။ (၂) အဝန်း
အဝိုင်း၊ ဝန်းဝိုင်းသောအရာ။ (၃) စက္ကလ-
ကယုတ္တဒ္ဓါရ၊ စက္ကလယုတ္တ-တို့ ကြည့်။ (၂)
အက္ခိစက္ကလ-ကြည့်။

စက္ကလက^၁ (န) [စက္က+လာ+ဏ္ဍ၊ စက္ကလ+က။
က-အနက်မရှိ။] ဘီး၊ စက်ဘီး၊ လှည်းဘီး၊
ရထားဘီး။ ဒွေ တိဏိ စက္ကလကာနိ ယော-
ဇေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂။ စက္က-
လကယုတ္တဒ္ဓါရ-လည်း ကြည့်။

စက္ကလက^၂ (န) [စက္ကလက+ဏ] ဘီး-နှင့်ယှဉ်
-တပ်-သော တံခါးရွက်။ စက္ကလကယုတ္တ-
ဒ္ဓါရ-ကြည့်။

စက္ကလက^၃ (န) [စက္ကလ+ဣက။ ဣ-ကို အ-
ပြု။] ခြေသုတ် ကြိုးဝန်း၊ ခြေသုတ်ဖုံ အဝိုင်း။
စက္ကလကံ ပါဒပုဉ္ဇနရဇ္ဇမဏ္ဍလံ။ အနုဋီ၊၁။
၆၀။ သင်္ခလိကစက္ကလက (မူလဋီ၊၁။၅၃)၊
စက္ကလိက^၁-တို့လည်း ကြည့်။

စက္ကလကယန္တ (န) [စက္ကလက+ယန္တ] လည်
သော ဘီး။ စက္ကလကယန္တေန သံသရဏ-
ကိဋ္ဌိကာယုတ္တမဟာဒ္ဓါရံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၀။

စက္ကလကယုတ္တဒ္ဓါရ (န) [စက္ကလက+ယုတ္တ+
ဒ္ဓါရ] ဘီး - နှင့် ယှဉ် - တပ် - သော
တံခါး၊ ဘီးတပ်သော တံခါးရွက်-နှင့် ယှဉ်
သော - ရှိသော - တံခါး။ ဂါမထကနကံ
စက္ကလကယုတ္တဒ္ဓါရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၂။ စက္ကလကယုတ္တဒ္ဓါရန္တိ ဟေဋ္ဌာ ဧကံ
စက္ကံ ယောဇေတွာ ကတံ မဟာဒ္ဓါရံ။ သာရတ္ထ၊
၂။၁၀၈။ စက္ကမေဝ ဟိလာတဗ္ဗဋ္ဌေန သံဝရဏ-
ဝိဝရဏတ္ထာယ ဂဟေတဗ္ဗဋ္ဌေန စက္ကလကံ၊
တေန ယုတ္တမ္ပိ ကဝိဋ္ဌံ စက္ကလကံ နာမ။ တေန
ယုတ္တံ ဒ္ဓါရံ စက္ကလကယုတ္တဒ္ဓါရံ။ ဝိမတိ၊
၁။၁၆၀။

စက္ကလက္ခဏ (န) [စက္က+လက္ခဏ] (၁) စက်
လက္ခဏာ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ခြေဖဝါးတော်၌
ထင်ရှားသော ၁၀၈-ကွက် လက္ခဏာတော်။
(တိ) (၂) စက်လက္ခဏာရှိသော(ခြေတော်)။
(၁) ယထာ တုယံ မဟာဝီရ၊ ပါဒေသု
စက္ကလက္ခဏံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၂။ ပါဒေသု စက္က-
လက္ခဏန္တိ တဝ ဥဘောသု ပါဒတလေသု...
စက္ကလက္ခဏံသောဘတိတိအတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၅၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄-၇။မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၅၇-၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၄-၈။
မ၊ဋီ၊၃။၁၇၂။) (၂) နမဿမာနာ နိပတန္တိ၊
သတ္ထုနော စက္ကလက္ခဏေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၄။
စက္ကလက္ခဏေတိ စက္ကံ လက္ခဏံ ယသ္မိံ ပါဒေ
သော ပါဒေါ စက္ကလက္ခဏော၊ တသ္မိံ စက္က-
လက္ခဏေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၇။ (-အပ၊၂။၂၆၅။)
(၁၀၈-ကွက် စက်လက္ခဏာ၏ သရုပ်ကို-ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇-၈။ ဇိနာလင်္ကာရ-
ဋီကာ။၁၆၉-တို့၌ ကြည့်။)

စက္ကလက္ခဏပုဒ်မဏ္ဍိတ (တိ) [စက္ကလက္ခဏ +
ပုဒ်မဏ္ဍိတ] စက်လက္ခဏာတို့ဖြင့် တန်ဆာ

ဆင်အပ်သော။ ဘဂဝတော စက္ကလက္ခဏပုဋ္ဌိ-
မဏ္ဍိတေ.....ပါဒေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ စက္ကလက္ခဏ-
ပုဋ္ဌိမဏ္ဍိတာနိ.....ဘဂဝတော စရဏာနိ တဝ
သိရသာ ဝန္ဓာဟိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၀။

စက္ကလဗန္ဓ (တိ) [စက္ကလ+ဗန္ဓ] ဘီးဖြင့် ဖွဲ့အပ်
သော၊ ဘီးတပ်သော။ စက္ကလယုတ္တ-ကြည့်။

စက္ကလဗန္ဓကိဋ္ဌိက (တိ) [စက္ကလဗန္ဓ+ကိဋ္ဌိက]
ဘီးဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော - ဘီးတပ်သော - က
လား - တံခါးရွက်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စက္ကလယုတ္တ (တိ) [စက္ကလ+ယုတ္တ] ဘီးနှင့်ယှဉ်
သော၊ ဘီးတပ်သော။ သံသရဏကိဋ္ဌိကော
နာမ စက္ကလယုတ္တော ကိဋ္ဌိကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၆၂။ စက္ကလယုတ္တော ကိဋ္ဌိကောတိ ကဝါဋ္ဌိ
ဝိယ ဝိဝရဏထကနသုခတ္ထံ စက္ကလဗန္ဓ-
ကိဋ္ဌိကံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၉။

စက္ကလိက^၁ (န) [စက္ကလ+လိက] ခြေသုတ်ကြိုး
ဝန်း၊ ခြေသုတ်ဖုံအဝိုင်း။ သံဃဿ စက္ကလိကံ
ဥပန္နံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၃၂၀။ စက္ကလိကန္တိ
ကမ္မလာဒီဟိ ဝေဌေတွာ ကတစက္ကလိကံ။ဝိ၊
၄။၄။၈၇။ စက္ကလိကန္တိ ကမ္မလာဒီဟိ ဝေ-
ဌေတွာ စက္ကသဏ္ဌာနေန ပါဒပုဉ္ဇနယောဂံ
ကတံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၅။ စက္ကလိကန္တိ ပါဒ-
ပုဉ္ဇနတ္ထံ စက္ကာကာရေန ကတံ။ ဝိမတိ၊၂။
၂၄၈။

စက္ကလိက^၂ (န) [စက္ကလိက+ဏ] ခြေသုတ်ကြိုး
ဝန်းနှင့်တူသော အဝတ်အကာ (လေသာ
ပြုတင်းအကာ)။ စက္ကလိကန္တိ ဧတ္ထ စောဠ-
ကပါဒပုဉ္ဇနံ ဗန္ဓိတုံ အနုဇာနာမိတိ အတ္ထော။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၉။ စောဠကပါဒပုဉ္ဇနံ ဗန္ဓိတုန္တိ ဝါတ-
ပါနပုမာဏေန ပါဒပုဉ္ဇနသဒိသံ စောဠကာ-
ဒိနာ ဗန္ဓိတွာ.....တကေတုန္တိ အတ္ထော။
ဝိမတိ၊၂။၂၃၇။ ဝါတပါနစက္ကလိက (ဝိ၊၄။
၂၉၃) လည်း ကြည့်။

စက္ကလိကန္တရိကာ (ထိ) [စက္ကလိက+အန္တရိကာ]
ခြေသုတ်ကြိုးဝန်းနှင့် တူသော အဝတ်အကာ
(လေသာပြုတင်းအကာ၏) အကြား။ စက္က-
လိကန္တရိကာယပိ ကာဠကာပိ ဝဂ္ဂလိယောပိ
ပဝိသန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၉၃။

စက္ကဝဂ္ဂ (ပု) [စက္က+ဝဂ္ဂ] စက္ကဝဂ်၊ စက္ကသုတ်ဖြင့်
မှတ်အပ်သော ဝဂ်၊ စက္ကသုတ်-စသော သုတ်
တို့၏အပေါင်း။ အဂ္ဂတ္ထရနိကာယပါဠိ၊ ၄-
နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်။ အံ၊၁။၃၄၁-
၃၅၃။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉-၃၀၃။

စက္ကဝဋ္ဌက (န) [စက္က + ဝဋ္ဌက] ရဟတ်တပ်
သော ယန္တရား၊ ရေငင်စက်၊ ရေစုတ်စက်။
အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တုလံ ကရကဋ္ဌကံ
စက္ကဝဋ္ဌကန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၅၉။ စက္ကဝဋ္ဌကန္တိ အရ-
ဟဋ္ဌသဋ္ဌိယန္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။

စက္ကဝတ္တနိယမာပေက္ခတာ (ထိ) [စက္ကဝတ္တန+
နိယမာပေက္ခ+တာ] စကြာရတနာ၏ လည်
ခြင်းကို အမြဲသည့်၏အဖြစ်။ ကသ္မာ? စက္က-
ဝတ္တနိယမာပေက္ခတာယ (စက္ကဝတ္တိနိယမာ-
ပေက္ခတာယ။ သိ၊သျှ၊မူ၊၈)။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၉၀။ (-သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၂၉။)

စက္ကဝတ္တိ (ထိ) [စက္က + ဝတ္တိ] (၁) စကြာ
ရတနာ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ (၂) စကြာရတနာ
၏လည်ခြင်း။ (၁)စက္ကဝတ္တိပုတ္တ-ကြည့်။ (၂)
စက္ကဝတ္တိနိယမာပေက္ခတာ-ကြည့်။

စက္ကဝတ္တိအတ္ထရိယသုတ္တ (န) [စက္ကဝတ္တိ+အတ္ထ-
ရိယ+သုတ္တ] စက္ကဝတ္တိအတ္ထရိယသုတ်၊ စကြာ
ဝတေးမင်းကို မြင်ရခြင်းဖြင့်၎င်း စကြာဝတေး-
မင်း ပြောဆိုအပ်သော စကားဖြင့်၎င်း
မင်း၊ ပုဏ္ဏား၊ သူကြွယ်၊ ရဟန်း ဟူသော
ပရိသတ် ၄-ပါး၏နှစ်သက်ခြင်း မရောင့်ရဲနိုင်
ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော အံ့ဖွယ် ၄-ပါးသည်
စကြာဝတေးမင်း၌ရှိသကဲ့သို့၊ ထို့ အတူ အရှင်
အာနန္ဒာကိုမြင်ရခြင်းဖြင့်၎င်း အရှင်အာနန္ဒာ

ဟောကြားအပ်သော တရားစကားဖြင့်၎င်း ရဟန်း၊ ရဟန်းမ၊ ဒါယကာ၊ ဒါယိကာမ ဟူသောပရိသတ် ၄-ပါး၏ နှစ်သက်ခြင်း မရောင့်ရဲနိုင်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော အံ့ဖွယ် ၄-ပါးသည် အရှင်အာနန္ဒာ၌ ရှိ၏ဟု ဟောသော သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၄၄၉-၄၅၀။

စက္ကဝတ္တိအာဟာရ (ပု) [စက္ကဝတ္တိ+အာဟာရ] စကြဝတေးမင်း၏ - အစာ - အာဟာရ။ စက္ကဝတ္တိအာဟာရတော ဟိ စာတုမဟာရာဇိကာနံ အာဟာရော အဂ္ဂေါ။ အံ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂၃၂။

စက္ကဝတ္တိဣဿရိယ (န) [စက္ကဝတ္တိ+ဣဿရိယ] စကြဝတေးမင်း၏ အစိုးရခြင်း။ တေနတ္တဘာဝေန စက္ကဝတ္တိဣဿရိယဿ အဘာဝတော။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၂။ ၇၉။

စက္ကဝတ္တိကာလ (ပု) [စက္ကဝတ္တိ+ကာလ] စကြဝတေးမင်းဖြစ်ရာအခါ၊ စကြဝတေးမင်းလက်ထက်။ တံ ပနေတံ ဗုဒ္ဓကာလေ စ စက္ကဝတ္တိကာလေ စ နဂရံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၂။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၃၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၆။ (-ဥဒါန၊ ၁။ ၅၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၇၄။ အပါ၊ ၁။ ၁၂၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၂။ မ၊ ဇိ၊ ၂။ ၁၀၀။)

စက္ကဝတ္တိကုလ (န) [စက္ကဝတ္တိ + ကုလ] စကြဝတေးမင်း၏ - အမျိုး - အနွယ်။ ယဒိစ္စကံ သမတ္ထော ဩက္ကမိတုံ အပိ စက္ကဝတ္တိကုလေပိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၂၉။

စက္ကဝတ္တိကောလာဟလ (ပု၊ န) [စက္ကဝတ္တိ + ကောလာဟလ] စကြဝတေးမင်းဖြစ်ပေါ်လိမ့်မည်ဟူသော ကြွေးကြော်သံ။ (စကြဝတေးမင်းမဖြစ်ပေါ်မီ နှစ်ပေါင်းတရာကစ၍ စကြာရတနာ၊ ဆင်ရတနာ၊ မြင်းရတနာ စသော ရတနာ ၇-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော လေး

ကျွန်းလုံးကိုအစိုးရသော အထောင်မကသော သားတော် အခြံအရံရှိသော ကောင်းကင်၌ သွားလာနိုင်သော စကြဝတေးမင်း ပေါ်ပေါက်လိမ့်မည်ဟု ကြွေးကြော်သံ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။) ဝဿသတမတ္ထကေ ပန စက္ကဝတ္တိဥပ္ပဇ္ဇိသတိတိ စက္ကဝတ္တိကောလာဟလံ နာမ ဟောတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ (- ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၀၁။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၃။ အပါ၊ ၁။ ၁၂၂။ ၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၃၁၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၅၆-၇၈။)

စက္ကဝတ္တိဂဗ္ဘ (ပု) [စက္ကဝတ္တိ+ဂဗ္ဘ] စကြဝတေးမင်းလောင်း ဖြစ်သော - ကိုယ်ဝန် - ပဋိသန္ဓေ။ အပိ စ ခေါ ခတ္တိယမဟေသိယာ စက္ကဝတ္တိဂဗ္ဘော ဝိယ.....အပ္ပမတ္တေန ရက္ခိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၃၊ ၂၇၈။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၉၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၅။)

စက္ကဝတ္တိဂုဏ (ပု) [စက္ကဝတ္တိ+ဂုဏ] စကြဝတေးမင်း၏ (ဒါန၊ သီလ စသော) ဂုဏ်။ ဗောဓိသတ္တာနံ ပန စက္ကဝတ္တိဘာဝါဝဟဂုဏာပိ စက္ကဝတ္တိဂုဏာပိ သာတိသယာဝ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၂။ ၁၉၄။

စက္ကဝတ္တိစရိတ (န) [စက္ကဝတ္တိ+စရိတ] စကြဝတေးမင်းတို့သည် - သုံးဆောင် - ခံစား - အပ်သောစည်းစိမ်၊ စကြဝတေးမင်းစည်းစိမ်။ ဒိဗျခိဋ္ဌရတိယော စ နန္ဒနေ၊ စက္ကဝတ္တိစရိတဉ္စ မာနုသေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၁။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၉၁။

စက္ကဝတ္တိနိပ္ပတ္တိနိမိတ္တဘူတ (တိ) [စက္ကဝတ္တိ+နိပ္ပတ္တိ+နိမိတ္တ+ဘူတ] စကြဝတေးမင်း ဖြစ်ခြင်း၏ - အကြောင်း - နိမိတ် - ဖြစ်သော။ စက္ကဝတ္တိနိပ္ပတ္တိနိမိတ္တဘူတာနိ လက္ခဏာနိ သဒိသာနိ ဝိယ ကတာ။ သီ၊ ဇိ၊ သင်၊ ၂။ ၂၂၉။

စက္ကဝတ္တိနိယမာပေက္ခတာ (ထိ) [စက္ကဝတ္တိ+နိယမာပေက္ခ + တာ] စကြာရတနာ၏ လည်ခြင်းကို အမြဲသွယ်၍ အဖြစ်။ စက္ကဝတ္တနိယမာပေက္ခတာ-ကြည့်။

စက္ကဝတ္တိနိဝါသဘူမိ (ထိ) [စက္ကဝတ္တိ+နိဝါသ+ဘူမိ] စကြဝတေးမင်း၏ နေရာဖြစ်သော-ဘုံ-ဌာန။ စက္ကဝတ္တိနိဝါသဘူမိတော ဝါဟတ္ထိရတနာဒီဟိ သတ္တရတနေဟိ သမ္ပန္နံ။ ဗုဒ္ဓဝါဠာ။ဂဂ။

စက္ကဝတ္တိပရိဘောဂ (တိ) [စက္ကဝတ္တိ+ပရိဘောဂ] စကြဝတေးမင်းသည် - သုံးဆောင် - ခံစား-အပ်သော၊ စကြဝတေးမင်း၏ အသုံးအဆောင်ဖြစ်သော။ ဘဂိနိပိ မေ စက္ကဝတ္တိပရိဘောဂါ။ မ၊ဠာ၊၁။၃၇၇။ (-ဇာ၊ဠာ၊၂။၁၅၇။ ဇာ၊ဠာ၊၇။၂၃၃-၇။)

စက္ကဝတ္တိပရိဘောဂမဏိ (ပု၊ထိ) [စက္ကဝတ္တိပရိဘောဂ+မဏိ] စကြဝတေးမင်း၏ အသုံးအဆောင်ပတ္တမြား။ တဿ ပုဏ္ဏကဿ သန္တိကာ အယံ သဗ္ဗကာမဒဒေါ စက္ကဝတ္တိပရိဘောဂမဏိ စ လဒ္ဓေါ။ ဇာ၊ဠာ၊၇။၂၃၇။

စက္ကဝတ္တိ ပရိဘောဂါရဟ ပဏိတတရမဏိ ဘာဝ (ပု) [စက္ကဝတ္တိ+ပရိဘောဂါရဟ+ပဏိတတရမဏိ+ဘာဝ] စကြဝတေးမင်း သုံးဆောင်ထိုက်သော အလွန်မွန်မြတ်သော ပတ္တမြား၏ အဖြစ်။ စက္ကဝတ္တိပရိဘောဂါရဟပဏိတတရမဏိဘာဝတော ပန တဿေဝ ပါဠိယံ ဝစနံ ဒဗ္ဗဗ္ဗံ။ သီ၊ဠာ၊သစ်၊၂။၁၄၅။

စက္ကဝတ္တိပရိဝါရဇနသာဓာရဏ (တိ) [စက္ကဝတ္တိ+ပရိဝါရဇန + သာဓာရဏ] စကြဝတေးမင်း၏အခြံအရံ လူအပေါင်းနှင့် ဆက်ဆံသော။ ကာမံ စက္ကရတနာနုဘာဝေန သမိဇ္ဈမာနော ဂုဏော စက္ကဝတ္တိပရိဝါရဇနသာဓာရဏော။ သီ၊ဠာ၊သစ်၊၂။၂၃၇။

စက္ကဝတ္တိပရိသာ (ထိ) [စက္ကဝတ္တိ + ပရိသာ] စကြဝတေးမင်း၏ ပရိသတ်။ စက္ကဝတ္တိပရိသာနာမ ဝိဇ္ဇာဓရပရိသာ ဝိယ။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၂၃၇။ (-မ၊ဠာ၊၄။၁၅၅။)

စက္ကဝတ္တိပုတ္တ (ပု) [စက္ကဝတ္တိ+ပုတ္တ] စကြဝတေးမင်း၏သား။ စက္ကဝတ္တိနံ၊ စက္ကဝတ္တိပုတ္တာနဉ္စ စက္ကဝတ္တိ ဥဒ္ဓိဿ စိန္တယန္တာနံ အာဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၁၉၇။

စက္ကဝတ္တိဗလ (န) [စက္ကဝတ္တိ+ဗလ] စကြဝတေးမင်း၏-အစွမ်း-တန်ခိုး။ အထ တံ စက္ကရတနံ စက္ကဝတ္တိဗလေန ဝေဟာသံ အဗ္ဗါဂန္ဓာ။ မ၊ဠာ၊၄။၁၅၇။

စက္ကဝတ္တိဗလ (တိ) [စက္ကဝတ္တိ+ဗလ+ဗလ။ အလယ်ပုဒ်ချေ။] (၁) စကြဝတေးမင်း၏ အစွမ်းကဲ့သို့သော အစွမ်းရှိသောသူ။ (၂) စကြဝတေးမင်း၏ အစွမ်းကဲ့သို့သော အစွမ်းရှိသောသူ၏အဖြစ် (ဘာဝပုဓာန)။ ဣမသ္မိဉ္စ ဩကာသေ ဌတွာ စဏ္ဍာလပုတ္တောပိ စက္ကဝတ္တိဗလေန အတိသေယျောတိ။ ဒီ၊ဠာ၊၁။၂၃၂။ စက္ကဝတ္တိဗလနာတိ စက္ကဝတ္တိဗလဘာဝေန။ သီ၊ဠာ၊သစ်၊၂။၂၅၀။ (သုတ္တနိ၊ဠာ၊၂။၈၆-၉ “စဏ္ဍာလပုတ္တောပိ စက္ကဝတ္တိဗလေန အတိသေတိ” ဟု ဝါကျနှင့် ရှိ၏။)

စက္ကဝတ္တိဗလဘာဝ (ပု) [စက္ကဝတ္တိဗလ+ဘာဝ] စကြဝတေးမင်း၏အစွမ်းကဲ့သို့သော-အစွမ်းရှိသူ၏အဖြစ် - အစွမ်းသတ္တိ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ကဝတ္တိဗိဇ (န) [စက္ကဝတ္တိ+ဗိဇ] စကြဝတေးမင်းမျိုးစေ၊ စကြဝတေးမင်းလောင်း။ ဘာဂိနေယျောပိ မေ စက္ကဝတ္တိဗိဇန္တိ ဥ တွာ။ မ၊ဠာ၊၁။၃၇၇။

စက္ကဝတ္တိဘာဝ (ပု) [စက္ကဝတ္တိ+ဘာဝ] စကြဝတေးမင်း၏အဖြစ်၊ စကြဝတေးမင်းဘာဝ။ တတော ဒေဝလောကတော စဝိတွာ မနုဿလောကေ စက္ကဝတ္တိဘာဝေန သတ္တံ။ ထေရ၊ဠာ၊၂။၃၄၆။

စက္ကဝတ္တိဘာဝပရိယောသာန (တိ) [စက္ကဝတ္တိ-ဘာဝ + ပရိယောသာန] စကြဝတေးမင်း

အဖြစ်လျှင် အဆုံးရှိသော။ တေသု ယံ စက္ကဝတ္တိဘာဝပရိယောသာနံ မနုဿေသု ဣဿရိယံ။ ဥဒါန၊ဌ။၁၄၂။

စက္ကဝတ္တိဘာဝ သံဝတ္တနိယဒါနသီလာဒိ ပုညသမ္ဘာရသမုဒါဂမသမ္ပန္န (တိ) [စက္ကဝတ္တိဘာဝ + သံဝတ္တနိယ + ဒါန သီလာဒိ ပုညသမ္ဘာရ + သမုဒါဂမ + သမ္ပန္န] စကြဝတေးမင်းအဖြစ်ကိုဖြစ်စေနိုင်သော ဒါန, သီလစသောကုသိုလ် အဆောက်အဦ အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ သူ။ ယသ္မိံ ကာလေ စက္ကဝတ္တိဘာဝသံဝတ္တနိယဒါနသီလာဒိ ပုညသမ္ဘာရသမုဒါဂမ သမ္ပန္နော... အတ္တဘာဝေ ဌိတော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၄။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၅၅။)

စက္ကဝတ္တိဘာဝါနာပတ္တိ (ထိ) [စက္ကဝတ္တိဘာဝ + အနာပတ္တိ] စကြဝတေးမင်းအဖြစ်သို့မရောက်ခြင်း။ ဣဒမေဝ ဟိ ပဓာနံ စက္ကရတနဿ ပဝတ္တနမန္တရေန စက္ကဝတ္တိဘာဝါနာပတ္တိတော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၃။

စက္ကဝတ္တိဘာဝါဝဟ (တိ) [စက္ကဝတ္တိဘာဝ + အာဝဟ] စကြဝတေးမင်းအဖြစ်ကိုဆောင်ယူနိုင်သော။ စက္ကဝတ္တိဘာဝါဝဟာယ ပုညိဒ္ဓိယာ ဝသေန။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၇။ (- သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၉၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၄။)

စက္ကဝတ္တိဘာဝါဝဟဂုဏ (ပု) [စက္ကဝတ္တိဘာဝါဝဟ + ဂုဏ] စကြဝတေးမင်း အဖြစ်ကိုဆောင်ယူနိုင်သော (ဒါန, သီလစသော) ဂုဏ်။ စက္ကဝတ္တိဂုဏ-ကြည့်။

စက္ကဝတ္တိဘာဝါဝဟ ဒါနဒမ သံယမာဒိ ပုညကမ္မဟေတုက (တိ) [စက္ကဝတ္တိဘာဝါဝဟ + ဒါနဒမသံယမာဒိ ပုညကမ္မ + ဟေတု + က။ က - အနက်မရှိ။] စကြဝတေးမင်း အဖြစ်ကိုဆောင်ယူနိုင်သော အလှူပေးခြင်း, ဣန္ဒြေကို ဆုံးမခြင်း, သီလ စောင့်ခြင်း စသော ကောင်းမှု ကုသိုလ်ကံဟူသော အကြောင်းရှိ

သော။ ဝုတ္တပ္ပကာရပုညကမ္မပစ္စယန္တိ စက္ကဝတ္တိဘာဝါဝဟဒါနဒမသံယမာဒိ ပုညကမ္မဟေတုကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၅၅။

စက္ကဝတ္တိဘဝိ (တိ) [စက္ကဝတ္တိ + ဘူ + ဣ] စကြဝတေးမင်းဖြစ်လတ္တံ့သော။ တာဒိသေ ဟိ ကာလေ စက္ကဝတ္တိဘဝိ ပုရိသဝိသေသော (ပုရိသုတ္တမော။မ၊ဋ္ဌိ).... သမ္မာပဋိပတ္တိံ ပဋိပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၅၅။

စက္ကဝတ္တိဘာဝုပဂမန (န) [စက္ကဝတ္တိဘာဝ + ဥပဂမန] စကြဝတေးမင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ရာအခါ။ ရညော စက္ကဝတ္တိဘာဝုပဂမနတော ပဌာယ သဗ္ဗာကာရပရိပူရာ ဇာတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၅၉။

စက္ကဝတ္တိဘောဇနာရဟ (တိ) [စက္ကဝတ္တိ + ဘောဇနာရဟ] စကြဝတေးမင်း သုံးဆောင်ထိုက်သော။ ရတ္တဝရသုဝဏ္ဏဘာဇနေသု စက္ကဝတ္တိဘောဇနာရဟံ သုဂန္ဓသာလိဘောဇနံ ပရိဘုတ္တံ။ မ၊ဌ၊၁။၃၀၈။

စက္ကဝတ္တိမဏိ (ပု၊ထိ) [စက္ကဝတ္တိ + မဏိ] စကြဝတေးမင်း၏ပတ္တမြားရတနာ။ စက္ကဝတ္တိမဏိနာမ၊ ယထာ တပတိ ယောဇနံ (ဆန်းကြောင့်ဏီ - ဌိဒိသ)။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၇။ စက္ကဝတ္တိမဏိနာမာတိ ယထာ နာမ စက္ကဝတ္တိရညော မဏိရတနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၃၉။

စက္ကဝတ္တိရဇ (န) [စက္ကဝတ္တိရာဇ + ဣ] စကြဝတေးမင်း၏အဖြစ် (စည်းစိမ်, အာဏာ, အစိုးရခြင်းစသည်)။ ဘဂဝါပိ သေတစ္ဆတ္တံ ပဟာယ ဟတ္ထဂတံ စက္ကဝတ္တိရဇံ နိဿဇ္ဇေတွာ ပဗ္ဗဇိတော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၇၁။ (- မ၊ဌ၊၁။၃၁၄။ မ၊ဌ၊၃။၉၃။ မ၊ဌ၊၄။၇၅။ သံ၊ဌ၊၁။၂၂၈။ အံ၊ဌ၊၁။၃၅၃။ အံ၊ဌ၊၂။၂၈၉။ ၂၃၃။ အံ၊ဌ၊၃။၄၇၂။ ၂၃၃။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၀၆။ ဥဒါန၊ဌ။ ၂၃၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၂။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၃၉။)

စက္ကဝတ္ထိရဇ္ဇကာရဏ (န) [စက္ကဝတ္ထိရဇ္ဇ+ကာရ-
ဏ] စကြဝတေးမင်း၏ အဖြစ်ဟူသော အ
ကြောင်း။ တသ္မာ စက္ကဝတ္ထိရဇ္ဇကာရဏမ္ပိ န
ဝိသမံ စရာမီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၉။

စက္ကဝတ္ထိရဇ္ဇပဒေသရဇ္ဇသမ္ပတ္တိ (ထိ) [စက္ကဝတ္ထိ-
ရဇ္ဇ+ပဒေသရဇ္ဇ+သမ္ပတ္တိ] စကြဝတေးမင်း
အဖြစ်၊ ပဒေသရာဇ်မင်းအဖြစ် ဟူသော
စည်းစိမ်။ မနုဿေသု စက္ကဝတ္ထိရဇ္ဇပဒေသရဇ္ဇ-
သမ္ပတ္တိယော အနုဘဝိတော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။

စက္ကဝတ္ထိရဇ္ဇသိရီ (ထိ) [စက္ကဝတ္ထိရဇ္ဇ + သိရီ]
စကြဝတေးမင်းအဖြစ် ဟူသော - အသရေ -
ကျက်သရေ။ စတုဒ္ဓိပါန ဟေတုတိ စက္ကဝတ္ထိရဇ္ဇ-
သိရိယာပိ ကာရဏာတိ ဒဿေတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၁၂၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။)

စက္ကဝတ္ထိရတိ (ထိ) [စက္ကဝတ္ထိ + ရတိ] စကြဝ
တေးမင်း၏ - မွေ့လျော် - နှစ်သက် - ဝမ်း
မြောက် - ခြင်း။ စက္ကဝတ္ထိရတိ သင်္ခမ္ပိ ကလမ္ပိ
ကလဘာဂမ္ပိ န ဥပေတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၈။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

စက္ကဝတ္ထိရာဇ (ပု) [စက္ကဝတ္ထိ + ရာဇ] စကြဝ
တေးမင်း၊စကြာမင်း။ ဒိဿန္တိ စက္ကဝတ္ထိရာ-
ဇာနော။ မိလိန္ဒ။၂၅၉။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၊၃၇၊
၂၆၃။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၇၂၊၂၅၁-၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၇၊၂၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀၊၂၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၊၈၉။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃၊၂၃၁။)

စက္ကဝတ္ထိရာဇကာလ (ပု) [စက္ကဝတ္ထိရာဇ+ကာလ]
စကြဝတေးမင်းဖြစ်ရာအခါ၊ စကြဝတေးမင်း
လက်ထက်။ တဒါ စက္ကဝတ္ထိရာဇကာလေ မယံ
ပဘာ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။

စက္ကဝတ္ထိရာဇကိစ္စ (န) [စက္ကဝတ္ထိရာဇ + ကိစ္စ]
စကြဝတေးမင်း၏ - အမှု - ကိစ္စ၊ စကြဝတေး
မင်း - ပြုလုပ် - ဆောင်ရွက် - ဖွယ်ဖြစ်
သော - အမှု - ကိစ္စ။ မဟာပညေနေဝ စက္က-

ဝတ္ထိရာဇကိစ္စဿ ပရိဏေတဗ္ဗတ္တာ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။၂၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။

စက္ကဝတ္ထိရာဇသုတ္တ (န) [စက္ကဝတ္ထိရာဇ+သုတ္တ]
စက္ကဝတ္ထိရာဇသုတ်၊ လေးကျွန်းလုံးကို အစိုးရ
သော စကြဝတေးမင်းသည် အပါယ် ၄-ပါး
မှမလွတ်မြောက်နိုင်၊ ဘုရား၌ ကြည်ညိုခြင်း၊
တရား၌ ကြည်ညိုခြင်း၊ သံဃာ၌ ကြည်ညိုခြင်း၊
ငါးပါးသီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်း-ဟု ဆိုအပ်သော
တရား ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အရိယသာဝက
သည် အပါယ် ၄-ပါးမှ လွတ်မြောက်နိုင်သည်။
ထို့ကြောင့် ၄-ကျွန်းလုံးကိုအစိုးရခြင်းထက်
တရား ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံခြင်းက သာလွန်မြင့်
မြတ်၏ဟုဟောသောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊
မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊
၁-သုတ်။ သံ၊၃။၂၉၈။

စက္ကဝတ္ထိလက္ခဏပေတတ္တ (န) [စက္ကဝတ္ထိ +
လက္ခဏ+ဥပေတ+တ္တ] စကြဝတေးမင်း၏
လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသောသူ၏အဖြစ်။ သော
ဟိ စက္ကဝတ္ထိလက္ခဏပေတတ္တာ မာတာပိ-
တရော သပရိဇနံ....နန္ဒောတိ နာမံ လဘိ။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၀။

စက္ကဝတ္ထိဝဂ္ဂ (ပု) [စက္ကဝတ္ထိ + ဝဂ္ဂ] စက္ကဝတ္ထိ
ဝဂ်၊စက္ကဝတ္ထိသုတ်ဖြင့်မှတ်သားအပ်သောဝဂ်၊
စက္ကဝတ္ထိသုတ် စသောသုတ်တို့၏ အပေါင်း။
သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-
သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်။ သံ၊၃။၈၇-၉၀။

စက္ကဝတ္ထိဝစန (န) [စက္ကဝတ္ထိ+ဝစန] စက္ကဝတ္ထိ
သဒ္ဓါ။ တေဟိ ရတနေဟိ စက္ကဝတ္ထိနိယမာ-
ပေက္ခတာယ စက္ကဝတ္ထိဝစနဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၂၉။

စက္ကဝတ္ထိဝတ္ထ (န) [စက္ကဝတ္ထိ+ဝတ္ထ] စကြဝတေး
မင်းကျင့်ဝတ်။ (က)စကြဝတေးမင်းတို့သည်
ကျင့်အပ်သောကျင့်ဝတ်။ (ခ) စကြဝတေး
မင်းအဖြစ်ကို ဆောင်ယူနိုင်သော ကျင့်ဝတ်။

စကြဝတေးမင်း ဖြစ်စေနိုင်သော ကျင့်ဝတ်။
 (က) ဣဇ် တံ တာတ အရိယေ စက္ကဝတ္ထိ-
 ဝတ္ထေ ဝတ္ထာဟိ။ ဒီ၊ ၂။ ၅၀။ စက္ကဝတ္ထိဝတ္ထတိ
 စက္ကဝတ္ထိနံ ဝတ္ထေ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။ စက္ကဝတ္ထိနံ
 ဝတ္ထေတိ စက္ကဝတ္ထိရာဇဟိ ဝတ္ထိတဗ္ဗဝတ္ထေ။
 ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ (- အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၄၄။
 အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၁။) (ခ) တတော ဒသဝိဓံ
 ဒွါဒသဝိဓံ စက္ကဝတ္ထိဝတ္ထံ ပူရေတွာ။ သံ၊ ၄။ ၁။
 ၂၅၄။ စက္ကဝတ္ထိဝတ္ထန္တိ စက္ကဝတ္ထိဘာဝါဝဟံ
 ဝတ္ထံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၀။ (- အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၇။ အံ၊
 ၄။ ၂။ ၄၄။)

စကြဝတေးမင်းကျင့်ဝတ်သည် -- (၁)
 သားမယားတို့ကို သီလစောင့်စေခြင်း၊ အဝတ်
 နံ့သာ ပန်းစသည်ပေးခြင်း၊ ခပ်သိမ်းသော
 ဘေးဥပဒ်မှစောင့်ရှောက်ကာကွယ်ခြင်း၊ စစ်
 သည်ဗိုလ်ပါတို့အား ပေးမြဲဖြစ်သော အခါ
 ကာလကို မလွန်စေပဲ စားနပ်ရိက္ခာလစာ
 မှန်မှန်ပေးကမ်း ချီးမြှောက်ခြင်း၊ (၂) အဘိ-
 သိက်သွန်းပြီးသော မင်းတို့အား ကောင်း
 မြတ်သော အာဇာနည်မြင်းစသော ရတနာ
 တို့ကို ပေးကမ်းချီးမြှောက်ခြင်း၊ (၃) အဘိ-
 သိက် မသွန်းရသေးသော အရံမင်းတို့အား
 သင့်လျော်သော ယာဉ်ရထားဆင်မြင်းစသည်
 ပေးကမ်းချီးမြှောက်ခြင်း၊ (၄) ပုဏ္ဏားတို့
 အား ထမင်းအဖျော် အဝတ်စသောလှူဖွယ်
 ဝတ္ထုကို ပေးကမ်း လှူဒါန်းခြင်း၊ သူကြွယ်
 တို့အား စားနပ်ရိက္ခာ၊ မျိုးစေ့၊ ထွန်တုံး၊
 ထွန်သွား၊ နွားလားစသည် ပေးကမ်းခြင်း၊
 (၅) နိဂုံး၊ ဇနပုဒ်၌ နေထိုင်ကြသော
 သူတို့အား စားနပ်ရိက္ခာ၊ မျိုးစေ့၊ ထွန်တုံး၊
 ထွန်သွား၊ နွားလားစသည် ပေးကမ်းခြင်း၊
 (၆) ကိလေသာပယ်ပြီးသောသမဏဗြာဟ္မဏ
 တို့အား ရဟန်းတို့၏ အသုံးအဆောင်ပရိက္ခာ-
 ဏတို့ဖြင့် လှူဒါန်း ပူဇော်ခြင်း၊ (၇) သား
 ငှက်တို့ကို ဘေးမဲ့ပေးခြင်း၊ (၈) မတရားပြု
 ခြင်းနှိပ်စက်ခြင်းတို့ကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း၊

(၉) မရှိဆင်းရဲဥစ္စာမဲ့သောသူတို့အား ပစ္စည်း
 ဥစ္စာပေးကမ်းခြင်း၊ (၁၀) ကိလေသာပယ်ပြီး
 သောသမဏဗြာဟ္မဏတို့ထံ ဆည်းကပ်စား၍
 ရှောင်ကြဉ်အပ်၊ မှီဝဲအပ်၊ ပျားများအပ်၊ ပြုကျင့်
 အပ်သောတရားများကို မေးမြန်း လျှောက်
 ထားခြင်းအားဖြင့် ၁၀-ပါး အပြားရှိသည်။
 ထို ၁၀-ပါးတွင် သူကြွယ်နှင့် သားငှက်တို့
 ကိုသီးခြားတပါးစီယူလျှင်၎င်း၊ အဓမ္မရာဂကို
 ပယ်ခြင်းနှင့် ဝိသမလောဘကို ပယ်ခြင်းကို
 ထည့်လျှင်၎င်း ၁၂-မျိုးပြားသေးသည်။ (ဒီ၊
 ၂။ ၅၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၄-၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၂။)

စက္ကဝတ္ထိဝတ္ထပူရဏ (န) [စက္ကဝတ္ထိဝတ္ထ + ပူရဏ]
 စကြဝတေးမင်းကျင့်ဝတ်ကို - ဖြည့်ကျင့် -
 ဆည်းပူး - ခြင်း။ ဧဝံ သန္တေပိ စက္ကဝတ္ထိ-
 ဝတ္ထပူရဏဿ ဒုက္ကရတာဝတော။ သီ၊ ၄။ ၁။
 ၂။ ၂၃၇။

စက္ကဝတ္ထိဝတ္ထပူရဏာဒိပယောဂသမ္ပတ္တိ (ထိ)
 [စက္ကဝတ္ထိဝတ္ထပူရဏ + အာဒိ + ပယောဂ +
 သမ္ပတ္တိ] စကြဝတေးမင်းကျင့်ဝတ်ကို - ဖြည့်
 ကျင့် - ဆည်းပူး - ခြင်း အစရှိသော လုံ့လ
 ပယောဂနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ စက္ကဝတ္ထိဝတ္ထ-
 ပူရဏာဒိပယောဂသမ္ပတ္တိမန္တရေန ဟိ ပုဗ္ဗေ-
 ကတူပစိတကမ္မေနေဝ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၄၂။

စက္ကဝတ္ထိဝတ္ထသမုဒါဂတ (တိ) [စက္ကဝတ္ထိ-
 ဝတ္ထ + သမုဒါဂတ] စကြဝတေးမင်းကျင့်ဝတ်
 ၌ကောင်းစွာလာသော။ စက္ကဝတ္ထိဝတ္ထသမုဒါ-
 ဂတံ ပယောဂသမ္ပတ္တိသင်္ခါတံ ဓမ္မံ ဒဿေတုံ။
 ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၉၅။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၄၁။ မ၊ ၄။ ၂။
 ၁၆၉။

စက္ကဝတ္ထိသံဝတ္ထနိယကမ္မ (န) [စက္ကဝတ္ထိ + သံဝတ္ထ-
 နိယ + ကမ္မ] စကြဝတေးမင်းအဖြစ်ကိုဖြစ်
 စေနိုင်သော - ကောင်းမှု - ကံ။ စက္ကဝတ္ထိ-
 သံဝတ္ထနိယကမ္မံ တဿ နိဿန္တုဖလဘူတေန
 ဣတ္ထိရတနေန သဒ္ဓိယေဝ ဝိပါကံ ဒေတိ။
 ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၉။

စက္ကဝတ္တိသတ္တ (ပု) [စက္ကဝတ္တိ + သတ္တ] (၁) စကြဝတေးမင်းလောင်း။ (၂) စကြဝတေးမင်း။
 (၁) စက္ကဝတ္တိသတ္တော လက္ခဏသမန္နာဂတော၊ စက္ကဝတ္တိသတ္တော ဗောဓိသတ္တောတိ၊ န ဟေဝံ ဝတ္ထဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။၂၁၄။ (၂) ပထဝီ စက္ကဝတ္တိသတ္တဿ ကမ္မဝိပါကောတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၂၆၃။

စက္ကဝတ္တိသဒိသ (တိ) [စက္ကဝတ္တိ + သဒိသ] စကြဝတေးမင်းနှင့်တူသောသူ။ စက္ကဝတ္တိသဒိသော နတ္ထိ ပေါရိသော။ နေတ္ထိ။၁၄၈။ စက္ကဝတ္တိသဒိသော ပေါရိသော နတ္ထိတိ ယောဇနာ။ နေတ္ထိ၊ဝိဘာ။၃၂၆။

စက္ကဝတ္တိသမ္ပတ္တိ (ထိ) [စက္ကဝတ္တိ + သမ္ပတ္တိ] စကြဝတေးမင်း၏စည်းစိမ်။ န စက္ကဝတ္တိသမ္ပတ္တိ ပစ္စေန္နေဟိ ပူရိတာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂။ (-မ၊ဌ၊၃။၆၄။ အံ၊ဌ၊၁။၄၅။ အံ၊ဌ၊၃။၂၃။ ဥဒါန၊ဌ။၂၅၆။ အပ၊ဌ၊၂။၂၆၄။ ၈၇-၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၇၂။ စရိယာ၊ဌ။၂၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၃။ မ၊ဌ၊၃။၃၇။ အံ၊ဌ၊၃။၂၂၃။)

စက္ကဝတ္တိသမ္ပတ္တိသန္နိဿယ (တိ) [စက္ကဝတ္တိသမ္ပတ္တိ + သန္နိဿယ] စကြဝတေးမင်းစည်းစိမ်လျှင် မှီရာရှိသော၊ စကြဝတေးမင်း စည်းစိမ်ကို မှီသော။ စာတုဒ္ဓိပိဿရိယံ၊ စက္ကဝတ္တိသမ္ပတ္တိသန္နိဿယဉ္စ သတ္တရတနသမုဇ္ဈလံ ယသံ။ ဥဒါန၊ဌ။၂၃။ ဒီ၊ဌ၊၁။၄၇။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၁၇၇။ (-ဣတိဝုတ်၊ဌ။၉။ မ၊ ဌ၊၁။၄၁။ သံ၊ဌ၊၁။၃၈။)

စက္ကဝတ္တိသိရိ(ရိ)နိဝါသဘူတ (တိ) [စက္ကဝတ္တိသိရိ + နိဝါသ + ဘူတ] စကြဝတေးမင်း ကျက်သရေ၏တည်နေရာဖြစ်သော။ စက္ကဝတ္တိသိရိနိဝါသဘူတာ ဘဝနာ နိက္ခမ္မ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၅၇။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၃။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၂၃၉။)

စက္ကဝတ္တိသိရိ ပရိစ္စာဂဟေတုဘူတ ဝီရိယပ္ပဘာဝ (ပု) [စက္ကဝတ္တိသိရိ + ပရိစ္စာဂ + ဟေတု +

ဘူတ + ဝီရိယ + ပဘာဝ] စကြဝတေးမင်း၏ ကျက်သရေကို စွန့်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဝီရိယ၏ - အစွမ်း - သတ္တိ။ မဟာဘိနိက္ခမနေ စက္ကဝတ္တိသိရိပရိစ္စာဂဟေတုဘူတ - ဝီရိယပ္ပဘာဝေန။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၈၇။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၄၇၄။

စက္ကဝတ္တိသိရိသဒိသ (တိ) [စက္ကဝတ္တိသိရိ + သဒိသ] စကြဝတေးမင်း၏ ကျက်သရေနှင့်တူသော။ ဣဒါနိ ယဒတ္ထံ စက္ကဝတ္တိသိရိသဒိသံ ရဇ္ဇေသိရိ ပိယတရေ ဉာတိဗန္ဓဝေ ပဟာယ။ စရိယာ၊ ဌ။၁၇၉။

စက္ကဝတ္တိသိရိသမ္ပန္န (တိ) [စက္ကဝတ္တိသိရိ + သမ္ပန္န] စကြဝတေးမင်း၏ ကျက်သရေနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ စက္ကရတနာရဟပုညဝန္တတာ - ကြည့်။

စက္ကဝတ္တိသိရိ (ထိ) [စက္ကဝတ္တိ + သိရိ] စကြဝတေးမင်း၏ - အသရေ - ကျက်သရေ။ ပုတ္တဿ စက္ကဝတ္တိသိရိ ပဿိဿာမိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၉၂။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၂၉၈။ သံ၊ဌ၊၁။၂၂။ ဓမ္မ၊ဌ။၁။၂၁၁၊၃၆၄။ ဥဒါန၊ဌ။၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၉။ ၁၀။ ဝိမာန၊ဌ။၉၃။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၀။)

စက္ကဝတ္တိသိရိဝိဘဝ (ပု) [စက္ကဝတ္တိ + သိရိ + ဝိဘဝ] စကြဝတေးမင်း၏ ကျက်သရေ၊ စည်းစိမ်။ မနုဿလောကေ စက္ကဝတ္တိသိရိဝိဘဝေါ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၃၂။

စက္ကဝတ္တိသုခ (န) [စက္ကဝတ္တိ + သုခ] စကြဝတေးမင်း၏ချမ်းသာ။ စက္ကဝတ္တိသုခံ ပိယံ။ ခုဒ္ဒက။၁၀။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၉၄။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၇၂။ (-ဥဒါန၊ဌ။၉၅။)

စက္ကဝတ္တိသုတ္တ (န) [စက္ကဝတ္တိ + သုတ္တ] စက္ကဝတ္တိသုတ်။ (က) အတ္တဒီပ၊ အတ္တသရဏ၊ အနညသရဏ၊ ဓမ္မဒီပ၊ ဓမ္မသရဏ၊ အနညသရဏ ဖြစ်အောင် နေရန်နှင့် စကြဝတေးမင်း အဆက်ဆက်ဖြစ်ပေါ်ပုံစသည်ကို ဟောကြား

သောသုတ်။ ဒီသနိကာယ၊ ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၃-
သုတ်။ ဒီ၊ ၃။ ၄၈-၆၅။ (ခ) စကြဝတေး
မင်းဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် စကြာရတနာ
စသော ရတနာ ၇-ပါး ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊
မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော် မူလာခြင်းကြောင့်
ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး တရားရတနာ ဖြစ်ပေါ်လာ
သည်ဟု ဟောသောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊
မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံသုတ်။ ၅-ဝဂ်၊ ၂-
သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၈၇။ (ဂ) စကြဝတေးမင်း
သည် တရားကိုသာမှီ၍ သားမယားစသည်တို့
၌ စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ တားမြစ်ခြင်း၊ လုံခြုံစေ
ခြင်းကို စီရင်၍ အာဏာစက်ကို လည်စေ၏။
ထိုအာဏာစက်ကို တစုံတယောက်သော ရန်
သူမျှ မတားမြစ်နိုင်သကဲ့သို့၊ မြတ်စွာဘုရား
သည်လည်း တရားကိုသာမှီ၍ ကာယကံ၊
ဝစိကံ၊ မနောကံတို့၌ စောင့်ရှောက်ခြင်း၊
တားမြစ်ခြင်း၊ လုံခြုံစေခြင်းကိုစီရင်၍ ဓမ္မစက်
ကို လည်စေ၏။ ထိုဓမ္မစက်ကို တစုံတယောက်
သောသူမျှ မတားမြစ်နိုင်ဟု ဟောသော
သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၁-
ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၁၀၇-၉။

စက္ကဝတ္ထိသရိယ(န) [စက္ကဝတ္ထိ+ဣသရိယ] စကြ
ဝတေးမင်း၏ အစိုးရခြင်း။ ရညော စက္ကဝတ္ထိ-
သရိယဿ အဘာဝတော။ မ၊ ၁။ ၁၂၈။
(-မ၊ ၁။ ၁၂၈။ သံ၊ ၁။ ၁၂၈။)

စက္ကဝတ္ထိ (ပ) [စက္က+ဝတ္ထု+ဏိ။ စက္ကံ စက္က-
ရတနံ ဝတ္ထေတိ ပဝတ္ထေတိတိ စက္ကဝတ္ထိ၊
သမ္ပတ္တိစက္ကေဟိ သယံ ဝတ္ထတိ၊ တေဟိ စ
ပရံ သတ္တနိကာယံ ဝတ္ထေတိ ပဝတ္ထေတိတိ
စက္ကဝတ္ထိ၊...အပ္ပဋိဟတံ ဝါ အာဏာသင်္ခါတံ
စက္ကံ ဝတ္ထေတိတိ စက္ကဝတ္ထိ၊ ခတ္တိယမဏ္ဍလာဒိ-
သည်တံ စက္ကံ သမ္ပဟံ အတ္တနော ဝသေ
ဝတ္ထေတိတိ စက္ကဝတ္ထိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၉၃။ မ၊ ၁။
၃။ ၁၆၇-၈။ စက္ကဝတ္ထ+ဤ။ ပရဟိတာ-
ဝဟော ဣရိယာပထစက္ကနံ ဝတ္ထော ဝတ္တနံ
တေဿ ဧတ္ထာတိ ဝါ စက္ကဝတ္ထိ။ ဒီ၊ ၁။

၂၉၃။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂၂၂။ မ၊ ၁။ ၂၅၁။ သံ၊
၁။ ၁၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၇၃။ စရိယာ၊ ၁။ ၄၀။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၂။ သံ၊ ၁။ ၁၆၇။ ၂။ ၂၃၂-၃။
မ၊ ၁။ ၁၆၇။ အံ၊ ၁။ ၁၈၃။) “စက္ကဝတ္ထိ”
“စက္ကဝတ္ထိ”ဟု ရသေ့၊ ဒီသပါဠိနှင့်ထေရ်တော်
ရာ ဒီသပါဠိသာ သင့်ရာ၏။ နိတိ၊ ပဒ။ ၂၅၇-
၈-ကြည့်။ (စကြဝတီန်-သံ)] (ခ) စကြဝ
တေးမင်း။ စကြာမင်း။ (၂) စကြဝတေး
မင်း၏ အဖြစ် (ဘာဝပုဓာန)။ (၁) ရာဇာ
ဟောတိ စက္ကဝတ္ထိ ဓမ္မိကော ဓမ္မရာဇာ။ ဒီ၊ ၁။
၈၃။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄။ ဒီ၊ ၃။ ၁၁၇။ (၂) စက္ကဝတ္ထိ-
သံဝတ္တနိယကမ္မ-ကြည့်။

(၁) စကြဝတေးမင်းလောင်းသည်ဘုရား
လောင်းကဲ့သို့ ၃၂-ပါးသော ယောကျ်ား
မြတ်၏ လက္ခဏာတို့နှင့် ပြည့်စုံသည်။ (ဒီ၊
၁။ ၈၃။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄။ ဒီ၊ ၃။ ၁၁၇။) ထိုစကြ
ဝတေးမင်းသည် ၁၅-ရက် မြောက်သော
ဥပုသ်နေ့၌ ဦးခေါင်းဆေးမင်္ဂလာ ပြုပြီး
လျှင် အဋ္ဌင်္ဂဥပုသ်ကို ဆောက်တည်လျက်
မြတ်သော ပြာသာဒ်ထက်၌နေစဉ် အကန့်
တထောင်ရှိသော အကွပ်ပုံတောင်းများ
နှင့် တကွ အခြင်းအရာ အလုံးစုံနှင့် ပြည့်စုံ
သော နတ်တန်ခိုးကဲ့သို့ တန်ခိုးရှိသော
စကြာရတနာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာလေ
သည်။ ထိုအခါ နေရာမှ ထပြီးလျှင် အပေါ်ရုံ
စုလျားကို ပခုံးတဖက်၌တင်၍ လက်ဝဲလက်
ဖြင့် ရွှေကရားကို ကိုင်လျက် “အရှင်စကြာ
ရတနာသည် လည်စေသတည်း၊ အရှင်စကြာ
ရတနာသည် အောင်စေသတည်း”ဟု ဆို၍
စကြာရတနာကို လက်ျာလက်ဖြင့် ရေသွန်း
ဖျန်းလေရာ စကြာရတနာသည် ကောင်းကင်
သို့ ပျံတက်၍ လည်လေသည်။ (ဒီ၊ ၂။
၁၄၁။ မ၊ ၃။ ၂၁၀။) လက်၁-သစ် ၂-သစ်မျှ
ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်၍ စကြာရတနာ
လည်သောအခါ ထိုမင်းသည် “စကြဝတေး
မင်း” အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ (ဒီ၊ ၁။

၂၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၅။) ထိုစက္ကဝတေးမင်း
 အား တိုင်းနိုင်ငံကို တည်ငြိမ်စေနိုင်သော
 စကြာ၊ ဆင်၊ မြင်း၊ ပတ္တမြား၊ မိဖုရား၊ သူ
 ကြွယ်၊ သားကြီး ရတနာ ဟူသော ရတနာ
 ၇-ပါးနှင့်ပြည့်စုံသည့်ပြင် ရဲရင့်၍ သူရဲကောင်း
 အင်္ဂါရုပ်ရှိသော တဖက်စစ်သည်ကို နှိမ်နင်း
 နိုင်သော အထောင်မကသော သားတော်တို့
 လည်းရှိသည်။ (ဒီ၊၁။၈၃-၄။ ဒီ၊၂။၁၄။
 ၁၄၁-၅။ ဒီ၊၃။၁၁၇။ မ၊၃။၂၁၀ - ၄။)
 စကြာရတနာသည် အရှေ့အရပ် (အရှေ့
 ကျွန်း) သို့ သွားလေရာ စက္ကဝတေးမင်း
 သည် စစ်အင်္ဂါ-၄ပါးနှင့်တကွ လိုက်ပါသွား
 လေသည်။ အရှေ့အရပ်၌ရှိသော ထီးပြိုင်မင်း
 တို့သည် စက္ကဝတေးမင်းထံသို့ ချဉ်းကပ်ပြီး
 လျှင် “အရှင်မင်းကြီး ကြွတော်မူပါ။ အရှင်
 မင်းကြီး၏ လာခြင်းသည် ကောင်းသော
 လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤနိုင်ငံသည် အရှင်
 မင်းကြီး၏နိုင်ငံပါတည်း။ အရှင်မင်းကြီးဆုံးမ
 တော်မူပါ” ဟု ဆိုကြလေသည်။ ထိုအခါ
 စက္ကဝတေးမင်းသည် “သူ့ အသက်ကို မသတ်
 အပ်၊ မပေးသည်ကို မယူအပ်၊ ကာမဂုဏ်တို့၌
 ဖောက်ပြားသော အကျင့်ကို မကျင့်အပ်၊
 မဟုတ်မမှန်သော စကားကို မပြောအပ်၊ သေ
 ရည်သေရက်ကို မသောက်အပ်၊ ကောက်ခံမြဲ
 အခွန်အတုတ်ကိုလည်း ကောက်ခံ သုံးစွဲကြ
 ကုန်လော့” ဟု မိန့်ဆိုလေသည်။ ထီးပြိုင်မင်း
 တို့သည်လည်း စက္ကဝတေးမင်း၏ ဩဇာခံ
 ဖြစ်ကြလေသည်။ ထို့အတူ တောင်အရပ်၊
 အနောက် အရပ်၊ မြောက် အရပ်၌ ရှိသော
 ထီးပြိုင်မင်းတို့သည်လည်း စက္ကဝတေးမင်း၏
 ဩဇာခံဖြစ်ကြလေသည်။ ဤသို့လျှင် စက္က
 ဝတေးမင်းသည် သမုဒ္ဒရာ ၄-စင်း အပိုင်း
 အခြားရှိသော ၄-ကျွန်းလုံးကို ဒဏ်ခတ်ခြင်း၊
 သတ်ဖြတ်ခြင်းမပြုပဲ တရားသဖြင့် အောင်
 မြင် အုပ်စိုးလေသည်။ (ဒီ၊၁။၈၄။ ဒီ၊၂။
 ၁၄၁ - ၂။ မ၊၃။၂၁၁-၂။) ထိုစက္က

ဝတေးမင်းသည် သူတပါးတို့ထက်လွန်ကဲ၍
 အဆင်းလှခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း၊ အနာ
 ရောဂါကင်းခြင်း၊ တိုင်းသားပြည်သူတို့ ချစ်
 မြတ် နိုး ခြင်း ဟူသော တန်ခိုး ၄-ပါးနှင့်
 လည်း ပြည့်စုံသည်။ (ဒီ၊၂။၁၄၅ - ၆။ မ၊၃။
 ၂၁၄-၅။) စက္ကဝတေးမင်း၏ အဆင်းကို
 မြင်ခြင်း အသံကို ကြားခြင်းဖြင့် မင်းပရိ
 သတ်၏ နှစ်သက်ခြင်း မရောင့်ရဲနိုင်ခြင်း၊
 ပုဏ္ဏားပရိသတ်၏ နှစ်သက်ခြင်း မရောင့်ရဲနိုင်
 ခြင်း၊ သူကြွယ်ပရိသတ်၏ နှစ်သက်ခြင်း
 မရောင့်ရဲနိုင်ခြင်း၊ ရဟန်းပရိသတ်၏နှစ်သက်
 ခြင်း မရောင့်ရဲနိုင်ခြင်းဟူသော အံ့ဖွယ်၄-ပါး
 နှင့်လည်း ပြည့်စုံလေသည်။ (ဒီ၊၂။၁၂၀။ အံ၊
 ၁။၄၄၉။) စက္ကဝတေးမင်း နတ်ရွာစံသော
 အခါ အလောင်းကို အဝတ်သစ် ဝါဂွမ်းအစုံ
 ငါးရာတို့ဖြင့် ရစ်ပတ်ပြီးလျှင် ဆီနှင့်တကွ
 ရွှေတလား၌ ထည့်၍ ရွှေတလားဖုံးဖြင့် ဖုံး
 အုပ်ကာ နံ့သာထင်းပုံသို့တင်၍ မီးသဂြိုဟ်ကြ
 လေသည်။ ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ရဟန္တာ၊
 စက္ကဝတေးမင်း ဟူသော စေတီထိုက်သော
 ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်တွင် အပါအဝင်ဖြစ်၍ ထို
 မင်း၏ အရိုးကို လမ်း ၄-ခု ဆုံရာ၌ စေတီ
 တည်ထား ကိုးကွယ်ကြလေသည်။ (ဒီ၊၂။
 ၁၁၇။၁၃၂-၃။)

စက္ကဝရ်ကိတရတ္ထသုပါဒ (တိ) [စက္က + ဝရ +
 အင်္ဂိတ + ရတ္ထ + သုပါဒ] မြတ်သော
 စက်လက္ခဏာတို့ဖြင့် မှတ်သား အပ်သော နိ
 မြန်း တင့်တယ်သော ခြေဖဝါးတော်ရှိသော၊
 သူ။ စက္ကဝရ်ကိတရတ္ထသုပါဒေါ.... သေ ဟိ၊
 တုယု ပိတာ နရသိဟော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။
 ဝဇီရ။ ၄၂၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၆။

စက္ကဝါက (ပု) [စက္က + ဝါ + ကျ။စက္ကံ သီသံ ဂစ္ဆန္တိ
 ဣဝ ပုဒကေ ဝါ ထလေ ဝါ အာကာသေ ဝါ
 သီသံ ဝါတိ ဂစ္ဆတိတိစက္ကဝါကော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
 ၉၀။ စက္က + ဝစ + က။ စက္ကေန စက္ကသဒ္ဓေန
 ဥစ္စတေ စက္ကဝါကော၊ ဧကော။ ဝစ ဝိယတ္တိယံ

ဝါစာယံ။ ဓာနံ၊ ဇီ၊ ဇိ၊ ဇိ၊ ဇိ။ (စက္ကဝါက-သံ)။
 ထိဉ္စိ စက္ကဝါကံ။ “စက္ကဝါက” ဟု နိသံယော-
 ဂပါဌိသာ သင့်မြတ်ကြောင်း ဒသကနိ-
 ပါတ်၊ ၁၃-ဇာတ်၊ ပါဠိတော် နိဿယဉ္စိ ဆုံး-
 ဖြတ်ထားသည်။] စက်လက်နက်ကဲ့သို့ လျင်
 မြန်စွာ ပျံသွားတတ်သောငှက်၊ စက္ကသဒ္ဒါဖြင့်
 ခေါ်ဝေါ် အပ်သောငှက်၊ စက္ကဝက် ငှက်။
 အနုဗ္ဗတေ စက္ကဝါကေ ဝဒန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၄။
 စက္ကဝါကေတိ စက္ကဝါကာ နာမ သာ အဏ္ဏဇ-
 ဇာတိတိ (စက္ကဝါကနာမကေ၊ တေ အဏ္ဏ-
 ဇာတိ။ က။ မူက)။ ဇာ၊ ၄။ ၁၂။ ၄၉၅။ (-အပါ
 ၁။ ၁၀၊ ၄၇၊ ၁၂၊ ၁၉၁၊ ၄၀၇။ အပါ၊ ၂။ ၁၆၉။
 ဇာ၊ ၁။ ၁၉၄-၅၊ ၂၁၉၊ ၂၂၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၉၊ ၂၀၂၊
 ၃၄၇။ မိလိန္ဒ၊ ၃၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၉၀။ ထေရ၊
 ၄။ ၁။ ၆၆၊ ၂၉၇၊ ၄၇၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၇။ အပါ၊
 ၄။ ၁။ ၂၃၉၊ ၃၂၁။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၂။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
 ၇၀-၂။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၃၃။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၁၇။)

စက္ကဝါကဇာတက (န) [စက္ကဝါက+ဇာတက]
 စက္ကဝါကဇာတ်၊ စက္ကဝက်ငှက် ဖြစ်ခဲ့ပုံကို
 ဟောသောဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၁၀-နိပါတ်၊
 ၄၅၁ (၁၃) ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၉-၂၂၀။ ဇာ၊
 ၄။ ၄။ ၇၀-၂။

စက္ကဝါကနာမက (တိ) [စက္ကဝါက+နာမ+က။
 က-အနက်မရှိ။] စက္ကဝက် အမည်ရှိသော
 (ငှက်)။ စက္ကဝါက-ကြည့်။

စက္ကဝါကပက္ခိ (ပု) [စက္ကဝါက+ပက္ခိ] စက္ကဝက်
 ငှက်။ နဒိစရာ စက္ကဝါကပက္ခိ စ....ဇီဝန္တိ။ အပါ၊
 ၄။ ၁။ ၂၃၉။

စက္ကဝါကယောနိ (ထိ) [စက္ကဝါက+ယောနိ]
 စက္ကဝက်ငှက်မျိုး။ စက္ကဝါကယောနိယံ နိဗ္ဗ-
 တော။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉။

စက္ကဝါကင်္ဂပဉ္စ (တိ) [စက္ကဝါက + အင်္ဂ + ပဉ္စ]
 စက္ကဝက်ငှက်၏ - အင်္ဂါ - လက္ခဏာ - ကို မေး
 ခြင်း။ (စက္ကဝက် ငှက်၌ သက်ဆုံးတိုင်မယား

(လင်) ကို မစွန့်ခြင်း၊ မှော်သေး၊ မှော်ညှင်း
 ကို စားခြင်း၊ သတ္တဝါကို မညှဉ်းဆဲခြင်းဟု
 အင်္ဂါ ၃-ပါးရှိသည်။) မိလိန္ဒ၊ ၃၈၆-၇။

စက္ကဝါကပက္ခဏိတ (တိ) [စက္ကဝါက+ပက္ခဏိတ]
 စက္ကဝက်ငှက်တို့သည် တွန်ကျူးအပ်သော၊
 စက္ကဝက်ငှက်တို့၏ တွန်ကျူးရာ ဖြစ်သော။
 သုနိမ္မိတာ ပေါက္ခရဏီ၊ စက္ကဝါကပက္ခဏိတာ။
 အပါ၊ ၁။ ၃၉၀။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၁၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၃။
 ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၅။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၅၉။ ဇာ၊ ၄။
 ၆။ ၅၀။) စက္ကဝါကပက္ခဏိတ-လည်းကြည့်။

စက္ကဝါကာ(ဝက္ကာ)ဘိက္ခဏိတ (တိ) [စက္ကဝါက+
 အဘိက္ခဏိတ။ ဆဋ္ဌမုဉ္ဇိ “စက္ကဝက္ကာဘိက္ခဏိတ”
 ဟု သံယုတ်နှင့် ရှိသည်။ စက္ကဝက်ငှက်ဟော
 စက္ကဝါကသဒ္ဒါသည် ဧက+ဝါ+ဏ္ဍ။ စက္က+
 ဝစ+ဏ-တို့ဖြင့်ပြီးသောကြောင့် “စက္ကဝါ-
 ကာဘိက္ခဏိတ” ဟူသော သံယုတ်မဲ့ပါဌိသာ
 သင့်ရာ၏။ စက္ကဝါက-လည်းကြည့်။] စက္ကဝက်
 ငှက်တို့သည် တွန်ကျူးအပ်သော၊ စက္ကဝက်
 ငှက်တို့၏ တွန်ကျူးရာဖြစ်သော။ ဟံသကော-
 ဉ္ဇာဘိရုဒါ စ၊ စက္ကဝက္ကာဘိက္ခဏိတာ။ ပေတ။
 ၁၆၃။ ပေတ၊ ၄။ ၁၄၄။

စက္ကဝါကီ (ထိ) [စက္ကဝါက+ဤ] စက္ကဝက်
 ငှက်မ။ သာ နန္ဒ စက္ကဝါကီဝ၊ ပလ္လလသ္မိ*
 အနောဒကေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၄။
 စက္ကဝါက-လည်း ကြည့်။

စက္ကဝါကပက္ခဏိတ (တိ) [စက္ကဝါက+ပက္ခဏိ-
 တ] စက္ကဝက်ငှက်တို့သည် တွန်ကျူးအပ်
 သော၊ စက္ကဝက်ငှက်တို့၏ တွန်ကျူးရာဖြစ်
 သော။ သုနိမ္မိတာ ပေါက္ခရဏီ၊ စက္ကဝါကပ-
 ခက္ခဏိတာ။ အပါ၊ ၂။ ၁၆၉။ စက္ကဝါကပက္ခဏိ-
 တာတိ စက္ကဝါကကုက္ကုဋ္ဌဟံသာဒီဟိ ကုဇိတာ
 သောသိတာ နာဒိတာ၊ သာ ပေါက္ခရဏီတိ
 သမ္ပန္နော။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄။ (-အပါ၊ ၁။ ၄၅။
 ဇာ၊ ၂။ ၃၆၁။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၄၉။)

စက္ကဝါဠ^၁ (ပု) [စက္က + ဝါဠ + အ။ဒု-ကိဠ-ပြ။
စက္ကမိဝ ဝါဠတိ ဝေဠယတိ။ ဝိပိဓာန်။ ၂။
၃၄၀။ ထောမနိဓိလည်း ကြည့်။ (စကြဝါဠ
(လ)-သံ)] စကြဝဠာတောင်။ (စကြဝဠာ
တောင်ဟူသည် သမုဒ္ဒရာကြီး လေးစင်း၊
ကျွန်းကြီး လေးကျွန်း၊ မြင်းမိုရ်တောင် တ
တောင်ဟု ဆိုအပ်သော ကမ္ဘာလောကဓာတ်
ကို တံတိုင်းပမာ ရစ်ဝိုင်းကာရံလျက်ရှိသော
တောင်ကိုခေါ်သည်။ ထိုစကြဝဠာတောင်
သည် ယူဇနာပေါင်း တသိန်းခြောက်သောင်း
လေးထောင် မြင့်သည်။ သမုဒ္ဒရာ၌ရှိသော
နှစ်ထောင်နှစ်မြုပ်၍ ရှစ်သောင်းနှစ်ထောင်
ပေါ်နေသည်။ ဝိဠာ။ ၉၂။ အဘိဠာ။ ၃၃၇။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂၀၀။ စူဠနိဠာ။ ၃၉။) တတ္ထ စက္ကဝါဠာ
စက္ကဝါဠေဟိ.... အညမညံ သမာဂန္ဓာ စုဏ္ဏ-
ဝိစုဏ္ဏာ ဟုတော ဝိနဿန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၅၁။
ပဋိသိဠာ။ ၃၃၂။

စက္ကဝါဠ^၂(န) [စက္ကဝါဠ + က။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၂၅၂။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၄၁။ ကြည့်။ စက္က + အာဝါဠ။
အာကို ရဿပြ။ ဒု-ကိဠ-ပြ။ တတ္ထ စက္ကဝါဠန္တိ
စက္ကဝါဠန္တိ ဝတ္ထဗ္ဗေ စက္ကဝါဠန္တိ ဝေါဟာရံ
ဂတံ။ ယသ္မာ ရထစက္ကံ ဝိယ သမဝဋ်ကူပံ ဝိယ
အာဝါဠာကာရံ။ ဒုကာရဉ္စ ဌကာရံ ကတံ။
တသ္မာ စက္ကဝါဠန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဇိနာလင်္ကာရဋီ။
၅၆။] စကြဝဠာ၊ စကြဝဠာတိုက်၊ လော
ကဓာတ်။ (စကြဝဠာတောင်ဖြင့် ထက်ဝန်း
ကျင် ပိုင်းခြားအပ်သော သမုဒ္ဒရာကြီးလေး
စင်း၊ ကျွန်းကြီး လေးကျွန်း၊ မြင်းမိုရ်တောင်
တတောင် ပါဝင်သော လ၊ နေ၊ နက္ခတ်
တာရာတို့၏ လှည့်လည်သွားလာရာ လူ၊ နတ်၊
ဗြဟ္မာ၊ သတ္တဝါ အပေါင်းတို့၏ နေထိုင်ရာ
အရပ်ဒေသကို စကြဝဠာတခု၊ စကြဝဠာ
တိုက်တခု လောကဓာတ်တခုဟု ခေါ်သည်။
စကြဝဠာတခုသည် အလျားအားဖြင့်၎င်း၊
အနံအားဖြင့်၎င်း ယူဇနာပေါင်း တသိန်း
နှစ်သိန်း သုံးထောင် လေးရာ ငါးဆယ်စီရှိ

သည်။ အဝန်းအားဖြင့် ယူဇနာပေါင်း သုံး
သိန်း ခြောက်သိန်း တသောင်း သုံးရာ
ငါးဆယ်ရှိသည်။ စက်ဝန်း စက်ဝိုင်း သဏ္ဌာန်
ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့သော စကြဝဠာ လောက
ဓာတ်များ မရေမတွက်နိုင်အောင်ပင် ရှိသည်။
ဝိဠာ။ ၁။ ၉၁-၂။ အဘိဠာ။ ၂၀၅၊ ၃၃၆-၇။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၁၉၉၊ ၂၀၀-၁။ စူဠနိဠာ။ ၃၇-ဂ-၉။
မူလဋီ။ ၁။ ၁၄၀။ အနုဋီ။ ၁။ ၁၄၈။) စက္ကဝါဠ
(ဝိဠာ။ ၁။ ၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၁၉၉) ၏ လောက-
ဓာတ်။ သာ ဟိ နေမိမဏ္ဍလသဒိသေန စက္က-
ဝါဠပဗ္ဗတေန သမန္တတော ပရိက္ခိတ္တတ္တာ စက္က-
ဝါဠန္တိ ငုစ္စတိ။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။
ဋီ။ ၁။ ၂၄၁။ (-အပါ။ ၁။ ၅။ ၃၀၇၊ ၄၀၂။ အပါ
၂။ ၃၄၃။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၅။ ဒီဠာ။ ၁။ ၁၅၆။ ဒီဠာ
၂။ ၂၆၅၊ ၇၉၁၊ ၅၀၊ ၂၀၀။ ဒီဠာ။ ၃။ ၄၉၊ ၈၁၊
၁၀၇။ မဠာ။ ၂။ ၁၀၄။ မဠာ။ ၃။ ၂၅၆။ မဠာ
၄။ ၇၉။ သံဠာ။ ၁။ ၄၃။ သံဠာ။ ၂။ ၁၄၈။ အံဠာ
၁။ ၇၆။ ၃၇၈။ အံဠာ။ ၂။ ၂၁၀၊ ၃၁၅၊ ၃၃၃။
နေတ္ထိဠာ။ ၁၅၉။ မဠာ။ ၂။ ၁၄၇။)

စက္ကဝါဠ^၃ (ပု) [စက္ကဝါဠ + က] စကြဝဠာနှင့်
တူသောပုံ၊ စကြဝဠာပုံ၊ ဘုရားရှင်၏ ခြေ
ဖဝါးတော်၌ ပါရှိသော စကြဝဠာ လက္ခဏာ
တော်။ (ဒီဠာ၊ မဠာ၊ တို့အလို စကြဝဠာတိုက်ပုံ၊
ဇိနာလင်္ကာရဋီ-အလို စကြဝဠာတောင်ပုံ
ဖြစ်သင့်၏။) ပုဏ္ဏပါတိ သမုဒ္ဓေါ စက္ကဝါဠော
ဟိမဝါ....သဗ္ဗော စက္ကလက္ခဏဿေဝ ပရိဝါ-
ရော။ ဒီဠာ။ ၂။ ၃၇။ မဠာ။ ၃။ ၂၅၈။ “စက္ကဝါ-
ဠော”တိ ဝတော တဿ ပဓာနာဝယဝေ
ဒဿေတုံ “ဟိမဝါ သိနေရူပ။ သဟဿာန်”
တိ ဝုတ္တံ။ ဒီဠာ။ ၂။ ၃၇။ မဠာ။ ၃။ ၁၇၂။

စက္ကဝါဠကောသို (ထိ) [စက္ကဝါဠ + ကောသို]
စကြဝဠာတောင်၏ အစွန်း။ မဟာဗြဟ္မာ
သေတစ္ဆတ္ထံ စက္ကဝါဠကောသိုယံ ဌပေတော
ဗြဟ္မလောကမေဝ အဂမာသိ။ ဇာဠာ။ ၁။ ၈၄။

စက္ကဝါဠကောသိုသတသဟဿ (န) [စက္ကဝါဠ + ကောသိုသတသဟဿ] စကြဝဠာ ကုဋေတ သိန်း။ ဧဝံ မမပိ စက္ကဝါဠကောသိုသတသဟဿ အာဏာ ပဝတ္တတိ။ ဓမ္မာဠ ၂။ ၁၃၃။

စက္ကဝါဠဂဗ္ဘ (ပု) [စက္ကဝါဠ + ဂဗ္ဘ] စကြဝဠာ တိုက်။ ဝိဂတဟိမဝလာဟကေ ဝိပ္ပသန္ဓေ စက္ကဝါဠဂဗ္ဘ... ပတိဋ္ဌိတောဝ ပညာယိတ္တ။ ဝိဠာ ၁။ ၇၁။ (—ဒီဠ ၂။ ၂၀။ မဠ ၂။ ၉၀။ အံဠ ၁။ ၁၀၅။ အံဠ ၂။ ၇၃။ ဓမ္မာဠ ၂။ ၁၃၆။ ၃၅၂။ ထေရဠ ၁။ ၁၅၃။ အပါဠ ၁။ ၂၆၁။ သီဠိ သစ် ၁။ ၂၃၅-၇။ အနုဠိ ၂။ ၂၁။)

စက္ကဝါဠဂဗ္ဘန္တရ (တိ) [စက္ကဝါဠဂဗ္ဘ + အန္တရ] စကြဝဠာတိုက်၏အတွင်း၌ဖြစ်သော။ မဟာပထဝီတိ စက္ကဝါဠဂဗ္ဘန္တရ (စက္ကဝါဠန္တရ။ သီသျှာ။ မူကွဲ) မဟာပထဝီ။ သံဠ ၁။ ၃၃၃။

စက္ကဝါဠဂိရိ (ပု) [စက္ကဝါဠ + ဂိရိ] စကြဝဠာ တောင်။ စက္ကဝါဠဂိရိ ဩသာရေန္တော ဝိယ သိနေရုံ ဥက္ခိပေန္တော ဝိယ။ ဒီဠ ၂။ ၁၇၆။

စက္ကဝါဠဂိရိ (တိ) [စက္ကဝါဠဂိရိ + ဣ။ ဣ-ပစ္စည်း ချေ။ ဝိဠ ၁။ ၁၇၇။ မောဂ် ၄။ ၁၂၃-တို့ကြည့်။] စကြဝဠာတောင် အတိုင်းအရှည် ရှိသော၊ စကြဝဠာတောင်မျှလောက်ရှိသော။ စက္ကဝါဠဂိရိ တုဏှံ၊ ဇမ္ဗုရုက္ခံ သမူလကံ။ အပါ ၂။ ၂၆၆၊ ၂၇၄။

စက္ကဝါဠဒေဝတာ (ထိ) [စက္ကဝါဠ + ဒေဝတာ] စကြဝဠာ၌ နေသောနတ်။ စက္ကဝါဠဒေဝတာ သာဓုကာရမဒိသု။ သံဠ ၂။ ၁၀၄။ သာရတ္ထ ၁။ ၃၅။

စက္ကဝါဠနိယမ (ပု) [စက္ကဝါဠ + နိယမ] စကြဝဠာ၏မြခြင်း။ စတုတ္ထာဒိသု လိင်္ဂနိယမေန စေဝ စက္ကဝါဠနိယမေန စ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံဠ ၂။ ၁၄၈။ (—သံဠိ ၂။ ၁၅၄။)

စက္ကဝါဠန္တရ (န) [စက္ကဝါဠ + အန္တရ] (၁) အခြား - တပါး - သော စကြဝဠာ၊ စကြဝဠာတပါး။ (၂) စကြဝဠာ၏အတွင်း။ (၃) စကြဝဠာတိုက်အကြား။ (တိ) (၄) စကြဝဠာ၏ အတွင်း၌ဖြစ်သော။ (၁) ယထာ စက္ကဝါဠန္တရေပိ အညော ဗုဒ္ဓေါ နတ္ထိ။ ဒီဠ ၂။ ၁၇၇။ (—သံဠ ၂။ ၁၃၁။) (၂) စတုဟိ ပဏိတပစ္စယေဟိ စက္ကဝါဠန္တရံ ပူရေတွာ။ မဠ ၄။ ၂၂၃။ (၃) စက္ကဝါဠန္တရေသု လောကန္တရိကနိရယာ။ သုတ္တနိဠ ၂။ ၁၆၅။ (အပါဠ ၁။ ၉၀။) (၄) စက္ကဝါဠဂဗ္ဘန္တရ-ကြည့်။

စက္ကဝါဠပထဝီ (ထိ) [စက္ကဝါဠ + ပထဝီ] စကြဝဠာ၌ဖြစ်သောမြေ၊ စကြဝဠာမြေ။ ယောဟိ စက္ကဝါဠပထဝီ ဒီပကပလ္လကံ ကတွာ။ အံဠ ၂။ ၂၁၂။

စက္ကဝါဠပဗ္ဗတ (ပု) [စက္ကဝါဠ + ပဗ္ဗတ] စကြဝဠာတောင်။ တေ ကိရ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတဿ ဝေမဇ္ဈေန ဝိစရန္တိ။ ဒီဠ ၂။ ၂၆။ မဠ ၄။ ၁၂၇။ အံဠ ၂။ ၃၃၄။ (—ဝိဠ ၁။ ၄၁၈။ ဒီဠ ၂။ ၃၆။ သံဠ ၁။ ၃၁၅။ သံဠ ၂။ ၁၂၉၊ ၁၄၆။ သံဠ ၃။ ၅၂။ အံဠ ၁။ ၁၄၁။ အံဠ ၂။ ၂၁၂။ အံဠ ၃။ ၁၇၆၊ ၁၈၀။ အဘိဠ ၁။ ၁၂။ အဘိဠ ၂။ ၅၀၂။ ပဋိသံဠ ၁။ ၃၃၂။ ပဋိသံဠ ၂။ ၂၈။)

စက္ကဝါဠပဗ္ဗတန္တရ (န) [စက္ကဝါဠပဗ္ဗတ + အန္တရ] အခြား - တပါး - သော စကြဝဠာတောင်၊ စကြဝဠာတောင်တပါး။ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတန္တရေဟိ သမ္ပဒ္ဓဋ္ဌာနေ ပထဝီ ကောဗဒ္ဓါဝ။ မဠိ ၂။ ၈၁။

စက္ကဝါဠပဗ္ဗတပရိစ္ဆိန္ဒ (တိ) [စက္ကဝါဠပဗ္ဗတ + ပရိစ္ဆိန္ဒ] စကြဝဠာတောင်ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ နနု စ ယထာဝုတ္တော ပဒေသော သမုဒ္ဒပရိစ္ဆိန္ဒော၊ န စက္ကဝါဠပဗ္ဗတပရိစ္ဆိန္ဒောတိ။ ဒီဠိ ၃။ ၁၂၄။

စက္ကဝါဠပဗ္ဗတပါဒ (ပု) [စက္ကဝါဠပဗ္ဗတ+ပါဒ] စကြဝဠာတောင်ခြေ။ ပဗ္ဗတပါဒေတိ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတပါဒေ။ သံ၊ ၆။ ၂။ ၂၃၆။

စက္ကဝါဠပဗ္ဗတပါဒသမန္တာ (ဗျ) [စက္ကဝါဠပဗ္ဗတပါဒ+သမန္တာ] စကြဝဠာတောင်ခြေ၏ - ထက်ဝန်းကျင် - ပတ်ပတ်လည် - အရပ်။ စက္ကဝါဠမဟာသမုဒ္ဒပိဋိ-ကြည့်။

စက္ကဝါဠပဗ္ဗတမတ္တက (ပု၊ န) [စက္ကဝါဠပဗ္ဗတ+မတ္တက] စကြဝဠာတောင်၏အထက်၊ စကြဝဠာတောင်ထိပ်။ သာ ဘိတဘသိတာ ပလာယိတာ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတမတ္တကံ ပတုာ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၈၃။ (- မ၊ ၆။ ၂။ ၁၈၆။)

စက္ကဝါဠပဗ္ဗတမတ္တကသမိပ (န) [စက္ကဝါဠပဗ္ဗတ+မတ္တက + သမိပ] စကြဝဠာတောင်ထိပ်၏ အနီး။ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတမတ္တကသမိပေ အာဘာ- ဖရဏာသေန ပဝတ္တိယာ။ မ၊ ၆။ ၂။ ၁၈၆။

စက္ကဝါဠပဗ္ဗတဘိမုခ (တိ) [စက္ကဝါဠပဗ္ဗတ+အဘိမုခ] စကြဝဠာတောင်သို့ရှေးရှုသော။ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတဘိမုခါ ဟုတုာ။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၃၀၃။

စက္ကဝါဠပရမ္မာ (တိ) [စက္ကဝါဠ+ပရမ္မာ] စကြဝဠာ-အဆက်ဆက် - အဆင့်ဆင့်။ ဒေဝါ ဟရိသု ဧကေကံ၊ စက္ကဝါဠပရမ္မရာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၈၄။

စက္ကဝါဠပရိစ္ဆိန္ဒ (တိ) [စက္ကဝါဠ+ပရိစ္ဆိန္ဒ] စကြဝဠာတောင်ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ ယောတဿ စက္ကဝါဠပရိစ္ဆိန္ဒော ဇနပဒေါ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၃။ စက္ကဝါဠပရိစ္ဆိန္ဒောတိ စ စက္ကဝါဠေန ပရိစ္ဆိန္ဒော။ ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၁၂၄။

စက္ကဝါဠပရိစ္ဆေဒ (ပု) [စက္ကဝါဠ+ပရိစ္ဆေဒ] စကြဝဠာ၏အပိုင်းအခြား။ ယော ပန ဂဗ္ဘပရိဝေဏဝိဟာရူပစာရပရိစ္ဆေဒေန ဝါ စက္ကဝါဠပရိစ္ဆေဒေန ဝါ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၇။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၈။)

စက္ကဝါဠပရိယန္တ (ပု) [စက္ကဝါဠ+ပရိယန္တ] (၁) စကြဝဠာတိုက်၏ - အဆုံး - အပိုင်းအခြား။

(၂) စကြဝဠာတောင်ဟူသော - အဆုံး - အပိုင်းအခြား။ (တိ) (၃) စကြဝဠာ - အဆုံး - အပိုင်းအခြား - ရှိသော။ (၁) စက္ကဝါဠပရိယန္တာ နိသိန္နာ ပရိသာ ဘဝေ။ အပါ ၁။ ၃၂။ စက္ကဝါဠပရိယန္တာတိ သမန္တာ စက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ပူရေတွာ ပရိသာ နိသိန္နာ ဘဝေယျ။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၁။ (- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၄။) (၂) သကလစက္ကဝါဠံ ဟေဋ္ဌာ ပထဝိတလေန တိရိယံ စက္ကဝါဠပရိယန္တေန ပရိစ္ဆိန္ဒံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄။ (၃) စက္ကဝါဠပရိယန္တာယပိ ပရိသာယ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ဒေသေတိ ယေဝ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၁။ (- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၀။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၁၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၊ ၉၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၄၀။ ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၃၂။ သံ၊ ၆။ ၁။ ၄၂၉။ မ၊ ၆။ ၃။ ၃၄၁။ အနု၊ ၆။ ၁။ ၅၁။)

စက္ကဝါဠပရိယန္တဂတာဂတ (တိ) စက္ကဝါဠပရိယန္တ+ဂတာဂတ] စကြဝဠာအဆုံးသို့ရောက်၊ မရောက်သော (ပဋိဘာဂနိမိတ်)။ စက္ကဝါဠပရိယန္တဂတာဂတဝသေန အန္တာနန္တဘာဝေါ- တိ ဒသေတုံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တန္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ၆။ ၁။ ၄၂၉။

စက္ကဝါဠပါဒ (ပု) [စက္ကဝါဠ+ပါဒ] စကြဝဠာတောင်ခြေ။ တေ ရုက္ခေ ဝဂ္ဂုလိယော ဝိယနခေဟိ စက္ကဝါဠပါဒေ လဂ္ဂန္တိ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၂၇။ (- ဒီ၊ ၆။ ၁။ ၆၅။ သံ၊ ၆။ ၁။ ၂၄၃။)

စက္ကဝါဠပါဒသမိပ (န) [စက္ကဝါဠပါဒ+သမိပ] စကြဝဠာတောင်ခြေအနီး။ ဧဝံ ယေဘု- ယေန စက္ကဝါဠပါဒသမိပေပိ။ သံ၊ ၆။ ၁။ ၃၃၆။

စက္ကဝါဠဗန္ဓရ (တိ) [စက္ကဝါဠ+အဗန္ဓရ] စကြဝဠာ၏ အတွင်း၌ ဖြစ်သော။ စက္ကဝါဠ-

ဗန္ဓရာသ မဟာပထဝိယာ ဥဒ္ဓရိတွာ။ သံဠ၊
၂။၁၂၀။ (-၁၉၃။)

စက္ကဝါဠမတ္တ (တိ) [စက္ကဝါဠ+မတ္တာ] စကြဝဠာ
အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စက္ကဝါဠမတ္တံ ဝါ ရတ-
နမယပါကာရံ ဝိဟာရံ ကာရေတွာ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။

စက္ကဝါဠမတ္တက (ပု၊န) [စက္ကဝါဠ+မတ္တက]
စကြဝဠာတောင်၏အထက်၊ စကြဝဠာဘောင်
ထိပ်။ ယံ စတ္တာရောဟတ္ထပါဒေ စက္ကဝါဠမတ္တ-
ကေ ဌိဘေ အဒ္ဓသ။ အံဠ၊၃။၇၄။ (-သ-
ရတ္ထ၊၂။၃၀၄။)

စက္ကဝါဠမဟာပထဝီ (ထိ) [စက္ကဝါဠ+မဟာ-
ပထဝီ] စကြဝဠာ၌ ဖြစ်သောမြေကြီး၊ စကြ-
ဝဠာမြေကြီး။ ယံ သော စက္ကဝါဠမဟာပထဝီ
သိရိသယနဘူတံ အဒ္ဓသ။ အံဠ၊၃။၇၄။ သ-
ရတ္ထ။၂။၃၀၄။

စက္ကဝါဠမဟာသမုဒ္ဒ (ပု) [စက္ကဝါဠ+မဟာ-
သမုဒ္ဒ] (၁) စကြဝဠာဟူသော မဟာသမုဒ္ဒ-
ရာ။ စကြဝဠာမဟာသမုဒ္ဒရာ။ (၂) စကြဝဠာ
တောင်ခြေ၌ တည်ရှိသော မဟာသမုဒ္ဒရာ။
(၁) မဟာမေရုံမတ္တံ ကတွာ စက္ကဝါဠမဟာ-
သမုဒ္ဒံ အာလုဠေန္တော ဝိယ စ သမ္မသတိ။
အပါဠ၊၁။၃၂။ ဇာဠ၊၁။၃၁။ (၂) ပဉ္စမဟာ-
နဒီယံ ဥဒကံ စက္ကဝါဠမဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ န
ပါပုဏ္ဍာတိ။ ဒီဠ၊၁။၅၇။ စက္ကဝါဠပါဒေသု
မဟာသမုဒ္ဒေါ စက္ကဝါဠမဟာသမုဒ္ဒေါ။ ဒီဠ၊
၁။၆၅။ သီဠ၊သစ်၊၁။၂၄၃။

စက္ကဝါဠမဟာသမုဒ္ဒပိဋ္ဌံ (ထိ) [စက္ကဝါဠမဟာ-
သမုဒ္ဒ+ပိဋ္ဌံ] စကြဝဠာတောင်ခြေ၌ တည်ရှိ
သော မဟာသမုဒ္ဒရာကမ်းအပြင်။ စက္ကဝါဠ-
မဟာသမုဒ္ဒပိဋ္ဌံယံ ရဇတပဏ္ဍဝဏ္ဏေ ဝါလုက-
ပုဋ္ဌိနေ။ သံဠ၊၁။၃၁၆။ စက္ကဝါဠမဟာသမုဒ္ဒ-
ပိဋ္ဌံယန္တိ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတပါဒသမန္တာ မဟာ-
သမုဒ္ဒဘိရပိဋ္ဌံယံ။ သံဠ၊၁။၃၃၆။ (-အံ၊
ဠ၊၃။၃၀၃။)

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၃-ပ-ပ-ဗ-သ-စ

စက္ကဝါဠမုခဝနိ (ထိ) [စက္ကဝါဠ+မုခဝနိ] စကြ-
ဝဠာတောင် - နှုတ်ခမ်းရစ် - နှုတ်ခမ်းရေး၊
စကြဝဠာဘောင် - အနားရစ် - အနား-
ရေး။ အန္တောစက္ကဝါဠေ သြကာသံ အလဘ-
မာနာ စက္ကဝါဠမုခဝနိယံ လမ္ဗိတွာ။ ဒီဠ၊၂။
၁၆၇။ (-၂၇၇။ မာဠ၊၂။၇၉။ သံဠ၊၁။
၁၀၇။ အံဠ၊၂။၃၄-၅။ ဓမ္မာဠ၊၁။၂၀၃။ အပါ-
ဠ၊၁။၇၇။ ဝိဇ္ဇာဠ၊၁။၃၃၇။ မဟာနိဠ၊၂။၇၅။
ဇာဠ၊၁။၇၅။ သီဠ၊သစ်၊၁။၂၃၇။)

စက္ကဝါဠမုခဝနိပရိစ္ဆေဒ (ပု) [စက္ကဝါဠမုခဝနိ+
ပရိစ္ဆေဒ] စကြဝဠာတောင် အနားရေးဟူ
သော အပိုင်းအခြား၊ စကြဝဠာတောင်အနား-
ရေး အပိုင်းအခြား။ ပထဝီတလတော ယာဝ
စက္ကဝါဠမုခဝနိပရိစ္ဆေဒါ စိန္တေသိ။ ဒီဠ၊
၂။၂၇၄။

စက္ကဝါဠမုဒ္ဒ (ပု) [စက္ကဝါဠ+မုဒ္ဒ] စကြဝဠာ
တောင်ထိပ်။ စက္ကဝါဠမုဒ္ဒနိ ဌတွာ ပစ္စေက-
ဂါထာယော အဘာသိသု။ သုတ္တနိဠ၊၂။၉၁။

စက္ကဝါဠလောက (ပု) [စက္ကဝါဠ+လောက] စကြ-
ဝဠာဟူသောလောက၊ စကြဝဠာလောက။
ဒေဝပုတ္တေန စက္ကဝါဠလောကဿ အန္တော
ပုစ္ဆိတော။ သံဠ၊၁။၁၀၇။ အံဠ၊၂။၃၀၄။
(-သံဠ၊၃။၃၃-၄။ အံဠ၊၂။၃၀၅။ အပါ-
ဠ၊၁။၁၂၅။ သံဠ၊၁။၁၅၉။ သံဠ၊၂။၃၀၇။
အံဠ၊၂။၃၀၃။)

စက္ကဝါဠဝေါဟာရတ္ထ (န) [စက္ကဝါဠ+ဝေါဟာ-
ရ+တ္ထ] စကြဝဠာဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏
အဖြစ်၊ စကြဝဠာဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်ခြင်း။
စက္ကဝါဠသိမာယ ပန ဒိန္နံ ပထဝိသန္ဓာရက-
ဥဒကဋ္ဌာနေပိ ဌိတာနံ ပါပုဏ္ဍာတိ၊ သဗ္ဗတ္ထ
စက္ကဝါဠဝေါဟာရတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၂။

စက္ကဝါဠသတ (န) [စက္ကဝါဠ+သတ] စကြဝဠာ
အရာ၊ စကြဝဠာရာပေါင်းများစွာ။ စက္ကဝါဠ-

သတံ စက္ကဝါဠသဟဿံ အတိက္ကမိတွာ ဌိတာ-
ပိ။ဓမ္မာဠာ။၂၅၆။

စက္ကဝါဠသတသဟဿ (န) [စက္ကဝါဠ+သတ-
သဟဿ] စကြဝဠာတသိန်း။ စက္ကဝါဠ-
သတသဟဿံ အတိက္ကမနသမတ္ထေန ဇဝေန
သမန္နာဂတာ။ အဘိဠာ။၂၀၅။

စက္ကဝါဠသမ (တိ) [စက္ကဝါဠ+သမ] စကြ
ဝဠာနှင့်ညီမျှသော၊ စကြဝဠာမျှလောက်
ရှိသော။ စက္ကဝါဠသမံ ပါဏိံ၊ ဆာဒယိတွာန
မတ္ထကေ။ အပါ။၂။၂၃၀။ (-၂၆၆၊၂၇၄။)

စက္ကဝါဠသမိပ (န) [စက္ကဝါဠ+သမိပ] စကြ
ဝဠာတောင်၏အနီး။ တယော မာသေ စက္က-
ဝါဠသမိပေန စရိတွာ။ ဒီဠာ။၃။၅၁။ (-သာ-
ရတ္ထာ။၂၆၃။)

စက္ကဝါဠသဟဿ (န) [စက္ကဝါဠ+သဟဿ]
(၁) စကြဝဠာတထောင်။ (၂) စကြဝဠာ
အထောင်၊ စကြဝဠာ ကောင်ပေါင်းများစွာ။
(၁) စက္ကဝါဠသဟဿံ ကော လောကဓာတု။
ဒီဠာ။၂။၂၅၂။ (-မာဠာ။၁၇၄။ အံဠာ။၂။
၂၆၄။ အဘိဠာ။၁။၁။ အဘိဠာ။၂။၂၀၂၊၄၁၈။
ဥဒါနံ၊ဠာ။၁၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ဠာ။၁၂၈၊၃၄၈။
သုတ္တနိဠာ။၁။၂၂၂။ အပါဠာ။၆၂၊၉၅။) (၂)
စက္ကဝါဠသဟဿမ္ပိ၊ ဂန္ဓာ ဩဝဒတေ မုနိ။
အပါ။၁။၄၁၂။ (-ဒီဠာ။၂။၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၁။
ဓမ္မာဠာ။၂၅၆။ အပါဠာ။၆၄။ ဇာဠာ။၁။
၆၂။)

စက္ကဝါဠသဟဿန္တရ (တိ) [စက္ကဝါဠသဟဿ +
အန္တရ] စကြဝဠာ အထောင်အတွင်း၌ ဖြစ်
သော။ စက္ကဝါဠသဟဿန္တရမ္ပိ စ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဝါ
အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓမော မနသိကာရပဋိဗဒ္ဓမေဝ
ဟေတိ။ အံဠာ။၁။၁၀၈။

စက္ကဝါဠသိလုစယ (ပု) [စက္ကဝါဠ+သိလုစယ]
စကြဝဠာတောင်။ အစွဲဂ္ဂတော တာဝဒေဝ၊
စက္ကဝါဠသိလုစယော။ ဝိဠာ။၁။၉၂။ အဘိဠာ။

၁။၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၁၀။ သုတ္တနိဠာ။၂။၁၆၅။
စူဠနိဠာ။၃၉။ စက္ကဝါဠသိလုစယောတိ စက္က-
ဝါဠပဗ္ဗတော။ သာရတ္ထာ။၁။၂၆၀ (-ဝိမတိ၊
၁။၅၅။)

စက္ကဝါဠသီမာ (ထိ) [စက္ကဝါဠ+သီမာ] စကြ
ဝဠာတောင်ဖြင့် - ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် -
အပ်သောသီမာ၊ စကြဝဠာသီမံ။ ဒီပသီမာ
စက္ကဝါဠသီမာတိ ပန္နရသ သီမာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
ဝိဠာ။၃။၄၁၇။ စက္ကဝါဠသီမာ နာမ စက္ကဝါဠ-
ပဗ္ဗတေန ဝ ပရိစ္ဆိန္နာ။ ဝိဠာ။၃။၄၁၈။ (-
ကင်္ခါ။၁၅၉၊၁၆၀။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၄၉။ ကင်္ခါ၊
ဋီသစ်။၂၉၄။)

စက္ကဝါဠာဘိမုခ (တိ) [စက္ကဝါဠ + အဘိမုခ]
စကြဝဠာတောင်သို့ ရှေးရှုသော။ တတော
စက္ကဝါဠာဘိမုခါ ဂန္ဓာ။ ဒီဠာ။၃။၅၁။ သာ-
ရတ္ထာ။၂၆၃။ (-သံဋီ၊၂။၃၅၅။)

စက္ကဝိစိတ္တတလ (တိ) [စက္က + ဝိစိတ္တ + တလ]
စက်လက္ခဏာတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော အပြင်
ရှိသော။ စက္ကဝိစိတ္တတလေသု....တထာဂတဿ
ပါဒေသု သိရသာ နိပတိတွာ။ အပါဠာ။
၉၇။ဇာဠာ။၁။၉၆။

စက္ကဝိဒ္ဓ (န) [စက္က + ဝိဒ္ဓ] စက်ဝန်းပစ်အတတ်၊
မြွှားကို စက်ဝန်းကဲ့သို့ ပစ်သောအတတ်။ (ထို
အတတ်ကား - ထောင့်လေးထောင့်၌ ငှက်
ပျောလေးပင်စိုက်၍ မြွှားမြီး၌ ကြိုးချည်ပြီး
လျှင် ငှက်ပျောပင်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း
ဖောက်ထွင်းစေလျက် ပစ်သူ၏ လက်တွင်းသို့
မြွှားကို ပြန်ရောက်လာစေသော “မြွှားပစ်
အတတ်”ဖြစ်သည်။) ရာဇာ “ကိ” သိပ္ပံ
နာမေတံ တာတာ”တိ။ စက္ကဝိဒ္ဓံ နာမ ဒေဝါ-
တိ။ ဇာဠာ။၅။၁၃၈။ (စက္ကဝိဓံ နာမာတိ
သရာနံ စက္ကာကာရေန ဝိဓာနတော စက္ကဝိဓံ
နာမ-ဟု ဇာတ်ဋီကာ၌ ရှိသည်။)

စက္ကဝိရိယ (တိ) [စက္က + ဝိရိယ] ဝိရိယတည်းဟူ
သော ဘီးရှိသော။ ရထော သီလပရိက္ခာရော၊

ဈာနက္ခေယ စက္ကဝိရိယော။ သံ၊၃။၅။ ဒီ၊ဌ၊
 ၁။၂၆၆။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၃၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၁၁။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃။ မဟာနိ၊ဌ၊၇၉။ အံ၊ဋီ၊၃။
 ၁၆၉၊၁၈၉။ စက္ကဝိရိယောတိ ဝိရိယစက္ခေယ၊
 ကာယိကစေတသိကသင်္ခါတာနိ ဒွေ ဝိရိ-
 ယာနိ အဿ စက္ကာနီတိ အတ္ထော။ သံ၊ဌ၊၃။
 ၁၅၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၁၃၇။ ဝဇီရ၊၁၈၉။ သာ-
 ရတ္ထ၊၂။၃၂၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
 ၃၀၇။)

စက္က (ပု) [စက္က+အဂ္ဂါ] စက္ကဟူသော အမည်
 ရှိသောငှက်။ စက္ကဝက်ငှက်။ စက္ကဝါကော တု
 စက္ကဝေါ။ ဓာန်၊၆၄၁။ စက္ကမိစ္စာဂ္ဂါ ယဿ။
 ဓာန်၊ဋီ၊၆၄၁။

စက္ကသဏ္ဌာန (န) [စက္က+သဏ္ဌာန] (၁) စက်
 ဝန်း-စက်ဝိုင်း-သဏ္ဌာန်၊ စက်ဝန်း-စက်
 ဝိုင်း-ပုံ။ (တိ) (၂) စက်ဝန်း-စက်ဝိုင်း-
 သဏ္ဌာန်ရှိသော။ (၃) လှည်းဘီးသဏ္ဌာန်-
 လှည်းဘီးပုံ-ရှိသော။ (၁) တသွာ ယော ဧဝံ
 စက္ကသဏ္ဌာနေန ဝိဟာရံ ပရိက္ခိပိတွာ ဌိတော
 ပဗ္ဗတော။ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၁၃၉။
 (-အဘိ၊ဌ၊၁။၃၅၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၅။)
 (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) အရဟဋ္ဌသဋ္ဌိ-
 ယန္တံ နာမ စက္ကသဏ္ဌာနံ အနေကာရံ အရေ
 အရေ ယဋ္ဌိကာနိ ဗန္ဓိတွာ ဧကေန၊ ဒွိဟိ ဝါ
 ပရိဗ္ဗမိယမာနယန္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၃။ (သာ-
 ရတ္ထ၊၃။၃၈၈-လည်းကြည့်။)

စက္ကသဏ္ဌာနတာ (ထိ) [စက္ကသဏ္ဌာန+တာ]စက်
 ဝန်း-စက်ဝိုင်း-သဏ္ဌာန် ရှိသည်၏ အဖြစ်။
 စက္ကသဏ္ဌာနတာ ပန ဝဋ္ဋသဏ္ဌာနေ စက္က-
 ဝါဠေ....သိယာ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၄၈။

စက္ကသဒိသတ္တ (န) [စက္က+သဒိသ+တ္တ] ဘီး
 နှင့်တူသည်၏အဖြစ်။ ဣရိယာပထာပိ အပရာ-
 ပရံ ပရိဝတ္တနဋ္ဌေန စက္ကသဒိသတ္တာ စက္ကန္တိ
 ဝုတ္တာ၊ တထာ ပတိရူပဒေသဝါသာဒိသမ္ပတ္တိ-
 ယော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။

စက္ကသမာရုဠ (တိ) [စက္က+သမာရုဠ] (၁) ဣရိ
 ယာပုထ်စက်သို့ တက်ရောက်သော၊ ရပ်ခြင်း၊
 သွားခြင်း စသော ဣရိယာပုထ်နှင့်ပြည့်စုံ
 သောသူ။ (၂) ယာဉ်-လှည်း-သို့ တက်
 ရောက်သော၊ ယာဉ်-လှည်း-စီးသောသူ။
 စက္ကသမာရုဠာ ဇာနပဒါ ပရိယာယန္တိ။
 အံ၊၁။၁၇၉။ အံ၊၂။၅၈။ ဝိ၊ဌ၊၃။၇၄။ စက္က-
 သမာရုဠာတိ ဣရိယာပထစက္ကမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ
 ယာနစက္ကမ္ပိ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၆၄။ စက္ကသမာ-
 ရုဠာတိ ဣရိယာပထစက္ကံ သကဋ္ဌစက္ကံ ဝါ
 သမာရုဠာ။ သာရတ္ထ၊၃။၅၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၄။
 (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၃၇၆။)

စက္ကသုတ္တ (န) [စက္က+သုတ္တ] စက္ကသုတ်၊ သမ္ပတ္တိ
 စက် ၄-ပါးနှင့်ပြည့်စုံက ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်
 ပြန့်ပြောသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်၏ဟု ဟော
 ကြားသောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၄-နိ
 ပါတိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊၁။
 ၃၄၁။

စက္ကာကာရ (ပု) [စက္က+အာကာရ] ဝန်းဝိုင်း
 သော-အခြင်းအရာ-ပုံ-သဏ္ဌာန်။ စက္က-
 လိက^၁-ကြည့်။

စက္ကာကာရကတ (တိ) [စက္ကာကာရ + ကတ]
 ဝန်းဝိုင်းသော-အခြင်းအရာ-ပုံ-သဏ္ဌာန်
 -ဖြင့် ပြုအပ်သော။ စက္က^၁ (၁၂) ကြည့်။

စက္ကာတိက္ကမ (ပု) [စက္က+အတိက္ကမ] ဘီးတို့၏
 လွန်ခြင်း၊ ဘီးတို့၏ တည်ရာအရပ်ကို လွန်
 ခြင်း၊ ဘီးလိမ့်ခြင်း။ တေသံ ပါဒုဒ္ဓါရေ
 ထုလ္လစ္စယံ။ စက္ကာတိက္ကမေ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဌ၊
 ၁။၂၉၁။

စက္ကာတိစက္က (န) [စက္က + အတိစက္က] လှည်း
 အဆင့်ဆင့်၊ လှည်းအထပ်ထပ်။ ပါသာဒန္တရေ
 စက္ကာတိစက္ကာနိ မဉ္ဇာတိမဉ္ဇာနိ ဗန္ဓန္တိ။ ဇာ၊
 ဌ၊၂။၂၉၉။ (-၃၀၀။ဇာ၊ဌ၊၄။၈၂။)

စက္ကာဒိပဉ္စရတန (န) [စက္က + အာဒိ + ပဉ္စ +
 ရတန] စကြာရတနာ အစရှိသော ၅-ပါး

သောရတနာ (စကြာ, ဆင်, မြင်း, သူကြွယ်, သားကြီးရတနာ)။ သေသေဟိတိ တဒဝသေ- သေဟိ စက္ကာဒိပဉ္စရတနေဟိ။ သီဠိသစ်။ ၂။ ၂၃၉။

စက္ကနဘာဝ (ပု) [စက္က + အနဘာဝ] စကြာ ရတနာ၏ - အစွမ်း - တန်ခိုး - အာနဘော်။ စက္ကနဘာဝေန ဟိ တဿ ရညော၊ အရိ အသေသာ ဒမထံ ဥပေန္တိ။ ဒီဠိ၊ ၂။ ၂၁၄။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၆။ (- ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၄၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၇။ အပါဠိ၊ ၁။ ၂၆၄။ ဒီဠိ၊ ၂။ ၁၁၉။)

စက္ကနုတ္တက (တိ) [စက္က + အနုတ္တက] ဓမ္မ စက်ကို အတုလိုက်၍ - ဖြစ်စေ - လည်စေ - တတ်သော၊ သူ။ စက္ကနုတ္တကော ထေဇရာ၊ မဟာဉာဏီ သမာဟိတော။ ထေရ၊ ၃၄၆။ စက္ကနုတ္တကောတိ သတ္တာရာ ဝတ္တိတဿ ဓမ္မစက္ကဿ အနုတ္တကော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၅။ (- ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၉၆။)

စက္ကဘိနိဟတ (တိ) [စက္က + အဘိနိဟတ] သင် တုန်းစက်သည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ သင်တုန်း စက်နှိပ်စက် ခံရသော၊ သူ။ ကိမာဓိကရဏံ ယက္ခ၊ စက္ကဘိနိဟတော အဟံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၁။ စက္ကဘိနိဟတောတိ စက္ကေန အဘိ- နိဟတော။ ဇာ၊ ၄။ ၁၄၇။

စက္ကဘိဝုဓိကာမ (ပု) [စက္က + အဘိဝုဓိ + ကာမ] သာသနာ၏ လွန်စွာတိုးပွားခြင်းကို အလိုရှိ သော၊ သူ။ စက္ကဘိဝုဓိကာမာနံ၊ ဓိရာနံ စိတ္တတောသနံ။ သီဠိသစ်၊ ၁။ ၂။

စက္ကလင်္ကတတလ (တိ) [စက္က + အလင်္ကတ + တလ] စက်လက္ခဏာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင် အပ်သော အပြင်ရှိသော။ စက္ကလင်္ကတ- တလေသု ဇေယျမလောဝိကလကမလကော- မလေသု ဒသဗလဿ ပါဒေသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၄။

စက္ကလင်္ကာရ (ပု) [စက္က + အလင်္ကာရ] စက် လက္ခဏာဟူသော တန်ဆာ၊ စက်လက္ခဏာ တန်ဆာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ကလင်္ကာရဘူသိတ (တိ) [စက္ကလင်္ကာရ + ဘူသိတ] စက်လက္ခဏာတန်ဆာတို့ဖြင့် ဆင် ယင်အပ်သော။ အက္ကန္တဉ္စ ပဒံ ဒိသ္မာ၊ စက္ကလင်္ကာရဘူသိတံ။ အပါ၊ ၁။ ၂၃၁။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၅။

စက္ကာဝယဝ (ပု) [စက္က + အဝယဝ] (၁) (ပဒ- သောဓနမူလစသော) စက်၏ အစိတ်အပိုင်း။ (၂) စက်လက္ခဏာ၏ အစိတ်အပိုင်း။ (၁) စက္ကာဝယဝဘာဝတော စက္ကနိတိ ယမကာနိ ဝုတ္တာနိ။ မူလဠိ၊ ၃။ ၁၂၂။ (- အနုဠိ၊ ၃။ ၁၇၂။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ကာဝယဝဌာန (န) [စက္ကာဝယဝ + ဌာန] စက် လက္ခဏာ အစိတ်အပိုင်းတို့၏ တည်ရာအရပ်။ ဧတေန စက္ကာဝယဝဌာနာနံ သုပရိစ္ဆိန္နတံ ဒသေတိ။ ဒီဠိ၊ ၃။ ၁၀၇။

စက္ကာဝုဓ (န) [စက္က + အာဝုဓ] စက်လက်နက်။ တံ ကိရ ခုရဓာရံ စက္ကာဝုဓံ အညဒါ ကုဒ္ဓေန ဝိဿဋ္ဌံ။ အပါဠိ၊ ၁။ ၈၈။ (- ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၈၅-၆။)

စက္ကိက (ပု) [စက္က + ဣက။ (စာကြိက - သံ)] (၁) နာရီတီးသမား၊ ပဟိရ်တီးသမား။ (အမရ-၌ “စာကြိက” ဟုရှိ၏။ ယင်းဦးကာ၌ “စာကြိက” “စကြိက” ဟု ပါ၌ ၂ မျိုးပြု၍ “စာကြိက” ကို “စက်ရာမှ ထသော အခါ ဘုန်း တော်ဘွဲ့ကို သိဆို၍ - ကြေးစည် - ခေါင်း လောင်း - နာရီမောင်း - တီးသူ”၊ “စကြိက” ကို “နာရီ - ပဟိရ် - တီးသူ” ဟု ဖွင့်ဆို၏။ ထောမ-၌ကား “စာကြိက” ဟုသာ ရှိ၍ “သံဟတျတ္ထုတိပါဌက = ဩဘာစာ ဖတ်သူ” ဟု ပြန်ဆိုသည်။) (၂) ဘီးရှိသော ယန္တရား။ (၁) စက္ကိကော တု စ ဂဏ္ဍိကော။ ဓာနံ။ ၃၉၆။ (၂) ယထာ စက္ကန္တိ စက္ကိကာနံ မဟာ- စက္ကယန္တံ ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၃၉။

စက္ကိ (ပု) [စက္က + ဤ (စကြိနိ - သံ)] ဦးခေါင်း၌ စက်ရှိသောသတ္တဝါ၊ မြေ။ သိရသိ စက္ကယောဂါ

စက္ကတိ။ ဓာန်၊ ဇိ။ ၆၅၄။ (ထောမ-ဌ်ကား “ဗိသ-
ဏိုးနတ်” စသော အနက်များစွာကို ပြဆို
သည်။)

စက္ကတိ^၁ (ကြံ) [စက္က+အ+တိ။ (စက္က-သံ)]
(၁) ရှု၏။ ကြည့်၏။ မြင်၏။ (၂) သာယာ၏။
(၃) ပြောကြား၏။ (က) စေခိုင်းသော
အားဖြင့်-ပြောကြား-ဖြစ်စေ-၏။ (ခ)
ညီညွတ် မညီညွတ်သည်ကို - ပြောကြား -
ပြသ-၏။ (၄) ထင်စွာဖြစ်စေ၏။ ထင်ရှား
ပြ၏။ (၅) ဖြစ်စေ-ပြီးစေ-၏။

(၁) စက္ကတိ ပဿတိတိ ဝါ စက္က။ ဓာန်၊
ဇိ။ ၁၄၉။ ဒဿနဋ္ဌေန စက္က။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။
(၂) (၃-ခ) (၄) စက္ကတိတိ စက္က။ ရူပံ
အဿာဒေတိ ဝိဘာဝေတိ စာတိ အတ္ထော။
အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၁၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၀။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၁။ (-ဝိ-
သုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၇။) (၂) (၃-ခ) စက္ကတိတိ
စက္က။ ရူပံ အဿာဒေတိ၊ သမဝိသမံ အာ-
စိက္ခန္တံ ဝိယ ဟောတိတိ ဝါ အတ္ထော။ ဣတိ-
ဝုတိ၊ ဌ၊ ၉၄။ (၃-ခ) (၄) ဝိဘာဝေတိ စာတိ
သဒ္ဓလက္ခဏသိဒ္ဓဿ စက္ကတိ-သဒ္ဓဿ ဝသေန
အတ္ထံ ဝဒတိ။ စက္ကတိတိ ဟိ အာစိက္ခန္တိ၊
အဘိဗျတ္တံ ဝဒတိတိ အတ္ထော။ နယနဿ စ
ဝဒန္တဿ ဝိယ သမဝိသမဝိဘာဝနမေဝ
အာစိက္ခန္တံ ကတော အာဟ “ဝိဘာဝေတိ
စာတိ အတ္ထော” တိ။ အနေကတ္ထတ္တာ ဝါ
ဓာတုနံ ဝိဘာဝနတ္ထတာ စက္ကသဒ္ဓဿ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၃၄။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊
၂။ ၁၇၀။) (၃-က-ခ) (၄) စက္ကတိတိ ဟိ စက္က။
ယထာဝုတ္တေန နယေန အာစိက္ခန္တိ ပရိ-
ဏာယတိတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ သမဝိ-
သမာနိ ရူပါနိ စက္ကတိ အာစိက္ခန္တိ၊ ပကာသေ-
တိတိ ဝါ စက္က။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၅။ (၅)
အနေကတ္ထတ္တာ ဓာတုနံ စက္ကတိတိ ဣမဿ
“ပရိဏာယတိ ပကာသေတိ” တိ စ အတ္တာ
ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၅။ (ပကာသေတိ

သည် (၄) အနက်၌ဝင်၏။) စက္ကန္တိတိ
စက္ကန္တိ၊ သမဝိသမံ အာစိက္ခန္တံ ဝိယ
ပဝတ္တန္တိတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတိ၊ ဌ။ ၁၉၆။

စက္ကတိ^၂ [စက္က+အ+တိ။ တိ-သည် ဓာတ်ကို
ညွှန်ပြသော ပစ္စည်းတည်း။ ရှု၊ ရှု၊ ဇိ။ ၆၈၄-
ကြည့်။] စက္ကသဒ္ဓါ၊ စက္ကဓာတ်။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စက္ကတိသဒ္ဓ (ပု) [စက္ကတိ+သဒ္ဓ] (၁) စက္ကတိ-
သဒ္ဓါ၊ (၂) စက္ကသဒ္ဓါ၊ စက္ကဓာတ်။ (၁)
စက္ကတိ-သဒ္ဓေါ “မရံ စက္ကတိ ဗျဉ္ဇနံ စက္က-
တိ” တိ ရသသာယနတ္ထော အတ္ထိ။ မူလဋီ၊ ၂။
၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။ (၂) အနေကတ္ထတ္တာ
ဓာတုနံ စက္ကတိ-သဒ္ဓဿ ဝိဘာဝနတ္ထတာပိ
သမ္ဘဝတိ။ ဝိဘာဝိနိ၊ ၇၂။ စက္ကတိသဒ္ဓဿာတိ
စက္ကဓာတုဿ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၁၇၇။

စက္ကန (န) [စက္က + ယု] (၁) သာယာခြင်း။
(တိ) (၂) သာယာတတ်သော။ (၃) သာ
ယာတတ်သည်၏ အဖြစ် (ဘာဝပွဓာန)။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ကနဋ္ဌ (ပု) [စက္ကန+အတ္ထ။ ထွ-ကို ဌ-ပြု။]
(၁) သာယာခြင်းဟူသော အနက်သဘော။
(၂) သာယာတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော
အနက်သဘော။ အထ ဝါ စက္ကနဋ္ဌေန စက္ကန္တိ။
ကိမိဒံ စက္ကနံ နာမ? အဿာဒနံ။ ဣတိဝုတိ၊
ဌ။ ၁၉၆။ (-သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၉။)

စက္ကန္တိ (ကြံ) [စက္က+အ+အန္တိ] ပြောကြား
ကုန်၏။ ညီညွတ် မညီညွတ်ကို ပြောကြား
သကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၏။ စက္ကတိ-ကြည့်။

စက္ကဒိအဇ္ဈတ္တယတန (န) [စက္ကဒိ +
အဇ္ဈတ္တယတန] စက္ကယတန အစရှိသော
ကိုယ်တိုင်း အာယတန။ စက္ကဒိအဇ္ဈတ္တ-
ယတနာနိ စ ရူပါဒိဗဟိဒ္ဓါယတနာနိ စ နိဗ္ဗိ-
သေဝနာနိ ကတာနိ။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၁၉။

စက္ကဝိအနန္တရ (တိ) [စက္ကဝိ+အနန္တရ]စက္က
ယတန အစရှိသည်တို့၏ - အခြား - အ
ကွယ်-မရှိသော၊ စက္ကယတန အစရှိသည်
တို့၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော (ကာလ)။ စက္ကဝိ-
အနန္တရ ရူပါဒိဝစနဿ ကာရဏမာဟ။ မူလဋီ၊
၂။ ၃၆။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၄။)

စက္ကဝိအနေကိန္တိယသံသာတဘာဝ (ပု) [စက္က-
ဝိ + အနေကိန္တိယ + သံသာတ + ဘာဝ]
စက္ကုန္တအစရှိသော များသော လူနေတို့၏
အစုအပေါင်း၏အဖြစ်။ ယထာရဟံ စက္ကဝိ-
အနေကိန္တိယသံသာတဘာဝတော။ အနုဋီ၊
၂။ ၂၃။

စက္ကဝိအာယတနဒ္ဓါရ (န) [စက္ကဝိ+အာယ-
တန+ဒ္ဓါရ] စက္ကယတန အစရှိသော အာယ
တန ဖြစ်သောဒ္ဓါရ။ ရူပက္ခန္ဓဿ ပရိဂ္ဂဟိ-
တတ္တာ တဒန္တောဂဓာနံ စက္ကဝိအာယတန-
ဒ္ဓါရနံ ဝသေန တံတံဒ္ဓါရိကာ အရူပိနော
ခန္ဓာ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၄။

စက္ကဝိလူန္တိယဒမန (န) [စက္ကဝိလူန္တိယ+ဒမန]
စက္ကုန္တ အစရှိသော လူနေကို ဆုံးမခြင်း။
စက္ကဝိလူန္တိယဒမနဿ စေဝ သမာဒါနဝသေ-
န ရာဂါဒိကိလေသဒမနဿ စ။ လူတိဝုတ်၊
၄။ ၇၄။

စက္ကဝိလူန္တိယပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [စက္ကဝိလူန္တိယ+ပဋိ-
ဗဒ္ဓ] စက္ကုန္တအစရှိသော လူနေတို့နှင့် ဆက်
စပ်သော။ လူန္တိယဗဒ္ဓ (မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၉၃။) ကြည့်။

စက္ကဝိလူန္တိယပါရိပူရိ (တိ) [စက္ကဝိလူန္တိယ +
ပါရိပူရိ] စက္ကုန္တအစရှိသော လူနေတို့၏
ပြည့်စုံခြင်း။ သမ္ပတ္တိတိ စက္ကဝိလူန္တိယပါရိပူရိ
စေဝ ဟတ္တာဒိသမ္ပဒါ စ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၆။

စက္ကဝိဥပ္ပတ္တိဒ္ဓါရ (န) [စက္ကဝိ+ဥပ္ပတ္တိဒ္ဓါရ]
စက္ကုဒ္ဓါရအစရှိသော (စိတ်၊ စေတသိက်တို့၏)
ဖြစ်ရာဒ္ဓါရ။ ဒ္ဓါရတိကဝသေနာတိ စက္ကဝိ-

ဥပ္ပတ္တိဒ္ဓါရဝသေန ကုသလတ္တိကာဒိတိကဝ-
သေန စ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၆။

စက္ကဝိဧကေကဇာတိကတ္တ (န) [စက္ကဝိ +
ဧကေကဇာတိက+တ္တ] စက္ကုပသာဒ အစရှိ
သော တခုခုသော ဇာတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။
စက္ကဝိဧကေကဇာတိကတ္တာ ဒ္ဓါရနံ၊ နီလာဒိ-
အနေကဇာတိကတ္တာ အာရမ္မဏာနံ။ အနုဋီ၊
၂။ ၅၆။

စက္ကဝိကာယ (ပု) [စက္ကဝိ + ကာယ]
စက္ကုပသာဒ အစရှိသော တရားအပေါင်း။
စက္ကဝိကာယံ ဧကတ္တေန “အဇ္ဈတ္တိကာယ-
တန” န္တိ ဂဟေတာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၂၅၀။ စက္ကဝိကာယန္တိ စက္ကဝိဓမ္မသမ္ပဟံ
ပရေသံ ပဉ္စက္ခန္ဓံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၉၄။

စက္ကဝိစတုပ္ပသာဒဝတ္ထုက (တိ) [စက္ကဝိ+
စတုပ္ပသာဒ + ဝတ္ထု + က။ က-အနက်မရှိ။]
စက္ကုအစရှိသော ၄-ပါးသော ပသာဒလျှင်
မှီရာရှိသော။ ဥပေက္ခိန္တိယံ စက္ကဝိစတုပ္ပ-
သာဒဝတ္ထုကံ ဆဋ္ဌဝတ္ထုကံ အဝတ္ထုကဉ္စ စတု-
ဘူမကံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄။

စက္ကဝိဒဿန (န) [စက္ကဝိ+ဒဿန] မျက်စိ
အစရှိသည်တို့ဖြင့် မြင်ခြင်း။ ဒဿနံ နာမ
ဉာဏတော အညမ္ပိ စက္ကဝိဒဿနံ အတ္တိ။
သံ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၂၈၀။

စက္ကဝိဒါန (န) [စက္ကဝိ + ဒါန] မျက်စိအစ
ရှိသည်တို့ကို ပေးလှူခြင်း။ အဗောဓိသတ္တာနံ
စက္ကဝိဒါနေ စိတ္တုတြာသသင်္ခါတံ ကမ္ပိတံ
သင်္ကောသသင်္ခါတံ သဏ္ဌိတဉ္စ သိယာ။ စရိယာ၊
၄။ ၈၁။

စက္ကဝိဓမ္မ (ပု) [စက္ကဝိ + ဓမ္မ] စက္ကယတန
အစရှိသော ရုပ်တရား။ စက္ကဝိဓမ္မဝသေန
ပန စိတ္တသမုဋ္ဌာနာဒိကောဋ္ဌာသဝသေန ဝါ
သဗ္ဗံ လဗ္ဘတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၁၇။ စက္ကဝိဓမ္မ-
ဝသေနာတိ စက္ကယတနာဒိရူပဓမ္မဝသေန။
အနုဋီ၊ ၃။ ၂၉၀။

စက္ကဝိဓမ္မဇာတ (န) [စက္ကဝိဓမ္မ + ဇာတ]
စက္ကပဿာဒ အစရှိသော တရားအပေါင်း။
ပိယသဘာဝံ သာတသဘာဝံ စက္ကဝိဓမ္မ-
ဇာတံ။ နေတ္ထိဝိဘာ။ ၁၂၉။

စက္ကဝိဓမ္မသမ္ပဟ (ပု) [စက္ကဝိဓမ္မ + သမ္ပဟ]
စက္ကပဿာဒ အစရှိသော တရားအပေါင်း။
စက္ကဝိကာယ-ကြည့်။

စက္ကဝိဓာတုနာနတ္ထ (န) [စက္ကဝိဓာတု + နာ-
နတ္ထ] စက္ကဓာတ်အစရှိကုန်သော ဓာတ်တို့၏
ထူးသည်၏ အဖြစ်။ စက္ကဝိဓာတုနာနတ္ထံ
ပဋိစ္စ စက္ကသမ္ပဿာဒိနာနတ္ထံ ဥပ္ပဇ္ဇတိတံ
အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၄။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၇။
စက္ကဝိဓာတုနာနတ္ထန္တိ စက္ကဝိရူပါဒိစက္က-
ဝိညာဏာဒိဓာတုနံ ဝေမတ္တတံ နိဿာယ။ ဒီ၊ ၄၊
၂၊ ၂၈။

စက္ကဝိနာနိန္ဒြိယပ္ပတ္တိ (ထိ) [စက္ကဝိ + နာနိန္ဒြိ-
ယ + ပ္ပတ္တိ] စက္ကန္ဒြေအစရှိသော အထူးထူး
သော ဣန္ဒြေတို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ တတ္ထ ယထာ
ဧကေနဝ ကမ္မနာ စက္ကဝိနာနိန္ဒြိယပ္ပတ္တိယံ
အဝတ္ထာဘေဒတော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၂။

စက္ကဝိနိဿယ (တိ) [စက္ကဝိ + နိဿယ]
(၁) စက္ကပဿာဒစသည်လျှင် မှီရာရှိသော၊
စက္ကပဿာဒစသည်ကို မှီသော။ (၂) စက္က
ပဿာဒ အစရှိသည်တို့၏ မှီရာဖြစ်သော။
(၁) ယထာ ဟိ စက္ကဝိညာဏာဒိနိ ကေန္တ-
တောစက္ကဝိနိဿယာနိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၁၅။ သိ၊
၄၊ ၁၊ ၁၊ ၂၇။ အနု၊ ၄၊ ၁၊ ၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၄၊ ၂၊ ၉၇။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ကဝိနိဿယ (တိ) [စက္ကဝိနိဿယ + စက္က-
ဝိနိဿယပဋိဗဒ္ဓံ။ နောက်ပုဒ်ချေ။] စက္က
ပဿာဒအစရှိသည်တို့၏ မှီရာ၊ စက္ကပဿာဒ
အစရှိသည်တို့၏မှီရာနှင့် စပ်သော။ စက္ကဝိ-
နိဿယေ သေသဓမ္မေ စက္ကဝိနိဿိတေ ဧဝ
ကတော။ မူလ၊ ၄၊ ၂၊ ၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၇။

စက္ကဝိနိဿယေ သေသဓမ္မေတိ စက္ကဝိ-
နိဿယဘူတေ၊ တပုဋ္ဌိဗဒ္ဓေ စ သသန္တာနပရိ-
ယာပန္နေ ဓမ္မေ။ အနု၊ ၄၊ ၂၊ ၉၄။

စက္ကဝိနိဿိတ (တိ) [စက္ကဝိ + နိဿိတ] စက္က
ပဿာဒအစရှိသည် - တို့ကို - တို့၌ - မှီသော။
စက္ကဝိနိဿိတံ ဝိညာဏံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၉၃။ (-
မူလ၊ ၄၊ ၂၊ ၈၈။ အနု၊ ၄၊ ၁၊ ၁၅၅။ အနု၊ ၄၊ ၂၊ ၁၇၊
၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၇။)

စက္ကဝိပစ္စယ (ပု) [စက္ကဝိ + ပစ္စယ] (၁)
စက္ကပဿာဒအစရှိသော အကြောင်း။ (တိ)
(၂) စက္ကပဿာဒ အစရှိသောအကြောင်း
ရှိသော။ သဒ္ဓါဒိသဟဇာတေဟိတံ ဧဝံ တံတံ-
ကိစ္စေသု စက္ကဝိပစ္စယေဟိ စက္ကဝိနံ အနု-
ဝတ္တနိယတာ။ မူလ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၂၊
၂၈၂။ စက္ကဝယော ပစ္စယာ တေသန္တိ
စက္ကဝိပစ္စယာ၊ စက္ကဝိညာဏာဒယော။ တေ-
ဟိ စက္ကဝိပစ္စယေဟိ။ အနု၊ ၄၊ ၂၊ ၂၃၅။ (-
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၈၂။)

စက္ကဝိပဉ္စက (ပု၊ န) [စက္ကဝိ + ပဉ္စက] စက္က
အစရှိသော ၅-ခုအပေါင်း။ (က) စက္ကပဿာ-
ဒအစရှိသော ၅-ခုအပေါင်း။ (ခ) စက္ကဝတ္ထု
အစရှိသော ၅-ခုအပေါင်း။ (က) ဧဝ ဇေန-
မနောဝိညာဏဿ ပစ္စယဘူတော ဘဝင်္ဂမ-
နောပိ စက္ကဝိပဉ္စကံ ဝိယ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနတ္တာ
ဝတ္ထုတိ ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၃။ (ခ)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ကဝိပဉ္စကာပေက္ခ (တိ) [စက္ကဝိပဉ္စက +
အပေက္ခ] စက္ကဝတ္ထု အစရှိသော ၅-ခု အ
ပေါင်းကိုးသော။ ဝတ္ထုဂ္ဂဟဏဉ္စေတ္ထ စက္ကဝိ-
ပဉ္စကာပေက္ခံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၅၄။

စက္ကဝိပဉ္စဝတ္ထုက (တိ) [စက္ကဝိ + ပဉ္စဝတ္ထု +
က။ က-အနက်မရှိ။] စက္ကပဿာဒ အစရှိ
သော ၅-ပါးသော - မှီရာ - ဝတ္ထု - ရှိသော။
ပဉ္စဝတ္ထုကာတိ စက္ကဝိပဉ္စဝတ္ထုကာ စက္ကဝိ-
ပဉ္စဝတ္ထုသန္နိဿယာ။ မ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၃၂။

စက္ကနိပဉ္စဝတ္ထုသန္တိယယ (တိ) [စက္ကနိပဉ္စ-
ဝတ္ထု+သန္တိယယ] စက္ကနိ အစရှိသော ၅-ပါး
သော ဝတ္ထုလျှင် မှီရာ ရှိသော။ အထက်ပုဒ်
ကြည့်။

စက္ကနိပဉ္စဝိမ (တိ) [စက္ကနိ+ပဉ္စဝိမ] စက္ကနိ
ပဿဒ အစရှိသော ၅-ပါး အပြားရှိသော
(ရုပ်)။ တတ္ထ စက္ကနိပဉ္စဝိမံ အတ္တဘာဝံ အဓိ-
ကိစ္စ ပဝတ္တတ္တာ အဇ္ဈတ္တိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈။

စက္ကနိပဉ္စာယတနမူလက (တိ) [စက္ကနိပဉ္စာ-
ယတန+မူလ+က။ က-အနက်မရှိ။] စက္ကနိ
ယတနအစရှိသော ၅-ပါးသော အာယတန
လျှင် မူလရှိသော။ စက္ကနိပဉ္စာယတနမူလ-
ကေဟိ မနာယတနဓမ္မာယတနယမကေဟိ
သဒိသဝိသဇ္ဇနတ္တာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၃။
၁၂၉။ စက္ကနိပဉ္စာယတနာနိ မူလာနိ ယေ-
သံ တာနိ တထာ။ မဓု၊ ၂။ ၁၃၃။

စက္ကနိပဉ္စိန္ဒြိယဘာဝနာ (တိ) [စက္ကနိ+ပဉ္စိန္ဒြိ-
ယ+ဘာဝနာ] စက္ကနိအစရှိသော ၅-ပါး
သော ဣန္ဒြိယကို - ဖြစ်စေခြင်း - ပွားခြင်း။
“ဣန္ဒြိယဘာဝနန္တိ စက္ကနိပဉ္စိန္ဒြိယဘာဝန”-
န္တိ ကေဝိ ဝဒန္တိ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၃၁၀။

စက္ကနိပဉ္စိန္ဒြိယလောလတာဝိဂမ (ပု) [စက္ကနိ-
ပဉ္စိန္ဒြိယ+လောလတာ+ဝိဂမ] စက္ကနိအစ
ရှိသော ၅-ပါးသော ဣန္ဒြိယ-လျှပ်ပေါ် -
လော်လည် - သောသု၏ အဖြစ်မှကင်းခြင်း။
စက္ကနိပဉ္စိန္ဒြိယလောလတာဝိဂမေန ဝုပသန္တ-
ပဉ္စိန္ဒြိယံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၀။

စက္ကနိပဉ္စိန္ဒြိယလောလဘာဝါပဂမန (န) [စက္ကနိ-
ပဉ္စိန္ဒြိယ + လောလဘာဝ + အပဂမန]
စက္ကနိအစရှိသော ၅-ပါးသောဣန္ဒြိယ-
လျှပ်ပေါ် - လော်လည် - သောသု၏ အ
ဖြစ်မှကင်းခြင်း။ စက္ကနိပဉ္စိန္ဒြိယလောလ-
ဘာဝါပဂမနေန ဝုပသန္တပဉ္စိန္ဒြိယံ။ ဥဒါန၊
၄။ ၇၈။

စက္ကနိပိယဝတ္ထု (န) [စက္ကနိ+ပိယဝတ္ထု]
စက္ကနိပဿဒ အစရှိသော - ချစ်အပ် - သာ
ယာအပ် - သောဝတ္ထု။ ပိယရူပံ ပိယဇာတိ-
ကံ စက္ကနိပိယဝတ္ထု တပုဋိဗဒ္ဓဆန္ဒရာဂဇ-
ဟနေန ဇဟန္တိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၀၇။

စက္ကနိပုဒေသ (ပု) [စက္ကနိ+ပုဒေသ] စက္ကနိ
ဒွါရအစရှိသော ဖြစ်ရာအရပ်။ ဇာယန္တာ စ
တသ္မိယေဝ အတ္တဘာဝေ တေသု တေသု
စက္ကနိပုဒေသေသု ဣဋ္ဌာရမ္မဏေသု သမ္ဘဝန္တိ။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၃၇။

စက္ကနိဗီဇာဒိ (တိ) [စက္ကနိ+ဗီဇာဒိ] စက္ကနိ
ပဿဒအစရှိ၊ မျိုးစေ့အစရှိသော၊ စက္ကနိပဿ-
ဒစသည် မျိုးစေ့စသည်။ စက္ကနိဗီဇာဒိ
စက္ကနိဝိညာဏအင်္ဂရာဒိနံ အသာဓာရဏ-
ဟေတု နာမ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၃၉။

စက္ကနိဘာဝါဝိဇဟန (န) [စက္ကနိဘာဝ+အဝိ-
ဇဟန] စက္ကနိယတန အစရှိသည်တို့၏အဖြစ်
ကို မစွန့်ခြင်း။ အတိတံ စက္ကနိ အတ္တိတိအာဒိ-
သပိ စက္ကနိဘာဝါဝိဇဟနေနေနဝ အတ္တိတံ
ပဋိဇာနာတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁၁၅၄။

စက္ကနိရူပဓမ္မ (ပု) [စက္ကနိ+ရူပဓမ္မ] စက္ကနိ
ပဿဒ အစရှိသော ရုပ်တရား။ ရူပါနန္တိ
စက္ကနိရူပဓမ္မာနံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၄။

စက္ကနိရောဂ (ပု) [စက္ကနိ+ရောဂ] မျက်စိ
အစရှိသည်တို့၌ ဖြစ်သောရောဂါ။ စက္ကနိ-
ရောဂါ ဝိဝိဓာ စ ဒုက္ခာ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။

စက္ကနိလောကိယဓမ္မဇာတ (န) [စက္ကနိ+
လောကိယဓမ္မ+ဇာတ] စက္ကနိပဿဒ အစရှိ
သော လောကိတရားအပေါင်း။ သဗ္ဗံ စက္ကနိ-
လောကိယဓမ္မဇာတံ ယသ္မာ အတ္တာ စ တ္ထေ
နတ္ထိ အတ္တနိယဉ္စ တ္ထေ နတ္ထိ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၆၇။

စက္ကနိဝဇ္ဇ (တိ) [စက္ကနိ+ဝဇ္ဇ] စက္ကနိပဿဒ
အစရှိသည်သည်ကြည်အပ်သော၊ စက္ကနိပဿဒ
အစရှိသည်ကို ကြည်တတ်သော။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ

စက္ကဝိဝဏ္ဏံ ဓမ္မာရမ္မဏံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မူလ-
ဋီ၊ ၂။ ၃၆။

စက္ကဝိဝဏ္ဏာဒိသဘာဝ (ပု) [စက္ကဝိ+ဝဏ္ဏာ-
ဒိ+သဘာဝ] စက္ကပသာဒအစရှိသည်၊ ရူပါရုံ
အစရှိသည်တို့၏ - သဘော - လက္ခဏာ။
သဘာဝတောတိရုပ္ပနသဘာဝတော စက္ကဝိ-
ဝဏ္ဏာဒိသဘာဝတော စ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇။

စက္ကဝိဝတ္ထုသန္တတိ (ထိ) [စက္ကဝိဝတ္ထု+သန္တ-
တိ] စက္ကပသာဒအစရှိသောဝတ္ထုရုပ်၏အစဉ်။
စက္ကဝိဝတ္ထုသန္တတိ ကေသျှိ ဝိဇ္ဇမာနေ ဝေ
အညဿ နိရောဓပ္ပတ္တိဝသေန ဃဋိယတိ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၁၈။

စက္ကဝိဝတ္ထာန (န) [စက္ကဝိ+ဝတ္ထာန] စက္ကပသာဒ
အစရှိသည်တို့ကို - ပိုင်းခြား -
မှတ်သား - ခြင်း။ တသ္မာ ပရေသံ စက္ကဝိ-
ဝတ္ထာနမ္ပိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗမေဝ။ ပဋိသံဠာ၊ ၁။
၂၆၄။

စက္ကဝိဝိညေယျ (တိ) [စက္ကဝိ+ဝိညေယျ] စက္ကဝိညာဉ်
အစရှိသည်တို့သည် သိအပ်သော
(တရား)။ စက္ကဝိညာဏာဒိဝိညေယျမေဝ
စက္ကဝိဝိညေယျန္တိ ပါဠိယံ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။
၁၆၉။

စက္ကဝိဝိသယဝိသိဋ္ဌ (တိ) [စက္ကဝိ+ဝိသယ+ဝိ-
သိဋ္ဌ] စက္ကပသာဒအစရှိသော အာရုံဖြင့် အထူးပြု
အပ်သော။ ဝိသယဝိသိဋ္ဌာတိ စက္ကဝိဝိသ-
ယဝိသိဋ္ဌာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၄။

စက္ကဝိဝိသိဋ္ဌ (တိ) [စက္ကဝိ+ဝိသိဋ္ဌ] စက္က
သဒ္ဓါအစရှိသည်တို့ဖြင့် အထူးပြုအပ်သော။
ယထာ ဟိ ခန္ဓယမကာဒိသု ရူပါဒိဝိသိဋ္ဌာနံ
ခန္ဓာနံ စက္ကဝိဝိသိဋ္ဌာနဉ္စ အာယတနာဒိနံ
အဓိပ္ပေတတ္တာ။ အဘိ၊ ဠာ၊ ၃။ ၃၁၄။

စက္ကဝိဝိသေသ (ပု) [စက္ကဝိ+ဝိသေသ] စက္က
ပသာဒ အစရှိသည်တို့၏ - ထူးသည်၏အဖြစ်
- ထူးခြင်း(ဘာဝပ္ပဓာန)။ ကိ ပန စက္ကဝိ-

ဝိသေသဿ ကာရဏန္တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၈။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၂။

စက္ကဝိဝိသေသဟေတုတာ (ထိ) [စက္ကဝိဝိသေ-
သ+ဟေတု+တာ] စက္ကပသာဒအစရှိသည်
တို့၏ထူးခြင်း၏အကြောင်း၏အဖြစ်။ စက္ကဝိ-
ဝိသေသဟေတုတာယ အညမညဿ အသာ-
ဓာရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၂။

စက္ကဝိဝေကလ္လ (န) [စက္ကဝိ+ဝေကလ္လ] စက္က
ပသာဒအစရှိသည်တို့၏ - ချို့ - တဲ့သည်၏ အ
ဖြစ် - ချို့ - တဲ့ခြင်း။ စက္ကဝိဝေကလ္လေန
စက္ကဝိညာဏာဒိနံ အဇနကံ ကမ္မဝိညာဏံ။
အနုဋီ၊ ၁။ ၇၂။

စက္ကဝိသင်္ဂဟ (တိ) [စက္ကဝိ+သင်္ဂဟ] စက္က
ပသာဒအစရှိသည်တို့ဖြင့် - ပေါင်းယူ -
သင်္ဂြိုဟ် - ရေတွက် - အပ်သော။ “သော
အတ္တာ”တိအာဒိသု ယဒိဒံ စက္ကဝိသင်္ဂဟံ
ရူပံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၅။

စက္ကဝိသင်္ခန္ဓန (န) [စက္ကဝိ+သင်္ခန္ဓန] စက္က
ပသာဒအစရှိသည်တို့၏ - ထိပါး - ထိခိုက် -
ခြင်း။ သမာနေသု စ ရူပမနသိကာရာဒိသု
စက္ကဝိသင်္ခန္ဓနဝသေန စက္ကသမ္ပဿဇာဒိ-
ဝိပရိယာယာဘာဝတော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၁။

စက္ကဝိသညိတ (တိ) [စက္ကဝိ + သညိတ] မျက်စိစသည်ဟု - ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို -
သမုတ် - အပ်သော။ စက္ကဝိသညိတေသု
မံသကောဠာသေသု စက္ကသောတဃာနဇိဝှိ-
ဝတ္ထုဒသကသဟိတာ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၄၆။

စက္ကဝိသန္နိဿယ (ပု) [စက္ကဝိ+သန္နိဿယ] စက္က
ပသာဒအစရှိသည် - ကို - ခွဲ - မှီခြင်း။
စက္ကဝိသန္နိဿယေန ဟိ ပဉ္စဝိညာဏာနိ ရူပါ-
ဒိသဘာဝံ ဥပလဘန္တိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၉။

စက္ကဝိသန္နိသိတ (တိ) [စက္ကဝိ+သန္နိသိတ] စက္က
ပသာဒအစရှိသည် - ကို - ခွဲ - မှီသော။

မန္တဘာဝတော စက္ကဝိသန္ဓိသိတာနိ အဋ္ဌပိ
ဝိညာဏာနိ သဗ္ဗတ္ထ ဥပေက္ခာသမ္ပယုတ္တာ-
နေဝ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၇။

စက္ကဝိသန္ဓိသိတတာကရဏ (န) [စက္ကဝိသန္ဓိ-
သိတတာ + ကရဏ] စက္ခုပသာဒ အစရှိ
သည် - ကို - ခွဲ - မှီသည်၏ အဖြစ်ကိုပြခြင်း။
ဣဓပန “စက္ခုဥပဋ္ဌိစွာ” တိအာဒိသု... စက္က-
ဝိသန္ဓိသိတတာကရဏံ ဝိယ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၉။

စက္ကဝိသမ္ပတ္တိ (ထိ) [စက္ကဝိ + သမ္ပတ္တိ] မျက်စိ
အစရှိသည်တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဆဗ္ဗဓေန မာ-
နော စက္ကဝိသမ္ပတ္တိဝသေန ဝုတ္တော။ မဟာ-
နိ၊ ၄။ ၁၈၀။

စက္ကနိစ္စတာ (ထိ) [စက္ခု + အနိစ္စတာ] မျက်စိ
၏ - မမြဲသည်၏အဖြစ် - မမြဲခြင်း။ စက္က-
နိစ္စတဉ္စ ယထာဘူတံ သမနုပဿထ။ သံ၊ ၂။
၃၅၅။

စက္ကဗာဓိက (တိ) [စက္ခု + အာဗာဓ + ကိက]
မျက်စိ ရောဂါ - မျက်စိနာ - ရှိသောသူ။
စက္ကဗာဓိကဿ ဟိ ဥဒ္ဓံ ဥဗ္ဗိလနနိဗ္ဗိလနံ န
ဟောတိ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၅။

စက္ကဘိနိဝေသ (ပု) [စက္ခု + အဘိနိဝေသ]
(မျက်စိသည် အတ္တ၊ အတ္တနိယ ဖြစ်၏ဟု)
မျက်စိ - ကို - ခွဲ - မှားသောအားဖြင့်
နှလုံးသွင်းခြင်း။ စက္ကဘိနိဝေသဟော ဉာဏံ
ဝိဝဇ္ဇတိ (ပဋိသံ၊ ၁၀၅) တိ စက္ခု အတ္တာတိ ဝါ
အတ္တနိယန္တိ ဝါ ပဝတ္ထမာနတော ဒိဋ္ဌာဘိ-
နိဝေသတော တဒင်္ဂပဟာနဝသေန ဉာဏံ
ဝိဝဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၂။

စက္ကယတန (န) [စက္ခု + အာယတန] မျက်စိ
အကြည်ဟူသော (စိတ်၊ စေတသိက်တို့၏)
- နေရာ - တည်ရာ - စုဝေးရာ - ဖြစ်ရာ - အ
ကြောင်း၊ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည်၊
စက္ကယတန။ ဒွါဒသာယတနာနိ စက္က-
ယတနံ... ဓမ္မာယတနံ။ အဘိ၊ ၁။ ၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၁၁၂။ ယထာဝုတ္တေနတ္ထေန စက္ခု စ တံ

အာယတနဉ္စာတိ စက္ကယတနံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၄၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ (- မ၊ ၁။ ၆၅။ မ၊ ၃။
၂၅၉။ သံ၊ ၁။ ၂၄၅။ သံ၊ ၃။ ၃၇၃။ အဘိ၊ ၈။
၁၄၇၊ ၁၅၇-ဂ၊ ၁၇၁-၂-၆၊ ၂၁၄၊ ၂၇၄-၇။
အဘိ၊ ပု၊ ၅၊ ၁၃၊ ၂၈၊ ၁၀၀။ အဘိ၊ က၊ ၁၂၊ ၁၁၀၊
၂၅၁၊ ၂၇၈၊ ၃၀၇၊ ၃၃၉၊ ၃၅၈။ ပဋိသံ၊ ၈။ အဘိ၊
၄။ ၁။ ၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၃။)

စက္ကယတန စက္ခုဓာတုမူလက (တိ) [စက္ကယ-
တနစက္ခုဓာတု + မူလ + က။ က - အနက်မရှိ။]
စက္ကယတန စက္ခုဓာတ်ဟူသော - အရင်း -
မူလ - ရှိသော၊ စက္ကယတနစက္ခုဓာတုမူလ
ကဖြစ်သော။ ယထာ ပန ဟေဋ္ဌာ ပုဂ္ဂလ-
ဝါရာဒိသု စက္ကယတနစက္ခုဓာတုမူလကေ
နယေ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၇။

စက္ကယတနဒုက (ပု၊ န) [စက္ကယတန + ဒုက]
စက္ကယတနဒုကံ၊ စက္ကယတနမည်သောရုပ်၊
စက္ကယတနမမည်သောရုပ် ၂-မျိုးအပေါင်း။
အာဒိ-သဒ္ဓေနစက္ကယတနဒုကာဒယော သင်္ဂ-
ဏှာတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၀။

စက္ကယတနမူလက (တိ) [စက္ကယတန +
မူလ + က။ က - အနက်မရှိ။] စက္ကယတနဟုဆို
အပ်သော - အရင်း - မူလ - ရှိသော။ ဧဝ-
မိဓာပိ စက္ကယတနမူလကာဝ နယာ ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၅။ (- ၁၂၊ ၃၀၇။
မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂၈။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၈၀။)

စက္ကယတနဝဇ္ဇ (တိ) [စက္ကယတန + ဝဇ္ဇ] စက္က
ယတနသည်ကြည်အပ်သော၊ စက္ကယတနကို
ကြည်သော (စက္ကယတနမှ တပါးသောရုပ်)။
စက္ကယတနဝဇ္ဇာ ရူပဓမ္မာ ခန္ဓသင်္ဂဟေန
သင်္ဂဟိတာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂။ (- အနုဋီ၊ ၂။
၁၂၂။)

စက္ကယတနသန္တာနုပ္ပါဒ (ပု) [စက္ကယတန +
သန္တာန + ဥပ္ပါဒ] စက္ကယတနအစဉ်၏ ဖြစ်
ခြင်း။ စက္ကယတနသန္တာနုပ္ပါဒဿ ပဝတ္တိယမ္ပိ
ဘဝိသန္တဿ ပဋိညာတဗ္ဗတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၃၀။

စက္ကယတနာဒိဥပတ္တမ္မက (တိ) [စက္ကယတနာဒိ+ဥပတ္တမ္မက] စက္ကယတန အစရှိသည်ကို - ထောက်ပံ့ - ခိုင်ခံ့စေ - တတ်သော။ စက္ကယတနာဒိဥပတ္တမ္မကဿ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပဿ ဇနကံ ဝိညာဏံ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၄၀။

စက္ကယတနာဒိနိဗ္ဗေသ (ပု) [စက္ကယတနာဒိ+နိဗ္ဗေသ] စက္ကယတနာဒိနိဗ္ဗေသ၊ စက္ကယတနအစရှိသည်တို့ကို အကျယ်-ညွှန်ပြ-ဝေဖန်-ရာ စကား။ စက္ကယတနာဒိနိဗ္ဗေသာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနဝ ဝိတ္ထာရတော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ၄။၁။၃၇၃။

စက္ကယတနာဒိပ္ပကာရ (ပု) [စက္ကယတနာဒိ+ပ္ပကာရ] စက္ကယတန အစရှိသော အခြင်းအရာ။ တထာတိ စက္ကယတနာဒိပ္ပကာရေန။ အနုဋီ၊ ၂။၃၉။

စက္ကယတနာဒိဘေဒ (ပု) [စက္ကယတနာဒိ+ဘေဒ] (၁) စက္ကယတန အစရှိသည်တို့၏ အကွဲအပြား။ (တိ) (၂) စက္ကယတနစသည် အကွဲအပြားရှိသော။ (၁) စက္ကယတနာဒိဘေဒေန အဘိဓမ္မပါဠိယမေဝ ဝုတ္တံ တေဝိသတိဝိမံ ရူပံ။ သံ၊ ၄။၂။၁၆။ (၂) ရူပံ ပန စက္ကယတနာဒိဘေဒံ စက္ခုသမ္ပဿာဒိကဿ ပဉ္စဝိဓဿ ဖဿဿ...ပစ္စယော ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။၂။၁၀၂။

စက္ကယတနာဒိမူလက (တိ) [စက္ကယတနာဒိ+မူလ+က။ က-အနက်မရှိ။] စက္ကယတန စသည်လျှင် - အရင်း - မူလ - ရှိသော။ စက္ကယတနာဒိမူလကာနိ သဒ္ဓါယတနယမကာနိ။ မူလဋီ၊ ၃။၁၂၉။

စက္ကယတနာဒိရူပဓမ္မ (ပု) [စက္ကယတနာဒိ+ရူပဓမ္မ] စက္ကယတနအစရှိသော ရုပ်တရား။ စက္ကဒိဓမ္မ-ကြည့်။

စက္ကယတနာဒိဝိသယ (တိ) [စက္ကယတနာဒိ+ဝိသယ] စက္ကယတန စသည်လျှင် အာရုံရှိ

သော။ ဧဝံ စက္ကယတနာဒိဝိသယသံပိ မညနာ နိဒ္ဒါရေတဗ္ဗာ။ မ၊ ၄။၁။၁၂၆။

စက္ကယတနာဒိသဋ္ဌာယတနသဟိတ (တိ) [စက္ကယတနာဒိ+သဋ္ဌာယတန+သဟိတ] စက္ကယတနအစရှိသော ၆-ပါးသော အာယတနနှင့်တကွဖြစ်သော။ သဋ္ဌာယတနပဋိသံယုတ္တံ စက္ကယတနာဒိသဋ္ဌာယတနသဟိတံ။ မ၊ ၄။၃။၃၂၃။

စက္ကယတနပစယ (ပု) [စက္ကယတန+ဥပစယ] (၁) အထက်အထက်၌-စီအပ်-တိုးပွားစေအပ်-သော စက္ကယတန၊ အောက် အထက်၌ ဆည်းပူးအပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်သော စက္ကယတန၊ အဆက်ဆက် ဖြစ်သော စက္ကယတန။ (တိ) (၂) စက္ကယတန (အစရှိသည်) ကို - ထောက်ပံ့ - ခိုင်ခံ့စေ - တတ်သော။ န စ ဆဋ္ဌာယတနံ စက္ကယတနပစယာဒိနံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပဿ စ အညမညပစ္စယော ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၃၈။ စက္ကယတနပစယာဒိနန္တိ ဥပရူပရိ စိတာနိ ဝိယ ဥပ္ပန္နစက္ကယတနာဒိနိ၊ စက္ကယတနာဒိနံ ဝါ ဥပတ္တမ္မကာနိ စက္ကယတနပစယာဒိနိ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၄၅။ (-မူလဋီ၊ ၂။၁၄၀-၁။)

စက္ကရမ္မဏတာ (တိ) [စက္က + အာရမ္မဏ + တာ] (၁) စက္ခုပသာဒလျှင် အာရုံရှိသော။ (တာ-အနက်မရှိ။) (၂) စက္ခုပသာဒလျှင် အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်။ စက္ကရမ္မဏတာ။ ပ။ ဇရာမရဏာရမ္မဏတာ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိတော ဘိဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ ၅၅။ ရူပါရမ္မဏတာ (ပဋိသံ၊ ၄။၁။၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၇၈) လည်း ကြည့်။

စက္က (န) [စက္က+ဥဏ္ဍာဒိ၊ ၂။နိတိ၊ ဓာ။၂၆။ ဓာန်၊ ၄။၁၄၉။ စက္က+ဏု။ ၆၅၁။ စက္က+ရူ။ အဘိ၊ ၄။၂။သု၊ ၁။၁၃၈။ စက္ကတိတိ စက္က၊ ဉာဏံ၊ ယထာသဘာဝတော အာရမ္မဏဿ ဇာနနေန သမဝိသမံ အာစိက္ခန္တံ ဝိယ ပဝတ္တတိတိ အတ္ထော။ တထာ မံသစက္က။ တမ္ပိ ဟိ

ရူပဒဿနေ စက္ခုတိတိ စက္ခု။ သံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၀။
 စက္ခုတိ-လည်း ကြည့်။ စက္ခုသရုပ်ကို - သံ၊ ဝိ၊
 ၃။ ၁။ ၂။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၄။ ၅။ ပဋိသံ၊ ၁။
 ၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၉၄-၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၄၉-၅၀။
 မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၅-၆-တို့၌ ကြည့်။ (စက္ခုသံ-
 သံ) မျက်စိ။ (၁) အသားစိုင့် အသားခဲ
 ဖြစ်သော မျက်စိ (မံသစက္ခု)။ (က) မျက်လုံး
 အိမ်နှင့် တကွဖြစ်သော မျက်စိ၊ မျက်လုံး
 (သဿမ္ဘာရစက္ခု)။ (ခ) မျက်စိအကြည်
 (ပသာဒစက္ခု)။ (၂) ဉာဏ်မျက်စိ (ဉာဏ-
 စက္ခု)။ (က) နတ်မျက်စိနှင့်တူသော အဘိ
 ဉာဉ်မျက်စိ (ဒိဗ္ဗစက္ခု)။ (ခ) ပညာမျက်စိ
 (ပညာစက္ခု)။ (ဂ) သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို
 သိသောဉာဏ်၊ တရားမျက်စိ (ဓမ္မစက္ခု)။
 (ဃ) ဘုရားရှင်တို့၏ မျက်စိ၊ အာသယာ
 နုသယဉာဏ်၊ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်
 (ဗုဒ္ဓစက္ခု)။ (င) ထက်ဝန်းကျင် - အလုံးစုံ -
 သိမြင်တတ်သော မျက်စိ၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်
 (သမန္တစက္ခု)။ (စ) ဝိပဿနာဉာဏ် မျက်စိ။
 (ဆ) မဂ်ဉာဏ်မျက်စိ။ (ဇ) ဈာန်မျက်စိ
 (ဈာနစက္ခု)။ (ဇ) (မံသစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊
 ဟူသော) မျက်စိ ၂-ပါး။ (၅) (မံသစက္ခု၊
 ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ ပညာစက္ခု ဟူသော) မျက်စိ ၃-ပါး။
 (၆) (မံသစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ ပညာစက္ခု၊ သမန္တ-
 စက္ခု၊ ဗုဒ္ဓစက္ခု ဟူသော) မျက်စိ ၅-ပါး။
 (၇) စက္ခုဝိညာဉ်။ (ဂ) စက္ခုယတန။
 (၉) စက္ခုခြေ။ (၁၀) စက္ခုဒွါရ။ (၁၁)
 စက္ခုဝတ္ထု။ (၁၂) စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်သော
 ဝိညာဉ်။ (၁၃) စက္ခုဝိညာဉ်၊ စက္ခုဒွါရ၌
 ဖြစ်သော ဝိညာဉ်။ (၁၄) စက္ခုဒဿက
 ကလာပ်။ (၁၅) စက္ခုသဒ္ဓါ။ (၁၆) မြင်ခြင်း။
 မျက်စိ။ (၁) အသားစိုင့် အသားခဲဖြစ်
 သောမျက်စိ (မံသစက္ခု)။ (က) မျက်လုံး
 အိမ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော မျက်စိ၊ မျက်လုံး
 (သဿမ္ဘာရစက္ခု)။ စက္ခုသို့ ဥပ္ပန္နေ
 ဇာနာတိ (မဟာနိ၊ ၂၀၆) တိ သဿမ္ဘာရ-

စက္ခုသို့ ဥပ္ပန္နေ ဇာနာတိ။ မဟာနိ၊ ၄။
 ၃၁။ (-မဟာနိ၊ ၃၅၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၉။
 အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂။
 ၃၄၁။ မူလဒီ၊ ၂။ ၆၉။ အနုဒီ၊ ၂။ ၇၄။)
 (ခ) မျက်စိ အကြည် (ပသာဒစက္ခု)။
 ဣမ ဘိက္ခုဝေ ဘိက္ခု စက္ခုဉ္စ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊
 ၂။ ၂၄၀။ မ၊ ၁။ ၇၉။ စက္ခုဉ္စ ပဇာနာတိတိ
 စက္ခုပသာဒံ ယာထာဝသရသလက္ခဏဝသေန
 ပဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၄။ မ၊ ၁။ ၂။ ၉၂။
 စက္ခုဉ္စ ပဇာနာတိတိတ္ထေ စက္ခု နာမ ပသာ-
 ဒစက္ခု၊ န သဿမ္ဘာရစက္ခု၊ နာပိ ဒိဗ္ဗစက္ခု-
 အာဒိကန္တိ အာဟ “စက္ခုပသာဒ” န္တိ။ ဒီ၊ ၁။
 ၂။ ၃၂၁။ (-မဟာနိ၊ ၁၆၃၊ ၂။ ၃။ မဟာနိ၊
 ၄။ ၂၇၇၊ ၃၁၂။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၅။)
 (၂) ဉာဏ်မျက်စိ (ဉာဏစက္ခု)။ (က)
 နတ်မျက်စိနှင့် တူသော အဘိညာဉ် မျက်စိ
 (ဒိဗ္ဗစက္ခု)။ သတ္တာနံ စုတူပပါတော စက္ခုနာ
 သတ္တိကရဏိယော။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၉၂။ စက္ခုနာတိ
 ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၆။ ဝိ၊ ၁။ ၅။
 ၂၄၁။ ဒီ၊ ၁။ ၇၇-၉၊ ၁၅၃။ ဒီ၊ ၂။ ၇၄။ ဒီ၊ ၁။
 ၄၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၈။ မ၊ ၂။ ၁။ ၁၄၉။ မ၊ ၃။
 ၁၅-၆၊ ၆၃၊ ၁၇၆။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၃-၆။ သံ၊ ၃။
 ၂၃၃၊ ၂၆၇။ အံ၊ ၂။ ၁၆၊ ၂၄၊ ၂၄၇-၉၊ ၄၆၂။
 အံ၊ ၃။ ၂၂ - ၃၊ ၄၁၇ - ၉၊ ၅၄၀။ အဘိ၊ ပု။
 ၁၆၉၊ ၁၇၀။ အဘိ၊ က။ ၄၀-၁၊ ၁၉၃။ ပဋိသံ။
 ၁၁၀ - ၁၊ ၃၅၇။ ဥဒါနံ၊ ၈၃။ နေတ္ထိ၊ ၈၄။
 အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၄။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၇၃။ သာရတ္ထ၊
 ၁။ ၃၉။
 (ခ) ပညာမျက်စိ (ပညာစက္ခု)။
 စက္ခု ဟိဿ န ဝိဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၀၀။ စက္ခုတိ
 ပညာစက္ခု။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၅။ (-အံ၊ ၁။ ၂။
 -၃။ ဣတိဝုတ်။ ၂။ ၁။ နေတ္ထိ။ ၁၂၀။ အံ-ဋ္ဌ၊
 ၁။ ၉၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၉၈။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂။ ၃။)
 (ဂ) သစ္စာ ၄-ပါး တရားကို သိသော
 ဉာဏ်၊ တရားမျက်စိ (ဓမ္မစက္ခု)။ စက္ခုကရ-
 ဏ၊ ဓမ္မစက္ခု-တို့ကြည့်။

(ဃ) ဘုရားရှင်တို့၏မျက်စိ၊ အာသယာ နုသယဉာဏ်၊ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်(ဗုဒ္ဓ- စက္ခု)။ ဗုဒ္ဓစက္ခု-ကြည့်။

(င) ထက်ဝန်းကျင် - အလုံးစုံ - သိမြင် တတ်သော မျက်စိ၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ် (သမန္တ- စက္ခု)။ သမန္တစက္ခု-ကြည့်။

(စ) ဝိပဿနာဉာဏ်မျက်စိ။ (ဆ) မဂ် ဉာဏ်မျက်စိ။ တံ ဟိ တေ မာဂဏ္ဍိယ အရိယံ စက္ခု နတ္ထိ။မ၊၂။၁၇၇။ အရိယံ စက္ခုန္တိ ပရိသုဒ္ဓိ ဝိပဿနာဉာဏဉ္စေမဂ္ဂဉာဏဉ္စ။ မ၊ ၄။၃။၁၅၃။

(ဇ) ဈာန်မျက်စိ (ဈာနစက္ခု) ဈာန- စက္ခု-ကြည့်။

(ဈ) (မံသစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဟူသော) မျက်စိ ၂-ပါး။ သော စ စက္ခုနာ အဒဿာဝီ၊ ဉာဏေန အဒဿာဝီတိ ဒုဝိဓော။ မံသ- စက္ခုနာ ဟိ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဝါ အရိယာ ဒိဋ္ဌာပိ အဒိဋ္ဌာဝ ဟောန္တိ၊ တေသံ စက္ခုနံ ဝဏ္ဏ- မတ္တဂ္ဂဟဏတော။ မ၊၄။၁။၂၂-၃။ သံ၊၄။ ၂။၂၃၂။ အဘိ၊၄။၁။၃၇၅။ စက္ခုနာ အ- ဒဿာဝီတိတ္ထေ စက္ခု နာမ န မံသစက္ခု ဝေ၊ အထ ခေါ ဒိဗ္ဗစက္ခုပီတိ အာဟ “ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဝါ”တိ။ မ၊၄။၁။၆၃။ သံ၊၄။၂။ ၂၀၃။

(ည) (မံသစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ ပညာစက္ခု ဟူသော) မျက်စိ ၃-ပါး။ တိဏိ စက္ခုနိ၊ မံသစက္ခု၊ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ ပညာစက္ခု။ ဒီ ၃။၁၇၃။ (- အဘိ၊ က။၁၉၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၁။ ပေဋကော။၃၀၃။)

(ဋ) (မံသစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ ပညာစက္ခု၊ သမန္တစက္ခု၊ ဗုဒ္ဓစက္ခုဟူသော)မျက်စိ ၅-ပါး။ စက္ခုမန္တု-ကြည့်။ (စက္ခု သဒ္ဓါသည် အချို့ နေရာ၌မံသစက္ခု၊ ပညာစက္ခု ၂-ပါး၊ ပညာ- စက္ခု၊ ဓမ္မစက္ခု ၂-ပါး၊ ဗုဒ္ဓစက္ခု၊ ဓမ္မစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ မံသစက္ခု၊ သမန္တစက္ခု ၅-ပါး၊ မံသစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ ဓမ္မစက္ခု၊ ပညာစက္ခု၊ သမန္တစက္ခု ၅-ပါး၊ ဗုဒ္ဓစက္ခု၊ ဓမ္မစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗ-

စက္ခု၊ ပညာစက္ခု၊ သမန္တစက္ခု ၅-ပါးကိုလည်း ဟောသေးသည်။ စက္ခုမန္တု-ကြည့်။)

(၃) စက္ခုဝိညာဉ်။ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသ္မာ။ ဒီ၊၁။၆၆။မ၊၂။၉။ မ၊၃။၁၃၊၅၃၊၁၇၅၊၂၅၉၊ ၃၄၇၊ ၃၅၀-၁။ သံ၊ ၂။၃၇၄-၆၊၃၉၀-၁။ သံ၊ ၃။၆၆။ အံ၊ ၁။၁၁၁။၁၇၇။အံ၊၂။၇၇။ အံ၊ ၃။၄၂၃၊၅၄၇၊၅၅၀။ အဘိ၊ ဓ။၂၆၁။ အဘိ၊ ပ။၁၂၃၊၁၆၇။ အဘိ၊က။ ၃၁၂-၄-၅။ မဟာ- နိ။ ၁၇၆။ စူဠနိ။၆၄။ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသ္မာတိ စက္ခုဝိညာဏေန ရူပံ ပဿိတော။ အံ၊၄။၂။ ၁၆၁။ (- ဒီ၊၄။၁။၁၆၅။မ၊၄။၄။၁၇၅။ အဘိ၊ ၄။၁။၄၂၇။ ပဋိသံ၊၄။၂။၂၉၁။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၀။ မဟာနိ၊၄။၃၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၂။၁၄။)

(၄) စက္ခာယတန။ န စက္ခုတော ဇာယရေ ဖဿပဉ္စမာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၀။ န စက္ခုတော ဇာယရေတိ န စက္ခာယတန- တော နိဂစ္ဆနဝသေန ဇာယန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၂။ ၃၆၅။

(၅) စက္ခုမြေ။ စက္ခု န ပရိဟာယတိ။ ဇာ၊၂။၂၅၉။ စက္ခုန္တိ....စက္ခုအာဒိနိ ဣန္ဒြိ- ယာနိ။ ဇာ၊၄။၇။၁၁၁။

(၁၀) စက္ခုဒွါရ။ တေသံ စက္ခုတော ရူပတဏှာ သဝတိ(မဟာနိ၊၁၇၉)တိ တေသံ စက္ခုဒွါရတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မဟာနိ၊၄။၂၉၆။ (- ဓမ္မ၊၆၅။ မ၊၄။၃။၁၄၇။ ဓမ္မ၊၄။၂။၃၅၉။ နေတ္ထိ၊၄။၁၄၄။ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၂။၁၄။နေတ္ထိ၊၄။၇။)

(၁၁) စက္ခုဝတ္ထု။ဝတ္ထုတိစက္ခု နိဿယ- ပစ္စယာဒိဘဝေန။ သံ၊၄။၂။၃၀၀။

(၁၂) စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သောဝိညာဉ်။ မနာ- ပိကေ စက္ခုနာ ရူပေ ပဿိတံ။ ဥဒါန၊၁၁၁။ စက္ခုနာ ရူပေ ပဿိတုန္တိ....ရဇနီယေ အညေ စ သဝိညာဏကရူပေ စက္ခုဒွါရိကဝိညာဏေ- ဟိ ပဿိတံ။ ဥဒါန၊၄။၁၇၃။

(၁၃) စက္ခုဝိညာဉ်၊ စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သော ဝိညာဉ်။ (သာမညနိဒ္ဒေသနည်း။) စက္ခု- ဝိညေယျ-ကြည့်။

(၁၄) စက္ခုဒသကကလင်္ခ။ အတ္တနော စက္ခု။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ အတ္တနော စက္ခုန္တိ သဝတ္ထုကံ စက္ခုမာဟ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၉။ သဝတ္ထုကံ စက္ခုန္တိ ဣမိနာ သကလံ စက္ခုဒသကမာဟ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၄။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၁။)

(၁၅) စက္ခုသဒ္ဓါ။ စက္ခု ဓမ္မော၊ ဒဿနတ္ထော အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၃၄၂။ စက္ခု ဓမ္မော၊ ဒဿနတ္ထော အတ္ထော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၂။ စက္ခု ဓမ္မောတိ စက္ခုတိ ပါဠိဓမ္မော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၁။

(၁၆) မြင်ခြင်း။ အာမိသစက္ခု (သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၀) ကြည့်။

စက္ခု^၂ (န) [စက္ခု + အ] (၁) နတ်မျက်စိနှင့် တူသော အဘိညာဉ်မျက်စိ (ဒိဗ္ဗစက္ခု)။ (၂) မျက်စိနှင့်တူသော ဉာဏ်၊ ဉာဏ်မျက်စိ (ဉာဏစက္ခု)။ (၃) မျက်စိနှင့်တူသော ပညာ၊ ပညာမျက်စိ (ပညာစက္ခု)။ (၄) ဒိဗ္ဗဗျူဟာ ဝိသုဒ္ဓေန၊ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅။ စက္ခုကိစ္စကရဏေန စက္ခုမိဝါတိပိ စက္ခု။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁။ ၉၇။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၃၀။ (၂) စက္ခု ဥဒပါဒိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅။ ပဋိသံ၊ ၃၃၀။ ကေမေဝ ဉာဏံ ယထာဝုတ္တဿ နေယျဿ စက္ခုဝိယ ဒဿနကိစ္စကရဏေန စက္ခု။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။ စက္ခုန္တိ အာဒိနိ ဉာဏဝေဝစနာနေဝ။ ဉာဏမေဝ ဟေတ္တ ပစ္စက္ခတော ဒဿနဋ္ဌေန စက္ခု ဝိယာတိ စက္ခု။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၉။ (၃) စက္ခု ဥဒပါဒိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၈။ စက္ခု ဥဒပါဒိတိ အာဒိသု ဥဒယဒဿနပညာဝေသာ၊ ဒဿနဋ္ဌေန စက္ခု။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၂။ ဒဿနဋ္ဌေန စက္ခုတိ... စက္ခု ဝိယာတိ စက္ခု။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၁။

စက္ခု^၃ (န) [စက္ခု + ဘူတ။ နောက်ပုဒ်ချေ။] မျက်စိသဖွယ် ဖြစ်သောသူ။ စက္ခု သဗ္ဗဿ လောကဿ၊ ပူဇနိယော ဗဟုဿတော။ ထေရ၊ ၃၄၇။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁၉။ ယသ္မာ သဒေဝကဿ လောကဿ သမဒဿနေန စက္ခုဘူတော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂၅။

စက္ခု^၄ (န) [စက္ခု + ဘာဝ။ နောက်ပုဒ်ချေ။] စက္ခု ပသာဒ၏အဖြစ်။ စက္ခုတော (သံ၊ ၂။ ၃၉၀) တိ စက္ခုဘာဝေန။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၅။

စက္ခုအသံဝရ (ပု) [စက္ခု + အသံဝရ] စက္ခုဒွါရ၌ (ဖြစ်သော) - မစောင့်စည်း - မပိတ်ဆို့ - ခြင်း။ စက္ခုအသံဝရော... မနောအသံဝရောတိ ဣမေ အဋ္ဌ အသံဝရာ နာမ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။ (- နေတ္ထိ၊ ဝိဘာ။ ၂၄၈။)

စက္ခုအသံဝရဒွါရ (န) [စက္ခု + အသံဝရဒွါရ] စက္ခုဒွါရဟု ဆိုအပ်သော - မစောင့်စည်း - မပိတ်ဆို့ - ခြင်း၏ ဖြစ်ရာ ဒွါရ။ စက္ခုအသံဝရဒွါရံ... မနောအသံဝရဒွါရန္တိ ဣမာနိ အဋ္ဌ အသံဝရဒွါရေနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။

စက္ခုကမ္မ (န) [စက္ခု + ကမ္မ] မျက်စိဖြင့် ပြုအပ်သော အမှု၊ မျက်စိမှု။ စက္ခုန္တိ ယသံဝရော စက္ခုကမ္မန္တိ၊ န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊ က။ ၃၃၅။ (- အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၀။)

စက္ခုကရဏ (တိ) [စက္ခု + ကရဏ။ ထိ၌ စက္ခု - ကရဏိ။] (၁) ပညာမျက်စိကို ပြုတတ်သော။ (၂) တရားမျက်စိကို ပြုတတ်သော။ (၃) သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကို ပြုတတ်သော။ (၄) သတ္တိမေ ဘိက္ခဝေ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ စက္ခုကရဏာ ဉာဏကရဏာ... နိဗ္ဗာနသံဝတ္တနိကာ။ သံ၊ ၃။ ၈၆။ (- ဣတိဝုတ်။ ၂၅၁။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။) မဇ္ဈိမာ ပဋိပဒါ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ စက္ခုကရဏိ ဉာဏကရဏိ... သံဝတ္တတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄။ မ၊ ၃။ ၂၇၃-၄။ သံ၊ ၂။ ၅၁၃။ သံ၊ ၃။ ၃၆၉။ ပဋိသံ၊ ၃၃၀။ စက္ခုကရဏိတိ ပညာစက္ခု သန္ဓာယာဟ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၆။ ပညာစက္ခု ကရောတိတိ စက္ခုကရဏိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂၈။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။ (- ဝဇီရ၊ ၄၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၀။) (၂) မဇ္ဈိမာ ပဋိပဒါ စက္ခုကရဏိ ဉာဏကရဏိ... သံဝတ္တတိ။ မ၊ ၁။ ၁၉။ သာ ဟိ သစ္စာနံ ဒဿနာယ သံဝတ္တတိ။ ဒဿနပရိဏာယကဋ္ဌေနာတိ စက္ခုကရဏိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၈။ စက္ခုကရဏိတိ ဓမ္မ-

စက္ခုဿ ကရဏီ နိပ္ပိဒိကာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉၅။
(၃) အထ ဝါ ဒဿနမဂ္ဂဉာဏံ ကရေတိတံ
စက္ခုကရဏီ။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။

စက္ခုကရဏီ (ထိ) [စက္ခုကရဏ+ဤ] (၁)
ပညာမျက်စိကို ပြုတတ်သော။ (၂) တရား
မျက်စိကို ပြုတတ်သော။ (၃) သောတာပတ္တိ
မဂ်ဉာဏ်ကို ပြုတတ်သော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုကရဏီယ (န) [စက္ခု+ကရဏီယ] မျက်စိ
ကိစ္စ၊ မျက်စိဖြင့် ပြုအပ်သော မြင်ခြင်း
ကိစ္စ။ အဟံ ခေါ် ဘဏေ သက္ကောမိ စက္ခုနာ
စက္ခုကရဏီယံ ကာတုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၁။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၆၆။)

စက္ခုကာလုသိယ (န) [စက္ခု+ကာလုသိယ]
မျက်စိနောက်ကျသည်၏ အဖြစ်၊ မျက်စိ
နောက်ကျခြင်း၊ မျက်စိနောက်ခြင်း။ ပိယ-
စက္ခုဟိ သြလောကေတဗ္ဗေ စက္ခုကာလုသိ-
ယံ ဥပ္ပါဒေသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၁၇။

စက္ခုကိစ္စ (န) [စက္ခု+ကိစ္စ] မျက်စိကိစ္စ၊ မျက်
စိဖြင့်ပြုအပ်သော မြင်ခြင်းကိစ္စ။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုကိစ္စကရဏ (န) [စက္ခုကိစ္စ+ ကရဏ] မျက်
စိကိစ္စကိုပြုခြင်း။ စက္ခုကိစ္စကရဏေနာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၃၂) တံ ဣဒံ စက္ခုဒိဝံ စက္ခုတိ ဥပမာယ
သဒိသနိမိတ္တဒဿနံ၊ သမဝိသမာဒိဒဿန-
သင်္ခါတဿ စက္ခုကိစ္စဿ ကရဏတောတိ
အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၈၁။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။
သာရတ္ထ၊၁။၃၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၇။)

စက္ခုကိစ္စကာရီ (တိ) [စက္ခုကိစ္စ+ကရ+ဏီ]
မျက်စိကိစ္စကို ပြုတတ်သော၊ သူ။ ဣဒံ
ပန သယမေဝ တတော သာတိသယံ စက္ခု-
ကိစ္စကာရီ။သာရတ္ထ၊၁။၃၉၇။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၇။

စက္ခုကိစ္စသာဓန (န) [စက္ခုကိစ္စ+သာဓန]
မျက်စိကိစ္စကို ပြီးစေခြင်း။ သမန္တတော သဗ္ဗ-
ဓမ္မေသု စက္ခုကိစ္စသာဓနတော သမန္တစက္ခု။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၇၁။

စက္ခုကူပ (ပု) [စက္ခု+ကူပ] မျက်တွင်း၊
မျက်လုံးအိမ်။ စက္ခုကူပတော နိဟရိတွာ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၆၆။

စက္ခုတလ (န) [စက္ခု+တလ] မျက်စိအပြင်။
န စက္ခုတလေနေဝ (စက္ခုဒလေနေဝ။က။
မူကွံ) ပရိဝတ္တေတုံ သက္ကောတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၀၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၆၆။)

စက္ခုတေလ (န) [စက္ခု+တေလ] မျက်စဉ်းဆီ။
စက္ခုတေလံ ပစတိ၊ မူလဋ္ဌိ၊၁။၉၇။

စက္ခုတ္တယ (န) [စက္ခု + တယ] (ဓမ္မစက္ခု၊
ဗုဒ္ဓစက္ခု၊ သမန္တစက္ခု ဟု ဆိုအပ်သော)
မျက်စိ ၃-ခု အပေါင်း၊ မျက်စိ ၃-ခု။ ဣဒါနိ
စက္ခုတ္တယဝသေနပိ ဒဿေန္တော “ပုရိမဉ္ဇာ”-
တိအာဒိမာဟ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၄၅။

စက္ခုဒ (တိ) [စက္ခု+ဒါ+အ] မျက်စိကို-
ပေး-လှူ-သော၊သူ။ ဒီပဒေါ ဟောတိ
စက္ခုဒေါ။သံ၊၁။၂၉။ စက္ခုဒေါတိ အန္ဓကာ-
ရေ စက္ခုမန္တာနမ္ပိ ရူပဒဿနာဘာဝတော
ဒီပဒေါ စက္ခုဒေါ နာမ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၇၈။ (-သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၁၉။)

စက္ခုဒဒ (တိ) [စက္ခု+ဒဒ+အ] (၁) ပညာ
မျက်စိကို ပေးတတ်သော၊သူ။ (၂) တရားမျက်
စိကို ပေးတတ်သော၊သူ။ (၃) မျက်စိ (အမြင်)
ကိုပေးတတ်သော (မီး)။ (၁-၂) အာလောက-
ဒါ စက္ခုဒဒါ ဘဝန္တိ။ထေရ၊၂၂၁။ ပညာမ-
ယမေဝ စက္ခု ဒဒန္တိတိ စက္ခုဒဒါ။....ဓမ္မစက္ခု
ဥပ္ပါဒေန္တော စက္ခုဒဒါ ဘဝန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၃။ (၃) ယထာ အဂ္ဂိစက္ခုကိစ္စကရဏ-
တော စက္ခုဒဒေါ နာမ ဟောတိ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၃။

စက္ခုဒလ (န) [စက္ခု+ဒလ] မျက်ခွံ။ စက္ခု-
တလ-ကြည့်။

စက္ခုဒသက (ပု၊န) [စက္ခု + ဒသက] စက္ခု
ဒသကကလာပ်။ (က) စက္ခုပသာဒဖြင့်

မှတ်အပ်သော ၁၀-ခု အတိုင်းအရှည် ရှိသော ရုပ်။ (ခ) စက္ခုပသာဒဖြင့် မှတ်အပ်သော ရုပ် ၁၀-ခု အပေါင်း။ (ဂ) စက္ခုပသာဒ ပြဋ္ဌာန်းသော-စက္ခုပသာဒ အကြီးအမှူး ရှိသော-၁၀-ခု အတိုင်းအရှည်ရှိသော ရုပ်။ (ဃ) စက္ခုပသာဒ ပြဋ္ဌာန်းသော - စက္ခုပသာဒ အကြီးအမှူး ရှိသော-ရုပ် ၁၀-ခု အပေါင်း။ (င) စက္ခုပသာဒလျှင် ၁၀-ခု မြောက်ရှိသောရုပ်။

စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ ဝဏ္ဏော ဂန္ဓော ရသော ဩဇာ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ စက္ခုပသာဒေါတိ.....စက္ခုဒသကံ နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။၃၅၃။ (က၊င) တတ္ထ ဝဏ္ဏော ဂန္ဓော ရသော ဩဇာ စတဿော စာပိ ဓာတုယော စက္ခုပသာဒေါ ဇီဝိတန္တိ အယံ ဒသရူပ-ပရိမာဏော ရူပပုဉ္ဇော စက္ခုဒသကော နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၈၅။ စက္ခု နေသံ ဒသန္တံ ပူရဏောတိ ကတွာ စက္ခုဒသကော နာမ၊ အသာဓာရဏေန ဝါ စက္ခုနာ လက္ခိတော ဒသကော စက္ခုဒသကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၇။ (က၊ဂ) ဒသ ပရိမာဏာ အသာတိ ဒသကံ၊ သမုဒါယဿေတံ နာမံ၊ စက္ခုနာ ဥပလက္ခိတံ၊ တပုဓာနံ ဝါ ဒသကံ စက္ခုဒသကံ။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂၁။ (င) စက္ခု ဝါ ဒသမံ ဧတ္တာတိ စက္ခုဒသကံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။၂၀၀။ (က၊ခ၊ဂ၊ဃ) ဒသ ပရိမာဏာနိ အသာတိ ဒသကံ၊ ဒသန္တံ သမူဟော ဝါ ဒသကံ။ စက္ခုနာ ဥပလက္ခိတံ ဒသကန္တိ စက္ခုဒသကံ၊ စက္ခုပဓာနံ ဝါ ဒသကံ စက္ခုဒသကံ။ ပရမတ္ထဒီပနီ၊ ၃၈၈။

စက္ခုဒသကာဒိအန္တောဂဓ (တိ) [စက္ခုဒသကာဒိ+အန္တောဂဓ] စက္ခုဒသက ကလာပ် အစရှိသည်တို့၌ အတွင်းဝင်သော။ ဇီဝိတနဝကံ စက္ခုဒသကာဒိအန္တောဂဓမေဝ ကတွာ “သမသတ္တတိရူပ”န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၀၀။

စက္ခုဒသကာဒိသမသတ္တတိရူပ (န) [စက္ခုဒသကာဒိ+သမသတ္တတိရူပ] စက္ခုဒသကကလာပ် အစရှိသော အမျှ ၇၀-သော ကဋတ္တာ ရုပ်။ ကမ္မသမုဋ္ဌာနံ နာမ ဝိပါကက္ခန္ဓာ စ၊ စက္ခုဒသကာဒိသမသတ္တတိရူပဉ္စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၉။

စက္ခုဒဿန (န) [စက္ခု + ဒဿန] မျက်စိတို့ ဖြင့်-ကြည့်-ရှု-ဖူး-မြင်-ခြင်း။ တတ္ထ ပသန္ဓေဟိ စက္ခုဟိ အရိယာနံ ဒဿနံ ဩလောကနံ စက္ခုဒဿနံ နာမ။ သံ၊ ၄။ ၁၇၉။ စက္ခုဒဿနန္တိ စက္ခုဟိ ဒဿနံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၉။

စက္ခုဒါန (န) [စက္ခု + ဒါန] မျက်စိအလှူ၊ မျက်စိကို ပေးလှူခြင်း။ ဒိန္နဒါနဿာတိ စက္ခုဒါနံ ဒိန္နဝတော။ စရိယာ၊ ၄။ ၇၃။ (- ၂၉၈။ ၁။ ၄၁၄။ ၄။ ၄၀၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၆။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂၇၆။)

စက္ခုဒုဗ္ဗလ (တိ) [စက္ခု + ဒုဗ္ဗလ] အားနည်းသော မျက်စိရှိသော၊ မျက်စိ-အားနည်း-သီ-မှုန်-မဲ့-သော၊ သူ။ စက္ခုဒုဗ္ဗလံ ဣတ္ထိ ဒိသ္မာ ပုစ္ဆိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။

စက္ခုဒုဗ္ဗလတာ (ထိ) [စက္ခုဒုဗ္ဗလ+တာ] အားနည်းသော မျက်စိရှိသော သူ၏ အဖြစ်၊ မျက်စိ-အားနည်း-သီ-မှုန်-မဲ့-သော သူ၏အဖြစ်၊ မျက်စိ-အားနည်း-သီ-မှုန်-မဲ့-ခြင်း။ တေ စက္ခုဒုဗ္ဗလတာယ ရူပဒဿနရဟိတာ တံ အတ္တနော ပုတ္တံ အသဉ္ဇာနန္တာ....ပရိဒေဝိ သု၊ ၁။ ၄။ ၁၃၃။

စက္ခုဒွယ (န) [စက္ခု + ဒွယ] (မိသစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု-ဟု ဆိုအပ်သော) မျက်စိ ၂-ခုတို့၏ အပေါင်း၊ မျက်စိ ၂ ခု။ ဝိလောကနဉ္စေတ္ထ သတ္တု စက္ခုဒွယေနပိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၅။

စက္ခုဒ္ဒါရ (န) [စက္ခု + ဒ္ဒါရ။ စက္ခုမေဝ စက္ခုဒ္ဒါရံ။ သင်္ဂဟ။ ၁၈။] (၁) မျက်စိအကြည် ဟူသော (စက္ခုဝိညာဉ် စိတ်၊ စေတသိက်တို့၏) ဖြန့်ရာ တံခါး၊ တံခါးသဖွယ်ဖြစ်သောမျက်စိအကြည်၊ မျက်စိအကြည်တံခါး။

စက္ခုဒွါရ။ (၂) စက္ခုဝိညာဉ်၏ ဖြစ်ရာ တံခါး၊ စက္ခုဒွါရ။ (၁) သော ဇီဝေါ စက္ခု- ဒွါရေသု ဥပ္ပါဋိတေသု...ရူပံ ပဿေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၉၃။ (-ဒိဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၂၊ ၃၇။ ဒိဋ္ဌ၊ ၉၈။ မ၊ ၉၁။ ၂၂။ မ၊ ၉၁။ ၄၇။ မ၊ ၉၁။ ၅၂၊ ၅၁။ သံ၊ ၉၁။ ၄၁၊ ၁၆၅။ သံ၊ ၉၁။ ၁၀၁။ သံ၊ ၉၁။ ၂၆၅၊ ၁၆၅၊ ၁၇၂၊ ၂၂။ အံ၊ ၉၁။ ၈၅။ အဘိ၊ ၉၁။ ၃၀၄။ အဘိ၊ ၉၁။ ၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅။ ပဋိသံ၊ ၉၁။ ၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၉။ ၉၃၊ ၁၁၃၊ ၂၆။ မဟာနိ၊ ၉။ ၂၆။ စူဠနိ၊ ၉။ ၆၀။ မ၊ ၉၁။ ၈၆။ မ၊ ၉၁။ ၂၆၅၊ ၂၇၂။ မ၊ ၉၁။ ၄၃၉။ အံ၊ ၉၁။ ၈၁။) (၂) စက္ခုဒွါရေ စိတ္တံ။ မဟာနိ၊ ၁၀၁။ စက္ခုဒွါရေတိ စက္ခု- ဝိညာဏဒွါရေ။ မဟာနိ၊ ၉။ ၂၂။

စက္ခုဒွါရ (န) [စက္ခုဒွါရ + ဘာဝ။ နောက်ပုဒ် ချေ။] စက္ခုဒွါရ၏အဖြစ်။ စက္ခုဒွါရေ ဣန္ဒြိယ ကာရေတိ (အဘိ၊ ၉၁။ ၁၁၈)တိ စက္ခုဒွါရ- ဘာဝေ... အတ္ထော။ မူလဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၈။

စက္ခုဒွါရဇနဝိထိ (ထိ) [စက္ခုဒွါရ + ဇန + ဝိထိ] စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်သော-ဇောဝိထိ- ဇောစိတ်အစဉ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုဒွါရဇနဝိထိပရိယာပန္န (တိ) [စက္ခုဒွါရ- ဇနဝိထိ + ပရိယာပန္န] စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သော ဇောဝိထိ၌ အကျုံးဝင်သော (တရား)။ စက္ခုဒွါရဇနဝိထိပရိယာပန္နာနံ...ပစ္စယဘာ- ဝေါ ဒဿိတော။ အဘိ၊ ၉၁။ ၃၄၈။ (-မူလဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၆။)

စက္ခုဒွါရဘာဝဟေတု (ပု) [စက္ခုဒွါရ + ဘာဝ + ဟေတု] စက္ခုဒွါရ၏ အဖြစ်ဟူသော အ ကြောင်း။ စက္ခုဒွါရဘာဝေတိ စက္ခုဒွါရ- ဘာဝဟေတု။ အနု၊ ၂။ ၈၂။

စက္ခုဒွါရသံဝရ (ပု) [စက္ခုဒွါရ + သံဝရ] စက္ခု- ဒွါရ၌ဖြစ်သောစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ စက္ခုဒွါရ- သံဝရ။ သော ဆဗ္ဗိဓော ဒွါရဝသေန စက္ခု- အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၄-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒွါရသံဝရေ ယာဝ မနောဒွါရသံဝရေတိ။ နေတ္ထိ၊ ၉။ ၁၇၈။ (-နေတ္ထိ၊ ဝိဘာ။ ၂၄၇။)

စက္ခုဒွါရဒိပဝတ္ထ (တိ) [စက္ခုဒွါရဒိ + ပဝတ္ထ] စက္ခုဒွါရအစရှိသည်တို့မှ ဖြစ်သော (ဇော ဝိညာဉ်)။ စက္ခုဒွါရဒိပဝတ္ထဿာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၅)တိ စက္ခုဒွါရဒိဟိ ပဝတ္ထဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၆။

စက္ခုဒွါရဒိရက္ခဏ (န) [စက္ခုဒွါရဒိ + ရက္ခဏ] (၁) စက္ခုဒွါရအစရှိသည်တို့ကို စောင့်ရှောက် ခြင်း။ (တိ) (၂) စက္ခုဒွါရအစရှိသည်တို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော။ (၃) စက္ခုဒွါရ အစရှိသည်တို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်သည်၏ အဖြစ် (ဘာဝပုဓာန)။ စက္ခုဒွါရဒိရက္ခဏ- တော ဒေါဝါရိကော ဝိယ စ ဒဠဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ၉၁။ ၁၆၅။

စက္ခုဒွါရနုဿာရ (ပု) [စက္ခုဒွါရ + အနုဿာရ] စက္ခုဒွါရသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ဣဒံ စက္ခုဒွါရ- နုဿာရေန ဥပ္ပန္နမနောဒွါရိကဇနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ၉၁။ ၃၂၃။ (-မ၊ ၉၁။ ၂၆၉။)

စက္ခုဒွါရရမ္မဏ (န) [စက္ခုဒွါရ + အာရမ္မဏ] စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်သော ရူပါရုံ။ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသ္မာတိ စက္ခုဒွါရရမ္မဏေ အာပါယဂတေ တံရူပံစက္ခုဝိညာဏေန ဒိသ္မာ။ ဒိဋ္ဌ၊ ၉၁။ ၂၂၀။ (စက္ခုဒွါရေ အာရမ္မဏေ-ဘု ရှိလျှင် ပို၍ သင့်ရာ၏။)

စက္ခုဒွါရိက (တိ) [စက္ခုဒွါရ + ကိက] စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်သော။ ဒုတိယဝါရေစက္ခုဒွါရိကံ အာဝဇ္ဇနံ ဘဝဂံ အာဝဇ္ဇေတိ။ အဘိ၊ ၉၁။ ၃၈၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၃။ (-ဒိ၊ ၉၁။ ၂၅၂။ မ၊ ၉၁။ ၆၄-၅။ သံ၊ ၉၁။ ၂၁၂။ အံ၊ ၉၁။ ၅၁။ အနု၊ ၁။ ၁၈၃၊ ၁၉၉။)

စက္ခုဒွါရိကအာဝဇ္ဇန (န) [စက္ခုဒွါရိက + အာ- ဝဇ္ဇန] စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်သော အာဝဇ္ဇန်း။ ဒုတိယဝါရေ စက္ခုဒွါရိကအာဝဇ္ဇနံ ဘဝဂံ အာဝဇ္ဇေတိ။ အံ၊ ၉၁။ ၇၀။

စက္ခုဒွါရိကဇဝန (န) [စက္ခုဒွါရိက + ဇဝန] စက္ခုဒွါရိက ဖြစ်သောဇော။ ယေဘုယျေန သတ္တာနံ စက္ခုဒွါရိကဇဝနဿ အနုကဗုဒ္ဓဝသေန ပဝတ္တိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆၂။

စက္ခုဒွါရိကတဏှာ (ထိ) [စက္ခုဒွါရိက + တဏှာ] စက္ခုဒွါရိက ဖြစ်သော - တပ်မက်ခြင်း - တဏှာ။ ဒုဿနဋ္ဌတာ စဿ စက္ခုဒွါရိကတဏှာဝသေန ဝေဒိတဗျာ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၃၂၀။

စက္ခုဒွါရိကရူပဒဿန (န) [စက္ခုဒွါရိက + ရူပဒဿန] စက္ခုဒွါရိကဖြစ်သောစိတ်ဖြင့် ရူပါရုံကို မြင်ခြင်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ပါပုဏိသု တေန စက္ခုဒွါရိကရူပဒဿနေန။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၁။

စက္ခုဒွါရိကဝိညာဏ (န) [စက္ခုဒွါရိက + ဝိညာဏ] စက္ခုဒွါရိက ဖြစ်သော - ဝိညာဉ် - စိတ်။ စက္ခုဒွါရိကဝိညာဏေန ဟိ မေ ဒိဋ္ဌမတ္တမေဝ ဘဝိဿတိတိ သိက္ခိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၈၁။ (- ၁၈၃။)

စက္ခုဒွါရိကဝိညာဏသန္တာန (ပု၊န) [စက္ခုဒွါရိက - ဝိညာဏ + သန္တာန] စက္ခုဒွါရိကဖြစ်သော - ဝိညာဉ် - စိတ် - အစဉ်။ သဟဇာတဝဏ္ဏာယတနဂ္ဂဟဏသင်္ခါတဿ စက္ခုဒွါရိကဝိညာဏသန္တာနဿ အနန္တရံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၉။

စက္ခုဓာတာဒိမူလက (တိ) [စက္ခုဓာတာဒိ + မူလ + က။က-အနက်မရှိ။] စက္ခုဓာတ်အစရှိသော - အရင်း - မူလ - ရှိသော။ ယာနိ စက္ခုဓာတာဒိမူလကေသု သဒ္ဓယမကာနိ၊ သဗ္ဗာနိ စ သဒ္ဓဓာတုမူလကာနိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၈၄။

စက္ခုဓာတု (ထိ) [စက္ခု + ဓာတု] စက္ခုဓာတ်၊ မျက်စိအကြည်ဓာတ်၊ (သတ္တဇီဝမဟုတ်သော) မျက်စိ အကြည်သဘာဝ။ စက္ခုဓာတု ရူပဓာတု။ မ၊ ၃။ ၁၀၇။ သံ၊ ၁။ ၃၅၈။ အဘိ၊ ၆။ ၈၉။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၀၁။ နေတ္ထိ၊ ၄၆။ ၈၁။ စက္ခုဓာတုတိအာဒိသု စက္ခုပသာဒေါ စက္ခုဓာတု။

သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၁။ စက္ခု စ တံ ဓာတု စာတံ စက္ခုဓာတု။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၇၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၆။ စက္ခု ဝေ ဓာတု စက္ခုဓာတု။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၆၄။ သော ဝေ စက္ခုနဋ္ဌေန စက္ခုနိဿတ္တသုညတဋ္ဌေန ဓာတု စာတံ စက္ခုဓာတု။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၁၂၉။ (- မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၈။ မ၊ ၄။ ၄။ ၇၂။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၄၁။ ၂၂၈။)

စက္ခုဓာတုမူလက (တိ) [စက္ခုဓာတု + မူလ + က။က-အနက်မရှိ။] စက္ခုဓာတ်ဟူသော အရင်း - မူလ - ရှိသော။ ဓာတုသု စက္ခုဓာတုမူလကေ စက္ကေ သတ္တရဿ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၁။ (- ၃၁၀။)

စက္ခုနိဒ္ဒေသ (ပု) [စက္ခု + နိဒ္ဒေသ] စက္ခုနိဒ္ဒေသ၊ စက္ခာယတနကို အကျယ် - ညွှန်ပြ - ဝေ ဖန် - ရာ စကား။ သေသော ပါဠိပ္ပဘေဒေါ စ အတ္ထော စ စက္ခုနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗျာ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၈။

စက္ခုနိမိတ္တ (န) [စက္ခု + နိမိတ္တ] စက္ခုနိမိတ်၊ မျက်စိဟူသော - နိမိတ် - အကြောင်း - အာရုံ။ စက္ခုနိမိတ္တံ ။ပ။ ဇရာမရဏနိမိတ္တံ ဘယဘော သမ္ပယမာနော။ ပဋိသံ၊ ၉။ ၈။

စက္ခုနိရောဓ (ပု) [စက္ခု + နိရောဓ] စက္ခုပသာဒ၏ - ချုပ်ရာ - ချုပ်ကြောင်း - နိဗ္ဗာန်။ စက္ခုနိရောဓဂါမိ-ကြည့်။

စက္ခုနိရောဓဂါမိ (တိ) [စက္ခုနိရောဓ + ဂမု + ဏိ။ ထိ၌ စက္ခုနိရောဓဂါမိနီ။] စက္ခုပသာဒ၏ - ချုပ်ရာ - ချုပ်ကြောင်း - နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ စက္ခုနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ ဘာဝေတဗျာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၇။ (- သံ၊ ၃။ ၁။ ၃၆။)

စက္ခုနိဿယ (တိ) [စက္ခု + နိဿယ] စက္ခုပသာဒလျှင် မှီရာရှိသော၊ စက္ခုပသာဒကို မှီသော။ ဧဝံ စက္ခုနိဿယမေဝ ဝိညာဏံ တံ ပဿတိ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၂၇၁။ (- မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၄။)

စက္ခုနိဿိတ (တိ) [စက္ခု + နိဿိတ] စက္ခု
ပသာဒ - ဌ - ကိ - မိသော။ န စ မေ စက္ခု-
နိဿိတံ ဝိညာဏံ ဘဝိဿတိ။ မ၊ ၃။ ၃၀၃။
(- ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆။ မ၊ ၄။ ၂။
၄၁၇။)

စက္ခုနိဿိတရူပဝိဇာနန (န) [စက္ခုနိဿိတ +
ရူပဝိဇာနန] စက္ခုပသာဒ - ဌ - ကိ - မိ၍
ရူပါရုံကိုသိခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုနိဿိတရူပဝိဇာနနလက္ခဏ (တိ) [စက္ခု-
နိဿိတရူပဝိဇာနန + လက္ခဏ] စက္ခုပသာဒ -
ဌ - ကိ - မိ၍ ရူပါရုံကို သိခြင်းလက္ခဏာရှိ
သော။ စက္ခုနိဿိတရူပဝိဇာနနလက္ခဏံ စက္ခု-
ဝိညာဏံ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၆၄။

စက္ခုန္တရဘာဝ (ပ) [စက္ခု + အန္တရ + ဘာဝ]
မျက်စိထူး၏အဖြစ်။ ယေန တိဏိ စက္ခုနိ
ဓမ္မပတ္ထမ္ဘေန စက္ခုန္တရဘာဝံ ဝဒတော
ဘဝေယျန္တိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၇၆။
(- အနုဋီ၊ ၃။ ၁၁၁။)

စက္ခုနိဿိယ (န) [စက္ခု + ဣန္ဒြိယ] စက္ခုန္တရ မျက်စိ
အကြည်ဟု ဆိုအပ်သော (စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်
သော) တရားတို့ကို အစိုးရသောတရား၊
မြင်ခြင်း၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည်။
စက္ခုနိဿိယံ သောတိန္ဒြိယံ။ သံ၊ ၃။ ၁၀၀။ အဘိ၊
ဝိ၊ ၁၂။ ၁၃၁။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၀၂။ စက္ခု စ တံ
စက္ခုဒွါရေ နိဗ္ဗတ္တနံ ဓမ္မာနံ အာဓိပတေယျ-
သင်္ခါတေန ဣန္ဒြေေန ဣန္ဒြိယဉာတိ စက္ခုနိဿိယံ။
သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၂။ စက္ခုဒွါရေ ဣန္ဒြေဌံ ကာရေတိတိ
စက္ခုနိဿိယံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၀။ စက္ခုနိဿိယန္တိ
စက္ခုသင်္ခါတံ ဣန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၀။
စက္ခုမေဝ ဒဿနလက္ခဏေ ဣန္ဒြေဌံ ကာရေ-
တိတိ စက္ခုနိဿိယံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။ စက္ခုမေဝ
ဣန္ဒြိယန္တိ စက္ခုနိဿိယံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၅။ (- ဒိ၊ ၁။
၆၆၊ ၁၆၂။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၆။ မ၊ ၂။ ၆။ မ၊ ၃။
၁၃၊ ၅၃။ သံ၊ ၂။ ၃။ ၃၀၀၊ ၃၀၄။ အံ၊ ၁။ ၁၁၁၊
၃၂၃။ အံ၊ ၂။ ၈၀။ အဘိ၊ ဓ၊ ၁၄၇၊ ၁၇၆။ အဘိ၊

ဝိ၊ ၆၆။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၂၊ ၁၆၇။ အဘိ၊ က၊ ၁၂၊
၁၁၀၊ ၂၄၉၊ ၃၀၀။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၇။ ပဋိသံ၊ ၄။
မ၊ ၄။ ၁။ ၂၊ ၆၅၊ ၇၀။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၂။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၇၊ ၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၉၂၊ ၁၀၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။
၁။ ၇။ သေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၂။)

စက္ခုနိဿိယနိရောဓ (ပ) [စက္ခုနိဿိယ + နိရောဓ]
စက္ခုန္တရ - ချုပ်ရာ - ချုပ်ကြောင်း -
နိဗ္ဗာန်။ စက္ခုနိဿိယနိရောဓံ နပ္ပဇာနန္တိ။ သံ၊ ၃။
၁၀၂။

စက္ခုနိဿိယနိရောဓဂါမိ (တိ) [စက္ခုနိဿိယနိရောဓ +
ဂမ္ဘ + ဣ] ထိ၌ စက္ခုနိဿိယနိရောဓဂါမိနိ။ စက္ခု
န္တရ - ချုပ်ရာ - ချုပ်ကြောင်း - နိဗ္ဗာန်သို့
ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ စက္ခုနိဿိယနိရောဓ-
ဂါမိနိ ပဋိပဒ္ဓိ နပ္ပဇာနန္တိ။ သံ၊ ၃။ ၁၀၂။

စက္ခုနိဿိယမူလက (တိ) [စက္ခုနိဿိယ + မူလ + က။
က - အနက်မရှိ။] စက္ခုန္တရဟူသော - အရင်း
- မူလ - ရှိသော။ ဣန္ဒြိယေသု စက္ခုနိဿိယမူ-
လကေ စက္ခေ ကေဝိသတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။
၁၂၁။ (- ၃၃၇။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၆၃။)

စက္ခုနိဿိယသံဝရ (ပ) [စက္ခုနိဿိယ + သံဝရ] စက္ခုန္တရ
၌ - စောင့်စည်း - ပိတ်ဆို့ - ခြင်း (သတိ)။
ယဉ်းသ ဘိက္ခုဝေ စက္ခုနိဿိယသံဝရံ အသံဝုတ-
ဿ ဝိဟရတော ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ မ၊ ၁။ ၁၂။ အံ၊ ၂။
၃၄၀။ စက္ခုနိဿိယေ နိယတဋ္ဌာနော သံဝရော
စက္ခုနိဿိယသံဝရော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၅။ (- အဘိ၊
က၊ ၃၃၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၅။) စက္ခုနိဿိယသံဝရ-
သံဝုတ - လည်းကြည့်။

စက္ခုနိဿိယသံဝရသညိတ (တိ) [စက္ခုနိဿိယသံဝရ +
သညိတ] စက္ခုန္တရ၌ - စောင့်စည်း - ပိတ်ဆို့ -
ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုနိဿိယသံဝရသံဝုတ (တိ) [စက္ခုနိဿိယ + သံဝရ
+ သံဝုတ] (၁) စက္ခုန္တရ၌ - စောင့်စည်း -
ပိတ်ဆို့ - ခြင်း သတိနှင့် ပြည့်စုံသော။ သူ။
(၂) စက္ခုန္တရ၌ စောင့်စည်းခြင်းဟု ဆိုအပ်

သော သတိတံခါးရှက်ကို ပိတ်ဆို့သော၊
 မျက်စိ အကြည်တံခါး၌ သတိတံခါးရှက်
 ပိတ်ထားသောသူ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ပဋိ-
 သင်္ခါ ယောနိသော စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝရသံဝုတော
 ဝိဟရတိ။ မ၊၁။၁၂။ အံ၊၂။၂၄၀။ စက္ခုမေဝ
 ဣန္ဒြိယံ စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝရဏတော သံဝရော၊
 ပိဒဟနတော ထကနတောတိဝုတ္တံ ဟောတိ။
 သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝ-
 ရော စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝရော .. စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝရေန
 သံဝုတော စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝရသံဝုတော၊ ဥပေ-
 တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။...အထ ဝါ သံဝရိတိ
 သံဝုတော၊ ထကေသိပိဒဟိတိဝုတ္တံ ဟောတိ။
 စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝရသံဝုတော စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝရ-
 သံဝုတော၊ စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝရသညိတံ သတိက-
 ဝါဋ္ဌံ စက္ခုဒွါရေ သရဒွါရေ ကဝါဋ္ဌံ ဝိယ သံဝရိ
 ထကေသိပိဒဟိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယမေဝ
 စေတ္ထ အတ္ထော သန္တရတရော"မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀-၉။
 (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။)

စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝုတ (တိ) [စက္ခုနိဗ္ဗာန် + သံဝုတ]
 စက္ခုနိဗ္ဗာန်ကို - စောင့်စည်း - ပိတ်ဆို့ - တတ်
 သော၊ သူ။ စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝုတောဝ ဂစ္ဆတိ။
 ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၄။

စက္ခုနိဗ္ဗာန်သမုဒယ (ပု) [စက္ခုနိဗ္ဗာန် + သမုဒယ]
 စက္ခုနိဗ္ဗာန်၏ဖြစ်ကြောင်း - စက္ခုနိဗ္ဗာန်ကို ဖြစ်စေ
 တတ်သော - လောဘ။ စက္ခုနိဗ္ဗာန်သမုဒယံ
 နပ္ပဇာနန္တိ။ သံ၊၁။၁၀၂။

စက္ခုနိဗ္ဗာန်သမုဒယာမဂ္ဂိ (ထိ) [စက္ခုနိဗ္ဗာန်-
 သမုဒယ + သမုဒယ] စက္ခုနိဗ္ဗာန်အစရှိသော
 အကြောင်းတို့၏ - ညီညွတ် - ပြည့်စုံ - လုံ
 လောက် - သည်၏ အဖြစ်၊ စက္ခုနိဗ္ဗာန်အစရှိ
 သောအကြောင်းတို့၏ - ညီညွတ် - ပြည့်စုံ -
 လုံလောက် - ခြင်း။ သမဝါယော နာမ
 စက္ခုနိဗ္ဗာန်သမုဒယာမဂ္ဂိ။ဝဇီရ။၃၅။

စက္ခုနိဗ္ဗာန်ဇီဝိတိနိဗ္ဗာန်ပရိယောသာန (တိ)
 [စက္ခုနိဗ္ဗာန် + ဇီဝိတိနိဗ္ဗာန်ပရိယောသာန]

စက္ခုနိဗ္ဗာန်အစရှိတို့ကိုစက္ခုနိဗ္ဗာန်အဆုံးရှိသော။စက္ခု-
 နိဗ္ဗာန်ဇီဝိတိနိဗ္ဗာန်ပရိယောသာန အဋ္ဌဝိဓံ
 ဣန္ဒြိယံ ရူပေကဒေသံ ဘဂဝတာ ဒေသိတံ။
 နေတ္ထိဝိဘာ။၁၄၂။

စက္ခုနိဗ္ဗာန်သမုလက (တိ) [စက္ခုနိဗ္ဗာန် + မူလ
 + က။က-အနက်မရှိ။]စက္ခုနိဗ္ဗာန်အစရှိသော -
 အရင်း - မူလ - ရှိသော။မနိဗ္ဗာန် ပန ယထာ
 စက္ခုနိဗ္ဗာန်သမုလကေဟိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။
 (-မူလဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။)

စက္ခုနိဗ္ဗာန်ဝတ္ထု (န) [စက္ခုနိဗ္ဗာန် + ဝတ္ထု]
 စက္ခုနိဗ္ဗာန်အစရှိသော - မှီရာ - ဝတ္ထု။ ပုရေ-
 ဇာတံ ပန စက္ခုနိဗ္ဗာန်ဝတ္ထုဝသေနေဝ
 ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၁။

စက္ခုနိဗ္ဗာန်ဝိသိဋ္ဌဗလနိဗ္ဗာန် (တိ) [စက္ခုနိဗ္ဗာ-
 နိဗ္ဗာန် + ဝိသိဋ္ဌဗလ + နိဗ္ဗာန်] စက္ခုနိဗ္ဗာန်
 အစရှိသော ထူးသောအကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်
 သော။ ဧတံ သမိဟိတကမ္ပံ... စက္ခုနိဗ္ဗာန်-
 ဝိသိဋ္ဌဗလနိဗ္ဗာန်ကံ ဇာယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။

စက္ခုနိဗ္ဗာန်သမာနဂတိက (တိ)[စက္ခုနိဗ္ဗာန် +
 သမာန + ဂတိ + က။က-အနက်မရှိ။]စက္ခုနိဗ္ဗာန်
 စသည်နှင့်တူသော အလားရှိသော၊ စက္ခုနိဗ္ဗာန်
 စသည်နှင့် အလားတူသော။ ရူပဇီဝိတိနိဗ္ဗာန်
 စက္ခုနိဗ္ဗာန်သမာနဂတိကံ စုတိပဋိသန္နိဝ-
 သေနေဝ ဂစ္ဆတိ။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ (-၁၆၀။
 အနုဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။)

စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝရ (ပု) [စက္ခုနိဗ္ဗာန် + အသံဝရ]
 စက္ခုနိဗ္ဗာန် - မစောင့်စည်း - မပိတ်ဆို့ -
 ခြင်း။ ယဿ စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝရဿ ဟေတု။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
 ၂၁။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ စက္ခု-
 နိဗ္ဗာန်သံဝရဿာတိ စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝရဏဿ။
 အနုဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ (-နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၈၈။)

စက္ခုနိဗ္ဗာန်သံဝရဏ (န) [စက္ခုနိဗ္ဗာန် + အသံဝရ-
 ဏ]စက္ခုနိဗ္ဗာန် - မစောင့်စည်း - မပိတ်ဆို့ -
 ခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိ(ထိ)[စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိ + ဥပ္ပတ္တိ] စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိ ဖြစ်ခြင်း။ စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိနု-ကြည့်။

စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိ (ပု) [စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိ + ဥပ္ပတ္တိ] (၁) စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိဖြစ်ခြင်း။ (၂) စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိ ဖြစ်ရာ အခါ။ စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိဖြစ်ဆဲအခါ။ (၃) ဂဗ္ဘ-သေယျကဿ စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိသေ အနိယ-တတ္တာ။ မဓု၊ ၂။ ၁၉၅။ (၂)အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိကဏ (ပု) [စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိ + ခဏ] စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိ ဖြစ်ရာအခါ။ စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိ ဖြစ်ဆဲ အခါ။ ဥပေက္ခာပဋိသန္ဓိကဿ စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိ-ဒက္ခဏေ သောမနဿိနိယုပ္ပတ္တိဒေါ နတ္ထိ။ မဓု၊ ၂။ ၂၂၇။

စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိန (တိ) [စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိ + ဥပ္ပတ္တိန] (၁) စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိကို - ဖြစ်စေတတ် - ဖြစ်စေ လတ္တံ့ - သော။ (၂) စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိကို - ဖြစ်စေ တတ် - ဖြစ်စေလတ္တံ့ - သည်၏အဖြစ် (ဘာ-ဝပ္ပဓာန)။ သောမနဿိနိယုပ္ပတ္တိကဿ ကမ္မဿ ဧကန္တေန စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိနတော ဂဗ္ဘေပိယာဝ စက္ခုနိယုပ္ပတ္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၃၁။ (- အနုဋီ၊ ၃။ ၂၁၆။)

စက္ခုပဋိဟနန (န) [စက္ခု + ပဋိဟနန] စက္ခု ပဿာဒဉ္စ - စက္ခုပဿာဒကို - ထိခိုက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုပဋိဟနနလက္ခဏ (န) [စက္ခုပဋိဟနန + လ-က္ခဏ] (၁) စက္ခုပဿာဒဉ္စ - စက္ခုပဿာဒ ကို - ထိခိုက်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော - မှတ်ကြောင်း - မှတ်အပ်သော - လက္ခဏာ။ (တိ) (၂) စက္ခုပဿာဒဉ္စ - စက္ခုပဿာဒကို - ထိ ခိုက်ခြင်းလျှင် - မှတ်ကြောင်း - မှတ်အပ် သော - လက္ခဏာရှိသော။ (၁) သရသလက္ခ-ဏဝသေနာတိ စက္ခုဝိညာဏဿ ဝိသယဘာဝ-ကိစ္စဿ ဝသေန စေဝ စက္ခုပဋိဟနနလက္ခ-ဏဿ ဝသေန စာတိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၁။ (- မဓု၊ ၁။ ၃၇၈။) (၂) စက္ခုပဋိဟနန-လက္ခဏံ ရူပံ။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၆။

စက္ခုမိ၊ စက္ခုဿ ဝါ ပဋိဟနနံ စက္ခုပဋိဟနနံ၊ တံ လက္ခဏံ တေဿာတိ စက္ခုပဋိဟနန-လက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၄။

စက္ခုပဋိဟနနသမတ္ထ (တိ) [စက္ခုပဋိဟနန + သမတ္ထ] (၁) စက္ခုပဿာဒဉ္စ - စက္ခုပဿာဒ ကို - ထိခိုက်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ (၂) စက္ခုပဿာဒဉ္စ - စက္ခုပဿာဒကို - ထိခိုက် ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ် (ဘာဝပ္ပ-ဓာန)။ စက္ခုပဋိဟနနသမတ္ထတော သဟ ပဋိသေနာတိ သပ္ပဋိသံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။ စက္ခု-ပဋိဟနနသမတ္ထတောတိ စက္ခုနော သန္ဓန-သမတ္ထတာယ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၁။

စက္ခုပဋိလာဘ (ပု) [စက္ခု + ပဋိလာဘ] မျက် စိကို ရခြင်း။ မာတုကုစ္ဆိသ္မိ စက္ခုပဋိလာ-ဘာယ ကမ္မံ ကရေတိတိ။ အဘိ၊ က။ ၃၅၈။ (- စရိယာ၊ ဋီ၊ ၇၄၊ ၂၅၃။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၆။ ၁၁၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄၉။)

စက္ခုပဋိလာဘကရဏ (န) [စက္ခုပဋိလာဘ + ကရဏ] မျက်စိရခြင်းကို ပြုခြင်း၊ မျက်စိ အမြင်ရအောင်ပြုခြင်း။ စက္ခုမန္တ၊ (၅) ကြည့်။

စက္ခုပထ (ပု) [စက္ခု + ပထ] (၁) (ရူပါရုံကို မြင်ခြင်း၏) အကြောင်းဖြစ်သော စက္ခုပဿာ-ဒ။ (၂) မျက်စိအားထင်ခြင်း၊ မျက်စိ၏အာရုံ ဖြစ်ထိုက်ခြင်း။ (၃) မျက်စိ၏လမ်း၊ မျက်စိ မြင်လောက်ရာအရပ်၊ မျက်စိ ကျက်စားရာ အရပ်။ (န) (၄) (မြင်ခြင်း၏) အကြောင်း ဖြစ်သော - မျက်စိ - မျက်လုံး။ (၁-၂) အနဘိ-သမ္ဘဝနီယော သော ဒေဝါနံ တာဝတိံ သာနံ စက္ခုပထသ္မိံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၀၊ ၁၈၂။ စက္ခုပ-ထသ္မိန္တိ စက္ခုပဿာဒေ၊ အာပါယေ ဝါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၃။ စက္ခုယေဝ ပထော ရူပဿ-နဿ မဂ္ဂေါ ဥပါယောတိ စက္ခုပထော၊ တသ္မိံ စက္ခုပထသ္မိန္တိ အာဟ “စက္ခုပဿာဒေ” တိ။ စက္ခုဿ ဂေါစရယောဂေါ ဝါ စက္ခုပထောတိ အာဟ “အာပါယေ ဝါ” တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၆။

(၃) ပကတိမနုဿာနံ စက္ခုပထေ န ဒိဿတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၇။ (-ဒိဋ္ဌါ ၃။ ၂၂။ မဋ္ဌါ ၃။ ၅၄။ အံဋ္ဌါ ၁။ ၂၀၈။ အဘိဋ္ဌါ ၁။ ၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၁၇၇။ ဓမ္မဋ္ဌါ ၁။ ၁၈၁၄၁၊ ၁၃၁၂၉။ ဓမ္မဋ္ဌါ ၂။ ၁၁၇။ ထေရဋ္ဌါ ၁။ ၁၂၀။ ထေရီဋ္ဌါ ၈၇။ အပါဋ္ဌါ ၁။ ၆၉။ အပါဋ္ဌါ ၂။ ၃၄။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌါ ၃၃၃။ စရိယာဋ္ဌါ ၆၅၊ ၈၉၊ ၁၅၁။ ဇာဋ္ဌါ ၁။ ၇၆၊ ၁၃၁၊ ၁၆၃။ ဇာဋ္ဌါ ၂။ ၃၂၅။ ဇာဋ္ဌါ ၃။ ၄၀၊ ၃၈၆။ ဇာဋ္ဌါ ၄။ ၁၉၀၊ ၃၇၉။ ဇာဋ္ဌါ ၅။ ၂၇၃။ ဇာဋ္ဌါ ၇။ ၂၈၅။ ဒီဋ္ဌါ ၂။ ၂၀၂။) (၄) ဝနိဗ္ဗက စက္ခုပထာနိ ယာစိတံ။ ဇာဋ္ဌါ ၁။ ၃၁၆။ စရိယာဋ္ဌါ ၆၇။ စက္ခုပထာနိတိ ဒဿနဿ ပထဘာဝတော စက္ခုနမေဝတံ နာမံ။ စရိယာဋ္ဌါ ၆၈။ (-ဇာဋ္ဌါ ၄။ ၄၀၄။)

စက္ခုပထသမတိက္ကမ (ပ) [စက္ခုပထ + သမတိက္ကမ] မျက်စိလမ်း - မျက်စိမြင်လောက်ရာ မျက်စိ ကျက်စားရာ - ကို လွန်မြောက်ရာ အရပ်၊ မျက်စိမမြင်နိုင်လောက်သော အရပ်။ ယာဝ စက္ခုပထသမတိက္ကမာ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏံ ပိတ်* အဝိဇ္ဇာန္တိ နမဿမာနာ အဋ္ဌာသိ။ ဝိမာနဋ္ဌါ ၁၀၇။ (-ထေရဋ္ဌါ ၁။ ၂၂။)

စက္ခုပထသမတိက္ကမန (န) [စက္ခုပထ + သမတိက္ကမန] မျက်စိလမ်း - မျက်စိမြင်လောက်ရာ မျက်စိ ကျက်စားရာ - ကို လွန်မြောက်ရာ အရပ်၊ မျက်စိမမြင်နိုင်လောက်သော အရပ်။ ယာဝ စက္ခုပထသမတိက္ကမနာ တာဝ အဘိတ္ထန္တိ။ စရိယာဋ္ဌါ ၁၅၈။

စက္ခုပထာတိက္ကမ (ပ) [စက္ခုပထ + အတိက္ကမ] မျက်စိလမ်း - မျက်စိမြင်လောက်ရာအရပ် - မျက်စိကျက်စားရာအရပ် - ကို လွန်ခြင်း။ စက္ခုပထာတိက္ကမေန တိရောဘာဝုပမနတော “အန္တရဓာယီ” တိ ဝုတ္တံ။ သံဋီဋ္ဌါ ၁။ ၅၄။

စက္ခုပရိဟာနိ (ထိ) [စက္ခု + ပရိဟာနိ] မျက်စိ၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း၊ မျက်စိ - ကန်း - ကွယ် -

ခြင်း။ သာမဿ ပန ဗောဓိသတ္တဿ မာတာပိတုနံ စက္ခုပရိဟာနိ* ဥ တွာ။ ဝိဋ္ဌါ ၁။ ၁၈၀။ စက္ခုပဝတ္တံ (န) [စက္ခု + ပဝတ္တံ] စက္ခုပသာဒ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ပရိနိဗ္ဗာယန္တဿ ဣဒံ စေဝ စက္ခုပဝတ္တံ ပရိယာဒိယတိ၊ အညဉ္စ စက္ခုပဝတ္တံ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ ၉၇၊ ၃၆၅။ စက္ခုပဝတ္တန္တိ စက္ခုပဝတ္တိ စက္ခုသမုဒါစာရော။ ပဋိသံဋ္ဌါ ၁။ ၂၉၁။

စက္ခုပဝတ္တိ (ထိ) [စက္ခု + ပဝတ္တိ] စက္ခုပသာဒ၏ ဖြစ်ခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုပသာဒ (ပ) [စက္ခု + ပသာဒ] မျက်စိအကြည်၊ စက္ခုပသာဒ။ စက္ခုပသာဒေါ စက္ခုဓာတု။ သံဋ္ဌါ ၂။ ၁၂၁။ စက္ခုသင်္ခါတော ပသာဒေါ စက္ခုပသာဒေါ။ သံဋီဋ္ဌါ ၂။ ၁၂၉။ (-ဒိဋ္ဌါ ၂။ ၂၃၃။ ဒိဋ္ဌါ ၃။ ၁၈၇။ မဋ္ဌါ ၁။ ၇၈၊ ၃၈၁။ မဋ္ဌါ ၃။ ၁၅၃။ မဋ္ဌါ ၄။ ၅၂၊ ၁၇၃။ သံဋ္ဌါ ၃။ ၂၂၄။ အဘိဋ္ဌါ ၁။ ၁၁၄၊ ၃၀၄၊ ၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၇၆၊ ၈၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌာ ၉၂ - ၅။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌါ ၅၀။ ဟောနိဋ္ဌါ ၂၇၈။ ဇာဋ္ဌါ ၄။ ၁၁၀။ သာရတ္ထဉာ ၂။ ၁၀၊ ဒီဋ္ဌါ ၂။ ၂၀၆။ ဒီဋ္ဌါ ၃။ ၂၁၁၊ ၂၅၂။ သီဋ္ဌါသင်္ခါ ၁။ ၄၃၈။ သီဋ္ဌါသင်္ခါ ၂။ ၈၁။ မဋ္ဌါ ၂။ ၁၇၄၊ ၂၇၁။ မဋ္ဌါ ၃။ ၃၈၂။ သံဋီဋ္ဌါ ၂။ ၂၈၂။ အံဋ္ဌါ ၃။ ၁၂၅။ မူလဋ္ဌါ ၁။ ၁၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌါ ၂။ ၈၉၊ ၃၇၃။)

စက္ခုပသာဒနိဿိတ (တိ) [စက္ခုပသာဒ + နိဿိတ] စက္ခုပသာဒ၌ - စက္ခုပသာဒကို - မှီသော။ စက္ခုပသာဒနိဿိတံ ကုသလာကုသလဝိပါကဝိညာဏံ။ ဒီဋ္ဌါ ၃။ ၂၁၆။ စက္ခုပသာဒနိဿိတန္တိ စက္ခုပသာဒံ နိဿာယ ပစ္စယံ လဘိတွာ ဥပ္ပန္နံ ကုသလာကုသလဝိပါကဝိညာဏံ စက္ခုဝိညာဏတာသာမညေန ကေဠိကတွာ ဝုတ္တံ။ ဒီဋ္ဌါ ၃။ ၂၅၂။

စက္ခုပသာဒရူပါရမ္မဏစက္ခုဝိညာဏာဒိသန္နိပါတလက္ခဏ (တိ) [စက္ခုပသာဒရူပါရမ္မဏစက္ခုဝိညာဏာဒိ + သန္နိပါတ + လက္ခဏ] စက္ခု-

ပသာဒ, ရူပါရုံ, စက္ခုဝိညာဉ် အစရှိသည်တို့၏ - စုဝေး - ပေါင်းဆုံ - ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ စက္ခုပသာဒရူပါရမ္မဏစက္ခုဝိညာဏာဒိသန္နိပါတလက္ခဏော ဆဗ္ဗဓော ဖဿော။ နေတ္ထိဝိဘာ။ ၁၃၁။ (ဆဋ္ဌမ္ပန္တ “စက္ခုပသာဒ-ရူပါရမ္မဏ”ဟု ဝါကျရှိ၏။)

စက္ခုပသာဒဝတ္ထုက (တိ) [စက္ခုပသာဒ + ဝတ္ထု + က။က - အနက်မရှိ။] စက္ခုပသာဒလျှင် မှီရာရှိသော၊ စက္ခုပသာဒကို မှီသော။ စက္ခုပသာဒဝတ္ထုကံ စိတ္တံ စက္ခုဝိညာဏဓာတု။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။ စက္ခုပသာဒဝတ္ထု အဓိဋ္ဌာနံ ကတော ပဝတ္တံ စက္ခုပသာဒဝတ္ထုကံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၉။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇။)

စက္ခုပသာဒသန္နိဿယ (တိ) [စက္ခုပသာဒ + သန္နိဿယ] စက္ခုပသာဒလျှင် မှီရာရှိသော၊ စက္ခုပသာဒကို မှီသော။ စက္ခုပသာဒသန္နိဿယေ ဟိ ဝိညာဏေ အာလောကာနုဂ္ဂဟိတံ ရူပါရမ္မဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇။

စက္ခုပသာဒါဒိသန္ဓန (န) [စက္ခုပသာဒါဒိ + သန္ဓန] စက္ခုပသာဒ အစရှိသည်တို့ကို ထိခိုက်ခြင်း။ ဧဝံ ပစ္စုပ္ပန္နရူပါဒိနံ စက္ခုပသာဒါဒိသန္ဓနဉ္စ... အပုပ္ဖံ အစရိမံ ဧကက္ခဏေယောဝ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၄။ (- ၁၁၆။)

စက္ခုပါကရောဂ (ပု) [စက္ခု + ပါက + ရောဂ] မျက်စိကို - ကျက်စေတတ် - ချက်တတ် - သော ရောဂါ။ မျက်စိ - စူး - ကျိန်း - စပ် - သော ရောဂါ။ (မျက်ခမ်းစပ်ရောဂါ)။ စက္ခုပါကရောဂေန ဥပရိ ဟေဋ္ဌာ စ သဗ္ဗသော ပက္ကံ ကုထိတံ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၃။

စက္ခုပါလ (ပု) [စက္ခု + ပါလ] စက္ခုပါလထေရ်။ တခံဏေန အာဂန္တာန၊ စက္ခုပါလမုပါဂမိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁။ (- ထေရ်၊ ၂၄၀။)

စက္ခုပါလတ္ထေရ (ပု) [စက္ခုပါလ + ထေရ] စက္ခုပါလထေရ်။ ဤ စက္ခုပါလထေရ်သည်

သာဝတ္ထိမြို့ မဟာသုဇဏ္ဍသူကြွယ်၏ သားကြီးဖြစ်၏။ “ပါလ” ဟု မှည့်ခေါ်ကြ၏။ နောင်အခါ သားငယ်ကို “စူဠပါလ” မှည့်ခေါ်ကြသဖြင့် သားကြီး ပါလ-ကိုလည်း မဟာတပ်၍ “မဟာပါလ” ဟု ခေါ်ကြလေ၏။ ချိန်တန်ရွယ်ရောက် အိမ်ထောင် ပြုပြီးနောက် အခါတပါး ဘုရားရှင်၏တရားတော်ကို နာကြားရသဖြင့် သဒ္ဓါတရားပေါ်ပေါက်၍ ရဟန်းပြုလေ၏။ ၅-ဝါအရတွင် ဘုရားရှင်ထံမှ ကမ္မဋ္ဌာန်းယူပြီးလျှင် တောရွာတရွာကို အမှီပြုကာ တောရကျောင်းတွင် နေထိုင်လျက် တရားအားထုတ်စဉ် မျက်စိရောဂါ စွဲကပ်လေ၏။ ဆေးဆရာ၏ စကားကို နားမထောင်သဖြင့် မျက်စိရောဂါ တိုးပွားလာသောအခါ “မျက်စိရောဂါ ကင်းပျောက်သည်ထက် ကိလေသာရောဂါ ကင်းပျောက်သည်က ငါ့အတွက် သာလွန်ကောင်းမြတ်၏” ဟု နှလုံးသွင်းကာ မျက်စိရောဂါကို လျစ်လျူရှု၍ ဝိပဿနာအလုပ်၌သာ လွန်စွာ ကြိုးကုတ် အားထုတ်သည် ရှိသော် “တချိန်တည်းပင် မျက်စိလည်း ကွယ်ကန်း၊ ကိလေသာတို့လည်း ကုန်ခန်းကာ” ဈာန်မရသော (သုက္ခဝိပဿက) ရဟန္တာဖြစ်လေ၏။ (အကျယ်ကို ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂-၁၆။ ထေရ်၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၇-၂၅၀-တို့၌ ကြည့်။)

စက္ခုပါလတ္ထေရဂါထာ (ထီ) [စက္ခုပါလတ္ထေရ + ဂါထာ] စက္ခုပါလထေရ် ရွတ်ဆိုအပ်သော ဂါထာ။ ထေရ်၊ ၂၄၀။

စက္ခုပါလတ္ထေရဝတ္ထု (န) [စက္ခုပါလတ္ထေရ + ဝတ္ထု] စက္ခုပါလထေရ်၏ - ဖြစ်စဉ် - အကြောင်းအရာ - အဋ္ဌပ္ပုတ်။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂-၁၆။

စက္ခုပိဏန (တိ) [စက္ခု + ပိဏန] မျက်စိကို - နှစ်သိမ့် - နှစ်သက် - စေတတ်သော။ စက္ခုပိဏနံ အာရမ္မဏံ ပါပုဏနဝသေန ယာယတိ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂၃။

စက္ခုပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [စက္ခု + ပုဗ္ဗင်္ဂမ] စက္ခုပသာဒ
ရွှေသွားရှိသော၊ စက္ခုပသာဒပြဋ္ဌာန်းသော။
ကေဝလဉ္စိ တတ္ထ စက္ခုပုဗ္ဗင်္ဂမော နိဒ္ဒေသော၊
ဣဓ ရူပပုဗ္ဗင်္ဂမော။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၃၅၅။

စက္ခုပေက္ခန (န) [စက္ခု + ပေက္ခန] မျက်စိဖြင့်
-ကြည့် - ရှု - ခြင်း။ တဉ္စ ဉာဏပေက္ခနမေဝ၊
န စက္ခုပေက္ခနံ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၁၂။

စက္ခုပ္ပကာရ (ပု) [စက္ခု + ပကာရ] စက္ခုပသာဒ
အပြား။ စက္ခုဝိဓ-ကြည့်။

စက္ခုပ္ပါဒန (န) [စက္ခု + ဥပ္ပါဒန] မျက်လုံးထုတ်
ခြင်း၊ မျက်လုံးထုတ်ခံရခြင်း။ ယထာ မဟာ-
ရာဇ စောရာ အတ္တကတေန စက္ခုပ္ပါဒနံ
သုလာရောပနံ သိသစ္ဆေဒနံ ပါပုဏန္တိ။
မိလိန္ဒ၊ ၁၆၇။

စက္ခုပ္ပါဒ (ပု) [စက္ခု + ဥပ္ပါဒ] သမန္တစက္ခု-
သဗ္ဗညုတဉာဏ်-ဖြစ်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌော စက္ခုပ္ပါဒ-
ဝသေန။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၄၁။

စက္ခုဗီဇာဒိနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [စက္ခုဗီဇာဒိ + နိဗ္ဗတ္တ-
က] စက္ခုပသာဒ အစရှိသည် မျိုးစေ့ အစရှိ
သည်ဟု ဆိုအပ်သော ဖြစ်စေတတ်သော
(အကြောင်း)။ ပုန စက္ခုဗီဇာဒိနိဗ္ဗတ္တကဓေ
ကာရဏံ ကတော ဒဿေန္တော “ပုန ။ ပ။
တိဝိဓော” တိအာဒိမာဟ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၃၉။
စက္ခုဒိဗီဇာဒိ-လည်း ကြည့်။

စက္ခုဘဏ္ဍ (န) [စက္ခု + ဘဏ္ဍ] (၁) မျက်ခွံ။
(၂) မျက်ခွံ၌ ရှိသော အရေး အကြောင်း၊
မျက်ရစ်။ (၃) မျက်ခွံ၌ ပေါက်သော အမွေး၊
မျက်တောင်မွေး၊ မျက်တောင်။ (၄) မျက်
ခွံနှင့် တကွသော မျက်လုံး၊ မျက်လုံးအိမ်။
ပခုမန္တ သကလံ စက္ခုဘဏ္ဍံ အဓိပ္ပေတံ။ ဒီ၊ ၁။
၂။ ၄၂။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၄။ (၁) စက္ခုဘဏ္ဍန္တိ
အက္ခိဒလန္တိ ကေစိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄၁။ မ၊ ၁။ ၂။
၁၇၅။ (၂) အက္ခိဒလဝဋ္ဋမန္တိ အညေ။ ဒီ၊ ၁။
၂။ ၄၁။ (၃) အက္ခိဒလပတ္တန္တိ အညေ။ မ၊ ၁။
၃။ ၁၇၅။ (၄) အက္ခိဒလေဟိ ပန သဒ္ဓိံ

အက္ခိဗိမ္ဗန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄၁။ မ၊ ၁။ ၂။
၁၇၅။

စက္ခုဘာဂ (ပု) [စက္ခု + ဘာဂ] စက္ခုပသာဒ
အဖို့အစု။ စက္ခုဝိဓ-ကြည့်။

စက္ခုဘာဝ (ပု) [စက္ခု + ဘာဝ] စက္ခုပသာဒ၏
အဖြစ်။ သေသဓမ္မာနမ္ပိ စက္ခုဘာဝေါ အာ-
ပဇ္ဇတိ။ မူလဒီ၊ ၂။ ၃၈။ (-သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၅။)

စက္ခုဘာဝသမာနတာ (ထိ) [စက္ခုဘာဝ +
သမာန + တာ] စက္ခုပသာဒ၏အဖြစ်ဖြင့်
တူသည်၏အဖြစ်။ ဇာတိဝသေနာတိ စက္ခု-
ဘာဝသမာနတာဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၄။

စက္ခုဘာဝသာမည (န) [စက္ခုဘာဝ + သာမည]
စက္ခုပသာဒ၏အဖြစ်ဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။
ဇာတိတောတိ စက္ခုဘာဝသာမညတော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၀။

စက္ခုဘူတ (တိ) [စက္ခု + ဘူတ] (၁) ဖြစ်ပြီး
သော - ဒိဗ္ဗစက္ခု - အဘိညာဉ်မျက်စိ - ရှိ
သော၊ ရောက်အပ် - ရအပ် - ပြီးသော -
ဒိဗ္ဗစက္ခု - အဘိညာဉ်မျက်စိ - ရှိသော၊
ဒိဗ္ဗစက္ခု - အဘိညာဉ်မျက်စိ - ကို ရသော၊
သူ။ (၂) ပညာမျက်စိဖြစ်၍ ဖြစ်သောသူ။
(၃) ပညာမျက်စိသဖွယ်ဖြစ်သော၊ ပညာ
မျက်စိနှင့်တူသောသူ။ (၄) ပညာမျက်စိသို့
ရောက်သော၊ ပညာမျက်စိကို ရသော၊ ရောက်
အပ် - ရအပ် - သောပညာမျက်စိရှိသောသူ။
(၅) ပညာမျက်စိ - ဖြင့် - ကြောင့် - ဖြစ်
သောသူ။ (၆) ပညာမျက်စိကို ဖြစ်စေတတ်
သောသူ။ (၇) (ဒိဗ္ဗစက္ခု အစရှိသော)
မျက်စိ ၅-ပါးသို့ ရောက်သော၊ မျက်စိ ၅-ပါး
ကိုရသောသူ။ (၈) မျက်စိသဖွယ်ဖြစ်သော၊
ပကတိမျက်စိသဖွယ် ဖြစ်သော။

(၁) ဖြစ်ပြီးသော - ဒိဗ္ဗစက္ခု - အဘိ-
ညာဉ်မျက်စိ - ရှိသော၊ ရောက်အပ် - ရအပ် -
ပြီးသော - ဒိဗ္ဗစက္ခု - အဘိညာဉ်မျက်စိ -
ရှိသော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု - အဘိညာဉ်မျက်စိ - ကို

ရသော၊ သူ။ စက္ခုဘူတံ ဝတံ ဘိက္ခဝေ သာဝကာ ဝိဟရန္တိ။ ဝိ၊ ဝါ။ ၁၄၅။ သံ၊ သံ။ ၄၄၇။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉။ စက္ခု ဘူတံ ဇာတံ ဥပ္ပန္နံ တေသန္တိ
စက္ခုဘူတံ၊ ဘူတစက္ခုကာ ဥပ္ပန္နစက္ခုကာ
စက္ခု ဥပ္ပါဒေတွာ ဝိဟရန္တိ အတ္ထော။
ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ စက္ခုဘူတံ
သမ္ပတ္တိဗ္ဗစက္ခုကာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၃။ သံ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။

(၂) ပညာမျက်စိဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ သူ။
(၃) ပညာမျက်စိသဖွယ်ဖြစ်သော၊ ပညာ
မျက်စိနှင့်တူသော၊ သူ။ (၄) ပညာမျက်စိသို့
ရောက်သော၊ ပညာမျက်စိကိုရသော၊ ရောက်
အပ် - ရအပ် - သော ပညာမျက်စိရှိသော၊
သူ။ စက္ခုဘူတော ဉာဏဘူတော...တထာဂ-
တော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၇။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅။ သံ၊ ၂။ ၃၁၅။
အံ၊ ၃။ ၄၄၀။ ပဋိသံ၊ ၃၇၅။ မဟာနိ၊ ၁၃၀၊
၂၇၇၊ ၃၅၀။ ဧဋ္ဌနိ၊ ၁၇၅။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၃။ အဘိ၊
ဌ၊ ၁။ ၅။ (၂) သွာယံ ဒဿနပရိကာယကဋ္ဌေန
စက္ခုဘူတော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၀။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၆။ စက္ခု-
ဘူတောတိ ပညာစက္ခုမယတ္တာ သတ္တေသု စ
တဒုပ္ပါဒနတော လောကဿ စက္ခုဘူတော။
မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆။ အထ ဝါ ပညာစက္ခုမယတ္တာ-
တိ ဌာနျူပစာရံ ဒဿေတိ။ စက္ခု ဟုတွာ
ဘဝတိတိ စက္ခုဘူတောတိ ဟိ ဝစနတ္ထော။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၃။ (-မ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၂။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
၃၀၆။) (၃) အထ ဝါ စက္ခု ဝိယ ဘူတော
စက္ခုဘူတော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၀။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၆။ စက္ခု-
ဘူတောတိ လောကဿ စက္ခု ဝိယ ဘူတာ
သဉ္ဇာတာ၊ စက္ခုသဒိသာတိပိ အတ္ထော။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၀။ (-အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၆။ ထေရီ၊
ဌ၊ ၂။ ၉၃။ ဝဇီရ၊ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၃။ ဒီ၊ ဌ၊
၁။ ၃၀၀။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၅။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။
သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆။) (၄) နိန္ဒိ-

တော စက္ခုဘူတေဟိ၊ ကာယော ဗာလာဘိ-
နန္ဒိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။
စက္ခုဘူတေဟိတိ စက္ခု ပတ္တေဟိ ပဋိလဒ္ဓ-
ပညာစက္ခုကေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၇။ (-မ၊
ဌ၊ ၂။ ၆၂။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၄။)

(၅) ပညာမျက်စိ - ဖြင့် - ကြောင့် - ဖြစ်
သော၊ သူ။ ပညာစက္ခုနာ ဥပ္ပန္နတ္တာ ဝါ စက္ခု-
ဘူတော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀။ ပညာစက္ခုမယတ္တာ
(မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆) တိ ဧတေန စက္ခုတော
ဘူတော ဇာတော စက္ခုဘူတေတိ ဒဿေ-
တိတိ ဝဒန္တိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၃။

(၆) ပညာမျက်စိကို ဖြစ်စေတတ်သော၊
သူ။ တဒုပ္ပါဒနတော (မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆) တိ
ဧတေန စက္ခု ဘာဝေတိ ဥပ္ပါဒေတိတိ စက္ခု-
ဘူတောတိ ဒဿေတိတိ ဝဒန္တိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၃။

(၇) (ဒိဗ္ဗစက္ခု အစရှိသော) မျက်စိ ၅-ပါး
သို့ရောက်သော၊ မျက်စိ ၅-ပါးကိုရသော၊ သူ။
အထ ဝါ ဒိဗ္ဗစက္ခုအာဒိကံ ပဉ္စဝိဓေ စက္ခု
ဘူတော ပတ္တောတိ စက္ခုဘူတော။ အနုဋီ၊
၁။ ၁၀။

(၈) မျက်စိသဖွယ်ဖြစ်သော၊ ပကတိ
မျက်စိသဖွယ် ဖြစ်သော။ စက္ခုဘူတယ
ပညာယ ပဇာနာတိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၅။ ယထာ
ဝါ သော တဿ စက္ခုဘူတော၊ ဧဝံသတ္တာနံ
ပညာ။ တေနာဟ “စက္ခုဘူတယ ပညာ-
ယာ” တိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၇။ (-နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀။)

စက္ခုမတိ (ထိ) [စက္ခုမန္တ + ဤ] ပညာမျက်စိ
ရှိသော မိန်းမ (ဥပစာလာထေရီ)။ စက္ခု-
မန္တ (၂) ကြည့်။

စက္ခုမတ္တာဒိနိရောဓ (ပ) [စက္ခုမတ္တာဒိ + နိရော-
ဓ] စက္ခုပသာဒမ္ပ စသည်တို့၏ ချုပ်ခြင်း၊
စက္ခုပသာဒစသည်မျှ၏ ချုပ်ခြင်း။ စက္ခု-
မတ္တာဒိနိရောဓေန ပုဂ္ဂလနိရောဓံ အနိစ္စန္တော
ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၁။

စက္ခုမန္တဘဝ (ပု) [စက္ခုမန္တ + ဘဝ] မျက်စိ
၅-ပါးရှိသော ဘုရား၏အဖြစ်။ စက္ခုမာတိ
ပဉ္စဟိ စက္ခုဟိ စက္ခုမန္တဘဝေန ဘဂဝန္တံ
အာလပတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၅။

စက္ခုမန္တ (တိ) [စက္ခု + မန္တ။ စက္ခုနိ အဿ
ဘဂဝတော သန္တိတိ ဘဂဝါ စက္ခုမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ။၅၀။ထိဒ္ဓိ - စက္ခုမတိ။ (ပါဠိ) စက္ခုမာ -
ဒိ၊၂။၁၁။(ပါဠိ)စက္ခုမန္တော - ဝိ၊၁။၇။ ဒိ၊၁။
၈၀။ မ၊၁။၂။ သံ၊၁။၁၆၃။ အံ၊၁။၅၇။
သုတ္တနိ။၂၉၃။ (အာ၊ဇ) စက္ခုမ - မ၊၂။
၄၀၈။ စက္ခုမန္တ - အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀ - ၉။ (ဒု၊
ဇ) စက္ခုမံ - အပါ၊၁။၂။ အပါ၊၂။၄၃။ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၅၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၉။ စက္ခုမန္တ - အပါ၊၁။၃၈၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၄၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။
(ဒု၊ဗ) စက္ခုမန္တော - ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊၁။၃၇။ (တ၊ဇ)
စက္ခုမတော - ဒိ၊၂။၂၀၃။ သံ၊၁။၂၅ - ၇။
အံ၊၃။၆၂။ သုတ္တနိ။၄၄၉။ စူဠနိ။၂။၁၆၉။
၂၀၀။ စက္ခုမန္တန - ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၇၃ - ၇။ (စ၊ဇ) စက္ခုမတော - ဒိ၊၂။၁၃၇။
စက္ခုမန္တဿ - ဒိ၊၃။၁၅၉။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ (စ၊ဗ) စက္ခုမန္တနံ - နေတ္တိ၊
ဋ္ဌ။၇။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ၊၁၀၄။ (မ၊ဇ) စက္ခု-
မတော - မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ (ဆ၊ဇ) စက္ခုမ-
တော - ဒိ၊၂။၁၃၈၊၂၁၇။ ဝိမာန၊၁၄။ စက္ခု-
မဿ - မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ ပါ၊ဋ္ဌ၊ဋ္ဌိ။ တိဒ္ဓိ ဤ
မျှသာတွေ့ရသည်။] (၁) မျက်စိရှိသော၊
မျက်စိနှင့် ပြည့်စုံသော၊ ပြည့်စုံ - စင်ကြယ် -
သန့်ရှင်း - သော မျက်စိရှိသော၊ သူ။ (၂)
ဉာဏ် - ပညာ - မျက်စိရှိသော၊ ဉာဏ် -
ပညာ - မျက်စိနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (က)
သဗ္ဗညုတဉာဏ်မျက်စိ ရှိသော၊ သဗ္ဗညုတ
ဉာဏ်မျက်စိနှင့် ပြည့်စုံသော၊ ဘုရား။ (ခ)
မဂ်ပညာမျက်စိ ရှိသော၊ မဂ်ပညာမျက်စိနှင့်
ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (ဂ) မျက်စိ ၂-ပါးရှိသော၊
မျက်စိ ၂-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (က)

(မံသစက္ခု၊ ပညာစက္ခုဟူသော) မျက်စိ
၂-ပါးရှိသော၊ သူ။ (ခ) (ပညာစက္ခု၊ ဓမ္မ-
စက္ခု ဟူသော) မျက်စိ ၂-ပါးရှိသော၊ သူ။
(ဂ) မျက်စိ ၅-ပါးရှိသော၊ မျက်စိ ၅-ပါး
နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ဘုရား။ (က) (ပကတိ =
မံသ၊ ဒိဗ္ဗ၊ ပညာ၊ သမန္တ၊ ဗုဒ္ဓစက္ခု ဟူသော)
မျက်စိ ၅-ပါးရှိသော။ (ခ) (ဗုဒ္ဓ၊ ဓမ္မ၊ ဒိဗ္ဗ၊
မံသ၊ သမန္တစက္ခု ဟူသော) မျက်စိ ၅-ပါးရှိ
သော။ (ဂ) (မံသ၊ ဒိဗ္ဗ၊ ဓမ္မ၊ ပညာ၊ သမန္တ-
စက္ခုဟူသော) မျက်စိ ၅-ပါးရှိသော။ (သ)
(ဗုဒ္ဓ၊ ဓမ္မ၊ ဒိဗ္ဗ၊ ပညာ၊ သမန္တစက္ခု ဟူသော)
မျက်စိ ၅-ပါးရှိသော။ (၅) မျက်စိရှိသော နေ။

(၁) မျက်စိရှိသော၊ မျက်စိနှင့်ပြည့်စုံ
သော၊ ပြည့်စုံ - စင်ကြယ် - သန့်ရှင်း - သော
မျက်စိရှိသော၊ သူ။ စက္ခုမန္တော ရူပါနိ
ဒက္ခန္တိ၊ဝိ၊၁။၇။ ဝိ၊၂။၃၀။ ဝိ၊၃။၂၃၊၄၈၊၂၆၇။
ဝိ၊၄။၃၀၄၊၃၅၃။ ဒိ၊၁။၇၉၊၈၀၊၁၀၃၊၁၆၅၊
၂၀၄၊၂၃၅။ ဒိ၊၂။၃၅-၇၊၁၁၀၊၁၂၅၊၂၇၉။ မ၊
၁။၂၈၊၄၈၊၃၆၅။မ၊၂။၃၁၊၄၂၊၇၆၊၃၇၄၊၄၁၃၊
၄၃၈။ မ၊၃။၅၈၊၃၄၂၊ သံ၊၁။၁၆၃၊၁၇၃၊
၁၈၆၊၂၆၀။ သံ၊၂။၃၃၁၊၄၉၄။ သံ၊၃။၆၈၊
၂၃၈။ အံ၊၁။၅၇၊၁၅၇၊၂၂၀၊၄၁၄။ အံ၊၃။
၂၄။ ဥဒါန၊၁၃၅။ သုတ္တနိ။၂၉၃။စက္ခုမာ ပုရိ-
သော ဥမ္မိလေတော ဝါ နိမိလေယျ။မ၊၃။၃၄၈။
စက္ခုမာတိ သမ္ပန္နစက္ခု ဝိသုဒ္ဓနေတော။ မ၊ဋ္ဌ၊
၄။၂၅၁။ စက္ခုမာတိ န ပဿာဒစက္ခုနော
အတ္တိတာမတ္တဇောတနံ၊ အထ ခေါ် တဿ
အတိသယေန အတ္တိတာဇောတနံ “သီလဝါ”-
တိအာဒိသု ဝိယာတိ အာဟ “စက္ခုမာတိ
သမ္ပန္နစက္ခု ဝိသုဒ္ဓနေတော” တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၄၀။ (-ဒိ၊၁။၇၂။ ဒိ၊၂။၁၁။ ဇာ၊၁။၃၁၆။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၀။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀၊၂၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆၊၄၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၄၂။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၆။ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၃၁၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၆။

ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၄၅။ အပါဌ။ ၂။ ၂၇၃။ စရိယာ၊
ဌ။ ၆၈။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၄၀၅။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၄၅၊ ၇၂။
ဝဇီရ။ ၃၉၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၅။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၁၅၆။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၆၈။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃။ သီ၊ ဌီ၊
သစ်၊ ၂။ ၁၆၈။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၂၅၊ ၄၄၁။ မူလဌီ၊
၁။ ၁၄၉။ အနုဌီ၊ ၁။ ၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၅၅။
နေတ္တိ၊ ဝိဘာ၊ ၆၂၊ ၁၀၄။)

(၂) ဉာဏ် - ပညာ - မျက်စိရှိသော၊
ဉာဏ်-ပညာ-မျက်စိနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။
စက္ခုမာ ပဋိပဇ္ဇေယျ။ သုတ္တန်။ ၃၈၉။ ဉာဏ-
စက္ခုနာ စက္ခုမာ ဟုတွာ ဣမံ မောနေယျ-
ပဋိပဒံ ပဋိပဇ္ဇေယျ။ သုတ္တန်၊ ၂။ ၂၁၂။ စက္ခု-
မန္တော စ ပဿန္တိ။ ပဋိသံ။ ၁၅၉။ ဣတိဝုတ်။
၂၂၄။ စက္ခုမန္တောတိ ပညဝန္တော။ ပဋိသံ၊ ဌ။
၂။ ၆၄။ (- ဒီ၊ ၁။ ၁၇၆။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၁၇၁၊ ၃၁၃။
မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၆၃။ သံ၊ ဌ။ ၃။ ၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၉။
ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၆၉။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၇၇။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊
၂။ ၈၈၊ ၃၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၆၃။) သတိမတိ
စက္ခုမတိ။ ထေရီ။ ၄၀၀။ စက္ခုမတိတိ ပညာ-
စက္ခုနာ သမန္နာဂတာ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၇၁။ (က)
သဗ္ဗညုတဉာဏ်မျက်စိရှိသော၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်
မျက်စိနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဘုရား။ ဓမ္မေသုစက္ခု-
မာ (သုတ္တန်။ ၃၀၃)တိ ပုစ္ဆန္တော သဗ္ဗဓမ္မေ-
သု အပ္ပဋိဟတဿ ဉာဏစက္ခုနော။ သုတ္တန်၊
ဌ။ ၁။ ၂၀၂။

(ခ) မဂ်ပညာ မျက်စိရှိသော၊ မဂ်ပညာ
မျက်စိနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ယဉ္ဇ ဓမ္မေသု
စက္ခုမာ။ ထေရီ။ ၂၇၁။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂။
စက္ခုမာတိ မဂ္ဂပညာစက္ခုနာ စက္ခုမာ စ
အမှီ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂။ ၂၃။

(၃) မျက်စိ ၂-ပါးရှိသော၊ မျက်စိ ၂-
ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (က) (မံသစက္ခု၊
ပညာစက္ခု ဟူသော) မျက်စိ ၂-ပါးရှိသော၊
သူ။ တမေနံ စက္ခုမာ ပုရိသော ပဿေယျ။
သံ၊ ၂။ ၁၁၆။ စက္ခုမာ ပုရိသောတိ မံသစက္ခု-

နာ စေဝ ပညာစက္ခုနာ စာတိ ဒွိဟိ စက္ခုဟိ
စက္ခုမာ။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၆၆။

(ခ) (ပညာစက္ခု၊ ဓမ္မစက္ခု ဟူသော)
မျက်စိ ၂-ပါးရှိသော၊ သူ။ စက္ခုမန္တောတိပိ
ဝုစ္စန္တိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၇။ ပညာစက္ခုဓမ္မစက္ခုနံ
သာတိသယပဋိလာဘေန စက္ခုမန္တောတိပိ
ဝုစ္စန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၃၁၆။

(၄) မျက်စိ ၅-ပါးရှိသော၊ မျက်စိ ၅-ပါး
နှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဘုရား။ (က) (ပကတိ=
မံသ၊ ဒိဗ္ဗ၊ ပညာ၊ သမန္တ၊ ဗုဒ္ဓစက္ခု ဟူသော)
မျက်စိ ၅-ပါးရှိသော၊ ဘုရား။ သရဏံ တံ
ဥပေမ စက္ခုမာ။ သုတ္တန်။ ၂၈၄။ စက္ခုမာတိ
ဘဂဝါ ပကတိဒိဗ္ဗပညာသမန္တဗုဒ္ဓစက္ခုဟိ
ပဉ္စဟိ စက္ခုဟိ စက္ခုမာ။ သုတ္တန်၊ ဌ။ ၁။ ၃၈။
သုဒေသိတော စက္ခုမတာ၊ ဗုဒ္ဓေနာဒိစ္စဗန္ဓု-
နာ။ ထေရီ။ ၂၈၆။ စက္ခုမတာတိ မံသစက္ခု-
ဒိဗ္ဗစက္ခု ပညာစက္ခု ဗုဒ္ဓစက္ခု သမန္တစက္ခုဟိ
ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ စက္ခုဟိ စက္ခုမတာ။ ထေရီ၊
ဌ။ ၂။ ၁၀၄။ (- သုတ္တန်။ ၄၂၆။ မဟာနိ။ ၃၅၄-
၅-၆။ စူဠနိ။ ၂၁၊ ၁၇၂-၃၊ ၁၉၉၊ ၂၀၀။ သုတ္တန်၊
ဌ။ ၂။ ၂၈၇။)

(ခ) (ဗုဒ္ဓ၊ ဓမ္မ၊ ဒိဗ္ဗ၊ မံသ၊ သမန္တစက္ခု
ဟူသော) မျက်စိ ၅-ပါးရှိသော၊ ဘုရား။ စက္ခု-
မာ ပရိနိဗ္ဗုတော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၂။ အံ၊ ၁။ ၄၀၈။
စက္ခုမာတိ ပဉ္စဟိ စက္ခုဟိ စက္ခုမာ။ ဒီ၊ ဌ။
၂။ ၁၅၅။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၄၉။ ဗုဒ္ဓစက္ခု ဓမ္မစက္ခု
ဒိဗ္ဗစက္ခု မံသစက္ခု သမန္တစက္ခုသင်္ခါတေဟိ
ပဉ္စဟိ စက္ခုဟိ စက္ခုမာ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၆၅။ အံ၊ ဌီ၊
၂။ ၂၂၁။ (- ဒီ၊ ၂။ ၂၀၃-၅။ သံ၊ ၁။ ၂၅-၇။ ဒီ၊ ဌ။
၂။ ၂၇၄-၈။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၇၃-၇။ သံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၁၃။)

(ဂ) (မံသ၊ ဒိဗ္ဗ၊ ဓမ္မ၊ ပညာ၊ သမန္တစက္ခု
ဟူသော) မျက်စိ ၅-ပါးရှိသော၊ ဘုရား။ ပါဒေ
ဝန္နာမိစက္ခုမာ။ သံ၊ ၁။ ၁၂၂။ စက္ခုမာတိ ပဉ္စဟိ
စက္ခုဟိ စက္ခုမာ။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၈။ မံသစက္ခု
ဒိဗ္ဗစက္ခု ဓမ္မစက္ခု ပညာစက္ခု သမန္တစက္ခုဟိ
ပဉ္စဟိ စက္ခုဟိ စက္ခုမာ။ သံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၁၇။

(သ) (ဗုဒ္ဓ၊ ဓမ္မ၊ ဒိဗ္ဗ၊ ပညာ၊ သမန္တ-
စက္ခုဟူသော) မျက်စိ၅-ပါးရှိသော၊ ဘုရား။
ဒုဝေ ဣမာ စက္ခုမတာ ပကာသိတာ။ ဣတိ-
ဝုတ်။ ၂၂။ စက္ခုမတာတိ ဗုဒ္ဓစက္ခု ဓမ္မစက္ခု
ဒိဗ္ဗစက္ခု ပညာစက္ခု သမန္တစက္ခုတိ ပဉ္စဟိ
စက္ခုဟိ စက္ခုမတာ။ ဣတိဝုတ်။ ဌ။ ၁၅၉။
(-မ၊ ၂။ ၃၅၄။ ထေရ။ ၃၃၁။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၈။
ထေရ။ ၄။ ၂။ ၃၁၉။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၅။)

(၅) မျက်စိရှိသောနေ။ (နေမင်းသည်
အမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ကမ္ဘာသူ
ကမ္ဘာသားတို့အား မျက်စိအမြင်ကို ပေးတတ်
သောကြောင့် “စက္ခုမာ” မည်သည်။) ဥဒေ-
တယံစက္ခုမာ ကေရာဇာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈။ အံ၊ ၄။
၁။ ၁၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၄။ စက္ခုမာတိ သကလ-
စက္ခုဝါဠဝါသီနံ အနုကာရံ ဝိဓမ္မိတွာ စက္ခု-
ပဋိလာဘကရဏေန ယံ တေန တေသံ ဒိန္နံ
စက္ခု၊ တေန စက္ခုနာ စက္ခုမာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၃၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၆၉။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၉။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၃၁။)

စက္ခုမဘာဝ (ပ) [စက္ခုမန္တ+ဘာဝ] မျက်စိ
၅-ပါးရှိသော ဘုရား၏အဖြစ်။ သတ္တဝိ ဗုဒ္ဓါ
စက္ခုမန္တော ပဉ္စဟိ စက္ခုဟိ စက္ခုမဘာဝေ
ဝိသေသာဘာဝတော။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၁။

စက္ခုမုသန (တိ) [စက္ခု+မုသန] မျက်စိကို-
ညှဉ်းဆဲ - ကျိန်းစပ်စေ - တတ်သော (နေ
ရောင်စသည်။) (မျက်စိနောက်၏။ နီတိ၊ သပ္ပ။
၂၇၄။) ဒုဒ္ဓိက္ခော စက္ခုမုသနော။ နီတိ၊ ဓာ။
၁၇၃။

စက္ခုမူလက (တိ) [စက္ခု+မူလ+က။က - အ
နက်မရှိ။] စက္ခုမြွေ - အရင်း - မူလရှိသော -
(ယမက)။ ပရိညာဝါရေ ပန စက္ခုမူလကာ-
ဒိသု ကေမေဝ စက္ခုသောတယမကံ ဒဿိတံ။
အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၉။

စက္ခုမောဟ (ပ) [စက္ခု + မောဟ] မျက်စိ
လည် - လမ်းမှား - ရာ အခါ၊ မျက်စိလည် -

လမ်းမှား - သော အခါ။ စက္ခုမောဟ-
မုစ္ဆာကာလ-ကြည့်။

စက္ခုမောဟန (န) [စက္ခု+မောဟန] မျက်စိ
ကို - တွေဝေစေတတ် - လှည့်စားတတ် -
သော အတတ်၊ မျက်လှည့်အတတ်။ ဒိဗ္ဗ အဓိ-
ယသေမာယံ၊ အကာသိ စက္ခုမောဟနံ။ ဇာ၊
၂။ ၂၁၈။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၀၉။

စက္ခုမောဟနမာယာ (တိ) [စက္ခုမောဟန+မာ-
ယာ] မျက်လှည့် ဟူသော လှည့်ပတ်တတ်
သောအတတ်။ ဝိဇ္ဇမာနဒေါသပဋိစ္ဆာဒနတော
စက္ခုမောဟနမာယာ ဝိယာတိ မာယာ။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆၁။ (-သီ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၃။)

စက္ခုမောဟမုစ္ဆာကာလ (ပ) [စက္ခုမောဟ+
မုစ္ဆာ+ကာလ] မျက်စိလည် - လမ်းမှား -
သောအခါ၊ ထိုင်းမှိုင်း - တွေဝေ - မိန်းမော
- မူးမေ့ - သောအခါ။ မာရာဝဋ္ဋနာဒိဝသေ-
နာတိ ဧတ္ထ စက္ခုမောဟမုစ္ဆာကာလာဒိ သင်္ဂ-
ယတိ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၃၂။

စက္ခုယာစက (တိ) [စက္ခု+ယာစက] မျက်စိ
ကိုတောင်းသောသူ။ သော စက္ခုယာစကော
ဗြာဟ္မဏော။ စရိယာ၊ ၄။ ၇၂။ (-၇၅။)

စက္ခုရဟ (ပ) [စက္ခု+ရဟ] (၁) မျက်စိ -
ဆိတ် ကွယ် - မမြင် - ရာ အရပ်။ (၂) မျက်
စိ - ဆိတ်ကွယ် - မမြင် - ခြင်း။ (၁) ဣဓ
ပန စက္ခုရဟောဝ အဓိပ္ပေတော။ ဝိမတိ၊ ၁။
၃၀၅။ (-သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၁။) (၂) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုရဟာဒိက (တိ) [စက္ခုရဟ+အာဒိ+က။
က - အနက်မရှိ။] မျက်စိ - ဆိတ်ကွယ် -
မမြင် - ခြင်း အစရှိသော။ သော ဟိ ဥဒက-
ဝသေန ရဟော စက္ခုရဟာဒိကံ ဒဒါတိတိ
ဥဒကရဟဒေါ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၆၃။

စက္ခုရူပ (န) [စက္ခု+ရူပ] (၁) စက္ခုပသာဒ၊
ရူပါရုံ။ (၂) စက္ခုယတန၊ ရူပါယတန။ (၁)

စက္ခု ဝတ္ထု ကတော ရူပံ အာရမ္မဏံ ကတော ဥပ္ပန္နဿ စက္ခုဝိညာဏဿ စက္ခုရူပံ ဌာနဉ္စေကာရဏဉ္စ။ ဒါဠာ ၁၁၆၂။ (-မာဠာ ၁၁၃၀။ မာဠီ ၂။ ၆၅။) (၂) တံ ဥဘယန္တိ တံ စက္ခုရူပန္တိ ဥဘယမ္ပိ အာယတနံ။ သံ၊ ဠီ၊ ၂။ ၃၂၂။

စက္ခုရူပတဒါဘောဂ (ပု) [စက္ခု + ရူပ + တဒါဘောဂ] စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ ထို စက္ခုပသာဒရူပါရုံကိုစွဲ၍ဖြစ်သောနှလုံးသွင်းခြင်း။ တဒနရူပဿာတံ တေသံ စက္ခုရူပတဒါဘောဂါနံ အနုရူပဿ။ မာဠီ၊ ၂။ ၁၇၂။

စက္ခုရူပဒွယ (န) [စက္ခုရူပ + ဒွယ] စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ ၂-ခုအပေါင်း။ တန္တိ စက္ခုရူပဒွယံ။ သံ၊ ဠီ၊ ၂။ ၂၉၇။

စက္ခုရူပဓမ္မ (ပု) [စက္ခု + ရူပဓမ္မ] စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့်သိမြင်အပ်သောရုပ်တရား (ရူပါရုံ)။ ရူပေ နိဝိဋ္ဌာတိ စက္ခုရူပဓမ္မေ အဘိနိဝိဋ္ဌာ။ သံ၊ ဠီ၊ ၁။ ၁၆၈။

စက္ခုရူပပဋိသာတ (ပု) [စက္ခု + ရူပပဋိသာတ] စက္ခုပသာဒ၌ ရူပါရုံ၏ - ထိပါး - ထိခိုက် - ခြင်း။ န ဟိ “စက္ခုရူပပဋိသာတော စက္ခုသမ္ပယော” တိ ကတ္တစိ သုတ္တေ ဝါ အဋ္ဌကထာယံ ဝါ ဝုတ္တံ။ မူလဠီ၊ ၂။ ၃၀။ (-အနုဠီ၊ ၂။ ၃၅။)

စက္ခုရူပဝိညာဏသန္နိပါတလက္ခဏ (တိ) [စက္ခုရူပဝိညာဏ + သန္နိပါတ + လက္ခဏ] စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ စက္ခုဝိညာဉ်တို့၏ - စုဝေး - ပေါင်းဆုံ - ခြင်းလျှင် - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ - ရှိသော။ စက္ခုရူပဝိညာဏသန္နိပါတလက္ခဏော ဖဿော။ နေတ္ထိ၊ ၂။

စက္ခုရူပါဒိဒွယ (န) [စက္ခုရူပါဒိ + ဒွယ] စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံအစရှိသော ၂-ခုအပေါင်း။ စက္ခုရူပါဒိဒွယာနိ ပဋိစ္စ စက္ခုသမ္ပယာဒယော ဝုတ္တာ။ သံ၊ ဠီ၊ ၂။ ၄၆။

စက္ခုရူပါဒိပစ္စယသာမဂ္ဂိ (ထိ) [စက္ခုရူပါဒိ + ပစ္စယ + သာမဂ္ဂိ] စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံအစရှိ

သော အကြောင်းတို့၏ - ညီညွတ် - ပြည့်စုံ - လုံလောက် - သည်၏ အဖြစ်၊ စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံအစရှိသော အကြောင်းတို့၏ - ညီညွတ် - ပြည့်စုံ - လုံလောက် - ခြင်း။ စက္ခုဝိညာဏာဒိသင်္ခါတသာဓာရဏဖလနိပ္ပါဒကတ္တေန သဏ္ဌိတာ စက္ခုရူပါဒိပစ္စယသာမဂ္ဂိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၀။ (-သံ၊ ဠီ၊ သင်္ခါ ၁။ ၁၇၂။ မာဠီ၊ ၂။ ၂၂၄။)

စက္ခုရူပါဒိပစ္စယာယတ္တဝုတ္တိတာ (ထိ) [စက္ခုရူပါဒိပစ္စယ + အာယတ္တ + ဝုတ္တိ + တာ] စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံအစရှိသော အကြောင်းတို့နှင့် စပ်သောဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ စက္ခုရူပါဒိပစ္စယာယတ္တဝုတ္တိတာယ အနိစ္စတဉ္စ ပကာသေတွာ။ အဘိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၈။

စက္ခုရူပါဒိသံသနုန (န) [စက္ခုရူပါဒိ + သံသနုန] စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံအစရှိသည်တို့၏ - ထိပါး - ထိခိုက် - ခြင်း။ စက္ခုရူပါဒိသံသနုနေန ဥပ္ပန္နာယ ကုသလာကုသလဝိပါကဝသေန ဒွိပဉ္စ ဝိညာဏသင်္ခါတယ ပဋိသသညာယ စ။ မဟာနိ၊ ဠာ၊ ၈၄။

စက္ခုရူပါဒိသာမဂ္ဂိ (ထိ) [စက္ခုရူပါဒိ + သာမဂ္ဂိ] စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ အစရှိသည်တို့၏ - ညီညွတ် - ပြည့်စုံ - လုံလောက် - သည်၏ အဖြစ်၊ စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံအစရှိသည်တို့၏ - ညီညွတ် - ပြည့်စုံ - လုံလောက် - ခြင်း။ အထခေါဓမ္မတာဝေသာ၊ ယံ စက္ခုရူပါဒိသာမဂ္ဂိယံ စက္ခုဝိညာဏာဒိနိသမ္ဘဝန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၅။

စက္ခုရူပါလောကမနသိကာရာဒိဘေဒ (တိ) [စက္ခု + ရူပ + အာလောက + မနသိကာရ + အာဒိ + ဘေဒ] စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ၊ အရောင်အလင်း၊ နှလုံးသွင်းခြင်း စသည်အပြားရှိသော။ စက္ခုရူပါလောကမနသိကာရာဒိဘေဒဓမ္မဇာတံ နိဿာယ ပစ္စယဘူတံ ကာရဏံ လဘိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠီ၊ ၂။ ၃၆၅။

စက္ခုရောဂ (ပု) [စက္ခု + ရောဂ] မျက်စိ၌ ဖြစ်သော ရောဂါ၊ မျက်စိရောဂါ၊ မျက်စိ

နာ။ စက္ခုရောဂေါ သောတရောဂေါ။
 အံ၊ ၃။ ၃၄၃။ မဟာနိ။ ၁၀။ စူဠနိ။ ၂၀။
 စက္ခုရောဂေါတိ စက္ခုသ္မိံ ဥပ္ပန္နရောဂေါ။
 မဟာနိ။ ၁၅။ ၁။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၇။ မဟာနိ။
 ၃၁၉။ ၃၄၄။ စူဠနိ။ ၁၉၁။ ၂၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၉။
 အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။ ၁၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ။
 ၁။ ၂၂၉။ သုတ္တနိ။ ၄။ ၂။ ၃၁၉။)

စက္ခုရောဂါဒိဒုက္ခ (န) [စက္ခုရောဂါဒိ + ဒုက္ခ]
 မျက်စိနာ အာရုံသော ဆင်းရဲခြင်း။ သဗ္ဗမ္ပိ
 စက္ခုရောဂါဒိဒုက္ခံ သဗ္ဗသတ္တဝါတံ။ မူလဋီ၊
 ၂။ ၆၈။

စက္ခုရောဂါဗာဓ (ပု) [စက္ခုရောဂါ + အာဗာဓ]
 မျက်စိရောဂါဟူသော အနာ၊ မျက်စိရောဂါ၊
 မျက်စိနာ။ တေန ခေါ ပန သမယေန အည-
 တရဿ ဘိက္ခုနော စက္ခုရောဂါဗာဓော
 ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၃။

စက္ခုလက္ခဏ (န) [စက္ခု + လက္ခဏ] စက္ခုပသာ
 ဒ၏ လက္ခဏာ၊ စက္ခုပသာဒ - ၏ - ဌ် (ရူပါ
 ရုံ - ဌ် - ၏ - ရှေးရှုထိခိုက်ခြင်းငှါ ထိုက်
 သော မဟာဘုတ်တို့ကို ကြည်စေခြင်း ဟူ
 သော) မှတ်ကြောင်း - မှတ်အပ်သော -
 လက္ခဏာ။ အတ္တဘာဝနိပ္ပါဒကသာဓာရဏ-
 ကမ္မဝသေန ပုရိမံ စက္ခုလက္ခဏံ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊
 ၁။ ၁၂၇။

စက္ခုလောစန (န) [စက္ခု + လောစန] မျက်စိ
 ဖြင့်ကြည့်ရှုခြင်း။ ပရိဂ္ဂဏှန စက္ခုလောစန
 (သိ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၁၁၂) ကြည့်။

စက္ခုလောလ (တိ) [စက္ခု + လောလ] လျှပ်
 ပေါ် - လော်လည် - သော မျက်စိရှိသော၊
 မျက်စိ - လျှပ်ပေါ် - လော်လည် - သော၊
 သူ။ ဣဓေကစော ဘိက္ခု န စက္ခုလောလော။
 မဟာနိ။ ၄၀၀။ စူဠနိ။ ၂၇။ (- မဟာနိ။
 ၂၇။ စူဠနိ။ ၂၇၄။)

စက္ခုလောလဗြဟ္မဒတ္တ (ပု) [စက္ခုလောလ +
 ဗြဟ္မဒတ္တ] စက္ခုလောလဗြဟ္မဒတ်၊ မျက်စိ -

လျှပ်ပေါ် - လော်လည် - သော ဗြဟ္မဒတ်။
 စက္ခုလောလဗြဟ္မဒတ္တော နာမ ရာဇာ ပါဒ-
 လောလဗြဟ္မဒတ္တော ဝိယ နာဠကဒဿန-
 မနုယုတ္တော ဟောတိ။ သုတ္တနိ။ ၄။ ၁။ ၁၀၃။
 (- အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၁။)

စက္ခုလောလိယ (န) [စက္ခု + လောလိယ] စက္ခု
 ဒွါရ၌ဖြစ်သော - လျှပ်ပေါ် - လော်လည် -
 ခြင်း၊ မျက်စိ - လျှပ်ပေါ် - လော်လည် -
 ခြင်း။ ဣဓေကစော စက္ခုလောလိယေန
 သမန္နာဂတော ဟောတိ။ မဟာနိ။ ၂၇။
 စက္ခုလောလိယေနာတိ စက္ခုဒွါရေ ဥပ္ပန္န-
 လောလဝသေန စက္ခုလောလိယေန။ မဟာနိ၊
 ၄။ ၃၄၂။ (- မဟာနိ။ ၄၀၀။ စူဠနိ။
 ၂၇၄-၅။)

စက္ခုဝဝတ္တာန (န) [စက္ခု + ဝဝတ္တာန] စက္ခု-
 ပသာဒကို - ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် - ဆုံး
 ဖြတ် - ခြင်း။ တောဝတာ ဝိပဿနာပုဗ္ဗဘာ-
 ဂေ စက္ခုဝဝတ္တာနံ ဒဿိတံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
 ၂၆၃။

စက္ခုဝိကလ (တိ) [စက္ခု + ဝိကလ] (၁) ချိုတဲ့
 သော စက္ခုပသာဒရှိသော၊ စက္ခုပသာဒ
 ချိုတဲ့သော၊ မျက်စိ - ချိုတဲ့ - ကန်း -
 ကွယ် - သော၊ သူ။ (၂) မျက်စိ - ချိုတဲ့ -
 ကန်း - ကွယ် - ရာ အခါ၊ မျက်စိ - ချိုတဲ့ -
 ကန်း - ကွယ် - သောအခါ။ (၁) သစေ စက္ခု-
 ဝိကလော နာဘဝိဿာ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၅။
 (- ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၉။ ဇာ၊ ၄။ ၄၁၁။ မ၊ ၄။
 ၃။ ၃၅၄။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုဝိကလကာလ (ပု) [စက္ခုဝိကလ + ကာလ]
 မျက်စိ - ချိုတဲ့ - ကန်း - ကွယ် - သောအခါ၊
 ဣဒါနိ စက္ခုဝိကလကာလေ စက်မာမိတိတ္ထေ-
 ကေ ပါဏကေ မာရေသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။

စက္ခုဝိညာဏ (န) [စက္ခု + ဝိညာဏ] စက္ခု
 ဝိညာဉ်၊ မျက်စိအကြည်ကိုမှီ၍ သိသော
 တရား၊ မြင်သိစိတ်။ (က) စက္ခုပသာဒ၏

ဝိညာဉ်။ (ခ)စက္ခုပသာဒကြောင့် ဖြစ်သော
 ဝိညာဉ်။ (ဂ)စက္ခုပသာဒ၌မိသောဝိညာဉ်။
 စက္ခုဝိညာဏံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ ဥပေက္ခာသဟဂ-
 တံ ရူပါရမ္မဏံ။ အဘိဓမ္မာ ၁၀၄။ စက္ခုဝိညာဏန္တိ
 ကာရဏဘူတဿ စက္ခုဿ ဝိညာဏံ။ စက္ခု-
 တော ဝါ ပဝတ္တံ၊ စက္ခုသ္မိံ ဝါ နိဿိတံ ဝိညာ-
 ဏန္တိ စက္ခုဝိညာဏံ။ အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၃၀၃။ (-ဝိ၊
 ၃။ ၄၄။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၆။ မ၊ ၁။ ၆၆။ မ၊ ၃။ ၂၅၉၊ ၃၀၃။
 သံ၊ ၁။ ၂၄၅၊ ၃၀၀၊ ၃၀၁။ သံ၊ ၂။ ၅၀၊ ၁၉၁၊
 ၂၄၈၊ ၉၊ ၂၅၀-၃။ အံ၊ ၂။ ၅၁၁။ အံ၊ ၃။ ၅၅၆။
 အဘိ၊ က။ ၅၈၊ ၂၄၇-၉၊ ၂၅၂၊ ၃၁၃၊ ၃၅၉။ ပဋိ-
 သံ၊ ၆။ ၇၊ ၁၄၅၊ ၁၅၅၊ ၃၅၉။ မဟာနိ၊ ၆၄၊ ၂၁၃၊
 ၃၄၈။ နေတ္ထိ၊ ၅၀၊ ၆၇။ မိလိန္ဒ၊ ၅၂-၉၊ ၆၀။ ဒီ၊
 ၄၁။ ၁၆၅၊ ၁၇၄၊ ၃၃၅။ ဒီ၊ ၄၁၊ ၂။ ၂၅-၆။ ဒီ၊ ၄၁၊
 ၃။ ၁၇၉။ မ၊ ၄၁။ ၂၂၇။ မ၊ ၄၁၊ ၁၁၇။ သံ၊ ၄၁၊
 ၁။ ၁၆၅။ သံ၊ ၄၁၊ ၂။ ၁၆၆။ ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၇၄။ စူဠ-
 နိ၊ ၄။ ၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၀။ သံ၊ ၄။ ၂။
 ၁၉။)

စက္ခုဝိညာဏအင်္ဂရာဒိ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏ +
 အင်္ဂရာ + အာဒိ] စက္ခုဝိညာဉ် အစရှိ၊ အညွန့်
 အညောက် အစရှိသော။ စက္ခာဒိဗီဇာဒိ-
 ကြည့်။

စက္ခုဝိညာဏကာယ (ပု) [စက္ခုဝိညာဏ +
 ကာယ] စက္ခုဝိညာဉ်ဟူသော အပေါင်း၊
 စက္ခုဝိညာဉ်အပေါင်း။ စက္ခု ဝတ္ထု ကတွာ
 ရူပံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပန္နဿ စက္ခု-
 ဝိညာဏဿ (စက္ခုဝိညာဏကာယဿ။ က။ မူ
 ကွံ)။ ဒီ၊ ၄၁၊ ၁၆၂။

စက္ခုဝိညာဏက္ခဏ (ပု) [စက္ခုဝိညာဏ + ခဏ]
 စက္ခုဝိညာဉ်၏ (ဖြစ်ဆဲ) - ခဏ - အခိုက်
 အတန်ကာလ။ စက္ခုဝိညာဏဿ န ရူပဇန-
 ကတ္တာ စက္ခုဝိညာဏက္ခဏေ တိသမုဋ္ဌာနရူပံ။
 မ၊ ၄၁၊ ၂။ ၁၃၃။ (-အဘိဋ္ဌာ ၃။ ၂၂၁။)

စက္ခုဝိညာဏဂေါရဏာဝ (ပု) [စက္ခုဝိညာဏ +
 ဂေါရ + ဘာဝ] စက္ခုဝိညာဉ်၏ အာရုံ၏

အဖြစ်။ စက္ခုဝိညာဏဂေါရဏာဝေါဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗ-
 ဘာဝေါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၇။

စက္ခုဝိညာဏတာသမည (န) [စက္ခုဝိညာဏ-
 တာ + သမည] စက္ခုဝိညာဉ်၏အဖြစ်ဖြင့်
 တူသည်၏ အဖြစ်။ စက္ခုပသာဒနိဿိတ-
 ကြည့်။

စက္ခုဝိညာဏဒဿန (န) [စက္ခုဝိညာဏ + ဒဿ-
 န] စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် - မြင် - ကြည့် - ရှု -
 ခြင်း။ ဒေဝါ စက္ခုဝိညာဏဒဿနာယပိ နပ္ပ-
 ဟောန္တိ။ မ၊ ၄၁၊ ၂၄၈။ (-မ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၅။)

စက္ခုဝိညာဏဒွါရ (န) [စက္ခုဝိညာဏ + ဒွါရ။
 စက္ခု + ဝိညာဏဒွါရ] (၁) စက္ခုဝိညာဉ်၏
 ဖြစ်ရာတံခါး။ (၂) မျက်စိအကြည်ဟူသော
 ဝိညာဉ်၏ ဖြစ်ရာတံခါး။ စက္ခုဝိညာဏ-
 ဒွါရံ သောတဿာနဇိဝါကာယဝိညာဏဒွါရန္တိ
 ဣမာနိ ပဉ္စ ဝိညာဏဒွါရာနိ နာမ။ အဘိဋ္ဌာ၊
 ၁။ ၁၃၈။ စက္ခုဝိညာဏဒွါရန္တိ စက္ခုဝိညာ-
 ဏဿ ဒွါရံ။ စက္ခုစ တံ ဝိညာဏဒွါရဉ္စာတိ
 ဝါ စက္ခုဝိညာဏဒွါရံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၉။ (-
 မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂၂။)

စက္ခုဝိညာဏဓာတာဒိသမ္ပန္န (တိ) [စက္ခုဝိညာ-
 ဏဓာတု + အာဒိ + သမ္ပန္န] စက္ခုဝိညာဏ
 ဓာတ် အစရှိသည်နှင့် စပ်သော။ သဒ္ဓဓာတု-
 သမ္ပန္နာနံ ယမကာနံ စက္ခုဝိညာဏဓာတာဒိ-
 သမ္ပန္နာနဉ္စ ဖုတိပဋိသန္ဓိဝသေန အလဗ္ဘမာ-
 နတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၃၃။ (-
 အနုဋီ၊ ၃။ ၁၈၄။)

စက္ခုဝိညာဏဓာတာနန္တရ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏ-
 ဓာတု + အနန္တရ] စက္ခုဝိညာဏဓာတ်၏ -
 အခြားမရှိ - အကွယ်မရှိ - အခြားမဲ့ဖြစ် -
 သော (ကာလ)။ စက္ခုဝိညာဏဓာတာနန္တ-
 ရံ မနောဓာတု ဝိယ မနောဓာတာနန္တရမ္ပိ
 ဥပ္ပဇ္ဇတိ စိတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၈။

စက္ခုဝိညာဏဓာတု (ထိ) [စက္ခုဝိညာဏ + ဓာ-
 တု] စက္ခုဝိညာဉ်ဟု ဆိုအပ်သော ဓာတ်။

စက္ခုဝိညာဏဓာတ်၊ မျက်စိအကြည်ကို မှီ၍ သိသော သဘောတရား၊ မြင်သိစိတ်သဘောတရား။ စက္ခုဝိညာဏဓာတု သောတဝိညာဏဓာတု။ အဘိဝိ။၇။ စက္ခုဝိညာဏသင်္ခါတာ ဓာတု စက္ခုဝိညာဏဓာတု။ အဘိ။၄။၂။ ၆။ (-သံ၊၁။၂၇၇။ အဘိ၊ပု။၁၀၁။ အဘိ၊က။၁၂။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁။ ပဋိသံ၊၇။ နေတ္တိ၊၄၆။ ၈။ သံ၊၄။၂။၁၂။ အဘိ၊၄။၂။၁၇၇။)

စက္ခုဝိညာဏဓာတုသမ္ပယူဇ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏဓာတု + သမ္ပယူဇ] စက္ခုဝိညာဏဓာတ်၏ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော။ တဇ္ဇာ စက္ခုဝိညာဏဓာတုသမ္ပယူဇ(အဘိ၊ဓ။၁၀၅)ကြည့်။

စက္ခုဝိညာဏနိဿိတ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏ + နိဿိတ] စက္ခုဝိညာဉ်ကိုမှီသော။ နှ စ မေ စက္ခုဝိညာဏနိဿိတံ ဝိညာဏံ ဘဝိဿတိ။ မ၊၃။၃၀၃။

စက္ခုဝိညာဏပစ္စယ (ပု) [စက္ခုဝိညာဏ + ပစ္စယ] စက္ခုဝိညာဉ် ဟူသောအကြောင်း။ တတ္ထ ဟိ ယမ္ပိ စက္ခုဝိညာဏပစ္စယာ နာမံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊၄။၂။၁၆၀။

စက္ခုဝိညာဏပမာဏ (န) [စက္ခုဝိညာဏ + ပမာဏ] စက္ခုဝိညာဉ်၏ - အတိုင်းအရှည် - ပမာဏ။ စက္ခုဝိညာဏပမာဏေနေဝ ဇဝနံ ဌပေဿာမီတိ။ သံ၊၄။၃။၂၉။ ဥဒါန၊၄။၈။ (-အနုဋီ၊၂။၁၇၂။)

စက္ခုဝိညာဏမတ္တ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏ + မတ္တ] စက္ခုဝိညာဉ် - အတိုင်းအရှည် - ပမာဏ - ရှိသော။ စက္ခုဝိညာဏမတ္တမေဝ မေ စိတ္တံ ဘဝိဿတိတိ အတ္တော။ သံ၊၄။၃။၂၉။ အနုဋီ၊၂။၁၇၂။ စက္ခုဝိညာဏမတ္တမေဝါတိ ယတ္ထကံ စက္ခုဝိညာဏံ ရူပါယဘနေ ဂဟဏမတ္တံ၊ တံမတ္တမေဝ မေ သဗ္ဗံ စိတ္တံ ဘဝိဿတိတိ အတ္တော။ သံ၊၄။၂။၃၀၂။ (-ဥဒါန၊၄။၈။)

စက္ခုဝိညာဏဝိညာတဗ္ဗ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏ + ဝိညာတဗ္ဗ] (၁)စက္ခုဝိညာဉ်-ဖြင့် - သည် -

သိအပ်သော။ (၂) စက္ခုဝိညာဉ်နှင့်တကွ သိအပ်သော။ (၁) စက္ခု အာဝုသော ဆန္ဒ စက္ခုဝိညာဏံစက္ခုဝိညာဏဝိညာတဗ္ဗေ ဓမ္မေ။ မ၊၃။၃၀၉။ (-သံ၊၂။၂၇၀-၁။ သံ၊၄။၃။၆။ သံ၊၄။၂။၂၇၇။) (၂) စက္ခုသ္မိံ အာဝုသော ရူပေ စက္ခုဝိညာဏေ စက္ခုဝိညာဏဝိညာတဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု။ မ၊၃။၇၂။ ရူပေ စက္ခုဝိညာဏေ စက္ခုဝိညာဏဝိညာတဗ္ဗေသု ဓမ္မေသုတိ တွေ့.... စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယူတ္တာ ပန တယော ခန္ဓာ စက္ခုဝိညာဏဝိညာတဗ္ဗဓမ္မာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အယံ ဟေတ္ထ အတ္တော “စက္ခုဝိညာဏေန သဒ္ဓိံ ဝိညာတဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု”တိ။ မ၊၄။၄။၆၃-၄။ (-သံ၊၂။၂၇၀-၁။ သံ၊၄။၃။၆။ မ၊၄။၃။၂၀၄။ သံ၊၄။၂။၂၇၇။)

စက္ခုဝိညာဏဝိညာတဗ္ဗဓမ္မ (ပု) [စက္ခုဝိညာဏဝိညာတဗ္ဗ + ဓမ္မ] (၁) စက္ခုဝိညာဉ် - ဖြင့် - သည် - သိအပ်သော တရား။ (၂) စက္ခုဝိညာဉ်နှင့်တကွ သိအပ်သော တရား။ (၁) စက္ခုဝိညာဏဝိညာတဗ္ဗဓမ္မော နာမ ရူပါယဘနမေဝ။ သံ၊၄။၂။၂၇၇။ (၂) အထက်ပုဒ် (၂) ကြည့်။

စက္ခုဝိညာဏဝိညေယျ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏ + ဝိညေယျ] စက္ခုဝိညာဉ် - ဖြင့် - သည် - သိအပ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စက္ခုဝိညာဏဝိညေယျတ္တ (န) [စက္ခုဝိညာဏဝိညေယျ + တ္တ] စက္ခုဝိညာဉ် - ဖြင့် - သည် - သိအပ်သည်၏အဖြစ်။ ဒဿနဝိသယတ္တာတိ စက္ခုဝိညာဏဝိညေယျတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၂။၁၀၈။

စက္ခုဝိညာဏဝိသယသမာဂမ (ပု) [စက္ခုဝိညာဏ + ဝိသယ + သမာဂမ] စက္ခုဝိညာဉ်၊ ရူပါရုံတို့၏ - စဝေး - ပေါင်းဆုံ - ခြင်း။ ရတ္တတာဒိဝိဇာနနနိမိတ္တံ ဩလောကနံ စက္ခုဝိညာဏဝိသယသမာဂမေ ပါကဋံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၆။ (-အနုဋီ၊၂။၂၁။)

စက္ခုဝိညာဏဝိထိ (ထိ) [စက္ခုဝိညာဏ+ဝိထိ]
 စက္ခုဝိညာဏဝိထိ၊ စက္ခုဝိညာဉ်နှင့် - စပ်
 ခြင်းရှိသော - ဆက်စပ်သော - စိတ်အစဉ်၊
 စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော စိတ်အစဉ်။
 စက္ခုဝိညာဏဝိထိ မနောဝိညာဏဝိထိ။
 သင်္ဂဟ။၂၃။ စက္ခုဝိညာဏသမ္ပန္နိနိ ဝိထိ....
 စက္ခုဝိညာဏဝိထိ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၃၈။ စက္ခု-
 ဝိညာဏေန ဥပလက္ခိတာ ဝိထိ စက္ခုဝိညာဏ-
 ဝိထိ။ မဏိမဉ္ဇူ။၁။၄၃၀။ (- သုတ္တနိဒ္ဒါ
 ၁။၆၂။ အပါဠိ။၁။၁၇၃။ မဟာနိဒ္ဒါ။၂၉၀။
 စူဠနိဒ္ဒါ။၁၀၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆၉။
 အံ၊ဋီ၊၃။၃၂။ မူလဋီ၊၁။၇၃။ အနုဋီ၊၁။၇၂။)

စက္ခုဝိညာဏဝိထိဂတ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏဝိထိ
 +ဂတ] စက္ခုဝိညာဏဝိထိသို့ ရောက်သော၊
 စက္ခုဝိညာဏဝိထိ၌ ဖြစ်သော။ သကလမ္ပိ
 စက္ခုဝိညာဏဝိထိဂတံ စိတ္တံ စက္ခုဝိညာဏန္တိ
 အဂ္ဂဟေတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။

စက္ခုဝိညာဏဝိထိစိတ္တ (န) [စက္ခုဝိညာဏဝိထိ +
 စိတ္တ] စက္ခုဝိညာဏဝိထိ၌ဖြစ်သောစိတ်၊ စက္ခု-
 ဝိညာဏဝိထိစိတ်။ စက္ခုဝိညာဏဝိထိစိတ္တေသု
 သောမနဿဒေါမနဿဥပေက္ခာဝေဒနာမုခေ-
 န။ ဝိမတိ၊၂။၉၈။

စက္ခုဝိညာဏဝိထိပရိယာပန (တိ) [စက္ခုဝိညာ-
 ဏဝိထိ + ပရိယာပန] စက္ခုဝိညာဏဝိထိ၌
 အကျုံးဝင်သော၊ စက္ခုဝိညာဏဝိထိပရိယာ-
 ပနဿ ဟိ ဝိညာဏကာယဿ စက္ခာယတန-
 မေဝ ဥပ္ပတ္တိဒ္ဓါရံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
 ၁၁၃။

စက္ခုဝိညာဏသင်္ချာ (ထိ) [စက္ခုဝိညာဏ +
 သင်္ချာ] စက္ခုဝိညာဉ်ဟု - ခေါ်ဝေါ် - ပြော
 ဆို - ရေတွက် - ခြင်း။ ဧတေန ယံ ဝိညာဏံ
 စက္ခု၊ ဂါယိပစ္စယသမာဂ္ဂိယာ ဝသေန စက္ခု-
 ဝိညာဏသင်္ချံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၄။

စက္ခုဝိညာဏသမဂ္ဂိက္ခဏ (ပု) [စက္ခုဝိညာဏ-
 သမဂ္ဂိ + ဧက] စက္ခုဝိညာဉ်နှင့် ပြည့်စုံ
 အဘိဓာန် (စ - ဝဂ်) ၁-၅ - ပ - မ ဗ - သ - စ

သော - ခဏ - အခိုက်အတန့်ကာလ။ ပရ-
 ဝါဒိနာ စက္ခုဝိညာဏသမဂ္ဂိက္ခဏေ အရဟ-
 တော အနုညာတံ အနာရမ္မဏဉာဏံ။ အဘိ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ (-မူလဋီ၊၃။၉၃။)

စက္ခုဝိညာဏသမဂ္ဂိ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏ +
 သမဂ္ဂိ] စက္ခုဝိညာဉ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။
 အရဟာ စက္ခုဝိညာဏသမဂ္ဂိ “ဉာဏီ” တိ
 ဝတ္တဗ္ဗောတိ။ အဘိ၊က။၃၀၁။ (-၃၁၁၊၃၃၃။
 မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။ အနုဋီ၊
 ၂။၂၀၂။)

စက္ခုဝိညာဏသမုဋ္ဌိတရူပ (န) [စက္ခုဝိညာဏ +
 သမုဋ္ဌိတ + ရူပ] စက္ခုဝိညာဉ်သည် ဖြစ်စေ
 အပ်သောရုပ်၊ စက္ခုဝိညာဉ်ကြောင့်ဖြစ်သော
 ရုပ်။ ကေဝလံ စက္ခုဝိညာဏသမုဋ္ဌိတရူပဿ
 အဘာဝမတ္တံ ဂဟေတွာ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၅။

စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယုတ္တ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏ +
 သမ္ပယုတ္တ] စက္ခုဝိညာဉ်နှင့် ယှဉ်သော။
 ဝေဒနာဒယော စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယုတ္တာဝ။
 မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၅။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ သံ၊ဋီ၊
 ၂။၁၃၁။)

စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယုတ္တဖဿ (ပု) [စက္ခုဝိညာဏ-
 သမ္ပယုတ္တ + ဖဿ] စက္ခုဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော
 - တွေ့ထိမှု - ဖဿ။ စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယုတ္တ-
 ဖဿဿေတံ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၀။
 (-သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။)

စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယုတ္တဖဿပစ္စယ (ပု) [စက္ခု-
 ဝိညာဏသမ္ပယုတ္တဖဿ + ပစ္စယ] စက္ခုဝိညာဉ်
 နှင့်ယှဉ်သော - တွေ့ထိမှု - ဖဿ - ဟူသော
 အကြောင်း။ စက္ခုသမ္ပယုတ္တပစ္စယ (၁) ကြည့်။

စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယုတ္တသညာ (ထိ) [စက္ခုဝိ-
 ညာဏသမ္ပယုတ္တာ + သညာ] စက္ခုဝိညာဉ်နှင့်
 ယှဉ်သော - မှတ်သားမှု - သညာ။ အောက်
 ပုဒ် ကြည့်။

စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယုတ္တသညာဂဟဏ (န) [စက္ခု-
ဝိညာဏသမ္ပယုတ္တသညာ + ဂဟဏ] စက္ခု
ဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သောသညာကိုယူခြင်း။ စက္ခု-
ဝိညာဏသမ္ပယုတ္တသညာဂဟဏဧဝံ ဝါ ဂ-
ဟေတဗ္ဗဘော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၁။

စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယုတ္တသမ္ပယ (ပ) [စက္ခုဝိ-
ညာဏသမ္ပယုတ္တ + သမ္ပယ] စက္ခုဝိညာဉ်
နှင့် ယှဉ်သော - ကောင်းစွာတွေ့ထိမှု -
သမ္ပယ။ စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယုတ္တသမ္ပယသေ-
တံ အဓိဝစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၅။

စက္ခုဝိညာဏသဟဇာတ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏ +
သဟဇာတ] စက္ခုဝိညာဉ်နှင့် - အတူ - တကွ
- တပြိုင်နက် - ဖြစ်သော။ စက္ခုသမ္ပယ (က)
ကြည့်။

စက္ခုဝိညာဏာဒိအပဂမပဒဋ္ဌာန (တိ) [စက္ခု-
ဝိညာဏာဒိ + အပဂမ + ပဒဋ္ဌာန] စက္ခုဝိညာဉ်
အစရှိသည်တို့၏ ကင်းခြင်းလျှင် နီးသော
အကြောင်းရှိသော။ သာ စက္ခုဝိညာဏာ-
ဒိနံ စက္ခုဝိညာဏာဒိအပဂမပဒဋ္ဌာနာ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၅။)

စက္ခုဝိညာဏာဒိဂဟိတ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏာဒိ
+ ဂဟိတ] စက္ခုဝိညာဉ်အစရှိသည်တို့သည် ယူ
အပ်သော။ စက္ခုဝိညာဏာဒိဂဟိတံ ရူပါဒိ-
အာရမ္မဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၆။

စက္ခုဝိညာဏာဒိဆဗ္ဗိဓ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏာဒိ
+ ဆဗ္ဗိဓ] စက္ခုဝိညာဉ်အစရှိသော ၆-ပါး
အပြားရှိသော။ ဝိညာဏန္တိ စက္ခုဝိညာဏာ-
ဒိဆဗ္ဗိဓံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၇။

စက္ခုဝိညာဏာဒိဓမ္မ (ပ) [စက္ခုဝိညာဏာဒိ +
ဓမ္မ] စက္ခုဝိညာဉ်အစရှိသောတရား။ စက္ခုဝိ-
ညာဏာဒိဓမ္မာနံ တိက္ခမန္တာဒိသင်္ခါတံ အတ္တာ-
ကာရာနုဝတ္တာပနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၁၂၃။

စက္ခုဝိညာဏာဒိနာမ (န) [စက္ခုဝိညာဏာဒိ +
နာမ] စက္ခုဝိညာဉ်အစရှိသောနာမ်တရား။

ရူပါယတနာဒိရူပဉ္စ စက္ခုဝိညာဏာဒိနာမဉ္စ
ပစ္စယော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၄။

စက္ခုဝိညာဏာဒိ ပုရေစရ ရူပါ ဒိဝီဇာနန လက္ခဏ
(တိ) [စက္ခုဝိညာဏာဒိ + ပုရေစရ + ရူပါဒိ +
ဝီဇာနန + လက္ခဏ] စက္ခုဝိညာဉ်အစရှိသည်
တို့၏ရှေ့သွားဖြစ်၍ ရူပါရုံအစရှိသော အာရုံ
တို့ကိုသိခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ တတ္ထ စက္ခု-
ဝိညာဏာဒိ ပုရေစရ ရူပါဒိ ဝီဇာနန လက္ခဏာ
မနောဓာတု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၆။ စက္ခုဝိညာဏာ-
ဒိနံ ပုရေစရာ ဟုတွာ ရူပါဒိအာရမ္မဏာနံ
ဝီဇာနနလက္ခဏာ စက္ခုဝိညာဏာဒိပုရေစရရူ-
ပါဒိဝီဇာနနလက္ခဏာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။

စက္ခုဝိညာဏာဒိဝတ္တမာနတာ (ထိ) [စက္ခု-
ဝိညာဏာဒိ + ဝတ္တမာန + တာ] စက္ခုဝိညာဉ်
အစရှိသည်တို့၏ ဖြစ်ဆဲ၏ အဖြစ်။ တေန
အာလမ္ဗိယမာနာနမ္ပိ ရူပါဒိနံ စက္ခုဝိညာဏာ-
ဒိဝတ္တမာနတာယ။ မူလ၊ဋီ၊၃။၁၈၀။

စက္ခုဝိညာဏာဒိဝိညာဏဝီထိ (ထိ) [စက္ခုဝိညာ-
ဏာဒိ + ဝိညာဏဝီထိ] စက္ခုဝိညာဉ်အစရှိ
သော စိတ်အစဉ်။ စက္ခုဝိညာဏာဒိဝိညာ-
ဏဝီထိသာ ဂဟေတဗ္ဗတာဝသေန။ အံ၊ဋီ၊
၃။၂၄၈။

စက္ခုဝိညာဏာဒိဝိညေယျ (တိ) [စက္ခုဝိညာ-
ဏာဒိ + ဝိညေယျ] စက္ခုဝိညာဉ် အစရှိသည်
သည် သိအပ်သော။ စက္ခုဝိညေယျ-ကြည့်။

စက္ခုဝိညာဏာဒိဝိပါက (န) [စက္ခုဝိညာဏာဒိ
+ ဝိပါက] စက္ခုဝိညာဉ်အစရှိသော - အကျိုး
- ဝိပါကစိတ်။ စက္ခုဒိနံ သဝိသယဂ္ဂဟဏေန
စက္ခုဝိညာဏာဒိဝိပါကဿ ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။
မူလ၊ဋီ၊၁။၁၃၄။

စက္ခုဝိညာဏာဒိဝီထိ (ထိ) [စက္ခုဝိညာဏာဒိ +
ဝီထိ] စက္ခုဝိညာဉ် အစရှိသည်တို့ဖြင့် မှတ်
အပ်သောစိတ်အစဉ်။ စက္ခုဝိညာဏာဒိဝီထိ-
သု တဒနုဂတမနောဝိညာဏဝီထိသု စ ကိဉ္စာ-

ပိ ကုသလာဒိနမ္ပိ ပဝတ္တိ အတ္ထိ။ မဇ္ဈိမံ။
၁၄၂။ မူလဇ္ဈိမံ။ ၅၂။

စက္ခုဝိညာဏာဒိသမင်္ဂီ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏာ-
ဒိ+သမင်္ဂီ] စက္ခုဝိညာဉ် အစရှိသည်တို့နှင့်
ပြည့်စုံသောသူ။ ကတ္တ ယသ္မာ အရဟတ
စက္ခုဝိညာဏာဒိသမင်္ဂီ ပဋိလဒ္ဓံ မဂ္ဂဉာဏံ
သန္ဓာယ “ဉာဏီ” တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။

စက္ခုဝိညာဏာဒိသဟဂတ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏာ-
ဒိ+သဟဂတ] စက္ခုဝိညာဉ် အစရှိသည်တို့နှင့်-
-အတူ - တကွ - တပြိုင်နက် - ဖြစ်သော။
ပဂေဝ စက္ခုဝိညာဏာဒိသဟဂတာဟိ ဥပေ-
က္ခာဟိ။ မဇ္ဈိမံ။ ၄၃၉။

စက္ခုဝိညာဏာဒိသဟဇာတဓမ္မ (ပု) [စက္ခုဝိညာ-
ဏာဒိ+သဟဇာတ+ဓမ္မ] စက္ခုဝိညာဉ် အစ
ရှိသည်တို့နှင့် - အတူ - တကွ - တပြိုင်နက် -
ဖြစ်သောတရား။ သာဝဇ္ဇနေ စက္ခုဝိညာဏာ-
ဒိသဟဇာတဓမ္မ သန္ဓာယ ဝုတ္တိ။ မူလဇ္ဈိမံ။
၈၆။

စက္ခုဝိညာဏာဒိသာဓာရဏဖလနိပ္ပါဒက (တိ)
[စက္ခုဝိညာဏာဒိ+သာဓာရဏဖလ+နိပ္ပါဒ-
က] စက္ခုဝိညာဉ် အစရှိသော ဆက်ဆံသော
အကျိုးကို - ဖြစ်စေ - ပြီးစေ - တတ်သော။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုဝိညာဏာဒိသာဓာရဏဖလနိပ္ပါဒကတ္တ (န)
[စက္ခုဝိညာဏာဒိ သာဓာရဏဖလ နိပ္ပါဒက
+တ္တ] စက္ခုဝိညာဉ် အစရှိသော ဆက်ဆံ
သောအကျိုးကို - ဖြစ်စေ - ပြီးစေ - တတ်
သည်၏အဖြစ်၊ - ဖြစ်စေ - ပြီးစေ - ခြင်း။
စက္ခုဝိညာဏာဒိသာဓာရဏဖလနိပ္ပါဒကတ္တ-
န သဏ္ဌိကာ စက္ခုရူပါဒိပစ္စယသာမဂ္ဂိ။ သီ၊ ဇ္ဈိ၊
သစ်၊ ၁။ ၁၇၂။

စက္ခုဝိညာဏာဒိဟေတုအဘာဝ (ပု) [စက္ခု-
ဝိညာဏာဒိ + ဟေတု + အဘာဝ] စက္ခု
ဝိညာဉ် အစရှိသည်တို့၏ အကြောင်း၏ မရှိ
ခြင်း၊ စက္ခုဝိညာဉ် အစရှိသော အကြောင်း

မရှိခြင်း။ သောတပဒေသာဒိသု ဗဟိဒ္ဓါ စ
စက္ခုဝိညာဏာဒိဟေတုအဘာဝေါတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဇ္ဈိ၊ ၂။ ၃၆၉။

စက္ခုဝိညာဏာနန္တရ (တိ) [စက္ခုဝိညာဏာ+
အနန္တရ] စက္ခုဝိညာဉ်၏ - အခြားမရှိ -
အကွယ်မရှိ - အခြားမဲ့ဖြစ် - သော၊ စက္ခု
ဝိညာဉ်နှင့် - ဆက်၍ ဖြစ်သော - တစပ်တည်း
ဖြစ်သော။ တံ တဿ အရဟတ္တံ စက္ခုဝိညာ-
ဏာနန္တရံ နာမ ဟေတိ။ အံ၊ ဇ္ဈိ၊ ၂။ ၆၁။
(-အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၆။ အနုဇ္ဈိ၊ ၂။ ၁၃၇။)

စက္ခုဝိညာဏာဘိသမ္ဘူတ (တိ) [စက္ခုဝိညာ-
ဏာ+အဘိသမ္ဘူတ] စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် - အစု
အပုံပြုအပ် - မြင်အပ် - သော။ ယေ စက္ခု-
ဝိညာဏာဘိသမ္ဘူတာ (မဟာနိ၊ ၉၈) တိ ယေ
သယံ စက္ခုဝိညာဏေန အဘိသမ္ဘူတာ
ရာသိကတာ ဒိဋ္ဌာ စတုသမုဋ္ဌာနိကာ ရူပါ။
မဟာနိ၊ ၉။ ၂၂၀။

စက္ခုဝိညာဏာယတန (န) [စက္ခုဝိညာဏာ+
အာယတန] (၁) စက္ခုဝိညာဉ်၏အာရုံ။ (၂)
စက္ခုဝိညာဉ်၏ အာရုံ၏အဖြစ် (ဘာဝပ္ပဓာန)။
တေ ပန နိလာဒိဝသေန အနေကဘေဒဘိန္နာ-
ပိ ရူပါယတနတ္တာ စက္ခုဝိညေယျတံ (စက္ခုဝိ-
ညာဏာယတနံ။ ကမ္မက္ခန္ဓာ) နာတိဝတ္တန္တိ။ သံ၊
ဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၈၃။ (စက္ခုဝိညာဏာယတနတံ-ဟု
ရှိလျှင် ပို၍ကောင်းစွာ၏။)

စက္ခုဝိညာဏုပ္ပတ္တိ (ထိ) [စက္ခုဝိညာဏာ+ဥပ္ပတ္တိ]
စက္ခုဝိညာဉ် ဖြစ်ခြင်း။ စက္ခုဝိညာဏုပ္ပတ္တိ-
ယာ အနုရူပေါတိ အတ္ထော။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၁၇၄။

စက္ခုဝိညာဏုပ္ပတ္တိနိဝါရဏ (တိ) [စက္ခုဝိညာ-
ဏုပ္ပတ္တိ+နိဝါရဏ] စက္ခုဝိညာဉ် ဖြစ်ခြင်း
ကို တားမြစ်တတ်သော။ စက္ခုဝိညာဏုပ္ပတ္တိ-
နိဝါရကံ အန္ဓကာရံ ယောပေတု။ စူဠနိ၊ ၄။
၄၁။

စက္ခုဝိညာဏုပ္ပတ္တိနိဝါရဏ (န) [စက္ခုဝိညာ-
ဏုပ္ပတ္တိ+နိဝါရဏ] (၁) စက္ခုဝိညာဉ်ဖြစ်ခြင်း

ကိုတားမြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) စက္ခုဝိညာဉ်
 ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်တတ်သော။ (၃) စက္ခု-
 ဝိညာဉ်ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်တတ်သည်၏
 အဖြစ် (ဘာဝပစ္စာန)။ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိ-
 နိဝါဒဏတော အန္တဘာဝကရဏတိမိသေန
 သမန္နာဂတာ။ ဒီဌ၊ ၂။ ၂၆။ မ၊ ၄။ ၁၂၆။
 (-ဒီဌ၊ ၂။ ၄၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၃။ အဘိဌ၊
 ၃။ ၆၂။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၀၂။)

စက္ခုဝိညာဏ္ဍိတ (တိ) [စက္ခုဝိညာ-
 ဏ္ဍိ+တိ] စက္ခုဝိညာဉ်ဖြစ်ခြင်းကင်း
 သော၊ စက္ခုဝိညာဉ်ဖြစ်ခြင်းမရှိသော။ စက္ခု-
 ဝိညာဏ္ဍိတိရဟိတေ ဗဟလန္တကာရေတိ
 အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၆၀။

စက္ခုဝိညာဏ္ဍိတေ (ပု) [စက္ခုဝိညာ-
 ဏ္ဍိ+တေ] စက္ခုဝိညာဉ် ဖြစ်ခြင်း၏
 အကြောင်း။ သမုဒိတာနိယေဝ ရူပါယတနာ-
 နိ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိတေ။ ဒီဌ၊ ၂။ ၂၃၂။ မ၊
 ၄။ ၁။ ၂၇၈။

စက္ခုဝိညာဏ္ဍိဒသမတ္တတာ (ထိ) [စက္ခု-
 ဝိညာဏ + ဥပါဒန + သမတ္တ + တာ] စက္ခု
 ဝိညာဉ်ကို ဖြစ်စေခြင်းငှါ-စွမ်းနိုင်သည်၏
 အဖြစ်-စွမ်းနိုင်ခြင်း။ စက္ခုနော စက္ခုဝိညာ-
 ဏ္ဍိဒသမတ္တတာ အတ္တိတိ ဝိညာယတိ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၇၀။

စက္ခုဝိညာဏ္ဍိ (တိ) [စက္ခု+ဝိညာဏ္ဍိ] (၁)
 စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် - သိ - မြင် - အပ်သော၊
 စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။
 (၂) စက္ခုဝိညာဉ် ထိစက္ခုဒါရန္တ ဖြစ်သော
 ဝိညာဉ်တို့ဖြင့် - သိ - မြင် - အပ်သော။ (၃)
 စက္ခုဒါရသို့ အစဉ်လိုက်၍ အောက်မေ့သဖြင့်
 သိအပ်သော။ (၄) (သဒ္ဓပဒတ္တကဖြစ်သော)
 စက္ခုဝိညာဏ္ဍိသဒ္ဓါ။ (၁) စက္ခုဝိညာဏ္ဍိ
 ရူပါ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၁။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၁။ မ၊ ၁။ ၁၁၉၊
 ၁၂၇။ မ၊ ၂။ ၆၀၊ ၁၁၇။ မ၊ ၃။ ၄၁။ သံ၊ ၂။
 ၂၆၃-၄။ သံ၊ ၃။ ၁၁၈။ အံ၊ ၂။ ၃၃၂၊ ၃၅၉။ အံ၊

၃။ ၂၀၄၊ ၂၂၇။ အဘိ၊ ၁။ ၁၆၁၊ ၂၇၄။ မဟာနိ။
 ၁၈၊ ၃၃၁။ စူဠနိ။ ၂၀၂။ နေတ္ထိ။ ၁၃၄။ ယေ
 တေ ဓမ္မာ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိယာ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၂၀။
 ရူပါယတနံ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိ ရူပံ။ အဘိ၊ ၁။
 ၂၀၂-၃။ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိတိ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိ
 ပဿိတဗ္ဗာ။ ဒီဌ၊ ၁။ ၃၃၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၁။
 သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၇။ စက္ခုဝိညာ-
 ဏ္ဍိတိ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိ ဝိဇာနိတဗ္ဗာ။
 အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၀။ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိ ဇာနိတံ
 သက္ကာတိ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၄။
 စက္ခုဝိညာဏ္ဍိတိ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိ ဝိဇာနိ-
 တဗ္ဗာ၊ တေန ပန ဝိဇာနိနံ ဒဿနမေဝိတိ
 အာဟ ပဿိတဗ္ဗာတိ။ ဒီဌ၊ ၁။ ၄၀၂။ (-ဒီ၊
 ၄။ ၁။ ၃၉၃။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၁၈။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။
 ၃၁၁။) (၂) စက္ခုဝိညာဏ္ဍိ (မ၊ ၁။ ၁၁၉။
 အံ၊ ၂။ ၃၅၉)တိ ဝါ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိဒါရိက-
 ဝိညာဏ္ဍိ ဝိဇာနိတဗ္ဗာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၁။ အံ၊
 ၄။ ၃။ ၁၃၉။ (၃) တတ္ထ သတ္ထု ကာယိကော
 သမာစာရော ဝိမံသကဿ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိယော
 ဓမ္မော နာမ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၉။ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိယော
 နာမ စက္ခုဒါရနုသာရေန ဝိညာတဗ္ဗတ္တာ။
 မ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၉။ (၄) ရူပံ ဝဏ္ဏံ စက္ခုဝိညာဏ္ဍိ
 ပရိယာယဝစနံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၅၉။

စက္ခုဝိညာဏ္ဍိနသောတဝိညာဏ္ဍိတ(ထိ)[စက္ခု-
 ဝိညာဏ္ဍိ + နသောတဝိညာဏ္ဍိ + တာ] စက္ခု
 ဝိညာဉ်ဖြင့်သိအပ် သောတဝိညာဉ်ဖြင့် မသိ
 အပ်သည်၏ အဖြစ်။ န ပန စက္ခုဝိညာဏ္ဍိ န-
 သောတဝိညာဏ္ဍိတံ သောတဝိညာဏ္ဍိန-
 စက္ခုဝိညာဏ္ဍိတဉ္စာတိ ဒဠဗ္ဗံ။ အနု၊ ၁။ ၅၈။

စက္ခုဝိညာဏ္ဍိနသောတဝိညာဏ္ဍိတ (ပု)
 [စက္ခုဝိညာဏ္ဍိ + နသောတဝိညာဏ္ဍိ +
 တဝိ] စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ် သောတ-
 ဝိညာဉ်ဖြင့် မသိအပ်သည်၏အဖြစ်။ စက္ခုဝိ-
 ညာဏ္ဍိနသောတဝိညာဏ္ဍိတဝေဟိဒုကပ-
 ဒ္ဓယပဝတ္တိ ဒဿိတာ။ အနု၊ ၁။ ၅၇။

စက္ခုဝိညေယျရူပ (န) [စက္ခုဝိညေယျ + ရူပ] စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သော - အဆင်း - ရူပါရုံ။ ရူပေတိ စက္ခုဝိညေယျရူပေ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၆၇။

စက္ခုဝိညေယျာစက္ခုဝိညေယျတာ (ထိ) [စက္ခုဝိညေယျ + အစက္ခုဝိညေယျ + တာ] စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်၊ စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် မသိအပ်သည်၏အဖြစ်။ တဒပိ စက္ခုဝိညေယျာစက္ခုဝိညေယျတံ သောတဝိညေယျာသောတဝိညေယျတဉ္စ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၅၇။

စက္ခုဝိညေယျာစက္ခုဝိညေယျဘာဝ (ပု) [စက္ခုဝိညေယျ + အစက္ခုဝိညေယျ + ဘာဝ] စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်၊ စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် မသိအပ်သည်၏အဖြစ်။ န ပန စက္ခုဝိညေယျာစက္ခုဝိညေယျဘာဝေဟိ ဝိသေသကာရဏာဘာဝတော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၅၇။

စက္ခုဝိညေယျာဒိကောဋ္ဌာသဘာဝ (ပု) [စက္ခုဝိညေယျာဒိ + ကောဋ္ဌာသ + ဘာဝ] စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သော ရူပါရုံ အစရှိသော အဖို့အစု၏အဖြစ်။ စက္ခုဝိညေယျာဒိကောဋ္ဌာသဘာဝေန နေသံ ကာမေတဗ္ဗတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၃၀။

စက္ခုဝိဓ (ပု) [စက္ခု + ဝိဓ] (၁) စက္ခုပသာဒအဖို့အစု။ (၂) စက္ခုပသာဒအပြား။ ဝိဝိဓာ စက္ခုဝိဓာ စ ပိဏ္ဍိတာ။ ထေရီ၊ ၄၂၄။ စက္ခုဝိဓာတိ စက္ခုဘာဂါစက္ခုပ္ပကာရာ ဝါတဿ အနေကကလာပဂတဘာဝတော။ ထေရီ ဌ၊ ၂၆၅။

စက္ခုဝိရဟိတ (တိ) [စက္ခု + ဝိရဟိတ] မျက်စိ - ကင်း - ကန်း - ကွယ် - သော၊ သူ။ အန္ဓာဝ စက္ခုဝိရဟိတာဝ အနုသုယျရေ ဝိစရန္တိတိ သမ္ပန္နော။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၅။ (- ၂၁၆။)

စက္ခုဝိသယ (ပု) [စက္ခု + ဝိသယ] (၁) မျက်စိ၏ အာရုံ၊ မျက်စိအာရုံ။ (၂) မျက်စိအရာ၊

မျက်စိဖြစ်ရာ အရပ်၊ မျက်စိမြင်လောက်ရာ အရပ်၊ မျက်စိပိုင်နက်။ (၁) စက္ခုဝိသယေ ရူပါရမ္မဏေ ဒိဋ္ဌမတ္တောယေဝ တံ အာရမ္မဏံ ဘဝိဿတိ။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၁၇။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုဝိသယာတိတ (တိ) [စက္ခုဝိသယ + အတိ - တ] မျက်စိအရာကိုလွန်သော၊ မျက်စိဖြစ်ရာ အရပ်ကိုလွန်သော၊ မျက်စိမြင်လောက်ရာ အရပ်ကို လွန်သော၊ မျက်စိပိုင်နက်ကို လွန်သော။ သဗ္ဗသတ္တာနံ စက္ခုဝိသယာတိတာနိ တိရောကုဋ္ဌာဒိဂတာနိ စာပိ ရူပါနိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၄၆။ (- ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၄။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၄။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၉။)

စက္ခုဝိသုဒ္ဓိ (ထိ) [စက္ခု + ဝိသုဒ္ဓိ] မျက်စိ၏ - သန့်ရှင်း - စင်ကြယ် - ကြည်လင် - ခြင်း။ အာဒိသဒ္ဓေန စက္ခုဝိသုဒ္ဓိအာဒိ သင်္ဂဏှာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄။

စက္ခုဝေါဟာရ (ပု) [စက္ခု + ဝေါဟာရ] မျက်စိ ဟု - ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို - ခြင်း၊ မျက်စိ ဟူသော - အခေါ်အဝေါ် - အသုံးအနှုန်း - အမည် ပညတ်။ ယထာဝုတ္တေ မံသပိဏ္ဏေ သသမ္ဘာရေ စက္ခုဝေါဟာရေ သန္တာနဝသေန ပဝတ္တမာနေ စတုသမုဋ္ဌာနိကရူပဓမ္မေ ဥပါဒါယ ပဝတ္တော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၄။

စက္ခုသံသန္ဓန (န) [စက္ခု + သံသန္ဓန] စက္ခုပသာဒ၌ (ရူပါရုံ၏) - ထိပါး - ထိခိုက် - ခြင်း။ ယေ စ ဝဒန္တိ “အာဝဇ္ဇနဝေဒနာဝ စက္ခုသံသန္ဓနာယ ဥပ္ပန္နတ္တာ ဧဝံ ဝုတ္တာ”တိ၊ တဉ္စ န ယုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃၀။ စက္ခုသံသန္ဓနာယာတိ စက္ခုရူပပဋိသဘာဝေန။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၅။

စက္ခုသံဝရ (ပု) [စက္ခု + သံဝရ] စက္ခုဒွါချဉ် (ဖြစ်သော) - စောင့်စည်း - ပိတ်ဆို့ - ခြင်း။ စက္ခုသံဝရေ... မနောသံဝရေတိ ဣမေ ပန အဋ္ဌ သံဝရာ နာမ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။

စက္ခုသံဝရဒ္ဒါရ (န) [စက္ခု + သံဝရဒ္ဒါရ] စက္ခု
ပသာဒဟု ဆိုအပ်သော - စောင့်စည်း - ပိတ်
ဆို - ခြင်း၏ ဖြစ်ရာတံခါး။ စက္ခုသံဝရဒ္ဒါရံ
။ပ။ မနောသံဝရဒ္ဒါရန္တိ ဣမာနိ အဋ္ဌ သံဝရ-
ဒ္ဒါရနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။

စက္ခုသညိတ (တိ) [စက္ခု + သညိတ] မျက်စိ
ဟု - မှတ်သား - ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို -
သမုတ် - အပ်သော။ တေ စက္ခုသညိတံ
အသုစိပိဏ္ဍိ ဂဏှ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၆၆။ (- သံ၊ ၄။
၂။ ၂၀၂။)

စက္ခုသတ္တက (ပု၊ န) [စက္ခု + သတ္တက] စက္ခု
ပသာဒဖြင့်မှတ်အပ်သော ရုပ် ၇-ခု အပေါင်း၊
စက္ခုသတ္တကကလာပ် (စက္ခုပသာဒ၊ နိဝိတ၊
ဝဏ္ဏ၊ မဟာဘုတ် ၄-ပါး)။ တဏှာတံ ပါဠိယံ
အဝုတ္တဓမ္မေ ဟာပေတွာ စက္ခုသတ္တကာ-
ဒိဝသေန။ အနု၊ ၂။ ၁၂၀။

စက္ခုသဒ္ဓ (ပု) [စက္ခု + သဒ္ဓ] (၁) စက္ခုသဒ္ဓါ။
(န) (၂) စက္ခာယတန၊ သဒ္ဓါယတန။ (၁)
အယံ စက္ခုသဒ္ဓေါ ကတ္တစိ ဗုဒ္ဓစက္ခုမိ
ဝတ္တတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၅။ (- မူလ၊ ၂။ ၃၄။
အနု၊ ၂။ ၇၉။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုသဒ္ဓဝဇ္ဇ (တိ) [စက္ခုသဒ္ဓ + ဝဇ္ဇ] စက္ခာယ
တန၊ သဒ္ဓါယတန-သည် ကြဉ်အပ်သော၊
စက္ခာယတန၊ သဒ္ဓါယတနကို ကြဉ်သော။
ဒသန္ဓိန္တိ စက္ခုသဒ္ဓဝဇ္ဇာနံ။ အနု၊ ၂။ ၇၀။

စက္ခုသန္ဓိဿယ (တိ) [စက္ခု + သန္ဓိဿယ] စက္ခု
ပသာဒလျှင် မှီရာရှိသော၊ စက္ခုပသာဒကို မှီ
သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုသန္ဓိဿယတာ (ထိ) [စက္ခုသန္ဓိဿယ + တာ]
စက္ခုပသာဒလျှင် မှီရာရှိသည်၏ အဖြစ်။
တဿ စက္ခုသန္ဓိဿယတာ ရူပါရမ္မဏတာ စ
ပဋိက္ခိတ္တာ။ အနု၊ ၂။ ၁၃၈။

စက္ခုသန္ဓိဿယရူပါရမ္မဏဘာဝသာမည (န) [စက္ခု-
သန္ဓိဿယ + ရူပါရမ္မဏ + ဘာဝ + သာမည]

စက္ခုပသာဒလျှင် မှီရာရှိသည်၏အဖြစ်၊ ရူပါရုံ
လျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် တူသည်၏
အဖြစ်၊ စက္ခုပသာဒကိုမှီခြင်း၊ ရူပါရုံကိုအာရုံ
ပြုခြင်းအားဖြင့်တူခြင်း။ စက္ခုသန္ဓိဿယ-
ရူပါရမ္မဏဘာဝသာမညေန၊ စိတ္တဘာဝသာ-
မညေန စ ကုသလာကုသလဝိပါကတာယ
ဒုဝိဓမ္မိ စက္ခုဝိညာဏံ စိတ္တန္တေ ဝ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၄။ ၂။ ၃၅၃။

စက္ခုသန္ဓိသိတ (တိ) [စက္ခု + သန္ဓိသိတ] စက္ခု-
ပသာဒ၌ - စက္ခုပသာဒကို - မှီသော။ စက္ခု-
သန္ဓိသိတံ ဝါ ဝိညာဏံ စက္ခုဝိညာဏံ။ စူဠနိ၊
၄။ ၆၅။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂။ ၂၁၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၂၅၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၁။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၄။ ၁။ ၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၃။)

စက္ခုသန္ဓိသိတဖဿ (ပု) [စက္ခုသန္ဓိသိတ + ဖဿ]
စက္ခုပသာဒ၌ - စက္ခုပသာဒကို - မှီသော -
တွေ့ထိမှု - ဖဿ။ စက္ခုသမ္ပဿန္တိ စက္ခုသန္ဓိ-
သိတဖဿံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၆။

စက္ခုသန္ဓိသိတရူပဝိဇာနန (န) [စက္ခုသန္ဓိသိတ +
ရူပဝိဇာနန] (၁) စက္ခုပသာဒကိုမှီခြင်း၊ ရူပါ
ရုံကိုသိခြင်း။ (တိ) (၂) စက္ခုပသာဒကိုမှီ၍
ရူပါရုံကို သိတတ်သော (တရား)။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုသန္ဓိသိတရူပဝိဇာနနလက္ခဏ (တိ) [စက္ခု-
သန္ဓိသိတရူပဝိဇာနန + လက္ခဏ] (၁) စက္ခု
ပသာဒကိုမှီခြင်း၊ ရူပါရုံကိုသိခြင်းဟူသော -
မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ - ရှိသော။ (၂)
စက္ခုပသာဒကိုမှီ၍ ရူပါရုံကို သိတတ်သော
တရားလျှင် - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ - ရှိ
သော။ တတ္ထ စက္ခုသန္ဓိသိတရူပဝိဇာ-
နနလက္ခဏံ စက္ခုဝိညာဏံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၅။ စက္ခုသန္ဓိသိတဉ္စ တံ ရူပ-
ဝိဇာနနဉ္စာတိ စက္ခုသန္ဓိသိတရူပဝိဇာနနံ။
ဝေလက္ခဏံ စက္ခုဝိညာဏံ။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၄။
စက္ခုသန္ဓိသိတံ ဟုတွာ ရူပဿ ဝိဇာနနံ

လက္ခဏံတေသာတိ စက္ခုသန္ဓ်သိတရူပဝိဇာ-
နနလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၂။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊
ပြည်၊ သျှ-လည်းကြည့်။)

စက္ခုသန္ဓ်သိတဝစန (န) [စက္ခုသန္ဓ်သိတ +
ဝစန] စက္ခုသန္ဓ်သိတဟူသော - သဒ္ဓါ-
စကား။ တတ္ထ စက္ခုသန္ဓ်သိတဝစနေန ရူပါ-
ရမ္မဏံ အညဝိညာဏံ ပဋိက္ခိပတိ။ မူလဋီ၊ ၁။
၁၂၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၂။)

စက္ခုသဘာဝ (ပု) [စက္ခု + သဘာဝ] စက္ခု
ပသာဒ၏သဘော။ အထ ဝါ ဇာတိတောတိ
စက္ခုသဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၈၀။ (-
သံ၊ ဣ၊ ၂။ ၃၃၃။)

စက္ခုသဗ္ဗာဝ (ပု) [စက္ခု + သဗ္ဗာဝ] စက္ခုပသာဒ
ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဧကတလဝါသိ-
ကာနဉ္စိ သေသဗြဟ္မာနံ စက္ခုသဗ္ဗာဝတော
တဿာရမ္မဏတ္တာ တတ္ထ ရူပါယတနံ ဥဒ္ဓန္ဓံ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။

စက္ခုသမထပထ (ပု) [စက္ခု + သမထ + ပထ]
မျက်စိ - ငြိမ်သက် - တည်ကြည် - ခြင်း၏ အ
ကြောင်း။ ကောသဇ္ဇဘူမိတိ ဂရဟိတော ရဟိ-
တေဟိ အင်္ဂေဟိ ဗုဇ္ဈတိ ယံ စက္ခုသမထပထံ။
သာ ဥပေက္ခာတိ။ ပေဋကော၊ ၂၉၀။

စက္ခုသမိပ (န) [စက္ခု + သမိပ] မျက်စိအနီး။
ဒီပေ စက္ခုသမိပေ ဥပနိတေ ပဌမံ စက္ခု-
ဒ္ဓါရိကံ အာဝဇ္ဇနံ ဘဝင်္ဂံ နာဝဇ္ဇေတိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၃။ အံ၊ ဣ၊ ၃။
၇၀။)

စက္ခုသမုဒယ (ပု) [စက္ခု + သမုဒယ] (၁) စက္ခု
ပသာဒ၏ဖြစ်ခြင်း။ (၂) စက္ခုပသာဒ၏ဖြစ်
ကြောင်းတရား။ (၁) သမုဒယဝယာ ပနေတ္ထ
အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ စက္ခုသမုဒယောတိ ရူပါ-
ယတနဿ ရူပက္ခန္ဓေ၊ ဣ၊ ၂။ ၃၇၅။ (၂) စက္ခု
စက္ခုသမုဒယောတိ အာဒိနာ ဧကေကကော-
ဋ္ဌာသနိဒ္ဓါရဏေနာပိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၀။ (-ဝိ-
သုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။ ၂၂၉။)

စက္ခုသမုဒါစာရ (ပု) [စက္ခု + သမုဒါစာရ] စက္ခု
ပသာဒ၏အဆက်ဆက်ဖြစ်ခြင်း။ စက္ခုပဝတ္ထ-
ကြည့်။

စက္ခုသမုဒ္ဓ (ပု) [စက္ခု + သမုဒ္ဓ] မျက်စိသာလျှင်
ဖြစ်သော - မျက်စိဟုဆိုအပ်သော - မျက်စိ
တည်းဟူသော - သမုဒ္ဓရာ၊ မျက်စိသမုဒ္ဓရာ၊
သမုဒ္ဓရာနှင့်တူသောမျက်စိ။ အယံ ဝုစ္စတိ
ဘိက္ခဝေ အတရိ စက္ခုသမုဒ္ဓံ သဉ္ဇမိ သာဝဋ္ဌံ
သဂါဟံ သရက္ခသံ။ သံ၊ ၂။ ၃၆၇။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၃၄။
စက္ခု ဘိက္ခဝေ ပုရိသဿ သမုဒ္ဓေါတိ ယဒိ
ဒုပ္ပုရဏဋ္ဌေန ယဒိ ဝါ သမုဒ္ဓနဋ္ဌေန သမုဒ္ဓေါ၊
စက္ခုမေဝ သမုဒ္ဓေါ။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၄၉။ အယံ
ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ အတရိ စက္ခုသမုဒ္ဓန္တိ အယံ
ဘိက္ခု စက္ခုသင်္ခါတံ သမုဒ္ဓံ တိဏ္ဍောတိ
ဝုစ္စတိ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၄၄။ (-သံ၊ ဣ၊ ၂။ ၃၂၀-၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၁။ ၄၅၂။ နေတ္ထိ၊ ဣ၊ ၁။ ၃၇။ နေတ္ထိ၊
ဝိ၊ ၃။ ၁၀။)

စက္ခုသမ္ပတ္တိ (ထိ) [စက္ခု + သမ္ပတ္တိ] မျက်စိ၏ပြည့်
စုံခြင်း၊ မျက်စိ၏ - တင့်တယ် - လှပ - ခြင်း။
ဝေ စက္ခုသမ္ပတ္တိယာ ဥမ္မာဒိတဿ ဝိယ။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ၊ ၂၆၃။

စက္ခုသမ္ပတ္တိပဋိလာဘ (ပု) [စက္ခုသမ္ပတ္တိ + ပဋိ-
လာဘ] မျက်စိ၏ပြည့်စုံခြင်းကိုရခြင်း။ ဒီပ-
ဒါနေန စက္ခုသမ္ပတ္တိပဋိလာဘော။ ဝိမာန၊ ၁။
၂၈။

စက္ခုသမ္ပဒါ (ထိ) [စက္ခု + သမ္ပဒါ] (၁) မျက်စိ၏
ပြည့်စုံခြင်း။ (၂) ပြည့်စုံသောစက္ခုပသာဒ။
(၁) ဆ ဘဝသာတာနိ - စက္ခုသမ္ပဒါ...
မနောသမ္ပဒါ။ မဟာနိ၊ ၂။ စက္ခုသမ္ပဒါတိ
စက္ခုဿ သမ္ပဒါ။ “မယံ စက္ခုသမ္ပန္နံ မဏိ-
ဝိမာနေ ဥဏ္ဍါဋ္ဌိတသီဟပဉ္စရံ ဝိယ ခါယတံ” တိ
ဥပ္ပန္နံ သုခဿာဒံ သန္တာယ “စက္ခုသမ္ပဒါ” တိ
ဝုတ္တံ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၉၀။ (-မဟာနိ၊ ၆။ ၁၃၃၆။
စူဠနိ၊ ၂၀၅။) (၂) အောက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။

စက္ခုသမ္ပဒါဒိ (တိ) [စက္ခုသမ္ပဒါ + အာဒိ] (၁)
ပြည့်စုံသော စက္ခုပသာဒအစရှိသော။ (၂)

မျက်စိ၏ပြည့်စုံခြင်း အစရှိသော။ (၁) တေန အနာဂတာနမ္ပိ စက္ခုသမ္ပဒါဒိနံ အာရမ္မဏုပသေဝနေန ယထာပဋိသေဝိတာနံ ပကတူပနိဿယတာ ဝုတ္တာ ဟောတိ။ မူလဋီပ။ ၁၇၁။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက္ခုသမ္ပဒါဒိဝိရဟိတ (တိ) [စက္ခုသမ္ပဒါဒိ + ဝိရဟိတ] မျက်စိ၏ပြည့်စုံခြင်း အစရှိသည်တို့ မှကင်းသော၊ မျက်စိ၏ပြည့်စုံခြင်းစသည်ရှိသော။ ဝေမေဝ ပုထုဇ္ဇေနော အကုသလစိတ္တေန ဝါ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တကုသလေန ဝါ စက္ခုသမ္ပဒါဒိဝိရဟိတံ ဝိရူပံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၀။

စက္ခုသမ္ပဒါဒိသမ္ပန္န (တိ) [စက္ခုသမ္ပဒါဒိ + သမ္ပန္န] မျက်စိ၏ပြည့်စုံခြင်း အစရှိသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ မျက်စိ၏ပြည့်စုံခြင်းစသည်ရှိသော။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တကုသလေန စက္ခုသမ္ပဒါဒိသမ္ပန္နံ အဘိရူပံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၀။

စက္ခုသမ္ပန္န (တိ) [စက္ခု + သမ္ပန္န] (၁) မျက်စိနှင့် ပြည့်စုံသော၊ မျက်စိရှိသော။ (န) (၂) မျက်စိ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ (၁) စက္ခုမာတိပဉ္စဟိ စက္ခုဟိ စက္ခုမာ၊ စက္ခုသမ္ပန္နောတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၀။ (၂) စက္ခုသမ္ပဒါ (၁) ကြည့်။

စက္ခုသမ္ပဿ (ပ) [စက္ခု + သမ္ပဿ] စက္ခုသမ္ပဿ။ (က) စက္ခုဝိညာဉ် - မြင်သိစိတ် - နှင့် - အတူ - တကွ - ဖြစ်သော - တွေ့ထိမှု - ဖဿ။ (ခ) စက္ခုပသာဒဗ္ဗိမိသော - စက္ခုပသာဒကို မှီ၍ဖြစ်သော - တွေ့ထိမှု - ဖဿ။ (ဂ) စက္ခုပသာဒမှ - စက္ခုပသာဒကြောင့် - စက္ခုပသာဒဗ္ဗိ - ဖြစ်သော - တွေ့ထိမှု - ဖဿ။ (ဃ) စက္ခုပသာဒ၏ အကျိုးဖြစ်သော - တွေ့ထိမှု - ဖဿ။ စက္ခုသမ္ပဿော သောတသမ္ပဿော။ ဒီ၊ ၂။ ၅၂။ မ၊ ၁။ ၆၄။ မ၊ ၃။ ၂၅၉။ မဟာနိ။ ၁၇၁။ (- ဝိ၊ ၃။ ၄၄။ အဘိ၊ ၈။ ၁၅၇။ ပဋိသံ၊ ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၅၀။

၂၉၁၊ ၃၂၄။) (က) စက္ခုဝိညာဏသဟဇာတော ဟိ ဖဿော စက္ခုသမ္ပဿော နာမ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။ (- ၁၃၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၉၁။ မူလဋီပ။ ၈၃။) (ခ) စက္ခုသမ္ပဿောတိ စက္ခုမှ သမ္ပဿော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၅။ စက္ခု၊ နိဿယဥပ္ပန္နော သမ္ပဿော စက္ခုသမ္ပဿော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၃။ စက္ခုမှ သမ္ပဿောတိ စက္ခု၊ နိဿယဥပ္ပန္နော သမ္ပဿော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၂။ စက္ခုသန္တိသိတော ဖဿော စက္ခုသမ္ပဿော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂။ ၁၀။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၆။) (ဂ) စက္ခုတော ပဝတ္ထော သမ္ပဿော စက္ခုသမ္ပဿော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၇၄။ စက္ခုသမ္ပဿောတိ စက္ခုမှ သမ္ပဿော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။ စက္ခုမှ သမ္ပဿောတိ စက္ခုမှ နိဿယဘူတဥပ္ပန္နဖဿော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈။ (ခ-ဂ-ဃ) တသ္မာ စက္ခုမှ သမ္ပဿော၊ စက္ခုတော ဇာတော သမ္ပဿော၊ စက္ခုဿ ဝါ ဖလဘူတော သမ္ပဿော စက္ခုသမ္ပဿော။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၆။

စက္ခုသမ္ပဿဇ (တိ) [စက္ခုသမ္ပဿ + ဇန + ကိ] စက္ခုသမ္ပဿကြောင့် - စက္ခုသမ္ပဿဗ္ဗိ - ဖြစ်သော (သညာစသည်)။ စက္ခုသမ္ပဿဇာ သညာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၅။ ၃၆။ အဘိ၊ က။ ၂၅၁။ စက္ခုသမ္ပဿတော၊ စက္ခုသမ္ပဿသ္မိ ဝါ ဇာတာ စက္ခုသမ္ပဿဇာ နာမ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈။ (- ဒီ၊ ၂။ ၅၀၊ ၂၄၇။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၁၀၂။ သံ၊ ၁။ ၃၅၉၊ ၄၄၀။ သံ၊ ၂။ ၄၉၊ ၁၉၁။ အံ၊ ၂။ ၅၁။ အံ၊ ၃။ ၅၅၇။ အဘိ၊ ဝိ။ ၅။ ပဋိသံ။ ၇။ ၁၄၁၊ ၄၀၇။ ပေဋကော။ ၂၄၄။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၁၊ ၂၄၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆၊ ၁၈၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၁။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၃၁၀၊ ၄၆၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။ မူလဋီပ။ ၁၅။ အနုဋီပ။ ၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၁၇၅၊ ၄၂၂။)

စက္ခုသမ္ပဿဇာဒိဝစန (န) [စက္ခုသမ္ပဿဇာဒိ + ဝစန] (၁) စက္ခုသမ္ပဿဇ အစရှိသော

အမည်။ (၂) စက္ခုသမ္မသဇာ အစရှိသည်ဖြင့်
ဟောခြင်း။ တသ္မာ ဣန္ဒြိယဝိသယာ ဝိယ
ဝိညာဏမ္ပိ စက္ခုသမ္မသဇာဒိဝစနံ န အရ-
ဟတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃၃။

စက္ခုသမ္မသဇာဒိဝတ္ထု (န) [စက္ခုသမ္မသဇာဒိ +
ဝတ္ထု] စက္ခုသမ္မသကြောင့်ဖြစ်သော သညာ
အစရှိသည်တို့၏ - မှီရာ - ဝတ္ထု။ အာရမ္မဏာနံ
ဝုတ္တတ္တာ စက္ခုသမ္မသဇာဒိဝတ္ထုနိပိ ဝုတ္တာ-
နေဝ ဟောန္တိ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၅၄။

စက္ခုသမ္မသဇာဒိဝိပရိယာယာဘာဝ (ပု) [စက္ခု-
သမ္မသဇာဒိ + ဝိပရိယာယ + အဘာဝ] စက္ခု
သမ္မသကြောင့်ဖြစ်သောဝေဒနာ အစရှိသည်
တို့၏ ဖောက်ပြန်မှု မရှိခြင်း။ စက္ခာဒိ-
သဃ်နုနု ကြည့်။

စက္ခုသမ္မသဇာဒိဝေဒနာနာနတ္ထ (န) [စက္ခု-
သမ္မသဇာဒိ + ဝေဒနာ + နာနတ္ထ] စက္ခု
သမ္မသကြောင့်ဖြစ်သောဝေဒနာအစရှိသော
ဝေဒနာတို့၏ ထူးသည်၏ အဖြစ်။ ဝေဒနာ-
နာနတ္ထန္တိ စက္ခုသမ္မသဇာဒိဝေဒနာနာနတ္ထံ။
ဒိ၊ ၁။ ၂၄၇။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၇၅။

စက္ခုသမ္မသဇာဝေဒနာ (ထိ) [စက္ခုသမ္မသ-
ဇာ + ဝေဒနာ] စက္ခုသမ္မသကြောင့်ဖြစ်
သော - ခံစားမှု - ဝေဒနာ။ စက္ခုသမ္မသဇာ-
ဝေဒနာ သောတသမ္မသဇာဝေဒနာ။ မ၊ ၁။
၆၄။ သံ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ စက္ခု-
သမ္မသဟေတု ဇာတာ ဝေဒနာ စက္ခု-
သမ္မသဇာဝေဒနာတိ။ မ၊ ၁။ ၂၂၅။ သံ၊ ၁။
၂။ ၁၅။ (အခြားကျမ်းများ၌ ဝါကျအရှိများ
သည်။)

စက္ခုသမ္မသဇာဝေဒနာနိဿိတ (တိ) [စက္ခု-
သမ္မသဇာဝေဒနာ + နိဿိတ] စက္ခုသမ္မသ
ကြောင့်ဖြစ်သော - ခံစားမှု - ဝေဒနာ - ကိုမှီ
သော။ န စ မေ စက္ခုသမ္မသဇာဝေဒနာနိဿိ-
တံ ဝိညာဏံ ဘဝိဿတိ။ မ၊ ၃။ ၃၀၄။

စက္ခုသမ္မသဒ္ဓါရ (န) [စက္ခုသမ္မသ + ဒ္ဓါရ။
စက္ခု + သမ္မသဒ္ဓါရ] (၁) စက္ခုသမ္မသ၏
ဖြစ်ရာ တံခါး။ (၂) စက္ခုပသာဒ ဟူသော
သမ္မသ၏ ဖြစ်ရာတံခါး။ သမ္မသ၏ ဖြစ်ရာ
စက္ခုပသာဒ။ စက္ခုသမ္မသဒ္ဓါရံ... မနော-
သမ္မသဒ္ဓါရန္တိ ဣမာနိ ဆ သမ္မသဒ္ဓါရနိ နာမ။
အဘိ၊ ၁။ ၁၃၇။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၇၃။) စက္ခု-
ဝိညာဏဒ္ဓါရ-လည်း ကြည့်။

စက္ခုသမ္မသနိဿိတ (တိ) [စက္ခုသမ္မသ + နိဿိ-
တ] စက္ခုသမ္မသကိုမှီသော။ န စ မေ စက္ခု-
သမ္မသနိဿိတံ ဝိညာဏံ ဘဝိဿတိ။ မ၊ ၃။
၃၀၄။

စက္ခုသမ္မသပစ္စယ (ပု) [စက္ခုသမ္မသ + ပစ္စယ]
(၁) စက္ခုဝိညာဉ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မသဟူ
သောအကြောင်း။ (တိ) (၂) စက္ခုသမ္မသ
လျှင် အကြောင်းရှိသော။ (၁) ယဒိစိ စက္ခု-
သမ္မသပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေဒယိတံ သုခံ ဝါ
ဒုက္ခံ ဝါ အဒုက္ခမသုခံ ဝါ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၄-၅။ သံ၊
၂။ ၂၄၇။ ၂၆၃။ အဘိ၊ က။ ၅၇၁။ ၆၀။ ပဋိသံ၊
၆။ ၃၅၉။ စူဠနိ၊ ၁။ ၁၇၀။ နေတ္ထိ၊ ၅၀။ အဘိ၊ ၁။
၁။ ၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၃။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၇။
စက္ခုသမ္မသပစ္စယာတိ စက္ခုဝိညာဏသမ္ပ-
ယုတ္တဖဿပစ္စယာ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၇၄။ စူဠနိ၊ ၁။
၆၅။ (-အဘိ၊ ဝိ၊ ၂။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၅။ အဘိ၊ ၁။
၂။ ၃၆။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၀၇။ ဝဇီရ၊ ၄၁၄။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၇။ မ၊ ၁။ ၂။
၆၅။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၃။) (၂) တဒပ္ပုဒိကာ
သာ တပ္ပယောဇနတ္တာ ပရိယာယေန စက္ခု-
သမ္မသပစ္စယာတိ ဝတ္တု ယုတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၂။
၃၀။

စက္ခုသမ္မသပစ္စယာဒိကုသလာဒိ (တိ) [စက္ခု-
သမ္မသပစ္စယာဒိ + ကုသလာဒိ] စက္ခုသမ္မသ
လျှင် အကြောင်းရှိသည် အစရှိသော ကုသိုလ်
အစရှိသော၊ စက္ခုသမ္မသအကြောင်း အစရှိ
သည်တို့ကြောင့် ဖြစ်သော ကုသိုလ်အစရှိ
သော။ ဣမသ္မိံ ပန စတုဝိသတိဝိမတောဒေ

စက္ခုသမ္မသပစ္စယာဒိကုသလာဒိနံ သမာန-
ဝီထိယံ လဗ္ဘမာနတာ အဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တာ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၃၀။ စက္ခုသမ္မသပစ္စယာဒိကုသ-
လာဒိနံန္တိတ္ထေ ပုရိမေန အာဒိသဒ္ဓေန “သော-
တသမ္မသပစ္စယာ” တိ ဝေမာဒယော သင်္ဂ-
ဟိတာ၊ ဒုတိယေန အကုသလာဒယော။ အနု-
ဋီ၊ ၂။ ၃၅။

စက္ခုသမ္မသပယောဇနတ္ထ (န) [စက္ခုသမ္မသ+
ပယောဇန + ထွ] စက္ခုသမ္မသဟူသော
အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်။ တပယောဇနတ္တာတိ
စက္ခုသမ္မသပယောဇနတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၅။

စက္ခုသမ္မသဟေတု (ပ) [စက္ခုသမ္မသ+ဟေ-
တု] စက္ခုသမ္မသဟူသောအကြောင်း။ စက္ခု-
သမ္မသဘေဝဒနာ-ကြည့်။

စက္ခုသမ္မသာဒိနာနတ္ထ (န) [စက္ခုသမ္မသာဒိ+
နာနတ္ထ] စက္ခုသမ္မသ အစရှိသည်တို့၏ ထူး
သည်၏အဖြစ်။ စက္ခုသမ္မသာဒိနာနတ္ထ (ဒီ၊ ၄၊
၃။ ၂၄၇) နှ့် စက္ခုသမ္မသသောတသမ္မသ-
သာနသမ္မသာဒိသမ္မသဝိဘာဂံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။
၂၇၇။

စက္ခုသမ္မသာဒိဘေဒ (တိ) [စက္ခုသမ္မသာဒိ+
ဘေဒ] (၁) စက္ခုသမ္မသ စသည်အပြားရှိ
သော။ (၂) စက္ခုသမ္မသ စသည်တို့ဖြင့် ပြား
သော။ ဖဿ ဥပဂစ္ဆန္တာတိ စက္ခုသမ္မသာဒိ-
ဘေဒ ဖဿ ပဝတ္တေန္တာ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀။

စက္ခုသမ္မသာယတန (န) [စက္ခုသမ္မသ+အာယ-
တန။ စက္ခု+သမ္မသာယတန] (၁) စက္ခု-
သမ္မသ၏ - တည်ရာ - အကြောင်း။ (၂)
စက္ခုပသာဒဟူသော သမ္မသ၏ - တည်ရာ -
အကြောင်း၊ သမ္မသ၏ - တည်ရာ - အ-
ကြောင်း - ဖြစ်သော စက္ခုပသာဒ။ စက္ခု-
သမ္မသာယတနံ သောတသမ္မသာယတနံ။
မ၊ ၃။ ၂၇၂။

စက္ခုသုတ္တ (န) [စက္ခု+သုတ္တ] စက္ခုသုတ်၊
စက္ခုကို ပဓာနထား၍ ဟောတော်မူသော

သုတ်။ (က) မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊
စိတ် (အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး) တို့သည် မမြဲ
သောတရား၊ ဆင်းရဲသောတရား၊ ငါပိုင်
ငါဟာ ငါ့ဥစ္စာတည်း၊ ငါတည်း၊ အနှစ်သာရ
တည်းဟု မရှုသင့်သောတရားတို့ဖြစ်၏။ ထို
အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးတို့သည် မမြဲသော
တရား၊ ဆင်းရဲသောတရား၊ ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်၊
ငါမဟုတ်၊ အနှစ်သာရမဟုတ်ဟု ရှုသော
သူသည် အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးတို့၌ ငြီးနူး
၏။ တပ်ခြင်းကင်း၏။ တပ်ခြင်းကင်းက
ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်၏။ ပဋိသန္ဓေနေမှု
ကုန်ခန်းပြီ။ နောက်ထပ် ပြုဖွယ် မရှိပြီဟု
ရှင်ရာဟုလာအား ဟောတော်မူသော သုတ်။
နိဒါနဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊
၁-သုတ်။ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၄၃၉၊
၄၄၂-၃။ (ခ) မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊
ကိုယ်၊ စိတ် (အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး)
တို့သည်မမြဲ၊ ဖောက်ပြန်တတ်၏။ တမျိုးတဖုံ
ဖြစ်တတ်၏ စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသော
သုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်၊ ၁-
သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁၇၆။ (ဂ) မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊
လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ် (အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး)
တို့၏ စ၍ဖြစ်မှု၊ တည်တံ့မှု၊ အသစ်ဖြစ်ပေါ်မှု၊
ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်မှုသည် ဆင်းရဲစ၍ဖြစ်မှု၊
ရောဂါတို့၏တည်တံ့မှု၊ အိုခြင်း သေခြင်း၏ထင်
ရှား ဖြစ် ပေါ် မှု မည် ၏။ အဇ္ဈတ္တိကာယတန
၆-ပါးတို့၏ချုပ်မှု၊ ငြိမ်းမှု၊ ကွယ်ပျောက်မှုသည်
ဆင်းရဲချုပ်မှု၊ ရောဂါငြိမ်းမှု၊ အိုခြင်း သေခြင်း
ကွယ်ပျောက်မှုမည်၏ဟု ဟောတော်မူသော
သုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၅-သံယုတ်၊ ၁-
သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁၉၀။ (ဃ) မျက်စိ၊ နား၊
နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ် (အဇ္ဈတ္တိကာယတန
၆-ပါး) တို့၌ လိုချင် တပ်မက်မှုသည် စိတ်
ညစ်ညူးမှုမည်၏။ ဤ ၆-ဌာနတို့၌ စိတ်ညစ်ညူး
မှုကိုပယ်သောသူ၏စိတ်သည် လောကုတ္တရာ
တရား၉-ပါးသို့ ညွတ်ကိုင်၏။ သမထဝိပဿ-

နာဖြင့် ထုံပြီးသောစိတ်ကို ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်
ဖြင့်သိ၍ မျက်မှောက် ပြုသင့်သော (အရိယ
မဂ်နှင့် ယှဉ်သော) အဘိညာဉ် ၆-ပါးတရား
တို့၌ လျော်၏ဟု ဟောတော်မူသောသုတ်။
ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၆-သံယုတ်၊ ၁-သုတ်။
သံ၊ ၂။ ၁၉၄။ (င) မံသ၊ ဒိဗ္ဗ၊ ပညာစက္ခု
၃-ပါးတို့တွင် ပညာစက္ခုသည်သာ အမြတ်ဆုံး
ဖြစ်၏။ ပညာစက္ခုကိုရမှသာ ဆင်းရဲအားလုံး
မှ ကင်းလွတ်၏ဟု ဟောတော်မူသောသုတ်။
ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။
ဣတိဝုတ်။ ၂၃။

စက္ခုသောတဃာနဝိကလ (တိ) [စက္ခုသောတ-
ဃာန+ဝိကလ] ချိုတဲ့သော မျက်စိ၊ နား၊
နှာခေါင်းရှိသော၊ မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း
ချိုတဲ့သော၊ သူ။ စက္ခုသောတဃာနဝိက-
လဿ ဟိ ဥပပဇ္ဇမာနဿ အဋ္ဌေဝ အာယ-
တနာနိ သိယံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၂။ ၃၀၀။)

စက္ခုသောတဒ္ဓါရဘေဒ (ပု) [စက္ခု+သောတ+
ဒ္ဓါရ+ဘေဒ] စက္ခုဒ္ဓါရ၊ သောတဒ္ဓါရအထူး။
ဣန္ဒြိယပဝတ္တိအာနုဘာဝတော ဝေ စက္ခု-
သောတဒ္ဓါရဘေဒေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၂။
၁၀၃။ စက္ခုသောတဒ္ဓါရဘေဒေနာတိ စက္ခု-
သောတဒ္ဓါရဝိသေသေန ဘဝိတဗ္ဗန္တိ သ-
မ္ပန္နော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၃။

စက္ခုသောတဝိညေယျ (တိ) [စက္ခုသောတ+
ဝိညေယျ] (၁) စက္ခုဝိညာဉ်၊ သောတ-
ဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သော။ (၂) မျက်စိ၊ နား
တို့ဖြင့် (ကာယဝစီပယောဂကိုရ၍ မနော-
ဝိညာဉ်ဖြင့်) သိအပ်သော။ (၃) စက္ခု
ဝိညာဉ်၊ သောတဝိညာဉ်တို့ဖြင့် (ကာယ
ဝစီပယောဂကိုရ၍ မနောဝိညာဉ်ဖြင့်) သိ
အပ်သော။ (၁) တေ စ န စက္ခုသောတဝိ-
ညေယျ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။ (-မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။)
(၂-၃) စက္ခုသောတဝိညေယျေသု ဓမ္မေသု

ယေ သံကိလိဋ္ဌာ စက္ခုသောတဝိညေယျာ
ဓမ္မာ။ မ၊ ၁။ ၃၉၂။ နတ္ထိ တဿ “ဝီတိက္ကမိဿာ-
မံ” တိ စက္ခုသောတဝိညေယျာ ဓမ္မာ၊ ပဂေဝ
ကာယိကာ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၉။ ယသ္မာ စ “ကာယ-
ဝစီပယောဂံ ဥပလဘိတွာ ဣဿ ကိလေသာ
ဥပ္ပန္နာ” တိ ဝိညနာ သက္ကာ ဉာတုံ၊ တသ္မာ တေ
ဣမိနာဝ ပရိယာယေန “စက္ခုသောတဝိညေ-
ယျာ” တိ ဝုတ္တာ၊ န ပန စက္ခုသောတ-
ဝိညာဏာရမ္မဏတ္တာ။ အတော သသမ္ဘာရ-
ကထာယ စက္ခုသောတေဟိ၊ တနိဿိတ-
ဝိညာဏေဟိ ဝါ ကာယိကဝါစသိကပယောဂ-
မုပလဘိတွာ မနောဝိညာဏေန ဝိညေယျာတိ
အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၆။
(-မ၊ ၁။ ၃၉၃-၄။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၁၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၂။)

စက္ခုသောတဒိဘေဒ (ပု) [စက္ခုသောတဒိ+
ဘေဒ] စက္ခုဒ္ဓါရ၊ သောတဒ္ဓါရ အစရှိသော
အပြား။ စက္ခုသောတဒိဘေဒေဟိ၊ ရူပ-
သဒ္ဓါဒိဂေါစရေ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၄၅၃။ စက္ခု-
သောတဒိဘေဒေဟိတိ စက္ခု စ သောတဉ္စ၊
တာနိ အာဒိ ယေသံ၊ တေဝ ဘေဒါ စာတိ
သမာသော၊ တေဟိ ဒ္ဓါရေဟိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊
သစ်။ ၄၅၃။ (- ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။
၄၅၃။)

စက္ခုသောတဒိဝန (န) [စက္ခုသောတဒိ+ဝန]
စက္ခုပသာဒ၊ သောတပသာဒအစရှိသောဝဋ်
တရား။ အထ ဝါ သစေ မဂ္ဂေ ဘာဝိတေပိ
အနာဂတေ စက္ခုသောတဒိဝနံ ဝစေယျ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၅။)

စက္ခုသောတိန္ဒြိယပဝတ္တိအာနုဘာဝ (ပု) [စက္ခု-
သောတိန္ဒြိယ+ပဝတ္တိ+အာနုဘာဝ] စက္ခုန္တေ
သောတိန္ဒြေ ဖြစ်ခြင်း၏ - အာနုဘော -
အစွမ်း - သတ္တိ။ ရူပဘဝေ စက္ခုသောတိန္ဒြိယ-
ပဝတ္တိအာနုဘာဝတော စက္ခုသောတဝိညာ-
ဏာနံ သမ္ဘဝေါ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၃။

စက္ကယ (န) [စက္က + သ။ စက္ကနော ဟိတံ
 စက္ကယံ။ မောဂါငှ။ ၇၁။ စက္က + ယ။ စက္က-
 ဓာတ် ဥသ်ပစ္စည်းဖြင့် စက္ကသ်ဟု ပြီးသော
 သံဗျဉ်နန္တပုဒ်ရင်းဖြစ်၍ သလာ၍ စက္ကယပြီး
 သည်။ ဝိပိဓာန်၊ ၂။ ၃၄၁။ (စက္ကဗျ-သံ)]
 မျက်စိ၏ အစီးအပွား၊ မျက်စိကြည်လင်ခြင်း၊
 မျက်စိအားကောင်းခြင်း။ ပဉ္စမေ ဘိက္ခဝေ
 အာနိသံသာ ဒန္တကဋ္ဌဿ ခါဒနေ။ စက္ကယံ၊
 မုခံ န ဒုဂ္ဂန္တံ ဟောဘိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၈။ (- အံ၊ ၂။
 ၂၁၉။) အစက္ကယ-လည်း ကြည့်။

စက္ကယဝ (ပ) [စက္က + သု + အ။ စက္ကနာ
 သုဏောတိတံ စက္ကယဝေါ။ ဓာန်၊ ၄။ ၆၅၄။
 စက္က + သဝ။ စက္ကယေဝ သဝေါ ကဏ္ဍော
 ယဿာတိ စက္ကယဝေါ။ ဝိပိဓာန်၊ ၂။ ၃၄၂။
 ထောမ-လည်း ကြည့်။ (စက္ကုးဥဝသံ -
 သံ)] မျက်စိဖြင့် - နားထောင်တတ် - ကြား
 တတ် - သော သတ္တဝါ၊ မျက်စိတည်းဟူသော
 နားရှိသော သတ္တဝါ၊ မြေ။ စက္ကယဝေါ၊
 ကာကောဒရော။ ဓာန်၊ ၄။ ၆၅၄။

စက္ကပတ္တမ္ဘက (တိ) [စက္က + ဥပတ္တမ္ဘက] စက္က
 ပသာဒကို - ထောက်ပံ့ - ခိုင်ခံ့စေ - တတ်
 သော။ ဧတေန စက္ကပတ္တမ္ဘကနိ ဥတု-
 စိတ္တာနိ ဂဟိတာနေဝ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
 ၂၆၃။

စက္ကပသံဟာရ (ပ) [စက္က + ဥပသံဟာရ]
 စက္ကပသာဒ၏ (ရူပါရုံကို) ဆောင်ခြင်း။
 ပဿတိတိ ဟိ မယံ ပဋိဇာနနံ သန္ဓာယ
 ပုစ္ဆာမ၊ န စက္ကပသံဟာရမတ္ထံ။ အဘိ၊ ၄။
 ၃။ ၂၆၅။

စက်မ (ပါန) [ကမု + အ။ ကက-ဟု ဒွေဘော်
 ပြု၊ ရှေ့ က-ကို စ-ပြု၊ စ-၌ နိဂ္ဂဟိတံလာ၊
 နိဂ္ဂဟိတံကို င-ပြု။ (စကြံမ - သံ)] (၁)
 သွားခြင်း၊ စကြံသွားခြင်း၊ လူးလာတုံခေါက်
 လမ်းလျှောက်ခြင်း။ (၂) စကြံ၊ စကြံသွားရာ
 အရပ် (စကြံကျောင်း၊ စကြံလမ်း)။ (၁)

ဒိဝသံ စက်မေန နိသဇ္ဇာယ အာဝရဏီယေဟိ
 ဓမ္မေဟိ စိတ္တံ ပရိသောဓေသာမ။ မ၊ ၁။
 ၃၄၁။ အယဉ္စိ အာယသ္မာ စက်မေန ဗဟိ
 ဝိတိနာမေတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။
 စက်မေနာတိ စက်မနကိရိယာယ။ သာရတ္ထ၊
 ၁။ ၅၈။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၇၆။ (- မ၊ ၂။ ၁၈။ မ၊
 ၃။ ၅၄။ သံ၊ ၂။ ၃၂၃။ အံ၊ ၁။ ၁၁၂။ အံ၊ ၂။ ၂၄။
 အံ၊ ၃။ ၁၅။ အပ၊ ၁။ ၃၆၇။ မဟာနိ၊ ၂။ ၈။ စူဠ-
 နိ၊ ၂။ ၁။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၁။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၇၆။ အံ၊ ၄။
 ၃။ ၁၂။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၀၇။ ဣတိ-
 ဝုတ်၊ ၄။ ၁၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ ထေရ၊ ၄။
 ၁။ ၂၂၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၀။
 ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၂။ သာရတ္ထ၊
 ၃။ ၁၉။) (၂) ပုနပါရယ စက်မံ။ ထေရ၊
 ၂။ ၆၉။ ပုနပါရယ စက်မန္တိ....ပုနပိ စက်မဋ္ဌာနံ
 အာရဟိတွာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅။ စက်မံ
 သုသမာရူဇော (အပ၊ ၁။ ၁၇၂) တိ စဒိနန္တော
 ပဒဝိက္ခေပံ ကရောန္တော ကမတိ ဂစ္ဆတိတိ
 စက်မံ၊ စက်မဿ ပဒဝိက္ခေပဿ အာဓာရ-
 ဘူတပထဝိပဒေသော စက်မံ နာမာတိ
 အတ္ထော။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၉။ (ဤ၌ “ကမတိ
 ဂစ္ဆတိ ဧတ္တာတိ စက်မံ”ဟု ရှိသင့်၏။)
 (- ဝိ၊ ၃။ ၁၉၄-၅။ ဝိ၊ ၄။ ၈၆။ ဒီ၊ ၁။ ၉၈။ မ၊ ၂။
 ၃၆၄။ သံ၊ ၁။ ၂၁၄။ အပ၊ ၁။ ၄၂။ အပ၊ ၂။
 ၅၃။ မဟာနိ၊ ၅။ ၁။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။
 ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃။ ၈-၉။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။
 ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅၆။ မ၊ ၄။
 ၃။ ၂၈။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။ သံ၊ ၄။
 ၂။ ၂၁၂။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၆၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂။ အံ၊ ၄။
 ၂။ ၈၄။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆-၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၈၉။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၊ ၂၈၄။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၈။ ထေရ၊ ၄။
 ၂။ ၄၊ ၂၃၀။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၇။)

စက်မကောဋိ (ထိ) [စက်မ + ကောဋိ] စကြံဦး၊
 စကြံထိပ်၊ စကြံစွန်း။ စက်မကောဋိယံ စိဝရံ
 သိသေ ဌပေတွာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။ (- ၂။ ၇၀။
 အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၅၇၊ ၂၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊

၁။၂၀၄။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၁။၅၀၂၆၀။ ပေတဋ္ဌာ။
၇၂။ ဇာဋ္ဌာ၅။၂၀၅။ ဇာဋ္ဌာ၇။၂၉၁။)

စက်မဋ္ဌာန (န) [စက်မ+ဋ္ဌာန] စကြံသွားရာ
အရပ်။ စက်မ (၂) ကြည့်။

စက်မတိ (ကြံ) [ကမု+အ+တိ] စကြံသွား၏။
လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်၏။ တေန
ခေါ ပန သမယေန အညတရော ဘိက္ခု
ပဏိဓာယ စက်မတိ။ ဝိ၁။၁၄၀။ (-ဝိ၂။
၂၉။ဝိ၂။၂၁။ ဝိ၄။၃၁၃။ မ၁။၄၀၇။ သံ၊
၁။၁၀၁။ အံ၂။၂၁၀။ ပဋိသံ၊၁၂။ အပါ၁။
၁၉၈။ မဟာနိ၊၁၇၅။ ဝိဋ္ဌာ၁။၃၅။ ဝိဋ္ဌာ၃။
၆၇။ ဝိသင်္ဂဟ၊၁၄၀။ ဒီဋ္ဌာ၁။၅၇။ ဒီဋ္ဌာ၂။
၃၄၀။ ဒီဋ္ဌာ၃။၄၄။ မဋ္ဌာ၁။၂၃၉။ မဋ္ဌာ၂။
၇၀။) စက်မန္တိ - ဝိ၄။၂၅၆။ ဒီ၁။၈၄။ မ၊
၂။၃၂၁။ ဝိဋ္ဌာ၂။၃၄၇။ ဝိသင်္ဂဟ၊၇၆။ သံဋ္ဌာ
၂။၂၁၂။ အံဋ္ဌာ၃။၃၀၆။ ဓမ္မဋ္ဌာ၁။၁၂၄။
သီဋ္ဌိသစ်၊၂။၂၄၆။ စက်မာမိ - ဒီ၂။၁၀၉။
မ၁။၂၆။ အံ၁။၁၀၄။ ဓမ္မဋ္ဌာ၁။၁၃။ စက်-
မေယျ - ဝိ၃။၂၇၅။ ဝိသင်္ဂဟ၊၄၅၆။ စက်-
မေယျ - ဝိ၃။၄၁။ အပါဋ္ဌာ၂။၂၀၄။ စက်-
မိ - ဝိ၃။၄၁။ ဒီ၃။၃၂။ အပါ၁။၃၂၂။
အပါ၂။၃၅။ ဒီဋ္ဌာ၂။၅၅။ စက်မိ - အပါ၁။
၇၅၁၀၂။ အပါ၂။၁၀၇၁၆၁၂၃။ ထေရဋ္ဌာ
၁။၂၄။ ထေရီဋ္ဌာ၁၅၄။ စက်မိ - သံဋ္ဌာ၂။
၂၅၃။ အံဋ္ဌာ၁။၂၉။ ထေရဋ္ဌာ၂။၅။ စက်မိ -
သု - သံဋ္ဌာ၂။၁၃၁။ ဒီဋ္ဌာ၃။၃၆။ စက်မိဿာ-
မိ - ထေရ၊၃၀၁။ သံဋ္ဌာ၁။၁၅၉။ ပဋိသံဋ္ဌာ
၂။၂၇၁။ ဓမ္မဋ္ဌာ၂။၁၃၈။

စက်မဒေါသ (ပု) [စက်မ+ဒေါသ] စကြံသွား
ရာအရပ်၏အပြစ်၊ စကြံအပြစ်။ (စကြံအပြစ်
သည် - စကြံမြေကြမ်းတမ်း မညီညွတ်ခြင်း၊
စကြံအတွင်း၌ သစ်ပင်ရှိခြင်း၊ မြက်နွယ်စ
သော တောဖုံးလွှမ်းခြင်း၊ အလွန်ကျဉ်းလွန်း
ခြင်း၊ အလွန်ကျယ်လွန်းခြင်း-ဟု ၅-ပါး ရှိ
၏။) ပဋိမေ စက်မဒေါသာ နာမ ထဒ္ဓဝိသမ-

တာ အန္တောရက္ခတာ ဂဟနစ္ဆန္တာ အတိ-
သမ္မာတောအတိဝိသာလတာတိ။ အဘိဋ္ဌာ၁။
၃၇။ အပါဋ္ဌာ၁။၉။ ဇာဋ္ဌာ၁။၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌာ။
၉၇။)

စက်မန (န) [ကမု+ယု။ (စကြံမဏ-သံ)] (၁)
သွားခြင်း၊ စကြံသွားခြင်း၊ လူးလာတုံခေါက်
လမ်းလျှောက်ခြင်း။ (၂) စကြံ၊ စကြံသွားရာ
အရပ် (စကြံကျောင်း၊စကြံလမ်း)။ (၃)စကြံ
သွားသောအခါ။ (တိ)(၄) စကြံသွားသော၊
လူးလာ တုံခေါက် လမ်းလျှောက်သော၊သု။
(၁) စက်မနေ နိဝတ္တနဂဏနာယ အာပတ္တိ-
ယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိဋ္ဌာ၃။၂၁၀။ (- သံဋ္ဌာ၁။
၈၁။ အဘိဋ္ဌာ၂။၃၄၇။ ဥဒါနဋ္ဌာ။၂၉၂။ အပါ
ဋ္ဌာ၁။၁၆၄။ အပါဋ္ဌာ၂။၁၈၁။ ဝိမတိ၁။၁၁၆။
၂၅၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၈။ မဋ္ဌိ၁။၃၆၃။ သံဋ္ဌိ၊၂။
၄၆၇။ အံဋ္ဌိ၊၂။၁၅၉။) (၂) ပိယဂါမိကော
ရတ္တိ စက်မနာ နိက္ခန္တေ တဿ ဟနသဒ္ဓံ သု-
တာ စိန္တေသံ။ မဋ္ဌာ၁။၁၂၀။ (- မဋ္ဌာ၂။၇၀။
သံဋ္ဌာ၂။၁၇၆။ အံဋ္ဌာ၁။၁၈၂။ အဘိဋ္ဌာ၁။၃၇။
အဘိဋ္ဌာ၂။၃၄၇။ ဓမ္မဋ္ဌာ၁။၁၃။ အပါဋ္ဌာ၁။
၁၈၃။ အပါဋ္ဌာ၂။၁၈၁။ မဋ္ဌိ၁။၃၆၃။ သံဋ္ဌိ၊
၁။၁၉၈။ သံဋ္ဌိ၊၂။၄၆၇။) (၃) စက်မန-
ကာလ၊ စက်မနဝေလာ-တို့ ကြည့်။ (၄)
စက်မနကတာပသ-ကြည့်။

စက်မနဣရိယာပထ (ပု) [စက်မန+ဣရိယာ-
ပထ] စကြံသွားခြင်းဟူသော ဣရိယာပုထံ။
အညကမ္မဋ္ဌာနာနိ စက်မနဣရိယာပထပိ ပိ-
ဋ္ဌိပသာရဏကာလေပိ သမိဇ္ဈန္တိ။ မဋ္ဌိ၊၃။၆၂။

စက်မနက (တိ) [စက်မန + က။ က-အနက်
မရှိ။] စကြံသွားသော၊ လူးလာတုံခေါက်
လမ်းလျှောက်သော၊သု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စက်မနကတာပသ (ပု) [စက်မနက+တာပသ]
စကြံသွားသောရသေ့။ သစေ သေ ရက္ခမူ-
လေ စက်မနကတာပသော အဇ္ဇ နာဘဝိဿ။
ဇာဋ္ဌာ၁။၃၅၂။

စက်မနကရဏယုတ္တဋ္ဌာန (န) [စက်မန+ကရ-
ဏ+ယုတ္တ+ဋ္ဌာန] စင်္ကြံပြုလုပ်ခြင်းငှါ သင့်
လျှော်သောအရပ်။ စက်မနကရဏယုတ္တဋ္ဌာန
စက်မနံ မဂ္ဂကရဏယုတ္တဋ္ဌာန မဂ္ဂံ ကရေယျ။
သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၈။

စက်မနကာလ (ပု) [စက်မန+ကာလ] စင်္ကြံ
သွားသောအခါ၊ စင်္ကြံလျှောက်ချိန်။ စက်မန-
ကာလေပဝတ္တာ ရူပါရူပဓမ္မာ ဧတ္ထေဝ နိရုဒ္ဓါ။
မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၃။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၆၈။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅။)

စက်မနကိရိယာ (ထိ) [စက်မန + ကိရိယာ]
စင်္ကြံ သွားခြင်း ဟူသော - အမှုအရာ - ကြိ-
ယာ၊ စင်္ကြံသွားခြင်း။ စက်မ (၁) ကြည့်။

စက်မနကိဋ္ဌန (န) [စက်မန+ကိဋ္ဌန] ခုန်ကျော်
ပြေးလွှား ကစားခြင်း။ သေလေယျကာနီတိ
အညမညဿ ပိဋ္ဌံ ဂဟေတွာ လမ္ပိတွာ
ဣဒတာ စိတော စက်မနကိဋ္ဌနာနိ (တာပန-
ကိဋ္ဌနာနိ။ သိ၊ သျာ။ မူကွံ။)။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၁။
(မိုးထိမူ နိသျှံ “ဓာဝနကိဋ္ဌနာနိ” ဟု ရှိ၏။)

စက်မနကောဋိ (ထိ) [စက်မန+ကောဋိ] စင်္ကြံ
ဦး၊ စင်္ကြံထိပ်၊ စင်္ကြံစွန်း။ စက်မနကောဋိယံ
အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၂။ သံ၊ ဋီ၊
၃။ ၂၂၂။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၆။ သုတ္တနိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀။
(-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၆၊ ၂၅၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၇၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၄။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၈။ အဘိ၊
ဋီ၊ ၂။ ၃၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၉။ ဓမ္မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၀။
သုတ္တနိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၀။ ပေဘ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၃။ ထေရီ၊ ဋီ၊
၆၂။ အပါ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀။ အပါ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅။ စရိယာ၊
ဋီ၊ ၉၈။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇။ ဇာ၊ ဋီ၊
၃။ ၃၆၈။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၄။ ၃၀။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၅။ ၂၄၄။ ဇာ၊
ဋီ၊ ၆။ ၂၅။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၇။ ၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၀။
ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂။ ၈၈။)

စက်မနခဉ္စ (တိ) [စက်မန+ခဉ္စ] ခွင်သောသွား
ခြင်း ရှိသော၊ သွားခြင်းအားဖြင့် ခွင်သော၊

သု။ အဂ္ဂပါဒေနေဝ စက်မနခဉ္စော ဝါ။ ဝိ၊ ဋီ၊
၃။ ၃၁၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၄။

စက်မနဋ္ဌာန (န) [စက်မန+ဋ္ဌာန] စင်္ကြံသွားရာ
အရပ်။ အန္တေဝါသိကာ ထေရဿ စက်မန-
ဋ္ဌာနံ ကာလသေဝ န သမ္ပဇ္ဇိံ သု။ ဓမ္မ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၃။ (-ထေရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၃။ ထေရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၉။
အပါ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၂။ အပါ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၉။)

စက်မနတ္ထ (ပု) [စက်မန+အတ္ထ] စင်္ကြံသွားခြင်း
ဟူသော အကျိုး။ စင်္ကြံသွားခြင်းအကျိုး။
သဓဿ ပစ္စုသကာလေ စက်မနတ္ထာယ ဝါ
ဓောတပါဒပရိဟရဏတ္ထာယ ဝါ ပဋိမုက္ကာ
ဥပါဟနာ ပါဒဂတာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၈။
(-အပါ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၈။)

စက်မနဒါယကတ္ထေရ (ပု) [စက်မန+ဒါယက+
ထေရ] စက်မနဒါယကထေရံ၊ စင်္ကြံလှူဒါန်း
ဘူးသော ထေရ်။ ကတပုညနာမေန စက်မန-
ဒါယကတ္ထေရောတိ ပါကဋ္ဌော အဟောသိ။
အပါ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၃။

စက်မနပရိက္ခေပဝေဒိကာ (ထိ) [စက်မန+ပရိ-
က္ခေပ+ဝေဒိကာ] စင်္ကြံ၏ အကာအရံဖြစ်
သော - ပွတ်တိုင် - ပွတ်လုံး၊ စင်္ကြံ - အကာ -
ဝရံတာ။ ယာ ပနေသာ စက်မနပရိက္ခေပဝေ-
ဒိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋီ၊ ၅၂။

စက်မနပဿ (ပု၊ န) [စက်မန+ပဿ] စင်္ကြံ၏
နံပါး၊ စင်္ကြံဘေး။ တမေနံ စက်မနပဿေ
ဌိတော ပိဏ္ဍပါတိယတ္ထေရော အာဟ။ အံ၊ ဋီ၊
၃။ ၁၃၀။

စက်မနဘိသိ (ထိ) [စက်မန + ဘိသိ] စင်္ကြံ၌
ခင်းအပ်သော ဘုံလျှို။ စက်မနဘိသိယာ....
မာလာကမ္မာဒိဝဏ္ဏမဋ္ဌကမ္မံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၅၄။ (-ဝိ၊ ဋီ၊ ၄။ ၆၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၊ ၄၅၀။)

စက်မနဘူမိဘိတ္တိပရိကမ္မ (န) [စက်မနဘူမိ+
ဘိတ္တိ+ပရိကမ္မ] စင်္ကြံမြေနှင့် နံရံကို ပြုပြင်
ခြင်း။ သဒ္ဓိံ စက်မနဘူမိဘိတ္တိပရိကမ္မာဒိဟိ
လေဏံ နိဋ္ဌာပေတွာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅။

စက်မနမဇ္ဈ (ပု) [စက်မန + မဇ္ဈ] စကြံ၏ အလယ်။ စက်မနမဇ္ဈေ ပဝတ္တာ ဥဘော ကောဋိယော အပ္ပဘော ဧတ္ထေ နိရုဒ္ဓါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ခ။ ၂၅၃။ မ၊ ဋီ၊ ခ။ ၂၆၃။ သံ၊ ဋီ၊ ဟ။ ၄၆၇။

စက်မနဝိရိယ (န) [စက်မန + ဝိရိယ] စကြံသွား ခြင်း၌ - အားထုတ်မှု - လုံ့လ - ဝိရိယ။ သတ္တာဟံ စက်မနဝိရိယေန နိဗ္ဗတိတတ္တာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၄။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၈။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၆။)

စက်မနဝေဒိကာ (ထိ) [စက်မန + ဝေဒိကာ] စကြံ၏ အကာအရံဖြစ်သော - ပွတ်တိုင် - ပွတ်လုံး၊ စကြံ - အကာ - ဝရံတာ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ စက်မနဝေဒိကန္တိ။ ဝိ၊ ငှ။ ၂၅၇။

စက်မနဝေမဇ္ဈ (န) [စက်မန + ဝေမဇ္ဈ] စကြံ၏ အလယ်။ စက်မနဝေမဇ္ဈေ ပဝတ္တာ ဥဘော ကောဋိယော အပ္ပဘော ဧတ္ထေ နိရုဒ္ဓါ။ အဘိ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၇။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၀။

စက်မနဝေလာ (ထိ) [စက်မန + ဝေလာ] စကြံ သွားသောအခါ၊ စကြံလျှောက်ချိန်။ အမှောက် “စက်မနဝေလာယာ” တိ ဝဘူ။ အဘိ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၇။

စက်မနသတ္တာဟ (န) [စက်မန + သတ္တာဟ] စက်မနသတ္တာဟ၊ စကြံသွားရာ ၇-ရက်။ စက်မနသတ္တာဟဉ္စ အတိက္ကမိတွာ။ အဘိ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၇။

စက်မနသာလာ (ထိ) [စက်မန + သာလာ] စကြံ စရပ်၊ စကြံကျောင်း။ စက်မနသာလာ ကာရာပိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၉၅-ဂ။ (- ဝိ၊ ငှ။ ၂၅၇၊ ၃၀၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂။ ၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၀။)

စက်မနသီသ (န) [စက်မန + သီသ] စကြံဦး၊ စကြံထိပ်။ တေ အပက္ကမိတွာ စက်မနသီသေ အဂ္ဂိ ကတွာ နိပဇ္ဇိ သု။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၆။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၉။)

စက်မနာဓိပ္ပါယ (ပု) [စက်မန + အဓိပ္ပါယ] စကြံ သွားခြင်း၌ ဖြစ်သော - အလို - ဆန္ဒ၊ စကြံ သွားလိုသောဆန္ဒ။ ကေဝလံ စက်မနာဓိပ္ပါယေန ဝါ မဂ္ဂဂမနာဓိပ္ပါယေန ဝါ အက္ကမန္တဿ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂။ (- ဂဇိ။)

စက်မနာနုရူပဋ္ဌာန (န) [စက်မန + အနုရူပ + ဌာန] စကြံသွားခြင်းငှါ သင့်လျော်သော အရပ်၊ စကြံသွားထိုက်သော အရပ်။ စက်မန္တိ တတ္ထ စက်မနာနုရူပဋ္ဌာနံ။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၉။

စက်မနိသဇ္ဇာသန္တိသိတ (တိ) [စက်မ + နိသဇ္ဇာ + သန္တိသိတ] စကြံသွားခြင်း၊ ထိုင်ခြင်း ကို မှီသော။ စက်မနိသဇ္ဇာသန္တိသိတံ ပန ကတွာ ဂဟေတဗ္ဗမေဝ။ အဘိ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၅၈။

စက်မန္တိ (တိ) [ကမု + အန္တိ၊ ထိ-၌ စက်မန္တိ။] စကြံ သွားသော၊ လူ့လာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်သော၊ သူ။ စက်မေ စက်မန္တောဝါ ကထေသိ လောကနာယကော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၅။ စက်မန္တောဝါတိ စက်မမာနောဝ ကထေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၇၇။ (- ဝိ၊ ၃။ ၁၈၅။ ဝိ၊ ငှ။ ၈၆။ ဒီ၊ ၁။ ၈၄။ မ၊ ၁။ ၂၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၄။ အဘိ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၄၊ ၂၈၄။) ဣတ္ထိ ဝိလာသေန စက်မန္တိယာ တဝ ပါဒါ မမ စိတ္တံ ဟရန္တိယေဝ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၆၆။

စက်မန္တိ (ကြိ) [ကမု + အ + အန္တိ] စကြံသွား ကုန်၏၊ လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက် ကုန်၏။ စက်မတိ-ကြည့်။

စက်မန္တိ (ထိ) [စက်မန္တိ + ဤ] စကြံသွားသော မိန်းမ၊ လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်သော မိန်းမ။ စက်မန္တိ-ကြည့်။

စက်မပယောဂ (ပု) [စက်မ+ပယောဂ] စကြံ
သွားခြင်းဟူသောလုံ့လ၊ စကြံသွားမှုကို အား
ထုတ်ခြင်း။ စက်မပယောဂေန နိဗ္ဗတ္တဝိရိယမ္ပိ
လောကီယန္တိ ဝဒန္တော န ကိလမတိ။ အဘိဋ္ဌ၊
၂။၃၀၀။ (- ၃၀၁။)

စက်မပဿ (ပု၊န) [စက်မ+ပဿ] စကြံနံပါး၊
စကြံဘေး။ တမေနံ စက်မပဿေ ဌိတော
ပိဏ္ဍပါတိယတ္ထေရော အာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။

စက်မမာန (တိ) [ကမု+အ+မာန၊] စကြံသွား
သော၊ လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်
သော၊သူ။ ဆဗ္ဗဂိုယာ ဘိက္ခု သတ္တရိ အနု-
ပါဟနေ စက်မမာနေ....စက်မန္တိ။ ဝိ၊ဉ္စ၊
၂၇၅။ (-မ၊၂။၃၆၂။ အပါ၊၁။၂၂၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၈၀၊၂၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ၊၉၈။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၆၃-၄၊၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။)

စက်မဝေမဇ္ဈ (န) [စက်မ+ဝေမဇ္ဈ] စကြံ၏
အလယ်။ စက်မဝေမဇ္ဈေ သမတလံ မုဂ္ဂဝဏ္ဏ-
သိလံ မာပေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။ အပါ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။

စက်မသိသ (န) [စက်မ+သိသ] စကြံဦး၊ စကြံ
ထိပ်။ စက်မသိသေ မဏိလရက္ခေ အဓိဝတ္ထာ
ဒေဝတာ သောပါနုဖလကေ နိသီဒိတွာ
ပရောဒိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၀။

စက်မသောပါန (ပု၊န) [စက်မ+သောပါန] စကြံ၏-
စောင်းတန်း-လှေခါး။ တတ္ထေဝ
စက်မသောပါနေ နိဒ္ဒါဘိဘူတတာယ ဘူမိယံ
နိပတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။

စက်မာဒိပရိဝါရသမ္ပန္န (တိ) [စက်မာဒိ+ပရိ-
ဝါရ+သမ္ပန္န] စကြံအစရှိသော အခြံအရံနှင့်
ပြည့်စုံသော။ စက်မာဒိပရိဝါရသမ္ပန္နာ ပဉ္စ
ကုဋိယော ကာရေတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။

စက်မာဓိဂတ (တိ) [စက်မ+အဓိဂတ] စကြံ
သွားခြင်းကို ဆောက် တည် သောသူသည်
ရအပ်သော၊ စကြံသွားသောသူသည် ရအပ်
သော၊ စကြံသွားခြင်းကြောင့် ရအပ်သော။
စက်မာဓိဂတော သမာဓိ စိရဋ္ဌိတိကော ဟော-
တိ။ အံ၊၂။၂၄။ စက်မာဓိဂတော သမာ-
ဓိတိ စက်မံ အဓိဋ္ဌဟန္တေန အဓိဂတော အဋ္ဌန္တံ
သမာပတ္တိနံ အညတရသမာဓိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။

စက်မာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ကမု+ဏာပေ+
တွာ] စကြံသွားစေ၍၊ လူးလာတုံခေါက်
လမ်းလျှောက်စေ၍။ ဣတရော အဿဿ
သန္တာဟံ မောစေတွာ စက်မာပေတွာ ဥဒကံ
ပါယေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။

စက်မာမိ (ကြိ) [ကမု+အ+မိ] စကြံသွား၏၊
လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်၏။ စက်-
မတိ-ကြည့်။

စက်မိ* (ကြိ) [ကမု+အ+လုံ] စကြံသွားပြီ၊လူး
လာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်ပြီ။ စက်မတိ-
ကြည့်။

စက်မိ* သု (ကြိ) [ကမု+အ+ဥ] စကြံသွား
ကုန်ပြီ၊ လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်
ကုန်ပြီ။ စက်မတိ-ကြည့်။

စက်မိ (ကြိ) [ကမု+အ+ဤ] စကြံသွားပြီ၊
လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်ပြီ။ စက်-
မတိ-ကြည့်။

စက်မိတဋ္ဌာန (န) [စက်မိတ+ဋ္ဌာန] စကြံသွား
အပ်သောအရပ်၊ စကြံသွားရာအရပ်။ စက်-
မိတဋ္ဌာနံ ဒဿေဿာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ (- ၃၁။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ ဝိမတိ၊၂။
၁၂။)

စက်မိတဗ္ဗ (တိ) [ကမု+တဗ္ဗ] စကြံသွား-အပ်
-သင့်-ထိုက်-သော။ န ဘိက္ခဝေ အာစရိ-
ယေသု အာစရိယမတ္ထေသု....သဉ္စပါဟနေန စ

ကံမိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၈၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄။ ဓမ္မာ၊ ၂။ ၉၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၈၂။ အပါ၊ ၁။ ၁၉၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၃။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။)

စက်မိတဗ္ဗဌာန (န) [စက်မိတဗ္ဗ+ဌာန] စကြံ သွား-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော အရပ်။ စက်မန္တိ စက်မိတဗ္ဗဌာနံ ဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂။

စက်မိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ကမု+တုံ] စကြံသွားခြင်း ငှါ။ လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်ခြင်းငှါ။ တာဒိသေ စက်မေ စက်မိတုံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၈၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၇။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၁၅။ ၂။ ၃၅။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ၂။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၉၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၂၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၉၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၉။)

စက်မိတုကာမ (တိ) [စက်မိတုံ + ကာမ] စကြံသွားလိုသော၊ လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်လိုသောသူ။ ဗဟုနံ သန္တိကေ စက်မိတုကာမော ဝိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၈၂။

စက်မိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ကမု+တွာ] စကြံသွား၍၊ လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်၍။ ယော စိရံ ဂန္ဓာ ဝါ စက်မိတွာ ဝိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၃။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ၃၃။ (-မ၊ ၄။ ၄။ ၁၁၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၂။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၈။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၂။ ၉၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၃။ စရိယာ၊ ၄။ ၂။ ၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၃၉။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၅၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၆၈။)

စက်မိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [ကမု+တွာန] စကြံ သွား၍၊ လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်၍။

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၆-ပ-မ-ဗ-သ-စ

စက်မိတွာန သမ္ပုဒ္ဓေါ၊ သဗ္ဗညု လောကနာယကော။ အပါ၊ ၁။ ၁၈၂။

စက်မိဿာမိ (ကြိ) [ကမု+အ+ဿာမိ] စကြံ သွားအံ၊ လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်အံ။ စက်မတိ-ကြည့်။

စက်မိ (ကြိ) [ကမု+အ+ဤ] စကြံသွားပြီး၊ လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်ပြီး၊ စက်မတိ-ကြည့်။

စက်မေယျံ (ကြိ) [ကမု+အ+ယေျံ] စကြံသွားရာ၏၊ လူးလာတုံခေါက် လမ်းလျှောက်ရာ၏။ စက်မတိ-ကြည့်။

စက်ဝါရ = စက်ဝါရ (ပု၊ န) [စက် + ဝါရ?] (၁) ဆပ်ပြာစစ်။ (၂) သေရည်စစ်။ (၃) ပေါင်းအိုး၌ ထည့်အပ်သော အစစ်၊ ပေါင်းစစ်။ (ဆဋ္ဌမူတို့၌ “စက်ဝါရ၊ စက်ဝါရ” ပါ၌ ၂-မျိုးရှိသည်။ သျှာ-မူတို့၌ “ပက်ဝါရ” ရှိသည်။ အနက်ကိုလည်း မ၊ ၁။ နိ၊ ၃။ ၄၂၄။ မြန်မာပြန်တို့၌ “ဆပ်ပြာရေစစ်” မိုးထိမူ ဇာတ်ပါဠိ နိ၊ ၃။ ၄၂၄။ ဇာတ်ဝတ္ထုတို့၌ “ကဝါသည်တို့၏ ပေါင်းအိုး”၊ ဒီ၊ ၄။ ၂။ နိ၊ ၃။ ၄၂၄။ “ဆပ်ပြာစစ်ပုဝါကျံ”၊ မ၊ ၄။ ၂။ နိ၊ ၃။ ၄၂၄။ “စစ်အပ်သောအင်္ဂရည်၊ အင်္ဂရည်ကို စစ်ရာဖြစ်သောရေစစ်”၊ သံ၊ ၄။ ၃။ နိ၊ ၃။ ၄၂၄။ “ဆပ်ပြာစစ်ပုဝါ”၊ အဘိ၊ ၄။ ၃။ နိ၊ ၃။ ၄၂၄။ “ကဝါသည်တို့ ဆပ်ပြာစစ်သောအကြိမ်”၊ မူလ၊ ၄။ ၃။ နိ၊ ၃။ ၄၂၄။ “ပြာစစ်ရာဖြစ်သောခြင်း” ဟု ပေးကြ၏။) (၄) လှိုင်းတံပိုး။ (၁) ဟာယတိယေဝါတိ စက်ဝါရေ အာသိတ္တဉဒကံ ဝိယ ကေန္တေန ပရိဟာယတေဝ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၁။ စက်ဝါရေတိ ရဇကောနံ ခါရပရိဿာဝနေ။ မူလ၊ ၄။ ၃။ ၄၅။ အဒ္ဓသ စက်ဝါရံ။ စက်ဝါရေ ဘဒန္တေတိ။ မ၊ ၁။ ၁၉၆။ (-၇။) စက်ဝါရန္တိ ခါရပရိဿာဝနံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၄။ (၂) ဝါလန္တိ စက်ဝါရံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၃။ (၁-၂) ဟာယတိယေဝါတိ စက်ဝါရေ အာသိတ္တဉဒကံ ဝိယ

ပရိဟာယတေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။ စက်ဝါရေ-
တိရဇကောနံ ခါရပရိသာဝနေ၊ သုရာပရိသာ-
ဝနေ ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ (၁-၃) ဥပနိယတိဒိ
မညေ၊ ပရိတ္တံ ဥဒကံဝ စက်ဝါရမ္ပိ။ ဇာ၊၂။
၂၈။ ယထာ ပရိတ္တံ ဥဒကံ ရဇကောနံ ခါရ-
စက်ဝါရေ ပက္ခိတ္တံ သိသံ ပရိယာဒိယတိ၊
တထာ ဇီဝိတမ္ပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉၈။ အထ ဝါ
စက်ဝါရေတိ ဥသ္မိယံ ပရိပစ္စန္ဓိန္ဒ ဝုစ္စတိ၊ ဝုတ္တံ
ဟေတံ - သံယုတ္တနိကာယဋီကာယံ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၂၅) စက်ဝါရန္တံ ဥသ္မိယံ ပရိပစ္စန္ဓိန္ဒ ဝုစ္စ-
တိတိ။ ဇာတ်၊ဋီကာ။ (၁-၂-၃) စက်ဝါရေ
ပက္ခိတ္တဥဒကံ ဝိယ ဟေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။
စက်ဝါရေတိ ရဇကောနံ ခါရပရိသာဝနေ၊
သုရာပရိသာဝနေ ဝါ။ (စက်ဝါရေတိ ဥသ္မိယံ
ပရိပစ္စန္ဓိန္ဒ ဝုစ္စတိ။ ကမ္မကွဲ) သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၂၅။ (၄) စက်ဝါရေ ပက္ခိတ္တဥဒကံ ဝိယ
ပရိက္ခယံ ဂတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ စက်ဝါရေတိ
ဥမိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ ပက်ဝါရ-လည်း ကြည့်။

စက်ဝိုင်းပြာဟူက(ပု)[စက် + ပြာဟူက]စက်ပုဏ္ဏား။
န စက်ပြာဟူကဒီနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။

စက် (ပု) [အဓိပ္ပာယ်ပုဏ္ဏနာမ်] စက်မည်သော
သူ၊ စက်ပုဏ္ဏား။ စက် ပြာဟူကော တာ-
ရက္ခော ပြာဟူကော။ ဒီ၊၁။၂၂၂။ မ၊၂။၄၁၈။
သုတ္တနိ။၃၇၂။ စက်တိအာဒီနိ တေသံ နာမာ-
နိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ ပြာဟူကမဟာသာလာနံ
စက် တာရက္ခော တောဒေယျောတိဝေါဟာ-
ရနာမမေတံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ (- မ၊၂။
၃၇၆-၇-၈၊၃၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၄-၆-၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၀၆။)

စက်သုတ္တ (န)[စက် + သုတ္တ]စက်သုတ်၊ “ဤ ငါ
အယူသာမှန်၏၊ အခြားအယူသည် အချဉ်း
နီးသာ” ဟု တဖက်သတ် မဆုံးဖြတ်သောသူ၏
ယုံကြည်ခြင်း၊ နှစ်သက်ခြင်း၊ တဆင့်ကြား
ခြင်း၊ အခြင်းအရာကို အဖန်ဖန်ကြံဆခြင်း၊
အယူကို စဉ်းစားတွေးကြံလက်ခံနှစ်သိမ့်ကျေ

နပ်ခြင်းတရား ၅-ပါးတို့ဖြင့် အမှန်သဘောကို
စောင့်ရှောက်ခြင်း (သစ္စာနုရက္ခဏ) ဖြစ်၏။
ဘုရားစသော သူတော်ကောင်း၌ ယုံကြည်မှု
ဖြစ်ခြင်း၊ ချဉ်းကပ်ခြင်း၊ အနီး၌ ဆည်းကပ်
နေထိုင်ခြင်း၊ နားစိုက်ထောင်ခြင်း၊ တရားနာ
ခြင်း၊ တရားကိုဆောင်ခြင်း၊ ဆောင်အပ်
သော တရား၏အနက်သဘောကို စူးစမ်းဆင်
ခြင်ခြင်း၊ အနက်သဘောကို စိတ်၌ထားခြင်း၊
ကုသိုလ်ဆန္ဒဖြစ်ခြင်း၊ အင်္ဂါ-၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံ
သော ဝီရိယဖြင့် ဦးစွာအားထုတ်ခြင်း၊ နှိုင်း
ချိန်ခြင်း၊ မက်ကိုဆောင်နိုင်သောမဂ်၌အကျိုး
ဝင်သော ဝီရိယကို အားထုတ်ခြင်း ၁၂-ပါး
တို့ဖြင့် အမှန်သဘောကို မဂ်အစဉ်ဖြင့်လျော်
စွာသိခြင်း (သစ္စာနုပေဓာ) ဖြစ်၏။ ယုံကြည်
မှုဖြစ်ခြင်းစသော ၁၂-ပါးသော တရားတို့ကို
မှီဝဲခြင်း၊ ပွားများခြင်း၊ ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြု
ခြင်းဖြင့် အမှန်သဘောကို ဖိုလ်ဖြင့် လျော်စွာ
သိခြင်း (သစ္စာနုပုတ္တိ) ဖြစ်၏။ မက်ကို ဆောင်
နိုင်သော ဝီရိယကို အားထုတ်ခြင်း၊ နှိုင်းချိန်
ခြင်း၊ အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဝီရိယဖြင့်
ဦးစွာအားထုတ်ခြင်း၊ ကုသိုလ် ဆန္ဒဖြစ်ခြင်း၊
အနက်သဘောကို စိတ်၌ထားခြင်း၊ အနက်
သဘောကို စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း၊ တရားကို
ဆောင်ခြင်း၊ တရားနာခြင်း၊ နားစိုက်ထောင်
ခြင်း၊ အနီး၌ ဆည်းကပ် နေထိုင်ခြင်း၊ ချဉ်း
ကပ်ခြင်း၊ ယုံကြည်မှုဖြစ်ခြင်းတရား ၁၂-ပါး
သည် အမှန်သဘောကို ဖိုလ်ဖြင့် လျော်စွာ သိ
ခြင်းအား ကျေးဇူးများသောတရား (သစ္စာ
နုပုတ္တိဗဟုပကာရဓမ္မ) ဖြစ်၏။ ဤသို့စသည်
ဖြင့် စက်အမှူးရှိသော ပုဏ္ဏားတို့၏ အမေးကို
ဖြေသောအားဖြင့် ဟောတော်မူသောသုတ်။
မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊
၅-သုတ်။ မ၊၂။၃၇၅-၃၈၈။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၃။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။)

စင်္ကေတသုတ (ပု၊န) [ကုဋ္ဌ+ဏ+က။ ကုဋ္ဌ- ဆေ-
ဒနေ၊ ဒိတ္တာဒိ၊ သကတ္ထေ ကော။ သူစိ။]

ပန်းတောင်း၊ ပန်းကပ်၊ ပန်းကလပ်၊ ပန်း
ကြုတ်။ စင်္ကြံကွေ (စင်္ကြံကွေ။သိ။
မူကွဲ) ဌပေတွာန၊ အနောဇံ ပုပ္ဖမတ္တမံ။
အပါ။၁။၁၃၀။ စင်္ကြံကွေ ဌပေတွာနာတိ
ဉတ္တမံ အနောဇပုပ္ဖ ကရဏ္ဍကေ ပူရေတွာ။
အပါ။၁။၂။၉၇။ (-အပါ။၂။၆၆။ ဝိ၊ဌ၊၄။
၈၃။ ကခိ။၂။၆၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊
၂။၆၅။ ဝိမာန၊ဌ။၂။၉၁၄၃။ အပါ။၁။၂။
၉၆၊၁၉၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂။၇၀။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၁၅။)

စင်္ကြံကိစ္စ (န) [စင်္ကြံကွေ + ကိစ္စ] ပန်း
တောင်း - ပန်းကပ် - ပန်းကလပ် - ပန်း
ကြုတ် - ကို ပြုခြင်းကိစ္စ။ ပုပ္ဖ၊ဟရဏတ္ထံ
စင်္ကြံကိစ္စံ ဝါ နတ္ထိ။ ဒိ၊ဌ၊၂။၂၄၂။
အံ၊ဌ၊၃။၁၈၄။

စင်္ကြံကဒိဘရိတ (တိ) [စင်္ကြံကွေ +
အာဒိ + ဘရိတ] ပန်းတောင်း - ပန်းကပ် -
ပန်းကလပ် - ပန်းကြုတ် - အစရှိသည်တို့၌
ပြည့်သော။စင်္ကြံကဒိဘရိတာနိ ထလဇ-
ပုပ္ဖ၊နိစ။ဒိ၊ဌ၊၂။၇၃။

စင်္ကြံကိယ (ပ) [စင်္ကြံကွေ + ကိယ]
စင်္ကြံကိယထေရ်၊ ပန်းတောင်း - ပန်း
ကပ် - ပန်းကလပ် - ပန်းကြုတ် - ကို လူ့ဘူး
သောထေရ်။ အာယသ္မာ စင်္ကြံကိယော
ထေရော လူမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။
အပါ။၁။၂။၆၆။

စင်္ကြံရ (ပ) [စက + ဥရ။ စက ပရိတက္ကနေ၊
ဥရော၊ ဥသော၊ စင်္ကြံရောပိ။ ဓာန်၊ဌ။
၆၅။] စင်္ကြံရငှက်၊ စင်္ကြံရငှက်။ အဋ္ဌပါဒါ
စ မောရာ စ၊ ဘဿရာ စ ကုကုတ္တကာ။
စင်္ကြံရာ ကုကုတ္တဋ္ဌာ နာဂါ၊ အညမညံ ပကူ-
ဇိနေ။ ဇာ၊၂။၃၄၆။ ကုကုတ္တကာတိ ကုကုတ္တ-
ကသကုဏာ။ စင်္ကြံရာတိ စင်္ကြံရသကု-
ဏာ။ ကုကုတ္တဋ္ဌာတိ ဝနကုကုတ္တဋ္ဌာ။ ဇာ၊ဌ၊၇။
၃၁၆။ (ဤ၌ “ဘုတ်ငှက်နှင့် တောကြက်” ကို

သီးခြားယူထား၍ “စင်္ကြံရ” အရ “ဘုတ်
ငှက်နှင့် တောကြက်” မဖြစ်နိုင်။)

စင်္ကြံရသကုဏ (ပ) [စင်္ကြံရ + သကုဏ]
စင်္ကြံရငှက်၊ စင်္ကြံရငှက်။ အထက်ပုဒ်
ကြည့်။

စင်္ကြံရ (ပုန) [စင်္ကြံ + ဝါရ ?] စင်္ကြံရ-ကြည့်။

စင်္ကြံရက (ပုန) [စင်္ကြံရ + က။က - အနက်မရှိ။]
(၁) ဆပ်ပြာစစ်။ (၂) သေရည်စစ်။ (၃)
ပေါင်းအိုး၌ထည့်အပ်သော အစစ်၊ပေါင်းစစ်။
စင်္ကြံရကဿ ဒွေ အင်္ဂါနိ ဂဟေတဗ္ဗာနိ။
မိလိန္ဒ။၃၄၇။

စင်္ကြံက (ပုန) [ကုဋ္ဌ + က + က။ က - အနက်
မရှိ။က - ကို ဂ - ပြု။] ပန်းတောင်း၊ ပန်းကပ်၊
ပန်းကလပ်၊ ပန်းကြုတ်။စင်္ကြံက-ကြည့်။

စဉ်ရ (န) [စရ + စရ။ ရ - ကို စ - ပြု။ စရန္တိ
တ္ထောတိ စစရံ၊ဝိထိ စတုက္ကံ အင်္ဂဏဉ္စ။ ဣဒိ။
၁၅၂။ စရ ဂတိဘက္ခဏေသု၊ စရော၊ ရဿ
စော၊ စစရံ၊ အင်္ဂဏဝါစကော စာယံ။ ဓာန်၊
ဌ။၂။၁၃။စစ + အရ။စစော ဘူစုဂတုက္ကောသ၊
ကထနေစဉ္စ ယာယနေ။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ။
၁၁၂။ (စတုရ - သံ)] (၁) ခရီးလမ်း ၂, ၃,
၄-ခုတို့၏ အဆုံး၊ ခရီးလမ်းဆုံး။ (၂) လမ်း
ကြား၊ လမ်းငယ်၊ လမ်းသွယ်။ (၃) အိမ်
အပြင်၊ ကြမ်းပြင်၊ ကွင်းပြင်၊ တလင်းပြင်။
(၁) သိင်္ဃာဋ္ဌကော နာမ စစရံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။
၃၅၆။ ပညာ တေ စစရံ မုနေ။ အပါ။၁။၄၈။
ထေရ၊ဌ၊၁။၄၇၀။ပညာ တေ စစရံမုနေတိ....
စစရံ မဂ္ဂသမောဓာန် နဂရဝိထိကံ အတ္ထော။
အပါ။၁။၃၂၂။ (၂) သိင်္ဃာဋ္ဌကံ စစရဉ္စ၊
သုဝိဘတ္တန္တရာပဏံ။ အပါ။၁။၄၇။ ထေရ၊ဌ၊
၁။၄၇၀။ သိင်္ဃာဋ္ဌကံ စစရဉ္စာတိ.....စစရံ
အန္တရာဝိထိဉ္စ။ အပါ။၁။၃၂၀။ (၃) အဇီရံ
စစရောဂံဏံ။ ဓာန်။၂။၁၈။

စစ္စရနိသိတ (တိ) [စစ္စရ + နိသိတ] ခရီးလမ်း
၄-ခုတို့၏ အဆုံး-ခရီးလမ်းဆုံး-ကို မှီသော။
စစ္စရနိသိတံ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ။ ၂၂၆။ စစ္စရ-
နိသိတန္တိ စတုန္တံ ရထိကာနံ သန္တိနိသိတံ။
ဝိမတိ။ ၂၂၆။

စစ္စရရစ္ဆာဒိဋ္ဌာန (န) [စစ္စရ + ရစ္ဆာ + အာဒိ +
ဌာန] ခရီးလမ်းဆုံး၊ ခရီးလမ်းမ အစရှိသော
အရပ်။ တေသု တေသု စစ္စရရစ္ဆာဒိဋ္ဌာနေသု
မစ္ဆမံသာဒိနိ ဝိပွကိရိတု။ ဇာ။ ၁၁။ ၄၅၀။

စစ္စ (ပု၊န) [စစ္စ + ဥ] ဟင်းခလော။ ပတ္တခါဒနိယေ
မူလကံ ခါရကော စစ္စ။ ဝိ။ ၁၁။ ၁၀၁။ ဝိ။
သင်္ဂဟ။ ၉၆။

စစ္စပုပ္ဖ (န) [စစ္စ + ပုပ္ဖ] ဟင်းခလောပွင့်။ ပုပ္ဖခါဒ-
နိယေ မူလကပုပ္ဖံ ခါရကပုပ္ဖံ စစ္စပုပ္ဖ။ ဝိ။ ၁၁။
၁၀၂။ ဝိ။ သင်္ဂဟ။ ၉၇။

စစ္စမူလ (န) [စစ္စ + မူလ] ဟင်းခလောမြစ်။ မူလ-
ခါဒနိယေ တာဝ မူလကမူလံ ခါရကမူလံ
စစ္စမူလံ (စစ္စမူလံ။ သိ။ ပုစ္စမူလံ။ သျှာ။
မူကံ)။ ဝိ။ ၁၁။ ၉၉။ ဝိ။ သင်္ဂဟ။ ၉၄။ စစ္စ-
မူလံ နေဠိယမူလံ။ ဝဇီရ။ ၃၁၉။

စဇတိ (ကြိ) [စဇ + အ + တိ။ (တျဇတိ - သံ)]
စွန့်၏။ (က) စွန့်လွှတ်၏။ (ခ) စွန့်ကြဲ - ပေး
ကမ်း - လှူဒါန်း - ၏။ (ဂ) စွန့် - ပယ် - ၏။
(သ) စွန့်ပစ်၏။ (င) စွန့်ခွါ - ကွာရှင်း - ပြတ်
စဲ - ၏။

(က) စွန့်လွှတ်၏။ ဒုစ္စဇံ စဇတိ။ စူဠနိ။
၂၃၉။ ပါဏံ စဇန္တိ သန္တောနာပိ ဓမ္မံ။ ဇာ။ ၂။
၁၄၅။ ဇာ။ ၁၁။ ၅၄၂။ စဇသိ - ဇာ။ ၁။
၃၈၆။ ဇာ။ ၁၁။ ၃၃၀။ စဇသိ - ဇာ။ ၁။
၃၆၉။ ဇာ။ ၁၁။ ၃၃။ စဇာမိ - ဇာ။ ၂။ ၉၂။
ဇာ။ ၁၁။ ၂၅၆။ ဇာ။ ၁၁။ ၃၈၆။ စဇာမ - သံ။
၁။ ၂၂၆။ ဇာ။ ၁။ ၈။ ဇာ။ ၁၁။ ၂၁၉။ စဇ -
ဓမ္မ။ ၅၅။ ဇာ။ ၂။ ၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၄၄။ ဓမ္မ။ ၁၁။
၂။ ၂၈၀။ ဇာ။ ၁၁။ ၅၄၂။ စဇယျ - ဓမ္မ။ ၁၁။

၂။ ၂၈၀။ စဇယျ - အပါ။ ၂။ ၄၀၀။ စရိယာ။
ဌာ။ ၁၂။ စဇိမှ - အပါ။ ၂။ ၂၇၅။ စဇိသတိ -
မာ။ ၁။ ၂၄၆။ စဇိသမိ - ဇာ။ ၂။ ၉၁။
ဇာ။ ၁၁။ ၃၈၃။

(ခ) စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း -
၏။ မယာ ယာစိတဿ န စဇန္တဿ ကံ ဟိ
စဇယျ။ ဇာ။ ၁၁။ ၆၃။ သုစ္စဇံ ဝတ နစ္စဇိ။
ဇာ။ ၁။ ၁၀၃။ သုဇေန စဇိတံ သက္ကဏေယျမ္ပိ
န စဇိ။ ဇာ။ ၁၁။ ၆၃။ (- မိလိန္ဒ။ ၁၁၂။)

(ဂ) စွန့် - ပယ် - ၏။ သဗ္ဗတ္ထ ဝေ သပ္ပုရိ-
သာစဇန္တိ။ ဓမ္မ။ ၂၅။ ဓမ္မ။ ၁၁။ ၃၇၅။ စဇန္တိတိ
အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေန အပကစ္ဆန္တံ ဆန္ဒရာဂံ
ဝိဇဟန္တိ။ ဓမ္မ။ ၁၁။ ၃၇၇။ (- ဝိမတိ။ ၂။
၉၁။) စဇိသမိ - ထေရ။ ၃၃၃။ ထေရ။
ဌာ။ ၂။ ၃၂၈။

(သ) စွန့်ပစ်၏။ ခတ္တိယာဒိနာမဓေယျံ
ပညတ္တိဝေါဟာရံ ဇဟန္တိ စဇန္တိ။ အပါ။ ၁၁။
၂၆၀။ စဇ - ဇာ။ ၁။ ၆၁။ စဇ - ဇဟေ-
ယျေဝ။ ဇာ။ ၁၁။ ၁၀၈။ စဇယျ - အံ။ ၁။
၆၃။ အံ။ ၁၁။ ၂၈။ ဣတိဝုတ်။ ၁၁။ ၃၂၀။

(င) စွန့်ခွါ - ကွာရှင်း - ပြတ်စဲ - ၏။
အဒ္ဓသိယံ စေ အဘိပါရက တံ၊ စဇာသိ
ကတ္တေ အဟိတာယ တျဿ။ ဇာ။ ၂။ ၄၃။
ဇာ။ ၁၁။ ၂၃၁။ (စဇာသိ-၌ ဆန်းကြောင့်
ဒိသ။) စဇာမိ - ဇာ။ ၂။ ၄၃။ ဇာ။ ၁၁။ ၂၃၁။

စဇန (န) [စဇ + ယု။ (တျဇန - သံ)] စွန့်ခြင်း။
(က) စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်း။
(ခ) စွန့် - ပယ် - ခြင်း။ (ဂ) စွန့်ခြင်း၊ ဖိတ်စေ
ခြင်း။ (က) အာမိဿဿ စဇနံ အာမိဿစာ-
ဂေါ၊ ဓမ္မဿ စဇနံ ဓမ္မစာဂေါ။ အံ။ ၁၁။ ၆၀။
(- သာရတ္ထ။ ၂။ ၂၆၀။ မာ။ ၁၁။ ၂၉၅။ အံ။ ၁၁။
၂၁၄။) (ခ) ပဟိနဿ ပုန အပ္ပဟာတဗ္ဗ-
တာယ ပကဋ္ဌံ ဟာနံ စဇနံ သမုစ္ဆန္တနံ
ပဟာနံ။ ဒီ။ ၁၁။ ၃၄၃။ မာ။ ၁၁။ ၁၆၁။ မာ။ ၁၁။

၂။၂၅၈။ (-အနုဋီ၊ ၂။၂၅။) (ဂ)တေလဿ
စနေ ဝိယ ကိလေသုပ္ပါဒနံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၈၂။

စနေတ္ထ (ပ) [စနေ+အတ္ထ] စွန့်-ပယ်-ခြင်း
ဟူသော အကျိုး။ စာဂါယာတိ စနေတ္ထံ။
အံ၊ဋီ၊ ၂။၆၇။

စနေလက္ခဏ (တိ) [စနေ+လက္ခဏ] စွန့်ခြင်း
လက္ခဏာရှိသော။ ယံ ကိဉ္စိ စနေလက္ခဏံ၊
သဗ္ဗံ တံ ယညော။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၂၅။

စန္ဒ (တိ) [စ+အန္ဒ] (ခ) စွန့်သောသူ။
(က) စွန့်လွှတ်သောသူ။ (ခ) စွန့်ကြဲ-
ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-သောသူ။ (ဂ) စွန့်-
ပယ်-သောသူ။ (ဃ) စွန့်ပစ်သောသူ။
(၂) မြက်ဟ-ပြောဆို-သောသူ။

(ခ) (က) စွန့်လွှတ်သောသူ။ ပါဏံ
စန္ဒော သတမေသ ဓမ္မော။ ဇာ၊သ၊ ၂၈။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၉၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၇၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၄။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၃၅။)

(ခ) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-
သောသူ။ သကေ ပုတ္တေ စန္ဒဿ၊ ဇူဇကေ
ဗြာဟ္မဏေ ယဒါ။ အပ၊ ၂။၃၉၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊
၉၃။ (-မိလိန္ဒ၊ ၁၂၂။)

(ဂ) စွန့်-ပယ်-သောသူ။ အနဝသေ-
သတော ကိလေသာနံ စန္ဒေ စ ဝုပသန္တေ
စ ဥပ္ပန္နတ္တာ စာဂေါ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၄၀။

(ဃ) စွန့်ပစ်သောသူ။ စဇေ စန္ဒန္တံ
ဝနထံ န ကယိရာ။ ဇာ၊သ၊ ၆၁။ စဇေ စန္ဒန္တံ
ဝနထံ န ကယိရာတိ အတ္တာနံ ဇဟန္တံ
ဇဟေယျေဝ၊ တသ္မိံ တဏှာသခါတံ ဝနထံ
န ကယိရာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၈။

(၂) မြက်ဟ-ပြောဆို-သောသူ။
စန္ဒော မာနသိံ ဂိရံ။ ဇာ၊ ၂။၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၃၉၆။ စန္ဒောတိ ဝိဿဇ္ဇန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၃၈၅။

စန္ဒိ (ကြိ) [စ+အ+အန္ဒိ] စွန့်ကုန်၏။
(က) စွန့်လွှတ်ကုန်၏။ (ခ) စွန့်-ပယ်-
ကုန်၏။ (ဂ) စွန့်ပစ်ကုန်၏။ (က) စဇတိ
(က) ကြည့်။ (ခ) စဇတိ (ဂ) ကြည့်။ (ဂ)
စဇတိ (ဃ) ကြည့်။

စဇမာန (တိ) [စ+အ+မာန] စွန့်သောသူ။
(က) စွန့်လွှတ်သောသူ။ (ခ) စွန့်ကြဲ-ပေး
ကမ်း-လှူဒါန်း-သောသူ။ (ဂ) စွန့်ပစ်
သောသူ။ (က) နေဝ ဘိန္ဒေယျမာဇီဝံ၊
စဇမာနောပိ ဇီဝိတံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၄၀။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၅၀။ (-အပ၊ ၂။၄၀၈။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇။) (ခ)
စဇမာနော န စိန္တေသိံ၊ ဗောဓိယာယေဝ
ကာရဏာ။ အပ၊ ၂။၃၉၅။ မိလိန္ဒ၊ ၁၂၁။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၃၅၆။ စဇမာနော န စိန္တေသိန္တိ
ပရိစ္စန္ဒော သန္တာပဝသေန န စိန္တေသိံ။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၉၇။ (ဂ) မုတ္တကရိသံ စဇမာနာ
ယေန ဝါ တေန ဝါ ပလာယန္တိ။ သံ၊ ၂။၇၀။
အံ၊ ၁။၃၄၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၉။)

စဇသိ (ကြိ) [စ+အ+သိ] စွန့်၏၊ စွန့်ခွါ-
ကွာရှင်း-ပြတ်စဲ-၏။ စဇတိ (င) ကြည့်။

စဇာပန (န) [စ+ဇာပ+ယ] စွန့်စေခြင်း။
အညမညသ္မိံ အဂါရဝဿ စဇာပနဝသေန
အာစာရသိက္ခာပနံ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၇၁။

စဇာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [စ+ဇာပ+တိ]
စွန့်စေ၏။ စန္ဒာဒိနံ သောဘာဝိသေသံ ရဟေ-
တိ စဇာပေတိတိ ရာဟု။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၅။

စဇာမ (ကြိ) [စ+အ+မ] စွန့်ကုန်၏၊ စွန့်
လွှတ်ကုန်၏။ စဇတိ (က) ကြည့်။

စဇာမိ (ကြိ) [စ+အ+မိ] စွန့်၏။ (က)
စွန့်လွှတ်၏။ (ခ) စွန့်ခွါ-ကွာရှင်း-ပြတ်စဲ-
၏။ (က) စဇတိ (က) ကြည့်။ (ခ) စဇတိ
(င) ကြည့်။

စဇီ (ကြံ) [စဇ+အ+ဤ] စွန့်ပြီ၊ စွန့်ကြဲ-
ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ပြီ။ စဇတိ (ခ)
ကြည့်။

စဇိတ (တိ) [စဇ+တ] စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း -
လှူဒါန်း - အပ်သော။ မုတ္တစာဂဝသေန
စဇိတန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဇီ၊သစ်၊၂။၂၁၄။

စဇိတဗ္ဗ (တိ) [စဇ+တဗ္ဗ] စွန့်-အပ်-သင့်-
ထိုက်-သော။ (က) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း -
လှူဒါန်း-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (ခ)
စွန့်-ပယ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။
(ဂ) စွန့်ပစ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။
(က) ဒါနစေတနာ စဇိတဗ္ဗ ဝတ္ထု အာရမ္မဏံ
ကတော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၀။ (-မူလဇီ၊၂။
၂၀၇။ အနုဇီ၊၂။၂၀၉။) (ခ) ဝိဇဟိတဗ္ဗန္တိ
စဇိတဗ္ဗ။ စူဠနိ၊ ဌ။၄၁။ (ဂ) ဆဇ္ဈေတဗ္ဗာနိ
စဇိတဗ္ဗာနိ န ဂဟေတဗ္ဗာနိ။ အံ၊ဇီ၊၂။၃၇၇။

စဇိတဗ္ဗဝတ္ထု (န) [စဇိတဗ္ဗ+ဝတ္ထု] စွန့်ကြဲ-
ပေးကမ်း - လှူဒါန်း-အပ်သော-ဝတ္ထု-
ပစ္စည်း။ သာ ဟိ စဇိတဗ္ဗဝတ္ထု အာရမ္မဏံ
ကတော စဇနမတ္တမေဝ ဟောတိ။ မ၊ဇီ၊၃။
၂၉၅။ အံ၊ဇီ၊၁။၂၁၄။

စဇိတဝန္တ (တိ) [စဇ+တဝန္တ] စွန့်-ပယ်-ပြီး
သော။ သူ။ စတ္တာဝိတိ ကိလေသေ စဇိတဝါ။
မဟာနိ၊ဌ။၂၁၂။

စဇိတုံ (ကြံ၊ဝိ) [စဇ+တုံ] (၁) စွန့်ခြင်းငှါ။ (က)
စွန့်လွှတ်ခြင်းငှါ။ (ခ) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း -
လှူဒါန်း-ခြင်းငှါ။ (ဂ) စွန့်ပစ်ခြင်းငှါ။ (၂)
စွန့်၍၊စွန့်လွှတ်၍။(၁)(က)ပါဏံ စဇိတုမိစ္ဆ-
သံ၊ ဇာ၊၁။၃၂၆။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၂၈။ (-ပဋိ-
သံ၊ဌ၊၁။၂၂။ စရိယာ၊ဌ။၁၂၂။) (ခ) စဇတိ
(ခ) ကြည့်။ (ဂ) န တံ စဇိတုမိစ္ဆန္တိ၊ ဇီဝိတ-
ဿပိ ကာရဏာ။ ဇာ၊၁။၃၂၄။ ဇာ၊ဌ၊၄။
၄၁၈။ (၂) သစ္စဝါစာနုရက္ခန္ဓော၊ ဇီဝိတံ
စဇိတုမုပါဂမိ။ စရိယာ။ ၄၁၈။ သစ္စဝါစံ

အနုရက္ခန္ဓော အတ္တနော ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတော
တံ ဥပါဂမိ။ စရိယာ၊ဌ။၂၄၆။

စဇိတုကာမ (တိ) [စဇိတုံ+ကာမ] စွန့်ခြင်းငှါ
အလိုရှိသော၊ စွန့်လိုသော။ သူ။ ဘိက္ခုဘာဝံ
စဇိတုကာမော ဣမံ ဝါကျဘေဒံ ကရေတိ။
ဝိ၊ဌ၊၁။၂၁၄။ (-ကခါ၊ဇီ၊သစ်။၁၈၀။)

စဇိတူ (ကြံ၊ဝိ) [စဇ+တူ] စွန့်၍။ (က) စွန့်
လွှတ်၍။ (ခ) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း - လှူ
ဒါန်း-၍။ (ဂ) စွန့်-ပယ်-၍။ (သ) စွန့်
ပစ်၍။ (က) စဇိတူ မမ ဇီဝိတံ။ အပ၊
၂။၄၀၃။ စဇိတူ မမ ဇီဝိတန္တိ....မမ ဇီဝိတံ
တဿ ပရိသဿ ပရိစ္စဇိတော။ စရိယာ၊ဌ။၁၄၄။
(-စူဠနိ။၁၀၅။ မိလိန္ဒ။၃၉၉။ ဝိ၊ဌ၊၂။၃၀၂။
ခုဒ္ဒက၊ဌ။၂၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၂၁။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊၁။၁၈၈။ အပ၊ဌ၊၁။၅၇။ ဇာ၊ဌ၊၆။၅၅။
ဇာ၊ဌ၊၇။၁၅၄။ ဝဇီရ။၂၇၆။ သာရတ္ထ၊၂။
၄၄၁။ ကခါ၊ ဇီ၊သစ်။၃၃၆။ သီ၊ဇီ၊သစ်၊
၁။၃၁။) (ခ) သော ဒုစ္စဇံ သပ္ပရိသော
စဇိတော။ အံ၊၂။၄၄။ (-အံ၊၃။၇၄။ အပ၊၁။
၄၀၁။ မိလိန္ဒ။၂၇၂။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၃၇။) (ဂ)
ဒိဋ္ဌိပရိဂ္ဂဟံ ပဋိနိဿဇ္ဇိတော စဇိတော ပဇဟိတော။
မဟာနိ။ ၁၀၀။ (-၂၃၆။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၅၈။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၂၄။ စရိယာ၊ဌ။၅၀။ မဟာနိ၊
ဌ။၇၆။) (သ) တံ တာဒိသံ မစ္စံ စဇိတော
ဘရိယာ။ ဇာ၊၁။၁၁၄။ ဇာ၊၂။၁၂၃။ ဇာ၊ဌ၊
၅။၄၇၅။

စဇိတူန (ကြံ၊ဝိ) [စဇ+တူန] စွန့်၍။ (က)
စွန့်လွှတ်၍။ (ခ) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း - လှူ
ဒါန်း-၍(သောကြောင့်)။ (ဂ) စွန့်-ပယ်
-၍။(က)အတ္တနာယံ စဇိတူန၊ ဇီဝိတံဇီဝိ-
တာရဟော။ ဇာ၊၂။၈၆။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၆၈။
(-ဇာ၊၂။၁၄၂-၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။၇၄။ မ၊ဌ၊၁။
၂၃၂။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၃၆။) (ခ) ကေပုပ္ဖံ စဇိ-
တူန၊ အသိတိဝဿကောဋိယော။ ထေရ။
၂၄၀။ ထေရ၊ဌ၊၁။၂၅၁။ စဇိတူနာတိ

သတ္တု ထူပူဇာကရဏဝသေန ပရိစ္ဆေဒိတော
 ပရိစ္ဆာဂဟေတု။ ထေရဌာဝ။ ၂၅၂။ (-ဇာ၊
 ၁။ ၃၈၅။ နေတ္ထိ။ ၁၁၆။ ဇာ၊ ၂၆။ ၂၆။ နေတ္ထိ၊
 ၀။ ၂၉၁။) (ဂ) ယော စ ကာမေ စဇိတောန၊
 ပုနရာဂစ္ဆတေ ဣဓ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၁။ ဓမ္မဌာ၊ ၂။
 ၃၁၉။ ထေရဌာ၊ ၁။ ၁၄၃။ ကာမေ စဇိတောနာ-
 တိ ဒုဝိဓေပိ ကာမေ ပဟာယ။ သံ၊ ၁။ ၂၈၂။

စဇ်မု (ကြိ) [စဇ+အ+မု] စွန့်လွှတ်ကုန်ပြီ။
 စဇတိ (က) ကြည့်။

စဇ်ယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [စဇ+ယ+တေ။ တေ-
 ကိုတိ-ပြု။] စွန့်-ပယ်-အပ်၏။ နိဗ္ဗာနဉ္စ
 အာဂမ္မ တဏှာ စဇ်ယတိ ပဋိနိဿဇ္ဇိယတိ။
 ဒီ၊ ၁။ ၂၃၉။ အဘိ၊ ၁။ ၁၀၆။ (-သံ၊ ၁။
 ၂။ ၂၄၃။)

စဇ်ဿတိ (ကြိ) [စဇ+အ+ဿတိ] စွန့်လွှတ်
 လတ္တံ့။ စဇတိ (က) ကြည့်။

စဇ်ဿာမိ (ကြိ) [စဇ+အ+ဿာမိ] စွန့်လွှတ်
 အံ့။ (က) စွန့်လွှတ်လတ်အံ့။ (ခ) စွန့်-
 ပယ်-လတ်အံ့။ (က) စဇတိ (က) ကြည့်။
 (ခ) စဇတိ (ဂ) ကြည့်။

စဇ်ယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [စဇ+ယ+တေ။ တေ-
 ကိုတိ-ပြု။] စွန့်-ပယ်-အပ်၏။ နိဗ္ဗာနဉ္စ
 အာဂမ္မ တဏှာ စဇ်ယတိ ပဋိနိဿဇ္ဇိယတိ။
 ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၄၈။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂၃၄။ မူလဋီ၊
 ၂။ ၇၀။)

စဇေ (ကြိ) [စဇ+အ+ယေ။ ယေ-ကို ဇ-
 ပြု။] စွန့်ရာ၏။ (က) စွန့်လွှတ်ရာ၏။ (ခ)
 စွန့်ပစ်ရာ၏။ (က) စဇတိ (က) ကြည့်။
 (ခ) စဇတိ (သ) ကြည့်။

စဇေယျံ (ကြိ) [စဇ+အ+ယေျံ] စွန့်လွှတ်
 ရာ၏။ စွန့်လွှတ်အံ့။ စဇတိ (က) ကြည့်။

စဇေယျ (ကြိ) [စဇ+အ+ယေျ] စွန့်ရာ၏။
 (က) စွန့်လွှတ်ရာ၏။ (ခ) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း

-လှူဒါန်း-ရာ၏။ (က) စဇတိ (က)
 ကြည့်။ (ခ) စဇတိ (ခ) ကြည့်။

စဇေယျံ (ကြိ) [စဇ+အ+ယေျံ] စွန့်ပစ် ကုန်
 ရာ၏။ စဇတိ (သ) ကြည့်။

စဇေသိ (ကြိ) [စဇ+အ+သိ။ အ-ကို ဇ-
 ပြု။] စွန့်လွှတ်၏။ စဇတိ (က) ကြည့်။

စဉ်လ (တိ) [စလ+အ] တုန်လှုပ်သော။ (က)
 တုန်လှုပ် - လှုပ်ပေါ် - လော်လည် - မတည်
 ကြည် - မငြိမ်သက် - သော။ (ခ) လှုပ်ရှား -
 ရွေ့ရှား - သော။ (က) ပုထုဇ္ဇနစိတ္တံ နာမ
 စဉ်လံ။ ထေရဌာ၊ ၂။ ၁၂၃။ (-ဒီ၊ ၁။ ၃၇၄။
 သီ၊ ၁။ ၁၆၈။ ၂။ ၃၈၇။) (ခ) သင်္ဂါယေ စဉ်-
 လော ဘဝတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၉၉။ စဉ်လံ သက-
 ဘာဝေန ဌာတုံ အသမတ္ထံ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၀၂။
 (-၅၈၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၄။ ဒီ၊ ၁။ ၁၈၁။)

စဉ်လတိ (ကြိ) [စလ+အ+တိ] တုန်လှုပ်၏။
 စလ ကမ္မနေ၊ စဉ်လတိ၊ စလတိ။ ရှု၊ ၄၈၉။

စဉ်လန (န) [စလ+ယု] လှုပ်ရှားခြင်း၊ မငြိမ်
 သက်ခြင်း။ ဣတောစိတော စ စဉ်လနန္တိ
 အတ္ထော။ သီ၊ ၁။ ၁၆၈။ ၁၉၇။

စဉ်လတာ (ထိ) [စဉ်လ+တာ] တုန်လှုပ် - လှုပ်
 ပေါ် - လော်လည် - မတည်ကြည် - မငြိမ်
 သက် - သည်၏အဖြစ်။ စိတ္တဿ အနေကဂ္ဂ-
 ဘာဝေါ ဝိက္ခေပဝသေန စဉ်လတာ။ အံ၊ ၁။
 ၃။ ၂၁၈။

စဉ်လဘာဝ (ပု) [စဉ်လ+ဘာဝ] တုန်လှုပ် -
 သည်၏ အဖြစ်။ (က) တုန်လှုပ် - လှုပ်ပေါ်
 - လော်လည် - မတည်ကြည် - မငြိမ်သက် -
 သည်၏ အဖြစ်။ (ခ) တုန်လှုပ် - ချွတ်ချော် -
 သည်၏ အဖြစ်။ (က) ပုထုဇ္ဇနဘာဝဿ
 စဉ်လဘာဝတော။ စရိယာ၊ ၁။ ၂၃၃။ (ခ)
 အာဠုဘာဝဟေတုကော ဝိသယဂ္ဂဟဏေ
 စဉ်လဘာဝေါ ခလိတံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၄။

စဉ်းမာန (တိ) [စလ+အ+မာန] ရွှေ့ရှား
သော။ စဉ်းမာနော ဂစ္ဆန္တော ဂိရိ။ သိဒ္ဓိ၊
သစ်၊ ၁။ ၁၉၂။

စဉ်းသဘာဝ (တိ) [စဉ်း+သဘာဝ] လှုပ်ရှား
ခြင်း - မငြိမ်သက်ခြင်း - သဘောရှိသော။
စဉ်းသဘာဝါ သံသပ္ပစာရိတိ စ စတ္တာရော
ပစ္စယာ သာခါပလာသံ နာမ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၇။

စဉ်းလိကပ္ပ (ပ) [?] စဉ်းလိကပ္ပရွာ။ တေန
ခေါ ပန သမယေန ဓနဉ္စာနိ နာမ ပြာဟူဏီ
စဉ်းလိကပ္ပေ (မဏ္ဍလကပ္ပေ။ သိ။ ပစ္စလကပ္ပေ။
သျှာ၊ ကံ။ စဏ္ဍလကပ္ပေ။ ဣ။ မူကဲ့) ပဋိ-
ဝသတိ။ မ၊ ၂။ ၄၂၄။ စဉ်းလိကပ္ပေတိ ဝေန်နာမ-
ကေ ဂါမေ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၇။

စဉ်း (ပ) [စဉ်း+ဥ] (၁) ကြက်ဆူပင်။ (ထိ)
(၂) ငှက်နှုတ်သီး။ ပုမေ ရေဏ္ဍကေ စဉ်း၊
ပက္ခိတုဏ္ဍေ ထိယံ မတော။ ဓာန်၊ ၁။ ၅၆၆။

စဉ်းက (ပ) [စဉ်း+က] စဉ်း ဒါနေ၊ ကျ၊
စဉ်းကော။ ဓာန်၊ ၁။ ၄၅၁။] ကုလားပဲ။ စား
တော်ပဲ။ စဉ်းကော စ ကလာယောထ။ ဓာန်။
၄၅၁။ (ဓာန်၊ သျှာ၊ ဟောင်း၌ “ပဲကြီး၊ ပဲလွန်း”
ဟု ဆို၏။ ဝိ၊ ဓာန်၊ သျှာ၊ သစ်၊ တောင်ပေါက်၊
ဓာန်၊ သျှာ၊ သစ်-တို့၌ “ကုလားပဲ၊ စားတော်ပဲ”
ဟု ဆို၏။ ဓာန်၊ ၄၅၁ နှင့် သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀-စ
သည်တို့၌ “စဉ်းက၊ ကလာယ” ၂-ပုဒ်ကို အ
အနက်တူ ပရိယာယ်အဖြစ်ဖြင့် ပြဆို၏။
အမရ၊ ၁၉-ဝဂ်၊ ၁၆-ဂါထာ၌ “ကလာယ”ကို
“စားတော်ပဲ”၊ ၁၈-ဂါထာ၌ “စဉ်းက”ကို
“ကုလားပဲ”ဟု အနက်ကဲ့ဆို၏။ ယင်း ၂-ပုဒ်
နှင့်ပတ်သက်၍ အကျယ်ကို ဝိ၊ ဓာန်၊ သျှာ၊ သစ်၊
၄၅၁-ဂါထာ၌ကြည့်။) အောက်ပုဒ်တို့လည်း
ကြည့်။

စဉ်းကမတ္တိ (ထိ) [စဉ်းက+မတ္တ+တ္တိ] ကုလား
ပဲအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စားတော်ပဲအတိုင်း
အရှည်ရှိသော။ ကလာယမတ္တိယောတိ စဉ်း-

ကမတ္တိယော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၈။
သုတ္တန်၊ ၁။ ၂။ ၁၉၆။

စဉ်းကမုတ္တိ (ထိ) [စဉ်းက+မုတ္တိ] ကုလားပဲဆုပ်။
စားတော်ပဲဆုပ်။ ကဋ္ဌာယမုတ္တိန္တိ စဉ်းကမုတ္တိ။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၆၈။

စဉ်း (တိ) [စဉ်း+က] စဉ်းတိ စဉ်းဏ္ဍာဘဝံ
ကရောတိတိ စဉ်းဏ္ဍာ။ ကစ္စည်း။ ၆၆၃။ စဉ်း+
အ။ စဉ်းတိတိ စဉ်းဏ္ဍာ၊ အ၊ စဉ်း ကောပေ။
ဓာန်၊ ၁။ ၇၃၂။ ထိ-၌ စဉ်းဏ္ဍာ၊ စဉ်းဏ္ဍိ။] (၁)
ကြမ်းတမ်းသော။ (က) ကြမ်းတမ်း-ကြမ်း
ကြုတ် - ခက်ထန် - သော၊ သူ။ (ခ) ကြမ်း
တမ်း - ကြမ်းကြုတ် - ဆိုးသွမ်း - သော
(ဆင်-စသောသတ္တဝါ)။ (ဂ) ကြမ်းတမ်း -
ဆိုးဝါး - မသယာ - သော (အသံ)။ (ဃ)
ကြမ်းတမ်း - လျင်မြန် - အစီးသန် - သော
(ရေအယဉ်)။ (င) ကြမ်းတမ်း - ပြင်းထန် -
သော (နွေအခါ)။ (၂) အမျက် - ဒေါသ
- ထွက်လေ့ရှိသော၊ အမျက် - ဒေါသ - ကြီး
သော၊ သူ။ (ပ) (၃) ကြမ်းတမ်း - ခံကျန်း -
သန်စွမ်း - ခြင်း။ (၄) စဉ်းမည်သောသူ။

(၁) (က) ကြမ်းတမ်း - ကြမ်းကြုတ် -
ခက်ထန် - သော၊ သူ။ စဉ်းဏ္ဍာ လုဒ္ဓါ အကာရု-
ဏာ။ စရိယာ။ ၄၀၉။ စဉ်းဏ္ဍာတိ ကုရုရာ။
စရိယာ၊ ၄။ ၁၈၅။ စဉ်းဏ္ဍာ ထဒ္ဓပုဂ္ဂလော။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇၉။ (-ဝိ၊
၁။ ၂၇၈။ ဝိ၊ ၃။ ၃၈၈-၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၈၊ ၄၈၇။
ဝိ၊ ၅။ ၂၈၄-၈။ အံ၊ ၂။ ၆၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၇။ မ၊
၄။ ၁။ ၃၂၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။) ဗာရာဏသီသေဋ္ဌိ-
နော ဓိတာ ဒုဋ္ဌကုမာရီ နာမ စဉ်းဏ္ဍာ အ-
ဟောသိ ဖရုသာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၃။ စဉ်း ဝေ-
ဒေဟိကာ ဂဟပတာနိ။ မ၊ ၁။ ၁၇၇။ စဉ်းတိ
အသောရတာ ကိဗ္ဗိသာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅။

(ခ) ကြမ်းတမ်း - ကြမ်းကြုတ် - ဆိုး
သွမ်း - သော (ဆင်-စသောသတ္တဝါ)။ စဉ်း
ဟတ္ထိ ပရိဝဇ္ဇေတိ။ မ၊ ၁။ ၁၃။ အံ၊ ၂။ ၃၄၂။

ဒီဌာ၂၁၉၀။ စဏ္ဍော မေ ဝါယသော သခါ။
 ဇာ၁။ ၈၀၁၃၆။ စဏ္ဍန္တိ စ ဒုဌာ၊ ဝါဌန္တိ
 ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဌာ၁။ ၈၃။ စဏ္ဍော မေ
 ဝါယသော သခါတိ... ဝါယသော စဏ္ဍော
 ဖရသော။ ဇာ၁။ ၂။ ၃၂။ (- ဝိ၊ ၂။ ၄၁၀။
 ဝိ၊ ၄။ ၃၄၆၊ ၃၅၆။ မ၊ ၂။ ၁၈၈။ သံ၊ ၁။ ၁၇၈။
 ဇာ၁။ ၈၁။ အံ၊ ၁။ ၁၂၉။) စဏ္ဍာ အဋ္ဌန-
 ကာ ဂါဝိ။ ဇာ၁။ ၃၉၉။ စဏ္ဍာတိ ဖရသော။
 ဇာ၁။ ၂။ ၁၁၀။ (- ဒီ၊ ၁။ ၇၃။ သံ၊ ၁။ ၂။
 ၁၃၆။ အဘိ၊ ၁။ ၁၄၃။)

(ဂ) ကြမ်းတမ်း - ဆိုးဝါး - မသာယာ -
 သော (အသံ)။ စဏ္ဍဝါစ-ကြည့်။

(ဃ) ကြမ်းတမ်း - လျင်မြန် - အစီးသန်
 - သော (ရေအယဉ်)။ သာ ကိရ နဒီ ဂိဇ္ဈကု-
 ဋတော ဩတရိတော စဏ္ဍေန သောတေန
 ဝဟတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၃၁။

(င) ကြမ်းတမ်း - ပြင်းထန် - သော (နွေ
 အခါ)။ တဒါ ဟိမဝန္တေ စဏ္ဍော နိဒါသော
 အဟောသိ။ ဇာ၁။ ၁။ ၄၇၂။

(၂) အမျက် - ဒေါသ - ထွက်လေ့ ရှိ
 သော၊ အမျက် - ဒေါသ - ကြီးသော၊ သူ။
 စဏ္ဍာ ခေါ ပုဏ္ဏ သုနာပရန္တကာ မနုဿာ။
 မ၊ ၃။ ၃၁၂။ သံ၊ ၂။ ၂၈၅။ စဏ္ဍာတိ ဒုဌာ
 ကိဗ္ဗိသော။ မဌာ၄။ ၂၃၄။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၀။
 စဏ္ဍာတိ ကောဓနာ၊ တေန ဒုသိတစိတ္တတာယ
 ဒုဌာတိ ဝုတ္တာ။ မဌာ၃။ ၄၂၃။ စဏ္ဍာတိ
 ကောဓနာ။ ဒုဌာတိ ဒေါသဝန္တောတိ အ-
 ထော။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၇။ (- ဒီ၊ ၁။ ၈၅။ ဒီ၊ ၃။
 ၁၆၄။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၈။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၀။ ဒီ၊ ၁။
 ၂၉၉။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂၅၂။) စဏ္ဍိ စ ဖရသော
 စာသိ။ ပေတ၊ ၁။ ၄၂။ စဏ္ဍိတိ ကောဓနာ။
 ပေတ၊ ၁။ ၇၇။ (- ဝိ၊ ၂။ ၄၄၅-၆။ ဝိ၊ ၅။ ၁၂၀။
 ၁၃၈။ အံ၊ ၂။ ၄၆၈။ ဇာ၁။ ၉၀။ ဇာ၁။ ၂။
 ၃၁၄။)

(၃) ကြမ်းတမ်း - ခံကျန်း - သန်စွမ်း -
 ခြင်း။ စဏ္ဍာလ^၂ - ကြည့်။

(၄) စဏ္ဍ မည်သောသူ။ အထ ခေါ
 စဏ္ဍော ဂါမဏိ ယေန ဘဂဝါ တေနုပ-
 သကံမိ။ သံ၊ ၂။ ၄၉၃။ စဏ္ဍော ဂါမဏိတိ ဓမ္မ-
 သင်္ဂါဟကဏ္ဍေရေဟိ စဏ္ဍောတိ ဂဟိတ-
 နာမော ဧကော ဂါမဏိ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၀။
 (- သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၉။)

စဏ္ဍဉ္ဇသုမ (န) [စဏ္ဍ + ဉ္ဇသုမ] ကြမ်းတမ်း -
 ပြင်းထန် - သော - အပူ - အငွေ့အားကြီး -
 အားကောင်း - သော - အပူ - အငွေ့။ ဉ္ဇသု-
 မန္တိ စဏ္ဍဉ္ဇသုမ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၆၅။ မဌာ၁။ ၇၈။

စဏ္ဍကဋ္ဌိကာ (ထိ) [စဏ္ဍကဋ္ဌိ + က + အာ]
 စဏ္ဍကဋ္ဌိမည်သော ရဟန်းမ။ စဏ္ဍကဋ္ဌိကာ-
 ယ စ ဘိက္ခုနီယာ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၂၃၁။

စဏ္ဍကဋ္ဌိဘိက္ခုနီ (ထိ) [စဏ္ဍကဋ္ဌိ + ဘိက္ခုနီ]
 စဏ္ဍကဋ္ဌိ မည်သော ရဟန်းမ။ ဣဒမ္ပိ သာ-
 ဝတ္တိယံ စဏ္ဍကဋ္ဌိဘိက္ခုနီ အာရဗ္ဗ .. ပညတ္တံ။
 ကခါ။ ၃၀၃။

စဏ္ဍကဋ္ဌိ^၁ (ထိ) [စဏ္ဍာ + ကဋ္ဌိ] စဏ္ဍကဋ္ဌိ
 မည်သောမိန်းမ။ (က) စဏ္ဍကဋ္ဌိမည်သော
 သိက္ခမာန်မ။ (ခ) စဏ္ဍကဋ္ဌိမည်သော
 ရဟန်းမ။ (က) စဏ္ဍကဋ္ဌိ သိက္ခမာန်
 ဝုဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄၅။ (- ၄၄၆။) (ခ) စဏ္ဍ-
 ကဋ္ဌိ ဘိက္ခုနီ ဘဏ္ဍနကာရိကာ ဟောတိ။
 ဝိ၊ ၂။ ၂၉၇၊ ၄၀၇။ (- ဝိ၊ ၂။ ၃၀၃။ ဝိ၊ ၅။ ၁၀၁။
 ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၂၆၀။ ကခါ။ ၃၂၁။ ကခါ။ ၁။ ၁။ ၁၈၆။)

စဏ္ဍကဋ္ဌိ^၂ (ထိ) [စဏ္ဍကဋ္ဌိ + သိက္ခာပဒ။
 နောက်ပုဒ်ချေ။] စဏ္ဍကဋ္ဌိသိက္ခာပုဒ်၊ စဏ္ဍ
 ကဋ္ဌိရဟန်းမကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်
 အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ အရိဋ္ဌော၊ စဏ္ဍကဋ္ဌိ
 စာတိ ဣမေ တေ ယာဝတတိယကာ။ ကခါ။
 ၂၅၈။ (- အံ၊ ၁။ ၂။ ၇၃။)

စဏ္ဍကဋ္ဌိသိက္ခာပဒ (န) [စဏ္ဍကဋ္ဌိ + သိက္ခာ-
 ပဒ] စဏ္ဍကဋ္ဌိသိက္ခာပုဒ်၊ စဏ္ဍကဋ္ဌိရဟန်းမ

ကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ စက္ကာရော သံဃာဒိသေသာ စက္ကကဋ္ဌိ-သိက္ခာပဒန္တိ ဆ။သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃၃။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၇၆။

စက္ကကုက္ကရ (ပု) [စက္က+ကုက္ကရ] ကြမ်းတမ်း-ဆိုးသွမ်း-သော ခွေး၊ ခွေးဆိုး။ သမ္ပတ္တေ သမ္ပတ္တေ စက္ကကုက္ကရ “ပဋုပဋ္ဌာ” တိ လုဉ္ဇမာနာ ခါဒိ သု။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၇။

စက္ကကောဓ (ပု) [စက္က+ကောဓ] ကြမ်းတမ်း-ပြင်းထန်-သော-အမျက်-ဒေါသ။ စက္ကကောဓေ ဝိဂတေ ရာဇာနံ တဿ နိရပရာဓ-ဘာဝံ ဇာနာပေသုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၄။

စက္ကဂဇ (ပု) [စက္က+ဂဇ] ကြမ်းတမ်း-ဆိုးသွမ်း-သော ဆင်၊ ဆင်ဆိုး၊ ဆင်ရိုင်း။ စက္ကဂဇော မဂ္ဂံ ဩတရန္တော ဝိယ စ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၁၁။

စက္ကဂေါဏ (ပု) [စက္က+ဂေါဏ] ကြမ်းတမ်း-ဆိုးသွမ်း-သော နွား၊ နွားဆိုး၊ နွားရိုင်း။ တိဒိဏသိဂေါ ဝိယ စက္ကဂေါဏော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။၂၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၃၅၄။)

စက္ကဂေါဏယုတ္တယာန (န) [စက္ကဂေါဏ+ယုတ္တ+ယာန] နွားဆိုး-နှင့်ယှဉ်-တပ်-က-အပ်သော-ယာဉ်-လှည်း။ ဟတ္ထိအဿာဒယော စေဝ စက္ကဂေါဏယုတ္တယာနာဒိနိ စ သဉ္ဇရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၅၄။

စက္ကဇာတိတာ (ထိ) [စက္က+ဇာတိ+တာ] ကြမ်းတမ်းသောသဘောရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကြမ်းတမ်းသောသဘော။ ဒေါသေန ဟိ စက္ကဇာတိတာယ ဒေါသသဒိသံ နိရယံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၃၅။

စက္ကတရ (တိ) [စက္က+တရ] ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-သူတို့ထက်-သူတို့တွင်-ထူးချွန်-ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-သော၊ အလွန်-ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-သော၊ သူ။ ဝေဠု သော ဘိက္ခဝေ ကုက္ကရော ဘိယျော-

သောမတ္တာယ စက္ကတရော အဿ။ ဝိ၊ ၄။၃၄၆။ (- သံ၊ ၁။၄၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၆၀။)

စက္ကနိရယ (ပု) [စက္က+နိရယ] ကြမ်းတမ်း-ပြင်းထန်-အခံရခက်-သော ငရဲ။ စက္ကနိရယေ ပစ္စနတော စက္ကဟတ္ထိနော ဟတ္ထေ မရဏမေဝ သေယျော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၇။

စက္ကပကတိတာ (ထိ) [စက္က+ပကတိ+တာ] ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-ခက်ထန်-သော သဘောရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-ခက်ထန်-သော သဘောရှိခြင်း။ ကျေနသတဘာတုကာနံ သာတိတတ္တာ စက္ကပကတိတာယ ရဇ္ဇေ ဌိတတ္တာ စ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၃၀။

စက္ကပဇ္ဇောတ (ပု) [စက္က+ပဇ္ဇောတ] စက္ကပဇ္ဇောတမင်း။ မဏ္ဍဗျဿ စ စက္ကပဇ္ဇောတဿ စ ဝတ္ထု ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၀။

စက္ကပဇ္ဇောတမာတု (ထိ) [စက္ကပဇ္ဇောတ+မာတု] စက္ကပဇ္ဇောတမင်း၏ - အမိ - မယ်တော်။ စက္ကပဇ္ဇောတမာတု နာဘိယံ ဝိစ္ဆိကာ ဖရိတွာ ဂတာ၊ တေန စက္ကပဇ္ဇောတဿ နိဗ္ဗတ္တိ အဟောသိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၀၁။

စက္ကပဇ္ဇောတရာဇ (ပု) [စက္ကပဇ္ဇောတ+ရာဇ] စက္ကပဇ္ဇောတမင်း။ စက္ကပဇ္ဇောတမင်းသည် ဂေါတမ ဘုရားရှင်မပွင့်မီ စည်းစိမ် ဥစ္စာကြွယ်ဝသော သူကြွယ်တဦး၏ အလုပ်အကျွေး ယောက်ျားဖြစ်ခဲ့သည်။ ရေချိုးရာမှ ပြန်လာသော သူကြွယ်သည် မာရ်နတ် လှည့်ပတ်ထားမှုကြောင့် မြို့လုံးကျွတ် ဆွမ်းခံပါသော်လည်း ဆွမ်းမရရှိပဲ ပြန်ကြွလာသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်နှင့်မြို့ပြင်၌ တွေ့ဆုံရာ ဆွမ်းမရမှန်း သိသဖြင့် ခေတ္တဆိုင်းငံ့နေတော်မူရန်လျှောက်ထားခဲ့သည်။ အိမ်သို့ရောက်သောအခါ စက္က-

ပဇ္ဇောတလောင်း အလုပ်အကျွေးယောက်ျားကို ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်၏ သပိတ်ကို အလျင်အမြန် သွား၍ ယူစေသည်။ စက္ကပဇ္ဇောတလောင်း အလုပ်အကျွေး ယောက်ျားသည် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရှင်မြတ်၏ သပိတ်ကို အလျင်အမြန် သွားယူသည်။ မိမိအရှင် ထည့်လှူလိုက်သော ဆွမ်းသပိတ်ကို အလျင်အမြန်သွား၍ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရှင်မြတ်အား ဆက်ကပ်သည်။ တည်ခြင်း ၅-ပါးဖြင့်ရှိခိုး၍ “အရှင်မြတ်ဘုရား တပည့်တော်သည် အလွန် လျင်မြန်သော အဟုန်ဖြင့် လာလည်းလာ၊ သွားလည်းသွားပါသည်။ ဤ လျင်မြန်စွာ သွားလာရသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် ယူဇနာ ငါးဆယ်၊ ခြောက်ဆယ်၊ တရာ၊ တရာနှစ်ဆယ် ရှည်ဝေးသော ခရီးကို နေ့ချင်းပေါက် သွားနိုင်သော ယာဉ် ၅-မျိုးနှင့် ပြည့်စုံရပါလိမ့်။ လျင်မြန်စွာ သွားလာရသော တပည့်တော်သည် နေပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုလည်း ခံရပါသည်။ နေပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုခံ၍ ပြုရသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်လေရာရာ ဘုံဌာန၌ နေမင်း၏ တန်ခိုးအာနုဘော်နှင့် တူသောတန်ခိုးအာဏာကြီးမားသူဖြစ်ရပါလိမ့်။ တပည့်တော်၏အရှင်သည် တပည့်တော်အား ကုသိုလ်၏အဖို့ဘာဂကို အမျှပေးဝေပါသည်။ ထိုကုသိုလ်၏ အဖို့ဘာဂကြောင့် အရှင်မြတ်တို့ သိမြင်အပ်သော တရားမြတ်ကို သိမြင်ရပါလိမ့်” ဟု ဆုတောင်းမှုကို ပြုခဲ့သည်။

စက္ကပဇ္ဇောတမင်းသည် ထိုသို့ဆုတောင်း၍ ပြုခဲ့သော ကုသိုလ်ကံကြောင့် (၁) တနေ့လျှင် ယူဇနာငါးဆယ်ခရီးကို သွားနိုင်သော “ဘဒ္ဒဝတီ” မည်သော ဆင်မ၊ (၂) တနေ့လျှင် ယူဇနာ ခြောက်ဆယ်ခရီးကို သွားနိုင်သော “ကာက” မည်သော ကျွန်၊ (၃) တနေ့လျှင် ယူဇနာတရာခရီးကို သွားနိုင်သော “စေလကဋ္ဌိ” မည်သောမြင်း၊ (၄) တနေ့လျှင် ယူဇနာတရာခရီးကို သွားနိုင်သော “မုဉ္ဇကေသီ” မည်သောမြင်း၊ (၅) တနေ့လျှင် ယူဇနာ တရာ

နှစ်ဆယ် ခရီးကို သွားနိုင်သော “နာဠာဂိရိ” မည်သော ဆင် - ဟူသော ယာဉ် ၅-မျိုးနှင့် ပြည့်စုံသည်။ (ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၂၆-၇။) (ဝိ၊ ဠ၊ ၃။ ၃၉၉-၌ “နာဠာဂိရိဆင်” သည် ယူဇနာတရာခရီးကို သွားနိုင်သည်။ “စေလကဏ္ဍမြင်း” နှင့် “မုဉ္ဇကေသမြင်း” သည် ယူဇနာ တရာနှစ်ဆယ် ခရီးကို သွားနိုင်သည်-ဟု ဆိုသည်။ စက္ကပဇ္ဇောတမင်း၏ အတိတ်အကြောင်းအဆိုလည်း အနည်းငယ် ကွဲလွဲနေသည်။)

စက္ကပဇ္ဇောတမင်းသည် ဥဇ္ဇေနီပြည့်ရှင် ဘုရင်မင်းမြတ် ဖြစ်သည်။ (ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၂၃။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၄။) မဂဓတိုင်းရှင် ဘုရင်ဗိမ္ဗိသာရ၏ မိတ်ဆွေမင်းလည်း ဖြစ်သည်။ (မ၊ ၄။ ၄၇။) အမည်ရင်း “ပဇ္ဇောတ” ဖြစ်သည်။ ကြမ်းတမ်း ခက်ထန်သော မင်းဖြစ်သောကြောင့် “စက္ကပဇ္ဇောတ” ဟု ခေါ်သည်။ (ဝိ၊ ၃။ ၃၈၉။) စက္ကပဇ္ဇောတမင်း၏ အမိသည် ဥတုသွေးပေါ်ချိန် အိပ်ရာထက်၌ နေစဉ် ချက်ပေါ်ကို ကင်းမြီးကောက် တက်ရောက် ဖြတ်သန်းသွားသည်။ ထိုကင်းမြီးကောက်၏ ဖြတ်သန်းသွားမှု အတွေ့ကို သာယာသောကြောင့် (မေထုန်မဲ့) ပဋိသန္ဓေကိုယ်ဝန် ရရှိပြီးလျှင် စက္ကပဇ္ဇောတမင်းကိုဖွားမြင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၁-၂။) (- ဝိ၊ ဠ၊ ၁။ ၁၈၀။ လည်း ကြည့်။) ကင်းမြီးကောက်ကြောင့်ဖွားမြင်ခဲ့သော မင်းဖြစ်သောကြောင့် ထောပတ်ကို စက်ဆုပ်ရွံရှာသည်။ ထောပတ်သည် ကင်းမြီးကောက်အဆိပ်ဖြေဆေး ဖြစ်သည်။ (ဝိ၊ ဠ၊ ၃။ ၃၉၉။)

အသားအရေ ဖြောင့်တော့သော ပဏ္ဍုရောဂါဖြစ်စဉ်အခါ များစွာသော ဒိသာပါမောက္ခ ဆေးဆရာကြီးတို့သည် ရောဂါကို ပျောက်ကင်းအောင် မကုသနိုင်ပဲ အခကြေးငွေကိုသာ ယူ၍ ပြန်သွားကြသည်။ ထိုအခါ ဗိမ္ဗိသာရမင်းထံ ဆေးဆရာ ဇီဝကကိုစေလွှတ်

ပေးပါရန် တောင်းခံယူရသည်။ ဆရာဇီဝက သည် စက္ကပဇ္ဇောတမင်း၏ ရောဂါလက္ခဏာ ကို စမ်းသပ်ကြည့်ရှုပြီးလျှင် ထောပတ် စား သုံးရမည်ကိုပြောကြားသည်။ “အခြားသော ဆေးဖြင့်သာ ပျောက်ကင်းအောင် ကုသပါ။ ထောပတ်ကို စက်ဆုပ်ရွံရှာသည်” ဟု ပြောဆို ကာ ထောပတ်စားသုံးမှုကို ငြင်းပယ်သည်။ ဆရာဇီဝကသည်ထောပတ်ကိုဖန်ရည်အဆင်း၊ အနံ့၊ အရသာ ရှိအောင် (ထောပတ်အဆင်း၊ အနံ့၊ အရသာ ပျောက်အောင်) အမျိုးမျိုး သောဆေးတို့ဖြင့် ကျိုချက်ပြီး တိုက်ကျွေးရ သည်။ ဆရာဇီဝကလည်း စက္ကပဇ္ဇောတမင်း စက်ဆုပ်ရွံရှာသော ထောပတ်ကို လိမ်ညာ၍ တိုက်ကျွေးရသောကြောင့် အသတ်ခံရမည်မှ ကြောက်သဖြင့် ဆေးတိုက်ပြီးလျှင် ပြီးချင်း ယူဇနာငါးဆယ်ခရီးကို နေ့ချင်းပေါက် သွား နိုင်သော “ဘဒ္ဒဝတီဆင်မ” ကိုစီး၍ ထွက်ပြေး ရသည်။ ဆရာဇီဝက၏ ကုသမှုကြောင့် ရောဂါ ပျောက်ကင်းသောအခါ အလွန်ကောင်းမြတ် သော သိဝိတိုင်းဖြစ် ပုဆိုးအစုံကို ဆရာဇီဝက ထံ ပို့သစေသည်။ (ဝိ၊ ၃။ ၃၇၇-၇၈၂၊ ၃၉၀။) (-အံ၊ ၄၁။ ၃၀၇-၉ ဆန်လှည်းအစီး ငါးရာ၊ အသပြာငွေ သောင်းခြောက်ထောင်၊ အခြံ အရံ ပုဆိုးတထောင်နှင့်တကွ အလွန် အဖိုး ထိုက်တန်သော သိဝိတိုင်းဖြစ် ပုဆိုးအစုံကို ပို့သစေသည်-ဟု ဆိုသည်။) ဂေါတမဘုရား ထင်ရှားပွင့်တော်မူသည်ကိုကြားသိ၍ ကစ္စာ- န ပုရောဟိတ်(အရှင်ကစ္စာယနလောင်း)အား ဘုရားရှင်ကို အပင့်ခိုင်းသည်။ (ထေရ၊ ၄။ ၁၄၄။ အပါ၊ ၄။ ၅၄၊ ၂၁၃။) ကစ္စာနပုရော ဟိတ်သည် ဘုရားရှင်ကို အပင့်သွားယင်း ဘုရားရှင်ထံ၌ပင် ရဟန်းပြု၍ ရဟန္တာအဖြစ် သို့ ရောက်ရှိပြီးလျှင် ဘုရားရှင်၏ စေလွှတ် ချက်ဖြင့် ဘုရားရှင်ကိုယ်စား စက္ကပဇ္ဇောတ မင်း၏ ဥယျာဉ်သို့ ကြွရောက်သည်။ အရှင် ကစ္စာယနထေရ် ကြွရောက်လာသည့်နေ့မှစ၍

အရှင်ကစ္စာယနထေရ်အား များစွာသော ပူဇော်မှုကို ပြုလေသည်။ (အံ၊ ၄၁။ ၁၆၂- ၃၄။)

စက္ကဘာဝါဒိဒေါသ (ပု) [စက္ကဘာဝ+အာဒိ+ ဒေါသ] ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-သည်၏ အဖြစ် အစရှိသောအဖြစ်။ သာကိယေသု စက္ကဘာဝါဒိဒေါသံ ပါပိတေသု။ သီ၊ ၆။ ၁၆။ ၂။ ၂၅၂။

စက္ကဘိက္ခု (ပု) [စက္က+ဘိက္ခု] ကြမ်းတမ်း- ကြမ်းကြုတ်-သော ရဟန်း။ ဒွေ စက္ကဘိက္ခု အာရမ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။

စက္ကမစ္ဆ (ပု) [စက္က+မစ္ဆ] (၁) (ငါးပူတင်း၊ လပိုင် စသော (ကြမ်းတမ်း-ဆိုးသွမ်း- သော ငါး၊ ငါးကြမ်း။ (၂) ကြမ်းတမ်း- ဆိုးသွမ်း-သော ငါးတမျိုး၊ မိကျောင်း။ (၁) စက္ကမစ္ဆ အာဂမ္မ လဒ္ဓပ္ပဟာရော မရတိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၃။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၃၂၇။ စက္ကမစ္ဆ အာ- ဂမ္မာတိ သုသုကာဒိစက္ကမစ္ဆ အာဂမ္မ။ မ၊ ၆။ ၃။ ၁၀။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၄။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၇။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၇၁။) (၂) သုသုမာရ(အပါ၊ ၄။ ၂။ ၄၅)ကြည့်။

စက္ကမစ္ဆဘယ (န) [စက္ကမစ္ဆ+ဘယ] ငါးကြမ်း တို့မှ ဖြစ်သော ဘေးရန်၊ ငါးကြမ်းဘေး။ သုသုကာဘယန္တိ စက္ကမစ္ဆဘယံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၁။

စက္ကမစ္ဆာကိဏ္ဏ (တိ) [စက္ကမစ္ဆ+အာကိဏ္ဏ] ငါး ကြမ်းတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော၊ ငါးကြမ်းပေါ် များသော။ အယံ ဂင်္ဂါပူရာ စက္ကမစ္ဆာကိဏ္ဏာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၄။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇။)

စက္ကမတ္တဝရဝါရဏ (ပု) [စက္က + မတ္တ + ဝရ- ဝါရဏ] ကြမ်းတမ်းမုန်ယစ်သော ဆင်တော်။ ဟတ္ထာစရိယော ဝိယ အကံသေန စက္ကမတ္တ- ဝရဝါရဏံ ပဋိသင်္ခါနအကံသေန နိဂ္ဂဟန္တော။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၄။

စက္ကမဟိံသ (ပု) [စက္က+မဟိံသ] ကြမ်းတမ်း- ဆိုးသွမ်း - သော ကျံ၊ ကျံဆိုး၊ ကျံရိုင်း။ တတော ယေသံ စက္ကမဟိံသနံ ဝေံ ကရိ- သတိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၄၀။ (- ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၃၄၆။)

စက္ကမိဂ (ပု) [စက္က + မိဂ] ကြမ်းတမ်း- ဆိုး သွမ်း-သော သားကောင်၊ သားရဲ။ ဗျုတ္တိ- ဒယော စက္ကမိဂါ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၃၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၆။ ကင်္ခါ၊ ဌိ၊ သင်္စ။ ၁၂၉။ (- သာ- ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၉။)

စက္ကမိဂသင်္ဂ (ပု) [စက္ကမိဂ+သင်္ဂ] ကြမ်းတမ်း- ဆိုးသွမ်း - သော သားကောင် အပေါင်း၊ သားရဲ အပေါင်း။ ဝါဠုမိဂသမာကုလေတိ ကာဠုသီဟာဒီဟိ စက္ကမိဂသင်္ဂဟိ အာကုလေ သံကိဏ္ဍေတိ အတ္ထော။ အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၃၄၁။

စက္ကမိနာကုလတာ (ထိ) [စက္က+မိန+အာကု- လ+တာ] ကြမ်းတမ်း-ဆိုးသွမ်း-သော ငါးတို့ဖြင့် - ရှုပ်ထွေး - ရောပြွမ်း - သည်၏ အဖြစ်၊ ကြမ်းတမ်း-ဆိုးသွမ်း-သော ငါး တို့ဖြင့် - ရှုပ်ထွေး - ရောပြွမ်း - ခြင်း။ တံ စက္ကမိနာကုလတာယ အာကဓိတာ အနယ- ဗျသနံ ပါပေတိ။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၈၄။

စက္ကမေဏ္ဍက (ပု) [စက္က + မေဏ္ဍက] ကြမ်း တမ်း-ဆိုးသွမ်း-သောသိုး(ဆိတ်ကုလား)၊ သိုးရိုင်း။ စက္ကမေဏ္ဍကော ဝိယ ဝေဂေန ဥပဂန္တာ။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၁၉၃။

စက္ကယက္ခ (ပု)[စက္က+ယက္ခ] ကြမ်းတမ်း-ကြမ်း ကြုတ်-သောဘိလူး။ စက္ကယက္ခေ မနုဿ- ပထေ ဝိဿဇေန္တိ။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄၂။

စက္ကဝဇ္ဇိတ္ထေရ (ပု) [စက္ကဝဇ္ဇိ+ထေရ] စက္ကဝဇ္ဇိ ထေရ်။ တေန ခေါ ပန သမယေန သိဂ္ဂ- ဝတ္ထေရော စ စက္ကဝဇ္ဇိတ္ထေရော စ ဒွေပိ နဝကာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၈။ (- ဉာ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂၄။)

စက္ကဝဇ္ဇိ (ပု) [စက္က+ဝဇ္ဇိ+ဏီ?] စက္ကဝဇ္ဇိ မည် သောသူ။ (က) စက္ကဝဇ္ဇိမည်သော သူဌေး သား။ (ခ) စက္ကဝဇ္ဇိထေရ်။ (က) စက္ကဝဇ္ဇိနာ သေဠိပုတ္တေန သဒ္ဓိံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၀။ (ခ) တတ္ထ သိဂ္ဂဝေါ စ စက္ကဝဇ္ဇိ စ ဒွေ....ဆ အဘိ- ညာ အဟေသုံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၀။

စက္ကဝါစ (တိ) [စက္ကာ + ဝါစာ] ကြမ်းတမ်း- ဆိုးဝါး - မသာယာ - သော အသိရှိသော (တိတိတူးငှက်)။ အမ္မော စက္ကဝါစေ ဖရုသဝါ- စေ မာ သဒ္ဓမကာသိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၃၁၆။

စက္ကဝါတာတပ (ပု) [စက္က+ဝါတ+အာတပ] ကြမ်းတမ်း-ပြင်းထန်-သော လေ၊ နေပူ။ မဇ္ဈန္ဒိကသမယေ စက္ကဝါတာတပေန အင်္ဂါရ- သန္တတသဒိသံ ဥဏ္ဍဝါလုကံ မဒ္ဒန္တော။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၀။ (- ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၁၆။)

စက္ကဝါဠု (ပု) [စက္က+ဝါဠု] ကြမ်းတမ်း - ဆိုး သွမ်း-သော သားရဲ။ ရတ္တိံ စက္ကဝါဠုဒီနံ ပရိဗန္ဓေ သတိ အရုဏ္ဍဂ္ဂမနံ အာဂမေတဗ္ဗံ။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၃၇၆။ (- ဇာ၊ ဌ။ ၆။ ၂၅။)

စက္ကဝါဠုအမနုဿာဒိဘယ (န) [စက္ကဝါဠု+ အမနုဿ+အာဒိ+ဘယ] ကြမ်းတမ်း-ဆိုး သွမ်း - သော သားရဲ၊ ဘိလူး အစရှိသော ဘေးရန်။ အန္တရာမဂ္ဂေ စ စက္ကဝါဠုအမ- နုဿာဒိဘယံ အတ္တိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၄။ ၁၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၃၂။ ကင်္ခါ၊ ဌိ၊ သင်္စ။ ၂၅၈။

စက္ကသကုဏိကာ (ထိ) [စက္ကာ+သကုဏိကာ] ကြမ်းတမ်း-ဆိုးသွမ်း-သောငှက်မ။ ကော စက္ကသကုဏိကာ မဟာဝတ္တနိမဂ္ဂံ ဂန္တာ။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၄၅၄။

စက္ကသတ္တ (ပု) [စက္က+သတ္တ] ကြမ်းတမ်း- ကြမ်းကြုတ်-သော သတ္တဝါ။ ဝါဠုဝိဟာရန္တိ စက္ကသတ္တေဟိ အဓိဠိတဝိဟာရံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၆။

စက္ကသပ္ပ (ပု) [စက္က+သပ္ပ] ကြမ်းတမ်း-ဆိုးသွမ်း-သောမြေ၊ အဆိပ်ပြင်းထန်သော မြေ၊ မြေဆိုး။ စက္ကသပ္ပဿ မုခေ ဝိနာသမေဝ ဝရတရံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၈။

စက္ကသုတ္တ (န) [စက္က+သုတ္တ] စက္ကသုတ်၊ “ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့ကို မပယ်အပ်သေးသော ကြောင့် သူတပါးတို့က အမျက် ဒေါသ ထွက် အောင်ပြုမှုလျှင် အမျက်ဒေါသ ထွက်သောသူ ကို ကြမ်းတမ်းသော (စက္က) ပုဂ္ဂိုလ်၊ ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့ကို ပယ်အပ်ပြီးသော ကြောင့် သူတပါးတို့က အမျက်ဒေါသထွက် အောင် ပြုစေကာမူ အမျက်ဒေါသ မထွက် သောသူကို သိမ်မွေ့ နူးညံ့သော (သောရတ) ပုဂ္ဂိုလ်” ဟု ခေါ်ဆိုရကြောင်းကို စက္ကမည် သော ရွာသူကြီးအား ဟောကြားသော သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနသံ ယုတ်၊ ၈-သံယုတ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၄၉၃။

စက္ကသုနခ (ပု) [စက္က+သုနခ] (၁) ကြမ်းတမ်း-ဆိုးသွမ်း-သောခွေး၊ ခွေးဆိုး။ (တိ) (၂) ကြမ်းတမ်း-ဆိုးသွမ်း-သော ခွေးရှိသော။ (၁) စက္ကသုနခေ ဗန္ဓိတွာ ဌပယိ သု။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၁။ (-သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၈။) (၂) ကတမေ ပဉ္စ၊ ဝိသမာ ဗဟုရဇာ စန္ဒေသုနခါ ဝါဠုယက္ခာ ဒုလ္လဘပိဏ္ဍာ။ အံ၊ ၂။ ၂၂၄။

စက္ကသောတ (ပု၊ န) [စက္က+သောတ] (၁) ကြမ်းတမ်း-လျင်မြန်-အစီးသန်-သော ရေအယဉ်။ (တိ) (၂) ကြမ်းတမ်း-လျင်မြန်-အစီးသန်-သော ရေအယဉ်ရှိသော။ (၁) စက္ကသောတေ ဗန္ဓိတွာ ဌပိတနာဝါယ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၉။ (-၃၃၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၅။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၇၈။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၄၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၅၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၁။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၈။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၅။) (၂) ကော ကိရ ပုရိသော စက္က-

သောတယ ဝါဠုမစ္ဆာကုလယ နဒိယာ ပါရံ ဂန္တုကာမော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၃။ (-သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။)

စက္ကသောတတီရ (န) [စက္ကသောတ+တီရ] ကြမ်းတမ်း-လျင်မြန်-အစီးသန်-သော ရေအယဉ်ရှိသော မြစ်ကမ်း။ ကေသ္မိ စက္ကသောတတီရေ ရုက္ခဆာယာယ နိသိန္နော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၄။

စက္ကသောတောဒက (န) [စက္ကသောတ+ဥဒက] ကြမ်းတမ်း-လျင်မြန်-အစီးသန်-သော အယဉ်ရှိသောရေ။ ခရောဒကန္တိ စက္ကသောတောဒကံ။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၈။

စက္ကဟတ္ထိ (ပု) [စက္က+ဟတ္ထိ] ကြမ်းတမ်း-ဆိုးသွမ်း-သော ဆင်၊ ဆင်ဆိုး၊ ဆင်ရိုင်း။ ဝေရူပဿ နာမစက္ကဟတ္ထိနော အယမာကာရော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။ (-ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၃၄။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၉၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၂၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၇၁၄။)

စက္ကာ (ထိ) [စက္က+အာ] ကြမ်းတမ်းသော။ (က) ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-ခက်ထန်-သော (မိန်းမ)။ (ခ) ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-ဆိုးသွမ်း-သော (နွားမ-စသည်)။ (က) စက္က (၁) (က) ကြည့်။ (ခ) စက္က (၁) (ခ) ကြည့်။

စက္ကာလ (ပု) [စဉို+အလ။ ကစွည်း။ ၆၆၅။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၀၈။ စဉို စက္ကိက္ကေ၊ စက္ကာလော၊ ဒီသတ္တံ။ ရူ၊ ၆၇၂။ စက္က+ဏာလ။ စက္ကေတိ ပိဋေတိတိ စက္ကာလော၊ မာတင်္ဂေါ။ ဏာဒိ။ ၁၈၇။ စက္က စက္ကိက္ကေ၊ အာလော။ ဓာနံ၊ ဌ၊ ၅၁၇။ ထိ-၌ စက္ကာလီ။] (၁) ဒွန်းစက္ကာ (အမျိုးဇာတ် အလုပ်အကိုင်နိမ့်ကျသူ)။ (က) ခွက်လက်စွဲ၍ တောင်းစားသော ဒွန်းစက္ကာ၊ သူတောင်းစား၊ သူဖုန်းစား၊ ပုန်းတောင်းယာစကာ။ (ခ) ခွေးသားစားသော ဒွန်း

စဏ္ဍား။ (ဂ) သူသေကောင် စွန့်ပစ်သော
ဒွန်းစဏ္ဍား၊ သုသာန်စောင့်၊ သုဘရာဇာ။
(ဃ) အဟောင်း-အပျက် - ကို ပြုပြင်
သော ဒွန်းစဏ္ဍား။ (၂) ဒွန်းစဏ္ဍားဇာတ်။
(၃) ကပြား၊ အမိပုဏ္ဏေးမ၊ အဖသူယုတ်
(သူဆင်းရဲ) တို့မှ မွေးဖွားသူ။ (တိ) (၄)
ကြမ်းတမ်း-ထက်မြက်-သော။

(၁) ဒွန်းစဏ္ဍား။ ယထာ စဏ္ဍာလော န
ပဋိဗလော။ မဟာနိ။၁၃၈။ စဏ္ဍာလောတိ
ဆဝစဏ္ဍာလော။ မဟာနိ။၁၅၂။ ဟိန-
ဇာတိကော စဏ္ဍာလော.....သေနာပတိ-
ဌာနာဒိနိ န လဘတိ။ မူလဋီ။၂။၁၆၇။ (-ဝိ၊
၂။၉။ မိလိန္ဒ။၅။ ဝိ၊၄။၃။၁၆၉။ မ၊၄။၃။
၂၉၂။ သံ၊၄။၂။၂၂။ အံ၊၄။၂။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၁၈၉။ ဣတိဝုတ်၊၄။၄၇။ သုတ္တနိ၊၄။၂။
၄၇၊၁၂၉။ စရိယာ၊၄။၆။ မဟာနိ၊၄။၁၇၂။
ဇာ၊၄။၂။၇၅-၆။ ဇာ၊၄။၃။၂၁၈-၉၊၂၂၃။ ဇာ၊
၄။၄။၂၀၂-၃။ ဇာ၊၄။၇။၁၀၂။ ဝဇီရ၊၂။၉။
မ၊၄။၂။၁၀၀။ သံ၊၄။၂။၁၉၇။ အံ၊၄။၃။
၂၀၈။)

(က) ခွက်လက်စွဲ၍ တောင်းစားသော
ဒွန်းစဏ္ဍား၊ သူတောင်းစား၊ သူဖုန်းစား၊
ပုန်းတောင်းယာစကား။ ဧကေန ဟထေနေ
ပစ္စိံ၊ ဧကေန ဃဏ္ဍိ ဂဟေတွာ “ဥဿရထ
အယျာ၊ စဏ္ဍာလောဟ”န္တိ ဇာနာပနတ္တံ တံ
ဝါဒဒန္တော နိစိတ္တံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတွာ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌေ
မနုဿေ နမဿမာနော နဂရံ ပဝိသိတွာ
မဟာပထံ ပဋိပဇ္ဇိ။ မ၊၄။၃။၄၉။ (-စရိယာ၊
၄။၁၅၀-၃။ ဇာ၊၄။၄။၃၇၇။)

(ခ) ခွေးသားစားသော ဒွန်းစဏ္ဍား။
ဆာတာ သုနခံဝ စဏ္ဍာလာ။ ထေရီ၊၄။၃၄။
ဆာတာ သုနခံဝ စဏ္ဍာလာတိ.....ယထာ
ဆာတဇ္ဈတ္တာ သပါကာ သုနခံ လဘိတွာ
အနယဗျသနံ ပါပေန္တိ။ ထေရီ၊၄။၂၉၇။
စဏ္ဍာလာ နာမ ဟိနဇာတိကာ သုနခမံသ-
ဘောဇီနော။ သီ၊၄။၁။၁၆၀။

(ဂ) သူသေကောင် စွန့်ပစ်သော ဒွန်း
စဏ္ဍား၊ သုသာန်စောင့်၊ သုဘရာဇာ။ စဏ္ဍာ-
လပုတ္တုသာ (ဇာ၊၁။၁၂၈) တိ ဆဝဆန္ဒက-
စဏ္ဍာလာ စ ပုပ္ဖဆန္ဒကပုတ္တုသာ စ။ ဇာ၊၄။
၃။၁၈၁။

(ဃ) အဟောင်း- အပျက်-ကို ပြုပြင်
သော ဒွန်းစဏ္ဍား။ ရာဇနိဝေသနေ ဇိဏ္ဏပဋိ-
သင်္ခါရကော ဧကော စဏ္ဍာလော....ဂန္ဓာ။
ဇာ၊၄။၅။၄၆၁။

(၂) ဒွန်းစဏ္ဍားဇာတ်။ ဇာတိ နာမ....
စဏ္ဍာလာဒိ ဟိနာ စ ဇာတိ။ ကင်္ခါ၊၄။၁၆။
၃၄၇။ စဏ္ဍာလီ^၂-လည်း ကြည့်။

(၃) ကပြား၊ အမိပုဏ္ဏေးမ၊ အဖသူယုတ်
(သူဆင်းရဲ)တို့မှ မွေးဖွားသူ။ စဏ္ဍာလော
နာမ ဇနိတော၊ ဗြာဟ္မဏိဝသလေဟိ ယော။
ဓာန၊၄။၅၀၄။ အမရ၊၂၀-၀၈။ ၄-ဂါထာ
လည်း ကြည့်။

(၄) ကြမ်းတမ်း- ထက်မြက်-သော။
စဏ္ဍာလဝံသ (၁) ကြည့်။

စဏ္ဍာလ^၂ (န) [စဏ္ဍ+အလ] ကြမ်းတမ်း-
ခုံကျန်း - သန်စွမ်း - ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော
ကစားခြင်း၊ ကြမ်းတမ်း-ခုံကျန်း-သန်စွမ်း
-ခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကစားခြင်း၊
သံလုံး-သံတွေ-ကစားခြင်း။ သောဘနကံ
စဏ္ဍာလံ ဝံသံ ဓောဝနံ။ ဒီ၊၁။၆။၆၁။ မဟာနိ။
၂၇၅၊၃၇၈။ စူဠနိ။၂၇၅။ ခုဒ္ဒက၊၄။၂၆။
စဏ္ဍာလန္တိ အယောဂုဋ္ဌကီဋ္ဌာ။ ဒီ၊၄။၁။၈၂။
မဟာနိ၊၄။၃၄၄။ စဏ္ဍာယ အလန္တိ စဏ္ဍာလံ၊
အယောဂုဋ္ဌကီဋ္ဌာ။ သီ၊၄။၁။၁၆၀။

စဏ္ဍာလ^၃ (န) [စဏ္ဍာလ+ဏ] (၁) ဒွန်းစဏ္ဍား
တို့၏ ကစားခြင်း၊ ဒွန်းစဏ္ဍားတို့၏ ပိုက်ဆံ
လျှော်တို့ကို ရေဆွတ်၍ - အချင်းချင်း -
တယောက်နှင့် တယောက်-ရိုက်ပုတ်ကစား
ခြင်း။ (ပ) (၂) ဒွန်းစဏ္ဍားဥပါသကာ၊ ဒွန်း
စဏ္ဍားနှင့် တူသောသူ၊ ဒွန်းစဏ္ဍားကဲ့သို့

ယုတ်ညံ့သော ကိုယ်ကျင့်တရား ရှိသောသူ။
 (၁) သောဘနက် စဏ္ဍာလံ ဝံသံ ဓောဝနံ။
 ဒီ၊၁။၆၊၆။ မဟာနိ။၂၇၊၂၇၇။ စူဠနိ။
 ၂၇။ ခုဒ္ဒက၊၁။၂၆။ “စဏ္ဍာလာနံ သာဏ-
 ဓောဝနကိဋ္ဌာ” တိပိဝဒန္တိ။ဒီ၊၁။၆၊၆။မဟာ-
 နိ၊၁။၃၄၄။ စဏ္ဍာလာနံ ဣဒန္တိ စဏ္ဍာလံ။
 သာဏေ ဥဒကေန တေမေတွာ အညမညံ
 အာကောဋ္ဌနကိဋ္ဌာ သာဏဓောဝနံ။ ဒီ၊၁။
 ၁၂၇။ (-သီ၊၁။၁၆၊၁။၃၆။) (၂) အပိ စ
 ယာယ သေ စဏ္ဍာလော စေဝ ဟောတိ
 မလဉ္စ ပတိကုဋ္ဌော စ။ ဒီ၊၁။၁။၂၁၀။ မ၊၁။
 ၁၄၀။ အံ၊၁။၂။၂။ စဏ္ဍာလောတိ ဥပါ-
 သကစဏ္ဍာလော။ ဒီ၊၁။၁။၂၇၃။ မ၊၁။
 ၂၄၀။ အံ၊၁။၂။၂။ စဏ္ဍာလောတိ နိစမ္မ-
 ဇာတိကဋ္ဌေန ဥပါသကစဏ္ဍာလော။ သီ၊၁။
 ၁၆၊၁။၂။၁၆။

စဏ္ဍာလကမ္မ (န) [စဏ္ဍာလ+ကမ္မ] ဒွန်းစဏ္ဍာ-
 တို့၏-အမှု-အလုပ်။ စဏ္ဍာလကမ္မံ ကာတုံ
 န သက္ခိယာမ၊ ဇာ၊၁။၄။၃၉။

စဏ္ဍာလကုမာရက (ပု) [စဏ္ဍာလ+ကုမာရက]
 ဒွန်းစဏ္ဍာ- သူငယ်၊ ဒွန်းစဏ္ဍာ- လုလင်။
 သေယျထာပိ ဘန္တေ စဏ္ဍာလကုမာရကော
 ဝါစဏ္ဍာလကုမာရိကာ ဝါ ကဋ္ဌောပိဟဇ္ဇော
 ...ပဝိသတိ။ အံ၊၁။၁၇၂။ (-အံ၊၁။၁။
 ၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၁။)

စဏ္ဍာလကုမာရိကာ (ထိ) [စဏ္ဍာလီ+ကုမာ-
 ရိကာ] ဒွန်းစဏ္ဍာ- သူငယ်မ၊ ဒွန်းစဏ္ဍာ-
 လုံမပျို။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စဏ္ဍာလကုလ (န) [စဏ္ဍာလ+ကုလ] ဒွန်းစဏ္ဍာ-
 မျိုး။ နိစေ ကုလေ ပစ္စာဇာတော ဟောတိ၊
 စဏ္ဍာလကုလေ ဝါ ဝေနကုလေ ဝါ။သံ၊၁။၉၄။
 အံ၊၁။၁၀၆၊၁။၃၉။ စဏ္ဍာလကုလေတိ စဏ္ဍာ-
 လာနံ ကုလေ။ အံ၊၁။၂။၇၆။ (-မ၊၁။၂၀၇။
 အံ၊၂။၃၃၇။ အံ၊၁။ပု။၁၅၉။ သံ၊၁။၁။၉၅၊
 ၁၄၉။ အံ၊၁။၁။၇၇။ သုတ္တနိ၊၁။၁၆၇။

သုတ္တနိ၊၁။၁၃၂။ အပ၊၁။၂။၂၇။ ဇာ၊၁။၃။
 ၂၆။ သံ၊၁။၁။၂၆။)

စဏ္ဍာလကုလသဟဿ (န) [စဏ္ဍာလ+ကုလ-
 သဟဿ] ဒွန်းစဏ္ဍာ-တို့၏ အမျိုးတထောင်၊
 ဒွန်းစဏ္ဍာ-မျိုး တထောင်။ တမ္ပိ စဏ္ဍာလ-
 ကုလသဟဿံ ဧကေတော ဘတိယာ ကမ္ပံ
 ကတွာ။ ဓမ္မ၊၁။၁။၂၉၇။

စဏ္ဍာလဂဗ္ဘ (ပု) [စဏ္ဍာလီ+ဂဗ္ဘ] ဒွန်းစဏ္ဍာ-
 မ၏ဝမ်းပိုက်။ စဏ္ဍာလဂဗ္ဘေ (စဏ္ဍာလီဂဗ္ဘေ။
 သျာ။မူကွဲ) အဝသိမှ ပုဗ္ဗေ။ ဇာ၊၁။၃၁၄။
 ဇာ၊၁။၄။၃၉၇။

စဏ္ဍာလဂါမ (ပု) [စဏ္ဍာလ+ဂါမ] ဒွန်းစဏ္ဍာ-
 ရွာ။ အညတရံ စဏ္ဍာလဂါမံ သန္ဓာယ။ ဝိ၊၁။
 ၁။၃၄။ (-စရိယာ၊၁။၆၁-၃၊၁၄၉၊၁၅၀။)

စဏ္ဍာလဂါမက (ပု) [စဏ္ဍာလဂါမ+က] ဒွန်း
 စဏ္ဍာ-ရွာ၊ ဒွန်းစဏ္ဍာ-ရွာငယ်။ တံ စဏ္ဍာလ-
 ဂါမကံ ဂန္ဓာ။ စရိယာ၊၁။၁၅၁။ (-ဇာ၊၁။
 ၄။၃၇၇၊၃၉၀။)

စဏ္ဍာလဂါမကာဘိမုခ (တိ) [စဏ္ဍာလဂါမက+
 အဘိမုခ] ဒွန်းစဏ္ဍာ-ရွာသို့ရှေးရှုသောသူ။
 စဏ္ဍာလဂါမကာဘိမုခေါ အဟောသိ။ဇာ၊၁။
 ၄။၃၇၇။

စဏ္ဍာလဂါမဒ္ဓါရ (န) [စဏ္ဍာလဂါမ+ဒ္ဓါရ] ဒွန်း
 စဏ္ဍာ- ရွာတံခါး။ သေယျထာပိ နာမ
 စဏ္ဍာလဂါမဒ္ဓါရေ စန္ဒနိကာယ။ အံ၊၁။၂။
 ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၀။ခုဒ္ဒက၊၁။၄၆။ (-ထေ
 ရ၊၁။၂။၁၉၉။ စရိယာ၊၁။၁၅၁။ ဇာ၊၁။၄။
 ၃၇၇။)

စဏ္ဍာလဂါမဒ္ဓါရအာဝါဒ(ပု) [စဏ္ဍာလဂါမဒ္ဓါရ+
 အာဝါဒ] ဒွန်းစဏ္ဍာ-ရွာတံခါးအနီး၌ တည်ရှိ
 သော-တွင်း-ကျင်း။ သုဝဏ္ဏရာဇဟံသော
 အသုစိမ္ပိ စဏ္ဍာလဂါမဒ္ဓါရအာဝါဒေ နာဘိ-
 ရမတိ။ ပဋိသံ၊၁။၂။၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၇။
 (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၀။)

စဏ္ဍာလဂါမာဘိမုခ (တိ) [စဏ္ဍာလဂါမ+အဘိ-
မုခ] ဒွန်းစဏ္ဍားရွာသို့ ရှေးရှုသော၊ သူ။
မဟာဇနေန ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇိယမာနော
စဏ္ဍာလဂါမာဘိမုခေါ အဟောသိ။ စရိယာ၊
ဌ။၁၅၁။

စဏ္ဍာလဂေဟ (ပု၊န) [စဏ္ဍာလ+ဂေဟ] ဒွန်း
စဏ္ဍားအိမ်။ စဏ္ဍာလဂေဟ ဝါသာပေသိ။
စရိယာ၊ဌ။၁၅၁။

စဏ္ဍာလဂေါတ္တ (န) [စဏ္ဍာလ+ဂေါတ္တ] (၁)
ဒွန်းစဏ္ဍား-အမျိုး-အနွယ်။(တိ)(၂) ဒွန်း
စဏ္ဍား-အမျိုး-အနွယ်-ရှိသော၊သူ။ (၁)
စဏ္ဍာလဂေါတ္တံ ဝိယ တေ ဂေါတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊
၂။၄၆၉။ မဟာနိ၊ဌ။၁၇၀။ (၂) စဏ္ဍာလ-
ဂေါတ္တာမှီ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၂၁။

စဏ္ဍာလဇာတိ (တိ) [စဏ္ဍာလ+ဇာတိ] (၁)
ဒွန်းစဏ္ဍားဇာတိ၊ ဒွန်းစဏ္ဍား - အမျိုး -
အနွယ်။ (၂) ဒွန်းစဏ္ဍားဘဝ။ (၁) ဟိနာ
နာမ ဇာတိ စဏ္ဍာလဇာတိ ဝေနဇာတိ။ ဝိ၊
၂။၇။ (၂) သမ္ဘူတပဏ္ဍိတော စတုတ္ထံ
စဏ္ဍာလဇာတိမေဝ အနုဿရတိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။
၃၉၂။

စဏ္ဍာလဇာတိက (တိ) [စဏ္ဍာလဇာတိ+ဣက]
ဒွန်းစဏ္ဍားဇာတိရှိသော၊ ဒွန်းစဏ္ဍား -
အမျိုး-အနွယ်-၌ဖြစ်သော၊သူ။ “စဏ္ဍာလ-
ဇာတိကာ”တိ သုတွာပိ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တတာယ။
ဇာ၊ဌ၊၆။၂၆၇။ (-ပေတ၊ဌ။၁၆၂။)

စဏ္ဍာလတာပသ (ပု) [စဏ္ဍာလ+တာပသ] ဒွန်း
စဏ္ဍားရသေ့။ ဧကော စဏ္ဍာလတာပသော
ဝသတိ။ စရိယာ၊ဌ။၁၅၅။

စဏ္ဍာလတိဿဘယ (န) [စဏ္ဍာလတိဿ+ဘယ]
စဏ္ဍာလတိဿ သူပုန်ဘေး။ စဏ္ဍာလတိဿ-
ဘယေန ပန ဘာတရဂါမဝါသိနော နာဂတ္ထေ-
ရိယာ အနာရောစေတွာဝ ပလာယိ သူ။
သာရတ္ထ၊၃။၄၆၃။

စဏ္ဍာလတိဿမဟာဘယ (န) [စဏ္ဍာလတိဿ+
မဟာဘယ] စဏ္ဍာလတိဿ သူပုန်ဘေးကြီး။
သီဟိန္ဒကျွန်း၌ စဏ္ဍာလတိဿသူပုန်ဘေးကြီး
ဖြစ်သောအခါ သိကြားမင်းသည် “အရှင်
ဘုရားတို့ ဘေးကြီးတွေ့ရပါလိမ့်မည်၊မိုးခေါင်
ပါလိမ့်မည်။ ရဟန်းတော်များသည် ပစ္စည်း
၄-ပါးတို့ဖြင့် ပင်ပန်း ဆင်းရဲကြပါလိမ့်မည်၊
ပရိယတ္တိ တရားတော်ကို မဆောင်စွမ်းနိုင်ပဲ
ရှိကြပါလိမ့်မည်၊ တဖက်ကမ်း (ဇမ္ဗူဒိပ်
ကျွန်း)သို့ သွားနေ၍ အသက်ကို စောင့်
ရှောက်သင့်ကြပါသည်။ ဖောင်ကိုစီး၍ ကြွ
တော်မူကြပါ။ ဖောင်မဆံ့သဖြင့် မလိုက်ပါ
နိုင်သော ရဟန်းတော်များသည် သစ်တုံး
ဖြင့်သော်လည်း ကူးသွားတော်မူကြပါ”ဟု
လျှောက်ထားစေပြီးလျှင်ကြီးစွာသောဖောင်
ကို ဖန်ဆင်းပြုလုပ်၍ ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း (ဣန္ဒိယ
နိုင်ငံ)သို့ ပို့ ပေးသည်။ ရဟန်းတော် ၆၀-တို့
သည် သမုဒ္ဒရာ ဆိပ်ကမ်းရောက်ပြီးမှ “ငါတို့
သည် သီဟိန္ဒကျွန်း၌ပင် နေရစ်ခဲ့၍ ပိဋကတ်
သုံးပုံကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ကြစို့”ဟု
အညီအညွတ် ကတိကဝတ် ပြုကာ ဇမ္ဗူဒိပ်
ကျွန်းသို့ မလိုက်ပါပဲ နေရစ်ခဲ့ကြသည်။ ထို
ရဟန်းတော်တို့သည် ဒက္ခိဏမလယ ဇနပုဒ်သို့
သွား၍ ရတတ်သမျှသော သစ်ဥ၊ သစ်ဖု၊ သစ်
မြစ်၊ သစ်ရွက်တို့ကို စားသုံး နေထိုင်ကြသည်။
ခန္ဓာကိုယ် ခွန်အားရှိ၍ စွမ်းဆောင်နိုင်လျှင်
ထိုင်လျက် ပရိယတ္တိတရားတော်ကို ရွတ်အံ
သရဇ္ဈာယ်တော်မူကြသည်။ မစွမ်းဆောင်နိုင်
လျှင် သဲကို စုပုံ၍ ထိုသဲပုံကို ဝိုင်းရံလျက်
ဦးခေါင်းချင်းဆိုင်ကာ ပရိယတ္တိတရားတော်
ကို နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်တော် မူကြသည်။
ဤနည်းဖြင့် ၁၂-နှစ်လုံးလုံး အဋ္ဌကထာ
နှင့် တကွသော ပိဋကတ် သုံးပုံကို အပြည့်
အစုံ အာဂုံဆောင်တော်မူကြသည်။ ဇမ္ဗူ
ဒိပ်ကျွန်းသို့ ကြွရောက် နေထိုင်ကြသော
ရဟန်းတော် ၇၀၀-တို့သည်လည်း မိမိတို့

ရောက်လေရာရာ အရပ်၌ အဋ္ဌကထာနှင့်တကွ
 သော ပိဋကတ်သုံးပုံကို အက္ခရာတလုံး၊
 ပုဒ်ဗျည်းတခုကိုမျှ မပျောက်ပျက်စေပဲ ထိန်း
 သိမ်း စောင့်ရှောက်တော်မူကြသည်။ သူပုန်
 ဘေး အေးငြိမ်းသောအခါ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့
 ပြန်လည်ကြွရောက်လာကြ၍ ကလ္လဂါမဇနပုဒ်
 မဏ္ဍလာရာမ ကျောင်းတိုက်၌ ဝင်ရောက်
 သီတင်းသုံး နေထိုင်တော်မူကြသည်။ သီဟိုဠ်
 ကျွန်း၌ နေရစ်ခဲ့ကြသော ရဟန်းတော်
 တို့သည် ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းမှ ပြန်လည်ရောက်ရှိ
 လာသော မထေရ်တို့ထံ သွားရောက်၍ ထို
 မထေရ်များနှင့်အတူ ပိဋကတ်သုံးပုံကို ညှိနှိုင်း
 သုတ်သင်ကြသည်ရှိသော် တလုံးသောအက္ခ
 ရာ၊ တခုသောပုဒ်ဗျည်းကိုမျှ မညီညွတ်ပဲ
 ကွဲလွဲ တိမ်းယိမ်းနေသည်ကို မတွေ့ရှိကြပေ။
 (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။၉၁။) နာဂထေရီ
 အမှူးရှိသော ဘိက္ခုနီမ ၁၂-ပါးတို့သည်လည်း
 စဏ္ဍာလတိဿ သူပုန်ဘေးကြောင့် ဘာတရ
 ရွာသူ၊ရွာသားအားလုံးထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်
 ကြသဖြင့် ရွာတံခါးအနီးရှိ ညောင်ပင်စောင့်
 နတ်ထံ ဆွမ်းခံစားကြရသည်။ ပြုလုပ်မြဲဖြစ်
 သောပါဠိအဋ္ဌကထာသင်ခြင်း၊ တရားကိုနှလုံး
 သွင်းဆင်ခြင်ခြင်းအမှုတို့ကို ပြုလုပ်ကြသည်။
 (သာရတ္ထ၊ ၃။၄၆၃။) (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅ - ၌
 “ဗြာဟ္မဏတိဿသူပုန်ဘေး”ဟု ဆိုသည်။)

စဏ္ဍာလဒါသိပုတ္တ (ပု) [စဏ္ဍာလဒါသိ+ပုတ္တ]
 ဒွန်းစဏ္ဍားကျွန်မ၏သား။ ပဏ္ဍိတော စဏ္ဍာ-
 လဒါသိပုတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။

စဏ္ဍာလဒါသိ (ထိ) [စဏ္ဍာလိ+ဒါသိ]ဒွန်းစဏ္ဍား
 ကျွန်မ။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စဏ္ဍာလပဗ္ဗဇိတ (ပု) [စဏ္ဍာလ+ပဗ္ဗဇိတ] ဒွန်း
 စဏ္ဍားရသေ့။ စဏ္ဍာလပဗ္ဗဇိတံ မာ သာဓု-
 ရူပေါတိ မညိတ္တ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။

စဏ္ဍာလပုတ္တ (ပု) [စဏ္ဍာလ+ပုတ္တ] ဒွန်းစဏ္ဍား
 ၏သား။ စဏ္ဍာလပုတ္တော သောပါကော။

သုတ္တနိ။ ၂၉၉။ စဏ္ဍာလဿ ပုတ္တော စဏ္ဍာလ-
 ပုတ္တော။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ (-ဇာ၊၁။၂၅၇။
 ဇာ၊၂။၂၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁-၃။
 သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၃၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၂။)

စဏ္ဍာလပုတ္တသဒိသနီစစိတ္တ (တိ) [စဏ္ဍာလ-
 ပုတ္တ+သဒိသ+နီစစိတ္တ] ဒွန်းစဏ္ဍားသား
 ကဲ့သို့-နိမ့်ချ-အောက်ချ-ထားသောစိတ်
 ရှိသောသူ။ စဏ္ဍာလပုတ္တသဒိသနီစစိတ္တော
 သေ ဘိက္ခု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။

စဏ္ဍာလဘာသာ (ထိ) [စဏ္ဍာလ+ဘာသာ]
 ဒွန်းစဏ္ဍား ဘာသာ၊ ဒွန်းစဏ္ဍား စကား။
 စိတ္တပဏ္ဍိတံ ဩလောကေတွာ စဏ္ဍာလ-
 ဘာသာယ ဝေ “ ခဠု ခဠု ”တိ အာဟ။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၂။

စဏ္ဍာလယောနိ (ထိ) [စဏ္ဍာလ+ယောနိ] ဒွန်း
 စဏ္ဍားမျိုး။ သာဟံ ဝန္နိတွာ ပါဒါနိ၊ စုတာ
 စဏ္ဍာလယောနိယာ။ ဝိမာန။ ၂၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
 ၉၆။ (-ဇာ၊၁။၃၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ စရိယာ၊
 ဋ္ဌ။၁၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၆။ မ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၃၂။)

စဏ္ဍာလဝံသ (ပု) [စဏ္ဍာလ+ဝံသ] (၁) ကြမ်း
 တမ်း-ထက်မြက်-သော ဝါး။ (၂) ဒွန်း
 စဏ္ဍား -အမျိုး -အနွယ်။ (၁) ဘူတပုဗ္ဗံ
 ဘိက္ခဝေ စဏ္ဍာလဝံသိကော စဏ္ဍာလဝံသံ
 ဥဿာပေတွာ။ သံ၊၃။၁၄၆။ (၂) အောက်ပုဒ်
 ကြည့်။

စဏ္ဍာလဝံသဓောဝန (န) [စဏ္ဍာလဝံသ+
 ဓောဝန] ဒွန်းစဏ္ဍား-အမျိုး-အနွယ်-
 ကို- သုတ်သင် - ဖြူစင်စေ - တတ်သော
 အတတ်ပညာ၊ ဒွန်းစဏ္ဍား-အမျိုး-အနွယ်
 - မှ လွတ်မြောက်စေတတ်သော အတတ်
 ပညာ။ တေ ဥဘောပိ ဝယပ္ပတ္တာ စဏ္ဍာလဝံ-
 သဓောဝနံ နာမ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။

၃၉၁။ စက္ကလဝံသဇောဝနံ နာမ သိပ္ပန္နိ
 စက္ကလဝံသံ ဇောဝိတံ သမတ္ထံ ကေ သိပ္ပံ၊
 သိပ္ပဿဟိ အာနုဘာဝေန ရာဇာနော တော-
 သာပေတွာ ရညာ မောစာပိတတ္တာ တံ သိပ္ပံ
 စက္ကလဝံသဇောဝနံ နာမ။ ဇာတ်၊ ဋီ၊ သစ်။
 (ဒီ၊ ၁။ ၆-၌ “စက္ကလဝံသံ ဇောဝနံ” ဟု
 ဝါကျရှိ၏။ ယင်း၏အဋ္ဌကထာ၌ “စက္ကလ”
 ကို “သံလုံးသံတွေကစားခြင်း”၊ “ဝံသ” ကို
 “ဝါးထောင်၍ကစားခြင်း”၊ “ဇောဝန” ကို
 “အရိုးဆေး၍ကစားခြင်း” ဟု ကစားနည်း
 အတတ်တမျိုးစီအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ဆို၏။)

စက္ကလဝံသိက (တိ) [စက္ကလဝံသ + ဣက] ကြမ်း
 တမ်း - ထက်မြက် - သော ဝါးဖြင့် ကစား
 တတ်သောသူ။ စက္ကလဝံသ (၁) ကြည့်။

စက္ကလဝသနဋ္ဌာန (န) [စက္ကလ + ဝသန +
 ဋ္ဌာန] ဒွန်းစက္ကားတို့၏နေရာအရပ်။ စက္ကလ-
 ဝသနဋ္ဌာနံ တံ ပဟိဏိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၀၂။

စက္ကလဝါဒိတာ (ထိ) [စက္ကလဝါဒီ + တာ]
 ဒွန်းစက္ကားဟု ပြောဆိုသူ၏ အဖြစ်၊ ဒွန်း
 စက္ကားဟု ပြောဆိုခဲ့ခြင်း။ ဇေဋ္ဌော ပန
 စက္ကလဝါဒိတာယ စက္ကလဂါမေ ဇာတော
 နိဂြောဓော နာမ သာမဏေရော အဟောသိ။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃၀။

စက္ကလဝါဒီ (တိ) [စက္ကလ + ဝဒ + ဣ] ဒွန်း
 စက္ကားဟု ပြောဆိုသောသူ။ အထက်ပုဒ်
 ကြည့်။

စက္ကလသုတ္တ (န) [စက္ကလ + သုတ္တ] စက္ကလ
 သုတ်၊ သဒ္ဓါတရားမရှိခြင်း၊ သီလမရှိခြင်း၊
 ကောတူဟလ မင်္ဂလာကို ယုံကြည်ခြင်း၊
 မင်္ဂလာကို ယုံကြည်၍ ကံကို မယုံကြည်ခြင်း၊
 ဤသာသနာတော်မှပြင်ဖက်၌ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်
 မြတ်ကို ရှာမှီးခြင်း၊ ဤတရား ၅-ပါးနှင့်
 ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် “ဥပါသကာ ဒွန်း
 စက္ကား” မည်၏ စသည်ဖြင့် ဟောကြားသော

သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊
 ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၁၈၁။

စက္ကလာဒိကုလ (န) [စက္ကလ + အာဒိ + ကုလ]
 ဒွန်းစက္ကား အစရှိသောအမျိုး။ နိစေ စက္က-
 လာဒိကုလေ ဒုဇ္ဈိဝိကေ ဟိနတ္တဘာဝေ
 နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၈။

စက္ကလာဒိနိစကုလ (န) [စက္ကလာဒိ + နိစ-
 ကုလ] ဒွန်းစက္ကားအစရှိသော - ယုတ်ညံ့ -
 အောက်ကျ - သော အမျိုး။ စက္ကလာဒိ-
 နိစကုလေ ဇာတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၇။

စက္ကလာဒိသဘာဝ (တိ) [စက္ကလာဒိ +
 သဘာဝ] ဒွန်းစက္ကားမျိုးအစရှိသောသဘော
 ရှိသောသူ။ စက္ကလာဒိသဘာဝါ ဟိဿ
 မာတာပိတရော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။
 ၃၁၇။

စက္ကလာနုစ္ဆဝိက (တိ) [စက္ကလ + အနုစ္ဆ-
 ဝိက] ဒွန်းစက္ကားအား လျှောက်ပတ်သော၊
 ဒွန်းစက္ကားနှင့် သင့်လျော်သော။ စက္ကလာ-
 နုစ္ဆဝိကံ ပရိက္ခာရံ ဒတွာ။ ဧရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၀။

စက္ကလာဝသထ (ပ) [စက္ကလ + အာဝသထ]
 ဒွန်းစက္ကားတို့၏နေရာ။ တသ္မိံ ယေဝ နဂရေ
 စက္ကလာဝသထေ (စက္ကလဂါမေ၊ က၊ မူကွဲ)
 ဝသန္တိ* ကေ မဟလ္လိကံ စက္ကလိ*။ ဝိမာန၊
 ဋ္ဌ။ ၉၄။

စက္ကလိကာ (ထိ) [စက္ကလိ + က + အာ] ဒွန်း
 စက္ကားမ။ ယောယံ ကာမေ ကာမယတိ၊
 အပိ စက္ကလိကာမပိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
 ၆။ ၂၆၇။

စက္ကလိဂဗ္ဘ (ပ) [စက္ကလိ + ဂဗ္ဘ] ဒွန်းစက္ကား
 မ၏ ဝမ်းပိုက်။ စက္ကလဂဗ္ဘ-ကြည့်။

စက္ကလိဝိမာန (ပု၊ န) [စက္ကလိ + ဝိမာန]
 စက္ကလိနတ်သွီး၏ ဝိမာန။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စဏ္ဍာလိဝိမာန (ပု၊န) [စဏ္ဍာလိဝိမာန + ဝတ္ထု။ နောက်ပုဒ် ချေ။] စဏ္ဍာလိနတ်သွီး၏ ဗိမာန်ဟူသော အကြောင်းအရာရှိသော - စကား - ဒေသနာ။ စဏ္ဍာလိ ဝန္တ ပါဒါနီတိ စဏ္ဍာလိဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၉၄။ ဆတ္တမာဏ - ဝကဝိမာန - လည်း ကြည့်။

စဏ္ဍာလိ (ထိ) [စဏ္ဍာလ + ဤ] (၁) ဒွန်း စဏ္ဍာမ။ (၂)(က) စဏ္ဍာလိမည်သောမိန်းမ၊ စဏ္ဍာလိ။ (ခ) စဏ္ဍာလိမည်သော နတ်သွီး။ (၁) သော ဗြာဟ္မဏိယေဝ ဂစ္ဆတိ။ န ခတ္တိယိံ န ဝေယိံ န သုဒ္ဓိံ န စဏ္ဍာလိ။ အံ၊ ၂။ ၁၉၉။ (-ဇာ၊ ၂။ ၇၁။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၇။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၂၄-၅။) (၂)(က) စဏ္ဍာလိ ဝန္တ ပါဒါနီ၊ ဂေါတမဿ ယသဿိနော။ ဝိမာန။ ၂။ စဏ္ဍာလိတိ ဇာတိအာဂတေန နာမေန တံ အာလပတိ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၉၄။ (ခ) ဣဒံ ဝတုာန စဏ္ဍာလိ၊ ကတညူ ကတဝေဒိနီ။ ဝိမာန။ ၂။ ၆။ စဏ္ဍာလိတိ စဏ္ဍာလိဘူတပုဗ္ဗာတိ ကတုာ ဝုတ္တံ၊ ဒေဝလောကေ စ ဣဒမာစိဏ္ဏံ၊ ယံ မနုဿလောကေ နိရုဋ္ဌသမညာယ ဝေါဟာရော။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၉၇။

စဏ္ဍာလိ (တိ) [စဏ္ဍာလ + ဤ] ဒွန်းစဏ္ဍာမ ဇာတ်ရှိသောသူ။ စဏ္ဍာလိကပဏာဟောန္တိ၊ ကပ္ပကာ စ ပုနပ္ပုနံ။ ပေတ။ ၁၆၈။ စဏ္ဍာလိတိ စဏ္ဍာလဇာတိကာ။ ပေတ၊ ဌ။ ၁၆၂။

စဏ္ဍာလိဘူတပုဗ္ဗာ (ထိ) [စဏ္ဍာလိ + ဘူတပုဗ္ဗာ] စဏ္ဍာလိအမည်ဖြင့် ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော နတ်သွီး၊ စဏ္ဍာလိနတ်သွီး။ စဏ္ဍာလိ (၂)(ခ) ကြည့်။

စဏ္ဍာလုစ္ဆိဋ္ဌ (တိ) [စဏ္ဍာလ + ဥစ္ဆိဋ္ဌ] ဒွန်းစဏ္ဍာမ၏ - အကြွင်း - အကျန်။ စဏ္ဍာလုစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တ - ပရိဘောဂ - ကြည့်။

စဏ္ဍာလုစ္ဆိဋ္ဌက (တိ) [စဏ္ဍာလ + ဥစ္ဆိဋ္ဌက] ဒွန်းစဏ္ဍာမ၏ - အကြွင်း - အကျန်။ တံ စဏ္ဍာလုစ္ဆိဋ္ဌကံ ဘုဉ္ဇိတုာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။ (-ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၈၈။)

စဏ္ဍာလုစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တပရိဘောဂ (ပု) [စဏ္ဍာလုစ္ဆိဋ္ဌ + ဘတ္တ + ပရိဘောဂ] ဒွန်းစဏ္ဍာမ၏ - အကြွင်း - အကျန် - ထမင်းကို စားခြင်း။ တဿ ပရိဘောဂေါ သတဓမ္မမာဏဝဿ စဏ္ဍာလုစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တပရိဘောဂေါ ဝိယ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၇၇။

စဏ္ဍိက (တိ) [စဏ္ဍ + ဣက] (၁) ကြမ်းတမ်း - ကြမ်းကြုတ် - ခက်ထန် - သော၊ သူ။ (၂) အမျက် - ဒေါသ - ကြီးသော၊ သူ။ (၁) သသုဉ္ဇာဟံ သသုရဉ္ဇ၊ စဏ္ဍိကေ ကောဓနေ စ ဖရုသေ စ။ ဝိမာန၊ ၄၄။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၃၁။ စဏ္ဍိကေတိ စဏ္ဍေ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၃၃။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၂၀။) (၂) စဏ္ဍိက (၂) ကြည့်။

စဏ္ဍိ(ဏ္ဍိ)ကတ (တိ) [စဏ္ဍ + ကတ။ ဣ (ဤ) လာ။] (၁) (အမျက် - ဒေါသ - သည်) ကြမ်းတမ်းအောင် ပြုအပ်သော၊ အမျက်ထွက် - စိတ်ဆိုး - သော၊ သူ။ (၂) ကြမ်းတမ်း - လျင်မြန် - အောင်ပြုသော၊ အဆောတလျင် - အလျင်အမြန် - သွားသော၊ သူ။ (၁) ဥဒ္ဓါမာတဿ ဝိယ စဏ္ဍိကတဿ စရဏံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။ စဏ္ဍိကတဿာ - တိ ကုပိတဿ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၇၉။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၆၉။) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ စဏ္ဍိကတာ ဂဏံ ပရိဘာသေယျ၊ စဏ္ဍိကတာ နာမ ကောဓနာ ဝုစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၀၈။ စဏ္ဍိကတာတိ ကုဒ္ဓါ။ ကခါ။ ၃၃၆။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁၁၅၊ ၁၃၆။) (၂) အထေကော ပုရိသော တံ အတိဝိယ စဏ္ဍိကတံ ဂစ္ဆန္တိ ဒိသုာ “ဘော ပုရိသ တံ အတိဝိယ စဏ္ဍိကတော ဂစ္ဆသိ၊ ကေန ကမ္မေန ဂစ္ဆသိ” တိ ပုစ္ဆိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၇။ စဏ္ဍိကတံ ဂစ္ဆန္တိ သီဃဂတိယာ ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၀။

စဏ္ဍိကာ (ထိ) [စဏ္ဍိ + က + အာ] အမျက် - ဒေါသ - ထွက်လေ့ရှိသော မိန်းမ၊ အမျက် - ဒေါသ - ကြီးသောမိန်းမ။ ယထာ တံ စ ဏ္ဍိ

ကာ အဟူ(ပေတ။၁၄၂)တိ ယထာ တံ
စက္ကိကာ ကောနော ဖရုသဝစနာ ဣဿုကံ
မစ္ဆရိ သဌာ စ အဟောသိ။ ပေတ။၁၄၂။

စက္ကိယာ (ထိ) [စက္ကိ+က+အာ။ က-ကို ယ-
ပြု။] အမျက် - ဒေါသ - ထွက်လေ့ရှိသော
မိန်းမ၊ အမျက်-ဒေါသ - ကြီးသောမိန်းမ။
မဟာရာဇဿဟံ မိတာ၊ ဝိရူပက္ခဿ စက္ကိယာ။
ဇာ၊၁။၁၄၁။ စက္ကိယာတိ ကောနော။ ဇာ၊၁။
၃။၂၄၃။

စက္ကိက္က (န) [စက္ကိက+ကျ] (၁) ကြမ်းတမ်း -
ကြမ်းကြုတ် - ခက်ထန် - သောသု၏ အဖြစ်၊
ကြမ်းတမ်း - ကြမ်းကြုတ် - ခက်ထန်ခြင်း။
(၂) အမျက် - ဒေါသ - ကြီးသောသု၏ အ-
ဖြစ်၊ အမျက် - ဒေါသ - ကြီးခြင်း၊ အမျက် -
ဒေါသ - ထွက်ခြင်း။ (၃) ကြမ်းတမ်း - ကြမ်း-
ကြုတ် - ခက်ထန် - သောသု။ (၁) ပဋိ-
ဝိရောဓော စက္ကိက္ကံ အသုရောပေါ အနတ္တမန-
တာ စိတ္တဿ။ အဘိ၊ဓ။၁၀၁။ အဘိ၊ပ။
၁၂။ မဟာနိ၊၁၆၅။ စူဠနိ၊၆၀။ ဣတိဝုတ်၊
၄။၃၃၇။ စက္ကိကော ဝုစ္စတိ စက္ကော ထဒ္ဒ-
ပုဂ္ဂလော၊ တဿ ဘာဝေါ စက္ကိက္ကံ။ အဘိ၊ဌ၊
၁။၂၉၉။ မဟာနိ၊၄။၂၇၉။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။
၄၁၈။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉၉။)
(၂) တေသံ ဗုဒ္ဓါနံ ပဋိသော စက္ကိက္ကံ ဒေါသ-
စိတ္တတံ နတ္ထိ န သံဝိဇ္ဇတိ။ အပ၊ဌ၊၁။၃၃၁။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၅၀။) စက္ကိက္ကလက္ခဏ (၂)
လည်း ကြည့်။ (၃) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စက္ကိက္ကဘာဝ (ပု) [စက္ကိက္က+ဘာဝ] ကြမ်းတမ်း -
ကြမ်းကြုတ် - ခက်ထန် - သောသု၏ အဖြစ်။
စက္ကိက္ကဘာဝေ (ဝိ၊ဌ၊၁။၃၀)တိ စက္ကိကော
ဝုစ္စတိ စက္ကော ထဒ္ဒပုဂ္ဂလော၊ တဿ
ဘာဝေါ စက္ကိက္ကံ၊ ထဒ္ဒဘာဝေါတိ အတ္ထော။
ဣဒ ပန “စက္ကိက္ကဘာဝေ”တိ ဝုတ္တတ္တာ စက္ကိ-
ကောယေဝ စက္ကိက္ကန္တိ ဂဟေတဗ္ဗံ၊ တေန
“စက္ကိက္ကဘာဝေ”တိ ဧတ္ထ ထဒ္ဒဘာဝေတိ
အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၀။

စက္ကိက္ကလက္ခဏ (တိ) [စက္ကိက္က + လက္ခဏ] (၁)
ကြမ်းတမ်း - ကြမ်းကြုတ် - ခက်ထန် - ခြင်း
လျှင် - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ - ရှိသော။
(၂) အမျက် - ဒေါသ - ထွက်ခြင်းလျှင် -
မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ - ရှိသော။ (၁)
ကုဇ္ဈနလက္ခဏော ကောဓော၊ စက္ကိက္ကလက္ခ-
ဏော ဝါ။ မ၊ဌ၊၁။၁၁၀။ မဟာနိ၊၄။၅၃။
စက္ကိက္ကံ လုဒ္ဒတာ၊ ကုရုရဘာဝေါတိ အတ္ထော။
မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉၉။ (၂)သော စက္ကိက္ကလက္ခဏော
ပဟဋ္ဌာသိဝိသော ဝိယ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၉၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၀။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၄၂။ စက္ကိက္ကံ
ကုဇ္ဈနံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၅၀။

စက္ကိ (ထိ) [စက္က+ဤ] (၁) ကြမ်းတမ်း - ကြမ်း-
ကြုတ် - ခက်ထန် - သောမိန်းမ။ (၂) အမျက်
- ဒေါသ - ထွက်လေ့ရှိသော မိန်းမ၊ အမျက်
- ဒေါသ - ကြီးသော မိန်းမ။ (၃) စက္ကိ မည်
သော မိန်းမ။ (၁) စက္က(၁-က)ကြည့်။ (၂)
စက္က(၂)ကြည့်။ (၃) ကောဓဘာဝေန ဟိ
မယံ စက္ကိတိ နာမံ ကရိသု။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၄၃။

စက္ကောရဏ (ပု) [စက္က + ဥရဏ] စက္ကောရဏ-
တောင်။ (ကြမ်းတမ်းသောဆိပ်နေရာတောင်။
နီတိ၊သုတ္တ။၂၀၃။သျှ။) ဂရိ* စက္ကောရဏံ
ပတိ။ ဇာ၊၁။၂၂၆။ စက္ကောရဏံ ပတိတိ
စက္ကောရဏပဗ္ဗတာဘိမုခိ။ စရိယာ၊ဌ၊၁။၁၁၄။
ဇာ၊ဌ၊၄။၉၄။

စက္ကောရဏပဗ္ဗတပါဒ (ပု) [စက္ကောရဏ+ပဗ္ဗတ
+ပါဒ] စက္ကောရဏတောင်ခြေ။ မာတရံ
ဂဟေတွာ စက္ကောရဏပဗ္ဗတပါဒံ ဂန္ဓာ။ စရိ-
ယာ၊ဌ၊၁။၁၁၁။ ဇာ၊ဌ၊၄။၉၁။

စက္ကောရဏပဗ္ဗတာဘိမုခ (တိ) [စက္ကောရဏ-
ပဗ္ဗတ+အဘိမုခ။ ထိ-၌ စက္ကောရဏပဗ္ဗတာ-
ဘိမုခိ။] စက္ကောရဏတောင်သို့ ရှေးရှုသော၊
သု။ စက္ကောရဏ-ကြည့်။

စတု (တိ) [စတ+ဥ။ ၄-ဂဏန်းဟော၊ တိ-
လိင်၊ ဗဟုဝုစ်၊ သင်္ချာသဒ္ဓါ။ ယင်း စတုသဒ္ဓါ

သည် ယောဝိဘတ်ဖြင့် (ပု)၌ စက္ကာရော၊
 စတုရော၊ (ထိ)၌ စတသော၊ စတုရော၊ (န)
 ၌ စက္ကာရိ၊ စတုရော၊ ဟိဝိဘတ်ဖြင့် (တိ)၌
 စတုဟိ၊ စတုဗ္ဗိ၊ နိဝိဘတ်ဖြင့် (ပု၊ န) ၌
 စတုန္နံ၊ (ထိ)၌ စတသန္နံ၊ စတုန္နံ၊ သုဝိဘတ်
 ဖြင့် (တိ)၌ စတုသု-ဟု ရှိသည်။ (စတုရိ-
 သံ)] လေး၊ ၄-ကဏန်း၊ ၄-ခု၊ ၄-ခုသော။
 စက္ကာရော လူဒ္ဓိပါဒါ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၉။ အဟေသံ
 စတုရော ဇနာ။ အပါ၊ ၁။ ၂၃။ စတသောပိ
 ဇာတိယော။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ သမန္တာ စတုရော
 ဒိသာ။ အပါ၊ ၁။ ၃၇။ စက္ကာရိ အဓိကရဏာနိ။
 ဝိ၊ ၁။ ၂၅၀။ သစ္စာနံ စတုရော ပဒါ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။
 ၃၃၇။ စတုဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ။ အံ၊ ၁။ ၃၀၈။
 စတုဟိ ဒိသာဟိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၉၅။ စတုဟိ ဌာ-
 နေဟိ။ အံ၊ ၁။ ၅၀၇။ စတုဗ္ဗိ ဝါတေဟိ။ ခုဒ္ဒက။
 ၆။ စတုန္နံ လူဒ္ဓိပါဒါနံ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၉။ စတသန္နံ
 ပရိသာနံ။ မ၊ ၁။ ၂၇၄။ စတုန္နံ ဝိပတ္တိနံ။ ဝိ၊ ၅။
 ၁။ စတုန္နံ အဓိကရဏာနံ။ ဝိ၊ ၅။ ၁။ လူမေသု
 ပန စတုသု အရိဟင်္ဂသေသု။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၅။
 စတုသု ဒိသာသု။ အပါ၊ ၁။ ၂၉၈။ စတုသု
 အရိယသစ္စေသု။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆။

စတု^၂ (?) [?] အကျိုးမရှိ၊ အကျိုးမဲ့၊ အချည်းနှီး။
 စတုက္က^၂-ကြည့်။

စတုအပါယဝိနိမုတ္တ (တိ) [စတု+အပါယ+ဝိနိ-
 မုတ္တ] အပါယ် ၄-ပါးမှ လွတ်သော၊ သူ။
 စတုအပါယဝိနိမုတ္တာ ဥတ္တရမာတာ ယက္ခိနိ။
 ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၀။ (-စူဠနိ၊ ၁။ ၅၃။)

စတုအပါယဝိနိမုတ္တက (တိ) [စတုအပါယဝိနိ-
 မုတ္တ+က။က-အနက် မရှိ။] အပါယ် ၄-ပါးမှ
 လွတ်သော၊ သူ။ စတုအပါယဝိနိမုတ္တကာ
 ဥတ္တရမာတာဒယော.... ဝေဒိတဗ္ဗာ။ စူဠနိ၊
 ၁။ ၁၀။

စတုအမ္မဏ (န) [စတု + အမ္မဏ] ၄-အမ္မဏ၊
 ၄၄-စိတ်၊ ၁၁-တင်း။ ပကတိဘာဂေါ နာမ

လူမသ္မိ* ရဋ္ဌေ စတုအမ္မဏမတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၄၁။

စတုအရိယသစ္စ (န) [စတု+အရိယသစ္စ] ၄-ပါး
 သော အရိယသစ္စာ၊ အရိယသစ္စာ ၄-ပါး။
 ဇာနိတဗ္ဗံ စတုအရိယသစ္စံ အာဇာနိတော။ ဒီ၊
 ၁။ ၃။ ၂၁။

စတုအာဇေယယုတ္တ (တိ) [စတု + အာဇေယ+
 ယုတ္တ] အာဇာနည်မြင်း ၄-ကောင်-နှင့်
 ယှဉ်-က - အပ်သော။ ယော အဟံ ပုဗ္ဗေ
 စတုအာဇေယယုတ္တံ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတံ
 ရထံ အဘိရုယ ဥယျာနံ ဂစ္ဆာမိ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။
 ၁၉၅။

စတုအာဟာရဘေဒ (ပု) [စတု+အာဟာရ+
 ဘေဒ] ၄-ပါးသော အာဟာရတရားတို့၏-
 အကွဲ - အပြား၊ အာဟာရတရား ၄-ပါး-
 အကွဲ - အပြား။ စတုဗ္ဗိမံ စတုအာဟာရ-
 ဘေဒတော။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၈၄။

စတုလူဒ္ဓိပါဒပဋိလာဘ (ပု) [စတု+လူဒ္ဓိပါဒ+
 ပဋိလာဘ] ၄-ပါးသော လူဒ္ဓိပါဒကိုရခြင်း။
 စတုလူဒ္ဓိပါဒပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ ၁။
 ၄။ ၁၃၃။ မ၊ ၁။ ၃။ ၃၄၀။

စတုလူဒ္ဓိပါဒါဓိဂမ (ပု) [စတုလူဒ္ဓိပါဒ+အဓိဂမ]
 ၄-ပါးသော လူဒ္ဓိပါဒကို ရခြင်း။ စတုလူဒ္ဓိ-
 ပါဒါဓိဂမဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၃၄။

စတုလူရိယာပထ (ပု) [စတု + လူရိယာပထ]
 (၁) (လျောင်း၊ ထိုင်၊ ရပ်၊ သွား) ၄-ပါး
 သော လူရိယာပုထံ၊ လူရိယာပုထံ ၄-ပါး။
 (တိ) (၂) လူရိယာပုထံ ၄-ပါးရှိသော။ (၁)
 စတုမဟာပထော ဝိယ စတုလူရိယာပထော။
 ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၁။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄၀။ မဟာနိ၊ ၁။
 ၂၉၃။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၃၄၁။) (၂) စတုစက္က
 (၂) ကြည့်။

စတုလူရိယာပထကပ္ပန (န) [စတုလူရိယာပထ+
 ကပ္ပန] လူရိယာပုထံ ၄-ပါးကို ပြုပြင်ခြင်း။

အရဟတ္တဖလဝေဌနေန စတုလ္လရိယာပထကပ္ပနံ
တထာဂတဿ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၃၈။

စတုလ္လရိယာပထစက္က (န) [စတုလ္လရိယာပထ +
စက္က] ၄-ပါးသော လ္လရိယာပထစက်၊ လ္လရိယာ
ပုထ် ၄-ပါးဟူသော စက်။ စတုလ္လရိယာပထ-
စက္ကေ ပါကတိန္ဒြိယေ။ ဝဇီရ။၁၇၁။

စတုလ္လရိယာပထပရိဂ္ဂဏှန (န) [စတုလ္လရိယာပထ
+ ပရိဂ္ဂဏှန] လ္လရိယာပုထ် ၄-ပါးကို - ပိုင်း
ခြား၍ ယူခြင်း - သိမ်းဆည်းခြင်း။ စတု-
လ္လရိယာပထပရိဂ္ဂဏှနေန ကာယေ ကာယာ-
နုပဿိ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။

စတုလ္လရိယာပထပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [စတုလ္လရိ-
ယာပထ + ပရိဂ္ဂါဟက။ ထိ-၌ စတုလ္လရိ-
ယာပထပရိဂ္ဂါဟိကာ။] လ္လရိယာပုထ် ၄-ပါး
ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော။ လ္လဓာပိ စတု-
လ္လရိယာပထပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စံ....
လ္လဒမေကဿ စတုလ္လရိယာပထပရိဂ္ဂါဟကဿ
ဘိက္ခုနော ယာဝ အရဟတ္တာ နိယျာနမုခန္တိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၉။

စတုလ္လရိယာပထပရိဝတ္တန (န) [စတုလ္လရိယာ-
ပထ + ပရိဝတ္တန] လ္လရိယာပုထ် ၄-ပါးကို -
လည်စေ - ပြောင်းလဲ - ခြင်း။ စတုလ္လရိယာ-
ပထပရိဝတ္တနေ သာတ္ထကတာဒိပစ္စဝေက္ခဏ-
ဝသေန သမ္ပဗညဉ္ဇ သောဓေတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။
၂၀၂။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ နေတ္ထိ၊ဝိ။
၁၁၄။)

စတုလ္လရိယာပထပဝတ္တနယောဂျတာ (ထိ) [စတု-
လ္လရိယာပထ + ပဝတ္တန + ယောဂျ + တာ]
လ္လရိယာပုထ် ၄-ပါးကို ဖြစ်စေခြင်းငှါ - သင့်
လျော် - လျောက်ပတ် - သည်၏ အဖြစ်။
ရုက္ခမူလဿ စတုလ္လရိယာပထပဝတ္တနယော-
ဂျတာ ကထိတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။

စတုလ္လရိယာပထဝိရဟိတ (တိ) [စတုလ္လရိယာ-
ပထ + ဝိရဟိတ] လ္လရိယာပုထ် ၄-ပါးမှ ကင်း

လွတ်သော။ စတုလ္လရိယာပထဝိရဟိတံ ထေ-
ရဿ အရဟတ္တံ အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၈၂။

စတုလ္လရိယာပထဝိရဟိတတာ (ထိ) [စတုလ္လရိ-
ယာပထဝိရဟိတ + တာ] လ္လရိယာပုထ် ၄-ပါး
မှ ကင်းလွတ်သည်၏ အဖြစ်။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စတုလ္လရိယာပထဝိရဟိတတာကာရဏ (န) [စတု-
လ္လရိယာပထဝိရဟိတတာ + ကာရဏ] လ္လရိ-
ယာပုထ် ၄-ပါးမှ ကင်းလွတ်သည်၏အဖြစ်ဟူ
သော အကြောင်း။ တေနာတိ စတုလ္လရိယာ-
ပထဝိရဟိတတာကာရဏေန။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
၁။၇၆။

စတုလ္လရိယာပထဝိဟာရ (ပု) [စတုလ္လရိယာ-
ပထ + ဝိဟာရ] လ္လရိယာပုထ် ၄-ပါးဟူသော
နေခြင်း။ လ္လမံ ဒိဝသံ စတုလ္လရိယာပထဝိဟာ-
ရေန သုခံ ဝိဟရေယျာမ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၆၉။

စတုဉ္ဇသဘ^၁ (န) [စတု + ဉ္ဇသဘ] ၄-ဉ္ဇသဘ၊
တာ-ဂဝ၊ အတောင်-၅၆၀။ စတုဉ္ဇသဘပု-
မာဏ-ကြည့်။

စတုဉ္ဇသဘ^၂ (တိ) [စတုဉ္ဇသဘ + အ] ၄-ဉ္ဇသ-
ဘ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ၄-ဉ္ဇသဘ ကျယ်
သော။ မဇ္ဈေ စတုဉ္ဇသဘံ ရာဇာနဘာဝေန
ပဋိယာဒေထ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၀။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၈။)

စတုဉ္ဇသဘဋ္ဌာန (န) [စတုဉ္ဇသဘ + ဋ္ဌာန] ၄-
ဉ္ဇသဘ အတိုင်းအရှည်ရှိသော အရပ်။ စတု-
ဉ္ဇသဘဋ္ဌာနံ သောဓိတတ္ထေကမေဝ ဟောတု။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၀။

စတုဉ္ဇသဘပုမာဏ (တိ) [စတုဉ္ဇသဘ + ပမာဏ]
၄-ဉ္ဇသဘအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ မဇ္ဈဋ္ဌာနေ
စတုဉ္ဇသဘပုမာဏံ ပဒေသံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။

စတုဉ္ဇသဘဝိတ္ထာရ (တိ) [စတုဉ္ဇသဘ + ဝိတ္ထာရ]
၄-ဉ္ဇသဘ အကျယ်အဝန်းရှိသော၊ ၄-ဉ္ဇသဘ

ကျယ်ပြန့်သော။ မဇ္ဈဋ္ဌာနေ စတုညသဘာဝိတ္ထာရဿ အလင်္ကတမဂ္ဂဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။

စတုညသီသက (တိ) [စတု+ညသီသက] ၄-ခုသော ခေါင်းအုံးရှိသော၊ ခေါင်းအုံး ၄-လုံးရှိသော။ စတုဿဒ(၃)ကြည့်။

စတုက (တိ) [စတု + ကရ + ကိ] အချည်းနှီးဖြစ်သော၊ ရေနည်းသော။ စတုက္က-ကြည့်။

စတုက(က္က)ဏ္ဏက (န) [စတု+ကဏ္ဍ+က။ က-အနက် မရှိ။] ၄-ခုသော-အနား-အစွန်း-အထောင့်-ရှိသော ဝတ်ခြင်း၊ အစွန်း ၄-ခုပြု၍ဝတ်ခြင်း။ အစွန်း ၄-ခု ပေါ်အောင်ဝတ်ခြင်း။ ဂိဟိနိဝတ္တံ နိဝါသေန္တိ ဟတ္ထိသောဏ္ဏကံ မစ္ဆဝါဠကံ စတုကဏ္ဏကံ တာလဝဏ္ဏကံ သတဝလိကံ။ ဝိ၊၄။၂၇၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ စတုကဏ္ဏကံနာမ ဥပရိဒ္ဓေ ဟေဋ္ဌတော ဒွေတိ ဧဝံ စတ္တာရော ကဏ္ဏေ ဒဿေတွာ နိဝတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ ကင်္ခါ။၂၇၆။

စတုကာမာဝစရဒေဝလောကဋ္ဌာန (န) [စတု+ကာမာဝစရ + ဒေဝလောက + ဋ္ဌာန] (ယာမာစသော) ၄-ထပ်သော ကာမာဝစရနတ်ပြည်တို့၏ တည်ရာအရပ်။ ဥပရိ စတုကာမာဝစရဒေဝလောကဋ္ဌာနေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၇)တိ ယာမဒေဝလောကာဒီနံ စတုန္နံ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌာနေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။

စတုကိစ္စ (န) [စတု+ကိစ္စ] (၁) ၄-ပါးသော-ပြုဖွယ်-ကိစ္စ။ (တိ) (၂) ၄-ပါးသော-ပြုဖွယ်-ကိစ္စ-ရှိသော။ (၁) ဧဝံသဿာရဏတော စတုသု မဂ္ဂေသု ပစ္စေကံ စတုကိစ္စဝသေန သောဠသကိစ္စဘာဝံ ပကာသေတွာ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သင်္ခ၊၂။၁၆၀။ (၂) စတုကိစ္စဿ သမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယဿ အာရမ္ဘော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။

စတုကိစ္စကာရိတာ (ထိ) [စတုကိစ္စကာရိ+တာ] ၄-ပါးသော - ပြုဖွယ် - ကိစ္စ - ကို ပြုလေ့ရှိသည်၏အဖြစ်။ သမ္မာဝါစာဒီနမ္ပိ မဂ္ဂက္ခဏေ

ကေစိတ္တေ လဗ္ဘမာနာနမ္ပိ စတုကိစ္စကာရိတာယ စတုဗ္ဗိနောမာဒိတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၆။

စတုကိစ္စကာရိ (တိ) [စတုကိစ္စ + ကရ+ကိ] ၄-ပါးသော - ပြုဖွယ် - ကိစ္စ - ကို ပြုလေ့ရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စတုကိစ္စပ္ပဓာန (တိ) [စတုကိစ္စ+ပဓာန] ၄-ပါးသော - ပြုဖွယ်-ကိစ္စ-လျှင် ပြဓာန်းခြင်းရှိသော။ မဂ္ဂပ္ပဓာနေန စတုကိစ္စပ္ပဓာနေ အရိယမဂ္ဂေ ဝါယာမေန ပဒဟတိ ဝါယမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။

စတုကိစ္စသာဓက (တိ) [စတုကိစ္စ+သာဓက] ၄-ပါးသော-ပြုဖွယ်-ကိစ္စ-ကိုပြီးစေတတ်သော။ စတုကိစ္စသာဓကဿ သမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ အနုဋ္ဌ၊၁။၄၆။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။)

စတုကိစ္စသာဓကဋ္ဌ (ပ) [စတုကိစ္စသာဓက+အတ္ထ။ ဣ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။] ၄-ပါးသော-ပြုဖွယ်-ကိစ္စ-ကိုပြီးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်သဘော။ ဣတိ ကောဝ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ သတိ စတုကိစ္စသာဓကဋ္ဌေန စတ္တာရိနာမာနိ လဘတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၃။

စတုကိစ္စသာဓကတ္ထ (န) [စတုကိစ္စသာဓက+တ္ထ] ၄-ပါးသော-ပြုဖွယ်-ကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စတုကိစ္စသာဓကတ္ထဒဿနတ္ထ (ပ) [စတုကိစ္စသာဓကတ္ထ+ဒဿန+အတ္ထ] ၄-ပါးသော-ပြုဖွယ်-ကိစ္စ-ကိုပြီးစေတတ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းဟူသော အကျိုး။ တဿေဝ စတုကိစ္စသာဓကတ္ထဒဿနတ္ထံ ပဓာနသင်္ခါရဝစနံ ကတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။

စတုကိစ္စသာမကသမ္ပပ္ပဓာနဝိရိယ (န) [စတု-
ကိစ္စသာမက + သမ္ပပ္ပဓာန + ဝိရိယ] ၄-ပါး
သော - ပြုဖွယ် - ကိစ္စ - ကို ပြီးစေတတ်သော
ကောင်းစွာအားထုတ်ကြောင်း ဝိရိယ။ စတု-
ကိစ္စသာမကသမ္ပပ္ပဓာနဝိရိယသေတံ အဓိ-
ဝစနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။

စတုကိစ္စသာဓန (န) [စတုကိစ္စ + သာဓန] (၁)
၄-ပါးသော - ပြုဖွယ် - ကိစ္စ - ကိုပြီးစေခြင်း။
(တိ) (၂) ၄-ပါးသော - ပြုဖွယ် - ကိစ္စ -
ကို ပြီးစေတတ်သော။ (၁) တဿ ဝိဿဇ္ဇ-
နေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ မဂ္ဂက္ခဏေ စတု-
ကိစ္စသာဓနဝသေန ဥပ္ပန္နာ သတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၆၂။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅၊၃၀၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၆၀။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅၊၅၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၀။ မူလဋီ၊၁။၄၃။) (၂) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စတုကိစ္စသာဓနဋ္ဌ (ပု) [စတုကိစ္စသာဓန + အတ္ထ။
တ္ထ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။] ၄-ပါးသော - ပြုဖွယ် - ကိစ္စ -
ကိုပြီးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်
သဘော၊ ကေမေဝ ဟိ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တံ ဝိရိယံ
စတုကိစ္စသာဓနဋ္ဌေန စတ္တာရိ နာမာနိ လဘ-
တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။

စတုကုဋ္ဌိက (တိ) [စတု + ကုဋ္ဌိ + က။ က-အနက်
မရှိ။] ၄-လုံးသော အိမ်ရှိသော၊ ၄-အိမ်ရှိ
သော။ တိကုဋ္ဌိကောပိ ဂါမော၊ စတုကုဋ္ဌိ-
ကောပိ ဂါမော။ ဝိ၊၁။၅၆။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။
၁၉၄။

စတုကုဋ္ဌ (တိ) [စတု + ကုဋ္ဌ] (လက်၊ခြေ) ၄-ဖက်
တုပ်ကွေးခြင်း ရှိသော (ကိုယ်ဝန်သူငယ်)။
စတုကုဋ္ဌိက-ကြည့်။

စတုကုဋ္ဌက (တိ) [စတု + ကုဋ္ဌ + က။ က-အနက်
မရှိ။] ၄-ဖက်သော နံရံရှိသော၊ နံရံ ၄-ဖက်
ရှိသော။ စတုကုဋ္ဌကေ ဂေဟေ အန္တော

တေလဒိပသဟဿံ ဥဇ္ဇာလေန္တော ဝိယ။ ဒိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။

စတုကုဋ္ဌိက (တိ) [စတုကုဋ္ဌ + က] (လက်၊ခြေ)
၄-ဖက် တုပ်ကွေးခြင်းရှိသော ကိုယ်ဝန်သူ
ငယ်၏ နေရာ၊အမိဝမ်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုကုဋ္ဌိကနိရယ (ပု) [စတုကုဋ္ဌိက + နိရယ]
အမိဝမ်းဟူသော ငရဲ၊ စတုကုဋ္ဌိကငရဲ။ မာတု-
ကုဋ္ဌိ ဟိ နိရဿာဒဋ္ဌေန ဣဓ “နိရယော” တိ
ဝုတ္တော၊ “စတုကုဋ္ဌိကနိရယော” တိ ဝုစ္စတိ။
“စတုကုဋ္ဌိကနိရယော နာမ ကတရော” တိ
ဝုတ္တေ မာတုကုဋ္ဌိမေဝ ဝတ္တံ၊ ဝုစ္စတိ။
အတိသမ္မာဓေ ဩကာသေ စတုကောဋ္ဌေန
စတုသကုဋ္ဌိတေနော ဟုတော အတ္ထိတဗ္ဗံ၊ တသ္မာ
သေ “စတုကုဋ္ဌိကနိရယော” တိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။

စတုကုဋ္ဌဝ (န) [စတု + ကုဋ္ဌဝ] ၄-ကုဋ္ဌံ၊ ၁၆-
ဆုပ်၊ ၁-စလယ်။ ပကတိယာ စတုမုဋ္ဌိကံ ကု-
ဋ္ဌဝံ၊ စတုကုဋ္ဌဝံ နာဋ္ဌိကံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၇။

စတုကုမ္မာသပိဏ္ဍဒါန (န) [စတု + ကုမ္မာသပိဏ္ဍ
+ ဒါန] ၄-ခုသော - မုယောဆုပ် - မုယောမုံ
- အလှူ။ စတုန္နံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဒိန္နဿ စတု-
ကုမ္မာသပိဏ္ဍဒါနသေဝ သန္တကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၈၆။

စတုကုလ (န) [စတု + ကုလ] (၁) ၄-ပါးသော
အမျိုး၊ အမျိုး ၄-ပါး။ (၂) ၄-လုံးသော
အိမ်၊ အိမ် ၄-လုံး။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။
(၂) စတုကုလိက-ကြည့်။

စတုကုလပ္ပဘေဒ (တိ) [စတုကုလ + ပဘေဒ]
အမျိုး ၄-ပါး အပြားရှိသော။ စတုကုလပ္ပ-
ဘေဒံ ပဇန္တိ ဟိ ဣဓ အတ္တော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
၂။၆၆။

စတုကုလပ္ပဘေဒမနုဿသဟိတ (တိ) [စတုကု-
လပ္ပဘေဒ + မနုဿ + သဟိတ] အမျိုး ၄-ပါး

အပြားရှိသော လူနှင့်တကွဖြစ်သော။ စတု-
ကုလပွဘေဒမနုဿသဟိတော ဝါ အဝ-
သေသနာဂသုပဏ္ဏနေရယိကာဒိသတ္တလော-
ကော ဂဟိတောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၇။

စတုကုလိက (တိ) [စတုကုလ+ဣက] ၄-အိမ်ရှိ
သော။ စတုတ္ထကာလေ စတုကုလိကေ ဂါမေ
စတ္တာရော ပိဏ္ဏစာရိကာ ဒွါရပဋိပါဋိယာ
ဌိတာ ဝိယ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။

စတုကောဋ္ဌ (တိ) [စတု+ကောဋ္ဌ] (လက်၊ခြေ)
၄-ဖက် တုပ်ကွေးခြင်းရှိသော (ကိုယ်ဝန်
သူငယ်)။ စတုကုဋ္ဌိကနိရယ-ကြည့်။

စတုကောဋ္ဌာသ (ပု၊န) [စတု+ကောဋ္ဌာသ]
(၁) ၄-ပါးသော-အဖို့-အစု။ (၂) ၄-ပါး
သော အခြင်းအရာ။ စာတုယာမသံဝရ-
သံဝုတ-ကြည့်။

စတုကော(ဧကော)ဋ္ဌိက (တိ) [စတု+ကောဋ္ဌိ+
က။ က-အနက် မရှိ။] (၁) ၄-ပါးသော-
အဖို့-အစု-ရှိသော(ဆိတ်သုဉ်းခြင်း)။(၂)
၄-ခုသော-အစွန်း-အဖျား-ရှိသော။(အံ
သွား။)(၁)ဧတ္ထ ပန စတုကောဋ္ဌိကာ သုည-
တာ ကထိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။(-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၂၉၁-၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၇။ မ၊
ဋီ၊၂။၉၂၊၂၅၅။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၄၊၃၄၆။ အံ၊ဋီ၊
၂။၂၆၉။) (၂) တတော ဒွေ ဒွေ စတုမူလာ
စတုကောဋ္ဌိကာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၄၃။(-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၃။)

စတုကော(ဧကော)ဋ္ဌိကသုညတာ (ထိ) [စတု-
ကော(ဧကော)ဋ္ဌိကာ + သုညတာ] ၄-ပါး
သော-အဖို့-အစု - ရှိသော - ဆိတ်သုဉ်း
သည်၏ အဖြစ်-ဆိတ်သုဉ်းခြင်း။(မိမိအတ္တ၏
မရှိခြင်း၊ သူတပါး၏ကြောင့်ကြဖွယ်ဖြစ်သော
မိမိအတ္တ၏မရှိခြင်း၊ သူတပါးအတ္တ၏မရှိခြင်း၊
မိမိကြောင့်ကြဖွယ်ဖြစ်သော သူတပါးအတ္တ၏

မရှိခြင်း၊ ဤ၄-မျိုးကို “စတုကောဋ္ဌိကသုည-
တာ”ဟု ခေါ်သည်။) မ၊ဉ္စ၊၅။၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊
၂။၄၅၆။ ဣမသ္မိံ အင်္ဂုတ္တရမဟာနိကာယေ
အယံ စတုကောဋ္ဌိကသုညတာ နာမ ကထိ-
တာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။ (-၃၅၉။ အံ၊ဋီ၊၂။
၁၇၃၊၃၅၂။ အနုဋီ၊၂။၄၂။)

စတုကောဋ္ဌိကသုညတာဒဿန (န) [စတုကော-
ဋ္ဌိကသုညတာ + ဒဿန] ၄-ပါးသော -
အဖို့ - အစု - ရှိသော ဆိတ်သုဉ်းသည်၏
အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ စတုကောဋ္ဌိကသုညတာ-
ဒဿနဝသေန ပဝတ္တံ ပန အရိယဒဿနမေဝါ-
တိ န တတ္ထ မုသာဝါဒေါ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၇၃။

စတုကောဋ္ဌိကသုညတာပရိဂ္ဂဏှန (န) [စတု-
ကောဋ္ဌိကသုညတာ+ပရိဂ္ဂဏှန] ၄-ပါးသော
- အဖို့ - အစု-ရှိသော ဆိတ်သုဉ်းသည်၏
အဖြစ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ စတုကောဋ္ဌိက-
သုညတာပရိဂ္ဂဏှနေန ဒိဋ္ဌာ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊
၃။၂၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၆။ (-အံ၊ဋီ၊၂။
၃၅၈။)

စတုကောဋ္ဌိကသုညတာမနသိကာရ (ပု) [စတု-
ကောဋ္ဌိကသုညတာ + မနသိကာရ] ၄-ပါး
သော - အဖို့ - အစု - ရှိသော ဆိတ်သုဉ်း
သည်၏ အဖြစ်ကို - နှလုံးသွင်း-ဆင်ခြင် -
ခြင်း။ စတုကောဋ္ဌိကသုညတာမနသိကာရေန
တံ မိစ္ဆာဘိနိဝေသံ ဝိဒ္ဓိသေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၂၀၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၉။ (-မ၊ဋီ၊၃။၂၅၆။
အံ၊ဋီ၊၁။၆၄။)

စတုကောဋ္ဌိသုညတာ (ထိ) [စတုကောဋ္ဌိ+သု-
ညတာ] ၄-ပါးသော-အဖို့-အစု-ရှိသော
- ဆိတ်သုဉ်း သည်၏အဖြစ် - ဆိတ်သုဉ်း
ခြင်း။ ဣမံ စတုကောဋ္ဌိသုညတာဉ္စ ဗဟုလံ
ကတွာ ဝိဟရန္တဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။

စတုကောဏ(ပု၊န)[စတု+ကောဏ] ၄-ထောင့်။
စတုကောဏမေဝ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ဝိ၊

ဌ၊ ၄။ ၅၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၅။

စတုက္ကံသ (ပု၊ န) [စတု + ကံသ] ၄-ကံသ၊ ၁၆-
အသပြာ၊ ၁၆-ကျပ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုက္ကံသပရမ (တိ) [စတုက္ကံသ + ပရမ] ၄-ကံသ
- ၁၆-ကျပ် - အဖိုးရှိသော၊ ၄-ကံသ - ၁၆
ကျပ် ထိုက်တန်သော။ စတုက္ကံသပရမံ စေ-
တာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၃၅။ စတုက္ကံသပရမံ စေ-
တာပေတဗ္ဗံ။ သောဠသကဟာပဏ္ဍနကံ
စေတာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၃၆။ စတုက္ကံသပရ-
မန္တိတ္ထေ ကံသော နာမ စတုက္ကဟာပဏ္ဍကော
ဟောတိ၊ တသ္မာ ပဒဘာဇနေ သောဠသက-
ဟာပဏ္ဍနကန္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၃။ (-
ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂။ ဝဇီရ၊ ၃။ ၆၆။
ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁။ ၄၆၅။)

စတုက္ကံ (ပု၊ န) [စတု + ကဏ်] (၁) ၄-ခုတို့၏
အပေါင်း။ (၂) လမ်း ၄-ခုတို့၏ - စပ်ရာ -
ပေါင်းဆုံရာ - အရပ်၊ လမ်း ၄-ခုအဆုံ၊ လမ်း
၄-ခု။ (တိ) (၃) ၄-ပါးအပြား - ၄-ပါးအတိုင်း
အရှည် - ရှိသော၊ (၁) မယံဟိဘော ဂေါတမ
အန္တေဝါသိ လဘိတွာ ပဌမံ ဧဝံ ဂဏာပေမ
ကေ ကေကံ ဒွေ ဒုကာ တိဏိ တိကာ စတ္တာရိ
စတုက္ကာ...ဒသ ဒသကာ။ မ၊ ၃။ ၅၃။ (- ဝိ၊ ၄။
၁။ ၂၂၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။ ဝိ၊ ၄။
၄။ ၁၆၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၁၈။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၅။ သံ၊
၄။ ၂။ ၅၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၉။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၇။ အဘိ၊ ၄။
၃။ ၄၊ ၃၉၈။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၊ ၁၊ ၈၄၊ ၂၈၁။) (၂)
အညေသု ဝါ စတုက္ကသိသံသကဟတ္ထိသာ-
လာဒိသု သံဝိဒဟန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၇၃။ စတုန္နံ
မဂ္ဂိနံ သမ္ပန္နဌာနံ စတုက္ကံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅၀။
(- မိလိန္ဒ၊ ၃၄၈။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၉၀။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၇။
မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၉။ အံ၊ ၄။ ၁။
၂၈၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၆။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၉၈။ မ၊ ၄။
၂။ ၃။) (၃) စတုက္ကဇ္ဈာန-ကြည့်။

စတုက္ကံ (တိ) [စတုက + က။ က-အနက်မရှိ။] အ
ချည်းနှီးအားဖြင့်ဖြစ်သော၊ ရေနည်းသော။
စတုက္ကံ နဒိ ဥတ္တရိယာန လုဒ္ဓ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၃။
စတုက္ကန္တိ တုစ္ဆံ။ ဇာ၊ ၄။ ၄၄၄။ စတုက္ကန္တိ
စတု ဝုတ္တတိ နိရတ္ထကော၊ တေန ကရဏံ ဘဝနံ
စတုကံ၊ တမေဝ စတုက္ကံ တုစ္ဆန္တိ အာဟ
“စတုက္ကန္တိ တုစ္ဆံ”န္တိ။ တုစ္ဆန္တိ စ ဣဓ အပ္ပေ-
ဒကတာယေဝါတိ ဒဠဗ္ဗံ။ ဇာတ်၊ ၃။ ၁။

စတုက္ကဇ္ဈာန (န) [စတုက္က + ဈာန] စတုက္ကဈာနံ၊
၄-ပါး အပြား - ၄-ပါး အတိုင်းအရှည် - ရှိ
သောဈာနံ၊ ဈာနံ ၄-ပါး အပေါင်း။ (က)
စတုက္ကနည်း၏ အစွမ်းဖြင့် - ဖြစ်စေအပ် -
ဟောအပ် - သော ဈာနံ ၄-ပါး အပေါင်း။
(ခ) ပဉ္စကနည်း၏ အစွမ်းဖြင့် - ဖြစ်စေ
အပ် - ဟောအပ် - သော ဈာနံ ၅-ပါးတို့
တွင် အောက်ဈာနံ ၄-ပါး အပေါင်း။ (က)
သေ တာဝ စတုက္ကဇ္ဈာနေ နသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၆၃။ စတုက္ကဇ္ဈာနေတိ စတုက္ကနယဝသေန
နိဗ္ဗတ္တိတဇ္ဈာနစတုက္ကေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၁၉၂။
စတုက္ကဇ္ဈာနိက(၁)လည်းကြည့်။ (ခ)သော-
မနဿသဟဂတာဝါတိ စတုက္ကဇ္ဈာနဿ သုက္ခ-
ဝိပဿကာဒိနံ မဂ္ဂုဖလဿ စ ဝသေန သော-
မနဿသဟဂတာဝ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၄၉။ စတ္တာ-
ရိ ပမာဏာနိ အဿာတိ စတုက္ကံ၊ သမုဒါ-
ယော။ ဈာနဿ အဝယဝဘူတဿ စတုက္ကံ
“ဈာနစတုက္က”န္တိ ဝတ္တဗ္ဗေဝိပရိယာယဝသေန
“စတုက္ကဇ္ဈာန”န္တိ ဝုတ္တံ။ အထ ဝါ သမုဒါ-
ယေန အဝယဝေါပလက္ခဏနယေန စတုက္ကဉ္စ
တံ ဈာနဉ္စာတိ “စတုက္ကဇ္ဈာန”န္တိ ဝုတ္တံ။
တဿ စတုက္ကဇ္ဈာနဿ၊ ပဌမဇ္ဈာနာဒိဝသေန
စတုပရိမာဏဿ ဈာနဿာတိ အတ္ထော။
မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၄၇၇-၈။

စတုက္ကဇ္ဈာနသမာဓိကိစ္စ (န) [စတုက္ကဇ္ဈာန +
သမာဓိ + ကိစ္စ] စတုက္ကဈာနံ သမာဓိကိစ္စ၊
ဈာနံ ၄-ပါး အပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော
သမာဓိ၏ - ပြုဖွယ် - ကိစ္စ။ ကော သမာဓိ

စတုက္ကဗျာနသမာဓိကိစ္စံ န သာဓေတိ။ ဒီ၊ ဇီ၊
၁။ ၃၄၂။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃၇။ မူလဇီ၊ ၂။ ၇၂။

စတုက္ကဗျာနသမာဓာရဏ (တိ) [စတုက္ကဗျာန +
သမာဓာရဏ] စတုက္ကဗျာနနှင့် ဆက်ဆံသော။
ဝိပဿနာပါဒကတ္တတာပိ စတုက္ကဗျာနသ-
မာဓာရဏာ။ အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၂။

စတုက္ကဗျာနိက (တိ) [စတုက္ကဗျာန + ကုက]
(၁) ၄-ပါး အပြားရှိသော ရူပါဝစရဗျာန်ရှိ
သော၊ ၄-ပါး အပြားရှိသော ရူပါဝစရဗျာန်၏
အာရုံဖြစ်သော။ (၂) လောကုတ္တရာဗျာန် ၄-
ပါးအပေါင်းနှင့် ယှဉ်သော (မဂ်စိတ်)။ (၁)
အာနာပါနဿတိယာ သဒ္ဓိံ ဒသ ကသိကာ
စတုက္ကဗျာနိကာ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၇။
စတုက္ကဗျာနိကာတိ စတုဗ္ဗိဓရူပါဝစရဗျာနဝ-
န္တော၊ တေသံ အာရမ္မဏဘူတာတိ အတ္တော။
စတုက္ကနယဝသေန စေတံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊
၁။ ၁၃၀။ (၂) သောဠသသု စ ပဉ္စကနယေန
စတုက္ကဗျာနိကေသု မဂ္ဂစိတ္တေသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၆၈။

စတုက္ကဏ္ဍ (တိ) [စတု + ကဏ္ဍ] (၁) နား ၄-ခု
ရှိသော၊ ၂-ယောက်ကြားဖြစ်သော (တိုင်ပင်
ခြင်း)။ (၂) (က) ၄-ထောင့်ရှိသော (ငရဲ)။
(ခ) ၄-ထောင့်ရှိသော (လယ်)။ (ဂ) ၄-
ထောင့်ရှိသော (သေတ္တာ)။ (၁) စတုက္က-
ဏ္ဍောဝ မန္တော ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၃၆။
မန္တော စ မန္တနံ သော တု၊ စတုက္ကဏ္ဍော ဒွိ-
ဂေါစရော။ ဓာန်၊ ၂။ ၃၅၂။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃၈။
သော မန္တော ဒွိဂေါစရော ဒွိန္ဒ ဇနာနံ ဝိသ-
ယဘူတော စတုက္ကဏ္ဍော နာမ။ စတ္တာရော
ကဏ္ဍော ဧတ္ထ စတုက္ကဏ္ဍော။ ဓာန်၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၅၂။
(၂) (က) စတုက္ကဏ္ဍံ စတုဒ္ဓါရံ၊ ဝိဘတ္တံ ဘာ-
ဂသော မိတံ။ ပေတ၊ ၁။ ၁၃၄၊ ၁၅၂။ စတုက္ကဏ္ဍန္တိ
စတုက္ကောဏံ။ ပေတ၊ ဌ၊ ၄၈။ (- မ၊ ၃။ ၂၀၅၊
၂၂၂။ အံ၊ ၁။ ၁၄၀။ စူဠနိ၊ ၂။ ၃၇။) (ခ)
စတုက္ကဏ္ဍံ ကေဒါရံ၊ ယဒါ တေ ပထဝီ

သိယာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၀။ (ဂ)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုက္ကဏ္ဍ (တိ) [စတုက္ကဏ္ဍ + အ] ၄-ထောင့်ရှိ
သော သေတ္တာနှင့်တူသော (ငရဲ)။ စတုက္က-
ဏ္ဍော စတုဒ္ဓါရော၊ ဝိဘတ္တော ဘာဂသော
မိတော။ မဟာနိ၊ ၃။ ၃၁၇။ စတုက္ကဏ္ဍောတိ
စတုရဿမဉ္ဇူသာသဒိသော။ မဟာနိ၊ ဌ၊
၃၇၅။ (- ဇာ၊ ၂။ ၆၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၈၉။)

စတုက္ကဏ္ဍမန္တ (ပု) [စတုက္ကဏ္ဍ + မန္တ] နား ၄-ခု
ရှိသော တိုင်ပင်ခြင်း၊ ၂-ယောက်ကြား တိုင်
ပင်ခြင်း။ ပုဗ္ဗေပိ အယံ ရာဇော သမဏေန
ဂေါတမေန သဒ္ဓိံ စတုက္ကဏ္ဍမန္တံ မန္တော။
မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၂။ (- ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၃၇။)

စတုက္ကနယ (ပု) [စတုက္က + နယ] စတုက္ကနည်း၊
ဗျာန် ၄-ပါးအပေါင်းကို ဟောသောနည်း။
(ဉာဏ်ထက်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ပဌမ
ဗျာန်ကို ရရှိပြီးနောက် ဒုတိယဗျာန်ကို ဆက်
လက် အားထုတ်ရာ ဝိတက်၊ ဝိစာရ ၂-ပါးလုံး
ကိုပင် တပြိုင်နက် အပြစ်မြင်ကာ ပယ်ချနိုင်
သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊
သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော ဗျာန် အင်္ဂါ ၅-ပါး
ရှိသော ပဌမဗျာန်၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာ
ဟူသော ဗျာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးရှိသော ဒုတိယ
ဗျာန်၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော ဗျာန်အင်္ဂါ
၂-ပါးရှိသော တတိယဗျာန်၊ ဥပေက္ခာ၊
ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော ဗျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးရှိသော
စတုတ္ထဗျာန်-ဟု ဗျာန် ၄-ပါးသာ ရှိသည်။ ထို
ဗျာန် ၄-ပါးအပေါင်းကို ဟောသောနည်း
သည် “စတုက္ကနည်း” ဖြစ်သည်။) အဝိတက္ကမ္ပိ
အဝိစာရန္တိ စတုက္ကနယေပိ ပဉ္စကနယေပိ
ဗျာနတ္ထယသမာဓိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၉။ (- အဘိ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၂၊ ၂၆၄။ ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၀၅၊ ၁၁၇။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၅၄။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၃၂။
သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၄၃။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၆။ မ၊
ဇီ၊ ၂။ ၂၄။ အံ၊ ဇီ၊ ၃။ ၁၄၁။ မူလဇီ၊ ၁။ ၁၀၄။
အနုဇီ၊ ၂။ ၁၂၇၊ ၁၈၆။)

စတုက္ကနယနိဿိတ (တိ) [စတုက္ကနယ+နိဿိတ]
စတုက္ကနည်းကို မှီသော။ စတုက္ကနယနိဿိ-
တော ပန ကတွာ ပဉ္စကနယော ဝိဘတ္တော။
အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၄။)

စတုက္ကနယဝိဘတ္တ (တိ) [စတုက္ကနယ+ဝိဘတ္တ]
စတုက္ကနည်းဖြင့် - ဝေဖန် - ဟောကြား -
အပ်သော။ ဝိဘတ္တဝိစာရက္ခောဘဝိရဟိတေန
ဟိ စတုက္ကနယဝိဘတ္တေ ဒုတိယဇ္ဈာနေ သဗ္ဗဒါ
ပိတိ ဗလဝတိ ဝေ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။
၃၉၅။

စတုက္ကနိဒ္ဒေသ (ပု) [စတုက္က+နိဒ္ဒေသ] တရား
၄-ပါးအပေါင်းကို အကျယ်ညွှန်ပြရာစကား။
စတုက္ကနိဒ္ဒေသေ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၄၇၂။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၁။)

စတုက္ကနိပါတ (ပု) [စတုက္က+နိပါတ] စတုက္က-
နိပါတ်။ (က) ၄-ခု - ၄-မျိုး - ၄-ယောက် -
တို့၏အပေါင်းကို - သွင်းချ - ဟောပြ - ရာ
ဖြစ်သောစကား။ (ခ) ၄-ဂါထာကို - သွင်းချ
- ဟောပြ - ရာဖြစ်သောစကား။ (က) အင်္ဂု-
တ္တရနိကာယ၊ ၄-နိပါတ်။ အံ၊ ၁။ ၃၀၇-၅၇၀။
ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၄ -
၂၇၇။ (ခ) ထေရ ဂါထာ ပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်။
ထေရ။ ၂၆၉-၂၇၄။ ထေရီဂါထာပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်
ထေရီ။ ၃၇၇။ ဇာတကပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်။ ဇာ၊
၁။ ၉၃ - ၁၁၉။

စတုက္ကန္တောဂဓ (တိ) [စတုက္က+အန္တောဂဓ]
၄-ပါးအပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော။ စတုက္က-
န္တောဂဓဿ ဧကေကဿာပိ ဘာဂဿ
နိယျာနဿ ဥပနိဿယတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၁၁။

စတုက္ကပစ္စဝေက္ခဏ (န) [စတုက္က+ပစ္စဝေက္ခဏ]
၄-ပါးသော ဆင်ခြင်ခြင်း။ ဆင်ခြင်ခြင်း ၄-
ပါး။ စတုက္ကပစ္စဝေက္ခဏမ္ပိ တွေ သမ္ဘဝတိ။
မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃၇။

စတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနကဝစဗန္ဓ (ပု) [စတုက္က+ပဉ္စ-
က + ဈာန + ကဝစ + ဗန္ဓ] စတုက္ကဈာန်၊
ပဉ္စကဈာန်တည်းဟူသော - ချပ်ဝတ် - အဖွဲ့
- အဆင်အယင်။ စတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနကဝစဗန္ဓ
ဗန္ဓိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၁၄။

စတုက္ကပါစိတ္တိယ (န) [စတုက္က + ပါစိတ္တိယ]
စတုက္ကပါစိတ်အာပတ်၊ ၄-မျိုးအတိုင်းအရှည်
ရှိသော ပါစိတ်အာပတ်။ (ကိုယ်တိုင်ပြု၍ မပြီး
သေးသော ပိုးချည်အခင်းကို ကိုယ်တိုင်ပြီး
အောင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ သူတပါးတို့ကို ပြီးအောင်
ခိုင်းခြင်း၊ သူတပါးတို့ ပြု၍မပြီးသေးသော
ပိုးချည်အခင်းကို ကိုယ်တိုင်ပြီးအောင်ပြုလုပ်
ခြင်း၊ သူတပါးတို့ကိုပြီးအောင်ခိုင်းခြင်း၊ ဤသို့
စသည်ဖြင့် အချို့ သိက္ခာပုဒ်၌ အာပတ်သင့်
ကြောင်း ဝတ္ထု ၄-မျိုးရှိရာ ၄-မျိုးလုံးကြောင့်
ပင် သင့်သောပါစိတ်အာပတ်မျိုးကို “စတုက္က
ပါစိတ်အာပတ်”ဟု ခေါ်သည်။) အတ္တနာ
ဝိပွကတပရိယောသာပနနယေန စတုက္ကပါ-
စိတ္တိယံ။ ကခါ၊ ၁၇၂။ (-၂၆၉။)

စတုက္ကပါရိဟာနိ (ထိ) [စတုက္က+ပါရိဟာနိ]
စတုက္က၏ယုတ်လျော့ခြင်း၊ ဝါကျ ၄-ခုအပေါင်း
၏ ယုတ်လျော့ခြင်း။ (ကုဋိကာရသိက္ခာပုဒ်၌
ပမာဏနှင့်ဆိုင်သော ဝါကျ ၄-ခု ပါသကဲ့သို့
ဝိဟာရကာရသိက္ခာပုဒ်၌ မပါခြင်း ကိုပင်
“စတုက္ကပါရိဟာနိ”ဟု ဆိုသည်။) ပမာဏ-
နိယမာဘာဝါ စ စတုက္ကပါရိဟာနိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၁၆၁။

စတုက္ကဘတ္တ (န) [စတုက္က+ဘတ္တ] (၁) (ဆွမ်း၊
ဟင်း၊ ဆီ၊ လက်သုတ်ဟင်းလျာ ဟူသော)
၄-မျိုး အတိုင်းအရှည်ရှိသော စားဖွယ်၊ စား
ဖွယ် ၄-မျိုး။ (၂) ရဟန်း ၄-ပါးအပေါင်းအား
ပေးလှူအပ်သော ဆွမ်း။ (၁) ကလျာဏ-
ဘတ္တိကော ဂဟပတိ သံဃဿ စတုက္ကဘတ္တံ
ဒေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၆။ စတုက္ကဘတ္တံ ဒေတိတိ-
စတ္တာရိ ဘတ္တာနိ ဒေတိ၊ တဒ္ဓိတဝေါဟာ

ရေန ပန “စတုက္ကဘတ္တ”န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဠ၊၂။
 ၁၆၅။ တဒ္ဓိတဝေါဟာရေနာတိ စတ္တာရိ ပရိ-
 မာဏမဿ စတုက္ကန္တိ ဧဝံ တဒ္ဓိတဝေါဟာရေ-
 န။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၅။ (၂) “အဋ္ဌန္တံ ဘိက္ခုနံ
 ဒေမ၊ စတုန္တံ ဒေမာ”တိ ဧဝံ ဒိန္တံ ပန အဋ္ဌက-
 ဘတ္တဉ္စေဝ စတုက္ကဘတ္တဉ္စေဝ။ ဝိ၊ဠ၊၄။၁၀၇။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ။၂၇၁။

စတုက္ကဘေဒ (ပု) [စတုက္က + ဘေဒ + နိဒ္ဒေသ။
 နိဒ္ဒေသ-ပုဒ်ကို ချေ။] စတုက္ကနည်း၏ အစွမ်း
 အားဖြင့် သမာဓိအပြားကို အကျယ်ညွှန်ပြ
 ရာ စကား။ ယံ စတုက္ကဘေဒေ ဝုတ္တံ ဒုတိယံ
 ဈာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၆။ စတုက္ကဘေဒေတိ
 စတုက္ကဝသေန သမာဓိဘေဒနိဒ္ဒေသေ။ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၆။၁။၁၁၄။

စတုက္ကမ (တိ) [စတု + ကမ] (၁) အ
 ရပ် ၄-မျက်နှာတို့သို့ သွားခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်
 သော။ (၂)ခြေ ၄-ချောင်းတို့ဖြင့် သွားတတ်
 သော။ (၃) ခြေ ၄-ချောင်းရှိသော။ (၁)
 မိဂရာဇာ စတုက္ကမော။ အပါ၊၁။၅၄။ စတုက္က-
 မောတိ စတုဟိ ဒိသာဟိ ကမော ဂန္တိ
 သမတ္ထော။ အပါ၊ဠ၊၁။၃၄၀။ (၂) ဣမေ စ
 သဗ္ဗေ သဟိတာ စတုက္ကမာ။ ဝိမာန၊၉။၁။
 စတုဟိ ပါဒေဟိ ကမန္တိ ဂစ္ဆန္တိတိ စတုက္ကမာ။
 ဝိမာန၊ဠ၊၂။၅၉။ (၃)ပုရတောဝ ယောဂစ္ဆတိ
 ကုဉ္ဇရေန၊ သေတေန နာဂေန စတုက္ကမေန။
 ပေတ၊၁။၃၅။ စတုက္ကမေနာတိ စတုပ္ပဒေန။
 ပေတ၊ဠ၊၅။၅၃။

စတုက္ကမဂ္ဂ (ပု) [စတုက္က + မဂ္ဂ] (၁) လမ်း၄-ခု
 အပေါင်း၊လမ်း ၄-ခုအဆုံ၊ လမ်း ၄-ခု။ (၂)
 အကျင့်-ပဋိပဒါ- ၄-ပါးအပေါင်း။ (၃)
 (နန္ဒိယာဝဋ္ဌနည်း၏ တဏှာ၊အဝိဇ္ဇာ၊သမထ၊
 ဝိပဿနာ)ဟူသော ဒိသာ ၄-ပါးအပေါင်းဟု
 ဆိုအပ်သောအကြောင်း။ (၄) အကြောင်း
 ၄-ပါးအပေါင်း။ (က) (အာဟာရစတုက္က-
 စသော)အကြောင်း ၄-ပါးအပေါင်း။ (ခ)

(ပဋိပဒါစတုက္က-စသော) အကြောင်း ၄-ပါး
 အပေါင်း။ (၁) စတုက္ကမဂ္ဂဿ အာသန္နဋ္ဌာ-
 နေ။ဇာ၊ဠ၊၄။၄၆၃။(၂) ဧဝံ အရိယာစတုက္က-
 မဂ္ဂံ ပညာပေန္တိ။ နေတ္ထိ၊၉၃။ စတုက္ကမဂ္ဂန္တိ ပဋိ-
 ပဒါစတုက္ကံ၊ ပဋိပဒါ ဟိ မဂ္ဂေါတိ။ နေတ္ထိ၊ဠ။
 ၁၉၇။ (-နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၆၃။) (၃) အထ ဝါ
 စတုက္ကမဂ္ဂ (နေတ္ထိ၊၉၃)န္တိ နန္ဒိယာဝဋ္ဌဿ
 စတုဒ္ဓိသာသင်္ခါတံ မဂ္ဂံ။ နေတ္ထိ၊ ဠ။ ၁၉၇။
 စတုဒ္ဓိသာသင်္ခါတံ မဂ္ဂန္တိ စတုဒ္ဓိသာသင်္ခါတံ
 ပဝတ္တနုပါယံ။ နေတ္ထိ၊ဠ။၁၁၀။ (၄) (က)
 စတုက္ကမဂ္ဂေန ကိလေသေ နိဒ္ဓိသတိ (နေတ္ထိ၊
 ဠ။၂၀၉)တိ အနန္တရံ ဝက္ခမာနေန အာဟာ-
 ရာဒိစတုက္ကမဂ္ဂေန နိဒ္ဓိသတိ။ နေတ္ထိ၊ဠ။
 ၁၂၃။ (ခ) စတုက္ကမဂ္ဂေန အရိယဓမ္မေသု
 နိဒ္ဓိသိတဗ္ဗာ(နေတ္ထိ၊ဠ။၂၀၉)တိ တပုဋိပက္ခေန
 ပဋိပဒါဒိစတုက္ကမဂ္ဂေန....ကထေတဗ္ဗာ။နေတ္ထိ၊
 ၆။၁၂၃။

စတုက္ကသဏ္ဌာန (တိ) [စတုက္က + သဏ္ဌာန] လမ်း
 ၄-ခုသဏ္ဌာန်ရှိသော၊ လမ်း ၄-ခုနှင့် သဏ္ဌာန်
 တူသော(လယ်)။ သိင်္ခာဋကဗဒ္ဓန္တိ....စတုက္က-
 သဏ္ဌာနန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဠ၊၃။၄၀၈။

စတုက္ကဟာပဏ (ပု၊န) [စတု + ကဟာပဏ]
 ၄-အသပြာ၊ ၄-ကျပ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုက္ကဟာပဏိက (တိ) [စတုက္ကဟာပဏ + ဣက]
 ၄-ကျပ်အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ ၄-ကျပ်နှင့်
 ညီမျှသော (၁-ကံသ)။ စတုက္ကံသပရမ-
 ကြည့်။

စတုက္ကန္တိယနိဿိတ (တိ) [စတုက္က + ဣန္တိယ +
 နိဿိတ] ဣန္ဒြေ ၄-ပါးအပေါင်းကို မှီသော။
 တမ္ပိ ပန စတုက္ကန္တိယနိဿိတံ ကတွာ မိဿ-
 ကန္တိ ဘာဇေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သံ၊ဠ၊၃။၂၇၀။

စတုက္ကဏ္ဍ=စတုက္ကဏ္ဍ(ပု) [စတု + ကုဏ္ဍ] ကိုယ်
 အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်း ၄-ခုတို့ဖြင့် သွားခြင်း။
 အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုက္ကဏ္ဍိက=စတုကုဏ္ဍိက(တိ) [စတုက္ကဏ္ဍ+
 ကုက။ စတု+ကုဉ်+ဏ္ဍိက] ငှ-ဖက်ထောက်
 သွားသော၊ သူ။ (က) (ဒူးဆစ်၂-ဖက်၊ တ
 တောင်ဆစ်၂-ဖက် ဟူသော) ကိုယ်အင်္ဂါ အ
 စိတ်အပိုင်း ငှ-ခုတို့ဖြင့်သွားခြင်းရှိသော၊ သူ။
 (ခ) (ခြေ ၂-ဖက်၊ လက် ၂-ဖက် ဟူသော)
 ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်း ငှ-ခုတို့ဖြင့်-
 လှည့်လည်-သွားလာ-တတ်သော၊ သူ။ (ဂ)
 (ဒူး၂-ဖက်၊ လက် ၂-ဖက် ဟူသော) ကိုယ်
 အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း ငှ-ခုတို့ဖြင့်-ခန္ဓာကိုယ်
 -အတ္တဘော - ကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ သူ။
 (က) အစေလောကောရက္ခတ္တိယော ကုက္ကရ-
 ဝတိကော စတုကုဏ္ဍိကော (စတုက္ကဏ္ဍိကော။
 သိ၊ ဣ။ စတုကောဏ္ဍိကော။ သျှ၊ ဘ၊ မုက္ခ။)
 ဆမာနိကိဏ္ဍိဘက္ခသံ မုခေနေဝ ခါဒတိ။ ဒီ၊
 ၃။ ၄။ စတုက္ကဏ္ဍိကောတိ စတုသဃ်ဋ္ဌိတော
 ဒွေ ဇာဏုနိ ဒွေ စ ကပ္ပရေ ဘူမိယံ ဌပေတွာ
 ဝိစရတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၄။ စတုဟိ သရိရာဝယဝေဟိ
 ကုဏ္ဍနံ ဂမနံ စတုက္ကောဏ္ဍော၊ သော တေသ္မိံ
 အတ္တိတိ စတုက္ကောဏ္ဍိကော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄။
 (ခ) စတုကုဏ္ဍိကော (ဒီ၊ ၃။ ၅။ မ၊ ဌ၊ ၁။
 ၃၄၆) တိ ဒီဟိ ပါဒေဟိ ဟတ္ထေဟိတိ စတုဟိ
 အင်္ဂေဟိ ကုဏ္ဍနကော အာဟိဏ္ဍနကော။ မ၊
 ဋီ၊ ၂။ ၃။ (ဂ) စတုကုဏ္ဍိကော ဘဝိတာနာ-
 (ပေတ။ ၁၆၉) တိ စတုဟိ အင်္ဂေဟိ ကုဏ္ဍေတိ
 အတ္တဘာဝံ ပဝတ္ထေတိတိ စတုကုဏ္ဍိကော၊
 ဒီဟိ ဇာဏုဟိ ဒီဟိ ဟတ္ထေဟိ ဂစ္ဆန္တော
 တိဌန္တော စ၊ ဧဝံဘူတော ဟုတာတိ အတ္ထော။
 ပေတ၊ ဌ၊ ၁၆၇။ (-အံ၊ ၂။ ၁၆၅။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
 ၅၇။)

စတုက္ကောဏ (တိ) [စတု+ကောဏ] ငှ-ထောင့်
 ရှိသော (လမ်းဆုံ၊ လမ်း)။ သိဃာဋကန္တိ
 စတုက္ကောဏံ ဝါ တိကောဏံ ဝါ မဂ္ဂသမော-
 ဓာနဌာနံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
 ၄၃၃။ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၇။)

စတုက္ကောဏရစ္ဆာ (တိ) [စတုက္ကောဏာ+ရစ္ဆာ]
 ငှ-ထောင့်ရှိသောလမ်း၊ လမ်း ငှ-ခု အဆုံ၊
 လမ်း ငှ-ခု။ သန္တိယောတိ စတုက္ကောဏရစ္ဆာ
 ဝုစ္စန္တိ သရသန္တိ ဘိတ္တိသန္တိ အာလောကသန္တိ-
 ယော စာပိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၇၃။

စတုက္ကောဏ္ဍ=စတုကောဏ္ဍ(ပု) [စတု+ကောဏ္ဍ]
 ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်း ငှ-ခုတို့ဖြင့် သွား
 ခြင်း။ စတုက္ကဏ္ဍိက-ကြည့်။

စတုက္ကောဏ္ဍိက (တိ) [စတုက္ကောဏ္ဍ + ကုက]
 ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်း ငှ-ခုတို့ဖြင့် သွား
 ခြင်းရှိသော၊ ငှ-ဖက်ထောက်သွားသော၊ သူ။
 စတုက္ကဏ္ဍိက-ကြည့်။

စတုက္ကတ္တံ (ဗျ) [စတု+က္ကတ္တံ။ စတု+သက်။
 သက်-ကို က္ကတ္တံ-ပြု။] ငှ-ကြိမ်၊ ငှ-ခါ။
 စတုက္ကတ္တံ ပဉ္စက္ကတ္တံ ဆက္ကတ္တံ ပရမံ တုဏ္ဏိဘူ-
 တေန ဥဒ္ဓိဿ ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၆။ (-ထေရီ။
 ၃၈၄၊ ၃၉၇။)

စတုက္ကန္တ (ပု၊ န) [စတု+ခန္တ] (၁) ငှ-ပါးသော
 ခန္ဓာ၊ ခန္ဓာ ငှ-ပါး။ (က) ဝိညာဏက္ကန္တာမှ
 တပါးသောခန္ဓာငှ-ပါး။ (ခ) နာမ်ခန္ဓာငှ-ပါး။
 (တိ) (၂) နာမ်ခန္ဓာ ငှ-ပါးရှိသော။ (၁) (က)
 အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (ခ) တာနေဝ ဒွါဒသ-
 အကုသလစိတ္တာနိ စတုက္ကန္တဝသေန ပရိယာ-
 ဒိယိတာ ဒဿေတိ ဓမ္မရာဇာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။
 ၃၈၀။ (-စူဠနိ၊ ဌ၊ ၅။) (၂) ကဒါစိ စတုက္က-
 န္တာယ အရူပရူတိယာ....ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊
 ၂။ ၁၅၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။
 ၃၁၀-၁။)

စတုက္ကန္တဂဏနဘေဒ (ပု) [စတုက္ကန္တ+ဂဏန+
 ဘေဒ] (ဝိညာဏက္ကန္တာမှ တပါးသော) ခန္ဓာ
 ငှ-ပါးဟူသော ရေတွက်ကြောင်း - အထူး
 -အပြား။ စတုက္ကန္တဂဏနဘေဒဟိ ပန
 ဓမ္မာယတနဿ ဂဏေတဗ္ဗာဂဏေတဗ္ဗဘာဝေ-
 န ပဉ္စဓာ ဘိန္နတံ....ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၁။

စတုက္ခန္ဓဂဏနဘေဒေဟိတိ ရူပါဒိစတုက္ခန္ဓ-
ဂဏနဝိဘာဂေဟိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၅။

စတုက္ခန္ဓာရမ္မဏတာ (ထိ) [စတုက္ခန္ဓ+အာရမ္မ-
ဏ+တာ] နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါးဟူသော အာရုံ
ရှိသည်၏အဖြစ်၊ နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါးကို အာရုံ
ပြုသည်၏အဖြစ်။ ဝေမပိ ယထာကမ္မူပဂဏ္ဌ-
ဏဿ.... စတုက္ခန္ဓာရမ္မဏတာ န သိဇ္ဈတိ။
မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၇၁။

စတုခဏ္ဍိက (န) [စတု+ခဏ္ဍ+ဣက။ ဣက-
အနက် မရှိ။] ၄-ခုသောအပိုင်း၊ ၄-ပိုင်း။
သီသံ တတ္ထေဝ ဆိန္ဒိတော၊ ကတောန စတုခဏ္ဍိ-
ကံ။ စရိယာ၊ ၄၀၉။ သရီရဉ္စဿ ကတောန စတု-
ခဏ္ဍိကံ စတုရော ခဏ္ဍေ ကတော။ စရိယာ၊ ၄။
၁၈၅။

စတုဂန္ဓ (န) [စတု + ဂန္ဓ] (အဘိဇ္ဈာကာယ-
ဂန္ဓ အစရှိသော) ၄-ပါးသော ဂန္ဓတရား၊ ဂန္ဓ-
တရား ၄-ပါး။ အဝိဇ္ဇာယ နိဝုတော ကာယော၊
စတုဂန္ဓေန ဂန္ဓိတော။ ထေရ၊ ၃၀၄။ စတု-
ဂန္ဓေနာတိ အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ဓာဒိနာ စတုဗ္ဗိ-
ဓေန ဂန္ဓေန ဂန္ဓိတော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။

စတုဂမ (တိ) [စတု + ဂမ + အ] ခြေ ၄-ချောင်း
တို့ဖြင့် သွားသော(သတ္တဝါ)။ တဿ “ဒွိဒု-
ဂမာ” တိ စတုဂမာ ဝုတ္တာတိ အာဟ “စတု-
ပုဒါန” န္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၄။

စတုဂမ္ဘီရ (တိ) [စတု+ဂမ္ဘီရ] (ဓမ္မ၊ အတ္ထ၊ ဒေ-
သနာ၊ ပဋိဝေဓဟူသော) ၄-ပါးသော နက်နဲ
ခြင်းရှိသော။ အပ္ပေဝ သသကော ကောစိ၊
ပတိဋ္ဌေယျ မဟဏ္ဏဝေ။ န တွေဝ စတုဂမ္ဘီရေ၊
ဒုဂ္ဂါဟော ဝိနယဏ္ဏဝေ။ ဝဇီရ၊ ၄၃၇။

စတုဂမ္ဘီရဘာဝယုတ္တ (တိ) [စတု+ဂမ္ဘီရဘာဝ+
ယုတ္တ] ၄-ပါးသော နက်နဲသည်၏အဖြစ်နှင့်
ယှဉ်သော၊ ၄-ပါးသော နက်နဲခြင်းနှင့် ယှဉ်
သော။ စတုဂမ္ဘီရဘာဝယုတ္တံ ဓမ္မဝိနယံ
သံဝဏ္ဏေတုကာမဿ မဟန္တံ ဘယံ သ-
မ္ဘဝတိ။ သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၁။ ၂။

စတုဂါမက (န) [စတု+ဂါမက] ၄-ခုသောရွာ၊
၄-ရွာ။ ဗဟိနဂရေ စတုသု ဒွါရေသု စတုဂါမ-
ကေ ပရိဂ္ဂဏိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂။

စတုဂါမသာဓာရဏတ္ထ (န) [စတုဂါမ+သာ-
ဓာရဏ+တ္ထ] ၄-ခုသောရွာနှင့် ဆက်ဆံ
သည်၏အဖြစ်၊ ၄-ရွာနှင့်ဆက်ဆံခြင်း။ ဝိဟာ-
ရဿ စတုဂါမသာဓာရဏတ္တာ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၅။
(-ဝဇီရ၊ ၃၅၉။)

စတုဂါဝုတ (န) [စတု+ဂါဝုတ] ၄-ဂါ-ဝုတ်။
ဘန္တေ ယောဇနံ နာမ စတုဂါဝုတံ ဟောတိ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၃။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၉)

စတုဂါဝုတပ္ပမာဏ (ဟိ) [စတုဂါဝုတ+ပမာဏ]
၄-ဂါဝုတ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ သမန္တတော
စတုဂါဝုတပ္ပမာဏေ ယောဇနေ။ မဟာနိ၊
၄။ ၃၃၁။

စတုဂုဏောဒက (န) [စတု + ဂုဏ + ဥဒက]
၄-ခုဖြင့် မြှောက်အပ်သောရေ၊ ၄-ဆသော
ရေ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဂုဏောဒကသမောဒိတ (တိ) [စတုဂုဏော-
ဒက+သမောဒိတ] ၄-ဆသော ရေတို့ဖြင့်
ရောစပ်အပ်သော၊ ရေ ၄-ဆရောထားသော။
ဗဒရမောဒကကသာဝေ စတုဂုဏောဒက-
သမောဒိတေ ပါကေန စတုတ္ထဘာဂါဝသိဋ္ဌံ
ယာဂုံ ပစိတော။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၇၀။

စတုဂ္ဂါဏ (န) [စတု+ဂုဏ] (၁) ၄-ထပ်၊
၄-ခေါက်။ (တိ) (၂) ၄-ထပ်-၄-လွှာ-
ရှိသော။ (၃) ၄-ခုဖြင့် မြှောက်အပ်သော၊
၄-ဆဖြစ်သော။ (၄) ၄-ကြိမ် - ၄-ခါ -
မြှောက်အပ်သော။ (၁) စတုဂ္ဂါဏံ
သံသာဋီ* ပညာပေတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၆၃။ ဒီ၊ ၃။
၁၇၆။ မ၊ ၁။ ၃၁၆။ မ၊ ၂။ ၁၇။ သံ၊ ၁။ ၂၅။
သံ၊ ၂။ ၃၉၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၈။ အတ္တနော ပါရု-
ပိတပဋိပလောတိကသင်္ခာဋီ* စတုဂ္ဂါဏံ ကတွာ
ပညပေသိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၂။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၃။

(-ဒိ၊ ၂။၁၀၆။ ဥဒါနံ၊ ၁၀၀။ ဝိ၊ ၄။၆၀။)
 (၂) သစေ ပန စတုဂ္ဂုနေဏပိ စိဝရေ ကတ-
 ကုဋိ အတေမေန္တံ ရက္ခိတံ န သက္ကောတိ။ ဝိ၊
 ၄။၂။၃၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၀။ (၃) တတော
 စတုဂ္ဂုဏံ တာဝတိံ သာနံ။ သင်္ဂဟ။ ၃၁။
 (-ဝဇီရ။ ၂၆၇။) ပုန တေ စတ္တာရော (၄)
 ကပ္ပိ စတုဂ္ဂုဏာ ဟောန္တိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၉။

စတုဂ္ဂုဏိတ (တိ) [စတု+ဂုဏိတ] ၄-ခုဖြင့်
 မြှောက်အပ်သော။ တာနိ စတုဟိ အဓိပတိ-
 ဟိ စတုဂ္ဂုဏိတာနိ အဋ္ဌ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၅၊
 ၂၇၄။

စတုစက္က (န) [စတု+စက္က] (၁) ၄-ပါးသော
 သမ္ပတ္တိစက်၊ သမ္ပတ္တိစက် ၄-ပါး။ (တိ) (၂)
 ၄-ပါးသော ဣရိယာပထစက်ရှိသော။ (၁)
 ယေဟိ သမန္နာဂတာနံ ဒေဝမနုဿာနံ စတု-
 စက္ကံ ဝတ္တတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၁။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀။
 ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။ စတုစက္ကံ ဝတ္တတိတိ စတ္တာရိ
 သမ္ပတ္တိစက္ကာနိ ဝတ္တန္တိ ဃဋ္ဌိယန္တိယေဝါတိ
 အတ္ထော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၉။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။
 မူလဒီ၊ ၁။ ၆၀။)(တိ) (၂) စတုစက္ကံ နဝဒ္ဓါရံ၊
 ပုဏ္ဏံ လောဘေန သံယုတံ။ သံ၊ ၁။ ၁၅၊ ၆၂။
 စတုစက္ကန္တိ စတုဣရိယာပထံ။ ဣရိယာပထော
 ဟိ ဣဓ စက္ကန္တိ အဓိပေတော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၁။
 (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၄။ ဥဒါနံ၊ ၄။
 ၂၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၉။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆။ သံ၊
 ၄။ ၁။ ၉၇၊ ၁၆၉။)

စတုစက္ကယာန (န) [စတု+စက္က+ယာန] ၄-ခု
 သောစက်ယာဉ်။ စက္ကသဒ္ဓေါ ပနာယံ “စတု-
 စက္ကယာန”န္တိ အာဒိသု ဝါဟနေ ဝတ္တတိ။
 အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၄။ (ဤပုဒ်ကို အခြား ပါဠိ၊
 အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ မတွေ့ရ။)

စတုစက္ကသုတ္တ (န) [စတုစက္က+သုတ္တ] စတုစက္က-
 သုတ်၊ အားကြီးသော အမျက် ကောဓ ဟူ
 သော ချည်ကြီး၊ (လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ
 မှ)ကြွင်းသော ကိလေသာ ဟူသော သားရေ

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-ဂ —ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကြိုး၊ ယုတ်မာသော လိုချင်မက်မောမှု ဣစ္ဆာ-
 လောဘတို့ကို ဖြတ်တောက်၍ မသိမှု အဝိဇ္ဇာ၊
 လျှင် အမြစ်ရင်းရှိသော တပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ကို
 အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်နှုတ်နိုင်လျှင်
 ဣရိယာပုထ်စက် ၄-ပါး၊ အမာဝဇ္ဇ-ခုရှိ၍ မစင်
 တို့ဖြင့်ပြည့်နေသော ခန္ဓာကိုယ်သည် သံသရာ
 မှ ထွက်မြောက်နိုင်သည်-ဟု နတ်သား တ
 ယောက်၏ အမေးကိုဖြေကြားသောအားဖြင့်
 ဟောတော်မူသော သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊
 သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊
 ၉-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၁၅။

စတုစတုက္က (တိ) [စတု+စတုက္က] ၄-ပါးသော
 စတုက္ကရှိသော။ ယထာ စာယံ စတုစတုက္ကော
 သောဠသဝါရပုဘေဒေါ အဝိဇ္ဇာမူလကော
 ပဌမနယော....ပကာသိတော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
 ၁၉၉။

စတုစတ္တာရိသာ (တိ) [စတု+စတ္တာရိသာ] လေး
 ဆယ့်လေး၊ ၄၄-ပါး၊ ၄၄-ပါးသော။ အနေ-
 ကဝိဟိတာနိ အဓိမုတ္တိပဒါနိ အဘိဝဒန္တိ စတု-
 စတ္တာရိသာယ ဝတ္ထုဟိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇၊ ၂၅၄။
 (-သံ၊ ၁။ ၂၇၈။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၉။)

စတုစတ္တာလိသသမ္ဘာရ (တိ) [စတုစတ္တာလိ-
 သာ+သမ္ဘာရ] ၄၄-ပါးသော-အစိတ်-
 အင်္ဂါ-ရှိသော။ ဣမေသံ စတုစတ္တာလိသာ-
 ယ ရူပါနံ ဝသေန စတုစတ္တာလိသသမ္ဘာရော။
 အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၅။ စတုစတ္တာလိသာ သမ္ဘာရာ
 တေဿာတိစတုစတ္တာလိသသမ္ဘာရော။ အဘိ၊
 ၄။ ၁။ ယောဇနာ။ ၁၅၇။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၆၂။)

စတုစတ္တာလိသသဟဿ (န) [စတုစတ္တာလိ-
 သာ+သဟဿ] လေးသောင်းလေးထောင်။
 အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုစတ္တာလိသသဟဿဇဋိလ (ပု) [စတုစတ္တာ-
 လိသသဟဿ+ဇဋိလ] လေးသောင်း လေး
 ထောင်သော ရသေ့။ တသ္မိံ သမယေ စတု-
 စတ္တာလိသသဟဿဇဋိလာ ပဏိတပဏိတာနိ

ဩဇဉ်နီ ဖလာဖလာနီ ဂဟေတွာ။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ အပါဋ္ဌ၊၂။၃၂။

စတုစက္ကာလီသာ (ထိ) [စတု+စက္ကာလီသာ]
လေးဆယ့်လေး၊ ၄၄-ပါး၊ ၄၄-ပါးသော။
အပရန္တာနုဒ္ဓိဋ္ဌိယာ ကတမေဟိ စတုစက္ကာ-
လီသာယ အာကာရေဟိ အဘိနိဝေသော
ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၁၅၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၊၂၅၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ အပါ-
ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၅၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၄။)

စတုစက္ကာလီသာဓိက (တိ) [စတုစက္ကာလီသာ+
အဓိက] ၄၄-ပါး-အပို-အလွန်-ရှိသော၊
၄၄-ပါးပိုလွန်သော။ စတုစက္ကာလီသာဓိကံ
ဝါရသတံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။
(-၁၉၉။)

စတုစရ (တိ) [စတု+စရ] ၄-ပါး သဘော
တူ - လှည့်လည် - သွားလာ - သော
(တူသော အဇ္ဈာသယ ရှိသည်ဖြစ်၍ ဉာဏ
စရိုက် စသည်၏ အစွမ်းဖြင့်) ၄-ပါးတတွဲ-
၄-ပါးတစု-လှည့်လည် - သွားလာ - သော။
တဒါ ကိရ ပဉ္စသတာ ဇနပဒဝါသိကာ ဘိက္ခု။
သဗ္ဗေဝ ကေစရာဒ္ဓိစရာ တိစရာ စတုစရာ ပဉ္စ-
စရာ သဘာဂဝတ္တိနော...နိသိဒ္ဓိသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄။ ဒ္ဓိစရ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉) လည်း ကြည့်။

စတုစရဏ (တိ) [စတု+စရဏ] ၄-ချောင်းသော
ခြေရှိသော၊ ခြေ ၄-ချောင်းရှိသော။ ပုန စပ-
ရံ မဟာရာဇ သိဟော စတုစရဏော ဝိက္ကန္တ-
စာရီ။ မိလိန္ဒ။၃၇၅။

စတုစာရီ (တိ) [စတု+စရ+ဏိ] ခြေ ၄-ချောင်း
ဖြင့် - လှည့်လည် - သွားလာ - သော။
ဥဠုရာဇာဝ သောဘန္တော၊ စတုစာရီဝ ကေ-
သရီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။ စတူဟိ
ပါဒေဟိ စရတိတိ စတုစာရီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၆။

စတုစိတ္တသမ္ပယောဂ (ပု) [စတု+စိတ္တ+သမ္ပ-
ယောဂ] ၄-ပါးသော စိတ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ အပ္ပ-
ဝိသယာနိ ဣတရာနိ စတုစိတ္တသမ္ပယောဂါ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။

စတုစေတနာဘေဒ (တိ) [စတု+စေတနာ+
ဘေဒ] ၄-ပါးသော စေတနာအပြားရှိသော၊
စေတနာ ၄-ပါး ကွဲပြားသော။ အာနေဉ္စ
စေ သင်္ခါရန္တိ စတုစေတနာဘေဒံ အာနေ-
ဉ္စဘိသင်္ခါရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။

စတုဆိဒ္ဓယုတ္တ (တိ) [စတု+ဆိဒ္ဓ+ယုတ္တ] ၄-ခု
သော အပေါက်နှင့် ယှဉ်သော၊ ၄-ပေါက်ရှိ
သော။ ဣဋ္ဌကာဒိဟိ ဥဒ္ဓံ၊ တိရိယဉ္စ ပနိကာ-
ဒယော ဒသေတွာ စတုဆိဒ္ဓယုတ္တံ ကတံ။
ဝိမတိ၊၂။၂၃၇။

စတုဇ (တိ) [စတု+ဇန+ကံ] (ကံ၊စိတ်၊ဥတု၊
အာဟာရ-ဟူသော) ၄-ပါးသောအကြောင်း
ကြောင့်ဖြစ်သော၊ အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့်
ဖြစ်သော။ ပုန ကေဇံ၊ ဒွိဇံ၊ တိဇံ၊ စတုဇံ၊
နကုတောစိဇာတန္တိ ဣမေသံ ဝသေန ပဉ္စ-
ဝိဓံ...ယံ စတုဟိပိ ကမ္မာဒိဟိ ဇာတံ၊ တံ
စတုဇံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၁၁၀။)

စတုဇရူပသန္တတိ (ထိ) [စတုဇ+ရူပ+သန္တတိ]
အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်တို့
၏-အစဉ်-အဆက်။ ဣတ္ထိသဏ္ဌာနာကာ-
ရေန စ စတုဇရူပသန္တတိယာ ပဝတ္တာယ
ပုရိသသဏ္ဌာနံ အန္တရဟိတံ။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၀၁။

စတုဇ္ဇာတ (တိ) [စတု + ဇာတိ။ ဣ-ကို အ-
ပြု။] ၄-ပါးသော - အမျိုး-အမျိုးအစား
- ရှိသော၊ ၄-မျိုးသော။ စတုဇ္ဇာတေန
ဂန္ဓေန၊ မာသေ အဋ္ဌဒိနေသဟံ။ အပါ၊၂။
၁၆၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ (-အပါ၊၂။၂၆၂။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၇၄။)

စတုဇ္ဇာတိ (နာထိ) [စတု+ဇာတိ] (က) ငှ-ပါး
 သော - အမျိုး - အမျိုးဇာတ်၊ အမျိုး
 - အမျိုးဇာတ်-ငှ-ပါး။ (ခ) ငှ-ပါးသော -
 အမျိုး - အမျိုးအစား၊ ငှ-မျိုး၊ ငှ-စား။
 (က) ခတ္တိယဿ ဝါဘိအာဒိ စတုဇ္ဇာတိဝသေန
 ဝုတ္တံ။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁၅။ (ခ) ကုန်မတဂရတု-
 ရုက္ခယဝနပုပ္ဖနိ စတုဇ္ဇာတိ။ “တမာလတဂရ-
 တုရုက္ခယဝနပုပ္ဖနိ” တိ အပရေ။ ဒီ၊ ၂။
 ၁၉၀။ မ၊ ၂။ ၁၅၇။

စတုဇ္ဇာတိက (တိ) [စတုဇ္ဇာတိ+ဣက] ငှ-ပါး
 သော - အမျိုး - အမျိုးအစား - ရှိ
 သော၊ ငှ-မျိုးသော။ စတုဇ္ဇာတိကေန ဂန္ဓေန
 ပရိဘာဝိတာ ကုဋိ ဂန္ဓကုဋိ။ သီ၊ ၂။ ၁၁။
 ၂၀၈။

စတုဇ္ဇာတိကဂန္ဓ (ပု) [စတုဇ္ဇာတိက + ဂန္ဓ]
 ငှ-မျိုးသောနံသာ၊ နံသာမျိုး ငှ-ပါး။ ရာဇ-
 ဘဝနံ စတုဇ္ဇာတိကဂန္ဓေဟိ ဝိလိမ္မိတော။ ဇာ၊
 ၄။ ၁၆၅။ စတုဇ္ဇာတိကဂန္ဓေဟိတိ ကာဠာနု-
 သာရိ တဂရံ ကပ္ပုရံ ဟရိစန္ဒနန္တိ ဣမေဟိ
 စတုဇ္ဇာတိကဂန္ဓေဟိ။ ဇာတ်၊ ၂။ ၁၆၅။
 စတုဇ္ဇာတိကဂန္ဓေဟိတိ ကာဠာနုသာရိ တဂရံ
 ကပ္ပုရံ သာရစန္ဒနန္တိ ဣမေဟိ စတုဇ္ဇာ-
 တိကဂန္ဓေဟိ ဝိလိမ္မိတော။ ဇာတ်၊ ၂။ ၁၆၅။

စတုဇ္ဇာတိကဂန္ဓောဒက (န) [စတုဇ္ဇာတိက-
 ဂန္ဓ+ဥဒက] ငှ-မျိုးသော နံသာရေ၊ နံသာ
 ရေငှ-မျိုး။ စတုဇ္ဇာတိကဂန္ဓောဒကဿ ပူရေ-
 တော။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၄၃၄။

စတုဇ္ဇာတိဂန္ဓ (ပု) [စတုဇ္ဇာတိ+ဂန္ဓ] ငှ-မျိုး
 သော နံသာ၊ နံသာမျိုး ငှ-ပါး။ သဗ္ဗဩသ-
 မေဟိ စေဝ စတုဇ္ဇာတိဂန္ဓေဟိ စ သရီရံ ဥဗ္ဗ-
 နေတော။ မ၊ ၂။ ၄၄။ (- သံ၊ ၂။ ၁၇၀။
 အံ၊ ၂။ ၁၁၇။ အံ၊ ၂။ ၂၉၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂။ ၁၀၈။
 ဇာ၊ ၂။ ၂၃၀။)

စတုဇ္ဇာတိယ (တိ) [စတုဇ္ဇာတိ+ဣက။ က-
 ကို ယ-ပြု။] ငှ-ပါးသော - အမျိုး -

အမျိုးအစား - ရှိသော၊ ငှ-မျိုးသော။
 အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဇ္ဇာတိယဂန္ဓ (ပု) [စတုဇ္ဇာတိယ + ဂန္ဓ]
 ငှ-မျိုးသောနံသာ၊ နံသာမျိုး ငှ-ပါး။ (နံသာ
 မျိုး ငှ-ပါး သရုပ်ကို ဒီ၊ ၂။ ၁၉၀။ မ၊ ၂။
 ၁၀-တို့၌ “တောင်ဇလပ်၊ ကိုကုမံ၊ လေးညှင်း
 ပွင့်၊ ပန်းညိုရွက်” ဟု ပြဆိုသည်။ ဒီ၊ ၂။
 ၁၉၀။ မ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဓာနံ၊ ၁၄၇။ ဇာတ်၊
 ၂။ ၁၁။ ဝိသတိနိပါတ်-တို့၌ “ကိုကုမံ
 တောင်ဇလပ်၊ ကမျည်း၊ လေးညှင်းပွင့်” ဟု
 ပြဆိုသည်။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၀။ မ၊ ၂။ ၁၅၇-တို့၌
 “ပန်းညိုရွက်၊ တောင်ဇလပ်၊ ကမျည်း၊ လေး
 ညှင်းပွင့်” ဟု အပရေဝါဒအဖြစ်ဖြင့် တနည်း
 ပြဆိုသည်။ သံ၊ ၂။ ၃၃၅-၌ “ကိုကုမံ၊
 ကမျည်း၊ လေးညှင်းပွင့်၊ ပန်းညိုရွက်” ဟု ပြဆို
 သည်။ ဇာတ်၊ ၂။ ၁၁။ ဟောင်း၊ ကေနိပါတ်၊
 ဇာတ်၊ ၂။ ၁၁။ ကေနိပါတ်-တို့၌ “ကရ
 မက်၊ တောင်ဇလပ်၊ ပရုတ်၊ စန္ဒကူး” ဟု
 ပြဆိုသည်။ (ဧဝံ စတုဇ္ဇာတိယဂန္ဓေဟိ လိမ္မာ-
 ပေတွာ ဥပရိ နာနာဝဏ္ဏေ ကဋ္ဌသာရကေ
 သန္တရိတော။ မ၊ ၂။ ၁၃။ သံ၊ ၂။ ၁၇၇။ စတု-
 ဇ္ဇာတိယဂန္ဓေဟိတိ တဂရကုန်မယဝနပုပ္ဖတ-
 မာလပတ္တာနိ ပိသိတော ကတဂန္ဓေဟိ။ မ၊ ၂။
 ၁၀။ စတုဇ္ဇာတိယဂန္ဓေဟိတိ ကုန်မတု-
 ရုက္ခယဝနပုပ္ဖတမာလပတ္တဂန္ဓေဟိ။ သံ၊ ၂။
 ၃၃၅။ (- ဒီ၊ ၂။ ၂၄၇။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၄၃၄။ အပ၊
 ၂။ ၁၆၅။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဒီ၊
 ၂။ ၁၉၀။ သီ၊ ၂။ ၁၁။ ၂၀၇။ အံ၊ ၂။ ၁။
 ၁၀၅။)

စတုဇ္ဇာတိယဂန္ဓပရိဘဏ္ဍ (န) [စတုဇ္ဇာတိယ-
 ဂန္ဓ+ပရိဘဏ္ဍ] နံသာမျိုး ငှ-ပါးဖြင့် အပြေ
 အပြစ်ပြုခြင်း။ မလ္လရာဇာနော သန္တာဂါရေ
 စတုဇ္ဇာတိယဂန္ဓပရိဘဏ္ဍံ ကာရေတော။ ဒီ၊ ၂။
 ၁၉၇။ စတုဇ္ဇာတိယဂန္ဓပရိဘဏ္ဍံ ကာရေ-
 တောတိ တဂရကုန်မယဝနပုပ္ဖတမာလပတ္တာ-

နိ ပိသိတွာ ကတဂန္ဓေန ပရိဘဏ္ဍံ ကာရေ-
တွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၀။

စတုဇ္ဇာတိယဂန္ထသမုဂ္ဂ (ပု) [စတုဇ္ဇာတိယဂန္ထ+
သမုဂ္ဂ] နံ သမုဂ္ဂါး ငှ-ပါး ထည့်ထားသော
ကြွယ်။ တေ နိဝါသေတွာ ဌိတဿ စတုဇ္ဇာ-
တိယဂန္ထသမုဂ္ဂ အာဟရိတွာ အဒံသု။ ဇာ၊ ဌ၊
၁။ ၂၇၃။

စတုဇ္ဇာတိယဝရဂန္ထသမ (တိ) [စတုဇ္ဇာတိယ+
ဝရဂန္ထ+သမ] နံ သမုဂ္ဂါး ငှ-ပါး၏ ကောင်း
မြတ်သော အနံ့နှင့်တူသော။ စတုဇ္ဇာတိယ-
ဝရဂန္ထသမ မဟာရာဇ ဓုတဂုဏ် ဝိသုဒ္ဓိကာ-
မာနံ ကိလေသဒုဂ္ဂန္တပဋိဝိနောဒနဋ္ဌေန။ မိလိန္ဒ။
၃၃၆။

စတုဇ္ဇာတိသမာယောဇိတ (တိ) [စတုဇ္ဇာတိ+
သမာယောဇိတ] နံ သမုဂ္ဂါး ငှ-ပါးနှင့်
ကောင်းစွာ ရောစပ်အပ်သော။ စတုဇ္ဇာတိ-
သမာယောဇိတဿ ဟရိစန္ဒနဿ ဂန္ဓော ကာ-
ယတော ဝါယတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။ မ၊ ဌ၊ ၄။
၁၆၁။

စတုဇ္ဈာနသမာဓိကိစ္စ (န) [စတု + ဇ္ဈာန +
သမာဓိ+ကိစ္စ] ဇ္ဈာနံ ငှ-ပါး၌ အကျိုးဝင်
သော သမာဓိ၏-ပြုဖွယ်-ကိစ္စ။ ကော
သမာဓိ စတုဇ္ဈာနသမာဓိကိစ္စံ န သာဓေတိ။
ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၇။

စတုဋ္ဌာန (န) [စတု+ဋ္ဌာန] (၁) ငှ-ပါးသော
အရပ်၊ အရပ် ငှ-ပါး။ (တိ) (၂) ငှ-ပါးသော
-အရာ-ဋ္ဌာန-ရှိသော၊ ငှ-ပါးသော-အရာ-
ဋ္ဌာန-၌ဖြစ်သော။ (၁)စတုဒဏ္ဍေ ဂဟေ-
တွာန၊ စတုဋ္ဌာနေဌပေသဟံ။ အပါ၊ ၁။ ၄၁၀။
(၂) စတုဋ္ဌာနံ ဝစီပါဂဗ္ဗိယံ နာမ သံသ-
ဂဏပုဂ္ဂလအန္တရသရေသု အပ္ပတိရူပဝါစာ-
နိစ္ဆာရဏံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၂၀၇။
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၀၄။

စတုတိံသသတ (န) [စတုတိံသ+သတ] သုံး
ထောင့်လေးရာ။ စတုတိံသသတာနိ စာ-

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၉)တိ စတုအဓိကာနိ တိံသ-
သတာနိ၊ တိဏိသဟဿာနိ၊ စတ္တာရိသတာနိ
စာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၁။

စတုတိံသသဟဿ (တိ) [စတုတိံသသဟဿ+
အ] သုံးသောင်း လေးထောင်တို့၏ ပြည့်
ကြောင်းဖြစ်သော၊ သုံးသောင်းလေးထောင်
မြောက် ဖြစ်သော။ စတုတိံသသဟဿမ္ပိ၊
မဟာတေဇောသိ ခတ္ထိယော။ အပါ၊ ၁။ ၁၁၇။

စတုတ္တာလ (တိ) [စတု+တာလ] ထန်း ငှ-ပြန်
ရှိသော၊ ထန်း ငှ-ပြန် နက်သော။ စတုတ္တာ-
လမ္ပိ ဥဒကံ သဏ္ဌာတိ။ မ၊ ၁။ ၂၄၅။ (-အံ၊ ၂။
၄၇၅။)

စတုတ္ထိံသ (တိ) [စတုတ္ထိံသ+အ] ၃၄-ခု၏
ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ၃၄-ခုမြောက် ဖြစ်
သော။ စတုတ္ထိံသမ္ပိ ကပ္ပမ္ပိ၊ ရာဇာ အာသိံ
သုဒဿနော။ အပါ၊ ၁။ ၁၅၁။

စတုတ္ထိံသစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [စတုတ္ထိံသ+စိတ္တုပ္ပါ-
ဒ] ၃၄-ပါးသော-စိတ်-စိတ္တုပ္ပါဒ။ စတုတ္ထိံ-
သစိတ္တုပ္ပါဒဝသေန ကထိတံ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၆။

စတုတ္ထိံသတိ (တိ) [စတု+တိံသတိ] သုံးဆယ့်
လေး၊ ၃၄-ပါးသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုတ္ထိံသတိက္ခတ္တု (ဗျ) [စတုတ္ထိံသတိ +
က္ခတ္တု] ၃၄-ကြိမ်၊ ၃၄-ခါ။ စတုတ္ထိံသတိက္ခ-
တ္တုဉ္စ ဒေဝရဋ္ဌံ ကရိဿတိ။ အပါ၊ ၁။ ၅၇။
စတုတ္ထိံသတိက္ခတ္တုဉ္စာတိ စတုတ္ထိံသဝါရေ
မနုဿလောကေ စက္ကဝတ္တိ ရာဇာ ဘဝိဿတိ။
အပါ၊ ၁။ ၂။ ၁၁။ (-အပါ၊ ၁။ ၅၇၊ ၆၃၊ ၉၁။)

စတုတ္ထိံသတိဝါရ (ပု) [စတုတ္ထိံသတိ+ဝါရ]
၃၄-ကြိမ်၊ ၃၄-ခါ။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုတ္ထိံသသုတ္တန္တပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [စတုတ္ထိံသ
+သုတ္တန္တ+ပဋိမဏ္ဍိတ] ၃၄-ပါးသော သုတ်
တို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ စတုတ္ထိံသ-
သုတ္တန္တပဋိမဏ္ဍိတံ စတုသဋ္ဌိဘာဏဝါရပရိမာ-
ဏံ တန္တိံ သင်္ဂါယိတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၃။

စတုတ္ထိ သသုတ္တသင်္ဂဟ (တိ) [စတုတ္ထိ+သ+သုတ္တ+သင်္ဂဟ] (၁) ဥဒ-သုတ်တို့ကို ရေတွက်ရာဖြစ်သော။ (၂) ဥဒ-သုတ်တို့ကို ရေတွက်ခြင်းရှိသော၊ ဥဒ-သုတ်အရေအတွက်ရှိသော (ဒီသနိကာယ်)။ သုတ္တတော စတုတ္ထိ သသုတ္တသင်္ဂဟော။ ဒီဌ၊ ၁။ ၂။ စတုတ္ထိ သသုတ္တနိ ဣတ္ထ သင်္ဂယန္တိ၊ တေသံ ဝါ သင်္ဂဟော ဂဏနာတ္ထောတိ စတုတ္ထိ သသုတ္တသင်္ဂဟော။ သီဠိ၊ သင်္ဂ၊ ၁။ ၃၄။ (- ဒီဠိ၊ ၁။ ၁၉။)

စတုတ္ထိ သာ (ထိ) [စတု+တိ+သာ] သုံးဆယ့်လေး၊ ဥဒ-ပါးသော။ ဂဗ္ဘသေယျကာနံ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ စတုတ္ထိ သ မေဃ ဂဟိတာတိ ဝေဒိတဗျာ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၂။

စတုတ္ထိ (တိ) [စတု+ထ။ စတုန္တံ ပူရဏော စတုတ္ထော၊ ဒွိတ္တံ၊ စတုတ္ထိ၊ စတုတ္ထာ၊ စတုတ္ထံ။ ရူ၊ ၄၀၇။ ထိ-၌ စတုတ္ထာ၊ စတုတ္ထိ။ (စတုထိ-သံ)] ငှ-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ငှ-ခုမြောက်ဖြစ်သော။ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ အဘိ၊ ၈။ ၄၅-၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၂။ စတုတ္ထန္တိ ဂဏနာနုပဗ္ဗတော (ဂဏနာနုပဗ္ဗတာ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၃) စတုတ္ထံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၅။ စတုတ္ထော စ ဝိဟာရော... အယံ စတုတ္ထိ ဒိသာ။ ပေဋကော။ ၃၃၃။ အယံ စတုတ္ထာ ဘာဝနာ။ အံ၊ ၂။ ၂၂။

စတုတ္ထိ (တိ) [စတုတ္ထ+အ] (၁) ငှ-ကြိမ်မြောက် ဝင်စားအပ်သော။ (၂) ငှ-ကြိမ်မြောက် ရရှိအပ်သော။ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ အဘိ၊ ၈။ ၄၅-၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၂။ ဣဒံ စတုတ္ထံ သမာပဇ္ဇတိတိပိ စတုတ္ထံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၅။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၃။ ပဌမံ ဈာနံ-အဖွင့် (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၅) နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

စတုတ္ထအရူပရာဂ (ပု) [စတုတ္ထ+အရူပ+ရာဂ] ငှ-ခုမြောက် အရူပဘုံ၌ တပ်မက်ခြင်း၊ ငှ-ခု

မြောက် အရူပဘုံ၌ တပ်မက်သောရာဂ။ ယာ စတုတ္ထအရူပရာဂသင်္ခါတာ နန္တိ တဉ္စ သံယောဇနံ ဥ တွာ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၆၄။

စတုတ္ထက (တိ) [စတုတ္ထ+က] (၁) ငှ-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း ဖြစ်သော၊ ငှ-ခုမြောက်ဖြစ်သော။ (၂) ငှ-ရက်မြောက်၌ ဖြစ်ပေါ်သော၊ ငှ-ရက်ခြား ဖြစ်ပေါ်သော (အဖျား)။ (၁) ဣတော စတုတ္ထကေ ကပေ၊ ဒုမသာရေသိ ခတ္ထိယော။ အပါ၊ ၁။ ၁၃၃။ (- ၁၉၅၊ ၂၄၀။ အပါ၊ ၂။ ၂၁၈။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၅၉။) (၂) တတိယေ၊ စတုတ္ထေ စ ဒိဝသေ ဟောတိတိ ဇရော “တတိယကော၊ စတုတ္ထကော” တိ စ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၂။ (- ကင်္ခါ၊ ၁၄၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀၄။)

စတုတ္ထကစိဝရ (န) [စတုတ္ထက+စိဝရ] ငှ-ထည်မြောက်သင်္ကန်း။ စတုတ္ထကစိဝရံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ တေစိဝရိကင်္ဂံ သမာဒိယာမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၂။ စတုတ္ထကစိဝရန္တိ နိဝါသနပါရူပနယောဂျံ၊ စတုတ္ထကစိဝရန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၉၃။

စတုတ္ထကထာ (ထိ) [စတုတ္ထာ+ကထာ] ငှ-ခုမြောက် စကား။ စတုတ္ထကထာယမ္ပိ ဒေသေဝနယော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၄။

စတုတ္ထကာရဏ (န) [စတုတ္ထ+ကာရဏ] ငှ-ခုမြောက် အကြောင်း။ ဧဝံ သစ္စဝသေန စတုတ္ထကာရဏံ ဒသေတွာ။ သီဠိ၊ သင်္ဂ၊ ၁။ ၃၁၂။

စတုတ္ထကုသလစိတ္တ (န) [စတုတ္ထ+ကုသလစိတ္တ] ငှ-ခုမြောက် ကုသိုလ်စိတ်။ ယဒါ ပန စတုတ္ထကုသလစိတ္တံ ဇဝနံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၁။

စတုတ္ထကောဠိ (ထိ) [စတုတ္ထာ+ကောဠိ] ငှ-ခုမြောက် အစွန်း။ တေသု သဗ္ဗဿေဝ ဝနုဒုက္ခဿ အဒိ စတုတ္ထကောဠိသင်္ခါတံ အန္တ-

မကာသိ။ သံ၊ဠ၊၂။၁၁၆။ (-မ၊ဠ၊၁။၉၀။ သံ၊ဠ၊၂။၃၅၄။)

စတုတ္ထကောဠာသ (ပု) [စတုတ္ထ+ကောဠာသ] ၄-ခုမြောက် - အဗ္ဗိ - အစု။ စတုတ္ထ-ကောဠာသေ အာရဂ္ဂေန ဝဇ္ဇေတွာ ဌပိတာ ဝိယ။ ဒီ၊ဠ၊၂။၃၇။ (-သ၊ရတ္ထ၊၂။၉၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၄။)

စတုတ္ထစိဝရသာဒိယန (န) [စတုတ္ထ+စိဝရ+သာဒိယန] ၄-ထည်မြောက် သင်္ကန်းကို-သာယာ-ခံယူ-ခြင်း။ စတုတ္ထစိဝရသာဒိ-ယနေန ဟိ ဓုတဂံဘေဒေါ။ ဝဇ္ဇိ၊၂။၃၃။

စတုတ္ထစောဒနာ (ထိ) [စတုတ္ထ+စောဒနာ] ၄-ခုမြောက်ဖြစ်သော-စောဒနာ - စုပ်စွဲ - ပြစ်တင်-ခြင်း။ တေနော စတုတ္ထစောဒနံ ဒဿေန္တေနပိ။ သ၊ရတ္ထ၊၂။၃၄၉။

စတုတ္ထဇ္ဈာန (န) [စတုတ္ထ+ဇ္ဈာန] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ၊ ၄-ခုမြောက်ဖြစ်သော ဇ္ဈာနံ၊ ၄-ကြိမ်မြောက် ဝင်စားအပ်သောဇ္ဈာနံ၊ ၄-ကြိမ်မြောက် ရရှိအပ်သော ဇ္ဈာနံ။ စတုတ္ထဇ္ဈာနာ ဝုဠဟိတွာ အာကာသာနဉ္စာယဟနံ သမာပဇ္ဇိ။ ဒီ၊၂။၁၂၈။ (-ဝိ၊ဠ၊၁။၄၄။ ဝိ၊ဠ၊၂။၆၈၊၂၇။ ဒီ၊ဠ၊၂။၃၉၄။ ဒီ၊ဠ၊၂။၇၂။ မ၊ဠ၊၂။၈၆၊၁၂၀၊၁၈၉။ မ၊ဠ၊၄။၁၅၊၁၇၊၃၉၊၄၀၊၁၈၈၊၂၁၀။ သံ၊ဠ၊၁။၁၄၇။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနဥပေက္ခာသတိ (ထိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+ဥပေက္ခာ+သတိ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံနှင့်ယှဉ်သော ဥပေက္ခာ၊ သတိ။ ဥပေက္ခာသတိသံသုဒ္ဓန္တိ စတုတ္ထဇ္ဈာနဥပေက္ခာသတိဟိ သံသုဒ္ဓံ။ စူဠနိ၊ဠ၊၄၅။

စတုတ္ထဇ္ဈာနကမ္မဝေဂ (ပု) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + ကမ္မ + ဝေဂ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ဟူသော ကံ၏ အဟုန်။ ဇ္ဈာနဝေဂေတိ အသညသမာပတ္တိ-ပရိက္ခိစ္ဆတ္တ စတုတ္ထဇ္ဈာနကမ္မဝေဂေ။ သီ၊ဠ၊၁။၁၁၁။၄၃၈။

စတုတ္ထဇ္ဈာနကုသလဝေဒနာ (ထိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + ကုသလ + ဝေဒနာ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ။ စတုတ္ထဇ္ဈာနကုသလ-ဝေဒနာ သုခမာ။ အဘိ၊ဠ၊၂။၁၆။

စတုတ္ထဇ္ဈာနက္ခမနိဒဿန (န) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + ကမ္မ + နိဒဿန] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ၊ ထိုဇ္ဈာနံ ရခြင်း၏အစဉ်ကို ပြကြောင်းဖြစ်သောပုဒ်။ ဝေန္တိ စတုတ္ထဇ္ဈာနက္ခမနိဒဿနမေတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅။ စတုတ္ထဇ္ဈာနဿ၊ တဿ စ အဓိဂမက္ကမဿ နိဒဿနံ။ ယေန သမာဓာနာနက္ခမေန စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာဓိ လဒ္ဓေါ၊ တဒုဘယနိဒဿနန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠ၊၂။၆။ (- ဝိ၊ဠ၊၁။၁၂၆။ သ၊ရတ္ထ၊၁။၃၈၃။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနက္ခန္ဓာ (ပု) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + ခဏ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ၏ဖြစ်ရာခဏ၊ စတုတ္ထဇ္ဈာနံအခိုက်အတန့်။ ပုဗ္ဗေဝါတိ တဉ္စ ခေါ ပုဗ္ဗေဝ၊ န စတုတ္ထဇ္ဈာနက္ခန္ဓာ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၁၂၂။ အဘိ၊ဠ၊၁။၂၂၀။ (-ထေရ၊ဠ၊၁။၂၆၆။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနဂ္ဂဟဏ (န) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + ဂဟဏ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံကိုယူခြင်း။ စတုတ္ထဇ္ဈာနဂ္ဂဟဏံ တဿေဝ အရူပါဝစရဿ ပဒဠာနဘာဝတော။ မ၊ဠ၊၂။၂၆၆။

စတုတ္ထဇ္ဈာနစိတ္တ (န) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + စိတ္တ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံနှင့် ယှဉ်သောစိတ်။ ဝိပဿနာ-ပါဒကံ စတုတ္ထဇ္ဈာနစိတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၁၃၆။ အဘိ၊ဠ၊၂။၉၃။ (- ဒီ၊ဠ၊၁။၂၆၄။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၃၀။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနစေတနာ (ထိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + စေတနာ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံနှင့်ယှဉ်သော စေတနာ။ စတုတ္ထဇ္ဈာနစေတနာယ သုဒ္ဓါဝါသေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ မ၊ဠ၊၂။၉။ အံ၊ဠ၊၂။၃၄၇။ (- မ၊ဠ၊၂။၇၄။ မ၊ဠ၊၄။၁၈၂။ မ၊ဠ၊၂။၄၆။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနစေတနာနုဂ္ဂဟ (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန-စေတနာ + အနုဂ္ဂဟ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ စေတနာ

အား - လျော် - လိုက်လျော - သော။ ကေစိ
ပန စတုတ္ထဇ္ဈာနစေတနာနုဂဏာတိ နိဒဿေ-
န္တာ .. ဝုတ္တာတိ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။

စတုတ္ထဇ္ဈာနတ္ထ (ပု) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + အတ္ထ]
စတုတ္ထဈာန်ဟူသော အကျိုး။ တတိယဇ္ဈာန်
ဝါ ပါဒကံ ကတွာ စတုတ္ထဇ္ဈာနတ္ထာယ ကသိ-
ဏပရိကမ္ပံ ကရေန္တဿ....ဝိက္ခမန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၃၉။

စတုတ္ထဇ္ဈာနဓမ္မပတ္ထဒ္ဓ (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + ဓမ္မ
+ ဥပတ္ထဒ္ဓ] စတုတ္ထဈာန်တရားသည် ထောက်
ပံ့အပ်သော။ တတ္ထ ယေသံ စတုတ္ထဇ္ဈာနဓမ္မ-
ပတ္ထဒ္ဓံ မံသစက္ခုမေဝ ဒိဗ္ဗစက္ခု နာမ ဟောတိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။

စတုတ္ထဇ္ဈာနနိဋ္ဌ (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + နိဋ္ဌာ]
စတုတ္ထဈာန်လျှင် အဆုံးရှိသော။ အဓိစိတ္တံ
နာမ စတုတ္ထဇ္ဈာနနိဋ္ဌံ တဒန္တောဂဓတ္တာ အရူ-
ပဇ္ဈာနံ၊ တပ္ပရိယောသာနတ္တာ ဖလဇ္ဈာနန္တိ
ဝုတ္တံ အဓိစိတ္တသိက္ခာဒုတိယန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။

စတုတ္ထဇ္ဈာနနိရောဓ (ပု) [စတုတ္ထဇ္ဈာန +
နိရောဓ] စတုတ္ထဈာန်၏ ချုပ်ပျောက်ခြင်း။
စတုတ္ထဇ္ဈာနနိရောဓာ တတိယဇ္ဈာန် ဥပသမ္ပဇ္ဇ
ဝိဟရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၂။

စတုတ္ထဇ္ဈာနပညာ (ထိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+ပညာ]
စတုတ္ထဈာန်နှင့် ယှဉ်သောပညာ။ ဣဒံ စတု-
တ္ထဇ္ဈာနပညံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၀၀။

စတုတ္ထဇ္ဈာနပါဒက (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+ပါဒက]
စတုတ္ထဈာန်ဟူသော-အခြေခံ-အကြောင်း
ရင်း - ရှိသော။ အဘိညာ နာမ စတုတ္ထဇ္ဈာန-
ပါဒကောဝ မဟဂ္ဂတဓမ္မော ဈာနေနေဝ
ဣဇ္ဈတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ (-နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၈။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနဘူမိ (ထိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+ဘူမိ]
စတုတ္ထဈာန်ဘုံ၊ စတုတ္ထဈာန်ရသော ဗြဟ္မာ

တို့၏နေရာဘုံ။ စတုတ္ထဇ္ဈာနဘူမိယံ ဝေဟပ္ပလ-
ဗြဟ္မလောကေ ပဉ္စကပ္ပသတိကံ အာယံ ဂဟေ-
တွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ (- ဝိမတိ၊၁။
၅၃။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနဘူမိဝိသေသ (ပု) [စတုတ္ထဇ္ဈာန-
ဘူမိ + ဝိသေသ] စတုတ္ထဈာန်ဘုံ အထူး။
စတုတ္ထဇ္ဈာနဘူမိဝိသေသာ ဟိ အသညသုဒ္ဓါ-
ဝါသာရူပဘဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။

စတုတ္ထဇ္ဈာနမတ္တလာဘီ (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန +
မတ္တ + လာဘီ] စတုတ္ထဈာန်မျှကိုရသောသူ။
ကထံ စတုတ္ထဇ္ဈာနမတ္တလာဘီနော စိဏ္ဏဝသိ-
ဘာဝေါ သိယာ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၃၁။

စတုတ္ထဇ္ဈာနလာဘီ (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+လာဘီ]
စတုတ္ထဈာန်ကိုရသော၊ သူ။ ဗာရာဏသီယံ
ကိရ အညတရော ရာဇာ စတုတ္ထဇ္ဈာနလာဘီ
အဟောသိ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ (-စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊
၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၃၀-၁။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနဝိပါက (န) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+ဝိပါက]
စတုတ္ထဈာန်နှင့်ယှဉ်သောဝိပါကစိတ်၊ စတုတ္ထ
ဈာန်ဝိပါကစိတ်။ သရိက္ခကေန စတုတ္ထဇ္ဈာန-
ဝိပါကေန။ မူလဋ္ဌ၊၂။၉၄။ (- အနုဋ္ဌ၊၂။
၁၀၀။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနဝိမောက္ခ (ပု) [စတုတ္ထဇ္ဈာန +
ဝိမောက္ခ] စတုတ္ထဈာန်ဟူသော (ဆန့်ကျင်
ဖက်တရားတို့မှ) လွတ်မြောက်သော တရား၊
(ဆန့်ကျင်ဖက် တရားတို့မှ) လွတ်မြောက်
သော စတုတ္ထဈာန်။ တသ္မိံ စတုတ္ထဇ္ဈာန-
ဝိမောက္ခေ ဌတွာ ဈာနဂါနိ ဝိပဿိတွာ။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။

စတုတ္ထဇ္ဈာနဝေဒနာ (ထိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+ဝေ-
ဒနာ] စတုတ္ထဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ။
အဒုက္ခမသုခန္တိ စတုတ္ထဇ္ဈာနဝေဒနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသင်္ဂဟ (ပု) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+သင်္ဂဟ]
စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ဘိက္ခုနီယံ - သွင်းယူအပ်သည်၏ အဖြစ်
- သွင်းယူခြင်း။ အရူပဇ္ဈာနာနမ္ပိ ဝါ စတုတ္ထ-
ဇ္ဈာနသင်္ဂဟတော အရူပဘဝဂ္ဂဟဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂။ ၃၃၃။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသညာ (ထိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+သညာ]
စတုတ္ထဇ္ဈာနံ နှင့် ယှဉ်သော သညာ။ ဣတိ
သဗ္ဗေပိ တေ ကေတ္တကာယာ စေဝ စတုတ္ထဇ္ဈာ-
နသညာယ ကေတ္တသညိနော စာတိ ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ။ ပဋိသံဠာသံ ၁၀၅။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသန္နိဿိတ (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+
သန္နိဿိတ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ မှီသော။ ဝေမေ-
သာ ပဌမဇ္ဈာနသန္နိဿိတာ ဝါ စတုတ္ထဇ္ဈာန-
သန္နိဿိတာ ဝါ ကာတဗ္ဗာ။ အဘိဠာ၊ ၂။ ၄၀၀။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသမဂီ (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+သမဂီ]
စတုတ္ထဇ္ဈာနံ နှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ ကထံ ပန
စတုတ္ထဇ္ဈာနသမဂီနော ပီတိသုခဖရဏံ။ ထေရ၊
၄။ ၁။ ၂၆၆။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသမထ (ပု) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+သမထ]
ငြိမ်သက် တည်ကြည်သော စတုတ္ထဇ္ဈာနံ။
သမထန္တိ စတုတ္ထဇ္ဈာနသမထမေဝ။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၁။ ၁၀၈။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသမနန္တရာ (ဗျ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+
သမနန္တရာ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ၏ အခြားမဲ့။ စတုတ္ထ-
ဇ္ဈာနသမနန္တရာ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗာယံ။ မာဠိ၊ ၂။
၂၃၄။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာဓာန (န) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+
သမာဓာန] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ နှင့် ယှဉ်သော သမာ-
ဓိ။ အာဂမနသမာဓိနာ သဒ္ဓိံ စတုတ္ထဇ္ဈာန-
သမာဓာနံ ဒီပေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၃။ ၂။ ၆။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာဓိ (ပု) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+သမာ-
ဓိ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ နှင့် ယှဉ်သော သမာဓိ။ သမာ-
ဟိတေတိ စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာဓိနာ သမာဟိ-

တေ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၁။ မာဠာ၊ ၄။
၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ မဟာနိ၊
၄။ ၃၁၄။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၆။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၃။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၃၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။
၂။ ၆။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာပဇ္ဇန (န) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+
သမာပဇ္ဇန] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သို့ ကောင်းစွာ
ရောက်ခြင်း။ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ကို ဝင်စားခြင်း။
တတော ဩသက္ကိတော စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာပဇ္ဇနံ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မာဠာ၊ ၄။ ၄၁။ (-မာဠိ၊ ၃။ ၂၅၄။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာပတ္တိ (ထိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+
သမာပတ္တိ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပတ်။ ကောင်း
စွာ - ရောက်အပ် - ဝင်စားအပ် - သော
စတုတ္ထဇ္ဈာနံ၊ အဟံ ခေါ်မှီ စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာ-
ပတ္တိယာ လာဘီ။ မာဠာ၊ ၄။ ၁။ (-ဒီ၊ ၄။ ၃။
၁၆၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၊ ၂၃၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၆။
မူလဒီ၊ ၃။ ၁၀၄။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာပန္န (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+
သမာပန္န] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သို့ ကောင်းစွာရောက်
သော၊ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ကို ဝင်စားသော၊ သူ။
တထာ အသညိဘူတာနံ၊ မတာနံ၊ စတုတ္ထဇ္ဈာ-
နသမာပန္နာနံ၊ ရူပါရူပဘဝသမဂီနံ၊ နိရောဓ-
သမာပန္နာနန္တိ ဥ တော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ (-ပဋိသံ၊
၄။ ၂။ ၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၇။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာယောဂ (ပု) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+
သမာယောဂ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ နှင့် ကောင်းစွာ
ယှဉ်ခြင်း။ “ပဿဒ္ဓကာယသင်္ခါရေ” တိ ဣမိ-
နာ စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာယောဂေန ဝိဂတဒရ-
ထတာ ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၉။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသမုဋ္ဌာပိတ (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+
သမုဋ္ဌာပိတ] စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သည် ဖြစ်စေအပ်
သော။ ဧဝံ စတုတ္ထဇ္ဈာနသမုဋ္ဌာပိတေန သုခု-
မရူပေန သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ဘိက္ခုနော ကာ-
ယော ဖုဇ္ဈော ဟောတိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသမ္ပယုတ္တ (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + သမ္ပယုတ္တ] စတုတ္ထဈာန်နှင့် ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့်ယှဉ်သော။ ဥပေက္ခာယ ပန သန္တေ သုခေ ဝုတ္တတ္တာ ဘဂဝတာ သာ- တသဟဂတာတိ စတုတ္ထဇ္ဈာနသမ္ပယုတ္တာပိ ဝုတ္တာဝ ဟောတိ။ ပဋိသံဠာဠာ ၁။ ၁၁၆။ (- ဝိမတိ ၁။ ၈၃။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနသဟဂတ (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + သဟဂတ] စတုတ္ထဈာန်နှင့်-တကွဖြစ်-နိုး နှော-သော။ စတုတ္ထဇ္ဈာနသဟဂတာ သဗ္ဗ- ပစ္စနိကပရိသုဒ္ဓိတာယ “ပါရိသုဒ္ဓါပေက္ခာ”တိ စ တေန တေန အဝတ္ထာဘေဒေန ဆဓာ ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ ၁။ ၇၄။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသုခ (န) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + သုခ] စတုတ္ထဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ချမ်းသာ၊ စတုတ္ထ ဈာန်ချမ်းသာ။ ဥပေက္ခာသုခန္တိ စတုတ္ထဇ္ဈာန- သုခံ။ အံဠာ ၂။ ၅၄။ (-အံဠာ ၂။ ၁၀။ အနုဋီ ၁။ ၄၄။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနသေယျာ (ထိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + သေယျာ] အားထုတ်မှုမရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ရာ စတုတ္ထဈာန်၊ စတုတ္ထဈာန်ကို ဝင်စား နေခြင်း။ စတုတ္ထဇ္ဈာနသေယျာ ပန တထာ- ဂတသေယျာတိ ဝုစ္စတိ။ ဒီဠာ ၂။ ၁၁၆။ သံဠာ ၁။ ၇၅။ သံဠာ ၂။ ၇၂။ အဘိဠာ ၂။ ၃၃၁။ မဟာနိဠာ ၂။ ၃၅၉။ သေတိ အဗျာဝဋ္ဌဘာဝေန ပဝတ္တတိ ဧတ္ထာတိ သေယျာ၊ စတုတ္ထဇ္ဈာန- မေဝ သေယျာ စတုတ္ထဇ္ဈာနသေယျာ။ ဒီဠာ ၂။ ၁၇၆။ သံဠာ ၁။ ၁၁၅။ အံဠာ ၂။ ၃၉၄။ စတုတ္ထဇ္ဈာနသေယျာတိ စတုတ္ထဇ္ဈာနိကံ ဖလ- သမာပတ္တိံ ဝဒတိ။ သံဠာ ၂။ ၃၃၀။

စတုတ္ထဇ္ဈာနာဓိဂမ (ပု) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + အဓိ- ဂမ] စတုတ္ထဈာန်ကိုရခြင်း။ တတော ဝုဠာယ စတုတ္ထဇ္ဈာနာဓိဂမာယ ပရိက္ခမံ ကတွာ။ ဒီဠာ ၁။ ၁၆၇။ ဒီဠာ ၂။ ၁၆၈။

စတုတ္ထဇ္ဈာနာရမ္မဏ (န) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + အာ- ရမ္မဏ] စတုတ္ထဈာန်၏အာရုံ။ အညတရဿ စတုတ္ထဇ္ဈာနာရမ္မဏဿ ကသိဏောဘာသဿ ဝသေန။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၄၉။

စတုတ္ထဇ္ဈာနိက (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန + ဣက] (၁) စတုတ္ထဈာန်နှင့်ယှဉ်သော။ (၂) (အကြောင်း ဖြစ်သော)စတုတ္ထဈာန်ရှိသော။ (၃) စတုတ္ထ- ဈာန်ကြောင့် ဖြစ်သော။ (၁) ဣမဿ ပန စတုတ္ထဇ္ဈာနိကာ ဖလသမာပတ္တိံ။ သံဠာ ၂။ ၁၃၄။ (-မံဠာ ၂။ ၂၃။ အံဠာ ၂။ ၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၄၃၊ ၅၉။ ထေရီဠာ ၂။ ၂၄၂။ သာရတ္ထာ ၂။ ၁၃၃။ ဒီဠာ ၁။ ၃၈၀။ ဒီဠာ ၂။ ၈၁။ မဒီဠာ ၂။ ၂၈၄။ သံဠာ ၂။ ၃၃၀။ အနုဋီ ၁။ ၁၂၃။) (၂၊ ၃) ပုဗ္ဗေ စတုတ္ထဇ္ဈာနိကမေဝ ဗြဟ္မလော- ကံ အနုဿရန္တဿ။ မံဠာ ၄။ ၁၅။ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ကာရဏဘူတံ တေဿ အတ္ထိ၊ တေန ဝါ နိဗ္ဗုတန္တိ စတုတ္ထဇ္ဈာနိကံ။ မဒီဠာ ၂။ ၂၃၅။

စတုတ္ထဇ္ဈာနိကစုတိစိတ္တ (န) [စတုတ္ထဇ္ဈာနိက + စုတိစိတ္တ]စတုတ္ထဈာန်နှင့်ယှဉ်သောစုတိစိတ်။ အဝိတက္ကအဝိစာရံ ပစ္ဆိမစိတ္တန္တိ...စတုတ္ထဇ္ဈာ- နိကစုတိစိတ္တဝသေနေတံ ဝုတ္တိ။ အဘိဠာ ၂။ ၃၁၆။

စတုတ္ထဇ္ဈာနိကဖလသမာပတ္တိ (ထိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာ- နိကာ + ဖလသမာပတ္တိ] စတုတ္ထဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ဖလသမာပတ်။ ဒသုတ္တရသုတ္တန္တေ စတုတ္ထဇ္ဈာနိကဖလသမာပတ္တိ ကထိတာ။ ဒီဠာ ၁။ ၃၁၄။ စတုတ္ထဇ္ဈာနိကဖလသမာပတ္တိ ကထိတာတိ... စတုတ္ထဇ္ဈာနိကာ ဧဝ ဖလ- သမာပတ္တိ ကထိတာ။ ဒီဠာ ၁။ ၃၈၀။ (- ဒီဠာ ၂။ ၈၁။ ဒီဠာ ၂။ ၈၁။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနိကဖလသမာပတ္တိရတီ (ထိ) [စတုတ္ထ- ဇ္ဈာနိကဖလသမာပတ္တိ + ရတီ] စတုတ္ထဈာန် နှင့် ယှဉ်သော ဖလသမာပတ်၌ မွေ့လျော် ခြင်း။ တာယ ရတိယာ ရမမာနောတိ ဣဒံ

စတုတ္ထဇ္ဈာနိကဖလသမာပတ္တိရတိ* သန္ဓာယ
ဝတ္တံ။ မ၊ဠ၊၃။၁၅။ မ၊ဠ၊၃။၁၀၅။

စတုတ္ထဇ္ဈာနိကဖလသမာပတ္တိသုခ (န) [စတုတ္ထ-
ဇ္ဈာနိကဖလသမာပတ္တိ+သုခ] စတုတ္ထဈာန်
နှင့်ယှဉ်သော ဖလသမာပတ်ချမ်းသာ။ သု-
ခန္တိ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌဟန္တဿ ဥပ္ပန္နံ စတုတ္ထဇ္ဈာ-
နိကဖလသမာပတ္တိသုခံ။ ဒီ၊ဠ၊၂။၂၃၇။ (-ဒီ၊
ဠ၊၂။၂၃၃။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနိကဝဇ္ဇ (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာနိက+ဝဇ္ဇ]
စတုတ္ထဈာန်နှင့်ယှဉ်သော မဂ်သည် ကြည်အပ်
သော(မဂ်)။ ယသ္မိံ* ပန ပါဒကဇ္ဈာနံ နတ္ထိတိ
စတုတ္ထဇ္ဈာနိကဝဇ္ဇာနံ ပါဒကာနိ လောကိ-
ယဇ္ဈာနာနိ သန္ဓာယ ဝတ္တံ။ မူလဠ၊၁။၁၁၆။
စတုတ္ထဇ္ဈာနိကဿ မဂ္ဂဿ အာရုပ္ပေ အရူ-
ပဇ္ဈာနမေဝ ပါဒကံ သိယာတိ အာဟ “စတု-
တ္ထဇ္ဈာနိကဝဇ္ဇာနံ”န္တိ။ အနုဠ၊၁။၁၂၃။

စတုတ္ထဇ္ဈာနုပေက္ခာ (ထိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန+ဥပေ-
က္ခာ] စတုတ္ထဈာန်-၌ဖြစ်-နှင့်ယှဉ်-သော
ဥပေက္ခာ။ ဥပေက္ခန္တိ စတုတ္ထဇ္ဈာနုပေက္ခံ။ အံ၊
ဠ၊၃။၁၁၆။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၁။၁၀၈။ အပ၊ဠ၊၁။
၂၁၄။ စူဠနိ၊ဠ၊၁။၃၃။ (-မ၊ဠ၊၃။၃၁။မ၊ဠ၊
၄။၂၁၀။ မဟာနိ၊ဠ၊၄။၄၁၃။ မ၊ဠ၊၃။၂၃၊
၃၉၉။ အံ၊ဠ၊၃။၁၁၄။)

စတုတ္ထဇ္ဈာနုပေက္ခာဝေဒနာ (ထိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန
+ဥပေက္ခာဝေဒနာ] စတုတ္ထဈာန်-၌ဖြစ်-
နှင့်ယှဉ်-သော ဥပေက္ခာဝေဒနာ။ ယသ္မာ
ဘဂဝါ စတုတ္ထဇ္ဈာနုပေက္ခာဝေဒနံ ဝတံ။
သံ၊ဠ၊၂။၃၆၀။

စတုတ္ထဇ္ဈာနု(နု=နော)ပစာရ (ပု) [စတုတ္ထဇ္ဈာ-
န+ဥပစာရ] စတုတ္ထဈာန်၏-အနီး-ဥပ-
စာ။ စတုတ္ထဇ္ဈာနု(နု)ပစာရေ ပဟိနဿာပိ
သောမနသိန္ဒြိယဿ အာသန္နတ္တာ။ ဝိ၊ဠ၊၁။
၁၂၄။ သံ၊ဠ၊၃။၂၇၅။ အဘိ၊ဠ၊၁။၂၂၁။
စတုတ္ထဇ္ဈာနောပစာရေယေဝ စ သုခံ ပဟိ-

ယတိ။ အံ၊ဠ၊၁။၁၂၉။ (-ဝိ၊ဠ၊၂။၁၈။ မ၊ဠ၊
၄။၄၀။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၁။၁၀၈။ ဒီ၊ဠ၊၁။၁၀၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠ၊၁။၇၉၊၁၉၂။)

စတုတ္ထဒိဋ္ဌိ (ထိ) [စတုတ္ထာ+ဒိဋ္ဌိ] ၄-ခုမြောက်
အယူမှား။ စတုတ္ထဒိဋ္ဌိ ဝိပုလကသိဏဝသေန
ကထိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဠ၊၄။၁၁။

စတုတ္ထဒိဝသ (ပု) [စတုတ္ထ+ဒိဝသ] ၄-ရက်
မြောက် နေ့။ စတုတ္ထဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ
တာဒိသမေဝ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဠ၊၃။၂၅၈။ (-ဝိ၊
ဠ၊၄။၁၀၉။ ကခါ၊၁။၉၃-၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၃။
ဒီ၊ဠ၊၂။၃၉၆။ ဇာ၊ဠ၊၅။၂၄၃၊၄၆၀။ ဝဇီရ။
၂၉၄။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀-၁။)

စတုတ္ထဒွါရကောဋ္ဌက (ပု) [စတုတ္ထ + ဒွါရ-
ကောဋ္ဌက] ၄-ခုမြောက် တံခါးမုခ်။ အဟံ
တေ မဟာသေဋ္ဌိ စတုတ္ထဒွါရကောဋ္ဌကေ အဓိ-
ဝတ္တာ ဒေဝတာ။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၈။ (-မ၊ဠ၊၃။
၆၆။)

စတုတ္ထဓမ္မပဒ (န) [စတုတ္ထ + ဓမ္မပဒ] ၄-ခု
မြောက် တရားအစု။ သာ စတုတ္ထဓမ္မပဒေန
သင်္ဂဟိတာ။ ဒီ၊ဠ၊၃။၂၃၉။

စတုတ္ထပက္ခ (ပု) [စတုတ္ထ+ပက္ခ] ၄-ခုမြောက်
အဖို့။ စတုတ္ထပက္ခော သမ္မာဝတာရေ ဣတိ
စတုကောဋိကော ပဉ္စော ဇာလဝသေန အာ-
ဟဇ္ဇော။ မ၊ဠ၊၃။၃၄၆။

စတုတ္ထပဉ္စက (ပု၊န) [စတုတ္ထ + ပဉ္စက] ၄-ခု
မြောက်ဖြစ်သော (အနာဂတ်အကျိုး) ၅-ပါး
အပေါင်း။ စတုတ္ထပဉ္စကဝသေန အနာဂတ-
ကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ဠ၊၁။၂၂၅။

စတုတ္ထပတ္တ (ပု) [စတုတ္ထ+ပတ္တ] ၄-ခုမြောက်
သပိတ်။ ပတ္တစတုက္ကေ စတုတ္ထပတ္တော ဝိယ။
ဝဇီရ။၂၅၀။ (-သာရတ္ထ၊၂။၄၁။)

စတုတ္ထပဒ (န) [စတုတ္ထ + ပဒ] ၄-ခုမြောက်
ပုဒ်။ စတုတ္ထပဒေန ရာဂဒေါသမောဟက္ခယေ-

န ရာဂဝိရာဂါ စေတောဝိမုတ္တိ။ ပေဋကော။
၃၂၅။

စတုတ္ထပဒသင်္ဂဟ (ပု) [စတုတ္ထပဒ+သင်္ဂဟ]
၄-ခုမြောက်ပုဒ်၌ သွင်းယူခြင်း။ အရိယသစ္စ-
သဒ္ဓါပေက္ခံ ပန သန္ဓာယ စတုတ္ထပဒသင်္ဂ-
ဟော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂၂၀။

စတုတ္ထပါဒ (ပု) [စတုတ္ထ+ပါဒ] (ဂါထာ၏)
၄-ခုမြောက်-အဖို့-ပါဒ။ ဧဝံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓိ-
တွာ စတုတ္ထပါဒေါ...ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗျော။
သုတ္တနိ၊ ဣ၊ ၆၃။ (-ထေရီ၊ ဣ၊ ၂၃။ အပါ၊ ၁၁၁၇။ စူဠနိ၊ ဣ၊ ၁၀၃။)

စတုတ္ထပုဂ္ဂလ (ပု) [စတုတ္ထ+ပုဂ္ဂလ] ၄-ယောက်
မြောက် ပုဂ္ဂိုလ်။ (က) မိမိကို ပူပန်ဆင်း
ရဲစေသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သူတပါးကို ပူပန်
ဆင်းရဲစေသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ မိမိ သူတပါး ၂-ဦး
သားကို ပူပန်ဆင်းရဲစေသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ မိမိ
သူတပါး ၂-ဦးသားကို မပူပန် မဆင်းရဲစေ
သော ပုဂ္ဂိုလ် ဟူသော ၄-မျိုး တို့တွင် ၄-
ယောက်မြောက်ပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) မိမိ၏အကျိုး
စီးပွားကို ပြုကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ သူတပါး၏
အကျိုးစီးပွားကို ပြုကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ မိမိ
သူတပါး ၂-ဦးသား၏ အကျိုးစီးပွားကို မပြု
ကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ မိမိ သူတပါး ၂-ဦးသား၏
အကျိုးစီးပွားကို ပြုကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော
၄-မျိုးတို့တွင် ၄-ယောက်မြောက်ပုဂ္ဂိုလ်။ (ဂ)
အဿာသ၊ ပဿာသ၏ အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး၊
သုံးပါးလုံး ထင်ရှားစွာ သိသော ပုဂ္ဂိုလ်
၄-မျိုးတို့တွင် ၄-ယောက်မြောက် ပုဂ္ဂိုလ်။
(က) ပုရိမေ တယော ပုဂ္ဂလေ ပဟာယ ဥပရိ
စတုတ္ထပုဂ္ဂလဿ ဟိတပဋိပတ္တိယံယေဝ ပဋိပါ-
ဒေမိ။ မ၊ ဣ၊ ၃၆။ (-ဂူ။ မ၊ ဣ၊ ၃၆။ ၅၊ ၅၈။)
(ခ) တဒုဘယေန အတ္တဟိတာယ ပဋိပန္နာ-
ဒိသု စတုသု ပုဂ္ဂလေသု ဘဂဝတော စတုတ္ထ-
ပုဂ္ဂလဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ဣ၊ ၁၈။ သံ၊ ဣ၊ ၁။
ဂ။ (-သီ၊ ဣ၊ ၁၁၁၅။ အံ၊ ဣ၊ ၁၄။

မူလဒီ၊ ၁။ ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂၃၄။) (ဂ) တာဒိ-
သေန ဘဝိတဗ္ဗန္တိ စတုတ္ထပုဂ္ဂလသဒိသေန
ဘဝိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၃။

စတုတ္ထပုမာဏ (တိ) [စတုတ္ထ+ပမာဏ] (မြေ
၏) ၄-ခုမြောက် အတိုင်းအရှည်- ၄-ပြန်
အတိုင်းအရှည်-ရှိသော(အရပ်)။ အဘိနိ-
ဝဇ္ဇေယျာတိ စတုတ္ထပုမာဏေန။ မဟာနိ၊ ဣ၊
၃၂။

စတုတ္ထဖလ (န) [စတုတ္ထ+ဖလ] ၄-ခုမြောက်
ဖိုလ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်။ ကေန ပန ကာရဏေန
ပရိနိဗ္ဗာဏံ? စတုတ္ထမဂ္ဂေန စေဝ စတုတ္ထ-
ဖလေန စ။ အံ၊ ဣ၊ ၂။ ၄။

စတုတ္ထဖလဉာဏ (န) [စတုတ္ထဖလ + ဉာဏ]
အရဟတ္တဖိုလ် - ခြုံဖြစ် - နှင့်ယှဉ် - သော
ဉာဏ်။ ကိဉ္ဇာပိ တံ နာမကရဏဘူတံ စတုတ္ထ-
ဖလဉာဏမ္ပိ ဝတ္တု သမ္ဘဝတိ။ ဝဇ္ဇီ၊ ဣ၊ ၃၉၃။

စတုတ္ထဖလပညာ (ထိ) [စတုတ္ထဖလ + ပညာ]
အရဟတ္တဖိုလ် - ခြုံဖြစ် - နှင့်ယှဉ် - သော
ပညာ။ ဧတ္ထ စ စတုတ္ထဖလပညာ ပညာ-
ဝိမုတ္တိ နာမ။ မ၊ ဣ၊ ၂။ ၂၄၆။ အံ၊ ဣ၊ ၃။ ၈။

စတုတ္ထဗြဟ္မဝိဟာရ (ပု) [စတုတ္ထ+ဗြဟ္မဝိဟာရ]
၄-ခုမြောက် ဗြဟ္မဝိဟာရတရား၊ ဥပေက္ခာ-
ဗြဟ္မဝိဟာရတရား။ မေတ္တာဒိနိဿန္နော စတု-
တ္ထဗြဟ္မဝိဟာရော။ မ၊ ဣ၊ ၂။ ၅၃။

စတုတ္ထဘတ္တ (န) [စတုတ္ထ+ဘတ္တ] ၄-ရက်မြောက်
နေ့ခြုံဖြစ်သော ထမင်း။ သုသာနမဇ္ဈေ ဝသန္တိ
စတုတ္ထဘတ္တံ ပရိဏာမယမာနာ...ပါပမကာ-
သိ။ ဇာ၊ ဣ၊ ၅။ ၄၅၅။ စတုတ္ထဘတ္တန္တိ စတုတ္ထ-
ဒိဝသေ ဘတ္တံ။ ဇာတ်၊ ဣ၊ ၁၈၀။ အသိတိ
နိပါတ်။

စတုတ္ထဘာဂ (ပု) [စတုတ္ထ+ဘာဂ] ၄-ခုမြောက်
- အဖို့- အစ၊ ၄-ဖို့ ၁-ဖို့၊ ၄-စု ၁-စု၊ ၄-ပုံ ၁-ပုံ။
တတ္ထ ပါဒေန ကဟာပဏဿ စတုတ္ထဘာဂံ
အကပ္ပိယဘဏ္ဍာမေဝ ဒဿေတိ။ ဝိ၊ ဣ၊ ၁။ ၂၆၈။

(- သုတ္တနိဋ္ဌာဝါ ၁၂။ သာရတ္ထ ၂။ ၁၆၈၊ ၃၇၆။ ဝိမတိဝါ ၁၆၉။ ဝိမတိ ၂။ ၇။)

စတုတ္ထဘာဂပုမာဏ (တိ) [စတုတ္ထဘာဂ + ပမာဏ] ၄-ခုမြောက်အဖို့လျှင် အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ ၄-ဖို့ ၁-ဖို့ အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ တဿ ဩဒနဿ စတုတ္ထဘာဂပုမာဏော....မဂ္ဂသုပေါ ပက္ခိပိတဗ္ဗော။ ဝိဠာ ၂။ ၂၇။ ကင်္ခါ ၁၇၈။ ဝိသင်္ဂဟ ၃၇။ (- ဝိဠာ ၃။ ၁၆၄။ ကင်္ခါ ၂၇၁။ သာရတ္ထ ၂။ ၄၂၇။ ကင်္ခါဋီသစ် ၃၂၅။ ဒီဋီဝါ ၂၇၁။ သိဋီသစ် ၂။ ၁၆၈။)

စတုတ္ထဘာဂဝိသန (န) [စတုတ္ထဘာဂ + အဝိသန] ၄-ခုမြောက်အဖို့၏အဆုံး။ ဝေမိမဿ ပစ္ဆာဘတ္တကိစ္စဿ လောကဝေါလောကနသင်္ခါတေ စတုတ္ထဘာဂဝိသနော.... သတ္တေ ပဿိတုံ။ သုတ္တနိဋ္ဌာဝါ ၁၂။

စတုတ္ထဘာဂဝိသိဋ္ဌ (တိ) [စတုတ္ထဘာဂ + အဝိသိဋ္ဌ] ၄-ခုမြောက်အဖို့လျှင် - အကြွင်း - အကျန် - ရှိသော၊ ၄-ခုမြောက်အဖို့အားဖြင့် ကြွင်းကျန်သော၊ ၄-ဖို့ ၁-ဖို့ကြွင်းကျန်သော။ စတုတ္ထဘာဂဝိသိဋ္ဌ ယာဂုံ ပစိတွာ။ ဝိမာနာဋ္ဌ ၁၇၀။

စတုတ္ထဘူမက (တိ) [စတုတ္ထဘူမိ + က။ ဣ-ကို အ-ပြု။] ၄-ခုမြောက်ဘုံ - လောကုတ္တရာဘုံ - ချွံမြစ်သော။ ကာမံ စတုတ္ထဘူမကာပိ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ ဝေ။ သံဠာဝါ ၇၅။

စတုတ္ထဘူမကကုသလစိတ္တ (န) [စတုတ္ထဘူမက + ကုသလစိတ္တ] ၄-ခုမြောက် - လောကုတ္တရာ - ဘုံချွံမြစ်သော ကုသိုလ်စိတ်။ စတုဘူမကစိတ္တ ကြည့်။

စတုတ္ထဘူမကသင်္ခါရ (ပု) [စတုတ္ထဘူမက + သင်္ခါရ] ၄-ခုမြောက် - လောကုတ္တရာ - ဘုံချွံမြစ်သော သင်္ခါရတရား။ စတုတ္ထဘူမကသင်္ခါရာ ပန တေဇဿဒတ္တာ....အာရမ္မဏံ န

ဟောန္တိ။ မဠာ ၄။ ၇၄။ အံဠာဝါ ၃၇၃။ အဘိဠာ ၂။ ၄၀၅။ (- မဠာ ၃။ ၂၉၂။ အံဠာဝါ ၂၁။)

စတုတ္ထမဂ္ဂ (ပု) [စတုတ္ထ + မဂ္ဂ] ၄-ခုမြောက်မဂ်၊ အရဟတ္တမဂ်။ စတုတ္ထမဂ္ဂေါ စတုတ္တာ ဒဿနသမာပတ္တိ။ ဒီဠာ ၃။ ၇၂။ အဘိဠာဝါ ၂၇၀။ (- မဠာ ၂။ ၃၉။ သုတ္တနိဋ္ဌာဝါ ၁၂။ မဟာနိဠာ ၆၉၊ ၁၇၂၊ ၂၂၄။ စူဠနိဠာ ၂၀။ သာရတ္ထ ၂။ ၂၂၇။ သာရတ္ထ ၃။ ၁၁၈။ မဠာ ၂။ ၁၀၇။ သံဠာဝါ ၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီဝါ ၆၇။)

စတုတ္ထမဂ္ဂကိစ္စ (န) [စတုတ္ထမဂ္ဂ + ကိစ္စ] ၄-ခုမြောက် မဂ် - အရဟတ္တမဂ် - ၏ - ပြုဖွယ် - ကိစ္စ။ “ဝိဒိတံ ဟောတိ” တိ ဣမိနာ စတုတ္ထမဂ္ဂကိစ္စံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ ၂။ ၄၆၇။

စတုတ္ထမဂ္ဂဋ္ဌ (တိ) [စတုတ္ထမဂ္ဂ + ဋ္ဌာ + အ] ၄-ခုမြောက် မဂ် - အရဟတ္တမဂ် - ဌ တည်သော၊ သူ။ စတုတ္ထမဂ္ဂဋ္ဌော ပုဂ္ဂလော ပတ္တိဓမ္မဝသေန တိဟိ ဖလေဟိ သမန္နာဂတော။ အဘိဠာ ၃။ ၁၇၃။

စတုတ္ထမဂ္ဂပညာ (ထိ) [စတုတ္ထမဂ္ဂ + ပညာ] ၄-ခုမြောက် မဂ် - အရဟတ္တမဂ် - ဌဖြစ် - နှင့် ယှဉ် - သော ပညာ။ ဧကန္တပရိသုဒ္ဓံ စတုတ္ထမဂ္ဂပညံ အာရာဓေတွာ။ သံဠာဝါ ၃၀၂။

စတုတ္ထမဂ္ဂဝဇ္ဈ (တိ) [စတုတ္ထမဂ္ဂ + ဝဇ္ဈ] ၄-ခုမြောက် မဂ် - အရဟတ္တမဂ် - သည် ပယ်သတ် အပ်သော။ အရဟတ္တမဂ္ဂေန စတုတ္ထမဂ္ဂဝဇ္ဈေ ကိလေသေ တရိတွာ မဂ္ဂန္တရေ ဖလေ ဌိတော။ သံဠာ ၃။ ၆၆။ (- အနုဋီဝါ ၁၇၈။)

စတုတ္ထမဂ္ဂဝိဇ္ဇာ (ထိ) [စတုတ္ထမဂ္ဂ + ဝိဇ္ဇာ] ၄-ခုမြောက် မဂ် - အရဟတ္တမဂ် - ဌဖြစ် - နှင့် ယှဉ် - သော ပညာ။ ဝိဇ္ဇာယာတိ စတုတ္ထမဂ္ဂဝိဇ္ဇာယ။ သံဠာဝါ ၂၆၄။

စတုတ္ထမဂ္ဂဝိဿဇ္ဇန (န) [စတုတ္ထမဂ္ဂ + ဝိဿဇ္ဇန] ၄-ခုမြောက် မဂ် - အရဟတ္တမဂ် - ကို ဖြေဆို

ခြင်း။ ဧတ္ထ ဟိ စတုတ္ထမဂ္ဂဝိဿဇ္ဇနေ....ဓမ္မော။
ဝိသုဒ္ဓိံ၊ ဣ၊ ၂။ ၄၂၈။

စတုတ္ထမဂ္ဂသမာဓိ (ပု) [စတုတ္ထမဂ္ဂ+သမာဓိ]
၄-ခုမြောက် မဂ်-အရဟတ္တမဂ်-၌ဖြစ်-နှင့်
ယှဉ်-သော သမာဓိ။ ဧတ္ထ ဟိ သမာဓိတံ
ဥပစာရသမာဓိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ စတုတ္ထ-
မဂ္ဂသမာဓိ။ ထေရါဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၄။

စတုတ္ထမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တ (တိ) [စတုတ္ထမဂ္ဂ+သမ္ပ-
ယုတ္တ] ၄-ခုမြောက် မဂ်-အရဟတ္တမဂ်-နှင့်
ယှဉ်သော။ ဝိဇ္ဇာ ဝါ စတုတ္ထမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ။
သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၆။

စတုတ္ထမန (ပု၊ န) [စတုတ္ထ+မန] လျှာ။ (၄-ခု
မြောက်ဖြစ်သော ဇိဝှါဝိညာဉ်စိတ်၏မှီရာ ဇိဝှါ
ပသာဒ၏တည်ရာ ဖြစ်သောကြောင့် “လျှာ”
ကို “စတုတ္ထမန” ဟု ဆိုသည်။) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စတုတ္ထမနသန္နိဘ (တိ) [စတုတ္ထမန+သန္နိဘ]
လျှာနှင့်တူသော၊ လျှာအဆင်းကဲ့သို့ နိမိတ်
သော (နှုတ်ခမ်း)။ ပဏှရာဝရဏာ ဝဂ္ဂ၊
စတုတ္ထမနသန္နိဘ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄။ စတုတ္ထမန-
သန္နိဘတိ စတုတ္ထမနော ဝုစ္စတိ စတုတ္ထမန-
ဝတ္ထုဘူတာ ဇိဝှါ။ အဘိရတ္တဘာဝေန ဇိဝှါ-
သဒိသံ တေ သြဋ္ဌပရိယောသာနန္တိ ဝဒတိ။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၆၇။

စတုတ္ထလေပ (ပု) [စတုတ္ထ+လေပ] ၄-ကြိမ်
မြောက် လိမ်းကျခြင်း။ ဘိတ္တိယံ မတ္တိကာယ
ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ ပုန စတုတ္ထလေပ
ဒိန္နေ ပါစိတ္တိယေန ဘဝိတဗ္ဗန္တိ ဝဒန္တိ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂။ (-ကင်္ခါ၊ ဣ၊ သင်္ခ၊ ၃၇။)

စတုတ္ထဝတ္ထု (န) [စတုတ္ထ+ဝတ္ထု] ၄-ခုမြောက်
- အကြောင်း အရာ - ဝတ္ထု။ စတုတ္ထ-
ဝတ္ထုသို့ အဘိတေ ဗြဟ္မဒတ္တော ကောသလ-
ရာဇာနံ ဝဓိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၆၀။

စတုတ္ထဝဿ (န) [စတုတ္ထ + ဝဿ] ၄-ခု
မြောက်နှစ်၊ ၄-ခုမြောက် ဝါ။ တထာ ဣတော

တတိယဝဿေ စတုတ္ထဝဿေ ဝါ ဂဟေတဗ္ဗံ။
ဝဇီရ၊ ၁၇၉။

စတုတ္ထဝါဒ (ပု) [စတုတ္ထ+ဝါဒ] ၄-ခုမြောက်
- အယူ - ဝါဒ။ စတုတ္ထဝါဒေန စတ္တာရော
အမရာဝိက္ခေပိကာ ဝုတ္တာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅။
(-ဒီ၊ ဣ၊ ၁။ ၁၆၁၊ ၁၇၃။)

စတုတ္ထဝါဒပဝတ္တိ (ထိ) [စတုတ္ထဝါဒ+ပဝတ္တိ]
၄-ခုမြောက် - အယူ - ဝါဒ - ၏ ဖြစ်ခြင်း။
တက္ကနဝသေန စတုတ္ထဝါဒပဝတ္တိံ ဝဏ္ဏန္တိ။
ဒီ၊ ဣ၊ ၁။ ၁၆၂။ သီ၊ ဣ၊ သင်္ခ၊ ၁။ ၄၂၈။

စတုတ္ထဝါရ (ပု) [စတုတ္ထ+ဝါရ] ၄-ခုမြောက်
- အလှည့် - အကြိမ်။ စတုတ္ထဝါရေ ပဗ္ဗ-
ဇိတံ ဒိသ္မာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၆။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၅၄။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄-၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၉၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၃၊ ၃၀၁။)

စတုတ္ထဝိညာဏဋ္ဌိတိ (ထိ) [စတုတ္ထာ+ဝိညာဏ-
ဋ္ဌိတိ] ၄-ခုမြောက် ဝိညာဏဋ္ဌိတိ၊ ၄-ခုမြောက်
ဝိညာဉ်၏ တည်ရာ (တတိယဈာန် ၃-ဘုံ၊
ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ၊ သုဒ္ဓါဝါသ ၅-ဘုံ၌ ဖြစ်သော
သတ္တဝါ)။ ဝေဟပ္ဖိုလာပိ စတုတ္ထဝိညာဏဋ္ဌိ-
တိမေဝ ဘဇန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၁၀၅။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၄။

စတုတ္ထဝိနယဓရသုတ္တ (န) [စတုတ္ထ+ဝိနယဓရ
+သုတ္တ] ၄-ခုမြောက် ဝိနယဓရသုတ်၊
အာပတ် ဟုတ်သည်ကို သိခြင်း၊ အာပတ်
မဟုတ်သည်ကို သိခြင်း၊ လဟက အာပတ်ကို
သိခြင်း၊ ဂရုက အာပတ်ကို သိခြင်း၊ ပုဗ္ဗေနိ-
ဝါသာနဿတိအဘိညာဉ်ဖြင့် ရှေး၌နေခဲ့ဘူး
သော ခန္ဓာအစဉ်တို့ကို အောက်မေ့နိုင်ခြင်း၊
ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဖြင့် ကံအားလျော်စွာဖြစ်
သော သတ္တဝါတို့ကို သိနိုင်ခြင်း၊ အရဟတ္တ
ဖိုလ်စိတ်နှင့် အရဟတ္တဖိုလ်ပညာကို ယခုဘဝ
၌ပင် ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုနိုင်

ခြင်း ဟူသော တရား ၇-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် “ဝိနည်းမိုရ်ပုဂ္ဂိုလ်” ဖြစ်သည်-ဟု ဟောကြားသောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရ-နိကာယပါဠိ၊ ၇-နိပါတ်၊ ၈-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၅၀၅။ (ယင်းအင်္ဂါ ၇-ပါးကို ဝိ၊ ၅။ ၂၄၁-လည်း ကြည့်။)

စတုတ္ထဝိပလ္လာသ (ပု) [စတုတ္ထ+ဝိပလ္လာသ] ၄-ခုမြောက် ဝိပလ္လာသတရား။ တပုစ္ဆယေ မနောသဉ္စေတနာဟာရေ၊ ဓမ္မေသု ပဝတ္တမာ-နော စတုတ္ထဝိပလ္လာသော။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၁၁၁။

စတုတ္ထဝိပါကစိတ္တ (န) [စတုတ္ထ+ဝိပါကစိတ္တ] ၄-ခုမြောက် ဝိပါကစိတ်၊ ၄-ခုမြောက် မဟာဝိပါကစိတ်။ တဒါ တံသဒိသံ စတုတ္ထဝိပါက-စိတ္တံ တဒါရမ္မဏံ ဟုတွာ ပတိဋ္ဌာတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၁။

စတုတ္ထသင်္ဂီတိသဒိသ (တိ) [စတုတ္ထာ+သင်္ဂီ-တိ+သဒိသ] ၄-ကြိမ်မြောက် သင်္ဂါယနာနှင့် တူသော၊ ၄-ကြိမ်မြောက် သင်္ဂါယနာသဖွယ် ဖြစ်သော၊ ၄-ကြိမ်မြောက် သင်္ဂါယနာမည်သော။ (အရှင်မဟာကဿပ စသော သင်္ဂါယနာသုံးတန်းအင် ရှေးရှေးသော မထေရ်မြတ်တို့သည် ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်မှ စ၍ ပိဋကသုံးပုံကို နှုတ်ဖြင့်သာ အဆက်ဆက်ဆောင်ရွက် မှတ်သားတော်မူခဲ့ကြသည်။ သီဟိုဠ်မင်း ၁၈-ဆက်မြောက်၊ သဒ္ဓါတိဿမင်း၏ သားတော် ဝဇ္ဇဂါမဏိမင်း(ဒုတိယ)နန်းစံ ၆-နှစ်သာသနာ ၄၅၀-အရောက်တွင် ဆဋ္ဌဘိည ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ ဖြစ်တော်မူကြသည့် အရှင်မဟာဓမ္မရက္ခိတထေရ် အမှူးရှိသော မထေရ်မြတ်ငါးရာတို့သည် သတိ၊ ပညာ၊ သမာဓိ နည်းပါးသော နောင်လာနောက်သား ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ပိဋက သုံးပုံကို နှုတ်တက်အာဂုံ ဆောင်ရွက်မှတ်သားခြင်းငှါ မခွမ်းနိုင်လတ်သည်ကို မြင်တော်မူ၍ သီဟိုဠ်ကျွန်းအစိတ် မလယဇနပုဒ် အာလောကလိုဏ်ဂူ၌ ပိဋကသုံး

ပုံကို ပေထက်အကွာရ ရေးသားတင်ထားခြင်း “ပေါတ္တကာရုဋ္ဌသင်္ဂီတိ” ကိုပြုတော်မူကြသည်။ ယင်းသို့သော ပေထက် အကွာရ ရေးသားတင်ထားခြင်း “ပေါတ္တကာရုဋ္ဌသင်္ဂီတိ” ကိုပင် ယခင် သင်္ဂါယနာကြီးသုံးတန်းကို ထောက်၍ ၄-ကြိမ်မြောက်သင်္ဂါယနာ (ညီညာပေါင်းစု ရွတ်ဆိုမှု) မည်သောကြောင့် “စတုတ္ထသင်္ဂါယနာ” ဟု ခေါ်တွင်လေသည်။ မဟာဝံသ၊ ဒီပဝံသ၊ သာသနာလင်္ကာရ စာတမ်းတို့ ကြည့်။) ပေါရာဏကေဟိ မဟာထေရေဟိတိ သင်္ဂီတိတ္တယတော ပစ္စွာ ပေါတ္တကာသင်္ဂီတိကာရကေဟိ ဆဋ္ဌဘိညာပဋိသမ္ဘိဒါဒိဂုဏသမုဇ္ဇလေ-ဟိ မဟာထေရေဟိ။ စတုတ္ထသင်္ဂီတိသဒိသာဟိ ပေါတ္တကာရောဟသင်္ဂီတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၂။ (- ဝဇ္ဇိ၊ ၅၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၆။)

စတုတ္ထသစ္စ (န) [စတုတ္ထ+သစ္စ] ၄-ခုမြောက် သစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ။ စတုတ္ထသစ္စံ ပန ယသ္မာတေ ဒုက္ခနိရောဓံ ဂစ္ဆတိ အာရမ္မဏဝသေန တဒတိမုခိဘူတတ္တာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၉။

စတုတ္ထသစ္စပဋိဝေဓ (ပု) [စတုတ္ထသစ္စ + ပဋိ-ဝေဓ] ၄-ခုမြောက် - မဂ္ဂ - သစ္စာကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ ပရမတ္ထံ စတုတ္ထသစ္စပဋိဝေဓံ အပါပိတာတိ အတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၉။

စတုတ္ထသတ္တာဝါသ (ပု) [စတုတ္ထ+သတ္တာဝါသ] ၄-ခုမြောက် သတ္တာဝါသ၊ ၄-ခုမြောက်ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့၏နေရာ (တတိယဈာန် ၃-ဘုံ၊ ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ၊ သုဒ္ဓါဝါသ ၅-ဘုံ၌ ဖြစ်သော သတ္တဝါအပေါင်း)။ သုဒ္ဓါဝါသပိ စတုတ္ထဝိညာဏဋ္ဌိတိ စတုတ္ထသတ္တာဝါသယေဝ ဘဇန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ စူဠနိ၊ ၄။ ၅၅။

စတုတ္ထသတ္တု (ပု) [စတုတ္ထ+သတ္တု] ၄-ယောက်မြောက် ဆရာ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရား။ (မိမိ၏ အကျိုးကိုလည်း မပြီးစေနိုင်၊ မိမိ၏ အဆုံးအမကို လိုက်နာသောတပည့်လည်း မရှိသော ဆရာ၊ မိမိ၏အကျိုးကို မပြီးစေနိုင်ပဲ

မိမိ၏ အဆုံးအမကိုလိုက်နာသော တပည့် ရှိသော ဆရာ၊ မိမိ၏ အကျိုးကိုပြီးစေနိုင်၍ မိမိ၏ အဆုံးအမကိုလိုက်နာသော တပည့် မရှိသော ဆရာ၊ မိမိ၏အကျိုးကိုလည်း ပြီး စေနိုင်၊ မိမိ၏ အဆုံးအမကိုလိုက်နာသော တပည့်လည်းရှိသော ဆရာ ဟူသော ဆရာ ၄- မျိုးတို့တွင် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားသည် ၄- ယောက်မြောက်ဆရာ ဖြစ်သည်။) စတုတ္ထော ပန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ န စောဒနာရဟော ဟောတီတိ “တေန ပုစ္ဆိတေ ဧဝ ကထေဿာ- မိ”တိ စောဒနာရဟေ တယော သတ္တာရေ ပဌမံ ဒဿေတိ၊ ပစ္ဆာစတုတ္ထသတ္တာရံ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၉၆။

စတုတ္ထသမ္မဟာရ (ပု) [စတုတ္ထ+သမ္မဟာရ] ၄-ကြိမ်မြောက် - စစ်ဆုံး - စစ်တိုက် - ခြင်း။ တေ စတုတ္ထသမ္မဟာရေန သပရိဝါရေ ပဉ္စ စောရဇေဋ္ဌကေ သာတယံ သု။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၈။

စတုတ္ထသမ္မသနစိတ္တ (န) [စတုတ္ထ+သမ္မသန- စိတ္တ] ၄-ကြိမ်မြောက် - သုံးသပ် - ဆင်ခြင် - သော စိတ်။ တေမ္ပိတိ တေ စတုတ္ထသမ္မသန- စိတ္တမ္ပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၄။

စတုတ္ထာဘိဘာယတန (န) [စတုတ္ထ+အဘိဘာ- ယတန] ၄-ခုမြောက် အဘိဘာယတနဈာန်၊ ၄-ခုမြောက်လွှမ်းမိုးအပ်သော အာရုံဟူသော တည်ရာရှိသောဈာန်။ သေသမေတ္တ စတုတ္ထာ- ဘိဘာယတနေန ဝုတ္တနယမေဝ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၁။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၄။) အဘိဘာယတန-လည်း ကြည့်။

စတုတ္ထာရုပ္ပ (န) [စတုတ္ထ+အာရုပ္ပ] (၁) စတုတ္ထအရူပဘုံ၊ ၄-ခုမြောက် အရူပဘုံ၊ နေဝ သညာနာသညာယတနဘုံ။ (၂) စတုတ္ထာ- ရူပ္ပဈာန်၊ ၄-ခုမြောက် အရူပဈာန်၊ နေဝ- သညာနာသညာယတနဈာန်။ (၃) စတုတ္ထာ- ရူပ္ပစိတ်၊ ၄-ခုမြောက် အရူပစိတ်၊ နေဝသညာ-

နာသညာယတနစိတ်။ (၁) တတ္ထေဝါတိ စတုတ္ထာရုပ္ပေ ဝေ။ အနု၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၁၇။ (၂) န စတုတ္ထာရူပ္ပဝသေနေတ္ထ ဒေသနာ အာဂတာ။ မ၊ ဇီ၊ ၃။ ၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၄၀၄-၆-၇-၈။) (၃) ဣဒံ အပ္ပနာပုတ္တံ ဟောတိ စတုတ္ထာရူပ္ပံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၄၀၀။

စတုတ္ထာရူပ္ပကမ္မဋ္ဌာန (န) [စတုတ္ထ+အာရူပ္ပ- ကမ္မဋ္ဌာန] စတုတ္ထာရူပ္ပကမ္မဋ္ဌာန်း၊ နေဝ- သညာနာသညာယတနကမ္မဋ္ဌာန်း။ စတုတ္ထာ- ရူပ္ပကမ္မဋ္ဌာနံ ပန ပရိယောသာနေ အဝိဘူတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၄၁၀။

စတုတ္ထာရူပ္ပကုသလကိရိယဇဝန (န) [စတုတ္ထ+ အာရူပ္ပ+ကုသလကိရိယဇဝန] စတုတ္ထာရူပ္ပ ကုသိုလ်ကိရိယာဇော၊ နေဝသညာနာသညာ ယတနကုသိုလ်ကိရိယာဇော။ နိရောဓသမာ- ပတ္တိယဉ္စိ ယထာရဟံ စတုတ္ထာရူပ္ပကုသလ- ကိရိယဇဝနံ ဒွိက္ခတ္တုမေဝ ဇဝတိ၊ န တဒုတ္တရိ။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၈၂။

စတုတ္ထာရူပ္ပကုသလသညာ (ထိ) [စတုတ္ထ+အာ- ရူပ္ပကုသလ+သညာ] စတုတ္ထာရူပ္ပကုသိုလ်နှင့် ယှဉ်သော-မှတ်သာမ-သညာ။ စတုတ္ထာ- ရူပ္ပဝိပါကသညာ-ကြည့်။

စတုတ္ထာရူပ္ပစိတ္တုပ္ပါဒပရိယာပန္န (တိ) [စတုတ္ထ+ အာရူပ္ပစိတ္တုပ္ပါဒ + ပရိယာပန္န] စတုတ္ထာ- ရူပ္ပစိတ္တုပ္ပါဒ်၌ အကျုံးဝင်သော။ စတုတ္ထာရူပ္ပ- စိတ္တုပ္ပါဒပရိယာပန္နေ ဖဿာဒိဓမ္မေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၄၀၆။

စတုတ္ထာရူပ္ပစုတိ (ထိ) [စတုတ္ထ+အာရူပ္ပ+စုတိ] ၄-ခုမြောက် အာရူပ္ပစုတိ၊ နေဝသညာနာသ- ညာယတနစိတ်၏ - ရွှေလျှော-ချုပ်ပျောက် - ခြင်း။ စတုတ္ထာရူပ္ပစုတိယာ နဝတ္တဗ္ဗာဓမ္မ- ဏာ ပဋိသန္နိ နတ္ထိ။ မူလ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၀၇။ (- အနု၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၀၂။)

စတုတ္ထာရူပ္ပဇာန (န) [စတုတ္ထ+အာရူပ္ပဇာန] စတုတ္ထာရူပ္ပဈာန်၊ နေဝသညာနာသညာယ-

တနုဗျာန်။ န ဟိ တတိယာရူပသမာပတ္တိ
စတုတ္ထာရူပဇ္ဈာနတော သန္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။
၄၀၄။ (-၄၁၂။)

စတုတ္ထာရူပဒေသနာ (ထိ) [စတုတ္ထာရူပ+ဒေ-
သနာ] စတုတ္ထာရူပဗျာန်ကို ဟောကြားရာ
ဖြစ်သော-စကား-ဒေသနာ။ စတုတ္ထာရူပ-
ဒေသနာယံ သုတ္တေ...န ကထေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊
၁။ ၄၁၀။

စတုတ္ထာရူပဘာဝနာ (ထိ) [စတုတ္ထာရူပ+ဘာ-
ဝနာ] စတုတ္ထာရူပဗျာန်ကို-ဖြစ်စေခြင်း-
ပွားခြင်း။ အာကိဉ္ဇညာယတနံ ဟိ စတုတ္ထာ-
ရူပဘာဝနာယ ပတ္တိဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။
၄၀၄။ (-၄၀၇။)

စတုတ္ထာရူပဝိပါကသညာ (ထိ) [စတုတ္ထ+အာ-
ရူပဝိပါက+သညာ] စတုတ္ထာရူပဝိပါကနှင့်
ယှဉ်သော - မှတ်သားမှု - သညာ။ ယဒိပိ
စတုတ္ထာရူပဝိပါကသညာယ စတုတ္ထာရူပ-
ကုသလသညာ ဩဠာရိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။
၄၀၅။

စတုတ္ထာရူပသညာ (ထိ) [စတုတ္ထာရူပ+သညာ]
စတုတ္ထာရူပဗျာန် - နေဝသညာနာသညာယ
တနုဗျာန် - ဌ ဖြစ်သော - မှတ်သားမှု -
သညာ။ စတုတ္ထာရူပသညာယ စတုတ္ထာရူပ-
သညာဝိဒေ အနောတရဏတော။ မ၊ ဇီ၊ ၃။
၂၂၄။

စတုတ္ထာရူပသမာပတ္တိ (ထိ) [စတုတ္ထ+အာရူပ+
သမာပတ္တိ] စတုတ္ထာရူပသမာပတ်၊ နေဝ-
သညာနာသညာယတနုဗျာန်။ သင်္ခါရာ-
ဝသေသသမာပတ္တိ (အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၃၀၃။) ကြည့်။

စတုတ္ထာလိန္ဒ (ပ) [စတုတ္ထ + အာလိန္ဒ]
၄-ခုမြောက် အာလိန္ဒ၊ ၄-ခုမြောက်အဆင့်။
စတုတ္ထာလိန္ဒေ တေသံ အာရက္ခာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။
၃၁၀။ ဇ၊ ၁။ ၂၂၀။ အံ၊ ဇီ၊ ၃။ ၃၀၂။

စတုတ္ထိဝစန (န) [စတုတ္ထိ+ဝစန] (၁) စတုတ္ထိ-
ဝိဘတ်။ (၂) စတုတ္ထိဝိဘတ်ရှိသော သဒ္ဓါ။
ဧကံသာယာတိ တဒတ္ထေ စတုတ္ထိဝစနံ။ သိ၊
ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃၃။

စတုဒဏ္ဍ (ပ) [စတု+ဒဏ္ဍ] တိုင်၄-တိုင်၊ တိုင်
၄-လုံး။ စတုဒဏ္ဍေ ဂဟေတွာန၊ စတုဌာနေ
ဌပေသဟံ။ အပါ၊ ၁။ ၄၁၀။ (-အပါ၊ ၂။ ၇၁။
ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၃၊ ၃၄၇။)

စတုဒိသာဘိမုခ (တိ) [စတုဒိသာ+အဘိမုခ]
အရပ် ၄-မျက်နှာသို့ - ရွေးရှု - မျက်နှာမူ-
သော။ စတုဒိသာဘိမုခါ ဧကေကံ ကဏ္ဍံ
ခိပန္တု။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။

စတုဒိသာဝိလောကန (န) [စတုဒိသာ+ဝိ-
လောကန] အရပ် ၄-မျက်နှာကို ကြည့်ခြင်း။
သီဟဿ စတုဒိသာဝိလောကနံ ဝိယ။ အံ၊ ဌ၊
၂။ ၂၉၄။

စတုဒိပ (ပ) [စတု + ဒိပ] ၄-ခုသောကျွန်း၊
ကျွန်းကြီး ၄-ကျွန်း (တောင်ကျွန်း၊ အနောက်
ကျွန်း၊ မြောက်ကျွန်း၊ အရှေ့ကျွန်း)။ စတု-
ဒိပမ္ဘိ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၄၉) တိ သပရိဝါရဒိပါနံ စတုန္ဒ
မဟာဒိပါနန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၂၄၃။
(-အပါ၊ ၁။ ၃၇၂၊ ၅၆၀-၃၊ ၉၀၊ ၁၂၄၊ ၄၂၃။
အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၇။)

စတုဒိပပရိယန္တ (တိ) [စတုဒိပ + ပရိယန္တ]
၄-ကျွန်းအဆုံး အပိုင်းအခြားရှိသော။ စက္က-
ဝတ္ထိ ဟုတွာပိ စတုဒိပပရိယန္တမတ္တံ ဝါ။ မ၊
ဌ၊ ၃။ ၂၇၅။ သုတ္တန်၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၄။ ထေရ၊ ဌ၊
၂။ ၃၀၈။

စတုဒိပဝါသီ (တိ) [စတုဒိပ + ဝသ + ဝါ]
ကျွန်းကြီး ၄-ကျွန်း၌ နေသောသူ။ စတုဒိပ-
ဝါသီနော သတ္တဝိသေသာ မနုဿာတိ ဝုစ္ဆန္တိ။
ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၁၀၂။

စတုဒိပိက (တိ) [စတုဒိပ+ဏိက] ၄-ကျွန်းလုံး
နဲ့သော၊ ၄-ကျွန်းလုံး ရွာသွန်းသော။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဒိပိကမေဃ (ပု) [စတုဒိပိက + မေဃ]
၄-ကျွန်းလုံး ရွာသွန်းသော မိုး။ ဝိဝိဿေသဿ-
သမ္ပဒံ အာဝဟမာနေန စတုဒိပိကမေဃေန
ဂတမဂ္ဂေါ ဝိယ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။၇၀။

စတုဒိပိဿရတာ (ထိ) [စတုဒိပ + ဣဿရ +
တာ] ၄-ကျွန်းလုံးကို - အစိုးရသောသူ၏
အဖြစ် - အစိုးရခြင်း။ “စာတုရန္တော”တိ
ပဒံ စတုဒိပိဿရတံ ဝိဘာဝေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၉၃။ (- သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၃၄။)

စတုဒိပိဿရိယ (န) [စတုဒိပ + ဣဿရ + ဣ] ၄-
ကျွန်းလုံးကို - အစိုးရသောသူ၏ အဖြစ် -
အစိုးရခြင်း။ တထာ ဥဋ္ဌာရေ သတ္တရတန-
သမုဇ္ဈလေ စတုဒိပိဿရိယေပိ ဌိတဿ။ စရိ-
ယာ၊ဋ္ဌ၊၄၆။

စတုဒေဝလောက (ပု၊န) [စတု + ဒေဝလောက]
၄-ထပ်သော ကာမာဝစရနတ်ပြည်၊ ကာမာ-
ဝစရနတ်ပြည် ၄-ထပ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဒေဝလောကဝါသီ (တိ) [စတုဒေဝလောက
+ ဝသ + ဣ] ကာမာဝစရ နတ်ပြည် ၄-ထပ်
၌ နေသောသူ။ ဧကစ္စေ ဒေဝါ နာမ
စတုဒေဝလောကဝါသီနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။
(- လူတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။)

စတုဒေါဏ (ပု၊န) [စတု + ဒေါဏ] ၄-စိတ်
(၁၆-ပြည်=၁-တင်း)။ စတ္တာရိ အာဠကနိ
ဒေါဏံ စတုဒေါဏံ မာနိကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၀၀။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၉။

စတုဒေါဏိက (တိ) [စတုဒေါဏ + ဣက] ၄-စိတ်
ဝင်သော၊ ၄-စိတ်ဆုံသော။ ဧကံယေဝ စတု-
ဒေါဏိကံ ပိဋကံ။ ဝိ၊၃။၃၃၇။ (- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၀၁။)

စတုဒေါသ (ပု၊န) [စတု + ဒေါသ] ၄-ပါးသော
အပြစ်၊ အပြစ် ၄-ပါး။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဒေါသဝိနိမုတ္တ (တိ) [စတုဒေါသ + ဝိနိမုတ္တ]
အပြစ် ၄-ပါးမှ - ကင်း - လွတ် - သော။ စတု-
အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၉-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဒေါသဝိနိမုတ္တံ ကလျာဏိ သုန္ဒရံ အနဝဇ္ဇံ
ဝါစမေဝ မုဉ္ဇေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။

စတုဒေါသဝိရဟိတ (တိ) [စတုဒေါသ + ဝိရဟိ-
တ] အပြစ် ၄-ပါးမှ - ကင်း - လွတ် - သော။
စတုဒေါသဝိရဟိတံ မဓရံ မနာပံ....ဘာသေ-
ယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။

စတုဒေါ(ဒွေ)သာပဂတ (တိ) [စတုဒေါသ +
အပဂတ] အပြစ် ၄-ပါးမှ - ကင်း - လွတ် -
သော။ (က) (မဟုတ်မမှန် ပြောဆိုခြင်း၊
ဂုံးတိုက်ခြင်း၊ ကြမ်းတမ်းစွာ ပြောဆိုခြင်း၊
အကျိုးမရှိသောစကားကို ပြောဆိုခြင်း ဟူ
သော) အပြစ် ၄-ပါးမှ - ကင်း - လွတ် -
သော။ (ခ) (မနှစ်သက်ဖွယ်ပြောဆိုခြင်း၊
မမှန်ကန်ခြင်း၊ မနူးညံ့ မသိမ်မွေ့ခြင်း၊ အကျိုး
မရှိခြင်း ဟူသော) အပြစ် ၄-ပါးမှ - ကင်း -
လွတ် - သော။ (ဂ) (လွန်စွာဆုတ်နစ်ခြင်း၊
လွန်စွာအားထုတ်ခြင်း၊ တွန့်တိုခြင်း၊ ပျံ့လွင့်
သော ဝိတက်နောက်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း ဟူ
သော) အပြစ် ၄-ပါးမှ - ကင်း - လွတ် -
သော။ (ဃ) စတုဒေါသာပဂတံ ဝါစံ ဘာ-
သတီ (မဟာနိ။ ၁၆၉) တိ မုသာဝါဒါဒီဟိ
စတူဟိ ဒေါသေဟိ အပဂတံ ဝါစံ ဘာသတီ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၇၅။ (ခ) စတုဒေါသာပဂတံ
ဝါစံ ဘာသတီ(မဟာနိ။၃၇၆)တိ အပ္ပိယာ-
ဒီဟိ စတူဟိ ဒေါသေဟိ အပဂတံ ပရိဟိနံ
ဝါစံ ဘာသတီ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၉၈။ (ဂ) စတု-
ဒေါသာပဂတံ ဝီရိယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။ စတု-
ဒေါသာပဂတန္တိ အတိလိနတာဒီဟိ စတူဟိ
ဒေါသေဟိ အပဂတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။

စတုဒေါသာဘာဝ (ပု) [စတုဒေါသ + အဘာဝ]
(ဆန္ဒာဂတိ၊ ဒေါသာဂတိ၊ မောဟာဂတိ၊
ဘယာဂတိ ဟူသော) အပြစ် ၄-ပါး မရှိခြင်း။
ဣမိနာဿာ ကာရဏသုဒ္ဓိံ စတုဒေါသာဘာ-
ဝဉ္စ ဒီပေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။

စတုဒ္ဓသ (တိ) [စတု+ဒသ။ စတ္တာရော စ ဒသ စ, စတူဟိ ဝါ အဓိကာ ဒသတိ စတုဒ္ဓသ။ ရူ။၄၁၂။] တဆယံလေး၊ ၄-ခုတို့ဖြင့် ပိုလွန်သောတဆယံ၊၁၄-ပါး၊ ၁၄-ခု၊ ၁၄-ယောက်။ စတုဒ္ဓသ ဗလိဗဒ္ဓါ နဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ သံ၊၁။ ၁၇၂။ (-ဒိ၊၂။၁၆၇။ အပါ၊၁။၁၂၉၊၃၂၊ ၃၇။ ဇာ၊၁။၂၆၄။ ဇာ၊၂။၂၇၄။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၂၃၁။ ဝိမာန၊ဌ။၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅။)

စတုဒ္ဓသအတ္တဘာဝ (ပု) [စတုဒ္ဓသ + အတ္တဘာဝ] ၁၄-ကြိမ်သော - ခန္ဓာကိုယ် - အတ္တဘော၊ ၁၄-ဘဝ။ အဟံ ဘန္တေ ပုရိမံ စတုဒ္ဓသ-အတ္တဘာဝသင်္ခါတံ ဒိဃရတ္တံ....သဉ္ဇာနာမိတိ အတ္တော။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၂၃၁။

စတုဒ္ဓသခန္ဓပဋိပါဋိ (ထိ) [စတုဒ္ဓသ + ခန္ဓပဋိပါဋိ] ၁၄-ကြိမ်သော ခန္ဓာအစဉ်။ သံသာရာနိ စတုဒ္ဓသတိ သဗ္ဗာပိ စတုဒ္ဓသခန္ဓပဋိပါဋိ-ယော။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၂၃၁။

စတုဒ္ဓသယောဇန (န) [စတုဒ္ဓသ + ယောဇန] ၁၄-ယူဇနာ။ တိရိယတော စတုဒ္ဓသယောဇနံ။ အပါ၊ဌ၊ ၂။၂။

စတုဒ္ဓိသ (တိ) [စတု+ဒိသာ] အရပ်၄-မျက်နှာရှိသော။ (က) အရပ်၄-မျက်နှာတို့၌ ချမ်းသာစွာ နေလေ့ရှိသော။ (ခ) အရပ်၄-မျက်နှာသို့ - ရှေးရှု - မျက်နှာမူ - သော။ (က) စာတုဒ္ဓိသကြည့်။ (ခ) စတုဒ္ဓိသာ ဌိတာ အဿူ (သံ၊၁။၄၅၆။ မူလဋီ၊၁။၆၂)တိ စတုဒ္ဓိသာဘိမုခါ ဌိတာ သိယုန္တိ အတ္တော။ အနုဋီ၊၁။၆၉။

စတုဒ္ဓိ(ဒိ)သာ (ထိ) [စတု+ဒိသာ] (၁) ၄-ပါးသောအရပ်၊ အရပ်၄-မျက်နှာ။ (၂) (အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ သမထ၊ ဝိပဿနာဟူသော) အရပ်နှင့်တူသော တရား၄-ပါး၊ ဒိသာတရား၄-ပါး။ (၁) စတုဒ္ဓိသာ စတ္တာရော သေလမယေ ပတ္တေ ဘဂဝတော ဥပနာမေသုံ။ ဝိ၊၃။၅။

စတုဒ္ဓိသာတိ စတူဟိ ဒိသာဟိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၄၂။ (-ဝိ၊၃။၂၂၊၃၄။ ဒီ၊၁။၂၃၄။ ဒီ၊၂။၁၁၊ ၁၆၇။ ဒီ၊၃။၁၉။ မ၊၃။၁၆၂။ သံ၊၁။၄၅၆။ သံ၊၂။၇၀၊၅၀၆။ အံ၊၁။၃၄၂။ အံ၊၂။၁၀၆။ အပါ၊၁။၃၇၊၅၄။ အပါ၊ဌ၊၁။၂၉၇၊၃၄၀။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၇၉။ ဝဇီရ၊၄၁၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၅။ ဝိမတိ၊၂။၉၇။) (၂) စတုဒ္ဓိသာတိ သံကိလေသပက္ခေ ဒွေ ဒွေ ဒိသာ၊ ဝေါဒါနပက္ခေ ဒွေ ဒွေ ဒိသာတိ စတုဒ္ဓိသာ ဘဝန္တိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၇၃။ (-နေတ္တိ၊ဌ။၁၉၇။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၁၁၀။)

စတုဒ္ဓိသာဝဝတ္ထာပိတ (တိ) [စတုဒ္ဓိသာ + ဝဝတ္ထာပိတ] ၄-ပါးသောအရပ်တို့၌ ပိုင်းခြားအပ်သော။ စတုဒ္ဓိသာဝဝတ္ထာပိတာ(အဘိ၊ဌ၊ ၂။၁၆၂)တိ အညမညသံသဋ္ဌသီသာ မူလေန စတုသု ဒိသာသု ဝဝတ္ထာပိတာ။ မူလဋီ၊၂။ ၁၁၅။

စတုဒ္ဓိသာဘိမုခ (တိ) [စတုဒ္ဓိသာ + အဘိမုခ] အရပ်၄-မျက်နှာသို့ ရှေးရှုသော။ စတ္တာရော ဓနုဂ္ဂဟေ ထမ္ပံ နိဿာယ စတုဒ္ဓိသာဘိမုခေ ဌပေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၁၅။ (-အနုဋီ၊၁။ ၆၉။)

စတုဒ္ဓိသာမုခ (တိ) [စတုဒ္ဓိသာ + မုခ] အရပ်၄-မျက်နှာသို့ မျက်နှာမူသော၊ အရပ်၄-မျက်နှာကို ကြည့်သော။ ဒိသာမုခေါတိ စတုဒ္ဓိသာမုခေါ၊ စတဿော ဒိသာ ဩလောကေန္တောတိ အတ္တော။ သံ၊ဌ၊ ၂။၃၁၉။

စတုဒ္ဓိသာဝိလောကန (န) [စတုဒ္ဓိသာ + ဝိလောကန] အရပ်၄-မျက်နှာကို ကြည့်ခြင်း။ သီဟဿ စတုဒ္ဓိသာဝိလောကနံ ဝိယ။ သံ၊ဌ၊ ၂။၂၆၄။

စတုဒ္ဓိပဂတမေဃ (ပု) [စတုဒ္ဓိပ + ဂတ + မေဃ] ၄-ကျွန်းလုံး - နံ့ - သော - ရွာသွန်းသော - မိုး။ မဟတော စတုဒ္ဓိပဂတမေဃဿ ပဝဿနံ မဟတော ဓမ္မဝဿဿ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၀၅။

စတုဒ္ဓိပိက (တိ) [စတုဒ္ဓိပ+ဏိက] ၄-ကျွန်းလုံး နှံ့သော၊ ၄-ကျွန်းလုံး ရွာသွန်းသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဒ္ဓိပိကမဟာမေဃ (ပု) စတုဒ္ဓိပိက+မဟာ-မေဃ] (၁) ၄-ကျွန်းလုံး ရွာသွန်းသော မိုးကြီး။ (၂) ၄-ကျွန်းလုံးနှံ့သော ကြီးစွာ သော မိုးတိမ်။ (၁) စတုဒ္ဓိပိကမဟာမေ-ဃော ဝိယ ဓမ္မဝဿံ ဝသေန္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၀၆။ (၂) စတုဒ္ဓိပိကမဟာမေဃတောဝ နိစ္ဆရတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၃၆။

စတုဒ္ဓိပိကမဟာမေဃမုခ (န) [စတုဒ္ဓိပိကမဟာ-မေဃ+မုခ] ၄-ကျွန်းလုံးနှံ့သော ကြီးစွာ သောမိုးတိမ်ဝ။ စတုဒ္ဓိပိကမဟာမေဃမုခ-တော သတေရတာဝိဇ္ဇုလတာ ဝိယ။ မ၊ဌ၊ ၃။ ၁၉၃။

စတုဒ္ဓိပိဿရ (တိ) [စတုဒ္ဓိပ+ဣဿရ] ၄-ကျွန်း လုံးကို အစိုးရသောသူ။ စတုဒ္ဓိပိဿရော.... စက္ကဝတ္တိရာဇာ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ။ သံ၊ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ (-အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၉၂။)

စတုဒ္ဓိပိဿရိယ (န) [စတုဒ္ဓိပိဿရ+ဣ] ၄-ကျွန်း လုံးကို - အစိုးရသောသူ၏အဖြစ် - အစိုးရ ခြင်း။ တဿာ ဟိ ဘဂဝါ ဟတ္ထဂတံ သိရိံ၊ စတုဒ္ဓိပိဿရိယံ....ပရိစ္စဇိတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၄၇။

စတုဒ္ဓါရ (န) [စတု+ဒ္ဓါရ] (၁) ၄-ခုသော တံခါး၊ တံခါး ၄-ခု၊ တံခါး ၄-ပေါက်။ (တိ) (၂) တံခါး ၄-ပေါက်ရှိသော၊ တံခါး ၄-ပေါက် - နှံ့ယှဉ် - တပ် - သော။ (၃) ၄-ခု သော - မုခ်ထွတ် - မုခ်ဦး - မုခ်ဝ - ရှိသော။ (၁) စတုဒ္ဓါရေသု သောဘန္တိ၊ တောရဏာ ရတနာမယာ။ အပ၊ ၂။ ၂၆၀။ ထေရီ၊ဌ၊ ၇၂။ (-မဟာနိ၊ဌ၊ ၃၇၇။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။ ၂၀၉။) (၂) စတုက္ကဏ္ဍံ စတုဒ္ဓါရံ၊ ဝိဘတ္တံ ဘာဂသော မိတံ။ ပေတ။ ၁၃၄၊ ၁၅၂၊ ၂၀၄။ စတုဒ္ဓါရန္တိ စတုသု ဒိသာသု စတုဟိ ဒ္ဓါရေဟိ ယုတ္တံ။ ပေတ၊ဌ၊ ၄၈။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၃၆၆။ မ၊ဉာ၊ ၂၀၅၊ ၂၂၂။ အံ၊

၁။ ၁၄၀။ အဘိ၊က။ ၄၃၂။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၃။ မဟာနိ၊ ၃၁၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၁။ ဇာ၊ ၂။ ၆၀။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၃၄၅။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊ ၂၆၇။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။ ၂၀၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၉။) (၃) စတုဒ္ဓါရံ အဂါရံ ကရိတွာ(ဒီ၊ ၁။ ၉၅)တိ စတုမုခံ ပါနာ-ဂါရံ ကတွာ။ ဒီ၊ဌ၊ ၁။ ၂၄၁။

စတုဒ္ဓါရကောဌက (ပု၊န) [စတု+ဒ္ဓါရကောဌက] ၄-ခုသော တံခါးမုခ်၊ တံခါးမုခ် ၄-ခု။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဒ္ဓါရကောဌကယုတ္တ (တိ) [စတုဒ္ဓါရကော-ဌက+ယုတ္တ]တံခါးမုခ် ၄-ခု-နှံ့ယှဉ် - တပ် - သော။ သော ကိရ ပါသာဒေါ....စတုဒ္ဓါရ-ကောဌကယုတ္တေန ပါကာရေန ပရိက္ခိတ္တော။ သံ၊ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။

စတုဓမ္မဝဝတ္တာန (န) [စတုဓမ္မ + ဝဝတ္တာန] (ဘုံ၄-ပါး၊ သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး စသော) ၄-ပါး၊ ၄-ပါးသော တရားတို့ကို - ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် - ခြင်း။ စတုဓမ္မဝဝတ္တာနေ ပညာဘူမိ-နာနတ္ထေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ၂။ စတုဓမ္မဝဝတ္တာ-နေတိ ကာမာဝစရဘူမိအာဒိနံ စုဒ္ဓသန္တံ စတုက္ကာနံ ဝသေန စတုန္တံ စတုန္တံ ဓမ္မာနံ ဝဝတ္တာနေ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၁။ ၃၁။ (ပဋိသံ၊ကဝ-လည်း ကြည့်။)

စတုဓရဏ (န) [စတု+ဓရဏ] ၄-ဓရဏ၊ ရွေး-၁၆၀၊ ၁-သုဝဏ်။ (ဓာန်။ ၄၈၀-၌ ၅-ဓရဏ၊ ရွေး ၂၀၀-သည် တသုဝဏ်ဖြစ်၏ဟု ဆို၏။) သုဝဏ္ဏံ နာမ စတုဓရဏန္တိ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၃၁၈။

စတုဓာ (တတိယန္တ၊ဗျ) [စတု + ဓာ] ၄-ပါး အပြားအားဖြင့်၊ ၄-ဖွဲ့ - ၄-ပုံ - အားဖြင့်။ သော သီသဘာရာဒိဝသေန စတုဓာ ဒဿိတော။ ဝိ၊ဌ၊ ၁။ ၂၉၃။ (-သံ၊ဌ၊ ၃။ ၅၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၈၆။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၃၄၀၊ ၄၃၇၊ ၄၅၇။)

စတုဓာတု(ပုထိ)[စတု+ဓာတု](ပထဝီ၊အာပေါ၊
တေဇော၊ ဝါယော ဟူသော) ဓာတ် ၄-ပါး။
စတုဓာတုကမ္မဋ္ဌာနိက-ကြည့်။

စတုဓာတုကမ္မဋ္ဌာန (န) [စတုဓာတု + ကမ္မ-
ဋ္ဌာန] ဓာတ် ၄-ပါးကမ္မဋ္ဌာန်း။ စတုဓာတုကမ္မ-
ဋ္ဌာနိက-ကြည့်။

စတုဓာတုကမ္မဋ္ဌာနဝန္တ (တိ) [စတုဓာတုကမ္မ-
ဋ္ဌာန + ဝန္တ] ဓာတ် ၄-ပါးကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသော၊
သူ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဓာတုကမ္မဋ္ဌာနိက (တိ) [စတုဓာတုကမ္မ-
ဋ္ဌာန + ဣက] ဓာတ် ၄-ပါးကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသော၊
ဓာတ် ၄-ပါး ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ယှဉ်သော၊ ဓာတ်
၄-ပါးကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဆောင်သော။ စတုဓာတု-
ကမ္မဋ္ဌာနိကော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၃) တိ စတု-
ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနဝါ၊ တတ္ထ ဝါ နိယုတ္တော၊ စတု-
ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနံ ဝါ ပရိဟရန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၁၀။ (ဆဋ္ဌမူ၌ စတုဓာတုကမ္မဋ္ဌာနံ ဝါ တတ္ထ
ဝါ နိယုတ္တော ဟု ရှိ၏။ စတုဓာတုကမ္မဋ္ဌာနဝါ
တတ္ထ ဝါ နိယုတ္တော-ဟူသာ ရှိသင့်ရာ၏။)

စတုဓာတုဂ္ဂဟဏ (န) [စတုဓာတု + ဂဟဏ]
ဓာတ် ၄-ပါးကို သိမ်းယူခြင်း။ စတုဓာတုဂ္ဂဟ-
ဏေန စေတ္တ တဒါယတ္တဝုတ္တိကာ နိဿယာ-
ပဒေသေန။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅၁။

စတုဓာတုနိဿိတ (တိ) [စတုဓာတု + နိဿိတ]
ဓာတ် ၄-ပါးကိုမှီသော။ သမ္ဘဝဿ စတုဓာတု-
နိဿိတေဟိ သဟ ဝုတ္တဿ ဓာတုတ္တယနိဿိ-
တတာ ယောဇေတဗ္ဗာ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၂၈၂။
မူလဒီ၊ ၁။ ၁၄၅။ (- အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၅။)

စတုဓာတုပရိဂ္ဂဏှန (န) [စတုဓာတု + ပရိဂ္ဂဏှန]
ဓာတ် ၄-ပါးကို ပိုင်းခြား၍ယူခြင်း။ စတု-
ဓာတုပရိဂ္ဂဏှနေန အတ္တနော ဝါ ကာယေ....
ကာယာနုပဿိ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၁။

စတုဓာတုပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [စတုဓာတု + ပရိ +
ဂဟ + က]။ ထိ-၌ စတုဓာတုပရိဂ္ဂါဟိကာ။]

ဓာတ် ၄-ပါးကို သိမ်းဆည်းတတ်သော၊ သူ။
စတုဓာတုပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စန္တိ။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၁။ မ၊ ၁။ ၂။ ၇၇။

စတုဓာတုမုခ (န) [စတုဓာတု + မုခ] ဓာတ် ၄-
ပါးဟူသော အဦးအစ၊ ဓာတ် ၄-ပါးကို-
အဦး-ပခာန-ပြုခြင်း။ စတုဓာတုမုခေန
ဝိပဿနာဘိနိဝေသံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၇။ (- မ၊ ၁။ ၂။
၂၇၇။)

စတုဓာတုရ (တိ) [စတုဓာတု + ရ] ဓာတ် ၄-ပါး
ရှိသော၊ သူ။ စတုဓာတုရော အယံ ဘိက္ခု
ပုရိသော။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၉။

စတုဓာတုဝေဒနာ (န) [စတုဓာတု + ဝေဒနာ-
န] ဓာတ် ၄-ပါးကို-ပိုင်းခြား-မှတ်သား-
ဆုံးဖြတ်-ခြင်း၊ စတုဓာတုဝေဒနာ။ စတုန္နံ
ဓာတုနံ ဝေဒနာနံ စတုဓာတုဝေဒနာနံ။
ဓာတုမနသိကာရော၊ ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနံ၊ စတု-
ဓာတုဝေဒနာနန္တိ အတ္တတော ဧကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂။ ၃၄၂။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၇၊ ၃၄၉။ ဒီ၊ ၁။
၂။ ၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၂၊ ၁၀၇၊ ၁၀၉၊ ၁၁၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၂၊ ၂၂၂။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၆၀။ ဓမ္မ၊ ၁။
၂။ ၈၇။ အပါ၊ ၁။ ၁၆၁။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၉၊ ၃၀၇။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၇။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၆။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၉၉။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၄။ အနုဋီ၊ ၁။
၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၄၊ ၄၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၃၅၆။)

စတုဓာတုဝေဒနာကမ္မဋ္ဌာန (န) [စတုဓာတု-
ဝေဒနာ + ကမ္မဋ္ဌာန] ဓာတ် ၄-ပါးကို-
ပိုင်းခြား - မှတ်သား-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း ဟူ
သော ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ စတုဓာတုဝေဒနာကမ္မ-
ဋ္ဌာန်း။ ဓာတုတော ဥပဋ္ဌိတေသု စတုဓာတု-
ဝေဒနာကမ္မဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၁။
၇၆။

စတုဓာတုဝေဒနာနိဒ္ဒေသ (ပ) [စတုဓာတု-
ဝေဒနာ + နိဒ္ဒေသ] စတုဓာတုဝေဒနာကို

အကျယ် - ညွှန်ပြရာ - ညွှန်ပြကြောင်း - စကား။ တံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ စတုဓာတုဝဝတ္ထာန နိဒ္ဒေသေ ကထိတမေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။

စတုဓာတုသမုဒါယနိဿယ (တိ) [စတုဓာတု + သမုဒါယ + နိဿယ] ဓာတ် ၄-ပါးအပေါင်း လျှင် မှီရာရှိသော၊ ဓာတ် ၄-ပါးအပေါင်းကို မှီသော။ စတုဓာတုသမုဒါယနိဿယသ ဟံ ပသာဒဿ တဒေကဓာတုအဓိကတာ အဝယ-ဝါဓိကတာ ဟောတိတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၅၉။

စတုနယ (ပု၊န) [စတု + နယ] ၄-ပါးသောနည်း၊ နည်း ၄-ပါး။ (က) (အနုလောမ၊ ပစ္စနီယ၊ အနုလောမပစ္စနီယ၊ ပစ္စနီယာနုလောမ ဟူသော) နည်း ၄-ပါး။ (ခ) (ဧကတ္တ၊ နာနတ္တ၊ အဗျာပါရ၊ ဝေဓမ္မတာ ဟူသော) နည်း ၄-ပါး။ (က) ပဋ္ဌာနံ နာမ...စတုနယတော သတ္တဓာ ဂတိတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၈။ (ပဋ္ဌာန၊၁။ ၁၅-၆-၇-၈)လည်း ကြည့်။ (ခ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုနယကောဝိဒ (တိ) [စတုနယ + ကောဝိဒ] (ဧကတ္တ၊ နာနတ္တ၊ အဗျာပါရ၊ ဝေဓမ္မတာ ဟူသော) နည်း ၄-ပါး၌ - လိမ်မာ - နားလည် - သော၊သု။ စတုနယကောဝိဒေါ- (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၇၈)တိ ဧကတ္တနာနတ္တာဒိနယ-စတုက္ကေ နိပုဏော။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၅၅။

စတုနယဒေသနာ (ထိ) [စတုနယ + ဒေသနာ] (ဧကတ္တ စသော) နည်း ၄-ပါးကို ဟောခြင်း။ စတုဗ္ဗိခံ စတုပ္ပဋိသမ္ဘိဒါဝိသယတော စတု-နယဒေသနာတော ဓမ္မတ္ထဒေသနာပဋိဝေဇ-ဂမ္ဘိရဘာဝတော စ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၄။

စတုန(န္ဒ)ဝုတိ (ထိ) [စတု + နဝုတိ] ကိုးဆယ် လေး၊ ၉၄-ခု၊ ၉၄-ပါး။ ယာနိ စတုနဝုတိ ဝတ္တာနိ ဝုတ္တာနိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၆။ စတုန္ဒ-ဝုတိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ကမ္မမကရိံ တဒါ။ အပါ၊၁။၇။ အပါ၊၂။၆။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၅၈။)

စတုန(န္ဒ)ဝုတိကပ္ပ (န) [စတုနဝုတိ + ကပ္ပ] ၉၄-ကပ်၊ ၉၄-ကမ္ဘာ။ စတုန္ဒဝုတိကပ္ပါနိ၊ ဒုဂ္ဂတိံ နုပပဇ္ဇေယ။ အပါ၊၁။၁၂၆။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၃၄။ အပါ၊ဋ္ဌ။ ၂။ ၄၄၊ ၁၁၄။)

စတုနဝုတိကပ္ပမတ္ထက (ပု) [စတုနဝုတိကပ္ပ + မတ္ထက] ၉၄-ကမ္ဘာအထက်။ ဣတော စတု-နဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ ကေသ္မိံ ကပ္ပေ ကောဝ သိဒ္ဓတ္ထော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥဒပါဒိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၆။)

စတုနဟုတ (န) [စတု + နဟုတ] ၄-သောင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုနဟုတာဓိက (တိ) [စတုနဟုတ + အဓိက] ၄-သောင်း အပိုအလွန်ရှိသော၊ ၄-သောင်း ပိုလွန်သော။ အယံ စတုနဟုတာဓိကာ ဒွိ-ယောဇနသတသဟဿဗဟလာ မဟာပထဝီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။

စတုနဟုတာဓိကဒွိယောဇနသတသဟဿဗဟလ (တိ) [စတုနဟုတာဓိက + ဒွိယောဇနသတ-သဟဿ + ဗဟလ] ၄-သောင်းပိုလွန်သော ယူဇနာ ၂-သိန်းအထူရှိသော၊ ယူဇနာ ၂-သိန်း ၄-သောင်း ထူသော။ စတုနဟုတာဓိကဒွိ-ယောဇနသတသဟဿဗဟလာ အယံ မဟာ-ပထဝီ...သမ္ပဝေဓိ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ (-အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၊ ၃၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၆။)

စတုနာမက (တိ) [စတု + နာမ + က။ က-အနက် မရှိ။] (အပ္ပမာဏာစေတောဝိမုတ္တိ၊ အာ-ကိဉ္ဇညာစေတောဝိမုတ္တိ၊ သုညတာစေတော-ဝိမုတ္တိ၊ အနိမိတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ ဟူသော) အမည် ၄-ပါးရှိသော။ စတုနာမကော (မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၂)တိ အပ္ပမာဏစေတောဝိမုတ္တိအာဒိ-နာမကော။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၇၆။

စတုနာဠိ (ထိ) [စတု + နာဠိ] ၄-စလယ်၊ ၄-ကွမ်းစား(၁-ပြည်)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုနာဠိက (တိ) [စတုနာဠိ+ဣက] (၁)
 ၄-စလယ်၊ ၄-ကွမ်းစား-ရှိသော။ (၂) ၄-
 စလယ်- ၄-ကွမ်းစား- ထိုက်တန်သော။
 (၁) စတုနာဠိကော တုမ္မော။ သံ၊ ၁။ ၂။
 ၁၀၇။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၉၉။ (၂) “အဗ္ဗု ဣမံ
 တက္ကံ ကတိမူလ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အယျေ စတုနာဠိ-
 ကန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၂၁၀။

စတုနာဠိမတ္တ(တိ)[စတုနာဠိ+မတ္တာ]၄-စလယ်-
 ၄-ကွမ်းစား- အတိုင်းအရှည်-အရေအတွက်
 -ရှိသော။ ကိဉ္စ မေ ဧဝံ ပဟိတတ္ထဿ စတု-
 နာဠိမတ္တံ လောဟိတံ န ဥပသောသေယျ။
 သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၇။

စတုနိကာယ (ပု) [စတု+နိကာယ] (ဒီဃ-
 နိကာယ်၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သံယုတ္တနိကာယ်၊
 အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ဟူသော) ၄-ပါးသော
 နိကာယ်၊ နိကာယ် ၄-ပါး၊ နိကာယ် ၄-ရပ်။
 အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုနိကာယိက (တိ) [စတုနိကာယ+ဣက]
 နိကာယ် ၄-ရပ်ကို ဆောင်သော၊ သူ။ အသု-
 ကော တိပိဋကဓရော အသုကော စတုနိကာ-
 ယိကော မယံ အန္တေဝါသိကော။ အဘိ၊ ၁။
 ၂။ ၄၅၆။

စတုနိကာယိကတိဿတ္ထေရ (ပု) [စတုနိကာ-
 ယိက + တိဿတ္ထေရ] နိကာယ် ၄-ရပ်ကို
 ဆောင်သော တိဿထေရ်။ အထ စတုနိကာ-
 ယိကတိဿတ္ထေရဿ ဥပဇ္ဈာယော မဟာ-
 ပိဋကတ္ထေရော နာမ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၄။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ။ ၆၉။ (-အံ၊ ၁။ ၂။ ၇၄။)

စတုနိကာယိကပဏ္ဍိတတိဿတ္ထေရ (ပု) [စတု-
 နိကာယိက+ပဏ္ဍိတတိဿတ္ထေရ] နိကာယ်
 ၄-ရပ်ကို ဆောင်သော ပဏ္ဍိတတိဿထေရ်။
 စတုနိကာယိကပဏ္ဍိတတိဿတ္ထေရော ဝိယ။
 အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၇၄။

စတုနိကာယိကပိဏ္ဍတိဿတ္ထေရ (ပု) [စတု-
 နိကာယိက + ပိဏ္ဍတိဿတ္ထေရ] နိကာယ်

၄-ရပ်ကိုဆောင်သော ပိဏ္ဍတိဿထေရ်။ စတု-
 နိကာယိကပိဏ္ဍတိဿတ္ထေရော ဝိယ။ အံ၊ ၁။
 ၂။ ၃၃၄။

စတုနိကာယိကဘဏ္ဍိကတ္ထေရ (ပု) [စတုနိကာ-
 ယိက + ဘဏ္ဍိကတ္ထေရ] နိကာယ် ၄-ရပ်ကို
 ဆောင်သော ဘဏ္ဍိကထေရ်။ ဣမမေဝ စ
 နယံ စတုနိကာယိကဘဏ္ဍိကတ္ထေရော ရော-
 စေတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁။ စတ္တာရော မဟာ-
 နိကာယေ ဓာရေတိတိ စတုနိကာယိကော။
 ဘဏ္ဍိကနာမကော ထေရော ဘဏ္ဍိကတ္ထေရော။
 သံ၊ ၁။ ၆၃။

စတုနိပါတသင်္ဂဟ (န) [စတုနိပါတ+သင်္ဂဟ]
 (ဧကနိပါတ်၊ ဒုကနိပါတ်၊ တိကနိပါတ်၊
 စတုကနိပါတ် ဟူသော) ၄-ပါးသောနိပါတ်
 တို့ကို - သိမ်းယူရာ - သိမ်းယူကြောင်း -
 ကျမ်း(လူတိဝုတ်)။ တတ္ထ လူတိဝုတ္တကံ နာမ
 ဧကနိပါတော ဒုကနိပါတော တိကနိပါ-
 တော စတုကနိပါတောတိ စတုနိပါတသင်္ဂဟံ။
 လူတိဝုတ်၊ ၁။ ၂။

စတုနေကာယိက (တိ) [စတုနိကာယ+ဣက]
 နိကာယ် ၄-ရပ်ကို ဆောင်သော၊ သူ။ စတု-
 နေကာယိကာ စေဝ၊ နာဂသေနံ ပုရက္ခရုံ။
 မိလိန္ဒ။ ၂၀။

စတုပစ္စယ (ပု) [စတု+ပစ္စယ] (၁)(ဆွမ်း၊
 သင်္ကန်း၊ ကျောင်း၊ ဆေး ဟူသော) ၄-ပါး
 သောပစ္စည်း၊ ပစ္စည်း ၄-ပါး။ (၂) (သဟ-
 ဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ ဝိပုယုတ္တ ဟူသော)
 အကြောင်း - ပစ္စည်း - တရား ၄-ပါး။ (၁)
 မဟာဇနော စတုပစ္စယေန ပူဇံ ကရေတိ။
 အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၀။ (-ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၆၉၊ ၂၇၃။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ။ ၂၆၊ ၄၀၄။ ဝဇီရ။ ၅၃၈။ အံ၊ ၁။
 ၁။ ၂။) (၂) စတုပစ္စယတ္ထ-ကြည့်။

စတုပစ္စယဂရုက (တိ) [စတုပစ္စယ + ဂရုက]
 အလေးပြုအပ်သော ပစ္စည်း ၄-ပါး ရှိသော၊

ပစ္စည်း ၄-ပါးကို အလေးပြုသော၊ သူ။ အာ-
မိသဂရု (အံ၊ဌ၊၂။၄၇)ကြည့်။

စတုပစ္စယဂ္ဂဟဏ (န) [စတုပစ္စယ+ဂ္ဂဟဏ]
ပစ္စည်း ၄-ပါးကိုယူခြင်း။ မဟာဇနံ ဝဉ္စေတွာ
စတုပစ္စယဂ္ဂဟဏတော “ပဌမော မဟာ-
စောရော”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၇၆။ (-
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁၅။)

စတုပစ္စယဇာတ (န) [စတုပစ္စယ + ဇာတ]
ပစ္စည်း ၄-ပါးအပေါင်း။ အတ္တနာ စ သမ္ပုဋ္ဌိစ္စိ-
တံ စတုပစ္စယဇာတံ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၂၀၅။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊၁။၁၇၂။

စတုပစ္စယဇီဝိကာ (ထိ) [စတုပစ္စယ+ဇီဝိကာ]
ပစ္စည်း ၄-ပါးတို့ဖြင့် အသက်မွေးမှု။ ပရပဋ္ဌိ-
ဗဒ္ဓါ မေ ဇီဝိကာတံ မယံ ပရေသု ပဋိဗဒ္ဓါ
ပရာယတ္တာ စတုပစ္စယဇီဝိကာ။ အံ၊ဌ၊၃။
၃၁၃။

စတုပစ္စယတ္ထ (န) [စတုပစ္စယ+တ္ထ]အကြောင်း-
ပစ္စည်း - တရား ၄-ပါး၏အဖြစ်။ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ
ဝုတ္တနယေနော စတုပစ္စယတ္ထေ ယောဇေတဗ္ဗံ။
ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၇၃။

စတုပစ္စယတ္ထ (ပု) [စတုပစ္စယ+အတ္ထ] ပစ္စည်း
၄-ပါးဟူသော အကျိုး။ တံ ဓမ္မဓရာနံ ဗဟု-
သုတာနံ စတုပစ္စယတ္ထာယ ဥပနိယတိ။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၄၀။ (-၃၄၁။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၅၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၄၃၂-၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၁၇၂။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၆၁။
ဇာ၊ဌ၊၄။၂၉၆။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၀။)

စတုပစ္စယဒက္ခိဏာ (ထိ) [စတုပစ္စယ+ဒက္ခိဏာ]
ပစ္စည်း ၄-ပါးဟူသောလှူဖွယ်။ စတုပစ္စယ-
ဒက္ခိဏံ ပတိဋ္ဌပေသိ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၉၀။

စတုပစ္စယဒါန (န) [စတုပစ္စယ+ဒါန] (၁)
ပစ္စည်း ၄-ပါးကို-ပေး-လှူ-ခြင်း။ (၂)
ပေး-လှူ-အပ်သော ပစ္စည်း ၄-ပါး။ (၁)
ပုညကရာတိ စတုပစ္စယဒါနံ ကုသုမ္ဘသုမန-

ပူဇာ ဒီပသဟဿဇာလန္တိ ဝေမာဒီပုညကာရ-
ကာ။ သံ၊ဌ၊၁။၃၂၂။ (၂) ယံ တုယံ တုယု-
မေဝေတန္တိ ယံ စတုပစ္စယဒါနံ၊ တုယုမေဝ
တေ ဟောတု။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၆၂။

စတုပစ္စယဒါယက (တိ) [စတုပစ္စယ+ဒါ+ဣ။
ထိ-၌စတုပစ္စယဒါယိကာ။]ပစ္စည်း ၄-ပါးကို-
ပေး-လှူ-သော၊သူ။ မနုဿာ နာမ စတု-
ပစ္စယဒါယကာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၁၃။ အနာဂတေ တုမ္ဘာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ
မာတုဋ္ဌာနေ ဌတွာ စတုပစ္စယဒါယိကာနံ
အဂ္ဂါ ဘဝေယျံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၆၄။

စတုပစ္စယပရိဘောဂ (ပု) [စတုပစ္စယ + ပရိ-
ဘောဂ] (၁) ပစ္စည်း ၄-ပါးကို - သုံး
ဆောင်-ခံစား-ခြင်း။ (၂) ပစ္စည်း ၄-ပါး
ကို-သုံးဆောင်-ခံစား-ကြောင်း (အပြစ်
ကင်းသော) စေတနာ။ (၁) ဣမာ ပန
ဒေဝတာ တထာဂတဿ စတုပစ္စယပရိ-
ဘောဂံ နိဿာယ ဥဇ္ဈာယမာနာ အာဂတာ။
သံ၊ဌ၊၁။၆၁။ (၂) စတုပစ္စယပရိဘောဂေါ
ပစ္စယသန္နိဿိတသီလံ နာမ။ ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊၁။၁၆။
စတ္တာရော ပစ္စယာ ပရိဘုဉ္ဇိယန္တိ ဧတေနာတိ
စတုပစ္စယပရိဘောဂေါ၊ တထာပဝတ္တာ အန-
ဝဇ္ဇစေတနာ။ ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇။

စတုပစ္စယပရိဘောဂတ္ထ (ပု) [စတုပစ္စယပရိ-
ဘောဂ + အတ္ထ] ပစ္စည်း ၄-ပါးကို - သုံး
ဆောင်-ခံစား-ခြင်း အကျိုး။ စတုပစ္စယ-
ပရိဘောဂတ္ထာယ ဒမ္မိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၆၁။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၅၉။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၅၄။)

စတုပစ္စယပူဇာ (ထိ) [စတုပစ္စယ+ပူဇာ]ပစ္စည်း
၄-ပါးဖြင့် ပူဇော်ခြင်း။ စတုပစ္စယပူဇာယ
ပူဇိတော။ မ၊ဌ၊၃။၂၃၀။ သံ၊ဌ၊၂။၁၁၅။
(-အံ၊ဌ၊၃။၁၉။ စရိယာ၊ဌ၊၄၉။ သံ၊ဋီ၊၂။
၁၂၃။)

စတုပစ္စယဘာဇန (န) [စတုပစ္စယ+ဘာဇန]
ပစ္စည်း ၄-ပါးကို-ခွဲခြမ်း-ဝေဖန်-ခြင်း။
စတုပစ္စယဘာဇန(ဝိသင်္ဂဟ။၁)န္တိ စိဝရာဒိနံ
စတုန္တံ ပစ္စယာနံ ဘာဇနံ။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၄၃။

စတုပစ္စယဘာဇနိယဌာန (န) [စတုပစ္စယ+
ဘာဇနိယ+ဌာန] ပစ္စည်း ၄-ပါးကို-ခွဲခြမ်း
-ဝေဖန်-ရာ အရပ်။ အညသ္မိံ စတုပစ္စယ-
ဘာဇနိယဌာနော။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၃၁။

စတုပစ္စယဘာဝ (ပု) [စတုပစ္စယ + ဘာဝ]
ပစ္စည်း ၄-ပါးတို့၌ လိုချင်ခြင်း၊ ပစ္စည်း ၄-ပါး
တို့၌ လွန်ကဲသော တောင့်တမှု။ အဓိမတ္တ-
ပတ္တနာသင်္ခါတေန စတုပစ္စယဘာဝေန။ သံ၊
ဌ။၂။၁၆၂။

စတုပစ္စယလာဘ (ပု) [စတုပစ္စယ + လာဘ]
(၁) ပစ္စည်း ၄-ပါးကို ရခြင်း။ (၂) ပစ္စည်း
၄-ပါးဟူသော လာဘ်။ (၁) စတုပစ္စယလာ-
ဘော (သံ၊ဌ။၂။၁၉၀)တိ စတုန္တံ ပစ္စယာနံ
ပဋိလာဘော။သံ၊ဌ။၂။၁၇၃။(-အံ၊ဌ။၃။၅၅၊
၂၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၀၄။) (၂) စတုပစ္စယ-
လာဘဉ္စ တေသညေဝ သုကတဘာဝဉ္စ ဝဏ္ဏ-
ဘဏနဉ္စ။ အံ၊ဌ။၃။၁၂၅။ (-ဝိ၊ဌ။၃။၃၆၆။
အဘိ၊ဌ။၁။၄၀၅။ မဟာနိ၊ဌ။၉၅။ သာရတ္ထ၊
၃။၂၉၂။ အံ၊ဌ။၃။၁၂၁။)

စတုပစ္စယလာဘိ (တိ) [စတုပစ္စယ+လာဘ+ဏိ]
ပစ္စည်း ၄-ပါးကိုရသောသူ။ ဧကော ဘိက္ခု
မဟာပုညော စတုပစ္စယလာဘိ ဟောတိ။
အဘိ၊ဌ။၃။၉၇။ အံ၊ဌ။၃။၄၇။

စတုပစ္စယသက္ကာရ (ပု) [စတုပစ္စယ+သက္ကာရ]
(၁) ပစ္စည်း ၄-ပါးဟူသော ပူဇော်ဖွယ်။ (၂)
ပစ္စည်း ၄-ပါးဖြင့် ပူဇော်ခြင်း။ စတုပစ္စယ-
သက္ကာရံ ကရိယန္တိ။ အံ၊ဌ။၃။၆၅။ အဘိ၊ဌ။
၃။၉၉။ (-ဓမ္မ၊ဌ။၁။၃၄၅။)

စတုပစ္စယသန္ဓေသ (ပု) [စတုပစ္စယ+သန္ဓေ-
သ] ပစ္စည်း ၄-ပါးတို့၌-ရောင့်ရဲ-တင်းတိမ်

-ခြင်း။ စတုပစ္စယသန္ဓေသော (သံ၊ဌ။၁။
၉၈)တိ ဘာဝနာဘိယောဂသိဒ္ဓေါ စတုသု
ပစ္စယေသု သန္ဓေသော။ သံ၊ဌ။၁။၁၄၅။
(-ဒိ၊ဌ။၂။၇၀။ ဒိ၊ဌ။၃။၂၀၀။ မ၊ဌ။၄။
၁၉၉။ သံ၊ဌ။၁။၉၈။ အံ၊ဌ။၂။၂၇၅။ ဥဒါန၊
ဌ။၁၈၅။ ထေရ၊ဌ။၂။၃၅၁။)

စတုပစ္စယသန္ဓေသသိဒ္ဓ (တိ) [စတုပစ္စယ-
သန္ဓေသ+သိဒ္ဓ] ပစ္စည်း ၄-ပါးတို့၌ ရောင့်
ရဲခြင်းဖြင့် ပြီးသော။ ဧတေန စတုပစ္စယ-
သန္ဓေသသိဒ္ဓံ သုဘရတံ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊
ဌ။၁၈၅။

စတုပစ္စယသမ္ပဒါန (န) [စတုပစ္စယ+သမ္ပဒါန]
ပစ္စည်း ၄-ပါးကို ကောင်းစွာပေးခြင်း။ ဥပ-
ဌာနံ နာမ ပါဒဓောဝနသမ္မာဟနုစ္ဆာဒနနာ-
ပနေဟိ စတုပစ္စယသမ္ပဒါနေန စဥပကာရက-
ရဏံ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၁၅။ (-သုတ္တနိ၊ဌ။၂။၂၀။)

စတုပစ္စယသာဓာရဏ (တိ) [စတုပစ္စယ+သာ-
ဓာရဏ] ပစ္စည်း ၄-ပါးနှင့်-ဆက်ဆံ-ဆက်
စပ်-သော။ မဇ္ဈိမော စတုပစ္စယသာဓာ-
ရဏော။ ဒိ၊ဌ။၃။၂၂၃။

စတုပစ္စယသာဓာရဏကထာ (ထိ) [စတုပစ္စယ-
သာဓာရဏာ + ကထာ] ပစ္စည်း ၄-ပါးနှင့်
ဆက်စပ်သောစကား။ အယံ ပနေတ္ထ စတု-
ပစ္စယသာဓာရဏကထာ။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၉၆။

စတုပစ္စယသုခ (န) [စတုပစ္စယ+သုခ] ပစ္စည်း
၄-ပါးနှင့်စပ်သော ချမ်းသာ။ ဓမ္မိကံ သုခံ
နာမ သံသတော ဝါ ဂဏတော ဝါ ဥပ္ပန္နံ
စတုပစ္စယသုခံ။ မ၊ဌ။၄။၇။

စတုပစ္စယာပေက္ခ (တိ) [စတုပစ္စယ+အပေက္ခာ]
ပစ္စည်း ၄-ပါးကိုငဲ့ခြင်းရှိသော၊ ပစ္စည်း ၄-ပါး
ကို ငဲ့သော။ စတုပစ္စယာပေက္ခံ ဟိ ပဟာနံ။
သံ၊ဌ။၁။၆၆။

စတုပစ္စယဘိပူဇာ (ထိ) [စတုပစ္စယ+အဘိ-
ပူဇာ] ပစ္စည်း ၄-ပါးဖြင့် အထူး ပူဇော်ခြင်း။

စတုပစ္စယာဘိဟာရပူဇာ စ ပူဇိတော။ သံ၊ဋီ၊
၂။၁၀၉။

စတုပစ္စယာဘိဟာရပူဇာ (ထိ) [စတုပစ္စယ+
အဘိဟာရ+ပူဇာ] ပစ္စည်း၄-ပါးကို ရှေးရှု၊
ဆောင်၍ ပူဇော်ခြင်း။ စတုပစ္စယာဘိဟာရ-
ပူဇာယ ပူဇိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၁၇၅။

စတုပဉ္စအာလောပ (ပု၊န) [စတု+ ပဉ္စ+ အာ-
လောပ] (ထမင်း) ၄-လုပ်, ၅-လုပ်။ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

စတုပဉ္စအာလောပဩကာသ (ပု) [စတုပဉ္စ+
အာလောပ+ဩကာသ] (ထမင်း) ၄-လုပ်,
၅-လုပ်တို့၏ နေရာ၊ (ထမင်း) ၄-လုပ်, ၅-လုပ်
ဝင်ဆံ့လောက်သောနေရာ၊ (ထမင်း) ၄-လုပ်,
၅-လုပ်စာ။ စတုပဉ္စအာလောပဩကာသံ ပန
ဌပေတွာ ပါနီယံ ပိဝိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။

စတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာ (ထိ) [စတု+ပဉ္စ+ဂဏ္ဍိကာ]
၄,၅-ဖွဲ့၊ ၄,၅-ဖာ၊ ၄,၅-ဖု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာဟတ (တိ) [စတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာ+
အာဟတ] (၁) ဖွဲ့အပ်-ဖာအပ်-သော-
၄,၅-ဖွဲ့-၄,၅-ဖာ-ရှိသော။ (၂) ၄,၅-ဖွဲ့-
၄,၅-ဖာ-တို့ဖြင့်-ဖွဲ့အပ်-ဖာအပ်-သော။
ယဿ ကဿစိ စတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာဟတော ဒုဗ္ဗိ-
သောဓနိယော အသပ္ပိယောဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၄၄။ စတ္တာရော ဝါ ပဉ္စဝါ ဂဏ္ဍိကာ စတု-
ပဉ္စဂဏ္ဍိကာ၊...အာဟတော စတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာ
ယဿာတိ စတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာဟတော၊ ယထာ
“အဂျာဟိတော”တိ၊ စတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာဟိ
ဝါ အာဟတော တထာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၁၀၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၅။)

စတုပဉ္စစိတ္တက္ခဏာနာဂတ (တိ) [စတုပဉ္စ+
စိတ္တက္ခဏ+အနာဂတ] ၄-ကြိမ်, ၅-ကြိမ်သော
စိတ္တက္ခဏဖြင့် မရောက်သေးသော။ တေန

စတုပဉ္စစိတ္တက္ခဏာနာဂတေ အာဝဇ္ဇိတေ
ဝဒန္တိ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။

စတုပဉ္စစိတ္တပရိမာဏ (တိ) [စတုပဉ္စ+စိတ္တ+
ပရိမာဏ] ၄-ကြိမ်, ၅-ကြိမ်သော ဇောစိတ်
အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စတုပဉ္စစိတ္တပရိမာ-
ဏာယ အပ္ပနာဝိထိယန္တိ အတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၁၇၂။

စတုပဉ္စပဝတ္တိသဋ္ဌန (န) [စတုပဉ္စ+ ပဝတ္တိ+
သဋ္ဌန] ၄-ကြိမ်, ၅-ကြိမ်သော (ရုပ်ကလာပ်
တို့၏) ဖြစ်ခြင်းကို-ဆက်-စပ်-စေခြင်း။
တေသံ ဝသေန စတုပဉ္စပဝတ္တိသဋ္ဌနံ ဝုတ္တံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၃။

စတုပဉ္စဘူမက (တိ) [စတုပဉ္စ+ဘူမိ+က။ က-
အနက်မရှိ။] ဘုံ ၄-ဆင့်, ၅-ဆင့်ရှိသော။ စတု-
ပဉ္စဘူမကော ပတိ(ဝိ)ဿယဝိသေသော။ ဒီ၊
ဋီ၊၁။၂၅၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၅၃။

စတုပဉ္စဘူမိက (တိ) [စတုပဉ္စဘူမိ + ဣက။
စတုပဉ္စ+ဘူမိ+က။ က-အနက် မရှိ။] ဘုံ
၄-ဆင့်, ၅-ဆင့် ရှိသော။ စတုပဉ္စဘူမိကော
ပတိဿယဝိသေသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၈၉။

စတုပဉ္စယောဇနသတဂါမိ (တိ) [စတုပဉ္စ-
ယောဇနသတ+ဂမ္မ+ဏိ။ ထိ-၌-ဂါမိနီ။]
ယူဇနာ လေးရာ, ငါးရာ သွားသော။ ဒုရင်္ဂ-
မာတိ နိက္ခန္တိဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ စတုပဉ္စ-
ယောဇနသတဂါမိနီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။

စတုပဉ္စရက္ခမတ္တ (တိ) [စတုပဉ္စ+ရက္ခ+မတ္တာ]
သစ်ပင် ၄-ပင်, ၅-ပင် - အတိုင်းအရှည်-
အရေအတွက်-ရှိသော။ တဉ္စ ခေါ် ဟေဋ္ဌိ-
မပရိစ္ဆေဒေန စတုပဉ္စရက္ခမတ္တမ္ပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၂၀။ (-ကင်္ခါ၊၈၉။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၂။
ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၉။) (ဝဇီရ၊၄၅၂-၌ စတု-
ပဉ္စရက္ခနိမိတ္တမတ္တမ္ပိဟု ရှိ၏။)

စတုပဉ္စဟတ္ထ (တိ) [စတု+ ပဉ္စ+ ဟတ္ထ] ၄-
တောင်, ၅-တောင် ရှိသော။ ဝိတ္တာရတော
စတုပဉ္စဟတ္ထမ္ပိ ဒီသတော အနတိက္ကမိတွာ
ဝုတ္တပမာဏမေဝ ဒေသိတဝတ္ထ။ ဝဇီရ။ ၁၉၂။

စတုပဉ္စာလောပမတ္ထ (န) [စတု+ပဉ္စ+အာ-
လောပ+မတ္ထ] (ထမင်း) ၄-လုပ်, ၅-လုပ်မျှ။
အပ္ပန္နိ စတုပဉ္စာလောပမတ္ထမ္ပိ။ ထေရ်ဌာ
၂။ ၃၅၁။

စတုပဉ္စာလောပမတ္ထဦနဘောဇန (န) [စတု-
ပဉ္စာလောပမတ္ထ+ဦနဘောဇန] (ထမင်း)
၄-လုပ်, ၅-လုပ်မျှ လျှော့စားခြင်း။ စတု-
ပဉ္စာလောပမတ္ထဦနဘောဇနေန စတုဣရိယာ-
ပထယောဂျတာပါဒနတော ဖာသုဝိဟာရော။
အံ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၂၇။

စတုပဉ္စာလောပသင်္ခါဒန (န) [စတုပဉ္စာ-
လောပ+ သင်္ခါဒန] (ထမင်း) ၄-လုပ်၊
၅-လုပ်ကို-ခဲစားခြင်း- ဝါးစားခြင်း။ ဧဝံ
စတုပဉ္စာလောပသင်္ခါဒနမတ္တံ အဝိဿာသိ-
ယော ပရိက္ခော ဇီဝိတဿ အဒ္ဓါတိအနု-
ဿရိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၀။

စတုပညာသကာမာဝစရသဟဇာတ (တိ) [စတု-
ပညာသာ+ကာမာဝစရ+သဟဇာတ] ၅၄-
ပါးသော ကာမာဝစရစိတ်နှင့် အတူတကွ
ဖြစ်သော။ ကာမာဝစရေတိ စတုပညာသ-
ကာမာဝစရသဟဇာတော ဖသော။ မဟာနိ၊
၄။ ၂၉၁။

စတုပညာသကောဋိ (ထိ) [စတုပညာသာ+
ကောဋိ] ၅၄-ကုဋေ။ ဣမာဟိ စတုပညာသ-
ကောဋိဟိ ဣမံ တုစ္ဆကောဋ္ဌကပ္ပရကံ ဒဏ္ဍ-
ကမ္ပံ ကတွာ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၄၇။

စတုပညာသကောဋိဓန (န) [စတုပညာသ-
ကောဋိ+ဓန] ၅၄-ကုဋေသော ဥစ္စာ။ စတု-
ပညာသကောဋိဓနံ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပရိစ္စဇိတွာ။
ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၄၃။

စတုပညာသစိတ္တပ္ပါဒ (န) [စတုပညာသာ+
စိတ္တပ္ပါဒ] ၅၄-ပါးသော (ကာမာဝစရ)
စိတ္တပ္ပါဒ်။ စတုပညာသစိတ္တပ္ပါဒါနံ ရူပဿ
စ ဝသေန ပဉ္စပဏ္ဏာသာယ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။

စတုပညာသဇန (ပု) [စတုပညာသာ+ဇန]
၅၄-ယောက်သောလူ၊ လူ ၅၄-ယောက်။ အပ-
ရေပိ တဿ သဟာယကေ စတုပညာသဇနေ
....အရဟတ္တံ ပါပေသိ။ အပါ၊ ဌာ၊ ၁။ ၉၇။

စတုပညာသဓာတု (ပု၊ ထိ) [စတုပညာသာ+
ဓာတု] ၅၄-ပါးသောဓာတ်။ (ဓာတ် ၁၈-ပါး
ကို ကာလ ၃-ပါးနှင့်မြှောက်လျှင် ၅၄-ပါး
ဖြစ်၏။) စတုပညာသဓာတုဟိ သမန္နာ-
ဂတော။ အဘိ၊ က။ ၃၀၈။

စတုပညာသဝိဓ (တိ) [စတုပညာသာ+ဝိဓ]
၅၄-ပါး အပြားရှိသော။ တတ္ထ ကာမာဝစရော
စတုပညာသဝိဓော ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။
၁၂၉။

စတုပညာသသဟဿ (န) [စတုပညာသာ+
သဟဿ] ငါးသောင်းလေးထောင်။ စတု-
ပညာသသဟဿာနိ၊ ပါသာဒေ ကာရယိ
အဟံ။ အပါ၊ ၁။ ၆၉။ (-အပါ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၄။)

စတုပညာသဟိရညကောဋိ (ထိ) [စတုပညာ-
သာ+ဟိရည+ကောဋိ] ၅၄-ကုဋေသောဋေ၊
ဋေ ၅၄-ကုဋေ။ စတုပညာသဟိရညကောဋိ-
ယော အနာထပိဏ္ဍိကဿ။ ပဋိသံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၂၈။

စတုပညာသဟိရညကောဋိပရိစ္စာဂ (ပု) [စတု-
ပညာသဟိရညကောဋိ+ပရိစ္စာဂ] ၅၄-ကုဋေ
သော ဋေကို-စွန့်လွှတ်-လှူဒါန်း-ခြင်း။
အနာထပိဏ္ဍိကေန ဂဟပတိနာ စတုပညာသ-
ဟိရညကောဋိပရိစ္စာဂေန။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၂။ အံ၊
ဌာ၊ ၁။ ၁၁။ (-ပဋိသံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၂၈။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊
၂။ ၃၆၈။)

စတုပညာသာ (ထိ) [စတု+ပညာသာ] ၄-ပါး
တို့ဖြင့်လွန်သော ၅၀၊ ၅၄-ပါး၊ ၅၄-ခု။ စတု-

ပညာသ အဒ္ဓါတိ၊ န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊
က။ ၃၇၂။ (- အပါ။ ၂၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၃၅၃။)

စတုပည (တိ) [စတု+ပည] ၄-ခုသော-အမေး-
-ပုစ္ဆာ-ပြဿနာ။ (ဟုတ်၏ မှန်၏ စသည်
ဖြင့် တချက်ထည်း ဖြေအပ်သော = ကေ-
သဗျာကရဏီယပညာ၊ ဝေဖန်၍ဖြေအပ်သော
= ဝိဘဇ္ဇဗျာကရဏီယပညာ၊ တဖန် ပြန်မေး၍
ဖြေအပ်သော = ပဋိပုစ္ဆာဗျာကရဏီယပညာ၊
မဖြေပဲထားအပ်သော = ထပနီယပညာ အား
ဖြင့် ၄-ပါးတည်း။) စတုပညဿ ကုသလော၊
အာဟု ဘိက္ခု တထာဝရံ။ အံ၊ ၁။ ၃၅၅။ (-
အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၄။)

စတုပဋ္ဌလ (န) [စတု+ပဋ္ဌလ] ၄-ခုသော-
အထပ်-အလွှာ၊ ၄-ထပ်၊ ၄-လွှာ။ ဂုဏဂုဏ-
ပါဟနာတိ စတုပဋ္ဌလတော ပဋ္ဌာယ ဝုစ္စတိ။
ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၃၆၇။ (- ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၃။ ကင်္ခါ၊ ၁။
သစ်။ ၁၈၇။)

စတုပဋိသမ္ဘိဒါ (ထိ) [စတု + ပဋိသမ္ဘိဒါ]
(အတ္တပဋိသမ္ဘိဒါ၊ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ၊ နိရုတ္တိပဋိ-
သမ္ဘိဒါ၊ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ ဟူသော)
၄-ပါးသော ပဋိသမ္ဘိဒါ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါး။
စတုပဋိသမ္ဘိဒါဝသေန စတုဗ္ဗိဓာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၇၃။ (- ဒီ၊ ၁။ ၄၃။ သံ၊ ၁။ ၂၉။ အံ၊ ၁။
၁။ ၃၂။)

စတုပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ (န) [စတုပဋိသမ္ဘိဒါ +
ဉာဏ] ၄-ပါးသော ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ၊ ပဋိ-
သမ္ဘိဒါဉာဏ ၄-ပါး၊ ထိုးထွင်း၍သိသောဉာဏ်
၄-ပါး။ စတုပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏာနိ ... ဝိဘာဝေ-
တဗ္ဗာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၁၈။ (- သီ၊ ၁။ သစ်။
၁။ ၁၆။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၈။ မူလ၊ ၁။ ၁။ ၂။ နေတ္ထိ၊ ၁။
၇၊ ၂။)

စတုပဋိသမ္ဘိဒါဓိဂမ (ပု) [စတုပဋိသမ္ဘိဒါ +
အဓိဂမ] ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါးကိုရခြင်း။ ဝိဒေသ-
ပက္ခန္ဓနာဝါနံ သုပဋ္ဌနသမ္မာပုဏနံ စတုပဋိ-

သမ္ဘိဒါဓိဂမဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၃။
မ၊ ၁။ ၄။ ၁၃၄။ (- ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၁၀၄။ ဒီ၊ ၁။ ၂။
၃၂။)

စတုပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ (တိ) [စတုပဋိသမ္ဘိဒါ +
ပတ္တ] ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါးသို့ရောက်သော၊ ပဋိ-
သမ္ဘိဒါ ၄-ပါးကို ရသော။ စတုပဋိသမ္ဘိဒါ-
ပတ္တေန ဆဋ္ဌဘိညေန ဝါဒီဝရေန ဘဒန္တနာဂ-
သေနတ္ထေရေန။ သီ၊ ၁။ သစ်။ ၂။ ၂၇၆။

စတုပဋိသမ္ဘိဒါရတနမဏ္ဍိတ (တိ) [စတုပဋိ-
သမ္ဘိဒါ+ရတန+မဏ္ဍိတ] ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါး
ဟူသော ရတနာတို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်
သော။ စတုပဋိသမ္ဘိဒါရတနမဏ္ဍိတော ဘိက္ခု။
မိလိန္ဒ။ ၃၂၂။

စတုပဋိသမ္ဘိဒါဝိသယ (ပု) [စတုပဋိသမ္ဘိဒါ +
ဝိသယ] ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါးဟူသော တည်ရာ။
စတုနယဒေသနာ-ကြည့်။

စတုပဋိသမ္ဘိဒါသမလင်္ကတ (တိ) [စတုပဋိသမ္ဘိ-
ဒါ + သမလင်္ကတ] ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါးတို့ဖြင့်
ကောင်းစွာ တန်းဆာဆင်အပ်သော။ စတု-
ပဋိသမ္ဘိဒါသမလင်္ကတံ အရဟန္တဘာဝံ။ သီ၊
၁။ သစ်။ ၂။ ၃၄၃။

စတုပဏ္ဏာသ (တိ) [စတုပဏ္ဏာသ+အ] ၅၄-ခု
တို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ၅၄-ခုမြောက်
သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုပဏ္ဏာသကပ္ပ (န) [စတုပဏ္ဏာသ+ကပ္ပ]
၅၄-ခုမြောက်ကပ်၊ ၅၄-ခုမြောက်ကမ္ဘာ။ စတု-
ပဏ္ဏာသကပ္ပမ္ပိ၊ မိဂကေတုသနာမကော။ အပါ၊
၁။ ၁၃၆။

စတုပဏ္ဏာသကောဋိ (ထိ) [စတုပဏ္ဏာသ +
ကောဋိ] ၅၄-ကုဋေ။ ဧဝံ သဗ္ဗာပိ စတုပဏ္ဏာ-
သကောဋိယော ပရိစ္စဇိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၆၄။ (- ဒီ၊
၁။ ၃။ ၄၄။)

စတုပဏ္ဏာသကောဋိဓန (န) [စတုပဏ္ဏာသ-
ကောဋိ+ဓန] ၅၄-ကုဋေသော ဥစ္စာ။ ဧဝံ

စတုပဏ္ဏာသကောဋိဓနံ ဝိဿဇေတော။ အံ၊ဌ၊
၁။၂၉၆။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၊၂၅။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၇။)

စတုပဏ္ဏာသကောဋိပရိစ္စာဂ (ပု) [စတုပဏ္ဏာသကောဋိ+ပရိစ္စာဂ] ၅၄-ကုဋေ အသပြာဇေ တို့ကို-စွန့်လွှတ်-လှူဒါန်း-ခြင်း။ အနာထပိဏ္ဍိကေန ဂဟပတိနာ စတုပဏ္ဏာသကောဋိပရိစ္စာဂေန နိဋ္ဌာပိတာရာမေတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၅။

စတုပဏ္ဏာသကောဋိသင်္ခ (တိ) [စတုပဏ္ဏာသကောဋိ+သင်္ခါ] ၅၄-ကုဋေ အရေအတွက် ရှိသော။ ကေသ္မိယေဝ ဝိဟာရေ စတုပဏ္ဏာသကောဋိသင်္ခံ ဓနံ ပရိစ္စဇိ။ အ၊ဌ၊၁။၁၁၀။

စတုပဏ္ဏာသကောဋိသင်္ချ (တိ) [စတုပဏ္ဏာသကောဋိ+သင်္ချာ] ၅၄-ကုဋေ အရေအတွက် ရှိသော။ ကေသ္မိယေဝ ဝိဟာရေ စတုပဏ္ဏာသကောဋိသင်္ချံ ဓနံ ပရိစ္စဇိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၀၉။

စတုပဏ္ဏာသဇန (ပု) [စတုပဏ္ဏာသာ+ဇန] ၅၄-ယောက်သော လူ၊ လူ ၅၄-ယောက်။ အပရေပိ တဿ သဟာယကေ စတုပဏ္ဏာသဇနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၂။၂။

စတုပဏ္ဏာသယောဇန (န) [စတုပဏ္ဏာသာ+ယောဇန] ၅၄-ယူဇနာ။ ပရိက္ခေပတော ပန နဝယောဇနသတာနိ စတုပဏ္ဏာသယောဇနာနိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၆၇။

စတုပဏ္ဏာသဝိဓ (တိ) [စတုပဏ္ဏာသာ+ဝိဓ] ၅၄-ပါးအပြားရှိသော။ စတုပဏ္ဏာသဝိဓမ္မိ ကာမာဝစရစိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၂။၄၂။

စတုပဏ္ဏာသသကဋသတ (တိ) [စတုပဏ္ဏာသာ+သကဋ+သတ] ၅၄-စီးပိုလွန်သော လှည်းတရာရှိသော၊ လှည်း ၁၅၄-စီးရှိသော။ နှာန-စုဏ္ဏမူလံ စတုပဏ္ဏာသသကဋသတံ ဓနံ ဒတာ။ အံ၊ဌ၊၁။၃၁၅။ (အံ၊ဌ၊၁။၃၁၅-မူလံ)

ပြရာဋ္ဌ်၎င်း၊ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၅။ ဝိသာခါဝတ္ထုဋ္ဌ်၎င်း စတုပဏ္ဏာသကောဋိဓနံဟု ရှိ၏။)

စတုပဏ္ဏာသာ (ထိ) [စတု+ပဏ္ဏာသာ] ၄-ပါးတို့ဖြင့် လွန်သော ၅၀၊ ၅၄-ပါး၊ ၅၄-ခု၊ နဝကဝသေန စတုပဏ္ဏာသ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၃၅။

စတုပဏ္ဏာသာဓိကနဝယောဇနသတ (တိ) [စတုပဏ္ဏာသာဓိက+နဝယောဇနသတ] ၅၄-ပါးပိုလွန်သော ယူဇနာ ၉၀၀-ရှိသော၊ ၉၅၄-ယူဇနာရှိသော။ အာဝဋ္ဌတော ပန စတုပဏ္ဏာသာဓိကနဝယောဇနသတော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၈၈။

စတုပတိဋ္ဌာန (တိ) [စတု+ပတိဋ္ဌာန] (ပညာ-ဓိဋ္ဌာန်၊ သစ္စာဓိဋ္ဌာန်၊ စာဂါဓိဋ္ဌာန်၊ ဥပသမာဓိဋ္ဌာန် ဟူသော) ၄-ပါးသော တည်ကြောင်းရှိသော။ စတုရာဓိဋ္ဌာန-ကြည့်။

စတုပတ္တရူပ (တိ) [စတု + ပတ္တ + ရူပ] ၄-ပါးသော ဣရိယာပုဏ္ဏားတို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော သဘောရှိသော။ ကထံ ဝိဇညာ စတုပတ္တရူပံ။ ဇာ၊၂။၈။ စတုပတ္တရူပန္တိ စတုဟိ ဣရိယာပထေဟိ ပဋိစ္ဆန္တသဘာဝံ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၅၀။

စတုပရာဓိန (တိ) [စတု+ပရာဓိန] သစ္စာ ၄-ပါးနှင့် စပ်သော။ တာနိ စတုပရာဓိနာနိ။ ပေဋကော။၂၃၅။

စတုပရိစ္ဆေဒတာ (ထိ) [စတု+ပရိစ္ဆေဒ+တာ] (ပုစ္ဆာ၊ သမယနိဒ္ဒေသ၊ ဓမ္မုဒ္ဒေသ၊ အပ္ပနာ ဟူသော) ၄-ပါးသော အပိုင်းအခြားရှိသည်၏ အဖြစ်။ နိဒ္ဒေသဝါရေ ပုစ္ဆာဒီနံ ပစ္စေကံ အနေကတ္ထေပိ ပုစ္ဆာဒိဘာဝေန ကေတ္တံ ဥပနေတော စတုပရိစ္ဆေဒတာ ဝုတ္တာ။ မူလဒီ၊၁။၉၈။

စတုပရိဘောဂ (ပု၊န) [စတု+ပရိဘောဂ] (ထေယျပရိဘောဂ၊ ဣဏပရိဘောဂ၊ ဒါယဇ္ဇပရိဘောဂ၊ သာမိပရိဘောဂ ဟူသော) ၄-မျိုး

သော သုံးဆောင်ခြင်း၊ သုံးဆောင်ခြင်း ၄-
မျိုး။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုပရိဘောဂဝိနိမုတ္တ (တိ) [စတုပရိဘောဂ+
ဝိနိမုတ္တ] ၄-မျိုးသော သုံးဆောင်ခြင်းမှ
လွတ်သော။ တဿှာ နိပ္ပရိယာယတော စတု-
ပရိဘောဂဝိနိမုတ္တာဝိသုယေဝါယံပရိဘော-
ဂေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၀။ အံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၁၀၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၄။)

စတုပရိမာဏယုတ္တ (တိ) [စတု + ပရိမာဏ +
ယုတ္တ] ၄-ပါးသော အတိုင်းအရှည်-နှင့်ယှဉ်
-ရှိ-သော။ စတုဝဂ္ဂ-ကြည့်။

စတုပရိဝဇ္ဇ (ပု၊ န) [စတု+ပရိဝဇ္ဇ] (၁) (ဓာတ်၊
အာယတန၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ဌာနာဌာန
အားဖြင့်) ၄-မျိုးသော လှည့်ကြောင်း ရှိ
သော-ဒေသနာ-သုတ်၊ ၄-မျိုးကို လှည့်၍
ဟောသော - ဒေသနာ - သုတ်၊ စတုပရိ-
ဝဇ္ဇဒေသနာ၊ စတုပရိဝဇ္ဇသုတ်။ (န) (၂)
သစ္စာ ၄-ပါးကို လှည့်ခြင်း။ (၁) စတု-
ပရိဝဇ္ဇောကိပိ နံ ဓာရေဟိ။ မ၊ ၃။ ၁၁၂။
ယဿှာ ပနေတ္ထ ဓာတုအာယတနပဋိစ္စသမုပ္ပါ-
ဒဌာနာဌာနဝသေန စတ္တာရော ပရိဝဇ္ဇာ
ကထိတာ၊ တဿှာ စတုပရိဝဇ္ဇောကိပိ နံ
ဓာရေဟိ။ မ၊ ၄။ ၇၉။ ဓာတုအာဒိဝသေန
ပရိဝဇ္ဇိယန္တိ အတ္တာ ဇေတေဟိတိ ပရိဝဇ္ဇာ၊
ဒေသနာဘေဒါ။ စတ္တာရောပရိဝဇ္ဇာ ဇေတဿ၊
ဇေတသ္မိံ ဝါတိ စတုပရိဝဇ္ဇော၊ ဓမ္မပရိယာ-
ယော။ မ၊ ၃။ ၂၀၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၉။) (၂)
ယာကိဝဇ္ဇာဟံ ဘိက္ခဝေ ဣမေ ပဉ္စပါဒါ-
နက္ခန္ဓေ စတုပရိဝဇ္ဇံ ယထာဘူတံ နာဗ္ဗ-
ညာသိ။ သံ၊ ၂။ ၄၈။ စတုပရိဝဇ္ဇန္တိ ဧကေ-
ကသ္မိံ ခန္ဓေ စတုန္တံ ပရိဝဇ္ဇနဝသေန။ သံ၊ ၄။
၂။ ၂၅၄။

စတုပရိဝဇ္ဇသုတ္တ (န) [စတုပရိဝဇ္ဇ + သုတ္တ]
စတုပရိဝဇ္ဇသုတ်။ (ဗဟုဓာတုကသုတ်ကို စတု-
ပရိဝဇ္ဇသုတ်ဟု ဆိုသည်။ မ၊ ၃။ ၁၁၂-ကြည့်။)

စတုပရိဝဇ္ဇသုတ္တေ....တံ ပရိယာယေန ဝုတ္တံ။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၆။

စတုပရိသဇေဋ္ဌက (တိ) [စတုပရိသာ+ဇေဋ္ဌက]
ပရိသတ် ၄-ပါးတို့၏ အကြီးအကဲဖြစ်သော။
စတုပရိသဇေဋ္ဌကေ ဘိက္ခု။ စတုန္တံ ဟိ ပရိ-
သာနံ ဇေဋ္ဌာ ဘိက္ခုပရိသာ ပဌမပ္ပန္နတ္တာ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၃။

စတုပရိသန္တရ (န) [စတုပရိသာ+အန္တရ] ပရိ
သတ် ၄-ပါး အလယ်။ စတုပရိသန္တရေ ပတ္တ-
တဂုဏံ ဝေဇ္ဇံ ဒိသ္မာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၆။ (-
မ၊ ၄။ ၁။ ၉၅။)

စတုပရိသပရိယာပန္န (တိ) [စတုပရိသာ+ပရိ-
ယာပန္န] ပရိသတ် ၄-ပါး၌-အကျုံးဝင်-
အတွင်းဝင်-သော။ စတုပရိသပရိယာပန္နေ-
ဟိ သာဝကေဟိ ဘာသိတော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၈။

စတုပရိသပရိဝုတ (တိ) [စတုပရိသာ+ပရိဝုတ]
ပရိသတ် ၄-ပါးတို့ဖြင့် ခြံရံအပ်သော။ စတု-
ဝဏ္ဏပရိဝုတ-ကြည့်။

စတုပရိသမဇ္ဈ (ပု၊ န) [စတုပရိသာ+မဇ္ဈ] ပရိ
သတ် ၄-ပါး အလယ်။ စတုပရိသမဇ္ဈေ နိဿိ-
ဒိတွာ ဓမ္မဒေသနဝေလာယံ ဝိဟာရံ ပါဝိသိ။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၉၉။

စတုပရိသမဇ္ဈဂတ (တိ) [စတုပရိသမဇ္ဈ+ဂတ]
ပရိသတ် ၄-ပါးအလယ်သို့ ရောက်သော။ သူ။
စတုပရိသမဇ္ဈဂတော ဓမ္မံ ကထေန္တော ဒသ
ကထာဝတ္ထုနိ အဝိဇေဟိတွာဝ ကထေတိ။ အံ၊
၄။ ၁။ ၁၀၄။

စတုပရိသသန္နိပါတ (ပု) [စတုပရိသာ+သန္နိပါ-
တ] ပရိသတ် ၄-ပါးတို့၏-စုဝေး-ပေါင်းဆုံ-
-ရာ အရပ်၊ ပရိသတ် ၄-ပါး အစည်းအဝေး။
ဂဏမဇ္ဈေတိ စတုပရိသသန္နိပါတေ ဝါ
သုတ္တန္တိကဂဏာဒိသန္နိပါတေ ဝါ။ သံ၊ ၄။ ၂။
၁၅၅။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၈၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၃။)

စတုပရိသသဟိတ (တိ) [စတုပရိသာ+သဟိ-
တ] ပရိသတ် ၄-ပါးနှင့်တကွဖြစ်သော။ စတု-
ပရိသသဟိတော အဝသေသသုဒ္ဓနာဂသုပဏ္ဏ-
နေရယိကာဒိသတ္တလောကော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
၂။၆၇။

စတုပရိသသာဓာရဏတ္ထ (န) [စတုပရိသာ+
သာဓာရဏ+တ္ထ] ပရိသတ် ၄-ပါးနှင့်ဆက်ဆံ
သည်၏ အဖြစ်။ ယထာ ပန ဘိက္ခုနီသုပိ
လဗ္ဘန္တိ၊ ဧဝံ ဂိဟိသုပိ လဗ္ဘန္တိ စတုပရိသ-
သာဓာရဏတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၈၉။

စတုပရိသာ (ထိ) [စတု+ပရိသာ] ၄-ပါးသော
ပရိသတ်၊ ပရိသတ် ၄-ပါး။ (က) (ရဟန်း၊
ရဟန်းမ၊ ဒါယကာ၊ ဒါယိကာမ ဟူသော)
ပရိသတ် ၄-ပါး။ (ခ) (ရဟန်း၊ပုဏ္ဏား၊ မင်း၊
သုကြွယ် ဟူသော) ပရိသတ် ၄-ပါး။ (ဂ)
(ရဟန်း၊ ရဟန်းမ၊ မင်း၊ ပုဏ္ဏား ဟူသော)
ပရိသတ် ၄-ပါး။ (က) စတုပရိသတိ ဓမ္မံ
ဒေသေန္တိ ဘိက္ခု ဥပသင်္ကမိတော ဘိက္ခုနီ-
ယော သုဏန္တိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။(-ဝဇီရ။၅၂၈။)
(ခ) စတုပရိသဝသေန သမ္ပုတိဒေဝေဟိ ဝါ
သဟ မနုဿလောကော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၉။ စတုပရိသ-
ဝသေနာတိ ခတ္တိယာဒိစတုပရိသဝသေန။ ဒိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၅၄။ (-ဝိမတိ၊၁။
၆၃။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၆၆။) (ဂ) သဗ္ဗာဝန္တ၊
(သာရတ္ထ၊၂။၁၂၃)ကြည့်။

စတုပလ (ပု၊န) [စတု+ပလ] (၁) ၄-ပိုလ်(၁၆-
ကျပ်သား)။(တိ)(၂)၄-ပိုလ်ရှိသော၊ ၄-ပိုလ်
စီးသော။ (၁) ပတ္တော စ “စတုပလော
ကုဉ္ဇဝေါ၊ စတုကုဉ္ဇဝေါ ပတ္တော”တိ ဣမိနာ
လောကီယဝေါဟာရေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၄၂၈။ (၂) စတုပလတိပလကေ-
ပလသာဋိကာ အဿု အာယာမေန ဝိတ္တာ-
ရေန စ သမပ္ပမာဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။

စတုပလေယျ (တိ) [စတုပလ+ဏေယျ။ ဏေ-
ယျ အနက်မရှိ။] ၄-ပိုလ်။ ကုဉ္ဇဝေါစတုပလေ-
ယော။ ဝဇီရ။၂၆၇။

စတုပါကာရပရိက္ခိတ္တ (တိ) [စတု+ပါကာရ+
ပရိက္ခိတ္တ] တံတိုင်း ၄-ထပ် ကာရံအပ်သော။
စတုပါကာရပရိက္ခိတ္တံ၊ တယော အာသံ မဏိ-
မယာ။ အပါ၊၂။၄၉။

စတုပါဒပိဋကဋ္ဌာနမတ္ထ (န) [စတု+ပါဒ+
ပိဋက+ဋ္ဌာန+မတ္ထ] အခြေ ၄-ခုတပ်သော
အင်းပျဉ်၏နေရာမျှ။ ဘဂဝါ အာဝဇ္ဇေန္တော
သကလဗ္ဗေဒိပေ အန္တမသောစတုပါဒပိဋက-
ဋ္ဌာနမတ္ထမ္ပိ တေသံ သပ္ပာယသေနာသနံ နာဒ္ဒ-
သ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။

စတုပါဒါန (န) [စတု+ဥပါဒါန] (ကာမု-
ပါဒါနံ၊ ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ၊ သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ၊ အတ္တ-
ဝါဒုပါဒါနံ ဟူသော) ၄-ပါးသော ဥပါဒါနံ
တရား၊ ဥပါဒါနံတရား ၄-ပါး။ စတုပါဒါနာနံ
ဝသေန ဝိဘဇိတော။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။

စတုပါရိဇုည (န) [စတု+ပါရိဇုည] ၄-ပါး
သော-ဆုတ်ယုတ်-ယိုယွင်း-ပျက်စီး-ခြင်း။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုပါရိဇုညပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [စတုပါရိဇုည+
ပဋိမဏ္ဍိတ] ၄-ပါးသော ဆုတ်ယုတ်ခြင်းတို့
ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ စတုပါရိဇုည-
ပဋိမဏ္ဍိတ(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃) နှိ ဇရာပါရိဇုညံ
ဗျာဓိပါရိဇုညံ ဘောဂပါရိဇုညံ ဉာတိပါရိဇု-
ညန္တိ ဣမေဟိ စတုဟိ ပါရိဇုညေဟိ ပဋိမဏ္ဍိ-
တံ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇၅။

စတုပါရိသုဒ္ဓိ (ထိ) [စတု+ပါရိသုဒ္ဓိ] (၁)
၄-ပါးသော စင်ကြယ်ခြင်း။ (တိ) (၂)
၄-ပါးသော စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော။ (၁)
စတုပါရိသုဒ္ဓိယာ သုဒ္ဓသီလာ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၂၄။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ (န) [စတုပါရိသုဒ္ဓိ+သီလ]
 (ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ၊ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ၊
 အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ၊ ပစ္စယသန္တိသီတသီလ
 ဟူသော) ၄-ပါးသော စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော
 သီလ။ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ။ ဝိသုဒ္ဓိ ပါပေတုံ
 သမတ္တံ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၇။
 စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလန္တိ ပါတိမောက္ခသံဝရာဒိနိရု-
 ပက္ခိလိဋ္ဌတာယ စတုပ္ပိပေါရိသုဒ္ဓိဝန္တံ သီလံ။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၁၁၃၊၂၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။)

စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလသမ္ပဒါ (ထိ) [စတုပါရိသုဒ္ဓိ-
 သီလ + သမ္ပဒါ] စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ ဟူသော
 ပြည့်စုံခြင်း၊ ပြည့်စုံ-ကောင်းမြတ်-သော
 စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ။ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလသမ္ပ-
 ဒါယ သမ္ပန္နော သမန္နာဂတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၁၂။

စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလာလင်္ကာရ (တိ) [စတုပါရိ-
 သုဒ္ဓိသီလ + အလင်္ကာရ] စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ
 ဟူသော အဆင်တန်းဆာရှိသော။ သီလ-
 ပရိက္ခာရေတိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလာလင်္ကာ-
 ရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ (-သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၀၇။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၇။)

စတုပိဏ္ဍ (ပု၊န) [စတု+ပိဏ္ဍ] ၄-ခုသော အစိုင်
 အခဲ၊ အစိုင်အခဲ ၄-ခု။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုပိဏ္ဍသမောဓာန (တိ) [စတုပိဏ္ဍ+သမော-
 ဓာန] အစိုင်အခဲ ၄-ခုတို့၏ အပေါင်းအစု။
 စက္ကာရော သိဗ္ဗိနိမဂ္ဂေ နိဿာယ ဌိတော
 စတုပိဏ္ဍသမောဓာနော မိဉ္ဇရာသိ။ ပဋိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၇၈။

စတုပုရိသ (တိ) [စတု+ပုရိသ] ယောက်ျား
 ၄-ယောက်ရှိသော၊ ယောက်ျား ၄-ယောက်
 ပါဝင်သော။ စတုပုရိသော ရထော (ဝိ၊၂။
 ၁၄၀)တိ ကော သာရထိ ကော ယော-
 ဓော ဒွေ အာဏိရက္ခကာတိ ဧဝံ စတုပုရိ-

သော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ (-ကခါ။
 ၂၃၇။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၀၁။)

စတုပုရိသယုဂ (တိ) [စတု+ပုရိသ+ယုဂ] ၄-စုံ
 သော ယောက်ျားအစုံရှိသော၊ ယောက်ျား
 ၄-စုံရှိသော။ စတုပုရိသယုဂံ သံသံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၂၁၆။ စက္ကာရိ ပုရိသယုဂါနိ ဧတ္ထောတိ
 စတုပုရိသယုဂေါတိ ဟိ သံသော ဝုစ္စတိ။
 သာရတ္ထ၊၂။၇၇။

စတုပေါရိသ (တိ) [စတု+ပေါရိသ] ၄-သူ
 ရှိသော၊ လက်ခုပ် ၄-ဘောင်ရှိသော။ စတု-
 ပေါရိသမ္ပိ...မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ သဏ္ဌာတိ။
 အံ၊၂။၄၇၇။

စတုပေါသထဇာတက (န) [စတု+ဥပေါသထ+
 ဇာတက] (သိကြားမင်း၊ ဂဠုန်မင်း၊ နဂါး
 မင်း၊ ကောရဗျမင်း) ၄-ယောက်တို့၏ ဥပုသ်
 စောင့်သုံးခြင်းကို ပြဆိုသော ဇာတ်။ စတု-
 ပေါသထဇာတ်။ ဣဒံ ဒသကနိပါတေ စတု-
 ပေါသထဇာတကေ ပဌမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၇။၁၅၃။

စတုပေါသထိကဇာတက (န) [စတုပေါသထိက+
 ဇာတက] ၄-ယောက်တို့၏ ဥပုသ်စောင့်သုံး
 ခြင်းကို ပြဆိုသောဇာတ်။ စတုပေါသထိက
 ဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ဒသကနိပါတ်၊ ၃-
 ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၂၀၃-၄-၅။ (စတုပေါသထ
 ဇာတ်နှင့် စတုပေါသထိကဇာတ် အတူတူပင်
 ဖြစ်သည်။)

စတုပ္ပကာရ (တိ) [စတု+ပကာရ] ၄-ပါး
 အပြားရှိသော၊ ၄-ပါးပြားသော။ ဣမေသံ
 စတုပ္ပကာရာနံ နိမိတ္တာနံ ကုမာရဿ စက္ခူ-
 ပထေ အာဂမနနိဝါရဏတ္ထံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ (-ပဋိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ သာ-
 ရတ္ထ၊၂။၁၈၅။)

စတုပ္ပဋိပဒါ (ထိ) [စတု+ပဋိပဒါ] (ဒုက္ခာပဋိပဒါ-
 ဒန္တာဘိညာ၊ ဒုက္ခာပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာ၊ သုခါ-

ပဋိပဒါဒန္တာဘိညာ၊ သုခါပဋိပဒါဒိပ္ပိဘိညာ
ဟူသော) ငှ-ပါးသောအကျင့်၊ အကျင့် ငှ-
ပါး၊ ငှ-ပါးသော ပဋိပဒါ၊ ပဋိပဒါ ငှ-ပါး။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုပ္ပဒိပဒါဘေဒဘိန္ဒူ (တိ) [စတုပ္ပဒိပဒါ+ဘေဒ
+ဘိန္ဒူ] ငှ-ပါးသော ပဋိပဒါ အပြားအား
ဖြင့် ကွဲပြားသော။ တေ ဝေ စတုပ္ပဒိပဒါ-
ဘေဒဘိန္ဒူ ပုဂ္ဂလေ။ နေတ္ထိဒီ။ ၁၂၁။

စတုပ္ပဒိပဒါဝိဘာဂ (ပု) [စတုပ္ပဒိပဒါ+ဝိဘာဂ]
ငှ-ပါးသော ပဋိပဒါဖြင့်ဝေဖန်ခြင်း။ စတုပ္ပဒိ-
ပဒါဝိဘာဂေန ဝိဘဇိတော။ နေတ္ထိဒီ။ ၁၂၁။

စတုပ္ပတ္တ (တိ) [စတု+ပတ္တ] ငှ-ခုသော-မြား
လွှ-မြားနားရွက်-မြားမြီး-ရှိသော၊ မြား
လွှ-မြားနားရွက်-မြားမြီး-ငှ-ခုနှင့်ပြည့်စုံ
သော။ သောဟံ စတုပ္ပတ္တမိမံ ဝိဟဂ်မံ။ ဇာ၊
၁။ ၂၇၁။ စတုပ္ပတ္တန္တိ စဘူဟိ ဝါဇပတ္တေဟိ
သမန္နာဂတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၆၁။

စတုပ္ပထ (ပု၊ န) [စတု+ပထ] လမ်း ငှ-ခွ၊ လမ်း
ဆုံ။ စတုပ္ပထေ မဟာမဂ္ဂေ၊ နာနာဇနသ-
မာကုလေ။ စရိယာ။ ၄၀၆။ စတုပ္ပထေ သမ္မ-
တိ နာဂရာဇာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၉။ ဒွိန္ဒူ မဂ္ဂါနံ
ဝိနိဝိဇ္ဈိတော သန္တိဘဝေန ဂတဋ္ဌာနသင်္ခါတေ
စတုပ္ပထေ။ စရိယာ၊ ၁၇၀။ စတုပ္ပထေတိ
စတုက္ကမဂ္ဂဿ အာသန္နဋ္ဌာနေ ကေသ္မိံ ဝဗ္ဗိ-
ကေ....နိပဇ္ဇာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။ ၄၆၃။

စတုပ္ပဒ (တိ) [စတု+ပဒ။ ထိ-၌ စတုပ္ပဒါ၊
စတုပ္ပဒီ။] (၁) အခြေ ငှ-ချောင်းရှိသော၊
သတ္တဝါ။ (၂) ငှ-ပုဒ်ရှိသော။ (၃) ငှ-ပါဒ်ရှိ
သော။ (န) (၄) သစ္စာ ငှ-ပါး။ (၅) ငှ-ပါဒ်။
(၁) အပဒံ ဒွိပဒံ စတုပ္ပဒံ ဗဟုပ္ပဒံ။ ဝိ၊ ၁။
၅၈။ (- ၆၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၅။ ဒီ၊ ၂။ ၄၈။ ဒီ၊ ၃။
၁၂၂၊ ၁၃၄။ မ၊ ၂။ ၄၀၈။ သံ၊ ၁။ ၇။ သံ၊ ၃။
၃၈၊ ၁၆၇။ အံ၊ ၁။ ၃၄၃၊ ၃၈၄။ အံ၊ ၂။ ၂၉။
အံ၊ ၃။ ၂၇၃၊ ၃၆၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၄။ သုတ္တနိ။
၄၂၆။ ဝိမာန။ ၃၉။ မဟာနိ။ ၂၉၈၊ ၃၈၇။

ဇာ၊ ၁။ ၃၆၊ ၅၄၊ ၁၄၅၊ ၂၅၃။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၆။
နေတ္ထိ။ ၁၆၂။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၂၊ ၂၅၉၊ ၂၈၅၊ ၃၉၀။
စတုပ္ပဒီ တံ ကလျာဏံ၊ ဒွိပဒါဟံ မနောရမေ။
ဇာ၊ ၁။ ၁၄၄။ (၂) ဒုပဒမ္ပိ တိပဒမ္ပိ စတုပ္ပဒမ္ပိ
ပဉ္စကရောန္တိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၂။ (- မဟာနိ၊ ၄။
၂၆၁။) (၃) နာဘိဇာနာမိ မာတုဂါမဿ
ဓမ္မံ ဒေသိတာ အန္တမသော စတုပ္ပဒမ္ပိ ဂါထံ။
မ၊ ၃။ ၁၆၇။ (- အံ၊ ၁။ ၄၉၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။
၂၇၆။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၈။) (၄) အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ
စတုပ္ပဒံ ဝေယျာကရဏံ။ မ၊ ၂။ ၁၄၆။ စတုပ္ပဒံ
ဝေယျာကရဏန္တိ စတုသစ္စဗျာကရဏံ သန္ဓာ-
ယ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၄။ (၅) စတုပ္ပဒိက-
ကြည့်။

စတုပ္ပဒကထာ (ထိ) [စတုပ္ပဒ+ကထာ] အခြေ
ငှ-ချောင်းရှိသော သတ္တဝါကို ပြဆိုရာစကား။
ပုရိမာနံ ပန တိဏ္ဍံ စတုပ္ပဒကထာယံ ဝုတ္တန-
ယေန ဖန္ဒာပနဋ္ဌာနာစာဝနာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၇။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၄။)

စတုပ္ပဒဂဏ (ပု) [စတုပ္ပဒ+ဂဏ] အခြေ ငှ-
ချောင်းရှိသော သတ္တဝါအပေါင်း။ စတုပ္ပဒ-
ဂဏာ မဟာသမုဋ္ဌံ ပက္ခန္တိနေ အဟေသုံ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၄၃။
(- သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၈၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၃၅၄။)

စတုပ္ပဒဇာတိ (ထိ) [စတုပ္ပဒ+ဇာတိ] အခြေ
ငှ-ချောင်းရှိသော သတ္တဝါတို့၏-အမျိုး-
ဇာတ်၊ အခြေ ငှ-ချောင်းရှိသော သတ္တဝါ
မျိုး။ သဗ္ဗာပိ ရုက္ခသုနမဂ္ဂံသဂေါဓာဒိ-
ဘေဒါ စတုပ္ပဒဇာတိ သင်္ဂဟိတာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၂၂၄။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၄။ (- ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၈။
မ၊ ၄။ ၃။ ၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၅။)

စတုပ္ပဒဘယ (န) [စတုပ္ပဒ+ဘယ] အခြေ
ငှ-ချောင်းရှိသော သတ္တဝါမှဖြစ်သော ဘေး၊
အခြေ ငှ-ချောင်းဘေး။ စတုပ္ပဒတော ဥပ-

ဃာတော ယံ ကိဉ္စိ စတုပ္ပဒဘယန္တိ။ မဟာနိ။
၃၈၇။

စတုပ္ပဒဝါစကတ္ထ (န) [စတုပ္ပဒ+ဝါစက+တ္ထ]
အခြေ ၄-ချောင်းရှိသော သတ္တဝါကို ဟော
သည်၏အဖြစ်။ မိဂသဒ္ဓဿ စတုပ္ပဒဝါစကတ္ထ-
မာဟ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၂။

စတုပ္ပဒိက (တိ) [စတုပ္ပဒ+ဣက] ၄-ပါး
ရှိသော။ စတုပ္ပဒိကာယပိ ဂါထာယ ပဌမ-
ပါဒေ၊ အာဒိ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၂။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၁၀၀။)

စတုပ္ပဒိကဂါထာ (ထိ) [စတုပ္ပဒိကာ+ဂါထာ]
၄-ပါးရှိသော ဂါထာ။ စတုပ္ပဒိကဂါထာယပိ
အတ္ထံ န ဇာနာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။
သာရတ္ထ၊၃။၁၉၉၊၄၄၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၅။)

စတုပ္ပဒိကဂါထာပရိယောသာန (န) [စတုပ္ပဒိက-
ဂါထာ + ပရိယောသာန] ၄-ပါးရှိသော
ဂါထာ အဆုံး။ စတုပ္ပဒိကဂါထာပရိယော-
သာနေ အရဟတ္တံ ပတ္တံ သမတ္တာ သန္တိတိ
အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၉။

စတုပ္ပဒိကဂါထာဝသာန (န) စတုပ္ပဒိကဂါထာ
+ အဝသာန] ၄-ပါးရှိသော ဂါထာအဆုံး။
စတုပ္ပဒိကဂါထာဝသာနေ အရိယဘူမိံ ဩက္က-
မနာရဟာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၅။
(-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။)

စတုပ္ပဒိ (ထိ) [စတုပ္ပဒ+ဤ] အခြေ ၄-ချောင်း
ရှိသော သတ္တဝါမ။ စတုပ္ပဒ(၁)ကြည့်။

စတုပ္ပဘေဒ (တိ) [စတု+ပဘေဒ] ၄-ပါး အပြား
ရှိသော။ (က) (ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ
အားဖြင့်) ၄-ပါး အပြားရှိသော။ (ခ) (ဥဒ္ဓံ-
သောတအကနိဋ္ဌဂါမီ၊ ဥဒ္ဓံသောတနအကနိဋ္ဌ-

အဘိဓာန်(စ-ဝဂ်) ၁-၁၀-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဂါမီ၊ ဥဒ္ဓံသောတအကနိဋ္ဌဂါမီ၊ ဥဒ္ဓံသောတ-
နအကနိဋ္ဌဂါမီ အားဖြင့်) ၄-ပါး အပြားရှိ
သော။ (ဂ) (ပုပ္ဖ၊သဝ၊ ဖလာသဝ၊ ဂုဠာသဝ၊
မဇ္ဇာသဝ အားဖြင့်) ၄-ပါး အပြားရှိသော။
(ဃ) (စိတ္တ၊ပုပ္ဖ၊ကဏ္ဍ၊ ရူပကဏ္ဍ၊ နိက္ခေပကဏ္ဍ၊
အဋ္ဌကထာကဏ္ဍ အားဖြင့်) ၄-ပါး အပြား
ရှိသော။ (င) (အတိတ်အကြောင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်
အကျိုး၊ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း၊ အနာဂတ်
အကျိုး အားဖြင့်) ၄-ပါး အပြားရှိသော။
(က) သမုဋ္ဌာနတော စတုပ္ပဘေဒ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၄။ (ခ) အယံ ပန အနာဂါမီ စတုပ္ပ-
ဘေဒေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ (ဂ) စတုပ္ပိဓမ္မေရ-
ယန္တိ ပုပ္ဖ၊သဝေါ ဖလာသဝေါ ဂုဠာသဝေါ
မဇ္ဇာသဝေါတိ ဧဝံ စတုပ္ပဘေဒံ မေရယံ။
အံ၊ဋီ၊၃။၅၄။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃-၌ စတုပ္ပိဓံ
မေရယံ-ဟု ဝါကျဖြင့်ရှိသည်။) (ဃ) စတုပ္ပ-
ဘေဒါယ ဒေသနာယ သမာနဂဏနဒဿန-
ဂုဏေန။ မူလဋီ၊၂။၂။ (င) စတုဘေဒသင်္ဂဟ-
ကြည့်။

စတုပ္ပမာဏ (န) [စတု+ပမာဏ] (၁) (ရူပ၊
သောသ၊ လူခ၊ ဓမ္မ ဟူသော) ၄-ပါးသော
နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း၊ နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း ၄-ပါး။
(တိ) (၂) ၄-ပါးသော နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းရှိ
သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ကေသိန္ဒီ
စတုပ္ပမာဏေ လောကသန္တိဝါသေ ဗုဒ္ဓေသု
အပ္ပသန္နာ မန္နာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။

စတုပ္ပမာဏိက (တိ) [စတုပ္ပမာဏ+ဣက] ၄-
ပါးသော နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းရှိသော။ စတုပ္ပ-
မာဏိကော ဟိ အယံ လောကသန္တိဝါသော။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ စတ္တာရိ ပမာဏာနိ စတုပ္ပ-
မာဏာနိ၊ စတုပ္ပမာဏာနိ တေဿ အတ္ထိတိ
စတုပ္ပမာဏိကော။ မ၊ဋီ၊၂။၁။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၇၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄၁။
သာရတ္ထ၊၃။၃၀၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၂။၂၁၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၇။)

စတုပ္ပါဒ (တိ) [စတု+ပါဒ] (၁) အခြေ ၄-
ချောင်းရှိသော။ (၂) ၄-ပါဒရှိသော။ (၁)
သေ စတုပ္ပါဒေါ၊ သေ ဗဟုပ္ပါဒေါတိ ဇာနာ-
တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂။ (၂) စတုပ္ပါဒဂါထာ-
ဝတ္ထ-ကြည့်။

စတုပ္ပါဒက (တိ) [စတု+ပါဒ+က။ က-အနက်
မရှိ။] အခြေ ၄-ချောင်းရှိသော။ သေယျထာပိ
နန္ဒက ပါဏကော စတုပ္ပါဒကော အဿ။ အံ၊
၃။ ၁၇၀။ စတုပ္ပါဒကောတိ အဿဂေါဏဂဠု-
ဘာဒိကော။ အံ၊ ၄။ ၂၆၀။ (- အဘိ၊ ၄။ ၂။
၄၃၆။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၆၃။)

စတုပ္ပါဒဂါထာဝတ္ထ (န) [စတုပ္ပါဒ+ဂါထာ+
ဝတ္ထ] ၄-ပါဒရှိသောဂါထာကိုရွတ်ဆိုမှု-ဝတ်-
-စည်းကမ်း။ စတုရဿဝတ္ထ-ကြည့်။

စတုဖလက္ခဏ (ပု) [စတု+ဖလ+ဇာတိ] ၄-ပါး
သော ဖိုလ်တို့၏ - အခိုက်အတန့် - ဇာတိ၊ ဖိုလ်
၄-ပါး အခိုက်အတန့်။ အဓိဂတဖလနန္တိ
စတုဖလက္ခဏေ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၉၂။

စတုဗန္ဓန (တိ) [စတု+ဗန္ဓန] ၄-ခုသော - အဖွဲ့ -
အဖွဲ့ - အထေး - ရှိသော၊ အဖွဲ့ - အဖွဲ့ - အ
ထေး - ၄-ခု ရှိသော။ ဦးပဉ္စဗန္ဓနော နာမ
ပတ္တော....တိဗန္ဓနော ဝါ စတုဗန္ဓနော ဝါ။ ဝိ၊
၁။ ၃၅၇။ (- ကင်္ခါ၊ ၁၀၀။)

စတုဗန္ဓနောကာသ (တိ) [စတုဗန္ဓန+ဩကာ-
သ] ဖာထေးလောက်သည့်နေရာ ၄-ခုရှိသော။
စတုဗန္ဓနောကာသေန ပတ္တေန အဗန္ဓနံ ပတ္တံ
စေတာပေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၅၉။ (- ကင်္ခါ၊ ၁၀၀။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၉။)

စတုဗလိဗဒ္ဒပဘေဒ (တိ) [စတု+ဗလိဗဒ္ဒ+ပ-
ဘေဒ] နွားလား ၄-ကောင် အပြားရှိသော။
ဧကေကသ္မိံ နဂ်လေ စတုဗလိဗဒ္ဒပဘေဒံ ဓရ-
ဓောရယံ ဝဟန္တိ ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နံ တိဏမူလသု-
တဉ္စေ သဿသမ္ပတ္တိဉ္စ သာဓေတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။
၂၃၄။

စတုဗဒ္ဒန္တရ (န) [စတု+ဗဒ္ဒ+အန္တရ] ဘုရား
၄-ဆူတို့၏ အကြား။ ယထာ ဒိသဝိဒဿ
ဘာတာ စတုဗဒ္ဒန္တရံ....မဟာနိရယေ ပစ္စတိ။
ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၀၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁။

စတုဗ္ဗဏ္ဏ (ပု) [စတု+ဗ္ဗဏ္ဏ] (မင်း၊ ပုဏ္ဏား၊ ကုန်
သည်၊ လူဆင်းရဲ ဟူသော) ၄-ပါးသောအမျိုး၊
အမျိုး ၄-ပါး။ တထေဝိမေ စတုဗ္ဗဏ္ဏာ၊ ပဗ္ဗဇိ-
တော တဝန္တိကေ။ အပါ၊ ၁။ ၃၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။
၃၀၉။ ဣမေ စတုဗ္ဗဏ္ဏာ ခတ္တိယဗြာဟ္မဏ-
ဝေဿသုဒ္ဓသင်္ခါတာ စတ္တာရော ကုလံ။ အပါ
၄။ ၁။ ၂၆၀။

စတုပ္ပိမ (ပု၊ န) [စတု+ပိမ] (၁) ၄-ပါးသော
အဖို့အစ၊ (၂) ၄-ပါးသောအပြား။ (တိ)
(၃) ၄-ပါးအပြားရှိသော။ (၁၊ ၂) စတုပ္ပိမံ
ဝါစာယ အဓမ္မစရိယာ ဝိသမ္မစရိယာ ဟော-
တိ။ မ၊ ၁။ ၃၅၅။ တိဝိမ (မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၇)လည်း
ကြည့်။ (၃) စတုပ္ပိမာ ဘိက္ခဝေ ဝစီသဉ္စေ-
တနာ အကုသလံ ဝစီကမ္ပံ ဒုက္ခုဒြယ် ဒုက္ခ-
ဝိပါကံ။ အဘိ၊ က။ ၂၉၀။ [(၁၊ ၂) အနက်
၌ စတုပ္ပိမအရ တို့ကို - အဘိ၊ ဓ။ ၁၅၂-၃၊
၁၉၂-၂၀၁။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၄-တို့၌ (က) ဥပါဒါ
ဒုက်ကို ဥပါဒိဏ္ဍဒုက်၊ ဥပါဒိဏ္ဍပါဒါနိယဒုက်၊
သပ္ပဋိသဒုက်၊ သြဋ္ဌာရိကဒုက်၊ ဒုရေဒုက်တို့နှင့်
ယှဉ်စပ်၍ ၄-ဖို့ ၄-စု ၅-မျိုး၊ (ခ) ဥပါဒိဏ္ဍ
ဒုက်ကို သနိဒဿနဒုက်၊ သပ္ပဋိသဒုက်၊ မဟာ-
ဘူတဒုက်၊ သြဋ္ဌာရိကဒုက်၊ ဒုရေဒုက်တို့နှင့်
ယှဉ်စပ်၍ ၄-ဖို့ ၄-စု ၅-မျိုး၊ (ဂ) ဥပါဒိဏ္ဍ-
ပါဒါနိယဒုက်ကို သနိဒဿနဒုက်၊ သပ္ပဋိသ-
ဒုက်၊ မဟာဘူတဒုက်၊ သြဋ္ဌာရိကဒုက်၊ ဒုရေ
ဒုက်တို့နှင့် ယှဉ်စပ်၍ ၄-ဖို့ ၄-စု ၅-မျိုး၊ (သ)
သပ္ပဋိသဒုက်ကို ဣန္ဒြိယဒုက်၊ မဟာဘူတဒုက်၊
တို့နှင့် ယှဉ်စပ်၍ ၄-ဖို့ ၄-စု ၂-မျိုး၊ (င)
ဣန္ဒြိယဒုက်ကို သြဋ္ဌာရိကဒုက်၊ ဒုရေဒုက်တို့နှင့်
ယှဉ်စပ်၍ ၄-ဖို့ ၄-စု ၂-မျိုး၊ (စ) မဟာ-
ဘူတဒုက်ကို သြဋ္ဌာရိကဒုက်၊ ဒုရေဒုက်တို့နှင့်
ယှဉ်စပ်၍ ၄-ဖို့ ၄-စု ၂-မျိုး၊ (ဆ) ဒိဋ္ဌိ၊ သုတ၊

မုတ,ဝိညာတ ရုပ်ဟု ၄-ဖို့ ၄-စု ၁-မျိုး၊ ဤသို့ အားဖြင့် ၄-ဖို့ ၄-စု ပေါင်း ၂၂-မျိုး၊ အဘိဝိ။၁၅၊၂၆၊၃၇၊၄၉၊၇၁-တို့၌ ကာမာဝစရ၊ ရူပါဝစရ၊ အရူပါဝစရ၊အပရိယာပန အားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၄-ဖို့ ၄-စု၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၊ မနာယတန-တို့၌ လည်း ထို့အတူ ၄-ဖို့ ၄-စု ၅-မျိုး၊ အဘိဝိ။ ၃၂၇-ဂ၊ ၃၄၁-၃၄၆-တို့၌ ကမ္မဿကတာ ဉာဏ်၊ သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ် စသောအားဖြင့် ဉာဏဝတ္ထု ၄-ဖို့ ၄-စု ၂၁ မျိုး တွေ့ရသည်။ (၃) အနက် စတုဗ္ဗိဓ၌ စတု-အရ တို့ကို— နေတ္တိ။၃၃-၌ အတ္တ၊ ဗျဉ္ဇန၊ ဒေသနာ၊ နိဒ္ဒေသ ဟု သန္တိ ၄-ပါး။ နေတ္တိ။၆၈-၌ ပဒဋ္ဌာန၊ ဝေဝစန၊ ဘာဝနာ၊ ပဟာန ဟု သမာရောပန ၄-ပါး။ ပေဋကော။ ၂၉၀-၌ သီလ၊ ကာယ၊ စိတ္တ၊ ပညာဟု ဘာဝနာ ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၂၂၅။ ဝိဠာသ။ ၁၉၇။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၈၆-တို့၌ အပလောက-နက်၊ ဥတ္တိကံ၊ ဥတ္တိဒုတိယကံ၊ ဥတ္တိစတုတ္ထကံ ဟု ကံ ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၂၅၅-၌ မျက်မှောက် ညွှန်ပြအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ် ၁-ယောက်၊ မျက် ကွယ်ညွှန်ပြအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်ဟု ရဟန်းညွှန်းကပွယ် ၄-ယောက်။ ဝိဠာသ။ ၂၆၉။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၄၁၇-၌ ငွေ၊ ရွှေ၊ ရွှေအသပြာ၊ ငွေအသပြာ ဟု နိဿဂ္ဂိဝတ္ထု ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၂၉၈-၌ ပရိယေသနခေတ်၊ ကရဏခေတ်၊ နိဝါသနခေတ်၊ အဓိဋ္ဌာနခေတ် ဟု ခေတ် ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၇-၌ ပဒ၊ အနုပဒ၊ အနုက္ခရ၊ အနုဗျဉ္ဇန ဟု ပုဒ် ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၂၂၄-၌ ပရိသ၊ ရတ္တိ၊ ဆန္ဒ၊ အဇ္ဈာသယ ဟု ပါရိဝါသိယ ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၃၄၁။ ဝိဠာသ။ ၁၇၇၊ ၂၁၅။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၂၇၇-တို့၌ အဓမ္မေနဝဂ္ဂ၊ အဓမ္မေနသမဂ္ဂ၊ ဓမ္မေနဝဂ္ဂ၊ ဓမ္မေနသမဂ္ဂ ဟု ဥပုသ်ကံ ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၆-၌ အပ္ပဋိစ္ဆန္တ၊ ပဋိစ္ဆန္တ၊ သုဒ္ဓန္တ၊ သမောဓာန ဟု ပရိဝါသိယ ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၁၆-၌ အပ္ပဋိစ္ဆန္တမာနတ်၊ ပဋိစ္ဆန္တမာနတ်၊ ပက္ခ

မာနတ်၊ သမောဓာနမာနတ်ဟု မာနတ် ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၁၇၁။ ကင်္ခါ။ ၁၁၀-တို့၌ ပဉ္စဝဂ် သံဃာဖြင့် ပဉ္စင်းခံခြင်း၊ အတပ်ထပ်သော ဘိနပ်စီးခြင်း၊ အမြဲ ရေချိုးခြင်း၊ သားရေ အခင်း ခင်းခြင်းဟု ပဒေသပညတ် ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၁၇၂။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၁၂-တို့၌ တံမြက် လှည်းခြင်း၊ ဆီမီးညှိထွန်းခြင်း၊ သောက်ရေ သုံးရေ တည်ထားခြင်း၊ နေရာခင်းခြင်း ဟု ကိစ္စ ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၁၇၂။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၁၂-တို့၌ ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိကို ပြောကြားခြင်း၊ ဥတုကို ပြောကြားခြင်း၊ ရဟန်းအပေါင်းကို ရေ တွက်ခြင်း၊ ဩဝါဒကို ပြောကြားခြင်း ဟု ကိစ္စ ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၂၀၉-၌ သီလ၊ အာစာရ၊ အာဇီဝ၊ ဒိဋ္ဌိ ဟု ဝိပတ္တိ ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၂၄၄။ အံဠာသ။ ၆၆-တို့၌ သံဃသမ္မုခတာ၊ ဓမ္မသမ္မုခတာ၊ ဝိနယသမ္မုခတာ၊ ပုဂ္ဂလသမ္မုခတာ ဟု သမ္မုခါဝိနည်း ၄-ပါး။ ဝိဠာသ။ ၂၄၅-၌ သာမဂ္ဂိပဝါရဏာနေ၊ ငင်၍ ထားအပ်သော ပဝါရဏာနေ၊ သီတင်းကျွတ် လပြည့်နေ၊ တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်နေဟု ပဝါရဏာနေ ၄-ပါး။ ဒီဠာသ။ ၁၆၅။ သံဠာသ။ ၂၁၇-တို့၌ သာတ္ထက၊ သပ္ပိယ၊ ဂေါစရ၊ အသမ္မောဟ ဟု သမ္မုဇဉ် ၄-ပါး။ ဒီဠာသ။ ၂၅၉-၌ ရေပေါ်ပေါ် နေသော ကြာပန်း၊ ရေနှင့် အညီအမျှတည် နေသော ကြာပန်း၊ ရေ၌နစ်မြုပ်လျက် ကြီး ပွားသော ကြာပန်း၊ ရေ၌နစ်မြုပ်လျက် ငါး၊ လိပ် အစာဖြစ်သော ကြာပန်း-ဟု ကြာပန်း ၄-မျိုး။ ဒီဠာသ။ ၁၂၇-၌ ဆန္ဒာဂတိ၊ ဒေါသာဂတိ၊ မောဟာဂတိ၊ ဘယာဂတိ ဟု အဂတိ ၄-ပါး။ မဠာသ။ ၂၆-၌ လက္ခဏ၊ သသမ္ဘာရ၊ အာရမ္မဏ၊ သမ္မုတိဟု ပထဝီ ၄-ပါး။ မဠာသ။ ၃၁-၌ လက္ခဏ၊ သသမ္ဘာရ၊ အာရမ္မဏ၊ သမ္မုတိ ဟု အာပေါ ၄-ပါး။ သံဠာသ။ ၃၁-၌ ကာမ၊ ခန္တု၊ ကိလေသ၊ အဘိသင်္ခါရ ဟု ဥပဓိ ၄-ပါး။ သံဠာသ။ ၂၃၆။ သံဠာသ။ ၂၀၈-တို့၌ ဓာတု၊ အာယတန၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၊ ဌာနာဌာန ဟု

ကောသလ ၄-ပါး။ သံဠာဉာဉ် ၄-၌ သဗ္ဗသဗ္ဗ၊
 အာယတနသဗ္ဗ၊ သက္ကာယသဗ္ဗ၊ ပဒေသသဗ္ဗ
 ဟု သဗ္ဗ ၄-ပါး။ သံဠာဉာဉ် ၅၃-၌ ဒဋ္ဌ၊ ခိဋ္ဌ၊ ဖဋ္ဌ၊
 ဝါတဝိသ ဟု ကဋ္ဌမုခ မြေ ၄-ပါး။ အံဠာဉာဉ်
 ၅၈-၌ ပစ္စယ၊ ဓုတင်္ဂ၊ ပရိယတ္တိ၊ အဓိဂမ ဟု
 အပ္ပိစ္ဆာ ၄-ပါး။ အံဠာဉာဉ် ၂၉၉-၌ ဒါန၊ ပိယ-
 ဝါစာ၊ အတ္တစရိယာ၊ သမာနတ္တတာ ဟု
 သင်္ဂဟဝတ္ထု ၄-ပါး။ အံဠာဉာဉ် ၂၂၄-၌ ကေ၊
 ဥဘ၊ အတ္တ၊ သဗ္ဗတ္တက ဟု ဖွင့်ဖော်ခြင်း ၄-ပါး။
 အံဠာဉာဉ် ၂၂၆-၌ ရတ္တည၊ ဝေပုလ္လ၊ ဗြဟ္မစရိယ၊
 လာဘဂ္ဂ ဟု မဟတ္တ ၄-ပါး။ အံဠာဉာဉ် ၂၂၇-
 ၃။ မူလဋီဝါ။ ၂၀-တို့၌ ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိ-
 ဝေဓ-ဟု ဂမ္ဘီရ ၄-ပါး။ မူလဋီဝါ။ ၂၆-၌ ဇာတိ၊
 ဘူမိ၊ ကာလ၊ သန္တာန ဟု ဝိပွယုတ် ၄-ပါး။
 အံဠာဉာဉ် ၃၄၂-၌ ဟေတုဟေတု၊ ပစ္စယ-
 ဟေတု၊ ဥက္ခမဟေတု၊ သာဓာရဏဟေတု ဟု
 ဟိတ် ၄-ပါး။ အံဠာဉာဉ် ၃၄၂-၌ ဇာတိ၊ သဉ္ဇာ-
 တိ၊ ကိရိယာ၊ ဂဏန ဟု သင်္ဂဟ ၄-ပါး။
 ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၃၄-၌ ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ
 ဟု အကြောင်း ၄-ပါး။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၃၅-၌
 ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ၊ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ၊ အပ-
 ရာပရိယဝေဒနီယကံ၊ အဟောသိကံ ဟု ကံ
 ၄-ပါး။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၃၆-၌ ဂရုကကံ၊ ဗဟုလ-
 ကံ၊ အာသန္နကံ၊ ကဋ္ဌတ္တာကံ ဟု ကံ ၄-ပါး။
 ဇနကကံ၊ ဥပတ္တမ္ဘကကံ၊ ဥပပိဋကကံ၊ ဥပ-
 သာတကကံ ဟု ကံ ၄-ပါး။ ဝိမာနဋ္ဌ။ ၂၁၅-
 ၌ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပရိယတ် ဟု တရား
 ၄-ပါး။ ထေရီဋ္ဌ။ ၇-၌ တဒင်္ဂ၊ ဝိက္ခမ္ဘန၊
 သမုစ္ဆေဒ၊ ပဋိပုဿဒ္ဓိဟု ပဟာန် ၄-ပါး။ ထေရီ
 ဋ္ဌ။ ၇၇-၌ ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ၊ အသု-
 ရကာယ်ဟု အပါယ် ၄-ပါး။ ဗုဒ္ဓဝံဠာဉာဉ် ၈၇-၌
 ခဲဖွယ်၊ စားဖွယ်၊ လျက်ဖွယ်၊ သောက်ဖွယ်
 ဟု အာဟာရ ၄-ပါး။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၂၄။ ဝိမတိ၊
 ၁။ ၈-တို့၌ သီဟိုဠ်ဘာသာကို ပယ်စုန်ခြင်း၊
 အကျယ်ဖြစ်သော အဖွင့်ကို အကျဉ်းချုံး၍
 ပြခြင်း၊ အလုံးစုံသော အဆုံးအဖြတ်ကို

မကြွင်းကျန်စေခြင်း၊ တစုံတခုသောပါဠိတော်
 အစဉ်ကို မခုန်ကျော်ခြင်းဟု ကိစ္စ ၄-ပါး။
 သာရတ္ထ။ ၁။ ၇၅။ ၂၄၉။ သီဠာသင်္ခါ။ ၉၉။
 ဝိသုဒ္ဓိဋီဝါ။ ၂၃၉-တို့၌ သဿတဒိဋ္ဌိ၊ ဥစ္ဆေဒ-
 ဒိဋ္ဌိ၊ အနုလောမခန္တိ၊ ယထာဘူတဉာဏ်ဟု
 အာသယ-၄-ပါး။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၁၃၅-၌ သစ္စာ
 ၄-ပါး၌ မသိခြင်းဟု အဝိဇ္ဇာ ၄-ပါး။ ဒီဠာဋီဝါ။
 ၇။ သီဠာသင်္ခါ။ ၁၅-တို့၌ ဉာဏ၊ ပဟာန၊
 အာနုဘာဝ၊ ရူပကာယ ဟု သမ္ပဒါ ၄-ပါး။
 မဇ္ဈိ။ ၂။ ၂၇-၌ ဉာဏသမ္ပဒါ၊ ပဟာနသမ္ပဒါ၊
 ဒေသနာဝိသေသသမ္ပဒါ၊ ခေမ-တို့ကို မှီ၍
 ဖြစ်သောဉာဏ် ဟု ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ၄-ပါး။
 ဝိသုဒ္ဓိဋီဝါ။ ၃၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီဝါ။ ၃၈၄-တို့၌ ဟိတု-
 ပသံဟာရ၊ အဟိတာပနယန၊ သမ္ပတ္တိမောဒန၊
 အနာဘောဂ ဟု ဗြဟ္မဝိဟာရတရား ၄-ပါး။
 ဝိသုဒ္ဓိဋီဝါ။ ၄၃၈-၌ ထဒ္ဒတာ၊ အာဗန္ဓနတာ၊
 ပရိပါစနတာ၊ ဝိတ္တမ္ဘနတာ ဟု မဟာဘုတ်
 တို့၏ လက္ခဏာ ၄-ပါး။ ဝိသုဒ္ဓိဋီဝါ။ ၃၃၆-၌
 ဓုဝဘာဝ၊ သုဘဘာဝ၊ သုခဘာဝ၊ အတ္တ-
 ဘာဝ ဟု သုညတ ၄-ပါး။ ဤသို့ စသည်
 တွေရသည်။]

စတုပ္ပိမအရိယမဂ္ဂသမင်္ဂီ (တိ) [စတုပ္ပိမ + အရိယ-
 မဂ္ဂ + သမင်္ဂီ] ၄-ပါး အပြားရှိသော အရိယ
 မဂ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ အရိယမဂ် ၄-ပါးနှင့်
 ပြည့်စုံသောသူ။ စတုပ္ပိမအရိယမဂ္ဂသမင်္ဂီနံ...
 ပုဂ္ဂလာနံ သမ္မဟော ဒိဋ္ဌိသီလသံဃာတေန
 သံဟတတ္တာ သံဃော။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။ ၁၀။

စတုပ္ပိမဗ္ဗန္တပဘောဒ (ပု) [စတုပ္ပိမ + ဗ္ဗန္တပ-
 ဘောဒ] (အတြိစ္ဆာ၊ ပါပိစ္ဆာ၊ မဟိစ္ဆာ၊
 အပ္ပိစ္ဆာ ဟူသော) ၄-ပါးအပြားရှိသော-
 အလိုထူး - အလိုဆိုး - ။ အပ္ပိစ္ဆတာပဓာနံ
 ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနံ စတုပ္ပိမဗ္ဗန္တပဘောဒံ ဒေသေ-
 တော။ အံဠာဉာဉ် ၁၁၃။

စတုပ္ပိမဂမ္ဘီရဘာဝပုတ္တိ (ထိ) [စတုပ္ပိမ + ဂမ္ဘီရ-
 ဘာဝ + ပုတ္တိ] (ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ဒေသနာ၊ ပဋိ-

ဝေဓအားဖြင့်) ငှ-ပါးအပြားရှိသော နက်နဲသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ဒေသနာ-ဝိလာသပတ္တော စ ဘဂဝါ စတုဝေသာရဇ္ဇ-ပဋိသမ္ဘိဒါယောဂေန စတုဗ္ဗိမဂမ္ဘိရဘာဝပုတ္တိ-ယာ စ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၄။)

စတုဗ္ဗိမဒိပဝိဘူသိတ (တိ) [စတုဗ္ဗိမ + ဒိပ + ဝိဘူသိတ] ငှ-ပါး အပြားရှိသောကျွန်းကြီးတို့ဖြင့် - တန်းဆာဆင်အပ် - တင့်တယ် - သော။ စတုဗ္ဗိမေဟိ ဒိပေဟိ ဝိဘူသိတာ ကေလောက-ဓာတုပရိယာပန္နာ ပထဝီယေဝါတိ ဒေသေတိ “စတုဗ္ဗိမဒိပဝိဘူသိတာယ ပထဝီယာ (ဒိ၊ ၁။ ၂၂၂)” တိ ဣမိနာ။ သိ၊ ၂။ ၂၃၄။ (-မ၊ ၁။ ၂၅၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၂။ ၇၃။ သုတ္တနိ၊ ၅။ ၂။ ၂၅။)

စတုဗ္ဗိမဒုက္ကရကိရိယာ (ထိ) [စတုဗ္ဗိမ + ဒုက္ကရ + ကိရိယာ] ငှ-ပါး အပြားရှိသော ပြုနိုင်ခဲ့သော အမှုကို ပြုလုပ်ခြင်း၊ ခဲယဉ်းသောအမှု ငှ-မျိုးကို ပြုလုပ်ခြင်း။ စတုဗ္ဗိမဒုက္ကရကိရိယာယ သာကေယ စတုဗ္ဗိမေ အတ္တနော ပဝတ္တိ-အာကာရဿ ဝသေန စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ။ မ၊ ၂။ ၂၄၄။

စတုဗ္ဗိမနယပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [စတုဗ္ဗိမနယ + ပဋိ-မဏ္ဍိတ] (ကေတ္တနယ-စသော) ငှ-ပါး အပြားရှိသော နည်းတူဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ စတုဗ္ဗိမနယပဋိမဏ္ဍိတဉ္စေတံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဝဏ္ဏယန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၀။

စတုဗ္ဗိမပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ (န) [စတုဗ္ဗိမ + ပစ္စ-ဝေက္ခဏဉာဏ] ငှ-ပါး အပြားရှိသော ပစ္စ-ဝေက္ခဏဉာဏ။ တံ ပန ဉာဏသမ္ပဒံ ပဟာန-သမ္ပဒံ ဒေသနာဝိသေသသမ္ပဒံ ခေမဉ္စ နိဿာ-ယ ပဝတ္တံ စတုဗ္ဗိမပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ။ အံ၊ ၂။ ၂၂၆။

စတုဗ္ဗိမပါရိသုဒ္ဓိဝန္တ (တိ) [စတုဗ္ဗိမ + ပါရိသုဒ္ဓိ + ဝန္တ] ငှ-ပါး အပြားရှိသော စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော။ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ-ကြည့်။

စတုဗ္ဗိမပုပ္ဖ (န) [စတုဗ္ဗိမ + ပုပ္ဖ] ငှ-ပါး အပြားရှိသောပန်း၊ ပန်း ငှ-မျိုး။ ယထေဝ ဟိ တာနိ စတုဗ္ဗိမပုပ္ပါနိ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၃၈။

စတုဗ္ဗိမဗန္ဓဝ (ပု) [စတုဗ္ဗိမ + ဗန္ဓဝ] ငှ-ပါး အပြားရှိသော - မိတ်ဆွေ - အပေါင်းအဖော်။ ဉာတိဗန္ဓု၊ ဂေါတ္တဗန္ဓု၊ မိတ္တဗန္ဓု၊ သိပ္ပဗန္ဓုဝသေန စတုဗ္ဗိမဗန္ဓဝေ။ အပါ၊ ၁။ ၂၀၈။ စူဠနိ၊ ၁။ ၂၇၈။

စတုဗ္ဗိမဘာဝပ္ပသင်္ဂ (ပု) [စတုဗ္ဗိမ + ဘာဝ + ပသင်္ဂ] ငှ-ပါး အပြားရှိသည်၏ အဖြစ်၌ လျဉ်းပါးခြင်း။ မဂ္ဂဝသေန စတုဗ္ဗိမဘာဝေနိဗ္ဗာနဿ စတုဗ္ဗိမဘာဝပ္ပသင်္ဂေါ နိဗ္ဗာနဿ ဝိသေသပ္ပသင်္ဂေါ စ အာပဇ္ဇေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၄။

စတုဗ္ဗိမမဂ္ဂဘာဝနာ (ထိ) [စတုဗ္ဗိမမဂ္ဂ + ဘာ-ဝနာ] ငှ-ပါးအပြားရှိသောမဂ်ကို ပွားများခြင်း။ စတုဗ္ဗိမမဂ္ဂဘာဝနာသင်္ခါတာယ ကမ-နသတ္တိယာ ကမိတပုပ္ဖံ ဝါ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၁၁။

စတုဗ္ဗိမမာရပရဝါဒိဂဏ (ပု) [စတုဗ္ဗိမမာရ + ပရဝါဒိဂဏ] ငှ-ပါးအပြားရှိသော မာရ်၊ ဆန့်ကျင်ဖက် အယူရှိသောသူ အပေါင်း။ စတုဗ္ဗိမမာရပရဝါဒိဂဏေဟိ အကမ္မိယဌေန။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၉၉။

စတုဗ္ဗိမရူပဇ္ဈာနသုခပရိဘောဂ (ပု) [စတုဗ္ဗိမ + ရူပဇ္ဈာနသုခ + ပရိဘောဂ] ငှ-ပါး အပြားရှိသော ရူပဇ္ဈာန် ချမ်းသာကို ခံစားခြင်း။ စတုဗ္ဗိမရူပဇ္ဈာနသုခပရိဘောဂဝသေန စ ဒိဋ္ဌ-ဓမ္မေ နိဗ္ဗာနပုတ္တိပညာပနဝါဒါ။ မ၊ ၂။ ၂၂၀။

စတုဗ္ဗိမဝစိသံဝရ (ပု) [စတုဗ္ဗိမ + ဝစိ + သံဝရ] ငှ-ပါးအပြားရှိသော ဝစိဒုစရိုက်ကို စောင့်စည်းခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဗ္ဗိဓဝစီသံဝရပရိဂ္ဂဟစရိယာ (ထိ) [စတုဗ္ဗိ-
ဓဝစီသံဝရ+ပရိဂ္ဂဟစရိယာ] ငှ-ပါးအပြား
ရှိသော ဝစီဒုစရိုက်ကို စောင့်စည်းခြင်း ဟူ
သော သိမ်းဆည်းသော အကျင့်။ တဿာ
စတုဗ္ဗိဓဝစီသံဝရပရိဂ္ဂဟစရိယာ။စူဠနိဋ္ဌ။၉၂။

စတုဗ္ဗိဓဝစီသံဝရပရိဂ္ဂဟဋ္ဌ (ပု) [စတုဗ္ဗိဓဝစီသံ-
ဝရ+ပရိဂ္ဂဟဋ္ဌ] ငှ-ပါးအပြားရှိသော ဝစီ
ဒုစရိုက်ကို စောင့်စည်းခြင်းဟူသော သိမ်း
ဆည်းခြင်းသဘော။ ပရိဂ္ဂဟဋ္ဌ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၉၀) ကြည့်။

စတုဗ္ဗိဓဝစီဒုစရိတ (န) [စတုဗ္ဗိဓ+ဝစီ+ဒုစရိတ]
ငှ-ပါးအပြားရှိသော ဝစီဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက်
ငှ-ပါး။ စတုဗ္ဗိဓဝစီဒုစရိတဿ ပဟာနံ ဝစီ-
မောနေယျံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၆။

စတုဗ္ဗိဓဝစီဒုစရိတသမုဋ္ဌာတက (တိ) [စတုဗ္ဗိဓ-
ဝစီဒုစရိတ+သမုဋ္ဌာတက။ ထိ-ဉ္စ- သမုဋ္ဌာတိ-
ကာ] ငှ-ပါး အပြားရှိသော ဝစီဒုစရိုက်ကို
အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်တတ်သော၊ တရား။ စတုဗ္ဗိဓ-
ဝစီဒုစရိတသမုဋ္ဌာတိကာမိစ္ဆာဝါစာယဝိရတိ
သမ္မာဝါစာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈၁။

စတုဗ္ဗိဓဝဝတ္ထာန (န) [စတုဗ္ဗိဓ + ဝဝတ္ထာန]
ငှ-ပါးအပြားရှိသော ဓာတ်ကြီးတို့ကို - ပိုင်း
ခြား-သတ်မှတ်-ခြင်း။ တံ စတုဗ္ဗိဓဝဝတ္ထာ-
နဝသေန....ဒွေစတ္တာလီသာယ ကောဋ္ဌာသေ-
သု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။

စတုဗ္ဗိဓဝိနယ (ပု) [စတုဗ္ဗိဓ+ဝိနယ] (သုတ္တ၊
သုတ္တာနုလောမ၊ အာစရိယဝါဒ၊ အတ္တနော-
မတိ အားဖြင့်) ငှ-ပါးအပြားရှိသောဝိနည်း။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဗ္ဗိဓဝိနယကောဝိဒ (တိ) [စတုဗ္ဗိဓဝိနယ+
ကောဝိဒ] ငှ-ပါးအပြားရှိသော ဝိနည်း၌-
လိမ်မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊သူ။ ယော ဟိ
ဘိက္ခု၊ စတုဗ္ဗိဓဝိနယကောဝိဒေါ တိလက္ခဏ-
သမ္ပန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။

စတုဗ္ဗိဓဝိနယယုတ္တိ (ထိ) [စတုဗ္ဗိဓဝိနယ+ယုတ္တိ]
ငှ-ပါး အပြားရှိသော ဝိနည်းအသင့်ယုတ္တိ။
မဟာအဋ္ဌကထာနယေန၊ စတုဗ္ဗိဓဝိနယယုတ္တိ-
ယာ ဝါ ယုတ္တမတ္ထံ။ ဝိမတိ၊၁။၆။

စတုဗ္ဗိဓဝိပရိယေသ (ပု) [စတုဗ္ဗိဓ+ဝိပရိယေသ]
(သုဘ၊ သုခ၊ နိစ္စ၊ အတ္တ အားဖြင့်) ငှ-ပါး
အပြားရှိသော ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ရှာ
မှီးတတ်သောတရား။ စတုဗ္ဗိဓဝိပရိယေသာ-
(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆)တိအာဒိသုဒွါဒသ ဝိပလ္လာ-
သာ စတုန္တံ အနိစ္စာဒိဝတ္ထုနံ ဝသေန “စတု-
ဗ္ဗိဓဝိပရိယေသာ”တိ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။
၃၀၅-၆။ (-ဝိမတိ၊၁။၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၅၃။)

စတုဗ္ဗိဓဝိပလ္လာသ (ပု) [စတုဗ္ဗိဓ+ဝိပလ္လာသ]
ငှ-ပါးအပြားရှိသော ဖောက်ပြန်တတ်သော
တရား၊ ဖောက်ပြန်တတ်သောတရား ငှ-ပါး။
ဝိပလ္လာသဿ ဘေဒနန္တိ စတုဗ္ဗိဓဝိပလ္လာသဿ
ဘေဒနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၂၈။

စတုဗ္ဗိဓသင်္ဂဟဝသာန (န) [စတုဗ္ဗိဓ+သင်္ဂ-
ဟ+အဝသာန] ငှ-ပါးသော အဖို့ အစုဖြင့်
ရေတွက်ခြင်း၏ အဆုံး။ စတုဗ္ဗိဓသင်္ဂဟာ-
ဝသာနေ ဒိဋ္ဌာဒိနံ ပစ္ဆိမပဒဿ ဘေဒါဘာ-
ဝေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။

စတုဗ္ဗိဓသမ္ပဇည (န) [စတုဗ္ဗိဓ + သမ္ပဇည]
ငှ-ပါးအပြားရှိသော သမ္ပဇညတရား၊ သမ္ပ-
ဇညတရား ငှ-ပါး၊ ငှ-ပါးအပြားရှိသော
ဆင်ခြင်တုံတရား၊ ဆင်ခြင်တုံတရား ငှ-ပါး။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဗ္ဗိဓသမ္ပဇညဝိဘာဂ (ပု) [စတုဗ္ဗိဓသမ္ပဇည+
ဝိဘာဂ] ငှ-ပါးအပြားရှိသော သမ္ပဇညတရား
တို့ကို-ခွဲခြား-ဝေဖန်-ခြင်း။ န စတုဗ္ဗိဓ-
သမ္ပဇညဝိဘာဂဝသေန။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၀၈။

စတုဗ္ဗိဓသမ္ပပ္ပဓာန (န) [စတုဗ္ဗိဓ+သမ္ပပ္ပဓာန]
ငှ-ပါးအပြားရှိသော သမ္ပပ္ပဓာန်၊ သမ္ပပ္ပဓာန်

၄-ပါး။ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတဿ ဝီရိယဿ
စတုဗ္ဗိဓသမ္ပပ္ပဓာနဿ စ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၆၃။
(-နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၁၀၀။)

စတုဗ္ဗိဓသမ္ပပ္ပဓာနဘာဝနာ (ထိ) [စတုဗ္ဗိဓ-
သမ္ပပ္ပဓာန+ဘာဝနာ] ၄-ပါးအပြားရှိသော
သမ္ပပ္ပဓာန်တရားတို့ကို- ဖြစ်စေခြင်း- ပွား
ခြင်း။ စတုသု သမ္ပပ္ပဓာနေသုတိ စတုဗ္ဗိဓသမ္ပပ္ပ-
ဓာနဘာဝနာယ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆။

စတုဗ္ဗိဓသမ္ပပ္ပဓာနယောဂ (ပု) [စတုဗ္ဗိဓသမ္ပပ္ပ-
ဓာန+ယောဂ] ၄-ပါးအပြားရှိသော သမ္ပပ္ပ
ဓာန်တရားတို့ကို အားထုတ်ခြင်း။ စတုဗ္ဗိဓ-
သမ္ပပ္ပဓာနယောဂေန နိဗ္ဗာနံ ပဋိပေသိတ-
စိတ္တော။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၈၀။

စတုဗ္ဗိဓသမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယ (န) [စတုဗ္ဗိဓသမ္ပပ္ပ-
ဓာန+ဝီရိယ] ၄-ပါးအပြားရှိသော သမ္ပပ္ပ-
ဓာန်ဝီရိယ။ စတုဗ္ဗိဓသမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယေန စ
သမန္နာဂတတ္တာ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၁၄။ (-နေတ္ထိ၊
ဌ။ ၇၀။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃၈။)

စတုဗ္ဗိဓသမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယသန္ဓာဟ (ပု) [စတုဗ္ဗိ-
ဓသမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယ+သန္ဓာဟ] ၄-ပါး အပြား
ရှိသော သမ္ပပ္ပဓာန်ဝီရိယဟု ဆိုအပ်သော
ချပ်ဝတ်တန်းဆာ။ စတုဗ္ဗိဓသမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယ-
သန္ဓာဟံ သန္ဓယှာမိ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇၇။

စတုဗ္ဗိဓသမညဖလသမ္ပယုတ္တဘာဝ (ပု) [စတုဗ္ဗိ-
ဓ+သမညဖလ+သမ္ပယုတ္တ+ဘာဝ] ၄-ပါး
အပြားရှိသော အရိယဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သည်၏
အဖြစ်။ စတုဗ္ဗိဓသမညဖလသမ္ပယုတ္တဘာဝ-
တောတိ အတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၈။

စတုဗ္ဗိဓသီလဝိသောဓန (န) [စတုဗ္ဗိဓ+သီလ+
ဝိသောဓန] ၄-ပါး အပြားရှိသော သီလကို
ဖြုတ်စေခြင်း။ တတ္ထ စတုဗ္ဗိဓသီလဝိသော-
ဓနဉ္စေ ပလိဗောဓော စ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၁၃။

စတုဗ္ဗိဓာဟာရ (ပု) [စတုဗ္ဗိဓ+အာဟာရ]
(ကဗဠိကာရ၊ ဖဿ၊ မနောသဉ္စေတနာ၊

ဝိညာဉ် ဟူသော) ၄-ပါး အပြားရှိသော
အာဟာရတရား၊ အာဟာရတရား ၄-ပါး။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဗ္ဗိဓာဟာရပရိညာ (ထိ) [စတုဗ္ဗိဓာဟာရ+
ပရိညာ] ၄-ပါးအပြားရှိသော အာဟာရ
တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း။ စတုဗ္ဗိ-
ဓာဟာရပရိညတ္ထူ စတ္တာရောဝ ဝုတ္တာတိ
ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၃၄၅။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၀၅။
(-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၀။ မူလ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၆။)

စတုဗ္ဗိပလ္လာသ (ပု) [စတု+ဝိပလ္လာသ] ၄-ပါး
သော ဖောက်ပြန်တတ်သောတရား၊ ဖောက်
ပြန်တတ်သောတရား ၄-ပါး။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စတုဗ္ဗိပလ္လာသဝသ (ပု) [စတုဗ္ဗိပလ္လာသ+ဝသ]
၄-ပါးသော ဖောက်ပြန်တတ်သော တရား
တို့၏ အလို။ စတုဗ္ဗိပလ္လာသဝသံ အဓိဋ္ဌိတ-
(ထေရီ၊ ၃၆၁) နှိ အနိစ္စေ နိစ္စန္တိ အသုဘေ
သုဘန္တိ ဒုက္ခေ သုခန္တိ အနတ္တနိ အတ္တာတိ
ဣမေသံ စတုန္တံ ဝိပလ္လာသာနံ ဝသံ အဓိဋ္ဌိတံ
အနုဝတ္တန္တံ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂။ ၄၇၈။

စတုဗ္ဗိသ^၁ (တိ) [စတုဗ္ဗိသာ+အ] ၂၄-ဖြင့်
မြှောက်အပ်သော။ စတုဗ္ဗိသေ ကပ္ပသတေ။
အပ၊ ၁။ ၃၈၃။

စတုဗ္ဗိသ^၂ (တိ) [စတုဗ္ဗိသာ+ယောဇန။ နောက်
ပုဒ် ချေ။] ၂၄-ယူဇနာရှိသော။ အာယာမ-
တော စတုဗ္ဗိသံ၊ ဝိတ္တာရေန စ ဒွါဒသ။ အပ၊
၁။ ၃၇။ အာယာမတော ဒီသတော စ ဥစ္စ-
တော စ စတုဝိသတိယောဇနံ ဝိတ္တာရတော
ဒွါဒသယောဇနံ အဟောသီတိ သမ္ပန္နော။
အပ၊ ဌ။ ၁။ ၃၀၀။

စတုဗ္ဗိသတိ (ထိ) [စတု+ဝိသတိ] နှစ်ဆယ့်လေး၊
၂၄-ပါး၊ ၂၄-ခု၊ ၂၄-ယောက်။ စတုဗ္ဗိသတိ
စေပိ ဝဿာနိ ပရိပုဏ္ဏံ။ အံ၊ ၂။ ၄၂၇။

စတုဗ္ဗိသယောဇန (တိ) [စတုဗ္ဗိသာ+ယောဇန] ၂၄-ယူဇနာရှိသော။ အာယာမေန စတုဗ္ဗိသ-ယောဇနံ အာသိ တာဝဒေ။ အပါသ။ ၆၀။ (-အပါဌ၊ ၂။ ၂။)

စတုဗ္ဗိသသဟဿ (န) [စတုဗ္ဗိသာ+သဟဿ] နှစ်သောင်းလေးထောင်။ စတုဗ္ဗိသသဟဿာနံ၊ ခိပိတသဒ္ဓေါ န ဝိဇ္ဇတိ။ အပါသ။ ၂။

စတုဗ္ဗိသာ (ထိ) [စတု+ဝိသာ] နှစ်ဆယ့်လေး၊ ၂၄-ပါး၊ ၂၄-ခု၊ ၂၄-ယောက်။ ဗျဉ္ဇနပရိယေ-ဠိယာ စတုဗ္ဗိသ။ နေတ္ထိ၊ ၅။ (-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၃။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၄၀။)

စတုဗ္ဗာဂ (တိ) [စတု+ဘာဂ] ၄-ဆသာသော၊ ၄-ဆတက်သော။ ဧတ္တော စာပေ စတုဗ္ဗာဂံ၊ ယထာ ဘာသသိ တံ စ မေ။ ထေရီ၊ ၄။ ၃။ ဣတော စတုဗ္ဗာဂမေဝ ပိယသမုဒါစာရံ ကရေယျာသိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၄။

စတုဗျာမ (ပု၊ န) [စတု + ဗျာမ] ၄-လံ၊ ၁၆-တောင်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဗျာမပ္ပမာဏ (တိ) [စတုဗျာမ+ပမာဏ] ၄-လံ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ယထာ စ ယော စတုဗျာမပ္ပမာဏံ မက္ကဋ္ဌသုတ္တမာဟ-ရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃။

စတုဗျူဟ (ပု) [စတု+ဗျူဟ] (၁) (ဝိဂ္ဂိုဟ်၊ အလို့၊ နိဒါန်း၊ အနုသန္ဓေ) ၄-ပါးတို့ကို ဝေဖန်သောအားဖြင့် - ပေါင်းရာ - ပေါင်းကြောင်း - ဖြစ်သောဟာရ၊ စတုဗျူဟဟာရ။ (၂) ၄-ပါးတို့ကို ပေါင်းခြင်းရှိသော ဟာရ၊ ၄-ပါးတို့ကို - ဝေဖန်ခြင်း - ထင်စွာပြခြင်း - လက္ခဏာရှိသော ဟာရ၊ စတုဗျူဟဟာရ။ စတုဗျူဟော အာဝဇ္ဇော။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ဝိယူဟိ-ယန္တိ ဝိဘာဂေန ပိဏ္ဍိယန္တိ ဧတေန၊ ဧတ္ထ ဝါတိ ဗျူဟော၊ နိဗ္ဗစနာဒိနံ သုတ္တေ ဒဿိယမာနာ-နံ စတုန္တံ ဗျူဟောတိ စတုဗျူဟော။ စတုန္တံ ဝါ ဗျူဟော ဧတ္တာတိ စတုဗျူဟော။ နေတ္ထိ၊

၄။ ၁၆။ (- ၂။ ၅။ အံ၊ ဝိ၊ ၁။ ၅။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၂၄။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၂၀။)

စတုဗျူဟပါဠိ (ထိ) [စတုဗျူဟ+ပါဠိ] စတု-ဗျူဟဟာရ၌လာသော ပါဠိ။ အနဝသေသ-ပရိယာဒါနံ ကတံ စတုဗျူဟပါဠိယံ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၃၇။

စတုဗျူဟပုဗ္ဗာပရ (န) [စတုဗျူဟ+ ပုဗ္ဗ+အပရ] စတုဗျူဟဟာရ၌လာသော ပုဗ္ဗာပရ၊ စတုဗျူဟဟာရ၌လာသောသုတ်၏ ရှေ့အဖို့ နှင့် နောက်အဖို့ကို နှီးနှော ပြဆိုခြင်း။ စတုဗျူဟပုဗ္ဗာပရတော ဣမံ ဝိသေသေတွာ ဒဿေတိ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၂။

စတုဗျူဟဟာရ (ပု) [စတုဗျူဟ + ဟာရ] (၁) ၄-ပါးတို့ကို ဝေဖန်သောအားဖြင့် - ပေါင်းရာ - ပေါင်းကြောင်း - ဖြစ်သောဟာရ၊ စတုဗျူဟဟာရ။ (၂) ၄-ပါးတို့ကို ပေါင်းခြင်းရှိသောဟာရ၊ ၄-ပါးတို့ကို - ဝေဖန်ခြင်း - ထင်စွာပြခြင်း - လက္ခဏာရှိသော ဟာရ၊ စတုဗျူဟဟာရ။ အယံ နေရုတ္တမဓိပ္ပာယ-ဒေသနာနိဒါနပုဗ္ဗာပရာနုသန္တိနံ စတုန္တံ ဝိဘာ-ဝနလက္ခဏော စတုဗျူဟဟာရော နာမ။ သိ၊ ဝိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀။

စတုဗျူဟဟာရနိဒ္ဒေသ (ပု) [စတုဗျူဟဟာရ+ နိဒ္ဒေသ] စတုဗျူဟဟာရကို အကျယ် - ပြရာ - ပြကြောင်း - စကား၊ စတုဗျူဟဟာရ-နိဒ္ဒေသ။ စတုဗျူဟဟာရနိဒ္ဒေသော နိဒ္ဒိဋ္ဌော၊ အမေဟိ စ ဉာတော။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၃။

စတုဗျူဟဟာရပဒတ္တ (ပု) [စတုဗျူဟဟာရ+ ပဒ + အတ္တ] စတုဗျူဟဟာရ၏ ပုဒ်နက်။ ဗျဉ္ဇနေနာတိ ဣမိနာ ဟာရာနံ သုတ္တဿ ဗျဉ္ဇ-နဝိစယဘာဝတော ဗျဉ္ဇနမုခေနေဝ ဧတေ စတုဗျူဟဟာရပဒတ္တာ နိဒ္ဒါရေတဗ္ဗာတိ ဒ-ဿေတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၉။

စတုဗျူဟဟာရဝဏ္ဏနာ (ထိ) [စတုဗျူဟဟာရ + ဝဏ္ဏနာ] စတုဗျူဟဟာရ၏အဖွင့်၊ စတု-

ဗျူဟဟာရကို ဖွင့်ခြင်း၊ စတုဗျူဟဟာရကို - ဖွင့်ပြရာ - ဖွင့်ပြကြောင်း - စကား။ ပရ-တောတိ စတုဗျူဟဟာရဝဏ္ဏနာယံ။ နေတ္ထိ၊ ဌီ။ ၆၂။

စတုဗျူဟဟာရဝိဘင်္ဂ (ပု) [စတုဗျူဟဟာရ + ဝိဘင်္ဂ] စတုဗျူဟဟာရကို ဝေဖန်ရာစကား။ ကတမော စတုဗျူဟော ဟာရောတိ စတုဗျူဟဟာရဝိဘင်္ဂါ။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၆၃။

စတုဗျူဟဟာရသမ္မာတ (ပု) [စတုဗျူဟဟာရ + သမ္မာတ] စတုဗျူဟဟာရ၏ - စုဝေး - ကျရောက် - ရာ စကား၊ စတုဗျူဟဟာရ၏အဖွင့်။ သောဠသသု ဟာရသမ္မာတေသု ကတမော သံဝဏ္ဏနာဝိသေသော စတုဗျူဟဟာရသမ္မာ-တော နာမာတိ ပုစ္ဆတိ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၁၄၄။ (- ၂၄၆။)

စတုဗြဟ္မဝိဟာရ (ပု) [စတု + ဗြဟ္မဝိဟာရ] (မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ ဥပေက္ခာ ဟူသော) ၄-ပါးသော ဗြဟ္မဝိဟာရတရား၊ ဗြဟ္မဝိဟာရတရား ၄-ပါး။ စတုဗြဟ္မဝိဟာရဝသေ-န အဓိဂတာနိ အဗျာပါဒေါ ဓမ္မပဒံ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂၀၄။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၂၇၂။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၂၅၅။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၇၇။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၆။)

စတုဗြဟ္မဝိဟာရပဋိလာဘ (ပု) [စတုဗြဟ္မဝိဟာရ + ပဋိလာဘ] ဗြဟ္မဝိဟာရတရား ၄-ပါးကို ရခြင်း။ ဝေရီနံ မေတ္တစိတ္တပဋိလာဘော စတုဗြဟ္မဝိဟာရပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၃၃။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၁၃၄။ (- ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၀၅။)

စတုဗြဟ္မဝိဟာရသမာဓိ (ပု) [စတုဗြဟ္မဝိဟာရ + သမာဓိ] ဗြဟ္မဝိဟာရ ၄-ပါးနှင့် - ယှဉ် - တကွ ဖြစ် - သော သမာဓိ။ စတုဗြဟ္မဝိဟာရ-သမာဓိပိ မဂ္ဂဖလသမာဓိပိ အပ္ပမာဏော သမာဓိ နာမ။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၂၇၇။

စတုဘဂ္ဂ (ပု၊ န) [စတု + ဘဂ္ဂ] (၁) ၄-ဖွဲ့၊ ၄-ပုံ၊ ၄-စု။ (ပု) (၂) ၄-ပါးဖြင့် ဝေဖန်ခြင်း။ (၁) သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆံ သီလဗ္ဗတပရာ-

မာသံ တဒေကဋ္ဌေ စ ကိလေသေ စတုဘဂ္ဂံ ဇဟတီတိ။ အဘိ၊ က။ ၁၆၄။ (- ၁၆၅-၆။) (၂) စတုဘဂ္ဂိက-ကြည့်။

စတုဘဂ္ဂ (ပု) [စတုတ္ထ + ဘဂ္ဂ။ ထွ-ချေ။] (၁) ၄-ခုမြောက် အဖွဲ့၊ ၄-ဖွဲ့၊ ၁-ဖွဲ့၊ ၄-ပုံ၊ ၁-ပုံ၊ ၄-စု၊ ၁-စု။ (တိ) (၂) ၄-ခုမြောက်အဖွဲ့ ရှိသော၊ ၄-ဖွဲ့၊ ၁-ဖွဲ့ - ၄-ပုံ၊ ၁-ပုံ - ၄-စု၊ ၁-စု - ဖြစ်သော။ (၁) သဗ္ဗမ္ပိ တံ န စတုဘဂ္ဂမေ-တိ။ ဓမ္မ။ ၂၉။ (- ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၄၂၂။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၄၁၀။ သိ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၇။ သံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၉၃။) (၂) စတုဘဂ္ဂံ ခါဒနံ တဒုပိယံ ဗျဉ္ဇနံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၅၃။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၇။ စတုဘဂ္ဂံ ခါဒနန္တိ သြဒ-နဿ စတုတ္ထဘဂ္ဂပမာဏံ ခါဒနံ။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၇၂။

စတုဘဂ္ဂဥဒက (န) [စတုဘဂ္ဂ + ဥဒက] ၄-ဖွဲ့၊ ၁-ဖွဲ့ဖြစ်သော ရေ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဘဂ္ဂဥဒကသမ္ပိန္န (တိ) [စတုဘဂ္ဂဥဒက + သမ္ပိန္န] ၄-ဖွဲ့၊ ၁-ဖွဲ့ ဖြစ်သော ရေနှင့် ရောစပ် အပ်သော။ စတုဘဂ္ဂဥဒကသမ္ပိန္နေ (ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၄၄) တိ စတုတ္ထဘဂ္ဂေန ဥဒကေန သမ္ပိန္နေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၇။

စတုဘဂ္ဂမတ္တ (တိ) [စတုဘဂ္ဂ + မတ္တာ] ၄-ဖွဲ့၊ ၁-ဖွဲ့ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စတုဘဂ္ဂမတ္တံ သပ္ပိတိ တွေ့ကံ နိဓေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၇၁။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၅၆။ (- ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၃၇၆။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၂၆။ သိ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၇။)

စတုဘဂ္ဂိက (ပု) [စတုဘဂ္ဂ + က္က။ က္က-အနက် မရှိ။] (သီလ၊ အာစာရ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ အာ-ဇီဝ ဝိပတ္တိ) ၄-ပါးဖြင့် ဝေဖန်ခြင်း။ သီလ-အာစာရဒိဋ္ဌိ စ၊ အာဇီဝံ စတုဘဂ္ဂိကေ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄၀။

စတုဘာဏဝါရမတ္တ (တိ) [စတု + ဘာဏဝါရ + မတ္တာ] ၄-ဘာဏဝါရ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဂါထာတထောင် - အတိုင်းအရှည် အရေ

အတွက်-ရှိသော။ ဘာဏဝါရတော စတု-
ဘာဏဝါရမတ္တံ။ ပေတ၊ဌ။၃။

စတုဘာဝနိဗ္ဗာနတာပတ္တိ (ထိ) [စတုဘာဝ+
နိဗ္ဗာနတာ+အာပတ္တိ] ၄-ပါးသော သဘော
ရှိသော နိဗ္ဗာန်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ မာ
စတုဘာဝနိဗ္ဗာနတာပတ္တိ၊ နိဗ္ဗာနဝိသေသာ-
ပတ္တိ စ အဟောသိ။ အနုဋီ၊၂။၄၉။

စတုဘိ(ဗ္ဗိ)တ္တိ (န၊ထိ) [စတု+ဘိတ္တိ] ၄-ခုသော
နံရံ၊ နံရံ၄-ခု၊ နံရံ၄-ဖက်။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စတုဘိ(ဗ္ဗိ)တ္တိက (တိ) [စတုဘိတ္တိ+ဣက]
၄-ခုသော နံရံရှိသော၊ နံရံ၄-ဖက်ရှိသော။
ယထာ ဟိစတုဘိတ္တိကေ ဂေဟေ ရတ္တိဘာဂေ
ဒီပေ ဇလိတေ အန္ဓကာရေ နိရုဇ္ဈတိ။ အဘိ၊
ဌ၊၁။၁၆၅။ (-မဟာနိ၊ဌ။၁၃၄။ ဇာ၊ဌ၊၆။
၁၁။)

စတုဘိတ္တိယလေဏ (န) [စတုဘိတ္တိက+လေ-
ဏ။ က-ကို ယ-ပြု။] ၄-ခုသော နံရံရှိသော
လိုဏ်၊ နံရံ၄-ဖက်ရှိသောလိုဏ်။ စတုဘိတ္တိယ-
လေဏေပိ...ပါသာဏာဝ ကိတ္တေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊
ဌ၊၃။၃၂၅။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၈၈။

စတုဘူမ (န) [စတု+ဘူမိ] (၁) ၄-ပါးသော
ဘုံ၊ ဘုံ၄-ပါး။ (၂) ဘုံ၄-ဆင့်၊ ဘုံ၄-ထပ်။
စတုဘူမက-ကြည့်။

စတုဘူမက (န) [စတုဘူမ+က။ က-အနက်
မရှိ။] ၄-ပါးသောဘုံ၊ ဘုံ၄-ပါး။ စတုဘူမက-
ပရိယာပန္နတ္ထ-ကြည့်။

စတုဘူမက (တိ) [စတုဘူမ+ဣက။ ဣ-ကို
အ-ပြု။] (၁) ဘုံ၄-ပါး၌ဖြစ်သော။ (၂)
ဘုံ၄-ဆင့်ရှိသော။ (၃) န စတုဘူမကာပိ
သဘာဝဓမ္မာ သဗ္ဗဓမ္မာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဌ၊
၁။၁၉။ (၂) စတုဘူမကာဒီသု ပါသာဒေသု
သီဟပဉ္စရံ ဝိဝရိတွာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၈၈။

စတုဘူမက (တိ) [စတုတ္ထဘူမ+ဣက] ၄-ခု
မြောက်ဘုံ - လောကုတ္တရာအဝတ္ထာဘုံ - ၌
ဖြစ်သော။ စတုဘူမကစိတ္တ (၂) ကြည့်။

စတုဘူမကကုသလစိတ္တ (န) [စတုဘူမက+ကု-
သလစိတ္တ] ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သောကုသိုလ်စိတ်။
စတုဘူမကကုသလစိတ္တံ ပရိယာဒိယိတွာ ဂဏိ-
တွာ ခေပေတွာ တိဋ္ဌတိ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၅။

စတုဘူမကကုသလဝိပါက (ပု) [စတုဘူမက+
ကုသလဝိပါက] ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော ကုသ-
လဝိပါက။ ဣမာနိ တိဏိ စတုဘူမကကုသလ-
ဝိပါကေသု စေဝ ကိရိယာသု စ လဗ္ဗန္တိ။ သံ၊
ဌ၊၃။၂၆၄။ (-အဘိ၊ဌ၊၃။၄၃၉။)

စတုဘူမကကုသလသင်္ခါရ (ပု) [စတုဘူမက
+ ကုသလသင်္ခါရ] ဘုံ ၄-ပါး၌ ဖြစ်သော
ကုသိုလ်ဟူသောပြုပြင်စီရင်တတ်သောတရား။
အဘိဓမ္မဘာဇနိယေ စတုဘူမကကုသလ-
သင်္ခါရေ၊ အကုသလသင်္ခါရေစ ဝုတ္တောတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၉၅။

စတုဘူမကစိတ္တ (န) [စတုဘူမက+စိတ္တ] (၁)
ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သောစိတ်။ (၂) ၄-ခုမြောက်
ဘုံ-လောကုတ္တရာအဝတ္ထာဘုံ-၌ ဖြစ်သော
ကုသိုလ်စိတ်။ (၃) စိတ္တဿာတိ စတုဘူမက-
စိတ္တဿ (စတုဘူမိကကုသလစိတ္တဿ။ သံ၊
သျှာ။ မူကွဲ)။ သံ၊ဌ၊၃။၁၈၈။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၀။
အဘိ၊ဌ၊၁။၁၅၅။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၂၁။ (၂) စတု-
ဘူမကစိတ္တဿ အနုပက္ကိလေသာ။ သံ၊ဌ၊၃။
၁၈၈။ စတုဘူမကစိတ္တဿာတိ စတုတ္ထဘူမက-
ကုသလစိတ္တဿ အနုပက္ကိလေသာ တေဟိ
အကိလိဿနတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၈။

စတုဘူမကဓမ္မ (ပု) [စတုဘူမက+ဓမ္မ] ဘုံ ၄-ပါး
၌ဖြစ်သောတရား။ စတုဘူမကဓမ္မာ သဗ္ဗညု-
တညာဏဿ အာပါထံ အာဂစ္ဆမာနာ။ သံ၊ဌ၊
၂။၃၇။ အံ၊ဌ၊၂။၁၈၉။

စတုဘူမကဓမ္မပရိစ္ဆေဒ (ပု) [စတုဘူမကဓမ္မ+
ပရိစ္ဆေဒ] ဘုံ ၄-ပါး၌ ဖြစ်သော တရားတို့၏

အပိုင်းအခြား၊ ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော တရား
တို့ကို ပိုင်းခြားခြင်း။ ဝေမေတ္တ သဗ္ဗသင်္ဂါ-
ဟိကော စတုဘူမကဓမ္မပရိစ္ဆေဒေါ ဝုတ္တော။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ (-၁၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။)

စတုဘူမကပရိယာပနန္တတ္ထ (န) [စတုဘူမက+ပရိ-
ယာပနန္တ+တ္ထ] ဘုံ ၄-ပါး၌ အကျုံးဝင်သည်၏
အဖြစ်။ န ဘူမိက္ကမော ဝေဒနာဒိနံ စတု-
ဘူမကပရိယာပနန္တတ္ထ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။

စတုဘူမကပါသာဒ (ပ) [စတုဘူမက+ပါသာဒ]
ဘုံ ၄-ဆင့်ရှိသော ပြာသာဒ။ ယထာ ဟိ
စတုဘူမကပါသာဒဿ ဟေဋ္ဌိမတလေ....ပဉ္စ
ကာမဂုဏာ ပစ္စုပ္ပန္တိတာ အဿု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၅၅။

စတုဘူမကယည (ပ) [စတုဘူမက+ယည] ဘုံ
၄-ပါး၌ဖြစ်သော-အလှူ-ဒါန။ ယညဿ
ကောဝိဒါတိ စတုဘူမကယညေ ကုသလာ။
ယညေတိ ပကတိဒါနေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။

စတုဘူမကဝိညာဏ (န) [စတုဘူမက+ဝိညာ-
ဏ] ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော ဝိညာဉ်။ သဗ္ဗ
စတုဘူမကဝိညာဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

စတုဘူမကဝိပါက (ပ) [စတုဘူမက+ဝိပါက] ဘုံ
၄-ပါး၌ဖြစ်သော ဝိပါက်စိတ်။ ကာမာဝစ-
ရကိရိယံ ကာမာဝစရကုသလာကုသလဿ
စတုဘူမကဝိပါကဿ အနန္တရပစ္စယော
ဟေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၄။

စတုဘူမကဝိပါကာဟာရ (ပ) [စတုဘူမက+
ဝိပါကာဟာရ] ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော ဝိပါက်
အာဟာရ။ စတုဘူမကဝိပါကာဟာရာ ပန
သဗ္ဗတ္ထ သမ္ပယုတ္တကာနံ အာဟာရပစ္စယာ
ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။

စတုဘူမကသင်္ခါရ (ပ) [စတုဘူမက+သင်္ခါရ]
ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော သင်္ခါရတရား။ သဗ္ဗေ
သင်္ခါရာတိ စတုဘူမကသင်္ခါရာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၄၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။)

စတုဘူမိ (ထိ) [စတု+ဘူမိ] (၁) ၄-ပါးသော
ဘုံ၊ ဘုံ ၄-ပါး။ (၂) ကျောင်း ၄-ကျောင်း၊
ကျောင်း ၄-မျိုး။ (၁) စတုဘူမိမုပါဒါယ
ယာဝ နဝန္တံ အရဟန္တာနံ။ ပေဋကော။၁၉၃။
(၂) ကပ္ပိယာ စတုဘူမိယောတိ ဧတ္ထ...
ဥဿာဝနန္တိကာ ဂေါနိသာဒိကာ ဂဟပတိ
သမ္ပုတိတိ ဣမာ စတသော ကပ္ပိယဘူမိ-
ယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၉။

စတုဘူမိက (တိ) [စတုဘူမိ+ဣက။ စတုဘူမ+
ဣက။ စတသော ဘူမိယော စတုဘူမိ....
တသ္မိ နိဗ္ဗတ္တာနိ စတုဘူမိကာနိ။မဏိမဉ္ဇူ၊၁။
၂၈၈။] (၁) ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော။ (၂) ဘုံ ၄-
ဆင့်ရှိသော။ (၁) ဧတ္ထ စ သောဠသ ဓာတု-
ယော ကာမာဝစရာ၊ အဝသာနေ ဒွေ စတု-
ဘူမိကာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ (၂) ယထာ ဟိ
စတုဘူမိကဿ ပါသာဒဿ ဟေဋ္ဌိမတလေ....
ပစ္စုပ္ပန္တိတာ အဿု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၃။

စတုဘူမိကကုသလ (န) [စတုဘူမိက+ကုသလ]
ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော ကုသိုလ်။ ကုသလဿာ-
တိ စတုဘူမိကကုသလဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။

စတုဘူမိကခန္ဓ (ပ) [စတုဘူမိက+ခန္ဓ] ဘုံ ၄-
ပါး၌ဖြစ်သော ခန္ဓာ။ ဣတိ ဣမသ္မိ သုတ္တေ
စတုဘူမိကခန္ဓာနံ ပဏ္ဏတ္တိ ကထိတာတိ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။

စတုဘူမိကစိတ္တရာသိ (ပ) [စတုဘူမိက+စိတ္တ+
ရာသိ] ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော စိတ်အစု။ တေ-
သုယေဝ ကောဒသသု ဩကာသေသု ဝိ-
ဘတ္တော စတုဘူမိကစိတ္တရာသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃။

စတုဘူမိကစေတနာရာသိ (ပ) [စတုဘူမိက+
စေတနာ + ရာသိ] ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော
စေတနာအစု။ တေသုယေဝ ကောဒသသု
ဩကာသေသု ဝိဘတ္တော စတုဘူမိကစေ-
တနာရာသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။

စတုဘူမိကဝေဒနာရာသိ (ပု) [စတုဘူမိက + ဝေဒနာ + ရာသိ] ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော ဝေဒနာအစု။ တေသုယေဝ ကောဒသသု ဩကာသေသု ဝိဘတ္တော စတုဘူမိကဝေဒနာ- ရာသိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။

စတုဘူမိကသညာရာသိ (ပု) [စတုဘူမိက + သညာ + ရာသိ] ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော သညာ အစု။ တေသုယေဝ ကောဒသသု ဩကာ- သေသု ဝိဘတ္တော စတုဘူမိကသညာရာသိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။

စတုဘူမိစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [စတုဘူမိ + စိတ္တုပ္ပါဒ] ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ။ စိတ္တုပ္ပါဒ- ကဏ္ဍရူပကဏ္ဍေသု စတုဘူမိစိတ္တုပ္ပါဒါဒိဝသေ- န ဝိညာတဓမ္မဿ ဝသေနာယံ အတ္ထုဒ္ဓါရ- ဒေသနာ အာရဒ္ဓါတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၉။ (- အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၆။)

စတုဘူမိပရိယာပန္န (တိ) [စတုဘူမိ + ပရိယာ- ပန္န] ဘုံ ၄-ပါး၌ - အကျုံးဝင် - အတွင်းဝင် - သော။ မနိန္ဒြိယဇီဝိတိန္ဒြိယဥပေက္ခိန္ဒြိယာနိ သဒ္ဓါဝိရိယသတိသမာဓိပညိန္ဒြိယာနိ စ စတု- ဘူမိပရိယာပန္နာနိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။

စတုဘေဒသင်္ဂဟ (တိ) [စတုဘေဒ + သင်္ဂဟ] ၄-ပါးအပြားရှိသော (အင်္ဂါတို့ကို) - ပေါင်း ယူခြင်း - ပေါင်းယူရာ အလ္လာ - ရှိသော။ ဟေတုဖလဟေတုပုဗ္ဗက - တိသန္ဓိစတုဘေဒ- သင်္ဂဟဉ္စေတံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၄။ ဟေတုဖလဟေတုဖလဝသေန စတုပု- ဘေဒေါ အင်္ဂါနံ သင်္ဂဟော တေဿာတိ စတုဘေဒသင်္ဂဟံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၇။

စတုမဂ္ဂ (ပု) [စတု + မဂ္ဂ] (၁) ၄-ပါးသောမင်္ဂ၊ မင်္ဂ ၄-ပါး။ (၂) ၄-ခုသောလမ်းခရီး၊ လမ်း ခရီး ၄-ခု။ (၃) စတုမဂ္ဂသင်္ခါတေဟိ ဝေဒေ- ဟိ ဒုက္ခဿန္တံ ဂတော။ သံ၊ ၁။ ၁၉၀။ (၂) စတုမဂ္ဂဌာန-ကြည့်။

စတုမဂ္ဂကိစ္စ (န) [စတုမဂ္ဂ + ကိစ္စ] (ဒုက္ခသစ္စာ ကို ပိုင်းခြား၍သိခြင်း၊ သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ခြင်း၊ နိရောဓသစ္စာကိုမျှော်မှောက်ပြုခြင်း၊ မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားများခြင်း ဟူသော) ၄-ပါး သော မင်္ဂကိစ္စ၊ မင်္ဂကိစ္စ ၄-ပါး။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုမဂ္ဂကိစ္စပရိယောသာန (န) [စတုမဂ္ဂကိစ္စ + ပရိယောသာန] ၄-ပါးသောမင်္ဂကိစ္စ၏ပြီးဆုံး ခြင်း။ ကိံ တံ? စတုမဂ္ဂကိစ္စပရိယောသာနံ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၂၇။

စတုမဂ္ဂကိစ္စသာဓာရဏ (တိ) [စတုမဂ္ဂကိစ္စ + သာဓာရဏ] ၄-ပါးသောမင်္ဂကိစ္စနှင့် ဆက်ဆံ သော။ စတုမဂ္ဂကိစ္စသာဓာရဏမေတ (မ၊ ၁။ ၁၁၅၆) နှိ စတုန္တံ အရိယမဂ္ဂါနိ ပဟာနကိစ္စဿ သာဓာရဏံ သာမညတော ဂဟဏံ ဧတံ ခယာဒိဝစနန္တိ အတ္တော။ မ၊ ၁။ ၁၁၄။ (- ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၅၉။)

စတုမဂ္ဂက္ခဏ (ပု) [စတုမဂ္ဂ + ခဏ] ၄-ပါးသော မင်္ဂခဏ။ သမ္မာပဋိပန္နာနန္တိ စတုမဂ္ဂက္ခဏေ။ စူဠနိ၊ ၁။ ၉၂။

စတုမဂ္ဂစေတနာ (တိ) [စတုမဂ္ဂ + စေတနာ] မင်္ဂ ၄-ပါးနှင့်ယှဉ်သော စေတနာ။ ဣဒံ ကမ္မံ အကဏ္ဍံ အသုက္ကံ အကဏ္ဍအသုက္ကဝိပါကန္တိ ကမ္မက္ခယကရာ စတုမဂ္ဂစေတနာ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၆၆။

စတုမဂ္ဂဉာဏ (န) [စတုမဂ္ဂ + ဉာဏ] ၄-ပါးသော မင်္ဂဉာဏ၊ မင်္ဂဉာဏ ၄-ပါး။ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ စတုမဂ္ဂဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၉၇။ စူဠနိ၊ ၁။ ၄၈။

စတုမဂ္ဂဉာဏပဋိဝေဓ (ပု) [စတုမဂ္ဂဉာဏ + ပဋိ- ဝေဓ] (သစ္စာ ၄-ပါးကို) ထိုးထွင်း၍သိတတ် သော မင်္ဂဉာဏ ၄-ပါး။ ဗောဓိန္တိ စတုမဂ္ဂ- ဉာဏပဋိဝေဓံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၃။ (- ဒီ၊ ၁။ ၁၆၃။)

စတုမဂ္ဂဉာဏပဋိဝေဓဂါမီ (တိ) [စတုမဂ္ဂဉာဏပဋိ-
ဝေဓ+ဂမု+ဏီ] ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော
မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးသို့ ရောက်စေ တတ်သော။
သမ္မောဓဂါမီတိ စတုမဂ္ဂဉာဏပဋိဝေဓဂါမီ။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၉။

စတုမဂ္ဂဉာဏဝေဒ (ပု) [စတုမဂ္ဂဉာဏ + ဝေဒ]
သိတတ်သော မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး။ စတုမဂ္ဂဉာဏ-
ဝေဒဟိ အန္တံ နိဗ္ဗာနံ ဂတတ္တာ ဝေဒန္တဂ္ဂ
ဘဝေ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၃၀၅။

စတုမဂ္ဂဉာဏသန္တောသ (ပု) [စတုမဂ္ဂဉာဏ +
သန္တောသ] ၄-ပါးသော မဂ်ဉာဏ်ဟူသော
တင်းတိမ် ရောင့်ရဲခြင်း၊ တင်းတိမ် ရောင့်ရဲ
ကြောင်း မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး။ သဗ္ဗသော အ-
သန္တုဋ္ဌိသမုစ္ဆေဒကတ္တာ မဂ္ဂဉာဏာနံ “စတု-
မဂ္ဂဉာဏသန္တောသေနာ” (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၀) တိ
ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၆။

စတုမဂ္ဂဉာဏာဓာရဘာဝ (ပု) [စတုမဂ္ဂဉာဏ+
အာဓာရ+ဘာဝ] ၄-ပါးသော မဂ်ဉာဏ်၏
တည်ရာ၏အဖြစ်။ ဝိပဿိယ ဘဂဝတော
စတုမဂ္ဂဉာဏာဓာရဘာဝတော “ဗောဓီ” တိ
လဒ္ဓနာမဿ ရုက္ခဿ ပူဇာ အဟောသီတိ
အတ္ထော။ အပါ၊ ၁၂။ ၁၉၆။

စတုမဂ္ဂဉာဏီ (တိ) [စတုမဂ္ဂဉာဏ+ဏီ] ၄-ပါး
သော မဂ်ဉာဏ်ရှိသော၊ မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးနှင့်
ပြည့်စုံသောသူ။ ဝိဒ္ဓါ ဝိညူ ဝိဘာဝိ စတုမဂ္ဂ-
ဉာဏီ။ သုတ္တနိ၊ ၁၂။ ၁၅၆။

စတုမဂ္ဂဋ္ဌာန (န) [စတုမဂ္ဂ+ဋ္ဌာန] ၄-ခုသော
လမ်းခရီးတို့၏ ပေါင်းဆုံရာအရပ်၊ လမ်း ၄-ဆုံ၊
လမ်း ၄-ခွ။ စတုမဂ္ဂဋ္ဌာနေသူ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၀)-
တိ စတုန္တံ မဂ္ဂါနံ ဝိနိဝိဇ္ဈိတော ဂတဋ္ဌာနေသူ။
ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။

စတုမဂ္ဂနိယမ (ပု) [စတုမဂ္ဂ+နိယမ] ၄-ပါးသော
မဂ်ဟူသောမြဲခြင်း။ စတုမဂ္ဂနိယမေန နိယ-
တော။ ဓမ္မ၊ ၁၂။ ၅၂။ မူလ၊ ၁၂။ ၁၄၇။

စတုမဂ္ဂပဟေယျ (တိ) [စတုမဂ္ဂ + ပဟေယျ]
၄-ပါးသောမဂ်သည် ပယ်အပ်သော။ စတုဗ္ဗိ-
ဓော စတုမဂ္ဂပဟေယျတော။ အဘိ၊ ၁၂။
၈၄။ ပဋိသံ၊ ၁၁။ ၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၄။

စတုမဂ္ဂပါန (န) [စတုမဂ္ဂ+ပါန] ၄-ပါးသော
မဂ်ဟူသောဖျော်ရည်။ ခီဏာသဝဿ စတု-
မဂ္ဂပါနံ ပိဝိတွာ တဏှံ ဝိနောဒေတွာ။ သံ၊ ၁၂။
၂။ ၁၁၂။

စတုမဂ္ဂပ္ပဓာနဘာဝ (ပု) [စတုမဂ္ဂ+ပဓာန+
ဘာဝ] ၄-ပါးသောမဂ်လျှင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း
ရှိသည်၏အဖြစ်။ နနု စ သာ ဒေသနာ ဘဂ-
ဝတာ စတုမဂ္ဂပ္ပဓာနဘာဝေန ပဝတ္တိတာ။
သံ၊ ၁၁။ ၁၂၃။

စတုမဂ္ဂဘာဝနာ (ထိ) [စတုမဂ္ဂ+ဘာဝနာ] ၄-
ပါးသော မဂ်တို့ကို-ဖြစ်စေခြင်း-ပူးခြင်း။
အတ္တနော သန္တာနေ စတုမဂ္ဂဘာဝနံ အာရ-
ဘတိ။ ပဋိသံ၊ ၁၁။ ၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃၀။
သုတ္တနိ၊ ၁၁။ ၆။

စတုမဂ္ဂယုတ္တစိတ္တဖလတ္တ (န) [စတုမဂ္ဂ+ယုတ္တ-
စိတ္တ+ဖလ+တ္တ] ၄-ပါးသော အရိယမဂ်တို့
နှင့် ယှဉ်သော ကုသိုလ်စိတ်၏ အကျိုး၏
အဖြစ်။ စတုမဂ္ဂယုတ္တစိတ္တဖလတ္တာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၈၆) တိ စတုဟိ အရိယမဂ္ဂေဟိ သမ္ပယုတ္တ-
ကုသလစိတ္တဿ ဖလတ္တာ စတုဗ္ဗိဓသာမည-
ဖလသမ္ပယုတ္တဘာဝတောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၈။

စတုမဂ္ဂဝဇ္ဈ (တိ) [စတုမဂ္ဂ+ဝဇ္ဈ] ၄-ပါးသော
မဂ်သည် ပယ်သတ်အပ်သော။ စတုမဂ္ဂဝဇ္ဈာ-
နံ ကိလေသာနံ တယော ကောဋ္ဌာသေ ခေ-
ပေတွာ ဌိတာ။ မ၊ ၁၂။ ၁၆၉။ (- သံ၊ ၁၂။
၆၅။ အဘိ၊ ၁၁။ ၄၁၆။ ပဋိသံ၊ ၁၁။ ၂၉၄။
မ၊ ၁၂။ ၂၀၀။)

စတုမဂ္ဂဝိဇ္ဇာ (ထိ) [စတုမဂ္ဂ+ဝိဇ္ဇာ] ၄-ပါးသော
မဂ်၌ဖြစ်သော ပညာ၊ ၄-ပါးသော မဂ်ပညာ။
ဝိဇ္ဇာတိ စတုမဂ္ဂဝိဇ္ဇာ။ သံ၊ ၁၁။ ၉၂။

စတုမဂ္ဂဝိသသမ္ဘဿ (ပု) [စတုမဂ္ဂ+ဝိသ+သမ္ဘဿ] ၎-ပါးသော အရိယမဂ်ဟူသော အဆိပ်၏ အတွေ့။ တေန စတုမဂ္ဂဝိသသမ္ဘဿေန သဗ္ဗသော ဝဋ်မူလကိလေသာနံ ပရိယာဒိန္နတ္တာ။ ပဋိသံဠာသ။ ၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃၀။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၆။

စတုမဂ္ဂဝေဒဂ္ဂ (တိ) [စတုမဂ္ဂ+ဝေဒ+ဂမု+ရူ] ၎-ပါးသော မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် (ဇာတိဇရာမရဏ၏ အဆုံးသို့) ရောက်သောသူ။ န ဝေဒဂ္ဂဒိဋ္ဌိယာယကောတိ စတုမဂ္ဂဝေဒဂ္ဂ မာဒိသော ဒိဋ္ဌိယာယကော န ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၆၂။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၇၁။

စတုမဂ္ဂသန္တိ (ပု) [စတုမဂ္ဂ+သန္တိ] ၎-ခုသော လမ်းခရီးတို့၏အစပ်၊ လမ်း ၎-ဆုံ၊ လမ်း ၎-ခွ။ သိသာဠကံ စတုမဂ္ဂသန္တိဉ္စ စစရံ အန္တရာဝိထိ။ စ ကာရယေတိ သမ္ပန္နော။ အပါဠာ၊ ၁။ ၃၂၀။ (-၃၂၂။)

စတုမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တ (တိ) [စတုမဂ္ဂ+သမ္ပယုတ္တ] ၎-ပါးသော မဂ်တို့နှင့်ယှဉ်သော။ စတုမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တံ နိဗ္ဗတ္တိတလောကုတ္တရဝေဒနံ သေဝန္တဿ။ သံဠာ၊ ၄။ ၃၀။ (-အပါဠာ၊ ၁။ ၂၅၀။)

စတုမဂ္ဂသမ္ပယောဂ (ပု) [စတုမဂ္ဂ+သမ္ပယောဂ] ၎-ပါးသော မဂ်တို့နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ စတုမဂ္ဂသမ္ပယောဂတော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၄)တိ....ဣမေဟိ စတုဟိ အရိယမဂ္ဂေဟိ သမ္ပယောဂတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၉။

စတုမဂ္ဂသမ္ပာဒိဋ္ဌိ (တိ) [စတုမဂ္ဂ+သမ္ပာဒိဋ္ဌိ] ၎-ပါးသော မဂ်နှင့် ယှဉ်သော - ပညာ - သမ္ပာဒိဋ္ဌိ။ ဝိသုဒ္ဓိသမ္ပာပိကာ စတုမဂ္ဂသမ္ပာဒိဋ္ဌိ။ အံဠာ၊ ၂။ ၆၃။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၇၆။)

စတုမဂ္ဂသဟဇာတ (တိ) [စတုမဂ္ဂ+သဟဇာတ] ၎-ပါးသောမဂ်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော။ ဧတေန စတုမဂ္ဂသဟဇာတာ နိဗ္ဗတ္တိတလောကုတ္တရဝေဒနာဝ ဂဟိတာ။ သံဠာ၊ ၃။ ၁၆၇။ ပဋိသံဠာ၊ ၁။ ၃၀၁။ (-သံဋီ၊ ၂။ ၄၀၆။)

စတုမဂ္ဂသာဓာရဏ (န) [စတုမဂ္ဂ+သာဓာရဏ] ၎-ပါးသောမဂ်တို့နှင့် ဆက်ဆံခြင်း။ စတုမဂ္ဂသာဓာရဏဝသေန ပန သင်္ခေပေနဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထယိဿာမ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၅၉။

စတုမဂ္ဂါဓိဂမနီယ (တိ) [စတုမဂ္ဂ+အဓိဂမနီယ] (၁) ၎-ပါးသောမဂ်တို့သည် သိအပ်သော။ (၂) ၎-ပါးသောမဂ်တို့သည် သိအပ်သည်၏ အဖြစ် (ဘာဝပွဇာန်)။ စတုဗ္ဗိဓော စတုမဂ္ဂါဓိဂမနီယတော။ အဘိဠာ၊ ၂။ ၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၅။

စတုမဋ္ဌ (တိ) [စတု+မဋ္ဌ] (ကိုယ်၊ အမျိုးဇာတ်၊ အသံ၊ ဂုဏ်) ၎-ပါးတို့ဖြင့် - စင်ကြယ် - ချောမော - သော။ စတုမဋ္ဌဿာ (ဇာ၊ ၁။ ၄၈)တိ သရီရေန ဇာတိယာ သရေန ဂုဏေနာတိ ဣမေဟိ စတုဟိ မဋ္ဌဿ သုဒ္ဓဿာတိ အက္ခရတ္ထော။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၉၈။

စတုမဋ္ဌဇာတက (န) [စတုမဋ္ဌ+ဇာတက] စတုမဋ္ဌဇာတ်။ “ကိုယ်၊ ဇာတ်၊ အသံ၊ ဂုဏ် ၎-ပါး စုံဖြင့် ချောမောစင်ကြယ် တင့်တယ်ပါပေ၏” ဟု ကဲ့ရဲ့သံဖြင့် ဟင်္သာ ၂-ကောင်က မြေခွေးအား ပြောဆိုသော ဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၇-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၄၈။

စတုမတ္ထလုင်္ဂပိဏ္ဍပုဘေဒ (တိ) [စတု+မတ္ထလုင်္ဂပိဏ္ဍ+ပုဘေဒ] ၎-ခုသော ဦးနှောက်စိုင့် အပြားရှိသော။ စတ္တာရော ပိဋ္ဌပိဏ္ဍိကာ ဝိယသမောဟိတံ စတုမတ္ထလုင်္ဂပိဏ္ဍပုဘေဒံ ဟုတွာဌိတံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၄၇။

စတုမဓရ (ပု) [စတု+မဓရ] စတုမဓု၊ အချို့ ၎-မျိုးတို့ဖြင့်ပြုစီရင်အပ်သောဆေး။ (၄-မျိုး ဆိုရာ၌ ထောပတ်၊ သကာ၊ ပျားရည်၊ အုန်းဆီ ဟု၎င်း၊ နို့ဓမ်၊ ပျားရည်၊ ထောပတ်၊ တင်လဲ ဟု၎င်း ၂-မျိုး ကွဲပြား၏။) စတုမဓရေနာ(ဒီ၊ ၁။ ၁၂၅)တိ သပ္ပိသက္ကရမဓု-

နာဠိကေရသ္မေဟသင်္ခါတေဟိ စတုဟိ မရ-
ရေဟိ အဘိသင်္ခတပါနဝိသေသေနာတိဝဒန္တိ။
သိ၊ဠိ၊သစ်၊၂။၈။ စတုမရ (ဒိ၊ဠ၊၁။၁၈၄)န္တိ
မဇ္ဈိမာဂမဝရေ မဟာဓမ္မသမာဒါနသုတ္တေ
ဝုတ္တံ ဒဓိမရသပ္ပိဖာဏိတသင်္ခါတံ စတုမရံ။
သိ၊ဠိ၊သစ်၊၂။၁၁၄။

စတုမရဒေါဏီ (ထိ) [စတုမရ + ဒေါဏီ]
စတုမရုဖြင့်ပြည့်သော - ခေါင်း - စကျင်း။
ဧဝံ စတုမရဒေါဏီယာ နိပဇ္ဇိတုံ ဝုဇ္ဇတိတိ။
ဒိ၊ဠ၊၂။၁၉၈။

စတုမရပုဏ္ဏ (တိ) [စတုမရ + ပုဏ္ဏ]စတုမရုဖြင့်
ပြည့်သော။ စတုမရပုဏ္ဏံ ကတွာ ထေရဿ
အဒါသိ။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၁၃၂။

စတုမရဘရိတသုဝဏ္ဏပါတိ (ထိ) [စတုမရ +
ဘရိတ + သုဝဏ္ဏပါတိ] စတုမရုဖြင့်ပြည့်သော
ရွှေခွက်။ စတုတ္ထော ပန.... နိဒ္ဒေါသတ္တာ
စတုမရဘရိတသုဝဏ္ဏပါတိ ဝိယ ဒဠ္ဗဗ္ဗော။
အဘိ၊ဠ၊၃။၇၃။ အံ၊ဠိ၊၂။၃၃၅။

စတုမရဘေသဇ္ဇ (န) [စတုမရ + ဘေသဇ္ဇ]
စတုမရဆေး။ စတုမရဘေသဇ္ဇံ ပိဝေတာ
ရုစ္စေယျ။ မ၊ဠ၊၂။၂၇၅။ (- ခဒ္ဒက၊ဠ၊၁၂၃။)

စတုမရယောဇိတ (တိ) [စတုမရ + ယောဇိ-
တ]စတုမရုဖြင့် ရောစပ်အပ်သော။ စတုမရ-
ယောဇိတေန သာလိပိဋ္ဌေန ကတံ သာလိ-
ပုပ္ဖသဒိသံ ခါဒနီယံ။ အံ၊ဠ၊၃။၂၃။

စတုမဟာဒီပဒိသဟဿပရိတ္တဒီပပဋိမဏ္ဍိတ (တိ)
[စတုမဟာဒီပ + ဒိသဟဿပရိတ္တဒီပ + ပဋိ-
မဏ္ဍိတ] ကျွန်းကြီး ၄-ကျွန်း၊ ကျွန်းငယ်နှစ်
ထောင်တို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ စတု-
မဟာဒီပဒိသဟဿပရိတ္တဒီပပဋိမဏ္ဍိတံ ကေ
စက္ကဝါဠံ သုဖုလ္လပုဏ္ဏရိကဝနံ ဝိယ ဩလော-
ကေတိ။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၁။၂၇၇။ ခဒ္ဒက၊ဠ၊၁၄၈။

စတုမဟာဒီပရဇ္ဇ (န) [စတုမဟာဒီပ + ရဇ္ဇ]
ကျွန်းကြီး ၄-ကျွန်းလုံးကို အစိုးရသော -

စကြာမင်း အဖြစ် - စကြာမင်း စည်းစိမ်။
ဒီပသဟဿဒ္ဓယပရိဝါရံ စတုမဟာဒီပရဇ္ဇမဿ
ဟတ္ထဂတံ အဘဝိဿ။ သံ၊ဠ၊၁။၆၇။ (ဇာ၊ဠ၊
၅။၄၄၃။)

စတုမဟာဒီပဝန္တ (တိ) [စတုမဟာဒီပ + ဝန္တ]
ကျွန်းကြီး ၄-ကျွန်းရှိသော၊ ကျွန်းကြီး ၄-
ကျွန်းကို အစိုးရသော၊ သူ။ စာတုရန္တော စတု-
မဟာဒီပဝန္တော။ အပ၊ဠ၊၁။၂၉၉။

စတုမဟာဒီပဝါသီ (တိ) [စတုမဟာဒီပ + ဝသ +
ဏီ] ကျွန်းကြီး ၄-ကျွန်း၌နေသော၊ သူ။ စတု-
မဟာဒီပဝါသီနော သတ္တဝိသေသာ မနုဿာ-
တိ ဝုစ္စန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉။

စတုမဟာနိကာယ (ပု) [စတု + မဟာနိကာယ]
နိကာယ်ကြီး ၄ ရပ်။ စတုမဟာနိကာယေသု
ထေရိယေနာတိ အတ္ထော။ ဒိ၊ဠိ၊၃။၂၉၁။

စတုမဟာနိဓိသမုဋ္ဌာနပုဗ္ဗိက (တိ) [စတုမဟာ-
နိဓိ + သမုဋ္ဌာနပုဗ္ဗ + ဣက] ရွှေအိုးကြီး ၄ လုံး
တို့၏ ရှေးဦးစွာဖြစ်ပေါ်ခြင်းရှိသော။ အပိ စ
စရိမာဝေ စတုမဟာနိဓိသမုဋ္ဌာနပုဗ္ဗိကာယ
ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိသဒိသာယ မဟာသမ္ပတ္တိယာ နိဗ္ဗတ္တိ
ဝိယ။ မ၊ဠိ၊၃။၃၃၂။

စတုမဟာပထ (ပု) [စတု + မဟာပထ] ၄-ခုသော
ခရီးလမ်းမတို့၏ ဆုံရာအရပ်၊ လမ်း ၄-ဆုံ၊
လမ်း ၄-ခု။ စတုမဟာပထေ ဗိလသော ဝိဘ-
ဇိတွာ နိသိန္နော အဿ။ ဒိ၊၂။၂၃၄။ မ၊၁။
၇၃။ မ၊၃။၁၃၃။ စတသော ဒိသာဂတာနံ
မဟာပထာနံ ဝေမဇ္ဈိဋ္ဌာနသင်္ခါတေ စတု-
မဟာပထေ။ ဒိ၊ဠ၊၂။၃၆၀။ မ၊ဠ၊၁။၂၇၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၃။ စတုမဟာပထေ (မ၊၃။၁၃၈။
အံ၊၁။၁၇၅။ အံ၊၂။၂၃)တိ ဒွိန္ဒံ မဟာမဂ္ဂါနံ
ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဂတဋ္ဌာနေ။ မ၊ဠ၊၂။၄။ အံ၊ဠ၊၃။
၁၁။ ယသ္မာ တေ စတ္တာရော မဟာပထာ
စတုဟိ ဒိသာဟိ အာဂန္နာ တတ္ထ သမော-
ဟိတာ ဝိယ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ တံ ဌာနံ စတု-

မဟာပထံ၊ တသ္မိံ စတုမဟာပထေ။ ဒီ၊ ဣ၊ ၂။
၃၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၁။ ၄၂၇။

စတုမဟာပဒေသ (ပု) [စတု + မဟာပဒေသ]
ညွှန်ကြားချက်ကြီး ၄-မျိုး၊ မဟာပဒေသ
၄-ပါး။ မဟာပဒေသ ၄-ပါးသည် ဝိနည်း
တော်လာ မဟာပဒေသ၊ သုတ္တန်လာ မဟာ-
ပဒေသ ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိသည်။ (၁) မအပ်ဟု
မြတ်စွာဘုရား မပယ်အပ်သော အရာသည်
မအပ်သောအရာနှင့်လျော်၍ အပ်သောအရာ
နှင့် ဆန့်ကျင်အံ့၊ ထိုအရာသည် သင်ရဟန်းတို့
အား မအပ်။ (၂) မအပ်ဟု မြတ်စွာဘုရား
မပယ်အပ်သောအရာသည် အပ်သောအရာနှင့်
လျော်၍ မအပ်သော အရာနှင့် ဆန့်ကျင်အံ့၊
ထိုအရာသည် သင်ရဟန်းတို့အား အပ်၏။
(၃) အပ်၏ဟု မြတ်စွာဘုရား ခွင့်မပြုအပ်
သောအရာသည် မအပ်သောအရာနှင့်လျော်၍
အပ်သောအရာနှင့် ဆန့်ကျင်အံ့၊ ထိုအရာသည်
သင်ရဟန်းတို့အား မအပ်။ (၄) အပ်၏ဟု
မြတ်စွာဘုရား ခွင့်မပြုအပ်သော အရာသည်
အပ်သောအရာနှင့်လျော်၍ မအပ်သောအရာ
နှင့် ဆန့်ကျင်အံ့၊ ထိုအရာသည် သင်ရဟန်းတို့
အား အပ်၏။ (ဤကား ဝိနည်းလာ မဟာ
ပဒေသ ၄-ပါးဖြစ်၏။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄၀-၉-ကြည့်။)
(၁) ငါ့ရှင်တို့ ငါသည် မြတ်စွာဘုရားထံတော်
မှ “သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်း၊ ဘုရား အဆုံး
အမကို ကြားနာ မှတ်သားခဲ့ပါ၏” ဤသို့
ရဟန်းတပါးက ပြောဆိုငြားအံ့၊ ထိုရဟန်း၏
စကားကို ရုတ်တရက်လက်မခံအပ်၊ မပယ်လှန်
အပ်၊ ထိုရဟန်း၏စကားကို သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၌
သွင်းအပ်၊ ဝိနည်းနှင့် နှီးနှောအပ်၏။ သုတ်၊
အဘိဓမ္မာ၌ မသက်ဝင်၊ ဝိနည်းနှင့် မနှီးနှော
မိအံ့၊ ဤရဟန်း၏စကားသည် မှားယွင်းစွာ
ကြားနာ မှတ်သားခဲ့သော စကား ဖြစ်၏။
သုတ်၊ အဘိဓမ္မာ၌ သက်ဝင်၊ ဝိနည်းနှင့် နှီး
နှောမိအံ့၊ ဤရဟန်း၏ စကားသည် ကောင်း
စွာ ကြားနာမှတ်သားခဲ့သော စကား ဖြစ်၏။

ဤကဲ့သို့ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် ပဌမ မဟာပဒေသ
ဖြစ်၏။ (၂) သံဃထံမှ ကြားနာမှတ်သားခဲ့
သော စကားကို ထို့အတူ ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည်
ဒုတိယ မဟာပဒေသ ဖြစ်၏။ (၃) ဂိုဏ်းထံမှ
ကြားနာ မှတ်သားခဲ့သောစကားကို ထို့အတူ
ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် တတိယ မဟာပဒေသ
ဖြစ်၏။ (၄) ပုဂ္ဂိုလ်ထံမှ ကြားနာ မှတ်သား
ခဲ့သော စကားကို ထို့အတူ ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည်
စတုတ္ထ မဟာပဒေသ ဖြစ်၏။ (ဤကား
သုတ္တန်လာ မဟာပဒေသ ၄-ပါး ဖြစ်၏။ ဒီ၊
၂၊ ၁၀၃-၄။ အံ၊ ၁။ ၄၇၇-၉။ နေတ္ထိ၊ ၂၀-တို့
ကြည့်။)

စတုမဟာပဒေသာဝိရုဒ္ဓ (တိ) [စတုမဟာပဒေ-
သ+အဝိရုဒ္ဓ] မဟာပဒေသ ၄-ပါးနှင့် မဆန့်
ကျင်သော။ တေန စတုမဟာပဒေသာဝိရုဒ္ဓါ-
ယ ယုတ္တိယာ သုတ္တတော အတ္ထေ နိဒ္ဒါရေ-
တွာ။ နေတ္ထိ၊ ၁၉။ ၇၃။

စတုမဟာပဒေသာဝိရောဓ (တိ) [စတုမဟာ-
ပဒေသ+အဝိရောဓ] မဟာပဒေသ ၄-ပါးနှင့်
မဆန့်ကျင်သော။ စတုမဟာပဒေသာဝိရော-
ဓေန သံဝဏ္ဏိယမာနေ သုတ္တေ သံဝဏ္ဏနာ-
ဝသေန အတ္ထဇာတံ ဂဟေတဗ္ဗန္တိ။ နေတ္ထိ၊
၂။ ၅၇။

စတုမဟာဘူတ (န) [စတု+မဟာဘူတ] (ပထဝီ၊
အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယောဟူသော) ၄-ပါး
သော မဟာဘုတ်၊ မဟာဘုတ် ၄-ပါး။ ဣဒါ-
နေတ္ထ စတုမဟာဘူတဝသေန ယာဝ အရ-
ဟတ္တာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတဗ္ဗံ သိယာ။ သံ၊ ၄။
၃။ ၆၁။

စတုမဟာဘူတကထာ (ထိ) [စတုမဟာဘူတ+
ကထာ] မဟာဘုတ် ၄-ပါးကို ပြဆိုရာစကား။
စတုမဟာဘူတကထာ စ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓ-
ကထာ စ....ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၅၇။

စတုမဟာဘူတကာယ (ပု) [စတုမဟာဘူတ+
ကာယ] မဟာဘုတ် ၄-ပါးကြောင့်ဖြစ်သော

ခန္ဓာကိုယ်။ စတုမဟာဘူတိကသ္မိန္တိ စတု-
မဟာဘူတကာယေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၀။

စတုမဟာဘူတဂုဟာ (ထိ) [စတုမဟာဘူတ+
ဂုဟာ] မဟာဘုတ် ၄-ပါးဟူသော လိုက်ဂူ။
ဂုဟာ နာမ စတုမဟာဘူတဂုဟာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၉၃။

စတုမဟာဘူတနိဿိတ (တိ) [စတုမဟာဘူတ+
နိဿိတ] မဟာဘုတ် ၄-ပါးကိုမှီသော။ ဇိဝှိ-
ပသာဒေါ ကိန္နိဿိတော? စတုမဟာဘူတ-
နိဿိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁။ (- မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၃။
အနုဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၁။)

စတုမဟာဘူတပဒဋ္ဌာန (တိ) [စတုမဟာဘူတ+
ပဒဋ္ဌာန] မဟာဘုတ် ၄-ပါးလျှင် နီးစွာသော
အကြောင်းရှိသော။ စက္ခုပဋိပနနလက္ခဏံ
ရူပံ...စတုမဟာဘူတပဒဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
၃၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၆။

စတုမဟာဘူတမယ (တိ) [စတုမဟာဘူတ+
မယ] မဟာဘုတ် ၄-ပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်သော။
ဣမိနာ စတုမဟာဘူတမယေနာ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။
၂၉၁)တိ ဣမိနာ သဗ္ဗလောကပစ္စက္ခေန စတု-
ဟိ မဟာဘူတေဟိ နိဗ္ဗတ္တေန စတုမဟာဘူတ-
မယေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၁၄။ စတုမဟာဘူတိက-
လည်း ကြည့်။

စတုမဟာဘူတသဟာယ (တိ) [စတုမဟာဘူတ
+ သဟာယ] မဟာဘုတ် ၄-ပါး အပေါင်း
အဖော်ရှိသော။ ဣတရေသံ ပနေတံ ပဉ္စန္ဓံ
စက္ခာယတနာဒီနံ စတုမဟာဘူတသဟာယံ
ဟုတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၉၇။

စတုမဟာဘူတသန္ဓိဿယ (တိ) [စတုမဟာ-
ဘူတ+သန္ဓိဿယ] မဟာဘုတ် ၄-ပါးလျှင်
မှီရာရှိသော၊ မဟာဘုတ် ၄-ပါးကိုမှီသော။
စတုမဟာဘူတိက-ကြည့်။

စတုမဟာဘူတဟေတုက(တိ)[စတုမဟာဘူတ+
ဟေတု + က။ က-အနက်မရှိ။] မဟာဘုတ်
အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၃-၃၁ -ပ-မ-ဗ-သ-စ

၄-ပါးဟူသော အကြောင်းရှိသော။ သဗ္ဗမ္ပိ
ရူပံ သဗ္ဗဒါ သဗ္ဗတ္ထ သဗ္ဗာကာရံ စတုမဟာ-
ဘူတဟေတုကံ။ အနုဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၁။

စတုမဟာဘူတာဘာဝစန (န) [စတုမဟာ-
ဘူတ+အဘာဝ+စန] မဟာဘုတ် ၄-ပါးတို့
၏မရှိခြင်းကိုဆိုခြင်း။ ဣတိ စတုမဟာဘူတာ-
ဘာဝစနေန ယထာ သဗ္ဗဿပိ ဥပါဒါရူပဿ
အဘာဝေါဝုတ္တော ဟောတိ တန္တိဿိတတ္တာ။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၃၅၃။

စတုမဟာဘူတိက(တိ) [စတုမဟာဘူတ+ဣက]
မဟာဘုတ် ၄-ပါးကိုမှီသော။ ဣမမေဝါတိ
ဣမံ ဝေ စတုမဟာဘူတိကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၀၉။
စတုမဟာဘူတိကံ စတုမဟာဘူတနိဿိတံ။
မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၃။ စတုမဟာဘူတိက (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၃၃)န္တိ စတုမဟာဘူတသန္ဓိဿယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၈။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊
၃၀၁။)

စတုမဟာဘူတိကကာယပရိဂ္ဂဟ (ပု) [စတုမဟာ-
ဘူတိက+ကာယ+ပရိဂ္ဂဟ] မဟာဘုတ် ၄-
ပါးကိုမှီသော နာမ်ရုပ်အပေါင်းကို သိမ်း
ဆည်းခြင်း။ စတုမဟာဘူတိကကာယပရိဂ္ဂဟ
(အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၉)န္တိ ဇေတန ခန္ဓမုခေန နာမရူပ-
ပရိဂ္ဂဟော ဝုတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၄။

စတုမဟာရာဇ (ပု၊န) [စတု+မဟာရာဇ] (၁)
၄-ယောက်သော နတ်မင်းကြီး၊ နတ်မင်းကြီး
၄-ယောက်။ (ပု) (၂) (အုပ်စိုးသူ) နတ်မင်း
ကြီး ၄-ယောက်ရှိသော နတ်၊ စတုမဟာရာဇ်
နတ်။ (၁၊ ၂) စတုမဟာရာဇိကံ-ကြည့်။

စတုမဟာရာဇ (န) [စတုမဟာရာဇ + က]
နတ်မင်းကြီး ၄-ယောက်တို့၏နေရာ၊ စတု-
မဟာရာဇ် နတ်ဘုံ၊ စတုမဟာရာဇ် နတ်ပြည်။
စတုမဟာရာဇိကံ-ကြည့်။

စတုမဟာရာဇဒတ္တိယ (တိ) [စတုမဟာရာဇ+
ဒတ္တိယ] နတ်မင်းကြီး ၄-ယောက်တို့သည် ပေး

လှူအပ်သော။ စတုမဟာရာဇဒတ္တိယေန သေ-
လမယေန ပတ္တေန။ အံ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၉၂။ ထေရ၊ ငွ၊
၁။ ၁၇၁။ (—ဓမ္မ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၃၅။ ဇာ၊ ငွ၊ ၃။ ၃၈၄။
သီ၊ ငွ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၇၀။)

စတုမဟာရာဇဒတ္တိယသေလမယပတ္တ (ပု) [စတု-
မဟာရာဇဒတ္တိယ + သေလမယပတ္တ] နတ်မင်း
ကြီး ၄-ယောက်တို့သည် ပေးလှူအပ်သော -
ကျောက်ဖြင့်ပြီးသော သပိတ် - ကျောက်
သပိတ်။ စတုမဟာရာဇဒတ္တိယသေလမယပတ္တ
သုဂတစီဝရဉ္စ ဂဏိတုတိ အတ္တော။ သီ၊ ငွ၊
သစ်၊ ၁။ ၆၈။

စတုမဟာရာဇိက (ပု) [စတုမဟာရာဇ + ကုက]
(၁) စတုမဟာရာဇ်နတ်ပြည်၌ ဖြစ်သော
နတ်၊ စတုမဟာရာဇ်နတ်။ (၂) နတ်မင်းကြီး ၄-
ယောက်။ (၁) အာကာသဌဒေဝတာနံ စတု-
မဟာရာဇိကာ ဒေဝတာ မိတ္တာ ဟောန္တိ။
ခုဒ္ဒက၊ ငွ၊ ၁၀၁။ (၂) တတ္ထ ဒေဝိဿရိယံ
နာမ စတုမဟာရာဇိကသက္ကသုယာမာဒိနံ
ဒေဝိဒ္ဓိ။ ပေတ၊ ငွ၊ ၁၁၀။

စတုမာနိက (န၊ ထိ) [စတု + မာနိကာ။ စတဿန္တံ
မာနိကာနံ သမ္ပဟော စတုမာနိကံ။ ဓာနိ၊ ငွ၊
၄၈၃။] ၄-တင်း။ စတုမာနိကာ ခါရီ။ သံ၊ ငွ၊
၁။ ၂၀၀။

စတုမာရာဘိဘဝ (ပု) [စတု + မာရ + အဘိဘဝ]
မာရ် ၄-ပါးကို - လွှမ်းမိုး - နှိပ်စက် - ခြင်း။
(ဤ၌ 'စတုမာရ' အရ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော ဒေဝ-
ပုတ္တမာရ်ကို ချန်လှပ်၍ အဇ္ဈတ္တိက ဖြစ်သော
ကိလေသ၊ ခန္ဓ၊ မစ္စ၊ အဘိသင်္ခါရ ဟူသော
မာရ် ၄-ပါးကို ယူ-ဟု (သျှ) ၌ ဆိုသည်။
ဝိ၊ ငွ၊ ၃။ ၂၄၄။ ဒီ၊ ငွ၊ ၂။ ၆၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၅၇။ ဒီ၊ ငွ၊ ၂။ ၆၆-တို့၌ - ဒေဝပုတ္တ၊ မစ္စ၊
ကိလေသ၊ အဘိသင်္ခါရ ဟု မာရ် ၄-ပါး လာ
သည်။) စတုမာရာဘိဘူ စတုမာရာဘိဘဝေန။
သုတ္တနိ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၅၉။

စတုမာသ^၁ (ပု၊ န) [စတု + မာသ] ၄-ခုသော လ၊
၄-လ။ ဣစ္ဆာမဟံ ဘန္တေ သံသံ စတုမာသံ
ဘေသဇ္ဇေန ပဝါရေတုံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၃၅။ (-
၁၃၆။ အပ၊ ၂။ ၂၈၁၊ ၃၇၆။ မိလန္ဒ၊ ၁၂၅။
ကင်္ခါ၊ ၉၀၊ ၁၅၃၊ ၁၈၃။ ဒီ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၁၅။ အံ၊ ငွ၊ ၁။
၃၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဓမ္မ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၄၈။ ထေရီ၊
ငွ၊ ၁၅၆။ ဝဇီရ၊ ၂၂၁၊ ၄၆၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၈၇။ ကင်္ခါ၊ ငွ၊ ဟောင်း။ ၇၀။ ကင်္ခါ၊ ငွ၊ သစ်။
၂၈၀၊ ၄၀၀။ သီ၊ ငွ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ငွ၊
၂။ ၄၀၉။)

စတုမာသ^၂ (ပု) [စတုတ္ထ + မာသ] ၄-ခုမြောက်
လ၊ ၄-လမြောက်၊ ၄-လ တကြိမ်။ စာတု-
မာသိကဗြဟ္မဒတ္တ-ကြည့်။

စတုမာသစ္စယ (ပု) [စတုမာသ + အစ္စယ] ၄-လ
လွန်ရာအခါ၊ ၄-လလွန်သော အခါ။ အနာ-
ဂတော စတုမာသစ္စယေန ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ ငွ၊
၃။ ၄၂၅။ ကင်္ခါ၊ ငွ၊ သစ်။ ၂၉၉။ (-ဝိ၊ ငွ၊ ၄။
၆၅။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၂၉၃။ ခုဒ္ဒက၊ ငွ၊ ၉၉။ ဓမ္မ၊ ငွ၊
၁။ ၃၂။ ဓမ္မ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၀၂၊ ၁၃၃၊ ၃၆၄။ သုတ္တနိ၊
ငွ၊ ၂။ ၁။)

စတုမာသတ္ထ (ပု) [စတုမာသ + အတ္ထ] ၄-လ
အကျိုး၊ မိုး ၄-လပတ်လုံး ဝတ်ရုံသုံးဆောင်
ခြင်း အကျိုး။ ဝဿိကသာဠိကာ နာမ
ဝဿာနဿ စတုမာသတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၂၄။

စတုမာသနိဗဒ္ဓဝါသ (ပု) [စတုမာသ + နိဗဒ္ဓ-
ဝါသ] ၄-လပတ်လုံး - အမြဲ - မပြတ် - နေ
ခြင်း။ စတုမာသနိဗဒ္ဓဝါသေန တုဋ္ဌော။
သုတ္တနိ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၉။

စတုမာသပရိပုဏ္ဏဘာဝ (ပု) [စတုမာသ + ပရိ-
ပုဏ္ဏဘာဝ] ၄-လ၏ ပြည့်သည်၏အဖြစ်၊ ၄-လ
ပြည့်ခြင်း။ တာယ သဟေဝ စတုမာသပရိ-
ပုဏ္ဏဘာဝတော။ သီ၊ ငွ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂။

စတုမာသပုစ္စယပဝါရဏာ (ထိ) [စတုမာသ +
ပုစ္စယပဝါရဏာ] ၄-လပတ်လုံး ဆေးပစ္စည်း

ဖြင့်-ဖိတ်ကြား-ဖိတ်မန်-ခြင်း။ အဂီလာ-
နေန ဘိက္ခုနာ စတုမာသပ္ပစ္စယပဝါရဏာ
သာဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၉။
ကင်္ခါ၊ ဝိ၊ သင်္ခါ၊ ၂။ ၉၁-၉။ စတုမာသပ္ပစ္စယပဝါ-
ရဏာတိ စတ္တာရော မာသေ ဂီလာနပ္ပစ္စယ-
ပဝါရဏာ။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၂၇။

စတုမာသပ္ပဝတ္ထိ (တိ) [စတုမာသ+ပဝတ္ထိ] ငှ-လ
ပတ်လုံး ဖြစ်ခြင်း၊ ငှ-လပတ်လုံး-တည်ခြင်း
-စီးသွားခြင်း။ ဂါမနိဂမသိမံ ဩတ္တရိတောတိ
စတုမာသပ္ပဝတ္ထိ သန္ဓာယ ဝုတ္တိ။ ဝဇီရ။
၄၆၀။

စတုမာသပ္ပန္နရ (န) [စတုမာသ+အပ္ပန္နရ]
ငှ-လအတွင်း။ တုမေဟိ ကထိတဥပါယေ
ဌတော စတုမာသပ္ပန္နရေယေဝ လဒ္ဓိ။ အံ၊ ဌ၊
၁။ ၁၇၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။ (- သံ၊ ဌ၊ ၁။
၃၂၇။)

စတုမာသမတ္တက (ပု၊ န) [စတုမာသ+မတ္တက]
ငှ-လအထက်။ အထ ကသ္မာ ဣတော စတု-
မာသမတ္တကေ မတပုတ္တံ အဇ္ဇာပိ အနုသော-
စသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၈၆။

စတုမာသာဓိက (တိ) [စတုမာသ + အဓိက]
ငှ-လ-အပို-အလွန်-ရှိသော၊ ငှ-လပိုလွန်
သော။ စတုမာသာဓိကနိ တေတ္ထိံ သ
ဝဿာနိ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။ မဟာနိ၊
ဌ၊ ၃၂၈။

စတုမာသိက (တိ) [စတုမာသ+ဣက] (မွေး
ဖွားပြီးသည်မှ) ငှ-လရှိသော၊ သူ၊ ငှ-လသား။
မာသိကောပိ စဝတိ မရတိ အန္တရဓာယတိ
ဝိပ္ပလုဇ္ဇတိ။ စတုမာသိကောပိ။ မဟာနိ။
၉၂။

စတုမုဋ္ဌိက (န) [စတု+မုဋ္ဌိ+က။ က-အနက်
မရှိ။] ငှ-ဆုပ်၊ စတုကုဉ္စ၊ ၀-ကြည့်။

စတုမူလ (န) [စတု + မူလ] (၁) ငှ-ခုသော-
အမြစ် - အရင်း၊ အမြစ် - အရင်း - ငှ-ခု။

(တိ) (၂) အမြစ်-အရင်း-ငှ-ခုရှိသော။
(၁) စတုမူလိက-ကြည့်။ (၂) စတုကော-
ဋ္ဌိက-ကြည့်။

စတုမူလက (တိ) [စတု+မူလ+က။ က-အနက်
မရှိ။] ငှ-ခုသော-အရင်း-မူလ-ရှိသော။
တိမူလကမ္ပိ စတုမူလကမ္ပိ.... ဝေမေဝ ဝိတ္တာ-
ရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၅၈။ (- အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၈၊
၄၇၅။)

စတုမူလကနယ (ပု) [စတုမူလက + နယ] ငှ-ခု
သော-အရင်း-မူလ-ရှိသောနည်း။ စတု-
မူလကနယော အာရဒ္ဓေါ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၈။

စတုမူလိက (တိ) [စတုမူလ+ဣက] အမြစ်-
အရင်း-ငှ-ခုရှိသော။ အဌဒန္တာ စတုကော-
ဋ္ဌိကာ စတုမူလိကာ အာသန္တိကသဏ္ဌာနာ။
ဓုဒ္ဓကာ၊ ဌ၊ ၃၃။

စတုမုခ=စတုမုခ (တိ) [စတု + မုခ] တံခါးမုခ်
ငှ-ခုရှိသော၊ တံခါးမုခ် ငှ-ခု တပ်ထားသော၊
တံခါးပေါက် ငှ-ခုရှိသော၊ တံခါးပေါက် ငှ-ခု
တပ်ထားသော။ စတုဿာလံ စတုမုခံ။ စရိ-
ယာ။ ၃၈၉။ စတုမုခန္တိ စတုသု ဒိသာသု
စတုဟိ ဒွါရေဟိ ယုတ္တံ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၅၄။
ဘဂဝတော ကုဋ္ဌာဂါရံ စတုမုခံ အဟောသိ။
မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၈။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၂၄၁။)

စတုယာမ (ပု၊ န) [စတု+ယာမ] (၁) ငှ-ပါး
သော - အဖို့ - အစ။ (၂) ငှ-ပါးသော -
စောင့်စည်း-စောင့်ထိန်း-ခြင်း။ (၁၊ ၂)
စာတုယာမသံဝရသံဝုတ-ကြည့်။

စတုယုဂ (န) [စတု+ယုဂ] (၁) ငှ-ပါးသော
ယုဂ်၊ ယုဂ် ငှ-ပါး။ (ကတ=ကြတ၊ တေတာ
=တြေတာ၊ ဒွါပရ၊ ကလိ ဟူ၍ ယုဂ် ငှ-ပါး
ရှိသည်။ ထိုတွင် ကတ-ယုဂ်သက် အတိုင်း
အရှည်သည် လူတို့၏ နှစ်ပေါင်း တသန်းခုနစ်
သိန်း နှစ်သောင်း ရှစ်ထောင် '၁၇၂၈၀၀၀'

ဖြစ်သည်။ တေတာ-ယုဂ်သက် အတိုင်းအရှည်
သည် လူတို့၏ နှစ်ပေါင်း တသန်း နှစ်သိန်း
ကိုးသောင်း ခြောက်ထောင် ‘၁၂၆၆၀၀၀’
ဖြစ်သည်။ ဒွါပရ-ယုဂ်သက် အတိုင်း အရှည်
သည် လူတို့၏နှစ်ပေါင်း ရှစ်သိန်း ခြောက်
သောင်း လေးထောင် ‘၈၆၄၀၀၀’ ဖြစ်သည်။
ကလိ-ယုဂ်သက် အတိုင်းအရှည်သည် လူတို့၏
နှစ်ပေါင်း လေးသိန်း သုံးသောင်း နှစ်ထောင်
‘၄၃၂၀၀၀’ ဖြစ်သည်။ ၄-ယုဂ်တို့၏ အသက်
ပေါင်းသည် လူတို့၏ နှစ်ပေါင်း လေးသန်း
သုံးသိန်း နှစ်သောင်း ‘၄၃၂၀၀၀၀’ ဖြစ်
သည်။) (တိ) (၂) ယုဂ် ၄-ပါး ရှိသော
(နတ်တို့၏ယုဂ်တပါး)။ (၁) ကတ၊ တေတာ၊
ဒွါပရ၊ ကလိဝသေန စတုယုဂ်။ ဓာန်၊ဋီ၊၁။
(-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၄။ အနုဋီ၊၂။၁။) (၂)
တဉ္စ နရာနံ စတုယုဂ်ံ ဒိဗ္ဗသဟဿဒ္ဓယေန
ဗြဟ္မာနော ဒွေ ဒိဝေတိ။ ဓာန်၊ဋီ၊၈။

စတုယုတ္တအာဇာနည်ရထ (ပု) [စတု+ယုတ္တ+အာ-
ဇာနည်+ရထ] ၄-ကောင်သောအာဇာနည်မြင်း
တို့နှင့်ယှဉ်အပ်သောရထား၊ အာဇာနည်မြင်း
၄-ကောင် ကသော ရထား။ မဂ္ဂဂမနဋ္ဌေန
စတုယုတ္တအာဇာနည်ရထော ဝိယ စ ဘဝိဿတိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၀၃။

စတုယုတ္တက(တိ) [စတု+ယုတ္တ+က။ က-အနက်
မရှိ။] (နွား) ၄-ကောင်-နှင့် ယှဉ်-က-အပ်
သော။ စတုယုတ္တကဿ ပန အဋ္ဌာရသဋ္ဌာ-
နာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။

စတုယောဂ (ပု၊န) [စတု+ယောဂ] (ကာမ၊
ဘဝ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ အဝိဇ္ဇာ ဟူသော) ယောဂတရား
၄-ပါး။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုယောဂယောဇိတ (တိ) [စတုယောဂ+
ယောဇိတ] ယောဂတရား ၄-ပါးတို့သည် ယှဉ်
စေအပ်သော။ စတုဟိ ယောဂေဟိ ယုတ္တော
လောကသန္တိဝါသော စတုယောဂယောဇိ-
တော။ ပဋိသံ၊၁၂၄။ စတုယောဂယောဇိ-

တောတိ ကာမယောဂေါ ဘဝယောဂေါ ဒိဋ္ဌိ-
ယောဂေါ အဝိဇ္ဇာယောဂေါတိ ဣမေဟိ
စတုဟိ ယောဂေဟိ သကဋသ္မိံ ယောဂေါ
ဝိယ ဝနုသ္မိံ ယောဇိတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။

စတုယောဂဝိပ္ပဟိန (တိ) [စတုယောဂ+ ဝိပ္ပဟိ-
န] ပယ်စွန့်အပ်ပြီးသော ယောဂတရား ၄-ပါး
ရှိသော။ ယောဂတရား ၄-ပါးကို ပယ်စွန့်ပြီး
သော။ သူ။ ဝေသာရဇ္ဇပ္ပတ္တော အဓိကပ္ပဋ္ဌိ-
သမ္ဘိဒေါ စတုယောဂဝိပ္ပဟိနော အဂတိ-
ဂမနဝိတိဝတ္တော။ နေတ္ထိ၊၄၆။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၃၆။

စတုယောဂါတိဂတ (တိ) [စတုယောဂ+အတိ-
ဂတ] ယောဂတရား ၄-ပါးကို လွန်၍ဖြစ်သော။
ယောဂတရား ၄-ပါးကိုလွန်မြောက်ပြီးသော။
သူ။ စတုယောဂါတိဂတော (ဥဒါန၊၁၆၆)တိ
ကာမယောဂေါ ဘဝယောဂေါ ဒိဋ္ဌိယောဂေါ
အဝိဇ္ဇာယောဂေါတိ စတ္တာရော ယောဂေ
ယထာရဟံ စတုဟိပိ မဂ္ဂေဟိ အတိက္ကမိတွာ
ဂတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၁၇။

စတုယောဇန (န) [စတု+ယောဇန] (၁) ၄-ယူ
ဇနာ။ (တိ) (၂) ၄-ယူဇနာရှိသော။ (၁)
တတ္ထေဝ တဿ ဇိနထူပေါ။ စတုယောဇန-
မုဂ္ဂတော။ အပ၊၂။၃၃၁။ (-၃၅၉။) (၂)
ကို ပမာဏံ ကရောမ၊ သတ္တယောဇနပ္ပမာ-
ဏံ။...စတုယောဇနံ၊ တိယောဇနံ၊ ဒိဋ္ဌိယော-
ဇနန္တိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။

စတုယောဇနသတ (န) [စတု+ယောဇန+
သတ] ယူဇနာလေးရာ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုယောဇနသတိက (တိ) [စတုယောဇနသတ
+ဣက] ယူဇနာလေးရာရှိသော။ စတုယော-
ဇနသတိကာပိ အတ္တဘာဝိ။ ဝိ၊၄။၄၂။ အံ၊
၃။၄၀။ ဥဒါန၊၁၄၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။)

စတုယောဇနသဟဿ (န) [စတု+ယောဇန+
သဟဿ] ယူဇနာ လေးထောင်။ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

စတုယောဇနသဟဿပုမာဏ (တိ) [စတုယော-
ဇနသဟဿ + ပမာဏ] ယူဇနာလေးထောင်
အတိုင်း အရှည် ရှိသော။ မဟာသမုဒ္ဒဿ
ဥပရိမဟေဋ္ဌိမဘာဂါနံ ဝေမဇ္ဈသင်္ခါတေ စတု-
ယောဇနသဟဿပုမာဏေ မဇ္ဈေ။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။ ၃၂၉။

စတုယောဇနဗ္ဗေဓ (တိ) [စတုယောဇန + ဥဗ္ဗေ-
ဓ] အစောက် ၄-ယူဇနာရှိသော၊ ၄-ယူဇနာ
မြင့်သော။ တတ္ထေဝဿ ရတနမယံ စတုယော-
ဇနဗ္ဗေဓံ စေတိယမကံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၇။
(-သံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၅၄။)

စတုယောနိ (သိ) [စတု + ယောနိ] (အဏ္ဏဇ၊
ဇလာဗုဇ၊ သံသေဒဇ၊ ဩပပါတိကဟူသော)
၄-မျိုးသော ပဋိသန္ဓေ၊ ပဋိသန္ဓေ ၄-မျိုး။
စိတ္တရဟိတတာ စ....စတုယောနိယံ အပရိ-
ယာပန္နတော စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်။
၃၅၈။

စတုယောနိအပရိယာပန္န (တိ) [စတုယောနိ +
အပရိယာပန္န] ပဋိသန္ဓေ ၄-မျိုး၌ - အကျိုး
မဝင် - မပါဝင် - သော။ စိတ္တရဟိတတာ
စ....စတုယောနိအပရိယာပန္နတော စ ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၂၃။

စတုယောနိက (တိ) [စတုယောနိ + က] ပဋိ-
သန္ဓေ ၄-မျိုးရှိသော။ ဘူမဒေဝါ ပန စတု-
ယောနိကာ။ မ၊ ဋ္ဌာ၊ ၁။ ၃၄၁။ (- ဇာ၊ ဋ္ဌာ၊ ၅။
၁၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈။)

စတုယောနိပရိစ္ဆေဒကဉာဏ (န) [စတုယောနိ +
ပရိစ္ဆေဒက + ဉာဏ] ပဋိသန္ဓေ ၄-မျိုးကို ပိုင်း
ခြားတတ်သော ဉာဏ်။ စတုယောနိပရိစ္ဆေဒ-
ကဉာဏံ၊ ပဉ္စဂတိပရိစ္ဆေဒကဉာဏံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌာ၊ ၂။
၅၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌာ၊ ၂။ ၃၈၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌာ၊ ၂။ ၂၃၁။
သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌာ၊ ၁။ ၂၅၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌာ၊ ၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။
၁၃၅။ သံ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၈၂။ (- ဒီ၊ ဋ္ဌာ၊ ၃။ ၅၈။
စူဠနိ၊ ဋ္ဌာ၊ ၄၉။)

စတုယောနိပရိစ္ဆေဒဉာဏ (န) [စတုယောနိ +
ပရိစ္ဆေဒ + ဉာဏ] ပဋိသန္ဓေ ၄-မျိုးကို ပိုင်း
ခြားတတ်သော ဉာဏ်။ စတုယောနိပရိစ္ဆေဒ-
ဉာဏံ၊ ပဉ္စဂတိပရိစ္ဆေဒဉာဏံ။ အံ၊ ဋ္ဌာ၊ ၃။ ၂၉၄။

စတုယောနိသံဝတ္တန (တိ) [စတုယောနိ + သံ-
ဝတ္တန] ပဋိသန္ဓေ ၄-မျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။
စတုဗ္ဗိဓာ စတုယောနိသံဝတ္တနတော။ အဘိ၊
ဋ္ဌာ၊ ၂။ ၁၂၉။

စတုရံသ (တိ) [စတု + အံသ] ၄-ခုသော -
အမြှောင့် - အထောင့် - ရှိသော၊ ၄-မြှောင့်
- ၄-ထောင့် - ရှိသော။ ယံ ရူပံ....စတုရံသံ
ဆဋ္ဌံသံ။ အဘိ၊ ဓ၊ ၁၆၂။ စတုဟိ အံသေဟိ
ယုတ္တံ စတုရံသံ (စတုရသံ။ သီ၊ က။ မူကွဲ)။
အဘိ၊ ဋ္ဌာ၊ ၁။ ၃၅၄။ (- အံ၊ ၂။ ၂၃။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၃။
ဝိ၊ ဋ္ဌာ၊ ၁။ ၂၅၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌာ၊ ၇။ ၂၉၀။
မ၊ ဋ္ဌာ၊ ၃။ ၃၁၈။)

စတုရ (တိ) [စတု + ဥရ] (၁) လိမ္မာ - ကျွမ်း
ကျင် - သော၊ သူ။ (၂) တင့်တယ် - စံပယ် -
သော၊ တင့်တယ် - စံပယ် - ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံ
သော၊ သူ။ (၁) နိပုဏော စ ပဋ္ဌ၊ ဆေကော၊
စတုရော ဒက္ခပေသလာ။ ဓာနံ၊ ၇၂။ စတု-
ယာစနေ၊ ဥရော။ ဓာနံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၇၂။ စတိယတိ-
တိ စတုရော၊ ဒက္ခော။ ဣဒိ၊ ၁၄၇။ (၂)
ဝေဓိ စတုရ (စာတုရ။ သျှာ၊ က။ မူကွဲ) နာရိ။
ဇာ၊ ၁။ ၁၄၄။ စတုရတိ စာတုရိယေန သ-
မန္နာဂတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌာ၊ ၃။ ၂၅၁။ စတုရော (ဇာ၊
၂။ ၁၀၅) တိ စတုရ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။
စာတုရိယေန သမန္နာဂတာတိ အတ္ထော။
ဇာ၊ ဋ္ဌာ၊ ၅။ ၄၂၅။ (- ဇာ၊ ဋ္ဌာ၊ ၆။ ၃၁။)

စတုရက္ခ (ပု) [?] စတုရက္ခမည်သော မြေခွေး။
မာလိယော စတုရက္ခော စ၊ ပိဂီယော အထ
ဇမ္ဗုကော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၈။ မာလိယောတိ-
အာဒိနိ စတုနံ သုနခါနံ နာမာနိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌာ၊ ၃။
၅၁၀။

စတုရက္ခရ (တိ) [စတု + အက္ခရ] အက္ခရာ
၄-လုံးရှိသော။ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတော ပဉ္စ
ပုစ္ဆန္တိ ယထာဘိသင်္ခတံ အန္တမသော စတု-
ရက္ခရမ္ပိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၄၈။ သံ၊ဌ၊၁။၂၂၆။ သုတ္တ-
နိ၊ဌ၊၁။၁၂၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၉။)

စတုရင်္ဂ (န) [စတု+အင်္ဂ] (၁) ၄-ပါးသော -
အစိတ် - အင်္ဂါ၊ အစိတ် - အင်္ဂါ - ၄-ပါး။
(၂) ၄-ပါးသော - အကြောင်း - အင်္ဂါ၊
အကြောင်း - အင်္ဂါ - ၄-ပါး။ (တိ) (၃) အင်္ဂါ
၄-ပါးရှိသော (အမှိုက်မှောင်စသည်)။ (၁)
ဣဒါနိဿ စတုရင်္ဂံ ဒဿေန္တော “ကာမံ
တစော စာ”တိအာဒိမာဟ။ သံ၊ဌ၊၂။၄၆။
(-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၁၅၂။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၇၅။) စတု-
ရင်္ဂနိပ္ပဒီ၊ စတုရင်္ဂယောဇနာ၊ စတုရင်္ဂသမန္ဓာ-
ဂတ၊ စတုရင်္ဂက-တို့လည်းကြည့်။ (၂)
စတုရင်္ဂသရူပကြည့်။ (၃) အန္တကာရေတိ
ကာဠပက္ခစာတုဒ္ဓသိအစုရတ္ထိသနဝနသဏ္ဌမေ-
သပဋ္ဌလေဟိ စတုရင်္ဂေ တမသိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၄၀။
သံ၊ဌ၊၁။၁၂၅။ အံ၊ဌ၊၂။၁၅။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။
၁၄၀။ တတြ စတုရင်္ဂေ ဗြဟ္မစရိယေ ဣဒံ
မမ တပသိတာယ ဟောတိ။ မ၊ ဌ၊၁။၃၄၈။
စတုရင်္ဂဝီရိယ၊ စတုရင်္ဂသမန္ဓာဂတ၊ စတုရင်္ဂ-
နဒီသောတသန္တရဏဝါယာမ၊ စတုရင်္ဂယောဂ၊
စတုရင်္ဂ-တို့လည်းကြည့်။

စတုရင်္ဂတမ (ပု) [စတုရင်္ဂ+တမ] (လက္ခယံ၊
သန်ကောင်၊ တောအုပ်၊ မိုးတိမ် ဟူသော)
အင်္ဂါ ၄-ပါးရှိသော အမှိုက်မှောင်။ အန္တ-
ကာရေတိ ကာဠပက္ခစာတုဒ္ဓသိအစုရတ္ထိသန-
ဝနသဏ္ဌမေသပဋ္ဌလေဟိ စတုရင်္ဂတမေ။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၁၉၆။ စတုရင်္ဂသမန္ဓာဂတ (ဂ) အနက်
လည်းကြည့်။

စတုရင်္ဂနဒီသောတသန္တရဏဝါယာမ (ပု) [စတု-
ရင်္ဂါ + နဒီ + သောတ + သန္တရဏ + ဝါယာမ]
(လှိုင်းတံပိုး၊ ဝဲ၊ ငါးမကရီး၊ ဘီလူးရကျိသ်
ဟူသော) အင်္ဂါ ၄-ပါးရှိသော မြစ်ရေအယဉ်

ကို ကူးမြောက်ခြင်း၌ - အားထုတ်ခြင်း -
လုံ့လ။ ဟတ္ထေဟိ ပါဒေဟိ စတုရင်္ဂနဒီ-
သောတသန္တရဏဝါယာမဿ သဒိသတာ
ပါကဋ္ဌာယေဝ။ ဣတိဝုတံ၊ဌ၊၃၃၁။

စတုရင်္ဂနိပ္ပဒီ (တိ) [စတုရင်္ဂ + နိပ္ပဒီ] (အသံ၏
သိလွယ်ခြင်း၊ နာချင်ဖွယ်ရှိခြင်း၊ ဖရိုဖရဲမကွဲ
ခြင်း၊ ပဲ့တင်ထပ်ခြင်း ဟူသော အကျိုးဖြစ်
သော) အင်္ဂါ ၄-ပါးကို ဖြစ်စေတတ်သော။
ဝေမေတ္တ စတ္တာရိ အင်္ဂါနိ စတုရင်္ဂနိပ္ပဒီနိ
ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈၀။

စတုရင်္ဂဗလ (န) [စတုရင်္ဂ + ဗလ] အင်္ဂါ ၄-ပါ
ရှိသော - စစ်သည် - ဗိုလ်ပါ။ ယုဒ္ဓတ္ထံ စတု-
ရင်္ဂဗလာယ သေနာယ ဒေသဝိသေသေသု
ဝိစာရဏဌာနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၀။ (ဤ၌
လိင်္ဂဝိပလ္လာသ။)

စတုရင်္ဂယောဂ (ပု) [စတုရင်္ဂ + ယောဂ] (အလုံး
စုံသော ပါရမီအဆောက်အဦတို့ကို အကြွင်း
မရှိ အားထုတ်ခြင်း၊ ရှိသေ ကောင်းမွန်စွာ
ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်း၊ အမြဲမပြတ် ပြုလုပ်
အားထုတ်ခြင်း၊ ကြာမြင့်စွာသော ကာလ
ပတ်လုံး ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်း ဟူသော)
အင်္ဂါ ၄-ပါးရှိသော အားထုတ်ခြင်း။ ဣတိ
စတုရင်္ဂယောဂေါတောသံ ပါရမီနံ သမ္ပာဒန္တ-
ပါယော။ စရိယာ၊ဌ၊၃၁၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၂၉၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၈။)

စတုရင်္ဂယောဇနာ (ထိ) [စတုရင်္ဂ + ယောဇနာ]
(နှုတ်နှင့် စိတ်ကို ကောင်းစွာ ထားခြင်း၊
ကိုယ်ဖြင့် မကောင်းမှုကို မပြုခြင်းနှင့် များ
သော ထမင်းအဖျော်ရှိသောအိမ်၌ နေခြင်း၊
သဒ္ဓါတရား ရှိခြင်းနှင့် နူးညံ့ သိမ်မွေ့ခြင်း၊
ခွဲခြမ်းဝေဖန်၍ သုံးစွဲလေ့ရှိခြင်းနှင့် အလှူခံ
ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏စကားကိုသိခြင်းဟူသော) အင်္ဂါ
၄-ပါးကို ယှဉ်စေခြင်း။ ဒုကဝသေန စတုရင်္ဂ-
ယောဇနာ ဒုကနယော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၈။

စတုရင်္ဂဝိရိယ (န) [စတုရင်္ဂ + ဝိရိယ] အင်္ဂါ ၄-ပါးရှိသော - အားထုတ်မှု - ဝိရိယ။ “ကာမံ တစော စ နှာရူ စ၊ အဋ္ဌိ စ အဝသိဿတူ။ ဥပသုဿတု နိဿေသံ၊ သရီရေ မံသလောဟိတ” န္တိ စတုရင်္ဂဝိရိယံ အဓိဋ္ဌာဟိတော။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၅၀။ မ၊ ၁။ ၁၁၂။ မ၊ ၁။ ၁၁၃။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၄။ သံ၊ ၁။ ၁၁၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၄။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄၇။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၄၇။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၄၇။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၇။) (၄-ပါးသရုပ်ကို စတုရင်္ဂသမန္နာဂတ(ခ)အနက်ကြည့်။)

စတုရင်္ဂသန္နိပါတ (ပု) [စတုရင်္ဂ + သန္နိပါတ] အင်္ဂါ ၄-ပါးရှိသော အစည်းအဝေး၊ အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော အစည်းအဝေး။ တေသံ ပန မဇ္ဈဂတော ဘဂဝါ စတုရင်္ဂသန္နိပါတေ ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဓိသိ။ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂။ ၄၇။

စတုရင်္ဂသမ္ပတ္တိ (ထိ) [စတုရင်္ဂ + သမ္ပတ္တိ] (အလ္လ၏) အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ စတုရင်္ဂသမ္ပတ္တိယာ ဒါနစေတနာ ဝိယ ဟိ ဒွယင်္ဂသမ္ပတ္တိယာ ပဏာမစေတနာပိ အန္တရာယဝိဟနနေန ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ။သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၄၇။ (၄-ပါးသရုပ်ကို စတုရင်္ဂသမန္နာဂတ (၃) အနက်ကြည့်။)

စတုရင်္ဂသမန္နာဂတ (တိ) [စတုရင်္ဂ + သမန္နာဂတ] အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော။ (က) (ခြိုးခြံသော အကျင့်ကိုကျင့်ခြင်း၊ ခေါင်းပါးသောအကျင့်ကို ကျင့်ခြင်း၊ မကောင်းမှုမှ စက်ဆုပ်သောအကျင့်ကိုကျင့်ခြင်း၊ ဆိတ်ငြိမ်သောအရပ်၌ နေခြင်းဟူသော) အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော (ဗြဟ္မစရိယ)။ (ခ) (အရေကြွင်းကျန်ခြင်း၊ အကြော ကြွင်းကျန်ခြင်း၊ အရိုး ကြွင်းကျန်ခြင်း၊ အသား၊ အသွေး ခြောက်ခန်းခြင်း ဟူသော) အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော (ဝိရိယ)။ (ဂ) (လက္ခယံ၊ သန်ကောင် (နေဝင်)၊ တောအုပ်၊ မိုးတိမ်

ဟူသော) အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော (အမှိုက်မှောင်)။ (ဃ) (ပိတိ၊ သုခ၊ ကေဂ္ဂတာ၊ သဒ္ဓါဟူသော) အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော (ဒုတိယဈာန်)။ (င) (တကြမဇ္ဈတ္တ၊ ပေက္ခာ၊ သတိပါရိသုဒ္ဓိ၊ ဝေဒနပေက္ခာ၊ ကေဂ္ဂတာ ဟူသော) အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော (စတုတ္ထဈာန်)။ (စ) (ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ်၊ ရထားတပ်၊ ခြေလျင်တပ်ဟူသော) အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော (စစ်တပ်)။ (ဆ) (ကောင်းစွာ ပြောဆိုအပ်သော စကား ဖြစ်ခြင်း၊ တရားနှင့်လျော်ညီသော စကား ဖြစ်ခြင်း၊ ချစ်ခင်နှစ်သက်ဖွယ်သော စကား ဖြစ်ခြင်း၊ မှန်ကန်သော စကားဖြစ်ခြင်း ဟူသော) အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော (စကား)။ (ဇ) (ငြူစူမှု မရှိခြင်း၊ သေရည် သေရက် မသောက်ခြင်း၊ ချစ်ခင်မှု မရှိခြင်း၊ စိတ်ဆိုးမှု မရှိခြင်း ဟူသော) အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော (ဥယျာဉ်မှူး)။ (ဈ) (စားဆဲ ဖြစ်ခြင်း၊ ဘောဇဉ်ဖြစ်ခြင်း၊ ၂-တောင့်ထွာ အတွင်း၌တည်၍ ရှေးရှုဆောင်ခြင်း၊ ပယ်မြစ်ခြင်း ဟူသော) အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော (ပဝါရိတ်)။ (ည) (မိမိ၊ ချစ်အပ်သူ၊ အလယ် အလတ်ဖြစ်သူ၊ ရန်သူ-တို့၌ အညီအမျှဖြစ်ခြင်း ဟူသော) အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော (မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာန်း)။ (ဋ) (တရားသဖြင့် ရရှိအပ်သော လှူဖွယ်ငွေ၊ ဖြစ်ခြင်း၊ စေတနာ ထက်သန်ခြင်း၊ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ ရဟန္တာဖြစ်ခြင်း၊ နိရောဓသမာပတ်မှ ထပြီးစ ဖြစ်ခြင်း ဟူသော) အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော (ဒါနစေတနာ)။ (ဌ) (တပို့တွဲလပြည့် ဥပုသ်နေ့ဖြစ်ခြင်း၊ တစုံတယောက်က မပင့်ဖိတ်ပဲ ရဟန်းတော်ရာ ထောင်မကစုဝေးခြင်း၊ ရဟန်းအားလုံး ဟောတော်မူ ဖြစ်ခြင်း၊ ရဟန်းအားလုံး အဘိညာဉ် ၆-ပါးနှင့် ပြည့်စုံခြင်း ဟူသော) အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော (ဩဝါဒ ပါတိမောက် စတင်ဖြစ်ပေါ်ရာ) (သံဃာ့

အစည်းအဝေး)။ (ဩဝါဒပါတိမောက် စတင် ဖြစ်ပေါ်ရာ သံဃာ့အစည်းအဝေး၏ အင်္ဂါကိုပြရာ၌ ဤ-ဗုဒ္ဓဝံဠာ။၁၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၂-တို့နှင့် ဒီ၊ဠ၊၂။၁၁-တို့ အဆို ကွဲပြား လျက်တွေ့ရသည်။ စတုရင်္ဂက (ဒီ၊ဠ၊၂။၁၁) ကြည့်။)

(က) အဘိဇာနာမိ ခေါ် ပနာဟံ သာရိပုတ္တ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိဘာ၊ တပဿိ သုဒ္ဓံ ဟောမိ ပရမတပဿိ၊ လူခေါ် သုဒ္ဓံ ဟောမိ ပရမလူခေါ်၊ ဇေဂုစ္ဆိ သုဒ္ဓံ ဟောမိ ပရမဇေဂုစ္ဆိ၊ ပဝိဝိတ္တော သုဒ္ဓံ ဟောမိ ပရမပဝိဝိတ္တော။ မ၊၁။၁၁၀။ တဒေတံ ကေသ္မိ အတ္တဘာဝေ စတုဗ္ဗိဓဿ ဒုက္ကရဿ ကတတ္တာ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတန္တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဠ၊၁။၃၄၈။ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတန္တိ စတုဗ္ဗိဓဒုက္ကရကိရိယာယ သာဓကဿ စတုဗ္ဗိဓဿ အတ္တနော ပဝတ္တိ- အာကာရဿ ဝသေန စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ (-ဒီ၊ဠ၊၁။၁၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဠ၊၁၀၃။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၁။၃၈။ ဇာ၊ဠ၊၁။၄၁၃-၅။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၇၄။)

(ခ) ဗောဓိမဏ္ဍေ နိသိန္နေန မယာ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဝိရိယံ အာရဒ္ဓံ အဟောသိ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၁၁၁။ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတန္တိ “ကာမံ တစော စ နှာရ စ၊ အဠိ စ အဝသိဿတု၊ သရီရေ ဥပသုဿတု မံသလောဟိတ”န္တိ ဧဝံ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဝိရိယံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၅၃။ ဝိမတိ၊၁။၇၀-၁။ (-ဒီ၊ဠ၊၁။၅၈။ သံ၊ဠ၊၂။၄၆။ အံ၊ဠ၊၁။၁၁၃။ အံ၊ဠ၊၂။၆။ ဝိမာန၊ဠ၊၂။၆၃။ ထေရီ၊ဠ၊၂။ ဇာ၊ဠ၊၁။ ၁၂၅။ ဇာ၊ဠ၊၄။၄၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ သီ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊၁။၂၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၀။)

(ဂ) ယဒါ ဟိပိ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတော အန္ဓကာရော ဟောတိ။ သူရိယော ဝါ အတ္တင်္ဂတော ဟောတိ၊ ကာဠုပက္ခော စ ဥပေါသထော ဟောတိ၊ တိဗ္ဗော ဝနသဏ္ဍော

ဟောတိ၊ မဟာ စ ကာဠုမေသော အတ္တုဠိ- တော ဟောတိ။မဟာနိ။၂၇၆၊၃၅၆။ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတောတိ စတူဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော ပရိပုဏ္ဏအန္ဓကာရော အာလောက- ဝိရဟိတော။ မဟာနိ၊ဠ၊၃၃၁။ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတေန အန္ဓကာရေန ဝိယ။ နေတ္ထိ၊ ဠ၊၆၃။ ကာဠုပက္ခစာတုဒ္ဓသိသနဝနသဏ္ဍမေ- သပဋ္ဌလစ္ဆာဒနအစုရတ္တိနံ ဝသေန စတုရင်္ဂသမန္နာဂတေန။ နေတ္ထိ၊ဠ၊၄၉။ (-ဒီ၊ဠ၊၂။ ၃၅၊၆၁။ သံ၊ဠ၊၃။၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၀။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၂၉၃။ ဥဒါန၊ဠ၊၆၀၊၂၆၀။ ဣတိ- ဝုတ်၊ဠ၊၁၄၅။ အပ၊ဠ၊၁။၈၇။ မဟာနိ၊ဠ။ ၃၉၉။ ဇာ၊ဠ၊၁။၈၅။ နေတ္ထိ၊ဠ၊၇၂။ သာ- ရတ္ထ၊၃။၁၅၆။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၈၆။)

(ဃ) တတ္ထ ဒုတိယံ ဈာနံ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ပီတိသုခေန စိတ္တေကဂ္ဂတာယ အဇ္ဈတ္တံ သမ္မသဒနေန ဣမာနိ စတ္တာရိ အင်္ဂါနိ ဥပ္ပါ- ဒေတွာ သမ္မာဒေတွာ ဝိဟရတိ။ ပေဋကော။ ၂၆၀။

(င) တတ္ထ စတုတ္ထံ ဈာနံ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဥပေက္ခာယ သတိပါရိသုဒ္ဓိယာ အဒုက္ခမသုခါယဝေဒနာယ စိတ္တေကဂ္ဂတာ စ၊ ဣမေဟိ စတူဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ စတုတ္ထံ ဈာနံ။ ပေဋကော။ ၂၆၁။

(စ) “ဒွါဒသပုရိသော ဟတ္ထိ၊ တိပုရိသော အဿော၊ စတုပုရိသော ရထော၊ စတ္တာရော ပုရိသာ သရဟတ္တာ ပတ္တိ”တိ အယံ ပစ္စိမကောဋိယာ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတာ သေနာ နာမ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၀၀။ (-ဝိ၊ ဠ၊၃။၁၂၅။)

(ဆ) ဒုဗ္ဘာသိတတော ဝိနာ အတ္တနော ဘာသနဝသေန စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ သုဘာ- သိတံယေဝ ဘဏတိတိ အတ္တော။ ထေရ၊ဠ၊ ၁။၃၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ သီ၊ ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၃။)

(ဇ) အထ နံ ရာဇာ “တံ ကိရ စတုရင်္ဂ-
သမန္ဒာဂတောသိ” တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ မဟာရာ-
ဇာတိ။ “ကတမေဟိ စတုရင်္ဂေဟိ သမန္ဒာ-
ဂတောသိ” တိ။ အနုသုယကော အဟံ ဒေဝ၊
အမဇ္ဈပါယကော အဟံ။ နိသ္မေဟကော အဟံ
ဒေဝ၊ အက္ခောဓနံ အဓိဋ္ဌိတောတိ။...ဣမေ-
ဟိ စတုဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္ဒာဂတောမ္ပိတိ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၇၅။

(ဈ) ကေစိ ပန “ဟတ္ထပါသေ ဌိတော
အဘိဟရတိ” တိ ကေမေဝ အင်္ဂံ ကတော
“စတုရင်္ဂသမန္ဒာဂတာ ပဝါရဏာ” တိပိ
ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅၉။

(ည) စတုရင်္ဂသမန္ဒာဂတံ မေတ္တာကမ္မ-
ဌာနံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ကတော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၈။ သီ၊ ဌ၊
သစ်၊ ၁။ ၂၄၀။ အတ္တာ၊ မိတ္တော၊ မဇ္ဈတ္တော၊
ဝေရိတိ စတုသုပိ သမပ္ပဝတ္တနဝသေန စတု-
ရင်္ဂသမန္ဒာဂတံ မေတ္တာကမ္မဌာနံ။ သီ၊ ဌ၊
သစ်၊ ၁။ ၂၄၁။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၅။)

(ဋ) စတုရင်္ဂသမန္ဒာဂတေ ဒါနေ ဌာ-
နန္တရာဒိပတ္တိ ဝိယဟိ အာနိသံသော။ သီ၊
ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၅။

(ဌ) စတုရင်္ဂသမန္ဒာဂတေ သန္နိပါတေ
ပါတိမောက္ခမုဒ္ဓိသိ။ စတုရင်္ဂါနိ နာမ သဗ္ဗေဝ
ဟေတိက္ခန္ဓာ ဟောန္တိ၊ သဗ္ဗေ ဆဋ္ဌဘိညာ
ဟောန္တိ၊ သဗ္ဗေ အနာမန္တိတာဝ အာဂတာ၊
ပန္နရသုပေါသထဒိဝသော စာတိ ဣမာနိ
စတ္တာရိ အင်္ဂါနိ နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၂။
(-မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၆။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၂။)

စတုရင်္ဂသမန္ဒာဂတဝိရိယပဂ္ဂဏှန (န) [စတုရင်္ဂ-
သမန္ဒာဂတ+ဝိရိယ+ပဂ္ဂဏှန] အင်္ဂါ ၄-ပါး
နှင့် ပြည့်စုံသော ဝိရိယကို ချီးမြှောက်ခြင်း။
တံ ပန အဘိဘဝနာကာရံ ဒဿေန္တော
“ကာမံ တစော စာ” တိအာဒိနာ စတုရင်္ဂ-
သမန္ဒာဂတဝိရိယပဂ္ဂဏှနမာဟ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၇။

စတုရင်္ဂသမန္ဒာဂတဝိရိယာဓိဌာန (န) [စတုရင်္ဂ-
သမန္ဒာဂတဝိရိယ+အဓိဌာန] အင်္ဂါ ၄-ပါး
နှင့် ပြည့်စုံသော ဝိရိယကို ဆောက်တည်
ခြင်း။ ဝိရိယပါရမိပါရိပူရိယာ စတုရင်္ဂသမန္ဒာ-
ဂတဝိရိယာဓိဌာနေန မဟာဝိရိယောတိ
အတ္ထော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၉။ (-ထေရ၊ ဌ၊ ၂။
၃၀၆။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၆။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂။)

စတုရင်္ဂသရူပ (န) [စတုရင်္ဂ+သရူပ] (ဘုရား၌
ယုံကြည်ခြင်း၊ တရား၌ ယုံကြည်ခြင်း၊ အတူ
နေပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို နှစ်သက်မြတ်နိုးခြင်း၊ ၅-ပါး
သီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်း ဟူသော သောတာပန်
ပုဂ္ဂိုလ်၏) အကြောင်း - အင်္ဂါ - ၄-ပါး
သရုပ်။ စတုရင်္ဂသရူပံ ဒဿေတုံ “ကတမေဟိ
စတုဟိ” တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၃၂။

စတုရင်္ဂိက (တိ) [စတုရင်္ဂ+ဣက] အင်္ဂါ
၄-ပါး ရှိသော (မဂ်-စသည်)။ စတုရင်္ဂိကော
မဂ္ဂေါ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဓ။ ၄၄-၉။ စတုရင်္ဂိကံ
ဈာနံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဓ။ ၄၇။ (-အဘိ၊ ဌ၊
၁။ ၂၇၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၅။
မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၃။) ဣဒံ
ဒုတိယံ ဈာနံ စတုရင်္ဂိကံ။ ပေဋကော။ ၂၇၈။
(-ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၉။) သာဝကသန္နိပါတပရိစ္ဆေ-
ဒေ ဝိပဿိဿ ဘဂဝတော ပဌမသန္နိပါတော
စတုရင်္ဂိကော အဟောသိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁။ (-
ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂။) သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေတ္တ စတုရင်္ဂိ-
ကောယေဝ ဘာဇိတော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။
စတုရင်္ဂိကာ ဝိယ သေနာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။
၁၀၇။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၈၊ ၁၄၉။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၇၂။
မဟာနိ၊ ဌ၊ ၅၇။ သလ္လပနေ သတိ ဌာနပစ္စ-
ယာ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ စတုရင်္ဂိကံ၊ သလ္လပနပစ္စယာ
အာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ စတုရင်္ဂိကန္တိ ဒွေ ပါစိတ္တိယာနိ
သဟုပ္ပန္နာနိ ဧကေတော အာပဇ္ဇန္တိ။ ဝဇီရ။
၃၇၃။ စတုရင်္ဂိကံ ဝိရိယံ အဓိဋ္ဌဟိတော နိသီဒိ။
သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၄၀။ တံ ဝါစန္တိ ယထာဝုတ္တံ
စတုရင်္ဂိကံ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၆။

စတုရဂီနိသေနာ (ထိ) [စတုရဂီနိ+သေနာ] အင်္ဂါ ၄-ပါး ရှိသော စစ်တပ်။ ပုဗ္ဗေပိ တံ တေ နိဿာယ စတုရဂီနိသေနံ ဇဟိတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ (၄-ပါးသရုပ်ကို စတုရဂီ-သမန္နာဂတ (စ) အနက်ကြည့်။)

စတုရဂီနိ (ထိ) [စတုရဂီ+ဣနိ] အင်္ဂါ ၄-ပါး ရှိသော(စစ်တပ်)။ ဗြဟ္မဒတ္တော ကာသိရာဇာ စတုရဂီနိ သေနံ သန္ဓယိတု။ ဝိ၊၃။၄၇၇။ စတုရဂီနိ သေနန္တိ ဟတ္ထိအဿရထပတ္တိ-သင်္ခါတေဟိ စတူဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ သေနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၀။ သေနန္တိ စတုရဂီ-နိ။ ကင်္ခါ၊၂။၂၃၆။ စတုရဂီနိန္တိ ဟတ္ထိအဿ-ရထပတ္တိတိ စတ္တာရိ အင်္ဂါနိ တေဿာတိ စတုရဂီနိ၊ တံ စတုရဂီနိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၄၀၀။ (-ဇာ၊၁။၃၅၄။ ဇာ၊၂။၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၅၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၂။)

စတုရဂီ (ထိ) [စတုရဂီ+ဤ] အင်္ဂါ ၄-ပါး ရှိသော (စစ်တပ်)။ တတောစရာဇာပါယာ-သိ၊ သေနာယ စတုရဂီယာ။ ဇာ၊၂။၅၃၊၂၀၈။

စတုရဂီလ (န) [စတု+အင်္ဂီလ] (၁) လက် ၄-သစ်။ (တိ) (၂) လက် ၄-သစ် ရှိသော။ (၁) စိဝရံ သင်္ဃရန္တေန စတုရဂီလံ ကဏ္ဍံ ဥဿာရေတွာ စိဝရံ သင်္ဃရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၅၈၊ ၆၄၊၇၇။ ဝိ၊၄။၃၉၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၄။ စတု-ရဂီလံ ကဏ္ဍံ ဥဿာရေတွာတိ ကဏ္ဍံ စတုရဂီ-လပ္ပမာဏံအတိရေကံကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ (-သံ၊၁။၃၇၇။ ဇာ၊၁။၂၅၉။ ဇာ၊၂။၇၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၉။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၆၂-၅။) (၂) ဝုဠမ္ပိ ဒေဝေ စတုရဂီလေ တိဏေ။ ထေရ၊၃။၆၀။ (-အပ၊၁။၃၄၆။ ဇာ၊၁။၃၄။ ကင်္ခါ၊၁၇၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၃။ ဒိ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၂။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃၁။)

စတုရဂီလပစ္စိမ (တိ) [စတုရဂီလ + ပစ္စိမ] လက် ၄-သစ်နောက်ဆုံးရှိသော၊အောက်ထစ်

ဆုံး လက် ၄-သစ်ရှိသော။အနုဇာနာမိ ဘိက္ခ-ဝေ စတုရဂီလပစ္စိမံ ဒန္တကဋ္ဌမ္ပိ။ ဝိ၊၄။၂၇၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၇။ စတုရဂီလံ ပစ္စိမံ ပမာဏံ တေဿ ဒန္တကဋ္ဌဿာတိ စတုရဂီလပစ္စိမံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၃၅၉။

စတုရဂီလပါဒက (တိ) [စတုရဂီလ+ပါဒ+က။ က-အနက်မရှိ။]လက် ၄-သစ်ရှည်သော အခြေ ရှိသော။ မဉ္ဇူပိဋံ မဟန္တံ ဝါ ဟောတု ခုဒ္ဒကံ ဝါ၊ အန္တမသော စတုရဂီလပါဒကံ.....ဂရု-ဘဏ္ဍံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၀၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၂၄။

စတုရဂီလပ္ပ (တိ) [စတုရဂီလ+ပ္ပ] လက် ၄-သစ်ရှည်သော အမွေးရှိသော။ (ဤ၌ ပပ္ပ-သဒ္ဒါ “အမွေး” ဟော။ ဝိ၊ဓာန်၊သျှ၊သစ်။ ၃၁၃၊ စတုရဂီလာဓိကပ္ပ၊ စတုရဂီလာဓိက-လောမ-တို့လည်း ကြည့်။) စတုရဂီလပ္ပံ ကောဇဝံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၉။

စတုရဂီလပ္ပဒေသ (ပ) [စတုရဂီလ+ပဒေသ] လက် ၄-သစ်အတိုင်း အရှည်ရှိသောအရပ်။ စတုရဂီလပ္ပဒေသံ မုဉ္ဇိတု။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀၇။

စတုရဂီလပ္ပမာဏ (န) [စတုရဂီလ+ပမာဏ] (၁) လက် ၄-သစ် အတိုင်းအရှည်၊ လက် ၄-သစ်မျှ။ (တိ) (၂) လက် ၄-သစ် အတိုင်း အရှည်ရှိသော။ (၁) စတုရဂီလ (၁) ကြည့်။ (၂) တိရိယန္တတော စတုရဂီလပ္ပမာဏဿ ပဒေသဿ ဩရတော ဆိဒ္ဓံ အဓိဋ္ဌာနံ ဘိန္ဒု-တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၇၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၄၃။)

စတုရဂီလပ္ပမာဏသနကေသ (တိ) [စတုရဂီလပ္ပ-မာဏ+သန+ကေသ]လက် ၄-သစ်အတိုင်း အရှည်ရှိသော ထူထဲသော ဆံပင်ရှိသော၊သူ။ စတုရဂီလပ္ပမာဏသနကေသဿ ပုရိသဿ သိသံ ဝါ ဝါတေန ပဟရိယမာနံ ဒိသ္မာ။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၇။ ကေရ်လာဒိပ္ပမာဏေသု ကေ-
သေသု ရဿဘာဝတော စတုရင်္ဂလပုမာ-
ဏဂ္ဂဟဏံ၊ ယနဂ္ဂဟဏဉ္စ ကတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၉၆။ (ဆဋ္ဌမူ-၌ “စတုရင်္ဂလပုမာဏံ ယန-
ကေသဿ” ဟု ဝါကျဖြင့်ရှိသည်။)

စတုရင်္ဂလဗဟလ (တိ) [စတုရင်္ဂလ + ဗဟလ]
လက် ၄-သစ်အထူရှိသော၊ လက် ၄-သစ်ထူ
သော။ စတုရင်္ဂလဗဟလံ အာသနဖလကံ ဝိနိ-
ဝိဇ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။ (- ၂၄၂။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၃၈။)

စတုရင်္ဂလမတ္တ (န) [စတုရင်္ဂလ + မတ္တ။ စတုရင်္ဂ-
လ + မတ္တာ] (၁) လက် ၄-သစ်မျှ။ (တိ)
(၂) လက် ၄-သစ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။
(၁) ပဌမကာ ဒသ မဟာမူလာ စတုရင်္ဂလ-
မတ္တံ နိက္ခန္ဓာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၀။ (- ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၁၆၁။ ၃၃၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၇၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၅၃၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၃၉။ ဝဇီရ။ ၃၄၅။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၁၀၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၉။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၃။) (၂)
ကုဒါလော အန္တမသော စတုရင်္ဂလမတ္တော-
ပိ ဂရုဘဏ္ဍမေဝ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၀။ (- ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၅၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၃၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၂၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၀။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၇၈။)

စတုရင်္ဂလမတ္တကာလ (ပု) [စတုရင်္ဂလမတ္တ +
ကာလ] (ပညောင်ပင်၏) လက် ၄-သစ်
အတိုင်းအရှည်ရှိသော အခါ၊ လက် ၄-သစ်
ရှည်သောအခါ။ သော စတုရင်္ဂလမတ္တကာလေ
ရတ္တကုရပလာသတာယ သောဘတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၁၉၅။

စတုရင်္ဂလဝိတ္ထတ (တိ) [စတုရင်္ဂလ + ဝိတ္ထတ]
လက် ၄-သစ်အနံ့ရှိသော၊ လက် ၄-သစ် အပြန့်
ရှိသော၊ လက် ၄-သစ် အပြန့်ကျယ်သော။
သုဂတင်္ဂလေန စတုရင်္ဂလဝိတ္ထတံ ပစ္ဆိမံ စိဝရံ
ဝိကပ္ပေတုံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၁၂။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။ ကခါ။

၁၅၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၃။ (- ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၅။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။ ၃၆၄။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၈၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။
၁။ ၃၆၆။)

စတုရင်္ဂလဝိတ္တာရ (တိ) [စတုရင်္ဂလ + ဝိတ္တာရ]
လက် ၄-သစ် အနံ့ရှိသော၊ လက် ၄-သစ်
အပြန့်ရှိသော။ ဟေဋ္ဌိမပရိစ္ဆေဒေန စတုရင်္ဂလ-
ဝိတ္တာရမ္ပိ အနုဝါတပဟောနကာယာမံ ခဏ္ဍံ
ကတွာ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၀၇။ ဝိ၊ သင်္ဂ-
ဟ။ ၂၄၈။

စတုရင်္ဂလာဓိက (တိ) [စတုရင်္ဂလ + အဓိက]
လက် ၄-သစ်ထက်လွန်သော။ စတုရင်္ဂလာ-
ဓိကာနိ ကိရ တဿ လောမာနိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၃၆၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်။ ၁။ ၃၆၂။

စတုရင်္ဂလာဓိကပုပ္ဖ (တိ) [စတုရင်္ဂလာဓိက +
ပုပ္ဖ] လက် ၄-သစ်ထက်လွန်သော အမွှေးရှိ
သော။ “စတုရင်္ဂလာဓိကပုပ္ဖါ မဟာပိဋ္ဌိက-
ကောဇဝါ” တိပိ ဝဒန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၅။

စတုရင်္ဂလာဓိကလောမ (တိ) [စတုရင်္ဂလာဓိက +
လောမ] လက် ၄-သစ်ထက်လွန်သော အမွှေး
ရှိသော။ ဂေါဏကတ္တတာနိတိ စတုရင်္ဂလာ-
ဓိကလောမေန ကာဠကောဇဝေန အတ္ထ-
တာနိ၊ ယံ မဟာပိဋ္ဌိယကောဇဝေါတိ ဝဒန္တိ။
သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။ (- အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။
၁။ ၃၆၂။)

စတုရင်္ဂလိက (တိ) [စတုရင်္ဂလ + လိက] လက်
၄-သစ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စတုရင်္ဂလိကာ
ဃဋ္ဌိကာ၊ ပိတုပိတုသေဝ နပ္ပဟောန္တိ။ ထေရီ။
၄၃၃။ စတုရင်္ဂလိကာ ဃဋ္ဌိကာတိ စတုရင်္ဂ-
လပုမာဏာနိ ခဏ္ဍာနိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၄။

စတုရင်္ဂလုဗ္ဗေ (တိ) [စတုရင်္ဂလ + ဥဗ္ဗေ]
အစောက် - အထု - လက် ၄-သစ် - ရှိသော။
သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကံ ကာရေသိ ရတနာယတံ ဝိဒတ္ထိ-
ဝိတ္ထတံ စတုရင်္ဂလုဗ္ဗေ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။

(-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၄။ အပါဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။)

စတုရင်္ဂလောပရိ (ဗျ) [စတုရင်္ဂလ + ဥပရိ] (မြေမှ)လက် ၄-သစ်၏ အထက်။ သဗ္ဗုဒ္ဓါနံ သဗ္ဗဒါ စတုရင်္ဂလောပရိယေဝ ဂမနံ။ အပါဋ္ဌ၊၂။၉၉။

စတုရင်္ဂလောမက (တိ) [စတုရင်္ဂလ + ဩမက] လက် ၄-သစ်အောက် ယုတ်လျော့သော၊ လက် ၄-သစ်နိမ့်သော။ အာယသ္မာ နန္ဒောစတုရင်္ဂလောမကော ဘဂဝတာ။ ဝိ၊၂။၂၂၅။ စတုရင်္ဂလောမကောတိ စတူဟိ အင်္ဂုလေဟိ ဥနကပ္ပမာဏော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။

စတုရတနမတ္တ (န) [စတု + ရတန + မတ္တ] ၄-တောင်မျှ။ စတုရတနမတ္တံ အာဝါဠေ ပဝိသတိ၊ စတုရတနမတ္တံ ဥပရိ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။

စတုရတနာယာမ (တိ) [စတုရတန + အာယာမ] အလျား ၄-တောင်ရှိသော။ စတုရတနာယာမံ ဝိဒတ္ထိမတ္တပုထုလံ.... သုဝဏ္ဏပန္နံ ကာရာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၈။

စတုရတနိက (တိ) [စတုရတန + ဣက] ၄-တောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စတုရတနိကေပိ ဟိ ဂဗ္ဘေ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အဗ္ဘောကာသော နာမ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၊၂၀၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၆။)

စတုရမိဋ္ဌာန (န) [စတု + အမိဋ္ဌာန] (သစ္စာမိဋ္ဌာနံ၊ စာဂါမိဋ္ဌာနံ၊ ဥပသမာမိဋ္ဌာနံ၊ ပညာမိဋ္ဌာနံဟူသော) ၄-ပါးသော - တည်ကြောင်း - တည်ရာ - တည်ခြင်း၊ ၄-ပါးသောအမိဋ္ဌာန်တရား၊ အမိဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါး။ ဒုတိယေ ဌာနေ အဘိသမ္မောဓိယံ စတုရမိဋ္ဌာနံ ပရိပုဏ္ဏန္တိ ကေစံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၇။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၃။) သစ္စာမိဋ္ဌာန(နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၀၄)လည်း ကြည့်။

စတုရမိဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာန (တိ) [စတုရမိဋ္ဌာန + ပဒဋ္ဌာန] အမိဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါးလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော။ ကုသလဓမ္မာနံ စတုရမိဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနံ ဒါနံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၂။

စတုရမိဋ္ဌာနပရိပူရဏ (န) [စတုရမိဋ္ဌာန + ပရိပူရဏ] အမိဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါး၏ပြည့်စုံခြင်း။ တတ္ထ အန္တိမဘဝေ ဗောဓိသတ္တဿ စတုရမိဋ္ဌာနပရိပူရဏံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၃။

စတုရမိဋ္ဌာနပရိပုဏ္ဏ (န) [စတုရမိဋ္ဌာန + ပရိပုဏ္ဏ] အမိဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါး၏ ပြည့်စုံခြင်း။ စတုတ္ထေ ဌာနေ ပရိနိဗ္ဗာနေ စတုရမိဋ္ဌာနပရိပုဏ္ဏန္တိ အပရေ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၇။

စတုရမိဋ္ဌာနပရိပူရိတသမ္ပန္န (တိ) [စတုရမိဋ္ဌာန + ပရိပူရိတ + သမ္ပန္န] အမိဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါးကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သော။ စတ္တာရော အဗျာသာ စတုရမိဋ္ဌာနပရိပူရိတသမ္ပန္နာ အနုပုဗ္ဗေန မဟာဗောဓိဋ္ဌာနာ သမ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၃။

စတုရမိဋ္ဌာနပရိပူရိတာဘိဝု(ဗု)ဒ္ဓ (တိ) [စတုရမိဋ္ဌာန + ပရိပူရိတာဘိဝု(ဗု)ဒ္ဓ] အမိဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါးဖြင့် ဖြည့်ကျင့်အပ်သည်ဖြစ်၍ - လွန်စွာ - အစွမ်းကုန် - တိုးပွားသော။ ဗုဒ္ဓဘူတာနမ္ပိ စ တေဟေဝ စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထုဟိ စတုရမိဋ္ဌာနပရိပူရိတာဘိဝုဒ္ဓေဟိ သိဇ္ဈတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၀။ ဗုဒ္ဓဘူတော ပန တေဟေဝ သင်္ဂဟဝတ္ထုဟိ စတုရမိဋ္ဌာနပရိပူရိတာဘိဝုဒ္ဓေဟိ....ကရေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၉။

စတုရမိဋ္ဌာနာဓိဋ္ဌိတ (တိ) [စတုရမိဋ္ဌာန + အဓိဋ္ဌိတ] ဆောက်တည်အပ်သော အမိဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါး ရှိသော၊ အမိဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါးကို ဆောက်တည်သော၊ သူ။ ပညာနုဘာဝေန ဟိ မဟာသတ္တော စတုရမိဋ္ဌာနာဓိဋ္ဌိတော

စတုဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထုဟိ လောကံ အနုဂ္ဂ-
ဏန္တော သတ္တေ နိယျာနမဂ္ဂေ အဝတာရေ-
တိ။ စရိယာဌ။ ၂၇။ ဒိဋ္ဌိသ။ ၈၀။ သိဋ္ဌိ၊
သစ်သ။ ၂၆။

စတုရဓိဋ္ဌာနာနုဂတ (တိ) [စတုရဓိဋ္ဌာန+အနု-
ဂတ] အဓိဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါးသို့ အစဉ်လိုက်
သော။ မဟာပုရိသော ဒါနပိယဝစနအတ္ထ-
စရိယာသမာနတ္ထတာသင်္ခါတေဟိ စတုဟိ
သင်္ဂဟဝတ္ထုဟိ စတုရဓိဋ္ဌာနာနုဂတေဟိ
ကရေတိ။ စရိယာဌ။ ၃၁။ ဒိဋ္ဌိသ။ ၉၉။
သိဋ္ဌိသစ်သ။ ၂၉။

စတုရန္တ (တိ) [စတု+အန္တ] သမုဒ္ဒရာ ၄-စင်း-
အဆုံး-အပိုင်းအခြား-ရှိသော။ စတုရန္တ
ကြည့်။

စတုရသင်္ချေယျကပ္ပကာလ(ပု)[စတု+အသင်္ချေ-
ယျ + ကပ္ပ + ကာလ] ၄-အသင်္ချေ ကမ္ဘာ
ကာလ။ အသင်္ချေယျဝသေန ပန ပရိစ္ဆိန္နိ-
တဗ္ဗတော သလက္ခံ စတုရသင်္ချေယျကပ္ပ-
ကာလံ အစွန္တမေဝ နိရန္တရံ....ပတ္တော။ ဝိမတိ၊
၁။ ၂။

စတုရဿိ (ပု၊ န) [စတု+အဿိ] ၄-ကောင်
သောမြင်း၊ မြင်း ၄-ကောင်။ စတုရဿိ
(၁) ကြည့်။

စတုရဿိ (ပု၊ န) [စတု+အဿိ+အ။ အ-
အနက်မရှိ။ စတသော အဿိယော အဿ
စတုရဿော။ မောဂါ၊ ၃။ ၄၇။ အဿိယော
ကောဏာ 'ဝနတရဂါ စာဂမာ'တိ ရကာရာဂ-
မော။ ပဋိကာ၊ ၃။ ၄၇။ စတု + အဿိ။
အသော ကောဏေ ဟယေပျထ။ ဓာနံ။
၁၁၀၂။ စတု+အံသ။ စတုကောဏ(ဝိဌ၊ ၄။
၅၃) နှိ ဣမိနာ စတုရဿိန္တိ ဧတ္ထ အံသ-
သဒ္ဓေါ ကောဏောတ္တောတိ ဒဿေတိ။
စတုရဿိန္တိ ဧတ္ထ ဟိ စတုရသန္တိ ဝတ္ထဗ္ဗေ

နိဂ္ဂဟိတဿ လောပံ ကတွာ ပရဿ သကာ-
ရဿ ဒေဘာဝံ ကတွာ စတုရဿန္တိ ဝုတ္တံ။
စူဠဝါယော။ ၄၂။] (၁) ၄-ခုသော အ
ထောင်၊ ၄-ထောင်။ (ပု) (၂) ၄-ထောင်
အနှယ်ရှိသော အပင်၊ ကြံဟင်းဖြူ။ (တိ)
(၃) ၄-ခုသောအထောင်ရှိသော၊ ၄-ထောင်
ရှိသော။ (၁) ထိရဘာဝါယ ဝဇ္ဇံ ဝါ စတု-
ရဿံ ဝါ ဆိန္နိတွာ။ ဝိသ။ ၃၃။ (-ဝိဌ၊ ၂။
၂၆။ ကင်္ခါ၊ ၁၇။ သံဌ၊ ၃။ ၇၄။ အဘိဌ၊
၃။ ၂၈။ ဝဇ္ဇိရ။ ၅၂-၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇။
၃၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃။) (၂) စတုရဿဝလ္လိ-
ကြည့်။ (၃) ဂမ္ဘိရာ စတုရဿာ စ' ပေါက္ခ-
ရညော သုနိမ္မိတာ။ ပေတ။ ၁၃၉၊ ၁၇၀။ စတု-
ရဿာတိ စတုရဿသဏ္ဌာနာ။ ပေတ၊ ၄။
၇၁။ (-မ၊ ၃။ ၁၃၈။ ဝိဌ၊ ၂။ ၁၅။ ဝိဌ၊ ၃။
၁၃၊ ၁၅။ မ၊ ၄။ ၂၀။ သံဌ၊ ၃။ ၁၀၈။
အဘိဌ၊ ၁။ ၃၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁၆၀။ ဝဇ္ဇိရ။
၅၂-၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃။
သံဌ၊ ၂။ ၃၄။)

စတုရဿိ (တိ) [စတု+အံသ။ ရ-သ၊ နိဂ္ဂ-
ဟိတ်ချေ၊ သဒ္ဓေဘော်ပြု။] (ကဏ္ဍပက္ခန္ဓ
ဥပမာ၊ ဥပမေယျ ၂-ပါး၊ သုက္ကပက္ခန္ဓ ဥပမာ၊
ဥပမေယျ ၂-ပါး ဟူသော အနက်ကို
မှတ်သားကြောင်း ဖြစ်သော) ၄-ပါးသော
အဖို့အစရှိသော၊ ၄-ပါးသောအနက်ကို မှတ်
သားကြောင်းရှိသော(အဖွင့်စကား)။ တတ္ထ
တိဿော ကထာ ဧကနာဋိကာ စတုရဿာ
နိသိန္နဝတ္ထိကာတိ။ အပဏ္ဍိတံ ဂေါပါလကံ
ဒဿေတွာ၊ အပဏ္ဍိတံ ဘိက္ခု ဒဿေတွာ၊
ပဏ္ဍိတံ ဂေါပါလကံ ဒဿေတွာ၊ ပဏ္ဍိတံ
ဘိက္ခု ဒဿေတွာတိ စတုက္ကံ ဗန္ဓိတွာ
ကထနံ စတုရဿာ နာမ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၀။
အံဌ၊ ၃။ ၃၄။ စတ္တာရော အံသာ ဘာဂါ
အတ္ထသလ္လက္ခဏပါယာ တေဿာတိ စတု-
ရဿာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၂။ အံဋီ၊ ၃။ ၃၆။ (-
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၃၇။ သိဋ္ဌိသစ်သ။ ၁၄၀။)

စတုရသ္မာ (တိ) [စတု+ရသ္မာ] ငှ-ပါးသော - ရွတ်ဆိုကြောင်း - မှတ်သားကြောင်း - ရှိသော (အဖွင့်စကား)။ ကေနာဠိကာ ကထာစ၊ စတုရသ္မာ တထာပိ စ။... စတ္တာရော ဝါရသ္မာ သလ္လက္ခဏပါယာ ဧတိဿာတိ ကတွာ စတုရသ္မာ နာမ။ သီဠိသစ်၊ ၁။ ၁၄၀။

စတုရသ္မာ (တိ) [စတုရသ္မာ + အ] (၁) ငှ-ကောင်သော မြင်းတို့နှင့် ယှဉ်အပ်သော၊ မြင်း ငှ-ကောင် က-ထားသော။ (၂) ငှ-ထောင့်ရှိသော အရာဝတ္ထုနှင့် တူသော ရွတ်ဆိုနည်း။ (ဤ၌ ရွတ်ဆိုနည်းကို ပြခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုရွတ်ဆိုနည်းကို—ဝဇီရ။ ၅၂၂-၌ ငှ-ပါးရှိသော ဂါထာကို ရွတ်ဆိုရသကဲ့သို့ ငှ-ဖြတ် ဖြတ်၍ ရွတ်ဆိုရခြင်းဟု ဖွင့်သည်။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၈-တို့၌ ငှ-ထောင့်ရှိသော အက္ခရာကိုရေးရာ၌ အက္ခရာ အပိန်အညွှန် မပါရသကဲ့သို့ မပီမသ မရွတ်ဆိုရ၊ အက္ခရာကို ပီပီသသ ပြည့်ပြည့် စုံစုံ ရွတ်ဆိုရခြင်း ဟုဖွင့်သည်။) (၁)ဣဒ္ဓိယာ အဘိနိမ္မိတွာ၊ စတုရသ္မာ ရထံ အဟံ။ ထေရီ။ ၄၀၄။ အပ၊ ၂။ ၂၃၅။ စတုရသ္မာ ရထံ အဟန္တိ စတူဟိ အသေဟိ ယောဇိတံ ရထံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၀၄။ (၂) စတုရသ္မေန ဝတ္ထေန ပရိမဏ္ဍလာနိ ပဒဗျဉ္ဇနာနိ ဒသေတဗ္ဗာနိ။ ဝိဠ၊ ၄။ ၄၆။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၃၈။ ကခါ၊ ၄။ ၄၇၁။ အံ၊ ၄။ ၂၇၇။ (- ဝဇီရ။ ၄၁၂။)

စတုရသ္မာအမ္မဏ (န) [စတုရသ္မာ + အမ္မဏ] ငှ-ထောင့်ရှိသောထက်စည်၊ ငှ-ထောင့်ထက်စည်။ စတုရသ္မာအမ္မဏကတာဠ-ကြည့်။

စတုရသ္မာအမ္မဏက (န) [စတုရသ္မာအမ္မဏ+က။ က-အနက်မရှိ။] ငှ-ထောင့်ရှိသောထက်စည်၊ ငှ-ထောင့်ထက်စည်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုရသ္မာအမ္မဏကတာဠ (န) [စတုရသ္မာအမ္မဏက + တာဠ] ငှ-ထောင့်ထက်စည်ကို တီးခြင်း။ ကုမ္ဘထူဏန္တိ စတုရသ္မာအမ္မဏကတာဠ။

ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၃။ စတုရသ္မာအမ္မဏကတာဠ နာမ ရုက္ခသုဒ္ဓါရဏ္ဍာဒီသု ယေန ကေနစိ စတုရသ္မာအမ္မဏံ ကတွာ စတူသု ပသေသု စမ္ပေန ဩနဒ္ဓိတွာ ဝါဒိတဘဏ္ဍာယ တာဠနံ။ သီဠိသစ်၊ ၁။ ၃၅၉။ (- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၇။)

စတုရသ္မာအမ္မဏကတာဠသဒ္ဓ (ပ) [စတုရသ္မာအမ္မဏကတာဠ+သဒ္ဓ] ငှ-ထောင့်ထက်စည်ကို တီးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောအသံ၊ ငှ-ထောင့်ထက်စည် တီးသံ။ ပါဏိတာဠသဒ္ဓေါတိ ပါဏိနာ စတုရသ္မာအမ္မဏကတာဠသဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။

စတုရသ္မာအမ္မဏဝါဒိတ (န) [စတုရသ္မာအမ္မဏ + ဝါဒိတ] တီးအပ်သော ငှ-ထောင့်ထက်စည်။ အညမ္ပိ တန္တိဗဒ္ဓံ စတုရသ္မာအမ္မဏဝါဒိတာဒီနိ။ သီဠိ၊ ၂။ ၃၄၇။

စတုရသ္မာအာသန္တိက (ပ) [စတုရသ္မာ+အာသန္တိက] ငှ-ထောင့်ရှိသော - ညောင်စောင်း - အင်းပျဉ်။ စတုရသ္မာအာသန္တိကော ပန ပမာဏာတိက္ကန္တောပိ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိဠ၊ ၄။ ၅၉။

စတုရသ္မာက (ပ၊န) [စတုရသ္မာ + က။ က-အနက်မရှိ။] (၁) ငှ-ထောင့်။ (တိ) (၂) ငှ-ထောင့်ရှိသော။ (၁) စတုရသ္မာကံ ကာရာပေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၄။ စတုရသ္မာကန္တိ စတုကောဏံ။ ဝိဠ၊ ၄။ ၅၃။ (၂) ကပ္ပသတသဟဿာနိ၊ ပလ္လင်္ကာ စတုရသ္မာကာ။ အပ၊ ၁။ ၃၆၆။

စတုရသ္မာကထာ (ထိ) [စတုရသ္မာ+ကထာ] ငှ-ပါးသော အဖွဲ့အစုရှိသော အဖွင့် စကား။ ပဋိပက္ခံ ဒသေတွာ၊ ပဋိပက္ခဿ ဥပမံ ဒသေတွာ၊ သပက္ခံ ဒသေတွာ၊ သပက္ခဿ ဥပမံ ဒသေတွာ ကထနသင်္ခါတာ သံဝဏ္ဏနာ စတုရသ္မာကထာ နာမ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၅၁။

စတုရသ္မာကေဒါရကဗဒ္ဓ (တိ) [စတုရသ္မာ + ကေဒါရက + ဗဒ္ဓ] ငှ-ထောင့်ကန်သင်းဖြင့်

ဖွဲ့အပ်သော၊ ငှ-ထောင့် ကန်သင်း ဖွဲ့ထားသော။ အစွဲဗဒ္ဓ-ကြည့်။

စတုရသဂဗ္ဗ (ပု) [စတုရသ+ဂဗ္ဗ] ငှ-ထောင့်တိုက်ခန်း။ သိဝိကာဂဗ္ဗောတိ စတုရသဂဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၄။၆။

စတုရသသဋ္ဌိကာ (ထိ) [စတုရသ+သဋ္ဌိကာ] ငှ-ထောင့် မင်းတုပ်၊ ငှ-ထောင့် ကျည်မ။ စတုရသစွိဒ္ဓေ သုတစွိတံ စတုရသသဋ္ဌိကံ ပက္ခိပန္နော ဝိယ။ သံ၊ဌ၊၃။၂၄၀။ (-၂၉၀။)

စတုရသစယ (ပု) [စတုရသ+စယ] ငှ-ထောင့် အကျည်။ ဝေဒိကာတိ စေတိယဿ ဥပရိ စတုရသစယော ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉၃။

စတုရသစွိဒ္ဓ (န) [စတုရသ+ဆိဒ္ဓ] ငှ-ထောင့် ရှိသောအပေါက်၊ ငှ-ထောင့်ပေါက်။ စတုရသသဋ္ဌိကာ-ကြည့်။

စတုရသဒဏ္ဍဟတ္ထ (တိ) [စတုရသ + ဒဏ္ဍ + ဟတ္ထ] လက်၌ ငှ-ထောင့် တုတ် ရှိသော၊ ငှ-ထောင့် တုတ်ကို ကိုင်စွဲသော၊ သူ။ ဒဏ္ဍမုဂ္ဂရ-ပါဏိနောတိ စတုရသဒဏ္ဍဟတ္တာ။ စရိယာ၊ဌ။၁၇၂။

စတုရသပရိစ္ဆေဒဗ္ဗန္တရ (န) [စတုရသ + ပရိစ္ဆေဒ + အဗ္ဗန္တရ] ငှ-ထောင့်ရှိသော အရပ်အပိုင်း အခြား၏ အတွင်း။ မဟာသတ္တောရာဇင်္ဂဏေ စတုရသပရိစ္ဆေဒဗ္ဗန္တရေ မဏ္ဍလံ ကတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၃၇။

စတုရသပါသာဒ (ပု) [စတုရသ+ပါသာဒ] ငှ-ထောင့်ရှိသော ပြာသာဒ်၊ ငှ-ထောင့်ပြာသာဒ်။ မာဠောတိ ဧကကုဋသင်္ဂဟိတော စတုရသပါသာဒေါ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၇၉။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၃၅၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၃။)

စတုရသပိဌ (န) [စတုရသ+ပိဌ] ငှ-ထောင့်ရှိသော အင်းပျဉ်၊ ငှ-ထောင့်အင်းပျဉ်။ အာ-

သန္နိကောတိ စတုရသပိဌံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၉။ စတုရသပိဌန္တိ သမစတုရသံ။ ဝိမတိ။၂။၂၃၇။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၁။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၆၀။)

စတုရသပေါက္ခရဏီ (ထိ) [စတုရသ+ပေါက္ခရဏီ] ငှ-ထောင့်ရှိသော ရေကန်၊ ငှ-ထောင့်ရေကန်။ ဂိရိဝိဒုဂ္ဂါနံ နဒီပဘဝါနံ ပုရတော စတုရသပေါက္ခရဏီ ပါပုဏိ။ စရိယာ၊ဌ။၉၀။ (-သံ၊ဌ၊၁။၁၅၂။)

စတုရသဗီဇန (န) [စတုရသ+ဗီဇန] ငှ-ထောင့်ရှိသော ယပ်၊ ငှ-ထောင့်ယပ်။ ဗီဇနေတိ စတုရသဗီဇနေ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၂။

စတုရသဗီဇနီ (ထိ) [စတုရသ+ဗီဇနီ] ငှ-ထောင့်ရှိသော ယပ်၊ ငှ-ထောင့်ယပ်။ ဗီဇနီန္တိ စတုရသဗီဇနီ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၀။ ဝိမတိ။၂။၂၃၅။ (-ဝိမာန၊ဌ။၁၃၄။ ဝဇီရ။၃၀၁။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄။)

စတုရသမဉ္ဇူသာသဒိသ (တိ) [စတုရသ+မဉ္ဇူသာ+သဒိသ] ငှ-ထောင့်သေတ္တာနှင့်တူသော။ စတုကဏ္ဍ-ကြည့်။

စတုရသမုခ (တိ) [စတုရသ+မုခ] အသွား ငှ-ထောင့် ရှိသော (ဆောက်)။ နိခါဒနံ စတုရသမုခံ ဝါ ဟောတု ဒေါဏိမုခံ ဝါ ဝက် ဝါ ဥဇုကံ ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၈၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၂၅။ စတုရသံ မုခမေတဿာတိ စတုရသမုခံ။ စူဠဝါ၊ယော။၆၇။

စတုရသမုဂ္ဂရ (ပု) [စတုရသ+မုဂ္ဂရ] ငှ-ထောင့်ရှိသော - ဆောက်ပုတ် - တင်းပုတ်။ စတုရသမုဂ္ဂရေန ပေါထေတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၈၁။

စတုရသဝတ္ထ (န) [စတုရသ+ဝတ္ထ] ငှ-ပါးသော အဖို့ အစရှိသော ဂါထာကို ရွတ်ဆိုမှု ဝတ်၊ ငှ-ပါးရှိသောဂါထာကို ရွတ်ဆိုမှု-စည်းကမ်း - နည်းလမ်း။ စတုရသဝတ္ထံ နာမ စတုပ္ပါဒ-ဂါထာဝတ္ထံ။ ဝဇီရ။၅၂၂။

စတုရသ္မဝလ္လိ (တိ) [စတုရသ္မ+ဝလ္လိ] ကြံဟင်း
ပြန့်ပွား။ အဗ္ဗုဒ္ဓံ စတုရသ္မဝလ္လိ...ဥပ္ပါဒေ-
ဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ စတုရသ္မဝလ္လိ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၇၀)တိ တိဝုတာလတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။

စတုရသ္မဝေဒိကာ (တိ) [စတုရသ္မ+ဝေဒိကာ]
၎-ထောင့် အကျည်။ (ဤ ၎-ထောင့်အကျည်
ကို စေတီ၏ ထီးအောက်၌ ပြုကြ၏။)
မုဒ္ဒဝေဒိကာယာတိ စေတီယဿ ဟမ္ပိယ-
ဝေဒိကာယ သဋ္ဌာကာရဿ ဥပရိ စတုရသ္မ-
ဝေဒိကာယ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၁။ (သာရတ္ထ၊၃။
၄၀၁-၌ “စတုရသ္မဝေဒိယော ဝုစ္စတိ” ဟု ရှိ၏။
“စတုရသ္မဝေဒိကာ ဝုစ္စတိ” ဟု သာ ရှိသင့်
၏။) စတုရသ္မစယ၊ ဆတ္တဝေဒိကာ-တို့လည်း
ကြည့်။

စတုရသ္မသဏ္ဌာန (တိ) [စတုရသ္မ+သဏ္ဌာန]
၎-ထောင့်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ယောဓရထော
စတုရသ္မသဏ္ဌာနော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၅၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၃။
ပေတ၊ဋ္ဌ၊၇။၁။)

စတုရသ္မသမာယုတ (တိ) [စတုရသ္မ+သမာ-
ယုတ] ၎-ထောင့် သဏ္ဌာန်နှင့် ယှဉ်သော၊
၎-ထောင့်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ နဂရံ ရေဏုဝတီ
နာမ၊ စတုရသ္မသမာယုတ။ အပါ၊၁။၆၆။

စတုရသ္မသုတ္တ (န) [စတုရသ္မ+သုတ္တ] ၎-ထောင့်
၌ ချုပ်အပ်သော ချည်၊ ၎-မျက်နှာ လှည့်၍
ချုပ်သော ချည်။ သမန္တတော ပန ပရိ-
ယန္တေန ကတာ စတုရသ္မသုတ္တာ ပိဋက
နာမ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၇။

စတုရသ္မသောဘန (တိ) [စတုရသ္မ+သော-
ဘန] ၎-ပါးသောအဖို့အစုအားဖြင့် တင့်တယ်
သော၊ ၎-ဖက်တင့်တယ်သော။ ဧဝံ သဗ္ဗင်္ဂ-
သမ္ပန္နော စတုရသ္မသောဘနောပိ အတ္တ-
ဘာဝေါ သုမဏ္ဍိတပသာမိတောဝ သော-
ဘတိ၊ န ကေဝလော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁။၃။

စတုရသ္မာကာရ (ပု) [စတုရသ္မ+အာကာရ]
၎-ထောင့်သဏ္ဌာန်။ သမန္တာ စတုရသ္မာကာ-
ရေန ဖလကာဒိနိ ဌပေတွာ။ ဝိမတိ၊၂။
၂၃၃။

စတုရသ္မာဝါဠ (ပု) [စတုရသ္မ+အာဝါဠ]
၎-ထောင့်တိုင်း။ စတုရသ္မာဝါဠံ ခဏိတုံ
အာရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။

စတုရသ္မာသန္ဓိက (ပု) [စတုရသ္မ+အာသန္ဓိက]
၎-ထောင့်ရှိသော - ညောင်စောင်း - အင်း
ပျဉ်။ စတုရသ္မာသန္ဓိကော ပန ပမာဏာ-
တိက္ကန္တောပိ ဝဋ္ဋတိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၂၆။

စတုရာဓိကရဏ (န) [စတု+အဓိကရဏ] ၎-ပါး
သော အဓိကရဏ်း၊ အဓိကရဏ်း ၎-ပါး။
ဝိဝါဒံ အနုဝါဒဉ္စ၊ အာပတ္တာဓိကရဏံ တထာ။
ကိစ္စာဓိကရဏဉ္စေ၊ စတုရာဓိကရဏာ မတာ။
အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။

စတုရာဓိဋ္ဌာန (တိ) [စတု+အဓိဋ္ဌာန] ၎-ပါး
သော-တည်ကြောင်း-တည်ရာ-တည်ခြင်း
-ရှိသော၊ အဓိဋ္ဌာန်ဘုရား ၎-ပါးရှိသော၊
သူ။ ဆဓာတုရော.... စတုရာဓိဋ္ဌာနော။ မ၊၃။
၂၇၂။ စတုရာဓိဋ္ဌာနောတိ ဧတ္ထ အဓိဋ္ဌာနံ
ဝုစ္စတိ ပတိဋ္ဌာ၊ စတုပတိဋ္ဌာနောတိ အတ္ထော။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၈။ စတ္တာရိ အဓိဋ္ဌာနာနိ စတ-
ဿော ပတိဋ္ဌာ တေဿာတိ စတုရာဓိဋ္ဌာ-
နော၊ အဓိတိဋ္ဌတိ ပတိဋ္ဌဟတိ တေနာတိ
အဓိဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၇။ (- မ၊၃။၂၇၃။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။) စတုရာဓိဋ္ဌာန-လည်း ကြည့်။

စတုရာပဿေန (တိ) [စတု+အပဿေန] ၎-ပါး
သော မှီရာရှိသော၊ မှီရာ ၎-ပါး ရှိသော။
(ဒီ၊၃။ အံ၊၃-တို့၌ “ဆင်ခြင်၍ အချို့ကို
မှီဝဲခြင်း၊ အချို့ကို သည်းခံခြင်း၊ အချို့ကို
ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ အချို့ကိုပယ်ဖျောက်ခြင်း”
ဟု မှီရာ ၎-ပါး ပြဆိုသည်။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ-၌
“ပညာဖြင့် မှီဝဲခြင်း၊ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ပယ်
ဖျောက်ခြင်း၊ ပယ်စွန့်ခြင်း” ဟု မှီရာ ၎-ပါး

ပြဆိုသည်။ မဟာနိဋ္ဌ ကိုးကားပြသော ပါဠိနှင့် ဒီ။၃။ အံ။၃ ပါဠိတို့ ကွဲလွဲနေကြသည်။) ကထဉ္စာဝုသော ဘိက္ခု စတုရပဿေနော ဟောတိ။ ဣဓာဝုသော ဘိက္ခု သင်္ခါယေကံ ပဋိသေဝတိ၊ သင်္ခါယေကံ အဓိဝါသေတိ၊ သင်္ခါယေကံ ပရိဝဇ္ဇေတိ၊ သင်္ခါယေကံ ဝိနောဒေတိ။ ဧဝံ ခေါ အာဝုသော ဘိက္ခု စတုရပဿေနော ဟောတိ။ ဒီ။၃။ ၂၂၄၊ ၂၅၈။ စတုရပဿေနော (မဟာနိဋ္ဌ ၁၆) တိ ပညာယ ပဋိသေဝနပရိဝဇ္ဇနဝိနောဒနပဇဟနာနံ ဝသေန စတုန္တံ အပဿယာနံ ဣတော စိတော စ အပရိဝတ္တမာနာနံ ဝသေန စတုရပဿေနော။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၇။ ၇။ (-အံ။၃။ ၂၇၉၊ ၂၈၀။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၆၅။ စူဠနိဋ္ဌ။ ၈၅။ ထေရါဋ္ဌ။ ၂။ ၅၃။ ထေရါဋ္ဌ။ ၃၀၁။)

စတုရပါယ (န) [စတု+အပါယ] ငှ-ပါးသော အပါယ်ဘုံ၊ အပါယ်ငှ-ဘုံ။ သော တေန အကုသလကမ္မေန စတုရပါယေ ဒုက္ခမနုဘဝိတွာ။ အပါဠာ။ ၁။ ၁၃၉။ (-အပါဠာ။ ၂။ ၁၁၄။)

စတုရပါယဝဋ္ဋဒုက္ခ (န) [စတုရပါယ+ဝဋ္ဋဒုက္ခ] အပါယ်ငှ-ဘုံ၌ဖြစ်သော ဝဋ္ဋဆင်းရဲ။ ဣတိ စတုရပါယဝဋ္ဋဒုက္ခာနံ ပထဘူတေဟိ အကုသလကမ္မပထေဟိ၊ အကုသလဓမ္မေဟိ စ ဩရမိတွာ။ စရိယာဋ္ဌ။ ၃၀၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၇၉။

စတုရပါယဝဋ္ဋဒုက္ခပထ (ပ) [စတုရပါယဝဋ္ဋဒုက္ခ+ပထ] အပါယ်ငှ-ဘုံ၌ဖြစ်သော ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၏အကြောင်း။ ဣတိ စတုရပါယဝဋ္ဋဒုက္ခပထေဟိ အကုသလကမ္မပထေဟိ၊ အကုသလဓမ္မေဟိ စ ဩရမိတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၇။

စတုရပါယဝိနိမုတ္တ (တိ) [စတုရပါယ+ဝိနိမုတ္တ] အပါယ် ငှ-ဘုံမှလွတ်သော၊ သူ။ တေန တိဏသုလပုပ္ဖပူဇာကရဏဖလေန စတု-

အဘိဓာန်(စ-ဝဂ်) ၁-၁၂-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ရပါယဝိနိမုတ္တာ သက္ကသမ္ပတ္တိဘဝမေဝ ဥပပန္နော။ အပါဠာ။ ၂။ ၁၆၇။

စတုရဘိသမယသိဒ္ဓိ (ထိ) [စတု+အဘိသမယသိဒ္ဓိ] (ပရိညာ၊ ပဟာန၊ သစ္စိကိရိယာ၊ ဘာဝနာဟူသော) ငှ-ပါးသော အဘိသမယ၏ ပြီးစီးခြင်း။ စတုရဘိသမယသိဒ္ဓိယာ တိဿော သိက္ခာပကာသိတာ ဟောန္တိ။ ထေရါဋ္ဌ။ ၈။

စတုရရက္ခ (တိ) [စတု+အာရက္ခ] (ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ မေတ္တာ၊ အသုဘ၊ မရဏာနုဿတိဟူသော) ငှ-ပါးသော စောင့်ရှောက်တတ်သော တရား၊ ငှ-ပါးသော စောင့်ရှောက်အပ်သော တရား၊ အစောင့် အရှောက် ငှ-ပါး။ ဒိဝသေ ဒိဝသေ သီလာနိ အာဝဇ္ဇန္တော စတုရရက္ခံ အဟာပေန္တော မနသိကာရဗဟုလာ ဝိဟရထ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၆။ စတုရရက္ခံ အဟာပေန္တာတိ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ မေတ္တာ အသုဘ မရဏသတိတိ ဣမံ စတုရရက္ခံ အပရိဟာပေန္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၂။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၄၆၁။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၆၁-၂။)

စတုရရိယသစ္စ (န) [စတု+အရိယသစ္စ] အရိယာတို့၏ အမှန်တရား ငှ-ပါး၊ မြင့်မြတ်-ဖြူစင်-သော အမှန်တရား ငှ-ပါး။ အရိယသစ္စာငှ-ပါး။ သဗ္ဗသတ္တာနံ စတုရရိယသစ္စသင်္ခါတံ အတ္ထပယောဇနံ ဒဿနသီလောတိ အတ္ထဒဿိ။ အပါဠာ။ ၂။ ၁၂၉။

စတုရသင်္ချေယျ (န) [စတု+အသင်္ချေယျ] ငှ-အသင်္ချေ။ စတုရသင်္ချေယျံ ဝါ အဋ္ဌာသင်္ချေယျံ ဝါ သောဠသာသင်္ချေယျံ ဝါ ကပ္ပသတသဟဿံ ပါရမိယော ပူရေတွာ။ အပါဠာ။ ၂။ ၂၁၀။

စတုရသင်္ချေယျသတသဟဿ (န) [စတုရသင်္ချေယျ+သတသဟဿ] ငှ-အသင်္ချေနှင့်

တသိန်း။ စတုရသင်္ချေယျသတသဟဿေသု
ကပ္ပေသု။ အပါဠာ ၂။ ၂၄။

စတုရသဝိနိမုတ္တ (တိ) [စတု+အာသဝ+ဝိနိ-
မုတ္တ] အာသဝေါတရား၄-ပါးမှ လွတ်သော။
စတုရသဝိနိမုတ္တေသု သေသဓမ္မေသု အာ-
ရမ္မဏေသု။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။

စတုရသိတခိက (တိ) [စတုရသိတိ+အခိက]
ဂဌ-ပါး-အပို-အလွန် - ရှိသော၊ ဂဌ-ပါး
ပိုလွန်သော။ တေသု ဒွါနဂုတခိကာနိ
သတ္တ ပုစ္ဆာသတနိ စတုရသိတခိကာနိ စ
ပန္နရသ အတ္တသတနိ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၃၀၈။

စတုရသိတိ (တိ) [စတု+အသိတိ] ၄-ခုတို့ဖြင့်
လွန်သော ရှစ်ဆယ်၊ ဂဌ။ တေသံ ခေါ ပန
ဘိက္ခု၊ စတုရသိတိယာ နဂရသဟဿာနံ
ဧကညေဝ တံ နဂရံ ဟောတိ။ သံ၊ ၂။ ၁၁၉။

စတုရသိတိအခိက (တိ) [စတုရသိတိ+အခိက]
ဂဌ-ပါး-အပို-အလွန် - ရှိသော၊ ဂဌ-ပါး
ပိုလွန်သော။ တာနိ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါဝိသယ-
တာယ စတုရသိတိအခိကံ ဒိယနုကိလေသ-
သဟဿံ ဟောန္တိ။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၂၀။

စတုရသိတိကံသပါတိသဟဿ (န) [စတုရ-
သိတိ + ကံသပါတိ + သဟဿ] ရှစ်သောင်း
လေးထောင်သော ကြေးခွက်၊ ကြေးခွက်
ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်။ စတုရသိ-
တိကံသပါတိသဟဿာနိ အဒါသိ ဟိရည-
ပူရာနိ။ အံ၊ ၃။ ၁၉၆။

စတုရသိတိကုလသဟဿ (န) [စတုရသိတိ+
ကုလ + သဟဿ] ရှစ်သောင်းလေးထောင်
သော အမျိုး။ အပရာနိ စတုရသိတိကုလ-
သဟဿာနိ ပေသေယျ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၈။

စတုရသိတိကုဋသဟဿပုဋ္ဌိမဏ္ဍိတ (တိ) [စတု-
ရသိတိ + ကုဋ + သဟဿ + ပုဋ္ဌိမဏ္ဍိတ]

ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော တောင်ထွတ်
တို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ ယထာ
မဟာရာဇ ဟိမဝန္တာ ပဗ္ဗတရာဇာ ... စတု-
ရသိတိကုဋသဟဿပုဋ္ဌိမဏ္ဍိတော။ မိလိန္ဒ။
၂၇၄။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။)

စတုရသိတိပဘေဒ (တိ) [စတုရသိတိ + ပ-
ဘေဒ] ဂဌ-ပါးအပြားရှိသော။ စတုရသိတိ-
ပဘေဒေ ဥပရိမကာယသင်္ခါတေ ရူပသမူ-
ဟေ။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၆၂။

စတုရသိတိပါဏသဟဿပရိမာဏ (တိ) [စတု-
ရသိတိ + ပါဏ + သဟဿ + ပရိမာဏ]
သတ္တဝါပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင် အရေ
အတွက်ရှိသော။ စတုရသိတိပါဏသဟဿ-
ပရိမာဏာ ပရိသာ အမတပါနံ ပိဝိ။ အံ၊ ၄။
၂။ ၁၈၀။

စတုရသိတိဗျာမသဟဿ (တိ) [စတုရသိတိ+
ဗျာမ + သဟဿ] အလံပေါင်း ရှစ်သောင်း
လေးထောင် ရှိသော၊ အလံ ရှစ်သောင်းလေး
ထောင်ရှည်သော (ကြိုး)။ ကောစိ စတုရ-
သိတိဗျာမသဟဿံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။

စတုရသိတိဗျာမသဟဿဌာန (န) [စတုရ-
သိတိဗျာမသဟဿ + ဌာန] အလံပေါင်း
ရှစ်သောင်းလေးထောင်ရှိသော အရပ်၊ အလံ
ရှစ်သောင်းလေးထောင် နက်သော အရပ်။
သော စတုရသိတိဗျာမသဟဿဌာနေယေဝ
ဥဒကံ ဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။
၅၇။)

စတုရသိတိဗျာမသဟဿပုမာဏ (တိ) [စတုရ-
သိတိဗျာမသဟဿ + ပုမာဏ] အလံပေါင်း
ရှစ်သောင်း လေးထောင် အတိုင်း အရှည်
ရှိသော။ သော စတုရသိတိဗျာမသဟဿပု-
မာဏေန ယောတ္တေန ဌိတော ပုရိသော။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။

စတုရသိတိဗျာမသဟဿယောတ္တ (န) [စတုရ-
သိတိဗျာမသဟဿ + ယောတ္တ] အလံပေါင်း

ရှစ်သောင်းလေးထောင်ရှည်သောကြိုး။ စတုရသီတိဗျာမသဟဿယောက္ခေန စတုရသီတိဗျာမသဟဿဌာနေ ဉာတဥဒကံ ဝိယ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၆၀။

စတုရသီတိမဏိသဟဿပရိဝါရ (တိ) [စတုရသီတိ + မဏိ + သဟဿ + ပရိဝါရ] ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော ပတ္တမြား အခြံအရံရှိသော။ စတုရသီတိမဏိသဟဿပရိဝါရ...မဏိရတနံ အာဂစ္ဆတိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၆၀။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၃၉။)

စတုရသီတိယောဇနသဟဿဗ္ဗေဓ (တိ) [စတုရသီတိယောဇနသဟဿ + ဥဗ္ဗေဓ] ယူဇနာ ရှစ်သောင်းလေးထောင် မြင့်သော။ စတုရသီတိယောဇနသဟဿဗ္ဗေဓံ သိနေရူပဗ္ဗတရာဇံ လဃ်ယိတာ အပရဘာဂေ ဌာတုကာမောသိ။ ထေရီ၊ဌ။၂၆၃။

စတုရသီတိဝဿသဟဿ (န) [စတုရသီတိ + ဝဿ + သဟဿ] နှစ်ပေါင်းရှစ်သောင်းလေးထောင်။ ရာဇာ အာနန္ဒ မဟာသုဒဿနော စတုရသီတိဝဿသဟဿာနိ ကုမာရကိဋ္ဌိကိဋ္ဌိ။ ဒီ၊၂။၁၅၉။ (-မ၊၂။၂၆၃။)

စတုရသီတိသဟဿ (န) [စတုရသီတိ + သဟဿ] ရှစ်သောင်းလေးထောင်။ စတုရသီတိသဟဿာနိ၊ ယေ မေ ဓမ္မာ ပဝတ္တိနော။ ထေရ၊၃၄၇။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၃။ ဒီ၊ဌ၊၁။၅။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၇။ ဥဒါန၊ဌ။၄။ လူတိဝုတ်၊ဌ။၂။ ဝိမာန၊ဌ။၄။ ပေတ၊ဌ။၃။ စရိယ၊ဌ။၂။ စတုရသီတိသဟဿာနိတိ တဒုဘယံ သမောဓာနေတွာ စတုသဟဿာဓိကာနိ အသီတိသဟဿာနိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၂၂-၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၄။ (-အပ၊၂။၃၆၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၇၉။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၂။)

စတုရသီတိသဟဿဝိဓ (တိ) [စတုရသီတိသဟဿ + ဝိဓ] ရှစ်သောင်း လေးထောင်

အပြားရှိသော။ ဓမ္မက္ခန္ဓဝသေန စတုရသီတိသဟဿဝိဓံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၊၂၃။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၆၊၂၅။ (-နေတ္ထိ၊ဌ။၄။)

စတုရသီတိသဟဿသင်္ချ (တိ) [စတုရသီတိသဟဿ + သင်္ချာ] ရှစ်သောင်းလေးထောင် အရေအတွက်ရှိသော။ ကရိသဿ စတုတ္ထဘာဂပ္ပမာဏာနံ စတုရသီတိသဟဿသင်္ချာနံ သုဝဏ္ဏပါတိရူပိယပါတိကံသပါတီနံ ယသာက္ကမံ ရူပိယသုဝဏ္ဏဟိရညပူရာနံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃။

စတုရဋ္ဌက(န) [စတု + အာဋ္ဌက] ၄-ပြည်၊ ၁-စိတ်။ အာဋ္ဌကော စတုရောပတ္တာ၊ ဒေါဏံ ဝါ စတုရဋ္ဌကံ။ ဓာန်။၄၈၂။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၃၅၈။

စတုရိဒ္ဓိ (ထိ) [စတု + ဣဒ္ဓိ] ၄-ပါးသောတန်ခိုး၊ တန်ခိုး ၄-ပါး။ စတုရိဒ္ဓိဟိ သမိဒ္ဓေါ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၂၁။

စတုရိဒ္ဓိပါဒ (ပု) [စတု + ဣဒ္ဓိပါဒ] (ဆန္ဒ၊ဝိရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝိမံသာ) ၄-ပါးသော ဣဒ္ဓိပါဒ် တရား၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်တရား ၄-ပါး။ စတုရိဒ္ဓိပါဒဝသေန ဆန္ဒဌာဒီနိ စတ္တာလီသဝိဿဇ္ဇနာနိ နိဒ္ဓိဌာနိ။ ပရိသံ၊ဌ၊၁။၉၅။

စတုရိဒ္ဓိပါဒဘာဝနာ (ထိ) [စတုရိဒ္ဓိပါဒ + ဘာဝနာ] ဣဒ္ဓိပါဒ်တရား ၄-ပါးကိုဖြစ်စေခြင်း။ စတုရိဒ္ဓိပါဒဘာဝနာယ စ စတ္တာရိန္ဒြိယာနိ မူလဘူတာနိ။ နေတ္ထိဝိ၊၁၀၀။

စတုရိဒ္ဓိပါဒဘာဝနာနုဘာဝ (ပု) [စတုရိဒ္ဓိပါဒဘာဝနာ + အာနုဘာဝ] ဣဒ္ဓိပါဒ်တရား ၄-ပါးကို ဖြစ်စေခြင်း၏ - အစုမ်း - သတ္တိ - အာနုဘော။ အတ္တနော စတုရိဒ္ဓိပါဒဘာဝနာနုဘာဝေန ကပ္ပံ အဝဋ္ဌာနသမတ္ထတာဝိဘာဝနံ။ ဥဒါန၊ဌ။၂၉၅။ အံ၊ဌ၊၃။၂၅၃။

စတုရပဓိဝိရဟိတ (တိ) [စတု + ဥပဓိ + ဝိရဟိတ] ၄-ပါးသောဥပဓိမှ ကင်းသော၊ ဥပဓိ ၄-ပါးမှ

ကင်းသော။ နိရူပဓိတိ စတုရူပဓိဝိရဟိတာ။
ဗုဒ္ဓဝံဠ။ ၂၃၉။

စတုရသဒ (တိ) [စတု+ဥသဒ] ၄-လုံးသော
ခေါင်းအုံးရှိသော၊ ခေါင်းအုံး ၄-လုံးရှိသော။
စတုသဒ (၂)ကြည့်။

စတုရောဃ (ပုန) [စတု+ဩဃ] ၄-ပါးသော
ဩဃတရား၊ ဩဃတရား ၄-ပါး။ ဩဃဿာ-
တိစတုရောဃဿ။ သံဠာ။ ၂၅၆။ (-သုတ္တနိ၊
ဠာ။ ၂၀၉။ မဟာနိဠာ။ ၃၇၈။ နေတ္ထိဠာ။ ၄၄။)

စတုရောဃတိဏ္ဍ (တိ) [စတုရောဃ + တိဏ္ဍ]
ဩဃ ၄-ပါးမှ ထွက်မြောက် ပြီးသော။
တိဏ္ဍောတိ စတုရောဃတိဏ္ဍော။ မဠာ။ ၃။
၂၉၉။ (-သံဠာ။ ၂၃။ သုတ္တနိဠာ။ ၉၃။
မဟာနိဠာ။ ၂၄၄။)

စတုရောဃနိတ္ထရဏ (န) [စတုရောဃ + နိတ္ထရ-
ဏ](၁) ဩဃ ၄-ပါးမှထွက်မြောက်ခြင်း။ (၂)
ဩဃ ၄-ပါးမှထွက်မြောက်ကြောင်း (ဒေသ-
နာ)။ (၁) စတုရောဃနိတ္ထရဏာယ။ မိလိန္ဒ။
၃၃၇။ (-အံဠာ။ ၂။ ၃၇၀။ စရိယာဠာ။ ၂၉၈။
နေတ္ထိဠာ။ ၄၂။ ဒီဠာ။ ၁၈၆။ သီဠာသစ်။ ၁။
၂၇၆။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စတုရောဃနိတ္ထရဏဋ္ဌ (ပု) [စတုရောဃနိတ္ထရဏ+
အတ္ထ] ဩဃ ၄-ပါးမှထွက်မြောက်ကြောင်း
အနက်သဘော။ စတုရောဃနိတ္ထရဏဋ္ဌေန
တိတ္ထေ ဌပိတာ နာဝါ ဝိယ။ မဠာ။ ၁၀၃။

စတုရောဃနိတ္ထရဏတ္ထ (ပု) [စတုရောဃနိတ္ထ-
ရဏ+အတ္ထ] ဩဃ ၄-ပါးမှထွက်မြောက်ခြင်း
အကျိုး။ ကိမတ္ထာယ ဒေသိတောတိ စတု-
ရောဃနိတ္ထရဏတ္ထာယ ဒေသိတော။ ဗုဒ္ဓဝံဠ
ဠာ။ ၄။

စတုရောဃနိတ္ထရဏတ္ထိက (တိ) [စတုရောဃနိတ္ထ-
ရဏ+အတ္ထိက] ဩဃ ၄-ပါးမှထွက်မြောက်
ခြင်းကို အလိုရှိသော။ စတုရောဃနိတ္ထရဏတ္ထိ-

ကာနံ တိတ္ထေ ဌပိတနာဝါ ဝိယ။ မဠာ။ ၂။
၂၃၇။ မဠာ။ ၂။ ၂၅၆။ (-၂၆၃။ သံဠာ။ ၁။ ၅၂။)

စတုရောဃနိဒ္ဒရဏတ္ထ (ပု) [စတုရောဃ+နိဒ္ဒရ-
ဏ+အတ္ထ] ဩဃ ၄-ပါးမှ-ထုတ်ဆယ်-
ကယ်တင်-ခြင်း အကျိုး။ ကိမတ္ထံ ဒေသိ-
တောတိ စတုရောဃနိဒ္ဒရဏတ္ထံ။ အဘိဠာ။ ၁။
၃၂။

စတုရောဃပါရဂမန (န) [စတုရောဃ+ပါရ+
ဂမန] ဩဃ ၄-ပါး၏ ကမ်းတဖက်သို့ ရောက်
စေခြင်း။ နာဝါသမော သတ္တာနံ စတုရောဃ-
ပါရဂမနေ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၃။

စတုရောဃုတ္တရဏဋ္ဌ (တိ) [စတုရောဃ+ဥတ္တရ-
ဏ+အတ္ထ] ဩဃ ၄-ပါးမှ ထွက်မြောက်
ကြောင်း အနက်သဘော။ သော ဟိ စတု-
ရောဃုတ္တရဏဋ္ဌေန “ဓမ္မနာဝါ”တိ ဝုစ္စတိ။
ဗုဒ္ဓဝံဠာ။ ၁၁၅။

စတုလက္ခဏသမ္ပန္န (တိ) [စတု + လက္ခဏ +
သမ္ပန္န] (သမာဓိ၊ ပညာ ၂-ပါးတို့၏ အချင်း
ချင်း မကျော်လွန်ခြင်း၊ သဒ္ဓါ-စသော ဣန္ဒြေ
၅-ပါးတို့၏ တူသောကိစ္စ ရှိခြင်း၊ ထို ၂-ပါးစုံ
အား လျော်သော ဝီရိယ၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ထိုခဏ
၌ ဆိုအပ်ပြီးသောတရားတို့ကို အဖန်တလဲလဲ
မှီဝဲခြင်းဟူသော အဆုံးဖြစ်သော) လက္ခဏာ
၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော။ တေန ဝုစ္စတိ ပဌမံ
ဈာနံ ပရိယောသာနကလျာဏဉ္စေဟောတိ
စတုလက္ခဏသမ္ပန္နဉ္စ။ ဝိဠာ။ ၂။ ၃။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။
၁၄၃။ (ဝိဠာ၊ ဝိသုဒ္ဓိ-တို့၌ ကိုးကားပြသော
ပါဠိနှင့် ပဋိသံ။ ၁၉၇-ပါဠိတို့ ကဲ့လဲ့နေကြ
သည်။)

စတုဝဂ္ဂ (ပု) [စတု+ဝဂ္ဂ] (၁) (ရဟန်း) ၄-ပါး
တို့၏ အပေါင်း၊ ၄-ပါး အတိုင်းအရှည်ရှိသော
အပေါင်း၊ ၄-ပါးအစုရှိသော သံဃာ၊ စတုဝဂ်
သံဃာ။ (၂) ၄-ခုသော ဝဂ်၊ ၄-ဝဂ်။ (၁)
သောပနေသ ကမ္မဝသေန ပဉ္စဝိဓော ဟောတိ

စတုဂ္ဂေါ...အတိရေကဝိသတိဂ္ဂေါ။ ကင်္ခါ။
 ဂၟ။ စတုန္တံ ဝဂ္ဂေါ သမ္ပဟောတိ စတုဂ္ဂေါ။
 စတုပရိမာဏယုတ္တော ဝါ ဝဂ္ဂေါ စတုဂ္ဂေါ။
 ကင်္ခါ၊ ဣသင်္ခါ။ ၁၃၂။ စတ္တာရော ဝဂ္ဂါ ကော-
 ဌာသာယသာတိ ဝါ စတုဂ္ဂေါ။ သံသယေတံ
 နာမံ။ ပါတိမောက္ခပဒတ္တ။ (- ဝိ၊ ၃။ ၄၃၉။
 ဝိ၊ ၄။ ၃၂၇။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၈။ ဝိ၊ ၄။ ၅။ ၁၃၃။
 ကင်္ခါ၊ ဣဟောင်း။ ၃။) (၂) စတုဂ္ဂသင်္ဂဟ-
 ကြည့်။

စတုဂ္ဂကရဏ (န) [စတုဂ္ဂ + ကရဏ] စတုဂ္ဂ
 သံသယသညံ ပြုအပ်သောကံ။ စတုဂ္ဂကရ-
 ဏေ (ဝိ၊ ၄။ ၂၄၉) တိ စတုဂ္ဂေန သံသေ-
 န ကတ္တဗ္ဗေ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၅။ (- ဝိ၊ ၃။ ၄၄၀။
 ဝိ၊ ၅။ ၃၇၁-၃-၄။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၇။ ဝိ၊ ၄။ ၄၁၊
 ၂၆၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၃-၉။)

စတုဂ္ဂကရဏိယ (တိ) [စတုဂ္ဂ + ကရဏိယ]
 စတုဂ္ဂသံသယသညံ ပြု-အပ်-ထိုက်-သော။
 စတုဂ္ဂကရဏိယကမ္မေယာဝတိကာ ဘိက္ခု
 ကမ္မပုတ္တာ တေ အနာဂတာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ။ ၃၉၃။ (- ဝိ၊ ၄။ ၃၇၆။ ကင်္ခါ၊ ဣ၊
 ဟောင်း။ ၅။)

စတုဂ္ဂဂဏ (ပု) [စတုဂ္ဂ + ဂဏ] ငှ-ပါးအစရှိ
 သောသံသယ၊ စတုဂ္ဂသံသယ။ သဗ္ဗန္တိမေန
 ပရိစ္ဆေဒေန စတုဂ္ဂဂဏံ သန္တိပါတာပေတွာ
 ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉။ စတုဂ္ဂဂဏန္တိ စတုဂ္ဂ-
 သံသံ၊ ဂဏောတိ စေတ္တ သံသောယေဝါဓိပေ-
 တော။ စူဠဝါ၊ ယော။ ၂။

စတုဂ္ဂသင်္ဂဟ (တိ) [စတုဂ္ဂ + သင်္ဂဟ] (၁)
 ငှ-ဝဂ်တို့ကို ရေတွက်ရာဖြစ်သော။ (၂)
 ငှ-ဝဂ်တို့ကို ရေတွက်ခြင်းရှိသော၊ ငှ-ဝဂ်အရေ
 အတွက်ရှိသော။ ဝဂ္ဂတော ဥရဂဝဂ္ဂေါ ဥဗ္ဗရိ-
 ဝဂ္ဂေါ စူဠဝဂ္ဂေါ မဟာဝဂ္ဂေါတိ စတုဂ္ဂ-
 သင်္ဂဟံ။ ပေတ၊ ၄။ ၃။

စတုဂ္ဂဏ္ဍ (ပု၊ န) [စတု + ဝဏ္ဏ] (၁) (ပုဏ္ဏား၊
 မင်း၊ ကုန်သည်၊ သူဆင်းရဲဟူသော) ငှ-ပါး

သော အမျိုး၊ အမျိုး ငှ-ပါး။ (၂) (မင်း၊
 ပုဏ္ဏား၊ သူကြွယ်၊ ရဟန်း ဟူသော) ငှ-ပါး
 သော ပရိသတ်၊ ပရိသတ် ငှ-ပါး။ (၁)
 အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၂) စတုဂ္ဂဏ္ဍပရိဝုတ-
 ကြည့်။

စတုဂ္ဂဏ္ဍပရိယာပန္န (တိ) [စတုဂ္ဂဏ္ဍ + ပရိယာ-
 ပန္န] အမျိုး ငှ-ပါး၌ - အကျိုးဝင် - ပါ
 ဝင်-သော။ စတုဂ္ဂဏ္ဍပရိယာပန္နသေဝသမ-
 ဏဘာဝသမ္ဘဝတော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၈။ သိ၊ ၄။
 သင်္ခါ၊ ၂။ ၂၅၀။

စတုဂ္ဂဏ္ဍပရိဝုတ (တိ) [စတုဂ္ဂဏ္ဍ + ပရိဝုတ]
 ပရိသတ် ငှ-ပါးဖြင့် ခြံရံအပ်သော။ စတုဂ္ဂဏ္ဍ-
 ပရိဝုတံ၊ တိသံ လောကဂ္ဂနာယကံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။
 ၃၆၀။ စတုဂ္ဂဏ္ဍပရိဝုတန္တိ စတုပရိသပရိ-
 ဝုတံ၊ ခတ္တိယဗြာဟ္မဏဂဟပတိသမဏပရိဝုတန္တိ
 အတ္ထော။ “စတုဂ္ဂဏ္ဍဟိ ပရိဝုတ”န္တိ ပဌန္တိ
 ကေစိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၇၁။ (ပါဠိတော်၌ “စတု-
 ဝဏ္ဏပရိဝုတ” ရှိ၍ အဋ္ဌကထာ၌ “စာတု-
 ဝဏ္ဏပရိဝုတ” ရှိနေသည်။)

စတုဂ္ဂဏ္ဍဝတ္ထာန (န) [စတုဂ္ဂဏ္ဍ + ဝတ္ထာန]
 အမျိုး ငှ-ပါးကို - ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် -
 ခြင်း၊ လူတန်းစားခွဲခြားခြင်း။ ပဌမကပ္ပိက-
 ကာလေ စတုဂ္ဂဏ္ဍဝတ္ထာနံ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗေဝ
 သတ္တာ ကေသဒိသာ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃၇။

စတုဂ္ဂဏ္ဍသမညာ (တိ) [စတုဂ္ဂဏ္ဍ + သမညာ]
 အမျိုး ငှ-ပါးဟူသော - အမည် - သညာ။
 ဇနိတသ္မိန္တိ သာမညဂ္ဂဟဏေပိ ယတ္ထ စတု-
 ဝဏ္ဏသမညာ၊ တတ္ထေဝ မနုဿလောကေ။
 မ၊ ၄။ ၃။ ၁၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၅၇။

စတုဂ္ဂဏ္ဍသာဓာရဏ (တိ) [စတုဂ္ဂဏ္ဍ + သာဓာ-
 ရဏ] အမျိုး ငှ-ပါးတို့နှင့်ဆက်ဆံသော။ စတု-
 ဝဏ္ဏသာဓာရဏ(မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၈) န္တိ ခတ္တိယာ-
 ဒီနံ စတုန္တံ ဝဏ္ဏာနံ သာဓာရဏံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၅။

စတုဝဿ (ပု၊ န) [စတု + ဝဿ] (၁) ငှ-နှစ်၊
 ငှ-ဝါ။ (တိ) (၂) (က) ငှ-နှစ်ရှိသော၊ သူ၊

၎င်းနှစ်သား။ (ခ) ၎င်းဝါရှိသော၊ ၎င်းဝါရသော၊ ရဟန်း။ (၁) စတုဝဿိက-ကြည့်။ (၂) (က) ဇာတိယာ စတုဝဿောဟံ၊ ပဗ္ဗဇိ* အနဂါရိယံ။ အပါ၊ ၁။ ၄၄၀။ (ခ) အဝဿိကဿ ဆဗ္ဗဿော အာစရိယမတ္တော။ သော ဟိ စတုဝဿကာလေ တံ နိဿာယ ဝတ္ထုတိ၊ ဧဝံ ဧကဝဿဿ သတ္တဝံသော.... စတုဝဿဿ ဒသဝသော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၆။

စတုဝဿကာလ (ပု) [စတုဝဿ + ကာလ] ၎င်းဝါရှိသော - ရသော - အခါ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စတုဝဿသဟဿ (န) [စတု + ဝဿ + သဟဿ] နှစ်ပေါင်း လေးထောင်။ စတုဝဿသဟဿာနိ၊ အဂါရိ အဇ္ဈသော ဝသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၂။

စတုဝဿာဘိသေကကာလ (ပု) [စတုဝဿ + အဘိသေက + ကာလ] အဘိသိက်သွန်းပြီးသည်မှ ၎င်းနှစ်ရှိသော အခါ။ ကုမာရော ရညော စတုဝဿာဘိသေကကာလေ ပဗ္ဗဇိ-တော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။

စတုဝဿိက (တိ) [စတုဝဿ + ဣက] (၁) (က) ၎င်းနှစ်ရှိသော၊ သူ၊ ၎င်းနှစ်သား။ (ခ) ၎င်းနှစ်ရှိသော (အစု)။ (၂) ၎င်းနှစ်ဖြင့် - ပြီးစေအပ် - ပြီးစေရ - သော၊ ၎င်းနှစ်ပြုလုပ်အပ်သော (အမှုသစ်)။ (၁) (က) သံဝစ္ဆရိကောပိ စတုတိ မရတိ အန္တရဓာယတိ ဝိပုလုဇ္ဇတိ.... စတုဝဿိကောပိ။ မဟာနိ၊ ၉၂။ (ခ) စတုဝဿိကောပိ ဟိ ဧကော ကောဠာသော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၉၊ ၂။ ၄၀၈။ (၂) ကမ္မံ ဩလောကေတွာ စတုဟတ္ထဝိဟာရေ စတုဝဿိကံ.... ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈၄။ တေနဿ စတုဝဿိကံ နဝကမ္မံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ။ ၂။ ၂၄၇။

စတုဝဿိကဒါရက (ပု) [စတုဝဿိက + ဒါရက] ၎င်းနှစ်ရှိသောသူငယ်၊ ၎င်းနှစ်သားသူငယ်။ စတုဝဿိကဒါရကာ နာမ ဘောဇနံ ပိယာယန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၇။

စတုဝါဟိ (ပု၊ န) [စတု + ဝါဟိ] မြင်း ၄-ကောင်၊ မြင်း ၄-စီး။ စတုဝါဟိ* ရထံ ဒတွာ (စရိယာ။ ၃၉၃) တိ ဝဟန္တိတိ ဝါဟိနော၊ အဿာ၊ စတုရော အာဇညသိန္ဓဝေ ရထဉ္စ ဗြာဟ္မဏာနံ ဒတွာတိ အတ္တော။ စရိယာ၊ ၄။ ၈၆။ (- ဇာ၊ ၂။ ၃၂၉။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၈၁။)

စတုဝိပလ္လာသ (ပု၊ န) [စတု + ဝိပလ္လာသ] (အနိစ္စဉ် နိစ္စ၊ ဒုက္ခဉ် သုခ၊ အနတ္တဉ် အတ္တ၊ အသုဘဉ် သုဘဟု မှတ်ထင်ခြင်းဟူသော) ၄-ပါးသော ဖောက်ပြန်တတ်သော တရား၊ ဝိပလ္လာသတရား ၄-ပါး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စတုဝိပလ္လာသပဒဋ္ဌာနဘာဝံ (ပု) [စတုဝိပလ္လာသ + ပဒဋ္ဌာန + ဘာဝံ] ဝိပလ္လာသတရား ၄-ပါး၏ အကြောင်း၏အဖြစ်။ စတုဝိပလ္လာသပဒဋ္ဌာနဘာဝေနာ (မ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၆၉) တိ သုဘသညာဒီနံ ဝတ္ထုဘာဝေန။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။

စတုဝိပလ္လာသပ္ပဟာယိ (တိ) [စတုဝိပလ္လာသ + ပဟာယိ] ဝိပလ္လာသတရား ၄-ပါးကို ပယ်တတ်သော။ ဧဝံ စတုဝိပလ္လာသပ္ပဟာယိနံ စတုန္တု ဣန္ဒြိယာနံ ပါရိပုရိဋ္ဌာနံ စတ္တာရိ သာမညဖလာနိ စတုဝိပလ္လာသမုခါနံ စတုန္တု ဒိသာနံ ပရိယောသာနာနိ ဝုတ္တာနိ။ နေတ္ထိ၊ ၉။ ၁၂၄။

စတုဝိပလ္လာသမုခ (တိ) [စတုဝိပလ္လာသ + မုခ] ဝိပလ္လာသတရား ၄-ပါးလျှင် - အဦး - အစ - ရှိသော။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုဝိသ (တိ) [စတုဝိသာ + အ] ၂၄-ခုမြောက်။ စတုဝိသေ ဥပ္ပန္နေ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၅။ စတုဝိသေ ဣတော ကပ္ပေ။ အပါ၊ ၁။ ၁၅၃။

စတုဝိသတက္ခရ (တိ) [စတုဝိသတိ + အက္ခရ] ၂၄-လုံးသော အက္ခရာရှိသော၊ အက္ခရာ ၂၄-လုံးရှိသော။ တံ တံ သာဝိတ္တိ* ပုစ္ဆာမိ၊ တိပဒ် စတုဝိသတက္ခရံ။ သုတ္တနိ၊ ၃၄၆။ (- သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။)

စတုရိသတိက (တိ) [စတုရိသတိ+အင်္ဂုလ + ဣက။] ၂၄-လက်သစ်ရှိသော။ ပမာဏ-မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ စတုရိသတိကံလိကော ဟတ္ထော ကုက္ကု။ အံ၊ ဋီ၊ ဉ။ ၂၉၄။

စတုရိသတိ (ထိ) [စတု+ရိသတိ] နှစ်ဆဲလေး၊ ၂၄-ပါး၊ ၂၄-ခု၊ ၂၄-ယောက်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥပသမ္ပာဒေန္တိယာ စတုရိသတိ အန္တရာယိကေ ဓမ္မေ ပုစ္ဆိတုံ။ ဝိ၊ ငှ၊ ၄၆၃။ (-ဝိ၊ ၅။ ၃၀၈။ အံ၊ ၂။ ၅၀၃။ ပဋိသံ၊ ၁၆၁။ ဝိ၊ ငှ၊ ၂။ ၁၀၃။ ဝိ၊ ငှ၊ ၃။ ၃၉၁။ ဝိ၊ ငှ၊ ၄။ ၂၁၄။ မ၊ ငှ၊ ၃။ ၅၂။ သံ၊ ငှ၊ ၁။ ၂၀၅။ အ၊ ပ၊ ငှ၊ ၁။ ၅၅။ ဝဇီရံ၊ ၁၇၄။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၄၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂၄၉။)

စတုရိသတိအက္ခောဘဏိပရိဝါရ (ပု) [စတုရိသတိ + အက္ခောဘဏိ + ပရိဝါရ] ၂၄-အက္ခောဘဏိအခြံအရံ၊ အခြံအရံ ၂၄-အက္ခောဘဏိ။ အက္ခောဘဏိ-ကြည့်။

စတုရိသတိအက္ခောဘဏိ (ထိ) [စတုရိသတိ + အက္ခောဘဏိ] ၂၄-အက္ခောဘဏိ။ အက္ခောဘဏိ-ကြည့်။

စတုရိသတိအက္ခောဘဏိပရိမာဏ (တိ) [စတုရိသတိအက္ခောဘဏိ + ပရိမာဏ] ၂၄-အက္ခောဘဏိ - အတိုင်းအရှည် - အရေအတွက် - ရှိသော။ စတုရိသတိအက္ခောဘဏိပရိမာဏာယ သေနာယ ပရိဝုတော။ စရိယာ၊ ငှ။ ၂၀၇။

စတုရိသတိအက္ခောဘဏိပရိသာ (ထိ) [စတုရိသတိ အက္ခောဘဏိ + ပရိသာ] ၂၄-အက္ခောဘဏိပရိသတ်၊ ပရိသတ် ၂၄-အက္ခောဘဏိ။ စတုရိသတိအက္ခောဘဏိပရိသာ ဗုဒ္ဓပရိသာ။ စရိယာ၊ ငှ။ ၂၀၈။

စတုရိသတိကောဋ္ဌာသ (ပု) [စတုရိသတိ + ကောဋ္ဌာသ] ၂၄-ပါးသော အစု။ ၂၄-ကောဋ္ဌာသ။ စတုရိသတိကောဋ္ဌာသေသု (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၃)။

တိ ဒွတ္တိံ သာယ ကောဋ္ဌာသေသု ဝက္ခမာနေ အဋ္ဌ ကောဋ္ဌာသေ အပနေတွာ စတုရိသတိ-ကောဋ္ဌာသေသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၂။

စတုရိသတိနယပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [စတုရိသတိ + နယ + ပဋိမဏ္ဍိတ] ၂၄-ပါးသောနည်းတို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ စတုရိသတိနယပဋိမဏ္ဍိတ အနုလောမပဋ္ဌာနံယေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ငှ၊ ၃။ ၄၉၄။

စတုရိသတိပစ္စယဝိသေသ (ပု) [စတုရိသတိ + ပစ္စယ + ဝိသေသ] ၂၄-ပါးသောပစ္စည်းအထူး။ တထာဂတေန စတုရိသတိပစ္စယဝိသေသာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၇၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂၀၈။)

စတုရိသတိပွဘေဒ (တိ) [စတုရိသတိ + ပွဘေဒ] ၂၄-ပါးအပြားရှိသော။ ဥဒါဟု စတုရိသတိပွဘေဒေ သမန္တပဋ္ဌာနေ နယမုခံ ဗလဝံ။ အဘိ၊ ငှ၊ ၁။ ၁၂။

စတုရိသတိယောဇန (တိ) [စတုရိသတိ + ယောဇန] ၂၄-ယူဇနာရှိသော။ ဒီသတော စ ဥစ္စတော စ စတုရိသတိယောဇနံ...အဟောသိ။ အ၊ ပ၊ ငှ၊ ၁။ ၃၀၀။

စတုရိသတိဝါရ (ပု) [စတုရိသတိ + ဝါရ] ၂၄-ကြိမ်၊ ၂၄-ခါ။ စတုရိသတိဝါရေ ရာဇာ အဟောသိ စက္ကဝတ္တိ။ ထေရ၊ ငှ၊ ၁။ ၇၆။

စတုရိသတိဝိဓ (ပု) [စတုရိသတိ + ဝိဓ] (၁) ၂၄-ပါးသောအပြား။ (တိ) (၂) ၂၄-ပါးအပြားရှိသော။ (၁) စတုရိသတိဝိဓေန ဝေဒနာက္ခန္ဓော။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၂။ (-မိလိန္ဒ၊ ၁၂။ အဘိ၊ ငှ၊ ၁။ ၉။ အဘိ၊ ငှ၊ ၂။ ၃၄။) (၂) ကုသလတော ဒွါဒသဝိဓံ ကိရိယတောပီတိ စတုရိသတိဝိတော ဝုတ္တာ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၂။

စတုရိသတိသမန္တပဋ္ဌာန (န) [စတုရိသတိ + သမန္တ + ပဋ္ဌာန] (၁) (က) အလုံးစုံသော

အဖို့ အစု - ပြည့်စုံသောနည်း - တို့ဖြင့် ဖြစ်သော ၂၄-ပါးသော ပဋ္ဌာန်းကျမ်း။ (ခ) ၂၄-ပါးသော - အလုံးစုံသော အဖို့အစု - ပြည့်စုံသောနည်း - တို့ဖြင့်ဖြစ်သော ပဋ္ဌာန်းကျမ်း၊ ၂၄-ပါးသော သမန္တပဋ္ဌာန်းကျမ်း၊ သမန္တပဋ္ဌာန်းကျမ်း ၂၄-ကျမ်း။ (အမျိုးမျိုးသောပစ္စည်းတို့ကို ဟောပြောဖြစ်သောကျမ်းသည် “ပဋ္ဌာန်းကျမ်း”မည်၏။ ယင်းပဋ္ဌာန်းကျမ်းသည် ဓမ္မာနုလောမစသော အလုံးစုံသော အဖို့အစုအားဖြင့် (မယုတ်ကုလုံပြည့်စုံသောနည်းတို့ဖြင့်) ဖြစ်သောကြောင့် “သမန္တပဋ္ဌာန်းကျမ်း”မည်၏။ ယင်း သမန္တပဋ္ဌာန်းကျမ်းသည် ဓမ္မာနုလောမ၊ ဓမ္မပစ္စနီယ၊ ဓမ္မာနုလောမပစ္စနီယ၊ ဓမ္မပစ္စနီယာနုလောမအားဖြင့် ၄-ပါးရှိရာ ၁-ပါး၁-ပါး၌ တိကပဋ္ဌာန်း၊ ဒုကပဋ္ဌာန်း၊ ဒုကတိကပဋ္ဌာန်း၊ တိကဒုကပဋ္ဌာန်း၊ တိကတိကပဋ္ဌာန်း၊ ဒုကဒုကပဋ္ဌာန်းဟူ၍ ၆-ပါးစီ ပြားသောကြောင့် ၂၄-ကျမ်းရှိသည်။) (တိ) (၂) သမန္တပဋ္ဌာန်း ၂၄-ကျမ်း - ရှိ-ပါဝင်-သော (အဘိဓမ္မပိဋက)။ (၁) ယသ္မာ ပနေတာနိ အနုလောမေ၊ ပစ္စနီယေ၊ အနုလောမပစ္စနီယေ၊ ပစ္စနီယာနုလောမေတိ သမန္တာ ဆ ဟုတွာ စတုရိသတိဟောနိ။ တသ္မာ “စတုရိသတိသမန္တပဋ္ဌာနာနိ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ အဘိဋ္ဌာ၁။၂။၃၄၃-၄။ (-မ၊ ဋ္ဌာ၁။၁၃၉။ အဘိဋ္ဌာ၁။၁၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၅။) မူလဋီ၊၁။၁၆၇-လည်း ကြည့်။ (၂) စတုရိသတိသမန္တပဋ္ဌာနံ အနန္တနယံ အဘိဓမ္မပိဋကံ ဝိဘဇိတွာ ကထေတံ အညေသံ ထာမော ဝါ ဗလံ ဝါ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌာ၁။၉၄။ စတုရိသတိ သမန္တပဋ္ဌာနာနိ ဧတ္ထောတိ စတုရိသတိသမန္တပဋ္ဌာနံ၊ အဘိဓမ္မပိဋကံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၈။ (-ဒီ၊ဋီ။၂။၁၈၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၈၇။)

စတုရိသတိသမန္တပဋ္ဌာနသမောဓာန (တိ) [စတုရိသတိသမန္တပဋ္ဌာန + သမောဓာန] ၂၄-ပါးသော သမန္တပဋ္ဌာန်းကျမ်းတို့ကို ပေါင်းစုရာ

ဖြစ်သော၊ ၂၄-ပါးသော သမန္တပဋ္ဌာန်းကျမ်းတို့၏ အပေါင်းအစုဖြစ်သော။ ဣဒံ စတုရိသတိသမန္တပဋ္ဌာနသမောဓာနံ ပဋ္ဌာနံ မဟာပကရဏံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌာ၁။၁၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌာ၁။၃၄၂။)

စတုရိသာ (ထိ) [စတု + ဝိသာ] နှစ်ဆဲ့လေး၊ ၂၄-ပါး၊ ၂၄-ခု၊ ၂၄-ယောက်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စတုရိသာဓိကသဟဿသင်္ခ (တိ) [စတုရိသာ + အဓိက + သဟဿ + သင်္ခါ] ၂၄-ပါး ပိုလွန်သော တထောင် အရေအတွက်ရှိသော၊ တထောင်နှစ်ဆယ့်လေးပါး အရေအတွက်ရှိသော။ တေ ကာမရူပအကာမရူပါနံ ဝသေန ဒွိဂုဏိတာ စတုရိသာဓိကသဟဿသင်္ခါ ဟောနိ။ သံ၊ဋ္ဌာ၁။၅၄။

စတုဝေသာရဇ္ဇ (န) [စတု + ဝေသာရဇ္ဇ] (၁) ၄-ပါးသော - ရဲရင့်သည်၏အဖြစ် - ရဲရင့်ခြင်း၊ ၄-ပါးသောဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်၊ ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ် ၄-ပါး။ (အန္တရာယ်ပြုတတ်သောတရားကို သိသောဉာဏ်၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားကို သိသောဉာဏ်၊ အာသဝက္ခယဉာဏ် သဗ္ဗညုတ ဉာဏ် ၄-မျိုးကို စတုဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်ဟု ခေါ်သည်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၀။) (၂) ၄-ပါးသော အရာတို့၌ - ရဲရင့်သည်၏အဖြစ် - ရဲရင့်ခြင်း၊ စတုဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်။ (အန္တရာယ်ပြုတတ်သောတရားကိုသိသည်၏ အဖြစ်၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းတရားကို သိသည်၏အဖြစ်၊ ကိလေသာ အာသဝေါကုန်ပြီးသည်၏အဖြစ်၊ ဘုရား၏အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော ၄-မျိုးတို့၌ ရဲရင့်သောပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ကို စတုဝေသာရဇ္ဇဉာဏ်ဟု ခေါ်သည်။ မ၊၁။၁၀၃။ အံ၊၁။၃၁၅-တို့လည်း ကြည့်။) အန္တရာယ်ကဓမ္မေ ဝါ ဇာနတာ။ နိယျာနိကဓမ္မေ ပဿတာ။ ကိလေသာရိနံ ဟတတ္တာ အရဟတာ။ သမ္မာ

သာမည သဗ္ဗဓမ္မာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ-
နာတိ ဧဝံ စတုဝေသာရဇ္ဇဝသေန စတုဟာ-
ကာရေဟိ ကောမိတေန။ ဒီ၊ဌ၊၁။၄၄။ မ၊ဌ၊
၁။၃၁၄။ (-မိလိန္ဒ။၂၇၆။ မ၊ဌ၊၃။၉။ အံ၊
ဌ၊၃။၃၄၇။ နေတ္ထိ၊ဌ၊၁၅၆။ သာရတ္ထ၊၃။
၄၅၆။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၀၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၂၄၄-၅။) စတုဝေသာရဇ္ဇပုတ္တ-လည်း ကြည့်။

စတုဝေသာရဇ္ဇညဏ (န) [စတုဝေသာရဇ္ဇ +
ညဏ]၄-ပါးသောဝေသာရဇ္ဇညဏ၊ ဝေသာ-
ရဇ္ဇညဏ ၄-ပါး။ စတုဝေသာရဇ္ဇညဏ နာမ
အတ္ထိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၃၁။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၃၈၁။
ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၁၁၈၊၁၂၁။ စူဠနိ၊ဌ၊၄၉။ ဇာ၊ဌ၊
၁။၄၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၆။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ မူလဋ္ဌ၊၁။၃။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌ၊၇။)

စတုဝေသာရဇ္ဇပဋိလာဘ (ပု) [စတုဝေသာရဇ္ဇ +
ပဋိလာဘ] ဝေသာရဇ္ဇညဏ-၄ပါးကို ရခြင်း။
နဒိသု တောယဿ နပုဝတ္တနံ စတုဝေသာ-
ရဇ္ဇပဋိလာဘဿ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၁၀၄။

စတုဝေသာရဇ္ဇပုတ္တ (တိ) [စတုဝေသာရဇ္ဇ +
ပုတ္တ] (၁) ၄-ပါးသော-ရဲရင့်သည်၏အဖြစ်
-ရဲရင့်ခြင်း-သို့ ရောက်သော၊ ၄-ပါးသော
ဝေသာရဇ္ဇညဏသို့ ရောက်သော၊ ၄-ပါးသော
ဝေသာရဇ္ဇညဏကို ရသော၊ ဘုရား။ (၂)
၄-ပါးသောအရာတို့၌- ရဲရင့်သည်၏အဖြစ်-
ရဲရင့်ခြင်း-သို့ ရောက်သော၊ စတုဝေသာရဇ္ဇ
ညဏသို့ရောက်သော၊ စတုဝေသာရဇ္ဇညဏကို
ရသော၊ ဘုရား။ (၁) စတုဝေသာရဇ္ဇပုတ္တော
(ပဋိသံ၊၃၇၅။ မဟာနိ၊၁၃၈)တိ စတ္တာရိ
ဝိသာရဒဘာဝသင်္ခါတာနိ ဉာဏာနိ ပတ္တော။
ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၅၂။ မဟာနိ၊ဌ၊၂၅၃။ (၂)
စတုဝေသာရဇ္ဇပုတ္တ (စူဠနိ၊၂၀၉)န္တိ...စတုသု
ဌာနေသု ဝိသာရဒဘာဝပတ္တံ။ စူဠနိ၊ဌ၊၈၃။

စတုဝေသာရဇ္ဇယောဂ (ပု) [စတုဝေသာရဇ္ဇ +
ယောဂ] ဝေသာရဇ္ဇညဏ-၄ပါးနှင့် ယှဉ်ခြင်း။

စတုဝေသာရဇ္ဇယောဂေန ဝိတသာရဒံ။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဌ၊၃၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ (-နေတ္ထိ၊ဌ၊၉။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၁။)

စတုဝေသာရဇ္ဇဝိသာရဒ (တိ) [စတုဝေသာရဇ္ဇ
+ ဝိသာရဒ] (၁) ဝေသာရဇ္ဇညဏ ၄-ပါး
တို့ဖြင့်- မကြောက်- မရွံ့- ရဲရင့်- သော၊
ဘုရား။ (၂) မကြောက်- မရွံ့- ရဲရင့်-
ကြောင်းဖြစ်သော ဝေသာရဇ္ဇညဏ ၄-ပါး
ရှိသော၊ မကြောက်-မရွံ့-ရဲရင့်-ကြောင်း
ဖြစ်သော ဝေသာရဇ္ဇညဏ-၄ပါးနှင့် ပြည့်စုံ
သော၊ ဘုရား။ တဿ ဘဂဝတော စတု-
ဝေသာရဇ္ဇဝိသာရဒဿ ဒသဗလဓရဿ။ ဒီ၊ဌ၊
၁။၃၂။ မ၊ဌ၊၁။၈။ သံ၊ဌ၊၁။၈။ အံ၊ဌ၊၁။၈။
ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၈၉။ ဥဒါန၊ဌ၊
၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၂၆။ စတုဟိ ဝေသာရဇ္ဇ-
ညဏေဟိ ဝိသာရဒဿ၊ ဝိသာရဒဟေတု-
ဘူတစတုဝေသာရဇ္ဇညဏသမ္ပန္နဿ ဝါ။ သီ၊
ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၆၄။ (-မိလိန္ဒ။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။)

စတုဝေသာရဇ္ဇသမန္နာဂမ (ပု) [စတုဝေသာရဇ္ဇ
+ သမန္နာဂမ] ဝေသာရဇ္ဇညဏ-၄-ပါးနှင့်
ပြည့်စုံခြင်း။ ဘဂဝတော စတုဝေသာရဇ္ဇ-
သမန္နာဂမော အတ္တဟိတပရဟိတပုဂ္ဂိုလ်တို့ စ
နိဒါနဝစနေန ပကာသိတာ ဟောတိ။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဌ၊၃၁။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။

စတုဝေါကာရ (ပု) [စတု+ဝေါကာရ] ၄-ပါး
သော ခန္ဓာရှိသောဘုံ၊ ခန္ဓာ၄-ပါးရှိသောဘုံ၊
စတုဝေါကာရဘဝ၊ စတုဝေါကာရဘုံ။ စတု-
ဝေါကာရဝသေနာ (သံ၊ဌ၊၂။၁၂)တိ စတု-
ဝေါကာရဘဝသေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ (-မ၊
ဌ၊၁။၂၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၉၄။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၃၈၊
၃၁၂၊၃၆၁။ မဟာနိ၊ဌ၊၂၁၈။)

စတုဝေါကာရဘဝ (ပု) [စတု + ဝေါကာရ +
ဘဝ] စတုဝေါကာရဘဝ၊ စတုဝေါကာရဘုံ။

(က) ငှ-ပါးသော နာမ်ခန္ဓာတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသောဘဝ။ (ခ) ငှ-ပါးသော နာမ် ခန္ဓာတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းခြင်းရှိသောဘဝ။ (ဂ) ငှ-ပါးသော ခန္ဓာရှိသောဘဝ၊ ခန္ဓာငှ-ပါးရှိသောဘဝ။ (ဃ) ငှ-ပါးသော နာမ် ခန္ဓာတို့ဖြင့်-ဖြန့်အပ်-ပျံ့နှံ့စေအပ်-ချဲ့အပ်-ကျယ်ပွားစေအပ်-သောဘဝ။ (င) ငှ-ပါးသော-ပျံ့နှံ့ခြင်း-ပျံ့နှံ့၍ဖြစ်တတ်သောခန္ဓာ-ရှိသောဘဝ။ (က၊ခ) စတုဝေါကာရဘဝေါ အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၉။ စတုဟိ အရူပက္ခန္ဓေဟိ ဝေါကိဏ္ဏော ဘဝေါ၊ စတုဟိ ဝေါကာရော အဿ ဘဝဿာတိ စတုဝေါကာရဘဝေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ (က၊ဂ) ဧကဝေါကာရဘဝေ စတုဝေါကာရဘဝေ။ မဟာနိ။၇။ စတုဟိ အရူပက္ခန္ဓေဟိ ဝေါကိဏ္ဏော ဘဝေါ၊ စတ္တာရော ဝါ ဝေါကာရော အဿ ဘဝဿာတိ စတုဝေါကာရဘဝေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇။(ဃ၊င) ဧကဝေါကာရဘဝေါ စတုဝေါကာရဘဝေါ။ အဘိ၊ဝိ၊၁၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၆။ ဧကဝေါကာရဘဝ (မူလဋီ၊၂။၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၁)လည်း ကြည့်။

စတုဝေါကာရဘဝပရိယာပန (တိ) [စတုဝေါကာရဘဝ+ပရိယာပန]စတုဝေါကာရဘုံ၌-အကျုံးဝင်သော - ပါဝင်သော။ စတုဝေါကာရဘဝပရိယာပန ပန အတ္တဘာဝံ နိဿာယ ပဝတ္တေသု စတုတ္တာဒိသု စတုသု ဝါဒေသု။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၉။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။

စတုဝေါကာရဘဝပဂ (တိ) [စတုဝေါကာရဘဝ+ဥပဂ] စတုဝေါကာရဘုံသို့ ကပ်ရောက်သော၊သူ။ စတုဝေါကာရဘဝပဂဿာပိ သင်္ဂဟော ကတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၃။

စတုသင်္ကုဋိတ (တိ) [စတု+သင်္ကုဋိတ] ငှ-ပါးသော ကောက်ကျွေးခြင်းရှိသော။ အတိသမ္မာဓေ ဩကာသေ စတုကောဋေန စတု-

သင်္ကုဋိတေနော ဟုတွာ အတ္ထိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။

စတုသင်္ခေပ (ပု၊န) [စတု+သင်္ခေပ] (၁) ငှ-ပါးသော-အဖို့-အစ၊ ငှ-ဖို့၊ ငှ-စု။(က) ငှ-ဖို့၊ ငှ-စု၊ ငှ-ပုံ၊ ငှ-လွှာ။ (အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝဟူသော အတိတ်အကြောင်း ၅-ပါး တလွှာ၊ ဝိညာဉ်၊နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး ၅-ပါးတလွှာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝ၊ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း ၅-ပါး တလွှာ၊ ဝိညာဉ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ ဟူသော အနာဂတ်အကျိုး ၅-ပါး တလွှာ။) (ခ) (ဣန္ဒြေ၊ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်၊ မဂ္ဂင်ဟူသော) ငှ-ဖို့၊ ငှ-စု၊ ငှ-မျိုး။ (ဂ) ငှ-ထပ်။ (တိ) (၂) ငှ-ဖို့-ငှ-စု-ငှ-ပုံ - ငှ-လွှာ - ရှိသော။ (၁) (က)စတုသင်္ခေပေ (ပဋိသံ။၅၁)တိ စတုရောရာသီ။ အတိတေ ပဉ္စ ဟေတုဓမ္မာ ဧကော ဟေတုသင်္ခေပေါ၊ ပစ္စုပ္ပန္နေ ပဉ္စ ဖလဓမ္မာ ဧကော ဖလသင်္ခေပေါ၊ ပစ္စုပ္ပန္နေ ပဉ္စ ဟေတုဓမ္မာ ဧကော ဟေတုသင်္ခေပေါ၊ အနာဂတေ ပဉ္စ ဖလဓမ္မာ ဧကော ဖလသင်္ခေပေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ (-ဝိမတိ၊၁။၄၅။) (ခ) တသ္မာဣန္ဒြိယာဒိနံ စတုသင်္ခေပါနံ ဝသေန သတ္တတ္ထိံသ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာနံ ပကာသနဓမ္မံ ပကာသေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ (ဂ) သေနာယ သဗ္ဗံ တံ နဂရံ တိသန္ဓိံ စတုသင်္ခေပံ ပရိက္ခိပိတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈၂။ (၂) စတုသင်္ခေပံ ဝိသတာကာရံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ ဝိဘဇိတု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ အတိတေ ကမ္မသင်္ခေပါဒိဝသေန စတ္တာရော သင်္ခေပါ တေဿာတိ စတုသင်္ခေပံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၈၉။ မ၊ဋီ၊၁။၁၁၂။)

စတုသင်္ခေပန္တရ (န) [စတုသင်္ခေပ + အန္တရ] ငှ-လွှာတို့၏ - အကြား - အလယ်။ ဧဝံ စတုန္တံ

အင်္ဂုလိနံ အန္တရသဒိသာ စတုသင်္ခေပန္တရာ
တယော သန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။

စတုသင်္ဂဟ (တိ) [စတု+သင်္ဂဟ] ၄-ပါးတို့ဖြင့်
ရေတွက်ခြင်းရှိသော၊ ၄-ပါး အရေအတွက်
ရှိသော။ ဒွိသင်္ဂဟာနိ ဒွေ ဟောန္တိ။ တတိယံ
စတုသင်္ဂဟံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၂။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၄၂၂။ စတုသင်္ဂဟန္တိ စတုဟိ
ဘိသိအာဒိဟိ သင်္ဂဟော ယဿာတိ ဝိဂ္ဂ-
ဟော။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ၊၂။၃၀၀။

စတုသင်္ဂဟဝတ္ထု (န) [စတု + သင်္ဂဟဝတ္ထု]
ချီးမြှောက် - ထောက်ပံ့ - ကြောင်း တရား
၄-ပါး၊ သင်္ဂဟဝတ္ထု ၄-ပါး။ (ပေးကမ်း
လှူဒါန်းခြင်း၊ ချစ်ဖွယ်စကားကို ပြော
ဆိုခြင်း၊ အကျိုးစီးပွားကို ကျင့်ဆောင်ခြင်း၊
မိမိနှင့်ထပ်တူညီမျှ ဆက်ဆံခြင်း။) စတုသင်္ဂ-
ဟဝတ္ထု ဒဒန္တော သင်္ဂဟန္တော သပ္ပုရိသော။
နေတ္ထိဝိ။၃၀၁။

စတုသင်္ခေတ (တိ) [စတု+သင်္ခေတ] (ဒူးဆစ်
၂-ဖက်၊ တတောင်ဆစ် ၂-ဖက်ဟူသော)
၄-ဖက်တို့ဖြင့် ထိခြင်းရှိသော၊ ၄-ဖက်တို့ဖြင့်
ထောက်၍ သွားသော၊ ၄-ဖက်ထောက်သွား
သော။ စတုက္ကုဏ္ဍိက၊ စတုကောဏ္ဍိက-တို့
ကြည့်။

စတုသစ္စ=စတုဿစ္စ (န) [စတု+သစ္စ] (ဒုက္ခ၊
သမုဒယ၊ နိရောဓ၊ မဂ္ဂဟူသော) ၄-ပါးသော
သစ္စာ၊ သစ္စာ ၄-ပါး။ စတုသစ္စံ ပကာ-
သေန္တော။ အပါ၊၁။၁၂၁-၄၊၄၁၈။ ဒုက္ခသမု-
ဒယနိရောဓမဂ္ဂဝသေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ
သမာဟဋ္ဌာနီတိ စတုသစ္စံ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။
စတုသစ္စံ အပါပုဏ္ဏိ။ ဝိ၊၄။၄၉၀။

စတုသစ္စအပ္ပဋ္ဌိဝေဓ (ပု) [စတုသစ္စ+အပ္ပဋ္ဌိဝေဓ]
သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍မသိခြင်း။ စတု-
သစ္စအပ္ပဋ္ဌိဝေဓတော စတုဗ္ဗိဓာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂၉။

စတုသစ္စအရိယမဂ္ဂဉာဏ (န) [စတုသစ္စ+အရိယ-
မဂ္ဂဉာဏ] အရိယမဂ္ဂဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော
သစ္စာ ၄-ပါး။ ဝေဒိတဗ္ဗဋ္ဌေန ဝေဒသင်္ခါတေန
စတုသစ္စအရိယမဂ္ဂဉာဏေန ဂတတ္တာ အဓိဂ-
တတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈၄။ (မိုးထိမူ သျှ-
ဦး “ဝေဒသင်္ခါတံ စတုသစ္စံ အရိယမဂ္ဂဉာဏေန”
ဟု ရှိ၏။ ၎င်းပါဌ်သာ သင့်ရာ၏။)

စတုသစ္စကထာ (ထိ) [စတုသစ္စ + ကထာ]
သစ္စာ ၄-ပါးနှင့်စပ်သောစကား၊ သစ္စာ ၄-ပါး
စကား။ စတုသစ္စကထာ ဟိ ပဏ္ဍိတာနံ ပိယာ
ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၂၊၁၉၂။ ပေတ၊
ဋ္ဌ။၁၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။)

စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန (န) [စတုသစ္စ + ကမ္မဋ္ဌာန]
စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း။ (က) သစ္စာ ၄-ပါးကို
ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကို ဆောင်နိုင်သော ကမ္မ
ဋ္ဌာန်း။ သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိစေနိုင်
သောကမ္မဋ္ဌာန်း။ (ခ) သစ္စာ ၄-ပါးကိုရည်
မှန်း၍ ဖြစ်သော ပွားများမှုဘာဝနာအလုပ်
ဟူသောချမ်းသာထူးကိုရခြင်း၏အကြောင်း။
ဒုက္ခေ ဉာဏန္တိအာဒိနာ စတုသစ္စကမ္မ-
ဋ္ဌာနံ ဒဿိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။
စတုသစ္စပဋိဝေဓာဝဟံ ကမ္မဋ္ဌာနံ စတုသစ္စ-
ကမ္မဋ္ဌာနံ၊ စတုသစ္စံ ဝါ ဥဒ္ဓိဿ ပဝတ္တံ ဘာဝ-
နာကမ္မံ ယောဂိနော သုခဝိသေသာနံ ဌာန-
ဘူတန္တိ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၂။
(-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၃။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၊၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၁။၄၀၇၊၄၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၀၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌ။၁၄၄။)

စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနကထာ (ထိ) [စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန + ကထာ] စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် စပ်သောစကား။ သာဝကာ ပန သတ္တု သဗြဟ္မစာရိနော ဝါ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနကထံ သုတော။ ထေရါဌ။ ၁။ ၁၀။ (- ဒိ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၃၀။)

စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသ (ပု) [စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန + နိဒ္ဒေသ] စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းကို အကျယ် ညွှန်ပြခြင်း။ ဆ ဖဿာယဘနဝသေန စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနနိဒ္ဒေသော။ ဒိ၊ ဝိ၊ ၁။ ၁၈၈။ သိ၊ ဝိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၇။

စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာ (ထိ) [စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန + ဘာဝနာ] စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများခြင်း။ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနံ ဥဿုက္ကာပေတွာ သမ္ပဒေဝ အဓိဂစ္ဆန္တိ။ ထေရါဌ။ ၁။ ၄၈။ (- ၁၂၁။ ထေရိ၊ ၁။ ၂၀-၂။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၂၂၆။ နေတ္တိဝိ၊ ၂။ ၂၉၈၂။)

စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနဝိမိ (ပု) [စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန + ဝိမိ] စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းအစီအရင်။ မယာဝ ဒိန္နနယေ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနဝိမိမှ ဌတော။ ဒိ၊ ဝိ၊ ၂။ ၈၇။

စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနာဓိဋ္ဌာန (တိ) [စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန + အဓိဋ္ဌာန] စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းဟူသော-တည်ကြောင်း - တည်ရာ - ရှိသော၊ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း၏ - တည်ကြောင်း - တည်ရာ - ဖြစ်သော။ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနာဓိဋ္ဌာနံ အဝိပရိတံ နိဗ္ဗာနဂါမိနိ ပဋိပဒံ ပကာသေတိ။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၆၆။ (- ဒိ၊ ဝိ၊ ၁။ ၂၅။ သိ၊ ဝိ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၇။)

စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂ (ပု) [စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန + အနုယောဂ] (၁) စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်ခြင်း (၂) စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်သောအခါ။ (၁) စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂဝသေန ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလိကာရော။ သံ၊ ဝိ၊ ၁။ ၅၂။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂကာလ (ပု) [စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂ + ကာလ] စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်သောအခါ။ သတ္ထု ဩဝါဒေန တာပသလဒ္ဓိံ ပဟာယ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂကာလေ။ ထေရါဌ။ ၂။ ၈၄။

စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနဘာဝ (ပု) [စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန + အဘာဝ] စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း - မဖြစ်ခြင်း - မဟုတ်ခြင်း။ န ဝဇ္ဇေ နိဗ္ဗိန္နနတ္ထာယာတိ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနဘာဝတော။ အံ၊ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၅။

စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနိက (တိ) [စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန + က] စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသော၊ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်သော၊ သူ။ သော စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနိကော အရိယသာဝကော။ မ၊ ဝိ၊ ၁။ ၇၅။ တဒေဝ (ကမ္မဋ္ဌာနမေဝ) စတုသစ္စမုခေန ပဝတ္တံ တေဿ အတ္တိတိ စတုသစ္စကမ္မဋ္ဌာနိကော။ မ၊ ဝိ၊ ၁။ ၁၆၀။ (- ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၅၉။ မ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၅၇-၉။ သံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၃။)

စတုသစ္စဂဗ္ဘ (တိ) [စတုသစ္စ + ဂဗ္ဘ] သစ္စာ ၄-ပါးလျှင် တည်ရာရှိသော၊ သစ္စာ ၄-ပါး၏ တည်ရာဖြစ်သော၊ သစ္စာ ၄-ပါး ပါဝင်သော။ ဧဝံ စတုသစ္စဂဗ္ဘာယ ဂါထာယ လက္ခဏတော နိယျာနံ ပကာသေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၀၉။ (- ထေရါဌ။ ၂။ ၅၄၊ ၂၅၃။ ထေရိ၊ ၁။ ၉၇။ အပါဌ၊ ၁။ ၃၃၈။ မ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၅။)

စတုသစ္စဂဗ္ဘဓမ္မ (ပု) [စတုသစ္စဂဗ္ဘ + ဓမ္မ] သစ္စာ ၄-ပါး၏ တည်ရာဖြစ်သော တရား။ သတ္တာ တဿာ ဣန္ဒြိယပရိပါကံ ဒိသ္မာ အဇ္ဈာသယာနုရူပံ စတုသစ္စဂဗ္ဘဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ထေရိ၊ ၁။ ၂၄၄။

စတုသစ္စဂေါစရ (တိ) [စတုသစ္စ + ဂေါစရ] သစ္စာ ၄-ပါးလျှင် အာရုံရှိသော၊ သစ္စာ ၄-ပါးကို အာရုံပြုသော။ ယဒေတံ ဣမိနာ စတုသစ္စဂေါစရံ မဂ္ဂဉာဏံ အဓိဂတံ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၉၈။

စတုသစ္စဂ္ဂဟဏ် (န) [စတုသစ္စ + ဂဟဏ] သစ္စာ ငှ-ပါးကိုယူခြင်း။ စတုသစ္စဂ္ဂဟဏ် ပဌမ-ဂါထာယံ ဝုတ္တနယဝိပလ္လာသေန ကတံ။ ဝဇီရ။ ၃၉၅။

စတုသစ္စန္ဒာဒက (တိ) [စတုသစ္စ + ဆာဒက] သစ္စာ ငှ-ပါးကို - ဖုံးလွှမ်း - ပိတ်ပင် - ဆီးတား - ကာကွယ် - တတ်သော။ အာသဝါနံ ခယေ ဉာဏံ စတုသစ္စန္ဒာဒကံ တမံ ဝိဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၈။

စတုသစ္စန္ဒာဒကတမ (ပု) [စတုသစ္စန္ဒာဒက + တမ] သစ္စာ ငှ-ပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟအမှိုက်မှောင်။ တယံဒံ စတုသစ္စန္ဒာဒကတမံ ဝိဇ္ဇတိတိ ဝိဇ္ဇာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၃၅။

စတုသစ္စဇာနန (န) [စတုသစ္စ+ဇာနန] (၁) သစ္စာ ငှ-ပါးကိုသိခြင်း။ (တိ) (၂) သစ္စာ ငှ-ပါးကို သိတတ်သော။ (၁) ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ-အာဒိနာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေန စတုသစ္စဇာနနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၂၇။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စတုသစ္စဇာနနပညာ (တိ) [စတုသစ္စဇာနနာ+ပညာ] သစ္စာ ငှ-ပါးကို သိတတ်သောပညာ။ ပဇာနန္တောတိ စတုသစ္စဇာနနပညာယပကာ-ရေန ဇာနန္တော။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၉၂။

စတုသစ္စဉာဏ (န) [စတုသစ္စ + ဉာဏ] သစ္စာ ငှ-ပါးကို သိသောဉာဏ်။ တံ ဉာဏန္တိ တံ စတုသစ္စဉာဏံ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၄။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၈။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁။ မူလဌ၊ ၁။ ၃။)

စတုသစ္စတ္ထသုစန(တိ) [စတုသစ္စ+အတ္ထ+သုစန] သစ္စာ ငှ-ပါးဟူသောအနက်ကို ပြတတ်သော။ စတုသစ္စတ္ထသုစနံ သုတ္တံ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၇။

စတုသစ္စဒသ (တိ) [စတုသစ္စ+ဒသ] သစ္စာ ငှ-ပါးကို သိမြင်သော၊ ငှ-ပါးအတိုင်းအရှည်ရှိသော သစ္စာကို သိမြင်သော၊ သူ။

စတုသစ္စဒသော နာထော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁။ စတုသစ္စဒသောတိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ သမာ-ဟဋ္ဌာနိ စတုသစ္စံ၊ စတုသစ္စံ ပဿိတိ စတု-သစ္စဒသော။ မူလဌ၊ ၂။ ၁။ စတုသစ္စဒသောတိ ဧတ္ထ ဧဝံ ဝိဂ္ဂဟော ကာတဗ္ဗောတိ ယောဇ-နာ။ စတ္တာရိ ပမာဏာနိ ဧတေသံ အတ္ထိတိ စတ္တာရိ။ သစ္စာနိတိ အရိယသစ္စအနရိယသစ္စာ-နိ။ မဓု၊ ၂။ ၂။ (-မူလဌ၊ ၂။ ၂။ အနုဌ၊ ၂။ ၁။ ၂။)

စတုသစ္စဒဿန (န) [စတုသစ္စ+ဒဿန] (၁) သစ္စာ ငှ-ပါးကိုသိမြင်ခြင်း။ (၂) သစ္စာ ငှ-ပါးကိုသိမြင်ကြောင်း ဉာဏ်။ (၃) သစ္စာ ငှ-ပါးကို သိမြင်တတ်သော ဉာဏ်။ (တိ) (၄) သစ္စာ ငှ-ပါးကို သိမြင်တတ်သော။ (၁) ဘဂဝတော စတုသစ္စဒဿနဿ တတ္ထ စ သဗ္ဗညုတာယ ဗလေသု စ ဝသီဘာဝဿ ပတ္တိတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၈။ (-မူလဌ၊ ၂။ ၁။ အနုဌ၊ ၂။ ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၁။) (၁၊ ၂၊ ၃) တေန စတုသစ္စ-ဒဿနသင်္ခါတာယ ဒိဋ္ဌိယာ နိရောဓဿ ပတ္တတံ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၃။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၇။ မူလဌ၊ ၃။ ၃၆။ (-မူလဌ၊ ၂။ ၂။ အနုဌ၊ ၂။ ၂။) (၄) စတုသစ္စဒဿနဌ၊ စတုသစ္စဒဿနဘာဝ-တို့ ကြည့်။

စတုသစ္စဒဿနဌ (ပု) [စတုသစ္စဒဿန + အတ္ထ] သစ္စာ ငှ-ပါးကို သိမြင်တတ်သော အနက် သဘော။ စတုသစ္စဒဿနဌေန ဒိဋ္ဌိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈၈။

စတုသစ္စဒဿနဘာဝ (ပု) [စတုသစ္စဒဿန+ဘာဝ] သစ္စာ ငှ-ပါးကို သိမြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်။ သတိပိ သာဝကာနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနဉ္စ စတုသစ္စဒဿနဘာဝေ။ မူလဌ၊ ၂။ ၁။

စတုသစ္စဒဿနဟေတု (ပု) [စတုသစ္စဒဿန+ဟေတု] သစ္စာ ငှ-ပါးကို သိမြင်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ယသ္မာ မဂ္ဂေန စတုသစ္စဒဿန-

ဟေတု အာသဝါ န ပရိက္ခိကာ။ မ၊ဋီ၊၂။
၁၂၃။

စတုသစ္စဒဿနာဂမန (န) [စတုသစ္စဒဿန +
အာဂမန] သစ္စာ ငှ-ပါးကို သိမြင်ခြင်းသို့
ရောက်ခြင်း။ သာတိသယံ စတုသစ္စဒဿနာ-
ဂမနတောပရိယာယေန ဝိနာ မုချာ ဒုတိယာ
ဒဿနသမာပတ္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၀။

စတုသစ္စဒိပက (တိ) [စတုသစ္စ + ဒိပက။ ထိ-ဉ္စ
စတုသစ္စဒိပက။] သစ္စာ ငှ-ပါးကို ပြတတ်
သော။ ဣမံ စတုသစ္စဒိပကံ ဂါထံ အဘာသိ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ (- ၃၇။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။)

စတုသစ္စဒေသနာ (ထိ) [စတုသစ္စ + ဒေသနာ]
စတုသစ္စဒေသနာ၊ သစ္စာ ငှ-ပါးနှင့်စပ်သော
တရားစကား။ ဘဂဝတော စတုသစ္စဒေသနံ
သုတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။

စတုသစ္စဒေသနာဘာဝ (ပု) [စတုသစ္စဒေသနာ +
ဘာဝ] စတုသစ္စဒေသနာ၏အဖြစ်။ သဗ္ဗဿာ-
ပိ ဘဂဝတော ဝစနဿ စတုသစ္စဒေသနာ-
ဘာဝံ တဒတ္ထဿ စ စတုသစ္စဘာဝံ ဝိဘာ-
ဝေန္တော။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၅၇။

စတုသစ္စဓမ္မ (ပု) [စတုသစ္စ + ဓမ္မ] သစ္စာ ငှ-ပါး
တရား။ ယသ္မာ အမှာကံ အယုပုတ္တေန
စတုသစ္စဓမ္မော ပဋိဝိဒ္ဓေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။
(- သာရတ္ထ၊၁။၂၂၉။ ဝိမတိ၊၁။၄၉။)

စတုသစ္စဓမ္မကထာ (ထိ) [စတုသစ္စဓမ္မ + ကထာ]
သစ္စာ ငှ-ပါးနှင့်စပ်သောတရားစကား၊ သစ္စာ
ငှ-ပါးတရားစကား။ တေ မယံ ဒိသာ စတု-
သစ္စဓမ္မကထံ သုဏန္တု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။

စတုသစ္စဓမ္မကထာသင်္ခရသမာယုတ္တ (တိ) [စတု-
သစ္စဓမ္မကထာ + သင်္ခရ + သမာယုတ္တ] သစ္စာ
ငှ-ပါး တရားစကားဟု ဆိုအပ်သော မြတ်
သော ခရုသင်းနှင့် ကောင်းစွာ ယှဉ်သော။
ဓမ္မသင်္ခရသမာယုတ္တ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၈၅) ကြည့်။

စတုသစ္စဓမ္မဇာနန (န) [စတုသစ္စဓမ္မ + ဇာနန]
သစ္စာ ငှ-ပါးတရားကိုသိခြင်း။ တံ ဇာနနေဟိ
ဝုတ္တေ စတုသစ္စဓမ္မဇာနနံ အဝုတ္တသိဒ္ဓန္တိ။ ဒီ၊
ဋီ၊၃။၆၃။

စတုသစ္စဓမ္မဒဿန (န) [စတုသစ္စဓမ္မ + ဒဿန]
သစ္စာ ငှ-ပါးတရားကိုသိမြင်ခြင်း။ ဓမ္မဒဿ-
နန္တိ စတုသစ္စဓမ္မဒဿနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။
(- အံ၊ဋီ၊၃။၁၅။ မူလဋီ၊၁။၄၁၊၁၄၄။)

စတုသစ္စဓမ္မဒေသနာ (ထိ) [စတုသစ္စဓမ္မ + ဒေသ-
နာ] သစ္စာ ငှ-ပါး၏အစွမ်းဖြင့် ဟောအပ်
သော တရားဒေသနာ။ သစ္စာ ငှ-ပါးတရား
ဒေသနာ။တတ္တာတိ တဿံ စတုသစ္စဓမ္မဒေ-
သနာယံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၄၂။ (- နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။
၅၇။)

စတုသစ္စဓမ္မပဋ္ဌာကဝိဘူသိတ (တိ) [စတုသစ္စ-
ဓမ္မ + ပဋ္ဌာကာ + ဝိဘူသိတ] သစ္စာ ငှ-ပါး
တရားဟူသော တံခွန်ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်
သော။ ဓမ္မဒုဿဝိဘူသိတ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၆)
ကြည့်။

စတုသစ္စဓမ္မပုဋိဝေဓ (ပု) [စတုသစ္စဓမ္မ + ပုဋိဝေဓ]
သစ္စာ ငှ-ပါးတရားကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။
ဓမ္မာဘိသမယ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၃) ကြည့်။

စတုသစ္စဓမ္မပုဋိဝေဓသမတ္တ (တိ) [စတုသစ္စဓမ္မ-
ပုဋိဝေဓ + သမတ္တ] သစ္စာ ငှ-ပါး တရားကို
ထိုးထွင်း၍ သိစွမ်းနိုင်သော၊သူ။ အတ္တနော
ကနိဋ္ဌဘာတိကံ သုဒဿနကုမာရံ ပုရောဟိ-
တပုတ္တံ ဒေဝကုမာရဉ္စ စတုသစ္စဓမ္မပုဋိဝေဓ-
သမတ္တေ ဒိသ္မာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။

စတုသစ္စဓမ္မပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [စတုသစ္စဓမ္မ +
ပရိဂ္ဂါဟက] သစ္စာ ငှ-ပါးတရားကိုသိမ်းဆည်း
တတ်သော။ စတုသစ္စဓမ္မပရိဂ္ဂါဟကံ သော-
တာပတ္တိမဂ္ဂစက္ခု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။

စတုသစ္စဓမ္မဝိစိနန (တိ) [စတုသစ္စဓမ္မ + ဝိစိနန]
သစ္စာ ငှ-ပါး တရားကို - စုံစမ်း - ဆင်ခြင် -

တတ်သော။ စတုသစ္စဓမ္မဝိစိနနာ ပညာဝ။
မဟာနိဌ။၁၉၁။

စတုသစ္စဓမ္မသဝန (န) [စတုသစ္စဓမ္မ + သဝန]
သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို နာကြားခြင်း။ သဒ္ဓမ္မ-
သဝနံ စတုသစ္စဓမ္မသဝနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၅။

စတုသစ္စနိဿိတ (တိ) [စတုသစ္စ + နိဿိတ]
သစ္စာ ၄-ပါးကို မှီသော။ ဝေရူပါ စ အယံ
ဝါစာ စတုသစ္စနိဿိတတိပိ... ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊
ဌ၊၃။၇၆။

စတုသစ္စန္တောဂဓတ္တ (န) [စတုသစ္စ + အန္တော-
ဂဓ + တ္တ] သစ္စာ ၄-ပါး၌ အတွင်းဝင်သည်၏
အဖြစ်။ စတုသစ္စန္တောဂဓတ္တာ စတုသစ္စဗ္ဗန္တိ-
ရေ နိရောဓဓမ္မေ နိဗ္ဗာနေ ဉာဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။
၂၃၃။

စတုသစ္စပစ္စဝေက္ခဏာ (ထိ) [စတုသစ္စ + ပစ္စ-
ဝေက္ခဏာ] (၁)သစ္စာ ၄-ပါးကိုဆင်ခြင်ခြင်း။
(၂) သစ္စာ ၄-ပါးကို ဆင်ခြင်ကြောင်း ပစ္စ-
ဝေက္ခဏာဉာဏံ။ ပဋိလဒ္ဓမဂ္ဂဿ စတုသစ္စပစ္စ-
ဝေက္ခဏာဒီနံ ဥပနိဿယဘာဝံ ဒဿေတိ။
မူလဋီ၊၃။၃၇။

စတုသစ္စပဇာနနာ (ထိ) [စတုသစ္စ + ပဇာနနာ]
သစ္စာ ၄-ပါးကို အပြားအားဖြင့်သိခြင်း။ စတု-
သစ္စပဇာနနာယ ဝေ စတုကိစ္စသိဒ္ဓိတော။
သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၇။

စတုသစ္စပဋိစ္ဆာဒက (တိ) [စတုသစ္စ + ပဋိစ္ဆာ-
ဒက။ ထိ-၌ စတုသစ္စပဋိစ္ဆာဒိကာ။] သစ္စာ
၄-ပါးကို - ဖုံးလွှမ်း - ပိတ်ပင် - ဆီးတား -
ကာကွယ် - တတ်သော။ စတုသစ္စပဋိစ္ဆာဒကံ
အဝိဇ္ဇဏှကောသံ ပဒါလေတော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၈။
အံ၊ဌ၊၃။၂၀၇။ စတုသစ္စပဋိစ္ဆာဒိကာယ ဝဋ္ဋ-
မူလကအဝိဇ္ဇာယ သမတိက္ကမေန။ သံ၊ဌ၊၁။
၃၂၂။

စတုသစ္စပဋိလာဘ (ပု) [စတုသစ္စ + ပဋိလာဘ]
သစ္စာ ၄-ပါးကိုရခြင်း။ မဟာဇနဿ ရောဂ-

ဝိဂမော စတုသစ္စပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။
ဒီ၊ဌ၊၂။၃၂။

စတုသစ္စပဋိဝေဓ (ပု) [စတုသစ္စ + ပဋိဝေဓ]
(၁) သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။
(တိ) (၂) သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍
သိသော။သု။ (၁) ဣမေသုဒ္ဓိသု သုတ္တေသု
စတုသစ္စပဋိဝေဓောဝ ကထိတော။ သံ၊ဌ၊၂။
၅၅။ (၂) စတုသစ္စပဋိဝေဓဘာဝ-ကြည့်။

စတုသစ္စပဋိဝေဓ (တိ) [စတုသစ္စပဋိဝေဓ + က]
သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းရှိသော။
သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိပြီးသော။သု။
စတုသစ္စပဋိဝေဓဘာဝ-ကြည့်။

စတုသစ္စပဋိဝေဓတ္တ (တိ) [စတုသစ္စပဋိဝေဓ +
အတ္တ] သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း
အနက်ရှိသော။ သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍
သိခြင်းအနက်ကို ဟောသော။ ပညာပဇ္ဇော-
တဝိဟတမောဟတမံ ဂတိဝိမုတ္တန္တိ ဧတေဟိ
စတုသစ္စပဋိဝေဓတ္တေန စ သုဂတသဒ္ဓေန တိ-
ဝိဓာပိ အတ္တဟိတသမ္ပတ္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇။ သံ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၁၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၇။

စတုသစ္စပဋိဝေဓဘာဝ (ပု) [စတုသစ္စပဋိဝေဓ +
ဘာဝ] (၁)သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိ
သည်၏အဖြစ်။(၂)သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍
သိခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ (၁) ဆန္ဒ ဖဿာ-
ယတနာနံ သမုဒယာဒိပဇာနနာ သဗ္ဗဒိဋ္ဌိ-
ဂတိကသည် အတိစ္စ တိဋ္ဌတိတိ ယုဇ္ဇတိ စတု-
သစ္စပဋိဝေဓဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။(-
သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၈၃။) (၂) “အမှားကံ စတု-
သစ္စပဋိဝေဓဘာဝံ မီတာ မေ ဥတ္တရာပိ
သုဏာတူ”တိ ဝဒတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၈၅။ စတု-
သစ္စပဋိဝေဓဘာဝန္တိ စတုသစ္စပဋိဝေဓဿ
အတ္ထိဘာဝံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁၅။

စတုသစ္စပဋိဝေဓသမတ္တတာ (ထိ) [စတုသစ္စပဋိ-
ဝေဓ + သမတ္တ + တာ] သစ္စာ ၄-ပါးကို
ထိုးထွင်း၍ သိစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်။ အတ္တ-

နာ သဟ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဘိက္ခုနံ ကောဋိသတ-
သဟဿာနံ စတုသစ္စပဋိဝေဓသမတ္ထတံ ဒိသ္မာ။
ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၂၆၄။

စတုသစ္စပဋိဝေဓသာဓန (န) [စတုသစ္စပဋိဝေဓ
+ သာဓန] သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း
ကို ပြီးစေခြင်း။ အဋ္ဌာရသဗြဟ္မကောဋိယာ စ
စတုသစ္စပဋိဝေဓသာဓနတော စ။ နေတ္ထိဝိ။
၇၆။

စတုသစ္စပဋိဝေဓာဝဟန္တ (တိ) [စတုသစ္စပဋိဝေဓ
+ အာဝဟန္တ] သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍
သိခြင်းကို ဆောင်နိုင်သော။ စတုသစ္စကမ္မ-
ဋ္ဌာန-ကြည့်။

စတုသစ္စပဋိသံယုတ္တ (တိ) [စတုသစ္စ + ပဋိသံ-
ယုတ္တ] သစ္စာ ၄-ပါးနှင့် စပ်သော။ တေ
စတုသစ္စပဋိသံယုတ္တံ ကေဂါထမ္ပိ သုတော ဓမ္မံ
အဘိသမေန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။

စတုသစ္စပဒဋ္ဌာန (တိ) [စတုသစ္စ + ပဒဋ္ဌာန]
သစ္စာ ၄-ပါးလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိ
သော။ ယထာသဘာဝပဋိဝေဓလက္ခဏာ
ပညာပါရမီ၊ သမာဓိပဒဋ္ဌာနာ၊ စတုသစ္စ-
ပဒဋ္ဌာနာ ဝါ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၇၃။ (- ဒီ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၇၁။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၅၂။)

စတုသစ္စပရိဂ္ဂဟက (တိ) [စတုသစ္စ + ပရိဂ္ဂါ-
ဟက။ ထိ-၌ စတုသစ္စပရိဂ္ဂဟိကာ။] သစ္စာ
၄-ပါးကို သိမ်းဆည်းတတ်သော။ ဇရာမရ-
ဏာဒိဝသေန စတုသစ္စပရိဂ္ဂဟကံ ဉာဏန္တိ
အတ္ထော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၆။ ကေဝလဉ္စိ ဣဓ
စတုသစ္စပရိဂ္ဂဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၃၉၄။ (- သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။)

စတုသစ္စပရိစ္ဆေဒကဉာဏ (န) [စတုသစ္စ + ပရိစ္ဆေ-
ဒက + ဉာဏ] သစ္စာ ၄-ပါးကို ပိုင်းခြားတတ်
သောဉာဏ်။ ပညာစက္ခု နာမ စတုသစ္စ-
ပရိစ္ဆေဒကဉာဏ်။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၂၀၉။ (- သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။)

စတုသစ္စပရိယာပန္န (တိ) [စတုသစ္စ + ပရိယာ-
ပန္န] သစ္စာ ၄-ပါး၌ အကျုံးဝင်သော။ စတု-
သစ္စပရိယာပန္နာယ စတ္တာရိ သစ္စာနိ အမုဉ္ဇိ-
တော ပဝတ္တာယ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။

စတုသစ္စပရိယောသာန (န) [စတုသစ္စ + ပရိ-
ယောသာန] သစ္စာ ၄-ပါးကို ပြုပြီးသည်၏
အဆုံး။ စတုသစ္စပရိယောသာနေ သဗ္ဗေပိ
တေ ပဉ္စသတာ ဥပါသကာ သောတာပတ္တိ-
ဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ သု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၁။

စတုသစ္စပ္ပကာသက (တိ) [စတုသစ္စ + ပကာ-
သက] သစ္စာ ၄-ပါးကို ပြုတတ်သော။ စတု-
သစ္စပ္ပကာသကံ သုတ္တာဒိဓမ္မံ ဥ တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။

စတုသစ္စပ္ပကာသန (န) [စတုသစ္စ + ပကာသန]
(၁) သစ္စာ ၄-ပါးကို ပြသောအခါ။ (၂)
သစ္စာ ၄-ပါးကို ပြခြင်း။ (တိ) (၃) သစ္စာ
၄-ပါးကို - ပြတတ် - ပြကြောင်းဖြစ် - သော။
(၁) နရဒေဝဿ ယက္ခဿ စတုသစ္စပ္ပကာသ-
နေ။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၃၇၁။ (၂) စတုသစ္စပ္ပကာသနံ
အကာသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၄။ (၃) နိဗ္ဗေဓ-
ဘာဂိယံ နာမ သုတ္တံ ယာ စတုသစ္စပ္ပကာ-
သနာ။ နေတ္ထိ။ ၄၂။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၁၁။ (-
နေတ္ထိ။ ၉၁။ ထေရ၊ ၄။ ၄၉၈။ အပါ၊ ၄။ ၂၇၄။
သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၃၁။ မူလ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၃၂၁။ နေတ္ထိ ဝိ။ ၁၆၉၊ ၂၅၇။)

စတုသစ္စပ္ပဋိဝေဓဝိဘာဝနီယ (တိ) [စတုသစ္စပ္ပဋိ-
ဝေဓ + ဝိဘာဝနီယ] သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း
၍ သိခြင်းကို ထင်စွာ ပြတတ်သော။ အဋ္ဌာရသ-
ပရိမာဏာယ ဗြဟ္မကောဋိယာ စတုသစ္စပ္ပဋိ-
ဝေဓဝိဘာဝနီယာ ဓမ္မဒေသနာ။ နေတ္ထိ၊ ၄။
၅၇။

စတုသစ္စပ္ပဗောဓ (ပု) [စတုသစ္စ + ပဗောဓ]
သစ္စာ ၄-ပါးကို အပြားအားဖြင့် သိခြင်း။ ဝေ-
ဘူတော စ စတုသစ္စပ္ပဗောဓေန ဗုဒ္ဓေါ။
ဥဒါန၊ ၄။ ၂၁၆။

စတုသစ္စဖလပဋိလာဘ (ပု) [စတုသစ္စ+ဖလ+
ပဋိလာဘ] သစ္စာ ၄-ပါးဟူသော အကျိုးကို
ရခြင်း။ မဟာဇနဿ သဗ္ဗရောဂဝိာမော
စတုသစ္စဖလပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗန်မိတ္တံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ။၁၀၄။

စတုသစ္စဗုဇ္ဈနတ္ထ (ပု) [စတုသစ္စ+ဗုဇ္ဈန+အတ္ထ]
သစ္စာ ၄-ပါးကိုသိခြင်းအကျိုး။ ဗောဓာယာ-
တိ စတုသစ္စဗုဇ္ဈနတ္ထာယ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၅၂။

စတုသစ္စဗုဒ္ဓ (ပု) [စတုသစ္စ+ဗုဒ္ဓ] (၁) သစ္စာ
၄-ပါးကို သိတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ် (ဘုရား၊
ရဟန္တာ)။ (န)(၂) သိအပ်သော သစ္စာ ၄-
ပါး။(၁) ဗုဒ္ဓန္တိ စတုသစ္စဗုဒ္ဓံ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၄၉။
သဗ္ဗဿပိဉေ ယျဓမ္မဿ စတုသစ္စန္တောဂဓတ္တာ
ဝတ္တံ “ဗုဒ္ဓန္တိ စတုသစ္စဗုဒ္ဓ”န္တိ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၃၇။
စတ္တာရော ဟိ ဗုဒ္ဓါ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ ပစ္စေက-
ဗုဒ္ဓေါ စတုသစ္စဗုဒ္ဓေါ သုတဗုဒ္ဓေါတိ။ သံ၊ဌ၊
၁။၂၄။ ပရောပဒေသေန စတုသစ္စံ ဗုဇ္ဈတိတိ
စတုသစ္စဗုဒ္ဓေါ။ သံ၊ဌ၊၁။၆၉။ (-မ၊ဌ၊၃။
၂၉။ အံ၊ဌ၊၁။၈၉။ အံ၊ဌ၊၂။၂၁၉၊၃၀၇။
ထေရ၊ဌ၊၂။၅၀၄။ အံ၊ဌ၊၁။၁၃၇။) (၂)
သဗ္ဗဗုဒ္ဓါ ဟိ ဥတ္တမာဝီရိယေဟိ စတုသစ္စဗုဒ္ဓေဟိ
ဝါ.....ဝိရာ နာမ။ ထေရီ၊ဌ၊၁၄၆။

စတုသစ္စဗောဓ (ပု) [စတုသစ္စ+ဗောဓ] (၁)
သစ္စာ ၄-ပါးကိုသိခြင်း။ (၂) သစ္စာ ၄-ပါးကို
သိစေခြင်း။ (၁) စတုသစ္စဗောဓာယ သံ-
ဝတ္တန္တိတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၃။ (၂)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုသစ္စဗောဓတ္ထ (ပု) [စတုသစ္စဗောဓ+အတ္ထ]
သစ္စာ ၄-ပါးကို သိစေခြင်းအကျိုး။ သယံ
ဗုဒ္ဓေါ သတ္တာနမ္ပိ စတုသစ္စဗောဓတ္ထာယ ဓမ္မံ
ဒေသေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၆။

စတုသစ္စဗောဓိ (ထိ) [စတုသစ္စ+ဗောဓိ] သစ္စာ
၄-ပါးကို သိခြင်း။ စတုသစ္စဗောဓိသင်္ခါတဿ
မဂ္ဂဉာဏဿ ပက္ခေ ဘဝါနံ ဓမ္မာနံ။ အဘိ၊ဌ၊
၂။၃၃၁။

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၁၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

စတုသစ္စဗ္ဗန္တရ (တိ) [စတုသစ္စ+အဗ္ဗန္တရ]
သစ္စာ ၄-ပါး၌ အတွင်းဝင်သော။ စတုသစ္စ-
ဗ္ဗန္တရေ နိရောဓသစ္စေ ဓမ္မေ ဉာဏဉ္စ။ ဒီ၊ဌ၊
၃။၂၀၂။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၂၃၃။)

စတုသစ္စဗျာကရဏ (န) [စတုသစ္စ+ဗျာကရဏ]
သစ္စာ ၄-ပါးကို ဟောကြားခြင်း။ တေံ ဟိတိ
တေံ စတုသစ္စဗျာကရဏံ။ မ၊ဌ၊၃။၁၀၀။

စတုသစ္စဘာဝ (ပု) [စတုသစ္စ+ဘာဝ] သစ္စာ
၄-ပါး၏ အဖြစ်။ စတုသစ္စဒေသနာဘာဝ-
ကြည့်။

စတုသစ္စဘာဝနာ (ထိ) [စတုသစ္စ+ဘာဝနာ]
သစ္စာ ၄-ပါးကို ပွားများခြင်း။ စတုသစ္စ-
ဘာဝနံ စတုသစ္စဘာဝနာဖလဉ္စ ဝိမုတ္တိံ
ဒေသေန္တော “ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗံ ဗုဇ္ဈိတော ဗုဒ္ဓေါ ဇာ-
တောသ္မိ” တိ ယုတ္တဟေတုနာ ဗုဒ္ဓဘာဝံ
သာဓေတိတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၀။ (ဆဋ္ဌမူ-မ၊
ဌ၊၃။၂၇၆-၌ “စတုသစ္စဘာဝနံ”ပုဒ် ကျနေ
သည်။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၇၅-၌မူ “စတုသစ္စ-
ဘာဝနာဖလဉ္စ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိံ”ဟု ရှိနေသည်။)

စတုသစ္စဘာဝနာဖလ (န) [စတုသစ္စဘာဝနာ+
ဖလ] သစ္စာ ၄-ပါးကိုပွားများခြင်း၏အကျိုး။
အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုသစ္စမဂ္ဂဉာဏ (န) [စတုသစ္စ + မဂ္ဂဉာဏ]
သစ္စာ ၄-ပါးကိုသိသောမဂ်ဉာဏ်။ သမ္မောဓိံ
စတုသစ္စမဂ္ဂဉာဏံ သဗ္ဗညုတဉာဏံ ဝါ သိရသာ
အဘိဝါဒယေ။ အပါ၊ဌ၊၁။၁၁၆။

စတုသစ္စမနသိကာရ (ပု) [စတုသစ္စ+မနသိကာ-
ရ] သစ္စာ ၄-ပါးကိုနှလုံးသွင်းခြင်း။ ဝနုဝိဝနု
သမ္မသိတွာတိ စတုသစ္စမနသိကာရံ သန္ဓာ-
ယာဟ။ မ၊ဌ၊၂။၁၃၈။

စတုသစ္စယန္တ (န) [စတုသစ္စ+ယန္တ] သစ္စာ ၄-ပါး
ဟူသော ယန္တရားစက်။ ဒေသနံ စတုသစ္စ-
ယန္တေ ပက္ခိပိတွာ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၆၅။

စတုသစ္စယောဇနမုခ (န) [စတုသစ္စ+ယောဇ-
နာ+မုခ] သစ္စာ ငှ-ပါးနှင့် ယှဉ်စပ်ခြင်းကို-
အဦး-ပဓာန-ပြုခြင်း။ စတုသစ္စယောဇန-
မုခေန နယနလက္ခဏော သံဝဏ္ဏနာဝိသေ-
သော။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၂၉။ အံ၊ ဋီ၊ ဝ။ ၆၃။ နေတ္တိ
ဝိ။ ၂၂-၃၊ ၂၅။

စတုသစ္စဝတ္ထာန (န) [စတုသစ္စ+ဝတ္ထာန]
သစ္စာ ငှ-ပါးကို- ပိုင်းခြား- သတ်မှတ်-
ခြင်း။ စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ နိဟရိတွာ
စတုသစ္စဝတ္ထာနံ ဒဿေတွာ ယာဝ အရ-
ဟတ္တဖလံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတဗ္ဗံ။ အံ၊ ဌ။ ၂။
၃၆၇။

စတုသစ္စဝိဒ္ဓ (တိ) [စတုသစ္စ+ဝိဒ္ဓ] သစ္စာ ငှ-ပါး
ကို ထိုးထွင်း၍ သိသောသူ။ စတုသစ္စဝိဒ္ဓ
(ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၇၃) တိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ သမာ-
ဟဋ္ဌာနိ စတုသစ္စံ၊ တံ အဝေဒိ ပဋိဝိဇ္ဈိတိ
စတုသစ္စဝိဒ္ဓ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၈။

စတုသစ္စဝိနိမုတ္တ (တိ) [စတုသစ္စ + ဝိနိမုတ္တ]
သစ္စာ ငှ-ပါးမှ လွတ်သော။ သဗ္ဗမ္မိ ဗုဒ္ဓဝစနံ
စတုသစ္စဝိနိမုတ္တံ နတ္ထိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁။ (- နေတ္တိ
ဝိ။ ၁၁၆။)

စတုသစ္စဝိဘာဝနီယဓမ္မကထာ (ထိ) [စတုသစ္စ+
ဝိဘာဝနီယာ+ဓမ္မကထာ] သစ္စာ ငှ-ပါးကို
ထင်စွာပြတတ်သော တရားစကား။ ဧကန္တ-
တော သာဓနဝသေန ဘာသိတံ စတုသစ္စ-
ဝိဘာဝနီယဓမ္မကထံ။ ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၄။

စတုသစ္စဝိမုတ္တ (တိ) [စတုသစ္စ+ဝိမုတ္တ] သစ္စာ
ငှ-ပါးတို့မှ လွတ်သော။ စတုသစ္စဝိမုတ္တ(မ၊ ဌ။
၃။ ၂၉၄) နိဗ္ဗာနိရေတွာ ဝိဘဇိတွာ ဝုစ္စမာနေ-
ဟိ သစ္စေဟိ ဝိမုတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၇။

စတုသစ္စဝိသယ (တိ) [စတုသစ္စ+ဝိသယ] သစ္စာ
ငှ-ပါးလျှင် အရာဌာနရှိသော။ တတ္ထ အဘိ-
ညေယျအဘိဇာနနာစတုသစ္စဝိသယာ။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ဌ။ ၁၀၇။

စတုသစ္စဝိသာရဒ (တိ) [စတုသစ္စ+ဝိသာရဒ]
သစ္စာ ငှ-ပါး၌ ရဲရင့်သောသူ။ ပစ္စယာကာရ-
ကုသလာ၊ စတုသစ္စဝိသာရဒါ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၃။
ထေရီ၊ ဌ။ ၁၃၃။

စတုသစ္စသညိတ(တိ) [စတုသစ္စ+သညိတ] သစ္စာ
ငှ-ပါးဖြင့်မှတ်အပ်သော။ စတုသစ္စသညိတဿ
အတ္ထဿ ပစ္စေကံ သရူပတော ဒဿနဝသေန
....အာစိက္ခဏာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၀၅။

စတုသစ္စသစ္စိကိရိယာယောဇနာ(ထိ) [စတုသစ္စ
+သစ္စိကိရိယာ+ယောဇနာ] သစ္စာ ငှ-ပါးကို
မျက်မှောက်ပြုခြင်းကို ယှဉ်စပ်ပြရာ စကား။
ဧသေ နယောတိ ယထာဝုတ္တံ ဥပမံ ဥပမာ-
သံသန္တနဉ္စ မဂ္ဂဘာဝနာယောဇနာယံ စတု-
သစ္စသစ္စိကိရိယာယောဇနာယဉ္စ အတိဒိသ-
တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၄။

စတုသစ္စသမ္ပုဒ္ဓိဝေဓ (ပု) [စတုသစ္စ+သမ္ပုဒ္ဓိဝေဓ]
သစ္စာ ငှ-ပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ ဘဇိယ-
မာနာ ပန စတုသစ္စသမ္ပုဒ္ဓိဝေဓံ ဥပါဒါယ
ပဏ္ဍိတပက္ခံ ဘဇန္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၈။

စတုသစ္စသမ္ပုဒ္ဓိဝေဓက္ခဏ (ပု) [စတုသစ္စသမ္ပုဒ္ဓိ-
ဝေဓ + ခဏ] သစ္စာ ငှ-ပါးကို ထိုးထွင်း၍
သိဆဲ- ခဏ- အခိုက်အတန့်။ ပဋိဝေဓက္ခ-
ဏေတိ အရိယဿ မဂ္ဂဿ စတုသစ္စသမ္ပုဒ္ဓိဝေ-
ဓက္ခဏေ။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၅။

စတုသစ္စသမ္ပုဒ္ဓိဝေဓန (န) [စတုသစ္စ+သမ္ပုဒ္ဓိဝေ-
ဓန] သစ္စာ ငှ-ပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စတုသစ္စသမ္ပုဒ္ဓိဝေဓနတ္ထ (တိ) [စတုသစ္စသမ္ပုဒ္ဓိ-
ဝေဓန+အတ္ထ] သစ္စာ ငှ-ပါးကို ထိုးထွင်း၍
သိခြင်း အနက်ရှိသော၊ သစ္စာ ငှ-ပါးကို
ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း အနက်ကို ဟောသော။
ပညာပဇ္ဇောတဝိဟတမောဟတမံ ဂတိဝိ-
မုတ္တန္တိ ဧတေဟိ စတုသစ္စသမ္ပုဒ္ဓိဝေဓနတ္ထေန

စ သုဂတသဒ္ဓေန တိဝိဓာပိ အတ္တဟိတ-
သမ္ပတ္တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀။

စတုသစ္စသမ္ပုဋ္ဌိဝေဓာဝဟန္တ (တိ) [စတုသစ္စသမ္ပုဋ္ဌိ-
ဝေဓ+အာဝဟန္တ] သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း
၍ သိခြင်းကို ဆောင်နိုင်သော။ တတ္ထ ယေသံ
ဝသေန စတုသစ္စသမ္ပုဋ္ဌိဝေဓာဝဟံ သဒ္ဓမ္မဿ-
ဝနံ လဗ္ဘတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၆။

စတုသစ္စသမ္မောဓ (ပု) [စတုသစ္စ + သမ္မောဓ]
သစ္စာ ၄-ပါးကိုကောင်းစွာသိခြင်း။ ဗောဓာ-
ယာတိ စတုသစ္စသမ္မောဓာယ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၀၇။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၇။)

စတုသစ္စသမ္မောဓာဝဟတ္ထ (န) [စတုသစ္စသမ္မောဓ
+ အာဝဟန္တ + တ္ထ] သစ္စာ ၄-ပါးကို ကောင်း
စွာသိခြင်းကိုဆောင်နိုင်သည်၏အဖြစ်။ ခန္ဓာ-
ဒိဝိဘာဂေန ဉာယမာနံ စတုသစ္စသမ္မောဓာ-
ဝဟတ္တာ သတ္တာရာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ကတ္တဗ္ဗ-
ကိစ္စံ နိပ္ပါဒေဿတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃။

စတုသစ္စသမ္မောဓိ (ထိ) [စတုသစ္စ + သမ္မောဓိ]
သစ္စာ ၄-ပါးကို ကောင်းစွာသိခြင်း။ တတ္ထ
စာတိ တသ္မိံ စတုသစ္စသမ္မောဓိသင်္ခါတေ
အရဟတ္တမဂ္ဂေ။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀။

စတုသစ္စသမ္မောဓိပဋိပတ္တိ (ထိ) [စတုသစ္စသမ္မော-
ဓိ + ပဋိပတ္တိ] သစ္စာ ၄-ပါးကို ကောင်းစွာသိ
ခြင်းငှါ ကျင့်ခြင်း။ စတုသစ္စသမ္မောဓိပဋိပတ္တိ-
ယံ အပ္ပမာဒဝသေန အပ္ပမဇ္ဇတော။ ထေရ၊
ဋီ၊ ၁။ ၁၉၄။

စတုသစ္စာဓိဂမ (ပု) [စတုသစ္စ + အဓိဂမ] သစ္စာ
၄-ပါးကို သိခြင်း။ နိဗ္ဗာနာရမ္ပဏံ ဟုတုတိ
တေန အတ္တတော စတုသစ္စာဓိဂမော ဝေ
လောကုတ္တရသရဏဂမနန္တိ ဒေဿတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊
၁။ ၂၇၈။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၇၈။)

စတုသစ္စာဘိသမယ (ပု) [စတုသစ္စ + အဘိသမ-
ယ] (၁) သစ္စာ ၄-ပါးကို - သိမြင်ခြင်း -
ရခြင်း။ (တိ) (၂) သစ္စာ ၄-ပါးကို သိမြင်

တတ်သော။ (၁) ယဿ မဟာရာဇ ပုဂ္ဂလဿ
ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ စတုသစ္စာဘိသမယော
န ဟောတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၇၁။ (- ၂၁၀။ ပဋိသံ၊
ဋီ၊ ၂။ ၆၅။ အနုဋီ၊ ၂။ ၆၄။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၃၈၊ ၁၃၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၅။ (၂) စတ္တာရောပိ မဂ္ဂါ
စတုသစ္စာဘိသမယာတိ ကတုာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၀၆။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၂။

စတုသစ္စာဘိသမယပဋိဝိဒ္ဓ (တိ) [စတုသစ္စာဘိ-
သမယ + ပဋိဝိဒ္ဓ] သစ္စာ ၄-ပါးကိုသိမြင်ခြင်း၌
ထွင်းဖောက်နိုင်သော။ ယေ ပန တေ မဟာ-
ရာဇ ဘိက္ခု စတုသစ္စာဘိသမယပုဋိဝိဒ္ဓါ ဒိဋ္ဌ-
သစ္စာ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၂၆။

စတုသစ္စာဘိသမ္မောဓ (ပု) [စတုသစ္စ + အဘိ-
သမ္မောဓ] သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍
သိခြင်း။ ဝိတ္တာရတော စ သတ္ထု စတုသစ္စာ-
ဘိသမ္မောဓော ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၉။

စတုသစ္စာဝဗောဓဂတိ (ထိ) [စတုသစ္စ + အဝ-
ဗောဓ + ဂတိ] သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုးထွင်း၍
သိခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ စတုသစ္စာဝဗောဓ-
ဂတိယာ ဣသယောတိ သင်္ချံ ဂတာနံ။ မူလဋီ၊
၃။ ၁၆၆။

စတုသစ္စုပသဉ္စိတ (တိ) [စတုသစ္စ + ဥပသဉ္စိတ]
သစ္စာ ၄-ပါးနှင့် စပ်သော။ ဒေသေတိ မဓရံ
ဓမ္မံ၊ စတုသစ္စုပသဉ္စိတံ။ အပါ၊ ၂။ ၁၅၆။

စတုသစ္စေကဒေသ (ပု) [စတုသစ္စ + ကေဒေသ]
သစ္စာ ၄-ပါး၏ တစိတ်တဒေသ။ စတုသစ္စေ-
ကဒေသဿ မဂ္ဂဿ ဝါ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၃။

စတုသဋ္ဌိ (ထိ) [စတု + သဋ္ဌိ] ခြောက်ဆဲ့လေး၊
၆၄-ပါး၊ ၆၄-ခု၊ ၆၄-ယောက်။ ကာရယိဿတိ
ဣဿရိယံ၊ မဟိယာ စတုသဋ္ဌိယာ။ အပါ၊ ၁။
၅၅။

စတုသဋ္ဌိအန္တရကပ္ပသင်္ဂဟ (တိ) [စတုသဋ္ဌိ +
အန္တရကပ္ပ + သင်္ဂဟ] ၆၄-ပါးသော အန္တရ
ကပ်တို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော၊ အန္တရကပ်

ဇိဋ္ဌ-ကပ် အရေအတွက် ရှိသော။ ဝိဝဋ္ဌဋ္ဌာ-
ယိအသင်္ချေယံ၊ စတုသဠိအန္တရကပ္ပသင်္ဂဟံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။ ၅၃။

စတုသဠိကပ္ပ (ပု) [စတုသဠိ+ကပ္ပ] ဇိဋ္ဌ-ကပ်၊
ဇိဋ္ဌ-ကမ္မာ။ စတုသဠိကပ္ပ အာယံ ဂဟေတွာ
နိဗ္ဗတ္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၇။)

စတုသဠိကဟာပဏ (ပု၊ န) [စတုသဠိ+ကဟာ-
ပဏ] ဇိဋ္ဌ-အသပြာ၊ ဇိဋ္ဌ-ကျပ်၊ သောဠသ-
ကဟာပဏော ဝါ စတုသဠိကဟာပဏော
ဝါ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၇။

စတုသဠိခုဒ္ဒကဒ္ဓါရ (န) [စတုသဠိ+ခုဒ္ဒကဒ္ဓါရ]
တံခါးငယ် ဇိဋ္ဌ-ခု။ ရာဇဂဟဿ ကိရ ဒုတ္တိ သ-
မဟာဒ္ဓါရနိ စတုသဠိခုဒ္ဒကဒ္ဓါရနိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၂၉၃။

စတုသဠိဒေဝရာဇ (ပု) [စတုသဠိ+ဒေဝရာဇ]
ဇိဋ္ဌ-ယောက်သောနတ်မင်း၊ နတ်မင်း ဇိဋ္ဌ-
ယောက်။ စတုသဠိဒေဝရာဇနံ မဟေသိတ္ထ-
မကာရယံ။ အပ၊ ၂။ ၁၉၉။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၉။

စတုသဠိဓာတိ (ထိ) [စတုသဠိ+ဓာတိ] ဇိဋ္ဌ-
ယောက်သော နို့ထိန်း၊ နို့ထိန်း ဇိဋ္ဌ-ယောက်။
စတုသဠိဓာတိယော ဥပဋ္ဌာပေသိ။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ၊ ၈၀။

စတုသဠိပရိမာဏ (တိ) [စတုသဠိ+ပရိမာဏ]
ဇိဋ္ဌ-ယောက်- အတိုင်းအရှည်-အရေအတွက်
-ရှိသော။ ဧကေကသ္မိံ ကုဋ္ဌာဂါရေ အဋ္ဌ-
ဋ္ဌကာ စတုသဠိပရိမာဏာ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၇၀။

စတုသဠိဘာဏဝါရ (တိ) [စတုသဠိ+ဘာဏ-
ဝါရ] ဇိဋ္ဌ-ဘာဏဝါရ ရှိသော၊ ဂါထာ
တသောင်းခြောက်ထောင် အရေအတွက် ရှိ
သော။ အယံ ဥဘတော ဝိဘင်္ဂေ နာမ
စတုသဠိဘာဏဝါရေတိ ဌပေသုံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၁။

စတုသဠိဘာဏဝါရပရိမာဏ (တိ) [စတုသဠိ-
ဘာဏဝါရ + ပရိမာဏ] ဇိဋ္ဌ-ဘာဏဝါရ

အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စတုသဠိဘာဏဝါရ-
ပရိမာဏံ တန္တိ သင်္ဂါယိတွာ။ သာရတ္ထ၊
၁။ ၆၃။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။)

စတုသဠိသလာကဘတ္တ (န) [စတုသဠိ+သလာ-
ကဘတ္တ] ဇိဋ္ဌ-ခုသော စာရေးတံဆွမ်း။ စတု-
သဠိသလာကဘတ္တာနိ ဥပဋ္ဌပေတွာ။ အပ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၅။

စတုသတသဟဿသင်္ခ (တိ) [စတု+သတသဟ-
ဿ+သင်္ခ] လေးသိန်းအရေအတွက်ရှိသော။
စတုသတသဟဿသင်္ခံ စူဠန္တေဝါသီ ဝိယ
လောကီယဓနဉ္စ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။ (-အပ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၇။)

စတုသတသဟဿဋ္ဌာနက (တိ) [စတုသတ-
သဟဿ+ဋ္ဌာနက] အခွန်လေးသိန်း ထွက်
သော။ အညံ စတုသတသဟဿဋ္ဌာနကံ
ဂဏှာဟိတိ ဒဒေယျ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၂။

စတုသတိကိစ္စ (န) [စတု+သတိကိစ္စ] ငှ-ပါး
သော သတိကိစ္စ၊ သတိကိစ္စ ငှ-ပါး။ အသု-
ဘာသုခါနိစ္စာနုတ္တေသု ကာယာဒိသု သုဘာ-
ဒိသညာပဟာနလက္ခဏံ စတုသတိကိစ္စံ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၄။

စတုသတိပဋ္ဌာန (န) [စတု+သတိပဋ္ဌာန] ငှ-ပါး
သော သတိပဋ္ဌာန်၊ သတိပဋ္ဌာန် ငှ-ပါး။
စတုသတိပဋ္ဌာနဝသေန ဥပဋ္ဌိတာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၃၀။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၂၅၊ ၄၀၂။)

စတုသတိပဋ္ဌာနဂေါစရ (တိ) [စတုသတိပဋ္ဌာန
+ဂေါစရ] သတိပဋ္ဌာန် ငှ-ပါးဟူသော အာရုံ
ရှိသော၊ သတိပဋ္ဌာန် ငှ-ပါးကို ပွားများနေ
သောသူ။ သဗ္ဗေပိ တေ စတုသတိပဋ္ဌာန-
ဂေါစရာဝ ဘိက္ခု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၂၃၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၂။)

စတုသတိပဋ္ဌာနပဋိလာဘ (ပု) [စတုသတိ-
ပဋ္ဌာန+ပဋိလာဘ] သတိပဋ္ဌာန်တရား ငှ-ပါး

ကိုရခြင်း။ ဇဋ္ဌာနံ သတိပတိဋ္ဌာနံ စတုသတိ-
ပဋ္ဌာနပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄။
(-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။)

စတုသတိပဋ္ဌာနဖလကနိဝါရဏ (န) [စတုသတိ-
ပဋ္ဌာန + ဖလက+နိဝါရဏ] တားမြစ်တတ်
သော သတိပဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါးဟူသော-
လွှား-ကာ။ ရာဂါဒိဒေါသာရိပါပနိဝါရဏတ္ထံ
စတုသတိပဋ္ဌာနဖလကနိဝါရဏံ ဒေတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ။၃၁၄။

စတုသတိပဋ္ဌာနဘာဝနာ (ထိ) [စတုသတိပဋ္ဌာ-
န+ဘာဝနာ] သတိပဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါးကို
ပွားများခြင်း။ စတုသတိပဋ္ဌာနဘာဝနာယ
တေသု တေသံ ပဟာနသိဒ္ဓိတော။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌိ။၆၄။

စတုသတိပဋ္ဌာနသာဓန (န) [စတုသတိပဋ္ဌာန+
သာဓန] သတိပဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါးကို ပြီးစေ
ခြင်း။ စတုသတိပဋ္ဌာနသာဓနေ လူမေသံ
ဣန္ဒြိယာနံ သဘာဝဘေဒါဘာဝတော။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌ။၉၇။

စတုသတိပဋ္ဌာနသာဓာရဏ (တိ) [စတုသတိ-
ပဋ္ဌာန + သာဓာရဏ] သတိပဋ္ဌာန်တရား
၄-ပါးနှင့်ဆက်ဆံသော။ အယံ ပန စတုသတိ-
ပဋ္ဌာနသာဓာရဏော အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁။
၁၆၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉။

စတုသတိပဋ္ဌာနာနုပဿက (တိ) [စတုသတိပဋ္ဌာန
+ အနုပဿက] သတိပဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါးကို
အဖန်ဖန်ရှုသော။ တသ္မာ စတုသတိပဋ္ဌာ-
နာနုပဿကော “ယောဂေဟိ စ ဝိသံ-
ယုတ္တော”တိ ဝုဒ္ဓတ္တာ။ နေတ္ထိဝိ၊၁၃၉။

စတုသတ္တတိ (ထိ) [စတု+သတ္တတိ] ခုနစ်ဆယ့်
လေး၊ ၇၄-ပါး၊ ၇၄-ခု၊ ၇၄-ယောက်။ စတု-
သတ္တတိယာ နာမရူပပရိဂ္ဂဟနယေဟိ စေဝ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ။၂။၃၆၇။

စတုသတ္တတိသဟဿဇဋိလ (ပု) [စတုသတ္တတိ-
သဟဿ+ဇဋိလ] ခုနစ်သောင်းလေးထောင်
သောရသေ့။ သဗ္ဗေပိ စတုသတ္တတိသဟဿ-
ဇဋိလာ အရဟတ္တံ ပါပုဏ်သု။ အံ၊ဋ္ဌ။၁။
၁၁၉။ အပါ၊ဋ္ဌ။၁။၂၃။

စတုသတ္တတိသဟဿမတ္တာ (တိ) [စတုသတ္တတိသဟ-
ဿ + မတ္တာ] ခုနစ်သောင်းလေးထောင်-
အတိုင်းအရှည် - အရေအတွက် - ရှိသော။
စတုသတ္တတိသဟဿမတ္တာ ပြာဟ္မဏပုတ္တာ
အဟေသု။ အပါ၊ဋ္ဌ။၁။၂၂၉။

စတုသတ္တတိက္ခတ္တံ (ဗျ) [စတုသတ္တတိ+က္ခတ္တံ]
၇၄-ကြိမ်၊ ၇၄-ခါ။ စတုသတ္တတိက္ခတ္တံ သော၊
ဒေဝရဇံ ကရိယတိ။ အပါ၊ဋ္ဌ။၁။၁၁၃။

စတုသန္တတိ (န၊ထိ) [စတု+သန္တတိ] (၁) ၄-ပါး
သော - အစဉ် - အကြောင်း။ (န)(၂)
၄-ပါးသော - အစဉ် - အကြောင်း - ရှိသော
ရုပ်၊ ၄-ပါးသော - အစဉ် - အကြောင်း -
ကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်၊ စတုသန္တတိရုပ်။
ကသ္မာ ကမ္မဇဝသေန အတ္ထော ဝုတ္တော၊ န
စတုသန္တတိဝသေန။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၄။ စတုသန္တ-
တိတိ စတုနံ ပစ္စယာနံ ဝသေန စတုသန္တတိ-
ရူပါနိ။ အဘိဓမ္မာဝတာရ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၁၈၃။

စတုသန္တတိက (န) [စတု+သန္တတိ+က။ က-အ
နက်မရှိ။] ၄-ပါးသော - အစဉ် - အကြောင်း
- ရှိသောရုပ်၊ ၄-ပါးသော - အစဉ် -
အကြောင်း - ကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်၊ စတု-
သန္တတိရုပ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စတုသန္တတိကရူပ (န) [စတုသန္တတိက + ရူပ]
စတုသန္တတိရုပ်။ စတုသန္တတိကရူပေန ဟိ
နာနုပ္ပါဒနာနာနိရောဓတာဒိပနာ....ဟောတိ။
မူလဋီ၊၂။၂၁။

စတုသန္တတိရူပ (န) [စတုသန္တတိ + ရူပ] စတု-
သန္တတိရုပ်။ စတုသန္တတိရူပါနံ အာစယော
ဥပစယော နိဗ္ဗတ္တိ ငမ္ဘိ ကထိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ။
၁။၃၆၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ။၂။၂၇။သံ၊ဋီ၊၁။၆၂။)

စတုသန္တတိရူပကာယ (ပု) [စတုသန္တတိရူပ + ကာယ] စတုသန္တတိရူပ အပေါင်း။ သဗ္ဗော ဘူတပါဒါယပဘေဒေါ စတုသန္တတိရူပကာယော ဘိဇ္ဇိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၉၀။

စတုသန္တတိရူပပုဗ္ဗန္တ (ပု) [စတုသန္တတိရူပ + ပဗ္ဗန္တ] စတုသန္တတိရူပ အစဉ်။ သော စ အတ္တတော ဌာနနိသဇ္ဇာဒိအာကာရပုဝတ္ထော စတုသန္တတိရူပပုဗ္ဗန္တော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၂။၃၊၃၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။)

စတုသန္တတိရူပသန္တာန (ပု) [စတုသန္တတိရူပ + သန္တာန] စတုသန္တတိရူပ အစဉ်။ သဗ္ဗော စာယံ စတုသန္တတိရူပသန္တာနော ဣမိနာ ဥပတ္တမ္ဘိယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။

စတုသန္တတိရူပသမုဒါယ (ပု) [စတုသန္တတိရူပ + သမုဒါယ] စတုသန္တတိရူပအပေါင်း။ တဒုပသန္တိဿယော စတုသန္တတိရူပသမုဒါယော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။

စတုသန္တတိရူပသမူဟ (ပု) [စတုသန္တတိရူပ + သမူဟ] စတုသန္တတိရူပ အပေါင်း။ ရူပကာယဿာတိ စတုသန္တတိရူပသမူဟဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။)

စတုသန္တတိသမုဋ္ဌာန (တိ) [စတုသန္တတိ + သမုဋ္ဌာန] ငှ-ပါးသော - အစဉ် - အကြောင်း - လျှင်ဖြစ်ကြောင်း ရှိသော၊ ငှ-ပါးသော - အစဉ် - အကြောင်း - ကြောင့် ဖြစ်သော။ စတုသန္တတိသမုဋ္ဌာနေ ရူပေ ဩဇာ အာဟာရော နာမ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။

စတုသန္တိကပလ္လင်္ဂ (ပု) [စတုသန္တိက + ပလ္လင်္ဂ] (ပေါင် ၂-ဖက်၊ ဒူးဆစ် ၂-ဖက် အားဖြင့်) ငှ-ပါးသောအစပ်ရှိသော - ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခြင်း - တင်ပလ္လင်ခွေခြင်း။ စတုသန္တိကပလ္လင်္ဂ အာဘုဇိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၆။ ကဋိယံ ဒိန္နံ ဥရု-

သန္တိနံ၊ ဒိန္နံဥ ဇာဏသန္တိနံ ဝသေန စတုသန္တိကပလ္လင်္ဂံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၆။

စတုသမုဋ္ဌာန (န) [စတု + သမုဋ္ဌာန] (၁) ငှ-ပါးသော - အကြောင်း - သမုဋ္ဌာန်၊ အကြောင်း - သမုဋ္ဌာန် - ငှ-ပါး။ (တိ) (၂) ငှ-ပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်သော။ (၃) ငှ-ပါးသော - အကြောင်း - သမုဋ္ဌာန် - ရှိသော၊ အကြောင်း - သမုဋ္ဌာန် - ငှ-ပါး ရှိသော။ (၄) ငှ-ပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ (၁) စတုသမုဋ္ဌာနိက - ကြည့်။ (၂) အဝသေသာနိ နဝရူပါနိ တေဟိ ကမ္မေန စာတိ စတူဟိ သမုဋ္ဌဟန္တိတိ နဝ စတုသမုဋ္ဌာနာနိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၇၆။ စတုသမုဋ္ဌာနာ နာမ ပဌမ၊တတိယ၊ စတုတ္ထ၊ ဆဋ္ဌေဟိ စ ဒုတိယ၊ တတိယ၊ ပဉ္စမ၊ ဆဋ္ဌေဟိ စ သမုဋ္ဌာနေဟိ သမုဋ္ဌာတိ၊ န အညေဟိ။ ကင်္ခါ၊၁။၁၁၁။ (၃) အတ္ထိ စတုသမုဋ္ဌာန (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅) နှိ ကာယော၊ ကာယဝါစာ၊ ကာယစိတ္တံ၊ ကာယဝါစာစိတ္တန္တိ ဣမာနိ စတ္တာရိ၊ ဝါစာ၊ ကာယဝါစာ၊ ဝါစာစိတ္တံ၊ ကာယဝါစာစိတ္တန္တိ ဣမာနိ ဝါစတ္တာရိ သမုဋ္ဌာနာနိ တေဿာတိ စတုသမုဋ္ဌာနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၉၅။ (၂၊၃) စတူဟိ သမုဋ္ဌာတိ၊ စတ္တာရိဝါသမုဋ္ဌာနာနိ တေဿာတိ စတုသမုဋ္ဌာနံ။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ။ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ (၄) အယံ ဂန္ဓော စတူဟိ သမုဋ္ဌာနံ တေဿာတိ စတုသမုဋ္ဌာနော။ ဂန္ဓာရမ္မဏသမ္ပတော။ အဘိဓမ္မာဝတာရ၊ ဋ္ဌ၊ဟောင်း။၁။ ၅။ဆသမုဋ္ဌာန (သာရတ္ထ၊၁။၉၅။)၊ ကေသမုဋ္ဌာန (ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၁၈၈။) တို့လည်းကြည့်။ ငှ-ပါးသော အကြောင်း သမုဋ္ဌာန် ဟူသည် အဘိဓမ္မာ၌ ကံ၊စိတ်၊ဥတု၊အာဟာရ ငှ-ပါးကို ခေါ်သည်။ ဝိနည်း၌ (က) ကိုယ်၊ ကိုယ်နှုတ်၊ ကိုယ်စိတ်၊ ကိုယ်နှုတ်စိတ် ငှ-ပါး၊ (ခ) နှုတ်၊ကိုယ်နှုတ်၊နှုတ်စိတ်၊ ကိုယ်နှုတ်စိတ် ငှ-ပါးကိုခေါ်သည်။ အဘိဓမ္မာ၌ မဟာဘုတ် ငှ-ပါး၊ ရူပ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ကဗဠိကာရာဟာရ၊

အာကာသဓာတ်အားဖြင့် ဇု-ပါးတို့ကို ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရဟူသော အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့် ဖြစ်သောကြောင့် စတုသမုဋ္ဌာနရုပ်ဟု ခေါ်သည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃၊၁၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆၊၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅-တို့ကြည့်။ ဝိနည်း၌ (က) အဒ္ဓါန၊ နာဝါဘိရူဟန၊ ပဏိတဘောဇန၊ သံဝိဓာန၊ လောမသံဟရ၊ အာမကဓည၊ အညတရဘူဉ္ဇန သိက္ခာပုဒ် ၇-ပါး၊ ဘိက္ခုနီပါဠိဒေသနီ သိက္ခာပုဒ် ၈-ပါးအားဖြင့် ၁၅-ပါးတို့ကို ကိုယ်၊ ကိုယ်နှုတ်၊ ကိုယ်စိတ်၊ ကိုယ်နှုတ်စိတ်ဟူသော အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့် ဖြစ်သောကြောင့် စတုသမုဋ္ဌာနသိက္ခာပုဒ် (အာပတ်) ဟု ခေါ်သည်။ ဝိ၊ ၅။၁၆၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄၊၁၀၈၊၁၉၆၊၁၉၉၊၂၁၆-တို့ကြည့်။ (ခ) ဘိက္ခုနီပါစိတ် ကုမာရိဘူတဝဂ် ၁၀-ခုမြောက် အနန္တညာတသိက္ခာပုဒ်ကို နှုတ်၊ ကိုယ်နှုတ်၊ နှုတ်စိတ်၊ ကိုယ်နှုတ်စိတ်ဟူသော အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့်ဖြစ်သောကြောင့် စတုသမုဋ္ဌာနသိက္ခာပုဒ် (အာပတ်) ဟု ခေါ်သည်။ ဝိ၊ ၅။၁၆၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄-တို့ကြည့်။

စတုသမုဋ္ဌာနကေသ (ပ) [စတုသမုဋ္ဌာန + ကေသ] (ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရဟူသော) အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့် ဖြစ်သောဆံပင်။ စတုသမုဋ္ဌာနကေသတော နိဒ္ဒါရိတေ ကမ္မသမုဋ္ဌာနကေသေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၇။

စတုသမုဋ္ဌာနရူပ (န) [စတုသမုဋ္ဌာန + ရူပ] အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်။ စတုသမုဋ္ဌာနမ္ပိတိ သမ္ပိ စတုသမုဋ္ဌာနရူပံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၀-၁။)

စတုသမုဋ္ဌာနိက (တိ) [စတုသမုဋ္ဌာန + က] အကြောင်း ၄-ပါးရှိသော၊ အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့်ဖြစ်သော။ ရူပါတိ ကမ္မစိတ္တဥတုအာ-

ဟာရသမုဋ္ဌာနဝသေန စတုသမုဋ္ဌာနိကာ ရူပါရမ္မဏာ ရူပယန္တိတိ ရူပါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၀။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၂။ ဝဇီရ။၄၉၇။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂၊၄၀၄။)

စတုသမုဋ္ဌာနိကကာယ (ပ) [စတုသမုဋ္ဌာနိက + ကာယ] အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်အပေါင်း။စတုသမုဋ္ဌာနိကကာယံ “အနိစ္စ” နှိ အနုပဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ (- မူလဋ္ဌိ၊၁။၇၂။)

စတုသမုဋ္ဌာနိကဂန္ဓာရမ္မဏ (န) [စတုသမုဋ္ဌာနိက + ဂန္ဓာရမ္မဏ] အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့် ဖြစ်သော ဂန္ဓာရုံ။ အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓါနိ စတုသမုဋ္ဌာနိကဂန္ဓာရမ္မဏာဒိနိ “ကဿညဿ ဝေရူပါနိ အတ္တိ” တိ မညန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။

စတုသမုဋ္ဌာနိကရူပ (န) [စတုသမုဋ္ဌာနိက + ရူပ] (၁) အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့် ဖြစ်သော ရူပါရုံ။ (၂) အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်။ (၁) ရူပေ စ ပဇာနာတိတိ ဗဟိဒ္ဓါ စတုသမုဋ္ဌာနိကရူပဉ္စ ယာထာဝသရသလက္ခဏဝသေန ပဇာနာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၄။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။) (၂) စတုသမုဋ္ဌာနိကရူပသင်္ခါတော ရူပက္ခန္ဓော.... ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၂။ (- ၃၆၇-၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၄။)

စတုသမုဒ္ဒ (ပ) [စတု + သမုဒ္ဒ] ၄-စင်းသော သမုဒ္ဒရာ၊ သမုဒ္ဒရာ ၄-စင်း။ (သမုဒ္ဒရာ ၄-စင်း ဟူသည် မြင်းမိုရ်တောင်၏ အရှေ့၊ အနောက်၊ တောင်၊ မြောက် ဟူသော အရပ် ၄-မျက်နှာ၌ ရှိသော သမုဒ္ဒရာတို့ ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့တွင် အရှေ့သမုဒ္ဒရာသည် ငွေရောင်အဆင်းရှိသည်၊ အနောက်သမုဒ္ဒရာသည် ဖလ်ရောင် အဆင်း

ရှိသည်။ တောင်သမုဒ္ဒရာသည် မြရောင်အဆင်း
ရှိသည်။ မြောက်သမုဒ္ဒရာသည် ရွှေရောင်
အဆင်းရှိသည်။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၅၂။) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

စတုသမုဒ္ဒအန္တ (တိ) [စတုသမုဒ္ဒ+အန္တ] သမု-
ဒ္ဒရာ ၄-စင်း - အဆုံး - အပိုင်းအခြား - ရှိ
သော။ စတုသမုဒ္ဒအန္တယ ပထဝိယာ
ဣဿရေတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၂။ (- ဒီ၊
၁။ ၂၉၃။ သီ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၄။)

စတုသမုဒ္ဒန္တ (တိ) [စတုသမုဒ္ဒ+အန္တ] သမု-
ဒ္ဒရာ ၄-စင်း - အဆုံး - အပိုင်းအခြား - ရှိ
သော။ စတုသမုဒ္ဒန္တယ ပထဝိယာ ဣဿ-
ရေတိ အတ္ထော။ မ၊ ၁။ ၂၅၁။ ဣတိဝုတ်၊
၄။ ၇၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။ (- ထေရ၊ ၄။
၂။ ၃၀၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၆။)

စတုသမုဒ္ဒပရိယန္တ (တိ) [စတုသမုဒ္ဒ+ပရိယန္တ] သမု-
ဒ္ဒရာ ၄-စင်း - အဆုံး - အပိုင်းအခြား -
ရှိသော။ စတုသမုဒ္ဒပရိယန္တယ ပထဝိယာ
ဣဿရေ။ ဇ၊ ၁။ ၅။ ၂၀။

စတုသမ္ပဇည (န) [စတု+သမ္ပဇည] (သာတ္ထက-
သမ္ပဇညံ၊ သပ္ပိယသမ္ပဇညံ၊ ဂေါရသမ္ပဇညံ၊
အသမ္ပောဟသမ္ပဇညံ ဟူသော) ၄-ပါးသော
သမ္ပဇညတရား၊ သမ္ပဇညတရား ၄-ပါး၊ ၄-ပါး
သော ဆင်ခြင်တုံတရား၊ ဆင်ခြင်တုံတရား
၄-ပါး။ စတုသမ္ပဇညဝသေနာ(ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၉)
တိ သမန္တတော ပကာရေဟိ၊ ပကဋ္ဌံ ဝါ
သဝိသေသံ ဇာနာတိတိ သမ္ပဇာနော၊ သမ္ပ-
ဇာနဿ ဘာဝေါ သမ္ပဇညံ၊ တထာပဝတ္တံ
ဉာဏံ၊ ဟတ္ထဝိကာရာဒိဘေဒဘိန္နတ္တာ စတ္တာရိ
သမ္ပဇညာနိ သမာဟဋ္ဌာနိ စတုသမ္ပဇညံ၊
တဿ ဝသေန။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၆။ (- အံ၊ ၁။ ၁။
၂၄၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၄၅။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၆။)

စတုသမ္ပဇညပညာ (ထိ) [စတုသမ္ပဇည+ပညာ]
သမ္ပဇညတရား ၄-ပါးဟူသောပညာ။ သမ္ပဇာ-
နောတိ စတုသမ္ပဇညပညာယ သမန္နာ-

ဂတော။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၂၁၇။ စတုသမ္ပဇညပညာ-
ယာတိ စတုဗ္ဗိသေမ္ပဇညပညာယ။ သံ၊ ၁။ ၂။
၄၅၇။

စတုသမ္ပဇညပရိဂ္ဂဏှန (န) [စတုသမ္ပဇည+
ပရိဂ္ဂဏှန] သမ္ပဇညတရား ၄-ပါးကို - ပိုင်းခြား
၍ယူခြင်း - သိမ်းဆည်းခြင်း။ ဧဝံ စတုသမ္ပ-
ဇညပရိဂ္ဂဏှနေန ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၉။

စတုသမ္ပဇညပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [စတုသမ္ပဇည+
ပရိဂ္ဂါဟက။ ထိ-၌ စတုသမ္ပဇညပရိဂ္ဂါဟိကာ။]
သမ္ပဇညတရား ၄-ပါးကို - ပိုင်းခြား၍ယူသော -
သိမ်းဆည်းသော၊ သူ။ ဣဓ စတုသမ္ပဇညပရိဂ္ဂါ-
ဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စံ၊ စတုသမ္ပဇညပရိဂ္ဂါ-
ဟကဿ ဘိက္ခုနော ဝသေန ယာဝ အရ-
ဟတ္တာ နိယျာနမုခံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၉။

စတုသမ္ပဇညသမန္နာဂတ (တိ) [စတုသမ္ပဇည+
သမန္နာဂတ] သမ္ပဇညတရား ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံ
သော၊ သူ။ သတန္တိ စတုသမ္ပဇညသမန္နာဂ-
တာယ သတိယာ သတောကာရီ။ အံ၊ ၁။ ၂။
၂၃၇။

စတုသမ္ပတ္တိစက္ကသမာယောဂ (ပု) [စတု+သမ္ပတ္တိ-
စက္က+သမာယောဂ] သမ္ပတ္တိစက် ၄-ပါးနှင့်
ကောင်းစွာ - ယှဉ် - စပ် - ခြင်း။ ယဿ
ဟိ စတုသမ္ပတ္တိစက္ကသမာယောဂါဒိဝသေန
ယောနိသောဝ အာဘောဂေါ ဟောတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၅။

စတုသမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယ (န) [စတု+သမ္ပပ္ပဓာန+
ဝီရိယ] ၄-ပါးသော သမ္ပပ္ပဓာန် လုံ့လ။
ပဂ္ဂဏှန္တောတိ စတုသမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယေန ပဒ-
ဟန္တော။ စူဠနိ၊ ၄။ ၉၂။

စတုသဟဿ (န) [စတု+သဟဿ] လေး
ထောင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စတုသဟဿ ၂ (တိ) [စတုသဟဿ + အ]
(လောကဓာတ်) လေးထောင်ကို အစိုးရ
သော။ စတုသဟဿော ဗြဟ္မာ။ မ၊ ၁။ ၁၄၂။
သတသဟဿ (မ၊ ၁။ ၃။ ၁၁၆)လည်း ကြည့်။

စတုသဟဿယောဇနပုမာဏ (တိ) [စတုသဟ-
ဿ + ယောဇန + ပမာဏ] ယူဇနာ လေး
ထောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စတုသဟဿ-
ယောဇနပုမာဏော ပဒေသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။

စတုသာဂရတောယ (န) [စတု + သာဂရ +
တောယ] သမုဒ္ဒရာ၄-စင်း၌ရှိသောရေ။ စတု-
သာဂရတောယာနိ၊ ဓာရယံ ကေပါဏိနာ။
အပ၊၂။၂၁၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၅၄။

စတုသာဓာရဏဓန (န) [စတု + သာဓာရဏ +
ဓန] ၄-ဦးတို့နှင့် ဆက်ဆံသောဥစ္စာ၊ ၄-ဦးဆိုင်
ဥစ္စာ။ နာယံ ဒေါသော စတုန္တံ ဝိကာရော
စတုသု ကေသာပိ ဟောတိ စတုသာဓာရဏ-
ဓနံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၈။

စတုသာမညဖလ (န) [စတု + သာမညဖလ]
သာမညဖိုလ် ၄-ပါး။ အစလံ အဖန္နိတံ စတု-
သာမညဖလသင်္ခါတံ အာနေဉ္စဝိဟာရဉ္စ။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

စတုသာလ = စတုသာလ (န၊ထိ) [စတု + သာ-
လာ] (၁) ၄-ဆောင်သောကျောင်း၊ ကျောင်း
၄-ဆောင်။ (ထိ) (၂) ၄-မျက်နှာတို့၌ ဆက်
ထားသောကျောင်း၊ ၄-ဆောင်တွဲကျောင်း။
(၃) မှန်ထွက် ၄-မျက်နှာတို့နှင့် ယှဉ်သော
ကျောင်း၊ မှန်ထွက် ၄-မျက်နှာ ရှိသော
ကျောင်း။ (၁) ဣသိပတနမဟာဝိဟာရေ
စတုဟိ ဂဗ္ဘေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတံ စတုသာလံ
ကာရေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊
၂၀၄။ (၂) သတဂဗ္ဘံ ဝါ စတုသာလံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၂။ ကင်္ခါ၊၁၉၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၈၄။ (ဆဋ္ဌမ္မ-
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂-၌ “သတဂဗ္ဘံ ဝါ စတုသာလံ ဝါ”
ဟု ရှိ၏။ “သတဂဗ္ဘံ ဝါ စတုသာလံ” ဟု
သာ ရှိသင့်၏။) သတဂဗ္ဘံ ဝါ စတုသာလံ
ကေုပစာရံ ဟောတီတိ သမ္ပန္နော။ သာရတ္ထ၊
၃။၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သင်္ခ၊၃၅၂။ စတုသာလ
(စရိယာ၊၃၈၉) နှိ စတုသု ဒိသာသု သမ္ပန္န-
သာလံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၅၄။ (-ဝဇီရ၊၃၇၀။

သာရတ္ထ၊၃။၈။) (၃) စတုသာလဒ္ဓါရ၊ စတု-
သာလဘတ္တ-တို့ကြည့်။

စတုသာလအဇ္ဈောကာသ (ပု) [စတုသာလ +
အဇ္ဈောကာသ] ၄-ဆောင်တွဲ ကျောင်း၏ -
လွင်ပြင် - လွင်တီးခေါင် - ဟင်းလင်းအပြင်။
စတုသာလအဇ္ဈောကာသေဝသန္တောပိ “စတု-
သာလာယ ဝသတိ” တိ ဝုစ္စတိ။ ဝဇီရ၊၄၇၀။

စတုသာလဒ္ဓါရ (န) [စတု + သာလာ + ဒ္ဓါရ]
မှန်ထွက် ၄-မျက်နှာ ရှိသော ဆွမ်းစား
ကျောင်း၏တံခါး။ ကော ဘိက္ခု စတုသာ-
လဒ္ဓါရေ... ဘူမိယံ မဏ္ဍလံ အကာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၆၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၅၉။ စတုသာလဒ္ဓါရေတိ
ဘောဇနသာလံ သန္တာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။
၄၁၂။

စတုသာလာဒိမဇ္ဈဂတ (တိ) [စတုသာလ +
အာဒိ + မဇ္ဈ + ဂတ] ၄-ဆောင်တွဲကျောင်း
စသည်တို့၏ အလယ်၌ဖြစ်သော။ န စတု-
သာလာဒိမဇ္ဈဂတော အဇ္ဈောကာသောတိ
အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇီရ၊၄၇၁။

စတုသိန္နဝယုတ္တ (တိ) [စတု + သိန္နဝ + ယုတ္တ]
သိန္နောမြင်း ၄-ကောင်နှင့် ယှဉ် - က - အပ်
သော။ ပုညဝန္တော ပနေတ္ထ သတ္တာ စတုသိန္န-
ဝယုတ္တေဟိ ရထေဟိ... ဝိစရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။

စတုသိန္နဝယုတ္တရထ (ပု) [စတုသိန္နဝယုတ္တ +
ရထ] သိန္နောမြင်း ၄-ကောင် ကအပ်သော
ရထား။ စတုသိန္နဝယုတ္တရထံ အဒါသိ။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅၂။

စတုသီမက (တိ) [စတုသီမာ + က] ၄-သိမ်၌ -
တည် - ပြုအပ် - သော။ ကေသီမံ ဒွိသီမံ ဝါ၊
တိသီမံ စတုသီမကံ။ ကေကမ္မံ သိယာ တဿ၊
ကောပေါ ပရိသတော သိယာ။ ဝဇီရ၊၄၆၀။

စတုသီမာ (ထိ) [စတု + သီမာ] ၄-လုံးသောသိမ်၊
သိမ် ၄-လုံး။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စတုဿတ (တိ) [စတုဿတ + အ] ၄-ရာ - အတိုင်း
အရှည် - အရေအတွက် - ရှိသော။ ဘရိယာ

မေ စတုဿတာ။ ဇာ၊၁။၃၉၃။ စတုဿ-
တာတိ တသ္မိံ မေ ဝိမာနေ အပရာပိ စတု-
ဿတာ ဘရိယာ အတ္ထိ။ ဇာ၊၄။၅။၉၅။ စတု-
ဿတာတိ စတုသတပရိမာဏာ ဘရိယာ-
ယော။ ဇာတ်၊၉။သစ်။

စတုဿဒ (ပု၊န) [စတု+ဥဿဒ] (၁)(လူ၊ စပါး၊
ထင်း၊ရေပေါများခြင်းဟူသော)၎-မျိုးသော
ပေါများခြင်း။ (တိ) (၂) (လူ၊ စပါး၊ ထင်း၊
ရေ ဟူသော) ၎-မျိုးတို့ဖြင့် ပေါများသော၊
၎-မျိုးသော ပေါများခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။
(၃) ခေါင်းအုံး ၎-လုံးရှိသော။ (သျှ)။
“စတုရဿပလ္လင်္ကဿ (လေးထောင့်ပလ္လင်
၏) ဥဿိသကံ (ခေါင်းရင်းကို) ဇာနိတံ-
သမတ္ထဿ ရဇ္ဇံ ဒေထ”ဟူသော ဇာ၊၄။၆။
၅၀-ဇနကဇာတ်ကို ထောက်ဆက “ခေါင်း
ရင်း၎-ဘက်ရှိသော”ဟူသော အနက်ဖြစ်သင့်
ရာ၏။) (၁)အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၂) စတု-
ဿဒံ ဂါမဝရံ သမိဒ္ဓံ။ ဇာ၊၁။၂၆။ စရိယာ၊
၄။၁၉၈။ စတုဿဒန္တိ အာကိဏ္ဏမနုဿတာယ
မနုဿေဟိ၊ ပဟူတဓညတာယ ဓညေန၊
သုလဘဒါရုတာယ ဒါရူဟိ၊ သမ္ပန္နောဒက-
တာယ ဥဒကေနာတိ စတူဟိ ဥဿန္တိ။ စတု-
ဿဒသမန္နာဂတန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊၄။၄။၃၁၀။
(-စရိယာ၊၄။၁၉၉။) (၃) စတုဿဒဉ္စ
(စတုရဿဉ္စ။ သျှ၊၁။က၊မူကဲ့) ပလ္လင်္ကံ၊ ဥမာ-
ပုပ္ဖသရိန္ဒိဘံ။ ဇာ၊၁။၃၂၅။ စတုဿဒန္တိ စတု-
ရဿဒံ (စတုရဿန္တိ စတုတ္ထုဿဒံ။ သျှ၊၁။
မူကဲ့)၊ စတုဥဿိသကန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊၄။
၄။၄၂၃။

စတုဿဒသမန္နာဂတ (တိ) [စတုဿဒ+သမန္နာ-
ဂတ] ၎-မျိုးသော ပေါများခြင်းနှင့် ပြည့်စုံ
သော။ အထက်ပုဒ်(၂)ကြည့်။

စတုဿာလဘတ္တ (န) [စတုဿာလ + ဘတ္တ]
မုခ်ထွက်၎-မျက်နှာရှိသောဆွမ်းစားကျောင်း

၌ လူအပ်သောဆွမ်း။ စတုဿာလဘတ္တ(ဝိ၊၄။
၄။၇)န္တိ ဘောဇနသာလာယံ ပဋိပါဋိယာ
ဒိယျမာနဘတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆၉။ ဝိမတိ၊
၂။၂၁၆။

စတုဟတ္တ (ပု၊န) [စတု+ဟတ္တ] (၁) ၎-တောင်။
(တိ) (၂) ၎-တောင်ရှိသော၊ ၎-တောင်
ရှိသော။ (၁) ပစ္စိမေန ပမာဏေန စတု-
ဟတ္တတော ဦနတရာ ကုဋိ နာမ န ဟောတိ။
သာရတ္ထ၊၂။၃၃၄။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၄။)
(၂) ဒဏ္ဍော နာမ မဇ္ဈိမဿ ပရိသဿ စတု-
ဟတ္တော ဒဏ္ဍော။ ဝိ၊၂။၂၆၃။ (-ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၀၅။ ဝိ၊၄။၂။၁၅၄။ ဝိ၊၄။၄။၅၃။ ဒီ၊၄။၂။
၈၃။ မ၊၄။၄။၂၃၄။ သံ၊၄။၂။၄၅၊၈၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။၇၇။ ဇာ၊၄။၅။၃၀၂။ သာရတ္ထ၊၂။၉။၃၃၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၈၅။)

စတုဟတ္တဒဏ္ဍ (ပု) [စတုဟတ္တ+ဒဏ္ဍ] ၎-တောင်
ရှိသော တုတ်၊ ၎-တောင်ရှိသော တုတ်။
အပရေ စတုဟတ္တဒဏ္ဍံ ဝါ....ဝိစရန္တိ။ ဒီ၊၄။၁။
၈၅။ (-သံ၊၄။၃။၂၀။ အံ၊၄။၂။၁။ မဟာနိ၊
၄။၂၄၁၊၃၆၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၆။)

စတုဟတ္တပ္ပမာဏ (တိ) [စတုဟတ္တ + ပမာဏ]
၎-တောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ သဗ္ဗေသံ
ပဿန္တာနံယေဝ စတုဟတ္တပ္ပမာဏာ အဋ္ဌ
တရုဏဗောဓိရုက္ခာ ဥဋ္ဌဟိ သု။ ဝိ၊၄။၁။၇၄။
(-ဝိ၊၄။၃။၁၆၃-၈။ ကင်္ခါ၊၂၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။
၇၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၇။)

စတုဟတ္တပ္ပမာဏပ္ပဒေသ (ပု) [စတုဟတ္တပ္ပမာဏ
+ပဒေသ] ၎-တောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော
အရပ်။ ဒက္ခိဏမဟာသာခါယ စတုဟတ္တပ္ပ-
မာဏပ္ပဒေသဉ္စ ဌပေတွာ။ ဝိ၊၄။၁။၆၉။

စတုဟတ္တဝတ္ထ (န) [စတုဟတ္တ+ဝတ္ထ] ၎-တောင်
ရှိသောအဝတ်။ မယံ စတုဟတ္တဝတ္ထံ နာဠိ-
ကောဒနမတ္တဉ္စ လဒ္ဓိ၊ ဝဇ္ဇတိ။ သံ၊၄။၂။၁၇၉။
အံ၊၄။၁။၁၄၀။ ထေရ၊၄။၂။၄၄၁။

စတုဟတ္ထဝိတ္တိဏ္ဏတာ (ထိ) [စတုဟတ္ထ+ဝိတ္တိဏ္ဏ
+တာ] ၄-တောင် ကျယ်ပြန့်သည်၏ အဖြစ်။
ဟေဋ္ဌိမပမာဏသမ္ဘဝေါတိ စတုဟတ္ထဝိတ္တိဏ္ဏ-
တာ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂၄၀။

စတုဟတ္ထဝိတ္တတ (တိ) [စတုဟတ္ထ+ဝိတ္တတ] အနံ
၄-တောင်ရှိသော။ တေရသဟတ္တာယတာနိ
စတုဟတ္ထဝိတ္တတာနိ တီဏိ ဒိဗ္ဗဒုဿာနိ ဂဟေ-
တွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။

စတုဟတ္ထဝိတ္တာရ (တိ) [စတုဟတ္ထ + ဝိတ္တာရ]
အနံ ၄-တောင် ရှိသော။ မဟာပစ္စရိယံ ပန
ပစ္စိမကောဋိယာ စတုဟတ္ထဝိတ္တာရာ ဝုတ္တာ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ (- ကင်္ခါ၊၁၃၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊
ဟောင်း။၅၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂၃၈။)

စတုဟတ္ထဝိဟာရ (ပု) [စတုဟတ္ထ+ဝိဟာရ] ၄-
တောင်ရှိသောကျောင်း။ စတုဝဿိက (၂)
ကြည့်။

စတုဟတ္ထာယာမ (တိ) [စတုဟတ္ထ + အာယာမ]
အလျား ၄-တောင်ရှိသော။ ရညော စက္က-
ဝတ္တိနော စတုဟတ္ထာယာမံ....မဏိရတနံ အာ-
ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။)

စတူဟ (ပု၊န) [စတု+အဟ] ၄-ရက်၊ ၄-နေ့။
တိဝရာ ဘိက္ခဝေ မနုဿာ ပါစိနဝံသံ ပဗ္ဗတံ
စတူဟေန အာရောဟန္တိ၊ စတူဟေန သြရော
ဟန္တိ။ သံ၊၁။၃၉၆။

စတူဟပုဋိစ္ဆန္တ (တိ) [စတူဟ+ပုဋိစ္ဆန္တ] ၄-ရက်
ဖုံးလွှမ်း-အပ်-ထား-သော။ ကော အာ-
ပတ္တိ စတူဟပုဋိစ္ဆန္တာ။ ဝိ၊၄။၁၃၄။ (- ကင်္ခါ၊
၁၄၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃၃၊၃၇၃။)

စတ္တ (န) [စတ+တ] (၁) စွန့်-ပယ်-ခြင်း။
(၂) စွန့်-ပယ်-ကြောင်းစိတ်၊ စွန့်-ပယ်-
လိုသောစိတ်။ (တိ) (၃) စွန့်-ပယ်-အပ်
သော။ (၁) စတ္တကာရဏ-ကြည့်။ (၂) အနု-
ပသမ္ပန္နဿ စတ္တေန ဝန္တေန မုတ္တေန အနု-

ပေက္ခော ဒတွာ ပဋိလဘိတွာ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ဝိ၊
၁။၃၆၄။ စတ္တေနာတိအာဒိသု ယေန စိတ္တေန
ဘေသဇ္ဇံ စတ္တဉ္စ ဝန္တဉ္စ မုတ္တဉ္စ ဟောတိ၊ တံ
စိတ္တံ စတ္တံ ဝန္တံ မုတ္တန္တိ ဝုစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။
(-ဝိ၊၃။၃၇၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၅။ ဝိမတိ၊၁။
၁၅၈။) (၃) တိဟာကာရေဟိ ရာဂေါ မေ
စတ္တော သမုက္ခေဋ္ဌိတော။ ဝိ၊၁။၁၂၅။
စတ္တောတိ ဣဒံ သကဘာဝပရိစ္စဇနဝသေန
ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ သဗ္ဗာနိ တာနိ နုဏ္ဏာနိ
ဟောန္တိ ပနုဏ္ဏာနိ စတ္တာနိ ဝန္တာနိ မုတ္တာနိ။
ဒီ၊၃။၂၂၄။ အံ၊၁။၃၅၀။ အံ၊၃။၂၈၁။ စတ္တာ-
နိတိ ဝိဿဋ္ဌာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂။ (-ဝိ၊၂။၄၀။ ဒီ၊၂။၉၉။
မ၊၁။၄၆။ အံ၊၂။၄၄။ အပ၊၂။၂၅၈၊၂၇၅။
မဟာနိ။ဂဇ၊၃၄၀။ ဇာ၊၁။၂၅၄။ ဇာ၊၂။၁၅၁။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၁၉၊၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၀။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၉။)

စတ္တကာမ (တိ) [စတ္တ+ကာမ] စွန့်-ပယ်-
အပ်ပြီးသောကာမရှိသော၊ ကာမကို-စွန့်-
ပယ်-ပြီးသောသူ။ ကာမေသု အနုပေက္ခ-
မာနော စတ္တကာမော ဝန္တကာမော။ မဟာ-
နိ။၁၂၃။ (-စုဋ္ဌနိ။၁၄၂။)

စတ္တကာရဏ (န) [စတ္တ+ကာရဏ] စွန့်-ပယ်-
ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ စတ္တတ္တ-ကြည့်။

စတ္တဂေဓ (တိ) [စတ္တ+ဂေဓ] စွန့်-ပယ်-အပ်
ပြီးသော တဏှာရှိသော၊ တဏှာကို-စွန့်-
ပယ်-ပြီးသောသူ။ ဂေဓော ဝုစ္ဆတိ တဏှာ။
....ဝီတဂေဓော ဝိဂတဂေဓော စတ္တဂေဓော
ဝန္တဂေဓော။ မဟာနိ။၄၁။ စုဋ္ဌနိ။၃၇။

စတ္တဇီဝိတ (တိ) [စတ္တ+ဇီဝိတ] စွန့်အပ်ပြီး
သော အသက်ရှိသော၊ အသက်ကိုစွန့်ပြီး
သောသူ။ မမတ္ထေ စတ္တဇီဝိတာ။ဇာ၊၁။
၃၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂။

စက္ကတဏှ (တိ) [စက္ကာ+တဏှာ] စွန့်-ပယ်-
အပ်ပြီးသော တဏှာရှိသော၊ တဏှာကို-
စွန့်-ပယ်-ပြီးသော၊ သူ။ သော ဝုစ္စတိ
ဝိတတဏှော စက္ကတဏှော...အတ္တနာ ဝိဟ-
ရတိ။ စူဠနိ။ ၄၂။ (-ဂဂ။)

စက္ကတ္တ (န) [စက္က+တ္တ] စွန့်-ပယ်-အပ်ပြီး
သည်၏ အဖြစ်၊ စွန့်-ပယ်-ပြီးခြင်း။
စက္ကတ္တာ(အဘိဝိ။ ၂၆၃)တိ စက္ကကာရဏာ။
အဘိဝိ။ ၂။ ၃၇၃။ (-မဇ္ဈိ၊ ၃။ ၁၅၇။ မူလဇ္ဈိ၊
၂။ ၆၅။)

စက္ကဘရိယ (တိ) [စက္ကာ+ဘရိယာ] စွန့်-ပယ်-
-အပ်ပြီးသော မယားရှိသော၊ မယားကို-
စွန့်-ပယ်-ကွာရှင်း-ပြတ်စဲ-ပြီးသော၊
သူ။ စက္ကဘရိယော ဝိယ ပုရိသော ဘယံ
နန္ဒိဉ္စ ပဟာယ ဥဒါသိနော ဟောတိ။ အနုဇ္ဈိ၊
၃။ ၅၀။

စက္ကမစ္ဆရ (တိ) [စက္က+မစ္ဆရ] စွန့်-ပယ်-အပ်
ပြီးသော-နုမြေ-ဝန်တို-ခြင်းရှိသော။
နုမြေ-ဝန်တို-ခြင်းကို-စွန့်-ပယ်-ပြီး
သော၊ သူ။ သော ဝုစ္စတိ ဝိတမစ္ဆရော ဝိဂတ-
မစ္ဆရော စက္ကမစ္ဆရော ဝန္တမစ္ဆရော။ မဟာနိ။
၃၅။

စက္ကရာဂ (တိ) [စက္က+ရာဂ] စွန့်-ပယ်-အပ်
ပြီးသော ရာဂရှိသော၊ ရာဂကို-စွန့်-ပယ်-
ပြီးသော၊ သူ။ ဝိတရာဂေါ ဝိဂတရာဂေါ စက္က-
ရာဂေါ ဝန္တရာဂေါ။ မဟာနိ။ ၄။ စူဠနိ။ ၃၇။

စက္ကသလ္လ (တိ) [စက္က+သလ္လ] စွန့်-ပယ်-နုတ်
-အပ်ပြီးသော (ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊
မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ သောက၊ ကထံကထာ ဟူသော)
ငြောင့်ရှိသော၊ ငြောင့်ကို-စွန့်-ပယ်-နုတ်
-ပြီးသော၊ သူ။ စက္ကသလ္လော ဝန္တသလ္လော
မုတ္တသလ္လော။ မဟာနိ။ ၄၅။

စက္ကာရီသ (တိ) [စက္ကာရီသ+အ] (၁) ၄၀-
အလွန်ရှိသော၊ ၄၀-ပိုလွန်သော။ (၂) ၄၀-

တို့၏ပြည့်ကြောင်း၊ ၄၀-မြောက်။ (၁)
စက္ကာရီသနိစ ဒွေ အတ္ထသတာနိ ဟောန္တိတိ
ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဘိဝိ။ ၂။ ၂၉၈။ (၂) စက္ကာ-
ရီသမိ ကျေနု၊ ကပ္ပေ အာသိ သု သောဠသ။
အပါ။ ၁။ ၁၄၉။

စက္ကာရီသက (ပု၊ န) [စက္ကာရီသ+ကဏ်] ၄၀-
တို့၏အပေါင်း၊ ၄၀-ပေါင်း၊ ၄၀-အစု။ ဝေ-
မေတေ ဒွေ စက္ကာရီသကာနိ ပုရိမေန သဒ္ဓိ-
တယော စက္ကရီသကာ ဝိဘာဝိတာတိ ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ။ မဇ္ဈိ၊ ၃။ ၃၁၀။

စက္ကာရီသကောဋိပရိမာဏ (တိ) [စက္ကာရီသ+
ကောဋိ + ပရိမာဏ] ကုဋေ ၄၀-အတိုင်း
အရှည်-အရေအတွက်-ရှိသော။ နိဓာန-
ဂတဿေဝ စက္ကာရီသကောဋိပရိမာဏဿ
မဟတော ဓနဿ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၄၃။

စက္ကာရီသကောဋိသဟဿ (န) [စက္ကာရီသ+
ကောဋိ+သဟဿ] ကုဋေ လေးသောင်း။
စက္ကာရီသကောဋိသဟဿာနံ၊ ဓမ္မာဘိသမ-
ယော အဟု။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၉၈။

စက္ကာရီသဆဗ္ဗဿသတာယုက (တိ) [စက္ကာ-
ရီသ + ဆ + ဝဿ + သတ + အာယု + က။
က-အနက် မရှိ။] အနှစ်-၆၄၀-အသက်-
ရှိသော-ရှည်သော။ ဝိသတိတိဝဿသတာ-
ယုကာနံ မနုဿာနံ စက္ကာရီသဆဗ္ဗဿ-
သတာယုကာ ပုတ္တာ ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၆၂။

စက္ကာရီသယောဇနသဟဿ (န) [စက္ကာရီသ+
ယောဇန+သဟဿ] ယူဇနာ ၄-သောင်း။
ဟေဠာ စက္ကာရီသယောဇနသဟဿာနိ ဥဒ-
ကံ မစ္ဆကစ္ဆပေဟိ ကမ္ပတိ။ မဟာနိ။ ၂၇၄။

စက္ကာရီသဝဿသဟဿ (န) [စက္ကာရီသ +
ဝဿ + သဟဿ] နှစ်ပေါင်း ၄-သောင်း။
တိဝရာနံ ဘိက္ခဝေ မနုဿာနံ စက္ကာရီသဝ-
ဿသဟဿာနိ အာယုပ္ပမာဏံ အဟောသိ။
သံ၊ ၁။ ၃၉၆။

စက္ကရီသဝဿသဟဿာယုက (တိ) [စက္ကရီ-
သဝဿသဟဿ+အာယု+က။ က-အနက်
မရှိ။] နှစ်ပေါင်း ၄-သောင်း အသက်-
ရှိသော- ရှည်သော။ စက္ကရီသဝဿသဟ-
ဿာယုကာ ပုတ္တာ အဟေသံ။ ဒီ၊ ၃။ ၅၆။

စက္ကရီသဝဿာယုက (တိ) [စက္ကရီသာ+ဝဿ
+အာယု+က။ က-အနက်မရှိ။] နှစ်ပေါင်း
၄၀-အသက်-ရှိသော-ရှည်သော။ စက္က-
ရီသဝဿာယုကာ ပုတ္တာ ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊ ၃။
၆၂။

စက္ကရီသသတသဟဿ (န) [စက္ကရီသာ+
သတသဟဿ] သိန်း ၄၀၊ ၄-သန်း။ စက္က-
ရီသသတသဟဿာနံ တတိယော အာသိ
သမာဂမော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၂။

စက္ကရီသာ=စက္ကလီသာ (ထိ) [စက္ကရီသံ+
အာ။ စက္ကရီသံကို ကစွည်း၌ ၄၀-ဟော
ကေသိသံဒသသဒ္ဓါနောင် ယောဝိဘတ်သက်၊
ဒသ-ကို စက္ကရ-ပြု၊ ယောဝိဘတ်ကို ဤသံ-ပြု
၍ ပြီးစေသည်။ ထောမ-၌ “စက္ကရီဒဂ-
တးပရိမာဏမသျှ” ဟုဖွင့်ဆိုသည်။ မောဂါ၊ ၃။
၉၆-သုတ်၏ ပဉ္စိကာ-၌ စက္ကရီသာ-သဒ္ဓါ
သည် ကစွည်း၌ကဲ့သို့ စီရင်ထားသော ပုဒ်
မဟုတ်၊ ၁၀-ဟော ဒသသဒ္ဓါကဲ့သို့ လောက၌
ထင်ရှားပြီးသော ၄၀-ဟော သညာသဒ္ဓါဖြစ်
သည်ဟု ဆိုသည်။ စက္ကလီသာ၌ ရ-ကို
လ-ပြု။ (စက္ကရီ*ဂတ်-သံ)] လေးဆယ်၊
၄၀။ (ပါး) စက္ကရီသာ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂။ စက္က-
ရီသာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၂။ (ဒု၊ ၆) စက္ကရီသံ။ မ၊ ၃။
၁၂၃။ (ဒု၊ ၆) စက္ကရီသာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၂။
(တ၊ ၆) စက္ကရီသာယ။ အံ၊ ၃။ ၅၀၉။
(ဆ၊ ၆) စက္ကရီသာယ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၉၅။ (သ၊ ၆)
စက္ကရီသာယ။ မ၊ ၂။ ၂၇၇။ (ပါး) စက္က-
လီသာ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၂။ စက္ကလီသံ။ အံ၊ ၁။
၆၆။ စက္ကလီသာ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၀-၁။
(ဒု၊ ၆) စက္ကလီသံ။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃။

မဟာနိ။ ၂၇၇။ (တ၊ ၆) စက္ကလီသာယ။
ဇာ၊ ၂။ ၁၂၁။ (ဆ၊ ၆) စက္ကလီသာယ။
မိလိန္ဒ။ ၂၂။

စက္ကလီသ (တိ) [စက္ကလီသာ+အ] ၄၀-၏
ပြည့်ကြောင်း၊ ၄၀-မြောက်။ စက္ကလီသမိ-
တော ကပ္ပေ၊ ဝရုဏော နာမ ခတ္တိယော။
အပါ၊ ၁။ ၁၃၄။

စက္ကလီသကောဋိ (ထိ) [စက္ကလီသာ +
ကောဋိ] ၄၀-သောကုဋေ၊ ကုဋေ ၄၀။ သာမိ
ဓနဿေဝ စက္ကလီသကောဋိယော။ ဓမ္မ၊ ၄။
၁။ ၁၁၀။

စက္ကလီသကောဋိဓန (န) [စက္ကလီသကောဋိ
+ဓန] ကုဋေ ၄၀-သောဥစ္စာ။ ဂဟပတိမဟာ-
သာလာ နာမ ယေသံ စက္ကလီသကောဋိဓနံ
နိဟိတံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။ (ဒီ၊ ၄။ ၃။
၁၄၁၊ ၁၇၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၆။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၃၊
၅၀၂။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၇၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၇။)

စက္ကလီသကောဋိဝိဘဝ (တိ) [စက္ကလီသ-
ကောဋိ + ဝိဘဝ] ကုဋေ ၄၀-ဥစ္စာရှိသော၊
ကုဋေ ၄၀-ကြွယ်ဝသောသူ။ စက္ကလီသ-
ကောဋိဝိဘဝဿ ကလန္တသေဋ္ဌိနော ပုတ္တော။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၉။ (-မ၊ ၄။ ၃။ ၄၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
၂၀၇၊ ၂၉၇။)

စက္ကလီသစက္ကဝါဠသဟဿ (န) [စက္ကလီသာ
+ စက္ကဝါဠ + သဟဿ] ၄-သောင်းသော
စကြဝဠာ၊ စကြဝဠာ ၄-သောင်း။ ဧဝံ သတိ
စက္ကလီသစက္ကဝါဠသဟဿေဟိ အဓိကေဟိ
ဝါ အာဂမနံ ဝုတ္တံ သိယာ။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၀။

စက္ကလီသဒန္တ (ပု) [စက္ကလီသာ+ဒန္တ] (၁)
(အထက် ၂၀, အောက် ၂၀-အားဖြင့်) ၄၀-
သောသွား၊ သွား-၄၀။ (တိ) (၂) သွား ၄၀-
ရှိသောသူ။ (၁) ဣမေသု ဟနုကေသု ဟေ-
ဋ္ဌိမေ ဝိသတိ ဥပရိမေ ဝိသတိတိ စက္ကလီ-
သဒန္တာ သမာ အဝိရဠာ ပတိဋ္ဌဟိဿန္တိ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၁။ (၂) စက္ကလီသဒန္တာ ခေါ် ပန

သော ဘဝံ ဂေါတမော။ မ၊ ၂။ ၃၃၈။ စက္က-
လီသဒန္တောတိအာဒိသု ဥပရိမဟနုကေ ပတိ-
ဋ္ဌိတာ ဝိသတိ ဟေဋ္ဌိမေ ဝိသတိတိ စက္က-
လီသ ဒန္တာ အဿာတိ စက္ကလီသဒန္တာ။
မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၂။ (-ဒိ၊ ၂။ ၁၆၊ ဒိ၊ ၃။ ၁၁၈၊ ၁၄၀။
ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁။)

စက္ကလီသဒိဇ (တိ) [စက္ကလီသာ + ဒိဇ]
သွား ၄၀-ရှိသောသူ။ ဗာတ္ထိသလက္ခဏာ
ဗုဒ္ဓါ၊ စက္ကလီသဒိဇာပိ စ။ အပ၊ ၂။ ၆၅။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၇။

စက္ကလီသဒိဝသဗ္ဗန္တရ (န) [စက္ကလီသာ +
ဒိဝသ + အဗ္ဗန္တရ] ရက်ပေါင်း ၄၀-အတွင်း။
ဧတ္ထန္တရေတိ စက္ကလီသဒိဝသဗ္ဗန္တရေ။ သိ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆၆။

စက္ကလီသနာဋကသဟဿ (န) [စက္ကလီသာ +
နာဋက + သဟဿ] ၄-သောင်းသော ကချေ
သည်၊ ကချေသည် ၄-သောင်း။ ပရိဝါရာ-
ပိဿ စက္ကလီသနာဋကသဟဿာနိ
ရတနမဏ္ဍပံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၀။

စက္ကလီသပုဘေဒ (တိ) [စက္ကလီသာ + ပဘေ-
ဒ] ၄၀-အပြားရှိသော။ စက္ကလီသပုဘေဒဿ
အနိစ္စာဒိသမ္ပသနဿပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၃၉၄။

စက္ကလီသပုရိသသဟဿပရိဝါရ (တိ) [စက္က-
လီသာ + ပုရိသ + သဟဿ + ပရိဝါရ]
ယောက်ျား ၄-သောင်း အခြံအရံရှိသောသူ။
ရာဇာ စက္ကလီသပုရိသသဟဿပရိဝါရော
နဂရမ္ပာ နိက္ခမိတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။

စက္ကလီသဗျာမ (တိ) [စက္ကလီသာ + ဗျာမ]
အလံ ၄၀- ရှိသော- ရှည်သော (ကြိုး)။
ကောစိ ဗျာမပ္ပမာဏံ ယောတ္တံ ဝဇေယျ၊
ကောစိ စက္ကလီသဗျာမံ။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၅၉။

စက္ကလီသဗျာမဋ္ဌာန (န) [စက္ကလီသဗျာမ +
ဋ္ဌာန] အလံ ၄၀-ရှိသော - အရပ် - ဌာန။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စက္ကလီသဗျာမယောတ္တ (န) [စက္ကလီသ-
ဗျာမ + ယောတ္တ] အလံ ၄၀-ရှိသော- ရှည်
သော - ကြိုး။ စက္ကလီသဗျာမယောတ္တေန
စက္ကလီသဗျာမဋ္ဌာနေ ဉာတဉာဒကံ ဝိယ။
ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၆၀။

စက္ကလီသမတ္တ (တိ) [စက္ကလီသာ + မတ္တာ]
၄၀-အတိုင်းအရှည်- အရေအတွက်-ရှိသော။
မဟာသတ္တောပိ စက္ကလီသမတ္တာနံ သံဝစ္ဆ-
ရာနံ အစုယေန သရိတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၆၂။

စက္ကလီသရတန (န) [စက္ကလီသာ + ရတန]
အတောင်-၄၀။ စက္ကလီသရတနာနိ၊ အစူဂ္ဂ-
တော မဟာမုနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၃။

စက္ကလီသသတ (န) [စက္ကလီသာ + သတ]
၄၀- ပိုလွန်သော တရာ၊ တရားလေးဆယ်။
(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ - ဘာဏဝါရပေါင်း ၅၉၊ ဒီသ-
နိကာယ် အဋ္ဌကထာ၌ ဘာဏဝါရပေါင်း ၈၁-
အားဖြင့် ဘာဏဝါရ ၁၄၀-ဖြစ်၏။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၃၅၆-နိဂုံး၌ “အဋ္ဌပညာသ ဘာဏဝါရာ
ဟောတိ”ဟု ရှိ၏။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၀-နိဂုံးနှင့်
မညီ။) သုပရိမိတပရိစ္ဆန္တံ၊ စက္ကလီသသတံ
ဟောတိ။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၀။

စက္ကလီသသမ (တိ) [စက္ကလီသာ + သမ]
အမျှ ၄၀၊ ၄၀-တိတိ။ စက္ကလီသသမာ ဒန္တာ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၈၄။

စက္ကလီသသဟဿ (န) [စက္ကလီသာ + သဟ-
ဿ] ထောင်ပေါင်း-၄၀၊ ၄-သောင်း။ စက္က-
လီသသဟဿာနံ၊ တဒါ အာသိ သမာဂ-
မော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၁။ (-ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။)

စက္ကလီသသဟဿနာဋကိတ္တိ (တိ) [စက္ကလီ-
သသဟဿ + နာဋကိတ္တိ] ၄-သောင်းသော
ကချေသည်မ၊ ကချေသည်မ ၄-သောင်း။
စက္ကလီသသဟဿနာဋကိတ္တိယော အဟေ-
သံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၈။

စက္ကလီသဟတ္ထ (တိ) [စက္ကလီသာ+ဟတ္ထ]
အတောင် ၄၀-ရှိသော။ သိဒ္ဓတ္ထတိဿဝေဿ-
ဘူနံ စက္ကလီသဟတ္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ငွေ။ ၃၅၀။

စက္ကလီသဟတ္ထဝိတ္တတ (တိ) [စက္ကလီသာ+
ဟတ္ထ+ဝိတ္တတ] အပြန့်အတောင်-၄၀ ရှိသော။
အသနုပောဓိံ ဥပသင်္ကမိတော စက္ကလီသ-
ဟတ္ထဝိတ္တတံ တိဏသန္တရံ သန္တရိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ငွေ။ ၂၆၈။

စက္ကလီသဟတ္ထဗြေဓ (တိ) [စက္ကလီသဟတ္ထ+
ဗြေဓ] အတောင်-၄၀ မြင့်သော။ သရိရံ
စက္ကလီသဟတ္ထဗြေဓံ အဟောသိ။ အဘိ၊ ငွေ၊
၁။ ၇၀။ ဇာ၊ ငွေ၊ ၁။ ၅၁။

စက္ကလီသာဓိက (တိ) [စက္ကလီသာ+အဓိက]
၄၀- အပို-အလွန်-ရှိသော၊ ၄၀-ပိုလွန်သော။
စက္ကလီသာဓိကာနိ ဒွေသတာနိ ဟောန္တိ။
ထေရီ၊ ငွေ။ ၃၀၄။

စက္ကလီသာဓိကသတပရိမာဏ (တိ) [စက္က-
လီသာဓိက + သတ+ပရိမာဏ] ၄၀-ပိုလွန်
သော ၁၀၀-အတိုင်းအရှည် ရှိသော၊ ၁၄၀-
အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ သဗ္ဗံ စက္ကလီသာ-
ဓိကသတပရိမာဏံ ဘာဏဝါရတော ဝေ။
ဒီ၊ ငွေ၊ ၃။ ၅၅၀။

စက္ကဝိ (တိ) [စလ+တာဝိ] စွန့်-ပယ်-ပြီးသော၊
သု။ စက္ကဝိတိ တာဒိ။ မဟာနိ၊ ၈၈။ စက္က-
ဝိတိ ကိလေသေ စဇိတဝါ။ မဟာနိ၊ ငွေ။ ၂၁၂။

စတ္ထ (ပု) [စ+အတ္ထ] (၁) စအနက်၊ စသဒ္ဓါ၏
အနက်။ (တိ) (၂) (ဣတရိတရယောဂ၊
သမာဟာရ ဟူသော) စသဒ္ဓါ၏ အနက်
ရှိသော။ (၁) အနေကံ သျာဒန္တံ စတ္ထေ
ကေတ္တံ ဝါဘဝတိ၊ သမုစ္စယော အန္ဓာစယော
ဣတရိတရယောဂေါ သမာဟာရော စ စ-
သဒ္ဓတ္တာ။ မောဂ်၊ ၃။ ၁၉။ (၂) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စတ္ထသမာသ (ပု) [စတ္ထ+သမာသ။ မောဂ်။
၂။ ၁၄၁။ ပဉ္စိကာ၊ ၂။ ၁၄၁-ကြည့်။] စသဒ္ဓါ၏
အနက်ရှိသောသမာသ၊ စတ္ထသမာသ၊ ဒွန်-
သမာသ။ စ-သဒ္ဓေန စ တဒုဘယပဒဿ
စတ္ထသမာသဘာဝံ။ သိ၊ ငွေ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၉။

စဒိနန္တ (တိ) [?] လူးလာတုံခေါက် လမ်း
လျှောက်သော၊ သူ။ စက်မ (၂) ကြည့်။

စနံ (ဗျ) [“စနံ”သည် “စိ” ကဲ့သို့ နိပါတ်တမျိုး
ဖြစ်သည်။ မောဂ် ၄။ ၁၀၄။ ပဉ္စိကာ၊ ၄။ ၁၀၆။
နီတိ၊ ပဒ။ ၃၇၄။ “ကိ” စသည်တို့နှင့် တွဲ
ဖက်၍ “အချို့ အနည်းငယ်” ဟူသော အနက်
ကို ဟောသည်။] ကိဉ္ဇန (ဇာ၊ ၂။ ၈၈) နှ့် တံ
အပ္ပမတ္တကမ္ပိ။ ဇာ၊ ငွေ၊ ၅။ ၃၇၃-စသည်။ ကုဟိ-
ဉ္ဇနံ၊ ကုဒါစနံ-တို့လည်း ကြည့်။

စန (ဗျ) [“စန” သည် “စိ” ကဲ့သို့ နိပါတ်တမျိုး
ဖြစ်သည်။ “ကိ” စသည်တို့နှင့် တွဲဖက်၍
“အချို့ အနည်းငယ်” ဟူသော အနက်ကို
ဟောသည်။] အသာကလျေ တု စန စိ၊ နိပ္ပ-
လေ တု မုဓာ ဘဝေ။ ဓာနံ။ ၁၁၄၅။ စန-
သဒ္ဓေါ၊ စိ-သဒ္ဓေါ စာတိ ဒွေ အသာကလျေ
အသကလတ္ထေ။ ကဒါစန၊ ကဒါစိတျာဒိ-
ပယောဂေါ။ ဓာနံ၊ ငွေ၊ ၁၁၄၅။ ကေစနာ-
(သင်္ဂဟ။ ၈၇) တိ ဟိ ကေစိတိ နိပါတပဒေန
သမာနတ္ထော နိပါတော။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၇၂-
စသည်။

စနိ (ဗျ) [“စနိ”သည် “စိ” ကဲ့သို့ နိပါတ်တမျိုး
ဖြစ်သည်။ “ကိ” စသည်တို့နှင့် တွဲဖက်၍
“အချို့ အနည်းငယ်” ဟူသော အနက်ကို
ဟောသည်။] နာဟံ ကုစနိ (မ၊ ၃။ ၅၀) တံ
ကုစိ အတ္တာနံ န ပဿတိ။ မ၊ ငွေ၊ ၄။ ၄၃-စသည်။
(ဝိ၊ ပိ၊ ဓာနံ၊ ၂။ ၂၀၈-၌ “ကုစိ၌ ဣန္ဒြိယတက်၍
ကုစနိဟု နှ၌ ဣပါနေတတ်သည်။ ကေစိ၊
ကေစနတို့ကိုထောက်၍ ကုစိ၊ ကုစန-တို့သာ
အမှန်” ဟု ဆုံးဖြတ်သည်။)

စန္ဒ (ပ) [စဒိ+က။ နိဂ္ဂဟိတံလာ၊ နိဂ္ဂဟိတံကို န-ပြု။ က-အနုဗန်ကို ချေ။ စဒိ+ဒ။ ရှေ့ ဒ-ကို န-ပြု။ ဆန္ဒ+ဏ။ ဆ ကို စ-ပြု။ စဒိ လူ့စွာ-ကန္တိသု၊ စန္ဒော။ ရှု။ ၆၇၃။ စဒိတဗ္ဗော လူ့စွာ-တဗ္ဗောတိ စန္ဒော။ ကစုညံး။ ၆၆၁။ စန္ဒတိ ဟိလာဒယတိ သုခယတိ ပဇန္တိ စန္ဒော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၁။ စန္ဒောတိ သောမော၊ သောပိ စန္ဒယတိ ဟိလာဒယတိ သီတဂုဏသမ္ပတ္တိယာ အတ္တနော ပဘာယ သတ္တာနံ ပရိဋ္ဌာဟံ ဝုပသမေန္ဒော သုခံ ဥပ္ပါဒေတိတိ စန္ဒောတိ ဝုစ္စတိ။ အထ ဝါ စန္ဒတိ ဒိဗ္ဗတိ သိရိယာ ဝိရောစတိတိ စန္ဒော။ အာဂမဋ္ဌကထာသု ပန “ဆန္ဒံ ဇနေတိတိ စန္ဒော”တိ ဝုတ္တံ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၉၀။ ဆဋ္ဌမူ-အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၈-၌ “စန္ဒံ မနံ ရုစိံ အဇ္ဈာသယံ ဥ တွာ ဝိယ ဇာတောတိ စန္ဒော”ဟု ရှိ၏။ ပေမူ၊ ကျောက်စာမူတို့၌ “ဆန္ဒံ....ဥ တွာ ဝိယ ဇာတောတိ စန္ဒော”ဟု ရှိ၏။ ယင်းသည် သာလျှင် ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၄။ နိတိ၊ ဓာ။ ၉၀-တို့နှင့် ညီ၏။ (စန္ဒ-သံ) (၁) စန်း၊ လ၊ လဝန်း၊ လပြည့်ဝန်း၊ လ-ဗိမာန်၊ တနင်းလာဂြိုဟ်။ (ကမ္ဘာဦးလူတို့၏ အလိုဆန္ဒ အားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ‘လ’ကို ‘ဆန္ဒ’ဟု ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ရာမှ ‘ဆ’မှ ‘စ’ ပြောင်းကာ ‘စန္ဒ’ဟု ဖြစ်သည်။ စန္ဒိမသုရိယ-လည်းကြည့်။) (၂) စန္ဒနတ်သား၊ လနတ်သား။ (၃) စန္ဒမည်သောသူ။ (က) (ဘုရားလောင်း) စန္ဒမင်းသား၊ စန္ဒကုမာရ။ (ခ) (အရှင်အာနန္ဒာလောင်း) ဂါမဏိစန္ဒ။ (ဂ) (ကောဏ္ဍညဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော) စန္ဒမင်း။ (ဃ) (ဝိဓုရပဏ္ဍိတ၏ အဖဖြစ်သော) စန္ဒပုဏ္ဏား။ (င) (ဘုရားလောင်း) စန္ဒကိန္နရာ။ (၄) (သုမနဘုရားလောင်း၏) စန္ဒမည်သော-ပြာသာဒ်-နန်းဆောင်။ (၅) စန္ဒမည်သော တောင်။ (၆) ပရုတ်။

(၁) စန်း၊ လ၊ လဝန်း၊ လပြည့်ဝန်း၊ လဗိမာန်၊ တနင်းလာဂြိုဟ်။ ယထာပိ ဒါရကော

စန္ဒံ၊ ဂစ္ဆန္တမနုရောဒတိ။ ပေတ။ ၁၃၇။ စန္ဒန္တိ စန္ဒမဏ္ဍလံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၆၀။ စန္ဒောဝါ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၅၇)တိ ဂဂနတော စန္ဒိမာ ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၆၃။ စန္ဒော (ဇာ၊ ၁။ ၃၇၈)တိ ပုဏ္ဏစန္ဒော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၆၅။ အထ နေသံ ဆန္ဒံ ဥ တွာဝ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဥဋ္ဌဟိ၊ တေနေဝဿ စန္ဒောတိ နာမံ အဟောသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၄။ စန္ဒ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၄)န္တိ စန္ဒမဏ္ဍလံ၊ စန္ဒဝိမာနန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃။ သူရ၊ စန္ဒ၊ အင်္ဂါရကကေတုတိ ဇေတ သူရာဒယော နဝဂ္ဂဟာ နာမ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၁။ (- မ၊ ၂။ ၂၅၆။ သံ၊ ၁။ ၁၉၇။ အံ၊ ၁။ ၂၁၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃။)

(၂) စန္ဒနတ်သား၊ လနတ်သား။ ရာဟု စန္ဒံ ပမုဉ္ဇသု၊ ဗုဒ္ဓါ လောကာနုကမ္ပကာ။ သံ၊ ၁။ ၄၈။ စန္ဒေ စန္ဒော ဒေဝပုတ္တော၊ သူရိယေ သူရိယော ဒေဝပုတ္တော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၈။ (- ဇာ၊ ၁။ ၂၅၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၀၊ ၁၃၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၃-၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၀၈၊ ၄၁၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၉။)

(၃) စန္ဒမည်သောသူ။ (က) (ဘုရားလောင်း) စန္ဒမင်းသား၊ စန္ဒကုမာရ။ ဗဟုဒုက္ခာ ပေါသိယ စန္ဒံ၊ အမ္မ တုဝံ ဇီယသေ ပုတ္တံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၂။ စန္ဒန္တိ မံ စန္ဒကုမာရံ ဧဝံ ပေါသေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၉၆။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော စန္ဒော နာမ ရာဇကုမာရော အဟောသိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၀၀။ (ခ) (အရှင်အာနန္ဒာလောင်း) ဂါမဏိစန္ဒ။ စန္ဒ ကဟံ ယာသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။ (- ၂၇၇-ဂ။) (ဂ) (ကောဏ္ဍညဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော) စန္ဒမင်း။ စန္ဒော နာမ ပုဋ္ဌာကော ရာဇာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၆၉။ (ဃ) (ဝိဓုရပဏ္ဍိတ၏ အဖဖြစ်သော) စန္ဒပုဏ္ဏား။ စန္ဒပြာဟူဏ-ကြည့်။ (င) (ဘုရားလောင်း) စန္ဒကိန္နရာ။ စန္ဒော ဇီဝတိယေဝ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၈၇။

(၄) (သုမနဘုရားလောင်း၏) စန္ဒမည်
 သော-ပြာသဒ်-နန်းဆောင်။ စန္ဒော သု-
 စန္ဒော ဝဋ်သော စ၊ တယော ပါသဒမုတ္တ-
 မာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၀။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၁၉၀။ (၅) စန္ဒမည်
 သောတောင်။ စန္ဒပဗ္ဗတ-ကြည့်။ (၆) ပရတ်။
 စန္ဒ ကပ္ပရံ မာတိ သဒိသံ နယတိတိ စန္ဒိမာ။
 ဓာန်၊ ၆။ ၅၁။

စန္ဒ^၂ (ပု) [စန္ဒ+ဏ] (၁) လဝန်းပုံ၊ လဝန်း
 သဏ္ဌာန်၊ လဝန်းအသွင်။ (တိ) (၂) လဝန်း
 -အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော၊ လဝန်း
 လောက် ကြီးသော (မျက်စိ)။ (၁) စန္ဒဉ္စ
 သူရိယံ မေရံ၊ သက္ကဝဏ္ဏဉ္စ ဒဿယံ။ အပါ၊ ၂။
 ၂၇၄။ (၂) စန္ဒဉ္စ သူရိယဉ္စကံ၊ မေရုပဗ္ဗတတော
 သိခံ။ အပါ၊ ၂။ ၂၆၆၊ ၂၇၄။

စန္ဒက^၁ (ပု) [စဒိ+ဏ္ဍ] စဒိ ဟိလာဒနေ၊ ဒိတ္ထိ-
 ယဉ္စ၊ ဏ္ဍ။ ဓာန်၊ ၆။ ၆၃၅။ (၁) ဥဒေါင်း
 မြီးမျက်ကွက်။ (ဥဒေါင်းငှက်၏အမြီး၌မျက်စိ
 သဏ္ဌာန် အကွင်း တည်လျက် ပြီးပြီးပြန်
 အရောင်ထွက်သော အကွက်။) (၂) စန္ဒက
 မည်သော - ပြာသဒ် - နန်းဆောင်။ (၃)
 စန္ဒကမည်သောတောင်။ (၁) စန္ဒကော
 မေစကော စာထ။ ဓာန်၊ ၆။ ၆၃၅။ (၂) စန္ဒကေ
 မေ ဝိမာနသ္မိံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၂။ စန္ဒကေ မေတိ
 မမ သန္တကေ စန္ဒကပါသဒေ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
 ၁၁၈။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၆၃။) (၃) စန္ဒကပဗ္ဗတ-
 ကြည့်။

စန္ဒက^၂ (ပု) [စန္ဒ+က] (၁) လဗိမာန်ပုံ။ (၂)
 စန္ဒမင်းသား၊ စန္ဒကုမာရ။ (တိ) (၃) လဝန်း
 နှင့်တူသော (ပတ္တမြား)။ (၁) စန္ဒကာ (ဇာ၊
 ၄။ ၅။ ၄၃၇) တိ စန္ဒဝိမာနရူပါ။ ဣမိနာ စေတ္ထ
 ဝစနေန ပကတိ ဟေသာ ယဒိဒံ ရာဇနံ သိဟာ-
 သနာဒိပလ္လကေသု စန္ဒသူရိယရူပါနံ ဟတ္ထိ-
 အဿာဒိရူပါနဉ္စ နာနာရတနမယာနံ ဒဿန-
 တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဇာတ်၊ ၆။ သစ်။ (၂) ပရ-
 လောကေ စန္ဒကေန ဟေဿာမိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၃။

အဘိဓာန်(စ-ဝဂ်) ၁-၁၄-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ပရလောကေ စန္ဒကေနာတိ စန္ဒေန သဒ္ဓိံ
 ပရလောကေ ဘဝိဿာမိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၉၈။
 (၃) မဏိစန္ဒကပွိတ (ဝိမာန၊ ၄။ ၂၅၈) ကြည့်။

စန္ဒကန္တ (ပု) [စန္ဒ+ကန္တ။ စန္ဒောဝ ကန္တော
 မနာပေါ အသ္မိံ အတ္ထိတိ စန္ဒကန္တော။ ဇာ-
 လိနိ၊ ၆။ စန္ဒြး ကာန္တော အဘိဓော ယသျ။
 ထောမ။ (စန္ဒြကာန္တ-သံ) စန္ဒြကန်ကျောက်။
 (လရောင်နှင့် တွေ့ထိလျှင် ရေထွက်၍ လကို
 နှစ်သက်သောကျောက်။) ယထာ မဟာရာဇ
 မဟိယာဗဟုဝိဓာမဏယော ဝိဇ္ဇန္တိ။ သေယျ-
 ထိဒံ၊ ဣန္ဒနီလော....သူရိယကန္တော စန္ဒက-
 ကန္တော ဝဇီရော။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။ (-ဝိမတိ၊ ၁။
 ၂၆၂။)

စန္ဒကန္တမဏိ (ပု၊ ထိ) [စန္ဒကန္တ+မဏိ] စန္ဒြကန်
 ကျောက်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စန္ဒကန္တမဏိပဗ္ဗတ (ပု) [စန္ဒကန္တမဏိ+ပဗ္ဗတ]
 စန္ဒြကန်ကျောက်တောင်။ သဗ္ဗဒိဝသေသု
 မဟာသမုဒ္ဒဿ အန္တော မဟန္တစန္ဒကန္တမဏိ-
 ပဗ္ဗတာနံ ဇုဏ္ဏသမ္ပဿေန ပဟတတ္တာ ဇလာ-
 ဘိသန္ဓနဝသေန ဥဒကဿ ဝစုနသမယေ။ သံ၊
 ၆။ ၂။ ၁၂၃။

စန္ဒကန္တိ (ထိ) [စန္ဒ+ကန္တိ] လရောင်။ စန္ဒိကာ^၁
 ကြည့်။

စန္ဒကပဗ္ဗတ (ပု) [စန္ဒက+ပဗ္ဗတ] စန္ဒကတောင်။
 စန္ဒကပဗ္ဗတံ ဥပနိဿာယ ပဏ္ဏသာလံ ကတာ။
 ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၇၃။

စန္ဒကပါသဒ (ပု) [စန္ဒက+ပါသဒ] စန္ဒက
 မည်သော-ပြာသဒ်-နန်းဆောင်။ စန္ဒက^၁
 (၂) ကြည့်။

စန္ဒကပါသဒတလ (န) [စန္ဒကပါသဒ+တလ]
 စန္ဒက-ပြာသဒ်-နန်းဆောင်-၏ အပြင်။
 အတ္တနော နိဝေသနံ စန္ဒကပါသဒတလမေဝ
 ပဋိဂတော။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၁၈။

စန္ဒကပါသဒဝရ (ပု) [စန္ဒကပါသဒ + ဝရ] မြတ်သော စန္ဒက-ပြာသာဒ်-နန်းဆောင်၊ စန္ဒက- ပြာသာဒ်- နန်းဆောင်- တော်။ နဂရံ ပဝိသိတော ပဒက္ခိဏံ ကတော စန္ဒကပါသဒဝရဿ မဟာတလံ အဘိရူဟိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၃။

စန္ဒကိန္နရ (ပု) [စန္ဒ + ကိန္နရ] စန္ဒမည်သော ကိန္နရာ၊ စန္ဒကိန္နရာ။ တတော စန္ဒကိန္နရော ဝေဠု ဝါဒေန္တော မဓုရသဒ္ဓေန ဂါယိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၀၃။

စန္ဒကိန္နရီ (ထိ) [စန္ဒာ + ကိန္နရီ] စန္ဒာမည်သော ကိန္နရီ၊ စန္ဒကိန္နရီ။ စန္ဒကိန္နရီ မုဒုဟတ္ထေ နာမေတွာ တဿ အဝိဒ္ဓရေ ဌိတာ နစ္စိ စေဝ ဂါယိ စ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၀၃။

စန္ဒကိန္နရီဇာတက (န) [စန္ဒကိန္နရီ + ဇာတက] စန္ဒကိန္နရီဇာတ်၊ ရာဟုလမယ်တော် ယသော ဓရာ စန္ဒကိန္နရီဖြစ်စဉ်အခါက ဘုရားလောင်း အပေါ်၌ ချစ်ခြင်းမေတ္တာ အားကြီးပုံကို ဟောကြားသောဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၁၄-ပကိဏ္ဍကနိပါတ်၊ ၂-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၇-၂၈၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၀၂-၂၀၈။

စန္ဒကိရဏ (ပု) [စန္ဒ + ကိရဏ] လရောင်၊ လရောင်ခြည်။ ဘဂဝတော ဟိ ဒါဌာဟိ စန္ဒကိရဏာ ဝိယ အတိဝိယ ပဏ္ဍရရံသိယော နိစ္ဆရန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။

စန္ဒကိရဏကုရ (ပု) [စန္ဒကိရဏ + အကုရ] လရောင်ခြည်ညွန့်။ နေဝဟာရာ န မဏယော၊ န စန္ဒကိရဏကုရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၁၄၆။

စန္ဒကိရဏနိကရ (ပု) [စန္ဒကိရဏ + နိကရ] လရောင်ခြည်အပေါင်း။ ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ ဗုဒ္ဓေါ၊ စန္ဒကိရဏနိကရော ဝိယ တေန ဒေသိတော ဓမ္မော။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၁။ (သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၅။)

စန္ဒကိရဏသမုပ္ပါဒိတပီဏိတ (တံ) [စန္ဒကိရဏ + သမုပ္ပါဒိတ + ပီဏိတ] လရောင်ခြည်သည် ဖြစ်စေအပ်သော- နှစ်သက်- ရှင်လန်း- ဝမ်းမြောက်- ခြင်းရှိသော။ စန္ဒကိရဏသမုပ္ပါဒိတပီဏိတော လောကော ဝိယ သံသော။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၅။

စန္ဒကုမာရ (ပု) [စန္ဒ + ကုမာရ] စန္ဒမင်းသား၊ စန္ဒကုမာရ။ (က) (ဘုရားလောင်း) စန္ဒကုမာရ။ (ခ) (အရှင်သာရိပုတြာလောင်း) စန္ဒကုမာရ။ (က) ဗောဓိသတ္တော ပဋိသန္ဓိ အဂ္ဂဟေသိ၊ “စန္ဒကုမာရော”တိဿ နာမမကံသု။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၅၉။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၄၈။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၆၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၇၃-၄၊ ၈၈။) (ခ) စန္ဒကုမာရော သာရိပုတ္တော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၆-၇၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၃-၄။)

စန္ဒကုမာရကာလ (ပု) [စန္ဒကုမာရ + ကာလ] စန္ဒမင်းသား ဖြစ်သောအခါ၊ စန္ဒမင်းသား ဖြစ်စဉ်အခါ။ စန္ဒကုမာရကာလေ ဝိသယုသေ-ဌိကာလေ.... ပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၂။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၄။

စန္ဒကုမာရဇာတက (န) [စန္ဒကုမာရ + ဇာတက] စန္ဒကုမာရဇာတ်၊ ဘုရားရှင်ကို ရန်ငြိုးဖွဲ့ကာ ဘုရားရှင်နှင့်တကွ လူအများကို သတ်ရန် အားထုတ်သောဒေဝဒတ်ကို အကြောင်းပြု၍ စန္ဒမင်းသား ဖြစ်စဉ်ကို ဟောတော်မူသော ဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၂၂-မဟာနိပါတ်၊ ၇-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၂-၂၅၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၇၁-၁၀၄။

စန္ဒကုမာရပုပ္ဖ (တိ) [စန္ဒကုမာရ + ပုပ္ဖ] စန္ဒကုမာရလျှင် အကြီးအမှူးရှိသော၊ စန္ဒကုမာရကြီးမှူးသော။ ဣဒါနိ တေ စန္ဒကုမာရပုပ္ဖခါ အမှာကံ အယုပုတ္တာ ဝေရူပံ ပါသဒံ ဆဇ္ဇေ-တွာ ဝဓာယ နိယန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၉၂။

စန္ဒဂဗ္ဗ (ပု) [စန္ဒ+ဂဗ္ဗ?] စန္ဒဂဗ္ဗတောင်။ ဂန္ဓ-
မာဒနော နာမ...စန္ဒဂဗ္ဗံ သူရိယဂဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏ-
ပဿံ ဟိမဝန္တပဗ္ဗတန္တိ သတ္တပဗ္ဗတေ အတိက္ကမ္မ
ဟောတိ။ သုတ္တနိဌာ၁။၅၉။ အပါဌာ၁။၁၇၀။

စန္ဒဂုတ္တ (ပု) [စန္ဒ+ဂုတ္တ] စန္ဒဂုတ္တမည်သောသူ။
(က) စန္ဒဂုတ်ထေရ်။ (ခ) စန္ဒဂုတ်မင်း။
(စန္ဒဂုတ်မင်းသည် ပါဠိလိပုတ်ပြည်၌ နန်းစံခဲ့
သောမင်းဖြစ်သည်။ စန္ဒမည်သော နွားလား
ဥသဘ စောင့်ရှောက်သဖြင့် အသက်ရှင်သည်
ကို အစွဲပြု၍ “စန္ဒ-ဂုတ္တ” ဟူသော အမည်ကို
ရသည်။ စာဏက္က ပုဏ္ဏား မင်းမြှောက်၍
သာသနာနှစ် ၁၆၂-ခု၌ မင်းအဖြစ်သို့ရောက်
သည်။ ၂၄-နှစ် နန်းစံ၍ သာသနာနှစ် ၁၈၆-ခု၌
အနိစ္စရောက်သည်။ သားတော် “ဗိန္ဒုသာရ”
ဆက်လက်မင်းပြုသည်။ (အင်သာကူး စန္ဒ-
ဂုတ်၊ အရသုတ် ဗိန္ဒုသာ။ သမန္တစက္ခဒီပနီ၊
ပါနာ-၃၅၇။) အကျယ်ကို မဟာဝံသဋီကာ၊
မဟာဝင်ဝတ္ထု၊ မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်၊ ရာဇ
ဝင်ကျော်၊ ဇိနတ္ထတို့ ကြည့်။) (က)စန္ဒဂုတ္တ-
ထွေရ-ကြည့်။ (ခ) တေန စ ရညာစန္ဒဂုတ္တေန
သင်္ဂါမော သမုပဗျူဠော အဟောသိ။
မိလိန္ဒ။ ၂၇၂။ (-ဝိဌာ၁။၅၄။ ထေရ်ဌာ၂။
၈၅။ သာရတ္ထာ၁။၁၂၃-၆၁၅။)

စန္ဒဂုတ္တကာလ (ပု) [စန္ဒဂုတ္တ+ကာလ] စန္ဒဂုတ်
မင်းဖြစ်သောအခါ။ စန္ဒဂုတ်မင်း လက်ထက်။
တသ္မာ တသ္မိံ ဗြာဟ္မဏေ သဉ္ဇာတဗဟုမာန-
ဝသေန စန္ဒဂုတ္တကာလတော ပဌာယ။ သာ-
ရတ္ထာ၁။၁၂၆။

စန္ဒဂုတ္တကုမာရ (ပု) [စန္ဒဂုတ္တ+ကုမာရ] စန္ဒ-
ဂုတ်မင်းသား။ စန္ဒဂုတ္တကုမာရော ပါဠိလိ-
ပုတ္တေ ရာဇာ အဟောသိ။ သာရတ္ထာ၁။
၁၂၃။ (-၁၂၆။)

စန္ဒဂုတ္တထွေရ (ပု) [စန္ဒဂုတ္တ+ထေရ] စန္ဒဂုတ်
ထေရ်။ တထာ ထေရဿေဝ သဒ္ဓိဝိဟာရိ-

ကဿ စ စန္ဒဂုတ္တထွေရဿ။ သံ၊ဌာ၂။၁၈၀။
ဣတိဝုတ်၊ဌာ၂။၁၅။

စန္ဒဂုဟ (ပု) [စန္ဒ+ဂဟ။ (စန္ဒြဟ၊ စန္ဒြဟ-
ဏ-သံ)] လကို- ရာဟု- အသုရိန်- ဖမ်းယူ
သောအခါ။ လငပုပ်ဖမ်း- လကြတ်- လကျစ်
-သောအခါ။ ဝိမာနေနာတိ စန္ဒဂုဟေ စန္ဒ-
ဝိမာနေန သူရိယဂုဟေ သူရိယဝိမာနေန
ဥဘိန္ဒုမ္ပိ ဝိမာနေန သဟေဝ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။

စန္ဒဂါဟ (ပု) [စန္ဒ + ဂါဟ] လကို- ရာဟု-
အသုရိန် - ဖမ်းယူခြင်း၊ လငပုပ်ဖမ်းခြင်း၊
လကြတ်ခြင်း၊ လကျစ်ခြင်း။ (“ရာဟု”
ခေါ် “အသုရိန်နတ်ကြီး”သည် လဗိမာန်၏
အရောင်အဆင်း ထွန်းလင်းတောက်ပသည်ကို
ဝန်တိုငြူစူသဖြင့် လဗိမာန်၏သွားရာလမ်း၌
ခံတွင်း(ပါးစပ်)ဖွင့်ဟ ရပ်တည်နေသည်။ လဗိ
မာန်သည် ယူဇနာသုံးရာနက်သော နရက်
ချောက်ထဲ ပစ်ချခံရသကဲ့သို့ အသုရိန်နတ်
ကြီး၏ ခံတွင်းသို့ ရောက်ရှိသွားလေသည်။
ယင်းသို့ အသုရိန်နတ်ကြီး လဗိမာန်၏
အရောင်အဆင်း မထွန်းလင်း မတောက်ပစေ
နိုင်ရန် ခံတွင်းဖြင့် ဖမ်းယူခြင်းကိုပင် သာသ-
နိကပါဠိကျမ်းဂန်တို့၌ “စန္ဒဂုဟ၊ စန္ဒဂါဟ”ဟု
၎င်း၊ မြန်မာမှု၌ “လငပုပ်ဖမ်းသည်၊ လကြတ်
သည်၊ လကျစ်သည်”ဟု၎င်း ခေါ်ဆိုသည်။
ရာဟုအသုရိန်သည် လဗိမာန်ကို အရောင်
အဆင်း မထွန်းလင်းမတောက်ပအောင် ဖမ်း
ယူရာ၌ ရံခါ လက်ဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားသည်။
ရံခါ မေးအောက်၌ ထည့်ထားသည်။ ရံခါ
လျှာဖြင့် သုံးသပ် ဖုံးအုပ်ထားသည်။ ရံခါ
ပါးစောင်ကြား၌ သွင်းထားသည်။ ရာဟု
အသုရိန်သည် လဗိမာန်၏ အရောင်အဆင်းကို
မထွန်းလင်း မတောက်ပအောင်သာ ပြုနိုင်
သည်။ လဗိမာန်၏ သွားနေသော အဟုန်ကို
ရပ်တန့်အောင် မပြုစွမ်းနိုင်၊ သူပါ လဗိမာန်
နှင့် အတူတကွ လိုက်ပါသွားရသည်။ လဗိ

မာန်ကို ရာဟုအသုရိန် ဖမ်းယူသောအခါ၌ လနတ်သား၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော နတ်တို့သည် သေအံ့သည်မှ ကြောက်လန့်ကုန်၍ တခဲနက် အော်မြည်ကြသည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၁။ လနတ်သားသည် ဘုရားရှင်ကို ရှိခိုးတမ်းတလိုက်သည်။ ဘုရားရှင်သည် “ရာဟုအသုရိန် — လနတ်သားသည် ငါဘုရားကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်နေသူ ဖြစ်သည်။ လနတ်သားကို လွှတ်လော့၊ ဘုရားရှင်တို့သည် လောကသားအားလုံးကို အစဉ်သနား စောင့်ရှောက်တော်မူကုန်၏” ဟု မိန့်တော်မူလိုက်ရာ ရာဟုအသုရိန်သည် လနတ်သားနှင့် တကွ လဗိမာန်ကိုလွှတ်၍ ဝေပစိတ္တိအသုရိန်ထံ ပြေးရလေသည်။ ထိုအခါ လဗိမာန်သည် ရာဟုဖမ်းခြင်းမှ လွတ်မြောက်လေသည်။ သံ၊၁။ ၄၈။ ထိုသို့ ဖမ်းယူရာ၌ ရာဟုအသုရိန်သည် လနတ်သားကို ဖမ်းယူလိုခြင်း မဟုတ်၊ လဗိမာန်ကိုသာ အရောင်အဆင်း မထွန်းလင်း မတောက်ပစေနိုင်ရန် ဖမ်းယူခြင်းဖြစ်သည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၉။) စန္ဒဂါဟော ဘဝိဿတိ၊ သူရိယဂါဟော ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊၁။ ၁၀၊ ၆၄။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၆။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၃၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၁။)

စန္ဒဂါဟ (န) [စန္ဒဂါဟ+ဏ] လကြတ်မည်ကို-ဟော-ပြော-သိ-နိုင်သော အတတ်၊ လကြတ်ဟောအတတ်။ စန္ဒဂါဟံ သူရိယဂါဟံ.... သိက္ခာ ကရဏိယာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၈။

စန္ဒတိ (ကြိ) [စဒိ+အ+တိ] (၁) လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-၏။ (၂) စိုစွတ်၏။ (၃) ထွန်းပ-တင့်တယ်-၏။ (၄) အထ ဝါ စန္ဒန္တိ သုဂန္ဓ-ဝါသနတ္ထံ သရိရံ ဝိလိမ္ပန္တိ ဧတေနာတိ စန္ဒနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၀ (၂) စန္ဒနိယာ-ကြည့်။ (၃) စန္ဒတိ ဒိဗ္ဗတိတိ ဝါ စန္ဒော။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ။ ၁၁၃။

စန္ဒတိ (ကာ၊ကြိ) [စဒိ + ဧ + အ + တိ] အေးမြစေ၏။ ငြိမ်းအေးစေ၏။ စန္ဒတိ ပရိ-ဋ္ဌာဟံ ဝူပသမေတိတိ စန္ဒနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၀။

စန္ဒတိတ္တ (ပု) [စန္ဒ+တိတ္တ?] စန္ဒတိတ္တမည်သောသူ၊ စန္ဒတိတ္တစကြဝတေးမင်း။ ဣတော ဝီသတိမေ ကပ္ပေ၊ စန္ဒတိတ္တောတိ ဧကေကော။ သတ္တရတနသမ္ပန္နော၊ စက္ကဝတ္တိ မဟပ္ပလော။ အပ၊၁။ ၂၂၀။

စန္ဒတ္ထရက (ပု၊န) [စန္ဒ+အတ္ထရက] လဝန်းပုံဖြင့် ဆန်းကြယ်သောအခင်း၊ လဝန်းပုံပါရှိသောအခင်း။ ဟတ္ထတ္ထရကအသတ္ထရက-သီဟတ္ထရကဗျဉ္ဇတ္ထရကစန္ဒတ္ထရကသူရိယတ္ထရကစိတ္တတ္ထရကဒီဟိ နာနာဝဏ္ဏေဟိ အတ္ထရကေဟိ သန္တရိတဗ္ဗယုတ္တကံ သဗ္ဗေကာသံ သန္တရာပေသံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃။

စန္ဒန္တိ (ကြိ) [စဒိ+အ+အန္တိ] လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-ကုန်၏။ စန္ဒတိ (၁) ကြည့်။

စန္ဒဒိပပ္ပဘာသိတ (တိ) [စန္ဒ+ဒိပ+ပဘာသိတ] လတည်းဟူသော ဆီမီးဖြင့်-ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော၊ လသာသော (လွင်ပြင်အရပ်)။ တာရာမဏိဝိတာနမ္ပိ၊ စန္ဒဒိပပ္ပဘာသိတေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၇၃။

စန္ဒဒေဝ (ပု) [စန္ဒ+ဒေဝ?] စန္ဒဒေဝမင်း။ အတိတေ ဒွါရဝတီနဂရေ ဒသ ဘာတိကရာဇာနော အဟေသံ.... စန္ဒဒေဝေါ သူရိယဒေဝေါ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၈၈။ (- ၁၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၈၁။)

စန္ဒဒေဝပုတ္တ (ပု) [စန္ဒ+ဒေဝပုတ္တ] စန္ဒနတ်သား၊ လနတ်သား။ စန္ဒဒေဝပုတ္တံ “စန္ဒမဏ္ဍလံ အာကဗ္ဗိတာ ဂဏ္ဍာဟိ” တိ.... ဝတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၉။ (- ၃၇၀။)

စန္ဒန (ပု၊န) [စဒိ+ဧ+ယု။ စဒိ ဟိလာဒနော၊ ဟိလာဒနံ သုခါပနံ၊ ယု။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၃၀၀။ စန္ဒ-ယတိ ဟိလာဒယတိ သီတဂုဏသမဂ္ဂိတာယ

သတ္တန် ပရိဋ္ဌာဟံ ဝုပသမေန္တံ သုခံ ဥပ္ပါဒေ-
တိတိ စန္ဒနံ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၉၀။ စဒိ ဟိလာဒနေ၊
ယုပ္ပစ္စယော၊ အနာဒေသော၊ နိဂ္ဂဟိတာ-
ဂမော စ၊ စန္ဒနံ။ ရှု။ ၆၅၁။ စန္ဒတိ-လည်း
ကြည့်။] (၁) စန္ဒကူး၊ စန္ဒဒကူး။ (ထိုစန္ဒ
ကူးသည် စန္ဒကူးနီ၊ စန္ဒကူးရွှေ၊ စန္ဒကူးဖြူ၊
နတ်စန္ဒကူးစသည် ကွဲပြားသည်။) (၂) စန္ဒ-
ကူးရနံ၊ စန္ဒကူးနံ။ (ပ) (ဂ) (က) စန္ဒနမည်
သောသူ။ (ခ) စန္ဒနမည်သောထေရ်။ (ဂ)
စန္ဒနမည်သော နတ်သား။ (၄) စန္ဒနမည်
သောရွာ။ (၁) စန္ဒကူး၊ စန္ဒဒကူး၊ အနု-
ဇာနာမိ ဘိက္ခုဝေ စန္ဒနံ တဂရံ ကာဠာနုသာ-
ရိယံ တာလိသံ ဘဒ္ဒမုတ္တကန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၄။
စန္ဒနန္တိ လောဟိတစန္ဒနာဒိကံ ယံ ကိဉ္စိ။ ဝိ၊ ၄။
၃။ ၃၇၃။ (-မ၊ ၂။ ၃၅၉။ အံ၊ ၁။ ၁၄၃။ အပါ
၁။ ၁၀၂။ ၁၉၂။ ၂၇၉။ ၃၀၉။ အပါ၊ ၂။ ၆၂။ ဇာ၊
၁။ ၃၃၂။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၃။ ၂၆၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၇။ သံ၊
၄။ ၃။ ၂။ ၂၉၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၅။ အဘိ၊ ၄။ ၁။
၁၇၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၃။ ထေရ၊
၄။ ၁။ ၅၂၃။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၉။ ၁၆၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၄၄၄။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၉၇၁။ ၁၀၉။
ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၉။ အံ၊ ၄။ ၂။
၁၃၃။) (၂) စန္ဒကူးရနံ၊ စန္ဒကူးနံ။ (သဟစရ
ဏနည်းအားဖြင့် ဟောသည်။) န ပုပ္ဖဂန္ဓော
ပဋိဝါတမေတိ၊ န စန္ဒနံ တဂရမလ္လိကာဝါ။ အံ၊
၁။ ၂၂၇။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၁။ မိလိန္ဒ၊ ၃။ ၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၅၆။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၄၆။ စန္ဒနန္တိ စန္ဒနဂန္ဓော။ ဓမ္မ၊ ၄။
၁။ ၂၆၇။ စန္ဒနန္တိ စန္ဒနသဟစရဏတော စန္ဒန-
ဂန္ဓော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆၃။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၆။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၉။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃။ မ၊ ၄။ ၂။
၃၈။) (၃) (က) စန္ဒနမည်သော သူ။
တဿ ရညော အဟံ ပုတ္တော၊ စန္ဒနော နာမ
ခတ္တိယော။ အပါ၊ ၁။ ၄၉။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၇၂။
တဒါဟံ စန္ဒနော စေဝ၊ ပဗ္ဗဇိတောန သာသ-
နေ။ အပါ၊ ၂။ ၁၆၁။ (-အပါ၊ ၁။ ၂၅၇။ မ၊ ၄။

၄။ ၁၇၄။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၅။
အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၀။ ၂၆၇။) (ခ) စန္ဒနမည်သော
ထေရ်။ စန္ဒနထေရ်-ကြည့်။ (ဂ) စန္ဒနမည်
သော နတ်သား။ စန္ဒနော ကာမသေဋ္ဌော
စ၊ ကိန္နိသဏှ၊ နိသဏှ၊ စ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၆။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၂၈၁။ (-မ၊ ၃။ ၂၄၁။ သံ၊ ၂။ ၄၇၃။ အပါ
၂။ ၁၆၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၄။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။)
(၄) စန္ဒနမည်သောရွာ။ စန္ဒနဂါမ-ကြည့်။

စန္ဒနကရဏက (ပ) [စန္ဒန+ကရဏက] (၁)
စန္ဒကူးနံသာကြွတ်၊ စန္ဒကူးနံသာ ထည့်ထား
သောကြွတ်။ (၂) စန္ဒကူးကြွတ်၊ စန္ဒကူး
သားဖြင့် ပြုလုပ်ထားသောကြွတ်။ (၁) စတု-
သု ဒိသာသု ဝိဝရိတော စန္ဒနကရဏကာ ဌပိ-
တာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၉။ (၂)
ဂစ္ဆန္တော စ တုစ္ဆဟတ္တာ အဂန္တော နဝသပ္ပိပူရံ
စန္ဒနကရဏကံ အာဒါယ ဂစ္ဆထ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။
၁၈၀။

စန္ဒနခဏ္ဍ (ပ၊ န) [စန္ဒန+ခဏ္ဍ] စန္ဒကူးသား
အပိုင်း၊ စန္ဒကူးသားအပြတ်။ စန္ဒနခဏ္ဍေန
ဖလကံ ကတော ဘဂဝတော ဥပနာမေသိ။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂။

စန္ဒနဂဏ္ဍိ (ထိ) [စန္ဒန+ဂဏ္ဍိ] စန္ဒကူးတုံး၊ စန္ဒကူး
နီတုံး။ စန္ဒနဂဏ္ဍိ ဥပ္ပန္နာ ဟောတိ(ဝိ၊ ၄။ ၂၄၆)
တိ စန္ဒနသဋ္ဌိကာ ဥပ္ပန္နာ ဟောတိ။တဿ
နဒိသောတေန ဝုပ္ပမာနာ စန္ဒနဂဏ္ဍိ အာဂန္တော
ဇာလေ လဂ္ဂိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၆။ စန္ဒနဂဏ္ဍိ အာ-
ဂန္တော ဇာလေ လဂ္ဂိတိ ဧကော ကိရ ရတ္တ-
စန္ဒနရက္ခော အာဂန္တော တသ္မိံ ဇာလေ
လဂ္ဂိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၂။

စန္ဒနဂန္ဓ (ပ) [စန္ဒန+ဂန္ဓ] (၁) (က) စန္ဒကူး
ရနံ၊ စန္ဒကူးနံ။ (ခ) (နံသာမျိုး ၄-ပါးဖြင့်
ရောစပ်ထားသော) စန္ဒကူးရွှေရနံ၊ စန္ဒကူး
ရွှေနံ။ (၂) စန္ဒကူးနံသာ(အတုံး၊ အခဲ၊ အမှုန့်၊
အရည်-စသည်) (၁)(က) နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ
မေကာယတော စန္ဒနဂန္ဓော ဝါယတု။ သံ၊ ၄။

၂။၁၇၃။ အံ၊ဌ၊၁။၁၃၃။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၃၄။
 အပါ၊ဌ၊၁။၂၇၂။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၆၇။ ဓမ္မ၊ဌ၊
 ၂။၅၂။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၃၁။ ဒီ၊ဌ၊၁။၆၃။ ဒီ၊ဌ၊၂။
 ၂၉။သီ၊ဌ၊၁။၁၂။၂၃၀။မ၊ဌ၊၁။၃၃၉။)(ခ)
 ကာယတော စန္ဒနဂန္ဓော ဝါယတိ။ ဒီ၊၂။
 ၁၄၄။ မ၊၃။၂၃။ အံ၊ဌ၊၁။၂၀။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။
 ၁၄၅။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၇၂။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၇၈။
 စန္ဒနဂန္ဓောတိ စတုဇ္ဇာတိသမာယောဇိ-
 တဿ ဟရိစန္ဒနဿ ဂန္ဓော ကာယတော
 ဝါယတိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၆၁။ (၂) ကိန္နရော စန္ဒန-
 သာရံ သံသိတွာ စန္ဒနဂန္ဓေန ပုပ္ဖေဟိ စ ပူဇိ-
 ကတွာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၂၂၅။ (-ဝိမာန၊ဌ။
 ၂၀၈၊၂၁၉။ သံ၊ဌ၊၂။၃၃။)

စန္ဒနဂန္ဓဂန္ဓ (ပု) [စန္ဒနဂန္ဓ+ဂန္ဓ] စန္ဒကူးနံသာ
 ရနံ၊ စန္ဒကူးနံသာနံ၊ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စန္ဒနဂန္ဓဂန္ဓိ (တိ) [စန္ဒနဂန္ဓဂန္ဓ+ဂန္ဓိ] စန္ဒကူး
 နံသာနံရှိသော၊ စန္ဒကူးနံသာနံ - သင်းပျံ-
 မွေးကြိုင် - သော။ စန္ဒနဂန္ဓဂန္ဓိနာ အတ္တနော
 ဟတ္ထေန မံ ဘုဇေ ဂဟေတွာ။ ထေရ၊ဌ၊၂။
 ၁၉၄။

စန္ဒနဂန္ဓရသာနုလိတ္တ (တိ) [စန္ဒနဂန္ဓ+ရသ+
 အနုလိတ္တ] စန္ဒကူးနံသာရည်ဖြင့် - လိမ်းကျံ
 - ခြယ်သ - အပ်သော၊ စန္ဒကူးနံသာရည် -
 လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - ထားသော၊ သူ။ တံ စန္ဒ-
 နဂန္ဓရသာနုလိတ္တံ၊ သုဝဏ္ဏဇမ္မောနဒိနိက္ခသာ-
 ဒိသံ။ဇာ၊၂။၂၇၉။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၉၃။

စန္ဒနဂန္ဓိက (တိ) [စန္ဒနဂန္ဓ+ဣက] စန္ဒကူးနံ
 ရှိသော၊ စန္ဒကူးနံ - သင်းပျံ - မွေးကြိုင် -
 သော။ ဥတ္တမဂ်ရူဟာ တုယံ၊ ကေသာ စန္ဒန-
 ဂန္ဓိကာ။ ဇာ၊၂။၁၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၆၆။

စန္ဒနဂန္ဓိ (တိ) [စန္ဒနဂန္ဓ+ဂန္ဓိ။ ထိ-၌ စန္ဒန-
 ဂန္ဓိနိ။] စန္ဒကူးနံရှိသော၊ စန္ဒကူးနံ - သင်းပျံ
 - မွေးကြိုင် - သော၊ သူ။ သာ မံ သဏှေန
 မုဒုနာ၊ နိစ္စံ စန္ဒနဂန္ဓိနိ။ ဇာ၊၁။၁၂၇။ ဇာ၊ဌ၊
 ၃။၁၇၅။

စန္ဒနဂါမ (ပု) [စန္ဒန+ဂါမ] စန္ဒနမည်သောရွာ၊
 စန္ဒနရွာ။ ကေ ရောဟဏဇနပဒမိုယေဝ စန္ဒန-
 ဂါမေ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၇၄။

စန္ဒနသဋ္ဌိကာ (ထိ) [စန္ဒန+သဋ္ဌိကာ] စန္ဒကူး
 တုံး။ စန္ဒကူးရွှေတုံး။ စန္ဒကူးနီတုံး။ သေယျ-
 ထာပိ တော ပုရိသော စန္ဒနသဋ္ဌိကံ အဓိ-
 ဂစ္ဆေယျ ဟရိစန္ဒနဿ ဝါ လောဟိတစန္ဒနဿ
 ဝါ။အံ၊၂။၂၀၇။ (-သံ၊ဌ၊၁။၂၆၀။ သုတ္တနိ၊
 ဌ၊၂။၂၇၅။

စန္ဒနသဋ္ဌိကာဗဟုလ္လ (န) [စန္ဒနသဋ္ဌိကာ+
 ဗဟုလ္လ] စန္ဒကူးတုံး များသည်၏အဖြစ်၊ စန္ဒ-
 ကူးတုံး များခြင်း။ စန္ဒနသဋ္ဌိကာဗဟုလ္လ-
 တော စန္ဒနစိတကာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၈၉။

စန္ဒနသဋ္ဌိကုပ္ပတ္တိ (ထိ) [စန္ဒနသဋ္ဌိကာ+ဥပ္ပတ္တိ]
 စန္ဒကူးတုံး ဖြစ်သောအခါ၊ စန္ဒကူးတုံးကို
 ရသောအခါ။ ရာဇဂဟသေဌိနော စန္ဒနသဋ္ဌိ-
 ကုပ္ပတ္တိတော ပဌာယ။ သီ၊ဌ၊၁။၁၂၇။

စန္ဒနင်္ဂလဂါမ (ပု) [စန္ဒနင်္ဂလ+ဂါမ] စန္ဒနင်္ဂလ
 မည်သော ရွာ၊ စန္ဒနင်္ဂလရွာ။ အောက်ပုဒ်
 ကြည့်။

စန္ဒနင်္ဂလိက (ပု) [စန္ဒနင်္ဂလ+ဣက] စန္ဒနင်္ဂလိက
 မည်သောသူ (စန္ဒနင်္ဂလရွာ၌ မွေးဖွားသော
 ကြောင့် စန္ဒနင်္ဂလိကတွင်သည်။)။ တေန ခေါ
 ပန သမယေန စန္ဒနင်္ဂလိကော ဥပါသကော
 တဿ ပရိသာယံ နိသိန္ဓော ဟောတိ။ သံ၊၁။
 ၈၁။ စန္ဒနင်္ဂလိကောတိ (စန္ဒနင်္ဂလိယောတိ။
 သျှာ။ မူက္ခံ) ဣဒံ တဿ ဥပါသကဿ နာမံ။
 သံ၊ဌ၊၁။၁၃၉။ သော ဥပါသကော စန္ဒနင်္ဂ-
 လဂါမေ ဇာတတ္တာ “စန္ဒနင်္ဂလိကော”တိ
 ပညာယတိ။ “စန္ဒနဝိလာသော”တိ ကေစိ။
 သံ၊ဌ၊၁။၁၈၄။

စန္ဒနင်္ဂလိယ (ပု) [စန္ဒနင်္ဂလ+ဣယ] စန္ဒနင်္ဂ-
 လိယမည်သောသူ။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စန္ဒနစိတက (တိ) [စန္ဒန+စိတက] စန္ဒကူးထင်း
 ကုလားပုံ၊ မျက်ကလာပ် - အလောင်း - တော်

ကို- ဖုတ်ကြည်း- မီးသဂြိုဟ်- ရာ စန္ဒကူး
ထင်းပုံ။ အနေကသဟဿာ ဣသိဂဏာ ကိသ-
ဝစ္ဆဿ တာပသဿ စန္ဒနစိတကံ ကတွာ
သရီရံ စျာပေသုံ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၄၃။ (-ဒီ၊ဌ၊
၂။၁၉၄။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၈၉။)

စန္ဒနစုဏ္ဏ (န) [စန္ဒန+စုဏ္ဏ] စန္ဒကူးမုန့်၊ စန္ဒကူး
ပြုမုန့်။ ဒိဗ္ဗာနိပိ စန္ဒနစုဏ္ဏာနိ အန္တလိက္ခာ
ပပတန္တိ။ ဒီ၊၂။၁၁၄။ ဒိဗ္ဗာနိပိ စန္ဒနစုဏ္ဏာနိ-
တိ ဒေဝတာနံ ဥပကပ္ပနစန္ဒနစုဏ္ဏာနိ။ ဒီ၊ဌ၊
၂။၁၆၇။ ဒေဝတာနံ ဥပကပ္ပနစန္ဒနစုဏ္ဏာနိတိ
သဠိပိ ပညာသမ္ပိ ယောဇနာနိ ဝါယနက-
သေတဝဏ္ဏစန္ဒနစုဏ္ဏာနိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၇၇။ (-
ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၁၀။ မိလိန္ဒ၊၁၂-၇။ သံ၊ဌ၊၁။၂၉၊
၂၉၅။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၁၈။
အပ၊ဌ၊၁။၁၇၊၈၇။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၅၅၊၁၁၂။စရိယာ၊
ဌ၊၇၆။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၃။ ဇာ၊ဌ၊၇။၉၀။ အံ၊ဌ၊
၁။၂၀၅။)

စန္ဒနစုဏ္ဏပရိကိဏ္ဏ (တိ) [စန္ဒနစုဏ္ဏ+ပရိကိဏ္ဏ]
စန္ဒကူးမုန့်ဖြင့် ရောပြုမ်းသော၊ စန္ဒကူးမုန့်-
လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-ထားသော။ ဇာယမာနာ
စ စန္ဒနစုဏ္ဏပရိကိဏ္ဏေန ဝိယ သရီရေန ဇာ-
တာ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၄၇။

စန္ဒနစုဏ္ဏပူဇာ (ထိ) [စန္ဒနစုဏ္ဏ+ပူဇာ] စန္ဒကူး
မုန့်ဖြင့် ပူဇော်ခြင်း။ သာ တတော စုတာ
တဿာ စန္ဒနစုဏ္ဏပူဇာယ ဖလေန အဂ္ဂ-
မဟေသီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ စရိယာ၊ဌ၊၇၆။

စန္ဒနစုဏ္ဏမိဿိတ (တိ) [စန္ဒနစုဏ္ဏ+မိဿိတ]
စန္ဒကူးမုန့်နှင့် ရောနှောအပ်သော။ မန္ဒာရဝံ
စန္ဒနစုဏ္ဏမိဿိတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၁-၂။ စန္ဒနစုဏ္ဏ-
မိဿိတန္တိ စန္ဒနစုဏ္ဏေန မိဿိတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။
၅၅။

စန္ဒနထွေရ (ပု) [စန္ဒန+ထွေရ] စန္ဒနထွေရံ။
(လက်ထုတ်ကြီးပန်း လှူဒါန်း ပူဇော်ခဲ့ဘူး
သော်လည်း ရှဦးညာအားဖြင့် စန္ဒနတွင်

သည်။ အပ၊၂။၉၆-၌ ကုဋ္ဌဗုပ္ပိယထေရ်ဟု
လာသည်။) ဇာတရူပေနာတိအာဒိကာ အာ-
ယသ္မတော စန္ဒနထွေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊
ဌ၊၂။၂၄။

စန္ဒနဒါရ (န) [စန္ဒန+ဒါရ] စန္ဒကူးထင်း၊ စန္ဒကူး
သား။ ဘဂဝတော ပါဒေတလာနိ စန္ဒနဒါရ-
အာဒိသု ကိဉ္စိ အစာလေတွာဝ ယထာဌာနေ
ပတိဌဟိ သု။ဒီ၊ဌ၊၂။၁၉၅။

စန္ဒနဒါရစိတက (တိ) [စန္ဒနဒါရ+စိတက]
စန္ဒကူးသားထင်းကုလားပုံ၊ မြတ်စွာဘုရား၏
- ရုပ်ကလာပ် - အလောင်း - တော်ကို -
ဖုတ်ကြည်း- မီးသဂြိုဟ်- ရာ စန္ဒကူးသား
ထင်းပုံ။ စိတကာယာတိဝိသသတရတနစွာယ
စန္ဒနဒါရစိတကာယ။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၆၄။

စန္ဒနပတ္တ (ပု) [စန္ဒန+ပတ္တ] စန္ဒကူးနီသပိတ်၊
စန္ဒကူးနီဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော သပိတ်။
ပိဏ္ဏောလဘာရဒွါဇေန အာကာသေ ဥပ္ပတိ-
တွာ စန္ဒနပတ္တော ဂဟိတော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၃၂။
စန္ဒနသာရပတ္တ-လည်းကြည့်။

စန္ဒနပတ္တဒါနဝတ္ထု (န) [စန္ဒနပတ္တ+ဒါန+ဝတ္ထု]
စန္ဒကူးနီသပိတ် လှူဒါန်းခြင်း၏-အကြောင်း
အရာ-ဝတ္ထု။ ရာဇဂဟသေဠိနော စန္ဒနပတ္တ-
ဒါနဝတ္ထုမ္ပိ။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၄၁၀။

စန္ဒနပူဇာ (ထိ) [စန္ဒန+ပူဇာ] စန္ဒကူးဖြင့် ပူဇော်
ခြင်း။ တတ္ထ ဂန္ဓာ စန္ဒနပူဇံ အကာသိ။
ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၂၄။

စန္ဒနပူဇနက (ပု) [စန္ဒန+ပူဇနက] စန္ဒနပူဇနက
မည်သောထေရ်၊ စန္ဒကူး-ပူဇော်-လှူဒါန်း
-ခဲ့ဘူးသော ထေရ်။ ဣတ္ထိ သုဒ္ဓိ အာယသ္မာ
စန္ဒနပူဇနကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော
အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၈၂။

စန္ဒနပူဇနကထွေရ (ပု) [စန္ဒနပူဇနက+ထွေရ]
စန္ဒနပူဇနကထွေရံ။ စန္ဒဘာဂါနဒိတိရေတိ-

အာဒိကံ အာယသ္မတော စန္ဒနပူဇနကထေရ-
ယ အပဒါနံ။ အပါဠာ ၂။ ၁၄၇။

စန္ဒနပူဇနကထေရအပဒါန (န) [စန္ဒနပူဇန-
ကထေရ + အပဒါန] စန္ဒနပူဇနကထေရ၏ -
အကြောင်းအရာ - အဋ္ဌပ္ပတ်။ အပါ ၁။ ၁၀၁-
၂။ အပါဠာ ၂။ ၁၄၇-ဂ။

စန္ဒနဖလက (န) [စန္ဒန + ဖလက] စန္ဒကူးပျဉ်ချပ်။
ဣဒံ မေ ဘန္တေ စန္ဒနဖလကံ အဋ္ဌတိ အဓိက-
သတသဟသံ။ အံ၊ ၂။ ၄၃။ (-အံ၊ ၄၃။ ၂။)

စန္ဒနဖောသိတ (တိ) [စန္ဒန + ဖောသိတ] စန္ဒကူး
နိဗ္ဗာန်သဖြင့် - ဆွတ်ဖျန်း - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ
- အပ်သော။ ကဒါဟံ ကုဋ္ဌာဂါရေ စ၊ လိတ္တေ
စန္ဒနဖောသိတေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၂။ စန္ဒနဖောသိ-
တတိ လောဟိတစန္ဒနေန ပရိပေါသိတေ။
ဇာ၊ ၄။ ၆၆၅။

စန္ဒနဘူသိတ (တိ) [စန္ဒန + ဘူသိတ] စန္ဒကူး
နိဗ္ဗာန်သဖြင့် - တန်းဆာဆင် - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ
- အပ်သော။ သူ။ အာမုတ္တဟတ္တာဘရဏော၊
သုဝတ္ထော စန္ဒနဘူသိတော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၅။
ဇာ၊ ၄။ ၂၅၆။

စန္ဒနမဏ္ဍလမာဠပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [စန္ဒန + မဏ္ဍလ-
မာဠ + ပဋိဂ္ဂဟဏ] စန္ဒကူးနိကျောင်းကို - ခံယူ
- အလှူခံ - သောအခါ။ စန္ဒနမဏ္ဍလမာဠ-
ပဋိဂ္ဂဟဏေ ဘဂဝါန တတ္ထ အရုဏံ ဥဋ္ဌပေတိ။
သီ၊ ၄။ ၁၆၂။

စန္ဒနမဏ္ဍိတသာရဂန္ဓိက (တိ) [စန္ဒန + မဏ္ဍိတ +
သာရ + ဂန္ဓိ + က] (ဂေါသီသက-စသော)
စန္ဒကူးနှစ်ဖြင့် တန်းဆာဆင်ထားအပ်သည်
ဖြစ်၍ - ကောင်းမြတ် - မွေးကြိုင် - သင်းပျံ့ -
သော အနံ့ရှိသော။ အဘိရူဟ သယနံ မဟာ-
ရဟံ၊ စန္ဒနမဏ္ဍိတသာရဂန္ဓိကံ။ ထေရီ၊ ၄၂။
စန္ဒနမဏ္ဍိတသာရဂန္ဓိကန္တိ ဂေါသီသကာဒိ-
သာရစန္ဒနေန မဏ္ဍိတတာယ သုရဘိဂန္ဓိကံ။
ထေရီ၊ ၄၂။ ၂၆၁။

စန္ဒနမယ (တိ) [စန္ဒန + မယ] စန္ဒကူးဖြင့်ပြီးသော၊
စန္ဒကူးဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော။ တဿ စန္ဒန-
မယော အပဿယော အဟောသိ။ ဓမ္မာဠာ၊
၂။ ၂၃၃။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၇၅။)

စန္ဒနမာလိယ (ပ) [စန္ဒနမာလာ + ဣယ] စန္ဒန-
မာလိယထေရ်၊ စန္ဒကူးနှင့် အင်ကြင်းပန်း -
လှူဒါန်း - ပူဇော် - ခဲ့ဘူးသောထေရ်။ ဣတ္ထံ
သုဒ္ဓိ အာယသ္မာ စန္ဒနမာလိယော ထေရော
ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ၊ ၂။ ၆၃။

စန္ဒနမာဠ (ပ) [စန္ဒန + မာဠ] စန္ဒကူးနိကျောင်း။
(ယင်း စန္ဒကူးနိကျောင်းတော်သည် သုနာ-
ပရန္တတိုင်း၊ ဝါဏီဇရွာ၊ မကုလကာရာမ
ကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ရှိသော ကျောင်းတော်
ဖြစ်သည်။ အရှင်ပုဏ္ဏထေရ်၏ညီ စူဠပုဏ္ဏအမှူး
ရှိသော ဝါဏီဇရွာသား ကုန်သည်များ ကုန်
ကူးသွားယင်း ကျွန်းတခု (မလယကျွန်း) မှ
ရရှိခဲ့သော စန္ဒကူးနိသား အနှစ်များဖြင့်
ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသော ကျောင်းတော်
ဖြစ်သည်။ ယင်းစန္ဒကူးနိသားများသည် လက်
ငှ-သစ်မျှဖြင့်ပင် အဖိုးတန်သိန်းထိုက်တန်သည်။
ဘုရားရှင်သည် သာဝတ္ထိပြည်မှ စန္ဒကူးနိ
ကျောင်းတော်သို့ နောက်ပါ ရဟန်းငါးရာနှင့်
တကွ ကြွတော်မူ၍ ၇-ရက် သီတင်းသုံးတော်
မူကာ တရားဟောတော်မူသည်။ ရှစ်သောင်း
လေးထောင်သော သတ္တဝါအပေါင်း တရား
ထူး ရကြသည်။ ဘုရားရှင် ၇-ရက်သီတင်းသုံး
နေတော်မူပြီးနောက် ထိုကျောင်း၌ အရှင်
ပုဏ္ဏထေရ် ဆက်လက် သီတင်းသုံးနေတော်
မူသည်။ အကျယ်ကို မ၊ ၄။ ၂၃၆-၇-ဂ။
သံ၊ ၄။ ၂၃-၄-၅-ကြည့်။) သော တတ္ထ ရတ္ထ-
စန္ဒနေန စန္ဒနမာဠံ (စန္ဒနသာလံ။ သီ၊ မူကွံ)
နာမ ဂန္ဓကုဋိံ ကာရာပေတွာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။
၁၆၉။

စန္ဒနမာဠပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [စန္ဒနမာဠ + ပဋိဂ္ဂဟ-
ဏ] စန္ဒကူးနိကျောင်းကို - ခံယူ - အလှူခံ -

သောအခါ။ သတ္တု စန္ဒနမာဠပဋိဂ္ဂဟဏေ
ပါဠိဟာရိယံ ဒိသ္မာ။ ထေရဌာဝ။ ၃၉၉။

စန္ဒနမုဒကဂတ္ထ (တိ) [စန္ဒန + မုဒက + ဂတ္ထ]
စန္ဒကူးနံသုသုဖြင့် - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ -
အပ်သော နူးညံ့သောကိုယ်ရှိသောသူ။ ကထံ
နာမ သာမသမသန္တရေဟိ။ စန္ဒနမုဒကဂတ္ထေ
ဟိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၀-၁။ စန္ဒနမုဒကဂတ္ထေဟိတိ
လောဟိတစန္ဒနလိတ္တဂတ္ထေဟိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၉၃။

စန္ဒနရသာနုလိတ္တ (တိ) [စန္ဒန + ရသ + အနု-
လိတ္တ] စန္ဒကူးနံသုသုဖြင့် - လိမ်းကျံ -
ခြယ်သ - အပ်သော၊ စန္ဒကူးနံသုသုဖြင့် -
လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - ထားသော။ စန္ဒနရ-
သာနုလိတ္တာ၊ ဗာဟာ ဆိဇ္ဇန္တိ ဓမ္မပါလဿ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၅။ (ဇာ၊ ၁။ ၁၂၆-၅ “စန္ဒန-
သာရာနုလိတ္တ” ဟု ရှိ၏။)

စန္ဒနရာသိစိတက (တိ) [စန္ဒန + ရာသိ + စိတက]
စန္ဒကူးသားပုံဖြစ်သော ထင်းကုလားပုံ၊ မြတ်
စွာဘုရား၏ - ရုပ်ကလာပ် - အလောင်း
- တော်ကို - ဖုတ်ကြည်း - မီးသဂြိုဟ် - ရာ
စန္ဒကူးထင်းပုံ။ ယောဇနဗေဓံ စန္ဒနရာသိစိ-
တကံ ကတော ဘဂဝတော သရီရံ တတ္ထ
အဘိရောပယံ သူ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၉။

စန္ဒနရုက္ခ (ပု) [စန္ဒန + ရုက္ခ] စန္ဒကူးပင်။ စန္ဒန-
ရုက္ခော ဝိယ ဗုဒ္ဓေါ။ ခုဒ္ဒကဌာဝ။ ၁၂။

စန္ဒနရုစိရဂတ္ထ (တိ) [စန္ဒန + ရုစိရ + ဂတ္ထ]
(၁) စန္ဒကူးနံသု - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ
- ထားသကဲ့သို့ နှစ်သက်ဖွယ် ကောင်းသော
ကိုယ် ရှိသော၊ ဂေါသိတစန္ဒကူးနံသုဖြင့်
ထူထပ်စွာ - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - ထားသကဲ့
သို့ - နိမြန်း - တင့်တယ် - နှစ်သက်ဖွယ်
ကောင်း - သော ကိုယ်အင်္ဂါ ရှိသော၊ သူ။
(၂) စန္ဒကူးနံသု - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ -
ထားခြင်းကြောင့် - လှပ - တင့်တယ် - နှစ်

သက်ဖွယ်ကောင်း - သော ကိုယ်ရှိသောသူ။
(၁၊ ၂) မဟိဒ္ဓိကေ စန္ဒနရုစိရဂတ္ထေ၊ ကာ
တံ သုဘေ ဒေဝတေ ဝန္တသေ မမံ။ ဝိမာန။
၅၇။ စန္ဒနရုစိရဂတ္ထေတိ စန္ဒနာနုလိတ္တံ ဝိယ
ရုစိရဂတ္ထေ၊ ဂေါသိတစန္ဒနေန ဗဟလတရာ-
နုလိတ္တံ ဝိယ သုရတ္ထမနုညသရီရာဝယဝေတိ
အတ္ထော၊ စန္ဒနာနုလေပေန ဝါ ရုစိရဂတ္ထေ။
ဝိမာနဌာဝ။ ၁၆၃။

စန္ဒနလိတ္တဂတ္ထ (တိ) [စန္ဒန + လိတ္တ + ဂတ္ထ။
ထိ-၌ စန္ဒနလိတ္တဂတ္တာ၊ စန္ဒနလိတ္တဂတ္တိ။]
စန္ဒကူးနံသုဖြင့် - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - အပ်
သောကိုယ်ရှိသော၊ ကိုယ်ကို စန္ဒကူးနံသု -
လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - ထားသောသူ။ သာမာ
စ ခေါ် စန္ဒနလိတ္တဂတ္တာ (စန္ဒနလိတ္တဂတ္တိ။
က၊ သိ၊ သျှာ၊ လူ၊ မူကဲ့) လဠိဝ သောဘဉ္ဇန-
ကဿ ဥဂ္ဂတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၂။ ဇာ၊ ၄။ ၃။
၁၅၀။ (- ဇာ၊ ၂။ ၂၉၉။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၁၅။)

စန္ဒနလိတ္တဂတ္တိ (ထိ) [စန္ဒနလိတ္တဂတ္ထ + ဤ]
စန္ဒကူးနံသုဖြင့် - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - အပ်
သောကိုယ်ရှိသော မိန်းမ၊ ကိုယ်ကို စန္ဒကူး
နံသု - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - ထားသော
မိန်းမ။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စန္ဒနလိတ္တင်္ဂ (တိ) [စန္ဒနလိတ္တ + အင်္ဂ] စန္ဒကူး
နံသုဖြင့် - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - အပ်သော
ကိုယ်အင်္ဂါ ရှိသော၊ ကိုယ်အင်္ဂါကို စန္ဒကူးနံ
သု - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - ထားသောသူ။
ကထံ စန္ဒနလိတ္တင်္ဂေါ၊ နစွဂိတပ္ပဗောဓနော။
ဇာ၊ ၂။ ၃၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၆၆။

စန္ဒနဝန (န) [စန္ဒန + ဝန] စန္ဒကူးတော။
တသ္မိံ ဒီပေ အညံ ကိဉ္စိ နတ္ထိ၊ စန္ဒနဝနမေဝ
အဟောသိ။ မဌာဝ။ ၂၃၆။ (- သံ၊ ၄။ ၃။
၂၂-၃။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၊ ၃၁၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။
၂၃၉။)

စန္ဒနဝိလာသ (ပု) [စန္ဒန+ဝိလာသ?] စန္ဒန-
ဝိလာသ-မည်သောသူ။ စန္ဒနဂ်လိက-ကြည့်။

စန္ဒနဝေဒိကာ (ထိ) [စန္ဒန+ဝေဒိကာ] စန္ဒကူး
-ပွတ်လုံး - ပွတ်တိုင် - ဝရံတာ - အကာ။
ပသန္တစိတ္တော သုမနော၊ အကံ စန္ဒနဝေဒိကံ။
အပါ၁။၁၈၉။ ထေရါဠာ၁။၁၁၁။၂၅။

စန္ဒနသမာစာရ (တိ) [စန္ဒန+သမာစာရ] စန္ဒ-
ကူးနီနံသာဖြင့် ရောပြွမ်းသော ကိုယ်ရှိသော၊
ကိုယ်ကို စန္ဒကူးနီနံသာ - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ
- ထားသောသူ။ မာ စန္ဒနသမာစာရေ၊
ရဇောဇလ္လံ အဓာရယံ။ ဇာ၊၂။၃၂၅။ စန္ဒန-
သမာစာရေတိ လောဟိတစန္ဒနေန ပရိကိဏ္ဍ-
သရီရေ။ ဇာ၊ဠာ၊၇။၂၇၅။

စန္ဒနသဟစရဏ (န) [စန္ဒန+သဟစရဏ] စန္ဒ-
ကူးနှင့်အတူတကွဖြစ်ခြင်း။ စန္ဒန(၂)ကြည့်။

စန္ဒနသာရ (ပု) [စန္ဒန+သာရ] စန္ဒကူးနှစ်။
ဖေဂ္ဂုပဋိစ္ဆန္နော စန္ဒနသာရော ဝိယ။ မ၊ဠာ၊၃။
၂၀၆။ မဟဠေါ အယံ စန္ဒနသာရော။ သံ၊ဠာ၊
၃။၇၆။ (-သုတ္တနိ၊ဠာ၊၁။၂၉၉။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊၂။
၂၃၉။ ထေရါဠာ၁။၁၁၁။၂၅။ အပါဠာ၁။
၆၅။ ဒေပါဠာ၊၂။၁၅၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠာ၊၃၂။ စရိ-
ယာ၊ဠာ၊၇၆။ ဇာ၊ဠာ၊၁။၆၃၊၃၆၀-၁။ ဇာ၊ဠာ၊
၂။၃၃၆။ ဇာ၊ဠာ၊၇။၂၄၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၆၊
၃၁၀။ အံ၊ဠာ၊၃။၆၃-၇။)

စန္ဒနသာရပတ္တ (ပု) [စန္ဒနသာရ+ပတ္တ] စန္ဒကူး
နီနံသာပိတ်၊ စန္ဒကူးနီအနှစ်ဖြင့် ပြုလုပ်ထား
သောသပိတ်။ အာကာသေ လဂ္ဂိတံ ဇယသု-
မနုဏ္ဍံ စန္ဒနသာရပတ္တံ ဣဒ္ဓိယာ အာဒါယ။
အံ၊ဠာ၊၁။၁၅၅။

စန္ဒနသာရမယ (တိ) [စန္ဒနသာရ+မယ] စန္ဒကူး
နှစ်ဖြင့်ပြီးသော၊ စန္ဒကူးနှစ်ဖြင့် ပြုလုပ်ထား
သော (ပလ္လင်)။ သာရမယောတိ စန္ဒနသာ-
ရမယော။ ဒိ၊ဠာ၊၂။၂၂၃။

စန္ဒနသာရလိတ္တ (တိ) [စန္ဒနသာရ+လိတ္တ] (၁)
စန္ဒကူးနှစ်ဖြင့် - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - အပ်
သော။ (၂) စန္ဒကူးနှစ်ဖြင့် - လိမ်းကျံ -
ခြယ်သ - အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ ကိုယ်ကို
စန္ဒကူးနှစ် - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - ထား
သောသူ။ (၁) တမဒ္ဒသာ စန္ဒနသာရ-
လိတ္တံ။ ပေတ။၁၈၈။ ပေတ၊ဠာ၊၂၁၉။ စန္ဒန-
သာရလိတ္တန္တိ သာရဘူတစန္ဒနလိတ္တံ။ ပေတ၊
ဠာ၊၂၅။ (- ဇာ၊၁။၃၄၁။ ဇာ၊၂။၆၉။
ဇာ၊ဠာ၊၄။၄၆၈။ ဇာ၊ဠာ၊၅။၃၂၀။) (၂)
နာရိဂဏာ စန္ဒနသာရလိတ္တာ (စန္ဒနသာရာ-
နလိတ္တာ။ သျာ။မူကွဲ) ဝိမာန။၇၄။ ပေတ။
၂၀၇။ စန္ဒနသာရလိတ္တာတိ သာရဘူတေန
စန္ဒနဂန္ဓေန အနုလိတ္တသရီရာ။ ဝိမာန၊ဠာ၊
၂၀၈။ (-ဇာ၊၂။၄၀။ ဇာ၊ဠာ၊၅။၂၂၆။)

စန္ဒနသာရဝါသိတ (တိ) [စန္ဒနသာရ+ဝါသိတ]
စန္ဒကူးနှစ်ဖြင့် - ထုံမွမ်း - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ
- အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ ကိုယ်ကို စန္ဒကူး
နှစ် - ထုံမွမ်း - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - ထား
သော သူ။ အာဝေဠိနိယော ပဒုမ္ပပ္ပလစ္ဆဒါ၊
အလင်္ကတာ စန္ဒနသာရဝါသိတာ။ ဝိမာန။
၉၂။ ဝိမာန၊ဠာ၊၂၅၄။ စန္ဒနသာရဝါသိတာတိ
သာရဘူတေန ဒိဗ္ဗစန္ဒနေန ဥလ္လိတ္တာ ဝိဇ္ဈရိ-
တာ။ ဝိမာန၊ဠာ၊၂၆၀။

စန္ဒနသာရာနုလိတ္တ (တိ) [စန္ဒနသာရ + အနု-
လိတ္တ] စန္ဒကူးနီနှစ်ဖြင့်-လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-
အပ်သော၊ စန္ဒကူးနီနှစ်-လိမ်းကျံ-ခြယ်သ
- ထားသောသူ။ အလင်္ကတေ စန္ဒနသာ-
ရာနုလိတ္တေ။ ဇာ၊၁။၁၂၂။ အလင်္ကတေ
စန္ဒနသာရာနုလိတ္တေတိ ရာဇာလင်္ကာရေဟိ
အလင်္ကတေ လောဟိတစန္ဒနသာရာနုလိတ္တေ
တေ ခတ္တိယေ ယတ္တာဟံ ဘာတေသိ။ ဇာ၊
ဠာ၊၃။၁၄၉။ (-ဇာ၊၁။၁၂၆။ ဇာ၊ဠာ၊၃။၁၆၈။)

စန္ဒနသာလာ (ထိ) [စန္ဒန+သာလာ] စန္ဒကူးနီ
ကျောင်း။ စန္ဒနမာဠာ-ကြည့်။

စန္ဒနသုတ္တ (န) [စန္ဒန+သုတ္တ] စန္ဒနသုတ်၊ အခါ
 ခပ်သိမ်း သီလနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ပညာရှိသော၊
 ကောင်းစွာတည်ကြည်သော၊ ထက်သန်သော
 လုံ့လဝီရိယရှိသော၊ နိဗ္ဗာန်သို့စေလွှတ်ထား
 သော စိတ်ရှိသောသူသည် ကူးမြောက်နိုင်
 ခဲ့သော သံသရာအယဉ်ကို အမြဲမပြတ် နေ့ည၌
 ပတ်လုံး ကူးခတ်နေသူ မည်၏၊ သံယောဇဉ်
 တရား ၁၀-ပါးကို လွန်မြောက်ပြီး၍ နှစ်သက်
 စွဲလမ်းခြင်း “နန္ဒီရာဂ” ကုန်ပြီးသောသူသည်
 ထောက်တည်ရာလည်း မရှိ၊ ဆွဲကိုင်ရာလည်း
 မရှိသော သံသရာအယဉ်၌ မနစ်မြုပ်နိုင်-ဟု
 စန္ဒနနတ်သား၏ အမေးကို ဖြေဆိုတော်မူ
 သောအားဖြင့် ဟောတော်မူသောသုတ်။
 သံယုတ္တနိကာယ၊ သင်္ဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊
 ၂-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၅၁။

စန္ဒနဟတ္ထ (တိ) [စန္ဒန+ဟတ္ထ] လက်၌ စန္ဒကူး
 နံသာရှိသော၊ စန္ဒကူးနံသာ ကိုင်ထားသော၊
 သူ။ စန္ဒနဟတ္တာ ဒေဝီ ဥပသင်္ကမိတော “အာ-
 လိမ္မာမိ မဟာရာဇာ” တိ အာဟ။ သုတ္တနိဌ၊
 ၁။ ၈၅။ အပါဠိ၊ ၁။ ၁၉၄။

စန္ဒနာနုလိတ္တ (တိ) [စန္ဒန+အနုလိတ္တ] စန္ဒကူး
 နံသာဖြင့် - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - အပ်သော၊
 စန္ဒကူးနံသာ - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - ထား
 သော၊ သူ။ စန္ဒနရုစိရဂတ္ထ၊ စန္ဒနောက္ခိတ-တို့
 ကြည့်။

စန္ဒနာနုလေပ (န) [စန္ဒန + အနုလေပ] (၁)
 စန္ဒကူးနံသာဖြင့် - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - ခြင်း။
 (၂) စန္ဒကူးနံသာဟူသော - လိမ်းကျံ - ခြယ်
 သ - ကြောင်း အရည်၊ စန္ဒကူးနံသာရည်။
 (၁) စန္ဒနရုစိရဂတ္ထ-ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်
 ကြည့်။

စန္ဒနာနုလေပလိတ္တသရီရ (တိ) [စန္ဒနာနုလေပ +
 လိတ္တ + သရီရ] စန္ဒကူးနံသာရည်ဖြင့် - လိမ်း
 ကျံ - ခြယ်သ - အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊

ကိုယ်ကို စန္ဒကူးနံသာရည် - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ
 - ထားသော၊ သူ။ စန္ဒနုဿဒ (ခ) ကြည့်။

စန္ဒနာမ (တိ) [စန္ဒ + နာမ] စန္ဒအမည်ရှိသော၊
 သူ။ စန္ဒသဝ္ဗယ-ကြည့်။

စန္ဒနာမက (တိ) [စန္ဒ + နာမ + က။ က-အနက်
 မရှိ။] စန္ဒအမည်ရှိသော၊ တောင်။ တေ
 ဥဘောပိစန္ဒနာမကေ ရဇတပဗ္ဗတေဝသိ သူ။
 ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၈၃။

စန္ဒနိက (န၊ ထိ) [စိတ္တ + ဒု + အနိယ။ စဒိ +
 အနိယ။ ယ-ကို က-ပြု။ စိတ္တံ ဒုနောတိတိ
 စန္ဒနိကာ၊ ယဒါဒိ။ ဓာနံ၊ ဇီ၊ ၆၈၃။ စန္ဒနိယာ-
 လည်း ကြည့်။ ဝိ၊ ပိ၊ ဓာနံ၊ ၂။ ၃၅၂-၌ ဥ-ပုဗ္ဗ
 သိသဓာတ် တပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော “ဥစ္စိဋ္ဌ”
 ကဲ့သို့ အသံသို့လိုက်၍ မာဂဓ၌ “သန္ဓနိကာ”
 မှ “စန္ဒနိကာ” ဖြစ်နေသည်ဟု ဆိုသည်။ ထိ-၌
 စန္ဒနိကာ။] တံစီးတွင်း၊ ညွှန်မရှိသောတံစီး
 တွင်း၊ ဆေးကြောပြီးရေ၊ ကိုယ်ဝန် အညစ်
 အကြေး စသည်တို့ကို စွန့်ပစ်ရာအရပ်၊ ဆေး
 ကြောပြီးရေ၊ ကိုယ်ဝန်အညစ်အကြေးစသည်
 တို့၏ စီးဝင်ရာအရပ်။ သောဗ္ဗံ ပပါတံ စန္ဒ-
 နိကံ သြလိဂလ္လံ။ မ၊ ၁။ ၁၃။ အံ၊ ၂။ ၃၄၂။
 စန္ဒနိကန္တိ ဥစ္စိဋ္ဌောဒကဂဗ္ဘမလာဒိနံ ဆဉ္စန-
 ဌာနံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၃။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၉။ စန္ဒနိကံ
 ဝါ (ထေရ၊ ၃၀၄) တိ စန္ဒနိကံ နာမ ဥစ္စိဋ္ဌော-
 ဒကဂဗ္ဘမလာဒိနံ ဆဉ္စနဌာနံ၊ ယံ ဇဏှမတ္တံ
 အသုစိဘရိတမ္ပိ ဟောတိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။
 (-ဝိ၊ ၄။ ၂၆၀။ မ၊ ၁။ ၁၀၅။ မ၊ ၂။ ၁၁၂။
 မ၊ ၃။ ၂၀၆။ အံ၊ ၁။ ၁၆၁။ နေတ္ထိ၊ ၆၃။ မိလိန္ဒ။
 ၂၁၅။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၁၊ ၂၃၀-
 ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၀-၆၊ ၃၅၅-၈။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။
 ၄၆-၉၊ ၅၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၀၉၊
 ၄၄၁။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

စန္ဒနိကဌာန (န) [စန္ဒနိက + ဌာန] (ညွှန်မရှိ
 သော) တံစီးတွင်းအရပ်၊ ဆေးကြောပြီးရေ၊
 ကိုယ်ဝန် အညစ်အကြေး စသည်တို့၏ စီးဝင်

ရာအရပ်။ သြဋ္ဌိဂလ္လာနိ စေဝ စန္ဒနိကဋ္ဌာနာနိ
စ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၇။ စန္ဒနိကာနိ
ကေဝလာနံ ဥစ္ဆိဋ္ဌောဒကဂဗ္ဘမလာဒိနံ သန္ဓ-
နဋ္ဌာနာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၁၉။

စန္ဒနိကာရသ (ပု) [စန္ဒနိကာ+ရသ] တံစီးတွင်း
၌ တည်ရှိသော (မစင်မကြယ် ရွံစဖွယ်
ကောင်းသော) အရည်၊ တံစီးရည်။ နာပိ
စန္ဒနိကာရသော ဇာနာတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၆၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၇၇။

စန္ဒနိကာဝါဠ (ပု) [စန္ဒနိကာ+အာဝါဠ] တံစီး
တွင်း။ ဇေဂုစ္ဆံ စန္ဒနိကာဝါဠံ နေဝ ဥပဂန္တံ၊
န ဒဠု အရဟရူပံ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ ထေရ၊
၁။ ၂။ ၁၉၉။

စန္ဒနိယာ (ထိ) [စိတ္တ+ဒု+အနိယ+အာ။ စဒိ
+အနိယ+အာ] (ညွှန်မရှိသော) တံစီးတွင်း၊
ဆေးကြောပြီးရေ၊ ကိုယ်ဝန် အညစ်အကြေး
စသည်တို့ကို စွန့်ပစ်ရာအရပ်။ သော တံ မာ
သောဗ္ဗံ ပရိဝဇ္ဇေဟိ မာ စန္ဒနိယံ မာ
သြဋ္ဌိဂလ္လာ။ သံ၊ ၁။ ၃၁၅။ စန္ဒနိယောဋ္ဌိဂလ္လာ-
(ဇာ၊ ၁။ ၃၆၁) နှိ စန္ဒနိကဉ္စ သြဋ္ဌိဂလ္လာ။ ဇာ၊
၁။ ၅။ ၁၉။ စန္ဒနိယန္တိ ဥစ္ဆိဋ္ဌောဒကဂဗ္ဘမလာ-
ဒိနံ ဆန္ဒနဋ္ဌာနံ။ သာ ဟိ စိတ္တံ ဒုနောတိတိ
စန္ဒနိယာ။ နိရုတ္တိလက္ခဏေန သဒ္ဓသိဒ္ဓိ။ အထ
ဝါ စန္ဒတိ ကိလေဒတိတ္ထောတိ စန္ဒနိယာ။ တံ
စန္ဒနိယံ။ ဇာတ်၊ ၁။ သစ်။ တိ သနိပါတ်။

စန္ဒနိဿိတက (တိ) [စန္ဒ+နိဿိတက] လကို
မို့သော။ စန္ဒနိဿိတကာ ဒေဝါ စန္ဒံ ပုရတော
ကတွာ အာဂတာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၃။

စန္ဒနိဟရဏပမာ (ထိ) [စန္ဒ+နိဟရဏ+ဥပမာ]
လကို ထုတ်ဆောင်ကြောင်း ဥပမာ၊ လကို
ထုတ်ဆောင်ပုံ ဥပမာ။ ဧတ္တကေ ဝုတ္တေပိ
ယာစနဉ္စ ဝလာဟကဂဗ္ဘတော စန္ဒနိဟရဏ-
ပမာယ ဘဝန္တရပဋိစ္ဆန္နကာရဏဘာဝေါ စာ-

တိ သဗ္ဗမေတံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ
ယောဇေတွာ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၀။

စန္ဒနုပဘောဂ (ပု) [စန္ဒနု+ဥပဘောဂ] စန္ဒကူး
နံသာကို-သုံးဆောင်-သုံးစွဲ-ခြင်း၊ စန္ဒကူး
နံသာကို အသုံးပြုခြင်း။ စန္ဒနုပဘောဂေန
သန္တပရိဋ္ဌာဟော ဝိယ ဇနောသဒ္ဓမ္မုပဘော-
ဂေန သန္တပရိဋ္ဌာဟော သံသော။ ခုဒ္ဒက၊
၁။ ၁၂။

စန္ဒနုဿဒ (တိ) [စန္ဒနု+ဥဿဒ] (၁) စန္ဒကူး
နှစ်ဖြင့်-လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-အပ်သော၊
စန္ဒကူးနှစ်-လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-ထားသော၊
သု။ (၂) စန္ဒကူးနံသာရည်ဖြင့်-လိမ်းကျံ-
ခြယ်သ-အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ ကိုယ်ကို
စန္ဒကူးနံသာရည်-လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-ထား
သော၊ သု။ (၁) မာလီ ကိရိဋ္ဌိ ကာယူရိ၊
ဂတ္တာ တေ စန္ဒနုဿဒါ။ ပေတ။ ၁။ ၁၇၉။ စန္ဒ-
နုဿဒါတိ စန္ဒနုသာရာနုလိတ္တာ။ ပေတ၊ ၁။
၁၉၆။ မာလီ ကိရိဋ္ဌိ ကာယူရိ၊ အင်္ဂဒီ စန္ဒ-
နုဿဒေါ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၆၀။ စန္ဒနုဿဒေါတိ
ဒိဗ္ဗစန္ဒနုဝိလိတ္တော။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၀။ စန္ဒနုဿ-
ဒေါတိ ဧတ္ထ သဒ ဂတျာဝသာနေတိ ဓာတုဿ
ဥပဗ္ဗတ္တာ ဣဓ ဝိလေပနတ္တတာ ဟောတိတိ
အာဟ စန္ဒနုဿဒေါတိ ဒိဗ္ဗစန္ဒနုဝိလိတ္တောတိ။
ဇာတ်၊ ၁။ သစ်။ တိ သနိပါတ်၊ (-ဇာ၊ ၁။
၁၁၆၊ ၁၉၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၆။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၁၂၇၊
၄၇၆-၇။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၁၆၄။) (၂) အလင်္ကာတာ
သုဝသနာ၊ မာလိနီ စန္ဒနုဿဒါ။ ထေရ၊ ၂။ ၆၉။
စန္ဒနုဿဒါတိ စန္ဒနာနုလေပလိတ္တသရီရာ။
ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၃။

စန္ဒနောက္ခိတ (တိ) [စန္ဒနု+ဥက္ခိတ] စန္ဒကူး
နံသာဖြင့်-လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-အပ်သော၊
စန္ဒကူးနံသာ-လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-ထား
သော၊ သု။ မာလိနီ စန္ဒနောက္ခိတာ။ ထေရီ၊
၃၉၅။ စန္ဒနောက္ခိတာတိ စန္ဒနာနုလိတ္တာ။
ထေရီ၊ ၁။ ၁၄၁။

စန္ဒပဇ္ဇောတ (ပု) [စန္ဒ+ပဇ္ဇောတ] လသည်ပင် အရောင်၊ လရောင်။ စန္ဒပဇ္ဇောတော သူရိယ-ပဇ္ဇောတော။ အံ၊၁။၄၅၇။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။ ၈။ ပဇ္ဇောတနဝသေန စန္ဒောဝ စန္ဒပဇ္ဇော-တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။

စန္ဒပဋိစ္စာဒက (တိ) [စန္ဒ + ပဋိ + ဆဒ + ကျ] လကို - ဖုံးအုပ် - ဖုံးကွယ် - တတ်သော။ ယထေဝ ဟိ တယော ဝါတာ စန္ဒပဋိစ္စာဒကေ ဝလာဟကေယေဝ ဝိဒ္ဓိသေတုံ သက္ကောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၄။

စန္ဒပဋိဘာဂ (တိ) [စန္ဒ + ပဋိဘာဂ] လနှင့်တူသော။ စန္ဒောပမပဋိပဒါ-ကြည့်။

စန္ဒပဒုမသိရိ (ထိ) [စန္ဒပဒုမာ+သိရိ] ကျက်သရေရှိသော စန္ဒပဒုမာ၊မေဏ္ဍကသုဌေးကတော် သိရိစန္ဒပဒုမာ။ ပဉ္စ မဟာပညာ နာမ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိ၊တဿ ဘရိယာ စန္ဒပဒုမသိရိ၊ ပုဏ္ဏော ဓနုဉ္စယသေဋ္ဌိ၊ သုဏိသာ သုမနာဒေဝီ၊ ဒါသော ပုဏ္ဏော နာမာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၁။

စန္ဒပဒုမာ (ထိ) [စန္ဒ+ပဒုမ+အာ] စန္ဒပဒုမာ မည်သော မိန်းမ၊ မေဏ္ဍကသုဌေးကတော် စန္ဒပဒုမာ။ “စန္ဒပဒုမာ”သည် မေဏ္ဍကသုဌေး၏ဇနီး၊ ဓနုဉ္စယသုဌေး၏အမိ၊ ဝိသာခါ၏ အဖွား ဖြစ်သည် (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂)။ သောတာပန်အရိယာဖြစ်သည် (ဝိ၊၃။၃၄၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂)။ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်အား မိမိစားမည့် ထမင်းကို ပေးလှူ၍ “အရှင်မြတ်ဘုရား တပည့်တော်သည် ဖြစ်လေရာရာဘုံ၌ နာလောင် ငတ်မွတ်သောဘေးမှ ကင်းဝေးရပါလို၏။ ထမင်းအိုးကို ရှေ့၌ထား၍ ဇမ္ဗူဒိပ်တကျွန်းလုံး၌နေသူ လူအပေါင်းအား ကျွေးမွေးပေးကမ်းသော်လည်း တပည့်တော် နေရာမှမထသမျှ မကုန်ခန်းပဲ ပြည့်မြဲတိုင်းသာ ပြည့်နေပါစေ။ ဤ

လင်၊ ဤသား၊ ဤချွေးမ၊ ဤအစေခံတို့နှင့်သာ အတူတကွဖြစ်ရပါလို၏”ဟု ဆုတောင်းခဲ့သည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅)။ ထိုကောင်းမှုကြောင့် ဆန်တစလယ်ချက်ထမင်းကို ခူးခပ်၍ ဇမ္ဗူဒိပ်တကျွန်းလုံး၌နေသူ လူအပေါင်းအား ကျွေးမွေးပေးကမ်းသော်လည်း မကုန်ခန်းစေနိုင်သော ဘုန်းတန်ခိုး (ပုညိဒ္ဓိ) နှင့် ပြည့်စုံသည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၁)။ (ဝိ၊၃။၃၃၇-၌ “တပြည်ချက် ထမင်းအိုးနှင့် ဟင်းအိုး၏အနီး၌ထိုင်၍ ကျွန်၊ အမှုလုပ် ယောက်ျားတို့အား ကျွေးမွေးပေးကမ်းသော်လည်း ထိုင်ရာမှ မထသမျှ မကုန်ခန်းစေနိုင်သော ဘုန်းတန်ခိုး(ပုညိဒ္ဓိ)နှင့် ပြည့်စုံသည်”ဟု ဆိုသည်။) လက်ဝဲလက်ဖြင့် ထမင်းအိုးကို၊ လက်ျာလက်ဖြင့် ဇွန်းကို ကိုင်၍ ရှေးဘုရားရှင်တို့၏ ရဟန်းသံဃာတော်တို့အား သပိတ်ပြည့် ဆွမ်း လှူခဲ့ဘူးသောကြောင့် လက်ဝဲလက်ဖဝါးပြင်၌ “ပဒုမာကြာပန်းလက္ခဏာ”，လက်ျာလက်ဖဝါးပြင်၌ “လဝန်းလက္ခဏာ”ပါရှိသည်။ လက်ဝဲလက်ဖြင့် ဓမ္မကရိုဏ် (ရေစစ်)ကို ကိုင်ယူ၍ ရဟန်းသံဃာတော်တို့အား ရေကိုစစ်ကာ လှည့်လည်သွားလာလျက် ပေးလှူခဲ့ဘူးသောကြောင့် လက်ျာခြေဖဝါးပြင်၌ “လဝန်းလက္ခဏာ”，လက်ဝဲခြေဖဝါးပြင်၌ “ပဒုမာကြာပန်းလက္ခဏာ”ပါရှိသည်။ ထို့ကြောင့် “စန္ဒပဒုမာ”ဟု မှည့်ခေါ်ကြသည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇)။

စန္ဒပဗ္ဗတ (ပု)[စန္ဒ+ပဗ္ဗတ] စန္ဒတောင်။ ဣတော ပဋ္ဌာယ စန္ဒပဗ္ဗတတော ဩရုယု မနုဿပထမာ ဂမိတ္ထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၇။

စန္ဒပဗ္ဗတဝါသီ (တိ) [စန္ဒပဗ္ဗတ+ဝသ+ဏီ] စန္ဒတောင်၌နေသော၊ သူ။ စန္ဒပဗ္ဗတဝါသီနော ကိန္နရာ ဝဿာရတ္တသမယေ အနောတရိတွာ ပဗ္ဗတေယေဝ ဝသန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၃။

စန္ဒပရိက္ခယ (ပု) [စန္ဒ+ပရိက္ခယ] လကုန်ခြင်း၊ လဆုတ်ယုတ်ခြင်း၊ လကွယ်ခြင်း။ အဘိညာ-

တာတိ စန္ဒပါရိပူရိယာ စန္ဒပရိက္ခယေနာတိ
ဝေမာဒိဟိ လက္ခဏေဟိ ဉာတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၂၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။)

စန္ဒပရိပူရိ (ထိ) [စန္ဒ+ပရိပူရိ] လ၏-ထက်
ဝန်းကျင် - အလုံးစုံ - ပြည့်ခြင်း၊ လပြည့်
ခြင်း။ မာသပရိပူရိယာ စန္ဒပရိပူရိယာ စ
သမန္တာဂတေ ပန္နရသေ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၈။

စန္ဒပါရိပူရိ (ထိ) [စန္ဒ+ပါရိပူရိ] လ၏-ထက်
ဝန်းကျင် - အလုံးစုံ - ပြည့်ခြင်း၊ လပြည့်
ခြင်း။ ဗောဓိသတ္တော အာကာသံ သြလော-
ကေတွာ စန္ဒပါရိပူရိ ခိသ္မာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၁၀၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။)

စန္ဒပူဝ (ပု) [စန္ဒ+ပူဝ] လနှင့်တူသော-လဝန်း
သဏ္ဌာန်ရှိသော - လကဲ့သို့ဝန်းဝိုင်းသော -
မုံ၊ လ·မုံ။ ပဉ္စသတာ ကုမာရိယော စန္ဒပူဝေ
ဂဟေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂။ စန္ဒပူဝေတိ စန္ဒ-
သဒိသေ စန္ဒမဏ္ဍလာကာရေ ပူဝေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၂။၃၁။

စန္ဒပူဘာ (ထိ) [စန္ဒ+ပူဘာ] လရောင်။ (က)
လသည်ပင်အရောင်၊ လရောင်။ (ခ) လ၏
အရောင်၊ လရောင်။ (က) စန္ဒပူဘာ သူရိ-
ယပူဘာ။ အံ၊၁။၄၅၆။ ပဘာသနဝသေန
စန္ဒောဝ စန္ဒပူဘာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ (ခ)
စန္ဒပူဘာ တာရဂဏာဝ သဗ္ဗေ။ အံ၊၃။၂။
ဣတိဝုတ်။၂၀၉။ စန္ဒပူဘာတိ စန္ဒိမသေဝ
ပဘာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၅။ (-သံ၊၂။၁၂၇။
အံ၊၁။၂၁၆။ အံ၊၂။၃၂၁။ အံ၊၃။၈၄၊၂၇၄။
ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၀။)

စန္ဒပူဘာကိရဏသဿိရိကာဘာ (တိ) [စန္ဒပူ-
ဘာ + ကိရဏ + သဿိရိက + အာဘာ] လ
ရောင်၏-ပျံ့နှံ့ - တောက်ပ - ခြင်းကြောင့်
ကျက်သရေရှိသော အရောင်ရှိသော။ စန္ဒ-
ဘာဂါနဒိတိရ-ကြည့်။

စန္ဒပူရာမသန (န) [စန္ဒ+ပရာမသန] လကို-
သုံးသပ် - ကိုင်တွယ် - ခြင်း။ ဟတ္ထိက္ခန္ဓဂတာ-
ယ ပန စန္ဒပူရာမသနံ တုမှာကံ ပစ္စာမိတ္တ-
ရာဇာနယနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၈။

စန္ဒဗြာဟ္မဏ (ပု) [စန္ဒ+ဗြာဟ္မဏ] စန္ဒမည်သော
ပုဏ္ဏား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စန္ဒဗြာဟ္မဏပုတ္တ (ပု) [စန္ဒဗြာဟ္မဏ+ပုတ္တ] စန္ဒ-
ပုဏ္ဏား၏သား။ ဘဒ္ဒေ စန္ဒဗြာဟ္မဏပုတ္တဿ
ဝိဓုရပဏ္ဍိတဿ ဓမ္မကထံ သုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၁၅၉။

စန္ဒဘာဂ (ပု) [?] စန္ဒဘာဂတောင်။ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

စန္ဒဘာဂါ (ထိ) [စန္ဒဘာဂ+ဏ+အာ။ စန္ဒ+
ဘာ+ဂမု+ကံ + အာ။ စန္ဒ+ဘာဂါ] စန္ဒ-
ဘာဂါမြစ်။ (စန္ဒဘာဂါတောင်မှစ၍ စီးဆင်း
သောကြောင့် စန္ဒဘာဂါမြစ်ဟု ခေါ်သည်။
ဓာန်၊ဋီ။၆၈၂။ သန့်ရှင်းဖြူစင်သော သဲပြင်
တို့ကြောင့်၎င်း၊ ကြည်လင် သန့်ရှင်း ချိုမြိန်
သောရေတို့ဖြင့် ပြည့်သောကြောင့်၎င်း၊ လ
ရောင်၏ ပျံ့နှံ့ တောက်ပခြင်းကြောင့် တင့်
တယ်သော အရောင်ရှိသည် ဖြစ်၍ စီးဆင်း
တတ်သောကြောင့် စန္ဒဘာဂါမြစ်ဟု ခေါ်
သည်။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ ရေ၌ လဝန်းအရိပ်
နှင့်၎င်း၊ ကြည်လင်သန့်ရှင်း ညစ်ကြေး ကင်း
သော ရေနှင့်၎င်း၊ မြစ်ကမ်းဘေး၌ ပုလဲစု
အတူ ဖြူဖွေးသော သဲသောင်ပြင်နှင့်၎င်း
ပြည့်စုံသည် ဖြစ်၍ လနှင့် တူသောကြောင့်
စန္ဒဘာဂါမြစ် ဟု ခေါ်သည်။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄၈။ အနက်၊ အကျယ် တယူဇနာစီ
ရှိသည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။) တေသံ မဟာရာဇ
ပဉ္စန္ဒ နဒိသတာနံ ဒသေဝ နဒိယော နဒိ-
ဂဏနာယ ဂဏီယန္တိ။ သေယျထိဒံ? ဂင်္ဂါ
ယမုနာ.... စန္ဒဘာဂါတိ။ မိလိန္ဒ။၁၁၉။ အံ၊ဋီ၊
၃။၂၆၄။ စန္ဒဘာဂေါ နာမ ပဗ္ဗတော၊
တတော ပဘတိတိ စန္ဒဘာဂါ။ ဓာန်၊ဋီ။

၆၈၂။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၉။)
စန္ဒဘာဂါနဒီတီရ-လည်း ကြည့်။

စန္ဒဘာဂါဂင်္ဂါ (ထိ) [စန္ဒဘာဂါ+ဂင်္ဂါ] စန္ဒ-
ဘာဂါမြစ်။ စန္ဒဘာဂိကာ-ကြည့်။

စန္ဒဘာဂါနဒီ (ထိ) [စန္ဒဘာဂါ+နဒီ] စန္ဒဘာ-
ဂါမြစ်။ ဟိမဝန္တ စန္ဒဘာဂါနဒီယာ သမိပေ။
အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၇။

စန္ဒဘာဂါနဒီတီရ (န) [စန္ဒဘာဂါနဒီ+တီရ]
စန္ဒဘာဂါမြစ်ကမ်း။ စန္ဒဘာဂါနဒီတီရေ(အပါ၊
၁။ ၈၈။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁)တိ ပရိသုဒ္ဓပဏ္ဍရ-
ပုလိနတလေဟိ စ ပဘာသမ္ပန္နပသန္နမရော-
ဒကပရိပုဏ္ဏတယ စ စန္ဒပုဘာကိရဏသ-
သိရိကာဘာနဒမာနာ သဒ္ဓိ ကုရမာနာ ဂစ္ဆ-
တိတိ စန္ဒဘာဂါ၊ နဒီ၊ တဿာ စန္ဒဘာဂါ-
နဒီယာ တီရေ သုသုမာရော အဟောသိန္နိ
သမ္ပန္နော။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၄၄။ စန္ဒဘာဂါနဒီ-
တီရေ၊ အဟောသိ ကိန္နရော တဒါ။ အပါ၊
၁။ ၁၈၁။ စန္ဒ မနံ ရုစိ အဇ္ဈာသယံ ဥ တွာ
ဝိယ ဇာတောတိ စန္ဒော။ စန္ဒမဏ္ဍလန
ပသန္နနိမ္မလောဒကေန ဥဘောသု ပဿေသု
မုတ္တာဒလသဒိသသန္တရဓဝလပုလိနတလေနစ
သမန္နာဂတတ္တာ စန္ဒေန ဘာဂါ သဒိသာတိ
စန္ဒဘာဂါ၊ တဿာ စန္ဒဘာဂါယ နဒီယာ
တီရေ သမိပေတိ အတ္ထော။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၈။
(-အပါ၊ ၁။ ၂၆၂-၂-၇၊ ၃၃၄။ အပါ၊ ၂။ ၂၅၊ ၉၅၊
၁၉၀၊ ၂၀၀-၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၆။ အပါ၊ ၄။ ၂။
၁၉၂။)

စန္ဒဘာဂါပရိယောသာန (တိ) [စန္ဒဘာဂါ +
ပရိယောသာန] စန္ဒဘာဂါမြစ်အဆုံးရှိသော။
ဂင်္ဂါဒီနံ စန္ဒဘာဂါပရိယောသာနာနံ ပဉ္စဝိသ-
တိယာ မဟာနဒီနံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၁။ သံ၊ ၄။ ၂။
၃၃၆။

စန္ဒဘာဂိကာ (ထိ) [စန္ဒဘာဂါ+ဣက+အာ။
ဣက-အနက် မရှိ။] စန္ဒဘာဂါမြစ်။ သိန္န၊ သရ-

ဿတိ စေတ၊ နဒီယော စန္ဒဘာဂိကာ။ အပါ၊
၁။ ၃၀။ တတ္ထ သိန္နဝါဒိ နာမ ဂင်္ဂါ စ သရ-
ဿတိ နာမ ဂင်္ဂါ စ နန္ဒိယဂင်္ဂါ စ စန္ဒဘာ-
ဂါဂင်္ဂါ စ။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၉။ (-ထေရ၊ ၄။
၂။ ၄၈၉။)

စန္ဒမဏ္ဍလ (န) [စန္ဒ+မဏ္ဍလ] လဝန်း၊ လပြည့်
ဝန်း၊ လနတ်သား၏ ဗိမာန်၊ လဗိမာန်။
စန္ဒမဏ္ဍလဿ ဝဏ္ဏနိဘာ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၆၂-၃-
၄။ စန္ဒဿ ဒေဝပုတ္တဿ ဝိမာနံ စန္ဒမဏ္ဍလံ
နာမ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၅။ (- ဝိ၊ ၅။ ၂၁၈။
အံ၊ ၁။ ၂၁၆။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၇၂။ မ၊ ၄။ ၃။ ၅၄။
မ၊ ၄။ ၃။ ၃၃။)

စန္ဒမဏ္ဍလ (န) [စန္ဒမဏ္ဍလ+ဏ] လဝန်းပုံ။
စေတိယကုဏ္ဍိယံ စန္ဒနေန စန္ဒမဏ္ဍလံ အကာ-
သိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၄။

စန္ဒမဏ္ဍလကရဏ (န) [စန္ဒမဏ္ဍလ+ကရဏ]
လဝန်းပုံပြုခြင်း၊ လဝန်းပုံတူပြုခြင်း။ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

စန္ဒမဏ္ဍလကရဏနိဿန္တ (ပ) [စန္ဒမဏ္ဍလကရဏ
+နိဿန္တ] လဝန်းပုံပြုခြင်း၏ အကျိုးဆက်၊
လဝန်းပုံပြုလုပ်၍ လှူဒါန်းခြင်း၏ အကျိုး
ဆက်။ စေတိယေ ကိရဿ စန္ဒမဏ္ဍလကရဏ-
နိဿန္တော သေ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၅။

စန္ဒမဏ္ဍလပုဒေသ (ပ) [စန္ဒမဏ္ဍလ+ပုဒေသ]
လဝန်း၏ - တစိတ် - တဒေသ။ ဒိဝသေ
ဒိဝသေ အနုက္ကမေန ပရိဟာယမာနာယ
အတ္တနော ဆာယာယ ဝသေန အနုက္ကမေန
စန္ဒမဏ္ဍလပုဒေသဿ ဝစုမာနဿ ဝိယ ဒိဿ-
မာနတယ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၃။

စန္ဒမဏ္ဍလသင်္ကာသ (တိ) [စန္ဒမဏ္ဍလ+သင်္ကာ-
သ] လဝန်းနှင့်တူသော၊ လဝန်းကဲ့သို့-လှပ
-တင့်တယ်-ရှုချင်စဖွယ် ကောင်း-သော။
သတ္တရတနမယံ စန္ဒမဏ္ဍလသင်္ကာသံ ဒဠဗ္ဗ-
သာရမဏ္ဍမဏ္ဍပံ ကာရေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၈၂။

စန္ဒမဏ္ဍလသဒ္ဒါ (တိ) [စန္ဒမဏ္ဍလ+သဒ္ဒါ]
လဝန်းနှင့် တူသော၊ လဝန်းကဲ့သို့ - ပြုံးပြုံး
ပြက် - နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်း - သော။ တဿ
နာဘိမဏ္ဍလတော စန္ဒမဏ္ဍလသဒ္ဒိသာ ပဘာ
ဥဋ္ဌဟိ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၅။ (- သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။
၂၄၀။ ဝိမာန၊ ၁။ ၂၅၀။)

စန္ဒမဏ္ဍလာကာရ (တိ) [စန္ဒမဏ္ဍလ+အာကာရ]
လဝန်းသဏ္ဌာန် ရှိသော၊ လကဲ့သို့ ဝန်းဝိုင်း
သော။ စန္ဒပူဝ-ကြည့်။

စန္ဒမာသ (ပု) [စန္ဒ+မာသ] စန်းနှင့်ယှဉ်သောလ။
မာဂသိရဿ ပဌမဒိဝသေတိ စန္ဒမာသဝသေန
ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၆။

စန္ဒမိတ္တာ (ထိ) [စန္ဒ+မိတ္တာ?] စန္ဒမိတ္တာထေရီ၊
ဝိပဿိမြတ်စွာဘုရား၏ အဂ္ဂသာဝိကာ စန္ဒ-
မိတ္တာထေရီ။ စန္ဒာ စ စန္ဒမိတ္တာ စ၊ အဟေသံ
အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၂၇၄။
(- အဘိ၊ ၁။ ၁၆၉။ အပ၊ ၁။ ၅၁။ ဇာ၊ ၁။
၁။ ၄၉။)

စန္ဒမုခတိဿရာဇ (ပု) [စန္ဒမုခ+တိဿရာဇ?]]
စန္ဒမုခတိဿမင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စန္ဒမုခတိဿရာဇကာလ (ပု) [စန္ဒမုခတိဿရာဇ+
ကာလ] စန္ဒမုခတိဿမင်း ဖြစ်သော အခါ၊
စန္ဒမုခတိဿမင်းလက်ထက်။ စန္ဒမုခတိဿရာ-
ဇကာလေ ပန မဟာဝိဟာရေ သံသတ္ထေရော
ခိဏာသဒဝါ ဒုဗ္ဗလစက္ခုကော ဝိဟာရေယေဝ
အတ္ထိ။ မ၊ ၁။ ၄၆၆။ (- ဝိသင်္ဂဟ၊ ၃၁၀။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၅။)

စန္ဒယောဂ (ပု) [စန္ဒ+ယောဂ] စန်းနှင့်ယှဉ်ခြင်း။
စန္ဒယောဂဝသေန “အဇ္ဇ ကတ္တိကာ အဇ္ဇ
ရောဟိဏီ” တိ သညာဏတော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၀။
(- သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၇၇။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၅။)

စန္ဒရာဇ (ပု) [စန္ဒ+ရာဇ] စန္ဒမည်သောမင်း၊
စန္ဒမင်း။ စန္ဒရာဇာ ပန အဟမေဝ သမ္မာ-

သမ္ဗုဒ္ဓေါ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၁၀၄။
(- စရိယာ၊ ၁။ ၆၃။)

စန္ဒရာဇိ (ထိ) [စန္ဒ+ရာဇိ] လ၏အရေး၊ လရေး။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စန္ဒရာဇိဝိရာဇိတဝဒနသောဘ (တိ) [စန္ဒရာဇိ+
ဝိရာဇိတ + ဝဒန + သောဘ] လရေးကဲ့သို့
လှပသောပါးစပ်ဖြင့် တင့်တယ်သော(ဆင်)။
ဝိပုလံ မုဒုကဏ္ဍံ စန္ဒရာဇိဝိရာဇိတဝဒန-
သောဘံ ရောဏဝါရဏမိဝ အရိဝါရဏံ
ဝရဝါရဏံ ဒတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၀၀။

စန္ဒလက္ခဏ (န) [စန္ဒ+လက္ခဏ] လဝန်းပုံ ဟူ
သော - မှတ်သားကြောင်း - လက္ခဏာ၊
လဝန်း လက္ခဏာ၊ လဝန်း အမှတ်အသား။
ဒက္ခိဏဟတ္ထဘလံ ပူရေတွာ စန္ဒလက္ခဏံ
နိဗ္ဗုတ္တိ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၇။

စန္ဒလေခါ (ထိ) [စန္ဒ+လေခါ] လ၏အရေး၊
လရေး။ သဘာဂါယ ရတ္တိယာ အလာဘာ
ဒိဝါ ဝိဇ္ဇမာနာပိ စန္ဒလေခါ အပရိသုဒ္ဓါ
ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၂၅။ အဘိ၊ ၁။ ၁၂၃။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၃။ (- အပ၊
၂။ ၂၁၀။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၅၁။)

စန္ဒလေခါဝက် (တိ) [စန္ဒလေခါ+ဝက်] လရေး
ကဲ့သို့ ကောက်သော၊ လရေးကောက် ကဲ့သို့
ကောက်သော၊ လရေးကောက်နှင့်တူသော၊
သူ။ (မကောင်းမှုအကုသိုလ်ပြုလုပ်နေဆဲ ဖြစ်
ပါလျက် “မကောင်းမှုအကုသိုလ်မှ ကြောက်
လန့်ပါသည်” ဟု ပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို
၎င်း၊ ကိုယ်မှု၊ နှုတ်မှု၊ စိတ်မှု ၃-မျိုးတွင်
၂-မျိုး မစင်ကြယ် မသန့်ရှင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်
မျိုးကို၎င်း၊ ဒီသဘာဏကပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလို
အားဖြင့် ပဌမအရွယ်၌ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ
ဖြည့်ကျင့်၍ မဇ္ဈိမအရွယ်၊ ပစ္ဆိမအရွယ်တို့၌
မဖြည့်ကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို၎င်း များ
သောအားဖြင့် ကောက်သော ကိုယ်ကျင့်

တရား ရှိသောကြောင့် “လရေးကောက်ကဲ့သို့ ကောက်သောသူ” ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၅။ ပဌမအရွယ်၊ ပစ္ဆိမအရွယ်၌ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလကို ဖြည့်ကျင့်၍ မဇ္ဈိမအရွယ်၌ မဖြည့်ကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို အကျင့်ပဋိပတ်အားဖြင့် အလယ်၌ ကောက်သောကြောင့် “လရေးကောက်ကဲ့သို့ ကောက်သောသူ” ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၃။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၅၉။)

စန္ဒလေခါဝက်တာ (ထိ) [စန္ဒလေခါဝက်+တာ]

(၁) လရေးကောက်ကဲ့သို့ ကောက်သောသူ၏ အဖြစ်။ (၂) လရေးကောက်ကဲ့သို့ကောက်သောသူ။ (တာ-ပစ္စည်း အနက်မရှိ။) (၁) ဂေါမုတ္တဝက်တာ စန္ဒလေခါဝက်တာ နဂ်လကောဋ္ဌိဝက်တာတိ တယော အနုဇ္ဈဝါ။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၅၉။ (၁)(၂) ကော ပဌမဝယေ ပစ္ဆိမဝယေ စ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ပူရေတိ၊ လဇ္ဇိကုက္ကုစ္စကော သိက္ခာကာမော ဟောတိ၊ မဇ္ဈိမဝယေ ပုရိမသဒိသော၊ အယံ စန္ဒလေခါဝက်တာ နာမ ပဋိပတ္တိယာ မဇ္ဈိဌာနေ ဝက်တာဝါပတ္တိတော။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၅၉။

စန္ဒလေခါဝက်ဘာဝပဋိက္ခေပ (ပု) [စန္ဒလေခါဝက်+ဘာဝ+ပဋိက္ခေပ] လရေးကောက်ကဲ့သို့ ကောက်သည်၏အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်း။ အဝက်တာတိ စန္ဒလေခါဝက်ဘာဝပဋိက္ခေပေါ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၅။

စန္ဒဝက် (တိ) [စန္ဒ+ဝက်] လရေးကဲ့သို့ ကောက်သော၊ လရေးကောက်ကဲ့သို့ ကောက်သော၊ လရေးကောက်နှင့်တူသောသူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စန္ဒဝက်တာ (ထိ) [စန္ဒဝက်+တာ] (၁) လရေးကောက်ကဲ့သို့ ကောက်သောသူ၏ အဖြစ်။ (၂) လရေးကောက်ကဲ့သို့ကောက်သောသူ။ (တာ-ပစ္စည်း အနက်မရှိ။) (၁) ဂေါမုတ္တဝက်တာ စန္ဒဝက်တာ နဂ်လကောဋ္ဌိဝက်တာ-

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၁၅-ပ-မ-ဗ-သ-စ

တိ တယော အနုဇ္ဈဝါ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၃။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၅။) (၁၊ ၂) ကော ပဌမဝယေပိ ပစ္ဆိမဝယေပိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ပူရေတိ၊ လဇ္ဇိကုက္ကုစ္စကော သိက္ခာကာမော ဟောတိ၊ မဇ္ဈိမဝယေ ပုရိမသဒိသော၊ အယံ စန္ဒဝက်တာ နာမ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၃။ (-ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၇၆။)

စန္ဒဝဏ္ဏ (ပု) [စန္ဒ+ဝဏ္ဏ] လအသွင်၊ လသဏ္ဌာန်၊ လပုံ။ ကာလေန စန္ဒဝဏ္ဏံ ဒေသေတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၇။

စန္ဒဝတ (ပု၊ န) [စန္ဒ+ဝတ] လကိုကိုးကွယ်သော အကျင့်။ (လနတ်သား၏ အမူအကျင့်။ သျှ။) စန္ဒဝတံ ဝါ သူရိယဝတံ ဝါ ဣန္ဒဝတံ ဝါ ဗြဟ္မဝတံ ဝါ.... အာဒါယ သမာဒါယ။ မဟာနိ။ ၂၄၀။

စန္ဒဝတိက (တိ) [စန္ဒဝတ+ဣက] လကို ကိုးကွယ်သော အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ (လနတ်သား၏ အမူအကျင့်ရှိသော။ သျှ။) စန္ဒဝတိကာ ဝါ ဟောန္တိ။ မဟာနိ။ ၆၆၈။ စန္ဒဝတိကာနံ စန္ဒော ဒေဝတာ။ စူဠနိ။ ၄၉။

စန္ဒဝတီ (ထိ) [စန္ဒဝန္တီ+ဤ။ နီတိ၊ ပဒ။ ၂၆၇၊ ၂၇၁-ကြည့်။] (၁) စန္ဒဝတီမြို့။ (၂) စန္ဒဝတီ မည်သော မိန်းမ။ (က) အရှင်ကောဋ္ဌိက ထေရ်၏ မယ်တော် စန္ဒဝတီ။ (ခ) ဗာရာဏသီမင်း၏ သမီး စန္ဒဝတီ၊ စန္ဒဝတီမင်းသမီး။ (၁) နဂရေ စန္ဒဝတီယာ၊ ဘတကော အာသဟံ တဒါ။ အပ၊ ၁။ ၈၄။ (-အပ၊ ၂။ ၅၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၇။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၃။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၈။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၂၀၅၊ ၂၁၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၃။) (၂) (က) မာတာ စန္ဒဝတီ နာမ၊ ပိတာ မေ အဿလာယနော။ အပ၊ ၂။ ၁၃၂။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇။ (ခ) ပိတု အတ္ထာ စန္ဒဝတီ၊ ဝါဇပေယျံ အယာဇယံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉၂။

(- ဇာ၊ ဝါ၊ ၁၉၄။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၉၁-၃။)

စန္ဒဝတိနဂရ (န) [စန္ဒဝတိ+နဂရ] စန္ဒဝတိမြို့။ စန္ဒဝတိနဂရံ ဥပနိဿာယ စန္ဒာရာမေ ဝိဟာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၆၄။ (- ၁၆၅၊ ၂၄၃။)

စန္ဒဝရ (ပု) [စန္ဒ+ဝရ] မြတ်သောစန္ဒမင်းသား။ သစေ စန္ဒဝရံ ဟန္တိ၊ ပါဏာ မေ ဒေဝ ရုဇ္ဈန္တိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၉၃။

စန္ဒဝိမာန (ပု၊ န) [စန္ဒ+ဝိမာန] လနတ်သား၏ ဗိမာန်၊ လဗိမာန်။ ဝေဟာသံ အဗ္ဗဂန္ဓာ စန္ဒဝိမာနဿ အန္တော ပဝိသိတော။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၃-၄။ (- သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၀-၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၄။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၉။)

စန္ဒဝိမာနရူပ (န) [စန္ဒဝိမာန+ရူပ] လဗိမာန်ပုံ။ စန္ဒက^၂ (၁) ကြည့်။

စန္ဒဝိမာနဝါသီ (တိ) [စန္ဒဝိမာန+ဝသ+တိ] လဗိမာန်၌နေသော၊ နတ်သား။ စန္ဒိမန္တ၊ (၁) ကြည့်။

စန္ဒသဒ္ဓိသ (တိ) [စန္ဒ+သဒ္ဓိသ။ ထိ-၌ စန္ဒသဒ္ဓိသ၊ စန္ဒသဒ္ဓိသိ။] လနှင့်တူသော။ (က) လနှင့်တူသော၊ လဝန်းသဏ္ဌာန်ရှိသော၊ လကဲ့သို့ ဝန်းဝိုင်းသော (မုံ)။ (ခ) လနှင့်တူသော၊ လဆန်း ၁၂-ရက် လကဲ့သို့ ၃-ဖို့ ဝန်းဝိုင်းသော (ဘုရား၊ ဘုရားလောင်းတို့၏မေး)။ (ဂ) လနှင့်တူသော၊ လကဲ့သို့-အပြစ်-အညစ်အကြေး-ကင်းသော (ရထား)။ (ဃ) လနှင့်တူသော၊ လကဲ့သို့ ကရုဏာဖြင့် အေးမြသော စိတ်နှလုံးရှိသော (ဘုရား)။ (င) လနှင့်တူသော၊ လဆန်း ၁၄-ရက် လကဲ့သို့ မပြည့်စုံသေးသော (တရားဒေသနာ)။ (စ) လနှင့်တူသော၊ လဆန်း ၁၅-ရက် လကဲ့သို့ ပြည့်စုံသော (တရားဒေသနာ)။ (ဆ) လနှင့်တူသော၊ လပြည့်ဝန်းကဲ့သို့ - လှပ - တင့်

တယ်-သော (မျက်နှာ)။ (ဇ) လနှင့်တူသော၊ လကဲ့သို့ တစုံတယောက်သောသူ ကိုမျှ - ချစ်ခင် - နှစ်သက် - ကပ်ငြိ - တယ်တာ - ခြင်း မပြုပဲ လူအများ၏ - ချစ်ခင် - နှစ်သက် - ခြင်းကို ခံယူသော၊ လသည် အမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ အလင်းရောင်ကို ဖြန့်သကဲ့သို့ ကိလေသာအမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ဉာဏ် အလင်းရောင်ကို ဖြန့်သော၊ သူ။

(က) စန္ဒပူဝ-ကြည့်။ (ခ) ဒွေပိ ပရိပုဏ္ဏာနိ ဒွါဒသိယံ ပက္ခဿ စန္ဒသဒ္ဓိသာနိ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၂။ တဉ္စ ခေါ န သဗ္ဗသော ပရိမဏ္ဍလတာယ၊ အတခေါ တိဘာဂါဝသေသ(တိဘာဂဝသေန?) မဏ္ဍလတာယာတိ အာဟ ဒွါဒသိယာ ပက္ခဿ စန္ဒသဒ္ဓိသာနိတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁။ တိဘာဂဝသေန မဏ္ဍလတာယ ဒွါဒသိယံ ပက္ခဿ စန္ဒသဒ္ဓိသာနိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၅။ (ဂ) ဒေါသိနာမုခန္တိ ဝိဂတဒေါသာယ ရတ္တိယာ မုခံဝိယ၊ စန္ဒသဒ္ဓိသန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၁၀။ (ဃ) ကရုဏာသီတလတာဝေန စန္ဒသဒ္ဓိသော။ ဝဇီရ။ ၅၄၅။ ကရုဏာသီတလတာဝေန စန္ဒသဒ္ဓိသတ္တာ “ဗုဒ္ဓစန္ဒေ”တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၇။ (င၊ စ) ဟိယျော နန္ဒကဿ ဓမ္မဒေသနာ စာတုဒ္ဓသိယံ စန္ဒသဒ္ဓိသိ အဟောသိ၊ အဇ္ဇ ပန္နရသိယံ စန္ဒသဒ္ဓိသိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။ (ဆ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (ဇ) စန္ဒူပမ^၃ (၁) ကြည့်။

စန္ဒသဒ္ဓိသဝဒန (တိ) [စန္ဒသဒ္ဓိသ+ဝဒန] လနှင့်တူသော မျက်နှာရှိသော၊ လပြည့်ဝန်းကဲ့သို့ - လှပ - တင့်တယ် - သော မျက်နှာရှိသော၊ သူ။ စန္ဒာဒေဝိ (က) ကြည့်။

စန္ဒသဒ္ဓိသာကာရ (တိ) [စန္ဒသဒ္ဓိသ+အာကာရ] လနှင့်တူသော သဏ္ဌာန်ရှိသော၊ လဆန်း ၁၂-ရက် လကဲ့သို့ ၃-ဖို့ ဝန်းဝိုင်းသော

သဏ္ဌာန် ရှိသော (ဘုရားလောင်း၏ မေး)။
မဟာပုရိသနံ ကိရ ဒွေပိ ဟန္တနိ ပရိပုဏ္ဏာနိ
ဒွါဒသိယာ ပက္ခဿ စန္ဒသဒ္ဓိသာကာရာနိ
ဟောန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံဠု။၁၅၀။

စန္ဒသဒ္ဓိ (ပု) [စန္ဒ + သဒ္ဓိ] စန္ဒ-သဒ္ဓိ။ စန္ဒသဝှယ-
ကြည့်။

စန္ဒသန္ဓိဘ (တိ) [စန္ဒ + သန္ဓိဘ] လနှင့်တူသော၊
လကဲ့သို့ - ညစ်ကြေးကင်းစင် - ကြည်လင် -
တောက်ပ - သော (ဘုရား)။ ဒိဿာ တံ
လောကပဇ္ဇောတံ၊ ဝိမလံ စန္ဒသန္ဓိဘံ။ အပါ
၁။၂၃၇။

စန္ဒသမ (တိ) [စန္ဒ + သမ] လနှင့်တူသော။ (က)
လနှင့်တူသော၊ လကဲ့သို့ - နှစ်သက် - မြတ်နိုး -
လိုလား - တောင့်တ - အပ်သော (ဓုတင်
အကျင့်)။ (ခ) လနှင့်တူသော၊ လသည်
သတ္တဝါတိုင်း၏ အသက်၌ တည်ရှိနေသည်ဟု
ထင်ရသကဲ့သို့ သတ္တဝါတိုင်း၏ - ရှေး ရှု - မျက်
မှောက် - ၌ တည်ရှိနေသည်ဟု ထင်ရသော
(ဘုရား)။ (ဂ) လနှင့်တူသော၊ လကဲ့သို့ ရနိုင်
ခဲသော (အရာဝတ္ထု)။ (ဃ) လနှင့်တူသော၊
လကဲ့သို့ ဂုဏ်တို့ဖြင့် တိုးပွားသည်ဖြစ်၍ အမြဲ
အသစ် အသစ် ဖြစ်နေသော (စိတ်)။
(က) စန္ဒသမံ မဟာရာဇ ဓုတဂုဏံ ဝိသုဒ္ဓိ-
ကာမာနံ ပိဟယိတပတ္တိတဋ္ဌေန။ မိလိန္ဒ။၃၃၆။
(ခ) စန္ဒသမာ ကိရ ဗုဒ္ဓိ။ ယထာ စန္ဒော
ဂဂနမဇ္ဈေ ဌိတော “မယံ ဥပရိ စန္ဒော”တိ
သဗ္ဗသတ္တာနံ ခါယတိ၊ ဝေမေဝ ယတ္ထ ကတ္ထစိ
ဌိတာနံ အဘိမုခေ ဌိတာ ဝိယ ခါယန္တိ။
ဓမ္မာဠု။၁။၂၅၆။ (ဂ) မနောကရဿု ကုဉ္ဇမုခါ
အပိ စန္ဒသမိပ္ပိ။ ဇာ၊၂။၂၆၃။ စန္ဒသမိပ္ပိ-
ပိတိ စန္ဒတော ဒုလ္လဘတရော နာမ နတ္ထိ။
တာဒိသေပိ ရုစိံ ကတွာ မမာစိက္ခ။ ဇာ၊ဠု။
၇။၁၂။ (ဃ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စန္ဒသမစိတ္တ (တိ) [စန္ဒသမ + စိတ္တ] လနှင့်တူ
သောစိတ်ရှိသော၊ လကဲ့သို့ (ဂုဏ်တို့ဖြင့် တိုး

ပွားသည်ဖြစ်၍ အမြဲ အသစ် အသစ် ဖြစ်နေ
သော) စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ ဘိက္ခု ...
နိစ္စနဝတာယ စန္ဒသမစိတ္တော အဓနုပသမ္ပ-
န္နော ဝိယ စ နိစ္စနဝေါ ဟုတွာ စရတိ။ သံ၊
ဋီ၊၂။၁၅၇။

စန္ဒသမာနဝဏ္ဏတာ (ထိ) [စန္ဒသမာန + ဝဏ္ဏ +
တာ] လနှင့်တူသော အဆင်းရှိသည်၏အဖြစ်။
ဥဠုပဝဏ္ဏာတိ စန္ဒသမာနဝဏ္ဏတာယ မေဒ-
ပါသာဏာ ဝုတ္တာတိ ကေစိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၂။

စန္ဒသမာနသောမ္ပဝရဝဏ္ဏတာ (ထိ) [စန္ဒသမာန
+ သောမ္ပဝရဝဏ္ဏ + တာ] လနှင့်တူသော
တင့်တယ်ကောင်းမြတ်သော အဆင်းရှိသည်
၏အဖြစ်။ တံ သုတဝိတ္တတာယ စန္ဒသမာန-
သောမ္ပဝရဝဏ္ဏတာယ စ (သောမ္ပဝဒန-
တာယ စ။သိ။မူကဲ့။) “သုတသောမော”တိ
သဉ္ဇာနိံ သု။ စရိယာ၊ဠု။၂၄၀။ (ဤ၌ မူကဲ့
ပါဌ်သာ သင့်ရာ၏)။

စန္ဒသမာယောဂ (ပု) [စန္ဒ + သမာယောဂ]
စန်းနှင့် ကောင်းစွာ ယှဉ်ခြင်း။ စန္ဒသမာ-
ယောဂေန “အဇ္ဇ ကတ္တိကာ အဇ္ဇ ရောဟိဏိ”-
တိ သညာယနတော။ သာရက္ခ၊၃။၃၃၁။

စန္ဒသဝှယ (တိ) [စန္ဒ + သဒ္ဓ + အဝှယ။ ဒွ-ကို
ချေ။ စန္ဒ + သဟ + အဝှယ။ ဟ-ကို ချေ။
အဠကထာစရိယာ ပန စန္ဒသဝှယောတိ
စန္ဒသဒ္ဓေန အဝှတဗ္ဗောတိ သံဝဏ္ဏယိံ သု။
ဣမသ္မိံ ဌာနေ သဒ္ဓ-သဒ္ဓဿ ဒွ-ကာရလော-
ပေါ ဝုတ္တော ဝိယ ဟောတိ၊ ဝေမိ သလ္လက္ခေ-
တဗ္ဗံ။ အယံ ပန အသ္မာကံ ခန္တိ—အဝှ-
တဗ္ဗန္တိ အဝှယံ၊ နာမံ၊ စန္ဒောဣတိ သဟ
အဝှယေန ဝတ္တတိ ယော ကုမာရော သော
စန္ဒသဝှယောတိ။ နိတိ၊သုတ္တ။၇၄၆။] စန္ဒ-
သဒ္ဓါဖြင့် ခေါ်ဝေါ်အပ်သော၊ စန္ဒအမည်နှင့်
တကွ ဖြစ်သော၊ စန္ဒအမည်ရှိသော၊ သူ။
နဂရေ ပုပ္ဖဝတိယာ၊ ကုမာရော စန္ဒသ-
ဝှယော။ စရိယာ။၃၇၉။ စန္ဒသဝှယောတိ

စန္ဒသဒ္ဓေန အဂ္ဂါတဗ္ဗော၊ စန္ဒနာမောတိ
အတ္ထော။ စရိယာ၊ ဌ။ ၅၉။

စန္ဒသဟဿ (န) [စန္ဒ + သဟဿ] လ အထောင်၊
လ ထောင်ပေါင်းများစွာ။ စန္ဒသဟဿံ သူရိ-
ယသဟဿံ ဥဋ္ဌာပေန္တော ဝိယ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။
၁၁၄။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၁၅၅။

စန္ဒသဟဿဂ္ဂမန (န) [စန္ဒသဟဿ + ဥဂ္ဂမန]
လအထောင် ထွက်ခြင်း။ တစ်စုံစီစေ့ စန္ဒ-
သဟဿဂ္ဂမနံ ဝိယ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။
၆၅။

စန္ဒသုတ္တ (န) [စန္ဒ + သုတ္တ] စန္ဒသုတ်၊ (စန္ဒိမ-
သုတ်)။ ယဒိ ဒွေပိ ဒေဝပုတ္တာ သောတာ-
ပတ္တိဖလံ ပတ္တာ၊ အထ ကသ္မာ သူရိယသုတ္တေ
ဝေ “ပဇ် မမ”န္တိ ဝုတ္တံ၊ န စန္ဒသုတ္တေတိ?။
သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၄၉။

စန္ဒသုရ (ပု) [စန္ဒ + သုရ] (၁) လ၊ နေ။ (၂)
လဝန်းပုံ၊ နေဝန်းပုံ။ (၁) အဘိဘောန္တိ န
တဿာဘာ၊ စန္ဒသုရ သတာရကာ။ အပါ
၁။ ၈၀။ အပါ၊ ၂။ ၁၈၁။ ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၃၉၆။
(၂) နက္ခတ္တတာရကာကိဏ္ဍာ၊ စန္ဒသုရေဟိ
မဏ္ဍိတာ။ အပါ၊ ၁။ ၂။ စန္ဒသုရေဟိ စန္ဒသုရိယ-
ရူပေဟိ စ မဏ္ဍိတော သော ပါသာဒေါတိ
အတ္ထော။ အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၁၁၇။

စန္ဒသုရဓိကပ္ပဘ (တိ) [စန္ဒသုရ + အဓိက +
ပဘာ] လ၊ နေ-တို့ထက် - သာလွန် - မြင့်မြတ်
- သော အရောင်ရှိသော (ဘုရား)။ နာဂ-
ဝိက္ကန္တမနော၊ စန္ဒသုရဓိကပ္ပဘော။ အပါ
၂။ ၁၄၅။ ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၄၀။

စန္ဒသုရိယ (ပု) [စန္ဒ + သုရိယ] (၁) လ၊ နေ။
(၂) လနတ်သား၊ နေနတ်သား။ (၃) စန္ဒ
မင်းသား၊ သူရိယမင်းသား။ (၁) စန္ဒသုရိ-
ယာ ဥဘယေတ္ထ ဒိဿရေ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁၁၃။
ပေတ၊ ၁။ ၄၇။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁။ ၃၀၅။ (- အပါ၊ ၂။
၂၁၉။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၀။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဥဒါန၊

ဌ။ ၄၃။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂။ ၄၆၊ ၃၀၆။ ထေရီ၊ ဌ။
၁၆၁။ အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၂၁၃။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁။ ၉၁။
ဇာ၊ ဌ။ ၇။ ၁၄၀။) (၂) ယထာ စန္ဒသုရိယာနံ
ဝိမာနပဘာယ ကိလိဋ္ဌကရဏေန ရာဟု အသု-
ရိန္တော ဥပေတိ ဂစ္ဆတိ။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇။ (၃)
နိယုန္တိ စန္ဒသုရိယာ၊ ယညတ္ထာယ ကေရာဇ-
ဿ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၈။ စန္ဒသုရိယာတိ စန္ဒကုမာ-
ရော စ သုရိယကုမာရော စ။ ဇာ၊ ဌ။ ၇။ ၈၉။
(- ဇာ၊ ၂။ ၂၄၉၊ ၂၅၁-၄-၅။ ဇာ၊ ဌ။ ၇။ ၉၃။)

စန္ဒသုရိယကုမာရ (ပု) [စန္ဒသုရိယ + ကုမာရ]
စန္ဒမင်းသား၊ သုရိယမင်းသား။ စန္ဒသုရိယ-
ကုမာရာနံ သန္တိကေ။ ဇာ၊ ဌ။ ၇။ ၉၃။

စန္ဒသုရိယဒေဝပုတ္တ (ပု) [စန္ဒသုရိယ + ဒေဝပုတ္တ]
လနတ်သား၊ နေနတ်သား။ အာဒိသဒ္ဓေန
စန္ဒသုရိယဒေဝပုတ္တာဒယော သင်္ဂဏှာတိ။ အံ၊
ဌိ၊ ၃။ ၁၁၂။

စန္ဒသုရိယပ(ပု)ဘာ (ထိ) [စန္ဒသုရိယ + ပဘာ]
လ၊ နေတို့၏ အရောင်၊ လရောင်၊ နေရောင်။
စန္ဒသုရိယပဘံ ဟန္တာ၊ ဒသသဟဿိ ဝိရော-
စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃။ ၂၆။ စန္ဒသုရိယပဘံ ဟန္တာတိ
စန္ဒသုရိယာနံ ပဘံ အဘိဟန္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။
၁၇၅။

စန္ဒသုရိယပရိမဇ္ဇက (တိ) [စန္ဒသုရိယ + ပရိမဇ္ဇ-
က] လ၊ နေတို့ကို - သုံးသပ် - ကိုင်တွယ် -
နိုင်သောသူ။ ယေ တေ မဟာရာဇ ဘိက္ခု
ဣဒ္ဓိမန္တော... စန္ဒသုရိယပရိမဇ္ဇကာ ဝိကုဗ္ဗနာ-
ဓိဋ္ဌာနာဘိနိဟာရကုသလာ။ မိလိန္ဒ၊ ၃။ ၂၅။

စန္ဒသုရိယပရိဝတ္တ (ပု) [စန္ဒသုရိယ + ပရိဝတ္တ]
လ၊ နေတို့၏ - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်း။
စန္ဒသုရိယပရိဝတ္တာဒယော ဥပါဒါယ ကာ-
လော ဒိသာ။ အဘိ၊ ဌ။ ၃။ ၂၇။

စန္ဒသုရိယရူပ (န) [စန္ဒသုရိယ + ရူပ] လ၊ နေ
တို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်၊ လဝန်းပုံ၊ နေဝန်းပုံ။ စန္ဒ-
သုရ (၂) ကြည့်။

စန္ဒသူရိယဝိမာန (ပု၊န) [စန္ဒသူရိယ + ဝိမာန]
လဗိမာန်၊ နေဗိမာန်။ န စန္ဒသူရိယဝိမာနာဒိ
ဝိယ ဗဟိ သမုဠိတဝါယောဓာတုဝသေန။
သိ၊ ဝိ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃၅။

စန္ဒသူရိယသဟဿဂ္ဂမန (န) [စန္ဒသူရိယ + သဟ-
ဿ + ဂ္ဂမန] လ၊ နေ အထောင်တို့၏ ထွက်
ခြင်း၊ ထောင်ပေါင်းများစွာသော လ၊ နေ
တို့ ထွက်ခြင်း။ စန္ဒသူရိယသဟဿဂ္ဂမနံ ဝိယ
အဟောသိ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၁၂။

စန္ဒသူရိယာလောက (ပု) [စန္ဒသူရိယ + အာ-
လောက] လ၊ နေ-တို့၏ အရောင်။ လရောင်၊
နေရောင်။ စန္ဒသူရိယာလောကံ ဝိနာ ဗုဒ္ဓါ-
လောကေနေဝ ဒသသဟဿိ ဝိရောစတိ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌာ၊ ၁၇၅။

စန္ဒသူရိယောဘာသ (ပု) [စန္ဒသူရိယ + ဩဘာ-
သ] လ၊ နေ-တို့၏ အရောင်၊ လရောင်၊ နေ
ရောင်။ ပထဝိဋ္ဌိတဉ္စ ဣတ္ထိပုရိသဝတ္ထာလင်္ကာ-
ရာဒိဝဏ္ဏံ၊ ဝေဟာသဌကဉ္စ စန္ဒသူရိယော-
ဘာသဒိ။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၄၇။

စန္ဒာ (ထိ) [စန္ဒ + အာ။ စ + ဒါ + အ + အာ။
စော ဝိယ စန္ဒော ဝိယ ပဿန္တာနံ ဖုသန္တာနဉ္စ
ပုရိသာနံ ရာဂပီတိသောမနဿယုတ္တံ မနံ
ဒေတိတိ စန္ဒာတိ အတ္ထော။ နိဂ္ဂဟိတာဂမော
နိဂ္ဂဟိတဿ စ ဝဂ္ဂန္တနတ္ထံ။ ကေက္ခရကောသ။
ဋီ။] စန္ဒာမည်သောမိန်းမ။ (က) ပိယဒဿိ
မြတ်စွာဘုရား၏ မယ်တော် စန္ဒာ။ (ခ)
ကာသိမင်း၏ စန္ဒာမိဖုရား။ (ဂ) စန္ဒာမင်း
သွီး၊ စန္ဒကုမာရမင်း၏ မိဖုရား။ (ဃ) စူဠ-
သုတသောမမင်း၏ စန္ဒာမိဖုရား။ (င) မဟာ-
ပတာပမင်း၏ စန္ဒာမိဖုရား။ (စ) ဝိပဿိ
မြတ်စွာဘုရား၏ အဂ္ဂသာဝိကာ စန္ဒာထေရီ။
(ဆ) ပဋ္ဌာစာရာထေရီ၏ တပည့်မ စန္ဒာ-
ထေရီ။ (ဇ) စန္ဒာမည်သော ကိန္နရီ၊ စန္ဒ-
ကိန္နရီ။

(က) စန္ဒာနာမာသိ ဇနိကာ၊ ပိယ-
ဒဿိဿ သတ္တုနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၅၂။ (- အဘိ
ဌာ၊ ၁။ ၆၆။ အပ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၈။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၇။)
(ခ) အယံ ကာသိရညော စန္ဒာ နာမ
အဂ္ဂမဟေသိ ပုတ္တံ ပတ္တေတိ။ စရိယာ၊ ဌာ။
၂၀၉။ (ဂ) စန္ဒ နာမ ရာဇဓိတရံ အာနေ-
တွာ။ စရိယာ၊ ဌာ။ ၅၉။ ဣဒါနိဿ စန္ဒာ နာမ
အဂ္ဂမဟေသိ အာဟ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၇။ ၉၇။
(- ဇာ၊ ၂။ ၂၅၃။ စရိယာ၊ ဌာ။ ၆၀။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၇။
၉၈-၉။) (ဃ) မာ တံ စန္ဒေ ရုဒိ။ ဇာ၊ ၂။
၂၆။ မာ တံ စန္ဒေ ရုဒိတိ ဘဒ္ဒေ စန္ဒာဒေဝီ
တံ မာ ရောဒိ မာ သောစိ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၁၉၄။
(င) စန္ဒာ ပန ဒေဝီ ဆိန္ဒဟတ္ထကောဋိံ
ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၃။ ၁၆၆။ (စ) စန္ဒမိတ္တာ-
ကြည့်။ (ဆ) ဒုဂ္ဂတာဟံ ပုရေ အာသိန္နိ-
အာဒိကာ စန္ဒာယ ထေရိယာ ဂါထာ။
ထေရိ၊ ဌာ။ ၁၂၃။ (ဇ) မဟာသတ္တော ဟိမ-
ဝန္တပဒေသေ ကိန္နရယောနိယံ နိဗ္ဗုတ္တိ၊ စန္ဒာ
နာမဿ ဘရိယာ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။ ၂၈၃။ (- ဇာ၊
၁။ ၂၇၇။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။ ၂၈၄-၅-၇-၈။)

စန္ဒာဒေဝီပုမုခ (တိ) [စန္ဒာဒေဝီ + ပုမုခ] စန္ဒာ
မိဖုရားလျှင် - အကြီး - အမှူး - ရှိသော၊
စန္ဒာမိဖုရား ကြီးမှူးသော။ တဿ စန္ဒာ-
ဒေဝီပုမုခါနိ သောဌသဣတ္ထိသဟဿာနိ အ-
ဟေသံ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၁၈၉။

စန္ဒာဒေဝီ (ထိ) [စန္ဒာ + ဒေဝီ] စန္ဒာမည်သော
မိဖုရား။ (က) သုဒတ္တမင်း၏ စန္ဒာမိဖုရား
(ပိယဒဿိမြတ်စွာဘုရား၏ မယ်တော် စန္ဒာ-
ဒေဝီ)။ (ခ) ကာသိမင်း၏ စန္ဒာမိဖုရား။
(ဂ) မဟာပတာပမင်း၏ စန္ဒာမိဖုရား။ (ဃ)
စူဠသုတသောမမင်း၏ စန္ဒာမိဖုရား။ (င)
စန္ဒကုမာရမင်း၏ စန္ဒာမိဖုရား။ (က) ပိယ-
ဒဿိ နာမ ဘဂဝါ...သုဒတ္တဿ နာမ ရညော
အဂ္ဂမဟေသိယာ စန္ဒသဒိသဝဒနာယ စန္ဒာ-
ဒေဝီယာ နာမ ကုဏ္ဍိသ္မိံ ပဋိသန္နိံ ဂဟေတွာ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌာ။ ၂၄၆။ (ခ) အဂ္ဂမဟေသိ ပနဿ

မဒ္ဒရာဇမိတာ စန္ဒာဒေဝီ နာမ သီလသမ္ပန္နာ အဟောသိ။ စရိယာဠ။ ၂၀၉။ ဇာဠ။ ၆။ ၂။
 (-စရိယာဠ။ ၂၁၄။ ဇာဠ။ ၆။ ၃။ ၅။ ၂။)
 (ဂ) အတိတေ ဗာရာဏသိယံ မဟာပတာပေ နာမ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ စန္ဒာဒေဝီယာ ကုစ္ဆိမ္မိ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာဠ။ ၂။ ၁၆၅။ (-၁၆၆-၇-ဂ။)
 (ဃ) စန္ဒာဒေဝီ ရာဟုလမာတာ သုတ- သောမရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ။ ဇာဠ။ ၅။ ၂၀၂။ (င) စန္ဒာဒေဝီပိ တံ သုတုာ တတော ပရာဟိ နဝဟိ ဂါထာဟိ ဝိလပိ။ ဇာဠ။ ၇။ ၉၉။

စန္ဒာနုဂတ (တိ) [စန္ဒ + အနုဂတ] လသ္မိအစဉ် လိုက်သော။ တာရာဝ စန္ဒာနုဂတာ သုမေရုံ။ အပ။ ၂။ ၂၁၀။ ထေရီဠ။ ၁၅၁။

စန္ဒာဘ (ပု) [စန္ဒ + အဘာ] (၁) စန္ဒာဘ မည်သောသူ။ (က) စန္ဒာဘပုဏ္ဏား။ (ခ) စန္ဒာဘထေရ်။ (ဂ) စန္ဒာဘနတ်သား။ (ဃ) စန္ဒာဘစကြဝတေးမင်း။ (န) (၂) လ၏ အရောင်ကဲ့သို့သော အရောင်ရှိသော - လ ရောင်နှင့် တူသော - သြဒါတ ကသိုဏ်း။ (၁) (က) တဿ နာဘိမဏ္ဍလတော စန္ဒ- မဏ္ဍလသဒိသာ ပဘာ ဥဠဟိ၊ တေနဿ စန္ဒာဘောတွေဝ နာမံ ကရိ သု။ ဓမ္မာဠ။ ၂။ ၄၂၅။ (-သုတ္တနိဠ။ ၂။ ၂၄၀-၁။) (ခ) ခိဏာသဝေါ ဣဒါနိ ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တော စန္ဒာဘော။ ဓမ္မာဠ။ ၂။ ၄၂၆။ (ဂ) “စန္ဒာ- ဘော ဒေဝပုတ္တော”တွေဝ စ နံ သဉ္ဇာနိံ သု။ သုတ္တနိဠ။ ၂။ ၂၄၀။ (ဃ) စန္ဒာဘာ နာမ နာမေန၊ စက္ကဝတ္တိ မဟဗ္ဗလာ။ အပ။ ၁။ ၂၁၀။ (၂) စန္ဒာဘံ သူရိယာဘဉ္စ၊ ယောဓ ပညာယ ဂါတေ။ ဇာ။ ၁။ ၃၁။ တတ္ထ စန္ဒာဘန္တိ သြဒါတကသိဏံ ဒဿေတိ။ ဇာဠ။ ၁။ ၄၉၉။ သြဒါတကသိဏံ စန္ဒာဘံ နာမ။ ဒံ၊ ဠ။ ၁။

၁၀၂။ စန္ဒဿ ဝိယ အဘာ တေဿာတိ စန္ဒာဘံ၊ သြဒါတကသိဏံ။ အံ၊ ဠီ၊ ၁။ ၁၄၅။

စန္ဒာဘဇာတက (န) [စန္ဒာဘ + ဇာတက] စန္ဒာ- ဘဇာတ်။ အရှင်သာရိပုတြာထေရ်၏ ပြဿနာ ဖြေဆိုနိုင်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ “စန္ဒာဘ” အစချီသော ဂါထာကို ဟောတော်မူသော ဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁၄-ဝဂ်၊ ၅-ဇာတ်။ ဇာ။ ၁။ ၃၁။ ဇာဠ။ ၁။ ၄၉၉။

စန္ဒာဘထွေရ (ပု) [စန္ဒာဘ + ထွေရ] စန္ဒာဘ ထေရ်။ စန္ဒာဘထေရ်သည် ကဿပဘုရားရှင် လက်ထက် တောမုဆိုးဖြစ်ကာ ကဿပဘုရား ရှင်၏စေတီတော်ဝယ် ရွှေအုတ်ပေါ်၌ စန္ဒကူး နံသာဖြင့် ကြေးခွက်ပမာဏရှိ ဝန်းဝိုင်းသော ပုံပြုလုပ်ကာ လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။ နေထွက် သောအခါ ထိုနေရာမှ နေရောင်ပမာ ရောင် ပြန်ထွက်သည်။ ထိုအရောင်ကိုမြင်၍ ကြည်ညို နှစ်သက်သဖြင့် “ဖြစ်လေရာဘဝတိုင်း၌ တ ပည့်တော်၏ ရင်မှ ဤကဲ့သို့သော အရောင် ထွက်ပေါ်ပါစေ” ဟု ဆုတောင်းခဲ့သည်။ ထို ကောင်းမှုကြောင့် မုဆိုးဘဝမှ စုတေ၍ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ ဖြစ်လေသည်။ ရင်မှ လဝန်းနှင့် တူသော အရောင်ဝန်း ထွက်ပေါ် လာသဖြင့် “စန္ဒာဘနတ်သား” ဟု ခေါ်ဝေါ် ကြသည်။ ထိုဘဝမှစ၍ ဂေါတမဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူသည့်တိုင်အောင် နတ်ပြည် ၆-ထပ် ၌ စုံကာ၊ ဆန်ကာ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဂေါတမဘုရား ရှင် ပွင့်တော်မူသောအခါ သာဝတ္ထိပြည်ဝယ် ဗြာဟ္မဏ မဟာသာလမျိုး၌ ဖြစ်လေသည်။ ရင်မှ လဝန်းနှင့်တူသော အရောင်ဝန်း ထွက် ပေါ်သောကြောင့် “စန္ဒာဘ” ဟု မှည့်ခေါ် ကြသည်။ ပုဏ္ဏားတို့သည် ချိန်တန်ရွယ်ရောက် လူလားမြောက်သော “စန္ဒာဘ” ကို တန်း ဆာဆင်ကာ ကမ္မလာနီဝတ်ရုံစေ၍ ရထား ပေါ်တင်ကာ “ဤ သူကား မဟာဗြဟ္မာ” ဟု ပြောဆိုကာ ပူဇော်ကြလျက် “စန္ဒာဘကို

မြင်ရသူသည် ဤဘဝ၌ အခြံအရံ စည်းစိမ် ဥစ္စာ စသည် ရနိုင်သည်။ တမလွန်လောက နောက်ဘဝ၌ နတ်ပြည်သို့ရောက်နိုင်သည်” ဟု ကြွေးကြော်ကာ ရွာ၊ နိဂုံ၊ မင်းနေပြည်တို့ သို့လှည့်လည်ကြသည်။ တဆင့်စကား တဆင့် ကြားဖြင့် များစွာသော လူတို့ လာကြသည်။ ဇေယျဒိပတခုလုံး လှုပ်ရှား ချောက်ချားသွား သည်။ ပုဏ္ဏားတို့သည် ပစ္စည်းမပါ ဗလာ လက်ချည်း လာကြသူတို့ကို တွေ့မြင်ခွင့်မပေး ကြကုန်။ ငွေတရာ၊ တထောင် ပါသူတို့သာ တွေ့မြင်ခွင့် ရကြကုန်၏။ မြတ်စွာဘုရား သာဝတ္ထိပြည်သို့ ရောက်တော် မူသော အခါ စန္ဒာဘသည် သမုဒ္ဒရာအတွင်း သက်ဆင်း သော မြစ်ငယ်အလား မထင်ရှားတော့ပေ။ “စန္ဒာဘ” ဟု ခေါ်ဆိုမည့်သူပင် မရှိတော့ ပေ။ စန္ဒာဘသည် ညနေချမ်းအခါ၌ ပန်း နံသာလက်စွဲ၍ သွားကြသော လူအပေါင်းကို မြင်၍ “သင်တို့ ဘယ်သို့ သွားကြမည်နည်း” ဟု မေး၏။ “လောက ၃-ပါး၌ ဘုရားပွင့် တော်မူပြီ။ ထိုဘုရားရှင်သည် များစွာသောလူ တို့၏ အကျိုးစီးပွားအလို့ငှါ တရားဟောတော် မူသည်။ ငါတို့ တရားနာသွားကြကုန်အံ့” ဟု ပြောဆိုသောစကားကို ကြားရ၍ ပုဏ္ဏား အပေါင်း ခြံရံကာ ထိုလူများနှင့် အတူ လိုက် သွားလေသည်။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်သည် ဓမ္မသဘင် ဆင်ယင် ကျင်းပတော်မူဆဲ ဖြစ် သည်။ ဘုရားရှင်ထံသို့ ချဉ်းကပ် တင့်အပ် လျှောက်ပတ်သော နေရာ၌ ထိုင်လေသည်။ ဘုရားရှင်၏ အရောင်အနီ အတောင် ဂဝ- အတွင်း၌ အခြားအရောင်များ မလွှမ်းမိုးနိုင်။ ပျောက်ကွယ်မြဲဖြစ်သောကြောင့် စန္ဒာဘ၏ အရောင် ပျောက်ကွယ်သွားလေသည်။ စန္ဒာ- ဘသည် ‘ငါ့အရောင် ပျောက်ကွယ် ပါပေါ့ လား’ ဟု နှလုံးသွင်းကာ ထိုင်ရာမှ ထလေ သည်။ ထိုအခါ လူတယောက်က “စန္ဒာဘ ရဟန်းဂေါတမကို ကြောက်သဖြင့် သွား

တော့မလိုလား” ဟု မေးလေသည်။ ရဟန်း ဂေါတမကို မကြောက်ပါ။ ရဟန်းဂေါတမ တန်ခိုးကြောင့် ငါ့အရောင် ပျောက်ကွယ် သွားတာတော့ မှန်ပါသည်ဟု ပြောဆိုကာ ဘုရားရှင်ရှေ့၌ ထိုင်၍ ခြေဖဝါးမှ ဆံဖျား တိုင်အောင် ဘုရားရှင်၏ ရုပ်ပုံတော်၊ ရောင် ခြည်တော်၊ လက္ခဏာတော် စသည်ကို ကြည့် ရှု၍ ရဟန်းဂေါတမသည် တန်ခိုးကြီးပါပေ သည်။ အရောင် အနည်းငယ် ထွက်ရုံမျှဖြင့် ပုဏ္ဏားအပေါင်းက ငါ့ကိုယူဆောင်၍ ဇေယျ ဒိပတခုလုံး ခြံမံအံ့ကြေငြာ လှည့်လည် သွား လာကြကုန်၏။ မြတ်သောလက္ခဏာနှင့် ပြည့် စုံသော်လည်း ရဟန်းဂေါတမမှာ မာနမရှိ။ အမှန်စင်စစ် ရဟန်းဂေါတမသာ “အတိုင်း မသိသော ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော လူနတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့ကို ဆုံးမပဲ့ပြင်တတ်သော ဘုရား” ဖြစ်ပါပေသည်ဟု အလွန်ကြည်ညို သော စိတ်ဖြင့် ဘုရားရှင်ထံ ရဟန်းပြုရန် ခွင့်ပန်လေသည်။ ဘုရားရှင်သည် ရဟန်း တပါးကို ရဟန်းပြုစေသည်။ ထိုရဟန်းသည် တစပဉ္စကမဗ္ဗဌာန်းကို ဟောကြားတော်မူ သည်။ စန္ဒာဘသည် ဝိပဿနာ အလုပ်ကို အားထုတ်၍ မကြာမီ ရဟန္တာ ဖြစ်လေသည်။ စန္ဒာဘထေရ် ဟု တင်ရှား ကြော်ကြားလေ သည်။ ဤကား-သုတ္တန်၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၉-၂၄၁-၌ လာသော အကြောင်းအရာဖြစ်သည်။

စန္ဒာဘထေရ်သည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သား ပြာဟ္မဏမဟာသာလမျိုး ပုဏ္ဏား ဖြစ်သည်။ ကဿပဘုရားရှင် စေတီတော်၏ အတွင်းဖက် အထက်၌ စန္ဒကူးနံ့သာဖြင့် လဝန်းပုံပြုလုပ် လှူဒါန်းခဲ့ဘူးသောကြောင့် သူ၏ ချက်ဝန်းမှ လဝန်းနှင့်တူသော အရောင်ဝန်း ထွက်ပေါ် နေသည်။ ယင်းသို့ ချက်ဝန်းမှ လဝန်းနှင့် တူသော အရောင်ဝန်း ထွက်ပေါ်နေသော ကြောင့် “စန္ဒာဘ” ဟု မှည့်ခေါ်ကြသည်။ ပုဏ္ဏားတို့သည် “စန္ဒာဘကိုယူဆောင်၍ လူ

အများကို လှည့်စားအံ့” ဟု ကြံစည်ကာ ထူးဆန်းသော စန္ဒာဘကို ယာဉ်ပေါ်တင်၍ “စန္ဒာဘ၏ ခန္ဓာကိုယ်ကို လက်ဖြင့် ကိုင်တွယ် သုံးသပ်ရသူသည် စည်းစိမ်ဥစ္စာ အခြံအရံ တိုးတက်နိုင်သည်” ဟု ပြောဆိုကာ လှည့်လည် ပြသကြသည်။ အသပြာ ငွေ တရာ၊ တထောင် ပေးနိုင်သူတို့သည်သာလျှင် စန္ဒာဘကို ကိုင်တွယ်ခွင့် ရကြသည်။ ပုဏ္ဏားတို့သည် ဤသို့ လှည့်လည် ပြသကြယင်းပင် သာဝတ္ထိမြို့သို့ ရောက်ရှိသွားကြသည်။ သာဝတ္ထိမြို့နှင့် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၏ အကြား၌ စခန်းချ နေထိုင်ကြသည်။ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့ တရားနာသွားသူများကို တွေ့မြင်သဖြင့် “သင်တို့ အဘယ်သို့ သွားကြမည်နည်း၊ ကျောင်းတော်သို့ သွားခြင်းကြောင့် အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း၊ ဤဇမ္ဗူ၌ ငါတို့စန္ဒာဘ၏ တန်ခိုး အာနုဘော်နှင့် တူသော တန်ခိုးအာနုဘော်သည် မရှိ၊ စန္ဒာဘကို ကိုင်တွယ်ရသူတို့သည် စည်းစိမ်ဥစ္စာ အခြံအရံ တိုးတက်သည်၊ လာကြ၊ စန္ဒာဘကို ကြည့်လှည့်ကြ” ဟု ပြောဆို ခေါ်ငင်ကြသည်။ တရားနာသွားသူတို့သည် “သင်တို့ စန္ဒာဘ၏ တန်ခိုးအာနုဘော်သည် အဘယ်သို့သော တန်ခိုးအာနုဘော်နည်း၊ ငါတို့သဗ္ဗညု ဘုရားရှင်သည်သာ ကြီးမားသော တန်ခိုးအာနုဘော်ရှိသူ ဖြစ်သည်” ဟု ပြောဆိုကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် အချင်းချင်း ကိုယ့်ဖက်ပါအောင် မသွေးဆောင်နိုင် ကြကုန်၊ နောက်ဆုံး၌ “ကျောင်းတော်သို့ သွား၍ သင်တို့ စန္ဒာဘ၏ တန်ခိုးနှင့် ငါတို့ ဘုရားရှင်၏ တန်ခိုးတော် ပြိုင်ကြစို့” ဟု သဘောတူညီကြ၍ စန္ဒာဘကို ကျောင်းတော်သို့ ခေါ်ဆောင် သွားကြသည်။ ဘုရားရှင်သည် စန္ဒာဘပုဏ္ဏား မိမိအနီးအပါးသို့ ချဉ်းကပ် ရောက်ရှိလာလျှင်ပင် စန္ဒာဘ၏ ချက်ဝန်းမှ ပေါ်ထွက်နေသော အရောင်ကို ကွယ်

ပျောက်အောင်ပြုတော်မူလိုက်သည်။ စန္ဒာဘသည် ဘုရားရှင် ရွှေမှောက်၌ မီးသွေးတောင်းသို့ ရောက်နေသော ကျီးကန်းသဖွယ် မတင့်တယ်ပဲ ရှိလေသည်။ ပုဏ္ဏားတို့သည် စန္ဒာဘကို ဘုရားရှင်ရွှေမှောက်မှ အခြားတနေရာသို့ ခေါ်ဆောင် သွားကြသည်။ အခြားတနေရာသို့ ရောက်လျှင် စန္ဒာဘ၏ ချက်ဝန်းမှ ပေါ်ထွက်နေသော အရောင်သည် ပကတိအတိုင်း ထွက်ပေါ် လာပြန်သည်။ ပုဏ္ဏားတို့သည် စန္ဒာဘကို ဘုရားရှင်ထံ ခေါ်ဆောင် သွားကြ ပြန်သည်။ ဘုရားရှင် ရွှေမှောက် ရောက်လျှင် အရောင် ကွယ်ပျောက်သွားပြန်သည်။ ဤနည်းဖြင့် သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် အရောင် ကွယ်ပျောက်သည်ကို တွေ့မြင်ရသောအခါ စန္ဒာဘသည် “ဂေါတမဘုရားရှင်သည် အရောင်ကို ကွယ်ပျောက်စေတတ်သော မန္တန် တတ်လိမ့်မည်” ဟု တွေးမိကာ “အရှင် ဘုရားသည် အရောင်ကို ကွယ်ပျောက်စေတတ်သော မန္တန်တတ်ပါသလော” ဟု မေးမြန်း လျှောက်ထားသည်။ ဘုရားရှင်သည် “တတ်သည်” ဟု ဝန်ခံပြောဆိုသည်။ စန္ဒာဘသည် ဘုရားရှင်ထံ မန္တန် သင်ပေးပါရန် တောင်းခံသည်။ ဘုရားရှင်က “ငါထံ၌ ရဟန်းပြုသူကိုသာ မန္တန်သင်ပေးသည်” ဟု ပြောဆိုသဖြင့် စန္ဒာဘသည် မန္တန်ကိုရ လိုမှုကြောင့် ဘုရားရှင်ထံ၌ ရဟန်းပြုလေသည်။ ဘုရားရှင်သည် သုံးဆယ့်နှစ်ကောဠာသ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို မန္တန်၏ အခြေခံ ပရိကံ ပြုလုပ်ကာ စန္ဒာဘအား ပေးတော်မူသည်။ စန္ဒာဘသည် သုံးဆယ့်နှစ်ကောဠာသကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းပွားများလျက် ရက်အနည်းငယ် အတွင်းမှာပင် အာသဝေါ ကုန်ခန်း ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ ရောက်လေသည်။ ဤကား-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၃-၆-၌ လာသော အကြောင်းအရာ ဖြစ်သည်။

စန္ဒာဘာ (ထိ) [စန္ဒ + အာဘာ] (၁) လ၏ အရောင်၊ လရောင်။ (၂) လသည်ပင်လျှင် အရောင်၊ လရောင်။ (၃) လဝန်းနှင့်တူသော အရောင်ဝန်း။ (၁) အထ ဝါ စန္ဒာဘံ သူရိယာဘဉ္စ၊ ယောဓ ပညာယ ဂါဓတိ (ဇာ၊ ၁။ ၃၁) တိ ယတ္ထကံ ဌာနံ စန္ဒာဘာ စ သူရိယာဘာ စ ပတ္တဋ္ဌာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၀၀။ (၂) စန္ဒာဘာ သူရိယာဘာ အဂ္ဂါဘာ ပညာဘာ။ အံ၊ ၁။ ၄၅၆။ အာဘာသနဝသေန စန္ဒောဝ စန္ဒာဘာ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၉။ (၃) သတ္တာ တသ္မိံ အတ္တနော သန္တိကံ ဥပသကံ မဒန္တယေဝ စန္ဒာဘာယ အန္တရဓာနံ အကာ သိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၅။

စန္ဒာရာမ (ပု) [စန္ဒ + အာရာမ] စန္ဒာရုံကျောင်း၊ ကောဏ္ဍညဘုရားရှင်၏ စန္ဒာရုံကျောင်းတော်။ ကောဏ္ဍညော ပဝရော ဗုဒ္ဓေါ။ စန္ဒာရာမဗ္ဗိ နိဗ္ဗုတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၂၆။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၆၄၉၊ ၁၇၀။)

စန္ဒာလောက (ပု) [စန္ဒ + အာလောက] (၁) လ၏အရောင်၊ လရောင်။ (၂) လသည် ပင်လျှင် အရောင်၊ လရောင်။ (၁) သူရိယဿ စ အာလောကံ၊ စန္ဒာလောကံ တထေဝ စ။ အပါ၊ ၁။ ၂၉၂။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၆၊ ၃၄၁။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၄။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၉၆။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၀၃။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၃။) (၂) စန္ဒာလောကော သူရိယာလောကော အဂ္ဂါလောကော ပညာလောကော။ အံ၊ ၁။ ၄၅၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၃။ အာလောကနဝသေန စန္ဒောဝ စန္ဒာလောကော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၉။

စန္ဒိကင်္က (န) [စန္ဒိကာ + အင်္က] လရောင် နှင့် ယှဉ်သော - လသာသော - ဟင်းလင်း အပြင်၊ လသာခန်း၊ လသာဆောင်။ အောက် ပုဒ် ကြည့်။

စန္ဒိကင်္ကယုတ္တ (တိ) [စန္ဒိကင်္က + ယုတ္တ] လ သာခန်း - လသာဆောင် - နှင့် ယှဉ်သော၊ လသာခန်း - လသာဆောင် - ပါရှိသော (ပြာသာဒ်)။ မုဏ္ဍိစ္ဆဒနပါသာဒေါတိ နာတိ ဥစ္စော စန္ဒိကင်္ကယုတ္တော သိခရက္ခဋ္ဌမာလာ ဒိဝိရဟိတော ပါသာဒေါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၈။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၆။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၂၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၅၃။)

စန္ဒိကာ (ထိ) [စန္ဒ + ဣကာ + အာ။] (၁) လရောင်။ (၂) စန္ဒိကာမည်သော မိန်းမ။ (၁) ကောမုဒိ စန္ဒိကာ ဇုဏှာ။ ဓာန်၊ ၅၄။ စန္ဒိ အာစိက္ခတိ ပတိပါဒယတိတိ စန္ဒိကာ။ ဓာန်၊ ၄။ ၅၄။ စန္ဒိကာ မန္တဟာသာ တေ၊ မုနိန္ဒ ဝဒနိန္ဒုနော။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။ ၂။ ၁၆။ အယံ မန္တဟာသာ စန္ဒိကာ စန္ဒကန္တိယော။ သုဗောဓာလင်္ကာရ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စန္ဒိကာပုတ္တ (ပု) [စန္ဒိကာ + ပုတ္တ] စန္ဒိကာ၏ သား၊ စန္ဒိကာပုတ္တထေရ်။ ကေ သမယံ အာယသ္မာ စ သာရိပုတ္တော အာယသ္မာ စ စန္ဒိကာပုတ္တော ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ ကလန္တကနိဝါပေ။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၀၃။ စန္ဒိကာပုတ္တောတိ မာတုနာမဝသေန ပညာတော စန္ဒိကာပုတ္တတ္ထေရေ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၅။

စန္ဒိကာပုတ္တတ္ထေရ (ပု) [စန္ဒိကာပုတ္တ + ထေရ] စန္ဒိကာပုတ္တထေရ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စန္ဒိကာယုတ္တ (တိ) [စန္ဒိကာ + ယုတ္တ] လရောင်နှင့် ယှဉ်သော၊ လသာသော။ ဇုဏှာ တု စန္ဒိကာယုတ္တာ။ ဓာန်၊ ၆၉။ စန္ဒိကာယုတ္တာ စန္ဒပူဘာယ ယုတ္တာ ရတ္တိ ဇုဏှာ နာမ။ ဓာန်၊ ၄။ ၆၉။

စန္ဒိမန္တိ (ပု) [စန္ဒ + ဣမန္တိ။] စန္ဒဝိမာနသင်္ခါတော စန္ဒော အဿ အတ္တိတိ စန္ဒိမာ၊ စန္ဒဒေဝပုတ္တော။ အထ ဝါ စန္ဒသင်္ခါတော ဒေဝ-

ပုတ္တော အသ္မိံ ဝိဇ္ဇတိတိ စန္ဒိမာ၊ စန္ဒိမာနံ၊
 ကေစံ ပန သက္ကတဘာသတော နယံ
 ဂဟေတွာ “စန္ဒိမာ”တိ ပဌန္တိ၊ တံ န ယုတ္တံ။
 နိတိ၊ သုတ္တံ။ ၇၉၄။ နိတိ၊ ပဒ။ ၁၉၆-၉-လည်း
 ကြည့်။ မောဂ်၊ သျှ၊ ၄။ ၉၄-၌ “စန္ဒ+ဣမ”
 ဖြင့်ပြီးသော အာကာရန္တရာဇာဒိရုပ်ဟု ဆို
 ၏။] (၁) လဗိမာန်ရှိသော-လဗိမာန်၌
 နေသော-နတ်သား၊ လနတ်သား။ (၂)
 လနတ်သားရှိသော - လနတ်သား၏ နေရာ
 ဖြစ်သော-ဗိမာန်၊ လဗိမာန်၊ လ။ (၁)
 စန္ဒိမာ ဒေဝပုတ္တော ရာဟုနာ အသုရိန္ဒေန
 ဂဟိတော ဟောတိ။ သံ၊ ၁။ ၄၈။ စန္ဒိမာတိ
 စန္ဒိမာနဝါသီ ဒေဝပုတ္တော။ သံ၊ ၁။ ၁၀၀။
 (-ပဋိသံ၊ ၁၇၃။ ဝိမာန၊ ၁၀၇-၈။ ဇာ၊ ၂။
 ၁၁၃၊ ၂၃၁။ ဝိမာန၊ ၁၂၉၊ ၂၉၁။) (၂)
 အဗ္ဘာ မုတ္တောဝ စန္ဒိမာ။ မ၊ ၂။ ၃၀၇။ ဓမ္မ။
 ၃၉၆၈။ ထေရ၊ ၃၃၄။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၆။ ထေရ၊
 ၁။ ၂။ ၃၂၉၊ ၃၃၀။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၁၀-၁၊ ၃၉၂။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၄။ အဗ္ဘာ မုတ္တောဝ စန္ဒိမာ
 အဗ္ဘာဒိဥပက္ခိလေသဝိမုတ္တော စန္ဒိမာ တာရ-
 ကရာဇာ ဝိယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၆။ ဒိဝါ
 တပတိ အာဒိစ္စော၊ ရတ္တိမာဘာတိ စန္ဒိမာ။
 သံ၊ ၁။ ၁၄၊ ၄၄။ ဓမ္မ၊ ၆၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၈။ စန္ဒိ-
 မာတိ စန္ဒောပိ အဗ္ဘာဒိဟိ ဝိမုတ္တော ရတ္တိ-
 မေဝ ဝိရောစတိ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၉၆။ (-ဝိ၊ ၅။
 ၂၉၆။ ဓမ္မ၊ ၄၄။ ထေရ၊ ၂၇၁။ အပါ၊ ၁။ ၇၆။
 အပါ၊ ၂။ ၄၈။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၀။ နေတ္တိ၊ ၁၂၉။
 မိလိန္ဒ၊ ၂၃၆။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၅၀။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၂။ မ၊ ၁။
 ၃။ ၂၀၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၉၈။
 ဥဒါန၊ ၁။ ၈၇။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၇။ ထေရ၊ ၁။ ၂။
 ၁၉။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၃၆။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၉၀။ ဇာ၊
 ၁။ ၅။ ၂၉၁။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၁၃၅-၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂။
 သံ၊ ၁။ ၁။ ၉၆။)

စန္ဒိမပဿပဗ္ဗတ (ပု) [စန္ဒိမပဿ+ပဗ္ဗတ] စန္ဒိမ-
 ပဿမည်သောတောင်။ ဝေဠုဝန် ပန ပရိက္ခိ-
 ပိတွာ သတ္တ ပဗ္ဗတာ ဌိတာ။ တေသံ ဗာဟိ-

ရန္တတော ပဌာယ ပဌမော စူဠကာဠပဗ္ဗတော’
 နာမ၊စန္ဒိမပဿပဗ္ဗတော နာမ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။
 ၃၉။ စန္ဒိမပဿပဗ္ဗတော နာမာတိ တဿ ပဗ္ဗ-
 တဿ ပဿေသု ရတောဘာသေန သမ္ပဇ္ဇ-
 လိတတ္တာ “စန္ဒိမပဿပဗ္ဗတော”တိ ဝုစ္စတိ။
 ဇာတ်၊ ၁။ ၉။ သစ်။

စန္ဒိမပုဘာ (ထိ) [စန္ဒိမာ + ပဘာ။ စန္ဒိမန္တိ
 +ပဘာ။ နန္တိ-ကို အ-ပြု။ မောဂ်၊ ၁။ ၇၂။
 တနည်း-ကစည်း ၄၀၄-သုတ်ဖြင့် နန္တိ-ကို
 ချေ။] လ၏အရောင်၊ လရောင်။ သဗ္ဗာ တာ
 စန္ဒိမပုဘာယ၊ ကလံ နာဂ္ဂန္တိ သောဠသိ။
 သံ၊ ၂။ ၁၂၇။ သံ၊ ၃။ ၄၁။

စန္ဒိမဝါစကမသဒ္ဓ (ပု) [စန္ဒိမဝါစက + မ-သဒ္ဓ]
 လကို ဟောသော မ-သဒ္ဓါ။ သဒ္ဓဝိဒ္ဓ ပန
 “မော သိဝေါ စန္ဒိမာ စေဝါ”တိ ဝုတ္တံ သက္က-
 တဘာသာနယံ ဂဟေတွာ ဩကာရန္တမ္ပိ
 စန္ဒိမဝါစကမ-သဒ္ဓမိစ္ဆန္တိ။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၃၈။

စန္ဒိမသ (ပု) [?] စန္ဒိမသမည်သော နတ်သား။
 အထ ခေါ် စန္ဒိမသော (စန္ဒိမာသော။ က။
 မူကဲ့) ဒေဝပုတ္တော.... ယေန ဘဂဝါ တေန-
 ပသကံမိ။ သံ၊ ၁။ ၄၉။

စန္ဒိမသသုတ္တ (န) [စန္ဒိမသ+သုတ္တ] စန္ဒိမသ
 သုတ်၊ ဈာန်တရားတို့ကို ပြည့်စုံစေ၍ ကိလေ
 သာတို့ကို ပယ်စွန့်နိုင်သော သူတို့သည်သာ
 လျှင် ကွန်ရက်ကိုဖြတ်၍ ချမ်းသာရာအရပ်သို့
 သွားသော ငါးကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော
 တဖက်ကမ်းသို့ သွားနိုင်သည်-ဟု စန္ဒိမသ
 နတ်သားအား ဟောတော်မူသောသုတ်။ သံ-
 ယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-
 သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၄၉၊ ၅၀။

စန္ဒိမသုတ္တ (န) [စန္ဒိမန္တိ+သုတ္တ] စန္ဒိမသုတ်၊
 “ရာဟု”ခေါ် “အသုရိန်နတ်”သည် လဗိမာန်
 ၏ အရောင်အလင်း ထွန်းလင်းတောက်ပ
 သည်ကို ဝန်တိုငြူသဖြင့် လဗိမာန်ကို
 (ခံတွင်း-စသည်ဖြင့်) ဖမ်းယူသောအခါ လ

နတ်သားသည် ဘုရားရှင်ကိုရှိခိုးလျက် “ကြီးသော လုံ့လဝီရိယ ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား—ရှင်တော်ဘုရားသည် အလုံးစုံသော အရာတို့၌ ဘေးရန်အန္တရာယ်မှ လွတ်မြောက်သူဖြစ်ပါ၏။ တပည့်တော်သည် ရာဟုခံတွင်းသက်ဆင်း ကျရောက်လျက် ကျဉ်းမြောင်းခက်ခဲ ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်၍နေပါ၏။ ရှင်တော်ဘုရားသည် တပည့်တော်၏ကိုးကွယ်အားထားရာ ဖြစ်တော်မူပါ”ဟု တမ်းတလျှောက်ထားသည်။ ဘုရားရှင်သည် “ရာဟုအသုရိန်—လနတ်သားသည် ငါဘုရားအားကိုးကွယ် ဆည်းကပ် အလေးအမြတ် ပြုသူဖြစ်၏။ သင်သည် လနတ်သားကို လွှတ်လော့။ ဘုရားရှင်တို့သည် လောကသားအားလုံးကို အစဉ် သနား စောင့်ရှောက်တော်မူကုန်၏”ဟု မိန့်ဆိုတော်မူလိုက်သည်။ ထိုအခါ ရာဟုအသုရိန်သည် ဘုရားရှင်၏ အမိန့်တော်ကို ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်လျက် လဗိမာန်နှင့်တကွ လနတ်သားကို လွှတ်၍ ဝေပစိတ္တိအသုရိန်ထံ ပြေးရလေသည်-ဟု ဟောတော်မူသောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သင်္ဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၄၈။

စန္ဒိမသုရိယ (ပ) [စန္ဒိမန္တု + သုရိယ] (၁) လ, နေ၊ လ ဗိမာန်, နေဗိမာန်။ (၂) လနတ်သား, နေနတ်သား၊ စန္ဒိမနတ်သား, သုရိယနတ်သား။ (၁) သယံပဘာယ အန္တရဟိတာယ စန္ဒိမသုရိယာ ပါတုရဟေသံ။ ဒီ၊ ၂။ ၇၁။ စန္ဒိမသုရိယာတိ စန္ဒိမာ စ သုရိယော စ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၅၀။ (၂) စန္ဒိမသုရိယာ ကိရ ဒွေပိ ဒေဝပုတ္တာ မဟာသမယသုတ္တကထာဒိဝသေသောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၁။

ကမ္ဘာဦးလူတို့သည် လ, နေ-တို့ မပေါ်မီ ကမ္ဘာတည်စဦးအခါက နှစ်သက်မှု (ပီတိ) ကို အစာ(အာဟာရ)ပြုကာ မိမိတို့၏ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါသာလျှင်ဖြစ်သော အလင်းရောင်ဖြင့် နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ အဆင်း, အနံ့, အရသာ

နှင့် ပြည့်စုံသော “ရသပထဝီ”ခေါ် “မြေဆီ”ကို စားသုံးကြသည့်အခါမှ စ၍ ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ ကွယ်ပျောက်ကာ အမှိုက်မှောင်ကြီးကျရောက် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည် (ဒီ၊ ၃။ ၇၀-၁)။ ယင်းသို့ ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ ကွယ်ပျောက်၍ အမှိုက်မှောင်ကြီး ကျရောက်ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ကြ၍ “အလင်းရောင် ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ကောင်းလေစွ”ဟု ကြံစည် တောင့်တကြသည်။ ထိုအခါ ကမ္ဘာဦးလူတို့၏ ရဲရင့်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော ယူဇနာ ၅၀-ရှိသည့် “နေဝန်းကြီး”ထွက်ပေါ်လာလေသည်။ “နေဝန်းကြီး”သည် ထိုနေ့အဖို့ အလင်းရောင်ကို ပြုပြီး၍ ကွယ်ပျောက် ချုပ်ဝင်သွားလေသော် တဖန် အမှိုက်မှောင်ကြီး ကျရောက် ဖြစ်ပေါ်လာပြန်သည်။ ကမ္ဘာဦးလူတို့သည် ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ကြပြန်ကာ “အလင်းရောင်တမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ကောင်းလေစွ”ဟု ကြံစည်တောင့်တ အလိုဆန္ဒဖြစ်ကြပြန်သည်။ ထိုအခါ ကမ္ဘာဦးလူတို့၏ အလိုဆန္ဒကို သိသကဲ့သို့ ၄၉-ယူဇနာရှိသော “လဝန်းကြီး”ထွက်ပေါ်လာလေသည် (ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၅၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၇-ဂ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၄)။ လ, နေ-တို့ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော် နက္ခတ်, တာရာ, ညဉ့်, နေ, လ, နှစ်, ဥတု-တို့လည်း ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏ (ဒီ၊ ၃။ ၇၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၄-၅)။ လ, နေ-တို့ မဖြစ်ပေါ်လာသေးသမျှ အလင်းရောင်, ညဉ့်, နေ, လ, နှစ်, ဥတု-တို့လည်း မဖြစ်ပေါ်လာကုန် (သံ၊ ၃။ ၃၈၇)။ လ, နေ-တို့ စတင် ဖြစ်ပေါ်လာသောနေ့သည် တပေါင်းလပြည့်နေ့ဖြစ်၏။ ထိုနေ့၌ပင် မြင့်မောက်ရာရာအရပ်တို့မှ မြင်းမိုရ်တောင်, စကြဝဠာတောင်, ဟိမဝန္တာတောင်-တို့သည်၎င်း, နိမ့်ဝှမ်းရာရာအရပ်တို့မှ သမုဒ္ဒရာတို့သည်၎င်း, မနိမ့်မမြင့် အဆင်သင့်ဖြစ်သော ညီရာရာအရပ်တို့မှ ကျွန်းကြီး

၄-ကျွန်းတို့သည်၎င်း မရှေးမနှောင်း ဖြစ်ပေါ်
 လှာကုန်၏၊ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
 ၄၈။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၅)။ လ၏ အတွင်းကား
 ပတ္တမြား၊ အပြင်ကား ငွေဖြစ်၏၊ အတွင်း
 အပြင် ၂-ခုလုံး အေးမြသောအရာချည်း ဖြစ်
 သောကြောင့် လသည် အေးမြသောအရောင်
 ရှိ၏၊ နေ၏အတွင်းကား ရွှေ၊ အပြင်ကား
 ဖလ် ဖြစ်၏၊ အတွင်းအပြင် ၂-ခုလုံး ပူသော
 အရာချည်းဖြစ်သောကြောင့် နေသည်ပူသော
 အရောင်ရှိ၏ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄-
 ၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၀)။ လသည် အလျား
 အားဖြင့်၎င်း၊ အနံအားဖြင့်၎င်း၊ အစောက်
 အားဖြင့်၎င်း ၄၉-ယူဇနာရှိ၏၊ အဝန်း လုံး
 ပတ်အားဖြင့် ၁၄၇-ယူဇနာရှိ၏၊ နေသည်
 အလျားအားဖြင့်၎င်း၊ အနံအားဖြင့်၎င်း၊ အ
 စောက်အားဖြင့်၎င်း ယူဇနာ ၅၀-ရှိ၏၊ အဝန်း
 လုံးပတ်အားဖြင့် ယူဇနာ ၁၅၀-ရှိ၏၊ လက
 အောက်၊ နေက အထက်ဖြစ်၏၊ လနှင့် နေ၏
 အကြားသည် တယူဇနာရှိ၏၊ လ၏အောက်
 အစွန်းမှ နေ၏ အထက်အစွန်းအထိ ယူဇနာ
 ၁၀၀-ရှိ၏၊ လသည် အဖြောင့်သွားသောအခါ
 နှေး၏၊ ဖီလာသွားသောအခါ လျင်မြန်၏၊
 နေသည် အဖြောင့်သွားသောအခါ လျင်မြန်
 ၏၊ ဖီလာသွားသောအခါ နှေး၏ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၅၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၀)။ တောင်အရပ် (ဒက္ခိ-
 ဏာယာဉ်) မှသည် မြောက်အရပ် (ဥတ္တရာ-
 ယာဉ်)သို့၊ မြောက်အရပ် (ဥတ္တရာယာဉ်)မှ
 သည်တောင်အရပ်(ဒက္ခိဏာယာဉ်)သို့ သွား
 ခြင်းကို လ၊နေ-တို့၏ “ဖီလာသွားခြင်း”ဟု
 ခေါ်၏ (သာရတ္ထ၊၁။၂၆၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃)။
 လ၊ နေ-တို့သည်မြင်းမိုရ်တောင်၏ ထက်ဝက်၊
 ယုဂန္ဓိရ်တောင်၏အမြင့်ပမာဏနှင့်ညီမျှသော
 မြေပြင်မှ အမြင့်ယူဇနာ လေးသောင်းနှစ်
 ထောင်ရှိသည့် အထက်ကောင်းကင်ခရီးမှနေ
 ၍ မြင်းမိုရ်တောင်ကို လကျီ၊ စကြဝဠာ
 တောင်ကို လက်ဝဲ ပြုကာ လှည့်လည် သွား

လာကြ၏ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆၊၃၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။) နေသည် တနေ့လျှင်
 ယူဇနာ ၃-သန်းသွား၍၊ လသည် တနေ့လျှင်
 ယူဇနာ ၂-သန်း ၉-သိန်းသွားသည်၊ လကွယ်
 နေ၌ နေနှင့်လတို့ အတူတကွ ထွက်ပေါ်ကြ
 သည်၊ နေသည် လဆန်း ၁-ရက်နေ့မှသည်
 လဆန်း ၁၅-ရက် (လပြည့်)နေ့ တိုင်အောင်
 တနေ့လျှင် ယူဇနာ ၁-သိန်းကျ လကို ကျော်
 လွန်သွားသည်၊ ထိုအခါ လသည် တနေ့တ
 ခြား နေနှင့်ဝေးကွာသွားသည်ဖြစ်၍ အထက်
 မှ နေရောင်ကျရောက်မှု နည်းပါးသွားခြင်း
 ကြောင့် အောက်မှ ဖြစ်ပေါ်နေသော လ၏
 အရိပ်သည် တဖြည်းဖြည်း သေးငယ်သွားသ
 ဖြင့် လဝန်းသည် အရေးအကြောင်းကဲ့သို့ ခပ်
 ကွေးကွေး ထင်ရှားနေသည်မှစ၍ နေစဉ် တ
 ဖြည်းဖြည်း တိုးပွားကြီးမားလာကာ လဆန်း
 ၁၅-ရက် (လပြည့်)နေ့၌ အလုံးစုံပြည့်ပြီး
 ဝန်းဝိုင်းလာသည်၊ တဖန် နေသည် လဆုတ်
 ၁-ရက်နေ့မှသည်လဆုတ် ၁၅-ရက် (လကွယ်)
 နေ့တိုင်အောင်တနေ့လျှင် ယူဇနာ ၁-သိန်းကျ
 လနောက်သို့ ပြေးလိုက်လာပြန်သည်၊ ထိုအခါ
 လသည်တနေ့တခြား နေနှင့်နီးကပ်လာသည်
 ဖြစ်၍ အထက်မှ နေရောင် ကျရောက်မှု များ
 ပြားလာခြင်းကြောင့် အောက်မှ ဖြစ်ပေါ်
 နေသော လ၏ အရိပ်သည် တဖြည်းဖြည်း
 ကြီးမားလာသဖြင့် လဝန်းသည် ပြည့်ပြီးဝန်း
 ဝိုင်းနေရာမှ တဖြည်းဖြည်း ဆုတ်ယုတ် သေး
 ငယ်သွားကာ လဆုတ် ၁၅-ရက် (လကွယ်)
 နေ၌ လုံးဝ ပျောက်ကွယ်သွားသကဲ့သို့ ဖြစ်
 လေသည်၊ လကွယ်နေ၌ “နေနှင့်လ”ထက်
 အောက်ဖြစ်၍ ခွက်ကြီးဖြင့် ခွက်ငယ်ကို ဖုံး
 အုပ်ထားသကဲ့သို့ နေသည်လကို ဖုံးအုပ်ထား
 သည်၊ မွန်းတည့်ချိန်၌ အိမ်အရိပ် မထင်ရှား
 သကဲ့သို့၎င်း၊ နေအခါ ညှိထွန်းအပ်သော
 ဆီမီးသည် အဝေး၌နေသော သူတို့အား မ

ထင်ရှားသကဲ့သို့၎င်း လသည် လုံးဝမထင်ရှား
 တော့ပဲ ပျောက်ကွယ်နေလေသည်။ (ဒီဌ၊
 ၃။၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၀-၁။ ဒီဌ၊ ၃။ ၄၃-၄။)
 လ၊ နေ-တို့သည် တပြိုင်နက် တချိန်တည်းပင်
 သုံးကျွန်းလုံး၌ ထွန်းလင်းနိုင်ကုန်၏။ တောင်
 ကျွန်း၌ နေထွက်ချိန်သည် အရှေ့ကျွန်း၌ မွန်း
 တည့်ချိန် ဖြစ်၏။ မြောက်ကျွန်း၌ နေဝင်ဆဲ
 အချိန်ဖြစ်၏ (အလင်းရောင် ရှိသေး၏)။
 အနောက်ကျွန်း၌ သန်ကောင်ယာမ အချိန်
 ဖြစ်၏။ အရှေ့ကျွန်း၌ နေထွက် ချိန်သည်
 မြောက်ကျွန်း၌ မွန်းတည့်ချိန်၊ အနောက်
 ကျွန်း၌ နေဝင်ဆဲအချိန်၊ တောင်ကျွန်း၌ သန်
 ကောင်ယာမအချိန် ဖြစ်၏။ မြောက်ကျွန်း၌
 နေထွက်ချိန်သည် အနောက်ကျွန်း၌ မွန်း
 တည့်ချိန်၊ တောင်ကျွန်း၌ နေဝင်ဆဲအချိန်၊
 အရှေ့ကျွန်း၌ သန်ကောင်ယာမအချိန်ဖြစ်၏။
 အနောက်ကျွန်း၌ နေထွက်ချိန်သည် တောင်
 ကျွန်း၌ မွန်းတည့်ချိန်၊ အရှေ့ကျွန်း၌ နေဝင်
 ဆဲအချိန်၊ မြောက်ကျွန်း၌ သန်ကောင်ယာမ
 အချိန် ဖြစ်၏။ ဤသို့အားဖြင့် “သုံးကျွန်း
 လင်းခိုက်၊ တကျွန်းမိုက်” ဖြစ်သည်။ တနည်း
 အားဖြင့် တပြိုင်နက် တချိန်တည်း နှစ်ကျွန်း
 ၌သာ ထွန်းလင်းနိုင်ကုန်၏။ တောင်ကျွန်း၌
 နေမွန်းလွဲချိန်သည် အရှေ့ကျွန်း၌ နေဝင်ပြီး
 အချိန်၊ အနောက်ကျွန်း၌ နေထွက်ပြီးအချိန်၊
 မြောက်ကျွန်း၌ သန်ကောင်ကျော်အချိန် ဖြစ်
 ၏။ ဤသို့အားဖြင့် တောင်ကျွန်းနှင့်အနောက်
 ကျွန်း၌သာ ထွန်းလင်း၍ အရှေ့ကျွန်းနှင့်
 မြောက်ကျွန်း၌ နေဝန်းကွယ်ပျောက် ညဉ့်
 မှောင်ရောက်ကာ “နှစ်ကျွန်းလင်းခိုက်၊ နှစ်
 ကျွန်းမိုက်” ဖြစ်၏။ တခုတခုသော အရပ်
 မျက်နှာ၌ ယူဇနာ ကိုးသိန်း တိုင်အောင်
 ထွန်းလင်းနိုင်ကုန်၏ (ဒီဌ၊ ၂။ ၂၆။ ဒီဌ၊ ၃။
 ၅၂။ ပဋိသန္ဓ၊ ၁။ ၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၃-၄။
 ဒီဌ၊ ၂။ ၂၆။ အံဌ၊ ၃။ ၈၃)။ လေးအတတ်၌
 တဖက်ကမ်းခတ်တတ်မြောက်ပြီးသော လေး

သမား ၄-ယောက်တို့သည် အရပ် ၄-မျက်နှာ
 ၌ ရပ်တည်၍ အရပ် ၄-မျက်နှာသို့ တပြိုင်နက်
 ပစ်လွှတ်အပ်သော မြား ၄-စင်းတို့ကို မြေသို့
 မကျမီပင် ဖမ်းယူနိုင်စွမ်းသော ယောက်ျား၏
 လျင်မြန်ခြင်းထက် လ၊ နေ-တို့၏ အသွား
 လျင်မြန်ခြင်းသည် သာလွန်၍ လျင်မြန်၏
 (သံ၊ ၁။ ၄၅၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂၁၂)။ အဇဝီထိ
 (ဆိတ်သတ္တဝါတို့အား လျော်သောလမ်း)،
 နာဂဝီထိ (ဆင်သတ္တဝါတို့အား လျော်သော
 လမ်း)، ဂေါဝီထိ (နွားသတ္တဝါတို့အားလျော်
 သောလမ်း) ဟု လ၊ နေ-တို့၏ သွားရာလမ်း
 ၃-လမ်းရှိ၏။ အဇဝီထိလမ်းဖြင့် လ၊ နေ-တို့
 သွားသောအခါ မိုးမရွာ၊ နာဂဝီထိလမ်းဖြင့်
 သွားသောအခါ မိုးရွာ၏။ ဂေါဝီထိလမ်းဖြင့်
 သွားသောအခါ ရံခါသာ မိုးရွာ၍ ဥတုညီမျှ
 ၏ (ဒီဌ၊ ၃။ ၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၁-၂)။
 မင်းနှင့်တကွ တိုင်းသူပြည်သား၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ
 များပါ တရားမစောင့်သောအခါ၌ လ၊ နေ
 တို့သည် မိမိတို့ သွားနေကျလမ်းကြောင်း
 အတိုင်း မသွားပဲ မညီမညွတ်သွားလာကုန်၏။
 လ၊ နေ-တို့ မညီမညွတ် သွားလာကုန်သော်
 နက္ခတ်၊ တာရာ-တို့လည်း မညီမညွတ်သွားလာ
 ကုန်၏။ ညဉ့်၊ နေ့၊ လ၊ နှစ်၊ ဥတု-တို့လည်း
 မညီမညွတ် ဖြစ်ကုန်၏။ တရားစောင့်သော
 အခါ၌ လ၊ နေ၊ နက္ခတ်၊ တာရာ-တို့သည်
 ညီညွတ်ဖြောင့်မှန်စွာ သွားလာကုန်၏။ ညဉ့်၊
 နေ့၊ လ၊ နှစ်၊ ဥတု-တို့လည်း ညီညွတ်ကုန်၏
 (အံ၊ ၁။ ၃၈၆-၇။ ဒီဌ၊ ၂။ ၇၊ ၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။
 ၂၆၂-၃)။ တိမ်တိုက်၊ ဆီးနှင်း၊ အခိုးနှင့် မြူ
 ရာဟု အသုရိန် ဟူ၍ လ၊ နေ-တို့ကို ညစ်နွမ်း
 စေတတ်သော အညစ်အကြေး ၄-မျိုး ရှိ၏
 (ဝိ၊ ၄။ ၄၉၂။ အံ၊ ၁။ ၃၆၂-၃)။ အဋ္ဌကထာ
 နည်းအားဖြင့် အခိုးနှင့်မြူကို သီးခြားတခုစီ
 ယူလျှင် ၅-မျိုးဖြစ်၏ (အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၀။ သိ၊
 ၄။ ၁။ ၂။ ၁၃၊ ၁၄)။ လ၊ နေ-တို့သည် “နေ၊
 လ ၂-ပါး၊ မြတ်တရား၊ ပေါ်ငြားတင့်တယ်

သည်”ဟူသော ပေါ်လွင်ထင်ရှားမှသာလျှင် တင့်တယ်သောအရာ ၃-မျိုးတို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်၏။ (အံ၊၁။၂၈။) လ၌ လနတ်သား၊ နေ၌ နေနတ်သား ရှိ၏။ လနတ်သား၊ နေနတ်သား ၂-ဦးလုံးပင် ဘုရားရှင် မဟာသမယသုတ်တော်ကို ဟောတော်မူသောနေ့၌ သောတာပန်အရိယာအဖြစ်သို့ ရောက်ကြ၏။ (သံ၊၁။၄၈။ သံ၊၄။၁၀၁။) လနတ်သား၊ နေနတ်သားတို့သည် စတုမဟာရာဇ်နတ်ပြည်၌ တည်ရှိကြ၏။ (အဘိ၊၄။၂။၅၀၂။ ပဋိသံ၊၄။၂။၂၀၈။ မဟာနိ၊၄။၁၂။ အံ၊၄။၂။၁၇၈။) လဗိမာန်၌ “ယုန်ရုပ်” ရှိ၏။ (အပါ၊၂။၅၆။ ဇာ၊၁။၂၂၄။ အံ၊၄။၁။၂၂။ အပါ၊၄။၂။၂၀။) ဘုရားလောင်း “ယုန်ပညာရှိ” ဖြစ်စဉ်အခါ သိကြားမင်းသည် “ယုန်ပညာရှိ”၏ ဒါန-စေတနာထက်သန်လွန်ကဲပုံကို သိရှိရ၍ “ယုန်ပညာရှိ”၏ ဒါနဂုဏ်သတင်း ကမ္ဘာချဉ်းအောင် တည်ရစ်စေရန်ရည်သန်လျက်တောင်ကို အဆီညှစ်ကာ တောင်ဆီဖြင့် လဗိမာန်၌ ရေးခြယ်ထားခဲ့သော “ယုန်ရုပ်” ဖြစ်၏။ (စရိယာ၊၄။၁၀၉။ ဇာ၊၄။၁။၅၁။) ယင်း “ယုန်ရုပ်” သည် “ငုံးမင်းနေရာ၊ ဃဋိကာအိမ်တံ၊ လ-ထဲ(ထည်း)ယုန်ဆင့်၊ ကျူခေါင်းပွင့်၊ မှတ်လင့်ကပွင့်” ဟူသော တကမ္ဘာ ကာလပတ်လုံး တည်“ကပွင့်ယ” ၄-မျိုးတို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်၏။ (မာ၊၄။၁။၁၂၅။ ဇာ၊၄။၁။၁၈၈။ အံ၊၄။၁။၂၃၄။) “လဗိမာန်ရွှေယုန်ရုပ်ကိုလ၊ ကျမ်းထုတ်လို့ ထင်ရှားစွာ၊ ကမ္ဘာလုံးမော်ကွန်း။ ရွှေဗိမာန်၊ နေဝန်းသူရကန်၌၊ ဘယ်ပူရဏ်ဘယ်စာဟောင်းကမှ၊ ဒေါင်းရှိမညွန်း”။ (သတပဒိက၊၄။)

စန္ဒိမသုရိယ^၂ (ပု) [စန္ဒိမသုရိယ+ဏ] (၁) လ,နေတို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်၊ လဝန်းပုံ၊ နေဝန်းပုံ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ ခြေဖဝါးတော်၌ ပါရှိသော လ, နေ-လက္ခဏာတော်။ (၂) လနတ်,နေနတ်တို့ကို ကိုးကွယ်သောဂိုဏ်း။ (၁) ဟိမဝါ

သိနေရ စန္ဒိမသုရိယာ နက္ခတ္တာနိ....သဗ္ဗော စက္ကလက္ခဏသေဝ ပရိဝါရော။ ဒီ၊၄။၂။၃၇။ မာ၊၄။၁။၂၅၈။ (၂) ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ မဟိယာ ဂဏာ ဝတ္တန္တိ၊ သေယျထိဒံ ? မလ္လာ....စန္ဒိမသုရိယာ သိရိဒေဝတာ ကာလိဒေဝတာ။ မိလိန္ဒ။၁၈၉။

စန္ဒိမသုရိယဒေဝပုတ္တ (ပု) [စန္ဒိမသုရိယ+ဒေဝပုတ္တ] လနတ်သား၊ နေနတ်သား။ တေသုဝိမာနေသု စန္ဒိမသုရိယဒေဝပုတ္တေ ကထံ နုကထေန္တိ။ ဇာ၊၄။၄။၃၃၈။

စန္ဒိမသုရိယပရိမဇ္ဇန (န) [စန္ဒိမသုရိယ+ပရိမဇ္ဇန] လ, နေတို့ကို - သုံးသပ် - ကိုင်တွယ် - ခြင်း။ စန္ဒိမသုရိယပရိမဇ္ဇနေ ကသိဏနိယမံ အကတွာ။ ပဋိသံ၊၄။၂။၂၇၂။

စန္ဒိမသုရိယပရိဝတ္တ (ပု) [စန္ဒိမသုရိယ+ပရိဝတ္တ] လ,နေတို့၏ -လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်း။ စန္ဒိမသုရိယပရိဝတ္တာဒယော ဥပါဒါယကာလော ဒိသာ။ သီ၊၄။သစ်၊၁။၁၅၅။

စန္ဒိမသုရိယပါတုဘာဝ (ပု) [စန္ဒိမသုရိယ+ပါတုဘာဝ] လ,နေတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သောအခါ၊ လ, နေတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ချိန်။ စန္ဒိမသုရိယပါတုဘာဝတော ယာဝ ပုနကပ္ပဝိနာသကမဟာမေသော၊ ဣဒံ စတုတ္ထံ အသချေယျံ ဝိဝဋ္ဌဌာယိတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၀။ (-စရိယာ၊၄။၁။၂။)

စန္ဒိမသုရိယမုခ (န) [စန္ဒိမသုရိယ+မုခ] ပြဋ္ဌာန်း-ထင်ရှား-သော လ,နေ။ စန္ဒိမသုရိယမုခေနစာတုမဟာရာဇိကဘဝနမာဟ။ ဒီ၊၄။၂။၇၉။ မာ၊၄။၁။၃၂၈။

စန္ဒိမသုရိယရသ္မိသမ္ပိဿ (တိ) [စန္ဒိမသုရိယ+ရသ္မိ+သမ္ပိဿ] လ,နေတို့၏ အရောင်နှင့်ရောနှောသော။ စန္ဒိမသုရိယရသ္မိသမ္ပိဿေဟိ သိနေရုပဿဝိနိဂ္ဂတေဟိ ပဘာဝိသရေဟိ ဝိဇ္ဇောတယမာနတယ။ ဝိမာန၊၄။၁၁၃။

စန္ဒိမသုရိယလေသ (ပု) [စန္ဒိမသုရိယ+လေသ]
 လ,နေတို့နှင့်တူသော အရာ၊ အတူဖြစ်သော
 လ,နေ၊ လ,နေအတူ။ ယေပိ ဇေတေ စန္ဒိမ-
 သုရိယာ ဥဒေန္တိ ဝါ အပေန္တိ ဝါ။ နေဝ တေ
 ဥဒေန္တိ န အပေန္တိ။ စန္ဒိမသုရိယလေသော
 နာမေသ၊ စန္ဒိမသုရိယာ ပန သေကတ္ထမ္ဘော
 ဝိယ ပဗ္ဗတကုဋ် ဝိယ စ ဌိတာ။ သံ၊ဌ၊၂။
 ၃၁၀။

စန္ဒိမသုရိယသန္တိက (န) [စန္ဒိမသုရိယ+သန္တိ-
 က] လ, နေတို့၏ အနီး။ ယထာ ဟိ ဟံသ-
 ပေါတကာ....ပရိစယံ ကတွာ အနုက္ကမေန စန္ဒိ-
 မသုရိယသန္တိကံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၇။

စန္ဒိမသုရိယသဟဿ (န) [စန္ဒိမသုရိယ +
 သဟဿ] လ, နေအထောင်၊ ထောင်ပေါင်း
 များစွာသော လ,နေ။ စန္ဒိမသုရိယသဟဿံ
 ဥဋ္ဌာပေန္တော ဝိယ ပါကဋ် ကတွာ။ ဇာ၊ဌ၊
 ၅။၁၄၇။

စန္ဒိမသုရိယာလောက (ပု) [စန္ဒိမသုရိယ +
 အာလောက] လ,နေတို့၏အရောင်၊ လရောင်၊
 နေရောင်။ ဘဂဝတော ဗျာမပုဘာ....စန္ဒိမ-
 သုရိယာလောကံ အဘိဘဝိတွာ။ ဥဒါန၊ဌ။
 ၃၂၂။

စန္ဒိမသုရိယာလောကာဘာဝ (ပု) [စန္ဒိမသုရိ-
 ယာလောက+အဘာဝ] လ,နေတို့၏အရောင်
 မရှိခြင်း၊ လရောင်, နေရောင်မရှိခြင်း။ စန္ဒိမ-
 သုရိယာလောကာဘာဝတော နိစ္စန္ဒကာရောဝ
 ဟောတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၄၄။

စန္ဒိမသုရိယုဒါဟရဏ (န) [စန္ဒိမသုရိယ+ဥဒါ-
 ဟရဏ] လ,နေ တို့ကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း၊ လ,
 နေ-တို့ကို -ဥဒါဟရဏ - ပုံစံ - သက်သေ -
 သာဓက - အဖြစ်ဖြင့် ဆောင်ပြခြင်း။ အထ
 နံ ထေရော စန္ဒိမသုရိယုဒါဟရဏာဒီဟိ ပရ-
 လောကဿ အတ္ထိဘာဝံ ပကာသေန္တော။
 ဝိမာန၊ဌ။၂၇၈။

စန္ဒိမသောဘာ (ထိ) [စန္ဒိမန္တ + သောဘာ]
 လ၏ - တင့်တယ် - လှပ - ခြင်း။ သဗ္ဗေပိ
 တာရဂဏာ စန္ဒိမသောဘာယ သောဠသိမ္ပိ
 ကလံ နာဃန္တိ။ ဣတိ၊ဌ။၉၀။ အံ၊ဋီ၊၃။
 ၂၀၅။

စန္ဒိမာ (ပု) [စန္ဒ+မာ+ကံ။ တတ္ထ ပန
 ပုလ္လိင်္ဂေ အာကာရန္တော စန္ဒိမာသဒ္ဓေါ။
 ယထာ သာသဒ္ဓါဒယော။ စန္ဒံ ကပ္ပုရံ
 မာတိ တုလျတိတိ စန္ဒိမာ။ ကပ္ပုရဝါစကစန္ဒ-
 သဒ္ဓတော မာ ပရိမာဏေတိ ဓာတုတော
 ကိပ္ပစ္စယော၊ အန္တာလောပေါ စ စန္ဒသဒ္ဓဿ စ
 ဣကာရော။ ဗာလာဝတာရ။ ဋီ။ (စန္ဒမသ် -
 သံ)] လ၊ လဗိမာန်။ စန္ဒိမန္တ (၂) ကြည့်။

စန္ဒိမာ (ထိ) [?] စန္ဒိမာ-မည်သော မိန်းမ၊
 အရှင် ကစွာယနထေရ်၏ မယ်တော် စန္ဒိမာ။
 မာတာ စ စန္ဒိမာ နာမ၊ ကစွာနောဟံ ဝရတ္တ-
 စော။ အပါ၊၂။၁၁၄။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၄၆။

စန္ဒိမာယုတ္တ (တိ) [စန္ဒိမန္တ + ယုတ္တ။ အလုတ္တ
 သမာသ်၊ ရွေပုဒ်၌ သဟတ္ထ ပဌမာဝိဘတ်
 မကျေ။ မြို့ပြင်ကြီးအဌသာလိနိဂဏ္ဌိ။ နာ-
 ၃၅၂။] လ - စန်း - နှင့် ယှဉ်သော။ ဝိသာခါ
 စန္ဒိမာယုတ္တာ၊ ဓဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿသိ။ အဘိ၊
 ဌ၊၁။၄၇။ အပါ၊ဌ၊၁။၂၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၂၂။
 ဇာ၊ဌ၊၁။၂၃။

စန္ဒိယင်္ဂဏ (န) [စန္ဒိကာ + အင်္ဂဏ။ က-ကို ယ-
 ပြု။ စန္ဒိ + အင်္ဂဏ။ ယ-လာ၊ ဤ-ကို ဣ-ပြု။]
 လရောင်နှင့် ယှဉ်သော - လသာသော - ဟင်း
 လင်းအပြင်၊ လသာခန်း၊ လသာဆောင်။
 အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စန္ဒိယင်္ဂဏယုတ္တ (တိ) [စန္ဒိယင်္ဂဏ + ယုတ္တ] လ
 သာခန်း - လသာဆောင် - နှင့် ယှဉ်သော၊
 လသာခန်း - လသာဆောင် - ပါရှိသော (ပြာ
 သာဒ်)။ ဟမ္ပိယန္တိ မုဏ္ဏစ္ဆဒနပါသာဒေါ။
 “စန္ဒိယင်္ဂဏယုတ္တ” နှိ အပရေ။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။
 ၂၈၉။

စန္ဒ (ထိ) [စန္ဒ+ဤ] (၁) လ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အရောင်၊ လရောင်။ (၂) စန္ဒိမည်သော ကိန္နရီ။ (၃) သဗ္ဗာ တာ စန္ဒိယာ ပဘာယ ကလံ နာဋိန္ဒိ သောဠသိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၈။ စန္ဒိယာတိ စန္ဒဿ အယန္တိ စန္ဒိ၊ တဿာ စန္ဒိယာ၊ ပဘာယ ဇုဏှာယာတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်။ ဌ။ ၈၆။ (၂) တဝ စန္ဒိယာ သောစန္ဒိယာ၊ န နံ အညေဟိ သောကေဟိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၈။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၉။ (၂) ၂၇၉။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၇၉။)

စန္ဒဂ္ဂမ (ပု) [စန္ဒ+ဂ္ဂမ] (၁) လတက်ခြင်း၊ လထွက်ခြင်း။ (၂) လတက်သောအခါ၊ လထွက်ချိန်။ (၃) စန္ဒဂ္ဂမေ သဗ္ဗဇနာ ပဟဋ္ဌာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၃၅။

စန္ဒဌာန (န) [စန္ဒ+ဌာန] လထွက်ခြင်း။ စန္ဒဌာနံ သူရိယဌာနံ ဝိယ စ ဇာတံ။ သံ၊ ၁။ ၂၇၆။

စန္ဒပမ (တိ) [စန္ဒ+ပမ] (၁) လလျှင် ဥပမာရှိသော၊ လနှင့်တူသော၊ လကဲ့သို့ တစုံတယောက်သောသူကိုမျှ - ချစ်ခင် - နှစ်သက် - ကပ်ငြိ - တွယ်တာ - ခြင်း မပြုပဲ လူအများ၏ - ချစ်ခင် - နှစ်သက် - ခြင်းကို ခံယူသော၊ လသည် အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ အလင်းကို ဖြန့်သကဲ့သို့ ကိလေသာ အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ဉာဏ်အလင်းရောင်ကို ဖြန့်သောသူ။ (၂) လလျှင် ဥပမာရှိသော၊ လနှင့်တူသော၊ လကဲ့သို့ တစုံတယောက်သောသူကိုမျှ - ချစ်ခင် - နှစ်သက် - ကပ်ငြိ - တွယ်တာ - ခြင်း မပြုသော၊ အကျင့်။ (၃) စန္ဒပမာ ဘိက္ခဝေ ကုလားနိ ဥပသင်္ကမထ။ သံ၊ ၁။ ၄၀၁။ မိလိန္ဒ။ ၃၇၂။ စန္ဒပမာတိ စန္ဒသဒိသာ ဟုတွာ။ ကိံ ပရိမဏ္ဍလတာယ ? နော၊ အပိ စ ခေါယထာ စန္ဒော...မဟာဇနဿ ပိယော မနာပေါ၊ တုမေပိ ဧဝံ ကေနစိ သဒ္ဓိံ သန္တဝါဒီနံ အကရဏေန ဗဟုဇနဿ ပိယာ မနာပါ စန္ဒပမာ ဟုတွာ...။ အပိ စ ယထာ စန္ဒော အန္ဓကာရံ

ဝိဓမတိ၊ အာလောကံ ဖရတိ၊ ဧဝံ ကိလေသန္ဓကာရဝိဓမနေန ဉာဏာလောကဖရဏေန စာပိ စန္ဒပမာ ဟုတွာ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၄။ ပိယမနာပနိစ္စနဝကာဒိဂုဏေဟိ စန္ဒောဥပမာ ဧတေသန္တိ စန္ဒပမာ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၇။ (-အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၃။ ဓမ္မဌာ၊ ၁။ ၃၈၄။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၀၆။ အပါ၊ ၁။ ၂၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၃၅။ စူဠနိ၊ ၁။ ၁၃၂။ သိ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၁။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၄။) (၂) စန္ဒပမံ ပဋိပဒံ ကထေန္တော မံ ကာယသက္ခိံ ကတွာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၄။

စန္ဒပမ (န) [စန္ဒပမ + သုတ္တ] နောက်ပုဒ် ချေ။ စန္ဒပမသုတ်။ ဓမ္မဒါယာဒံ စူဠသီဟနာဒံ စန္ဒပမံ ပုတ္တမံသုပမံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၅၁။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၇။

စန္ဒပမပ(ပု)ဋိပဒါ (ထိ) [စန္ဒပမ+ပဋိပဒါ။ စန္ဒပမ+ပဋိပဒါ] (၁) လလျှင် ဥပမာရှိသော - လနှင့်တူသော - အကျင့်၊ လကဲ့သို့ တစုံတယောက်သော သူကိုမျှ - ချစ်ခင် - နှစ်သက် - ကပ်ငြိ - တွယ်တာ - ခြင်း မပြုသော အကျင့်။ (၂) စန္ဒပမသုတ်၌ - လာသော - ဟောတော်မူအပ်သော - အကျင့်။ (၃) တထာ ဟိ နံ ဘဂဝါ စန္ဒပမပဋိပဒါယ ထောမေသိ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၅၇။ (၂) ကဿ သာဝကာ နာလကပဋိပဒံ တုဝဋ္ဌကပဋိပဒံ စန္ဒပမပဋိပဒံ...ပဋိပဒံ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၉၆။ နာလကပဋိပဒါ (မ၊ ၁။ ၁။ ၁၈၄)လည်း ကြည့်။

စန္ဒပမပဋိပဒါဒိတ္ထေရ (ပု) [စန္ဒပမပဋိပဒါ+အာဒိ+ထေရ] လလျှင် ဥပမာရှိသော - လနှင့်တူသော - အကျင့်ရှိသူ စသည်ဖြင့် ချီးမွမ်းခံရသော ထေရ်၊ အရှင် မဟာကဿပထေရ်၊ ကဿပသံယုတ္တေန စ စန္ဒပမပဋိပဒါဒိတ္ထေရဿ ဓုတဝါဒေသု အဂ္ဂဘာဝဿ ဗောဓိတတ္တာ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၅။

စန္ဒပမသုတ္တ (န) [စန္ဒပမ+သုတ္တ] စန္ဒပမသုတ်၊ လူတို့နှင့် ဆက်ဆံရာတွင် လက်

ဥပမာတင်၍ ရဟန်းရှင်လူတို့အား ဟောကြား
တော်မူသောသုတ်။ ကောင်းကင်၌ လှည့်လည်
သွားလာနေသော လသည် တစုံတယောက်
သောသူကိုမျှ ချစ်ခင်နှစ်သက် ကပ်ငြိတယ်
တာ စွဲလမ်းမှုမပြု၊ ယင်းသို့ မပြုသော်လည်း
လူအများ၏ ချစ်ခင် နှစ်သက် ခြင်းကိုမူ ခံယူ
ရ၏။ သင် ချစ်သားတို့လည်း လနှင့်တူစွာ
ဒကာ၊ ဒကာမများကို ချစ်ခင်နှစ်သက် ကပ်ငြိ
တယ်တာစွဲလမ်းမှုမပြုပဲ ဒကာ၊ ဒကာမများ၏
နှစ်သက် ကြည်ညိုခြင်းကို ခံယူလျက် ဒကာ၊
ဒကာမများနှင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံမှုကို ပြု
ကြ၊ လသည် အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍
အလင်းရောင်ကို ဖြန့်သကဲ့သို့ သင်ချစ်သား
တို့လည်း လနှင့်တူစွာ ကိလေသာ အမိုက်
မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ဉာဏ်အလင်းရောင်
ကို ဖြန့်ကြ-ဉ်သို့ စသည်ဖြင့် ရဟန်းတော်
များအား ဒကာ၊ ဒကာမများနှင့် ပေါင်း
သင်းဆက်ဆံရေးနည်းလမ်းကို ဟောဆို ညွှန်
ပြသော သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂ-
သံယုတ္တပါဠိ၊ ၅-သံယုတ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊ ၁။
၄၀၁-၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၄-ဂ။

စန္ဒူပမာ (ထိ) [စန္ဒ+ဥပမာ] လဟူသော-
နှိုင်းယှဉ်-နှိုင်းခိုင်း-ကြောင်း ဥပမာ၊ လ၊
ဥပမာ။ ယဒတ္ထမေတ္တ စန္ဒူပမာ အာဟဋ္ဌာ။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၇။

စန္ဒောဒယ (ပု) [စန္ဒ+ဥဒယ] (၁) လတက်
ခြင်း၊ လထွက်ခြင်း။ (၂) လ တက်သော
အခါ၊ လထွက်ချိန်။ (၁၊ ၂) ကေဝလံ ပနဿ
စန္ဒောဒယေ (ဆန္ဒာဒယော။ သျှာ၊ က။ မူကွဲ)
သမုဒ္ဓဿ ဥဒကံ ဝိယ....ဝစုတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
၃၂၉။

စန္ဒောပမ (တိ) [စန္ဒ+ဥပမာ] (က) လလျှင်
ဥပမာရှိသော၊ လနှင့်တူသော၊ သူ။ (ခ)
လလျှင် ဥပမာရှိသော-လနှင့်တူသော-
(အကျင့်)။ (က) စန္ဒောပမော နိစ္စနဝကော

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၁၆-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဟုတွာ။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၃။ (ခ) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စန္ဒောပမပ(ပု)ဥပဒါ (ထိ) [စန္ဒောပမာ+ပဋိ-
ပဒါ] လလျှင် ဥပမာရှိသော-လနှင့်တူသော
-အကျင့်။ စန္ဒောပမပဋိပဒါယ စ ပသံသိ-
တော။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၄။ အညမ္ဗိ ပသံသနမာဟ
“စန္ဒောပမပဋိပဒါယစာ”တိ၊ စန္ဒပဋိဘာဂါယ
ပဋိပဒါယ စ ကရဏဘူတာယ ပသံသိတော။
သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၅။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၄။ သံ၊ ၄။ ၁။
၃၂။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃။ ၁။)

စန္ဒောပမာ (ထိ) [စန္ဒ+ဥပမာ] လဟူသော-
နှိုင်းယှဉ်-နှိုင်းခိုင်း-ကြောင်း ဥပမာ၊ လ၊
ဥပမာ။ ကသ္မာ စန္ဒောပမာ ဂဟိတာ။ ပဋိ၊ သံ၊
၄။ ၂။ ၈၇။

စန္ဒောဘာသ (ပု) [စန္ဒ+ဩဘာသ] (၁) လ၏
အရောင်၊ လရောင်။ (၂) လသည်ပင်
လျှင် အရောင်၊ လရောင်။ (၁) ရတ္တိ°
စန္ဒောဘာသာဒီဟိ ထူလရူပါနေဝ ပဿတိ။
ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၃။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၈။ သံ၊ ၄။
၁။ ၁၆၈။) (၂) စန္ဒောဘာသော သူရိယော-
ဘာသော အဂ္ဂေါဘာသော ပညောဘာ-
သော။ အံ၊ ၁။ ၄၅၇။ ဩဘာသနဝသေန
စန္ဒောဝ စန္ဒောဘာသော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၉။

စပလ (တိ) [စပ+ကလ။ ဥ-ကို အ-ပြု။ စပိဿ
ဥဿ အတ္တံ၊ စပတိ ကေတ္တ န တိဋ္ဌတိတိ
စပလော၊ အနဝဋ္ဌိတော။ ဣဒါ၊ ၁၈၄။ စပ
+အလ။ စပ ကက္ကရဏေ၊ စပ သန္တာနေ ဝါ၊
အလော၊ စပလော။ ဓာန်၊ ၄။ ၇၃၈။] (၁)
လျှပ်ပေါ် - လော်လည် - သော။ (က)
လျှပ်ပေါ်-လော်လည်-မတည်ကြည်-မငြိမ်
သက် - လောက်လက်ခတ် - သော (စိတ်၊
ပုဂ္ဂိုလ်)။ (ခ) လျှပ်ပေါ်-လော်လည်-
တန်းဆာဆင်လေ့ရှိ - သော၊ သူ။ (ဂ)
လျှပ်ပေါ် - လော်လည် - မတည်ကြည် -
မလေးနက် - ပေါ့ပျက် - သော၊ သူ။ (၂)

ယိုသော-တံတွေး - အရိအရွဲ - ရှိသော၊
တံတွေး-အရိအရွဲ-ယိုထွက်သော။ (၃)
မဆင်မခြင်ပြုတတ်သော၊ မဆင်ခြင်ပဲ ညှဉ်းဆဲ
တတ်သော။ (၄) လျင်မြန်သော။ (၅)
ပြဒါး။

(၁) (က) လျှပ်ပေါ် - လော်လည် -
မတည်ကြည် - မငြိမ်သက် - လောက်လက်
ခတ်-သော(စိတ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်)။ ဖန္ဒနံ စပလံ စိတ္တံ၊
ဒုရက္ခံ ဒုန္နိဝါရယံ။ ဓမ္မ၊ ၁၈။ စပလန္တိ ကေ-
လ္လရိယာပထေန အသဏ္ဌဟန္တာ ဂါမဒါရ-
ကော ဝိယ ကေသ္မိ အာရမ္မဏေ အသဏ္ဌ-
ဟနတော စပလံ။ ဓမ္မ၊ ၁၁။ ၁၁၂။ တဒါ ဟိ
သော မန္တော ဟောတိ စပလော ကုမာရ-
ကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၄။ စပလောတိ အန-
ဝဋ္ဌိတကိရိယတာယ တရလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂။ ၄၀၈။ (ခ) လျှပ်ပေါ် - လော်လည် -
တန်းဆာဆင်လေ့ရှိ - သော၊ သူ။ ယေ တေ
ပုဂ္ဂလာ အဿဒ္ဓါ.... ဥန္နဋ္ဌာ စပလာ မုခရာ
ဝိကိဏ္ဏဝါစာ။ မ၊ ၁။ ၂၈။ စပလာတိ ပတ္တ-
စိဝရမဏ္ဍနာဒိနာ စာပလေေန ယုတ္တာ။ မ၊ ၁။
၁။ ၁၅၇။ ဥဒ္ဓတော စပလော ဘိက္ခု၊ မိတ္တေ
အာဂမ္မ ပါပကေ။ ထေရ၊ ၃။ ၃၁၇။ စပလောတိ
ပတ္တစိဝရမဏ္ဍနာဒိနာ စာပလေေန သမန္နာ-
ဂတော လောလပကတိကော။ ထေရ၊ ၁။
၂။ ၂၅၇။ (-သံ၊ ၁။ ၆၀၊ ၂၀၅။ သံ၊ ၃။ ၂၃၇။
အံ၊ ၁။ ၇၀၊ ၂၆၉။ အံ၊ ၂။ ၁၇၄။ အဘိ၊ ၀။ ၃၆၅။
အဘိ၊ ပ။ ၁၃၉။ မဟာနိ၊ ၂၉၆။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၇၅။
သံ၊ ၁။ ၁၀၆။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၈။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၄၅။
၂၃၃။ အဘိ၊ ၁။ ၄၅၉။ အဘိ၊ ၁။ ၄၆၇။
ဥဒါန၊ ၁။ ၂၁၆။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၄။ ထေရီ၊ ၁။
၁၈၄။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၆၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၉။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၁။) (ဂ) လျှပ်ပေါ် - လော်
လည် - မတည်ကြည် - မလေးနက် - ပေါ့ပျက်
- သော၊ သူ။ ယေ တေ ပုဂ္ဂလာ အဿဒ္ဓါ....
ဥန္နဋ္ဌာ စပလာ မုခရာ ဝိကိဏ္ဏဝါစာ။ မ၊ ၁။
၃၈။ လဟုကတာသ ဝါစပလာ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃။

(၂) ယိုသော-တံတွေး - အရိအရွဲ - ရှိ
သော၊ တံတွေး - အရိအရွဲ - ယိုထွက်သော၊
သူ။ ဒီသုတ္တရာဋ္ဌော စပလော၊ ကဋ္ဌာရော
ဘဂ္ဂနာသကော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅၁။ စပလောတိ
ပဏ္ဍိတလာလော။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၃၂၈။

(၃) မဆင်မခြင်ပြုတတ်သော၊ မဆင်
ခြင်ပဲ ညှဉ်းဆဲတတ်သော၊ သူ။ အနိသမ္မ
ဟိ ယော ကိစ္စံ၊ ပုရိသော ဝဓဗန္ဓနာဒိမာ-
စရတိ။ အဝိနိစ္စိတကာရိတ္တာ၊ သော ခလု
စပလောတိ ဝိညေယျော။ ဓာန်၊ ၇။ ၃၈။

(၄) လျင်မြန်သော။ လောလေ သီသေ
စ စပလော။ ဓာန်၊ ၁။ ၁၀၇၅။

(၅) ပြဒါး။ စပဂေါ၊ သူတောပျတြ။
ဓာန်၊ ၁။ ၄၉၃။

စပလက (န) [?] စပလကမည်သော သံ။
(ဓာန်၊ ၁။ ၁။ ၄၉၃-၅ “သွပ်”ဟု ၎င်း၊
အဘိ၊ ၁။ ၂။ သျ၊ ပ။ ၁၈၄-၅ “သွပ် မည်သော
သံ၊ သံပြန်”ဟု ၎င်း ပြန်ဆိုသည်။) မောရက္ခ-
ကံ ပုထုကံ မလိနကံ စပလကံ သေလကံ
အာဠကံ ဘလ္လကံ ဒုသိလောဟန္တိ အဋ္ဌ ပိသာ-
စလောဟာနိ နာမ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၆၀။ မော-
ရက္ခကာဒိနိ ဝေနာမာနေဝေတာနိ။ မူလ၊ ၁။
၂။ ၄၃။ (-မ၊ ၁။ ၆၉၊ ၇၀။)

စပလစိတ္တ (တိ) [စပလ+စိတ္တ] လျှပ်ပေါ် -
လော်လည် - မတည်ကြည် - မငြိမ်သက် -
လောက်လက်ခတ် - သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။
ဘဒ္ဒံ တေ အဟံ အသ္မိ ဒုမ္မေဓော စပလစိတ္တော
မက္ကဋ္ဌော။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၅။

စပုစပုကာရက် (ကြိ၊ ဝိ) [စပုစပု+ကာရက်။
မောက်၊ သျ၊ ၅။ ၆၃-ကြည့်။] စပုစပု - စပ်
စပ် - ပြပ်ပြပ် - အသံကို ပြုလျက် ပြုလျက်။
န စပုစပုကာရက် ဘဒ္ဒိဿာမိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၅၈။
စပုစပုကာရကန္တိ “စပုစပု”တိ ဝေ သဒ္ဓံ
ကတွာ ကတွာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၆။ ကဒါ။ ၂။ ၄။

“စပုစပူ”တိ ဧဝံ သဒ္ဓံ ကတွာတိ “စပု စပူ”-
တိ ဧဝံ အနုကရဏသဒ္ဓံ ကတွာ။ ကင်္ခါဠိ၊
သစ်။၄၄၃။ (-ဝိ၊၄။၃၇၊၂၊၃၉၁။ ဝိ၊၅။၅၀၊
၇၇။)

စဗ္ဗေတွာ (ကြိဝိ) [စဗ္ဗ+ဧက+တွာ] (၁)
စား၍။ (၂) ထွေး၍။ (၁) စဗ္ဗေတွာ (ဝိ၊
ဌ၊၄။၄၇)တိ ခါဒိတွာ။ ဝိဇရ၊၅၊၂။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၃၇။ (၂) စဗ္ဗေတွာ (ဝိ၊ဌ၊၄။၄၇)-
တိ နိဋ္ဌုဘိတွာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၂။

စမတိ (ကြိ) [စမ+အ+တိ] စား၏။ စမု
အဒနေ။ စမတိ။ နိတိ၊ဓာ၊၁၃၁။

စမရ (ပု) [စမ+အရ။ စမရာဒယော၊ သရ-
ဘာဒယော စ မိဂန္ထရာ မိဂဝိသေသာ။ စမ-
ရော ဥတ္တရာပထေ ချာတော၊ ယဿ ပုစ္ဆံ
စာမရံ၊ စမု အဒနေ၊ အရော၊ စမရော၊ ထိယံ
စမရိ။ ဓာန်၊ဠိ၊၆၊၁၉။] စမရသားကောင်၊
စမရိသားကောင်။ (ယင်းသားကောင်၏
အကြောင်းအရာကို ဝိ၊ဓာန်၊သျ၊သစ်။၆၊၁၉-
၌ “စမရိကား အမွေးရှည်သော တိဗက်နွား
မျိုးတည်း၊ ထိုသားကောင်၏ မြီးဆံသည်
ရှည်သည်ဖြစ်၍ ဣန္ဒြိယနိုင်ငံ၊ တိဗက်နိုင်ငံ
တို့၌ ယင်နှင့်ယပ်လုပ်ကြ၏၊ ထိုကိုပင် “စာမရိ
သားမြီးယပ်”ဟု ခေါ်သည်၊ တိဗက်နိုင်ငံ၌
ဝန်တင်ရန်၊ နို့၊ စားရန်၊ အသားကို စားရန်
ဤသားကောင်ကို အသုံးပြုကြကုန်၏”ဟု
ပြဆိုသည်။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊သျ၊သစ်-
လည်း ကြည့်။ဓာန်၊သျ၊ဟောင်း-၌ ‘အောင်း’
ဟု ပြန်ဆိုသည်။ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ
၃- စာမရိ-ပုဒ်၌ “စာမရိသည် နွားမျိုးစာ
ရင်းဝင် ဖြစ်၍ ယင်းကို အောင်းဟူ၍လည်း
ခေါ်သည်”ဟု စာမရိနှင့်အောင်း အတူတူပင်
ဖြစ်ကြောင်းကို ပြဆိုသည်။) ပသဒါ စ
ဝရာဟာ စ၊ စမရာ ဂဏ္ဍကာ ဗဟူ။ အပါ၊၁။
၁၇။ (-၄၀၇။ ဇာ၊၂။၁၁၃။ ဇာ၊ဌ၊၁။
၁၆၆။) စာမရ-လည်း ကြည့်။

စမရဝါလ (ပု၊န၊) [စမရ+ဝါလ] စမရိသား
ကောင်၏ အမြီး၊ စမရိသားမြီး။ ကေသ-
မဿ ဟတ္ထိဒန္တာ အဿဝါလာ စမရဝါလာတိ
(စာမရိဝါလာတိ။က။ မူကွဲ) ဝေမာဒိကဗ္ဗ-
ပစ္စယံ နာမ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၇၇။

စမရိ (ထိ) [စမရ+ဤ] (က) စမရိသား
ကောင်။ (ခ) စမရိသားကောင်မ။ (က)
ယထာပိ စမရိ ဝါလံ၊ ကိသ္မိဉ္စိ ပဋိလဂ္ဂိတံ။
ဥပေတိ မရဏံ တတ္ထ၊ န ဝိကောပေတိ ဝါလ-
ဓိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၊၁၆။ စမရိတိ စမရိမိဂေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ၊၁၃၁။ (-မိလိန္ဒ၊၃၄၇။ ဒီ၊ဌ၊၁။၅၆။
ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၂၀၂။) (က၊ခ) ယထာ စ ကိကိ
သကုဏ်ကာ အဏ္ဍံ၊ စမရိမိဂေါ (စမရိမိဂိ။
သျ၊။ မူကွဲ) ဝါလဓိံ ရက္ခတိ။ သုတ္တ၊နိ၊ဌ၊
၁။၁၇၉။ စမရိဝ ဝါလဓိံ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄)န္တိ
စမရိမိဂေါ ဝိယ (စမရိမိဂိ ဝိယ။ သိ၊မူကွဲ)
အတ္တနော ဝါလဓိံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠိ၊၁။၆၅။

စမရိနဂုံဌ (န) [စမရိ + နဂုံဌ] စမရိသား
ကောင်၏ အမြီး၊ စမရိသားမြီး။ ဟတ္ထပါဒါ
လာခါရသပရိကမ္မကတာ ဝိယ နဂုံဌံ စမရိ-
နဂုံဌံ ဝိယ သိင်္ဂါနိ ရဇတဒါမဝဏ္ဏာနိ။ စရိ-
ယာ၊ ဌ၊၁၄၁။

စမသ (ပု၊န) [စမ+အသ] (၁) ယဇ်ခွက်။
(၂) မီးမွှေ ယောက်မ၊ မီးကို-လုပ်ကျွေး-
ပူဇော် - ရာ၌ အသုံးပြုသော ယောက်မ။
(၁) စမတိ အဒတိ အနေနာတိ စမသော၊
ဟောမဘာဇနံ။ ဣာဒိ၊၂၊၁၇။ (၂) ဓာ-
ရေန္တော ပြာဟူဏဝဏ္ဏံ၊ အာသဒံ စမသံ ဇဋ္ဌံ။
ဇာ၊၂။၃၃၉။ အာသဒံ စမသံ ဇဋ္ဌန္တိ အာ-
ကခိတွာ ဖလာနံ ဂဟဏတ္ထံ အင်္ကျံသဉ္စ အဂ္ဂိ-
ဇုဟနကဋ္ဌစ္ဆုဉ္စ ဇဋ္ဌာမဏ္ဍလဉ္စ ဓာရေန္တော။
ဇာ၊ဌ၊၇။၃၀၃။ (ဆဋ္ဌမူ ပါ၊ဌ-တို့၌ “အာသ-
ဒဉ္စ မသံ ဇဋ္ဌံ”ဟု ရှိ၏၊ မသန္တိ ကဋ္ဌစ္ဆု။
ဇာတ်၊ဠိ၊ဟောင်း။ အာသဒဉ္စ မသံ ဇဋ္ဌန္တိ
ဧတ္ထ....မသော နာမ ကဋ္ဌစ္ဆု။ သော ဟိ မသံ-

ယတိ အာမသိယတိ ဇေတနာတိ မသောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဇာတ်၊ ဣသိသိ-တို့၌လည်း “ယောက်မ” ဟော “မသ” သဒ္ဒါအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုကြ၏။ အမရနှင့် ထောမ-တို့၌ကား “ယဇ်ခွက်၊ ယဇ်မ္မေ ယောက်မ” ဟော “စမသ” သဒ္ဒါသာ ရှိ၏။

စမ္မ (ထိ) [စမ္မ+ဦ။ စမ္မ အဒနေ၊ ဦ။ စမတိ ဘိရုန္တိ စမ္မ။ ဓာန်၊ ဣ။ ၃၀။ စမ အဒနေ၊ စမတိ ဘက္ခတိ နိဝါပန္တိ စမ္မ၊ သေနာ။ က္ခာဒိ။ ၄။] စစ်သည်၊ စစ်သား၊ စစ်တပ်။ အလိနစိတ္တံ နိဿာယ၊ ပဟဠာ မဟတိ စမ္မ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇။ ပဟဠာ မဟတိ စမ္မတိ “ပဝေဏိ-ရဠံ နော ဒိဠ” ၏ ဟဠတဠာ ဟုတော့ မဟတိ သေနာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၀။

စမ္မပတိ (ပ) [စမ္မ+ပတိ။] စစ်တပ်၏ အကြီး အကဲ၊ စစ်သူကြီး၊ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး။ သဇီဝေ၊ သစိဝါမစ္စော၊ သေနာနိ တု စမ္မပတိ၊ ဓာန်။ ၃၄၀။ စမ္မနံ သေနာနံ ပတိ စမ္မပတိ။ ဓာန်၊ ဣ။ ၃၄၀။

စမ္မရ (ပ) [စမ္မ+ဦရ။ မ-တလုံး ချေ။] စမ္မရ မည်သော သားကောင်။ ပိယကော စမ္မရ-ကဒလိ-မိဂါဒိ စမ္မယောနယော။ ဓာန်။ ၆၂၀။ ဦရမ္ပိ အတိသယစမ္မယုတ္တတာယ စမ္မရ၊ ကေ-သ မသ လောပေါ။ ဓာန်၊ ဣ။ ၆၂၀။

စမ္မက (ပ) [စမ္မ+က] (၁) စကားပင်။ (န) (၂) စကားပန်း၊ စကားပွင့်။ (၃) စမ္မကမြို့ (စမ္မာမြို့)။ (ထိ) (၄) စမ္မကာ-ထေရီ (စမ္မာထေရီ)။ (၁) စမ္မကာ သဠလာ နိပါ၊ နာဂပုန္နာဂကေတကာ။ အပါ၊ ၁။ ၁၇။ တတ္ထ စမ္မကရုက္ခာ စ သဠလရုက္ခာ စ။ အပါ၊ ၁။ ၂၃၇။ ၁၂၂။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၀။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၁၆၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၃၁။ (၂) စမ္မကံ နာဂ-ပုပ္ဖ၊ မဏ္ဍပံ ကာရယံ အဟံ။ အပါ၊ ၁။ ၃၇၆။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၀။ အဘိ၊ ၁။ ၄၃။ အပါ၊ ၁။ ၁၇။) (၃) စမ္မကံ နာမ နဂရံ၊ အသမော

နာမ ခတ္တိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၁၆။ ပဒုမဿ ပန ဘဂဝတော စမ္မကံ နာမ နဂရံ အဟောသိ။ အဘိ၊ ၁။ ၆၄။ အပါ၊ ၁။ ၄၆။ ဇာ၊ ၁။ ၄၄။ (၄) သာမာ စ စမ္မကာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၁။

စမ္မကဒလ (န) [စမ္မက+ဒလ] စကားပွင့်ချပ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စမ္မကဒလမိဿ (တိ) [စမ္မကဒလ+မိဿ] စကား ပွင့်ချပ်တို့နှင့် ရောနှောအပ်သော။ စမ္မက-ဒလမိဿာယော၊ သော တေ ပေါရာဏိကာ ပကတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၃။ စမ္မကဒလမိဿာ-ယောတိ အဗ္ဘန္တရိမေဟိ စမ္မကဒလေဟိ မိဿိတာ ဝဏ္ဏဂန္ဓသမ္ပန္နာ နာနာပုပ္ဖမာလာ ပိလန္ဓဿ။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၉၇။

စမ္မကပုပ္ဖ (န) [စမ္မက+ပုပ္ဖ] စကားပန်း၊ စကား ပွင့်။ တိဏိ စမ္မကပုပ္ဖါနိ၊ ဂဟေတွာန သမော-ကိရိ။ အပါ၊ ၁။ ၂၅၆။ (-၃၂၂။ အပါ၊ ၂။ ၃၉။ ဝိ၊ ၁။ ၇၅။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၀။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၀။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၀။ ထေရ၊ ၁။ ၄၀၀-၁။ အပါ၊ ၁။ ၁၅၀။)

စမ္မကပုပ္ဖဝဏ္ဏံ (ပ) [စမ္မကပုပ္ဖ+ဝဏ္ဏံ] စကား ပန်း၏အဆင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စမ္မကပုပ္ဖဝဏ္ဏံ (တိ) [စမ္မကပုပ္ဖဝဏ္ဏံ + ဝဏ္ဏံ။ ရှေ့ဝဏ္ဏပုဒ် ချေ။] စကားပန်း၏ အဆင်းကဲ့သို့ အဆင်းရှိသော၊ စကားပန်းအဆင်းရှိသော၊ စကားပန်း အဆင်းနှင့် တူသော။ သာ မာတု သရံ ဂန္ဓာ နဝဝိလိနံ စမ္မကပုပ္ဖဝဏ္ဏံ သပ္ပိ အာဟရိတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပတ္တံ ပူရေသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၃၀၆။

စမ္မကပုပ္ဖိယ (ပ) [စမ္မကပုပ္ဖ+ဣယ] စမ္မကပုပ္ဖိ-ယထေရ်၊ စကားပန်း-လှူဒါန်း-ပူဇော်-ခဲ့ဘူးသောထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓိ အာယသ္မာ စမ္မကပုပ္ဖိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ၊ ၁။ ၁၀၄၊ ၃၂၂။

စမ္မကပုပ္ဖိယတ္ထေရ (ပု) [စမ္မကပုပ္ဖိယ + ထေရ] စမ္မကပုပ္ဖိယထေရ။ ကဏိကာရံဝ ဇောတန္တန္တိ- အာဒိကံ အာယသ္မတော စမ္မကပုပ္ဖိယတ္ထေရ- ယ အပဒါနံ။ အပါဠာ ၂။ ၁၄၉။

စမ္မကဗောဓိ (ပု၊ ထိ) [စမ္မက + ဗောဓိ] စမ္မက ဗောဓိပင်၊ အတ္တဒဿိမြတ်စွာဘုရား၏ သစ္စာ ၄-ပါးကို သိတော်မူရာ စကားပင်။ အဋ္ဌ ကုသတိဏမုဋ္ဌိယော ဂဟေတွာ စမ္မကဗောဓိ ဥပသကံမိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၂၅၄။

စမ္မကမာလာ (ထိ) [စမ္မက + မာလာ] စကား ပန်းပင်။ သဒါ ဖလိတာ အမ္မဇမ္ပအာဒယော ရုက္ခာ နိစ္စပုပ္ဖိတာ စ စမ္မကမာလာဒယောတိ (စမ္မကသာလာဒယောတိ။ သိ။ မူကွဲ) ဒဿေ- တိ။ ဒီ၊ ဠာ ၂။ ၁၄၉။

စမ္မကရုက္ခ (ပု) [စမ္မက + ရုက္ခ] စကားပင်။ ပုရိသော သတဟတ္ထုဗ္ဗေဓေ စမ္မကရုက္ခေ နိဿေဏိ ဗန္ဓိတွာ။ ဒီ၊ ဠာ ၂။ ၂၂၀။ (-မ၊ ဠာ ၂။ ၁။ အဘိ၊ ဠာ ၁။ ၆၇။ အဘိ၊ ဠာ ၂။ ၁၇။ အပါ ဠာ ၁။ ၄၉၊ ၂၃၇။ ဇာ၊ ဠာ ၁။ ၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၆။ ဒီ၊ ဠာ ၁။ ၃၁၃။ သီ၊ ဠာ ၁။ ၂။ ၂၂။ မ၊ ဠာ ၂။ ၁။)

စမ္မကရုက္ခမူလ (န) [စမ္မကရုက္ခ + မူလ] စကား ပင်၏ အနီး၊ စကားပင်ရင်း။ ယဒါ ပန စိတ္တံ နာမ နဂရံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရန္တော စမ္မက- ရုက္ခမူလေ ယမကပါဠိဟာရိယံ ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၁၇၆။

စမ္မကဝန (န) [စမ္မက + ဝန] စကားပင်တော၊ စကားပင် ပေါများသော တော။ တဿာ တီရေ သမန္တတော နီလာဒိပဉ္စဝဏ္ဏကုသုမ- ပဋိမဏ္ဍိတံ မဟန္တံ စမ္မကဝနံ၊ တသ္မိံ ဘဂဝါ ကုသုမဂန္ဓသုဂန္ဓေ စမ္မကဝနေ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ ဠာ ၁။ ၂၄၉။ မ၊ ဠာ ၂။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၆။ (-ဒီ၊ ဠာ ၁။ ၃၁၃။ သီ၊ ဠာ ၁။ ၂။ ၂၂။)

စမ္မာ (ထိ) [စမ + ပ။ စမ အဒနေ၊ ပေါ၊ စမ္မာ။ ဓာန်၊ ဠာ ၂။ ၀။ စမန္တိ အဒန္တိ ဧတ္ထာတိ စမ္မာ၊

နဂရံ။ ကွာဒိ။ ၁၁၄။ မ၊ ဠာ ၂။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၆။ ဒီ၊ ဠာ ၁။ ၃၁၃။ သီ၊ ဠာ ၁။ ၂။ ၂၂။ တို့၌ စကားပင် ပေါသည်ကို စွဲ၍ “စမ္မက”ဟု ခေါ်ဝေါ်ရာမှ “စမ္မာ” ဖြစ်လာသည်ဟု ဆို သည်။ မောဂ်၊ သျ၊ ၄။ ၁၉-သုတ်၌ ရုဇ္ဈိ ဖြစ်၍ ပုဒ်၊ ဓာတ်၊ ပစ္စည်း အထူးကြံဖွယ် မလိုဟု ဆိုသည်။ (၁) စမ္မာမြို့။ (၂) စမ္မာမြစ်။ (၃) စမ္မာနဂါးဘုံ၊ စမ္မာနဂါး ပြည်။ (၄) စမ္မာထေရီ။ (၁) ကေ သမယံ ဘဂဝါ စမ္မာယံ ဝိဟရတိ။ မ၊ ၂။ ၁။ သံ၊ ၁။ ၁၉၆။ အံ၊ ၂။ ၄၄၁။ အံ၊ ၂။ ၁၆။ စမ္မာ ယန္တိ ဧဝံနာမကေ နဂရေ။ တဿ ဟိ နဂရဿ အာရာမပေါက္ခရဏိအာဒိသု တေသု တေသု ဌာနေသု စမ္မကရုက္ခာဝ ဥဿန္နာ အဟေသံ၊ တသ္မာ “စမ္မာ”တိ သင်္ခမကမာသိ။ မ၊ ဠာ ၂။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၆။ (-ဝိ၊ ၁။ ၇၀၊ ၈၃။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆၅၊ ၄၃၀-၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၄။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၁၊ ၁၃၉၊ ၁၈၉။ အပါ၊ ၁။ ၃၄၅။ ဒီ၊ ဠာ ၁။ ၃၁၃။ သီ၊ ဠာ ၁။ ၂။ ၂၂။) (၂) အတိတေ အင်္ဂရ- ဌေ အင်္ဂေ စ မဂဓရဌေ မဂဓေ စ ရဇ္ဇိ ကာရေန္တေ အင်္ဂမဂဓရဌာနံ အန္တရေ စမ္မာ နာမ နဒီ၊ တတ္ထ နာဂဘဝနံ အဟေသိ။ ဇာ၊ ဠာ ၄။ ၄၅၇။ (-စရိယာ၊ ဠာ ၁၂၅။) (၃) စမ္မေယျကံ (၂) ကြည့်။ (၄) သာမာ စ စမ္မာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ။ အပါ၊ ဠာ ၁။ ၅၃။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၂၉၉။

စမ္မာနဂရ (န) [စမ္မာ + နဂရ] စမ္မာနဂိုရ်၊ စမ္မာ မြို့၊ စမ္မာပြည်။ တဿ စမ္မာနဂရဿ အဝိဒ္ဓရေ.... ပေါက္ခရဏိ အတ္ထိ။ မ၊ ဠာ ၂။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၆။ (-ဝိမာန၊ ဠာ ၂။ ၀။ ထေရ၊ ဠာ ၁။ ၃၈၃။ ထေရ၊ ဠာ ၂။ ၂၂၉၊ ၅၃၂။ အပါ၊ ဠာ ၂။ ၁၉၉။)

စမ္မာနဂရဝါသီ (တိ) [စမ္မာနဂရ + ဝသ + တိ] စမ္မာမြို့၌ နေသောသူ၊ စမ္မာမြို့သူ၊ မြို့သား။ ဘဂဝတိ ကိရ ဂဂ္ဂရာယ ပေါက္ခရဏိယာ တီရေ စမ္မာနဂရဝါသီနံ.... အဂ္ဂဟေသိ။ ဝိ၊ ဠာ ၁။ ၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၂။

စမ္မာနဒီ (ထိ) [စမ္မာ + နဒီ] စမ္မာမြစ်။ အင်္ဂရညော
ယောဓေဟိ အနုဗဒ္ဓေါ ပုဏ္ဏံ စမ္မာနဒီ ပတု။
ဇာ၊ ဌ၊ ၄၊ ၄၅၇။

စမ္မာနဒီတီရ (န) [စမ္မာနဒီ + တီရ] စမ္မာမြစ်ကမ်း။
ရာဇာ အနုသံဝစ္ဆရံ စမ္မာနဒီတီရေရတနမဏ္ဍပံ
ကာရေတွာ....ကရေတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄၊ ၄၅၇။

စမ္မာနာဂဘဝန (န) [စမ္မာ + နာဂဘဝန] စမ္မာ
နဂါးဘုံ၊ စမ္မာနဂါးပြည်။ ဗောဓိသတ္တော ဟိ
တဒါ စမ္မာနာဂဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ စမ္မေယျော
နာမ နာဂရာဇာ အဟောသိ မဟိဒ္ဓိကော
မဟာနုဘာဝေါ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၁၂၅။

စမ္မာနာမ (တိ) [စမ္မာ + နာမ] စမ္မာမည်
သော (ထေရီ)။ သာမာ စ စမ္မာနာမာ စ၊
အဟေသံ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၂။

စမ္မေယျ (ပု) [စမ္မာ + ဧယျ] (၁) စမ္မေယျ
နဂါးမင်း။ (အင်္ဂတိုင်း၊ မဂဓတိုင်း ထို့၏
အကြားရှိ စမ္မာမြစ်၏ အောက်၌ စမ္မာမည်
သော နဂါးပြည် ရှိ၏။ ထိုနဂါးပြည်၌ ပေါက်
ဖွားပြီး ထိုပြည်ကို အုပ်စိုး၍နေသောကြောင့်
“စမ္မေယျနဂါးမင်း” ဟု ခေါ်သည်။ စရိယာ၊
ဌ၊ ၁၂၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄၊ ၄၅၇။) (၂) စကားပင်။
(တိ) (၃) စမ္မာမြို့၌ - ဟောကြား - ပညတ် -
အပ်သော (သိက္ခာပုဒ်)။ (၁) သရာဇာ
ပါဝိသိ ဗျမ္၊ စမ္မေယျဿ နိဝေသနံ။ ဇာ၊ ၁။
၃၄၁။ စမ္မေယျဿာတိ နာဂဘဝနံ ပဝိသိတွာ
စမ္မေယျနာဂရာဇဿ နိဝေသနံ ပါဝိသိ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၄၊ ၄၆၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၇။) (၂) စမ္မေ-
ယျော တု စ စမ္မကော။ ဓာန်၊ ၅၆၈။ ပဌမ-
ကာလေ စမ္မာနဂရေ ဇာတော စမ္မေယျော၊
ဧယျော။ က-ပစ္စယေ စမ္မကော။ ဓာန်၊ ၄။
၅၆၈။ (၃) စမ္မေယျကကြည့်။

စမ္မေယျကံ (တိ) [စမ္မာ + ဧယျ + က။ က-
အနက်မရှိ။ ရှု။ ၃၇၇။ စမ္မာယံ နဂရေ ဇာတော
ဝသတိတိ ဝါ စမ္မေယျကော။ ရှု၊ ၄။ ၃၇၇။

စမ္မာ + ဧယျက။ မောင်၊ ၄။ ၂၅။] (၁) စမ္မာ
မြို့၌ မွေးဖွားသော၊ စမ္မာမြို့၌ နေထိုင်
သောသူ၊ စမ္မာမြို့သူ၊ မြို့သား။ (ပု) (၂)
စမ္မေယျကနဂါးမင်း။ (၃) စကားပင်။ (၁)
အထ ခေါ သမ္မဟုလာ စမ္မေယျကာ ဥပါသ-
ကာ ယေန အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော တေနုပ-
သင်္ကမိံ သု။ အံ၊ ၂။ ၄၄၁။ (၂) ပုနာပရံယဒါ
ဟောမိ၊ စမ္မေယျကော မဟိဒ္ဓိကော။ စရိယာ။
၄၀၀။ စမ္မေယျကောတိ အင်္ဂမဂဓဌာနံ
အန္တရေ စမ္မာ နာမ နဒီ၊ တဿာ ဟေဌာ
နာဂဘဝနမ္ပိ အဝိဒ္ဓရဘဝတ္တာ စမ္မာ နာမ၊
တတ္ထ ဇာတော နာဂရာဇာ စမ္မေယျကော။
စရိယာ၊ ဌ၊ ၁၂၅။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၃၉၊ ၃၄၂။ ဇာ၊
ဌ၊ ၄၊ ၄၆၄။) (၃) စမ္မေယျကာ နာဂမဏ္ဍိကာ၊
ဘဂိနိမာလာ အထ မေတ္ထ ကောလိယာ။ ဇာ၊
၂။ ၂၇၈။ စမ္မေယျကာ နာဂမဏ္ဍိကာတိ
စမ္မကာ စ နာဂါ စ မဏ္ဍိကာ စ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။
၁၆၈။

စမ္မေယျကံ (န) [စမ္မေယျ + ကဏ်] စမ္မေယျ-
ခန္ဓက၊ စမ္မာမြို့၌ - ဟောကြား - ပညတ် -
အပ်သော သိက္ခာပုဒ်အပေါင်း။ စမ္မေယျကေ
ဝိနယဝတ္ထုသ္မိ (ဝိ၊ ၄။ ၅၀၆) နှိ ဣဒံ... စမ္မေယျ-
ကန္ဓကေ အာဂတံ ဝိနယဝတ္ထု သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။
ဝိ၊ ၄။ ၄၁၃၅။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၁၈။ ဝိ၊ ၄။ ၄၁၅၅၊
၁၇၉။)

စမ္မေယျကန္ဓက (ပု) [စမ္မေယျ + ခန္ဓက] စမ္မေယျ-
ခန္ဓက၊ စမ္မာမြို့၌ - ဟောကြား - ပညတ် -
အပ်သော သိက္ခာပုဒ်အပေါင်း။ ဝိနယပိဋက၊
မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၉-ခန္ဓက။ ဝိ၊ ၃။ ၄၃၀-၄၇၉။

စမ္မေယျနာဂဘဝန (န) [စမ္မေယျ + နာဂ +
ဘဝန] စမ္မေယျနဂါးမင်း၏ - နေရာ - ဘုံ။
မမ နိဝေသနံ စမ္မေယျနာဂဘဝနံ ရမဏိယံ
ပဿိတဗ္ဗယုတ္တကံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၆၅။

စမ္မေယျနာဂရာဇ (ပု) [စမ္မေယျ + နာဂရာဇ]
စမ္မေယျနဂါးမင်း။ စမ္မေယျနာဂရာဇဿ ကာ-

လက်ရိယတော သတ္တမေ ဒိဝသေ စဝိတွာ။
ဇာဠာ၄။၄၅၇။

စမ္မ (န) [စရ+မ။ စမု+အ။ ဓာနံ၊ ဣ၊ ၃၉၂။ စရ
+မနံ။ စမု+မနံ။ 'ဓာနံ၊ ဣ၊ ၄၄၂။ (စမိနံ-
သံ)] (၁) အရေ၊ အရေထူ၊ အတွင်းရေ။ (၂)
သားရေ၊ သားကောင်၏အရေ။ (၃) ခိုင်း၊
လွှား၊ ကာ။ (ရန်သူ၏ မြှားလှံစသည်ကို
ဆီးတားရန် သားရေစသည်ဖြင့် ပြုလုပ်ထား
သော အကာအကွယ်လက်နက်တမျိုး။) (၄)
သားရေသင်တိုင်း၊ သားရေအင်္ကျီ၊ ချပ်ဝတ်၊
မိန့်ညို။ (၁) ပုတ္တပေမံ ဘန္တေ ဆဝိံ ဆိန္ဒတိ၊
ဆဝိံ ဆေတွာ စမ္မံ ဆိန္ဒတိ၊ စမ္မံ ဆေတွာ မံသံ
ဆိန္ဒတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၁၆။ (-ဒိ၊ ၂။ ၁၃၅။ မ၊ ၁။
၂၄၈။ မ၊ ၃။ ၂၂၂။ သံ၊ ၁။ ၄၃၃။ အံ၊ ၂။
၄၉၆။ စရိယာ။ ၃၉၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဝိ၊
၄။ ၁။ ၃၃၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၂၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။
မ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၈။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၈။ ပဋိ၊ သံ၊ ၄။ ၁။
၇၆။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၂။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၈။ ခုဒ္ဒက၊
၄။ ၄၃။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၈။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။ အပါ၊ ၄။
၂။ ၂၇၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၆၃။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၁၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၁၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၂။) (၂) အဝန္တိဒက္ခိ-
ဏာပထေ ဘန္တေ စမ္မာနိ အတ္ထရဏာနိ ဇ္ဇေက-
စမ္မံ အဇစမ္မံ မိဂစမ္မံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၇။ (-သံ၊
၂။ ၄၀၁။ မိလိန္ဒ၊ ၅၄။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၁၅၅၊ ၃၇၁။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၆။
အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၈၂။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၁၉၁။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၁။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၂။ ဝိ၊ မတိ၊ ၂။ ၄၄။ သီ၊ ဣ၊ သစ်၊
၁။ ၃၅၉။ မ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၇၄။ အံ၊ ဣ၊ ၃။ ၁၇၃။)
(၃) နာဿ စမ္မံ ဝိန္ဒံ ဝါ၊ ဝမ္ပိတေ စ
ဓနုဂ္ဂဟေ။ ဇာ၊ ၂။ ၉၄။ စမ္မန္တိ သရပရိတ္တာ-
ဏစမ္မံ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၉၇။ (-အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၅။
သီ၊ ဣ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃။ အံ၊ ဣ၊ ၃။ ၂၉။) (၄)
စမ္မယောဓိ-ကြည့်။

စမ္မက (န) [စမ္မ+က ?] (၁) စမ္မခဏံ၊ သား
ရေပိုင်း။ (ပု) (၂) စမ္မကမည်သောသူ။
(၁) ကေသေ မုဉ္ဇိတွာဟံ တတ္ထ၊ ဝါကစီရဉ္စ
စမ္မကံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၀။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၃။ အပါ၊
၄။ ၁။ ၁၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ စမ္မကန္တိ စမ္မခဏံ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁။ ၃။ (၂) သတ္တပညာသကပ္ပမ္ပိ၊
စမ္မကော နာမ ခတ္တိယော။ အပါ၊ ၁။ ၅၆။

စမ္မကဉ္စက (ပု) [စမ္မ+ကဉ္စက] (၁) သားရေ
ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော - သင်တိုင်း - အင်္ကျီ၊
သားရေသင်တိုင်း၊ သားရေအင်္ကျီ။ (၂)
အရေတည်းဟူသော - သင်တိုင်း - အင်္ကျီ။
(၁) စမ္မကဉ္စက (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၃)န္တိ စမ္မမယ-
ကဉ္စကံ။ သီ၊ ဣ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃။ (၂) အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

စမ္မကဉ္စကသန္နဒ္ဓ (တိ) [စမ္မကဉ္စက + သန္နဒ္ဓ]
အရေတည်းဟူသော - သင်တိုင်း - အင်္ကျီ -
ဖြင့် - မြှေးရှက် - ဖုံးအုပ် - အပ်သော
(ခန္ဓာကိုယ်)။ စမ္မကဉ္စကသန္နဒ္ဓေါ၊ ပူတိကာ-
ယော နိရတ္ထကော။ ထေရ၊ ၃။ ၀၄။ စမ္မကဉ္စ-
ကသန္နဒ္ဓေါတိ စမ္မသင်္ခါတေန ကဉ္စကေန
သဗ္ဗသော ဩနဒ္ဓေါ ပရိယောနဒ္ဓေါ ပရိစ္ဆိ-
န္တော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။

စမ္မကပါလ (ပု၊ န) [စမ္မ+ကပါလ] အရေဟူသော
အခွံ၊ အရေခွံ။ သော ကိရံ ဆဒနိဋ္ဌကသ-
ဒိသာနိ စမ္မကပါလာနိ ဥက္ခိပိတွာ ဘိံ သာ-
ပေတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၃၈။

စမ္မကာယ (ပု) [စမ္မ+ကာယ] (၁) အရေ -
အရေထူ - အတွင်းရေ - အပေါင်း။ (၂)
သားရေအပေါင်း။ (၁) ဆဝိကာယံ။ စမ္မ-
ကာယံ။ အနိစ္စတော အနုပဿတိ၊ နော
နိစ္စတော။ ပဋိ၊ သံ၊ ၄။ ၀၆။ (-မ၊ ၃။ ၃၁၈။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇။ ပဋိ၊ သံ၊ ၄။ ၁။
၁၆၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃။ ၆။ မ၊ ဣ၊ ၃။ ၄၂၆။) (၂)
စမ္မကာယော ဖလကကာယောတိ ဣမေ
သတ္တ မဟာကာယာ နာမ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။

စမ္မကာရ (ပု) [စမ္မ+ကရ+ဏ။ စမ္မံ ကရေတိ
ဝိကာရမာပါဒယတိတိ စမ္မကာရေ။ စမ္မ-
သဒ္ဓုပပဒ ကရ ကရဏေ။ ကမ္မာဒိမ္ပိ ဧကော။
သုစိ။] သားရေပြုလုပ်သောသူ၊ သားရေ
နယ်သမား၊ သားရေအလုပ်သမား (ဘိနပ်
ချုပ်သမား၊ ရထားလုပ်သမားစသည်)။ ရ-
ထကာရေတိ စမ္မကာရေ ယထာ စမ္မ-
ကာရေ ဥပါဟနံ ပရိကန္တန္တော ယံ ယံ
စမ္မဿ အဂယုပဂဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ ဇာဠ၊
၄။၁၇၅။ (-အပါ၁။၃၇၁။၄၂၁။ မိလိန္ဒ။
၃၁၅။ ဝိဠ၊၃။၁၅၅။ မ၊ဠ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဠ၊
၂။၂၂၂။ အဘိ၊ဠ၊၃။၈၂။ ထေရ၊ဠ၊၂။၃၁၃။
ဇာဠ၊၅။၄၆။ သာရတ္ထ၊၃။၈၂။ သံ၊ဠ၊၁။
၁၉၄။ အံ၊ဠ၊၂။၇၉၊၃၁၇။)

စမ္မကာရဥပကရဏ (န) [စမ္မကာရ+ဥပကရဏ]
သားရေနယ်သမား၏ - အဆောက်အဦ -
အသုံးအဆောင်။ စမ္မကာရဥပကရဏေသု
ကတပရိကမ္မစမ္မသိဒ္ဓနကံ ခုဒ္ဒကသတ္တကံ။ ဝိ၊
ဠ၊၄။၈၁။ (-ကခါ။၂၆၂။)

စမ္မကာရကုလ (န) [စမ္မကာရ+ကုလ] သားရေ
နယ်သမား၏ အမျိုး၊ သားရေနယ်သမား
မျိုး။ ရထကာရကုလေတိ စမ္မကာရကုလေ။
သံ၊ဠ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဠ၊၂။၇၆၊၃၂၁။ အဘိ၊ဠ၊
၃။၇၈။

စမ္မကာရဇာတိ (ထိ) [စမ္မကာရ+ဇာတိ] သား
ရေနယ်သမား၏ အမျိုးဇာတ်၊ သားရေနယ်
သမားမျိုး။ ရထကာရဇာတိတိ စမ္မကာရ-
ဇာတိ။ ဝိ၊ဠ၊၃။၅။

စမ္မကာရနီလ (န) [စမ္မကာရ+နီလ] သားရေ
နယ်သမားတို့သည်-ပြုလုပ်-ဖော်စပ်-ရော
စပ် - အသုံးပြု - အပ်သော အညှိရောင်။
ကံသနီလန္တိ စမ္မကာရနီလံ။ ဝိ၊ဠ၊၃။၁၃၁။
“စမ္မကာရနီလံ နာမ ပကတိနီလ”န္တိ တိသုပိ
ဂဏ္ဍိပဒေသု ဝုတ္တံ။ ဂဏ္ဍိပဒေ ပန “စမ္မ-
ကာရာ ဥဒကေ တိပုမလံ အယဂူထဉ္စ ပကိန္ဒ-

ပိတွာ စမ္မံ ကာဠံ ကရေန္တိ၊ တံ စမ္မကာရ-
နီလ”န္တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၈၂။ စမ္မကာရနီ-
လံ နာမ စမ္မံ နီလဝဏ္ဏံ ကာတုံ ယောဇီယ-
မာနံ နီလံ။ ပကတိနီလမေဝါတိ ကေစိ။ ဝိမ-
တိ၊၂။၄၄။

စမ္မကာရသတ္တ (န) [စမ္မကာရ+သတ္တ] သားရေ
နယ်သမားတို့၏ ဓားငယ်၊ သားရေလှီးဓား
ငယ်။ ကောန္တိမန္တာ ဝုစ္စတိ စမ္မကာရသတ္တံ။
ဇာဠ၊၆။၃၀၅။ (-ဇာဠ၊၄။၁၇၅။)

စမ္မကာရသိပ္ပ (န) [စမ္မကာရ+သိပ္ပ] သားရေ
နယ်သမားတို့၏ - အတတ် - ပညာ၊ သား
ရေနယ် အတတ်ပညာ။ ဟိနံ နာမ သိပ္ပံ
နဠကာရသိပ္ပံ ကုမ္ဘကာရသိပ္ပံ ပေသကာရသိပ္ပံ
စမ္မကာရသိပ္ပံ နဟာပိတသိပ္ပံ။ ဝိ၊၂။၉။ (-
အဘိ၊ဠ၊၂။၃၉၃။)

စမ္မကာရသိလေသ (ပု) [စမ္မကာရ+ သိလေသ]
သားရေနယ်သမားတို့ အသုံးပြုသော အ
စေး။ သိလေသေနာတိ စမ္မကာရသိလေ-
သာဒိသိလေသေန။ မ၊ဠ၊၃။၂၄၈။

စမ္မကာရီ (ပု) [စမ္မ+ကရ+ဏီ] သားရေပြုလုပ်
သောသူ၊ သားရေနယ်သမား၊ သားရေအ
လုပ်သမား။ ရထကာရီတိ စမ္မကာရီနော။
ပေတ၊ဠ၊၁၆၂။

စမ္မကုဋ္ဌ (ပု၊န) [စမ္မ+ကုဋ္ဌ] သားရေဖြင့်ပြုလုပ်
အပ်သော အိုး၊ သားရေအိုး။ ဥဒကသိဉ္စ-
နတ္ထာယ တေသံ စမ္မကုဋ္ဌေ စ ဒါရုကုဋ္ဌေ စ
ဒတွာ ဂတော။ ဇာဠ၊၁။၂၆၈။ စမ္မကုဋ္ဌတိ
စမ္မေန ကတကုဋ္ဌေ။ ဇာတ်၊ဠ၊ဟောင်း။

စမ္မကုဋ္ဌိကာ (ထိ) [စမ္မ+ကုဋ္ဌိကာ] သားရေဖြင့်
မိုးအပ်သော တဲကုဋ္ဌ၊ သားရေမိုးတဲကုဋ္ဌ၊
သားရေမိုးအိမ်ငယ်။ သော နာမေန မာတ-
ဂေါ၊ ရူပေန ဒုဒ္ဓသိကော ဟုတွာ ဗဟိန-
ဂရေ စမ္မကုဋ္ဌိကာယ ဝသတိ။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၁။
၁၆၇။

စမ္မက္ခန္ဓက (ပု) [စမ္မ+ခန္ဓက] စမ္မခန္ဓက၊ သား
ရေနှင့်စပ်၍ -ဟောကြား-ပညတ်-တော်မူ
အပ်သော သိက္ခာပုဒ်အပေါင်း။ ဝိနယပိဋ-
က၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၅-ခန္ဓက။ ဝိ၊ ၃။ ၂၆၅-
၂၇၉။

စမ္မခဏ္ဍ (ပု၊ န) [စမ္မ + ခဏ္ဍ] (ခ) စမ္မခဏ္ဍ၊
သားရေပိုင်း၊ သားရေနယ်၊ သားရေအခင်း။
(၂) သားရေပုံး၊ သားရေအိုး၊ သားရေ
ခွက်။ (၃) အရေပိုင်း၊ အရေငုတ်။ (ခ)
တဦးကံ ဝါ စမ္မခဏ္ဍံ ဝါ ပါဒပုညနိ* ဝါ
ဖလကပိဋံ ဝါ အဇ္ဈောကာသေ သန္တရိတွာ ဝါ
သန္တရာပေတွာ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၉။ စမ္မခဏ္ဍော
နာမ သီဟဗျဉ္ဇဒီပိတရစ္ဆစမ္မာဒီသုပိ ယံ ကိဉ္စ
စမ္မံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၇။ စမ္မ-
ခဏ္ဍော (ပဋိသံ၊ ၁၇၄။ မဟာနိ၊ ၁၀၀) တိ
နိသဇ္ဇာရဟော ယော ကောစိ စမ္မခဏ္ဍော။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ (-
အပါ၊ ၁။ ၂။ ၉။ မိလိန္ဒ၊ ၃၄၈။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၃။
၂၇၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၁၄၄။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၅၇၊ ၆၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၅။ မ၊ ၄။
၂။ ၆၀။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၀။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၁၀၊ ၂၀၆။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၉၊ ၈၀။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၆၊ ၂၈၂။ အံ၊ ၄။
၂။ ၃၈၀-၃။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉၃၊
၃၈၈။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၃။ ဇာ၊
၄။ ၅။ ၃၃၄။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၂။) (၂)
အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တယော ဝါရကေ
လောဟဝါရကံ ဒါရုဝါရကံ စမ္မခဏ္ဍန္တိ။ ဝိ၊ ၄။
၂၅၉။ စမ္မခဏ္ဍံ နာမ တုလာယ ဝါ ကရကဋ-
ကေ ဝါ ယောဇေတဗ္ဗကံ စမ္မဘာဇနံ။ ဝိ၊ ၄။
၄။ ၅၁။ (၃) စမ္မခိလ-ကြည့်။

စမ္မခဏ္ဍပရိဘောဂ (ပု) [စမ္မခဏ္ဍ+ပရိဘောဂ]
စမ္မခဏ္ဍကဲ့သို့ သုံးဆောင်ခြင်း။ စမ္မခဏ္ဍကဲ့သို့
အဓိဋ္ဌာန်၊ ဝိကပ္ပနာမပြုပဲ သုံးဆောင်ခြင်း။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စမ္မခဏ္ဍပရိဟာရ (ပု) [စမ္မခဏ္ဍ+ပရိဟာရ] စမ္မ
ခဏ္ဍကဲ့သို့ သုံးဆောင်ခြင်း၊ စမ္မခဏ္ဍကဲ့သို့

အဓိဋ္ဌာန်၊ ဝိကပ္ပနာမပြုပဲ သုံးဆောင်ခြင်း။
နမတကံ နာမ ဇဠကလောမေဟိ ကတံ အဝါ-
ယိမံ စမ္မခဏ္ဍပရိဟာရေန (စမ္မခဏ္ဍပရိဘော-
ဂေန။ က။ မူကွဲ) စ ပရိဘူတိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
၅၁။ စမ္မခဏ္ဍပရိဟာရေန ပရိဘူတိတဗ္ဗန္တိ အန-
ဓိဋ္ဌဟိတွာ ပရိဘူတိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၈။
စမ္မခဏ္ဍပရိဟာရေနာတိ အနဓိဋ္ဌဟိတွာ သ-
ယနာသနဝိဓိနာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။
၂၃၄။ စမ္မခဏ္ဍပရိဟာရေနာတိ စမ္မခဏ္ဍံ ဝိယ
အဓိဋ္ဌာနဝိကပ္ပနအပနယနေန ပရိဘူတိတဗ္ဗန္တိ
အတ္ထော။ စူဠဝါ၊ ယော၊ ၃၉။

စမ္မခိ(ခိ)လ (ပု) [စမ္မ+ခိလ] (က) အရေငုတ်၊
အရေညွန့်၊ အရေပိုင်း။ (ခ) ကြွက်နို့။
နိမိတ္တေ ဇာတံ အနဋ္ဌကာယပ္ပသာဒံ စမ္မ-
ခိလံ ဝါ ပိဋကံ ဝါ ပဝေသေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၂၂၃။ စမ္မခိလန္တိ နိမိတ္တေ ဥဋ္ဌိတံ စမ္မမေဝ။
“ဥဏ္ဍိဂဏ္ဍော”တိပိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၃။
စမ္မခိလန္တိ ဇဠကာဒိနံ ဂီဝါယ ဝိယ နိမိတ္တေ
ဇာတံ စမ္မကုရံ၊ “ဥဏ္ဍိဂဏ္ဍော”တိပိ ဝဒန္တိ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၉။ စမ္မခိလ (ကခါ၊ ၁၁၃)န္တိ
စမ္မခဏ္ဍံ။ “ဥဏ္ဍိဂဏ္ဍော”တိပိ ဝဒန္တိ။ ကခါ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၁၉၁။

စမ္မဂတိက (တိ) [စမ္မ+ဂတိ+က] သားရေ
အလား - သားရေသဘော - ရှိသော။ တံ
စောဠာဒီဟိ အပနေတုံ န သက္ကာ စမ္မဂတိက-
မေဝ၊ တသ္မာ တံ ဝနုတိတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၈၃။

စမ္မဂေဟ (ပု၊ န) [စမ္မ+ဂေဟ] သားရေဖြင့်
မိုးအပ်သော အိမ်၊ သားရေမိုးအိမ်။ မဟာ-
ပုရိသော စဏ္ဍာလယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တော ဗဟိ-
နဂရေ စမ္မဂေဟေ ဝသတိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၉။
စမ္မဂေဟေတိ စမ္မေန ဆာဒိတေ ဂေဟေ။ မ၊
ဋီ၊ ၃။ ၃၃။

စမ္မသဋ္ဌက (ပု) [စမ္မ+သဋ္ဌက] သားရေဖြင့်
ပြုလုပ်အပ်သောရေအိုး၊ သားရေအိုး။ သော

တေသံ စမ္ပသဋ္ဌကေ ဒတွာ ပက္ခာမိ။ ဇာ၊ဌ၊
၂။၃၁၂။ စမ္ပသဋ္ဌကေတိ စမ္ပမယေ ဥဒက-
သဋ္ဌေ။ ဇာတိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။

စမ္ပကုရ (ပ) [စမ္ပ + အကုရ] အရေညွန့်၊
အရေငုတ်။ စမ္ပခိလ-ကြည့်။

စမ္ပစ္ဆေဒ (ပ) [စမ္ပ+ဆေဒ] အရေကိုဖြတ်ခြင်း။
တထာဂတဿ အဘေဇ္ဇကာယတာယ ပရူ-
ပက္ကမေန စမ္ပစ္ဆေဒံ ကတွာ လောဟိတပဋ္ဌရဏံ
နာမ နတ္ထိ။ မ၊ဌ၊၄။၇၇။ အံ၊ဌ၊၁။၃၅၅။ အဘိ၊
ဌ၊၂။၄၀၈။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၁။

စမ္ပဆတ္တ (န) [စမ္ပ+ဆတ္တ] သားရေဖြင့်ပြုလုပ်
အပ်သော ထီး၊ သားရေထီး။ ဆတ္တပထ-
ကြည့်။

စမ္ပတ္တရဏ (န) [စမ္ပ+အတ္တရဏ] ခင်းအပ်သော
သားရေ၊ သားရေအခင်း။ ဝိနယဓရပဉ္စမေန
ဂဏေန ဥပသမ္ပဒါ ဂဏင်္ဂဏုပါဟနာ ဓုဝန-
ဟာနံ စမ္ပတ္တရဏန္တိ တေသံ ဝသေန စတုဗ္ဗိ-
ဓာ ပဒေသပညတ္တိ နာမ။ ကခါ၊၁၁၀။
စမ္ပတ္တရဏန္တိ အတ္တရိတဗ္ဗံ စမ္ပံ။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။
၁၈၇။ (-ဝိ၊ဌ၊၄။၁၃၈၊၁၇၁။ ထေရ၊ဌ၊၂။
၇၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၆၇။)

စမ္ပတ္တိက (တိ) [စမ္ပ+အတ္တိက] အရေဖြင့် အလို
ရှိသော၊ အရေကိုအလိုရှိသော၊သူ။ မမ စမ္ပံ
စမ္ပတ္တိကာ ဟရန္တိ။ စရိယာ၊ဌ၊၁၁၈။

စမ္ပဓရ (တိ) [စမ္ပ+ဓရ+အ] ခိုင်း-လွှား-ကာ
-ကိုဆောင်သော၊ ခိုင်း - လွှား - ကာ -
ကို စွဲကိုင်သော၊သူ။ ကရောဋ္ဌိယာ စမ္ပဓရာ၊
ဣလ္လိဟတ္တာ သုဝမ္ပိနော။ ဇာ၊၂။၃၇၇။ စမ္ပ-
ဓရာတိ ကဏ္ဍဝါရဏစမ္ပဓရာ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၈၅။

စမ္ပနဒ္ဒ (တိ) [စမ္ပ+နဒ္ဒ] သားရေဖြင့်-ဖွဲ့-ကြက်
-အပ်သော (စည်)။ စမ္ပနဒ္ဒါနိ ဝါဒေန္တိ၊
ဒိဿာနစ္ဆေရကံ နဘေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၂။၃၀၂။ စမ္ပ-
နဒ္ဒါနိတိ စမ္ပဝိနဒ္ဒါနိ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော၊
ဒေဝဒန္တုဘိယောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၅၈။

စမ္ပနဒ္ဒဒန္တုဘိ (ပ၊ထိ) [စမ္ပနဒ္ဒ+ဒန္တုဘိ] သားရေ
ဖြင့်-ဖွဲ့-ကြက်- အပ်သောစည်ကြီး။ စမ္ပ-
နဒ္ဒဒန္တုဘိနံ သယမေဝ ဝဇ္ဇနံ မဟန္တိယာ ဓမ္မ-
ဘေရိယာ အနုသာဝနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ၊၁၀၄။

စမ္ပနိလ္လေခန (န) [စမ္ပ+နိလ္လေခန] လှီးခြစ်အပ်
- လှီးခြစ်၍ပစ်အပ်- သောသားရေ၊ သား
ရေအဖတ်၊ သားရေမျှင်၊ သားရေအတိုအစ၊
သားရေအမှိုက်။ နှာရူဒဒ္ဓါလေနာတိ စမ္ပ-
နိလ္လေခနေန။ မ၊ဌ၊၂။၁၃၁။ စမ္ပနိလ္လေခနံ စမ္ပံ
လိခိတွာ ဆဇ္ဇိတကသဋ္ဌံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၄။

စမ္ပနိဿိတ (တိ) [စမ္ပ+နိဿိတ] အရေ-အရေ
ထူ-၌ မှီသော၊ သတ္တဝါ။ ဆဝိနိဿိတာ
ပါဏာ စမ္ပနိဿိတာ ပါဏာ.... အန္တောကာ-
ယသ္မိံ ယေဝ ဇာယန္တိ။ မ၊ဌ၊၂။၃၅။ မဟာနိ၊
ဌ၊၈၀။

စမ္ပနိဿိတမံသ (န) [စမ္ပနိဿိတ+မံသ] အရေ၌
-မှီ-ကပ်-နေသောအသား။ ဝိလိမံသန္တိ
စမ္ပနိဿိတမံသံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၂၆။

စမ္ပန္တရ (န) [စမ္ပ+အန္တရ] အရေ၏အကြား၊
အရေကြား။ စမ္ပန္တရံ မံသန္တရံ နှာရူန္တရံ
အဋ္ဌိန္တရံ လောမန္တရံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၆၈။

စမ္ပပက္ခ (တိ) [စမ္ပ+ပက္ခ] အရေဟူသော
အတောင်ရှိသော(လင်းနို့ စသော သတ္တဝါ)။
မောရကုက္ကုဋ္ဌာဒယော လောမပက္ခာ၊ ဝဂ္ဂ-
လိအာဒယော စမ္ပပက္ခာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၁၈။
(-ဒိ၊ဌ၊၂။၈၈။)

စမ္ပပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [စမ္ပ+ပဋိဗဒ္ဓ] အရေနှင့်စပ်
သော။ စမ္ပံ အလ္လိယာပေန္တောတိ စမ္မေ လဂ္ဂါ-
ပေန္တော စမ္ပပဋိဗဒ္ဓံ ကရောန္တော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၄၂၆။

စမ္ပပဋိမုဉ္ဇန (န) [စမ္ပ+ပဋိမုဉ္ဇန] ချပ်ဝတ်-မိန့်
ညို-ဝတ်ဆင်ခြင်း။ သန္တယှိတွာတိ စမ္ပပဋိ-
မုဉ္ဇနာဒိဟိ သန္တာဟံ ကာရေတွာ။ သံ၊ဌ၊၁။
၁၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၀။

စမ္မပဋိသိဗ္ဗိတ (တိ) [စမ္မ+ပဋိသိဗ္ဗိတ] သားရေ
ဖြင့် ချုပ်စပ်အပ်သော။ သရပရိတ္တာဏစမ္မန္တိ
စမ္မပဋိသိဗ္ဗိတံ စေလကံ၊ စမ္မမယံ ဝါ ဖလကံ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃။

စမ္မပဋ္ဌ (ပု) [စမ္မ+ပဋ္ဌ] သားရေပြား။ စမ္မ-
ပဋ္ဌေန ဖာသုကာ နာမေန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၄၅၇။

စမ္မပဒေသ (ပု) [စမ္မ+ပဒေသ] အရေ အစိတ်
အပိုင်း။ ဧကစေ့ ပန စမ္မပဒေသာ ဝုဒ္ဓိံ ပါပု-
ဏန္တာ သန္ဓေန န သဟန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉။ မ၊ဋီ၊
၃။၃၃၉။

စမ္မပရိယောနဒ္ဓ (တိ) [စမ္မ+ပရိယောနဒ္ဓ] သား
ရေဖြင့်-ဖွဲ့-ကြက်-အပ်သော။ အာတတံ
နာမ စမ္မပရိယောနဒ္ဓေသု ဘေရိအာဒိသု
ဧကတလံ တူရိယံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၈။ မ၊ဋီ၊၂။
၂၀၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။ (-
မ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၀။)

စမ္မပရိသိဗ္ဗိတ (တိ) [စမ္မ+ပရိသိဗ္ဗိတ] သားရေ
ဖြင့် ချုပ်စပ်အပ်သော။ သရပရိတ္တာဏ-
စမ္မန္တိ စမ္မပရိသိဗ္ဗိတံ ခေဋကံ၊ စမ္မမယံ ဝါ
ဖလကံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ (-
မ၊ဋီ၊၂။၄၃။)

စမ္မပသိဗ္ဗက (န၊ထိ) [စမ္မ+ပသိဗ္ဗက] သားရေ
အိတ်။ မဟန္တာမဟန္တေ စမ္မပသိဗ္ဗကေ ဟိရ-
ညသုဝဏ္ဏဿ ပူရေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။
ဘတ္တာ စမ္မပသိဗ္ဗကံ၊ ဓာန်။၅၂၆။ စမ္မမယံ
ပသိဗ္ဗကံ စမ္မပသိဗ္ဗကံ၊ စမ္မပသိဗ္ဗကာပိ။
ဓာန်။ဋီ၊၅၂၆။ (-ထေရီ၊ဋီ၊၂၀၉။ မဟာနိ၊
ဋီ၊၂၄၃။ ဇာ၊ဋီ၊၃။၃၂၂။ ဇာ၊ဋီ၊၆။၂၇၈။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၆။)

စမ္မပါသ (ပု) [စမ္မ+ပါသ] သားရေကျော့ကွင်း။
ဝါသိယာ စမ္မပါသံ ဆိန္ဒိတွာ ပါဒေ လဂ္ဂပါ-
သကံ သဏိကံ နိဟရိတွာ။ ဇာ၊ဋီ၊၃။၁၇၂။

စမ္မဗဒ္ဓ (ပု) [စမ္မ+ဗဒ္ဓ] (၁) အရေပိုင်း၊ အရေ
လွှာ၊ အရေဖတ်၊ (တိ) (၂) သားရေဖြင့်-

ဖွဲ့-ကြက်-အပ်သော။ (၁) တံ ကရောန္တာ
ဂံဝတော ပဋ္ဌာယ စမ္မဗဒ္ဓေ ကန္တိတွာ ဂေါပု-
ကေ ဌပေန္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၃။ (-မ၊ဋီ၊၃။
၄၂၆။) စမ္မဗန္ဓ-လည်း ကြည့်။ (၂) တန္တိဗဒ္ဓါ
ဝိဏာ စမ္မဗဒ္ဓါ ဘေရိယော စ ကေနစိ
အဝါဒိတာ သယမေဝ ဝဇ္ဇိံ သု။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂။
မ၊ဋီ၊၄။၁၃၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁။ မ၊ဋီ၊၃။
၃၄၀။)

စမ္မဗဒ္ဓဘေရိ (ထိ) [စမ္မဗဒ္ဓါ+ဘေရိ] သားရေ
ဖြင့်-ဖွဲ့-ကြက်-အပ်သော စည်ကြီး။
စမ္မဗဒ္ဓဘေရိနံ ဝဇ္ဇနံ မဟတိယာ ဓမ္မဘေရိ-
ယာ အနုဿာဝနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂။
မ၊ဋီ၊၄။၁၃၄။

စမ္မဗန္ဓ (ပု) [စမ္မ+ဗန္ဓ] အရေပိုင်း၊ အရေလွှာ၊
အရေဖတ်။ သော မရဏဘယဘိတော ဩ-
လမ္မန္တံ စမ္မဗန္ဓံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ဋီ၊
၅။၇၆။ စမ္မဗန္ဓန္တိ စမ္မဗန္ဓံ၊ စမ္မပဋ္ဌလန္တိ
အတ္ထော။ ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်။

စမ္မဘာဇန (န) [စမ္မ+ဘာဇန] သားရေပုံး၊
သားရေအိုး၊ သားရေခွက်။ စမ္မဗန္ဓ (၂)
ကြည့်။

စမ္မမံသန္တရ (န) [စမ္မမံသ + အန္တရ] အရေ၊
အသားတို့၏ အကြား။ သဏ္ဌာနတော ထူလ-
သရိရဿ တာဝ စမ္မမံသန္တရေ ဌပိတဟလိဒ္ဓိ-
ဝဏ္ဏဒုက္ကလပိလောတိကသဏ္ဌာနောဟောတိ။
အဘိ၊ဋီ၊၂။၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၄။ (-ပဋိသံ၊
ဋီ၊၁။၇၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋီ၊၅၁။)

စမ္မမတ္တ (တိ) [စမ္မမတ္တ+ဏ] အတွင်းရေမျှသာ
ရှိသော။ ဈာမလောမံ ဆိန္ဒုဆဝိံ စမ္မမတ္တံ
လောဟိတပလိဂ္ဂုဏိတံ ဧကံ ပလုဋ္ဌမက္ကဋိံ
ဒဿေသိ။ ဇာ၊ဋီ၊၂။၈၄။

စမ္မမယ (တိ) [စမ္မ+မယ] သားရေဖြင့် ပြုလုပ်
အပ်သော၊ သားရေဖြင့်ပြီးသော။ အန္တမ-
သော အဋ္ဌိမယောပိ စမ္မမယောပိ သဗ္ဗော

သင်္ဂဟိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။
၃၂၂။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၅။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၁၉။
သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၃။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၂၉၊၁၉၀။)

စမ္မမယကဉ္စက (ပု) [စမ္မမယ+ကဉ္စက] သား
ရေဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော-သင်တိုင်း-အင်္ကျီ၊
သားရေသင်တိုင်း၊ သားရေအင်္ကျီ။ စမ္မကဉ္စ-
က (၁) ကြည့်။

စမ္မမယတေလဘာဇန (န) [စမ္မမယ+တေလ-
ဘာဇန] သားရေဖြင့်ပြီးသော ဆိဗူး။ တုမ္မာ-
နီတိ စမ္မမယတေလဘာဇနာနီ။ သာရတ္ထ၊
၁။၄၅၉။ ဝိမတိ၊၁။၉၇။

စမ္မမယဘာဇန (န) [စမ္မမယ+ဘာဇန] သား
ရေဖြင့်ပြီးသော-အိုး-ခွက်၊ သားရေအိုး၊
သားရေခွက်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စမ္မမယဘာဇနဟတ္ထ (တိ) [စမ္မမယဘာဇန +
ဟတ္ထ] သားရေခွက် လက်၌ရှိသော၊ သားရေ
ခွက်ကို စွဲကိုင်သော၊သူ။ ကဋ္ဌောပိဟတ္ထောတိ
ဝိလိဝမယဘာဇနဟတ္ထော။ “စမ္မမယဘာဇန-
ဟတ္ထော”တိ စ ဝဒန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၇၉။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၇၅။

စမ္မမယဘိသိ (ထိ) [စမ္မမယာ+ဘိသိ] သား
ရေဖြင့်ပြီးသောဘုံလျှို၊ သားရေဘုံလျှို။ မဿ-
ရကေတံ စမ္မမယဘိသိယံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၅။
ဝိမတိ၊၂။၂၃၈။

စမ္မယောတ္တ (န) [စမ္မ+ယောတ္တ] သားရေကြိုး၊
သားရေလွန်။ သုနခံ ဂဟေတွာ စမ္မယောတ္တေ-
န ဗန္တိတွာ ယောတ္တကောဋိယံ ဂဟေတွာ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။၄၁၅။)

စမ္မယောဓိ (ပု) [စမ္မ+ယုဓ+ဏီ] (၁) ချပ်ဝတ်
သူရဲ၊ ချပ်ဝတ်ကို ဝတ်၍ - စစ်ထိုး - စစ်တိုက်
-သော သူရဲ။ (၂) ကာသူရဲ၊ ကာကိုစွဲ
ကိုင်၍ - စစ်ထိုး - စစ်တိုက် - သောသူရဲ။

မဟာနာဂါ သူရာ စမ္မယောဓိနော ဒါသိက-
ပုတ္တာ။ ဒိ၊၁။၄၈၊၅၆။ အံ၊၂။၄၇၈၊၄၈၁။
စမ္မယောဓိနောတိ ယေ စမ္မကဉ္စကံ ဝါ
ပဝိသိတွာ သရပရိတ္တာဏစမ္ပံ ဝါ ဂဟေတွာ
ယုဇ္ဈန္တိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၂။
(-အပ၊၁။၄၁၅။)

စမ္မရဇ္ဈ (ထိ) [စမ္မ+ရဇ္ဈ] သားရေကြိုး၊ သား
ရေလွန်။ ဝရတ္တေဟိတိ စမ္မရဇ္ဈဟိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။

စမ္မရဇ္ဈကာ (ထိ) [စမ္မရဇ္ဈ+က+အာ] သား
ရေကြိုး၊ သားရေလွန်။ ယောတ္တာနီတိ စမ္မ-
ရဇ္ဈကာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၆။

စမ္မဝဋ္ဋ (န) [စမ္မ + ဝဋ္ဋ] အရေလုံး၊ အရေစု။
တံ ကရောန္တာ ဟေဋ္ဌာ ဂီဝတော ပဋ္ဌာယ
စမ္မဝဋ္ဋေ (စမ္မဗန္ဓေ။က။ မူကွံ) ကန္တိတွာ
ဂေါပကေ ပါတေန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၁။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၂၆၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။)

စမ္မဝဋ္ဋိ (ထိ) [စမ္မ+ဝဋ္ဋိ] သားရေကြိုး။ ဩန-
ဟိတုန္တိ ဘေရိပေါက္ခရာဒီနိ စမ္ပံ အာရော-
ပေတွာ စမ္မဝဋ္ဋိအာဒီဟိ သဗ္ဗေဟိ ဥပကရ-
ဏေဟိ ဝိနန္တိတုံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၃။

စမ္မဝဒ္ဓ (န) [စမ္မ+ဝဒ္ဓ] (၁) သားရေကြိုး။
(၂) သားရေလွန်၊ သားရေမျှင်။ (၁) တေန
ခေါ ပန သမယေန ဝိဟာရာ စမ္မဝဒ္ဓေဟိ
ဩဂုဗ္ဗိယန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၈၃။ (၂) တသ္မိံ ခဏေ
ကစ္ဆပေန ဧကမေဝ စမ္မဝဒ္ဓံ ဌပေတွာ သေသ-
ဝရတ္တာ ခါဒိတာ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။
ဧကမေဝ စမ္မဝဒ္ဓန္တိ ဧကမေဝ စမ္မဟိရံ။ ဇာတ်၊
ဋ္ဌိ၊သစ်။

စမ္မဝရတ္တ (န၊ထိ) [စမ္မ+ဝရတ္တ] သားရေကြိုး၊
သားရေလွန်။ အထ ကစ္ဆပေါ စမ္မဝရတ္တံ
ခါဒိတုံ အာရဘိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။

စမ္မဝါသီ (တိ) [စမ္မ+ဝသ+ဏီ] သားရေ-သစ်
နက်ရေ-ကို-ဝတ်ရုံ-သုံးဆောင် - သော၊

သူ။ စမ္မဝါသီ ဆမာ သေတိ၊ ဇာတဝေဒံ
နမဿတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၉။ စမ္မဝါသီတိ အဇိန-
စမ္မဓရော။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၀၃။ (- အပါ၊ ၂။
၁၀၃။)

စမ္မဝိကတံ (တိ) [စမ္မ + ဝိကတံ] သားရေအထူး။
တာလဝဏံ ပန တာလပဏ္ဍေဟိ ဝါ ကတံ
ဟောတု ဝေဠုဒန္တဝိလိဝေဟိ ဝါ မောရပိဉ္ဇေ-
ဟိ ဝါ စမ္မဝိကတံဟိ ဝါ၊ သဗ္ဗံ ဝနုတိ။ ဝိ၊ ၄။
၄။ ၅၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၄၅။

စမ္မဝိနဒ္ဒ (တိ) [စမ္မ + ဝိနဒ္ဒ] (၁) သားရေဖြင့်-
ဖွဲ့-ကြက် - အပ်သော (ညောင်စောင်း၊
အင်းပျဉ်စသည်)။ (၂) အတွင်းရေ-အရေ
ထူ-ဖြင့်-ဖွဲ့-မြှေးယှက် - ဖုံးလွှမ်း - အပ်
သော(ခန္ဓာကိုယ်)။ (၁) တေန ခေါ ပန
သမယေန မနုဿာနံ မဉ္ဇမ္မိ ပိဌမ္မိ စမ္မောနဒ္ဒါ-
နိ ဟောန္တိ စမ္မဝိနဒ္ဒါနိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၃။ (- ဝိ၊
၄။ ၂။ ၁၃၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၃။) (၂) စမ္မဝိနဒ္ဒံ ဆဝိ-
ယာ ပဋိစ္ဆန္တံ...ပါဒေန အက္ခမိတံ နုဏ္ဏေယျ။
မဟာနိ၊ ၁၄၀။ စမ္မဝိနဒ္ဒန္တိ သကလသရီရံ
ပရိယောနန္တိတော ပါကဋကိလောမကဿ ဥပရိ
ဆဝိယာ ဟေဋ္ဌာ ဌိတံ စမ္မံ၊ တေန စမ္မေန
ဝိနဒ္ဒံ ပရိယောနဒ္ဒံ။ “စမ္မာဝနဒ္ဒ”န္တိပိ ပါဠိ။
မဟာနိ၊ ၄။ ၂၆၃။

စမ္မဝေဓဝိဒ္ဓ (တိ) [စမ္မ + ဝေဓ + ဝိဒ္ဓ] အရေကို-
ထိုးဖောက် - ဖြတ် - တတ်သော နှင်တံဖြင့်
ထိုးအပ်သော။ အပိ စ ခေါ စမ္မဝေဓဝိဒ္ဓေါ
သံဝိဇ္ဇတိ သံဝေဂံ အာပဇ္ဇတိ။ အံ၊ ၁။ ၄၂၉။
စမ္မဝေဓဝိဒ္ဓေါတိ ဆဝိစမ္မံ ဆိန္ဒန္တေန ပတော-
ဒဝေဓေန ဝိဒ္ဓေါ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၉။

စမ္မသံယုတ္တ (ပု) [စမ္မ + သံယုတ္တ] စမ္မသံယုတ်၊
စမ္မခန္ဓက၊ သားရေနှင့်စပ်၍ - ဟောကြား
- ပညတ် - တော်မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်
အပေါင်း။ ဧဝံ စမ္မသံယုတ္တေပိ တိဿော
အာပတ္တိယော။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၅။ စမ္မသံယုတ္တေ-

တံ စမ္မက္ခန္ဓကေ။ ဝဇီရ၊ ၅၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၄၇၀။

စမ္မသညတ္တ (ပု) [စမ္မ + သညတ္တ] စမ္မသံယုတ်၊
စမ္မခန္ဓက၊ သားရေနှင့်စပ်၍ - ဟောကြား
- ပညတ် - တော်မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်
အပေါင်း။ စမ္မသညတ္တံ ပုစ္ဆိဿ သနိဒါနံ
သနိဒ္ဓေသံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၀၇။

စမ္မသန္နဒ္ဒ (တိ) [စမ္မ + သန္နဒ္ဒ] ဖွဲ့အပ် - ဝတ်ဆင်
အပ် - သော - ချပ်ဝတ် - မိန့်ညှိ - ရှိသော၊
ချပ်ဝတ် - မိန့်ညှိ - ဝတ်ဆင်ထားသော၊ သူ။
ဝမ္မိတေတိ စမ္မသန္နဒ္ဓေ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၉၇။

စမ္မသန္နာဟ (တိ) [စမ္မ + သန္နာဟ] ဖွဲ့အပ် -
ဝတ်ဆင်အပ် - သော - ချပ်ဝတ် - မိန့်ညှိ -
ရှိသော၊ ချပ်ဝတ် - မိန့်ညှိ - ကို ဝတ်ဆင်ထား
သော၊ သူ။ စမ္မသန္နာဟော (သံ၊ ၃။ ၅) တိ
သန္နဒ္ဓစမ္မော။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၉။

စမ္မသမ (တိ) [စမ္မ + သမ] အရေနှင့် အညီအမျှ။
အရေနှင့်ညီမျှသော။ သစေ မယံ ဇီဝိတံ
ဒါတုကာမော၊ ကကစံ အာဟရာပေတွာ
ဣမံ သူလံ စမ္မသမံ ဆိန္ဒာပေဟိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
၃၀။

စမ္မသာဋက (ပု) [စမ္မ + သာဋက] စမ္မသာဋက-
ပရိဗိုဇ်၊ သားရေအဝတ်ကို ဝတ်ရုံလေ့ရှိသော
ပရိဗိုဇ်။ ဣဒံ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော
စမ္မသာဋကံ နာမ ပရိဗ္ဗာဇကံ အာရဗ္ဘ ကထေ-
သိ။ တဿ ကိရ စမ္မမေဝ နိဝါသနဉ္စ ပါရုပနဉ္စ
ဟောတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၇၅။

စမ္မသာဋကဇာတက (န) [စမ္မသာဋက + ဇာတ-
က] စမ္မသာဋကဇာတ်၊ စမ္မသာဋကပရိဗိုဇ်ကို
အကြောင်းပြု၍ ဟောကြားအပ်သောဇာတ်။
ဇာတကပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-ဇာတ်။
ဇာ၊ ၁။ ၁၀၅။

စမ္မာဝနဒ္ဒ (တိ) [စမ္မ + အဝနဒ္ဒ] အတွင်းရေ-
အရေထူ - ဖြင့် - ဖွဲ့ - မြှေးယှက် - ဖုံးလွှမ်း -
အပ်သော။ စမ္မဝိနဒ္ဒ (၂) ကြည့်။

စမ္မိက (တိ) [စမ္မ+ဣက] အရေ၌ ဖြစ်သော။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စမ္မိကာဗာဓ (ပု) [စမ္မိက + အာဗာဓ] အရေ၌
ဖြစ်သော အနာ။ တတ္ထဿ ပါဒေ စမ္မိကာ-
ဗာဓော ဥပ္ပဇ္ဈိ။ ထေရဂါဠာ ၂။ ၁၇၇။

စမ္မောနဒ္ဒ (တိ) [စမ္မ + ဩနဒ္ဒ] သားရေဖြင့် - ဖွဲ့
- ကြက် - အပ်သော။ တေန ခေါပန သမ-
ယေန မနုဿာနံ မဇ္ဈမ္ပိ ပိဌမ္ပိ စမ္မောနဒ္ဒါနိ
ဟောန္တိ စမ္မဝိနဒ္ဒါနိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၃။ တဉ္စိ ရုက္ခ-
သာရာဒိမယံ အန္တောဆိဒ္ဓံ စတုသု ပဿေသု
စမ္မောနဒ္ဒံ ဝါဒိတဘဏ္ဍံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၈။

စယ (ပု) [စိ + အ] (၁) ဖွဲ့မြေ။ (၂) စီခြင်း။
(၃) အကျည်၊ တည်ရာ၊ အောက်ခံ။ (၄)
ဆည်းပူးခြင်း၊ ပွားများခြင်း (၅) ပွားစီး
ခြင်း၊ တိုးပွားခြင်း။ (၆) ဖြစ်ခြင်း။ (၇)
ဆည်းပူးအပ် - ပွားစေအပ် - သော တရား၊
ကံကိလေသာ တို့သည် - ဆည်းပူးအပ် - ပွား
စေအပ် - သော ပဋိသန္ဓေ၊ စုတိ၊ ဂတိ - ဟု
ဆိုအပ်သော ဝဋ်တရား။ (၈) ဆည်းပူး
တတ် - ပွားစေတတ် - သော တရား၊
ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်။ (၉) အပေါင်းအစု။
(တိ) (၁၀) ဆည်းပူး - စုဆောင်း - ထား
သော၊ သူ။

(၁) ဖွဲ့မြေ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ
ဥစ္စဝတ္ထုကံ ကာတုန္တိ။ စယော ပရိပတတိ။
ဝိ၊ ၄။ ၂၅၄-၆-၇-၈-၉၊ ၂၀၂၊ ၂၉၇၊ ၃၀၀။

(၂) စီခြင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေစိနိတုံ
တယော စယေ ဣဋ္ဌကာစယံ သိလာစယံ
ဒါရုစယန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၄-၆-၇-၈-၉၊ ၂၀၂၊ ၂၉၇၊
၃၀၀။

(၃) အကျည်၊ တည်ရာ၊ အောက်ခံ။
ဣဋ္ဌကသိလာမတ္တိကာကုဋ္ဌိကာသု ပန ကုဋ္ဌိ-
သု ဟေဋ္ဌာ စယံ ဗန္ဓိတော ဝါ အဗန္ဓိတော ဝါ
ကရေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၀။ စယန္တိ အဓိ-

ဋ္ဌာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂၈။ စယန္တိ အဓိဋ္ဌာန-
ဥစ္စဝတ္ထု။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၈၁။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၈။)

(၄) ဆည်းပူးခြင်း၊ ပွားများခြင်း။
သမန္တတော စိတာယာတိ သဗ္ဗဘာဂေန
ဘာဝနာနုရူပံ စယံ ဂမိတာယ။ တေနာဟ
ဥပစိတာယာတိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၃။

(၅) ပွားစီးခြင်း၊ တိုးပွားခြင်း။ စတူဟိ
စ ရူပဇနကပစ္စယေဟိ အာဂတော စယောတိ
အာစယော၊ ဝုဇ္ဈိ။ စယတော အပက္ကမောတိ
အပစယော၊ ပရိဟာနိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၅။

(၆) ဖြစ်ခြင်း။ အာစယ၊ ဥပစယ
(မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၈၈) တို့
ကြည့်။

(၇) ဆည်းပူးအပ် - ပွားစေအပ် - သော
တရား၊ ကံကိလေသာတို့သည် - ဆည်းပူးအပ်
- ပွားစေအပ် - သော ပဋိသန္ဓေ၊ စုတိ၊ ဂတိ-
ဟု ဆိုအပ်သော ဝဋ်တရား။ တတော ဧဝ
အာစယသင်္ခါတာ စယာ အပေတတ္တာ နိဗ္ဗာ-
နံ အပေတံ စယာတိ အပစယော။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၈၆။

(၈) ဆည်းပူးတတ် - ပွားစေတတ် -
သော တရား၊ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်။ ကုသ-
လာကုသလသင်္ခါတာ စယာ အပေတတ္တာ
အပစယသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၁။

(၉) အပေါင်းအစု။ သမ္မဟော ဂဏ-
သံဃာတာ၊ သမုဒါယော စ သဉ္ဇယော။
ဝိသရော နိကရော စယော။ ဓာန်၊ ၆။ ၂၉။

(၁၀) ဆည်းပူး - စုဆောင်း - ထား
သော၊ သူ။ သေယျထာပိ ဥဒါယိ ဂဟပတိ ဝါ
ဂဟပတိပုတ္တော ဝါ အဇော မဟဒ္ဒနော
မဟာဘောဂေါ နေကာနံ နိက္ခဂဏာနံ
စယော နေကာနံ ဓညဂဏာနံ စယော။

နေကာနံ ဒါသိဂဏာနံ စယော။ မ၊၂။၁၁၅။
စယောတိ သန္တာနတော ကတသန္တိစယော။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။ စယောတိ သန္တာနေဟိ နိစ-
ယော အဝီစိနိစ္စပုဗ္ဗနိစယော။ တေနာဟ
“သန္တာနတော ကတသန္တိစယော”တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၇၆။

စယဌ (ပု) [စယ+အတ္ထ။တ္ထ-ကို ဌ-ပြု။] အပေါင်း
အစုဟူသော အနက်။ ဧဝံ “စယဌော သရိ-
ရဌော ကာယဌော”တိ သဒ္ဒနယေန ကာယ-
သဒ္ဒံ ဒဿေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။

စယတိ (ကြိ) [စိ+အ+တိ] လည်၏။ ဟတ္ထ-
ပါဒါနံ မောက္ခေန မောစနေန စယတိ ပရိ-
ဝတ္တတိ တောယာတိ မောက္ခစိကာ။ သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၁။၃၆၂။

စယန (န) [စိ+ယု] (၁) စိဆဲနံရံ၊ မပြီးသေး
သောနံရံ။ (တိ) (၂) စိကြောင်းဖြစ်သော။
(၁) ဒိယနုဟတ္ထုဗ္ဗေဓေန၊ ပါကာရစယ-
နာဒိနာ။ ဝိနယဝိနိစ္စယ။၈၇။ စယနံ နာမ
ဝိပူကတပါကာရောတိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိနိစ္စယ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၈၃။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စယနိဌကာ (ထိ) [စယန+ဣဌကာ] စိကြောင်း
အုတ်၊ စီအုတ်။ မတ္တိကာဘဏ္ဍေ စယနိဌ-
ကာ ဆဒနိဌကာ ထုပ်ကာတိ သံဃဿ ဒိန္န-
ကာလတော ပဋ္ဌာယ ဂရုဘဏ္ဍိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၈၄။ (-ကင်္ခါ။၂၆၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၉။)

စယဗန္ဓန (န) [စယ + ဗန္ဓန] အကျည်ဖွဲ့ခြင်း၊
(စရပ်၏)တည်ဆောက်မှုကို စီရင်ခြင်း။ စယဗန္ဓနံ
သာလာယ အဓိဌာနသဇ္ဇနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။

စယိတဗ္ဗ (တိ) [စယ+တဗ္ဗ] ပူဇော်-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော။ စယိတဗ္ဗန္တိ စေတိယံ၊
ပူဇေတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၈၈။

စရံ (ပု) [စရ+အ။ စရတိ ဇာနာတိ ပရ-
စက္ကန္တိ စရော၊ အ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၃၄၇။] (၁)
သူလျှို၊ စုံထောက်။ (၂) လှည့်လည်-သွား

လာ-ကျက်စား-ခြင်း။ (တိ) (၃) လှည့်
လည်-သွားလာ - ကျက်စား - သော၊သူ။
(၄) ရွှေရှားတတ်သော (နေရာမှ ရွှေတတ်
သောအရာဝတ္ထု၊ ဇင်္ဂမဝတ္ထု)။ (၅) လျှပ်
ပေါ်-လော်လီ-သော၊သူ။ (၁) အန္တရစ-
ရောတိ အန္တရံ စရော သုခသတ္တု ဝိဿာသ-
ဃာတိ။ တေနာဟ “ဝဓကော”တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၂၆။ (၂) စရဂေါပက ကြည့်။ (၃) ယေ-
စညေ ဥဒကေ စရာ (ထေရီ။၂၀၉)တိ ယေ-
စညေပိ ဝါရိဂေါစရာ မစ္ဆမကရနန္ဒိယာဝတ္တာ-
ဒယော စ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၁။ တသ္မိံ ဂိရိဒုဂ္ဂေ
ပဗ္ဗတန္တရေ စရော စရဏသီလော အာသိ
အဟောသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ (၄) ဇင်္ဂမဉ္ဇ
စရဉ္ဇေဝ၊ တသံ ဝေယျံ စရာစရံ။ ဓာန်။၇၁၁။
(၅) စရော စရမိ စဉ္ဇလေ။ ဓာန်။၁၁၀၇။

စရံ (ကြိ) [စရ+အ+ဟိ။ ဟိ-ချေ။] (၁)
သွားလေ့။ (က) လှည့်လည်-သွားလာ -
ကျက်စား-လေ့။ (ခ) ဖဲသွားလေ့၊ ထွက်
သွားလေ့။ (၂) ကျင့်လေ့။ (၃) နေ
ထိုင်လေ့။ (၄) ပြုလုပ်ပါလေ့။ (၅)
ကပ်ရောက်စေလေ့၊ ဆိုက်ရောက်စေလေ့၊
ရစေလေ့။ စရတိ(၁၊၂၊၃၊၁၀၊၁၁)ကြည့်။

စရက (ပု) [စရ+ဏ္ဍု] (၁) ရသေ့တု။ ရသေ့
ယောင်။ (တိ) (၂) လှည့်လည်-သွားလာ-
ကျက်စား - သော၊သူ။ (၃) ကျင့်တတ်
သော၊သူ။ (၁) စရကာ တာပဿာ စေဝ၊ စ-
ရန္တိ မဟိယာ တဒါ။ အပ၊၁။၄၀ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၆၃။ (၂) စရကာ ဗဟူ ဘေရဝါ ဗဟူ။ သံ၊
၁။၁၀၈။ စရကာတိ သိဟဗျုပ္ပါဒိကာ သဉ္ဇရ-
ဏသတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ စောရာ ဟိ ပဗ္ဗတ-
မတ္တကေန စရန္တံ ပိ ဟေဋ္ဌာ စရကာဝ နိဟိ-
နကမ္မတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၃။ (၃) အတ္တနော
ဟိတောပါယဘူတဿ ဓမ္မဿ ကာရကော၊
စရကောဝါ ရာဇာဟိ ဓမ္မရာဇာ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
၂။၂၃၃။

စရဂေါပက (တိ) [စရ + ဂေါပက] လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ခြင်း၌ စောင့်ရှောက် ခြင်း။ စရဏာရဟံ ပုရိသံ ဝဇ္ဇေတွာ စရဂေါပကံ နိပ္ပါဒေန္တော ဝိယ ပုနပ္ပုနံ - တံ တံ ဘဝံ ဒဿေန္တော။ ထေရါဌ။ ၂။ ၄၇၄။

စရဋ္ဌ (ပု) [စရ + အတ္တ။တ္ထ-ကိုဋ္ဌ-ပြု။] လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - တတ်သော - အနက် - သဘော။ ကာမစာရံ စရဋ္ဌေန မာရဿ ဂေါစရေတိ မာရဂေါစရေ။ မဟာနိဌ။ ၄၀၆။

စရဏံ (ပုန) [စရ + ယု။ စရမ္ဘာ ကရဏေ ယု၊ စရဏံ၊ ဣဒံ ပုမေ ဝိကပ္ပေန နိစ္စံ နပုံသကေ။ ဓာနိဌိ။ ၂၇၇။] (၁) ခြေ၊ ခြေထောက်။ (န) (၂) အကျင့်။ (က) စရဏတရား ၁၅-ပါးဟူသောအကျင့်။ (ခ) သမာပတ် ဂ-ပါး ဟူသော အကျင့်။ (ဂ) သီလဟူသော အကျင့်။ (ဃ) ကျင့်ခြင်း။ (င) ဖြစ်ခြင်း။ (၅) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ခြင်း။ (၆) သုံးသပ်ခြင်း။ (၇) စားခြင်း။ (ဂ) ဆန်းကြယ်သောပန်းချီကား၊ လက်စွမ်းပြပန်း ချီကား။ (၉) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - သော အခါ။ (၁၀) ကျင့်သော အခါ။ (၁၁) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက် စား - ရာ အရပ်။ (ပု) (၁၂) စရဏ-မည် သော စကြဝတေးမင်း။ (တိ) (၁၃) လှည့် လည် - သွားလာ - ကျက်စား - သောသူ။ (၁၄) လှည့်လည် - သွားလာ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။

(၁) ခြေ၊ ခြေထောက်။ ဘဂဝတော စရဏာနိ တဝ သိရဿ ဝန္တာဟိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၁၀။ (-အဘိဌ။ ၂။ ၃၁၈။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၉၅။ မဟာနိဌ။ ၁၀၇။)

(၂) အကျင့်။ မာဇာတိ ပုစ္ဆ စရဏဉ္စ ပုစ္ဆ။ သံ၊ ၁။ ၁၇၀။ စရဏဉ္စ ပုစ္ဆာတိ အပိ စ ခေါ သီလာဒိဂုဏဘေဒံ စရဏံ ပုစ္ဆ။ သံ၊ ၁။

၁။ ၂၁၅။ သုတ္တနိဌ။ ၂။ ၁၃၂။ (-သုတ္တနိ။ ၃၄၇။ စူဠနိဌ။ ၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၂။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၁၇။) (က) စရဏတရား ၁၅-ပါးဟူသော အကျင့်။ (သီလစောင့်ခြင်း၊ ဣန္ဒြေကိုစောင့် ရှောက်ခြင်း၊ အစာ အာဟာရ၌ အတိုင်းအ ရှည်ကို သိခြင်း၊ နိုးကြားခြင်း၌ အဖန်ဖန် အားထုတ်ခြင်း၊ သဒ္ဓါ၊ ဟိရီ၊ ဩတ္တပ္ပ၊ ဗာဟုဿစူ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ ပညာ ဟူသော သူတော်ကောင်းတရား ၇-ပါး၊ ပဌမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်၊ စတုတ္ထဈာန် ၄-ပါး၊ ဤ ၁၅-ပါးတို့တည်း။) သီလသံဝ- ရောပိ စရဏံ၊ ဣန္ဒြိယသံဝရောပိ စရဏံ၊ ဘောဇနေ မတ္တညူတာပိ စရဏံ၊ ဇာဂရိယာ- နုယောဂေါပိ စရဏံ၊ သတ္တပိ သဒ္ဓမ္မာ စရဏံ၊ စတ္တာရိပိ ဈာနာနိ စရဏံ။ စူဠနိဌ။ ၁၉၈။ စရဏ (ဝိ၊ ၁။ ၁။ စူဠနိဌ။ ၁၄၁) နိ သီလသံ- ဝရော ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒ္ဓါရတာ ဘောဇနေ မတ္တညူတာ ဇာဂရိယာနုယောဂေါ သတ္တ သဒ္ဓမ္မာ စတ္တာရိ ရူပါဝစရဈာနာနိတိ ဣမေ ပန္နရသ ဓမ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣမေယေဝ ဟိ ပန္နရသ ဓမ္မာ ယသ္မာ ဧတေဟိ စရတိ အရိယ- သာဝကော ဂစ္ဆတိ အမတံ ဒိသံ၊ တသ္မာ စရဏန္တိ ဂုတ္တာ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၆။ စူဠနိဌ။ ၃၄၇။ (-မ၊ ၂။ ၂။ အ၊ ၃။ ၅၂၉။ အပ၊ ၁။ ၄၉၊ ၃၄၇။ အပ၊ ၂။ ၉၀၊ ၁၄၃။ မိလိန္ဒ။ ၂။ ၂။ မ၊ ၁။ ၃။ ၂။ မ၊ ၁။ ၄။ ၉။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂။ ၅။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၄။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၉။) (ခ) သမာပတ် ဂ-ပါးဟူသော အကျင့်။ ဒုက္ခာ ပမုစ္စေ စရဏံ အပတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃။ အဋ္ဌသမာပတ္တိသင်္ခါတံ စရဏံ အပတွာ အပါယဒုက္ခတော န မုစ္စေယျာတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၂။ ၉။ (-ဒီ၊ ၁။ ၉။ ၃။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄။ ၀။) (ဂ) သီလဟူသော အကျင့်။ သိပ္ပံ ဝါ ဝိဇ္ဇံ ဝါ စရဏံ ဝါ ကမ္မံ ဝါ ကိန္တိမေ သိပ္ပံ ဝိဇ္ဇာနေယျံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၂။ စရဏန္တိ ပဉ္စသီလံ ဒသသီလံ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ။ ဒီ၊ ၁။ ၃။

၁၁၂။ စရန္တိ တေန သုဂတိံ, သုခဉ္စ ဂစ္ဆန္တိတိ
စရဏံ။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ (-ဒီ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။)

(၃) ကျင့်ခြင်း။ အထ ဝါ ဗြဟ္မစရိယဿ
စရဏေနာတိ ဧဝံ ကရဏတ္ထေ ဝါ သာမိ-
အတ္ထေ ဝါ ဥပယောဂဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဝိ၊
၁၁၂။ (-သံ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ ဓမ္မာ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။
သုတ္တနိ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ ဝိမာနာ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ ပေတ၊ ဝိ၊
၁၁၂။ ကင်္ခါ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ အံ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။
နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။)

(၄) ဖြစ်ခြင်း။ နိဿရဏဝိဝေကေ
နိဗ္ဗာနေ စရဏတော ဝိဝေကစရိယဉ္စော။
ပဋိသန္ဓိ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ (-အံ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ အဘိ၊ ဝိ၊
၁၁၂။ ပဋိသန္ဓိ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ မဟာ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။
၁၁၂။ ဣတိ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ မူလ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။)

(၅) လှည့်လည် - သွားလာ -
ကျက်စား - ခြင်း။ စရဏေန စ သမ္ပန္နော
ယုဂမတ္တဉ္စ ပေက္ခတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁၁၂။
စရဏေနာတိ ဂမနေန။ သုတ္တနိ၊ ၁၁၂။
(-ဝိ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ အံ၊ ဝိ၊
၁၁၂။ အံ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁၂။ ဓမ္မာ၊ ဝိ၊
၁၁၂။ သုတ္တနိ၊ ၁၁၂။ ထေရ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။
၁၁၂။ ထေရ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ အပါ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။
၁၁၂။ ဇာ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၁၁၂။
သာရတ္ထ၊ ၁၁၂။ ဝိမတိ၊ ၁၁၂။ ဝိမတိ၊
၁၁၂။ သီ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ သီ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။
သင်္ခါ၊ ၁၁၂။ မာ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ မာ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။
၁၁၂။ အံ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။ အံ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။
၁၁၂။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။)

(၆) သုံးသပ်ခြင်း။ သမန္တတော စရဏံ
ဝိစရဏံ။ မူလ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။

(၇) စားခြင်း။ ရဇ္ဇတိဏစရဏ(သုတ္တနိ၊
၁၁၂။)ကြည့်။

(၈) ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီကား၊ လက်
စွမ်းပြ ပန်းချီကား။ ဒိဋ္ဌိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ စရဏံ

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၁၇-ပ-မ-ဗ-သ-စ

နာမ စိတ္တန္တိ။ သံ၊ ၁၁၂။ စရဏံ နာမ
စိတ္တန္တိ ဝိစရဏစိတ္တံ။ သံ၊ ၁၁၂။ တသ္မိမ္မိ
စရဏံ နာမ စိတ္တံ အတိစိတ္တမေဝ ဟောတိ။
အဘိ၊ ၁၁၂။ စရဏံ နာမ ဂဟေတွာ
စရိတဗ္ဗစိတ္တပဋ္ဌော။ မူလ၊ ဝိ၊ ၁၁၂။

(၉) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်
စား - သောအခါ။ (၁၀) ကျင့်သောအခါ။
(၉၊ ၁၀) စရဏကာလ-ကြည့်။

(၁၁) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်
စား - ရာအရပ်။ စရဏဌာန-ကြည့်။

(၁၂) စရဏ-မည်သော စကြဝတေးမင်း။
ကေတလီသိတော ကပ္ပေ၊ စရဏော နာမ
ခတ္ထိယော။ အပါ၊ ၁၁၂။ ထေရ၊ ၁၁၂။

(၁၃) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား
- သောသူ။ အန္တလိက္ခမိ စရဏာ၊ ဓမ္မနဂရေ
ဝသန္တိ တေ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၁၂။ အန္တလိက္ခမိ စရ-
ဏော၊ ပညာဘိညာသု ပါရဂူ။ အဘိ၊ ၁၁၂။
အပါ၊ ၁၁၂။ ဇာ၊ ၁၁၂။

(၁၄) လှည့်လည် - သွားလာ - အပ် -
သင့် - ထိုက် - သော။ စရဏဒိဝသ-ကြည့်။

စရဏ (န) [စရဏ+ဏ] ခြေနှင့်တူသောတရား၊
အခြေဖြစ်သောတရား။ (က) သီလ၊ ပါတိ-
မောက္ခသံဝရသီလ။ (ခ) ကရုဏာ။ (က)
ပါတိမောက္ခန္တိ သီလံ ပတိဋ္ဌာ အာဒိ စရဏံ
သံယမော သံဝရော။ အဘိ၊ ၁၁၂။ တဒေတံ
စရဏသရိက္ခတာယ စရဏံ။ စရဏာတိ ဟိ
ပါဒါ ဝုစ္ဆန္တိ။...တသ္မာ သီလံ စရဏန္တိ ဝုတ္တံ။
အဘိ၊ ၁၁၂။ မဟာ၊ ၁၁၂။ (-ဝိ၊
၁၁၂။ မဟာ၊ ၁၁၂။ သီ၊ ၁၁၂။ စရိယာ၊ ၁၁၂။
သီ၊ ၁၁၂။) (ခ) ကရုဏာ စ သဗ္ဗေသံ ဗုဒ္ဓကာရကဓမ္မာနံ
အာဒိ စရဏံ ပတိဋ္ဌာ မူလံ မုခံ ပမုခံ။ စရိယာ၊
၁၁၂။ ဒီ၊ ၁၁၂။ သီ၊ ၁၁၂။

စရဏက (တိ) [စရ+ဏု။ ဏု-ကို အနက ပြု။]

(၁) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-
သောသူ။ (၂) သုံးသပ်တတ်သော။ (၃)
လှည့်လည်ကြောင်းဖြစ်သော(သပိတ်)။ (၁)
ဘမရော နာမ ပုပ္ဖရသပိဝနဂဟဏဝသေန
စရဏကော မဓကရာဒိကော ဘမရော။
နေတ္တိဝိ။၃၄၁။ (၂) စာရ-ကြည့်။ (၃)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စရဏကပတ္တ (ပု) [စရဏက+ပတ္တ] လှည့်လည်
ကြောင်း သပိတ်၊ လှည့်လည်စရာသပိတ်။
ဥတ္တိဥပတ္တန္တိ ပိဏ္ဍာယ စရဏကပတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၅၈။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၃၁။)

စရဏကာလ (ပု) [စရဏ+ကာလ] (၁) လှည့်
လည်-သွားလာ-ကျက်စား-သော အခါ။
(၂) ကျင့်သောအခါ။ (၁) ဝေရဉ္ဇာယ
နိက္ခမိတွာ မဟာမဏ္ဍလေ စာရိကာယ စရဏ-
ကာလေ ဂန္တဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓဝိထိ* ပဟာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၆။) (၂) စရိယံ စရဏကာလေ
အဟေတုကပဋိသန္ဓိယံ နိဗ္ဗတ္တေနာပိ ဟိ မယာ
ဝဟိတဗ္ဗံ ရရံ အညော ဝဟိတုံ သမတ္ထော
နာမ နာဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ (-ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၆။၂၁၆။ ဝိမတိ၊၂။၂၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။)

စရဏကိရိယာ (ထိ) [စရဏ+ကိရိယာ] သွား
ခြင်း ကိရိယာ။ သိပ္ပိကသမ္ပုကမစ္ဆဂုမ္မာနံ စရ-
ဏကိရိယာယပိ ယောဂတော ဌာနကိရိယာ-
ယ အနေကန္တတ္တာ ကေန္တတော တိဋ္ဌန္တမေဝ
....တိဋ္ဌန္တန္တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၆၂။

စရဏဂိလာန (တိ) [စရဏ+ဂိလာန] ခြေနှာ
သော၊ ခြေနှာရောဂါစွဲကပ်သော၊ ခြေနှာ
ရောဂါရှိသောသူ။ တေန ခေါ ပန သမယေန
အညတရာ ဘိက္ခုနီ ဇရာ ဒုဗ္ဗလာ စရဏ-
ဂိလာနာ သုန္နရိနန္ဒာယ ဘိက္ခုနီယာ အဝိ-
ဒ္ဓရေ နိပန္နာ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၂၇၄။ စရဏ-
ဂိလာနာတိ ပါဒရောဂေန သမန္နာဂတာ။

ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ (ပါစိတျာဒိယောဇနာ၊၁။
၁၈၀-၌ စရတိ အနေနာတိ စရဏံ၊ ပါဒေါ။
တသ္မိံ ဥဋ္ဌိတော ဂိလာနော တေဿာတိ
စရဏဂိလာနာတိ ဒဿေန္တော အာဟ “ပါဒ-
ရောဂေန သမန္နာဂတာ”တိ-ဟု ဖွင့်၏။)

စရဏစာရိတ္တ (န) [စရဏ+စာရိတ္တ] လှည့်
လည်-သွားလာ-ခြင်း အလေ့အကျင့်။
ကဿပဒသဗလဿ ကိရကာလတော ပဋ္ဌာယ
ယောနကာနံ သေတဝတ္ထာနိ ပါရုပိတွာ စရ-
ဏစာရိတ္တံ ဇာတံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၃။

စရဏဌာန (န) [စရဏ+ဌာန] လှည့်လည်-
သွားလာ-ကျက်စား-ရာအရပ်။ သော တံ
ဂဟေတွာ ဥယျာနံ ဂန္ဓာ ဝါတမိဂဿ စရဏ-
ဌာနေ တိဏာနိ မဓနာ မက္ခေတွာ နိလီယိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈၀။ သီ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၁။၆၃။ အနု၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၈၁။)

စရဏဌာနာဘိမုခ (တိ) [စရဏဌာန+အဘိမုခ။
ထိ-၌ စရဏဌာနာဘိမုခိ။] ကျက်စားရာအရပ်
သို့ ရှေးရှုသော၊ ဩကစာရိကာ မိဂဂဏဿ
စရဏဌာနာဘိမုခိ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၉။

စရဏတေဇ (ပု) [စရဏ+တေဇ] သီလဟူသော
တန်ခိုး၊ သီလတန်ခိုး။ တေဇောတိ ပဉ္စ
တေဇာ စရဏတေဇော ဂုဏတေဇော ပညာ-
တေဇောပုညတေဇောဓမ္မတေဇော။ ပဋိသံ။
၉၉။ စရဏတေဇောတိ စရန္တိ တေန အဂတံ
ဒိသံ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တိတိ စရဏံ။ ကိ* တံ?
သီလံ။ တဒေဝ ပဋိပက္ခတာပနဋ္ဌေန တေ-
ဇော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၃။

စရဏတ္ထ (ပု) [စရဏ+အတ္ထ] လှည့်လည်-
သွားလာ-ကျက်စား-ခြင်းအကျိုး။ စာရိ-
ကံ စရဏတ္ထာယ အာပုစ္ဆိဿာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆၅။ (-ဝိမတိ၊၂။၂၃၁။)

စရဏဒါန (န) [စရဏ+ဒါန] ခြေအလှူ၊ ခြေ
ထောက်အလှူ။ စက္ကကိတေဟိ ပါဒေဟိ

ဗောဓိမဏ္ဍပသက်မနာယ စရဏဒါနံ။ စရိယာ၊
ဌ။ ၂၉၀။ ဒီ၊ ဌီ၊ ဝ။ ၁၆။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ဝ။ ၂၇၆။

စရဏဒီဝသ (ပု) [စရဏ+ဒီဝသ] လှည့်လည်
- သွားလာ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော ပွဲ
သဘင်နေ့။ သယံ စရဏဒီဝသေ (သံ၊ ဌ၊ ဝ။
၁၆၄) တိ ကုမာရကာနဉ္စ ကုမာရိကာနဉ္စ သယံ
အတ္တနာ စရိတဗ္ဗဆဏဒီဝသေ။ သံ၊ ဌီ၊ ဝ။
၂၁၂။

စရဏဒေါသ (ပု) [စရဏ+ဒေါသ] ကျင့်ခြင်း၌
အပြစ်၊ မာနတ်ကျင့်ခြင်း၌ အပြစ်။ တေနဿ
ဦနေ ဂဏေ စရဏဒေါသော ဝါ ဝိပုဝါသော
ဝါ န ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ဝ။ ၁၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၃၃၉။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊ ဟောင်း။ ၅၀။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊ သစ်။
၂၆၇။ (- ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၁၀။)

စရဏဓမ္မ (ပု) [စရဏ+ဓမ္မ] စရဏတရား၊ စရဏ
တရား ၁၅-ပါး။ စရဏဓမ္မာ နာမ သီလသံဝ-
ရော၊ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒ္ဓါရတာ၊ ဘောဇနေ
မတ္တညတာ၊ ဇာဂရိယာနုယောဂေါ၊ သတ္တ
သဒ္ဓမ္မာ၊ စတ္တာရိ ဈာနာနိ စ။ စရိယာ၊ ဌ။
၂၉၃။ ဒီ၊ ဌီ၊ ဝ။ ၁၄။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ဝ။ ၂၇၀။ (-
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၁၅၆။ အပ၊
ဌ။ ၂။ ၂၁၇။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၅၄။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၃၉၆။
နေတ္ထိ၊ ဌီ။ ၂။ ၁။)

စရဏနိမိတ္တ (န) [စရဏ+နိမိတ္တ] စရဏတရား
၁၅-ပါးဟူသော အကြောင်း။ ယော စရဏ-
နိမိတ္တံ စရဏဟေတု စရဏပစ္စယာ ပတ္တဗ္ဗံ
အရဟတ္တံ ပတ္တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊
ဌ။ ၂။ ၁၅၇။

စရဏန္တဂ (တိ) [စရဏ+အန္တဂ] စရဏတရား
၁၅-ပါးတို့၏ အဆုံးသို့ရောက်သော၊ စရဏ-
တရား ၁၅-ပါးကို ဖြည့်ကျင့်ပြီးသော၊ ဘုရား။
သုမဟာပရိသမဇ္ဈေ၊ တဒါ မံ စရဏန္တဂေါ။
အပ၊ ၂။ ၁၁၀။ တဒါ မံ စရဏန္တဂေါတိ တသ္မိံ
မယံ အရဟတ္တံ ပတ္တကာလေ သီလာဒိပနွရ-
သန္တံ စရဏဓမ္မာနံ အန္တဂေါ၊ ပရိယောသာန-

ပတ္တော ပရိပူရကာရိတိ အတ္ထော။ အပ၊ ဌ။ ၂။
၂၁၇။

စရဏပရိယာပန္န (တိ) [စရဏ+ပရိယာပန္န] စရ-
ဏတရား၌ - အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော။
တ္ထေ စ ဘဂဝါ စရဏပရိယာပန္နမ္ပိ တိဝိဓံ သီလံ
ဝိဘဇန္တော “ဣဒမဿ ဟောတိ စရဏသ္မိ” န္တိ
အနိယျာတေတွာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ဝ။ ၂၄၀။ (- သီ၊ ဌီ၊
သစ်၊ ၂။ ၂၆၆။)

စရဏပရိယေဋ္ဌိ (ထိ) [စရဏ+ပရိယေဋ္ဌိ] သီလ
ကို ရှာမှီးခြင်း၊ သီလကို စောင့်ရှောက်ခြင်း။
စရဏပရိယေဋ္ဌိ (သုတ္တနိ။ ၃၂၃) တိ သီလ-
ရက္ခဏံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၅၁။

စရဏပစ္စယ (ပု) [စရဏ+ပစ္စယ] (၁) လှည့်
လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ခြင်း ဟူ
သော အကြောင်း။ (၂) စရဏတရား ၁၅-ပါး
ဟူသော အကြောင်း။ (၁) န ဟိ တဿ ဂါမေ
စရဏပစ္စယာ ကုလာနံ သဒ္ဓါဟာနိ ဝါ ဘောဂ-
ဟာနိ ဝါ ဟောန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ဝ။ ၂၃၇။ (-
နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၂၆၂။ နေတ္ထိ၊ ဌီ။ ၁၄၄။) (၂)
စရဏနိမိတ္တ-ကြည့်။

စရဏဗြာဟ္မဏက (ပု) [စရဏ+ဗြာဟ္မဏက] လှည့်
လည် - သွားလာ - သော ပုဏ္ဏားယုတ်။ အယံ
မဟာတပေါ တပစာရံ ဂဏိတွာ စရဏဗြာဟ္မ-
ဏကော မယံ သတ္တဒီဝသမတ္တကေ “သတ္တဓာ
မုဒ္ဓါ ဖလတူ” တိ ဝဒတိ။ အံ၊ ဌ၊ ဝ။ ၂၇၀။

စရဏယောဂ္ဂ (တိ) [စရဏ+ယောဂ္ဂ] သွားခြင်း
ငှါ - သင့်လျော် - လျှောက်ပတ် - သော။
သံဟာရိမန္တံ သံဟာရိတဗ္ဗံ ဂဟေတွာ စရဏ-
ယောဂ္ဂံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ဝ။ ၁၄၃။

စရဏဝန္တ (တိ) [စရဏ+ဝန္တ] စရဏတရား
၁၅-ပါးရှိသော၊ စရဏတရား ၁၅-ပါးနှင့် ပြည့်
စုံသော၊ သူ။ ပဋိဃာ ယဿ န သန္တိ စရဏ-
ဝါ သော။ သုတ္တနိ။ ၃၆၀။ စရဏဝ၊ သောတိ
သော ဣမာယ စရဏေဟိ ပတ္တဗ္ဗပတ္တိယာ
စရဏဝါ ဟောတိတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၅၇။

စရဏဝိပဉ္စ (တိ) [စရဏ+ဝိပဉ္စ] ချိုတဲ့သော စရဏတရား ရှိသော၊ စရဏတရား ချိုတဲ့သော၊ စရဏတရားနှင့် မပြည့်စုံသောသူ။ စရဏဝိပဉ္စော ခေါ် အာဝုသော ယထာဘူတံ န ဇာနာတိ န ပဿတိ။ အံ၊၁။၄၇၂။

စရဏဝိထိ (ထိ) [စရဏ+ဝိထိ] လှည့်လည်-သွားလာ-ရာ လမ်းခရီး။ ရာဇဂဟံ ဂန္ဓာတဿ ပိဏ္ဍာယ စရဏဝိထိ* သလ္လက္ခေတွာ။ ဓမ္မာဠာ၊၂။၄၂၇။

စရဏဝေလာ (ထိ) [စရဏ+ဝေလာ] လှည့်လည်-သွားလာ-သော အခါ။ “သွေတုမေ နာဠာဂိရိ* သောဠသသုရာဃဇေ ပါယေတွာ ဘဂဝတော ပိဏ္ဍာယ စရဏဝေလာယံ ပေသေထာ”တိ ဟတ္ထိဂေါပကေ အာဏာပေသိ။ အပါဠာ၊၁။၁၃၇။

စရဏသမ္ပတ္တိ (ထိ) [စရဏ+သမ္ပတ္တိ] စရဏတရားနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ တထာ ကရုဏဂ္ဂဟဏေန စရဏသမ္ပတ္တိ* ။ ဒီ၊ဠာ၊၁။၇။ သီ၊ဠာ၊သစ်၊၁။၁၆။ မ၊ဠာ၊၁။၇။ သံ၊ဠာ၊၁။၇။ အံ၊ဠာ၊၁။၁၁။

စရဏသမ္ပတ္တိဒဿန (န) [စရဏသမ္ပတ္တိ+ဒဿန] စရဏတရားနှင့် ပြည့်စုံခြင်းကို - ပြတတ် - ပြကြောင်းဖြစ်-သော ပုဒ်။ “ယထာဓမ္မဝိဟာရိနော”တိ ဣဒံ စရဏသမ္ပတ္တိဒဿနံ သီလသံဝရာဒီဟိ သမဂီဘာဝဒီပနတော။ ထေရ၊ဠာ၊၁။၁၇။

စရဏသမ္ပဒါ (ထိ) [စရဏ+သမ္ပဒါ] စရဏတရားနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဣမာယ စ အဗ္ဗုဒ္ဓဝိဇ္ဇာသမ္ပဒါယ စရဏသမ္ပဒါယ စ အညာဝိဇ္ဇာသမ္ပဒါ စ စရဏသမ္ပဒါ စ ဥတ္တရိတရာဝါ ပဏိတတရာ ဝါ နတ္ထိ။ ဒီ၊၁။၉၄။ (-ဝိ၊ဠာ၊၁။၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၇။ ဣတိဝုတ်၊ဠာ၊၁။၂၉၇။ စူဠနိ၊ဠာ၊၃၅။)

စရဏသမ္ပန္န (တိ) [စရဏ+သမ္ပန္န] စရဏတရားနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ စရဏသမ္ပန္နော ယထာ-

ဘူတံ ဇာနာတိ ပဿတိ။ အံ၊၁။၄၇၂။ စရဏသမ္ပန္နောတိ ပန္နရသဓမ္မဘေဒေန စရဏေန သမန္နာဂတော။ အံ၊ဠာ၊၂။၃၅။ (-ဒီ၊၁။၉၄။ မ၊၂။၂။ ဒီ၊ဠာ၊၁။၂၄၀။ မ၊ဠာ၊၃။၂၃။ သီ၊ဠာ၊သစ်၊၂။၂၆၆။)

စရဏသရိက္ခတာ (ထိ) [စရဏ+သရိက္ခတာ] ခြေနှင့်တူသည်၏အဖြစ်။ စရဏ(၂)ကြည့်။

စရဏသီလ (တိ) [စရဏ+သီလ] (၁) ကျင့်ခြင်းအလေ့ရှိသော၊ ကျင့်လေ့ရှိသော၊ သူ။ (၂) လှည့်လည်-သွားလာ-ခြင်း အလေ့ရှိသော၊ လှည့်လည်-သွားလာ-လေ့ရှိသော၊ သူ။ (၁) အနုဓမ္မစာရိနောတိ အနုဓမ္မံ စရဏသီလာ။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၁၄၆။ သံ၊ဠာ၊၃။၂၇၄။ အံ၊ဠာ၊၃။၂၄၇။ စရဏသီလာတိ သမာဒါယ ပဝတ္တနသီလာ။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၁၅၁။ (-ဥဒါန၊ဠာ၊၂၉၇။ ဝိမာန၊ဠာ၊၁။၁၉။ သံ၊ဠာ၊၂။၅၀၆။ အံ၊ဠာ၊၃။၂၅၅။ (၂) ကိတ္တိသဒ္ဓဉ္စ သီလောကဉ္စ ဂဟေတွာ စရဏသီလော။ မဟာနိ၊ဠာ၊၃၇၇။ (-အပါဠာ၊၂။၉၃။ မ၊ဠာ၊၁။၂၅။)

စရဏဟေတု (ပု) [စရဏ+ဟေတု] (၁) စရဏတရား ၁၅-ပါးဟူသော အကြောင်း။ (၂) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (၁) စရဏနိမိတ္တ-ကြည့်။ (၂) စရိတွာ (၁) ကြည့်။

စရဏာကာရဒဿန (န) [စရဏ+အာကာရ+ဒဿန] လှည့်လည် - သွားလာ - သော အခြင်းအရာကို-ပြတတ်-ပြကြောင်းဖြစ်-သော ပုဒ်။ တုဏှိဘူတဿ တိဋ္ဌတောတိ ဣဒံ ပိဏ္ဍာယ စရဏာကာရဒဿနံ၊ ဥဒ္ဓိဿ တိဋ္ဌတောတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဠာ၊၉။

စရဏာရဟ (တိ) [စရဏ+အရဟ] လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်းငှါ ထိုက်သောသူ။ စာရဏိက-ကြည့်။

စရဏုတ္တမ (န) [စရဏ+ဥတ္တမ] မြတ်သောခြေ။ သဟဿာရာနိ စက္ကာနိ၊ ဒိဿန္တိ စရဏုတ္တမေ။ အပါ။ ၂။ စရဏုတ္တမေ ဥတ္တမပါဒတလေ သဟဿာရာနိ စက္ကလက္ခဏာနိ ဒိဿန္တိ။ အပါ။ ၄။ ၂၄၉။

စရဏုပပန္န (တိ) [စရဏ+ဥပပန္န] (၁) စရဏတရား ၁၅-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ (၂) သီလအကျင့်နှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ (၁) သာဒကိဏာ ဥဇ္ဈဂတေသု ဒိန္နာ၊ စရဏုပပန္နေသု မဟဂ္ဂတေသု။ အံ၊ ၁။ ၃၇၄။ စရဏုပပန္နေသုတိ ပဉ္စသဟိ စရဏဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတေသု။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁။ (၂) ယော ဒိဿာ ဘိက္ခုစရဏုပပန္နံ၊ ပုရက္ခတော ပဉ္စလိကော နမဿတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၁။ စရဏုပပန္နန္တိ သီလစရဏေန ဥပေတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။

စရတိ (ကြိ) [စရ+အ+တိ] (၁) သွား၏။ (က) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-၏။ (ခ) လှည့်လည်၏၊ လည်၏။ (ဂ) ဖဲသွား၏၊ ထွက်သွား၏။ (၂) ကျင့်၏၊ ပြုကျင့်၏၊ ဖြည့်ကျင့်၏၊ ကျင့်သုံး၏။ (၃) နေ၏၊ နေထိုင်၏။ (၄) ပြောဆို၏။ (၅) ဖြစ်၏။ (၆) အသက်ရှင်၏။ (၇) ဆောင်ထား၏၊ နာယူ၏။ (ဂ) စား၏။ (၉) ရှက်သန်း၏၊ ပြက်၏၊ လက်၏။ (၁၀) ပြု၏၊ ပြုလုပ်၏။ (၁၁) ကပ်ရောက်၏၊ ဆိုက်ရောက်၏၊ ရ၏။ (၁၂) ရှောင်ကြဉ်၏။ (၁၃) မြူးထူး-ပျော်ပါး-ကစား-၏။

(၁) သွား၏။ (က) လှည့်လည်-သွားလာ- ကျက်စား- ၏။ န ပရေသံ ပါဘတံ ဝိလုမ္မန္တော စရတိ။ အံ၊ ၁။ ၅၀။ န ပရေသံ ပါဘတံ ဝိလုမ္မန္တော စရတိတိ....ဝိလုမ္မန္တော န ဝိစရတိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃။ (-ဝိ၊ ၁။ ၃၅၅။ ဝိ၊ ၂။ ၈၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၃။ ဒီ၊ ၂။ ၂၅။ မ၊ ၂။ ၁၃၈။ သံ၊ ၁။ ၁၁၃။ အံ၊ ၂။ ၁၈၉။ ထေရ၊ ၃၅၂။ အပါ။ ၁။ ၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၄၆၊ ၃၇၆။ ဇာ၊ ၂။ ၃၀။

မိလိန္ဒ။ ၂၆၅။) စရတိ (အံ၊ ၁။ ၂၈၄) တိ စရတိ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၀။ စရန္တိ-ဝိ၊ ၃။ ၁၉၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၁။ ဒီ၊ ၁။ ၂၅။ သံ၊ ၁။ ၂၅။ အံ၊ ၂။ ၆၁။ ပဋိသံ၊ ၃၇၇။ ဓမ္မ၊ ၂၂။ ထေရ၊ ၃၀၀။ အပါ။ ၁။ ၄၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉၅။ ဇာ၊ ၂။ ၈။ နေတ္တိ။ ၁၁၈။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၁။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။ သဿဃာတံ မဉ္ဇေ စရသိ (သံ၊ ၁။ ၄၁၈) တိ သဿံ ဃာတေန္တော ဝိယ အာဟိဏ္ဏသိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၆။ ကိမိဒံ စရသိ မောမူဟာ(ထေရိ၊ ၃၉၉) တိ ကိ*နာမိဒံ....အတိဝိယ မူဠာ စရသိ ပရိဗ္ဗမသိတိ။ ထေရိ၊ ၄။ ၁၇၀။ (-သံ၊ ၁။ ၁၃၅။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၉။) စရထ-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၇။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၅။ စရာမိ-မ၊ ၂။ ၁၁၂။ သုတ္တနိ၊ ၃၄၅။ အပါ၊ ၂။ ၁၉၅။ စရာမ-ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၇၄။ စရတေ-အပါ၊ ၂။ ၇၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၃။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၇။ သြဿဋ္ဌကာယော ဥရဂေါ စရာတု။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၉။ စရာတုတိ စရတု။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၆၃။ စရန္တု -မ၊ ၂။ ၁၉၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၁။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၅၅။ စရ-ဒီ၊ ၁။ ၈၆၃။ ဒီ၊ ၃။ ၉၇။ သံ၊ ၂။ ၁၁။ သံ၊ ၃။ ၃၆၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၇။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၈၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၀။ စရာဟိ-သံ၊ ၁။ ၄၀၆။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၂၅။ စရထ-ဝိ၊ ၃။ ၂၇။ ဒီ၊ ၂။ ၃၉။ ဒီ၊ ၃။ ၄၈၆၄။ သံ၊ ၁။ ၁၀၆။ သံ၊ ၃။ ၁၂၈။ စရေယျ-ဝိ၊ ၄။ ၂၅၁။ မ၊ ၂။ ၁၇၇။ သုတ္တနိ၊ ၃၃၆။ ထေရ၊ ၃၄၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၉။ ယတံ စရေ (အံ၊ ၁။ ၃၂၂) တိ ယထာ စရန္တော ယတော ဟောတိ သံယတော၊ ဧဝံ စရေယျ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၉။ (-ဣတိဝုတ်။ ၂၇၅။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၄၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။) စရေယျာသိ- ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၇။ စရေယျာမ-သံ၊ ၃။ ၁၂၇။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၃။ အစရိ-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၁။ စရိ-ဇာ၊ ၁။ ၈၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၅။ အံ၊ ၄။ ၁။

၁၆၂။ ဇာဠာ၂။၃၆၅။ စရိ— ဇာဠာ၂၆၆။
 စရိသု— ဝိ၅။၁၁၂။ အံ၁။၂၀၆။ ဝိဠာ၃။
 ၂၀၈။ အပါဠာ၁။၆၆။ စရိတ္ထ— သံ၃။၁၂၈။
 မဠာ၄။၃၅။ အံဠာ၂။၁၅၃။ အစရိ—သံ၁။
 ၃၀၈။ သံဠာ၂။၁၄၃။ စရိ— ထေရီ၃၉၁။
 ထေရီဠာ၁၁၀။ စရိမှ— သံ၃။၁၂၇။ ဇာဠာ
 ၂။၅၃။ စရိသုတံ—အပါ၁။၂၅။ ဇာဠာ၆၈။
 သံဠာ၂။၂၇၇။ ပဋိသံဠာ၂။၂၈၁။ ဇာဠာ၂။
 ၂၃၆။ စရိသန္တိ—ဝိ၂။၃၅၅။၃၀၈။ အံ၁။
 ၂၀၆။ ဝိဠာ၄။၁၀၄။ စရိသသိ—ဝိဠာ၂။၃၇။
 မဠာ၂။၅၀။ ထေရီဠာ၂။၆၅။ စရိသမံ—
 ဝိ၁။၁၁၅။ ထေရီ၄၂၆။ ဝိဠာ၂။၉၃။ ဝိဠာ
 ၃။၁၅၄။ စရိသမံ—ဝိ၂။၉၉။ ဥဒါနံ၁၁၂။
 ဇာ၂။၂၄၆။၂၅၂။ အစရိသ—အံဠာ၁။၁၄၉။
 (ခ) လှည့်လည်၏။ လည်၏။ သင်္ဂါမေ စ နန္ဒီ
 စရတိ။ ဝိ၁။၁၄၉။ နန္ဒီ စရတိတံ ဝိဇယဘေရိ
 အာဟိဏ္ဏတံ။ ဝိဠာ၂။၁၀၁။ (-ဓမ္မဠာ၂။
 ၅၆။) စရိ—ဇာဠာ၇။၃၈၆။ (ဂ) ဖဲသွား၏။
 ထွက်သွား၏။ စရ ပိရေ မလ္လိကေ ဝိနဿ။ မ
 ၂။၃၁၀။ စရပိရေတိ အပေဟိ အမှာကံ ပရေ
 အနဇ္ဈတ္တိကဘူတေတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ စရ
 ပိရေတိ ပရတော ဂစ္ဆ။ မာ ဣဓ တိဋ္ဌာတိပိ
 အတ္ထော။ မဠာ၃။၂၃၇။ (-ဝိ၂။၁၈၃။ ဝိ
 ဠာ၃။၁၄၀။ ကခါ။၂၅၀။ သာရတ္ထာ၃။၈၉။)

(၂) ကျင့်၏။ ပြုကျင့်၏။ ဖြည့်ကျင့်၏။
 ကျင့်သုံး၏။ အာယသ္မာ ဘဒ္ဒိယော အနဘိရ-
 တောဝ ဗြဟ္မစရိယံ စရတိ။ ဝိ၄။၃၄၀။ စရ-
 တိ(ဒီဠာ၁။၂၁၁)တိ အာစရတိ ကရေတိ။
 သီဠာသစ်၂။၁၉၂။ (-သံ၁။၁၆၄။ သံ၂။
 ၅၀၃။ အံ၁။၃၈၇။ အံ၂။၄၂၃။ အံ၃။၉၄။
 အဘိပု၁၅၉။ ဓမ္မ၅၁။ ဥဒါနံ၉၈။ ထေရီ
 ၃၂၉။ ဇာဠာ၁၆၃။ မဟာနိ။၂၀၇။ နေတ္ထိ။
 ၁၀၈။ ပေဋကော၂။၂၇၃။ မိလိန္ဒ။၂၄။ ထေရီ
 ၄၂။၇၆။) ဓမ္မံ စရေ(သံ၁။၁၈)တိ ဒသကု-
 သလကမ္ပပထဓမ္မံ စရတိ။ သံဠာ၁။၅၇။ သမ-
 ဝိသမံ စရန္တိ ကာယေန ဝါစာယ မနသာမ။

၃။၃၄၀။ သမဝိသမံစရန္တိတိ....စရန္တိ ကရေန္တိ
 ပဋိပဇ္ဇန္တိ။ မဠာ၃။၄၃၅။ (-ဒီ၁။၁၄၈။ မ
 ၂။၂၂၈။ မဠာ၁၇၈။ သံ၁။၈။ ဇာဠာ၁၆၅။
 ၂၃၁။) စရသိ—ဥဒါနံ၁၀၁။ ဇာဠာ၂၈၄။
 ဝိဠာ၁။၁၇၈။ အနဘိရတော စ ဗြဟ္မစရိယံ
 စရာမိ (အံ၂။၆၁)တိ ဥက္ကဏ္ဍိတော ဟုတွာ
 ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝသာမိ။ အံဠာ၃။၂၈။
 (-သံ၁။၁၇၁။ သံ၂။၈၇။ ဥဒါနံ၁၀၁။
 အပါ၁။၄၅။ စရိယာ၄၁၇။ ဇာဠာ၃၅၅။)
 စရာမ— မဠာ၃၄၀။ သံ၂။၂၀၃။ ဇာဠာ
 ၂၁၄။ စရာတု လာဘေန ဝိကတ္တမာနာ။
 ဇာဠာ၂၈၆။ စရိယာဠာ၁၉၉။ စရာတုတိ
 စရတု။ ဇာဠာ၄။၃၁၀။ (-စရိယာဠာ
 ၂၀၀။) စရန္တိ—ဝိ၃။၁၀၅။ ဇာဠာ၄။၂၉၈။
 နေတ္ထိဝိ။၃၅၆။ဓမ္မံ စရ မဟာရာဇေ မာတာ-
 ပိတုသု ခတ္တိယ။ ဇာ၂။၄၅။ ဣဓ ဓမ္မန္တိ
 မာတာပိတုပဋ္ဌာနဓမ္မံ။ တံ.... ကရေန္တောဝ
 ပူရေဟိတံ ဝဒတိ။ ဇာဠာ၅။၁၃၁။ (-မဠာ
 ၉၁။ သံ၁။၃၄၁။ အပါ၁။၁၆၈။ ဇာဠာ၁၅။)
 စရာဟိ တံ ဓမ္မံ (ထေရီ၄၂၇)န္တိ တံ ပဗ္ဗ-
 ဇိတွာ စရိတဗ္ဗံ ဗြဟ္မစရိယာဒိဓမ္မံ စရ။ ထေရီ
 ၄၂။၂၇၅။ စရထ — ဝိ၃။၁၈၂။၆။ ဇာဠာ
 ၁၄၄။ အပါ၂။ ၁၂၁။ ဓမ္မံ စရတံ တဉ္စ စရာထ
 သဗ္ဗေ (သုတ္တနိ။ ၃၃၆)တိ တဉ္စ မယာ
 ဘာဝိတံ သဗ္ဗေ စရထ ပဋိပဇ္ဇေ။ သုတ္တနိ။၄။
 ၂။၁၀၃။ စရဿု — သုတ္တနိ။၃၈၈။ ဇာဠာ
 ၂၃၃။ ဇာ၂။၃၀၁။ ဇာဠာ၄။၁၁၄။ ဗြဟ္မ-
 စရိယံ သုဂတေ စရာမသေ။ သုတ္တနိ။၂၈၄။
 စရာမသေတိ စရာမ။ ယဉ္စိတံ သက္ကတေ စရာ-
 မသိတိ ဝုစ္စတိ။ တံ ဣဓ စရာမသေတိ။ အဠာ-
 ကထာစရိယာ ပန “သေတိ နိပါတော”တိ
 ဘဏန္တိ။ တေနေဝ စေတ္တ အာယာစနတ္တံ
 သန္ဓာယ “စရေမ သေ”တိပိ ပါဠိ ဝိကပ္ပေန္တိ။
 ယံ ရုစ္စတိ။ တံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ။၄။၁။၃၉။
 စရေယျ—သံ၁။၁၀၉။သံ၂။၁၁၇။ ဓမ္မံ၃၄။
 အပါ၁။၁၀။ ဥဒါနံ၁၃၄။ မဟာနိ။၂၉။ ဇာ

၁။၁၃၈။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၈။ နေတ္တိ။၁၄၂။ မိလိန္ဒ။
 ၃၈၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၅၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၈။
 စရေ—ဓမ္မ။၃၈၊ ၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၉၊ ၂၄၆။ ဇာ၊
 ၂။ ၉၊ ၁၅၇။ စရေယျာသိ — သုတ္တနိ။၃၅၅။
 ဇာ၊ ၁။ ၂၃၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁၁၀။ စရေ—ဇာ၊ ၁။
 ၂၆၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂၂၃။ စရေယျာမ—သံ၊ ၂။
 ၂၀၂။ စရေထော—ဇာ၊ ၁။ ၂၈၁။ စရေယျံ—
 အံ၊ ၁။ ၅၀၊ ၄၃၆။ ဇာ၊ ၂။ ၄၆။ စရိယာ၊ ၄။
 ၁၄၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁၈၂။ ကော စရေ ခုဂ္ဂိ-
 သာဏကပ္ပေါ။ သုတ္တနိ။၂၈၇။ အပါ၊ ၁။ ၁။
 စူဠနိ။၂၆၇။ တတ္ထကံအရညေ နိဝါသံ ကော
 စရေ ခုဂ္ဂိသာဏကပ္ပေါစရေယျန္တိ အတ္ထော။
 သုတ္တနိ၊ ၄။ ၉၂။ အပါ၊ ၄။ ၂၀၀။ စူဠနိ၊ ၄။
 ၁၂၃။ အစရိ—ဒီ၊ ၃။ ၂၁၈။ အံ၊ ၃။ ၂၀၈။
 မဟာနိ။၁၆၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ မဟာနိ၊ ၄။
 ၂၇၉။ စရိ—ဇာ၊ ၁။ ၂၁၁။ အစရိ—သုတ္တနိ။
 ၃၂၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၅၁။ အစရိ သု—စူဠနိ။
 ၁၉၉၊ ၂၀၀။ စူဠနိ၊ ၄။ ၇၈။ စရိ သု—သုတ္တနိ။
 ၃၂၃။ စူဠနိ။ ၂။ ၁။ ဇာ၊ ၄။ ၂၃၂။ အစရိ—
 ဇာ၊ ၁။ ၃၆၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁။ စရိ—အံ၊ ၄။ ၃။
 ၆၆။ အစရိမှာ—ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၆။ စရိမှာ
 —ဇာ၊ ၂။ ၂၆၆။ ပေဋကော။၃၂၁။ စရိမှ—
 ထေရ။၂၄၉။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၆။ စရိသတိ—
 ဝိ၊ ၅။ ၂၃၅။ အံ၊ ၂။ ၂၂၆။ အံ၊ ၃။ ၂၀၈။ မဟာ-
 နိ။၂၀၇။ စရိသသိ—ထေရိ၊ ၄။ ၂၃၃။ စရိသ-
 ထ—ဝိ၊ ၂။ ၃၆၅။ စရိသမိ—ဝိ၊ ၂။ ၃၀၄။
 မ၊ ၂။ ၃၀၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၇။
 စရိသမ—ထေရ။၃၃၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂။ အပါ၊
 ၄။ ၂။ ၂၇၅။

(၃) နေ၏၊ နေထိုင်၏။ ဧဝံ သော စရတိ
 သတော (ထေရ။၃၂၉)တိ ဧဝံ ကိလေသာ-
 ပနယနပဋိပတ္တိယာ သတော သမ္ပဇာနော
 ဟုတွာ စရတိ ဝိဟရတိ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၄။
 (-ထေရ။၃၄၆၊ ၃၅၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၆။ ထေရ၊
 ၄။ ၂။ ၄၁၁။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၀၀။) စရန္တိ—သံ၊ ၁။
 ၁၈၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇။ စရမ—သံ၊ ၁။ ၂။ ၂။

သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၄။ စရ—ထေရိ။၃၇၇။ ထေရိ၊ ၄။
 ၁၂။ န ဂဏေန ပုရက္ခာတော စရေ(ထေရ။
 ၃၅၀)တိ ဘိက္ခုဂဏေဟိ ပုရက္ခာတော ပရိ-
 ဝါရိတော ဟုတွာ န စရေယျ န ဝိဟရေယျ။
 ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၀။ စရိသတိ—ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၂။
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။
 ၂၉၄။ စရိသသိ—သံ၊ ၁။ ၁၉၀။ သုတ္တနိ။၃၂၉၊
 ၄၅၅။ ထေရ။၃၇၀။ ထေရိ။၃၇၉။ မဟာနိ။
 ၃၄၃။ စူဠနိ။၁၆။ စရိသံ—ထေရ။၃၅၈။
 ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၃။

(၄) ပြောဆို၏။ တဒရိယော ကထ
 နာစရေ။ အံ၊ ၁။ ၁၉၉။ နာစရေတိ န စရတိ
 န ကထေတိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၈။

(၅) ဖြစ်၏။ အဓိမုစ္စန္တော သဒ္ဓါယ စရတိ။
 ပဋိသံ၊ ၂။ ၆။ ၄၀၃။ စူဠနိ။ ၂။ ၃၃။ သဒ္ဓါယ
 စရတိတိ သဒ္ဓါဝသေန ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။
 ၂။ ၁၄၀။ စူဠနိ၊ ၄။ ၉၄။ (-စရိယာ။၄၁၆။
 မိလိန္ဒ။၁၈၉။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၃၄။) စရန္တိ—
 အပါ၊ ၁။ ၁၅။ ဣတိဝုတ်။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။
 ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၃၇။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂။ မူလဒီ၊
 ၁။ ၇၄။ အနုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၀။ စရိသတိ—အံ၊ ၄။ ၂။
 ၁၆၃။

(၆) အသက်ရှင်၏။ နိဗ္ဗိဋ္ဌေန စရာမိ
 သဗ္ဗလောကေ။ သုတ္တနိ။၂၈၃။ တေနော
 နိဗ္ဗိဋ္ဌေန သဗ္ဗညဘာဝေန လောကုတ္တရ-
 သမာဓိသုခေန စ ဇီဝိမိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅။

(၇) ဆောင်ထား၏။ နာယူ၏။ စရိသမိ-
 (အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၆)တိ သမ္မာ နေဿာမိ၊ သက္ကစံ
 သုဏိဿာမိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂။

(၈) စား၏။ ကစ္ဆေ ရူဠတိဏေ စရန္တိ
 ဂါဝေါ။ သုတ္တနိ။၂၈၂။ စရန္တိ ဘတ္တကိစ္စံ
 ကရေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀။

(၉) ရှက်သန်း၏။ ပြက်၏၊ လက်၏။
 ဝိဇ္ဇုလတာ စရတိ နဘေ(ထေရ။၂၃၁)တိ....

သတေရတာ အာကာသေ ဣတော စိတော
စ ဝိစရန္တိ။ ထေရဒ္ဓါဝ။ ၁၅၄။

(၁၀) ပြု၏၊ ပြုလုပ်၏။ ဣတိ ဒိသ္မာန
စရာမိ သေနံ။ ထေရ။ ၂၄၇။ စရာမိ သေနံ
ဘိက္ခဝါပရိယေသနံ ကရောမိတိ အတ္ထော။
ထေရဒ္ဓါဝ။ ၃၁၂။ တံ တံ ပြုမိ မဟာရာဇ၊ ဓမ္မံ
ရဋ္ဌပတိ စရ။ တထာရာဇ စရာဟိ ဓမ္မံ။ ဇာ၊ ၂။
၆၅။ ဓမ္မန္တိ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပါဏာတိပါ-
တာဒိနိ ပဉ္စဝေရာနိ ပဟာယ ဒါနာဒိနိ
ပညာနိ ကရောဟိတိ။ ဇာ၊ ၄၅။ ၂၉၅။ မာ စ
ပါဏာဝံ ဝိဝိဓံ စရဿု အသုစိ။ ဝိမာန။ ၇၈။
မာ စရဿုတိ မာ အကာသိ။ ဝိမာနဒ္ဓါ။ ၂၂၂။

(၁၁) ကပ်ရောက်၏၊ ဆိုက်ရောက်၏၊
ရ၏။ သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြဟ္မံ အရိယံ မဂ္ဂံ စရန္တိတိ
ဗြဟ္မစာရိ။ ဒီ၊ ၄၂။ ၃၃၀။ စရန္တိတိ ဥပဂစ္ဆန္တိ၊
အဓိဂစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၂။ ၂၇၄။ စရထ-
-ဝိ၊ ၃။ ၃၁။ သံ၊ ၄၂။ ၂၂၅။ အံ၊ ၄၂။ ၂၄၉။
ဓမ္မဒ္ဓါဝ။ ၃၅၆။ ဓမ္မဒ္ဓါ။ ၁၆၀။ အပါ၊ ၄၂။
၂၂၃။ စရ ဗြဟ္မစရိယံ သမ္မာ ဒုက္ခဿ အန္တ-
ကိရိယာယ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၇။ စရ ဗြဟ္မစရိယန္တိ ဥပ-
ရိမဂ္ဂတ္ထယသင်္ခါတံ ဗြဟ္မစရိယံ သမဓိဂစ္ဆ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၂။

(၁၂) ရှောင်ကြဉ်၏။ ယတ္ထော စာသိ-
ဝိသေ စရေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၂။ ယတ္ထော စာသိ-
ဝိသေတိ အာသိဝိသဿ သန္တိကေ ယတ္ထော
ပဋိယတ္ထော စရေယျာသိ၊ သက္ကောန္တော
အာသိဝိသံ ပရိဝဇ္ဇေယျာသိတိ အတ္ထော။
ဇာ၊ ၄၂။ ၂၂၂။

(၁၃) မြူးထူး - ပျော်ပါး - ကစား -
၏။ တေန စရန္တိ ကိဋ္ဌန္တိ။တေနာဟ “သဋ္ဌ-
ကေန ကိဋ္ဌနကာ”တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၆။
စရသဒ္ဓု-လည်း ကြည့်။

စရတိသဒ္ဓု (ပု) [စရတိ+သဒ္ဓု] စရတိ-သဒ္ဓု။
ပဋိစ္စာဒနတ္ထော ဝေ ဝါ စရတိ-သဒ္ဓေါ အနေ-

ကတ္တတ္တာ ဓာတုနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃။ မ၊ ၄၂။
၅၀။ အံ၊ ၄၂။ ၁၆၃-၈။ အံ၊ ၄၂။ ၂၀၇။

စရတု (ကြိ) [စရ+အ+တု] (၁) လှည့်လည်-
သွားလာ - ကျက်စား - ပါစေ၊ သွားပါစေ။
(၂) ကျင့်ရစေသတည်း။ စရတိ (၁၊ ၂)
ကြည့်။

စရတေ (ကြိ) [စရ+အ+တေ] လှည့်လည်-
သွားလာ - ၏။ စရတိ (၁) ကြည့်။

စရထ (ကြိ) [စရ+အ+ထ] (၁) လှည့်လည်-
သွားလာ - ကျက်စား - ကုန်၏။ (၂) လှည့်
လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ကုန်လေ့။
(၃) ကျင့်ကုန်လေ့။ စရတိ (၁၊ ၂) ကြည့်။

စရန္တ (တိ) [စရ+အန္တ။ ထိ-၌ စရန္တိ။] (၁)
သွားသောသူ။ (က) သွားသော၊ စကြံသွား
သောသူ။ (ခ) လှည့်လည် - သွားလာ -
ကျက်စား - သော၊ သူ။ (၂) ကျင့်သောသူ။
(၃) ကပ်ရောက်သော၊ ဆိုက်ရောက်သော၊
ရသော၊ သူ။ (၄) နေထိုင်သော၊ သူ။ (၅)
ဖြစ်သော (ကံစသည်)။ (၆) အသက်မွေး
သောသူ။ (၇) ရှာဖွေသောသူ။ (၈) ရှက်
သန်းသော၊ ပြက်သော၊ လက်သော (လျှပ်
စစ်)။

(၁) သွားသောသူ။ (က) သွားသော၊
စကြံသွားသောသူ။ စရတော စေပိ ဘိက္ခဝေ
ဘိက္ခုနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ကာမဝိတက္ကော ဝါ ဗျာ-
ပါဒဝိတက္ကော ဝါ ဝိဟိံသာဝိတက္ကော ဝါ။
အံ၊ ၁။ ၃၁၉၊ ၃၂၀။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၂။ စရတော-
တိ ဂစ္ဆန္တဿ စက်မန္တဿ ဝါ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၃၃၃။ အံ၊ ၄၂။ ၂၃၁။ (-အံ၊ ၁။ ၃၂၁။ ဣတိ-
ဝုတ်။ ၂၇၃။ သုတ္တနိ။ ၃၀၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂၃၆။)
(ခ) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား -
သောသူ။ ဂေါစရေ ဘိက္ခဝေ စရတံ သကေ
ပေတ္တိကေ ဝိသယေ န လစ္ဆတိ မာရော ဩ-
တာရံ။ ဒီ၊ ၃။ ၄၈။ သံ၊ ၃။ ၁၂၈-၉။ (-ဝိ၊ ၁။
၂၇၅။ ဝိ၊ ၂။ ၄၀၆။ ဝိ၊ ၃။ ၅၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄။ ဒီ၊ ၁။

၇၉။ မၤၤၤၤၤၤၤ။ မၤၤၤၤၤၤၤ။ မၤၤၤၤၤၤၤ။ သံၤၤၤၤၤၤၤ။
 ၄၉။ သံၤၤၤၤၤၤၤ။ အံၤၤၤၤၤၤၤ။ အံၤၤၤၤၤၤၤ။
 အံၤၤၤၤၤၤၤ။ ခုဒ္ဒကံၤၤၤၤၤၤၤ။ ဥဒါနံၤၤၤၤၤၤၤ။
 ဣတိဝုတ်ၤၤၤၤၤၤၤ။ ၂၇၄။ သုတ္တနိံၤၤၤၤၤၤၤ။ ၃၀၉။ ၃၁၀။ ၄၀၃။
 ထေရံၤၤၤၤၤၤၤ။ အပၤၤၤၤၤၤၤ။ ၂၇၂။ အပၤၤၤၤၤၤၤ။
 ၇။ စရိယာၤၤၤၤၤၤၤ။ မဟာနိံၤၤၤၤၤၤၤ။ ၁၂၆။ ဇာၤၤၤၤၤၤၤ။
 ၃၄၂။ ၃၄၃။ ၃၄၄။ ၃၄၅။ ၃၄၆။ ၃၄၇။ ၃၄၈။ ၃၄၉။ ၃၅၀။
 ၃၅၁။ ၃၅၂။ ၃၅၃။ ၃၅၄။ ၃၅၅။ ၃၅၆။ ၃၅၇။ ၃၅၈။ ၃၅၉။ ၃၆၀။

(၂) ကျင့်သောသူ။ ပရိသုဒ္ဓိံ ပြဟ္မစရိယံ
 စရန္တံ အမူလကေန အဗြဟ္မစရိယေန အနုဒ္ဓိံ-
 သေတိ။ ဝိသံၤၤၤၤၤၤၤ။ (-ဝိသံၤၤၤၤၤၤၤ။
 ဝိၤၤၤၤၤၤၤ။ သံၤၤၤၤၤၤၤ။ ၂၁-၇။ သုတ္တနိံၤၤၤၤၤၤၤ။ ၃၀၉။ ၃၁၀။
 ၄၀၇။ ဇာၤၤၤၤၤၤၤ။ ၁၄၃။ ၁၄၄။ ၁၄၅။ ၁၄၆။ ၁၄၇။ ၁၄၈။ ၁၄၉။ ၁၅၀။
 ၁၅၁။ ၁၅၂။ ၁၅၃။ ၁၅၄။ ၁၅၅။ ၁၅၆။ ၁၅၇။ ၁၅၈။ ၁၅၉။ ၁၆၀။

(၃) ကပ်ရောက်သော၊ ဆိုက်ရောက်
 သော၊ ရသော၊ သူ။ အာတာပိနော ဗြဟ္မစရိယံ
 စရန္တာ။ အဘိကံၤၤၤၤၤၤၤ။ ၁၄၄။ ဥဒါနံၤၤၤၤၤၤၤ။ အပၤၤၤၤၤၤၤ။
 ၂။ ၁၄၇။ အာတာပိနော ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တာ-
 တိ... မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ စရန္တာ အဓိဂစ္ဆန္တာ။
 ဥဒါနံၤၤၤၤၤၤၤ။ ၂၇၇။

(၄) နေထိုင်သောသူ။ ကစ္စိဿု တေ
 ဘဂဝါတတ္ထ ယတာ စရန္တာ။ စူဠနိံၤၤၤၤၤၤၤ။ ၁၃၁။ ၁၃၂။
 တတ္ထ ယတာ စရန္တာတိ တတ္ထ သကာယ
 ဒိဋ္ဌိယာ ဂုတ္တာ ဝိဟရန္တာ။ စူဠနိံၤၤၤၤၤၤၤ။ ၃၀။
 စရတောပိ(မၤၤၤၤၤၤၤ။ ၂၇၂)တိ သမထဝိပဿ-
 နာစာရေန စရတောပိ ဝိဟရန္တသပိ။ မၤၤၤၤၤၤၤ။
 ၃။ ၇။ (- သုတ္တနိံၤၤၤၤၤၤၤ။ ၄၆။ မဟာနိံၤၤၤၤၤၤၤ။ ၄၃-၅။
 ၁၂၃။ စူဠနိံၤၤၤၤၤၤၤ။ ၉၁၀။)

(၅) ဖြစ်သော(ကံစသည်)။ ကမ္မာနိ
 ဒွါရန္တရေ စရန္တာနိပိ ဝဝတ္တိတာနိ။ မူလဋီၤၤၤၤၤၤၤ။
 ၇၄။ (- အနုဋီၤၤၤၤၤၤၤ။ ၈၁။)

(၆) အသက်မွေးသောသူ။ နိမိတ္တေန
 စရန္တော ဇီဝန္တော နိမိတ္တကာရကော နေမိတ္တိ-
 ကော။ မူလဋီၤၤၤၤၤၤၤ။ ၂၂၀။

(၇) ရှာဖွေသောသူ။ စရဉ္စေ နာဓိဂစ္ဆေ-
 ယျ။ သေယျံ သဒိသမတ္တနော။ ဓမ္မံၤၤၤၤၤၤၤ။
 စရန္တိ ဣရိယာပထစာရံ အဂ္ဂဟေတွာ မနသာ-
 စာရော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကလျာဏမိတ္တံ ပရိ-
 ယေသန္တောတိ အတ္တော။ ဓမ္မံၤၤၤၤၤၤၤ။ ၂၉၆။

(၈) ရှက်သန်းသော၊ ပြက်သော၊ လက်
 သော(လျှပ်စစ်)။ စရန္တိ(၃) ကြည့်။

စရန္တိ (ကြိ) [စရ+အ+အန္တိ] (၁) လှည့်လည်
 - သွားလာ - ကျက်စား - ကုန်၏။ (၂)
 ကျင့်ကုန်၏။ (၃) နေထိုင်ကုန်၏။ (၄) ဖြစ်
 ကုန်၏။ (၅) စားကုန်၏။ (၆) ကပ်ရောက်
 ကုန်၏။ ဆိုက်ရောက်ကုန်၏။ ရကုန်၏။ (၇)
 မြူးထူး - ပျော်ပါး - ကစား - ကုန်၏။
 စရတိ (၁၊ ၂၊ ၃၊ ၄၊ ၅၊ ၆၊ ၇၊ ၈၊ ၉၊ ၁၀၊ ၁၁၊ ၁၂) ကြည့်။

စရန္တိ (ထိ) [စရန္တ+ဤ] (၁) လှည့်လည်-
 သွားလာ-ကျက်စား-သော(မိန်းမ)။ (၂)
 ကျင့်သော(မိန်းမ)။ (၃) ရှက်သန်းသော၊
 ပြက်သော၊ လက်သော (လျှပ်စစ်)။ (၁)
 “တော ဂါဝေါ စရန္တိ”တိ စရန္တိယော ဥပါ-
 ဒါယ ဣတရာပိ စရန္တိတိ ဝုစ္ဆန္တိ။ ဒီဌာၤၤၤၤၤၤၤ။ ၂၀၂။
 မၤၤၤၤၤၤၤ။ ၂၂၄။ (-အံဌာၤၤၤၤၤၤၤ။ ၁၀၀။ ဥဒါနံၤၤၤၤၤၤၤ။
 ၁၁၂။ ဝဇီရံၤၤၤၤၤၤၤ။ ၃၈၀။) (၂) ကာသာယဝတ္ထံ
 အနဂါရိယံ စရန္တိ။ ဇာၤၤၤၤၤၤၤ။ ၁၃၇။ (-ထေရီ၊
 ၄။ ၁၀၃။ ၁၃၄။ ဇာၤၤၤၤၤၤၤ။ ၅၇၇။ ကင်္ခါဋီ၊
 ဟောင်း။ ၅၉။) (၃) မေဿမုခေ စရန္တိယာ
 ဝိဇ္ဇုလတာယ သမန္နာဂတော။ အံဌာၤၤၤၤၤၤၤ။ ၁၇။

စရန္တ (ကြိ) [စရ+အ+အန္တိ] (၁) လှည့်
 လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ကြကုန်လော့၊
 -ကြစေသတည်း။ (၂) ကျင့်-ကြကုန်
 လော့၊ - ကြစေသတည်း။ စရတိ (၁၊ ၂)
 ကြည့်။

စရပုရိသ (ပု) [စရ+ပုရိသ] သူလျှိုယောကျ်ား။
 ရာဇာပိ စရပုရိသေ ဌပေတွာ နာဂရေဟိ ဒိန္န-
 ဒါနတော အတိရေကတရံ ဒေတိ။ ဒီဌာၤၤၤၤၤၤၤ။

၆၈။ (-မာဠာ၂။၂၄။ သံဠာ၁။၅၄။ ဓမ္မာဠာ
၁။၁၂၄။၂၂၅။ ဓမ္မာဠာ၂။၂၆၄၃။ ဥဒါနာဠာ
၃၀၃။ အပါဠာ၁။၂၇၀။ ဇာဠာ၄။၁၅၃၊၃၄၂။
ဇာဠာ၆။၃၂၀။ သာရတ္ထာ၂။၂၀၆။ အံဠာ၃။
၁၃၆။)

စရဗာက (ပု) [?] စရဗာက-မည်သောသူ
(လောကာယတကျမ်းဆရာ)။တတ္ထဟောတိ-
က, ကုဋီစက, ဗဟုဒက, ဟံသ, ပရမဟံသ,
ကာဇက, တိဒဏ္ဍ, မောနဝတ, သေဝ, ပါရု-
ပက, ပဉ္စမရတ္တိက, သောမကာရက, မုဂဗ္ဗတ,
စရဗာက ပါသဏ္ဍာ။ မာဠာ၂။၁၂။

စရမာန (တိ) [စရ + အ + မာန] (၁) သွား
သော၊ လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား -
သော၊ သူ။ (၂) ကျင့်သော၊ သူ။ (၁) ကေ
သမယံ ဘဂဝါ ကောသလေသု စာရိကံ စရ-
မာနော မဟတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ။ ဒီ၊
၁။၈၂၊၂၁၄။ မာ၊၁။၃၅၄။ သံ၊၂။၅၀၇။ သံ၊
၃။၃၀၆။ အံ၊၁။၁၈၁၊၂၃၈။ အံ၊၂။၂၂၊၃၅၂။
စာရိကံ စရမာနောတိ အဒ္ဓါနဂမနံ ဂစ္ဆန္တော။
ဒီ၊၁။၂၁၃။ မာဠာ၂။၅၅။ အံဠာ၂။၁၆၅။
ဥဒါနာဠာ၁၆၅။ အဋ္ဌဝိမုခါ စရမာနာ (သံ၊
ဠာ၁။၂၁၈)တိ ဂေါစရံ ဂဏန္တော။ သံဠာ၁။
၂၆၄။ (-ဝိ၊၁။၁၂၊၂၁၉၊၃၆၁။ ဝိ၊၂။၂၇၊
၁၄၄၊၄၁၀။ ဝိ၊၃။၁၂၊၃၁၄၅။ ဝိ၊၄။၃၇၊
၂၅၅၊၂၆၅-ဂ၊၃၀၇၊၃၁၃၊၃၂၂-၉၊၃၄၁၊၄၄၂၊
၄၉၁။ ဒီ၊၁။၁၀၄။ မာ၊၁။၁၅၇၊၂၀၀။) (၂)
သစေ မာနတ္ထံ စရမာနာ အန္တရာပတ္တိံ အာ-
ပဇ္ဇတိ။ ဝိဠာ၄။၃၁။ (-ဝိ၊ဠာ၁။၁၀၂။ သံဠာ၊
၁။၄၁၊၅၉၊၃၂၂။ သုတ္တနိဠာ၊၁။၁၁၁။ သုတ္တနိ၊
ဠာ၂။၄၈၊၂၈၈။ အပါဠာ၁။၂၁၇။ မဟာနိဠာ။
၄၀၃။)

စရမာနကုက္ကုဋ (ပု) [စရမာန + ကုက္ကုဋ] လှည့်
လည် - သွားလာ - ကျက်စား - သော ကြက်။
ဇလကုက္ကုဋ (အပါဠာ၂။၁၈၈) ကြည့်။

စရမာနပုရိသ (ပု) [စရမာန + ပုရိသ] လှည့်
လည် - သွားလာ - သော ယောက်ျား။ အရ-
ညပဝနေ စရမာနပုရိသော ဝိယ ဟိ ဒီပင်္ကရ-
ပါဒမူလတော ပဠာယ ပါရမိယော ပူရယ-
မာနော မဟာပုရိသော ဒဠဗ္ဗော။ သံဠာ၂။
၁၀၈။

စရသဒ္ဓ (ပု) [စရ + သဒ္ဓ] စရ-သဒ္ဓါ။ ဣဓ စရ-
သဒ္ဓေါ ကိဠာယံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဠာ၊သစ်၊၁။၄၅၀။
(-သာရတ္ထာ၂။၃၆၄။)

စရသိ (ကြိ) [စရ + အ + သိ] (၁) လှည့်လည် -
သွားလာ - ကျက်စား - ၏။ (၂) ကျင့်၏။
စရတိ (၁၊၂) ကြည့်။

စရသုတ္တ (န) [စရ + သုတ္တ] စရသုတ်၊ သွား
ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်း၊ ဣရိယာပုထ် ၄-ပါး၌
ဖြစ်ပေါ်လာသော ကာမဝိတက်၊ ဗျာပါဒ-
ဝိတက်၊ ဝိဟိံသာဝိတက် ၃-ပါးကို လက်ခံ
သောသူသည် “အမြဲမပြတ် ပျင်းရိသောသူ၊
ဝီရိယနည်းသောသူ မည်၏”၊ ထိုဝိတက် ၃-ပါး
ကို လက်မခံသောသူသည် “အမြဲမပြတ်
ဝီရိယရှိသောသူ၊ နိဗ္ဗာန်သို့ စေလွှတ်အပ်သော
စိတ်ရှိသောသူ မည်၏” ဟု ဟောကြားတော်
မူသော သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၄-
နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊
၁။၃၁၉-၃၂၁။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဣတိဝုတ္တက-
ပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၁၁-သုတ်။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၂-၄။

စရဟိ (ဗျ) [စ + ရဟိ ?] (၁) အချိန် = အခါ =
ကာလ။ (၂) ကြံဆခြင်း = ပရိကပ္ပန။ (၃)
သည်းမခံနိုင်ခြင်း = လက်မခံနိုင်ခြင်း = မကျေ
နပ်ခြင်း = မနှစ်သက်ခြင်း = အကုန္တိ = အရဟိ။
(၄) စင်စစ် = ကေနိ = အမှန် = ကေသ။ (၅)
ပုဒ်ပြည့်ရုံမျှ = ပုဒ်ကို - ပြည့်စေခြင်းမျှ -
ဖြည့်ခြင်းမျှ = ပဒပူရဏမတ္ထ။

(၁) အချိန် = အခါ = ကာလ (ယခုအခါ
၌)။ အထ ကေစရဟိ သဒေဝကေ လောကေ

အရဟန္တာ ဝါ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဝါ သမာ-
ပန္နာတိ။ ဥဒါနံ။၈၄။ ကေ စရဟံတိ ကေ
တေရဟံ။ ဥဒါနံ။၈၅။

(၂) ကြံဆခြင်း=ပရိကပ္ပန(အကယ်၍)။
ဘောတိ စရဟံ ဇာနာသိ၊ တံ မေ အက္ခာဟံ
ပုစ္ဆိတာ။ သုတ္တနိ။၄၃၀။ ဘောတိ စရဟံ
ဇာနာသိတိ ဘောတိ စေ ဇာနာသိ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။

(၃) သည်းမခံနိုင်ခြင်း=လက်မခံနိုင်ခြင်း
=မကျေနပ်ခြင်း=မနှစ်သက်ခြင်း= အက္ခန္တိ
=အရစ်(ထိုသို့ ဖြစ်လျှင်၊ ထိုသို့ ဖြစ်သည်ရှိ
သော်)။ ကထဉ္စရဟံ ဘန္တေ သာသနဿ
ဒါယာဒေါ ဟောတိ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈)တိ ဧတ္ထ
စရဟံတိ နိပါတော အက္ခန္တိံ ဒီပေတိ။ ဣဒံ
ဝုတ္တံ ဟောတိ- ယဒိ ဝေရူပံ ပရိစ္ဆာဂံကတွာပိ
သာသနဿ ဒါယာဒေါ န ဟောတိ၊ အညံ
ကံ နာမ ကတွာ ဟောတိတိ။ သာရတ္ထ၊၁။
၁၃၄-၅။ ကိမတ္ထံ စရဟာဝုသော ဘဂဝတိ
ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ။ မ၊၁။၂၀၁။ ကိမတ္ထံ
စရဟာဝုသောတိ ယဒိ သီလဝိသုဒ္ဓိအာဒိနံ
အတ္ထာယ ဗြဟ္မစရိယံ န ဝုဿတိ၊ အထ
ကိမတ္ထံ ဝုဿတိတိ ပုစ္ဆိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ န မယံ
သဗ္ဗေသယေဝ အဝတ္တမာနတာယ နိဗ္ဗာနံ
ဝဒါမ ကိဉ္စရဟံတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

(၄) စင်စစ်=ကေန=အမှန်=ကေသ
(စင်စစ်သော်ကား၊ ကေနအားဖြင့်၊ အမှန်
အားဖြင့်)။ အယဉ္စရဟံ အာယသ္မတော
အာနန္ဒဿ ပဌမံ စိဝရတိက္ခာ ဥပ္ပဇ္ဇိ စိဝရသ-
ဟဿံ။ ဝိ၊၄။၄၈၉။

(၅) ပုဒ်ပြည့်ရုံမျှ=ပုဒ်ကို-ပြည့်စေခြင်း
မျှ-ဖြည့်ခြင်းမျှ= ပဒပူရဏမတ္တ။ တုမေ စေ
အမှာကံ န ဒဿထ၊ အထ ကော စရဟံ အမှာ-
ကံ ဒဿတိ။ ဝိ၊၁။၃၇၉။ အယံ စရဟံ ထုလ္လ-
နန္ဒာယ ဘိက္ခုနိယာ အန္တရာကထာ ဝိပုက-
တာ။ ဝိ၊၂။၉၂။ (-၂၀၃။ ဝိ၊၄။၅၀၃။ သံ၊

၂။၁၀၈-၉။ အံ၊၁။၄၃၄။ အံ၊၃။၁၈၉။မိလိန္ဒ။
၉၃။)

စရာပိတ (တိ) [စရ+ဏာပေ+တ] (၁) လှည့်
လည်စေအပ် - လည်စေအပ် - သော။ (၂)
ဖြစ်စေအပ်သော။ (၃) သက်ဝင်-ကျက်
စား-စေအပ်သော။ (၁) နဂရေ ဘေရိ*
စရာပေတွာ ဂဏှနကံ အလဘိတွာ “ကေဝါရံ
စရာပိတေ နာမံ သုဏန္တာပိ ဟောန္တိ အဿု-
ဏန္တာပိ”တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။
၄၄၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။) (၂၊၃) တေသု
အနေန ပညာ သုဋ္ဌ၊ စရာပိတာ ဟောတိတိ
အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။)

စရာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [စရ+ဏာပေ+တိ] (၁)
လှည့်လည်- သွားလာ - ကျက်စား - စေ၏။
(၂) လှည့်လည်စေ၏၊ လည်စေ၏။ (၃)
ဖြစ်စေ၏။ (၁) ဣတ္ထိယော သတ္တာဟံ ဓမ္မ-
နာဠကံ ကရေထာတိ ယထာကမ္မံ ဗဟိ စရာ-
ပေတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ (၂) မာသုဘတ-
ဘေရိ* စရာပေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၁။၂၇၇။ စရာပေန္တိ- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၅။ သာရတ္ထ၊၃။
၁၀၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၄၄၁။စရာပေမ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၀၆။ စရာပေဟိ-ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၆၉။ စရာ-
ပေထ-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၆၉။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၃၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။ စရာပေယျ-
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၄။ စရာပေသိ-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၆၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၂၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၉၄။စရာပေသံ- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၀၂။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈။
(၃) ပဝိစရတိတိ တတ္ထဉာဏံ စရာပေတိ။သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ ဉာဏံ စရာပေတိတိ “အနိစ္စံ
စလံ ပလောကံ ပဘဂံ”တိအာဒိနာ ဉာဏံ
ပဝတ္ထေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၀။

စရာပေတွာ (ကာကြိဝိ)[စရ+ဏာပေ+တွာ]
 (၁) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-
 စေ၍။(ကျောင်းစေ၍၊ အကျောင်းခိုင်း၍။)
 (၂) လှည့်လည်စေ၍၊ လည်စေ၍။ (၃) ဖြစ်
 စေ၍။ (၁) ပုရေတရံ ယေဝ ဓေနသဟဿံ
 လဠမရကဝနေ စရာပေတွာ။ အပါဠာ၁။၈၁။
 (-ဇာ၊ဠာ၁။၇၉။) (၂) ဘေရိံစရာပေတွာ
 သယံ ဒဏ္ဍကဒိပိကာ အာဒါယ ယေန ဘဂဝါ
 တေနပသင်္ကမိံ သူ။ ပေဋကော။၃၂၆။ ယာ-
 ပေတွာတိ စရာပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌါ၊၂။၁၁၉။
 (သံ၊ဠာ၊၂။၁၀၉-၌ ဘေရိံစရာပေတွာ-ဟူ၍
 သောကြောင့် သံ၊ဋ္ဌါ၊၂။၁၁၉-၌ စရာပေတွာတိ
 ယာပေတွာ ဟုသာ ရှိသင့်၏။) (-ဝိ၊ဠာ၊၃။
 ၁၈၃။ မ၊ဠာ၊၃။၂၄၄။ မ၊ဠာ၊၄။၁၃၆။ သံ၊ဠာ၊
 ၂။၁၀၈။ သံ၊ဠာ၊၃။၈၈။ အံ၊ဠာ၊၁။၆၉။ အံ၊ဠာ၊
 ၃။၂၆၉။) (၃) အဇာနန္တော သုခမဠာနေသု
 အတ္တနောဉာဏံ စရာပေတွာ။ အံ၊ဠာ၊၃။၃၅၄။
 (-မ၊ဠာ၊၃။၃၀၈။)

စရာပေန္တ (တိ) [စရ+ဏာပေ+အန္တ] ဖြစ်စေ
 တတ်သောသူ။ ပဝိစရတိတိ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနု-
 တ္တာတိ တတ္ထ ပညံ စရာပေန္တော ပဝိစရတိ။
 အဘိ၊ဠာ၊၂။၂၉၈။

စရာမ (ကြိ) [စရ+အ+မ။ အ-ကို အာ-ပြု။]
 (၁) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-
 ကုန်၏။ (၂) (က) ကျင့်ကုန်၏။ (ခ) ကျင့်
 လိုပါကုန်၏။ (၃) နေထိုင်ရကုန်၏။ စရတိ
 (၁၊၂၊၃)ကြည့်။

စရာမသေ (ကြိ) [စရ+အာမသေ။] ကျင့်လို
 ပါကုန်၏။ စရတိ(၂)ကြည့်။

စရာမိ (ကြိ) [စရ+အ+မိ] (၁) လှည့်လည်-
 သွားလာ-ကျက်စား-၏။ (၂) ကျင့်၏။
 (၃) အသက်ရှင်၏။ (၄) ပြု၏၊ ပြုလုပ်၏။
 စရတိ(၁၊၂၊၆၊၁၁)ကြည့်။

စရာဟိ (ကြိ) [စရ+အ+ဟိ] (၁) လှည့်လည်-
 သွားလာ-ကျက်စား-ပါလော့။ (၂) ကျင့်

ပါလော့၊ ဖြည့်ကျင့်ပါလော့။ (၃) ပြုလုပ်ပါ
 လော့။ စရတိ (၁၊၂၊၁၀)ကြည့်။

စရိံ (ကြိ) [စရ+အ+ဣ] (၁) လှည့်လည်-
 သွားလာ-ကျက်စား-ပြီ။ (၂) ကျင့်ပြီ။
 စရတိ (၁၊၂)ကြည့်။

စရိ (ကြိ) [စရ + အ + ဤ။ ဤ-ကို ဣ-ပြု။]
 (၁) (က) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်
 စား-ပြီ။ (ခ) လှည့်လည်ပြီ၊ လည်ပြီ။ (၂)
 ကျင့်ပြီ။ စရတိ(၁၊၂)ကြည့်။

စရိတ (တိ) [စရ+တ] (၁) လှည့်လည်-သွား
 လာ-ကျက်စား-အပ်သော။ (၂) ကျင့်အပ်
 -ပြုကျင့်အပ်- ဆည်းပူးအပ်- လေ့ကျက်
 အပ် - သော။ (၃) ပြုအပ်သော။ (၄)
 ဖြစ်သော၊ ဖြစ်ပြီးသော။ (၅) အကျင့်၊
 ကျင့်အပ်-ဆည်းပူးအပ်-သောအကျင့်၊ အ
 ကျင့်တရား။ (၆) ဖြစ်ခြင်း။ (၇) နေထိုင်
 ခြင်း။ (၈) ပြုခြင်း။ (၉) အလေ့အကျင့်၊
 အလေ့အကျက်။ (၁၀) အဖြစ်တော်၊ ဖြစ်
 တော်စဉ် (ဗုဒ္ဓဝင်)။ (၁၁) စည်းစိမ်။ (၁၂)
 လှည့်လည်သွားလာ-ကျက်စား-ရာ (ကာ
 လ၊ အရပ်)။ (၁၃) လှည့်လည် - သွား
 လာ - ကျက်စား-ခြင်း။ (၁၄) စရိုက်၊
 အလေ့၊ ဝါသနာ၊ ပင်ကိုယ်သဘော၊ အဖြစ်
 များသော သဘော။

(၁) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား
 -အပ်သော။ တံ နာဂကညာ စရိတံ ဂဏေန။
 ဇာ၊၁။၃၄၁။ ဇာ၊၂။၃၀၂။ စရိတံ ဂဏေနာတိ
 တံ နိဝေသနံ နာဂကညာဂဏေန စရိတံ အနု-
 သဉ္ဇရိတံ။ ဇာ၊ဠာ၊၄။၄၆၈။

(၂) ကျင့်အပ်- ပြုကျင့်အပ်- ဆည်းပူး
 အပ်-လေ့ကျက်အပ်-သော။ သတဉ္ဇ ဓမ္မော
 စရိတော ပုရာဏော။ ဇာ၊၁။၃၁၇။ ဇာ၊၂။
 ၁၃၅။ စရိယာ၊ဠာ၊၆၉။ အပိ စ သတံ ပဏ္ဍိတာ-
 နံ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တာနံ သေ အာစိဏ္ဏော

သမာစိန္တော ပေါရာဏကမဂ္ဂေါ၊ ယဒိဒံ ပါရမီပူရဏံ နာမ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၀၇။ (-အပ၊ ၁။၁၆၆။၁၇၇၊၂၃၅။ စရိယာ။၄၁၇။ ဇာ၊၁။ ၂၀၈၊၃၇၆။ မိလိန္ဒ။၃၄၀။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၇။ မ၊ ဌ၊၁။၁၃၂၊၁၈၅။ သံ၊ဌ၊၁။၂၁၇။ အံ၊ဌ၊၂။ ၁၄၈။ အဘိ၊ဌ၊၃။၉၄။ စရိယာ၊ဌ။၇၀။ ဇာ၊ ဌ၊၅။၅၁၈။)

(၃) ပြုအပ်သော။ ဒီသရတ္တံ မေ ကိလိဋ္ဌ- ဝေသေန စရိတံ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၁၀။ (၄) ဖြစ် သော၊ဖြစ်ပြီးသော။ စရိတတ္ထ-ကြည့်။

(၅) အကျင့်၊ ကျင့်အပ် - ဆည်းပူးအပ် - သော အကျင့်၊ အကျင့်တရား။ ယံ စရိတံ၊ သဗ္ဗံ တံ ဗောဓိပါစန(စရိယာ။၁)။ နိစ္ဆိတ္တ စရိတန္တိ စရိယာ၊ သမတ္တိံ သပါရမီသင်္ဂဟာ ဒါနသီလာဒိပဋိပတ္တိ။ စရိယာ၊ဌ။၁၇။ အနု- သယံ ဇာနာတိ၊ စရိတံ ဇာနာတိ။ မဟာနိ။ ၁၃၉၊၃၅၉။ စူဠနိ။၁၇၆။ ပဋိသံ။၁၁၇၊၃၇၆။ ဝိ၊ဌ၊၁။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၉။ စရိတန္တိ ပုဗ္ဗေ- ကတကုသလာကုသလကမ္မံ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၅၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၄။ စရိတန္တိ သုစရိတဒုစရိတံ။ တံ ဟိ မဟာဝိဘဏ် စရိတနိဒ္ဒေသေ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၀။ (- အဘိ၊ဝိ။၃၅၃။ ပဋိသံ။၁၁၉။ ဇာ၊၁။၃၇၆။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၄။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၆၇။ ဥဒါန၊ဌ။၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၀၂-၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၉၃၊၃၃၇။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၆-၇။ ဝိမတိ၊၁။၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၆။ မူလဋီ၊၂။၂၁၂။)

(၆) ဖြစ်ခြင်း။ စရိတန္တိ စရိယာ၊ ဝုတ္တိတိ အတ္ထော။ နေတ္ထိ၊ဌ။၅၀။ စရိတန္တိ စရိတာ ကာယဝစီမနပုဝတ္တိ။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၁၄၉။ (- ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၆၁။ ပေတ၊ဌ။၁၀၄။ နေတ္ထိ၊ဌ။ ၂၇၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၈၄။)

(၇) နေထိုင်ခြင်း။ ကေသ စရိတံ သေ- ယျော၊ နတ္ထိ ဗာလေ သဟာယတာ။ ဝိ၊ဃ။ ၄၉၆။ မ၊ဃ။၁၉၃။ (-သာရတ္ထ၊၃။၃၅၂။)

(၈) ပြုခြင်း။ သဟာစရိတေနာ (သံ၊၁။ ၆၆)တိ သဟ စရိတမတ္ထေန။ သံ၊ဌ၊၁။၁၁၇။ သဟ စရိတမတ္ထေနာတိ သီဟနာဒေန သဟ ဝဿကရဏမတ္ထေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။

(၉) အလေ့အကျင့်၊ အလေ့အကျက်။ “န ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ ဝါရိတဿ ကတတ္တာ ဒုဋ္ဌ၊ အာစိန္တံ စရိတံ ဒုရူပစိန္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၉၄။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၇၆။)

(၁၀) အဖြစ်တော်၊ ဖြစ်တော်စဉ် (ဗုဒ္ဓဝင်)။ နိကိလိတန္တိ တေသံ စရိတံ ကပ္ပ- ဇာတိဂေါတ္တာယုဗောဓိသာဝကသန္နိပါတဥပ- ဌာကမာတာပိတုပုတ္တဘရိယာပရိစ္ဆေဒါဒိကံ နိကိလိတံ နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၈၃။

(၁၁) စည်းစိမ်။ စက္ကဝတ္တိစရိတ-ကြည့်။ (၁၂) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စားရာ (ကာလ - အရပ်)။ စရိတကာလ၊ စရိတဌာန တို့ကြည့်။ (၁၃) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ခြင်း။ စရိတပစ္စယကြည့်။

(၁၄) စရိုက်၊ အလေ့၊ ဝါသနာ၊ ပင် ကိုယ်သဘော၊ အဖြစ်များသော သဘော။ စရိတ (ဝိ၊ဌ၊၁။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၉) နှိ စရိယာ ဝေဒိတဗျာ။ တာ ပန ရာဂဒေါသ- မောဟသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိဝိတက္ကဝေသေန ဆ မူလစရိ- ယာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၀။ (-အံ၊ဌ၊၁။၂၈၀၊၃၀၅၊၃၁၂။ အံ၊ဌ၊၂။၇၀။ ဝိမတိ၊၁။၅၄။)

(စရိုက်သည် အကျဉ်းအားဖြင့် ရာဂ စရိုက်၊ ဒေါသစရိုက်၊ မောဟစရိုက်၊ သဒ္ဓါ စရိုက်၊ ဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ ဝိတက်စရိုက်ဟု ၆-ပါး။ အကျယ်အားဖြင့် ရာဂစရိုက်၊ ဒေါသစရိုက်၊ မောဟစရိုက် တမျိုးစီ ၃-ပါး၊ ရာဂဒေါသ စရိုက်၊ ရာဂမောဟစရိုက်၊ ဒေါသမောဟ စရိုက် ၂-မျိုးတို့ ၃-ပါး၊ ရာဂဒေါသမောဟ စရိုက် ၃-မျိုးတို့ ၁-ပါး (၇-ပါး)။ သဒ္ဓါစရိုက်၊

ဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ ဝိတက်စရိုက်၊ တမျိုးစီ ၃-ပါး၊ သဒ္ဓါဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ သဒ္ဓါဝိတက်စရိုက်၊ ဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၂-မျိုးတို့ ၃-ပါး၊ သဒ္ဓါဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၃-မျိုးတို့ ၁-ပါး (၇) ပါး။ ကုသိုလ်စရိုက် အကုသိုလ်စရိုက် ၂-မျိုး ရောသောအားဖြင့် ရာဂသဒ္ဓါစရိုက်၊ ရာဂဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ ရာဂဝိတက်စရိုက် ၃-ပါး၊ ရာဂသဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ ရာဂသဒ္ဓါ ဝိတက်စရိုက်၊ ရာဂဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၃-ပါး၊ ရာဂသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၁-ပါး (၇) ပါး။ ဒေါသသဒ္ဓါစရိုက်၊ ဒေါသဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ ဒေါသဝိတက်စရိုက် ၃-ပါး၊ ဒေါသသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ ဒေါသသဒ္ဓါဝိတက်စရိုက်၊ ဒေါသဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၃-ပါး၊ ဒေါသသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၁-ပါး (၇-ပါး)။ မောဟသဒ္ဓါစရိုက်၊ မောဟဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ မောဟဝိတက်စရိုက် ၃-ပါး၊ မောဟသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ မောဟသဒ္ဓါဝိတက်စရိုက်၊ မောဟဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၃-ပါး၊ မောဟသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၁-ပါး (၇) ပါး။ ရာဂဒေါသသဒ္ဓါစရိုက်၊ ရာဂဒေါသဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ ရာဂဒေါသဝိတက်စရိုက် ၃-ပါး၊ ရာဂဒေါသသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ ရာဂဒေါသသဒ္ဓါဝိတက်စရိုက်၊ ရာဂဒေါသဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၃-ပါး၊ ရာဂဒေါသသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၁-ပါး (၇ ပါး)။ ဒေါသမောဟသဒ္ဓါစရိုက်၊ ဒေါသမောဟဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ ဒေါသမောဟဝိတက်စရိုက် ၃-ပါး၊ ဒေါသမောဟသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ ဒေါသမောဟသဒ္ဓါဝိတက်စရိုက်၊ ဒေါသမောဟဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၃-ပါး၊ ဒေါသမောဟသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၁-ပါး (၇-ပါး)။ ရာဂဒေါသမောဟသဒ္ဓါစရိုက်၊ ရာဂဒေါသမောဟဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ ရာဂဒေါသမောဟဝိတက်စရိုက် ၃-ပါး၊ ရာဂဒေါသမောဟသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၁-ပါး (၇-ပါး)။

သမောဟသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ ရာဂဒေါသမောဟသဒ္ဓါဝိတက်စရိုက်၊ ရာဂဒေါသမောဟဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၃-ပါး၊ ရာဂဒေါသမောဟသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိဝိတက်စရိုက် ၁-ပါး (၇-ပါး)။ ပေါင်း ၆၃-ပါး။ ၎င်း ၆၃-ပါး၌ ဒိဋ္ဌိထည့်လျှင် ၆၄-ပါး ဖြစ်၏။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၅၆-၇။ အဘိဓမ္မာဝတဘူ။ ၂၁၆-ဂ-တို့ကြည့်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၂၁-တို့၌ အကျယ်တုတ်နည်းတမျိုးပြသေး၏။ နေတ္တိ။ ၁၆၄။ နေတ္တိဝိ။ ၃၅၁-တို့၌ ရာဂစရိုက်၊ ဒေါသစရိုက်၊ မောဟစရိုက် ၃-ပါး၊ ထို ၃-ပါး ရောနှော၊ မရောနှောသောအားဖြင့်ဖြစ်ပုံအကျယ်ပြ၏။)

စရိတ^၂(တိ) [စရ+ဇော+တ။ ဣ-အာဂုံ။] (တဏှာစသည်သည်) ဖြစ်စေအပ်သော၊ သူ။ ရာဂေန ဝါ စရိတော ပဝတ္တိတော ရာဂစရိတော။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၇၃။ (-ဒိ၊ ဇိ၊ ၃။ ၁၈၄။) (နေတ္တိ၊ ၄။ ၅၀-၌ “တဏှာယ ဝါ ပဝတ္တိတော စရိတော တဏှာစရိတော” ဟုရှိ၏။ “တဏှာယ ဝါ စရိတော ပဝတ္တိတော တဏှာစရိတော” ဟု ရှိသင့်ရာ၏။)

စရိတက (န) [စရိတ+က။ က-အနက် မရှိ။] အကျင့်။ သာဓု သုတံ သာဓု စရိတကံ။ ထေရ။ ၂၂၈။ သာဓု စရိတကန္တိ တဒေဝ အပ္ပိစ္ဆတာဒိစရိတံ စိန္တံ သာဓု။ စရိတမေဝ ဟိ စရိတကန္တိ ဝုတ္တံ။ ပဒေသယေနာပိဗာဟုဿစွံ တဒနုရူပံ ပဋိပတ္တိဉ္စ သုန္နရန္တိ ဒဿေတိ။ ထေရ။ ၄။ ၁။ ၁၂၆။ (-မဟာနိ။ ၃၉၆။)

စရိတကာလ (ပု) [စရိတ+ကာလ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-သော အခါ။ ဂါမေ ပိဏ္ဏာယ စရိတကာလော၊ ဂါမံ ပိဏ္ဏာယ ပဝိဋ္ဌကာလော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၂။

စရိတဌာန (န) [စရိတ+ဌာန] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ရာအရပ်။ စိန္တဌာနန္တိ

စရိတဋ္ဌာနံ ဂေါစရဂ္ဂဟိတဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၆၄။

စရိတတ္ထ (ပု) [စရိတ+အတ္ထ] (၁) ဖြစ်သော
အကျိုး။ (တိ) (၂) ဖြစ်ပြီးသော-ပေးပြီး
သော-အကျိုးရှိသော။ (၃) ဖြစ်ပြီးသော-
ဟောပြီးသော-အနက်ရှိသော။ (၁) မနုဿိ-
ကာရသန္တတယ “နာယံ ပုဗ္ဗေ ဝိယ ဩဋ္ဌာ-
ရိကာ ဓမ္မပုဝတ္တိ”တိ သင်္ခါရဒဿနဒရတာနံ
သုခုမတာ သလ္လဟုကတာ စ စရိတတ္ထာတိ
အာဟ ပဝတ္ထဒရထမတ္ထာ အတ္ထိတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၃၂၂။ (၂၊၃) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စရိတတ္ထတာ (ထိ) [စရိတတ္ထ+တာ] (၁) ဖြစ်
ပြီးသော-ပေးပြီးသော-အကျိုးရှိသည်၏
အဖြစ်၊ အကျိုးပေးပြီးသည်၏အဖြစ်။ (၂)
ဖြစ်ပြီးသော-ဟောပြီးသော-အနက်ရှိ
သည်၏အဖြစ်၊ အနက်ကို ဟောပြီးသည်၏
အဖြစ်။ (၁) သော ပဌမမဂ္ဂေ သာဓိတေ
စရိတတ္ထတာယ ဝိပက္ကဝိပါကံ ဝိယ ကမ္မံ
ဥပရိမမဂ္ဂါနံ ဥပနိဿယော န သိယာတိ....
အာပဇ္ဇတိတိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၁၄၆။ (၂) ပညံ
ဝိသေသေတွာ ဥပမာဘာဝေန ဝိနိဝတ္တာ
စရိတတ္ထတာယ။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၈။

စရိတနိဒ္ဒေသ (ပု) [စရိတ+နိဒ္ဒေသ] စရိတ-
နိဒ္ဒေသ။ (က) စရိုက်ကိုအကျယ်-ညွှန်ပြရာ
-ညွှန်ပြကြောင်း-စကား။ (ခ) အကျင့်-
အကျင့်တရား-ကို အကျယ်-ညွှန်ပြရာ-ညွှန်
ပြကြောင်း-စကား။ (က) သာ စ နေသံ
သပ္ပါယတာ ဝိတ္တာရတော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ စရိတ-
နိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ (-သိ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၁။၉၉။ (ခ) စရိတနိဒ္ဒေသေ တေရသ
စေတနာ ပုညာဘိသင်္ခါရေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

စရိတပစ္စယ (ပု) [စရိတ+ပစ္စယ] လှည့်လည်-
သွားလာ-ကျက်စား-ခြင်း ဟူသော အ
ကြောင်း။ န တဿ ပုပ္ဖါရာမေ စရိတပစ္စယာ

ပုပ္ဖံ ဝါတဿ ဝဏ္ဏော ဝါဂန္ဓော ဝါ ဝိနဿတိ။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၆၂။

စရိတဗ္ဗ (တိ) [စရ+တဗ္ဗ] (၁) ကျင့်-အပ်-
သင့် - ထိုက် - သော။ (၂) လှည့်
လည် - သွားလာ - အပ် - သင့် - ထိုက် -
သော။ (၃) သက်ဝင်-ကျက်စား-အပ် -
သင့် - ထိုက် - သော။ (၄) လှည့်လည်-
သွားလာ - ကျက်စား-ရာအရပ်။ (၅) သက်
ဝင်-ကျက်စား-ဖြစ်-ရာ ဌာန။

(၁) ဂရုဓမ္မံ အဇ္ဈာပန္နာယ ဘိက္ခုနိယာ
ဥဘတောသံသေပက္ခမာနတ္ထံ စရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။
၇၅။ ဝိ၊၄။၄၄၄။ အံ၊ဉာ၊၁၀၄။ (-ဝိ၊၂။
၃၁၇။ ဝိ၊၄။၁၅၆။ ဒီ၊၂။၁၄၁။ ဒီ၊ဉာ၊၅၂။
သံ၊၁။၁၀၉။ အပ၊၂။၂၂၅။ မဟာနိ၊၃၄။
မိလိန္ဒ၊၉၇၊၃၅၅၊၃၈၁။) (၂) န ဘိက္ခဝေ
တုမ္မကဋ္ဌာဟေ ပိဏ္ဍာယ စရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၅၁။
(-မိလိန္ဒ၊၃၇၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆၊၈၂။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။) (၃)
ဂမ္ဘီရာနံ ဉာဏေန စရိတဗ္ဗာနံ၊ ဂမ္ဘီရဉာဏေန
ဝါ စရိတဗ္ဗာနံ သုတ္တန္တာနံ ပစ္စဝေက္ခဏာ
ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၇၀။
(-ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၂၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၈၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅၆။) (၄၊၅) စရိတဗ္ဗ-
ဋ္ဌာန-ကြည့်။

စရိတဗ္ဗအာစာရ (ပု) [စရိတဗ္ဗ+အာစာရ]ကျင့်
- အပ် - သင့် - ထိုက် - သော ကျင့်
ဝတ်။ ဝတ္တန္တိ တေဟိ စရိတဗ္ဗအာစာရံ။ ဒီ၊
ဋ္ဌိ၊၁။၂၉၈။

စရိတဗ္ဗစိတ္တပဋ္ဌ (ပု) [စရိတဗ္ဗ+စိတ္တပဋ္ဌ] လှည့်
လည်ထိုက်သော ပန်းချီကား၊ လှည့်လည်၍-
ပြသင့်-ပြထိုက်-သော ပန်းချီကား၊ လက်
စွမ်းပြ ပန်းချီကား။ စရဏံ (၇)ကြည့်။

စရိတဗုဒ္ဓဆဏဒိဝသ (ပု) [စရိတဗု+ဆဏဒိဝသ] လှည့်လည် - သွားလာ - အပ် - သင့် - ထိုက်သော ပွဲသဘင်နေ့။ စရဏဒိဝသ-ကြည့်။

စရိတဗုဌာန (န) [စရိတဗု+ဌာန] (၁) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ရာ အရပ်။ (၂) သက်ဝင်-ကျက်စား - ဖြစ်-ရာ ဌာန။ (၁) ဘိက္ခုာစာရန္တိ ဘိက္ခုတ္တံ စရိတဗုဌာနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၇။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။) (၂) ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယန္တိ ဂမ္ဘီရံ ခန္ဓာယတနဓာတုသစ္စပဋိစ္စသမုပ္ပါဒါဒိဘေဒံ ဉာဏဿ စရိတဗုဌာနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၈။

စရိတဗုဓမ္မ (ပု) [စရိတဗု + ဓမ္မ] ကျင့် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော တရား။ အတ္တနော သာမိခကသု ပုဗ္ဗဌာနာဒိကံ စရိတဗုဓမ္မပစရာမ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၂၄။

စရိတဗုပဒေသ (ပု) [စရိတဗု+ပဒေသ] လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ရာ အရပ်။ အန္တောဂါမံ ပဝိသိတာ ဂေဟပဋိပါဋိယာ စရိတာ ယာဝ နဂရဒွါရေန နိက္ခမနာ၊ သေ စရိတဗုပဒေသော နာမ။ မ၊ ဋီ၊ ၄။ ၂၄၉။

စရိတဗုဝတ္တ (န) [စရိတဗု+ဝတ္တ] ကျင့် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော ဝတ်။ န ဆမာယံ စင်္ကမန္တေ စင်္ကမေ စင်္ကမိတဗုန္တိ ဝုတ္တာနိ ပကတတ္ထေ စရိတဗုဝတ္တာနိ ဆသဋ္ဌိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၃။

စရိတဗုဝတ္တာဝသာန (တိ) [စရိတဗုဝတ္တ+အဝသာန] ကျင့် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သောဝတ် အဆုံးရှိသော။ စင်္ကမန္တေ စင်္ကမေ စင်္ကမိတဗုန္တိ ဝုတ္တာနိ ပကတတ္ထေ စရိတဗုဝတ္တာဝသာနာနိ ဆသဋ္ဌိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၆၃။

စရိတဗြဟ္မစရိယ (တိ) [စရိတ + ဗြဟ္မစရိယ] ကျင့်အပ်ပြီးသော (အရိယမဂ် ဟူသော) မြတ်သောအကျင့်ရှိသော၊ (အရိယမဂ် ဟူ

သော) မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ပြီးသော။ သူ။ ဗောဓိသတ္တော ကဿပဿ ဘဂဝတော ပါဝစနေ ဩက္ကန္တနိယာမော စရိတဗြဟ္မစရိယောတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၂၁၆။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၂။)

စရိတဝိသေသ (ပု) [စရိတ+ဝိသေသ] ထူးသော စရိုက်၊ စရိုက်အထူး။ တေ ကျေနဝိသတိ လောကီယာ ပုဂ္ဂလာ စရိတေဟိ စရိတဝိသေသေဟိ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ သမန္နသိတဗ္ဗာ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၃၅၁။

စရိတာနုကူလ (တိ) [စရိတ+အနုကူလ] စရိုက်အား - သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ တဿ ဘဂဝါ ဓမ္မံ ကထေတွာ စရိတာနုကူလံ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ ထေရ၊ ၁။ ၆၃။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၄၈။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၇။ အပ၊ ၁။ ၁၆၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၃။)

စရိတာနုရူပ (တိ) [စရိတ+အနုရူပ] စရိုက်အား - သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ ဝေနေယျာနံ အဇ္ဈာသယာနုလောမေန စရိတာနုရူပံ ဝုတ္တတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၁။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၅။)

စရိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [စရ+တုံ] (၁) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ခြင်းငှါ။ (၂) ကျင့်ခြင်းငှါ၊ ဖြည့်ကျင့်ခြင်းငှါ။ (၁) နာသက္ခိ ပိဏ္ဏာယ စရိတုံ။ ဝိ၊ ၂။ ၉၂။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁။ မ၊ ၁။ ၁၁၈။ မ၊ ၂။ ၁၄၈။ မ၊ ၃။ ၅၈။ အံ၊ ၂။ ၄၂၆။ အံ၊ ၃။ ၂၁၆။) (၂) ဣစ္ဆာမဟံ ဘော မဟာသမဏေ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတုံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၂။ (-ဒီ၊ ၁။ ၅၉။ ဒီ၊ ၃။ ၄။ မ၊ ၁။ ၂၂၀။ မ၊ ၂။ ၇။ မ၊ ၃။ ၁၂။ သံ၊ ၁။ ၃၄၁။ အံ၊ ၃။ ၁၄၄၂။)

စရိတု (တိ) [စရ+တု] ကျင့်တတ်သော၊ သူ။ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတာ။ မ၊ ၁။ ၁၁၀။

စရိတုကာမ (တိ) [စရိတု+ကာမ] (၁) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ခြင်းငှါ

အလိုရှိသော၊ လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-လိုသောသူ။ (၂) ကျင့်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ကျင့်လိုသောသူ။ (၁) ယဒါမဟာမဏ္ဍလေ စာရိကံ စရိတုကာမာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၁၆၄။ (-ဝိ၊ဠ၊၃။၁၅၄။ ကင်္ခါ။ ၂၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၂။ မ၊ဠ၊၂။၇၀။ သံ၊ဠ၊၁။ ၂၂၇။ အံ၊ဠ၊၁။၅၁။၁၇၀။ အပ၊ဠ၊၂။၂၅၀။ ဇာ၊ဠ၊၂။၉၄။၃၁၁။ သာရတ္ထ၊၂။၇။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၀၀။) (၂) တသ္မိံ ဂတေ အနာစာရိ စရိတုကာမာ ပဝါသံ ဝဏ္ဏေတိ။ ဇာ၊ဠ၊၅။ ၄၇၁။ (-ကင်္ခါ။၃၁၉။)

စရိတ္တ (န) [စရ+တ။ ဣ-လာ၊ တ-ဒွေဘော်ပြု။ စရ စရဏေ၊ စရိတ္တံ။ ရှု။၆၆၆။] (၁) ကျင့်ခြင်း၊ ပြုကျင့်ခြင်း။ (၂) စာရိတ္တသီလ၊ ကျင့်ဝတ်သီလ၊ ဖြည့်ကျင့်ကြောင်းသီလ။ စာရိတ္တံ ကြည့်။

စရိတ္တ (ကြိ) [စရ+အ+တ္တ] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ကုန်ပြု။ စရတိ (၁)ကြည့်။

စရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [စရ+တွာ] (၁)လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-၍ (-ခြင်းကြောင့်)။ (၂) ကျင့်၍၊ ပြုကျင့်၍။ (၃) ဖြစ်၍။ (၁) ပိဏ္ဏာယ စရိတွာ ပတ္တပတ္တပုလကံ အာရာမံ အာဟရိတွာ။ ဝိ၊၁။၇။ ပိဏ္ဏာယ စရိတွာ (ဝိ၊ဠ၊၁။၁၄၄)တိ ပိဏ္ဏာယ စရဏ-ဟေတု၊ ဟေတုအတ္ထေပိ ဟိ တွာသဒ္ဓမေကေ ဣန္ဒြိယန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၇။ စရိတွာ (ဝိ၊ဠ၊ ၂။၂၀)တိ ဂေါစရံ ဂဟေတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၁၀။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၀။ (၂) နိရယံ ဝဇ္ဇန္တိ ဒုစ္စရိတံ စရိတွာ။ ဇာ၊၁။၃၆၃။ ဒုစ္စရိတံ စရိတွာတိ ဧဝံ တိဟိ ဒွါရေဟိ ဒသဝိဓမ္မိ အကုသလံ ကတွာ။ ဇာ၊ဠ၊၅။၂၀။ (၃) အနုနုလောမိကေန ဂိဟိသံသဂ္ဂေန သံသဋ္ဌော စရိတွာ စ ဘူဠိတွာ စ တုဇ္ဈော နိက္ခမတိ။ ဒီ၊ဠ၊၁။၁၆၉။ သံ၊ဠ၊၃။၂၂၁။ စရိတွာတိ ပဝတ္ထိတွာ။ ဒီ၊ဠ၊၁။၂၄၇။ သံ၊ဠ၊၂။၄၆၀။

အဘိဓာန်(စ-ဝဂ်) ၁-၁၈-ပ-မ-ဗ-သ-စ

စရိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [စရ+တွာန] (၁) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-၍။ (၂) ကျင့်၍၊ ပြုကျင့်၍။ (၃) နေ၍။ (၄) လုပ်ကျွေး-ပြုစု-၍။ (၁) ပိဏ္ဏပါတံ စရိတွာန၊ ဒဏ္ဍမောလုဗ္ဗာ(ထေရီ။၃၈၀)တိ ပိဏ္ဏပါတတ္ထာယ ယဉ္ဇိ ဥပတ္တမ္ဘေန နဂရေ ဝိစရိတွာဘိက္ခာယ အာဟိဏ္ဏိတွာ။ ထေရီ၊ဠ၊၂၄။ (၂) သုဂတသ္မိံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ စရိတွာန ဣဓာဂတေ။ ဒီ၊၂။၁၆၀။ (-အံ၊၁။၃၇၀။ အံ၊၂။ ၃၈။ ဣတိဝုတ်။၂၇၀။ အပ၊၂။၂၂၃။ ဇာ၊၂။ ၄။) (၃) ဧကော ပုဗ္ဗေ စရိတွာန၊ မေထုနံ ယော နိသေဝတိ။ သုတ္တနိ၊၄၀၇။ မဟာနိ။ ၁၁၂။ ဧကော ပုဗ္ဗေ စရိတွာနာတိ ပဗ္ဗဇ္ဇာသင်္ခါတေန ဝါ ဂဏဝေါသဂ္ဂဋ္ဌေန ဝါ ပုဗ္ဗေ ဧကော ဝိဟရိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၂။၂၅၁။ (-မဟာနိ၊ဠ၊၂၃၄။) (၄) မာတရိ မိစ္ဆာ စရိတွာန၊ နိရယံ သောပပဇ္ဇတိ။ ဇာ၊၂။၈၁။ မိစ္ဆာ စရိတွာနာတိ မာတရိ အပဋိဇ္ဇိတွာ။ ဇာ၊ဠ၊၅။၃၅၃။

စရိမ (တိ) [စရ+ဣမ။ စရတိ ဟိနတ္ထံ ယာတိတိ စရိမံ၊ပစ္စိမံ။ ဣဒိ။၁၃၃။ စရတိသ္မာ ဣမော။ စရိမံ၊ စရသဒ္ဓါ ဝါ ဣမော။ဓာနံ၊ဠ၊၇၁၅။စရိမေ အနာဂတေ ကာလေ။ဓာနံ၊ဠ၊၁၂၀၀။] (၁) နောက်ဖြစ်သော၊နောက်ဆုံးဖြစ်သော။ အဆုံးဖြစ်သော၊ အဆုံးစွန်ဖြစ်သော။ (စရိမသည် ဘဝစရိမ၊ ဈာနစရိမ၊ စုတိစရိမဟု ၃-မျိုးရှိသည်။ စူဠနိ၊ဠ၊၆။)(၂) အောက်ကျ-ယုတ်ညံ့-သော။ (၃) နံ့-နည်း-သော။ (၁) ဣဒံ ပစ္စိမကံ မယံ၊စရိမော ဝတ္တတေ ဘဝေါ။ အပ၊၁။၁၁၈။ စရိမောတိ ပရိယောသာနော ကောဠိပ္ပတ္တော ဘဝေါတိ အတ္တော။ အပ၊ဠ၊၂။၈၂။ (-ထေရီ။၂၈၉။ အပ၊၁။ ၃၆။ဂ၊၃၁၅။ အပ၊၂။၉၊၂၁။ နေတ္ထိ။၁၁၇၊ ၁၂၂။ ထေရီ၊ဠ၊၂။၂၄၊၁၁၉။ စရိယာ၊ဠ၊ ၆၃။ ဇာ၊ဠ၊၃။၃၈၈။ နေတ္ထိ၊ဠ၊၂၃၁။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၉၂-၇။) (၂) သဗ္ဗမိဒံ စရိမံ ကတံ၊

ဥဘော ဓမ္မံ န ပဿရေ။ ဇာ၊၁။၉၇။
 သဗ္ဗမိဒံ စရိမံ ကတန္တိ ယံ အမေဟိ တိဟိ
 ဇနေဟိ ကတံ၊ သဗ္ဗံ ဣဒံ ကိန္တံ လာမကံ
 နိဗ္ဗာနိယာဒံ အဓမ္မိကံ။ ဇာ၊၁။၉၈။ (-
 ဝိ၊၂။၂၆၈။ ဇာ၊၂။၉။ ဝိ၊၁။၉၈။ ဇာ၊၁။
 ၅။၁၂၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၈။) (၃) စရိ-
 မောယံ သမုဿယော။ မဟာနိ၊၁၇။ ၇၄။
 ၃၄။ စရိမောတိ အပ္ပေါ မန္တော စရိမော
 အာလောပေါ၊ စရိမံ ကဗဠံ ဝိယ။ မဟာနိ၊
 ၄။၇၈။

စရိမက (တိ) [စရိမ + က။ က-အနက်
 မရှိ။] အဆုံးဖြစ်သော။ ယေပိ တေ စရိမကာ
 အဿာသာ၊ တေပိ ဝိဒိတာဝ နိရုဇ္ဈန္တိ။ မ၊
 ၂။၈၉။ အပိ စ စရိမကာနံ အဿာသပဿာ-
 သာနံ ဝိဒိတဘာဝကရဏတောပိဿာ မဟာ-
 နိသံသတာ ဝေဒိဟဗ္ဗာ။ တတ္ထ နိရောဓ-
 ဝသေန တယော စရိမကာ ဘဝစရိမကာ၊
 ဈာနစရိမကာ၊ စုတိစရိမကာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
 ၂၇၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၈။ စရိမကာနန္တိ အန္တိမ-
 ကာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၅။

စရိမကစိတ္တ (န) [စရိမက + စိတ္တ] အဆုံးဖြစ်သော
 စိတ်၊ နောက်ဆုံးစိတ် (ရဟန္တာစုတိစိတ်၊ ပရိ-
 နိဗ္ဗာန်စိတ်)။ ယဒေတံ သိက္ခတ္ထယဗြဟ္မစရိယံ
 ကေမိံ ဒိဝသံ အဇ္ဈန္တံ ကတော စရိမကစိတ္တံ
 ပါပေတဗ္ဗတာယ ကေန္တပရိပုဏ္ဏံ စရိတဗ္ဗံ။
 ဝိ၊၁။၁၇၀။ ဒီ၊၁။၁၆၃။ မ၊၁။၂၀၁။
 သံ၊၁။၁၆၇။ အံ၊၁။၂၇၄။ အဘိ၊၁။၁။
 ၈၅ ဥဒါန၊၁။၂၈၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၇။
 စရိမကစိတ္တန္တိ စုတိစိတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃။
 ဝိမတိ၊၁။၉၉။ သီ၊၁။၁၇၆။ (- အံ၊၁။
 ၃။ ၁၄၅။ နေတ္ထိ၊၁။၂၂၅။)

စရိမကစိတ္တက္ခန္ဓာ (ပု) [စရိမကစိတ္တ + ခဏ]
 နောက်ဆုံးစိတ် ဖြစ်သောအခါ။ အရိယ-
 မဂ္ဂက္ခန္ဓာ ကိလေသမာရော အဘိသင်္ခါရ-
 မာရော ဒေဝပုတ္တမာရော စ စရိမကစိတ္တက္ခ-

ဏေ ခန္ဓမာရော မစ္စုမာရော စာတိ ပဉ္စဝိသော
 မာရော အဘိဘူတော ပဆုဇိတော။ ဥဒါန၊
 ၄။၁၉၅။

စရိမကစိတ္တနိရောဓ (ပု) [စရိမကစိတ္တ + နိရောဓ]
 နောက်ဆုံးစိတ်၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ တေစရိမ-
 ကစိတ္တနိရောဓေန အနုပါဒါနော ဝိယ ဇာတ-
 ဝေဒေါ နိဗ္ဗာယိဿန္တိ။ ဒီ၊၁။၂၀၂။ ဥဒါန၊
 ၄။၁၅၇။ စရိမကစိတ္တနိရောဓေနာတိ ပရိနိဗ္ဗာ-
 နစိတ္တနိရောဓေန။ သီ၊၁။၁၇၆။ (-
 ဣတိဝုတ်၊၁။၂၇၃။ ထေရ၊၁။၂၂၃။)

စရိမကစိတ္တပ္ပတ္တိ (ထိ) [စရိမကစိတ္တ + ပတ္တိ]
 နောက်ဆုံးစိတ်သို့ ရောက်ခြင်း။ စရိမက-
 စိတ္တပ္ပတ္တိယာ ဥပါဒိဏ္ဍကက္ခန္ဓဘေဒါ အနု-
 ပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာတိ။
 သံ၊၁။၂။၇၅။

စရိမကစိတ္တသဟိတ (တိ) [စရိမကစိတ္တ + သဟိ-
 တ] နောက်ဆုံးစိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော။
 စရိမကစိတ္တသဟိတာ ရတ္တိ ဥပဂစ္ဆတိ။ ထေရ၊
 ၄။၂။၁၁၉။

စရိမကတ္တဘာဝ (ပု) [စရိမက + အတ္တဘာဝ]
 နောက်ဆုံး - ခန္ဓာကိုယ် - အတ္တဘော။ စရိမ-
 ကတ္တဘာဝသင်္ခါတာ (ဒီ၊၁။၂၇၁)တိ ကေ-
 သန္တတိပရိယာပန္နဘာဝေန ပစ္စိမကတ္တဘာဝ-
 ကထိတာ။ သီ၊၁။၁၇၆။

စရိမကဘတ္တပိဏ္ဏ (ပု) [စရိမက + ဘတ္တပိဏ္ဏ]
 နောက်ဆုံး ထမင်းလုပ်။ မဇ္ဈေ ဘိန္နိတော
 အစုဘုတ္တဘတ္တမိ၊ စရိမကဘတ္တပိဏ္ဏောပိ မယု-
 မေဝ အနုစ္စဝိကော။ ဓမ္မ၊၁။၂။၃၆၈။

စရိမကဘဝ (ပု) [စရိမက + ဘဝ] နောက်ဆုံး
 ဘဝ၊ အဆုံးစွန်ဘဝ။ စရိမကဘဝေ ဗောဓိ-
 သတ္တေ ကုဏ္ဍိဂတေ ဗောဓိသတ္တမာတု ဝိယ။
 သီ၊၁။၁၇၆။ ၂။၃၃၁။ မ၊၁။၂။၁၅။

စရိမကဘူပပတ္တိ (ထိ) [စရိမကဘဝ + ဥပပတ္တိ]
 နောက်ဆုံးဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်း။ ပရိပုဏ္ဏစတုရ-

ဓိဋ္ဌာနဿ ဟိ စရိမကဘဝပပတ္တိတိ ဧကေ။
စရိယာဠာဉ္ဇာ၂၁၅။ ဒီဠိ၊ ၁။ ၉၆။ သီဠိ၊ သစ်၊ ၁။
၂၉၃။

စရိမကဝိညာဏ (န) [စရိမက+ဝိညာဏ] နောက်ဆုံး - ဝိညာဉ် - စိတ် (ရဟန္တာစုတိစိတ်၊ ပရိနိဗ္ဗာန်စိတ်)။ တတ္ထ ဝိညာဏန္တိ စရိမကဝိညာဏမ္ပိ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏမ္ပိ။ ဒီဠိ၊ ၁။ ၃၂၆။ စရိမကဝိညာဏန္တိ ဟိ အရဟတောစုတိစိတ္တံ အဓိပ္ပေတံ။ ဒီဠိ၊ ၁။ ၃၆၄။ စရိမကဝိညာဏန္တိ အရဟတော စုတိစိတ္တသင်္ခါတံ ပရိနိဗ္ဗာန်စိတ္တံ။ သီဠိ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၉။ (-အံဠာ၊ ၂။ ၂၁၉။)

စရိမကဝိညာဏနိရောဓ (ပု) [စရိမကဝိညာဏ+နိရောဓ] နောက်ဆုံးစိတ်၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ တေ စရိမကဝိညာဏနိရောဓေန အနုပါဒါနော ဝိယ ဇာတဝေဒေါ နိဗ္ဗာယိဿန္တိ။ မာဠာ၊ ၁။ ၁၃၂။ အံဠာ၊ ၂။ ၁၄၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၀။ အံဠာ၊ ၁။ ၁၅၇။ (-အံဠာ၊ ၂။ ၂၂၀။ ဒီဠိ၊ ၁။ ၃၉၄။)

စရိမကာလ (ပု) [စရိမ+ကာလ] နောက်ဆုံးအခါ၊ စုတိအခါ။ ဂမနာဒီသု ယေန ကေနစိဣရိယာပထေန သမင်္ဂိဘူတဿ စရိမကာလောယေဝ။ ထေရီဠာ၊ ၂။ ၁၁၉။

စရိမက္ခဏ (ပု) [စရိမ+ခဏ] နောက်ဆုံးခဏ၊ စုတိဆဲခဏ။ ကတ္ထစိတိ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ စရိမက္ခဏေ စ။ အနုဠာ၊ ၁။ ၁၄၆။

စရိမဂါထာ (ထိ) [စရိမ+ဂါထာ] နောက်ဆုံးဂါထာ။ အရဟတ္တံ ပန ပတွာ...စရိမဂါထာယ အညံ ဗျာကာသိ။ ထေရီဠာ၊ ၂။ ၂၈။

စရိမစိတ္တ (န) [စရိမ+စိတ္တ] နောက်ဆုံးစိတ်။ တိတ္ထိယာနံ ဟိ စရိမစိတ္တေန သကလစိတ္တေ ဝယသမူဟေ ဝယသမညာ။ သံဠိ၊ ၁။ ၆၆။ စရိမစိတ္တတော စ ဥဒ္ဓံ ပဝတ္တိခန္ဓာနံ အနုပ္ပါဒနတော...နတ္ထိ ဧတ္ထ ဥပါဒိသေသောတိ အနု-

ပါဒိသေသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၀။ (-မာဠိ၊ ၂။ ၉၈။)

စရိမစိတ္တနိရောဓ (ပု) [စရိမစိတ္တ + နိရောဓ] နောက်ဆုံးစိတ်၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ စရိမစိတ္တနိရောဓေန ခန္ဓဝဋ္ဋဿ ခေပိတတ္တာ။ ဓမ္မာဠာ၊ ၁။ ၃၈၁။ အံဠာ၊ ၂။ ၃၅၅။ (-သုတ္တနိဠာ၊ ၂။ ၂၃၄။ မာဠိ၊ ၂။ ၃၆၅။ အံဠာ၊ ၂။ ၁၁၇။ အံဠာ၊ ၂။ ၁၀၀။)

စရိမတ္တဘာဝ (ပု) [စရိမ+အတ္တဘာဝ] နောက်ဆုံး - ခန္ဓာကိုယ် - အတ္တဘော။ စရိမတ္တဘာဝေ ဟိ ဗောဓိသတ္တေဟိ ဝသိတဋ္ဌာနံ စေတိယသရသဒိသံ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၅၂။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၉။ ထေရီဠာ၊ ၁။ ၁၀။ ထေရီဠာ၊ ၂။ ၂၆၀၊ ၃၄၆။ ထေရီဠာ၊ ၂။ ၂၁၄။ စရိယာဠာ၊ ၁။ ၁၉။ မာဠိ၊ ၁။ ၄၇၊ ၂၂၈။ သံဠိ၊ ၁။ ၃၈။ အံဠာ၊ ၁။ ၄၁။)

စရိမတ္တဘာဝဟေတု (ပု) [စရိမတ္တဘာဝ + ဟေတု] နောက်ဆုံး - ခန္ဓာကိုယ် - အတ္တဘော - ၏ အကြောင်း။ တေန စရိမတ္တဘာဝဟေတုဘူတံ ပုညသမ္ပတ္တိံ ဝဒတိ။ နေတ္ထိဠာ၊ ၂။ ၂၇။

စရိမဒိဝသ (ပု) [စရိမ+ဒိဝသ] နောက်ဆုံးနေ့။ တတ္ထ စရိမဒိဝသေယေဝ ဓာတုယော ဘာဇယံ သု။ သီဠိ၊ သစ်၊ ၁။ ၆၅။

စရိမဘဝ (ပု) [စရိမ+ဘဝ] နောက်ဆုံးဘဝ၊ အဆုံးစွန်ဘဝ။ တဒါ ဟိ ဘဂဝါ...ဣမသ္မိံ စရိမဘဝေ အရိယမဂ္ဂေန ဗောဓိမဏ္ဍေ သဝါသနေ ပဟိနေ ပစ္စဝေက္ခိတု။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၃၈။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၄၉။ ဝိမာန၊ ၁။ ၂၁၄။ ထေရီဠာ၊ ၁။ ၉။ ထေရီဠာ၊ ၂။ ၆၇။ နေတ္ထိဠာ၊ ၂။ ၂၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၀။ ဒီဠိ၊ ၁။ ၂။ ဒီဠိ၊ ၂။ ၈။ ဒီဠိ၊ ၃။ ၈၂။ မာဠိ၊ ၁။ ၂၂၃။ မာဠိ၊ ၂။ ၃၇။ မာဠိ၊ ၃။ ၁၇၆။ သံဠိ၊ ၂။ ၂၃။ အံဠာ၊ ၁။ ၁၂၄။ အံဠိ၊

၂။၁၁၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၃။ အနုဋီ၊၃။၁၁၃။
နေတ္တိ၊ဋီ။၄၆။)

စရိမဘဝနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [စရိမဘဝ+နိဗ္ဗတ္တက]
နောက်ဆုံးဘဝကိုဖြစ်စေတတ်သော။ ယံ ပန
စရိမဘဝနိဗ္ဗတ္တကံ ကမ္မံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၈။

စရိမဘဝပဋိသန္ဓိ (ထိ) [စရိမဘဝ + ပဋိသန္ဓိ]
နောက်ဆုံးဘဝ၌ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ။ စရိမ-
ဘဝပဋိသန္ဓိ ဝိယ ပန ဝိဝဇ္ဇူပနိဿယောတိ
သက္ကာ ဝိညာတုံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၉။

စရိမဘဝဟေတု (ပု) [စရိမဘဝ + ဟေတု]
နောက်ဆုံးဘဝ၏အကြောင်း။ တဿ အရဟ-
တော စရိမဘဝဟေတုဘူတံ ကမ္မံ ယာဝ
န ခိယတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၉။

စရိမဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တကကမ္မာယူဟန (န) [စရိမဘဝ
+ အဘိနိဗ္ဗတ္တက + ကမ္မ + အာယူဟန]နောက်
ဆုံးဘဝကို ဖြစ်စေတတ်သော ကံကု- အား
ထုတ် - ဆည်းပူး - ခြင်း။ အယဉ္ဇ နယော
သဗ္ဗေသံ မဟာဗောဓိသတ္တာနံ စရိမဘဝါဘိ-
နိဗ္ဗတ္တကကမ္မာယူဟနော သာဓာရဏော။ ဒီ၊
ဋီ၊ ၂။၈။

စရိမဝိညာဏ (န) [စရိမ + ဝိညာဏ] နောက်ဆုံး
- ဝိညာဉ် - စိတ် (ရဟန္တာစုတိစိတ်၊ ပရိနိဗ္ဗာန်
စိတ်)။ အရဟတော အနုပါဒိသေသာယ
နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယန္တဿ စရိမ-
ဝိညာဏဿ နိရောဓေန ပညာ စ သတိ စ
နာမဉ္ဇ ရူပဉ္ဇ။ စူဠနိ၊၃၄။ စရိမဝိညာဏဿ
နိရောဓေနာတိ စုတိစိတ္တဿ နိရောဓေနာတိ
အတ္တော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၂၇၉။
အနုဋီ၊၃။၂၂၄။)

စရိမဝိညာဏက္ခယ (ပု) [စရိမဝိညာဏ + ခယ]
နောက်ဆုံးစိတ်၏ - ကုန်ခန်း - ချုပ်ငြိမ်း -
ခြင်း။ လောကတ္ထာရိယံ ကရောန္တော အနု-
ပဗ္ဗေန စရိမဝိညာ ဣယာ အနုပါဒိသေသ-
နိဗ္ဗာနဓာတုပုတ္တိယာ “ဒေဝေါ ဝါ မနုဿော

ဝါ”တိ န ဥပေတိ သင်္ခံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။
၁။၂၄၇။

စရိမဝိညာဏနိရောဓ (ပု) [စရိမဝိညာဏ + နိ-
ရောဓ] နောက်ဆုံးစိတ်၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။
ဓိတိသမ္ပန္နတ္တာ ဓိရာ စရိမဝိညာဏနိရောဓေန
ယထာယံ ပဒီပေါ နိဗ္ဗုတော၊ ဧဝံ နိဗ္ဗန္တိ။
ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၁။၂၉၂။ (-
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁။၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၃၀။)

စရိမှ (ကြိ) [စရ + အ + မှာ။ ဣ-လာ၊ အာ-ကို
အ-ပြု။] (၁) လှည့်လည် - သွားလာ -
ကျက်စား - ကုန်ပြီ။ (၂) ကျင့် - ဖြည့်ကျင့်
- ကုန်ပြီ။ စရတိ (၁၊ ၂) ကြည့်။

စရိမှာ (ကြိ) [စရ + အ + မှာ] ကျင့် - ဖြည့်ကျင့်
- ကုန်ပြီ။ စရတိ (၂) ကြည့်။

စရိယ (န၊ထိ) [စရ + ဣ။ စရ စရဏေ၊ စရဏန္တိ
အတ္တေ ဣပစ္စယေ ဣကာရာဂမေ စ ကတေ
ဣမိနာ ဝုဒ္ဓိနိသေဓော၊ စရိယာ။ ရှု၊၆၆၀။
ထိ-၌ စရိယာ။ (စယီ၊ စယျီ၊-သံ)] (၁)
အကျင့်၊အကျင့်တရား၊ကျင့်အပ်သောတရား။
(၂) ဖြစ်ခြင်း။ (န) (၃) သက်ဝင် - ကျက်
စား - အပ်သောတရား။ (၄) ဖြစ်ရာ - သက်
ဝင်ရာ - ကျက်စားရာ - တရား။ (ထိ) (၅)
ကျင့်ခြင်း၊ ပြုကျင့်ခြင်း၊ ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။
(၆) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား -
ခြင်း။ (၇) ကျင့်ကြောင်းတရား။ (၈) ဖြစ်
တတ်သောတရား။ (၉) အပြုအမူ၊ အမူ
အရာ။ (၁၀) စရိုက်၊ အလေ့၊ ဝါသနာ၊
ပင်ကိုယ်သဘော၊ အဖြစ်များသောသဘော။
(၁၁) အလေ့အကျင့်၊ အလေ့အကျက်၊
အစဉ်အလာ၊ ထုံးစံ၊ ဓမ္မတာ။ (၁၂) ကျင့်ရာ
အခါ။ (တိ) (၁၃) ကျင့်အပ် - ပြုကျင့်အပ်
- ဖြည့်ကျင့်အပ် - သော။

(၁) အကျင့်၊ အကျင့်တရား၊ ကျင့်အပ်
သောတရား။ ဗြဟ္မစရိယန္တိ သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြဟ္မ-

ဘူတံ စရိယံ၊ ဗြဟ္မဘူတာနံ ဝါ ဗုဒ္ဓါဒိနံ
 စရိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။
 အတ္ထိ န ခေါ မယာ စရိယံ စရမာနေန
 ဣမသ္မိံ ဌာနေ နိဝုတ္ထပုဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။
 စရိယန္တိ ဗောဓိစရိယံ၊ ဗောဓိသမ္ဘာရသမ္ဘာ-
 ရဏဝသေန ပဝတ္တိတံ ဗောဓိသတ္တပဋိပတ္တိန္တိ
 အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ အထ ဝါ စရိယာ-
 (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀)တိ စရိတံ၊ တံ
 သုစရိတဒုစရိတဝသေန ဒုဝိဓံ။ သာရတ္ထ၊
 ၁။၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ (-နေတ္ထိ၊၁၉။ မိလိန္ဒ၊
 ၁၂၊၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄၊
 ၁၉၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ နေတ္ထိ၊
 ၄။၄၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။
 အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ သာရတ္ထ၊
 ၁။၃၃၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။
 ၂၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၉၉၊
 ၃၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၊၁၅၅၊၂၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၁၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂၊၁၇၆။)

(၂) ဖြစ်ခြင်း။ အဋ္ဌ စရိယာယော
 ဣရိယာပထစရိယာ.... လောကတ္ထစရိယာတိ။
 ပဋိသံ၊၂။၁၅။ ဣရိယာပထစရိယာတိ ဣရိ-
 ယာပထာနံ စရိယာ၊ ပဝတ္တနန္တိ အတ္ထော။
 ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ (-ပဋိသံ၊ ၂။၁၆၊၄၀၀-၁။
 စူဠနိ၊ ၂။၃၂-၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၊၂၆၅။ ပဋိသံ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၄၇-၈၊၁၆၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၈။၉။)

(၃) သက်ဝင် - ကျက်စား - အပ်သော
 တရား။ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉) ကြည့်။ (၄) ဖြစ်ရာ -
 သက်ဝင်ရာ - ကျက်စားရာ - တရား။ ဂမ္ဘီရ-
 ဉာဏစရိယ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၈) ကြည့်။

(၅) ကျင့်ခြင်း၊ ပြုကျင့်ခြင်း၊ ဖြည့်ကျင့်
 ခြင်း။ ဓမ္မစရိယာ (ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ သုတ္တနိ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၂၃) ကြည့်။

(၆) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား
 - ခြင်း။ စရိယာ တံ အနုဗန္ဓိတ္ထော၊ ကေဒုက္ခ-

သုခေါ တဝ။ ဇာ၊၁။၃၈၆။ စရိယာ တံ
 အနုဗန္ဓိတ္ထောတိ ဒဟရကာလေ ဇနပဒ-
 စာရိကာယ ပက္ကန္တံ တံ အနုဗန္ဓိ၊ ဆာယာဝ
 န ဝိဇဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၃၂။ ဝိသိခါသု စရိယာ-
 (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈)တိ ရစ္ဆာသု ဝိစရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၁၃၁။

(၇) ကျင့်ကြောင်းတရား။ အဓမ္မစရိယာ
 (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈)ကြည့်။

(၈) ဖြစ်တတ်သော တရား။ အာရမ္မဏေ
 စရိတံ စရိယာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄

(၉) အပြုအမူ၊အမူအရာ။တေသံ သင်္ခတ-
 ဓမ္မာနဉ္စ သေက္ခာနဉ္စ ဣရိယံ စရိယံ ဝုတ္တိ-
 ပဝတ္တိ။ စူဠနိ၊၃။၆။ စရိယန္တိ ကိရိယံ။ စူဠနိ၊
 ၄။၇။ (-မဟာနိ၊၆၀၊၂၉၅၊၃၃၂။ မဟာနိ၊
 ၄။၁၇၉၊၃၆၁။)

(၁၀) စရိုက်၊ အလေ့၊ ဝါသနာ၊ ပင်ကိုယ်
 သဘော၊ ဒ၊ဖြစ်များသောသဘော။ စရိ-
 ယာတိ ဆ စရိယာ ရာဂစရိယာ၊ ဒေါသ-
 စရိယာ၊ မောဟစရိယာ၊ သဒ္ဓါစရိယာ၊ ဗုဒ္ဓိ-
 စရိယာ၊ ဝိတက္ကစရိယာတိ။ စရိယာ၊
 ပကတိ၊ ဥဿန္တတာတိ အတ္ထတော ကေ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၂၅၊၂၇၇၊၂၈၈၊၃၃၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ ဓမ္မ၊
 ၄။၂။၃၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ သာရတ္ထ၊၁။
 ၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၉၉။)

(၁၁) အလေ့အကျင့်၊ အလေ့အကျက်၊
 အစဉ်အလာ၊ ထုံးစံ၊ ဓမ္မတာ။ ယာ အယံ
 သစ္စဝါစာ နာမ၊ဋ္ဌေ ပေါရာဏော ဓမ္မော
 စရိယာ ပဝေဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ စရိယာတိ
 စာရိတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။

(၁၂) ကျင့်ရာအခါ၊ စရိယကာလ-ကြည့်။

(၁၃) ကျင့်အပ် - ပြုကျင့်အပ် - ဖြည့်
 ကျင့်အပ် - သော။ စရိယဓမ္မ-ကြည့်။

စရိယ^၂ (န၊ထိ) [စရ + ဧက + ကျ] ဖြစ်စေခြင်း။ စရိယဋ္ဌ (၂) ကြည့်။

စရိယ^၃ (ကြိ၊ဝိ) [စရ + တွာ။ တွာ-ကို ယ-ပြု၊ လူ-လာ။] ကျင့်၍၊ ပြုကျင့်၍။ ကရိယစရိယသုသင်္ဂဟံ ဗဟူနံ။ ဒီ၊၃။၁၂၅။ စရိယာတိ စရိတွာ။ ဒီ၊၄။၃။၁၁၁။

စရိယကာလ (ပု) [စရိယ + ကာလ] ကျင့်သောအခါ၊ ကျင့်စဉ်အခါ။ စရိယကာလေ ပန တေန အနုဘူတဒုက္ခဿ အန္တော နတ္ထိ။ အံ၊၄။၂။၁၂၄။ စရိယကာလေတိ ဗောဓိစရိယာယ စရဏကာလေ။ အံ၊၄။၂။၁၁၈။

စရိယဋ္ဌ (ပု) [စရိယာ + အတ္ထ] (၁) ဖြစ်ခြင်းသဘော။ (၂) ဖြစ်စေခြင်းသဘော။ (၁၊၂) စိတ္တဿ စရိယဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၈။ ဥပရိဝုတ္တဝိညာဏစရိယာဝသေန စရိယဋ္ဌော။ အထ ဝါ ပယောဂသမုဒါစာရဋ္ဌော စရိယဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊၄။၁။၉၃။

စရိယတိ^၁ (ကြိ) [စရ + ယ + တိ] ဆင်ခြင်၏။ သုံးသပ်၏။ ဝိစာရော စရိယတိ စ အနုဝတ္တတိ စ။ ပေဋကော။၂၆၂။

စရိယတိ^၂ (ကမ္မ၊ကြိ) [စရ + ယ + တေ။ တေ-ကို တိ - ပြု။] ကျင့်အပ်၏။ သီလာဒိက္ခန္တိယသင်္ဂဟံ အဋ္ဌဂီကမဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ စရိယတိ ဘာဝိယတိ။ ဥဒါန၊၄။၁၉၀။

စရိယဓမ္မ (ပု) [စရိယ + ဓမ္မ] ကျင့်အပ်သောတရား။ ဧဝံ ပနေတံ ဘိက္ခာယ စရိယဓမ္မံ စရန္တော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၇။

စရိယပဋိပက္ခ (ပု) [စရိယာ + ပဋိပက္ခ] စရိုက်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်။ သတ္တာ တေသံ စရိယပဋိပက္ခံ နိသာမေတွာ။ ဓမ္မ၊၄။၁။၃၈၀။

စရိယမာန (တိ) [စရ + ယ + မာန] ကျင့်အပ်သော။ ပတိသု စရိတဗ္ဗဓမ္မေ စရိယမာနေ ဣတ္ထိယော ပတိဗ္ဗတာ နာမ ဘဝန္တိ။ ဝိမာန၊၄။၁၂၄။

စရိယဝဏ္ဏ (ပု) [စရိယာ + ဝဏ္ဏ] အကျင့်၏ - ဂုဏ် - ကျေးဇူး။ တတ္ထ တိဝိဓော ဗုဒ္ဓဝဏ္ဏော နာမ စရိယဝဏ္ဏော သရီရဝဏ္ဏော ဂုဏဝဏ္ဏောတိ။ အံ၊၄။၃။၂၀၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၃။

စရိယဝဝတ္တာန (န) [စရိယာ + ဝဝတ္တာန] (ဝိညာဏစရိယာ၊ အညာဏစရိယာ၊ ဉာဏစရိယာ ဟူသော) စရိယာတို့ကို - ပိုင်းခြား - မှတ်သား - ခြင်း။ စရိယာဝဝတ္တာန - ကြည့်။

စရိယဝိသေသ (ပု) [စရိယာ + ဝိသေသ] စရိုက်အထူး။ အနုကုလဓမ္မဒေသနတ္ထံ စရိယဝိသေသံ ပဿတိ။ မ၊၄။၁။၃၃၇။

စရိယာစိရာနုဂတ(တိ) [စရိယာ + စိရ + အနုဂတ] အကျင့်သို့ ကြာမြင့်စွာ အစဉ်လိုက်သော။ အယဉ္ဇိ လောကနာထဿ ဒုစ္စရိတာဘာဝေါ ဗောဓိသတ္တဘူမိယမ္ပိ စရိယာစိရာနုဂတော အဟောသိ၊ ပဂေဝ ဗုဒ္ဓဘူမိယံ။ ဒီ၊၄။၃။၁၉၇။

စရိယာနာနတ္ထ (န) [စရိယာ + နာနတ္ထ] (ဝိညာဏစရိယာ၊ အညာဏစရိယာ၊ ဉာဏစရိယာ ဟူသော) စရိယာတို့၏ ထူးသည်၏အဖြစ်၊ အထူးထူးသော စရိယာ။ စရိယာဝဝတ္တာန ကြည့်။

စရိယာနုကုလ (တိ) [စရိယာ + အနုကုလ] စရိုက်အား - သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ အဋ္ဌတိ သာယ ကမ္မဋ္ဌာနေသု အတ္တနော စရိယာနုကုလံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥပပရိက္ခန္တေန။ အဘိ၊၄။၁။၂၁၂။ (- အံ၊၄။၁။၄၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၈၆၊၉၄၊၁၀၆။ ထေရ၊၄။၂။၃၅၈။ အပါ၊၄။၁။၁၆၁။ မ၊၄။၃။၃၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၁။၁၃၀။)

စရိယာနုဘာဝ (ပု) [စရိယာ + အာနုဘာဝ] အကျင့်၏ - အစွမ်း - အာနုဘော်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စရိယာနုဘာဝပုကာသက (တိ) [စရိယာနုဘာဝ + ပုကာသက] အကျင့်၏ - အစွမ်း - အာနုဘော် - ကိုထင်ရှားပြတတ်သော (သုတ်

အထူး)။ တထာ သတိပိ ဂါထာဗန္ဓာဘဝေ
ဘဂဝတော အတိတာသု ဇာတိသု စရိယာနု-
ဘာဝပ္ပကာသကေသု ဇာတကသညာ။ နေတ္ထိ၊
ဌ။ ၁၃။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၃။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၄။
မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၈၆။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၂၄။ အနုဌိ၊ ၁။ ၂၄။

စရိယာနုယုတ္တ (န) [စရိယာ+အနုယုတ္တ] (၁)
လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်းကို - အား
ထုတ် - ပြုလုပ် - ခြင်း။ (တိ) (၂) လှည့်
လည် - သွားလာ - ခြင်းကို - အားထုတ် -
ပြုလုပ် - သောသူ။ (၁) အဝေလာယ
ဝိသိခါသု စရိယာနုယုတ္တ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၁၀။
(၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စရိယာနုယုတ္တတာ (ထိ) [စရိယာနုယုတ္တ+တာ]
လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်းကို - အား
ထုတ် - ပြုလုပ် - သူ၏ အဖြစ်။ အဝေလာယ
ဝိသိခါသု စရိယာနုယုတ္တတာ။ ဒီ၊ ၄။ ၃၁၁။ ၂။

စရိယာနုယောဂ (ပု) [စရိယာ+အနုယောဂ]
လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်းကို - အား
ထုတ် - ပြုလုပ် - ခြင်း။ ဝိကာလဝိသိခါစရိ-
ယာနုယောဂ(ဒီ၊ ၃။ ၁၄၈)ကြည့်။

စရိယာနုရူပ (တိ) [စရိယာ+အနုရူပ] စရိုက်
အား - သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော။
ဘဂဝါ တေသံ စရိယာနုရူပံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဒေတိ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၉။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။
၂။ ၁၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၁။)

စရိယာပိဋက (န) [စရိယာ+ပိဋက] စရိယာ-
ပိဋက ပါဠိတော်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ်အပါအဝင်
သုတ္တန်ပိဋကကျမ်းတစောင်ဖြစ်သည်။ ရှေး
ရှေးသော ဘဝတို့က ဘုရားရှင် ဖြည့်ကျင့်
ဆည်းပူးခဲ့သော အကျင့်စရိယာတို့၏ အာနု
ဘော်တို့ကို ထင်ရှားစွာဖော်ပြသော ပါဠိ
တော်၊ ဘုရားရှင်၏ ရှေးဘဝက အကျင့်
စရိယာတို့ကို ပေါင်းစု၍ဖော်ပြသော ပါဠိ
တော်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော် မြတ်ဘုရားသည် မဟာ
သကရာဇ် ၁၀၃-ခုနှစ် ကဆုန်လပြည့် ဗုဒ္ဓဟူး

နေ့၌ ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူပြီး၍
ဗာရာဏသီပြည် မိဂဒါဝုန်တော၌ ပဌမဝါ
ဆိုတော်မူပြီးနောက် ၁၀၄-ခုနှစ် တပေါင်း
လပြည့်ကျော် တရက်နေ့ အရောက်တွင်
ဖခမည်းကော် သုဒ္ဓေါဒနမင်း၏ အကြိမ်ကြိမ်
ပင့်လျှောက်ချက်အရ နောက်ပါရဟန္တာအရှင်
မြတ်ပေါင်း နှစ်သောင်းခြံရံလျက် ရာဇဂြိုဟ်
ပြည် ဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်မှ ယူဇနာ
ပေါင်း-၆၀ ဝေးကွာသည့် ဖွားမြင်တော်မူရာ
ဇာတိဌာနေ ကပိလဝတ် နေပြည်တော်သို့
တနေ့ တယူဇနာကျ နှစ်လချင်းဖြင့် အရောက်
ကြွတော်မူသည် (အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။ စရိ-
ယာ၊ ၄။ ၄)။ မဟာသကရာဇ် ၁၀၄-ခုနှစ်
ကဆုန်လပြည့်ကျော် တရက်နေ့၌ ကပိလဝတ်
နေပြည်တော်သို့ ရောက်ရှိ၍ နိဂြောဓာရုံ
ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံး နေတော်မူရာ
ဖခမည်းကော် သုဒ္ဓေါဒနမင်း အပါအဝင်ဖြစ်
သော သကျသကာကီဝင်အပေါင်းတို့သည် တူ၊
သားအရွယ် အသက်အားဖြင့် ငယ်တော်မူ
သော ဘုရားရှင်ကို ရှိမခိုး ဦးမတင် ဇာတိမာန်
ဝင်၍ နေကြလေသည်။ ဘုရားရှင်သည် သာကီ
ဝင်တို့၏ အတွင်းဓာတ်ခံ ဇာတိမာန် အဇ္ဈာ-
သယကို သိတော်မူ၍ အဘိညာဉ်၏ အခြေ
ဖြစ်သော စတုတ္ထဈာန်ကို ဝင်စားတော်မူပြီး
လျှင် တန်ခိုးတော်ဖြင့် ကောင်းကင်သို့ ပျံ
တက်တော်မူကာ သာကီဝင် အပေါင်းတို့၏
ဦးခေါင်းထက်သို့ ကိုယ်တော်မြတ်၏ခြေတော်
မူန့်တို့ကို တဖွဲဖွဲကြဲဖြန့်သကဲ့သို့ပြုလျက် “အံ့၍
မစီး၊ အံ့၍မပြီး၊ ချီးရ်မကုန်နိုင်သော ရေမီး
အစုံ တန်ခိုးပြာဋိဟာ”ကို ပြတော်မူခြင်းဖြင့်
သာကီဝင်အပေါင်းတို့ကို ဝပ်စင်းရှိခိုး ဇာတိ
မာန်ကျိုးခြင်းသို့ ရောက်စေတော်မူလေသည်။
တသောင်းသော လောကဓာတ် အတွင်း၌
နေထိုင်ကြသော နတ်၊ ဗြဟ္မာ အပေါင်းတို့
သည်လည်း ဘုရားရှင်ထံရင်းသို့ ချဉ်းကပ်
ရောက်ရှိလာကြပြီးလျှင် ဘုရားရှင် ဂုဏ်တော်

နှင့် စပ်ယှဉ်သည့်ဂါထာတို့ကို ဖွဲ့ဆိုကျူးရင်း ချီးမွမ်းကြလေသည်။ ဘုရားရှင်သည် လူ့ နတ်၊ ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့ ခံတွင်းမဆံ့ အံ့အံ့ အဲးအဲး ချီးမွမ်း၍ မစဲမီ အရှေ့ အနောက် စကြဝဠာ တသောင်း အလျားရှည်၍ ၁၂-ယူ ဇနာ အနံရှိသော ရတနာစင်္ကြံတော်ကြီးကို ဖန်ဆင်းပြုလုပ်ပြန်၍ ထို ရတနာစင်္ကြံတော် ကြီး၏ အထက်၌ လူးလာတုံခေါက် စင်္ကြံ လျှောက်လျက်ပင် များစွာသော ဝေနေယျ သတ္တဝါတို့၏ အလိုအဇ္ဈာသယနှင့် လျော် သော တရားဒေသနာတော်ကို ဟောတော် မူလေသည်။ ရင်သပ်ရှုမော အံ့ဩဖွယ်ရာ ယင်းသို့သောအခြင်းအရာတို့ကို အရှင်သာရိ- ပုတြာမထေရ်မြတ်သည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ဂိဇ္ဈ- ကုဋ် တောင်ထိပ်မှ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ဖြင့် ဖူးမြင်တော်မူရလေရာ “ယခုအခါ ငါသည် ဘုရားရှင်၏အာနုဘော်တို့ကို သတ္တဝါတို့အား ထင်ရှားပြုပေအံ့” ဟု နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်တော် မူပြီး၍ နောက်ပါ ရဟန်းငါးရာနှင့် တကွ ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ဘုရားရှင်ထံသို့ကြွတော် မူပြီးလျှင် “ဘုန်းတော်သခင် ရှင်တော်မြတ် ဘုရား ရှင်တော်မြတ်ဘုရားသည် အဘယ်ကဲ့ သို့ ဘုရားဖြစ်ရန် ဆုပန်တော်မူခဲ့၍ အဘယ် သို့လျှင် ပါရမီတော်တို့ကို ဖြည့်ကျင့်တော်မူခဲ့ ပါသနည်းဘုရား” ဟု လျှောက်ထားမေးမြန်း တော်မူသည်။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်သည် ရတနာ စင်္ကြံတော်၏အထက်၌ သီတင်းသုံးနေတော် မူလျက်ပင် အရှင်သာရိပုတြာမထေရ်မြတ်ကို သက်သေပြု၍ ထိုအရပ်၌ စုဝေးရောက်ရှိနေ သော လူ့နတ်၊ ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့အား ကိုယ် တော်မြတ်၏ ဘုရားအာနုဘော်ကို ထင်ရှား ပြလျက် ဘုရားနွယ်ဝင် “ဗုဒ္ဓဝံသ” ဒေသနာ တော်အစဉ်ကို ဟောတော်မူလေသည်။ ယင်း သို့သော ဘုရားနွယ်ဝင် “ဗုဒ္ဓဝံသ” ဒေသနာ တော်အစဉ်ကို ကြားနာရသော အရှင်သာရိ- ပုတြာမထေရ်မြတ်သည် ဘုရားရှင်၏သူတပါး

တို့နှင့် မဆက်ဆံ အနုညသာဓာရဏ ကေနိမ္မန် သော သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊ ဝိမုတ္တိအစရှိသော ဂုဏ်တော်တို့ကို အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် ဆင်ခြင် သုံးသပ်ကြည့်ပါသော်လည်း ဂုဏ်တော်တို့၏ အဆုံးမထင် အတိုင်းအရှည်ပမာဏကို မမြင် နိုင်သောကြောင့် “အဂ္ဂသာဝက ပါရမီရှင် ငါကဲ့သို့သောပုဂ္ဂိုလ်သည်ပင် ဘုရားရှင် ဂုဏ် တော်တို့ကို ကုန်စင်အောင်မသိမြင်နိုင်ပါလျှင် အချို့ရှင်လူ ငါ့အောက်သူတို့မှာ အဘယ်ဆို ဖွယ်ရာ ရှိပါအံ့နည်း။ ဤဂုဏ်ကျေးဇူးတော် တို့သည် တခုတည်းသော သဗ္ဗညုတဉာဏ် တော်ကြီး၏သာလျှင် ကျက်စားရာ အာရုံ ဖြစ်ချေသည်။ ထိုဂုဏ်တော် အပေါင်းတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သည့် ပါရမီအပေါင်းတို့သည် အလွန်လျှင် အာနုဘော်ရှိပါပေစွ။ ထိုပါရမီ အပေါင်းတို့ကို ဘဝပေါင်းမည်မျှ ဖြည့်ကျင့် တော်မူခဲ့ရ၍ အဘယ်ကဲ့သို့ ရင့်ကျက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာပါလိမ့်နည်း။ ဤအ ကြောင်းအရာတို့ကိုလျှောက်ထားမေးမြန်း၍ ဘုရားရှင် အာနုဘော်တို့ကို လူ့ နတ်၊ ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့အား ထင်ရှား ပြုပေအံ့” ဟု ကြံစည်စဉ်းစားတော်မူ၍ “အရှင်မြတ်ဘုရား ရှင်တော် မြတ်ဘုရားသည် ဤဘုရားဖြစ် ကြောင်း ပါရမီအပေါင်းတို့ကို ဘဝပေါင်း မည်မျှ ဖြည့်ကျင့်တော်မူခဲ့ရ၍ အဘယ်ကဲ့သို့ ရင့်ကျက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာပါ သနည်းဘုရား” ဟု လျှောက်ထား မေးမြန်း လေသည်။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်သည် ယုဂန္ဓိရံ တောင်ထိပ်မှ တဖိတ်ဖိတ်အရောင်လက်လျက် ထွက်ပေါ်၍ လာသော တက်သစ်စ နေလုလင် ပမာ ရတနာစင်္ကြံတော်ကြီး၏အထက်၌ တင့် တယ်စွာ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ နေတော်မူလျက်ပင် “ချစ်သား သာရိပုတြာ ငါဘုရား၏ ဘုရား ဖြစ်ကြောင်း ပါရမီအပေါင်းတို့သည် ဒီပင်္ကရာ ဘုရားမြတ်ထံ ဆုပန်တော်မူခဲ့သည့် သုမေဓာ ဘဝမှ အစပြု၍ မပြတ်မလပ် အလေးအမြတ်

ပြုကာ ဖြည့်ကျင့် ဆည်းပူးခဲ့သောကြောင့် တဘဝထက် တဘဝ၊ တဇာတိထက် တဇာတိ ရင့်ကျက်သည်၏အဖြစ်သို့ရောက်ရှိခဲ့ပေသည်။ ဤဘဒ္ဒကမ္ဘာ၌ကား ဤမည် ဤမည်သော (အကိတ္တိရသေ့ ဘဝ-အစရှိသော) ဘဝတို့၌ အထူးသဖြင့် ရင့်ကျက်ပြည့်စုံခဲ့လေသည်”ဟု ကာလရှည်မြင့် ရှေးယခင်က ရှင်ပင့်အဖြစ် အကျင့်စစ်ကို ဖွင့်လှစ်ထုတ်ဖော် ဟောတော် မူလိုသဖြင့် “ကပ္ပေ စ သတသဟဿေ၊ စတု- ရော စ အသခိယေ။ ဧတ္ထန္တရေ ယံ စရိတံ၊ သဗ္ဗံ တံ ဗောဓိပါစနံ” အခြေခံဂါထာ အစ ဖြာသည့် (ဥဒါနဂါထာ မပါ) ဂါထာပေါင်း ၃၅၆-ဂါထာရှိ ဤ“စရိယာပိဋက” ဒေသနာ တော်ကို သံချိုမြမြ မြွက်ဟထုတ်ဖော် ဟော တော်မူလေသည်။ အပရေဆရာတို့ကမူ ရတ- နာ စကြိုထက်မှ သက်ဆင်းတော် မူပြီး၍ နိဂြောဓာရုံကျောင်း ခင်းထား အပ်သော ဘုရားနေရာတော်၌ ထိုင်တော်မူကာ ရဟန္တာ အရှင်မြတ်ပေါင်း နှစ်သောင်းခြံရံလျက် ဟော တော်မူသည်-ဟု ဆိုကြသည်။ (စရိယာ၊ ၄။ ၄၂၊ ၅၊ ၆၊ ၇၊ ၈၊ ၉။) ယင်း “စရိယာပိဋက”သည် ရှေးရှေးသော ဘဝတို့က ဘုရားရှင်ဖြည့်ကျင့် ဆည်းပူးခဲ့သော အကျင့်စရိယာတို့၏ အာနု ဘော်တို့ကို ထင်ရှားစွာဖော်ပြသော ဒေသနာ တော်ဖြစ်သောကြောင့် “စရိယာပိဋက”ဟု အမည်တွင်သည်။ တနည်းအားဖြင့် ဘုရား ရှင်၏ ရှေးဘဝအကျင့် စရိယာတို့၏ စုဝေး တည်နေရာဖြစ်သောကြောင့် “စရိယာပိဋက” ဟုအမည်တွင်သည် (စရိယာ၊ ၄။ ၂)။ ဘုရား ရှင်၏ ရှေးပါရမီဖြည့်ကျင့်မှုကို အစွဲပြု၍ ဖြစ် ပေါ်လာသော ဒေသနာတော် ဖြစ်သော ကြောင့် “ဗုဒ္ဓါပဒါနိယ”ဟုလည်း (စရိယာ ပိဋက-ဟူသောအမည်ကို ထောက်၍) ဒုတိယ အမည်ရရှိပြန်သည်။ (စရိယာ၊ ၄။ ၂၀။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၊ ၃၂။) ယင်း “ဗုဒ္ဓါပဒါနိယ”ခေါ် “စရိယာပိဋက” ဒေသနာ တော်သည်—

ဝိနည်း၊ သုတ္တန်၊ အဘိဓမ္မာ ဟူသော ပိဋက သုံးပုံတို့တွင် “သုတ္တန်ပိဋက”၌ ပါဝင်သည်။ ဒီဃနိကာယ်၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သံယုတ္တနိကာယ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၊ ခုဒ္ဒကနိကာယ် ဟူသော နိကာယ် ၅-ရပ်တို့တွင် “ခုဒ္ဒကနိကာယ်”၌ ပါဝင်သည်။ သုတ္တ၊ ဂေယျ၊ ဝေယျာကရဏ၊ ဂါထာ၊ ဥဒါန၊ ဣတိဝုတ္တက၊ ဇာတက၊ အဗ္ဗု- တဓမ္မ၊ ဝေဒလ္လ ဟူသော အင်္ဂါ ၉-တန်တို့တွင် “ဂါထာ”၌ ပါဝင်သည်။ ရှစ်သောင်းလေး ထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာ (တရားအစု) တို့တွင် အနည်းငယ်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာ (တရားအစု) သာ ဖြစ်သည်။ ပါရမီအကျင့်တူရာကို ပေါင်းစုထား သော ဝဂ်အားဖြင့် အကိတ္တိဝဂ်၊ ဟတ္ထိနာဂဝဂ်၊ ယုဓဇ္ဈယဝဂ် ဟူ၍ ၃-ဝဂ်ရှိသည်။ စရိယာအား ဖြင့် အကိတ္တိဝဂ်၌ ဒါနပါရမီဖြည့်ကျင့်ခဲ့ပုံကို ပြဆိုသော အကိတ္တိစရိယာ-စသော စရိယာ ၁၀-ခု၊ ဟတ္ထိနာဂဝဂ်၌ သီလပါရမီဖြည့်ကျင့်ခဲ့ ပုံကိုပြဆိုသော မာတုပေါသကစရိယာ-စ သော စရိယာ ၁၀-ခု၊ ယုဓဇ္ဈယဝဂ်၌ နေက္ခမ္မ ပါရမီဖြည့်ကျင့်ခဲ့ပုံကို ပြဆိုသော စရိယာ ၅-ခု (ယုဓဇ္ဈယ၊ သောမနဿ၊ အယောဃရ၊ ဘိဿ၊ သောဏပဏ္ဍိတစရိယာ)၊ အဓိဋ္ဌာနပါရမီ ဖြည့် ကျင့်ခဲ့ပုံကို ပြဆိုသော စရိယာ ၁-ခု (တေမိယ စရိယာ)၊ သစ္စပါရမီ ဖြည့်ကျင့်ခဲ့ပုံကို ပြဆို သော စရိယာ ၆-ခု (ကပိရာဇ၊ သစ္စတာပသ၊ ဝဇ္ဇပေါတက၊ မစ္ဆရာဇ၊ ကဏ္ဍဒီပါယန၊ မဟာ- သုတသောမစရိယာ)၊ မေတ္တာပါရမီ ဖြည့် ကျင့်ခဲ့ပုံကိုပြဆိုသော စရိယာ ၂-ခု (သုဝဏ္ဏ- သာမ၊ ဧကရာဇစရိယာ)၊ ဥပေက္ခာပါရမီ ဖြည့်ကျင့်ခဲ့ပုံကို ပြဆိုသော စရိယာ ၁-ခု (မဟာလောမဟံသစရိယာ) အားဖြင့် စရိ- ယာ ၁၅-ခု၊ ဤသို့လျှင် စရိယာပေါင်း ၃၅-ခု ရှိလေသည် (စရိယာ၊ ၄။ ၂၊ ၃၊ ၄)။ “ဒါနပါရမီ ဖြည့်ကျင့်ခဲ့ပုံကိုပြဆိုသော စရိယာ ၁၀-ခု” စသည်ဖြင့် သတ်မှတ်ချက်ပြု၍ ဟောတော် မူခြင်းသည်လည်း စွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူဒါန်း

လိုသော ဒါနဇ္ဈာသယ-စသည်၏ လွန်ကဲမြင့်
မြတ်သည်ကိုအစွဲပြု၍ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်
သည်။ စင်စစ်အားဖြင့် စရိယာ တခုတခုကို
ဖြည့်ကျင့်ရာ၌ ပါရမီ ၁၀-ပါးလုံး ထိုက်သင့်
သလိုပါဝင်သည်ချည်းဖြစ်ပေသည် (စရိယာ၊
၄။၂၇၊၃၅၊၁၁၅၊၁၇၅၊၁၈၀၊၂၂၀၊၂၆၁-၂)။

စရိယာပိဋကသင်္ဂဟိတ (တိ) [စရိယာပိဋက+
သင်္ဂဟိတ] စရိယာပိဋက၌- သဂြိုဟ်- ရေ
တွက်-အပ်သော။ ဒါနာဒိသုယေဝ သာတိ-
သယပဋိပတ္တိနိပ္ပါဒနံ ပုဗ္ဗစရိယာ၊ သာ စရိ-
ယာပိဋကသင်္ဂဟိတာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀၀။ (-
ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀၁။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၀၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၁၂၆။)

စရိယာဝဝတ္ထာန (န) [စရိယာ + ဝဝတ္ထာန]
(ဝိညာဏစရိယာ၊ အညာဏစရိယာ၊ ဉာဏ-
စရိယာဟူသော) စရိယာတို့ကို- ပိုင်းခြား-
မှတ်သား-ခြင်း။ စရိယာဝဝတ္ထာနေ ပညာ
စရိယာနာနတ္ထေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊၂။ စရိယာ-
ဝဝတ္ထာနေတိ ဝိညာဏစရိယာ အညာဏ-
စရိယာ ဉာဏစရိယာဝသေန စရိယာနံ
ဝဝတ္ထာနေ။ “စရိယဝဝတ္ထာနေ”တိ ရသံ
ကတွာပိ ပဌန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။

စရိယာဝိဓာနသဟိတ (တိ) [စရိယာ+ဝိဓာန+
သဟိတ] (ရာဂ-စသော) စရိုက်တို့၏ အစီ
အရင်နှင့် တကွ ဖြစ်သော။ စရိယာဝိဓာန-
သဟိတော၊ ဈာနသမာပတ္တိဝိတ္တာရော။ ဒိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂။ စရိယာဝိဓာနသဟိတောတိ ရာဂစရိ-
တာဒိနံ သဘာဝါဒိဝိဓာနေန သဟိတော။
ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၈။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၈။ အံ၊
ဋ္ဌိ၊၁။၂၁။ (-သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၂။)

စရိယာဝိဘာဝနဝိဓာန (န) [စရိယာ+ဝိဘာဝန
+ဝိဓာန] စရိုက်တို့ကို ထင်စွာပြသော အစီ
အရင်။ ယသ္မာ ပန ဣဒံ စရိယာဝိဘာဝန-

ဝိဓာနံ သဗ္ဗာကာရေန နေဝ ပါဠိယံ န
အဋ္ဌကထာယံ အာဂတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၄။

စရိယာဝိသေသ (ပု) [စရိယာ+ဝိသေသ]
ထူးသောစရိုက်၊ စရိုက်အထူး။ အနုကူလဓမ္မ-
ဒေသနတ္ထံ စရိယာဝိသေသံ ပဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။
(-မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅။)

စရိယာသမ္ပန္န (ပု) [စရိယာ+သမ္ပန္န] စရိယာနှင့်
စပ်ခြင်း။ ဣဒါနိ စရိယာသမ္ပန္နန္တေနဝ စာရ-
ဝိဟာရနိဒ္ဒေသဝဒသန.... နိဒ္ဒေသမာဟ။ ပဋိ-
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။

စရိသံ (ကြိ) [စရ+အ+သံ] နေအံ။ စရတိ (၃)
ကြည့်။

စရိသတိ (ကြိ) [စရ+အ+သတိ] (၁) လှည့်
လည်-သွားလာ-ကျက်စား-လတ္တံ့။ (၂)
ကျင့်လတ္တံ့။ (၃) နေလတ္တံ့။ (၄) ဖြစ်လတ္တံ့။
စရတိ (၁၊၂၊၃၊၅) ကြည့်။

စရိသထ (ကြိ) [စရ+အ+သထ] ကျင့်ကုန်
လတ္တံ့။ စရတိ (၂) ကြည့်။

စရိသန္တိ (ကြိ) [စရ+အ+သန္တိ] လှည့်လည်-
သွားလာ-ကျက်စား- ကုန်လတ္တံ့။ စရတိ
(၁) ကြည့်။

စရိသသိ (ကြိ) [စရ+အ+သသိ] (၁) လှည့်
လည်-သွားလာ-ကျက်စား-လတ္တံ့။ (၂)
ကျင့်လတ္တံ့။ (၃) နေလတ္တံ့။ စရတိ (၁၊၂၊၃)
ကြည့်။

စရိသာမ (ကြိ) [စရ+အ+သာမ] (၁)
လှည့်လည်- သွားလာ- ကျက်စား- ကုန်
အံ။(၂) ကျင့်ကုန်အံ။ စရတိ (၁၊၂) ကြည့်။

စရိသာမိ (ကြိ) [စရ+အ+သာမိ] (၁) လှည့်
လည်-သွားလာ-ကျက်စား- အံ။ (၂)
ကျင့်အံ။ (၃) ဆောင်ထားအံ။ နာယူအံ။
စရတိ(၁၊၂၊၇) ကြည့်။

စရိ (ကြိ) [စရ+အ+ဤ] လှည့်လည်-သွား
လာ-ကျက်စား-ပြီ။ စရတိ (၁) ကြည့်။

စရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [စရ+ယ+တေ။ ဤ-လာ၊
တေ-ကို တိ-ပြု။] (၁) ကျင့်အပ်၏။ (၂)
လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား -
အပ်၏။ (၃) စားအပ်၏။ (၁) ဝဿတိတိ
ဝသိယတိ၊ စရိယတိတိ အတ္ထော။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၇။)(၂) ဘိက္ခာ
စရိယတိ တွေတိ ဘိက္ခာစာရော။ အနုဋီ၊
၂။၁၈၁။(၃) စရုက-ကြည့်။

စရ (ပု) [စရ+ဥ။ စရိယတိ ဘက္ခိယတိတိ
စရ၊ ဟဗျပါကော။ ဣဒိ။၂။] (၁) ယဇ်စာ
ချက်အိုး။ (၂) ယဇ်စာထမင်း။ ဟဗျပါကေ
စရ မတော။ ဓာန်။၄၁၈။ ဟဗျ ဒေဝတာတ္ထ-
မန္တံ၊ တဿ ပါကေ တဒါဓာရေ ထာလျာဒိမ္ပိ
စရ၊ တတ္ထ ဌိတတ္ထာ ဥပစာရေန ဟဗျမ္ပိ စရ။
ဓာန်၊ဋီ။၄၁၈။

စရုက (ပု) [စရ+က] ယဇ်စာထမင်း။ ယညေ
ပဋိယတ္တံ အညော ဇနော ဘုဉ္ဇတိ ပူရဋ္ဌာသံ
စရုကဉ္စ ပူဝဉ္ဇာတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။၁၃၁။

စရုက (န) [စရ+ကရ+ကိ] အိုးငယ်၊ခွက်ငယ်။
သစေပိ စရုကေန ဘတ္တေ အာကိရိယမာနေ
စရုကတော မသိ ဝါ ဆာရိကာ ဝါ ပတတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ။၃။၁၁၂။ စရုကေနာတိ ခုဒ္ဒကဘာဇနေန။
သာရတ္ထ၊၃။၇၁။ ဝိမတိ၊၂။၃၆။ စရုကေနာ-
တိ စရိယတိ ဘက္ခိယတိတိ စရ၊ ဟဗျပါ-
ကော။ တံ ကရေတိ အနေနာတိ စရုကံ၊
ထာလျာဒိကံ ခုဒ္ဒကဘာဇနံ၊ တေန။ ပါစိတ်၊
ယော။၆၉။ (-ဝဇိရ။၃၂၃။)

စရေ (စရ+အ+တိ။ တိ-ကို-ပြု။) ကျင့်၏။
စရတိ(၂)ကြည့်။

စရေ (ကြိ) [စရ+အ+ယေ။ ယေ-ကို-ပြု။]
(၁) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-
ရာ၏။ (၂) ကျင့်ရာ၏။ (၃) နေရာ၏။
စရတိ (၁၊၂၊၃)ကြည့်။

စရေ (ကြိ) [စရ + ယေျာသိ။ ယေျာသိ-ကို-
ပြု။] (၁) ကျင့်လေလော့။ (၂) ရှောင်
ကြဉ်ပါလော့။ စရတိ (၂၊၁၂) ကြည့်။

စရေ (ကြိ) [စရ+အ+ယေျ။ ယေျ-ကို-ပြု။]
ကျင့်ရာ၏။ စရတိ (၂)ကြည့်။

စရေတိ (ကြိ) [စရ+အ+တိ။ အ-ကို-ပြု။]
လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား၏။ စရတိ
(၁)ကြည့်။

စရေထော(ကြိ) [စရ+အ+ထော]ကျင့်လော့။
စရတိ (၂)ကြည့်။

စရေယျ (ကြိ) [စရ+အ+ယေျ] ကျင့်ရာ၏။
စရတိ (၂)ကြည့်။

စရေယျ(ကြိ) [စရ+အ+ယေျ] (၁)လှည့်လည်
-သွားလာ-ကျက်စား-ရာ၏။ (၂) ကျင့်
ရာ၏။(၃) နေရာ၏။ စရတိ(၁၊၂၊၃) ကြည့်။

စရေယျာမ(ကြိ) [စရ+အ+ယေျာမ] (၁)လှည့်
လည်-သွားလာ-ကျက်ရာ၏။ (၂) ကျင့်ကျန်
ရာ၏။ စရတိ (၁၊၂)ကြည့်။

စရေယျာသိ (ကြိ) [စရ+အ+ယေျာသိ] (၁)
လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား-ရစေ
သတည်း၊ လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်
စား - ရပါစေ။ (၂) ကျင့်လော့။ စရတိ
(၁၊၂)ကြည့်။

စလ (တိ) [စလ+အ]လှုပ်သော၊တုန်လှုပ်သော၊
အမြဲမတည်သော။ ဣတ္ထေတံ ဒွယံ စလဉ္ဇေဝ
ဗျထဉ္စ အနိစ္စံ ဝိပရိဏာမိ အညထာဘာဝိ။
သံ၊၂။၂၉၁။ စလဉ္ဇေဝ ဗျထဉ္ဇာတိ အတ္တနော
သဘာဝေန အသဏ္ဌဟနတော စလတံ စေဝ
ဗျထတိ စ။ သံ၊ဋ္ဌ။၃။၂၆။ သဗ္ဗံ ဣဒံ စလမိတိ
ပေက္ခမာနော (ထေရ။၃၅၆) တိ သဗ္ဗံ
တေဘူမကသင်္ခါရံ စလံ အနဝဋ္ဌိတန္တိ။ ထေရ၊
ဋ္ဌ။၂။၄၇၀။(-ထေရ။၃၅၉။အဘိ၊ဋ္ဌ။၂။၂၈၀။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၉။ ထေရ၊ ၁။ ၄၇၂။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၂၀။ အနု၊ ၁။ ၁၃၈။)

စလက (ပု) [စလ + ကျ] စစ်သည်တို့ကို - ပေါင်းစု - စီမံ - တတ်သောသူ၊ စစ်ဆင်တတ်သူ၊ စစ်ဗိုလ်မှူး။ စလကော စလကာ ပိဏ္ဏဒါယကာ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၈၂။ အံ၊ ၂။ ၄၇၈။ စလကတိ “ဣဓ ရညော ဌာနံ ဟောတု၊ ဣဓ အသုကမဟာမတ္တဿာ” တိ ဝေ သေနာ - ဗျူဟကာရကာ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၂။ အံ၊ ၁။ ၁၇၂။ ယထာ တထာ ဌိတေ သေနိကေ ဗျူဟကရဏဝသေန တတော တတော စလ - ယန္တိ ဥစ္စာလေန္တိတိ စလကာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၉။ အံ၊ ၁။ ၁၉၀။ (- သိ၊ ၁။ ၂။ ၂၂။)

စလက (န) [စရ + ကျ ?] စားဖတ်။ ဘိက္ခု၊ စလကာနိပိ အဋ္ဌိကာနိပိ ဥစ္စိဋ္ဌောဒကမ္ပိ ပတ္တေန နိဟရန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၁။ စလကာနိတိ စဗ္ဗေတွာ အပဝိဒ္ဓါမိသာနိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၈။ ဝိ၊ ၁။ ၄၄၁။ (- ဝိ၊ ၂။ ၃၄၈။)

စလကကု (တိ) [စလ + ကကု] လှုပ်သော လဘို့ ရှိသော (နှား)။ ဓေနုပကော န ပဋိဗလော ဥသဘေန စလကကုနာ သဒ္ဓိံ ဂဏိတုံ။ မဟာနိ။ ၁၃၈။ စလကကုနာ သဒ္ဓိန္တိ စလ - မာနကကုနာ သဒ္ဓိံ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၅၂။

စလကကုဓ (တိ) [စလ + ကကုဓ] လှုပ်သော လဘို့ရှိသော။ စလကကုဓမဟာဥသဘသမိပ - ကြည့်။

စလကကု (တိ) [စလ + ကကု] လှုပ်သော လဘို့ ရှိသော။ ဥသဘာဟမဒ္ဓိံ ယုထဿ မဇ္ဈေ၊ စလကကု ဝဏ္ဏဗလူပန္နံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၆။ စလကကုန္တိ စလကကုဓံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၂။ စလကကု (ဇာ၊ ၁။ ၂၉၁) တိ စလမာနကကု - ဓော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၂။

စလကကုဓ (တိ) [စလ + ကကုဓ] လှုပ်သော လဘို့ရှိသော။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စလကကုဓမဟာဥသဘသမိပ (န) [စလကကုဓ + မဟာဥသဘ + သမိပ] လှုပ်သော လဘို့ ရှိသော နှားလားကြီး၏အနီး။ ယော တံ တံ ဥပနိဓာယ စလကကုဓ (စလကကုဓ။ က။ မူကွဲ) မဟာဥသဘသမိပေ တဒဟုဇာတ - ဝစ္ဆော ဝိယ။ သံ၊ ၁။ ၂၉၄။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၁၇။

စလစလ (တိ) [စလ + စလ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၂။ ၃၉၅ - ဌိ စလ + အ။ စလစလ - ဟု ဒိတ္တ ပြုဟု ဆို၏။] အလွန် လှုပ်သော။ အလွန် လှုပ် ရှားသော။ ဟရတေ တာနိ စလစလာနိ (စလာ စလာနိ။ သိ။ မူကွဲ) န သက္ကာ တေ နိသိဒိတုန္တိ ဝတွာ။ အံ၊ ၁။ ၁၇၂။

စလစိတ္တ (တိ) [စလ + စိတ္တ] လှုပ်ရှားသော - မတည်ငြိမ်သော - စိတ်ရှိသောသူ။ မက္ကဋ္ဌာ နာမ စလစိတ္တာ၊ ဝေရူပံ ကမ္မံ ကာတုံ န သမတ္တာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၂။ (- ဝိ၊ ၁။ ၁၇၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၈၊ ၄၅၉၊ ၄၆၀။)

စလတိ (ကြိ) [စလ + အ + တိ] လှုပ်၏၊ တုန်လှုပ် ၏။ (က) လှုပ်ရှား၏။ (ခ) ပြောင်း၏။ ပြောင်းလဲ၏။ (ဂ) ရွှေ့၏။ ရွှေ့ရှား၏။ (ဃ) ညွှတ်၏။ (င) ထ၏။ (စ) အမျက်ထွက်၏။ (က) လှုပ်ရှား၏။ နဝသု မာနေသု န ကမ္မတိ န စလတိ။ သံ၊ ၁။ ၄၄။ န စလတိတိ န ဝေဓတိ။ သံ၊ ၁။ ၈၈။ အသဏ္ဌဟနတော စလတိ စေဝ ဗျထတိ စ။ သံ၊ ၁။ ၂၆။ စလ - တိတိ အဝဋ္ဌာနေန ပစလတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၉၉။ (- ပဋိသံ၊ ၃၅၄။ အပ၊ ၂။ ၂၇၆။ စူဠနိ၊ ၁၄၈။ မိလိန္ဒ၊ ၁၂၀။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂၈၆။ မ၊ ၁။ ၈၁။ မ၊ ၁။ ၃၆။ သံ၊ ၁။ ၂၈၁။ အံ၊ ၁။ ၃၆၀။ အံ၊ ၁။ ၁၂၈။ အဘိ၊ ၁။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၂၉။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၃၇၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၃၉။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၃၄။ အပ၊ ၁။ ၃၀၊ အပ၊ ၁။ ၈၄။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၅။ ဒါနံ

ဒဒမာနာ နာမ တိဏ္ဍိ ဌာနာနံ အညတရသ္မိံ
 စလန္တိ။ ဒိဌာဝ။ ၂၆၇။ စလန္တိတိ ကမ္မန္တိ ပုရိ-
 မာကာရေန န တိဌန္တိ။ ဒိဌိဝ။ ၃၂၇။) သိဌိ၊
 သစ်၊ ၂။ ၃၁၀။ (-မဌာ၊ ၃။ ၁၅၉။ သံဌာ၊ ၂။
 ၃၁၄။ ဓမ္မဌာ၊ ၁။ ၃၇၂။ မဟာနိဌာ၊ ၁၄၀။
 စူဠနိဌာ၊ ၁၀။ ဇာဌာ၊ ၅။ ၄၆၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃၉။
 စလတု-အံဌာ၊ ၁။ ၃၉၀။ စလေယျာ (ဒိ၊
 ဌာ၊ ၃။ ၈၇။ မဌာ၊ ၄။ ၈၃။ အံဌာ၊ ၁။ ၃၆၀) တိ
 ပရိပူဇေယျ။ ဒိဌိ၊ ၃။ ၈၄။ မဌိ၊ ၃။ ၂၂၉။
 အံဌိ၊ ၁။ ၂၁၇။ စလိ- ဝိဌာ၊ ၁။ ၄၄။ မဌာ၊
 ၄။ ၆၇။ သံဌာ၊ ၂။ ၂၇၇။ ဇာဌာ၊ ၁။ ၄၆၇။
 ဇာဌာ၊ ၅။ ၄၇၄။ စလိ-သု-ဝိဌာ၊ ၁။ ၄၄။ မဌာ၊
 ၁။ ၁၀၉။ ဓမ္မဌာ၊ ၁။ ၁၀၅။ ထေရဌာ၊ ၁။ ၇၂။
 အပါဌာ၊ ၁။ ၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံဌာ၊ ၃၂၀။ စရိယာဌာ၊
 ၇၉။ ဇာဌာ၊ ၁။ ၆၂။ ဇာဌာ၊ ၃။ ၁၇၄။ ဇာဌာ၊
 ၇။ ၂၄၈။ စလိသတိ - အဘိဌာ၊ ၁။ ၂၀၀။
 သံဌိ၊ ၁။ ၂၁၆။ စလိသန္တိ - ဇာဌာ၊ ၃။ ၁၇၄။
 စလေသသိ - သံ၊ ၁။ ၁၁၁။ နေတ္ထိ၊ ၃။ ၁။
 (ခ) ပြောင်း၏၊ ပြောင်းလဲ၏။ သာစလတိ၊
 သေသာ နိစ္စလာ။ မဌာ၊ ၄။ ၈၇။ အံဌာ၊ ၁။
 ၃၆၄။ အဘိဌာ၊ ၂။ ၄၂၀။ စလတိတိ ပရိဝတ္တတိ။
 မဌိ၊ ၃။ ၂၀၂။ အံဌိ၊ ၁။ ၂၂၁။ မူလဌိ၊ ၂။ ၂၁၀။
 (-အဘိဌာ၊ ၁။ ၂၀၀။ ဓမ္မဌာ၊ ၂။ ၁၆၀။) (ဂ)
 ရွှေ၏၊ ရွှေရှား၏။ တံ ပန ပန္နရသ-
 သောဌသဝဿုဒ္ဓေသတော ပဌာယ သတ္တာ-
 နံ သမ္ပပုဇ္ဇနကကာမရာဂေဟေဝ ဌာနတော
 စလတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၂။ (ဃ) ညွှတ်၏။ န
 စလတိ (မဟာနိဌာ၊ ၁။ ၃၉၃) တိ န တတ္ထ နမတိ။
 မဟာနိဌာ၊ ၃၀၇။ (င) ထ၏။ မဟာဝနဿ
 ကိရ သမန္တာ ဒေဝတာ စလိ-သု။ ဒိဌာ၊ ၂။
 ၂၇၁။ သံဌာ၊ ၁။ ၇၀။ စလိ-သုတိ ဥဌဟိ-သု။
 ဒိဌိ၊ ၂။ ၂၃၄။ သံဌိ၊ ၁။ ၁၁၁။ (စ) အမျက်
 ထွက်၏။ ကုပ္ပတိတိ စလတိ၊ ကောပံ ဥပ္ပါ-
 ဒေတိ။ မဟာနိဌာ၊ ၂၄။ (-၂၄၇။)

စလဒလ (ပု) [စလ+ဒလ။ စလနိ စဉ္ဇလာနိ
 ဒလာနုဿ၊ အဝုတ္တ ဝုက္ခေ။ ထောမ။]

ညောင်ဗုဒ္ဓဟေပင်၊ ဗောဓိညောင်ပင်။ ယံ တု
 လောကေ “စလဒလော၊ ကုဉ္ဇရာသနော” တိပိ
 ဝဒန္တိ။ သိဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၄၁။

စလန (တိ) [စလ+ယု] (၁) လှုပ်ခြင်း၊ တုန်
 လှုပ်ခြင်း။ (က) လှုပ်ရှားခြင်း။ (ခ) ပြောင်း
 ခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်း။ (ဂ) ပြောင်းရွှေ့ခြင်း၊
 အရပ်တပါး၌ဖြစ်ခြင်း။ (ဃ) ပတ်ပတ်လည်
 ခြင်း။ (န) (၂) ပယ်ခွါခြင်း။ (ပုန) (၃)
 ခြေ၊ ခြေထောက်။ (တိ) (၄) လှုပ်သော၊
 တုန်လှုပ်သော။

(၁) လှုပ်ခြင်း၊ တုန်လှုပ်ခြင်း။ (က)
 လှုပ်ရှားခြင်း။ ဒိန္တိ ဟန္တနံ အပရာပရံ စလနော
 န စ တာဝ ဟောတိ။ မဟာနိဌာ၊ ၂၀၀။ စလန-
 (အဘိဌာ၊ ၂။ ၃၄၃) နိ ကမ္မနံ။ မူလဌိ၊ ၂။ ၁၀၂။
 ယာ ကာယဿ အာနမနာ....စလနာ ပကမ္မ-
 နာ။ ပဋိသံ၊ ၁၀၃။ ဝိဌာ၊ ၂။ ၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၂၆၈။ (-ပေဋကော၊ ၂၇၅။ ဝိဌာ၊ ၂။ ၁၅၁။
 မဌာ၊ ၃။ ၁၂၀။ သံဌာ၊ ၃။ ၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၈။
 ဥဒါနဌာ၊ ၅၉။ သုတ္တနိဌာ၊ ၁။ ၂၃၆။ ဇာဌာ၊ ၅။
 ၄၄။) (ခ) ပြောင်းခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်း။
 လောကီယဿ သရဏဂမနဿ အညတိတ္ထိယ-
 ဝန္တနာဒိနာ ကုပ္ပနတော စလနတော စ
 အကုပ္ပံ အစလံ လောကုတ္တရမေဝ သရဏ-
 ဂမနံ ပကာသေတံ။ သိဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၄။
 (ဂ) ပြောင်းရွှေ့ခြင်း၊ အရပ်တပါး၌ဖြစ်
 ခြင်း။ ဒေသန္တရပုတ္တိ စလနံ။ အနုဌိ၊ ၁။ ၇၈။
 (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၀။) (ဃ) ပတ်ပတ်လည်
 ခြင်း။ စလနံ ပရိဗ္ဗမနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၂၂။
 (၂) ပယ်ခွါခြင်း။ စလနာယာ (နေတ္ထိ၊
 ၄။ ၄၆) တိ ဝိက္ခမ္ဘနာယ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၄၃။

(၃) ခြေ၊ ခြေထောက်။ ဝိပုလေ စ ဂုဏေ
 လာဘီ၊ သမာဝ စလနာ မမ။ အပါ၊ ၁။ ၃၆၅။

(၄) လှုပ်သော၊ တုန်လှုပ်သော။ စက္ခု
 ဘိက္ခဝေ....စလနံ ကုက္ကုဋ္ဌံ သင်္ခါရံ ဝဓကံ
 အဝိတ္တမဇ္ဈေ။ နေတ္ထိ၊ ၂၆။

စလန (န) [စလ+ဏ+ယု]လှုပ်-လှုပ်ရှား-
စေခြင်း။ ယထာ စ ဝါယောဓာတုယာ စလနံ
ကိစ္စံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၀။

စလနက (တိ) [စလန+က။ က-အနက်မရှိ။]
လှုပ်သော၊ တုန်လှုပ်သော၊ လှုပ်ရှားသော။
ဣတ္ထိတာတိ ဣဉ္ဇနကာ စလနကာ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၂၁၂။

စလနကရ (တိ) [စလန+ကရ] လှုပ်-လှုပ်ရှား-
စေခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ကိံ စလန-
ကရာ ဝေ ဝါယောဓာတု ဝိညတ္တိဝိကာရ-
သဟိတာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၉။ (ဆဋ္ဌမူ-အနု၊
၁။ ၇၈-၌ “စလနာကာရာဝ ဝါယောဓာတု” ဟု
ရှိ၏။)

စလနကိစ္စ (တိ) [စလန+ကိစ္စ] တုန်လှုပ်ခြင်း
ကိစ္စရှိသော။ အနဝဋ္ဌာနရသန္တိ စလနကိစ္စံ။
မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၀။

စလနဋ္ဌ (ပု) [စလန+အတ္ထ] (၁) တုန်လှုပ်
တတ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော အနက်သဘော၊
တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော။ (၂) တုန်လှုပ်တတ်၊
တုန်လှုပ် စေတတ်သည်၏ အဖြစ် ဟူသော
အနက်သဘော၊ တုန်လှုပ်ခြင်း၊ တုန်လှုပ်စေ
ခြင်း သဘော။ (သာမညနိဒ္ဒေသ။) (၁)
သာ ဟိ စလနဋ္ဌေန ဇောတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ဋီ၊
၃။ ၂၆။ ဇေတိ ဆဋ္ဌာရမ္မဏနိမိတ္တံ ကမ္မတိတိ
ဇော။ တေနာဟ “စလနဋ္ဌေနာ” တိ။ သံ၊ ဋီ၊
၂။ ၂၉၉။ (၂) စလနဋ္ဌေနာ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၀) တိ
ကမ္မနဋ္ဌေန။ တဏှာ ဟိ သယမ္ပိ စလတိ၊
ယတ္ထ ဥပ္ပန္နာ၊ တမ္ပိ သန္တာနံ ဘဝါဒီသု ပရိ-
ကုဓေန စာလေတိ၊ တသ္မာ စလနဋ္ဌေန
တဏှာ ဇော နာမ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၂။

စလနပကတိက (တိ) [စလန+ပကတိ+က]
ပြောင်းခြင်း - ပြောင်းလဲခြင်း - သဘော
ရှိသော။ ပဋိပဒါ တေသံ ဝသေန စလန-
ပကတိကာ ဝေ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၈။

စလနပစ္စယ (ပု) [စလန+ပစ္စယ] တုန်လှုပ်ခြင်း
၏ အကြောင်း။ ဥဒါဟု ယာဝ စလနပစ္စယံ
န လဘတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၈။ (-ဝိမတိ၊
၁။ ၈၈။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၀။)

စလနရဟိတ (တိ) [စလန+ရဟိတ] တုန်လှုပ်
ခြင်းမဲ့ကင်းသော။ သော ပန ကေနစိ စလန-
ရဟိတောတိ အာဟ “အစလပုဿာဒေနာ”-
တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၇။

စလနဝိကာရ (ပု) [စလန+ဝိကာရ] လှုပ်ရှား
ခြင်းဟူသော ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ လှုပ်ရှားခြင်း
ဟူသော ထူးခြားသောအမှုအရာ။ န အဓိပ္ပါ-
ယသဟဘုနော စလနဝိကာရဿ ဂဟဏံ။
မူလဋီ၊ ၁။ ၇၂။

စလနသဒ္ဓုပ္ပတ္တိပစ္စယ (ပု) [စလန+သဒ္ဓုပ္ပတ္တိ+
ပစ္စယ] လှုပ်ရှားခြင်း၊ အသံဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏
အကြောင်း။ ဝေဉ္စ ဗဟိဒ္ဓါ ရုက္ခာဒီသု စလန-
သဒ္ဓုပ္ပတ္တိပစ္စယာနံ ယထာဝုတ္တပ္ပကာရာနံ
ဝိကာရာကာရာနံ အဝိညတ္တိတာ သမတ္တိတာ
ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၈။

စလနသဘာဝ (ပု) [စလန+သဘာဝ] ပြောင်း
ခြင်း - ပြောင်းလဲခြင်း - သဘော။ စလတိတိ
ဧတေန စလနသဘာဝမေဝ ဒသေတိ။
မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၇။

စလနာကာရ (ပု) [စလန+အာကာရ] (၁)
လှုပ်ရှားသော - အခြင်းအရာ - အမှုအရာ။
(တိ) (၂) လှုပ်ရှားသော - အခြင်းအရာ -
အမှုအရာ - ရှိသော။ (၁) တေ ထေရဿ
စလနာကာရံ ဒိသ္မာ ဘိတာ ဝိရဝိ သူ။ ပဋိသံ၊
ဋီ၊ ၂။ ၂၈၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၇။ အနု၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၂။) (၂) စလနာကာရာဝ
ဝါယောဓာတု ဝိညတ္တိဝိကာရသဟိတာ။ အနု-
ဋီ၊ ၁။ ၇၈။

စလနာကာရပုဏ္ဏိ (ထိ) [စလနာကာရ+ပုဏ္ဏိ]
လှုပ်ရှားသောအခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း။

ကိရိယမယစိတ္တသမုဋ္ဌာနာယ ဝါယောဓာတု-
ယာ စလနာကာရပွဝတ္တိဝသေန။ ဒီဒ္ဓါဝ။
၂၄၉။ (-သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၆၄။)

စလနာဝဓာရဏ (ပု) [စလန+အဝဓာရဏ]
ပြောင်းခြင်း-ပြောင်းလဲခြင်း-ကို ပိုင်းခြား
ခြင်း။ န စလနာဝဓာရဏတ္ထန္တိ ယုတ္တံ ဥဘယ-
ဒဿနံ။ မူလဒ္ဓါဝ။ ၁၁၁၈။ (-အနုဒ္ဓါဝ။ ၁၂၄။)

စလနီ (တိ) [စလ+ယု+ဤ။ စလတိသွာ ယု၊
နဒါဒိ။ ဓာနံ၊ ၁။ ၆၁၈။] စလနီမည်သောသား
ကောင်။ (သမင်ပုံ၊ အပြေးလျင်သောသမင်။
ဝိ၊ ဓာနံ၊ သျှသစ်။ တိုးမည်သောသားကောင်။
ဇာတ်။ သျှ။) စာမရီ စလနီ လဃိ၊ စျာပိတာ
မက္ကဋ္ဌာ ပိစု။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၆။ စာမရီ စလနီ
လဃိတိ စာမရီမိဂါ စ စလနီမိဂါ စ လဃိမိဂါ
စ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၁၆။ စလနီမိဂါတိ ဧဝံနာမကာ
မိဂဝိသေသာ။ ယေ ဝါတမိဂါတိပိ ဝုစ္ဆန္တိ။
တေ ကိရ အပ္ပမတ္တကေနပိ ဘယဝသေန
စလနတော စလနီမိဂါ နာမာတိ။ ဇာတ်၊ ၁။
သစ်။

စလနီမိဂ (ပု) [စလနီ+မိဂ] စလနီမည်သော
သားကောင်။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စလန္တ (တိ) [စလ+အန္တ] လှုပ်သော၊ တုန်လှုပ်
သော၊ လှုပ်ရှားသော။ အန္တောဥဒကေ မစ္ဆေ
စလန္တေ ဥပရိ ပုဗ္ဗုဋ္ဌကာနိ ဥဋ္ဌဟန္တိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၅။ (-ထေရီ၊ ၄။ ၂၀၃။ စရိယာ၊ ၄။
၁၆၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၉။ မ၊ ၁။ ၃။ ၄၂၀။)

စလန္တိ (ကြိ) [စလ+အ+အန္တိ] လှုပ်ကုန်၏။
စလတိ (၁) ကြည့်။

စလပကံ (န) [စလ+ပကံ] လှုပ်ရှားသောညွန့်။
စာလိကာ-ကြည့်။

စလဗုဒ္ဓိ (တိ) [စလ+ဗုဒ္ဓိ] တုန်လှုပ်-တုန်
ဆုတ်-မရဲရင့် - သော ပညာရှိသော၊ သူ။
တတော တတော ဟရိတဗ္ဗပညဿ နိဗ္ဗံ စလ-
ဗုဒ္ဓိနော။ ဇာ၊ ၄။ ၄၃၀။

စလမာန (တိ) [စလ+အ+မာန] လှုပ်သော၊
တုန်လှုပ်သော၊ လှုပ်ရှားသော။ ယံ ကာယေ
စလမာနေ စိတ္တံ န စလတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၄၇။ (-
အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၉၆။ မဟာနိ၊ ၄။
၁၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀။)

စလမာနကကု (တိ) [စလမာန+ကကု] လှုပ်
သော လဘျိရှိသော။ စလကကု-ကြည့်။

စလမာနကကုဓ (တိ) [စလမာန+ကကုဓ] လှုပ်
သောလဘျိရှိသော။ စလကကု-ကြည့်။

စလမာနာကာရ (တိ) [စလမာန+အာကာရ]
လှုပ်သောအခြင်းအရာရှိသော။ ဧတ္ထ ဥဂ္ဂဟ-
နိမိတ္တံ ဝါတပ္ပဟတာ ဝိယ ရတ္တပဋ္ဌာကာ စလ-
မာနာကာရံ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၇။

စလယတိ (ကာ၊ ကြိ) [စလ+ဏယ+တိ] တုန်
လှုပ်စေ၏။ (က) လှုပ်ရှားစေ၏။ (ခ) ပျက်စီး
စေ၏။ ဖျက်ဆီး၏။ (က) သတ္တမဇေနသမ္ပု-
တာ ဟိ ဝါယောဓာတု ... စလယတိ စိတ္တဇရူပံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၉၉။ (- မ၊ ၁။ ၂၉၈။) (ခ)
စလယတိ ဝိဒ္ဓံသေတိတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၂၆၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၁။ ပါပကေ ဓမ္မေ
သလယန္တိ စလယန္တိ ကမ္မေန္တိ ဝိဒ္ဓံသေန္တိ။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၈၁။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁။ ၁၈၉။

စလယန (တိ) [စလ+ဏယ+ယု] တုန်လှုပ်-
ပျက်စီး - စေတတ်သော၊ ဖျက်ဆီးတတ်
သော။ စလယနတော ဝိနာသနတောတိ
အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။

စလယန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [စလ+ဏယ+အန္တိ] တုန်
လှုပ်စေကုန်၏။ (က) လှုပ်ရှားစေကုန်၏။
(ခ) ပျက်စီးစေကုန်၏။ ဖျက်ဆီးကုန်၏။
(က) စလကံ ကြည့်။ (ခ) စလယတိ
(ခ) ကြည့်။

စလယိတုံ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [စလ+ဏယ+တုံ] တုန်
လှုပ်စေခြင်းငှါ။ (က) လှုပ်ရှားစေခြင်းငှါ။

(ခ) ပျက်စီးစေခြင်းငှါ၊ ပျက်ဆီးခြင်းငှါ။
 (က) တထာ စလယိတုမသက္ကုဏန္တိယောပိ ...
 ဝါယောဓာတုယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။ ၉၉ (ခ)
 အကုပ္ပဓမ္မ (ပဋိသိသ္မ၊ ၂။ ၁၀၅) ကြည့်။

စလလက္ခ (န) [စလ+လက္ခ] လှုပ်ရှားသော -
 မှတ်တိုင် - စက်ခွက်။ ကတသရက္ခေပ (အံ၊ ဣ၊
 ၂။ ၃၀၂) ကြည့်။

စလသန္တိ (ထိ) [စလ+သန္တိ] တုန်လှုပ်ခြင်း၏
 ငြိမ်သက်ခြင်း။ ဝိပါကဇနကဝသေန ပရိ-
 ဝတ္တနဝသေန စလသန္တိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၇။

စလာကဒေဝီ (ထိ) [စလာကာ+ဒေဝီ] စလာကာ
 မည်သော မိဖုရား၊ စလာကာဒေဝီ။ တသ္မိံ
 ခဏေ ရညော မာတာ စလာကဒေဝီ နာမ
 အဝိဒူရေ နိသိန္နာ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။
 ၂၄၃။

စလာကာ (ထိ) [?] စလာကာမိဖုရား။ ဒေဝ-
 ဒတ္တော စ ကေဝဇ္ဇော၊ စလာကာ ထုလ္လနန္တိနီ။
 ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၃၂။

စလာစလ (တိ) [စလ+စလ။ အလယ်၌ ဒီသ
 ပြု။] (၁) အလွန် တုန်လှုပ်သော၊ အလွန်
 လှုပ်ရှားသော။ (၂) လျှပ်ပေါ် - လော်လည်
 - မတည်ကြည် - သော။ (၁) တဒါယံ ပထဝီ
 သဗ္ဗာ၊ အစလာ သာ စလာစလာ။ အပ၊ ၂။
 ၁၂၃။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၅၃။ သီ၊ ဣ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၄။
 (- အပ၊ ၂။ ၂၁၈။ ဇာ၊ ၁။ ၃၅၅။ ထေရီ၊ ၄။
 ၁၅၉။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၅၀၂။) (၂) စလာစလံ ဟဒ-
 ယမိတ္ထိယာနံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၄။
 စလာစလန္တိ ကေသ္မိံ ယေဝ အပတိဋ္ဌိတံ။
 ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၈၂။

စလိ (ကြိ) [စလ+အ+ဘျိ] လှုပ်ပြီ၊ လှုပ်ရှား
 ပြီ။ စလတိ (က) ကြည့်။

စလိတံ (န) [စလ+တ] (၁) တုန်လှုပ်ခြင်း၊
 လှုပ်ရှားခြင်း။ (၂) ချွတ်ချော်ခြင်း။ (တိ)

(၃) (က) လှုပ်သော၊ တုန်လှုပ်သော၊
 လှုပ်ရှားသော၊ မတည်ငြိမ်သော။ (ခ)
 ရွှေ့ရှားသော။ (၁) နိဿိတဿ စလိတံ၊
 အနိဿိတဿ စလိတံ နတ္ထိ။ မ၊ ၃။ ၃၁၀။
 သံ၊ ၂။ ၂၈၄။ ဥဒါန၊ ၁၇၉။ နေတ္ထိ၊ ၅၅။ တတ္ထ
 နိဿိတဿ စလိတန္တိ ရူပါဒိသခါရေ တဏှာ-
 ဒိဋ္ဌိဟိ နိဿိတဿ စလိတံ ကုသလပ္ပဝတ္ထိ-
 တော စိတ္တသန္တာနဿ စလနံ ကမ္မနံ။ ဥဒါန၊
 ၄။ ၃၅၉။ (- သုတ္တနိ၊ ၃၉၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၆။
 မ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။
 သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၅။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၂၆။ နေတ္ထိ၊
 ဝိ၊ ၁။ ၉၈။) (၂) အနိဿိတဿ စလိတံ
 နတ္ထိတိ စလိတံ အဝက္ခလိတံ။ ဥဒါန၊
 ၄။ ၃၆၀။ (၃) (က) ကာယဒုစရိတေန
 စိတ္တံ အာဝိလံ ဟောတိ စလိတံ ဘန္တံ
 အဝုပသန္တံ။ မဟာနိ၊ ၃၉၀။ စူဠနိ၊ ၃၇။
 စလိတန္တိ ကမ္မမာနံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၀၅။ (-
 အံ၊ ၂။ ၂၀၄။ အပ၊ ၂။ ၂၀၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၁။
 မိလိန္ဒ၊ ၁၀၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၄။
 မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၆။
 ဥဒါန၊ ၄။ ၁၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၇၁။ ဝိမာန၊ ၄။
 ၁၆၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၈၃။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၂။
 မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
 ၅၃။) (ခ) စလိတဉ္စ အာပေါဓာတုဘာဝေန
 စိတ္တဇမေဝ ဟုတွာ ဒကသောတံ ဩတရတိ။
 ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၂။

စလိတံ (တိ) [စလ+ဣတ] တုန်လှုပ်ခြင်းသို့
 ရောက်သော၊ ပျက်သော။ တေန လောဟိ-
 တေ စလိတေ သာသပကက္ကံ ဒေန္တိ။ ဒီ၊ ၄။
 ၁။ ၈၄။ စလိတေတိ ကုပိတေ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၈။
 စလိတေတိ ဝိကာရာပဇ္ဇနဝသေန စလနံ
 ပတ္တေ၊ ကုပိတေတိ အတ္တော။ သီ၊ ဣ၊ သစ်၊ ၁။
 ၃၆၅။ (- မဟာနိ၊ ၃၂၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၇။)

စလိတိ (တိ) [စလ+ဣတ+တ] လှုပ်စေအပ်
 သော၊ ပယ်ခွဲအပ်သော (အာသယ)။ စလိ-
 တမေဝ ဝါ ဥဉ္စဋ္ဌိတံ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၄၆။

စလိတပါဏိ (ပု) [စလိတ+ပါဏိ] လှုပ်ရှားသော
လက်။ အာကာသေ စလိတပါဏိ ဝိယ။
သံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၉။

စလိတပွဝတ္ထ (တိ) [စလိတ+ပဝတ္ထ] လှုပ်တတ်၊
ဖြစ်တတ်သော။ ကာယဝစီဝိညတ္တိဝသေန ပန
စလိတပွဝတ္တာနံ ကာယဝါစာနံ အညတရမေဝ
အင်္ဂံ။ ဝိ၊ ဝိ၊ ၄။ ၄၁။ စလိတပွဝတ္တာနန္တိ စလိ-
တာနံ ပဝတ္တာနဉ္စ။ စလိတော ကာယော၊
ပဝတ္တာ ဝါစာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၉။ ဝိမတိ၊
၂။ ၂၂၆။

စလိတသန္တိ (ထိ) [စလိတ+သန္တိ] တုန်လှုပ်
ခြင်း၏ ငြိမ်သက်ခြင်း။ သမေရိတသန္တိ
စလိတသန္တိ သန္တိတသန္တိ။ မဟာနိ၊ ၅၇။
စလိတသန္တိန္တိ တသေဝ ဝေဝစနံ။ မဟာနိ၊
၄။ ၁၇၇။

စလိတသိဃာဏိကာ (ထိ) [စလိတာ+သိဃာ-
ဏိကာ] ရွှေ့ရှားသောနှပ်၊ စီးကျ-ယိုထွက်
-သော နှပ်။ မတ္တလုဂ်တော စလိတသိဃာ-
ဏိကာ ဝိယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၂။

စလိတာရမ္မဏ (န) [စလိတ+အာရမ္မဏ] လှုပ်
ရှားသောအာရုံ။ စင်္ကမံ အဓိဋ္ဌဟန္တေန စလိ-
တာရမ္မဏေ ဂဟိတနိမိတ္တံ ပန... န နဿ-
တိတိ။ အံ၊ ဝိ၊ ၃။ ၁၂။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၂။)

စလိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [စလ+တုံ] (က) လှုပ်-
တုန်လှုပ်-လှုပ်ရှား-ခြင်းငှါ (ထွက်မြောက်
ခြင်းငှါ)။ (ခ) ရွှေ့ရှားခြင်းငှါ။ (က)
ရာဂေါ ဝေ ဗန္ဓတိ သံသာရတော စလိတုံ န
ဒေတိတိ ရာဂဗန္ဓနံ။ ပဋိသံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၉။ (ခ)
ယထာ စလိတုံ ပရိဝတ္တိတုံ န သက္ကောတိ၊
တထာ ဂဟေတွာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၈၈။

စလိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [စလ+တွာ] (က) လှုပ်၍၊
တုန်လှုပ်၍၊ လှုပ်ရှား၍။ (ခ) ရွှေ့ရှား၍။
အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၁၉-ပ-မ-ဗ-သ-စ

(က) စလိတွာ သိထိလာ ဝါ ဟောတိ ပတတိ
ဝါ။ ဝိ၊ ဝိ၊ ၃။ ၄၉။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၁၇။ (ခ) ပိတ္တ-
ကောသတော စလိတွာ ဗဟိ နိက္ခန္တေ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၄။ (- ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၈။ ဝိမတိ၊
၂။ ၁၂၄။ ကင်္ခါ၊ ဝိ၊ သင်္ခါ၊ ၁။ ၁၉၃။)

စလိသု (ကြိ) [စလ+အ+သု] (က) တုန်လှုပ်
ကုန်ပြီ၊ လှုပ်ရှားကုန်ပြီ။ (ခ) ထကြကုန်ပြီ။
စလတိ (က၊ သ) ကြည့်။

စဝက (ပု) [စု+ဏ္ဍ၊ စု စဝနေ၊ ဏ္ဍ၊ စဝကော။
ဓာန်၊ ဝိ၊ ၅။ ၁၇။] ဒွန်းစဏ္ဍား။ သပါကော
စေဝ စဏ္ဍာလော၊ မာတင်္ဂေါ စဝကော
ဘဝေ။ ဓာန်၊ ၅။ ၁၇။

စဝတိ (ကြိ) [စု+အ+တိ] ရွှေ့လျော၏။ (က)
ရွှေ့လျော - စုတေ - သေ - ၏။ ပျက်စီး၏။
(ခ) ရွှေ့လျော - ကင်းကွာ - ၏။ (ဂ) ရွှေ့
လျော - လျော့ကျ - ၏။ (က) မီယတိ စ
စဝတိ စ ဥပပဇ္ဇတိ စ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆။ သံ၊ ၁။ ၁၄၅။
ထေရ၊ ဝိ၊ ၁။ ၉။ စဝတိ စ ဥပပဇ္ဇတိ စာတိ
ဣဒံ ဒွယံ အပရာပရံ စုတိပဋိသန္တိ သန္ဓာယ
ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၂။ ၅၀။ (- မ၊ ၁။ ၄၀၁။ သံ၊ ၁။
၁၄၄။ အံ၊ ၁။ ၃၅၆။ အဘိ၊ က၊ ၃၉။ မဟာနိ၊
၄။ ဇာ၊ ၁။ ၅၁။ မိလိန္ဒ၊ ၃။ ၇၇။ ဝိ၊ ဝိ၊ ၁။ ၈၉။
အံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၃၀၄။ ပဋိသံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁၉၈။ မဟာနိ၊ ဝိ၊ ၂။ ၃၀၄။ စူဠနိ၊ ဝိ၊ ၃။ ၆။ ဇာ၊
ဝိ၊ ၂။ ၁၁၃။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၂။ ၄၈။ သံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၃။ အံ၊
ဝိ၊ ၂။ ၃၀၂။ မူလ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၄။ အနု၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၀၁။
အနု၊ ဝိ၊ ၃။ ၁၄၀။) တေ စ သတ္တာ သန္ဓာဝန္တိ
သံသရန္တိ စဝန္တိ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂။ ဒီ၊ ၃။
၉၀။ ဥပပဇ္ဇန္တိ စ တေ ခန္ဓာ၊ စဝန္တိ
အပရာပရံ။ ထေရ၊ ၂။ ၄၇။ တေ... ပဉ္စကန္ဓာ
ယထာပစ္စယံ အပရာပရံ ဥပပဇ္ဇန္တိ၊ ဥပပဇ္ဇာ စ
ဇရာယ ပရိပိဋိတာ ဟုတွာ စဝန္တိ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ-
တိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၉။ (- ဒီ၊ ၁။
၁၈။ ဒီ၊ ၃။ ၂၅။ အဘိ၊ က၊ ၄၁။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၁။ ၉၈။
အဘိ၊ ဝိ၊ ၃။ ၁၇၆။ သီ၊ ဝိ၊ သင်္ခါ၊ ၁။ ၄၂၅။)

စဝတေ — အာဝါ။ ၂၁၆။ ၂၉၉။ စဝေယျ — စူဠနိ။ ၁၀၈။ စူဠနိ။ ၂၀။ စဝေယျ — သိဒ္ဓိ။ သစ်၊ ၁။ ၄၂၄။ စဝေထ — စူဠနိ။ ၁၀၇။ စူဠနိ။ ၂၀။ စဝိ — မာ၊ ၁။ ၄၁၃။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၇။ မာ၊ ၂။ ၃၁၈။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၂၆၂။ စဝိ သု — ဇာ၊ ၂။ ၂၈၃။ စဝိ သန္တိ — ဝိ၊ ၂။ ၁၁၃။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၃၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၃၀၀။ မဟာ- နိ၊ ၁။ ၃၃၂။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၇၂။ စဝိ သာမိ — ပေတ၊ ၁။ ၄၈။ စဝိ သာမ — သံ၊ ၁။ ၂၈။ စဝိ သံ — ဝိ၊ ၁။ ၁၂၁။ ပေတ၊ ၁။ ၁၉၈။ (ခ) သဗေပိ မေ စဝတိ၊ ဣဒ္ဓပုစ္ဆယာ မေ စဝတိတိ ပဇာနာမိ။ သံ၊ ၁။ ၆၄။ ပဋိသံ။ ၃၁၀။ စဝတိတိ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏတော အပ- ဂစ္ဆတိ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၀၆။ (- အံ၊ ၂။ ၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၉။ မဟာနိ၊ ၂၄၁။ ဇာ၊ ၂။ ၄၆။ ဝိ၊ ၁။ ၁၂၉။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၁။ သံ၊ ၁။ ၁၁၈။ အံ၊ ၁။ ၁၂၇။ အံ၊ ၁။ ၁၂၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၈၆။ ထေရ်၊ ၁။ ၁၅၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၄။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၂၁။) စဝါမိ — ဝိ၊ ၂။ ၃၆၃။ စဝတု — ဝိ၊ ၂။ ၃၆၃။ စဝိ — မ၊ ၁။ ၁၉၆။ မာ၊ ၁။ ၃၇၁။ စဝိတ္ထိ — သံ၊ ၁။ ၄၁၇။ ၄၂၁။ သံ၊ ၁။ ၁၆၄။ (ဂ) ဝိ၊ ၁။ ၁၈၀။ စဝေ ကိလိဿတိ စ၊ စဝတိ စိတ္တဘာဝနာ။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၉၃။ စဝတိ စိတ္တ- ဘာဝနာတိ ဌာနတော ပဋိပက္ခာဝိဟ- တတ္တာ စဝတိ၊ ရိပတတိတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၉၅။

စဝန (န) [စု+ယု] (၁) ရွေလျော-စုတေ- သေ-ခြင်း။ (၂) ရွေလျော-စုတေ-သေ-သောအခါ။ (တိ) (၃) ရွေလျော-စုတေ- သေ-သော၊ သူ။ (၁) ဧဝံ ဝိဒိတော ဝိဒူ သဗ္ဗမ္ပေ၊ ဝိဒူသနံ စဝနံ ဇီဝိတဿ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၅၉။ စဝနန္တိ စုတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၈၈။ (- မာ၊ ၁။ ၄၁၃။ သံ၊ ၁။ ၂၆၇။ သံ၊ ၁။ ၁၁၉။ အဘိ၊ ၁။ ၁၅၅။ ထေရ်၊ ၁။ ၁၈၁။ စူဠနိ၊ ၁။ ၃၃။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၂၆။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၉။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၃။ သီ၊ ၁။ ၁၄၃။

မာ၊ ၁။ ၃၁၆။ မာ၊ ၁။ ၄၂၁။) (၂) စဝန- ကာလ-ကြည့်။ (၃) စဝနတာ (၂) ကြည့်။

စဝနကံ (ပု) [စဝန + က။ က-အနက်မရှိ။] ရွေလျော-စုတေ-သေ-ခြင်း။ စုတိတိ စဝနကဝသေန ဝုစ္ဆတိ။ မာ၊ ၁။ ၂၂၁။ သံ၊ ၁။ ၂၁၂။ စဝနကဝသေနာတိ ကကာရေန ဟိ ပဒံ ဝဇေတွာ ဝုတ္တံ၊ တသ္မာ စဝနံ စုတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မာ၊ ၁။ ၃၁၆။

စဝနကံ (တိ) [စု+ဣ။ ဣ-ကို အနက်ပြု၊ ဝိ၊ ရှု၊ သူ။ ၅၇၁-ကြည့်။] ရွေလျော-စုတေ-သေ-သော၊ သူ။ စဝနကဝသေနာတိ ဝါ စဝနကဿ ပုဂ္ဂလဿ ဝသေနာတိ အတ္ထော။ မာ၊ ၁။ ၃၁၆။ (- သံ၊ ၁။ ၂၁၄။)

စဝနကာလ (ပု) [စဝန + ကာလ] ရွေလျော-စုတေ-သေ-သောအခါ။ (က) ရွေလျော-စုတေ-သေ-ပြီးသောအခါ။ (ခ) ရွေလျော-စုတေ-သေ-လတ်သောအခါ။ (ဂ) ရွေလျော-စုတေ-သေ-ဆဲအခါ။ (က) စဝနကာလေ ပန ရူပက္ခန္ဓမတ္တကမေဝ အဝသိဿတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၀၀။ စဝနကာလေတိ စဝနဿ စုတိယာ ပတ္တကာလေ၊ န စဝမာန-ကာလေ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၃။ (ခ) တွေကံယေဝ တေ အာယု၊ စဝနကာလော ဘဝိဿတိ။ စရိယာ။ ၃၉၂။ စရိယာ၊ ၁။ ၇၇။ (ဂ) စဝန-ကာလော ဧဝံ ဝါ အနတိက္ကမနီယတ္တာ ဝိသေ-သေန ကာလောတိ ဝုတ္ထော။ မာ၊ ၁။ ၃၁၇။ သံ၊ ၁။ ၂၁၄။

စဝနတာ (ထိ) [စဝန + တာ] (၁) ရွေလျော-စုတေ-သေ-ခြင်း။ (၂) ရွေလျော-စုတေ-သေ-သောသူ၏အဖြစ်။ (၁၊ ၂) တမ္ပာ တမ္ပာ သတ္တနိကာယာ စုတိ စဝနတာ ဘေဒေါ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၄။ မာ၊ ၁။ ၆၁၈။ သံ၊ ၁။ ၂၄၄။ ၂၇၇။ မဟာနိ၊ ၉၅။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၃၇။ စဝန-တာတိ အာကာရဘာဝနိဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၈။ စဝနတာတိ ဘာဝစနေန လက္ခဏ-

နိဒဿနံ။ မဋ္ဌါဝ။ ၂၂။ သံဋ္ဌါ ၂။ ၁၂။ ပဋိသံဋ္ဌါဝ။ ၁၄၂။ မဟာနိဋ္ဌါ ၂။ ၁၈။ စဝနဓမ္မစဝနတာ၊ စဝန္တဿ ဝါ အာကာရော တာသဒ္ဓေန ဝုတ္တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။ စဝနဓမ္မစဝနတာတိ အာဟ “ဘာဝစနေနာ” တိ။ စဝန္တဿ ဝါ အာကာရော တာသဒ္ဓေန ဝုတ္တော “စဝနတာ” တိ။ မဋ္ဌါဝ။ ၃၁၆။

စဝနဓမ္မ (တိ) [စဝန+ဓမ္မ] ရွေ့လျော-စုတေ-သေ-ခြင်းသဘောရှိသော၊ သူ။ ယဒါ ဘိက္ခဝေ ဒေဝေါ ဒေဝကာယာ စဝနဓမ္မော ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၇။ စဝနဓမ္မောတိ မရဏဓမ္မော။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၂။ (-ဒီ၊ ဝ။ ၁၉။ ဒီ၊ ၃။ ၂၅-၆။ သံ၊ ဝ။ ၁၄၅။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၂။)

စဝနသုတ္တ (န) [စဝန+သုတ္တ] စဝနသုတ်၊ သဒ္ဓါတရားမရှိခြင်း၊ အရှက်မရှိခြင်း၊ အကြောက်မရှိခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း၊ အသိဉာဏ်မရှိခြင်း ဟူသော တရား ၅-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့မှ ရွေ့လျော၏။ သာသနာတော်၌ မတုံတန်နိုင်။ သဒ္ဓါတရားရှိခြင်း၊ အရှက်ရှိခြင်း၊ အကြောက်ရှိခြင်း၊ မပျင်းရိခြင်း၊ အသိဉာဏ်ရှိခြင်းဟူသော တရား ၅-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းသည် ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့မှ မရွေ့လျောနိုင်။ သာသနာတော်၌ တည်တံ့နိုင်၏-ဟု ဟောတော်မူသောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၆။

စဝန္တ (တိ) [စု+အန္တ] ရွေ့လျော - စုတေ-သေ-သော၊ သူ။ ပဉ္စဝေါကာရာ စဝန္တာနံ တေသံ ရူပက္ခန္ဓော စ နိရုဇ္ဈတိ ဝေဒနာက္ခန္ဓော စ နိရုဇ္ဈတိ။ ယမကာ။ ၄၄။ (-အပ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။ မဋ္ဌါဝ။ ၃၁၆။)

စဝမာန (တိ) [စု+အ+မာန] ရွေ့လျော-စုတေ-သေ-သော၊ သူ။ သတ္တေ ပဿာမိ စဝမာနေ ဥပပဇ္ဇမာနေ။ ဝိ၊ ဝ။ ၅။ မ၊ ဝ။ ၂၇။ အံ၊ ၃။ ၂၂။ (-ဒီ၊ ဝ။ ၇၈။ မ၊ ဝ။ ၄၂။ မ၊ ၂။

၁၁။ မ၊ ၃။ ၁၅။ သံ၊ ဝ။ ၃၄၃။ သံ၊ ၃။ ၂၃၃။ အံ၊ ဝ။ ၁၆၄။ အံ၊ ၂။ ၁၆။ အံ၊ ၃။ ၄၁၈။ အဘိ၊ က။ ၄၀။ ပဋိသံ၊ ၁၁၀။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၂။ မဟာနိ၊ ၂၇၆။ စူဠနိ၊ ၁၇၄။ နေတ္ထိ၊ ၈၄။ ဝိ၊ ဋ္ဌါဝ။ ၁၃၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌါဝ။ ၃၃၆။ မဟာနိဋ္ဌါ ၃၃၂။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌါဝ။ ၁၇၂။ သာရတ္ထ၊ ဝ။ ၄၀၀။)

စဝမာနကာလ (ပ) [စဝမာန+ကာလ] ရွေ့လျော-စုတေ-သေသောအခါ။ ရွေ့လျော-စုတေ-သေ-ဆဲအခါ။ စဝနကာလ (က) ကြည့်။

စဝိ*သု (ကြိ) [စု+အ+ဥ] ရွေ့လျော-စုတေ-သေ-ကုန်ပြီ။ စဝတိ (က) ကြည့်။

စဝိ (ကြိ) [စု+အ+ဤ] (က) ရွေ့လျော-စုတေ-သေ-ပြီ။ (ခ) ရွေ့လျော-ကင်းကွာ-ပြီ။ စဝတိ (က၊ ခ) ကြည့်။

စဝိတ (တိ) [စု+တ] ရွေ့လျော-ကင်းကွာ-သော၊ သူ။ စဝိတမိ ဗြဟ္မစရိယာ၊ ယထာ တံ အထ တောသိတာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၅) တိ။တသ္မိတမှာ ဈာနာ ဗြဟ္မစရိယာ စဝိတေ ယထာ တံ သက္ကေန ပတ္တိတံ၊ တထေဝ အဟောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌါ၊ ၅။ ၁၆၉။

စဝိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [စု+တုံ] ရွေ့လျော-ကင်းကွာ-ခြင်းငှါ။ န ကတဉ္စ နိရက်တော၊ ဓမ္မာ စဝိတုမရဟတိ။ ဇာ၊ ဝ။ ၁၈၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌါ၊ ၃။ ၄၄၁။

စဝိတုကာမ (တိ) [စဝိတုံ+ကာမ] ရွေ့လျော-ကင်းကွာ - လိုသော၊ ဖဲထွက်လို-လူထွက်လို-သော၊ သူ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုဥက္ကဏ္ဍိတော အနဘိရတော သာမညာ စဝိတုကာမော။ ဝိ၊ ဝ။ ၂၉။ သာမညာ စဝိတုကာမောတိ သမဏဘာဝတော အပဂန္တုကာမော။ ဝိ၊ ဋ္ဌါ၊ ဝ။ ၂၁၂။

စဝိတုကာမတာစိတ္တ (န) [စဝိတုကာမတာ+စိတ္တ] ဖဲထွက်လို-လူထွက်လို-သော စိတ်။

ဥပသမ္ပန္နဘာဝတော စဝိတုကာမတာစိတ္တေ-
နေဝ ဟိ သိက္ခာပစ္စက္ခာနံ ဟောတိ။ ကင်္ခါ။
၁၀၇။ စဝိတုကာမတာစိတ္တေနာတိ အပဂန္တိ-
ကာမတာစိတ္တေန။ ကင်္ခါ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၇၈-၉။
(-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၉။)

စဝိတ္တ (ကြိ) [စု+အ+အာ။ အာ-ကို ထွ-ပြု၊
ဣ-လာ။] ရွေ့လျော-ကင်းကွာ-ပြီ။ စဝတိ
(ခ) ကြည့်။

စဝိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [စု+တွာ။] ရွေ့လျော-
စုတေ-သေ-၍။ ဗောဓိသတ္တော တုသိတာ
ကာယာ စဝိတွာ မာတုကုစ္ဆိံ သြက္ကမတိ။
ဒီ၊ ၂။ ၁၀။ (-၉၁။ ဒီ၊ ၂။ ၂။ အံ၊ ၁။ ၄၄၆။
အံ၊ ၂။ ၁၃၂။ ထေရီ၊ ၄၂၇။ အပါ၊ ၂။ ၄၄။
မဟာနိ၊ ၂၇၄။ မိလိန္ဒ၊ ၈။ ဒီ၊ ၉၂။ ၁၀၈။)

စဝိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [စု+တွာန] ရွေ့လျော-စု
တေ-သေ-၍။ နိရယာ သော စဝိတွာန၊
မနုဿတ္ထံ ဂမိဿတိ။ အပါ၊ ၁။ ၃၇။ (-အပါ၊
၂။ ၂၂၊ ၆၃။ ဇာ၊ ၁။ ၃၄၄။ ထေရီ၊ ၂။ ၄၅။)

စဝိယ (ကြိ၊ ဝိ) [စု+တွာ] ရွေ့လျော-စုတေ-
သေ-၍။ စဝိယ ပုနာရိဓာဂတော သမာ-
နော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၃-၅။ စဝိယ ပုနာရိဓာဂ-
တောတိ စဝိတွာ ပုန ဣဓာဂတော။ ဒီ၊ ၉၂။
၁၀၈။ စဝိယ-တိ စဝိတွာ။ ဒီ၊ ၉၂။ ၁၁၁။

စဝိဿံ (ကြိ) [စု+အ+သံ] ရွေ့လျော-
စုတေ-သေ-ရလဘုံ။ စဝတိ (က) ကြည့်။

စဝိဿန္တိ (ကြိ) [စု+အ+သန္တိ] ရွေ့လျော-
စုတေ-သေ-ကုန်လတ်။ စဝတိ (က)
ကြည့်။

စဝိဿာမ (ကြိ) [စု+အ+ဿာမ] ရွေ့လျော-
စုတေ-သေ-ရကုန်အံ့။ စဝတိ (က) ကြည့်။

စဝိဿာမိ (ကြိ) [စု+အ+ဿာမိ] ရွေ့လျော-
စုတေ-သေ-ရအံ့။ စဝတိ (က) ကြည့်။

စသက (ပု'န) [စသ+ဣ။ စသ ဘက္ခနေ၊ ဣ။
ဓာန်၊ ၉။ ၅၃၄။ (စမက-သံ)] သေသောက်

ခွက်။ သရကော စသကော နိတ္ထိ။ ဓာန်။
၅၃၄။

စသဒ္ဓ (ပု) [စ+သဒ္ဓ] စသဒ္ဓါ။ ဥဘိန္ဒမန္တရာ
စသဒ္ဓေါ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထော။ ဝိ၊ ၉၁။ ၁၂၀။
(-သံ၊ ၉၁။ ၇၇။ ထေရီ၊ ၉၁။ ၁၂၈။ အပါ၊ ၉၁။
၁။ ၃၂၄။ မဟာနိ၊ ၉၁။ ၂၅၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆။)

စသဒ္ဓတ္ထ (တိ) [စသဒ္ဓ+အတ္ထ] စသဒ္ဓါ၏အနက်
ရှိသော၊ စသဒ္ဓါ၏ သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထအနက်ကိုဟော
သော။ ဗြဟ္မာဒိနာ ဝါ အတ္တနာ ဝါတိ ဝါသဒ္ဓေါ
စသဒ္ဓတ္ထော။ တေနေဝါဟ “ကာရကဝေဒက-
ရဟိတ” န္တိ စသဒ္ဓတ္ထသမာသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၉။ ၂။
၃၃၆။

စသဒ္ဓတ္ထသမာသ (ပု) [စသဒ္ဓတ္ထ+သမာသ] စ-
သဒ္ဓါ၏ အနက်ရှိသော သမာသံ၊ စသဒ္ဓါ၏
သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထ အနက်ကို ဟောသော သမာသံ၊
ဒွန်သမာသံ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စသဒ္ဓပယောဂ (ပု) [စသဒ္ဓ+ပယောဂ] စသဒ္ဓါကို
-ယှဉ်-သုံးစွဲ-ခြင်း။ သော ဟိ ဂန္ထကာ-
ရာနံ ပကတိ၊ ယဒိဒံ ကိဉ္စိ ဝတ္တာ ပုန အပရံ
ဝတ္ထုမာရဘန္တာနံ စသဒ္ဓပယောဂေါ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၀။ သီ၊ ၉။ ၁၁၁။
၃၅။

စာကာရ (ပု) [စာ+ကာရ] စာသဒ္ဓါ။ စာသဒ္ဓ-
ကြည့်။

စာဂ (ပု) [ဟာ+ဣ။ စလ+ဣ။ ဟာ စာဂေါ
ဣ။ ဒိတ္တစတ္တဂတ္တာနိ၊ စလ ဟာနိမ္မိ ဝါ။
ဓာန်၊ ၉။ ၄၂၀။ သူစိ၊ ၁၈၈။ စဇ္ဇတေ၊ စလနံ ဝါ
စာဂေါ။ ကစည်း။ ၅၂၆။ စလ ဟာနိမ္မိ အစဇ္ဇိ-
တ္ထ၊ စဇ္ဇတေ၊ စဇ္ဇိဿတေ၊ စလနံ ဝါ စာဂေါ။
ရူ၊ ၅၈၀။ စလ+သဏ်။ မောဂ်၊ ၅။ ၄၄။ (ကျာဂ-
သံ)] (၁) စွန့်ခြင်း။ (က) စွန့်လွှတ်ခြင်း။
(ခ) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း။
(ဂ) စွန့်ပယ်ခြင်း။ (၂) (တဏှာကို) စွန့်
ပယ်ကြောင်း - စွန့်ပယ်ရာ - နိဗ္ဗာန်။ (၃)

(ကိလေသာတို့ကို) စွန့်ပယ်ကြောင်း - စွန့်ပယ်ရာ - အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်။ (၄) စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - တတ်သော စေတနာ။ (၅) စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ကြောင်းတရား (ဒါနစေတနာ, အလောဘ)။

(၁) စွန့်ခြင်း။ (က)စွန့်လွှတ်ခြင်း။ မရဏဉ္စာတိ ဇီဝိတိန္ဒြိယဿ စာဂေါစ။ စူဠနိဌာပဉ္စ။ စာဂေါ (ဇာ၊ ၁။ ၁၄)တိ အတ္တပရိစ္ဆာဂေါ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၇။ (ခ)စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်း။ စာဂ (မ၊ ၂။ ၄၁၅)န္တိ အာမိသပရိစ္ဆာဂံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။ စာဂ (ဇာ၊ ၂။ ၁၀၇)န္တိ ဒေသျဓမ္မပရိစ္ဆာဂံ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၂၆။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁၃၄။ မ၊ ၂။ ၁၂၇။ မ၊ ၃။ ၁၄၀။ သံ၊ ၁။ ၂၁၇။ သံ၊ ၂။ ၄၄၆။ အံ၊ ၁။ ၄၉၀။ အံ၊ ၂။ ၂၇။ အံ၊ ၃။ ၅၃၃။ သုတ္တနိ၊ ၃၀၇။ အပ၊ ၂။ ၁၁၉။ ပေဋကော၊ ၂၇၀။ မိလိန္ဒ၊ ၂၆၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၆၀။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၉။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃။ ၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၀။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၁၂။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၄၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၃။) (ဂ) စွန့်ပယ်ခြင်း။ သစ္စမနုရက္ခေယျ၊ စာဂမနုဗြူဟေယျ။ မ၊ ၃။ ၂၇၂။ စာဂမနုဗြူဟေယျာတိ အရဟတ္တမဂ္ဂေန သဗ္ဗကိလေသပရိစ္ဆာဂကရဏတ္ထံ အာဒိတောဝကိလေသပရိစ္ဆာဂံ ဗြူဟေယျ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၈။ စာဂ (ဥဒါန၊ ၁၃၆)န္တိ ပဌမမဂ္ဂဝဇ္ဇကိလေသာဘိသင်္ခါရာနံ ဝေါဿဂ္ဂသင်္ခါတံ စာဂံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၆၆။ (-ဝိ၊ ၃။ ၁၅။ မ၊ ၁။ ၈။ မ၊ ၂။ ၁၅၃။ မ၊ ၃။ ၂၇၉။ အံ၊ ၁။ ၉၀။ အံ၊ ၂။ ၅၃၃။ အံ၊ ၃။ ၁၆၂။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၃။)

(၂) (တဏှာကို) စွန့်ပယ်ကြောင်း - စွန့်ပယ်ရာ - နိဗ္ဗာန်။ ယော တဿာယေဝ တဏှာယ အသေသဝိရာဂနိရောဓော စာဂေါ

ပဋိနိဿဂေါ မုတ္တိ အနာလယော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၅။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၇။ မ၊ ၁။ ၈။ သံ၊ ၂။ ၂၂။ သံ၊ ၃။ ၂၆၉။ ပဋိသံ၊ ၃၉။ နေတ္ထိ၊ ၆၂။ အသေသဝိရာဂနိရောဓောတိအာဒိနိ သဗ္ဗာနိ နိဗ္ဗာနဝေဝစနာနေဝ။ နိဗ္ဗာနဉ္စ အာဂမ္မတဏှာ စဇိယတိ ပဋိနိဿဇိယတိ ဝိမုစ္စတိန အလ္လိယတိ၊ တသ္မာ နိဗ္ဗာနံ “စာဂေါ ပဋိနိဿဂေါ မုတ္တိ အနာလယော”တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၀ (-သံ၊ ၂။ ၁၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၁။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၀။)

(၃) (ကိလေသာကို) စွန့်ပယ်ကြောင်း - စွန့်ပယ်ရာ - အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်။ အနဝသေသတော ကိလေသာနံ စဇန္တေ စ ဝုပသန္တေ စ ဥပ္ပန္နတ္တာ စာဂေါ၊ ဥပသမောတိ စ ဝိသေသတော အဂ္ဂုဖလဉာဏံ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၀။

(၄) စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - တတ်သော စေတနာ။ စာဂစေတနာ-ကြည့်။

(၅) စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ကြောင်းတရား (ဒါနစေတနာ, အလောဘ)။ သစ္စံ ဓမ္မော ဓိတိံ စာဂေါ၊ သ ဝေ ပေစ္စန သောစတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၇။ စဇတိ ဇေတနာတိ စာဂေါ၊ ဒါနံ၊ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၇။ စာဂေါ (ဇာ၊ ၁။ ၁၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈)တိ အလောဘော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၅၆။

စာဂကထာ (ထိ) [စာဂ+ကထာ] စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်းနှင့် စပ်သော စကား။ စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်းကိုစွဲ၍ ဖြစ်သော စကား။ မစ္ဆရိယဿ စာဂကထာ ဒုက္ကထာ။ အံ၊ ၂။ ၁၅၉။ (-၁၆၀။)

စာဂဂုဏ (ပု) [စာဂ+ဂုဏ] စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်း၏ - ဂုဏ် - ကျေးဇူး။ စာဂဂုဏာနံ ပန ဂမ္ဘီရတဿ နာနပ္ပကာရ-စာဂဂုဏာနုဿရဏာမေတ္တတာယ ဝါ အပ္ပနံ

အပ္ပတွာ ဥပစာရပ္ပတ္တမေဝ ဈာနံ ဟောတိ။
ဝိသုဒ္ဓိဝါ။ ၂၁၇။ (-အံ၊ ဇိ၊ ဝါ။ ၂၂၃။)

စာဂုဏာနုဿရဏ (န) [စာဂုဏ+အနုဿရ-
ဏ] စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း၏
-ဂုဏ်-ကျေးဇူး-ကို-အဖန်ဖန်- အထပ်
ထပ်-အောက်မေ့ခြင်း။ တဒေတံ စာဂုဏာ-
နုဿရဏဝသေန ဥပ္ပန္နတ္တာ စာဂါနုဿတိစေတ
သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဝါ။ ၂၁၇။

စာဂုဏာနုဿရဏာဓိမုတ္တတာ (ထိ) [စာဂ-
ဂုဏာနုဿရဏ+အဓိမုတ္တတာ] စွန့်ကြဲခြင်း
၏ဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်းဖြင့်-
သက်ဝင်-လေးမြတ်-ဆုံးဖြတ်-ယုံကြည်-
သည်၏ အဖြစ်။ နာနပ္ပကာရစာဂုဏာနုဿ-
ရဏာဓိမုတ္တတာယ ဝါ အပ္ပနံ အပ္ပတွာ ဥပ-
စာရပ္ပတ္တမေဝ ဈာနံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဝါ။
၂၁၇။

စာဂစိတ္တ (န) [စာဂ+စိတ္တ]စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-
လှူဒါန်း-ခြင်း၌ဖြစ်သောစိတ်၊ စွန့်ကြဲ-
ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-လိုသောစိတ်။ ထဒ္ဓ-
မစ္ဆရီ အတ္တနော သန္တကဿ စာဂစိတ္တေန
ဇိနိတဗော။ ဓမ္မာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။

စာဂစေတနာ (ထိ) [စာဂ+စေတနာ] စွန့်ကြဲ-
ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-တတ်သော-
ကြောင်း-စေတနာ။ “သဒ္ဓါ ဟိရိယံ ကုသ-
လဉ္စ ဒါနံ” နှိ အာဂတဌာနေ စာဂစေတနာ
ဒါနံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၇။ (-ပေတ၊ ဌ၊ ၂၉။
မ၊ ဇိ၊ ၃။ ၂၉၅။ အံ၊ ဇိ၊ ဝါ။ ၂၁၄။ မူလဇိ၊ ၂။ ၂၀၇။
မူလဇိ၊ ၃။ ၁၇၅။ အနုဇိ၊ ၂။ ၂၀၉။)

စာဂဌ (ပု) [စာဂ+အတ္ထ] စွန့်ပယ်ခြင်း အနက်
သဘော။ သဗ္ဗမ္ပိ စေတံ ပဟာနံ ယသ္မာ
စာဂဌေန ပဟာနံ။ မ၊ ဌ၊ ဝါ။ ၂၅။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
၂၃၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ဝါ။ ၃၀၇။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၃။
သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ဝါ။ ၈။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၇၃။ (-သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၁-၆။ ဝိမတိ၊ ဝါ။ ၁၀၆။ အံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၆၉။ အံ၊
ဇိ၊ ၃။ ၃၃၁။)

စာဂတုဋ္ဌိ (ထိ) [စာဂ+တုဋ္ဌိ] စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-
လှူဒါန်း-ခြင်း၌-တင်းတိမ်-ရောင်ရဲ-
ခြင်း။ ဒါနံ ဒေန္တဿ တံ ဒါနံ စာဂတုဋ္ဌိ
ဥပ္ပါဒေတုံ နာသက္ခိ။ အပ၊ ဌ၊ ဝါ။ ၄၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ၊ ၁၈၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ဝါ။ ၄၀။

စာဂဓန (န) [စာဂ+ဓန] စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-
လှူဒါန်း-ခြင်းဟူသော ဥစ္စာ။ သုတဓနံ
စာဂဓနံ ပညာဓနံ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၈။ အံ၊ ၂။ ၄၆။
စူဠနိ၊ ၁၀၂။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။

စာဂပဋိပက္ခ (ပု) [စာဂ+ပဋိပက္ခ] စွန့်ကြဲ-ပေး
ကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်
တရား (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ)။ ကာမာလယေ၊ ဒိဋ္ဌာ-
လယေ စ သမုက္ခါဋ္ဌိတေ စာဂပဋိပက္ခဿ
အဝသရော ဝေ နတ္ထိ။ နေတ္ထိ၊ ဇိ၊ ၁၁၆။

စာဂပမာဏ (န) [စာဂ+ပမာဏ] စွန့်ကြဲ-
ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းဟူသော အတိုင်း
အရှည်။ စာဂမတ္တာ-ကြည့်။

စာဂပရိဗျဉ္ဇိတ (တိ) [စာဂ+ပရိဗျဉ္ဇိတ] စာဂါ-
ဓိဌာန်ဖြင့် ထင်စွာပြုအပ်သော။ သဗ္ဗာပိ
ပါရမိယော သစ္စပ္ပဘာဝိတာ စာဂပရိဗျဉ္ဇိတာ
ဥပသမောပဗြူဟိတာ ပညာ ပရိသုဒ္ဓါ။ စရိ-
ယာ၊ ဌ၊ ၃၁၅။ ဒီ၊ ဇိ၊ ဝါ။ ၉၆။ သီ၊ ဇိ၊ သင်္ခ၊ ဝါ။
၂၉၂။

စာဂပရိဘာဝိတ (တိ) [စာဂ+ပရိဘာဝိတ] စွန့်
ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းဖြင့်-
ထုံအပ်-ဖြစ်စေအပ်-သော။ စာဂပရိဘာဝိ-
တံ စိတ္တံ၊ ပညာပရိဘာဝိတံ စိတ္တံ။ သံ၊ ၃။ ၃၂၂။

စာဂဗဟုလ (တိ) [စာဂ+ဗဟုလ] များသော-
စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းရှိသော၊
စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း များ
သောသူ။ သဇ္ဈာယဗဟုလော ဟောတိ။
စာဂဗဟုလော ဟောတိ။ မ၊ ၂။ ၄၂၁။

စာဂမတ္တာ (ထိ) [စာဂ+မတ္တာ] စွန့်ကြဲ-ပေး
ကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းဟူသော အတိုင်း

အရှည်။ န စာဂမတ္တာ ပရမတ္ထိ ကိဉ္စိ၊ မစွာနံ
ဣဓ ဇီဝိတေ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၉။ စာဂမတ္တာတိ
စာဂပမာဏတော အညံ ဝရံ နာမ နတ္ထိ။
ဇာ၊ ၄။ ၄၁၂။

စာဂဝတီ (ထိ) [စာဂဝန္တ+တ္ထိ] စွန့်ကြဲ-ပေး
ကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်းရှိသော (မိန်းမ)၊
စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်းနှင့်
ပြည့်စုံသော (မိန်းမ)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စာဂဝန္တတာ (ထိ) [စာဂဝန္တ+တာ] စွန့်ကြဲ-
ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်းရှိသူ၏အဖြစ်၊
စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်းနှင့်
ပြည့်စုံခြင်း။ ကတညူတကတဝေဒိတာ စာဂ-
ဝန္တတာ သီလဝန္တတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၄။

စာဂဝန္တ (တိ) [စာဂ+ဝန္တ။ ထိဒ္ဓိ စာဂဝတီ။]
စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းရှိသော၊
စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်းနှင့်
ပြည့်စုံသောသူ။ စာဂဝါ ဘိက္ခဝေ ဟတ္ထ-
ကော အာဠဝကော။ အံ၊ ၃။ ၅၃။ စာဂဝါတိ
စာဂသမ္ပန္နော။ အံ၊ ၄။ ၂၂၂။ (-အံ၊ ၂။
၁၆၀။ အဘိ၊ ပု။ ၁၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၃။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄၂။) စာဂဝတီ ခေါ် ပန ဟောတိ။
အံ၊ ၃။ ၉၃။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁၄၇။)

စာဂသံဟိတ (န) [စာဂ+သံဟိတ] စွန့်ကြဲ-
ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်းနှင့် စပ်ယှဉ်
ခြင်း။ ဣမေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ သီလ-
ပါရိပုရိမုပါဒါယ စာဂသံဟိတေန စ နိဗ္ဗေ-
ဓိကာနဉ္စ နိမိတ္တာနံ အနာဝိလမနာ။ ပေဋ-
ကော။ ၂၇၉။

စာဂသမ္ပတ္တိ (ထိ) [စာဂ+သမ္ပတ္တိ] စွန့်ကြဲ-
ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း၏ ပြည့်စုံခြင်း၊
စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းနှင့်ပြည့်
စုံခြင်း။ စာဂသမ္ပတ္တိယာ ဥပကရဏသုဿ
ဒါယကော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ (-ဥဒါန၊ ၄။
၂၀၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၆၁၂။ စရိယာ၊ ၄။

၂၀၀။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၇။)

စာဂသမ္ပတ္တိဟေတုက (တိ) [စာဂသမ္ပတ္တိ +
ဟေတု + က။ က-အနက်မရှိ။] စွန့်ကြဲ -
ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း
ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဥပကရဏဟိ
ဝိနာ န ကဒါစိ ဘောဂသုခံ ဥပကရဏဒါနဉ္စ
စာဂသမ္ပတ္တိဟေတုက။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။

စာဂသမ္ပဒါ (ထိ) [စာဂ+သမ္ပဒါ] စွန့်ကြဲ-
ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း၏ ပြည့်စုံခြင်း၊
စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းနှင့် ပြည့်
စုံခြင်း။ မစ္ဆရီ စာဂသမ္ပဒါယ သမာဒါပေတိ
နိဝေသေတိ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ အံ၊ ၁။ ၆၃။ (-
၃၇၇။ အံ၊ ၂။ ၄၆၊ ၁၀၄၊ ၁၆၀။ အံ၊ ၃။ ၅၆၊
၁၀၈၊ ၁၇၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၃။ အဘိ၊ ၄။ ၄၄၂။
ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၁။)

စာဂသမ္ပန္န (တိ) [စာဂ+သမ္ပန္န] စွန့်ကြဲ-ပေး
ကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။
အတ္တနာဝ စာဂသမ္ပန္နော ဟောတိ၊ နော ပရံ
စာဂသမ္ပဒါယ သမာဒါပေတိ။ အံ၊ ၃။ ၅၆။
(-၁၀၈။ သံ၊ ၃။ ၃၄၅။ အံ၊ ၄။ ၂၂၂။ ဥဒါန၊
၄။ ၂၀၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၆၁။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၀၀။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၆။)

စာဂသီသ (န) [စာဂ+သီသ] စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း
- လှူဒါန်း - ခြင်းဟူသော - အဦးအစ -
ပဓာန၊ ပဓာနဖြစ်သော - စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း
- လှူဒါန်း - ခြင်း။ စာဂသီသေန ပဉ္စ ဓမ္မေ
ပုစ္ဆာမိတိ ပုစ္ဆတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၃။ စာဂသီ-
သေနာတိ ပဓာနဘူတေန စာဂေန ဒါနေန
တံ အဝဿယံ ကတာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၆။

စာဂသုတယုဂလ (ဋ္ဌ) သိဒ္ဓိ (ထိ) [စာဂသုတ+
ယုဂလ (ဋ္ဌ) + သိဒ္ဓိ] စာဂသုတ ၂-ပါးစုံ၏
ပြီးစီးခြင်း။ ဒါနီရိယယုဂလေန စာဂသုတ-
ယုဂလသိဒ္ဓိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၁၃။ ဒီ၊ ၄။ ၉၄။
သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၁။

စာဂါဒိဘာဂီ (တိ) [စာဂါဒိဘာဂ+ဤ။ ထိ-ဌံ
စာဂါဒိဘာဂီနိ။] စွန့်ပယ်ခြင်းစသော အဖို့
အစရှိသော။ ယာယံ ဒေသနာ စာဂါဒိ-
ဘာဂီနိ သိယာ။ နေတ္ထိ၊ ဌီ။ ၁၂၉။

စာဂါမိဋ္ဌာန (န) [စာဂ+အမိဋ္ဌာန] စာဂါ-
မိဋ္ဌာန။ (၁) (က) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း-
လှူဒါန်း-ခြင်း ဟူသော-တည်ကြောင်း-
တည်ရာ-တည်ခြင်း။ (ခ) စွန့်ကြဲ-ပေး
ကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်း၏ တည်ကြောင်း-
တည်ရာ။ (ဂ) စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း- လှူ
ဒါန်း- ခြင်း ဟူသော - တည်ကြောင်း -
တည်ရာ-တည်ခြင်း-ရှိသော တရား(သီလ
စသည်)။ (၂) (က) စွန့်ပယ်ခြင်း ဟူသော
- တည်ကြောင်း - တည်ရာ - တည်ခြင်း။
(ခ) စွန့်ပယ်ခြင်း၏-တည်ကြောင်း-တည်
ရာ။ (ဂ) စွန့်ပယ်ခြင်း ဟူသော - တည်
ကြောင်း - တည်ရာ - တည်ခြင်း ရှိသော
တရား (သီလ စသည်)။ (၃) (က) နိဗ္ဗာန်
ဟူသော-တည်ကြောင်း-တည်ရာ - တည်
ခြင်း။ (ခ) နိဗ္ဗာန်၏ - တည်ကြောင်း -
တည်ရာ။ (ဂ) နိဗ္ဗာန်ဟူသော - တည်
ကြောင်း-တည်ရာ - တည်ခြင်း - ရှိသော
တရား (သီလ စသည်)။ (၄) (က) အရ-
ဟတ္ထဖိုလ်ဉာဏ်ဟူသော - တည်ကြောင်း -
တည်ရာ-တည်ခြင်း။ (ခ) အရဟတ္ထဖိုလ်
ဉာဏ်၏ - တည်ကြောင်း - တည်ရာ။ (ဂ)
အရဟတ္ထဖိုလ်ဉာဏ် ဟူသော-တည်ကြောင်း
- တည်ရာ - တည်ခြင်း - ရှိသော တရား
(သီလ စသည်)။ (တိ) (၅) စာဂါမိဋ္ဌာန
ရှိသော၊ သူ။ (၁၊ ၂၊ ၃၊ ၄) စတ္တာရိ အမိဋ္ဌာ-
နာနိ ပညာမိဋ္ဌာနံ၊ သစ္စာမိဋ္ဌာနံ၊ စာဂါမိဋ္ဌာ-
နံ၊ ဥပသမာမိဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၁။ (- မ၊ ၃။
၂၀၉။ နေတ္ထိ။ ၁၀၀။ ပေဋကော။ ၂၆၄။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ဌ။ ၁၂။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၁၄။ ဒီ၊ ၃။ ၉၅။
သီ၊ ၃။ ၁၁၆။) ဒီ၊ ၃။ ၂၀၅။ ဒီ၊ ၃။ ၂၄၀၊
၁၀၆၊ ၁၁၆။) ဒီ၊ ၃။ ၂၀၅။ ဒီ၊ ၃။ ၂၄၀၊

သစ္စာမိဋ္ဌာန (နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၂၀၄။ နေတ္ထိ၊ ဌီ။
၁၁၅) တို့လည်း ကြည့်။ (၅) ပညာမိဋ္ဌာနော
သစ္စာမိဋ္ဌာနော စာဂါမိဋ္ဌာနော ဥပသမာ-
မိဋ္ဌာနော။ မ၊ ၃။ ၂၀၃။

စာဂါမိဋ္ဌာနပရိဂ္ဂဟိတ (တိ) [စာဂါမိဋ္ဌာန +
ပရိဂ္ဂဟိတ] စာဂါမိဋ္ဌာနဖြင့် သိမ်းယူအပ်
သော။ စာဂါမိဋ္ဌာနပရိဂ္ဂဟိတာနိ သစ္စု-
ပသမပညာမိဋ္ဌာနာနိ ပဋိပက္ခပရိစ္စာဂတော
သဗ္ဗပရိစ္စာဂဖလတ္တာ စ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၁၅။
ဒီ၊ ၃။ ၉၆။ သီ၊ ၃။ ၁၁၆။ ၂၉၂။

စာဂါမိဋ္ဌာနပရိပူရဏ (န) [စာဂါမိဋ္ဌာန+ပရိပူ-
ရဏ] စာဂါမိဋ္ဌာန၏ပြည့်စုံခြင်း။ ဝိသေသေန
မုဒိတာခေတ္တေ ဓမ္မစက္ခုပဝတ္တနေ စာဂါမိဋ္ဌာ-
နသမုဒါဂတဿ စာဂါမိဋ္ဌာနပရိပူရဏမဘိ-
ဗျတ္တံ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၁၆။ ဒီ၊ ၃။ ၉၇။ သီ၊ ၃။
၁၁၆။ ၂၉၄။ (- ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၆၂။ ဣတိဝုတ်၊
ဌ။ ၁၃။)

စာဂါမိဋ္ဌာနသမုဒါဂတ (တိ) [စာဂါမိဋ္ဌာန+
သမုဒါဂတ] စာဂါမိဋ္ဌာနသို့ကောင်းစွာရောက်
သော၊ စာဂါမိဋ္ဌာနနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။
စာဂါမိဋ္ဌာနသမုဒါဂတဿ သဒ္ဓမ္မမဟာယာဂ-
ကရဏေန စာဂါမိဋ္ဌာနံ ပရိပုဏ္ဏံ။ စရိယာ၊ ဌ။
၃၁၆။ ဒီ၊ ၃။ ၉၇။ သီ၊ ၃။ ၁၁၆။ ၂၉၃။

စာဂါမိဋ္ဌာနသမုဒါဂမ (ပု) [စာဂါမိဋ္ဌာန+သမု-
ဒါဂမ] စာဂါမိဋ္ဌာနသို့ ကောင်းစွာရောက်
ခြင်း၊ စာဂါမိဋ္ဌာနနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ စာဂါမိ-
ဋ္ဌာနသမုဒါဂမေန မဟတော ဉာတိပရိ-
ဝနဿ၊ ဟတ္ထဂတဿ စ စက္ခုဝတ္တိရဇ္ဇဿ အန-
ပေက္ခပရိစ္စာဂေါ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၁၆။ ဒီ၊ ၃။
၉၇။ သီ၊ ၃။ ၁၁၆။ ၂၉၃။ (- ဣတိဝုတ်၊ ဌ။
၁၂-၃။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၁၇။ ဒီ၊ ၃။ ၉၈။ သီ၊
၃။ ၁၁၆။ ၂၉၄။)

စာဂါမိမာနသ (တိ) [စာဂ+အမိမာနသ] စွန့်
ကြဲ-ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-ခြင်းဖြင့်- လွန်

ကဲသော - အလွန် မွေ့လျော်သော - စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဟတ္ထိက္ခန္ဓဂတော ဩရုဠ၊ ရာဇာစာဂါမိမာနသော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၃။ စာဂါမိမာနသောတိ စာဂေန အဓိကမာနသော ရာဇာ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၅၂။

စာဂါမိမုတ္တ (တိ) [စာဂ+အဓိမုတ္တ] စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်း၌ - လွန်စွာ - အားထုတ် - နှလုံးသွင်း - ညွတ်ကိုင်း - သော၊ သူ။ ဒါန၌ စိတ်ဝင်စားသော၊ သူ။ ဒါနဝေါသဂ္ဂုပဋ္ဌာနေကတ္တံ စာဂါမိမုတ္တာနံ။ ပဋိသံ။ ၁၆၇။ စာဂါမိမုတ္တာနန္တိ ဒါနေ အဓိမုတ္တာနံ။ ပဋိသံ။ ၄။ ၂။ ၇၆။ စာဂါမိမုတ္တေနာ - (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၆)တိ ဒေယျဓမ္မပရိစ္စာဂေ ယုတ္တပ္ပယုတ္တေန တန္တိန္နေန တပေါဏေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၂။ စာဂါမိမုတ္တော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၇)တိ ပရိစ္စာဂေ အဓိမုတ္တော နိန္နပေါဏပဗ္ဗာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၄။ (- နေတ္ထိ၊ ၇။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၄၄၂-၄။)

စာဂါမိဝိမုတ္တ (တိ) [စာဂ+အဓိဝိမုတ္တ] စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်း၌ - လွန်စွာ - အားထုတ် - နှလုံးသွင်း - ညွတ်ကိုင်း - သော၊ သူ။ စာဂါမိဝိမုတ္တတာယ တဏှံ ဝိဒူရိကဏေန္တော ရာဂပ္ပဏိမိံ ဝိသောသေတိ။ နေတ္ထိ၊ ၆။ ၁၁၉။

စာဂါနုဿတိ (ထိ) [စာဂ+အနုဿတိ] စာဂါနုဿတိ၊ စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်း၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို (အာရုံပြု၍) အဖန်ဖန် - အထပ်ထပ် - အောက်မေ့ခြင်း (သတိတရား)။ သီလာနုဿတိ၊ စာဂါနုဿတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၂။ အံ၊ ၂။ ၂၅၁။ အဘိ၊ ၈။ ၁၂၂။ စာဂံ အာရမ္ဘ ဥပ္ပန္နာ အနုဿတိ စာဂါနုဿတိ၊ မုတ္တစာဂတာဒိစာဂဂုဏာရမ္မဏာယ သတိယာတေ အဓိဝစနံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၁။ (-အံ၊ ၁။ ၄၃။ ပဋိသံ၊ ၄၇၊ ၉၂။ မဟာနိ၊ ၅၊ ၇။ စူဠနိ၊ ၃၉။ နေတ္ထိ၊ ၄၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။

၁၁၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၇၊ ၂၁၄၊ ၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၇၊ ၂၂၆-၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀။)

စာဂါနုဿတိသမာဓိ (ပု) [စာဂါနုဿတိ+သမာဓိ] စာဂါနုဿတိကြောင့် ဖြစ်သော သမာဓိ။ တေန ပဒုဒ္ဓါရဝသေန စာဂါနုဿတိသမာဓိ ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၇၅။

စာဂီ (တိ) [စာဂ+ဤ။ စာဂေါ အဿ အတ္ထိတိ စာဂီ။ ရှု၊ ၆။ ၁၅၄။] စွန့်ကြဲ-ပေးကမ်း - လှူဒါန်း - ခြင်းရှိသော၊ သူ။ သဒ္ဓေါ စစာဂီ စသုပေသလောစ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၂။ ပေတ၊ ၁။ ၉၉။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၂၅။ (-အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၄၄၃။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၂၀။ ဒီ၊ ၆။ ၁။ ၉၉။ သီ၊ ၆။ ၁။ ၁။ ၂၉၇။)

စာဋ (ပု) [စတ+ဏ။ တကို ဋု-ပြု။] ပိန်ညင်းငှက်၊ ပျံလွှားငှက်၊ မိုးစေ့ငှက်။ ကုမ္ဘမ္မဉ္ဇလိကရိယာ၊ စာဋဉ္ဇာပိ ပဒက္ခိဏ (ဇာ၊ ၂။ ၂၉၄)န္တိ.... စာဋဉ္ဇ သကုဏံ ပဒက္ခိဏံ ကရေယျ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၀၃။ စာတဉ္ဇ သကုဏန္တိ သာရင်္ဂသကုဏံ။ ဇာတ်၊ ၆။ ၁။ ၁။ (ဇာတ်၊ ၆။ ၁။ ၁။ အလို “စာတ” ဟု ရှိသင့်၏။)

စာဋက (ပု) [စဋ+ဏ္ဍ။ စဋ ဘေဒေါ ဏ္ဍ၊ စာဋကော။ ဓာနံ၊ ၆။ ၆၄၃။] စာဋကငှက်။ (က) အိမ်စာ၊ စာကလေး။ (ခ) စာငှက်၊ စာငှက်သာမည။ ကလဝိကောတု စာဋကော။ ဓာနံ၊ ၆။ ၆၄၃။ ဒွယံ ဂါမစာဋကေ၊ စာဋကမတ္ထေဝါ။ ဓာနံ၊ ၆။ ၆၄၃။ (အမရ၌ “စဋကး ကလဝိကး” ဟု ရှိ၍၊ ထောမ၌ “စဋက-ပု၊ စဋတိ ဘိနတ္တိ ဓာနုဒိကမိန္ဒိနံ၊ ကလဝိကေ” ဟု ရှိသည်။)

စာဋကသကုဏ (ပု) [စာဋက+သကုဏ] စာဋကငှက်။ (က) အိမ်စာ၊ စာကလေး။ (ခ) စာငှက်၊ စာငှက်သာမည။ စာဋကသကုဏံ (ဝါတသကုဏံ။ သျာ။ စာပသကုဏံ။ က။ မူကံ) ပဿန္တိ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၇။ စာဋကသ-

ကုဏန္တိ(စာပသကုဏန္တိ၊ စာတသကုဏန္တိ။က။
မူကွဲ) ဝေန်နာမကံ။ မဟာနိ။ဋ္ဌ။၁၈၇။

စာဋီ(ထိ) [စဋ္ဌ+ထိ] အိုး၊ အိုးစရည်း၊ အိုးကြီး။
တေန ခေါ် ပန သမယေန ဘိက္ခု။ စာဋီယာ
ဝဿ ဥပဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဉ။၂၁၂။(-၂၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၁၆၊၃၅၄၊၃၇၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၈၂၊၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅၊၁၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၅။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀၊၇၂၊၂၇၆။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅၊၂၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၆၃၊၁၁၅၊၃၂၃၊၄၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃၊၃၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃၊၄၈၇။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၅။၁၅၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၇။ သာရတ္ထ၊၃။
၁၆၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။)

စာဋီအရဟန္တ (ပု) [စာဋီ+အရဟန္တ] အိုးစရည်း
ရဟန္တာ၊ အိုးစရည်းအတွင်းသို့ ဝင်နေ၍ မိမိ
ကိုယ်ကို တန်ခိုးကြီးသော ရဟန္တာဟုမှတ်ထင်
စေသောရဟန်း။ အံ့ဖွယ်သရဲကို ဖြစ်စေတတ်
သော ရဟန်းတပါးသည် လူအများဖူးမျှော်
ရန် ရောက်လာသောအခါ အခန်းတွင်း၌မြှုပ်
ထားသော အိုးစရည်းတွင်းသို့ဝင်၍ အတွေ့
မခံသေးပဲ ပုန်းအောင်းနေပြီးလျှင် နောက်
တဖန် ပြန်ဝင်လာသောအခါ အိုးစရည်းမှ
ထွက်၍ အတွေ့ခံကာ မိမိကိုယ်ကို တန်ခိုးကြီး
သော ရဟန္တာဟု မှတ်ထင်စေသည်။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၅၈။

စာဋီအာဒိဘရိတ (တိ) [စာဋီ+အာဒိ+ဘရိတ]
အိုးစရည်းအစရှိသည်တို့၌ ပြည့်သော။ စာဋီ-
အာဒိဘရိတာနိ ဇလဇပုပ္ပါနိ စေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၇၃။

စာဋီကပါလ (န) [စာဋီ+ကပါလ] အိုးခြမ်းကွဲ။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စာဋီကပါလဟတ္ထ (တိ) [စာဋီကပါလ+ဟတ္ထ]
လက်၌ အိုးခြမ်းကွဲရှိသော၊ အိုးခြမ်းကွဲ

ကိုင်စွဲသော၊သူ။ ကိဋ္ဌန္တိ ကိဋ္ဌံ စာဋီကပါ-
လာဒိ ဝုစ္စတိ။စာဋီကပါလဟတ္တာပိ တေ သန္တိ-
ကေ နတ္ထိတိ ဒီပေတိ။ ဇာ။ဋ္ဌ၊၅။၃၉၇။

စာဋီကဟာပဏ (ပု) [စာဋီ+ကဟာပဏ] အရက်
အိုးကို ရောင်းခြင်းဖြင့်-ဖြစ်သော-ရရှိအပ်
သော - အသပြာငွေ၊ အရက်အိုးဖိုးငွေ။
စာဋီကဟာပဏာဒိဝသေန စေဝ ဒဏ္ဍဗလိဝ-
သေန စ ခနံ လဘာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။
စာဋီကဟာပဏာဒိဝသေနာတိ သုရာသဋ္ဌဝိက္ခိ-
ဏနဝသေန ပဝတ္တော ကဟာပဏော စာဋီ-
ကဟာပဏော နာမ၊ သော အာဒိ ယေ-
သန္တေတိ စာဋီကဟာပဏာဒယော။ တေသံ
ဝသော စာဋီကဟာပဏာဒိဝသော၊ တေန
စာဋီကဟာပဏာဒိဝသေန။ ဇာတ်၊ဋ္ဌ၊သစ်။

စာဋီကုဋ္ဌိ (ပု၊ထိ) [စာဋီ+ကုဋ္ဌိ] (၁) အိုး
စရည်းဝမ်းနံပါး၊ အိုးစရည်းဝမ်းနံဘေး။ (၂)
အိုးစရည်းဝမ်း၊ အိုးစရည်းအတွင်း။ (၁)
တေ ပစ္စိတွာ ဥတ္တရဏကာလေ စာဋီကုဋ္ဌိသု
ပဏ္ဍရန္တံ သုရံ ပိဝိတွာ မတ္တာ နိဒ္ဒါယိ သု။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စာဋီပဉ္စရ (န) [စာဋီ+ပဉ္စရ] အိုးစရည်းဝမ်း၊
အိုးစရည်းအတွင်း။ (အိုးစရည်းနှင့်တူသော
ချိုင့်။ ဇာတ်ဝတ္ထု။) သော တတ္ထ ဂန္ဓာ
စာဋီပဉ္စရေ နိသီဒိတွာ ဟံသာနံ စရဏဋ္ဌာနံ
ဝိမံသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈၀။ စာဋီပဉ္စရေတိ စာဋီ-
ယာ ပဉ္စရေ၊ စာဋီကုဋ္ဌိယာတိ အတ္ထော။
ဇာတ်၊ဋ္ဌ၊သစ်။

စာဋီပိဓာနပ္ပဟောနက (တိ) [စာဋီ+ပိဓာန+
ပဟောနက] အိုးစရည်းကို-ဖုံး - ပိတ် -
လောက်သော။ သရာဝဉ္စ မဟန္တံ စာဋီပိ-
ဓာနပ္ပဟောနကန္တိ သမပ္ပမာဏံ ဟောတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။

စာဋီပွမာဏ (တိ) [စာဋီ+ပမာဏ] အိုးစရည်း
အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အိုးစရည်းမျှလောက်

ကြီးသော။ တာနိ ပန မဟန္တာနိ ဟောန္တိ
စာဠိပ္ပမာဏာနိ။ မ၊ဠ၊၃။၇၈။ (-ဇ၊ဠ၊၄။
၂၇၈။ ဇ၊ဠ၊၅။၁၃။)

စာဠိပ္ပမာဏဖလ (တိ) [စာဠိပ္ပမာဏ+ဖလ] အိုး
စရည်းလောက် ကြီးသော အသီး ရှိသော။
တဒနန္တရံ စာဠိပ္ပမာဏဖလံ ပနသဝနံ။ သံ၊
ဠ၊၁။၂၅၇။ ဇ၊ဠ၊၅။၃၈။

စာဠိဘတ္တ (န) [စာဠိ+ဘတ္တ] ထမင်းနှင့်တကွ
ဖြစ်သောအိုး၊ ထမင်းအိုး။ ဒေဝသိကံ တေ
ဧကေကပုရိသေန သဒ္ဓိံ စာဠိဘတ္တံ ပေ-
သေဿာမိ။ အံ၊ဠ၊၁။၂၉၉။

စာဠိဘတ္တာဟရဏဝေလာ (ထိ) [စာဠိဘတ္တ+
အာဟရဏ + ဝေလာ] ထမင်းအိုးကို ယူ
ဆောင်သော-အချိန်-အခါ။ ပုန ဒိဝသေ
ဥဠိတေ အရုဏေ စာဠိဘတ္တာဟရဏဝေလာ-
ယ အာရောစေသံ။ အံ၊ဠ၊၁။၃၀၀။

စာဠိဘရိတဂန္ဓ (ပု) [စာဠိ+ဘရိတ+ဂန္ဓ] အိုး
စရည်းတို့၌ ပြည့်သော နံ့သာ။ ဂန္ဓန္တရေတိ
စာဠိဘရိတဂန္ဓဿ အန္တရေ။ ဒီ၊ဠိ၊၂။၇၃။

စာဠိမတ္တ (တိ) [စာဠိ+ မတ္တာ] အိုးစရည်း
အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အယံ တေ လော-
လော မဟောဒရကောသလော စာဠိမတ္တံ
ဘတ္တမေဝ ပူတိ ကရေတိ။ ဇ၊ဠ၊၂။၃၆၃။

စာဠိမတ္တဘောဇန (န) [စာဠိမတ္တ+ဘောဇန]
အိုးစရည်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော-စားဖွယ်
-ဘောဇန။ ဘန္တေ လာလကော ဝတာယံ
ကောသလရာဇာ စာဠိမတ္တဘောဇနမေဝ
ဘူဠိတုံ ဇာနာတိ။ ဇ၊ဠ၊၄။၃၄၃။

စာဠိမုခ (န) [စာဠိ+မုခ] အိုးစရည်း၏ မျက်
နှာဝ။ စာဠိယံ ပက္ခိပိတော စာဠိမုခံ ပိဒဟိ-
တော။ အံ၊ဠ၊၁။၃၂၆။

စာဠိရက္ခဏတ္ထ (ပု) [စာဠိ + ရက္ခဏ + အတ္ထ]
(သေရည်)အိုးကို စောင့်ရှောက်ခြင်းအကျိုး။
အောက်ပုဒ်(၁) ကြည့်။

စာဠိသတ (န) [စာဠိ+သတ] (၁) အိုးတရာ၊
တရာသောအိုး။ (၂) အိုးအရာ၊ ရာပေါင်း
များစွာသောအိုး။ (၁) တေ ပဉ္စသု စာဠိ-
သတေသု သုရံ သဏ္ဌပေတွာ မူသိကဘယေန
စာဠိရက္ခဏတ္ထာယ ဧကေကာယ စာဠိယာ
သန္တိကေ ဧကေကံ ဗိဠာရံ ဗန္တိ သု။ ဇ၊ဠ၊
၅။၁၄။ (၂) ဥယျာနံ အလင်္ကရိတော စာဠိ-
သတေသု စာဠိသဟဿေသု သုရံ ဌပေထ။
ဇ၊ဠ၊၆။၂၃၈။

စာဠိသဟဿ (န) [စာဠိ + သဟဿ] အိုး
အထောင်၊ ထောင်ပေါင်းများစွာသော အိုး။
ဧကဒါရေ ပဝိသန္တိသု ဥဒကမာတိကာသု
ခိရောဒကဿ စ ဂန္ဓောဒကဿ စ အနေကာနိ
စာဠိသဟဿာနိ အာသိဉ္ဇန္တိ။ အံ၊ဠ၊၁။၁၈၃။
(-အပ၊ဠ၊၁။၂၂၆။ ဇ၊ဠ၊၆။၂၃၈။)

စာဠ (တိ) [စဠ + ဣ] (၁) ချစ်-နှစ်သက်
-ဖွယ် ကောင်းသော။ (၂) ချစ်-နှစ်သက်
-ဖွယ်ကောင်းသော စကားကို ပြောဆိုလေ့
ရှိသောသူ။ (၃) ချစ် - နှစ်သက် - ဖွယ်
ကောင်းသောစကားကို ပြောဆိုလေ့ရှိသူ၏
အဖြစ် (ဘာဝပုဇာန)။ (၁) စဠတိ ဘိန္နတိ
အမနုညဘာဝန္တိ စာဠ၊ မနုညော။ ဣာဒိ။
၁။ (၂၊ ၃) စာဠကမ္ပတာ-ကြည့်။

စာဠက (တိ) [စာဠ+က။ က-အနက်မရှိ။]
ချစ်-နှစ်သက်-ဖွယ် ကောင်းသော စကား
ကို ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စာဠကကမ္ပ (န) [စာဠက+ကမ္ပ] ချစ်-နှစ်
သက်-ဖွယ် ကောင်းသောစကားကို ပြော
ဆိုလေ့ရှိသောသူ၏ အမှု၊ မိမိကိုယ်ကို နှိမ့်
ချ၍ လူဒါယကာတို့ကို မြှောက်ပင့်ပြောဆိုမှု။
စာဠကကမ္ပံ ကရေတိ။ မူလဠိ၊၁။၉၇။

စာဠကမ္ပ (န) [စာဠကမ+ဣ] ချစ်-နှစ်
သက်-ဖွယ် ကောင်းသောစကားကို ပြော
ဆိုလေ့ရှိသောသူ၏ အဖြစ်ကို လိုလားသူ၏

အဖြစ်၊ မိမိကိုယ်ကိုနှိမ့်ချ၍ လူဒါယကာတို့ကို
မြှောက်ပင့်ပြောဆိုခြင်း။ စာဠကမ္ပ ကရော-
တိ။ မ၊ဠ၊၃။၄။

စာဠကမ္ပတ (ထိ) [စာဠကမ္ပ+တ။ တာ-
အနက်မရှိ။] ချစ် - နှစ်သက် - ဖွယ်သော
စကားကို ပြောဆိုလေ့ရှိသူ၏ အဖြစ်ကို လို
လားသူ၏အဖြစ်၊ မိမိကိုယ်ကိုနှိမ့်ချ၍ သူတ
ပါး၏ - ချစ်ချော် - တိမ်းပါး - သော
စကားကို - ဖေးမ - ဖာထေး - ကာ လူဒါယ-
ကာတို့ကို မြှောက်ပင့်ပြောဆိုခြင်း။ (ရဟန်း
ဖြစ်လျက် လူဒါယကာတို့ကို ခင်ဗျား၊ ကျွန်ုပ်
စသည်ဖြင့် ပြောဆိုခြင်းမျိုးတည်း။) စာဠ-
ကမ္ပတယ ဝါ မဂ္ဂသုပ္ပတယ ဝါ... ဗုဒ္ဓပဋိ-
ကုဋ္ဌေန မိစ္ဆာအာဇီဝေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။
အဘိ၊ဝိ။၂၅။ စာဠကမ္ပတယာတိအာ-
ဒိသု စာဠကမ္ပတ ဝုစ္စတိ အတ္တာနံ ဒါသံ
ဝိယ နိစ္ဆာနေ ဌပေတွာ ပရဿ ခလိတ-
ဝစနမ္ပိ သဏ္ဌပေတွာ ပိယကာမတာယ ပဂ္ဂ-
ယဝစနံ။ အဘိ၊ဠ၊၂။၃၂၄။ သစ္စာလိကေန
ပိယဝါဒီ “စာဠ”တိ ဝုစ္စတိ၊ စာဠ အတ္တာနံ
ဣစ္စတီတိ စာဠကာမော၊ တဿ ဘာဝေါ
စာဠကမ္ပတ။ မူလဋီ၊၂။၁၇၉။ (- အဘိ၊
ဝိ။၃၆၆။ မဟာနိ။၂၉၀။ စူဠနိ။၂၅၀။ မိလိန္ဒ။
၃၅၂။ အဘိ၊ဠ၊၂။၄၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇။
ခုဒ္ဒက၊ဠ၊၂၀၂။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၁။၁၇၀။ မဟာနိ၊
ဠ၊၃၅၃။ နေတ္ထိ၊ဠ၊၉၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁။)

စာဠကာမ (တိ) [စာဠ + ကမ္ပ + က] ချစ်-
နှစ်သက် - ဖွယ်သော စကားကို ပြောဆိုလေ့
ရှိသောသူ၏အဖြစ်ကို အလိုရှိသော၊ မိမိကိုယ်
ကို နှိမ့်ချ၍ လူဒါယကာတို့ကို မြှောက်ပင့်
ပြောဆိုခြင်းကို လိုလားသော၊ သူ။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်။

စာဏက္က (ပု) [စာဏက+ဏ္ဍ။ စာဏကသျ မုနေ
ဂေါတြာပတျမ်ယဉ်၊ နဝနန္ဒာနံ ဟန္တာ စန္ဒြ-

ဂုပ္ပါယ ရာဇံ၊ ဒါတရိ ဝိဇ္ဇဂုပ္ပေ။ ထောမ။
(စာဏကျ-သံ)] စာဏက္ကပုဏ္ဏား။ (စာဏက္က
ပုဏ္ဏားသည် ဥဂ္ဂသေန နန္ဒမင်းစသော နန္ဒ
မင်း ဇ-ယောက်တို့တွင် ဇ-ယောက်မြောက်
နေနန္ဒမင်းကိုသတ်၍ မောရိယအနွယ် ‘စန္ဒ-
ဂုတ္တ’ကို ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းအလုံး၌ မင်းအဖြစ်သို့
ရောက်အောင် အဘိသိက်သွန်းပေးသူ ဖြစ်
သည်။ မဟာဝံသ။ သူသည် စာဏကရသေ့၏
အနွယ်ဖြစ်သည်။ နန္ဒမင်း ဇ-ယောက်ကိုသတ်
၍ ‘စန္ဒဂုတ္တ’အား မင်းအဖြစ်ကိုပေးသော
“ဝိဇ္ဇဂုတ္တ” (ဝိဇ္ဇဂုပ္ပ)ပင် ဖြစ်သည်။
ထောမ။ သူ ရေးသားစီရင်ထားသော နိတိ
ကျမ်း များစွာသည် ထင်ရှားကျော်ကြား
လျက်ရှိသည်။ ပါဠိလိပုတ်ပြည် ‘ဘုရင် စန္ဒ-
ဂုတ္တ’၏ အမတ်ကြီးဖြစ်၍ “ကောဋိလ္လ”
(ကော်ဋိလျ) အမည်ဖြင့်လည်း ထင်ရှား
ကျော်ကြားသည်။ မုဒ္ဒရက္ခသ (မုဒြာရာ-
က္ခသ) ပြဇာတ်အရ သူ၏နာမည်အစစ်သည်
“ဝိဇ္ဇဂုတ္တ”ဖြစ်သည်။ သဒ္ဓသာဂရ။ အကျယ်
ကို ယင်းနှင့် မဟာဝံသဋီကာ၊ မဟာဝင်ဝတ္ထု၊
မှန်နန်းမဟာရာဇဝင်၊ ရာဇဝင်ကျော်၊ဇိနတ္ထ-
တို့ကြည့်။) တဒါ စာဏက္ကော သုဗုဒ္ဓဿ
ပညာဝေယျတ္ထိယံ ကိရိယာသု ဥပါယကော-
သလ္လဉ္စ ဒိသ္မာ “အယံ ဣမသ္မိ” ရာဇကုလေ
ပတိဉ္စ လဘန္တော မံ အဘိဘဝေယျာ”တိ
ဣဿာပကတော ရညာ စန္ဒဂုတ္တေန တံ
ဗန္ဓနာဂါရေ ခိပါပေသိ။ ထေရ၊ဠ၊၂။၇၅။
(သာရတ္ထ၊၁။၁၂၆—၌ “စန္ဒကေန နာမ
ကိရ ဗြာဟ္မဏေန”ဟု ရှိသည်။ “စာဏက္ကေန”
ဟု ရှိသင့်ရာ၏။)

စာတ (ပု) [စတ+ဏ] ပိန်ညင်းငှက်၊ ပျံလွှား
ငှက်၊ မိုးစေ့ငှက်။ စာဠ-ကြည့်။

စာတက (ပု) [စတ+ဏ္ဍ။ စတ ယာစနေ၊ ဏ္ဍ။
ဓာနံ၊ဋီ၊၆၄၁။ စတတိ ယာစတေ သတတ-
မမ္ဘော မေသမ် စတ-ဏ္ဍလံ၊ သုနာမချာတေ
ပက္ခိဘေဒေ။ ထောမ။ထိ-၌ စာတကာ။]

(၁) ပိန်ညင်းငှက်၊ ပျံလွှားငှက်၊ မိုးစေ့ငှက်။
 (ရှေးနိဿယတို့၌ “စာတက”ကို မိုးစာဟူ၍
 ၎င်း၊ ပိန်ညင်းငှက်ဟူ၍၎င်း ပေးကြ၏။ ပသု-
 ပက္ခိကျမ်း၌ ပျံလွှားကို စာတကသဒ္ဒါနှင့်
 အမည်တပ်လျက်ပါ၏။ မိုးစေ့ငှက်ဟူ၍လည်း
 ဆိုကြ၏။ ဤငှက်သည် မြေမရောက်ခင်
 ကောင်းကင်ပြင်၌ မိုးရေပေါက်ကို ဖမ်း
 သောက်တတ်၏ဟု မေဃဒူတ၌ ဆို၏။ ဝိ၊
 ဓာနိ၊ သျ၊ သစ်။) (၂) ဗီလုံးငှက်။ (၁) သာ-
 ရဏံ၊ တု စ စာတကော။ ဓာနိ၊ ဖိ၊ ငှာ။ ဒွယံ
 စာတကော၊ အယံ မေဃဇလပါယိ။ ဓာနိ၊ ငှိ။
 ဖိ၊ ငှာ။ (၂) စာတကသကုဏိကာ-ကြည့်။

စာတကသကုဏ (ပု) [စာတက+သကုဏ] (၁)
 ပိန်ညင်းငှက်၊ ပျံလွှားငှက်၊ မိုးစေ့ငှက်။ (၂)
 ဗီလုံးငှက်။ (၁) ဣဓေကစော ကာလဿေဝ
 ဝုဋ္ဌာယ စာတကသကုဏံ ဝါ ပဿတိ။ ခုဒ္ဒက၊
 ဋ္ဌ၊ ၁၀၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁။ (- ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။
 ၃၁၆။) (၂) စာတကသကုဏံ ဂဟေတွာ
 ဒိယဗုဒ္ဓောဇနသတိကေန သုပဏ္ဏရာဇေန
 ဥပမေန္တော ဝိယ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။ အောက်ပုဒ်
 လည်း ကြည့်။

စာတကသကုဏိကာ (ထိ) [စာတကာ+သကု-
 ဏိကာ] ဗီလုံးငှက်မ။ လဇ္ဈကိကာ သကုဏိ-
 ကာတိ စာတကသကုဏိကာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၆။
 (- ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၉။ သိ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၃။)

စာတသကုဏ (ပု) [စာတ+သကုဏ] ပိန်ညင်း
 ငှက်၊ ပျံလွှားငှက်၊ မိုးစေ့ငှက်။ စာဋက-
 သကုဏ-ကြည့်။

စာတုကောဋိက (တိ) [စတုကောဋိ+ဏိက]
 ၄-ပါးသော အဖို့အစရှိသော (အမည်)။
 တဿ အညတ္တ လဗ္ဘမာနံ စာတုကောဋိကံ
 ဗျတိရေကမုခေန နိဒဿေတွာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
 ၉၉။

စာတုဒ္ဒသ (တိ) [စတုဒ္ဒသ+ဏ။ ထိ-၌ စာတုဒ္ဒ-
 သိ။] ၁၄-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊

၁၄-ခုမြောက်ဖြစ်သော။ ပရိဗ္ဗာဇကော စာ-
 တုဒ္ဒသေ ပန္နရသေ....ဓမ္မံ ဘာသန္တိ။ ဝိ၊ ၃။
 ၁၃၉။ ကာဠပက္ခစာတုဒ္ဒသော ဝါ၊ ပစ္ဆိမ-
 ကတ္တိကပုဏ္ဏမာ ဝါ။ ကခါ၊ ၈၆။ စတုဒ္ဒသန္တံ
 ပူရဏော စာတုဒ္ဒသော၊ ဒိဝသော။ ကခါ၊ ၉။
 သစ်။ ၁၃၄။ (- ဝိ၊ ၃။ ၁၄၀-၂၊ ၂၅၃။ မ၊ ၃။
 ၃၁၉။ အပါ၊ ၁။ ၁၂၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၉၊ ၃၁၇-၈။
 မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။
 ၂၈၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၀၊ ၁၈၁။) စာတုဒ္ဒသိ*
 ပဉ္စဒ္ဒသိ*၊ ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမိ။ ထေရီ။
 ၃၈၂။ စာတုဒ္ဒသိ* ပဉ္စဒ္ဒသိန္တိ စတုဒ္ဒသန္တံ
 ပူရဏံ စာတုဒ္ဒသိ....တံ စာတုဒ္ဒသိ* ပဉ္စဒ္ဒသိ*
 စ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၉။ (- မ၊ ၁။ ၂။ မ၊ ၂။ ၂၆၂။
 သံ၊ ၁။ ၂၁၀။ အံ၊ ၁။ ၁၄၂။ ဝိမာန၊ ၁၇။ ဇာ၊
 ၁။ ၃၃၉။ ဇာ၊ ၂။ ၁၉၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
 ၁၀၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊
 ၃။ ၇၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၆၃။
 ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၆၃။ ဝဇီရ၊ ၃၀၅။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၁။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၄။ သိ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊
 ၁။ ၉၄။ သိ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၆၈။)

စာတုဒ္ဒသိ(သိ)ဥပေါသထ (ပု) [စာတုဒ္ဒသိ+
 ဥပေါသထ] စာတုဒ္ဒသိဥပုသ်၊ ၁၄-ရက်မြောက်
 နေ့၌ - ယှဉ်အပ် - ပြုအပ် - သော ဥပုသ်။
 န စာတုဒ္ဒသိဥပေါသထ ပန္နရသိယံ အခေတ္တ-
 တ္တာ။ ဝဇီရ။ ၃၈၆။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄။)

စာတုဒ္ဒသိက (တိ) [စာတုဒ္ဒသိ + ဏိက။
 ဏိက-အနက်မရှိ။] ၁၄-ရက်မြောက်နေ့၌ -
 ယှဉ်အပ် - ပြုအပ် - သော (ဥပုသ်၊ ပဝါရ-
 ဏာ)။ ဒွေ ဥပေါသထာ စာတုဒ္ဒသိကော စ
 ပန္နရသိကော စ။ ဒွေ ပဝါရဏာ စာတုဒ္ဒ-
 သိကာ စ ပန္နရသိကာ စ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၃။
 ဒိဝသဝသေန ဟိ တယော ဥပေါသထာ
 စာတုဒ္ဒသိကော ပန္နရသိကော သာမဂ္ဂိဥပေါ-
 သထောတိ။ ကခါ၊ ၈၆။ စာတုဒ္ဒသိယံ
 နိယုတ္တော စာတုဒ္ဒသိကော။ ကခါ၊ ၉။ သစ်။
 ၁၃၃။ (- ဝိ၊ ၂။ ၄၁၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၀၊ ၁၄၄။

၂၂၅၊ ၃၃၇။ ကခါ။ ၃၄၈။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၉၉၊ ၄၆၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၅။ ဝဇိရ။ ၃၀၅၊ ၃၈၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၇။)

စာတုဒ္ဒသိက (တိ) [စာတုဒ္ဒသ+ဏိက] ၁၄-ရက်မြောက်ဖြစ်သော (ဥပုသ်နေ့)။ စာတုဒ္ဒသိကေ တေရသိယံ ဂန္တော ဥပေါသထော ပုစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၅၉။

စာတုဒ္ဒသိကဥပေါသထ (ပု) [စာတုဒ္ဒသိက + ဥပေါသထ] စာတုဒ္ဒသိဥပုသ်၊ ၁၄-ရက်မြောက် ဥပုသ်နေ့။ ကေသ္မိံ ဝဿေ ဆ စာတုဒ္ဒသိကဥပေါသထာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၆။

စာတုဒ္ဒသိ (ထိ) [စာတုဒ္ဒသ+ဤ] ၁၄-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ၁၄-ခုမြောက် ဖြစ်သော။ စာတုဒ္ဒသ ကြည့်။

စာတုဒ္ဒသိအတ္ထ (ပု) [စာတုဒ္ဒသိ+အတ္ထ] စာတုဒ္ဒသိဥပုသ်နေ့အကျိုး။ တတော ဝိသတိယာ ဝဿေသုပိ စာတုဒ္ဒသိအတ္ထာယ စတုန္နမာသာနံ ပရိဟာပနေန။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၇။

စာတုဒ္ဒိသ (န၊ ထိ) [စာတုဒ္ဒိသ+ဏ] (၁) ၄-ပါးသော အရပ်မျက်နှာ၊ အရပ် ၄-မျက်နှာ။ (တိ) (၂) အရပ် ၄-မျက်နှာတို့၌ - ဖြစ် - တည် - ရှိ - သော၊ အရပ် ၄-မျက်နှာတို့၌ - သီတင်းသုံး - နေထိုင် - သော၊ သူ။ (၃) အရပ် ၄-မျက်နှာရှိသော။ (က) ချမ်းသာစွာနေခြင်း၏ တည်ရာ အကြောင်းဖြစ်သော အရပ် ၄-မျက်နှာရှိသော၊ အရပ် ၄-မျက်နှာတို့၌ ချမ်းသာစွာ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ (ခ) ဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာကို ဖြန့်ခြင်း၏ တည်ရာ အကြောင်းဖြစ်သော အရပ် ၄-မျက်နှာရှိသော၊ အရပ် ၄-မျက်နှာတို့၌ ဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာကို ပွားများနေသော၊ သူ။ (ဂ) အရပ် ၄-မျက်နှာတို့၌ - အပိတ်အပင် - အဆီးအတား - အကန့်အကွက် - အနှောက်အယှက် - မရှိ

ပဲ - လှည့်လည် - သွားလာ - နေထိုင် - သော၊ သူ။ (၄) အရပ် ၄-မျက်နှာတို့ကို ထိုက်သော၊ အရပ် ၄-မျက်နှာတို့၌ အလိုရှိတိုင်း သွားလာနေထိုင်နိုင်သော၊ သူ။ (၅) အရပ် ၄-မျက်နှာတို့၌ - သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - ကောင်းမြတ် - သော၊ သူ။

(၁) ၄-ပါးသော အရပ်မျက်နှာ၊ အရပ် ၄-မျက်နှာ။ သေယျထာပိ ဥဒါယံ ဗလဝါ သင်္ခမော အပ္ပကသိရေနော စာတုဒ္ဒိသာ ဝိညာပေယျ။ မ၊ ၂။ ၂၁။ (- ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၂။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၂။

(၂) အရပ် ၄-မျက်နှာတို့၌ - ဖြစ် - တည် - ရှိ - သော၊ အရပ် ၄-မျက်နှာတို့၌ - သီတင်းသုံး - နေထိုင် - သော၊ သူ။ အာဂတာနာဂတဿ စာတုဒ္ဒိသဿ သံဃဿ ပတိဋ္ဌာပေဟိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၁။ (- ဒိ၊ ၁။ ၁၃၈။ အံ၊ ၃။ ၁၉၇။ ပေတ။ ၁၄၀။ အပ၊ ၁။ ၃၄၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၇။ ပေတ၊ ၄။ ၇၅။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉။ ဝဇိရ။ ၁၄၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၁။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၂၀။)

(၃) အရပ် ၄-မျက်နှာရှိသော။ (က) ချမ်းသာစွာနေခြင်း၏ တည်ရာအကြောင်း ဖြစ်သော အရပ် ၄-မျက်နှာရှိသော၊ အရပ် ၄-မျက်နှာတို့၌ ချမ်းသာစွာ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ (ခ) ဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာကို ဖြန့်ခြင်း၏ တည်ရာ အကြောင်းဖြစ်သော အရပ် ၄-မျက်နှာရှိသော၊ အရပ် ၄-မျက်နှာတို့၌ ဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာကို ပွားများနေသော၊ သူ။ စာတုဒ္ဒိသော အပ္ပဋ္ဌိသော စ ဟောတိ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၆။ အပ၊ ၁။ ၁၀။ စူဠနိ။ ၂၄၈။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၁။ စာတုဒ္ဒိသောတိ စတုသု ဒိသာသု ယထာသုခဝိဟာရိ၊ “ကေ ဒိသံ ဖရိတွာ ဝိဟရတိ” တိ အာဒိနာ ဝါ နယေန ဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာဖရိတာ စတသော ဒိသာ အဿ သန္တိတိပိ စာတုဒ္ဒိ-

သော။ သုတ္တနိဋ္ဌာဝ။၇၇။ အပါဠာဝ။၁၈၇။
 စုဠနိဋ္ဌာဝ။၇၇။ စတုသု ဒိသာသု သုခဝိဟာရိ-
 တာယ သုခဝိဟာရဋ္ဌာနဘူတာ, “ကေ ဒိသံ
 ဖရိတွာ”တိ အာဒိနာဝါနယေန ဗြဟ္မဝိဟာရ-
 ဘာဝနာဖရဏဋ္ဌာနဘူတာ စတသော ဒိသာ
 တေဿာတိ စတုဒ္ဓိသော။ သော ဧဝ စာတုဒ္ဓိ-
 သော။ စတသော ဝါ ဒိသာ စတုဒ္ဓိသံ၊ ဝုတ္တန-
 ယေန တမဿာတိ စာတုဒ္ဓိသော။ သိဇ္ဈိသစ်၊
 ၂။၁၁၆။ (-သုတ္တနိဋ္ဌာဝ။၇၈။ အပါဠာဝ။
 ၁၈၈။ စုဠနိဋ္ဌာဝ။၁၀၈။ ဒီဇ္ဈိဝ။၂၅၅။ မဇ္ဈိ၂။
 ၁၆၀။ အံဇ္ဈိ၂။၃၇၅။) (ဂ) အရပ် ၄-မျက်နှာ
 တို့၌-အပိတ်အပင်-အဆီးအတား-အကန့်
 အကွက် - အနှောက်အယှက်-မရှိပဲ-လှည့်
 လည် - သွားလာ - နေထိုင် - သော။သု။
 ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု
 စာတုဒ္ဓိသော ဟောတိ။ အံ၂။၁၁၉။ စာ-
 တုဒ္ဓိသောတိ စတုသု ဒိသာသု အပ္ပဋ္ဌိဟတ-
 စာရော။ အံဋ္ဌာ၂။၄၄။ (-ဝိဋ္ဌာ၂။၅၅။
 ဒီဋ္ဌာဝ။၁၈၇။ မဋ္ဌာ၂။၁၁၉။ အံဋ္ဌာ၂။၃၈၃။
 မဟာနိဋ္ဌာဝ။၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိဝ။၆၄။ သာရတ္ထာ၂။
 ၄၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၀။ သံဇ္ဈိဝ။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ
 ဋ္ဌိဝ။၉၄။)

(၄) အရပ် ၄-မျက်နှာတို့ကို ထိုက်သော၊
 အရပ် ၄-မျက်နှာတို့၌ အလိုရှိတိုင်း - သွား
 လာ-နေထိုင်-နိုင်သော။သု။ (၅) အရပ်
 ၄-မျက်နှာတို့၌-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-
 ကောင်းမြတ် - သော။သု။ (၄၊၅) တွေ့-
 ဝတာ ဟိ အယံ ဗဟုဿုတော ဟောတိ
 စာတုဒ္ဓိသော။ ဝိဋ္ဌာ၂။၅၅။ စတသော ဝါ
 ဒိသာ အရဟတိ, စတုသု ဝါ ဒိသာသု သာဓု-
 တိ စာတုဒ္ဓိသော။ သာရတ္ထာ၂။၄၀။ (-
 ဝိမတိ၊၂။၂၀။) (၅) သ ဧဝ စာတုဒ္ဓိသော
 နရော (ထေရ။၃၅၀)တိ သော ပုဂ္ဂလော
 ကေသေန စာတုဒ္ဓိသော ပုရုတ္ထိမာဒိစတုဒိ-
 သာယောဂျော၊ ကတ္ထစိ အပ္ပဋ္ဌိသော ယာယ

ကာယစိ ဒိသာယ ဝိဟရိတုံ သက္ကောတိတိ
 အတ္ထော။ ထေရ။ဋ္ဌာ၂။၄၅၁။ (-ဒီဋ္ဌာ၂။
 ၃၀၂။ ဒီဇ္ဈိ၂။၂၅၅။)

စာတုဒ္ဓိသသံသ (ပု) [စာတုဒ္ဓိသ+သံသ]အရပ်
 ၄-မျက်နှာတို့၌ - သီတင်းသုံး - နေထိုင် -
 သော သံသာ။ တတော စာတုဒ္ဓိသသံသံ
 ဥဒ္ဓိဿ ဝိဟာရကရဏံ။ ဒီဇ္ဈိဝ။၂၈၁။

စာတုဒ္ဓိပ (ပုန) [စတုဒ္ဓိပ+ဏ] (၁) ၄-ခုသော
 ကျွန်း၊ ကျွန်းကြီး ၄-ကျွန်း။ (တိ) (၂)
 ၄-ကျွန်းလုံးကို အစိုးရသော။သု။ (၃) ၄-
 ကျွန်းလုံး၌ တည်ရှိသော (သစ်ပင် စသည်)။
 (၄) ၄-ကျွန်းလုံး၌ ရွာသွန်းသော (မိုး)။
 (၁) စာတုဒ္ဓိပိဿရ-ကြည့်။ (၂) စာတုဒ္ဓိ-
 ပေါ ရာဇာ။ ထေရီ။၄၃၂။ စာတုဒ္ဓိပေါတိ
 ဇမ္ဗုဒီပါဒီနံ စတုနံ မဟာဒီပါနံ ဣဿရော။
 ထေရီဋ္ဌာ။၂၉၂။ (၃) စာတုဒ္ဓိပါ ဣမေ ရုက္ခာ။
 အပါ၂။၈၁၇၇။ ထေရဋ္ဌာဝ။၃၁၈။ စာတုဒ္ဓိပါ
 ဗဟု ကညာ။ အပါ၂။၂၈၀။ (၄)စာတုဒ္ဓိပေါ
 မဟာမေသော၊ တာဝဒေဝ ပဝဿထ။ အပါ
 ၂။၁၆၂။

စာတုဒ္ဓိပက (တိ) [စတုဒ္ဓိပ+ဏိက။ ဣ-ကို
 အ-ပြု။] ၄-ကျွန်းလုံး၌ ရွာသွန်းသော။
 အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စာတုဒ္ဓိပကမဟာမေသ (ပု) [စာတုဒ္ဓိပက+
 မဟာမေသ] ၄-ကျွန်းလုံး၌ ရွာသွန်းသော
 မိုးကြီး။ ဘနဝဿံ ဝဿန္တော စာတုဒ္ဓိပက-
 မဟာမေသော ဝိယ။ ဓမ္မာဋ္ဌာဝ။၃၄၀။

စာတုဒ္ဓိပိက (တိ) [စာတုဒ္ဓိပ+ဏိက] (၁) ၄-
 ကျွန်းလုံး၌ ရွာသွန်းသော(မိုး)။ (၂) ၄-
 ကျွန်းလုံး၌ ပျံ့နှံ့သော (မိုးတိမ်)။ (၃) ၄-
 ကျွန်းလုံးကို အစိုးရသော။သု။ (၁) စာတုဒ္ဓိ-
 ပိကော မဟာမေသော ပါဝဿိ။ ဝိ၊၃။၄၀၄။
 ဇာ၊ဋ္ဌာ၄။၃၁၅။ (၂) စာတုဒ္ဓိပိကမဟာမေသ
 (၂) ကြည့်။ (၃) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စာတုဒ္ဒိပိကစက္ကဝတ္ထိ (ပု) [စာတုဒ္ဒိပိက+စက္ကဝတ္ထိ] ၄-ကျွန်းလုံးကိုအစိုးရသောစကြဝတေးမင်း။ ရညာ စက္ကဝတ္ထိနာတိ စာတုဒ္ဒိပိကစက္ကဝတ္ထိနာ။ မဟာနိဌ။ ၂၅၃။

စာတုဒ္ဒိပိကမဟာမေဃ (ပု) [စာတုဒ္ဒိပိက+မဟာမေဃ] (၁) ၄-ကျွန်းလုံး၌ ရွာသွန်းသောမိုးကြီး။ (၂) ၄-ကျွန်းလုံး၌ ပျံ့နှံ့သောကြီးစွာသော မိုးတိမ်။ (၁) စာတုဒ္ဒိပိကမဟာမေဃော ဝဿိ။ ဒီဌ။ ၂။ ၃၂။ မဌာ ၄။ ၁၃၃။ (-ထေရဌာ ၂။ ၅၂၉။ အပါဌာ ၁။ ၂၆။) (၂) စာတုဒ္ဒိပိကမဟာမေဃတော နိက္ခန္တဝိဇ္ဇုလ္လတာ ဝိယ ဝိဓာဝိ သု။ မဌာ ၃။ ၁၅။ သံဌာ ၃။ ၉၀။ (-ဥဒါနဌာ ၃၇။ သာရတ္ထာ ၃။ ၃၁၀။ အံဋီ ၃။ ၅၅။)

စာတုဒ္ဒိပိကမဟာမေဃမုခ (န) [စာတုဒ္ဒိပိကမဟာမေဃ+မုခ] ၄-ကျွန်းလုံး၌ ပျံ့နှံ့သောကြီးစွာသောမိုးတိမ်ဝ။ စတူဟိ ဒါဌာဟိ စာတုဒ္ဒိပိကမဟာမေဃမုခတော သမောသရိတာ ဝိဇ္ဇုလတာ ဝိယ ဝိရောစမာနာ....အန္တရဓာယန္တိ။ အံဌာ ၃။ ၆၄။ (-မဋီ ၃။ ၁၃၆။ အံဋီ ၃။ ၅၅။)

စာတုဒ္ဒိပိကမဟာမေဃဝဿန (န) [စာတုဒ္ဒိပိကမဟာမေဃ+ဝဿန] ၄-ကျွန်းလုံး၌ ရွာသွန်းသော မိုးကြီး၏ ရွာသွန်းခြင်း။ စာတုဒ္ဒိပိကမဟာမေဃဝဿနံ မဟတော ဓမ္မမေဃဝဿနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီဌာ ၂။ ၃၃။ မဌာ ၄။ ၁၃၄။

စာတုဒ္ဒိပိကမဟာမေဃဝိဿဌ (တိ) [စာတုဒ္ဒိပိကမဟာမေဃ+ဝိဿဌ] ၄-ကျွန်းလုံး၌ ပျံ့နှံ့သော ကြီးစွာသောမိုးတိမ်သည်-သွန်ချ-ရွာချ-အပ်သော။ စာတုဒ္ဒိပိကမဟာမေဃဝိဿဌာ သလိလဝုဋ္ဌိယော ဝိယ ဝိပ္ပကိရိ သု။ ဥဒါနဌာ ၃၇။ သာရတ္ထာ ၃။ ၃၁၀။

စာတုဒ္ဒိပိကမေဃဝိဿဌ (တိ) [စာတုဒ္ဒိပိက+မေဃ+ဝိဿဌ] ၄-ကျွန်းလုံး၌ ပျံ့နှံ့သော

မိုးတိမ်သည်- သွန်ချ- ရွာချ- အပ်သော။ စာတုဒ္ဒိပိကမေဃဝိဿဌာ ဥဒကဝုဋ္ဌိယော ဝိယ ဝိပ္ပကိရိယိ သု။ သံဌာ ၃။ ၉၁။

စာတုဒ္ဒိပိဿရ (ပု) [စာတုဒ္ဒိပိ+ဣဿရ] ၄-ကျွန်းလုံးကို အစိုးရသောသူ။ စက္ကဝတ္ထိဿ သန္တဿ၊ စာတုဒ္ဒိပိဿရဿ မေ။ အပါ ၂။ ၁၈၃။ ထေရဌာ ၁။ ၃၉၇။

စာတုနိကာယိက (တိ) [စတုနိကာယ+ဏိက] နိကာယ် ၄-ရပ်ကိုဆောင်သောသူ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စာတုနိကာယိကတိဿထွေရ (ပု) [စာတုနိကာယိက+တိဿထွေရ] နိကာယ် ၄-ရပ်ကိုဆောင်သော တိဿထေရ်။ တတ္ထ စာတုနိကာယိကတိဿထွေရော တေသံ သင်္ဂဟံ ကတွာ ပုန အာနေတွာ ရညော ဒဿေသိ။ ဝဇီရ။ ၁၆၉။

စာတုပ္ပဒိက (တိ) [စတုပ္ပဒိ+ဏိက] ၄-ပါဒရှိသော။ တတော ပဌာယ စာတုပ္ပဒိကံ ဂါထိကထေန္တောပိ စတုသစ္စဝိမုတ္တံ နာမ န ကထေသိ။ မဌာ ၃။ ၂၉၄။

စာတုပ္ပဒိကဂါထာ (ထီ) [စာတုပ္ပဒိကာ+ဂါထာ] ၄-ပါဒရှိသော ဂါထာ။ ယာဝ ပန မနုဿေသု စာတုပ္ပဒိကဂါထာပိ ပဝတ္တတိ။ အံဌာ ၁။ ၉၉။

စာတုဘူမက (တိ) [စတုဘူမ+ကဏ်] ဘုံ ၄-ပါး၌ ဖြစ်သော။ တတ္ထ ဒဿယတနာ ကာမာဝစရာ ဒွေ စာတုဘူမကာ။ မဋီ ၂။ ၂၂။ (-အံဋီ ၃။ ၈၃-၄။)

စာတုဘူမကကုသလ (န) [စာတုဘူမက+ကုသလ] ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သောကုသိုလ်။ ဧဝံ ယောဂိနောပိ စာတုဘူမကကုသလံ သီလမုခေန ပဝိသိတွာ အတ္တသိဒ္ဓိံ သမ္မာဒေတိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၂။

စာတုဘူမကကုသလစိတ္တ (န) [စာတုဘူမက+ကုသလစိတ္တ] ဘုံ ၄-ပါး၌ ဖြစ်သော ကုသိုလ်

စိတ်။ စိတ္တဿာတိ စာတုဘူမကကုသလစိတ္တ-
ဿ။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။

စာတုဘူမကကုသလဓမ္မကာရဏ (န) [စာတုဘူ-
မက + ကုသလဓမ္မ + ကာရဏ] ဘုံ ၄-ပါး၌
ဖြစ်သောကုသိုလ်တရားဟူသော အကြောင်း။
စာတုဘူမကကုသလဓမ္မကာရဏာ တေသံ
အဓိဂမတ္တယ အနိက္ခိတ္တဓုရော ဟောတိ။အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၉။

စာတုဘူမိက (တိ) [စတုဘူမ+ဏိက] ဘုံ ၄-ပါး
၌ဖြစ်သော။ တတ္ထ သောဠသ ဓာတုယော
ကာမာဝစရာ၊ ဒွေ စာတုဘူမိကာ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၇။

စာတုမသုတ္တ (န) [စာတုမ+သုတ္တ] စာတုမသုတ်၊
စာတုမာရွာအနီး ရှစ်ရှားတောဝယ် စာတု
မာရုံကျောင်းတော်၌ ဟောတော်မူအပ်သော
သုတ်။ အခါတပါး၌ အရှင်သာရိပုတ္တရာ အရှင်
မဟာမောဂ္ဂလာန်တို့သည် “ဘုရားရှင်ကို
မမြင်ဘူးကုန်ပဲ ရဟန်းပြုကြသော အမျိုး
ကောင်းသား ရဟန်းငါးရာတို့သည် ဘုရား
ရှင်ကို ဖူးမြင်ခွင့်ရကြလတ်၊ ဘုရားရှင်ထံ
တော်၌ တရားနာရ၍ မိမိတို့၏ သမ္မာပယောဂ
အားလျော်စွာ သာသနာတော်၌ ထောက်
တည်ရာရကြလတ်” ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်
ဖြင့် ရဟန်းငါးရာတို့ကို ခေါ်ဆောင်လျက်
မြတ်စွာဘုရားသီတင်းသုံးတော်မူရာ စာတုမာ
ရွာအနီး ရှစ်ရှားတောဝယ် စာတုမာရုံ
ကျောင်းတော်၌ ရဟန်း ငါးရာနှင့်အတူ
ဆိုက်ရောက်တော်မူလာကြကုန်၏။ နောက်ပါ
ရဟန်းငါးရာတို့သည် “ငါးကိုရောင်းဝယ်ငါး
ဈေးလယ်၌ လက်မလည်အောင် တကောင်
ပေးရန်၊ ထက်ခြမ်းပေးရန်၊ အကြီးပေးရန်၊
အငယ်ပေးရန် အတန်တန်ဖြင့် ဝိုင်းရံစုလျက်
ငါးကိုလုပ်ငယ် ငါးစိမ်းသည်တို့ကဲ့သို့” တနည်း
အားဖြင့် “တံငါသည်တသိုက် ငါးပိုက်ချစဉ်
ငါးဝင်၊ မဝင်၊ ပိုက်တွင်ဖမ်းမိ၊ မဖမ်းမိဟု

အော်ဘိဝိုင်းဆူ ငါးဖမ်းယူရာ၌ တံငါယော
ကျား ငါးဖမ်းသွားတို့ကဲ့သို့” ကျယ်လောင်
ကျယ်လောင် ဖောင်ဖောင်ပြောသံ ဆူညံကြ
ကုန်၏။ ထိုသို့ ဆူညံကြသောကြောင့် ဘုရား
ရှင်သည် အရှင်သာရိပုတ္တရာ အရှင်မဟာ
မောဂ္ဂလာန်တို့နှင့်တကွ ရဟန်းငါးရာတို့ကို
နှင်ထုတ်တော်မူ၏။ နှင်ထုတ်ခံရသော ရဟန်း
ငါးရာတို့သည် “ငါတို့သည် ဘုရားရှင်ကို ဖူး
ကုန်အံ့၊ တရားတော်ကိုနာကုန်အံ့၊ ဘုရားရှင်ထံ
နေကုန်အံ့” ဟူသောစိတ်ထားဖြင့် လာခဲ့ကုန်
သော်လည်း ဆူညံမှု ပြုကြကုန်သောကြောင့်
ကြံစီတိုင်း မဖြစ်ရ၊ ငါတို့အပြစ်ပဲဟု နှလုံး
ပြုကာ ထွက်ခွါခဲ့ကြကုန်၏။

ထိုအခါ စည်းဝေးနေကြသော စာတုမာ
ရွာသား လူအများသည် “ယခုပင် ရဟန်း
တော်များကြွသွား၊ ချက်ခြင်းပင်ပြန်ကြွလာ၊
မြန်လှချည့်လား” ဟု နှလုံးပြုကာ လျှောက်
ထားကြ၊ ကျိုးကြောင်းသိရသဖြင့် ဘုရား
ရှင်ထံမှောက် စုဝေးသွားရောက်၍ “မြတ်စွာ
ဘုရား ဤရဟန်းများ ငယ်လည်း ငယ်ကြပါ
သေးသည်၊ ရဟန်းပြုတာလဲ မကြာကြသေး
ပါ၊ ဤသာသနာတော်သို့ ခုမှရောက်လာကြ
ပါသည်၊ ရေနဲ့မတွေ့ မျိုးစေ့ပျက်စီး ပမာ
မှီးယူ အလားတူသာလျှင် ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်
ခွင့်၊ တရားနာခွင့်၊ မျှော်လင့်ဝါဆို နဂိုရည်
မှတ် မရလတ်ကြောင့် စိတ်ဓာတ်ပျက်စီးကြပါ
လိမ့်မည်၊ အမိမဲ့သား ရေနဲ့ငါးသို့ အားထား
မှီတင်း ကိုးရာကင်းလတ် စိတ်ဓာတ်ပျက်စီး
ကြပါလိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် ရှေးကလိုပင်
ကြည်ရွှင်နှစ်ချိုက် လက်ခံသိမ်းပိုက်တော်မူပါ၊
ရှေးကချီးမြှောက် ပံ့ထောက်တူစွာ ခုခါပံ့
ထောက် ချီးမြှောက်တော်မူပါ” ဟု လျှောက်
ထားကြလေ၏။ သဟမ္ပတိဗြဟ္မာကလည်း
ထို့အတူပင် လျှောက်ထားလေ၏။

ဘုရားရှင်သည် စာတုမာရွာ လူတသင်း
သဟမ္ပတိဗြဟ္မာမင်းတို့ လျှောက်ထားခြင်းကို

မငြင်းမပယ် စိတ်ဝယ်နှစ်ချိုက် လက်ခံသိမ်း ပိုက် ရဟန်းတော်များ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက် လာသောအခါ ဘုရားရှင်သည် အရှင်သာရိ- ပုတ္တရာကို ချစ်သား သာရိပုတ္တရာ ငါဘုရား နှင်ထုတ်စဉ် သင့်စိတ်တွင် ဘယ်လိုနေသနည်း ဟု မေးတော်မူ၏။ “ဘုရားရှင်သည် ကြောင့်ကြမဲ့ ဖလသမာပတ် ဝင်စားလျက် မျက်မှောက်ဘဝ ချမ်းသာစွာ နေတော်မူ တော့မည်၊ ငါသည်လည်း ကြောင့်ကြမဲ့ ဖလသမာပတ်ဝင်စားလျက် မျက်မှောက်ဘဝ ချမ်းသာစွာ နေတော့မည်” ဟု အောက်မေ့ ပါကြောင်း လျှောက်ထားသောအခါ “ဆိုင်း ငုံပါဦး ချစ်သားသာရိပုတ္တရာ” ဟု မိန့်တော် မူ၏။ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်ကို မေးသော အခါ “ဘုရားရှင်သည်ကြောင့်ကြမဲ့ ဖလသမာ ပတ်ဝင်စားလျက် မျက်မှောက်ဘဝ ချမ်းသာ စွာ နေတော်မူတော့မည်၊ ငါနှင့် အရှင်သာရိ- ပုတ္တရာတို့ ရဟန်းသံဃာကို စောင့်ရှောက် ကုန်အံ့” ဟု နှလုံးသွင်းပါကြောင်း လျှောက် ထားသောအခါ သာဓုခေါ်တော်မူ၍ “ငါဘုရားရောချစ်သား သာရိပုတ္တရာ မောဂ္ဂ- လာန်တို့ပါ သံဃာကို စောင့်ရှောက်ရမည်ပင် ဖြစ်၏” ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ဆက်လက်၍ “ရေသို့ သက်ဆင်းက လှိုင်း၊ မိကျောင်း၊ ဝဲ၊ ငါးကြမ်း ဟူသော ဘေးလေးမျိုး တွေ့ရသကဲ့သို့ သာသ နာတော်သို့ဝင်က အမျက်ဒေါသ၊ ဝမ်းရေး (ဝမ်းဗိုက်)၊ ငါးဖြာအာရုံ ကာမဂုဏ်၊ မာတု- ဂါမဟူသော ဘေးလေးမျိုးနှင့် တွေ့ရတတ် သည်။ ရေသို့ သက်ဆင်းသော သူသည် လှိုင်းနှစ်မြုပ်သေရသလို ဤသာသနာတော်၌ အမျက်ဒေါသကြီး၍ လူထွက်ပျက်စီးရတတ် သည်။ မိကျောင်းကိုက်သေရသလို ဝမ်းရေး ကြောင့် လူထွက်ပျက်စီးရတတ်သည်။ ဝဲနှစ် မြုပ်သေရသလို ငါးဖြာအာရုံ ကာမဂုဏ် ကြောင့် လူထွက်ပျက်စီးရတတ်သည်။ ငါး ကြမ်းကိုက်သေရသလို မာတုဂါမကိုအစွဲပြု၍

ဖြစ်ပေါ်လာသော ကာမရာဂကြောင့် လူ ထွက် ပျက်စီးရတတ်သည်။ ဘေးလေးပါး ကြောက်သည့်အတွက် ရေသို့ မဆင်းသက် သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် “သောက်ချင်မပြေ ရေ ဆာနေသည် ဖြစ်၍၎င်း၊ မြူကြီး မြူငယ် သွယ် သွယ်လိမ်းကပ် ညစ်ပတ်သော ကိုယ်ရှိသည် ဖြစ်၍၎င်း ကမ်းတဖက်ရောက် မလွန်မြောက် နိုင်သလို၊ ဘေးလေးပါးကြောက်မှု ရှင်ရဟန်း မပြုသောပုဂ္ဂိုလ်သည် သောက်လေ သောက် လေ ငတ်မပြေလတ်တဏှာငတ်ဖြင့် ငတ်သည် ဖြစ်၍၎င်း၊ ကိလေသာပူ ဖိုမြူလိမ်းကပ် ညစ် ပတ်သော စိတ်ရှိသည် ဖြစ်၍၎င်း နိဗ္ဗာန် မည်မှန်း တဖက်ကမ်းသို့ မတက်လှမ်းနိုင်” ဟု ဟောတော်မူသည် (မ၊ ၂။ ၁၁၉-၁၂၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၀-၁၂၄။)။

စာတုမ (မ္မ) ဟာပထ (ပု) [စတုမ (မ္မ) ဟာ ပထ+ဏ] ၄-ခုသောခရီးလမ်းမတို့၏ ဆုံရာ အရပ်၊ လမ်း၄-ဆုံ၊ လမ်း၄-ခွ။ စာတုမဟာ- ပထေ စတုဒ္ဓါရုံ အဂါရုံ ကရိတွာ အစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၉၅။ စတုဝါဟိံ ရထံ ဒတွာ၊ ဌတွာ စာတုမ္မဟာပထေ။ စရိယာ။ ၃၉၃။ ဌတွာ စာတုမ္မဟာပထေတိ အတ္တနော ဂမနမဂ္ဂေန ပဿတော အဂတေန တေန ပြာဟ္မဏေန အာဂတမဂ္ဂေန စ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဂတဋ္ဌာနတ္တာ စတုက္ကသင်္ခါတေ စတုမဟာပထေ ဌတွာ တဿ ပြာဟ္မဏဿ ရထံ ဒတွာ။ စရိယာ။ ၄။ ၈၇။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၁၇၊ ၁၃၂။ သံ၊ ၂။ ၃၀၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၇။)

စာတုမဟာဘူတိက (န) [စတုမဟာဘူတ+ ဏိက] (၁) ၄-ပါးသောမဟာဘူတိ၊ မဟာ ဘူတိ-၄-ပါး။ (တိ) (၂) မဟာဘူတိ-၄-ပါး၌ ယှဉ်သော၊ မဟာဘူတိ-၄-ပါး-ကြောင့်ဖြစ်- ဖြင့်ပြီး-သော၊ မဟာဘူတိ-၄-ပါးကိုမှီသော။ (၁) တတ္ထ ကတမံ ရူပံ၊ စာတုမဟာဘူတိကံ ရူပံ စတုနံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ရူပဿ ပညတ္တိ။ နေတ္ထိ။ ၆၂။ (-ပေဋကော။ ၂၄၆။)

(၂) စာတုမဟာဘူတိကော အယံ ပုရိသော၊
 ယဒါ ကာလံ ကရေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၅။ သံ၊ ၂။
 ၁၇၀။ စာတုမဟာဘူတိကောတိ စတုမဟာ-
 ဘူတမယော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၉။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၁။
 စတုသု မဟာဘူတေသု နိယုတ္တောတိ စာတု-
 မဟာဘူတိကော။ ယထာ ပန မတ္တိကာယ
 နိဗ္ဗတ္တံ ဘာဇနံ မတ္တိကာမယံ၊ ဝေမယံ စတုဟိ
 မဟာဘူတေဟိ နိဗ္ဗတ္တောတိ အာဟ “စတု-
 မဟာဘူတမယော” တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၆။ သံ၊ ၁။
 ၂။ ၂၆၆။ စာတုမဟာဘူတိကဿာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၃၁) တိ စတုမဟာဘူတေ သန္နိဿိတဿ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၈။ (- ဒီ၊ ၁။ ၃၁၇။ မ၊ ၁။
 ၁၉၇။ မ၊ ၂။ ၁၆၇။ သံ၊ ၁။ ၃၁၉။ သံ၊ ၂။ ၃၁၄။
 သံ၊ ၃။ ၂၄၆။ အံ၊ ၃။ ၁၉၁။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၉၈။
 မိလိန္ဒ၊ ၁၃၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၀၊ ၁၉၇။ မ၊ ၁။
 ၃၄။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၀။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၂၉၁။ အံ၊ ၁။ ၂။
 ၃၀၅။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၂၆၆။ အဘိ၊ ၁။ ၄၉၁။
 သီ၊ ၁။ ၁၆၈။ ၂။ ၄၆။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၄။ သံ၊ ၁။ ၂။
 ၁၀၅။)

စာတုမဟာဘူတိကကာယ (ပု) [စာတုမဟာဘူ-
 တိက+ကာယ] မဟာဘုတ်-ပီး-၌ယှဉ်-
 ကြောင့်ဖြစ်-ဖြင့်ပြီး-ကိုမှီ-သော ခန္ဓာကိုယ်။
 နိသိန္နဿ ဘိက္ခုနော စာတုမဟာဘူတိကကာ-
 ယဿ အာဝိဘူတကာလော။ မ၊ ၁။ ၃။ ၁၈၀။
 (- သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၅။ အဘိ၊ ၁။ ၃။
 ၄၄၉။ သီ၊ ၁။ ၁၆၈။ ၂။ ၁၃၅။)

စာတုမဟာရာဇ (ပု) [စတုမဟာရာဇ+က]
 (၁) နတ်မင်းကြီး ၄-ယောက်။ (တိ) (၂)
 နတ်မင်းကြီး ၄-ယောက်၏ နေရာဖြစ်သော၊
 ဘုံ၊ စာတုမဟာရာဇ်ဘုံ။ (၁) အောက်ပုဒ်
 ကြည့်။ (၂) စာတုမဟာရာဇိက ၂-ကြည့်။

စာတုမဟာရာဇဒတ္တိယ (တိ) [စာတုမဟာရာဇ+
 ဒတ္တိယ] နတ်မင်းကြီး ၄-ယောက်တို့သည်
 ပေးလှူအပ်သော။ စီဝရံ ပါရုပိတွာ စာတု-
 မဟာရာဇဒတ္တိယံ သေလမယံ ပတ္တံ အာဒါယ
 ဥတ္တရကုရံ ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၇၂။

စာတုမဟာရာဇိက (တိ) [စတုမဟာရာဇ+
 ကိက] (က) (စတုရဋ္ဌ၊ ဝိရုဋ္ဌက၊ ဝိရုပက္ခ၊ ကုဝေ-
 ရဟူသော) အုပ်စိုးသူနတ်မင်းကြီး ၄-ယောက်
 ရှိသော၊ နတ်၊ စာတုမဟာရာဇ်နတ်။ (ခ)
 နတ်မင်းကြီး ၄-ယောက်၌ - ဆည်းကပ်- စစား
 - ခြင်းရှိသော၊ နတ်၊ စာတုမဟာရာဇ်နတ်။
 (လူတို့၏အနှစ် ၅၀-သည် စာတုမဟာရာဇ်နတ်
 တို့၏ တနေ့တညဉ့်ဖြစ်၏၊ နတ်တို့၏နေ့ညဉ့်ဖြင့်
 နေ့ညဉ့်ပေါင်း ၃၀-သည်တလဖြစ်၏၊ ထိုလဖြင့်
 ၁၂-လသည် တနှစ်ဖြစ်၏၊ ထိုနှစ်ဖြင့် နတ်ပြည်
 ၌ဖြစ်သောနှစ်ပေါင်း ၅၀၀-သည် စာတုမဟာ
 ရာဇ်နတ်တို့၏ အသက်အတိုင်းအရှည် ဖြစ်၏၊
 လူတို့၏ နှစ်အရေ အတွက်အားဖြင့် နှစ်
 ပေါင်း ၉-သန်း အတိုင်း အရှည်ရှိ၏ (အံ၊
 ၃။ ၈၂။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၄၃၇။ အဘိ၊ က၊ ၁၅၉။ အံ၊
 ၁။ ၂။ ၁၇၉။) စာတုမဟာရာဇ် နတ်တို့သည်
 မြင်းမိုရ်တောင်၏အလယ်၌ဖြစ်ကြသည်၊ ယင်း
 နတ်တို့တွင် အချို့ကတောင်၌တည်၍ အချို့က
 ကောင်းကင်၌ တည်ကြသည်၊ ယင်းနတ်
 တို့၏အဆက်ဆက်သည် စကြဝဠာတောင်တိုင်
 အောင် ရောက်သည်၊ ခိဉ္စာပဒေါသိကနတ်၊
 မနောပဒေါသိကနတ်၊ မိုးနတ်သား၊ လေနတ်
 သား၊ လနတ်သား၊ နေနတ်သား စသည်တို့
 လည်း စာတုမဟာရာဇ် နတ်ပြည်၌ တည်ရှိကြ
 သည် (အဘိ၊ ၁။ ၅၀၂။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၁၈။
 မဟာနိ၊ ၁။ ၁၃၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၈။) (က)
 ဘုမ္မာနံ ဒေဝါနံ သဒ္ဓံ သုတွာ စာတုမဟာရာ-
 ဇိကာ ဒေဝါ သဒ္ဓမနုဿာဝေသုံ၊ ဝိ၊ ၃။ ၁၇၂။ သံ၊
 ၃။ ၃၇၁။ ပဋိသံ၊ ၃။ ၂။ စာတုမဟာရာဇိကာ-
 တိ စ စတုရဋ္ဌဝိရုဋ္ဌကဝိရုပက္ခကုဝေရသင်္ခါ-
 တာ စတုမဟာရာဇာ ဒေဝတာ ဇေတေ-
 သန္တိ စာတုမဟာရာဇိကာ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၈။
 စာတုမဟာရာဇိကာနံ ဒေဝါနံ (မဟာနိ၊ ၃။ ၃)
 န္တိ စတုရဋ္ဌဝိရုဋ္ဌကဝိရုပက္ခကုဝေရသင်္ခါတာ
 စတုမဟာရာဇာ ဣဿရာ ဇေတေသန္တိ စာတု-
 မဟာရာဇိကာ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၃၂။ သန္တိ၊ ဒေ-

ဝါ စာတုမဟာရာဇိက။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၂၁၈။
 စတ္တာရော မဟာရာဇာနော ဧတေသန္တိ စတု-
 မဟာရာဇော၊ တေ ဧဝ စာတုမဟာရာဇိက။
 ဝိသုဒ္ဓိ၁။၂၁၉။ (-ဒိ၁။၂၀၈။ ဒိ၁။၂၁၄။
 မ၁။၂၅၉။ မ၂။၄၀၄။ မ၃။၁၄၁။ သံ၁။
 ၃၅၈။ အံ၂။၂၅၄၊၄၈၈။ အံ၃။၇၁၂၀၄၊
 ၅၃၃။အဘိဝိ။၄၃၇။စူဠနိ။၅၅။ဝိဠာ၁။၁၈၁။
 ဒိဠာ၁။၃၂၃။ ဒိဠာ၂။၇၊၆၃။ ဒိဠာ၃။၂၀၇။
 မဠာ၁။၂၁၂။ မဠာ၃။၆၅၊၂၄၇။ မဠာ၄။
 ၂၄၄။ သံဠာ၁။၇၆။ သံဠာ၃။၃၇။ အံဠာ
 ၂။၃၃၊၃၃၇၊၃၄၉။ အံဠာ၃။၂၁၄။ အဘိဠာ
 ၂။၁၁။ အဘိဠာ၃။၄၄၇။ ဥဒါနဠာ။၂၅၆။
 ဝိမာနဠာ။၁၆။ ပေတဠာ။၂၅၅။ ထေရဠာ။
 ၃၀။ ထေရီဠာ။၁၇၅။ အပါဠာ။၂၆၇။
 မဟာနိဠာ။၁၃။ စူဠနိဠာ။၈၈။ ဇာဠာ။၁၂၀၊
 ၂၉၅။ သာရတ္ထဠာ။၁၉၄၊၂၁၃။ ဒိဠာ၁။၃၉၂။
 ဒိဠာ၃။၂၀၈။ သိဠာသစ်။၂။၄၁၅။ သံဠာ
 ၁။၁၁၇။ အံဠာ၁။၂၃၂။ အံဠာ၂။၃၁၁၇၈။
 အံဠာ၃။၃၁၅။ မူလဠာ။၇၇။ အနုဠာ။
 ၁၁၁။) (ခ) စတုသု မဟာရာဇေသု ဘတ္တိ
 ဧတေသံ.... စာတုမဟာရာဇိက။ ဝိဘာဝိနီ။
 ၁၆၂။ စတုသု။ပ။ဧတေသန္တိ ဣမိနာ “စတ္တာ-
 ရော မဟာရာဇာနော စတုမဟာရာဇံ၊ တသ္မိံ
 ဘတ္တိ ဘဇနံ ဧတေသံ ဒေဝါနန္တိ စာတုမဟာ-
 ရာဇိက၊ ဒေဝါ”တိ အတ္ထံ ဒေသေတိ။
 မဏိမဉ္ဇူ။၂။၆။

စာတုမဟာရာဇိက^၂ (တိ) [စတုမဟာရာဇ+
 ဣက။ စာတုမဟာရာဇ+ဣက] နတ်မင်း
 ကြီး ၄-ယောက်၏ နေရာ-စာတုမဟာရာဇ်
 နတ်ဘုံ-၌ ဖြစ်သော၊ နတ်၊ စာတုမဟာရာဇ်
 နတ်။ စတုန့် ဝါ မဟာရာဇာနံ နိဝါသနဌာ-
 နဘူတေ စာတုမဟာရာဇေ ဘဝါတိ စာတု-
 မဟာရာဇိက။ ဝိဘာဝိနီ။၁၆၂။ စတုန့် ဝါ-
 တိအာဒိနာ ပန “စတုမဟာရာဇဿ နိဝါသ-
 ဌာနံ စတုမဟာရာဇံ၊ တသ္မိံ ဘဝါတိ စာတု-

မဟာရာဇိက၊ ဒေဝါ”တိ အတ္ထံ ဒေသေတိ။
 မဏိမဉ္ဇူ။၂။၆။

စာတုမဟာရာဇိက^၃ (တိ) [စာတုမဟာရာဇိက+
 ဣက] စာတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏နေရာ၊ စာတု-
 မဟာရာဇ်နတ်ဘုံ၊ စာတုမဟာရာဇ်နတ်ပြည်။
 စာတုမဟာရာဇိကေ တိဌတိ။အဘိက။၄၄၀။
 မနုဿာ၊ စာတုမဟာရာဇိက။ ကာမသု-
 ဂတိဘူမိ သတ္တဝိဓာ ဟောတိ။ သင်္ဂဟ။၇၃။
 ဧဝံ သေသေသု “စာတုမဟာရာဇိက” တိ-
 အာဒိပဒေသုပိ စာတုမဟာရာဇိကဒီနံ ဒေ-
 ဝါနံ နိဝါသဘူတာ ဘူမိယော “စာတုမဟာ-
 ရာဇိကဒေယော”တိ ဝုစ္စန္တိ။ မဏိမဉ္ဇူ။၂။၆။
 (-အံ၃။၃၀၃။ ဒိဠာ၃။၉၇။ သံဠာ၁။၂၈။
 အံဠာ၂။၂၃၄။ အဘိဠာ၁။၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။
 ၄၆။ ဓမ္မဠာ၁။၃၅။)

စာတုမဟာရာဇိကကာယ (ပု) [စာတုမဟာရာ-
 ဇိက+ကာယ] စာတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏အ
 ပေါင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စာတုမဟာရာဇိကကာယိက(တိ)[စာတုမဟာရာ-
 ဇိကကာယ+ဣက] စာတုမဟာရာဇ်နတ်တို့
 ၏အပေါင်း၌- အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော။
 စာတုမဟာရာဇိကဿာဝိစာတုမဟာရာဇိက-
 ကာယိကဿ။ သံဠာ၁။၁၁၇။

စာတုမဟာရာဇိကဒေဝ (ပု) [စာတုမဟာရာ-
 ဇိက+ဒေဝ] စာတုမဟာရာဇ်နတ်။ စာတု-
 မဟာရာဇိကဒေဝါ တသ္မိံ* ဒိဝသေ နက္ခတ္တံ
 သောသေတွာ။ သံဠာ၁။၃၀၂။

စာတုမဟာရာဇိကဒေဝတာ (ထိ) [စာတုမဟာ-
 ရာဇိက+ဒေဝတာ] စာတုမဟာရာဇ်နတ်။
 တာသမ္ပိ ဒေဝတာနံ အာကာသဌဒေဝတာ
 မိတ္တာ ဟောန္တိ၊ အာကာသဌဒေဝတာနံ
 စာတုမဟာရာဇိကဒေဝတာ။ သုတ္တနိဠာ။၂။
 ၂။ (-သာရတ္ထ။၂။၁၄။)

စာတုမဟာရာဇိကဒေဝလောက (ပု) [စာတုမ-
 ဟာရာဇိက+ဒေဝလောက] စာတုမဟာရာဇ်

နတ်ပြည်။ သော ကာလံ ကတွာ စာတု-
မဟာရာဇိကဒေဝလောကေ နဝုတိဝဿသ-
တသဟဿပ္ပမာဏံ အာယံ ဂဟေတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၁၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄၊၂၁၀။)

စာတုမဟာရာဇိကပရိယာပန (တိ) [စာတုမဟာ-
ရာဇိက+ပရိယာပန] စာတုမဟာရာဇ်နတ်၌
အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော၊သု။တေ စာတုမ-
ဟာရာဇိကပရိယာပနာ ဟောန္တသိ ဣဓ
ဝိသံ ကတွာ ဝုတ္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။

စာတုမဟာရာဇိကပရိသာ (ထိ) [စာတုမဟာရာဇိ-
ကာ+ပရိသာ] စာတုမဟာရာဇ်နတ်ပရိသတ်။
စာတုမဟာရာဇိကပရိသာ တာဝတိံ သပရိ-
သာ။ဒီ၊၂။၉၁။ မ၊၁။၁၀၄။ အံ၊၃။၁၂၇။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။

စာတုမဟာရာဇိကဘဝန (န) [စာတုမဟာရာဇိ-
က+ဘဝန] စာတုမဟာရာဇ်နတ်ဘုံ။ ကေစိ
စာတုမဟာရာဇိကဘဝနံ။ပ။ ကေစိ ဝသဝတ္ထိ-
ဘဝနန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ စာတုမဟာရာဇိ-
ကဘဝနန္တိ စာတုမဟာရာဇိကဒေဝလောကေ
သုညဝိမာနာနိ ဂစ္ဆန္တိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ (-အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ သံ၊
ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၀၈။)

စာတုမဟာရာဇိကရဇ္ဇ (န) [စာတုမဟာရာဇိက
+ရဇ္ဇ] စာတုမဟာရာဇ်နတ်ပြည်၊ စာတုမ
ဟာရာဇ်နတ်စည်းစိမ်။ တန္တိ စာတုမဟာရာဇိ-
ကရဇ္ဇံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။

စာတုမာ (ထိ) [?] စာတုမာရွာ။ ကေံ သမယံ
ဘဂဝါ စာတုမာယံ ဝိဟရတိ အာမလကီဝနေ။
မ၊၂။၁၁၉။ စာတုမာယန္တိ ဧဝံနာမကေဂါမေ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။

စာတုမာသ (န) [စတုမာသ+ဏ။ ထိဋ္ဌ-
စာတုမာသ၊ စာတုမာသီ၊ စာတုမာသိနီ။

(၁) ၄-လ။ (မိုး၄-လ စသည်။) (တိ)(၂)
မိုး ၄-လတို့၏ ပြည့်ကြောင်း ဖြစ်သော၊
မိုး၄-လတို့၏ အဆုံးဖြစ်သော (တန်ဆောင်
မုန်းလပြည့်)။

(၁)ဝဿိကသာဠိကံ ဝဿာနံ စာတုမာသံ
အဓိဋ္ဌာတုံ တတော ပရံ ဝိကပ္ပေတုံ။ ဝိ၊၃။
၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃။ စာတု-
မာသံ နိသီဒနေနာ (ဝိ၊၄။၂၆၁) တိ နိသီ-
ဒနေန စတ္တာရော မာသေ န ဝိပ္ပဝသိတဗ္ဗန္တိ
အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။ စတုန္တံ မာသာနံ
သမာဟာရော စတုမာသံ၊ တမေဝ စာတု-
မာသံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၃၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၁၊၂၉၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၊၃၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၄။
ဝဇီရ။၂၈၀။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။
၂၅။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၇။) (၂)စာတုမာသ(ဇာ၊
၂။၂၅၇) တိ စတုန္တံ ဝဿိကမာသာနံ ပစ္ဆိမ-
ဒိဝသဘူတာယ ရတ္တိယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၇။
ကောမုဒိယာစာတုမာသိနိယာ ပုဏ္ဏာယပုဏ္ဏ-
မာယ ရတ္တိယာ။ ဒီ၊၁။၄၄။ စာတုမာသိနိ-
ယာတိ စာတုမာသိယာ၊ သာ ဟိ စတုန္တံ
မာသာနံ ပရိယောသာနဘူတာတိ စာတု-
မာသီ။ ဣဓ ပန စာတုမာသိနီတိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၂၈။ စတုန္တံ မာသာနံ ပါရိပူရိဘူတာတိ
စာတုမာသီ။ သာ ဧဝ ပါဠိယံ စာတုမာသိနီတိ
ဝုတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ စာတုမာသီ၊စာတုမာ-
သိနီတိ စ ပစ္စယဝိသေသေန ဣတ္ထိလိင်္ဂေယေဝ
ပရိယာယဝစနံ။ ပရိယောသာနဘူတာတိ စ
ပူရဏဘာဝမေဝ သန္ဓာယ ဝဒတိ တာယ
သဟေဝ စတုမာသပရိပုဏ္ဏဘာဝတော။ သီ၊
ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၂။(-ဝိ၊၃။၂၁၈၊၂၆၁-၃။မ၊၃။
၁၂၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၈။
သာရတ္ထ၊၃။၂၈၆။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊
ဟောင်း။၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၁၃၄-၅၊၁၅၂။)

စာတုမာသဗ္ဗန္တရ (န) [စာတုမာသ+အဗ္ဗန္တရ] ၎-လ၏အတွင်း။ စာတုမာသဗ္ဗန္တရေ ယဒါဝါ တဒါ ဝါ အဓိဋ္ဌာတုံ ဝနုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃၉။)

စာတုမာသမတ္တက (ပု၊န) [စာတုမာသ+မတ္တက] ၎-လ၏အထက်။ သဗ္ဗေ ပဟာယ စာတုမာသမတ္တကေ ဣမံ ပဉ္စ အဒ္ဓသ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၆။

စာတုမာသိက (ပု) [စာတုမာသ + ကိက] စာတုမာသိက မည်သော ဗြဟ္မဒတ်မင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စာတုမာသိကဗြဟ္မဒတ္တ (ပု) [စာတုမာသိက+ဗြဟ္မဒတ္တ] စာတုမာသိကမည်သော ဗြဟ္မဒတ်မင်း။ ဗာရာဏသီယံ ကိရ စာတုမာသိကဗြဟ္မဒတ္တော နာမ ရာဇာ ဂိမ္မာနံ ပဌမေ မာသေ ဥယျာနံ ဂတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၀။ အပါဠ၊ ၁။ ၁၁၈၉။ ဗာရာဏသီယံ ကိရ အယံ အညောပိ စာတုမာသိကဗြဟ္မဒတ္တော နာမ ရာဇာ စတုမာသေ စတုမာသေ ဥယျာနကိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။ အပါဠ၊ ၁။ ၂၁၁။

စာတုမာသိနိပဝါရဏာ (ထိ) [စာတုမာသိနိ+ပဝါရဏာ] မိုး ၎-လ၏အဆုံးဖြစ်သော ပဝါရဏာနေ့၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့် ပဝါရဏာနေ့။ ကတ္တိကာယ စာတုမာသိနိပဝါရဏာယ ပန သစေ ပဌမဝဿူပဂတေဟိ မဟာပဝါရဏာယ ပဝါရိတေဟိ ပစ္စာ ဥပဂတာ အဓိကတရာ ဝါ သမသမာဝါဟောန္တိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၀၅။

စာတုမာသိနီ (ထိ) [စာတုမာသ+ဣနီ] မိုး ၎-လ၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ မိုး ၎-လ၏ အဆုံးဖြစ်သော။ စာတုမာသ (၂) ကြည့်။

စာတုမာသီ (ထိ) [စာတုမာသ+ဤ] မိုး ၎-လ၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ မိုး ၎-လ၏အဆုံး ဖြစ်သော။ စာတုမာသ (၂) ကြည့်။

စာတုမေယျက (တိ) [စာတုမာ+ဏေယျက] စာတုမာရွာ၌နေသော၊ စာတုမာရွာသား ဖြစ်သော၊ သူ။ တေန ခေါ ပန သမယေန စာတုမေယျကာ သကျာ သန္တာဂါရေ သန္တိပတိတာ ဟောန္တိ ကေနစိဒေဝ ကရဏိယေန။ မ၊ ၂။ ၁၂၀။ (-မိလိန္ဒ၊ ၂၀၆-၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၅။)

စာတုယာမ (ပု၊န) [စာတုယာမ+ဏ] (၁) ၎-ပါးသောအဖို့အစ။ (၂) ၎-ပါးသော ကြည်ရှောင်ခြင်း။ (၁၊ ၂) စာတုယာမသံဝရသံဝုတ၊ စာတုယာမသုသံဝုတ-တို့ကြည့်။

စာတုယာမသံဝရ (ပု) [စာတုယာမ+သံဝရ] (၁) ၎-ပါးသော အဖို့အစဖြစ်သော စောင့်စည်းခြင်း၊ ၎-မျိုးသော စောင့်စည်းခြင်း။ (၂) ၎-ပါးသော ကြည်ရှောင်ခြင်းဟူသော စောင့်စည်းခြင်း။ နိဂဏ္ဌော နာဠပုတ္တော သန္တိဋ္ဌိကံ သာမညဖလံ ပုဋ္ဌော သမာနော စာတုယာမသံဝရံ ဗျာကာသိ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၈။ သီ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၄။) အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

စာတုယာမသံဝရသံဝုတ (တိ) [စာတုယာမသံဝရ+သံဝုတ] (၁) ၎-ပါးသော အဖို့အစဖြစ်သော စောင့်စည်းခြင်းဖြင့် - စောင့်စည်း - ပိတ်ဆို့ - သော၊ ၎-မျိုးသော စောင့်စည်းခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (၂) ၎-ပါးသော ကြည်ရှောင်ခြင်းဟူသော စောင့်စည်းခြင်းဖြင့် - စောင့်စည်း - ပိတ်ဆို့ - သော၊ ၎-မျိုးသော ကြည်ရှောင်ခြင်းဟူသော စောင့်စည်းခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (၄-မျိုးသော စောင့်စည်းခြင်းဟူသည့် (၁) အလုံးစုံသောရေအေးသုံးဆောင်မှုကို တားမြစ်ခြင်း၊ (၂) မကောင်းမှုကို အလုံးစုံ တားမြစ်ခြင်း၊ (၃) မကောင်းမှုကို အလုံးစုံ တားမြစ်ခြင်းဖြင့် မကောင်းမှုကို ပယ်ခွါပြီးဖြစ်ခြင်း၊ (၄) မကောင်းမှုကို အလုံးစုံ တားမြစ်ခြင်းဖြင့် လွတ်မြောက်ရာကို တွေ့

မြင်ပြီး ဖြစ်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ ဤကား နိဂဏ္ဌ၏ စောင့်စည်းခြင်း ၄-မျိုးဖြစ်သည် (ဒီ၊ ၁။ ၅၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၆)။ (၁) အသက်ကို ကိုယ်တိုင်မသတ်၊ သူတပါးကိုလည်း မသတ်စေ၊ သတ်သောသူကိုလည်း အလိုမတူခြင်း၊ (၂) မပေးသော ဥစ္စာကိုကိုယ်တိုင်မယူ၊ သူတပါးကိုလည်း မယူစေ၊ ယူသောသူကိုလည်း အလိုမတူခြင်း၊ (၃) မဟုတ်မမှန်သောစကားကို ကိုယ်တိုင်မပြော၊ သူတပါးကိုလည်း မပြောစေ၊ ပြောသောသူကိုလည်း အလိုမတူခြင်း၊ (၄) ကာမဂုဏ်၅-ပါးကို ကိုယ်တိုင် မခံစား၊ သူတပါးကိုလည်း မခံစားစေ၊ ခံစားသောသူကိုလည်း အလိုမတူခြင်း တို့ဖြစ်သည်။ ဤကား ဘုရားရှင်၏ စောင့်စည်းခြင်း ၄-မျိုးဖြစ်သည် (ဒီ၊ ၂။ ၄၀။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၁)။

ဣဓ မဟာရာဇ နိဂဏ္ဌော စာတုယာမသံဝရသံဝုတောဟေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၄။ စာတုယာမသံဝရသံဝုတောတိ စတုကောဋ္ဌာသေန သံဝရေန သံဝုတော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၁။ စတ္တာရောယာမာ ဘာဂါ စတုယာမံ၊ စတုယာမာ ဧဝံ စာတုယာမာ။ ဘာဂတ္ထော ဟိ ဣဓ ယာမသဒ္ဓေါယထာ “ရတ္တိယာပဌမောယာမော”တိ။ သော ပနေတ္ထ ဘာဂေါ သံဝရလက္ခဏောတိ အာဟ “စာတုယာမသံဝရသံဝုတော”တိ စတုကောဋ္ဌာသေန သံဝရေန သံဝုတောတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၉။ စတ္တာရောယာမာ ဘာဂါ စတုယာမံ၊ စတုယာမံ ဧဝံ စာတုယာမံ။ ဘာဂတ္ထော ဟိ ဣဓ ယာမသဒ္ဓေါယထာ “ရတ္တိယာပဌမောယာမော”တိ။ သော ပနေတ္ထ ဘာဂေါ သံဝရလက္ခဏောတိ အာဟ “စတုကောဋ္ဌာသေန သံဝရေန သံဝုတော”တိ။ သံယမတ္ထော ဝါ ယာမသဒ္ဓေါယမနံ သညမနံ ယာမောတိ ကတာ။...သော ပန စတုဟိ အာကာရေဟိတိ အာဟ “စတုကောဋ္ဌာသေန သံဝရေနာ”တိ။ အာကာရောကောဋ္ဌာသောတိ ဟိ အတ္ထတော ဧကံ။ သိ၊

ဇ္ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၂။ (- ဒီ၊ ၂။ ၄၀။ မ၊ ၂။ ၄၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။)

စာတုယာမသံဝုတ (တိ) [စာတုယာမ+သုသံဝုတ] ၄-ပါးသော အဖို့အစုဖြစ်သော စောင့်စည်းခြင်းဖြင့် ကောင်းစွာ - စောင့်စည်း - ပိတ်ဆို့ - သော၊ ၄-မျိုးသော စောင့်စည်းခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဇေလန္တိ နိပကောဘိက္ခု၊ စာတုယာမသံဝုတော။ သံ၊ ၁။ ၆၆။ စာတုယာမသံဝုတောတိ စာတုယာမေန သံဝုတော။ စာတုယာမော နာမ သဗ္ဗဝါရိဝါရိတော စ ဟောတိ သဗ္ဗဝါရိယုတ္တော စ သဗ္ဗဝါရိဓုတော စ သဗ္ဗဝါရိဖုရော စာတိ ဣမေ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသာ။ သံ၊ ၁။ ၄၁။ ၁။ ၁၁၆။ စတ္တာရော ယာမာ ဘာဂါ စတုယာမာ၊ စတုယာမာ ဧဝံ စာတုယာမာ။ ဘာဂတ္ထော ဟိ ဣဓ ယာမသဒ္ဓေါယထာ “ရတ္တိယံ ပဌမောယာမော”တိ။ သော ပနေတ္ထ ဘာဂေါ သံဝရလက္ခဏောတိ အာဟ “စာတုယာမေန သံဝုတော”တိ၊ စတုကောဋ္ဌာသေန သံဝရေန သုဠ သံဝုတောတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၇။

စာတုရ^၃ (တိ) [စတုရ+ဏ။ ထိန္တံ စာတုရာ။] တင့်တယ် - စံပယ် - သော။ ပဉ္စ ဥပ္ပလဟတ္တာ၊ စာတုရာ ဌပိတာ မယာ။ အပါ၊ ၁။ ၂၁၅။ ကုသလာ နစ္စဂိတဿ၊ သိက္ခိတာ စာတုရိတ္တိယော။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၆ - ဂ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၁၊ ၁၂၉။ သိ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၂၀၃။ စာတုရိတ္တိယောတိ စတုရာ ဝိလာသာ ဣတ္ထိယော၊ အထ ဝါ စတုရာ နာဂရာ ဣတ္ထိယော၊ အထ ဝါ စတုရာ နာမ နာဋကိတ္တိယော။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃။

စာတုရ^၂ (န) [စတ+ဣရ ? ။ (စတုရ - သံ) ယင်းပုဒ်ကို ဝိပိ၊ ဓာန် - ၌ “စတ္တရ” ဟု မာဂဓပြန်ဆိုသည်။] ယဇ်ပူဇော်ခြင်းငှါ ပြုပြင်စီရင်အပ်သော - အကျည်မြင့် - ကုန်းမြင့်။

ဝေဒိပရိက္ခတာ ဘူမိ၊ သမေ ထဏ္ဍိလံ စာတု-
ရေ။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၇။

စာတုရတာ (ထိ) [စာတုရ+တာ] တင့်တယ်-
စံပယ်-သည့်၏အဖြစ်၊ တင့်တယ်-စံပယ်-
ခြင်း။ ယံ သိင်္ဂံ သိင်္ဂါရတာ စာတုရတာ
စာတုရိယံ...၊ ဣဒံ ဝုစ္ဆတိ သိင်္ဂံ။ အဘိ၊ ဝိ။
၃၆၄။ စာတုရဘာဝေါ စာတုရတာ။ တထာ
စာတုရိယံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅၈။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
၂၆၁-၂။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။
၃၂၅။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၄။)

စာတုရန္တ (တိ) [စတုရန္တ + က] သမုဒ္ဓရာ ၄-
စင်း-အဆုံး-အပိုင်းအခြား-ရှိသော မြေ
ကြီးကို အစိုးရသောသူ (စကြဝတေးမင်း)။
ရာဇာ ဟောတိ စက္ကဝတ္တိ ဓမ္မိကော ဓမ္မရာဇာ
စာတုရန္တော ဝိဇိတာဝိ ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပ-
တ္တော သတ္တရတနသမန္နာဂတော။ ဒီ၊ ၁။ ၈၃။
မ၊ ၂။ ၃၃၅။ စတုရန္တယ ဣဿရေတိ စာတု-
ရန္တော၊ စတုသမုဒ္ဓအန္တယ၊ စတုဗ္ဗိဒေဝိပဝိ-
ဘူသိတာယ စ ပထဝိယာ ဣဿရေတိ အ-
တ္တော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၁။ (-ဒီ၊
၂။ ၁၄။ ဒီ၊ ၃။ ၄၈။ အံ၊ ၂။ ၄၆၅။ အဘိ၊ က။
၂၁၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၅။ သုတ္တနိ၊ ၃၆၆-ဂ။
ထေရ၊ ၃၃၀-၇။ အပါ၊ ၁။ ၃၇။ အပါ၊ ၂။ ၆၂။
ဇာ၊ ၁။ ၃၆၂။ နေတ္ထိ၊ ၁၅၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅။ အံ၊
ဌ၊ ၃။ ၁၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၇၃။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။
၁၇၀။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၆-
၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၇၂၀။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၃။ နေတ္ထိ၊
ဝိ။ ၃၃၈။)

စာတုရိယ (န) [စာတုရ+ကျ] (က) တင့်တယ်
-စံပယ်-သည့်၏အဖြစ်၊ တင့်တယ်-စံပယ်-
-ခြင်း။ (ခ) မွေ့လျော် - ပျော်ပါး-
လိုခြင်းကို ပြတတ်သော မသိသာ မထင်
ရှားသော မိန်းမတို့၏ အမူအရာ။ (က) ရာဂ-
စရိတော ဟိ ပကတိဂမနေန ဂစ္ဆန္တော
စာတုရိယေန ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၁။ စာတု-

ရိယေနာတိ စာတုရဘာဝေန သိင်္ဂါရေန။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။ (-အဘိ၊ ဝိ။ ၃၆၄။ အံ၊ ဌ၊
၂။ ၂၇၂။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။
၃၂၅။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၁။
ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၅၇။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။) (ခ) အာ-
ဟရိမေန ရူပေနာတိ... စာတုရိယေနာတိ
အတ္တော။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၃၄-၅။ ဟာဝါတိ စ
စာတုရိယံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၈။ (-သီ၊ ဌ၊
သစ်၊ ၂။ ၃၉၄။)

စာတုရိယသ (တိ) [စာတုရိယ+သ] တင့်တယ်-
စံပယ်-ခြင်းရှိသော၊ တင့်တယ်-စံပယ်-
ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ သမန္တပါသာဒိ-
ကောတိ သမန္တတော သဗ္ဗဘာဂေန ပသာဒါ-
ဝဟော စာတုရိယသော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၄။

စာတုရိယသောဘိတ (တိ) [စာတုရိယ+သော-
ဘိတ] အလွန်တင့်တယ်လှပသော။ တဿာ ရူပံ
စာတုရိယသောဘိတံ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၆၂။

စာတုဝဏ္ဏ (ပ) [စတုဝဏ္ဏ+က။ ထိ၌ စာတုဝဏ္ဏိ။]
(၁) အမျိုး၄-ပါးတို့၏အပေါင်း။ (တိ) (၂)
အမျိုး၄-ပါးနှင့်ဆက်ဆံသော။ (၁) သရာဇိကံ
စာတုဝဏ္ဏံ၊ ပေါသေတုံ ယံ ပဟောသတိ။ မ၊
ဌ၊ ၃။ ၂၀၁။ စာတုဝဏ္ဏန္တိ ဗြာဟ္မဏာဒိစတု-
ဝဏ္ဏသမုဒါယံ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၀။ (၂) အယံ
ခေါ သမဏော ဂေါတမော စာတုဝဏ္ဏိ သုဒ္ဓိံ
ပညပေတိ။ မ၊ ၂။ ၃၅၄။ စာတုဝဏ္ဏန္တိ စတုဝဏ္ဏ-
သာဓာရဏံ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၈။

စာတုဇဏ္ဍိသုဒ္ဓိ (ထိ) [စာတုဇဏ္ဍိ+သုဒ္ဓိ] အမျိုး
၄-ပါးနှင့်ဆက်ဆံသောစင်ကြယ်ခြင်း။ စာတု-
ဇဏ္ဍိသုဒ္ဓိံ မယံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ အပုစ္ဆိမ္မာ။ မ၊
၂။ ၃၃၃။ ဝေမေတံ ဘဂဝါ စာတုဇဏ္ဍိသုဒ္ဓိ-
ယာ အနုသာသိတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၃။
(-မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၈၀။)

စာတုဝဏ္ဏိ (ထိ) [စာတုဝဏ္ဏ+ဤ] အမျိုး၄-ပါး
နှင့်ဆက်ဆံသော။ စာတုဝဏ္ဏ (၂) ကြည့်။

စာနုရ (ပု) [?] စာနုရမည်သောလက်တွေ့သမား။ စာနုရော ယော မဟာမလ္လော၊ အန္တကဿဝသံ ဂတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၆။

စာပ (ပု၊ န) [စပ+ဏ။ စပ သန္တာပေ၊ အ၊ စပေါ၊ ဝံသဘောဒေါ၊ တဗ္ဗိကာရော စာပေါ၊ ဏော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၃၀၈။] (၁) လေး၊ အလယ်၌ကောက်သောထမ်းပိုးနှင့်တူသော လေးအထူး။ (၂) စာပမည်သောကြက်သွန်။ (၃) စာပမည်သောငှက်။ (၁) အာဝုဓံ နာမ စာပေါကောဒဏ္ဍော။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆၃။ စာပေါတိ မဇ္ဈေဝင်္ကာ ကာစဒဏ္ဍသဒိသာ ဓနုဝိကတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၄၄၃။ (-မ၊ ၂။ ၉၃။ ဓမ္မ၊ ၅၉။ အပ၊ ၂။ ၅၅။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၆၊ ၂၇၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၆။ မိလိန္ဒ၊ ၃၄၃၊ ၃၅၄-၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁၆၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၈၃၊ ၃၀၈-၉။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၂-၃။ ဇာ၊ ၄။ ၆၆၅၊ ၃၀၁။ ဝဇီရ၊ ၃၄၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၅။) (၂) စာပလသုဏ-ကြည့်။ (၃) စာပသကုဏ-ကြည့်။

စာပကောဋိ (ထိ) [စာပ+ကောဋိ] လေး၏-အစွန်း-အဖျား။ တဿ သမိပေ စာပကောဋိ၊ ဩလုဗ္ဘ အဋ္ဌာသိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၄၂။

စာပဓုရ (ပု) [စာပ+ဓုရ] လေး၏အဦး၊ လေးအထက်။ န မေ အယံ တုယု ဝဓာယ အဇ္ဇ၊ သမာဟိတော စာပဓုရေ ဓုရေပေါ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂၃၆။ စာပဓုရေတိ စာပဿ ဓုရေ၊ ဇာတ်၊ ဋီ၊ သင်္ခ။

စာပနာဋိ (ထိ) [စာပ+နာဋိ] လေးထည့်သောကျည်၊ လေးကျည်တောက်၊ လေးဘူး။ စာပနာဋိ၊ ပိဋိယံ သန္ဓယိတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၈၀။ စာပနာဋိန္တိ ဓနုဋ္ဌပိတနာဋိ။ ဇာတ်၊ ဋီ၊ သင်္ခ။

စာပလသုဏ (ပု၊ န) [စာပ+လသုဏ] စာပမည်သောကြက်သွန်။ ဟရိတကေ စာပလသုဏေ သူပသမ္မာကေ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄၀။ ကင်္ခါ၊ ၃၁၃။ စာပလသုဏော အမိဉ္ဇကော၊ အကု-

ရမတ္တမေဝ ဟိ တဿ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၅။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၄၆၇။ စာပလသုဏံ အမိဉ္ဇကော။ အကုရမတ္တမေဝ ဟိ တဿ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း၊ ၁၁၄။

စာပလျ (န) [စပလ+ဏျ] လျှပ်ပေါ်-လော်လည် - သည်၏အဖြစ်၊ လျှပ်ပေါ် - လော်လည်-ခြင်း။ တတ္ထ ကတမံ စာပလျံ၊ စိဝရမဏ္ဍနာ....စပလတာ စာပလျံ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ စာပလျံ။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၆၅။ စပလတာဝေါ စပလတာ။ တထာ စာပလျံ။ ဣဒံ ဝုစ္စတိတိ ဣဒံ စာပလျံ နာမ ဝုစ္စတိ၊ ယေန သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော ဝဿသတိကောပိ သမာနော တဒဟုဇာတဒါရကော ဝိယ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၉။ (-မ၊ ၂။ ၁၃၄။ မဟာနိ၊ ၂။ ၉၆။ စူဠနိ၊ ၂။ ၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၃။ သိ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၂။ ၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၈။)

စာပလ္လ (န) [စပလ+ဏျ] လျှပ်ပေါ်-လော်လည် - သည်၏အဖြစ်၊ လျှပ်ပေါ် - လော်လည်-ခြင်း။ စပလာတိ ပတ္တစိဝရမဏ္ဍနာဒိနာ စာပလ္လေန ယုတ္တာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။ စာပလ္လေနာတိ စပလတာဝေန၊ တဏှာလောလုပ္ပေနာတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၊ ၂၀၅။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၇။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၃။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၁။ သိ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၂။ ၂၉၁။)

စာပသကုဏ (ပု) [စာပ+သကုဏ] စာပမည်သောငှက်။ စာဋကသကုဏ (၁)ကြည့်။

စာပသဒိသအင်္ဂလဋ္ဌိတာ (ထိ) [စာပသဒိသာ+အင်္ဂလဋ္ဌိ+တာ] လေးနှင့်တူ-ပျိုမျှစ်-နုနယ်-သွယ်ပျောင်း-လှပ-သော ကိုယ်အင်္ဂါရှိသောသူ၏အဖြစ်။ စာပါ-ကြည့်။

စာပဟတ္ထ (တိ) [စာပ+ဟတ္ထ] လေးလက်နက်လက်၌ရှိသော၊ လေးလက်နက် စွဲကိုင်သော၊ သူ။ အာရုဋ္ဌာ ဂါမဏိယေဟိ၊ စာပဟတ္ထေဟိ

ဝမ္ဗိဘိ။ အပါဝါ။ ၄၁၄။ ဇာ၊ ၂။ ၅၇၊ ၁၆၆-၇။
ဇာ၊ ၅။ ၂၇၄။ (-အပါဝါ။ ၄၁၅။ ဇာ၊ ၂။
၁၆၃-၄-၅၊ ၂၇၄။)

စာပါ (တိ) [စာပ + က + အာ။ စာပေါဝိယ
စာပါ။ ဝိပိဓာန်။ မ၊ ၅။ ၂။ ၉၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။
၁။ ၂၄၈-တို့၌ ‘ဆာဝါ’ ဟု ရှိသည်။] စာပါမည်
သောမိန်းမ။ ‘စာပါ’သည် ဝဂ်ဟာရဇနပုဒ်
မုဆိုးရွာတရွာ၌ မုဆိုး အကြီးအမှူး၏ သမီး
ဖြစ်သည်။ လေးကိုင်းသဖွယ် ပျိုမျှစ်နုနယ်
သွယ်ပျောင်းလှပသော ကိုယ်အင်္ဂါ ရှိသော
ကြောင့် ‘စာပါ’ဟု မှည့်ခေါ် ခံရသည်။
ဖခင်မုဆိုးကြီး၏ စီမံပေးမှုကြောင့် တက္ကဒွန်း
လူထွက် ‘ဥပက’ နှင့်လက်ထပ်ကာ ‘သုဘဒ္ဒ’
မည်သော သားတယောက် ဖွားမြောက်
သည်။ ‘စာပါ’သည် ကလေးငိုသောအခါ
“ဥပက၏သား တိတ်ပါတော့လား၊ တက္ကဒွန်း
၏သား တိတ်ပါတော့လား၊ သားထမ်း
သမား၏သား တိတ်ပါတော့လား” စသည်
ဖြင့် ကလေးချော့သီချင်းသီဆိုကာ ဥပကကို
ပြောင်လှောင်ပြက်ရယ်လေ့ရှိသည်။ ‘ဥပက’
သည် ယင်းသို့ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြောင်လှောင်
ပြက်ရယ်ခြင်းကို ခံရသောအခါ အမျက်ထွက်
ပြီးလျှင် ဘုရားရှင်ရှိရာ ဇေတဝန်ကျောင်း
တော်သို့ သွားရောက်၍ ရဟန်းပြုသည်။
ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ အားထုတ်သည် ရှိသော်
မကြာမီ အနာဂါမ်တည်၍ စုတေသောအခါ
အဝိဟာဘုံ၌ ဖြစ်ပြီးလျှင် ရဟန္တာအဖြစ်သို့
ရောက်လေသည်။ စာပါလည်း ဥပက ရဟန်း
ပြုသွားပြီးနောက် တယောက်တည်း ပျင်းရိ
ငြီးငွေ့သဖြင့် သားငယ် ‘သုဘဒ္ဒ’ကို အဖိုးထံ
အပ်နှံ၍ ဥပကနောက်သို့ လိုက်သွားရာ
သာဝတ္ထိပြည်သို့ရောက်ရှိပြီးလျှင် ဘိက္ခုနီမတို့
အထံ၌ ရဟန်းပြု၍ ဝိပဿနာအလုပ်ကို အား
ထုတ်သော် အာသဝေါကင်းကွာ ‘ရဟန္တာမ’
ဖြစ်လေသည် (ထေရီ၊ ၄။ ၂၂၀-၂၃၁။)။
ဧတော စာပေ စတုဗ္ဘဂံ၊ ယထာ ဘာသသိ

တံ စ မေ။ ထေရီ၊ ၄။ ၃၁၃။ စာပေတိ စာပေ။ စာ-
ပသဒိသအင်္ဂလဋ္ဌိတာယ ဟိ သာ စာပါတိ နာမံ
လဘိ၊ တသ္မာ စာပါတိ ဝုစ္စတိ။ ထေရီ၊ ၄။
၂၃၄။ (-ဇီရီ၊ ၄၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၅။)

စာပါတိခီ (ခိ) က (တိ) [စာပ + အတိခီ (ခိ) က]
လေးမှ လွန်၍သွားသော၊ လေးမှလွတ်ထွက်
သွားသော။ သေန္တိ စာပါတိခီဏာဝ၊ ပုရာဏာ-
နိ အနုတ္တုနံ၊ ဓမ္မ၊ ၃၇။ စာပါတိခီဏာဝါတိ
စာပတော အတိခီဏာ။ စာပါ ဝိနိမုတ္တာတိ-
အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။ စာပါတိခီဏာတိ
စာပတော အတိခီဏာ အတိဂတာ။ အဋ္ဌက-
ထာယံ ပန “စာပါတိခီဏာတိ စာပတော
အတိခီဏာ စာပါ ဝိနိမုတ္တာတိ အတ္ထော” တိ-
ပဒတ္ထဝိဝရဏံ ကတံ၊ တမ္ပိ ဂတတ္ထညေဝ
သန္ဓာယ အဓိပ္ပါယတ္ထဝသေန ကတန္တိ ဒဠဗ္ဗံ။
နီတိ၊ ဓာ၊ ၂၄၇။

စာပါလ (ပု) [?] (၁) စာပါလမည်သောနတ်
ဘီလူး။ (န) (၂) စာပါလမည်သောနတ်ကွန်း။
(၃) စာပါလမည်သော - စေတီ - ကျောင်း။
(၁၊ ၂၊ ၃) ယေန စာပါလံ စေတီယံ တေနုပ-
သကံမိဿာမ ဒိဝါဝိဟာရာယ။ ဒီ၊ ၂။ ၈၆။
သံ၊ ၃။ ၂၂၆။ အံ၊ ၃။ ၁၂၈။ ဥဒါနံ၊ ၁၅၁။ စာ-
ပါလံ စေတီယန္တိ ပုဗ္ဗေ စာပါလဿ နာမ
ယက္ခဿ ဝသိတဋ္ဌာနံ “စာပါလစေတီယ” န္တိ
ပညာယိတ္ထ။ တတ္ထ ဘဂဝတော ကတဝိ-
ဟာရောပိ တာယ ရဋ္ဌိယာ “စာပါလစေတီ-
ယ” န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဥဒါနံ၊ ၄။ ၂၉၃။ (-အဘိ၊ က။
၄၀၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၀။ အံ၊
ဇီ၊ ၃။ ၂၅၁။)

စာပါလစေတီယ (န) [စာပါလ + စေတီယ] (၁)
စာပါလမည်သော နတ်ကွန်း။ (၂) စာပါလ
မည်သော - စေတီ - ကျောင်း။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်။

စာပိက (တိ) [စာပ + ဟိက] လေးလက်နက်ရှိ
သောသူ၊ လေးသမား။ စာပေါ အဿ အာဝု-

ဓော စာပိကော။ ကစ္စည်း။ ၃၅၁။ ရှု။ ၃၇၅။
နိတိသုတ္တ။ ၇၆၄။ စာပေါ ပဟရဏမဿ စာ-
ပိကော။ မောဂါ၄။ ၂၇။

စာမရ(ပု) [စမရ+ဏ] (၁) စမရိသားမြီး။
(န) (၂) စမရိသားမြီးယပ်။ (၁) စာမရဝါလ-
ဗိဇနီ-ကြည့်။ (၂) သိဟာသနံ အထောဝါလ-
ဗိဇနီတ္ထိ စ စာမရံ။ ဓာန်။ ၃၅၇။ သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍာ
ဝိတိပတန္တိ စာမရာ။ သုတ္တနိ။ ၃၈၆။ ဒိဋ္ဌါဝ။
၆၁။ ဒိဋ္ဌါ၂။ ၃၁ မဋ္ဌါဝ။ ၄၈။ မဋ္ဌါ၄။
၁၃၂။ အံဋ္ဌါဝ။ ၈၁။ ပဋိသံဋ္ဌါဝ။ ၁၉၁။ မဟာ
နိဋ္ဌါဝ။ ၁၅၄။ ဒိဋ္ဌါဝ။ ၁၀၃။ သိဋ္ဌါသစ်။ ၁။
၃၀၆။ အံဋ္ဌါဝ။ ၁၂၈။ (-အပါဝ။ ၃၅၂။ ဝိ-
ဋ္ဌါဝ။ ၅၆။ ဇာဋ္ဌါဝ။ ၂၈၀။)

စာမရဆတ္တဂါဟက (တိ) [စာမရ + ဆတ္တ +
ဂါဟက] စမရိသားမြီးယပ်၊ ထီးဖြူကိုကိုင်
သော၊ သူ။ န ဒိဿရေ စာမရဆတ္တဂါဟက။
သုတ္တနိ။ ၃၈၆။ ဒိဋ္ဌါ၂။ ၃၁။ မဋ္ဌါ၄။ ၁၃၂။
ဒိဋ္ဌါဝ။ ၁၀၃။ သိဋ္ဌါသစ်။ ၁။ ၃၀၆။ အံဋ္ဌါဝ။
၁၂၈။

စာမရဆတ္တဝိဘူသိတပါဒ (တိ) [စာမရဆတ္တ +
ဝိဘူသိတ + ပါဒ] စမရိသားမြီး ယပ်ပုံ၊ ထီး
ဖြူပုံတို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော ခြေဖဝါး
ရှိသော၊ သူ။ စာမရဆတ္တဝိဘူသိတပါဒေါ၊
သေ ဟိ တုယု ပိတာ နရသိဟော။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၄၆။

စာမရဘာရ(ပု) [စာမရ + ဘာရ] စမရိသားမြီး
နှင့်တူသော-ဦးစွန်း-ဦးဆံ (မြင်း၏ ဦးစွန်း
ဦးဆံ)။ ဓနန္တိတိ စာမရဘာရံ ကေသရဘာရံ
ဝါလဓိဉ္စ ဝိဇနန္တိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၅၉။

စာမရဝါလဗိဇနီ (ထိ) [စာမရ + ဝါလ + ဗိဇနီ]
စမရိသားကောင်၏ မြီးဆံဖြင့် ပြုလုပ်အပ်
သောယပ်၊ စမရိသားမြီးယပ်။ စာမရဝါလ-
ဗိဇနီ ဓာရေန္တိ။ ဒိဋ္ဌါဝ။ ၈၅။ မဟာနိဋ္ဌ။
၃၆၄။ စမရဿ အယံ စာမရာ၊ သွေဝ ဝါ-

လော၊ တေန ကတာ ဗိဇနီ စာမရဝါလဗိဇနီ။
သိဋ္ဌါသစ်။ ၁။ ၃၆၆။

စာမရဝါလလောမ (ပု၊ န) [စာမရ + ဝါလ +
လောမ] စမရိသားမြီးဆံမွေး။ ယထာ နာမ
သတ္တဓာ ဖာလိတဿ စာမရဝါလလောမ-
ဿ... ဝိဇ္ဇေယျ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၂၅၀။

စာမရဟတ္ထ (ပု) [စာမရ + ဟတ္ထ] စမရိသား
မြီးစည်း၊ စမရိသားမြီးယပ်။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စာမရဟတ္ထဗာဟု (ပု၊ ထိ) [စာမရဟတ္ထ + ဗာဟု]
(၁) စမရိသားမြီးယပ် - နှင့်ယှဉ် - ကို စွဲကိုင်
-သောလက်ရုံး။ (တိ) (၂) စမရိသားမြီး
ယပ် - နှင့်ယှဉ် - ကို စွဲကိုင် - သောလက်ရုံး
ရှိသော (နတ်)။ ဝိရောစတိ စာမရဟတ္ထဗာ-
ဟုဘိ။ ဝိမာန၊ ၉၁။ စာမရဟတ္ထဗာဟုဘိတိ
စာမရဟတ္ထယုတ္တဗာဟုဟိ ဣတော စိတော စ
ဗိဇယမာနစာမရကလာပေဟိ ဒေဝတာနံ
ဘုဇေဟိ တထာဘူတာဟိ ဒေဝတာဟိ ဝါ
ဝိရောစတိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၅၇။

စာမရဟတ္ထယုတ္တဗာဟု (ပု၊ ထိ) [စာမရဟတ္ထ +
ယုတ္တ + ဗာဟု] (၁) စမရိသားမြီးယပ် - နှင့်
ယှဉ် - ကို စွဲကိုင် - သောလက်ရုံး။ (တိ) (၂)
စမရိသားမြီး ယပ် - နှင့်ယှဉ် - ကို စွဲကိုင် -
သော လက်ရုံးရှိသော (နတ်)။ အထက်ပုဒ်
ကြည့်။

စာမရာ (ထိ) [စမရ + ဏ + အာ] စမရိသားမြီး
ယပ်။ အရဏိကမဏ္ဍလုသုဇာစာမရာဒယော
တာပဿပရိက္ခာရာ။ ဒိဋ္ဌါဝ။ ၂၄၀။ စမတိ
အဒတိတိ စမရာ၊ မိဂဝိသေသော၊ တဿ
ဝါလေန ကတာ ဗိဇနီ စာမရာ။ သိဋ္ဌါသစ်။
၂။ ၂၆၇။

စာမရိဗိဇနီ (ထိ) [စာမရိ + ဗိဇနီ] စမရိသားမြီး
ဆံတို့ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သောယပ်၊ စမရိသား
မြီးယပ်။ “န ဘိက္ခဝေ စာမရိဗိဇနီ ဓာရေ-

တဗ္ဗာ၊ ယော ဓာရေယျ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ခ-
ဋ္ဌဿာ (ဝိ၊ ၄။ ၂၆၉) တိ ဝစနတော စာမရိ-
ဝါလေဟိ ကတဗီဇနိ န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၄၄၅။

စာမရိဝါလ (ပု၊ န) [စာမရိ + ဝါလ] စမရိသား
မြီးဆံ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စာမရိဝါလ (န) [စာမရိဝါလ + က] စမရိသား
မြီးယပ်ပုံ။ ဝါဠဗီဇနိတိ စာမရိဝါလံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
၃၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၂။

စာမရိဟတ္ထဝိဘူသိတပဏှ (တိ) [စာမရိ + ဟတ္ထ +
ဝိဘူသိတ + ပဏှ] စမရိသား မြီးယပ်ပုံဖြင့်
တန်းဆာဆင်အပ်သော ခြေဖနောင့်ရှိသော၊
သူ။ စာမရိဟတ္ထဝိဘူသိတပဏှော၊ သေ ဟိ
တုယှ ပိတာ နရသိဟော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။

စာမရိ (ထိ) [စမရ + က + ဤ] (၁) စမရိမည်
သောသားမ။ (နရဿသော နာရိကဲ့သို့ စမရ-
ဿ သော စာမရိပြု၍ ‘အောင်းမ’ ကို စာမရိ
ဆိုသည်။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ သျှ။ ၁၄၄။) (၂) စမရိ
သား မြီးယပ်။ (၁) စာမရိ စလနိ လဿိ (ဇာ၊ ၂
၃၄၆) တိ စာမရိမိဂါ စ စလနိမိဂါ စ လဿိမိဂါ
စ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၁၆။ (- အပါ၊ ၁။ ၆၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၈၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၁၇။) (၂) စမရော နာမ မိဂဝိသေသော။
ယဿ ဝါလေန ရာဇကကုဗျာတံ ဝါလဗီဇနိ*
ကရောန္တိ၊ တဿ အယန္တိ စာမရိ။ သိ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၁။ ၃၀၆။ (- အပါ၊ ၁။ ၃၆။)

စာမရိနဂုံဋ္ဌ (န) [စာမရိ + နဂုံဋ္ဌ] စမရိသားမြီး။
နဂုံဋ္ဌ စာမရိနဂုံဋ္ဌ ဝိယ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅၇။

စာမရုက္ခေပ (ပု) [စာမရိ + ဥက္ခေပ] စမရိသား
မြီးယပ်ကိုမြှောက်လှဲခြင်း၊ စမရိသားမြီးယပ်
ခတ်ခြင်း။ “သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍာ ဝိတိပတန္တိ စာမ-
ရာ” တိတ္ထေဝုတ္တော စာမရုက္ခေပေါ သဗ္ဗတိတ္ထိ-
ယနိမ္မထနဿ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈။ (- ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၁။
သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၀၆။)

စာမရောလမ္ပနဋ္ဌာန (န) [စာမရိ + ဩလမ္ပန +
ဋ္ဌာန] စမရိသား မြီးနှင့်တူသော မြီးဆံတို့ရ
ရွံ့ကျရာအရပ်။ မဏိစန္ဒကပ္ပိတာတိ စာမရော-
လမ္ပနဋ္ဌာနေသု မဏိမယစန္ဒကာနုဝိဒ္ဓါ။ ဝိမာ-
န၊ ဋ္ဌ၊ ၂၅၈။

စာမိကရ (န) [စာမိ + ကရ + အ။ စာမိ နာမ-
ကော ပုပ္ဖဇာတိ၊ တံကရတ္တာ စာမိကရော၊
အထ ဝါ စာမိ နာမ အဂ္ဂိ။ စမ အဒနေ၊ ဣ၊
တက္ကရတ္တာ စာမိကရော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၄၈၈။] စာ-
မိကရ မည်သောရွှေ၊ ဂီဝါရွှေ။ (စာမိမည်
သော ပန်းပွင့်ကိုဆေးအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် လိမ်း
ကျံ၍ မီးဖြင့် ကြိုချက်ပြုလုပ်အပ်သော ရွှေကို
“စာမိကရရွှေ” ဟု ခေါ်သည်။) ဧဝံ ဒိဗ္ဗသု-
ဝဏ္ဏေပိ စာမိကရံ၊ စာမိကရတော သာတ-
ကုမ္ဘံ... ဇမ္ဗုနဒတော သိဂီသုဝဏ္ဏံ။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၄။ ဝိမတိ၊ ၂။
၉၉။)

စာမိကရသုဝဏ္ဏမယ (တိ) [စာမိကရ + သုဝဏ္ဏ +
မယ] စာမိကရရွှေဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော (ပြာ
သာဒ်)။ ဟရိတာမယောတိ စာမိကရသု-
ဝဏ္ဏမယော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄။

စာရ (ပု) [စရ + က] (၁) ဖြစ်ခြင်း။ (၂)
ကျင့်ခြင်း။ (၃) အလေ့အကျင့်။ (၄) လဲလှယ်
- ပြောင်းလဲ - ခြင်း၊ လဲလှယ် - ပြောင်းလဲ -
၍ ဝတ်ခြင်း။ (၅) လှည့်လည် - သွားလာ -
ကျက်စား - ခြင်း။ (၆) သုံးသပ်ခြင်း။ (၇)
လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ရာ
(အရပ်စသည်)။ (၁) ဖြစ်ခြင်း။ စာရော စ
ဝိဟာရော စ အနုဗုဒ္ဓေါဟောတိ။ သံ၊ ၂။ ၃၉၃။
ပဋိသံ၊ ၂။ ၁၅။ စာရော စ ဝိဟာရော စာတိ...
ပဝတ္တနန္တိ အတ္တော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။ စာရ
(သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၆) နန္တိ စိတ္တာစာရံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၀။
(၂) ကျင့်ခြင်း။ စာရော ဝိဟာရော သံယ-
မော သံဝရော။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၆၃။ (၃) အလေ့
အကျင့်။ တေ တတ္ထ စာရဉ္စ ပဋိပတ္တိဉ္စ သော-

ဓယိတော။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၃။ (၄) လဲလှယ် - ပြောင်းလဲ - ခြင်း၊ လဲလှယ် - ပြောင်းလဲ - ရှိ ဝတ်ခြင်း။ သင်္ဘောဋီနံ စာရော သင်္ဘောဋီစာရော၊ ပရိဝတ္တနန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၆။ ကင်္ခါ။ ၃၂၃။ (၅) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ခြင်း။ အနာမန္တစာရောတိ ဣမဿ အာပုစ္ဆိတော စာရဿ အဘာဝေါ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၂။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၇။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၂။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၂။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၁။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၃၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၆၊ ၃၉၉။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၃။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၁။) (၆) သုံးသပ်ခြင်း။ ကော တသ္မိ သမယေ စာရော ဝိစာရော.... အနုပေက္ခနတော။ အဘိ၊ ဓ၊ ၁၁၈။ အာရမ္မဏေ စရဏကဝသေန စာရော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။ (၇) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ရာ (အရပ်စသည်)။ စာရဘူမိ၊ ဘိက္ခဝစာရဒေသနာ-တို့ကြည့်။

စာရက (ပု) [စရ+ဣ၊ ထိ-၌ စာရိကာ၊ စာရိကီ။] (၁) ကျင်လည်ခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ကျင့်တတ်သောသူ။ (၃) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - တတ်သောသူ။ (၁) ရောဓသဒ္ဓေါ စ စာရကံ ဒီပေတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၉။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၆။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၇။ စာရကန္တိ စာရကံ ပဝတ္တနံ စာရကံ၊ ဒုက္ခသင်္ခါတံ ပဝတ္တိ။ တေန ဝုတ္တိဋ္ဌိကာယံ ပဝတ္တိသင်္ခါတဿ ရောဓဿာတိ။ ယောဇနာ။ ၄၈။ (ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၆။ သု-တို့၌ “နှောင်အိမ်” ဟု ပြန်ဆိုသည်။) (၂) စတုဣရိယာပထေသု စာရကော ဟောတိ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၄၁။ (၃) စာရိကီ (စာရိနိ။ သျှာ။ မူကွဲ) အာသဟံ တဒါ။ အပ၊ ၂။ ၁၉၅။ စာရိကီ (စာရိကာ။ သိ၊ သျှာ။ မူကွဲ) အာသဟံ တဒါ။ အပ၊ ၂။ ၂၀၄။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၆၄။

စာရက (ပု) [စရ+ဣ၊ ထိ-၌ စာရိကာ၊ စာရိကီ။] (၁) ကျင်လည်ခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ကျင့်တတ်သောသူ။ (၃) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - တတ်သောသူ။ (၁) ရောဓသဒ္ဓေါ စ စာရကံ ဒီပေတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၉။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၆။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၇။ စာရကန္တိ စာရကံ ပဝတ္တနံ စာရကံ၊ ဒုက္ခသင်္ခါတံ ပဝတ္တိ။ တေန ဝုတ္တိဋ္ဌိကာယံ ပဝတ္တိသင်္ခါတဿ ရောဓဿာတိ။ ယောဇနာ။ ၄၈။ (ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၆။ သု-တို့၌ “နှောင်အိမ်” ဟု ပြန်ဆိုသည်။) (၂) စတုဣရိယာပထေသု စာရကော ဟောတိ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၄၁။ (၃) စာရိကီ (စာရိနိ။ သျှာ။ မူကွဲ) အာသဟံ တဒါ။ အပ၊ ၂။ ၁၉၅။ စာရိကီ (စာရိကာ။ သိ၊ သျှာ။ မူကွဲ) အာသဟံ တဒါ။ အပ၊ ၂။ ၂၀၄။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၆၄။

သုတ္တ။ ၁၃၂၄။] နှောင်အိမ်၊ အချုပ်ထောင်။ သူရိယေ အတ္ထကံတေ စာရကတော ကေ မနုဿံ နိဟရာပေတော။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၅။ စာရကတောတိ ဗန္ဓနာဂါရတော။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၈။ (-အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၅။)

စာရကပမ (တိ) [စာရက+ဥပမာ] နှောင်အိမ်လျှင် ဥပမာရှိသော၊ နှောင်အိမ်နှင့်တူသော။ ကာရဏဌာနတာယ၊ ဘောဇနာဓာရတာယ စ စာရကပမံ၊ ဘာဇနပမဉ္စ ရူပံ။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၅။

စာရဏ (န) [စရ+ယု] လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ကြောင်းတရား။ ကိ သု တဿ စာရဏံ ဝိစာရဏံ ပဋိဝိစာရဏံ။ စူဠနိ၊ ၁၆၀။

စာရဏိက (တိ) [စရဏ+ဏိက] လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်းငှါ ထိုက်သော၊ လှည့်လည် - သွားလာ - ထိုက်သော။ မဟံ မဟံ စာရဏိကံ ဝ ဒဿယံ။ ထေရီ၊ ၃၅၉။ မဟံ မဟံ စာရဏိကံ ဝ ဒဿယန္တိ အဘိဏ္ဍတော စာရဏာရဟံ ဝိယ မနော ဒဿေန္တော စရဏာရဟံ ပုရိသံ ဝဉ္စေတော စရဂေါပကံ နိပ္ပိဒေန္တော ဝိယ ပုနုပ္ပုနံ တံ တံ ဘဝံ ဒဿေန္တော။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၄။

စာရဘူမိ (ထိ) [စာရ+ဘူမိ] လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ရာ အရပ်။ ဧတေသံ စာရဘူမိ (စာရိဘူမိ။ က။ မူကွဲ) န ဂဟိတာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၅။ စာရဘူမိ ဂေါစရဘူမိ။ ဝဇီရ၊ ၁၉၂။

စာရယတိ (ကြိ) [စရ+ဣ၊ ထိ-၌ စာရိကာ၊ စာရိကီ။] (၁) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ကျင်လည် - ၏။ (၂) ချိန်ရွယ်၏။ (၁) တဿ ရညော အဟံ ဘရိယာ၊ ကေဠိ စာရယာမဟံ။ အပ၊ ၂။ ၁၉၁၊ ၂၈၃။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၂၇၊ ၃၈။ (၂) သလ္လမ္ပိ စေ ဥရသိ ပကပ္ပသေယျန္တိ တိဓိဏသတ္တိသလ္လံ စေပိ ဥရသ္မိ စာရယေယျ။

သံ၊ဌ၊၁။၁၅၉။ ဥရသ္မိံ စာရယေယျန္တိ ဖာသံ
ဝိဇ္ဇိတံ ဌပေယျံ ဥဂ္ဂိရေယျံ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၀၆။

စာရယမာန (တိ) [စရ+ဏယ+မာန] (၁)
လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - စေ
သော။ (၂) လှုပ်ရှားစေသော။ (၃) ချိန်
ရွယ်သော၊ ခုတ်အံ့-ဖြတ်အံ့-သော အခြင်း
အရာကို ပြုသော။ (ဤ၌ ဏယသည်
စုရာဒိဖြစ်သည်။) (၁) ပရိစာရယမာနဿာတိ
ပရိတော စာရယမာနဿ၊ တသ္မိံ တသ္မိံ
ကာမဂုဏေ ဣန္ဒြိယာနိ စာရယမာနဿာတိ
အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၂။ (-သံ၊ဌ၊၁။
၇၄။) (၂) နီလေ ဂဂနန္တရေ ယမကဝိဇ္ဇုတံ
စာရယမာနော ဝိယ....သဉ္ဇာရေသိ။ သံ၊ဌ၊၂။
၁၅၇။ (-သံ၊ဌ၊၂။ ၁၅၉။) (၃) အသိံ
ဂဟေတွာ ဂီဝါယ စာရယမာနော ဝဓကော
ပစ္စုပဋ္ဌိတောဝ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၃။
စာရယမာနောတိ အာဂုရေန္တော ပဟရဏာ-
ကာရံ ကရေန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။၂၈၉။

စာရယာမိ (ကြိ) [စရ+ဏယ+မိ] လှည့်လည်
- သွားလာ - ကျက်စား - ကျင်လည် - ၏။
စာရယတိ (၁) ကြည့်။

စာရယေယျံ (ကြိ) [စရ+ဏယ+ယေျံ] ချိန်
ရွယ်ကုန်ရာ၏။ စာရယတိ (၂) ကြည့်။

စာရဝိဟာရနိဒ္ဒေသ (ပု) [စာရ + ဝိဟာရ +
နိဒ္ဒေသ] ဖြစ်ခြင်း၊ နေခြင်းတို့ကို အကျယ်
ညွှန်ပြရာစကား။ စာရဝိဟာရနိဒ္ဒေသဝသေန
အပရေန ပရိယာယေန ဣန္ဒြိယဝိဓာနံ နိဒ္ဒိ-
သိတုကာမော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၃၉။

စာရိ (ကြိ) [စရ+ဣ] လှည့်လည် - သွားလာ
- ကျက်စား - ကျင်လည် - ပြီ။ စာရေတိ
(၁) ကြည့်။

စာရိကစရဏ (န) [စာရိကာ+စရဏ] ဒေသ-
စာရိ လှည့်လည်ခြင်း၊ လှည့်လည်ထိုက်သော
အရပ်သို့ - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်း။

စာရိကစရဏံ ယာစန္တော ဘဏတိ။ ဝိ၊ဌ၊
၃။၂၄၄။ ဒီ၊ဌ၊၂။၆၁။ မ၊ဌ၊၂။၈၄။ သာရတ္ထ၊
၃။၁၅၇။ (-နေတ္တိ၊ဌ။၂၂၉။ ဝိမတိ၊၂။
၂၉၂။)

စာရိကစရဏတ္ထ (ပု) [စာရိကစရဏ + အတ္ထ]
ဒေသစာရိ လှည့်လည်ခြင်း အကျိုး။ ဥဋ္ဌာ-
ဟိတိ ဓမ္မဒေသနတ္ထာယ စာရိကစရဏတ္ထံ
ဥဋ္ဌေဟိ။ ဝိမတိ၊၂။၈၇။

စာရိကတ္ထ (ပု) [စာရိကာ+အတ္ထ] လှည့်လည်
- သွားလာ - ခြင်းအကျိုး။ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမံ
စာရိကတ္ထာယ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဌ၊၃။၁၅၈။ (-
အံ၊ဌ၊၁။၁၇၈။)

စာရိကာ (ထိ) [စရ+ဏှ+အာ။ စာရ+ဏိ-
က+အာ။ ဏိက အနက်မရှိ။] လှည့်လည် -
သွားလာ - ခြင်း၊ ဒေသစာရိလှည့်လည်ခြင်း၊
ဒေသစာရိကြွချီခြင်း။ (ဘုရားရှင်တို့၏ ဒေ-
သစာရိ လှည့်လည်တော်မူခြင်းသည် - လျင်
လျင်မြန်မြန် လှည့်လည်တော်မူခြင်း၊ ပြေး
ပြေးနှေးနှေး လှည့်လည်တော်မူခြင်းဟု ၂-
မျိုးရှိသည်။ ဝေးသောအရပ်၌ ကျွတ်ထိုက်
သောပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင်တော်မူ၍ သစ္စာ ၄-ပါးကို
သိစေခြင်းအကျိုးငှါ အဆောတလျင် ကြွ-
သွားတော်မူခြင်းသည် “လျင်လျင်မြန်မြန်
လှည့်လည်တော်မူခြင်း (တုရိတစာရိကာ)”
မည်၏။ ရွာ၊ နိဂုံး အစဉ်အားဖြင့် နေ့တိုင်း
နေ့တိုင်း ၁-ယူဇနာ၊ ၂-ယူဇနာ ဆွမ်းခံ
လှည့်လည်ခြင်း စသည်ဖြင့် လူအပေါင်းကို
ချီးမြှောက်ခြင်းအကျိုးငှါ ကြွသွားတော်မူ
ခြင်းသည် “ပြေးပြေး နှေးနှေး လှည့်လည်
တော်မူခြင်း (အတုရိဘစာရိကာ)” မည်၏။
ဒီ၊ဌ၊၁။၂၁၃-၄-၅။ မ၊ဌ၊၂။၅၅-၆-၈။ သုတ္တ-
နိ၊ဌ၊၂။၁၆၂။ တနည်းအားဖြင့် - ကျွတ်ထိုက်
သောသတ္တဝါကို မြင်တော်မူ၍ ယူဇနာ ၁၀၀၊
၂၀၀-ခရီးကို တခဏခြင်း ကြွသွားတော်မူ
ခြင်းသည် “လျင်လျင်မြန်မြန် လှည့်လည်

တော်မူခြင်း (တုရိတစာရိကာ) မည်၏။
 နေ့တိုင်း နေ့တိုင်း ၁-ဂါဝုတ်၊ ၂-ဂါဝုတ်၊ ၃-
 ဂါဝုတ်၊ ၁-ယူဇနာ ကြွသွားတော်မူခြင်းသည်
 “ပြေးပြေး နှေးနှေး လှည့်လည်တော်မူခြင်း
 (အတုရိတစာရိကာ)” မည်၏။ သံ၊ ၄၊ ၂။
 ၁၆၄။ အတုရိတစာရိကာသည် ရွာ၊ နိဂုံး
 မြို့စဉ်အတိုင်း ရံခါ ကြွသွားတော်မူခြင်းဟူ
 သော အနိဗ္ဗာန်စာရိကာ၊ ကျွတ်ထိုက်သော
 သတ္တဝါအကျိုးငှါ အမြဲ ကြွသွားတော်မူခြင်း
 ဟူသော နိဗ္ဗာန်စာရိကာအားဖြင့် ၂-မျိုးပြား
 သည်။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၊ ၁၆။ ဘုရားရှင်တို့၏ ဒေသ-
 စာရိ လှည့်လည်တော်မူခြင်းသည် မဇ္ဈိမဒေသ
 ၌သာ လှည့်လည်တော်မူ၏။ ပစ္စန္နရာဇ်အရပ်
 သို့ ဒေသစာရိ လှည့်လည်တော်မူသော်လည်း
 မဇ္ဈိမဒေသ၌သာ အရုဏ်တက်တော်မူ၏။ သံ၊
 ၄၊ ၂၊ ၁။ ၁၁။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၊ ၉။ ဆင်းရဲနွမ်းပါး၊
 အိုမင်းမစွမ်း၊ မကျန်းမာသော လူအများ
 ဖူးမျှော်ခွင့်ရကုန်လတ်၊ ထိုလူတို့တွင် အချို့
 စိတ်ကြည်လင်ကုန်လတ်၊ အချို့ပန်းဖြင့်ပူဇော်
 ခွင့် ရကုန်လတ်၊ အချို့ ဆွမ်းလှူဒါန်းခွင့်
 ရကုန်လတ်၊ အချို့ မိစ္ဆာအယူကို ပယ်စွန့်၍
 သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်ကုန်လတ်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်
 ဖြင့် လူအများကို ချီးမြှောက်ခြင်းအကျိုးငှါ
 ဘုရားရှင်တို့သည် ဒေသစာရိ ကြွတော်မူကြ
 လေသည်။ (က) ဒေသစာရိ ကြွချီခြင်းဖြင့်
 ကိုယ်ချမ်းသာစေလိုခြင်း၊ (ခ) အကြောင်း
 ဖြစ်ပေါ်သော အခါ တရားဟောလိုခြင်း၊
 (ဂ) ရဟန်းတို့အား သိက္ခာပုဒ်ပညတ်လိုခြင်း၊
 (ဃ) ကျွတ်ထိုက်သော သတ္တဝါတို့ကို သစ္စာ
 ၄-ပါးကို သိစေလိုခြင်းဟူသော အကြောင်း
 ၄-မျိုးကြောင့်၎င်း၊ (က) ဘုရားကို ကိုးကွယ်
 လည်းလျောင်း၊ ပုန်းအောင်းမှီခိုရာဟု ဆည်း
 ကပ်မှီဝဲ အမြဲဝတ်ပြုကြကုန်လတ်၊ (ခ) တရား
 ကို ကိုးကွယ်လည်းလျောင်း၊ ပုန်းအောင်း
 မှီခိုရာဟု ဆည်းကပ်မှီဝဲ အမြဲဝတ်ပြုကြကုန်လ
 တံ၊ (ဂ) သံဃာကို ကိုးကွယ်လည်းလျောင်း၊

ပုန်းအောင်းမှီခိုရာဟု ဆည်းကပ်မှီဝဲ အမြဲ
 ဝတ်ပြုကြကုန်လတ်၊ (ဃ) မြင့်မြတ်သော
 တရားစကားကို ကြားနာရသဖြင့် ပရိသတ်
 ၄-ပါး ရောင့်ရဲနှစ်သိမ့်ကြကုန်လတ်ဟူသော
 အကြောင်း ၄-မျိုးကြောင့်၎င်း၊ (က)
 ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ကြကုန်လတ်၊
 (ခ) အဒိန္နာဒါနမှ ရှောင်ကြဉ်ကြကုန်လတ်၊
 (ဂ) ကာမေသုမိစ္ဆာစာရမှ ရှောင်ကြဉ်ကြ
 ကုန်လတ်၊ (ဃ) မုသာဝါဒမှ ရှောင်ကြဉ်ကြ
 ကုန်လတ်၊ (င) သုရာမေရယမှ ရှောင်ကြဉ်
 ကြကုန်လတ်ဟူသော အကြောင်း ၅-မျိုး
 ကြောင့်၎င်း၊ (က) ပဌမဈာန်ကို ရကြကုန်
 လတ်၊ (ခ) ဒုတိယဈာန်ကို ရကြကုန်လတ်၊
 (ဂ) တတိယဈာန်ကို ရကြကုန်လတ်၊ (ဃ)
 စတုတ္ထဈာန်ကို ရကြကုန်လတ်၊ (င) အာ-
 ကာသာနဉ္စာယတနဈာန်ကို ရကြကုန်လတ်၊
 (စ) ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်ကို ရကြကုန်
 လတ်၊ (ဆ) အာကိဉ္စာယတနဈာန်ကို ရကြ
 ကုန်လတ်၊ (ဇ) နေဝသညာနာသညာယတန-
 ဈာန်ကို ရကြကုန်လတ်ဟူသော အကြောင်း
 ၈-မျိုးကြောင့်၎င်း၊ (က) သောတာပတ္တိ
 မဂ်ကို ရကြကုန်လတ်၊ (ခ) သောတာပတ္တိ
 ဖိုလ်ကို ရကြကုန်လတ်၊ (ဂ) သကဒါဂါမိ
 မဂ်ကို ရကြကုန်လတ်၊ (ဃ) သကဒါဂါမိ
 ဖိုလ်ကို ရကြကုန်လတ်၊ (င) အနာဂါမိ မဂ်
 ကို ရကြကုန်လတ်၊ (စ) အနာဂါမိဖိုလ်ကို
 ရကြကုန်လတ်၊ (ဆ) အရဟတ္တမဂ်ကို ရကြ
 ကုန်လတ်၊ (ဇ) အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရကြကုန်
 လတ်ဟူသော အကြောင်း ၈-မျိုးကြောင့်
 ၎င်း ဘုရားရှင်တို့သည် ဒေသစာရိလှည့်လည်
 တော်မူကြသည်။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၊ ၅-၆။ မ၊ ၄၊ ၂။
 ၅၇-၈။ (က) အရပ်တပါးသို့ရောက်နေသော
 ကျွတ်ထိုက်သော သတ္တဝါတို့ကို ဆုံးမလိုခြင်း၊
 (ခ) အရပ်တပါး၌ နေထိုင်သော သတ္တဝါ
 တို့ကို အားထုတ်မှုလုံ့လကို ဖြစ်စေလိုခြင်း၊
 (ဂ) တပည့်ရဟန်းတို့၏ တနေရာတည်း၌

အမြဲနေမှုကို ပယ်မြစ်လိုခြင်း၊ (သ) ကိုယ်
တော်တိုင် တနေရာတည်း၌ ငြိမ်တည်တာ
မှု မရှိသည်ကို ပြလိုခြင်း၊ (င) ဘုရားရှင်
နေထိုင်ဘူးသော အရပ်ဒေသတို့သည် စေတီ
ထိုက်သည်၏အဖြစ်ကို ပြီးစေလိုခြင်း၊ (စ)
ဖူးမျှော်ဆည်းကပ်ခြင်းစသည်တို့ဖြင့် များစွာ
သော သတ္တဝါတို့ကို ကုသိုလ်တိုးပွားစေလို
ခြင်း၊ (ဆ) မိုးမရွာခြင်းအစရှိသော ဘေး
ရန်တို့ကို ငြိမ်းစေလိုခြင်းဟူသော အကြောင်း
၇-မျိုးကြောင့်လည်း ဘုရားရှင်တို့သည် ဒေသ
စာရိလှည့်လည်တော်မူကြသည်။ နေတ္ထိ၊ ငွေ။
၂၂၈။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၂၉၁။) ကေ သမယံ ဘဂဝါ
ကောသလေသု စာရိကံ စရမာနော။ ဒီ၊ ၁။
၈၂။ မ၊ ၂။ ၆၂။ အံ၊ ၁။ ၁၈၁။ အံ၊ ၂။ ၂၅။
စာရိကံ စရမာနောတိ အဒ္ဓါနဂမနံ ဂစ္ဆန္တော။
ဒီ၊ ၁။ ၂၁၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၅။ စာရိကန္တိ စရ-
ဏံ။ စရဏံ ဝါ စာရော၊ သော ဝေ စာရိကာ။
ဒီ၊ ၁။ ၂၈၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၁။ (- ဝိ၊ ၁။
၂၁၉။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇။ ဝိ၊ ၂။ ၁၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၅။
မ၊ ၁။ ၂၀၀။ မ၊ ၂။ ၂၈။ သံ၊ ၂။ ၇၈။ သံ၊ ၂။
၃၀၇။ အံ၊ ၂။ ၁၀၁။ ဥဒါန၊ ၁၀၅၊ ၁၂၂၊ ၁၇၄။
သုတ္တနိ၊ ၃၆၃။ ထေရ၊ ၂၃၇။ အပ၊ ၁။ ၁၀။
စူဠနိ၊ ၂၄၅-၆။ နေတ္ထိ၊ ၁၁၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၅၅။
မ၊ ၁။ ၂။ ၈၁။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၉၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၆။
ဥဒါန၊ ၁၆၅၊ ၂၁၈၊ ၃၄၂။ သုတ္တနိ၊ ၁၅၂၊ ၁၆၂။
ထေရ၊ ၁၅၁။ ၂၁၅။ အပ၊ ၁။ ၁၁၇။ စူဠနိ၊ ၁၅၂။
၁၀၇။ သီ၊ ၁။ ၁၆၅။ ၂။ ၂၀၃။)

စာရိကာ^၂ (ထိ) [စရ+ဏှ+အာ] လှည့်လည်-
သွားလာ - သော မိန်းမ။ စာရကံ - ကြည့်။

စာရိကာကထာ (ထိ) [စာရိကာ + ကထာ]
ဒေသစာရိကြွချီခြင်းကို - ဆိုရာ - ဆိုကြောင်း
- စကား။ ဝိတ္တာရေန ပန စာရိကာကထာ...
ဝုတ္တာ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၅။

စာရိကာဂမန (န) [စာရိကာ+ဂမန] ဒေသ
စာရိ-လှည့်လည်-ကြွချီ-ခြင်း။ ကာဠု-
ဒါယိတ္ထေရေန စာရိကာဂမနံ အာယာစိ-
တော။ အံ၊ ၁။ ၁၄၉။ (- ဇာ၊ ၁။ ၂၈၁။
သီ၊ ၁။ ၁၆၅။ ၂။ ၂၀၆။)

စာရိကာစရဏ (န) [စာရိကာ+စရဏ] ဒေသ
စာရိ-လှည့်လည်-ကြွချီ-ခြင်း။ ဘဂဝ-
တော ဟိ စာရိကာစရဏမ္ပိ အရုဏဋ္ဌာပနမ္ပိ
နိယတံ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၀။ (- သီ၊ ၁။ ၁၆၅။
၂။ ၂၀၅။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၄။)

စာရိကာစရဏပစ္စယ (ပု) [စာရိကာစရဏ+
ပစ္စယ] ဒေသစာရိ လှည့်လည်ခြင်းဟူသော
အကြောင်း။ ပဌမံ အာဝသိတွာ ပစ္စာ စာရိ-
ကာစရဏပစ္စယာ ပါစိတ္တိယံ အာပဇ္ဇတိတိ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၈၀။

စာရိကာဒသမ (တိ) [စာရိကာ+ဒသမ] ဒေသ
စာရိ လှည့်လည်ခြင်းလျှင် ၁၀-ခုမြောက်
သော။ အာယသ္မတော စ သာရိပုတ္တဿ
စာရိကာဒသမံ ဝေယျာကရဏံ ကာတဗ္ဗံ။
နေတ္ထိ၊ ၁၂၉။

စာရိကာပက္ကမန (န) [စာရိကာ+ပက္ကမန] ဒေသ
စာရိ - လှည့်လည်ခြင်း - ဖ်သွားခြင်း။
တတော ပဋ္ဌာယေဝ စာရိကာပက္ကမနဿာပိ
ကာလော။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၄။

စာရိကာဝေါဟာရ (ပု) [စာရိကာ+ဝေါဟာရ]
ဒေသစာရိကြွချီခြင်းဟူသော - ဝေါဟာရ -
အမည် - အသုံးအနှုန်း။ အဒ္ဓါနဂမန စာရိ-
ကာဝေါဟာရော သာသနေ နိရုဇ္ဈော။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၇။

စာရိကာသဒ္ဒ (ပု) [စာရိကာ+သဒ္ဒ] စာရိကာ
သဒ္ဒါ။ န ဟိ စာရိကာသဒ္ဒေါ မဂ္ဂဝါစကော-
တိ။ သီ၊ ၁။ ၁၆၅။ ၂။ ၂၀၃။

စာရိကာသမ္ဘဝ (ပု) [စာရိကာ+သမ္ဘဝ] ဒေသ
စာရိ လှည့်လည်ခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။
တတ္ထာပိ စာရိကာသမ္ဘဝတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၂။၂၀၃။

စာရိကီ (ထိ) [စရ+ဏျ+ဤ] လှည့်လည်-
သွားလာ - တတ်သော - မိန်းမ။စာရက^၂
ကြည့်။

စာရိတ္တိ (န) [စာရိ+တ္တိ] လှည့်လည်-သွား
လာ - ကျက်စား - တတ်သောသူ၏ အဖြစ်၊
လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ခြင်း။
ကုလေသု စာရိတ္တိ အာပဇ္ဇိသတိ။ ဝိ၊၂။၁၃၂။
(-၁၃၃-၄-၅။ ဝိ၊၅။၃၁၊၆၆။ မ၊၂။၁၃၄။
မ၊၃။၄၄-၆။ သံ၊၁။၄၅၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၂။
ကင်္ခါ၊၂၃၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။
သာရတ္ထ၊၃။၇၇။)

စာရိတ္တိ^၂ (န) [စရ+ဏိတ္တိ] (၁) ကျင့်အပ်သော
- ကျင့်ကြောင်း - ကျင့်ရာ - ဖြစ်ရာ - သီလ၊
စာရိတ္တသီလ၊ ကျင့်ဝတ်သီလ။ (၂) အလေ့
အကျင့်၊ အလေ့အကျက်၊ ထုံးစံ၊ ဓလေ့။ (၃)
အခေါ်အဝေါ်၊ အပြောအဆို၊ အသုံးအနှုန်း။
(၄) ကျင့်ဝတ်တရား၊ ကိုယ်ကျင့်တရား။ (၅)
ဝတ်တရား။

(၁) ကျင့်အပ်သော - ကျင့်ကြောင်း -
ကျင့်ရာ - ဖြစ်ရာ - သီလ၊ စာရိတ္တသီလ၊ ကျင့်
ဝတ်သီလ။ စာရိတ္တိ အထ ဝါရိတ္တိ။ ထေရ။
၃၀၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ စာရိတ္တိန္တိ စရိတွာ
ပရိပူရေတဗ္ဗသီလံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၀။
စာရိတ္တေန စာ (ဇာ၊၂။၇၉)တိ အာစာရ-
သီလေန သမ္ပန္နာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၆။ သီလ-
မယေ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ စာရိတ္တဝသေန။
မူလဋီ၊၁။၁၀၀။ စရိတဗ္ဗန္တိ စာရိတ္တံ၊ စရတိ
ပဋိပဇ္ဇတိ ဧတေနာတိ ဝါ စာရိတ္တံ။ မဇ၊၁။
၃၈။ စရန္တိ တသ္မိံ သီလေသု ပရိပူရကာရိ-
တာယ ပဝတ္တန္တိတိ စာရိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁။

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၂၁-ပ-မ-ဗ-သ-စ

(- မိလိန္ဒ။၁၃၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ၊၃၀၁။ဝဇီရ။၄၁၂။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၈။)
(၂) အလေ့အကျင့်၊ အလေ့အကျက်၊ ထုံးစံ၊
ဓလေ့။ တတ္ထ တတ္ထ စာရိတ္တဝသေန အဒါ-
သေ ကတွာ ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၂။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၈။ တတ္ထ တတ္ထ စာရိတ္တဝသေ-
နာတိ တသ္မိံ တသ္မိံ ဇနပဒေ ဒါသပဏ္ဏဇ္ဈာ-
ပနာဒိနာ အဒါသကရဏနိယာမေန။ ဝိမတိ၊
၂။၁၁၀။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၉၁၊၂၂၁။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၃၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၆။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇။
သာရတ္ထ၊၃။၂၄၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
၂၀၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆။ မ၊ဋီ၊၁။၅၀။ မ၊ဋီ၊
၂။၁၄၃။ မ၊ဋီ၊၃။၅၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၈။ သံ၊ဋီ၊
၂။၃၂၉၆။) (၃) အခေါ်အဝေါ်၊ အပြော
အဆို၊ အသုံးအနှုန်း။ အနာဂတေ စာရိတ္တိ
ဒသေန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ စာရိတ္တိန္တိ သမု-
ဒါစာရာ၊ နဝေသု ပိယာလာပံ ဝုဇေသု ဂါရ-
ဝါလာပန္တိ အတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၅။ (၄)
ကျင့်ဝတ်တရား၊ ကိုယ်ကျင့်တရား။ သေဟိ
ဓမ္မေဟိတိ သကေဟိ စာရိတ္တေဟိ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ (၅) ဝတ်တရား။ ဝတ္ထ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄၉)န္တိ စာရိတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၁။ ဝိမတိ၊
၁။၂၇၃။

စာရိတ္တိ^၃ (န) [စရိတ္တ+ဏ] (၁) လွန်ကျူးခြင်း၊
လွန်ကျူး၍ကျင့်ခြင်း၊ မေထုန်အကျင့်။ (၂)
ကျင့်ကြောင်းသီလ၊ စာရိတ္တသီလ၊ ကျင့်ဝတ်
သီလ။ (၁) တေ ဝဏ္ဏဝန္တေ သတ္တေ အဘိဇ္ဈာ-
ယန္တာ ပရေသံ ဒါရေသု စာရိတ္တံ အာပဇ္ဇိ-
သု။ ဒီ၊၃။၅၇။ စာရိတ္တိန္တိ မိစ္ဆာစာရံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ ရာဂဝသေန စရဏံ စရိတ္တံ၊
စရိတ္တမေဝ စာရိတ္တံ။ မေထုနန္တိ အဓိပ္ပါယော၊
တံ ပန “ပရေသံ ဒါရေသု”တိ ဝုတ္တတ္တာ
“မိစ္ဆာစာရ” န္တိ အာဟာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၀။
(- မ၊၃။၉၄။ သံ၊၂။၅၂၄။ သံ၊၃။၃၀၈။

အံ၊၂။၁၈၄။ အံ၊၃။၄၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၉၅။) (၂) စရန္တိ တေန သီလေသု ပရိ-
ပူရကာရိတံ ဥပဂစ္ဆန္တိတိ စရိတ္တံ၊ စရိတ္တမေဝ
စာရိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။

စာရိတ္တံ (န) [စာရိတ္တ+သိက္ခာပဒ။ နောက်ပုဒ်
ချေ။] စာရိတ္တသိက္ခာပုဒ်။ စာရိတ္တံ နဟာနံ
ဦးဝိသတိ။ ဝိ၊၅။၂၅။ စာရိတ္တေ ဝုတ္တနယ-
မေဝ။ ကင်္ခါ၊၂။၆၈။ စာရိတ္တေတိ စာရိတ္တ-
သိက္ခာပဒေ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၂၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၈၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၁။ ဝဇီရ။၃၁၅၊၃၂၆၊
၅၆၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊ဟောင်း။၉၅။) စာရိတ္တ-
သိက္ခာပဒ-လည်းကြည့်။

စာရိတ္တကိရိယာပဗန္ဓ (တိ) [စာရိတ္တ+ကိရိယာ
+ ပဗန္ဓ] အကျင့်၊ အမှုအရာနှင့်စပ်သော
(အလှူဒါန)။ သဗ္ဗမေတံ စာရိတ္တကိရိယာ-
ပဗန္ဓဿ ဝစနံ။ မူလဋ္ဌ၊၁။၇၀။

စာရိတ္တကိလမထ (ပု) [စာရိတ္တ+ကိလမထ]
လှည့်လည်- သွားလာ- ခြင်းကြောင့် ဖြစ်
သော-ပင်ပန်း-နွမ်းနယ်-ခြင်း။ စာရိတ္တ-
ကိလမထောပိဿ တသ္မိံ သမယေ အပ္ပဋ္ဌိပ္ပ-
ဿဒ္ဓေါ ဟောတိ။ အံ၊၂။၂၈၂။ စာရိတ္တ-
ကိလမထောတိ ပိဏ္ဍပါတစရိယာယ ဥပ္ပန္န-
ကိလမထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။

စာရိတ္တဂုဏ (ပု) [စာရိတ္တ+ဂုဏ] အကျင့်၏-
ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ သတ္တုနော ကာယဂုဏေ စ
စာရိတ္တဂုဏေ စ အာဝဇ္ဇေတွာ မနသိ ကတွာ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

စာရိတ္တဒဿန (န) [စာရိတ္တ+ဒဿန] အလေ့
အကျင့်ကိုပြခြင်း။ ကမ္မံ ကတွာ ယဒါ ကဒါစိ
ပတ္တနံ ကာတုံ ဝတ္တတီတိ စ ဣဒံ စာရိတ္တဒဿနံ
ဝိယ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၈။

စာရိတ္တဓမ္မ (ပု) [စာရိတ္တ+ဓမ္မ] (၁) အလေ့
အကျင့်-အလေ့အကျက်-ဓလေ့-ထုံးစံ-

သဘော၊ (၂) ကျင့်ဝတ်တရား။ (၁) ဗုဒ္ဓါနံ
စာရိတ္တဓမ္မေ ဝါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ ဓမ္မောတိ
ပဝေဏီအာဂတော စာရိတ္တဓမ္မော န ဟော-
တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ (၂) သဘာဓမ္မန္တိ
သဘာယ စရိတဗ္ဗံ စာရိတ္တဓမ္မံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။

စာရိတ္တနယဒဿနတ္ထ (ပု) [စာရိတ္တ+နယ+ဒဿ-
န+အတ္ထ]စာရိတ္တနည်း (ဝိနည်း)ကို ပြခြင်း
အကျိုး။ စာရိတ္တနယဒဿနတ္ထေ သိက္ခာ
ကရဏီယာတိ ဧဝံ သဗ္ဗသိက္ခာပဒေသု ပါဠိ
အာရောပိတာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၄။ ဝိမတိ၊
၂။၅၉။ (ကင်္ခါ၊၂။၇၆-၌ စာရိတ္တဝိနယဒဿ-
နတ္ထေ-ဟု ရှိသည်။)

စာရိတ္တဝါရိတ္တပ္ပဘောဒ (တိ) [စာရိတ္တဝါရိတ္တ+
ပဘောဒ] စာရိတ္တသီလ၊ ဝါရိတ္တသီလအားဖြင့်
ပြားသော၊ စာရိတ္တသီလ၊ ဝါရိတ္တသီလအပြား
ရှိသော။ ပါတိမောက္ခောတိ စာရိတ္တဝါရိတ္တပ္ပ-
ဘောဒံ သိက္ခာပဒသီလံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄။

စာရိတ္တဝါရိတ္တဝိသုဒ္ဓိ (ထိ) [စာရိတ္တဝါရိတ္တ +
ဝိသုဒ္ဓိ] စာရိတ္တသီလ၊ ဝါရိတ္တသီလ၏ စင်
ကြယ်ခြင်း။ စာရိတ္တဝါရိတ္တဝိသုဒ္ဓိယာ ဝါ
ဝိသုဒ္ဓိစာရသီလော။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၀။

စာရိတ္တဝိနယဒဿနတ္ထ (ပု) [စာရိတ္တ+ဝိနယ+
ဒဿန + အတ္ထ] စာရိတ္တဝိနည်းကို ပြခြင်း
အကျိုး။ စာရိတ္တဝိနယဒဿနတ္ထေ
“သိက္ခာ ကရဏီယာ”တိ ဧဝံ သဗ္ဗသိက္ခာ-
ပဒေသု ပါဠိ အာရောပိတာ။ ကင်္ခါ၊၂။၇၆။

စာရိတ္တသင်္ကရ (ပု) [စာရိတ္တ+သင်္ကရ] မေထုန်
အကျင့်ဖြင့်- ရောနှော- ရောယှက်- ပေါင်း
သင်း- ဆက်ဆံ- ခြင်း။ မိဿိဘာဝန္တိ
မာတာဒီသု ဘရိယာယ ဝိယ စာရိတ္တသင်္ကရံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။

စာရိတ္တသိက္ခာပဒ (န) [စာရိတ္တ+သိက္ခာပဒ]
စာရိတ္တသိက္ခာပုဒ်၊ ဆွမ်းစားပင့်ထားပြီး ဖြစ်
လျက် မြင်လောက်သောအရပ်၌ ရှိနေသော

ရဟန်းကိုမပန်ကြားပဲ ဒါယကာအိမ်သို့ လှည့်လည်သွားလာခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၆-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၂။ ၁၃၁-၅။

စာရိတ္တသီလ (န) [စာရိတ္တ+သီလ] ကျင့်သင့်-ကျင့်ထိုက်-သော သီလ၊ စာရိတ္တသီလ၊ ကျင့်ဝတ်သီလ။ တေန အဘိဝါဒနာဒိ အဝုတ္တံ စာရိတ္တသီလံ သင်္ကတံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၂။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၆၆။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၀၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၄။ ကင်္ခါ၊ ၄။ သစ်၊ ၁၇၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၄။ ၂၀၆။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၂၈၀။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၁၃၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၀၊ ၃၁၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၉။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၁။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၃၄၁။)

စာရိတ္တသီလမယ (တိ) [စာရိတ္တသီလ+မယ] စာရိတ္တသီလဖြင့် ပြီးသော၊ စာရိတ္တသီလကြောင့် ဖြစ်သော။ စာရိတ္တသီလေ ဌတော ဒေတော စာရိတ္တသီလမယံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။

စာရိတ္တသီသ (ပု) [စာရိတ္တ+သီသ] အလေ့အကျက်ကို-ခေါင်းတည်ခြင်း-အဦး ပဓာနပြုခြင်း။ စာရိတ္တသီသေန ဝါ ဒေန္တော စာရိတ္တသီလတ္တာ သီလမယံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၉။

စာရိတ္တာပဇ္ဇန (န) [စာရိတ္တ+အာပဇ္ဇန] လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ နိမန္တိတဿ သန္တံ ဘိက္ခု အနာပုစ္ဆာ ကုလေသု စာရိတ္တာပဇ္ဇနံ။ ကင်္ခါ၊ ၄။ သစ်၊ ၂၇၇။ (-ဝဇီရ၊ ၃၈၉။ ကင်္ခါ၊ ၄။ သစ်၊ ၃၉၉။)

စာရိတ္တာပဇ္ဇနဝတ္ထု (န) [စာရိတ္တာပဇ္ဇန+ဝတ္ထု] လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းဟူသော - အကြောင်း - ဝတ္ထု။ ဗုဒ္ဓဂဟေ ဥပနန္တံ အာရဗ္ဘ စာရိတ္တာပဇ္ဇန-ဝတ္ထုသို့ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၂၃၅။

စာရိနီ (ထိ) [စာရိ+ဣနီ] (၁) လှည့်လည် - သွားလာ - တတ်သော မိန်းမ။ (၂) (လွန်ကျူး၍) ကျင့်တတ်သောမိန်းမ။ (၃) စာရ-က-ကြည့်။ (၂) စာရိ (၄) ကြည့်။

စာရိဘူမိ (ထိ) [စာရိ+ဘူမိ] လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ရာ အရပ်။ ယထာ နာမ စာရိဘူမိံ သြတိဏ္ဏော မဟာဟတ္ထိ ဟတ္ထေန ဂဟေတဗ္ဗံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၈။ စာရိဘူမိန္တိ ဂေါ-စရဋ္ဌာနံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၄။)

စာရိယပက္ကမန (န) [စာရိယာ+ပက္ကမန] ဒေသစာရိယသွားခြင်း။ ဝဿာဝါသံ ဝသိတာ အပ-လောကေတွာ စာရိယပက္ကမနံ ပဝါရေတွာ စာရိယပက္ကမနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၁၅။

စာရိယမာန (တိ) [စရ+ယ+မာန] ချိန်ရွယ်အပ်သော။ တိဓိဏေ သလ္လေ ဥရသ္မိံ စာရိယ-မာနေ ဘယေန ဂုဗ္ဗန္တရကန္တရာဒိနိ ပဝိသန္တာ တာဏံ ကရေန္တိ နာမ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉။

စာရိယာ (ထိ) [စရ+ဣ+အာ။ က-ကို ယ-ပြု။] လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်း၊ ဒေသစာရိ။ စာရိယပက္ကမန-ကြည့်။

စာရိ (ပု) [စရ+ဣ။ ထိ-၌ စာရိနီ။] (၁) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ကျင်လည် - ခြင်း။ (န) (၂) စားအပ်သောမျက်။ (တိ) (၃) လှည့်လည် - သွားလာ - ကျက်စား - ကျင်လည် - သော၊ သူ။ (၄) ကျင့်တတ်သော၊ သူ။ (၅) ယတ္ထ နေဝ မက္ကဋ္ဌာနံ စာရိ န မနုဿာနံ။ သံ၊ ၃။ ၁၂၈-၉။ စာရိတိ သဉ္ဇာရော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၅။ (၂) အဿာနံ စာရိံ အလဘိတွာ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။ စာရိန္တိ ခါဒိတဗ္ဗတိဏံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၁။ (၃) ရာဇာ မိဂါနံ အဘိဘုယျ စာရိ။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၉၀၊ ၃၄၇။ အပ၊ ၁။ ၁၄။ စူဠနိ၊ ၃၀၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၅။ (-အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၁။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၃၇။) (၄)

အတိစာရိနီတိ သာမိကံ အတိက္ကမိတွာ စာရိနီ
မိစ္ဆာစာရိနီ။ဒီ၊ဋီ၊ဉ။၂၀၀။

စာရ (န) [စရ+ဏု။ စရတိ ဧတ္ထ စိတ္တံ စာရ၊
ဏု။ ဓာနံ၊ဋီ။၄၇၇၊၆၉၃။ စရတိ ဟဒယေ
မနုညဘာဝေနာတိ စာရ၊ သောဘနံ။ဏှာဒိ။
၁။] (၁) ရှေ့။ (တိ) (၂) တင့်တယ်-လှပ-
နှစ်သက်ဖွယ်-သော။ (၃) တင့်တယ်စွာ၊
လှပစွာ။ (ကြိ၊ ဝိ)။ (၁) စာရတိဗ္ဗရက္ခ၊
စာရဒဿန-တိကြည့်။ (၂) သုစာရရူပံ
ဒိသ္မာနာတိ သန္တရံ စာရံ မနောဟရရူပဝန္တံ။
အပါဠာ၊၁။၂၅၁။ စာရ သောဘနံ ဝိတာနံ။
သာရတ္ထ၊၁။၅၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၇၃။ (၃) စာရံ ဂစ္ဆတိ လောကဂေါ။ မ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၃။
ဝဂ္ဂုတိစာရ၊ ကြိယာဝိသေသနဉ္စေတံ။ ဝိမာ-
န၊ဋ္ဌ။၃၁။ (-သာရတ္ထ၊၃။၃၁၁။)

စာရဂတိဝိလာသ (ပု) [စာရ+ဂတိ+ဝိလာသ]
တင့်တယ်စွာသွားခြင်း၏ - စံပယ် - ကွန်မြူး-
-ခြင်း။ တဿ စာရဂတိဝိလာသံ အသဟ-
မာနာ။ မိလိန္ဒ၊၁၉၈။

စာရစာရိ (တိ) [စာရ+စရ+ဏိ] တင့်တယ်စွာ
လှည့်လည်သွားလာတတ်သော။ ဥသဘ-
ရာဇာဝ သောဘန္တော၊ စာရစာရိဝ ကေသရိ။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၃။

စာရတာ (ထိ) [စာရ+တာ] တင့်တယ်-
လှပ-သူ၏အဖြစ်၊ တင့်တယ်-လှပ-ခြင်း။
သုပ္ပတိဋ္ဌိတပါဒတာ စာရတာ မုဒုတာ သုခိ-
တာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၃။

စာရတိဗ္ဗရက္ခ (ပု) [စာရ+တိဗ္ဗရက္ခ] ရွှေတည်
ပင်။ စာရတိဗ္ဗရက္ခာ စေတ္ထ၊ နိဂြောဓာ စ
ကပိတ္တနာ။ ဇာ၊၂။၃၃၉။ စာရတိဗ္ဗရက္ခာတိ
သုဝဏ္ဏတိဗ္ဗရက္ခာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀၅။

စာရဒဿန (တိ) [စာရ+ဒဿန။ ထိ-ဋ္ဌံ စာရ-
ဒဿနာ၊ စာရဒဿနီ။] (၁) တင့်တယ်-
လှပ-နှစ်သက်ဖွယ်-သော အဆင်းရှိသော၊

သူ။ (၂) တင့်တယ်-လှပ-ကောင်းမြတ်-
သော မျက်စိရှိသော။ (၃) ရွှေအဆင်း-
နှင့် တူ-ကဲ့သို့-သော အဆင်းရှိသော။
(၁) သုဇာတော စာရဒဿနော။ မ၊၂။၃၇၁။
သာရတ္ထ၊၃။၉၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၄။ မ၊ဋီ၊၃။
၁၉၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၄။ စာရဒဿနောတိ....
မနောဟရဒဿနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။ စာရ-
ဒဿနောတိ ပိယဒဿနော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၂။
(-အပါ၊၁။၃၆၇။ အပါ၊၂။၅၂၊၁၂၃၊၁၄၇၊
၂၂၂၊၂၇၈။ ဇာ၊၂။၇၀၊၃၆၉၊၃၇၄-၇။) ဥပ္ပါ-
ဋိယစာရဒဿနာ။ ထေရီ၊၄၂၄။ စာရဒဿ-
နာတိ ပိယဒဿနာ၊ မနောဟရဒဿနာ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ (-ဇာ၊၂။၁၃၊၂၇၉။)
ပဿာမိ ဝေါဟံ ဒဟရိံ၊ ကုမာရိံ စာရ-
ဒဿနိံ။ ဇာ၊၂။၁၅၇၊၃၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၀။ (၁၊၂) စာရဒဿနော
(သုတ္တနိ၊၃၆၇။ ထေရီ၊၃၃၀) တိ....ရမဏိယံ
စာရ ဝေ ဒဿနံ အဿာတိ စာရဒဿနော။
ကေစိ ပန ဘဏန္တိ “စာရဒဿနောတိ သန္တရ-
နေတ္ထော”တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ (၃) ကုမာရာ စာရဒဿနာ။
ဇာ၊၂။၂၁၅။ စာရဒဿနာတိ စာရ ဝုစ္ဆတိ
သုဝဏ္ဏံ၊ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၃၀၀။

စာရဒဿနီ (တိ) [စာရဒဿန+ဤ] တင့်တယ်-
လှပ- နှစ်သက်ဖွယ် - သောအဆင်းရှိသော
မိန်းမ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စာရနယန (တိ) [စာရ+နယန] တင့်တယ်-လှပ
- နှစ်သက်ဖွယ်- သောမျက်စိရှိသော။
ဥပ္ပဇ္ဇိ စာရဒဿနော။ (စာရနယနော။ သီ၊
သျှ၊၁။ဣ။မူကွဲ)အပါ၊၂။၁၂၃။ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။

စာရပါကာရ (ပု) [စာရ+ပါကာရ] တင့်တယ်-
လှပ-နှစ်သက်ဖွယ်- သောတံတိုင်း။ စာရ-
ပါကာရေန သဉ္စိတံ ပရိက္ခိတ္တံ ယံ ပါသာဒံ
ကာရယိ။ ဝိမတိ၊၂။၃၂၁။

စာရပါကာရသဉ္စိတ (တိ) [စာရပါကာရ+သဉ္စိ-
တ]တင့်တယ်-လှပ-နှစ်သက်ဖွယ်-သော တံ
တိုင်းဖြင့် ကာရံအပ်သော။စာရပါကာရသဉ္စိ-
တံ ယံ ပါသဒံ မနောရမံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၄။
စာရပါကာရသဉ္စိတန္တိ မနာပေန ပါကာရေန
ပရိက္ခိတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉၅။ (-စူဠနိ၊ဋ္ဌ။
၁၃၉။)

စာရပုဗ္ဗင်္ဂ(တိ)[စာရ+ပုဗ္ဗင်္ဂ။ထိ-၌စာရပုဗ္ဗင်္ဂ။]
(၁) တင့်တယ်-လှပ-သောပေါင်ရှိသော၊
သူ။ (၂) တင့်တယ် - လှပ -သော မြတ်
သောလက္ခဏာရှိသော၊ သူ။ (၁)ပုဋ္ဌာသိ မေ
စာရပုဗ္ဗင်္ဂ၊ ပြုဟိ နာမဉ္စ ဗန္ဓဝေ။ဇာ၊၁။၃၅၈။
စာရပုဗ္ဗင်္ဂတိ စာရနာ ပုဗ္ဗင်္ဂန ဥရုလက္ခဏေန
သမန္နာဂတေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅။ (၂) ပထဗျာ
စာရပုဗ္ဗင်္ဂ၊ ယံ တုယံ မနသော ပိယံ။ ဇာ၊၂။
၃၁၂။ စာရပုဗ္ဗင်္ဂတိ စာရနာ ပုဗ္ဗင်္ဂန ဝရ-
လက္ခဏေန သမန္နာဂတေ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၄။

စာရပုဗ္ဗင်္ဂီ (ထိ)[စာရပုဗ္ဗင်္ဂ+ဤ](၁)တင့်တယ်-
လှပ-သော ပေါင်ရှိသော မိန်းမ။ (၂)
တင့်တယ်-လှပ-သော မြတ်သောလက္ခဏာ
ရှိသောမိန်းမ။အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စာရဘူသန (တိ) [စာရ+ဘူသန] တင့်တယ်-
လှပ - သော အဆင်တန်းဆာရှိသော၊ သူ။
ဝေဒိမဇ္ဈာဝ သုသောဏီ၊ ရမ္မောရ စာရဘူ-
သနာ။အပ၊၂။၂၂၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။

စာရမဏ္ဍပ (ပု) [စာရ+မဏ္ဍပ] တင့်တယ်-
လှပ-သော မဏ္ဍပ်။ နိသိန္နစာရမဏ္ဍပ (ဥဒါ-
န၊ဋ္ဌ။၃၇၀) ကြည့်။

စာရမုခ (တိ) [စာရ+မုခ] တင့်တယ်-လှပ-
သောမျက်နှာရှိသော၊ သူ။ဗြဟ္မာ ဥဇ္ဇ စာရမု-
ခေါ ကုတောသိ။ ဇာ၊၁။၃၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၃၁။

စာရရ (ပု)[စာရ+ရ]တင့်တယ်-လှပ-သော-
လက်ပန်းသည် - လက်ဝှေ့သမား၊ စာရရ

မည်သော - လက်ပန်းသည် - လက်ဝှေ့သ
မား။ စာရရဉ္စ (ဝါဏရဉ္စ။ သိ၊သျှာ။ စာရရဉ္စ။
ဣ၊မူကဲ့) မုဋ္ဌိကဉ္စာတိ ဒွေ မလ္လေ ပေါသေ-
တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၂။

စာရရူပ (တိ) [စာရ+ရူပ] တင့်တယ်-လှပ-
နှစ်သက်ဖွယ် - သော - အဆင်း-ပုံဟန်-
သဏ္ဌာန်-ရှိသော။ ဝရေ စာရရူပေ ဝိဟာရေ
ဥဋ္ဌာရေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇။

စာရဝဏ္ဏ (တိ) [စာရ+ဝဏ္ဏ] ရွှေအဆင်း-
နှင့်တူ-ကဲ့သို့-သော အဆင်းရှိသော၊ သူ။
စာရဝဏ္ဏောဝ သောဘာမိ။ အပ၊၁။၁၀၀။
စာရဝဏ္ဏောဝ သောဘာမိတိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော
ဣဝ သောဘာမိ ဝိရောစာမိတိ အတ္ထော။
အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။

စာရဝိက္ကန္တဂမန (တိ) [စာရ+ဝိက္ကန္တ+ဂမန]
တင့်တယ်ရဲရင့်စွာ သွားခြင်းရှိသော၊ သူ။
ယူထံ ဥပသင်္ကမန္တောမတ္တဝရဝါရဏော ဝိယ
အကာယစာပလ္လေန စာရဝိက္ကန္တဂမနော....
ဥပသင်္ကမိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၃။

စာရဝိတာန (ပု၊န) [စာရ+ဝိတာန] တင့်တယ်
-လှပ-သော-ဗိတာန်-မျက်နှာကျက်၊ဝိဝိ
ဓကုသုမဒါမောလဗ္ဗက ဝိနိဂ္ဂလန္တ စာရဝိတာ-
နံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။

စာရသုဂန္ဓရုက္ခ (ပု) [စာရ+သုဂန္ဓ+ရုက္ခ] နှစ်
သက်ဖွယ်ကောင်းသော အနံ့ရှိသောသစ်ပင်။
သုပုပ္ဖိတာ စာရသုဂန္ဓရုက္ခာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂။

စာရေတဗ္ဗ (တိ) [စရ+ဧတေ+တဗ္ဗ] လှည့်လည်
-သွားလာ - ကျက်စား - စေအပ်သော
(ထိန်းကျောင်းအပ်သော)။ ကေဒိသာယ
ဂေါဂဏံ စာရေတွာ ပုနဒိဝသေ တတ္ထ န
စာရေတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၁။

စာရေတိ (ကြိ) [စရ+ဧတေ+တိ] (၁) လှည့်
လည်-သွားလာ -ကျက်စား-ကျင်လည်-

၏။ (၂) ချိန်ရွယ်၏။ (၃) ထိုး၏။ (၄) စီရင်၏။
(၅) ဆောင်၏။ (၆) ထည့်ထား၏။

(၁) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-
ကျင်လည်-၏။ သတ္တ ဝဿာနိ စာရိ' ဟံ။
ထေရီ။ ၃၈၉၊ ၃၉၃။ စာရိဟန္တိ စာရိ' အဟံ။
ထေရီ။ ၄၁၂။ (၂) ချိန်ရွယ်၏။ စာရယတိ
(၂) ကြည့်။ (၃) ထိုး၏။ ဥရသိ ကပေသိတိ
ဥရသိ' သုနိတဓောတသတ္တိ' စာရေတိ။ ဇာ၊
ဌာ၊ ၁၉၀။ (၄) စီရင်၏။ တေ ကာလကဏ္ဍိ-
သလာကံ စာရေသုံ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁၂၇။ (၅)
ဆောင်၏။ အဇ္ဈဂါ မေပစ္ဆိကာဟိ ပူဝေ စာ-
ရေသုံ။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၁၂၄။ ကင်္ခါ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၃၄၇။ စာ-
ရေသုန္တိ ဥပနေသုံ။ သာရတ္ထ၊ ၁၂။ ဝိမတိ၊
၂။ (၆) ထည့်ထား၏။ ပစ္ဆိသု ပူဝေ စာ-
ရေသုံ။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၊ ၁၁၅။

စာရေတိ၂ (ကာကြိ) [စရ+ဏေ+တိ] (၁)
လှည့်လည်စေ၏။ လည်စေ၏။ (၂) ပြန်စေ၏။
ဖြန်၏။ ဆန့်၏။ တန်း၏။ (၃) (က) လှည့်
လည်-သွားလာ-ကျက်စား-စေ၏။ အာရုံ
ကို ယူစေ၏။ (ခ) လှည့်လည်-သွားလာ-
ကျက်စား-ကျင်လည်-စေ၏။ စားစေ၏။
ကျောင်း၏။ (၄) ဖြစ်စေ၏။ ပြု၏။ (၅) ရွှေ-
စေ၏။ ဆွဲ၏။ ဖြတ်၏။

(၁) လှည့်လည်စေ၏။ လည်စေ၏။ နဂ-
ရေ သဟဿဘဏ္ဍိကံ စာရေသုံ။ မ၊ ဌာ၊ ၄၂၅။
မ၊ ဌိ၊ ၁၂၊ ၂၁၄။ (၂) ပြန်စေ၏။ ဖြန်၏။ ဆန့်၏။
တန်း၏။ မောရော အာကာသေယေဝ ပက္ခေ
စာရေတိ။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၁၂၁။ (၃) (က) လှည့်
လည်-သွားလာ-ကျက်စား-စေ၏။ အာရုံ
ကိုယူစေ၏။ ကာမဂုဏေသုယထာသုခံ လူန္ဒြိ-
ယာနိ စာရေတိ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၁၁၁။ မ၊ ဌိ၊ ၁၂၊ ၈၉။
လူန္ဒြိယာနိ စာရေတိ ဂေါစရံ ဂဏှာပေတိ။
သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁၄၅၀။ (-မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၀၀။ မ၊ ဌိ၊
၂။ ၂၂၀။) စာရေန္တိ-ပေတ၊ ဌာ၊ ၅၄။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁၂။
၈၀။ စာရေသိ-ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၁၀။ စာရေဟိ-

ဝိ၊ ဌာ၊ ၁၁၇၂။ မ၊ ဌာ၊ ၁၂၊ ၂၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅။
မ၊ ဌိ၊ ၁၂၊ ၁၄၁။ (ခ) လှည့်လည်-သွားလာ-
ကျက်စား-ကျင်လည်-စေ၏။ စားစေ၏။
ကျောင်း၏။ အပေါလကော သုသာနံ နိ-
ဿာယ အဇိကာ စာရေတိ။ အံ၊ ဌာ၊ ၁၂၊ ၂၅။
(၄) ဖြစ်စေ၏။ ပြု၏။ ပရိဝတ္တေတိတိ အပ-
ရာပရံ စာရေတိ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁၂၊ ၅၁။ မ၊ ဌိ၊ ၁၂။
၃၆၁။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄၆၆။ (၅) ရွှေစေ၏။ ဆွဲ၏။
ဖြတ်၏။ မဟာသတ္တော သောဏှာယ ကကံ
ဂဟေတွာ အပရာပရံ စာရေသိ (စာလေသိ။
လူ၊ က။ မူကွဲ)။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၅၃။

စာရေတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [စရ+ဏေ+တုံ] လှည့်လည်
-သွားလာ-ကျက်စား-စေခြင်းငှါ (စား
စေခြင်းငှါ၊ ကျောင်းခြင်းငှါ)။ တသ္မာ ပဉ္စမေ
ဝါ သတ္တမေ ဝါ ဒိဝသေ ပုန တတ္ထ စာရေတုံ
ဝနုတိ။ မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၆၂။ အံ၊ ဌာ၊ ၁၂၊ ၃၅၁။ ပုဗ္ဗေ
ဝိယ စာရေတုံ န ဒဿာမိတိ အဓိပ္ပါယော။
ထေရ၊ ဌာ၊ ၂။ ၄၇၄။

စာရေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ရေ+ဏေ+တွာ] (၁)
ဖြစ်စေ၍။ (၂) ဖမ်းယူစေ၍။ (၃) လှည့်
လည်-သွားလာ-ကျက်စား-စေ၍ (စား
စေ၍၊ ကျောင်း၍)။ (၁) အဗ္ဘန္တရေယေဝ
ခန္တိ' စာရေတွာ။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၁၁၄၂။ ခန္တိ'
စာရေတွာတိ ခန္တိ' ပဝတ္တေတွာ၊ ရုစိ' ဥပ္ပါ-
ဒေတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၂၅။
(-ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၈။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊
၁။ ၂၀၇။) (၂) နဂရဂုတ္တိကော သကလန-
ဂရေ မနုဿေ စာရေတွာ တံ ဘိတ္တိ' ဘိန္နိ-
တွာ ပရဘဏ္ဍံ အဝဟရန္တိ။ အံ၊ ဌာ၊ ၁၂၊ ၂၈၄။
(၃) တာ ဂါဝေါ အဂေါစရံ ပရိဟရိတွာ
ဂေါစရေ စာရေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဌာ၊ ၁၂။ (-
မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၆၂။ အံ၊ ဌာ၊ ၁၂၊ ၃၅၁။)

စာရေန္တ (တိ) [စရ+ဏေ+အန္တ] (၁) ရွှေရှား
စေ - လည်စေ - သော၊ သူ။ (၂) ဖြစ်စေ
တတ်သော၊ သူ။ (၃) လှည့်လည်-သွားလာ

- ကျက်စား - စေသော၊ စားစေသော၊ ကျောင်းသော၊ သူ။ (၁) ပါဆုဇိကပ္ပဟောနကံ ဘဏ္ဍိ သကလကုမ္ဘိယံ စာရေန္တဿ.... ယာဝမုခဝဋ္ဋိ နာတိက္ကမတိ၊ တာဝ ထုလ္လစယမေဝ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၆။ (၂) စိတ္တံ စာရေန္တဿ နိဝရဏာနိ ဝိက္ခမန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၅။ ဒိ၊ ၅။ ၂။ ၁၂။ စိတ္တံ စာရေန္တဿာတိ ဘာဝနာစိတ္တံ ပဝတ္တေန္တဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၉၉။ (- အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၇။) (၃) ကေဿ ဋ္ဌေကပါလကဿ တသ္မိံ ပဒေသေ ဋ္ဌေကေ စာရေန္တဿ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၆။

စာရေခွံ (ကာ၊ ကြိ) [စရ+ဏေ+အန္တိ] လှည့်လည်-သွားလာ - ကျက်စား - စေကုန်၏။ အာရုံကို ယူစေကုန်၏။ စာရေတိ (၃၊ က) ကြည့်။

စာရေယျ (ကြိ) [စရ+ဏေ+ယျ] ချိန်ရွယ်ရာ၏။ စာရယတိ (၂) ကြည့်။

စာရေသိ (ကာ၊ ကြိ) [စရ+ဏေ+သိ] လှည့်လည်-သွားလာ - ကျက်စား - စေ၏။ အာရုံကို ယူစေ၏။ စာရေတိ (၃၊ က) ကြည့်။

စာရေသိ (ကာ၊ ကြိ) [စရ+ဏေ+ဤ။ သ-အာဂုံ။] ရွှေစေပြီ၊ ဆွဲပြီ၊ ဖြတ်ပြီ။ စာရေတိ (၅) ကြည့်။

စာရေသုံ (ကြိ) [စရ+ဏေ+ဥံ။ သ-အာဂုံ။] (၁) စီရင်ကုန်ပြီ။ (၂) ဆောင်ကုန်ပြီ။ (၃) ထည့်ထားကုန်ပြီ။ စာရေတိ (၄၊ ၅၊ ၆) ကြည့်။

စာရေသုံ (ကာ၊ ကြိ) [စရ+ဏေ+ဥံ။ သ-အာဂုံ။] လှည့်လည်စေကုန်ပြီ၊ လည်စေကုန်ပြီ။ စာရေတိ (၁) ကြည့်။

စာရေဟိ (ကာ၊ ကြိ) [စရ+ဏေ+ဟိ] လှည့်လည်-သွားလာ - ကျက်စား - စေလော့။ အာရုံကို ယူစေလော့။ စာရေတိ (၃၊ က) ကြည့်။

စာလ (ပု) [စလ+ဏ] လှုပ်ခြင်း။ အပ္ပသဒ္ဓါတယော စာလာ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၁၃။

စာလန (န) [စလ+ဏေ+ယု] (၁) ရွှေစေခြင်း၊ လှုပ်စေခြင်း၊ တုန်လှုပ်စေခြင်း။ (က) ရွှေစေခြင်း၊ ရွှေပြောင်းခြင်း။ (ခ) ရွှေစေခြင်း၊ တည်ရာအရပ်မှ ရွှေရှားစေခြင်း။ (ဂ) လှုပ်စေခြင်း၊ ခါ-ရမ်း-ခြင်း။ (ဃ) လှုပ်စေခြင်း၊ အရပ်တပါး၌ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်စေခြင်း။ (တိ) (၂) တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-စေတတ်သော။ (က) ဇောတိကာဒီနံ မဟာကုလာနံ စာလနံ နာမ မဟာပထဝိယာ စာလနသဒိသံ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ (ခ) စာလနံ ဌိတဌာနတော စာဝနံ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၄၃။ (ဂ) အင်္ဂုလိဖောဋ္ဌောပိ အင်္ဂုလိယာ စာလနဝသေနဝ ဟောတိ။ ဒိ၊ ၅။ ၂။ ၁၄၄။ (ဃ) န ဟိ စာလနံ ဥပါဒိန္နသန္ဓနန္တိ။ စာလနဉ္စိ ဒေသန္တရူပပါဒနပရမ္ပရတာ။ မူလ၊ ၁။ ၇၆။ (၂) သဗ္ဗဿ ဥေယျဿ တိတ္ထကရမတဿ စ စာလနတော။ ဒိ၊ ၅။ ၂။ ၁။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၁။

စာလနပစ္စယဌာန (န) [စာလန+ပစ္စယ+ဌာန] တုန်လှုပ်စေခြင်း၏ အကြောင်း၏ တည်ရာ။ စာလနပစ္စယဌာနဝသေန ပုဗ္ဗေနာပရံ အနုသန္ဓာနတော။ ဒိ၊ ၅။ ၂။ ၁၆၅။

စာလနသဒိသ (တိ) [စာလန+သဒိသ] ရွှေစေခြင်း - ရွှေပြောင်းခြင်း - နှင့်တူသော။ စာလန (က) ကြည့်။

စာလနာ (တိ) [စလ+ဏေ+ယု+အာ] တုန်လှုပ်စေခြင်း၊ မေးမြန်းခြင်း၊ စောဒနာခြင်း၊ အပြစ်တင်ခြင်း။ စာလနာ (နေတ္ထိ၊ ၄။ ၃၇) တိ စောဒနာ။ နေတ္ထိ၊ ၅။ ၃၈။ စောဒနာတိ စာလနာ၊ စာလနာတိ ဒေါသာရောပနာတိ အတ္ထော။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၃။ ၂။ (- သိ၊ ၅။ ၁၆။ ၁။ ၁၄၁။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၅။ ၁။)

စာလနီယ (တိ) [စလ+ဏေ+အနီယ] တုန်လှုပ်စေအပ်သော။ န တာဒိသာနံ သတေနပိ

သဟဿေနပိ စာလနိယောတိ။ ထေရဌာဝ။
၆၂။

စာလယတိ (ကာကြိ) [စလ+ဏယ+တိ] ရွေ
စေ၏။ ရွေရှားစေ၏။ လှုပ်စေ၏။ တုန်လှုပ်စေ
၏။ ဝေလယတိ သံကိလေသပက္ခံ စာလယတိတိ
ဝေလော။ မဇ္ဈိ။ ၂။ ၇၈။ ဝိတရာဂါနံ လောမာ-
နိပိ န စာလယံ သု။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၇၇။

စာလယမာန (တိ) [စလ+ဏယ+မာန] လှုပ်
ရှားစေသော၊ လှုပ်သော၊ သူ။ ပုရိသဿ
အမ္ပံ ဝါ ဇမ္ပံ ဝါ မဇုကံ ဝါ စာလယမာ-
နဿ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၆။ (-မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၆၆။ အဘိ၊
ဌာ၊ ၁။ ၃၉၈။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၄။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၁၂၂။)

စာလယံ သု (ကာကြိ) [စလ+ဏယ+ဥ] လှုပ်
စေကုန်ပြီ။ စာလယတိ - ကြည့်။

စာလာ (ထိ) [စလ+ဏ+အာ] (၁) စာလာ
မည်သောမိန်းမ၊ သုမနမြတ်စွာဘုရား၏ မြတ်
သော အလုပ်အကျွေးမ။ (၂) စာလာမည်
သော ရဟန်းမ၊ ဖုဿမြတ်စွာဘုရား၏ မြတ်
သော တပည့်မ။ (၃) စာလာမည်သော
မိန်းမ၊ စာလာမည်သောရဟန်းမ၊ အရှင်
သာရိပုတ္တရာ၏ နှမ။ (၄) စာလာမည်သော
သူငယ်၊ စာလာမည်သော သာမဏေ၊ အရှင်
သာရိပုတ္တရာ၏ နှမ စာလာ၏သား။ (၁)
စာလာ စ ဥပစာလာ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂု-
ပဋိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၁။ (၂) စာလာ စ
ဥပစာလာ စ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂုသာဝိကာ။
ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၃။ (-အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၆၈။ အပါ၊ ဌာ၊ ၁။
၅၁။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၉။) (၃) စာလာ ဥပစာ-
လာ သိဿပစာလာတိ တိဿော ဘဂိနိ-
ယော။ ဓမ္မဌာ၊ ၁။ ၃၉၆။ အထ ခေါ စာလာ
ဘိက္ခုနီ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ။ သံ၊ ၁။
၁၃၃။ ထေရီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၆၉။ ဧရာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၃၇။
ထေရီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၆၈။ အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၆၂-၃။ (၄)
စာလေ ဥပစာလေ သိဿပစာလေ။ ထေရ။
၂၂၉။ ထေရီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၆၉။ စာလေ ဥပစာလေ

သိဿပစာလေတိ တေသံ အာလပနံ၊ စာလာ
ဥပစာလာ သိဿပစာလာတိ ဟိ ဣတ္ထိလိဂ်ဝ-
သေန လဒ္ဓနာမာ တေ တယော ဒါရကာ ပဗ္ဗ-
ဇိတာပိ တထာ ဝေါဟရိယန္တိ။ စာလိ ဥပစာလိ
သိဿပစာလိတိ တေသံ နာမန္တိ စ ဝဒန္တိ။
ထေရဌာ၊ ၁။ ၁၃၈။ အပါ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၄၅။ (-
ထေရဌာ၊ ၁။ ၁၃၇။)

စာလာပေတိ (ကာကြိ) [စလ+ဏာပေ+တိ]
လှုပ်စေ၏။ တုန်လှုပ်စေ၏။ လှုပ်ရှားစေ၏။
အညေန ဝါ စာလာပေတိ။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၀၃။

စာလိက (ပု) [စာလိကာ+ဏ] စာလိကတောင်။
(စာလိကာမြို့၏အနီး၌ တည်ရှိသောကြောင့်
၎င်း၊ တတောင်လုံး ဖြူဖွေးနေသည်ဖြစ်၍
တုန်လှုပ်သကဲ့သို့ ထင်ရသောကြောင့်၎င်း၊ စာ-
လိကတောင်ဟု တွင်သည်။) စာလိကေ ပဗ္ဗ-
တေ (ဥဒါနံ၊ ၁၁၆) တိ တဿ နဂရဿ အဝိ-
ဒ္ဓရေ ဧကော ပဗ္ဗတော၊ သောပိ သဗ္ဗသေ-
တတ္တာ ကာလပက္ခဥပေါသထေ ဩလော-
ကေန္တာနံ စလမာနော ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ၊ တဿာ
“စာလိကပဗ္ဗတော” တိ သင်္ခံ ဂတော။ ဥဒါနံ၊
ဌ။ ၁၉၆။

စာလိကပဗ္ဗတ (ပု) [စာလိက+ပဗ္ဗတ] စာလိက-
တောင်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စာလိကပဗ္ဗတမဟာဝိဟာရ (ပု) [စာလိကပဗ္ဗ-
တ+မဟာဝိဟာရ] စာလိကတောင်၌ တည်
ထားသော ကျောင်းတော်ကြီး။ တဿိ
စာလိကပဗ္ဗတမဟာဝိဟာရေ ဝိဟရတိ။ ဥဒါ-
နံ၊ ဌ။ ၁၉၆။

စာလိကာ (ထိ) [စလ+ဏိက+အာ။ စလ+
ဏှ+အာ။ စလတိ ဝိယာတိ စာလိကာ။ ဝိ၊
ပါ၊ ဇာနံ။ ၂။ ၃၆၆။] (၁) စာလိကာမြို့။
(တုန်လှုပ်သောလမ်း၊ တုန်လှုပ်သောရွာညွန့်ကို
အမှီပြု တည်ထားသည်ဖြစ်၍ တုန်လှုပ်သကဲ့သို့
ထင်ရသောကြောင့် စာလိကာမြို့ဟု တွင်

သည်။) (၂) စာလိကာတောင်။ (၁) ကေ သမယံ ဘဂဝါ စာလိကာယံ ဝိဟရတိ။ အံ၊ ၃။ ၁၆။ ဥဒါန။ ၁၁၆။ စာလိကာယန္တိ ဝေ နာမကေ နဂရေ၊ တံ ကိရ စလမဂ္ဂံ (စလ- ပက်။ သိ၊ သျှာ။ မူကွဲ) နိဿာယ ကတတ္တာ ဩလောကေန္တာနံ စလမာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ၊ တသ္မာ စာလိကာတိ သမ် ဂတံ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၇။ (-ဥဒါန၊ ၁၁၆။) (၂) သတ္တာ စာလိကာယ ပဗ္ဗတေ ဝိဟရန္တော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၂။

စာလိကာပဗ္ဗတ (ပု) [စာလိကာ+ပဗ္ဗတ] စာ- လိကာတောင်။ (စာလိကာတောင်နှင့် စာလိ- ကာတောင် အတူပင်ဖြစ်သည်။) ဝိဟရတိ စာလိကာပဗ္ဗတေ။ အံ၊ ၃။ ၁၆။ စာလိကာ- ပဗ္ဗတေတိ သောပိ ပဗ္ဗတော သဗ္ဗသေတတ္တာ ကာဠပက္ခုပေါသထေ ဩလောကေန္တာနံ စလမာနော ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ၊ တသ္မာ စာလိ- ကာပဗ္ဗတောတိ ဝုတ္တော။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၇။

စာလိကာပဗ္ဗတမဟာဝိဟာရ (ပု) [စာလိကာ- ပဗ္ဗတ + မဟာဝိဟာရ] စာလိကာတောင်၌ တည်ထားသော ကျောင်းတော်ကြီး။ ဘဂဝါ တံ နဂရံ နိဿာယ စာလိကာပဗ္ဗတမဟာ- ဝိဟာရေ ဝိဟရတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၇။

စာလိတ (တိ) [စလ+ဇေ+တ။ ဣ-အာဂုံ။] လှုပ်-လှုပ်ရှား-စေအပ်သော။ (က) စစ်အပ် -ဆင်းအပ်-ချအပ်-သော။ (ခ) လှုပ်ချ အပ်သော။ (ဂ) ခါ-ရမ်း-အပ်သော။ (က) စုဏ္ဏေဟိ ဘေသဇ္ဇေဟိ စာလိတေဟိ အတ္ထော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၄။ စာလိတေ- ဟိတိ ပရိဿာဝိတေဟိ။ ဝဇီရ။ ၄၇၁။ (ခ) ပက္ခေ ဥဒုမ္ပရရုက္ခေ စာလိတေ ကေပုဟာရေ- နေဝ ဗဟူနိ ဖလာနိ ပတန္တိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၉။ (ဂ) သိသေ စာလိတေ သန္တာရေတုံ အသက္ကောန္တိ မဟာဟသိတံ ဟသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၇။

စာလိတပါဏူပမ (တိ) [စာလိတ+ပါဏ+ဥပ- မာ] လှုပ်စေအပ်သောလက် ဥပမာရှိသော။ အာကာသေ စာလိတပါဏူပမာ ကုလာနိ ဥပသင်္ကမထ။ သိ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၅၁။

စာလိနိ (ထိ) [စလ+ဇေ+ဏ+ဣနိ] (၁) ရွှေစေကြောင်း - စကော - စကာ၊ လှုပ် ကြောင်း-စစ်ကြောင်း-ဆင်းကြောင်း-ချ ကြောင်း-စကော-စကာ၊ လှုပ်-စစ်-ဆင်း -ချ-စရာ-စကော-စကာ။ (၂) ရွှေစေ ကြောင်းအဝတ်၊ လှုပ်ကြောင်း-စစ်ကြောင်း - ဆင်းကြောင်း - ချကြောင်း - အဝတ်၊ လှုပ်-စစ်-ဆင်း-ချ-စရာ အဝတ်။ (၁) စုဏ္ဏစာလိနိ-ကြည့်။ (၂) ဒုဿစာလိနိ-ကြည့်။

စာလိယပဗ္ဗတ (ပု) [စာလိယာ+ပဗ္ဗတ] စာလိ- ယာတောင်။ တေရသမံ စာလိယပဗ္ဗတေ... အဋ္ဌာရသမံ စာလိယပဗ္ဗတေ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၄။

စာလိယမာန (တိ) [စလ+ဇေ+ယ+မာန။ ဣ-အာဂုံ။] လှုပ်စေအပ်သော။ စာလိယမာနံ ဟေဋ္ဌာ ဘဿတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၆။ ကခါ၊ ဌီ၊ သစ်။ ၄၄၀။

စာလိယာ (ထိ) [စလ+ဇိက+အာ။ စလ+ ဣ+အာ။ က-ကို ယပြု။] စာလိယာတောင်။ စာလိယပဗ္ဗတ-ကြည့်။

စာလီ (ထိ) [စလ+ဇာ+ဤ] (စာလာ၏သား) စာလီမည်သော - သူငယ် - သာမဏေ။ စာလာ (၄) ကြည့်။

စာလေတဗ္ဗ (တိ) [စလ+ဇေ+တဗ္ဗ] လှုပ်ရှား စေအပ်သော၊ ပယ်ခွါအပ်သော။ ဣဒဉ္ဇိ ဒွယံ ဓမ္မဒေသနာယ စာလေတဗ္ဗံ၊ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၄၃။

စာလေတိ (ကာ၊ ကြိ) [စလ+ဇေ+တိ] (က) လှုပ်စေ၏၊ တုန်လှုပ်စေ၏၊ လှုပ်ရှားစေ၏။ (ခ) လှုပ်ရှားစေ၏၊ ကျဲဖြန့်၏။ (ဂ) လှုပ်ရှား စေ၏၊ ရမ်း၏၊ ဝေ့၊ ရမ်း၏။ (သ) လှုပ်ရှားစေ

၏။ ခါ၏။ (က) စာလေတိ--ကဏ္ဍံ ဘကုဋိံ
 ကရေတိ။ ဇာဝါဝဝဂ။ ဌာနာစာဝနံ အက-
 ရေန္တော စာလေတိ။ ဝိဠာဝါ၂၂။ (-ဇာ
 ၂၁၂။ ဝိဠာ၂၁၂။ ဝိဠာ၂၁၂။ ဝိဠာ၂၁၂။
 ကခါ၂၃၀။ မဠာ၂၁၂။ မဠာ၂၁၂။
 အဘိဠာဝါ၂၃၅။ ဓမ္မဠာ၂၁၂။ ဇာ
 ဠာ၂၁၂။ ဇာဠာ၂၁၂။ ဇာဠာ၂၁၂။
 ၄၆၇။ ဝဇီရံ၂၁၂။ သာရတ္ထာ၂၁၂။
 ကခါ၂၁၂။ သိ၂၁၂။ သိ၂၁၂။ မဠာ၂၁၂။
 ၁၇၇။ မူလဠာ၂၁၂။) စာလေန္တိ-အဘိက။
 ၂၄၆။ ထေရဠာ၂၁၂။ သိ၂၁၂။ သိ၂၁၂။
 စာလေတု- ဝိဠာ၂၁၂။ စာလေယျ-
 ပေဋကော၂၁၂။ စာလေသိ- ဝိဠာ၂၁၂။
 ဒီဠာ၂၁၂။ မဠာ၂၁၂။ မဠာ၂၁၂။
 သံဠာ၂၁၂။ အဘိဠာ၂၁၂။ ဓမ္မဠာ၂၁၂။
 ၁၇၇။ သုတ္တန်ဠာ၂၁၂။ ဇာဠာ၂၁၂။
 ၂၁၂။ ဇာဠာ၂၁၂။ အံဠာ၂၁၂။
 စာလေသိ-ဇာဠာ၂၁၂။ စာလေသာမိ-
 ဝိဠာ၂၁၂။ အံဠာ၂၁၂။ (ခ) တာနိ
 တိဏာနိ အဂ္ဂေ ဂဟေတွာ စာလေသိ။ မဠာ
 ၂၁၂။ အပါဠာ၂၁၂။ ဗုဒ္ဓဝိဠာ၂၁၂။ ဇာဠာ
 ၁၁၂။ (ဂ) ဘဂဝါ အာကာသေ ပါဏိ
 စာလေသိ။ သံဠာ၂၁၂။ အာကာသေ ပါဏိ
 စာလေသိတိ နီလေ ဂဂနန္တရေ ယမကဝိဠာ
 စာရယမာနော ဝိယ ဟေဠာဘာဂံ ဥပရိဘာဂံ
 ဥဘတောပဿေသု ပါဏိ သဠာရေသိ။ သံ
 ဠာ၂၁၂။ (-ဓမ္မဠာ၂၁၂။ သိ၂၁၂။
 ၅၀။ သိ၂၁၂။) (ဆ) အင်္ဂလိံ ဖော-
 ဋေသုန္တိ အင်္ဂလိံ စာလေသံ။ ဝိဠာ၂၁၂။
 သာရတ္ထာ၂၁၂။

စာလေတု (ကြိဝိ) [စလ+ဏေ+တု] (၁) လှုပ်
 စေခြင်းငှါ၊ တုန်လှုပ်စေခြင်းငှါ၊ လှုပ်ရှားစေ
 ခြင်းငှါ။ (၂) ရွှေစေခြင်းငှါ၊ ရွှေရှားစေ
 ခြင်းငှါ။ (၃) တံ စာလေတု သက္ကောတု ဝါ
 မာ ဝါ။ ဝိဠာ၂၁၂။ (-ဝိဠာ၂၁၂။
 ဝိသင်္ဂဟံ၁၁။ ဒီဠာ၂၁၂။ ဒီဠာ၂၁၂။

၆၁၀၄။ မဠာ၂၁၂။ ၁၇၇။ သံဠာ
 ၁၁၂။ ၂၄၆။ ၁၇၇။ သံဠာ ၂၁၂။ ၁၇၇။
 ၂၁၀။ အံဠာ၂၁၂။ ၁၇၇။ အံဠာ၂၁၂။
 ၁၇၇။ အဘိဠာ၂၁၂။ ပဋိသံဠာ၂၁၂။
 ၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၂၁၂။ ဓမ္မဠာ၂၁၂။
 သုတ္တန်ဠာ၂၁၂။ သုတ္တန်ဠာ၂၁၂။ အပါ
 ဠာ၂၁၂။ ၂၄၆။ အပါဠာ၂၁၂။ ၂၀၂။
 ၄၆၇။ ဇာဠာ၂၁၂။ ဇာဠာ၂၁၂။ ဇာ
 ဠာ၂၁၂။ သာရတ္ထာ၂၁၂။ မဠာ၂၁၂။
 သံဠာ၂၁၂။ သံဠာ၂၁၂။ အံဠာ၂၁၂။
 ၁၇၇။ အံဠာ၂၁၂။ မူလဠာ၂၁၂။
 အနုဠာ၂၁၂။) (၂) အသမ္ပကမ္ပိယောတိ
 ကမ္ပေတု ဝါ စာလေတု ဝါ အသက္ကဏေ-
 ယျော။ ခုဒ္ဒကဠာ၂၁၂။ သုတ္တန်ဠာ၂၁၂။
 ၄၆၇။ (ဝိဠာ၂၁၂။ ဓမ္မဠာ
 ၁၁၂။ ၁၇၇။ မဠာ၂၁၂။ ၁၇၇။
 ဇာဠာ၂၁၂။ သာရတ္ထာ၂၁၂။ ဝိမတိ
 ၁၁၂။)

စာလေတု (ကာကြိ) [စလ+ဏေ+တု] လှုပ်စေ
 နိုင်၏။ လှုပ်ရှားစေနိုင်၏။ (တုဝိဘတ် သက္ကတ္ထ
 ဌံ ဖြစ်၏။) စာလေတိ(က)ကြည့်။

စာလေတုကာမ (တိ) [စာလေတု+ကာမ] လှုပ်
 ရှားစေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ လှုပ်ရှားစေလို
 သောသူ။ သိနေရုံ မကသပက္ခဝါတေန စာ-
 လေတုကာမာ ဝိယ။ ထေရဠာ၂၁၂။

စာလေတွာ (ကြိဝိ) [စလ+ဏေ+တွာ] (၁)
 (က) လှုပ်စေ၍၊ တုန်လှုပ်စေ၍၊ လှုပ်ရှား
 စေ၍။ (ခ) လှုပ်ရှားစေ၍၊ ငြိမ်၍။ (ဂ)
 လှုပ်ရှားစေ၍၊ ရမ်း၍၊ ဝေ့ရမ်း၍။ (၃) ရွှေ
 စေ၍၊ ရွှေရှားစေ၍။ (၁) (က) ဥဒကံ
 စာလေတွာ ဝိစိ ဥဠာပေတွာ။ ဝိဠာ၂၁၂။
 ၂၄၆။ (-ဥဝါ၂၁၂။ ဝိဠာ၂၁၂။
 ၂၁၀။ ဝိသင်္ဂဟံ၁၁။ ဒီဠာ၂၁၂။ ဒီဠာ
 ၂၁၂။ မဠာ၂၁၂။ ၁၇၇။ မဠာ၂၁၂။
 မဠာ၂၁၂။ သံဠာ၂၁၂။ သံဠာ၂၁၂။
 သံဠာ၂၁၂။ အံဠာ၂၁၂။ ၁၇၇။ ဓမ္မ

ဌာ၂။၁၃၇။ ဥဒါနဌာ၂။၁၃၈။ သုတ္တနိဌာ၂။
 ၂၃၁။ ဗုဒ္ဓဝံဌာ၂။၇၆။ ဇာဌာ၂။၁၃၀။ ဇာဌာ
 ၃။၃၈။ ဇာဌာ၂။၄၇။၃၇၆။၄၇၆။ သာရတ္ထ၊
 ၃။၃၀၈။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၆။ ဝိမတိ၊၂။၃၈။ သိ၊
 ဋီသစ်၊၂။၂၂၁။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။ သံဋီ၊၁။
 ၂၉၄။ အံဋီ၊၃။၁၃၈။) (ခ) ဟတ္ထိကန္တဝရ-
 ဂတောဝ သိသံ စာလေတော ဝန္တိတော ပက္ကာမိ။
 ဓမ္မာဌာ၂။၅၀။ (-ဝိဌာ၃။၂၄၆။ ဓမ္မာဌာ၂။
 ၃၅၀။ သုတ္တနိဌာ၁။၆၀၁၁၇။ အပါဌာ၁။
 ၁၇၂၊၂၂၃။) (ဂ) ကာယံ စာလေတော စာ-
 လေတော။ ကင်္ခါ၊၂၈၀။ (-ဒိဌာ၁။၄။ သာ-
 ရတ္ထ၊၁။၃၁။ သိ၊ဋီသစ်၊၁။၄၂၊၅၀။) (၂)
 စာလေတော တသ္မိယေဝ ဌာနေ ဌပိတေပိ
 နဌေ ဂီဝါ။ သာရတ္ထ၊၂။၅၀။

စာလေန္တ (တိ) [စလ+ဏေ+အန္တ] လှုပ်စေ-
 တုန်လှုပ်စေ-လှုပ်ရှားစေ - တတ်သော၊သူ။
 တတ္ထ ဇာတကံ ပန တာလပိဏ္ဍံ စာလေန္တဿ
 ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိဌာ၁။၂၇။ (-၃၃၈။ ဝိဌာ၂။
 ၁၁၀။ ဒိဌာ၂။၁၇၆။ ဒိဌာ၃။၁၅၅။ မ၊ဌာ၃။
 ၁၈။ သံဌာ၂။၈၁။ သံဌာ၃။၉၃။ အံဌာ၁။
 ၃၂၀။ ဓမ္မာဌာ၁။၂၅၆။ ဓမ္မာဌာ၂။၂၇၊၂၂၀၊
 ၂၃၀။ ဥဒါနဌာ၂။၃၇၇။ ထေရဌာ၁။၃၁၄။
 စရိယာဌာ၁။၁၄၅။ ဇာဌာ၁။၅၀၀။ ဇာဌာ၄။
 ၂၅၉။ ဇာဌာ၅။၃၅၈။ ဇာဌာ၆။၁၈၅။ သာ-
 ရတ္ထ၊၂။၃၈၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊
 သစ်၊၂၈၁။ ဒိ၊ဋီ၊၂။၁၈၀။ ဒိ၊ဋီ၊၃။၁၆၅။)

စာလေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [စလ+ဏေ+အန္တိ] လှုပ်
 စေကုန်၏၊ တုန်လှုပ်စေကုန်၏၊ လှုပ်ရှားစေ
 ကုန်၏။ စာလေတိ(က)ကြည့်။

စာလေယျ (ကာ၊ကြိ) [စလ+ဏေ+ယျ] လှုပ်
 စေရာ၏၊ တုန်လှုပ်စေရာ၏၊ လှုပ်ရှားစေရာ၏။
 စာလေတိ(က)ကြည့်။

စာလေသိ (ကာ၊ကြိ) [စလ+ဏေ+ဣ။သ-
 အာဂုံ။] လှုပ်စေပြီ၊ တုန်လှုပ်စေပြီ၊ လှုပ်ရှား
 စေပြီ။ စာလေတိ(က)ကြည့်။

စာလေသိ (ကာ၊ကြိ) [စလ+ဏေ+ဣ။သ-
 အာဂုံ။] (က) လှုပ်စေပြီ၊ တုန်လှုပ်စေပြီ၊
 လှုပ်ရှားစေပြီ။ (ခ) လှုပ်စေပြီ၊ ကျိန်ပြီ။
 (ဂ) လှုပ်စေပြီ၊ ရမ်းပြီ၊ ဝှေ့ရမ်းပြီ။ စာ-
 လေတိ(က၊ခ၊ဂ)ကြည့်။

စာလေသုံ (ကာ၊ကြိ) [စလ+ဏေ+ဥ။ သ-
 အာဂုံ။] လှုပ်စေကုန်ပြီ၊ ခါကြကုန်ပြီ။ စာ-
 လေတိ(သ)ကြည့်။

စာလေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [စလ+ဏေ+ဿာမိ]
 လှုပ်စေအံ့၊ တုန်လှုပ်စေအံ့၊ လှုပ်ရှားစေအံ့။
 စာလေတိ (က) ကြည့်။

စာဝန (န၊ထိ) [စု+ဏေ+ယု] (က) ရွှေစေ
 ခြင်း၊ ထွက်စေခြင်း။ (ခ) ရွှေစေခြင်း၊ ရွှေ
 ခြင်း၊ ရွှေပြောင်းခြင်း။ (ဂ) ရွှေစေခြင်း၊
 ရွှေလျှောစေခြင်း၊ လျှောကျစေခြင်း။ (က)
 ဝိဿဋ္ဌိတိ ဌာနတော စာဝနာ ဝုစ္စတိ ဝိဿ-
 ဋ္ဌိတိ။ ဝိ၊၁။၁၅၃။ အတ္တတော ပနေတံ ဌာနာ
 စာဝနံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌာ၂။၁၀၇။ (-ကင်္ခါ။
 ၁၂၇။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။
 ၂၂၇။) (ခ) ဌာနာ စာဝနဝသေန သဟ-
 ပယောဂေါ။ ဝိ၊ဌာ၁။၂၆၄။ သာရတ္ထ၊၂။
 ၁၃၀။(-ကင်္ခါ၊၁၁၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၆။ နေတ္ထိ၊
 ဋီ၊၁၄၃။) (ဂ) တတော နေသံ သာမညာ
 စာဝနဉ္စ ပရိဝဇ္ဇန္တော ဧဝံ စိန္တေသိ။ ဝဇီရ။
 ၁၉၆။

စာဝနစိတ္တ (န) [စာဝန+စိတ္တ] ရွှေစေခြင်းငှါ
 အလိုရှိသောစိတ်၊ ရွှေစေလိုသောစိတ်။ တတ္ထ
 ဌာနာ စာဝနစိတ္တဿ နတ္ထိတာယ ဌာနာ
 စုတမ္ပိ န “ဌာနာ စုတ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ဝဇီရ။၁၂၉။

စာဝနဌာန (န) [စာဝန+ဌာန] ရွှေစေခြင်း
 ၏-အရာ-ဌာန၊ ရွှေစေရာဌာန။ အသတိပိ
 စေတ္ထ ဌာနာစာဝနေ ဥဘိန္တံ ဓုရနိက္ခေပေါ-
 ယေဝ ဌာနာစာဝနဌာနေ တိဋ္ဌတိ။ သာရတ္ထ၊
 ၂။၁၄၃။

စာဝနဓမ္မ (တိ) [စာဝန + ဓမ္မ] ရွှေစေခြင်း
သဘောရှိသော။ ဌာနာ စာဝနဓမ္မေန ဌာနေ-
န ဌိတော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၇။

စာဝနပယောဂ (ပု) [စာဝန + ပယောဂ] ရွှေ
စေကြောင်းလုံ့လ။ ကဿော ? ဌာနာ စာဝန-
ပယောဂဿ အဘာဝိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၉။ (-
၂၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၂။)

စာဝနပယောဂသာဓက (တိ) [စာဝနပယောဂ
+ သာဓက] ရွှေစေကြောင်း လုံ့လကို ပြီးစေ
တတ်သော။ ယဉ္ဇ ဌာနာ စာဝနပယောဂ-
သာဓကံ။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၂၆။

စာဝနပရိစ္ဆေဒ (ပု) [စာဝန + ပရိစ္ဆေဒ] ရွှေစေ
ခြင်း၏ အပိုင်းအခြား။ ဆဟာကာရေဟိ
ဌာနာ စာဝနပရိစ္ဆေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌ၊
၁။ ၂၇၆။

စာဝနဝိနိစ္ဆယ (ပု) [စာဝန + ဝိနိစ္ဆယ] ရွှေစေ
ခြင်းကို ဆုံးဖြတ်ကြောင်းနည်း။ ရွှေစေခြင်း
၏ အဆုံးအဖြတ်။ ကုမ္ဘိယံ ဌာနာ စာဝန-
ဝိနိစ္ဆယေန ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၀။

စာဝနသမတ္ထ (တိ) [စာဝန + သမတ္ထ] ရွှေလျော
စေခြင်း - ငှါ - ဌ - စွမ်းနိုင်သော။ သူ။ ဘိက္ခု-
ဘာဝိ ဟိ စာဝနသမတ္ထတော။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၉၇။

စာဝနာဓိပ္ပါယ (ပု) [စာဝန + အဓိပ္ပါယ] (၁)
ရွှေလျောစေခြင်း၌ ဖြစ်သော - အလို - ဆန္ဒ၊
ရွှေလျောစေလိုခြင်း။ (တိ) (၂) ရွှေလျော
စေခြင်း - ငှါ - ဌ - အလိုရှိသော၊ ရွှေလျော
စေလိုသော။ (၁) အယဉ္ဇိ အဓိပ္ပါယော
နာမ စာဝနာဓိပ္ပါယော... ဓမ္မကထာဓိပ္ပါ-
ယောတိ အနေကဝိဓော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၉။ (- ကင်္ခါ၊ ၁၃၇။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၅၅-၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၄။) (၂) စာဝနာ-
ဓိပ္ပါယော ဝတ္တာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၂၇။
စာဝနာဓိပ္ပါယောတိ သာသနတော စာဝေ-

တုကာမော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၁၉။ (- ဝိ၊ ၁။ ၂၄၉၊
၂၅၃-၄-၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၇။ ဝဇီရ၊ ၉၀၊ ၁၉၇။)

စာဝနာဘာဝ (ပု) [စာဝန + အဘာဝ] ရွှေစေ
ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ နိသဇ္ဇာဝသေန ကိလေသာ-
ဘိသင်္ခါရေဟိ ဌာနာ စာဝနာဘာဝေန စ
နိသိန္နံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၉၇။

စာဝယမာန (တိ) [စု + ဣယ + မာန] ရွှေစေ -
ရွှေလျောစေ - တတ်သော၊ ရွှေပြောင်းတတ်
သော။ သူ။ ဌာနာ စာဝယမာနော။ ဝိ၊ ၁။ ၅၇။

စာဝိတ (ပု) [စု + ဣတ + တ။ ဣ - အာဂုံ။] (၁)
ရွှေလျောစေရာနေ၊ ကျစေရာနေ၊ ချရာနေ။
(တိ) (၂) ရွှေစေ - ရွှေလျောစေ - အပ်
သော၊ ရွှေပြောင်းအပ်သော။ (၁) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ပစ္ဆာ ပုပ္ဖပတ္တနာဋေသု
ဌာနာ စာဝိတေသု ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။
(- ကင်္ခါ၊ ၁၁၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၉။)

စာဝိတဒိဝသ (ပု) [စာဝိတ + ဒိဝသ] ရွှေလျော
စေရာနေ၊ ကျစေရာနေ၊ ချရာနေ။ သော
ဌာနာ စာဝိတဒိဝသော “ခိရယာဂုံ မေ ပစ-
ထာ” တိ ဝတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၆။

စာဝေတဗ္ဗ (တိ) [စု + ဣတ + တဗ္ဗ] ရွှေစေ -
ရွှေလျောစေ - အပ်သော၊ ရွှေပြောင်းအပ်
သော။ န ဘိက္ခုဝေ ဂိလာနော ဘိက္ခု ဌာနာ
စာဝေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆၃။ (- ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၂၀၃။ ကင်္ခါ၊ ၁၃၆။ ၁၅၅။)

စာဝေတိ (ကာ၊ ကြိ) [စု + ဣတ + တိ] ရွှေစေ၏၊
ရွှေရှားစေ၏။ (က) ရွှေစေ၏၊ ရွှေ၏။ ရွှေ
ပြောင်း၏။ (ခ) ရွှေစေ၏၊ ကျစေ၏၊ ချ၏။
(ဂ) ရွှေစေ၏၊ ရွှေလျောစေ၏၊ လျောကျ
စေ၏။ (ဃ) ရွှေစေ၏၊ ပယ်ထုတ်၏။ (င)
ရွှေစေ၏၊ လျော့ပါးစေ၏၊ ယုတ်စေ၏။
(စ) ရွှေစေ၏၊ ထစေ၏။ (ဆ) ရွှေစေ၏၊
ရွှေလျောစေ၏၊ စုတေစေ၏၊ သေစေ၏။
(က) ဌာနာ စာဝေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။

၂၇၄-၅၂၀။ ကင်္ခါ။ ၁၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၁၂၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၂။ ၁၆၇။ စာဝေယျ— ဝိ
 ၁။ ၅၇။ ဝိ၊ ၅၁။ ၂၆၂-၃။ ကင်္ခါ။ ၁၁၆။
 စာဝေသိ— ဝိ၊ ၁။ ၇၁။ စာဝေသယမ— ဝိ၊ ၃။
 ၁၆၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၂။ ကင်္ခါ၊ ၁၁၆။ ၁၅၅။
 (ခ) န အဘိဘဝိတွာ ဣမမှာ ဌာနာ စာဝေ-
 တံ။ ဇာ၊ ၅၁။ ၁၆၃။ စာဝေမိ— သုတ္တနိ၊
 ၅၁။ ၅၄။ အပါ၊ ၅၁။ ၁၆၅။ စာဝေယျ— ဇာ၊
 ၅၁။ ၁၆၂။ စာဝေသိ။ ဇာ၊ ၅၁။ ၁၄၁။ (ဂ)
 တမှာ ဌာနာ စာဝေတံ။ နာမ။ မ၊ ၅၁။ ၂၇၀။
 စာဝေန္တိ— ဓမ္မ၊ ၅၁။ ၂၂၂။ အံ၊ ၅၁။ ၂၂၇။
 စာဝေသိတံ— မ၊ ၅၁။ ၃၃၂။ စာဝေ-
 သန္တိ— မ၊ ၅၁။ ၃၃၁-၂။ (သ) အပ္ပေဝ နာမ နံ
 ဣမမှာ ဗြဟ္မစရိယာ စာဝေယျံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၉၊
 ၂၅၆၊ ၂၆၀။ စာဝေယျန္တိ အပနေယျံ။
 ကင်္ခါ။ ၁၃၇။ (င) န ခံသေမိတံ ဂုဏ-
 သမ္ပတ္တိတော န စာဝေမိ။ ဒီ၊ ၅၁။ ၃၀၈။ (စ)
 ဘိက္ခုပိ သမာဓိမှာ စာဝေန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၇။
 သမာဓိမှာ စာဝေသိတံ— (အံ၊ ၅၁။ ၃၀၁။ အံ၊
 ၃။ ၁၅၆) တံ သမာဓိတော ဥဋ္ဌာပေသိတံ။
 အံ၊ ၅၁။ ၁၀၉။ (ဆ) ရမ္မာ စာဝေသိ မံ
 ဌာနာ။ စရိယာ။ ၃၉၁။ ဇာ၊ ၅၁။ ၃၁၂။ စရိယာ၊
 ၅၁။ ၇၇။ ဇာ၊ ၅၁။ ၂၄၄။

စာဝေတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [စု+ဇာ+တုံ] ရွေစေခြင်း
 ငှါ။ (က) ရွေစေခြင်းငှါ၊ ရွေခြင်းငှါ၊ ရွေ
 ပြောင်းခြင်းငှါ။ (ခ) ရွေစေခြင်းငှါ၊ ကျစေ
 ခြင်းငှါ၊ ချခြင်းငှါ။ (ဂ) ရွေစေခြင်းငှါ၊ ရွေ
 လျောစေခြင်းငှါ၊ လျောကျစေခြင်းငှါ။
 (သ) ရွေစေခြင်းငှါ၊ ရွေလျောစေခြင်းငှါ၊
 စုတေစေခြင်းငှါ၊ သေစေခြင်းငှါ။ (က)
 နေဝ အသက္ခံ အစေလံ ပါထိကပုတ္တံ တမှာ
 အာသနာ စာဝေတုံ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀။ (-ဝိ၊ ၅၁။
 ၂။ ၇၇။) (ခ) ပုရောဟိတဌာနတော စာဝေ-
 တုံ နာသက္ခံ။ ဇာ၊ ၅၁။ ၄၃၂။ (-ဒီ၊ ၅၁။
 ၁၂၂။) (ဂ) ဗြဟ္မစရိယဝန္တံ ဝါ အဗြဟ္မ-
 စရိယဝန္တံ ဝါ တမှာ ဌာနာ စာဝေတုံ ဝါ ပဗ္ဗာ-

ဇေတုံ ဝါ။ မ၊ ၅၁။ ၃၃၁။ (-မ၊ ၅၁။ ၂၄၈။)
 (သ) ကေဝါရမေဝ ဥပ္ပတ္တိယာ အနာသေဝ-
 နော စာဝေတုံ န သက္ကောတံ။ သာရတ္ထ၊
 ၃။ ၂၁၁။ ဒီ၊ ၅၁။ ၁၅၉။ သံ၊ ၅၁။ ၁၄၂။
 အံ၊ ၅၁။ ၂။ ၃၄၇။

စာဝေတုကာမ (တိ) [စာဝေတုံ+ကာမ] (က)
 ရွေ - ရွေလျော - စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊
 ရွေစေလို - ရွေလျောစေလို - သော၊ သူ။ (ခ)
 ရွေ - ရွေလျော - စုတေ - သေ - စေခြင်းငှါ
 အလိုရှိသော၊ ရွေ - ရွေလျော - စုတေ - သေ -
 စေလိုသော၊ သူ။ (ဂ) ရွေစေ - ရွေ - ရွေ
 ပြောင်း - ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ရွေစေ - ရွေ -
 ရွေပြောင်း - လိုသော၊ သူ။ (က) ဥဒ္ဓေသာ
 နော စာဝေတုကာမော သမဏော ဂေါတ-
 မော ဝေမာဟ။ ဒီ၊ ၃။ ၄၆။ (-၄၇။ သံ၊ ၁။ ၁
 ၂၉။ ၁၃၀-၁-၂-၆။ ဝိ၊ ၅၁။ ၃၃၉။ ဝိ၊ ၅၁။
 ၂၁၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၆။ ဒီ၊ ၅၁။ ၂၆။ အဘိ၊
 ၅၁။ ၅၉။ ဓမ္မ၊ ၅၁။ ၁၁။ ထေရီ၊ ၅၁။ ၁၇၄။
 အပါ၊ ၅၁။ ၄၁၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၅၁။ ၁၇၉။ စရိယာ၊
 ၅၁။ ၂၂။ ဇာ၊ ၅၁။ ၃၉၇။ ဇာ၊ ၅၁။ ၄၇၂။ ၂၃၈။
 ကင်္ခါ၊ ၁၁၆။ ၁၂၉။) (ခ) ဣမမှာ ဒေဝ-
 လောကာ စာဝေတုကာမောသိ။ စရိယာ၊ ၅၁။
 ၇၇။ (ဂ) ထေယျစိတ္တာဘာဝါ ဌာနာ စာ-
 ဝေတုကာမသပိ ဒုက္ကဋ် ယုဇ္ဇတိတံ ဂုတ္တံ
 ဟောတံ။ ဝဇီရံ၊ ၁၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၉။
 ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၉။

စာဝေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [စု+ဇာ+တွာ] ရွေစေ၍။
 (က) ရွေစေ၍၊ ရွေ၍၊ ရွေပြောင်း၍။ (ခ)
 ရွေစေ၍၊ ရွေလျောစေ၍၊ လျောကျစေ၍။
 (ဂ) ရွေစေ၍၊ ကျစေ၍၊ ချ၍။ (သ) ရွေစေ
 ၍၊ လွှတ်စေ၍၊ လွှတ်၍။ (က) ပဌမံ ဌာနာ
 စာဝေတွာ ပစ္စာ ဗန္ဓမောစနေပိ ဒေသေဝ န-
 ယော။ ဝိ၊ ၅၁။ ၂၀၉။ (-၃၀၆။ မ၊ ၅၁။
 ၂၁၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၀။
 မ၊ ၅၁။ ၄၀၀။) (ခ) သာမညတော စာဝေ-
 တွာ နိက္ကမိသန္တိ။ ဒီ၊ ၅၁။ ၁၂၉။ သာရတ္ထ၊

၃။၃၁၃။ (-အံ၊ဌ၊၃။၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၄။
ဇာ၊ဌ၊၂။၂၉၈။) (ဂ) ဌာနာ စာဝေတွာ
အညံ အဂ္ဂမဟေသိ အကာသိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။
၄၇၀။ (ဃ) သုက္ကံ ဌာနာ စာဝေတွာ။ ဝဇိရ။
၁၇၅။ ကမ်၊၂။ဋီ၊ဟောင်း။၄၇။

စာဝေန္တ (တိ) [စု+ဏေ+အန္တိ] ရွေ့စေသော၊
ရွေ့သော၊ရွှေပြောင်းသော၊သူ။ ဌာနာ စာ-
ဝေန္တဿ ဘူမဋ္ဌကုမ္ဘိယံ ဝုတ္တနယေန ပါရာဇိ-
ကံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၇၆။ (-၂၉၁-၂၊၃၀၆။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၁၅၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၁။ ကမ်၊၂။ဋီ၊သစ်။
၁၉၉။)

စာဝေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [စု+ဏေ+အန္တိ] (က)
ရွှေစေကုန်၏၊ ရွှေလျောစေကုန်၏၊ လျော
ကျစေကုန်၏၊ (ခ)ရွှေစေကုန်၏၊ ထစေကုန်
၏။ စာဝေတိ (ဂ၊စ)ကြည့်။

စာဝေမိ (ကာ၊ကြိ) [စု+ဏေ+မိ] (က)ရွှေ
စေ၏၊ ကျစေ၏၊ ချ၏။ (ခ)ရွှေစေ၏၊
လျော့ပါးစေ၏၊ ယုတ်စေ၏။ စာဝေတိ
(ခ၊င)ကြည့်။

စာဝေယျံ (ကာ၊ကြိ) [စု+ဏေ+ယျံ] ရွှေစေ
ရာ၏၊ပယ်ထုတ်ရာ၏။ စာဝေတိ (ဃ)ကြည့်။

စာဝေယျ (ကာ၊ကြိ) [စု+ဏေ+ယျ] (က)
ရွှေစေရာ၏၊ ရွှေရာ၏၊ ရွှေပြောင်းရာ၏။
(ခ) ရွှေစေရာ၏၊ ကျစေရာ၏၊ ချရာ၏။
စာဝေတိ (က၊ခ) ကြည့်။

စာဝေသိ (ကာ၊ကြိ) [စု+ဏေ+သိ] ရွှေစေ
၏၊ စုတေစေ၏၊ သေစေ၏။ စာဝေတိ (ဆ)
ကြည့်။

စာဝေသိ (ကာ၊ကြိ) [စု+ဏေ+သိ] သ-အာ
ဂုံ။ (က) ရွှေစေပြီ၊ ရွှေပြီ၊ ရွှေပြောင်းပြီ။
(ခ) ရွှေစေပြီ၊ ကျစေပြီ၊ ချပြီ။ စာဝေတိ
(က၊ခ) ကြည့်။

စာဝေသတိ (ကာ၊ကြိ) [စု+ဏေ+သတိ]
(က) ရွှေစေလေတံ၊ ရွှေလျောစေလေတံ၊

လျောကျစေလေတံ။ (ခ) ရွှေစေလေတံ၊ ထစေ
လေတံ။ စာဝေတိ (ဂ၊စ) ကြည့်။

စာဝေသန္တိ (ကာ၊ကြိ) [စု+ဏေ+သန္တိ]
ရွှေစေကုန်လေတံ၊ ရွှေလျောစေကုန်လေတံ၊
လျောကျစေကုန်လေတံ။ စာဝေတိ (ဂ)
ကြည့်။

စာဝေသမ (ကာ၊ကြိ) [စု+ဏေ+သမ]
ရွှေစေကုန်လေတံ၊ ရွှေကုန်လေတံ၊ ရွှေ
ပြောင်းကုန်လေတံ။ စာဝေတိ (က)ကြည့်။

စာသဒ္ဓ (ပု) [စာ+သဒ္ဓ] စာသဒ္ဓါ။ (စာသဒ္ဓါ၏
အာ)။ “ကာမေ အဝစာရေတိတိ ကာမာ-
ဝစာရ”န္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ စာသဒ္ဓဿ ရဿတ္တံ ကတံ။
မူလဋီ၊၁။၆၄။ စာသဒ္ဓဿ စာကာရေ ပဝတ္တ-
ဿ အာကာရဿ။ မဇ၊၁။၁၃၄။

စိ (ဗျ) [စိတ+ကိ။ ‘စိ’ နိပါတ်သည် ‘ကိ’
သဒ္ဓါနှင့်တွဲဖက်၍ “အချို့ အနည်းငယ်” ဟူ
သောအနက်ကိုဟောသည်။ ကောစိ၊ ကာစိ၊
ကိဉ္စိ-စသည်။ ‘ယ’ သဒ္ဓါ ‘ကိ’ သဒ္ဓါတို့နှင့်
တွဲဖက်၍ “အကြွင်းမရှိ၊ အလုံးစုံ” ဟူသော
အနက်ကိုဟောသည်။ ယောကောစိ၊ ယာ-
ကာစိ၊ယံကိဉ္စိ-စသည်။ (စိတ်-သံ)] ကိဉ္စိ-
(ဇာ၊၁။၂၀၃) တိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ။ ဇာ၊ဌ၊၇။
၁၅၄။ ယံကိဉ္စိ (ခုဒ္ဒက။၅။ သုတ္တနိ။၃၁၂)-
တိ အနိယမိတဝသေန အနဝသေသံ ပရိယာ-
ဒိယတိ ယံကိဉ္စိ တတ္ထ တတ္ထ ဝေါဟာရပကံ။
ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၄၂။ သုတ္တနိ၊ဌ။၁။၂၇၁-စသည်။
စန-လည်းကြည့်။

စိကိစ္ဆာ (ထိ) [ကိတ+ဆ+အာ။ (စိကိစ္ဆာ-
သံ)] (၁) ကုစား-ကုသ-ခြင်း။ (၂)
ကုစား-ကုသ-တတ်သော-ဉာဏ်-ပညာ။
(၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဝိဂတာ စိ-
ကိစ္ဆာတိ ဝိစိကိစ္ဆာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၁၀၁။ မဟာနိ၊ဌ။၅၃။ ဝိဂတာ စိကိစ္ဆာတိ
ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဝိဂတပညာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊

ဌာဝါဝါဝါ။ (-မဟာနိဌာဝါ။ ၃၇၆။ အံ၊ ဌီ၊ ဝါ။ ၇၈။)

စိကိစ္ဆာဓိပ္ပါယ် (ပု) [စိကိစ္ဆာ + အဓိပ္ပါယ်] ကုစား - ကုသ - ခြင်း၌ ဖြစ်သော - အလို - ဆန္ဒ၊ ကုစား - ကုသ - လိုသောဆန္ဒ၊ ကုစား - ကုသ - လိုခြင်း။ စိကိစ္ဆာဓိပ္ပါယ်န ပဟရန္တဿ အနာစာရေတိ ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ဝါ။ ၂၃၈။

စိကိစ္ဆာဘာဝ (ပု) [စိကိစ္ဆာ + အဘာဝ] ကုစား - ကုသ - ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ ဝိဂတာ စိကိစ္ဆာတိ စိကိစ္ဆိတုံ ဒုက္ခရတာယ ဝုတ္တံ၊ န သဗ္ဗထာ စိကိစ္ဆာဘာဝါ ဝိစိကိစ္ဆာယာတိ တဒတ္ထံ ဒဿေတိ။ မူလဌီ၊ ဝါ။ ၁၂၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၅၃။)

စိကိစ္ဆိတ (န) [ကိတ + ဆ + တ] (ကိလေသာ အနာကို) ကုစား - ကုသ - တတ်သောတရား၊ ပျောက် - ငြိမ်း - စေတတ်သောတရား၊ ပညာ။ သဗ္ဗကိလေသဗျာဓိဝုပသမနတော ပညာ “စိကိစ္ဆိတ” နှိ ဝုတ္တတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌာ။ ၁၅၈။ သုတ္တနိ၊ ဌာ။ ၁။ ၂၈၆။

စိကိစ္ဆိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ကိတ + ဆ + တုံ] ကုစား - ကုသ - ခြင်းငှါ။ စိကိစ္ဆာဘာဝ - ကြည့်။

စိက္ကန (တိ) [စိက္က + ယု?] ခက်မာသော၊ စေးထန်း - စေးထိုင်း - ပျစ် - ချဲ့ - သော။ ပစိတွာ ဌပိတံ ပန မဓုဖာဏိတံ သိလေသော ဝိယ စိက္ကနံ အာကုနုနိဝိကုနုယောဂံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌာ။ ၁။ ၂၇၇။ စိက္ကနန္တိ ထဒ္ဓံ (ဗဒ္ဓံ။ က။ မူကဲ့)။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၆။ စိက္ကနန္တိ ထဒ္ဓံ၊ ဗဟလံ ဃနန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ဝါ။ ၁၇၇။

စိက္ကလ (ပု) [စိက္က + အလ?] (၁) အစေး။ (၂) အစေး - နှင့်ယှဉ် - ပါရှိ - သောဆီ။ (၁၊ ၂) မဓုသိတ္ထကနိယျာသာဒိသု ယေန ကေနစိစိက္ကလေန။ ဝိ၊ ဌာ။ ၄။ ၄၅။ စိက္ကလေနာတိ သိလေသေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၁။ စိက္ကလ-

နာတိ သိလေသယုတ္တတေလေန။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၈။

စိက္ခလ္လ (န) [စိက္ခ + အလ။ စိက္ခဝစနေ၊ အလော၊ ဒိတ္တံ။ ဓာန်၊ ဌီ။ ၆၆၃။] (၁) ညွှန်၊ ရှိညွှန်။ (၂) မြေညက်။ (၁) ဘာဇနဂတံ ဥဒကံ ဝါ... စိက္ခလ္လံ ဝါ ကိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄၈၉။ ဝိ၊ ဌာ။ ၂။ ၃၈၇။ ကင်္ခါ။ ၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝါ။ ၁၇၇။ ပေတ၊ ဌာ။ ၂။ ၁၀၀။ စရိယာ၊ ဌာ။ ၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၆။ ဝိမတိ၊ ဝါ။ ၂၅၇။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊ ဟောင်း။ ၉၇။) (၂) ယန္တုနာဟံ သာမံ စိက္ခလ္လံ မဒ္ဓိတွာ သဗ္ဗမတ္တိကာမယံ ကုဋိကံ ကရေယုန္တိ။ ဝိ၊ ဝါ။ ၅၁။ စိက္ခလ္လမဒ္ဓန-လည်းကြည့်။

စိက္ခလ္လ (တိ) [စိက္ခလ္လ + ဏ] ရှိညွှန်ရှိသော၊ ဗုဂ်ပေါက် - ဗုဂ်ထ - သော။ အမုကသ္မိ အယျေ ဩကာသေ ဝါဌာ သုနခါ စဏ္ဍော ဗလိဗဒ္ဓေါ စိက္ခလ္လော ဩကာသော။ ဝိ၊ ၂။ ၄၁၀။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၅၈၊ ၂၆၀၊ ၂၈၃၊ ၃၀၁၊ ၃၉၀။ မိလိန္ဒ၊ ၃၈၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄၁။)

စိက္ခလ္လက (တိ) [စိက္ခလ္လ + က] ရှိညွှန်ရှိသော၊ ဗုဂ်ပေါက် - ဗုဂ်ထ - သော။ ဥဒကပရိဘိန္နဌာနေသု ပံသု ပက္ခိပိတွာ စိက္ခလ္လကမ္ပိ ပထဝီ အသမံ သမံ ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝါ၊ ဌာ။ ၁၀၈။

စိက္ခလ္လဇာတ (တိ) [စိက္ခလ္လ + ဇာတ] ဖြစ်သော ရှိညွှန်ရှိသော၊ ရှိညွှန်ဖြစ်နေသော၊ ဗုဂ်ပေါက် - ဗုဂ်ထ - သော။ မဟာပထဝီ... အာသိတ္တောဒကာ စိက္ခလ္လဇာတာ ပုနဒေဝ မဟာမေဃေ အဘိဝုဋ္ဌေ ဘိယျောသောမတ္တာယ စိက္ခလ္လတရာ အဿ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၇၇။

စိက္ခလ္လဋ္ဌာန (န) [စိက္ခလ္လ + ဋ္ဌာန] ရှိညွှန်ရှိရာ အရပ်၊ ဗုဂ်ပေါက် - ဗုဂ်ထ - သောအရပ်။ ဧကော သကဋေ ယုတ္တော ဂေါဏော စိက္ခလ္လဋ္ဌာနေ သကဋံ ဥဒ္ဓရိတုံ အသက္ကောန္တော ပရိပတိ။ ထေရ၊ ဌာ။ ၁။ ၃၈၁။

စိက္ခန္ဓာတရ (တိ) [စိက္ခန္ဓာ+တရ] အလွန်၍ညွှန်
ရှိသော၊ အလွန် - ဗျာဓိပေါက် - ဗျာဓိထ -
သော။ စိက္ခန္ဓာတရ-ကြည့်။

စိက္ခန္ဓာမဂ္ဂ (ပု) [စိက္ခန္ဓာ+မဂ္ဂ] ၍ညွှန်ရှိသော
ခရီးလမ်း၊ ဗျာဓိပေါက်-ဗျာဓိထ-သော ခရီး
လမ်း။ ဝေသာလိယာ နဂရဿ မဇ္ဈေ၊ စိက္ခန္ဓာ-
မဂ္ဂေ နရကံ အဟောသိ။ ပေတ။ ၁၈၃။
ပေတ။ ၂၀၈။ စိက္ခန္ဓာမဂ္ဂေတိ စိက္ခန္ဓာဝတိ
ပထမိ။ ပေတ။ ၂၁၀။ (-ဓမ္မ၊ ၂။ ၃။)

စိက္ခန္ဓာမဒ္ဒန (န) [စိက္ခန္ဓာ+မဒ္ဒန] မြေညက်ကို
နယ်ခြင်း။ တဿ မောဃပုရိသဿ ပထဝီ-
ဓဏနစိက္ခန္ဓာမဒ္ဒနအဂ္ဂိဒါနေသု ဗဟူ ခုဒ္ဒါနု-
ခုဒ္ဒကေ ပါဏေ ဗျာဓာဓေန္တဿ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၂၅၀။ စိက္ခန္ဓာ မတ္တိကာ၊ တဿ မဒ္ဒနံ ဥဒကံ
အာသိဉ္စိတော ဟတ္ထာဒိဟိ ပရိမဒ္ဒနံ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၁၇။

စိက္ခန္ဓာဝန္တ (တိ) [စိက္ခန္ဓာ+ဝန္တ] ၍ညွှန်ရှိသော၊
ဗျာဓိပေါက် - ဗျာဓိထ - သော။ စိက္ခန္ဓာမဂ္ဂ-
ကြည့်။

စိက္ခန္ဓာဝါဠ (ပု) [စိက္ခန္ဓာ+အာဝါဠ] ၍ညွှန်
ရှိသော တွင်း။ ဧဝံ တသ္မိံ စိက္ခန္ဓာဝါဠေ
ဌပေသိ။ ပေတ။ ၂၁၀။

စိက္ခန္ဓိက (ပု) [?] စိက္ခန္ဓိကမင်းမျိုး။ “ပေါ-
ဏိကာ၊ စိက္ခန္ဓိကာ၊ သာကိယာ၊ ကောဠိ-
ယာ”တိ ဝေမာဒိကုလပဒေသော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၃၄။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၂၈။ အောက်ပုဒ်လည်း
ကြည့်။

စိက္ခန္ဓိကနိကာယ (ပု) [စိက္ခန္ဓိက+နိကာယ]
စိက္ခန္ဓိကမင်းတို့၏နေရာ။ ပေါဏိကနိကာ-
ယော စိက္ခန္ဓိကနိကာယော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂။
ပေါဏိကာ စိက္ခန္ဓိကာ စ ခတ္တိယာ၊ တေသံ
နိဝါသော “ပေါဏိကနိကာယော စိက္ခန္ဓိက-
နိကာယော”တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၉၂။

သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂။ ဒီ၊ ၄။
၁။ ၃။ မူလဒီ၊ ၁။ ၂။)

စိက္ခန္ဓာန္တ (တိ) [စိက္ခန္ဓာ+သန္တ] မန်းမှုတ်သော၊
ကုစားသောသူ။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော ပန တယာ
မဟာရာဇ ကောစိ အဟိနာ ဒဋ္ဌော မန္တပ-
ဒေန ဝိသံ ပါတိယမာနော ဝိသံ စိက္ခန္ဓာန္တော
ဥဒ္ဓမဓော အာစယမာနောတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၅၃။

စိဂ်လက (န) [စိဂ်လ+ဏ္ဍ] စကြာ၊ ထန်းရွက်စ
သည်ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော လေတိုက်ခပ်ခြင်း
ကြောင့် ချာချာလည်သော ကစားစရာ
စကြာ။ စိဂ်လကေနပိ ကိဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၅။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ မဟာနိ၊ ၂။ ၉၆။ စိဂ်လကေနာတိ
စိဂ်လကံ ဝုစ္စတိ တာလပဏ္ဏာဒိဟိ ကတံ
ဝါတပ္ပဟာရေန ပရိဗ္ဗမနစက္ကံ၊ တေန ကိဋ္ဌန္တိ။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆၂။ (-မ၊ ၁။
၃၃၃။ အံ၊ ၃။ ၄၂။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၂၂၃။ မ၊ ၄။ ၂။
၂၁၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၃။)

စိဂ်လယတိ (ကြိ) [စိဂ်လ+ဏယ+တိ] ချာချာ
လည်၏။ ပတ်ပတ်လည်၏။ စိဂ်လ ပရိဗ္ဗမနေ။
စိဂ်လေတိ၊ စိဂ်လယတိ။ စိဂ်လယိတွာ။ နိတိ၊
ဓာ၊ ၃၄၄။

စိဂ်လယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [စိဂ်လ+ဏယ+တွာ]
ချာချာလည်၍၊ ပတ်ပတ်လည်၍။ တာဝတိ-
ကံ ဂန္ဓာ စိဂ်လယိတွာ ဘူမိယံ ပတတိ။ အံ၊
၁။ ၁၁၀။ စိဂ်လယိတွာတိ ပရိဗ္ဗမိတွာ။ အံ၊
၄။ ၂။ ၈၀။ (ဆဋ္ဌမူ၌ ‘စိဂ်လယိတွာ’ဟု ရှိ၏၊
စုရာဒိ ဏယပစ္စည်းဖြင့် ‘စိဂ်လယိတွာ’ဟုသာ
ရှိရာ၏။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၃၄၄-ကြည့်။)

စိဂ်လိက (န) [စိဂ်လ+ဇက] စကြာ၊ ကစား
စရာစကြာ။ မောက္ခစိကံ စိဂ်လိကံ (စိဂ်လကံ။
က၊ သီ၊ မူကွဲ) ပတ္တာဠကံ။ ဒီ၊ ၁။ ၆။ ၆၂။
စိဂ်လိကံ ဝုစ္စတိ တာလပဏ္ဏာဒိဟိ ကတံ ဝါ-
တပ္ပဟာရေန ပရိဗ္ဗမနစက္ကံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၃။

စိဂ်လေတိ (ကြိ) [စိဂ်လ+ဏေ+တိ] ချာချာ
လည်၏။ ပတ်ပတ်လည်၏။ စိဂ်လယတိ-ကြည့်။

စိန့်လက (ပု) [?] ကုလားဇလပ်ပွင့်သဏ္ဌာန် အနံ့ရှိသော မြက်စပါး။ (ဤ၌ “စိန့်လက”ကို “ကဏဝီရပုပ္ဖသဏ္ဌာနသိသာ”ဟု ဖွင့်သည်။ “ကဏဝီရ”ကို ထိုထိုနိဿယများ၌ “ကုလားဇလပ်”ဟု ပြန်ဆိုကြသည်။ သုတ္တနိ။၃၁၅။ ဘာသာပြန်၊ မိုးထိမ္မ-သုတ္တံ၌ “ဆောင်းမေးခါး”ဟု ပြန်ဆိုသည်။ သုတ္တနိ။၄၁။၃၀၁-သု (ပေမူ)၌ “ဟင်းစက္က”ဟု ပြန်ဆိုသည်။) သာမကစိန့်လကစိနကာနိ စ။ သုတ္တနိ။၃၁၅။ တထာ စိန့်လက ကဏဝီရပုပ္ဖသဏ္ဌာနသိသာ ဟောန္တိ။ သုတ္တနိ။၄၁။၃၀၁။

စိစ္စိဉ္ဇာယတိ (ကြိ) [စိစ္စိဉ္ဇ+အာယ+တိ] စိဉ္ဇိစိဉ္ဇ- ဖျစ်ဖျစ် - စိစိ - ဟူသော အသံကိုပြု၏။ စိဉ္ဇိစိဉ္ဇ-ဖျစ်ဖျစ်-စိစိ-မည်၏။ အထ ခေါသော ဟဗျသေသော ဥဒကေ ပက္ခိတ္တော စိစ္စိဉ္ဇာယတိ စိဉ္ဇိစိဉ္ဇာယတိ သန္တုပါယတိ သမ္ပူပါယတိ။ သံ၊၁။၁၇၁။ စိစ္စိဉ္ဇာယတိ စိဉ္ဇိစိဉ္ဇာယတိတိ ဝေရူပံ သဒ္ဓံ ကရေတိ။ သံ၊၄။၁။၂၁၆။ (-ဝိ၊၃။၂၂၀။ အံ၊၁။၁၂၄။ အဘိ၊ပု။၁၄၁။ သုတ္တနိ။၂၉၂။ မိလိန္ဒ။၂၅၁။ အံ၊၄။၂။၉၄။ အဘိ၊၄။၃။၆၉။ သုတ္တနိ။၄၁။၁၃၈-၉။ ထေရီ၊၄။၆။)

စိစ္စိဉ္ဇာယန (တိ) [စိစ္စိဉ္ဇ+အာယ+ယု] စိဉ္ဇိစိဉ္ဇ- ဖျစ်ဖျစ်-စိစိ-ဟူသော အသံကိုပြုသော၊ စိဉ္ဇိစိဉ္ဇ-ဖျစ်ဖျစ်-စိစိ-မြည်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စိစ္စိဉ္ဇာယနသဒ္ဓ (ပု) [စိစ္စိဉ္ဇာယန+သဒ္ဓ] စိဉ္ဇိစိဉ္ဇ- ဖျစ်ဖျစ်-စိစိ-မြည်သောအသံ၊ ပက္ခုထိတ-ဥဒကဿ စိစ္စိဉ္ဇာယနသဒ္ဓေါ...အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊၄။၁။၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၈။

စိစ္စိဉ္ဇာယမာန (တိ) [စိစ္စိဉ္ဇ+အာယ+မာန] စိဉ္ဇိစိဉ္ဇ-ဖျစ်ဖျစ်-စိစိ-ဟူသော အသံကိုပြုသော၊ စိဉ္ဇိစိဉ္ဇ-ဖျစ်ဖျစ်-စိစိ-မြည်သော။ အာကာသေ သမုဋ္ဌာယ စိစ္စိဉ္ဇာယမာနံ ဇလိ-

တသိလာဝဿံ တေသံ လုဒ္ဓကမ္မာနံ ဥပရိ ပတတိ။ ဇာ၊၄။၇။၁၄၁။

စိဉ္ဇဘေဒက (ပု) [စိဉ္ဇ+ဘေဒက ?] ကျွဲခေါင်းသီး။ (ကတ္တု၊သီး။သျ။) ဣမံ မူလာဋ္ဌိဝတ္တကံ၊ သာလုကံ စိဉ္ဇဘေဒကံ။ ဇာ။၂။၃၆၀။ စိဉ္ဇဘေဒကန္တိ သိဿာဋ္ဌကံ။ ဇာ၊၄။၇။၃၄၇။

စိဉ္ဇမာဏဝိကာ (ထိ) [စိဉ္ဇာ+မာဏဝိကာ] စိဉ္ဇမာဏဝိကာမည်သော မိန်းမ။ ‘စိဉ္ဇမာဏဝိကာ’သည် မန်ကျည်းပင်၌ ဖြစ်ခဲ့သူ (မန်ကျည်းပင်၌ သန္ဓေတည်၍ ဖွားမြင်ခဲ့သူ)ဖြစ်သည်။ (ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်။) ဒေဝစ္ဆရာ နတ်ကလျာတမျှ ရုပ်ရေလှပ၍ ခန္ဓာကိုယ်မှ ကိုယ်ရောင်များ ထွက်ပေါ် တောက်ပနေသည်။ မိန်းမတို့၏ပရိယာယ်မာယာ၌ လိမ်မာကျွမ်းကျင်သည်။ တိတ္ထိတို့သည် ဘုရားရှင် ပွင့်ထွန်းဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် လာဘ်လာဘနည်းပါးကြသဖြင့် မိမိတို့၏ လာဘ်လာဘပေါများရေးအတွက် ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးမဲ့ကိုပြုရန် မိမိတို့ထံ၌ ဆည်းကပ်နေသူ ပရိယာယ်မာယာရှင် စိဉ္ဇမာဏဝိကာကို စေခိုင်းကြသည်။ စိဉ္ဇမာဏဝိကာသည် ဝမ်းဗိုက်၌ ဝန်းဝိုင်းသော ပျဉ်ချပ်ကိုကပ်ချည်ပြီးလျှင် အနီရောင်အပေါ်ရံကို ဝတ်မြုံကာ ပင်ပန်း နှမ်းနယ်နေသော ကိုယ်ဝန်ဆောင် မိန်းမအသွင်ဖြင့် ဘုရားရှင် တရားဟောရာ ဓမ္မသဘင်သို့ သွား၍ “သူ၏ ပဋိသန္ဓေ ကိုယ်ဝန်သည် ဘုရားရှင်ကြောင့် ဖြစ်ရသော ပဋိသန္ဓေ ကိုယ်ဝန်ဖြစ်ပါသည်”ဟု ပဝင်းသော လမင်းစန္ဒာကို ရွံစရာ မစင်ပုပ်ဖြင့် လိမ်းသုတ်ရန် အားထုတ်သည့်အလား ပရိသတ်အများ၏အလယ်၌ ဘုရားရှင်ကို စွပ်စွဲဆဲရေးလေသည်။ ထိုအခိုက်၌ သိကြားမင်းသည် စိဉ္ဇမာဏဝိကာ၏ စွပ်စွဲမှုကို ထင်ရှားပြုရန် နတ်သား၄-ယောက်နှင့်အတူတကွ ရောက်ရှိလာသည်။ နတ်သား၄-ယောက်တို့သည် ကြွက်အသွင်ဆောင်ကာ ပျဉ်ချပ်ကို ချည်နှောင်

သည့်ကြိုးတို့ကို ကိုက်ဖြတ်ကြသည်။ အပေါ်ရုံ ခြုံထည်သည် လေတိုက်လွင့်သဖြင့် လွင့်ပါ လေသည်။ လူအများသည် “ဟယ် သူယုတ်မ သင်သည် ဘုရားရှင်ကို မဟုတ်မတရား စွပ်စွဲ ဆဲရေးဘိ၏”ဟု ပြောဆို ရိုက်နှက်ကြကာ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်မှ နှင်ထုတ်ကြသည်။ ဘုရားရှင် မမြင်လောက်ရာအရပ်သို့ ရောက် သောအခါ မဟာပထဝီမြေကြီးသည် နှစ်ဖြာ ကွဲလျက် ဟင်းလင်း အပေါက်ဖြစ်လေသည်။ အဝီစိငရဲမှ မီးလျှံတို့သည် အထက်သို့ လျှံ တက်လာကြသည်။ စိဉ္ဇမာဏဝိကာသည် မိဖ ဆွေမျိုးတို့ပေးအပ်သည့် ကမ္မလာနီဝတ်ရုံကို လွှမ်းခြုံသည့်အလား ငရဲမီးအကြားမှ အဝီစိ သို့ ရောက်ရှိသွားလေသည်။ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၆- ၇-ဂ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၂-၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၈-၉။) ဘုရားရှင်နှင့် ဘုရားရှင်၏တပည့် သာဝက တို့ကို ပြစ်မှားသောကြောင့် မြေမျိုခံရသူ ၅-ယောက်တို့တွင် စိဉ္ဇမာဏဝိကာသည် တ ယောက်အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ (မိလိန္ဒ၊ ၁၀၈။) ဘုရားရှင်သည် ‘သဗ္ဗာဘိဘူ မြတ်စွာဘုရား’ ၏ တပည့် ‘အရှင်နန္ဒ’ကို စွပ်စွဲခဲ့ဘူးသော ကံကြွင်းကြောင့် စိဉ္ဇမာဏဝိကာ၏ စွပ်စွဲမှုကို ခံရသည်။ (အပါ၊ ၁။ ၃၄၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၃၉။ အပါ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၆။) ဘုရားရှင် သည် မယ်တော်မာယာ၏အပေါ်၌ စိတ်တော် ထားရှိသည့်နည်းတူ စိဉ္ဇမာဏဝိကာ၏အပေါ် ၌လည်း ထားရှိတော်မူသည်။ (သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။) ဘုရားရှင်ကို မဟုတ်မမှန် စွပ်စွဲ ဆဲရေးခြင်းကြောင့် စိဉ္ဇမာဏဝိကာ၏ အဝီစိ ငရဲ၌ ဖြစ်ရခြင်းအကြောင်းကို ဓမ္မသဘင်၌ ရဟန်းတော်များ ပြောဆိုနေကြခြင်းနှင့် စပ် လျဉ်း၍ ဘုရားရှင်သည် “ချစ်သားတို့ တမ လွန်လောက နောက်ဘဝကို လက်သင့်မခံပဲ မှန်ကန်သောသစ္စာတရားကို လွန်ကျူး ချေ ဖျက်ကာ မဟုတ်မတရား မုသားစကားကို ပြောဆိုလေ့ရှိသူသည် မည်သည့် မကောင်းမှု

အကုသိုလ်မျိုးကိုမျှ မပြုဝံ့သည်မရှိ”ဟူသော ‘မုသာဝါဒသုတ်တရား’ကို ဟောတော်မူသည်။ (ဣတိဝုတ်၊ ၂၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၂။) စိဉ္ဇ- မာဏဝိကာကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော် မူသည့် ဇာတ်တော်များ - ဗန္ဓနမောက္ခဇာတ် (ဇာ၊ ၁။ ၈။)၊ မဟာပဒုမဇာတ်။ (ဇာ၊ ၁။ ၂၅၃-၄။)

စိဉ္ဇမ္ဗိလဓောတတဗ္ဗဘာဇန (န) [စိဉ္ဇာ+အဗ္ဗိလ + ဓောတ + တဗ္ဗဘာဇန] မန်ကျည်းချဉ် ဖြင့် - ဆေးကြော - ပွတ်တိုတ် - အပ်သော - ကြေးနီခွက် - ကြေးနီအိုး။ စိဉ္ဇမ္ဗိလဓောတ- တဗ္ဗဘာဇနမိဝ သုဒ္ဓါ ဇာတာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၆၉။

စိဉ္ဇာ (ထိ) [စိ+စ။ စိစ+အ။ စိ စယနေ၊စော၊ စိစ အာဒါန သံဝရဏေသု ဝါ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂။ ဇာတ်၊ဋ္ဌ၊ သစ်-၌ကား “စိစမာဏဝိကန္တိ စိစ- ရုက္ခေဇာတတ္တာ ‘စိစမာဏဝိကာ’ တိလဒ္ဓနာမံ ဣတ္ထိ”။ စိစရုက္ခော စ နာမ တိန္တိဏိရုက္ခော၊ သော ဟိ စိယတိ သမ္မဟံ ကရိယတိတိ ‘စိ- စော’တိ ဝုစ္စတိ၊ စိ စယေတိ ဟိ ဤကာရန္တိ- ဓာတု။ ကတ္တစိ ပန ပေါတ္ထကေသု ‘စိဉ္ဇော’တိ နိဂ္ဂဟိတာဂမဝသေန ဒိဿတိ၊ နေသ ပေါ- ရာဏကဝေါဟာရော”ဟု ဆို၏။] မန်ကျည်း ပင်။ ဝိသယဂ္ဂဟဏဉ္စ နေသံ ပရိကပ္ပနာမတ္တံ သုပနံ ဝိယ စိဉ္ဇာဒီနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉။ က၊ခါ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်။ ၃၅၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၃။

စိဉ္ဇာဒိပတ္တ (န) [စိဉ္ဇာ+အာဒိ+ပတ္တ] မန် ကျည်းပင် အစရှိသည်တို့၏အရွက်။ စိဉ္ဇာဒိ- ပတ္တေသု ဘူမိယံ အတ္တတေသု န ဝဇ္ဇတိ။ က၊ခါ၊ဋ္ဌ၊ ဟောင်း။ ၉၄။

စိဉ္ဇိစိဉ္ဇာယတိ (ကြိ) (စိဉ္ဇိစိဉ္ဇ + အာယ + တိ) စိဉ္ဇိ စိဉ္ဇိ - ဖျှပ်ဖျှပ် - ဟူးသော အသံကိုပြု၏။ စိဉ္ဇိစိဉ္ဇိ - ဖျှပ်ဖျှပ် - မြည်၏။ စိဉ္ဇိဉ္ဇာယတိ - ကြည့်။

စိန္တ (န) [စရ+တ။ စရ စရဏေ၊ အစရိယိတ္ထာတိ စိန္တော ဓမ္မော၊ ဣန္တာဒေသော။ ရှု။ ၆၃၀။ စိ+တ။ မောက်၊ ၅။ ၁၅၃။ (စိန္တ-သံ)] (၁) ကျင့်ခြင်း၊ ပြုကျင့်ခြင်း။ (၂) အလေ့အကျက်၊ အလေ့အထ။ (၃) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ရာ အရပ်၊ စားကျက်။ (တိ) (၄) ကျင့်အပ်သော၊ ပြုကျင့်အပ်သော။ (၅) လေ့လာ - လေ့ကျက် - အပ်သော။ (၆) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-အပ်သော။ (၇) ဖြစ်ပြီးသော။ (၈) ကျင့်ရာ-ပြုကျင့်ရာ-ဖြစ်သော။

(၁) ကျင့်ခြင်း၊ ပြုကျင့်ခြင်း။ ဗြဟ္မစရိယံ စိန္တေနာ (ဝိ၊ ၂။ ၃၆၅) တိ... အထ ဝါ ဗြဟ္မစရိယံ စရဏေန။ ဝိ၊ ၄။ ၁၂၀၅။ (၂) အလေ့အကျက်၊ အလေ့အထ။ စိန္တံ ကိရေတံ ထေရဿ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၃။ (-၁၀၄။) (၃) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ရာ အရပ်၊ စားကျက်။ စိန္တဌာန-ကြည့်။ (၄) ကျင့်အပ်သော၊ ပြုကျင့်အပ်သော။ ကိံ န ခေါ နာမ တုမ္ဟာကံ အယျေ ဒဟရာနံ ဗြဟ္မစရိယံ စိန္တေန။ ဝိ၊ ၂။ ၃၆၅။ ဗြဟ္မစရိယံ စိန္တေနာတိ ဗြဟ္မစရိယေန စိန္တေန။ ဝိ၊ ၄။ ၁၂၀၅။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁၅၆-၇။ သံ၊ ၂။ ၅၀၄-၅။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၈။ ဇာ၊ ၂။ ၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၇၉၊ ၃၈၃။ ထေရဌာ၊ ၁။ ၁၂၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၀၊ ၂၁၄၊ ၂၆၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉၊ ၁၈၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၃၁၊ ၂၃၅၊ ၃၆၁။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၁၆။ သာဓုတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၄။) (၅) လေ့လာ-လေ့ကျက်-အပ်သော။ ဂေါတြဘုဝေါဒါနာနိ ပန ယဒိပိ နိဗ္ဗာနေ စိန္တာနိ သမုဒါစာရာနိ စ န ဟောန္တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃၃။ (၆) လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-အပ်သော။ စိန္တာ အင်္ဂါ စ မဂဓာ၊ ဝဇ္ဇိ ကာသိ စ ကောသလာ။ ထေရီ၊ ၃၉၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၁၀။ စိန္တာ အင်္ဂါ စ မဂဓာတိ...စိန္တာ စရိတာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၁၁။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၉၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၁၅။)

(၇) ဖြစ်ပြီးသော။ စိန္တပရိယန္တ-ကြည့်။ (၈) ကျင့်ရာ-ပြုကျင့်ရာ-ဖြစ်သော။ စိန္တဒိဝသ၊ စိန္တပရိဝုတ္တဒိဝသ တို့ကြည့်။

စိန္တဂရုဝါသ (တိ) [စိန္တဂရု+ဝသ+ဏ] လေ့လာ-လေ့ကျက်-အပ်သော ရိသေလေးစားမှုဖြင့် နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ထေရဿ ပရိသာသုဝိနိတာ စိန္တဂရုဝါသာ ဂရုနော ဣစ္ဆာနုရူပမေဝ ဝတ္တတိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၆။

စိန္တစရဏ (တိ) [စိန္တ+စရဏ] (၁) ကျင့်အပ်ပြီးသော အကျင့်ရှိသော၊ အကျင့်ကိုကျင့်ပြီးသော၊ သူ။ (၂) (သီလနှင့်တကွ သမာပတ်ဂ-ပါးတို့၌) လေ့လာ-လေ့ကျက်-အပ်ပြီးသော-ဝသီဘော်-အစွမ်း-သတ္တိ-ရှိသော၊ ဝသီဘော်-အစွမ်း-သတ္တိ-ကို-လေ့လာ-လေ့ကျက်-ပြီးသော၊ သူ။ (၁) သော ဝုတ္တဝါသော စိန္တစရဏော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၄၄။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၅၈။) (၂) သော ဝုတ္တဝါသော စိန္တစရဏော ဂတဒ္ဓေါ ဂတဒိသော။ မဟာနိ၊ ၁၆၊ ၆၃၊ ၃၆၅။ စူဠနိ၊ ၈၅။ စိန္တစရဏောတိ သီလေန သဟ အဋ္ဌသု သမာပတ္တိသု စိန္တဝသီတိ စိန္တစရဏော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၇၂။ (-မဟာနိ၊ ၈၉၊ ၁၈၂။ စူဠနိ၊ ၈၆၊ ၁၅၅၊ ၁၇၂၊ ၂၀၇၊ ၂၂၂။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၈။)

စိန္တဌာန (န) [စိန္တ+ဌာန] လှည့်လည်-သွားလာ-ကျက်စား-ရာ အရပ်၊ စားကျက်။ မဟတာ ဟိ ဂေါဂဏေန စိန္တဌာနံ ဘေရိတလံ ဝိယ သုဒ္ဓံ ဟောတိ နိတ္တိဏံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၁။ စိန္တဌာနန္တိ စရိတဌာနံ ဂေါစရဂ္ဂဟိတဌာနံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၄။

စိန္တတပ (တိ) [စိန္တ+တပ] ကျင့်အပ်ပြီးသော အကျင့်ရှိသော၊ အကျင့်ကိုကျင့်ပြီးသော၊ သူ။ သောဟံ စိန္တတပေါ သမာနော အာစရိယံ အာရာဓေတွာ မေဏ္ဍကပဉ္စေ ပုစ္ဆိဿာမိ။ ဖိလိန္ဒ၊ ၉၇။

စိန္တတ္တ (န) [စိန္တ+တ္တ] (၁) ကျင့်အပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်။ (၂) လေ့လာ - လေ့ကျက် - ဘူးသည်၏အဖြစ်။ အာဝဇ္ဇန်းနှင့် ကင်း၍ - များစွာ - အဖန်ဖန် - အထပ်ထပ် - ဖြစ်ဘူးသည်၏အဖြစ်။ (၃) လေ့လာ-လေ့ကျက်-အပ်ဘူးသည်၏အဖြစ်။ မှီဝဲအပ် - အဖန်ဖန် - အထပ်ထပ် - ဖြစ်စေအပ်-ပြီးသည်၏အဖြစ်။ (၁) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ စ သာသနဗြဟ္မစရိယဿ စ စိန္တတ္တာ ဗြဟ္မစရိနံ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၃၃။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၆။) (၂၊ ၃) တောနိတာဝ အတ္တနော နိန္ဒတ္တာ စ စိန္တတ္တာ စ သမုဒါစာရတ္တာ စ ဥပ္ပဇန္တု။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၈။ စိန္တတ္တာတိ အာဝဇ္ဇနေန ဝိနာ ဗဟုလံ ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗတ္တာ၊... စိန္တတ္တာတိ ဝါ ပုဂ္ဂလေန အာသေဝိတဘာဝေါ ဝုတ္တော။ မူလ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၂။ (-မိလိန္ဒ၊ ၅၈-၆၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၅။)

စိန္တဒိဝသ (ပု) [စိန္တ+ဒိဝသ] ပြုကျင့်ရာနေ့၊ ပြုကျင့်သောနေ့။ မိစ္ဆာစာရံ စိန္တဒိဝသေ ဒါသိ ဝိယ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၇။

စိန္တန္တ (ပု၊ န) [စိန္တ+အန္တ] (၁) လေ့လာ-လေ့ကျက် - ပြီးသည်၏အဆုံး။ (၂) ဖြစ်ပြီးသည်၏အဆုံး။ (၁) ဘင်္ဂါနုပဿနာယ စိန္တန္တေ သဗ္ဗသင်္ခါရတော ဘာယနဝသေန ဥပ္ပန္နဘယဉာဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၃။) (၂) ဝိပဿနာယ စိန္တန္တေ ပဝတ္တမဂ္ဂဉာဏံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၁၇။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။)

စိန္တပရိယန္တ (ပု) [စိန္တ+ပရိယန္တ] ဖြစ်ပြီးသည်၏အဆုံး။ တေသံပန ခွိန္နံ ဉာဏာနံ စိန္တပရိယန္တေ ဣဒံ စိတ္တံ ဟာသယမာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၅။ အနု၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၄။)

စိန္တပရိဝုတ္တဒိဝသ (ပု) [စိန္တ+ပရိဝုတ္တ+ဒိဝသ] မာနတ်ကျင့်ရာ၊ ပရိဝါသ်နေရာဖြစ်သော နေ့။

န ပန စိန္တပရိဝုတ္တဒိဝသနံ မက္ခိတဘာဝဿ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၀။

စိန္တဗြဟ္မစရိယ (န) [စိန္တ+ဗြဟ္မစရိယ] ကျင့်အပ်ပြီးသော မဂ်ဟူသော မြတ်သောအကျင့်၊ ကျင့်အပ်ပြီးသော မဂ်အကျင့်။ (တိ) (၂) ကျင့်အပ်ပြီးသော မြတ်သောအကျင့်ရှိသော၊ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ပြီးသော၊ သူ။ (က) ကျင့်အပ်ပြီးသော မဂ်ဟူသော မြတ်သောအကျင့်ရှိသော၊ မဂ်ဟူသော မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ပြီးသော၊ သူ။ (ခ) ကျင့်အပ်ပြီးသော မေထုန်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော မြတ်သော အကျင့်ရှိသော၊ မေထုန်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသော မြတ်သော အကျင့်ကို ကျင့်ပြီးသော၊ သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (က) စိန္တဗြဟ္မစရိယတာယ ပန သဟမေဓံ စရန္တိတိ န ဝတ္တဗ္ဗာတိ အသေက္ခဝါရော န ဂဟိတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇။ (ခ) အဟံ အဋ္ဌစတ္တာလိသဝဿာနိ စိန္တဗြဟ္မစရိယော။ သုတ္တန်၊ ဌ၊ ၂။ ၅၁။

စိန္တဗြဟ္မစရိယဝါသ (တိ) [စိန္တဗြဟ္မစရိယ + ဝသ + ဏ] ကျင့်အပ်ပြီးသော မဂ်အကျင့်ဖြင့် နေသော၊ သူ။ တုယံ သမိပေ စိန္တဗြဟ္မစရိယဝါသတာယ အန္တေဝါသိ သိက္ခိတဝါ သိက္ခိတအဓိသီလာဒိသိက္ခော အမှိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉။

စိန္တမဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ (တိ) [စိန္တ+မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ] ကျင့်အပ်ပြီးသော မဂ်ဟူသော မြတ်သောအကျင့်ရှိသော၊ မဂ်ဟူသော မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ပြီးသော၊ သူ။ စိန္တမဂ္ဂဗြဟ္မစရိယာနံ ကုလပုတ္တာနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၁။

စိန္တမာနတ္တ (န) [စိန္တ+မာနတ္တ] (၁) ပြုကျင့် - ပြီးဆုံးစေ - အပ်ပြီးသော မာနတ်အကျင့်။ (တိ) (၂) ပြုကျင့် - ပြီးဆုံးစေ - အပ်ပြီးသော မာနတ်အကျင့်ရှိသော၊ မာနတ်အကျင့်ကို - ပြုကျင့် - ပြီးဆုံးစေ - ပြီးသော၊

မာနတ်ကျင့်ပြီးသောသူ။ (၁) အောက်ပုဒ်
 ကြည့်။ (၂) စိန္တမာနတ္တာ ဘိက္ခု ယတ္ထ
 သိယာ ဝိသတိဂဏော ဘိက္ခုသံဃော၊ တတ္ထ
 သော ဘိက္ခု အဗ္ဗေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၃။
 စိန္တမာနတ္တာ ဘိက္ခုနီ ယတ္ထ သိယာ ဝိသတိ-
 ဂဏော ဘိက္ခုနီသံဃော၊ တတ္ထ (သ ဘိက္ခု-
 နီ) အဗ္ဗေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၇။ စိန္တမာနတ္တ-
 (ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၂၇) နှိ... ရတ္တိန္ဒြေဒံ အကတွာ
 စိန္တမာနတ္တံ ပရိနိဋ္ဌိတမာနတ္တန္တိ အတ္တော။
 ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၂။ စိန္တံ ကတံ ပရိ-
 နိဋ္ဌာပိတံ မာနတ္တံ ယေန။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊
 သစ်။ ၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁၀၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၀-၁။
 ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၂။ ကင်္ခါ။ ၃၀၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
 ၃၄၀။ ဝဇီရ။ ၂၂၇၊ ၅၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၅။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀၄။ ကင်္ခါ၊
 ဋီ၊ ဟောင်း။ ၅၇-၉။)

စိန္တမာနတ္တာဘာဝ (ပု) [စိန္တမာနတ္တ+အဘာဝ]
 ပြုကျင့်- ပြီးဆုံးစေ- အပ်ပြီးသော မာနတ်
 အကျင့်၏ မရှိခြင်း။ ဘိက္ခုကာလေ စိန္တမာ-
 နတ္တာဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၅။

စိန္တဝသိဋ္ဌာန (န) [စိန္တ+ဝသိ+ဋ္ဌာန] လေ့လာ
 -လေ့ကျက်-အပ်ပြီးသော-အစွမ်း- သတ္တိ
 - ရှိသော - အရာ - ဋ္ဌာန၊ လိမ်မာ-ကျမ်း
 ကျင့်-သော-အရာ-ဋ္ဌာန။ စိန္တဝသိဋ္ဌာနေ-
 ယေဝ နံ ကထာသမုဋ္ဌာပနတ္ထံ ကေ ပဉ္စ ပုစ္ဆိ-
 သာမိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၇။

စိန္တဝသိတာ (ထိ) [စိန္တဝသိ+တာ] လေ့လာ-
 လေ့ကျက် - အပ်ပြီးသော - ဝသီဘော် -
 အစွမ်း-သတ္တိ-ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ဝသီဘော်-
 အစွမ်း-သတ္တိ-ကို-လေ့လာ-လေ့ကျက်-
 ပြီးသူ၏အဖြစ်။ အဟမသ္မိ စိန္တဝသိတာယ
 ဝသိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၃။ စိန္တဝသိတာယာတိ
 သမာစိန္တပဉ္စဝိဝေသိဘာဝတော။ သီ၊ ၄။ ၁။
 ၁။ ၄၂၀။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၄။ မ၊ ၄။
 ၃။ ၁၀၁။ မ၊ ၄။ ၄။ ၆၂။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၂။ အံ၊

၄။ ၁။ ၁၄၃။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၄၈၅။
 ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၅။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၇၅။ မ၊ ၄။ ၃။
 ၂၇၁။)

စိန္တဝသိတာဝိသိဋ္ဌ (တိ) [စိန္တဝသိတာ+ဝိသိဋ္ဌ]
 လေ့လာ - လေ့ကျက် - အပ်ပြီးသော ဝသီ
 ဘော် - အစွမ်း - သတ္တိ - ရှိသူ၏ အဖြစ်ဖြင့်
 ထူးကဲသောသူ။ ယထာရုတဝသေန၊ နေယျ-
 တ္ထဝသေန စ ဝုတ္တာသု အဋ္ဌသု သမာပတ္တိသု
 စိန္တဝသိတာဝိသိဋ္ဌံ ဘိက္ခု ဒဿေတုံ ဝေ
 ဝုတ္တန္တိ အဓိပ္ပါယော။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၄၂။

စိန္တဝသိ(သိ)ဘာဝ (တိ) [စိန္တ+ဝသိ(သိ)
 ဘာဝ] လေ့လာ-လေ့ကျက်-အပ်ပြီးသော
 - ဝသီဘော် - အစွမ်း - သတ္တိ - ရှိသော၊
 ဝသီဘော်-အစွမ်း-သတ္တိ-ကို-လေ့လာ-
 လေ့ကျက် - ပြီးသောသူ။ ဝိနယေ စိန္တ-
 ဝသိဘာဝဿာပိ...ဝိစိကိစ္ဆာ ပဟိယတိ။ မ၊
 ၄။ ၁။ ၂၉၀။ ဝိညာဏဉာယတနံ ဘာဝေတု-
 ကာမေန ပန ပဉ္စဟာကာရေဟိ အာကာ-
 သာနဉာယတနသမာပတ္တိယံ စိန္တဝသိဘာ-
 ဝေန...ပုနပုနံ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၅။
 စိန္တော စရိတော ပဂုဏိကတော အာဝဇ္ဇနာ-
 ဒိလက္ခဏော ဝသိဘာဝေါ ဧတေနာတိ စိန္တ-
 ဝသိဘာဝေါ၊ တေန စိန္တဝသိဘာဝေန။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၉။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
 ၃၇၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၇။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၉။ သံ၊ ၄။
 ၂။ ၂၀၇။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၉။ အံ၊ ၄။
 ၃။ ၂၇၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၂။
 ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၄၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၅၀။ သာရတ္ထ၊
 ၂။ ၂၉၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉။ မ၊ ၄။
 ၁။ ၃၇၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၈၈၊ ၂၃၃။
 အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၁။ မူလဒီ၊ ၂။ ၁၆၀။ အနုဒီ၊ ၁။
 ၆၉။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၂၃၁။)

စိန္တဝသိ(သိ)ဘာဝ (ပု) [စိန္တဝသိ+ဘာဝ]
 လေ့လာ-လေ့ကျက်- အပ်ပြီးသော - ဝသီ
 ဘော် - အစွမ်း - သတ္တိ - ရှိသူ၏ အဖြစ်၊

ဝသီဘော်-အစွမ်း-သတ္တိ-ကို-လေ့လာ-
 လေ့ကျက်-ပြီးသူ၏ အဖြစ်။ န ဟိ အဋ္ဌသု
 သမာပတ္တိသု စုဒ္ဓသဟာကာရေဟိ စိန္တဝသိ-
 ဘာဝံ ဝိနာ ဥပရိ အဘိညာဓိဂမော ဟော-
 တိ။ ဒါဠာ ၁။ ၁၉၆။ အယံ ဟိ ထေရော
 အတ္တနော ပဋိသမ္ဘိဒါသု စိန္တဝသိဘာဝေန....
 ပဉ္စ ပုစ္ဆတိ။ အံဠာ ၁။ ၂၂၂။ (-အဘိဠာ ၂။
 ၄၀။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၂၀၆။ ထေရဠာ ၁။ ၃၈၊
 ၂၆၆။ အပါဠာ ၂။ ၂၄၀။ သီဠာသစ် ၂။ ၁၄၂။
 နေတ္တိဝိ။ ၂၃၁။)

စိန္တဝသိ(သိ)ဘာဝတာ (ထိ) [စိန္တဝသိ (သိ)
 ဘာဝ+တာ] လေ့လာ-လေ့ကျက်-အပ်ပြီး
 သော-ဝသီဘော်-အစွမ်း-သတ္တိ-ရှိသော
 သူ၏အဖြစ်။ ဝသီဘော်-အစွမ်း-သတ္တိ-ကို
 -လေ့လာ-လေ့ကျက်-ပြီးသူ၏ အဖြစ်။
 ဝိနယပညတ္တိယံ စိန္တဝသိဘာဝတာယ ပက-
 တညနောပိ....ဥဒ္ဓစ္စက္ကန္တံ ပဟိယတိ။ ဒါဠာ
 ၂။ ၃၇၁။ မဠာ ၁။ ၂၈၉။ သံဠာ ၃။ ၂၀၃။ အံ
 ဠာ ၁။ ၃၉။ အဘိဠာ ၂။ ၂၆၁။ ဣတိဝုတ်ဠာ
 ၃၄၂။

စိန္တဝသိ (တိ) [စိန္တ+ဝသိ။] လေ့လာ-လေ့
 ကျက်-အပ်ပြီးသော-ဝသီဘော်-အစွမ်း-
 သတ္တိ-ရှိသော၊ ဝသီဘော်-အစွမ်း-သတ္တိ
 -ကို-လေ့လာ-လေ့ကျက်-ပြီးသော၊ မှီဝဲ
 အပ်-အဖန်ဖန် - အထပ်ထပ် - ဖြစ်စေအပ်
 -ပြီးသော-ဝသီဘော်-အစွမ်း-သတ္တိ -
 ရှိသော၊ ဝသီဘော်-အစွမ်း-သတ္တိ-ကို-
 အဖန်ဖန်-အထပ်ထပ်-ဖြစ်စေအပ်ပြီးသော၊
 သူ။ ဝိတက္ကဝါရပထေသု စိန္တဝသိ ပဂုဏဝသိ-
 တိ ဝုစ္ဆတိ။ မဠာ ၁။ ၃၉၈။ တသ္မာနေန
 တသ္မိယေဝ တာဝ ပဌမဇ္ဈာနေ ပဉ္စဟာကာ-
 ရေဟိ စိန္တဝသိနာ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။
 ၁၄၉။ စိန္တဝသိတိ အာသေဝိတဝသိ။ မဠာ
 ၂။ ၇၇။ စိန္တဝသိနာတိ အာသေဝိတဝသိ-
 နာ။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ ၁။ ၁၇၈။ (-သံဠာ ၃။ ၁၃၃။

အံဠာ ၁။ ၂၄၊ ၉၇၊ ၁၀၃။ အံဠာ ၃။ ၁၂၃။
 အဘိဠာ ၁။ ၆၄။ အဘိဠာ ၂။ ၂၈၄။ ပဋိသံဠာ
 ၁။ ၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၅။
 ထေရဠာ ၁။ ၃၇။ ထေရီဠာ ၇၆။ အပါဠာ ၁။
 ၄၆။ အပါဠာ ၂။ ၂၄၀။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၅၁၊ ၂၂၃။
 မဟာနိဠာ ၇၂။ ဇာဠာ ၁။ ၄၄။ ဝိမတိ ၁။ ၇၃။
 ဒီဠာ ၁။ ၁၆၆။ ဒီဠာ ၂။ ၃။ ဒီဠာ ၃။ ၁၆၈။
 အံဠာ ၃။ ၃၂၄။)

စိန္တဝသိဘာဝတ္ထ (န) [စိန္တဝသိဘာဝ + ထွ]
 လေ့လာ-လေ့ကျက်-အပ်ပြီးသော-ဝသီ
 ဘော်-အစွမ်း-သတ္တိ-ရှိသူ၏အဖြစ်။ ဝသီ
 ဘော်-အစွမ်း-သတ္တိ-ကို-လေ့လာ-
 လေ့ကျက်-ပြီးသူ၏ အဖြစ်။ စိန္တဝသိဘာ-
 ယာတိ နိရောဓသမာပတ္တိယံ စိန္တဝသိဘာ-
 ဝတ္တာ။ သီဠာသစ် ၂။ ၃၇၂။

စိတ (တိ) [စိ+တ] (၁) စိအပ်-ပြုလုပ်အပ်
 -သော။ (၂) ဆည်းပူး-စီးဖြန်း-ပွားများ
 -လေ့လာ - အပ်သော။ (၃) စည်ပင် -
 ပြည့်ဖြိုး-သော။ (၄) ထင်းပုံ၊ ထင်းကုလား
 ပုံ၊ သူသေကောင်ကို - ဖုတ်ကြည်း - မီး
 သင်္ဂြိုဟ်-ရာထင်းပုံ။ (၅) သဲပုံစေတီ။ (၁)
 စိအပ်-ပြုလုပ်အပ်-သော။ တေန အကု-
 သလကေန စိတာ ဝင်္ကာ ဘိတ္တိ ပရိပတိ။
 ဝိ၊ ၄။ ၃၀၈။ စိတာတိ ဣဋ္ဌကာယော ကဗဠေန
 နိဒ္ဒမနဝသေန ဆိန္ဒိတာ ကတာတိ အတ္ထော။
 ဝဇီရ။ ၅၂၅။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၄၆၊ ၁၅၀။ အဘိဠာ
 ၁။ ၈၆။ အံဠာ ၃။ ၂၇။) (၂) ဆည်းပူး-
 စီးဖြန်း-ပွားများ - လေ့လာ - အပ်သော။
 ပရိစိတာယာတိ သမန္တတော စိတာယ၊ သဗ္ဗ-
 ဒိသာသု စိတာယ အာစိတာယ ဘာဝိတာယ
 အဘိဝဇ္ဇိတာယာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄။ ၁၀၄။
 စေတသာ စိတံ ဟောတိ (အံဠာ ၂။ ၃၃)တိ
 စိတ္တဝါရပရိယာယေန စိတ္တဝါရပရိယာယော
 စိတော ဝဇ္ဇိတော ဟောတိ။ အံဠာ ၃။ ၂၇၅။
 (-ဒီဠာ ၂။ ၁၄၄။ သံဠာ ၂။ ၂၀၆။ သံဠာ ၃။

၂၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၇၊၅၀၄။
 (၃) စည်ပင်-ပြည့်ဖြိုး-သော။ စိတန္တရံသ-
 ကြည့်။ (၄) ထင်းပုံ၊ ထင်းကုလားပုံ၊ သူသေ
 ကောင်ကို - ဖုတ်ကြည်း - မီးသင်္ဂြိုဟ်-ရာ
 ထင်းပုံ။ ဝတ္ထေန နံ ပါရုတ် နီဟရိတွာ၊ စိတ်
 သမာဒါယ တတော သုန္တိ။ မ၊၂။၂၆၀။
 ထေရ၊၃၂၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၂။ (-အပါ၊၁။၇၈၊၁၆၅၊၄၃၉။ အပါ၊၂။
 ၃၇၊၄၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၉။) (၅) သဲပုံစေ
 တီ။ သတ္တ မာလုဝပုပ္ပါနိ၊ စိတမာရောပယိံ
 အဟံ။ အပါ၊၁။၂၆၇။ စိတမာရောပယိံ
 အဟန္တိ အဟံ မာလုဝပုပ္ပါနိ သတ္တ ပတ္တာနိ
 ဂဟေတွာ စိတကေ ဝါလုကရာသိမ္ပိ ဝါလု-
 ကာဟိ ထူပံ ကတွာ ပူဇေသိန္တိ အတ္ထော။
 အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

စိတက (တိ) [စိတ+က။ စိယတေ ယတ္ထာတိ
 စိတကော၊စိတောစ၊တော။ ပုဗ္ဗတြ သကတ္ထေ
 ကော။ စိတာ၊ စိတျာ၊ စိတိပျတြ။ ဓာန်၊ဋီ။
 ၄၀၅။] (၁) ထင်းပုံ၊ ထင်းကုလားပုံ၊ သူသေ
 ကောင် ကို - ဖုတ်ကြည်း - မီးသင်္ဂြိုဟ်- ရာ
 ထင်းပုံ။ (က) မီးသင်္ဂြိုဟ်ရာ နံသာထင်းပုံ။
 (ခ) မီးသင်္ဂြိုဟ်ရာ စန္ဒကူးထင်းပုံ။ (၂)
 ထင်းပုံတည်ရှိရာ အရပ်။ (၃) အစု၊အပုံ။ (က)
 မီးကျိုးစု၊ မီးကျိုးပုံ။ (ခ) သဲစု၊ သဲပုံ။ (၄)
 သဲပုံစေတီ။ (၅) ဂူ၊ အရိုးဂူ၊ သူသေ၏
 အရိုးတို့ကို ထည့်ထားရာဂူ။ (၆) ဖြန့်ခင်း
 အပ်သော။

(၁) ထင်းပုံ၊ ထင်းကုလားပုံ၊ သူသေ
 ကောင်ကို - ဖုတ်ကြည်း - မီးသင်္ဂြိုဟ် - ရာ
 ထင်းပုံ။ အထ ကဋ္ဌာနိ သံကမ္ပိတွာ စိတကံ
 ကရိတွာ မာတာပိတုနံ သရီရံ စိတကံ အာ-
 ရောပေတွာ အဂ္ဂိံ ဒတွာ ပဉ္စလိကောတိက္ခတ္ထံ
 စိတကံ ပဒက္ခိဏံ အကာသိ။ ဝိ၊၃။၄၉၁။
 ပဂ္ဂယ အဉ္စလိံ တတ္ထ၊ ဝန္တိတွာ စိတကံ အဟံ။
 အပါ၊၁။၂၇၇။ အဟံ စိတကံ ဒဟနဒါရုရာသိ
 ဝန္တိတွာ ပဏာမံ ကတွာ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ (-

အပါ၊၁။၃၉၂-၉။ အပါ၊၂။၆၆။ စရိယာ။၃၉၇။
 ဇာ၊၂။၁၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။
 ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၊၄၂၆။ သုတ္တ-
 နိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။
 ၅၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈၊၁၉၈။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။
 အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၊၂၂၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၀၈။ ဇာ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၊
 ၅၂၈-၉။) (က) မီးသင်္ဂြိုဟ်ရာ နံသာထင်းပုံ။
 ပသန္တစိတ္တော သု၊ဇော၊ စိတကံ အဂမာ-
 သဟံ။ အပါ၊၁။၁၆၅။ စိတကံ အဂမာသ-
 ဟန္တိ စန္ဒနာဂရုဒေဝဒါရုကပ္ပုရတက္ကောလာ-
 ဒိသုဂန္ဓဒါရူဟိ စိတံ ရာသိဂတန္တိ စိတံ၊ စိတ-
 မေဝ စိတကံ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ (-ဒီ၊၂။
 ၁၁၇။ အပါ၊၁။၂၇၆၊၄၃၉။ အပါ၊၂။၃၇-၉။
 ၂၂၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၆၁။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။)
 (ခ) မီးသင်္ဂြိုဟ်ရာ စန္ဒကူးထင်းပုံ။ မယံ
 ဘဂဝတော စိတကံ အာဠိမ္မေဿာမ။ ဒီ၊၂။
 ၁၃၄။ စိတကန္တိ ဝိသရတနသတိကံ စန္ဒနစိတ-
 ကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ စိတကာယ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇)-
 န္တိ ဝိသသတရတနုစွာယ စန္ဒနဒါရုစိတကာ-
 ယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။
 အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ သာရတ္ထ၊၁။၅၁-၂-၃။ ဒီ၊ဋီ၊
 ၂။၁၈၉။) (၂) ထင်းပုံ တည်ရှိရာ အရပ်။
 စိတကံ အဂမာသဟံ။ အပါ၊၁။၂၇၇။ စိတကံ
 စိတကဋ္ဌာနံ အဟံ အဂမာသိန္တိ အတ္ထော။
 အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ (၃) အစု၊ အပုံ။ အင်္ဂါရစိ-
 တက (သာရတ္ထ၊၂။၂၉၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၅)
 ကြည့်။ (က) မီးကျိုးစု၊ မီးကျိုးပုံ။ စိတကာ-
 ယံဝ မေ ကာယော၊ အာသနေ န သုခံ
 လဘေ။ ဇာ၊၂။၃၆၇။ စိတကာယံဝ မေ
 ကာယောတိ ဣဒါနိ မမ ကာယော အင်္ဂါ-
 ရစိတကာယံ အာရောပိတော ဝိယ ဇာတော။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၄။ (ခ) သဲစု၊ သဲပုံ။ စိတကာ
 ပရိကိဏ္ဍာယော၊ အဿမဿာဝိဒ္ဓရတော။
 ဇာ၊၂။၃၅၈။ စိတကာတိ သဋ္ဌိတနိစိတကာ
 ဝါလုကပ္ပဉ္စာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၃။ (ဆဋ္ဌမူ-၌

“သဗ္ဗိတနိစိတာကဝါလုကပုဉ္ဇာ”ဟုရှိသည်။
 (-အပါဠာ ၂။၁၉၂။) (၄) သံပုဇေတိ။ စတုန္ဒ-
 ဝုတိတော ကပ္ပေ၊ စိတကံ ယမပူဇယံ။ အပါ-
 ၁။၂၆၈။ အထက်ပုဒ် (၅)လည်းကြည့်။ (၅)
 ဂူ၊ အရိုးဂူ၊ သူသေ၏အရိုးတို့ကို ထည့်ထား
 ရာဂူ။ သော ပိတု မရဏေန သောကပရိဒေဝ-
 သမာပန္နော အဿုမုခေါ ရတ္တက္ခော ကန္တန္တော
 စိတကံ ပဒက္ခိဏံ ကရေတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၇။
 (၆) ဖြန့်ခင်းအပ်သော။ သုဝဏ္ဏစိတက
 (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၈)ကြည့်။

စိတက (ပ) [?] စိတကလူမျိုး။ ရောဟဏာ
 သိန္ဓဝါ စေဝ၊ စိတကာ ကေကဏ္ဍိကာ။ သုရ-
 ဌာ အပရန္တာ စ၊ အာဂစ္ဆန္တိ မမံ သရံ။ အပါ-
 ၁။၄၂၁။

စိတကဈာယနဒိဝသ (ပ) [စိတက+ဈာယန+
 ဒိဝသ] ထင်းကုလားပုံကို မီးရှို့သောနေ့။
 တတော ပရံ တယော သာဓုကိဋ္ဌနဒိဝသာ
 စေဝ စိတကဈာယနဒိဝသာ စ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
 ၁။၆၆။

စိတကဌာန (န) [စိတက+ဌာန] ထင်းကုလား
 ပုံ တည်ရှိရာအရပ်။ သာ တံ ကထံ သုတွာဝ....
 ကန္တမာနာ ဉာတိနံ စိတကဌာနံ ဂန္တာ။ အံ၊
 ဌာ၊၁။၂၇၇။ (-၃၉၈။ အပါဠာ ၂။၁၉၅။)

စိတကဓမ္မ (ပ) [စိတက+ဓမ္မ]ထင်းကုလားပုံ၌-
 ထသော-ထွက်သော-မီးခိုး၊ ထင်းကုလား
 ပုံ မီးခိုး။ ယာဝဿ စိတကဓမ္မော န ပညာ-
 ယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄။ စိတကဓမ္မောတိ စိတ-
 ကေ ဥဋ္ဌိတော ဓမ္မော။ စူဠဝါ၊ ယော။၇၀။

စိတကဓမ္မကာလ (ပ) [စိတကဓမ္မ + ကာလ]
 ထင်းကုလားပုံ၌ မီးခိုး-ထွက်သောအခါ-
 ထွက်ခိုက်။ စိတကဓမ္မကာလော အတ္တနော
 ပဝတ္တိပရိယောသာနဘူတော ဧတဿာတိ
 ဓမ္မကာလိကံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၆၆။

စိတကဓမ္မဝုပသမ (ပ) [စိတကဓမ္မ + ဝုပသမ]
 ထင်းကုလားပုံ၌ မီးခိုးငြိမ်းသောအခါ။ စိတ-
 ကဓမ္မဝုပသမတော ပရံ အပ္ပဝတ္တနတော။
 သာရတ္ထ၊ ၃။၄၄၉။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၂၆။

စိတကနိဗ္ဗာပက (ပ) [စိတက+နိဗ္ဗာပက] စိတ-
 က နိဗ္ဗာပကမည်သော ထေရ်။ (ဤထေရ်
 သည် ဝေဿဘူတုရားရှင်၏ ရုပ်ကလာပ်တော်
 မီးသင်္ဂြိုဟ်ရာ ထင်းပုံကို နံသာရေဖြင့် ငြိမ်း
 စေခဲ့ဘူးသောကြောင့် ‘စိတကနိဗ္ဗာပက’ဟု
 ခေါ်အမည်တွင်သည်။) ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ
 စိတကနိဗ္ဗာပကော ထေရော ဣမာ ဂါထာ-
 ယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ၊ ၂။၄၀။

စိတကပဉ္ဇရ (ပ၊န) [စိတက+ပဉ္ဇရ] သူသေ
 ကောင်တင်သော အလောင်းစင်။ သိဝိ-
 ကာယ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗတ္တာ မဟာသတ္တော စိတက-
 ပဉ္ဇရံ “သိဝိက”န္တိ အာဟ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၄၆။

စိတကပူဇော် (ပ) [စိတက+ပူဇော်] စိတက-
 ပူဇော်မည်သောထေရ်။ (က) လင်းလွန်းပင်
 စောင့်နတ်ဖြစ်ခဲ့စဉ်က သိခီဘုရားရှင်၏ ရုပ်
 ကလာပ်တော် မီးသင်္ဂြိုဟ်ရာ နံသာထင်းပုံ
 ကို တူရိယာ တီးမှုတ်ကာ နံသာပန်းတို့ဖြင့်
 ပူဇော်ခဲ့ဘူးသော စိတကပူဇော်ထေရ်။ အပါ၊
 ၁။၁၆၆။ (ခ) အဓိတမည်သော ပုဏ္ဏား
 ဖြစ်ခဲ့စဉ်က သိခီဘုရားရှင်၏ ရုပ်ကလာပ်
 တော် မီးသင်္ဂြိုဟ်ရာ နံသာထင်းပုံကို ပန်း
 အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ပူဇော်ခဲ့ဘူးသော စိတက
 ပူဇော်ထေရ်။ အပါ၊ ၁။၂၇၆။ (ဂ) သိခီဘုရား
 ရှင်၏ ရုပ်ကလာပ်တော် မီးသင်္ဂြိုဟ်ရာ နံသာ
 ထင်းပုံကို စကားပန်း ဂ-ပွင့်ဖြင့် ပူဇော်ခဲ့ဘူး
 သော စိတကပူဇော်ထေရ်။ အပါ၊ ၂။၃၉။
 (ဃ) ပဒုမုတ္တရာ ဘုရားရှင်၏ ရုပ်ကလာပ်
 တော် မီးသင်္ဂြိုဟ်ရာ နံသာထင်းပုံကို အင်
 ကြင်းပန်းဖြင့် ပူဇော်ခဲ့ဘူးသော စိတကပူဇော်-
 ထေရ်။ အပါ၊ ၁။၃၃၉။ (င) အာနန္ဒာ
 အမည်ရှိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရှင်မြတ်၏ ရုပ်

ကလာပ်တော်ကို ထင်းပုံပြု၍ မီးသဂြိုဟ်ကာ ပူဇော်ခဲ့သော စိတကပူဇကထေရ်။ အပါ။ ၁။ ၂၅၆။ (စ) သဲပုံစေတီတည်၍ မာလောပန်း ၇-ပွင့်တင်လှူပူဇော်ခဲ့ဘူးသော စိတကပူဇကထေရ်။ အပါ။ ၁။ ၂၆၈။

စိတကမတ္တက (ပု၊န) [စိတက+မတ္တက] ထင်းကုလားပုံ၏ အထက်။ တသို့ ယေဝ ခဏေ ကူငှာဂါရုံ အာကာသေ ဥပ္ပတိတော စိတကမတ္တကေ ပတိဋ္ဌာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၈။

စိတစိတဋ္ဌာန (န) [စိတစိတ+ဋ္ဌာန] စီအပ်ရာ စီအပ်ရာအရပ်။ အပရော မဟာမုဂ္ဂရုံ ဂဟေတော တေန စိတစိတဋ္ဌာနံ အပစိနန္တော ဝိဒ္ဓိသေန္တောဝေ ဂစ္ဆေယျ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၉။

စိတဋ္ဌ (ပု) [စိတ+အတ္ထ] ဆည်းပူး-ပွားများ-လေ့လာ-အပ်သော သဘော။ ပရိစိတဋ္ဌောတိ သမန္တတော စိတဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၃။

စိတန္တရံသ (တိ) [စိတ+အန္တရံသ] ပြည့်ဖြိုးသော-လက်ဖျံရိုး-လက်ပြင်ရိုး- ၂-ခုတို့၏ အလယ်စပ်ကြား(အသား)ရှိသော၊ လက်ဖျံရိုး-လက်ပြင်ရိုး- ၂-ခုတို့၏ အကြား၌ ကျောရိုးကြောင်းမထင် တပြင်တည်းညီလျက် ပြည့်ဖြိုးသော ကျောပြင်ရှိသော၊သူ။ အယဉ္ဇိ ဒေဝ ကုမာရော စိတန္တရံသော။ ဒီ၊၂။ ၁၁၅။ စိတန္တရံသောတိ အန္တရံသံ ဝုစ္စတိ ဒိန္နံ ကောဇာနံ အန္တရံ၊ တံ စိတံ ပရိပုဏ္ဏံ အန္တရံသံ အဿာတိ စိတန္တရံသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀။ (-ဒီ၊၃။ ၁၁၈၊ ၁၃၄-၅။ မ၊၂။ ၃၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၃။)

စိတပူဇာ (ထိ) [စိတ+ပူဇာ] (၁) မီးသဂြိုဟ်ရာ ထင်းပုံကို ပူဇော်ခြင်း။ (၂) သဲပုံစေတီကို ပူဇော်ခြင်း။ (၃) ဘဝနေ ဥပဝိဋ္ဌောဟံ၊ စိတပူဇံ အနုဿရိ။ အပါ။ ၁။ ၁၆၅။ (-၁၆၆၊ ၃၃၈။ အပါ။ ၂။ ၃၇-၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈၁။)

(၂) ဒုဂ္ဂတိ* နာဘိဇာနာမိ၊ စိတပူဇာယိဒံ ဖလံ။ အပါ။ ၁။ ၂၆၈။

စိတာရုဋ္ဌ (တိ) [စိတ+အာရုဋ္ဌ] ထင်းကုလားပုံသို့ တင်အပ်သော။ မာတာ မတာ စိတာရုဋ္ဌာ၊ တတော နိပ္ပတိတော အဟံ။ အပါ။ ၂။ ၁၂၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃။

စိတ္တ (န) [စိန္တ+တ။ စိတိ+တ။ စိ+တ။ စိတ္တ + အ။ စိတ္တ + ကရဏ။ ကရဏပုဒ်ကို ချေ။ စိတ+တ+အ။ စိတ+တက်။ အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ၊ ဝိဇာနာတိတိ အတ္တော၊ ယသ္မာ ဝါ စိတ္တန္တိ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏော သေ သဒ္ဓေါ၊ တသ္မာ ယဒေတ္ထ လောကီယ-ကုသလာကုသလကိရိယစိတ္တံ၊ တံ ဇဝနဝိထိ-ဝသေန အတ္တနော သန္တာနံ စိနောတိတိ စိတ္တံ၊ ဝိပါကံ ကမ္မကိလေသေဟိ စိတန္တိ စိတ္တံ၊ အပိ စ သဗ္ဗမ္ပိ ယထာနုရူပတော စိတ္တတာယ စိတ္တံ၊ စိတ္တကရဏတာယ စိတ္တန္တိ ဝေမေတ္တ အတ္တော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ၊ ဝိဇာနာတိတိ အတ္တော။...ယံ ဝဋ္ဋဿ ပစ္စယော ဟောတိ၊ တံ သံသာရဒုက္ခံ စိနောတိတိပိ စိတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၂။ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ၊ အာရမ္မဏံ ဝိဇာနာတိတိ အတ္တော။...စိန္တေတိ ဝါ ဧတေန ကရဏဘူတေန သမ္ပယုတ္တဓမ္မာတိ စိတ္တံ။ အထ ဝါ စိန္တနမတ္တံ စိတ္တံ၊ ဝိဘာဝိနီ။ ၇၄။ ကမ္မကိလေသေဟိ စိတံ သဉ္ဇိတံ အတ္တဘာဝံ တာယတိ ရက္ခတိတိ စိတ္တံ၊ ဝိပါက-ဝိညာဏမေဝ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၁၂၉၊ ၁၃၀။ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ၊ ဝိညာဏံ စိတ္တကမ္မာဒိ စ။ ဣဒိ၊ ၈၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၊ ၂၅၁။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၇။ နေတ္ထိ၊ဝိ။ ၂၄၅။ ဝိဘာဝိနီ။ ၇၄။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၁၂၄-၁၃၀။ ကစ္စည်း။ ၆၅၆။ ရူ၊ ၆၀၈၊ ၆၆၆။ နိတိ၊ဓာ။ ၃၀၅-၆-၇။ ဓာနိ၊ဋီ။ ၁၅၂-တို့လည်း ကြည့်။)

(၁) စိတ်၊ အာရုံကို သိတတ်သော သဘောတရား၊ ယှဉ်ဖက် စေတသိက်တရားတို့၏ အာရုံကိုသိကြောင်း သဘောတရား၊ အာရုံကိုသိမှုသဘာဝ။ (၂) သမာဓိ၊ အာရုံကိုကပ်၍ စူးစူးစိုက်စိုက်ရှုတတ်သော သဘောတရား။ (၃) ပန်းချီ၊ ပန်းချီကား။ (၄) ဆန်းကြယ်မှု၊ ဆန်းကြယ်ခြင်း။ (၅) စိတ္တမြို့။ (မင်္ဂလာဘုရားရှင်သည် ယင်းမြို့ကို အမှီပြု၍ စကားပင်ရင်း၌ တိတ္ထိတို့၏မာန်ကို နှိမ်နှင်းကြောင်း ရေမီးအစုံ တန်ခိုးပြာဋိဟာကို ပြတော်မူသည်။) (၆) ပြောက်ကျားသော အဆင်း။ (၇) စိတ္တမည်သော သူ။ (က) စိတ္တသူကြွယ်၊ မစ္ဆိကာသဏ္ဍမြို့သား၊ ဓမ္မကထိကတေဒဂ်ရ၊ အနာဂါမ် စိတ္တဥပါသကာ။ (ခ) သုဇာတဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေး စိတ္တဥပါသကာ။ (ဂ) ဆင်ဆရာ၏သား စိတ္တ။ (ဃ) ဘုရားလောင်း စိတ္တပဏ္ဍိတ။ (င) စိတ္တမည်သော နတ်။ (တိ) (ဂ) ဆန်းကြယ်သော။ (၉) ပြောက်ကျားသော။ (၁၀) အံ့သြဖွယ်၊ အံ့သြဖွယ်ကောင်းသော။

(၁) စိတ်၊ အာရုံကိုသိတတ်သောသဘောတရား၊ ယှဉ်ဖက်စေတသိက်တရားတို့၏ အာရုံကို သိကြောင်းသဘောတရား၊ အာရုံကိုသိမှုသဘာဝ။ စိတ်သည် သညာ၊ ပညာတို့၏ သိပုံမှ တမျိုးတဖုံထူးသောအားဖြင့် အာရုံကို သိခြင်း အမှတ်အသား ‘အာရမ္မဏဝိဇာနနလက္ခဏာ’ရှိသည်။ အာရမ္မဏဝိဇာနနလက္ခဏာမရှိသော စိတ်မည်သည် မရှိ၊ အာရုံကို သိမှု၌ ယှဉ်ဖက် စေတသိက်တရားတို့၏ ရှေ့သွားမှုကိစ္စ ‘ပုဗ္ဗင်္ဂမရသ’ရှိသည်။ နောက်နောက်စိတ်သည် ရှေးရှေးစိတ်ကို အကြားအလုပ်မရှိအောင်ပြုကာ အစဉ် ဆက်စပ်ပေးတတ်သောတရားဟု ဉာဏ်၌ ရှေးရှုထင်လာမှုအခြင်းအရာ ‘သန္တဟနပစ္စုပ္ပန်’ ရှိသည်။ နာမ်၊ ရုပ် (ယှဉ်ဖက်စေတသိက်နာမ်၊ မှီရာဝတ္ထုရုပ်)ဟူသော နှီးစွာသောအကြောင်း

‘နာမရူပပဒဋ္ဌာန်’ရှိသည်။ ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ နာမ်၊ ရုပ် ၂-ပါးစုံ နှီးစွာသောအကြောင်း ‘ပဒဋ္ဌာန်’ဖြစ်၍ စတုဝေါကာရဘုံ၌ နာမ်သည်သာလျှင် နှီးစွာသောအကြောင်း ‘ပဒဋ္ဌာန်’ဖြစ်သည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၅-၆။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၄၆။) စိတ်သည် အာရုံကိုသိခြင်းလက္ခဏာအားဖြင့် တပါးသာဖြစ်သည်။ ယင်း တပါးတည်းသောစိတ်ကိုပင် ဇာတိ၊ ဘူမိ၊ သမ္ပယောဂဓမ္မ၊ သင်္ခါရ၊ နိဿယ၊ ကိစ္စ၊ ဈာန်၊ အာရုံ၊ မဂ် အပြားအားဖြင့် ယထာရဟ မြှောက်ပွား၍ “အကုသိုလ်စိတ် ၁၂၊ ကုသိုလ်စိတ် ၂၁၊ ဝိပါက်စိတ် ၃၆၊ ကြိယာစိတ် ၂၀-အားဖြင့်” စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါးဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါးကို ဈာန် ၅-ပါးဖြင့် မြှောက်ပွားလျှင် လောကုတ္တရာစိတ် အကျယ် ၄၀-ဖြစ်၍ စိတ်အကျယ် ၁၂၁-ပါးဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၂-၇။ သင်္ဂဟ၊ ၂-၁၈။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၇၆-၇၊ ၈၁-၂၊ ၆-၇၊ ၉၁-၅၊ ၇၊ ၉၊ ၁၀၁-၄။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၃၀၃-၄။) (စိတ်အကျယ်ဝေဖန်ဟောပြပုံကို အဘိဓမ္မ၊ ၁၇-၁၄၄-ကြည့်။)

အကျဉ်းအားဖြင့် ၈၉-ပါး အကျယ်အားဖြင့် ၁၂၁-ပါးသော စိတ်တို့သည် သညာ၊ ပညာတို့၏သိပုံမှ တမျိုးတဖုံ ထူးသောအားဖြင့် အာရုံကို သိတတ်သောကြောင့် ‘စိတ်’မည်သည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။) တနည်း-ဖဿစသော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်တရားတို့၏ အာရုံကို သိခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ‘စိတ်’မည်သည်။ (ဝိဘာဝိနီ၊ ၇၄။) ‘အာရုံကိုသိ’ဟူသည် ‘အာရုံကို ရယူခြင်း’ပင် ဖြစ်သည်။ (မူလဋီ၊ ၁။ ၅၄၊ ၆၅၊ ၈၇။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၀။) တနည်း-မိမိ မိမိအားလျော်သော သမ္ပယုတ်ဘုံ၊ အာရုံ၊ ဟိန-မဇ္ဈိမ-ပဏိတ၊ အဓိပတိတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် စိတ်တမျိုးနှင့်တမျိုး မတူထူးခြား ကွဲပြား ဆန်းကြယ်သောကြောင့် ‘စိတ်’မည်သည်။ အချို့စိတ်သည် ရာဂနှင့်တကွ

ဖြစ်၍ အချို့စိတ်တို့သည် ဒေါသ၊ မောဟတို့နှင့် တကွ ဖြစ်ကြသည်။ ဤသို့ယှဉ်ဖက် 'သမ္ပယုတ်'အားဖြင့် စိတ်တမျိုးနှင့်တမျိုး မတူထူးခြား ကွဲပြား ဆန်းကြယ်ကြသည်။ အချို့စိတ်သည် ကာမဘုံ၌ဖြစ်၍ အချို့စိတ်တို့သည် ရူပ၊ အရူပ၊ လောကုတ္တရာ (အဝတ္ထာ) ဘုံတို့၌ ဖြစ်ကြသည်။ ဤသို့ဖြစ်ရာ 'ဘုံ'အားဖြင့်လည်း စိတ်တမျိုးနှင့်တမျိုး မတူထူးခြား ကွဲပြား ဆန်းကြယ်ကြသည်။ အချို့စိတ်သည် ရူပါရုံကိုအာရုံပြု၍ အချို့စိတ်တို့သည် သဒ္ဓါရုံစသည်ကို အာရုံပြုကြသည်။ ဤသို့ မွေ့လျော်ရာ 'အာရုံ'အားဖြင့်လည်း စိတ်တမျိုးနှင့်တမျိုး မတူထူးခြား ကွဲပြား ဆန်းကြယ်ကြသည်။ အချို့စိတ်သည်အယုတ် 'ဟိန်'ဖြစ်၍ အချို့စိတ်တို့သည် အလယ် 'မဇ္ဈိမ'အမြတ် 'ပဏိတ'ဖြစ်ကြသည်။ ဤသို့ ဟိန်-မဇ္ဈိမ-ပဏိတအားဖြင့်လည်း စိတ်တမျိုးနှင့်တမျိုး မတူထူးခြား ကွဲပြား ဆန်းကြယ်ကြသည်။ ထိုဟိန်စိတ် စသည်တို့တွင်လည်း အချို့စိတ်သည် ဆန္ဒအကြီးအမှူးရှိ၍ အချို့စိတ်တို့သည် ဝီရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝီရိယာ အသီးအသီး အကြီးအမှူး ရှိကြသည်။ ဤသို့ အကြီးအမှူး 'အဓိပတိ' အားဖြင့်လည်း စိတ်တမျိုးနှင့်တမျိုး မတူထူးခြား ကွဲပြား ဆန်းကြယ်ကြသည်။ ဤသို့အားဖြင့် စိတ်ဟူသမျှသည် သမ္ပယုတ်၊ ဘုံ၊ အာရုံ၊ ဟိန်-မဇ္ဈိမ-ပဏိတ၊ အဓိပတိတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် စိတ်တမျိုးနှင့်တမျိုး မတူထူးခြား ကွဲပြား ဆန်းကြယ်ကြသည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ ပဋိသန္ဓ၊ ၁။ ၉၂။) တနည်း မိမိ၏စိတ်အစဉ်ကို ပြတ်မသွားအောင် အနန္တရပစ္စယသတ္တိ စသည်ဖြင့် စိတ်တစ် ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် 'စိတ်'မည်သည်။ (ဝိဘာဝိနီ၊ ၇၄။ မဏိမဇ္ဈ၊ ၁။ ၁၃၀)

လောကီကုသိုလ်စိတ် ၁၇၊ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂၊ အာဝဇ္ဇန်းဒွေး ကြည်သော ကြိယာစိတ် ၁၈-အားဖြင့် လောကီဇောစိတ် ၄၇-ပါးသည်

ဇောဝိထိ၏အစွမ်းဖြင့် မိမိ၏ ဇောစိတ်အစဉ်ကို စိတ်တစ် ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် 'စိတ်'မည်သည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ ပဋိသန္ဓ၊ ၁။ ၉၂။) 'စိ'ဟူသည် ရှေးရှေးဇောစိတ်က နောက်နောက်ဇောစိတ်ကို အာသေဝနပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ (မူလဋီ၊ ၁။ ၆၅။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၁။)

လောကီဝိပါကစိတ် ၃၂-ပါးသည် ကံကိလေသာ (ကိလေသာ အဖော်သဟဲရှိသော ကံ)က ဆည်းပူး ဖြစ်စေအပ်သောကြောင့် 'စိတ်'မည်သည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ ပဋိသန္ဓ၊ ၁။ ၉၂။ မူလဋီ၊ ၁။ ၆၅။ မဏိမဇ္ဈ၊ ၁။ ၁၂၉။) တနည်း- ကံ ကိလေသာတို့သည် ဆည်းပူး ဖြစ်စေအပ်သော အတ္တဘောကို စောင့်ရှောက်တတ်သောကြောင့် 'စိတ်'မည်သည်။ (ဝိဘာဝိနီ၊ ၇၄။ မဏိမဇ္ဈ၊ ၁။ ၁၂၉၊ ၁၃၀။)

သဝိညတ္တိကစိတ် ၃၂-ပါးသည် ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီစသည်ကို ပြုလုပ်ပြီးစေတတ်သောကြောင့် 'စိတ်'မည်သည်။ လောက၌ ပန်းချီကားထက် ဆန်းကြယ်သောအရာသည် မရှိ၊ ထို၌လည်း လက်စွမ်းပြရေးဆွဲထားသော ပန်းချီကားချပ်သည် အလွန်တရာ ဆန်းကြယ်လှသည်။ ယင်း ဆန်းကြယ်လှသော ပန်းချီကားချပ်သည် ပန်းချီဆရာ၏ စိတ်ဆန်းကြယ်မှုကြောင့် ဖြစ်ရသည်။ ဤသို့ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီစသည်ကို ပြုလုပ်ပြီးစေ တတ်သောကြောင့် 'စိတ်'မည်သည်။ တနည်း- ပြုလုပ်ပြီးစေအပ်သော ပန်းချီစသော အကျိုးတရား အတူ ဆန်းကြယ်သောကြောင့် 'စိတ်'မည်သည်။ စင်စစ်အားဖြင့် ပန်းချီစသော အကျိုးတရားသည် စိတ်က အဆန်းတကြယ် ကြံစည်စိတ်ကူးထားသလောက် မပြီးမြောက်နိုင်သောကြောင့် ပန်းချီစသော အကျိုးတရား ဆန်းကြယ်မှုထက် အကြောင်းစိတ်သည်သာလျှင် သာလွန်၍ ဆန်းကြယ်ပေ

သည်။ (အဘိဋ္ဌာဓါဝေဒါ။ ပဋိသန္ဓေဓါဝေဒါ။
ဝိဘာဝိနီ။ ၇၄။ မဏိမဇ္ဈ။ ၁။ ၁၂၉။)

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂, လောကီကုသိုလ်စိတ်
၁၇-အားဖြင့် ၂၉-ပါးသောစိတ် (ကမ္မဝိညာဉ်)
တို့သည် ဒေဝ, မနုဿ, နိရယ, ပေတ, တိ-
ရစ္ဆာနဟူသော ဂတိ ၅-ပါးတို့၌ ကံ, လိင်,
သညာ, ဝေါဟာရစသော အဇ္ဈတ္တိက (ဣန္ဒြိ-
ယဗဒ္ဓ) ဆန်းကြယ်မှုအမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်
ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ‘စိတ်’မည်သည်။
ကာယကံ စသော အတိတ်ကုသိုလ်, အကု-
သိုလ်ကံအမျိုးမျိုးကို စိတ်သည် ပြုလုပ်ဖြစ်စေ
သည်။ ယင်းစိတ်က ပြုလုပ်ဖြစ်စေအပ်သော
အတိတ်ကံအမျိုးမျိုး မတူထူးခြား ကွဲပြား
ဆန်းကြယ်သောကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ဂတိ ထိုထို၌
လက်, ခြေ စသော ‘လိင်’သဏ္ဌာန်၏ မတူ
ထူးခြား ကွဲပြား ဆန်းကြယ်မှု ဖြစ်ရသည်။
သဏ္ဌာန် ကွဲပြားသောကြောင့် မှတ်ယူအပ်
တိုင်းသော သဏ္ဌာန်အားလျော်စွာ “ဤသူ
ကား မိန်းမ, ဤသူကား ယောက်ျား”ဟု
မှတ်သားမှု ‘သညာ’ မတူထူးခြား ကွဲပြား
ဆန်းကြယ်ရသည်။ မှတ်သားမှု ‘သညာ’
ကွဲပြားသောကြောင့် သညာအားလျော်စွာ
“မိန်းမ, ယောက်ျား”ဟု ခေါ်ဝေါ်မှု ‘ဝေါ-
ဟာရ’ မတူထူးခြား ကွဲပြား ဆန်းကြယ်ရ
သည်။ ခေါ်ဝေါ်မှု ‘ဝေါဟာရ’ကွဲပြားသော
ကြောင့် ဝေါဟာရအားလျော်စွာ “မိန်းမ,
ယောက်ျား, မင်း, ပုဏ္ဏား ဖြစ်ရလို၏”ဟူ
သော ဆုတောင်းမှုအမျိုးမျိုးဖြင့် မိန်းမ,
ယောက်ျား, မင်း, ပုဏ္ဏားစသော အတ္တဘော
ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကံအမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်
အားထုတ်ရကား ပစ္စုပ္ပန်ကံအမျိုးမျိုး မတူ
ထူးခြား ကွဲပြား ဆန်းကြယ်ရပြန်သည်။
ပစ္စုပ္ပန်ကံ ကွဲပြားသောကြောင့် ယင်း ပစ္စုပ္ပန်
ကံအမျိုးမျိုးက မိန်းမ, ယောက်ျား, မင်း,
ပုဏ္ဏားစသော တောင်တအပ်တိုင်းသောဘဝ
ကို ဖြစ်စေရာ၌ ဂတိ ၅-ပါး၏အစွမ်းဖြင့်

ဖြစ်စေရကား အနာဂတ်ဂတိ မတူထူးခြား
ကွဲပြား ဆန်းကြယ်ရသည်။ ယင်း ပစ္စုပ္ပန်ကံ
ကွဲပြားသောကြောင့်ပင် သတ္တဝါထိုထိုတို့မှာ
အနာဂတ်ဂတိ ထိုထို၌ အခြေမရှိသူ, အခြေ
၂-ချောင်းရှိသူ, စသော မတူထူးခြား ကွဲပြား
ဆန်းကြယ်မှုသည်၎င်း, နွား, ကျွဲ, မင်း,
ပုဏ္ဏား စတုမဟာရာဇ်နတ်စသော ဥပပတ္တိ
(အမျိုးဇာတ်) ထိုထို၌ အမျိုး, စည်းစိမ်,
ရာထူး, ဂုဏ်သိရ် စံသည်တို့ဖြင့် မြင့်မြတ်
သူ, ယုတ်နိမ့်သူစသော မတူထူးခြား ကွဲပြား
ဆန်းကြယ်မှုသည်၎င်း, အတ္တဘော ထိုထို၌
ရုပ်အဆင်းလှသူ, မလှသူ, လာဘ်လာဘ ပေါ
များသူ, မပေါများသူစသော မတူထူးခြား
ကွဲပြား ဆန်းကြယ်မှုသည်၎င်း ဖြစ်ရသည်။
ဤသို့အားဖြင့် ဂတိ ၅-ပါးတို့၌ ကံ, လိင်,
သညာ, ဝေါဟာရစသော အဇ္ဈတ္တိက ဆန်း
ကြယ်မှု အမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ်ဖြစ်စေတတ်
သောကြောင့် ‘စိတ်’မည်သည်။ တနည်း
ပြုလုပ်ဖြစ်စေအပ်သော ကံ, လိင်, သညာ,
ဝေါဟာရစသော အဇ္ဈတ္တိက အကျိုးတရား
အတူ ဆန်းကြယ်သောကြောင့် ‘စိတ်’မည်
သည်။ စင်စစ်အားဖြင့် အကျိုးပေးခွင့်မရ
သော ကမ္မဝိညာဉ်စိတ်နှင့် ဂာလ, ဂတိ,
ပယောဂ စသော အထောက်အပံ့ချို့တဲ့သော
အပရာပရိယ ဝေဒနိယ ကမ္မဝိညာဉ်စိတ်သည်
အချို့သော ဆန်းကြယ်သော အကျိုးတရား
ကိုပြုလုပ်ဖြစ်စေနိုင်မှုမရှိသောကြောင့် အဇ္ဈ-
တ္တိက အကျိုးတရားဆန်းကြယ်မှုထက် အ
ကြောင်း ကမ္မဝိညာဉ်စိတ်သည်သာလျှင်သာ
လွန်၍ ဆန်းကြယ်ပေသည်။ (အဘိဋ္ဌာဓါ
ဝေဒါ-ဂ။ ပဋိသန္ဓေဓါဝေဒါ။ ၇၂။ မဏိမဇ္ဈ။ ၁။
၁၂၉။) တနည်း-သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲကို စိတ်
ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ‘စိတ်’မည်သည်။
(ပဋိသန္ဓေဓါဝေဒါ။ ၇၂။)

‘စိတ်’သည် ထိုထိုအရပ်ဒေသသို့ သွား
လာတတ်သော သဘာဝတရားမျိုး မဟုတ်

သော်လည်း အဝေးအရပ်၌ရှိသော အာရုံကိုပင် လှမ်းယူနိုင်သောကြောင့် အာရုံရှိရာ အဝေးအရပ်သို့ သွားတတ်သော ‘ဒုရိမ’ သဘာဝတရားမျိုး ဖြစ်သည်။ တပြိုင်နက် သောဓဏ၌ စိတ် ၂-ခု၊ ၃-ခု စသည် ပြိုင်တူ ဖြစ်ရိုးမရှိ။ ရှေးစိတ်တခု ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်ပြီးမှ နောက်စိတ်တခု ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သောကြောင့် တခုတည်းသာ ဖြစ်လေ့ရှိသော ‘ဧကစရ=ဧကစာရီ’ သဘာဝတရားမျိုး ဖြစ်သည်။ အလုံး၊ အပြား၊ အထောင့် စသော အထည်ကိုယ်သဏ္ဌာန်နှင့် အညို၊ အရွှေ၊ အနီ၊ အဖြူစသော အဆင်းမရှိသော ‘အသရီရ=အရူပ’ သဘာဝတရားမျိုး ဖြစ်သည်။ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို အမှီပြုကာ ဖြစ်ပေါ်တတ်သောကြောင့် ဟဒယဝတ္ထုနှင့် ယင်း၏မှီရာ မဟာဘုတ်ဟူသောဂူ၌ ကိန်းအောင်းတတ်သော ‘ဂုဟာသယ’ သဘာဝတရားမျိုး ဖြစ်သည်။ (ဓမ္မ၊ ၁၁၈။ ထေရ၊ ၃၅၈။ ဓမ္မ၊ ၄၁၁။ ၁၉၃-၄။ ထေရ၊ ၄၁၂။ ၄၇၂။)

ဘဝင်စိတ် ၁၉-ပါးသည် ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်သောကြောင့် ဖြူစင်သော ‘ပဏ္ဍရ’ သဘာဝတရားမျိုး ဖြစ်သည်။ အကုသိုလ်စိတ်သည် (ညစ်နွမ်းသောတရားမျိုး ဖြစ်သော်လည်း) ဖြူစင်သောဘဝင်စိတ်မှ (တဝီထိတည်း၏ အဖြစ်ဖြင့်) ထွက်ပေါ် (ဖြစ်ပေါ်လာသော) ကြောင့် ဖြူစင်သော ‘ပဏ္ဍရ’ သဘာဝတရားဟုပင် ဆိုရသည်။ ကုသိုလ်စိတ်သည် ဖြူစင်သော ဘဝင်စိတ်မှ ထွက်ပေါ် (ဖြစ်ပေါ်) လာသောကြောင့်၎င်း၊ သူ့ ကိုယ်တိုင်ကလင် ဖြူစင်နေသောကြောင့်၎င်း ဖြူစင်သော ‘ပဏ္ဍရ’ သဘာဝတရားမျိုးပင် ဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် စိတ်ဟူသမျှသည် ပင်ကိုယ်သဘောအားဖြင့် ဖြူစင်သော ‘ပဏ္ဍရ’ သဘာဝတရားမျိုးချည်းသာ ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်သော်လည်း ဇောဓဏ၌ ညွှေသည် ‘အာဂန္တုက’ ဖြစ်သော ညစ်နွမ်းကြောင်း ‘ဥပက္ကိလေသ’ စေတသိက်

တရား၊ ဖြူစင်ကြောင်း ‘ဝေါဒါန’ စေတသိက်တရားတို့ကြောင့် ညစ်နွမ်းမှု၊ စင်ကြယ်မှု ဖြစ်ရသည်။ (အံ၊ ၁။ ၉။ အံ၊ ၄၁။ ၄၅။ အဘိ၊ ၄၁။ ၁၈၅။ မူလ၊ ၄၁။ ၉၅။)

‘စိတ်’သည် လျင်မြန်စွာဖြစ်ပေါ်၍ လျင်မြန်စွာ ချုပ်ပျက်တတ်သော ‘လဟုပရိဝတ္တ’ သဘာဝတရားမျိုး ဖြစ်သည်။ စိတ်ကဲ့သို့ လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပေါ်၍ လျင်မြန်စွာ ချုပ်ပျက်တတ်သော အခြားတရားမျိုး မရှိ။ စိတ်၏ ဖြစ်ပျက်မှု လျင်မြန်ပုံကို နှိုင်းခိုင်းမှု ‘ဥပမာ’ ပြုရန်ပင်မလွယ်ကူ။ (အံ၊ ၁။ ၉။ အံ၊ ၄၁။ ၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၉။) အတွေးသမား ‘တက္ကိပုဂ္ဂိုလ်’ များသည် စက္ခုစသော ရုပ်တရားတို့၏ ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော ချုပ်ပျက်မှုကိုသာ မြင်ကြသည်။ ရှေးစိတ်တခုတခု ချုပ်ပျက်အပြီးတွင် နောက်စိတ်တခုတခုအကြား အလပ်မရှိ (မီးစက်ဝိုင်းပမာ) ဆက်စပ် ဖြစ်ပေါ်နေသောကြောင့် စက္ခုစသော ရုပ်တရားတို့၏ ချုပ်ပျက်မှုထက် စိတ်၏ အလွန်လျင်မြန်သော ချုပ်ပျက်မှုကို မမြင်နိုင်ကြပေ။ ယင်းသို့ မမြင်နိုင်သောကြောင့် “ငှက်သည် သစ်တပင်မှ သစ်တပင်သို့ ပြောင်းရွှေ့နားနေသကဲ့သို့ စိတ်သည် အဟောင်းဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘော ချုပ်ပျက်သွားသောအခါ အသစ်ဖြစ်သော အခြားခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘောသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားသည်” ဟု မှတ်မှား စွဲယူပြီးလျှင် “စိတ်ဟူသော အတ္တသည် အမြဲ တည်နေသော နိစ္စ၊ ဓုဝ၊ သဿတ သဘာဝမျိုး ဖြစ်သည်” ဟု ပြောဆို ပညတ်ကြလေသည်။ (ဒီ၊ ၄၁။ ၁၀၅။)

‘စိတ်’တခုတခု၌ ဖြစ်ပေါ်ရာကာလ ‘ဥပါဒ်ခဏ’၊ တည်တန့်ရာကာလ ‘ဌိခဏ’၊ ချုပ်ပျက်ရာကာလ ‘ဘင်ခဏ’ ဟု အခိုက်အတန့်ကာလ ‘ခဏငယ်’ ၃-ခု ရှိသည်။ ယင်းခဏငယ် ၃-ခု အပေါင်းသည် စိတ်တခု၏ သက်တမ်းကာလ ‘စိတ္တက္ခဏတခု = ခဏကြီးတခု’ ဖြစ်သည်။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅။ သင်္ခါ၊ ၅၇။) စိတ္တက္ခဏတခုသည် မျက်စိတမှိတ်၊ လျှပ်တပြက်၊ လက်ဖျစ်တတွက် အချိန်ကာလကို ကုဋေတသိန်းမကစိတ်၍ တစိတ်ခန့်မျှသာ ရှည်ကြာသည်။ (ပရမတ္ထဒီပနီ၊ ၁၄၈။) မျက်စိတမှိတ်၊ လျှပ်တပြက်၊ လက်ဖျစ်တတွက် အချိန်ကာလအတွင်း၌ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်နှင့်ပြည့်စုံသော စိတ်ပေါင်း ကုဋေတသိန်းမက (ရှေ့နောက်ဆက်လျက်) ဖြစ်ပျက်နိုင်သည်။ (သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁။ အနုဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၅။) ရှစ်ထောင့် ငါးဆယ့် ကိုးတင်း၊ တစိတ်၊ နှစ်ပြည့်ရှိ စပါးတို့ကို စိတ်တခုလျှင် စပါးတစေ့ကျဖြင့် ရေတွက်မှတ်သားသော် စပါးတို့သာ ကုန်ဖွယ်ရာရှိသည်။ မျက်စိတမှိတ်၊ လျှပ်တပြက်၊ လက်ဖျစ်တတွက် အချိန်ကာလအတွင်း၌ဖြစ်ပေါ်သောစိတ်ကားမကုန်နိုင်။ (မိလိန္ဒ၊ ၁၀၉။) (စိတ်၏ဌီဇာဏ ရှိ၊ မရှိနှင့် စပ်လျဉ်းသော စိစစ်ချက်ကို သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၇-၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၄။ မူလဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂-၃။ အနုဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၊ ၃၀။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၃၈-၉၊ ၁၄၀။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၄၃၃-၄၄၀။ ပရမတ္ထဒီပနီ၊ ၁၄၈-၁၅၂-တို့ကြည့်။)

‘စိတ်’သည် သတ္တလောကကြီးတခုလုံးကို ဆွဲဆောင်နေသည်။ သတ္တလောကကြီး တခုလုံးသည် စိတ်၏ ဆွဲငင်မှုကို ခံနေရသည်။ ကိလေသာကို ပယ်သတ်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှတပါး အားလုံးသော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါတို့သည် စိတ်ဟုဆိုအပ်သော တခုတည်းသောတရား၏ အလို (ဆွဲဆောင်ရာ) သို့ လိုက်ပါနေကြရသည်။ (သံ၊ ၁။ ၃၆။) စိတ်ညစ်နွမ်းခြင်းကြောင့် သတ္တဝါတို့ ညစ်နွမ်းကြရ၍ စိတ်ဖြူစင်ခြင်းကြောင့် သတ္တဝါတို့ဖြူစင်ကြရသည်။ (သံ၊ ၂။ ၁၂၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၉။) “ရုပ်ညစ်နွမ်းခြင်းကြောင့် သတ္တဝါတို့ ညစ်နွမ်းကြရ၍ ရုပ်ဖြူစင်ခြင်းကြောင့် သတ္တဝါတို့ ဖြူစင်ကြရ

သည်”ဟု ဘုရားရှင်ဟောတော်မမူ။ (သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၉။)

‘စိတ်’သည် သာလျှင် သတ္တဝါတို့အား မင်း၊ ပုဏ္ဏား စသည် ဖြစ်ရန် ပြုစီမံသည်။ စိတ်၏ အစွမ်းကြောင့်ပင် သတ္တဝါတို့သည် တရံတခါ ကုန်သည်၊ သူဆင်းရဲတို့ ဖြစ်ကြရ၍ တရံတခါ နတ်၊ အသုရာ၊ ငရဲသူငရဲသား၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာတို့ဖြစ်ကြရသည်။ (ထေရ၊ ၃၅၉။) မျက်လှည့်ပမာ လှည့်စားတတ်သော စိတ်၏ လှည့်စားမှုကို ခံကြရသော အန္ဓပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကိလေသာမာရ်၏ အာရုံကမဂုဏ်၌ မွေ့လျော်ကြသဖြင့် ဘဝများစွာ သံသရာပတ်လုံး ကျင်လည် နေကြရသည်။ (ထေရီ၊ ၃၉၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၆၃။) ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ အိမ်နေသူလူ၊ ရသေ့ရဟန်းဟူသော ခပ်သိမ်းသူတို့သည် မဖြစ်ပေါ်သေးသော ကိလေသာတို့ကို ဖြစ်ပေါ်ခွင့်မပေးပဲဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ကိလေသာတို့ကိုလည်း ပယ်စွန့်၍ စိတ်ကို မပျံ့လွင့်ရအောင် စောင့်ရှောက် ထိန်းသိမ်းနိုင်ကြလျှင် ကိလေသာ အနှောင်အဖွဲ့ကင်းသဖြင့် မာရ်မင်း၏ အနှောင်အဖွဲ့ဟူသော တေဘူမကဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်ကင်းထွက်မြောက်နိုင်ကြသည်။ (ဓမ္မ၊ ၁၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၄။) “အသီးတရာ၊ အညှာတခု၊ ပမာရှု၍၊ စိတ်ဟုမည်ငြား၊ ဤတပါးမျှ၊ တရားကိုကြပ်၊ စောင့်စည်းကွပ်က၊ လူရပ်၊ နတ်ရွာ၊ ဗြဟ္မာ၊ နိဗ္ဗာန်၊ ရောက်ကြောင်း မှန်၏”။ (မသဒေဝ၊ ၂၅၂။)

‘စိတ်’တခု တခု ဖြစ်ပေါ်ရာ၌ ယှဉ်ဖက်စေတသိက်များပါ တပြိုင်တည်း ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ (အဘိ၊ ၈။ ၁၇။) ယင်းသို့ ဖြစ်သော်လည်း စိတ်သည်သာလျှင် ရှေ့သွားပဓာနဖြစ်သောကြောင့် “စိတ်ဖြစ်သည်၊ စိတ်ဖြင့်ပြုလုပ်သည်” စသည်ဖြင့် ဘုရားရှင် ဟောတော်မူလေ့ရှိသည်။ လောက၌ပြောဆိုသုံးနှုန်းကြသည်။ (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉၊ ၁၁၀။) စိတ်သည်

ယှဉ်ဖက် စေတသိက်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော အကြောင်းတရားဖြစ်သည်။ စိတ်မဖြစ်လျှင် စေတသိက်များသည် သူတို့ချည်း သက်သက် မဖြစ်စွမ်းနိုင်ကြ။ စိတ်သည်ကား အချို့အချို့သော စေတသိက်များ မဖြစ်ကြသော်လည်း (အချို့စေတသိက်များနှင့် ကင်း၍လည်း) ဖြစ်စွမ်းနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် စိတ်သည် စေတသိက်တရားတို့၏ ရှေ့သွား ‘ပုဗ္ဗင်္ဂမ’ တရားဖြစ်သည်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၊၂၄။)

ဂင်္ဂါ၊ ယမုနာ၊ အစိရဝတီ၊ သရဘူ၊ မဟီဟူသော မြစ်ကြီး ၅-သွယ်တို့၏ စီးဝင်ရာ မဟာသမုဒ္ဒရာရေကို လျှာဖြင့်လျက်၍ “ဤရေကား ဂင်္ဂါမြစ်ရေ၊ ဤရေကား ယမုနာမြစ်ရေ၊ ဤရေကား အစိရဝတီမြစ်ရေ၊ ဤရေကား သရဘူမြစ်ရေ၊ ဤရေကား မဟီမြစ်ရေဖြစ်သည်”ဟု ပိုင်းခြား၍သိနိုင်ရန် ခဲယဉ်းသကဲ့သို့ တခုတည်းသောအာရုံ၌ အတူတကွ ဖြစ်ကြသည့် စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့ကို “ဤသဘာဝကား တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’၊ ဤသဘာဝကား ခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’၊ ဤသဘာဝကား မှတ်သားမှု ‘သညာ’၊ ဤသဘာဝကား စေ့ဆော်မှု ‘စေတနာ’၊ ဤသဘာဝကား အာရုံကိုသိမှု ‘စိတ်’ဖြစ်သည်”ဟု ပိုင်းခြား၍ သိနိုင်မှုသည် အလွန်ခဲယဉ်းသော အရာဖြစ်သည်။ ထိုခဲယဉ်းသောအရာကို ဘုရားရှင်သည် ပိုင်းခြားဝေဖန်၍ပြတော်မူခဲ့သည်။ (မိလိန္ဒ။ ၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။) အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ ထိုထိုအရာဌာနအားလျော်စွာ ‘စိတ္တ’ပုဒ်၏ ဖြစ်သင့်သော အရကောက် ‘အဘိဓေယျတ္ထ’ကို “စိတ္တန္တိ ကုသလစိတ္တံ၊ စိတ္တန္တိ အကုသလစိတ္တံ” စသည်ဖြင့် ဖွင့်ပြကြသည်။ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၈၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။စသည်။)

(၂) သမာဓိ၊ အာရုံကိုကပ်၍ စူးစူးစိုက်စိုက်ရှုတတ်သော သဘောတရား။ သီလေပတိဋ္ဌာယ နရော သပညော၊ စိတ္တံ ပညဉ္စဘာဝယံ။ သံ၊၁။၁၃၊၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁။ စိန္တေတိ အာရမ္မဏံ ဥပနိဇ္ဈာယတီတိ စိတ္တံ၊ သမာဓိ။ သော ဟိ သာတိသယံ ဥပနိဇ္ဈာနကိစ္စော။ပဂုဏဗလဝဘာဝါပါဒနေန ပစ္စယေဟိ စိတံ၊ အတ္တသန္တာနံ စိနောတိတိပိ စိတ္တံ၊ သမာဓိ။ ပဌမဇ္ဈာနာဒိဝသေန စိတ္တဝိစိတ္တတာယ ဣဒ္ဓိဝိဓာဒိစိတ္တကရဏေန စ သမာဓိ စိတ္တန္တိ ဝိနာပိ ပရောပဒေသေနသမ္ဘိတပရိယာယော လဗ္ဘတေဝ။ အဋ္ဌကထာယံ ပန စိတ္တသဒ္ဓေါ ဝိညာဏေ နိရုဇ္ဈောတိ ကတာဝုတ္တံ “စိတ္တသိသေန ဟေတ္တ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ကထိတာ”တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၃။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄။ နီတိ၊သုတ္တံ၊နာ-၁၈၈။)

(၃) ပန်းချီ၊ပန်းချီကား။ ဒိဋ္ဌံ ခေါ ဘိက္ခဝေ စရဏံ နာမ စိတ္တံ။ သံ၊၂။၁၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ တံ စိတ္တံ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉)န္တိ တံ ပဋ္ဌကောဋ္ဌကစိတ္တံ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၃။ (၄)ဆန်းကြယ်မှု၊ ဆန်းကြယ်ခြင်း။ စိတ္တကတ (၂၊၃) ကြည့်။

(၅) စိတ္တမြို့။ ယဒါ ပန စိတ္တံ နာမ နဂရံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရန္တော စမ္ပကရက္ခမူလေ ကဏ္ဍမ္ပရက္ခမူလေ အမှာကံ ဘဂဝါ ဝိယတိတ္ထိယာနံ မာနမဒ္ဒနံ ယမကပါဠိဟာရိယံ ကတာ....အဘိဓမ္မံ ကထေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၇၆။ (၆) ပြောက်ကျားသောအဆင်း။ ကမ္မာသော သဗလော စိတ္တော။ ဓာန်၊၉၉။ စိယျတေတိ စိတ္တော၊ တ။ ဓာန်၊ဋီ၊၉၉။

(၇) စိတ္တမည်သော သူ။ (က) စိတ္တသူကြွယ်၊မဇ္ဈိကာသဏ္ဌမြို့သား၊ ဓမ္မကထိကတေဒဂ်ရ၊ အနာဂါမ် စိတ္တဥပါသကာ။ ဓမ္မကထိကာနံ ယဒိဒံ စိတ္တောဂဟပတိ မဇ္ဈိကာသဏ္ဌိကော။ အံ၊၁။၂၇။ (- ဝိ၊၄။၃၇-ဂ-၉၊၄၀-၄-၅။ သံ၊၂။၄၇၄-၄၉၂။ အံ၊၁။၈၇၊၄၈၃။အံ၊၂။

၃၉၂။ အပါ၂။၆၈။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၂။၃၄၄။၃၇၇။
 ဇာဝ။၂၈၈။ သံဠာ၃။၃၂။ အံဠာ၃။၂၉၆
 -၇-၈။ ပဋိသံဠာ၃။၆။ ဓမ္မဠာ၃။၂၁၆။၃၂၇။
 ၃၃၂။ ထေရဠာ၃။၃၀၂။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ၃။၁၆၆။၃၄၆။
 ဇာဠာ၄။၃၁၄။ သာရတ္ထာ၃။၃၆၇။ အံဠာ၃။
 ၂၀၁-၂။) စိတ္တဂဟပတိလည်းကြည့်။ (ခ)
 သုဇာတ ဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေး စိတ္တ
 ဥပါသကာ။ သုဒတ္တော စေတ စိတ္တော စ၊
 အဟေသံ အဂ္ဂုပဋ္ဌကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၀။ (ဂ)
 ဆင်ဆရာ၏သား စိတ္တ၊ စိတ္တထေရ်။ အထ ခေါ်
 ဒွိဟတိဟဿ အစွယေန စိတ္တော စ ဟတ္ထိသာ-
 ရိပုတ္တော ပေါဋ္ဌပါဒေါ စ ပရိဗ္ဗာဇကော ယေန
 ဘဂဝါ တေနုပသကံမိံ သု။ ဒီ။၁။၁၇၅။ (-
 ၁၈၄-၅-၆-၇။ အံ။၂။၃၄၄-၅-၈-၉။ ဒီ။၁။
 ၃၁၂-၄-၅။) (ဆ) ဘုရားလောင်းစိတ္တပဏ္ဍိတ။
 ကစိန္န၊ စိတ္တဿပိ ဝေမေဝံ၊ ဣဒ္ဓေါ မနော
 တဿ ယထာပိ မယံ။ ဇာဝ။၃၁၂။ ဇာဠာ
 ၄။၃၉၄။ (-ဇာဝ။၃၁၃။ဇာဠာ၄။၃၉၀-၅။)
 (င) စိတ္တမည်သောနတ်။ စိတ္တသေန-ကြည့်။
 (ဂ) ဆန်းကြယ်သော။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ
 အညံ ကေနိကာယမိ သမနုပဿာမိ ဧဝံ စိတ္တံ၊
 ယထာယံ ဘိက္ခဝေ တိရစ္ဆာနဂတာ ပါဏာ။
 သံ။၂။၁၂၃။ ဝိဠာ၃။၂။ ဒီဠာ၃။၂။ အဘိ၊
 ဠာ၃။၁၀၈။ ခုဒ္ဒကဠာ၃။၂။ ဧဝံ စိတ္တန္တိ ဧဝံ
 ဝိစိတ္တံ။ သာရတ္ထာ၃။၉၂။ သီဠာသစ်၃။၁၂၂။
 စိတ္တော (ဇာ။၂။၁၁၃)တိ မုခတုဏ္ဏကေပိ
 ဟေဋ္ဌာ ဥဒရဘာဂေပိ စိတြောဝ။ ဇာဠာ၅။
 ၄၄၇။ (-မ။၂။၂၅၃။ ဓမ္မ။၃၉။ ဝိမာန။၆၆။
 ၉၁။ ထေရ။၃၂၅။ ဇာ။၂။၂၃၇။၂၄၂။ ဝိဠာ
 ၁။၂။ ဝိဠာ၂။၄၂။ ဓမ္မဠာ၂။၁၀၈။ ဝိမာန၊
 ၄။၁၈၆။၂၅၈။ ထေရဠာ၂။၂၉၃။ အပါဠာ၂။
 ၁၃၄။ ဇာဠာ၇။၅၉၆။၁၆၉။ သာရတ္ထာ၃။
 ၁၉။ သာရတ္ထာ၂။၂၅၉။)

(၉) ပြောက်ကျားသော။ စိတ္တဒါရု-
 ကြည့်။ (၁၀) အံ့ဩဖွယ်၊အံ့ဩဖွယ် ကောင်း
 သော။ စိတ္တရူပ (၁) ကြည့်။

စိတ္တ^၂ (တိ) [စိတ္တ+ဏ] စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဣတိ-
 စိတ္တော ဣတိမနော။ ကခါ။၁၂၂။ စိတ္တမဿ
 အတ္ထိတိ စိတ္တော၊ တထာ မနော။ ဣတိ-
 သဒ္ဓေါ...နိဒဿနေ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ကခါ။ဠာသစ်။
 ၂၁၆။

စိတ္တ^၃ (ပု) [စိတ္တာ+ဏ] တန်ခူးလ။ စိတ္တဝေ-
 သာခမာသာ ဝသန္တော။ ဝိသုဒ္ဓါဠာ။၂။၄၀၉။
 စိတ္တော ဝေသာခဇေဋ္ဌာ စာ-သာဠော ဒွိသု စ
 သာဝဏော။ ဓာန်။၇၅။ စိတ္တာယ ပရိ-
 ပုဏ္ဏေန္တုယုတ္တာယယုတ္တော၊ ဥပလက္ခိတော ဝါ
 မာသော စိတ္တော၊ သံယောဂန္တတာ န ဝုဒ္ဓိ။
 ဓာန်။ဠာ။၇၅။ (-ကစည်း။၃၅၂။ ရူ။၃၇၇။)

စိတ္တအဇ္ဈုပေက္ခနာ (ထိ) [စိတ္တ+အဇ္ဈုပေက္ခနာ]
 စိတ်ကိုလျစ်လျူရှုခြင်း။ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ
 အဇ္ဈုပေက္ခိတဗ္ဗံ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တအဇ္ဈု-
 ပေက္ခနာ။ ဝိဠာ၂။၃၁။

စိတ္တအဝိသုဒ္ဓိ (ထိ) [စိတ္တ+အဝိသုဒ္ဓိ] စိတ်၏ -
 မစင်ကြယ်-မသန့်ရှင်း-ခြင်း။ တာဒိသမံသံ
 ဟိ ပရိဘောဂါနာရဟတ္တာ စိတ္တအဝိသုဒ္ဓိယာ
 ကာရဏံ စိတ္တသံကိလေသာဟတော။ မ၊ဠာ၊
 ၃။၂၅။

စိတ္တဣရိယာ (ထိ) [စိတ္တ+ဣရိယာ] စိတ်၏အမှု
 အရာ၊ စိတ်၏ကြောင့်ကြခြင်း အမှုအရာ။ ဒွိဓာ
 ပဝတ္တာ စိတ္တဣရိယာစိတ္တဗျူဟာ “ဧတ္ထလစ္ဆာ-
 မနု ခေါ်ကိဉ္စိ ဘိက္ခမာနာ၊ န လစ္ဆာမာ”တိ။
 ဝိဠာ၃။၁၄၃။ တတ္ထ ဣရိယာတိ ကိရိယာ။
 ကဿ ပနေသာ ကိရိယာတိ အာဟ “စိတ္တ
 ဣရိယာ”တိ၊ စိတ္တကိရိယာစိတ္တပုယောဂေါတိ
 အတ္တော။ တေနောဟ “စိတ္တဗျူဟာ”တိ။
 သာရတ္ထာ၃။၄၂၆။

စိတ္တဗျူဟာ (ထိ) [စိတ္တ+ဗျူဟာ] စိတ်၏ အမှု
 အရာ၊ စိတ်၏ ကြောင့်ကြခြင်း အမှုအရာ။
 အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဥ္ဇာတိနိဿယ (န) [စိတ္တ + ဥ္ဇာတိ + နိဿယ] စိတ်၏-ပွင့်လန်း-ရွှင်လန်း-ခြင်း၊ မပွင့်လန်း-ညှိုးနွမ်း-ပင်ပန်း-ခြင်း။ တေ-သု ဝါဒေသု ဇယပရာဇယာဒိဝသေန စိတ္တဥ္ဇာတိနိဿယံ ဝါ ပါပုဏန္ဓော ဥ္ဇာတိ စ နိဿယံ စ ဟောတိ။ မဟာနိဿယ ၂၄၈။

စိတ္တကံ (ပု၊န) [စိတ္တ+က။ စိတ္တရူပမဿတ္ထိတိ စိတ္တကံ။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၃၁၂။] (၁) ဆန်းကြယ်သော သားမွေးအခင်း။ (ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၄-၅၅ အရောင်အမျိုးမျိုးရှိသော သားမွေးချည်တို့ဖြင့် နံရံကိုအကွက်ဖော်သကဲ့သို့ အကွက်ဖော်၍ ယက်လုပ်အပ်သော ဆန်းကြယ်သော သားမွေးအခင်း။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၃-၅-နံရံကွက်သဏ္ဌာန်စသည်ချုပ်လုပ်ခြင်းဖြင့် ဆန်းကြယ်သော သားမွေးအခင်း။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၅၂-၅-ရွှေချည်ငွေချည် ရတနာတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော သားမွေးအခင်းဟု ဖွင့်ဆိုသည်။ အယက်၊ အချုပ် ၂-မျိုး ဆန်းကြယ်သည်ကို ယူ။ ဝိ၊ ဓာနိ၊ သျှ၊ သစ်၊ ၃၁၂-ကြည့်။) (ပ) (၂) ပြောက်ကျားသော အဆင်း။ (၃) စိတ္တကမည်သောသူ။ (၄) စိတ္တကမည်သောသမင်။ (၁) ဆန်းကြယ်သော သားမွေးအခင်း။ တူလိကာ ဝိကတိကာယော၊ ကန္နိဿာ စိတ္တကာဗဟူ။ အပါ၊ ၁။ ၃၆၇။ ဂေါနကံ စိတ္တကံ ပဋိကံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၈၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၃။ ဒီ၊ ၁။ ၇၆၂။ ဂေါနကော စိတ္တကော ပဋိကော။ ဝိ၊ ၃။ ၂၈၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၀။ စိတ္တကောတိ ဝါနစိတြော ဥဏ္ဌာမယတ္ထရဏော။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၃။ (ဒီ၊ ၄။ ၃၁၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။) (၂) ပြောက်ကျားသော အဆင်း။ စိတ္တကဓရ-ကြည့်။ (၃) စိတ္တကမည်သောသူ။ ပြာဟူဏဿ ပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ စိတ္တကော နာမ နာမေန။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၉၆။ (၄) စိတ္တကမည်သော သမင်။ တေ ယူထာ ပတိယန္တိ၊ ဘိတာ မရဏဿ စိတ္တက။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၃။ စိတ္တကာတိ တံ အာ-

လပတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄၁၅။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၂၄။ ဇာ၊ ၄။ ၄၂၀။)

စိတ္တကံ (ပ) [စိတ်+ဏှ။ စိတ် ဟိ* သာယံ၊ ဂန္ဓေ စ၊ ဏှ။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၅၈၀။] ကန့်ချုပ်နီ။ စိတ္တကော တွံဂိုသညိတော။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၅၈၀။

စိတ္တကစဝရ (ပ) [စိတ္တ+ကစဝရ] စိတ်၏ အမှိုက်သရိုက်။ စိတ္တထဒ္ဓဘာဝစိတ္တကစဝရသင်္ခါတံ ပဋိသင်္ခလံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။ စိတ္တဿ ကစဝရော စိတ္တကစဝရော။ ပါရာ၊ ယော။ ၂၃၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၇။)

စိတ္တကဋ္ဌသရက (ပ) [စိတ္တ+ကဋ္ဌသရက] ဆန်းကြယ်သော - သင်ဖျာ - သင်ဖြူး။ ဘူမတ္ထရဏေတိ စိတ္တကဋ္ဌသရက စိတ္တတ္ထရဏာဒိကေ ပရိကမ္မကတာယ ဘူမိယာ အတ္ထရိတဗ္ဗအတ္ထရဏေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၂။

စိတ္တကတ(တိ) [စိတ္တ+ကတ] (၁) (အဘိသင်္ခါရ-ဖြစ်သော) စိတ်-ဝိညာဉ်-သည်-ပြုအပ်-ဖြစ်စေအပ်-သော။ (၂) ပြုပြင်-ဆင်ယင်-ခြယ်သ-အပ်သော ဆန်းကြယ်မှုရှိသော၊ အဝတ်၊ တန်းဆာ၊ ပန်းနံသာ၊ ချိပ်ရည်စသည်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ (၃) ဆန်းကြယ်စွာ-အဆန်းတကြယ်-ပြုအပ်သော၊ အဝတ်၊ တန်းဆာ၊ ပန်းနံသာ စသည်တို့ဖြင့်-ဆန်းကြယ်စွာ-အဆန်းတကြယ်-ပြုပြင်-ဆင်ယင်-ခြယ်သ-အပ်သော။ (၁) ကမ္မလိင်္ဂသညာဝေါဟာရာဒိဘေဒံ အဇ္ဈတ္တိကံ စိတ္တံ၊ တမ္ပိ စိတ္တကတမေဝ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။ စိတ္တကတမေဝါဘိ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏကတမေဝ။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၇၁။ (-မူလ၊ ၄။ ၁။ ၆၅။) (၂၊ ၃) ပဿ စိတ္တကတံ ဗိမ္ဗိ။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၂။ ထေရ၊ ၃။ ၂။ ၃၆၂။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၈၊ ၄၈၃။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၅။ စိတ္တကတန္တိ ကတစိတ္တံ၊ ဝတ္ထာဘရဏမာလာလတ္တကာဒိဟိ ဝိစိတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၆၉။ စိတ္တကတန္တိ စိတ္တကတံ စိတ္တကတံ၊ ဝတ္ထာဘရဏမာလာဒိဟိ

ဝိစိတ္တံ ကတန္တိ အတ္ထော။ ထေရါဠာ ၂။ ၂၉၂။
(-မာဠာ ၂။ ၂၀၉။ မာဠီ ၂။ ၁၄၃။)

စိတ္တကတဘာဝသမ္မာဓက (တိ) [စိတ္တကတ +
ဘာဝ + သမ္မာဓက] (အဘိသင်္ခါရဖြစ်သော)
စိတ် - ဝိညာဉ် - သည် - ပြုအပ် - ဖြစ်စေ
အပ် - သည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော။
အပရမ္ပိ ဝုတ္တံ အဇ္ဈတ္တိကစိတ္တဿ ယထာ-
ဝုတ္တဿ စိတ္တကတဘာဝသမ္မာဓကံ သုတ္တံ “ကမ္မ-
တော” တိအာဒိ။ မူလဋီ ၁။ ၆၆။

စိတ္တကတသေယျာ (ထိ) [စိတ္တကတ + သေယျာ]
ဆန်းကြယ်စွာ - အဆန်းတကြယ် - ပြုလုပ်
အပ်သောနေရာ။ ဆေကေန စိတ္တကာရေန
စိန္တေတွာ တုလိကာယ ပရိစ္ဆန္နလေခါယ ပရိ-
စ္ဆန္နိတွာ လိခိတာ စိတ္တကတသေယျာ ဝိယ။
မာဠာ ၂။ ၁၀၃။

စိတ္တကထ (တိ) [စိတ္တာ + ကထာ] ဆန်းကြယ်
သောတရားစကားရှိသော၊ ဆန်းကြယ်သော
တရားစကားကို ဟောပြောတတ်သောသူ။
တေ စိတ္တကထာ ဗဟုသုတာ၊ ကော မေ ဂေါ-
တမသာဝကာ ဂတာ။ သံ၊ ၁။ ၂၀၁။ သီလ-
ဝတီ စိတ္တကထာ၊ ဗဟုသုတာ ဗုဒ္ဓသာသနေ
ဝိနိတာ။ ထေရီ ၄၂၉။ စိတ္တကထာတိ စိတ္တ-
ဓမ္မကထာ။ ထေရီ ၄၂၉။ ၂၇၇။ (-သံ၊ ၂။ ၅၄၄။)

စိတ္တကထာ (ထိ) [စိတ္တာ + ကထာ] (၁) ဆန်း
ကြယ်သောတရားစကား။ (၂) ဆန်းကြယ်
စွာ - ပြောဆို - ဟောပြော - ခြင်း။ (၁)
ဓမ္မကထံ ကထေန္တော...စိတ္တကထမေဝ က-
ထေတိ။ အံ၊ ၁။ ၂၂၂။ (၂) စိတ္တကထိ (၂)
ကြည့်။

စိတ္တကထိက (တိ) [စိတ္တကထာ + ဣက။ စိတ္တကထိ
+ က] ဆန်းကြယ်သောတရားစကားရှိသော၊
ဆန်းကြယ်စွာ - ပြောဆို - ဟောပြော - ခြင်း
ရှိသော၊ ဆန်းကြယ်စွာ - အဆန်းတကြယ် -
ပြု၍ တရားစကားကို - ပြောဆို - ဟောပြော -
တတ်သောသူ။ စိတ္တကထိကာနံ ယဒိဒံ ကုမာ-

ရကဿပေါ။ အံ၊ ၁။ ၂၅။ အပါဠာ ၂။ ၂၃၂။
ဇာ၊ ၁။ ၁၆၅။ စိတ္တကထိကာနန္တိ ဝိစိတ္တံ က-
တွာ ဓမ္မံ ကထေန္တောနံ။ အံ၊ ၁။ ၂၂၀။ (-
အပါ ၂။ ၂၂၃။ ထေရါဠာ ၁။ ၄၁၂။ ထေရီ ၄။
၁၃၃။ အပါဠာ ၂။ ၂၃၀။)

စိတ္တကထိ (တိ) [စိတ္တ + ကထ + ဣ။ စိတ္တကထာ
+ ဤ] (၁) ဆန်းကြယ်သောတရားစကား
ကို - ပြောဆို - ဟောပြော - လေ့ရှိသော၊
နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် နားထောင်သူတို့၏အလို
အဇ္ဈာသယအားလျော်စွာ တရားစကားကို -
ပြောဆို - ဟောပြော - လေ့ရှိသောသူ။ (၂)
ဆန်းကြယ်စွာ - ပြောဆို - ဟောပြော - ခြင်း
ရှိသော၊ ဆန်းကြယ်စွာ - ပြောဆို - ဟော
ပြော - တတ်သောသူ။ (၁) ယေ စိတ္တကထိ
ဗဟုသုတာ၊ သမဏာ ပါဠိလိပုတ္တဝါသိနော။
ထေရီ ၂၆၄-၅။ စိတ္တကထိတိ ဝိစိတ္တဓမ္မကထိ-
ကာ၊...နာနာနယေဟိ ပရေသံ အဇ္ဈာသယာ-
နုရူပံ ဓမ္မဿ ကထနသီလာတိ အတ္ထော။
ထေရါဠာ ၁။ ၄၅၁။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၅၃။ မ၊ ၂။
၂၇၀။ အံ၊ ၂။ ၅၁။ ဝိမာနံ၊ ၁။ ၁၉။ ပေတ။
၁၉၇။ ထေရီ ၃၄၇။ အပါ ၂။ ၁၅၂။ ဇာ၊ ၁။
၁၉၂။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁၉၂။ ထေရါဠာ ၂။ ၅၁၂။
ဇာ၊ ၁။ ၄၇၃။) (၂) ပဏ္ဍိတော ဝိယတ္ထော
မေဓာဝိ ဗဟုသုတော စိတ္တကထိ ကလျာဏ-
ပဋိဘာနော။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၄။ စိတ္တံ နာနာ-
နယေန ကထနံ အဿ အတ္ထိတိ စိတ္တကထိ။
မဟာနိ၊ ၁။ ၂၃၇။

စိတ္တကတ္ထေရ (ပု) [စိတ္တက + ထေရ] စိတ္တက-
ထေရီ။ နီလာ သုဂီဝါတိ အာယသ္မတော စိတ္တ-
ကတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရါဠာ ၁။ ၉၆။

စိတ္တကဓရ (တိ) [စိတ္တက + ဓရ + အ]
ပြောက်ကျားသောအဆင်းကို ဆောင်သော။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တကဓရကုမ္ပ (ပု) [စိတ္တကဓရ + ကုမ္ပ] ပြောက်
ကျားသော အဆင်းကို ဆောင်သော လိပ်၊

ပြောက်ကျားသောလိပ်၊ လိပ်ပြောက်၊ လိပ်
ကျား။(ကုန်းလိပ်ပြောက်)။စိတ္တကဓရကမ္မဿ
(စိတ္တကထလကမ္မဿ။က။မူကဲ့) ကေ အင်္ဂ
ဂဟေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၄၅။(-၃၉၄။)

စိတ္တကမ္မန (န၊ထိ) [စိတ္တ + ကမ္မန] စိတ်၏
တုန်လှုပ်ခြင်း။ သာဓုနံ စိတ္တကမ္မနသင်္ခါတာယ
ကရဏာယ စ.... အာဓာရဘူတော။ အပါဠာ၊
၂။၂၁၆။ အနုကမ္မာတိ ပရဒုက္ခေန စိတ္တကမ္မ-
နာ။ ဝိ၊ဠာ၊၁။၂၅၀။

စိတ္တကမ္မ (န) [စိတ္တ + ကမ္မ] (၁) စိတ်, ကံ။
(၂) ဆန်းကြယ်သော-အမှု-ကိစ္စ၊ အမှုမ်း
တင်ပြင်ဆင်မှု။(၃) ပန်းချီရေးခြယ်ခြင်းအမှု၊
ပန်းချီမှု။ (၄) ဆန်းကြယ်စွာ-အဆန်းတ
ကြယ်-ပြုလုပ်-ရေးခြယ်-အပ်သော အရုပ်၊
ပန်းချီဆေးရေးရုပ်။ (၅) ဆန်းကြယ်စွာ-
ဆန်းကြယ်အောင်-ပြုကြောင်းဆေး၊ ပန်းချီ
ဆေး။ (၆) ဆန်းကြယ်စွာ - အဆန်းတ
ကြယ်-ပြုခြင်း။ (တိ)(၇) ဆန်းကြယ်သော
အပြုအမူရှိသော။ (၁) စိတ်, ကံ။ ယထာ ဝါ
စိတ္တကမ္မာနိ စိတ္တကမ္မသမုဋ္ဌာနာနံ သဝိသေ-
သေန ပစ္စယဘာဝေန ပစ္စယာ ဟောန္တိ။
မူလဋီ၊၃။၂၀၇။ (-အနုဋီ၊၃။၂၇၇။) (၂)
ဆန်းကြယ်သော- အမှု-ကိစ္စ၊ အမှုမ်းတင်
ပြင်ဆင်မှု။ တံ ဒိဝသံ ကိရ သန္တာဂါရေ
စိတ္တကမ္မံ နိဋ္ဌာပေတွာ အနုကာ မုတ္တမတ္တာ
ဟောန္တိ။ ပေဋကော။၃၂၆။ ဒီ၊ဠာ၊၃။၁၅၃။
(၃) ပန်းချီရေးခြယ်ခြင်းအမှု၊ ပန်းချီမှု။
သေတရတ္ထဝဏ္ဏကရဏေ ဝါ စိတ္တကမ္မေ ဝါ
အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၁၅၇။ (-ဝိ၊ဠာ၊၄။၁၇၃။
ဒီ၊ဠာ၊၁။၈၉။ အံ၊ဠာ၊၂။၁၂၆။ အဘိ၊ဠာ၊၁။၁၀၆။
အဘိ၊ဠာ၊၃။၃၅။ ထေရ၊ဠာ၊၁။၁၅၇။ ဇာ၊ဠာ၊၆။
၁၆၆၊၂၇၉။ မ၊ဠာ၊၃။၃၂၁။ သံ၊ဠာ၊၂။၂၅၃။)
(၄) ဆန်းကြယ်စွာ-အဆန်းတကြယ်-
ပြုလုပ်-ရေးခြယ်-အပ်သောအရုပ်၊ ပန်းချီ
ဆေးရေးရုပ်။ သမ္မဟုလာ ဘိက္ခု သေနာ-
သနစာရိကံ အာဟိဏ္ဏန္တာ စိတ္တကမ္မံ ဒိသ္မာ

“မနောရမ္မံ ဘန္တေ စိတ္တကမ္မ”န္တိ အာဟံသု။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆-၇။ (-မ၊ဠာ၊၄။၁၀၇။ မ၊ဠာ၊၃။
၃၂၁။) (၅) ဆန်းကြယ်စွာ-ဆန်းကြယ်
အောင် - ပြုကြောင်းဆေး၊ ပန်းချီဆေး။
စက္ခာဒယော စ စက္ခုဝိညာဏာဒိနံ ဥပကာ-
ရကာ စိတ္တကမ္မဿ ပဋ္ဌာဒယော ဝိယ နိဿ-
ယာကာရေန ခန္ဓာဒယော တံတံနိဿယာနံ
ခန္ဓာဒိနံ။ မူလဋီ၊၃။၁၇၁။ (၆) ဆန်းကြယ်
စွာ-အဆန်းတကြယ်-ပြုခြင်း။ အောက်ပုဒ်
(၂) ကြည့်။ (၇) ဆန်းကြယ်သောအပြုအမူ
ရှိသော။ စိတ္တကမ္မရူပက-ကြည့်။

စိတ္တကမ္မကတ (တိ) [စိတ္တကမ္မ + ကတ] (၁)
ပန်းချီမှုဖြင့် - ပြုလုပ်-ရေးခြယ်-အပ်သော။
(၂) ဆန်းကြယ်စွာ - အဆန်းတကြယ် -
ပြုခြင်းဖြင့် ပြုအပ်သော။ (၁) သာ စိတ္တ-
ကမ္မကတာယ ဝိယ ဥရစ္ဆဒ္ဓမာလာယ အလက-
တေန ဥရေန ဇာတတ္တာ ဥရစ္ဆဒါ နာမ
ကုမာရိကာ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဠာ၊၇။၂၄၃။ (-
ဝိ၊ဠာ၊၄။၈၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၈။ ဒီ၊ဠာ၊၁။၂၄၃။
သံ၊ဠာ၊၂။၄၅၈။) (၂) ယံ ကိဉ္စိ စိတ္တကမ္မ-
ကတံ၊ သဗ္ဗံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဠာ၊၄။၇၆။

စိတ္တကမ္မကတပဋိမာ (ထိ) [စိတ္တကမ္မကတာ +
ပဋိမာ] ပန်းချီမှုဖြင့် - ပြုလုပ်- ရေးခြယ်-
အပ်သော အရုပ်။ စိတ္တကမ္မရူပက-ကြည့်။

စိတ္တကမ္မကရဏ (န) [စိတ္တကမ္မ+ကရဏ] ဆန်း
ကြယ်သောအမှု-အမှုမ်းတင်ပြင်ဆင်မှု- ကို
ပြုခြင်း။ ဝတ္ထု သောဓေတွာ ထမ္ပုဿာ-
ပနတော ပဋ္ဌာယ ပနယာဝ စိတ္တကမ္မကရဏာ
အနုပုဗ္ဗကိရိယာ စေတ္ထ ပညာယတိ။ မ၊ဠာ၊၄။
၄၆။ (-ဇာ၊ဠာ၊၁။၁၆၄။)

စိတ္တကမ္မကရဏတ္ထ (ပု) [စိတ္တကမ္မကရဏ+အတ္ထ]
ဆန်းကြယ်သောအမှု- အမှုမ်းတင်ပြင်ဆင်မှု
-ကို ပြုခြင်းဟူသောအကျိုး။ စိတ္တကမ္မကရ-
ဏတ္ထံ ဗဒ္ဓါ မဇ္ဇကာ။ ဒီ၊ဠာ၊၃။၁၆၄။

စိတ္တကမ္မဇ (တိ) [စိတ္တကမ္မ+ဇန+ကိ] စိတ်
နှင့် ကံကြောင့်ဖြစ်သော၊ စိတ္တဇ၊ ကမ္မဇဖြစ်
သော။ ဣမံ ဝိသေသံ ဒဿေတုံ စိတ္တကမ္မ-
ဇေသ္မေဝ ဥပါဒါရူပေသု ဝိသေသနံ ကတံ။
မူလဋီ၊ ၃။ ၂၀၇။

စိတ္တကမ္မဇဥပါဒါရူပ (န) [စိတ္တကမ္မဇ+ဥပါဒါ-
ရူပ] စိတ်နှင့်ကံကြောင့်ဖြစ်သော ဥပါဒါရုပ်၊
စိတ္တဇဥပါဒါရုပ်၊ ကမ္မဇဥပါဒါရုပ်။ ဧဝံ အဝ-
တှာ စိတ္တကမ္မဇဥပါဒါရူပါနိ ဝုတ္တာနိ။
မူလဋီ၊ ၃။ ၂၀၇။

စိတ္တကမ္မညတာ (ထိ) [စိတ္တ+ကမ္မညတာ] စိတ်၏
အမှု၌ - ခုံ - ကောင်း - လျောက်ပတ် -
စွမ်းနိုင် - သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်၏အမှု၌ - ခုံ -
ကောင်း - လျောက်ပတ် - စွမ်းနိုင် - ခြင်း၊
စိတ္တကမ္မညတာစေတသိက်။ စိတ္တကမ္မညတာ
ဟောတိ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၇။ စိတ္တဿ ကမ္မည-
ဘာဝေါ စိတ္တကမ္မညတာ။ အဘိ၊ ၉။ ၁။ ၁၇၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၅။

စိတ္တကမ္မတ္တ (ပု) [စိတ္တကမ္မ+အတ္တ] ပန်းချီမှု
ဟူသောအကျိုး။ စိတ္တကမ္မတ္တယ စိတ္တကာ-
ရာနန္တိ ယေန ယေန အတ္တော ဟောတိ။
ဝိ၊ ၉။ ၂။ ၁၄၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၅။

စိတ္တကမ္မဒါန (န) [စိတ္တကမ္မ+ဒါန] (ကိလေသာ
ရာဂ ဖြစ်ပွားခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော
မိန်းမ၊ ယောက်ျား ၂-ဦးသားတို့၏ ပေါင်း
ယှဉ်ဟန်စသော) ပန်းချီဆေးရေးရုပ်ကို လှူ
ခြင်း၊ ပန်းချီဆေးရေးရုပ် အလှူ။ (ဤအ
လှူသည် မလှူအပ်သော အလှူ ၅-မျိုး၊
၁၀-မျိုးတို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သည်။) ဣတ္ထိ-
ဒါနံ ဥသဘဒါနံ စိတ္တကမ္မဒါနံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃။
စိတ္တကမ္မဒါနန္တိ အာဝါသံ ကာရေတွာ တတ္ထ
စိတ္တကမ္မံ ကာရေတုံ ဝနုတိ၊ ဣဒံ ပန ပဋိ-
ဘာနစိတ္တကမ္မဒါနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ၉။ ၄။
၁၇၃။ ဣတ္ထိပုရိသသံယောဂါဒိကံ ကိလေသ-

သမုဒါစာရဟေတုကံ ပဋိဘာနစိတ္တကမ္မံ နာမ။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၉။ (- မိလိန္ဒ။ ၂၇၀။)

စိတ္တကမ္မပိဋန္တန (န) [စိတ္တကမ္မ+ပိဋန္တန] ပန်းချီ
ဆေးရေးရုပ်၊ တန်းဆာ။ စိတ္တကမ္မပိဋန္တနာ-
ဒီသုပိ ဝေရူပါယ ဂေါဓာယ သတိ ဣဒံ နာမ
ဟောတိ။ ဒီ၊ ၉။ ၁။ ၈၉။ မဟာနိ၊ ၉။ ၃၆၆။

စိတ္တကမ္မရူပ (န) [စိတ္တကမ္မ+ရူပ] ပန်းချီမှုဖြင့် -
ပြုလုပ် - ရေးခြယ် - အပ်သောအရုပ်၊ ပန်းချီ
ဆေးရေးရုပ်။ လေပစိတ္တဝတ္ထုမှိ လေပစိတ္တံ
နာမ စိတ္တကမ္မရူပံ။ ဝိ၊ ၉။ ၁။ ၂၄၁။ (- မ၊ ၉။
၁။ ၃၇။ စရိယာ၊ ၉။ ၇၁။ ဇာ၊ ၉။ ၄။ ၄၀၉။)

စိတ္တကမ္မရူပက (န) [စိတ္တကမ္မ+ရူပက] (၁)
ပန်းချီမှုဖြင့် - ပြုလုပ် - ရေးခြယ် - အပ်သော
အရုပ်၊ ပန်းချီဆေးရေးရုပ်။ (၂) (က) (စက်
ယန္တရားပယောဂဖြင့် အထူးထူးအပြားပြား)
ဆန်းကြယ်သောအပြုအမူရှိသောအရုပ်။ (ခ)
(စက်ယန္တရားပယောဂဖြင့် အထူးထူးအပြား
ပြား) ဆန်းကြယ်သောအပြုအမူရှိသော စက်
ယန္တရားရုပ်။ (၁) မဟာပုရိသော ပန...စိတ္တ-
ကမ္မရူပကံ ဝိယ စ ခါယတိ။ ဒီ၊ ၉။ ၂။ ၃၉။
(- မ၊ ၉။ ၃။ ၂၆၀။) (၁၊ ၂) အတ္တနော ဝိဘဝါ-
နုရူပါ ဣတ္ထိယောပိ ပုရိသပိ အလင်္ကတပဋိ-
ယတ္တာစိတ္တကမ္မရူပကာနိ ဝိယ သဉ္ဇရန္တိ။ ဒီ၊ ၉။
၁။ ၁၆၆။ မ၊ ၉။ ၁။ ၂၅၉။ သံ၊ ၉။ ၃။ ၂၁၈။ အဘိ၊
၉။ ၂။ ၃၃၃။ အံ၊ ၉။ ၂။ ၃၇၇။ စိတ္တကမ္မရူပကာနိ
ဝိယာတိ စိတ္တကမ္မကတာ ပဋိမာယော ဝိယ၊
ယန္တပယောဂေန ဝါ ဝိစိတ္တကမ္မာ ပဋိမာယော
ဝိယ။ ဒီ၊ ၉။ ၁။ ၂၄၃။ စိတ္တကမ္မရူပကာနိ ဝိယာ-
တိ စိတ္တကမ္မကတပဋိမာယော ဝိယ၊ ယန္တ-
ပယောဂေန ဝါ နာနာပူကာရဝိစိတ္တကိရိယာ
ပဋိမာယော ဝိယ။ သံ၊ ၉။ ၁။ ၂။ ၈၃။ စိတ္တ-
ကမ္မရူပကာနိ ဝိယာတိ စိတ္တကမ္မကတာ ပဋိ-
မာယော ဝိယ၊ ယန္တပယောဂေန ဝါ ဝိစိတ္တ-
ကမ္မာ ပဋိမာယ သဒိသာ ယန္တရူပကာ ဝိယ။
သံ၊ ၉။ ၂။ ၄၅၈။ (- မ၊ ၉။ ၁။ ၃၅၅။)

စိတ္တကမ္မလိခိတ (တိ) [စိတ္တကမ္မ+လိခိတ] ပန်းချီ
မှုဖြင့် ရေးခြယ်အပ်သော။ အန္တမသော စိတ္တ-
ကမ္မလိခိတေပိ ဣတ္ထိရူပေ ဒုက္ကဋ္ဌမေဝ။ ဝိ၊ဌ၊
၂။၁၃၂။

စိတ္တကမ္မဝဏ္ဏ (ပု) [စိတ္တကမ္မ+ဝဏ္ဏ] အထူးထူး
သောအဆင်းရှိသောပန်းချီဆေး။ သုဓာယပိ
စိတ္တကမ္မဝဏ္ဏေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၃၄၃။

စိတ္တကမ္မသမုဋ္ဌာန (တိ) [စိတ္တကမ္မ+သမုဋ္ဌာန]
စိတ်နှင့်ကံလျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ စိတ်နှင့်
ကံကြောင့်ဖြစ်သော(ရုပ်)။ စိတ္တကမ္မ (၁)
ကြည့်။

စိတ္တကမ္မသမုဋ္ဌာနဥပါဒါရူပ (န) [စိတ္တကမ္မသမု-
ဋ္ဌာန+ဥပါဒါရူပ] စိတ်နှင့် ကံကြောင့် ဖြစ်
သော ဥပါဒါရုပ်၊ စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော
ဥပါဒါရုပ်၊ ကံကြောင့်ဖြစ်သော ဥပါဒါရုပ်။
ယထာဏ္ဏမံ စိတ္တကမ္မသမုဋ္ဌာနဥပါဒါရူပါနန္တိ
အတ္ထော။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၂၇၈။

စိတ္တကမ္မသမုဋ္ဌာနရူပ (န) [စိတ္တကမ္မသမုဋ္ဌာန+
ရူပ] စိတ်နှင့်ကံကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်၊ စိတ်
ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်၊ ကံကြောင့်ဖြစ်သော
ရုပ်။ တောဝတာ ပဉ္စဝေါကာရေ သဗ္ဗံ စိတ္တ-
ကမ္မသမုဋ္ဌာနရူပံ ဒဿိတံ။ မူလဋီ၊၃။၂၀၆။
စိတ္တကမ္မသမုဋ္ဌာနရူပန္တိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပံ ကမ္မ-
သမုဋ္ဌာနရူပဉ္စ။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၂၇၇။

စိတ္တကမ္မာဒိသိပ္ပပသုတ(တိ) [စိတ္တကမ္မ+အာဒိ+
သိပ္ပ+ပသုတ] ပန်းချီမှုအစရှိသော အတတ်
ပညာကို- အားထုတ်- ပြုလုပ်- သော၊သု။
စိတ္တကမ္မာဒိသိပ္ပပသုတာ စေတ္တ အတ္တနော
အတ္တနော ကိစ္စံ ကရေန္တာယေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊
၂။၂၁၃။ မ၊ဌ၊၄။၁၅၆။

စိတ္တကရဏဋ္ဌ (ပု) [စိတ္တ+ကရဏ+အတ္တ] (၁)
ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီမှု စသော အမှုကို
ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ် ဟူသော-အနက်-

သဘော။ (၂) ဂတိစသောဆန်းကြယ်သော
အကျိုးကို ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော-
အနက်-သဘော (၁၊၂)စိတ္တကရဏဋ္ဌေန စိတ္တံ။
နေတ္ထိ၊ဌ။၁၇၇။ နေတ္ထိဝိ။၂၄၅။

စိတ္တကရဏတာ (ထိ) [စိတ္တကရဏ+တာ] (၁)
ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီစသော အမှုကို ပြု
တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၂) ဂတိစသောဆန်း
ကြယ်သောအကျိုးကိုပြုတတ်သည်၏အ ဖြစ်။
(၁၊၂)။ စိတ္တကရဏတာယ စိတ္တံ။အဘိ၊ဌ၊၁။
၁၀၆။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၉၂။

စိတ္တကလိ (ပု) [စိတ္တ+ကလိ] ယုတ်ညံ့သော
စိတ်၊ စိတ်ယုတ်၊ စိတ်ညံ့။ တာဟံ စိတ္တကလိ*
ဗြူမိ။ ထေရ၊၂၆၁။ တာဟံ စိတ္တကလိ*
ဗြူမိတိ တံ တသ္မာ ပမတ္တဘာဝတော စိတ္တ-
ကလိ* စိတ္တကာလကဏ္ဍိ* အဟံ ကထယာမိ။
ထေရ၊ဌ၊၁။၄၂၉။ စိတ္တကလိ (ထေရ၊၂၇၉)
တိ စိတ္တကာဠကဏ္ဍိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၆၅။

စိတ္တကလ္လတာ (ထိ) [စိတ္တ+ကလ္လတာ] စိတ်၏-
နှူးညံ့-သိမ်မွေ့- ပျော့ပျောင်း-ခုံး-သည်၏
အဖြစ်၊ စိတ်-နှူးညံ့- သိမ်မွေ့-ပျော့ပျောင်း-
-ခုံး-ခြင်း (စိတ်၏-သင့်လျော်-လျောက်
ပတ်-သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်အား-သင့်လျော်
-လျောက်ပတ်-ခြင်း)။ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃဂုဏေ
အာဝဇ္ဇေတွာ စိတ္တကလ္လတံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ သံ၊
ဌ၊၁။၁၆၇။ စိတ္တကလ္လတာ စိတ္တမဒ္ဒဝံ။ ဒီ၊ဋီ၊
၂။၂၃၅။ (-သံ၊ဌ၊၂။၅၂။ ဥဒါန၊ဌ။၃၂၇။
ဝိမာန၊ဌ။၃၁၀။)

စိတ္တကလ္လတာဇနနတ္ထ (ပု) [စိတ္တကလ္လတာ +
ဇနန+အတ္တ] စိတ်-နှူးညံ့- သိမ်မွေ့- ပျော့
ပျောင်း-ခြင်းကိုဖြစ်စေခြင်းအကျိုး။ ဒေဝ-
တာနံ စိတ္တကလ္လတာဇနနတ္ထံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၇၄။
(-၂၇၇။)

စိတ္တကာယ (ပု) [စိတ္တ+ကာယ] (၁) စိတ်၊ခန္ဓာ
ကိုယ်။ (၂) စိတ်၊ စေတသိက်တို့၏အပေါင်း၊

စိတ်, စေတသိက်။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။
(၂) စိတ္တကာယလဟုတာ-ကြည့်။

စိတ္တကာယပရိက္ခိလေသ (ပု) [စိတ္တကာယ +
ပရိက္ခိလေသ] စိတ်နှင့်ခန္ဓာကိုယ်တို့၏ ထက်
ဝန်းကျင်မှ - ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - ပင်ပန်း -
ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စိတ္တကာယပရိက္ခိလေသကရ (တိ) [စိတ္တကာယ-
ပရိက္ခိလေသ + ကရ + အ] စိတ်နှင့်ခန္ဓာကိုယ်
တို့၏ ထက်ဝန်းကျင်မှ - ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း -
ပင်ပန်း - ခြင်းကိုပြုတတ်သော။ ဣတိ စိတ္တ-
ကာယပရိက္ခိလေသကရာ ဒွေ အန္တော တဏှာ-
ဒိဋ္ဌိနိဿယတာယ သံသီဒနနိဗ္ဗယုနနိမိတ္တာ
ဝုတ္တာ ဆဋ္ဌဒုကေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၈။

စိတ္တကာယလဟုတာ (ထိ) [စိတ္တကာယ + လဟု-
တာ] စိတ်, စေတသိက်တို့၏ - ပေါ့ပါး - လျင်
မြန် - သွက်လက် - သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်, စေ
တသိက်တို့၏ - ပေါ့ပါး - လျင်မြန် - သွက်
လက် - ခြင်း၊ စိတ္တလဟုတာ, ကာယလဟုတာ
စေတသိက်။ သတိပိ အညမညအဝိပ္ပယောဂေ
စိတ္တကာယလဟုတာဒီနံ ဝိယ စိတ္တစေတသိ-
ကာနံ ဝိသေသပစ္စယတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅။
(-သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၆။)

စိတ္တကာရ (ပု) [စိတ္တ + ကရ + ကာ။ စိတ္တံ (စိတ္တ-
ကမ္မံ) ကရေတိတိ စိတ္တကာရော။ ကရ ကရ-
ဏေ၊ ကော။ သူစိ။] ပန်းချီဆရာ၊ ပန်းချီ
သမား။ ဥသုကာရာ စိတ္တကာရာ ရက်ကာရာ။
မိလိန္ဒ။ ၃၁၅။ အယကာရ ဒန္တကာရ စိတ္တ-
ကာရာဒီနိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၃။ စိတ္တကာရော လေ-
ပစိတ္တကာရော။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄။ (-ဝိ၊ ဋီ၊
၂။ ၁၄၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၈။ သံ၊ ဋီ၊
၁။ ၈၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၀၅-၆၊ ၂၉၉။ အဘိ၊ ဋီ၊
၁။ ၁၀၆။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၈။ ထေရီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၊
၂၆၅။ အပ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၅။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၃။ ဇာ၊ ဋီ၊
၆။ ၁၆၆၊ ၂၇၉။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၂၆။ သံ၊ ဋီ၊
၁။ ၈၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၃။)

စိတ္တကာရက (ပု) [စိတ္တ + ကရ + ကာ။] ပန်းချီ
ဆရာ၊ ပန်းချီသမား။ သေယျထာပံ ဘိက္ခဝေ
ရဇကော ဝါ စိတ္တကာရကော ဝါ ဣတ္ထိရူပံ
ဝါ ပုရိသရူပံ ဝါ အဘိနိမ္မိနေယျ သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂံ။
သံ၊ ၁။ ၃၂၅။

စိတ္တကာရဏ (တိ) [စိတ္တ + ကာရဏ] စိတ်
ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ စိတ္တန္တရော
(အံ၊ ၃။ ၅၀၄) တိ စိတ္တကာရဏော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။
၃၄၁။

စိတ္တကာရသုကတ (တိ) [စိတ္တကာရ + သုကတ]
ပန်းချီဆရာသည် ကောင်းစွာ - ပြုလုပ် - ရေး
ခြယ် - အပ်သော။ စိတ္တကာရသုကတာဝ လေ-
ခိကာ (ထေရီ၊ ၄၀၈) တိ စိတ္တကာရေန သိပ္ပိနာ
နီလာယ ဝဏ္ဏဓာတုယာ သုဠ ကတာ လေခါ
ဝိယ သောဘတေ။ ထေရီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈။

စိတ္တကာလ (ပု) [စိတ္တ + ကာလ] စိတ်၏ကာလ၊
စိတ်ဖြစ်ရာအခါ။ စိတ္တကာလော ရူပကာ-
လောတိအာဒိနာ ဟိ နယေန ဓမ္မေ ဝါ။ အဘိ၊
ဋီ၊ ၁။ ၁၀၁။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၆၁။)

စိတ္တကာလ(ဋ္ဌ)ကဏ္ဍိ (ထိ) [စိတ္တ + ကာလ (ဋ္ဌ)
ကဏ္ဍိ] ယုတ်ညံ့သောစိတ်၊ စိတ်ယုတ်၊ စိတ်ညံ့။
စိတ္တကလံ-ကြည့်။

စိတ္တကာလုဿိယ (န) [စိတ္တ + ကာလုဿိယ]
စိတ်၏ - ညစ်ညူး - နောက်ကျ - သည်၏
အဖြစ်၊ စိတ် - ညစ်ညူး - နောက်ကျ - ခြင်း။
စိတ္တကာလုဿိယဿာဘာဝတော လောဟိတံ
အနာဝိလံ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၂။

စိတ္တကာလုဿိယကရဏ (တိ) [စိတ္တကာလုဿိယ
+ ကရဏ] စိတ် - ညစ်ညူး - နောက်ကျ -
ခြင်းကိုပြုတတ်သော။ ယဿ အရိယပုဂ္ဂလဿ
အန္တရတော အဗ္ဗန္တရေ အတ္တနော စိတ္တေ
စိတ္တကာလုဿိယကရဏတော စိတ္တပကော-
ပါ ရာဂါဒယော... န သန္တိ။ ဥဒါန၊ ဋီ၊ ၁၄၆။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၂။ (-သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၀။)

စိတ္တကိစ္စ (န) [စိတ္တ+ကိစ္စ] စိတ်၏ - ပြုဖွယ် - ကိစ္စ၊ စိတ်ကိစ္စ၊ စိတ္တကိစ္စဿ ဒုဗ္ဗလဋ္ဌာနေ.... သညာဝိပလ္လာသော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

စိတ္တကိရိယ (န၊ထိ) [စိတ္တ+ကိရိယ။ ထိ၌ စိတ္တ- ကိရိယာ။] (၁) စိတ်၏ - ပြုလုပ် - အား ထုတ် - ခြင်း၊ စိတ်၏ အပြုအမူ၊ စိတ်၏ အမူအရာ။ (တိ) (၂) စိတ်သည် - ပြုလုပ် - ဖြစ်စေ - အပ်သော၊ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော။ (၁) တာယ စိတ္တသညာယ လေခါဂဟနရဉ္စန- ဥဇ္ဇောတနဝတ္တနာဒိနိပ္ပါဒိကာ စိတ္တကိရိယာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ သဗ္ဗေ စေတသိ- ကာ စိတ္တာယတ္တာ စိတ္တကိရိယာဘာဝေန ဝုစ္စန္တိ။ မူလဋီ၊၁။၈၅။ စိတ္တကိရိယာဘာဝေ- နာတိ စိတ္တဗျာပါရဘာဝေန။ အနုဋီ၊၁။၉၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၀၊၃၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၉။ မူလဋီ၊၁။၇၂။ မူလဋီ၊၃။၁၇၂။ အနုဋီ၊၁။၇၉။ အနုဋီ၊၃။၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၈၁။) (၂)စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ပါရ- ကြည့်။

စိတ္တကိရိယဒဿနတ္ထ (ပု) [စိတ္တကိရိယာ+ဒဿန +အတ္ထ] စိတ်၏ - အပြုအမူ - အမူအရာ - ကိုပြခြင်း အကျိုး။ ဝိရိယာရမ္မဿေတံ အဓိ- ဝစနန္တိ ဧတ္ထ စိတ္တကိရိယဒဿနတ္ထံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တဝါယာမမေဝ ဝိရိယန္တိ ဂဏှိတော ဒဿေ- တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ စိတ္တကိရိယဒဿနတ္ထန္တိ စိတ္တပယောဂဒဿနတ္ထံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၉။

စိတ္တကိရိယ (ယာ) ဝါယောဓာတုဝိပ္ပါရ (ပု) [စိတ္တကိရိယာ + ဝါယောဓာတု + ဝိပ္ပါရ] (သွားခြင်းစသောအမူအရာကို ဖြစ်စေတတ် သော) စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ဝါယောဓာတ် ၏ - တုန်လှုပ် - ပျံ့နှံ့ - ခြင်း(ကာယဝိညတ်)။ စိတ္တ ကိရိယ(ယာ)ဝါယောဓာတုဝိပ္ပါရဝသေန အယံ ကာယသမ္ပတော အဋ္ဌိသင်္ဘာတော အဘိက္ကမတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊

၁။၄၉။ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ပါရဝသေ- နာတိ ကိရိယမယစိတ္တသမုဋ္ဌာနဝါယောဓာ- တုယာ ဝိစလနာကာရသင်္ခါတကာယဝိညတ္တိ- ဝသေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၀။ စိတ္တကိရိယ- ဝါယောဓာတုဝိပ္ပါရဝသေနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄) တိ ကိရိယမယစိတ္တသမုဋ္ဌာနာယ ဝါယော- ဓာတုယာ ဝိစလနာကာရသင်္ခါတကာယ- ဝိညတ္တိဝသေန။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၄။ ကိ* ကာ- ရဏာ ဂစ္ဆတိတိ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတု- ဝိပ္ပါရေန ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၆။ စိတ္တကိရိယာ စသော ဝါယောဓာတုယာ ဝိပ္ပါရော ဝိပ္ပန္နနဉ္စာတိ စိတ္တကိရိယဝါယော- ဓာတုဝိပ္ပါရော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၄။မ၊ဋီ၊၁။၃၅၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀၊၃၄၅-၆-၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၄။ အနုဋီ၊ ၁။၅၂။အနုဋီ၊၂။၁၈၂။)

စိတ္တကိလမထ (ပု) [စိတ္တ+ကိလမထ] စိတ် ပူပန်ခြင်း၊ စိတ်ပင်ပန်းခြင်း။ ယောပိ မေ ဘန္တေ ဂိဇ္ဈကုဋံ ပဗ္ဗတံ အာရောဟန္တဿ ကာယကိလမထောစိတ္တကိလမထော၊သောပိ မေ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓေါ။ သံ၊၃။၁၁၃။ စိတ္တကိလ- မထောတိ စိတ္တဒရထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ စိတ္တကိလမထော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈)တိ ဝိသိ- ဒနာကာရေန စိတ္တဿ ပရိဓေဒေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၈။)

စိတ္တကိလမထကရဏမတ္တ (တိ) [စိတ္တကိလမထ+ ကရဏ+မတ္တာ]စိတ်ပင်ပန်းမှုကို ပြုခြင်း အ တိုင်းအရှည်ရှိသော။ စိတ္တာလသကရဏမတ္တ- ကြည့်။

စိတ္တကိလိဋ္ဌ (န) [စိတ္တ+ကိလိဋ္ဌ] စိတ်၏ - ညစ် ညူး - ညစ်နွမ်း - ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တကိလိဋ္ဌကရဏပုမာဏ (တိ) [စိတ္တကိလိဋ္ဌ + ကရဏ + ပမာဏ] စိတ် - ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - မှုကို ပြုခြင်းအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စိတ္တာဝိလကရဏမတ္တ-ကြည့်။

စိတ္တကိလေသ (ပု) [စိတ္တ + ကိလေသ] (၁) စိတ်ကို - ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - စေတတ်သော နီဝရဏတရား။ (၂) စိတ်၌ဖြစ်သော ကိလေသ။ (၁) ကာမစွန္ဒော စ ဗျာပါဒေါ၊ ထိနမိဒ္ဓဉ္စ ဘိက္ခုနော။ ဥဒ္ဓစ္စံ ဝိစိကိစ္ဆာ စ၊ ပဉ္စေတေ စိတ္တကေလိသာ။ ထေရ။ ၃၄၆။ ထေရ။ ၄၂။ ၃၉၆။ (ဤ၌ ဂါထာအရာဖြစ်၍ 'စိတ္တကေလိသာ' ဟုရှိ၏။) စိတ္တက္ခေသ-လည်းကြည့်။ (၂) စိတ္တကိလေသနံ ဝူပသမကရဘာဝနာယ။ သံ၊ ၆။ ၁။ ၁၄၅။

စိတ္တကိလေသသင်္ဂဏိကာ (ထိ) [စိတ္တ + ကိလေသသင်္ဂဏိကာ] စိတ်၌ ကိလေသာတို့၏ - ကျရောက် - စုဝေး - ခြင်း၊ စိတ်၏ကိလေသာတို့နှင့် - ရောရှက် - ဆက်ဆံ - ခြင်း။ စိတ္တကိလေသသင်္ဂဏိကံ ပဟာယ အဋ္ဌသမာပတ္တိဝသေန ကော ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၃။ စိတ္တကိလေသနံ သန္နိပတနံ စိတ္တကိလေသသင်္ဂဏိကာ။ ဒီ၊ ၆။ ၁။ ၂၃၁။ သီ၊ ၆။ ၁။ ၂၅၅။

စိတ္တကိဋ္ဌာ (ထိ) [စိတ္တာ + ကိဋ္ဌာ] ဆန်းကြယ်သော - မြူးထူး - ပျော်ပါး - ကစား - ခြင်း။ အဒ္ဓသ မဟန္တံ မိဂသံသံ စိတ္တကိဋ္ဌာယ ကိဋ္ဌန္တံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၁။

စိတ္တကုမာရ (ပု) [စိတ္တ + ကုမာရ] စိတ္တမည်သော သူငယ်။ ဇာတဒိဝသေဝဿ သကလနဂရံ ပဉ္စဝဏ္ဏေဟိ ပုပ္ဖေဟိ ဝိစိတ္တံ ဇာတန္တိ စိတ္တကုမာရေတိ နာမံ အကံသု။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၇။

စိတ္တကုဋ္ဌ (ပု၊ န) [စိတ္တ + ကုဋ္ဌ။ ဝိစိတ္တကုဋ္ဌယုတ္တတာယ စိတ္တကုဋ္ဌော။ ဓာန်၊ ၆။ ၆၀၇။] (၁) စိတ္တကုဋ္ဌတောင်။ (ဤတောင်သည် အမျိုးမျိုးသော ဆေး၊ ရတနာတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်နေသည်။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၀။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။

အနဝတတ်အိုင်ကို ဖုံးအုပ်ဝန်းရံ၍တည်နေကြသည့် ဟိမဝန္တာတောင်၏အထွတ်ကြီး ၅-ခုတို့တွင် တခုအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ကျီးနှုတ်သီးနှင့်သဏ္ဌာန်တူ၍ အမြင့်ယူဇနာနှစ်ရာရှိသည်။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၅။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၀-၉။ ဝိသုဒ္ဓါ၊ ၆။ ၂။ ၄၅၁။ “အမြင့်ယူဇနာ သုံးရာရှိသည်” ဟု ဥဒါန၊ ၄။ ၂၇၂-၂၇၃ ခြံဆိုသည်။ (၂) စိတ္တကုဋ္ဌမည်သော တံခါးမုခ်။ (၁) ပုရတော ဟိမဝန္တာယ၊ စိတ္တကုဋ္ဌေ ဝသီ တဒါ။ အပ၊ ၁။ ၅၄။ စိတ္တကုဋ္ဌေ ဝသီ တဒါတိ.... အနေကေဟိ စ ဩသဓေဟိ အနေကေဟိ စ ရတနေဟိ စိတ္တဝိစိတ္တတာယ စိတ္တကုဋ္ဌေ စိတ္တပဗ္ဗတသိခရေ ဝသီတိ သမ္ပန္နော။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၀။ ကောသိယော နာမ ဘဂဝါ၊ စိတ္တကုဋ္ဌေ ဝသီ တဒါ။ အပ၊ ၂။ ၄၈။ စိတ္တကုဋ္ဌေတိ စိတ္တကုဋ္ဌကေလာသကုဋ္ဌသာနုကုဋ္ဌာဒိသု အနောတတ္ထဒဟံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဌိတပဗ္ဗတကုဋ္ဌေသု နာနာရတနဩသဓာဒိဟိ ဝိစိတ္တေ စိတ္တကုဋ္ဌပဗ္ဗတေ သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဝသီတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။ (-အပ၊ ၁။ ၃၃၁။ အပ၊ ၂။ ၅၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၁။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၉၇။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၂။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၁၄၊ ၄၅၅-ဂ၊ ၄၃၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၅၉၊ ၃၇၀-၆-၇၊ ၃၈၀၊ ၅၀၈။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၃၉၂။) (၂) စိတ္တကုဋ္ဌဒွါရကောဋ္ဌက-ကြည့်။

စိတ္တကုဋ္ဌဂမန (န) [စိတ္တကုဋ္ဌ + ဂမန] စိတ္တကုဋ္ဌတောင်သို့ သွားခြင်း။ စိတ္တကုဋ္ဌဂမနာယ အနုမတာ အဟေသံ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၇၀။

စိတ္တကုဋ္ဌတလ (န) [စိတ္တကုဋ္ဌ + တလ] စိတ္တကုဋ္ဌတောင်၏အပြင်၊ စိတ္တကုဋ္ဌတောင်ပြင်။ သုမုခမယာ စိတ္တကုဋ္ဌတလေ ဟံသဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္ဓေန တံ အဒိသု။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၉၂။

စိတ္တကုဋ္ဌဒွါရကောဋ္ဌက (ပု) [စိတ္တကုဋ္ဌ + ဒွါရကောဋ္ဌက] စိတ္တကုဋ္ဌမည်သော တံခါးမုခ်။ (ဤတံခါးမုခ်သည် တာဝတိံသာနတ်ပြည်ရှိ

သုဒဿနမြို့၏ တောင်ဖက် တံခါးမုခ် ဖြစ်သည်။) ဧဝံ ဂစ္ဆတော ပန တဿ ရထနေမိ ဝဇ္ဇိယာ စိတ္တကုဋ္ဌဒွါရကောဋ္ဌကဿ ဥမ္မာ-
ရေဒ္ဒပဟတမတ္တေဝ ဒေဝနဂရေ ကောလာ-
ဟလံ အဟောသိ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ စိတ္တကုဋ္ဌန္တိ
ဒေဝနဂရဿ ဒက္ခိဏဒိသာယ ဒွါရကောဋ္ဌကံ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၅၇-၉။)

စိတ္တကုဋ္ဌပဗ္ဗတ (ပု) [စိတ္တကုဋ္ဌ + ပဗ္ဗတ] စိတ္တ
ကုဋ္ဌတောင်။ နဟုတိဟံသသဟဿပရိဝါရော
ဟုတော စိတ္တကုဋ္ဌပဗ္ဗတေယေဝ ပဋိဝသတိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ အနောတတ္တဒဟံ ပရိက္ခိ-
ပိတော ဌိတေသု ဒွိယောဇနသတုဗ္ဗေဓေသု
ယထာက္ကမံ သာနုအဉ္စနရဇတသုဝဏ္ဏသတ္တရ-
တနမယေသု ဂန္ဓမာဒနကာဋ္ဌကေလာသသု-
ဒဿနစိတ္တကုဋ္ဌဘေဒေသု ပဉ္စသု ဟိမဝတော
မဟာသိခရေသု ပစ္ဆိမော စိတ္တကုဋ္ဌပဗ္ဗတော
နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁။ (-အ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄-၆၊၂၃၂။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၄-၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၅၉။)

စိတ္တကုဋ္ဌပဗ္ဗတတလ (န) [စိတ္တကုဋ္ဌပဗ္ဗတ + တလ] စိတ္တကုဋ္ဌတောင်၏အပြင်၊ စိတ္တကုဋ္ဌတောင်
ပြင်။ သမ္ပ အမှားကံ ဟိမဝန္တေ စိတ္တကုဋ္ဌ-
ပဗ္ဗတတလေ(စိတ္တကုဋ္ဌပဗ္ဗတပါဒေ။ က။မူကွဲ)
ကဉ္စနဂုဟာယ ဝသနဋ္ဌာနံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။
(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။)

စိတ္တကုဋ္ဌပဗ္ဗတပါဒ (ပု) [စိတ္တကုဋ္ဌပဗ္ဗတ + ပါဒ] စိတ္တကုဋ္ဌတောင်ခြေ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တကုဋ္ဌပဗ္ဗတပါဒါဘိရတ (တိ) [စိတ္တကုဋ္ဌပဗ္ဗတ-
ပါဒ + အဘိရတ] စိတ္တကုဋ္ဌ တောင်ခြေ၌ -
မွေ့လျော် - ပျော်ရွှင် - သော။ စိတ္တကုဋ္ဌ-
ပဗ္ဗတပါဒါဘိရတော သုဝဏ္ဏရာဇဟံသော
အသုစိမ္ပိ စန္ဒာလဂါမဒွါရအာဝါဋ္ဌေ နာဘိရ-
မတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

စိတ္တကုဋ္ဌပဗ္ဗတမတ္တက (ပု၊န) [စိတ္တကုဋ္ဌပဗ္ဗတ +
မတ္တက] စိတ္တကုဋ္ဌ တောင်ထိပ်။ စိတ္တကုဋ္ဌ-

ပဗ္ဗတမတ္တကံ ဝိဇ္ဇုလ္လတာယ ပရိက္ခိပန္နော ဝိယ
စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ (-ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊၃၇၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၈။)

စိတ္တကုဋ္ဌာဘိမုခ (တိ) [စိတ္တကုဋ္ဌ + အဘိမုခ]
စိတ္တကုဋ္ဌတောင်သို့ ရှေးရှုသော။ တံ သုတော
တေ ဟံသာ...စိတ္တကုဋ္ဌာဘိမုခါ ပက္ကမိသု။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၀။

စိတ္တကေဋ္ဌိ (ထိ) [စိတ္တ + ကေဋ္ဌိ] စိတ်သည် - အ
လိုရှိအပ် - နှစ်သက်အပ် - သော - မြူးထူး -
ပျော်ပါး - ကစား - ခြင်း၊ စိတ်ကြိုက် - မြူး
ထူး - ပျော်ပါး - ကစား - ခြင်း။ စိတ္တကေဋ္ဌိ
ကိဋ္ဌန္တော ဝိစရိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ စိတ္တကေ-
ဋ္ဌိန္တိ စိတ္တရုစိယံ အနာစာရကိဋ္ဌိ။ ဝိမတိ၊၁။
၂၄၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၄။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ သာရတ္ထ၊၂။
၂၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။)

စိတ္တကောဋ္ဌိသတသဟဿ (န) [စိတ္တ + ကောဋ္ဌိ-
သတသဟဿ] စိတ်ကုဋ္ဌေအသိန်း၊ ကုဋ္ဌေ
တသိန်းမက များစွာသောစိတ်။ ကေသ္မိ ဟံ
အစ္စရာက္ခဏေ အနေကာနိ စိတ္တကောဋ္ဌိသတ-
သဟဿာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ (- သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။)

စိတ္တကောဋ္ဌာသ (ပု) [စိတ္တ + ကောဋ္ဌာသ] စိတ်
အစု။ ထေယျစိတ္တသင်္ခါတော ဧကော စိတ္တ-
ကောဋ္ဌာသောတိ အတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။
ကင်္ခါ၊၁၁၆။ (-ဝဇ္ဇိ၊၁။၂၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၁။
သာရတ္ထ၊၂။၁၂၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ဂ။၁၉၇။)

စိတ္တကောပ (ပု) [စိတ္တ + ကောပ] (၁) စိတ်၏
ပျက်စီးခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်း။ (တိ) (၂) စိတ်
ကို - ပျက်စီး - ဖောက်ပြန် - ညစ်နွမ်း -
နောက်ကျ - စေတတ်သော (ရာဂစသော
ကိလေသာ)။(၁) တသ္မာနတတ္ထမယာစိတ္တ-
ကောပေါ ကာတဗ္ဗော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၉၁။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ဂ။၂၆၈။ (-ဒိ၊ဋ္ဌိ၊

၁။၁၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄။) (၂) အောက် ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တကောပါဘာဝ (ပု) [စိတ္တကောပ+အဘာဝ]
စိတ်ကို - ပျက်စီး - ဖောက်ပြန် - ညစ်နွမ်း -
နောက်ကျ - စေတတ်သော ရာဂစသော
ကိလေသာတို့၏ မရှိခြင်း။ တံ ဝေရူပံ ယထာ-
ဝုတ္တဂုဏသမန္နာဂတံ ခိဏာသဝံ စိတ္တကောပါ-
ဘာဝတော ဝိဂတဘယံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၄၇။
သာရတ္ထ၊၃။၄၁၃။

စိတ္တက္ခဏံ (ပု) [စိတ္တ+ခဏ] စိတ်၏ခဏ၊ စိတ်၏
ဖြစ်၊တည်၊ပျက်ရာ - အခါ - ကာလ။ စိတ္တက္ခ-
ဏေ ပန အဝိတိဝတ္ထေ တံ အတ္တနော ရူပ-
သမုဋ္ဌာပနပုရေဇာတပစ္စယကိစ္စံ န ကရေတိ။
မူလဋီ၊၂။၂၄။ စိတ္တက္ခဏေတိ အတ္တနာ သဟု-
ပန္နစိတ္တဿ ခဏေ။ အနုဋီ၊၂။၃။ (-မဟာနိ။
၃၂။၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၇၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၄။ အံ၊
ဋီ၊၃။၁၉၇။ မူလဋီ၊၃။၁၂၆။ အနုဋီ၊၂။၂၅။
အနုဋီ၊၃။၁၅၅။)

စိတ္တက္ခဏံ (တိ) [စိတ္တက္ခဏ+ဏ] စိတ်၏ခဏနှင့်
တူသော ခဏ၊ စိတ်၏ဖြစ်၊တည်၊ပျက်ရာကာ
လနှင့်ညီမျှသောကာလ။ တထာ ဟိ န ရူပဿ
သတိ ကောဒသ ဝါ ပဉ္စဒသေဝ ဝါ စိတ္တက္ခဏာ
အတိတာ၊ အထ ခေါ် အတိရေကကောဒသ-
ပဉ္စဒသစိတ္တက္ခဏာ။ မူလဋီ၊၂။၂၂။

စိတ္တက္ခဏပုဋိဗဒ္ဓံ (တိ) [စိတ္တက္ခဏံ + ပုဋိဗဒ္ဓံ]
စိတ္တက္ခဏနှင့်စပ်သော။ ယသ္မာ အလဇ္ဇိတဉ္စ
လဇ္ဇိတဉ္စ ပုထုဇ္ဇနာနံ စိတ္တက္ခဏပုဋိဗဒ္ဓံ၊ န
သဗ္ဗကာလိကံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၂။

စိတ္တက္ခမ (ပု) [စိတ္တ+ခမ] စိတ်ဖြင့် သည်းခံခြင်း။
ဒုခက္ခမောတိ ဒုက္ခေန အသာတေန ကာယက္ခ-
မေန စေဝ စိတ္တက္ခမေန စ သမန္နာဂတော။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅။

စိတ္တက္ခရ (တိ) [စိတ္တ+အက္ခရ] ဆန်းကြယ်သော
အက္ခရာရှိသော၊ ဆန်းကြယ်သော အခြင်း
အရာရှိသော အက္ခရာရှိသော။ ယေ ပန တေ
သုတ္တန္တာ ကဝိကတာ ကာဝေယျာ စိတ္တက္ခရာ
စိတ္တဗျဉ္ဇနာ ဗာဟိရကာ သာဝကဘာသိတာ။
သံ၊၁။၄၅၇။ အံ၊၁။၇၃။ အံ၊၂။၉၄။ စိတ္တက္ခ-
ရာတိ ဝိစိတြအက္ခရာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၀။ စိတ္တက္ခရာတိ ဝိစိတြာကာရအက္ခရာ။
သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၂၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၂။)

စိတ္တက္ခေပ (ပု) [စိတ္တ+ခေပ] စိတ်ကို အထူး
ထူးသော အာရုံ၌ ပစ်ချထားခြင်း။ (က)
စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း။ (ခ) ရူးသွပ်ခြင်း။ (က)
ဥမ္မာဒံ ဝါ ပါပုဏေယျ စိတ္တက္ခေပံ ဝါ။ သံ၊
၁။၁၂၆။ (-မ၊၁။၃၀၀။ အံ၊၃။၃၉၃၊၅၂-
၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။ သာရတ္ထ၊၃။
၁၂။ ဝိမတိ၊၂။၀။) (ခ) ဂရုကံ ဝါပိ အာ-
ဗာဓံ၊ စိတ္တက္ခေပံ ပါပုဏေ။ ဓမ္မ၊၃၄။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ စိတ္တက္ခေပန္တိ ဥမ္မာဒံ၊ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၅။ (-ဝိ၊၅။၂၃၃၊၃၂၇။ အံ၊၂။၁၀၄၊
၁၉၃-၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၉၂-၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅၊
၂၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၃၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၀။)

စိတ္တက္ခောဘ (ပု) [စိတ္တ+ခေါဘ] စိတ်၏ - တုန်
လှုပ် - ချောက်ချား - ခြင်း။ ဥတြာသောတိ
စိတ္တက္ခောဘော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၄၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊
၂။၁၇၉။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၀။)

စိတ္တက္ခောဘကရ (တိ) [စိတ္တက္ခောဘ+ကရ+
အ] စိတ် - တုန်လှုပ် - ချောက်ချား - ခြင်း
ကို ပြုတတ်သော။ ဒုက္ခာနုပဿနာယ စိတ္တ-
က္ခောဘကရာယ ပဏိဓိယာ ပဇဟနတော
စိတ္တဒရထာဘာဝေန ပဿဒ္ဓိဗဟုလံ စိတ္တံ
ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။

စိတ္တက္ခောဘမတ္တက (တိ) [စိတ္တက္ခောဘ+မတ္တ+
က] စိတ် - တုန်လှုပ် - ချောက်ချား - ခြင်း

အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စိတ္တာဝိလမတ္တက-
ကြည့်။

စိတ္တက္ခေသ (ပု) [စိတ္တ+ကိလိသ+ဏ] စိတ်ကို-
ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-စေတတ်သော နီဝရဏ
တရား။ ပရိယောဒပေယျ အတ္တာနံ၊စိတ္တက္ခေ-
သေဟိ ပဏ္ဍိတော။သံ၊၃။၁၉၊၇၄။ အံ၊၃။
၄၄၆၊၄၆၃-၄။ ဓမ္မ။၂၆။ စိတ္တက္ခေသေဟိတိ
စိတ္တံ ကိလိသာပေန္တေဟိ နီဝရဏေဟိ။ သံ၊
၄။၃။၁၆၉။ စိတ္တက္ခေသေဟိတိ ပဉ္စဟိ နီဝ-
ရဏေဟိ။ ဓမ္မ၊၄။၁။၃၀၁။ အံ၊၄။၃။၃၅၅။

စိတ္တခါဏုက (ပု၊န) [စိတ္တ+ခါဏုက] စိတ်၌ ဖြစ်
သော (အပြစ်တည်းဟူသော) -ငြောင့်-
တံသင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တခိလ (ပု) [စိတ္တ+ခိလ] စိတ်၌ ဖြစ်သော
(အပြစ်တည်းဟူသော) -ငြောင့်-တံသင်း။
ခိလန္တိ စိတ္တခိလံ စိတ္တခါဏုကံ။ ဇာ၊၄။၅။
၄၀၄။

စိတ္တဓေဒ (ပု) [စိတ္တ+ဓေဒ။ အချို့ စာတို့၌
'စိတ္တက္ခေဒ'ဟု ဒွေဘောင်နှင့် ရှိနေ၏။ 'ဓေဒ'
သည် 'ခေပ၊ခေါဘ'တို့ကဲ့သို့ ဒွေဘောင် ဌာန
မဟုတ်။] စိတ်၏-ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ-ခြင်း။
သတ္တာ တဿ စိတ္တဓေဒံ ဥ တွာ။ ထေရ၊၄။၂။
၁၈၉။ အပါ၊၄။၂။၈။ (-ဒီ၊၄။၂။၁၄၂။ မ၊၄။
၂။၆၉။ သံ၊၄။၂။၅၃၁။)

စိတ္တဓေဒါဘာဝ (ပု) [စိတ္တဓေဒ+အဘာဝ] စိတ်
-ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ-မှု မရှိခြင်း။ သမ္ပဇာ-
နော ပဋိဿတောတိ ဣမိနာ စိတ္တဓေဒါဘာဝံ
ဒဿေတိ။ ထေရ၊၄။၂။၄၅၁။

စိတ္တဂဏနာ (ထိ) [စိတ္တ+ဂဏနာ] စိတ်ကို ရေ
တွက်ခြင်း။ စိတ္တဂဏနာပေတ္တ ပုရိမသဒိသာ
ဝေ။ အဘိ၊၄။၁။၂၂၉။

စိတ္တဂတ (တိ) [စိတ္တ+ဂတ] စိတ်၌ဖြစ်သော။
(က) စိတ်၌အာရုံပြုသောအားဖြင့်ဖြစ်သော

(သတိ)။ (ခ) စိတ်၌ - ဖြစ် - တည် - နေ
သော (ကိလေသာအပူ)။ (က) ကာယ-
ဂတာယ သတိယာ ဝုတ္တာယ ဝုတ္တာ ဘဝန္တိ
ဝေဒနာဂတာ သတိ စိတ္တဂတာ ဓမ္မဂတာ စ။
နေတ္ထိ။၂။ (- ပေဋကော။၂၃၀။ နေတ္ထိ၊၄။
၉၄။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၃၆-၉၊၁၄၀။) (ခ) စိတ္တဂတံ
ကိလေသဒရထံ သမုစ္ဆေဒဝသေန ဝိနေတွာ။
ထေရီ၊၄။၄၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၁။၆၇။)

စိတ္တဂတာသတိပဋ္ဌာန (န) [စိတ္တဂတာ+သတိ+
ပဋ္ဌာန] စိတ္တဂတာသတိပဋ္ဌာနံ၊ စိတ်၌အာရုံ
ပြုသောအားဖြင့် ဖြစ်သော သတိပဋ္ဌာနံ။
စိတ္တဂတာသတိပဋ္ဌာနော ဘာဝိယမာနေ အ-
နိစ္စေ “နိစ္စ”န္တိ ဝိပလ္လာသော ပဟိယတိ။
နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၃၈။

စိတ္တဂတိ (ထိ) [စိတ္တ+ဂတိ] (၁) စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း၊
စိတ်ဖြစ်ခြင်း။ (၂) စိတ်၏ - အလို - ဆန္ဒ။
(၃) စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့သော ဖြစ်ခြင်း၊
(ခန္ဓာကိုယ်ကို စိတ်နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း
ရှိအောင် အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း)။ (၁) ခိဏာသဝဿ
စိတ္တဂတိ* မာရာဒယော န ဇာနန္တိ။ နေတ္ထိ၊
၄။၁၀၃။ (၂) သဗ္ဗာ တေ စိတ္တဂတိ ဣဇ္ဈတု။
ဇာ၊၄။၅။၄၁၈။ (၃) ဤဒိသေသု စ ဌာနေသု
ဘဂဝါ နိသိန္နာသနေယေဝ အန္တရဟိတော
စိတ္တဂတိယာ ဝိဟာရံ ပဝိသတိတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။
မ၊၄။၁။၁၀၃။ စိတ္တဂတိယာတိ စိတ္တဝသေန
ကာယဿ ပရိဏာမနေန “အယံ ကာယော
ဣဒံ စိတ္တံ ဝိယ ဟောတူ”တိ ကာယဿ
စိတ္တေန သမာနဂတိကတာဓိဋ္ဌာနေန။ မ၊၄။
၁။၁၈၈။ (-သံ၊၄။၂။၆၁။ သံ၊၄။၂။၇၆၊
၅၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၂။၃၃။)

စိတ္တဂတိက (တိ) [စိတ္တဂတိ+ဣက။ စိတ္တ+ဂတိ
+က] (၁) စိတ်ဖြစ်ခြင်းကို အစိုးရသော၊
စိတ်ကို-စိုးပိုင်-နိုင်နင်း-သော၊ (ဈာန်နှင့်
ပြည့်စုံသော)။ (၂) စိတ်၏အလို၌ဖြစ်သော၊
စိတ်၏ - အလို - အကြိုက် - သို့လိုက်သော။

(၃) စိတ်၏ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ စိတ်နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။
 (၁) စိတ္တိယရ-ကြည့်။(၂)ယထာ စ ဗြာဟ္မဏာ စိတ္တဂတိကာ ဟောန္တိ။ စိတ္တိယဝသေဝတ္တန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ စိတ္တဂတိကာတိ စိတ္တဝသိကာ၊တေနာဟ “စိတ္တိယဝသေဝတ္တန္တိ”-တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၃။ (-သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၄၃၁။)
 (၃) ယထာ စိတ္တံ ပဝတ္တတိ၊ တထာ ကာယံ ပဝတ္တေတိ စိတ္တဂတိကံ ကရေတိ။ အပါဠ၊၂။ ၁၂။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၂။)

စိတ္တဂတိဂမန (န) [စိတ္တဂတိ+ဂမန] စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့သော ဖြစ်ခြင်း၊ (ခန္ဓာကိုယ်ကို စိတ်နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိအောင် အဓိဋ္ဌာန် ခြင်း)။ စိတ္တဂတိဂမနံ လဟုကံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။ စိတ္တဂတိဂမနံ နာမ စိတ္တဝသေန ကာယဿ ပရိဏာမနေန “အယံ ကာယော ဣမံ စိတ္တံ ဝိယ ဟောတူ”တိ ကာယဿ စိတ္တေန သမာနဂတိကတာဌပနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁၅။

စိတ္တဂမန (န) [စိတ္တ+ဂမန] (၁) စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) စိတ်၏ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ စိတ်နှင့် တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ (၁) စိတ္တဂမနံ ဟိ သီသံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄။ စိတ္တဂမနန္တိ စိတ္တပဝတ္တိမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ (၂) ဣဒံ ပန စိတ္တဂမနမေဝ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄။ စိတ္တဂမနမေဝတိစိတ္တေန သမာနဂမနမေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။

စိတ္တဂဟပတိ (ပ) [စိတ္တ + ဂဟပတိ] စိတ္တသူကြွယ်။ ‘စိတ္တသူကြွယ်’သည်ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင့်လက်ထက်၌ ဥပါသကာတဦး ဓမ္မကထိက တေဒဂ်ရာထူး ရရှိသည်ကို မြင်ရ၍ လွန်ကဲသော ကောင်းမှုကိုပြုကာ ဓမ္မကထိက တေဒဂ်ရာထူးကို ဆုတောင်းပန်ဆင်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတသိန်းကာလပတ်လုံး လူ့ပြည်၊ နတ်

ပြည်တို့၌ ကျင်လည်ပြီးလျှင် ကဿပဘုရားရှင့် လက်ထက် မုဆိုးအိမ်၌ ဖြစ်လေသည်။ တောလိုက်သွားယင်း ဖူးတွေ့ခဲ့ရသောရဟန်းတပါးအား အရသာနှင့်ပြည့်စုံသော ဆွမ်းနှင့် အမျိုးမျိုးသော ပန်းတို့ကို လှူဒါန်းပူဇော်ပြီးလျှင် “ဖြစ်လေရာရာ ဘုံဌာန၌ တပည့်တော်အထံသို့ များစွာသော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာတို့သည် ရောက်ရှိလာပါစေ၊ အဆင်း၅-မျိုးရှိသော ပန်းမိုးလည်း ရွာသွန်းပါစေ” ဟု ဆုတောင်းမှုကိုလည်းပြုခဲ့သည်။ ကဿပဘုရားရှင်နှင့် ဂေါတမဘုရားရှင်အကြား လူ့ပြည်၊ နတ်ပြည်တို့၌ ကျင်လည်ပြီးလျှင် ဂေါတမဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူသောအခါ မဂဓတိုင်း မစ္ဆိကာသဏ္ဍမြို့ သူဌေးမျိုး၌ ဖြစ်လေသည်။ သူဌေးဖွားသောနေ့၌ ဒူးဆစ်မြုပ်မျှ အဆင်း ၅-မျိုးရှိသော ပန်းမိုးရွာသဖြင့် တမြို့လုံး ဆန်းကြယ်နေသောကြောင့် ‘စိတ္တ’ဟု မှည့်ခေါ်ကြသည်။ ဖခင်သူဌေး ကွယ်လွန်သောအခါ သူဌေးရာထူးရရှိ၍ ‘စိတ္တသူကြွယ်’ဟု ကျော်စောထင်ရှားသည်။ ပဉ္စဝဂ္ဂီ ၅-ပါးတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော မဟာနာမထေရ်၏ အာယတန ၆-ပါးဝေဖန်ချက်တရားကို ကြားနာရ၍ ရှေးဘဝကပင် သင်္ခါရတရားတို့၌ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ဖူးသောကြောင့် မကြာမြင့်မီမှာပင် အနာဂါမိဖိုလ်အထိ ရောက်ရှိသည်။ တနေ့သောအခါ “ငါသည် မြတ်စွာဘုရားကို မဖူးတွေ့ရပဲ ကြာမြင့်စွာသော အချိန်ကာလကို လွန်စေခဲ့ပြီ၊ ဘုရားရှင်ထံ သွားလျှင်လည်း လှူဖွယ်မပါ လက်ချည်းသာသွားရန်မသင့်” ဟု ကြံစည်ပြီးလျှင် လှည်းငါးရာတို့ဖြင့် ဆီ၊ ပျား၊ တင်လဲ စသည်တို့ကို ယူဆောင်၍ ယောက်ျားပေါင်း ၂-ထောင်ခြံရံကာ ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်ရန်သွားသည်။ ယူဇနာ ၃၀-ရှိ လမ်းခရီးဝယ် နတ်တို့ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာ ဆက်သမှုကို ခံယူရသည်။ ဘုရားရှင်ထံရောက်၍ တည်ခြင်း ၅-ပါးဖြင့် ရှိခိုးဝပ်ချစဉ်မှာပင်

အဆင်း ၅-မျိုးရှိသော ပန်းမိုးရွာသွန်းသည်။ ဘုရားရှင်သည် စိတ္တသူကြွယ်အား သူ၏အဇ္ဈာသယနှင့် ကိုက်ညီသည့် အာယတန ၆-ပါး ဝေဖန်ချက်တရားကိုပင် ဟောပြောတော်မူသည်။ နောင်သောအခါ ဥပါသကာ ဒါယကာတို့ကို ရာထူးဌာနန္တရ ချီးမြှင့်တော်မူရာဝယ် ‘စိတ္တသံယုတ်’ကို အကြောင်း အဋ္ဌပ္ပုတ်ပြု၍ ‘စိတ္တသူကြွယ်’သည် ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် အမြတ်ဆုံး ‘တေဒဂ်’အရာ၌ ထားရှိခြင်းကို ခံရသည် (အံ၊ ၁။ ၂၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆-၂၉၈)။ အခြား မှတ်သားဖွယ်ရာများကို - ဝိ၊ ၄။ ၃၇-၄၀၊ ၄၄-၅။ သံ၊ ၂။ ၄၇၄-၄၉၂။ အပ၊ ၂။ ၆၈၊ ၃၂၄၊ ၃၇၂၊ ၃၈၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၇-၃၃၂။ သာ-ရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆၇-တို့ကြည့်။

စိတ္တဂု (တိ) [စိတ္တ+ဂေါ] ဩကာရန္တော နပုသကလိဂေါ စိတ္တဂေါသဒ္ဓေါ။ “စိတ္တာ ဂါဝေါ အဿ ကုလဿာ”တိ အတ္ထေ.... ဩကာရဿ ဌာနပ္ပယတနာသန္တတာ ရဿတ္တမုကာရော၊ သျှာဒျုပ္ပတ္တိ၊ သိလောပေါ။ စိတ္တဂု ကုလံ၊ စိတ္တဂူ စိတ္တဂူနိ ဣစ္စာဒိ။ ရှု၊ ၁၉၉။ (-မောဂ်၊ ၃။ ၂၅၊ ၄၆။) ဤပုဒ်ကို ရှု-၌ ဩကာရန္တအဖြစ်ပြထားသော်လည်း နာမ်ငဲ့ (နာမ်ဖြစ်) ပြီးမှ ပကတန္တကို ဆုံးဖြတ်ရသောကြောင့် ဥကာရန္တသာ ဖြစ်၏။ ဝိ၊ ရှု၊ သျှ-ကြည့်။] ဆန်းကြယ်သော နွားရှိသော၊ သူ။ (ပြောက်ကျားသော နွားရှိသော၊ သူ။) ဥတ္တမသတ္တောတိ ဝိသေသနဿ ပုဗ္ဗနိပါတပါဌတော “စိတ္တဂူ ပဒ္ဓဂူ”တိ ဧတ္ထ ဝိယာတိ နာယံ ဒေါသော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၈။

စိတ္တဂုတ္တတ္ထေရ (ပု) [စိတ္တ+ဂုတ္တ+ထေရ] စိတ္တဂုတ္တထေရံ၊ စိတ်ကို - စောင့်ရှောက် - လုံခြုံစေ - တတ်သောထေရ်။ အပိ စ ဣန္ဒြိယသံဝရပူရကေန ဘိက္ခုနာ ကုရဏ္ဏကမဟာလေဏ ဝါသိနာ စိတ္တဂုတ္တတ္ထေရေန ဝိယ....ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆။ (- ၁၆၆။)

စိတ္တဂေဏ္ဍက (ပု) [စိတ္တ+ဂေဏ္ဍက] ဆန်းကြယ်သောကျင်၊ ဆန်းကြယ်သောအခြင်းအရာဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ကစားစရာ ကျင် (ဂျင်)။ တန္တု၊ ၁။ ၂၀၅။

စိတ္တဂေလည (န) [စိတ္တ+ဂေလည] (၁) စိတ်၏ - မခံကျန်း - ထိုင်းမှိုင်း - လေးလံ - သည်၏ အဖြစ်၊ စိတ်၏ - မခံကျန်း - ထိုင်းမှိုင်း - လေးလံ - ခြင်း။ (၂) စိတ္တုပ္ပါဒ် - စိတ်၊ စေတသိက်တို့ - ၏ - မခံကျန်း - ထိုင်းမှိုင်း - လေးလံ - သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်တို့ ၏ - မခံကျန်း - ထိုင်းမှိုင်း - လေးလံ - ခြင်း။ (၁) ထိန် စိတ္တဂေလည၊ မိဒ္ဓံ စေတသိကဂေလည။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၄။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၈။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၂၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၁။ (- ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၀။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၈။ စူဠနိ၊ ၄။ ၄၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၆။) (၂) ထိန်မိဒ္ဓဿ အဘာဝတော စိတ္တဂေလညသင်္ခါတေန ဗျာပဇ္ဇေန အဗျာပဇ္ဇော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၇။ စိတ္တဂေလညသင်္ခါတေနာတိ စိတ္တုပ္ပါဒဂေလညသညိတေန။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၃၁။

စိတ္တဂေါစရ (ပု) [စိတ္တ+ဂေါစရ] (၁) စိတ်၏ ကျက်စားရာအာရုံ။ (တိ) (၂) ဆန်းကြယ်သော ကျက်စားရာအာရုံရှိသော။ (၁) စိတ္တဂေါစရသင်္ခါတာ ဓမ္မာယေဝ ဓမ္မာရမ္မဏံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဂေါစရတာ (ထိ) [စိတ္တဂေါစရ+တာ] ဆန်းကြယ်သော ကျက်စားရာအာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ဆန်းကြယ်သော ကျက်စားရာ အာရုံရှိခြင်း။ တံ ဟိ...စိတ္တဂေါစရတာယ သမ္ပယုတ္တဓမ္မစိတ္တတာယ စ စိတ္တံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၁။ စိတ္တဂေါစရတာယာတိ စိတ္တဝိစိတ္တဝိသယတာယ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။

စိတ္တဂုဟဏ (န) [စိတ္တ+ဂုဟဏ] (၁) စိတ်ကို ယူခြင်း။ (၂) စိတ္တသဒ္ဓါ။ (၁) စိတ္တဂုဟဏေ-
နေဝ အဝိနာဘာဝတော သေသအရူပဓမ္မာ-
နမ္ပိ ဂဟိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၂။ (၂)
အညဿပုဇ္ဇနကဿ နိဝတ္တနတ္ထံ စိတ္တဂုဟဏံ
ကတံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၀။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၇။)

စိတ္တဂုဟိတကာလ (ပု) [စိတ္တ+ဂဟိတ+ကာလ]
စိတ်ကို ကိုင်ယူအပ်ရာအခါ။ ဥပ္ပန္နပဌမဇ္ဈာန-
သမာဓိနာ နိစ္စလံ ကတော စိတ္တဂုဟိတကာ-
လော။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၄။

စိတ္တဃာတက (တိ) [စိတ္တ+ဃာတက။ ထိဉ္စိ စိတ္တ-
ဃာတိကာ။] စိတ်ကို-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-
တတ်သော။ သူ။ လောကစိတ္တမထနာတိ လော-
ကဿ စိတ္တဃာတိကာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၉၂။

စိတ္တင်္ဂ (န) [စိတ္တ+အင်္ဂ] (၁) စိတ်၏-အစိတ်
-အင်္ဂါ၊ (စိတ်၏-အစိတ်-အင်္ဂါ-သဖွယ်
ဖြစ်သော စေတသိက်)။ (၂) စိတ်ဟူသော
-အကြောင်း-အင်္ဂါ၊ အကြောင်း-အင်္ဂါ
-ဖြစ်သော စိတ်။ (၁) တတ္ထ သောတာ-
ပတ္တိမဂ္ဂေန ပဉ္စ အကုသလစိတ္တာနိ ပဟိယန္တိ
သဒ္ဓိံ စိတ္တင်္ဂဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနကပါပဓမ္မေဟိ။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၇။ နိရန္တရံ ပဝတ္တမာနေ စိတ္တေ
တဿ သံကိလေသဝေါဒါနကရာ သာဝဇ္ဇာ-
နဝဇ္ဇာ စေတသိကာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ တဿင်္ဂ-
ဘူတာ အဝယဝါ ဝိယ ဟောန္တိတိ “စိတ္တင်္ဂ-
ဝသေနာ”တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၉။ (-
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၅၊ ၁၇၆၊ ၂၇၈-၉။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၂၃။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၈။) (၂) တတ္ထ ယံ စိတ္တင်္ဂံ
လဘတိယေဝ၊ တံ သညာဝိမောက္ခံ။ ဝိ၊ ၄။
၁။ ၂၃၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၇။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၄၉။)

စိတ္တင်္ဂကောဋ္ဌာသ (ပု) [စိတ္တင်္ဂ+ကောဋ္ဌာသ]
စိတ်၏-အစိတ်-အင်္ဂါ-ဖြစ်သော အစု၊
စေတသိက်အစု။ ဖဿပဉ္စမကာဒိသု စိတ္တင်္ဂ-
ကောဋ္ဌာသေသု ယေ ကောဋ္ဌာသာ ဟောန္တိ။

ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၀။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၁။ (-သံ၊ ၄။ ၂။
၁၄၃။)

စိတ္တင်္ဂဒ (တိ) [စိတ္တ+အင်္ဂဒ] ဆန်းကြယ်သော-
လက်ကြပ်-လက်မောင်းဝတ်-တန်းဆာရှိ
သော၊ ဆန်းကြယ်သော-လက်ကြပ်-လက်
မောင်းဝတ်-တန်းဆာကို ဝတ်ဆင် ထား
သော။ သူ။ ကာ သုက္ကဒါဌာ ပဋိမုက္ကကုဏ္ဍလာ၊
စိတ္တင်္ဂဒါ ကမ္မုဝိမဋ္ဌဓာရိနီ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၆။
စိတ္တင်္ဂဒါတိ စိတြေဟိ အင်္ဂဒေဟိ သမန္နာ-
ဂတာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၂၆။

စိတ္တင်္ဂဒုဗ္ဗလတာ (ထိ) [စိတ္တင်္ဂ+ဒုဗ္ဗလတာ] စိတ်
၏-အစိတ်-အင်္ဂါ-အားနည်းသည်၏ အ
ဖြစ်၊ စိတ် အင်္ဂါအားနည်းခြင်း၊ စေတသိက်
အားနည်းခြင်း။ စိတ္တင်္ဂဒုဗ္ဗလတာယ တာနိ
ရူပံ န သမုဋ္ဌာပေန္တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။

စိတ္တင်္ဂနိယမ (ပု) [စိတ္တင်္ဂ+နိယမ] စိတ်ဟူသော
-အကြောင်း-အင်္ဂါ-၏ မြဲခြင်း။ ယဿ
စိတ္တင်္ဂနိယမော နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၀။

စိတ္တင်္ဂယုတ္တ (တိ) [စိတ္တင်္ဂ+ယုတ္တ] စိတ်ဟူသော
-အကြောင်း-အင်္ဂါ-နှင့် ယှဉ်သော။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တင်္ဂယုတ္တသမုဋ္ဌာန (န) [စိတ္တင်္ဂယုတ္တ+သမု-
ဋ္ဌာန] စိတ်ဟူသော-အကြောင်း-အင်္ဂါ-
နှင့် ယှဉ်သော-ဖြစ်ကြောင်း-သမုဋ္ဌာန။
ဧဝံ ဥပရိပိ သဗ္ဗတ္ထံ စိတ္တင်္ဂယုတ္တသမုဋ္ဌာနေသု
အဓိပ္ပါယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃။

စိတ္တင်္ဂဝိရဟိတ (တိ) [စိတ္တင်္ဂ+ဝိရဟိတ] စိတ်
ဟူသော-အကြောင်း-အင်္ဂါ-မှ ကင်း
သော။ သုရာတိ ဇာနနစိတ္တာဘာဝေနော
ဟေတ္ထံ စိတ္တင်္ဂဝိရဟိတော ကေဝလောပိ ကာ-
ယော ကေသမုဋ္ဌာနံ ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၁။

စိတ္တစလန (န၊ ထိ) [စိတ္တ+စလန။ ထိဉ္စိ စိတ္တ-
စလနာ။] စိတ်-တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-

ခြင်း။ တဦး အာဂမ္မ စိတ္တစလနံ စိတ္တဝိပ္ပန္နိတံ သမ္ပတိ ဝူပသမ္ပတိ။ အဘိဋ္ဌာ၁။၁၈၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ မဟာနိဋ္ဌ၊၃၄၂။ စိတ္တစလနာ ပဋိပတ္တိအန္တရာယကရော စိတ္တက္ခောဘော။ဒီ၊ ဋီ၊၂။၁၇၉။

စိတ္တစာရ (ပု) [စိတ္တ+စာရ] စိတ်ဖြစ်ခြင်း။ သုတ္တာ ပနဿ “ဗဟူဝတ မေ ပါဏာ မောစိ- တာ”တိ စိတ္တစာရော ဝိပုသိဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။ စိတ္တစာရောတိ စိတ္တပွဝတ္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၂၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၂။မ၊ဋီ၊၂။၂၁၁၊၂၉၈။)

စိတ္တစာရဒဿန (န) [စိတ္တစာရ+ဒဿန] စိတ် ဖြစ်ခြင်းကိုမြင်ခြင်း။ သဗ္ဗေပိ ဥပပတ္တိဒေဝါ ဝါယမန္တာပိစိတ္တစာရဒဿနဝသေန ဒဿနာ- ယ ဒဋ္ဌံ နာနုဘဝန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၄၇။ သာ- ရတ္ထ၊၃။၄၁၃။

စိတ္တစူဠ (ပု) [စိတ္တ+စူဠ?] စိတ္တစူဠမည်သော လိပ်။ (ဤလိပ်ကို အကြောင်းပြု၍ “စူဠလိပ် ရေထဲ လွှတ်သလို”ဟူသော မြန်မာ စကားပုံ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကျယ်ကို ကျမ်းညွှန်း ဂဏန်းကြည့်။) အဘူတဝါဒိကေန စိတ္တစူဠေန (စိတ္တသုလေန။ သီ။) နာမ ကစ္ဆပေန.... ကထိတံ သုတ္တာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၆။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၅၊၆၊၇။)

စိတ္တစေတသိက (ပု၊န) [စိတ္တ+စေတသိက]စိတ်၊ စေတသိက်။ ပရိတ္တေ ဓမ္မေ အာရဗ္ဘ ယေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၁၁။ (-အဘိ၊က။၃၉၀။ ပဋ္ဌာန၊၁။၅။ ပဋိ- သံ၊၈၁။ စူဠနိ၊၁၀၃။ မိလိန္ဒ၊၄၉။)

စိတ္တစေတသိကကလာပ (ပု) [စိတ္တစေတသိက+ ကလာပ] စိတ်၊ စေတသိက် အပေါင်း။န စ ကေဝလဿ ဝဓာဓိပ္ပါယသဟဘုနော စိတ္တ- စေတသိကကလာပဿ ပါဏာတိပါတော ဣစ္ဆိတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၉။ သာရတ္ထ၊၂။

၂၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၄။ မ၊ ဋီ၊၃။၂၆၆။

စိတ္တစေတသိကဓမ္မ (ပု) [စိတ္တစေတသိက+ဓမ္မ] စိတ်၊ စေတသိက်တရား။ သဗ္ဗေပိ စိတ္တစေတ- သိကဓမ္မေ ဂဟေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ (- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ မူလဋီ၊၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၇။)

စိတ္တစေတသိကရာသိ (ပု) [စိတ္တစေတသိက + ရာသိ] စိတ်၊ စေတသိက်အစု။ ကာမံ ဥပ္ပန္န- ဖဿော ပုဂ္ဂလော စိတ္တစေတသိကရာသိ ဝါ အာရမ္မဏေန ဖုဋ္ဌော ဖဿသဟဇာတာယ ဝေဒနာယ တံသမကာလမေဝ ဝေဒေတိ။ မူလဋီ၊၁။၈၆။ (-၁၁၁၊၁၉၀။ မူလဋီ၊၃။ ၂၂၃။)

စိတ္တစေတသိကသန္တာန (ပု၊န) [စိတ္တစေတသိက +သန္တာန] စိတ်၊ စေတသိက် အစဉ်။ စိတ္တ- စေတသိကသန္တာနဿ သမ္ပဒေဝ အပ္ပဝတ္တိ အာဓာတဗ္ဗာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၁၈-၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၃-၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၂-၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၃။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၅- ၆။)

စိတ္တစေတသိကသမုဒါယ (ပု) [စိတ္တစေတသိက +သမုဒါယ] စိတ်၊ စေတသိက် အပေါင်း။ စိတ္တစေတသိကသမုဒါယေ သမယဝဝတ္ထာပ- ကော စိတ္တသဒ္ဓေါ ပဝတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၁၁၀။

စိတ္တဇ (တိ) [စိတ္တ+ဇန+ကို။ ရူ၊၃၅၊၁၅၈။ မောဂ်၊၃။၁၀-တို့ ကြည့်။] စိတ်ကြောင့် ဖြစ် သော။ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ အတ္ထိ ရူပံ စိတ္တဇံ စိတ္တ- ဟေတုကံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဓ။၁၇၂၊၁၈၂၊ ၂၃၉။ စိတ္တတော ဇာတံ စိတ္တဇံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၈၁။ ဝိညတ္တိဒ္ဓယံ၊ သဒ္ဓေါ၊ အာကာသဓာတု၊ လဟုတာဒိတ္တယံ၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနိ အဝိ- နိဗ္ဗောဂရူပါနီတိ ဧတံ ပဉ္စသဝိဓံ ရူပံ စိတ္တဇံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၈။ (-အပ၊၂။၁၀၆၊၁၃၈။

အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၊၁၆၄။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၅၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၂၊
၁၉၅၊၂၅၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၀၅၊၂၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀၊၃၅၂။)

စိတ္တဇနိတ (တိ) [စိတ္တ + ဇနိတ] စိတ်သည်
ဖြစ်စေအပ်သော။ စိတ္တဇနိတော စိတ္တသမ္ပ-
ယုတ္တဿ ကမ္မဿ ဒွါရဘာဝေါ စိတ္တေပိ ဥပ-
စရိတော။ အနုဋ္ဌ၊၁။၉၂။

စိတ္တဇပထဝိဓာတု (ထိ) [စိတ္တဇာ + ပထဝိဓာတု]
စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ပထဝိဓာတ်၊ စိတ္တဇ
ပထဝိဓာတ်။ စိတ္တဇပထဝိဓာတုယာ ဥပါဒိန္န-
ကဿနုနေ အာကာရဝိသေသော အတ္ထိ။
အနုဋ္ဌ၊၁။၈၂။

စိတ္တဇမဟာဘူတ (န) [စိတ္တဇ + မဟာဘူတ]
စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော မဟာဘူတ်၊ စိတ္တဇ
မဟာဘူတ်။ ကဿ ပန အာကာရဝိကာရော-
တိ? သာမတ္ထိယတော ဝါယောဓာတုအဓိ-
ကာနံ စိတ္တဇမဟာဘူတာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။

စိတ္တဇရူပ (န) [စိတ္တဇ + ရူပ] စိတ်ကြောင့်ဖြစ်
သောရုပ်၊ စိတ္တဇရုပ်။ (ကာယဝိညတ်၊ ဝစီ
ဝိညတ်ဟူသော 'ကေနိစိတ္တဇရုပ်' ၂-ပါး၊ သဒ္ဓ၊
လဟုတာ၊ မုဒုတာ၊ ကမ္မညတာ၊ ပထဝီ၊ အာ-
ပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ ဝဏ္ဏ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊
ဩဇာ၊ အာကာသဓာတ်ဟူသော 'အနေကန်
စိတ္တဇရုပ်' ၁၃-ပါး အားဖြင့် 'စိတ္တဇရုပ် ၁၅-
ပါး' ရှိသည်။ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် (အဘိ၊ဓ။
၁၇၂၊၁၈၂၊၂၃၉။)၌စိတ်ဟူသောအကြောင်း
တရား၏ ရုပ်ကိုဖြစ်စေဘက်သော ဇနကသတ္တိ
မငြိမ်းစဲမီ ဇာတိရုပ်ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သည်ကို
ရည်ရွယ်၍ ပရိယာယ်အားဖြင့် ဥပစယ၊ သန္တ-
တိ ဟူသော ဇာတိရုပ် ၂-ပါးကို ထည့်သွင်း
ကာ 'စိတ္တဇရုပ် ၁၇-ပါး'ဟု ဟောတော်မူ
သည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ ဝိဘာဝိနီ။၂၁၀-၁။ သင်္ဂဟ၊

ဝိသုဒ္ဓိတို့၌ကား ဇာတိရုပ်ဟူသည် ပထဝီ
စသော ဖြစ်ဆဲရုပ်တို့၏ ဖြစ်မှုသဘာဝမျှသာ
ဖြစ်သောကြောင့် ဇာတိရုပ် ၂-ပါးကို နှုတ်ပယ်
၍ 'စိတ္တဇရုပ် ၁၅-ပါး'ဟု ပြဆိုသည်။ သင်္ဂဟ။
၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၂။) ဒိဋ္ဌေန စိတ္တဇရူပေန
အဒိဋ္ဌဿာပိ ပဋိသန္နိရူပဿ ဝိညာဏံ ပစ္စ-
ယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၁၉၅။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၈၊
၂၅၁။ ဝဇီရ။၁၀၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၇၊၂၃၆။
ဝိမတိ၊၁။၁၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၂။ မူလဋ္ဌ၊၃။၁၃၆၊၁၅၅။ အနုဋ္ဌ၊၁။၇၉။
အနုဋ္ဌ၊၂။၂၆။ အနုဋ္ဌ၊၃။၁၈၇-၈၊၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၉၉။)

စိတ္တဇရူပသမုပ္ပတ္တိ (ထိ) [စိတ္တဇရူပ + သမုပ္ပတ္တိ]
စိတ္တဇရုပ်တို့၏ ကောင်းစွာဖြစ်ခြင်း။ သာဒိ-
ယနစိတ္တာနုဂုဏမေဝ ပန သကလသရီရေ
စိတ္တဇရူပသမုပ္ပတ္တိယာ ဝိညတ္တိပိ သုခုမာ
သမုပ္ပန္နာဝေ ဟောတိတိ ဒဠဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၁။
၁၅၃။

စိတ္တဇရူပါနုဂုဏတာ (ထိ) [စိတ္တဇရူပ + အနုဂုဏ
+ တာ] စိတ္တဇရုပ်အားလျော်သည်၏ အဖြစ်၊
စိတ္တဇရုပ်အားလျော်ခြင်း။ ဓာတုက္ခောဘ-
ဟေတုကမ္ပိ စဿ ဗဟုလံဘဒ္ဒကမေဝ သိယာ
ယေဘုယျေန စိတ္တဇရူပါနုဂုဏတာယ ဥတု-
အာဟာရဇရူပါနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။

စိတ္တဇဝါတ (ပု) [စိတ္တဇ + ဝါတ] စိတ်ကြောင့်
ဖြစ်သောလေ၊ စိတ္တဇလေ၊ စိတ္တဇဝါယော
ဓာတ်။ ဝေမေဝ အဇာနနတ္ထေန သကဋံ ဝိယ
ကာယော၊ ဂေါဏာ ဝိယ စိတ္တဇဝါတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။

စိတ္တဇဝိညတ္တိ (ထိ) [စိတ္တဇာ + ဝိညတ္တိ] စိတ်
ကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညတ်ရုပ်၊ စိတ္တဇဝိညတ်
ရုပ်။ န စ ဥက္ခိပနေ ပဝတ္တာဝ စိတ္တဇဝိညတ္တိ-

အာဒယောဝ နိက္ခိပနာဒိနောပိ ဟေတုဘူ-
တာတိ သက္ကာ ဝတ္တံ ဝိစ္ဆိန္နိတော ပဝတ္တနတော။
ဝိမတိ။ ၁။ ၂၃၉။

စိတ္တဇာတိ (ထိ) [စိတ္တ+ဇာတိ] စိတ်ဇာတ်၊ စိတ်
တို့၏ အချင်းချင်းတူညီမှုအခြင်းအရာ။ ယဿ
စိတ္တဿ အနန္တရာ အဂ္ဂမဂ္ဂံ ပဋိလဘိဿန္တိ
တဿ စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒက္ခဏေတိ ဣဒံ စိတ္တ-
ဇာတိဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၆။

စိတ္တဇာနန (န) [စိတ္တ+ဇာနန] (၁) စိတ်ကို
သိခြင်း။ (တိ) (၂) စိတ်ကိုသိသော။ (၁)
အတ္တနော စိတ္တဇာနနေ ပန တေန ပယော-
ဇနံ နတ္ထိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅၀။ (-မူလဋီ၊ ၁။
၁၉၂။) (၂) စိတ္တဇာနနပရိကမ္မ-ကြည့်။

စိတ္တဇာနနက (တိ) [စိတ္တ + ဇာနနက] စိတ်ကို
သိသောသူ။ ပရစိတ္တဝိဒုနောတိ အတ္တနော
စိတ္တေန ပရေသံ စိတ္တဇာနနကာ။ မဟာနိဋ္ဌ။
၃၆၈။

စိတ္တဇာနနတ္ထ (ပ) [စိတ္တဇာနန+အတ္ထ] စိတ်ကို
သိခြင်းအကျိုး။ တေသံ စိတ္တဇာနနတ္ထံ ပုနပိ
ပဇာပတိယော သာသနံ ပဟိဏိ သူ။ အံဋ္ဌ၊
၃။ ၂၃၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃၆။

စိတ္တဇာနနပရိကမ္မ (န) [စိတ္တဇာနန+ပရိကမ္မ]
စိတ်ကိုသိသော ပရိကံဇောစိတ်။ ပရိကမ္မာနိ
စ....စိတ္တဇာနနပရိကမ္မာနိ ဟုတွာ ပဝတ္တန္တိ။
မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၇။

စိတ္တဇာနနာကာရ (ပ) [စိတ္တဇာနန+အာကာ-
ရ] စိတ်ကိုသိခြင်း၏ အခြင်းအရာ၊ စိတ်ကို
သိပုံအခြင်းအရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဇာနနာကာရဒဿန (န) [စိတ္တဇာနနာကာ-
ရ + ဒဿန] စိတ်ကိုသိပုံ အခြင်းအရာကို-
ပြကြောင်း-ပြတတ်သော-စကား။ အယန္တိ-
အာဒိ စိတ္တဇာနနာကာရဒဿနံ။ သီ၊ ၁။ သစ်၊
၂။ ၂၇။

အဘိဇာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၂၄-ပ-မ-ဗ-သ-စ

စိတ္တဇိမှဝင်ကုဋိလဘာဝ (ပ) [စိတ္တ+ဇိမှဝင်-
ကုဋိလဘာဝ] စိတ်၏ နွားကျင်ငယ်ကောက်၊
လရေးကောက်၊ ထွန်ကိုင်းကောက်ကဲ့သို့
ကောက်သည်၏အဖြစ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဇိမှဝင်ကုဋိလဘာဝကရ (တိ) [စိတ္တဇိမှ-
ဝင်ကုဋိလဘာဝ + ကရ + အ] စိတ်၏ နွား
ကျင်ငယ်ကောက်၊ လရေးကောက်၊ ထွန်ကိုင်း
ကောက်ကဲ့သို့ ကောက်သည်၏အဖြစ်ကို ပြု
တတ်သော။ စိတ္တဇိမှဝင်ကုဋိလဘာဝကရာနံ
ကိလေသာနံ အဘာဝေန။ ပေတ၊ ၄။ ၄၈။

စိတ္တဇေဋ္ဌက (တိ) [စိတ္တ+ဇေဋ္ဌက] စိတ်ဟူသော
-အကြီး-အမှူး-ရှိသော၊ စိတ်ကို-အကြီး
အမှူး-ပြုသော။ ဆန္ဒဇေဋ္ဌကံ ပန စိတ္တဇေ-
ဋ္ဌကံ ဝါ ဘာဝေန္တဿ န ဝတ္တဗ္ဗာရမ္မဏာ နာမ
ဟောန္တိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၇၃။)

စိတ္တဇောတန (န) [စိတ္တ+ဇောတန] စိတ်ကို-
တောက်ပ - ဖြူစင် - သန့်ရှင်း - စေခြင်း၊
စိတ်၏ ပြုံးပြုံးပြက် အရောင်ထွက်သည်၏
အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ သစိတ္တပရိယောဒပနန္တိ
အတ္တနော စိတ္တဇောတနံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၆၉။ စိတ္တ-
ဇောတနန္တိ စိတ္တဿ ပဘဿရဘာဝကရဏံ
သဗ္ဗသော ပရိသောဓနံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၇၂။

စိတ္တဇ္ဈာသယ (ပ) [စိတ္တ+အဇ္ဈာသယ] စိတ်၏
-အလို-ဆန္ဒ။ အန္တောတိ စိတ္တဇ္ဈာသယေ။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၀။

စိတ္တညထတ္တ (န) [စိတ္တ+အညထတ္တ] စိတ်၏-
အခြား - တပါး - သော အခြင်းအရာအား
ဖြင့် ဖြစ်သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်၏-အခြား-
တပါး-သော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း၊
စိတ်-ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ-ခြင်း။ အ-
လာဘံ အာရဗ္ဘ စိတ္တညထတ္တံ စိတ္တဒေါမနဿံ
အဟောသိ။ မ၊ ၁။ ၃။ ၁၉၆။ (-ထေရ၊ ၁။ ၁၄၈၊
၁၄၉၊ ၁၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄။ မ၊ ၁။ ၃။ ၁၃၈၊
၁၄၀။)

စိတ္တဌာ (တိ) [စိတ္တ+ဌာ+အ] စိတ်၌တည်သော၊
စိတ်အလိုသို့ လိုက်-စိတ်အကြိုက်ကို ဆောင်
-သောသူ။ ဆန္ဒညူ ရာဇိနော စသ၊ စိတ္တ-
ဌော အသ ရာဇိနော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၄။ စိတ္တ-
ဌောတိ စိတ္တေ ဌိတော၊ ရာဇစိတ္တဝသိကောတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၂။

စိတ္တဌာ (ပု) [စိတ္တ+အတ္တ။ တွ-ကို-ဌာ-ပျ။] စိတ်၏
-အနက်-သဘော၊ စိတ်၏အာရုံကိုသိခြင်း
စသော-အနက်-သဘော။ စိတ္တဌော အဘိ-
ညေယျော။ ပဋိသံ၊ ၁၈။ စိတ္တဌောတိ ဧတ္ထ
အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ၊ ဝိဇာနာတိတိ
အတ္ထော။ ...ဧဝံ အာရမ္မဏေ စိတ္တတာဒိတော
စိတ္တဌော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။

စိတ္တဌာပန (န၊ ထိ) [စိတ္တ+ဌာပန။ ထိ၌ စိတ္တဌာပနာ။]
စိတ်ကိုထားခြင်း၊ စိတ်ကိုဖြစ်စေခြင်း။ ပဏိ-
မိတိ စိတ္တဌာပနံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၈။ စေတနာ-
ပတ္တနာနံ ဝသေန စိတ္တဌာပနာ ပဏိမိ နာမ။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၄၈။ ပဏိမိ ပတ္တ-
နာ၊ သာ ပန တထာ တထာ စိတ္တဿ ဌာပန-
ဝသေန ဟောတိတိ အာဟ “စိတ္တဌာပန” န္တိ။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၇။ စိတ္တဌာပနာတိ စိတ္တဿ ပဏိဒ-
ဟနာ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၆။ စိတ္တဌာပန (သံ၊ ၄။ ၂။
၃၂၁) န္တိ “သိတံ ဟောတူ”တိ ဧဝံ စိတ္တဿ
ဥပ္ပါဒနံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၄။
အနု၊ ၄။ ၂။ ၂၂၇။)

စိတ္တဌာန (န) [စိတ္တ+ဌာန] စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း၊
စိတ်ဖြစ်ပုံ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဌာနသတ (န) [စိတ္တဌာန+သတ] စိတ်
ဖြစ်ပုံအရာ။ တေန ပဉ္စမတ္တာနိ စိတ္တဌာနသ-
တာနိ စိန္တိတာနိ။ အံ၊ ၃။ ၄၄၃။ စိတ္တဌာန-
သတာနိတိစိတ္တုပ္ပါဒသတာနိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၆။

စိတ္တဌာတိ (ထိ) [စိတ္တ+ဌာတိ] (က) စိတ်၏အာ
ရုံ၌-တည်ကြောင်း-တည်တတ်သော-သ
ဘောတရား၊ စိတ်၏အာရုံ၌-တည်ခြင်း-

တည်မှုသဘာဝ၊ သမာဓိ၊ ဧကဂ္ဂတာစေတ
သိက်။ (ခ) စိတ်၏တည်နေခြင်း။ (က)
ဇီဝိတံ၊ စိတ္တဌာတိ၊ အဟိရိကံ၊ အနောတ္တပ္ပံ၊
မောဟော၊ ဝိစိကိစ္ဆာတိ သရူပေန အာဂတာ
ဧကောဒသ၊ ...တတ္ထ စိတ္တဌာတိတိ ပဝတ္တိဌာတိ-
မတ္တော ဒုဗ္ဗလော သမာဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၀-
၁။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၇-၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၂။ မူလ၊ ၄။
၁။ ၁၂၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၃။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၉။
အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၂၁၆၊ ၃၀၅။ နေတ္ထိ၊
၄။ ၇။) (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဌာတိကထာ (ထိ) [စိတ္တဌာတိ+ကထာ] စိတ်၏
တည်နေခြင်းကို ပြဆိုရာစကား။ ဣဒါနိ စိတ္တ-
ဌာတိကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၃။
(-မူလ၊ ၄။ ၂။ ၇၂။)

စိတ္တဌာတိပစ္စုပဌာန (တိ) [စိတ္တဌာတိ+ပစ္စုပဌာန]
စိတ်၏အာရုံ၌တည်ခြင်းလျှင် ရှေးရှုထင်သော
အခြင်းအရာရှိသော၊ စိတ်၏အာရုံ၌-တည်
ကြောင်း-တည်တတ်သော-တရား၏ အ
ဖြစ်ဖြင့် ရှေးရှုထင်လာတတ်သော (သမာဓိ)။
သော...စိတ္တစေတသိကာနံ သမ္ပိဏ္ဏနရသော၊
စိတ္တဌာတိပစ္စုပဌာနော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၈၇။ အံ၊ ၄။
၁။ ၃၉၀။ စိတ္တဌာတိပစ္စုပဌာနောတိ “စိတ္တဿ
ဌာတိ”တိ ဝစနတော စိတ္တဿ ပဗန္ဓဌာတိပစ္စု-
ပဌာနော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၅။ နိဝါတေ ဒိပစိဌာတိ
ဝိယ စေတသော ဌာတိဘာဝေန ပစ္စုပတိဌာတိ-
တိ စိတ္တဌာတိပစ္စုပဌာနော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၁။

စိတ္တတရ (တိ) [စိတ္တ+တရ] ဆန်းကြယ်သော
အရာ - တို့ထက် - တို့တွင် - အထူးသဖြင့်
ဆန်းကြယ်သော၊ အလွန်ဆန်းကြယ်သော။
တေနပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ စရဏေန စိတ္တေန
စိတ္တညေဝ စိတ္တတရံ။ သံ၊ ၂။ ၁၂၃။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၁၀၆။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၉။ အဘိ၊ ၄။ ၁။
၁၀၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၃။)

စိတ္တတာပန (န) [စိတ္တ+တာပန] (၁) စိတ်၏
ပူပန်ခြင်း။ (၂) စိတ်ကိုပူပန်စေခြင်း။ (၁)

သောက် ပရိဒ္ဓဝံ ဗျာဓိ*၊ ဒရထံ စိတ္တတာပနံ။
အပါဝ။၄၄၂။ (၂) မတ္တကုဉ္ဇရေဟိ ဟတ္ထိနိဟိ
စ မိဂါနံ စိတ္တတာပနေန....အာလောဠိတ-
ပဒေသံ။ ထေရီ၊ဌ။၂၆၀။

စိတ္တတိလက (ပု၊န) [စိတ္တ+တိလက] ဆန်းကြယ်
သော - မှန်ကူပြောက် - နံသာပြောက်။
တဿ န တ္တာဝတာ စိတ္တတိလကော နာမ
ဟောတိ၊ နာနာဝဏ္ဏေဟိ ပန ပရိဝါရေတွာ
ဗိန္နုသု ကတေသု စိတ္တတိလကော နာမ
ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ။၁။၁၈၃။ မဟာနိ၊ဌ။၁၈။

စိတ္တတုဋ္ဌတ္တ (ပု) [စိတ္တ+တုဋ္ဌ+အတ္တ] စိတ်-
နှစ်သက်-ကျေနပ်-မှု ဟူသော အကျိုး။
အနုမတိဒါနေန မာတာပိတူသု သဟာယ-
ကေသု စ တုဋ္ဌော တေသံ စိတ္တတုဋ္ဌတ္တံ။ ဝဇီရ။
၆၈။

စိတ္တတေမန (န) [စိတ္တ+တေမန] စိတ်၏-
စိုစွတ်-နှစ်သက်-ခြင်း။ ကမ္မဋ္ဌာနံ နိဿာယ
ဥပ္ပန္နေန ပီတိပါမောဇ္ဇေန စိတ္တတေမနံ။ သံ၊
ဌ။၂။၃၀၂။ အံ၊ဌ။၃။၁၈၈။

စိတ္တတောသန (န) [စိတ္တ+တောသန] (၁)
စိတ်ကို နှစ်သက်စေခြင်း။ (တိ) (၂) စိတ်ကို
နှစ်သက်စေတတ်သော။ (၁) ဝိပဉ္စိတညူနံ
ဝသေန တေသံ စိတ္တတောသနေန....ပညာ-
ပနာ။ ပဋိသံ၊ဌ။၂။၁၈၂။ (-မဟာနိ၊ဌ။၂၇၇။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၉။) (၂) စက္ကာဘိဝုဓိကာမာနံ၊
ဓိရာနံ စိတ္တတောသနံ။ သာဓုဝိလာသိနိ*
နာမ၊ တံ သုဏာထ သမာဟိတာ။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၅။)

စိတ္တတ္တယ (န) [စိတ္တ+တယ] စိတ် ၃-ခုအပေါင်း၊
စိတ် ၃-ခု။ ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌမတ္တံ နာမ တတ္ထေဝ ဥပ္ပန္နံ
သမ္ပုဋ္ဌိစ္ဆနသန္တိရဏဝေါဋ္ဌဗ္ဗနသင်္ခါတံ စိတ္တတ္တ-
ယံ။ သံ၊ဌ။၃။၂၉။

စိတ္တတ္ထရက (ပု၊န) [စိတ္တ+အတ္ထရက] ဆန်းကြယ်
သော အခင်း၊ အထူးထူး - အမျိုးမျိုး -

သော အရုပ်၊ ပန်းပြောက်၊ ပန်းပွင့်စသည်တို့
ဖြင့် ဆန်းကြယ်သောအခင်း။ တေသံ ဥပရိ
မဟာပိဋ္ဌကကောဇေဝ အာဒိ* ကတွာ
ဟတ္ထတ္ထရကအဿတ္ထရကသီဟတ္ထရကဗျဉ္ဇတ္ထ-
ရကစန္ဒတ္ထရကသုရိယတ္ထရကစိတ္တတ္ထရကဒီဟိ
နာနာဝဏ္ဏေဟိ အတ္ထရကေဟိ သန္တရိတဗ္ဗ-
ယုတ္တကံ သဗ္ဗေကာသံ သန္တရာပေသု။ မ၊ဌ။
၃။၁၃။ သံ၊ဌ။၃။၈၇။ စိတ္တတ္ထရကံ နာနာရူပေ-
ဟိ စေဝ နာနာဝိမောလာကမ္မာဒီဟိ စ
ဝိစိတ္တံ အတ္ထရကံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၅။

စိတ္တတ္ထရဏ (န) [စိတ္တ+အတ္ထရဏ] (၁) ဆန်း
ကြယ်သောအခင်း။ (တိ) (၂) ဆန်းကြယ်
သောအခင်းရှိသော။ (၁) အမစ္စာ ပထဝီယံ
တနိုကံ ပညပေတွာ ဥပရိ ကောဇေကာဒိနိ
စိတ္တတ္ထရဏာနိ ပညပေသု။ ဝိ၊ဌ။၁။၅၉။ (-
ဒီ၊ဌ။၂။၆၆။ သံ၊ဌ။၁။၂၇၇။ အံ၊ဌ။၁။၁၇၅။
စရိယာ၊ဌ။၁၄၂။ ဇာ၊ဌ။၇။၃၇၊၁၁၁။) (၂)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တတ္ထရဏပိဋ္ဌ (န) [စိတ္တတ္ထရဏ+ပိဋ္ဌ] ဆန်း
ကြယ်သောအခင်းရှိသောအပြင်၊ ဆန်းကြယ်
သော အခင်းကို ခင်းထားသော နေရာ။ မံ
စိတ္တတ္ထရဏပိဋ္ဌေ ဌပေသိ။ ဇာ၊ဌ။၃။၃၆၃။

စိတ္တတ္ထေရ (ပု) [စိတ္တ+ထေရ] စိတ္တထေရ်။
အထေကော စိတ္တတ္ထေရော နာမ ဝုဗ္ဗဗ္ဗဇိ-
တော....ဝိစရတိ။ အံ၊ဌ။၁။၁၆။

စိတ္တထဒ္ဓဘာဝ (ပု) [စိတ္တ+ထဒ္ဓဘာဝ] စိတ်-
ခက်ထန်- ကြမ်းကြုတ်- သည်၏ အဖြစ်။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တထဒ္ဓဘာဝကရ (တိ) [စိတ္တထဒ္ဓဘာဝ+ကရ
+အ] စိတ်- ခက်ထန်- ကြမ်းကြုတ်-
သည်၏အဖြစ်ကိုပြုတတ်သော။ သကဒါဂါ-
မီဟိ ကာယဝကာဒိကရာနံ စိတ္တထဒ္ဓဘာဝ-
ကရာနဉ္စ ရာဂဒေါသာနံ တနုဘာဝါ အဇ္ဇေ-
မဒ္ဓေဝ ရတော ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ။၁။၃၀၈။

စိတ္တဒမန (န) [စိတ္တ+ဒမန] စိတ်ကိုဆုံးမခြင်း။
အတ္တနော စိတ္တဒမနေ ဥပနေန္တော။ ထေရ၊ဌ၊
၁။၈၉။ (- ၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။ အံ၊ဋီ၊၂။
၁၂၃။)

စိတ္တဒမနတ္ထ (ပ) [စိတ္တဒမန+အတ္ထ] စိတ်ကိုဆုံးမ
ခြင်းအကျိုး။ “တဿ စိတ္တဒမနတ္ထ” နှိပိ
ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၈။

စိတ္တဒရထ (ပ) [စိတ္တ+ဒရထ] စိတ်၏ပူပန်ခြင်း။
စိတ်၏ ပင်ပန်းခြင်း။ တသ္မိံ* ပဋိပဿဒ္ဓေ
တဒန္တယေနဝ စိတ္တဒရထောပိ။ အပိ စ မဂ္ဂေ-
နေဝဿ ဧတံ ဥဘယမ္ပိ ပဿဒ္ဓန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
သံ၊ဌ၊၃။၂၁။ (- ပေတ၊ဌ၊၃၉။ မ၊ဋီ၊၁။
၁၇၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၈။ အံ၊ဋီ၊
၁။၂၅၀။)

စိတ္တဒရထဘာဝ (ပ) [စိတ္တဒရထ+အဘာဝ] စိတ်
ပူပန်မှုမရှိခြင်း။ စိတ္တက္ခောဘကရ-ကြည့်။

စိတ္တဒါရု (န) [စိတ္တ+ဒါရု] ပြောက်ကျားသော
သစ်သား။ တဿ ကိရ ပါဒေ ခါဏုကေန
ဝိဒ္ဓဋ္ဌာနေ ဝဏော ရဟန္တော စိတ္တဒါရုသဒိ-
သော ဟုတော ရဟိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၇၃။ မ၊ဌ၊၁။
၂၃၂။

စိတ္တဒိဋ္ဌိပ္ပဟာန (န) [စိတ္တ+ဒိဋ္ဌိ+ပဟာန]
(ဘုရားဟု ဝန်ခံသော) စိတ်အယူတို့ကို ပယ်
ခြင်း။ စိတ္တဒိဋ္ဌိပ္ပဟာနေပိ ဒေသေ နယော။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၈။

စိတ္တဒုက္ခ (န) [စိတ္တ+ဒုက္ခ] စိတ်၏ဆင်းရဲခြင်း၊
စိတ်ဆင်းရဲခြင်း။ အတ္တနော စိတ္တဒုက္ခံ ပဝေ-
ဒေသိ။ ဝိမာန၊ဌ၊၁၂၇။ (- ၂၇၉။ စရိယ၊
ဌ၊၉၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၅။
သံ၊ဋီ၊၁။၆၅၊၂၀၈။)

စိတ္တဒုက္ခတ္ထ (ပ) [စိတ္တဒုက္ခ+အတ္ထ] စိတ်ဆင်း
ရဲခြင်းအကျိုး။ ဝိပစ္စတာယ ဝေါဟာရေတိ
စိတ္တဒုက္ခတ္ထံ ဝေါဟာရေ၊ ဖရသဝစနန္တိ
အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၄။၃၉။

စိတ္တဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [စိတ္တဒုက္ခ + နိဗ္ဗတ္တက]
စိတ်ဆင်းရဲခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဝိဿာ-
တကရာတိ စိတ္တဝိဿာတကရဏာ စိတ္တဒုက္ခ-
နိဗ္ဗတ္တကာ စ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။

စိတ္တဒုက္ခဝပသမူပါယ (ပ) [စိတ္တဒုက္ခ + ဝပသမ
+ ဥပါယ] စိတ်ဆင်းရဲမှု ငြိမ်းခြင်း၏
အကြောင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲမှု ငြိမ်းကြောင်း။
“ဒုဒ္ဓိခိရောဟမသ္မိ” တိ ဘဏန္တော စိတ္တဒုက္ခ-
ဝပသမူပါယံ စိတ္တသုခဟေတုဉ္စ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။
၂၆။

စိတ္တဒုက္ခဘာဝ (ပ) [စိတ္တဒုက္ခ+အဘာဝ] စိတ်
ဆင်းရဲမှုမရှိခြင်း၊ စိတ်မဆင်းရဲခြင်း။ တေန
စိတ္တဒုက္ခဘာဝမာဟ။ ဝိမာန၊ဌ၊၁၅၃။ (-
၁၅၄။)

စိတ္တဒုက္ခပုတ္တိ (ထိ) [စိတ္တဒုက္ခ + ဥပုတ္တိ] စိတ်
ဆင်းရဲမှု ဖြစ်ခြင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း။ ဝဏေ
သန္တိတဿ ဝိယ ဒုက္ခပုတ္တိ စိတ္တဒုက္ခပုတ္တိ။
မ၊ဋီ၊၃။၂၃၉။

စိတ္တဒုဗ္ဗလိကရဏ (တိ) [စိတ္တ + ဒုဗ္ဗလိကရဏ]
စိတ်ကို အားနည်းအောင် ပြုတတ်သော၊ စိတ်
ဓာတ်ကျဆင်းအောင် ပြုတတ်သော။ ပဉ္စဝိ-
သတိ ခေါပနိမေ မဟာရာဇ စိတ္တဒုဗ္ဗလိကရ-
ဏာ ဓမ္မာ။ မိလိန္ဒ။၂၇၉။

စိတ္တဒုဗ္ဗလျ (န) [စိတ္တ+ဒုဗ္ဗလျ] စိတ်အားနည်း
သည်၏ အဖြစ်၊ စိတ်အားနည်းခြင်း။ တဿ
အာဟာရူပရောဓေန စိတ္တဒုဗ္ဗလျံ ဥပုဇ္ဈိ။
မိလိန္ဒ။၂၃၉။

စိတ္တဒုဗ္ဗက (န) [စိတ္တ + ဒုဗ္ဗက] ဖျက်ဆီးတတ်-
အကျိုးမဲ့ကို ဆောင်တတ်-သောစိတ်။ တံ
ဗြူမိ စိတ္တဒုဗ္ဗကံ။ ထေရ၊၂၆၁။ တံ ဗြူမိ
ကထေမိစိတ္တဒုဗ္ဗကံ စိတ္တသင်္ခါတဿ အတ္တနော
ဗဟူပကာရဿ သန္တာနဿ အနတ္တာဝဟာန-
တော စိတ္တဒုဗ္ဗိ*။ “စိတ္တဒုဗ္ဗဂါ” တိပိ ပဌန္တိ။
စိတ္တသင်္ခါတအလက္ခိကအပ္ပပုညာတိ အတ္ထော။
ထေရ၊ဌ၊၁။၄၂၉။

စိတ္တဒုဗ္ဗဂ (န) [စိတ္တ+ဒုဗ္ဗဂ] ကျက်သရေ-မဂ်
လာ-ဘုန်းကံ-မရှိသောစိတ်။ အထက်ပုဒ်
ကြည့်။

စိတ္တဒုဗ္ဗန (န) [စိတ္တ+ဒုဗ္ဗန] စိတ်ပြစ်မှားခြင်း။
ဝနစရကေ တတ္ထ တတ္ထ ဒိသ္မာ တေသု စိတ္တ-
ဒုဗ္ဗနေန ဗျာပါဒဝိတက္ကော။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၉၈။
အ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၈။

စိတ္တဒုဗ္ဗိ (န) [စိတ္တ+ဒုဗ္ဗိ] ဖျက်ဆီးတတ်-အ
ကျိုးမဲ့ကို ဆောင်တတ်-သောစိတ်။ စိတ္တ-
ဒုဗ္ဗက-ကြည့်။

စိတ္တဒုဗ္ဗန (တိ) [စိတ္တ+ဒုဗ္ဗန] စိတ်ကို ဖျက်ဆီး
တတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဒုဗ္ဗနတ္တ (န) [စိတ္တဒုဗ္ဗန+တ္တ] စိတ်ကို
ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်၊ စိတ်ကို ဖျက်
ဆီးခြင်း။ ဒေါသော နာမ စိတ္တဒုဗ္ဗနတ္တာ။
သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၅။

စိတ္တဒေါမနဿ (န) [စိတ္တ+ဒေါမနဿ] စိတ်၌
ရအပ်သော နှလုံးမသာယာခြင်း၊ စိတ်နှလုံး
မသာယာခြင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း။ အပရိမိ-
တဉ္စ ဒုက္ခံ၊ ဗဟူနိ စ စိတ္တဒေါမနဿာနိ။
ထေရီ၊ ၄၃၄။ ဗဟူနိ စ စိတ္တဒေါမနဿာနိတိ
စိတ္တေ လဗ္ဘမာနာနိ ဗဟူနိ အနေကာနိ ဒေါ-
မနဿာနိ စေတောဒုက္ခာနိ။ ထေရီ၊ ၄၃၅။
(-မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၆။)

စိတ္တဒေါသ (ပု) [စိတ္တ+ဒေါသ] (၁) စိတ်၌
ဖြစ်သောအပြစ်။ (၂) စိတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်
သော ဒေါသ။ (၁) ဟေဋ္ဌာ ပဝတ္တိတဒေသ-
နာယ အဿဒ္ဓိယာဒိနိ စိတ္တဒေါသာနံ ဝိဂ-
တတ္တာ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၅၇။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၉၈။
မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၄။ (-ဇာ၊ ဌ။ ၅။
၄၀၃။) (၂) ဣမိနာ ခိဏာသဝေပိ မေတ္တာ-
ကရုဏာဘာဝနာရဟိတေ ကောစိ အတ္တနော
စိတ္တဒေါသေန ဝေရံ ကရေယျ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၃၁၁။ (-ဒိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၈။)

စိတ္တဒ္ဓယ (န) [စိတ္တ+ဒ္ဓယ] စိတ် ၂-ခုအပေါင်း။
ဣဒါနိ ဣမသ္မိံ စိတ္တဒ္ဓယေ ပကိဏ္ဏကဝိနိစ္ဆ-
ယော ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၀၂။ (-ပဋိ၊ သံ၊
ဌ။ ၁။ ၉၃။ မူလ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၂။)

စိတ္တဒ္ဓယူပသဉ္စိတ (တိ) [စိတ္တဒ္ဓယ+ဥပသဉ္စိတ]
စိတ် ၂-ခုအပေါင်းနှင့်-စပ်-ယှဉ်-သော။
ကေသ္မိံ ခဏေ စိတ္တဒ္ဓယူပသဉ္စိတယ သတ္တ-
သန္တတိယာ အဘာဝတော။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၉။

စိတ္တဓမ္မ (ပု) [စိတ္တ+ဓမ္မ] (၁) (လောကီ)
စိတ်၊ (သညာသင်္ခါရဟူသော လောကီ)
တရား။ (၂) ဆန်းကြယ်သောတရား။ (၁)
သေ နယော စိတ္တဓမ္မသုပ္ပိ။ ဒိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၅၁။
မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၅၀။ သံ၊ ဌ။ ၃။ ၂၁၆။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၃၈၃။
(-ဒိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၅၂။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၅၁။ သံ၊ ဌ။ ၃။
၂၁၇။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၄၂။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၆။) (၂)
ယဒိ ဧဝံ သင်္ခါရဘာသာဒိဝသေန စိတ္တဓမ္မံ
ဒေသေန္တဿ သေခိယဝသေန အနာပတ္တိ
သိယာ။ ဝဇီရ၊ ၂၉၂။

စိတ္တဓမ္မကထ (တိ) [စိတ္တာ+ဓမ္မကထာ] ဆန်း
ကြယ်သောတရားစကားရှိသော၊ ဆန်းကြယ်
သောတရားကို ဟောပြောတတ်သော၊ သူ။
စိတ္တကထ-ကြည့်။

စိတ္တဓမ္မဂတ (တိ) [စိတ္တဓမ္မ+ဂတ] (လောကီ)
စိတ်၊ (သညာသင်္ခါရဟူသော လောကီ)တရား
ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော။ ကာယဂတာသတိ-
ယာ ဝုတ္တာယ ဝုတ္တာ ဝေဒနာဂတာ စိတ္တ-
ဓမ္မဂတာ စ။ ပေဋကော။ ၂၃၀။

စိတ္တဓမ္မာနုပဿနာ (တိ) [စိတ္တဓမ္မ+အနုပဿ-
နာ] စိတ္တာနုပဿနာ၊ ဓမ္မာနုပဿနာ၊ (လော
ကီ)စိတ်ကို အဖန်ဖန်ရှုခြင်း၊ (သညာသင်္ခါရ
ဟူသောလောကီ)တရားကို အဖန်ဖန်ရှုခြင်း။
တေန န ကာယေ ဝေဒနာနုပဿနာ စိတ္တ-
ဓမ္မာနုပဿနာ ဝါ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၈။ (-
အနု၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၉။)

စိတ္တဓမ္မာနုပဿီ (တိ) [စိတ္တဓမ္မ + အနုပဿီ] (လောကီ)စိတ်ကို အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသော၊ (သညာသင်္ခါရဟူသော လောကီ)တရားကို အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသောသူ။ တေန န ကာယေ ဝေဒနာနုပဿီ ဝါ၊ စိတ္တဓမ္မာနုပဿီ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၉၅။ (-အနုဋီ၊၂။၁၅၀။)

စိတ္တဓိတလိကာ (ထိ) [စိတ္တာ + ဓိတလိကာ] ဆန်းကြယ်သော - ရစ်မင်း - ညဲမင်း - ယင်မင်း - ရုပ်။ စိတ္တဓိတလိကာယ ကိဋ္ဌန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။

စိတ္တဓုရ (ပု) [စိတ္တ + ဓုရ] စိတ်ကို - အကြီးအမှူး - ဦးစီး - ခေါင်းဆောင် - ပြုခြင်း။ ဧဝံ စိတ္တဓုရေန လောကုတ္တရဓမ္မနိဗ္ဗတ္တကော ဝေဒိတဗျော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။

စိတ္တနုတိ (ထိ) [စိတ္တ + နုတိ] စိတ်ဖြင့် - ညွှတ် - ကိုင်း - ခြင်း။ နမောတိ ပရမတ္ထတော ဗုဒ္ဓဂုဏဗဟုမာနုပဗ္ဗာရာ စိတ္တနုတိ၊ စိတ္တနုတိပ္ပဘဝါ စ ဝစိကာယနုတိ။ ဝဇီရ၊ဂ။

စိတ္တနုတိပ္ပဘဝ (တိ) [စိတ္တနုတိ + ပဘဝ] စိတ်ဖြင့် - ညွှတ် - ကိုင်း - ခြင်းလျှင် - အဦး - အစ - အမှန် - ရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တနာနတ္တ (န) [စိတ္တ + နာနတ္တ] စိတ်ထူးသည် ၏ အဖြစ်။ စိတ္တနာနတ္တမာဂမ္မ၊ နာနတ္တဟောတိ ဝါယုနော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။)

စိတ္တနိဂ္ဂဟ (ပု) [စိတ္တ + နိဂ္ဂဟ] စိတ်ကို - နှိပ်ကွပ် - ဆုံးမ - ခြင်း။ သတ္တာ စိတ္တနိဂ္ဂဟေ ဥဿာဟံ ဇနေန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။

စိတ္တနိဒ္ဒေသ (ပု) [စိတ္တ + နိဒ္ဒေသ] စိတ်ကို အကျယ် - ပြရာ - ပြကြောင်း - စကား။ စိတ္တနိဒ္ဒေသေ စိတ္တဝိစိတ္တတာယ စိတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ (-မူလဋီ၊၁။၅၉။)

စိတ္တနိပ္ပုဒိတ (တိ) [စိတ္တ + နိပ္ပုဒိတ] စိတ်သည် ပြီးစေအပ်သော။ ကုသလာကုသလကမ္မံ စိတ္တနိပ္ပုဒိတံ ကမ္မနာနတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။

စိတ္တနိဗ္ဗာပန (န) [စိတ္တ + နိဗ္ဗာပန] စိတ်ကို ငြိမ်းအေးစေခြင်း။ တေဿ စိတ္တနိဗ္ဗာပနံ ကာတုံ ဝနုတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။)

စိတ္တနိမိတ္တ (န) [စိတ္တ + နိမိတ္တ] (ဘာဝနာ) စိတ်၏ - အကြောင်း - နိမိတ်။ စိတ္တနိမိတ္တဿ ကောဝိဒေါ(ထေရ၊၂၃၈)တိ ဘာဝနာစိတ္တဿ နိမိတ္တဂ္ဂဟဏေ ကုသလော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။

စိတ္တနိယမ (ပု) [စိတ္တ + နိယမ] (၁) စိတ်၏မြဲခြင်း။ (၂) စိတ်ကို - ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် - ခြင်း။ (၁) မနောဓာတုအနန္တရာ မနောဝိညာဏဓာတုတိအာဒိ စိတ္တနိယမော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၀။ မူလဋီ၊၂။၁၀၃။ မူလဋီ၊၃။၁၆၉။) (၂) ဂိဟိဘာဝံ ပတ္တယမာနောတိ အာဒိပဒေဟိ စိတ္တနိယမံ ဒဿေတိ။ ဝဇီရ၊၉၈။ (-သာရတ္ထ၊၂။၆၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၆။)

စိတ္တနိယမဒဿန (န) [စိတ္တနိယမ + ဒဿန] စိတ်ကို - ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် - ခြင်းကို ပြုခြင်း။ ဘိက္ခုဿ သေဝနစိတ္တံ ဥပဋ္ဌိတေတိအာဒိ စိတ္တနိယမဒဿနဝသေန ပဝတ္တော။ ဝဇီရ၊ဂ။

စိတ္တနိယမဘာဝါဘာဝ (ပု) [စိတ္တနိယမ + ဘာဝ + အဘာဝ] စိတ်ကို - ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် - ခြင်း၏ ရှိခြင်း၊မရှိခြင်း။ စိတ္တနိယမဘာဝါဘာဝဝသေန အာပတ္တာနာပတ္တိဒဿနတ္ထံ ပဝတ္တော။ ဝဇီရ၊ဂ။

စိတ္တနိယမဝေကလျ (န) [စိတ္တနိယမ + ဝေကလျ] စိတ်ကို - ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် - ခြင်း၏ချို့တဲ့သည်၏အဖြစ်။ စိတ်ကို - ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် - ခြင်း၏ ချို့တဲ့ခြင်း။ စိတ္တနိယမဝေက-

လျေန ဝိတိက္ကမာဘာဝါ အနာပတ္တိဒဿနတ္ထံ
ပဝတ္တော။ ဝဇီရ။၈၀။

စိတ္တနိယမဟေတု (ပု) [စိတ္တနိယမ+ဟေတု]စိတ်
ကို - ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် - ခြင်း၏ အ
ကြောင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တနိယမဟေတုတာ (ထိ) [စိတ္တနိယမဟေတု+
တာ] စိတ်ကို-ပိုင်းခြား-သတ်မှတ်- ခြင်း
၏ အကြောင်း၏အဖြစ်။ အတ္တနော အနုရူပ-
စိတ္တုပ္ပါဒနသမတ္တတာ စိတ္တနိယမဟေတုတာ။
အနုဋီ၊၃။၂၄၇။

စိတ္တနိယမဟေတုဝိသေသ (ပု) [စိတ္တနိယမဟေ-
တု+ဝိသေသ] စိတ်ကို - ပိုင်းခြား - သတ်
မှတ်-ခြင်း၏အကြောင်းအထူး။ တတ္ထ...စိတ္တ-
နိယမဟေတုဝိသေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အနုဋီ၊၃။
၂၄၉။

စိတ္တနိယမာဘာဝ (ပု) [စိတ္တနိယမ+အာဘာဝ]
စိတ်ကို-ပိုင်းခြား-သတ်မှတ်-မှု မရှိခြင်း။
ခေတ္တာဒိနိယမေသတိပိစိတ္တနိယမာဘာဝေန
န ရဟတိ။ ဝဇီရ။၉၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။၆၆။
(-ဝိမတိ၊၁။၁၃၆။)

စိတ္တနိယမိတ(တိ) [စိတ္တ+နိယမိတ] စိတ်ဖြင့်-
ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် - အပ်သော။ ဧဝံ
တသ္မိံ စိတ္တနိယမိတေ သမယေ ဧတေ....ဓမ္မေ
ဗောဓေတုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ (-မူလဋီ၊၁။
၆၀။)

စိတ္တနိယာမ (ပု) [စိတ္တ+နိယာမ] (၁) စိတ်၏
မြဲခြင်းသဘော၊ စိတ်မြဲခြင်းသဘော။ (၂)
(တဒါရုံ) စိတ်ကို-ပိုင်းခြား-သတ်မှတ်-
ခြင်း။ (၁)နိယာမောစနာမေသ ကမ္မနိယာ-
မော ဥတုနိယာမော ဗီဇနိယာမော စိတ္တ-
နိယာမော ဓမ္မနိယာမောတိ ပဉ္စဝိဇော။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ တတ္ထ ကမ္မာနံ နိယာမော ကမ္မ-
နိယာမော။ သေ နယော ဥတုနိယာမာဒိသု
တိသု။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ အဘိ၊

ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။) (၂) ဧဝေန စေသ စိတ္တနိယာမံ
န ကထေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ စိတ္တနိယာ-
မန္တိ တဒါရမ္မဏနိယာမံ။ မူလဋီ၊၁။၁၃၄။

စိတ္တနိယာမဟေတုဝိသေသ (ပု) [စိတ္တနိယာမ+
ဟေတု+ဝိသေသ] စိတ်ကို-ပိုင်းခြား-သတ်
မှတ်-ခြင်း၏ အကြောင်း အထူး။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တနိယာမဟေတုဝိသေသဘာဝ (ပု) [စိတ္တနိ-
ယာမဟေတုဝိသေသ+ဘာဝ] စိတ်ကို-ပိုင်း
ခြား-သတ်မှတ်-ခြင်း၏ အကြောင်းထူး၏
အဖြစ်။ ဧတေ ပန စိတ္တနိယာမဟေတုဝိသေ-
သဘာဝေန ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၁၇၃။

စိတ္တနိရန္တရတာ (ထိ) [စိတ္တ+နိရန္တရ+တာ]
စိတ်၏ အကြား မရှိသည်၏အဖြစ်၊ စိတ်၏
မပြတ်ဖြစ်သည်၏အဖြစ်၊စိတ်မပြတ်ဖြစ်ခြင်း။
ယဒိ စိတ္တနိရန္တရတာယ တံ န ယုဇ္ဇတိ။ စရိ-
ယာ၊ဋ္ဌ။၁၉။

စိတ္တနိရောဓ (ပု) [စိတ္တ+နိရောဓ] စိတ်၏ ချုပ်
ငြိမ်းခြင်း။ စိတ္တနိရောဓော အစောဒိတော
တေသံ တတော အညတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၄။

စိတ္တနိဝတ္တနတ္ထ (တိ) [စိတ္တ+နိဝတ္တန+အတ္ထ]
စိတ်ကို-ကားမြစ်-နစ်စေ-ခြင်း အကျိုး
ရှိသော။ သေသဂ္ဂဟဏဉေတ္ထ စိတ္တနိဝတ္တနတ္ထံ။
မ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။

စိတ္တနိဝါရဏ (န) [စိတ္တ+နိဝါရဏ] စိတ်ကိုတား
မြစ်ခြင်း။ အနိယျာနိကကထံ ကထေတိ
အယောနိသော စိတ္တနိဝါရဏံ ဝဒန္တိ။ သံ၊ဋီ၊
၁။၉၅။

စိတ္တနိဿိတ (တိ) [စိတ္တ+နိဿိတ] စိတ်ကိုမှီ
သော။ စိတ္တပ္ပဋိဗဒ္ဓါတိ စိတ္တနိဿိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၃၂။ စိတ္တနိဿိတာတိ စိတ္တံ နိဿာယ တံ
နိဿယပစ္စယဘူတံ လဘိတော ဥပ္ပန္နာ။ သံ၊ဋီ၊
၂။၃၇၃။ (-မဟာနိ၊၃၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။

၂၇၅။ အဘိဋ္ဌာ၁။၁၈၃။ ပဋိသံဋ္ဌာ၁။၁၄၄။
သုတ္တနိဋ္ဌာ၂။၂၈၂။ အနုဋ္ဌိ၁။၉၃။)

စိတ္တနိဿိတက (တိ) [စိတ္တနိဿိတ+က] စိတ်ကို
မှီသော။ ယထာ စိတ္တနိဿိတကောတိ စေတ-
သိကော။ အဘိဋ္ဌာ၂။၁၉၆။

စိတ္တနိဟရဏ (န) [စိတ္တ+နိဟရဏ] စိတ်ကို
ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ ဗဟိ စိတ္တနိဟရဏေပိ
ဧသေဝ နယော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၂။

စိတ္တန္တရ (န) [စိတ္တ+အန္တရ] (၁) တပါး-
တခြား - သော စိတ်၊ စိတ်တပါး။ (၂) စိတ်
၏ ထူးသည်၏အဖြစ်၊ စိတ်အထူး။ (တိ)
(၃) စုတိစိတ်ဟူသော အကြောင်းရှိသော။
(၄) စုတိစိတ်ဖြင့် ခြားကွယ်ခြင်းရှိသော၊
စုတိစိတ်သည် ခြားကွယ်အပ်သော။ (၁)
သန္တဟနံ စိတ္တန္တရဿ အနုပ္ပဗန္ဓနံ။ မူလဋ္ဌိ၁။
၈၇။ (၂) သုခမံ ပန စိတ္တန္တရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။
စိတ္တန္တရံ စိတ္တနာနတ္ထံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၁။ (၃၊၄)
စိတ္တန္တရော အယံ ဘိက္ခဝေ မစ္စော။ အံ၊၃။
၅၀၄။ စိတ္တန္တရေတိ စိတ္တကာရဏော၊ အထ
ဝါ စိတ္တေနော အန္တရိကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၁။

စိတ္တပကတိ (ထိ) [စိတ္တ+ပကတိ] စိတ်၏ပင်ကို
သဘော။ အတ္တနော စိတ္တပကတိယာ အာ-
စရိယေဟိ ဝိရောစေတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၉၈။

စိတ္တပကောပ (တိ) [စိတ္တ+ပကောပ] စိတ်ကို
အပြားအားဖြင့် - ပျက်စီးစေတတ် - ဖျက်
ဆီးတတ် - သော။ စိတ္တပကောပါ ရာဂါဒ-
ယော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၈၀။

စိတ္တပက္ခန္ဓန (န) [စိတ္တ+ပက္ခန္ဓန] စိတ်၏ ပြေး
ဝင်ခြင်း။ တတ္ထ စိတ္တပက္ခန္ဓနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။
တတ္ထ သမထနိမိတ္တေ ပက္ခန္ဓနံ တဗ္ဗာဝုပဂမနံ
ဟောတိတိ ကတွာ “တတ္ထ စိတ္တပက္ခန္ဓန”န္တိ
ဝုစ္စတိ။ ဝဇီရ၊၁။၁၄၆။

စိတ္တပဂ္ဂဏှနာ (ထိ) [စိတ္တ+ပဂ္ဂဏှနာ] စိတ်ကို-
ချီးမြှောက် - ထောက်ပံ့ - ခြင်း။ ယသ္မိံ

သမယေ စိတ္တံ ပဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ၊ တသ္မိံ သမယေ
စိတ္တပဂ္ဂဏှနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။

စိတ္တပဂ္ဂဟ (ပ) [စိတ္တ+ပဂ္ဂဟ] စိတ်ကို - ချီး
မြှောက် - ထောက်ပံ့ - ခြင်း။ စိတ္တနိဂ္ဂဟော၊
စိတ္တပဂ္ဂဟော။ အဘိ၊က။၃၉၃။

စိတ္တပဂ္ဂဟနိဒ္ဒေသ (ပ) [စိတ္တပဂ္ဂဟ+နိဒ္ဒေသ]
စိတ်ကို - ချီးမြှောက် - ထောက်ပံ့ - ခြင်းကို
အကျယ် - ညွှန်ပြရာ - ညွှန်ပြကြောင်း -
စကား။ စိတ္တပဂ္ဂဟနိဒ္ဒေသေ....စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာ-
တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

စိတ္တပဂ္ဂဟနိမိတ္တ (န) [စိတ္တပဂ္ဂဟ+နိမိတ္တ] စိတ်
ကို - ချီးမြှောက် - ထောက်ပံ့ - ခြင်း၏
အကြောင်း။ စိတ္တပဂ္ဂဟနိမိတ္တဿ ဥပဋ္ဌာနေ
ကုသလော။ ပဋိသံဋ္ဌာ၂။၁၄၄။

စိတ္တပစ္စယ (ပ) [စိတ္တ+ပစ္စယ] (၁) စိတ်ဟူ
သော - အကြောင်း - အထောက်အပံ့။
(တိ) (၂) စိတ်ဟူသော - အကြောင်း -
အထောက်အပံ့ - ရှိသော။ (၁) ဧဝံ စိတ္တ-
ပစ္စယေ ဂယုမာနေ တံသမုဋ္ဌာနရူပဿ....
သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၀၃။ (၂) စိတ္တပစ္စယံ
နာမ ပစ္စာဇောတာ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ....
ဧဝံ ဝုတ္တံ စတုသမုဋ္ဌာနရူပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၀။
(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇-ဂ။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၇၀။)

စိတ္တပစ္စယဇာဟာရသမုဋ္ဌာန (တိ) [စိတ္တပစ္စယ
+ အာဟာရ + သမုဋ္ဌာန] စိတ်ဟူသော -
အကြောင်း - အထောက်အပံ့ - ရှိသော အာ
ဟာရကြောင့်ဖြစ်သော (ရုပ်)။ စိတ္တပစ္စယ-
အာဟာရသမုဋ္ဌာနံ နာမ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပေ-
သု ဌာနပ္ပတ္တာ....သဇ္ဇေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၀။

စိတ္တပစ္စယဉာဏသမုဋ္ဌာန (တိ) [စိတ္တပစ္စယ+ဉာဏ
+ သမုဋ္ဌာန] စိတ်ဟူသော - အကြောင်း -
အထောက်အပံ့ - ရှိသော ဉာဏကြောင့်ဖြစ်
သော (ရုပ်)။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ၊ စိတ္တပစ္စယံ၊
စိတ္တပစ္စယဉာဏသမုဋ္ဌာနန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။

(-၃၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၁။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၃၁၆။ မူလဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈။)

စိတ္တပစ္စယတာ (ထိ) [စိတ္တပစ္စယ+တာ] စိတ်ဟု
သော- အကြောင်း- အထောက်အပံ့- ရှိ
သည်၏ အဖြစ်။ စိတ္တဇရူပဿ စိတ္တပစ္စယတာ
ဒဿိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၄၀၂။ (-၄၀၃။)

စိတ္တပညာဘာဝနာ (ထိ) [စိတ္တ+ပညာ+ဘာဝ-
နာ] သမာဓိ၊ ပညာကို ပျိုးများစေခြင်း။
ဝုစ္စမာနာယ ပန စိတ္တပညာဘာဝနာယ အဓိ-
ဋ္ဌာနာယောဂျတာယ ကိရိယသီလာနမ္ပိ အ-
သမ္ဘဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁၃၂။

စိတ္တပဋ္ဌ (ပု) [စိတ္တ+ပဋ္ဌ] ဆန်းကြယ်သော
အဝတ်ပုဆိုး၊ ဆန်းကြယ်သော ပန်းချီကား။
အလင်္ကာတတောရဏံ ဝိယ စိတ္တပဋ္ဌော ဝိယ
စ အတိ ဝိယ ဝိရောစတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၃။
(-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၇၅။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၃။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၈။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၂၀၀၊ ၃၈၃။ အံ၊
၃။ ၂။ ၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂၃၁။)

စိတ္တပဋိစ္ဆန္ဒဘာဝ (ပု) [စိတ္တ+ပဋိစ္ဆန္ဒ+ဘာဝ]
စိတ်၌ ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အဖြစ်၊ စိတ်၌ ဖုံး
လွှမ်းအပ်သော သဘော။ ယသ္မာ တံ အတ္တ-
နော စိတ္တပဋိစ္ဆန္ဒဘာဝံ န နိဂူဟသိ။ ဇာ၊ ၄။
၅။ ၄၀၄။

စိတ္တပဋိဒုဿနတာ (ထိ) [စိတ္တ+ပဋိဒုဿန+
တာ] စိတ်ကို အဖန်ဖန် ဖျက်ဆီးတတ်သော
ဒေါသ၏ အဖြစ်၊ စိတ်ကို အဖန်ဖန် ဖျက်ဆီး
ခြင်း။ ပရောတိ ကောဓော စိတ္တပဋိဒုဿန-
တာယ။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၇၉။

စိတ္တပဋိပါဋိ (ထိ) [စိတ္တ+ပဋိပါဋိ] စိတ်အစဉ်။
စိတ္တပဋိပါဋိယာ ကောရမ္မဏေ ဌပနဝသေန
အနုဒ္ဓတစိတ္တော ဟုတု။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၅၈။

စိတ္တပ(ပု)ဋိဗဒ္ဓ (တိ) [စိတ္တ+ပဋိဗဒ္ဓ] စိတ်နှင့်စပ်
သော၊ စိတ်၌မှီသော။ သညာ စ ဝေဒနာ စ
စေတသိကာ ဧတေ ဓမ္မာ စိတ္တပဋိဗဒ္ဓါ စိတ္တ-

သင်္ခါရာ။ ပဋိသံ၊ ၁၈၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄။ ပဋိသံ၊
၄။ ၂။ ၁၀၁၊ ၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၀။ ဝိညာဏ-
ပစ္စယာ နာမရူပန္တိ ဝစနတော စိတ္တေန
ပဋိဗဒ္ဓါတိ စိတ္တပဋိဗဒ္ဓါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၃၄၁။ စိတ္တပဋိဗဒ္ဓါ (မ၊ ၁။ ၃၇၆။
သံ၊ ၂။ ၄၈၃)တိ စိတ္တနိဿိတာ၊ စိတ္တေ သတိ
ဟောန္တိ၊ အသတိ န ဟောန္တိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၄။
သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၂။ (-၃၀၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၄။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၆၄။)

စိတ္တပဋိဗဒ္ဓဝတ္တိ (တိ) [စိတ္တပဋိဗဒ္ဓ+ဝတ္တိ] စိတ်
နှင့်စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ယဒဂ္ဂေန
တာနိ စိတ္တပဋိဗဒ္ဓဝတ္တိနိ၊ တဒဂ္ဂေန တံသမ္ပ-
ယုတ္တဓမ္မပဋိဗဒ္ဓဝတ္တိနိပိ ဟောန္တိ။ အနု၊ ၃။ ၁။
၂၄၂။

စိတ္တပဋိဗဒ္ဓဝတ္တိတ္တ (န) [စိတ္တပဋိဗဒ္ဓဝတ္တိ+တ္တ]
စိတ်နှင့်စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်၊
စိတ်နှင့်စပ်၍ဖြစ်ခြင်း။ စိတ္တပဋိဗဒ္ဓဝတ္တိတ္တာ
စိတ္တဇရူပမေဝ ဣဓာဓိပ္ပေတံ။ မူလဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁၃၆။
(-အနု၊ ၃။ ၁၈၇။)

စိတ္တပဋိရူပက (န) [စိတ္တ+ပဋိရူပက] အတုဖြစ်
သောစိတ်၊ စိတ်အတု။ အတ္တိ န စိတ္တံ စိတ္တ-
ပဋိရူပကံ။ အဘိ၊ ၈။ ၄၅၃။

စိတ္တပဋိသံဝိ(ဝေ)ဒိတာ (ထိ) [စိတ္တ+ပဋိသံဝိ-
(ဝေ) ဒိတာ] စိတ်ကို အသီးအသီးကောင်း
စွာသိခြင်း၊ စိတ်ကို ထင်စွာပြုခြင်း၊ စိတ်ကို
ထင်ရှားစေခြင်း။ အာရမ္မဏတော စိတ္တပဋိ-
သံဝိဒိတာဒိဝသေန စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿိတသ္မိံ
သမယေ ဘိက္ခု၊ ဝိဟရတိ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၀၀။
စတုန္နမ္ပိ ဈာနာနံ ဝသေန စိတ္တပဋိသံဝေဒိတာ
ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄။ (-သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၃။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၃။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၅၂၄။)

စိတ္တပ(ပု)ဋိသံဝေဒီ (တိ) [စိတ္တ+ပဋိသံဝေဒီ]
စိတ်ကို အသီးအသီး ကောင်းစွာ သိလေ့ရှိ
သော၊ စိတ်ကို ထင်ရှားစွာပြုသော၊ စိတ်ကို

ထင်ရှားစေသော၊ သူ။ စိတ္တပဋိသံဝေဒီ
အဿာသဝသေန။ ပဋိသံ၊ ၉၂။ စိတ္တပဋိသံ-
ဝေဒီ အဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၈၉။
သံ၊ ၃။ ၂၇၁။ (-ပဋိသံ၊ ၁၇၄။ မ၊ ၄။ ၁၀၀။
သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၁။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၂၄၃။)

စိတ္တပဏိဒဟန (န) [စိတ္တ+ပဏိဒဟန] (၁) စိတ်
ကို ထားခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်း။ (တိ) (၂) စိတ်
ကို-အပြားအားဖြင့် ထား-ဆောက်တည်-
ကြောင်း ဖြစ်သော၊ (၁) ယထာနုဘူတေ
ရူပါဒိဝိသယေ စိတ္တဿ ဌပနံ အာဝဇ္ဇနံ စိတ္တ-
ပဏိဒဟနံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၆။ (၂) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စိတ္တပဏိဒဟနတဏှာ (ထိ) [စိတ္တပဏိဒဟနာ+
တဏှာ] စိတ်ကို-အပြားအားဖြင့် ထား-
ဆောက်တည်-ကြောင်း ဖြစ်သော တဏှာ၊
အပုဋိလဒ္ဓဿ ပဋိလာဘာယ စိတ္တပဏိဒဟန-
တဏှာ ပတ္တနာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၂၁။

စိတ္တပဏိဓာန (န) [စိတ္တ+ပဏိဓာန] စိတ်ကို-
အပြားအားဖြင့် ထား-ဆောက်တည်-ခြင်း၊
စိတ်ဖြင့် တောင့်တခြင်း။ ကာစိ ပရိစာရိကာ
ဒေဝဓိတာ စိတ္တပဏိဓာနမတ္တေန ဣဒါနိပိ
ဒေဝကာယေ ဘဝိဿတိ ဥပစိထကုသလ-
ဓမ္မတ္တာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။

စိတ္တပဏိမိ (ပု) [စိတ္တ+ပဏိမိ] စိတ်ကို အပြား
အားဖြင့် ထားခြင်း၊ စိတ်ဖြင့်-တောင့်တ-
ဆုတောင်း-ခြင်း။ စိတ္တပဏိမိတော ယာဝ
ဝစိပဏိမိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၉၃။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၆။

စိတ္တပဏ္ဍိတ (ပု) [စိတ္တ+ပဏ္ဍိတ] စိတ္တမည်သော
ပညာရှိ၊ စိတ္တသုခမိနံ။ တေသု စိတ္တပဏ္ဍိတဿ
သိပ္ပံ နိဋ္ဌိတံ သမ္မုတဿ န တာဝ နိဋ္ဌာတိ။
ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၉၁။

စိတ္တပတ္တ (န) [စိတ္တ+ပတ္တ] (၁) ဆန်းကြယ်
သော အတောင်။ (တိ) (၂) ဆန်းကြယ်

သောအတောင်ရှိသော။ (၁) စိတ္တပတ္တစ္ဆဒန-
ကြည့်။ (၂) သကုဏီ မာနသိနီဝ၊ ဇာတာ
စိတ္တပတ္တာ ပတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၇၆။ (-ဇာ၊ ၄။ ၇။
၃၇၃။)

စိတ္တပတ္တကောကိလ (ပု) [စိတ္တပတ္တ+ကောကိလ]
ဆန်းကြယ်သော အတောင်ရှိသော ဥဩ
ငှက်။ ဝိပဿီ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ပနေသ
စိတ္တပတ္တကောကိလော နာမ ဟုတွာ။ သံ၊ ၄။
၂။ ၂၁၇။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂။ ထေရ၊ ၄။ ၂။
၁၂၆။)

စိတ္တပတ္တစ္ဆဒန (တိ) [စိတ္တပတ္တ+ဆဒန] ဆန်း
ကြယ်သော အတောင်ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းခြင်းရှိ
သော၊ ဆန်းကြယ်သော အတောင်ဖြင့် ဖုံး
လွှမ်းအပ်သော။ ကုဏာလော နာမ သကု-
ဏော ပဋိဝသတိ အတိဝိယ စိတ္တော အတိ-
ဝိယ စိတ္တပတ္တစ္ဆဒနော။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၃။ ဇာ၊ ၄။
၅။ ၄၄၅။

စိတ္တပတ္တနာ (ထိ) [စိတ္တ+ပတ္တနာ] စိတ်ဖြင့်
တောင့်တခြင်း၊ ဆုတောင်းခြင်း။ သမိဇ္ဈိ-
ဿတိ သီလဝန္တဿ စိတ္တပတ္တနာ (စိတ္တ-
ပထနာ။ သီ၊ သျှ၊ ၁။ မူကွဲ)။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။

စိတ္တပဒဟနာဓိဋ္ဌာနဘာဝနာပရိက္ခာရ (တိ) [စိတ္တ
+ပဒဟန+အဓိဋ္ဌာန+ဘာဝနာ+ပရိက္ခာ-
ရ] စိတ်ကို အပြားအားဖြင့် ထားခြင်း၊
ဆောက်တည်ခြင်း၊ ဖြစ်ပွားခြင်း ဟူသော-
အခြံအရံ-အထောက်အပံ့-ရှိသော။ စိတ္တပဒ-
ဟနာဓိဋ္ဌာနဘာဝနာပရိက္ခာရံ ပတ္တနံ တဿ
သဗ္ဗကာမဒတ္တေ ဟေတု ဒဿေန္တော။
ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၉၂။

စိတ္တပ(ပု)ဒေါသ (ပု) [စိတ္တ+ပဒေါသ] စိတ်ကို
ဖျက်ဆီးခြင်း၊ စိတ်ဖြင့်ပြစ်မှားခြင်း။ အယံ
စိတ္တပဒေါသောဝ တတော ကလိတော
မဟန္တတရော ကလိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၈။ အံ၊ ၄။ ၂။
၂၇၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၉။ တေန စိတ္တပုဒေါသေန

အပါယံ ဥပပဇ္ဇတိ။ အပါ။ ၁။ ၁၆၃။ ထေရ၊ ဌ၊
၁။ ၁၇၆။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၅။)

စိတ္တပဒေါသန (န) [စိတ္တ+ပဒေါသန] စိတ်ကို
ဖျက်ဆီးခြင်း၊ စိတ်ဖြင့်ပြစ်မှားခြင်း။ ပရမိ
အနတ္တကာရိမိ စိတ္တပဒေါသနေန အာသာ-
တုပ္ပါဒနေန မမ သာသနေ သမ္မာ ပဋိပဇ္ဇမာ-
နော နာမ န ဟောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၂။

စိတ္တပ(ပွ)ဓာန (တိ) [စိတ္တ+ပဓာန] စိတ်လျှင်
ပြဋ္ဌာန်းခြင်းရှိသော။ “ဒေ ပဉ္စဝိညာဏာ-
နိ”တိအာဒိသု ဝိယ စိတ္တပဓာနော နိဒ္ဒေ-
သော။ မူလဌ၊ ၁။ ၁၉၀။ (- မူလဌ၊ ၂။ ၁၅၃။)

စိတ္တပဓာနဘာဝ (ပ) [စိတ္တပဓာန+ဘာဝ] စိတ်
လျှင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်၊ စိတ်လျှင်
ပြဋ္ဌာန်းခြင်း။ စိတ္တပဓာနဘာဝေါကထိတော။
မဟာနိ၊ ၄။ ၁၂၉။

စိတ္တပဗ္ဗတသိခရ (တိ) [စိတ္တ+ပဗ္ဗတသိခရ]
(ဟိမဝန္တာတောင်၏) ဆန်းကြယ်သော
တောင်ထုတ် (စိတ္တကုဋ်တောင်)။ စိတ္တကုဋ-
ကြည့်။

စိတ္တပ(ပွ)ယောဂ (ပ) [စိတ္တ+ပယောဂ] စိတ်
၏ - ပြုလုပ်ခြင်း - အားထုတ်ခြင်း - အမှု
အရာ။ (က) စေတနာ။ (ခ) ဝိရိယ။ (က)
စိတ္တပယောဂသင်္ခါတေန ကိရိယာဘာဝေန
ဥပကာရကော ဓမ္မော ကမ္မပစ္စယော။ အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၄၉။ စိတ္တပယောဂေါ စိတ္တကိရိယာ၊
အာယူဟနန္တိ အတ္ထော။ ယထာ ဟိ ကာယ-
ဝစီပယောဂေါ ဝိညတ္တိ၊ ဧဝံ စိတ္တပယောဂေါ
စေတနာ။ မူလဌ၊ ၂။ ၁၇၂။ (- အဘိ၊ ၄။ ၂။
၃၇၄။ အနုဌ၊ ၁။ ၄၁၁၂။ အနုဌ၊ ၂။ ၂၃၂။)
(ခ) စိတ္တကိရိယဒဿနတ္ထကြည့်။

စိတ္တပယောဂဒဿနတ္ထ (ပ) [စိတ္တပယောဂ+
ဒဿန+အတ္ထ] စိတ်၏ပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်း
အမှုအရာကို ပြခြင်းအကျိုး။ စိတ္တကိရိယ-
ဒဿနတ္ထကြည့်။

စိတ္တပရိဂ္ဂဏနကာလ (ပ) [စိတ္တ+ပရိဂ္ဂဏန+
ကာလ] စိတ်ကိုသိမ်းဆည်းသောအခါ။ အယံ
ဒါနိ တေ စိတ္တပရိဂ္ဂဏနကာလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂၉၅။

စိတ္တပရိဂ္ဂဟ (ပ) [စိတ္တ+ပရိဂ္ဂဟ] စိတ်ကိုသိမ်း
ဆည်းခြင်း။ “ပရိမုခံ သတိ ဥပဋ္ဌပေတွာ”-
တိလ္လမိနာ စိတ္တပရိဂ္ဂဟော ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၉၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၃။ (- အ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇-၈။
အ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။)

စိတ္တပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [စိတ္တ+ပရိဂ္ဂါဟက၊ ထိ-
စိတ္တပရိဂ္ဂါဟိကာ] စိတ်ကို သိမ်းဆည်းတတ်
သော။ ကေဝလဉ္စိ ဣဓ စိတ္တပရိဂ္ဂါဟိကာ
သတိ ဒုက္ခသစ္စန္တိ ဧဝံ ယောဇနံ ကတွာ စိတ္တ-
ပရိဂ္ဂါဟကဿ ဘိက္ခုနော နိယျာနမုခံ ဝေဒိ-
တဗ္ဗံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၅။ (- အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃။
မဟာနိ၊ ၄။ ၄၃။)

စိတ္တပရိစ္ဆိန္န (တိ) [စိတ္တ+ပရိစ္ဆိန္န] စိတ်ဖြင့် ပိုင်း
ခြားအပ်သော။ ကာလသင်္ခါတော သမယော
စိတ္တပရိစ္ဆိန္နော ဝုစ္စမာနော.... ဒီပေတိ။ မူလဌ၊
၁။ ၆၂။

စိတ္တပရိစ္ဆေဒ (ပ) [စိတ္တ+ပရိစ္ဆေဒ] စိတ်ကို-
ပိုင်းခြား - ပိုင်းဖြတ် - သတ်မှတ် - ခြင်း။
ပရေသံ စိတ္တပရိစ္ဆေဒေ ဉာဏံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။
(- မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၅။ မ၊ ဌ၊ ၂။
၂၉၈။)

စိတ္တပရိစ္ဆေဒဉာဏ (န) [စိတ္တပရိစ္ဆေဒ+ဉာဏ]
စိတ်ကို - ပိုင်းခြား - ပိုင်းဖြတ် - သတ်မှတ် -
ခြင်း၌ ဖြစ်သောဉာဏ်၊ စိတ်ကို - ပိုင်းခြား -
ပိုင်းဖြတ် - သတ်မှတ် - တတ်သောဉာဏ်။
ပရိယေဉာဏန္တိ စိတ္တပရိစ္ဆေဒဉာဏံ။ အဘိ၊ ၄။
၂။ ၃၉၉။

စိတ္တပရိညာ (ထိ) [စိတ္တ+ပရိညာ] စိတ်ကို (၃-
ပါးသော ပရိညာတို့ဖြင့်) ပိုင်းခြား၍ သိသော
ဉာဏ်။ စိတ္တပရိညာ မနောမောနေယျံ။

မဟာနိ။၄၄၊၂၆။ ကာယပရိညာ - လည်း
ကြည့်။

စိတ္တပရိကာမ (ပု) [စိတ္တ + ပရိကာမ] စိတ်ကို
ညွှတ်စေခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တပရိကာမန (န) [စိတ္တ + ပရိကာမန] စိတ်ကို
ညွှတ်စေခြင်း။ ဣဒ္ဓိဝိစေတုတ္တံ ကာယဝသေန
စိတ္တပရိကာမနေ (ပရိကာမေန၊ သိ၊ သျှာ၊
မူကွံ) သမာပတ္တိစိတ္တာရမ္မဏတ္တာ အတိတာ-
ရမ္မဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။)

စိတ္တပရိတောသဇနန (န) [စိတ္တ + ပရိတောသ +
ဇနန] စိတ်၌ ထက်ဝန်းကျင်မှ နှစ်သက်ခြင်း
ကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဝေ ဝိနေယျာနံ စိတ္တပရိ-
တောသဇနနေန တေသံဗုဒ္ဓိပရိပါစနံ “ပညာ-
ပနာ” တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၅။ အောက်ပုဒ်
လည်း ကြည့်။

စိတ္တပရိတောသန (န) [စိတ္တ + ပရိတောသန]
စိတ်၌ ထက်ဝန်းကျင်မှ နှစ်သက်ခြင်း။ ဝေ-
နေယျာနံ စိတ္တပရိတောသနံ ဟောတိ။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၅၉။ စိတ္တပရိတောသနံ စိတ္တာ-
ရာဓနံ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၄၇။ ဝေနေယျသတ္တာနံ
စိတ္တေ ပရိသမန္တတော တောသနံ ဟောတိ။
နေတ္ထိ၊ဝိ။၇၈။ (- ဝဇီရ၊၁၄။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
၁။၃။)

စိတ္တပရိဒမ (ပု) [စိတ္တ + ပရိဒမ] စိတ်ကိုထက်ဝန်း
ကျင်မှ ဆုံးမခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တပရိဒမန (န) [စိတ္တ + ပရိဒမန] စိတ်ကို
ထက်ဝန်းကျင်မှ ဆုံးမခြင်း။ အဓိဂတပွနဿ
စုဒ္ဓသဟာကာရေဟိ စိတ္တပရိဒမနံ ဘာရော။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄။ နိဝရဏာဒိ-
ဝိက္ခမ္ဘနေန စုဒ္ဓသဝိဓေန စိတ္တပရိဒမနေန
(စိတ္တပရိဒမေန။ က၊ မူကွံ။)သလ္လဟုကော
ဝတ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၁။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၉၄။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။

၄၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌ၊၉၆။)

စိတ္တပရိဒဟန (န) [စိတ္တ + ပရိဒဟန] စိတ်ကို
ထက်ဝန်းကျင်မှ ပူလောင်စေခြင်း။ ဒုက္ခော
ပန သင်္ခါရဒုက္ခဘာဝတော စိတ္တပရိဒဟန-
တော ကာယဝိသာဒနတော စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

စိတ္တပရိဒဟနလက္ခဏ (တိ) [စိတ္တပရိဒဟန +
လက္ခဏ] စိတ်ကို ထက်ဝန်းကျင်မှ ပူလောင်
စေခြင်းလက္ခဏာ ရှိသော။ စိတ္တပရိဒဟန-
လက္ခဏော ဥပါယာသော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၀။
(- ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၅။)

စိတ္တပရိယာဒါန (န) [စိတ္တပရိယာဒါန + သုတ္တ၊
နောက်ပုဒ်ချေ။] စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်။
စိတ္တပရိယာဒါနာဒိနိ နဝ သုတ္တသဟဿာနိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ (-၂၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။)

စိတ္တပရိယာဒါန (တိ) [စိတ္တ + ပရိယာဒါန]
(ကုသိုလ်) စိတ်ကို - သိမ်းကျုံးယူငင် - ကုန်
ခန်းစေ - တတ်သော (ရူပါရုံစသော တရား)။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တပရိယာဒါနဒေသနာ (ထိ) [စိတ္တပရိယာဒါန
+ ဒေသနာ] စိတ္တပရိယာဒါနဒေသနာတော်၊
(ကုသိုလ်) စိတ်ကို - သိမ်းကျုံးယူငင် - ကုန်
ခန်းစေ - တတ်သော ရူပါရုံစသော တရားကို
- ဟောရာ - ဟောကြောင်း - တရားတော်။
ဝက္ခမာနာယ စိတ္တပရိယာဒါနဒေသနာယ
သဝနယောဂုပ္ပဂ္ဂလဝစနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။

စိတ္တပရိယာဒါနသုတ္တ (န) [စိတ္တပရိယာဒါန +
သုတ္တ] စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်၊ (ကုသိုလ်)
စိတ်ကို - သိမ်းကျုံးယူငင် - ကုန်ခန်းစေ -
တတ်သော ရူပါရုံစသော တရားကို - ဟော
ဖော် - ညွှန်ပြ - သော သုတ်။ (အင်္ဂုတ္တရ-
နိကာယ်၊ ဧကကနိပါတ်၊ ရှေးဦးစွာသော
ရူပါဒိဝဂ်၌ လာသောသုတ်များကို စိတ္တပရိ-

ယာဒါနသုတ်ဟု ခေါ်သည်။) သုတ္တေသု
စိတ္တပရိယာဒါနသုတ္တံ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ (-အဘိ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၉။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၂။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၁၀၅။ အံ၊
ဌ၊ ၁။ ၄၆၊ ၅၇။)

စိတ္တပရိယာယ (ပု) [စိတ္တ + ပရိယာယ] စိတ္တ-
သဒ္ဓါ၏ - ပရိယာယ် - ဝေဝုစံ။ “ဒေါသန္တ-
ရော”တိ ဧတ္ထ အန္တရ-သဒ္ဓေါ စိတ္တပရိယာ-
ယော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၃။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။
ဝဇီရ၊ ၅၅၂။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ သံ၊ ဌ၊ ၁။
၉၃။)

စိတ္တပရိယုဋ္ဌာန (န) [စိတ္တ + ပရိယုဋ္ဌာန] စိတ်ကို
ထက်ဝန်းကျင်မှ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်း။ သော
ပန စိတ္တပရိယုဋ္ဌာနံ ကရောန္တော ကိ* ကရော-
တိတိ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၅။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။ ဥဒါန၊
ဌ၊ ၂၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၅၀။

စိတ္တပရိယောဒါပိတ (န) [စိတ္တ + ပရိယောဒါပိတ]
စိတ်ကို - ထက်ဝန်းကျင်မှ - ပြုစင် - ပြီးပြီး
ပြက် အရောင်ထွက် - စေခြင်း။ စိတ္တပရိယော-
ဒါပိတေန ပဉ္စန္ဓ ခန္ဓာနံ ပရိယောဒါပိတ-
ဘာဝေါ ကထံ အမေဟိ သဒ္ဓဟိတဗ္ဗော။
နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၆၄။

စိတ္တပရိယောနဒ္ဓလက္ခဏ (တိ) [စိတ္တပရိယော-
နဒ္ဓ + လက္ခဏ] စိတ်ကိုထက်ဝန်းကျင်မှ -
ဖွဲ့ - မြှေးရှက် - ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။
ပုနပျုနံ စိတ္တပရိယောနဒ္ဓလက္ခဏဿ ကောဓ-
သေဝေတံ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၄။

စိတ္တပရိယောနန္ဓန (န) [စိတ္တ + ပရိယောနန္ဓန]
(၁) စိတ်ကို ထက်ဝန်းကျင်မှ - ဖွဲ့ - မြှေး
ရှက် - ခြင်း။ (တိ) (၂) စိတ်ကို ထက်ဝန်း
ကျင်မှ - ဖွဲ့ - မြှေးရှက် - တတ်သော -
ကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။
(၂) ပုနပျုနံ စိတ္တပရိယောနန္ဓနော ဥပနာ-
ဟော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၀။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၉။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။)

စိတ္တပရိယောနန္ဓနလက္ခဏ (တိ) [စိတ္တပရိယော-
နန္ဓန + လက္ခဏ] စိတ်ကို ထက်ဝန်းကျင်မှ -
ဖွဲ့ - မြှေးရှက် - ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ကုဇ္ဈ-
နဝသေန စိတ္တပရိယောနန္ဓနလက္ခဏော။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၅။

စိတ္တပရိယောနာဟ (တိ) [စိတ္တ + ပရိယောနာဟ]
စိတ်ကို - ထက်ဝန်းကျင်မှ - ဖွဲ့ - မြှေးရှက် -
တတ်သော - ကြောင်းဖြစ်သော။ စိတ္တပရိ-
ယောနာဟော ဒဠကောဓောဝ ဥပနာဟော။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၇။

စိတ္တပရိဝတ္တိ (ထိ) [စိတ္တ + ပရိဝတ္တိ] စိတ်၏
ထက်ဝန်းကျင် ဖြစ်ခြင်း။ စိတ္တပရိဝတ္တိယာ
သုခမတာယ သုခမာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၆။

စိတ္တပရိသောဓန (န) [စိတ္တ + ပရိသောဓန] (၁)
စိတ်ကို ထက်ဝန်းကျင်မှ - သုတ်သင် - စင်
ကြယ်စေ - ခြင်း။ (တိ) (၂) စိတ်ကို ထက်
ဝန်းကျင်မှ - သုတ်သင် - စင်ကြယ်စေ - တတ်
သော၊ စိတ်၏စင်ကြယ်ကြောင်း ဖြစ်သော။
(၁) ဘာဝနာယ စိတ္တပရိသောဓနဉ္စိ ဇာဂရိ-
ယာနုယောဂေါ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၆။ (-မ၊ ဌ၊ ၁။
၅၇၃။) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စိတ္တပရိသောဓနဘာဝနာ (ထိ) [စိတ္တပရိသော-
ဓနာ + ဘာဝနာ] စိတ်၏စင်ကြယ်ကြောင်း
ဖြစ်သော ဘာဝနာ၊ (သမထ၊ ဝိပဿနာ
ဘာဝနာ)။ အာဝရဏီယေဟိ စိတ္တပရိသော-
ဓနဘာဝနာ ဇာဂရိယာနုယောဂါ။ မူလဋီ၊ ၂။
၁၈၀။ စိတ္တပရိသောဓနဘာဝနာတိ စိတ္တဿ
ပရိသောဓနဘူတာ အာဝရဏီယဓမ္မဝိက္ခမ္ဘိ-
ကာသမာဓိဝိပဿနာဘာဝနာစိတ္တပရိသော-
ဓနဘာဝနာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၈၁။

စိတ္တပရိဿမ (ပု) [စိတ္တ + ပရိဿမ] စိတ်ပင်ပန်း
ခြင်း။ ဧတေန စိတ္တပရိဿမံ ဒဿေတိ။ ခုဒ္ဒ-
က၊ ဌ၊ ၁၈၀။

စိတ္တပဝတ္ထိသမ္ဘဝ (ပု) [စိတ္တ+ပဝတ္ထိ+သမ္ဘဝ] စိတ်ဖြစ်ခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ န ပန တဿ တဿ စိတ္တပဝတ္ထိသမ္ဘဝတော။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၇၃။

စိတ္တပဝိဝေက (ပု) [စိတ္တ+ပဝိဝေက] စိတ်၏ အပြားအားဖြင့် ဆိတ်ငြိမ်ခြင်း။ ကာယပဝိဝေကော စိတ္တပဝိဝေကော ဥပဓိပဝိဝေကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။

စိတ္တပဝိသနတာ (ထိ) [စိတ္တ+ပဝိသန+တာ] စိတ်၏ ပြေးဝင်သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်၏ ပြေးဝင်ခြင်း။ အနိမိတ္တသင်္ခါတာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ စိတ္တပဝိသနတာယ စ လောကနိယျာနံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။

စိတ္တပါဂုညတာ (ထိ) [စိတ္တ+ပါဂုညတာ] စိတ်၏ လေ့လာ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်၏ လေ့လာ စွမ်းနိုင်ခြင်း။ စိတ်၏ အလေ့ အကျင့် ရှိသည်၏အဖြစ်၊စိတ်၏အလေ့အကျင့်ရှိခြင်း။ စိတ္တပါဂုညတာစေတသိက်။ စိတ္တပါဂုညတာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဓ၊၁၇။ စိတ္တဿ ပါဂုညဘာဝေါ စိတ္တပါဂုညတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ (-အဘိ၊ဓ၊၂၄၊၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၂။)

စိတ္တပါဋ္ဌလိရက္ခ (ပု) [စိတ္တ+ပါဋ္ဌလိရက္ခ] ဆန်းကြယ်သော သခွတ်ပင်။ အသုရာနံ စိတ္တပါဋ္ဌလိရက္ခော၊ သုပဏ္ဏာနံ သိမ္မလိရက္ခော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။

စိတ္တပါဋ္ဌလီ (ထိ) [စိတ္တာ+ပါဋ္ဌလီ]ဆန်းကြယ်သော သခွတ်ပင်။ စိတ္တပါဋ္ဌလီ တေသံ အဂ္ဂမက္ခာယတိ။ သံ၊၃။၂၀၉။ တတ္ထ ပါရိစ္ဆတ္တကော ပုပ္ဖတိ၊ ဣဓ ပန စိတ္တပါဋ္ဌလီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၃၉။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၀၂။)

စိတ္တပါရိသုဒ္ဓိ (ထိ) [စိတ္တ+ပါရိသုဒ္ဓိ] စိတ်၏ ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်ခြင်း။ အယံ ဝုစ္စတိ ဗျုပ္ပပဇ္ဇာ စိတ္တပါရိသုဒ္ဓိ။ အံ၊၁။၅၁၆။

စိတ္တပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ (န) [စိတ္တပါရိသုဒ္ဓိ + ပဓာနိယ+အင်္ဂ] စိတ်၏ ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်ခြင်းငှါ အားထုတ်အပ်သော လုံ့လ၏ အဖို့အစု။ သီလပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ* စိတ္တပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ*။ အံ၊၁။၅၁၅။ ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ၊ သီလပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ - တို့လည်း ကြည့်။

စိတ္တပီဏန (န) [စိတ္တ+ပီဏန] စိတ်၏ နှစ်သက်ခြင်း။ သရိတဗ္ဗံ ဟုတွာ စိတ္တပီဏနံ အာရမ္မဏာဝသေန ဂဟေတွာ ဥပသံဟရိယတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။

စိတ္တပိဋ္ဌန (န) [စိတ္တ+ပိဋ္ဌန] စိတ်ကို - ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ခြင်း။ ကာယပိဋ္ဌနာဒိဒိက္ခန္တ စိတ္တပိဋ္ဌနာဒိဒေါမနဿဉ္စ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။

စိတ္တပိဋ္ဌနလက္ခဏ (တိ) [စိတ္တပိဋ္ဌန+လက္ခဏ] စိတ်ကို - ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ခြင်း လက္ခဏာ ရှိသော။ ဒေါမနဿံ နာမ စိတ္တပိဋ္ဌနလက္ခဏံ မာနသံ ဒုက္ခံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၀။)

စိတ္တပိဋ္ဌာ (ထိ) [စိတ္တ+ပိဋ္ဌာ] စိတ်ကို - ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ခြင်း။ ပစ္စယဟေတုကာ စိတ္တပိဋ္ဌာ နတ္ထိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၇။

စိတ္တပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [စိတ္တ+ပုဗ္ဗင်္ဂမ] စိတ်ဟု ဆိုအပ်သော - ရွှေသွား - ပြဋ္ဌာန်းခြင်း - ရှိသော၊ စိတ်ပြဋ္ဌာန်းသော။ တေန သတ္တာ စိတ္တပုဗ္ဗင်္ဂမာ။ ပေဋကော၊၂၇၉။ ယဒိဒံ တေ စိတ္တဇေဋ္ဌကာ စိတ္တပုဗ္ဗင်္ဂမာ ပဝတ္တန္တိ။ အနုဋီ၊၁။၇၃။ (-အနုဋီ၊၂။၂၉။)မနောပုဗ္ဗင်္ဂမ-လည်းကြည့်။

စိတ္တပုဗ္ဗိကာ (ထိ) [စိတ္တ+ပုဗ္ဗိကာ] စိတ်ဟု ဆိုအပ်သော - ရွှေသွား - ပြဋ္ဌာန်းခြင်း - ရှိသော၊ စိတ်ပြဋ္ဌာန်းသော။ စိတ္တပုဗ္ဗိကာ ဟိ စိတ္တပဝတ္ထိ။ ဝဇီရ၊၃၉၈။

စိတ္တပေသန (န) [စိတ္တ+ပေသန] စိတ်ကို စေလွှတ်ခြင်း။ တံ ပန....ဝိပဿနာဘိမုခံ စိတ္တပေသနမေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၃။

စိတ္တပ္ပကောပ (တိ) [စိတ္တ+ပကောပ] စိတ်ကို-
ပျက်စီး-တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-စေတတ်
သော၊ စိတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော။ စိတ္တ-
ကာလုဿိယကရုဏတော စိတ္တပ္ပကောပါ
ရာဂါဒယော။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၄၁၃။ (- ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၆၀။ ထေရီ၊ ဌ။
၂၇၃။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၈။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၀၁။)

စိတ္တပ္ပကောပန (တိ) [စိတ္တ+ပကောပန] စိတ်
ကို-ပျက်စီး-တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-စေ
တတ်သော၊ စိတ်ကို ဖျက်ဆီး တတ်သော။
ကောဓော စိတ္တပ္ပကောပနော။ အံ၊ ၂။ ၄၇၁။
ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၂။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈။ လောဘော
စိတ္တပ္ပကောပနော။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၂။ မဟာနိ။
၁၂၊ ၂၃၃။ စူဠနိ။ ၂၅၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၄။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ဌ။ ၃၉။ စိတ္တပ္ပကောပနောတိ စိတ္တ-
သင်္ခေါဘနော။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၆၂။ စိတ္တပ္ပ-
ကောပနောတိ စိတ္တဿ ပကောပနော စလ-
နော။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၅၈။ စိတ္တပ္ပကောပနောတိ
စိတ္တဿ ပကတိဘာဝဝိဇယနေန ပဒူသ-
ကော။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၃။

စိတ္တပ္ပကောပရဟိတ (တိ) [စိတ္တပ္ပကောပ+ရ-
ဟိတ] စိတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော (ဒေါသ)
တရားမှ ကင်းသော။ ယထာ ဗြဟ္မာ ကေ-
ကော စိတ္တပ္ပကောပရဟိတော.... ဝိဟရတိ။
ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၆၀။

စိတ္တပ္ပကောပါဘာဝ (ပု) [စိတ္တပ္ပကောပ+အ-
ဘာဝ] စိတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော (ဒေါသ)
တရား၏ မရှိခြင်း။ တဿ ဥပရိ စိတ္တပ္ပကော-
ပါဘာဝေါ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၆၃။ (- မ၊ ဌ၊ ၂။
၃၀၀။)

စိတ္တပ္ပဿာတ (ပု) [စိတ္တ+ပဿာတ] စိတ်ကို-
ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - ခြင်း။ ဥပဿာတောတိ
စိတ္တပ္ပဿာတော ဖရသုပဿာတော ဝိယ။ မ၊
ဌ၊ ၃။ ၂၃၉။

စိတ္တပ္ပဗန္ဓ (ပု) [စိတ္တ+ပဗန္ဓ] စိတ်အစဉ်။ စိတ္တန္တိ
ဝါ စိတ္တပ္ပဗန္ဓံ ကေတေေန ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။
၁၇၉။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၄။

စိတ္တပ္ပဗန္ဓဝါရ (ပု) [စိတ္တပ္ပဗန္ဓ+ဝါရ] စိတ်အစဉ်
ဝါရ၊ စိတ်အစဉ် အကြိမ်။ စိတ္တဝါရ (အနုဋီ၊
၃။ ၅၄) ကြည့်။

စိတ္တပ္ပဘာနာသက (တိ) [စိတ္တ+ပဘာ+နာသ-
က] စိတ်၏ အရောင်အဆင်းကို-ပျောက်ကွယ်
-ပျက်စီး-စေတတ်သော၊ စိတ်၏ အရောင်
အဆင်းကို - ပျောက် - ဖျက်ဆီး - တတ်
သော။ မလာ သုဝဏ္ဏဿ မလံ ဝိယ စိတ္တပ္ပ-
ဘာနာသကာ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၅၈။

စိတ္တပ္ပဘာဝိတ (တိ) [စိတ္တ+ပဘာဝိတ] စိတ်
သည် ဖြစ်ပေါ်စေအပ်သော။ ယော စိတ္တပ္ပ-
ဘာဝိတော စိတ္တသမ္ပယုတ္တာနံ စိတ္တာဓိပတေ-
ယျဘာဝေါ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၇။

စိတ္တပ္ပဘောဒ (ပု) [စိတ္တ+ပဘောဒ] စိတ် - အထူး
- အပြား။ စိတ္တပ္ပဘောဒေန စ သမာဓိ ဝုစ္စတိ။
နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၇၀။

စိတ္တပ္ပမဒ္ဒိ (တိ) [စိတ္တ+ပ+မဒ္ဒ+ဏီ] စိတ်ကို
အပြားအားဖြင့် - နှိမ်နင်း - မွေ့နှောင့် -
လေ့ရှိသော။ ဥမ္မာဒနာ ဥလ္လပနာ၊ ကာမာ
စိတ္တပ္ပမဒ္ဒိနော။ ထေရီ၊ ဌ။ ၄၁၈။ အောက်ပုဒ်
လည်း ကြည့်။

စိတ္တပ္ပမာထိ (တိ) [စိတ္တ+ပ+မထ+ဏီ] စိတ်
ကို အပြားအားဖြင့် - နှိမ်နင်း - မွေ့နှောင့်
- လေ့ရှိသော။ ဥမ္မာဒနာ ဥလ္လပနာ၊ ကာမာ
စိတ္တပ္ပမာထိနော။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၄၆။ စိတ္တပ္ပ-
မာထိနောတိ ပရိဋ္ဌာဟုပ္ပါဒနာဒိနာ သမ္ပတိ
အာယတိဉ္စ စိတ္တဿ ပမထနသီလာ။ “စိတ္တပ္ပ-
မဒ္ဒိနော”တိ ဝါ ပါဌော၊ သော ဝေတ္ထော။
ယေ ပန “စိတ္တပ္ပမာဒိနော”တိ ဝဒန္တိ၊ တေသံ
စိတ္တဿ ပမာဒါဝဟာတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊
ဌ။ ၂၅၁။

စိတ္တပ္ပမာဒိ (တိ) [စိတ္တ+ပ+မဒ+ဏေ+ဏိ]
စိတ်ကို မေ့လျော့စေတတ်သော၊ စိတ်၏ မေ့
လျော့ခြင်းကို ဆောင်တတ်သော။ အထက်
ပုဒ် ကြည့်။

စိတ္တပ္ပမောဒန (တိ) [စိတ္တ+ပမောဒန]စိတ်ကို-
ရွှင်လန်း-ဝမ်းမြောက်-နှစ်သက်-စေတတ်
သော။ န ဒဇ္ဇာ သုခပ္ပဒံ ဒါနံ၊ ဒါနံ
စိတ္တပ္ပမောဒနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၄၅။

စိတ္တပ္ပဝတ္တိ (ထိ) [စိတ္တ+ပဝတ္တိ] (၁) စိတ်၏
ဖြစ်ခြင်း၊ စိတ်ဖြစ်ခြင်း။ (၂) စိတ်၏ဖြစ်ရာ၊
စိတ်ဖြစ်ရာ။ (၁) ကိဒိသာ တေ စိတ္တပ္ပဝတ္တိ။
ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၀၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂၆။ (- ဒိ၊ ဌ။ ၂။
၁၁၀။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၉။ ဝဇီရ။
၁၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၄။ ကခါ၊ ဌိ၊ ဟောင်း။
၄၈။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၉။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၂၄။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊
၁။ ၁၅၃။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၇။ မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၉။
သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၆။ အံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၁၇။) (၂) စိတ္တပ္ပဝတ္တိ-
ဌာန-ကြည့်။

စိတ္တပ္ပဝတ္တိအာကာရ (ပု) [စိတ္တပ္ပဝတ္တိ+အာ-
ကာရ] စိတ်ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာ။ စိတ္တပ္ပဝတ္တိ-
အာကာရံ၊ တသ္မာ သလ္လက္ခယံ ဗုဒ္ဓော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၉။ တသ္မာ
စိတ္တပ္ပဝတ္တိအာကာရံ ဘာဝနာစိတ္တဿ လိနုဒ္ဓ-
တာဒိဝသေန ပဝတ္တိအာကာရံ သလ္လက္ခယံ
ဥပစာရေန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၆၀။ (- မ၊ ဌိ၊
၂။ ၇၃။)

စိတ္တပ္ပဝတ္တိအာရောစန (န) [စိတ္တပ္ပဝတ္တိ+အာ-
ရောစန]စိတ်ဖြစ်ပုံကို-ပြောဆို-ပြောကြား-
ခြင်း။ အတ္တနော စိတ္တပ္ပဝတ္တိအာရောစန-
ဝသေန သဟ ကထနံ သံကထာ၊ သံကထာဝ
သာကစ္ဆာ။ အံ၊ ဌိ၊ ၃။ ၉။

စိတ္တပ္ပဝတ္တိဂဏန (န၊ ထိ) [စိတ္တပ္ပဝတ္တိ+ဂဏန။
ထိဉ္စိ...ဂဏနာ။] (၁) စိတ်ဖြစ်ခြင်းကို ရေ
တွက်ခြင်း။ (၂) စိတ်ဖြစ်ခြင်းကို ရေတွက်ရာ

စကား။ (အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၌ပါရှိသော
'ဝိပါကုဒ္ဓါရကထာအခန်း'ကို 'စိတ္တပ္ပဝတ္တိဂဏ-
နာ'ဟု ဆို၏။) (၂) စိတ္တပ္ပဝတ္တိဂဏနာယံ ပန
သဗ္ဗဒ္ဓါရေသု တဒါရမ္မဏေ ဒွေ ဝေ စိတ္တဝါရာ
အာဂတာ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄၅။ (၁၊ ၂) စိတ္တပ္ပ-
ဝတ္တိဂဏနာယန္တိ ဝိပါကကထာယံ ဗလဝ-
ရူပါဒိကေ အာရမ္မဏေ ဝုတ္တံ စိတ္တပ္ပဝတ္တိဂဏနံ
သန္တာယာဟ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀၂။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊
၂။ ၂၉၇။)

စိတ္တပ္ပဝတ္တိဌာန (န) [စိတ္တပ္ပဝတ္တိ+ဌာန] စိတ်
ဖြစ်ရာအရပ်။ (အသညသတ်မှတပါး အလုံးစုံ
သောဘဝ။) သဗ္ဗသိဉ္စ စိတ္တပ္ပဝတ္တိဌာနေ စေဝ
စိတ္တေ စ န ပဝတ္တန္တိ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၉၁။

စိတ္တပ္ပဝတ္တိဒဿန (န) [စိတ္တပ္ပဝတ္တိ+ဒဿန] စိတ်
ဖြစ်ခြင်းကိုပြခြင်း။ ပဌမံ စိတ္တပ္ပဝတ္တိဒဿနေန
အရူပဓမ္မာနံ ဝိသယဿ လဟုကတာ ဒီပိတာ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀၅။

စိတ္တပ္ပဝတ္တိဒေသ (ပု) [စိတ္တပ္ပဝတ္တိ+ဒေသ] စိတ်
ဖြစ်ရာအရပ်။ (အသညသတ်မှတပါး အလုံးစုံ
သောဘဝ။) သော ဟိ န ကတ္တမိ စိတ္တပ္ပ-
ဝတ္တိဒေသေ န ပဝတ္တတိ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၉၄။

စိတ္တပ္ပဝတ္တိနိယမ (ပု) [စိတ္တပ္ပဝတ္တိ+နိယမ] စိတ်
ဖြစ်ခြင်းကို - သတ်မှတ် - ဆုံးဖြတ် - ခြင်း။
ဝေရူပေ ဌာနေ စိတ္တပ္ပဝတ္တိနိယမော ဗုဒ္ဓ-
ဝိသယော၊ န အညေသံ ဝိသယော။ ဝိမတိ၊
၁။ ၂၂၈။

စိတ္တပ္ပသာဒ (ပု) [စိတ္တ+ပသာဒ] (၁) စိတ်၏ -
ကြည်လင် - ကြည်ညို - ခြင်း၊ စိတ်၏ - ကြည်
လင် - ကြည်ညို - ကြောင်း တရား၊ (သဒ္ဓါ-
စေတသိက်)။ (၂) စိတ်ကို - ကြည်လင် -
ကြည်ညို - စေခြင်း။ (၁) တေန စိတ္တပ္ပသာ-
ဒေန၊ ဒေဝလောကေ ရမိဿတိ။ အပါ၊ ၁။
၅၆။ တေန စိတ္တပ္ပသာဒေနာတိ တေန
နာဝါပါဇနကာလေ ဥပ္ပန္နေန သောမနဿ-

သဟဂတစိတ္တပ္ပသဒ္ဒါနေ။ အပါဠာ၁။၃၄၄။
 စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ (နေတ္ထိ။၁၆၅) တံ ကမ္မဗလ-
 သဒ္ဓါ ရတနတ္ထယသဒ္ဓါ စ။ နေတ္ထိ။၂၇၃။
 (-အံ၁။၂၂၉။ ဝိမာန။၇၃။ အပါ၁။၃၅။
 ၆၀-၁။၁၂၅-၇။၂၂၄။ ဝိ။၄။၄။၅၉။၇၄။
 ဝိသင်္ဂဟ။၂၉၁။ သံဠာ၁။၃၁၉။ သံဠာ။၂။
 ၁၈၂။ အံဠာ၃။၃၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၉၂။ သုတ္တနိ။
 ၄၁။၁၉၈။ ဝိမာန။၄။၄၁။၂၀၂-၃။ ထေရ။၄။
 ၁။၅၅။၆၄။၁၁၀။ ထေရီ။၄။၉။၂၃၆။ အပါဠာ၁။
 ၂၉၉။ အပါဠာ။၂။၂၆၁၄။၁၄၈၀၀။၁၃၃-၅။
 ၁၄၄။၁၉၅။ စရိယာ။၄။၂၉။၁၀၃။ စူဠနိ။၄။
 ၇၇။ ဇာ။၄။၂။၇၈။ သိဒ္ဓိသင်္ဂဟ။၂၂၈။
 သိဒ္ဓိသင်္ဂဟ။၃၁၈။ သံဠာ၁။၁၉၇။) (၂)
 မယံ စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါနေ လဒ္ဓဘာဝံ ဥ တ္တာ။ ဓမ္မ။
 ၄၁။၁၇။

စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါကရဏ (တိ) [စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ+ကရဏ]
 စိတ်-ကြည်လင်-ကြည်ညို- မှုကိုပြုတတ်
 သော။ ဗုဒ္ဓဿ ထုတိယာ သတ္တာနံ သဗ္ဗေသံ
 စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါကရဏတော “ပရပ္ပသဒ္ဒါကရဏ-
 ဧရေ”တိ ပါကဋ္ဌော။ အပါဠာ။၂။၉၁။

စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါနေန (န) [စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ+နေန] (၁)
 စိတ်-ကြည်လင်-ကြည်ညို- မှုကို ဖြစ်စေ
 ခြင်း။ (တိ) (၂) စိတ်-ကြည်လင်-ကြည်ညို
 -မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၁) အောက်
 ပုဒ် ကြည့်။ (၂) ဒဿနေနေဝ စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ-
 ဇနနတော ပါသဒ္ဓိကော။ မာဠာ၃။၂၇၅။
 (-မာဠာ၃။၁၉၀။)

စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါနေနတ္ထ (ပ) [စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါနေန+
 အတ္ထ] စိတ်-ကြည်လင်-ကြည်ညို- မှုကို
 ဖြစ်စေခြင်းအကျိုး။ သောပိ.... ကောကာ-
 လိကံ ဩဝဒိ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေသု
 စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါနေနတ္ထံ။ သုတ္တနိ။၄။၂။၁၉၆။

စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါတ္ထ (ပ) [စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ+အတ္ထ] စိတ်-
 ကြည်လင်-ကြည်ညို-ခြင်းအကျိုး။ ဩဝ-
 ဒိဿာမိ နံ ထေရေသု စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါတ္ထာယ။

အဘိဓာန်(စ-ဝဂ်) ၁-၂၅-ပ-မ-ဇ-သ-စ

သံဠာ၁။၁၉၇။ အံဠာ၃။၃၂၈။ (-အပါဠာ။၂။
 ၁၆၀။၂၀၇။)

စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါဓမ္မ (ပ) [စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ+ဓမ္မ] စိတ်-
 ကြည်လင်-ကြည်ညို- ကြောင်း တရား။
 သဒ္ဓါတရား။ စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါဓမ္မော စ သမထ-
 ဓမ္မော စ ဝိပဿနာဓမ္မော စ။ နေတ္ထိဝိ။၃၅၂။

စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါနတ္ထ (ပ) [စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ+အတ္ထ]
 စိတ်ကို-ကြည်လင်-ကြည်ညို- စေခြင်း
 အကျိုး။ တတ္ထ သန္နိပတိတဿ မဟာဇနဿ
 စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါနတ္ထံ ယမကပါဠိဟာရိယံ အကာ-
 သိ။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ။၂၂၁။

စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါဝဇနတ္ထ (ပ) [စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ+ဝဇန+
 အတ္ထ] စိတ်-ကြည်လင်-ကြည်ညို-မှု တိုး
 ပွားခြင်းအကျိုး။ ဘဂဝါ တဿ စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ-
 ဝဇနတ္ထာယ အနုမောဒနမကာသိ။ အပါဠာ။
 ၂။၁၆၂။

စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါဝန္တ (တိ) [စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ+ဝန္တ] စိတ်-
 ကြည်လင်-ကြည်ညို-ကြောင်း တရားရှိ
 သော။ သဒ္ဓါတရားရှိသော။ သူ။ စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ-
 ဝန္တော စ သမထဝန္တော စ ဝိပဿနာဝန္တော
 စ။ နေတ္ထိဝိ။၃၅၂။

စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါသမ္ပတ္တိ (တိ) [စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ+သမ္ပတ္တိ]
 စိတ်-ကြည်လင်-ကြည်ညို- မှု၏ ပြည့်စုံ
 ခြင်း။ အတ္တနော စ စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါသမ္ပတ္တိယာ
 တာနိ တာနိ ပုညာနိ ကတွာ။ ဝိမာန။၄။၃။

စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါဟေတုက (တိ) [စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ+ဟေ-
 တု+က]စိတ်ကြည်လင်မှုဟူသောအကြောင်း
 ရှိသော။ ကမ္မုပနိဿယာယ၊ စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ-
 ဟေတုကာယ စ သရီရေ ဝဏ္ဏသမ္ပဒါယ တေ-
 ဇောဓာတုဝိသေသပစ္စယော။ ဝိသုဒ္ဓိ။၄။၁။
 ၄၄၈။

စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါဝဟ (တိ) [စိတ္တပ္ပသဒ္ဒါ+အာဝဟ]
 စိတ်-ကြည်လင်-ကြည်ညို-မှုကို ဆောင်
 သော။ စိတ်-ကြည်လင်-ကြည်ညို- မှုကို

ဖြစ်စေသော။ ပါသာဒိကာတိ ဒဿနေနေဝ
စိတ္တပုဿဒ္ဒါဝဟာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၉၉။

စိတ္တပုဿဒ္ဒတာ (ထိ) [စိတ္တ+ပဿဒ္ဒတာ] စိတ်
၏-ငြိမ်းချမ်း-ငြိမ်းအေး-သည်၏ အဖြစ်၊
စိတ်၏-ငြိမ်းချမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း၊ စိတ်
-ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-ခက်ထန်-
မှုမရှိခြင်း။ စိတ္တသမတာ စိတ္တပုဿဒ္ဒတာ
မဇ္ဈတ္တတာ စိတ္တဿ။ မဟာနိ၊၄၀၂။ စူဠနိ၊
၁၅၉၊၂၉၆။ စိတ္တပုဿဒ္ဒတာတိ စိတ္တဿ အပ္ပ-
ဂဗ္ဘတာ၊အထဒ္ဒဘာဝေါတိအတ္ထော။ မဟာနိ၊
၄။၄၁၄။ စိတ္တပုဿဒ္ဒတာတိ စိတ္တဿ ဦးနာတိ-
ရိတ္တဝဇ္ဇိတဘာဝေါ။ စူဠနိ၊၄။၄၅။

စိတ္တပုဿဒ္ဒိ (ထိ) [စိတ္တ+ပဿဒ္ဒိ] စိတ်၏-ငြိမ်း
ချမ်း-ငြိမ်းအေး-ခြင်း၊ စိတ္တပုဿဒ္ဒိစေတ-
သိက်။ အတ္တိ ဘိက္ခဝေ ကာယပုဿဒ္ဒိ စိတ္တပု-
ဿဒ္ဒိ။ သံ၊၃။၆၁၊၉၂-၄။ စိတ္တပုဿဒ္ဒိ ဟောတိ။
အဘိ၊ဓ၊၁၇။ စိတ္တပုဿဒ္ဒိတိ ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ
ဒရထပုဿဒ္ဒိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ စိတ္တဿ ပဿမ္ဘ-
နံ စိတ္တပုဿဒ္ဒိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ (-သံ၊
၃။၉၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၂-၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။)

စိတ္တဖရုသတာ (ထိ) [စိတ္တ+ဖရုသတာ] စိတ်-
ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-ခက်ထန်-သည်၏
အဖြစ်၊ စိတ်-ကြမ်းတမ်း-ကြမ်းကြုတ်-
ခက်ထန်-ခြင်း။ စိတ္တဖရုသတာယ ပနေသာ
ဖရုသဝါစာဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၁၀၁၊၃၉၇။

စိတ္တဖလိက (ပု၊န) [စိတ္တ + ဖလိက] ဆန်းကြယ်
သော-ဖလ်-ဖလ်ကျောက်။ မသာရဂလ္လန္တိ
ကဗရမဏိ။ “စိတ္တဖလိက”န္တိပိ ဝဒန္တိ။ ဥဒါန၊
၄။၂၇၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၉။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၂၈။)

စိတ္တဗာသု (န) [စိတ္တ+ဗာသု] (၁) စိတ်ချမ်း
သာခြင်း။ (တိ) (၂) စိတ်ချမ်းသာခြင်း
ရှိသော၊ စိတ်ချမ်းသာသော၊ သူ။ (၁)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၂) စိတ္တဗာသုတာ-
ကြည့်။

စိတ္တဗာသုက (န) [စိတ္တဗာသု+က] စိတ်ချမ်း
သာခြင်း။ သော သပ္ပာယာဟာရဝသေန စိတ္တ-
ဗာသုကံ လဘိတော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

စိတ္တဗာသုတာ (ထိ) [စိတ္တဗာသု + တာ] စိတ်
ချမ်းသာသူ၏ အဖြစ်။ စိတ္တဗာသုတာယ
သရီရဗာသုတာယ သမာဓိဿ ကလ္လတာ
ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။

စိတ္တဗန္ဓန (န) [စိတ္တ+ဗန္ဓန] (၁) စိတ်ကို-တုတ်
နှောင် - ချည်တည်း - ဖွဲ့စည်း - ရစ်ပတ် -
ခြင်း။ (၂) ဆန်းကြယ်သော-အခွေး-အဖွဲ့။
(၁) သိလေသူပမာတိ ပုရိသာနံ စိတ္တဗန္ဓနေန
သိလေသသဒိသာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၃။ (-သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဗန္ဓနသမ္ပန္န (တိ) [စိတ္တဗန္ဓန+သမ္ပန္န] ဆန်း
ကြယ်သော - အခွေး - အဖွဲ့ - နှင့် ပြည့်စုံ
သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စိတ္တဗန္ဓနသမ္ပဒ္ဒ (တိ) [စိတ္တဗန္ဓန+သမ္ပဒ္ဒ] ဆန်း
ကြယ်သော-အခွေး-အဖွဲ့-ဖြင့် ကောင်း
စွာ-ဖွဲ့-တပ်-အပ်သော။ စိတ္တဗန္ဓနသမ္ပဒ္ဒါ
(စိတ္တဗန္ဓနသမ္ပန္နာ။က။)၊ သုကတာ ဝါသိ-
ယော ဗဟူ။ အပ၊၁။၃၅၉။

စိတ္တဗလ (န) [စိတ္တ+ဗလ] စိတ်၏-အစွမ်း-
စွမ်းအား။ အတ္တနော စိတ္တဗလံ ဇာနန္တာ
နိဿေဏိ* ပါတေန္တု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၃၄၂။

စိတ္တဗဟုလ္လ (န) [စိတ္တ + ဗဟုလ္လ] စိတ်များ
သည်၏ အဖြစ်။ တတ္ထ “အကုသလစိတ္တ”န္တိ

ဝုတ္တန္တိ ဝေ? “စိတ္တဗဟုလ္လတော ဝုတ္တ”န္တိ
ဝဒန္တိ။ ဝဇီရ။၂၀၆။

စိတ္တဗိဇနီ (ထိ) [စိတ္တာ+ဗိဇနီ] ဆန်းကြယ်သော
ယပ်တောင်။ တသို့ဉ္စ သမယေ သတ္တာ ပရိ-
သမဇ္ဈေ အလင်္ကတဓမ္မာသနေ သန္နိသိန္ဓော
စိတ္တဗိဇနီ အာဒါယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ (-
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၊၁၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။
ဂ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၊၂၂၀။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၊၄၃၁။
ဝိမတိ၊၁။၁၆။)

စိတ္တဗျဉ္စန (တိ) [စိတ္တ+ဗျဉ္စန] ဆန်းကြယ်သော
ဗျည်းရှိသော။ စိတ္တက္ခရ-ကြည့်။

စိတ္တဗျာကုလ (တိ) [စိတ္တ+ဗျာကုလ] ရှုပ်ထွေး-
- နောက်ကျ-သော စိတ်ရှိသော၊ စိတ်-
ရှုပ်ထွေး - နောက်ကျ - မကြည်လင် -
သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဗျာကုလတာ (ထိ) [စိတ္တဗျာကုလ+တာ]
စိတ်-ရှုပ်ထွေး-နောက်ကျ-မကြည်လင်-
သူ၏ အဖြစ်။ သော စိတ္တဗျာကုလတာယ
သတ္တဋ္ဌဒိဝသေ ဥပဋ္ဌာနံ နာဂမာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၁၉။

စိတ္တဗျာပါရ (ပု) [စိတ္တ+ဗျာပါရ] စိတ်၏ အမူ
အရာ။ ယံ ကရဏန္တိ ယံ စိတ္တကိရိယံ စိတ္တ-
ဗျာပါရံ။ အနု၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။

စိတ္တဘဂ္ဂ (န) [စိတ္တ + ဘဂ္ဂ] စိတ်၏-ချုပ်-
ပျက်-ခြင်း။ စိတ္တဘဂ္ဂါမတော လောကော၊
ပညတ္တိ ပရမတ္ထိယာ။ မဟာနိ၊၃၂၊၉၀။ စိတ္တ-
ဘဂ္ဂါ မတောတိ ဒွိဟိ စိတ္တေဟိ ဧကန္တဏေ
အဇီဝနဘာဝေန စိတ္တဘဂ္ဂေန မတော။ မဟာ-
နိ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။

စိတ္တဘင်္ဂ (ပု) [စိတ္တ + ဘင်္ဂ] စိတ်၏-ချုပ်-
ပျက်-ခြင်း။ စိတ္တဘင်္ဂါ မတော လောကော၊
ပညတ္တိ ပရမတ္ထိယာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။ စိတ္တ-

ဘင်္ဂါ မတော လောကောတိ စုတိစိတ္တဿ
ဝိယ သဗ္ဗဿပိ တဿ တဿ စိတ္တဿ ဘင်္ဂပု-
တ္တိယာ အယံ လောကော ပရမတ္ထတော
မတော နာမ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။)

စိတ္တဘဒ္ဒက (တိ) [စိတ္တ+ဘဒ္ဒက] ကောင်းသော
စိတ်ရှိသော၊ စိတ်ကောင်းရှိသော၊ စိတ်နေ-
စိတ်ထား - ကောင်းသော၊သူ။ ဆဝိပါပက
စိတ္တဘဒ္ဒက၊ မောသရာဇ သတတံ သမာဟိ-
တော။ ထေရ၊၂၆၀။ စိတ္တဘဒ္ဒကတိ အန-
ဝသေသကိလေသပ္ပဟာနေန ဗြဟ္မဝိဟာရ-
သေဝနာယ စ ဘဒ္ဒစိတ္တ သန္တရစိတ္တ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၂၂။

စိတ္တဘဂ (ပု) [စိတ္တ+ဘဂ] စိတ်အဖို့၊ စိတ်
အစု။ အထ ဝါ သဗ္ဗတ္တတာယာတိ သဗ္ဗေန
စိတ္တဘဂေန ဤသကမ္ပိ ဗဟိ အဝိက္ခိပမာ-
နောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၂။
(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃-တို့၌
‘စိတ္တဘာဝေန’ဟု ရှိ၏။ ပြည်သျှ၌ ‘ဤဝိကပံ’
၌ ‘အတ္တ’သဒ္ဒါ ‘စိတ်’ဟော၊ ‘တာ’ပစ္စည်း
သုတ္တ၊ ‘စိတ္တဘာဝေန’ရှိသည်ကား ပါဌ်ပျက်’
ဟု ဆို၏။)

စိတ္တဘဝ (ပု) [စိတ္တ + ဘာဝ] (၁) စိတ်၏
အဖြစ်။ (၂) ဆန်းကြယ်သည်၏ အဖြစ်။
(၁) တေန ကာရဏေန စိတ္တဘာဝမာဟ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ (၂) ယောနိမူလကော တေ-
သံ စိတ္တဘာဝေါ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉)တိ ယံ ယံ
ယောနိ ကမ္မံ သတ္တေ ဥပနေတိ၊ တံတံယော-
နိမူလကော တေသံ သတ္တာနံ စိတ္တဝိစိတ္တဘာ-
ဝေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။

စိတ္တဘာဝကရဏ (န) [စိတ္တဘာဝ+ကရဏ]
ဆန်းကြယ်သည်၏အဖြစ်ကိုပြုခြင်း။ တိရစ္ဆာ-
နဂတစိတ္တဘာဝတော စိတ္တဿေဝ သဝိသေသံ
စိတ္တဘာဝကရဏံ ဒဿေတုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။

စိတ္တဘာဝနာ (ထိ) [စိတ္တ+ဘာဝနာ] (၁) (က) စိတ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း။ စိတ်ကို တည်ကြည်စေခြင်း။ (သမာဓိ၊ သမထဘာဝနာ)။

(ခ) စိတ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း။ စိတ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ (ပညာ၊ ဝိပဿနာ ဘာဝနာ)။

(၂) ဖြစ်ပေါ်စေအပ်သော - သမာဓိ - သမာပတ်။ (၁) (က) ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ ကာယဘာဝနာနုယောဂမနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ။ နော စိတ္တဘာဝနံ။ မ၊ ၁။ ၃၀၀။ စိတ္တဘာဝနာတိပိ သမထော ဝုစ္စတိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ (- မ၊ ၃။ ၁၈၈-၉။ ပေဋကော။ ၁၉၇၊ ၂၉၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၆၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၈၁၅။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၀။) (ခ) ဝိက္ခိပုတိ စေတနိလိဿတိ စ၊ စတိ စိတ္တဘာဝနာ။ ပဋိသံ။ ၂၉၃။ စတိ စိတ္တဘာဝနာတိ တဿ မန္တပညဿ ဝိပဿနာစိတ္တဘာဝနာ.... စတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၅။ (က၊ ခ) အဿုတဝတော ပုထုဇ္ဇနဿ စိတ္တဘာဝနာ နတ္ထိ။ အံ၊ ၁။ ၉။ စိတ္တဘာဝနာ နတ္ထိတိ စိတ္တဋ္ဌိတိ စိတ္တပရိဂ္ဂဟော နတ္ထိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။ (- ၄၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၃။) (၂) တိဿော ဘာဝနာ ကာယဘာဝနာ စိတ္တဘာဝနာ ပညာဘာဝနာ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၃။ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော စိတ္တဘာဝနာ နာမ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၅။ ကာယဘာဝနာ (ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၂)လည်း ကြည့်။

စိတ္တဘာဝနာနုယောဂ (ပ) [စိတ္တဘာဝနာ+အနုယောဂ] သမထဘာဝနာကို အဖန်ဖန် အားထုတ်ခြင်း။ သန္တိ ပန ဘော ဂေါတမ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ စိတ္တဘာဝနာနုယောဂမနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ။ မ၊ ၁။ ၃၀၀။ (- မ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၅။)

စိတ္တဘာဝနာဝေပုလ္လတ္တ (ပ) [စိတ္တဘာဝနာ+ဝေပုလ္လ+အတ္တ] သမာဓိဘာဝနာ၏-ပြန့်ပြော-များပြား-တိုးပွား-ခြင်း အကျိုး။ စိတ္တဘာဝနာဝေပုလ္လတ္တ ယထာလဒ္ဓံ ပဋိ-

ဘာဂနိမိတ္တံ ဝဇေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၇။ စိတ္တဘာဝနာဝေပုလ္လတ္တန္တိ သမာဓိဘာဝနာယ ဝိပုလဘာဝါယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။

စိတ္တဘာဝသာမည (န) [စိတ္တဘာဝ+သာမည] စိတ်အဖြစ်ဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ စိတ်အဖြစ်အားဖြင့် တူခြင်း။ တထာ အာရမ္မဏာဒိဝိဘာဂေန အနေကဘေဒဘိန္နမ္ပိ စိတ္တံ စိတ္တဘာဝသာမညေန ဧကေဇ္ဈံ ဂဟေတွာ “စိတ္တေ”-တိ ဧကေစနံ ကတံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၃။)

စိတ္တဘေဒ (ပ) [စိတ္တ+ဘေဒ] စိတ်အကွဲအပြား။ စိတ္တဘေဒေန ဧကေနနုဝုတိဝိဓာပိ ဣဓာမိပ္ပေတာ ဧဝ ဒဿေတုံ “ဝေဒနာသု ပနာ”-တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၄။

စိတ္တမက္ကဋ္ဌ (ပ) [စိတ္တ+မက္ကဋ္ဌ] စိတ်တည်းဟူသော မျောက်၊ မျောက်နှင့်တူသောစိတ်၊ မျောက်ကဲ့သို့-မတည်ကြည်-မငြိမ်သက်-လောက်လက်ခတ်-သောစိတ်။ ဝေမေဝ စိတ္တမက္ကဋ္ဌော ဒုတ္တိံ သကောဋ္ဌာသကေ ဣမသ္မိံ ကာယေ....အနေကာရမ္မဏဝိဓာဝနေ အဘိလာသာဘာဝေန နိဝတ္တော ဟောတိ ကိလန္တော။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၅၉။ (- သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၈။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၅။)

စိတ္တမဇ္ဈိမာ (ထိ) [စိတ္တ+မဇ္ဈိမာ] စိတ်၏-တံတင်း - သေတ္တာ၊ စိတ်၏ - တံတင်း - သေတ္တာ - နှင့်တူသောတရား။ (က) စင်ကြယ်သော စိတ်အစဉ်။ (ခ) သမာဓိ။ (ဂ) ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ။ (ဃ) ဈာန်။ (က၊ ခ၊ ဂ) နိဝရဏာနိ ပန ဝိက္ခမ္ဘေတွာ စိတ္တမဇ္ဈိမာယံ စိတ္တံ ဌပေတုံ အဆေကော နော သမာဓိသ္မိံ သမာပတ္တိကုသလော နာမ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၄။ နိဝရဏာဒီဟိ ဝိသုဒ္ဓိစိတ္တသန္တတိ ဧဝ စိတ္တမဇ္ဈိမာ၊ သမာဓိ ဝါ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝါ။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၄။ သမာဓိ ဝါ တဿ အာရမ္မဏ

ဘူတံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝါ စိတ္တမဉ္ဇူသတိ ယော-
ဇနာ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၃။ (ခ) စိတ္တေကဂ္ဂတာ-
သင်္ခါတာယ စိတ္တမဉ္ဇူသတိ စိတ္တံ ဌပေတွာ။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၇။ (- မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂။)
(ခ၊ သ) စိတ္တမဉ္ဇူသံ လဘန္တော...တံ သမ္ပဒံ
ပါပုဏိတံ သက္ကောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂။ စိတ္တ-
မဉ္ဇူသန္တိ သမာဓိ။ အဘိညာဒိနိဉ္စိ ဓမ္မာနံ
ပါဒကဘာဝေန သမာဓိ မဉ္ဇူသသဒိသော
ဟောတိ။ မူလဋ္ဌိ၊ ၃။ ၃၂။ ပဋိပက္ခဘူတေဟိ
ကိလေသစောရေဟိ အမူသိတဗ္ဗံ ဈာနမေဝ
စိတ္တမဉ္ဇူသံ။ သမာဓိန္တိ ဝါ သမာဓိသိသေန
ဈာနမေဝ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၄၅။
(သ) သော တံ ပဌမဇ္ဈာနသင်္ခါတံ စိတ္တ-
မဉ္ဇူသံ နိဿာယ ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ ဥတ္တ-
မတ္ထံ အရဟတ္ထံ ပါပုဏာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ သံ၊
၄။ ၃။ ၂၉၇။ ကိလေသစောရေဟိ အနဘိဘဝ-
နိယတ္တာ ဈာနံ “စိတ္တမဉ္ဇူသ”န္တိ ဝုတ္တံ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၁၉။

စိတ္တမတ (န) [စိတ္တ+မတ] စိတ်အလို၊ စိတ်အ-
ကြိုက်။ သဒါပိ ကာမာ သုလဘာ၊ နေတံ
စိတ္တမတံ မမ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၇။ နေတံ စိတ္တမတံ
မမာတိ ဧတံ တဝ ကာမေဟိ အဘိရမဏံ မမ
စိတ္တမတံ န ဟောတိ၊ န မေ ဧတ္ထ စိတ္တံ
ပက္ခန္ဓတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀၉။

စိတ္တမတ္တဟတ္ထိ (ပု) [စိတ္တ+မတ္တဟတ္ထိ] စိတ်တည်း-
ဟူသော မုနိယစိတ်ဆင်၊ မုနိယစိတ်ဆင်နှင့်တူသော
စိတ်၊ မုနိယစိတ်ဆင်ကဲ့သို့ - ကြမ်းတမ်း - ဆိုး
သွမ်း - သောစိတ်။ နတုမ္မာကဝဂ္ဂေန ပကာ-
သိတမတ္ထံ အတ္တနော စိတ္တမတ္တဟတ္ထိနော
အင်္ဂုသံ ကတွာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၄။

စိတ္တမတ္တာယတ္တ (တိ) [စိတ္တ+မတ္တ+အာယတ္တ]
စိတ်မျှနှင့်ဆက်စပ်သော၊ စိတ်နှင့်သာ ဆက်
စပ်သော။ စိတ္တမတ္တာယတ္တာ ဝေ သံယမ-
သံဝရာ အာစရိယေန အဓိပ္ပေတာ။ အနုဋ္ဌိ၊
၂။ ၁၈၀။

စိတ္တမထန (န) [စိတ္တ+မထန] စိတ်ကို - လွှမ်း
မိုး - နှိပ်စက် - ခြင်း။ ဣဒါနိ တံ စိတ္တမထနံ
ဝိသယေန သဒ္ဓိံ ဒဿေတုံ “ရူပေ သဒ္ဓေ”တိ-
အာဒိ ဝုတ္တံ။ ပေတ၊ ၄။ ၂၄၇။

စိတ္တမဒ္ဒဝ (န) [စိတ္တ+မဒ္ဒဝ] စိတ်၏ - နူးညံ့ -
သိမ်မွေ့ - ပျော့ပျောင်း - သည်၏အဖြစ်။
စိတ် - နူးညံ့ - သိမ်မွေ့ - ပျော့ပျောင်း -
ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တမဒ္ဒဝကရဏ (တိ) [စိတ္တမဒ္ဒဝ+ကရဏ] စိတ်
- နူးညံ့ - သိမ်မွေ့ - ပျော့ပျောင်း - မူကို
ပြုတတ်သော။ ဝိညနံ အတ္ထိကာနံ စိတ္တမဒ္ဒ-
ဝကရဏတော။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၇။

စိတ္တမဒ္ဒဝဇနနတ္ထ (ပု) [စိတ္တမဒ္ဒဝ+ဇနန+အတ္ထ]
စိတ် - နူးညံ့ - သိမ်မွေ့ - ပျော့ပျောင်း - မူ
ကို ဖြစ်စေခြင်းအကျိုး။ ဧကကမိ တာဝါတိ
ဣဒံ ပနဿ...စိတ္တမဒ္ဒဝဇနနတ္ထံ အာဟ။ အံ၊
၄။ ၃။ ၂၅၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၉၇။

စိတ္တမန္တဘာဝ (ပု) [စိတ္တ+မန္တ+ဘာဝ] ဆန်း
ကြယ်သော ဗေဒင်၏ အဖြစ်။ စိတ္တမန္တဘာ-
ဝေန အညမညံ အဘိဝိသိဋ္ဌေ ကရေန္တာ။
ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၄၈။

စိတ္တမလ (န) [စိတ္တ+မလ] စိတ်၏ (ရာဂ
စသော) အညစ်အကြေး။ ဣမေ သတ္တာ
သဗ္ဗေ စိတ္တမလံ ပဝါဟေတွာ ပရမဝိသုဒ္ဓိံ
ပတ္တာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၇။ စိတ္တ-
မလံ ပန ရာဂါဒိသံကိလေသိကံ။ ဣတိဝုတံ၊
၄။ ၂၆၁။ (- မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၇။)

စိတ္တမလဝိသောဓန (န) [စိတ္တမလ+ဝိသောဓန]
(၁) စိတ်၏ အညစ်အကြေးကို - သုတ်သင်
- ပယ်ရှင်း - ခြင်း။ (တိ) (၂) စိတ်၏
အညစ်အကြေးကို - သုတ်သင် - ပယ်ရှင်း -
တတ်သော။ (၁) စိတ္တမလဝိသောဓနာယ
ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဣတိဝုတံ၊ ၄။ ၂၆၁။ (၂) သော

စိတ္တမလဝိသောဓနတော စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ။ ပဋိသံ၊
ဌ၊၁။၉၉။

စိတ္တမလိနဋ္ဌ (ပု) [စိတ္တ+မလိန+အတ္တ] စိတ်၏
အညစ်အကြေးဟူသော - အနက်-သဘော။
တတ္ထ ပမာဒေါတိ သင်္ခေပတော သတိဝိပု-
ဝါသော၊ သော စိတ္တမလိနဋ္ဌေန ရဇော။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၇၂။

စိတ္တမာသ (ပု) [စိတ္တ+မာသ] တန်ခူးလ။ ရမ္မ-
ကောတိ စိတ္တမာသော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၆၅။

စိတ္တမိဂ (ပု) [စိတ္တ+မိဂ] စိတ္တမည်သော သမင်။
ကနိဋ္ဌောပိဿ စိတ္တမိဂေါ နာမ သုဝဏ္ဏ-
ဝဏ္ဏောဝ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၁၃။

စိတ္တမုခ (န) [စိတ္တ+မုခ] စိတ်ဟူသော - အဦး
အစ - ပဓာန၊ အဦးအစ - ပဓာန - ဖြစ်သော
စိတ်။ တဿ တာယ ဘင်္ဂါနုပဿကော
ယောဂါဝစရော စိတ္တမုခေန သဗ္ဗ သင်္ခါရဂတံ
အနိစ္စတော ပဿတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။၃၄၂။ (-မူလဋီ၊၂။၅၆။)

စိတ္တမုဒုတာ (တိ) [စိတ္တ+မုဒုတာ] စိတ်၏ -
နူးညံ့ - သိမ်မွေ - ပျော့ပျောင်း - သည်၏
အဖြစ်။ စိတ် - နူးညံ့ - သိမ်မွေ - ပျော့
ပျောင်း - ခြင်း၊ စိတ္တမုဒုတာစေတသိက်။
စိတ္တမုဒုတာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဓ၊၁၇။ စိတ္တဿ
မုဒုတာဝေါ စိတ္တမုဒုတာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၇၄။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၂-၅။)

စိတ္တမုဒုဘာဝ (ပု) [စိတ္တ+မုဒုဘာဝ] စိတ်၏ -
နူးညံ့ - သိမ်မွေ - ပျော့ပျောင်း - သည်၏
အဖြစ်။ အမစော ရညော စိတ္တမုဒုဘာဝံ
ဥတု။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၁၈။ (-နေတ္တိဝိ၊၃၄၃။)

စိတ္တမုဒုဘာဝကရဏတ္ထ (ပု) [စိတ္တမုဒုဘာဝ+
ကရဏ+အတ္တ] စိတ် - နူးညံ့ - သိမ်မွေ -
ပျော့ပျောင်း - သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုခြင်း
အကျိုး။ ဘဂဝါ ဗြာဟ္မဏဿ စိတ္တမုဒုဘာဝ-

ကရဏတ္ထံ မန္တေသု အတ္တနော ပကတညုတံ
ပကာသေန္တော အာဟ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၃၀။

စိတ္တမုဒုဘာဝဇနနတ္ထ (ပု) [စိတ္တမုဒုဘာဝ+ဇန-
န+အတ္တ] စိတ် - နူးညံ့ - သိမ်မွေ - ပျော့
ပျောင်း - သည်၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေခြင်း
အကျိုး။ အထဿ ဘဂဝါ စိတ္တမုဒုဘာဝဇန-
နတ္ထံ ဥဇ္ဇဝိပစ္စနိကဘာဝံ ပရိဟရန္တော။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၁၀၃။ အံ၊ဌ၊၃။၁၉၉။

စိတ္တမောဟန (တိ) [စိတ္တ+မောဟန။ ထိဉ် စိတ္တ-
မောဟနိ။] စိတ်ကို - တွေဝေ - မိန်းမော -
မူးယစ် - စေတတ်သော။ မေရယံ ဝါရုဏိံ
ဇန္တု၊ န ပိဝေ စိတ္တမောဟနိံ။ အံ၊၂။၁၈၇။

စိတ္တယမက (န) [စိတ္တ+ယမက] စိတ္တယမိက်၊
ယမိက် ၁၀-ကျမ်းတွင် ၈-ခုမြောက် ယမိက်
ကျမ်း။ (ဘုရားရှင်သည် ဤစိတ္တယမိက်၌
စိတ်သာမည၊ သုတ္တန်၌လာ သရာဂစသော
စိတ်ဝိသေသ၊ အဘိဓမ္မာ၌လာ ကုသိုလ်စသော
စိတ်ဝိသေသ ဟူသော စိတ် ၃-မျိုးကို ပုဂ္ဂလ၊
ဓမ္မ၊ ပုဂ္ဂလဓမ္မဟူသော ဝါရ ၃-မျိုး၌ သွင်း၍
အနုလောမ ပဋိလောမ၊ ပုစ္ဆာ ဝိသဇ္ဇနာ၊
သန္နိဋ္ဌာန် သံသယအားဖြင့် အစုံအစုံပြု၍
ဟောတော်မူသည်။ ဟောပြပုံအကျယ်ကို -
ယမက၊၂။၂၈၉-၃၁၆-ကြည့်။) အနုသယယ-
မကာနန္တရံ ဒေသိတဿ စိတ္တယမကဿ
အတ္ထဝဏ္ဏနာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၃၁။
(-ဝိ၊ဌ၊၁။၃၀။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၃၃။ အဘိ၊ဌ၊၁။
၉။)

စိတ္တရက္ခဏ (န) [စိတ္တ+ရက္ခဏ] စိတ်ကို စောင့်
ရှောက်ခြင်း။ ယထာ ကာမဝိတက္ကာဒယော
န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဧဝံ စိတ္တရက္ခဏံ။ မ၊ဌ၊၁။၃၈၆။

စိတ္တရက္ခဏတ္ထ (ပု) [စိတ္တရက္ခဏ+အတ္တ] စိတ်ကို
စောင့်ရှောက်ခြင်းအကျိုး။ ဒါနပတိနံ စိတ္တ-
ရက္ခဏတ္ထံ ပဋိဂ္ဂိဒါနာဒိ။ ဝဇီရ၊၁၇၀။

စိတ္တရက္ခ (ပ) [စိတ္တ+ရက္ခ+အတ္တ] စိတ်ကို
စောင့်ရှောက်ခြင်းအကျိုး။ လောကဿ စိတ္တ-
ရက္ခတ္တံ၊ တတောပိ ဝိရတော မုနိ။ ဝဇီရ။
၅၆၄။

စိတ္တရဟိတ (တိ) [စိတ္တ+ရဟိတ] စိတ် ကင်း
သော။ အစိတ္တကန္တိ စိတ္တရဟိတံ။ မဒ္ဓိ၊ ၃။
၂၀။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉။ ကင်္ခါ၊ ၆။ သစ်။
၃၅၀။ ဒီ၊ ၆။ ၁။ ၂၂။ မဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၇။ အံ၊ ၆။ ၂။
၃၇၃။)

စိတ္တရာဇ (ပ) [?] စိတ္တရာဇမည်သော နတ်၊
စိတ္တရာဇနတ်။ စိတ္တရာဇဿ နာမ ယက္ခဿ
သန္တိကေ ဌတော။ ဇာ၊ ၆။ ၂။ ၃၃၅။

စိတ္တရာဇိ (ထိ) [စိတ္တ+ရာဇိ] စိတ်၌ဖြစ်သော
အရေးအကြောင်း၊ စိတ်၌ အရေးအကြောင်း
သဖွယ် ဖြစ်သော တရား၊ ယုံမှားမှု၊ ဝိစိ-
ကိစ္ဆာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တရာဇိဝန္တ (တိ) [စိတ္တရာဇိ+ဝန္တ] စိတ်၌
အရေးအကြောင်းသဖွယ် ဖြစ်သော တရားရှိ
သော၊ ယုံမှားမှု-ဝိစိကိစ္ဆာ-ရှိသော၊ သူ။
သဝိလေခေါတိ စိတ္တရာဇိဝန္တော။ မဟာနိ၊
၆။ ၃၁၂။

စိတ္တရူမိ (ထိ) [စိတ္တ+ရူမိ] စိတ်၏ - နှစ်သက်မှု-
အလို-အကြိုက်။ ပရော နာမ ပရဿ အတ္တ-
နော စိတ္တရူမိယာ အနတ္တံ ကရောတိ။ ဒီ၊ ၆။
၃။ ၂၂၀။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၂၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၉။
(-မဒ္ဓိ၊ ၃။ ၉၅။ ဝိမာန၊ ၆။ ၆။ ထေရီ၊ ၆။ ၁၇၅။
ဇာ၊ ၆။ ၂။ ၃၀၄။ ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၁၀၀။ သီ၊ ၆။ ၂။
၉၆။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၃၃၃။)

စိတ္တရူမိက (တိ) [စိတ္တ+ရူမိယ။ ယ-ကို က-ပြု။]
စိတ်သည် - နှစ်သက် - လိုလား - အပ်သော၊
စိတ်ကြိုက်ဖြစ်သော။ အညမညံ ဩဝဒိတော
စိတ္တရူမိကေသု ဌာနေသု နိသိဒိတော သမဏ-
ဓမ္မံ ကာတုံ အာရဘိ သူ။ ထေရ၊ ၆။ ၁။ ၄၉။
(-ထေရီ၊ ၆။ ၁၂၂။)

စိတ္တရူမိတ (တိ) [စိတ္တ+ရူမိတ] စိတ်သည် -
နှစ်သက် - လိုလား - အပ်သော၊ စိတ်ကြိုက်
ဖြစ်သော။ တေသု ဘိက္ခုနာ အတ္တနော စိတ္တ-
ရူမိတံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ။ မဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၉၁။
(- မဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂၇၅။ မဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂၀၉။ သံ၊ ၆။ ၁။
၈၀။ ဇာ၊ ၆။ ၁။ ၁၉၇၊ ၂၂။ ဇာ၊ ၆။ ၂။ ၃၀၄။
မဒ္ဓိ၊ ၃။ ၃၉၀။)

စိတ္တရူမိတဘောဇန (န) [စိတ္တရူမိတ+ဘော-
ဇန] စိတ်ကြိုက်ဖြစ်သော - စားဖွယ် -
ဘောဇန။ မနာပံ စိတ္တရူမိတဘောဇနံ ဒါယ-
ကာနံ ဥဂ္ဂေါ ဂဟပတိ ဝေသာလိကော အဂ္ဂေါ။
အံ၊ ၆။ ၁။ ၃၀၃။

စိတ္တရူမိယ (တိ) [စိတ္တ+ရူမိယ] စိတ်သည် - နှစ်
သက် - လိုလား - အပ်သော၊ စိတ်ကြိုက်ဖြစ်
သော။ အညံ ဝါ စိတ္တရူမိယံ ကမ္မဋ္ဌာနံ
ဂဟေတွာဝ နိဒ္ဒါ ဩက္ကမိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၆။ ၂။
၁၀၆။ (- မဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂၃၀။ သံ၊ ၆။ ၁။ ၂၁၉။
အံ၊ ၆။ ၁။ ၂၁၃။ အဘိ၊ ၆။ ၂။ ၃၃၃။ စရိယာ၊
၆။ ၁၀၄။ ဇာ၊ ၆။ ၁။ ၁၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၅၊
၃၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၉။
ဒီ၊ ၆။ ၁။ ၂၅၃။ သီ၊ ၆။ ၁။ ၂။ ၁၁၀။ မဒ္ဓိ၊ ၃။
၇၉။ သံ၊ ၆။ ၂။ ၁၀၆၊ ၄၆၀။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၃၇၀။)

စိတ္တရူပ (န) [စိတ္တ + ရူပ] (၁) အံဩဖွယ်
ကောင်းသော သဘော။ (၂) ပန်းချီရုပ်။
(တိ) (၃) ဆန်းကြယ်သော သဘောရှိ
သော။ (၄) စိတ်အား - လျော် - လျောက်
ပတ် - သော။ (စိတ်အား - လျော် - လျောက်
ပတ် - စွာ၊ စိတ်အလိုရှိတိုင်း၊ စိတ်တိုင်းကျ။)
(၁) ဣဿံ မဒ္ဓိ နိသာမေဟိ၊ စိတ္တရူပံဝ
ဒိဿတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၉။ ဇာ၊ ၆။ ၂။ ၂၀၂။ စိတ္တ-
ရူပံဝါတိ အတ္ထရိယရူပံ ဝိယ။ စရိယာ၊ ၆။ ၈၇။
(၂) ဘိတ္တိပဿေ စိတ္တကမ္မဝေသေန ဝိရစိတာနံ
စိတ္တရူပါနဉ္စ ကတာ နိဋ္ဌပိတာ။ မဒ္ဓိ၊ ၃။ ၃၂၁။
(-သံ၊ ၆။ ၂။ ၁၃၄။) (၃) မန္တာနု တေ ဗြာဟ္မ-
ဏ စိတ္တရူပါ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၇။ မန္တာ နု တေတိ

ဥဒါဟု ဝိစိတြရူပါ သဗ္ဗတ္ထသာဓကော မန္တာ
တေ အတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၀။ (၄) တေ
တေနော သောမနဿေန န စိတ္တရူပံ ရတ္ထိ-
ယာ သုပိသု။ ဝိ၊၁။၂၄၇။ ဝိ၊၄။၁၉၅။ န
စိတ္တရူပန္တိ န စိတ္တာနုရူပံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။
စိတ္တရူပ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁)န္တိ စိတ္တာနုရူပံ၊ ယထာ-
ကာမန္တိ ဝုတ္တိ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၉။
(-ဝိ၊၂။၁၀၄၊၁၃၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ။၁၂၄။)

စိတ္တရူပဝိသေသ (တိ) [စိတ္တ+ရူပဝိသေသ]
ဆန်းကြယ်သော-အသွင်-သဏ္ဌာန်-ပုံဟန်
-ထူးရှိသော။ ဧဝံ စိတ္တာတိ ဧဝံ စိတ္တရူပ-
ဝိသေသ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။

စိတ္တလ (ပ) [?] စိတ္တလတောင်။ စိတ္တလ-
ပဗ္ဗတ-ကြည့်။

စိတ္တလတာ (ထိ) [စိတ္တာ+လတာ။ စိတ္တလ+
တာ။ နာနာလတာဟိ ဝလ္လိဟိ စိတ္တတ္တာ
စိတ္တလတာ၊ နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏဝိစိတ္တာယ ဝါ
လတာယ သမန္နာဂတတ္တာ စိတ္တလတာ၊ ဒေ-
ဝတာနံ ဝါ စိတ္တာသာ ဧတ္ထ အတ္ထိတိ စိတ္တာ၊
အာသာဝတိ နာမ လတာ၊ သာ ယဿ အတ္ထိ၊
တံ စိတ္တလတာ။ ဒေဝတာနံ ဝါ စိတ္တံ လန္တိ
ဂဏ္ဍန္တိတိ စိတ္တလ၊ ဒိဗ္ဗရူက္ခာ၊ တေသံ သမူ-
ဟော စိတ္တလတာ၊ ဣတ္ထိလိဂံဝသေန တဿ
ဝနဿ နာမံ၊ ယထာ “ခဒ္ဒသိက္ခာ”တိ။ ဓာနံ၊
ဋီ။၂၃။ (ဝိမာန။၉၅-၆။ ထေရီ။၄၂၁-တို့၌
“ဝန၊ ဥယျာန”တို့ကို၌ နပုလ္လင်ဖြင့် ရှိ၏။
နိတိ၊ပဒ။၃၀၀-လည်း ကြည့်။) စိတ္တလတာ
ဥယျာဉ်။ တပနိယကတာဝ ဓိတိကာ၊ ဝိစရသိ
စိတ္တလတေဝ အတ္ထရာ။ ထေရီ။၄၂၁။ စိတ္တလ-
တေဝ အတ္ထရာတိ စိတ္တလတာနာမကေ ဥယျာ-
နေ ဒေဝတ္ထရာ ဝိယ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ (-
ဝိမာန။၉၅-၆။ ဇာ၊၂။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၀။)

စိတ္တလတာနာမက (တိ) [စိတ္တလတာ+နာမ+
က] စိတ္တလတာအမည်ရှိသော (ဥယျာဉ်)။

ဣမံ ဝနန္တိ ဣမံ စိတ္တလတာနာမကံ ဥပဝနံ။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။)

စိတ္တလတာဝန (န) [စိတ္တာ+လတာဝန။ စိတ္တ-
လတာ+ဝန] စိတ္တလတာဥယျာဉ်။

ဤ ‘ဥယျာဉ်’သည် သိကြားမင်း၏ ဇနီး
စိတ္တာမည်သောနတ်သမီး၏ ပန်းဥယျာဉ် ပြု
လုပ်ခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်
လာသော နွယ်ပေါများသည့် ဥယျာဉ် ဖြစ်
သောကြောင့်၎င်း၊ ဆန်းကြယ်သော အပွင့်
အသီးရှိသည့် သန္တာနကနွယ်စသည် ပေါများ
သောဥယျာဉ် ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း ‘စိတ္တ-
လတာဥယျာဉ်’ဟု အမည်တွင်သည် (ဝိမာန၊
ဋ္ဌ။၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀)။ အလွန်ဆန်းကြယ်
သော နွယ်တို့ဖြင့် ထူထပ် ထွေးရှက်နေသော
ဥယျာဉ် ဖြစ်သောကြောင့် ‘စိတ္တလတာ
ဥယျာဉ်’ဟု အမည်တွင်သည် (အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁၆)။ ဥယျာဉ်တွင်းသို့ ဝင်ရောက်သော
နတ်တို့၏ ကိုယ်ရောင်အဆင်းကို ဆန်းကြယ်
အောင် ပြုတတ်သည့် အရောင်အဆင်းနှင့်
ပြည့်စုံသော မြက်၊ သစ်ပင်၊ နွယ်ရှိသော
ဥယျာဉ် ဖြစ်သောကြောင့် ‘စိတ္တလတာ
ဥယျာဉ်’ဟု အမည်တွင်သည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၃၆)။ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ တည်ရှိ
၍ ယူဇနာ ၆၀-ကျယ်ဝန်းသည် (ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၀၇-၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ သာရတ္ထ၊၁။
၂၆၈)။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄-၌ “ယူဇနာငါးရာ
ကျယ်ဝန်းသည်”ဟု ဆိုသည်။ ယင်းကို
သာရတ္ထ၊၁။၂၆၈-၌ ‘ဝဒန္တဝါဒ’ အဖြစ်ဖြင့်
ပြဆိုသည်။ နတ်သစ်ပင်ပေါင်း တထောင်ဖြင့်
တန်းဆာဆင်ထားသည့် “နန္ဒန၊ စိတ္တလတာ၊
ဖာရသက၊ မိဿက”ဟူသော သိကြားမင်း၏
ဥယျာဉ် ၄-ခုတို့တွင် တခု အပါအဝင် ဖြစ်
သည် (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
၇၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၂၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀)။ နှစ်ပေါင်း
တထောင်ကြာမြင့်မှ တကြိမ်သာသီးသည့်

‘အာသာဝတီနွယ်ပင်’သည်လည်း ဤဥယျာဉ်
၌ပင် ရှိသည် (အပါ။၁၁၄၅။ ဇာ။၁။၁၄၀)။
ဥယျာဉ်တွင်းသို့ ဝင်ရောက်သော နတ်တို့၏
ခန္ဓာကိုယ်၊ အဝတ်တန်းဆာ စသည် တို့သည်
ဥယျာဉ်တွင်းရှိ မြက်၊ သစ်ပင်၊ နွယ်၊ ပန်း
စသည်တို့၏ ဆန်းကြယ်သောအရောင်ထိဟပ်
မှုကြောင့် ပင်ကိုယ်အရောင်ထက် တလက်
လက် ထူးကဲတောက်ပလာကြသည် (ဝိမာန။
၅၄။ ဝိမာနာဠာ။၁၅၄-၅။)

အပိ သက္ကောဝ ဒေဝိန္ဒော၊ ရမေဓု စိတ္တ-
လတာဝနေ။ ဝိမာန။၂။ စိတ္တလတာဝနေတိ
စိတ္တာယ နာမ ဒေဝစိတာယ ပုညာနုဘာဝေန
နိဗ္ဗတ္တေ၊ စိတ္တာနံ ဝါ ဝိစိတ္တပုပ္ဖလဒိဝိသေ-
သယုတ္တာနံ သန္တာနကဝလ္လိအာဒိနံ တတ္ထ
ယေဘုယျတာယ “စိတ္တလတာဝန”န္တိ လဒ္ဓ-
နာမေ ဒေဝယျာနေ။ ဝိမာနာဠာ။၈၅။ အာ-
သာဝတီ နာမ လတာ၊ ဇာတာ စိတ္တလတာ
ဝနေ။ အပါ။၁၁၄၅။ ဇာ။၁။၁၄၀။ စိတ္တ-
လတာဝနေ အနေကဝိစိတ္တာဟိ လတာဟိ
ဂဟနီဘူတေ ဝနေ ဥယျာနေ ဇာတာ
နိဗ္ဗတ္တာတိ အတ္ထော။ အပါဠာ။၁။၃၁၆။ စိတ္တ-
လတာဝနေတိ ဧဝံနာမကေ ဥယျာနေ။
တသ္မိံ ကိရ ဥယျာနေ တိဏရုက္ခလတာဒိနံ
ပဘာ တတ္ထ ပဝိဋ္ဌပဝိဋ္ဌာနံ ဒေဝတာနံ သရီရ-
ဝဏ္ဏံ စိတ္တံ ကရေတိ၊ တေနဿ “စိတ္တ-
လတာဝန”န္တိ နာမံ ဇာတံ။ ဇာ။ဠာ။၂။၂၃၆။
(-ဇာ။၂။၃၇၆။ ဇာ။ဠာ။၇။၃၈၂။)

စိတ္တလတာဝိမာန (ပု၊န) [စိတ္တလတာ+ဝိမာန]
စိတ္တလတာဝိမာနံ၊ စိတ္တလတာဥယျာဉ်ကဲ့သို့
အရောင်တောက်ပနေသောဗိမာန်။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တလတာဝိမာန (ပု၊န) [စိတ္တလတာဝိမာန+
ဝတ္ထု။ နောက်ပုဒ်ချေ။] စိတ္တလတာဝိမာန်
ဟူသောအကြောင်းအရာရှိသော-စကား-

ဒေသနာ။ ယထာ ဝနံ စိတ္တလတံ ပဘာ-
သတိတိ စိတ္တလတာဝိမာနံ။ ဝိမာနာဠာ။၂၇၉။

စိတ္တလပဗ္ဗတ (ပု) [စိတ္တလ+ပဗ္ဗတ] စိတ္တလ
တောင်။ စိတ္တလပဗ္ဗတေ ဘိက္ခုနာ နိဟဋ္ဌ-
ဥဒကဝါဟကံ အဋ္ဌနာဂရာဇမဟေသိ ဝိယ။
ဝိ။ဠာ။၂။၂၇၉။ ဝိ။သင်္ဂဟ။၅၈။ (-ဒိ။ဠာ။၂။
၃၆၄။ မာဠာ။၁။၈၂။၁၈၉။၂၇၉။ မာဠာ။၄။၂၄၆။
သံ၊ဠာ။၂။၁၅၅။ အံ၊ဠာ။၁။၃၄။ အံ၊ဠာ။၂။
၁၃၅။ အဘိ၊ဠာ။၂။၂၇၁။၄၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၁၆၈။
ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၇၀။ အံ၊ဠာ။၃။၁၃၀။)

စိတ္တလပဗ္ဗတမဟာဝိဟာရ (ပု) [စိတ္တလပဗ္ဗတ+
မဟာဝိဟာရ] စိတ္တလတောင်၌တည်ရှိသော
ကျောင်းတိုက်ကြီး၊ စိတ္တလပဗ္ဗတကျောင်း
တိုက်ကြီး။ ကေဒိဝသံ စိတ္တလပဗ္ဗတမဟာ-
ဝိဟာရေ ဝတ္တံ ကရေတိ။ အံ၊ဠာ။၁။၂၈။

စိတ္တလပဗ္ဗတဝါသီ (တိ) [စိတ္တလပဗ္ဗတ+ဝသ+
ဏီ] စိတ္တလတောင်၌နေသောသူ။ စိတ္တလ-
ပဗ္ဗတဝါသီနော ကိရ ခိဏာသဝတ္ထေရဿ
ဥပဋ္ဌာကော ဝုဗ္ဗပဗ္ဗဇိတော ကေဒိဝသံ ထေ-
ရေန သဒ္ဓိံ ပိဏ္ဏာယ စရိတော။ မာဠာ။၁။၂၃။
သံ၊ဠာ။၂။၂၃၂။ အဘိ၊ဠာ။၁။၃၈၅။ စူဠနိ-
ဠာ။၇၁။

စိတ္တလပဗ္ဗတဝိဟာရ(ပု) [စိတ္တလပဗ္ဗတ+ဝိဟာရ]
စိတ္တလတောင်၌ တည်ရှိသောကျောင်းတိုက်၊
စိတ္တလပဗ္ဗတကျောင်းတိုက်။ ကော ဒဟရ-
ဘိက္ခုနီ စိတ္တလပဗ္ဗတဝိဟာရေ ဥပေါသထာ-
ဂါရံ ဂန္ဓာ။ ဒိ၊ဠာ။၃။၁၇၆။ အဘိ၊ဠာ။၂။
၄၈၀။ သာရတ္ထ။၃။၂၁။ (-မာဠာ။၄။၂၄၆။
ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၁၂၄။၂၉၉။၃၀၆။ အံ၊ဠာ။၃။၃၅၉။)

စိတ္တလပဗ္ဗတဝိဟာရဝါသီ (တိ) [စိတ္တလပဗ္ဗတ-
ဝိဟာရ+ဝသ+ဏီ] စိတ္တလပဗ္ဗတကျောင်း
တိုက်၌နေသောသူ။ စိတ္တလပဗ္ဗတဝိဟာရ-
ဝါသီနော ဒေဘာတိယတ္ထေရာ ဝိယ စ။
ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၈၄။ သာရတ္ထ။၂။၂၄၈။

စိတ္တလဟုက (တိ) [စိတ္တ+လဟု+က] လျင်မြန်
သောစိတ်ရှိသော။ အဒိန္နာဒါနမနုဿဝိဂ္ဂဟ-
ဝိတိက္ကမာ ပန သုခမာ စိတ္တလဟုကာ။ ဝိ၊ ဌ၊
၁။ ၂၀၂။ စိတ္တံ လဟု သီဃပရိဝတ္တိံ တေသန္တိ
စိတ္တလဟုကာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၀။ (-ဝိမတိ၊
၁။ ၁၂၆။ ကင်္ခါ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁၈၁။)

စိတ္တလဟုတာ (ထိ) [စိတ္တ+လဟုတာ] စိတ်၏-
ပေါ့ပါး - သွက်လက် - သည်၏အဖြစ်၊ စိတ် -
ပေါ့ပါး - သွက်လက် - ခြင်း၊ စိတ္တလဟုတာ
စေတသိက်။ ကာယလဟုတာ စိတ္တလဟုတာ။
အဘိ၊ ဓ။ ၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၂။ စိတ္တဿ လဟုတာ-
ဝေါ စိတ္တလဟုတာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၉၅။

စိတ္တလိနတာ (ထိ) [စိတ္တ+လိနတာ] စိတ်၏-
တုန့်တို - ဆုတ်နစ် - သည်၏အဖြစ်၊ စိတ် -
တုန့်တို - ဆုတ်နစ် - ခြင်း။ ဓမ္မဿဝနေန စိတ္တ-
လိနတံ ပဟာယ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၃၂။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊
၂။ ၃၇။

စိတ္တဝဏ္ဏဝဋ္ဋိကာ (ထိ) [စိတ္တ+ဝဏ္ဏ+ဝဋ္ဋိကာ]
ဆန်းကြယ်သော အဆင်းရှိသော ချည်ကြိုး။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဝဏ္ဏဝဋ္ဋိကာမယ (တိ) [စိတ္တဝဏ္ဏဝဋ္ဋိကာ+
မယ] ဆန်းကြယ်သောအဆင်းရှိသော ချည်
ကြိုးဖြင့် - ပြုလုပ်အပ်သော - ပြီးသော။
သုတ္တမယန္တိ စိတ္တဝဏ္ဏဝဋ္ဋိကာမယံ။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။
၂၅၂။

စိတ္တဝတ္ထု (တိ) [စိတ္တ+ဝတ္ထု] (၁) စိတ်(စိတ္တာ-
နုပဿနာ) ဟူသော - မှီရာ - တည်ရာ -
ရှိသော။ (၂) ဆန်းကြယ်သော - ဆန်း
ကြယ်စွာ ပြုအပ်သော - မှီရာ - တည်ရာ -
ရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) စိတ္တ-
ဝတ္ထုတာ-ကြည့်။

စိတ္တဝတ္ထုက (တိ) [စိတ္တဝတ္ထု+က] စိတ် (စိတ္တာ-
နုပဿနာ) ဟူသော - မှီရာ - တည်ရာ -

ရှိသော။ ဣမေ ပဉ္စဓမ္မာ စိတ္တဝတ္ထုကာ
သတိပဋ္ဌာနဝတ္ထုကာ။ ပဋိသံ၊ ၃၄၆။

စိတ္တဝတ္ထုတာ (ထိ) [စိတ္တဝတ္ထု+တာ] ဆန်း
ကြယ်သော - ဆန်းကြယ်စွာ ပြုအပ်သော -
မှီရာ - တည်ရာ - ရှိသည်၏အဖြစ်၊ ဆန်း
ကြယ်သော - မှီရာ - တည်ရာ - ရှိခြင်း။ တံ
ဟိ စိတ္တဝတ္ထုတာယ စိတ္တဂေါစရတာယ သမ္မ-
ယုတ္တဓမ္မစိတ္တတာယ စ စိတ္တံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၁။
စိတ္တိကာတဗ္ဗဘူတံ ဝတ္ထု တေသာတိ စိတ္တ-
ဝတ္ထု၊ တဿ ဘာဝေါ စိတ္တဝတ္ထုတာ။ သံ၊ ဌိ၊
၂။ ၁၀၆။

စိတ္တဝန္တု (တိ) [စိတ္တ+ဝန္တု] စိတ်ရှိသော၊ သူ။
နယံဒံ စိတ္တဝတော လောမံ၊ နာယံ အဿာ-
သိကော မိဂေါ။ ဇာ၊ ၁။ ၇၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။
(-အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၈။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၁၀။)

စိတ္တဝသ (ပု) [စိတ္တ+ဝသ] (၁) စိတ်၏အလို။
(၂) စိတ်၏အစွမ်း။ (၁) တတ္ထ အဘိက္ကမန-
စိတ္တေ ဥပ္ပန္နေ စိတ္တဝသေနဝ အဂန္နာ။ ဒီ၊ ဌ၊
၁။ ၁၆၅။ စိတ္တဝသေနဝါတိ စိတ္တဿ ဝသေ-
နေဝ၊ စိတ္တဝသမနုဂတေနဝါတိ အတ္ထော။
သံ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၈၂။ (၁၊ ၂) တတ္ထ စိတ္တဝသေ-
နေဝ သမိဉ္ဇနပသာရဏံ အကတွာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၁၇၆။ စိတ္တဝသေနဝါတိ စိတ္တရူပိယာ ဝေ၊
စိတ္တသာမတ္ထိယာ ဝါ။ သံ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၆။

စိတ္တဝသာနုဂ (တိ) [စိတ္တဝသ+အနု+ဂမု+ကို]
စိတ်အလိုသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ စိတ်အကြိုက်
ကို ဆောင်သော၊ သူ။ ဓာတိယော မံ ဥပဋ္ဌန္တိ၊
မမ စိတ္တဝသာနုဂါ။ အပ၊ ၁။ ၁၆၉။ ထေရာ၊ ဌ၊
၁။ ၂၂၂။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၇၃။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂။
ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၈-၉။)

စိတ္တဝသာနုတ္တိ (တိ) [စိတ္တဝသ+အနု+ဝတ္ထု+
ဏိ] စိတ်အလိုသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ စိတ်
အကြိုက်ကို ဆောင်သော၊ သူ။ ဝေမ္ပိ လော-

ကာမိသံ ဩပတန္တော၊ ဝိဟညတီ စိတ္တဝသာ-
နုတ္တိ။ ဇာ၊၁။၆၅။ ဇာ၊၄။၂။၂၀၉။

စိတ္တဝသိက (တိ) [စိတ္တဝသ+ဣက] စိတ်အလိုသို့
လိုက်သော၊ စိတ်အကြိုက်ကို ဆောင်သော၊
သူ။ စိတ္တဝသိကော ဟိ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ န
သက္ကောတိ။ သံ၊၄။၁။၃၅။ (-ဓမ္မ၊၄။၁။
၁၀၂။၁၉၅။ ထေရ၊၄။၂။၄၇၃။ ဇာ၊၄။၅။
၂၉၁။ ဒီ၊၄။၁။၄၀၃။ သီ၊၄။သစ်၊၂။၄၃၁။
အံ၊၄။၂။၃၅၉။)

စိတ္တဝသိ(သိ)ဘာဝ (ပု) [စိတ္တ + ဝသိ (သိ)-
ဘာဝ] စိတ်၏ - ဝသိဘော် - အစွမ်း - သတ္တိ၊
စိတ်၏စွမ်းနိုင်ခြင်း။ စေတောဝသိပုတ္တောတိ
စိတ္တဝသိ(သိ)ဘာဝံ ပတ္တော။ အံ၊၄။၂။၂၅၁။
အံ၊၄။၃။၁၀၉။ (-ဥဒါန၊၄။၁၃၀။ ဣတိဝုတ်၊
၄။၁၄၄။ ဒီ၊၄။၁။၁၆။ သီ၊၄။သစ်၊၁။၂၀။
သံ၊၄။၁။၁၆။ အံ၊၄။၁။၁၉။)

စိတ္တဝသိ (တိ) [စိတ္တဝသ+ဣ] စိတ်အလိုသို့
လိုက်သော၊ စိတ်အကြိုက်ကိုဆောင်သော၊
သူ။ ယဒိ စိတ္တဝသိ ဟေသံ၊ ပရိဟယိဿာမိ
သီလတော။ အပ၊၂။၄၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၇။
(-စရိယာ၊၄။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၁။၃၆၀။)

စိတ္တဝါရ (ပု) [စိတ္တ+ဝါရ] (က) စိတ်၏ - အ
လှည့် - အကြိမ်။ (ခ) စိတ်အစဉ်၏ - အလှည့်
- အကြိမ်။ (က) ဣဒံ ပန စိတ္တံ ဘဝင်္ဂဿ
ဝါရံ အဒတွာ ဇဝနေန ဂဟိတာရမ္မဏံ
ဂဟေတွာ ဧကံ ဒွေ စိတ္တဝါရေ ပဝတ္တိတွာ
ဘဝင်္ဂမေဝ ဩတရတိ။ အဘိ၊၄။၁။၃၀၅။
(-မ၊၄။၂။၂၇၇။ အံ၊၄။၃။၁၃၁။ အဘိ၊၄။
၂။၁၄၅၊၄၄၃။ အဘိ၊၄။၃။၂၂။ ပဋိသံ၊၄။၁။
၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၉၊၃၅၀။ ဝဇီရ၊၄။၀။
သာရတ္ထ၊၂။၃၁၃။ ဒီ၊၄။၁။၃၆၉။ သီ၊၄။သစ်၊
၂။၃၀၁။ မ၊၄။၂။၂၉၀။ အနု၊၄။၂။၁၁၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၂။၂၉၇၊၅၂၀။) (ခ) ဧကမ္မ-
နိဗ္ဗတ္တာ ပဋိသန္ဓိဘဝင်္ဂစုတိသန္တတိ ဧကော

စိတ္တဝါရော။ မူလ၊၄။၃။၄၅။ စိတ္တဝါရောတိ
စိတ္တပ္ပဗန္ဓဝါရော၊ အနု၊၄။၃။၅၄။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။၇၂။)

စိတ္တဝါရကုသလ (တိ) [စိတ္တဝါရ+ကုသလ] စိတ်
- အလှည့် - အကြိမ် - ၌ လိမ္မာသော၊သူ။
သစိတ္တပရိယာယကုသလောတိ အတ္တနော
စိတ္တဝါရကုသလော။ အံ၊၄။၃။၃၁၆။

စိတ္တဝါရနာနတ္တ (န) [စိတ္တဝါရ+နာနတ္တ] စိတ် -
အလှည့် - အကြိမ် - ထူးသည်၏အဖြစ်။ စိတ္တ-
ဝါရနာနတ္တာ အာဝဇ္ဇနပရိကမ္မစိတ္တာနိ....ဝိသု
ဝိသု ယေဝ ပဝတ္တန္တိ။ သီ၊၄။သစ်၊၁။၂၃၇။

စိတ္တဝါရဘာဇန (န) [စိတ္တဝါရ+ဘာဇန] စိတ်
- အလှည့် - အကြိမ် - ကိုဝေဘန်ရာစကား။
အဘိဓမ္မေ ဧကမေကံ တိကဒုကဘာဇနံ၊ ဧက-
မေကဉ္စ စိတ္တဝါရဘာဇနံ ဧကော ဓမ္မက္ခန္ဓော။
ဝိ၊၄။၁။၂၃။ ဒီ၊၄။၁။၂၅။ အဘိ၊၄။၁။၂၇။
ဧကမေကဉ္စ စိတ္တဝါရဘာဇနန္တိ ဧတ္ထ ပန....
စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍေ ဧကမေကံ စိတ္တဝါရဘာဇနံ
ဧကော ဓမ္မက္ခန္ဓောတိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ သာ-
ရတ္ထ၊၁။၁၀၆-၇။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၃။ သီ၊၄။
သစ်၊၁။၁၃၅။)

စိတ္တဝိကပ္ပ (ပု) [စိတ္တ+ဝိကပ္ပ] စိတ်၏ အကြံအ
စည်၊ စိတ်၏ - ထင်မြင် - ကြံဆ - မူ။ ဝိဇ္ဇော-
တမာနံ ဒိသ္မာ “ကိ”န ခေါ် ဣဒမ္ပိ တပုကာ-
ရော၊ မမ စိတ္တဝိကပ္ပမတ္တံ၊ ဥဒါဟု သုဝဏ္ဏ-
မေဝါ”တိ ဝိမံသန္တော။ မ၊၄။၃။၂၁၄။

စိတ္တဝိကာရ (ပု) [စိတ္တ+ဝိကာရ] စိတ်ဖောက်
ပြန်ခြင်း။ တံ နိမိတ္တံ စိတ္တဝိကာရံ နာပဇ္ဇတိ။
ဥဒါန၊၄။၁၆၁။ (-စရိယာ၊၄။၂၉၂။ ဒီ၊၄။
၁။၈၃။ သီ၊၄။သစ်၊၁။၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၂။
၃၅၂။)

စိတ္တဝိကာရပုတ္တိ (ထိ) [စိတ္တဝိကာရ+ပုတ္တိ] စိတ်
ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ အဓက္ခကေ

ဥဗ္ဗဇာဏုမဏ္ဍလေ ပဒေသေ စိတ္တဝိကာ-
ရပုတ္တိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၉။

စိတ္တဝိကာရာဘာဝ (ပု) [စိတ္တဝိကာရ+အဘာဝ]
စိတ်ဖောက်ပြန်မှုမရှိခြင်း။ ဝဓကေ အညာ-
တေပိ ဉာဓေ ဝိယ စိတ္တဝိကာရာဘာဝေါ။
စရိယာ၊ ၄။ ၂၅၄။

စိတ္တဝိက္ခိပနကိစ္စသမည (န) [စိတ္တ+ဝိက္ခိပန+
ကိစ္စ+သမည] စိတ်ပျံ့လွင့်ကြောင်း ကိစ္စ
တူသည်၏အဖြစ်။ စိတ်ကိုပျံ့လွင့်စေမှု ကိစ္စ
တူခြင်း။ စိတ္တဝိက္ခိပနကိစ္စသမညေန ဥဒ္ဓစ္စံ
ကုက္ကုစ္စဉ္စ သဟ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မူလဒီ၊
၁။ ၁၇၅။

စိတ္တဝိက္ခေပ (ပု) [စိတ္တ+ဝိက္ခေပ] (၁) စိတ်ကို
အထူးထူးသော အာရုံ၌ ပစ်ချထားခြင်း။
(က) စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း။ (ခ) ရူးသွပ်ခြင်း။
(၂) စိတ်ကို အထူးထူးသောအာရုံ၌ ပစ်ချ
ထားတတ်သောတရား၊ စိတ်ပျံ့လွင့်ကြောင်း
တရား၊ (ဥဒ္ဓစ္စ၊ ကုက္ကုစ္စ)။ (၁) (က)
ဂတဿာပိ မေ စိတ္တဝိက္ခေပေါ ဘဝိဿတိ။
သံ၊ ၄။ ၃။ ၈၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။
၂။ ၁၁၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၁၄။)
(ခ) ဥမ္မာဒေါ စိတ္တဝိက္ခေပါ ပိဏ္ဍပါတိကော
ဟေတိ။ အဘိ၊ ပု။ ၁၇၉။ ဥမ္မာဒဝသေန
ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ပန ဥမ္မာဒေါ စိတ္တဝိက္ခေပါ
ပိဏ္ဍပါတိကော နာမ ဟေတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။
၉၉။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၁။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၈၁။ သံ၊
၄။ ၁။ ၃၀၉။) (၂) ဣတရံ ပန ဥဒ္ဓတဿ
ဘာဝေါ ဥဒ္ဓစ္စံ၊ တံ စေတသော အဝုပသမ-
လက္ခဏံ ဝါတာဘိသုတစလဇလံ ဝိယ၊
စိတ္တဝိက္ခေပေါတိ ဒဠဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၂။
ကုက္ကုစ္စဿပိ ကတာကတာနုသောစနဝသေန
စိတ္တဝိက္ခေပဘာဝတော အဝုပသမာကာရော
သမ္ဘဝတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၉။
မဟာနိ၊ ၄။ ၅၂။)

စိတ္တဝိက္ခေပကရ (တိ) [စိတ္တဝိက္ခေပ+ကရ+အ]
စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ဥဒ္ဓတော-
တိ စိတ္တဝိက္ခေပကရေန ဥဒ္ဓစ္စေန ဥဒ္ဓတော
အဝုပသန္တော။ ဣတိဝုတံ၊ ၄။ ၂၃၆။

စိတ္တဝိက္ခေပပဋိပက္ခ (ပု) [စိတ္တဝိက္ခေပ+ပဋိပက္ခ]
စိတ်ပျံ့လွင့်ကြောင်းတရား - ဥဒ္ဓစ္စ - ၏ ဆန့်
ကျင်ဖက်။ အဝိက္ခေပေါတိ စိတ္တဝိက္ခေပပဋိ-
ပက္ခော။ အနုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၄။

စိတ္တဝိက္ခေပပဋိသံဟရဏ (န) [စိတ္တဝိက္ခေပ+ပဋိ-
သံဟရဏ] စိတ်ပျံ့လွင့်ကြောင်းတရား - ဥဒ္ဓစ္စ
-ကို ပယ်ခွါခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဝိက္ခေပပဋိသံဟရဏလက္ခဏ (တိ) [စိတ္တ-
ဝိက္ခေပပဋိသံဟရဏ + လက္ခဏ] စိတ်ပျံ့လွင့်
ကြောင်းတရား - ဥဒ္ဓစ္စ - ကို ပယ်ခွါခြင်း ဟူ
သော - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ - ရှိသော။
စိတ္တဝိက္ခေပပဋိသံဟရဏလက္ခဏော သမ-
ထော။ နေတ္ထိ၊ ၂၄။ ပေဋကော၊ ၂၅၃။ စိတ္တ-
ဝိက္ခေပပဋိသံဟရဏံ ဥဒ္ဓစ္စဝိက္ခမ္ဘနံ။ နေတ္ထိ၊
၄။ ၉၂။

စိတ္တဝိက္ခေပါဘာဝ (ပု) [စိတ္တဝိက္ခေပ+အဘာဝ]
စိတ်ပျံ့လွင့်မှုမရှိခြင်း။ ဟိတွာ စ အာရေဂျ-
မဒါဒိဝိဂမာ ဝိတမဒေန စိတ္တဝိက္ခေပါဘာဝါ
ဌိတတ္တေန စရိတဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၆၈။ (-
ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၅၆။)

စိတ္တဝိသုတ (ပု) [စိတ္တ+ဝိသုတ] စိတ်၏ -
ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ခြင်း။ ဒေါမနဿိတာတိ
စိတ္တဝိသုတံ ပတ္တာ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၇၅။ (-ဒီ၊ ၄။
၁။ ၁၅၇၊ ၂၁၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၆။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။
၂၅။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၁။)

စိတ္တဝိသုတက (တိ) [စိတ္တ+ဝိသုတက] စိတ်
ကို - ထိပါး - ပုတ်ခတ် - ညှဉ်းဆဲ - တတ်
သော။ ပဋိသန္တိ ပဋိသုတကံ၊ စိတ္တဝိသုတ-
ကန္တိ ဝုတ္တံ ဟေတိ။ ဒေါသဝိသေသနမေ-
ဝေတံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၉၇။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ (တိ) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ+အ] စိတ် - ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟတိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ၊ ကာယစိတ္တဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တကာ ဝါ။ အံ၊ ဝိ၊ ၃။ ၁၂၆။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ (န) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ+အ] (၁) စိတ် - ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ခြင်းကို ပြုခြင်း။ (တိ) (၂) စိတ် - ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟတိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ၊ စိတ္တဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တကာ စ။ မ၊ ဝိ၊ ၁။ ၁၆၇။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟရသ (တိ) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ+ရသ] စိတ် - ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ခြင်းကို ပြုခြင်းကို စွဲရှိသော။ သော အနိဋ္ဌသမောဓာနလက္ခဏော၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟရသော။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၃၇။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟတ္တ (န) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ+တ္တ] စိတ် - ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ခြင်းကို ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်။ သဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟတ္တော။ ထေရီ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၀။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟန (န) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ+န] စိတ်ကို - နှိပ်စက် - ညှဉ်းဆဲ - ခြင်း။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟနကြည့်။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟပစ္စယ (ပု) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ+ပစ္စယ] စိတ် - ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ခြင်း၏ အကြောင်း။ အရိယာ ဥပဋ္ဌိတေ စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟပစ္စယေ ယဒေတံ နာတိသာဝဇ္ဇံ၊ တဒေဝံ ဂဏန္တိ။ မ၊ ဝိ၊ ၃။ ၁၃၈။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟမတ္တဖလ (တိ) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ+မတ္တ+ဖလ] စိတ် - ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ခြင်းလျှင် - ခြင်းမျှ - အကျိုးရှိသော။ ကေဝလံ တဝံ စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟမတ္တဖလာတိ ထေရော မာရံ တဇ္ဇေသိ။ ထေရီ၊ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၈။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟမယ (တိ) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ+မယ] စိတ် - ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟမယံ ဒေါမနဿံ စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟတော ဝေ ဥပ္ပန္နံ ဥပ္ပန္နနဇရာတိ သာရာဒိကာယိကံ ဒုက္ခဉ္စ။ မူလ၊ ဝိ၊ ၂။ ၆၈။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟဟ (တိ) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ+ဟ] စိတ် - ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ခြင်းကို ဆောင်တတ်သော။ တဿ တံ ကမ္မံ ဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟဟံ စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟမေဝ သိယာ။ ထေရီ၊ ဝိ၊ ၂။ ၄၉၀။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟတ္တ (န) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ+တ္တ] စိတ် - ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ခြင်းကို ဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဗဟိဒ္ဓါ ကထာ အမနာပါ၊ မနာပါပိ ပရဿ စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟတ္တာ ကရဏတ္တရိယပက္ခိယမေဝ။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၃။ ၇၂။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ (တိ) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ+ဝိသုဒ္ဓါ] (၁) ဆန်းကြယ်၊ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ (၂) အာရုံကို သိတတ်၊ အထူးသဖြင့် သိတတ်သော။ (၁) စိတ္တန္တိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓါ။ မ၊ ဝိ၊ ၃။ ၂၀၈။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓါန္တိ ကပ္ပနာယ စေဝ အရဟန္တပေန အလင်္ကာရာဒိနာ စ စိတ္တိတဉ္စေဝ ဝိသုဒ္ဓါတဉ္စေဝ။ မ၊ ဝိ၊ ၃။ ၁၄၃။ (-မ၊ ဝိ၊ ၂။ ၃၂၂။) (၂) စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟကြည့်။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟမတ္တဖလသင်္ဂဟာရ (ပု) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ+မတ္တ+ဖလ+သင်္ဂဟာရ] ဆန်းကြယ်၊ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သော လေးထောင့်၊ အဝိုင်းစသော အခြင်းအရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟမတ္တဖလသင်္ဂဟာရ (ပု) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟ+မတ္တ+ဖလ+သင်္ဂဟာရ] ဆန်းကြယ်၊ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သော လေးထောင့်၊ အဝိုင်း စသည်၏အဖြစ်။ အဘေတုဗ္ဗဒါရကော ကဟာပဏာနံ စိတ္တဝိသုဒ္ဓါသင်္ဂဟမတ္တဖလသင်္ဂဟာရမေဝ (မတ္တဖလသင်္ဂဟာရ)

ကာရမေဝ၊ သိ။ မူကဲ့) ဇာနာတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၀။

စိတ္တဝိစိတ္တဋ္ဌ (ပု) [စိတ္တဝိစိတ္တ+အတ္တ] အာရုံကို သိတတ်၊ အထူးသဖြင့် သိတတ်သော-အနက် -သဘော။ ရာသဋ္ဌေန စ စိတ္တဝိစိတ္တဋ္ဌေန စ ဧကောဝ ဓမ္မော ဝိညာဏက္ခန္ဓော။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၈။ (-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၇၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၉။ နေတ္ထိဝိ၊ ၂၄၅။)

စိတ္တဝိစိတ္တတာ (ထိ) [စိတ္တဝိစိတ္တ+တာ] (၁) ဆန်းကြယ်၊ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သည်၏ အဖြစ်။ (၂) သိတတ်၊ အထူးသဖြင့် သိတတ်သည်၏ အဖြစ်။ (၁) အနေကေဟိ စ ဩသဓေဟိ အနေကေဟိ စ ရတနေဟိ စိတ္တဝိစိတ္တတာယ စိတ္တက္ခန္ဓေ စိတ္တပဗ္ဗတသိခရေ ဝသိ။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၀။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။) (၂) ဝိဇာနနမေဝ စိတ္တဝိစိတ္တတာတိ “စိတ္တဝိစိတ္တဋ္ဌေန ဧကောဝ ဓမ္မော ဝိညာဏက္ခန္ဓော” တိ အာဟ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၉။ ဝိညာဏဿ စိတ္တဝိစိတ္တတာ ဝိဇာနနဘာဝဝိသေသာဝေါတိ အာဟ “ဝိဇာနနမေဝ စိတ္တဝိစိတ္တတာ” တိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၆။

စိတ္တဝိစိတ္တပါဠိဟိရဒဿနတ္တ (ပု) [စိတ္တဝိစိတ္တ+ပါဠိဟိရဒဿန+အတ္တ] ဆန်းကြယ်၊ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သော တန်ခိုးပြာဠိဟာကို ပြခြင်း အကျိုး။ စိတ္တဝိစိတ္တပါဠိဟိရဒဿနတ္တယ စ သာ ပရိယေသနာ။ ဝဇီရ၊ ၄။ ၃။

စိတ္တဝိစိတ္တဘာဝ (ပု) [စိတ္တဝိစိတ္တ+ဘာဝ] ဆန်းကြယ်၊ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သည်၏ အဖြစ်။ တံ တံ ယောနိမူလကော တေသံ သတ္တာနံ စိတ္တဝိစိတ္တဘာဝေါ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃။

စိတ္တဝိစိတ္တဝိသယ (တိ) [စိတ္တဝိစိတ္တ+ဝိသယ] ဆန်းကြယ်၊ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သော အာရုံရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဝိစိတ္တဝိသယတာ (ထိ) [စိတ္တဝိစိတ္တဝိသယ+တာ] ဆန်းကြယ်၊ အထူးသဖြင့် ဆန်းကြယ်သော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်။ စိတ္တဂေါစရတာယာတိ စိတ္တဝိစိတ္တဝိသယတာယ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။

စိတ္တဝိတက္က (တိ) [စိတ္တ+ဝိတက္က] စိတ်ဖြင့်-ကြံစည်-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-သော။ စိတ္တဝိတက္ကော ဝိပလ္လာသော။ ပေဋကော၊ ၃။ ၁၅။

စိတ္တဝိတုဒန (တိ) [စိတ္တ+ဝိတုဒန] စိတ်ကို-ထိုးဆွ-နှိပ်စက်-တတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တဝိတုဒနဋ္ဌ (ပု) [စိတ္တဝိတုဒန+အတ္တ] စိတ်ကို-ထိုးဆွ-နှိပ်စက်-တတ်သော-အနက်-သဘော။ သတ္တိသုလူပမာ စိတ္တဝိတုဒနဋ္ဌေနာတိ ပေါရာဏာ။ ဝဇီရ၊ ၃။ ၃၄။

စိတ္တဝိနိဝတ္တန (န) [စိတ္တ+ဝိနိဝတ္တန] စိတ်ဆုတ်နစ်ခြင်း။ တဿ ရူပါရမ္မဏာဒိတော စိတ္တဝိနိဝတ္တနဿေဝ အဘာဝတော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၆။

စိတ္တဝိပတ္တိ (ထိ) [စိတ္တ+ဝိပတ္တိ] စိတ်၏ ပျက်စီးခြင်း။ သီလဝိပတ္တိ စိတ္တဝိပတ္တိ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ။ အံ၊ ၁။ ၂၇၁-၃။

စိတ္တဝိပတ္တိဟေတု (ပု) [စိတ္တဝိပတ္တိ+ဟေတု] စိတ်၏ ပျက်စီးခြင်း အကြောင်း။ စိတ္တဝိပတ္တိဟေတု ဝါ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ....နိရယံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၂၇၂။

စိတ္တဝိပရိကာမန (န) [စိတ္တ+ဝိပရိကာမန] စိတ်ကို အထူးသဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် ညွှတ်စေခြင်း။ ယထေဝ ဟိ ကာယဝသေန စိတ္တဝိပရိကာမနေ စိတ္တံ သဗ္ဗထာ ကာယေန သမာနဂတိကံ ဟောတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၇။

စိတ္တဝိပရိကာမဘာဝ (ပု) [စိတ္တ+ဝိပရိကာမ+ဘာဝ] စိတ်၏-ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ-

သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်၏ပင်ကိုသဘောမှ ကင်း
ခြင်း။ အထူး အတိဝသအစွဲဏှအတိ-
သိတာဒိနိ ပန ပဋိစ္စ စိတ္တဝိပရိကာမဘာဝေါ
ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ စိတ္တဝိပရိကာမ-
ဘာဝေါ စိတ္တဿ အညထတ္တံ ပကတိစိတ္တ-
ဝိဂမော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။

စိတ္တဝိပရိယာသ (ပု) [စိတ္တ+ဝိပရိယာသ] စိတ်
ဖောက်ပြန်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

စိတ္တဝိပရိယာသကတ (တိ) [စိတ္တဝိပရိယာသ+
ကတ] (၁) ပြုအပ်သောစိတ်ဖောက်ပြန်
ခြင်းရှိသော။ (၂) စိတ် ဖောက်ပြန်ခြင်း
သည် ပြုအပ်သော။ (၃) ဂဂေါ ဘိက္ခု
ဥမ္မတ္တကော ဟောတိ စိတ္တဝိပရိယာသက-
တော။ ဝိ၊၄။၁၉၉။ စိတ္တဝိပရိယာသကတော-
တိ ကတစိတ္တဝိပရိယာသော။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၂။
(၂) ဘိက္ခု။ ဂဂုံ ဘိက္ခု၊ ဥမ္မတ္တကေန စိတ္တ-
ဝိပရိယာသကတေန အဇ္ဈာစိဏ္ဏေန အာပတ္တိ-
ယာ စောဒေန္တိ။ ဝိ၊၄။၁၉၉။ တဒေဝ စိတ္တ-
ဝိပရိယာသေန ကတန္တိ စိတ္တဝိပရိယာသ-
ကတံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၂။

စိတ္တဝိပရိယေသ (ပု) [စိတ္တ+ဝိပရိယေသ] စိတ်
ဖောက်ပြန်ခြင်း။ အတ္ထိ အရဟတော သညာ-
ဝိပရိယေသော စိတ္တဝိပရိယေသော ဒိဋ္ဌိဝိပရိ-
ယေသောတိ။ အဘိ၊က။၂၃၀။

စိတ္တဝိပလ္လာသ (ပု) [စိတ္တ+ဝိပလ္လာသ] စိတ်
ဖောက်ပြန်ခြင်း။ စက္ကာရေမေ ဘိက္ခဝေ
သညာဝိပလ္လာသာ စိတ္တဝိပလ္လာသာ ဒိဋ္ဌိဝိ-
ပလ္လာသာ။ အံ၊၁။၃၆၁။ ပဋိသံ၊၂၇၃။ ဒိဋ္ဌိ-
ဝိရဟိတသေဝ အကုသလစိတ္တဿ သကကိစ္စ-
ဿ ဗလဝကာလေ စိတ္တဝိပလ္လာသော။ ပဋိသံ၊
၄။၂။၁၇၀။ (- ပေဋကော။၂၄၇၊၃၁၅။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊
၃၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၅၄။ အနု၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ နေတ္တိဝိ၊၂၂၁။)

စိတ္တဝိပလ္လာသဒေါသ (ပု) [စိတ္တဝိပလ္လာသ+ဒေါ-
သ] စိတ် ဖောက်ပြန်ခြင်းဟူသော - အပြစ်
- ဒေါသ။ ကမ္မဒေါသေန ဟိ စိတ္တဝိပလ္လာသ-
ဒေါသေန စ ဂူထဘက္ခပါကာဒယော ဥမ္မတ္တ-
ကာဒယော စ ပရိယေသေယျ။ မူလဒီ၊၂။၈။

စိတ္တဝိပလ္လာသပ္ပဟာန (န) [စိတ္တဝိပလ္လာသ+
ပဟာန] စိတ် ဖောက်ပြန်ခြင်းကို ပယ်ခြင်း။
ယံ မနဿ ပသာဒနံ၊ ဣဒမဿ စိတ္တဝိပလ္လာ-
သပ္ပဟာနံ။ ပေဋကော။၂၇၉။

စိတ္တဝိပုဋိသာရ (ပု) [စိတ္တ+ဝိပုဋိသာရ] စိတ်
နှလုံးမသာယာခြင်း။ စိတ် နောက်ထပ် ပူပန်
ခြင်း။ ဝိပုဋိသာရော နာမ ပစ္စာနုတာပဝ-
သေန စိတ္တဝိပုဋိသာရော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။
၁၆၃။

စိတ္တဝိပုဋိသာရာဘာဝ (ပု) [စိတ္တဝိပုဋိသာရ+
အဘာဝ] စိတ်နှလုံး မသာယာခြင်း၏ မရှိ
ခြင်း။ အဝိပုဋိသာရောတိ ပါပပညာနံ ကတာ-
ကတဝသေန စိတ္တဝိပုဋိသာရာဘာဝေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၂၀၈။ (- ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၁၆၄။)

စိတ္တဝိပယုတ္တ (တိ) [စိတ္တ+ဝိပယုတ္တ] စိတ်နှင့် -
မယှဉ် - မစပ် - သော။ ကတမေ ဓမ္မာ စိတ္တ-
ဝိပယုတ္တာ။ အဘိ၊ဓ။၂၃၈။ (- အဘိ၊က။
၃၂၅၊၃၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၄၁။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ မူလဒီ၊၃။
၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။)

စိတ္တဝိပယုတ္တအရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ (န) [စိတ္တဝိပယုတ္တ
+ အရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ] စိတ်နှင့်မယှဉ်သောနာမ်
ဇီဝိတိန္ဒြိယ။ တေန သဟ စိတ္တဝိပယုတ္တအရူပ-
ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဥပ္ပဇိတော ယာဝတာယုကံ ပဝတ္တ-
တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။

စိတ္တဝိပယုတ္တဘာဝပုဋိဇာနန (န) [စိတ္တဝိပယုတ္တ
+ ဘာဝ + ပုဋိဇာနန] စိတ်နှင့် မယှဉ်သည်၏

အဖြစ်ကို ဝန်ခံခြင်း။ နိကာယဝါဒေ စိတ္တ-
သဘာဝါဘာဝဝိညာဏာဒိနမ္ပိ စိတ္တဝိပယုတ္တ-
ဘာဝပဋိဇာနနတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။

စိတ္တဝိပဗ္ဗန (န) [စိတ္တ+ဝိပဗ္ဗန] စိတ်၏-တုန်
လှုပ်-ရွေ့ရှား-မတည်ငြိမ်-ခြင်း။ တံ ဟိ
အာဂမ္မ စိတ္တစလနံ စိတ္တဝိပဗ္ဗနံ သမ္မတိ ဝုပ-
သမ္မတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။

စိတ္တဝိပဗ္ဗိတ (န) [စိတ္တ+ဝိပဗ္ဗိတ] စိတ်၏-တုန်
လှုပ် - ရွေ့ရှား - မတည်ငြိမ် - ခြင်း။ တဉ္စိ
အာဂမ္မ စိတ္တစလနံ စိတ္တဝိပဗ္ဗိတံ သမ္မတိ ဝုပ-
သမ္မတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၄၂။

စိတ္တဝိပ္ပါရ (ပု) [စိတ္တ+ဝိပ္ပါရ] စိတ်၏ပျံ့နှံ့ခြင်း။
သဗ္ဗသော စိန္တယတော စိတ္တဝိပ္ပါရော သဒ္ဓေါ။
အဘိ၊က။၃၀၄။

စိတ္တဝိဗာဓန (န) [စိတ္တ + ဝိဗာဓန] စိတ်ကို-
နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-ခြင်း။ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ စိတ္တ-
ဝိဗာဓနေန (စိတ္တဝိဗာတနေန၊ သျှ၊ က။
မူကဲ့)သံကိလေသံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။

စိတ္တဝိဗ္ဗမ (ပု) [စိတ္တ+ဝိဗ္ဗမ] စိတ်လှုပ်ရှားခြင်း၊
စိတ်မတည်ငြိမ်ခြင်း။ ဣဓ သမာဓာနာဘာ-
ဝေန ဥဒ္ဓစ္စဟေတုကော စိတ္တဝိဗ္ဗမောဝုတ္တော။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။

စိတ္တဝိဘတ္တိ (ထိ) [စိတ္တ+ဝိဘတ္တိ] စိတ်ကိုဝေဘန်
ပြရာ စကားရပ် (စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ)။ ဓမ္မသင်္ဂ-
ဏိပကရဏေ စတဿော ဝိဘတ္တိယော စိတ္တ-
ဝိဘတ္တိ အတ္ထုဒ္ဓါရောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။
(-မူလဋ္ဌ၊၁။၁၇။)

စိတ္တဝိဘတ္တိအန္တောဂဓ (တိ) [စိတ္တဝိဘတ္တိ +
အန္တောဂဓ] စိတ်ကိုဝေဘန်ပြရာ စကားရပ်၌
အတွင်းဝင်သော။ တသ္မာ မာတိကာပိ စိတ္တ-
ဝိဘတ္တိအန္တောဂဓာယေဝ။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၇။

စိတ္တဝိဘာဝန (န) [စိတ္တ + ဝိဘာဝန] စိတ်ကို
ထင်စွာပြုခြင်း။ တံ ယဒိ သုနက္ခတ္တဿ စိတ္တ-
ဝိဘာဝနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။

စိတ္တဝိမုတ္တိ (ထိ) [စိတ္တ + ဝိမုတ္တိ] (၁) စိတ်၏
(ကိလေသာမှ) လွတ်ခြင်း၊ စိတ်၏ ကိလေ-
သာကို စွန့်လွှတ်ခြင်း။ (၂) စိတ်၏ (ဆန့်
ကျင်ဘက်တို့မှ) လွတ်ကြောင်းဖြစ်သော
တရား (အပ္ပနာပတ္တမေတ္တာ စသည်)။ (၃)
(နိဝရဏ စသည်မှ) လွတ်မြောက်သော စိတ်
(ရူပစိတ်၊ အရူပစိတ်)။ (၁) အရဟာ သဗ္ဗ-
ကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တစိတ္တတ္တာ စိတ္တဝိမုတ္တိယာပိ
ဝိမုတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ စိတ္တဝိမုတ္တိ သဗ္ဗဿ
စိတ္တသံကိလေသဿ ဝိဿဂ္ဂေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။
(၂) စေတောဝိမုတ္တိ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၂) ကြည့်။
(၃) စေတောဝိမုတ္တိ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂) ကြည့်။

စိတ္တဝိဝဋ္ဌ (ပု) [စိတ္တ + ဝိဝဋ္ဌ] (၁) စိတ္တဝိဝဋ္ဌ-
ဉာဏ်၊ အထူးသိသည်ဖြစ်၍ ကာမစွန္န စသည်
မှ-ဆုတ်နှစ်-ကင်းကွာ-သော ဉာဏ်။ (၂)
စိတ်၏ ကာမစွန္န စသည်မှ - ကင်းခြင်း -
မျက်လွှဲပြုခြင်း။ (၁) ဝိဇာနန္တော ဝိဝဋ္ဌတိတိ
စိတ္တဝိဝဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊၁၀၆၊၂၆၅။ ဝိဇာနန္တော
ဝိဝဋ္ဌတိတိ စိတ္တဝိဝဋ္ဌောတိ ယသ္မာ ယောဂီ
နေက္ခမ္မာဒိဝသေန စိတ္တာဓိဋ္ဌာနေန ဝိဇာ-
နန္တော တံသမ္ပယုတ္တဉာဏေန ကာမစွန္နာဒိ-
တော ဝိဝဋ္ဌတိ၊ တသ္မာ တံ ဉာဏံ စိတ္တဝိဝဋ္ဌော
နာမာတိ အတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ (၂)
အဓိဋ္ဌာနေ ပညာ စိတ္တဝိဝဋ္ဌေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။
၃၊၁၀၅။ စိတ္တဝိဝဋ္ဌေ ဉာဏန္တိ ကာမစွန္နာဒိ-
ပဟာနဝသေန စိတ္တဿ ဝိဝဋ္ဌနေ ဉာဏံ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။

စိတ္တဝိဝရဏ (တိ) [စိတ္တ+ဝိဝရဏ] စိတ်၏ ပွင့်
လင်းကြောင်းဖြစ်သော(သမထ ဝိပဿနာ)။
စေတောဝိဝရဏသပ္ပါယ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉)
ကြည့်။

စိတ္တဝိဝေက (ပု) [စိတ္တ+ဝိဝေက] စိတ်၏ ကင်းဆိတ်ခြင်း၊ မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာ စိတ်တို့တို့၏ (ကိလေသာနိဝရဏတို့မှ) ကင်းဆိတ်ခြင်း။ တယော ဝိဝေကာ ကာယဝိဝေကော စိတ္တဝိဝေကော ဥပဓိဝိဝေကော။ မဟာနိ။ ၂၀၊ ၁၂၂၊ ၂၆၄။ စိတ္တဝိဝေကောတိ မဟဂ္ဂုတလောကုတ္တရာစိတ္တာနံ ကိလေသေဟိ သုညဘာဝေါ၊ တုစ္ဆဘာဝေါတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈။ စိတ္တဝိဝေကော (ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၄)တိ ကိလေသသင်္ကဏိကံ ပဟာယ တတော စိတ္တဿ ဝိဝိတ္တတာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၅၊ ၁၈၄။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၃။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၉။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၆။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၉။ ပဋိ၊ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၆၇။ ပဋိ၊ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၅၊ ၄၀၀။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၉၄၊ ၁၄၅၊ ၂၀၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၄၁။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၇။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၅၊ ၂၇၄။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၇။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၀။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၈၂၊ ၂၀၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။)

စိတ္တဝိဝေကဂ္ဂဟဏ (န) [စိတ္တဝိဝေက+ဂ္ဂဟဏ] စိတ္တဝိဝေကကို ယူခြင်း။ ဝေဉ္စ ကတာ စိတ္တဝိဝေကဂ္ဂဟဏမ္ပိ သမတ္ထိတံ ဟောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၉။

စိတ္တဝိဝေကဘာဝနာ (ထိ) [စိတ္တဝိဝေက+ဘာဝနာ] စိတ္တဝိဝေကဘာဝနာ၊ စိတ်၏ (ကိလေသာနိဝရဏတို့မှ) ကင်းဆိတ်ခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

စိတ္တဝိဝေကဘာဝနာမုခ (န) [စိတ္တဝိဝေကဘာဝနာ+မုခ] စိတ္တဝိဝေကဘာဝနာကို အဦးပြုခြင်း။ ဧတေန စိတ္တဝိဝေကဘာဝနာမုခေန ဘာဝနာရာမံ အရိယဝံသံ ဒဿေတိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၈။

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၂၆-ပ-မ-ဗ-သ-စ

စိတ္တဝိဝေကသမ္ဘဝ (ပု) [စိတ္တဝိဝေက+သမ္ဘဝ] စိတ်၏ (ကိလေသာနိဝရဏတို့မှ) ကင်းဆိတ်ခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ တသ္မိယေဝ ဧကဿ ဝိဟရဏဋ္ဌာနေ ဝိဟရဏသမယေ စ ဖာသုဘဝတိ စိတ္တဝိဝေကသမ္ဘဝတော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၀။

စိတ္တဝိဝေကသုခ (န) [စိတ္တဝိဝေက+သုခ] စိတ်၏ (ကိလေသာနိဝရဏတို့မှ) ကင်းဆိတ်ခြင်းဟူသော ချမ်းသာ။ ဧဝံ သမထနိမိတ္တာဒိကောသလ္လေန လဗ္ဗေ စိတ္တဝိဝေကသုခေ ပတိဋ္ဌာယ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။

စိတ္တဝိသံသဋ္ဌ (တိ) [စိတ္တ+ဝိသံသဋ္ဌ] စိတ်နှင့်-မနီးနှော-မရောနှော-သော။ စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဓ၊ ၉။ ဧကတော ဝတ္ထမာနာပိ နိရန္တရဘာဝံ အနုပဂမနတာယ စိတ္တေန ဝိသံသဋ္ဌာတိ စိတ္တဝိသံသဋ္ဌာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၂။ (-အဘိ၊ ဓ၊ ၂၃၈။)

စိတ္တဝိသမာစာရ (တိ) [စိတ္တ+ဝိသမ+အာစာရ] စိတ်၏ မညီညွတ်ခြင်းကို ပြုကျင့်တတ်သော၊ စိတ်ဖောက်ပြန်မှုကို ပြုတတ်သော။ ဥတု-အာဒယောတိ အာဒိသဒ္ဓေန စိတ္တဝိသမာစာရာ ပိတ္တဝါတာဒယောပိ သင်္ကယန္တိ။ အနု၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓကိစ္စ (န) [စိတ္တ+ဝိသုဒ္ဓ+ကိစ္စ] စိတ်၏ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်းကိစ္စ။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိယံ ဌိတဿ စိတ္တဝိသုဒ္ဓကိစ္စံ ကတံ နာမ ဟောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓတ္တ (ပု) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ+အတ္တ] စိတ်၏ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း အကျိုး။ ဝေမေဝ ခေါ အာဝုသော သီလဝိသုဒ္ဓိယာဝဒေဝ စိတ္တဝိသုဒ္ဓတ္တာ။ မ၊ ၁။ ၂၀၄။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓတ္တာတိ နိဿက္ကဝစနမေတံ။ယာဝဒေဝ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိသင်္ခါတာ အတ္တာ၊ တာဝ အယံ သီလဝိသုဒ္ဓိ

နာမ ဣတ္ထိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၆။)

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ (ထိ) [စိတ္တ+ဝိသုဒ္ဓိ] (၁) စိတ်၏ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း၊ ဂေါတြဘူအဆုံး ရှိသော ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော ဇောစိတ် စသည် ၏ နိဝရဏဘေးရန်မှစင်ကြယ်ခြင်း။ (၂) စိတ် ကို(နိဝရဏ အညစ်အကြေးမှ)-စင်ကြယ်စေ တတ်-သုတ်သင်တတ်-သော တရား၊ စိတ်၏ စင်ကြယ်ကြောင်းတရား၊သမာဓိ။(၃)သမာဓိ သမာပတ် ဟူသော (နိဝရဏ အညစ်အကြေး မှ) စင်ကြယ်တတ်သော တရား။ (၄) သမာဓိ သမာပတ် ဟူသော (နိဝရဏအညစ်အကြေး ကို) - စင်ကြယ်စေတတ် - သုတ်သင်တတ် - သော တရား။ (၁) ပါရိပန္နိကတော စိတ္တ- ဝိသုဒ္ဓိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ နိဝရဏသင်္ခါတပါရိပန္နိ- ကတော ဝိသုဒ္ဓတ္တာ ဂေါတြဘူပရိယောသာနံ ပုဗ္ဗဘာဂဇေနစိတ္တံ “စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဝဇီရ။၁၄၅။ စိတ္တဿ ဝိသုဒ္ဓိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ။ ပါရာ၊ ယော။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၆၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ မူလဋီ၊၃။၁၀၇။) (၂) စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ (ပဋိသံ၊၇၁)တိ သမ္မာသမာဓိ ဝေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိ စေတိ ဒုဝိဇောပိ သမာဓိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ နာမ။ သင်္ဂဟ။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ နာမ စိတ္တဿ ဝိနိဝရဏဘာဝါပါဒနဝသေန ဝိသော- ဓနတော။ ဝိဘာဝိနီ။ စိတ္တံ ဝိသုဇ္ဈတိ ဧတော- ယာတိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ၊ သမာဓိ။...စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ နာမာတိ သမ္မန္တော။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။၅၄၀။ (- မ၊၁။၂၀၁။ ပဋိသံ၊၁၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၊ ၁၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃၊၂၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၅၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၁။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၈၅။) (၃) စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ(ပဋိသံ၊၂၂)တိ သဥပ- စာရာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော။ စိတ္တသီသေန

ဟေတ္တ သမာဓိ ဝုတ္တော။ သော စိတ္တမလ- ဝိသောဓနတော စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ နာမ စိတ္တသီသေန နိဒ္ဓိဋ္ဌတ္တာ၊ ဝိသုဒ္ဓတ္တာ စာတံ ဝါ ကတာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ယထာဝုတ္တမလတော ဝိသုဇ္ဈတိတိ ဝိသုဒ္ဓိ၊ စိတ္တမေဝ ဝိသုဒ္ဓိ တထာတိ အတ္ထံ ဒေသေန္တော “စိတ္တသီသေနာ”တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ.... စိတ္တသီသေန သမာဓိသေဝ နိဒ္ဓိဋ္ဌတ္တာ၊ န စိတ္တဿ၊ သမာဓိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ နာမ သိယာတိ ယောဇနာ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။၅၄၀။ (-ပဋိသံ၊ ၁၇၉၊၃၀၉၊၃၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊၁၂။) (၄) စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ (ဒီ၊၃။၂၅၂)တိ ဝိပဿနာယ ပဒဋ္ဌာနဘူတာ ပဂုဏာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော။ တာ ဟိ ကာမစန္ဒန္တာဒိ- စိတ္တမလံ ဝိသောဓေန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ (-ပဋိသံ၊၄၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။)

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိသင်္ဂဟ (ပု) [စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ+သင်္ဂဟ] စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ၌-ပေါင်း-သိမ်း-ယူခြင်း။ တိဏ္ဍိ ကထာဝတ္ထုနံ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိသင်္ဂဟေပိ ဇေသေဝ နယော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၀။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိသီလဝိသုဒ္ဓိသန္နိဿယ (တိ) [စိတ္တ- ဝိသုဒ္ဓိ+သီလဝိသုဒ္ဓိ+သန္နိဿယ] စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ၊ သီလဝိသုဒ္ဓိဟုဆိုအပ်သောမူရာရှိသော။ သာ စ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိသီလဝိသုဒ္ဓိသန္နိဿယာ စ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၉။

စိတ္တဝိသေသ (ပု) [စိတ္တ+ဝိသေသ] စိတ်- အထူး - အပြား။ ဒိဗ္ဗစက္ခာနုဘာဝတော ပတ္တဗ္ဗေန စေတောပရိယဉာဏေန သမ္ပတိ စိတ္တဝိသေသံ ပဿန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၈၉။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၁၁။ မူလဋီ၊၃။၁၈၃။ အနုဋီ၊၃။ ၁၂၈။)

စိတ္တဝိသေသဒဿနဝိစ္စေဒ (ပု) [စိတ္တဝိသေသ+ ဒဿန+ဝိစ္စေဒ]စိတ်-အထူး-အပြား-ကို ပြခြင်း၏ ပြတ်ခြင်း။ ယသ္မာ ဣတော အည-

ထာ ဒေသနာယ ပစ္စယပစ္စယုပ္ပန္နာနံ ဝိသေ-
သာဘာဝေါ စိတ္တဝိသေသဒဿနဝိစ္ဆေဒေါ
နိယမာဘာဝေါ စာတိ ဣမေ ဒေါသာ အာ-
ပဇ္ဇန္တိ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၄၉။

စိတ္တဝိသောဓနကမ္မဋ္ဌာန (န) [စိတ္တ+ဝိသောဓန
+ကမ္မဋ္ဌာန] စိတ်ကို-စင်ကြယ်စေတတ်-
သုတ်သင်တတ်-သော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ ယေန
ကမ္မဋ္ဌာနေန စိတ္တံ ဝိသုဇ္ဈတိ၊ တံ စိတ္တဝိသော-
ဓနကမ္မဋ္ဌာနံ ဒဿေတု ဣဒမာဟ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၉၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၀။)

စိတ္တဝိဟေသာ (ထိ) [စိတ္တ+ဝိဟေသာ] စိတ်၏-
ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ-ခြင်း။ စိတ္တဝိဟေသာ ပန
ဗုဒ္ဓါနံ နတ္ထိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၂။
စိတ္တဝိဟေသာတိ စိတ္တဓေဒေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။
သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၃၁။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၃၁။)

စိတ္တဝုဗ္ဗိ(ဒ္ဓိ)ကရ (တိ) [စိတ္တဝုဗ္ဗိ(ဒ္ဓိ)+ကရ+အ]
စိတ်၏တိုးပွားခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ကန္တ-
ဘာဝေနေဝ ဗဟုနော ဇနဿ မနာပါ စိတ္တ-
ဝုဗ္ဗိကရာတိ ဗဟုဇနမနာပါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။
၂၇၄၊ ၃၉၈။ ကန္တဘာဝေနေဝ ဗဟုနော
ဇနဿ မနာပါ စိတ္တဝုဗ္ဗိကရာတိ ဗဟုဇန-
မနာပါ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၁။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁။
၃၄၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၅၊ ၃၇၂။)

စိတ္တဝုပကာသ (ပု) [စိတ္တ+ဝုပကာသ] စိတ်၏-
(ကိလေသာမှ) ကင်းဝေး-ငြိမ်းအေး-ခြင်း။
တထာရူပါနံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနံ ဓမ္မံ သုတွာ
ဒွယေန ဝုပကာသေန ဝုပကဋ္ဌော ဝိဟရတိ
ကာယဝုပကာသေန စ စိတ္တဝုပကာသေန စ။
သံ၊ ၃။ ၆၁။ (-အံ၊ ၃။ ၃။)

စိတ္တဝုပသမ (ပု) [စိတ္တ+ဝုပသမ] (၁) စိတ်
ပူပန်မှု၏- ငြိမ်းအေး- ငြိမ်သက်- ခြင်း။

(တိ) (၂) စိတ်ပူပန်မှုကို ငြိမ်းအေးစေတတ်
သော၊ စိတ်ပူပန်မှု၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကို ပြု
တတ်သော။ (၁) ကောသနဿ စ ရဟော၊
စိတ္တဝုပသမဿ စ။ သံ၊ ၁။ ၄၃။ ထေရ၊ ၂။ ၆၅။
စိတ္တဝုပသမဿ စာတိ အဋ္ဌသမာပတ္တိဝသေန
စိတ္တဝုပသမံ သိက္ခေယျ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။ ကော-
သနဿ စ ရဟော စိတ္တဝုပသမဿ စာတိ....
စိတ္တဿ ဝုပသမဉ္စ သိက္ခေယျ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၄၅၄။ (-သံ၊ ၁။ ၄၅။ အပ၊ ၂။ ၁၄။ နေတ္ထိ။
၁၂၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၁၄၂၊ ၂၆၇။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၃၀၃။) (၂) စိတ္တ-
ဝုပသမဘာဝနာ-ကြည့်။

စိတ္တဝုပသမန (န) [စိတ္တ+ဝုပသမန] စိတ်ပူပန်
မှုကိုငြိမ်းအေးစေခြင်း။ ပဋိညာနုရူပံ....စိတ္တာ-
ဝုပသမနတော ပညတ္တရတော စ စတုရဓိ-
ဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနံ ဈာနံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၁။ ၂၉၂။

စိတ္တဝုပသမဘာဝနာ (ထိ) [စိတ္တဝုပသမ+ဘာ-
ဝနာ] စိတ်ပူပန်မှုကို ငြိမ်းအေး စေတတ်
သော (သမထ၊ ဝိပဿနာ) ဘာဝနာ၊ စိတ်
ပူပန်မှု၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကို ပြုတတ်သော
(သမထ၊ ဝိပဿနာ) ဘာဝနာ။ စိတ္တဝုပသမ-
ဘာဝနာယာ (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈) တိ စိတ္တကိ-
လေသာနံ ဝုပသမကရဘာဝနာယ၊....စိတ္တဿ
ဝုပသမကရဘာဝနာယ ရတော မနောတိ
ယောဇနာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။ စိတ္တဝုပသမ-
ဘာဝနာယာ (နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၈) တိ စိတ္တဝုပ-
သမကရဘာဝနာယ သမထဝိပဿနာယ။
နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၃။

စိတ္တဝေပန (န) [စိတ္တ+ဝေပန] စိတ်ကို တုန်လှုပ်
စေခြင်း။ “မဟာနုဘာဝတာယ အသုရာနံ
စိတ္တဝေပနေန ဝေပစိတ္တိ” တိ ဝဒန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၃၃၂။

စိတ္တဝေသာဓမာသ (ပု) [စိတ္တ+ဝေသာဓ+
မာသ] တာကူးလ၊ ကဆုန်လ။ ယဉ္စ

စိတ္တဝေသာခမာသေသု အဗ္ဗံ။ သံဠာ ၂။
၃၂၂။ စိတ္တဝေသာခမာသေသုတိ ဝသန္တ-
ကာလံ သန္ဓာယာဟ။ သံဠာ ၂။ ၂၇၇။ (-
အံဠာ ၃။ ၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ ၂။ ၄၀၉။)

စိတ္တဝေါဒါန (န) [စိတ္တ+ဝေါဒါန] (၁) စိတ်၏
ဖြူစင်ခြင်း။ (၂) စိတ်ကိုဖြူစင်စေခြင်း (၁)
စိတ္တဝေါဒါနာ သတ္တာ ဝိသုဇ္ဈန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၁၂၃။
မလဂ္ဂဟိတသရီရာပိ စိတ္တဿ ဝေါဒါနတ္တာ
ဝိသုဇ္ဈန္တိ။ သံဠာ ၂။ ၂၉၉။ (- ပေဋကော။
၂၇၉။ ဒီဠာ ၂။ ၃၃၈။ မဠာ ၁။ ၂၃၇။ အဘိ၊
ဠာ ၁။ ၁၁၀။ ဥဒါနဠာ ၂။ ၁၀၂။ ဣတိဝုတ်ဠာ။
၂၆၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၉။ ဒီဠာ ၁။ ၃၇၉။ သီဠာ၊
သစ်၊ ၂။ ၃၉၄။ မဠာ ၁။ ၂၅၇။ အံဠာ ၂။ ၃၅။
အံဠာ ၃။ ၂၇၁။ အနုဠာ ၂။ ၁၇၈။) (၂) သစိတ္တ-
ပရိယောဒါပနန္တိ အတ္တနော စိတ္တဝေါဒါနံ၊
တံ ပန အရဟတ္တေန ဟောတိ။ နေတ္ထိဠာ။
၁၀၇။

စိတ္တဝေါဿဂ္ဂ (ပု) [စိတ္တ+ဝေါဿဂ္ဂ] စိတ်ကိုစွန့်
လွှတ်ခြင်း၊ သတိကင်းခြင်း၊ မေ့လျော့ခြင်း။
ကာမဂုဏေသု စိတ္တဝေါဿဂ္ဂဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇ-
မာနော ပမာဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇိတော စိတ္တံ ဒုဿေတိ။
မဠာ ၁။ ၁၇၅။ သတိယာ အနိဂ္ဂဏိတော စိတ္တဿ
ဝေါဿဇ္ဇနံ စိတ္တဝေါဿဂ္ဂေါ၊ သတိဝိရဟိ-
တောတိ အတ္တော။ မဠာ ၁။ ၂၀၁။ (- မဠာ၊
၁။ ၁၉၃။ သံဠာ ၁။ ၃၀၂။ အံဠာ ၂။ ၆၇။ ပဋိသံ၊
ဠာ ၂။ ၄။ သုတ္တနိဠာ ၁။ ၂၀၀၊ ၂၂၇။ ထေရဠာ၊
၂။ ၃၆၉။ စရိယာဠာ ၃၂၅။ မဟာနိဠာ ၂။ ၅၈။
စူဠနိဠာ ၁၀၃။ သံဠာ ၁။ ၃၂၄။ အနုဠာ ၁။ ၈၇။
ဝိသုဒ္ဓိဠာ ၁။ ၁၂၈။)

စိတ္တဝေါဿဂ္ဂလက္ခဏ (တိ) [စိတ္တဝေါဿဂ္ဂ +
လက္ခဏ] စိတ်ကိုစွန့်လွှတ်ခြင်း-မေ့လျော့ခြင်း
-လက္ခဏာရှိသော။ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု
စိတ္တဝေါဿဂ္ဂလက္ခဏော ပမာဒေါ။ မဠာ ၁။
၁၁၁။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၂၆၀။ အံဠာ ၁။ ၂၈၃။
(-ဝိသုဒ္ဓိဠာ ၁။ ၈၄။)

စိတ္တဝေါဿဇ္ဇန (န) [စိတ္တ+ဝေါဿဇ္ဇန] စိတ်ကို
စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ မေ့လျော့ခြင်း။ ပဉ္စသု ကာမ-
ဂုဏေသု စိတ္တဝေါဿဇ္ဇနသင်္ခါတာ ပမာဒေါ
စ ပဋိဝိရတာ။ ဒီဠာ ၃။ ၃၄။

စိတ္တသံကိလေသ (ပု) [စိတ္တ+သံကိလေသ] စိတ်
၏ - ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - ခြင်း၊ စိတ်ကို -
ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - စေတတ်သော ကိလေ
သာ။ စိတ္တသံကိလေသာ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ
သံကိလိဿန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၁၂၃။ ပေဋကော။ ၃၀၀။
ဒီဠာ ၂။ ၃၃၈။ မဠာ ၁။ ၂၃၇။ အဘိဠာ ၁။
၁၁၀။ ဣတိဝုတ်ဠာ။ ၂၆၁။ စိတ္တသံကိလေ-
သာတိ သုန္ဒာတာပိ ဟိ သတ္တာ စိတ္တသံကိ-
လေသေနဝ သံကိလိဿန္တိ။ သံဠာ ၂။ ၂၉၉။
စိတ္တသံကိလေသေနဝါတိ ဒသဝိဓကိလေသ-
ဝတ္ထုဝသေန စိတ္တဿ သံကိလိဠာဘဝေန။
သံဠာ ၂။ ၂၅၂။ (- အဘိဠာ ၁။ ၄၁၁။ မဠာ၊
၁။ ၉၆။ သံဠာ ၂။ ၂၄၇။ အံဠာ ၂။ ၂၃၇။ အံဠာ၊
၃။ ၁၁၅။)

စိတ္တသံကိလေသပ္ပဟာန (န) [စိတ္တသံကိလေသ +
ပဟာန] စိတ်ကို - ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - စေ
တတ်သော ကိလေသာကိုပယ်ခြင်း။ တေသံ
စိတ္တသံကိလေသပ္ပဟာနာယ စေဝ ဧကစ္စာနံ
အာယတိံ အနုပ္ပါဒနာယ စ အယံ ဒေသနာ
အာရဒ္ဓါ။ မဠာ ၁။ ၂၄၁။

စိတ္တသံကိလေသဝိသောဓန (န) [စိတ္တသံကိ-
လေသ + ဝိသောဓန] စိတ်ကို - ညစ်ညူး -
ညစ်နွမ်း - စေတတ်သော ကိလေသာကို သုတ်
သင်ခြင်း။ အန္တိမဇီဝိကာဘာဝေါ တာဝ စိတ္တ-
သံကိလေသဝိသောဓနတ္ထံ။ အံဠာ ၂။ ၃၄၁။
ဝိသုဒ္ဓိဠာ ၁။ ၄၁၇။

စိတ္တသံကိလေသာဝဟ (တိ) [စိတ္တသံကိလေသ +
အာဝဟ] စိတ်၏ညစ်ညူးခြင်းကိုဆောင်တတ်
သော။ တာဒိသမံသံ ဟိ ပရိဘောဂါနာ-
ရဟတ္တာ စိတ္တအဝိသုဒ္ဓိယာ ကာရဏံ စိတ္တ-
သံကိလေသာဝဟတော။ မဠာ ၃။ ၂၅။

စိတ္တသံကောစ (ပု) [စိတ္တ+သံကောစ] စိတ်
တုန့်ဆုတ်ခြင်း။ တာယ နိကန္တိယာ ဥပရိ-
ဘာဝနံ ဝိဿဇေတွာ စိတ္တသံကောစဝသေန
သဏ္ဌိတံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၈၈။

စိတ္တသံပိဋ္ဌန (တိ) [စိတ္တ + သံပိဋ္ဌန] စိတ်ကို
လွန်စွာနှိပ်စက်တတ်သော။ စိတ္တသံပိဋ္ဌနံ ဒေါ-
မနဿ။ နေတ္ထိ။၂၆။

စိတ္တသံမောဟနဋ္ဌာန (န) [စိတ္တ+သံမောဟန+
ဋ္ဌာန] စိတ်တွေဝေခြင်း၏အကြောင်း။ စိတ္တ-
သံမောဟနဋ္ဌာနံ၊ တေနတံ ဣတိ ဝုစ္စတိ။
ဝိ၊၅။၂၆၂။

စိတ္တသံယမ (ပု) [စိတ္တ+သံယမ] စိတ်ကို စောင့်
စည်းခြင်း၊ စိတ်၌ဖြစ်သော စောင့်စည်းခြင်း။
ကာယဝစီသံယမဿ သီလဿ ဣန္ဒြိယသံဝ-
ရဿ စိတ္တသံယမဿ သမာဓိဿ စ ပဋိပက္ခာနံ
အစူန္တပဋိပဿဒ္ဓိယာ သုဒ္ဓသံယမော။ မူလဋ္ဌိ၊
၃။၁၆၅။

စိတ္တသံယုတ္တ (န) [စိတ္တ+သံယုတ္တ] စိတ္တသံယုတ်၊
စိတ္တသုကြွယ်နှင့်စပ်၍ ဟောတော်မူအပ်သော
သံယုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂ-
သံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်။ သံ၊၂။၄၇၄-
၄၉၂။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။)

စိတ္တသံရက္ခဏ (န) [စိတ္တ+သံရက္ခဏ] စိတ်ကို-
စောင့်ရှောက်-စောင့်စည်း-ခြင်း။ ဘဂဝါ
မေတ္တာဘာဝနာဒိနာ အမနုဿာနံ စိတ္တ-
သံရက္ခဏေန ဘိက္ခုနံ အာဒရံ ဇနေတိ။
ဝဇီရ။၃။

စိတ္တသံဝရ (ပု) [စိတ္တ+သံဝရ] စိတ်ကို-စောင့်
ရှောက်-စောင့်စည်း-ခြင်း။ စိတ္တသံဝရ-
ဝသေန ပဝတ္တေ စိတ္တေ ဘာဝိယမာနေ။
နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၃၆။ (-၂၃၇။)

စိတ္တသံဝရသီလ (န) [စိတ္တသံဝရ+သီလ] စိတ်
ကို-စောင့်ရှောက်-စောင့်စည်း-ခြင်း ဟူ
သော သီလ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တသံဝရသီလတ္တ (န) [စိတ္တသံဝရသီလ+တ္တ]
စိတ်ကို-စောင့်ရှောက်-စောင့်စည်း-ခြင်း
ဟူသော သီလ၏အဖြစ်။ ဒွေ ဓမ္မာ ဘာဝနံ
ဂစ္ဆန္တိ စိတ္တသံဝရသီလတ္တာ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၃၆။

စိတ္တသံဝေဇန (တိ) [စိတ္တ+သံဝေဇန] စိတ်ကို
ထိတ်လန့်စေတတ်သော (ဒုက္ခာနုပဿနာ)။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တသံဝေဇနတာ (ထိ) [စိတ္တသံဝေဇန+တာ]
စိတ်ကို ထိတ်လန့်စေတတ်သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်
ကို ထိတ်လန့်စေခြင်း။ မနော သမုတ္တေဇန-
တာယာတိ စိတ္တသံဝေဇနတာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၆။

စိတ္တသံသဠ (တိ) [စိတ္တ+သံသဠ] စိတ်နှင့်
နှီးနှောသော။ စိတ္တသံသဠာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။
၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ဥပ္ပါ-
ဒတော ယာဝ ဘင်္ဂါ စိတ္တေန သံသဠာတိ
စိတ္တသံသဠာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ (-အဘိ၊ဓ။
၂၃၈၊၂၃၇။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၅၄။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၇၅။)

စိတ္တသံသဠသမုဋ္ဌာန (တိ) [စိတ္တ+သံသဠ+
သမုဋ္ဌာန] စိတ်နှင့်လည်း နှီးနှော၊ စိတ်
ကြောင့်လည်း ဖြစ်သော။ စိတ္တသံသဠသမု-
ဋ္ဌာနာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၁၀။ စိတ္တသံသဠာ စ
တေ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ စာတိ စိတ္တသံသဠသမု-
ဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ စိတ္တသံသဠသမုဋ္ဌာ
နာဒိပဒေသု သံသဠသမုဋ္ဌာနာဒိသဒ္ဓါ စိတ္တ-
သဒ္ဓါပေက္ခာတိ ပစ္စေကံ စိတ္တသဒ္ဓသမ္ပန္နတ္တာ
စိတ္တသံသဠာ စ တေ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ စာတိ
ပစ္စေကံ ယောဇေတွာ အတ္ထော ဝုတ္တော။
မူလဋ္ဌိ၊၁။၅၄။

စိတ္တသံသဠသမုဋ္ဌာနသဟဘူ (တိ) [စိတ္တ+သံသဠ
+သမုဋ္ဌာန+သဟဘူ] စိတ်နှင့်လည်းနှီးနှော၊
စိတ်ကြောင့်လည်းဖြစ်၊ စိတ်နှင့်လည်း တကွ
ဖြစ်သော။ စိတ္တသံသဠသမုဋ္ဌာနသဟဘူနော
ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၁၀။ စိတ္တသံသဠာ စ တေ

စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ စ စိတ္တသဟဘူနော ဝေ စာတိ
စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘူနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၉၂။

စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိ (တိ) [စိတ္တ+
သံသဋ္ဌ+သမုဋ္ဌာန+အနုပရိဝတ္တိ] စိတ်နှင့်
လည်းနှီးနှော၊စိတ်ကြောင့်လည်းဖြစ်၊ စိတ်သို့
လည်း အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်သော။ စိတ္တသံသဋ္ဌ-
သမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိနော ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၁၀။
စိတ္တသံသဋ္ဌာ စ တေ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ စ စိတ္တာ-
နုပရိဝတ္တိနော ဝေ စာတိ စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာ-
နာနုပရိဝတ္တိနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။

စိတ္တသံသပ္ပတာ (ထိ) [စိတ္တ+သံသပ္ပ+တာ]
စိတ်၏ရွှေ့ရှားသည်၏အဖြစ်၊ စိတ်၏ ရွှေ့ရှား
ခြင်း၊ ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ခြင်း။ ဘယန္တိ
စိတ္တသံသပ္ပတာတိ အာဟ “စိတ္တုတြာသော”-
တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၈။

စိတ္တသင်္ကပ္ပ (ပု) [စိတ္တ+သင်္ကပ္ပ] (၁) စိတ်၌
ဖြစ်သော အကြံအစည်၊ စိတ်အကြံအစည်။
(တိ) (၂) ဆန်းကြယ်သော (သညာ၊ စေ-
တနာ၊ အလိုဟုဆိုအပ်သော) အစီအရင်
ရှိသော။ (၁) အဘဒြကေန ပရေသံ အနတ္ထ-
ဇနကေန စိတ္တသင်္ကပ္ပေန သမန္နာဂတာ။ မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ (-အပါဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ အပါဋ္ဌ၊၂။
၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၄။) (၂) ဣတိစိတ္တမနော
စိတ္တသင်္ကပ္ပေါ။ ဝိ၊၁။၉၂။ စိတ္တသင်္ကပ္ပေါတိ
မရဏသညီ မရဏစေတနော မရဏာဓိပ္ပာ-
ယော။ ဝိ၊၁။၉၃။ စိတ္တသင်္ကပ္ပေါတိ....တသ္မာ
စိတ္တော နာနပ္ပကာရကော သင်္ကပ္ပေါ အဿာ-
တိ စိတ္တသင်္ကပ္ပေါတိ ဝေမတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ စိတ္တသင်္ကပ္ပေါတိ ဝိစိတ္တသင်္ကပ္ပေါ။
ကင်္ခါ၊၁၂၂။ (-ဝဇီရ၊၁၆၂။ သာရတ္ထ၊၂။
၂၅၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း၊၄၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။
၂၁၆။)

စိတ္တသင်္ကောစ (ပု) [စိတ္တ+သင်္ကောစ] (၁)
စိတ်၏တုန့်ဆုတ်ခြင်း။ (တိ) (၂) စိတ်ကို

တုန့်ဆုတ်စေတတ်သော။ (၁) အောက်ပုဒ်-
ကြည့်။ (၂) စိတ္တသင်္ကောစသဘာဝ-ကြည့်။

စိတ္တသင်္ကောစကရဓမ္မပ(ပု)ဟာန (န) [စိတ္တ-
သင်္ကောစ + ကရ + ဓမ္မ + ပဟာန] စိတ်၏
တုန့်ဆုတ်ခြင်းကိုပြုတတ်သော တရားကို ပယ်
ခြင်း။ စိတ္တသင်္ကောစကရဓမ္မပဟာနတော
နိဒ္ဒါက္ခယဝိဗုဒ္ဓေါ ပုရိသော ဝိယ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။
၆။ စိတ္တသင်္ကောစကရဓမ္မပဟာနေန နိဒ္ဒါက္ခ-
ယဝိဗုဒ္ဓေါ ပုရိသော ဝိယ။ ပဋိသန္ဓ၊၂။၈၅။
(-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၀။)

စိတ္တသင်္ကောစသဘာဝ (တိ) [စိတ္တသင်္ကောစ+
သဘာဝ] စိတ်ကို တုန့်ဆုတ်စေတတ်သော
သဘောရှိသော။ န ဝေ သောကဿ စိတ္တ-
သင်္ကောစသဘာဝတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။

စိတ္တသင်္ခါရ (ပု) [စိတ္တ+သင်္ခါရ] (၁) စိတ်-
ဖြင့် - သည် - ပြုပြင် - စီရင် - ဖြစ်စေ - အပ်
သော တရား။ (က) ဝေဒနာ။ (ခ) သညာ၊
ဝေဒနာ။ (ဂ) သညာ၊ ဝေဒနာ၊ စေတနာ။
(ဃ) ဝိတက်ဝိစာရမှတပါးသော စေတသိက်
၅၀။(၂)စိတ် - ကြောင့် - ၌ - ဖြစ်သောသင်္ခါ-
ရတရား၊ စေတနာ။ (၃) (သမ္ပယုတ်တရား
နှင့်တကွဖြစ်သော) စိတ်တည်းဟူသောသင်္ခါရ
တရား။(၁)စိတ်-ဖြင့်-သည်-ပြုပြင်-စီရင်-
ဖြစ်စေ-အပ်သော တရား။ (က) ဝေဒနာ။
“ပဿမ္ဘယံ စိတ္တသင်္ခါရံ အဿသိဿာမိ”တိ
သိက္ခတိ၊ ပဿမ္ဘယံ စိတ္တသင်္ခါရံ ပဿသိဿာ-
မိတိ သိက္ခတိ။ မ၊၃။၁၂၅-၆။ စိတ္တသင်္ခါရပဒ-
ဒယေ....စိတ္တသင်္ခါရနာမေန ဝေဒနာ ဝုတ္တာ။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၉။ (ခ) သညာ၊ ဝေဒနာ။ စိတ္တ-
သင်္ခါရော (ဝိ၊၁။၈၉။)တိ ဝေဒနာဒယော
ဒွေ ခန္ဓာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ စိတ္တသင်္ခါရ (မ၊၁။
၃၇၀)တိ သညာ ဝေဒနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။
ကသ္မာ သညာ စ ဝေဒနာ စ စိတ္တသင်္ခါ-
ရောတိ။....သညာ စ ဝေဒနာ စ စေတသိကာ
တေ ဓမ္မာ စိတ္တပ္ပဋိဗဒ္ဓါ၊ တသ္မာ သညာ စ

ဝေဒနာ စ စိတ္တသင်္ခါရောတိ။ မ၊၁။၃၇၅-၆။
 စိတ္တပဋိဗ္ဗတ္တာ စိတ္တေန သင်္ခရိယတိ ကရိယတိ
 နိဗ္ဗတ္တိယတိတိ စိတ္တသင်္ခါရော၊ မ၊၁။၂။၂၆၃။
 (-ဒိ၊၂။၁၇၃-၄။ သံ၊၂။၄၈၃-၄။သံ၊ ၃။၂၇၁။
 ပဋိသံ၊၉၂။၉၆၊၁၇၄၊၁၈၁-၇။သံ၊၁။၁၂။၁၃၂။
 ပဋိသံ၊၁။၂၈၁-၄။ပဋိသံ၊၁။၂။၁၀၁၊၁၁၂။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၅။ ဥဒါန၊၁။၁၇၇။ မဟာနိ၊၁။
 ၁၉၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၃။ မ၊၁။၂။၂၇၄။ သံ၊
 ၁။၂။၃၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
 ၅၂၃။) (ဂ) သညာ၊ ဝေဒနာ၊ စေတနာ။
 ကာယဝစီဒ္ဓါရေသု ကျေနတ္တိ သစေတနာပိ
 သညာ စ ဝေဒနာ စာတိ ဣမေ ဒွေ ဓမ္မာပိ
 စိတ္တသင်္ခါရောတေဝ ဝုစ္စန္တိ။ မ၊၁။၂။၂၆၃။
 (-သံ၊၁။၃။၁၃၂။) (ဃ) ဝိတက်ဝိစာရမှ
 တပါးသော စေတသိက်-၅၀။ သညာ စ
 ဝေဒနာ စ စိတ္တသင်္ခါရော၊ ဌပေတွာ ဝိတက္က-
 ဝိစာရေ သဗ္ဗေပိ စိတ္တသမ္ပယုတ္တကာ ဓမ္မာ
 စိတ္တသင်္ခါရော။ ယမက၊၂။၁။ သင်္ခရိယတိတိ
 သင်္ခါရော။ ကေန သင်္ခရိယတိ ? စိတ္တေန။
 ကရုဏတ္ထေ သာမိဝစနံ ကတွာ စိတ္တဿ သင်္ခါ-
 ရောတိ စိတ္တသင်္ခါရော။ သဗ္ဗေသမ္ပိ စိတ္တသ-
 မုဋ္ဌာနာနံ စေတသိကဓမ္မာနမေတံ အဓိဝစနံ။
 ဝိတက္ကဝိစာရနံ ပန ဝစီသင်္ခါရတာဝေန ဝိသု
 ဂဟိတတ္တာ “ဌပေတွာ ဝိတက္ကဝိစာရေ”တိ
 ဝုတ္တံ။ အဘိ၊၁။၃။၃၁၃။ (၂) စိတ်-ကြောင့်
 -၌-ဖြစ်သော သင်္ခါရတရား၊ စေတနာ။
 စိတ္တသင်္ခါရော (မ၊၁။၆၇။ သံ၊၁။၂၄၅)တိ
 စိတ္တတော ပဝတ္တသင်္ခါရော၊ ကာယဝစီဒ္ဓါရေ
 စောပနံ အကတွာ ရဟော နိသိဒ္ဓိတွာ စိန္တ-
 ယန္တဿ ပဝတ္တာနံ လောကိယကုသလာကုသ-
 လဝသေန ကျေနတိ သမနောသဉ္ဇေတနာန-
 မေတံ အဓိဝစနံ။ မ၊၁။၁။၂၂၈။ သံ၊၁။၂။၁၆။
 (-ပဋိသံ၊၃၆၀။ ပဋိသံ၊၁။၂။၂၄၁။ သံ၊၁။၂။
 ၃၇၃။) (၃) (သမ္ပယုတ်တရားနှင့်တကွ ဖြစ်
 သော) စိတ်တည်းဟူသော သင်္ခါရတရား။
 စိတ္တသင်္ခါရ (အံ၊၁။၁။၄၅)တိ သသမ္ပယုတ္တံ

စိတ္တံ ဝေဒတိ။ အံ၊၁။၁။၉၉။ (-အံ၊၁။၂။
 ၁၇၃။)

စိတ္တသင်္ခါရနိရောဓ (တိ) [စိတ္တသင်္ခါရ+နိရောဓ]
 စိတ္တသင်္ခါရ (သညာ၊ ဝေဒနာ)တို့၏-ချုပ်
 -ငြိမ်း-ရာ ဖြစ်သော၊ နိရောဓသမာပတ်။
 စိတ္တသင်္ခါရနိရောဓော (မဟာနိ၊၄၄။ စူဠနိ၊
 ၇၃)တိ သညာဝေဒနာနံ နိရောဓော အာဝ-
 ရဏော။မဟာနိ၊၁။၁၅၂။(-အံ၊၁။၂။၂၃၅။)

စိတ္တသင်္ခါရနိရောဓစောဒနာ (တိ) [စိတ္တသင်္ခါရ-
 နိရောဓ + စောဒနာ] စိတ္တသင်္ခါရ (သညာ၊
 ဝေဒနာ) တို့၏-ချုပ်-ငြိမ်း-ရာ ဖြစ်သော
 နိရောဓသမာပတ်၌ ပြစ်တင် မေးမြန်းခြင်း။
 စိတ္တသင်္ခါရနိရောဓစောဒနာယ ရူပနိရောဓော
 ဝိယ စိတ္တနိရောဓော အစောဒိတော။ မ၊၁။
 ၂။၂၇၄။

စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံယုတ္တ (တိ) [စိတ္တသင်္ခါရ+ပဋိ-
 သံယုတ္တ] စိတ္တသင်္ခါရနှင့်-စပ်-ယှဉ်-သော။
 စိတ္တသင်္ခါရပဒ-ကြည့်။

စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒနာ (တိ) [စိတ္တသင်္ခါရ+
 ပဋိသံဝေဒနာ] စိတ္တသင်္ခါရကို - အသီးသီး
 ကောင်းစွာသိခြင်း - ထင်စွာပြုခြင်း။ ပီတိ-
 ပဋိသံဝေဒနာဒိတိ အာဒိသဒ္ဓေန သုခပဋိသံ-
 ဝေဒနံ၊ စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒနံ၊ ပဿမ္မနဉ္စ
 သင်္ဂဏှာတိ။ နေတ္ထိ၊၁။၁၁၅။

စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒိတာ (တိ) [စိတ္တသင်္ခါရ-
 ပဋိသံဝေဒိ+တာ]စိတ္တသင်္ခါရကို အသီးအသီး
 ကောင်းစွာ-သိလေ့ရှိသည်၏အဖြစ်-သိလေ့
 ရှိခြင်း။ စတုန္နမ္ပိ ဝသေန စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံ-
 ဝေဒိတာ ဝေဒိတဗျာ။ ဝိ၊၁။၂။၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။၂၈၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၀။)

စိတ္တသင်္ခါရပုပ္ဖိသံဝေဒီ (တိ) [စိတ္တသင်္ခါရ+
 ပဋိ + သံ + ဝိဒ + ဣ] စိတ္တသင်္ခါရကို အသီး
 အသီး ကောင်းစွာ သိလေ့ရှိသော၊ စိတ္တ-

သင်္ခါရကို - ထင်စွာပြု - ထင်ရှားစေ - သော။ သူ။ စိတ္တသင်္ခါရပဋိသင်္ဃေဒီ အဿာသဝသေန။ ပဋိသံ။ ၉၂။ စိတ္တသင်္ခါရပဋိသင်္ဃေဒီတိ သညာ-
ဝေဒနာသင်္ခါတံ စိတ္တသင်္ခါရံ ပါကဋ္ဌံ ကရော-
န္တော။ ပဋိသံ။ ၉၁။ ၂၇။ (-ပဋိသံ။ ၁၇၄။
ပဋိသံ။ ၉၂။ ၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၇။ ဝဇီရ။ ၁၇၄။
သံ၊ ၉၂။ ၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၉၁။ ၃၄၀။) စိတ္တ-
သင်္ခါရပဋိသင်္ဃေဒီ အဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။
ဝိ၊ ၁။ ၈၉။ မ၊ ၂။ ၈၈။ သံ၊ ၃။ ၂၇။ (-သ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၂။ ၃။)

စိတ္တသင်္ခါရပဒ (န) [စိတ္တသင်္ခါရ + ပဒ] စိတ္တ-
သင်္ခါရနှင့် - စပ် - ယှဉ် - သော - ပုဒ် - အစု။
ဒွိသု စိတ္တသင်္ခါရပဒေသု။ ဝိ၊ ၉၂။ ၃၄။ ပဋိသံ၊
၉၂။ ၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၇။ ဒွိသု စိတ္တသင်္ခါရ-
ပဒေသုတိ...စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံယုတ္တေသု ဒွိသု
ပဒေသု။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၉၁။
၃၄၀။ ဒွိသု စိတ္တသင်္ခါရပဒေသုတိ...ဣမေသု
ဒွိသု ကောဋ္ဌာသေသု။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂။

စိတ္တသင်္ခါရပဒဒ္ဒယ (န) [စိတ္တသင်္ခါရပဒ + ဒ္ဒယ]
စိတ္တသင်္ခါရနှင့် - စပ် - ယှဉ် - သောပုဒ် ၂-ခု
အပေါင်း။ စိတ္တသင်္ခါရပဒဒ္ဒယေ ဝုတ္တာ။
မ၊ ၉၁။ ၉၉။ သံ၊ ၉၂။ ၃၀၂။ စိတ္တသင်္ခါရပဒ-
ဒ္ဒယေတိ “စိတ္တသင်္ခါရပဋိသင်္ဃေဒီ ပဿမ္မယံ
စိတ္တသင်္ခါရ”န္တိ တသ္မိံ ပဒဒ္ဒယေ။ သံ၊ ၉၂။
၂၂။

စိတ္တသင်္ခါရသင်္ခရဏ (န) [စိတ္တသင်္ခါရ + သင်္ခ-
ရဏ] စိတ္တသင်္ခါရကို - ပြုပြင် - စီရင် - ဖြစ်စေ
- ခြင်း။ စိတ္တပဋိဗ္ဗဒ္ဓတ္တာတိ ဧတေန စိတ္တဿ
နိဿယာဒိပစ္စယဘာဝေါ စိတ္တသင်္ခါရသင်္ခရ-
ဏန္တိ ဒဿေတိ။ မ၊ ၉၂။ ၂၇။

စိတ္တသင်္ခါဘ (ပု) [စိတ္တ + သင်္ခါဘ] စိတ်၏ -
ချောက်ချား - တုန်လှုပ် - ခြင်း။ အာယုသင်္ခါ-
ရောဿဇ္ဇနေ ကာရုညသဘာဝသဏ္ဌိတာ စိတ္တ-
သင်္ခါဘံ အသဟမာနာ အကမ္မိတ္ထံ။ ဒီ၊ ၉၂။

၂။ ၁၅၀။ အံ၊ ၉၂။ ၂၇။ (-ပဋိသံ၊ ၉၂။
၂၇။ သံ၊ ၉၂။ ၃၀၂။)

စိတ္တသင်္ခါဘကရ (တိ) [စိတ္တသင်္ခါဘ + ကရ +
အ] စိတ်၏ - ချောက်ချား - တုန်လှုပ် - ခြင်း
ကိုပြုတတ်သော။ စိတ္တသင်္ခါဘကရနံ သံကိ-
လေသဓမ္မာနံ ဝုပသမနေန စေတသော
သမာဒဟနေ ကုသလော။ ထေရ၊ ၉၂။ ၂၇။
စိတ္တသင်္ခါက (ထိ) [စိတ္တ + သင်္ခါက] စိတ်
- ဖြင့် - ၏ - ကိလေသာတည်း ဟူသော
အပေါင်းအဖော်နှင့် - ရောနှော - ဆက်ဆံ -
ခြင်း။ ယေ စိတ္တသင်္ခါကံ ဝိနောဒေတာ
အဋ္ဌသမာပတ္တိဝသေန ကေကာ ဟောန္တိ။
ဒီ၊ ၉၂။ ၁၂၀။ (-နေတ္ထိ၊ ၉၂။ အံ၊ ၉၂။
၃။ ၁၀၄။)

စိတ္တသင်္ခါကဘာဝ (ပု) [စိတ္တသင်္ခါက +
အဘာဝ] စိတ် - ဖြင့် - ၏ - ကိလေသာတည်း
ဟူသော အပေါင်းအဖော်နှင့် - ရောနှော -
ဆက်ဆံ - ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ တေန စိတ္တသင်္ခါ-
ကဘာဝေနာယ ပုဗ္ဗဘာဂိယံ စိတ္တဝိဝေက-
မာဟ။ ဒီ၊ ၉၂။ ၄၈။

စိတ္တသင်္ခါဟ (တိ) [စိတ္တ + သင်္ခါဟ] စိတ်ဖြင့် -
သင်္ဂြိုဟ် - ရေတွက် - ခြင်း ရှိသော၊ စိတ်ဖြင့်
- သင်္ဂြိုဟ် - ရေတွက် - အပ်သော။ ယော
စိတ္တသင်္ခါဟော၊ သော စိတ္တေ ဘာဝိတေ ဘာ-
ဝနံ ဂစ္ဆတိ။ နေတ္ထိ၊ ၇၆။ (-နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၂၃၇။)

စိတ္တသညတတ္ထ (ပု) [စိတ္တ + သညတ + အတ္ထ]
(လျှပ်ပေါ် - လော်လီ - မစောင့်စည်းသော)
စိတ်ကို - ဆိုပိတ် - စောင့်စည်း - ဆုံးမ - ခြင်း
အကျိုး။ “စိတ္တသညတတ္ထာယာ”တိ ဝါ
ပါဌော၊ ကိလေသဝသေန အသံယတဿ
စိတ္တဿ သံယမတ္ထံ ဒမနတ္ထံ၊ န ကမ္မဋ္ဌာ-
နတ္ထန္တိ အတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၉၁။ ၂၀၃။

စိတ္တသညတ္တတ္ထ (ပု) [စိတ္တသညတ္တိ + အတ္ထ]
(ကိုယ်၏သဘောကို မှတ်သောအားဖြင့်၎င်း၊
ထိတ်လန့်သော သံဝေဂကို ဖြစ်စေသော

အားဖြင့်၎င်းမိမိ၏)စိတ်ကို-လိမ်မာ-ကျွမ်းကျင် - မှတ်သိ - စေခြင်းအကျိုး။ တသ္မာယော စိတ္တသညတ္တတ္ထာယ သိဝထိကဒဿနံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၆။ စိတ္တသညတ္တတ္ထာယာတိ သရီရသဘာဝသလ္လက္ခဏေန၊ သံဝေဂဇနနေနစ အတ္တနော စိတ္တဿ သညတ္တိအတ္တသညာပနတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၃။

စိတ္တသညတ္တိ (ထိ) [စိတ္တ+သညတ္တိ] (၁) စိတ်၌ ကောင်းစွာစွဲမှတ်ခြင်း။ (၂) (ကိုယ်၏သဘောကို မှတ်သားသောအားဖြင့်၎င်း၊ ထိတ်လန့်သောသံဝေဂကို ဖြစ်စေသောအားဖြင့်၎င်း မိမိ၏) စိတ်ကို-လိမ်မာ-ကျွမ်းကျင်-မှတ်သိ-စေခြင်း။ (၁) န မေ တတ္ထ စိတ္တသညတ္တိဘဝတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၄၈။ (၂) အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တသညာ (ထိ) [စိတ္တ+သညာ] ဆန်းကြယ်သော - အမှတ် - သညာ။ တံ ကရေန္တာနံ စိတ္တကာရာနံ “ဝေဝိဓာနိ ဧတ္ထ ရူပါနိ ကာတဗ္ဗာနိ”တိ စိတ္တသညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။

စိတ္တသညာတ (တိ) [စိတ္တ+သညာတ] စိတ်သည် သိအပ်သော။ ဝိဇ္ဇမာနံ ဝါ ဟိ စိတ္တသညာတံ အဝိဇ္ဇမာနံ ဝါ အာရမ္မဏံ ဧတေသံ အတ္တိတိ အာရမ္မဏာ၊ စိတ္တစေတသိကာ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၉၈။

စိတ္တသဏှတာ (ထိ) [စိတ္တ+သဏှတာ] စိတ်၏ - နူးညံ့-ပျော့ပျောင်း-သည်၏ အဖြစ်၊ စိတ်၏-နူးညံ့-ပျော့ပျောင်း-ခြင်း။ ဧဝံ မမ္မစ္ဆေဒကောပိ ပယောဂေါ စိတ္တသဏှတာယ န ဖရဿာ ဝါစာ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၄။ မ၊ ၁။ ၂၀၄။ သံ၊ ၁။ ၁၃၆။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၃။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၀၅။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၀၁၊ ၁၉၇။ (- ဒီ၊ ၁။ ၁၂၀။ သီ၊ ၁။ ၁၃၄။ မ၊ ၁။ ၃၀၃။)

စိတ္တသတ (န) [စိတ္တ+သတ] တရာသောဈာန်စိတ်။ အတ္တတော ပဉ္စဝိသာမိကမေဝ စိတ္တသတံ ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၀-၁။

စိတ္တသတတ (န) [စိတ္တ+သတတ] စိတ်၏မြဲခြင်း။ ဝိသေသဓမ္မာနံ အဘာဝိတတ္တာ စိတ္တသတတံ ဂစ္ဆတိ။ ပေဋကော၊ ၂၉၄။

စိတ္တသဒိသ (တိ) [စိတ္တ+သဒိသ] (၁) စိတ်နှင့် တူသော။ (၂) စိတ်အားဖြင့် တူမျှသော။ (၁) ဥသဘဿ ဆိန္ဒဝိသာဏဿ စိတ္တသဒိသေန။ အံ၊ ၁။ ၂၆၃။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တသဒိသတာ (ထိ) [စိတ္တသဒိသ+တာ] စိတ်အားဖြင့် တူမျှသည်၏အဖြစ်၊ စိတ်တူမျှခြင်း။ စိတ္တသဒိသတာယ သဗ္ဗော သံဝါသော သဒိသောဝ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၈။

စိတ္တသဒ္ဓ (ပု) [စိတ္တ+သဒ္ဓ] စိတ္တသဒ္ဓါ။ ပုရိမေန ဟိ စိတ္တသဒ္ဓေန ကေဝလံ သမယော ဝဝတ္ထာပိတော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၇။ (- ဝိ၊ ၁။ ၂၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၉။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၂၁၆။ မူလ၊ ၁။ ၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄။)

စိတ္တသဒ္ဓသမ္ပန္နတ္တ (န) [စိတ္တသဒ္ဓ+သမ္ပန္န+တ္တ] စိတ္တသဒ္ဓါနှင့်စပ်သည်၏ အဖြစ်။ စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာန-ကြည့်။

စိတ္တသဒ္ဓါပေက္ခ (တိ) [စိတ္တသဒ္ဓ+အပေက္ခာ] စိတ္တသဒ္ဓါကို ငဲ့ခြင်းရှိသော၊ စိတ္တသဒ္ဓါကို ငဲ့သော။ စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာန-ကြည့်။

စိတ္တသန္တတိ (ထိ) [စိတ္တ+သန္တတိ] စိတ်အစဉ်။ စိတ္တသန္တတိ သမာဓိတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၃၃၂-၃။ (- အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၈။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၂၂၊ ၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၉၊ ၃၀၈၊ ၃၃၀။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၆၂၂။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၅၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၀၁။ မ၊ ၁။ ၂၂၃။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၂။)

စိတ္တသန္တတိပ(ပု)ဝတ္ထိ (ထိ) [စိတ္တသန္တတိ + ပဝတ္ထိ] စိတ်အစဉ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ စိတ္တသန္တတိ-

ပဝတ္တိမတ္တေနဝ ပန တေ မတာတိ ဝုစ္ဆန္တိ။
မာဠု၂။၄၀။ စိတ္တသန္တတိပဝတ္တိမတ္တေနဝါတိ
ဝိနာ ကာယဒဏ္ဍေန ဝစီဒဏ္ဍေန စ ကေဝလံ
စိတ္တသန္တတိပဝတ္တိမတ္တေန။ မာဠု၂။၃၀။

စိတ္တသန္တတိဝိဘူသန (န) [စိတ္တသန္တတိ+ဝိဘူ-
သန] စိတ်အစဉ်ကို တန်းဆာဆင်ခြင်း။ စတု-
ပါရိသုဒ္ဓိသီလသင်္ခါတံ စိတ္တသန္တတိဝိဘူသနတ္ထံ
ဝိလေပနံ ဒတာ။ ဗုဒ္ဓဝံသ။၃၁၃။

စိတ္တသန္တာန(ပု၊န)[စိတ္တ+သန္တာန]စိတ်၏အစဉ်၊
စိတ်အစဉ်။ ယဿ စိတ္တသန္တာနဿ နာနာ-
ကာရပွဝတ္တိယာ နာနတ္ထဗျဉ္ဇနဂ္ဂဟဏံ ဟော-
တိ။ ဒီ၊ဠု၁။၂၉၊၃။ မာဠု၁။၆၊၇။ သံ၊ဠု၁။
၆၊၇။ အံ၊ဠု၁။၆၊၇။ ဥဒါန၊ဠု၁။၁၅။ ဣတိဝုတ်၊
ဠု၁။၂၄။စိတ္တသန္တာနဿာတိယထာဝုတ္တဝိညာ-
ဏပုဗ္ဗဿ။ သီ၊ဠု၊သင်္ခါ၊၁။၁၅။ (-ဝိ၊ဠု၁။
၁၀၄။ ဒီ၊ဠု၁။၃၀။ မာဠု၁။၁၄၆။ သံ၊ဠု၁။
၁၇၇။ အံ၊ဠု၁။၁၉၉။ အဘိ၊ဠု၁။၂၉၆။
ပဋိသံ၊ဠု၁။၉၂။ ပဋိသံ၊ဠု၁။၂။၂၆၀။ ဥဒါန၊ဠု၁။
၂၆၆။ ဣတိဝုတ်၊ဠု၁။၂၂။ သုတ္တနိ၊ဠု၁။၁၂။
သုတ္တနိ၊ဠု၁။၂၄၃။ ထေရ၊ဠု၁။၃၁၄။ ထေရ၊
ဠု၁။၁၀၅။ အပ၊ဠု၁။၂၄။ မဟာနိ၊ဠု၁။၁၄၆။
စူဠနိ၊ဠု၁။၅၀။ နေတ္ထိ၊ဠု၁။၃၃။ သာရတ္ထ၊၁။၇၆။
သာရတ္ထ၊၃။၁၇။ ဝိမတိ၊၁။၆၈။ ကင်္ခါ၊ဠု၊သင်္ခါ။
၁၁၉။ သီ၊ဠု၊သင်္ခါ။၂။၉၃။ ဒီ၊ဠု၊၂။၂၇၇။
ဒီ၊ဠု၊၃။၉၂၊၂၇၂။ မာဠု၁။၂၉။ မာဠု၊၂။၇၈။
သံ၊ဠု၁။၂၅။ သံ၊ဠု၊၂။၃၅၀။ အံ၊ဠု၁။၂၈။
အံ၊ဠု၊၂။၁၉၁။ အံ၊ဠု၊၃။၆။ မူလဠု၊၁။၁၉၂။
မူလဠု၊၂။၁၀၅။ မူလဠု၊၃။၂၂။ အနုဠု၊၂။
၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠု၊၂။၁၂၉။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၄၇။)

စိတ္တသန္တာနခေတ္တ (န) [စိတ္တသန္တာန+ခေတ္တ]
စိတ်အစဉ် တည်းဟူသော လယ်ယာမြေ။
အတ္တနော စိတ္တသန္တာနခေတ္တမ္ပိ သဒ္ဓါဗီဇေ
ဝပိတေ ဝဋ္ဋိယာ အဘာဝေါ နာမ နတ္ထိ။
သံ၊ဠု၁။၂၃၀။ (-သုတ္တနိ၊ဠု၁။၁၃၁။)

စိတ္တသန္တာနဂတ (တိ) [စိတ္တသန္တာန + ဂတ]
စိတ်အစဉ်သို့ရောက်သော၊ စိတ်အစဉ်၌ ဖြစ်
သော။ မယံ စိတ္တသန္တာနဂတာ သဗ္ဗေ ဒိယဗု-
သဟဿသင်္ခါ ကိလေသာ။ အပ၊ဠု၁။၃၃၃။

စိတ္တသန္တာနနာမကာယ (ပု) [စိတ္တသန္တာန+
နာမကာယ] စိတ်အစဉ်တည်းဟူသော နာမ်
တရားအပေါင်း။ အန္တော စိတ္တသန္တာနနာမ-
ကာယတော စ။ အပ၊ဠု၁။၂။၈၄။

စိတ္တသန္တာနပုတ္တ (တိ) [စိတ္တသန္တာန+ပုတ္တ] စိတ်
အစဉ်သို့ရောက်သော။ အာဓာရံ စိတ္တသန္တာ-
နပုတ္တံ အပ္ပမုဋ္ဌံ ဂတတ္တာ အာဓာရပုတ္တံ နာမ။
သံ၊ဠု၊၂။၈၈။ (စိတ္တသန္တာနပုဝတ္တံဟု ဖြစ်သင့်
ရာ၏)

စိတ္တသန္တာနဝိနိမုတ္တ (တိ) [စိတ္တသန္တာန+ဝိနိ-
မုတ္တ] စိတ်အစဉ်မှ လွတ်ကင်းသော။ စိတ္တ-
သန္တာနဝိနိမုတ္တဿ ပရမတ္ထတော ကဿစိ
ကတ္တုအဘာဝေပိ။ ဒီ၊ဠု၁။၃၉။ မာဠု၁။၂၉။
သံ၊ဠု၁။၂၆။ အံ၊ဠု၁။၂၈။ (-သီ၊ဠု၊သင်္ခါ။
၁၅၂။)

စိတ္တသန္တာနဝုပသမနတ္တ (တိ) [စိတ္တသန္တာန+
ဝုပသမန + အတ္တ] စိတ်အစဉ်ကို ငြိမ်းအေး
စေခြင်း အကျိုးရှိသော။ တတ္ထ သမထဗလံ
အနုပုဗ္ဗေန စိတ္တသန္တာနဝုပသမနတ္တံ နိရောဓေ
စ ပဋိပါဒနတ္ထံ။ ပဋိသံ၊ဠု၁။၂၃၃။

စိတ္တသန္တာပ (ပု) [စိတ္တ+သန္တာပ] စိတ်ပူပန်
ခြင်း။ စိတ္တသန္တာပေန တပွတိ အနုသော-
စတိ။ အံ၊ဠု၁။၂။၅။ (-အံ၊ဠု၁။၂၄၄။ ပဋိသံ၊
ဠု၁။၈၇၊၁၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၄။ ဥဒါန၊ဠု၁။
၆၆။ ပေတ၊ဠု၁။၁၇။ ထေရ၊ဠု၁။၁၉၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဠု၁။၈၄။ မဟာနိ၊ဠု၁။၆၃။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆။
၂၄၉။ သီ၊ဠု၊သင်္ခါ။၂။၄၀၅။ သံ၊ဠု၊၂။၁၅၃-၅။
အံ၊ဠု၊၂။၃၅၇။ နေတ္ထိ၊ဠု၊၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠု၊၂။
၂၀၀-၃။)

စိတ္တသန္တာပန (န) [စိတ္တ+သန္တာပန] (၁) စိတ်
ကို-ပူပန်-ပူလောင်-စေခြင်း။ (တိ) (၂)
စိတ်ကို-ပူပန်-ပူလောင်-စေတတ်သော။
(၁) ယထာ တထာ ဝါ စိတ္တသန္တာပနံ။
ပဋိသံဠာ ၂။ ၂၁၀။ (၂) ဒေါမနဿံ န ဇာနာမိ၊
စိတ္တသန္တာပနံ မမ။ အပါ ၂။ ၂၀၃။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ။ ၅၇။

စိတ္တသန္တာပလက္ခဏ (တိ) [စိတ္တသန္တာပ +
လက္ခဏ] စိတ်ပူပန်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။
အန္တောနိဗ္ဗာယန္တဿ ဗာလဿ စိတ္တသန္တာပ-
လက္ခဏာ....ယာဒိသာ တာဒိသာ သောကာ
ဝါ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၆။

စိတ္တသန္တာသ (ပ) [စိတ္တ+သန္တာသ] စိတ်၏
-ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ခြင်း။ စိတ္တသန္တာ-
သေန တပုတိ အနုတပုတိ အနုသောစတိတိ
အတ္ထော။ ဣတိဝုတိ၊ ဋ္ဌ။ ၉၇။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၅၂။)

စိတ္တသန္တတ (န) [စိတ္တ+သန္တတ] (၁) ဆန်း
ကြယ်သောအခင်း။ (တိ) (၂) ဆန်းကြယ်
သော အခင်းရှိသော။ (၁) ပလ္လင်္ကေသု
သယိတွာန၊ ဂေါနကေ စိတ္တသန္တတေ။ ဇာ၊ ၂။
၃၂၇။ ဂေါနကေ စိတ္တသန္တတေတိ မဟာ-
ပိဋိယံ ကာဠကောဇဝေ စေဝ ဝိစိတ္တကေ
သန္တရေ စ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၇။ ၂၇၀။ (၂) ကဒါဟံ
သောဏ္ဏပလ္လင်္ကေ၊ ဂေါနကေ စိတ္တသန္တတေ။
ဇာ၊ ၂။ ၁၆၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၆။ ၅၇။

စိတ္တသန္တောသုပ္ပတ္တိ (ထိ) [စိတ္တ+သန္တောသ+
ပုပ္ပတ္တိ] စိတ်ကိုဖျက်ဆီးတတ်သော ဒေါသ၏
ဖြစ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တသန္တောသုပ္ပတ္တိကာရက (တိ) [စိတ္တသန္တော-
သုပ္ပတ္တိ+ကာရက။ ထိဒ္ဓိ-စိတ္တသန္တောသုပ္ပတ္တိ-
ကာရိကာ] စိတ်ကိုဖျက်ဆီးတတ်သော ဒေါသ
ဖြစ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ တတော ဝေ

ဒေါသဇနနီ၊ စိတ္တသန္တောသုပ္ပတ္တိကာရိကာ။
မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၉။

စိတ္တသန္တောသုပ္ပတ္တိကာရိကာ (ထိ) [စိတ္တသန္တော-
သုပ္ပတ္တိ+ကာရိကာ] စိတ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်
သော ဒေါသဖြစ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။
အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တသန္တိဿယ (ပ) [စိတ္တ+သန္တိဿယ] (၁)
စိတ်ဟုဆိုအပ်သောမူရာ။ (တိ) (၂) စိတ်၏
မူရာဖြစ်သော။ (၁) ကာယကိလေသဝတ္ထု
စိတ္တေန စ စိတ္တသန္တိဿယေ စိတ္တေန သုဘာ-
ဝိတေန သတ္တန္တံ စ သမာပတ္တိနံ ဝိဟရိတုံ
ပဋိဇာနာတိ။ ပေဋကော။ ၂၉၅။ (၂) ဟဒယံ
သရီရဗ္ဗန္တရေဒိန္တိယနာနံ မဇ္ဈေ ဌိတံ အန္တော
စိတ္တသန္တိဿယံ အဘုပသတမတ္တလောဟိတပုဏ္ဏံ
ပုန္နာဂဋ္ဌပတိဋ္ဌာနမတ္တာဝါဠကံ ဟဒယမံသံ။
ပဋိသံဠာ၊ ၁။ ၇၆။

စိတ္တသန္တိဿိတ (တိ) [စိတ္တ+သန္တိဿိတ] စိတ်-
၌ - ကို - မှီသော။ ယဒါ ကာယံ စိတ္တ-
သန္တိဿိတံ ကတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၄၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၆၀။ (-သံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၉၁။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၅၉။
နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၄။)

စိတ္တသန္တိဿိတသလ္လဘူတ (တိ) [စိတ္တသန္တိဿိတ
+ သလ္လ + ဘူတ] စိတ်၌မှီသော မြားပြောင့်
(ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ ဟဒယနိဿိတန္တိ စိတ္တ-
သန္တိဿိတသလ္လဘူတံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၃၉။

စိတ္တသဘာဝ (ပ) [စိတ္တ+သဘာဝ] (၁) စိတ်၏
သဘော။ (တိ) (၂) ဆန်းကြယ်သောသဘော
ရှိသော။ (၁) ဗာဟိရကာ အဟေသုံ အဟိ-
သကဿ ဝတ္တသမ္ပတ္တိယာ အာစရိယဿ စိတ္တ-
သဘာဝတော နိဗ္ဗတ္တနတိဘာဝေန။ မ၊ ဋီ၊ ၃။
၁၅၅။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တသဘာဝတ္ထ (န) [စိတ္တသဘာဝ+တ္ထ] ဆန်း
ကြယ်သောသဘောရှိသည်၏အဖြစ်။ ရာဂါဒိ-

သဒ္ဓါသဒ္ဓိမ္ပယုတ္တဓမ္မဝသေန စိတ္တသဘာဝတ္တာ။
သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။

စိတ္တသဘာဝါဘာဝဝိညာဏ(န) [စိတ္တသဘာဝ+
အဘာဝ+ဝိညာဏ] စိတ်သဘောမရှိသော
ဝိညာဉ်။ နိကာယဝါဒေ စိတ္တသဘာဝါဘာဝ-
ဝိညာဏာဒိနမ္ပိ စိတ္တဝိပ္ပယုတ္တဘာဝပဋိဇာနန-
တော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၉။

စိတ္တသမဂ္ဂီ (တိ) [စိတ္တ + သမဂ္ဂီ] စိတ်နှင့်
ပြည့်စုံသောသူ။ စိတ္တသမဂ္ဂီနာ ဝါ ကတာ
ဘဝေယျ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၉။ (-ဝဇီရ၊၅၅၂။)

စိတ္တသမတာ (ထိ) [စိတ္တ+သမ+တာ] (၁)
စိတ်၏ညီမျှသည်၏အဖြစ်၊ စိတ်၏ညီမျှခြင်း၊
စိတ်၏အလိုအပိုမရှိခြင်း။ (၂) စိတ်၏-
ငြိမ်သက်-တည်ကြည်-သည်၏အဖြစ်။ (၁)
စိတ္တသမတာ(မဟာနိ၊၄၀၂)တိ စိတ္တဿ
သမတာ စိတ္တဿ ဦးနာတိရိတ္တတံ ဝဇ္ဇေတွာ
သမတာဝေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၁၄။ (၂) စိတ္တ-
သမတာ(စူဠနိ၊၁၅၉)တိ စိတ္တဿေကဂ္ဂဘာ-
ဝေါ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၄၅။

စိတ္တသမထ (ပု) [စိတ္တ+သမထ] (၁) စိတ်ကို
(အာရုံ၌) ကောင်းစွာထားခြင်း၊ စိတ်တည်
ကြည်ခြင်း။ (၂) စိတ်တုန်လှုပ်ခြင်း၏ ငြိမ်
သက်ကြောင်းဖြစ်သော သမာဓိ။ (၃) စိတ်
ပူပန်ခြင်းကို ငြိမ်းအေးစေတတ်သော အရိ-
ယာမဂ်။ (၁) အဗျတ္တံ စေတောသမထမနု-
ယုတ္တောတိအတ္တနောစိတ္တသမထေယုတ္တော။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၁၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၅၇။ စိတ္တသမထေတိ စိတ္တ-
သမာဓာနေ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၀။ စိတ္တသမထေတိ
စိတ္တဿ သမာဓာနေ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၂။ (၂)
အဋ္ဌသု သမာပတ္တိသု စိတ္တေကဂ္ဂတာ စိတ္တ-
သမထော နာမ။ တဉ္စိ အာဂမ္မ စိတ္တစလနံ
စိတ္တဝိပ္ပနိတံ သမ္ပတိ ဝုပသမ္ပတိ၊ တသ္မာ သော
စိတ္တသမထေတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈-၉။

မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၄၂။ (၃) စေတောသမထသာမိ-
စိန္တိ စိတ္တသမထဿ အနုစ္စဝိကံ ပဋိပဒိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၅၉။ စေတောသမထသာမိစိ(အံ၊ဋီ၊၂။
၂၃၇)လည်း ကြည့်။

စိတ္တသမာဒဟန (န) [စိတ္တ+သမာဒဟန] စိတ်
ကို (အာရုံ၌) ကောင်းစွာထားခြင်း၊ စိတ်
တည်ကြည်ခြင်း။ တံ ပန ပရိယုဋ္ဌာနပ္ပဟာနံ
စိတ္တသမာဒဟနဝသေန ဘဝတိ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၁၀၁။

စိတ္တသမာဓာန (န) [စိတ္တ+သမာဓာန] စိတ်
ကို (အာရုံ၌) ကောင်းစွာထားခြင်း၊ စိတ်
တည်ကြည်ခြင်း။ အပ္ပန္နပစာရဓာဏိကသမာဓိနံ
အညတရေန သမာဓိနာ ပဌမံ စိတ္တသမာဓာနံ
ကတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၂၁၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၄၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ အပါ-
ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၁၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၁။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃၄။ သံ၊ဋီ၊၁။
၁၄၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၂။၁၄၈။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၉-၌ စိတ္တသမာ-
ဒါနဝသေန-ဟု ရှိ၏။ စိတ္တသမာဓာနဝသေန
သာ ရှိသင့်ရာ၏။)

စိတ္တသမာဓာနတ္ထ (တိ) [စိတ္တသမာဓာန+အတ္ထ]
စိတ်တည်ကြည်ခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသော။
စိတ္တေကဂ္ဂတ္ထ(မ၊ဋီ၊၁။၂၂၃)ကြည့်။

စိတ္တသမာဓိ (ပု)[စိတ္တ+သမာဓိ] (ဝိပဿနာနှင့်
တကွ မဂ် ၄ ပါး အစွမ်းကြောင့်) စိတ်တည်
ကြည်ခြင်း။ (၂) သမာဓိပြဋ္ဌာန်းသောစိတ်၊
စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်။ (၁)တကြ စေ တံ စိတ္တသမာဓိ
ပဋိလဘေယျာသိ။ သံ၊၂။၅၂၇-၉။ စိတ္တ-
သမာဓိန္တိ တသ္မိံ ဓမ္မသမာဓိသ္မိံ ဌိတော တံ
သဟ ဝိပဿနာယ စတုန္တံ မဂ္ဂါနံ ဝသေန
စိတ္တသမာဓိံ သစေ ပဋိလဘေယျာသိတိ
ဒဿေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။(-၁၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။

၃၃။ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ဂဌ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇၊၁၈၈။သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။)(၂)စိတ္တသမာဓိ သမာဓိန္ဒြိယသ-
မာဓိဗလပီတိပဿဒ္ဓိ သမာဓိဥပေက္ခာ သမ္မော-
ဇ္ဈင်္ဂါနိ အန္တောဂဓာနိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၁၄၃။ စိတ္တသမာဓိတိ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒံ ဝဒတိ။
စိတ္တံ ပညည ဘာဝယန္တိ ဟိ စိတ္တမုခေန သမာဓိ
ဝုတ္တောတိ သမာဓိမုခေန စိတ္တမ္ပိ ဝတ္တဗ္ဗတံ
အရဟတိ။စိတ္တိဒ္ဓိပါဒဘာဝနာယပန သမာဓိ-
ပိ အဓိမေတ္တာ ဟောတိတိ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒါဒိ-
ဝစနံ ဝိယ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒဝစနံ အဝတုာဏ္ဏဓ“စိတ္တ-
သမာဓိ”တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋ္ဌ၊၂။၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၁၉။

စိတ္တသမာဓိ (ပ) [စိတ္တ + အဓိပတိ + သမာဓိ]
စိတ် - အကြောင်းရှိသော - အကြီးအကဲရှိ
သော-လွန်ကဲသော-သမာဓိ။ (က)စိတ်ကို
-မှီ၍-အကြီးအမှူး-ရွှေ့သွားခေါင်းဆောင်
-ပြု၍ -ရအပ်သော သမာဓိ။ (ခ) စိတ်ကို
အကြီးအမှူးပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော သမာဓိ။
(ဂ) စိတ္တာဓိပတိနှင့် ယှဉ်သော (အပ္ပနာ၏
ရှေ့အဖို့ဖြစ်သော)သမာဓိ။ (က) စိတ္တံ စေ
ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု နိဿာယ လဘတိ သမာဓိ။
လဘတိ စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ စိတ္တ-
သမာဓိ။ သံ၊၃။၂၃၅။ စိတ္တံ စေ ဘိက္ခု အဓိ-
ပတိံ ကရိတုာ လဘတိ သမာဓိ။ လဘတိ
စိတ္တဿေကဂ္ဂတံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ စိတ္တသမာဓိ။
အဘိ၊ဝိ။၂၂၇။ (ခ၊ဂ) စိတ္တသမာဓိ(နေတ္ထိ။
၁၅။ ပေဋကော။၁၉၃)တိ စိတ္တံ ဇေဋ္ဌကံ
ကတုာ ပဝတ္တိတော သမာဓိ ဝါ စိတ္တာဓိပတိ-
နာ သမ္ပယုတ္တော ပုဗ္ဗဘာဂေ ပဝတ္တော
သမာဓိ ဝါ စိတ္တသမာဓိ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၀၃။

စိတ္တသမာဓိပ (ပ) ဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတ (တိ)
[စိတ္တသမာဓိ + ပဓာနသင်္ခါရ + သမန္နာဂတ။
စိတ္တ + သမာဓိ + ပဓာနသင်္ခါရ + သမန္နာဂတ]
(၁) စိတ်ခေါင်းဆောင်သောသမာဓိ၊ပြဇာနီး
-မြတ် - သောဌ-ပါးသောကိစ္စကိုပြီးစေတတ်

သော သမ္ပပ္ပဓာနံဝိရိယနှင့်ပြည့်စုံသော။ (၂)
စိတ်, သမာဓိ,ဝိရိယနှင့် ပြည့်စုံသော။ (၃)
စိတ်,စိတ်ခေါင်းဆောင်သော သမာဓိ,ဝိရိယ
နှင့် ပြည့်စုံသော။ (၁) စိတ္တသမာဓိပဓာန-
သင်္ခါရသမန္နာဂတံ ဣဒ္ဓိပါဒံ ဘာဝေတိ။ဒီ၊၂။
၁၇၂။ ဒီ၊၃။၁၈၅။ မ၊၁။၁၄၈။ မ၊၂။၂၀၄။
အံ၊၁။၄၁။ (- သံ၊၂။၅၃၉။ သံ၊၃။၂၃၁။)
(၂) ဣတိ ဣမိနာ စ စိတ္တေန ဣမိနာ စ
သမာဓိနာ ဣမိနာ စ ပဓာနသင်္ခါရေန ဥပေ-
တော ဟောတိ။ပ။ သမန္နာဂတော၊ တေန
ဝုစ္စတိ “စိတ္တသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာ-
ဂတော”တိ။ အဘိ၊ဝိ။၂၂၇၊၂၃၁။ (၃) ဣတိ
ဣဒ္ဓေ စိတ္တံ အယည စိတ္တသမာဓိ ဣမေ စ
ပဓာနသင်္ခါရ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ စိတ္တ-
သမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတော ဣဒ္ဓိပါ-
ဒေါ။ သံ၊၃။၂၃၅။ ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရ-
သမန္နာဂတ-လည်း ကြည့်။

စိတ္တသမာဓိဘာဝနာ (တိ)[စိတ္တ+သမာဓိဘာဝ-
နာ။ စိတ္တသမာဓိ + ဘာဝနာ] (၁) စိတ်ကို
အကြီးအမှူးပြု၍ ဖြစ်သော ဖြစ်ပွား စေအပ်
သောသမာဓိ။ (၂) စိတ်ကိုအကြီးအမှူးပြု၍
ဖြစ်သော သမာဓိကို ဖြစ်ပွားစေခြင်း။ ဆန္ဒ-
သမာဓိဘာဝနာဝိရိယသမာဓိဘာဝနာ စိတ္တ-
သမာဓိဘာဝနာ ဝိမံသာသမာဓိဘာဝနာတိ
စတဿော သမာဓိဘာဝနာ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၆၆။
သမာဓိဘာဝနာမယ(ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၁၆)လည်း
ကြည့်။

စိတ္တသမာန (တိ) [စိတ္တ+သမာန] စိတ်နှင့်တူ
သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တသမာနဂတိက (တိ) [စိတ္တသမာန+ဂတိက]
စိတ်နှင့်တူသော သဘောရှိသော။ စိတ္တ-
သမာနဂတိကဿ ဣဓ စိတ္တဂ္ဂဟဏေန ဂဟေ-
တဗ္ဗတယ။ အနုဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။

စိတ္တသမာဟိတဘာဝ (ပ) [စိတ္တသမာဟိတ+
ဘာဝ] စိတ်တည်ကြည်သည်၏ အဖြစ်၊ စိတ်

တည်ကြည်ခြင်း။ စိတ္တသမာဟိတဘာဝေန
ဟိ ယထာဘူတဇာနိံ လက္ခိယတိ။ ပဋိသံဠာ
၁။၂၇။

စိတ္တသမုဋ္ဌာန^၁ (တိ) [စိတ္တ+သမုဋ္ဌာန]စိတ်လျှင်
ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော။
စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဓမ္မာ။ အဘိဓမ္မာ။၉။ သမုဋ္ဌဟန္တိ
ဧတေနာတိ သမုဋ္ဌာနံ၊ စိတ္တံ သမုဋ္ဌာနံ ဧတေ-
သန္တိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ။ အဘိဠာ။၁။၉၂။ စိတ္တ-
တောဝေ သမုဋ္ဌာတိတိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ။ အနုဋီ၊
၁။၁၄၉။ (-မ၊ ၂။၂၁၇။ အဘိဓမ္မာ။၂၃၉၊ ၂၀၈။
အဘိဏ္ဍာ။၃၀၅။ ပဋိသံ။၁၁၂၊ ၂၂၆။ ဒီ၊ ၂။
၂၃၁။မ၊ ၁။၂၆၅။ သံ၊ ၁။၂၇။ သံ၊ ၁။၂၇။
၂၂၄-၆။ အံ၊ ၁။၁၁၇။ အဘိဠာ။၁။၁၂၄-၈၊
၃၇၇။ အဘိဠာ။၂။၂၆၊ ၁၆၄၊ ၃၄၀။ အဘိဠာ၊
၃။၁၂၃၊ ၃၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၃၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၈၂၊ ၁၆၆၊ ၁၇၀၊ ၁၉၃၊ ၂၂၃၊ ၂၅၀။ သုတ္တနိ၊ ၁။
၁၄၉။ မဟာနိ၊ ၁။၁၉၇။ ဝဇီရ။၁။၇၆။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။၁၉၃၊ ၂၁၂၊ ၂၃၄-၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၄၉၂။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၃၄။ ဒီ၊ ၁။၂၃၈။ သံ၊ ၁။
၂။၉၅။ အံ၊ ၁။၅၈၊ ၆၈။ အံ၊ ၁။၂၇၇။
မူလဋီ၊ ၁။၅၄၊ ၇၅၊ ၁၃၉။ အနုဋီ၊ ၁။၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၁၀၈၊ ၄၀၂။)

စိတ္တသမုဋ္ဌာန^၂ (တိ) [စိတ္တ+ပစ္စယ+ဥတု+သမု-
ဋ္ဌာန။ ပစ္စယဥတုသဒ္ဓါတို့ကို ချေ။] စိတ်လျှင်
အကြောင်းရှိသော ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော။
စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝဏ္ဏဓာတု (အဘိဠာ။၁။၁၅)-
တိ စိတ္တပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာနာ ဝဏ္ဏဓာတုတိ
အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။...အထ ဝါ စိတ္တသမု-
ဋ္ဌာနာ ဝဏ္ဏဓာတုတိ ဧတ္ထ ပစ္စယဥတုသဒ္ဓါနံ
လောပံ ကတာ သောယေဝ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တော
အတ္ထော၊ သုဝဏ္ဏတာ သုဿရတာ ဝိယ။
မူလဋီ၊ ၁။၁၈။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနဥတုအာဟာရ (ပု) [စိတ္တသမုဋ္ဌာန+
ဥတု+အာဟာရ] စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောဥတု၊

အာဟာရ။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနဥတုအာဟာရေဟိ
ကမ္မသမုဋ္ဌာနဥတုအာဟာရာ ဗလဝန္တော
ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၄၀၃။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနက (တိ) [စိတ္တ+သမုဋ္ဌာန+က]
စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ စိတ်ကြောင့်
ဖြစ်သော။ ပဋိသန္နိစိတ္တတော ပန ဥဒ္ဓံ ပဌမ-
ဘဝဂံတော ပဘုတိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနကံ သုဒ္ဓဋ္ဌ-
ကံ။ အဘိဠာ၊ ၂။၁၆၂။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနကဋ္ဌတ္တာရူပဒွယ (န) [စိတ္တသမုဋ္ဌာ-
န+ကဋ္ဌတ္တာရူပ+ဒွယ]စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်း
ရှိသော-စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော-ရုပ်၊ ပဋိ-
သန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်ဟူသော ရုပ် ၂-ခု အပေါင်း။
စိတ္တသမုဋ္ဌာနကဋ္ဌတ္တာရူပဒွယံ သဟ သင်္ဂဏိ-
တွာ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၃။၂၀၆။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနကာယ (ပု) [စိတ္တသမုဋ္ဌာန+ကာ-
ယ] စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော - စိတ်
ကြောင့်ဖြစ်သော - ရုပ်အပေါင်း၊ စိတ္တဇ-
ရုပ်အပေါင်း။ န ဟိ...တဒုဘယဉ္စ စိတ္တသမု-
ဋ္ဌာနကာယဿ အာဟာရပစ္စယော ဝုတ္တော။
မူလဋီ၊ ၃။၁၉၀။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနကာယသဒ္ဓဝါစာ (ထိ) [စိတ္တသမု-
ဋ္ဌာန+ကာယ+သဒ္ဓ+ဝါစာ] စိတ်လျှင်ဖြစ်
ကြောင်းရှိသော - စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော-
ကာယ၊ သဒ္ဓ၊ ဝါစာ။ တဿာ ဟိ စိတ္တသမု-
ဋ္ဌာနကာယသဒ္ဓဝါစာဟိ ကာယဝစီဝညတ္တိ-
ဟိ ဧဝ ဝါ ပုရိမပုရိမာဟိ ပဝတ္တေတဗ္ဗတ္တာ။
အနုဋီ၊ ၁။၈၄။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုက (ပု၊ န) [စိတ္တသမုဋ္ဌာန+ဒုက]
စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုက။ ဝိညတ္တိဒုကာဒိဟိ သမာန-
ဂတိကော စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုကော။ မူလဋီ၊ ၁။
၁၄၂။ (- အနုဋီ၊ ၁။၁၅၀။)

စိတ္တသမုဋ္ဌာနပထဝိဓာတုပဒဋ္ဌာန (တိ) [စိတ္တသမု-
ဋ္ဌာန+ပထဝိဓာတု+ပဒဋ္ဌာန] စိတ္တဇပထဝိ

ဓာတ်လျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော
(ဝစီဝိညတ်)။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနပထဝီဓာတ်ပဒ-
ဋ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၈။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနမဟာဘူတ (န) [စိတ္တသမုဋ္ဌာန +
မဟာဘူတ] စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော -
စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော - မဟာဘူတ၊ စိတ္တဇ-
မဟာဘူတ။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနမဟာဘူတာနံ
ဧကော အာကာရဝိသေသော အတ္ထိ။ မူလဋီ၊
၁။ ၇၂။ အနုဋီ၊ ၁။ ၈၂။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပ (န) [စိတ္တသမုဋ္ဌာန + ရူပ]
စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော - စိတ်ကြောင့်
ဖြစ်သော - ရုပ်၊ စိတ္တဇရုပ်။ သမတိသကမ္မ-
ဇရူပါနိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပါနံ ဌာနံ ဂဟေတွာ
ဌိတာနိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂။ (- မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၃။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၊ ၁၉၉။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၉။
ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၀၊ ၂၆၀။
ဝဇီရ၊ ၄၂၇။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၃၊ ၁၄၀။ မူလဋီ၊ ၃။
၁၅၄။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၄၆။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၁။ ၃၉၄။)

စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပဋ္ဌာန (န) [စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပ +
ဋ္ဌာန] စိတ္တဇရုပ်၏ - အရာ - ဌာန။ ကမ္မဇ-
ရူပမေဝ ပနဿ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပဋ္ဌာနေ
တိဌတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၅။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပပရမ္ပရာ (ထိ) [စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပ
+ ပရမ္ပရာ] စိတ္တဇရုပ်အဆက်ဆက်။ စိတ္တ-
သမုဋ္ဌာနရူပပရမ္ပရာယ အာဂတတ္တာ ပန ဝေ
ဝုတ္တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပါဓိကာရ (ပု) [စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပ
+ အဓိကာရ] စိတ္တဇရုပ်၏ - အရာ - ဌာန။
စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပါဓိကာရဿ အဘာဝိ။ မူလ-
ဋီ၊ ၂။ ၂၃။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနဝါယု (ပု) [စိတ္တသမုဋ္ဌာန + ဝါယု]
စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော - စိတ်ကြောင့်

ဖြစ်သော - လေ။ စိတ္တဇဝါယောဓာတ်။
ဝါယုပတ္တမ္ဘန္တိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနဝါယုနာ ဥပတ္တမ္ဘ-
နံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၈။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနဝါယောဓာတ် (ထိ) [စိတ္တသမုဋ္ဌာန
+ ဝါယောဓာတ်] စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်း
ရှိသော - စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော - ဝါယော
ဓာတ်၊ စိတ္တဇဝါယောဓာတ်။ စိတ္တသမုဋ္ဌာန-
ဝါယောဓာတ် ဝိညတ္တိ* ဇနယမာနာ ဥပဇ္ဇ-
တိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၉။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနဝါယောဓာတ်ပဒဋ္ဌာန (တိ) [စိတ္တ-
သမုဋ္ဌာနဝါယောဓာတ် + ပဒဋ္ဌာန] စိတ္တဇ-
ဝါယောဓာတ်လျှင် နီးစွာသော အကြောင်း
ရှိသော (ကာယဝိညတ်)။ စိတ္တသမုဋ္ဌာန-
ဝါယောဓာတ်ပဒဋ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၈။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနသဒိသ (တိ) [စိတ္တသမုဋ္ဌာန + သ-
ဒိသ] စိတ္တဇရုပ်နှင့်တူသော။ ပဋိသန္ဓိယံ ပန
ကမ္မသမုဋ္ဌာနံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနသဒိသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၂။ ၃၂၂။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနသဒ္ဓ (ပု) [စိတ္တသမုဋ္ဌာန + သဒ္ဓ]
စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော - စိတ်ကြောင့်
ဖြစ်သော - အသံ၊ စိတ္တဇအသံ။ တေန
ဓာတုသင်္ခန္ဓနေန သဟေဝ သဒ္ဓေါ ဥပဇ္ဇတိတိ
အယံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနသဒ္ဓေါ နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။
၁၂၉။ (- မူလဋီ၊ ၁။ ၇၅။ အနုဋီ၊ ၁။ ၈၂။)

စိတ္တသမုဋ္ဌာနသမ္ပန္န (တိ) [စိတ္တသမုဋ္ဌာန + သမ္ပန္န]
စိတ္တဇရုပ်နှင့် စပ်သော။ တဿာ တတ္ထ
ကဋ္ဌတ္တာရူပံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနသမ္ပန္နံ တံ သမာန-
ဂတိကံ ပဉ္စဝေါကာရေ ဝတ္တမာနမေဝ ဂဟိတံ။
မူလဋီ၊ ၃။ ၂၀၆။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနိက (တိ) [စိတ္တသမုဋ္ဌာန + ဣက]
စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ စိတ်ကြောင့်
ဖြစ်သော (ရုပ်)။ တသ္မိ* ပဌမဇ္ဈာနက္ခဏေ

ဝတ္ထုဝသေန ဝါ စိတ္တသမုဋ္ဌာနိကာဒိဝသေန
ဝါ ယံ ရူပံ နာမ ပဝတ္တတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။

စိတ္တသမုဋ္ဌာနိကကာယ (ပု) [စိတ္တသမုဋ္ဌာနိက +
ကာယ] စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော -
စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော-ရုပ်အပေါင်း၊ စိတ္တဇ-
ရုပ်အပေါင်း။ အဋ္ဌ စိတ္တဇာနိ စိတ္တသမုဋ္ဌာနိ-
ကကာယော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ (-
၁၂၅။)

စိတ္တသမုဋ္ဌာနုပ္ပတ္တိ (ထိ) [စိတ္တသမုဋ္ဌာနုပ္ပတ္တိ +
စိတ္တဇရုပ်၏ဖြစ်ခြင်း။ န ဟိ ဗဟိဒ္ဓါ စိတ္တ-
သမုဋ္ဌာနုပ္ပတ္တိ ဥပပဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၇။

စိတ္တသမုဒါစာရ (ပု) [စိတ္တ + သမုဒါစာရ]
(ကြောင့်ကြကင်းဘိအကျိုးမရှိသော) စိတ်
၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ အဗျာဝဋ္ဌော မနောတိ
နိရတ္တကော စိတ္တသမုဒါစာရော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။
၁၉၇။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၅။ မူလဋီ၊၂။၂။)

စိတ္တသမ္ပက္ခန္ဓနုတာ (ထိ) [စိတ္တ + သမ္ပက္ခန္ဓနု +
တာ] စိတ်၏ ကောင်းစွာ ပြေးဝင်သည်
၏အဖြစ်၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာပြေးဝင်ခြင်း။
အနိမိတ္တာယ စ ဓာတုယာ စိတ္တသမ္ပက္ခန္ဓနု-
တာယ။ ပဋိသံ၊၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၅။ အနိ-
မိတ္တာယ စ ဓာတုယာ စိတ္တသမ္ပက္ခန္ဓနုတာယာ-
တိ အနိမိတ္တသင်္ခါတာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ
စိတ္တပဝိသနတာယ စ လောကနိယျာနံ ဟော-
တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ စိတ္တသမ္ပက္ခန္ဓနုတာ-
ယာတိ ပရိစ္ဆိန္နိတော အနုလောမဉာဏာဒိဘာ-
ဝေန သမ္ပဒေဝ အဓိစိတ္တဿ အနုပဝိသနတ္တာ-
ယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၆၁။

စိတ္တသမ္ပဂ္ဂဟ (ပု) [စိတ္တ + သမ္ပဂ္ဂဟ] စိတ်ကို
မြှောက်ပင့်ခြင်း။ အနိဝါတဂုတ္တိတာယ ဟေ-
တုဘူတော စိတ္တသမ္ပဂ္ဂဟော မာနဝိသေ-
သော။ အနုဋီ၊၂။၂၁၅။

စိတ္တသမ္ပတ္တိ (ထိ) [စိတ္တ + သမ္ပတ္တိ] စိတ်၏ ပြည့်စုံ
ခြင်း။ ဒါနံ ဒေန္တဿ စိတ္တသမ္ပတ္တိယာ စ
ဒက္ခိဏေယျသမ္ပတ္တိယာ စ ဒါနမယံ ပုညံ ဥပ-
စိယတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၆၇။ (-၁၇၀။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌ၊၁၇၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။)

စိတ္တသမ္ပတ္တိဒဿန (န) [စိတ္တသမ္ပတ္တိ + ဒဿန]
စိတ်၏ ပြည့်စုံခြင်းကို ပြခြင်း။ အဗ္ဘာဂတာ-
နန္တိ ဣဒံ စိတ္တသမ္ပတ္တိဒဿနဉ္စေဝ ခေတ္တသမ္ပတ္တိ-
ဒဿနဉ္စ...ပဝတ္တိတဘာဝဒီပနတော။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌ၊၂။

စိတ္တသမ္ပဒါ (ထိ) [စိတ္တ + သမ္ပဒါ] (၁) စိတ်၏
ပြည့်စုံခြင်း။ (၂) သမာဓိ၏ ပြည့်စုံခြင်း။
(၁) ဣဓ ဘိက္ခဝေ ကေစော အနဘိဇ္ဈာလု
ဟောတိ အဗျာပန္နစိတ္တော၊ အယံ ဝုစ္စတိ
ဘိက္ခဝေ စိတ္တသမ္ပဒါ။ အံ၊၁။၂၇၂-၃။ (၂)
တဿ စာယံ သီလသမ္ပဒါ စိတ္တသမ္ပဒါ ပညာ-
သမ္ပဒါ အဘာဝိတာ ဟောတိ အသစ္စိကတာ။
ဒီ၊၁။၁၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ (-ဒီ၊၁။၁၆၂-၃။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၆၀။)

စိတ္တသမ္ပဒါဟေတု (ပု) [စိတ္တသမ္ပဒါ + ဟေတု]
စိတ်၏ ပြည့်စုံခြင်းဟူသော အကြောင်း။
စိတ္တသမ္ပဒါဟေတု ဝါ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ
ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊၁။၂၇၂။

စိတ္တသမ္ပန္န (တိ) [စိတ္တ + သမ္ပန္န] ပြည့်စုံသော
(သမထ, ဝိပဿနာ) စိတ်ရှိသော၊ စိတ်နှင့်
ပြည့်စုံသော။ သစေတသောတိ စိတ္တသမ္ပ-
န္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ စိတ္တသမ္ပန္နောတိ ဓမ္မ-
စိတ္တဿ သမန္နာဂတတ္တာ သမ္ပန္နစိတ္တော။ အံ၊
ဋီ၊၂။ ၁၉၉။

စိတ္တသမ္ပယုတ္တ (တိ) [စိတ္တ + သမ္ပယုတ္တ] စိတ်နှင့်
ယှဉ်သော၊ (က) စိတ်နှင့် အညီအညွတ်
(ကျေပျီဒတာ စသော) အပြားတို့ဖြင့်ယှဉ်

သော (စေတသိက်)။ (ခ) (သိက္ခာစုန့်ခြင်း
ငှါ အလိုရှိသောသူ၏ အဖြစ်တည်းဟူသော)
-စိတ်နှင့်ယှဉ်သော-စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်း
ရှိသော (ဝစီဘေဒသဒ္ဒ)။ (က) စေတသိ-
ကန္တိ စိတ္တသမ္ပယုတ္တံ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၂။ ၃၀၈။ တံ ပန
ယသ္မာ စိတ္တေန သမံ ပကာရေဟိ ယုတ္တံ၊
တသ္မာ အာဟ “စိတ္တသမ္ပယုတ္တ”န္တိ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၂။
၃၃၉။ (-အဘိ၊ ဓ။ ၉၊ ၂၃၈၊ ၂၃၇။ အဘိ၊
က။ ၃၄၉။ အဘိ၊ ငွါ၊ ၁။ ၈၀။ အဘိ၊ ငွါ၊ ၂။ ၄၀။
အဘိ၊ ငွါ၊ ၃။ ၂၄၉၊ ၃၁၉။ ပဋိသံ၊ ငွါ၊ ၂။ ၈၊ ၉။
ခုဒ္ဒက၊ ငွါ၊ ၂။ ၁။ သုတ္တနိ၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၈၉။ မဟာနိ၊
ငွါ၊ ၂။ ၁၅။ ၆။ အနုဋီ၊ ၁။ ၉၂၊ ၁၁၇။)

(ခ) သိက္ခာပစ္စက္ခာနံ မနုဿဇာတိက-
သတ္တဿ သန္တိကေ စိတ္တသမ္ပယုတ္တံ ဝစီဘေဒ
ကရေန္တဿေဝ သီသံ တေ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၁။ ၂၁၄။
စိတ္တသမ္ပယုတ္တန္တိ ပစ္စက္ခာတုကာမတာစိတ္တသမ္ပ-
ယုတ္တံ။ ဝဇီရ၊ ၉၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၉။ ပစ္စက္ခာ-
တုကာမတာစိတ္တေ ဓရန္တေယေဝ ဝစီဘေ-
ဒသမုပ္ပတ္တိံ သန္တာယ “စိတ္တသမ္ပယုတ္တ”န္တိ ဝုတ္တံ၊
စိတ္တသမုပ္ပာနန္တိ အတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၄။

စိတ္တသမ္ပယုတ္တက (တိ) [စိတ္တ+သမ္ပယုတ္တ+က]
စိတ်နှင့် ယှဉ်သော၊ စိတ်နှင့် အညီအညွတ်
(ကျေပျီဒတာ စသော) အပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်
သော (စေတသိက်)။ ဌပေတွာ ဝိတက္က-
ဝိစာရေ သဗ္ဗေပိ စိတ္တသမ္ပယုတ္တကာ ဓမ္မာ
စိတ္တသင်္ခါရော။ ယမက၊ ၂။ ၁။ (-ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၂။
မ၊ ငွါ၊ ၄။ ၉၉။ သံ၊ ငွါ၊ ၃။ ၃၀၂။)

စိတ္တသမ္ပယုတ္တဓမ္မ (ပု) [စိတ္တသမ္ပယုတ္တ+ဓမ္မ] စိတ်
နှင့်ယှဉ်သော တရား။ စိတ္တသံသဋ္ဌာ ဓမ္မာတိ
တ္ထေ စိတ္တသမ္ပယုတ္တဓမ္မေ။ မဟာနိ၊ ငွါ၊ ၂။
(-အနုဋီ၊ ၂။ ၂၆။)

စိတ္တသမ္ပယုတ္တနိရောဓ (ပု) [စိတ္တသမ္ပယုတ္တ+နိ-
ရောဓ] စိတ်နှင့်ယှဉ်သော တရားတို့၏ ချုပ်
ခြင်း။ န စိတ္တသမ္ပယုတ္တနိရောဓော ကေန္တိ-

အဘိဓာန်(စ-ဝဂ်) ၁-၂၇-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကော ဝိတက္ကာဒိနိရောဓေ တဒဘာဝတော။
မ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၇၄။

စိတ္တသမ္ပယုတ္တသင်္ခါရက္ခန္ဓ (ပု) [စိတ္တသမ္ပယုတ္တ+
သင်္ခါရက္ခန္ဓ] စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ။
စိတ္တသမ္ပယုတ္တသင်္ခါရက္ခန္ဓံ သန္တာယ ပဋိက္ခိ-
ပတိ။ အဘိ၊ ငွါ၊ ၃။ ၂၁၅။

စိတ္တသမ္ပဟံသန (န၊ ထိ) [စိတ္တ + သမ္ပဟံသန]
စိတ်ကို ကောင်းစွာအပြားအားဖြင့် - ရှင်
လန်း-နှစ်သက်-စေခြင်း၊ စိတ်ကို-ရှင်လန်း-
နှစ်သက်-စေခြင်း။ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တ-
သမ္ပဟံသနာ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၂။ ၃၁။ အောက်ပုဒ်လည်း
ကြည့်။

စိတ္တသမ္ပဟံသနတ္ထ (ပု) [စိတ္တသမ္ပဟံသန+အတ္ထ]
စိတ်ကို - ရှင်လန်း - နှစ်သက် - စေခြင်း
အကျိုး။ တံ ပနေတံ ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ
ဒုဝိဓံ ဟောတိ စိတ္တသမ္ပဟံသနတ္ထဉ္စေဝ
ဝိပဿနတ္ထဉ္စ။ အံ၊ ငွါ၊ ၁။ ၃၆၆။ စိတ္တသမ္ပဟံ-
သနတ္ထန္တိ ပသာဒနိယဝတ္ထုသ္မိံ ပသာဒုပ္ပု-
ဒနေန ဘာဝနာစိတ္တဿ ပရိတောသနတ္ထံ။
အံ၊ ငွါ၊ ၁။ ၂၂၂။ (-ဝိ၊ ငွါ၊ ၁။ ၈၄။ အံ၊ ငွါ၊
၃၆၇-၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၀။ စရိယာ၊ ငွါ၊ ၄၉။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၆။ မ၊ ငွါ၊ ၃။
၁၉၉။)

စိတ္တသမ္ပိဋ္ဌန (န) [စိတ္တ + သမ္ပိဋ္ဌန] စိတ်ကို-
ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တသမ္ပိဋ္ဌနလက္ခဏ (တိ) [စိတ္တသမ္ပိဋ္ဌန+လက္ခ-
ဏ] စိတ်ကို-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်း လက္ခ-
ဏာရှိသော။ စိတ္တသမ္ပိဋ္ဌနလက္ခဏံ ဒေါမနဿ။
ပေဋကော၊ ၁၇၁။ (-နေတ္ထိဝိ၊ ၁၃၂။)

စိတ္တသမ္ပဿ (ပု) [စိတ္တ+သမ္ပဿ] စိတ်-၌-ကို-
မှီသော အတ္တေ။ စေတောသမ္ပဿဇ-ကြည့်။

စိတ္တသမ္ပန္န (ပု) [စိတ္တ+သမ္ပန္န] စိတ်နှင့်စပ်ခြင်း။
စိတ္တသမ္ပန္နော ကတော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃၀။ စိတ္တ-

သမ္ပန္နောတိ စိတ္တေန သမ္ပန္နော။ အနုဋီ၊ ၂။
၃၆။ (-ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။)

စိတ္တသမ္ပန္နီ (တိ) [စိတ္တ+သမ္ပန္နီ။ စိတ္တသမ္ပန္န+
တ္တိ] စိတ်နှင့် စပ်ခြင်းရှိသော။ ကာယသမ္ပန္နီ၊
စိတ္တသမ္ပန္နီ စ ဥဇ္ဇဘာဝေါတိ လက္ခိတဗ္ဗတာယ
ကာယစိတ္တအဇ္ဇဝလက္ခဏာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။
၁၄၅။

စိတ္တသမ္ပူတ (ပု) [စိတ္တ+သမ္ပူတ] (၁) စိတ္တ-
ပညာရှိ၊ သမ္ပူတပညာရှိ။ (တိ) (၂) စိတ်
၌ဖြစ်သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂)
မာနသတိ စိတ္တသမ္ပူတာ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၃၉။
မနသိ ဘဝါတိ မာနသတိ အာဟ “စိတ္တ-
သမ္ပူတာ”တိ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၂။ (-ဣတိဝုတိ၊
၄။ ၂၆၂။)

စိတ္တသမ္ပူတဇာတက (န) [စိတ္တသမ္ပူတ+ဇာ-
တက] စိတ္တပညာရှိ၊ သမ္ပူတပညာရှိတို့၏
အကြောင်းကို ဟောသော ဇာတ်။ စိတ္တ-
သမ္ပူတဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ဝိသတိနိပါတ်၊
၂-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၂-၆။ ဇာ၊ ၄။ ၃၉၀-
၄၀၁။

စိတ္တသမ္မောဟကာရဏ (န) [စိတ္တ+သမ္မောဟ+
ကာရဏ] စိတ်၏ ပြင်းစွာ တွေ့ဝေခြင်း၏
အကြောင်း။ စိတ္တသမ္မောဟနဋ္ဌာန-ကြည့်။

စိတ္တသမ္မောဟန (န) [စိတ္တ+သမ္မောဟန] စိတ်၏
ပြင်းစွာတွေ့ဝေခြင်း။ မာရာဝဋ္ဋနာယာတိ....
စိတ္တသမ္မောဟနေနာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။
၈၉။

စိတ္တသမ္မောဟနဋ္ဌာန (န) [စိတ္တသမ္မောဟန+
ဋ္ဌာန] စိတ်၏ ပြင်းစွာ တွေ့ဝေခြင်း၏
အကြောင်း။ ယံ ပန စိတ္တံ ပါတေတိ၊ တံ
ယသ္မာ အရိယမဂ္ဂံ အပရဇ္ဈတိ၊ စိတ္တသမ္မော-
ဟကာရဏဉ္စ ဟောတိ၊ တသ္မာ “အရိယမဂ္ဂံ
အပရဇ္ဈတိ၊ စိတ္တသမ္မောဟနဋ္ဌာန”န္တိ စ ဝုတ္တံ။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၉၂။

စိတ္တသရ (ပု) [စိတ္တ+သရ] ဆန်းကြယ်သော
မြား။ စတုဒ္ဓိသာ ပုပ္ဖပဋိမဏ္ဍိတေ စိတ္တသရေ
ခိပန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၅။

စိတ္တသရိက္ခက (တိ) [စိတ္တ+သရိက္ခက] စိတ်နှင့်
တူသော။ သဗ္ဗာပိ ဟိ တာ အတ္တနော အတ္တ-
ဘာဝေ သုခမေ စိတ္တသရိက္ခကေ ကတွာ
မာပေသုံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။

စိတ္တသရိရကလ္လတာ (ထိ) [စိတ္တ+သရိရ+ကလ္လ
+တာ] စိတ်နှင့် ကိုယ်၏-ခန့်ကျန်း-ရောဂါ
မရှိ-သော သူ၏အဖြစ်။ စိတ်ရောကိုယ်ပါ
ကျန်းမာခြင်း။ တေ စိတ္တသရိရကလ္လတာယ
အနဂ္ဂဟိတပညာ ဗလာ.... ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၃၃၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၃။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၃၁၀။ စိတ္တ-
သရိရကလ္လတာယာတိ စိတ္တဿ သရိရဿ စ
အရောဂတာယ။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၂၇၉။ မ၊ ၃။ ၁။ ၃၂၉။

စိတ္တသလ္လိယနာ (ထိ) [စိတ္တ+သလ္လိယနာ] စိတ်၏
ကပ်ငြိခြင်း။ ဣတိ ယာ စ စိတ္တသလ္လိယနာ
ယာ စ ကာယာကမ္မနိယတာ။ ပေဋကော။
၂၇၂။

စိတ္တသလ္လေခ (ပု) [စိတ္တ+သလ္လေခ] စိတ်ကို-
ရေးခြစ်-ခေါင်းပါးအောင်ပြု-ခြင်း။ စိတ္တ-
သလ္လေခေါ ကာတဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၄၆။
အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉။

စိတ္တသဟစရိယာ (ထိ) [စိတ္တ+သဟစရိယာ]
စိတ်နှင့် အတူတကွဖြစ်ခြင်း။ စိတ္တသဟစရိ-
ယာယ ယထာ “ကုန္တာ ပစရန္တိ”တိ။ အနုဋီ၊
၁။ ၁၈။

စိတ္တသဟဇာတ (တိ) [စိတ္တ+သဟဇာတ] စိတ်
နှင့် အတူတကွဖြစ်သော။ တတ္ထ ယံ စိတ္တ-
သဟဇာတာ ဓမ္မာ၊ ဣဒံ ဒုက္ခံ။ ပေဋကော။
၁၇၉။

စိတ္တသဟဘာဝိ (တိ) [စိတ္တ+သဟဘာဝိ] စိတ်
နှင့် အတူတကွ- ဖြစ်တတ် - ဖြစ်လေ့ရှိ -

သော။ စိတ္တသဟဘာဝိနံ ဝေ စိတ္တေန သမ-
ယဝဝတ္ထာနံ ကတံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၄၆။

စိတ္တသဟဘူ (တိ) [စိတ္တ+သဟဘူ] စိတ်နှင့်
အတူတကွဖြစ်သော။ စိတ္တသဟဘူနော ဓမ္မာ။
အဘိ၊ ၈။ ၁၀။ စိတ္တေန သဟဘူနော စိတ္တ-
သဟဘူနော။ အဘိ၊ ၉။ ၁။ ၉၂။ (-အဘိ၊ ၈။
၂၃၉၊ ၂၀၈။ နေတ္ထိ၊ ၁၆။)

စိတ္တသဟဘူဝိကာရ (ပု) [စိတ္တသဟဘူ+ဝိကာ-
ရ] စိတ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော ဖောက်ပြန်
သော-အခြင်းအရာ-အမှုအရာ။ သော စိတ္တ-
သဟဘူဝိကာရော အဓိပ္ပါယ် ဝိညာပေတိ။
မူလဋီ၊ ၁။ ၇၃။

စိတ္တသာမဂ္ဂိဒီပနဝစန (န) [စိတ္တသာမဂ္ဂိ+ဒီပန
+ဝစန] စိတ်၏ ညီညွတ်ခြင်းကို-ပြတတ်-
ပြကြောင်းဖြစ်-သော စကား။ တတ္ထ “ဒမ္မိ”-
တိ အတ္တနော စိတ္တသာမဂ္ဂိဒီပနဝစန။ ဝင်္ဂရ။
၄၆၃။

စိတ္တသာမဂ္ဂိ (ထိ) [စိတ္တ + သာမဂ္ဂိ] စိတ်၏
ညီညွတ်ခြင်း။ စိတ္တသာမဂ္ဂိဝသေန ကေဠာ-
သယတာယ သုဠ မောဒမာနေဟိ။ ကင်္ခါ။
၂၉၂။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၉။)

စိတ္တသာမည (န) [စိတ္တ+သာမည] စိတ်တို့၏
တူသည်၏အဖြစ်၊ စိတ်ချင်းတူခြင်း၊ စိတ်
သာမည၊ စိတ်သာမန်။ အတိတာဒိဝိဘာဂံ
အကတွာ စိတ္တသာမညေန “ဣမဿ စိတ္တံ
ဇာနာမိ”တိ ပရိကမ္ပံ ကတွာ။ မူလဋီ၊ ၁။
၁၉၄။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၇၇၊ ၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၆၇။)

စိတ္တသာမတ္ထိယ (န) [စိတ္တ+သာမတ္ထိယ] စိတ်၏
အစွမ်းသတ္တိ။ စိတ္တဝသ-ကြည့်။

စိတ္တသိတ (တိ) [စိတ္တ+သိတ] စိတ်-၌-ကို-
မှီသော။ ဟဒယသိတန္တိ ဟဒယနိသိတံ
စိတ္တသိတံ စိတ္တနိသိတံ ဟဒယသိတံ။
မဟာနိ၊ ၃၂၄။

စိတ္တသိနေဟန (န) [စိတ္တ+သိနေဟန] စိတ်ဖြင့်
ချစ်ခင်ခြင်း။ မေတ္တာဘာဝနံ စိတ္တသိနေဟနံ
ကထေတိ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၃၈။

စိတ္တသိဗ္ဗန (တိ) [စိတ္တ+သိဗ္ဗန။ ထိ၌ စိတ္တသိဗ္ဗ-
နာ၊ စိတ္တသိဗ္ဗနိ] ဆန်းကြယ်စွာ ချုပ်လုပ်
အပ်သော။ ရထေ စာဇေသယုတ္တေ၊ သုက-
တေ စိတ္တသိဗ္ဗနေ။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၄။ စိတ္တသိဗ္ဗ-
နေတိ သီဟစမ္မာဒီပံ အလင်္ကရဏဝသေန
စိတြသိဗ္ဗနေ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၅၄။ သုဝဏ္ဏဝိက-
တာ စိတ္တာ၊ သုကတာ စိတ္တသိဗ္ဗနာ (သိဗ္ဗနိ၊
သျှာ၊ က။ မူကွံ)။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၂။ ဇာ၊ ၁။ ၉။ ၇။
၆၈။ စိတ္တသိဗ္ဗနာတိ စိတြသိဗ္ဗနိယော။ ဇာ၊ ၁။
၇။ ၆၉။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၁၃။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၃၉၅။)

စိတ္တသိဗ္ဗနာ (ထိ) [စိတ္တ+သိဗ္ဗနာ] ဆန်းကြယ်စွာ
ချုပ်လုပ်အပ်သော။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စိတ္တသိဗ္ဗနိ (ထိ) [စိတ္တ+သိဗ္ဗနိ] ဆန်းကြယ်စွာ
ချုပ်လုပ်အပ်သော။ စိတ္တသိဗ္ဗန-ကြည့်။

စိတ္တသိတ (တိ) [စိတ္တ+သိတ] စိတ်၏-မြေ-
ချမ်းမြေ-သော။ စိတ္တသိတိဘာဝ-ကြည့်။

စိတ္တသိတလဘာဝကာရဏတာ (ထိ) [စိတ္တ+
သိတလ+ဘာဝ+ကာရဏ+တာ] စိတ်၏-
အေးမြ-ချမ်းမြေ-ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်၏
အကြောင်း၏ အဖြစ်၊ စိတ်အေးမြခြင်း၏
အကြောင်း၊ အေးမြ-ချမ်းမြေ-သော စိတ်
ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်။ မေတ္တာ-
မုဒိတာနမ္ပိ စိတ္တသိတလဘာဝကာရဏတာ
ဥပလဗ္ဗတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၇။
မ၊ ၁။ ၁။ ၃။ သံ၊ ၁။ ၂။ အံ၊ ၁။ ၅။

စိတ္တသိတိ(သိတိ)ဘာဝ (ပု) [စိတ္တသိတ+ဘာဝ၊
အလယ်၌-ဣ၊ ဤ-လာ] စိတ်၏-အေးမြ-ချမ်း
မြေ-သည်၏ အဖြစ်၊ စိတ်အေးမြခြင်း။ န ဤ-
သကမ္ပိ စိတ္တသိတိဘာဝဿ အညထတ္တမဟော-
သိ။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၈။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃။ သံ၊ ၁။ ၁။

၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၆။ န ဤသကမ္မိ စိတ္တသိတိဘာ-
ဝဿညထတ္တမဟောသိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃။

စိတ္တသိသ (န) [စိတ္တ + သိသ] (၁) စိတ်၏
ပြဋ္ဌာန်းသည်၏ အဖြစ်၊ စိတ်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း။
(၂) စိတ်ကို အဦးပဓာနပြုခြင်း၊ စိတ်ကို
ခေါင်းတပ်ခြင်း။ (၁၊၂) စိတ္တသိသေန နိဒ္ဒိ-
ဋ္ဌတ္တာ။ ဝိဘာဝိနီ၊၂၆၉။ စိတ္တသိသေနာတိ
စိတ္တဿ ပဓာနဘာဝေန၊ စိတ္တံ ဝါ ပဓာနံ
ကတွာ နိဒ္ဒိဋ္ဌတ္တာ သမာဓိဿ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။
၅၄၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉၊၂။၂။
၂၅၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၊က။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၆၊၂၂၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၅၅။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၇၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၅၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၇၊
၃၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၈၊၂၉၅၊၃၃၅။ သံ၊ဋီ၊
၁။၉၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။ အံ၊ဋီ၊
၃။၁၈၂။ အနု၊ဋီ၊၂။၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၁၄။ နေတ္တိဝိ၊၂၂၄။)

စိတ္တသုခ (န) [စိတ္တ + သုခ] စိတ်၏ချမ်းသာခြင်း၊
စိတ်ချမ်းသာခြင်း။ အမနာပေနာတိ န စိတ္တ-
သုခေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၈။)

စိတ္တသုခပီဏိတ (တိ) [စိတ္တသုခ + ပီဏိတ] စိတ်
ချမ်းသာခြင်းဖြင့် - နှစ်သက် - နှစ်သိမ့် -
သော၊သု။ စိတ္တသုခပီဏိတော ဥဘယသမ္ပတ္တိ-
ယော အနုဘဝိတွာ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။

စိတ္တသုခပုမတ္တ (တိ) [စိတ္တသုခ + ပမတ္တ] စိတ်
ချမ်းသာခြင်း - ဖြင့် - ကြောင့် - မေ့လျော့
သော၊သု။ စိတ္တသုခပုမတ္တော ဝိယ ပမတ္တ-
ပုဂ္ဂလေ ဣဋ္ဌာကာရေန ဝဉ္ဇေတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၁၄၀။

စိတ္တသုခဟေတု (ပု) [စိတ္တသုခ + ဟေတု] စိတ်
ချမ်းသာခြင်း၏ အကြောင်း။ “ဒုဒ္ဓိခိရောဟ-
မသ္မိ”တိ ဘဏန္တော စိတ္တဒုက္ခဝုပသမ္ပယုယံ
စိတ္တသုခဟေတု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။

စိတ္တသုတ္တ (န) [စိတ္တ + သုတ္တ] (၁) စိတ်တည်း
ဟူသော ချည်ကြိုး။ (၂) စိတ္တသုတ်၊ စိတ်
သည် လောကကိုဆောင်ထား၏၊ စိတ်သည်
လောကကို ဆွဲငင်ထား၏၊ အလုံးစုံသော
သတ္တဝါတို့သည် စိတ်၏အလိုသို့ အစဉ် လိုက်
ကြရ၏ဟု ဟောကြားသောသုတ်။ (၁)
ယန္တံ သုတ္တဝသေနော၊ စိတ္တသုတ္တဝသေနိဒ္ဓံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ (၂) သံယုတ္တ-
နိကာယ၊ သင်္ဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံ-
ယုတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊၁။၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၈၉။

စိတ္တသေန (ပု) [စိတ္တ + သေန + စိတ္တသေန။
စိတ္တသေန တရုကြင်းပြု။] စိတ္တမည်သော
နတ်သား၊ သေနမည်သော နတ်သား၊ စိတ္တ-
သေနမည်သော နတ်သား။ စိတ္တသေနော
စ ဂန္ဓဗ္ဗော။ ဒီ၊၂။၂၀၇။ စိတ္တသေနောတိ
စိတ္တော စ သေနော စ စိတ္တသေနော စ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ စိတ္တော စ သေနော စ စိတ္တ-
သေနော စာတိ တယော ဧတေ ဒေဝပုတ္တာ
ပါဠိယံ ကေသေသနယေန ဝုတ္တာတိ အာဟ
“စိတ္တော စာ”တိအာဒိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၁။

စိတ္တသာဒ (ပု) [စိတ္တ + အသာဒ] စိတ်၏ -
သာယာ - သက်သာ - ခြင်း၊ စိတ်ချမ်းသာ
ခြင်း။ တတ္ထပိ စိတ္တသာဒံ အလဘမာနော။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄၊၂။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၂၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၄၃။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁၊၄၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၁၊၂၇၈၊၂၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၆။၂၂၈။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၃။)

စိတ္တသာဒကရ (တိ) [စိတ္တသာဒ + ကရ] စိတ်၏
- သာယာ - သက်သာ - ခြင်းကို ပြုတတ်
သော၊ စိတ်ချမ်းသာမှုကို ပြုတတ်သော။ ပုရိ-
သာနံ ဣတ္တိသဒ္ဓမရရဂန္ဓဗ္ဗသဒ္ဓါဒယော စိတ္တ-
သာဒကရာ မနာပသဒ္ဓါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။

စိတ္တဿာသကာရဏ (တိ) [စိတ္တ+အဿာသ+ကာရဏ] စိတ်သက်သာခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော။ အဿာသဌာနန္တိ စိတ္တဿာသ-ကာရဏံ ကမ္မဌာနံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။

စိတ္တဟတ္ထ (ဌ) (ပု) [စိတ္တ+ဟတ္ထ (ဌ)] စိတ္တ-ဟတ္ထထေရ်၊ စိတ်အလိုသို့လိုက်၍-လှည့်လည် - သွားလာ - တတ်သော ထေရ်။ အာဝု-သော စိတ္တဟတ္ထ တဝ ဂမနသမယံ တုမေဝ ဇာနေယျာသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၉၆။ အောက်ပုဒ် လည်း ကြည့်။

စိတ္တဟတ္ထတ္ထေရ (ပု) [စိတ္တဟတ္ထ+ထေရ] စိတ္တ-ဟတ္ထထေရ်၊ စိတ်အလိုသို့လိုက်၍-လှည့်လည် - သွားလာ-တတ်သော ထေရ်။ စိတ္တဟတ္ထ-တ္ထေရံ (စိတ္တဟဌတ္ထေရံ၊ က။ မူကဲ့) အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၉၄။ “သေ စိတ္တဝသိ-ကော ဟုတွာ ဝိစရတိ”တိ စိတ္တဟတ္ထတ္ထေ-ရေတိ နာမံ ကရိံသု။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၉၅။

စိတ္တဟိတကာရဏ (န) [စိတ္တ+ဟိတ+ကာရဏ] စိတ်၏အကျိုးစီးပွားကို ပြုခြင်း။ ဝဓကဿ ပန စိတ္တဟိတကာရဏံ နတ္ထိ။ ဝဇီရ၊၁၇၀။

စိတ္တဟေတု (ပု) [စိတ္တ+ဟေတု] စိတ်ဟူသော အကြောင်း၊ စိတ်အလိုသို့လိုက်ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ န စိတ္တဟေတု န စ ဒူရကန္တနာ။ ထေရ၊၃၅၈။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၆၂။ စိတ္တဟေတု-တိ....စိတ္တဝသိကော ဟုတွာ။ တေရ၊ဌ၊၂။ ၄၇၃။

စိတ္တဟေတုက (တိ) [စိတ္တ+ဟေတု+က] စိတ် ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ စိတ္တဟေတုကံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ ရူပါယတနံ။ အဘိ၊ဓ။၂၃၉၊ ၂၈၈။ (-အနုဋီ၊၁။၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၂။)

စိတ္တာ (ထိ) [စိတ္တ+အာ] စိတ္တာမည်သော- သူမ-အမျိုးသမီး။ (က) သောဘိတဘုရားရှင် ၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော စိတ္တာမည်သော -ဥပါသိကာ-ဒါယိကာမ။ (ခ) သိခိဘုရားရှင်

၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော စိတ္တာမည်သော -ဥပါသိကာ-ဒါယိကာမ။ (ဂ) စိတ္တာမည် သော ရဟန်းမ။ (ဃ) စိတ္တာမည်သော မိဖုရား။ (င) စိတ္တာမည်သော အိမ်ရှင်မ။ (စ) စိတ္တာမည်သော နတ်သမီး။ စိတ္တာမည် သော -သူမ-အမျိုးသမီး။ (က) သောဘိတ ဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော စိတ္တာ မည်သော-ဥပါသိကာ-ဒါယိကာမ။ နကုလာ စေဝ စိတ္တာ စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၃၅။ (ခ) သိခိဘုရား ရှင်၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော စိတ္တာမည် သော-ဥပါသိကာ-ဒါယိကာမ။ စိတ္တာ စေဝ သုဂုတ္တာ စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၆၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၂၈၉။ (ဂ) စိတ္တာမည်သောရဟန်းမ။ စိတ္တာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ ထေရိ၊ဌ၊၃၄။ (ဃ) စိတ္တာမည်သော မိဖုရား။ တတိယဩက္ကာကဿ ပဉ္စ မဟေသိ-ယော အဟေသု ဟတ္တာ စိတ္တာ ဇန္တု ဇာလိနီ ဝိသာခါတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃၀။ (င) စိတ္တာမည် သောအိမ်ရှင်မ။ မဃဿ ဂေဟေ သုဇာတာ၊ သုဓမ္မာ၊ စိတ္တာ၊ နန္ဒာတိ စတဿော ဘရိ-ယာယော အဟေသု။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၀၅။ (- ၃၀၇-ဂ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၇၁-၂-၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၁၇၊ ၂၂၀။) (စ) စိတ္တာမည်သော နတ်သမီး။ စိတ္တာယ နာမ ဒေဝဓိတာယ။ ဝိမာန၊ဌ၊၈၅။

စိတ္တာ (ထိ) [စိတ္တ + ဣ + အာ] ဆန်းကြယ် သော အကျိုးကို ပေးတတ်သော နက္ခတ်၊ စိတြနက္ခတ်။ ဟတ္ထော စိတ္တာ စ သာတိပိ။ ဓာန်၊၅၉။ တစ္ဆကသဒိသတ္တာ ဝိစိတ္တံ ဖလံ ဒဒါတိတိ စိတ္တာ။ ဓာန်၊ဋီ၊၅၉။

စိတ္တာဂါရ (န) [စိတ္တ+အဂါရ] (မြူးထူး-ပျော် ပါး-ကစား-ရန် အလို့ငှါ ပြုလုပ်အပ်သော) ဆန်းကြယ်သော-ပန်းချီဆေးရေးရှိသော- စရပ်၊ ရုပ်စုံစရပ်။ ဥယျာနေ စိတ္တာဂါရေ ပဋိဘာနစိတ္တံ ကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၃၉၁။ စိတ္တာဂါရန္တိ ကိဋ္ဌနစိတ္တသာလံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၁၂။ ကခါ၊၃၃၀။ (-ဝိ၊၂။၃၉၂။ ဝိ၊၅။၁၁၃၊၁၃၅။ ကခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။၁၁၅။)

စိတ္တာဂါရဝဂ္ဂ (ပု) [စိတ္တာဂါရ+ဝဂ္ဂ] စိတ္တာဂါရ
ဝဂ္ဂံ၊ စိတ္တာဂါရသိက္ခာပုဒ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော
ဝဂ္ဂံ။ စိတ္တာဂါရဝဂ္ဂဿ ပဌမသိက္ခာပဒေ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ (-၂၁၅။ ကင်္ခါ။၃၃၀။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၁၂၆။ ဝိမတိ၊၂။၇၉။)

စိတ္တာဂါရသိက္ခာပဒ (န) [စိတ္တာဂါရ+သိက္ခာပဒ]
စိတ္တာဂါရသိက္ခာပုဒ်၊ မြူးထူး - ပျော်ပါး -
ကစား - ရန်အလိုငှါ ပြုအပ်သော ဆန်းကြယ်
သောစရပ်ကို ဆဗ္ဗဋီရဟန်းမတို့ ကြည့်ရှုခြင်း
ငှါ သွားခြင်းကြောင့် ပညတ်တော် မူအပ်
သော သိက္ခာပုဒ်။ ဂိရဂ္ဂသမဇ္ဇံ စိတ္တာဂါရ-
သိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁။
ဝိမတိ၊၁။၁၁၁။

စိတ္တာစာရ (ပု) [စိတ္တ+အာစာရ] စိတ်၏
ဖြစ်ခြင်း၊ စိတ်၏အလိုဆန္ဒ။ သတ္တာ တေသံ
စိတ္တာစာရံ ဥတုာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ တေသံ
စိတ္တာစာရံ ဥတုာတိ တထာ ကထေန္တာနံ
တေသံ ဘိက္ခုနံ...စိတ္တပုဝတ္ထိံ ဥတုာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၁၇။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၀၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၃။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၃၀၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၉။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၁၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၀။
ဝဇီရ၊၅။၃၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။
၂၂၁။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ သိ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၁။၂၀၀။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၉၂၊၄၁၁။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄၊၃၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄၁၊၁၇၉။)

စိတ္တာစာရဇာနနပညာ (ထိ) [စိတ္တာစာရ+ဇာ-
နန+ပညာ] စိတ်၏ဖြစ်ခြင်းကို - စိတ်၏ အလို
ဆန္ဒကို - သိသောပညာ၊စေတောပရိယဉာဏံ။

ပရမတ္ထဉာဏေန ဝါ ဥတုာတိ ပရေသံ စိတ္တာ-
စာရဇာနနပညာယ ဇာနိတုာ၊ စေတော-
ပရိယဉာဏေန ဇာနိတုာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၇။

စိတ္တာစာရဇာနနသမတ္ထ (တိ) [စိတ္တာစာရဇာ-
နန+သမတ္ထ] စိတ်၏ဖြစ်ခြင်းကို သိခြင်းငှါ
စွမ်းနိုင်သော၊ စိတ်၏အလိုဆန္ဒကို သိစွမ်းနိုင်
သော။ ဘဂဝါ သဒေဝကဿ လောကဿ
စိတ္တာစာရဇာနနသမတ္ထေန ဉာဏေန။ အပါ၊ဋ္ဌ၊
၁။၉၆။

စိတ္တာစာရာနုကူလ (တိ) [စိတ္တာစာရ+အနု-
ကူလ] စိတ်၏ဖြစ်ခြင်းအား - သင့်လျော် -
လျောက်ပတ် - သော၊ စိတ်အလိုဆန္ဒနှင့်ကိုက်
ညီသော။ တဿ စိတ္တာစာရာနုကူလာယ ဓမ္မ-
ဒေသနာယ တံ အနုသာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၉။

စိတ္တာဒိသန (န) [စိတ္တ+အာဒိသန] စိတ်ကိုညွှန်
ပြခြင်း။ ပရဿ စိတ္တာဒိသနမေဝ အာဂတံ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။

စိတ္တာဓိဋ္ဌာန (န) [စိတ္တ+အဓိဋ္ဌာန] (၁) စိတ်ကို
- အဓိဋ္ဌာန် - ဆောက်တည် - ဖြစ်စေ - ခြင်း။
(တိ) (၂) စိတ်ကို - အဓိဋ္ဌာန် - ဆောက်
တည် - ဖြစ်စေ - သော၊သု။ (၁) သော ဟိ
မနုဿာနံ စိတ္တာဓိဋ္ဌာနမတ္ထေန ဣဇ္ဈနတော။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၁၉။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။) (၂)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တာဓိဋ္ဌာနဘာဝ (ပု) [စိတ္တာဓိဋ္ဌာန+ဘာဝ]
စိတ်ကို - အဓိဋ္ဌာန်သော သူ၏ အဖြစ် - အဓိ-
ဋ္ဌာန်ခြင်း။ စိတ္တာဓိဋ္ဌာနဘာဝမတ္ထေန ပဋိ-
ပါကတိကဘာဝါပတ္တိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။

စိတ္တာဓိဋ္ဌာနသံဝရ (ပု) [စိတ္တာဓိဋ္ဌာန+သံဝရ]
(က) စိတ်ကိုအဓိဋ္ဌာန်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော -
စောင့်ရှောက် - စောင့်စည်း - ခြင်း။ (ခ)
စိတ်ကို ဆောက်တည်ခြင်းဖြင့် အထူးပြုအပ်

သော ပိတ်ဆို့စောင့်ရှောက်ခြင်း။ (က၊ခ)
တံ ဟိ “န ပုန ဝေံ ကရိယာမိ”တိ စိတ္တာ-
ဓိဋ္ဌာနသံဝရေနော သုဇ္ဈနတော သံဝရသုဒ္ဓိတိ
ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၄၁။

စိတ္တာဓိဋ္ဌာနသမနန္တရ (ဗျ) [စိတ္တာဓိဋ္ဌာန+သမ-
နန္တရ] စိတ်ကို အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း၏ အခြားမဲ့။
စိတ္တာဓိဋ္ဌာနသမနန္တရမေဝ မရဏံ ဟောတိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

စိတ္တာဓိပတိ (ပု) [စိတ္တ+အဓိပတိ] စိတ္တာဓိပတိ၊
စိတ်ဟူသော အကြီးအမှူး၊ အကြီးအမှူးဖြစ်
သောစိတ်။ နနု စိတ္တာဓိပတိ သဟဇာတာနံ
ဓမ္မာနံ အဓိပတိတိ။ အဘိ၊က။၃၆၉။ (-
ပဋ္ဌာန၊၁။၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၅၆။) ဆန္ဒာဓိပတိ-လည်း ကြည့်။

စိတ္တာဓိပတေယျ (တိ) [စိတ္တာဓိပတိ+ဏေယျ]
စိတ်ဟူသော အကြီးအမှူးမှလာသော၊ စိတ်
လျှင် အကြီးအမှူးရှိသော၊ စိတ်ကို-အဦး-
အကြီးအမှူး- ရှေ့သွားခေါင်းဆောင်-ပြု၍
- အားထုတ်အပ် - ဖြစ်စေအပ် - သော၊
တရား (တေဘူမကကုသိုလ်နှင့် လောကုတ္တ-
ရာဈာန်)။ ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ
ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ....စိတ္တာဓိပတေ-
ယျ။ အဘိ၊ဓ၊၆၉။ (-၇၀-၁-၂။နေတ္ထိ၊၁၅။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆၊၂၅၈၊၂၈၀။ မူလဋီ၊၁။၈၅။
အနုဋီ၊၁။၁၁၇။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၁၁၇။ နေတ္ထိဝိ၊
၁၀၂။) ဆန္ဒာဓိပတေယျလည်းကြည့်။

စိတ္တာဓိပ္ပါယ (တိ) [စိတ္တ + အဓိပ္ပါယ] ဆန်း
ကြယ်သော အလိုရှိသော၊သူ။ ရညော ဝိယ
ဒုဝိညေယျံ၊ စိတ္တာဓိပ္ပါယတောပိ ဝါ။ ဝဇီရ။
၂၅၀။

စိတ္တာနန္တရ (ဗျ) [စိတ္တ+အနန္တရ] စိတ်၏-
အခြားမဲ့- အကြားမရှိရာ-အခါ၊ စိတ်နှင့်
တဆက်တည်း။ထေရေ စိတ္တာနန္တရံ အလဒ္ဓဗ္ဗ-

တာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။
သံ၊ဋီ၊၁။၈၅။)

စိတ္တာနန္တရိယဋ္ဌ (ပု) [စိတ္တ+အနန္တရိယ+အတ္ထ]
စိတ်၏ အခြားမရှိသည်၏ အဖြစ်- စိတ်နှင့်
တဆက်တည်း ဖြစ်ခြင်း - ဟူသော အနက်
သဘော။ စိတ္တာနန္တရိယဋ္ဌော အဘိညေ-
ယျော။ ပဋိသံ၊၁၈။ စိတ္တုပ္ပါဒနေ ဖလုပ္ပါဒနေ
ဝါ နာယ အန္တရမတ္တိတိ အနန္တရံ၊ အနန္တရဿ
ဘာဝေါ အာနန္တရိယံ၊ စိတ္တဿ အာနန္တရိယံ
စိတ္တာနန္တရိယံ၊ သော စိတ္တာနန္တရိယဋ္ဌော။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ (-ပဋိသံ၊၃၀၇။)

စိတ္တာနုကူလ (တိ) [စိတ္တ+အနုကူလ] စိတ်အား
-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သော၊ စိတ်
ကြိုက်ဖြစ်သော။ အတ္တနော အတ္တနော စိတ္တာ-
နုကူလံ ဇနပဒံ အဂမံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ (-
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၈၄။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၈၄၊၂၂၄။
သာရတ္ထ၊၃။၃၃၁။)

စိတ္တာနုကူလဓမ္မဒေသနာ (ထိ) [စိတ္တာနုကူလ+
ဓမ္မဒေသနာ] စိတ်အား လျော်သော-စိတ်
ကြိုက်ဖြစ်သော-တရားကို ဟောခြင်း။ တေ-
သံ စိတ္တာနုကူလဓမ္မဒေသနာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၁၂၄။

စိတ္တာနုဂတိက (တိ) [စိတ္တ+အနုဂတိ+က] စိတ်
သို့အစဉ် လိုက်ခြင်းရှိသော၊ စိတ်အား လျော်
သော။ န ယထာ စိတ္တဿ ဝါစာ စိတ္တာနုရူပါ
စိတ္တာနုဂတိကာ န ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၁၇။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆-၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၈၃။ အနုဋီ၊
၁။၂၀၉။ အနုဋီ၊၃။၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂။
နေတ္ထိ၊ဋီ၊၆၇။)

စိတ္တာနုဂါဟက (တိ) [စိတ္တ+အနုဂါဟက] စိတ်
ကို ချီးမြှောက်တတ်သော။ ဣမဿာပိ စိတ္တာ-
နုဂါဟကံ သောမနဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။

စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ (တိ) [စိတ္တ+အနုပရိဝတ္တိ] စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်းရှိသော၊ စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်သော။ စိတ္တာနုပရိဝတ္တိနော ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၁၀။ စိတ္တဿ အနုပရိဝတ္တိနော စိတ္တာနုပရိဝတ္တိနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ (-အဘိ၊ဓ။၂၃၉၊၂၀၈။ အဘိ၊က။၃၁၉၊၃၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၃။ မူလဋီ၊၁။၇၅။)

စိတ္တာနုပရိဝတ္တိကတ္တ (န) [စိတ္တာနုပရိဝတ္တိက+တ္တ] စိတ်သို့အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ဝိညတ္တိသင်္ခါတာပိ ကိရိယာ ဝိနာ သေဝနစိတ္တေန န ဟောတိ စိတ္တဇတ္တာ၊ ဝိကာရရူပတ္တာ၊ စိတ္တာနုပရိဝတ္တိကတ္တာ စ။ ဝဇီရ။၁၀၆။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။၂၇။)

စိတ္တာနုပဿနာ (ထိ) [စိတ္တ+အနုပဿနာ] (၁) စိတ်ကို အဖန်ဖန်-ရှုတတ်-သိတတ်-သော ပညာ၊ စိတ်ကို အဖန်ဖန်-ရှုခြင်း-သိခြင်း။ (၂) စိတ်ကို အဖန်ဖန်-ရှုတတ်-မှတ်တတ်-သော သတိ၊ စိတ်ကို အဖန်ဖန် ရှုမှတ်ခြင်း။ (၁) စိတ္တေန စ စိတ္တာနုပဿနာယ စ ဒွေ ဓမ္မေ ဓာရေတိ။ ပေဋကော။၂၉၅။ သရာဂမဟဂ္ဂတာဒိဝသေန သမ္ပယောဂဘူမိဘေဒေန ဘိန္နဿေဝ စိတ္တဿ အနုပဿနာ စိတ္တာနုပဿနာ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၂၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆၊၃၉၄။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅၊၃၀၅၊၃၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၂၊၄၃။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၄၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၂၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၀။ မူလဋီ၊၃။၆၀။ အနုဋီ၊၂။၁၅၀။) (၂) စိတ္တပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ မဂ္ဂေန သမိဇ္ဈတိတိ စိတ္တာနုပဿနာ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။

စိတ္တာနုပဿနာစတုက္က (ပု၊န) [စိတ္တာနုပဿနာ+စတုက္က] စိတ္တာနုပဿနာ ၄-ခုအပေါင်း။ စိတ္တပဋိသံဝေဒီ အဘိပ္ပမောဒယံ စိတ္တံ သမာဒယံ

စိတ္တံ ဝိမောစယံ စိတ္တန္တိ စိတ္တာနုပဿနာစတုက္က။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။

စိတ္တာနုပဿနာ ဘာဝနာနုဘာဝ နိဗ္ဗတ္တ (တိ) [စိတ္တာနုပဿနာ+ဘာဝနာ+အာနုဘာဝ+နိဗ္ဗတ္တ] စိတ္တာနုပဿနာဘာဝနာ၏ အစွမ်းကြောင့်ဖြစ်သော။ ဧဝံ စိတ္တာနုပဿနာမုခေန အာဂစ္ဆန္တာ သောဠသဝိဓေန စိတ္တာနုပဿနံ ဘာဝေတွာ စိတ္တာနုပဿနာဘာဝနာနုဘာဝ-နိဗ္ဗတ္တေန အရိယမဂ္ဂေန ဧကံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဩသရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

စိတ္တာနုပဿနာမုခ (န) [စိတ္တာနုပဿနာ+မုခ] စိတ္တာနုပဿနာ အကျင့်လမ်းစဉ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။ အာယမုခ (- အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၃) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန (န) [စိတ္တာနုပဿနာ+သတိပဋ္ဌာန] စိတ္တာနုပဿနာဟူသော သတိပဋ္ဌာန။ စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနေ။ ပဋိသံ၊၂။၂-၄။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅၊၃၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၀။ နေတ္ထိဝိ။၂၆။)

စိတ္တာနုပဿနာသတိသံဝရ (ပု) [စိတ္တာနုပဿနာ+သတိသံဝရ] စိတ္တာနုပဿနာ ဟူသော သတိသံဝရ။ စိတ္တာနုပဿနာသတိသံဝရော တိ စတုဗ္ဗိဓေန ဝိဘဇိတဗျော။ နေတ္ထိဝိ။၂၄၈။

စိတ္တာနုပဿီ (တိ) [စိတ္တ+အနုပဿီ] စိတ်ကို အဖန်တလဲလဲ-ရှုတတ်-ရှုလေ့ရှိ-သော၊သူ။ စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿီ ဝိဟရတိ....အဘိဇ္ဈာဒေါ-မနဿံ။ ဒီ၊၂။၂၃၁။ မ၊၁။၇၀။ မ၊၂။၂။ သံ၊၃။၈၊၁၂။ အံ၊၁။၄၁။ (- ဒီ၊၂။၈၊၁၂။ မ၊၁။၇၆။ သံ၊၂။၄၁၂။ သံ၊၃။၂၇၂၊၂၉၄။ နေတ္ထိ၊၇၀၊၁၀၂။ ပေဋကော။၂၃၃၊၂၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။

၃၅၁၊ ၃၆၇။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၀။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၀၀။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၃။ နေတ္တိ၊ ဌ၊ ၁၄၀။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၁၃။ နေတ္တိဝိ၊ ၁၃၆၊ ၂၁၆။)

စိတ္တာနုဘာဝ (ပု) [စိတ္တ+အာနုဘာဝ] စိတ်၏ - အစွမ်း - သတ္တိ - တန်ခိုး - အာနုဘော်။ ပဋိသန္ဓိကဏ္ဍစိတ္တာနုဘာဝေန ရူပကာယဿ ဥပ္ပတ္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၅၆။ (-ဝဇီရ၊ ၁၇၇။ ကခါ၊ ဌ၊ ဟောင်း၊ ၄၇။)

စိတ္တာနုမဇ္ဇနက (တိ) [စိတ္တ+အနုမဇ္ဇနက] စိတ်ကို အဖန်တလဲလဲ သုံးသပ်တတ်သော။ တဿ ပါဒပရိမဇ္ဇကပုရိသော ဝိယ ဣမဿာပိ အာရမ္မဏေ စိတ္တာနုမဇ္ဇနကော ဝိစာရော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၆။

စိတ္တာနုရက္ခဏ (န) (န) [စိတ္တ+အနုရက္ခဏ(န)] စိတ်ကို အစဉ်စောင့်ရှောက်ခြင်း။ မမေကဿ စိတ္တာနုရက္ခဏာယ အသ္မိ ဇနကာယေ ခုဒ္ဒကမက္ခိကာယ ပိဝနမတ္တမ္ပိ လောဟိတဗိန္န န ဥပ္ပန္နံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၆။ (-အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၇။)

စိတ္တာနုရက္ခဏ(န)တ္ထ (ပု) [စိတ္တာနုရက္ခဏ(န) + အတ္ထ] စိတ်ကို အစဉ်စောင့်ရှောက်ခြင်း အကျိုး။ ဥပဋ္ဌာကာနံ စိတ္တာနုရက္ခဏတ္ထာယ အဓိဝါသေတွာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၁။ တေသံ စိတ္တာနုရက္ခဏနတ္ထံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၅။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂။ ၁။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၅၁၊ ၁၅၆၊ ၂၂၄။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၅၁၊ ၁၆၆။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၉။)

စိတ္တာနုရက္ခိ (တိ) [စိတ္တ + အနုရက္ခိ] စိတ်ကို အစဉ်စောင့်ရှောက် - တတ် - လေ့ရှိ - သော။ သူ။ စိတ္တာနုရက္ခိဟိ သဒါ နိသေဝိတံ။ ထေရ၊ ၃၆၁။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၆၅။ စိတ္တာနုရက္ခိဟိတိ အတ္တနော စိတ္တံ အနုရက္ခဏသီလေဟိ ဗုဒ္ဓါဒိဟိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၇။

စိတ္တာနုရူပ (တိ) [စိတ္တ+အနုရူပ] စိတ်အား - သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ စိတ်နှင့် မဆန့်ကျင်သော။ န စိတ္တရူပန္တိ န စိတ္တာနုရူပံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၆။ (-၂၆၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၅၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၇။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂၅၇။)

စိတ္တာနုရူပကိရိယာဝိရဟ (တိ) [စိတ္တာနုရူပ+ကိရိယာ+ဝိရဟ] စိတ်အား လျောက်ပတ်သော အမှုအရာမှကင်းသော။ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနေနေဝ စိတ္တာနုရူပကိရိယာဝိရဟတော “ဧဝံ စိတ္တော ဧဝံ ကိရိယော” တိ ဇာနိတုံ န သက္ကာတိ အတ္တော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၂။ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၆ - ၅။ စိတ္တာနုရူပကိရိယာဝိရဟတော” ဟု ရှိ၏။ “စိတ္တာနုရူပကိရိယာဝိရဟတော” သာ ရှိသင့်ရာ၏။)

စိတ္တာနုဝတ္တက (တိ) [စိတ္တ+အနုဝတ္တက] စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်တတ်သော။ သူ။ ဒါသိဒါသာ အနုစရာ၊ ဟောန္တိ စိတ္တာနုဝတ္တကာ။ အပါ၊ ၂။ ၁၀၆။

စိတ္တာနုဝတ္တန (န) [စိတ္တ + အနုဝတ္တန] စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ဓနံ လဘာပေမိတိ ဝါ တဿ စိတ္တာနုဝတ္တနံ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၁၂၅။

စိတ္တာနုဝတ္တန္တ (တိ) [စိတ္တ+အနုဝတ္တန္တ] စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သော။ သူ။ တဿ စိတ္တာနုဝတ္တန္တော၊ ဟောမိ စိန္တိတသန္နိဘော။ စရိယာ။ ၄၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၇။ တဿ စိတ္တာနုဝတ္တန္တောတိ တဿ အဟိတုဏှိကဿ စိတ္တံ အနုဝတ္တန္တော။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၁၂၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၀။)

စိတ္တာနုသာရ (ပု) [စိတ္တ + အနုသာရ] စိတ်သို့ အစဉ်လျောက်၍ အောက်မေ့ခြင်း။ တဉ္စ ခေါ န တဿ စိတ္တာနုသာရေန။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၃။

စိတ္တာပေက္ခ (တိ) [စိတ္တ+အပေက္ခာ] စိတ်ကို
ဇွဲခြင်းရှိသော။ န စိတ္တာပေက္ခမေဝ ဒုက္ခသစ္စ
ဝတ္ထံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၃၆။

စိတ္တာဘာ (ထိ) [စိတ္တ + အဘာ] စိတ်၏ -
အရောင်-အလင်း။ သဒ္ဓါမယံ စိတ္တာဘံ မုဉ္ဇိ။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃။

စိတ္တာဘာဝ (ပု) [စိတ္တ+အဘာဝ] စိတ်၏ မရှိ
ခြင်း။ စိတ္တာဘာဝေပိ ဘိက္ခဟာရနိဿိတ-
ပဗ္ဗဇ္ဇာလိင်္ဂဿ သမ္ပုဋ္ဌိစ္စနေန။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂။

စိတ္တာဘိနိဟာရ (ပု) [စိတ္တ+အဘိနိဟာရ] စိတ်
ကို ရှေးရှုဆောင်ခြင်း။ တတော ဝါ စိတ္တာ-
ဘိနိဟာရော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၇။ (-မ၊ ဋီ၊
၃။ ၂၅၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉။)

စိတ္တာဘိနိဟာရဒဿန (န) [စိတ္တာဘိနိဟာရ+
ဒဿန] စိတ်ကို ရှေးရှုဆောင်ခြင်းကို ပြခြင်း။
ကဒါစိ မဟာဗောဓိသတ္တာနံ သမ္မာသမ္မောဓိ-
ယာ စိတ္တာဘိနိဟာရဒဿနေန။ ထေရ၊ ၄။
၂။ ၅၄၁။

စိတ္တာဘိနိဟာရဘေဒ (ပု) [စိတ္တာဘိနိဟာရ+
ဘေဒ] စိတ်ကို ရှေးရှုဆောင်ခြင်း၏-အထူး
- အကွဲအပြား။ ဣဒါနိ သင်္ခါရပေက္ခာယ
စိတ္တာဘိနိဟာရဘေဒံ ဒဿေတုံ။ ပဋိသံ၊ ၄။
၁။ ၂၄၅။

စိတ္တာဘိမုခ (ပု) [စိတ္တ + အဘိမုခ] စိတ်သို့
ရှေးရှုခြင်း။ အာရမ္မဏဿ ဝါ စိတ္တာဘိမုခံ
အန္တာဟာရော။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၈၁။

စိတ္တာဘိသင်္ခါရ (ပု) [စိတ္တ+အဘိသင်္ခါရ] စိတ်ကို
-ပြုပြင်-စီရင်-ခြင်း။ ဧဝံ ဟိဿ သမ္ပဒေဝ
ပရိစ္စာဂါယ ကတေ စိတ္တာဘိသင်္ခါရေ ယံ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပရိဂ္ဂဟဝတ္ထု အဝိညာဏကံ သဝိညာ-
ဏကံ ဝါ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၁၈။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။
၂၉၅။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၁။ အနု၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၂။)

စိတ္တာဘိသင်္ခါရပယောဂ (ပု) [စိတ္တာဘိသင်္ခါရ
+ ပယောဂ] စိတ်ကို ပြုပြင် စီရင်ခြင်းဟူသော

-လုံလ-ပယောဂ။ စိတ္တာဘိသင်္ခါရပယော-
ဂေန ယထာ ကုသလာကုသလာ နိပ္ပိဒိယန္တိ။
အနု၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၃။

စိတ္တာဘောဂ (ပု) [စိတ္တ+အာဘောဂ] စိတ်ကို
ကောင်းစွာဆောင်ခြင်း၊ နှလုံးသွင်းခြင်း။
စိတ္တာဘောဂေါ သမန္နာဟာရော။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊
၁။ ၃၂၁။

စိတ္တာယတ္တ (တိ) [စိတ္တ + အာယတ္တ] စိတ်နှင့်
စပ်သော။ သဗ္ဗေ စေတသိကာ စိတ္တာယတ္တာ
စိတ္တကိရိယာဘာဝေန ဝုဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀။
မူလဋီ၊ ၁။ ၈၅။

စိတ္တာရမ္မဏ (န) [စိတ္တ+အာရမ္မဏ] (၁) စိတ်ဟု
ဆိုအပ်သောအာရုံ။ (၂) စိတ်၏အာရုံ။ (၃)
စိတ်နှင့်အာရုံ။ (တိ) (၄) စိတ်လျှင် အာရုံ
ရှိသော။ (၁) စိတ္တာရမ္မဏေ ဉာဏံ။ အဘိ၊
က။ ၂၃၅။ မဟာနိ၊ ၄၄၊ ၂၆၀။ (၂) စိတ္တာ-
ရမ္မဏဇာနန-ကြည့်။ (၃) သင်္ခန္ဓနု ဖဿ-
ဿ စိတ္တာရမ္မဏာနံ သန္နိပတနဘာဝေါ ဝေ။
မူလဋီ၊ ၁။ ၈၆။ (-အနု၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၃။) (၄) စေ-
တောပရိယာယေ ဉာဏံ စိတ္တာရမ္မဏညေဝ န
အညာရမ္မဏန္တိ။ အဘိ၊ က။ ၂၃၄-၅။ (-အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၇။)

စိတ္တာရမ္မဏကထာ (ထိ) [စိတ္တာရမ္မဏ+ကထာ]
စိတ်လျှင် အာရုံရှိသော (စေတောပရိယ)
ဉာဏ်ကို-ဆိုကြောင်း-ဆိုရာ - စကားရပ်။
အဘိ၊ က။ ၂၃၄-၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၇-၈။

စိတ္တာရမ္မဏဇာနန (တိ) [စိတ္တာရမ္မဏ+ဇာနန]
စိတ်၏အာရုံကို-သိတတ်-သိကြောင်း-ဖြစ်
သော။ ယထာ ဟိ စေတောပရိယဉာဏံ
စိတ္တံ ဝိဘာဝေန္တမေဝ စိတ္တာရမ္မဏဇာနနဿ
ကာမာဝစရဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ မူလဋီ၊
၃။ ၁၈၁။

စိတ္တာရမ္မဏသင်္ခန္ဓန (န) [စိတ္တာရမ္မဏ+သင်္ခန္ဓ-
န] စိတ်နှင့်အာရုံတို့၏-ပွတ်ချွတ်-ထိခိုက်

- ထိပါး - တိုက်ဆိုင် - ခြင်း။ ဧဝံ သန္တေ
စိတ္တာရမ္မဏသန္နိတော...သိဒ္ဓေါ ဟောတိ။
အဘိဋ္ဌာ၁။၁၅၂။ မဟာနိဋ္ဌာ၁။၁၄၂။

စိတ္တာရမ္မဏသန္နိပါတ (ပု) [စိတ္တာရမ္မဏ+သန္နိ-
ပါတ] စိတ်နှင့်အာရုံတို့၏ - စုဝေး - ပေါင်း
ဆုံ - ခြင်း။ ပါဏိဒ္ဓယဿ သန္နိပါတော ဝိယ
စိတ္တာရမ္မဏသန္နိပါတော ဖဿော။ မူလဋီ၁။
၈၆။ (-အနုဋီ၁။၉၃။)

စိတ္တာရမ္မဏသန္နိပါတကာရဏ (န) [စိတ္တာရမ္မဏ-
သန္နိပါတ+ကာရဏ] စိတ်နှင့် အာရုံတို့၏ -
စုဝေး - ပေါင်းဆုံ - ခြင်း၏အကြောင်း။ ဧတေ-
န စိတ္တာရမ္မဏသန္နိပါတကာရဏံ ဖဿော
စိတ္တာရမ္မဏသန္နိပါတောတိ ဝုတ္တောတိ ဒဿေ-
တိ။ အနုဋီ၁။၉၃။

စိတ္တာရာဓန (န) [စိတ္တ+အာရာဓန] စိတ်ကို -
အားရ - နှစ်သက် - နှစ်သိမ့် - ကျေနပ် - စေ
ခြင်း။ အတ္တနော တေသံ ပညာနံ ဝေယျာ-
ကရဏေန စိတ္တာရာဓနံ ဒဿေန္တော။ မဋ္ဌာ
၁။၃၆၀။ သံဋ္ဌာ၃။၂၀၆။ စိတ္တာရာဓနန္တိ
ယာထာဝပဝေဒနေန ပရေသံ စိတ္တဿ ပရိ-
တောသနံ။ မဋ္ဌာ၂။၄၁။ (-အပဋ္ဌာ၁။၂၅၄။
သာရတ္ထ၂။၁၀၃။ သီဋ္ဌိသစ်၁။၂၁။ မဋ္ဌာ
၂။၁၁၀။ မဋ္ဌာ၃။၁၆၁၊၃၈၈။ သံဋ္ဌာ၁။၂၆၅။
နေတ္ထိဋီ၁။၄၇။)

စိတ္တာရာဓနတ္ထ (ပု) [စိတ္တာရာဓန+အတ္ထ] စိတ်
ကို နှစ်သက်စေခြင်းအကျိုး။ တံ ပန ဝိညနံ
စိတ္တာရာဓနတ္ထံ။ သီဋ္ဌိသစ်၁။၂။ မူလဋီ
၁။၁။ (-သီဋ္ဌိသစ်၂။၁၅၁။ ဒီဋ္ဌာ၃။၂၂၉။
မဋ္ဌာ၂။၁၈၄။)

စိတ္တာရာဓိနီ (ထိ) [စိတ္တ+အာရာဓ+ဣနီ] စိတ်
ကို နှစ်သက်စေတတ်သော အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ။
ဝိညနဉ္စ စိတ္တာရာဓိနီ။ သီဋ္ဌိသစ်၁။၂၁။

စိတ္တာလင်္ကာရ (ပု) [စိတ္တ+အလင်္ကာရ] (၁)
ဆန်းကြယ်သော အဆင်တန်းဆာ။ (၂) စိတ်

၏ အဆင်တန်းဆာ။ (၁) မောရပတ္တာဒိဟိ
စိတ္တာလင်္ကာရံ ကရေန္တိ။ ဝိဋ္ဌာ၄။၁၂၉။
(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တာလင်္ကာရစိတ္တပရိက္ခာရ (ပု) [စိတ္တာလင်္ကာရ
+စိတ္တပရိက္ခာရ] စိတ်၏ အဆင်တန်းဆာ၊
စိတ်၏ အခြံအရံ။ အပိ စ ခေါ စိတ္တာ-
လင်္ကာရစိတ္တပရိက္ခာရံ ဒါနံ ဒေတိ။ အံ၂။
၄၄၃-၄။ စိတ္တာလင်္ကာရစိတ္တပရိက္ခာရန္တိ သမ-
ထဝိပဿနာစိတ္တဿ အလင်္ကာရဘူတဉ္စေဝ
ပရိဝါရဘူတဉ္စ။ အံဋ္ဌာ၃။၁၆၈။

စိတ္တာလင်္ကာရစိတ္တပရိက္ခာရတ္ထ (ပု) [စိတ္တာ-
လင်္ကာရစိတ္တပရိက္ခာရ+အတ္ထ] စိတ်၏အဆင်
တန်းဆာ၊ စိတ်၏အခြံအရံဟူသော အကျိုး။
စိတ္တာလင်္ကာရစိတ္တပရိက္ခာရတ္ထံ ဒါနံ ဒေတိ။
ဒီဋ္ဌာ၂။၂၁၄။ အံဋ္ဌာ၃။၆၈။ စိတ္တာလင်္ကာရစိတ္တ-
ပရိက္ခာရတ္ထံ ဒါနံ ဒေတိတိ သမထဝိပဿနာ-
စိတ္တဿ အလင်္ကာရတ္ထဉ္စေဝ ပရိဝါရတ္ထဉ္စ ဒေ-
တိ။ ဒီဋ္ဌာ၃။၂၂၇။ (-အံဋ္ဌာ၃။၂၂၈။)

စိတ္တာလင်္ကာရဒါန (န) [စိတ္တာလင်္ကာရ+ဒါန] စိတ်၏အဆင်တန်းဆာဖြစ်သောဒါန၊ စိတ်၏
အဆင်တန်းဆာအလို့ငှါ လှူအပ်သောဒါန။
ဣမေသု ပန အဋ္ဌသု ဒါနေသု စိတ္တာလင်္ကာရ-
ဒါနမေဝ ဥတ္တမံ။ ဒီဋ္ဌာ၃။၂၂၇။ အံဋ္ဌာ၃။
၂၂၉။ (-ဒီဋ္ဌာ၃။၂၆၃။)

စိတ္တာလသကရဏမတ္တ (တိ) [စိတ္တ+အာလသ+
ကရဏ+မတ္တ] စိတ်၏ပင်ပန်းခြင်းကို ပြုခြင်း
အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စိတ္တာလသကရဏ-
မတ္တောတိပိ ပါဋ္ဌော၊ တံ န သုန္ဓရံ။ တဿ
စိတ္တကိလမထကရဏမတ္တောတိပိ အတ္တော။
မဟာနိဋ္ဌာ၂။၈၀။

စိတ္တာလသိယ (န) [စိတ္တ+အာလသိယ] စိတ်
၏ - ပျင်းရိ - ထိုင်းမှိုင်း - ခြင်း။
အနုဿာဟသံဟနနသဘာဝဿ စိတ္တာလသိ-
ယဿ ထိနဿ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌာ၁၀၁။ (-သုတ္တ-

နိဋ္ဌာ ၂။ ၂၇၃။ မဟာနိဋ္ဌာ ၂။ ၃၇၂။ ဒီဋ္ဌိ ၃။ ၁၃၁။)

စိတ္တာလသိယလက္ခဏ (တိ) [စိတ္တာလသိယ + လက္ခဏ] စိတ်၏ - ပျင်းရိ - ထိုင်းမှိုင်း - ခြင်းလက္ခဏာ ရှိသော။ စိတ္တာလသိယလက္ခဏံ ထိနံ။ ထေရ်ဋ္ဌာ ၂။ ၂၇၆။

စိတ္တာလုဠကရ (တိ) [စိတ္တ + အာလုဠ + ကရ] စိတ်၏ နောက်ကျခြင်းကို ပြုတတ်သော။ စိတ္တာလုဠကရေ ဥပတာပသခါတေ ကိလေသေ ဇဟေယျ။ စူဠနိဋ္ဌာ ၈။

စိတ္တာဝိလ (ပ) [စိတ္တ + အာဝိလ] (၁) စိတ်၏ - နောက်ကျ - ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - ခြင်း။ (၂) စိတ်၏ - တုန်လှုပ် - ချောက်ချား - ခြင်း။ (၃) စိတ္တာဝိလကရဏမတ္တ-ကြည့်။ (၂) စိတ္တာဝိလမတ္တက-ကြည့်။

စိတ္တာဝိလကရဏ (န) [စိတ္တာဝိလ + ကရဏ] စိတ်၏ - နောက်ကျ - ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - ခြင်းကို ပြုခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တာဝိလကရဏမတ္တ (တိ) [စိတ္တာဝိလကရဏ + မတ္တ] စိတ်၏ - နောက်ကျ - ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း - ခြင်းကိုပြုခြင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ကောဓောစိတ္တာဝိလကရဏမတ္တောဟောတိ။ မဟာနိဋ္ဌာ ၁၆၅။ စူဠနိဋ္ဌာ ၆၀။ စိတ္တာဝိလကရဏမတ္တောဟောတိတိ စိတ္တဿ အာဝိလကရဏပ္ပမာဏော၊ စိတ္တကိလိဋ္ဌကရဏပ္ပမာဏောတိ အတ္တော။ မဟာနိဋ္ဌာ ၂၇၀။

စိတ္တာဝိလမတ္တက (တိ) [စိတ္တာဝိလ + မတ္တ + က] စိတ်၏ - တုန်လှုပ် - ချောက်ချား - ခြင်းအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဝေမေဝ အယံ ကောဓော ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တော စိတ္တာဝိလမတ္တကောဟောတိ။ မဋ္ဌာ ၂။ ၃၇၈။ စိတ္တာဝိလမတ္တကောဝါတိ စိတ္တက္ခောဘမတ္တကောဝ။ မဋ္ဌာ ၂။ ၁၀၆။

စိတ္တာဟာရ (ပ) [စိတ္တ + အာဟာရ] စိတ်ဟူသောအကြောင်း။ အာလမ္ပိတဗ္ဗေ တတိယေ စိတ္တာဟာရေ...ပဝတ္တတိ။ နေတ္တိဝိ။ ၂၆၄။

စိတ္တိ (တိ) [စိတ္တ + ဣ] ရိုသေ - လေးစား - ခြင်း။ စိတ္တိံ ကတုာန သိက္ခရေ။ ထေရ်ဋ္ဌာ ၃၃၉။ စိတ္တိံ ကတုာနာတိ သက္ကစ္စံ သာဒရံ ကတုာ။ ထေရ်ဋ္ဌာ ၂။ ၃၅၄။ စိတ္တိံ ကရိတုာနာ (သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။ ၃၇၅) တိ အာဒရံ ကတုာ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။ ၂၀၃။ သက္ကစ္စန္တိ စိတ္တိံ ကတုာ (မူလဋီဝါ ၁၀) တိ ဧတေန သက္ကစ္စသဒ္ဓဿ ကြိယာဝိသေသနတ္ထံ ပဋိက္ခိပတိ။ စိတ္တနံ အာဒရဏံ စိတ္တိံ...အာဒရတ္တော ပန စိတ္တိသဒ္ဓေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မဇ္ဈိမ ၃၇၈။ (-ဒီဋ္ဌိ ၁။ ၈၆။ သီဋ္ဌိသစ် ၁။ ၂၇၆။)

စိတ္တိက (တိ) [စိတ္တ + ကိက] ဆန်းကြယ်ခြင်း ရှိသော၊ ဆန်းကြယ်သော၊ ဆန်းကြယ်စွာ - စီရင် - ဖန်ဆင်း - ပြုလုပ် - ရေးခြယ် - အပ်သော။ အဒ္ဓသ စိတ္တိကံ ဘိတ္တိယာ ကတံ။ ထေရ်ဋ္ဌာ ၄၂၃။ ထေရ်ဋ္ဌာ ၂၅၇။ အဒ္ဓသ စိတ္တိကံ ဘိတ္တိယာ ကတန္တိ...စိတ္တိကံ ဣတ္ထိရူပံ အဒ္ဓသ ပဿေယျ။ ထေရ်ဋ္ဌာ ၂၆၅။

စိတ္တိတံ (တိ) [စိတ္တ + တ။ ဣ-လာ။] (၁) (ဆန်းကြယ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်) ကြံစည်ပြုလုပ်အပ်သော။ (၂) ဆန်းကြယ်စွာပြုလုပ်အပ်သော၊ ဆန်းကြယ်သော ကံသည် စီမံအပ်သော။ (၃) စီရင်ပြုလုပ်အပ်သော။ (၄) တင့်တယ် လှပသော။ (၅) ထွန်းလင်းတောက်ပသော။ (၁) (ဆန်းကြယ်သော အခြင်းအရာ အားဖြင့်) ကြံစည်ပြုလုပ်အပ်သော။ တမ္ပိ ခေါ် ဘိက္ခဝေ စရဏံ နာမ စိတ္တိစိတ္တေနော စိတ္တိတံ။ သံ၊ ၂။ ၁၂၃။ စိတ္တေနော စိတ္တိတန္တိ စိတ္တကာရေန စိန္တေတုာ ကတတ္တာ စိတ္တေန စိန္တိတံ နာမ။ သံ၊ ၂။ ၂၉၉။ (၂) ဆန်းကြယ်စွာ ပြုလုပ်အပ်သော၊ ဆန်းကြယ်သောကံသည် စီမံအပ်သော။ တိရစ္ဆာနဂတာ

ပါဏာ စိတ္တေန ဝိတ္တိတာ။ သံ၊ ၂။ ၁၂၃။
 တိရစ္ဆာနဂတာ ပါဏာ စိတ္တေန ဝိတ္တိတာ-
 တိ ကမ္မစိတ္တေန ဝိတ္တိတာ။ သံ၊ ၂။ ၂၉၉။
 (-ဝိမာန။ ၈၉၊ ၉၀-၁။ ထေရ။ ၃၂၂။ ဗုဒ္ဓဝံ။
 ၃၅၀။ သံ၊ ၂။ ၁၁၂။ ထေရ။ ၂။ ၂၇၃၊
 ၅၁၀။ ဝိမာန။ ၁၅၃၊ ၂၄၉။ မ၊ ၂။ ၁၄၃။)
 (၃) စိရင်ပြုလုပ်အပ်သော။ သုစိတ္တိတာ-
 (ထေရီ။ ၄၂၃)တိ ဟတ္ထပါဒမုခါဒိအာကာ-
 ရေန သုဠ၊ စိတ္တိတာ ဝိရစိတာ။ ထေရီ။ ၄။
 ၂၆၄။ (၄) တင့်တယ်လှပသော။ ကတုန
 ဟမ္ပိယံ တတ္ထ တာလပန္နိဟိ စိတ္တိတံ။ အပ၊
 ၁။ ၃၇။ စိတ္တိတံ သောဘိတံ။ အပ၊ ၁။ ၂၉၈။
 (-၁၁၉။) (၅) ထွန်းလင်းတောက်ပသော။
 သောဏ္ဏတာရကစိတ္တိတ (အပ၊ ၁။ ၄။ အပ၊ ၁။
 ၁။ ၁၂၁)ကြည့်။

စိတ္တိတၢ (တိ) [စိတ္တ+ဣတ။ မောဂ်၊ ၄။ ၄၅-
 ကြည့်။] ဆန်းကြယ်စေအပ်သော၊ ဖြစ်သော
 ဆန်းကြယ်ခြင်းရှိသော၊ ဆန်းကြယ်သော။
 ဣတိ နာနာစိတ္တေန ပုညစိတ္တေန စိတ္တိတော
အတ္တဘာဝေါ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၀။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၁။
 စိတ္တိတော သဉ္စာတစိတ္တဘာဝေါ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၀။
 မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၄။

စိတ္တိတၢ (တိ) [စိတ္တ+ဣတ] ဆန်းကြယ်သည်၏
 အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ ဆန်းကြယ်ခြင်းသို့
 ရောက်သော။ သတရာဇိစိတ္တိတာတိ အနေက-
 ဝဏ္ဏာဟိ အနေကသတာဟိ ရာဇိဟိ လေခါဟိ
 စိတ္တိတာ ဝိစိတ္တဘာဝံ ဂတာ။ ဝိမာန။ ၂။ ၅၇။

စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ (ပု) [စိတ္တ+ဣဒ္ဓိပါဒ] စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ၊ စိတ်
 ဟူသော ဣဒ္ဓိပါဒ်တရား၊ စိတ်ဟူသော-ပြီး
 စီး-ပြည့်စုံ-တတ်သောတရားအစု၊ စိတ်
 ဟူသော-ကြီးပွား-ကြီးမြင့်-ကြောင်း၏
 -တည်ရာ-အခြေခံ၊ ပြီးစီး-ပြည့်စုံ-ကြီး
 ပွား-ကြီးမြင့်-ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်
 သောစိတ်။ (အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
 ၁၄၃။ မူလဒီ၊ ၂။ ၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၉-တို့၌

‘စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်’ ကိုပင် ‘စိတ္တသမာဓိ’ ဟူသော
 အမည်ဖြင့်လည်း သုံးနှုန်းသည်။) စက္ကာရော
 ဣဒ္ဓိပါဒါ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒေါ ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒေါ စိတ္တိဒ္ဓိ-
 ပါဒေါ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒေါ။ယံ တသ္မိံ သမယေ
 စိတ္တံ မနော မာနသံ။ ပ။ တဇ္ဇာမနော-
 ဝိညာဏဓာတု၊ အယံ ဝုစ္စတိ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒေါ။
 အဝသေသာ ဓမ္မာ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒသမ္ပယုတ္တာ။
 အဘိ၊ ဝိ။ ၂၃၃။ ဥတ္တရစူဠဘာဇနိယေ ပန
 “ဆန္ဒောယေဝ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒေါ၊ ဝိရိယမေဝ၊ စိတ္တ-
 မေဝ၊ ဝိမံသာဝ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒေါ” တိ ကထိတံ။
 အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၄။ (-အဘိ၊ ဝိ။ ၂၃၄-၅။ ဒီ၊
 ၄။ ၂။ ၂၃၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၁။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၁။ အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၂။)

စိတ္တိဒ္ဓိပါဒဘာဝနာ (ထိ) [စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ+ဘာဝနာ]
 စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်ကို-ဖြစ်-ပွား-စေခြင်း။ စိတ္တိဒ္ဓိ-
 ပါဒဘာဝနာယ ပန သမာဓိပိ အဓိမတ္တော
 ဟောတိ။ မူလဒီ၊ ၂။ ၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၉။

စိတ္တိဒ္ဓိပါဒသမ္ပယုတ္တ (တိ) [စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ+သမ္ပယုတ္တ]
 စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်နှင့်ယှဉ်သော။ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ-ကြည့်။

စိတ္တိသရ (တိ) [စိတ္တ+ဣသရ] စိတ်၌-စိတ်ကို-
 အစိုးရသော၊ စိတ်ကို-စိုးပိုင်-နိုင်နင်း-
 သော၊ သူ။ စိတ္တိသရာ သဗ္ဗဒုက္ခောသတိဏ္ဏာ။
 အပ၊ ၁။ ၁၅။ စိတ္တိသရာ စိတ္တဂတိကာ ဈာန-
 သမ္ပန္နာတိ အတ္တော။ အပ၊ ၁။ ၂၂၅။ (-
 မူလဒီ၊ ၁။ ၄၈။)

စိတ္တိသရိယ (န) [စိတ္တ+ဣသရိယ] စိတ်၌-
 စိတ်ကို-အစိုးရခြင်း၊ စိတ်ကို-စိုးပိုင်-
 နိုင်နင်း-ခြင်း။ ဒုဝိမံ ဣသရိယံ လောကီယံ
 လောကုတ္တရဉ္စ။ တတ္ထ လောကီယံ ရာဇိသရိ-
 ယာဒိ စေဝ လောကီယဇ္ဈာနာဘိညာနိဗ္ဗုတ္တံ
 စိတ္တိသရိယဉ္စ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၄၂။ စိတ္တိသရိ-
 ယေနာ (မူလဒီ၊ ၂။ ၁)တိ အရိယိဒ္ဓိအာဒိနာ
 စိတ္တေ ဝသီဘာဝေန။ အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂။ (-ဣ-
 တိဝုတ်၊ ၄။ ၁၉၈။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၆။ စရိယာ၊

ဌ။၂၇၆။ သာရတ္ထ။၁။၇။ ဒီ။ဌ။၁။၇။ သိ။
ဌ။သစ်။၁။၂၆။ အနုဌိ။၃။၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ။ဌိ။
၁။၂၅။ နေတ္ထိ။ဌိ။၄။)

စိတ္တိကတ (တိ) [စိတ္တ+ကတ။ စိတ္တေ ကတံ
စိတ္တိကတံ။ နိတိသုတ္တ။၁၃၃၇။] (၁) စိတ်
၌-ပြုအပ် - ထားအပ် - သော၊ ရှိသေ-
လေးစား - မြတ်နိုး - ပူဇော် - အပ်သော။
(၂) ဆန်းကြယ်စွာပြုအပ်သော၊ အဆန်း
တကြယ်-ပြုပြင်-ဆင်ယင် - ခြယ်သ-အပ်
သော။ (၁) စိတ္တိကတံ မဟဂ္ဂဉ္စ၊ အတုလံ
ဒုလ္လဘဒဿနံ။ ဒီ။ဌ။၂။၃၅။ သံဌ။၃။၁၉၀။
ခုဒ္ဒက။ဌ။၁၄၃။ ဥဒါန။ဌ။၂၇၆။ သုတ္တနိ။ဌ။
၁။၂၇၂။ မဟာနိ။ဌ။၂၃၁။ သာရတ္ထ။၁။၁၄။
ဒီ။ဌ။၁။၁၄။ သိ။ဌ။သစ်။၁။၂၄။ သိ။ဌ။သစ်။
၂။၂၃၆။ မဇ္ဈိ။၁။၁၄။ သံဌ။၁။၁၄။ အံ။
ဌ။၁။၁၇။ အံဌိ။၃။၂၂၉။ နေတ္ထိ။ဌိ။၁၃။
“အဟော မနောဟရ”န္တိ စိတ္တေ ကတ္တဗ္ဗ-
တာယ စိတ္တိကတံ။ “သွာယံ စိတ္တိကာရော
တဿ ပူဇနီယတာယာ”တိ စိတ္တိကတန္တိ ပူဇ-
နီယန္တိ အတ္ထံ ဝေန္တိ။ ဒီ။ဌ။၂။၃၅။ (-ဝိ။၂။
၇၆။ ဒီ။၂။၂၇၁-၂-၃။ မိလိန္ဒ။၂၃၄။ သံ
ဌ။၁။၇။ ဒီ။ဌ။၂။၃၅။ သံဌ။၁။၁၂၇။)
(၂) ပဿ စိတ္တိကတံ ရူပံ၊ မဏိနာ ကုဏ္ဍလေန
စ။မ။၂။၂၅၃။ “ပဿ စိတ္တိကတံ ရူပံ၊ မဏိနာ
ကုဏ္ဍလေန စ”တိအာဒိသု ပန ပဗ္ဗေ အဝိ-
စိတြံ ဣဒါနိ ဝိစိတြံ ကတန္တိ စိတ္တိကတန္တိ
အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော တတ္ထ စိတ္တသဒ္ဓဿ
ဝိစိတြဝါစကတ္တာ။ သိ။ဌ။သစ်။၂။၂၃၆။ (-
နိတိသုတ္တ။၁၃၃၇။)

စိတ္တိကတဌ (ပ) [စိတ္တိကတ+အတ္ထ] စိတ်၌-
ပြုအပ်-ထားအပ်-သည်၏ အဖြစ်ဟူသော-
အနက်-သဘော၊ ရှိသေ-လေးစား-မြတ်
နိုး-ပူဇော်-အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော-
အနက်-သဘော။ စိတ္တိကတဌေန ရတနံ။
ဒီ။ဌ။၂။၃၅။ သံဌ။၃။၁၉၀။ ခုဒ္ဒက။ဌ။၁၄၃။
သုတ္တနိ။ဌ။၁။၂၇၂။ သိ။ဌ။သစ်။၂။၂၃၆။ စိတ္တိ-

ကတဌေနာတိ ပူဇနီယဘာဝေန။ သံဌိ။
၂။၄၂၉။ (-ဝိ။ဌ။၂။၁၆၀။ ဒီ။ဌ။၂။၁၁၀။
သံဌ။၁။၇။၃၂၀။ အံဌ။၃။၁၅၄။ အဘိ။ဌ။
၁။၁၉၂။ ပဋိသံဌ။၁။၃၄၄။ နေတ္ထိ။ဌ။၁၃၃။
ကခါ။ဌိ။သစ်။၂၄၁။ သံဌိ။၁။၁၂၇။)

စိတ္တိကတဌာန (န) [စိတ္တိကတ+ဌာန] စိတ်၌-
ပြုအပ် - ထားအပ်-သောအရပ်၊ ရှိသေ-
လေးစား - မြတ်နိုး - ပူဇော် - အပ်သော
အရပ်။ အဇကလာပကေန နာမ ယက္ခေန
ပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ “အဇကလာပက”န္တိ လဒ္ဓ-
နာမေ မနုဿာနံ စိတ္တိကတဌာနေ။ ဥဒါန။
ဌ။၅၇။ (-ဒီ။ဌ။၂။၁၄၇။ သံဌိ။၂။၅၀၃။
အံဌိ။၃။၂၅၁။)

စိတ္တိကတဘာဝ (ပ) [စိတ္တိကတ+ဘာဝ] စိတ်
၌-ပြုအပ်-ထားအပ်-သည်၏အဖြစ်ရှိသေ-
လေးစား - မြတ်နိုး - ပူဇော် - အပ်သည်၏
အဖြစ်။ စိတ္တိကတဘာဝါဒယော စ အနုည-
သာဓာရဏာ ဗုဒ္ဓါဒိသုယေဝ လဗ္ဘန္တိ။ သာရ-
တ္ထ။၁။၁၄။ ဒီ။ဌ။၁။၁၄။ မဇ္ဈိ။၁။၁၄။ သံဌိ။
၁။၁၄။ နေတ္ထိ။ဌိ။၁၃။ (-သိ။ဌိ။သစ်။၁။
၂၄။သိ။ဌိ။သစ်။၂။၂၃၅။)

စိတ္တိကတ (ကြိဝိ) [စိတ္တ+ကတ] (၁) (က)
စိတ်၌ပြု၍၊ စိတ်၌ထား၍၊ ရှိသေ-လေး
စား-မြတ်နိုး-ပူဇော်-မှုကိုဖြစ်စေ၍။ (ခ)
ရှိသေ-လေးစား - များစွာမြတ်နိုး - သော
စိတ်ဖြင့်ပြု၍၊ ပူဇော်၍။ (၂) အံဌဗ္ဗယ်ကို
ပြု၍၊ အံဌဗ္ဗယ်ကောင်းအောင်ပြု၍။ (၁)
(က) သဗ္ဗသမ္ပတ္တိပဋိလာဘံ၊ စိတ္တိကတ
သုဏာထ မေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၆။ စိတ္တိကတတံ
စိတ္တေ ကတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ဌ။၇၄။ (ခ) သက္ကစူဠ
သဟတ္တာ စ၊ စိတ္တိကတော ပုနပျုနံ။ ပေတ။
၁၅၆။ စိတ္တိကတတံ ဂါရဝဗဟုမာနယော-
ဂေန စိတ္တေန ကရိတော ပူဇေတော။ ပေတ။
ဌ။၁၂၆။ (၁၊ ၂) သက္ကစံ ဒေတိ၊ စိတ္တိကတ
ဒေတိ။ အံ။၂။၁၅၂။ စိတ္တိကတော ဒေတိတိ

စိတ္တိကာရရဟိတံ ဝါ အစိတ္တိကတံ၊ ယထာ
ကတံ ပရေသံ ဝိမုယာဝဟံ ဟောတိ၊ တထာ
အကတံ။ စိတ္တိဿ ဥဠာရပဏိတဘာဝေါ ပန
အသက္ကစ္စဒါနေနေဝ ဗာမိတော။ ဒီဋ္ဌိ၊ ၂။
၃၅၇။

စိတ္တိကာရဝစန (န) [စိတ္တိကာရ+ဝစန] ရှိသေ-
လေးစား-မြတ်နိုး-ပူဇော်-ခြင်းကို ပြော
ဆိုကြောင်းစကား။ ဓမ္မစေတိယာနီတိ ဓမ္မဿ
စိတ္တိကာရဝစနာနိ။ မ၊ဠာ၊ ၃။ ၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။
၁၆၃။

စိတ္တိကာရဝိရဟိတ (တိ) [စိတ္တိကာရ+ဝိရဟိတ]
ရှိသေ-လေးစား-မြတ်နိုး-ပူဇော်-ခြင်းမှ
ကင်းသော၊ ရှိသေ-လေးစား-မြတ်နိုး-
ပူဇော်-မှုမရှိသော။ အစိတ္တိကတန္တိ စိတ္တိ-
ကာရဝိရဟိတံ၊ န စိတ္တိကာရမ္ပိ ပစ္စုပ္ပန္နာပေ-
တွာ န ပဏိတစိတ္တံ ကတွာ အဒါသိ။ ဒီဋ္ဌိ၊
၂။ ၄၀၂။ အစိတ္တိကတန္တိ စိတ္တိကာရပစ္စုပ္ပန္နာ-
ပနဝသေန န စိတ္တိကတံ။ တေနာဟ “စိတ္တိ-
ကာရဝိရဟိတ”န္တိအာဒိ။ ဒီဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၅၇။

စိတ္တိကာရီ (တိ) [စိတ္တ+ကရ+တိ] စိတ်၌-
ပြုလေ့ - ထားလေ့ - ရှိသော၊ ရှိသေ -
လေးစား - မြတ်နိုး - ပူဇော် - လေ့ရှိသော၊
သူ။ သက္ကစ္စကာရီတိ စိတ္တိကာရီ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။
၂၇၉။

စိတ္တုဇုကတာ (ထိ) [စိတ္တ+ဥဇုကတာ] စိတ်၏
ဖြောင့်မတ်သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်၏ဖြောင့်မတ်
ခြင်း၊ စိတ္တုဇုကတာစေတသိက်။ စိတ္တုဇု-
ကတာ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၇။ စိတ္တိဿ
ဥဇုကဘာဝေါ စိတ္တုဇုကတာ။ အဘိ၊ဠာ၊ ၁။
၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၆။

စိတ္တုတြာသ (ပု) [စိတ္တ+ဥတြာသ] စိတ်၏-
ထိတ်လန့် - ကြောက်ရွံ့ - တုန်လှုပ် - ခြင်း။
ဘယံဝါတိ...ရာဇာဒိဘယံ၊ စိတ္တုတြာသောတိ
အတ္ထော။ ဝိ၊ဠာ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဘယန္တိ စိတ္တိဿ

ဥတြာသကာရေန ပဝတ္တဘယံ အဓိပ္ပေတံ၊ န
ဉာဏဘယံ၊ နာပိ “ဘာယတိ တေသ္မာ”တိ
ဝေ ဝုတ္တံ အာရမ္မဏဘယန္တိ အာဟ “စိတ္တု-
တြာသောတိ အတ္ထော”တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀။
ဘယန္တိ စိတ္တုတြာသော။ မ၊ဠာ၊ ၄။ ၇၀။ အံ၊ဠာ၊
၂။ ၆၉။ ဘယန္တိ စိတ္တိသံသပ္ပတာတိ အာဟ
“စိတ္တုတြာသော”တိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၈၈။ ဘယန္တိ
ဘိတိ စေတသော ဗျဇ္ဇောတိ အာဟ “စိတ္တု-
တြာသော”တိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၇၅။ (-ဝိ၊ဠာ၊
၂။ ၈။ မ၊ဠာ၊ ၁။ ၁၁၇။ သံ၊ဠာ၊ ၂။ ၂၆၂။ အံ၊ဠာ၊
၂။ ၂၉၂။ အံ၊ဠာ၊ ၃။ ၃၂၂။ ဥဒါန၊ဠာ၊ ၆၀။
သုတ္တနိ၊ဠာ၊ ၁။ ၇၇။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊ ၂။ ၃၉။ ထေရ၊ဠာ၊
၂။ ၂၆၅။ အပ၊ဠာ၊ ၁။ ၁၈၇။ စရိယာ၊ဠာ၊ ၈၁။
စူဠနိ၊ဠာ၊ ၉၁။ ဇာ၊ဠာ၊ ၁။ ၄၉၆။ ဇာ၊ဠာ၊ ၂။ ၃၀၃။
ဇာ၊ဠာ၊ ၅။ ၃၈၃။ နေတ္တိ၊ဠာ၊ ၂။ ၃၆။ ဒီဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၅၇။
ဒီဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၂၇။ သီ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၅၊ ၄၁၈။ သီ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊ ၂။ ၂၄။)

စိတ္တုတြာသန (န) [စိတ္တ+ဥတြာသန] စိတ်၏-
ထိတ်လန့် - ကြောက်ရွံ့ - တုန်လှုပ် - ခြင်း။
ဘယန္တိ စိတ္တုတြာသနံ။ မဟာနိ၊ဠာ၊ ၃၇၆။

စိတ္တုတြာသနိမိတ္တ (န) [စိတ္တုတြာသ+နိမိတ္တ]
စိတ်-ထိတ်လန့် - ကြောက်ရွံ့ - တုန်လှုပ် -
ခြင်း၏အကြောင်း။ အပရိသုဒ္ဓကာယကမ္မန္တ-
တာဒယော အရညေ ဝိဟရန္တာနံ စိတ္တုတြာ-
သနိမိတ္တတာယ ဝိသေသတော ဝိက္ခေပါဝ-
ဟာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၁၀။

စိတ္တုတြာသဘယ (န) [စိတ္တုတြာသ+ဘယ]
စိတ္တုတြာသဘေး၊ စိတ်-ထိတ်လန့်-ကြောက်
ရွံ့-တုန်လှုပ်-ခြင်းဘေး။ ဘယန္တိ စိတ္တု-
တြာသဘယံ။ ဒီဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၀။ ဘယံ ဟောတိတိ
စိတ္တုတြာသဘယံ ဟောတိ။ အံ၊ဠာ၊ ၂။ ၁၆၄။
စိတ္တုတြာသဘယန္တိ စိတ္တိဿ ဥတြာသနာ-
ကာရေန ပဝတ္တဘယံ။ ဒီဋ္ဌိ၊ ၃။ ၈။ စိတ္တု-
တြာသောယေဝ ဘယံ စိတ္တုတြာသဘယံ။

အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။ (-ဒါ၊ဋီ၊၁။၁၃၆။ ဒါ၊ဋီ၊၂။
၂၅၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၁၀၀။ ဇာ၊ဋီ၊၃။၁၉၁၊
၃၉၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀။)

စိတ္တုပ္ပတ္တိ (တိ) [စိတ္တုပ္ပတ္တိ +
လက္ခဏ] စိတ်-ထိတ်လန့်-ကြောက်ရွံ့-
တုန်လှုပ်-ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ ဧကန္တေန
စိတ္တုပ္ပတ္တိသလက္ခဏဿ ဘယဿ ဝသေန
“သာဝဇ္ဇ”န္တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁။ (-သံ၊ဋီ၊
၁။၆၅။)

စိတ္တုပ္ပတ္တိသမုပ္ပိတ (တိ) [စိတ္တုပ္ပတ္တိ +
သမုပ္ပိတ] စိတ်-ထိတ်လန့်-ကြောက်ရွံ့-
တုန်လှုပ် - ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ တသိ-
တာတိ စိတ္တုပ္ပတ္တိသမုပ္ပိတေန ကာယဿ
ဆမ္ပိတတ္ထေန စ ဥပ္ပာသာ။ စရိယာ၊ဋီ။
၂၂၆။

စိတ္တုပ္ပတ္တိသမုပ္ပါဒန (န) [စိတ္တုပ္ပတ္တိ +
သမုပ္ပါဒန] စိတ်-ထိတ်လန့်-ကြောက်ရွံ့-
တုန်လှုပ်-မှုကိုဖြစ်စေခြင်း။ သယံ ပရိကပ္ပိတ-
ဘယာနကာရမ္ပဏနိမိတ္တံ စိတ္တုပ္ပတ္တိသမုပ္ပါ-
ဒနဝသေန အာနေန္တာ ဘယဘေရဝံ အဂ္ဂိ-
ယန္တိ ဝိယ ဟောန္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁။

စိတ္တုပ္ပတ္တိသမုပ္ပါဒက (တိ) [စိတ္တုပ္ပတ္တိ +
သမုပ္ပါဒက။ ထိန္တိ....သမုပ္ပါဒိကာ] စိတ်-
ထိတ်လန့် - ကြောက်ရွံ့ - တုန်လှုပ် - မှုကို
ဖြစ်စေတတ်သော။ ပရေသံ သောတပထာ-
ဂမနမတ္တေနပိစိတ္တုပ္ပတ္တိသမုပ္ပါဒိကာအတိ-
ဒုက္ကရာ ဒုက္ကရစရိယာ သမာစရန္တော။ ဥဒါန၊
ဋီ။၁၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋီ။၁၁၇။

စိတ္တုပ္ပတ္တိပက္ခိလေသ (ပ) [စိတ္တု + ဥပက္ခိ-
လေသ] စိတ်၏ - ညစ်ညူး - ညစ်နွမ်း -
ကြောင်းတရား၊ စိတ်ကို-ညစ်ညူး-ညစ်နွမ်း-
စေတတ်သော တရား။ (ဝတ္ထသုတ် (မ၊
၁။၄၃)၌ အဘိဇ္ဈာ ဝိသမလောဘ၊ ဗျာပါဒ၊
ကောဓ၊ ဥပနာဟ၊ မက္ခ၊ ပဠာသ၊ ဣဿာ၊
မစ္ဆရိယ၊ မာယာ၊ သာဌေယျ၊ ထမ္မ၊ သာ-

ရမ္မ၊ မာန၊ အတိမာန၊ မဒ၊ ပမာဒဟူသော
တရား ၁၆-ပါးကို “စိတ္တုပ္ပက္ခိလေသတရား”
ဟု ပြဆိုသည်။ ဥပက္ခိလေသသုတ် (မ၊၃။
၁၉၁)၌ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ အမနသိကာရ၊ ထိနမိဒ္ဓ၊
ဆမ္ပိတတ္ထ၊ ဥပ္ပိလ၊ ဒုဋ္ဌုလ္လ၊ အစွာရဒ္ဓဝီရိယ၊
အတိလိနဝီရိယ၊ အဘိဇ္ဈာ၊ နာနတ္ထသညာ၊
အတိနိဇ္ဈာယိတတ္ထဟူသော တရား ၁၁-ပါးကို
“စိတ္တုပ္ပက္ခိလေသတရား” ဟု ပြဆိုသည်။
ဥပက္ခိလေသသုတ် (သံ၊၃။၈၂)၌ ကာမစ္ဆန္တ၊
ဗျာပါဒ၊ ထိနမိဒ္ဓ၊ ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ
ဟူသော တရား ၅-ပါးကို “စိတ္တုပ္ပက္ခိလေသ
တရား” ဟု ပြဆိုသည်။) အဘိဇ္ဈာဒိနံ စိတ္တု-
(တ္ထု)ပက္ခိလေသနံ ဝိဂမေန ဝိဂတူပက္ခိ-
လေသေ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။ မဟာနိ၊ဋီ။၃၁၄။
(-အဘိ၊ဋီ၊၁။၄၁၀။ နေတ္ထိ၊ဋီ။၁၄၉။)

စိတ္တုပ္ပက္ခိလေသပ္ပဟာန (န) [စိတ္တုပ္ပက္ခိလေသ +
ပဟာန] စိတ္တုပ္ပက္ခိလေသတရားကို ပယ်ခြင်း။
မာနသံ ဒေဟံ သမတိက္ကမန္တိ စိတ္တုပ္ပက္ခိ-
လေသပ္ပဟာနဝသေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။

စိတ္တုပ္ပတ္တိပဿာတ (ပ) [စိတ္တု + ဥပဿာတ]
စိတ် ပင်ပန်းခြင်း၊ စိတ်ထိခိုက်ခြင်း။ ယသ္မာ
တေ ဝိတက္ကဝိစာရပ္ပစ္စယေပိ ကာယကိလ-
မထေ၊ စိတ္တုပ္ပတ္တိပဿာတေ စ သတိ ဥပ္ပဇ္ဇ-
တိ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။ သံ၊ဋီ၊၃။၂၇၄။ အဘိ၊ဋီ၊
၁။၂၂၁။ ပဋိသံ၊ဋီ၊၁။၁၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၁။
မဟာနိ၊ဋီ။၁၂၃။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋီ။၉၂။)

စိတ္တုပ္ပပါသက (ပ) [စိတ္တု + ဥပါသက] စိတ္တမည်
သော ဥပါသကာ၊ စိတ္တ သူကြွယ်။ ဇာတိဝါ-
ဒေန ခုံသေတိ၊ သုဓမ္မော စိတ္တုပ္ပပါသကံ။ ဝိ၊
၄။၈၁။

စိတ္တုပ္ပတ္တိ (တိ) [စိတ္တု + ဥပ္ပတ္တိ] (၁) စိတ်၏ဖြစ်
ခြင်း၊ စိတ်ဖြစ်ခြင်း၊ (၂) စိတ်၏ဖြစ်ရာ၊
စိတ်ဖြစ်ရာ။ (၁) ဝိနာ အနန္တရသမနန္တရ-
နတ္ထိဝိဂတပ္ပစ္စယေဟိ စိတ္တုပ္ပတ္တိယာ အဘာဝ-
တော။ ဝဇ္ဇိ၊ဋီ။၁၅၅။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၁၃။

ဒီ၊ ငို၊ ၂။ ၂၅၅။ မ၊ ငို၊ ၁။ ၂၉၀။ မ၊ ငို၊ ၃။ ၂၇၈။ သံ၊ ငို၊ ၁။ ၉၄။ မူလ၊ ငို၊ ၁။ ၁၉၅။ မူလ၊ ငို၊ ၃။ ၁၃၅။ အနု၊ ငို၊ ၁။ ၆၆၊ ၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ငို၊ ၁။ ၇၁။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တပုတ္တိကာလ (ပု) [စိတ္တပုတ္တိ+ကာလ] စိတ် ဖြစ်ရာအခါ။ ဆန္ဒ ဇေဋ္ဌကံ ကတော စိတ္တပုတ္တိ- ကာလေ ဥပ္ပန္နဿ ကတ္တကမ္ပတာဆန္ဒဿေ- တံ နာမံ။ အဘိ၊ ငွ၊ ၃။ ၃၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ငို၊ ၂။ ၂၇၁။

စိတ္တပုတ္တိက္ခန္ဓာ (ပု) [စိတ္တပုတ္တိ+ခဏ] စိတ် ဖြစ်ရာ ခဏ။ န ဟိ ဥပပတ္တိက္ခန္ဓဏေ စိတ္တ- ပုတ္တိက္ခန္ဓဏေ စ သမုဒယသစ္စံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ။ မူလ၊ ငို၊ ၃။ ၁၃၅။

စိတ္တပုတ္တိဝိဘာဂ (ပု) [စိတ္တပုတ္တိ+ဝိဘာဂ] စိတ် ဖြစ်ခြင်းကို ဝေဖန်ခြင်း။ ကိရိယာမယဿ စိတ္တပုတ္တိဝိဘာဂေန ပစ္စယပ္ပန္နဿ ဝသေန.... မနောဒွါရာဝဇ္ဇနံ “မနောဓာတု”တိ အဓိပ္ပေ- တံ။ သံ၊ ငို၊ ၂။ ၁၂၉။

စိတ္တပုတ္တိသမယ (ပု) [စိတ္တပုတ္တိ+သမယ] စိတ် ဖြစ်ရာအခါ။ စိတ္တပုတ္တိသမယေန ရူပပတ္တိ- သမယဿ ဝဝတ္တာနံ မာ ဟောတု။ အနု၊ ငို၊ ၁။ ၁၄၆။

စိတ္တပုဒ် (ပု) [စိတ္တ+ဥပ္ပါဒ်။ စိတ္တ+စိတ္တပုဒ်။ စိတ္တပုဒ်၌ စိတ္တပုဒ်ကို ချေ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၃၅၀၊ ၄၂၈-ကြည့်။] (၁) စိတ်၊ ဥပါဒ်-ဖြစ် ပေါ်တတ်-သော စိတ်။ (၂) စေတ- သိက်၊ စိတ်၏-ဖြစ်ကြောင်း-ဖြစ်ရာ-စေ- တသိက်။ (၃) စိတ္တပုဒ်၊ စိတ်နှင့် စိတ် ၏-ဖြစ်ကြောင်း-ဖြစ်ရာ-စေတသိက်၊ စိတ်၊ စေတသိက်။ (အဘိ၊ ငွ၊ ၁။ ၄၃၇-၈-၌ စိတ္တပုဒ် သဒ္ဓါကို “ဥပ္ပဇ္ဇတိတံ ဥပ္ပါဒေါ၊ စိတ္တမေဝ ဥပ္ပါဒေါ စိတ္တပုဒေါ” ဟု ဝိဂ္ဂဟ ပြုပြီးလျှင် စိတ္တပုဒ်အရ မုချအားဖြင့် စိတ်ကိုယူ၍ ပဓာ- န နည်းအားဖြင့် စေတသိက်ကိုလည်းယူကာ

“စိတ်၊ စေတသိက် ၂-ပါးစုံ”ကိုပင် “စိတ္တပု- ဒ်=စိတ္တပုဒ်”ဟု ပြဆိုသည်။ မူလ၊ ငို၊ ၁။ ၁၉၀-၌ “စိတ္တပုဒ်ဒါတိ ဧတ္ထ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဧတ္ထာ- တံ ဥပ္ပါဒေါ၊ ကံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ? စိတ္တံ၊ စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒေါ စိတ္တပုဒေါ”ဟု ဝိဂ္ဂဟ ပြုပြီးလျှင် စိတ္တပုဒ်အရ မုချအားဖြင့် စေတသိက်ကို ယူ၍ ဥပလက္ခဏ နည်းအားဖြင့် စိတ်ကိုလည်း ယူကာ “စိတ်၊ စေတသိက် ၂-ပါးစုံ”ကိုပင် “စိတ္တပုဒ်=စိတ္တပုဒ်”ဟု ပြဆိုသည်။ ဝိ- သုဒ္ဓိ၊ ငို၊ ၂။ ၄၉၅-လည်း ကြည့်။ (၄) စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်း၊ စိတ်ဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၅) စိတ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (၁) အဘိဓမ္မေပိ စိတ္တ- ပုဒ်နေဝ စေတသိကာ ဝိဘတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ငွ၊ ၂။ ၃၀၃။ စိတ္တပုဒ်သု ပစ္စေကံ၊ သမ္ပယော- ဂေါ ပဝုစ္စတိ။ သင်္ဂဟ။ ၂၂။ ဥပ္ပဇ္ဇတိတံ ဥပ္ပါ- ဒေါ၊ စိတ္တမေဝ ဥပ္ပါဒေါ စိတ္တပုဒေါ။ ဝိဘာ- ဝိနီ။ ၁၁၂-၃။ (-သံ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ငို၊ ၁။ ၃၈၆။) (၂) ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဧတေန စိတ္တန္တိ ဥပ္ပါဒေါ၊ ဝေဒနာဒိက္ခန္ဓတ္တယံ။ စိတ္တဿ ဥပ္ပါ- ဒေါ စိတ္တပုဒေါ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၄၂၈။ (၃) တပုသာဒတဂ္ဂရတာဟိ ဝိဟတကိလေသော တပုရာယဏတာကာရပုဝတ္ထော စိတ္တပုဒေါ သရဏဂမနံ။ ဒီ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၀၆။ မ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ ငွ၊ ၂။ ၁၃။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စိတ္တမေတေနာ- တံ ဥပ္ပါဒေါ၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မသမ္ပဟော။ စိတ္တဉ္စ တံဥပ္ပါဒေါ စာတံ စိတ္တပုဒေါ။ သမာဟာရ- ဒန္ဓေပိ ဟိ ပုလ္လိင်္ဂမိစ္ဆန္တိ သဒ္ဓဝိဒ္ဓံ။ သီ၊ ငို၊ သစ်၊ ၂။ ၁၇၇။ စိတ္တပုဒ်ဒါနမိစ္ဆေဝံ၊ ကတော သင်္ဂဟ- မုတ္တရံ။ သင်္ဂဟ။ ၅၅။ အညတ္ထ ပန သသမ္ပ- ယုတ္တံ စိတ္တံ စိတ္တပုဒ်ဒေါတိ ဝုစ္စတိ “ဥပ္ပဇ္ဇတိ စိတ္တံ ဧတေနာတံ ဥပ္ပါဒေါ၊ ဓမ္မသမ္ပဟော။ စိတ္တဉ္စ တံဥပ္ပါဒေါ စာတံ စိတ္တပုဒေါ”တိ ကတော။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၁၃။ (-ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၈၆။ ဝိ၊ ငွ၊ ၄။ ၄၀။ သံ၊ ငွ၊ ၃။ ၁၀၇။ အံ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၀။ အံ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၁။ အဘိ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၅၉။ အဘိ၊ ငွ၊ ၃။ ၁၇။ ပဋိသံ၊ ငွ၊ ၁။ ၈၉။ ပဋိသံ၊ ငွ၊ ၂။ ၈၁။ ခုဒ္ဒ-

က၊ဋ္ဌ။၆။ ဝဇီရ။၅၁၀။ ဝိမတိ၊၂။၈၇။ ဒီ၊ဋီ၊
 ၁။၂၇၈။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀။ အနု-
 ဋီ၊၁။၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။
 ၄၂၈။) (၄) အနာပတ္တိံ ဘိက္ခု စိတ္တုပ္ပါ-
 ဒေ။ ဝိ၊၁။၇၀။ (-ဝိ၊၄။၃၄၂။ မ၊၁။၅၂။
 မိလိန္ဒ။၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃၊၁၅၄၊၃၂၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၂၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။၂၇၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ ဝဇီရ။၁၄၁၊၃၂၃။)
 (၅) စိတ္တုပ္ပါဒပရိယာယ-ကြည့်။

စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ (ပု၊ န) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ကဏ္ဍ]စိတ်၊
 စေတသိက်တို့၏-အပိုင်း- အခန်း- ကဏ္ဍ၊
 စိတ်၊ စေတသိက်တို့ကို အကျယ်ဝေဖန် ဟော
 ပြရာ-အပိုင်း-အခန်း-ကဏ္ဍ။ (စိတ္တုပ္ပါဒ-
 ကဏ္ဍသည် စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်
 ဟူသော ပရမတ္ထ သဘာဝတရားတို့ကို အပြည့်
 အစုံ ရေတွက်ဟောပြရာ ‘ဓမ္မသင်္ဂဏီ’ ကျမ်း၏
 အပိုင်းကဏ္ဍကြီး ၄-ခုတို့တွင် တခုအပါအဝင်
 ဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်သည် ဤစိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ
 ၌ စိတ်၊ စေတသိက် ပရမတ္ထ သဘာဝ ၂-ပါး
 ကို အကျဉ်း=မာတိကာ၊ အကျယ်=ပဒဘာ-
 ဇနီအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဖန်၍ ဟောပြတော်
 မူသည်။ လင်းနီသားငါးရာ ဖြစ်ဖူးသော
 တပည့်ရဟန်း ငါးရာတို့အား အရှင်သာရိ-
 ပုတြာ ပို့ချသင်ပြအပ်သော အစဉ်အား
 ဖြင့် ၆-ဘာဏဝါရ (ဂါထာ အတိုင်းအရှည်
 အားဖြင့် တထောင်ငါးရာ) ကျော်ကျော်ရှိ
 သည်။ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ မယ်တော်
 ဖြစ်ခဲ့ဘူးသည့် သန္တုသိတနတ်သား အမူး
 ရှိသော နတ်၊ ဗြဟ္မာ အပေါင်းတို့အား
 ဘုရားရှင် ဟောတော် မူအပ်သည့်အတိုင်း
 အကျယ်ချဲ့အပ်သည်ရှိသော် အဆုံး အပိုင်း
 အခြားမရှိပေ။ ဤစိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍကိုပင် အဋ္ဌ-
 ကထာ၊ ဋီကာတို့၌ “စိတ္တဝိဘတ္တိံ၊ စိတ္တုပ္ပါဒ-
 ကထာ၊ စိတ္တုပ္ပါဒဒေသနာ”ဟူ၍လည်း သုံး
 နှုန်းကြသည်။) ကျေနပ်တို စိတ္တာနိ စိတ္တ-
 ဝိဘတ္တိံ နာမ။ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍန္တိပိ ဧတေသေဝ

နာမံ။ တံ ဝါစနာဂေတော အတိရေကသဘာ-
 ဏဝါရံ၊ ဝိတ္တာရိယမာနံ ပန အနန္တမပရိမာဏံ
 ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ကဏ္ဍိယတိ ပရိစ္ဆိဇ္ဇ-
 တိ ဧတ္ထာတိ ကဏ္ဍံ၊ စိတ္တုပ္ပါဒဿ ကဏ္ဍံ
 စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍံ။ အဋ္ဌသ၊ ယော။ ၁၃။ (-
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉၊၃၇၉။ မူလဋီ၊၁။၁၇။ အနုဋီ၊
 ၁။၁၈။ အနုဋီ၊၂။၂။) မြို့ပြင်ကြီး အဋ္ဌသ-
 လိနိဂဏ္ဌိ။ နှာ-၁၁၁-လည်း ကြည့်။

စိတ္တုပ္ပါဒကထာ (ထိ) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ကထာ] စိတ်၊
 စေတသိက်တို့ကို ပြဆိုရာစကား (စိတ္တုပ္ပါဒ-
 ကဏ္ဍ)။ တထာ ဟိ စိတ္တုပ္ပါဒကထာယမ္ပိ ဖဿ-
 ပဉ္စမကာဝ အာဒိတော ဝုတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၃၄၅။

စိတ္တုပ္ပါဒကရဏီယ (တိ) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ကရဏီယ]
 စိတ်ဖြစ်ခြင်းဖြင့် ပြုအပ်သော၊ စိတ်ဖြစ်
 ကာမျှဖြင့် ပြုအပ်သော ကုစားမှု ရှိသော။
 ယာနိ တာနိ ဝဇ္ဇာနိ... စိတ္တုပ္ပါဒကရဏီယာနိ
 မနသိကာရပဋိဗ္ဗာနိ၊ ဣမေ ဝုစ္စန္တိ အဏု-
 မတ္တာ ဝဇ္ဇာ။ အဘိ၊ဝိ၊၂၅၆။ စိတ္တုပ္ပါဒကရ-
 ဏီယာနိတိ စိတ္တုပ္ပါဒမတ္တေန ကတ္တဗ္ဗပဋိ-
 ကမ္မာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။

စိတ္တုပ္ပါဒကာရဏ (န) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ကာရဏ]
 စိတ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်း။
 စိတ္တုပ္ပါဒပရိယာယ-ကြည့်။

စိတ္တုပ္ပါဒကာလ (ပု) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ကာလ] စိတ်
 ဖြစ်ရာအခါ။ ဧတ္တ ဟိပုဗ္ဗစေတနာ “ဒဿာမိ”-
 တိ စိတ္တုပ္ပါဒကာလတော ပဋ္ဌာယ...လဗ္ဘတိ။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၈။)

စိတ္တုပ္ပါဒကိရိယ (န၊ထိ) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ကိရိယ]
 စိတ်ဖြစ်ခြင်း ဟူသော- အမှုအရာ- ကြိယာ။
 သမယဿ သတ္တာကိရိယာယ စိတ္တုပ္ပါဒကိရိ-
 ယာ ဖဿာဒိဘဝနကိရိယာ စ လက္ခိယတိ။
 မူလဋီ၊၁။၆၃။

စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ (ပု) [စိတ္တ+ဥပ္ပါဒကဏ္ဍ] စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ၊ စိတ်၏ဖြစ်ရာအခါ။ ပဋိလာဘော စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍေ ဟိနတ္ထိကဝသေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။)

စိတ္တုပ္ပါဒဂေလည (န) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ဂေလည] စိတ်, စေတသိက်တို့၏-မခန့်ကျန်း-ထိုင်း မိုင်း-လေးလံ-သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်,စေတသိက် တို့၏-မခန့်ကျန်း-ထိုင်းမိုင်း-လေးလံ-ခြင်း။ စိတ္တဂေလည (၂)ကြည့်။

စိတ္တုပ္ပါဒဒေသနာ (ထိ) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ဒေသနာ] စိတ်, စေတသိက်တို့ကို ဟောပြုရာစကား (စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ)။ တေန စိတ္တုပ္ပါဒဒေသနာယံ ဒဿိတပုဘေဒါ ဝေဒနာဒယော ဂယန္တိ, န တံသမုဋ္ဌာနာ ရူပဓမ္မာ။ အနုဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။

စိတ္တုပ္ပါဒန (န) [စိတ္တ+ဥပ္ပါဒန] စိတ်ကိုဖြစ်စေခြင်း။ “ဣတော တေမာသတော ဥဒ္ဓံ သမာပတ္တိဝေခမဿ န ဒဿာမိ”တိ စိတ္တုပ္ပါဒနေန အာယုသင်္ခါရံ ဩဿဇ္ဇိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၀၀။ (-သာရတ္ထ၊၁။၄၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။)

စိတ္တုပ္ပါဒနိဗ္ဗာပန (န) [စိတ္တုပ္ပါဒ+နိဗ္ဗာပန] (ဒေါသနှင့် ယှဉ်သော) စိတ်ကို - ငြိမ်း - ပျောက် - စေခြင်း။ တံ မနသိကတွာ စိတ္တုပ္ပါဒနိဗ္ဗာပနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။

စိတ္တုပ္ပါဒန္တရဂတ (တိ) [စိတ္တုပ္ပါဒ+အန္တရ+ဂတ] စိတ္တုပ္ပါဒ်၏ အတွင်း၌ ဖြစ်သော။ စိတ္တုပ္ပါဒန္တရဂတာနံ မဂ္ဂပညာမဂ္ဂဝိညာဏာနံ ဝေါမိဿကသံသဋ္ဌဘာဝဿ လဗ္ဘမာနတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။

စိတ္တုပ္ပါဒပဋိဗ္ဗဒ္ဓ (တိ) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ပဋိဗ္ဗဒ္ဓ] စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့်စပ်သော။ တဿ မေ တေ ဓမ္မာ အာဝဇ္ဇနပဋိဗ္ဗဒ္ဓါ ဟောန္တိ အာကင်္ခပဋိဗ္ဗဒ္ဓါ မနသိကာရပဋိဗ္ဗဒ္ဓါ စိတ္တုပ္ပါဒပဋိဗ္ဗဒ္ဓါ။ ပဋိသံ၊ ၁၇၁။ (-၃၇၆။ မဟာနိ။၁၃၉၊၂၇၈၊၃၅၈။

စူဠနိ။၁၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၁။၂၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။)

စိတ္တုပ္ပါဒပရိယာပန္န (တိ) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ပရိယာပန္န] စိတ္တုပ္ပါဒ်၌-အကျုံးဝင်-ပါဝင် -သော။ ပရောပဏ္ဏာသ ကုသလဓမ္မာ နာမ စိတ္တုပ္ပါဒပရိယာပန္နာ ဖဿာဒယော ပရောပဏ္ဏာသ အနဝဇ္ဇဝဓမ္မာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ (-အနုဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၅။)

စိတ္တုပ္ပါဒပရိယာယ (ပု) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ပရိယာယ] စိတ်ကိုဖြစ်စေတတ်သောအကြောင်း။ ဒေသိတော စိတ္တုပ္ပါဒပရိယာယော။ မ၊၁။၅၆။ တေသံ ဝသေန စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗတော စိတ္တုပ္ပါဒကာရဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။

စိတ္တုပ္ပါဒဘေဒ (ပု) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ဘေဒ] စိတ္တုပ္ပါဒ် အကွဲအပြား။ အာရမ္မဏာဒိဝိဘာဂေန ပန စိတ္တုပ္ပါဒဘေဒေ ဂယမာနေ တတော ဗဟုတရော ဝေ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၃။

စိတ္တုပ္ပါဒမတ္တပဋိဗ္ဗဒ္ဓ (တိ) [စိတ္တုပ္ပါဒ+မတ္တ+ပဋိဗ္ဗဒ္ဓ] စိတ်ဖြစ်ခြင်းမျှနှင့်စပ်သော။ နနု စေသ ဗြဟ္မာ....စိတ္တုပ္ပါဒမတ္တပဋိဗ္ဗဒ္ဓေန သတ္တနိဗ္ဗာနေန ဝိပလ္လဋ္ဌော။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၂၀။

စိတ္တုပ္ပါဒဝိဘာဂ (ပု) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ဝိဘာဂ] စိတ်, စေတသိက်တို့ကို - ခွဲခြမ်း - ပေဖန် - ခြင်း။ နိက္ခေပကဏ္ဍေ စိတ္တုပ္ပါဒဝိဘာဂေန အဝုစ္စမာနတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အနုဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။

စိတ္တုပ္ပါဒဝေမတ္တ (န) [စိတ္တုပ္ပါဒ+ဝေမတ္တ] စိတ် ဖြစ်ခြင်း၏ ထူးခြားမှု။ သော....စိတ္တုပ္ပါဒဝေမတ္တမတ္တမ္ပိ န အကာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

စိတ္တုပ္ပါဒသင်္ဂဟိတ (တိ) [စိတ္တုပ္ပါဒ+သင်္ဂဟိတ] စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြင့် သိမ်းယူအပ်သော။ တေန စိတ္တုပ္ပါဒသင်္ဂဟိတေ အတ္ထေ အသေသေတွာဒဿေတိ။ အနုဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

စိတ္တုပ္ပါဒသဘာဝ (တိ) [စိတ္တုပ္ပါဒ+သဘာဝ] စိတ္တုပ္ပါဒ်သဘောရှိသော။ တဏှာ အဗျာ-

ကတာ စိတ္တုပ္ပါဒသဘာဝါ၊ အစိတ္တုပ္ပါဒ-
သဘာဝါ ပန ကာမာဝစရာဝ။ မ၊ဋ္ဌါ၊၁။၁၃၀။

စိတ္တုပ္ပါဒသမယ (ပု) [စိတ္တ+ဥပ္ပါဒသမယ] စိတ်
ဖြစ်ရာအခါ။ တသ္မိံ သမယေတိ တသ္မိံ
စိတ္တုပ္ပါဒသမယေ။ မူလဋ္ဌါ၊၁။၆၀။ စိတ္တုပ္ပါဒ-
သမယေတိ စိတ္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇနသမယေ။ အနုဋ္ဌါ၊
၁။၆၆။

စိတ္တုပ္ပါဒသုဒ္ဓိ (ထိ) [စိတ္တုပ္ပါဒ+သုဒ္ဓိ] စိတ္တုပ္ပါဒ
၏-စင်ကြယ်-သန့်ရှင်း-ခြင်း။ စိတ္တုပ္ပါဒ-
သုဒ္ဓိယာ သီလဿ အတိဝိသုဒ္ဓဘာဝဒဿနတ္ထံ
ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌါ၊၁။၂၀၁။

စိတ္တုပ္ပါဒါဓိန (တိ) [စိတ္တုပ္ပါဒ+အဓိန] စိတ်
ဖြစ်ခြင်းနှင့်ဆက်စပ်သော။ အပိ စ လုန္ဒိယ-
ဗဒ္ဓေပိ န သဗ္ဗော ရူပုပ္ပါဒေါ ကေန္တေန
စိတ္တုပ္ပါဒါဓိနောတိ သက္ကာ ဝတ္ထု စိတ္တုပ္ပတ္တိ-
ယာ ဝိနာပိ တတ္ထ ရူပုပ္ပတ္တိဒဿနဒတာ။
အနုဋ္ဌါ၊၃။၁၀၈။

စိတ္တုပ္ပါဒါဘာဝ (ပု) [စိတ္တုပ္ပါဒ+အဘာဝ]
စိတ္တုပ္ပါဒ်၏- မရှိ- မဖြစ်- ခြင်း။ ပစ္စိမကာ
တတော ပရံ စိတ္တုပ္ပါဒါဘာဝတော။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။

စိတ္တုပ္ပိဋက (တိ) [စိတ္တ+ဥပ္ပိဋက] စိတ်ကို-
ဖိစီး-နှိပ်စက်-တတ်သော။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စိတ္တုပ္ပိဋကဝိတက္ကာသဟန (န) [စိတ္တုပ္ပိဋက+
ဝိတက္ကာ+အသဟန] စိတ်ကို-ဖိစီး-နှိပ်စက်
-တတ်သော ဝိတက်ကို သည်းမခံနိုင်ခြင်း။
ဣမဿာပိ ပဌမဇ္ဈာနတောဝုဠိတဿ စိတ္တုပ္ပိ-
ဋကဝိတက္ကာသဟနေန ဝိတက္ကဒေါသဒဿနံ။
အဘိ၊ဋ္ဌါ၊၁။၂၂၆။

စိတ္တုပ္ပိဋနက (တိ) [စိတ္တ+ဥပ္ပိဋနက] စိတ်ကို-
ဖိစီး- နှိပ်စက်- တတ်သော။ ဣမဿာပိ
ကာမသညာဘိမုခမနပဋိဗာဟနတ္ထံ အာရမ္မ-

ဏေ စိတ္တုပ္ပိဋနကော နေက္ခမ္မဝိတက္ကော။
အဘိ၊ဋ္ဌါ၊၁။၂၂၆။

စိတ္တုပစယ (ပု) [စိတ္တ+ဥပစယ] စိတ်၏ ပျိုးစီး
ခြင်း။ အညံ စိတ္တံ အညော စိတ္တုပစယော။....
နဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။၃၇၇။

စိတ္တုပနိဗန္ဓနတ္ထ (ပု) [စိတ္တ+ဥပနိဗန္ဓန+အတ္ထ]
စိတ်ကို (အာရုံ၌) ကပ်၍-တုတ်နှောင်-ချည်
တည်း-ဖွဲ့စည်း-ရစ်ပတ်-ခြင်းအကျိုး။ ဘဂ-
ဝတာ ပဋိကူလမနသိကာရဝသေန စိတ္တုပ-
နိဗန္ဓနတ္ထံ ဝုတ္တံ ဒုတ္တံ သာကာရကမ္မဋ္ဌာနံ
ကထေသိ။ သံ၊ဋ္ဌါ၊၃။၄၀။

စိတ္တုပသမ (ပု) [စိတ္တ+ဥပသမ] စိတ်၏-ငြိမ်
သက်-တည်ကြည်-ခြင်း။ ဥတ္တမဒမထသမ-
ထန္တိ ကာယူပသမဉ္စ စိတ္တုပသမဉ္စာတိပိ
အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌါ၊၃။၃၇၀။

စိတ္တေကဂ္ဂ (န) [စိတ္တ+ကေဂ္ဂ] စိတ်၏ တခု
တည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်၊ စိတ်၏
တခုတည်းသော အာရုံရှိခြင်း၊ စိတ်၏-ငြိမ်
သက်-တည်ကြည်-ခြင်း။ အသုဒ္ဓသီလော
ဒုပ္ပညော၊ စိတ္တေကဂ္ဂံ န ဝိန္ဒတိ။ ဝိ၊၄။၄၁၆။
(-မ၊ဋ္ဌါ၊၁။၁၉၀။ အံ၊ဋ္ဌါ၊၂။၂၇၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌါ၊၂။
၂၆၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၇၉။)

စိတ္တေကဂ္ဂကရ (တိ) [စိတ္တေကဂ္ဂ+ကရ+အ]
စိတ်၏ - ငြိမ်သက် - တည်ကြည် - ခြင်းကို
ပြုတတ်သော။ စိတ္တေကဂ္ဂကရော ဒိဋ္ဌဓမ္မေ
သုခဝိဟာရော ပနဿ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌါ၊၁။
၁၉၀။

စိတ္တေကဂ္ဂတတ္ထ (တိ) [စိတ္တေကဂ္ဂတာ+အတ္ထ]
စိတ်၏-ငြိမ်သက်-တည်ကြည်-ခြင်းအကျိုး
ရှိသော။ ဣမာနိ စ ပန စတ္တာရိ ဈာနာနိ
ကေသဉ္စိ စိတ္တေကဂ္ဂတတ္တာနိ ဟောန္တိ။ မ၊
ဋ္ဌါ၊၁။၁၂၈။ စိတ္တေကဂ္ဂတတ္တာနိတိ စိတ္တ-
သမာဓာနတ္တာနိ၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရတ္တာနိတိ

အတ္တော။ မဒ္ဓါဝ။ ၂၂၃။ (-ဝိဋ္ဌါဝ။ ၁၂၆။
 သာရတ္ထိဝ။ ၃၈၀။ ဝဇီရ။ ၄၈။ ဝိမတိဝ။ ၇၈။)
 စိတ္တေကဂ္ဂတာ (ထိ) [စိတ္တ+ကေဂ္ဂတာ] စိတ်၏
 တခုတည်းသောအာရုံရှိသည်၏အဖြစ်၊ စိတ်၏
 တခုတည်းသောအာရုံရှိခြင်း၊ စိတ်၏-ငြိမ်
 သက် - တည်ကြည် - ခြင်း၊ ကေဂ္ဂတာ စေ
 တသိက်၊ သမာဓိ။ ယေ စ ပဌမေ ဈာနေ
 ဓမ္မာ ဝိတက္ကော စ ဝိစာရော စ ပီတိ စ
 သုခဉ္စ စိတ္တေကဂ္ဂတာ စ။ မ၊ ၃။ ၇။ သမာ-
 ဓိတိ စိတ္တေကဂ္ဂတာ။ ဝိဋ္ဌါဝ။ ၂၀၈။ ထေရော
 တတ္ထေဝ စိတ္တေကဂ္ဂတံ လဘိတော ဝိပဿနံ
 ဝဇေတော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၈၂။
 စိတ္တေကဂ္ဂတံ လဘိတောတိ...သမာဓာနံ ပါပု-
 ဏိတော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။ (-ပဋိသံ။ ၂၃၃။
 နေတ္ထိ။ ၁၅၂။ ပေဋကော။ ၂၆၀။ ဝိဋ္ဌါဝ။
 ၁၁၆။ ဝိဋ္ဌါ၂။ ၉။ ဒီဋ္ဌါဝ။ ၆၃။ ဒီဋ္ဌါ၂။ ၁၂၇။
 မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၅၉။ သံဋ္ဌါ၂။ ၂၄၁။
 သံဋ္ဌါ၂။ ၃၂၄။ အံဋ္ဌါဝ။ ၈၃။ အံဋ္ဌါ၂။ ၂၆၊
 ၄၅၊ ၅၆၊ ၆၂။ အဘိဋ္ဌါဝ။ ၁၇၈။ အဘိဋ္ဌါ၂။
 ၂၃၇။ အဘိဋ္ဌါ၂။ ၃၈၈။ ပဋိသံဋ္ဌါဝ။ ၁၆။
 ပဋိသံဋ္ဌါ၂။ ၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိဝ။ ၁၄၂၊ ၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၂။ ၁၄၂၊ ၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၇။)

စိတ္တေကဂ္ဂတာကရဏ (န) [စိတ္တေကဂ္ဂတာ+
 ကရဏ] စိတ် - ငြိမ်သက် - တည်ကြည် -
 မှုကို ပြုခြင်း။ န မယံ စိတ္တေကဂ္ဂတာ-
 ကရဏေ ဘာရော အတ္ထိ။ ဒီဋ္ဌါ၂။ ၁၅၂။ အံဋ္ဌါ
 ၁။ ၄၀၆။ အဘိဋ္ဌါဝ။ ၂၃၃။ ပဋိသံဋ္ဌါဝ။ ၆၉။
 (-မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၃၂။)

စိတ္တေကဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသ (ပု) [စိတ္တေကဂ္ဂတာ+
 နိဒ္ဒေသ] စိတ္တေကဂ္ဂတာ - သမာဓိ - ကို
 အကျယ်-ညွှန်ပြ-ဝေဖန်-ရာစကား။ စိတ္တေ-
 ကဂ္ဂတာနိဒ္ဒေသဒီသုပိ ဣမိနာဝ နယေန
 အတ္တော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိဋ္ဌါဝ။ ၂၆၂။

စိတ္တေကဂ္ဂတာနိမိတ္တ (န) [စိတ္တေကဂ္ဂတာ +
 နိမိတ္တ] (၁) စိတ္တေကဂ္ဂတာ-သမာဓိ-၏-

အာရုံ-နိမိတ်။ (၂) စိတ္တေကဂ္ဂတာ-သမာဓိ-
 ဟုဆိုအပ်သော - အကြောင်း - နိမိတ်၊ ရှေး
 ရှေးသော စိတ္တေကဂ္ဂတာဟု ဆိုအပ်သော
 နောက်နောင်သော သမထ၏ - အကြောင်း
 - နိမိတ်။ (၁၊ ၂) နိမိတ္တကောသလ္လံ နာမ
 ပထဝီကသိဏာဒိကဿ စိတ္တေကဂ္ဂတာနိမိတ္တ-
 ဿ အကတဿ ကရဏကောသလ္လံ...ရက္ခဏ-
 ကောသလ္လဉ္စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၆။ စိတ္တေကဂ္ဂတာ-
 နိမိတ္တဿာတိ စိတ္တေကဂ္ဂတာယ နိမိတ္တဿ၊
 စိတ္တေကဂ္ဂတာသင်္ခါတဿ စ နိမိတ္တဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၄။ ၁။ ၁၅၄။ (-သာရတ္ထိ၊ ၂။ ၂၂၄။)

စိတ္တေကဂ္ဂတာမတ္တက (န) [စိတ္တေကဂ္ဂတာ+
 မတ္တ+က] စိတ် - ငြိမ်သက် - တည်ကြည် -
 ခြင်းမျှ။ တုမှာကံ ပန စိတ္တေကဂ္ဂတာမတ္တကမ္ပိ
 နတ္ထိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၇၃။

စိတ္တေကဂ္ဂတာမတ္တကရ (တိ) [စိတ္တေကဂ္ဂတာ-
 မတ္တ + ကရ + အ] စိတ် - ငြိမ်သက် - တည်
 ကြည် - ခြင်းမျှကို ပြုတတ်သော။ ဧတေ
 ဗာဟိရကဘာဝိတာ ဈာနဓမ္မာ စိတ္တေကဂ္ဂ-
 တာမတ္တကရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၄၅၉။

စိတ္တေကဂ္ဂတာရဟိတ (တိ) [စိတ္တေကဂ္ဂတာ+
 ရဟိတ] စိတ် - ငြိမ်သက် - တည်ကြည် -
 ခြင်းမှကင်းသော၊ စိတ် - ငြိမ်သက် - တည်
 ကြည် - မှုမရှိသော၊ သူ။ အသမာဟိတောတိ
 စိတ္တေကဂ္ဂတာရဟိတော။ အံဋ္ဌါ၂။ ၂၃၃။
 အဘိဋ္ဌါဝ။ ၆၇။ စိတ္တေကဂ္ဂတာရဟိတောတိ
 ဥပစာရပုနာသမာဓိရဟိတော စဏ္ဍသောတေ
 ဗဒ္ဒနာဝါ ဝိယ အနဝဋ္ဌိတကိရိယော။ အံဋ္ဌါ၊
 ၂။ ၂၀၅။

စိတ္တေကဂ္ဂတာလာဘ (ပု) [စိတ္တေကဂ္ဂတာ+
 လာဘ] စိတ် - ငြိမ်သက် - တည်ကြည် - မှု
 ကိုရခြင်း၊ စိတ္တေကဂ္ဂတာ-သမာဓိ-ကိုရခြင်း။
 သမာဓိပဋိလဘောတိ စိတ္တေကဂ္ဂတာလာ-
 ဘော။ အံဋ္ဌါ၂။ ၁၀၀။ စိတ္တေကဂ္ဂတာလာ-

ဘောတိ စိတ္တကုတာယ အဓိဂမော။
အံ၊ဋီ၊၂။၉၈။

စိတ္တကုတာသမ္ဘာဝ (ပု) [စိတ္တကုတာ+
သမ္ဘာဝ] စိတ္တကုတာ-သမာဓိ-၏ ထင်
ရှားရှိသည်၏အဖြစ်၊ စိတ္တကုတာ-သမာဓိ
-၏ ထင်ရှားရှိခြင်း။ သမာပတ္တိသု ဟိ ပဋိ-
ပါဠိယာ အဋ္ဌန္တံ သမာပတ္တိနံ “သမာဓိ”တိပိ
နာမံ “သမာပတ္တိ”တိပိ။ ကသ္မာ? စိတ္တ-
ကုတာသမ္ဘာဝတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၄။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၆၈။ (-မ၊ဋီ၊၂။၂၄။ အံ၊ဋီ၊၃။
၁၄၁၊၃၁၇။)

စိတ္တကုတာသဘာဂတ္တ (န) [စိတ္တကုတာ+
သဘာဂ+တ္တ] စိတ္တကုတာ-သမာဓိ-နှင့်
တူသောအဖို့ရှိသည်၏အဖြစ်။ စိတ္တကုတာ-
သဘာဂတ္တာ ဈာနာနံ “ကေသဉ္စိ စိတ္တ-
ကုတတ္တာနိ”တိ အာဟ။ ဝဇီရ။၄၈။

စိတ္တကုတာသိသ (န) [စိတ္တကုတာ+သိသ]
စိတ် - ငြိမ်သက် - တည်ကြည် - ခြင်းဟူ
သော - အဦး - အစ - ပစာန၊ အဦး - အစ -
ပစာန - ဖြစ်သော စိတ် - ငြိမ်သက် - တည်
ကြည် - ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတ္တကုတ္တ (ပု) [စိတ္တကု+အတ္တ] စိတ် -
ငြိမ်သက် - တည်ကြည် - ခြင်းအကျိုး။ ဣမာနိ
ပန စတ္တာရိ ဈာနာနိ ဧကော ဘိက္ခု၊ စိတ္တ-
ကုတ္တယ ဘာဝေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ စိတ္တ-
ကုတ္တယာတိ စိတ္တသမာဓာနတ္တယ၊ ဒိဋ္ဌ-
ဓမ္မေ သုခဝိဟာရာယာတိ အတ္ထော။ စိတ္တ-
ကုတာသိသေန ဟိ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရော
ဝုတ္တော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁။

စိတ္တကုရဟိတ (တိ) [စိတ္တကု+ရဟိတ]
စိတ် - ငြိမ်သက် - တည်ကြည် - ခြင်းမှကင်း
သော၊ စိတ် - ငြိမ်သက် - တည်ကြည် - မှမရှိ
သော၊သု။ အဒန္တဟတ္ထိဒမ္မာဒယော ဝိယ
စိတ္တကုရဟိတာ ပုဂ္ဂလာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဒန္တ-

ဟတ္ထိအာဒယော ဝိယ စိတ္တကုသမ္ပန္နာ။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၁။

စိတ္တကုသမ္ပန္န (တိ) [စိတ္တကု+သမ္ပန္န] စိတ်
- ငြိမ်သက် - တည်ကြည် - ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံ
သော၊သု။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတျ (တိ) [စိ+တျ] စီအပ်သော။ ဧတေ စ
အညေ စ နဂါ မဟန္တာ၊ စိတျာ ကတာ
ယညကာရေဟိ မာဟု။ ဇာ၊၂။၂၃၃-၈။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၇။၅၁၊၆၁။

စိတြ (န) [စိတိ၊ စိန္တ+တြဏ်။ စိ+တြဏ်။
စိတ္တ+တြဏ်။ စိတ+ရက်] (၁) စိတ်၊ အာရုံ
ကိုသိတတ်သော သဘောတရား၊ ယှဉ်ဖက်
စေတသိက်တရားတို့၏ အာရုံကိုသိကြောင်း
သဘောတရား၊ အာရုံကိုသိမှုသဘာဝ။ (ပု)
(၂) ပြောက်ကျားသောအဆင်း။ (တိ) (၃)
ပြောက်ကျားသော။ (၄) ဆန်းကြယ်သော။
(၁) အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ၊ စိတြံ။
စိန္တေန္တိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ ဧတေနာတိ ဝါ စိတ္တံ၊
စိတြံ။ ကစ္စည်း။၆၅၆။ (-ဇူ၊၆၆၆။ နိတိ၊
သုတ္တ။၁၂၉၆။) (၂) စိယျတေတိ စိတ္တော၊
တ။ တြဏ်ပစ္စယေ စိတြော။ ဓာနံ၊ဋီ၊၉၉။
(၃) တေန ခေါ ပန သမယေန တဿ
ပါပုပါသကဿ ဝစ္ဆကော ဟောတိ တရုဏ-
ကော အဘိရူပေါ ဒဿနိယော ပါသာဒိကော
စိတြော၊သေယျထာပိဒိပိစ္ဆာပေါ။ဝိ၊ဇာ၊၂။၂၈၂။
(-ဇာ၊၂။၂၈၂-၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၅-၇။) (၄)
စိတြာ ဥပါဟနာယော ဓာရေန္တိ။ဝိ၊ဇာ၊၂။၇၃။
စိတြာတိ ဝိစိတြာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၄၅၅။ (-ဝိ၊၄။၂၄၈။ သံ၊၁။၂၁။ အံ၊၂။
၃၅၉။ အဘိ၊က။၂၇၅။ သုတ္တနိ။၂၈၇၊၃၁၅။
ဝိမာန။၅၄၊၁၀၉။ ထေရ။၃၁၇၊၃၂၇၊၃၅၇။
အပ၊၁။၁၁။ မဟာနိ။၂၉၆။ စူဠနိ။၂၆၁။
ဇာ၊၁။၁၃၉၊၂၇၉၊၃၄၅၊၃၈၀။ ဇာ၊၂။၂၀၃၊
၂၄၁။ မိလိန္ဒ။၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀၊၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။

ဂဂါ၃၀ဂ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။ ၂၅၄။ ဝိမာနဋ္ဌာ ၁၀၊
၁၅၄-၅၊ ၂၉၃။ ထေရဋ္ဌာ ၂။ ၂၅၄၊ ၂၉၆-ဂ၊ ၄၆၁။
အပါဠာ ၁။ ၁၉၇။ အပါဠာ ၂။ ၂၃။ စူဠနိဋ္ဌာ
၁၁၉။ ဇာဋ္ဌာ ၁။ ၂၂၃။ ဇာဋ္ဌာ ၃။ ၂၃၁။ ဇာ
ဋ္ဌာ ၄။ ၂၀၆-၇၊ ၄၇၄။ ဇာဋ္ဌာ ၆။ ၁၅၉။ ဇာဋ္ဌာ
၇။ ၆၉။ နေတ္တိဋ္ဌာ ၄၀။ သံဋီဋ္ဌာ ၁။ ၁၀၆။ နေတ္တိ
ဋ္ဌာ ၄၄။ နေတ္တိဝိဋ္ဌာ ၆၆။)

စိတြ (ပု) [စိတြ+ဏ] တန်ခူးလ။ စိတြ-
မာသ-ကြည့်။

စိတြက (တိ) [စိတြ+က] ပြောက်ကျားသော
(သမင်)။ အာကုစ္ဆာ ပစလာကာ စ၊ စိတြ-
ကာ စာပိ ဒိပိယော။ ဇာ ၂။ ၃၄၆။ စိတြကာ
စာပိ ဒိပိယောတိ စိတြကမိဂါ စ ဒိပိမိဂါ
စ။ ဇာဋ္ဌာ ၇။ ၃၁၆။

စိတြကထာ (ထိ) [စိတြ+ကထာ] ဆန်းကြယ်
သောစကား။ စန္ဒဂ္ဂမေ သဗ္ဗဇနာ ပဟဋ္ဌာ၊
သကင်္ဂဏေ စိတြကထာ ဝဒန္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌာ ၃၅။

စိတြကထိက (တိ) [စိတြကထာ+ဣက။ စိတြ-
ကထိ+က] ဆန်းကြယ်သော - စကား -
တရားစကား-ရှိသော၊ ဆန်းကြယ်သော-
စကား-တရားစကား-ကို ဟောပြောတတ်
သောသူ။ ဘဂဝါပိ တံ စိတြကထိကာနံ
ဘိက္ခုနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ ဒီဋ္ဌာ ၂။ ၃၉၇။

စိတြကထိ (တိ) [စိတြကထာ+ဤ။ စိတြ+
ကထ+ဏိ] ဆန်းကြယ်သော - စကား -
တရားစကား-ရှိသော၊ ဆန်းကြယ်သော-
စကား-တရားစကား-ကို ဟောပြောတတ်
သောသူ။ ဂုဏော ကဿပဂေါတ္တာယံ၊
သုတော စိတြကထိ ဂဏီ။ ဇာ ၂။ ၂၅၀။
ဇာဋ္ဌာ ၇။ ၁၀၀။ (-မိလိန္ဒ။ ၁။ ၂၀။ ဒီဋ္ဌာ ၂။
၃၉၆။ မာဋ္ဌာ ၂။ ၂၇။ ဇာဋ္ဌာ ၁။ ၁၆၅။ ဇာဋ္ဌာ
၅။ ၄၀၀။)

စိတြကမိဂ (ပု) [စိတြက+မိဂ] ပြောက်ကျား
သောသမင်၊ သမင်ပြောက်။ စိတြက-ကြည့်။

စိတြကုဋ္ဌ (ပုန) [စိတြ+ကုဋ္ဌ] စိတြကုဋ္ဌတောင်။
တေသု အနောတတ္တဒဟော သုဒဿနကုဋ္ဌံ
စိတြကုဋ္ဌံ ကာဠကုဋ္ဌံ ဂန္ဓမာဒနကုဋ္ဌံ ကေ-
လာသကုဋ္ဌန္တိ ဣမေဟိ ပဉ္စဟိ ပဗ္ဗတေဟိ
ပရိက္ခိတ္တော။ မာဋ္ဌာ ၃။ ၂၅။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။ ၁၆၀။
စိတြကုဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

စိတြကောကိလ (ပု) [စိတြ+ကောကိလ]
ပြောက်ကျားသောဥဩ၊ ဥဩပြောက်။ ဖုဿ-
ဘဂဝတော ကာလေ စိတြကောကိလော
ဟုတွာ။ အပါဠာ ၂။ ၂၄၄။ (-ဇာဋ္ဌာ ၅။
၄၄၅။)

စိတြဂေဏ္ဍက (ပု) [စိတြ+ဂေဏ္ဍက] ဆန်း
ကြယ်သောကျင်၊ ဆန်းကြယ်သော အခြင်း
အရာဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ကစားစရာကျင်
(ဂျင်)။ သုခာတလေ ပဟဋ္ဌစိတြဂေဏ္ဍကော
ဝိယ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ မဟာစေတိ-
ယင်္ဂဏေယေဝ ပတိဋ္ဌာသိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌာ ၁။ ၁၃၉။
စိတြဂေဏ္ဍကော ဝိစိတြာကာရေန ကတ-
ဂေဏ္ဍကော။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌာ ၁။ ၁၆၀။ (-ဇာ
ဋ္ဌာ ၅။ ၂၀၆။)

စိတြဂ္ဂဋ္ဌေရုသုသိတ (တိ) [စိတြ+အဂ္ဂဋ္ဌ+ရေ+
သုသိတ] ကြွေးကြော်-မြည်အော်-တတ်
သည့် ဆန်းကြယ်သော တံခါးရွက်တို့ဖြင့်-
ကြွေးကြော်-မြည်အော်-နေသော(အိမ်)။
စိတြဂ္ဂဋ္ဌေရုသုသိတေ၊ သုရာမံသပဗောဓနေ။
ဇာ ၂။ ၃၁၂။ စိတြဂ္ဂဋ္ဌေရုသုသိတေတိ ပဉ္စဂီ-
ကတူရိယသဒ္ဓသဒိသံ မနောရမံ ရဝံ ရဝန္တေဟိ
သတ္တရတနဝိစိတ္တေဟိ ဒွါရကဝါဠေဟိ ဥဩ-
သိတေ။ ဇာဋ္ဌာ ၇။ ၂၄၆။

စိတြဆဒ (တိ) [စိတြ+ဆဒ] ဆန်းကြယ်သော
အတောင်ရှိသော။ ဂိရိဗ္ဗဇေ စိတြဆဒါ
ဝိဟင်္ဂမာ။ ထေရ။ ၃၅၆။ စိတြဆဒါ ဝိဟင်္ဂမာ
ဝိစိတြပေရုဏပက္ခိနော၊ မယူရာတိ အတ္ထော။
ထေရဋ္ဌာ ၂။ ၄၇၀။

စိတြဒဏ္ဍယုတာဝုစ (တိ) [စိတြ+ဒဏ္ဍ+ယုတ+အာဝုစ] ဆန်းကြယ်သောတုတ်-နှင့် ယှဉ်-တပ်အပ်-သောလက်နက်ရှိသော၊ ဆန်းကြယ်သောလက်ကိုင်ရိုးတပ်ထားသော လက်နက်နှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ မာဏဝါ ဝမ္ဗိနော သူရာ၊ စိတြဒဏ္ဍယုတာဝုစာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၅။ စိတြဒဏ္ဍယုတာဝုစာတိ စိတြဒဏ္ဍယုတ္တေဟိ အာဝုဇေဟိ သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၉၉။

စိတြဒဏ္ဍယုတ္တ (တိ) [စိတြဒဏ္ဍ+ယုတ္တ] ဆန်းကြယ်သောတုတ် - နှင့် ယှဉ် - တပ်အပ် - သော၊ ဆန်းကြယ်သောလက်ကိုင်ရိုးတပ်ထားသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတြပက္ခ (ပု) [စိတြ+ပက္ခ] ဆန်းကြယ်သော အတောင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတြပက္ခိ (တိ) [စိတြပက္ခ+ဤ] ဆန်းကြယ်သောအတောင်ရှိသော။ ယဒါ မောရိဟိ ပရိကိဏ္ဍံ၊ အဏ္ဍဇံ စိတြပက္ခိနံ။ မောရံ ဒက္ခိသိနစ္စန္တိ၊ န ရဇဿ သရိဿသိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၈။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၆၃။

စိတြပဋ္ဌပရိက္ခိတ္တ (တိ) [စိတြ+ပဋ္ဌ+ပရိက္ခိတ္တ] ဆန်းကြယ်သောအဝတ်ဖြင့် ကာရံအပ်သော။ ဆဗ္ဗဏ္ဍရသို့ယော နိက္ခမိတာ သုဝဏ္ဏရသပိဉ္ဇရာနိ ဝိယ၊ စိတြပဋ္ဌပရိက္ခိတ္တာနိ ဝိယ စ.... ဓာဝန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၄၆။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၀။)

စိတြပတ္တ (တိ) [စိတြ+ပတ္တ] (၁) ဆန်းကြယ်သောအတောင်ရှိသော။ (၂) ပြောက်ကျားသောအတောင်ရှိသော။ (၃) စိတြာတိ စိတြပတ္တာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၃၄။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတြပတ္တကောကိလ (ပု) [စိတြပတ္တ+ကောကိလ] ပြောက်ကျားသောအတောင်ရှိသော ဥဩ။ စိတြာတိ စိတြပတ္တကောကိလာ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၇၅။

စိတြပါဠလီ (ထိ) [စိတြာ+ပါဠလီ] ဆန်းကြယ်သောသခွတ်ပင်။ တေဒေဝ အသုရာနံ စိတြပါဠလီယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၀။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၄။)

စိတြပေခုဏ (တိ) [စိတြ+ပေခုဏ] (၁) ဆန်းကြယ်သောအတောင်ရှိသော။ (၂) ဆန်းကြယ်သောမြီးဆံရှိသော။ (၃) သေတစ္ဆေကုဋ္ဌာ ဘဒြက္ခာ၊ အဏ္ဍဇာ စိတြပေခုဏာ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၇။ စိတြပေခုဏာတိ ဝိစိတြပတ္တာ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၁၈။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၆၁။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၄၈။) (၂) သာသကုဏသဃံ ဩလကေန္တိ မဏိဝဏ္ဏဂိဝံ စိတြပေခုဏံ မောရံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၃။

စိတြဗိမ္ဗမုခ (တိ) [စိတြ + ဗိမ္ဗ + မုခ။ ထိ၌ စိတြဗိမ္ဗမုခိ] ဆန်းကြယ်သောကိုယ်ခန္ဓာ၊ ဆန်းကြယ်သောမျက်နှာ ရှိသောသူ။ တာ ဥပေန္တိ ဝိဝိဓေန ဆန္ဒသာ၊ စိတြဗိမ္ဗမုခိယော အလင်္ကာတာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၉။ စိတြဗိမ္ဗမုခိယောတိ အလင်္ကာရဝသေန စိတြသရိရာ စိတြမုခိယော ဟုတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၉၃။

စိတြဗိဇနီ (ထိ) [စိတြာ + ဗိဇနီ] ဆန်းကြယ်သော ယပ်တောင်။ အာသနေ နိသီဒိတွာ စိတြဗိဇနီ အာဒါယ။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၄၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။)

စိတြမာသ (ပု) [စိတြ+မာသ] တန်ခူးလ။ စိတြမာသေ မဇ္ဈေန ဂန္ဓာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၅၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၃။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁။ ၆၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။)

စိတြမိဂ (ပု) [စိတြ+မိဂ] ပြောက်ကျားသော သမင်၊ သမင်ပြောက်။ ပသဒမိဂိတိ စိတြမိဂါ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၄၇။

စိတြမုခ (တိ) [စိတြ + မုခ။ ထိ၌ စိတြမုခိ] ဆန်းကြယ်သော မျက်နှာရှိသောသူ။ စိတြဗိမ္ဗမုခ-ကြည့်။

စိတြရာဇိ (ထိ) [စိတြာ + ရာဇိ] ဆန်းကြယ်သော
အရေးအကြောင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိတြရာဇိပတ္တ (တိ) [စိတြရာဇိ + ပတ္တ] ဆန်း
ကြယ်သော အရေးအကြောင်းဖြင့် မှတ်သား
အပ်သော အတောင်ရှိသော။ နီလကာတိ
စိတြရာဇိပတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၁၈။ စိတြရာဇိ-
ပတ္တာတိ စိတြရာဇိဟိ ဥပလက္ခိတာ ပတ္တာ
တေသန္တိ စိတြရာဇိပတ္တာ။ ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်။

စိတြဓမ္မ (န) [စိတြ + ဓမ္မ] ဆန်းကြယ်သော -
ချုပ်ဝတ် - မိန့်ညို - စစ်ဝတ်တန်းဆာ။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

စိတြဓမ္မဓရ (တိ) [စိတြဓမ္မ + ဓရ + အ] ဆန်း
ကြယ်သော - ချုပ်ဝတ် - မိန့်ညို - စစ်ဝတ်
တန်းဆာ - ကို ဝတ်ဆင်သောသူ။ စိတြဓမ္မ-
ဓရေ သူရေ၊ ကဉ္စနာ ဝေဠုဓာရိနေ။ ဇာ၊၂။
၁၆၅။ ဇာ၊ဌ၊၆။၆၀။

စိတြသရီရ (တိ) [စိတြ + သရီရ] ဆန်းကြယ်
သော ကိုယ်ရှိသောသူ။ စိတြဗိမ္ဗမုခ-ကြည့်။

စိတြသာဏိ (ထိ) [စိတြာ + သာဏိ] ဆန်းကြယ်
သော - တင်းထိမ် - ကန့်လန့်ကာ။ သမန္တ-
တော စိတြသာဏိ ပရိက္ခိတ္တာ အဟောသိ။
ဇာ၊ဌ၊၂။၂၆၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၃။၃၆၃။)

စိတြသိဗ္ဗန (တိ) [စိတြ + သိဗ္ဗန] ဆန်းကြယ်
သော ချုပ်ခြင်းရှိသော၊ ဆန်းကြယ်စွာ ချုပ်
အပ်သော။ စိတ္တသိဗ္ဗနေတိ သိဟစမ္မာဒိဟိ
အလင်္ကာရဏဝသေန စိတြသိဗ္ဗနေ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊
၂။၅၄။

စိတြသိဗ္ဗနီ (တိ) [စိတြာ + သိဗ္ဗနီ] ဆန်းကြယ်
သော ချုပ်ခြင်းရှိသော၊ ဆန်းကြယ်စွာ ချုပ်
အပ်သော။ စိတ္တသိဗ္ဗနာတိ စိတြသိဗ္ဗနီယော။
ဇာ၊ဌ၊၇။၆၉။

စိတြသုပဏ္ဏ (ပု) [စိတြ + သုပဏ္ဏ] ဆန်းကြယ်
ကောင်းမြတ်သော အတောင်ရှိသော၊ ငှက်၊

ဂဠုန်ငှက်။ ဝေဟာယသာ တေဝနမဇ္ဈပတ္တာ၊
စိတြာသုပဏ္ဏာ ဣတိ တေသ နာမံ။ ဒီ၊၂။
၂၀၇။ စိတြာသုပဏ္ဏာ ဣတိ တေသ နာမန္တိ
တေသံ “စိတြသုပဏ္ဏာ”တိ နာမံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။
၂၀၂။ “စိတြသုပဏ္ဏာ”တိ နာမံ ဝိစိတြ-
သုန္တရပတ္တဝန္တတာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၁။ (ပါဠိ
တော်၌ ဆန်းကြောင့် ဒီ၊သ။)

စိတြာ (ထိ) [စိတြ + က + အာ] စိတြနက္ခတ်။
စိတြာ-ကြည့်။ စိတ္တာ-လည်းကြည့်။

စိတြာကာရ (တိ) [စိတြ + အာကာရ] ဆန်း
ကြယ်သော အခြင်းအရာရှိသော။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

စိတြာကာရအက္ခရ (တိ) [စိတြာကာရ + အက္ခရ]
ဆန်းကြယ်သော အခြင်းအရာရှိသော အက္ခ-
ရာရှိသော။ စိတ္တက္ခရ-ကြည့်။

စိတြပါဟန (တိ) [စိတြ + ဥပါဟန] ဆန်းကြယ်
သော ဘိနပ်။ ဆတ္တံ စိတြပါဟနံ ဥက္ကံသံ။
ဒီ၊၁။၇၊၆၂။ စူဠနိ၊၂။၅၄။

စိနန (န) [စိ + နာ + ယု] ဆည်းပူး - စုဆောင်း
-ခြင်း၊ တိုးပွားစေခြင်း။ အာမိသဿ စိနနံ
ဝဇုနံ အာမိသသန္နိစယော။ အံ၊ဌ၊၂။၆၂။

စိနန္ဒ (တိ) [စိ + နာ + အန္တ။ ထိ၌ စိနန္ဒီ]
(က) စိတတ်သောသူ။ (ခ) စုပုံတတ်သော၊
သူ။ (က) ကေသိ* ပုရိသေ အဋ္ဌာရသဟတ္ထံ
ပါကာရံ စိနန္ဒေ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၅၉။ (ခ)
စိနန္ဒောတိ နာနာဝိဓဘိတ္တိသန္နိဝေသဝသေန
နိစိနံ ကရေန္တော။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၃။ (ယင်း၏
ဌ-၌ “ရဉ္စန္ဒော”ဟု ရှိ၏။) အဂ္ဂိ* စိနန္ဒီ
ဇနတာတိ ဇနသမူဟာ အာဠာဟနတ္တာယ
အဂ္ဂိ* စိနန္ဒာ ရာသိ* ကရေန္တော။ အပ၊ဌ၊
၁။၂၉၀။ (ယင်း၏ပါဠိ၌ “ဥဒဂ္ဂစိတ္တာ ဇန-
တာ”ဟု ရှိ၏။)

စိနန္ဒ (ကြိ) [စိ+နာ+အန္တိ] (၁) စိကုန်၏။
(၂) ယက်ကုန်၏။ (၁) စိနာတိ (၁) ကြည့်။
(၂) စိနာတိ (၃) ကြည့်။

စိနန္ဒ (ထိ) [စိနန္ဒ+ဘျိ] စုပုံတတ်သော။ စိနန္ဒ
(ခ) ကြည့်။

စိနာတိ (ကြိ) [စိ+နာ+တိ။ ရှု။၅၁၃။ စိ+
ဏာ+တိ။ ဏ-ကို န-ပြု။ နိတိ၊ သုတ္တ။၉၂၉။]
(၁) စိ၏။ (၂) ဆည်းပူး၏။ (က) တိုးပွား
စေ၏။ (ခ) သိုမှီး-သိမ်းဆည်း-၏။ (၃)
ယက်၏။ (၁) ပံသုံ ဥဒ္ဓရတိ၊ စိနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၅၆။ စိနန္ဒ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇၉။ စိနိံ သု-
ဓမ္မာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ (၂) (က) ဝနံ ဝိနာသေတိ၊
နဝံ စိနာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ နဝံ စိနာ-
တိတိ န ဝဇေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ (-နေတ္တိ၊
ဋ္ဌိ။၁၃၁။) (ခ) ဝိစိနိံ အစုမာသကန္တိ မစ္ဆေ-
ရမလပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တာ ကဿစိ ကိဉ္စိ အဒေန္တိ
အစုမာသကမ္ပိ ဝိသေသေန စိနိံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊
၁၈၇။ (၃) ဒွေ ပိတာပုတ္တာ နဋ္ဌကာရာ
ဧကတော ကိလဉ္စိစိနန္ဒိ (ဝိနန္ဒိ။ သျာ။မူကဲ့။)
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။

စိနာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [စိ+နာ+ဏာပေ+တိ]
စိစေ၏။ ပါကာရံ စိနာပေယျာထ။ မိလိန္ဒ။
၈၇။

စိနာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [စိ+နာ+ဏာပေ+
တွာ] စိစေပြီး၍။ အထ ဝတ္ထု စိနာပေတွာ
ရာဇာ ထေရံ ပုစ္ဆိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ (-အပ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၂။)

စိနာပေယျာထ (ကာ၊ကြိ) [စိ+နာ+ဏာပေ
+ယျာထ] စိစေကုန်ရာ၏။ စိနာပေတိ-
ကြည့်။

စိနိံ (ကြိ) [စိ+နာ+ဣ] ဆည်းပူးပြီ၊ သိုမှီး-
သိမ်းဆည်း-ပြီ။ စိနာတိ (၂) ကြည့်။

စိနိံ သု (ကြိ) [စိ+နာ+ဉံ] စိကုန်ပြီ။ စိနာ-
တိ (၁) ကြည့်။

စိနိတ (တိ) [စိ+နာ+တ] စိအပ်သော။ အနေ-
ကသိလာဟိ စိနိတံ သကလဘိတ္တိံ ကိတ္တေတုံ
န ဝဇေတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၄။

စိနိတဗ္ဗ (တိ) [စိ+နာ+တဗ္ဗ] စိ-အပ်-သင့်-
-ထိုက်-သော။ ဣဋ္ဌကာဟိ စိနိတဗ္ဗာယ
ဣဋ္ဌကံ အာစိနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။

စိနိတဗ္ဗအဓိဋ္ဌာန (န) [စိနိတဗ္ဗ + အဓိဋ္ဌာန]
စိထိုက်သော - တည်ရာ - အခြေခံ - မြေ။
ပါစိနန္ဒိ ကုဋိဝတ္ထုသမန္တာစိနိတဗ္ဗအဓိဋ္ဌာနံ။
သာရတ္ထ၊၂။၃၃၅။

စိနိတဗ္ဗဝတ္ထုက (တိ) [စိနိတဗ္ဗ + ဝတ္ထု + က]
စိထိုက်သော အရာဝတ္ထုရှိသော။ ပါစိနန္ဒိ
သေနာသနဿ ဘူမိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ
တလာဝသာနံ စိနိတဗ္ဗဝတ္ထုကံ အဓိဋ္ဌာနံ၊
ယဿ ဥပရိ ဘိတ္တိထမ္ဘာဒီနိ စ ပတိဋ္ဌပေန္တိ။
ဝိမတိ၊၁။၂၇၆။

စိနိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [စိ+နာ+တုံ] စိခြင်းငှါ။ အနု-
ဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ စိနိတုံ တယော စယေ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄-၆-၈၊၂၆၀၊၂၈၂၊၂၉၇-၉၊၃၀၀။ (-
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၈။ ဝိမတိ၊၂။
၂၃၃။)

စိနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [စိ+နာ+တွာ] (က) စိ၍။
(ခ) စု၍၊ စုပေါင်း၍။ ဣဋ္ဌကာယော စိနိ-
တွာ ကုန္တိ ဥဋ္ဌာပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၀၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၂၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၀၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၂။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇၉။ ဝဇိရ၊၁၂၁။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၁၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၅၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။) (ခ) ဥစိနိတွာတိ
ဥဋ္ဌနေန စိနိတွာ သင်္ဂဟေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၅၂။ (-ဝဇိရ၊၄၅၂။)

စိနောတိ (ကြိ) [စိ+ဏာ+တိ။ ဏ-ကို န-ပြု၊
ဉ-ကို ဩ-ပြု။ စိ စယေ။ ဏကာရဿ နကာ-

ရတ္တံ။ ပါကာရံ စိနောတိ။ နိတိ၊ဓာ။၂၄၅။
 နိတိ၊သုတ္တံ။၉၂၉-လည်းကြည့်။] (၁) စိတတ်
 ၏၊ ဖြစ်စေတတ်၏။ (၂) တင်ပေးတတ် -
 တက်ရောက်စေတတ် - ၏။ (၁) တံ ဇေန-
 ဝိထိဝသေန အတ္တနော သန္တာနံ စိနောတိတိ
 စိတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ယံ
 အာသေဝနပစ္စယဘာဝေန စိနောတိ။ မူလဋီ၊
 ၁။၆၅။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၃။
 အနုဋီ၊၁။၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄။ နေတ္တိဝိ။
 ၂၄၅။) (၂) “သုတံ သုခ”န္တိအာဒိကံ အာ-
 ရမ္မဏေ အဘူတာကာရံ ဝိဝိဓံ နိန္ဒာဘာဝေန
 စိနောတိ အာရောပေတိတိ ဝိနိစ္ဆယော၊
 အဿာဒါနုပဿနာ တဏှာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၂။

စိန္တက (တိ) [စိန္တ, စိတိ+ဏ္ဍ] ကြံစည်-စဉ်း
 စား- တွေးဆ- ဆင်ခြင်- တတ်သော၊သု။
 အသပ္ပုရိသစိန္တိတိ အသပ္ပုရိသစိန္တာယ စိန္တ-
 ကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။
 မ၊ဋီ၊၃။၂၆၇။)

စိန္တကဇာတိက (တိ) [စိန္တက + ဇာတိ + က]
 ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-တတ်
 သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော၊
 ကြံစည် -စဉ်းစား - တွေးဆ - ဆင်ခြင် -
 ခြင်း သဘောရှိသော၊သု။ စေတသောတိ
 စိန္တကဇာတိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ စိန္တက-
 ဇာတိကောတိ ဓမ္မစိန္တာယစိန္တကသဘာဝေါ။
 မ၊ဋီ၊၂။၆၇။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။)

စိန္တကသဘာဝ (တိ) [စိန္တက + သဘာဝ] ကြံစည်
 -စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-တတ်သည်၏
 အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော၊ ကြံစည်-
 စဉ်းစား- တွေးဆ- ဆင်ခြင် - ခြင်းသဘော
 ရှိသော၊သု။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိန္တန (နာ၊ထိ) [စိန္တ, စိတိ+ယု။ ထိ၌ စိန္တနာ]
 (၁) (က) ကြံစည်-စဉ်းစား- တွေးဆ-
 ဆင်ခြင်-ခြင်း။ (ခ) ကြံစည်-စဉ်းစား-
 ယုံမှား- တွေးတော-ခြင်း။ (ဂ) ကြံစည်-

စိုးရိမ်-ပူပန်-ခြင်း။ (ဃ) ကြံစည်-အဓိဋ္ဌာန်
 - ခြင်း။ (င) ကြံစည် - ရှုကြည့် - ခြင်း။
 (၂) ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-
 ရာ(အခါ)။ (၃) သိခြင်း၊ အာရုံကို-ယူခြင်း
 -ရခြင်း။ (တိ) (၄) ကြံစည်-စဉ်းစား -
 တွေးဆ-ဆင်ခြင်-တတ်သော။ (၅) သိတတ်
 သော၊ အာရုံကို-ယူတတ်-ရတတ်-သော။

(၁)(က) ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-
 ဆင်ခြင်-ခြင်း။ “ဥဘောပေတေ ကက္ခဋ္ဌာ၊
 ကော ဧတ္ထ အာနိသံသော”တိ ဂါမိကာနံ
 စိန္တနံ ဝိယ....သောတူနံ စိန္တနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၄၉။ ဝိမံသာတိ စိန္တနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။
 အံ၊ဋီ၊၃။၂၇၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂၊၂၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၂၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၆၆။
 နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၅၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၂။
 ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၂၅။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၆။ သံ၊ဋီ၊၂။
 ၆၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၀။ မူလဋီ၊
 ၂။၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၇။) (ခ) ကြံစည်-
 စဉ်းစား-ယုံမှား-တွေးတော-ခြင်း။ တတ္ထ
 မေ စိန္တနာ နတ္ထိ၊ တညေဝတ္ထံ ကထေမဟံ။
 အပ၊၁။၄၈။ တတ္ထ တသ္မိံ ပုစ္ဆိတပဉ္စေ မေ
 မယံ စိန္တနာ ဝိမတိ ကင်္ခါ နတ္ထိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၃၂၄။ “ကော န ခေါ ဣမဿ ပဉ္စဿ
 အတ္ထော”တိ စိန္တေန္တော ပညာယ ကင်္ခါတိ
 နာမ။သုဇာနနိယတ္ထပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ စိန္တ-
 နာ ဟေတ္ထ “ကင်္ခါ”တိ အဓိပ္ပေတာ၊ န ဝိစိ-
 ကိစ္ဆာတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၂။ (ဂ) ကြံစည်-
 စိုးရိမ် - ပူပန် - ခြင်း။ သေဋ္ဌိ တံ သာသနံ
 သုတွာ အဂ္ဂိဒဇော ဝိယ “ဣဒါနိ နဋ္ဌောမ္ပိ”-
 တိ စိန္တနဝသေန လောဟိတပက္ခန္တိကဏှေဂံ
 ပတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၅။
 မူလဋီ၊၂။၆၄။ အနုဋီ၊၂။၇၁။) (ဃ) ကြံစည်
 -အဓိဋ္ဌာန်-ခြင်း။ ပရိကမ္ပံ ကတွာတိ ပါဒ-
 ကဏ္ဍာနတော ဝုဋ္ဌာယ ကာမာဝစရစိတ္တေန
 “သတံ ဟောမိ”တိအာဒိနာ စိန္တနမေဝေတ္ထ
 ပရိကမ္ပကရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀။ (င) ကြံ

စည်-ရှုကြည့်-ခြင်း။ အာရမ္မဏံ ဥပဂန္ဓာ
 နိဗ္ဗာနံ ပေက္ခနံ၊ စိန္တနံ ဝါ ဝိတက္ကာဒိနံယေဝ
 သာဓာရဏော ဗျာပါရော ဥပနိဗ္ဗာယနဌော။
 မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၃။ စျာနစက္ခနာ ဗျတ္တတရံ
 ဩလောကနံ အတ္တတော စိန္တနမေဝ ဟော-
 တီတိ ဝုတ္တံ “ပေက္ခနံ စိန္တနဉာ”တိ။ အနုဋီ၊
 ၃။ ၂၃၅။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၉၈။) စိန္တနာပဝတ္ထိ-
 လည်းကြည့်။ (၂) ကြံစည် - စဉ်းစား -
 တွေးဆ - ဆင်ခြင် - ရာ (အခါ)။ စိန္တန-
 ကာလ-ကြည့်။ (၃) သိခြင်း၊ အာရုံကို -
 ယူခြင်း - ရခြင်း။ စိန္တနဌ-ကြည့်။ (၄) ကြံ
 စည် - စဉ်းစား - တွေးဆ - ဆင်ခြင် - တတ်
 သော။ တေသံယေဝ စိန္တနဝသေန စိန္တာ။
 နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၂။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂။) (၅)
 သိတတ်သော၊ အာရုံကို - ယူတတ် - ရတတ်
 - သော။ စိန္တနဌ-ကြည့်။

စိန္တနက (တိ) [စိန္တန+က] ကြံစည်-စဉ်းစား
 - တွေးဆ - ဆင်ခြင် - တတ်သော။ စိန္တာ
 (၂) ကြည့်။

စိန္တနကဗက (ပု) [စိန္တနက+ဗက] ကြံစည်-
 စဉ်းစား - တွေးဆ - ဆင်ခြင် - တတ်သော
 ဗျိုင်း။ အယျ ပဌမကပ္ပိကတော ပဌာယ
 မစ္ဆာနံ စိန္တနကဗကော နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ ၄။
 ၁။ ၂၃၈။

စိန္တနကာလ (ပု) [စိန္တန+ကာလ] ကြံစည်-
 စဉ်းစား - တွေးဆ - ဆင်ခြင် - ရာအခါ။
 “ဣမေ သတ္တာ ဟညန္တု ဝါ...မာ ဝါ အဟေ-
 သု”န္တိ စိန္တနကာလေ ပန သတ္တေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ။
 ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၅၈။ မဟာနိ၊
 ၄။ ၁၄၉။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၇၁-၈။)

စိန္တနဌ (ပု) [စိန္တန+အတ္တ] သိတတ်သည်၏
 အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော၊ အာရုံကို
 - ယူတတ် - ရတတ် - သည်၏ အဖြစ်ဟူသော
 - အနက် - သဘော။ စိန္တနဌေန စိတ္တာ။
 အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။ စိန္တနံ ဂဟဏံ အာရမ္မဏူပ-

လဒ္ဓိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၅၄။ (-ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၉၅။
 အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၁။)

စိန္တနတ္ထ (တိ) [စိန္တန+အတ္တ] ကြံစည်-စဉ်းစား
 - တွေးဆ - ဆင်ခြင် - ခြင်း - အနက်ရှိ -
 အနက်ကိုဟော - သော။ စိန္တနတ္ထော ဟိ
 သဗ္ဗာယသဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၇။ (-ကခါ၊
 ၄။ ၁၆၈။ ၂။ ၁၆၅။)

စိန္တနပညာ (ထိ) [စိန္တနာ+ပညာ] ကြံစည်-
 စဉ်းစား - တွေးဆ - ဆင်ခြင် - တတ်သော
 ပညာ။ စိန္တာ (၂) ကြည့်။

စိန္တနပ္ပဓာနတ္ထ (န) [စိန္တန+ပဓာန+တ္ထ] သိမှု-
 အသိ-ပြဋ္ဌာန်းခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ စိန္တနပ္ပ-
 ဓာနတ္တာ စိတ္တဿ မန္တသိဝိဓာနသဒိသတာ
 ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၀။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၁၃။)

စိန္တနသမတ္တ (တိ) [စိန္တန+သမတ္တ] (၁) ကြံ
 စည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ခြင်းငှါ
 စွမ်းနိုင်သော။ (၂) သိခြင်းငှါစွမ်းနိုင်သော။
 (၁) ဗဟုဌာနစိန္တနောတိ ဗဟူနိ ကာရဏာနိ
 စိန္တနသမတ္တာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၈။ (၂) မနံ၊ ပ။
 မညန္တိ အတိတာဒိအတ္တစိန္တနသမတ္တံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
 ၃၄၁။

စိန္တနသီလ (တိ) [စိန္တန+သီလ] ကြံစည်-စဉ်း
 စား - တွေးဆ - ဆင်ခြင် - လေ့ရှိသော။ သူ။
 အသပ္ပုရိသဓမ္မော အသပ္ပုရိသော ဥတ္တရပဒ-
 လောပေန၊ တေသံ စိန္တနသီလောတိ အသပ္ပု
 ရိသစိန္တိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၇။

စိန္တနာကာရ (ပု) [စိန္တန+အာကာရ] ကြံစည်
 - စဉ်းစား - တွေးဆ - ဆင်ခြင် - ပုံ အခြင်း
 အရာ။ အနုဂ္ဂဟဝိသေသံ သမနုဿရိတွာ
 စိန္တနာကာရမ္ပိ ဒသေယန္တော။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။
 ၄၅။ (-သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၇။)

စိန္တနာပဝတ္ထိ (ထိ) [စိန္တနာ+ပဝတ္ထိ] ကြံစည်-
 ရှုကြည့်-ခြင်းဟူသော ဖြစ်ခြင်း၊ ကြံစည်-
 ရှုကြည့် - ခြင်း။ အဘိနိပါတမတ္တတ္တာတိ

တေန အာဝဇ္ဇနသမ္ပုဋ္ဌိစွနမတ္တာယပိ စိန္တ-
နာပဝတ္တိယာ အဘာဝံ ဒဿေတိ။ မူလဋီပ။
၁၉၂။ စိန္တနာပဝတ္တိယာ ဥပနိဇ္ဈာယနပဝတ္တိ-
ယာ။ အနုဋီပ။ ၂၆၀။

စိန္တနီယ (တိ) [စိန္တ,စိတိ+အနီယ] ကြံစည်-
စဉ်းစား-တေးဆ-ဆင်ခြင်-အပ်-သင့်-
ထိုက်-သော။ အစိန္တနီယ-ကြည့်။

စိန္တယတိ (ကြိ) [စိန္တ,စိတိ+ဏယ+တိ] (၁)
(က) ကြံစည်-စဉ်းစား-တေးဆ-ဆင်ခြင်-
၏။ (ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-၏။ (ဂ)
ကြံစည်-လိုလား-တောင့်တ-၏။ (ဃ) ကြံ
စည်-ရှုကြည့်-၏။ (၂) ဆွေးနွေး-တိုင်ပင်
၏။ (၁) (က) ဘိသက္ကော...စေံ စိန္တယတိ။
မိလိန္ဒ။ ၂၂၇။ စိန္တယန္တိ-ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၄၉။ န
စာပိ ဗဟု စိန္တယေ (သုတ္တနိ။ ၃၉၀)တိ...န
စိန္တေယျ။ သုတ္တနိ။ ၂။ ၂၁၆။ (-အံ၊ ဌာ၊ ဝ။
၂၀၆။ အံ၊ ဌာ၊ ဝ။ ၁၉၈။) ယံ ယံ သော ဝဏ္ဏံ
စိန္တယိ (စရိယာ။ ၄၀၁)တိ သော...စိန္တေသိ။
စရိယာ။ ၁၂၀။ အစိန္တယု (ခုဒ္ဒက။ ၃။ သုတ္တ-
နိ။ ၃၁၈)န္တိ စိန္တေသု။ ခုဒ္ဒက။ ၁၀၃။ သုတ္တ-
နိ။ ၂။ ၉။ စိန္တယိံ သု-ဒီ၊ ဌာ၊ ၃။ ၂၉။ မ၊ ဌာ၊
၃။ ၂၀၉။ ပဏ္ဍိတ မာ စိန္တယိ-ဇာ၊ ဌာ၊ ၂။
၁၇၂။ စိန္တယိတ္ထ-ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၆၄။ ထေရ၊ ဌာ၊
၁။ ၄၀၇။ အပါ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၃၈။ စိန္တယိံ-အပါ၊
၁။ ၄၂။ အပါ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၁၀။ စိန္တယိမ္မ-အပါ၊ ၂။
၁၂၃။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၃၉။ စိန္တယိသတိ-ဇာ၊ ဌာ၊
၆။ ၁၉၂။ (ခ) အတ္တနောဝ စိန္တယန္တိ (မ၊ ဌာ၊
၃။ ၇၀)တိ အဝီတတဏှတာယ သကံယေဝ
ပယောဇနံ စိန္တေန္တိ။ တထာ ဟိ...အတ္တနော
ပယောဇနဿေဝ ဝသေန အနုသောစန္တိ။
မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၄၃။ စိန္တယာမိ-မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၂၄၀။ စိန္တ-
ယန္တိ-ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၃၇၂။ မာ စိန္တယိ ဘိက္ခု။
ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၂။ အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၂၈။ အာဝုသော
ဘဒ္ဒါလိ မာ စိန္တယိတ္ထ-မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၁၀၇။ တုမေ
မယိ ပဗ္ဗဇန္တေ မာ စိန္တယိတ္ထ-အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၁၀။

အပါ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၅၅။ (ဂ) န တဿ ပါပံ မနသာပိ
စိန္တယေ (ပေတ။ ၁၅၅။ ဇာ၊ ၂။ ၃၀၀)တိ တဿ
ပုဂ္ဂလဿ အဘဒ္ဒကံ အနတ္တံ မနသာပိ န
စိန္တေယျ န ပိဟေယျ။ ပဂေဝ ကာယဝါစာဟိ။
ပေတ၊ ဌာ၊ ၁၀၈-၉။ (ဃ) မာ ဥဇ္ဈာယိတ္တာတိ
မာ ဟေဌာ ကတော စိန္တယိတ္ထ။ ဩလောက-
ယိတ္တာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ဌာ၊ ၁၇၄။ (၂)
စေံ စိန္တယိံ သု(သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၁၇)တိ “ယံ နန္တ
မယ”န္တိ အာဒိနာ ယထာ ပါဠိယံ အာဂတံ၊
စေံ မန္တယိံ သု။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၃၆။

စိန္တယန္တိ (တိ) [စိန္တ,စိတိ+ဏယ+အန္တိ။ ထိဉ္ဇ
စိန္တယန္တိ] (၁) (က) ကြံစည်-စဉ်းစား-
တေးဆ-ဆင်ခြင်-သော၊ သူ။ (ခ) ကြံစည်-
စိုးရိမ်-ပူပန်-သော၊ သူ။ (၂) သိတတ်သော၊
သူ။ (၁) (က) သဘာဝံ စိန္တယန္တဿ၊
အကမ္ပိတမသဏ္ဌိတံ။ စရိယာ။ ၃၉၂။ သဘာဝံ
စိန္တယန္တဿာတိ...ယထာဇ္ဈာသယံ စိန္တေန္တဿ
မမ။ စရိယာ။ ၁၂၀။ (-သုတ္တနိ။ ၄၀၉။ ဇာ၊
၂။ ၂၀၃။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၅၅၉။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၆၃။ ဒီ၊ ဌာ၊
၁။ ၄၄။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၅၇။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၆။ ၁၅၉။) အထ
ဗြာဟ္မဏိယာ...စိန္တယန္တိယာ သဟဿာ ပဉ္စ-
ဝဏ္ဏာ ပီတိ ဥပ္ပဇိတော သကလသရီရေ ဖရိ။
ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၄၃။ သံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၂၅၁။ (ခ) “ဘိန္တံ
ဝတိဒံ ကုလံ မမာ”တိ စိန္တယတော လော-
ဟိတမ္ပိ မုခတော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၁၁။
အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၀၆။ မဟာနိ၊ ဌာ၊ ၉၆။ ပဇ္ဈာ-
ယန္တောတိ စိန္တယန္တော။ အံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၂၅။ (၂)
သဗ္ဗသော စိန္တယတော စိတ္တဝိပ္ပါရော သဒ္ဓေါ။
အဘိ၊ က။ ၃၀၄။

စိန္တယန္တိ (ကြိ) [စိန္တ,စိတိ+ဏယ+အန္တိ] (က)
ကြံစည်-စဉ်းစား-တေးဆ-ဆင်ခြင်-ကုန်
၏။ (ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-ကုန်၏။
(က) စိန္တယတိ (က) ကြည့်။ (ခ) စိန္တယတိ
(ခ) ကြည့်။

စိန္တယန္တီ (တိ) [စိန္တယန္တီ+ဤ] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-သော မိန်းမ။ စိန္တယန္တီ (က)ကြည့်။

စိန္တယန္တီ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဣယ+အန္တီ] ကြံစည်-စဉ်းစား-စိုးရိမ်-ပူပန်-ကုန်လော့။ စိန္တယတိ (ခ) ကြည့်။

စိန္တယမာန (တိ) [စိန္တ, စိတိ+ဣယ+မာန] (က) ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-သောသူ။ (ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-သောသူ။ (ဂ) ကြံစည်-လိုလား-တောင်တ-သောသူ။ (က) အညဝိဟိတောတိ အညံ စိန္တယမာနော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄၊ ၂၂၄။ သာ အတ္တနော သိရိသမ္ပတ္တိံ ဒိသ္မာ “ဥဋ္ဌာရာ အယံ သမ္ပတ္တိံ၊ ကိံ န ခေါ မေ ကမ္မံ ကတ”န္တိ စိန္တယမာနာ အဒ္ဓသ။ သံ၊ ဌ၊ ၃၊ ၂၅၃။ (- ဒိ၊ ဌ၊ ၁၊ ၃၂၂။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁၂၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃၊ ၉၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂၊ ၄၂၇။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၃၀၉။ အပ၊ ဌ၊ ၁၊ ၁၉၀။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၁၁၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂၊ ၉၁။ ဒိ၊ ဌ၊ ၁၊ ၃၈၉။) (ခ) အနာထပိဏ္ဍိကော ဂဟပတိ “သတ္တာရံ နိဝတ္တေတုံ နာသက္ခိန္တိ ရဟော စိန္တယမာနော နိသိဒ္ဓိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃၊ ၁၆၉။ သာပိ “ဣဒါနိ အဟံ အနာထာ ဇာတာ”တိ အတ္တာနံ စိန္တယမာနာ.... သမုပ္ပန္နဗလဝသောကာ ဟု-တော။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၁၀။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၄၊ ၄၄၄။) (ဂ) “ယသ္မာဝါ ဧတံ။ ပ။ မာ ပါပုဏာတူ”တိ ဧဝံ စိန္တယမာနဿ ကဿမိ တိသု ဌာနေသု ဝသဝတ္တနဘာဝေါ နတ္ထိ။ မူလဋီ၊ ၂၊ ၃၈။

စိန္တယမိ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဣယ+မိ] ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-၏။ စိန္တယတိ (ခ) ကြည့်။

စိန္တယိံ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဣယ+ဣ] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ပြီ။ စိန္တယတိ (က) ကြည့်။

စိန္တယိံသု (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဣယ+ဣ] (ခ) ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-

ကုန်ပြီ။ (၂) ဆွေးနွေး-တိုင်ပင်-ကုန်ပြီ။ (၁) စိန္တယတိ (က) ကြည့်။ (၂) စိန္တယတိ (၂) ကြည့်။

စိန္တယိံ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဣယ+ဣ။ ဤ-ကို လု-ပြု။ ရှု၊ ၄၆၉။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၁၀၄၁။ မောဂ်၊ ၆၊ ၃၃-တို့ကြည့်။] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ပြီ။ စိန္တယတိ (က) ကြည့်။

စိန္တယိံ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဣယ+ဩ။ ဩ-ကို လု-ပြု။ ရှု၊ ၄၆၉။ မောဂ်၊ ၆၊ ၄၂-တို့ကြည့်။] (က) ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ပြီ။ (ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-ပြီ။ (က) စိန္တယတိ (က) ကြည့်။ (ခ) စိန္တယတိ (ခ) ကြည့်။

စိန္တယိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [စိန္တ, စိတိ+ဣယ+တုံ] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ခြင်းငှါ။ ယုတ္တံ နယံ စိန္တယိတုံ ယုတ္တံ။ ဝဇီရ၊ ၆၃။

စိန္တယိတ္ထံ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဣယ+ဩ။ ဩ-ကို ထွ-ပြု။ လု-လာ။ မောဂ်၊ ၆၊ ၄၂-တို့ကြည့်။] ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-ပြီ။ စိန္တယတိ (ခ) ကြည့်။

စိန္တယိတ္ထံ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဣယ+တ္ထံ။ လု-လာ။] (က) ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ကုန်ပြီ။ (ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-ကုန်ပြီ။ (ဂ) ကြံစည်-ရှုကြည့်-ကုန်ပြီ။ (က) စိန္တယတိ (က) ကြည့်။ (ခ) စိန္တယတိ (ခ) ကြည့်။ (ဂ) စိန္တယတိ (သ) ကြည့်။

စိန္တယိတော (ကြိ၊ ဝိ) [စိန္တ, စိတိ+ဣယ+တော] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-၍။ တံ အတ္ထံ စိန္တယိတော တံ အတ္ထံ မန္တယိတော (ဒိ၊ ၂၊ ၁၆၉)တိ တံ အရညဝါသိနော ဘိက္ခုသံဃဿ အာရက္ခတ္ထံ စိန္တယိတော။... စတုဟိ မဟာရာဇေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေတော။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂၊ ၂၃၂။

စိန္တယိတနာ (ကြိ၊ဝိ) [စိန္တ၊စိတိ + ဣယ + တနာ] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-၍။ ဝေါဟံ စိန္တယိတနာ၊ ကိရိယံ စိန္တယိ မမ။ အပါ၊၁။၄၂။ ဝေါဟံ စိန္တယိတနာတိ “အဟံ ကာရံ ကရိယာမိ”တိ ဝေဝိန္တေတု။ အပါ၊၁။၃၁၀။ (-အပါ၊၂။၃၊၂၁၊၂၃၆၊၄၁၀။ ဒီ၊၁။၂။၃၃၉။ မ၊၁။၂၃၈။ အဘိ၊၁။၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၆။ ထေရ၊၁။၂၅။ ထေရီ၊၁။၂၇။ စရိယာ၊၁။၃၁၊၁၉၂။ အံ၊၁။၈၇။)

စိန္တယိမ္မ (ကြိ) [စိန္တ၊စိတိ+ဣယ+မ္မာ] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ကုန်ပြီ။ စိန္တယတိ (က)ကြည့်။

စိန္တယိဿတိ (ကြိ) [စိန္တ၊ စိတိ+ဣယ+ဿတိ] ကြံစည် - စဉ်းစား - တွေးဆ - ဆင်ခြင် - လတ္တံ့။ စိန္တယတိ (က)ကြည့်။

စိန္တယေ (ကြိ) [စိန္တ၊စိတိ+ဣယ+ယေ] (က) ကြံစည်-စဉ်းစား- တွေးဆ- ဆင်ခြင်-ရာ၏။ (ခ) ကြံစည်-လိုလား-တောင့်တ-ရာ၏။ (က) စိန္တယတိ (က)ကြည့်။ (ခ) စိန္တယတိ (ဂ)ကြည့်။

စိန္တသုတ္တ (န) [စိန္တာ + သုတ္တ] စိန္တသုတ်။ “လောကသည် မြဲ၏”ဟူ၍၎င်း၊ “လောကသည် မမြဲ”ဟူ၍၎င်း၊ “လောကသည် အဆုံးရှိ၏”ဟူ၍၎င်း၊ “လောကသည် အဆုံးမရှိ”ဟူ၍၎င်း၊ “အသက်သည်ပင် ကိုယ်ဖြစ်၏”ဟူ၍၎င်း၊ “အသက်နှင့်ကိုယ်သည် တခြားစီဖြစ်၏”ဟူ၍၎င်း၊ “သတ္တဝါသည် သေပြီးသည်မှ နောက်၌ တဖန် ဖြစ်သေး၏”ဟူ၍၎င်း၊ “သတ္တဝါသည် သေပြီးသည်မှ နောက်၌ တဖန်မဖြစ်”ဟူ၍၎င်း၊ “သတ္တဝါသည် သေပြီးသည်မှ နောက်၌ တဖန်ဖြစ်လည်း ဖြစ်၏၊ မဖြစ်လည်း မဖြစ်”ဟူ၍၎င်း၊ “သတ္တဝါသည် သေပြီးသည်မှ နောက်၌တဖန် ဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်၊ မဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်”ဟူ၍၎င်း။

၍၎င်း ဤသို့သော ယုတ်ညံ့သိမ်ဖျင်းသည့် ကြံစည် စူးစမ်း တွေးခေါ်မှုကို မပြုကုန်ရာ၊ ယင်းကြံစည်စူးစမ်းတွေးခေါ်မှုသည် အကျိုးစီးပွားနှင့် မစပ်၊ မဂ်တည်းဟူသော အကျင့်မြတ်၏ ကြောင်းရင်းမူလ အစလည်းမဟုတ်၊ တဏှာမှ ထွက်မြောက်ရန်လည်း မဖြစ်သော ကြောင့် ဖြစ်သည်။ “ဤသဘောတရားကား ဆင်းရဲ၊ ဤသဘောတရားကား ဆင်းရဲဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ ဤသဘောတရားကား ဆင်းရဲချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်၊ ဤသဘောတရားကား ဆင်းရဲ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်”ဟူ၍သာ ကြံစည် စူးစမ်း တွေးခေါ်မှုကို ပြုကုန်ရာ၏။ ယင်း ကြံစည် စူးစမ်း တွေးခေါ်မှုသည်သာ အကျိုးစီးပွားနှင့်စပ်၊ မဂ်တည်းဟူသော အကျင့်မြတ်၏ ကြောင်းရင်းမူလ အစလည်းမဟုတ်၊ တဏှာမှ ထွက်မြောက်ရန်လည်းဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သင်ချစ်သားတို့သည် “ဤသဘောတရားကား ဆင်းရဲ၊ ဤသဘောတရားကား ဆင်းရဲဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ ဤသဘောတရားကား ဆင်းရဲချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်၊ ဤသဘောတရားကား ဆင်းရဲချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်”ဟူ၍ သိရန်သာ ကျင့်ကြံအားထုတ်မှုကို ပြုရမည်ဟု ဟောပြောတော်မူသောသုတ်။ မဟာ-ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၃၆၆-၇။

စိန္တာ (တိ) [စိန္တ၊စိတိ+အ+အာ။ စိန္တ စိန္တာယံ၊ အ၊ ဣတ္ထိယံ အာ၊စိန္တာ။ သူစိ။ စိန္တနံ စိန္တာ။ ရူ။ ၅၉၉။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၁၁၄၀။] (၁) (က) ကြံစည်-စဉ်းစား- တွေးဆ- ဆင်ခြင်-ခြင်း။ (ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-ခြင်း။ (ဂ) ကြံစည်-အဓိဋ္ဌာန်-ခြင်း။ (၂) ကြံစည်-စဉ်းစား- တွေးဆ - ဆင်ခြင်-တတ်-စေတတ်-သော တရား၊ ပညာ။ (၁) (က) သမဏဿ အဟု စိန္တာ။ ထေရ။ ၃၂၁၊ ၃၃၈။

စိန္တာတိ ဓမ္မစိန္တာ ဓမ္မဝိစာရဏာ။ ထေရါဌ၊
 ၂။၂၇၄။ စိန္တာ ဝိမံသာ။ ထေရါဌ၊ ၂။၃၄၇။
 (-ပေဋကော။၃၂၂။ ဒီ၊ဌ၊၁။၉၀။ မ၊ဌ၊၂။
 ၄၂။ မ၊ဌ၊၃။၂၇၀။ သံ၊ဌ၊၂။၄၀။ အဘိ၊ဌ၊
 ၁။၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၉။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၂၆။ သာ-
 ရတ္ထ၊၃။၂၄။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၇၉။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၀၉။
 သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၂။၇၇၊၃၇၄။
 နေတ္ထိ၊ဌ၊၄၆။) (ခ) အမှေသု ဟိ “စော-
 ရာ”တိ ဂဟေတွာ နိယမာနေသု ဣတ္ထိနံ
 ကောပိ စိန္တာမတ္တကမ္ပိ အကတွာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။
 ၃၀၅။ စိန္တာမတ္တကမ္ပိတိ ဒေါမနဿဝသေန
 စိန္တာမတ္တကမ္ပိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၅၃။ (ဂ) ဝိရဝိတိ
 “ဝိရဝတူ”တိ စိန္တာမတ္တေန ဝိရဝိ၊ န ဥဌာယ
 ဟတ္ထေန။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၁။ (၂) ဝေဘဗျာ
 စိန္တာ ဥပပရိက္ခာ။ အဘိ၊ဓ၊၁၉။ အဘိ၊ပု။
 ၁၂၇။ ပဋိသံ၊၁၁၄။ မဟာနိ၊၅၉။ စူဠနိ။
 ၃၂။ နေတ္ထိ၊၆၄။ အနိစ္စာဒီနံ စိန္တနကဝသေန
 စိန္တာ။ ယဿ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ အနိစ္စာဒီနိ
 စိန္တာပေတိတိပိ စိန္တာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၉၁။
 ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၄၃။ စိန္တာ စိန္တနပညာဝ။ ရှု၊ဌ၊
 ၁၇၀။ (-နေတ္ထိ၊ဌ၊၁၃၂။)

စိန္တာကဝိ (ပု) [စိန္တာ+ကဝိ] ကြံစည်-စဉ်းစား-
 -တွေးဆ-ဆင်ခြင်-၍ ကဗျာကို-ဖွဲ့နွဲ့-
 စီကုံး-ရေးသား-တတ်သူ၊ အကြောင်း အ
 ရာ၊ အဆက်အစပ်ကို ကိုယ်တိုင် အချိန်ယူကြံ
 ဆ၍ ကဗျာ - စီကုံး - ရေးသား-တတ်သူ
 ပညာရှိ။ စိန္တာကဝိ သုတကဝိ အတ္ထကဝိ ပဋိ-
 ဘာနကဝိ။ အံ၊၁။၅၅၃။ ယော စိန္တေတွာ
 ကဗျံ ကရေတိ၊ အယံ စိန္တာကဝိ နာမ။
 အံ၊ဌ၊၂။၃၉၀။ စိန္တာကဝိတိအာဒိသု ဝတ္ထု-
 အနုသန္နိဥဘယမေဝ စိရေန စိန္တေတွာ ကရ-
 ဏဝသေန စိန္တာကဝိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဌ၊၂။
 ၃၇၆။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၉၀။ ဥဒါန၊ဌ၊၁၇၅။ ဒီ၊
 ဌ၊၁။၁၃၀။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၃၇၄။ မ၊ဌ၊၂။
 ၁၃၄။ သံ၊ဌ၊၁။၂၃၃။)

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၂၉-ပ-မ-ဗ-သ-စ

စိန္တာပန (န) [စိန္တ၊ စိတိ+ဏာပေ+ယု] ကြံစည်-
 -စဉ်းစား- တွေးဆ - ဆင်ခြင် - စေခြင်း။
 အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိန္တာပနတ္ထ (ပု) [စိန္တာပန+အတ္ထ] ကြံစည်-
 -စဉ်းစား- တွေးဆ - ဆင်ခြင် - စေခြင်း အ
 ကျိုး။ ဘိက္ခု လာမကတော စိန္တာပနတ္ထံ
 အညေသံ တံ အဝဏ္ဏကထနံ ဥဇ္ဈာပနံ နာမ။
 ဝိမတိ၊၂။၁၃။

စိန္တာပေတဗ္ဗ (တိ) [စိန္တ၊ စိတိ+ဏာပေ+တဗ္ဗ]
 ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-စေ
 -အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊သူ။ ဥဇ္ဈာပေ-
 တဗ္ဗန္တိ ဟေဌာ ကတွာ စိန္တာပေတဗ္ဗ။ ဒီ၊ဌ၊
 ၃။၁၆၀။

စိန္တာပေတိ (ကာကြိ) [စိန္တ၊ စိတိ+ဏာပေ+
 တိ] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်
 -စေ၏။ စိန္တာပေတိ - အဘိ၊ဌ၊၁။၁၉၁။
 ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၄၃။ စိန္တာပေန္တိ - ဝိ၊ဌ၊၃။၃၆။
 ကင်္ခါ၊၂၀၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄။ ကင်္ခါ၊ဌ၊သစ်။
 ၃၆၂။

စိန္တာပေန္တိ (ကာကြိ) [စိန္တ၊ စိတိ+ဏာပေ+
 အန္တိ] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်
 -စေကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိန္တာဗဟုလ (တိ) [စိန္တာ+ဗဟုလာ] များသော
 -ကြံစည် - စဉ်းစား - တွေးဆ - ဆင်ခြင် -
 ခြင်း ရှိသော၊ အကြံအစည်များသော၊သူ။
 ဧဝံ ပန စိန္တာဗဟုလော ဟုတွာ။ ထေရါဌ၊
 ၁။၂၇၉။

စိန္တာမဏိ (ပု၊ထိ) [စိန္တာ + မဏိ။ စိန္တာမာ-
 ြေဏ စိန္တိတဝတ္ထု ဒါယကေ မဏိ။ ထော-
 မ။] ကြံစည်-လိုလား-တောင့်တ - ရံမျှဖြင့်
 -ကြံစည်-လိုလား-တောင့်တ - အပ်သော
 အရာဝတ္ထုကို ပေးနိုင်သော ပတ္တမြား၊ လိုရာ
 ခပ်သိမ်းကို ပေးစွမ်းနိုင်သော ပတ္တမြား။
 မဏိဝ သဗ္ဗကာမဒေါတိ စိန္တာမဏိ ဝိယ သဗ္ဗ-

ကာမဒဒေါ အဟမ္ပိ ဣစ္ဆိတံ ပတ္တိတံ သဗ္ဗ
လောကီယလောကုတ္တရသုခဝိသေသံ ဒေမိတိ
အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ။ ၃၄၅။ (-ဓမ္မာဠာ။ ၂။ ၅၈။
စရိယာဠာ။ ၂၇။ ဝိမာနာဠာ။ ၂၈။ ဒီ၊ ဠာ။
၇၆။ သီ၊ ဠာ။ သစ်၊ ၁။ ၂၆၃။)

စိန္တာမဏိ (ပု၊ ထိ) [စိန္တာ + မန + ဣ။ န-ကို
ဏ-ပူ။] (၁) စိန္တာမဏိ အတတ်ပညာ၊ သူ
တပါး၏ အကြံအစည်(စိတ်)ကို-သိကြောင်း
ဖြစ်သော- သိစေနိုင်သော- အတတ်ပညာ။
(ထိ) (၂) စိန္တာမဏိမည်သော မိန်းမ။ (၁)
မဏိကာ နာမ ဝိဇ္ဇာတိ “စိန္တာမဏိ” တိ ဝေ
လဒ္ဓနာမာ လောကေ ကော ဝိဇ္ဇာ အတ္ထိ။
တာယ ပရေသံ စိတ္တံ ဇာနာတိတိ ဒိပေတိ။
ဒီ၊ ဠာ။ ၃၂၂။ ပရဿ စိန္တံ မနတိ ဇာနာတိ
ဧတေနာတိ စိန္တာမဏိ။ ဒီ၊ ဠာ။ ၃၇၉။ ပရဿ
စိန္တံ မနတိ ဇာနာတိ တောယာတိ စိန္တာမဏိ
န-ကာရဿ ဏ-ကာရံ ကတွာ၊ သာ ဝေ
ပုဗ္ဗပဒမန္တရေန မဏိကာ။ စိန္တာ နာမ န
စိတ္တေန ဝိနာ ဘဝတိတိ အာဟ “ပရေသံ
စိတ္တံ ဇာနာတိ” တိ။ သီ၊ ဠာ။ သစ်၊ ၂။ ၄၁။
(-ဇာ၊ ဠာ။ ၃။ ၄၈၀။ အံ၊ ဠာ။ ၂။ ၁၄၁။) (၂)
ဌပေတွာ ဧကံ စိန္တာမဏိ နာမ ပိယဘရိယံ။
ဓမ္မာဠာ။ ၂။ ၅၇။

စိန္တာမဏိကဝိဇ္ဇာ (ထိ) [စိန္တာမဏိကာ + ဝိဇ္ဇာ]
စိန္တာမဏိက အတတ်ပညာ၊ သူတပါး၏ အကြံ
အစည် (စိတ်) ကို - သိကြောင်းဖြစ်သော -
သိစေနိုင်သော - အတတ်ပညာ။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စိန္တာမဏိကဝိဇ္ဇာသရိက္ခကတာ (ထိ) [စိန္တာမဏိ-
ကဝိဇ္ဇာ + သရိက္ခက + တာ] စိန္တာမဏိက
အတတ်ပညာနှင့် တူသည်၏အဖြစ်။ စိန္တာ-
မဏိကဝိဇ္ဇာသရိက္ခကတံ သန္ဓာယ ဝေ အာ-
ဟ။ စိန္တာမဏိကဝိဇ္ဇာ ဇာနန္တာပိ ဟိ အာ-
ဂစ္ဆန္တမေဝ ဒိသွာ “အယံ ဣဒံ နာမ ဝိတက္ကေ-
န္တော အာဂစ္ဆတိ” တိ ဇာနန္တိ။ အံ၊ ဠာ။ ၂။

၁၅၄။ စိန္တာမဏိကဝိဇ္ဇာသရိက္ခကတန္တိ ဣမိနာ
“စိန္တာမဏိ” တိ ဝေလဒ္ဓနာမာ လောကေ
ကော ဝိဇ္ဇာ အတ္ထိ၊ ယာယ ပရေသံ စိတ္တံ
ဝိဇ္ဇာနန္တိတိ ဒိပေတိ။ အံ၊ ဠာ။ ၂။ ၁၄၁။

စိန္တာမဏိဝိဇ္ဇာ (ထိ) [စိန္တာမဏိ + ဝိဇ္ဇာ] စိန္တာ-
မဏိ အတတ်ပညာ၊ သူတပါး၏ အကြံအစည်
(စိတ်) ကို - သိကြောင်းဖြစ်သော - သိစေနိုင်
သော - အတတ်ပညာ။ အာစရိယေ ပယိရူပါ-
သိတွာ စိန္တာမဏိဝိဇ္ဇာဒီနိ ဥဂ္ဂဟိတွာ။ သံ၊
ဠာ။ ၁။ ၁၂၀။ စိန္တာမဏိဝိဇ္ဇာ နာမ ပရစိတ္တ-
ဇာနာပနဝိဇ္ဇာ။ သံ၊ ဠာ။ ၁၇၁။

စိန္တာမယ (တိ) [စိန္တာ + မယ။ ထိ၌ စိန္တာမယာ၊
စိန္တာမယီ] [ကြံစည် - စဉ်းစား - တွေးဆ -
ဆင်ခြင် - ခြင်း - ဖြင့် - ကြောင့် - ပြီးစီး -
ဖြစ်ပေါ် - သော။ န ဟိ စိန္တာမယာ ဘော-
ဂါ၊ ဣတ္ထိယာ ပုရိသဿ ဝါ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၃။
ဇာ၊ ၂။ ၁၆၀။ အံ၊ ဠာ။ ၁။ ၁၀၂။ ဇာ၊ ဠာ။ ၄။ ၂၇၀။
န ဟိ စိန္တာမယာ ဘောဂါတိ ဣမေသံ သတ္တာ-
နဉ္စိ ဘောဂါ စိန္တာယ အနိပ္ပဇနတော စိန္တာ-
မယာ နာမ န ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ဠာ။ ၆။ ၅၄။ (-
အံ၊ ဠာ။ ၁။ ၁၄၇။) စိန္တာမယာ ပညာ သုတ-
မယာ ပညာ ဘာဝနာမယာ ပညာ။ ဒီ၊ ၃။
၁၈၃။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၂၅။ ပရတော အဿုတွာ
ပဋိလဒ္ဓပညာ အတ္တနော စိန္တာဝသေန
နိပ္ပန္တော စိန္တာမယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၉။ သုတာ-
ဒိနိရပေက္ခာယ စိန္တာယ နိဗ္ဗတာ စိန္တာမယာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠာ။ ၂။ ၇၇။ (- အဘိ၊ ဝိ။ ၃၃၇။ ဒီ၊ ဠာ။
၃။ ၁၈၄။ အဘိ၊ ဠာ။ ၂။ ၃၇၉၊ ၃၉၄။ ဥဒါနာဠာ။
၆၃။ စရိယာဠာ။ ၃၀၈။ ဒီ၊ ဠာ။ ၉၀။ အံ၊ ဠာ။
၃။ ၂၈၀။) တထာ သုတေန နိဿယေန ယာ
ဝိမံသာ တုလနာ ဥပပရိက္ခာ မနသာနုပေက္ခ-
ဏာ၊ အယံ စိန္တာမယီ ပညာ။ နေတ္ထိ။ ၈။
စိန္တာယ ဟေတုဘူတာယ နိဗ္ဗတာ စိန္တာမယီ။
နေတ္ထိ၊ ဠာ။ ၄၆။ (- ပေဋကော။ ၁၆၈။ နေတ္ထိ၊
ဠာ။ ၅၄၊ ၂၁၄။ နေတ္ထိဝိ။ ၇၂။)

စိန္တာမယဉာဏ (န) [စိန္တာမယ+ဉာဏ] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ခြင်း-ဖြင့်-ကြောင့်-ပြီးစီး-ဖြစ်ပေါ်-သောဉာဏ်၊ စိန္တာမယဉာဏ်။ စိန္တာမယဉာဏေန အာသယဿ အပရိက္ခတတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၅၅။ (- ၁၁၄။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၄၆၊ ၇၄။)

စိန္တာမယဉာဏဂေါစရ (ပု) [စိန္တာမယဉာဏ + ဂေါစရ] စိန္တာမယဉာဏ်၏ အာရုံ။ စိန္တာမယဉာဏဂေါစရော စယော...ဝိမုတ္တာယတန-ဝိသေသော “ပဋိပတ္တိသဒ္ဓမ္မော” တိ ဝုစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၀။

စိန္တာမယဉာဏသံဝဇ္ဇိတ (တိ) [စိန္တာမယဉာဏ + သံဝဇ္ဇိတ] စိန္တာမယဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ပွားစေအပ်သော။ တထာ ဗုဒ္ဓါနံ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနဉ္စ ဝိပဿနာ စိန္တာမယဉာဏသံဝဇ္ဇိတတ္တာ သယမ္မုဉ္ဇဏဘူတာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃။ (- အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၃၄။)

စိန္တာမယဉာဏသံဝဒ္ဓိတ (တိ) [စိန္တာမယဉာဏ + သံဝဒ္ဓိတ] စိန္တာမယဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ပွားစေအပ်သော။ မဟာဗောဓိသတ္တာနဉ္စ ပစ္စေကဗောဓိသတ္တာနဉ္စ ဝိပဿနာ စိန္တာမယဉာဏသံဝဒ္ဓိတာ သယမ္မုဉ္ဇဏဘူတာ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၆၉။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၀၇။ မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၂၅။)

စိန္တာမယဉာဏသမ္ပန္နိက (တိ) [စိန္တာမယဉာဏ + သမ္ပန္န+ဣက] စိန္တာမယဉာဏ်နှင့် စပ်ခြင်းရှိသော၊ စိန္တာမယဉာဏ်နှင့် ဆက်စပ်သော။ တတ္ထ မဟာဗောဓိသတ္တာနံ၊ ပစ္စေကဗောဓိသတ္တာနဉ္စ ဝိပဿနာ စိန္တာမယဉာဏသမ္ပန္နိက သယမ္မုဉ္ဇဏဘူတာ။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၅၄။

စိန္တာမယပညာ (ထိ) [စိန္တာမယာ + ပညာ] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ခြင်း-ဖြင့်-ကြောင့်-ပြီးစီး-ဖြစ်ပေါ်-သောပညာ။ သုတာနံ ပန ဓမ္မာနံ အာကာရပရိ-ဝိတက္ကနေန နိဇ္ဈာနက္ခန္ဓိယံ ဌိတော စိန္တာ-

မယပညံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ အနုက္ကမေန ဘာဝနာယ ပစ္စက္ခဉာဏံ အဓိဂစ္ဆတိ။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၀၃။

စိန္တာမယိပညာ (ထိ) [စိန္တာမယိ + ပညာ] ကြံစည်-စဉ်းစား- တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ခြင်း-ဖြင့်-ကြောင့်-ပြီးစီး-ဖြစ်ပေါ်-သောပညာ။ (လောကီအတတ် အမျိုးမျိုး၊ ကံ၊ ကံ၏အကျိုး၊ လက္ခဏာရေး ၃-ပါးတို့ကို သူတပါးထံမှ နာခံမှတ်သားရမှုမရှိပဲ မိမိကိုယ်တိုင် ကြံစည်စဉ်းစား၍ သိသော ပညာမျိုးကို ‘စိန္တာမယပညာ’ ဟု ခေါ်သည်။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၃၇။ ဘုရားစသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ထံမှ နာခံမှတ်သားအပ်သော နည်းဥပဒေသကို အမှီပြုကာ ရုပ်၊ နာမ်ဓမ္မတို့၏ မမြဲခြင်းစသော သဘော လက္ခဏာကို ကြံစည်စဉ်းစား၍ သိသော ပညာမျိုးကိုလည်း ‘စိန္တာမယပညာ’ ဟု ခေါ်သည်။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၈။) ယထာ စ သော မနသိ ကရောတိတိ ယထာ သုတဓမ္မာ တဒါ စိန္တာမယိပညံ ပဋိလဘတိ။ ပေဋကော၊ ၃၂၂။ (- ၃၃၆။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၂၁၅။ နေတ္တိဝိ၊ ၇၃။)

စိန္တာမယိ (ထိ) [စိန္တာမယ+ဤ] ကြံစည်-စဉ်းစား- တွေးဆ- ဆင်ခြင်- ခြင်း-ဖြင့်-ကြောင့်-ပြီးစီး-ဖြစ်ပေါ်-သော။ စိန္တာမယ-ကြည့်။

စိန္တာယတ္တ (တိ) [စိန္တာ + အာယတ္တ] ကြံစည်-စဉ်းစား- တွေးဆ- ဆင်ခြင်- ခြင်းနှင့် စပ်သော။ ဧဝံ သန္တေပိ မနသာ စိန္တာယတ္တာဝ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၄။

စိန္တာယန (န) [စိန္တ၊ စိတိ + ဣယ + ယု] ကြံစည်-စဉ်းစား- တွေးဆ- ဆင်ခြင်- ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိန္တာယနတ္ထ (တိ) [စိန္တာယန + အတ္ထ] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ခြင်း-အနက် ရှိ-အနက်ကိုဟော-သော။ စိန္တာယနတ္ထဿ

ဈေး-ဓာတုဿ အနေကတ္ထတာယ။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၃။

စိန္တာဝိသယာတိက္ကန္တ (တိ) [စိန္တာ+ဝိသယ +
အတိက္ကန္တ] ကြံစည်- စဉ်းစား- တွေးဆ-
ဆင်ခြင်-ခြင်း၏အရာကို လွန်သော၊ ကြံစည်
-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ခြင်းဖြင့်-
မရောက်-မမီ-နိုင်သော (ဘုရား၊ တရား၊
သံဃာ)။ အစိန္တိယ (က)ကြည့်။

စိန္တိတ (န) [စိန္တိ,စိတိ+တ] (၁) ကြံစည်-စဉ်း
စား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ခြင်း။ (တိ) (၂)
(က) ကြံစည်-စဉ်းစား- တွေးဆ-ဆင်
ခြင်-အပ်သော။ (ခ) ကြံစည်-လိုလား-
တောင့်တ-အပ်သော။ (ဂ) ကြံစည်-အ
ဓိဋ္ဌာန်-အပ်သော။ (ဃ) ကြံစည်-ရှုကြည့်
-အပ်သော။ (၃) ပြောဆို-ဟောပြော-
အပ်သော။ (၄) ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ
-ဆင်ခြင်-ရာ (အခါ)။ (၁) ဣဒံ ခေါ် တံ
သမာဂမ္မ၊ မမ ဗာလဿ စိန္တိတံ။ ဇာ၊ ၁။
၁၇၄။ ယံ မမဗာလဿ....စိန္တိတံ ပရိဝိတက္ကိတံ
အဟောသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃။ ၄။ (-အံ၊ ၁။ ၂။
၇၆။) (၂) (က) ပါတုရဟောသိ မဂဓေသု
ပုဗ္ဗေ၊ ဓမ္မော အသုဒ္ဓေါ သမလေဟိ စိန္တိ-
တော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ သံ၊ ၁။ ၁၃၉။
သမလေဟိ စိန္တိတောတိ သမလေဟိ ဆဟိ
သတ္တာရေဟိ စိန္တိတော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၇၃။ သံ၊ ၁။
၁။ ၁၇၂။ ရာဂါဒိမလေန သမလေဟိ ပူရ-
ဏာဒိဟိ ဆဟိ သတ္တာရေဟိ သတ္တုပဋိညေဟိ
ကဗ္ဗရစနာဝသေန စိန္တာကဝိအာဒိတာဝေ
ဌတော တက္ကပရိယာဟတံ ဝိမံသာနုစရိတံ
သယံပဋိဘာနံ စိန္တိတော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၄။
သံ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၃။ စိန္တိတ (မဟာနိ၊ ၁၂၉) နိ
ဝိမံသိတံ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂။ ၄၇။ (-ဝိ၊ ၁။ ၆။
ဝိ၊ ၅။ ၁၅၇၊ ၂။ ၃။ အံ၊ ၁။ ၄၄၃။ အပါ၊ ၁။ ၁၂။
အပါ၊ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။
ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။
ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။
ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။

ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၇၁။ အဘိ၊ ၁။ ၁။
၁၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၅။ သိ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂။ ၅။
မ၊ ၁။ ၂။ ၉၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၇၆။) (ခ) စိန္တိတ-
စိန္တိတ(ခ) ကြည့်။ (ဂ) သဗ္ဗေ ဆတ္တာ မမ
မတ္ထကေ မုဒ္ဓနိ ဓာရေန္တ၊ တိ စိန္တိတမတ္ထေ-
ယေဝ ဆတ္တာ ပါတုဘူတာ ဟောန္တိ။ အပါ၊ ၁။
၁။ ၁။ ၂။ (ဃ) မနသာ အနုပေက္ခတာတိ
မနသာ အနု အနု ပေက္ခိတာ၊ ဘာဂသော
နိဇ္ဈာယိတာ စိန္တိတာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၃။ ၉။ (၃) ဗြဟ္မစိန္တိတန္တိ ဗြဟ္မဏာန-
မတ္ထာယ ဗြဟ္မနာ စိန္တိတံ ကထိတံ။ ပေတ၊
၁။ ၁။ ၉။ (၄) စိန္တိတကာလ-ကြည့်။

စိန္တိတကမ္မ (န) [စိန္တိတ+ကမ္မ] ကြံစည်-စဉ်း
စား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-အပ်သော- အမှု
-အလုပ်။ ဣဒါနိ ပန မယာ စိန္တိတကမ္မဿ
ဖလံ ပဿ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၄၆၀။

စိန္တိတကာရက (တိ) [စိန္တိတ+ကာရ+က] ကြံ
စည်- စဉ်းစား- တွေးဆ- ဆင်ခြင်- အပ်
သည်ကို ပြုလုပ်သော၊ သူ။ စိန္တိတကာရကော
ရာဇာ၊ သိရဋ္ဌိမာလပါလကော။ နေတ္ထိဝိ၊ ၁။

စိန္တိတကာရက (န) [စိန္တိတ+ကာရက] ကြံစည်
-စဉ်းစား-တွေးဆ- ဆင်ခြင်-အပ်သော
အကြောင်း။ တာ သဗ္ဗာပိ....စိန္တိတကာရကံ
ကထယိံသု။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၄၀၄။

စိန္တိတကာလ (ပ) [စိန္တိတ+ကာလ] ကြံစည်-
စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ရာအခါ။ ဧဝံ
စိန္တိတကာလတော ပဋ္ဌာယ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၂၃။
(-အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၃။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၉။ အပါ၊
၁။ ၁။ ၇၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၇၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃၆၀။)

စိန္တိတက္ခဏ (ပ) [စိန္တိတ+ခဏ] ကြံစည်-စဉ်း
စား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ရာအခါ။ အထဿာ
ဧဝံ စိန္တိတက္ခဏေ သတ္တာ ဣမံ ဓမ္မပဒေ
ဂါထမာဟ။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၅။ (-မ၊ ၁။ ၁။
၁၅၆။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၉။)

စိန္တတစိန္တ (တိ) [ဝိစ္စာပုဒ်၊ စိန္တတ တပုဒ်ကို
ဒွေဘော်ပြု။] (၁) (က) ကြံစည်အပ်၊ ကြံ
စည်အပ်တိုင်းသော။ (ခ) တောင့်တအပ်၊
တောင့်တအပ်တိုင်းသော။ (၂) ကြံစည်ရာ၊
ကြံစည်ရာ (အရပ်)။ (၁) (က) စိန္တတစိန္တ-
တာကာရ-ကြည့်။ (ခ) မနေန မေ စိန္တတစိန္တ-
တဿ အလာဘော နာမ နတ္ထိ။ သံဠု၊ ၃။ ၈၄။
(၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

စိန္တတစိန္တဌာန (န) [စိန္တတစိန္တတ+ဌာန]
ကြံစည်ရာ၊ ကြံစည်ရာအရပ်။ စိန္တဌာန-
ကြည့်။

စိန္တတစိန္တာကာရ (ပု) [စိန္တတစိန္တတ+အာ-
ကာရ] ကြံစည်အပ်၊ ကြံစည်အပ်တိုင်းသော
အခြင်းအရာ။ စိန္တတသန္တ-ကြည့်။

စိန္တတဇာနနကိဌာ (ထိ) [စိန္တတ + ဇာနန +
ကိဌာ] ကြံစည်အပ်သော အကြောင်းအရာကို
သိကြောင်းဖြစ်သောကစားခြင်း၊ စိတ်အကြံ
ကို ဖော်တမ်းကစားခြင်း။ မနေသိကာ (ဝိဠု၊
၂။ ၂၀၅။ ဒီ၊ ၁။ ၈၃။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၆၂)
ကြည့်။

စိန္တဌာန (န) [စိန္တတစိန္တတ+ဌာန။ ‘စိန္တတ-
စိန္တတ’ဟူသော ဝိစ္စာပုဒ်၌ တပုဒ်ကိုချေ။
မောက်၊ သျှ၊ ၁။ ၅၄-ကြည့်။] ကြံစည်ရာ၊
ကြံစည်ရာ အရပ်၊ ကြံစည်တိုင်းသောအရပ်။
ဣတရော တေန စိန္တတက္ခဏေ စိန္တဌာန-
မေဝ တစ္ဆတိ။ မ၊ ၁။ ၁၅၆။ စိန္တဌာန-
မေဝါတိ စိန္တတစိန္တဌာနမေဝ တစ္ဆတိ။
မ၊ ၁။ ၂၅၃။

စိန္တတဒိဝသ (ပု) [စိန္တတ+ဒိဝသ] ကြံစည်-
စဉ်းစား-တေးဆ-ဆင်ခြင်-ရာနေ။ စိန္တ-
တဒိဝသတော ဒုတိယဒိဝသေ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅။

စိန္တတဓမ္မ (ပု) [စိန္တတ+ဓမ္မ] ကြံစည်-စဉ်းစား-
တေးဆ-ဆင်ခြင်-အပ်သောတရား။ မန-
သာ စိန္တတဓမ္မံ ဝစီဘေဒံ ကတွာ။ အဘိဠု၊
၁။ ၁၅။

စိန္တတနယ (ပု) [စိန္တတ+နယ] ကြံစည်-စဉ်း-
စား-တေးဆ-ဆင်ခြင်-အပ်သောနည်း။
ရညော စိန္တတနယေနော သမစိန္တေသုံ။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၂။

စိန္တတနိယာမ (ပု) [စိန္တတ+နိယာမ] ကြံစည်-
စဉ်းစား-တေးဆ-ဆင်ခြင်-အပ်သော
နည်း။ သော စိန္တတနိယာမေနော ပတ္တံ
လိခါပေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၃၀။ (-ဝိမတိ၊ ၁။
၂၅၄။)

စိန္တတပ္ပကာရ (တိ) [စိန္တတ+ပကာရ] ကြံစည်-
စဉ်းစား-တေးဆ-ဆင်ခြင်-အပ်သော
အခြင်းအရာ ရှိသော။ စိတ္တကာရေန စိန္တ-
တပ္ပကာရနံ သဗ္ဗေသယေဝ စိတ္တကမ္မေ
အနိပ္ပဇနတော။ သံဠု၊ ၂။ ၂၇၃။

စိန္တတဗ္ဗ (တိ) [စိန္တ၊ စိတိ+တဗ္ဗ] (က) ကြံစည်-
စဉ်းစား-တေးဆ-ဆင်ခြင်-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော။ (ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-
ပူပန်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (က)
ကို ဝါ တောယ ယုတ္တိစိန္တာယ၊ န စိန္တတဗ္ဗ-
မေဝေတံ။ အနုဠု၊ ၁။ ၁၅၈။ (ခ) ဓမ္မသေနာ-
ပတိ “ဘေဒနဓမ္မံ ဘိန္နံ၊ န စိန္တတဗ္ဗ” နှိ အာ-
ဟ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၂၄။

စိန္တတဝတ္ထု (န) [စိန္တတ+ဝတ္ထု] ကြံစည်-
စဉ်းစား-တေးဆ-ဆင်ခြင်-အပ်သော
အကြောင်း။ ယံ ကာရဏန္တိ ယံ အတ္တနာ
စိန္တတဝတ္ထု။ သံဠု၊ ၂။ ၁၂၂။

စိန္တတသန္တ (တိ) [စိန္တတ+သန္တ] ကြံစည်-
စဉ်းစား-တေးဆ-ဆင်ခြင်-အပ်သည်နှင့်
တူသော။ တဿ စိတ္တာနုဝတ္တန္တော၊ ဟောမိ
စိန္တတသန္တော။ စရိယာ၊ ၄၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၉၇။ စိန္တတသန္တောတိ တေန စိန္တတ-
စိန္တာကာရေန ပေက္ခဇနဿ ဥပဋ္ဌဟာမိတိ
ဒဿေတိ။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၂၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၃၆၀။)

စိန္တိတာကာရ(ပု)[စိန္တိတ+အာကာရ]ကြံစည်-
စဉ်းစား - တွေးဆ - ဆင်ခြင် - အပ်သော
အခြင်းအရာ။ နှ တုမေဟိ စိန္တိတာကာရေန
ပယောဂါသယဝိပန္နာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၆၇။
(-ထေရ၊ဌ၊၂။၂၇၂။ စရိယာ၊ဌ။၂၂၆။ ဇာ၊
ဌ၊၁။၂၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၉။)

စိန္တိတာကာရဒဿန (န) [စိန္တိတာကာရ+ဒဿ-
န] (၁) ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်
ခြင်-အပ်သောအခြင်းအရာကိုပြခြင်း။ (၂)
ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-
အပ်သောအခြင်းအရာကို-ပြကြောင်း-ပြ
တတ်သော-သဒ္ဒါ။ (၁) နှ ကေဝလဉ္စ
တေန စိန္တိတာကာရဒဿနံ ဝေ မယံ အာနု-
ဘာဝေါ။ စရိယာ၊ဌ။၁၂၈။ (၂) ဣဒံ ခေတ္တန္တိ-
အာဒိ စိန္တိတာကာရဒဿနံ။ စရိယာ၊ဌ။၃၀။

စိန္တိတာကာရဝိဘာဝနာ (ထိ) [စိန္တိတာကာရ+
ဝိဘာဝနာ] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-
ဆင်ခြင်-အပ်သောအခြင်းအရာကို ထင်ရှား
ပြခြင်း။ ဝေ ထေရေန အတ္တနော စိန္တိတာကာ-
ရဝိဘာဝနာဝသေန ပဋိပတ္တိယာ ပကာသိ-
တတ္တာ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၈၀။

စိန္တိတာကာရသုစနတ္ထ (တိ) [စိန္တိတာကာရ
+ သုစန+အတ္ထ] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေး
ဆ - ဆင်ခြင် - အပ်သော အခြင်းအရာကို
ပြခြင်း-အနက်ရှိ-အနက်ကို ဟော-သော။
ကိရသဒ္ဓေါ ပန တဒါ ပြာဟ္မဏေန စိန္တိတာ-
ကာရသုစနတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၆။
(-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၉။)

စိန္တိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [စိန္တိ၊ စိတိ+တုံ] ကြံစည်-
စဉ်းစား - တွေးဆ - ဆင်ခြင် - ခြင်းငှါ။
တမ်ဏာနုရူပံ အတ္ထံ စိန္တိတုံ သက္ကုဏေယျ။
အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၈။

စိန္တိတု (တိ) [စိန္တိ၊ စိတိ+တု] ကြံစည်-စဉ်းစား-
တွေးဆ-ဆင်ခြင်-တတ်သော။ သူ။ အစိန္တိ-
တု-ကြည့်။

စိန္တိယ (တိ) [စိန္တိ၊ စိတိ+ကျ] ကြံစည်-စဉ်း
စား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-အပ်-သင့်-ထိုက်
-သော။ အစိန္တိယ-ကြည့်။

စိန္တိယမာန (တိ) [စိန္တိ၊ စိတိ+ယ+မာန] ကြံ
စည် - စဉ်းစား - တွေးဆ - ဆင်ခြင်-အပ်
သော။ အတ္တနာ စိန္တိယမာနဿ ကဿစိ
အတ္တိတာယ။ မူလဋီ၊၂။၁၀၄။ (-အနုဋီ၊၂။
၁၁၄။)

စိန္တိ (တိ) [စိန္တိ၊ စိတိ+ဏိ] ကြံစည်-စဉ်းစား-
တွေးဆ-ဆင်ခြင်-လေ့ရှိသော။ သူ။ ဗာလော
ဒုစိန္တိတစိန္တိ စ ဒုစိန္တိတံ အဘိဇ္ဈာဗျာပါဒ-
မိစ္ဆာဒဿနံ စိန္တိ စ ဟောတိ။ နေတ္ထိဝိ။
၃၂၆။

စိန္တိသုတ္တ (န) [စိန္တိ+သုတ္တ] စိန္တိသုတ်၊မကောင်း
သော အကြံအစည်ကို ကြံစည်လေ့ရှိခြင်း၊
မကောင်းသောစကားကို ပြောဆိုလေ့ရှိခြင်း၊
မကောင်းသော အမှုကို ပြုလုပ်လေ့ရှိခြင်းဟု
ဆိုအပ်သော လူမိုက်လက္ခဏာ ၃-ပါးနှင့်
ကောင်းသော အကြံအစည်ကို ကြံစည်လေ့
ရှိခြင်း၊ ကောင်းသောစကားကို ပြောဆိုလေ့
ရှိခြင်း၊ ကောင်းသောအမှုကို ပြုလုပ်လေ့
ရှိခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ပညာရှိလက္ခဏာ
၃-ပါးကို ဟောပြောသောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရ-
နိကာယပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-
ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ အံ၊၁။၁၀၀-၁။

စိန္တေတဗ္ဗ (တိ) [စိန္တိ၊ စိတိ+ဏေ+တဗ္ဗ] (က)
ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော။ (ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-
ပူပန်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ (က)
စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ အစိန္တေယျာနိ န
စိန္တေတဗ္ဗာနိ။ အံ၊၁။၃၉၂။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၀။ ဒီ၊
ဌ၊၁။၂၃။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၅။ (-ဝိ၊၂။၁၈၇။
မိလိန္ဒ။၂၀၈။ ဝိ၊ဌ၊၂။၉၆။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃၅။
ကခါ။၂၅၁။ သံ၊ဌ၊၂။၁၉၉။ အံ၊ဌ၊၂။၃၁၉။
ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၅၉။) (ခ) ဓမ္မသေနာပတိ “ဥပါ-

သိကေ ဘေဒနဓမ္မံ ဘိန္နံ၊ န စိန္တေတဗ္ဗ”န္တိ
အာဟ။ ဇာဠာဌာ၄။၁၅၃။ (-မာဠာ၃။၂၄၀။)

စိန္တေတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [စိန္တေတဗ္ဗ+ယုတ္တက]
ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-အပ်
သည်နှင့်ယှဉ်သော၊ ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေး
ဆ-ဆင်ခြင်-ခြင်းငှါ-သင့်လျော်-လျောက်
ပတ်-သော။ စိန္တေန္တော စိန္တေတဗ္ဗယုတ္တက-
မေဝ စိန္တေသိ။ ဇာဠာဌာ၄။၁၅၉။

စိန္တေတိ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဏေ+တိ] (၁)
(က) ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်
-၏။ (ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-၏။ (ဂ)
ကြံစည်-အဓိဋ္ဌာန်-၏။ (ဃ) ကြံစည်-လို
လား-တောင့်တ-၏။ (င) ကြံစည်-ရှုကြည့်
-၏။ (စ) ကြံစည်-ဆုံးဖြတ်-၏။ (၂) သိ၏။

(၁) (က) ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-
ဆင်ခြင်-၏။ အဘိဓမ္မေ ဒုပ္ပဋိပန္နော ဓမ္မ-
စိန္တံ အတိဓာဝန္တော အစိန္တေယျာနိပိ စိန္တေ-
တိ။ ဝိဠာသ။၂၀။ ဒီဠာသ။၂၃။ အဘိဠာသ။
၂၅။ (-မာဠာသ။၂၀၅။ မာဠာ၄။၅၄။ သံဠာ
၂။၁၃၇။ အံဠာသ။၃၃၉။ အဘိဠာသ။၁၁၉။
စရိယာဠာ။၈၃။ နေတ္ထိဠာ။၂၅၆။) စိန္တေန္တိ-
ဝိဠာသ။၂၅၆။ သံဠာသ။၂၀၃။ အံဠာသ။၁၁၇။
အဘိဠာသ။၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိသ။၂၅၂။ ခုဒ္ဒကဠာ။
၄၈။ စိန္တေသိ-ဒီဠာ၂။၁၄၃။ သံဠာသ။၂၅၁။
အဘိဠာသ။၁၉။ စရိယာဠာ။၅၇။ စိန္တေထ-
ပေတဠာ။၁၂။ စိန္တေမိ- သံဠာသ။၂၅၁။
မဟာနိဠာ။၁၃၆။ စိန္တေဟိ-မိလိန္ဒ။၈၉။၂၄၈။
စိန္တေထ- ဇာဠာ၂။၂၃၈။ စိန္တေယျ- ဒီဠာ
၃။၆။ မာဠာ၃။၂၄၅။ သံဠာသ။၁၆၆။ အံဠာ
၁။၁၄၁။ ဥဒါနဠာ။၁၇၃။ စိန္တေယျာသိ-
ဝိမာနဠာ။၂၉၇။ ဇာဠာ၄။၄၀၁။ ဇာဠာ၇။
၁၃၃။ စိန္တေယျာထ-သံဠာသ။၃၆၆-၇။ စိန္တေ-
ယျ- စရိယာဠာ။၁၅၃။ စိန္တေသိ- ဝိဠာသ။
၁၀။ ဝိဠာ၂။၆၃။ ဝိဠာ၃။၂၉၂။ ဝိသင်္ဂဟ။
၃၁၃။ ဒီဠာသ။၁၀။ ဒီဠာ၂။၁၅။ ဒီဠာ၃။၄၊
၅၈။ စိန္တေသု- ဝိဠာသ။၈။ ဝိဠာ၃။၁၃၇။

မာဠာ၂။၁၀၆။ သံဠာ၂။၁၆၅။ သံဠာ၃။၂၂၃။
အံဠာသ။၁၁၀။ အံဠာ၂။၁၇၀။ အဘိဠာသ။
၃၃၇။ စိန္တေသိ-အပါသ။၇၆။၈၀-၂။ အပါ
၂။၁၀၊၇၉။ မာဠာသ။၂၃၄။ အဘိဠာသ။၃၄။
စိန္တေသတိ- အံဠာ၂။၁၇၇။ စိန္တေသမိ-
သံဠာသ။၃၉၀။ (ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-
၏။ သမုပ္ပန္နဗလဝသောကာ ဟုတုတိ အယံ
လောကော နာမ အတ္တာနံ စိန္တေတိ။ သာ-
ရတ္ထာ၂။၁၀။ စိန္တေသိ-သံဠာသ။၁၇၁။ အံဠာ
၃။၂၇၁။ စိန္တေမိ- ဇာဠာ၄။၁၅၃။ စိန္တေ-
ယျာမိ- မာဠာ၃။၂၄၀။ စိန္တေသိ-အပါ၂။
၃၉၅၊၄၀၈။ မိလိန္ဒ။၁၂၁။ စရိယာဠာ။၉၇။
ဇာဠာ၇။၃၅၆။ စိန္တေသတိ-ဇာဠာ၂။၄၀၁။
(ဂ) ကြံစည်-အဓိဋ္ဌာန်-၏။ မဟာပုရိသော-
ပိ....“ပါသဒေါ ယထာဌာနေယေဝ ပတိ-
ဌာတူ”တိ စိန္တေသိ။ ဒီဠာ၂။၁၆။ (-အံဠာ
၁။၁၁၈။ အံဠာ၃။၂၇၀။ ပေတဠာ။၁၅၈။
ထေရဠာသ။၂၁။ အပါဠာသ။၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ။
၂၁၅။ သာရတ္ထာသ။၁၇၇။) (ဃ) ကြံစည်-
လိုလား-တောင့်တ-၏။ ဝေရူပဿ နာမ
ဒေဝ ဟတ္ထိရတနဿ အာဂမနံ စိန္တေထ။ ဒီဠာ
၂။၂၁၆။ မာဠာ၄။၁၅၉။ (-ဒီဠာ၂။၁၉၆။
မာဠာ၃။၃၅၇။) အနတ္တံ မနသာပိ န စိန္တေယျ
န ပိဟေယျ။ ပေတဠာ။၁၀၉။ (င) ကြံစည်-
ရှုကြည့်-၏။ စိန္တေတိ အာရမ္မဏံ ဥပနိဇ္ဈာယ-
တိတိ စိတ္တံ၊ သမာဓိ။ သံဠာသ။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ။
၁။၁၄။ စိန္တန (၁၊ င) လည်း ကြည့်။ (စ)
ကြံစည်-ဆုံးဖြတ်-၏။ သက္ကော ဘိက္ခဝေ
ဒေဝါနမိန္ဒော သဟဿမ္ပိ အတ္တာနံ မုဟုတ္တေန
စိန္တေတိ။ သံဠာသ။၂၃၁။ သဟဿမ္ပိ အတ္တာနန္တိ
သဟဿမ္ပိ ကာရဏာနံ...ဝိနိစ္ဆိနတိ။ သံဠာ
၁။၃၁၈။ (၂) သိ၏။ တေန စိတ္တေန တံ
စိတ္တံ စိန္တေတိ။ အဘိက။၂၃၇၊၃၅၁။ အာ-
ရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ၊ ဝိဇာနာတိတိ
အတ္ထော။ အဘိဠာသ။၁၀၆။ ပဋိသံဠာသ။၉၂။
(-နေတ္ထိဠာ။၁၇၇။ နေတ္ထိဝိ။၁၈၇၊၂၄၅။

ဝိဘာဝိနီ။ ၇၄။) စိန္တေန္တံ ဝါ တေနေ ကရဏ-
ဘူတေန သမ္ပယုတ္တဓမ္မာတိ စိတ္တံ။ ဝိဘာဝိနီ။
၇၄။

စိန္တေတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [စိန္တံ၊ စိတိ+ဏေ+တုံ] ကြံ
စည်-စဉ်းစား-တေးဆ-ဆင်ခြင်-ခြင်းငှါ။
ပဏ္ဍိတော ဝိယတ္တော မေဓာဝိ ပဋိဗလော
အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္န အတ္ထေ စိန္တေတုံ။
ဒီ၊ ၁။ ၁၃၀။ အံ၊ ၂။ ၁၃၃။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၄၀။
ဒီ၊ ၄။ ၂၆၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၊ ၃၁၉။ အံ၊ ၄။ ၃။
၄၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၉၀။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၀။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၆။)

စိန္တေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [စိန္တံ၊ စိတိ+ဏေ+တွာ]
(၁) (က) ကြံစည်-စဉ်းစား-တေးဆ-
ဆင်ခြင်-၍။ (ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-
၍။ (ဂ) ကြံစည်-အဓိဋ္ဌာန်-၍။ (၂)
သိ၍။ (၁) (က) စိန္တေတွာဟံ ဗဟုဝိဓံ၊
ယာဂေ ယဿ သုခံ ဖလံ။ အပါ၊ ၁။ ၃၅၁။
(-ပေဋကော၊ ၃၂၆။ မိလိန္ဒ၊ ၃။ ၁၂။ ဝိ၊ ၄။
၁။ ၅၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၇။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၈။ ဝိ၊
၄။ ၄။ ၁၇၄။ ကင်္ခါ၊ ၁၀၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၁၂။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၀။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။
မ၊ ၄။ ၃။ ၁၂။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၈၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၁။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၄။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။
အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၃။) (ခ) ရညော ပုရတော မမ
အဝဏ္ဏော ဥပ္ပဇ္ဇေယျာတိ စိန္တေတွာ တေန
အဝဏ္ဏာယေန တံ မံသပေသိ ကေသိဉ္စိ
ဘာဇနေ ပက္ခိပိတွာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၅။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၇၀။ (ဂ) သော “တ္ထေကေ ဌာနေ
သတ္တရတနမယော မဏ္ဍပေါ ဥဋ္ဌဟတူ”တိ
စိန္တေတွာ ဩလောကေသိ။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၄၁။
(၂) ဘဂဝါ ဝိဿဇ္ဇေတိ တေသံ ဥပနိဿယ-
သမ္ပတ္တိံ စိန္တေတွာ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၂။

စိန္တေထ (ကြိ) [စိန္တံ၊ စိတိ+ဏေ+ထ] (၁)
ကြံစည်-စဉ်းစား-တေးဆ-ဆင်ခြင်-

ကုန်၏။ (၂) (က) ကြံစည်-စဉ်းစား-
တေးဆ-ဆင်ခြင်-ကုန်လော့။ (ခ) ကြံစည်
-လိုလား-တောင်တ-ကုန်လော့။ (၁)
စိန္တေတိ (က) ကြည့်။ (၂) (က) စိန္တေတိ
(က) ကြည့်။ (ခ) စိန္တေတိ (သ) ကြည့်။

စိန္တေန္တ (တိ) [စိန္တံ၊ စိတိ+ဏေ+အန္တံ။ ထိဉ္စိ
စိန္တေန္တံ] (က) ကြံစည်-စဉ်းစား-တေး
ဆ-ဆင်ခြင်-သော၊ သူ။ (ခ) ကြံစည်-
စိုးရိမ်-ပူပန်-သော၊ သူ။ (ဂ) ကြံစည်-
အဓိဋ္ဌာန်-သော၊ သူ။ (က) စိန္တေန္တော ဝိဝိဓံ
ဒါနံ၊ အဒေယျံ သော န ပဿတိ။ စရိယာ။
၃၉၀။ စိန္တေန္တော ဝိဝိဓံ ဒါနန္တိ အတ္တနာ ဒိန္တံ
ဝိဝိဓံ ဒါနံ စိန္တေန္တော အာဝဇ္ဇေန္တော။ စရိယာ၊
၄။ ၆၆။ ဘိက္ခု၊ ဟိ အညံ စိန္တေန္တာပိ
နိဿိန္တာ ဟောန္တိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၅။ အညံ စိန္တေ-
န္တာတိ အညဝိဟိတာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၅၁။ သံ၊ ၄။
၂။ ၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၅။ အာဝဇ္ဇန္တဿာတိ
မနသာ စိန္တေန္တဿ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉။ အည-
ဝိဟိတာနန္တိ အညံ စိန္တေန္တာနံ၊ နေတ္တိ၊ ၄။ ၇၆။
(-သံ၊ ၃။ ၃၉၀။ အံ၊ ၁။ ၃၉၂။ အပါ၊ ၂။ ၁၆။
၃၁၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။ မ၊ ၄။ ၁။
၅၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၂။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀။ အံ၊ ၄။ ၂။
၁၃၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၈။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။ ပဋိ-
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၆။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။) မြာဟု-
ဏီ....စိန္တေန္တိ ဇာတောဝရကံ ပဋိဇဂ္ဂိပေတွာ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၂။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၀။ (ခ) အထ
မေ “ဧဝံ မဟန္တာ နာမ ဣဿရိယာ ပရိ-
ဟိနောမိ”တိ စိန္တေန္တဿ အယံ ဗျာဓိ
ဥပ္ပန္နော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၆။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။)
အထ မဒ္ဓိဒေဝီ....အဿမံပတွာ “အဇ္ဇ မေ
ဒုဿပိနံ ဒိဋ္ဌံ၊ ဒုန္နိမိတ္တာနိ စ ဥပ္ပန္နာနိ၊ ကိ
န ခေါ ဘဝိဿတိ”တိ စိန္တေန္တိ အဿမံ
ပဝိသိတွာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၄။ (ဂ) “အန္တ-
ရန္တရာ ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမာနိ ဩလမ္ပန္တံ”တိ

စိန္တေန္တဿ မာလာဒါမာနိ ဩလမ္ပိသု။
အပါဠာ ၁။ ၄၁။

စိန္တေန္တိ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+အန္တိ] (၁)
ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-
ကုန်၏။ (၂) သိကုန်၏။ (၁) စိန္တေတိ (၁)
ကြည့်။ (၂) စိန္တေတိ (၂) ကြည့်။

စိန္တေန္တိ (ထိ) [စိန္တေန္တ+ဤ] (က) ကြံစည်-
စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-သော မိန်းမ။
(ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-သော မိန်းမ။
(က) စိန္တေန္တိ (က) ကြည့်။ (ခ) စိန္တေန္တိ
(ခ) ကြည့်။

စိန္တေမိ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+မိ] (က)
ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-၏။
(ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-၏။ (က)
စိန္တေတိ (က) ကြည့်။ (ခ) စိန္တေတိ (ခ)
ကြည့်။

စိန္တေယျံ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+ယျံ] ကြံ
စည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ရာ၏။
စိန္တေတိ (က) ကြည့်။

စိန္တေယျံ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+ယျံ]
(က) ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်
-ရာ၏။ (ခ) ကြံစည်-လိုလား-တောင့်တ
-ရာ၏။ (က) စိန္တေတိ (က) ကြည့်။ (ခ)
စိန္တေတိ (သ) ကြည့်။

စိန္တေယျံ (တိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+ဏျံ] ကြံစည်
-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-အပ်-သင့်
-ထိုက်-သော။ အစိန္တေယျံ-ကြည့်။

စိန္တေယျာထ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+ယျာထ]
ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ကုန်
ရာ၏။ စိန္တေတိ (က) ကြည့်။

စိန္တေယျာမိ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+ယျာမိ]
ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-ရာ၏။ စိန္တေတိ
(ခ) ကြည့်။

စိန္တေယျာသိ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+ယျာ-
သိ] ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-
ရာ၏။ စိန္တေတိ (က) ကြည့်။

စိန္တေသိ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+သိ] (က)
ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ပြီ။
(ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-ပြီ။ (က)
စိန္တေတိ (က) ကြည့်။ (ခ) စိန္တေတိ (ခ)
ကြည့်။

စိန္တေသိ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+သိ] (က)
ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-၏။
(ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-၏။ (က)
စိန္တေတိ (က) ကြည့်။ (ခ) စိန္တေတိ (ခ)
ကြည့်။

စိန္တေသိ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+သိ] သ-
လာ၊ ဤ-ကို-လူ-ပြု။ (က) ကြံစည်-စဉ်းစား
-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ပြီ။ (ခ) ကြံစည်-
အဓိဋ္ဌာန်-ပြီ။ (က) စိန္တေတိ (က) ကြည့်။
(ခ) စိန္တေတိ (ဂ) ကြည့်။

စိန္တေသုံ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+သုံ] ကြံစည်
-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-ကုန်ပြီ။
စိန္တေတိ (က) ကြည့်။

စိန္တေဿတိ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+ဿတိ]
(က) ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-
လတ္တံ့။ (ခ) ကြံစည်-စိုးရိမ်-ပူပန်-လတ္တံ့။
(က) စိန္တေတိ (က) ကြည့်။ (ခ) စိန္တေတိ
(ခ) ကြည့်။

စိန္တေဿာမိ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+ဿာမိ]
ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-
လတ်အံ့။ စိန္တေတိ (က) ကြည့်။

စိန္တေဟိ (ကြိ) [စိန္တ, စိတိ+ဧက+ဟိ] ကြံစည်
-စဉ်းစား-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-လော့။
စိန္တေတိ (က) ကြည့်။

စိပိဋ (တိ) [စိ+ပိဋ+ကံ?] မမောက်-မမြင့်-
မရှည်-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိပိဋနာသိက (တိ) [စိပိဋ + နာသိကာ]
မမောက်-မမြင့်-ပြားချပ်-သော နှာခေါင်း
ရှိသော၊ နှာခေါင်း ပြားချပ်သောသူ။ အတိ-
မဟန္တနာသိကော ဝါ အတိဗုဒ္ဓကနာသိကော
ဝါ စိပိဋနာသိကော ဝါ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၃။ ၃။ ၁။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၁၄၃။ စိပိဋနာသိကော ဝါတိ အနန္တ-
တနာသိကော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၈။

စိပိဋဟနက (တိ) [စိပိဋ + ဟနက] မရှည်-
မသွယ် - အလွန်တို - သော မေးရှိသော၊
မေးအလွန်တိုသောသူ။ ဒီဃဟနကော ဝါ
စိပိဋဟနကော ဝါ အန္တောပဝိဋ္ဌေန ဝိယ
အတိရဿေန ဟနကေန သမန္နာဂတော။
ဝိ၊ ငွါ၊ ၃။ ၃။ ၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၃။ စိပိဋဟန-
ကောတိ အနန္တတဟနကော။ ပါစိတ်၊ ယော၊
၁။ ၂၀၇။

စိပိယမာန (တိ) [စိ + အပ္ပ + ယ + မာန?] ကြိတ်
ချေအပ်သော။ တာဟိပိ စိပိယမာနံ ဥဒကံ
သဒ္ဓါယေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၃။

စိမိလိကာ (ထိ) [စိ + မိလေ + ကျ?] အဝတ်
ကြမ်း၊ အဝတ်နွမ်း၊ အဝတ်ပိုင်း။ စိမိ-
လိကံ ဝါ ဥတ္တရတ္ထရဏံ ဝါ ဘူမတ္ထရဏံ ဝါ....
အဇ္ဈောကာသေ သန္တရိတော ဝါ သန္တရာပေ-
တာ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၉။ စိမိလိကံ ဝါတိ အာဒိသု
စိမိလိကာ နာမ သုခာဒိပရိကမ္မကတာယ
ဘူမိယာ ဝဏ္ဏာနုရက္ခဏတ္ထံ ကတာ ဟောတိ၊
တံ ဟေဋ္ဌာ ပတ္ထရိတော ဥပရိ ကဋ္ဌသာရကံ
ပတ္ထရန္တိ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၃။ ၄။ စိမိလိကာဟိ (ဝိ၊ ငွါ၊ ၂။
၂၄၇) တိ ပဋိပလောတိကာဟိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၄၀၃။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၉၅။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၃။ ၁၅၅၊ ၃၉၁။
ဝိ၊ ငွါ၊ ၄။ ၅၉။ ကင်္ခါ။ ၂၀၂-၃၊ ၂၇၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၈၇၊ ၉၃။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၈၇။ မ၊ ငွါ၊ ၂။ ၁၁၈။ အံ၊ ငွါ၊
၂။ ၃၈၃။ ပေတ၊ ငွါ၊ ၁။ ၃၄။ မဟာနိ၊ ငွါ၊ ၈၃။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၊ ၁၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၊ ၁၀၁။
ကင်္ခါ၊ ဒီ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၆၄၊ ၄၃၀။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၂။ ၅၆။ သီ၊
ဒီ၊ သင်္ဂဟ။ ၂။ ၁၂။ မ၊ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၁။ အံ၊ ဒီ၊ ၂။
၃၇၉။)

စိရံ (ဗျ) [စိ + ရမုက်၊ ဗဟုကာလာထေ။ ထောမ။
စိရံ စိရဿံ ဒီဃကာလေ။ ရှ၊ နှာ-၁၃၆။ ဓာန်၊
ဒီ။ ၇။ ၃။ လည်းကြည့်။ (စိရမ် - သံ)] ကြာမြင့်-
ရှည်ကြာ - စွာသော - အခါ - ကာလ၊
ကြာမြင့်-ရှည်ကြာ-စွာ။ မာ တံ လောဘော
အဓမ္မော စ၊ စိရံ ဒုက္ခာယ ရန္တယု။ ဓမ္မ၊ ၄၉။
စိရံ တံ အနုတပေသိ၊ သေရိဝါယံ ဝါတိ ဇော။
ဇာ၊ ၁။ ၂။ စိရံ ဒုက္ခာယ ရန္တယုန္တိ စိရကာလံ
နိရယဒုက္ခာဒိနံ အတ္ထာယ တံ ဇော ဓမ္မာ
မာ ရန္တန္တု မာ မထေန္တုတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊
ငွါ၊ ၂။ ၂၂၇။ စိရံ တံ အနုတပေသိတိ ဧဝံ
သန္တေ တံ ဒီဃမဒ္ဓါနံ သောစန္တော ပရိဒေ-
ဝန္တော အနုတပေသသိ။ ဇာ၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၂၉။
(-သံ၊ ၁။ ၃၉၈။ ဥဒါန၊ ၁၄၈။ ဝိမာန၊ ၂၉။
ပေတ၊ ၁၅၉။ ထေရ၊ ၃၅၉။ အပါ၊ ၁။ ၄၆။ ဇာ၊
၁။ ၁၆၈။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၅၂။ ဥဒါန၊ ငွါ၊ ၂၇၅။
ဝိမာန၊ ငွါ၊ ၁၀၆။ ပေတ၊ ငွါ၊ ၁၂၆။ ထေရ၊ ငွါ၊ ၂။
၄၇၄။ အပါ၊ ငွါ၊ ၁။ ၃၁၇။ ဇာ၊ ငွါ၊ ၃။ ၃၁၅။
ဇာ၊ ငွါ၊ ၄။ ၄၄၆-၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၄။ သီ၊ ဒီ၊
သင်္ဂဟ။ ၂။ ၂၉၄။)

စိရ (တိ) [စိ + ရက်။ ထောမ။] ကြာမြင့်-
ရှည်ကြာ - စွာသော။ စိရကာလ-ကြည့်။

စိရကတ (တိ) [စိရံ + ကတ] ကြာမြင့်စွာပြုလုပ်
အပ်ပြီးသော (ကျင့်ဝတ်၊ ဒါန၊ သီလ၊ ဥပုသ်
ကမ် စသည်)။ စိရကတမ္ပိ စိရဘာသိတမ္ပိ သရိ-
တာ အနုဿရိတာ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၂၃၊ ၂၅၆။ မ၊ ၂။
၁၉။ သံ၊ ၃။ ၁၇၃။ အံ၊ ၁။ ၃၄၄။ အံ၊ ၂။ ၉၊
၃၉၇၊ ၄၈၁။ အံ၊ ၃။ ၆၇၊ ၂၇၆။ စူဠနိ၊ ၃၀၀။
ဣတိဝုတ်၊ ငွါ၊ ၆၁။ စရိယာ၊ ငွါ၊ ၂၇၉။ မ၊ ဒီ၊ ၁။
၂၉၀။ မ၊ ဒီ၊ ၃။ ၁၆။ သံ၊ ဒီ၊ ၂။ ၄၈၉။ စိရက-
တမ္ပိတိ အတ္တနာ ဝါ ပရေန ဝါ ကာယေန
စိရကတံ စေတိယင်္ဂဏဝတ္ထာဒိအသိတိမဟာ-
ဝတ္ထပဋိပတ္တိပူရဏံ။ မ၊ ငွါ၊ ၃။ ၂။ စိရကတန္တိ
စိရကာလံ ကတံ ဒါနံ ဝါ သီလံ ဝါ ဥပေါ-
သထကမ္ပံ ဝါ။ သံ၊ ငွါ၊ ၃။ ၂၆၆။ (-အဘိ၊ ဝိ။

၂၃၆။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။ ဥဒါန၊ ၁၂၉။
ဣတိဝုတ်၊ ၁၂။ ၁၂၅။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅။

စိရကတဝတ္ထ (န) [စိရကတ+ဝတ္ထ] ကြာမြင့်
စွာ ပြုအပ်ပြီးသော ကျင့်ဝတ်။ စိရကတ-
ဝတ္တာဒိဝသေန တံသမုဋ္ဌာပကော အရူပ-
ကောဋ္ဌာသော ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၂။
စိရကတဝတ္တာဒိဝသေနာတိ စိရကတဝတ္တာဒိ-
သိသေန။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၁။

စိရကတသံသဂ္ဂ (တိ) [စိရကတ+သံသဂ္ဂ] ကြာ
မြင့်စွာ ပြုအပ်ပြီးသော - ပေါင်းသင်း - ဆက်
ဆံ - ခြင်းရှိသောသူ။ စိရသန္တုတ-ကြည့်။

စိရကတသံသရဏပဉ္စ (တိ) [စိရကတ+သံသရ-
ဏ+ပဉ္စ] ကြာမြင့်စွာ ပြုအပ်ပြီးသည်ကို
အောက်မေ့နိုင်သော တရားကို မေးခြင်း။
မိလိန္ဒ၊ ၈၂။ ၆-သတိဝဂ်၊ ဒသမပဉ္စာ။

စိရကာလ (ပု) [စိရ+ကာလ။ စိရံ+ကာလ။
ဓာနံ၊ ၁။ ၇၁၃-ကြည့်။] (၁) ကြာမြင့်စွာသော
-အခါ-ကာလ။ (တိ) (၂) ကြာမြင့်စွာသော
-အခါ-ကာလ-ရှိသော (၁) စိရကာလ-
တော ပဋ္ဌာယ။ မ၊ ၁။ ၂၄။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၃။
အံ၊ ၁။ ၁၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၈။ ဝိမတိ၊ ၂။
၉၈။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၉။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၄၊ ၂၅။
သံ၊ ၁။ ၁၅၀။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၇။ သံ၊ ၁။ ၂။
၂၆၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၇။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၇။ ဥဒါန၊
၁။ ၂၇၅။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၄၆။ ဝိမာန၊ ၁။ ၂၉၅။
ပေတ၊ ၁။ ၁၇။ ထေရ၊ ၁။ ၁၉၂။ ထေရ၊ ၁။ ၂။
၁၈။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၃။ အပ၊ ၁။ ၂၂၈။ ဒီ၊ ၁။
၂။ ၁၃၃။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၉၃။) (၂) စိရနိက္ခန္တ-
ကြည့်။

စိရကာလကတ (တိ) [စိရကာလ+ကတ] ကြာ
မြင့်စွာသော - အခါ - ကာလ - က ပြုအပ်ပြီး
သော။ ဧဝံ စိရကာလကတယ အနုဿုတိ-
ယာ လဗ္ဘမာနံ ကထမိဒံ အညထာ သိယာ။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၅။

စိရကာလဂတ (တိ) [စိရကာလ+ဂတ] ကြာ
မြင့်စွာသော - အခါ - ကာလ - က ဖြစ်ဖူး
သော။ ဧဝံ စိရကာလဂတယ အနုဿု-
တိယာ လဗ္ဘမာနံ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၂။

စိရကာလဂမန (န) [စိရကာလ+ဂမန] ကြာမြင့်
စွာသော - အခါ - ကာလ - တိုင်အောင် -
ရောက်နိုင် - ဖြစ်နိုင် - ခြင်း။ စိရကာလဂမန-
သခါတာ ယာတြာ စ မေ အဝိဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၃၂။

စိရကာလဌာယိ (တိ) [စိရကာလ+ဌာယိ]
ကြာမြင့်စွာသော - အခါ - ကာလ - ပတ်လုံး
-တည်လေ့ရှိသော - တည်နိုင်သော။ န စိရ-
ကာလဌာယိ၊ အနိစ္စံ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ။ ပေတ၊
၁။ ၅၆။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၇၉။ သီ၊ ၁။ ၁၆၈။ ၂။
၄၁၄။)

စိရကာလဋ္ဌိတတ္ထ (ပု) [စိရကာလဋ္ဌိတိ+အတ္ထ]
ကြာမြင့်စွာသော - အခါ - ကာလ - ပတ်လုံး
တည်နိုင်ခြင်းအကျိုး၊ အာယုကပ်လုံး ဆုံး
သည်တိုင်အောင် တည်နိုင်ခြင်း အကျိုး။
ယာပနာယာတိ ပဝတ္တိယာ အဝိစ္စေဒတ္ထံ၊
စိရကာလဋ္ဌိတတ္ထံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁။ ကာ-
ယဿ စိရတရံ ယာဝ အာယုကပေါ၊ တာဝ
အဝတ္တာနံ ယာပနာတိ ဒဿေန္တော “စိရ-
ကာလဋ္ဌိတတ္ထံ ဝါ”တိ အာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၅၈။ (-မ၊ ၁။ ၁၆၈။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၇။)

စိရကာလဋ္ဌိတိ (တိ) [စိရကာလ+ဋ္ဌိတိ] ကြာမြင့်
စွာသော - အခါ - ကာလ - ပတ်လုံး တည်နိုင်
ခြင်း။ ယမဟံ စိရကာလဋ္ဌိတိမိစ္ဆန္တော သာ-
သနဝရဿ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၆။

စိရကာလတာ (တိ) [စိရကာလ+တာ] ကြာမြင့်
စွာသော - အခါ - ကာလ - ရှိသည်၏ အဖြစ်။
ကြာမြင့်စွာသော - အခါ - ကာလရှိခြင်း။
စိရကာလတာယ ပုရာဏဉ္စ၊ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၂။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၈။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၄။ သံ၊ ၁။

၁။ ၃၃၂။ မူလဋီ၊ ၁။ ၆၄။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၁။ ၃၆၆။)

စိရကာလတာပဋိက္ခေပ (ပု) [စိရကာလတာ +
ပဋိက္ခေပ] ကြာမြင့်စွာသော - အခါ - ကာလ -
- ရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်း။ သတ္တုပရိ-
နိဗ္ဗုတဘာဝဿ စိရကာလတာပဋိက္ခေပေန
အာသန္နတာ ဒဿိတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၄။ (-
သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀၂။)

စိရကာလပတ္တနာ (ထိ) [စိရကာလ + ပတ္တနာ]
ကြာမြင့်စွာသော - အခါ - ကာလ - က -
တောင့်တ - ဆုတောင်း - ခဲ့ခြင်း။ ကိစ္ဆေန
ကသိရေန စိရကာလပတ္တနာယ လဒ္ဓံ။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ။ ၂၁။

စိရကာလပရိစယ (ပု) [စိရကာလ + ပရိစယ]
ကြာမြင့်စွာသောကာလပတ်လုံး - ဆည်းပူး -
လေ့လာ - လေ့ကျက် - ခဲ့ခြင်း။ တဿာ စိတ္တံ
စိရကာလပရိစယေန ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏေ ဝိဇာ-
ဝတိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၃။ (- ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၇။
သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၈။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၂၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၈။)

စိရကာလပရိစယသမ္ဘူတ (တိ) [စိရကာလပရိ-
စယ + သမ္ဘူတ] ကြာမြင့်စွာသော ကာလ
ပတ်လုံး - ဆည်းပူး - လေ့လာ - လေ့ကျက်
- ခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု
စိရကာလပရိစယသမ္ဘူတဿ ဗလဝတော
ပသာဒဿ ဝသေန။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၈။

စိရကာလပရိစိတာဒိတ္တအဂ္ဂိက (တိ) [စိရကာလ
+ ပရိစိတ + အာဒိတ္တ + အဂ္ဂိ + က] ကြာမြင့်စွာ
သောကာလပတ်လုံး - ဆည်းပူး - လေ့လာ -
လေ့ကျက် - ဖြစ်စေ - အပ်သော တောက်
လောင်သောမီး ရှိသော။ ကြာမြင့်စွာသော
ကာလပတ်လုံး မီးကို - လုပ်ကျွေး - ဖြစ်စေ -
သော။ သူ။ စိရကာလပရိစိတာဒိတ္တအဂ္ဂိကာနံ
အာဒိတ္တပရိယာယဒေသနာဝ သပ္ပိယာ။ သံ၊
ဋီ၊ ၂။ ၂၈၈။

စိရကာလပရိဘာဝနာ (ထိ) [စိရကာလ + ပရိ-
ဘာဝနာ] ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး -
ပျိုးများ - ဖြစ်စေ - ခြင်း။ တတ္ထာပိ စိရကာလ-
ပရိဘာဝနာယ လဒ္ဓါသေဝနာယ မဟာကရု-
ဏာယ သဉ္ဇောဒိတမာနသတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃။
(- သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၇။)

စိရကာလပရိဘာဝိတ (တိ) [စိရကာလ + ပရိ-
ဘာဝိတ] ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး
ဖြစ်စေအပ်သော။ ဧဝံ ထေရော အတ္တနော
စိရကာလပရိဘာဝိတံ အရညာဘိရတိ ပဝေ-
ဒေန္တော။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၇၄။ (- မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၈။
သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၅။)

စိရကာလပ္ပတ္တိ (တိ) [စိရကာလ + ပတ္တိ]
ကြာမြင့်စွာသောကာလပတ်လုံးအဆက်ဆက်
ဖြစ်သော။ ပုန တေသံ စိရကာလပ္ပတ္တိ
ဉာတိဘာဝံ ဒဿေန္တော ဣမံ မဟာဝံသံ
ကထေသိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၉၀။ (- ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၃။
၁၉၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၁။)

စိရကာလပ္ပတ္တိကုလန္ဓယ (တိ) [စိရကာလပ္ပတ္တိ
+ ကုလန္ဓယ] ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်
လုံး အဆက်ဆက် ဖြစ်သော - အမျိုး -
အနွယ် - အစဉ် - အဆက် - ရှိသော။ သူ။
စိရကာလပ္ပတ္တိကုလန္ဓယော (ဒီ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၂၅၂) -
တိ စိရကာလ ပတ္တိကုလပရိဝေဇာ။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၂။ ၂၈၇။ (- ဝိ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၀၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ။
၂။ ၄၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၆။)

စိရကာလပ္ပတ္တန (န) [စိရကာလ + ပတ္တန]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး ဖြစ်ခြင်း။
ဒေဝတ္တဘာဝဿ စ စိရကာလပ္ပတ္တနတော
ဧကစ္စသဿတဝါဒတော န ပရိမုစ္စတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။
၃၃၃။ (- သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇။)

စိရကာလပ္ပတ္တိ (ထိ) [စိရကာလ + ပတ္တိ]
(က) ကြာမြင့်စွာသောကာလ၌ ဖြစ်ခြင်း။
(ခ) ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး မပြတ်
ဖြစ်ခြင်း။ (က) အတိတဿာတိ စိရကာလပ္ပ-

ဝတ္တိဝသေန ပုရာဏဿ။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၀၈။ (ခ)
ဣဓ ဝါ ဥပသံဟတာနံ အာဘိဓမ္မိကေဟိ
ဝိညာတာနံ စိရကာလပွဝတ္တိဝသေန ဝေဒိ-
တဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၆၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၀။)

စိရကာလပွဝတ္တိက (တိ) [စိရကာလ + ပဝတ္တိ +
က] ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံးဖြစ်
ခြင်းရှိသော။ သာ ဟိ စိရကာလပွဝတ္တိကာ
ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၅။

စိရကာလပွဝတ္တိတ (တိ) [စိရကာလ + ပဝတ္တိတ]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး ဖြစ်စေ
အပ်သော။ ဣဒါနိ ပါရမိပရိပူရဏဝသေန
စိရကာလပွဝတ္တိတံ ဣဓ ဝုတ္တံ အဝုတ္တဉ္စ အတ္တ-
နော ဒုက္ကရကိရိယံ ကေဗ္ဗံ ကတွာ။ စရိယာ၊
ဌ။ ၂၆၃။

စိရကာလပုသုတ (တိ) [စိရကာလ + ပသုတ]
မွေးဖွား၍ ကြာမြင့်စွာသော ကာလရှိသော၊
ကြာမြင့်စွာသော ကာလက မွေးဖွားပြီး
ခဲ့သောသူ။ မဟလ္လကေတိ ဇာတိမဟလ္လက-
တယ သမန္နာဂတေ၊ စိရကာလပုသုတေတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၂၅၂။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၇။)
စိရနိက္ခန္တံ၊ စိရပဗ္ဗဇိတ-တို့လည်း ကြည့်။

စိရကာလဘာဝနာ (တိ) [စိရကာလ + ဘာဝနာ]
ကြာမြင့်စွာသောကာလပတ်လုံးဖြစ်စေခြင်း။
တာသု “ကပ္ပေ စ သတသဟဿေ၊ စတု-
ရော စ အသမိယေ”တိ ဣမိနာ စိရကာလ-
ဘာဝနာ ဝုတ္တာ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၉။ (-ဒီ၊ ဋီ၊
၂။ ၁၃၃။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၂။)

စိရကာလဘာဝိတ (တိ) [စိရကာလ + ဘာဝိတ]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး ဖြစ်စေအပ်
သော။ အနာဒိမတိ သံသာရေ စိရကာလ-
ဘာဝိတေန တထာရူပပစ္စယသမာယောဂေန
သတိသမ္ပောသေန ဝါ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၃၃၄။
(-ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၅၆။ ပေတ၊ ဌ။ ၁၉၇။)

စိရကာလယုတ္တ (တိ) [စိရကာလ + ယုတ္တ] ကြာ
မြင့်စွာသောကာလနှင့် ယှဉ်သော။ စိရာတိ
စိရကာလယုတ္တာ ဌိတိ အဘေဒေန ဝုတ္တာ။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၃၈။

စိရကာလဝစန (န) [စိရကာလ + ဝစန] ကြာ
မြင့်စွာသောကာလ (အနက်)ကို ဟောခြင်း။
အဒ္ဓါနသဒ္ဓဿ စိရကာလဝစနတော။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၂။ ၁၀၇။

စိရကာလဝတ္တာပန (န) [စိရကာလ + ဝတ္တာပန]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး (ဣရိယာ
ပုထံ ၄-ပါးကို) ဖြစ်စေခြင်း။ စိရကာလ-
ဝတ္တာပနတော စရတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၀။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇။

စိရကာလသန္တဝ (ပု၊ န) [စိရကာလ + သန္တဝ]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး - ပေါင်း
သင်း - ဆက်ဆံ - ခြင်း။ ပဏ္ဍိတာ နာမ တံ
မုဟုတ္တိကံ သင်္ဂတိံ ဝါ စိရကာလသန္တဝါနိ ဝါ
ယံ ကိဉ္စိ ပုဗ္ဗေ ကတဂုဏံ ဝါ န နာသေန္တိ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၀၀။

စိရကာလသမဂ္ဂိတ (တိ) [စိရကာလ + သမဂ္ဂိတ]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလ၌ - (ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိ-
ညာဉ်ကို - ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်သို့ -) ရပြီး -
ရောက်ပြီး - သော။ စိရကာလသမဂ္ဂိတော
တယာ၊ အဝိနဋ္ဌော ပုနရန္တရံ စိရံ။ အပ၊
၂။ ၇၀။ စိရကာလသမဂ္ဂိတောတိ မဟာမုနေ
မဟာသမဏဉာဏမယံ နယနံ ဒိဗ္ဗစက္ခု စိရ-
ကာလံ သမဂ္ဂိတော သမ္ပတ္တော တန္တိ
အတ္တော။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။

စိရကာလသမာစိန္တ (တိ) [စိရကာလ +
သမာစိန္တ] ကြာမြင့်စွာသော ကာလ
ပတ်လုံး ကောင်းစွာ - လေ့လာ - လေ့ကျက်
- အပ်သော။ အာစာရဿ ဝေါဒါနံ စိရ-
ကာလသမာစိန္တတယ ဉာတဿ သဟိတ-
ဘာဝေပိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၁။

စိရကာလသမ္ပရိတိ (တိ) [စိရကာလ+သမ္ပရိ-
တိ] ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး
ကောင်းစွာ - ဆည်းပူး - ဖြစ်စေ - အပ်
သော။ စိရကာလသမ္ပရိတိတံ နေက္ခမ္မဇ္ဈာသယံ
ဥပဗြူဟယမာနော။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၅၉။

စိရကာလသမ္ဘဝ (ပု) [စိရကာလ+သမ္ဘဝ] ကြာ
မြင့်စွာသောကာလပတ်လုံးဖြစ်ခြင်း။ ဒေဝါပိ
စိရကာလသမ္ဘဝတော ဇရံ ပတ္တာ ဘဝေယျံ။
နေတ္ထိဝိ။ ၁၂။

စိရကာလသမ္ဘာဝိတ (တိ) [စိရကာလ+သမ္ဘာ-
ဝိတ] ကြာမြင့်စွာသော ကာလ ပတ်လုံး
ကောင်းစွာဖြစ်စေအပ်သော။ သက္ကစ္စံ နိရန္တရံ
စိရကာလသမ္ဘာဝိတယ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ
....အဂ္ဂဘာဝေ ဌိတာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၃။

စိရကာလသမ္ဘူတ (တိ) [စိရကာလ+သမ္ဘူတ]
(က) ကြာမြင့်စွာသောကာလ၌ ကောင်းစွာ
ဖြစ်သော။ (ခ) ကြာမြင့်စွာသော ကာလ
ပတ်လုံး ကောင်းစွာဖြစ်ခြင်းရှိသော။ (ဂ)
ကြာမြင့်စွာသောကာလပတ်လုံး ကောင်းစွာ
ဖြစ်စေအပ်သော။ (က) စိရကာလသမ္ဘူ-
တေန သုဝိဒရပုဋိပက္ခေန ပုညတေဇေန
သမန္နာဂမော။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၃၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉၈။) (ခ) ဗြဟ္မ-
စရိယာဓိကာရဿ စ စိရကာလသမ္ဘူတတ္တာ။
အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၂။ (ဂ) သက္ကစ္စံ နိရန္တရံ စိရ-
ကာလသမ္ဘူတယ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ
အဂ္ဂဘာဝေ ဌိတတ္တာ။ ယေရိ၊ ဌ။ ၃၀၃။

စိရကာလသယိတ (တိ) [စိရကာလ+သယိတ]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး အိပ်နေ
သော။ စိရကာလသယိတော ဝမ္ဘိကဗိလ-
တော ကေနစိ ပုရိသေန သန္တိတော “သုဿ”-
တိ ဖဏံ ကရောန္တော အာသိဝိသော ဝိယ။
စရိယာ၊ ဌ။ ၁၃၄။

စိရကာလသေဝန (န) [စိရကာလ+သေဝန]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး မှီဝဲခြင်း။

ယံ တဝ အဓိစိန္တံ စိရကာလသေဝနဝသေန
ပဂုဏံ။ မ၊ ဌ၊ ၁၄။ ၂။ (-မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၅၀။)

စိရကာလသေဝိတ (တိ) [စိရကာလ+သေဝိတ]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး မှီဝဲအပ်
သော။ စိရကာလသေဝိတတ္တာ ဝါ “ဂမိတာ-
နိ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၇၂။

စိရကာလာတိက္ကန္တ (တိ) [စိရကာလ+အတိက္ကန္တ]
ကြာမြင့်စွာသောကာလကိုလွန်ပြီးသော။ သူ။
အဒ္ဓဂတောတိ ဗဟုအဒ္ဓါနံ ဂတော စိရ-
ကာလာတိက္ကန္တော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၆။

စိရကာလာတိက္ကမ (ပု) [စိရကာလ+အတိက္ကမ]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလကို - လွန်ခြင်း -
လွန်သော အခါ။ ရတျာ ဝိဝဿာနေတိ
ရတ္တိနံ အစွယေန၊ စိရကာလာတိက္ကမေနာတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၉၃။

စိရကာလာဓိဋ္ဌာန (န) [စိရကာလ+အဓိဋ္ဌာန]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး တည်ခြင်း။
ဒေဝတ္တဘာဝဿ စ စိရကာလာဓိဋ္ဌာနတော
ကေစသဿတဝါဒတော န ပရိမုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊
၂။ ၂၂။

စိရကာလာနုဗဒ္ဓဝေရ (န) [စိရကာလ+အနု-
ဗဒ္ဓ+ဝေရ] ကြာမြင့်စွာသောကာလပတ်လုံး
အစဉ်မပြတ် ဖွဲ့အပ်သော - အမျက် - ရန်
ငြိုး။ ယော “အယံ မေ ဝေရီ”တိ စိရ-
ကာလာနုဗဒ္ဓဝေရဝသေန ဝါ တန်ဏုပ္ပန္န-
ကောဓဝသေန ဝါ သာမိကံ အဿာမိကံ
ကရေတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၁။

စိရကာလာနုဗန္ဓဝိရောဓ (ပု) [စိရကာလ+အနု-
ဗန္ဓ+ဝိရောဓ] ကြာမြင့်စွာသောကာလ ပတ်
လုံး အစဉ်မပြတ် ဖွဲ့အပ်သော - အမျက် -
ရန်ငြိုး။ ပကတိဝေရဝသေနာတိ ပက-
တိယာ ဥပ္ပန္နဝေရဝသေန၊ စိရကာလာနုဗန္ဓ-
ဝိရောဓဝသေနာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၀။

စိရကာလာဘိပတ္တိတ (တိ) [စိရကာလ+အဘိ-
ပတ္တိတ] ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး

တောင့်တအပ်သော။ သတ္တာ အတ္တနာ စိရ-
ကာလာဘိပတ္တိတာယ အနုပါဒိသေသာယ
နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗတော။ ဥဒါန၊ ဌ။
၃၆၆။

စိရကာလာဝဋ္ဌာန (န) [စိရကာလ+အဝဋ္ဌာန]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံးတည်ခြင်း။
ဒေဝတ္တဘာဝဿ စ စိရကာလာဝဋ္ဌာနတော
ကေစသဿတဝါဒတော န ပရိမုစ္စတိ။ အံ၊ ဋီ၊
၁။ ၁၂။

စိရကာလာဝဋ္ဌာနဝစန (န) [စိရကာလာဝဋ္ဌာန+
ဝစန] ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး တည်
ခြင်းကို ပြောဆိုခြင်း။ ပဌမကထာယ စိရ-
ကာလာဝဋ္ဌာနဝစနဿ အညဒတ္တ၊ ဘာဝ-
ဝိဘာဝနတော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၀၅။

စိရကာလာဝဋ္ဌာယိပါရမ္ပရိယ (ပ) [စိရကာလ+
အဝဋ္ဌာယိ+ပါရမ္ပရိယ] ကြာမြင့်စွာသော
ကာလပတ်လုံး အဆက်ဆက်တည်ခြင်း။ အဒ္ဓ-
နိယန္တိ အဒ္ဓါနက္ခမံ စိရကာလာဝဋ္ဌာယိ-
ပါရမ္ပရိယဝသေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၀။

စိရကာလာသေဝန (န) [စိရကာလ+အာသေ-
ဝန] ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး - အဖန်
ဖန် - အထပ်ထပ် - မှီဝဲခြင်း။ ယံ တဝ အဓိ-
စိတ္တံ စိရကာလာသေဝနဝသေန ပဂုဏံ။ ဒီ၊
ဌ၊ ၃။ ၈၉။

စိရကာလာသေဝိတ (တိ) [စိရကာလ+အာ-
သေဝိတ] ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး
- အဖန်ဖန် - အထပ်ထပ် - မှီဝဲအပ်သော။
စိရကာလာသေဝိတတ္တာ ဝါ “ဂမိတာနီ” တိ
ဝုစ္စန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၂။

စိရကာလိက (တိ) [စိရကာလ+ဣက] ကြာမြင့်
စွာသော ကာလရှိသော။ အဒ္ဓဂတောပိတိ
စိရကာလိကောပိ။ ဝဇီရ၊ ၁၃၀။ (-ဝိမတိ၊
၁။ ၆၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂။)

စိရဂတ (တိ) [စိရံ+ဂတ] သွား၍ ကြာမြင့်
စွာသော ကာလရှိသော၊ ကြာမြင့်စွာသော

ကာလက သွားသော၊ သူ။ ပုတ္တော မေ
စိရဂတော၊ န စဿ ပဝတ္တိ ဇာနာမံ။ ခုဒ္ဒက၊
ဌ။ ၁၆၇။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ စိရနိက္ခန္တိ-
လည်း ကြည့်။

စိရဆန္ဒိတ (တိ) [စိရံ+ဆန္ဒိတ] စွန့်ပစ်၍
ကြာမြင့်စွာသော ကာလရှိသော၊ ကြာမြင့်
စွာသောကာလက စွန့်ပစ်အပ်သော။ သာမိ-
ကာနံ နိရာပေက္ခတာယ စိရဆန္ဒိတဘာဝံ
ဒီပေတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၄။

စိရဇီဝိ (တိ) [စိရံ+ဇီဝိ။ စိရံ+ဇီဝ+ဏီ] ကြာ
မြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး အသက်ရှိသော၊
“အသက်ရှည်ပါစေ” ဟု တောင့်တအပ်သော၊
သူ။ စိရံ ဇီဝန္တူတိ စိရဇီဝိနော ဒီဃာယုကာ
ဟောန္တူ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၇၆။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၄။
ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၃။)

စိရဋ္ဌာန (န) [စိရံ+ဋ္ဌာန] ကြာမြင့်စွာတည်
နေခြင်း။ ကော ကိရ မစ္ဆေ ဂဏှန္တော
ဥဒကေ စိရဋ္ဌာနေန သီတိဘူတံ အတ္တနော ဥရုံ
မစ္ဆောတိ စိန္တေတွာ ပဟရိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၂။ သံ၊
ဌ၊ ၂။ ၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၀။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။
၂၁၄-၆။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၂၉၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂။ မူလဋီ၊
၃။ ၄၀။)

စိရဋ္ဌာယိကမ္ပ (န) [စိရဋ္ဌာယိ+ကမ္ပ] ကြာမြင့်
စွာတည်သော - အမှု - ကိစ္စ။ ထာဝရကမ္ပန္တိ
စိရဋ္ဌာယိကမ္ပံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၀။ သံ၊ ဋီ၊ သစ၊
၁။ ၆၃။

စိရဋ္ဌာယီ (တိ) [စိရံ+ဋ္ဌာယီ] ကြာမြင့်စွာ
တည်လေ့ရှိသော၊ ကြာမြင့်စွာတည်သော။
စိရဋ္ဌာယီ စ အဟောသိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၂။ အံ၊
ဋီ၊ ၃။ ၁၆၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၂။)

စိရဋ္ဌိတတ္ထ (ပ) [စိရဋ္ဌိတိ+အတ္ထ] ကြာမြင့်စွာ
- ဖြစ် - တည် - ခြင်း အကျိုး။ သုဇနဿ စ
တုဋ္ဌတ္တံ၊ စိရဋ္ဌိတတ္ထဉ္စ ဓမ္မဿ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ စိရဋ္ဌိ-

တတ္ထန္တိ စိရဋ္ဌိတိအတ္ထံ၊ စိရကာလဋ္ဌိတိယာတိ
 အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇။ စိရဋ္ဌိ-
 တတ္ထန္တိ စိရဋ္ဌိတိအတ္ထံ၊ စိရကာလပုဝတ္ထနာ-
 ယာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇။ စိရဋ္ဌိ-
 တတ္ထန္တိ စိရဋ္ဌိတိအတ္ထံ၊ စိရကာလာဝဋ္ဌာ-
 နာယာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
 ၄။၂၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၁၀၄၊၂၀၆၊၄၉၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၉။
 နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၇၇။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။
 ၂၇၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉၅။)

စိရဋ္ဌိတိ (ထိ) [စိရံ+ဋ္ဌိတိ] (၁) ကြာမြင့်စွာ
 -ဖြစ်-တည်-ခြင်း။ (တိ) (၂) ကြာမြင့်စွာ
 ဖြစ်-တည်-ခြင်းရှိသော။ (၁) ဝေမယံ
 ဝိနယဓရော တိဝိဿောပိ သဒ္ဓမ္မဿ စိရဋ္ဌိ-
 တိယာ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။
 ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၆၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ ဣတိ-
 ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂။)
 (၂) ကေ ဣရိယာပထဒ္ဓကံ အပရေန
 ဣရိယာပထေန ဝိစိန္တိတော စိရဋ္ဌိတိဘာဝေန
 သရိရက္ခန္တတော ပါလေတိ။ သာရတ္ထ၊
 ၃။၃၇။

စိရဋ္ဌိတိအတ္ထ (ပု) [စိရဋ္ဌိတိ+အတ္ထ] ကြာမြင့်
 စွာ-ဖြစ်-တည်-ခြင်းအကျိုး။ စိရဋ္ဌိတတ္ထ-
 ကြည့်။

စိရဋ္ဌိတိက (န) [စိရဋ္ဌိတိ+က] ကြာမြင့်စွာ
 သောကာလပတ်လုံးတည်ခြင်း။ စိရဋ္ဌိတိက-
 ကာရဏ-ကြည့်။

စိရဋ္ဌိတိက (တိ) [စိရံ+ဋ္ဌိတိ+က။ စိရာ+
 ဋ္ဌိတိ+က] ကြာမြင့်စွာ တည်ခြင်းရှိသော၊
 ကြာမြင့်သောတည်ခြင်း ရှိသော၊ ကြာ
 မြင့်စွာ တည်သော။ ကတမေသာနံ ခေါ
 ဗုဒ္ဓါနံ ဘဂဝန္တာနံ ဗြဟ္မစရိယံ န စိရဋ္ဌိတိကံ
 အဟောသိ၊ ကတမေသာနံ ဗုဒ္ဓါနံ ဘဂဝန္တာနံ

ဗြဟ္မစရိယံ စိရဋ္ဌိတိကံ အဟောသိ။ ဝိ၊၁။
 ၈။ စိရံ အဿ ဋ္ဌိတိ၊ စိရာ ဝါ အဿ ဋ္ဌိတိတိ
 စိရဋ္ဌိတိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ စိရဋ္ဌိတိကော
 ဟောတိ (အံ၊၂။၂၄)တိ စိရံ တိဋ္ဌတိ။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ စိရဋ္ဌိတိက (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅)န္တိ စိရံ
 ဋ္ဌိတိ တေဿာတိ စိရဋ္ဌိတိကံ။ သာရတ္ထ၊၁။
 ၃၄။(-ဝိ၊၁။၃၈၁။ ဝိ၊၂။၂၀၅။ ဝိ၊၄။၄၄၆။ ဒီ၊
 ၂။၁၀၀။ ဒီ၊၃။၁၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၄၅။ သံ၊၂။၇၀။
 သံ၊၃။၁၄၉။ အံ၊၁။၂၈၇။ အံ၊၂။၂၄။ အံ၊၃။
 ၁၀၅။ အဘိ၊ပု။၁၃၇။ အဘိ၊က။၉၅။ ဝိမာ-
 န။၁၀၇။ ဇာ၊၂။၂၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇-၈။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ။၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ မ၊
 ဋ္ဌ၊၄။၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၂။ ခုဒ္ဒက၊
 ဋ္ဌ၊၇၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။
 ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၆၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
 ၁၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၈၃။ ဝိမ-
 တိ၊၁။၁၁။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၃၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၇။
 ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၂၅။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
 ၂။၁၀၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၂။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။
 ၄၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၈၁။ မူလဋ္ဌိ၊၁။
 ၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၆၆။)

စိရဋ္ဌိတိကကာရဏ (န) [စိရဋ္ဌိတိက+ကာရဏ]
 ကြာမြင့်စွာ တည်ခြင်း၏ အကြောင်း။ န
 စိရဋ္ဌိတိကကာရဏေ ကထိတေ စိရဋ္ဌိတိက-
 ကာရဏံ အတ္ထတော ဝုတ္တပဋိပက္ခဝသေန
 ကိဉ္စာပိ သိဒ္ဓံ။ ဝဇီရ၊၅၈။

စိရဋ္ဌိတိကတ္ထ (ပု) [စိရဋ္ဌိတိက+အတ္ထ]ကြာမြင့်
 စွာ (အနုစင်္ခါးထောင် ကာလပတ်လုံး)တည်
 ခြင်းအကျိုး။ ယော သော ဘဂဝါ သာသ-
 နဿ စိရဋ္ဌိတိကတ္ထံ....ဝိနယပညတ္တိံ ပည-
 ပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၇။ စိရဋ္ဌိတိကတ္ထန္တိ စိရံ
 ပဉ္စဝဿသဟဿကာလံ ဋ္ဌိတိကတ္ထာယ။ပရိဝါ၊
 ယော။၁၀၈။

စိရဋ္ဌိတိကရဏ (န) [စိရဋ္ဌိတိ+ကရဏ] ကြာမြင့်
စွာတည်ခြင်းကိုပြုခြင်း။ သမာဓိဿ စိရဋ္ဌိတိ-
ကရဏေ ဆေကဘာဝေါ။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၂၁၅။

စိရဋ္ဌိတိကဝါရ (ပု) [စိရဋ္ဌိတိက+ဝါရ] ကြာမြင့်
စွာ တည်ခြင်းရှိသည်ကို ဟောပြော - အလှည့်
- အကြိမ်။ စိရဋ္ဌိတိကဝါရေ ပန ...စိရပွဝတ္တိ
ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိမတိ ၁။ ၉၃။

စိရဋ္ဌိတိကာမ (တိ) [စိရဋ္ဌိတိ+ကာမ] ကြာမြင့်
စွာတည်ခြင်းကို အလိုရှိသော၊ ကြာမြင့်စွာ
တည်ခြင်းကို လိုလားသော၊ သူ။ ယောဗ္ဗန-
ပုတ္တဿ ယောဗ္ဗနသမ္ပတ္တိယာ စိရဋ္ဌိတိကာ-
မာ။ အဘိဠာ ၁။ ၂၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၃၁၄။ (-ဒိ၊
ဠာ ၂။ ၁၆၉။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။
၁၄၇၊ ၃၁၉။ ဥဒါန၊ ဠာ ၂။ ၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဠာ
၇။)

စိရဋ္ဌိတိကာရဏ (န) [စိရဋ္ဌိတိ+ကာရဏ] ကြာ
မြင့်စွာတည်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဧဝံ အာ-
ယဿ သာရိပုတ္တော တိဏ္ဏံ ဗုဒ္ဓါနံ ဗြဟ္မ-
စရိယဿ န စိရဋ္ဌိတိကာရဏံ သုတော ဣတ-
ရေသံ တိဏ္ဏံ ဗြဟ္မစရိယဿ စိရဋ္ဌိတိကာရဏံ
သောတုကာမော ပုန ဘဂဝန္တံ...ပုစ္ဆိ။ ဝိဠာ
၁။ ၁၅၇။

စိရဋ္ဌိတိသံဝတ္တနိကကမ္မဗဟုလ (တိ) [စိရဋ္ဌိတိ+
သံဝတ္တနိက + ကမ္မဗဟုလ] ကြာမြင့်စွာ
တည်ခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်သော များစွာသော
ကံရှိသော။ အဝသိဠမနုဿပေတတိရစ္ဆာနာနံ
ပန စိရဋ္ဌိတိသံဝတ္တနိကကမ္မဗဟုလေ ကာ-
လေ။ ဒီ၊ ဠာ ၁။ ၁၅၆။ သီ၊ ဠာ ၁။ ၄၁၇။ အံ၊
ဠာ ၂။ ၂၅၂။

စိရဋ္ဌိတိဟေတု (ပု) [စိရဋ္ဌိတိ+ဟေတု] ကြာ
မြင့်စွာတည်ခြင်း၏ အကြောင်း။ တဒါ စ
အာယဿ သာရိပုတ္တော သတ္တာရာ နိဒ္ဒိဋ္ဌေသု
စိရဋ္ဌိတိဟေတုသု ဇာတေသု။ ဝဇီရ၊ ၅၉။

စိရတန (တိ) [စိရ+တန] ကြာမြင့်စွာသော
ကာလ၌ဖြစ်သော၊ ကြာမြင့် ရှည်ကြာစွာ

သော၊ ရှေးကဖြစ်သော၊ ရှေးကျသော။
သနန္တနန္တိ စိရတနံ ပေါရာဏကံ။ ဒီ၊ ဠာ ၂။
၂၅၇။ (-စရိယာ၊ ဠာ ၅။ ၁။ သီ၊ ဠာ ၁။ ၅၅။)
စိရန္တနလည်း ကြည့်။

စိရတနကာလ (ပု) [စိရတန+ကာလ] ကြာမြင့်
ရှည်ကြာစွာသော - အခါ - ကာလ။ စိရ-
တနကာလံ ဗုဒ္ဓသာသနော ဘာဝိတဘာဝန-
တာယ ဝါသိကဝါသနတာယ။ မ၊ ဠာ ၂။ ၃၉၅။

စိရတရ (တိ) [စိရ+တရ] အလွန်ကြာမြင့်စွာ
သော(ကာလ)။ ယေန တုဝံ စိရတရံ ပဏိ-
တော သိယာ။ ပေတ၊ ၁၅၃။ စိရတရန္တိ စိရ-
ကာလံ။ ပေတ၊ ဠာ ၁။ ၁၀၃။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၄၆။ ဒီ၊
၃။ ၁၂၃။ မ၊ ၃။ ၂၁၅။ သံ၊ ၁။ ၄၀၆-၇။ အံ၊ ၂။
၅၁။ မိလိန္ဒ၊ ၈၈။ ဒီ၊ ဠာ ၂။ ၃၆၂။ ဒီ၊ ဠာ ၃။ ၁၀၉။
မ၊ ဠာ ၁။ ၂၇၈။ သံ၊ ဠာ ၂။ ၁၆၁။ အံ၊ ဠာ ၃။ ၁၀၄။
ဓမ္မ၊ ဠာ ၁။ ၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဠာ ၁၇၈၊ ၂၄၃။
သုတ္တနိ၊ ဠာ ၁။ ၁၉၆။ ထေရ၊ ဠာ ၁။ ၄၁၂။ ထေရ၊
ဠာ ၂။ ၅၂၅။ ဇာ၊ ဠာ ၄။ ၁၂၆။ နေတ္ထိ၊ ဠာ ၁၄၈။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၅။ ဒီ၊ ဠာ ၂။
၈၇၉။ ဒီ၊ ဠာ ၃။ ၁၀၉။ သီ၊ ဠာ ၁။ ၅၂၄။
မ၊ ဠာ ၂။ ၃၁၅။ မ၊ ဠာ ၃။ ၁၆၉။ သံ၊ ဠာ ၁။ ၄၀၊
၂၀၃။ သံ၊ ဠာ ၂။ ၅၀၈။ အံ၊ ဠာ ၃။ ၁။ ၃၈၊ ၁၆၄။
အံ၊ ဠာ ၂။ ၃၂။ မူလဠာ ၁။ ၁၁၁။)

စိရတရကာလ (ပု) [စိရတရ+ကာလ] (၁)
အလွန် ကြာမြင့်စွာသော - အခါ - ကာလ။
(တိ) (၂) အလွန်ကြာမြင့်စွာသော - အခါ -
ကာလ - ရှိသော။ (၁) စိရတရကာလံ ပုည-
ကိရိယာယ ပရိဘာဝိတသန္တာနတာယ။ မ၊
ဠာ ၃။ ၄၂၅။ (-သံ၊ ဠာ ၂။ ၅၀၉။) (၂) န
ပညာယန္တိ စိရတရကာလတ္တာ ပရမာယုနော။
ဒီ၊ ဠာ ၂။ ၂၂။ မ၊ ဠာ ၃။ ၃၃၃။

စိရတရနိဝေသာဘာဝ (ပု) [စိရတရ+နိဝေသ+
အဘာဝ] အလွန်ကြာမြင့်စွာ - သက်ဝင် -
တည်နေ - ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ ကေဇဝနဝါ-

ရေပိလဗ္ဗန္တိ စိရတရနိဝေသာဘာဝါ။ သံ၊ဋီ၊
၂။၁၃၃။

စိရတရပဗ္ဗဇိတ (တိ) [စိရတရ+ပဗ္ဗဇိတ] ရဟန်း
ပြု၍ အလွန်ကြာမြင့်စွာသော-အခါ - ကာ
လ-ရှိသော၊ အလွန်ကြာမြင့်စွာသောအခါ
ကာလက ရဟန်းပြုသောသူ။ သော ကိရ
မဇ္ဈိမဝယဿ တတိယကောဠာသေ ဌိတော
အာကပ္ပသမ္ပန္နော စ ပရေသံ စိရတရပဗ္ဗ-
ဇိတော ဝိယ ခါယတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၄။ စိရ-
ပဗ္ဗဇိတ-လည်းကြည့်။

စိရတရပ(ပု)ဗန္ဓ (ပု) [စိရတရ+ပဗန္ဓ] အလွန်
ကြာမြင့်စွာ- ဖွဲ့စပ်- ဆက်စပ်- တည်နေ-
ခြင်း။ စိရတရပဗန္ဓဝသေန ပဝတ္တတိ စ။
ပေတ၊ဋ္ဌ။၇။

စိရတရပုတ္တိ (တိ) [စိရတရ+ပုတ္တိ] အလွန်
ကြာမြင့်စွာသော ကာလသို့ ရောက်ခြင်း၊
အလွန်ကြာမြင့်စွာသော ကာလတိုင်အောင်
ရောက်ခြင်း။ ဈာနာနံ ဝိပုလတာ နာမ
သုဘာဝိတဘာဝေန စိရတရပုတ္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။
၂၆၃။

စိရတရပုဗန္ဓဝန္တိ (တိ) [စိရတရပုဗန္ဓ+ဝန္တိ။
ထီး၌ စိရတရပုဗန္ဓဝတိ] အလွန်ကြာမြင့်စွာ
-ဖွဲ့စပ် - ဆက်စပ် - တည်နေ - ခြင်းရှိ
သော။ သာ စ ခေါ် ဣတ္ထရာ ပရိတ္တကာလာ၊
န သတ္တု ယမကပါဋိဟာရိယေ ဝိယ စိရတ-
ရပုဗန္ဓဝတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၃။

စိရတရပုဗန္ဓာရဟ (တိ) [စိရတရပုဗန္ဓ+အရဟ]
အလွန် ကြာမြင့်စွာ - ဖွဲ့စပ် - ဆက်စပ် -
တည်နေ-ခြင်းငှါထိုက်သော။ ယေန ပန
ကမ္မုနာ ဇနကသာမတ္ထိယဝသေန စိရတရပု-
ဗန္ဓာရဟမ္ပိ သမာနံ ဖလံ ဝိစ္ဆေဒကပစ္စု-
ယုပ္ပတ္တိယာ ဥပဟညတိ ဝိစ္စိဇ္ဇတိ။ အံ၊ဋီ၊
၂။၁၀၄။ (-မ၊ဋီ၊၃။၃၇၄။)

စိရတရပုဝတ္တန (န) [စိရတရ+ပဝတ္တန] အလွန်
ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး- ဖြစ်စေ -

တည်စေ-ခြင်း။ သဘာဂသန္တတိဝသေနဝ
စိရတရပုဝတ္တန ဝါ ယေသံ အတ္တာယ ကရိ-
ယတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။

စိရတရပုဝတ္တိက (တိ) [စိရတရ+ပဝတ္တိ+က]
အလွန်ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ အဒ္ဓါန-
ဣရိယာပထာ စိရတရပုဝတ္တိကာ ဒိဃကာလိ-
ကာ ဣရိယာပထာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။

စိရတာပိတ (တိ) [စိရံ+တာပိတ] ကြာမြင့်စွာ
-ပူလောင်စေအပ် - ပူအောင်ပြုလုပ်အပ်-
သော။ အထဿ ဒိဃေ စိရတာပိတေ ဇလ-
မာနေ ဖာလေ အာဒါယ မုခံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၁။

စိရတ္တ (န) [စိရာ+ရတ္တိ။ဣ·ကို အ-ပြု၊ရာ·ကိုချေ။
စိရ+ရတ္တိ+အ။ ရ·ကို ချေ။] ကြာမြင့်- ရှည်
ကြာ-စွာသောညဉ့်၊ ကြာမြင့်- ရှည်ကြာ-
စွာသော အခါကာလ။ စိရတ္တ အနုတပိဿ-
တိ(အံ၊ဇာ၊၆၂)တိ စိရရတ္တံ သောမိဿတိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ စိရရတ္တလည်းကြည့်။

စိရဒိက္ခိတ (တိ) [စိရံ + ဒိက္ခိတ။] ကြာ
မြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး - ကောင်း
စွာယူအပ် - ဆောက်တည်အပ် - ကျင့်အပ်
- သော အကျင့်ရှိသော၊ ရသေ့ရဟန်းပြု၍
ကြာမြင့်စွာသော ကာလရှိသော၊ ကြာမြင့်
စွာသောကာလက ရသေ့ရဟန်းပြုသောသူ။
ဂန္ဓော ဣသိနံ စိရဒိက္ခိတာနံ။ သံ၊၁။၂၂၈။
ဇာ၊၂။၆။ စိရဒိက္ခိတာနန္တိ စိရသမာဒိဏ္ဏဝ-
တာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ စိရဒိက္ခိတာနန္တိ စိရ-
ပဗ္ဗဇိတာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၅။ စိရဒိက္ခိတာနန္တိ
ဒိက္ခိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ စိရကာလာနံ ဝတ-
သမာဒါနဝသေန ဣတော ဗာဟိရကာနံ ပဗ္ဗ-
ဇိတာနန္တိ အာဟ “စိရသမာဒိန္နဝတာန”န္တိ။
သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၅။

စိရဒိဋ္ဌ (တိ) [စိရံ+ဒိဋ္ဌ] ကြာမြင့်စွာသော ကာ
လက တွေ့မြင်အပ်ဘူးသောသူ။ မဟာရာဇ

အမေဟိ စိရဒိဋ္ဌော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဝိဋ္ဌာ။
၆၂။ (-သုတ္တနိဋ္ဌာ။ ၂၄၆။ စရိယာဋ္ဌာ။
၂၃၅။ ဝိမတိ။ ၁၂၄။)

စိရဒိဃမန္တရ (န) [စိရ+ဒိဃ+အန္တရ] အလွန်
-ကြာမြင့်-ရှည်ကြာ-စွာသော ကာလ၏
အတွင်း။ ခီယေထ ကပ္ပေါ စိရဒိဃမန္တရေ၊
ဝဏ္ဏော န ခီယေထ တထာဂတဿ။ ဒီဋ္ဌာ။
၂၅၇။ ဒီဋ္ဌာ။ ၁၆၁။ မဋ္ဌာ။ ၂၀၉။ ဥဒါနဋ္ဌာ။
၃၀၅။ အပဋ္ဌာ။ ၂၁၉။ စရိယာဋ္ဌာ။ ၉၂၄။
ဒီဋ္ဌာ။ ၁၆၁။ သံဋ္ဌာ။ ၁၆၁။ အံဋ္ဌာ။ ၁၂။ အတိ-
ဒိဃကာလံ ဝါ သန္ဓာယ “စိရဒိဃမန္တရေ”တိ
ဝုတ္တံ။ သီဋ္ဌိသစ်။ ၂။ ၂၉၄။

စိရဒိဃဝါသိက (ပု) [စိရဒိဃဝါသိ+က] အလွန်
-ကြာမြင့်-ရှည်ကြာ-စွာ နေလေ့ရှိသော၊
သူ။ ဥလူကမဏ္ဍလက္ခိကာ၊ ဝေဒိသကေ စိရ-
ဒိဃဝါသိက။ မဋ္ဌာ။ ၂၂၂။ (-ခုဒ္ဒကဋ္ဌာ။
၁၂၇။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။ ၂။ ၃၂။)

စိရဒိဃဝါသိ (တိ) [စိရဒိဃ+ဝသ+ဏိ] အလွန်
-ကြာမြင့်-ရှည်ကြာ-စွာ နေလေ့ရှိသော
သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိရနိက္ခန္ဓ (တိ) [စိရ+နိက္ခန္ဓ] ထွက်ခွါ၍
ကြာမြင့်စွာသောကာလ ရှိသော၊ ကြာမြင့်
စွာသော ကာလက ထွက်ခွါသွားသော၊ သူ။
ဇာတသံဝဇောပိ ယော စိရနိက္ခန္ဓော၊ တဿ
န သဗ္ဗသော ပစ္စက္ခာ ဟောန္တိ။ ဒီဋ္ဌာ။ ၃၃၆။
စိရနိက္ခန္ဓောတိ နိက္ခန္ဓော ဟုတော စိရကာ-
လော၊ စိရံ နိက္ခန္ဓဿ အဿာတိ ဟိ စိရ-
နိက္ခန္ဓော။ သီဋ္ဌိသစ်။ ၂။ ၄၃၂။ (-ဒီဋ္ဌာ။ ၂။
၄၀၀။)

စိရနိက္ခိတ္တ (တိ) [စိရ+နိက္ခိတ္တ] ကြာမြင့်စွာ
ဖုံးထားအပ်သော။ စိရနိက္ခိတ္တံ ဘန္တေ နာဂ-
သေန ဇိနရဟဿံ အဇ္ဇေတရဟိ လောကေ
ဝိဝဋ္ဌံ ပါကဋ္ဌံ ကတံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၆။ (-အဘိ။
ဋ္ဌာ။ ၂၅၇။ မဟာနိဋ္ဌာ။ ၃၀၀။)

စိရနိဂဋ္ဌိတပါဒ (ပု) [စိရ+နိဂဋ္ဌိတ+ပါဒ] ကြာ
မြင့်စွာ (သံခြေကျဉ်းထူးတို့ဖြင့်) ဖွဲ့ချည်အပ်
သောခြေထောက်။ စိရနိဂဋ္ဌိတပါဒါနံ နိဂဋ္ဌ-
မောက္ခေပိ သင်္ကုစိတတာဂမနဟေတုကော
နိဂဋ္ဌနိဟိတော အာကာရော ဝိယ။ ဝိမတိ။
၁။ ၄၄။

စိရနိစိတဝီရိယ (တိ) [စိရ+နိစိတ+ဝီရိယ]
ကြာမြင့်စွာ - ဆည်းပူး - အားထုတ် - အပ်
သော ဝီရိယရှိသော၊ သူ။ ဗာဠဝီရိယောတိ
စတုန္တံ သမ္ပပ္ပဓာနာနံ ဝသေန စိရနိစိတဝီရိ-
ယော။ သံဋ္ဌာ။ ၂၉၃။

စိရနိရုဒ္ဓ (တိ) [စိရ+နိရုဒ္ဓ] ချုပ်ပျက်၍
ကြာမြင့်စွာသောကာလရှိသော၊ ကြာမြင့်စွာ
သော ကာလက ချုပ်ပျက်သော။ ကထံ
ပန အနေကကပ္ပသတသမတိက္ကမေန စိရ-
နိရုဒ္ဓတော ဝိညာဏတော ဣဓ ဝိညာဏံ
သမ္ပပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီဋ္ဌာ။ ၁၆၀။ (-သီဋ္ဌိသစ်။ ၁။
၄၃၀။) စိရနိက္ခန္ဓ-လည်းကြည့်။

စိရနိဝါသ (ပု) [စိရ+နိဝါသ] ကြာမြင့်စွာ
နေခြင်း။ အဟမ္ပိ စိရနိဝါသေန ဣဓ
ဥက္ကဏ္ဍိတော ဂစ္ဆာမိ။ သံဋ္ဌာ။ ၁။ ၈၁။

စိရနိဝါသိ (တိ) [စိရ+နိဝါသိ] ကြာမြင့်စွာ
နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဣမသ္မိ ဣသိဂိလိသ္မိ
ပဗ္ဗတေ စိရနိဝါသိနော အဟေသံ။ မဉ္ဇ။
၁၁၃။ (-၁၁၄။ သံဋ္ဌာ။ ၄၂၅။ သံဋ္ဌာ။ ၃၁၄။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၈၇။)

စိရနိသဇ္ဇာ (ထိ) [စိရ+နိသဇ္ဇာ] ကြာမြင့်စွာ
ထိုင်ခြင်း။ ပိဋ္ဌိ မေ အာဂိလာယတိတိ စိရနိ-
သဇ္ဇာယ ဝေဒနာဘိဘူတာ ဗာဓတိ။ ဝိဋ္ဌာ။
၄။ ၁၁၂။ (-သံဋ္ဌာ။ ၉၅။ ဥဒါနဋ္ဌာ။ ၁၉၆။
မဋ္ဌာ။ ၂။ ၅၀။ အံဋ္ဌာ။ ၂၆၇။)

စိရနိသိန္ဒ (တိ) [စိရ+နိသိန္ဒ] ထိုင်၍ ကြာ
မြင့်စွာသော ကာလရှိသော၊ ကြာမြင့်စွာ

သော ကာလက ထိုင်နေသော။ စိရနိသိန္နော
ဘိက္ခုသံဃော။ ဝိ၊ ၄။ ၄၁၈။ အံ၊ ၃။ ၁၄၂။
ဥဒါနံ၊ ၁၃၈။ ဝိ၊ ၄။ ၁၃၉။ ဒီ၊ ၄။ ၁၄၂။
မ၊ ၄။ ၁၃၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။ သံ၊ ၄။ ၁၃၂။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၂။ ၂၃၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၉၆။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၂။ ၆။ စိရနိက္ခန္တိ-လည်းကြည့်။

စိရနိသေဝိတဝသနကိစ္စ (တိ) [စိရံ+နိသေဝိတ
+ဝသနကိစ္စ] ကြာမြင့်စွာသော - မှီဝဲ -
သုံးဆောင် - အပ်သော ဝတ်ရုံမှ ကိစ္စရှိသော၊
မှီဝဲ - သုံးဆောင် - ဝတ်ရုံ - ပြီး၍ ဟောင်း
နွမ်းသော။ နိဗ္ဗသနာနိတိ စိရနိသေဝိတဝသန-
ကိစ္စာနိ၊ ပရိဘောဂဇိဏ္ဍာနိတိ အတ္ထော။ သံ၊
၄။ ၂။ ၁၆၀။

စိရနိဟိတ (တိ) [စိရံ+နိဟိတ] မြှုပ်နှံထား
၍ ကြာမြင့်စွာသော ကာလရှိသော၊ ကြာ
မြင့်စွာသောကာလက မြှုပ်နှံထားအပ်သော။
စိရနိဟိတယ ကုမ္ဘိယာ ဥပရိ ဇာတကံ။ ဝိ၊
၄။ ၂။ ၂၇၁။

စိရန္တန (တိ) [စိရံ+တန] ကြာမြင့်စွာသော
ကာလ၌ဖြစ်သော၊ ကြာမြင့် - ရှည်ကြာ - စွာ
သော၊ ရှေးကဖြစ်သော၊ ရှေးကျသော။
စိရန္တနောထ ပစ္စုပ္ပန်။ ဓာန်။ ၇၁၃။ စိရံ-
သဒ္ဓေါ နိပါတော သတ္တမ္ပန္နော ပုရာဏတ္ထော
ဣဟ ဂယုတေ၊ တတြ ဘဝေါ စိရန္တနော။
ဓာန်၊ ၄။ ၇၁၃။ အနာဂတေ သန္တိကဋ္ဌေ
တထာတိတေ စိရန္တနော။ ဝဇီရ။ ၂၂။

စိရန္တရ (န) [စိရံ+တရ] အလွန်ကြာမြင့်သော
- အခါ - ကာလ။ တပန္နိ လူခမ္ပိ တပံ စိရန္တ-
ရံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၆။ စိရန္တရန္တိ စိရကာလံ။ ဇာ၊
၄။ ၅။ ၄၂၈။

စိရပက္ကန္တိ (တိ) [စိရံ+ပက္ကန္တိ] ဖဲ့ခါ၍ ကြာ
မြင့်စွာသော ကာလရှိသော၊ ကြာမြင့်စွာ

သော ကာလက ဖဲ့ခါသွားသော၊ သူ။ အစိရ-
ပက္ကန္တိတိ သံသံ ဘိန္တိတော န စိရပက္ကန္တိ။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၆။

စိရပဋိက (ပ) [စိရံ+ပဋိက] ကြာမြင့်စွာဖြစ်
သောကာလ၊ ကြာမြင့်စွာသောကာလ။ စိရ-
ပဋိက မယံ ဘော မဟာသမဏေ အဘိပ္ပု-
သန္တာ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၂။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၅။ စိရပဋိ-
ကာတိ စိရကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၂၅၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၈။
ယသ္မာ ယော နာဂဒမနကာလော စိရံ ပဋ္ဌ-
တိ ပဝတ္တတိ၊ တသ္မာ သော စိရပဋိကောတိ
ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။ (- ဒီ၊ ၂။ ၂၁၅။ သံ၊
၂။ ၉၈။ ဥဒါနံ၊ ၉၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၇။ သံ၊ ၄။ ၂။
၂၈၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၀၂။ ဝဇီရ။ ၄၁၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၂၅၀။)

စိရပဋိဂ္ဂဟိတ (တိ) [စိရံ+ပဋိဂ္ဂဟိတ] ကြာမြင့်
သော ကာလက - ခံယူအပ် - အကပ်ခံအပ် -
သော။ တေနော ဘိက္ခုနာ တာပိတေန
ဥဒကေန စိရပဋိဂ္ဂဟိတေန စ အကပ္ပိယ-
ကုဋိယံ ဝုတ္တေန စ သဟ အာမိသံ ဘုဉ္ဇန္တိယာပိ
သာမပါကာဒိဒေါသော န ဟောတိ။ ဝိမတိ၊
၂။ ၃၅။

စိရပ(ပ)ဋိစ္ဆန္တ (တိ) [စိရံ+ပဋိစ္ဆန္တ] ကြာမြင့်စွာ
- ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးကွယ် - အပ်သော။ စိရ-
ပဋိစ္ဆန္တ အစိရပဋိစ္ဆန္တာတိ ကရောန္တဿ န
ဝုဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၄၈။
စိရပဋိစ္ဆန္တာနံ အဋ္ဌေန သမောဓာနော အဋ္ဌ-
သမောဓာနော။ ကခါ၊ ၄။ ၄။ ၂၆၄။

စိရပဗ္ဗဇိတ (တိ) [စိရံ+ပဗ္ဗဇိတ] ရသေ့ ရဟန်း
ပြု၍ ကြာမြင့်စွာသော ကာလရှိသော၊
ကြာမြင့်စွာသောကာလက ရသေ့ ရဟန်းပြု
သွားသော၊ သူ။ အယံ ဒေဝ ပူရဏော ကဿ-
ပေါ...စိရပဗ္ဗဇိတော အဒ္ဓဂတော ဝယော-

အနုပုတ္တော။ ဒီ၊ ၁။ ၄၄။ စိရံ ပဗ္ဗဇိတဿ အ-
 သာတိ စိရပဗ္ဗဇိတော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၁။ ဒီ၊ ၁။
 ၁။ ၂၃။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၉။ ဒီ၊ ၂။ ၆၅။ ဒီ၊ ၂။
 ၁၀၁။ မ၊ ၁။ ၂၃။ အံ၊ ၂။ ၁၀၀၊ ၄၁။ အံ၊ ၂။
 ၄၁၊ ၅၄။ သုတ္တနိ၊ ၃၅။ ဝိ၊ ၁။ ၁၆၁။ ဒီ၊
 ၁။ ၁၁၆။ မ၊ ၁။ ၂။ ၄၇-၉။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၀။
 သံ၊ ၁။ ၄၂၊ ၁၂။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၀။ အံ၊ ၁။
 ၆၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၂။ ၂။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂။ ၂။ သုတ္တနိ၊
 ၁။ ၂။ ၂၊ ၁၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂။ သံ၊ ၁။
 ၁၇၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၅။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၆၇။)

စိရပဘာဝ (ပု) [စိရံ+ပဘာဝ] ကြာမြင့်စွာ
 ဖြစ်စေအပ်သောအစွမ်းတန်ခိုး။ တဝ စိရ-
 ပဘာဝေန၊ နိပ္ပန္နာ နရနာယက။ အပ၊ ၂။ ၂၇၄။

စိရပ(ပု)ဘုတိ (ဗျ) [စိရံ+ပဘုတိ] ကြာမြင့်စွာ
 သော ကာလမှစ၍။ စိရပဋိကာတိ စိရပဘု-
 တိ။ ဝဇီရ၊ ၄၁၄။ စိရပဘုတိယံ မယံ၊ ပတ္တိတံ
 အဇ္ဇ သိဇ္ဈတေ။ အပ၊ ၂။ ၂၀၉။ ထေရီ၊ ၁။
 ၁၅၀။

စိရပရိစယ (ပု) [စိရံ+ပရိစယ] ကြာမြင့်စွာ
 -လေ့လာ-လေ့ကျက်-ခြင်း။ ဝိပဿနာယ
 ကမ္ပံ ကရောန္တော စိရပရိစယေန ကမ္မဋ္ဌာန-
 တော ဗဟိဒ္ဓါ ဝိဓာဝန္တံ စိတ္တံ....နိဂ္ဂဟန္တော။
 ထေရီ၊ ၁။ ၂၁၄။ (-စရိယာ၊ ၁။ ၁၃၅၊ ၂၉၆။
 သီ၊ ၁။ ၁၆၁။ ၂၇၄)

စိရပရိစိန္တ (တိ) [စိရံ+ပရိစိန္တ] ကြာမြင့်စွာ
 -လေ့လာ-လေ့ကျက်-လုပ်ကျွေး - အပ်
 သော။ စိရပရိစိန္တောပိ ဟိ အဂ္ဂိ ဒဟတိ။
 ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၇၃။

စိရပရိစိတ (တိ) [စိရံ+ပရိစိတ] ကြာမြင့်စွာ
 -လေ့လာ-လေ့ကျက်-ပေါင်းသင်း - ဆက်
 ဆံ - ဆည်းကပ်-အပ်သော။ စိရပရိစိတေန
 ဝိဝေကဇ္ဈာသယေန အာကမ္ဘိယမာနဟဒေ-
 ယော သော ရတ္တိန္ဒြိယံ....ဝဒတိ။ ထေရီ၊ ၁။ ၂။

၁၇၅။ (-၃၂၆။ စရိယာ၊ ၁။ ၂၄၆။ ဇာ၊ ၁။ ၅။
 ၄၇၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၇။

စိရပရိစိတနိကန္တိ (ထိ) [စိရပရိစိတ+နိကန္တိ]
 ကြာမြင့်စွာ - လေ့လာ - လေ့ကျက် - အပ်
 သော တပ်နှစ်သက်မှု။ တတ္ထ ဗဟုလံ နိဗ္ဗတ္တ-
 ပုဗ္ဗတာယ စိရပရိစိတနိကန္တိဝသေန။ ဒီ၊ ၁။
 ၁။ ၂၁၀။ သီ၊ ၁။ ၁၆၁။ ၂။ ၉။

စိရပရိစိတလောလတာ (ထိ) [စိရပရိစိတ +
 လောလ+တာ] ကြာမြင့်စွာ - လေ့လာ -
 လေ့ကျက်-အပ်သော - လျှပ်ပေါ် - လော်
 လည်-သူ၏အဖြစ်။ ဧဝံ စိရပရိစိတလောလ-
 တာဝသေန သဗ္ဗပဌမံ တထာ အကာသိ။ ဒီ၊
 ၁။ ၂။ ၄၂။

စိရပရိနိဗ္ဗုတ (တိ) [စိရံ+ပရိနိဗ္ဗုတ] ပရိနိဗ္ဗာန်
 ပြု၍ ကြာမြင့်စွာသော ကာလရှိသော၊
 ကြာမြင့်စွာသောကာလက ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသွား
 သော၊ သူ။ ထေရာ စိရပရိနိဗ္ဗုတာ။ မ၊ ၁။ ၄။
 ၂၂၆။ (-မ၊ ၁။ ၂။ ၄၁၂။)

စိရပရိဘာဝနာ (ထိ) [စိရံ+ပရိဘာဝနာ] ကြာ
 မြင့်စွာ-ထုံခြင်း - ဖြစ်ပွားစေခြင်း။ တေသံ
 ဗလဝဘာဝတော စိရပရိဘာဝနာယ သတ္တ-
 သန္တာနတော ဒုဗ္ဗိသောဓိယတာယ။ ဒီ၊ ၁။
 ၆၁။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၃။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂။ (-
 အနု၊ ၁။ ၂။ ၂၃။)

စိရပရိဘာဝိတ (တိ) [စိရံ+ပရိဘာဝိတ] ကြာ
 မြင့်စွာ-ထုံအပ် - ဖြစ်ပွား စေအပ်-သော။
 ယသ္မာ ပန ဧဝံ စိရပရိဘာဝိတံ ပရိဝေဋ္ဌေတွာ
 ဝိယ ဌိတံ ဟောတိ။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၂၃။

စိရပရိမဇ္ဇိတ (တိ) [စိရံ+ပရိမဇ္ဇိတ] ကြာမြင့်စွာ
 -ပွတ်နယ်-ပွတ်တိုက် - အပ်သော။ အောက်
 ပုဒ်ကြည့်။

စိရပရိမဇ္ဇိတသောဝဏ္ဏပလက (န) [စိရပရိမဇ္ဇိတ
 + သောဝဏ္ဏပလက] ကြာမြင့်စွာ-ပွတ်နယ်

-ပုတ်တိုက်-အပ်သောရွှေပျဉ်ပြား။ ဇာတိ-
ဟိဂုံလကေန မက္ခိတွာ စိရပရိမဇ္ဇိတသော-
ဝဏ္ဏဗလကံ ဝိယ သောဘတေ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။
၂၂၀။

စိရပရိဝါသိက (တိ) [စိရံ+ပရိဝါသိက] ကြာမြင့်
စွာသော-တည်နေစေအပ် -ထုံထားအပ်-
သော။ စိရပရိဝါသိကတာယ တက္ကဘရိတ-
စာဋီ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၁။

စိရပရိဝါသိတ (တိ) [စိရံ+ပရိဝါသိတ] ကြာမြင့်
စွာ-တည်နေစေအပ်-ထုံထားအပ်-သော။
မရကတာလနာဋ္ဌိကေရာဒိပုပ္ဖရသော စိရပရိ-
ဝါသိတော ပုပ္ဖါသဝေါ။ သာရတ္ထ၊၃။၇၉။
ကခံ၊ဋီ၊သစ်။၄၀၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၅။ ဝိမတိ၊
၂။၄၂။ (-မူလဋီ၊၂။၁၈၉။)

စိရပရိဝိတက္က (ပု) [စိရံ+ပရိဝိတက္က] ကြာမြင့်
စွာ-ကြံစည် - စဉ်းစား - ခြင်း။ တထာ
စိရပရိဝိတက္ကေပိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၄။

စိရပရိဝုဋ္ဌ(တ္ထ) (တိ) [စိရံ + ပရိဝုဋ္ဌ (တ္ထ)]
ကြာမြင့်စွာ-တည်နေစေအပ်-ထုံထားအပ်
သော။ အဝိဇ္ဇာသဝဘဝါသဝါနံ စိရပရိဝုဋ္ဌ-
(တ္ထ)တာယ ဒသိတာယ တဗ္ဘာဝဘာဝိနော
ကာမာသဝဿ စိရပရိဝုဋ္ဌ(တ္ထ)တာ ဒသိ-
တာဝ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၆။ မ၊ဋီ၊၁။
၁၄၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ မူလဋီ၊၁။၅၂။)

စိရပဝတ္တက (တိ) [စိရံ+ပဝတ္တက] ကြာမြင့်-
ရှည်လျား - စွာသော ကာလ၌ဖြစ်သော။
အဒ္ဓါနဣရိယာပထာတိ စိရပဝတ္တကာ ဒီဃ-
ကာလိကာ ဣရိယာပထာ အဒ္ဓါနသဒ္ဓဿ
စိရကာလဝစနတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀၇။

စိရပါပါဘိရတ (တိ) [စိရံ+ပါပ + အဘိရတ]
ကြာမြင့်စွာ မကောင်းမှု၌အလွန်-မွေ့လျော်
-ပျော်ရွှင်-သော၊သူ။ စိရပါပါဘိရတော
အဗုဒ္ဓိမာ။ ပေတ။၁၇၇။ စိရပါပါဘိရတောတိ
စိရကာလံ ပါပေ အဘိရတော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။
၁၉၁။

စိရပါရိဝါသိက (တိ) [စိရံ+ပါရိဝါသိယ။ ယ-ကို
က-ပြု။] ကြာမြင့်စွာ-တည်နေစေအပ် -
ထုံထားအပ်-သော။ လောကသ္မိဉ္စိ စိရပါရိ-
ဝါသိကာ မဒိရာဒယော အာသဝါတိ ဝုစ္စန္တိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၀။)

စိရပါရိဝါသိကဋ္ဌ (ပု) [စိရပါရိဝါသိက + အတ္ထ]
ကြာမြင့်စွာ-တည်နေစေအပ်- ထုံထားအပ်
-သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။
စိရပါရိဝါသိကဋ္ဌေန မဒိရာဒယော အာသဝါ
ဝိယာတိပိ အာသဝါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။

စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌ (ပု) [စိရံ+ပါရိဝါသိယ+အတ္ထ]
ကြာမြင့်စွာ - တည်နေစေအပ် - ထုံထား
အပ်-သည်၏အဖြစ် ဟူသော အနက်သ
ဘော။ စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌေန ဝါ အာသဝနဋ္ဌေန
ဝါ အာသဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။ စိရပါရိဝါသိယ-
ဋ္ဌေနာတိ စိရပါရိဝုတ္တတာယ ပုရာဏဘာဝေန။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀၊၄၀၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၄၊၁၅၈။
မ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၆။ မူလဋီ၊၁။၅၂။)

စိရပ္ပ (ပု) [အဓိစွသမုပ္ပန္နနာမ်] စိရပ္ပမည်သော
စကြဝတေးမင်း။ ဣတော ပန္နရသေ ကပ္ပေ၊
စိရပေါနာမခတ္တိယော။ သတ္တရတနသမ္ပန္နော၊
စက္ကဝတ္တိ မဟပ္ပလော။ အပ၊၁။၂၆၆။

စိရပ္ပတ္တ (တိ) [စိရံ+ပတ္တ] ရောက်-ရ-၍ ကြာ
မြင့်စွာသော ကာလရှိသော၊ ကြာမြင့်စွာ
သောကာလက-ရောက်-ရ-သော။ အပိ
စ မယာ စိရပ္ပတ္တံ အရဟတ္တံ။ ဝိ၊၄။၅၀၃။

စိရပ္ပနဋ္ဌ (တိ) [စိရံ + ပနဋ္ဌ] ကြာမြင့်စွာ
ပျောက်ကွယ် နေသော၊သူ။ စိရပ္ပနဋ္ဌေသုစိ-
ရပ္ပဝါသိနော ဉာတိမိတ္တေ သုဟဇ္ဇေ သခိနော
သမာနေတာ အဟောသိ။ ဒီ၊၃။၁၃၁။ (-
၁၃၂။)

စိရပ္ပဗန္ဓ (ပု) [စိရံ + ပဗန္ဓ] ကြာမြင့်စွာ
 -ဆက်စပ်-တည်နေ-ခြင်း။ စိရပ္ပဗန္ဓသင်္ခါ-
 တာယ ယာပနာယ ကစိ ယာပေတုံ သက္ကု-
 ဏေယျံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂၆၆။
 သီ၊ ၁။ ၂၄၇။ မ၊ ၁။ ၂၀၆။ (-ဝိမတိ၊
 ၁။ ၆၇။)

စိရပ္ပဝတ္တိ (ထိ) [စိရံ + ပဝတ္တိ] ကြာမြင့်စွာ
 ဖြစ်ခြင်း။ ကာရဏဘာဝတောတိ စိရပ္ပ-
 ဝတ္တိယာ ကာရဏဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၃၂၄။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၃။ ဒီ၊ ၁။ ၉၁။ သီ၊
 ၁။ ၂၄၇။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၁၉၊ ၁၅၇။)

စိရပ္ပဝါသီ (တိ) [စိရံ + ပဝါသီ] ကြာမြင့်စွာ
 ကွဲကွာ၍နေသောသူ။ စိရပ္ပဝါသီ ပုရိသံ၊
 ဒူရတော သောတ္ထိမာဂတံ။ ဓမ္မ၊ ၄၅။ ဝိမာန၊
 ၇၃။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၉။ ဝိမာန၊ ၁။ ၂၀၅။ သာရတ္ထ၊
 ၃။ ၁၉၀။ စိရပ္ပဝါသီန္တိ စိရပ္ပဝုဋ္ဌံ၊ ဓမ္မ၊ ၄၅။
 ၁၉၁။ “စိရပ္ပဝါသီ” နှင့် ပ-သဒ္ဒေါ သဝန-
 ကိရိယာယ ဝိယောဂဝိသိဋ္ဌတံ ဒီပေတိ။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂၉။

စိရပ္ပဝုဋ္ဌ (ထိ) [စိရံ + ပဝုဋ္ဌ (ထိ)] ကြာမြင့်
 စွာ ကွဲကွာနေသောသူ။ အာမန္တယိတာန
 ပလေမိ နာဂ၊ စိရပ္ပဝုဋ္ဌောသ္မိ အဟံ ဇနိန္ဒ။
 ဇာ၊ ၂။ ၂၃။ ဇာ၊ ၄၅။ ၁၀၅။ စိရပ္ပဝုဋ္ဌာ
 အထ ဝါ န တေ ဣမေ (ဇာ၊ ၁။ ၈၂။) တိ ကိံ
 န ခေါ ဣမေ စိရံ ဝိပဝသိတွာ ဒီဃဿ
 အဒ္ဓုနော အစုယေန အာဂတတ္တာ မံ “သော
 ယေဝ အယ” နှင့် သဉ္ဇာနန္တိ။ ဇာ၊ ၄၅။ ၂။ ၃၄၄။
 (-ဓမ္မ၊ ၄၅။ ၁၉၀-၁။ ထေရီ၊ ၄၅။ ၂၀၃။ ဇာ၊ ၄၅။
 ၅။ ၁၀၇၊ ၃၄၉။)

စိရဗြဟ္မစာရီ (တိ) [စိရံ + ဗြဟ္မစာရီ] ကြာမြင့်
 စွာ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသော
 သူ။ အင်္ဂီရသံ ဂေါတမံ ဟေဋ္ဌယိတွာ၊ ခန္တိံ
 တပဿိံ စိရဗြဟ္မစာရီ။ ဇာ၊ ၂။ ၉။ ဇာ၊ ၄၅။
 ၅။ ၁၅၁။

စိရဘာသိတ (တိ) [စိရံ + ဘာသိတ] ကြာမြင့်
 စွာသောကာလက ပြောဆိုအပ်သော။ စိရ-
 ဘာသိတ (သံ၊ ၃။ ၁၇၃) နှင့် “အသုကသ္မိ”
 ဌာနေ အသုကံ နာမ ဘာသိတ” နှင့် ဧဝံ
 စိရကာလေ ဘာသိတံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၆။ စိရ-
 ကတ-လည်းကြည့်။

စိရမာန (တိ) [စိရံ + မာန] ကြာမြင့်နေသော၊
 သူ။ တဒါ ဟိ သောတ္ထိသေနော သမ္ပုလ္လာ-
 ယ စိရမာနာယ “ဣတ္ထိယော နာမ လောလာ၊
 ပစ္စာမိတ္တမ္ပိ မေ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆေယျာ” တိ
 ပရိသက်န္တော။ ဇာ၊ ၄၅။ ၉၇။

စိရယပန (န) [စိရံ + ယပန] ကြာမြင့်စွာ
 (အတ္တဘောဇာ) ဖြစ်ခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း။
 ဒီဃာ တီဘိ ပုရိသဝရဂ္ဂလက္ခဏေဟိ၊ စိရ-
 ယပနာယ (စိရယာပနာယ။ သျှာ။ မူကွဲ) ကုမာ-
 ရမာဒိသန္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂။ စိရယပနာယာတိ စိရံ
 ယာပနာယ၊ ဒီဃာယုကဘာဝါယ ဒီ၊ ၄။ ၃။
 ၁၀၉။ စိရယပနာယာတိ အတ္တဘာဝဿ စိရ-
 ကာလံ ပဝတ္တနာယ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၉။

စိရယာပန (န) [စိရံ + ယာပန] ကြာမြင့်စွာ
 (အတ္တဘောဇာ) ဖြစ်ခြင်း၊ အသက်ရှည်
 ခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိရရက္ခိတဂေါပိတ (တိ) [စိရံ + ရက္ခိတ + ဂေါ-
 ပိတ] ကြာမြင့်စွာစောင့်ရှောက်အပ်၊ လုံခြုံ
 စေအပ်သော။ ဧဝံ ဥပသက်မန္တဿ ဟိ စိရ-
 ရက္ခိတဂေါပိတောပိ သမဏဓမ္မော ကတိပါ-
 ဟေနေဝ နဿတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၉၉။

စိရရတ္တံ (ထိ) တပဿီ (တိ) [စိရရတ္တံ + တပဿီ]
 ကြာမြင့်-ရှည်ကြာ-စွာသော ကာလပတ်
 လုံးအကျင့်ရှိသော၊ ကြာမြင့်-ရှည်ကြာ-စွာ
 သောကာလပတ်လုံး အကျင့်ကိုမှီ၍နေသော
 သူ။ အာရညိကဿ ဣသိနော၊ စိရရတ္တံ
 တပဿိနော။ ဇာ၊ ၁။ ၇၉။ ဇာ၊ ၄၅။ ၃၇၂။
 စိရရတ္တံ တပံ နိဿာယ ဝုတ္တတာ စိရရတ္တ-

တပသိနော။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၂၀။ (-အပါ၊၁။ ၂၃၃။)

စိရရတ္တ(တ္တ)ပိဋိတ (တိ) [စိရရတ္တ+ပိဋိတ] ကြာ မြင့် - ရှည်ကြာ - စွာသော ကာလပတ်လုံး နှိပ်စက်အပ်သော။ စိရရတ္တ ပိဋိတော (ပဋိသံ။ ၁၂၄)တိ ဒိဃမဒ္ဓါနံ ပိဋိတော ဃဋ္ဌိတော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂။ ဒုက္ခာဘိတုန္နော စိရရတ္တ- ပိဋိတော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၁၃၉။

စိရရတ္တ(တ္တ)သမေတိက (တိ) [စိရရတ္တ+သမေ- တိ+က](က)ကြာမြင့်-ရှည်ကြာ-စွာသော ကာလပတ်လုံး - ကောင်းစွာ နှိုးနှောသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော - ညီညွတ်တူညီ သော - သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော အယူရှိသော၊သူ။ (ခ) ကြာမြင့်-ရှည်ကြာ-စွာသော ကာလ ပတ်လုံး - ဆက်ဆံ - ပေါင်းသင်း - ခြင်းရှိ သော၊သူ။ (က) (ခ) သဟာယာ ဝတိမေ ဘိက္ခု။ စိရရတ္တသမေတိကာ။ သံ၊၁။၄၇၂။ နေတ္ထိ။၁၃၀။ (က) စိရရတ္တသမေတိကာတိ ဒိဃရတ္တံ သံသန္နိတော သမေတော ဌိတလဒ္ဓိ- နော။ သံ၊ဌ၊၂။၂၂၇။ သမ္မာ သံသန္နနဝသေန တေ ပဝတ္တတိတိ သမေတိ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒိ။ သမ္မာ စိရရတ္တံ စိရကာလံ သမေတိ ဧတေသံ အတ္ထိတိ စိရရတ္တသမေတိကာ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၀။ (ခ) ကာလေန ကာလံ သပ္ပိယ- ဓမ္မဿ သဝနဝသေန စိရရတ္တံ သမေတိ သမာဂမော ဧတေသန္တိ စိရရတ္တသမေတိ- ကာ။ နေတ္ထိ၊ဌ၊၂၄၂။

စိရရတ္တ (န) [စိရာ+ရတ္တိ၊ဣ-ကို အ၊ပြ။ စိရ+ ရတ္တိ+အ] ကြာမြင့် - ရှည်ကြာ - စွာသော ညဉ့်၊ကြာမြင့်-ရှည်ကြာ-စွာသော - အခါ - ကာလ။ စိရရတ္တံ ဝတာ (ထေရ၊ဌ၊၃၂၃)တိ စိရကာလံ ဝတ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၃၃။ (-သံ၊ ၁။၂၇။ သုတ္တနိ၊၃၀၃။ ထေရ၊ဌ၊၂၂၅၊၃၆၉။ ဇာ၊၁။၃၀၇။ ဇာ၊၂။၂၂၅။ နေတ္ထိ၊၁၁၂။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၇၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၁၁။ သံ၊ဌ၊၂။

၂၂၇။ အံ၊ဌ၊၂။၃၆၈။ အံ၊ဌ၊၃။၂၂၄။ အဘိ၊ ဌ၊၂။၄၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ ၂၀၀။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၁၅၊၅၂၄။ နေတ္ထိ၊ဌ။ ၂၄၂။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၂၀။ ဇာ၊ဌ၊၆။၉၉။ ဇာ၊ ဌ၊၇။၂၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၉။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၀၇။)

စိရရတ္တညူတာ (ထိ) [စိရရတ္တညူ+တာ] ကြာ မြင့်-ရှည်ကြာ-စွာသော-ညဉ့်-ကာလ- ကို သိသောသူ၏အဖြစ်။ စိရရတ္တညူတာယ ဇာတိမဟလ္လကာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။

စိရရတ္တညူ (တိ) [စိရရတ္တ+ညူ+ရ] ကြာမြင့်- ရှည်ကြာ - စွာသော - ညဉ့် - ကာလ - ကို သိသော၊သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိရရတ္တတာပိတ (တိ) [စိရရတ္တ+တာပိတ] ကြာ မြင့်-ရှည်ကြာ-စွာသော ကာလပတ်လုံး- ပူလောင်စေအပ် - ပူအောင်ပြုအပ် - သော။ တတ္ထံ ပက္ကုဏ္ဍိတမယောဂုဠဉ္စ၊ ဒီဃေ စ ဖာလေ စိရရတ္တတာပိတေ။ ဇာ၊၂။၆၂။ ဇာ၊ ဌ၊၅။၂၇၅။

စိရရတ္တနိဝါသိ (တိ) [စိရရတ္တ+နိဝါသိ၊ ထိ-၌ စိရရတ္တနိဝါသိနိ] ကြာမြင့် - ရှည်ကြာ - စွာသော ကာလပတ်လုံး-နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ပဗ္ဗတျာဟံ ဂန္ဓမာဒနေ၊ စိရရတ္တနိဝါ- သိနိ။ ဇာ၊၂။၁၈၂။ စရိယာ၊ဌ။၂၅၃။ ဇာ၊ ဌ၊၆။၁၁၃။

စိရရတ္တသံဝုတ (တိ) [စိရရတ္တ+သံဝုတ] ကြာ မြင့် - ရှည်ကြာ - စွာသော ကာလပတ်လုံး စောင့်စည်းသော၊သူ။ သီလေ ဌိတတ္တာ စိရ- ရတ္တသံဝုတာ၊ ကာယဿ ဘေဒါ သုဂတိ- ဝဇန္တိ တာ။ အံ၊၂။၄၆၉။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၁၅။

စိရရတ္တသံသိတ (တိ) [စိရရတ္တ+သံသိတ] ကြာ မြင့်-ရှည်ကြာ-စွာသော ကာလက-ကျင် လည် - အဖန်ဖန်ကျင်လည်-အပ်ဘူးသော။ အနာဝသုရံ စိရရတ္တသံသိတံ၊ ဥစ္စာဝစံ စရိ-

တမိဒံ ပုရာဏံ။ ဇာ၊၁။၃၇၆။ စိရရတ္တသံသိ-
တန္တိ ဣတော စိရရတ္တေ အနေကဝဿ-
ကောဋိမတ္ထကေ သံသိတံ သံသရိတံ အနု-
စိန္တံ။ ဇာ၊၄။၅။၅၇။

စိရရတ္တသမာဟိတ (တိ) [စိရရတ္တ+သမာဟိတ]

(၁) ကြာမြင့်-ရှည်ကြာ-စွာသော ကာလ
ပတ်လုံး-ကောင်းစွာထားအပ်-တည်ကြည်
-သော၊စိတ်။ (၂) (က) ကြာမြင့်-ရှည်
ကြာ-စွာသော ကာလပတ်လုံး-ကောင်း
စွာ ထားအပ် - တည်ကြည် - သောစိတ်ရှိ
သော၊သူ။ (ခ) ကြာမြင့် - ရှည်ကြာ -
စွာသော ကာလမှစ၍ (စိတ်ကို) ကောင်းစွာ
ထားတတ်သော၊သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။
(၂) (က) စိရရတ္တသမာဟိတေ (သံ၊၁။
၂၃၆) တိ ဥပစာရပုနာဟိ စိရရတ္တသမာဟိတ-
စိတ္တေ။ သံ၊၄။၁။၃၂၂။ (ခ) စိရရတ္တသမာ-
ဟိတော (ထေရ၊၃။၆၉) တိ စိရကာလတော
ပဋ္ဌာယ သမာဟိတော။ ထေရ၊၄။၂။၅၂၄။

စိရရတ္တသမာဟိတစိတ္တ (တိ) [စိရရတ္တသမာ-
ဟိတ+စိတ္တ] ကြာမြင့်-ရှည်ကြာ-စွာသော
ကာလပတ်လုံး-ကောင်းစွာ ထားအပ် -
တည်ကြည် - သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ စိရ-
ရတ္တသမာဟိတစိတ္တေ (သံ၊၄။၁။၃၂၂) တိ
ဥပစာရပုနာစာနာနိ ဥပ္ပါဒေတွာ အပရိဟိ
နဇ္ဈာနတာယ စိရကာလံ သမာဟိတစိတ္တေ။
သံ၊၄။၁။၃၄၀။

စိရရတ္တာယ (ဗျ) [စိရရတ္တ+အယ+အက်။ စိရ-
ရာတြာန် အယတေ။ ထောမ။ (စိရရာတြယ-
သံ)] ကြာမြင့် - ရှည်ကြာ - စွာသော -
အခါ-ကာလ။ အဗျယံ ဝုစ္စတေ ဒါနိ၊
စိရဿံ တု စိရံ တထာ။ စိရေန စိရရတ္တာယ၊
သဟ သဒ္ဓိံ သမံ အမာ။ ဓာန်။၁။၁၃၆။ စိရ-
ရတ္တာယ ခါဒတိ (ပေတ၊၁။၃၃) တိ စိရကာလံ
ဂူထာဒိမေဝ ခါဒတိ။ ပေတ၊၄။၄၂။ စိရ-
ရတ္တာယာ (ဇာ၊၁။၇၇) တိ စိရရတ္တံ၊ ဒီသမဒ္ဓါ-

နန္တိ အတ္တော။ ဇာ၊၄။၂။၃၀၇။ (-မ၊၁။
၄၁၅။ ထေရ၊၃။၆၇။ ဇာ၊၂။၆၂။၁၇၆။၃၅၂။
မိလိန္ဒ။၂၃၈။ ထေရ၊၄။၂။၄၈၈။၅၀၄။ ဇာ၊
၄။၅။၂၉၁။ ဇာ၊၄။၆။၉၉။ ဇာ၊၄။၇။၃၃၀။)

စိရရတ္တိ (ထိ) [စိရ+ရတ္တိ] ကြာမြင့်-ရှည်
ကြာ-စွာသောညဉ့်၊ ကြာမြင့်-ရှည်ကြာ-
စွာသော-အခါ-ကာလ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။
စိရရတ္တ-လည်းကြည့်။

စိရရတ္တိဇာတ (တိ) [စိရရတ္တိ+ဇာတ] ကြာမြင့်-
ရှည်ကြာ-စွာသော-ညဉ့်-အခါ - ကာလ
-၌ဖြစ်သော၊သူ။ စိရရတ္တိဇာတေန၊ စိရရတ္တိ-
ပဗ္ဗဇိတေန ဝါ ဇာနိတဗ္ဗဿ၊ ရတ္တိနမေဝ ဝါ
ဇာနနမဒေါ။ မူလဋီ၊၂။၂၁၆။

စိရရတ္တိပဗ္ဗဇိတ (တိ) [စိရရတ္တိ+ပဗ္ဗဇိတ] ကြာ
မြင့်-ရှည်ကြာ-စွာသော-ညဉ့်-အခါ-
ကာလ-က ရဟန်းပြုသွားသော၊သူ။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်။ စိရပဗ္ဗဇိတ-လည်းကြည့်။

စိရဝဿ (န) [စိရ+ဝဿ] (၁) ကြာမြင့်-ရှည်
ကြာ-စွာသော-နှစ်။ (တိ) (၂) ကြာမြင့်
-ရှည်ကြာ-စွာသော နှစ်ရှိသော၊ နှစ်-
ကြာမြင့် - ရှည်ကြာ - သော၊သူ။ (၁)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) နဝေါတိ တရုဏော
န စိရဝဿော။ သံ၊၄။၁။၈၅။

စိရဝဿပဗ္ဗဇိတ (တိ) [စိရဝဿ+ပဗ္ဗဇိတ] ကြာ
မြင့်-ရှည်ကြာ-စွာသော-နှစ် - ကာလ-
က ရဟန်းပြုသွားသော၊သူ။ ဒသဝဿတော
ပဘုတိ စိရဝဿပဗ္ဗဇိတေသေဝ ဣဓ ပဝတ္တိ-
ဉာပနတ္တံ “ထေရာနံ စိရပဗ္ဗဇိတာန” န္တိ ဝုတ္တံ။
သီ၊၄။သစ်၊၂။၁၁၂။

စိရဝါသိတ (တိ) [စိရ+ဝါသိတ] ကြာမြင့်စွာ
တည်နေစေအပ်သော (သတ္တဝါအပေါင်း)။
ပပဉ္စိတောတိ အာရမ္မဏေ၊ သံသာရေ ဝါ
ပပဉ္စိတော စိရဝါသိတော။ ပဋိသံ၊၄။၂။၃၅။

စိရဝါသိမာတု (ထိ) [စိရဝါသိ + မာတု] စိရ-
ဝါသိမည်သောသူ၏ မိခင်၊ စိရဝါသိ၏ အမိ။

ယဒါ တေ စိရဝါသီမာတာ အဒိဋ္ဌာ အဟော-
သိ အသုတာ အဟောသိ၊ တေ စိရဝါသီမာ-
တုယာ ဆန္ဒော ဝါ ရာဂေါ ဝါ ပေမံ ဝါ။
သံ၊ ၂။ ၅၁၂။

စိရဝါသီ (ပု) [အဓိစူသမုပ္ပန္နနာမ်] စိရဝါသီ
မည်သောသူ။ အတ္တိ မေ ဘန္တေ စိရဝါသီ
နာမ ကုမာရောဗဟိအာဝသထေ ပဋိဝသတိ။
သံ၊ ၂။ ၅၁၂။ စိရဝါသီ နာမ ကုမာရောတိ ဝေ-
နာမကော တဿ ပုတ္တော။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၅။

စိရဝိပ္ပဝါသ (ပု) [စိရံ + ဝိပ္ပဝါသ] ကြာမြင့်စွာ
-ကွဲ-ကွာ-၍ နေခြင်း။ စိရဝိပ္ပဝါသေန ဟိ
သတော အနညမ္ပိ အညံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၉။

စိရဝိပ္ပဝုတ္တ (တိ) [စိရံ + ဝိပ္ပဝုတ္တ] ကြာမြင့်စွာ
-ကွဲ-ကွာ-၍နေသောသူ။ ပုရိသော
သကမ္ဘာ ဂါမာ ဝါ နိဂမာ ဝါ စိရဝိပ္ပဝုတ္တော
အဿ။ မ၊ ၃။ ၄၁။

စိရဝိဿာသိက (တိ) [စိရံ + ဝိဿာသိက] ကြာ
မြင့်စွာ - ချစ်ကျွမ်းဝင် - ခင်မင် - ရင်းနှီး -
သောသူ။ စိရဝိဿာသိကောပိ ကုဉ္ဇရော
ဃာတေတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၇၃။

စိရဝိဟာရ (ပု) [စိရံ + ဝိဟာရ] ကြာမြင့်စွာ
နေခြင်း။ တေသံ သမ္ပတ္တိယာ “ဣဓ ဖာသု
ဝိဟာရာမာ”တိ အဘိရမိတော စိရဝိဟာရောပိ
နတ္ထိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅၅။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၆၅။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၀၄။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၅။)

စိရဝုဋ္ဌ (တ္ထ) (တိ) [စိရံ + ဝုဋ္ဌ (တ္ထ)] ကြာမြင့်
စွာ နေပြီးသောသူ။ ယထာ အန္တုဃရေ
ပုရိသော၊ စိရဝုဋ္ဌော (တ္ထော) ဒုခနိတော။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃။ ၁၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၉။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၃၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၇။
စိရဝုဋ္ဌောတိ စိရကာလံ ဝုဋ္ဌော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။
၁၃၂။

စိရသံကိလိဋ္ဌ (တိ) [စိရံ + သံကိလိဋ္ဌ] ကြာမြင့်
စွာ - ညစ်နွမ်း - ညစ်ညူး - သောသူ။ စိရသံ-
ကိလိဋ္ဌံ ဝတ မံ၊ ဒိဋ္ဌိသန္တာနဗန္ဓိတံ။ ထေရ၊
၂၇။ ၁။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။

စိရသဏ္ဌိတတ္ထ (န) [စိရံ + သဏ္ဌိတ + တ္ထ] ကြာမြင့်
စွာကောင်းစွာ တည်သည်၏ အဖြစ်။ စိရ-
သဏ္ဌိတတ္တာ ခေါ် မဟာရာဇ ဥဒကဿ
သမုဒ္ဒေါ ကေရသော လောဏရသော။
မိလိန္ဒ၊ ၉၂။

စိရသန္တာနပဝတ္တန (န) [စိရံ + သန္တာန + ပဝတ္တန]
ကြာမြင့်စွာ အစဉ်အားဖြင့် - ဖြစ်စေ - တည်
စေ - ခြင်း။ ဒီပါဒီနံ စိရသန္တာနပဝတ္တနေ
ဝိယ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၇။

စိရသန္တဝ (တိ) [စိရံ + သန္တဝ] ကြာမြင့်စွာ
- ချစ်ကျွမ်းဝင် - ခင်မင် - ရင်းနှီး - သော၊
သူ။ သုဝေါ ဟိ သမာနဇာတိကံ သုဝိ* ဒိသ္မာ
စိရသန္တဝမ္ပိ သာလိကံ ဇဟိဿတိ။ ဇာ၊ ၄။
၆။ ၂၆၇။

စိရသန္တုတ (တိ) [စိရံ + သန္တုတ] ကြာမြင့်စွာ
ပြုအပ်သော - ပေါင်းသင်း - ဆက်ဆံ - ခြင်း
ရှိသော၊ ကြာမြင့်စွာ ချစ်ကျွမ်းဝင် - ခင်မင်
- ရင်းနှီး - သောသူ။ အသန္တုတံ မံ စိရသန္တု-
တေန၊ နိမိနိ သာမာ အစုဝံ ဓုဝေန။ ဇာ၊ ၁။
၁၀၂။ စိရသန္တုတေနာတိ စိရကတသံသဂ္ဂေ-
န။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၅၇။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၃၅။ ဓမ္မ၊
၄။ ၂။ ၃၄၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၇။)

စိရသန္တိဝါသ (ပု) [စိရံ + သန္တိဝါသ] ကြာမြင့်
စွာ အတူအကွဲ - ပေါင်းသင်း - နေထိုင် -
ဘူးခြင်း။ ပုဗ္ဗသံနိဝါသေနာတိ ပုရိမဇာတိသု
စိရသန္တိဝါသေန။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၄။

စိရသမာဒိဏ္ဍ(န္တ)ဝတ (တိ) [စိရံ + သမာဒိဏ္ဍ-
(န္တ) + ဝတ] ကြာမြင့်စွာ - ကောင်းစွာယူ
အပ် - ဆောက်တည်အပ် - ကျင့်အပ် - ပြီး
သောအကျင့် ရှိသောသူ။ စိရဒိက္ခိတ-ကြည့်။

စိရသံ (ဗျ) [စိရံစိရသံဣစ္စေတေဒိဃကာလေ။
 နိတိသုတ္တံ။ နှာ-၃၀၈။ (ရူနှာ-၁၃၆။ ဓာန်။
 ၁၁၃၆-တို့လည်း ကြည့်။) (စိရသံ-သံ)]
 ကြာမြင့်-ရှည်ကြာ - စွာသော - အခါ - ကာ
 လ။ စိရသံ (သံ၊ ၁။ ၅၃) နှိ စိရသံ ကာလသံ
 အစွယေနာတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈။ စိရ-
 သံ (ဥဒါန။ ၉၁) နှိ စိရေန။ ဥဒါန။ ၄။ ၁၀၂။
 စိရသံ ဝတာ (ထေရ။ ၂။ ၃၃) တိ စိရကာလေန
 ဝတာ။ ထေရ။ ၄။ ၂။ ၃၂။ (-ဝိ၊ ၂။ ၉၂။ ဒီ၊
 ၁။ ၁၆၆-ဂ။ ဒီ၊ ၂။ ၃၀။ ဒီ၊ ၃။ ၁။ မ၊ ၁။ ၃၁၉။
 မ၊ ၂။ ၁၄၈၊ ၁၉၄။ မ၊ ၃။ ၅၈။ သံ၊ ၁။ ၁၆၅။
 သံ၊ ၂။ ၂၉။ အံ၊ ၂။ ၂၉။ ထေရီ။ ၄။ ၁။ မဟာ-
 နိ။ ၃၄၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၃၊ ၃၃၄၊ ၃၅၀၊ ၃၆၅။ ဇာ၊
 ၂။ ၁၈။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၈၊ ၃၉၈။
 ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၆၊ ၂၃၀၊
 ၂၃၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ အံ၊ ၄။ ၃။
 ၁၀၆၊ ၂၃၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
 ၃၂၅။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၂၊ ၂၁၄-၉။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
 ၂၂-၄၊ ၁၀၆-၇။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂။ မ၊ ၄။ ၃။ ၉၁။ သံ၊
 ၄။ ၁။ ၅၃၊ ၈၆၊ ၁၄၉၊ ၂၉၂။)

စိရသုတ (တိ) [စိရံ + သုတ] ကြာမြင့်စွာ
 ကြားနာအပ်သော ကာလရှိသော၊ ကြာ
 မြင့်စွာသော ကာလက ကြားနာအပ်သော၊
 သူ။ စိရသုတာ နော အာဝုသော အာနန္ဒ
 ဘဂဝတော သမ္ပုခါ ဓမ္မိကထာ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆။
 ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၉။ (-သံ၊ ၂။ ၇၈။ အံ၊ ၂။ ၄၄၁။)

စိရာဂတ (တိ) [စိရံ + အာဂတ] ကြာမြင့်စွာ
 သော ကာလက ပြန်လာသော။ ဧဝံ စိရာ-
 ဂတမ္ပိ တံ ယာစိတုံ န ဝိသဟာမိ။ ဇာ၊ ၄။
 ၅။ ၃၄၉။

စိရာစိဏ္ဏ (တိ) [စိရံ + အာစိဏ္ဏ] ကြာမြင့်စွာ
 - လေ့လာ - လေ့ကျက် - ပေါင်းသင်း -
 ဆက်ဆံ - ခင် - မင် - ရင်းနှီးအပ်သော။ ဧဝံ
 စိရာစိဏ္ဏာပိ ဣတ္ထိယော ဝိကာရံ ဒဿေန္တိ။
 ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၈၃။

စိရာစိရံ (ဗျ) [စိရံ + စိရံ။ ရွှေပုဒ်၌ နိဂ္ဂဟိတံ
 ချေ၍ ဒိဃပြု။] ကြာမြင့်စွာ၊ ကြာမြင့်
 စွာသောကာလ၊ အလွန် ကြာမြင့်စွာသော -
 အခါ - ကာလ။ ရာဇာ ခေါ် အယျေ တုမေ
 စိရာစိရံ ဂစ္ဆတိ၊ ကထံ တုမေ ဓာရေထ။
 ဝိ၊ ၂။ ၃၄၂။ စိရာစိရံ ဂစ္ဆတိတိ စိရေန စိရေန
 ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၇။ စိရာစိရန္တိ နိပါတပဋိ-
 ရူပကံ၊ တေန ဝုတ္တံ “စိရေန စိရေနာ” တိ။
 ပါစိတ်၊ ယော။ စိရာစိရ (ဇာ၊ ၂။ ၄၆) နှိ
 စိရကာလံ ဝိတိနာမေတွာ စိရံ န ဂစ္ဆေ န
 ဥပသင်္ကမေယျ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၄၇။

စိရာစိရ (ပု) [စိရံ + အစိရ] (၁) ကြာမြင့်စွာ
 သော - အခါ - ကာလ၊ မကြာမြင့်သော -
 အခါ - ကာလ။ (တိ) (၂) ကြာမြင့်၊ မကြာ
 မြင့် သော။ (၁) စိရာစိရပွဲဝတ္ထိ-ကြည့်။
 (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိရာစိရကာလ (ပု) [စိရာစိရ + ကာလ] (၁)
 ကြာမြင့်၊ မကြာမြင့်၊ သော - အခါ - ကာလ။
 (တိ) (၂) ကြာမြင့်၊ မကြာမြင့် သော -
 အခါ - ကာလ - ရှိသော။ (၁) တံမူလကာ-
 နဉ္စ စန္ဒသုရိယသမဝိသမပရိဝတ္တနာဒိဇနိတ-
 ဥတုအာဟာရာဒိသမဝိသမပစ္စယာနံ ဝသေန
 စိရာစိရကာလတော အနိယတပရိစ္ဆေဒံ။ ဒီ၊ ၄။
 ၁။ ၁၅၆။ (-အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၂။) (၂) အောက်
 ပုဒ်ကြည့်။

စိရာစိရကာလတာ (ထိ) [စိရာစိရကာလ + တာ]
 ကြာမြင့်-မကြာမြင့်သော - အခါ - ကာလ
 - ရှိသည်၏ အဖြစ်။ တမ္မုလကာနဉ္စ စန္ဒိမ-
 သုရိယသမဝိသမပရိဝတ္တနာဒိဇနိတဥတုအာ-
 ဟာရာဒိသမဝိသမပစ္စယာနံ ဝသေန စိရာစိရ-
 ကာလတာယ အနိယတပရိစ္ဆေဒံ။ သီ၊ ၄။ ၁။
 ၁။ ၄၁၇။

စိရာစိရပွဲဝတ္ထိ (ထိ) [စိရာစိရ + ပွဲဝတ္ထိ] ကြာမြင့်-
 မကြာမြင့်သောကာလ၌ ဖြစ်ခြင်း။ ပဋိပဒါ-
 ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသင်္ခါတာယ ဝိပဿနာ-

ပညာယ စိရာစိရပွဝတ္တိဝသေန မဂ္ဂဿ ခိပု-
ဒန္တာဘိညတာ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၉။

စိရာဓိဋ္ဌာန (န) [စိရံ + အဓိဋ္ဌာန] ကြာမြင့်စွာ
-တည်ခြင်း - ဆောက်တည်ခြင်း။ သစ္စေန
ခန္တိယာ စိရာဓိဋ္ဌာနတော။ စရိယာ၊ ၁။ ၂၇၂။
ဒီ၊ ၁။ ၇၀။ သီ၊ ၁။ ၁၁၁။ ၂၅၈။

စိရာနုပဝတ္တနတ္ထ (ပု) [စိရံ + အနုပဝတ္တန + အတ္ထ]
ကြာမြင့်စွာ အဆက်မပြတ် ဖြစ်စေခြင်း
အကျိုး။ ပြာဟ္မဏော စိန္တေသိ ဇနပဒဿ
အနုပဒ္ဒဝတ္တဉ္စေ ယညဿ စ စိရာနုပဝတ္တ-
နတ္ထဉ္စ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇၂။ (- သီ၊ ၁။ ၁၁၁။
၂။ ၃၀၃။)

စိရာနုပဝတ္တိ (ထိ) [စိရံ + အနုပဝတ္တိ] ကြာမြင့်
စွာ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ သော
ဟိ စိရာနုပဝတ္တိ ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၁၁၀။

စိရာနုဗန္ဓ (တိ) [စိရံ + အနုဗန္ဓ] ကြာမြင့်စွာ
အဆက်မပြတ် - ဖွဲ့စပ် - စွဲကပ် - နေသော။
ယဿ ပန မဟာအာဗာဓော စိရာနုဗန္ဓော။
ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၆၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၂၉။

စိရာနုဝုဋ္ဌ (တ္ထ) (တိ) [စိရံ + အနုဝုဋ္ဌ (တ္ထ)] ကြာ
မြင့်စွာ အတူတကွ - ပေါင်းသင်း - နေထိုင် -
ဘူးသော။ စိရာနုဝုဋ္ဌ (တ္ထ) မိ ပိယံ မနာပံ၊
အနုကမ္ပကံ ပါဏသမမ္ပိ ဘတ္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၁။
ဇာ၊ ၂။ ၁၂၄။ ဇာ၊ ၁။ ၅၇၁။

စိရာယ (ဗျ) [စိရံ + အယ + အဏ်။ စိရမယတေ
အဏ်၊ စိရကာလေ၊ ဒီသကာလေ စ။ ထောမ။]
ကြာမြင့် - ရှည်ကြာ - သော - အခါ - ကာလ။
သံယောဇနသင်္ဂသတ္တကာ၊ ဒုက္ခမုပေန္တိ ပုနပုနံ
စိရာယ။ ဓမ္မ၊ ၆၂။ စိရာယာတိ စိရံ ဒီသမဒ္ဓါနံ
ပုနပုနံ ဇာတိအာဒိကံ ဒုက္ခံ ဥပဂစ္ဆန္တိတိ
အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၄။

စိရာယတိ (ကြိ) [စိရံ + အာယ + တိ] ကြာမြင့်
- ရှည်ကြာ - ၏။ ကိ န ခေါ် စိရာယတိ။
အံ၊ ၁။ ၂၇၂။ (- ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၁၀။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။

၁၇။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၇၂၊ ၂၄၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၂။
ဇာ၊ ၁။ ၄၇၂၊ ၃၄၇။ ဇာ၊ ၁။ ၇၂။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၀၆။) စိရာယန္တိ... ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၁။ အဘိ၊ ၁။
၁။ ၃၀။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၁၊ ၇၇။ အပါ၊ ၁။ ၁၀။
ဇာ၊ ၁။ ၁၀။ မ၊ ၁။ ၁။ ၆၉။ စိရာယသိ... သံ၊
၁။ ၃။ ၁၀။ စိရာယိ သု... အပါ၊ ၁။ ၇၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၁။ ၃၂၂။ ဇာ၊ ၁။ ၆၀။ စိရာယိ... ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။
၁၉၇။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၇၂။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၇၄။
စရိယာ၊ ၁။ ၇၀။ ဇာ၊ ၁။ ၇၁၀။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၃၀၂။ စိရာယိတ္ထ... ဇာ၊ ၁။ ၄၅၂။ စိရာ-
ယိဿာမိ... မ၊ ၁။ ၃။ ၂၁၀။

စိရာယတိ (က၊ ကြိ) [စိရံ + အာယ + ဧက +
တိ။ ဧက - ပစ္စည်းကိုချေ။] ကြာမြင့် - ရှည်ကြာ
- စေ၏။ ပပဉ္စေတိ သန္တာနံ ဝိတ္တာရေန္တော
သတ္တေ သံသာရေ စိရာယတိတိပိ ပပဉ္စော။
မ၊ ၁။ ၂။ ၆၆။ သတ္တာနံ သံသာရေ ပပဉ္စေန္တိ
စိရာယန္တိတိ ပပဉ္စော။ ကခံ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၇။

စိရာယန (န) [စိရံ + အာယ + ယ] (၁) ကြာမြင့်
- ရှည်ကြာ - ခြင်း။ (တိ) (၂) ကြာမြင့် -
ရှည်ကြာ - သော (ကာလ)။ (၁) တံ ပန
သံသယဝသေန စိရာယနံ နာမ ဟောတိ။
ဒီ၊ ၁။ ၄၀၄။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၄၃၂။ (- မ၊ ၁။
၃။ ၂၀၇။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၁၊ ၃၅၁။) (၂) ပပဉ္စော-
တိ စိရာယနန္တိ အတ္ထော။ မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၂။
စိရာယနဘာဝ - လည်းကြည့်။

စိရာယနကာရဏ (န) [စိရာယန + ကာရဏ]
ကြာမြင့်ခြင်း၏ အကြောင်း။ တာယ စိရာ-
ယနကာရဏေ ကထိတေ။ စရိယာ၊ ၁။ ၉၄။

စိရာယနဘာဝ (ပု) [စိရာယန + ဘာဝ] ကြာမြင့်
ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်၊ ကြာမြင့်သည်၏အဖြစ်။
ကောသမ္ပကသေဋ္ဌိပိ တဿ စိရာယနဘာဝံ
ဥတု၊ ပုန သာသနံ ပဟိဏိ။ အံ၊ ၁။
၁။ ၃၂၉။

စိရာယန္တိ (တိ) [စိရံ + အာယ + အန္တိ။ ထိဋ္ဌိ စိရာ-
ယန္တိ] ကြာမြင့် - ရှည်ကြာ - သော၊ သူ။

ဗောဓိသတ္တောပိ တံ စိရာယန္တိ ဒိသ္မာ စန္ဒ-
ကုမာရံ ပေသေသိ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၄၇။ (-၁၁၅။
ထေရါဠာ ၁။ ၇၅။ ဇာဠာ ၂။ ၃၆၆။ ဇာဠာ ၅။
၂၁၀။ ဇာဠာ ၇။ ၂၉၂။) မံ စိရာယန္တိ ဝိဒိတုာ
အညထာ စိတ္တံ ဘဝိဿတိ။ ဇာဠာ ၅။ ၉၅။

စိရာယန္တိ (ကြိ) [စိရ+အာယ+အန္တိ] ကြာမြင့်
ကုန်၏။ စိရာယတိ-ကြည့်။

စိရာယန္တိ (က၊ ကြိ) [စိရ+အာယ+ဏေ+
အန္တိ။ ဏေ-ပစ္စည်းကိုချေ။] ကြာမြင့်စေ
ကုန်၏။ စိရာယတိ-ကြည့်။

စိရာယန္တိ (ထိ) [စိရာယန္တိ + ဤ] ကြာမြင့် -
ရှည်ကြာ-သော မိန်းမ။ စိရာယန္တိ-ကြည့်။

စိရာယမာန (တိ) [စိရ+အာယ+မာန] ကြာ
မြင့်-ရှည်ကြာ-သော။ သော တံ စိရာယ-
မာနံ ဥ တွာ။ အံဠာ ၁။ ၃၂၇။ (-ဇာဠာ ၃။
၄၇၄။)

စိရာယသိ (ကြိ) [စိရ+အာယ+သိ] ကြာမြင့်
၏။ စိရာယတိ-ကြည့်။

စိရာယိ သု (ကြိ) [စိရ+အာယ+ဉံ] ကြာမြင့်
ကုန်ပြီ။ စိရာယတိ-ကြည့်။

စိရာယိ (ကြိ) [စိရ+အာယ+ဩ။ ဩ-ကို လှ-
ပူ။] ကြာမြင့်ပြီ။ စိရာယတိ-ကြည့်။

စိရာယိတ (တိ) [စိရ+အာယ+တ] ကြာမြင့်
သော။ ဣမသ္မိ ဝါရေ တေ စိရာယိတံ။ ဓမ္မာ
ဠာ ၁။ ၁၉၆။ (-အံဠာ ၁။ ၂၀၉။)

စိရာယိတတ္ထ (န) [စိရာယိတ + တ္ထ] ကြာမြင့်
သည်၏ အဖြစ်၊ ကြာမြင့်ခြင်း။ ဒန္ဓာယိ-
တတ္ထန္တိ... ကင်္ခါဝသေန စိရာယိတတ္ထံ။ ဒီဠာ
၁။ ၃၃၆။ မာဠာ ၃။ ၃၀၆။ စိရာယိတတ္ထန္တိ “အယံ
မဂ္ဂေါ”တိ ကထနဿ စိရာယနံ။ မာဠာ ၃။ ၂၀၇။
(-ဒီဠာ ၁။ ၄၀၄။ သီဠာသစ်၊ ၂။ ၄၃၂။)

စိရာယိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [စိရ+အာယ+တုံ] ကြာမြင့်
ခြင်းငှါ။ သမ္မ မယာ န သက္ကာ စိရာယိတုံ။
ဇာဠာ ၅။ ၂၁၁။

စိရာယိတ္ထ (ကြိ) [စိရ+အာယ+တ္ထ] ကြာမြင့်
ကုန်ပြီ။ စိရာယတိ-ကြည့်။

စိရာယိတုာ (ကြိ၊ ဝိ) [စိရ+အာယ+တုာ] ကြာ
မြင့်၍။ ကာမေသု ယထာဘူတံ အာဒိနဝဒ-
သိနော စိတ္တံ စိရာယိတုာပိ န ပတိဋ္ဌာတိ။
ဥဒါနာဠာ ၂။ ၂၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၈။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၁။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၈၅။ ဒီဠာ ၁။ ၃၁၅။ သီဠာသစ်၊ ၂။ ၂၈၆။
မာဠာ ၃။ ၁၉၁။)

စိရာယိဿာမိ (ကြိ) [စိရ+အာယ+ဿာမိ]
ကြာမြင့်လတ္တံ့၊ ကြာမြင့်အံ့။ စိရာယတိ-
ကြည့်။

စိရာယုက (တိ) [စိရ+အာယု+က] ကြာမြင့်
စွာသော ကာလပတ်လုံး အသက်ရှိသော၊
အသက်ရှည်သော။ ကသ္မာ ပနေတ္ထ ရူပမေဝ
သမာနေပိ အနိစ္စသင်္ခတာဒိဘာဝေ စိရာယုကံ
ဇာတန္တိ ? ဒန္ဓပရိဝတ္တိဘာဝတော။ အနုဠာ ၂။
၂၉။

စိရေန (ဗျ) [စိရ+နေပ်။ ဒီဃိ ကာလာထေ။
ထောမ။ (စိရေဏ-သံ)] ကြာမြင့်-ရှည်
ကြာ-စွာသော-အခါ-ကာလ။ အထ ခေါ
ရာဇာ မာဂဓော သေနိယော ဗိမ္ဗိသာရော
အာယသ္မတော ပိလိန္ဒဝစ္ဆဿ အာရာမိကံ
ပဋိဿုဏိတွာ ဝိဿရိတွာ စိရေန သတိ ပဋိ-
လဘိတွာ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၆၁။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၁၆။ ဝိ၊ ၄။
၃၅၃။ အပ၊ ၂။ ၂၈၉။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဝိဠာ ၃။
၇၉၊ ၁၀၄။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၂။ ဥဒါနာဠာ ၁။ ၁၀၂။
ဇာဠာ ၇။ ၆၁။)

စိလတိ (ကြိ) [စိလ+အ+တိ] နေ၏။ စိလာတ
ကြည့်။

စိလာစ (ပု) [စိလာစ+အ] တည်နေရာအရပ်
ဇနပုဒ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိလာစ (တိ) [စိလာစ+ဏ] ဇနပုဒ်၌နေသော၊
သူ၊ ဇနပုဒ်သား။ ဥက္ကာ စိလာစာ ဗန္ဓန္တိ

ဒီပေ၊ ပဇာ မမံ ခါဒိတုံ ပတ္တယန္တိ။ ဇာ၊ ၁။
 ၂၈၀။ စိလာစတိ ဇာနပဒါ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။
 ၂၉၀။ စိလာစတိ ဧတ္ထ စိလာစသဒ္ဓေါ ဇန-
 ပဒပရိယာယော။ စိလာစ ပတိဋ္ဌာနေတိ
 တာလုပထမက္ခရန္တဓာတု၊ စိလာစတိ ပတိ-
 ဋ္ဌဟတိ ဧတ္တာတိ စိလာစော။ တသ္မိ ဝသန္တိ-
 တိ စိလာစာ၊ ဇာနပဒါ။ ဇာတ်၊ ၁။ သစ်။
 (ဣဒိ ၈၀-နှင့် ယင်း၏ သျှတိ၌ 'စိလာတ' ဟု
 ပါဌ်ရှိ၏။ 'လူရိုင်းတမျိုး' ဟု ဖွင့်ဆို၏။
 စိလာတ-လည်းကြည့်။)

စိလာစတိ (ကြိ) [စိလာစ+အ+တိ] တည်နေ
 ၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိလာစသဒ္ဓ (ပု) [စိလာစ+သဒ္ဓ] စိလာစသဒ္ဓါ။
 စိလာစ ၂-ကြည့်။

စိလာတ (ပု) [စိလ+အာတက်] (ဇနပုဒ်၌ နေ
 သော) လူရိုင်းတမျိုး။ စိလတိတိ စိလာတော၊
 မလစ္ဆဇာတိ။ ဣဒိ။ ၈၀။

စိဟစိဟ (ပု) [စိဟစိဟ+ဏ] (စိဟစိဟဟု
 မြည်တတ်သောကြောင့်) စိဟစိဟမည်သော
 သတ္တဝါငုံး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိဟစိဟာဘိနဒိတ (န) [စိဟစိဟ+အဘိနဒိတ]
 ငုံးတို့၏ မြည်ခြင်း၊ ငုံးတို့၏ (စိဟစိဟ-စိန်
 စိန်-ဟူသော) မြည်သံ။ စိဟစိဟာဘိနဒိတေ၊
 သိပ္ပိကာဘိရုတေဟိ စ။ ထေရ။ ၂၃၀။ စိဟ-
 စိဟာဘိနဒိတေတိ စိဟစိဟာတိ အဘိဏ္ဍ
 ပဝတ္ထသဒ္ဓတာယ “စိဟာစိဟာ”တိ လဒ္ဓ-
 နာမာနံ ဝဇ္ဇကာနံ အဘိနာဒနိမိတ္တံ၊ ဝိရဝ-
 ဟေတူတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ၁။ ၁၅၂။

စိဟန (န) [စိဟ+ယု။ စိဟိယတိ လက္ခိယတိ
 အနေနာတိ စိဟနံ။ စိဟ လက္ခဏေ။ ဓာနံ၊ ၁။
 ၅၅။ (စိဟ-သံ)] မှတ်သားကြောင်းတံဆိပ်၊
 အမှတ်တံဆိပ်၊ အမှတ်အသား။ စိဟနဉ္စာပိ
 သောဘာ တု။ ပရမာ သုသမာ'ထ စ။ ဓာနံ။
 ၅၅။

စိန^၁ (ပု) [စိ+န။ စိ-စယေ ဒိဿတ္တံ၊ စယန္တိ
 ဧတ္ထ ရတနာနီတိ စိနော၊ ဇနပဒေါ။ ဣဒိ။
 ၁၀၇။] (၁) ရတနာတို့ပေါင်းစုရာအရပ်၊ စိနံ
 တိုင်း၊ တရုပ်ပြည်။ (၂) ပဲနောက်၊ တောပဲ
 နောက်။ (၃) ပဲမင်းငယ်၊ ပဲရာဇာ။ (၁) ဝဂ်^၁
 တက္ကောလံ စိနံ သောဝီရံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၀။ (၂)
 (၃) စိနက-ကြည့်။

စိန^၂ (တိ) [စိန+ဏ] (၁) စိနံတိုင်း၌ဖြစ်သော။
 (၂) စိနံတိုင်း၌ဖြစ်သော-အဝတ်-အထည်
 -တို့ဖြင့် ပြုအပ်သော (ချုံထည်)။ (၃) စိနံ
 တိုင်း၌-နေထိုင်-ပေါက်ဖွား-သောသူ။
 (စိနံတိုင်းသား)။ (၁) စိနပဋ-ကြည့်။ (၂)
 ကမ္မလာ ဒုက္ကလာ စိနာ။ အပါ၊ ၁။ ၃။ စိနာ
 စိနပဋေဟိ ကတာ။ အပါ၊ ၁။ ၁၁၈။ (၃)
 သကယဝနစိနဝိလာတ (မိလိန္ဒ။ ၃၁၆) ကြည့်။

စိနက (န) [စိန+က] (၁) ပဲနောက်၊ တောပဲ
 နောက်။ (ပု) (၂) ပဲမင်းငယ်၊ ပဲရာဇာ။
 (၁) စိနကာနီ (သုတ္တနိ။ ၃၁၅) တိ အဋ္ဌ-
 ဝိပဗ္ဗတပါဒေသု အရောပိတဇာတာ စိန-
 မုဂ္ဂါ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၃၀၁။ (၂) သာမာက-
 နီဝါရမထောပိ စိနကာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၉။ ဇာ၊
 ၁။ ၄၃၂။ စိနကာတိ ခုဒ္ဒကရာဇမာသာ။
 ဇာ၊ ၁။ ၄၃၃။

စိနဋ္ဌာန (န) [စိန+ဋ္ဌာန] စိနံတိုင်းအရပ်၊ တရုပ်
 ပြည်။ ယောနကဝိသယတောတိ စိနဋ္ဌာနာတိ
 လိခိတံ။ ဝဇ္ဇိ၊ ၅၆၀။

စိနဒေသ (ပု) [စိန+ဒေသ] စိနံတိုင်းအရပ်၊
 တရုပ်ပြည်။ စိနဒေသေ သောမာရဒေသေ စ
 သဉ္ဇာတဝတ္ထာနိ စိနသောမာရပဋ္ဌာနိ။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၅။ ဝိမတိ၊
 ၁။ ၃၁၁။ သိ၊ ၁။ ၁၁၉၃။ ဒိ၊ ၁။ ၂၂၄။
 အံ၊ ၁။ ၂၆၇။)

စိနပဋ (ပု၊ န) [စိန+ပဋ] စိနံတိုင်း၌ဖြစ်သော-
 အဝတ်-အထည်-ပုဆိုး။ ဒုက္ကလံ....စိနပဋံ

ဣဒ္ဓိဇံ ဒေဝဒိန္နန္တိ ဣမာနိ ပန ဆ စိဝရာနိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၀။ (-အပ၊
၄။ ၁။ ၁၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၇။ ဝိမတိ၊ ၁။
၉၇။)

စိနပဋဟံသပုပ္ဖတူလိကဗဿ (ပု) [စိနပဋ+ဟံသ-
ပုပ္ဖ+တူလိက+ဗဿ] စိနတိုင်း၌ ဖြစ်သော
အဝတ်၊ ဟင်္သာတို့၏အမွေး၊ လဲတို့ဖြင့် ပြုအပ်
သော အခင်းတို့၏ - အတွေး - အထိ။ စိန-
ပဋဟံသပုပ္ဖတူလိကဗဿာဒယော မနာပ-
ဖောဋ္ဌဗ္ဗာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅၉။

စိနပဋ (ပု၊ န) [စိန+ပဋ] စိနတိုင်း၌ဖြစ်သော -
အဝတ် - အထည် - ပုဆိုး။ ပဋုဏ္ဍိ စိနပဋုဏ္ဍိ
ကောသေယံ၊ ကမ္မလမ္ပိ စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။ ၃၀၄။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၂။
၂၇၉၊ ၃၃၀။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။)

စိနပိဋ (န) [စိန+ပိဋ] ပိဋေန နာဂေန ဇာတံ
ပိဋံ။ စိနဒေသပုပ္ဖတူ ပိဋံ စိနပိဋန္တိ ပုဗ္ဗပဒေ
ဥတ္တရပဒလောပေါ။ ဓာန၊ ၄။ ၄၉၄။ စိန
တိုင်း၌ဖြစ်သော အမှု၊ ဆုန်းမှု၊ ဟင်္သာပြဒါး။
စိနပိဋံ သိန္နုရကဏ္ဍိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၇။ အောက်
ပုဒ်လည်းကြည့်။

စိနပိဋဇုဏ္ဍ (ပု၊ န) [စိနပိဋ+ဇုဏ္ဍ] စိနတိုင်း၌
ဖြစ်သောအမှု၊ ဆုန်းမှု၊ ဟင်္သာပြဒါး။ စိနပိဋ-
ဇုဏ္ဍံ သိန္နုရကဏ္ဍိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၅၁။ ပိသိတဗ္ဗတ္တာ
ပိဋံ၊ စိနဒေသေ ဇာတံ ပိဋံ စိနပိဋံ၊ ရတ္တဇုဏ္ဍံ၊
ယံ “သိန္နုရကဏ္ဍ”တိပိ ဝုစ္စတိ၊ စိနပိဋမေဝ
ဇုဏ္ဍံ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၃။

စိနပိဋဇုဏ္ဍပူဇိတ (တိ) [စိနပိဋဇုဏ္ဍ+ပူဇိတ]
ဆုန်းမှု - ဟင်္သာပြဒါး - ဖြင့် (သုတ်လိမ်း) ပူဇော်
အပ်သော။ စိနပိဋဇုဏ္ဍပူဇိတံ သုဝဏ္ဏစေတိယံ
ဝိယ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၉၃။

စိနပိဋဇုဏ္ဍရဉ္စိတ (တိ) [စိနပိဋဇုဏ္ဍ+ရဉ္စိတ]
ဆုန်းမှု - ဟင်္သာပြဒါး - ဖြင့် ဆိုးအပ်သော။
ယာသံ ဝသေန ဒိသာဘာဂါ စိနပိဋဇုဏ္ဍရဉ္စိ-

တာ ဝိယ....ဝိရောစိံသု။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၆။

စိနပိဋဇုဏ္ဍသမ္ပရိရဉ္စိတ (တိ) [စိနပိဋဇုဏ္ဍ+သမ္ပ-
ရိရဉ္စိတ] ဆုန်းမှု - ဟင်္သာပြဒါး - ဖြင့်
ကောင်းစွာ ထက်ဝန်းကျင်မှ ဆိုးအပ်သော။
စိနပိဋဇုဏ္ဍသမ္ပရိရဉ္စိတာ ဝိယ စ ဝိရောစိံသု။
ဥဒါန၊ ၄။ ၃၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၀။

စိနမုဂ္ဂ (ပု) [စိန+မုဂ္ဂ] ပဲနောက်၊ တောပဲ
နောက်။ စိနမုဂ္ဂေါ မာသော ရာဇမာသော။
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၉၆။ (-ဝဇီရ၊
၃၂၀။) စိနကလည်းကြည့်။

စိနရာဇ (ပု) [စိန+ရာဇ] စိနတိုင်းကို အစိုးရ
သော မင်း၊ စိနမင်း၊ တရပ်မင်း။ အတ္ထိ
မဟာရာဇ စိနဝိသယေ စိနရာဇာ။ မိလိန္ဒ၊
၁၂၅။

စိနဝိသယ (ပု) [စိန+ဝိသယ] စိနတိုင်းအရပ်၊
တရပ်ပြည်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စိနသောမာရပဋ (ပု၊ န) [စိန+သောမာရ+ပဋ]
စိနတိုင်း၊ သောမာရတိုင်း၌ ဖြစ်သော - အ
ဝတ် - အထည် - ပုဆိုး။ စိနဒေသကြည့်။

စိယတိ (ကြိ) [စိယ + အ + တိ] တိုးပွား၏။
သံယမတော ဝေရံ န စိယတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၃။
ဥဒါန၊ ၁၀၃။ ပေဋကော၊ ၁၀၇၊ ၃၂၂။ နေတ္ထိ၊
၄။ ၁၀၆၊ ၁၉၁။ ဝေရံ န စိယတိတိ ပဉ္စဝိမံ
ဝေရံ န ဝဇုတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။ ဥဒါန၊ ၄။
၃၆၇။ (-မ၊ ၁။ ၄၁၅။ ဇာ၊ ၁။ ၃၅၉။ ပေဋ-
ကော၊ ၃၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၇၊ ၁။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၉၁။)
စိယန္တိ အညေပိ ကိလေသာ န စိယန္တိ။
ပေဋကော၊ ၃၂၀။ (-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၉၁။)

စိယတိ၂ (ကမ္မ၊ ကြိ) [စိ + ယ + တေ၊ တေကို
တိ-ပြု။ ဣကို-ဤပြု။] ပေါင်းစုအပ်၏။ ကသိ-
ယတိ စိယတိတိ ကာသု၊ ရာသိ။ သာရတ္ထ၊
၂၊ ၂၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။

စိယတေ (ကြိ) [စိယ+အ+တေ] တိုးပွား၏။
ပဟူတံ စိယတေ ပုညံ၊ ကိံပဓာနေန ကာ-
ဟသိ။ သုတ္တနိ။၃၄၂။

စိယန္တိ (ကြိ) [စိယ+အ+အန္တိ] တိုးပွားကုန်၏။
စိယတိ-ကြည့်။

စိရ (န) [စိ + ရက်၊ စိ-စယေ၊ စယတိတိ စိရံ၊
ဝက္ကလံ။ ဣဒိ။၁၄၄။ စိ+ရ၊ ဒိသပြု။ စိ+
ဤရ၊ ဝိပိဓာနံ။၂။၃၇၇။] (၁) သင်္ကန်း၊
ရသေ့သင်္ကန်း၊ ရသေ့အဝတ်။ (က) လျှော်
တေသင်္ကန်း၊ လျှော်တေအဝတ်။ (ခ) သမန်း
ကျစ်သင်္ကန်း၊ သမန်းမြက်အဝတ်။ (ဂ)
ပျဉ်ချပ်သင်္ကန်း၊ ပျဉ်ချပ်အဝတ်။ (၂) (ရွှေ
ချည်တို့ဖြင့် - ရက်အပ် - စီခြယ်အပ် - သော)
အဝတ်။ (၃) (သိုးမွေးနက်တို့ဖြင့် ပြုလုပ်
အပ်သော)အဝတ်ကြမ်း။ (၄) အဝတ်စုတ်၊
အဝတ်နှမ်း၊အဝတ်ပိုင်း။ (၅) အစဉ်အတန်း။
(၆) ဆံထိုး၊ ဆံညှပ်။ (တိ) (၇) စိရမည်သော၊သူ။ (၁) သင်္ကန်း၊ ရသေ့
သင်္ကန်း၊ ရသေ့အဝတ်။ (က) လျှော်တေ
သင်္ကန်း၊ လျှော်တေ အဝတ်။ ကသ္မာ
စိရံ န ဗဇ္ဈရေ (ဇာ၊၂။၃၂၀)တိ ကသ္မာ
ဗန္ဓိတုံ ဇာနန္ဒာ ဝါကစိရံ န ဗန္ဓိန္တိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၇။၂၆၈။ ဝါကေ စ စိရံ။ ဓာနိ၊ဋီ၊၉၈၆။
(ခ) သမန်းကျစ် သင်္ကန်း။ သမန်းမြက်
သင်္ကန်း။ ကထံ နှ စိရံ ဓာရေန္တိ။ ဇာ၊၂။
၃၂၀။ အောက်ပုဒ် (၁) လည်းကြည့်။ (ဂ)
ပျဉ်ချပ်သင်္ကန်း၊ ပျဉ်ချပ်အဝတ်။ သလ္လဟု-
ကာနိ ရုက္ခဗလကာနိ ဂဟေတွာ တစ္ဆေတွာ
ဝါကေသု အာဝုဏိတွာ စိရံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၁၈။ ဒါရုစိရိယ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၇၁)လည်း
ကြည့်။ (၂) (ရွှေချည်တို့ဖြင့် - ရက်အပ် -
စီခြယ်အပ်-သော)အဝတ်။ သုဝဏ္ဏစိရဝသန
(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၁၁)ကြည့်။ (၃) (သိုးမွေးနက်
တို့ဖြင့် ပြုအပ်သော)အဝတ်ကြမ်း။ သာဟုဋ္ဌိ-
စိရ (မ၊၂။၁၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃)ကြည့်။ (၄)
အဝတ်နှမ်း၊ အဝတ်ပိုင်း၊ အဝတ်စုတ်။ စိရေ

နန္တကေ။ ဓာနိ၊ဋီ၊၉၈၆။ အောက်ပုဒ် (၂)
လည်းကြည့်။ (၅) အစဉ်အတန်း။ စိရန္တိ ပန္တိ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၆၉။ (၆) ဆံထိုး၊ ဆံညှပ်။
အောက်ပုဒ် (၃) ကြည့်။ (၇) စိရမည်သော၊
သူ။ စိရ-ကြည့်။

စိရက (န) [စိရ + က] (၁) သင်္ကန်း၊
ရသေ့သင်္ကန်း၊ (သမန်းမြက်သင်္ကန်း၊ လျှော်
တေသင်္ကန်း) (၂) အဝတ်စုတ်။ အဝတ်
နှမ်း၊ အဝတ်ပိုင်း၊ (၃) ဆံထိုး၊ ဆံညှပ်။
(တိ) (၄) ရသေ့သင်္ကန်းနှင့် တူသော
(ကိုယ်ရေ)။ (၁) မယံ တိဏမယံ ဝါ ဝါက-
မယံ ဝါ စိရကံ ဓာရေမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၆။
(၂) ဝါကေန ဝါ စိရကေန ဝါ ဗန္ဓိတွာ
ပဋိစ္ဆာဒေတဗ္ဗော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။ စိရကေနာတိ ပိလောတိကေန။
မ၊ဋီ၊၂။၁၉၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၄။ (၃) စိရကံ
နာမ ယေန စူဠာယ ထိရကရဏတ္ထံ၊ သော-
ဘနတ္ထဉ္စ ဝိဇ္ဈတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၆။ (၄)
စိရကဝါသိက-ကြည့်။

စိရကနိဝါသနနိဝတ္ထ (တိ) [စိရက+နိဝါသန+
နိဝတ္ထ] ရသေ့သင်္ကန်း (လျှော်တေ)အဝတ်ကို
ဝတ်ထားအပ်သော။ စိရကဝါသိက-ကြည့်။

စိရကဝသန (တိ) [စိရက+ဝသန] အဝတ်စုတ်ကို
ဝတ်ခြင်းရှိသော၊ အဝတ်စုတ်ကို ဝတ်သော၊
သူ။ သဗ္ဗသာပတေယျေ ခီဏေ ကပဏော
ဟုတွာ စိရကဝသနော ကပါလမာဒါယ
စရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၃။

စိရကဝါသိက (န) [စိရက + ဝါသိက] ကိုယ်မှ
ခွါအပ်သော မပြတ်သောကိုယ်ရေတို့ကို ဝတ်
စေခြင်းအမှု၊ အဝတ်ပိုင်းကို ဝတ်ထားသူ
ပမာ ကိုယ်ရေခွါသော နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲခြင်း
အမှု။ စိရကဝါသိကမ္ပိ ကရောန္တိ။ မ၊၁။၁၂၂။
အံ၊၁။၅၀။ မဟာနိ။ ၁၂၀။ စူဠနိ။ ၁၉၀။
စိရကဝါသိကန္တိ စိရကဝါသိကကမ္မကာရဏံ။
တံ ကရောန္တာ တထေဝ စမ္ပဗဒ္ဓေ (စမ္ပဝဋ္ဌေ)

ကန္တိတော ကဋိယံ ဌပေန္တိ။ ကဋိတော ပဌာယ ကန္တိတော ဂေါပကေသု ဌပေန္တိ။ ဥပရိမေဟိ ဟေဋ္ဌိမသရိရံ စီရကနိဝါသန-
 နိဝတ္ထံ ဝိယ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၃။
 စီရကဝါသိကကမ္မကာရဏန္တိ သရိရတော ဥပ္ပါဋိတဗဒ္ဓစီရကာဟိ နိဝါသပနကမ္မကာ-
 ရဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ (-မ၊ဉ္စ၊ ၂၀၂၊၂၂၀။ အံ၊၁။၄၉။ မဟာနိ။ ၃၁၆။ စူဠနိ။၂၃၆။ မိလိန္ဒ။၁၉၄၊၃၃၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၆၂။)

စီရကဝါသိကကမ္မကာရဏ (န) [စီရကဝါသိက+ ကမ္မကာရဏ] ကိုယ်မှ ခွါအပ်သော မပြတ် သော ကိုယ်ရေတို့ကို ဝတ်စေခြင်းအမှု၊ အဝတ်ပိုင်းကို ဝတ်ထားသူပမာ ကိုယ်ရေခွါ သော နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲခြင်းအမှု။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စီရဓာရဏ (န) [စီရ+ဓာရဏ] ပျဉ်ချပ်အဝတ် ကို-ဆောင်-ဝတ်-ခြင်း။ ဣမေ မယံ စီရ-ဓာရဏမတ္တေ ပသိဒ္ဓိတော ဝေဝိဓံ သက္ကာရ-သမ္မာနံ ကရေန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၇၁။

စီရသာမဏေရိ (ထိ) [စီရ+သာမဏေရိ] စီရ မည်သော သာမဏေမ။ အထေကာ ပဋိသမ္ဘိ-ဒပ္ပတ္တာ သတ္တဝသိကာ စီရသာမဏေရိ ကိရ နာမ သတ္တာရံ ဝန္တိတော “အဟံ ဘန္တေ ပါဠိ-ဟာရိယံ ကရိဿာမိ”တိ အာဟ။ ကထံ ကရိ-ဿသိ စီရေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။

စီရ (ထိ) [စီရ + အာ] စီရမည်သော အမျိုး သုံး၊ (က) စီရမည်သောဘိက္ခုနီမ။ (ခ) စီရမည်သော သာမဏေမ။ (က) အည-တရောဥပါသကော စီရယ ဘိက္ခုနီယာ စီဝရံ အဒါသိ။သံ၊၁။၂၁၅။ (ခ) အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စီရသုတ္တ (န) [စီရ+သုတ္တ] စီရသုတ်၊ ရာဇ ဂြိုဟ်ပြည် ဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်၌ မြတ်စွာ ဘုရားသခင် သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ်အခါ

အဘိဓာန် (၈၀၈) ၁-၃၁-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဥပါသကာတဦးသည် စီရမည်သော ဘိက္ခု-
 နီမအား သင်္ကန်းလှူ၏။ ထိုအခါ စီရဘိက္ခု-
 နီမ၌ အလွန်ကြည်ညိုသော ဘီလူးသည် ရာဇ
 ဂြိုဟ်ပြည် လမ်းမတခုမှ လမ်းမတခုသို့ လမ်း
 ဆုံတခုမှ လမ်းဆုံတခုသို့ ချဉ်းကပ်ပြီးလျှင်
 “အကြင် ဥပါသကာသည် စီရမည်သော
 ဘိက္ခုနီမအား ယောဂတရား ၄-ပါး တို့မှ
 လွတ်ကင်းခြင်းငှါ သင်္ကန်းကိုလှူ၏။ ဤ ဥပါ
 သကာသည် များသောကောင်းမှုကို ပွားစေ
 ၏တကား၊ ပညာရှိပေစွတကား” ဟု ရွတ်ဆို
 ပြောကြားပုံကို ဟောတော်မူသော သုတ်။
 သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊
 ယက္ခသံယုတ်၊ ၁၁-သုတ်။ သံ၊၁။၂၁၅-၆။

စီရိကသဒ္ဓ (ပု) [စီရိကာ+သဒ္ဓ] ပရစ်-ပဇင်း
 ကြီး - ပဇင်းရင်ကွဲ - ၏ မြည်သံ။ စီရိကာ-
 သဒ္ဓေါ (အံ၊၂။၃၄၈)တိ ဈလ္လိကာသဒ္ဓေါ။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။

စီရိကာ (ထိ) [စီရိ+ကာ (ကေ)+အ။ စီရိ+
 က။ က-အနက်မရှိ။] (က) ပဇင်းကြီး
 (ကျော်အောင်စံထား)။ ပရစ်၊ ပဇင်းကြီး၊
 ပဇင်းရင်ကွဲ၊ ဒေါ်ရင်း (ဝိ၊ဓာန၊သျှ)။ (ခ)
 ယင်ပျား၊ ပျားသန်၊ ပျားဆုပ်။ (ဂ) ပိတုန်း
 နက်ကြီး။ (က) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ခ)
 (ဂ) စီရိကာ နာမ သပက္ခာ ဒီဃမက္ခိကာ၊
 တုမ္မလနာမိကာ စ အဋ္ဌိပက္ခာ ကာဠမဟာ-
 ဘမရာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။

စီရိ (ထိ) [စီရိ+အ+ဤ။ စီရိ+အ+ဤ၊ဒီဃ
 ပြု။ စီရိတိ သဒ္ဓါယတိတိ စီရိ၊ စီရိဟိ သာ-
 ယံ ဝါ၊ နဒါဒိ၊ ဒီဃာဒိ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၆၄၆။ စီ+
 ရု+အ+ဤ။ စီဣတိ ရဝတိတိ စီရိ။ ဓာနံ၊
 သျှ၊သစ်။၆၄၆။] (က) ပရစ်၊ ပဇင်းကြီး၊
 ပဇင်းရင်ကွဲ (ဒေါ်ရင်း)။ (ခ) ယင်ပျား၊
 ပျားသန်၊ပျားဆုပ်။ (ဂ) ပိတုန်းနက်ကြီး။
 (က) စီရိ တု ဈလ္လိကာ ထ စ။ ဓာနံ၊၆၄၆။
 (ခ) (ဂ) အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စီဝရ (န) [စိ+ကွရ၊ ဒီသပြေ။ ကွာဒိ။ ၁၅၄။
 စိ+ဤဝရ၊ စိယတိတိ စီဝရ။ ကစ္စည်း။ ၆၆၈။
 ရူ။ ၆၇၈။ စီရ+ဝရ။ စီရတော ဝရံ စီဝရံ၊
 ရ-ချေ ဝိ၊ ပါ၊ ဓာန်။ ၃၇၇။] သင်္ကန်း၊ ရဟန္တာ
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ တံခွန်အလံသဖွယ် ဖြစ်သော
 သင်္ကန်း၊ ရသေ့သင်္ကန်းထက် မြတ်သော
 သင်္ကန်း၊ သာသနာတော်သုံး သင်္ကန်း။

သင်္ကန်းဟူသည် ရဟန်း၊ သာမဏေတို့
 ဝတ်ရုံသုံးဆောင်သည့် အဝတ်အထည် ဖြစ်
 သည်။

သင်္ကန်းစီမံရာ၌ ဖျက်ခြင်း ၃-မျိုးနှင့်
 ပြည့်စုံစေရမည်။ ဖျက်ခြင်း ၃-မျိုးဟူသည်—
 (၁) အပိုင်းပိုင်း ဖြတ်ခြင်းအားဖြင့် တန်ဖိုး
 ပျက်ခြင်း၊ (၂) အပိုင်းအပြတ်တို့ကို ချုပ်
 စပ်ခြင်း အားဖြင့် (ကောင်းသော အတွေ့
 အထိ) နူးညံ့မှုပျက်ခြင်း၊ (၃) ချုပ်လုပ်မှု၊
 ဆိုးရေဆိုးမှု၊ ကပ္ပဗိန္ဒုထိုးမှု စသည်ကိုပြုခြင်း
 အားဖြင့် အရောင်အဆင်းပျက်ခြင်းတို့ ဖြစ်၏
 (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၄)။ ဘိန္နပဋ္ဌဓရ-လည်း ကြည့်။

ယင်းသင်္ကန်းသည် ပံသုကူသင်္ကန်း(ပံသု-
 ကူလစီဝရ)၊ လူတို့ လှူဒါန်းသော သင်္ကန်း
 (ဂဟပတိစီဝရ)ဟု ၂-မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင်
 ပဌမဗောဓိခေါ်သော မြတ်စွာဘုရား ဝါ ၂၀
 အတွင်း၌ “ပံသုကူသင်္ကန်း”ကိုသာ အသုံးပြု
 တော်မူကြသည်။ (ပံသုကူလ အဓိပ္ပာယ်ကို
 ဆိုင်ရာပုဒ်၌ ကြည့်။)

မြတ်စွာဘုရား ဝါ ၂၀-ကျော်မှ “ဆရာ
 ဇီဝက”၏ တောင်းပန်မှုကို အကြောင်းပြု၍
 လူတို့လှူသော သင်္ကန်းကို ခွင့်ပြုတော်မူရ
 ကား လူတို့တွင် အဦးဆုံး သင်္ကန်းလှူသူ
 သည် ဆရာဇီဝကပင်ဖြစ်သည် (ဝိ၊ ၂။ ၃၉၂)။
 (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၄။ ၂၁၉-၌မူ ဘုရားရှင် တဝါ အရတွင်
 မိထွေးတော် ဂေါတမီ သင်္ကန်းလှူချင်သော
 စိတ်ဖြစ်၍ ရက်၊ ချုပ် လှူဒါန်းသည်ဟု ဆို
 သည်။)

အပ်စပ်သောသင်္ကန်းဖြစ်ရန် ချည်အမျိုး
 အစားကို လိုက်၍ “ခုံချည်(ပိုက်ဆံချည်)ဖြင့်
 ရက်အပ်သောသင်္ကန်း၊ ဝါချည်ဖြင့် ရက်အပ်
 သော သင်္ကန်း၊ ပိုးချည်ဖြင့် ရက်အပ်သော
 သင်္ကန်း၊ သိုးမွေးဖြင့် ရက်အပ်သောသင်္ကန်း၊
 သျှမ်ချည်ဖြင့် ရက်အပ်သောသင်္ကန်း၊ ချည်
 အမျိုးမျိုး ရော၍ရက်အပ်သော သင်္ကန်း”ဟု
 သင်္ကန်း ၆-မျိုးရှိသည် (ဝိ၊ ၂။ ၃၉၄။ စူဠနိ၊
 ၄။ ၁၁၀။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၃၀)။ ထို့ပြင် ဘွဲ့ဖြူ
 သင်္ကန်း၊ ပဋုဏ္ဏအရပ်၌ ဖြစ်သောသင်္ကန်း၊
 သောမာရအရပ်၌ ဖြစ်သော သင်္ကန်း၊ စိန့်
 တိုင်း၌ ဖြစ်သော သင်္ကန်း၊ တန်ခိုးကြောင့်
 ဖြစ်သော သင်္ကန်း၊ နတ်တို့လှူသောသင်္ကန်း
 ဟု ရှေ့သင်္ကန်း ၆-မျိုးအား လျော်သော
 သင်္ကန်း (အနုလောမစီဝရ)အားဖြင့် ၆ မျိုး
 ရှိသည် (စူဠနိ၊ ၄။ ၁၁၀။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၃၁။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၃။ ဝိနယ-
 ဝိနိစ္ဆယ။ ၄၅၁-၂။ ၎င်း-၌။ ၅၅၁-၂)။ ထို
 ၆-မျိုးကို အနုလောမ သင်္ကန်းဖြစ်သော
 ကြောင့် သီးခြားမဟော၊ သင်္ဂါယနာတင်
 မထေရ်တို့ အနုလောမအဖြစ်ဖြင့် ခွင့်ပြုအပ်
 သောသင်္ကန်းတို့ဖြစ်သည် (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၅)။

ခါးဝတ်သင်္ကန်း (သင်းပိုင်)၊ ကိုယ်ရုံ
 သင်္ကန်း(ကေစီ)၊ ၂-ထပ်သင်္ကန်း=သင်္ကန်း
 ကြီး(ဒုကုဋ်)၊ မိုးရေခံသင်္ကန်း (ရေသနပ်)၊
 ထိုင်သောအခါ အသုံးပြုသောသင်္ကန်း=နေ
 ရာထိုင်(နိသီဒိုင်)၊ အိပ်ရာခင်းသင်္ကန်း၊ အမာ
 (အနာ)လွှမ်းသင်္ကန်း၊ မျက်နှာသုတ်သင်္ကန်း
 =မျက်နှာသုတ်ပုဝါ၊ ရွှေဂ-မျိုးမှတစ်ပါးရေစစ်၊
 သပိတ်အိတ်စသည် ဝိကပ္ပနာလောက်သော
 အသုံးအဆောင် ဖြစ်သော အဝတ်အထည်
 (ပရိက္ခရာစောဠ)ဟု အမည်အားဖြင့် ၉-မျိုးရှိ
 သည်(ဝိ၊ ၂။ ၄၁၁)။

ထို ၉-မျိုး တို့တွင် သင်းပိုင်၊ ကိုယ်ရုံ၊
 ၂-ထပ်သင်္ကန်း ၃-ထည်တို့သည် မူလသင်္ကန်း
 များဖြစ်သည်။ ကျန် ၆-မျိုးတို့ကား နောက်

ထပ် ခွင့်ပြုသော သက်န်းများ ဖြစ်သည်။
 ထို ၆-မျိုးတို့တွင် မိုးရေခဲသက်န်းကို သက်န်း
 မပါ ဗလာကိုယ်ထည်း မိုးရေခဲ(မိုးရေချိုး)
 ကြသော ရဟန်းတို့ကို အကြောင်းပြု၍
 ဝိသာခါ၏ လျှောက်ထား တောင်းပန်မှု
 ကြောင့် ခွင့်ပြုတော်မူသည် (ဝိ၊၃။၄၀၆)။
 နေရာထိုင် (နိသီဒ္ဓိ) သက်န်းကို ရဟန်း
 အများကို အကြောင်းပြု၍ “ကိုယ်ကိုစောင့်
 ရှောက်ခြင်း(ကာယဂုတ္တိ)သက်န်းကို စောင့်
 ရှောက်ခြင်း (စီဝရဂုတ္တိ)ကျောင်းအိပ်ရာနေ
 ရာကို စောင့်ရှောက်ခြင်း (သေနာသနဂုတ္တိ)
 အကျိုး”ငှါ ခွင့်ပြုတော်မူသည် (ဝိ၊၃။၄၁၀)။

အိပ်ရာခင်းသက်န်းကို နေရာထိုင် ငယ်နေ
 ၍ မခင်းလောက်သောကြောင့် ခွင့်ပြုတော်
 မူသည်(ဝိ၊၃။၄၁၀)။ အမာလွမ်းသက်န်းကို
 အရှင်ဗေလဋ္ဌသီသအား “ဝဲကြီးနာ”စွဲသည်
 ကိုအကြောင်းပြု၍ခွင့်ပြုတော်မူသည် (ဝိ၊၃။
 ၄၁၀)။ မျက်နှာသုတ်သက်န်းကို ဝိသာခါ
 လှူဒါန်းသည်ကိုအကြောင်းပြု၍ ခွင့်ပြုတော်
 မူသည် (ဝိ၊၃။၄၁၀-၁)။ ပရိက္ခရာစောဋ္ဌကို
 ရေစစ်၊ သပိတ်အိပ်စသည်လိုနေသောကြောင့်
 ခွင့်ပြုတော်မူသည် (ဝိ၊၃။၄၁၀)။

ထို့ပြင်“ဥတုလာသော ရဟန်းမတို့ သုံး
 ဆောင်ရန်ခွင့်ပြုသော ဥတုနီးသက်န်း၊ ညှပ်
 ရိုးအောက်၊ ချက်အထက်အရပ်ကို ဖုံးလွှမ်း
 ရန် ခွင့်ပြုသောရင်လွှမ်းသက်န်း”ဟု ရဟန်းမ
 တို့သာ သုံးဆောင်နိုင်သော သက်န်းနှစ်မျိုး
 ရှိသေးသည် (ဝိ၊၂။၃၉၉၊၄၆၁)။ ရဟန်းမ
 တို့သည် သင်းပိုင်၊ ကေစီ၊ ၂-ထပ်သက်န်း၊
 ရေသနပ်သက်န်း၊ ရင်လွှမ်းသက်န်း ၅-ထပ်
 ကို ၅-ရက်တကြိမ် ပြောင်းလဲ သုံးဆောင်ရ
 သည် (ဝိ၊၂။၃၇၀)။

သမန်းမြက်သက်န်း၊ လျှော်သက်န်း၊ ပျဉ်
 ချပ်သက်န်း၊ လူတို့၏ ဆံပင်ဖြင့် ရက်အပ်
 သောသက်န်း၊ သားမြီးဖြင့် ရက်အပ်သော
 သက်န်း၊ သစ်နက်ရေသက်န်း၊ မရိုးမျှင်ဖြင့်

ရက်အပ်သော သက်န်း၊ သင်ပန်းမျှင်ဖြင့်
 ရက်အပ်သော သက်န်း၊ သားရေသက်န်း၊
 သစ်သား၊ သစ်ခေါက်၊ သစ်ခွံဖြင့် ပြုအပ်
 သောသက်န်း၊ နွယ်ဖြင့် ပြုအပ်သောသက်န်း၊
 ငှက်ပျောလျှော်ဖြင့် ပြုအပ်သောသက်န်း၊
 ဝါးဖြင့် ပြုအပ်သောသက်န်း” စသည်တို့ကား
 ရဟန်းသာမဏေများ မဝတ်ရုံမသုံးဆောင်
 ကောင်းသော သက်န်းများဖြစ်ကြသည် (ဝိ၊
 ၃။၄၂၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀)။

တနည်းအားဖြင့် အလုံးစုံ-ညို-ရွှေ-နီ-
 မောင်း-မည်းနက်-သော သက်န်း၊ ကင်း
 ခြေများကျောက်ကုန်း အဆင်း ရှိသော
 သက်န်း၊ ဖက်ရွက်ရော်(ပဒုမာကြာ)အဆင်း
 ရှိသောသက်န်း၊ မဖြတ်သော အမြိတ်အဆာ
 ရှိသောသက်န်း၊ ရှည်သော အမြိတ်အဆာရှိ
 သောသက်န်း၊ ပန်းပွင့် အမြိတ်အဆာရှိသော
 သက်န်း၊ သစ်သီးအမြိတ် အဆာ ရှိသော
 သက်န်း၊ သင်တိုင်း(အင်္ကျီကိုယ်ကျပ်)၊ လျှော်
 တေသက်န်းဟု မသုံးကောင်းသော သက်န်း
 ၁၃-မျိုးရှိသည် (ဝိ၊၃။၄၂၂-၃။ ဝိ၊၄။၄၅၉)။

ခိုးသူ လုယက်၍ သက်န်းမရှိ ဖြစ်နေက
 မအပ်သောသက်န်းအားလုံး အသုံးပြုနိုင်၏
 (ခုဒ္ဒသိက္ခာ။၅၇။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊ဟောင်း။၅၇။
 ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၅၇)။

မြတ်စွာဘုရားသည် ရာဇဂြိုဟ်မြို့မှ ဒက္ခိဏာ
 ဂိရိဇနပုဒ်သို့ကြွစဉ် အစ္စဗဒ္ဓ = ၄-ထောင်
 လယ်၊ ပါဠိဗဒ္ဓ=လယ်လျားရှည် (လယ်ရှည်)
 မရိယာဗဒ္ဓ=အကြား အကြား၌ ကံသင်းဖွဲ့
 အပ်သောလယ်၊ သိင်္ခာဋ္ဌကဗဒ္ဓ=၄-ထောင်
 အကွက် အကွက် ဖွဲ့အပ်သော လယ်တို့ကို
 ရှင်အာနန္ဒာအား ညွှန်ပြ၍ ထိုလယ်တို့၏
 ပုံဟန် သဏ္ဌာန်နှင့်တူစွာ သက်န်း ချုပ်စေ
 တော်မူ၏။ ရှင်အာနန္ဒာသည် ကုသိ=မူလအ
 နားပတ်ရှည်၊ ထပ်တင်သောအနားပတ်ရှည်၊
 တလုပ်မြောင်းရှည်၊ အစုကုသိ=မူလအနား
 ပတ်တို၊ ထပ်တင်သောအနားပတ်တို၊ တလုပ်

မြောင်းတို့ မဏ္ဍလ=၅-ခန်းရှိသော သင်္ကန်း၏ တခန်းတခန်း၌ အခန်းကြီး ၅-ခန်း၊ အစုမဏ္ဍလ=၅-ခန်းရှိသော သင်္ကန်း၏ တခန်းတခန်း၌ အခန်းငယ် ၅-ခန်း၊ ဝိဝဋ္ဌ=ခေါင်စပ်=ခေါင်ခန်း၊ အနုဝိဝဋ္ဌ=ခေါင်ရန် ၂-စပ်၊ ဗာဟန္တ=လက်လိပ် ၂-စပ်၊ (တနည်းအားဖြင့် ခေါင်ရန် ၄-စပ်ကို အနုဝဋ္ဌသင်္ကန်းရုံရာ လက်လိပ်ပြင်ဘက်ကျသောအစွန်း ၂-ခုကို ဗာဟန္တဟုခေါ်သေးသည်။) ဂီဝေယျက=(ကြာရှည်ခိုင်ခံ့စေခြင်းငှါ) အနားပတ်အပြင် လည်ပင်းနေရာ၌ ထပ်အပ်သော အထပ်အလွှာ၊ ဇမ္ဗေယျက=ခြေသလုံးနေရာ၌ ထပ်အပ်သော အထပ်အလွှာတို့ဖြင့် စီစဉ်၍ သင်္ကန်းချုပ်တော်မူသည်။ (ဝိ၊ ၂။ ၄၀၀-၁။ ဝိ၊ ၂။ ၄၀၀-၉။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ။ ၅၆၃-၄။ ၎င်းဋီ။ ၅၆၃-၄။ ဝိနယလင်္ကာရ။ ၂။ ၃၇၈)။ ၂-ထပ်သင်္ကန်း၌ ထပ်တင်အပ်သော အပိုအထပ်အလွှာကို ဂီဝေယျ၊ ဇမ္ဗေယျက ဆိုသည်။ ထိုအပိုအထပ်အလွှာကို ဝိမတိဆရာတို့ လက်ထက်ကပင် မပြုလုပ်ကြတော့ (ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၈)။

ရှင်အာနန္ဒာ ရွာထည်းသို့ ဆွမ်းခံဝင်စဉ် လေကြောင့် သင်္ကန်းလွင့်သည်ကိုအကြောင်းပြု၍ ဂဏ္ဍိက = ကမ္ပတ်သီး၊ ကမ္ပတ်ကွင်း၊ ဂဏ္ဍိကဖလက = ကမ္ပတ်သီးအိမ်၊ ပါသကဖလက = ကမ္ပတ်ကွင်း အိမ်တို့ကို ခွင့်ပြုတော်မူသည်။ (ဝိ၊ ၄။ ၂၇၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၈။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၉)။ ကေစိ၌ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် အလျား ၅-တောင် တောင်ဆုပ်၊ အနံ ၃-တောင် တောင်ဆုပ်၊ အကြီးဆုံးအားဖြင့် မြတ်စွာဘုရား၏ သင်္ကန်းတော် ပမာဏ ရှိရသည်။ သင်းပိုင်၌ အနံ ၂-တောင်ထွာ၊ သို့မဟုတ် ၂-တောင် ပမာဏသာ ထူးသည်။ (ဝိ၊ ၄။ ၂၇၆။ ကင်္ခါ။ ၁၅၃-၄။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၃၇-ဂ။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ။ ၅၅၆-၇-ဂ)။ သင်္ကန်း၌ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် ၅-ပိုင်း ၅-ခန်း ဖြတ်ရသည်။ လုံးဝမဖြတ်သောသင်္ကန်း၊ ၂-ဖြတ်၊

၃-ဖြတ်၊ ၄-ဖြတ် ဖြတ်သော သင်္ကန်းများမအပ် (ဝိ၊ ၃။ ၃၅၃၊ ၄၀၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၉၂)။ “မဏ္ဍလဉ္စ အစုမဏ္ဍလဉ္စ ကေတော ကတော သိဗ္ဗိတံ မဇ္ဈိမဇ္ဈိ (ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၈)” စကားအရ မဟာမဏ္ဍလ၊ အစုမဏ္ဍလ အစပ်ကိုပြုသဖြင့် ရှေးကတလုပ်မြောင်းပါ ဖြတ်ကြောင်းထင်ရှား၏။ သို့ရာတွင် “ပဉ္စဝါ အတိရေကာနိ ဝါ ခဏ္ဍာနိ ကတော မဟာမဏ္ဍလအစုမဏ္ဍလာနိ ဒဿေတော ကတေ နေဝ ဝဋ္ဌတိ။ (ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၉၂)” စကားကို ထောက်ဆ၍ တလုပ်မြောင်းကို မဖြတ်သော်လည်း အပ်သည်ဟု ဝိနယဆေက၊ ဝိနယဂရုကဆရာမြတ်တို့ ဆုံးဖြတ်တော်မူကြသည်။

သင်္ကန်းသည် အဝတ်အားလုံးတွင်အမြတ်ဆုံးဖြစ်သည်။ လူ့ဘဝဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်သူသည် ယုတ်ညံ့သော လူ့အသွင်ဖြင့် မြင့်မြတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကိုမဆောင်နိုင်မရနိုင်၊ ရဟန္တာဖြစ်သောနေ့မှာပင် ရဟန်းမူလည်း ပြုရ၏။ ရဟန်းမပြုလျှင်ကား ပရိနိဗ္ဗာန်စံရ၏။ နတ်ဘဝဖြင့် အနာဂါမ်ရဟန္တာဖြစ်သော ကာမာဝစရနတ်တို့လည်း တောတောင်စသော ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ် မရှိသောကြောင့် တဏှာမျှ မတည်တံ့နိုင်။ ဘူမစိုးနတ်တို့ကား တောတောင် စသော ဆိတ်ငြိမ်ရာ အရပ် ရှိသောကြောင့် ရဟန္တာအဖြစ်ဖြင့် တည်တံ့နိုင်၏။ (ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၉၇။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၆-၇။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၉၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၉၁။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၈၅)။

ရှေးဦးစွာသောတာပန်ဖြစ်သော လူအား နောက်မှ သောတာပန်ဖြစ်သော ရဟန်းက အရိုအသေပြုမှုစသည်ကိုပြုသင့်သည်ဟု ပြောကြားသော သာကီနွယ် ဆွေတော်မျိုးတော်တို့စကားကို မြတ်စွာဘုရားကြားသိရသည်။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားက “အမျိုးဇာတ်၊ ပူဇော်ထိုက်သောအကြောင်း၊ အသွင်ပုံဟန်တခြားစီဖြစ်သည်။ အကျင့်အားဖြင့် အဆင့်အတန်းမြင့်သော်လည်း အနာဂါမ် လူပုဂ္ဂိုလ်

က သင်္ကန်းတန်ခိုးကြောင့် ယနေ့ဖြစ်စ ပုထု
ဇဉ်ရှင်သာမဏေကိုပင် အရိအသေပြုရသည်။
လူသောတာပန်နှင့် ရဟန်းသောတာပန် နှိုင်း
စာမရ ရဟန်းသောတာပန်က အရဟတ္တဓဇ
သင်္ကန်းကြောင့် လူသောတာပန်ထက် သာ
လွန်၍ မြင့်မြတ်လှတော့သည်”ဟု မိန့်တော်
မူသည် (သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၁-၂)။

လမ်းခရီး၌ စွန့်ပစ်ထားသော မစင်လိမ်း
ကျံသော သင်္ကန်းကိုပင် လက်အုပ်ချီမိုး ရှိခိုး
အပ်၏။ ပွင့်ပြီး၊ ပွင့်ဆဲ၊ ပွင့်လတ်တုရားရှင်
တို့သည် ဤသင်္ကန်းဖြင့် ကိလေသာခပ်သိမ်း
ကင်းငြိမ်း စင်ကြယ်ကြသောကြောင့် ဖြစ်
သည် (အပါ၊ ၁။ ၅၂။ အပါ၊ ၁။ ၃၃၁-၂)။

သင်္ကန်းသည် သာသနာ့ကွယ်ခြင်း၊ မကွယ်
ခြင်း၏ မှတ်တိုင်သဖွယ်ဖြစ်သည်။ ဤသင်္ကန်း
ဖြင့် ငါတို့အား အကျိုးမမျှားဟု နှလုံးပြု၍
သင်္ကန်းကို မစွန့်ပစ်သမျှ “လိင်္ဂသာသနာ”
မကွယ်ပနိုင်။ သင်္ကန်းကို စွန့်ပစ်သောအခါမှ
“လိင်္ဂသာသနာ” ကွယ်ပသည် (အံ၊ ၁။ ၇၀)။

သင်္ကန်းလှူခြင်းကြောင့် ရွှေအဆင်းကဲ့
သို့ ဝါဝင်းလှပခြင်း၊ အညစ်အကြေးကင်း
ခြင်း၊ ပြုံးပြုံးပြက်ပြက် အရောင်ထွက်ခြင်း၊
တန်ခိုးရှိန်စော်အာနုဘော်ကြီးခြင်း၊ ကိုယ်လုံး
ကိုယ်နေပြေပြစ်ချောမောခြင်း၊ အဆင်းလှ
သောပုဆိုး - အဝတ် - အထည် တသိန်းကိုရ
နိုင်ခြင်း၊ ပိုးထည် - သက္ကလပ်ထည်တို့ကိုရနိုင်
ခြင်း၊ ခေါမတိုင်းဖြစ်အထည် - ဝါချည် အ
ထည်တို့ကိုရနိုင်ခြင်း ဂ-ပါးတို့ ဖြစ်သည်။

ရွှေသို့အဆင်း၊ မြူကြေးကင်း၍၊ ဖောင်
ဝင်းစုံဝ၊ ထွန်းလင်းပ၏။ နုလှကာယ၊ မက
သိန်းဘိုး၊ ပုဆိုးရလိမ့်၊ ဝါ၊ ရွှေ၊ ဖြူနီ၊ ဤ
ရှစ်လီသည် ကျမ်းညီ သင်္ကန်းလှူကျိုးတည်း
(အပါ၊ ၁။ ၃၅၈-၉)။

တဘော်ဆင်မြန်း၊ ဝတ်သင်္ကန်းကို၊ လှူ
ဒါန်းသည့်သူ၊ အဆင်းလှူတည့်၊ နတ်လူတို့

ဘောင်၊ ဖြစ်တိုင်းနောင်ဝယ်၊ အခေါင်ဦး
စွန်း၊ ကိုယ်ရောင်ထွန်း၍၊ တုကျန်းလွတ်ကွာ၊
မယ်ဥမ္မာနှင့်၊ ပဘာဝတီ၊ နတ်တပြည်သို့၊
အညီနှိုင်းရှိ၊ လှခေါင်ထိလိမ့် (သံ၊ ၁။ ၂၉။
သံ၊ ၁။ ၇၈။ မဃဒေဝ၊ ၅၀၇)။

အရှင်မဟာကဿပအလောင်း သူကြွယ်
တဦးသည် သင်္ကန်းလှူခဲ့ဘူးသောကောင်းမှု
ကြောင့် ဗာရာဏသီပြည်တွင် နန္ဒမင်းဖြစ်ရ
သည်။ အရပ် ၄-မျက်နှာမှ တထည်လျှင် တ
သိန်းမကတန်သော အဝတ်တန်းဆာ လိုရာစုံ
လင်သော ပဒေသာပင် ၃၆-ပင် (ကေစိဝါဒ
အားဖြင့် ၆၄-ပင်) ပေါ်ပေါက်ပေးရသည်။
မိမိစိုးမိုးအုပ်ချုပ်သော နိုင်ငံတွင် “ချည်ငင်၊
ဗိုင်းငင်၊ ယက်ကန်းစင်ပင် မရှိစေရ” အနှစ်
တထောင်ကာလပတ်လုံး ပဒေသာပင်မှ အ
ဝတ်အထည်ကိုဝေငှ မြောက်ကျွန်းတမျှ ပြည့်
ဝစုံလင်သော အကျိုးကို ရရှိခဲ့စားရသည်
(ပေတ၊ ၁။ ၇၈-၉၊ ၇၀)။

သင်္ကန်းလှူခြင်းကြောင့် မိန်းမတို့အား
မဟာလတာတန်းဆာ၊ ယောက်ျားတို့အား
တန်ခိုးကြောင့်ဖြစ်သော သင်္ကန်းကိုရနိုင်၊
ဟေတိက္ခ၊ ဖြစ်နိုင်သည်။ မိန်းမဟေတိက္ခ၊
မရှိနိုင် (ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၄၉။ ဝဇီရ၊ ၃၅၁)။

ပရိက္ခရာရှစ်ပါးတွင် တပါးပါးမလှူဘူးခဲ့
လျှင် တန်ခိုးကြောင့်ဖြစ်သော သပိတ်သင်္ကန်း
မရနိုင်၊ ဟေတိက္ခမဖြစ်နိုင်၊ ပရိက္ခရာရှစ်ပါး
တွင် တပါးပါးလှူခဲ့ဘူးမှ တန်ခိုးကြောင့်ဖြစ်
သော သပိတ်သင်္ကန်းရနိုင်၊ ဟေတိက္ခဖြစ်နိုင်
သည် (မာ၊ ၁။ ၂၁၅။ မာ၊ ၁။ ၄၀၄)။

တနည်းအားဖြင့် သပိတ်၊ သင်္ကန်းလှူခဲ့
ဘူးမှ တန်ခိုးကြောင့်ဖြစ်သော သပိတ်
သင်္ကန်းရနိုင်၊ ဟေတိက္ခဖြစ်နိုင်သည်။ မလှူ
ခဲ့ဘူးက မရနိုင်၊ မဖြစ်နိုင် (ဓမ္မ၊ ၁။ ၄၁၁-၂
ဥဒါန၊ ၁။ ၈၅။ အံ၊ ၁။ ၁၈၁)။

တနည်းအားဖြင့် “ငါ၏ ဤ ပရိက္ခရာ
 ဂ-ပါး၊ ဤသပိတ်သင်္ကန်း အလှူသည် တန်
 ခိုးကြောင့် ဖြစ်သော ပရိက္ခရာ ရခြင်း၏
 အကြောင်း အထောက်အပံ့ ဖြစ်ပါစေ”ဟု
 ဆုတောင်း၍ ပရိက္ခရာ ဂ-ပါးဖြစ်စေ၊ သပိတ်
 သင်္ကန်းဖြစ်စေ လှူခဲ့ဘူးမှ တန်ခိုးကြောင့်
 ဖြစ်သော သပိတ်သင်္ကန်းရနိုင်၊ ဟေတုက္ခ
 ဖြစ်နိုင်သည်။ ဆုတောင်း၍မလှူခဲ့ဘူးက မရ
 နိုင်၊ မဖြစ်နိုင် (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၁။ သာရတ္ထ၊
 ၃။ ၁၉၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၇၁။ မ၊ ၁။ ၃။ ၄၀၄)။
 အာယသ္မာ စ အာနန္ဒော တံ စီဝရံ အာယသ္မာ-
 တော သာရိပုတ္တဿ ဒါတုကာမော ဟောတိ။
 ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၉၄။ (- ၂။ ၉၅။ ဝိ၊ ၂။ ၄၅။ ဝိ၊ ၃။ ၅၈။
 ဝိ၊ ၄။ ၂၅၁။ ဝိ၊ ၅။ ၁၅။ ဒီ၊ ၁။ ၆၇။ မ၊ ၁။ ၁၂။
 မ၊ ၂။ ၉။ မ၊ ၃။ ၁၃။ အံ၊ ၁။ ၃၉၉။ အံ၊ ၂။ ၂၇။
 အဘိ၊ ပု၊ ၁။ ၆၇။ အဘိ၊ က၊ ၂။ ၀၆။ သုတ္တနိ။
 ၃၃၀။ ထေရ၊ ၃၅၀။ ထေရီ၊ ၃၉၂။ အပါ၊ ၁။
 ၂၄။ အပါ၊ ၂။ ၃၇၁။ မဟာနိ၊ ၇။ စူဠနိ၊ ၁၃၂။
 ဇာ၊ ၂။ ၁၉၈-၉။ နေတ္ထိ၊ ၁၁၇။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၁၅။
 ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၇။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၃၁၀။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၄၈။
 ကခါ၊ ၁။ ၁၁၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၃။ ဒီ၊ ၁။
 ၂။ ၁၀။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၂။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၃။ မ၊ ၁။ ၂။
 ၄၇။ မ၊ ၁။ ၃။ ၅၂။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂။ သံ၊ ၁။ ၂။
 ၁၅၀။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၇။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၁၂၈။ အဘိ၊ ၁။
 ၁။ ၁၇။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၆၄။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၅၅။
 ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၄။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂၈၀။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၁၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၇၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၅။ ဣတိဝုတ်။
 ၄။ ၃၀၉။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၄၁။ ဝိ၊ မာန၊ ၁။ ၃၈။
 ပေတ၊ ၁။ ၆၈။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၁၃။ ထေရီ၊ ၁။ ၆။
 အပါ၊ ၁။ ၁။ ၈၇။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၈၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၁၀။
 စရိယာ၊ ၁။ ၁၀။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂။ ၇၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂။
 ၆၀။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂၆၇။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၁၅၀။ ဝဇီရ၊
 ၁။ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၄။ ဝိ၊ မတိ၊ ၂။ ၄၄။ ကခါ၊
 ၁။ ၂။ ၇၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၄၆။
 သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂၀၄။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၇။ ဒီ၊ ၁။ ၃။
 ၉၂။ မ၊ ၁။ ၁။ ၆၇။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂။ မ၊ ၁။ ၃။ ၃၅။

အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၄။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၂။ မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁၈၇။
 နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂။ ၉၂။)

စီဝရအစိန္တနဝတ္ထု (န) [စီဝရ + အစိန္တန + ဝတ္ထု]
 သင်္ကန်းကို လှူခြင်းဟူသော အကြောင်း။
 သာဝတ္ထိယံ ဥပနန္တံ အာရဗ္ဗ စီဝရအစိန္တန-
 ဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခါ၊ ၁။ ၁၈၄။

စီဝရအစိန္တနသိက္ခာပဒ (န) [စီဝရအစိန္တန +
 သိက္ခာပဒ] စီဝရအစိန္တနသိက္ခာပုဒ်၊ သင်္ကန်း
 ကိုလှူခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သောသိက္ခာ
 ပုဒ်။ တေန သမယေနာတိ စီဝရအစိန္တန-
 သိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၁။

စီဝရအဇာနနဝတ္ထု (န) [စီဝရ + အဇာနန +
 ဝတ္ထု] သင်္ကန်းကို - မသိ - မမှတ်မိ - ခြင်း
 ဟူသောအကြောင်း။ သာဝတ္ထိယံ သမ္မဟုလေ
 ဘိက္ခု အာရဗ္ဗ အတ္တနော စီဝရအဇာနန-
 ဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခါ၊ ၂။ ၅၄၂။

စီဝရအနဓိဋ္ဌာနာပတ္တိ (ထိ) [စီဝရ + အနဓိဋ္ဌာန +
 အာပတ္တိ] သင်္ကန်းကို အဓိဋ္ဌာန်မတင်ခြင်း
 ကြောင့် သင့် သော - အပြစ် - အာပတ်။
 အကိရိယတောတိ ယံ အကရောန္တော အာ-
 ပဇ္ဇတိ၊ စီဝရအနဓိဋ္ဌာနာပတ္တိ ဝိယ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။
 ၁၅၇။

စီဝရအနုဝါတ (န) [စီဝရ + အနုဝါတ] သင်္ကန်း၌
 ထပ်တင်အပ်သော အထပ်အလွှာ၊ သင်္ကန်း
 အလျားအနားပတ်။ စီဝရပရိယန္တု-ကြည့်။

စီဝရအပနိဓာနသိက္ခာပဒ (န) [စီဝရ + အပနိ-
 ဓာန + သိက္ခာပဒ] သင်္ကန်းကို - ဝှက် -
 သိမ်းဆည်း - ထားခြင်းကြောင့် ပညတ်
 အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ သုရာ-
 ပါနဝဂ်-ဒသမ သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၃။

စီဝရအပလိဗောဓ (ပ) [စီဝရ + အပလိဗောဓ]
 သင်္ကန်း၌ - ကြောင့်ကြမှုမရှိ - ကြောင့်

ကြပွယ်မထား - ခြင်း။ ကထည ဘိက္ခဝေ
စီရအပလိဗောဓော ဟောတိ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ
ဘိက္ခုနော စီရံ ကတံ ဝါ ဟောတိ နဋ္ဌံ ဝါ
ဝိနဋ္ဌံ ဝါ ဒဗ္ဗံ ဝါ။ စီရဓာသာ ဝါ ဥပစ္ဆန္နာ၊
ဝေ ခေါ ဘိက္ခဝေ စီရအပလိဗောဓော
ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇၃-၄။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၁၄။)

စီရကဏ္ဍ (ပု) [စီရ + ကဏ္ဍ] သင်္ကန်း၏ -
အစွန်း - အနား။ စီရကဏ္ဍေန ဥဒကံ ပရိ-
ဿာဝေတွာ ပိဝနကာလေ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၄။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၀။ မဟာနိ၊ ၁။ ၄၀၉။ စီရကဏ္ဍ-
နာတိ စီရပရိယန္တေန။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၁၅။
(-ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၉၃။ ၁၉၈။ ဝိ၊ သင်္ကဟ။ ၁၂၈။ မ၊ ၁။
၂။ ၅၁။ မ၊ ၁။ ၂။ ၈၈။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၅။ အံ၊ ၁။
၁။ ၁၇၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၆၂။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၄၇၁။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၇၂။ ၂၇၁။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၇၀၊ ၂၇၂။ ၂၆၃။ သုတ္တနိ၊
၁။ ၂။ ၁၈။ ဝိမာန၊ ၁။ ၆၈။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၂။
အပ၊ ၁။ ၁။ ၈၆။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၈၄။
ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၀၊ ၁၃၄။ ဝိ၊ ၁။ ၆၀။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၂၇၂။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁။ ၃၇၅၊ ၄၆၉။ အံ၊ ၁။ ၁။
၂၀၄။)

စီရကမ္မ (န) [စီရ + ကမ္မ +] (၁) သင်္ကန်း -
ပြုလုပ်ခြင်း - ချုပ်ခြင်း။ (၂) သင်္ကန်း -
ပြုလုပ်ခြင်း - ချုပ်ခြင်း - အမှု၊ သင်္ကန်း အ
လုပ်၊ သင်္ကန်းချုပ်မှု။ (၃) သင်္ကန်း - ပြု
လုပ် - ချုပ်ဆိုး - သော အခါ။ (၁) စီရ-
ကမ္မတ္ထ-ကြည့်။ (၂) ဘိက္ခု၊ စီရကမ္မ
ကရောန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၇။ ဝိ၊ ၂။ ၁၃၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁။
၁၃၄။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၉။ ဝိ၊ ၂။ ၈၅၊ ၁၅၆၊ ၄၀၃။
ဝိ၊ ၄။ ၃၈၇။ မ၊ ၂။ ၁၀၁။ မ၊ ၃။ ၁၅၂၊ ၁၆၇။
သံ၊ ၃။ ၃၀၃၊ ၃၇၇။ အံ၊ ၃။ ၅၃၀။ နေတ္ထိ၊
၁၁၃။ မိလိန္ဒ၊ ၃၅၀။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၄။ ဝိ၊ ၁။
၄။ ၁၀၈၊ ၁၁၇၊ ၁၅၃။ ဝိ၊ သင်္ကဟ။ ၂၊ ၄၈၊ ၂၃၃။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၄၊ ၁၂၂။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၁၂။ သံ၊ ၁။ ၂။
၁၇၁။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၁။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၇။
ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၂၈။ ဝိမာန၊ ၁။ ၂။ ၂။ ပေတ၊ ၁။ ၁။

၆၈၊ ၁၃၇။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၂။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၁။
သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၃၃၆။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၆၃။ အံ၊ ၁။
၃။ ၄၀။ မူလ၊ ၁။ ၂။ ၇၁။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၇၅။)
(၃) စီရကာရသမယ-ကြည့်။

စီရကမ္မကရဏ (န) [စီရကမ္မ + ကရဏ]
သင်္ကန်းချုပ်ခြင်းကို ပြုခြင်း။ စီရဝိစာရဏံ
စီရကမ္မကရဏံ ဥပတ္တမ္ဘနံ။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၃၆။

စီရကမ္မတ္ထ (ပု) [စီရကမ္မ + အတ္ထ] သင်္ကန်း
ချုပ်ခြင်းအကျိုး။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ပန စီရ-
ကမ္မတ္ထာယ အညံ ဌာနံ ဂတေ သုနဿ
ဟဒယံ ဖာလိတံ။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၃၄၁။

စီရကမ္မသမယ (ပု) [စီရကမ္မ + သမယ]
သင်္ကန်း ချုပ်ဆိုးသောအခါ။ စီရကာရ-
သမယ-ကြည့်။

စီရကမ္မပကရဏ (န) [စီရကမ္မ + ဥပကရဏ]
သင်္ကန်းချုပ်ခြင်း၏ အဆောက်အဦ။ သူစိ-
အာဒိနိ စီရကမ္မပကရဏာနိ သဇ္ဇေတွာ။
ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၃၈၉။ ဝိ၊ သင်္ကဟ။ ၂၉၈။

စီရကရဏ (န) [စီရ + ကရဏ] (၁) သင်္ကန်း
- ပြုလုပ်ခြင်း - ချုပ်ခြင်း။ (၂) သင်္ကန်း -
ပြုလုပ်သော - ချုပ်သော - နေ့။ (၁)
စီရဝိစာရဏံ စီရကရဏံ ဥပတ္တမ္ဘနံ။ ဒီ၊ ၁။
၂။ ၁၁၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂။ ၃၅။ (၂) စီရ-
ကရဏဒိဝသ-ကြည့်။

စီရကရဏတ္ထ (ပု) [စီရကရဏ + အတ္ထ]
သင်္ကန်းချုပ်ခြင်းအကျိုး။ စီရကရဏတ္ထာ-
ယ ပန မနာပံ သုတ္တံ ပရိယေသိဿာမိ။ အံ၊
၁။ ၂။ ၂၈၀။

စီရကရဏဒိဝသ (ပု) [စီရကရဏ + ဒိဝသ]
သင်္ကန်းချုပ်သောနေ့။ အထဿ စီရကရဏ-
ဒိဝသေ သတ္တာ ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝါရော
ဝိဟာရံ ဂန္ဓာ နိသိဒိ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၃၈၇။

စီရကာရ (တိ) [စီရ + ကာရ] (၁) သင်္ကန်းကို
- ပြုလုပ် - ချုပ်ဆိုး - တတ်သော၊ သူ၊ သင်္ကန်း

ချုပ်သမား၊ သင်္ကန်းဆိုးသမား၊ (၂)
 သင်္ကန်းကို - ပြုလုပ် - ချုပ်ဆိုး - သောအခါ။
 (၁) အထသ ဘင်္ဂနီ စီရိကာရနံ အတ္ထာယ
 ယာဂုဘတ္တာဒီနိ သမ္မာဒေသိ။ ဓမ္မာဠာ ၂။
 ၂၁၉။ (၂) စီရိကာရသမယ-ကြည့်။

စီရိကာရက (တိ) [စီရ+ကရ+ဏ္ဍ] သင်္ကန်း
 ကို - ပြုလုပ် - ချုပ်ဆိုး - တတ်သောသူ၊
 သင်္ကန်း ချုပ်သမား၊ သင်္ကန်း ဆိုးသမား။
 မနုဿာ စီရိကာရကေ ဘိက္ခု ဘတ္တေန
 နိမန္တန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၉၈။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၂။ ၇၉။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ။ ၄၁၇။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။
 ၅၅။)

စီရိကာရဏ (န) [စီရ+ကာရဏ] သင်္ကန်း
 ဟူသော အကြောင်း။ စီရဟေတု-ကြည့်။

စီရိကာရသမယ (ပု) [စီရိကာရ + သမယ]
 သင်္ကန်း ချုပ်ဆိုးသောအခါ။ ဆဗ္ဗဂိုယာ
 ဘိက္ခု စီရိကာရသမယေ ဗဟံ သုတ္တံ
 ဝိညာပေသံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၆၈-၉။ စီရိကာရ-
 သမယေတိ ဣမိနာ ဝဿဝုတ္တဘိက္ခုနံ စီရိ-
 ကမ္မသမယတ္တာ စီရိမာသော ဝုတ္တော၊
 အထညောပိ ပန စီရိကမ္မကာလော စီရိ-
 ကာရသမယောတိ ဝတ္တံ ဝဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊
 ၂။ ၄၄၂။ (- ဝိ၊ ၂။ ၉၉၊ ၁၀၀-၁၅၊ ၁၃၄။
 ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၁၆။ မ၊ ၄။ ၁၁၂။)

စီရိကာရသမယလဒ္ဓကစတုက္က (ပု၊ န) [စီရိ
 ကာရသမယ + လဒ္ဓက + စတုက္က] ရအပ်
 သော သင်္ကန်း ချုပ်ဆိုးရာ အခါရှိသော
 ရဟန်း ၄-ပါးအပေါင်း၊ သင်္ကန်းချုပ်ဆိုးရာ
 အခါကို ရသော ရဟန်း ၄-ပါး အပေါင်း။
 စီရဒါနသမယလဒ္ဓက စတုက္က-ကြည့်။

စီရိကာလ (ပု) [စီရ+ကရ+ဏ] သင်္ကန်း
 အခါ၊ သင်္ကန်းကာလ။ (ကထိန်မခင်းလျှင်
 သီတင်းကျွတ် လပြည့်ကျော် ၁-ရက်နေ့မှ
 တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်နေ့ထိ ၁-လ၊ ကထိန်

ခင်းလျှင် သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၁-ရက်
 နေ့မှ တပေါင်းလပြည့်နေ့ထိ ၅-လသည်
 သင်္ကန်းကာလ မည်၏။) ဒသာဟေ အပ္ပ-
 ဟောန္တေ စီရိကာလံ နာတိက္ကမေတဗ္ဗာ။
 ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃၉။ ဝိမတိ၊ ၁။
 ၃၅၆။ (-ကင်္ခါ၊ ၁၅၉။ ဝဇ္ဇိ၊ ၂။ ၁၈။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃၈၊ ၄၄၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၅၇။ ကင်္ခါ၊
 ဋီ၊ ဟောင်း။ ၆၆-၉။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၉၃။)
 အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

စီရိကာလသမယ (ပု) [စီရိကာလ + သမယ]
 သင်္ကန်းကာလ။ စီရိကာလသမယော နာမ
 အနတ္တတေ ကထိနေ ဝဿာနဿ ပစ္စိမော
 မာသော၊ အတ္တတေ ကထိနေ ပဉ္စမာသာ။
 ဝိ၊ ၁။ ၃၇၅။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၀၊ ၆၁၊ ၁၁၀။ ဝိ၊ ၁။
 ၄။ ၁၄၄။ ကင်္ခါ၊ ၁၈၇။ ဝဇ္ဇိ၊ ၂။ ၇၈-၉၊ ၃၇၇။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၆။ ကင်္ခါ၊
 ဋီ၊ ဟောင်း။ ၆၆။)

စီရိကာလသီမာတိက္ကန္တိက (တိ) [စီရိကာလ
 + သီမာ + အတိက္ကန္တိက] သင်္ကန်းကာလ
 အပိုင်းအခြားကို လွန်ခြင်းရှိသော၊ သင်္ကန်း
 ကာလ အပိုင်းအခြားကို လွန်သော (ကထိန်
 နှုတ်ခြင်း)။ “သီမာတိက္ကန္တိကော နာမ စီရိ-
 ကာလသီမာတိက္ကန္တိကော”တိ ကေနစိ ဝုတ္တံ။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၆။

စီရိကာလာတိက္ကမ (ပု) [စီရိကာလ + အ-
 တိက္ကမ] သင်္ကန်းကာလကို လွန်ခြင်း။ တသ္မာ
 စီရိကာလာတိက္ကမေ ပုန အာပဇ္ဇိတဗ္ဗာယ
 အာပတ္တိယာ အဘာဝံ သန္ဓာယ။ သာရတ္ထ၊
 ၂။ ၄၄၅။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၆၁။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
 ၃၄၁။)

စီရိကိစ္စ (န) [စီရ+ကိစ္စ] သင်္ကန်း၌ ပြုဖွယ်
 ကိစ္စ။ “န ဘန္တေ ဣမေ ဘိက္ခု ကမ္မာ-
 ရာမာဇေ၊ စီရိကိစ္စဝသေန ပန ဧဝံ ဝသန္တိ။
 မ၊ ၄။ ၁၁၂။

စီမံကိန်း (ထိ) [စီမံ + ကိန်း] သက်ဆိုင်မှု
ကျောင်း၊ သက်ဆိုင်ကျောင်း။ အာကမ္မာ-
နော ပနေတ္ထ စီမံကိန်း ကတော ဝသတိ။
ဒီ၊ဌ၊၁။၁၈၈။ အံ၊ဌ၊၂။၃၈၃။ အဘိ၊ဌ၊၂။
၃၅၁။ မဟာနိ၊ဌ၊၈၄။ ဒဏ္ဍကနံ ဥပရိ
စီမံ ဆာဒေတော ကတာ စီမံကိန်း။ သီ၊ဌ၊
သစ်၊၂။၁၂၃။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၃၈။ သာရတ္ထ၊၃။
၂၆၊၃၉၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၄။ ကမ်၊ဌ၊သစ်။
၃၆၅။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၉၇။)

စီမံကိန်းကိစ္စ (န) [စီမံကိန်း + ကိစ္စ]
သက်ဆိုင်ကျောင်းကို ပြုလုပ်ခြင်း၊ သက်ဆိုင်
ကျောင်းဆောက်ခြင်း၊ သယံဇာတသိမ်းဆည်းစီမံ-
ကိန်းကိစ္စကိစ္စကိစ္စကိစ္စကိစ္စကိစ္စကိစ္စ သက်-
ဟော ဒဌဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။၅၆။

စီမံကိန်းကာ (ထိ) [စီမံ + ကိန်းကာ] သက်ဆိုင်
ကျောင်းငယ်။ အဗ္ဗောကာသိကေန ပန
စီမံကိန်းကိစ္စ ကတောပိ ရက္ခိတဗ္ဗ။ ကမ်၊
၂၀၂။

စီမံကိန်းဒဏ္ဍက (ပု) [စီမံကိန်း + ဒဏ္ဍက]
သက်ဆိုင်ကျောင်း၌ သက်ဆိုင်မှုခြင်းငှါ ပြုအပ်
သောတုတ်၊ သက်ဆိုင်ကိစ္စတန်း။ အပရော
စီမံကိန်းဒဏ္ဍက ပသာရေသိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။
၁၇၆။ သံ၊ဌ၊၃။၂၂၈။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၄၃။
စီမံကိန်းယာ စီမံဆဒနတ္ထာယ ကတဒဏ္ဍ-
ကေတိ အတ္ထော။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၉၇။

စီမံကိန်းဌာ (ထိ) [စီမံ + ကိန်းဌာ] သက်ဆိုင်
-အစွန်း-အနား၊ သက်ဆိုင်စွန်း၊ သက်ဆိုင်
နား။ သဿံဌကဏ္ဍေတိ စီမံကိန်းဌာယံ။
ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၂၈၀။ (-ဝိမတိ၊၂။၂၃၂။)

စီမံကိန်းနွက (ပု) [စီမံ + နွက] သက်ဆိုင်နှင့်စပ်၍
ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်တို့ကို ပေါင်းစု၍
ပြုရာအခန်း၊ သက်ဆိုင်အခန်း။ ဝိနယပိဋက၊
မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၈-စီမံကိန်းနွက။ ဝိ၊ဌ၊၃၇၇-
၄၂၉။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၃၃၃။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၁၉၊၂၉၇။

ဝိ၊ဌ၊၃။၁၅၅၊၂၇၇။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၀၄၊၁၈၀၊
၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၃၅။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၂၂၊၃၄၁၊
၅၄၀။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၆၊၁၉၇။ ကမ်၊ဌ၊
ဟောင်း။၁၀၅။)

စီမံကိန်းကိစ္စ (န) [စီမံ + ကိစ္စ] သက်ဆိုင်ခေတ်၊
သက်ဆိုင်-ဖြစ်ပေါ်-ရရှိ-ရာ အခါ။ စီ-
မံကိစ္စကိစ္စ “သံသတော ဝါ ဂဏတော ဝါ
ဉာတိတော ဝါ မိတ္တတော ဝါ အတ္တနော ဝါ
နေန ပံသုကူလံ ဝါ”တိ ဧဝံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော
ဆ ခေတ္တာနိ၊ အဋ္ဌန္တ မာတိကာနံ ဝသေန
အဋ္ဌခေတ္တာနိ ဇာနိတဗ္ဗာနိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉၂။
အံ၊ဌ၊၂။၂၇၈။ စူဠနိ၊ဌ၊၁၁၀။ စီမံကိန်းကိစ္စ
စီမံကိစ္စ ဥပ္ပတ္တိကိစ္စ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၂၃။ အံ၊ဌ၊
၂။၂၆၆။ (မာတိကာ ရှစ်ပါးသရုပ်ကို၊ ဝိ၊ဌ၊
၄၂၇-ကြည့်။)

စီမံကိန်းနာ (ထိ) [စီမံ + ကိန်းနာ] သက်ဆိုင်
အရေအတွက်။ ဝတ္ထုဝသေနာတိ စီမံကိန်း-
နာယ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၈၆။

စီမံကိန်းကိစ္စ (ထိ) [စီမံ + ကိစ္စကိစ္စ] သက်ဆိုင်-
ကမ္မတ်သိမ်း-ကမ္မတ်သိမ်း။ ကိစ္စကိစ္စကိစ္စ စီမံ-
ကိစ္စကိစ္စ။ ဝိ၊ဌ၊၅၂၉။

စီမံကိန်းသယနကာလ (ပု) [စီမံ + ကိန်း + သာ-
ယန + ကာလ] သက်ဆိုင်၏အနံကို နှမ်းရှုပ်ရာ
အခါ၊ သက်ဆိုင်နံ နံရာအခါ။ စန္ဒနဝနေ ဒိဝါ-
ဝိဟာရံ နိသီဒိတာ ဂတဿ စီမံကိန်းသယန-
ကာလေ သာနဝိညာဏံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၁၆။

စီမံကိန်းဗ္ဗ (ပု) [စီမံ + ကိန်းဗ္ဗ] သက်ဆိုင်ဟု ဆိုအပ်
သောတိုက်ခန်း၊ သက်ဆိုင်ရုံ။ တဒါ ပန ဘဂဝါ
သဗ္ဗမ္ပိ တံ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝံ စီမံကိန်းဗ္ဗ ပဋိစ္စာ-
ဒေတော.... အဂမာသိ။ မ၊ဌ၊၂။၁၄၀။ စီမံ-
ကိန်းဗ္ဗ ပဋိစ္စာဒေတောတိ စီမံသင်္ခါတေ
ဩရကေ နိဂူဟိတာ ဝိယ။ မ၊ဌ၊၂။၁၈၁။
(-အံ၊ဌ၊၃။၂၆၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၆၀။ သာရတ္ထ၊
၃။၃၅၅။)

စီဝရဂဗ္ဘန္တရ (န) [စီဝရဂဗ္ဘ + အန္တရ] သင်္ကန်းဟု ဆိုအပ်သော တိုက်ခန်း၏အတွင်း၊ သင်္ကန်းရုံ အတွင်း။ စီဝရဂဗ္ဘန္တရတော ဒက္ခိဏဟတ္ထ အဘိနိဟရိတွာ။ အပါဠာ၁။၈၈။ ဇာ၊ဠာ၁။ ၈၆။

စီဝရဂရုက (တိ) [စီဝရ + ဂရုက] သင်္ကန်း၌ အလေးပြုသော၊ သင်္ကန်း ပေါများခြင်းငှါ အားထုတ်သော၊သူ။ စီဝရဂရုကော ဝုစ္ဆတိ စီဝရဗာဟုလိကော။ ပဋိသံ၊၃၇၈။ (-အံ၊ဠာ ၁။၄၁၄။)

စီဝရဂုတ္တတ္ထ (ပု) [စီဝရဂုတ္တိ + အတ္ထ] သင်္ကန်းကို - လုံခြုံစေခြင်း - စောင့်ရှောက်ခြင်း - အကျိုး၊ သင်္ကန်းလုံခြုံခြင်း အကျိုး။ တသ္မာ စီဝရဂုတ္တတ္ထံ အန္တရဃရေ နိက္ခိပိတုံ အနုဇာနာတိ။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၃၀၈။ (-ဝိ၊ဠာ၊၄။၅၂။ ဝိ၊ သင်္ကဟ။၄၄၅။)

စီဝရဂုတ္တိ (ထိ) [စီဝရ + ဂုတ္တိ] သင်္ကန်းကို - လုံခြုံ စေခြင်း - စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ သင်္ကန်း လုံခြုံ ခြင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ကာယဂုတ္တိယာ စီဝရဂုတ္တိယာ သေနာသနဂုတ္တိယာ နိသိဒ္ဓနံ။ ဝိ၊၃။၄၁၀။ ဝိ၊ဠာ၊၃။၁၅၅။

စီဝရဂ္ဂဟဏ (န) [စီဝရ + ဂဟဏ] (၁) သင်္ကန်း ကို - ယူခြင်း - ကိုင်ခြင်း။ (၂) စီဝရသဒ္ဓါ။ (၁) ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ စီဝရဂ္ဂဟဏံ.... န ပါသဒ္ဓိကံ ဟောတိ။ အံ၊ဠာ၊၁။၆၉။ (- ၃၀၅၊၃၈၁။ အဘိ၊ဠာ၊၁။၁၇။ သာရတ္ထ၊၂။ ၄၀၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၃။) (၂) တတ္ထာပိ စီဝရဂ္ဂဟဏေန စီဝရနိသိဒ္ဓနံ ဂဟိတမေဝ။ ဝဇီရ။၃၃၀။

စီဝရစေတပ(န)န္တ (န) [စီဝရ + စိတ + ဏာပေ + ယု] သင်္ကန်းကို - လဲလှယ် - ဝယ်ယူ - ကြောင်း ဝတ္ထု၊ သင်္ကန်းဖိုး။ စီဝရစေတပန္တ ဥပက္ခဋ္ဌံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၃၁၈။ စီဝရစေတပန္တ နာမ ဟိရညံ ဝါ သုဝဏ္ဏံ ဝါ မုတ္တာ ဝါ

မဏိ ဝါ ပဝါဠော ဝါ ဖလိကော ဝါ ပဋ္ဌကော ဝါ သုတ္တံ ဝါ ကပ္ပိသော ဝါ။ ဝိ၊၁။ ၃၁၉။ စီဝရစေတပန္တန္တိ စီဝရမူလံ။ ဝိ၊ဠာ၊၂။ ၂၅၀။ စီဝရံ စေတပေန္တိ ပရိဝတ္တေန္တိ တေနာတိ စီဝရစေတပန္တံ။ နကာရာဂမံ ကတွာ စီဝရစေတပန္တန္တိ ဝုတ္တံ၊ စီဝရစေတပန္တန္တိပိ ပဋ္ဌန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၆။ (-ဝိ၊၁။၃၁၈၊၃၂၂-၇။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၂၅၄။ ဝိ၊ဠာ ၄။၁၄၅။ ကင်္ခါ၊၁၆၇။ ဝိ၊သင်္ကဟ။၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သင်္ခ။၃၀၈။)

စီဝရစေတပန္တပဟိတ (တိ) [စီဝရစေတပန္တ + ပဟိတ] သင်္ကန်းဖိုးကို - စေလွှတ်အပ် - ပို့အပ် - ပါးအပ် - သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စီဝရစေတပန္တပဟိတသိက္ခာပဒ (န) [စီဝရစေတပန္တပဟိတ + သိက္ခာပဒ] သင်္ကန်းဖိုးကို - စေလွှတ်အပ် - ပို့ အပ် - ပါးအပ် - သော သိက္ခာပုဒ်၊ သင်္ကန်းဖိုးကိုပို့အပ်ရာ၌ မဆိုင်းငံ့ဘဲ အလှူခံခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဒုတေန စီဝရစေတပန္တပဟိတသိက္ခာပဒဉ္စ။ ဝိ၊ဠာ၊၄။၁၄၅။

စီဝရဆဒနတ္ထ (ပု) [စီဝရဆဒန + အတ္ထ] သင်္ကန်း ဖြင့် မိုးခြင်းအကျိုး။ စီဝရကုဋိဒဏ္ဍက-ကြည့်။

စီဝရဇာတိ (ထိ) [စီဝရ + ဇာတိ] သင်္ကန်းအမျိုးအစား။ စီဝရဇာတိယေဝဿ ဇာတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝဇီရ။၃၄၁။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။ ၁၀၅။)

စီဝရဌပနတ္ထ (ပု) [စီဝရ + ဌပန + အတ္ထ] သင်္ကန်း ထားခြင်းအကျိုး။ စီဝရဝံသ-ကြည့်။

စီဝရဌာန (န) [စီဝရ + ဌာန] (၁) သင်္ကန်း - ထားရာ - တည်ရှိရာ - အရပ်။ (၂) သင်္ကန်း အရာဌာန။ (၁) ဝုပသန္တေ ပန ရောဂေ သိသံ စီဝရဌာနံ အာဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၂၃၃။ (၂) အတိရေကစီဝရဌာနေ ဌဿတိ။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၂၃၃။

စီဝရတိရောကရဏီ (ထိ) [စီဝရ+တိရောကရဏီ] သင်္ကန်းကန့်လန့်ကာ။ ပဝိသိတော စ ဘဂဝတော အနုညာတော စီဝရတိရောကရဏီယံ ကတော ဘဂဝတော ပါဒပဿေ နိသဇ္ဇာယ ဝိတိနာမေသိ။ အံ၊ဋ္ဌါ၊၁။၁၆၇။

စီဝရတ္ထယ (န) [စီဝရ+တယ] သင်္ကန်းတို့၏ ၃-ခုတို့၏ အပေါင်း၊ သင်္ကန်း ၃-ထည်။ တိစီဝရန္တိ အန္တရဝါသကော၊ ဥတ္တရာသင်္ကေ၊ သံသာဋီတိ ဣဒံ စီဝရတ္ထယံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ အနုညာတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌါ၊၂။၂၁၉။

စီဝရတ္ထ (ပု) [စီဝရ+အတ္ထ] သင်္ကန်းဟူသော အကျိုး။ ဒိဗ္ဗစက္ခုကော စ ဘိက္ခု တံ ဥ တော အတ္ထနော စီဝရတ္ထာယ သတသဟဿဂ္ဂန္ဓကမ္ပိ သာဠကံ...ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌါ၊၁။ ၃၂၇။ (- ၃၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌါ၊၂။၁၂၉၊၂၅၅၊၃၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌါ၊၃။၁၉၂။ ကင်္ခါ၊၁၀၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၂။ မ၊ဋ္ဌါ၊၄။၁၁၂။ ဝဇီရ။၂၇၇။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၆၅၊၃၁၉၊၄၄၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌါ၊သစ်။၃၁၃။)

စီဝရတ္ထိက (တိ) [စီဝရ+အတ္ထိက] သင်္ကန်းကို အလိုရှိသောသူ။ စီဝရတ္ထိကေန ဘိက္ခုဝေ ဘိက္ခုနာ ဝေယျာဝစ္စကရော နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၁။၃၂၅။ (- ၃၂၆-၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၁။)

စီဝရဒါန (န) [စီဝရ+ဒါန] (၁) သင်္ကန်း အလှူ၊ သင်္ကန်းကို-လှူဒါန်း-ပေးကမ်း-စွန့်ကြဲ-ဝေငှ-ခြင်း။ (၂) သင်္ကန်းကို ပေး ဝေခြင်း။ (၃) သင်္ကန်းကို - လှူဒါန်း - ပေးကမ်း-စွန့်ကြဲ-ဝေငှ-ရာ အခါ။ (၄) စွန့်အပ်ပြီးသော သင်္ကန်းကို ပေးရာအခါ။ (၅) အညာတိကာယ ဘိက္ခုနိယာ စီဝရဒါနေ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌါ၊၄။၂၂၇။ (- ဒီ၊ဋ္ဌါ၊၂။၆၄။ သံ၊ဋ္ဌါ၊၂။၂၅။ အံ၊ဋ္ဌါ၊၁။၂၄၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌါ၊၁။၂၄။ ဝဇီရ။၁၀၀၊၃၅၁။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၁။ သိ၊ဋ္ဌါ၊ သစ်၊၂။၂၅၁။ သံ၊ဋ္ဌါ၊၁။၃၁၈။) (၂) အောက် ပုဒ် ကြည့်။ (၃) စီဝရဒါနေပိ (ဝိ၊ဋ္ဌါ၊၂။ ၂၂၃။ ကင်္ခါ၊၁၅၆)တိ နိဿဋ္ဌစီဝရဒါနေပိ။

သာရတ္ထ၊၂။၃၀၆။ (၄) စီဝရဒါနသမယ-ကြည့်။

စီဝရဒါနဝတ္ထ (န) [စီဝရဒါန+ဝတ္ထ] သင်္ကန်းကို ပေးဝေခြင်း၌ ကျင့်ဝတ်။ မောဟမူဠော စီဝရဒါနဝတ္ထံ အဇာနန္တော မောဟာဂတိ ဂစ္ဆတိ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌါ၊၃။၄၀၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၄၆။

စီဝရဒါနသမယ (ပု) [စီဝရဒါန+သမယ] သင်္ကန်း ကို ပေးလှူရာအခါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခုဝေ စီဝရဒါနသမယေ ဂဏဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတုံ။ ဝိ၊ ၂။၉၈။ စီဝရဒါနသမယော နာမ အနတ္ထတေ ကထိနေ ဝဿာနဿ ပစ္ဆိမော မာသော၊ အတ္ထတေ ကထိနေ ပဉ္စမာသာ စီဝရဒါနသမယောတိ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၁၀၁။ (- ၉၉၊ ၁၀၀။ ကင်္ခါ၊၂၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁၆။ ဝဇီရ။ ၃၁၃။)

စီဝရဒါနသမယလဒ္ဓက (တိ) [စီဝရဒါနသမယ+လဒ္ဓ+က] ရအပ်သော သင်္ကန်းပေးလှူရာ အခါရှိသော၊ သင်္ကန်းပေးလှူရာ အခါကို ရသောသူ။ တသ္မာ စီဝရဒါနသမယလဒ္ဓကဒိနမ္ပိ ဝသေန စတုက္ကာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌါ၊၃။၈၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁၈။

စီဝရဒါနသမယလဒ္ဓက စတုက္က (ပု၊န) [စီဝရဒါနသမယလဒ္ဓက+စတုက္က] သင်္ကန်းပေးလှူရာအခါကို ရသောရဟန်း ၄-ပါးအပေါင်း။ စီဝရဒါနသမယလဒ္ဓကစတုက္ကံ စီဝရကာရသမယလဒ္ဓကစတုက္ကန္တိ ဝေမာဒိနိ။ ဝဇီရ။၃၁၃။

စီဝရဒါနသမသမဋ္ဌပန (န) [စီဝရဒါန+သမသမ+ဋ္ဌပန] သင်္ကန်းကို ပေးခြင်းဖြင့် ထပ်တူ ထပ်မျှထားခြင်း။ သဒ္ဓမ္မဝံသပုတိဋ္ဌာပနတ္ထံ စီဝရဒါနသမသမဋ္ဌပနသင်္ခါတေန ဣမိနာ အသာဓာရဏာနုဂ္ဂဟေန အနုဂ္ဂဟေသိ။ သိ၊ဋ္ဌါ၊ သစ်၊၁။၅၃။

စီဝရဒါယက (တိ) [စီဝရ+ဒါ+ဣ။ထိ၌ စီဝရ-ဒါယိကာ။] သင်္ကန်းကို ပေးလှူတတ်သော၊ သူ၊ သင်္ကန်းဒါယကာ။ ယသ္မိံ* ဝိဟာရေ ဣမဿ စီဝရဒါယကဿ သန္တကံ သံဃဿ ပါကဝဋ္ဋံ ဝါ ဝတ္တတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၉။ ဝိ၊ သင်္ကဟ။၂၅၁။ (-ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂၉၅။)

စီဝရဒုဿ (န) [စီဝရ+ဒုဿ] သင်္ကန်းလျှာ-ပုဆိုး-အဝတ်။ အညတရိဿာ ဘိက္ခုနိယာ မဟဋ္ဌေ စီဝရဒုဿေ စီဝရံ ဒုက္ကဋ္ဌံ ဟောတိ ဒုဿိဗ္ဗိတံ။ ဝိ၊၂။၃၆၇။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၆၈။)

စီဝရဓာရဏ (န) [စီဝရ+ဓာရဏ] သင်္ကန်းကို -ဆောင်ခြင်း၊ ဝတ်ရုံခြင်း။ (၂) အဓိဋ္ဌာန် မတင် ဝိကပ္ပနာမပြုသော သင်္ကန်းကို ဆောင်ခြင်း၊ အဓိဋ္ဌာန် မတင် ဝိကပ္ပနာ မပြုဘဲ သင်္ကန်းကို ထားခြင်း။ (၃) သင်္ကန်း-ဝတ်ပုံ -ရုံပုံ-ကိုင်ဆောင်ပုံ။ (၁) ဒသစီဝရဓာရဏာ (ဝိ၊၅။၂၄၇)တိ သဗ္ဗနိလကာနိ စီဝရာနိ ဓာရေန္တိတိ ဝုတ္တဝသေန ဒသတိ ကုရုန္တိယံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၃။ (- မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၉၂။) (၂) ဒသစီဝရဓာရဏာ (ဝိ၊၅။၃၆၉)တိ ဒသဒိဝသာနိ အတိရေကစီဝရဿ ဓာရဏာ အနုညာတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။ တာဝတကံ အနဓိဋ္ဌိတံ အဝိကပ္ပိတံ စီဝရဓာရဏံ၊ ဒသ-ဟမတိက္ကမိတာ စီဝရဿ ဌပနန္တိ အတ္ထော။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂၇၇။ (၃) စီဝရဓာရဏမ္ပိ စ ရာဂစရိတဿ နာတိဂါဠံ နာတိသိထိလံ ဟော-တိ ပါသဒိကံ ပရိမဏ္ဍလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၂။ (-ထေရ၊၃၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။)

စီဝရဓောဝန (န) [စီဝရ+ဓောဝန] (၁) သင်္ကန်းကို - လျှော် - ဖွပ် - ခြင်း။ (၂) သင်္ကန်းကို-လျှော်-ဖွပ်-ကြောင်း - တုတ်။ (၃) သင်္ကန်းကို-လျှော်-ဖွပ်-ရာ ပျဉ်ချပ်။

(၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) စီဝရဓောဝန-ဒဏ္ဍ-ကြည့်။ (၃) စီဝရဓောဝနဖလက-ကြည့်။

စီဝရဓောဝနတ္ထ (ပု) [စီဝရ+ဓောဝန+အတ္ထ] သင်္ကန်းကို - လျှော် - ဖွပ် - ခြင်းအကျိုး။ ထေရေန ဒဟရံ စီဝရဓောဝနတ္ထာယ ဂါမကံ ပေသေန္တေန အတ္တနော စီဝရံ ပစ္စုဒ္ဓရိတွာဝ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ ဝိ၊သင်္ကဟ။၄၆။

စီဝရဓောဝနဒဏ္ဍ (ပု) [စီဝရ+ဓောဝန+ဒဏ္ဍ] သင်္ကန်းကို-လျှော် - ဖွပ် - ကြောင်းတုတ်။ ဓောဝနဒဏ္ဍကန္တိ စီဝရဓောဝနဒဏ္ဍံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၃၄။

စီဝရဓောဝနဖလက (န) [စီဝရဓောဝန+ဖလက] သင်္ကန်းကို - လျှော် - ဖွပ် - ရာ ပျဉ်ချပ်။ ဝိကံဖလကံ ဒိသဖလကံ စီဝရဓောဝနဖလကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ ကခါ၊၂၆၃။ ဝိ၊သင်္ကဟ။၃၀၇။

စီဝရဓောဝါပန (န) [စီဝရ+ဓောဝါပန] သင်္ကန်းကို-လျှော်-ဖွပ်-စေခြင်း။ အညာတိကာယ ဘိက္ခုနိယာ စီဝရဓောဝါပနံ စီဝရပဋိဂ္ဂဟ-ဏဉ္စ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၆။

စီဝရနိက္ခေပဋ္ဌာန (န) [စီဝရ+နိက္ခေပ+ဋ္ဌာန] (တိစီဝရိကံ)သင်္ကန်းကိုထားရာအရပ်။ (ရွာ နိဂုံး-မြို့၊ အိမ်၊ ဘဏ္ဍာတိုက်၊ ပြအိုး၊ တန်ဆောင်း၊ ပြာသာဒ်ရှည်၊ ပြာသာဒ်ဦးပြည်း (ပြာသာဒ် ကတုံး)၊ လှေ၊ လှည်း၊ လယ်၊ ကောက်နယ်တလင်း၊ အရံ၊ ကျောင်း၊ သစ်ပင်ရင်း၊ လွင်တီးခေါင်အားဖြင့် တိစီဝရိကံ သင်္ကန်းထားရာ အရပ် ၁၅-မျိုးရှိ၏။ ဝိ၊၁။၂၉၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ ကခါ၊၁၈၅။ ဝိနယ-ဝိနိစ္ဆယ၊ ၁။၂၈၈။ ဝဇီရဋ္ဌံ သာဓာရဏ အသာဓာရဏ မရသောကြောင့် လွင်တီးခေါင် နုတ်ပယ်၍ ၁၄-ပါးဟု ဆို၏။) ဂါမာဒိနံ စုဒ္ဓသန္တံ စီဝရနိက္ခေပဋ္ဌာနာနံ သာဓာရဏာ-သာဓာရဏဘာဝံ ဒီပေတိ။ ဝဇီရ၊၂၃၁။

စီဝရနိက္ခေပ(ပန)င်သမ္ပတ္တိ (ထိ) [စီဝရနိက္ခေပ-
(ပန)+အင်သမ္ပတ္တိ] (တိစီဝရိက်)သင်္ကန်းကို
ထားကြောင်းအင်္ဂါ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ အင်္ဂါနိ
ပန စီဝရနိက္ခေပင်သမ္ပတ္တိတော (စီဝရနိက္ခေ-
ပနင်သမ္ပတ္တိတော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း၊၇၃။)
ဝိပရိယာယေန ဣဓ ဝုတ္တနယေန စ သိဒ္ဓတ္တာ
န ဝုတ္တာနိ။ဝဇီရ။၂၃၃။

စီဝရနိက္ခေပါရဟ (တိ) [စီဝရနိက္ခေပ+အရဟ]
(တိစီဝရိက်)သင်္ကန်းထားခြင်းငှါထိုက်သော။
ပဒဘာဇနေ ကေဝလံ စီဝရနိက္ခေပါရဟံ
ပုဂ္ဂလံ ဒဿေတုံ “ဝုတ္တဝဿာန”န္တိ ဝုတ္တံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။

စီဝရနိဋ္ဌာန (န) [စီဝရ+နိဋ္ဌာန] (၁) သင်္ကန်း
ပြီးဆုံးခြင်း။ (၂) သင်္ကန်း ပြီးဆုံးရာကာလ။
(၁) ယာဝ စီဝရနိဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆတိ၊ တာဝ
ပရိဟာရသမ္ပဝတော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။
၆၅။ (၂) စီဝရပလိဗောဓော ယာဝ စီဝရ-
နိဋ္ဌာနာ တိဋ္ဌတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၆။

စီဝရနိဋ္ဌာနက္ခဏ (ပု) [စီဝရနိဋ္ဌာန + ခဏ]
သင်္ကန်းပြီးဆုံးရာ ကာလ။ အန္တောသီမာ-
ယန္တိ စီဝရနိဋ္ဌာနက္ခဏေယေဝ ဆိန္နတ္တာ ဝုတ္တံ။
ဝိမတိ၊၂။၁၉၇။

စီဝရနိဋ္ဌာပိတ (န) [စီဝရ+နိဋ္ဌာပိတ] သင်္ကန်းကို
ပြီးဆုံးစေခြင်း။ တေနော ဝဿဝုတ္တာဝါသေ
ပုန ဂန္ဓာ စီဝရနိဋ္ဌာပိတမတ္ထေ နိဋ္ဌာနန္တိကော
ကထိနုဒ္ဓါရော ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၆။

စီဝရနိဒဿန (န) [စီဝရ+နိဒဿန] သင်္ကန်းကို
ညွှန်ပြခြင်း။ တဿ စ စီဝရနိဒဿနေန ဂဟ-
ဏံ။ သိ၊ဋီ၊သင်္ခါ၊၁။၅၃။

စီဝရနိဒဟက (တိ) [စီဝရ+နိဒဟက] သင်္ကန်း
ကို- သိုမှီး- သိမ်းဆည်း- တတ်သော၊ သူ။
(ဆန္ဒာဂတိ မလိုက်ခြင်း၊ ဒေါသာဂတိ မလိုက်
ခြင်း၊ မောဟာဂတိ မလိုက်ခြင်း၊ ဘယာဂတိ
မလိုက်ခြင်း၊ သိုမှီး သိမ်းဆည်းအပ်-မသိုမှီး

မသိမ်းဆည်း အပ်သည်ကို သိခြင်း အားဖြင့်
သင်္ကန်းကို သိုမှီး သိမ်းဆည်းသော ရဟန်း
ပြည့်စုံရမည့် အင်္ဂါ၅-ပါးရှိ၏။ ဝိ၊၃။၃၉၆။)
အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဟင်္ဂေဟိ သမန္နာ-
ဂတံ ဘိက္ခု စီဝရနိဒဟကံ သမ္ပန္နိတုံ။ ဝိ၊၃။
၃၉၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၄။ စီဝရနိဒဟကန္တိ
စီဝရပဋိသာမကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၃။ (-၄၀၄။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၃။)

စီဝရနိယမ (ပု) [စီဝရ + နိယမ] (သင်းပိုင်၊
ကေစီ၊ ဒုက္ကုဋ်) သင်္ကန်းကို-ကန့်သတ်ခြင်း-
အဓိဋ္ဌာန်တင်ခြင်း။ သုခမနုဝိစရိတုကာမော၊
စီဝရနိယမေ ရတိ* ကယိရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၃။

စီဝရနိယမာဘာဝ (ပု) [စီဝရနိယမ+အဘာဝ]
သင်္ကန်းကို ကန့်သတ်ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ တဿာ
တေသံ စီဝရနိယမာဘာဝါ န တံ .ဓုတင်္ဂ*
အနုညာတံ ဂဟဋ္ဌာနံ ဝိယ။ ဝဇီရ။၂၃၃။
ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။၇၂။

စီဝရနိသီဒန (န) [စီဝရ + နိသီဒန] နိသီဒိုင်
သင်္ကန်း။ နိသီဒနသန္တတံ စီဝရနိသီဒနမ္ပိတိ
ဥဘယမ္ပိ သဒသမေဝ။ ဝဇီရ။၃၃၀။

စီဝရနိသိတ (တိ) [စီဝရ+နိသိတ] သင်္ကန်း-
ကို - ဌ် - မှီ - သော။ ဧကော ဝိရိယသံ-
ယုတ္တော၊ ဒေ့ စ စီဝရနိသိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၆။

စီဝရန္တရ (န) [စီဝရ + အန္တရ] သင်္ကန်း၏-
အတွင်း - အကြား။ စီဝရန္တရေန ဟတ္ထံ
နိဟရိတွာ ဝါသိပဟရဏာကာရံ အကာသိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၅။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။)

စီဝရပစ္စယ (ပု) [စီဝရ+ပစ္စယ] သင်္ကန်းဟူသော
ပစ္စည်း၊ သင်္ကန်းပစ္စည်း။ ဧဝံ စီဝရပစ္စယံ
သလ္လက္ခေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၂၈၆။ စီဝရပစ္စယန္တိ စီဝရသင်္ခါတံ ပစ္စယံ။
သာရတ္ထ၊၃။၄၀၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ အပ၊

ဌ၊၁။၁၁။ ဇ၊ဌ၊၁။၁၁။ ဇ၊ဌ၊၂။၂၄။
ဝိမတိ၊၂။၂၄၁-၂။)

စီဝရပစ္စာသ (ထိ) [စီဝရ+ပစ္စာသ] သင်္ကန်း
ဌ - အလို - အာသာ၊ သင်္ကန်းလျာ ပုဆိုး
ရနိုးခြင်း။ အတ္တိ ပန တေ ဘိက္ခု စီဝရပစ္စာ-
သတိ။ ဝိ၊၁။၂၀၃။ စီဝရေ ပစ္စာသ စီဝရ-
ပစ္စာသ။ ဝဇိရ။၂၃၄။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၈။
ကင်္ခါ။၃၂၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၆။ ဝိမတိ၊၁။
၃၂၁။)

စီဝရပဋ္ဌလန္တရ (န) [စီဝရ + ပဋ္ဌလ + အန္တရ]
သင်္ကန်း - အထပ် - အလွှာ - ၏ အတွင်း၊
သင်္ကန်းခေါက် အတွင်း။ စီဝရဘောဂန္တရ-
ကြည့်။

စီဝရ(ပု)ဋ္ဌိဂ္ဂဟဏ (န) [စီဝရ + ပဋ္ဌိဂ္ဂဟဏ]
သင်္ကန်းကိုခံယူခြင်း။ အညာတိကာယ ဘိက္ခု-
နိယာ စီဝရပဋ္ဌိဂ္ဂဟဏ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။
ဝိ၊ဌ၊၄။၂၂၇။ (-၁၄၅။ ဝဇိရ။၅၆၆။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၄၈၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၉။ ဝိမတိ၊၂။
၂၉၂။)

စီဝရ(ပု)ဋ္ဌိဂ္ဂဟဏာပတ္တိ (ထိ) [စီဝရပဋ္ဌိဂ္ဂဟဏ
+ အာပတ္တိ] သင်္ကန်းကို ခံယူခြင်းကြောင့်
သင့်သောအာပတ်။ အညာတိကာယ ဘိက္ခု-
နိယာ ဟတ္ထတော စီဝရ(ပု)ဋ္ဌိဂ္ဂဟဏာပတ္တိ
ဝိယ။ ကင်္ခါ။၁၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။၉၆။ (-ကင်္ခါ၊
ဋီ၊သစ်။၁၈၈။)

စီဝရပဋ္ဌိဂ္ဂဟက (တိ) [စီဝရ + ပဋ္ဌိဂ္ဂဟက]
သင်္ကန်းကို ခံယူတတ်သောသူ။ (ဆန္ဒာဂတိ
မလိုက်ခြင်း၊ ဒေါသာဂတိ မလိုက်ခြင်း၊ မော-
ဟာဂတိ မလိုက်ခြင်း၊ ဘယာဂတိ မလိုက်ခြင်း၊
ခံယူအပ်ပြီး-မခံယူအပ်ပြီးကို သိခြင်းအားဖြင့်
သင်္ကန်းကို ခံယူတတ်သောရဟန်း ပြည့်စုံရ
မည့် အင်္ဂါ ၅-ပါးရှိသည်။ ဝိ၊၃။၃၉၅။ အနု-
ဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ
ဘိက္ခု စီဝရပဋ္ဌိဂ္ဂဟကံ သမ္ပန္နိတုံ။ ဝိ၊၃။၃၉၅။
စီဝရပဋ္ဌိဂ္ဂဟကန္တိ ယော ဂဟပတိကေဟိ သံ-

သဿ ဒိယမာနံ စီဝရံ ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။
၄၀၂။ (-ဝိ၊၃။၃၉၆။ ဝိ၊၄။၃၃၀။ ဝိ၊၅။၃၅၆။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၃-၅။)

စီဝရပဋ္ဌိဂ္ဂဟကဋ္ဌာန (န) [စီဝရပဋ္ဌိဂ္ဂဟက +
ဋ္ဌာန] သင်္ကန်းကို ခံယူတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏-
အရာ-ဋ္ဌာန။ စီဝရပဋ္ဌိဂ္ဂဟကဋ္ဌာနံ နာမေတံ
ဘာရိယံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၀၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၃။

စီဝရ(ပု)ဋ္ဌိလဘ (ပု) [စီဝရ + ပဋ္ဌိလဘ]
သင်္ကန်းကိုရခြင်း။ အညာတကအပ္ပဝါရိတာနံ
တန္တဝါယေ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝိကပ္ပမာပဇ္ဇန-
တာ...စီဝရ(ပု)ဋ္ဌိလဘောတိ ဣမာနေတ္ထ
စတ္တာရိ အင်္ဂါနိ။ ကင်္ခါ။၁၈၆။ အောက်ပုဒ်
လည်းကြည့်။

စီဝရပဋ္ဌိလဘာသ (ထိ) [စီဝရပဋ္ဌိလဘ +
အာသာ] သင်္ကန်းကိုရခြင်းဌ - အလို - အာ-
သာ၊ သင်္ကန်းလျာပုဆိုး ရနိုးခြင်း။ ပစ္စာ-
သယာတိ စီဝရပဋ္ဌိလဘာသယ။ သိ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၃၅၇။

စီဝရပဋ္ဌိဝိသ (ပု) [စီဝရ+ပဋ္ဌိဝိသ] သင်္ကန်း
ဟူသော-အဖို့-အစု၊ မိမိ-ရသင့်-ရထိုက်
-သောသင်္ကန်း-အဖို့-အစု။ ဘိက္ခု အတ္ထ-
တကထိနော ဒိသံဂမိကော ပက္ကမတိ စီဝရ-
ပဋ္ဌိဝိသံ အပဝိလာယမာနော။ ဝိ၊၃။၃၉၉။
စီဝရပဋ္ဌိဝိသန္တိ အတ္တနော ပတ္တဗ္ဗစီဝရဘာဂံ။
သာရတ္ထ၊၃။၃၃၈။ (-ဝိ၊၂။၈၃။ ဝိ၊၃။၃၉၈၊
၄၁၆။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၀၅၊၄၁၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၇၊
၂၅၉။ ဝဇိရ။၄၉၅။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၆။)

စီဝရ(ပု)ဋ္ဌိသံယုတ္တ (တိ) [စီဝရ+ပဋ္ဌိသံယုတ္တ]
သင်္ကန်းနှင့် - စပ်ယှဉ် - သက်ဆိုင် - သော။
စီဝရ(ပု)ဋ္ဌိသံယုတ္တာနိ ဓုတင်္ဂါနိ ဇာနိတဗ္ဗာ-
နိ။ ဒိ၊ဌ၊၃။၁၉၂။ အံ၊ဌ၊၂။၂၇၇။ စူဠနိ၊ဌ။
၁၁၀။ ဒိ၊ဋီ၊၃။၂၂၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၆။ (-အံ၊
ဌ၊၂။၂၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၉။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၇၅။
စူဠနိ၊ဌ။၁၁၂။ ဝဇိရ။၆၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၇။)

စီဝရပဋိသမက (တိ) [စီဝရ+ပဋိသမက] သင်္ကန်းကို - သို့မှီး - သိမ်းဆည်း - တတ်သောသူ။ စီဝရနိဒဟက-ကြည့်။

စီဝရပ(ပု)ဋိသေဝန (န) [စီဝရ+ပဋိသေဝန] သင်္ကန်းကို - မှီဝဲ - ဝတ်ရုံ - သုံးဆောင် - ခြင်း။ တွေ့ကမေဝ ဟိ ယောဂီနော စီဝရ-ပဋိသေဝနေ ပယောဇနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၀၉။ (= ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၁၀။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၇-၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၈။)

စီဝရပ(ပု)ဋိသေဝနပယောဇန (န) [စီဝရပ(ပု)ဋိသေဝန+ပယောဇန] သင်္ကန်းကို - မှီဝဲ - ဝတ်ရုံ - သုံးဆောင် - ခြင်း၌ အကျိုး။ ယောဂီ-နော စီဝရပဋိသေဝနပယောဇနံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၆။

စီဝရပရိကမ္မာဒိသမယ (ပု) [စီဝရပရိကမ္မာဒိ+သမယ] သင်္ကန်းကို - ပြုပြင် - စီရင် - ခြင်း စသော အခါကာလ။ ပဗ္ဗဇိတေ ဥပသင်္က-မန္တေန ဟိ စီဝရပရိကမ္မာဒိသမယေ ဝါ.... တတောဝ ပဋိနိဝတ္တိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၀။

စီဝရပရိစ္ဆေဒ (ပု) [စီဝရ+ပရိစ္ဆေဒ] သင်္ကန်းကို ပိုင်းခြားခြင်း၊ သင်္ကန်း အပိုင်းအခြား။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ စီဝရပရိစ္ဆေဒေါ န ဝုတ္တော။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၃၈။

စီဝရပရိဘောဂ (ပု) [စီဝရ+ပရိဘောဂ] သင်္ကန်းကို - ဝတ်ရုံ - သုံးဆောင် - ခြင်း။ မုချမေဝ စီဝရပရိဘောဂေ ပယောဇနံ ဒဿေတုံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၉။

စီဝရပရိဘောဂသုခ (တိ) [စီဝရပရိဘောဂ+သုခ] သင်္ကန်းကို - ဝတ်ရုံ - သုံးဆောင် - ခြင်း၌ ဖြစ်သော ချမ်းသာ။ စီဝရပရိဘောဂသုခံ၊ ကိံ နာမ အသံယတဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၄။

စီဝရပရိယန္တ (ပု) [စီဝရ+ပရိယန္တ] သင်္ကန်း၏ - အစွန်း - အနား၊ သင်္ကန်း၏ အလျား

အနားပတ်။ ပရိယန္တေတိ စီဝရပရိယန္တေ၊ စီဝရအနုဝါတံ သန္တာယေတံ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၉။ (- ဝဇီရ၊ ၁။ ၂၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။) စီဝရကဏ္ဍ-လည်း ကြည့်။

စီဝရပရိဝတ္တ (ပု) [စီဝရ+ပရိဝတ္တ] သင်္ကန်းကို လဲလှယ်ခြင်း။ ဧဝံ ပန စီဝရပရိဝတ္တံ ကတွာ ထေရေန ပါရုတစီဝရံ ဘဂဝါ ပါရူပိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၃။

စီဝရပရိဝတ္တန (န) [စီဝရ+ပရိဝတ္တန] သင်္ကန်းကို လဲလှယ်ခြင်း။ ကာယတော အပနေတွာ ကာယေ စီဝရပရိဝတ္တနံ အကာသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၄။ (- ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂-၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၈။)

စီဝရပလိဗောဓ (ပု) [စီဝရ + ပလိဗောဓ] စီဝရပလိဗောဓ၊ သင်္ကန်း၌ ကြောင့်ကြခြင်း၊ သင်္ကန်းဟူသော ကြောင့်ကြဘွယ်၊ သင်္ကန်းကို ပြု၍ မပြီးသေးခြင်း၊ သင်္ကန်း၌ အာသာမပြတ်စဲသေးခြင်း။ အာဝါသပလိ-ဗောဓော စ စီဝရပလိဗောဓော စ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၇၃။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၄။ စီဝရပလိဗောဓော နာမ စီဝရံ အကတံ ဝိပူကတံ၊ စီဝရာသာနုပုစ္ဆိန္နာ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း၊ ၆၅။ ပလိဗောဓော စ စီဝ-ရေတိ ဧတ္ထ စီဝရေတိ ဘေဒဝစနိစ္ဆာယ နိမိတ္တ-တ္ထေ ဘုမ္မံ။ စီဝရနိမိတ္တပလိဗောဓောတိ-အတ္ထော၊ စီဝရသင်္ခါတော ပလိဗောဓောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိနယ ဝိနိစ္ဆယဋီ၊ ၂။ ၂၄၀-၁။ (- ဝိ၊ ၅။ ၃၁၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၃။ ကင်္ခါ၊ ၁၅၂။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၄၉၄၊ ၅၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၄-၆။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း၊ ၆၉။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂၇၃။)

စီဝရပလိဗောဓသမဂီ (တိ) [စီဝရပလိဗောဓ+သမဂီ] စီဝရပလိဗောဓနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ “စီဝရပဋိဝိသံ အပဝိလာယမာနော” တိ ဣ-မိနာ စီဝရပလိဗောဓသမဂီတမဿ ဒဿေ-

တိ။ ဝဇီရ။ ၄၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၇။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၆။)

စီဝရပလိဗောဓာဘာဝ (ပု) [စီဝရပလိဗောဓ+အဘာဝ] စီဝရပလိဗောဓ၏ မရှိခြင်း။ တေန စီဝရပလိဗောဓာဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၀။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၅။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၆၅။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၇၃။)

စီဝရပဝိဝေက (န) [စီဝရ+ပဝိဝေက] သင်္ကန်းကို မှီ၍ ဖြစ်သော ကိလေသာတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်း။ စီဝရပဝိဝေက (အံ၊ ၁။ ၂၄၂) ၏ စီဝရနိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကကိလေသေဟိ ဝိဝိတ္တဘာဝံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၁။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၇။)

စီဝရပါရုတ (တိ) [စီဝရ+ပါရုတ] သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံခြင်းရှိသော၊ သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံသော၊ သူ။ ဣဒ္ဓိယာ အဘိသင်္ခရိတော နိဝါသနနိဝတ္တိကာယဗန္ဓနဗဒ္ဓံ စီဝရပါရုတံ ဆာယာရူပကမတ္တံ ဒဿေသိ မဟာရာဇ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၆။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၄။ သုတ္တနိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။

စီဝရပါရုပန (န) [စီဝရ+ပါရုပန] (၁) သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံခြင်း။ (၂) သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံရာကာလ။ (၃) သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံရာအရပ်။ (၁) ဝုတ္တပ္ပကာရစိတ္တကိရိယဝါယောဓာတု ဝိပ္ပါရေနေဝ ပန စီဝရပါရုပနံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၉။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၀။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၁။ အနု၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၂။) (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (၃) စီဝရပါရုပနဌာန-ကြည့်။

စီဝရပါရုပနကာလ (ပု) [စီဝရပါရုပန+ကာလ] သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံရာအခါ။ ဘိက္ခုနံ စီဝရပါရုပနကာလေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဩလောကေန္တော။ ဓမ္မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၇။

စီဝရပါရုပနဌာန (န) [စီဝရပါရုပန + ဌာန] သင်္ကန်းကို ဝတ်ရုံရာအရပ်။ မဟာကာဠတ္ထေရော စီဝရပါရုပနဌာနေ ဌတော....စူဠကာဠ

ပေသေသိ။ ဓမ္မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၆။ (-ဓမ္မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၇။) စီဝရပိဋ္ဌ (န) [စီဝရ+ပိဋ္ဌ] သင်္ကန်း-အပြင်-အပေါ်-အထက်။ ကာယဗန္ဓနံ မောစေတော စီဝရပိဋ္ဌေယေဝ ဌပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၃။)

စီဝရပေသနဝတ္ထု (န) [စီဝရ+ပေသန+ဝတ္ထု] သင်္ကန်းကို ပို့ စေခြင်းဟူသော အကြောင်းအရာ။ စီဝရပေသနဝတ္ထုနိ ပါကဋ္ဌာနေဝ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၁၇။

စီဝရပုဒေသ (ပု) [စီဝရ+ပုဒေသ] သင်္ကန်း၏ တစိတ်-တဒေသ-အစိတ်အပိုင်း။ အထ ခေါတဿ စ အညဿပိ ယဿကဿစိ စီဝရပုဒေသဿ ဂဟဏံ ဝုတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၅၄။

စီဝရပုမာဏ (န) [စီဝရ+ပမာဏ] သင်္ကန်း-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ။ စတူဟိ ဒဏ္ဍေဟိ စီဝရပုမာဏေန အာယတစတုရဿံ ကတွာ ဗဒ္ဓပဋုလမ္ပိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၂။

စီဝရပုဝတ္တိ (ထိ) [စီဝရ+ပဝတ္တိ] သင်္ကန်း အဖြစ်အပျက်၊ သင်္ကန်းအကြောင်း။ စီဝရပုဝတ္တိ ဥ တွာ ပက္ကမိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၀။ ကင်္ခါ၊ ၁၈၈။ စီဝရပုဝတ္တိန္တိ စီဝရဿ ကာရဏာ။ ကင်္ခါ ယောဇနာ။

စီဝရပုဝတ္တိဇာနန (န) [စီဝရပုဝတ္တိ+ဇာနန] သင်္ကန်း အဖြစ်အပျက်ကိုသိခြင်း။ ကသ္မာ ? စီဝရပုဝတ္တိဇာနနတော။ ဝဇီရ။ ၂၈၂။

စီဝရပုဝတ္တိဇာနနပလိဗောဓသမ္ဘဝ (ပု) [စီဝရပုဝတ္တိဇာနန + ပလိဗောဓ + သမ္ဘဝ] သင်္ကန်းအဖြစ်အပျက်ကို သိခြင်းဟူသော ပလိဗောဓ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဓုတင် ရက္ခတိ စီဝရပုဝတ္တိဇာနနပလိဗောဓသမ္ဘဝတော။ ဝဇီရ။ ၂၈၃။

စီဝရဗန္ဓနတ္ထ (ပု) [စီဝရ+ဗန္ဓန+အတ္ထ] သင်္ကန်းကို ဖွဲ့ချည်ခြင်းအကျိုး။ လဂ္ဂနတ္ထာယာတိ စီဝရဇုလံ စီဝရဗန္ဓနတ္ထာယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၇။

စီဝရဗာဟုလ္လ (န) [စီဝရ+ဗာဟုလ္လ] သင်္ကန်း
တို့၏ များသည်၏အဖြစ်၊ သင်္ကန်းပေါ်များ
ခြင်း။ ဗာဟုလ္လကောတိ စီဝရဗာဟုလ္လာဒိနံ
အတ္ထာယ ပဋိပန္နော။ ဝိ၊ဠ၊၃။၂၄၆။ မ၊ဠ၊၂။
၉၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၆။

စီဝရဗာဟုလိက (တိ) [စီဝရ+ဗာဟုလိက]
သင်္ကန်းပေါ်များခြင်းငှါအားထုတ်သော၊ သူ။
စီဝရဂရုက-ကြည့်။

စီဝရဘဏ္ဍ (န) [စီဝရ+ဘဏ္ဍ] သင်္ကန်းဟူသော
-ဥစ္စာ-ဘဏ္ဍာ။ ဘဏ္ဍကန္တိ စီဝရဘဏ္ဍ။
ဝိမတိ၊၂။၁၇၆။

စီဝရဘဏ္ဍိက (န) [စီဝရ+ဘဏ္ဍိက] သင်္ကန်းဟူ
သော ဘဏ္ဍာထုပ်၊ သင်္ကန်းထုပ်။ တတောပိ
စီဝရဘာဂံ ဂဟေတွာ မဟန္တံ စီဝရဘဏ္ဍိကံ
အာဒါယ ပုနဒေဝ သာဝတ္ထိ ပစ္စာဂဉ္စိ။ ဝိ၊
၃။၄၁၅။

စီဝရဘာဂ (ပု) [စီဝရ+ဘာဂ] ဝေဘန်အပ်
သော သင်္ကန်း၊ သင်္ကန်း - အဖို့ - အစ။
တတော စီဝရဘာဂံ ဂဟေတွာ အညံ အာဝါ-
သံ အဂမာသိ။ ဝိ၊၃။၄၁၅။ (-၄၁၆။ ဝိ၊ဠ၊
၃။၄၁၄။ဝဇီရ။၄၉၅။)

စီဝရဘာဇက (တိ) [စီဝရ+ဘာဇက] သင်္ကန်း
ကို-ခွဲခြမ်း-ဝေဖန်-တတ်သော၊ သူ။ ပဉ္စ-
ဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ ဘိက္ခုံ စီဝရဘာဇကံ
သမ္ပန္နိတုံ။ ဝိ၊၃။၃၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၆။ (-
ဝိ၊၄။၃၃၀။ ဝိ၊၅။၃၅၆။ အံ၊၂။၂၄၂။ ဝိ၊ဠ၊
၃။၄၀၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၃-ဂ။)

စီဝရဘာဇန (န) [စီဝရ+ဘာဇန] (၁) သင်္ကန်း
ကို-ခွဲခြမ်း-ဝေဖန်-ခြင်း။ (၂) သင်္ကန်း
ကို-ခွဲခြမ်း-ဝေဖန်-ရာအခါ။ (၁) စီဝရ-
ဘာဇနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၃။ (-
ဝဇီရ။၅၀၀။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စီဝရဘာဇနကာလ (ပု) [စီဝရဘာဇန+ကာလ]
သင်္ကန်းကို - ခွဲခြမ်း - ဝေဖန် - ရာအခါ။
အဘိဓာန် (စဝဂ်) ၁-၃၂-ပ-မ-ဗ-သ-၈

စီဝရဘာဇနကာလံ သလ္လက္ခေတွာဝ အဂမာ-
သိ။ ဝိ၊ဠ၊၃။၄၁၃။

စီဝရဘာဇနီယ (န) [စီဝရ+ဘာဇနီယ] သင်္ကန်း
ကို-ခွဲခြမ်း-ဝေဖန်-ခြင်း။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ
ကုသသင်္ကာမနဝသေန စီဝရဘာဇနီယမေဝ
ဧကံ အာဂတံ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၃၃၃။ (-ဝိ၊ဠ၊၄။
၁၀၇။)

စီဝရဘိသိ (ထိ) [စီဝရ+ဘိသိ] သင်္ကန်းဘုံလျှို၊
ဘုံလျှို - အသွင် - သဏ္ဌာန် - ဖြင့် - ခေါက်
အပ် - ထပ်အပ် - သော သင်္ကန်း။ စီဝရဘိသိ-
(ဝိ၊၃။၄၀၁-၂။ ဝဇီရ။၂၂၂) နှစ် ဧတ္ထ ဘိသိတိ
ဒွေ တီဏိ ဧကေတော ကတွာ ဘိသိသခေါ-
ပေန သံဟရိတစိဝဏ္ဏနိ ဝုတ္တာနိ။ ဝိ၊ဠ၊၃။
၄၀၉။

စီဝရဘောဂ (ပု) [စီဝရ+ဘောဂ] (၁) သင်္ကန်း
၏ - အခွေ - အခေါက်၊ သင်္ကန်း၏ - အထပ်
- အလွှာ။ ဘတ္တာနိ ပန သလ္လာကာယော
ပစ္ဆိယံ ဝါ စီဝရဘောဂေ ဝါ ပက္ခိပိတွာ
အာလောဠေတွာ ဧကမေကံ ဥဒ္ဓရိတွာ ပညာ-
ပေန္တိ။ ဝိ၊ဠ၊၂။၁၆၅။ (-ဝိ၊ဠ၊၃။၂၆၀။
ဝိ၊ဠ၊၄။၄၃၁၉၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇၃။ ကင်္ခါဋီ၊
သစ်။၄၄၇။)

စီဝရဘောဂန္တရ (န) [စီဝရဘောဂ+အန္တရ]
သင်္ကန်း - အခွေ - အခေါက် - ၏ အတွင်း၊
သင်္ကန်း - အထပ် - အလွှာ - ၏အတွင်း။
စီဝရဘောဂန္တရံ ပဝေသေတွာ ပတ္တံ ဥဒရေန
အက္ကမိတွာ ဂဏှာတိ။ မ၊ဠ၊၃။၂၆၈။ စီဝရ-
ဘောဂန္တရန္တိ စီဝရပဋုလန္တရံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၉။

စီဝရမဏ္ဍနတ္ထ (ပု) [စီဝရမဏ္ဍနာ+အတ္ထ] သင်္ကန်း
ကို တန်းဆာဆင်ခြင်း အကျိုး။ စီဝရမဏ္ဍ-
နတ္ထာယ နာနာသုတ္တကေဟိ သတပဒီသဒိသံ
သိဗ္ဗန္တ အာဂန္တုကပဋံ ဌပေန္တိ။ ဝိ၊ဠ၊၁။
၂၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅။

စီဝရမဏ္ဍနာ (န၊ထိ) [စီဝရ + မဏ္ဍနာ။ ဆတ္တ-
မဏ္ဍန-လည်းကြည့်။] (၁) သင်္ကန်းဖြင့်
(ကိုယ်ကို) တန်းဆာဆင်ခြင်း။ (၂) သင်္ကန်း
ကို တန်းဆာဆင်ခြင်း။ (က၊ခ) စီဝရမဏ္ဍနာ
ပတ္တမဏ္ဍနာ သေနာသနမဏ္ဍနာ။ အဘိဝိ။
၃၆၅။ မဟာနိ။ ၂၉၆။ စူဠနိ။ ၂၀၀။ ဒီ၊ဌ၊
၁။ ၂၅၅။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၆။ စီဝရဿ မဏ္ဍနာ
စီဝရမဏ္ဍနာ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၄၅၉။ စီဝရေန ဟိ
မဏ္ဍနာ စီဝရမဏ္ဍနာ၊ စီဝရဿ ဝါ မဏ္ဍနာ
စီဝရမဏ္ဍနာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၈။ (-မ၊ဌ၊ ၃။
၂၈၈။)

စီဝရမဏ္ဍနာဘိရတ (တိ) [စီဝရမဏ္ဍနာ + အဘိ-
ရတ] သင်္ကန်းကို တန်းဆာဆင်ခြင်း၌ - နှစ်
ခြိုက် - မွေ့လျော် - သော၊ သူ။ ဝတ္ထုပသု-
တောတိ ဝတ္ထေ ပသုတော ဝတ္ထုပသုတော၊
စီဝရမဏ္ဍနာဘိရတော။ ယေ၊ဌ၊ ၁။ ၁၀၈။

စီဝရမာတိကာ (ထိ) [စီဝရ + မာတိကာ] သင်္ကန်း
ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏အကြောင်း၊ သင်္ကန်းဖြစ်ပေါ်
ကြောင်း၊ သင်္ကန်းရရာခေတ်။ (သင်္ကန်း ဖြစ်
ပေါ်ကြောင်း မာတိကာ ဂ-ပါးကို။ ဝိ၊ ၃။
၄၂၇-ကြည့်။) စီဝရဿ ပနုပ္ပါဒါ၊ အဋ္ဌ စီဝရ-
မာတိကာ။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ။ ၂၆၁။ စီဝရမာတိ-
ကာတိ စီဝရုပ္ပါဒဟေတုဘူတမာတရော။ ဝိန-
ယဝိနိစ္ဆယ။ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၂။

စီဝရမာသ (ပု) [စီဝရ + မာသ] သင်္ကန်းလ၊
သင်္ကန်းကို အဓိဋ္ဌာန်မတင်၊ ဝိကပ္ပနာမပြုပဲ
ထားနိုင်သောလ။ ယေန တေနာကာရေန
သံဃဿ ဥပ္ပန္နံ ဝတ္ထံ အတ္တတကထိနဿ ပဉ္စ-
မာသေ၊ အနတ္တတကထိနဿ ဧကံ စီဝရ-
မာသံ ပါပုဏ္ဏာတိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။ ၄၁၁။ (-၄၂၅။
ကခါ။ ၃၀၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၅၆။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။ ၁၉၂။
အံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၇၈။ စူဠနိ၊ ၃။ ၁၁၁။ ဝဇီရ၊ ၄၉၇-ဂ၊
၅၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၆-၇၊ ၄၄၂-၄-၆။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၇၊ ၁၉၄၊ ၃၀၄။

ကခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။ ၇၄။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၇၇၊
၂၉၃-၉။)

စီဝရမာသသညိတ (တိ) [စီဝရမာသ + သညိတ]
သင်္ကန်းလ ဟု - ခေါ်ဝေါ် - သမုတ် - အပ်
သော။ ဧကမာသမတ္တန္တိ စီဝရမာသသညိတံ
ဧကမာသမတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၂၅။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၈။

စီဝရမူလ (န) [စီဝရ + မူလ] သင်္ကန်းဘိုး။ စီဝရ-
စေတာပန္န-ကြည့်။

စီဝရရဇန (န) [စီဝရ + ရဇန] သင်္ကန်းကို ဆိုး
ခြင်း။ (သင်္ကန်းဆိုးရည်သည် နန္ဒင်းဥ၊
နန္ဒင်းတက်မှတပါး အမြစ်ဆိုးရည်၊ ထန်း
ကျင့်၊ ပိန္နန္ဒယမှတပါး ပင်စည်ဆိုးရည်၊
တောက်ရပ်ခေါက်၊ ကြပိုင်ခေါက်မှတပါး
အခေါက်ဆိုးရည်၊ မဲရွက်၊ ဒန်းရွက်များမှ
တပါး အရွက်ဆိုးရည်၊ ဝတ်ပန်းပွင့်၊ ပေါက်
ပွင့်များမှတပါး အပွင့်ဆိုးရည်၊ အသီးဆိုး
ရည်အားဖြင့် ၆-မျိုးရှိသည်။ ဝိ၊ ၃။ ၃၉၃။ ဝိ၊
ဌ၊ ၃။ ၄၀၇။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၅၈-၉။) န သမ္မာဝတ္ထ-
နာယ စ ယာဝ စီဝရရဇနံ၊ တာဝ ဝတ္ထေ
အကရိယမာနေ ဥပဇ္ဈာယဿ ပရိဟာနိ
ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။ ၂၆၃။ (- ၃၁၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၁၄၅၊ ၂၂၉။ သံ၊ဌ၊ ၃။ ၇၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၉။)

စီဝရရဇနက (တိ) [စီဝရ + ရဇနက] သင်္ကန်းကို
ဆိုးတတ်သော၊ သူ။ အန္တမသော စီဝရရဇနကံ
ကပ္ပိယကာရကမ္ပိ အဒါသိ။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။ ၁၀၆။

စီဝရရဇ္ဈ (ထိ) [စီဝရ + ရဇ္ဈ] သင်္ကန်းထားရန်
ဖွဲ့ချည်၍ထားအပ်သောကြိုး၊ သင်္ကန်းတန်း
ကြိုး။ စီဝရဝံသ-ကြည့်။

စီဝရလာဘ (န) [စီဝရ + လာဘ] ရအပ်သော
သင်္ကန်း၊ သင်္ကန်းလာဘ်။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ
ဂဏဿ စီဝရလာဘံ အန္တရာယံ ကရေယျ
ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇၂။ စီဝရလာဘန္တိ ဝိက-
ပ္ပနုပဂမ္ပိ ပစ္ဆိမံ လဘိတဗ္ဗံ စီဝရံ။ ကခါ။ ၃၂၄။

စီမံရလာဘန္တိ လဘိတဗ္ဗစီမံရံ။ သာရတ္ထ။ ၃။
၁၂၅။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁၁၀၊ ၁၃၃။ ဝဇီရ။ ၄၉၅။)

စီမံရလူခ (တိ) [စီမံရ+လူခ] သင်္ကန်း ခေါင်း
ပါးခြင်း။ ဣဓေကဓ္စော ပုဂ္ဂလော စီမံရလူခံ
ဝါ ပဿိတော။ အဘိ၊ ပ။ ၁၆၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၇။
အံ၊ ၆။ ၂။ ၃၁၀။ စီမံရလူခန္တိ စီမံရဿ ဒုဗ္ဗဏ္ဏာ-
ဒိဘာဝေန လူခတံ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၈၀။ (-မ၊
၆။ ၂။ ၃။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၃၁၁။)

စီမံရလေသ (ပု) [စီမံရ+လေသ] သင်္ကန်းဟူ
သော - အရိပ် - အမြှက်။ စီမံရလေသော
နာမ ပံသုကုလိကော ဒိဋ္ဌော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။
၂၅၉။ (-၂၅၈။)

စီမံရလောလုပ္ပ (န) [စီမံရ+လောလုပ္ပ] သင်္ကန်း
၌ - လျှပ်ပေါ် - လော်လည် - သောသ္မု၏
အဖြစ်၊ သင်္ကန်း၌-လျှပ်ပေါ် - လော်လည် -
ခြင်း။ နာပိ အကုသလံ စီမံရလောလုပ္ပိဒိနိ-
စေဝ နိဒ္ဒါနာတိ၊ ပဋိပတ္တိယာ စ အင်္ဂံ ဟော-
တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၇။ (-ဒိ၊ ၆။ ၃။ ၂၂၆။)

စီမံရဝံသ (ပု) [စီမံရ+ဝံသ] သင်္ကန်းထားရန်
ဖွဲ့ချည်၍ ထားအပ်သော ဝါး၊ သစ်သား၊
သင်္ကန်းတန်း ဝါး၊ သင်္ကန်းတန်း သစ်သား။
မဉ္ဇေ ဝါ ပိဋေ ဝါ စီမံရဝံသေ ဝါ စီမံရ-
ရဇ္ဇုယာ ဝါ...လဂ္ဂိတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၉။
စီမံရဝံသေ ဝါတိ စီမံရဋ္ဌပနတ္ထာယ ဗန္ဓိတော
ဌပိတေ ဝံသေ ဝါ ကဋ္ဌဒဏ္ဍကေ ဝါ။ ဝိ၊ ၄။
၁။ ၂၈၃။ (-ဝိ၊ ၁။ ၇၅၊ ၃၀၃၊ ၃၇၄။ ဝိ၊ ၃။
၅၉၊ ၇၈၊ ၉၊ ၃၉၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၄-၇၊ ၂၆၀၊ ၂၈၃-၆၊
၂၉၈၊ ၃၉၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၆၊ ၂၈၄။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၄၊
၂၆၀။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၈၊ ၂၂၅-၇၊
၂၄၀-၁။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၀၊ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၈။ မ၊ ၄။ ၂။
၅၈၊ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၄။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၃၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၁။ ဇာ၊
၄။ ၆။ ၇၂။ ဝဇီရ။ ၂၂၁။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၃၉၊
၁၄၀။ ကင်္ခါ၊ ၆။ သစ်၊ ၃၆၇။)

စီမံရဝံသဒဏ္ဍက (ပု) [စီမံရဝံသ + ဒဏ္ဍက]
သင်္ကန်းတန်း ဝါး၊ သင်္ကန်းတန်း သစ်သား
ဝါးဒုတ်။ ဣဒဉ္စ တာဒိသံ နာတိမဟန္တံ စီမံရ-
ဝံသဒဏ္ဍကံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၃၉။

စီမံရဝစုက (တိ) [စီမံရ+ဝစုက] သင်္ကန်းကို
တိုးပွားစေတတ်သော၊ သူ။ သတ္တာ ဇေတ-
ဝနေ ဝိဟရန္တော စီမံရဝစုကံ ဘိက္ခု အာရပ္ပ
ကဏေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၇။ (-၂၃၈၊ ၂၄၀။)

စီမံရဝတ္ထ (န) [စီမံရ+ဝတ္ထ] သင်္ကန်း၌ ပြုအပ်
သော ကျင့်ဝတ်။ ဘန္တေ ပေါရာဏကတ္ထေရာ
ဣဒံ စီမံရဝတ္ထံ ပူရယံ သု။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၇။

စီမံရဝါတ (ပု) [စီမံရ+ဝါတ] သင်္ကန်းဖြင့် ခပ်
အပ်သော လေ၊ သင်္ကန်းလေ။ ဣသိနံ စီမံရ-
ဝါတေန စေဝ...ပဋိဝါတာနိ ပဝါယိတာနိ
ဝိနိဒ္ဓါတကိဗ္ဗိသာနိ ဝါ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၆။ ၁။ ၄၃။

စီမံရဝါယနတ္ထ (ပု) [စီမံရ + ဝါယန + အတ္ထ]
သင်္ကန်းရက်ခြင်း အကျိုး။ တတော ပဋ္ဌာယ
ယံ ယံ ဥပကရဏတ္ထာယ ဝါ စီမံရဝါယနတ္ထာ-
ယ ဝါ (စီမံရဝါယာပနတ္ထာယ။ သီ၊ မူကွဲ)
ကရောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။ (-ကင်္ခါ။ ၁၈၅။)

စီမံရဝါယာပန (န) [စီမံရ + ဝါယာပန] သင်္ကန်း
ကို ရက်စေခြင်း။ သုတ္တံ ဝိညာပေတွာ စီမံရ-
ဝါယာပနဉ္စ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၄၅။

စီမံရဝိကပ္ပန (န) [စီမံရ+ဝိကပ္ပန] သင်္ကန်းကို
-ဝိကပ္ပနာပြုခြင်း - သင်္ကန်းကို အပ်အောင်
ပြုစီရင်ခြင်း။ စီမံရဝိကပ္ပနေ ဝိယ ကပ္ပိယမတ္တံ
ဉာတဗ္ဗန္တိ ကေစိ။ ဝဇီရ။ ၄၈၆။

စီမံရဝိကလက (န) [စီမံရ+ဝိကလက] သင်္ကန်း
-ချိုတဲ့ခြင်း - မလောက်မငြိမ်ခြင်း - လိုနေ
ခြင်း။ စီမံရဝိကလကံ နာမ...စီမံရဿ အပ္ပ-
မဟာနကဘာဝေါ စီမံရဝိကလကံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၄၀၇။

စီဝရဝိစာရဏ (န) [စီဝရ+ဝိစာရဏ] သင်္ကန်း
ကို (၅-ခန်း၊ ၇-ခန်း စသည်ဖြင့်) စီရင်ခြင်း၊
သင်္ကန်းဆန်းခြင်း။ စီဝရဝိစာရဏံ စီဝရ-
ကရဏံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၂၃၅။

စီဝရဝိညာပန (န) [စီဝရ+ဝိညာပန] သင်္ကန်း
ကို-သိစေခြင်း-တောင်းခြင်း။ အညာတကံ
ဂဟပတိ* စီဝရဝိညာပနံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၅။

စီဝရဝိပ္ပဝါသ (ပု) [စီဝရ+ဝိပ္ပဝါသ] သင်္ကန်း
နှင့်ကင်း၍နေခြင်း။ အဓိဋ္ဌာန်တင်အပ်သော
သင်္ကန်းနှင့် ညဉ့်ကင်း၍နေခြင်း။ စီဝရဝိပ္ပ-
ဝါသော ကပ္ပိဿတိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။
၃၈၈။ (-ဝိ၊ သင်္ကဟ၊ ၃၀၁။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၁။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၆၀။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊
သစ်။ ၂၇၇။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၇။)

စီဝရဝိပ္ပဝါသဘယ (န) [စီဝရဝိပ္ပဝါသ+ဘယ]
သင်္ကန်းနှင့်ကင်း၍နေခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။
စီဝရဝိပ္ပဝါသဘယာ စ သဗ္ဗံ တိစီဝရံ ဂဟေ-
တွာ နဒိ* တရန္တော မနံ ဝုဋ္ဌော အဟောသိ
မဟာကဿပေါ။ ဝဇီရ၊ ၉၂။

စီဝရဝိပ္ပဝါသသမ္ပတိ (ထိ) [စီဝရဝိပ္ပဝါသ +
သမ္ပတိ] သင်္ကန်းနှင့်ကင်း၍ နေခြင်းငှါ
သမုတ်ခြင်း။ စီဝရဝိပ္ပဝါသသမ္ပတိအာဒယော
စတသော သမ္ပတိယော။ ဝဇီရ၊ ၅၆၇။

စီဝရဝိဘင်္ဂ (ပု) [စီဝရ+ဝိဘင်္ဂ] သင်္ကန်းကို-
ခွဲခြမ်း-ဝေဖန်-ခြင်း။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ
ဓမ္မိကံ စီဝရဝိဘင်္ဂံ ပဋိဗ္ဗာဟေယျ ပါစိတ္တိယံ။
ဝိ၊ ၂။ ၃၇၃။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁၁၀၊ ၁၃၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၄။
ကင်္ခါ၊ ၃၂၅။)

စီဝရဝိဘာဂ (ပု) [စီဝရ+ဝိဘာဂ] ဝေဖန်အပ်
သော သင်္ကန်း၊ သင်္ကန်းအဖို့။ ဝိကလကေ
တောသေတွာတိ ယော စီဝရဝိဘာဂေါ ဥန-
ကော၊ တံ အညေန ပရိက္ခာရေန သမံ ကတွာ
ကုသပါတော ကာတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၀၇။

စီဝရသံယုတ (တိ) [စီဝရ+သံယုတ] သင်္ကန်း
တို့နှင့်ပြည့်စုံသော။ ဒိဗ္ဗဝတ္ထသမာ ဟုတွာ၊
မဋ္ဌာ စီဝရသံယုတာ။ အပါ၊ ၁။ ၃။ စီဝရသံယု-
တာ တိစီဝရေဟိ သမင်္ဂီဘူတာ။ အပါ၊ ၁။
၁၂၀။

စီဝရသံလက္ခဏ (န) [စီဝရ+သံလက္ခဏ] သင်္ကန်း
ကို မှတ်သားခြင်း။ စီဝရသလ္လက္ခဏမေဝေတ္ထ
ပမာဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၈။ (-ကင်္ခါ၊ ဌ၊ သစ်။
၂၈၁။)

စီဝရသင်္ကမနိယ (န) [စီဝရ + သင်္ကမနိယ]
ပြောင်းရွှေ့အပ်သော သင်္ကန်း၊ ပြန်ပေးထိုက်
သော သင်္ကန်း။ (တိစီဝရိကံ၊ ရေသနုပံ၊
ရင်လွမ်းတဘက်။) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ စီဝရ-
သင်္ကမနိယံ ဓာရေယျ၊ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။
၃၇၁။ စီဝရသင်္ကမနိယန္တိ သင်္ကမေတဗ္ဗံ စီဝရံ၊
အညိဿာ သန္တကံ အနာပုစ္ဆာ ဂဟိတံ ပုန
ပဋိဒါတဗ္ဗစီဝရန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၆။
(-ဝိ၊ ၅။ ၁၁၀၊ ၁၃၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၇။ ကင်္ခါ၊
၃၂၄။)

စီဝရသင်္ခါ (ထိ) [စီဝရ+သင်္ခါ] သင်္ကန်းဟူသော
- ရေတွက် - ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို - ခြင်း။
သာ ဟိ မဟန္တာပိ သေနာသနသင်္ဂဟိတတ္တာ
စီဝရသင်္ခံ* န ဂစ္ဆတိ။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ သစ်။ ၃၀၄။

စီဝရသင်္ချာ (ထိ) [စီဝရ+သင်္ချာ] သင်္ကန်းဟူ
သော - ရေတွက် - ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို -
ခြင်း။ ဝိကပ္ပနုပဂပစ္ဆိမံဟိ စီဝရသင်္ချံ* ဂစ္ဆတိ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၃။ (-ဝဇီရ၊ ၂၅၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၄၀၁။)

စီဝရသညာနိဝါရဏတ္ထ (ပု) [စီဝရ+သညာ+
နိဝါရဏ+အတ္ထ] သင်္ကန်းဟူသော အမှတ်ကို
တားမြစ်ခြင်းအကျိုး။ ဧတ္ထ စ နိသိဒနဂ္ဂဟ-
ဏံ သန္တတေ စီဝရသညာနိဝါရဏတ္ထံ။ ကင်္ခါ၊
ဌ၊ သစ်။ ၃၁၉။

စီဝရသညိတာ (ထိ) [စီဝရ + သညိ + တာ]
သင်္ကန်းဟူသော အမှတ်ရှိသော သူ၏အဖြစ်။

ဝေ သန္တေ သိဒ္ဓါ သန္တတေ စီရသညိတာ
ကမ္မလသိသေန ဥဏ္ဏာမယသာမညတော။ ဝ-
ဇီရ။ ၂၅၃။ (- ၂၅၄။ ကင်္ခါ၊ ဇီ၊ ဟောင်း။ ၈၂။)

စီရသဏ္ဌာပန (န) [စီရ + သဏ္ဌာပန] သင်္ကန်း
ကို - ကောင်းစွာ တည်စေခြင်း - ထား
ခြင်း။ သမ္ဘာဝနိစ္ဆာယ စီရသဏ္ဌာပနာဒီနိ
ကရောန္တဿ ဒုက္ကဋ္ဌမေဝ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၇။

စီရသန္တောသ (ပု) [စီရ + သန္တောသ]
သင်္ကန်း၌ (ရအပ်သော) - တင်းတိမ် - ရောင့်
ရဲ - ခြင်း။ စီရသန္တောသော ဇာနိတဗ္ဗော။
ဒီ၊ ၁။ ၁၉၂။ အံ၊ ၁။ ၂၇၈။ စီရသန္တော-
သောတိ စီရေ လဗ္ဗမာနော သဗ္ဗော
သန္တောသော ဇာနိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၃။
အံ၊ ၁။ ၂၆၆။ (- မ၊ ၁။ ၁၆၆။ ပဋိသံ၊ ၁။
၂၇၁။ ထေရ၊ ၁။ ၂၀၄။ မဟာနိ၊ ၁။ ၄၁၂။
ဒီ၊ ၁။ ၂၂၈။ သီ၊ ၁။ ၁၁၂။)

စီရသမက (တိ) [စီရ + သမက] သင်္ကန်းနှင့်
ညီမျှသော။ ယတ္ထ ရဇ္ဇကေ ပဝေသေတွာ
ဒဏ္ဍေသု ပလိဝေဋ္ဌေတွာ စီရသမကံ အာ-
ကမ္မိတုံ သက္ကာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၂။

စီရသာဠက (ပု) [စီရ + သာဠက] သင်္ကန်း
လျာအဝတ်၊ သင်္ကန်းချုပ်ရန် အဝတ်။ မနု-
ဿာ ဘဂဝတော စီရသာဠကံ အဒံသု။
မ၊ ၁။ ၁၀၅။ (- မ၊ ၁။ ၄၁၁။ ၂၊ ၁၉၂။ ၁။
သံ၊ ၁။ ၂၇၂။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၇၂။ ဓမ္မ၊ ၁။
၄၃၆။ အပ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၄၅၉။ ဇာ၊
၁။ ၄၁၁။ ၁၉၂။)

စီရသာဏိ (ထိ) [စီရ + သာဏိ] သင်္ကန်း
ကန့်လန့်ကာ၊ သင်္ကန်းအကာ။ ရတ္တိ* ပန
နေသံ အန္တရေ စီရသာဏိ* ပသာရေန္တိ။
သံ၊ ၁။ ၂၁၅။

စီရသာမိက (တိ) [စီရ + သာမိက] သင်္ကန်း၏
အရှင်ဖြစ်သောသူ (သင်္ကန်းပိုင်ရှင်)။ စီရ-
သာမိကေဟိ ပုဗ္ဗေ အပ္ပဝါရိတော ဟုတွာ။

ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၆။ ကင်္ခါ၊ ၁၈၅။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၈။
၃၄၀။ (- ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၀၊
၄၄၃။)

စီရသိဗ္ဗန (န) [စီရ + သိဗ္ဗန] (၁) သင်္ကန်း
ချုပ်ခြင်း။ (၂) သင်္ကန်းချုပ်ရာအခါ။ (၃)
သင်္ကန်းချုပ်ကြောင်းချည်၊ သင်္ကန်းချုပ်ရန်
ချည်။ (၁) စီရသိဗ္ဗနတ္ထ-ကြည့်။ (၂)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) စီရသိဗ္ဗနသုတ္တ-
ကြည့်။

စီရသိဗ္ဗနကာလ (ပု) [စီရသိဗ္ဗန + ကာလ]
သင်္ကန်းချုပ်ရာ-အခါ-ကာလ။ သူစိပိ စီရ-
သိဗ္ဗနကာလေ ကာယပရိဟာရိကာ ဟော-
တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၈၅။ အံ၊ ၁။ ၂၇၈။ မဟာနိ၊
၁။ ၄၀၉။

စီရသိဗ္ဗနတ္ထ (ပု) [စီရသိဗ္ဗန + အတ္ထ] သင်္ကန်း
ချုပ်ခြင်းအကျိုး။ စီရသိဗ္ဗနတ္ထာယ သုတ္တံ
ဝိညာပေန္တဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၅။
(- အပ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၆။)

စီရသိဗ္ဗနသုတ္တ (န) [စီရသိဗ္ဗန + သုတ္တ]
သင်္ကန်းချုပ်ကြောင်း ချည်၊ သင်္ကန်းချုပ်ရန်
ချည်။ သုတ္တန္တိ စီရသိဗ္ဗနသုတ္တံ။ သီ၊ ၁။ ၁။
၁၁၂။

စီရသုတ္တ (န) [စီရ + သုတ္တ] (၁) သင်္ကန်း
ချည်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) စီရသုတ်။
(က) ရဟန်း ၃-ပါး သုံးဆောင်ခြင်းငှါ ခွင့်
ပြုအပ်သော တိကဘောဇဉ်ကို သီလမရှိသော
ရဟန်းတို့ကို နှိပ်၍၊ သီလရှိသော ရဟန်းတို့
ချမ်းသာစွာ နေထိုင်နိုင်ခြင်း၊ အလိုဆိုးရှိ
သော ရဟန်းတို့ အသင်းအပင်းဖွဲ့၍ သံဃာ
သင်း မခွဲနိုင်ခြင်း၊ ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့
လူနတ်၊ နိဗ္ဗာန် ၃-တန်သော အကျိုးတို့ကို
ရရှိနိုင်ခြင်း၊ ဤအကျိုး ၃-မျိုးကို ရည်ရွယ်
၍ မြတ်စွာဘုရား ခွင့်ပြုတော်မူသည်။ သို့ဖြစ်
ပါလျက် ရှင်အာနန္ဒာသည် ဣန္ဒြေကို မစောင့်

စည်း၊ ပစ္စည်း ၄-ပါး၌ အတိုင်းအရှည်ကို မသိ၊ ထကြွ လုံ့လဝီရိယမရှိသော ရဟန်းငယ် တို့နှင့် ရောနှောကာ သွားလာနေထိုင်တိ၏။ ထိုကဲ့သို့သော ရဟန်းငယ်တို့နှင့် လှည့်လည် သွားလာ နေထိုင်ခြင်းသည် ဒါယကာ၊ ဒါယိ- ကာမတို့ကို ချီးမြှောက်ရာမရောက်၊ ဖျက်ဆီး ရာရောက်၏။ ဤသူငယ်(ရှင်အာနန္ဒာ)သည် အတိုင်းအရှည်ကို မသိတတ်။ ဤသို့ မိန့်အပ် သော ရှင်မဟာကဿပစကားကို ထုလွှန်နွှာ- ရဟန်းမ ကြားလေသည်။ “တိတ္ထိတို့တပည့် ဖြစ်ဘူးသော ရှင်မဟာကဿပက ပညာရှိ ရှင်အာနန္ဒာကို သူငယ်ဟု မောင်းမဲပြောဆို တိ၏” ဟူသော ထုလွှန်နွှာရဟန်းမ စကားကို ရှင်မဟာကဿပ ကြားလေသည်။ ထိုအခါ ရှင်မဟာကဿပက ငါ တောထွက်လာစဉ် ရာဇဂြိုဟ်နှင့် နာလန္ဒာအကြား ပညောင်ပင် မှ ဘုရားရှင်က ကြိုဆို ချီးမြှောက်တော်မူ သည်။ ထေရ၊ နဝ၊ မဇ္ဈိမဖြစ်သော သီတင်း သုံးဘော် သံဃာတော်တို့၌ မမော်မိန့်ကုတ် ခြေသတ်ပုဆိုး မြေစွယ်ကျိုးနှင့် ချိုကျိုးနွား မျှ နှိမ့်ချရုံသေ ရှက်ကြောက်လေ။ အပြစ် ကင်းခြင်း ကောင်းခြင်းမဂ်လာ စပ်ရာစကား လေးစားရှိသေ နားထောင်လေ။ သုံးဆဲ့နှစ်ခု ဆံအစု ပါးရှုနေထိုင်လေ။ ဤဩဝါဒ ၃-မျိုး ဖြင့် တဿာသနာတွင် တယောက် ရဟန်း အဖြစ်ရောက်ချီးမြှောက်တော်မူသည်။ ဘုရား ရှင်သည် သင်္ကန်းချင်း လဲလှယ်တော်မူခြင်း ဖြင့်၎င်း၊ အဘိညာဉ်သမာပတ် အရာတို့၌၎င်း၊ ကိုယ်ခတ်နှင့်ထပ်တူ ချီးမြှောက်တော်မူ သည်။ ၇-တောင် ၇-တောင်ထွာရှိသောဆင် ကို ထန်းလက်ငယ်ဖြင့် မဖုံးအုပ်နိုင်သလို ငါ့အား ဘုရားရှင်၏ ချီးမြှောက်မှုတို့ကို ဖုံး အုပ်ချန်ထား၍မရ။ ဤသို့သောချီးမြှောက် မှုတို့ဖြင့် ရှင်မဟာကဿပသည် တိတ္ထိတပည့် မဟုတ်၊ ဘုရားတပည့်အဖြစ်ကို ထင်ရှားစေ တော်မူသည်။ ရှင်မဟာကဿပအား ဘုရား

ရှင် ချီးမြှောက်မှုတို့တွင် သင်္ကန်းချင်းလဲလှယ် သော ချီးမြှောက်မှုကို အစွဲပြု၍ စီဝရသုတ် မည်သည်။ သံယုတ္တနိကာယ ပါဠိ၊ နိဒါနဝဂ်၊ ၅-သံယုတ်၊ ၁၁-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၄၁၈-၄၂၁။

(ခ) နွားမမှ နို့ရည်၊ နို့ရည်မှ နို့ဓမ္မ၊ နို့ဓမ္မမှ ဆီဥ၊ ဆီဥမှ ထောပတ်၊ ထောပတ်မှ ထောပတ်ကြည်ဖြစ်သည်။ ထို ၅-မျိုးတွင် ထောပတ်ကြည်သည် အကောင်းဆုံး ဖြစ် သည်ဟု ပညာနဲ့ အတွေ့ဝေလှသောကြောင့် ပံသုကူဓူတင် ဆောက်တည်ပုံနှင့် ပံသုကူ ဓူတင်၏ အကျိုးအာနိသင်တို့ကိုမသိပဲ ပံသုကူ သင်္ကန်းကို ဆောင်သော ရဟန်း၊ “ပစ္စည်း ၄-ပါးဖြင့် ပူဇော်ကြလိမ့်မည်၊ မကောင်းမှုမှ ရှက်ကြောက်သော ရဟန်းဟု ချီးကျူးကြ လိမ့်မည်” ဟူသော အလိုဆိုးဖြင့် ပံသုကူ သင်္ကန်းကို ဆောင်သော ရဟန်း၊ ရူးသွပ်၊ စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်းကြောင့် ပံသုကူသင်္ကန်းကို ဆောင်သော ရဟန်း၊ “ဘုရား၊ ဘုရားသာဝ- ကတို့ ချီးမွမ်းအပ်၏” ဟူသော နှလုံးသွင်း ဖြင့် ပံသုကူသင်္ကန်းကို ဆောင်သော ရဟန်း၊ အလိုနည်းမှု၊ ရောင့်ရဲမှု၊ ခေါင်းပါးမှု၊ ဆိတ် ငြိမ်မှုကို အလိုရှိ၍ ပံသုကူသင်္ကန်းကို ဆောင် သော ရဟန်းဟု ပံသုကူဓူတင်ဆောင် ရဟန်း ၅-မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် နောက်ဆုံးရဟန်း အမြတ်ဆုံးဟု ဟောတော်မူသော သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ ပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၄-ပဏ္ဏာ- သက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၁၉၃။

စီဝရသုတ္တံသု (န) [စီဝရသုတ္တံ+အံသု] သင်္ကန်း ချည်မျှင်။ သုခုမတရာနိ စီဝရသုတ္တံသုနိ တေသံ သန္တိ။ မ၊ ဇူ၊ ၃။ ၁၁၄။

စီဝရဟတ္ထပါသ (ပ) [စီဝရ+ဟတ္ထပါသ] သင်္ကန်း ၏ - ဟတ္ထပါသ - လက်တကျော့ - ၂-တောင် ထွာအတွင်း။ စီဝရဟတ္ထပါသေဝသိတဗ္ဗံနတ္ထိ။ ဝိဇ္ဇ၊ ၂။ ၂၃၄။ (- ၂၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၄။)

စီဝရဟေတု (ပု) [စီဝရ + ဟေတု] သင်္ကန်းဟူသော အကြောင်း။ စီဝရဟေတု ဝါ သမဏော ဂေါတမော ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ မ၊၃။၂၇။ စီဝရဟေတုတိ စီဝရကာရဏာ၊ စီဝရံ ပစ္စာသိသမာနောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈။ (- ဝိ၊၂။၈၂။ မ၊၁။၁၅၀။ သံ၊၁။၃၉၉။ အံ၊၁။၁၄၆၊၃၁၆၊၃၃၆။ အံ၊၂။၉၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၂။ ဝဇီရ။၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။)

စီဝရာဓိမုတ္တ (တိ) [စီဝရ + အဓိမုတ္တ] သင်္ကန်း၌ - ညွတ် - ငြိကပ် - တွယ်တာ - သော၊သု။ စီဝရာဓိမုတ္တော (စူဠနိ။၁၇၀)တိ အာဒိနိ စတ္တာရိ ပစ္စယဝသေန ဝုတ္တာနိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၆၄။

စီဝရာနုဂ္ဂဟတ္ထ (ပု) [စီဝရ + အနုဂ္ဂဟ + အတ္ထ] သင်္ကန်းကို - စောင့်ရှောက် - ထိန်းသိမ်း - ခြင်း အကျိုး။ အန္တောဝသေယ ပန စီဝရာနုဂ္ဂဟတ္ထံ ဆန္တံ ပဝိသန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။ စီဝရာနုဂ္ဂဟတ္ထန္တိ စီဝရာနုရက္ခဏတ္ထံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။

စီဝရာနုရက္ခဏတ္ထ (ပု) [စီဝရ + အနုရက္ခဏ + အတ္ထ] သင်္ကန်းကို - စောင့်ရှောက် - ထိန်းသိမ်း - ခြင်း အကျိုး။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စီဝရာပေက္ခာ (ထိ) [စီဝရ + အပေက္ခာ] သင်္ကန်း၌ ငဲ့ကွက်ခြင်း။ ဣဒံ သုဠတရံ ကတွာ ဝိသုတ္တဗ္ဗံ စီဝရာပေက္ခာယ ဝတ္တမာနာယပိ ပစ္စုဒ္ဓါရေန အဓိဋ္ဌာနဝိဇဟနံ ဝိယ။ ဝိမတိ။ ၂။၃၃။

စီဝရာရက္ခဏဒုက္ခ (န) [စီဝရ + အာရက္ခဏ + ဒုက္ခ] သင်္ကန်းကို - စောင့်ရှောက် - ထိန်းသိမ်း - ခြင်း၌ ဆင်းရဲ။ စီဝရာရက္ခဏဒုက္ခဿ အဘာဝေါ ပံသုကူလစီဝရဿ အလောဘနိယတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။

စီဝရာဝိပ္ပဝါသတ္ထ (ပု) [စီဝရ + အဝိပ္ပဝါသ + အတ္ထ] သင်္ကန်းနှင့် - မကင်း - မကွာ - မူ၍

နေခြင်းအကျိုး။ ယော စ စီဝရာဝိပ္ပဝါသတ္ထံ ဘဂဝတာ အဗ္ဗောကာသေ ဒဿိတော သတ္တဗ္ဗန္တရပရိစ္ဆေဒေါ။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၁။

စီဝရာသာ (ထိ) [စီဝရ + အာသာ] သင်္ကန်း၌ ဖြစ်သော - အလို - အာသာ၊ သင်္ကန်း ရနိုးခြင်း။ စီဝရာသာ ဝါ ဥပစ္စိန္တာ။ ဝိ၊၁။၂၉၅-၈။ ဝိ၊၃။၃၇၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ ကင်္ခါ၊၁၅၂။ ဝဇီရ။၂၁၅၊၂၃၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၇၃။ (- ဝိ၊၃။၃၆၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၄-၅။ ကင်္ခါ၊၁၆၃။ ဝဇီရ။၄၉၄။

စီဝရာသာနုပစ္စိန္တ (န) [စီဝရာသာ + အနုပစ္စိန္တ] သင်္ကန်း၌ - အလို - အာသာ - မပြတ်စဲသေးခြင်း။ စီဝရပလိဗောဓ-ကြည့်။

စီဝရာဟရဏတ္ထ (ပု) [စီဝရ + အာဟရဏ + အတ္ထ] သင်္ကန်းကို ဆောင်ယူခြင်းအကျိုး။ စီဝရာဟရဏတ္ထံ နိဝါသေတွာ စ ပါရုပိတွာ စ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၈။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊လစ်။၁၇၀။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ ကင်္ခါ၊၁၀၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၇။)

စီဝရပ္ပတ္တိဇနိကာ (ထိ) [စီဝရ + ဥပ္ပတ္တိ + ဇနိကာ] သင်္ကန်းဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ သင်္ကန်း ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း၊ သင်္ကန်းရရာခေတ်။ မာတိကာဘိ ဟိ မာတရော စီဝရပ္ပတ္တိဇနိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။

စီဝရပ္ပတ္တိမာတိကာ (ထိ) [စီဝရ + ဥပ္ပတ္တိ + မာတိကာ] သင်္ကန်းဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ သင်္ကန်းဖြစ်ပေါ်ကြောင်း၊ သင်္ကန်း ရရာခေတ်။ အဋ္ဌန္တံ စီဝရပ္ပတ္တိမာတိကာနံ ဝသေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။

စီဝရပ္ပိဒ (ပု) [စီဝရ + ဥပ္ပိဒ] (၁) ဖြစ်ပေါ်သော သင်္ကန်း။ (၂) သင်္ကန်းဖြစ်ပေါ်လာခြင်း။ (၃) သင်္ကန်း ဖြစ်ပေါ်ရာနေ့။ (၁) ယော စ တတ္ထ စီဝရပ္ပိဒေါ သော နေသံ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊၃။၃၅၂။ ဝိ၊၅။၃၅၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊ဟောင်း။

၆၆။ (-ဝိဠာဉာဉာဉာဉာ။ ကင်္ခါ။ ၁၅၃။ ကင်္ခါ။
ဋ္ဌိသစ်။ ၂၇၇-၁။ (၂) စိဝရူပဒိဝသကြည့်။
(၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စိဝရူပဒိဝသ (ပု) [စိဝရူပဒိဝသ + သင်္ကန်း
ဖြစ်ပေါ်ရာနေ။ စိဝရူပဒိဝသေန သဒ္ဓိ
ကောဒသေ အရူဏဂ္ဂမနေ နိဿဂ္ဂိယံ ဟော-
တိ။ ဝိဠာဉာဉာဉာဉာ။ (-ကင်္ခါ။ ၁၅၅။ သာ-
ရတ္ထာ။ ၂။ ၃၀၆။ ဝိမတိ။ ၁။ ၃၁၁။ ကင်္ခါ။ ဋ္ဌိ
သစ်။ ၂၇၄။)

စိဝရူပဒိဝသ (န) [စိဝရူပဒိဝသ + နိမိတ္တ] သင်္ကန်း
ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ စိဝရူပဒိဝသကြည့်
ပရေသံ ကုဟနံ ဝိမာပနံ ကရောန္တော။ ဒီဠိ
၃။ ၂၂၇။

စိဝရူပဂ (တိ) [စိဝရ + ဥပဂ] သင်္ကန်းသို့ ကပ်
ရောက်သော။ သင်္ကန်း ချုပ်လောက်သော။
သစေ ပန အပက္ကံ ပတ္တံ စိဝရူပဂါနိ စဝတ္ထာနိ
ဂဟေတော အာဂတော ဟောတိ။ ဝိဠာဉာဉာ
၃၀၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၅၆။

စုစ္စ (ပု) [စုစ္စ + ဥ။ စုစ္စ ပရိဘာသနတဇ္ဇနေသု
ဥ။ အဿု။ ဓာန်ဋ္ဌိ။ ၅၉၈။] မုံလာပင်။ မူလ-
ကော နိတ္ထိယံ စုစ္စ။ ဓာန်ဋ္ဌိ။ ၅၉၈။

စုဇ္ဈမာန (တိ) [စုဇ္ဈ + ယ + မာန] စောဒနာ
အပ်သော။ တောင်းအပ်သော။ သူ။ စုဇ္ဈမာ-
နော ပလာယတိ န ဟိ တေ ဣဏမတ္ထိ
(သုတ္တနိ။ ၂၉၈)တိ တေ န ဣဏာယိကေန
“ဒေဟိ မေ ဣဏ”န္တိ စောဒိယမာနော....
ပလာယတိ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၆၁။

စုဏ္ဏ (န) [စုဏ္ဏ + အ။ စုဏ္ဏ ပိသနေ၊ စုဏ္ဏ-
သဉ္ဇုဏ္ဏေ ဝါ။ ဓာန်ဋ္ဌိ။ ၃၉၅။ (စုဏ္ဏ-သံ)]
(၁) ခွဲခြမ်း-စိတ်ဖြာ-ခြင်း။ (၂) မှန်မှန်
ညက်ညက်။ မှန်မှန်မှားမှား။ (၃) အမှန်။
(က) နံသာမှန်။ (ခ) ကသယ်မှန်၊ ရေချိုး
ဆပ်ပြာမှန် (ကုက္ကိ၊ မှန်၊ ကြို၊ မှန်စသည်)။ (ဂ)

ဆန်မှန်။ (ပု) (သ) မှန်မှန်၊ မှန်မှန်။ (င) ထုံး၊
ထုံးမှန်။ (တိ) (၄) ကြိတ်ချေသော။
မှန်မှန် ညက်ညက် ပြုသော။ (၅) သေးငယ်
သော။ သေးသေး ဖွဲ့ဖွဲ့-သေးသေး မှားမှား
-ဖြစ်သော။ (၆) အနည်းငယ်သော။

(၁) ခွဲခြမ်း-စိတ်ဖြာ-ခြင်း။ စုဏ္ဏိကရဏ-
ကြည့်။ (၂) မှန်မှန်ညက်ညက်။ မှန်မှန်မှား
မှား။ အပိစ ခေါပန ဝစနတ္ထတော ကလာပ-
တော စုဏ္ဏတော လက္ခဏာဒိတော ဣမေဟိပိ
အာကာရေဟိ ဓာတုယော မနသိကာတဗ္ဗာ။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၃၆၀။ စုဏ္ဏတောတိ ဣမသ္မိံ ဟိ
သရီရေ မဇ္ဈိမေန ပမာဏေန ပရိဂ္ဂဟမာနာ
ပရမာဏုဘောဒသဉ္ဇုဏ္ဏာ သုခုမရဇဘူတာ
ပထဝီဓာတု ဒေါဏမတ္တာ သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ
၁။ ၃၆၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ။ ၁။ ၄၄၃။)

(၃) အမှန်။ ဂိလာနာနံ ဘိက္ခုနံ စုဏ္ဏေ-
ဟိ ဘေသဇ္ဇေဟိ စာလိတေဟိ အတ္ထော
ဟောတိ။ ဝိဠာဉာဉာဉာဉာ။ ၂၉၄။ သစေ ပန ပုရေဘတ္တံ
ပဋိဂ္ဂဟိတာနံ သာသပါဒီနံ စုဏ္ဏေဟိ အာဒိစ္စ-
ပါကေန သက္ကာ တေလံ ကာတံ။ ဝိဠာဉာဉာ
၂၉၁။ (-ဝိဠာဉာဉာဉာဉာ။ ၂၀၁။ ၃၁၂။ ဝိသင်္ဂဟ။
၁၀၃။ ၁၂၃။ ၁၄၃။ ၂၀၉။ ဒီဠိ။ ၂။ ၃၆၂။ မာဠာ
၁။ ၂၇၈။ မာဠာ၄။ ၂။ အံဠာ။ ၁။ ၁၉၁။ အဘိဠာ
၂။ ၃၂၃။ ထေရဠာ။ ၁။ ၁၇၁။ အပါဠာ။ ၂။ ၁။
အပါဠာ။ ၂။ ၂၄၇။ မဟာနိဠာ။ ၃၅၂။ ဇာဠာ။
၂၃၂။ ဇာဠာ။ ၂။ ၁၂။ ဝဇီရ။ ၃၁၉။ ဝိမတိ။ ၂။
၃၆။ သီဠာသစ်။ ၁။ ၁၉၃။ ၃၆၉။ အံဠာ။ ၂။ ၂၂။
အနုဠာ။ ၁။ ၆၈။) (က) နံသာမှန်။ စုဏ္ဏ
မာလဉ္ဇ၊ ကာရံ ကတောန သတ္တုနော။ အပါ
၂။ ၂၇၂။ (-ထေရီဠာ။ ၁၄။ အပါဠာ။ ၂။ ၇၇။)
(ခ) ကသယ်မှန်၊ ရေချိုးဆပ်ပြာမှန်၊ (ကုက္ကိ၊
မှန်၊ ကြို၊ မှန်စသည်)။ စုဏ္ဏံ သန္ဓေတဗ္ဗံ၊
မတ္တိကာ တေမေတဗ္ဗာ။ ဝိဠာဉာဉာဉာဉာ။
စုဏ္ဏံ သန္ဓေတဗ္ဗန္တိ နာနစုဏ္ဏံ ဥဒကေန တေမေ-
တော ပိဏ္ဏိကာတဗ္ဗာ။ ဝိဠာဉာဉာဉာဉာ။ ၂၆၀။ စုဏ္ဏေနာ
(မာဠာ။ ၁၆၇)တိ ကောသမ္မစုဏ္ဏာဒိနာ။ မာဠာ

၄။၁၃၉။ (-ဝိ၊၁။၁၀။ ဝိ၊၂။၁၅၇။ ဝိ၊၃။
 ၁၆၀။ ဝိ၊၄။၄၇၇။ ဒီ၊၂။၂၅၉။ အံ၊၁။၂၀၈။
 ဝိ၊၅။၂။၁၀၅၊၂၁။ ဝိ၊၅။၃။၁၃၀၊၂၁။၁၃၄၂။
 ဝိ၊၅။၄။၄၄၁၀။ ကံ၊၁။၂၄၁၊၃၄၄။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ။၂၂၅၊၄၃၅။ အံ၊၅။၂။၁၉၅။ ဝိမတိ၊
 ၂။၁၀၃။)(ဂ)ဆန်မှုန့်။ တဏှလာနိ ဂါဟာ-
 ပေတွာ ဥဒကေန တေမေတွာ ကောဋ္ဌာ-
 ပေတွာ စုဏ္ဏံ ဗဟလယာဂုံ ပစာပေတွာ မဒ္ဒိ-
 တွာ။ ဇာ၊၅။၆။၂၊၂။ (ဆ) မြူမှုန့်၊ မြူမှုန့်။
 တဒေဝ မဟာသိနေရဿ စုဏ္ဏံ ခယံ ဂစ္ဆေယျ။
 အပါ၊၅။၁။၂၅။ စုဏ္ဏော ပံသုရဇော စေဝ၊
 ဓူလိတ္ထိ ရေဏု စ ဒ္ဒိသု။ ဓာန်၊၃၉၅။ (င) ထုံး၊
 ထုံးမှုန့်။ သုဓာယံ ဓူလိယံ စုဏ္ဏော။ ဓာန်။
 ၁၀၂၁။

(၄) ကြိတ်ချေသော၊ မှုန့်မှုန့် ညက်
 ညက်ပြသော။ စုဏ္ဏတာ-ကြည့်။ (၅) သေး
 ငယ်သော၊ သေးသေး ဖွဲ့ဖွဲ့ - သေးသေး
 မှားမှား - ဖြစ်သော။ စုဏ္ဏိကရဏ-ကြည့်။
 (၆) အနည်းငယ်သော။ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏ-ကြည့်။

စုဏ္ဏက (န) [စုဏ္ဏ + က။ က-အနက်မရှိ။] (၁)
 အမှုန့်။ (က) နံသာမှုန့်။ (ခ) ကသယ်မှုန့်၊
 ရေချိုးဆပ်ပြာမှုန့်။ (၂) မှုန့်မှုန့်ညက်ညက်၊
 မှုန့်မှုန့်မှားမှား။ (၁)(က)ယေမာလံ ဝါ ဂန္ဓံ
 ဝါ စုဏ္ဏကံ ဝါ အာရောပေဿန္တိ။ ဒီ၊၂။၁၁၇၊
 ၁၃၃။ (-အပါ၊၂။၂၀၀။ ဓမ္မ၊၅။၂။၂၄၅။
 ထေရ၊၅။၂။၂၉၂။) (ခ) ဥဒကဿ ကဋ္ဌစ္ဆ၊
 စ၊ စုဏ္ဏကံ ရဇနမ္ပဏံ။ အပါ၊၁။၃၅၃။ (၂)
 စုဏ္ဏကဇာတ-ကြည့်။

စုဏ္ဏကဂဏ္ဍိကာ (ထိ) [စုဏ္ဏက + ဂဏ္ဍိကာ] နံသာ
 စိုင်း၊ နံသာခဲ။ စုဏ္ဏကဂဏ္ဍိကာယ မုခံ ပဟ-
 ရန္တိ။ မ၊၅။၃။၂၀၉။

စုဏ္ဏကဇာတ (တိ) [စုဏ္ဏက + ဇာတ] မှုန့်မှုန့်
 ညက်ညက် ဖြစ်သော။ အဋ္ဌိကာနိ ပူတိနိ
 စုဏ္ဏကဇာတာနိ။ ဒီ၊၂။၂၃၆။ မ၊၁။၇၄၊၁၂၄။
 မ၊၃။၁၃၄။ အံ၊၂။၂၈၆။ စုဏ္ဏကဇာတာနိတိ

စုဏ္ဏံ စုဏ္ဏံ ဟုတွာ ဝိပုကိဏ္ဏာနိ။ ဒီ၊၅။၂။
 ၃၆၂။ မ၊၅။၁။၂၇၈။ စုဏ္ဏကဇာတာနိတိ
 စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ဟုတွာ ဝိပုကိဏ္ဏာနိ။ အံ၊၅။၃။
 ၁၀၄။ (-ဒီ၊၅။၂။၃၆၃။ ဒီ၊၅။၃။၂၀၁။
 အံ၊၅။၂။၂၈၆။ အပါ၊၅။၁။၂၂၈။ မ၊၅။၃။
 ၃၁၅။)

စုဏ္ဏကမက္ခိတ (တိ) [စုဏ္ဏက + မက္ခိတ] နံသာ
 မှုန့်ဖြင့် - လိမ်းကျံ - ချယ်သ - အပ်သော၊
 နံသာမှုန့် - လိမ်းကျံ - ချယ်သ - ထားသော။
 အလတ္တကကတာ ပါဒါ၊ မုခံ စုဏ္ဏကမက္ခိတံ။
 မ၊၂။၂၅၃။ ထေရ၊၃၂၅၊၃၆၃။ မုခံ စုဏ္ဏက-
 မက္ခိတန္တိ မုခံ စုဏ္ဏကေန မက္ခိတံ၊.... မုခံ-
 စုဏ္ဏကဝိလေပနံ ကရေန္တိ။ ထေရ၊၅။၂။
 ၂၉၂။ (-မ၊၅။၃။၂၀၉။ ထေရ၊၅။၂။၄၁၈၊
 ၄၈၃။ အပါ၊၅။၂။၂၁။ မ၊၅။၃။၁၄၃။ အံ၊၅။
 ၁။၁၇၅။)

စုဏ္ဏစာလိနိ (ထိ) [စုဏ္ဏ + စာလိနိ] အမှုန့်ကို -
 ဆင်းကြောင်း - စစ်ကြောင်း - ချကြောင်း -
 စကော - စကော၊ အမှုန့် - ဆင်း - စစ် - ချ -
 စရာ - စကော - စကော။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ
 စုဏ္ဏစာလိနိန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၉၄။ ပါဠိယံ စုဏ္ဏ-
 စာလိနိန္တိ ဥဒကုလေ ကောနိတစုဏ္ဏပရိဿာ-
 ဝနိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၆။

စုဏ္ဏဇာတ (န) [စုဏ္ဏ + ဇာတ] အမှုန့်၊ အမှုန့်
 မျိုး။ အဉ္စနုပပိသနန္တိ အဉ္စနုတ္တာယ ဥပပိသိ-
 တဗ္ဗံ ယံ ကိဉ္စိ စုဏ္ဏဇာတံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၄။

စုဏ္ဏတာ (ထ) [စုဏ္ဏ + တာ] ကြိတ်ချေသည်၏
 အဖြစ်၊ ကြိတ်ချေခြင်း၊ မှုန့်မှုန့် ညက်ညက်
 ပြုခြင်း။ ဟတ္ထိသမ္ပဒန္တိ သဿံတသမ္ပဒေါ၊
 အက္ကမနံ စုဏ္ဏတာတံ အတ္ထော။ ဝဇီရ၊၃၄၀။

စုဏ္ဏတေလဝါလဏ္ဍပက (န) [စုဏ္ဏ + တေလ +
 ဝါလဏ္ဍပက] ဆပ်ပြာမှုန့်၊ ဆီရှိသော -
 ဆပ်ပြာမှုန့်၊ ဆီနှင့် တကွဖြစ်သော - သားမြီး
 တံပွတ်။ ဧကေန ဟတ္ထေန ဒဠံ ဂဟေတွာ

ဣတရေန ဟတ္ထေန စုဏ္ဏတေလဝါလဏ္ဍပ-
ကေန ပရိမဇ္ဇန္တဿ။ အဘိဌာ၁။၁၅၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၁။၁၃၀။ မဟာနိဌာ၁။၁၁၀။

စုဏ္ဏဒါန (န) [စုဏ္ဏ+ဒါန] ကဿယမုန့်ပေးခြင်း။
န စုဏ္ဏဒါနေန န မတ္တိကာဒါနေန န ဒန္တက-
ဌဒါနေန။ မဟာနိဌာ၁။၂၉၀။ စုဌနိဌာ၁။၂၅၀။ န
စုဏ္ဏဒါနေနာတိ ဝုတ္တနယေန သိရိသစုဏ္ဏာဒိနံ
ဒါနေန။ မဟာနိဌာ၁။၃၅၃။ (-မိလိန္ဒ။၃၅၂။
ခုဒ္ဒကဌာ၁။၂၀၂။ သုတ္တနိဌာ၁။၁၇၀။)

စုဏ္ဏန (န) [စုဏ္ဏ+ယ] ကြိတ်ချေခြင်း၊ မုန့်မုန့်
ညက်ညက်ပြုခြင်း။ စုဏ္ဏန္တ-ကြည့်။

စုဏ္ဏပိဏ္ဏ (ပ) [စုဏ္ဏ+ပိဏ္ဏ] ကဿယမုန့်စိုင်း၊
ကဿယမုန့်ခဲ၊ ဆပ်ပြာမုန့်စိုင်း၊ ဆပ်ပြာမုန့်ခဲ။
စုဏ္ဏပိဏ္ဏောပိ ဒန္တကဌမ္ပိ ဒသိကသုတ္တမ္ပိ။ ဝိ-
၁။၃၅၁။၃၇၃။၃၈၀။ ဝိ၊၂။၂၀၂။ ဝိဌာ၃။
၁၄၆။ (-ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၄၄။)

စုဏ္ဏပိဏ္ဏိ (ထိ) [စုဏ္ဏ+ပိဏ္ဏိ] အမုန့်စိုင်း၊ အမုန့်ခဲ။
ဖေဂုရုက္ခဿ ပန ကုထိတဿ အဏ္ဏာနိ ဝိယ
ဥဋ္ဌိတာ စုဏ္ဏပိဏ္ဏိယော၊ ဂဏ္ဏိယော ဝါ အဏ္ဏ-
ကာ။ ဒီဋ္ဌိ၊၃။၁၈၀။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၆၁။ မူလဋီ၊
၁။၁၈၅။)

စုဏ္ဏဘရိတ (တိ) [စုဏ္ဏ+ဘရိတ] ကဿယမုန့်
ဖြင့် ပြည့်သော။ ကုရုဝိန္နာဒိန္နာနိယစုဏ္ဏာနိ
သဏ္ဍသုမဘာဝတော နာဠိယံ ပက္ခိတ္တာနိ
နိရန္တရာနေဝ တိဋ္ဌန္တိတိ အာဟ “စုဏ္ဏဘရိ-
တာ နာဠိ ဝိယာ”တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၄။ (-မ၊
ဌာ၁။၁၁၁ ဌ “တိပုစုဏ္ဏဘရိတာ”ဟု ရှိ၏။)

စုဏ္ဏယတိ (ကြိ) [စုဏ္ဏ+ဏယ+တိ] ကြိတ်ချေ
၏၊ အမုန့်ပြု၏၊ မုန့်မုန့်ညက်ညက်ပြု၏။ စုဏ္ဏ-
တိ (၁) ကြည့်။

စုဏ္ဏယမာန (တိ) [စုဏ္ဏ+ဏယ+မာန] ကြိတ်
ချေသော၊ မုန့်မုန့်ညက်ညက်ပြုသော။ ကိလေ-
သပဗ္ဗတေ စုဏ္ဏယမာနံ ယေဝ ဉာဏံ ပဝတ္တ-

တိ။ ဝိဌာ၃။၂၄၃။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၅၀။ (-ဇာ၊
ဌာ၁။၄၆၀။)

စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏ (တိ) [စုဏ္ဏ+ဝိစုဏ္ဏ] (၁) မုန့်မုန့်
ညက်ညက်၊ မုန့်မုန့်မှားမှား။ (၂) အနည်း-
ငယ်သော။ (၁) သမဏော ဂေါတ-
မော စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏော ဟောတု။ သံ၊ဌာ၁။၇၄။
ဝေ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏာပိ အဿာသပဿာသာ....
သဏိကမေဝ နိက္ခမန္တိ။ ဝိဌာ၊၂။၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၆၃။ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏာပိ အနေကကလာပ-
ဘာဝေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၀။ (-ဝိဌာ၁။
၂၄၆။ ဝိဌာ၊၂။၅၀။ သံ၊ဌာ၊၂။၂၉၄။ သံ၊ဌာ၊၃။
၈၄။ အံ၊ဌာ၁။၂၀၆။ အံ၊ဌာ၊၃။၁၀၄။ အဘိ၊
ဌာ၊၂။၃၁။ ပဋိသံ၊ဌာ၁။၃၃၂။ ပဋိသံ၊ဌာ၊၂။
၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၁။ ဥဒါနဌာ၊၂၂၃။ ဣတိဝုတ်၊
ဌာ၊၈၀။ ထေရီ၊ဌာ၊၁၀၄။ အပ၊ဌာ၁။၃၂၊၈၆။
၂၂၄၊၂၅၁။ စရိယာဌာ၊၁၁၃။ မဟာနိဌာ၊၂၄၊
၂၀၃၊၃၂၆။ ဇာ၊ဌာ၁။၃၂၊၈၄၊၅၁၀။ ဇာ၊ဌာ၊
၂။၁၁၀၊၁၄၅၊၁၉၀၊၂၂၄။ ဇာ၊ဌာ၊၃။၆၈၊
၁၀၄၊၁၂၉၊၄၅၉။ ဇာ၊ဌာ၊၅။၂၉၁။ ဇာ၊ဌာ၊၆။
၁၃၄၊၂၀၂။ ဇာ၊ဌာ၊၇။၅၊၂၀၉။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၈၉။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၉။
(၂) စုဏ္ဏိယဣရိယာပထ-ကြည့်။

စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏကရဏ (တိ) [စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏ+ကရ+ယု]
မုန့်မုန့်ညက်ညက်ပြုသော။ သရီရံ ဘဉ္ဇိတော
စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏကရဏော န စ တာဝ ဟောတိ။
မဟာနိဌာ၊၂၀၀။

စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏဘာဝဒဿန (န) [စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏ+ဘာဝ
+ဒဿန] မုန့်မုန့်ညက်ညက်-မုန့်မုန့်မှားမှား-
-အဖြစ်ကို ပြခြင်း (ခဏတိုင်း၊ ခဏတိုင်း
ပျက်သည်အဖြစ်ကို ပြခြင်း)။ သုခါမိ ခေါတိ
အာဒိ တာသံ ဝေဒနာနံ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏဘာဝ-
ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ မ၊ဌာ၊၃။၁၄၅။ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏ-
ဘာဝဒဿနတ္ထန္တိ ခဏေ ခဏေ ဘိဇ္ဇမာန-
ဘာဝဒဿနတ္ထံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၁။

စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏဘာဝပဂမန (န) [စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏဘာဝ+
ဥပဂမန] မှန်မှန်ညက်ညက်-မှန်မှန်မှားမှား
-အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ ပဏာမံ စာတိ အာ-
ရမ္မဏေ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏဘာဝပဂမနေန ဘိဇ္ဇနသ-
ဘာဝံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။

စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏဝိသဋ္ဌ (တိ) [စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏ+ဝိသဋ္ဌ]
မှန်မှန်မှားမှား အဖြစ်ဖြင့် ပြန်သော။ ကေ-
သဟိ ဘိက္ခုနောစုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏဝိသဋ္ဌေ အဿာ-
သကာယေ ပဿာသကာယေ ဝါ အာဒိ ပါ-
ကဋ္ဌော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၅။ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏဝိသဋ္ဌေတိ
အနေကကလာပတာယ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏဘာဝေန
ဝိသဋ္ဌေ။ သာရတ္ထ။၂။၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၂။

စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏိယ (တိ) [စုဏ္ဏ+ဝိစုဏ္ဏိယ] အနည်း
ငယ်သော။ စုဏ္ဏိယဣရိယာပထ-ကြည့်။

စုဏ္ဏသမ္မောဒဂန္ဓ (တိ) [စုဏ္ဏ+သမ္မောဒ+ဂန္ဓ]
နံသာမှန်တို့မှ ကောင်းစွာထွက်သော အနံ့ရှိ
သော။ နာနာသုရဘိက္ခုသုမဂန္ဓဝါသိတံ စုဏ္ဏ-
သမ္မောဒဂန္ဓံ သမုဿိတဓဇပဋ္ဌာကံ....ရမ္မနရံ
ပဝိသိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။

စုဏ္ဏိက (ပု) [စုဏ္ဏ+ဏိက] (၁) မြူမှန်၊မြူမှန်။
(တိ) (၂) အနည်းငယ်သော။ (၃) ငယ်
သော၊ သေးငယ်သော။ (၄) မှန်မှန် ညက်
ညက်ဖြစ်သော။ (၅) စကားပြေဖြစ်သော။
(၁) စုဏ္ဏိကာဗန္ဓ-ကြည့်။ (၂) ခုဒ္ဒကာ ဟု-
တွာ ဝုတ္တနယေန စုဏ္ဏိကာ ဣရိယာပထာတိ
အတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၀၇။ (၃) စုဏ္ဏိက-
မံသ-ကြည့်။ (၄) စုဏ္ဏိကမနသိကာရ-ကြည့်။
(၅) စုဏ္ဏိကဝစန-ကြည့်။

စုဏ္ဏိကဣရိယာပထ (ပု) [စုဏ္ဏိက+ဣရိယာပထ]
အနည်းငယ်သော ဣရိယာပုထံ။ ဂစ္ဆတိတိ
စုဏ္ဏိကဣရိယာပထဝသေန ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။)

စုဏ္ဏိကဂမနမတ္တ (န) [စုဏ္ဏိက+ဂမန+မတ္တ]
အနည်းငယ် သွားခြင်းမျှ။ တယံဒံ မဂ္ဂ-
ဂမနံ ဣဓာဓိပ္ပေတံ၊ န စုဏ္ဏိကဂမနမတ္တန္တိ
အာဟ “အဒ္ဓါနဂမနံ ဂစ္ဆန္တော”တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၈၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ (-သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၂၀၃။)

စုဏ္ဏိကဇာတ (တိ) [စုဏ္ဏိက+ဇာတ] မှန်မှန်
ညက်ညက် ဖြစ်သော။ စုဏ္ဏိကမနသိကာရ-
ကြည့်။

စုဏ္ဏိကပါဒုဒ္ဓါရ (ပု) [စုဏ္ဏိက+ပါဒုဒ္ဓါရ] အနည်း
ငယ် ခြေကြွခြင်း။ ဂတေ ဌိတေတိ ဧတ္ထ
ဝိဟာရေ စုဏ္ဏိကပါဒုဒ္ဓါရဝသေန ကထိတော-
တိ ဝေဒိတဗျော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၀၇။

စုဏ္ဏိကပါဒုဒ္ဓါရဣရိယာပထ (ပု) [စုဏ္ဏိကပါဒုဒ္ဓါ-
ရ+ဣရိယာပထ] အနည်းငယ် ခြေကြွခြင်း
ဟူသော ဣရိယာပုထံ။ ဂတေ ဌိတေ နိသိန္ဓေ-
တိ ဧတ္ထ ဝိဟာရေ စုဏ္ဏိကပါဒုဒ္ဓါရဣရိယာ-
ပထဝသေန ကထိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၈။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၀၆။ အနု၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။

စုဏ္ဏိကမံသ (န) [စုဏ္ဏိက+မံသ] ငယ်သော
အသားတုံး၊ အသားတုံးငယ်။ ကိံ န ခေါ
မဟာမံသံ ခါဒါမိ၊ ဥဒါဟု စုဏ္ဏိကမံသန္တိ
စိန္နေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။

စုဏ္ဏိကမနသိကာရ (ပု) [စုဏ္ဏိက+မနသိကာရ]
(၁) မှန်မှန်ညက်ညက် ဖြစ်၏ဟု နှလုံးသွင်း
ခြင်း၊ မှန်မှန်ညက်ညက်ဖြစ်နေသော အရိုးစု
ဟု နှလုံးသွင်းခြင်း။ (၂) အနည်းငယ်သော
ဣရိယာပုထံ၌(ဖြစ်သော) နှလုံးသွင်းခြင်း။
ဒသ အသုဘာ နဝ သိဝထိကာ စုဏ္ဏိကမန-
သိကာရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ “အဋ္ဌိကာနိ ပုဉ္ဇ-
ကိတာနိ တေရောဝဿိကာနိ။ ပ။ ပူတိနိ
စုဏ္ဏိကဇာတာနိ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တမနသိကာ-
ရော “စုဏ္ဏိကမနသိကာရော”တိ ဝဒန္တိ။
အပရေ ပန ဘဏန္တိ “စုဏ္ဏိကဣရိယာပထေ-
သု ပဝတ္တမနသိကာရော”တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။

စုစုကဝစန (န) [စုစုက + ဝစန] စုစုယ စကား၊ စကားပြေစကား။ အကွရာလုံးရေ၊ ဂရု၊ လဟု စသည် သတ်မှတ်ခြင်းမရှိ (ဂါထာ-မဟုတ်)သောစကား။ စုစုကဝစန အသမ္ဘာ-ဝန္တော တထာ စ ဝုတ္တေ အတ္ထမဗုဇ္ဈနကာ ပဇ္ဇဝစနံ သမ္ဘာဝန္တော တထာ စ ဝုတ္တေ ဗုဇ္ဈနကာ ဂါထာ ရစိကာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀။

စုစုကာဗဒ္ဒ (တိ) [စုစုက+အာဗဒ္ဒ] မြူမုန့်ကဲ့ သို့-မြူမုန့်သဖွယ်-ဆက်စပ်သော။ အန္တော ပန သဗ္ဗသော ဝိစိတ္တသာသပေဟိ ဝေ ပုဏ္ဏံ၊ ဝေ စုစုကာဗဒ္ဒ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၂။ (သံ၊၁။ ၃၉၀-၌ ပုဏ္ဏံ သာသပါနံ ဂုဠိကာဗဒ္ဒံ (စုဠိ-ကာဗဒ္ဒံ၊ မူကဲ့။)ဟု ရှိ၏။)

စုစုတ (န) [စုစု+တ] (၁) ခွဲခြမ်း-စိတ်ဖြာ-ခြင်း။ (တိ) (၂) ကြိတ်ချေ-ထောင်းထု အပ်သော။ မုန့်မုန့်ညက်ညက် ပြုအပ်သော။ (၁) စုစုကရဏ-ကြည့်။ (၂) စုစုတော အဏုဘေဒေန၊ ကောဋိသတသဟဿသော။ အပါ၊၁။၂၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ စုစုတော စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ကတော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။

စုစုယ (တိ) [စုစု+ဏိကာက-ကိုယပြု။] (၁) အနည်းငယ်သော။ (၂) စကားပြေ ဖြစ်သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) စုစုယဂန္ထ-ကြည့်။

စုစုယဣရိယာပထ (ပု) [စုစုယ+ဣရိယာပထ] အနည်းငယ်သော ဣရိယာပုထ်။ စုစုယဣရိယာပထာတိ ဝိဟာရေ၊အညတ္တ ဝါ ဣတော စိတော စ ပရိဝတ္တနာဒိဝသေန ပဝတ္တာ အပ္ပမတ္တကဘာဝေန စုဏ္ဏဝိစုစုယဘူတာ ဣရိယာပထာ။ အပ္ပမတ္တကမ္ပိဟိ “စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ” နိလောကေ ဝဒန္တိ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀၇။ (-ဒိ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။)

စုစုယဂန္ထ (ပု) [စုစုယ+ဂန္ထ] စကားပြေ အားဖြင့် ဟောကြားအပ်သော-စကားပြေ

-ကျမ်း။ ကျမ်းဂန်။ လောကေပိ ဟိ သသိ-လောကံ သဂါထကံ စုစုယဂန္ထံ (စုစုယဝန္တံ။ သီ၊မူကဲ့) ဂေယျန္တိ ဝဒန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၃။ ဒိ၊ဋီ၊၁။၃၂။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၄။ (-သာ-ရတ္ထ၊၁။၉၃-ဂ။ မ၊ဋီ၊၂။၈၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၄။ အနုဋီ၊၁။၂၄။)

စုစုယပဒ (န) [စုစုယ+ပဒ] စကားပြေ ဝါ ကျ။ စုစုယပဒေဟိ ဝါ ဂါထာဗန္ဓုနေန ဝါ ယတ္တကံ သက္ကောတိ၊ တတ္တကံ ဝတ္ထဗ္ဗံ၊ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၇၃။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၃၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၁။)

စုစုယပါဌ (ပု) [စုစုယ+ပါဌ] စကားပြေ ပါဌိ။ အနုသန္ဓိဝစနမတ္တံ စုစုယပါဌံ ဝတွာ။ သံ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၁၀။

စုစုယမာန (တိ) [စုစု+ယ+မာန] ကြိတ်ချေ-ထောင်းထု-အပ်သော၊ မုန့်မုန့်ညက်ညက် ပြုအပ်သော။ အဋ္ဌိနိ စုစုယမာနာနိ ဝိယ-အဟေသံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၂။

စုစုယဝန္တ (တိ) [စုစုယ+ဝန္တ] စကားပြေ -ရှိသော-ပါသော။ စုစုယဂန္ထ-ကြည့်။

စုစုယဝါကျ (န) [စုစုယ+ဝါကျ] စကားပြေ ဝါကျ။ ဂါထာဗန္ဓုနဝသေန၊ စုစုယဝါကျ-ဝသေန စ ပဝတ္တေတွာ ဥဒါဟာရေ။ သံ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၂၉။

စုစုယသုတ္တ (န) [စုစုယ+သုတ္တ] စကားပြေ အားဖြင့် ဟောကြားအပ်သောသုတ်၊ စကား ပြေသုတ်။ သုတ္တန္တိ စုစုယသုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၂၈။

စုစုကရဏ (န) [စုစု+ကရဏ။ဤ-လာ။] (၁) ခွဲခြမ်း-စိတ်ဖြာ-မှုကို ပြုခြင်း။ (၂) သေး သေးဖွဲ့ဖွဲ့ပြုခြင်း။ ကံ ဝါ ဟောတု နာနံ ဝါ၊ ကော ဧဝံ တယာ အတိဗဟံ စုစု-

ကရဏံ ကရောဇ္ဇေန အတ္ထော။ အဘိဋ္ဌ၊
၂။၄၉။ ကံ နာနန္တိ စုဏ္ဏိတံ၊ ခုဒ္ဒကံ ဝါ
ကရဏံ စုဏ္ဏိကရဏန္တိ အဗဟုမာနေန ဝဒတိ။
မူလဋီ၊ ၂။၄၀။ စုဏ္ဏိတန္တိ ဘေဒိတံ။ အနုဋီ၊
၂။၄၆။

စုဏ္ဏတဗ္ဗ (တိ) [စုဏ္ဏ+ဏေ+တဗ္ဗ] လိမ်းကျ-
ချယ်သ-အပ်သော။ န မုခံ စုဏ္ဏတဗ္ဗံ။
ဝိ၊ ၄။၂၄၂၊ ၄၅၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၇။ န စုဏ္ဏ-
တဗ္ဗန္တိ မုခစုဏ္ဏကေန န မက္ခေတဗ္ဗံ။ ဝိနယာ-
လင်္ကာရာဋီ၊ ၂။၃၄၀။

စုဏ္ဏတိ (ကြိ) [စုဏ္ဏ+ဏေ+တိ] (၁) ကြိတ်
ချေ၏။ အမှန်ပြု၏။ မှန်မှန်ညက်ညက်ပြု၏။
(၂) လိမ်းကျ၏။ ချယ်သ၏။ (၃) နှိပ်စက်၏။
(၁) စုဏ္ဏ ပေရဏေ။ စုဏ္ဏတိ၊ စုဏ္ဏယတိ။
နိတိ၊ ၁။၂၂၀။ (၂) မုခံ စုဏ္ဏန္တိ။ ဝိ၊ ၄။
၂၄၂၊ ၄၅၇။ ဒီ၊ ၁။၁၀၄။ မဟာနိ၊ ၁။၃၆၃။
စုဏ္ဏန္တိတိ မုခစုဏ္ဏကေန မက္ခေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။
၄၅။ စုဏ္ဏန္တိတိ ဝိလိမ္ပေန္တိ။ သိ၊ ၁။သစ်၊ ၁။
၃၆၆။ (၃) ရာဂါဒယော ဟိ ရဏန္တိ သတ္တေ
စုဏ္ဏန္တိ ပိဋေန္တိတိ ရဏာ။ ပဋိသံ၊ ၁။၃၆၆။

စုဏ္ဏတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [စုဏ္ဏ+ဏေ+တုံ] ကြိတ်ချေ
ခြင်းငှါ။ မှန်မှန်ညက်ညက်ပြုခြင်းငှါ။ စုဏ္ဏန္တ-
ကြည့်။

စုဏ္ဏတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [စုဏ္ဏ+ဏေ+တွာ] ကြိတ်
ချေ၍။ အမှန်ပြု၍။ မှန်မှန်ညက်ညက်ပြု၍။
ဗဟူ ပိဏ္ဏာ စုဏ္ဏတွာ ကေဘာဇ္ဇနေ ပက္ခိ-
ပိတွာ ဟောန္တိ သနသန္နိဝေသာ။ ဝိ၊ ၄။၂။
၂၉၄။ (- ဝဇီရ။ ၁၆၃၊ ၃၆၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၂၃။ ကင်္ခါ၊ ၁။သစ်၊ ၄၆၇။)

စုဏ္ဏန္တံ (တိ) [စုဏ္ဏ+ဏေ+အန္တံ] ကြိတ်ချေ
နိုင်သော။ မှန်မှန်ညက်ညက်ပြုခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်
သော။ ဇိဏ္ဏဟတ္ထိသာလာဒိနိ စုဏ္ဏန္တာ
ဆဒနိဋ္ဌကာ အာကာသေ ဝိဓမေန္တာ။ သံ၊ ၄။
၁။၂၉၅။ စုဏ္ဏန္တတိ စုဏ္ဏတုံ သမတ္ထတံ
သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ န ပန စုဏ္ဏနဝသေန ဝုတ္တံ။ သံ၊
၄။၁။၂၂၀။ (- အင်္ဂါ၊ ၁။၂၀၄။)

စုဏ္ဏန္တိ (ကြိ) [စုဏ္ဏ+ဏေ+အန္တိ] (၁) လိမ်း
ကျ-ချယ်သ-ကုန်၏။ (၂) နှိပ်စက်ကုန်၏။
စုဏ္ဏတိ (၂၊ ၃) ကြည့်။

စုတ (တိ) [စု+တ+။ စု စဝနေ။ နိတိ၊ ၁။
၃၃။] (၁) ရွှေလျောသော။ သူ။ (က) ရွှေ
လျော-စုတေ-သေ-သော။ (ခ) ရွှေ
လျော-ကင်းကွာ-ရွှေရှား-သော။ (ဂ) ရွှေ
လျော-လျောကျ-သော။ (၂) ရွှေ
လျော-လျောကျ-လိုသော။ လူထွက်လို
သော။ သူ။ (၁)(က) ယဒါ စ သာ ဌိတာ ဝါ
အဿ စုတာ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။၂၀၀။ စုတာ နာမ
ကာလင်္ကာတာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၂။၂၀၁။ (- ဝိ၊ ၁။
၅။ ဝိ၊ ၅။၂၄၁။ ဒီ၊ ၂။၁၆၇၊ ၂၂၇။ ဒီ၊ ၃။၂၆၊
၄၂၊ ၉၀၊ ၁၃၁-၂။ မ၊ ၁။၂၇၊ ၄၂။ မ၊ ၂။၁၁၊
၁၆၃။ မ၊ ၃။၁၅။ သံ၊ ၁။၃၄၃၊ ၄၁၅။ သံ၊ ၃။
၂၃၂၊ ၄၁၂-၄။ အံ၊ ၁။၆၅၊ ၁၆၄၊ ၂၁၀၊ ၃၉၃။
အံ၊ ၂။၁၅၊ ၂၇၊ ၂၅၄။ အံ၊ ၃။၂၂၊ ၅၃၃။ အဘိ၊
ပု၊ ၁၂၀၊ ၁၆၉။ အဘိ၊ က။ ၃၊ ၁၀၄။ ပဋိသံ၊
၁၁၀။ သုတ္တနိ၊ ၄၀၀။ ဝိမာန။ ၁၀၊ ၁၀၉။
ပေတ။ ၁၅၊ ၁၆၆၊ ၂၁၁။ ထေရ။ ၃၀၁။ အပ၊
၁။၁၁၃၊ ၂၁၇။ အပ၊ ၂။၃၂၊ ၇၁၊ ၁၆၀-၄၊ ၃၉၂။
မဟာနိ။ ၂၇-၉။ စူဠနိ။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ၁။၁၅၁၊
၂၀၊ ၃၆၄။ ဇာ၊ ၂။၁၃၄၊ ၁၅၀၊ ၂၄၆၊ ၂၆၇၊
၂၇၀။ နေတ္ထိ။ ၈၄၊ ၁၂၂။ မိလိန္ဒ။ ၇။ ဝိ၊ ၄။၁။
၁၃၀။ ကင်္ခါ။ ၂၉၅။) (ခ) ဒိဗ္ဗံ စက္ကရတနံ
ဩသက္ကိတံ ဌာနာ စုတံ။ ဒီ၊ ၃။၄၉။ ဌာနာ
စုတန္တိ သဗ္ဗသော ဌာနာ အပဂတံ။ ဒီ၊ ၄။၃။
၃၂။ (- မ၊ ၃။၁၆၆-၇-ဂ။ သံ၊ ၁။၂၂၇။ အံ၊
၃။၁၁၇။ ဇာ၊ ၂။၆။ ဝိ၊ ၄။၁။၂၃၃။ ဝိ၊ ၄။၃။
၁၉။ ဝိ၊ ၄။၄။၁၉၁။ ဒီ၊ ၄။၃။၄။ သံ၊ ၄။၂။
၁၆၄။ ထေရ၊ ၄။၁။၁၈၂။ ဇာ၊ ၄။၃။၂၇။ ဇာ၊
၄။၄။၂၉၂။ ဇာ၊ ၄။၅။၁၄၅-၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၈၅။ ကင်္ခါ၊ ၁။သစ်၊ ၃၉၃။ သံ၊ ၄။၂။၁၆၃။)
(ဂ) စုတာ ပတန္တိ ပတိတာ၊ ဂိဒ္ဓါ စ ပုနရာဂ-
တာ။ အံ၊ ၁။၃၀၈။ ထေရ။ ၂၃၄။ စုတာတိ
ဘဠာ။ ထေရ၊ ၄။၁။၁၈၁။ (- မဟာနိ။

၂၄၁-၂။ ဝိဠာ ၂။ ၁၀၇။ ကင်္ခါ ၁၂။ ဝဇီရ။
 ၁၂၉။ ၁၇၆။ သာရတ္ထ ၂။ ၃၀၂။ ဝိမတိ ၁။
 ၂၅၃။ ကင်္ခါ ၁။ ဟောင်း ၄၈။ ကင်္ခါ ၁။ သစ်။
 ၁၈၀။ ၂၂၇။ အံ ၁။ ၂။ ၂၇၂။) (၂) ဥက္ကဏ္ဍိ-
 တော အယံ သမဏော ဂိဟိဘာဝံ ပတ္ထေတိ
 သာသနတော စုတောတိ ဇာနာတိ။ ဝိဠာ ၁။
 ၂၁၅။ သာရတ္ထ ၂။ ၇၀။ ကင်္ခါ ၁။ သစ်။ ၁၈၂။

စုတဒေဝတ (တိ) [စုတ + ဒေဝတ] ရွှေလျော-
 စုတေ - သေလွန် - သွားသော နတ်ရှိ
 သော။ ဇေတဝနေ ဂန္ဓကုဋိသမိပေ ပုရိမ-
 ဒိဝသေ စုတဒေဝတံ ကေ ရုက္ခံ အပဒိသန္တော။
 ဓမ္မာ ၁။ ၁၉၆။

စုတသတ္တ (ပု) [စုတ + သတ္တ] ရွှေလျော-စုတေ-
 သေ - သော သတ္တဝါ။ သတ္တတ္တာ ဝါ
 ဗြဟ္မတ္တာ ဝါ စုတသတ္တော ဝိယ စုတောဝ
 ဟောတိ သာသနာ။ ဝိဠာ ၁။ ၂၁၄။ ကင်္ခါ ၁။
 သစ်။ ၁၈၀။ (-ဓမ္မာ ၁။ ၁၈၃။)

စုတိ (ထိ) [စု + တိ] (၁) ရွှေလျော-စုတေ-
 သေ - ခြင်း၊ ဘဝတခုမှ ရွှေလျောခြင်း။
 (၂) ရွှေလျော-စုတေ-သေ-သောအခါ။
 (၃) ရွှေလျော-စုတေ-သော စိတ်၊ စုတိ
 စိတ်။ (၁) စုတိ စ ဥပပတ္တိ စ၊ ခဏေ တသ္မိံ
 န ဝိဇ္ဇတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ ၃၁၄။ အဘိဠာ ၁။ ၄၈။ ဇာ၊
 ဠာ ၁။ ၂၃။ စုတိတိ မရဏံ၊ ဗုဒ္ဓဝံ ၁၂၇။
 စုတိ စာ (စူဠနိ ၁၃၄) တိ ဘဝတော စဝနဉ္စ။
 စူဠနိ ၁။ ၃၃။ (-ဒီ ၁။ ၁၅၃။ ဒီ ၂။ ၂၄၄။
 မာ ၁။ ၆၁၈၂။ မာ ၂။ ၄၁၁။ မာ ၃။ ၂၀။ သံ ၁။
 ၂၄၄။ သံ ၂။ ၄၄။ အံ ၁။ ၄၇၇-၈။ အံ ၂။ ၄၈။
 ဓမ္မာ ၇၃။ ဥဒါနံ ၁၇၇။ စူဠနိ ၁။ ၁၈၄။ မိလိန္ဒ။
 ၁၅၀။ ဒီ ၁။ ၂၈၉။ ဒီ ၁။ ၂။ ၉၂၃၈၇။
 မာ ၁။ ၂၂၁။ မာ ၁။ ၂။ ၇၅။ မာ ၁။ ၁၃၂၃၂။
 သံ ၁။ ၂။ ၁၂၆၇။ သံ ၁။ ၃။ ၁၉။ အဘိဠာ ၂။
 ၉၄။ ပဋိသံ ၁။ ၁၄၁။ ထေရျာ ၁။ ၁၈။
 မဟာနိဠာ ၂။ ၁၈။ ဒီ ၁။ ၂။ ၁၀၃၂၇၁။ မာ ၁။
 ၁။ ၃၁၆။ မာ ၁။ ၂။ ၁၂၇။ မာ ၁။ ၃။ ၄၂၁။ သံ

ဒီ ၂။ ၂၉၆။ မူလဒီ ၁။ ၄၅။) (၂) ဥရဂါ ဟိ
 ပဉ္စသု ဌာနေသု သဇာတိ နာတိဝတ္တန္တိ
 ဥပပတ္တိယံ စုတိယံ ဝိသုဋ္ဌနိဒ္ဒေါက္ကမနေ သမာ-
 နဇာတိယာ မေထုနပဋိသေဝနေ ဇိဏ္ဏတစာ-
 ပနယနေ စာတိ။ သုတ္တနိ ၁။ ၁၂။ (-သီ၊
 ဒီ ၁။ ၂။ ၁၅၀။) (၃) ပုရိမံ စဝနတော စုတိ
 ပတ္တိမံ ဘဝန္တရာဒိပဋိသန္ဓာနတော ပဋိသန္ဓိတိ
 ဝုစ္စတိ။ မဟာနိဠာ ၁။ ၁၉၆။ (-ဥဒါနံ ၁။
 ၂၆၆။ ဒီ ၁။ ၂။ ၁၈၇။ မူလဒီ ၁။ ၁၀၈။ မူလဒီ၊
 ၂။ ၂၀။ မူလဒီ ၃။ ၃၃။ အနုဒီ ၁။ ၁၆၆။)

စုတိ ၂ (ထိ) [စု + ဧ + တိ] ရွှေစေခြင်း၊ ရွှေ
 လျောစေခြင်း။ ဌာနာ စာဝနာတိ သုတ္တဿ
 ယံ ဌာနံ၊ တတော စုတိ။ ကင်္ခါ ၁။ သစ်။ ၂၂၇။

စုတိအနန္တရ (တိ) [စုတိ + အနန္တရ] ရွှေလျော-
 စုတေ-သေ-သည့်၏ အခြားမဲ့၊ သေသည့်၏
 အခြားမဲ့ဖြစ်သော (ဘဝ၊ ကာလ)။ စုတိ-
 အနန္တရံ ပဗ္ဗတကုစ္စိယံ ဝေမာနိကပေတော
 ဟုတော နိဗ္ဗတ္တိ။ ပေတဠာ ၁။ ၁၉၄။ သတိ ဖလ-
 ဒါနေ စုတိအနန္တရော ဝေ တေသံ ဖလ-
 ကာလော။ ဒီ ၁။ ၃။ ၁၉၅။ မာ ၁။ ၃။ ၂၉၆။
 (-မူလဒီ ၁။ ၄၅။ မူလဒီ ၃။ ၈၈။)

စုတိအနန္တရ ၂ (တိ) [စုတိအနန္တရ + ဣ] ရွှေ
 လျော - စုတေ - သေ - သည့်၏အခြားမဲ့၌
 ဖြစ်သော။ စုတိအနန္တရံ ဖလံ အနန္တရံ နာမ။
 မာ ၁။ ၃။ ၂၉၄။ အံ ၁။ ၁။ ၂၂၂၂၁။ (-အနုဒီ၊
 ၁။ ၁၇၈။)

စုတိအနန္တရဖလ (န) [စုတိအနန္တရ + ဖလ] ရွှေ
 လျော - စုတေ - သေ - သည့်၏
 အခြားမဲ့၌ဖြစ်သောအကျိုး။ စုတိအနန္တ-
 ရဖလံ အနန္တရံ နာမ။ သာရတ္ထ ၃။ ၈၆။

စုတိအာသန္န (တိ) [စုတိ + အာသန္န] စုတိစိတ်၏
 အနီးဖြစ်သော၊ စုတိစိတ်နှင့် နီးသော။
 တောနိ စ သမ္ပုဋ္ဌိန္နာဒိနိ စုတိအာသန္နာနိ
 ဣဓာဓိပေတာနိ။ အနုဒီ ၁။ ၄၀။

စုတိအာသန္နဇဝန (န) [စုတိအာသန္န+ဇဝန]
စုတိစိတ်၏ အနီးဖြစ်သော - စုတိစိတ်နှင့်
နီးသော - ဇော။ စုတိအာသန္နဇဝနေဟိ
ဉာဏသဟိတေဟိ စုတိယာ ဥပဋ္ဌိတဘာဝဿ
ပဋိသံဝိဒိတတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄။

စုတိကာလ (ပု) [စုတိ + ကာလ] ရွှေ့လျော -
စုတေ - သေ - သော အခါ။ စုတိကာလေ
ဥပပတ္တိကာလေ အတ္ထိ ဌိတိကာလေ နတ္ထိတိ။
အဘိ၊ က။ ၁၉၈။ (-ဝိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၄။ အဘိ၊ ဋီ၊
၃။ ၄၄၁။ ခုဒ္ဒက၊ ဋီ၊ ၁၆၃။ မူလ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၉။)

စုတိကိစ္စ (န) [စုတိ + ကိစ္စ] (ဖြစ်ဆဲ - ဖြစ်ရာ -
ဘဝမှ) ရွှေ့လျော - စုတေ - သေ - ခြင်း ကိစ္စ။
ဘဝကိစ္စ၊ အန္တေ စုတိကိစ္စဉာတိ စတ္တာရိ
ကိစ္စာနိ သာဓယမာနာ။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၀။ နိဗ္ဗတ္တဘဝတော ပရိဂဠနံ
စုတိကိစ္စ။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၂။

စုတိက္ခဏ (ပု) [စုတိ + ခဏ] ရွှေ့လျော - စုတေ
- သေ - ဆဲ ခဏ၊ စုတိစိတ် ဖြစ်ဆဲခဏ။
စုတိက္ခဏေ ဝါ ဥပပတ္တိက္ခဏေ ဝါ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ
ဒဠ္ဋံ န သက္ကာ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၄။
မဟာနိ၊ ဋီ၊ ၃၃၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၆။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
မ၊ ဋီ၊ ၄။ ၁၂၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၁၊
၁၅၁။ ပဋိသံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၂။
ဇာ၊ ဋီ၊ ၄။ ၁၀၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၂။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၅။
မူလ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၈။)

စုတိခန္ဓ = စုတိက္ခန္ဓ (ပု) [စုတိ + ခန္ဓ] ရွှေ့လျော
- စုတေ - သော ခန္ဓာ။ ဘေဒေါတိ စုတိ-
ခန္ဓာနံ ဘဂ္ဂုပ္ပတ္တိပရိဒီပနံ။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၄။
မဟာနိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈။ စုတိက္ခန္ဓာနံ ဘဂ္ဂုပ္ပတ္တိပရိ-
ဒီပနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂။ (-ဒီ၊
ဋီ၊ ၂။ ၃၃၈။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၄။ သံ၊
ဋီ၊ ၂။ ၁၄။ အနု၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂။)

စုတိက္ခန္ဓနိရောဓာနန္တရ (တိ) [စုတိက္ခန္ဓ + နိရောဓ
+ အနန္တရ] ရွှေ့လျော - စုတေ - သော ခန္ဓာ

တို့၏ ချုပ်သည့်၏အခြားမဲ့။ စုတိက္ခန္ဓနိရော-
ဓာနန္တရံ ဥပပတ္တိဋ္ဌာနေ။ အနု၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၄။

စုတိက္ခန္ဓာဓာန (န) [စုတိက္ခန္ဓ + အာဓာန] ရွှေ့
လျော - စုတေ - သော ခန္ဓာတို့၏ တည်ရာ။
စုတိက္ခန္ဓာဓာနတော ဝိစိန္တိန္ဒဒေသေ ဥပ-
ပတ္တိက္ခန္ဓာ ပါတုဘဝန္တိ။ အနု၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၃။

စုတိက္ခန္ဓာနန္တရ (တိ) [စုတိက္ခန္ဓ + အနန္တရ] ရွှေ့
လျော - စုတေ - သော ခန္ဓာတို့၏ အခြားမဲ့။
စုတိက္ခန္ဓာနန္တရံ ဟိ ပဋိသန္ဓိက္ခန္ဓာနယေဝ
ပါတုဘာဝေါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၆။

စုတိဂန္ထဗ္ဗ (န) [စုတိ + ဂန္ထဗ္ဗ] စုတိကိုသိခြင်း၊
စုတေကိုသိခြင်း။ ယံ ပန ဣဒံ ပဋိသန္ဓိတော
ပဋ္ဌာယ ပစ္စာမုခံ ဉာဏံ ပဝေသေတွာ စုတိ-
ဂန္ထဗ္ဗံ၊ ဣဒံ အတိဂရုကံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈။ စုတိ-
ဂန္ထဗ္ဗန္တိ ယံ ပန ဣဒံ စုတိယာ ဉာဏဂတိယာ
ဂန္ထဗ္ဗံ။ တံ ဂမနံ ဗုဇ္ဈနန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၇။

စုတိဂူဟဏ (န) [စုတိ + ဂဟဏ] စုတိသဒ္ဓါ။
စုတိပရိစ္ဆိန္န-ကြည့်။

စုတိစရိမ (ပု) [စုတိ + စရိမ] စုတိစိတ်အားဖြင့်
အဆုံးစွန်ဖြစ်သော၊ စုတိစိတ်လျှင် အဆုံး
ရှိသော။ တယော စရိမာ ဘဝစရိမော ဈာန-
စရိမော စုတိစရိမောတိ။ ယေ ပန စုတိ-
စိတ္တဿ ပုရတော သောဠသမေန စိတ္တေန
သဟပ္ပန္နာ၊ တေ စုတိစိတ္တေန သဟ နိရုဇ္ဈန္တိ၊
သော စုတိစရိမော နာမ။ စူဠနိ၊ ဋီ၊ ၆။

စုတိစရိမက (တိ) [စုတိ + စရိမက] စုတိစိတ်အား
ဖြင့် အဆုံးစွန်ဖြစ်သော၊ စုတိစိတ်လျှင် အဆုံး
ရှိသော (ထွက်သက်၊ ဝင်သက်)။ ယေ ပန
စုတိစိတ္တဿ ပုရတော သောဠသမေန စိတ္တေန
သဒ္ဓိံ ဥပဋ္ဌိတွာ စုတိစိတ္တေန သဟ နိရုဇ္ဈန္တိ။
ဣမေ စုတိစိတ္တစရိမကာ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၈၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၈။ စုတိစရိမကာတိ

စုတိယာ စရိမကာ စုတိဓဏပဝတ္တိနော သဗ္ဗ-
ပရိယောသာနကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၁။ ၃၄၆။

စုတိစိတ္တ (န) [စုတိ + စိတ္တ] စုတိစိတ်၊ ဤဘဝ
နောက်ဆုံးစိတ်။ စုတော စ စဝါမိတိ ဇာ-
နာတိ၊ စုတိစိတ္တံ န ဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၃။
(-ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၅။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၂၄။ သံ၊ ၁။
၁၆၉။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၁။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၃၆၂။
အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၄၉။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၃၈၂။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၃၉၂။ ၃၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၇၁။ ၁၀-၃၊ ၂၅၀။ သုတ္တနိ၊ ၁။
၁၁၇။ အပ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၂။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁။ ၂။
၃၃၅။ စူဠနိ၊ ၁။ ၆။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၇။ ဝဇီရ၊
၁။ ၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၊ ၂၄၈၊ ၂၅၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂။
၈၂၊ ၉၉၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၄၊ ၁၉၄။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၄။
သီ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၄၄၇။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၂။ ၇၆၊ ၄၁၉။
မ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၃၃၅။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၆၄၊ ၂၅၃၊ ၃၃၉။
သံ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၃၉၀။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၁၅၆။ မူလ၊ ၁။
၁။ ၅။ မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၉၊ ၂။ ၁။ မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၃၄၊ ၁၁၄။
အနု၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၆၄-၅။ ၂။ ၃။) စရိမဝိညာဏ-
လည်း ကြည့်။

စုတိစိတ္တအန္တရိတတ္တ (န) [စုတိစိတ္တ + အန္တရိတ
+ တတ္တ] စုတိစိတ် ခြားကွယ်သည်၏
အဖြစ်။ စုတိစိတ္တအန္တရိတတ္တာ ကေစိတ္တန္တရ-
ဘာဝဿ ကမ္မဿ အဗျူဟံ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၄။

စုတိစိတ္တက္ခဏ (ပု) [စုတိစိတ္တ + ခဏ] စုတိစိတ်
ခဏ။ စုတိစိတ္တံ န ဇာနာတိ စုတိစိတ္တက္ခဏဿ
ဣတ္တရဘာဝတော။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၄။ မ၊ ၁။ ၁။
၃၃၅။

စုတိစိတ္တနိရောဓ (ပု) [စုတိစိတ္တ + နိရောဓ] (၁)
စုတိစိတ်၏ - ချုပ် - ပျောက် - ခြင်း။ (၂)
စုတိစိတ် - ချုပ် - ပျောက် - သော အခါ။ (၁)
စိတ္တံ နေသံ စုတိစိတ္တနိရောဓေနေဝ ဣဓ
နိဝတ္တတိ။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၄။ (၂) တံ ကာ-
လန္တိ စုတိစိတ္တနိရောဓတော ဥဒ္ဓံ ကာလံ။
အနု၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၇၃။

စုတိစိတ္တာနန္တရ (တိ) [စုတိစိတ္တ + အနန္တရ] စုတိ
စိတ်၏ အခြားမဲ့။ စုတိစိတ္တာနန္တရံ ပဋိသန္ဓိ-
စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၈၃။

စုတိစိတ္တာဝသာန (န) [စုတိစိတ္တ + အဝသာန]
စုတိစိတ်၏ အဆုံး။ ယထာက္ကမေန စုတိစိတ္တာ-
ဝသာနေ ဒုဂ္ဂတိပရိယာပန္နံ တေသု အာရမ္မ-
ဏေသု အညတရာရမ္မဏံ ပဋိသန္ဓိစိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။
အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၄။

စုတိနိရောဓ (ပု) [စုတိ + နိရောဓ] စုတိစိတ်၏
ချုပ်ဆဲခဏ။ ပဋိသန္ဓိဥပ္ပါဒမေဝ စုတိနိရော-
ဓမေဝ စ ဂဟေတွာ တေသု တေသု ဌာနေ-
သု အာဂတာနံ ဝိဿဇ္ဇနာနံ အတ္ထဝိနိစ္ဆယော
ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၃၀၂။ တသ္မာ
တဿ ကေသတ္တဿ ပဋိသန္ဓိဥပ္ပါဒတော
ယာဝ စုတိနိရောဓာ၊ တာဝ အတိတတာ
နတ္ထိ။ မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၂။

စုတိပ(ပု)ဋိသန္ဓိ (ထိ) [စုတိ + ပဋိသန္ဓိ] (၁)
စုတိ၊ ပဋိသန္ဓေ၊ စုတေခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေ
နေခြင်း။ (၂) စုတိစိတ်၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်။ (၃)
စုတေသော အခါ၊ ပဋိသန္ဓေနေသော အခါ။
(၁) ပဋိပါဋိ မုဉ္ဇိတွာ စုတိပဋိသန္ဓိဝေသေန
သရိတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၀။ ပဋိသံ၊
၁။ ၁။ ၃၂၃။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၅၀၊ ၁၄၁။ ဒီ၊
၁။ ၁။ ၇၈၊ ၁၇၃။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၆။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၀။
သံ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၀၊ ၈၉။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၉၇။ အဘိ၊ ၁။
၁။ ၁။ ၂၅၉၊ ၃၂၈၊ ၃၉၆။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၃၀၄။ ပဋိသံ၊
၁။ ၁။ ၃၂၄။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၄၀-၁၊ ၂၃၈-၉။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁။ ၁၅၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။
၂၀၀။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁။ ၃၂၊ ၁၃၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၄၆၀။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၃၉၃-၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၃။ ဝိမတိ၊
၁။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁၈၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၂။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၂၀၄၊
၄၄၅။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၂၇၀။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၂၂၆။ အံ၊ ၁။
၁။ ၁။ ၁။ ၃၈၄။) (၂) တေဘူမကကုသလံ ဝနုသ္မိံ
စုတိပဋိသန္ဓိယော အာစိနာတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၁။

၂၅၉။ (-၃၂၇)။ (၃) သဟ စုတိပဋိသန္ဓိဟိ တဒန္တရံ ပစ္စုပ္ပန္နော အဒ္ဓါ နာမ။ ဒီ၊ဌ၊၃။ ၁၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၀၀။ (-ဒီ၊ဌီ၊၃။၁၉၂။)

စုတိပဋိသန္ဓိအန္တရ (န) [စုတိပဋိသန္ဓိ+အန္တရ] စုတိပဋိသန္ဓေတို့၏ အကြား။ စုတိပဋိသန္ဓိ-အန္တရေ ပဝတ္တရူပံ ပစ္စုပ္ပန္နံ နာမ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၇။ (-မဟာနိ၊ဌ။၁၂။)

စုတိပဋိသန္ဓိကိစ္စ (န) [စုတိပဋိသန္ဓိ+ကိစ္စ] စုတိ-ပဋိသန္ဓေကို ကြည့်ရှုခြင်းကိစ္စ။ ဗုဒ္ဓါနံ စုတိ-ပဋိသန္ဓိကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂။

စုတိပဋိသန္ဓိက္ခဏ (ပု) [စုတိပဋိသန္ဓိ + ခဏ] စုတိခဲ၊ ပဋိသန္ဓေနေဆဲခဏ။ အညထာ စုတိ-ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ ရူပက္ခန္ဓပရိဇာနနဿ အဘာ-ဝါ။ မူလဋီ၊၃။၁၂၆။

စုတိပဋိသန္ဓိစ္ဆာဒက (တိ) [စုတိပဋိသန္ဓိ+ဆာဒ-က။ ထိ၌ စုတိပဋိသန္ဓိစ္ဆာဒိကာ] စုတိပဋိ-သန္ဓေကို-ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးကွယ်-ကာဆီး-တတ်သော။ စုတုပပါတဉာဏံ စုတိပဋိသန္ဓိစ္ဆာဒကံ တမံ ဝိဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၇၇။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၁၂၆။) သတ္တာနံ စုတိပဋိသန္ဓိစ္ဆာဒိကာ အဝိဇ္ဇာ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၀၁။

စုတိပဋိသန္ဓိဇာနန (န) [စုတိပဋိသန္ဓိ+ဇာနန] စုတိပဋိသန္ဓေကို သိခြင်း၊ စုတိပဋိသန္ဓေကို သိသောဉာဏ်။ ဟိနာဒိဝိဘာဂေဟိ သဒ္ဓိံ စုတိပဋိသန္ဓိဇာနနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၂၇။ ဥဒါန၊ ဌ။၁၃၁။

စုတိပဋိသန္ဓိပ(ပု)ဋိစ္ဆာဒက (တိ) [စုတိပဋိသန္ဓိ + ပဋိစ္ဆာဒက။ ထိ၌ ပဋိစ္ဆာဒိကာ]စုတိ-ပဋိသန္ဓေကို-ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးကွယ်-ကာဆီး-တတ်သော။ သတ္တာနံ စုတိပဋိသန္ဓိပဋိစ္ဆာ-ဒကံ အဝိဇ္ဇဏှကောသံ ပဒါလေတွာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၁၃၇။ အံ၊ဌ၊၁။၂၀၇။ သတ္တာနံ စုတိပဋိသန္ဓိ-ပဋိစ္ဆာဒိကာ အဝိဇ္ဇာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၆။ မ၊ဌ၊ ၁။၁၃၀။ အံ၊ဌ၊၂။၁၄၇။

အဘိဓာန်(စ-ဝဂ်) ၁-၃၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

စုတိပဋိသန္ဓိပရမ္ပရ (တိ) [စုတိပဋိသန္ဓိ+ပရမ္ပရ] စုတိပဋိသန္ဓေ အဆက်ဆက်။ ဇာတိဇရာမရ-ဏာနိ စေဝ စုတိပဋိသန္ဓိပရမ္ပရဉ္စ အနိစ္စန္ဓော ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၂၀၆။ (-မူလဋီ၊၃။ ၇၇။ အနုဋီ၊၃။၁၂၁။)

စုတိပဋိသန္ဓိပရိစ္ဆိန္န (တိ) [စုတိပဋိသန္ဓိ+ပရိစ္ဆိန္န] စုတိပဋိသန္ဓေဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ စုတိ-ပဋိသန္ဓိပရိစ္ဆိန္နေ ကာလေ အဒ္ဓါသဒ္ဓေါ ဝတ္တ-တိ။ မူလဋီ၊၂။၇။

စုတိပရိဂ္ဂဟဏသီလတာ (ထိ) [စုတိ+ပရိဂ္ဂဟဏ +သီလ+တာ] စုတေမှုကို သိမ်းဆည်းခြင်း အလေ့ရှိသည်၏အဖြစ်၊စုတေမှုကို သိမ်းဆည်း လေ့ရှိခြင်း။ တထာ အတ္တာနံ ပဋိစ္စ သတ္တာနံ စုတိပရိဂ္ဂဟဏသီလတာယ စုတုပပါတဉာဏံ အပ္ပကသိရေန သမိဇ္ဈတိ။ ဝဇီရ၊၄၇။

စုတိပရိစ္ဆိန္နနဉာဏ (န) [စုတိ+ပရိစ္ဆိန္နန+ဉာဏ] စုတေခြင်းကို ပိုင်းခြားတတ်သောဉာဏ်။ ပုဗ္ဗ-ဘာဂေ ပဉ္စ မဟာဝိလောကနဉာဏေဟိ စေဝ “ဣဒါနိ စဝါမိ”တိ စုတိပရိစ္ဆိန္နနဉာဏေန စပရိစ္ဆိဇ္ဇ ဇာနိတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉။

စုတိပရိစ္ဆိန္န (တိ) [စုတိ+ပရိစ္ဆိန္န] စုတေခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ စုတိဂ္ဂဟဏေန စုတိ-ပရိစ္ဆိန္နာယ ဧကောယ ဇာတိယာ ဂဟဏံ ဒဠဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၂။၁၉၉။

စုတိပရိယန္တ (တိ) [စုတိ+ပရိယန္တ] စုတေခြင်း လျှင် အဆုံးရှိသော။ ဣဒါနိ ဝါ ပဋိသန္ဓိံ အာဒိံ ကတွာ စုတိပရိယန္တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝတ္တ-မာနကာလံ ဂဟေတွာ။ မ၊ဌ၊၁။၇၂။ သံ၊ဌ၊ ၂။၄၀။

စုတိပရိယောသာန (တိ) [စုတိ+ပရိယောသာန] စုတေခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။ ဧကမ္ပိ ပဋိ-သန္ဓိမူလံ စုတိပရိယောသာနံ ဧကဘဝပရိ-ယာပန္နံ ခန္ဓသန္တာနံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၂၇။ ပဋိသံ၊

ဌာဝါ၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၄၃။ စုဋ္ဌနိဌာ၄၆။
အံ၊ဋ္ဌါ၃။၈၄။

စုတိဘဂ် (ပ) [စုတိ+ဘဂ်] စုတေခြင်းဟူသော
ပျက်စီးခြင်း။ ခဏဘဂ်ဝသေန လုစုနသဘာ-
ဝတော၊ စုတိဘဂ်ဝသေန စ ပလ္လစုနသဘာဝ-
တော လောကော နာမ။ သိ၊ဋ္ဌါသစ်၂။
၁၂၅။

စုတိလက္ခဏ (န) [စုတိ+လက္ခဏ] (၁) စုတေ
- ရွေ့လျော- ခြင်း လက္ခဏာ။ (တိ) (၂)
စုတေ-ရွေ့လျော-ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။
(၁) ဇာတိယာ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ၊ ဇရာယ
ဇီရဏလက္ခဏံ၊ မရဏဿ စုတိလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဌာ
၁။၆၃။ မ၊ဌာ၁။၅၀။ အံ၊ဌာ၁။၈၃။ ပဋိသံ၊ဌာ
၁။၁၉၃။ (၂) စုတိလက္ခဏံ မရဏံ၊ ဝိသံ-
ယောဂရသံ၊ ဂတိဝိပွဝါသပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ ဥဒါန၊
ဌာ၃၉။ (-အဘိ၊ဌာ၂။၉၅။)

စုတိဝိရဟိတ (တိ) [စုတိ+ဝိရဟိတ] ရွေ့လျော-
စုတေ - သေ - ခြင်း ကင်းသော။ စုတိ-
ဝိရဟိတံ နိဗ္ဗာနံ မဂ္ဂေန ဂတော။ မဟာနိ၊ဌာ
၇၂။

စုတိသီသ (န) [စုတိ+သီသ] ရွေ့လျော-စုတေ
- သေ - ခြင်း၏ ဦးခေါင်း။ စုတိသီသံ
ဝိမောက္ခော၊ သင်္ခါရသီသံ နိရောဓော။ အံ၊
ဋ္ဌါ၃။၁၅၆။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၄၀၅။ အဘိ၊ဌာ
၃။၃၈-တိဋ္ဌိ ဂေါစရသီသဉ္စ ဝိမောက္ခော-ဟု
ရှိသည်။)

စုတူပပတ္တိ (ထိ) [စုတိ + ဥပပတ္တိ] စုတိ၊ ပဋိ-
သန္ဓေ၊ စုတေခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနခြင်း။ သော
စုတူပပတ္တိ အဿ လောကဿ ပရိဏာမိတာ။
ဇာ၊ဌာ၇။၃၅။ (-သိ၊ဋ္ဌါသစ်၁။၃၉၇။)

စုတူပပါတ (ပ) [စုတိ+ဥပပါတ] (၁) စုတိ၊
ပဋိသန္ဓေ၊ စုတေခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနခြင်း။
(၂) ပျက်ခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း။ (၃) စုတေသော
အခါ၊ ပဋိသန္ဓေနသောအခါ။ (၁) အာဂ-

တိဂတိယာ အသတိ စုတူပပါတော န
ဟောတိ။ မ၊ဉာ။၃၁၀။ သံ၊၂။၂၈၄။ ဥဒါန။
၁၇၉။ နေတ္ထိ၊၅၅။ စုတူပပါတောတိ စဝန-
ဝသေန စုတိ၊ ဥပပဇ္ဇဝသေန ဥပပါတော။
မ၊ဌာ၄။၂၃၃။ သံ၊ဌာ၃။၁၉။ စုတူပပါတော န
ဟောတိတိ အပရာပရံ စဝနပဇ္ဇနံ န ဟော-
တိ န ပဝတ္တတိ။ ဥဒါန၊ဌာ။၃၆၀။ စုတူပပါ-
တောတိ အပရာပရံ စဝနံ ဥပပါတနဉ္စ။
နေတ္ထိ၊ဌာ။၁၂၆။ စုတူပပါတော (သံ၊၁။၂၉၆)-
တိ စဝနံ စုတိ၊ မရဏံ။ ဥပပဇ္ဇနံ နိဗ္ဗတ္တိ၊
ဥပပါတော။ သံ၊ဋ္ဌါ၂။၈၄။ (-ဒီ၊ဉာ။၁၉၂၊
၂၃၀။ သံ၊၁။၂၉၆-၇။ အံ၊၁။၅၀၂။ အံ၊၂။
၃၆၇။ အဘိ၊ဓ။၂၆၅။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၇။ အဘိ၊
က။၁၇၆-၉။ သုတ္တနိ။၃၅၈၊၄၁၉။ ထေရ။
၃၃၈။ မဟာနိ။၂၄၅။ သံ၊ဌာ၂။၆၇။ အဘိ၊
ဌာ။၁၄၃၅။ ပဋိသံ၊ဌာ။၁၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။
၁၇၇။ ဓမ္မ၊ဌာ။၁။၁၆၅။ ဥဒါန၊ဌာ။၁၃၂။ သုတ္တ-
နိ၊ဌာ၂။၁၅၁။ ထေရ၊ဌာ၂။၃၄-၇။ မဟာနိ၊
ဌာ။၁၃၆၊၁၉၅၊၃၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌါ၂။၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌါ၃။
၂၁၇၊၂၄၁။ မ၊ဋ္ဌါ၃။၃၄၁၊၄၂၁။ သံ၊ဋ္ဌါ၂။
၂၃၊၈၄၊၂၉၆။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၄၀။) (၂)ဝေ ယေ
ဓမ္မာ ကေလက္ခဏာ ကိစ္စတော စ လက္ခဏ-
တော စ သာမညတော စ စုတူပပါတတော
စ။ နေတ္ထိ။၂၈။ စုတူပပါတတောတိ သင်္ခတ-
ဓမ္မာနံ ဘဂ်တော ဥပ္ပါဒတော စ၊ သမာန-
နိရောဓတော သမာနုပ္ပါဒတော စာတိ အ-
တ္တော။ နေတ္ထိ၊ဌာ။၉၈-၉။ (-နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၄၃။)
(၃) စုတူပပါတကာလ-ကြည့်။

စုတူပပါတ (န) [စုတူပပါတ + ဉာဏ။ ဉာဏ-
ချေ။] စုတူပပါတဉာဏံ၊ စုတိ၊ ပဋိသန္ဓေကို
သိသောဉာဏံ။ ဝသီ ဣဒ္ဓိဂုဏေ စုတူပပါတေ။
ထေရ။၃၃၇။ ထေရ၊ဌာ။၁။၃၄၁။ (-ထေရ။
၃၆၅။ ထေရ၊ဌာ၂။၃၄၆၊၄၈၅၊၄၉၃။)

စုတူပပါတကထာ (ထိ) [စုတူပပါတ+ကထာ]
စုတူပပါတဉာဏ်ကို - ဆိုရာ - ဆိုကြောင်း -
စကား။ စုတူပပါတကထာယံ ယသ္မာ ဣဓ

ဘဂဝတော ပါဠိ အာဂတာ။ မ၊ဠ၊၁။၁၃၀။
(-အံ၊ဠ၊၂။၁၄၇။ အံ၊ဠ၊၃။၂၀၇။)

စုတူပပါတကောလ (ပု) [စုတူပပါတ + ကောလ]
စုတေသောအခါ၊ ပဋိသန္ဓေနေသောအခါ။
စုတူပပါတကောလေသု အသညိနံ သညာ
အတ္ထိ။ အနုဋီ၊၃။၇၉။

စုတူပပါတကုသလ (တိ) [စုတူပပါတ + ကုသလ]
စုတူပပါတဉာဏ်၌ - လိမ်မာ - ကျမ်းကျင် -
သော၊သု။ စုတူပပါတကုသလာ ဒိဗ္ဗစက္ခုမ္ပိ
ပါရမိ* ဂတာ။ မိလိန္ဒ၊၃၂၆။

စုတူပပါတက္ခဏ (ပု) [စုတူပပါတ + ခဏ] စုတိ-
ပဋိသန္ဓေခဏ၊ စုတေဆဲ၊ ပဋိသန္ဓေနေဆဲ
ခဏ။ စုတူပပါတက္ခဏေ ရူပံ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ
ဒဠ္ဍိ န သက္ကာ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၂။၅၇။

စုတူပပါတက္ခဏသမင်္ဂီ (တိ) [စုတူပပါတက္ခဏ +
သမင်္ဂီ] စုတေဆဲ၊ ပဋိသန္ဓေနေဆဲခဏနှင့်
ပြည့်စုံသော၊သု။ ဧဝရူပေတိ စုတူပပါတက္ခ-
ဏသမင်္ဂီနောတိ အဓိပ္ပါယော။ သာရတ္ထ၊၁။
၄၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၇။

စုတူပပါတဂမန (န) [စုတူပပါတ + ဂမန] စုတေ-
ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းဟူသော သွားခြင်း။
ဂမနေနာ (နေတ္ထိ၊ဠ၊၂၅၃)တိ စုတူပပါတ-
ဂမနေန။ နေတ္ထိ၊ဠ၊၁၄၂။

စုတူပပါတဇာနန (န) [စုတူပပါတ + ဇာနန]
စုတိပဋိသန္ဓေကို သိခြင်း၊ စုတိပဋိသန္ဓေကို
သိသောဉာဏ်။ သတ္တာနံ စုတူပပါတဇာနနံ
ဧကံ။ သံ၊ဠ၊၂။၄၂။ စုတူပပါတဇာနနန္တိ
သတ္တာနံ စုတိယာ ဥပပတ္တိယာ စ ယာထာ-
ဝတော ဇာနနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၅။

စုတူပပါတဉာဏ (န) [စုတူပပါတ + ဉာဏ] စုတူ-
ပပါတဉာဏ်။ စုတိပဋိသန္ဓေကို သိကြောင်း
ဉာဏ်။ စုတေခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းကို
သိသောဉာဏ်၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်။ သတ္တာနံ

စုတူပပါတဉာဏာယ စိတ္တံ အဘိနိန္ဒာမေသိ*။
ဝိ၊၁။၅။ အံ၊၃။၂၂။ စုတူပပါတဉာဏာယာတိ
စုတိယာ စ ဥပပါတေ စ ဉာဏာယ၊ ယေန
ဉာဏေန သတ္တာနံ စုတိ စ ဥပပါတော စ
ဉာယတိ၊ တဒတ္တန္တိ (တဒတ္တံ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏတ္ထ-
န္တိ။ ပဋိသံ၊ဠ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။) ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊
ဠ၊၁။၁၃၂။ ပဋိသံ၊ဠ၊၁။၃၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၃။
(-ဒီ၊၁။၇၈။ ဒီ၊၃။၉၂-၃။ မ၊၁။၃၄၆။ မ၊၂။
၁၁၊၁၀၅၊၃၇၃။ မ၊၃။၁၅၊၁၇၆။ အံ၊၁။၁၆၄။
ပဋိသံ၊၁၁၀။ ဒီ၊ဠ၊၃။၁၈၈။ အဘိ၊ဠ၊၁။၇၇။
အဘိ၊ဠ၊၃။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၀။ ဓမ္မ၊ဠ၊၁။
၅၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠ၊၄၂။ ဝဇီရံ၊၅၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄။
၂။၂၃၈။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၅။)

စုတူပပါတဉာဏကထာ (ထိ) (စုတူပပါတဉာဏ +
ကထာ) စုတူပပါတဉာဏ်ကို - ဆိုရာ - ဆို
ကြောင်း - စကား။ သတ္တာနံ စုတူပပါတ-
ဉာဏကထာယ စုတူပပါတဉာဏာယာတိ...
စုတိ စ ဥပပါတော စ ဉာယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၅၃။

စုတူပပါတဉာဏနာမ (န) [စုတူပပါတဉာဏ +
နာမ] စုတူပပါတဉာဏ်ဟူသောအမည်။ ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုဉာဏန္တိ စုတူပပါတဉာဏနာမေန ဒဿိတံ
ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၄။

စုတူပပါတဉာဏမုခေတ္တဏက (န) [စုတူပပါတ-
ဉာဏ + မုခေ + တုဏက] စုတူပပါတဉာဏ် ဟူ
သော နှုတ်သီး၊ စုတူပပါတဉာဏ်နှုတ်သီး။
စုတူပပါတဉာဏမုခေတ္တဏကေန စုတူပပါတ-
ပဋိစ္ဆာဒကံ အဝိဇ္ဇဏကောသံ ပဒါလေတွာ။
ဝိ၊ဠ၊၁။၁၃၆။ အံ၊ဠ၊၃။၂၀၇။

စုတူပပါတဒဿန (န) [စုတူပပါတ + ဒဿန]
စုတိပဋိသန္ဓေကို မြင်ခြင်း။ စုတူပပါတဒဿ-
နေန ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဟေတုတ္တာ ဝိသုဒ္ဓိ။ ဝိ၊ဠ၊၁။
၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄။ နေတ္ထိ၊ဠ၊၁၇၁။ အံ၊ဋီ၊
၃။၈၆။ (-ဣတိဝုတ်၊ဠ၊၃၀၀။ မဟာနိ၊ဠ၊
၃၃၂။)

စုတူပပါတပ(ပု)ဋိစ္ဆာဒက (တိ) [စုတူပပါတ+
ပဋိစ္ဆာဒက။ ထိဋ္ဌိ ပဋိစ္ဆာဒိကာ] စုတိပဋိ-
သန္ဓေကို - ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးကွယ် - ကာဆီး -
တတ်သော။ စုတူပပါတပဋိစ္ဆာဒိကာ အဝိဇ္ဇာ။
အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၇။ စုတူပပါတဉာဏမုခတုဏှက-
လည်း ကြည့်။

စုတူပပါတပဋိဝေဓဋ္ဌ (ပု) [စုတူပပါတ+ပဋိဝေဓ
+အတ္တ၊ ဣ-ကိုဋ္ဌ-ပြု။] စုတိပဋိသန္ဓေကို ထိုး
ထွင်း၍ သိတတ်သော အနက်သဘော။ ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုဉာဏ် သတ္တာနံ စုတူပပါတပဋိဝေဓဋ္ဌေန
ဝိဇ္ဇာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။

စုတူပပါတဝိသိဋ္ဌ (တိ) [စုတူပပါတ+ဝိသိဋ္ဌ] စုတိ
ပဋိသန္ဓေဖြင့် အထူးပြုအပ်သော။ တိဿန္တံ
ဓာတုနံ စုတူပပါတဝိသိဋ္ဌာနံ ပဋိဝေဓနဝသေန
ဝုတ္တဝစနာနံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၀၈။

စုတောပပတ္တိ (ထိ) [စုတိ+ဥပပတ္တိ] စုတိ၊ ပဋိ-
သန္ဓေ၊ စုတေခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေးခြင်း။ ပါတု-
ဘာဝစုတိလက္ခဏံ စုတောပပတ္တိ။ ပေဋကော။
၁၇၁။

စုဒ္ဒိတ (တိ) [စုဒ္ဒ+တ] စောဒနာအပ် - အပြစ်
တင်အပ် - စွပ်စွဲအပ် - သော၊ တရားခံဖြစ်
သောသူ။ စုဒ္ဒိတော ဝစီဘိ သတိမာဘိနန္ဓေ။
သုတ္တနိ၊ ၄၂။ မဟာနိ၊ ၄၀၄-၅။ စုဒ္ဒိတော
ဝစီဘိ သတိမာဘိနန္ဓေတိ ဥပဇ္ဈာယာဒိဟိ
ဝါစာဟိ စောဒိတော သမာနော သတိမာ
ဟုတော။ သုတ္တနိ၊ ၄၂။ ၂၉၀။ မဟာနိ၊ ၄၁၄။
(-ဝိ၊ ၃။ ၂၅၆။ ဝိ၊ ၄။ ၄၃၈-၉၊ ၄၄၁။ ဝိ၊ ၅။
၂၇၉။ အံ၊ ၂။ ၁၇၂-၃-၄။)

စုဒ္ဒိတက (တိ) [စုဒ္ဒိတ+က။ က-အနက်မရှိ။]
စောဒနာအပ် - အပြစ်တင်အပ် - စွပ်စွဲအပ် -
သော၊ တရားခံဖြစ်သောသူ။ စုဒ္ဒိတကော
ပုဂ္ဂလော ဇာနိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၁။ ယော
ပန ဧဝံ စောဒိတော အယံ စုဒ္ဒိတကော နာမ။
ဝိ၊ ၄။ ၁၅၇။ စောဒေတဗ္ဗောတိ စုဒ္ဒိတော၊

စုဒ္ဒိတော ဧဝံ စုဒ္ဒိတကော၊ အပရာဓဝန္ဓော
ပုဂ္ဂလော။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၂။ ၁၆၄။ (-
ဝိ၊ ၃။ ၂၆၄။ ဝိ၊ ၅။ ၂၇၉၊ ၂၀၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁၇၆၊
၂၀၀-၃။ ကခါ၊ ၁၃၇၊ ၂၅၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၉၊
၃၂၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂၁၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၆။ အံ၊ ၄။ ၃။
၅၉။)

စုဒ္ဒိတကတ္ထေရ (ပု) [စုဒ္ဒိတက+ထေရ] စောဒ-
နာ - အပြစ်တင် - စွပ်စွဲ - ခံရသောထေရ်။
စုဒ္ဒိတကတ္ထေရော ပန အပရာပရံ ဝိပဿနာယ
ကမ္ပံ ကရောန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အံ၊ ၄။
၁။ ၂၀၅။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၇၈။ (-အပါ၊ ၄။ ၂။
၄၉။)

စုဒ္ဒိတကပုဂ္ဂလ (ပု) [စုဒ္ဒိတက+ပုဂ္ဂလ] စုဒ္ဒိတက
ပုဂ္ဂိုလ်၊ စောဒနာ - အပြစ်တင် - စွပ်စွဲ - ခံရ
သောပုဂ္ဂိုလ်၊ တရားခံပုဂ္ဂိုလ်။ စုဒ္ဒိတကပုဂ္ဂ-
လဿ ကာယေ ခုာဟော ဥဋ္ဌိတော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။
၁၇၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၀။)

စုဒ္ဒိတကလက္ခဏ (န) [စုဒ္ဒိတက+လက္ခဏ] စုဒ္ဒိ-
တကပုဂ္ဂိုလ်၏ လက္ခဏာ၊ စောဒနာအပ် -
အပြစ်တင်အပ် - စွပ်စွဲအပ် - သော ပုဂ္ဂိုလ်၏
လက္ခဏာ၊ တရားခံပုဂ္ဂိုလ်၏ လက္ခဏာ။
“အယံ စုဒ္ဒိတကလက္ခဏေ တိဋ္ဌတိ၊ န တိဋ္ဌတိ” -
တိ ဝိမံသိတွာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၅၂။

စုဒ္ဒိတကဝတ္တ (န) [စုဒ္ဒိတက+ဝတ္တ] စုဒ္ဒိတက-
ပုဂ္ဂိုလ်၏ကျင့်ဝတ်၊ စောဒနာ - အပြစ်တင် -
စွပ်စွဲ - ခံရသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြုကျင့်လိုက်
နာသင့်သော ကျင့်ဝတ်။ စောဒကဝတ္တဉ္စ စုဒ္ဒိ-
တကဝတ္တဉ္စ...သဗ္ဗံ ဝိတ္တာရေန ကထိတံ။ ဝိ၊ ၄။
၂။ ၁၇၅။

စုဒ္ဒသ^၁ (တိ) [စတု+ဒသ။ တုကိုချေ၊ စ-ကို
စု-ပြု။ ကစည်း။ ၃၉၀။ ရှု၊ ၂၅၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။
၈၂၆။ စတု-ကိုစုပြု။ မောဂ်၊ ၃။ ၁၀၀။] တဆယ့်
လေး၊ ၁၄-ခု၊ ၁၄-ပါး၊ ၁၄-ယောက်။ စုဒ္ဒသ
ဗုဒ္ဓဉာဏာနိ၊ ဒုက္ခေ ဉာဏံ ဗုဒ္ဓဉာဏံ၊ ဒုက္ခသမု-

ဒယေ ဉာဏံ ဗုဒ္ဓဉာဏံ....ဣမာနိ စုဒ္ဓသ ဗုဒ္ဓ-
ဉာဏာနိ။ ပဋိသံ။ ၂၂၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄၁၀-၆။
ဒီ၊ ၁။ ၅၀။ သံ၊ ၂။ ၁၇၃။ မ၊ ၂။ ၁၈၆။ မ၊ ၃။
၂၉၇။ အ၊ ၂။ ၃၄၁။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၆။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၃၃၃။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၇၉။ ၂၃၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။
၃၂၀။ စူဠနိ၊ ၄။ ၇၈။)

စုဒ္ဓသ (တိ) [စုဒ္ဓသ+အ] ၁၄-ခုမြောက်၊ ၁၄-
ကြိမ်မြောက်။ ကပ္ပမိ စုဒ္ဓသေ အာသံ၊ စက္က-
ဝတ္တိ မဟဗ္ဗလာ။ အ၊ ၁။ ၁၂၇။ (-ဝိ၊ ၁။
၃၀၅။)

စုဒ္ဓသက (ပု၊ န) [စုဒ္ဓသ+ကဏ်] ၁၄-ခုတို့၏ အ
ပေါင်း၊ ၁၄-ခုအပေါင်း။ ကောဒသ စုဒ္ဓသကာ
ဟောန္တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၀။

စုဒ္ဓသကနိပါတ (ပု) [စုဒ္ဓသက+နိပါတ] စုဒ္ဓ-
သကနိပါတ်၊ ၁၄-ဂါထာတို့၏ အပေါင်းကို-
ချထား-ပြဆို-ခြင်းရှိသော ဒေသနာ၊ ၁၄-
ဂါထာတို့ကို ချထားပြဆိုရာဒေသနာ။ ထေရ-
ပါဠိ၊ ၁၄-နိပါတ်။ ထေရ၊ ၃။ ၁၄-၆။ ထေရ၊ ၄။
၂။ ၂၃၉-၄၉။

စုဒ္ဓသကပ္ပ (န) [စုဒ္ဓသ+ကပ္ပ] ၁၄-ခုမြောက်-
ကပ်-ကမ္ဘာ။ ဣတော စုဒ္ဓသကပ္ပမိ၊ ရာဇာ
အာသိ* ပတာပဝါ။ အ၊ ၁။ ၁၆၇။ (- ၂၄၆၊
၂၆၇။)

စုဒ္ဓသကောဋိ (ထိ) [စုဒ္ဓသ+ကောဋိ] ၁၄-ကုဋေ။
အဝသေသာနဉ္စ စုဒ္ဓသကောဋိသင်္ခါတာနံ ဒေ-
ဝမနုဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။
စူဠနိ၊ ၄။ ၇၈။

စုဒ္ဓသကောဋိသင်္ခ (တိ) [စုဒ္ဓသကောဋိ+သင်္ခါ]
၁၄-ကုဋေ အရေအတွက်ရှိသော။ အဝသေ-
သာနဉ္စ စုဒ္ဓသကောဋိသင်္ခါနံ ဒေဝမနုဿာနံ
ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။
၃၂၀။

စုဒ္ဓသက္ခတ္တံ (ဗျ) [စုဒ္ဓသ+က္ခတ္တံ] ၁၄-ကြိမ်၊
၁၄-ခါ။ နန္ဒောပနန္ဒံ စုဒ္ဓသက္ခတ္တံ ဘောဂေဟိ
ပရိက္ခိပိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈။ အ၊ ၁။ ၁၂၇။

စုဒ္ဓသဂေဟဝါသိက (တိ) [စုဒ္ဓသဂေဟဝါသိ+
က။ က အနက်မရှိ။] ၁၄-အိမ်၌နေသောသူ။
သတ္တမေ ဒိဝသေ ဥဘတော စုဒ္ဓသဂေဟ-
ဝါသိကာ သန္နိပတိတော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၅၁။

စုဒ္ဓသဂေဟဝါသီ (တိ) [စုဒ္ဓသဂေဟ+ဝသ+တိ]
၁၄-အိမ်၌နေသောသူ။ စုဒ္ဓသဂေဟဝါသိ-
နော သဗ္ဗေ စဏ္ဍာလာ ဟောန္တိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၅၀။

စုဒ္ဓသဒိဝသ (န) [စုဒ္ဓသ+ဒိဝသ] ၁၄-နေ့၊ ၁၄-
ရက်။ ယာဝ စုဒ္ဓသဒိဝသာနိ ဒိဝသဝသေန
ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ၊ ၁၄၆။ ဝိ၊ သင်္ဂ-
ဟ။ ၃၃၃။

စုဒ္ဓသနိပါတ (ပု) [စုဒ္ဓသ+နိပါတ] စုဒ္ဓသ
နိပါတ်၊ ၁၄-ဂါထာတို့ကို-ချထား-ပြဆို-
ခြင်းရှိသော ဒေသနာ၊ ၁၄-ဂါထာတို့ကို
ချထားပြဆိုရာ ဒေသနာ။ စုဒ္ဓသနိပါတော
သောဠသနိပါတော ဝိသတိနိပါတော။ ထေ-
ရ၊ ၄။ ၁။ ၃။

စုဒ္ဓသပညာဓိက (တိ) [စုဒ္ဓသ+ပညာ+အဓိက]
၁၄-ပါးသောပြဿနာ (သိထိုက်သောအနက်
အဓိပ္ပါယ်) အပိုအလွန်ရှိသော။ စုဒ္ဓသပညာဓိ-
ကေန ပညသဟဿေန ပဋိမဏ္ဍေတွာ ဘိက္ခု-
သံဃဿ သင်္ဂီတိသုတ္တံ နာမ ကထေဿတိ။
ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၃။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၃။

စုဒ္ဓသပဗ္ဗ (တိ) [စုဒ္ဓသ+ပဗ္ဗ] ၁၄-ပါးသော အ
ပိုင်း အခန်းရှိသော။ စုဒ္ဓသပဗ္ဗာ ကာယာ-
နုပဿနာ နိဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၃။

စုဒ္ဓသပါပကာပဂတ (တိ) [စုဒ္ဓသ+ပါပက+
အပဂတ] ၁၄-ပါးသော အယုတ်တရားမှကင်း
သောသူ။ သော ဧဝံ စုဒ္ဓသပါပကာပဂတော
ဆဒ္ဓိသာပဋိစ္စာဒီ ဥဘော လောကဝိဇယာယ
ပဋိပန္နော ဟောတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၄၇။ စုဒ္ဓသပါပ-
ကာပဂတောတိ ဧတေဟိ စုဒ္ဓသဟိပါပကေဟိ
လာမကေဟိ အပဂတော။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၆။

စုဒ္ဓသပ္ပကာရ (ပု) [စုဒ္ဓသ+ပကာရ] ၁၄-ပါး
သော အက္ခရာအပြား။ စုဒ္ဓသဝိဓ(၁)ကြည့်။

စုဒ္ဓသဗုဒ္ဓဉာဏ (န) [စုဒ္ဓသ+ဗုဒ္ဓဉာဏ] ၁၄-ပါး
သော ဘုရားဉာဏ်တော်၊ ဘုရားဉာဏ်တော်
၁၄-ပါး။ (ဘုရားဉာဏ်တော် ၁၄-ပါးဟူသည်
...ပဋိသံ။ ၁၂၇-၈-၌ (၁) ဒုက္ခဉာဏ်။ (၂)
သမုဒယဉာဏ်။ (၃) ဒုက္ခနိရောဓဉာဏ်။ (၄)
ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါဉာဏ်။ (၅) အတ္တ-
ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်။ (၆) ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်။
(၇) နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်။ (၈) ပဋိဘာန-
ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်။ (၉) ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိ-
ဉာဏ်။ (၁၀) အာသယာနုသယဉာဏ်။ (၁၁)
ယမကပါဋိဟိရဉာဏ်။ (၁၂) မဟာကရုဏာ-
သမာပတ္တိဉာဏ်။ (၁၃) သဗ္ဗညုတဉာဏ်။
(၁၄) အနာဝရဉာဏ်-ဟု လာသည်။ ဒီဋီ၊
၃။ ၅၄-၌ မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ်ဉာဏ် ၄-ပါး၊
အသာဓာရဉာဏ် ၆-ပါးအားဖြင့် ၁၄-ပါး
လာသည်။) စုဒ္ဓသဗုဒ္ဓဉာဏေ အဋ္ဌာရသဗုဒ္ဓ-
ဓမ္မေ ကေဝလေ စ ဗုဒ္ဓဂုဏေ နတ္ထိ ဝေမတ္တ-
တာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၆။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၇။)

စုဒ္ဓသဘတ္တစ္ဆေဒ (ပု) [စုဒ္ဓသ+ဘတ္တစ္ဆေဒ] ၁၄-
နပ် အစာဖြတ်ခြင်း၊ ၁၄-နပ်-၇-ရက်-အစာ
မစားခြင်း။ သော ဟိ သတ္တု ဓမ္မဒေသနံ
သုတံ၊ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ စုဒ္ဓသဘတ္တစ္ဆေဒ
ကတံ။ အံ၊ ၁။ ၁၉၇။ စုဒ္ဓသဘတ္တစ္ဆေဒ
ကတံတိ သတ္တာဟံ နိရဟာရတာယ ဧကေ-
ကသ္မိံ ဒိဝသေ ဒွိန္ဒ ဘတ္တစ္ဆေဒါနံ ဝသေန
စုဒ္ဓသဘတ္တစ္ဆေဒ ကတံ။ အံ၊ ၁။ ၁၆၉။

စုဒ္ဓသမ (တိ) [စုဒ္ဓသ+မ] ၁၄-ခုတို့၏ ပြည့်
ကြောင်း၊ ၁၄-ခုမြောက်။ အယံ စုဒ္ဓသမဿ
ဝိပါကော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၁။

စုဒ္ဓသမတ္တ (တိ) [စုဒ္ဓသ+မတ္တ] ၁၄-ခု အတိုင်း
အရှည်ရှိသော။ သာ ဧဝံ အဇ္ဇကတာ၊ စုဒ္ဓသ-
မတ္တေဟိ ဘာဏဝါရေဟိ။ အဘိ၊ ၁။ ၃၉၇။

စုဒ္ဓသမနယ (ပု) [စုဒ္ဓသမ+နယ] ၁၄-ခုမြောက်
နယ။ စုဒ္ဓသမနယေ ဓမ္မာယတနာဒိနံ...ဝိပူ-
ယောဂဿ အရဟဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၆။
(-အနုဋီ၊ ၃။ ၃၂။)

စုဒ္ဓသမဝဂ္ဂ (ပု) [စုဒ္ဓသမ+ဝဂ္ဂ] ၁၄-ခုမြောက်
ဝဂ္ဂ။ ဟေဋ္ဌာတိ စုဒ္ဓသမဝဂ္ဂေ အာဂတပရိ-
ယာပန္နကထာယံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၀၅။

စုဒ္ဓသမူလ (န) [စုဒ္ဓသ+မူလ] ၁၄-ပါးသော
အကြောင်း၊ အကြောင်း ၁၄-ပါး။ စုဒ္ဓသမူလ-
ပယောဂ-ကြည့်။

စုဒ္ဓသမူလက (တိ) [စုဒ္ဓသ+မူလ+က။ က-အ
နက်မရှိ။] ၁၄-ပါးသော ပစ္စည်းဟူသော မူလ
ရှိသော။ စုဒ္ဓသမူလကေ ပဌမတေရသကေန
သဒ္ဓိံ။ အဘိ၊ ၁။ ၄၀၀။

စုဒ္ဓသမူလပယောဂ (တိ) [စုဒ္ဓသမူလ+ပယောဂ]
၁၄-ပါးသော အကြောင်းဟူသော ပယောဂ
ရှိသော။ ဣဒံ အဓိကရဏံ ဒွါဒသမူလပယောဂံ၊
ဣဒံ စုဒ္ဓသမူလပယောဂံ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၂၁၇။

စုဒ္ဓသဝတ္ထ (န) [စုဒ္ဓသ+ဝတ္ထ] ၁၄-ပါးသော
ကျင့်ဝတ်။ ကျင့်ဝတ် ၁၄-ပါး။ အထ ဝါ ပုရိ-
မေဟိ စုဒ္ဓသဝတ္ထေဟိ အသင်္ဂဟိတာနိ ဝိန-
ယာဂတာနိ သဗ္ဗာနိ ဝတ္တာနိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၆။

စုဒ္ဓသဝဿကာလ (ပု) [စုဒ္ဓသ+ဝဿ+ကာလ]
၁၄-နှစ်ရှိသောအခါ။ ကုမာရဿ စုဒ္ဓသဝဿ-
ကာလေ ရာဇာ အဘိသေကံ ပါပုဏိ။ ဝိ၊ ၁။
၁။ ၅၂။

စုဒ္ဓသဝိဓ (ပု) [စုဒ္ဓသ+ဝိဓ] (၁) ၁၄-ပါးသော
အက္ခရာအပြား။ (တိ) (၂) ၁၄-ပါး အက္ခရာအပြား
ရှိသော။ (၁) သင်္ဂဟော အသင်္ဂဟောတိ
အာဒိနာ စုဒ္ဓသဝိဓေန ဝိဘတ္တံ ဓာတုကထာ-
ပကရဏံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂။ ဣဒံ ပကရဏံ “စုဒ္ဓသ-
ဝိဓေန ဝိဘတ္တံ” နိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ၁။ ၁။

စုဒ္ဓသဝိဓေနာတိ စုဒ္ဓသပ္ပကာရေန၊ စုဒ္ဓသဟိ
ပဒေဟိတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂။ (-မ၊ ၄။
၄။ ၁၀၁-၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။
ရတ္ထ၊ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။
တိန္ဒကဝတ္ထာနိ စုဒ္ဓသဝိဓံ မဟာဝတ္ထံ။ ဝိ၊ ၄။
၂။ ၂။ ၂။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။
သ၊ ရတ္ထ၊ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။)

စုဒ္ဓသဝိမေဟာသာမညဖလပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [စုဒ္ဓ-
သဝိဓံ+မဟာသာမညဖလ+ပဋိမဏ္ဍိတ] ၁၄-
ပါး အကဲ့အပြားရှိသော မြင့်မြတ်သောရဟန်း
ဖြစ်ကျိုးတို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ စုဒ္ဓ-
သဝိမေဟာသာမညဖလပဋိမဏ္ဍိတံ အနုည-
သာဓာရဏံ ဒေသနံ နိဗ္ဗာပေသိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၂။ ၂။ (-သီ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။)

စုဒ္ဓသသတသဟဿ (န) [စုဒ္ဓသ+သတသဟဿ]
တသန်းလေးသိန်း။ ဥတ္တမယောနီနံ စုဒ္ဓသ-
သတသဟဿာနိ၊ အညာနိ စ သဠိသတနိ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။

စုဒ္ဓသသမ္ဘာရ (တိ) [စုဒ္ဓသ+သမ္ဘာရ] ၁၄-ပါး
သော အဆောက်အဦရှိသော။ မံသပိဏ္ဍော
သင်္ခေပတော “စတဿော ဓာတုယော....
ကာယပသာဒေါ စက္ခုပသာဒေါ”တိ စုဒ္ဓသ-
သမ္ဘာရော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။
၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။

စုဒ္ဓသသဟဿ (န) [စုဒ္ဓသ+သဟဿ]တသောင်း
လေးထောင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စုဒ္ဓသသဟဿတာပသပရိဝါရ (တိ) [စုဒ္ဓသ-
သဟဿ + တာပသ + ပရိဝါရ] တသောင်း
လေးထောင်သော ရသေ့ အခြံအရံရှိသော၊
ရသေ့တသောင်းလေးထောင် ခြံရံအပ်သော၊
သူ။ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇ္ဇိတွာ စုဒ္ဓသသဟဿ-
တာပသပရိဝါရော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။

စုဒ္ဓသဟတ္ထ (ပု၊ န) [စုဒ္ဓသ+ဟတ္ထ] (၁) ၁၄-
တောင်။ (တိ) (၂) ၁၄-တောင်ရှိသော။
(၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) တာဝဒေဝ
စုဒ္ဓသဟတ္ထော ပလ္လင်္ကော အဟောသိ။ အပ၊
၄။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။
(-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။)

စုဒ္ဓသဟတ္ထအစူဂ္ဂတ (တိ) [စုဒ္ဓသဟတ္ထ+အစူဂ္ဂ-
တ] ၁၄-တောင်မြင့်သော။ န စ တာနိ အဋ္ဌ-
မုဋ္ဌိပမာဏာနိ စုဒ္ဓသဟတ္ထအစူဂ္ဂတာနိ သမ္မ-
ဝန္တိ။ သီ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။

စုဒ္ဓသဟတ္ထပလ္လင်္ကရ (ပု) [စုဒ္ဓသဟတ္ထ+ပလ္လင်္က
+ရ] (အနံအားဖြင့်) ၁၄-တောင်ရှိသော
ပလ္လင်မြတ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စုဒ္ဓသဟတ္ထပလ္လင်္ကရဂတ (တိ) [စုဒ္ဓသဟတ္ထ-
ပလ္လင်္ကရ+ဂတ] ၁၄-တောင်ရှိသော ပလ္လင်
မြတ်သို့ ရောက်သော၊ ၁၄-တောင် ရှိသော
ပလ္လင်မြတ်၌ထိုင်နေသော၊ သူ။ ဝိရိယာဓိဋ္ဌာနံ
အဓိဋ္ဌာယ စုဒ္ဓသဟတ္ထပလ္လင်္ကရဂတော။ ဒီ၊
၄။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။
စုဒ္ဓသ ဟတ္ထာ ဝိတ္ထတပမာဏဘာ-
ဝေန ယဿာတိ စုဒ္ဓသဟတ္ထော။...စုဒ္ဓသ-
ဟတ္ထော စ သော ပလ္လင်္ကော စ သေဝ ဥတ္တ-
မဋ္ဌေန ပတ္တနီယဋ္ဌေန စ ဝရေတိ စုဒ္ဓသဟတ္ထ-
ပလ္လင်္ကရော၊ တတ္ထ ဂတော ပဝတ္ထော
နိသိန္ဓော တထာ။ သီ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။

စုဒ္ဓသဟတ္ထဝိတ္ထတပလ္လင်္ကဘာဝ (ပု) [စုဒ္ဓသဟတ္ထ
+ ဝိတ္ထတ + ပလ္လင်္က + ဘာဝ] ၁၄-တောင်
ပြန့်ကျယ်သော ပလ္လင်၏အဖြစ်။ တာနိယေဝ
ဟိ တိဏာနိ အပရိမိတပုညာနုဘာဝတော
စုဒ္ဓသဟတ္ထဝိတ္ထတပလ္လင်္ကဘာဝေန ပဝတ္တာနိ။
သီ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။

စုဒ္ဓသဟတ္ထသမ္ပတ (တိ) [စုဒ္ဓသဟတ္ထ+သမ္ပတ]
၁၄-တောင်ရှိ၏ဟု သမုတ်အပ်သော။ အညတ္ထ
စ “တိဏာသနေ စုဒ္ဓသဟတ္ထသမ္ပတေ”တိ။
သီ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။

စုဒ္ဓသဟတ္ထဗျေခ (တိ) [စုဒ္ဓသဟတ္ထ+ဥဗျေခ]
 ၁၄-တောင် အနံ့ရှိသော၊ ၁၄-တောင်ပြန့်
 ကျယ်သော။ စုဒ္ဓသဟတ္ထဗျေခ ဌာနေ
 တိဏသန္တရံ အတ္ထရိတော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။ ကာ-
 မဉ္ဇ မနောရထပူရဏိယာ စတုရင်္ဂိတ္ထရဝဏ္ဏ-
 နာယံ...စုဒ္ဓသဟတ္ထဗျေခ ဌာနေ တိဏသန္တ-
 ရံ သန္တရိတော စတုရင်္ဂဝိရိယံ အဓိဌာယ နိသိန္န-
 ကာလတောတိ ပါဌော ဒိဿတိ၊ တထာပိ
 တတ္ထ ဥဗျေခသဒ္ဓေါ ဝိတ္တာရဝါစကောတိ ဝေ-
 ဒိတဗျော။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၄၂။

စုဒ္ဓသဟပဋိစ္ဆန္တ (တိ) [စုဒ္ဓသ+အဟ+ပဋိစ္ဆန္တ]
 ၁၄-ရက်ပတ်လုံး - ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးကွယ် - အပ်
 သော၊ ၁၄-ရက် - ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးကွယ် - ထား
 သော (အာပတ်)။ ဒွိဟပဋိစ္ဆန္တံ တိဟပဋိစ္ဆန္တံ
 စတုဟပဋိစ္ဆန္တံ ပဉ္စဟပဋိစ္ဆန္တံ။ ပ။ စုဒ္ဓသဟ-
 ပဋိစ္ဆန္တံ ဝေ ယာဝ စုဒ္ဓသ ဒိဝသာနိ ဒိဝသ-
 ဝသေန ယောဇနာ ကာတဗျော။ ကခါ။ ၁၄၆။
 ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၃၃။

စုန္ဒ (ပု) [သုန္ဒရ + ဣ။ သ-ကို စ-ပြု-ရ-ကို
 ချေ။ တဿ ဝိညုတံ ပတ္တဿ အာရောဟပရိ-
 ဏာဟရူပဝယာနံ သုန္ဒရတာယ သ-ကာရဿ
 စ-ကာရံ ကတွာ စုန္ဒောတိ နာမံ ကရိံသု။
 အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၆။] စုန္ဒ မည်သောသို့။ (က)
 စုန္ဒထေရ်၊ ဝင်္ကပုဏ္ဏားနှင့် ရူပသာရိ ပုဏ္ဏေး
 မတို့၏သား၊ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ညီ အရှင်
 မဟာစုန္ဒထေရ်။ (ခ) စုန္ဒထေရ်၊ အရှင်မဟာ
 စုန္ဒထေရ်၏တူ စုန္ဒထေရ်။ (ဂ) စုန္ဒဥပါသကာ၊
 ရွှေပန်းတိမ်သည်၏သား သောတာပန်ဖြစ်
 သော စုန္ဒဥပါသကာ။ (ဃ) စုန္ဒမင်းသား၊
 ဗိဗ္ဗိသာရမင်း၏သား၊ စုန္ဒမင်းသမီး၏မောင်။
 (င) ဝက်ထိုးသမား - ဝက်သတ်သမား - စုန္ဒ။
 (က) အထ ခေါ်စုန္ဒော သမဏုဒ္ဓေသော ပါဝါ-
 ယံ ဝဿဝုဌော။ ဒီ၊ ၃။ ၉၇။ မ၊ ၃။ ၃၂။ အထ
 ခေါ်စုန္ဒော သမဏုဒ္ဓေသောတိ အယံ ထေရော
 ဓမ္မသေနာပတိဿ ကနိဋ္ဌဘာတိကော၊ တံ

ဘိက္ခု။ အနုပသမ္ပန္နကာလေ “စုန္ဒော သမ-
 ဏုဒ္ဓေသော”တိ သမုဒါစရိတော ထေရကာ-
 လေပိ တထေဝ သမုဒါစရိံသု၊ တေန ဝုတ္တံ
 “စုန္ဒော သမဏုဒ္ဓေသော”တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၀။
 မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၅-၆။ (- ဒီ၊ ၃။ ၉၀-
 ၁၁၆။ မ၊ ၁။ ၃၃၊ ၄၉-၅၆။ သံ၊ ၃။ ၇၃၊ ၁၄၀။
 စုဋ္ဌနိ။ ၉၅၊ ၁၆၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၀-၂-၃-၄။ မ၊ ဌ၊
 ၁။ ၁၀၅၊ ၁၉၀-၁။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၊ ၂၃၇။ အံ၊ ဌ၊
 ၁။ ၀၅၊ ၂၂၀။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၀၁။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။
 ၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၀။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၆။ ဥဒါန၊
 ဌ၊ ၉၉၊ ၁၁၅၊ ၁၉၆၊ ၂၉၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၀၀၊
 ၁၁၃။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၁။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၀။
 အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၂၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၉၆။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၂။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၃။
 အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၂။) (ခ) အတ္တနော ဝါ စုန္ဒံ နာမ
 ဘာဂိနယျတ္ထေရံ ဥပါဒါယ အာယသ္မတော
 သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဘာတာ အယံ မဟာ-
 ထေရော မဟာစုန္ဒောတိ ပညာယိတ္ထ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။
 ၂၀၃။ (ဂ) ဘဂဝါ ပါဝါယံ ဝိဟရတိ စုန္ဒဿ
 ကမ္မာရပုတ္တဿ အမ္မဝနေ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၅။ အံ၊
 ၃။ ၄၇၂။ ဥဒါန။ ၁၇၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။
 (- ဒီ၊ ၂။ ၁၀၅။ အံ၊ ၃။ ၄၇၃-၈။ ဥဒါန။ ၁၀၀-
 ၃။ သုတ္တနိ။ ၂၉၃။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၄-၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။
 ၄၀၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၉၊ ၁၆၂-၃-၄။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။
 ၂၅၁။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။)
 (ဃ) အမှာကံ ဘန္တေ ဘာတာ စုန္ဒော နာမ
 ရာဇကုမာရော သော ဝေမာဟ။ အံ၊ ၂။ ၂၉။
 (င) စုန္ဒသုကရိက-ကြည့်။

စုန္ဒ (ပု) [စုန္ဒ+အ] ပွတ်သမား၊ ပန်းပွတ်
 သမား။ ပန်းထွင်းသမား၊ ဆင်စွယ်ပွတ်
 သမား။ စုန္ဒော ယထာ နာဂဒန္တံ ခရေန။
 ဇာ၊ ၁။ ၂၀၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၅၇။ စုန္ဒော ယထာ
 နာဂဒန္တံ ခရေနာတိ ယထာ ဒန္တကာရော
 ကကစေန ဟတ္ထိဒန္တံ ဆိန္ဒေယျ၊ ဝေ ဆိန္ဒိတိ
 အတ္ထော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၇၊ ၁၅၈။ (-မိလိန္ဒ။
 ၃၁၅။)

စုန္ဒက (ပု) [စုန္ဒ+က။ က-အနက်မရှိ။] စုန္ဒ-
ထေရ်၊ ဝဂ်န္တပုဏ္ဏားနှင့်ရူပသာရိပုဏ္ဏေးမတို့၏
သား၊ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ညီ အရှင်မဟာ-
စုန္ဒမထေရ်။ ဥပသင်္ကမိတော အာယသ္မန္တံ
စုန္ဒကံ အာမန္တေသိ။ “ဣဿံ မေ တံ စုန္ဒက
စတုဂ္ဂုဏံ သံသာဋ္ဌိံ” ပညပေဟိ၊ ကိလန္တောသ္မိ
စုန္ဒက နိပဇ္ဇိသာမိ” တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁။ ဥဒါန။
၁၈။ အာယသ္မန္တံ စုန္ဒကန္တိ တသ္မိံ ကိရ ခဏေ
အာနန္ဒတ္ထေရော ဥဒကသာဋကံ ပိဋေန္တော
ဩဟိယိ၊ စုန္ဒတ္ထေရော သမိပေ အဟောသိ တံ
ဘဂဝါ အာမန္တေသိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ (-ဥဒါန၊
၄။ ၃၆၄-၅။)

စုန္ဒကာရ (ပု) [စုန္ဒ+ကရ+ဏ။ စုန္ဒ ဆေဒနေ၊
သံစောဒနေ စ။ စုန္ဒ နိသာမနေ ဝါ။ ကရ
ကရဏေ၊ ဧကော။ စုန္ဒ ကရေတိတိ စုန္ဒကာ-
ရော။ သူစိ။] ပွတ်သမား၊ ပန်းပွတ်သမား၊
ပန်းထွင်းသမား၊ ဆင်စွယ်ပွတ်သမား။ စုန္ဒ-
ကာရေ ပက္ခောသာပေတွာ သုဠ၊ လိခါပေ-
တွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈။)

စုန္ဒကာရက (ပု) [စုန္ဒ+ကရ+ဏ္ဍ] ပွတ်သမား၊
ပန်းပွတ်သမား၊ ပန်းထွင်းသမား၊ ဆင်စွယ်
ပွတ်သမား။ ဧကေကံ ဒါရကံ ဂဟေတွာ စုန္ဒ-
ကာရကာနံ သန္တိကံ ပေသေတွာ။ အံ၊ ၄။ ၁။
၂၆။ (-ထေရီ၊ ၄။ ၁၉၃။)

စုန္ဒဋ္ဌိလနာမက (တိ) [စုန္ဒဋ္ဌိလာ+နာမ+က]
စုန္ဒဋ္ဌိလ အမည်ရှိသော(ရွာ)။ စုန္ဒဋ္ဌိလနာမ-
ကေ ဂါမေ ဧကော လုဒ္ဒကော အဟောသိ။
ပေတ၊ ၄။ ၁၅။ (-၁၅။)

စုန္ဒဋ္ဌိလာ (တိ) [?] စုန္ဒဋ္ဌိလမည်သောရွာ၊
စုန္ဒဋ္ဌိလရွာ၊ (စုန္ဒဋ္ဌိလရွာသည် ဗာရာဏသီမြို့
အနီး ဝါသဘရွာနှင့် ဗာရာဏသီမြို့အကြား၌
တည်ရှိသည်။ ပေတ၊ ၄။ ၁၅။) စုန္ဒဋ္ဌိလံ ဂမိ-
သာမိ၊ ပေတော သော ဣတိ ဘာသတိ။
ပေတ၊ ၁၆။ တတ္ထ စုန္ဒဋ္ဌိလန္တိ ဝေဒနာမကံ

ဂါမံ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၅။ စုန္ဒဋ္ဌိလာယံ ဉာတကာနံ
သန္တိကေ ကိဉ္စိ လဘိသာမိ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၅။

စုန္ဒတ္ထေရ (ပု) [စုန္ဒ+ထေရ] စုန္ဒထေရ်၊ ဝဂ်န္တ-
ပုဏ္ဏားနှင့် ရူပသာရိပုဏ္ဏေးမတို့၏သား၊ အရှင်
သာရိပုတ္တရာ၏ညီ အရှင်စုန္ဒထေရ်။ စုန္ဒတ္ထေရံ
အာမန္တေသိ “အာဝုဿော စုန္ဒ အမှာကံ ပဉ္စ-
သတာယ ဘိက္ခုပရိသာယ သညံ ဒေဟိ....
နာဠကဂါမံ ဂန္တုကာမော” တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၄။
(-၁၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈။ အပါ၊
၄။ ၁။ ၂၂။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈။)

စုန္ဒသာမဏေရ (ပု) [စုန္ဒ+သာမဏေရ] စုန္ဒ-
သာမဏေ၊ သာမဏေစုန္ဒ၊ ကိုရင်စုန္ဒ။ ခိဏာ-
သဝေါ စုန္ဒသာမဏေရော နာမ ဇာတိယာ
သတ္တဝသိကော သတ္တာရံ ဝန္တိတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။
၂။ ၁၃။

စုန္ဒသုတ္တ (န) [စုန္ဒ+သုတ္တ] စုန္ဒသုတ်။ (က)
အရှင် စုန္ဒသည် အရှင် အာနန္ဒာနှင့် အတူ
အရှင်သာရိပုတ္တရာ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသွားပြီးဖြစ်
ကြောင်း ဘုရားရှင်ထံမှောက် သွားရောက်
လျှောက်ထားပုံ စသည်ကို ပြဆိုသော သုတ်။
သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-
သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၁၃၉-၁၄၁။
(ခ) ဘုရားရှင်သည်ပါဝါပြည် ရွှေပန်းတိမ်
သည်သား စုန္ဒ၏ သရက်ဥယျာဉ်၌ သီတင်း
သုံး နေတော်မူစဉ် ရွှေပန်းတိမ်သည်သား
စုန္ဒအား မစင်ကြယ်မှု (အကုသလကမ္မပထ
တရား) ၁၀-ပါးနှင့် စင်ကြယ်မှု (ကုသလ-
ကမ္မပထတရား) ၁၀-ပါးတို့ကို ဟောတော်
မူသောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၁-
နိပါတ်၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။
အံ၊ ၃။ ၄၇၂-၈။

(ဂ) ရွှေပန်းတိမ်သည်သား စုန္ဒသည်
အထူးစိမ့်ထားသော နူးညံ့သော ဝက်သား
ဖြင့် ဘုရားရှင်အား ဆွမ်းဆက်ကပ်ပုံ စသည်
နှင့်တကွ ဘုရားဖြစ်ခါနီး သုဇာတာ လှူဒါန်း

သော ဆွမ်းနှင့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံခါနီး ရွှေပန်းတိမ် သည်သား စုန္ဒ လူဒါန်းသော ဆွမ်းသည် တူ ညီသောအကျိုးရှိ၏။ အခြားသော ဆွမ်းတို့ ထက်အကျိုး အာနိသင်ကြီး၏ဟု ပြဆိုသော သုတ်။ ဥဒါနပါဠိ၊ ၈-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ ဥဒါန။ ၁၇၉-၁၈၃။

(သ) လောက၌ ရဟန်းတို့သည် အမျိုး အစားအားဖြင့် အဘယ်မျှ ရှိပါကုန်သနည်း ဟူသော ရွှေပန်းတိမ်သည်သား စုန္ဒ တောင်း ပန် လျှောက်ထားချက်ကို မဂ်တရားဖြင့် ကိလေသာ အားလုံးကို အောင်ပြီးသော ရဟန်း၊ မဂ်တရားကို သူတပါးအား ဟော ကြားတတ်သော ရဟန်း၊ မဂ်တရား၌ အသက် ရှင်နေသော ရဟန်း၊ မဂ်တရားကို ဖျက်ဆီး တတ်သော ရဟန်းအားဖြင့် လောက၌ ရဟန်း ၄-မျိုး ၄-စားရှိကြောင်း ဘုရားရှင်ဖြေကြား တော်မူသောသုတ်။ သုတ္တနိပါတ်ပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သုတ္တနိ။ ၂၉၃-၄။

စုန္ဒသုကရိက (ပ) [စုန္ဒ+သုကရိက] စုန္ဒမည် သော-ဝက်ထိုးသမား-ဝက်သတ်သမား၊ ဝက် ထိုးသမား-ဝက်သတ်သမား-စုန္ဒ။ ဣမံ ဓမ္မ- ဒေသနံ သတ္တာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော စုန္ဒသုကရိကံ နာမ ပုရိသံ အာရဗ္ဘ ကထေ- သိ။ ဓမ္မာဠာ၊ ၁။ ၈၀။

စုန္ဒသုကရိကဝတ္ထု (န) [စုန္ဒသုကရိက+ဝတ္ထု] ဝက်သတ်သမားစုန္ဒ၏ - အကြောင်း - ဝတ္ထု။ ဓမ္မပဒ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၀-ဝတ္ထု။ ဓမ္မာဠာ၊ ၁။ ၈၃။

စုန္ဒီ (ထိ) [စုန္ဒ+ဤ] စုန္ဒီမင်းသမီး၊ ဗိမ္ဗိသာရ မင်း၏သမီးတော်၊ စုန္ဒမင်းသား၏နှမတော်။ ကေမန္တံ နိဿိန္နာ ခေါ် စုန္ဒီ ရာဇကုမာရီ ဘဂဝန္တံ တေဒဝေါစ။ အံ၊ ၂။ ၂၉။ (-၃၀။ အံ၊ ၃။ ၁၆၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၊ ၂၅။)

စုန္ဒီသုတ္တ (န) [စုန္ဒီ+သုတ္တ] စုန္ဒီသုတ်၊ အဘယ် သို့ သဘောရှိသောဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၌ ကြည်ညိုသောသူသည်၎င်း၊ အဘယ်သို့ သ

ဘောရှိသောသီလ၌ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးသော သူသည်၎င်း သေသောအခါ ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ မ ဖြစ်ပဲသုဂတိဘုံ၌သာ အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်ရ ပါသနည်းဟူသော စုန္ဒီမင်းသမီး၏ မေးမြန်း လျှောက်ထားချက်ကို ဘုရားရှင် ဖြေကြား တော်မူသော သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊ ၂။ ၂၉၊ ၃၀။

စုဗိတဗ္ဗ (တိ) [စုဗ+တဗ္ဗ ?] သောက်-အပ်- သင့်-ထိုက်-သော။ စုဗိတဗ္ဗ (မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၈) နှိ ပါတဗ္ဗ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၈။ (စုဗိတဗ္ဗ- ဟု ရှိလျှင် ကောင်းပေရာ၏။)

စုဗုက (န) [စုဗု+ဣ။ စုဗု ဩလမ္မနေ၊ ဣ၊ အဿုတ္တံ။ သူစိ။] မေးဖျား၊ မေးစိ။ စုဗုကံ တွ- ရောအစော။ ဓာန်။ ၂၆၂။

စုမ္မဒ္ဒ (န) [စုဗိ=စုမ္မ+အဋ္ဌ] အခံ၊ အခု။ (က) ခေါင်းခု။ (ခ) ခြေခု။ (က) ဩဘဒ္ဒစုမ္မဒ္ဒာ နာမ စုမ္မဒ္ဒံ ဩရောပေတွာ ဝါသေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၂။ (-ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၄၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၂။) (ခ) သောပိ စုမ္မဒ္ဒံ အာရုယျ ကပါလမာဒါယ ဒဏ္ဍမောလဗ္ဘ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၀။ စုမ္မဒ္ဒန္တိ ပါဒစုမ္မဒ္ဒံ၊ ကုဋ္ဌိနော ဟိ သကလပါဒတလံ မာ ရုဇိတိ စုမ္မဒ္ဒံ ကတွာ တံ ပါဒတလေ ဗန္ဓိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၈။

စုမ္မဒ္ဒက (န) [စုမ္မ+အဋ္ဌ+က။ က-အနက်မရှိ။ စုမ္မဒ္ဒက-လည်း ကြည့်။] (၁) အခံ၊ အခု၊ ခေါင်းခု။ (၂) အခွေ၊ ကရွတ်ခွေ။ (၃) ခုံ၊ ပန်းတင်ခုံ၊ ပန်းကလာပ်။ (၁) စုမ္မဒ္ဒကံ အပနေတွာ ဂဟိတာ ဩဘဒ္ဒစုမ္မဒ္ဒာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၁။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၆၄။ ဓမ္မာဠာ၊ ၁။ ၃၃၆။) (၂) ပတ္တံ ဓောဝိတွာ သပ္ပမေသက္ခရာဟိ ပူရေတွာ ပလ္လင်္ကေ အတ္တတံ သာဋ္ဌကံ စုမ္မ- ဒ္ဒကံ ကတွာ ထေရဿ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၉။ ကေ ဂီဝါယ ပိလန္ဓိတွာ ကေ သီသေ စုမ္မဒ္ဒကံ ကတွာ။ ဓမ္မာဠာ၊ ၁။ ၈၉၊ ၉၀။

(၃) နာနာဝိဓံ မာလာဝိကတိ* ဂန္ထိတွာ
ပဘာဝတိယာ အတ္ထာယ နာနာရူပဝိစိတြံ
ကေ စုမ္မဒကံ အကာသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၀၉။ (-
၃၁၀။)

စုမ္မဒကလဟ (ပု၊ န) [စုမ္မဒက + ကလဟ]
ခေါင်းခုကိုအကြောင်းပြု၍ ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း၊
ခေါင်းခုကြောင့် ရန်ဖြစ်ခြင်း၊ ခေါင်းခုရန်ပဲ့၊
ခေါင်းခုစစ်ပဲ့၊ ရောဟိဏိမြစ်ရေကို အကြောင်း
ပြု၍ဖြစ်သော သာကိယမင်းနှင့် ကောလိယ
မင်းတို့၏စစ်ပွဲ (သာကိယ၊ ကောလိယမြို့
သားတို့၏ အစေခံမတို့သည် ရောဟိဏိ
မြစ်သို့ ရေခပ်သွားကြစဉ် ခေါင်းခုလွဲမှားမှုကို
အကြောင်းပြုကာ တယောက်နှင့်တယောက်
ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားရာမှ အစပြု၍ တပြည်နှင့်
တပြည် စစ်ဖြစ်ပွားကြသည်။ (ဤကား
အပရေဝါဒဖြစ်သည်။) သာကိယ၊ ကောလိ-
ယ ၂-ပြည်ထောင်သား လယ်သမားတို့သည်
ရောဟိဏိမြစ်ကို ဆည်၊ ဆည်၍ လယ်ယာစိုက်
ပျိုးကြရာ မြစ်ရေလှယ်မှုကို အကြောင်း
ပြု၍ တပြည်နှင့်တပြည် စစ်ဖြစ်ပွားကြသည်။
(ဤကား သမာနဝါဒဖြစ်သည်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။
၄၄၁။) စုမ္မဒကကလဟေ ပန ဥဘယနရ-
ဝါသိကေသု ယုဒ္ဓတ္ထာယ နိက္ခန္ဓေသု သတ္တာ
ဂန္ဓာ....အတ္တဒဏ္ဍသုတ္တံ ကထေသိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
၂၃၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃၆။ စုမ္မဒကကလဟံ
(စုမ္မဒကသာဒကကလဟံ။ က-မူကွံ) အာရဗ္ဗ
ကထေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၄။ စုမ္မဒကဉာတကံ
ကလဟန္တိ အဏ္ဍုပကံ ပဋိစ္စ ပဝတ္တံ ဉာတ-
ကာနံ ကလဟံ။ ဇာတ်၊ ၆။

စုမ္မဒကဉာတကကလဟ (ပု၊ န) [စုမ္မဒက + ဉာတ
က + ကလဟ] ခေါင်းခုကို အကြောင်းပြု၍
ဆွေမျိုးတို့၏ ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း။ အထက်ပုဒ်
ကြည့်။

စုမ္မဒကလဟ (ပု၊ န) [စုမ္မဒ + ကလဟ] ခေါင်းခု
ကို အကြောင်းပြု၍ ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း၊ ခေါင်း

ခုကြောင့် ရန်ဖြစ်ခြင်း၊ ခေါင်းခုရန်ပဲ့၊ ခေါင်း
ခုစစ်ပဲ့။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စုမ္မဒကလဟဝုပသမန (န) [စုမ္မဒကလဟ + ဝုပ-
သမန] ခေါင်းခုစစ်ပဲ့ကို ငြိမ်းစေခြင်း။ သော
ဝယပ္ပတ္တော စုမ္မဒကလဟဝုပသမနတ္ထံ သတ္တရိ
အာဂတေ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝံ ဒိသ္မာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။
၂၅၀။

စုမ္မတိ (ကြိ) [စုမ္ = စုမ္ + အ + တိ။ နိတိ၊ ဇာ။
၁၂၃။] စုတ်၏၊ ငုံ၏ (နမ်း၏။ သျှ)။ ကိဋ္ဌ-
တိ ကိဋ္ဌာပေတိ၊ စုမ္မတိ စုမ္မာပေတိ။ ဇာ၊ ၂။
၁၂၁။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၆၇။ မာ-
တာ စုမ္မိဿာမိတိ ဩနတာ တဿာ မောဠိ
မုစ္ဆိတ္ထ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။

စုမ္မန (န) [စုမ္ + ယု] စုတ်ခြင်း၊ ငုံခြင်း။ မာတု-
ဂါမိ ကေသေသု ဂဟေတွာ နာမေတွာ စုမ္မ-
နာဒိသု ယံ အဇ္ဈာစာရံ ဣစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။
၁၂၂။

စုမ္မန္တိ (တိ) [စုမ္ + အန္တိ] စုတ် - ငုံ - သော၊ သူ။
ပုတ္တံ မေ ဒိသ္မာ ရာဇာ တမေဝ စုမ္မန္တော
ပရိဿဇန္တော အတ္တနော အတ္တိဘာဝမ္ပိ န
ဇာနာတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၇။

စုမ္မာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [စုမ္ + ဣာပေ + တိ]
စုတ်စေ၏၊ ငုံစေ၏။ စုမ္မတိ-ကြည့်။

စုမ္မိတွာ (ကြိ) [စုမ္ + တွာ] စုတ်၍၊ ငုံ၍။ တေ
အာဂတေ မုဒ္ဓနိ ဓမ္မပါလော၊ စုမ္မိတွာ ပုတ္တေ
အဝိကမ္မမာနော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၉။ ပုတ္တံ နန္ဒိ
အာလိဂိတွာ သိသေ ဃာယိတွာ စုမ္မိတွာ၊
ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၄၉။ (- ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
၈၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၊ ၆၄၊ ၁၂၂။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၁၂၄။
ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၄၁၀၊ ၂၂၁။ ဇာ၊
ဌ၊ ၇။ ၄၁၄၊ ၃၁၉။)

စုမ္မိဿာမိ (ကြိ) [စုမ္ + ဿာမိ] စုတ်အံ၊ ငုံအံ။
စုမ္မတိ-ကြည့်။

စုမ္မေတွာ (ကြိဝိ) [စုမ္မ+တွာ] စုတ်၍၊ ငံ၍။
ပိတရာ အာလိင်္ဂေတွာ မတ္ထကေ စုမ္မေတွာ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။

စုမ္မုဒ္ဓက (န) [စုမ္မ+အဋ္ဌ+က။ က-အနက်မရှိ။
စုမ္မ ဝဒနသယောဂေ၊ အဋ္ဌော၊ အဿု၊
သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၄၅၇။] (၁) အခံ၊
အခု၊ ခေါင်းခု။ (၂) အခွေ၊ ကရွတ်ခွေ။
အဏ္ဍပကံ စုမ္မုဒ္ဓကံ။ ဓာန်၊၄၅၇။

စုမ္မုဒ္ဓကကလဟ (ပု၊န) [စုမ္မုဒ္ဓက+ကလဟ]
ခေါင်းခုကို အကြောင်းပြု၍ ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း၊
ခေါင်းခုကြောင့်ရန်ဖြစ်ခြင်း၊ ခေါင်းခုရန်ပဲ့၊
ခေါင်းခုစစ်ပဲ့။ ရောဟိဏိနဒီတိရေ စုမ္မုဒ္ဓက-
ကလဟေ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတာနံ ပဉ္စန္ဒ သာ-
ကိယကုမာရသတာနံ အနဘိရတိယာ ဥပ္ပန္နာ-
ယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။

စုမ္မုဒ္ဓကသာဋကကလဟ (ပု၊န) [စုမ္မုဒ္ဓက +
သာဋက + ကလဟ] ခေါင်းခု ပုဆိုးကို
အကြောင်းပြု၍ ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း၊ ခေါင်းခု
ပုဆိုးကြောင့် ရန်ဖြစ်ခြင်း၊ ခေါင်းခုပုဆိုး
ရန်ပဲ့။ စုမ္မုဒ္ဓကကလဟ-ကြည့်။

စုရာဒိဂဏ (ပု) [စုရ+အာဒိ+ဂဏ] စုရာဒိဂိုဏ်း၊
စုရဓာတ် - အစ - အတူ - ရှိသော ဓာတ်
အပေါင်း။ စုရာဒိဂဏဝသေန ပရ-သဒ္ဓံ ဂတိ-
ယမိစ္ဆန္တိ သဒ္ဓဝိဒ္ဓ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၀၅။ (-
သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၄၅။)

စုလ္လ (တိ) [စိ+ဥလ။ စိ စယေ၊ ဥလော၊ ဒွိတ္တံ။
ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၇၀၄-၆။] (၁) နည်းသော၊ အနည်း
ငယ်သော။ (၂) နိမ့်သော။ (၃) ငယ်သော၊
အငယ်ဖြစ်သော (ဝိ၊၃။ သျှ-၌ အဝကျဉ်း
သော-ဟု ပြန်ဆို၏)။ (၁) စုလ္လံ မတ္တေတ္ထိယံ
လေသ၊လဝါဏဟိ ကဏော ပုမေ။ ဓာန်။
၇၀၅။စုလ္လကဒ္ဓါန-လည်း ကြည့်။ (၂)နီစေ ပန
စုလ္လော။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၇၀၄-၆။ (၃) အနုဇာ-
နာမိ ဘိက္ခဝေ ရဇနံ ပစိတံ စုလ္လံ ရဇနကုမ္ပိ။
ဝိ၊၃။၃၉၉။ စုလ္လနာဋကလည်း ကြည့်။

စုလ္လက (တိ) [စုလ္လ + က။ က-အနက်မရှိ။]
နည်းသော၊ အနည်းငယ်သော။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စုလ္လကဒ္ဓါန (န) [စုလ္လက+အဒ္ဓါန] အနည်းငယ်
သောအခါ (၂-နာရီ၊၃-နာရီခန့် - အချိန် -
အခါ)။ ရတ္တာဝသေသန္တိ ဗလဝပစ္စုသေ ပရိ-
နိဗ္ဗုတတ္တာ ရတ္တိယာ အဝသေသံ စုလ္လကဒ္ဓါနံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇-၈။ စုလ္လကဒ္ဓါနန္တိ ပရိတ္တံ ကာလံ
ဒုတ္တိနာဥိကာမတ္တံ ဝေလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၇။

စုလ္လတိ (ကြိ) [စုလ္လ+အ+တိ] တင့်တယ်၏၊
စံပယ်၏။ စုလ္လ ဟာဝကရဏေ၊ ဟာဝကရဏံ
ဝိလာသကရဏံ။ စုလ္လတိ၊ နီတိ၊ဓာ၊၁၆၄။

စုလ္လနာဋက (ထိ) [စုလ္လ+နာဋက] ငယ်
သော ကချေသည်မ၊ ကချေသည်မငယ်
(မောင်းမငယ်။ ဇာတ်ဝတ္ထု)။ ဖဋ္ဌမံ တာဝ
ကေံ သတ္တာဟံ စုလ္လနာဋကံ ဓမ္မနာဋကံ
ကတွာ ဝိဿဇ္ဇေထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၈။

စုလ္လ (ထိ) [စုလ္လ+အ+အာ] ခုံလောက်၊ ဖိုခ
နောက်။ စုလ္လေ ဌပေတွာ အာသီနာ၊
တတော စိတ္တံ သမာဒဟိ။ အပါ၊၂။၂၅၇။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၀၀။ (ဤ၌လိင်္ဂဝိပလ္လာသ)။

စုလ္လသီတိ (ထိ) [စတုရာသီတိ။ တု-ကိုချေ၊ စ-
ကိုစု၊ ရ-ကိုလပြု၊လ-လာ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၄၄။
နီတိ၊သုတ္တ၊၈၂၈။] ရှစ်ဆယ့်လေး၊ ဂ၄-ခု၊
ဂ၄-ပါး။ စုလ္လသီတိ မဟာကပ္ပိနော သတ-
သဟဿာနိ၊ ယာနိ ဇာလေ စ ပဏ္ဍိတေ စ
သန္ဓာဝိတွာသံသရိတွာ ဒုက္ခဿန္တိ ကရိဿန္တိ။
ဒီ၊၁။၅၀။ မ၊၂။၁၇၆။ သံ၊၂။၁၇၃။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊၁၉၁။ (-အပါ၊၁။၁၇၅။ ဇာ၊၂။၂၆၀။)

စုလ္လသီတိမဟာကပ္ပ (ပု) [စုလ္လသီတိ+မဟာ-
ကပ္ပ] ဂ၄-ခုသောမဟာကပ္ပ၊ မဟာကပ္ပ ဂ၄-
ကပ္ပ။ ကမ္ဘာကြီး ဂ၄-ကမ္ဘာ။ စုလ္လသီတိ-
မဟာကပ္ပေ၊ သဗ္ဗေ သုဇ္ဈန္တိ သံသရံ။ ဇာ၊၂။
၂၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၃။

စုလ္လသီတိမဟာကပ္ပပမာဏ (တိ) [စုလ္လသီတိ-
မဟာကပ္ပ + ပမာဏ] မဟာကပ္ပံ ဂဋ-ကပ္ပံ။
အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စုလ္လသီတိမဟာ-
ကပ္ပပမာဏော ကာလောယေဝ ဟိ သတ္တေ
သောဓေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၇။

စုလ္လသီတိသဟဿ (န) [စုလ္လသီတိ + သဟဿ]
ရှစ်သောင်းလေးထောင်။ စုလ္လသီတိသဟ-
ဿာနိ၊ သဗ္ဗာ ဇီဝသနာမိကာ။ ထေရီ။
၃၇၅။ စုလ္လသီတိသဟဿာနိတိ စတုရသီတိ-
သဟဿာနိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၅၆။ (-အပါ၊၁။
၂၃၊၁၆၊၁။၂၂၊၁။၂၇၄၊၂၇၇၊၃၅၆၊၄၂၆။ မဟာ-
နိ။၃၂၊၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၇၁။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၃၀။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၁။)

စုလ္လိ=စုလ္လိ (ထိ) [စုဒ+လိ။ စုဒ စောဒနေ၊
ဩတ္တာဘာဝေါ၊ စောဒိယတိတိ စုလ္လိ၊ ဥဒ္ဓနံ။
ဏ္ဍာဒိ။ ၁၉၀။ စုလ္လ+ဣ။ စုလ္လ ဟာဝက-
ရဏေ၊ ဣ၊ ဤမှ စုလ္လိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၄၅၅။]
ခုံလောက်၊ ဖိုခနောက်။ ယာ“စုလ္လိ”တိပိ
ဝုစုတိ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၀၃။ အထောဒ္ဓနဉ္စ
စုလ္လိတ္ထိ။ ဓာန်၊၄၅၅။

စုလ္လိကန္တရ (န) [စုလ္လိကာ + အန္တရ] ဖိုခနောက်
တို့၏အကြား၊ ဖိုခနောက်အကြား။ ဥဒ္ဓနန္တ-
ရေတိ စုလ္လိကန္တရေ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၄၀၃။

စုလ္လိကာ (ထိ) [စုလ္လိ + က + အာ] ခုံလောက်၊
ဖိုခနောက်။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စုစုက (န) [စု + ဥက။ စဒ္ဓု + ဥက။ စဉ္ဇု + ဥက။
စု စဝနေ၊ ဥကော၊ ဒွိတ္တံ၊ ဒီသော စ။ စုစုကံ။
စဒ္ဓု ဂတိယံ ဝါ၊ ဥကော၊ န လောပေါ၊
အဿုကာရော၊ စုစုကံ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၂၇၀။ စု
စဝနေ၊ ဥကော၊ ဒွိတ္တံ၊ ဒီသော စ။ စဉ္ဇု
ဂတိယံ ဝါ၊ ဥ-လောပေါ၊ အဿုကာရော။
သုစိ။] သားမြတ်ဖျား၊ နို့သီး။ စုစုကံ တု
ထနဂ္ဂသ္မိံ။ ဓာန်၊၂၇၀။

စုတ (ပု) [စုတိ + အ။ စု + တ။ စုတိ အာသေ-
စနေ၊ ရက္ခဏေ စ၊ အ၊ စု စဝနေ ဝါ၊ တော။
ဒီသဒိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၅၅၇။] သရက်ပင်။ အမွှော
စုတော သဟော တွေသော၊ သဟကာရော
သုဂန္ဓဝါ။ ဓာန်၊၅၅၇။

စုလ (တိ) [စုလ + အ] ငယ်သော၊ အငယ်ဖြစ်
သော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

စုလစုန္ဒ (ပု) [စုလ + စုန္ဒ] စုလစုန္ဒမည်သောသူ။
စူဠစုန္ဒ-ကြည့်။

စူဠ (တိ) [စူဠ + အ] (၁) ငယ်သော၊ အငယ်
ဖြစ်သော။ (၂) နည်းသော၊ အနည်းငယ်
သော။ (၁) စူဠပါသာဒ-ကြည့်။ (၂) စူဠ-
ဗျူဟ-ကြည့်။

စူဠသ (ပု) [စူဠ + အံသ] ငယ်သောအဖို့၊
ဖီလာကန်လန်အဖို့ (ထောင်လိုက်၊ အစောက်
လိုက်)။ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာ ကာရေတွာ စူဠသေန
ဆာဒေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ စူဠသေန ဆာဒေ-
တွာတိ တိရိယဘာဂေန ဌပနဝသေန သဗ္ဗံ
ဝိဟာရဋ္ဌာနံ ဆာဒေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ (-
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။)

စူဠအနာထပိဏ္ဍိက (ပု) [စူဠ + အနာထပိဏ္ဍိက]
စူဠအနာထပိဏ္ဍိက၊ အနာထပိဏ္ဍိကငယ်။ စူဠ-
အနာထပိဏ္ဍိကသည် အနာထပိဏ္ဍိက သူဌေးကြီး၏
ညီငယ်ဖြစ်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄)။ ဘုရား
လက်ထက်တော်က လူပေါင်းအခြံအရံ ၅၀၀-
စီရှိသော သူ၇-ယောက်တို့တွင် တယောက်
အပါအဝင်ဖြစ်သည်(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၁)။ နေ့စဉ်
နေ့တိုင်း ရဟန်းသံဃာ ၅၀၀-ဆွမ်းဆက်ကပ်
မှုပြုသည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆)။ ကဏ္ဍမည်သော
ဥယျာဉ်စောင့်သည် စိုက်ပျိုးအပ်သောသရက်
ပင်ရင်း၌ တိတ္ထိတို့ကို နှိမ်နင်းခြင်းငှါ မြတ်စွာ
ဘုရားသခင်သည် တန်ခိုးပြာဋိဟာကို ပြတော်
မူအံ့သောအခါ “ဘုန်းတော်ကြီးလှသော
မြတ်စွာဘုရား တပည့်တော်သည် ၁၂-ယူဇနာ

ရှိသော ဗြဟ္မာကြီး အဖြစ်ဖန်ဆင်း၍ ပရိသတ် အလယ်၌ မိုးချုန်းသံကြီးနှင့်တူသော အသံ ဖြင့် ဗြဟ္မာမင်း လက်ပမ်း ပေါက်ခတ်သကဲ့သို့ လက်ပန်းပေါက်ခတ်ကာ တန်ခိုးပြာဋိဟာ ပြ ပါအံ့”ဟု လျှောက်ထားခဲ့သော အနာဂါမိ အရိယာ ဥပါသကာ ဖြစ်သည် (ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၆)။ အဘိဓမ္မာတရားတော်ကို ဟောကြား တော်မူပြီး၍ တာဝတိံသာ နတ်ပြည်မှ ပြန် ကြွလာတော်မူသောဘုရားရှင်ကို ဖူးမျှော်ရန် သင်္ကဿနဂိုရ်ပြည်၌ မြော်လင့် တောင့်တ စောင့်ဆိုင်းနေကြသော ၁၂-ယူဇနာရှိသော လူထုပ်ရိသတ်အား ဝါတွင်း ၃-လပတ်လုံး ယာဂုထမင်း ကျွေးမွေးခဲ့သူဖြစ်သည် (အံ၊ ၄။ ၁၁။ ၉၈)။

စူဠအနာထပိဏ္ဍိကသေဋ္ဌိ (ပု) [စူဠ+အနာထ- ပိဏ္ဍိကသေဋ္ဌိ] စူဠအနာထပိဏ္ဍိသုဋ္ဌေး၊ အနာ- ထပိဏ္ဍိသုဋ္ဌေးငယ်။ တံ စူဠအနာထပိဏ္ဍိက- သေဋ္ဌိယေဝ သဗ္ဗပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌာသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉။

စူဠအဿပူရသုတ္တ (န) [စူဠ+အဿပူရ+သုတ္တ] စူဠအဿပူရသုတ်၊ ရဟန်းတော်များသည် ရဟန်းဟူသောအမည်နှင့် ညီညွတ်ကြစေရန်၊ ရဟန်းဟု ဝန်ခံသည့်အတိုင်း ဟုတ်မှန်ကြစေ ရန်၊ သင်္ကန်း၊ ဆွမ်း၊ ကျောင်း၊ ဆေး ပစ္စည်း ၄-ပါး လှူဒါန်းကြသော ဒကာဒကာမတို့ လည်း အကျိုးများကြစေရန်၊ ရဟန်းအဖြစ် လည်း အချည်းနှီးမဖြစ်ပဲ အကျိုးရှိစေရန် ရဟန်းတို့နှင့် သင့်လျော် လျှောက်ပတ်သော အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်သင့်ကြောင်း ဟော ကြားသောသုတ်။ မ၊ ၁။ ၃၄၉-၃၅၃။

အဿပူရနိဂုံးသု နိဂုံးသားတို့သည် သဒ္ဓါ တရား ကြီးမား ကြည်ညိုမှု များကြသည်၊ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ ရတနာ ၃-ပါးကို မြတ် နိုးကြသည်၊ ရှင်ဖြစ်စ သာမဏေကိုပင် ဝါ တရာရပြီး မထေရ်ကြီးအလား လေးစား

လေ့ရှိကြသည်၊ နံနက်အခါမျိုးစေ့ ထွန်ထယ် စသည်ကို ယူငင်၍ လယ်တောသွားကြသော အခါဖြစ်စေ၊ ပုဆိန်စသည် ယူငင်၍ တော အရပ်သို့ ဝင်ကြသောအခါဖြစ်စေ ရဟန်း သံဃာကိုမြင်က မျိုးစေ့ ထွန်ထယ် ပုဆိန် စသည်ကို ချထားကာ ရဟန်းသံဃာတော် များ နေထိုင်ရန် ဆွမ်းစားစရပ်၊ မဏ္ဍပ်၊ သစ် ပင်ရင်းတို့ကို တံမြက်လှည်းခြင်း၊ နေရာခင်း ခြင်း၊ စင်ကြယ်သန့်ရှင်း မြူကင်းသော သောက်ရေ တည်ထားခြင်း၊ နေရာပေးခြင်း၊ ယာဂု၊ ဆွမ်း၊ ခဲဖွယ်ဆက်ကပ်ခြင်းအမှု ပြု လေ့ရှိကြသည်၊ ရဟန်း သံဃာတော်များ ဆွမ်းစားခြင်းကိစ္စ ပြီးဆုံးသောအခါ ချထား သောမျိုးစေ့၊ ထွန်ထယ်စသည်ကို ယူဆောင် ၍ မိမိတို့ သွားလိုရာအရပ်သို့ သွားကြကာ ပြုဖွယ်ကိစ္စများ ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်၊ ပြုဖွယ် ကိစ္စ ပြုလုပ်ရာ၌လည်း “ရဟန်းသံဃာတော် များသည် သီလအကျင့် ပဋိပတ်နှင့် ပြည့်စုံ တော်မူကြပေ၏၊ မကောင်းမှုမှ ရှက်ကြောက် တော်မူကြပေ၏၊ သီလကို ချစ်မြတ်နိုးတော် မူကြပေ၏၊ မှန်မြတ်သော ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့် ပြည့်စုံတော်မူကြပေ၏” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရဟန်းသံဃာတော်များ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့် စပ်သော စကားကိုသာ ပြောဆိုလေ့ရှိကြ သည်၊ အမှုကိစ္စ ပြုလုပ်ရာမှ ပြန်လာပြီး နောက် စားသောက်ပြီးချိန် ကိုယ့်အိမ်တံခါး တွင် နေထိုင်ကြသောအခါဖြစ်စေ၊ အိပ်ရာ တိုက်ခန်းတွင် ထိုင်နေကြသောအခါဖြစ်စေ ရဟန်း သံဃာတော်များ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့် စပ်သော စကားကိုသာ ပြောဆိုလေ့ရှိကြ သည်၊ မြတ်စွာဘုရားသည် အဿပူရနိဂုံးသု နိဂုံးသားတို့၏ အရိအသေပြုမှု နှိမ့်ချမှုကို သိ မြင်တော်မူ၍ ရဟန်း သံဃာများကို ဆွမ်းတုံ့ ပြန်မှု၌ တိုက်တွန်းတော် မူလိုသောကြောင့် ဤအဿပူရသုတ်ကို ဟောတော်မူသည်။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၂၊ ၂၂၅။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၀။

စူဠက^၁ (တိ) [စူဠ+ဏ] (၁) အနည်းငယ်၊ အနည်းငယ်သော (၄-ဖို-၁-ဖို-၄-ပုံ-၁-ပုံ-ဖြစ်သော)။ (၂) ငယ်သော၊ အငယ်ဖြစ်သော။ (၁) ကာကဂဠိယောပိ တံ ဌာနံ ပတ္တော စူဠကံ လဘိ။ မာဠာ၄။၄။ မဟာပစ္စရိယံ စူဠကံ (စူဠဘာဂံ။ သိ။မူကဲ့) ဒါတု ဝနုတိတိ ဝုတ္တံ။ ဝိဠာ၂။၂၀၉။ ဝိသင်္ဂဟ။၂။ စူဠကန္တိ ဥပဗ္ဗာဘဂတောပိ ဥပဗ္ဗံ စတုတ္ထဘာဂဿေတံ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ။၂။၃၇၆။ (-ဝိမတိ။၁။၃၀၃။ ဝိမတိ။၂။၇။) (၂) စူဠကတ္တ-ကြည့်။

စူဠက^၂ (ပ) [?] စူဠကမည်သောသူ။ ဣမသ္မိဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟေ ပြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတော စူဠကောတိ လဒ္ဓနာမော။ သေရာဠာ။၁။၄၂။

စူဠကစ္ဆန္ဒ (တိ) [စူဠက+ဆန္ဒ] အနည်းငယ်သော အမိုးရှိသော၊ အနည်းငယ် မိုးအပ်သော (၄-ဖို ၁-ဖို-၄-ပုံ ၁-ပုံ-မိုးအပ်သော)။ သဗ္ဗပရိစ္ဆန္ဓေ စူဠကစ္ဆန္ဓေ ဒုက္ကဋ္ဌံ၊ ယေဘုယျေန ပရိစ္ဆန္ဓေ စူဠကစ္ဆန္ဓေ ဒုက္ကဋ္ဌံ။ ဝိဠာ၂။၁၅။ ဝိသင်္ဂဟ။၈၆။ ကခါ၊ဠိ၊သစ်။၃၅။ စူဠကစ္ဆန္ဒာဒိနိ စေတ္တ ဝေ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ ယဿ စတုသု ဘာဂေသု ဧကော ဆန္ဓော၊ သေသာ အစ္ဆန္ဒာ၊ ဣဒံ စူဠကစ္ဆန္ဒံ။ သာရတ္ထ။၃။၁၀။

စူဠကတ္တ (န) [စူဠက+တ္တ] ငယ်သည်၏အဖြစ်၊ ငယ်ခြင်း။ စူဠန္တရဒုက-ကြည့်။

စူဠကတ္ထေရ (ပ) [စူဠက+ထေရ] စူဠကထေရံ။ နဒန္တိ မောရာ သုသိခါ သုပေခုဏာတိ အာယသ္မတော စူဠကတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရာဠာ။၁။၄၂။

စူဠကနိဋ္ဌ (ပ) [စူဠ+ကနိဋ္ဌ] ငယ်သောညီ၊ ညီငယ်။ “ကိံ သာမဏေရ စူဠကနိဋ္ဌ န ဥက္ကဏ္ဍိတောသိ”တိ အာဟံသု။ ဓမ္မာဠာ၂။၃၉၀။

စူဠကပရိစ္ဆန္ဒ (တိ) [စူဠက+ပရိစ္ဆန္ဒ] အနည်းငယ်သော အကာအရံရှိသော၊ အနည်းငယ်

ကာရံအပ်သော (၄-ဖို-၁-ဖို-၄-ပုံ၊ ၁-ပုံ-ကာရံအပ်သော)။ သဗ္ဗစ္ဆန္ဓေ စူဠကပရိစ္ဆန္ဓေ ဒုက္ကဋ္ဌံ၊ ယေဘုယျေန ဆန္ဓေ စူဠကပရိစ္ဆန္ဓေ ဒုက္ကဋ္ဌံ။ ဝိဠာ၂။၁၅။ ဝိသင်္ဂဟ။၈၆။ ကခါ၊ဠိ၊သစ်။၃၅။ (-သာရတ္ထ။၃။၁၀။)

စူဠကမဟာသေဠိ (ပ) [စူဠက+မဟာသေဠိ] စူဠကမည်သော သူဌေးကြီး။ စူဠကမဟာသေဠိနော ဓိတု လာဘဝသေန ဒွေ သတသဟဿာနိ။ သံ၊ဠိ၊၁။၃၂။

စူဠကမ္မဝိပါကပုထုတ္တဝိဘာဂ (ပ) [စူဠ+ကမ္မဝိပါက+ပုထုတ္တ+ဝိဘာဂ] အနည်းငယ် - အကျဉ်း-အားဖြင့် ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးတို့ကို အသီးသီး ခွဲခြားဝေခွဲကြောင်း စကား။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂ (ပ) [စူဠ+ကမ္မဝိဘင်္ဂ] အနည်းငယ်-အကျဉ်း-အားဖြင့် ကံတို့ကို ဝေခွဲကြောင်းစကား၊ စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ်။ တထာစူဠကမ္မဝိဘင်္ဂေါ ဝတ္တဗ္ဗော။ နေတ္ထိ။၁၅။ စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂေါ စူဠကမ္မဝိပါကပုထုတ္တဝိဘာဂေါ တထာ ဝတ္တဗ္ဗော။ နေတ္ထိ။ဝိ။၃၃၈။

စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ္တ (န) [စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂ+သုတ္တ] စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ်၊ မြတ်စွာဘုရားသည် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် လူတို့သည် အဘယ်အကြောင်းကြောင့် အယုတ်အမြတ် ဖြစ်ကြရပါသနည်း၊ အသက်တိုခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း၊ အနာရောဂါများခြင်း၊ အနာရောဂါကင်းရှင်းခြင်း၊ အဆင်းမလှခြင်း၊ အဆင်းလှခြင်း၊ တန်ခိုးအာနုဘော်နည်းပါးခြင်း၊ တန်ခိုးအာနုဘော်ကြီးမားခြင်း၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာ နည်းပါးခြင်း၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပေါများခြင်း၊ အမျိုးဇာတ်ယုတ်ညံ့ခြင်း၊ အမျိုးဇာတ် မြင့်မြတ်ခြင်း၊ ဉာဏ်ပညာမဲ့ခြင်း၊ ဉာဏ်ပညာရှိခြင်း ဖြစ်ကြရပါသနည်း-ဟု တောဒေယျပုဏ္ဏား၏ သားဖြစ်သူ သုဘလုလင် မေးမြန်း လျှောက်ထား

သဖြင့် အသက်တို့မစသည်တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော ကံတို့ကို ဝေဘန်၍ ဘုရားရှင် ဖြေကြားတော်မူသော သုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ မ၊ ၃။ ၂၄၃-၉။

စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ္တဋ္ဌကထာ (ထိ) [စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ္တ + အဋ္ဌကထာ] စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ်၏ အနက်တို့ကို - ဖွင့်ကြောင်း - ဖွင့်ရာ - စကား၊ စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ်အဋ္ဌကထာ။ စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ္တဋ္ဌကထာယမ္ပိ ဟိ မုဒ္ဒဇဏကာရသဟိတဿေဝ မာဏဝသဒ္ဓဿ အတ္ထောဝဏ္ဏိတော။ သီ၊ ဇွါ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၀။

စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထိ) [စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ္တ + ဝဏ္ဏနာ] စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ်အဖွင့်၊ စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ်ကို - ဖွင့်ကြောင်း - ဖွင့်ရာ - စကား။ စူဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ မာဏဝေါတိ ပန တံ တရုဏကာလေ ဝေါဟရိ* သု။ သီ၊ ဇွါ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၀။ (- အံ၊ ဇွါ၊ ၂။ ၁၀၄။)

စူဠကမ္မာသ (ပု) [စူဠ + ကမ္မာသ] ပြောက်ကျားသော ခြေရှိသော ပေါရိသာဒဇယ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စူဠကမ္မာသဒမ္ပ (ပု) [စူဠကမ္မာသ + ဒမ္ပ] ပြောက်ကျားသော ခြေရှိသော ပေါရိသာဒဇယ်ကို ဆုံးမရာအရပ်။ ဥဘယထာပိ စူဠကမ္မာသဒမ္ပံ သန္ဓာယ တထာ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ ဇွါ၊ ၂။ ၈၀။ (- မ၊ ဇွါ၊ ၁။ ၃၂၈။)

စူဠကမ္မာသဒမ္ပနိဂမ (ပု) [စူဠကမ္မာသဒမ္ပ + နိဂမ] ပြောက်ကျားသော ခြေရှိသော ပေါရိသာဒဇယ်ကို ဆုံးမရာ နိဂုံး။ သောဂါမော စူဠကမ္မာသဒမ္ပနိဂမော နာမ ဇာတော။ ဇာ၊ ဇွါ၊ ၅။ ၃၇။ (- စရိယာ၊ ဇွါ၊ ၁။ ၆၉။)

စူဠကသေဋ္ဌိ (ပု) [စူဠက + သေဋ္ဌိ] စူဠကမည်သော သူဌေး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စူဠကသေဋ္ဌိဇာတက(န) [စူဠကသေဋ္ဌိ + ဇာတက] စူဠကသေဋ္ဌိဇာတ် (စူဠသေဋ္ဌိဇာတ်ပင်ဖြစ်သည်)။ အယဉ္ဇ အတ္ထော စူဠကသေဋ္ဌိဇာတကေန ဒီပေတဗ္ဗော။ သံ၊ ဇွါ၊ ၁။ ၃၂၇။

စူဠကာလ (ပု) [စူဠ + ကာလ] စူဠကာလမည်သော သူ။ (က) မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံခါနီး ရဟန်းပြုသော နောက်ဆုံး သာဝက သုဘဒ္ဒထေရ်၏ အလောင်း ဖြစ်သော စူဠကာလ။ (ဓမ္မ၊ ဇွါ၊ ၁။ ၉၁-၂-၌ စူဠကာဠဟု ရှိသည်။) (ခ) စူဠကာလမည်သော ဥပါသကာ (က) ကနိဋ္ဌဘာတာ ပနဿ စူဠကာလော နာမ။ အံ၊ ဇွါ၊ ၁။ ၁၀၉။ (- ၁၁၁။) (ခ) ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော စူဠကာလံ ဥပါသကံ အာရဗ္ဗကထေသိ။ ဓမ္မ၊ ဇွါ၊ ၂။ ၁၀၁။ (- ၁၀၂။)

စူဠကာလဥပါသက (ပု) [စူဠကာလ + ဥပါသက] စူဠကာလသီတင်းသည်။ စူဠကာလဥပါသကာ၊ ညဉ့်အခါ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ တရားစကား ကြားနာ၍ နံနက်စောစော ကျောင်းတော်မှ ပြန်လာသောအခါ လူအများသည် သူ့ခိုးဟု စွပ်စွဲ ပြောဆိုကာ ဖမ်းဆီးတုတ်နှောင် ရိုက်ပုတ်မှုခံရစဉ် အိုးထိမ်းသည်၏ ကျွန်မတို့ကို အမှီပြု၍ အသက်ချမ်းသာရာ ရသော စူဠကာလ။ ဘိက္ခဝေ စူဠကာလဥပါသကော ကုမ္ဘဒါသိယော စေဝနိဿာယ၊ အတ္တနော စ အကရဏဘာဝေန ဇီဝိတံ လဘိ။ ဓမ္မ၊ ဇွါ၊ ၂။ ၁၀၁။

စူဠကလိင်္ဂ (ပု) [စူဠ + ကလိင်္ဂ] စူဠကလိင်္ဂမည်သောသူ၊ စူဠကလိင်္ဂမင်းသား။ တဿ မဟာကလိင်္ဂေါ စူဠကလိင်္ဂေါတိ ဒွေ ပုတ္တာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ ဇွါ၊ ၄။ ၂၃၀။ (- ၂၃၁။)

စူဠကလိင်္ဂကုမာရ (ပု) [စူဠကလိင်္ဂ + ကုမာရ] စူဠကလိင်္ဂမင်းသား။ စူဠကလိင်္ဂကုမာရဿ

အဿမပဒတော ဥပရိဘာဂေ အဿမံ
ကတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၃။

စူဠကလိင်္ဂဇာတက (န) [စူဠကလိင်္ဂ +
ဇာတက] စူဠကလိင်္ဂဇာတ်။ အတိတ်
အခါက ကလိင်္ဂမင်း၏သမီးတော် ၄-ပါးကို
အဿကမင်း သိမ်းပိုက်သည်ကို အကြောင်း
ပြု၍ ကလိင်္ဂမင်းနှင့် အဿကမင်းတို့ စစ်
တိုက်ကြသည်ကို ပြဆိုသော ဇာတ်။ ဇာတက-
ပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။
၉၃။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁-၇။

စူဠကဋ္ဌ (ပု) [စူဠ+ကဋ္ဌ] (ခ) စူဠကဋ္ဌ
မည်သောသူ၊ သေတဗျမြို့သား စူဠကဋ္ဌ
သူကြွယ်။ (၂) စူဠကဋ္ဌတောင်။ (ခ)
သေတဗျနဂရဝါသိနော ဟိ စူဠကဋ္ဌော
မဇ္ဈိမကဋ္ဌော မဟာကဋ္ဌောတိ တယော
ဘာတရာ ကုဋ္ဌမြို့က။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၃။ (-
၄၅-၆-၇။) (၂) စူဠကဋ္ဌပဗ္ဗတ-ကြည့်။

စူဠကဋ္ဌတ္ထေရ (ပု) [စူဠကဋ္ဌ+ထေရ] စူဠ-
ကဋ္ဌ ထေရ်။ စူဠကဋ္ဌတ္ထေရော ပန ဥဋ္ဌာယ
သမုဋ္ဌာယ သရာဝါသံစိန္တေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၅။

စူဠကဋ္ဌပဗ္ဗတ (ပု) [စူဠကဋ္ဌ+ပဗ္ဗတ] စူဠ-
ကဋ္ဌတောင်။ ဂန္ဓမာဒနော နာမ ဟိမဝတိ
စူဠကဋ္ဌပဗ္ဗတံ.... မဟာကဋ္ဌပဗ္ဗတံ သတ္တ
ပဗ္ဗတေ အတိက္ကမ္မ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊
၁။၅၉။ အပါဌ၊၁။၁၇၀။ (- ဇာ၊ဌ၊၅။၃၉။)

စူဠကုဏာလဇာတက (န) [စူဠ+ကုဏာလ+
ဇာတက] စူဠကုဏာလဇာတ်။ (အကြောင်း
အရာကို ကုဏာလဇာတ်ကြည့်)။ ဇာတက-
ပါဠိ၊ ၁၂-နိပါတ်၊ ၁-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၂၄၁-၂။

စူဠကုဟု (န) [စူဠ+ကုဟု] ဟင်း ဆန်ကွဲပင်။
တဏှ၊လေယျက (ဝဇီရ၊၃၁၉) ကြည့်။

စူဠကောကနဒါ (ထိ) [စူဠ+ကောကနဒါ]
စူဠကောကနဒါမည်သော နတ်သမီး။ အထ
ခေါ် စူဠကောကနဒါ ပဇ္ဇနန္ဒဿ ဓီတာ အ-

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၃၄ — ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ....ယေန ဘဂဝါ တေန-
ပသကံမိ။ သံ၊၁။၂၈။

စူဠကောကလိက (ပု) [စူဠ+ကောကလိက]
စူဠကောကလိကမည်သောသူ၊ (စူဠကော-
ကလိကသည် ကောကလိကသူဌေး၏သား
ဖြစ်သည်။ ပုဏ္ဏား၏ သား ဒေဝဒတ်၏
တပည့် ကောကလိကမဟုတ်။ ရဟန်းပြု၍
ကောကလိကမြို့ဝယ် ခမည်းတော် ဆောက်
လုပ် လှူဒါန်းထားသော ကျောင်း၌ သီတင်း-
သုံးနေထိုင်သည်။ နောက်အခါ အဂ္ဂသာဝက
ဖြစ်တော်မူကြသော အရှင်သာရိပုတ္တရာနှင့်
အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်တို့ကို စွပ်စွဲ ကဲ့ရဲ့မှုကြောင့်
အနာပေါက်ကာ စုတေ၍ပဒုမငရဲ၌ ကျရောက်
ရသည်။ အကျယ်ကို ကောကလိကသုတ်
ကြည့်)။ ကောကလိကသေဋ္ဌိဿ ပုတ္တော
ပဗ္ဗဇိတွာ ပိတရာ ကာရာပိတေ ဝိဟာရေ ပဋိ-
ဝသတိ စူဠကောကလိကောတိ နာမေန။
သံ၊ဌ၊၁။၁၉၈။ (- အံ၊ဌ၊၃။၃၂၆။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊၂။၁၉၄။)

စူဠဂဏ္ဍိပဒ (န) [စူဠ+ဂဏ္ဍိပဒ] စူဠဂဏ္ဍိပဒါ၊
ရှုတ်ထွေး ခက်ခဲနက်နဲသော ပုဒ်တို့ကိုဖွင့်ဆို
သောကျမ်းငယ်။ “ မဟာဂဏ္ဍိပဒေ ” တိ ဝါ
“ မဇ္ဈိမဂဏ္ဍိပဒေ ” တိ ဝါ “ စူဠဂဏ္ဍိပဒေ ” တိ
ဝါ ဝုတ္တေ “ သီဟဋ္ဌဂဏ္ဍိပဒေသု ” တိ ဂဟေတဗ္ဗံ။
သာရတ္ထ၊၁။၈။ (- ၁၄။ သာရတ္ထ၊၂။ ၄၀၊
၁၀၆၊၁၂၇၊၂၉၂၊၃၅၀၊၄၁၈။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။
၄၈။)

စူဠဂန္ဓာရာ (ထိ) [စူဠ+ဂန္ဓာရာ] စူဠဂန္ဓာရ
အတတ်။ စူဠဂန္ဓာရံ နာမ ဝိဇ္ဇံ သာဓေတော
တာယ ဝိဇ္ဇာယ အာကာသစာရီ ပရစိတ္တဝိဒူ
စ ဟုတွာ ရာဇဂေဟေ လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပတ္တော
ပဋိဝသတိ။ ထေရ၊ ဌ၊၁။၆၃။ အပါဌ၊၂။၁၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။

စူဠဂန္ဓာရဝိဇ္ဇာ (ထိ) [စူဠဂန္ဓာရာ+ဝိဇ္ဇာ] စူဠ-
ဂန္ဓာရအတတ်ပညာ။ ယတ္ထ မဟာဂန္ဓာရ-

ဝိဇ္ဇာ ဓရတိ၊ တတ္ထ စူဠဂန္ဓာရဝိဇ္ဇာ န သမ္ပ-
ဇ္ဇတိ။ ထေရဂ္ဋ၊ ၁။ ၆၃။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၁၃။ အံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၁၀၀။

စူဠဂန္ဓာရီ (ထိ) [စူဠာ + ဂန္ဓာရီ] စူဠဂန္ဓာရီ
အတတ်၊ ၃-နှစ်အတွင်း သေသောသူတို့၏
ဖြစ်ရာဘဝကို သိစေနိုင်သောအတတ်ပညာ။
ယင်းစူဠဂန္ဓာရအတတ်ဟူသည် ကောင်းကင်၌
သွားလာနိုင်၊ သူတပါးစိတ်ကိုသိနိုင်၊ တန်ခိုး
အမျိုးမျိုး ပြုလုပ်ပြသနိုင်သော လောကီ
အတတ်ပညာမျိုးဖြစ်သည်။ ပိလိန္ဒဝစ္ဆလုလင်
သည် သာသနာဘောင် မရောက်မီ ပရိဗိုဇ်
ဖြစ်စဉ် စူဠဂန္ဓာရအတတ် တတ်မြောက်ကာ
ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ နေထိုင်သည်။ မြတ်စွာဘုရား
ကြွလာသောအခါမှ အစပြု၍ ပိလိန္ဒဝစ္ဆပရိ-
ဗိုဇ်၏ စူဠဂန္ဓာရအတတ်ပညာသည် ကွယ်
ပျောက်သွားလေသည်။ တန်ခိုး အမျိုးမျိုး
ပြုလုပ်ပြသ၍ မရတော့ပေ။ ထိုအခါ ပိလိန္ဒ-
ဝစ္ဆပရိဗိုဇ်သည် “ဈာန်၊ အဘိညာဉ်၊ မဂ်
ဖိုလ်-ဟုဆိုအပ်သော မဟာဂန္ဓာရ အတတ်
ပညာရှိသောအရပ်၌ စူဠဂန္ဓာရအတတ်ပညာ
ကွယ်ပျောက်ရ၏-ဟု ဆရာအဆက်ဆက်တို့၏
စကားကိုကြားဘူး၏။ ရဟန်းဂေါတမကြွလာ
သောအခါမှစ၍ ငါ၏အတတ်ပညာ ကွယ်
ပျောက်လေ၏။ ရဟန်းဂေါတမသည် မချွတ်
ကော်မဟာဂန္ဓာရအတတ် တတ်မြောက်ရာ၏။
ငါသည် ရဟန်းဂေါတမထံ၌ မဟာဂန္ဓာရ
အတတ်ကို သင်ယူရမူ ကောင်းလေစွ”ဟု
ကြံစည်စဉ်းစားကာ ဘုရားရှင်ထံသို့ မဟာ-
ဂန္ဓာရ အတတ် သင်ယူရန် သွားလေ၏
(ထေရဂ္ဋ၊ ၁။ ၆၃။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၁၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၇၉)။

ယင်းအတတ်သည် ဂန္ဓာရရသေ့ စီရင်
တီထွင်ထားသောကြောင့် “ဂန္ဓာရီအတတ်”
ဟုခေါ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် ဂန္ဓာရတိုင်း၌
ပေါ်ပေါက်သော အတတ် ဖြစ်သောကြောင့်
“ဂန္ဓာရီအတတ်” ဟု ခေါ်သည် (ဒီ၊ ၁။ ၁။

၃၂၂)။ ယင်းဂန္ဓာရီအတတ်သည် စူဠဂန္ဓာရီ
အတတ်၊ မဟာဂန္ဓာရီ အတတ်-ဟု ၂-မျိုး
ရှိသည်။ သေဆုံးပြီးနောက် ၃-နှစ်အတွင်း
သေသွားသူတို့၏ ဖြစ်ရာဘဝကို သိစေနိုင်
သောအတတ်ပညာကို “စူဠဂန္ဓာရီအတတ်”
ဟု ခေါ်သည် (ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊
၁။ ၄၁၀)။ ဘုရားရှင် လက်ထက်တော်က
ဝင်္ဂီသလုလင် တတ်မြောက်သော “ဆဝသီသ
မန္တန်” မျိုးဖြစ်သည်။ ဝင်္ဂီသလုလင်သည်
မန္တန်စုပ်ကာ သူသေ၏ ဦးခေါင်းခွံကို လက်
သံဖြင့်ခေါက်ကြည့်လျှင် “ဤသူကား ငရဲ၌
ဖြစ်၏။ ဤသူကား လူ့ပြည်၌ဖြစ်၏။ ဤ
သူကား နတ်ပြည်၌ဖြစ်၏”ဟု သိသည်။
ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုသွားသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏
ဖြစ်ရာဌာနကိုကား မသိနိုင်ပေ (သံ၊ ၁။ ၁။
၂၆၁။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၉)။ မိမိကိုယ်ကို များစွာ
ဖန်ဆင်းနိုင်ခြင်း၊ နံရံစသည် ခြားကွယ်သော်
လည်း ကောင်းကင်ကဲ့သို့ သွားလာနိုင်ခြင်း၊
မြေ၌ဝပ်လျှိုးနိုင်ခြင်း၊ ရေပေါ် သွားနိုင်ခြင်း၊
ငှက်ကဲ့သို့ ကောင်းကင်၌ သွားလာနိုင်ခြင်း၊
လ နေတို့ကို လက်ဖြင့် သုံးသပ်နိုင်ခြင်း၊
ကောင်းကင်၌ ဆင်၊ မြင်း၊ ရထား၊ ခြေသည်
သူရဲ၊ စစ်ဆင်ပုံ အမျိုးမျိုး ပြသနိုင်ခြင်း
စသော တန်ခိုးအမျိုးမျိုးကို ပြသနိုင်သော
အတတ်ပညာကို “မဟာဂန္ဓာရီအတတ်”ဟု
ခေါ်သည် (ဒီ၊ ၁။ ၂၀၆။ ပဋိသံ၊ ၃၉၁)။
ဂန္ဓာရီတိ စူဠဂန္ဓာရီ မဟာဂန္ဓာရီတိ ဒွေ
ဂန္ဓာရီ ဝိဇ္ဇာ၊ တတ္ထ စူဠဂန္ဓာရီ နာမ တိဝ-
ဿတော ဩရံ မတာနံ ဥပပန္နဌာနဇာနန-
ဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၉။ (- သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။
၄၁၀။)

စူဠဂဝစ္ဆတ္ထေရ (ပု) [စူဠဂဝစ္ဆ + ထေရ] စူဠ-
ဂဝစ္ဆမည်သောထေရ်၊ စူဠဂဝစ္ဆထေရ်။ စူဠ-
ဂဝစ္ဆတ္ထေရ်-ကြည့်။

စူဠဂေါပါလကသုတ္တ (န) [စူဠ + ဂေါပါလက-
သုတ္တ] စူဠဂေါပါလကသုတ်၊ ဉာဏ်ပညာမဲ့

သောန္ဓာကျောင်းသား၊ ဉာဏ်ပညာရှိသော
 နွားကျောင်းသားတို့၏ နွားတို့ကို ဂင်္ဂါမြစ်
 ဖြတ်ကူးစေပုံကို ဥပမာထား၍ ပစ္စုပ္ပန်လောက၊
 တမလွန်လောက၊ လောကီတရား၊
 လောကုတ္တရာ တရား၌ မသိမလိမ္မာသော
 ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စကားကို နာယူမှတ်သား
 ယုံကြည်မှု ထားကြသော သူတို့အား ထို
 မှတ်သား ယုံကြည်မှုသည် ကြာရှည်လေးမြင့်
 အစီးအပွားမဲ့ခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်းငှါ ဖြစ်လတ်၊
 ပစ္စုပ္ပန်လောက၊ တမလွန်လောက၊ လောကီ
 တရား၊ လောကုတ္တရာ တရားတို့၌ တတ်သိလိမ္မာ
 သော ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စကားကို နာယူ
 မှတ်သား ယုံကြည်မှုထားကြသောသူတို့အား
 ထိုမှတ်သား ယုံကြည်မှုသည် ကြာရှည်လေး
 မြင့် အစီးအပွားတိုးခြင်း၊ ချမ်းသာခြင်းငှါ
 ဖြစ်လတ်-ဟု ဘုရားရှင် ဟောကြားသော
 သုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၄-
 ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ မ၊ ၁။ ၂၈၆-၉။

စူဠဂေါသိင်္ဂသုတ္တ (န) [စူဠ+ဂေါသိင်္ဂသုတ္တ]
 စူဠဂေါသိင်္ဂသုတ်၊ ဂေါသိင်္ဂ အင်ကြင်းတော
 ၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြသော အရှင် အနု-
 ရုဒ္ဓါ၊ အရှင် နန္ဒိယ၊ အရှင် ကိမ္ဗလမထေရ် ၃-ပါး
 တို့သည် တပါးနှင့် တပါး ကာယကံ မေတ္တာ၊
 ဝစီကံ မေတ္တာ၊ မနောကံ မေတ္တာထားကာ
 တပါး၏အလိုသို့ တပါးလိုက်၍ ညီညီ ညွတ်
 ညွတ် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ နေထိုင်ကြသည်
 ကို ပြဆိုသော သုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလ-
 ပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ မ၊ ၁။ ၂၆၆၊
 ၂၇၂။

စူဠင်္ဂဏိယယုဒ္ဓ (ပု) [စူဠ+အင်္ဂဏိယ+ယုဒ္ဓ] စူ-
 ဠင်္ဂဏိယ စစ်ပွဲ၊ စူဠင်္ဂဏိယမည်သော အရပ်၌
 ထိုးအပ်သော စစ်ပွဲ။ သော ကိရ စူဠင်္ဂဏိယ-
 ယုဒ္ဓေ ပရာဇိတော ဝဠဝံ အာရုယျ ပလာယိ။
 အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၅။ (- ၁၀၇။)

စူဠင်္ဂလိ (ထိ) [စူဠ+အင်္ဂလိ] သေးငယ်သော
 လက်ချောင်း၊ လက်သန်း။ တံ ကမ္မလံ စူဠင်္ဂ-

လိယာ ဝေဌေတွာ အဂ္ဂဟေသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
 ၃၃၄။

စူဠင်္ဂလိနာပိဋ္ဌိ (ထိ) [စူဠင်္ဂလိ+နာပိဋ္ဌိ] လက်
 သန်း၏ လက်သံကျောက်ကုန်း၊ လက်သန်း၏
 လက်သံပြင်၊ လက်သန်း၏ လက်သံခွံ။ နာပိ-
 ဋ္ဌိတိ စူဠင်္ဂလိနာပိဋ္ဌိ အဓိပ္ပေတော။ ဝဇီရ။
 ၄၂၃။

စူဠစန္ဒ (ပု) [စူဠ+စန္ဒ] စူဠစန္ဒမည်သော သူ။
 စူဠစန္ဒောတိ (စူလစန္ဒောတိ။ သိ။ မူကွဲ) နာ-
 မေန၊ ဟေသတိ သတ္တုသာဝကော။ အပါ၊ ၁။
 ၁၁၄။

စူဠစ္ဆရာသင်္ခာတသုတ္တ (န) [စူဠ + အစ္ဆရာ-
 သင်္ခာတသုတ္တ] စူဠအစ္ဆရာသင်္ခာတသုတ်
 (နောက် ၂-သုတ်ကို ထောက်ဆ၍ ပဌမသုတ်
 ကို စူဠစ္ဆရာသင်္ခာတသုတ်-ဟု ဆိုသည်။
 ဣမိဿ အတ္ထုပ္ပတ္တိယာ ဣမံ စူဠစ္ဆရာသင်္ခာ-
 တသုတ္တံ ဒေသေတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၅၃။ ဣတရံ
 ဣတော ထောက် မဟန္တန္တိ ကတွာ ဣဒံ
 “စူဠစ္ဆရာသင်္ခာတသုတ္တ”န္တိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ၄။ ၁။
 ၁၀၆။ (- ၁၆၂၊ ၂၃၃။)

စူဠဇနကဇာတက (န) [စူဠ+ဇနကဇာတက]
 စူဠဇနကဇာတ် (အကြောင်းအရာကို မဟာ-
 ဇနကဇာတ်ကြည့်)။ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊
 ၆-ဝဂ်၊ ၂-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃။

စူဠတဏှာသင်္ခယ (ပု) [စူဠ + တဏှာသင်္ခယ]
 စူဠတဏှာသင်္ခယသုတ်။ သတိပဋ္ဌာနေ စူဠ-
 တဏှာသင်္ခယေ မဟာတဏှာသင်္ခယေ။ ဒီ၊ ၄။
 ၂။ ၃၁၆။ (- အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
 ၂၆၂။)

စူဠတဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တိသုတ္တ (န) [စူဠ+တဏှာ-
 သင်္ခယဝိမုတ္တိ+သုတ္တ] စူဠတဏှာသင်္ခယဝိမုတ္တိ
 သုတ် (စူဠတဏှာသင်္ခယသုတ်ကိုပင် ခေါ်
 သည်)။ အယံ ပနတ္ထော စူဠတဏှာသင်္ခယ-
 ဝိမုတ္တိသုတ္တေန ဒီပေတဗ္ဗော။ အပါ၊ ၄။ ၁။
 ၂၇၃။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၇။ (- မ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၃။)

စူဠတဏှာသင်္ခယသုတ္တ (န) [စူဠ+တဏှာသင်္ခယ+သုတ္တ] စူဠတဏှာသင်္ခယသုတ်၊ မြတ်စွာဘုရား “အဘယ်မျှသော အကျင့်ဖြင့် ရဟန်းသည် တဏှာကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ လွတ်မြောက်သော စိတ်ရှိသူ၊ ကေနိပြီးဆုံးခြင်းရှိသူ၊ ကေနိယောဂတို့၏ ကုန်ရာနိဗ္ဗာန်ရှိသူ၊ ကေနိမြတ်သော အကျင့်ကိုကျင့်သူ၊ ကေနိအကျင့်ပြီးဆုံးပြီးသူ၊ နတ်လူတို့ထက် မြတ်သောသူ ဖြစ်ပါသနည်း” ဟု သိကြားမင်း လာရောက် လျှောက်ထားသဖြင့် ဘုရားရှင် ဖြေကြားသော သုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ မ၊၁။၃၁၈-၃၂၂။

စူဠတာပသ (ပု) [စူဠ+တာပသ] ငယ်သော ရသေ့၊ ရသေ့ငယ်။ ပဏ္ဏသာလဒ္ဓါရုံ ဝိဝရိတွာ ပဝိသိတွာ ပုတ္တံ စူဠတာပသံ တေဒဝေါစ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၁။ (-၄၄၂။)

စူဠတိဿတ္ထေရ (ပု) [စူဠ+တိဿ+ထေရ] စူဠတိဿထေရ်။ ဥရုဝလ္လိယဝါသီ စူဠတိဿတ္ထေရော ပနာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။

စူဠတုဏှိလ (ပု) [စူဠ+တုဏှိလ] စူဠတုဏှိလ မည်သော ဝက်။ ဇေဋ္ဌကဿ မဟာတုဏှိလော၊ ကနိဋ္ဌဿ စူဠတုဏှိလောတိ နာမံ ကရိတွာ တေ ပုတ္တကေ ဝိယ ပေါသေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ (-၂၇၀-၁-၅။)

စူဠတ္တိက (ပု) [စူဠ+တိက] စူဠတိက်၊ အငယ်သုံးမျိုး။ (ရောင်းဝယ်မှု မဟုတ်သည့် ရောင်းဝယ်မှုဟု မှတ်ထင်ခြင်း၊ ယုံမှားခြင်း၊ ရောင်းဝယ်မှု မဖြစ်ဟု မှတ်ထင်ခြင်း ဤသုံးမျိုးကို နိဿဂ္ဂိပါစိတ်အာပတ်လောက် အပြစ်မကြီးသောကြောင့် စူဠတိက်ဟု ဆိုလိုဟန်ရှိသည်။) စူဠတ္တိကေ ဒွိသု ပဒေသု ဒုက္ကဋ္ဌမေဝါတိ ဝေမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။

စူဠထာလက (န) [စူဠ+ထာလက] ငယ်သော ခွက်၊ ခွက်ငယ်။ စူဠပတ္တမဟာပတ္တစူဠထာလ-

ကမဟာထာလကပဉ္စ၊ဏ္ဍစိဝရဒုကူလစိဝရာဒိနံ ဘဏ္ဍိကံ ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။

စူဠဒဒ္ဓရ (ပု) [စူဠ+ဒဒ္ဓရ] စူဠဒဒ္ဓရမည်သော နဂါး။ ဒဒ္ဓရရညော ပုတ္တော မဟာဒဒ္ဓရော နာမ အဟောသိ။ ကနိဋ္ဌဘာတာ ပနဿ စူဠဒဒ္ဓရော နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။

စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓ (န) [စူဠ+ဒုက္ခက္ခန္ဓ] စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓ သုတ်။ ဧဝံ သန္တေတိ စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓေ မဟာနိဂဏ္ဌဿ ဝစနေ သစ္စေ သန္တေတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁။

စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ္တ (န) [စူဠ+ဒုက္ခက္ခန္ဓ+သုတ္တ] စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓ သုတ်။ ဆင်းရဲအစုဟု ဆိုအပ်သော ကာမတို့၏ အပြစ်ကိုဟောကြားသော သုတ်။ မြတ်စွာဘုရား “လောဘတရား၊ ဒေါသတရား၊ မောဟတရားတို့သည် စိတ်ညစ်ညူးကြောင်း တရားတို့တည်း” ဟု ဘုရားရှင် ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း သိမြင်ပါ၏။ ထိုသို့ သိမြင်ပါလျက် ရံခါ လောဘတရား၊ ဒေါသတရား၊ မောဟတရားတို့သည် တပည့်တော်၏ စိတ်ကို ကုန်ခန်းစေ၍ (လွှမ်းမိုး၍) တည်ကြပါကုန်၏။ ‘တပည့်တော်၏သန္တာန်၌ မပယ်အပ်သေးသော တရားကား အဘယ်တရား ပါနည်း’ ဟု သကဒါဂါမ် အရိယာဖြစ်သော မဟာနာမ် မေးမြန်း လျှောက်ထားသဖြင့် ဘုရားရှင် ဖြေကြားသော သုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ မ၊၁။၁၂၆၊၁၃၂။

စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ္တဋ္ဌကထာ (ထိ) [စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ္တ+အဋ္ဌကထာ] စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ်၏ အနက်တို့ကို ဖွင့်ကြောင်း - ဖွင့်ရာ - စကား၊ စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ် အဋ္ဌကထာ။ စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ္တဋ္ဌကထာယံ ပန ဧဝံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၈၂။

စူဠဒေဝ (ပု) [စူဠ+ဒေဝ] စူဠဒေဝမည်သော သူ။ စူဠဒေဝထေရ်။ စူဠဒေဝေါ စ မေဓာဝိ၊ ဝိနယေ စ ဝိသာရဒေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။

စူဠဒွါရ (န) [စူဠ+ဒွါရ] သေးငယ်သောတံခါး၊
တံခါးငယ်။ စူဠဒွါရေဟိ နိက္ခမိတော ဒါရု-
ဒကာနိ အာဟရန္တိ၊ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရေန္တိ။
ဓမ္မာဠာ ၁။ ၄၀၂။ (-ဥဒါန၊ ၁။ ၁၀၉။ ဇာ၊ ၁။
၂။ ၁၀၄။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၆။ ၂၄၅-၇၊ ၂၅၁၊
၂၇၉။)

စူဠဓနုဂဟ(ပု) [စူဠ+ဓနုဂဟ] လေးသမားငယ်၊
စူဠဓနုဂဟ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စူဠဓနုဂဟဇာတက (န) [စူဠဓနုဂဟ + ဇာ-
တက] စူဠဓနုဂဟဇာတ်၊ လေးသမားငယ်
ပညာရှိ၏ အကြောင်းကို ပြဆိုသောဇာတ်
(ဤဇာတ်ကို အစွဲပြု၍ “သုခိုး ဓားရိုးကမ်း”
ဟူသော မြန်မာစကားပုံဖြစ်ပေါ်လာသည်။)
ဇာတကပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-ဇာတ်။
ဇာ၊ ၁။ ၁၃၅။ (-ဓမ္မာဠာ ၂။ ၃၄၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂။
၂၀၅-၁၀။)

စူဠဓနုဂဟပဏ္ဍိတ (ပု) [စူဠဓနုဂဟ+ပဏ္ဍိတ]
လေးသမားငယ် ပညာရှိ၊ လေးသမား သုခ
မိန်ငယ်၊ စူဠဓနုဂဟပဏ္ဍိတ။ (က) စူဠဓနုဂဟ-
ပဏ္ဍိတမည်သော ရဟန်း။ (ခ) ဗာရာဏသီ
မြို့သား ပုဏ္ဏားမျိုး စူဠဓနုဂဟပဏ္ဍိတ။ (ဂ)
ဘုရားလောင်း စူဠဓနုဂဟပဏ္ဍိတ။ (က) ဣမံ
ဓမ္မဒေသနံ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော
စူဠဓနုဂဟပဏ္ဍိတံ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဓမ္မာဠာ၊
၂။ ၃၄၅။ (ခ) ကော ဗာရာဏသီဝါသီ
ဗြာဟ္မဏမာဏဝေါ ဓနုကမ္မေ နိပ္ပတ္တိံ
ပတ္တာ စူဠဓနုဂဟပဏ္ဍိတော နာမ အဟော-
သိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၆။ (-ဓမ္မာဠာ ၂။ ၃၄၇။)
(ဂ) ဗောဓိသတ္တော ကေသိ နိဂမဂါမေ
ဥဒိစ္စဗြာဟ္မဏကုလေ နိပ္ပတ္တိတော သဗ္ဗ-
သိပ္ပေသု နိပ္ပတ္တိံ ပတ္တာ စူဠဓနုဂဟပဏ္ဍိ-
တော နာမ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၇။
(-၃၈၀-၁။)

စူဠဓနုဂဟပဏ္ဍိတကာလ (ပု) [စူဠဓနုဂဟ-
ပဏ္ဍိတ + ကာလ] (ဗာရာဏသီမြို့သားပုဏ္ဏား

မျိုးဖြစ်သော) စူဠဓနုဂဟပဏ္ဍိတ ဖြစ်စဉ်
အခါ။ အတိတေ စူဠဓနုဂဟပဏ္ဍိတကာလေ
တက္ကသီလာယံ ဒိသာပါမောက္ခဿ အာစရိ-
ယဿ သန္တိကေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဟေတွာ။ ဓမ္မာဠာ၊
၂။ ၃၄၆။

စူဠဓမ္မပါလ (ပု) [စူဠ+ဓမ္မပါလ] စူဠဓမ္မပါလ
မည်သောသူ၊ စူဠဓမ္မပါလမင်းသား။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

စူဠဓမ္မပါလကာလ (ပု) [စူဠဓမ္မပါလ+ကာလ]
စူဠဓမ္မပါလမင်းသားဖြစ်စဉ်အခါ။ တတ္ထ စူဠ-
ဓမ္မပါလကာလေ မေတ္တာပါရမိယာ ပူရိ-
တတ္တဘာဝါနံ ပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ စရိယာ၊
၄။ ၂၆၇။

စူဠဓမ္မပါလကုမာရ (ပု) [စူဠဓမ္မပါလ+ကုမာရ]
စူဠဓမ္မပါလမင်းသား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စူဠဓမ္မပါလကုမာရကာလ (ပု) [စူဠဓမ္မပါလ-
ကုမာရ+ကာလ] စူဠဓမ္မပါလမင်းသား
ဖြစ်စဉ်အခါ။ ပုဗ္ဗေ မံ စူဠဓမ္မပါလကုမာရ-
ကာလေ အတ္တနော ပုတ္တံ သမာနံ ဇီဝိတက္ခယံ
ပါပေတွာ အသိမာလကံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ ၁။
၃။ ၁၆၅။ (-ဒိ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၄။)

စူဠဓမ္မပါလဇာတက (န) [စူဠဓမ္မပါလ+ဇာ-
တက] စူဠဓမ္မပါလဇာတ်၊ မိဖုရားသည်
သားငယ်ကို မြူချော့နေစဉ်မင်းကြွလာသည်
ကို မြင်ပါသော်လည်း နေရာမှ မထမိသော
ကြောင့် “ဤမိဖုရားသည် ယခုကပင်သားငယ်
ကို အမှီပြုကာ မာနထား၏၊ သားကြီးပြင်း
သောအခါ ငါ့ကိုလူဟူ၍ပင် မှတ်ထင်လိမ့်
မည်မဟုတ်၊ ယခုအရွယ်ကပင် သားငယ်ကို
သတ်အံ့” ဟု ကြံစည်စိတ်ထား အမျက်ပွားကာ
ဒေဝဒတ်လောင်း မဟာပတာပ မင်းသည်
မိမိ၏ သားအရင်း ဖြစ်သော ၇-လသား
အရွယ်မျှ ရှိသေးသော ဘုရားလောင်း စူဠ-
ဓမ္မပါလသူငယ်ကို လက်ခြေ၊ ဦးခေါင်းတို့ကို
ဖြတ်စေကာ သတ်ခဲ့ဖူးသည်ကို ပြဆိုသော

ဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊
ဂ-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၅-၆။

စူဠဓမ္မသမာဒါနသုတ္တ (န) [စူဠ+ဓမ္မသမာ-
ဒါန+သုတ္တ] စူဠဓမ္မသမာဒါနသုတ်၊ (က)
ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ချမ်းသာ၍ တမလွန်ဘဝ၌
ဆင်းရဲစေတတ်သော တရားဆောက်တည်မှု၊
(ခ) ပစ္စုပ္ပန်တမလွန်ဘဝ ၂-တန်၌ ဆင်းရဲ
စေတတ်သော တရားဆောက်တည်မှု၊ (ဂ)
ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဆင်းရဲ၍ တမလွန်ဘဝ၌
ချမ်းသာစေတတ်သော တရားဆောက်တည်
မှု၊ (ဃ) ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန် ဘဝ ၂-တန်၌
ချမ်းသာစေတတ်သော တရားဆောက်တည်
မှု-ဟုတရားဆောက်တည်မှု ၄-မျိုးရှိကြောင်း
ဟောကြားသောသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလ-
ပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ မ၊ ၁။ ၃၇၉-
၃၈၄။

စူဠန (တိ) [စူဠ+ယု။ ထိ-၌ စူဠနိ] ငယ်သော၊
သေးငယ်သော (ကျဉ်းသော)။ သဟဿိ-
ဗြဟ္မာ နာမ တံ စူဠနိယာ ဝေ လောက-
ဓာတုယာ ဇာနနတော။ မ၊ ၆။ ၂။ ၃၁၅။

စူဠနက (န) [စူဠ+ဏ္ဍ။ ထိ-၌ စူဠနိကာ] ငယ်သော၊
သေးငယ်သော (ကျဉ်းသော)။ အယံဝုစ္စတာနန္တ သဟဿိ စူဠနိကာ လောက-
ဓာတု။ အံ၊ ၁။ ၂၂၈။ စူဠနိကာတိ ခုဒ္ဒိကာ။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၀။ (-အံ၊ ၁။ ၂၂၉။ မဟာနိ။
၂၇။ စူဠနိ။ ၁၇၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၉။ မဟာနိ။
၅။ ၃၃၆။ အံ၊ ၆။ ၂။ ၁၈၄။)

စူဠနဂရဂါမ (ပု) [စူဠ+နဂရ+ဂါမ] စူဠနဂရ-
မည်သော ရွာ။ ထေရဿ ဝသနဌာနံ ပတွာ
စူဠနဂရဂါမေ ဓရသရေ နိဝါသံ ဂဟေတွာ။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၂။

စူဠနန္ဒိယ (ပု) [စူဠ+နန္ဒိယ] စူဠနန္ဒိယ မည်
သော မျောက်။ ဗောဓိသတ္တော ဟိမဝန္တ-
ပဒေသေ မဟာနန္ဒိယော နာမ ဝါနရော

အဟောသိ၊ ကနိဋ္ဌဘာတိကော ပနဿ စူဠ-
နန္ဒိယော နာမ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၃။

စူဠနန္ဒိယဇာတက (ပု) [စူဠနန္ဒိယ+ဇာတက]
စူဠနန္ဒိယဇာတ်၊ ဒေဝဒတ်အလောင်း မုဆိုး
သည် မိခင်မျောက်မအိုကြီးကို လုပ်ကျွေးပြုစု
နေကြသော ဘုရားလောင်း မဟာနန္ဒိယ
မျောက်မင်းနှင့် အာနန္ဒာ အလောင်း စူဠ-
နန္ဒိယမျောက်မင်းညီနောင်တို့ကို မိခင်မျောက်
မကြီးပါ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်စွာ မြှားဖြင့်
ပစ်သတ်ဖူးသည်ကို ပြဆိုသောဇာတ်။ ဇာတ-
ကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ဂ-ဝဂ်၊ ၂-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။
၆၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၃-၅။

စူဠနာဂ (ပု) [စူဠ+နာဂ] (၁) စူဠနာဂ
မည်သောသူ။ (က) ဗဟုသုတများသော
စူဠနာဂထေရ်။ (ခ) ပိဋက ၃-ပုံဆောင်
စူဠနာဂထေရ်။ (ဂ) ဝသာဠနဂရရွာသား
စူဠနာဂထေရ်။ (န) (၂) စူဠနာဂမည်သော
လိုဏ်ဂူ။ (၁) (က) ဗဟုသုတော စူဠနာဂေါ၊
ဂဇောဝ ဒုပ္ပဓံသိယော။ ဝိ၊ ၅။ ၃၊ ၇၊ ၁၃။ ဝိ၊
၄၊ ၁။ ၄၇။ (ခ) မယာ မိဿကမဂ္ဂေါ ကထိ-
တော၊ စူဠနာဂေါ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂေါတိ အာ-
ဒါယ ဝေါဟရတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၇။ မ၊ ၄၊ ၁။
၂၃၅။ (-မ၊ ၆၊ ၃။ ၄၃၂။) (ဂ) ပစ္ဆိမထေရ-
ဿပိ ယာဂံ ဒတာ “တာတ တံ မယံ
ပုတ္တော စူဠနာဂေါ”တိ ပုစ္ဆိ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၅။
(၂) စူဠနာဂလေဏ-ကြည့်။

စူဠနာဂထွေရ (ပု) [စူဠနာဂ+ထွေရ] စူဠနာဂ-
ထေရ်။ (က) ပိဋကသုံးပုံဆောင် စူဠနာဂ-
ထေရ်။ (ခ) ဝသာဠ နဂရရွာသား စူဠနာဂ-
ထေရ်။ (က) တသို့ဉ္စ ဒိဝသေ စူဠနာဂထွေ-
ရဿ ဝါရော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃၇။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၆။
(ခ) ဝသာဠနဂရဂါမတော ကိရ ဒွေ
ဘာတိကာ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတာ၊ တေ စူဠ-
နာဂထွေရော စ မဟာနာဂထွေရော စာတိ
ပညာယိသု။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၅။

စူဠနာဂလေဏ (န) [စူဠနာဂ+လေဏ] စူဠနာဂ
မည်သော-လိဏ်-ဂူ-တောင်ခေါင်း။ တမ္ဗ-
ပဏ္ဍိဒီပမိ စူဠနာဂလေဏေ ဝသန္တာ တတ္ထေဝ
ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၄။

စူဠနာဋက (ထိ) [စူဠာ+နာဋက] ငယ်သော
ကချေသည်မ၊ ကချေသည်မငယ်။ တတ္ထေဝ
အန္တေပုရေ စူဠနာဋကနံ အန္တရေ ကော
တရုဏကုမာရိကာ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
၄၇၄။

စူဠနာရဒ (ပု) [စူဠ + နာရဒ] စူဠနာရဒမည်
သောသူ၊ စူဠနာရဒရသေ့။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စူဠနာရဒကဿပဇာတက (န) [စူဠ+နာရဒ+
ကဿပ+ဇာတက] စူဠနာရဒကဿပဇာတ်။
(စူဠနာရဒဇာတ်ပင် ဖြစ်သည်)။ တံ တေရ-
သကနိပါတေ စူဠနာရဒကဿပဇာတကေ
အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၂။ (- ၄၄၀။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၆။)

စူဠနာရဒဇာတက (န) [စူဠနာရဒ+ဇာတက]
စူဠနာရဒဇာတ်၊ ဘုရားအလောင်းရသေ့၏
သား နာရဒရသေ့ငယ်အား သတ္တိသမီးငယ်
ဖျားယောင်း သွေးဆောင်သည်ကိုပြဆိုသော
ဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၁၃-နိပါတ်၊ ၄-ဇာတ်။
ဇာ၊ ၁။ ၂၆၁-၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂၁၉၊ ၂၂၄။

စူဠနိကာ (ထိ) [စူဠနက+အာ။ အ-ကိဏ္ဍ-ပြ]
ငယ်သော၊ သေးငယ်သော၊ (လ၊ နေ၊ မြင့်မိုရ်
တောင်၊ ကျွန်းကြီး ၄-ကျွန်း၊ သမုဒ္ဒရာကြီး
၄-စင်း၊ နတ်ပြည် ၆-ထပ်၊ ဗြဟ္မာ့ပြည် ၂၀-
ပါဝင်သော စကြဝဠာ ၁-ခုကို လောကဓာတ်
၁-ခုဟုခေါ်သည်။ ယင်းလောကဓာတ်ပေါင်း
တထောင်ကို “စူဠနိကာလောကဓာတ်” ဟု
ခေါ်သည်။ အံ၊ ၁။ ၂၂၀)။ စူဠနက-ကြည့်။

စူဠနိကာသုတ္တ (န) [စူဠနိကာ+သုတ္တ] စူဠနိကာ
သုတ်၊ မြတ်စွာဘုရားသည် အဘယ်မျှလောက်

သောအရပ်ကိုအသံတော်ဖြင့်သိစေနိုင်ကြား
စေနိုင်ပါသနည်းဟု အရှင်အာနန္ဒာမေးမြန်း
လျှောက်ထားသဖြင့် စူဠနိကာလောကဓာတ်
စသော လောကဓာတ် ၃-ပါးကို ပိုင်းခြား၍
ဟောကြားတော်မူကာ “ငါဘုရား အလိုရှိ
တော်မူသည်ရှိသော် ကုဋေတသိန်းသောလော
ကဓာတ်ကို၎င်း၊ တသိန်းမက များစွာသော
လောကဓာတ်ကို၎င်း အသံတော်ဖြင့် သိစေ
နိုင် ကြားစေနိုင်၏” ဟု ဟောကြားတော်မူ
သောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊
၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊ ၁။
၂၂၇-၉။

စူဠနိကုမာရ (ပု) [စူဠနိ+ကုမာရ] စူဠနိမင်း
သား။ သမ္ဗ မမ ပုတ္တော စူဠနိကုမာရေ စ
တဝ ပုတ္တော ဓနုသေခကုမာရေ စ ကေဒိ-
ဝသံ ဇာတာ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၂၃။ (- ဇာ၊ ၄။ ၆။
၃၂၄။)

စူဠနိဒါနသုတ္တ (န) [စူဠနိဒါန+သုတ္တ] စူဠနိဒါန
သုတ် (သံ၊ ၁။ ၃၁၇-လာ နိဒါနသုတ်ကိုပင်
စူဠနိဒါနသုတ်ဟု ဆိုသည်)။ သံယုတ္တနိကာ-
ယမိ စူဠနိဒါနသုတ္တေ...ဝေ အနေကေသု
သုတ္တေသု ပဌမံ ရူပကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၄။

စူဠနိဒ္ဒေသ (ပု) [စူဠ+နိဒ္ဒေသ] စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ
တော်၊ ယင်းစူဠနိဒ္ဒေသသည် သုတ္တနိပါတ်၌
ဘုရားရှင် ဟောတော်မူအပ်သော ပါရာယန
ဝဂ်နှင့်ခက်ဝိသာဏသုတ်တို့၏ အနက်ကိုခွဲခြား
ဝေဘန်၍ ဓမ္မသေနာပတိ ဖြစ်တော်မူသော
အရှင်သာရိပုတ္တရာ ဟောကြား အပ်သော
ပါဠိဖြစ်သည်။ ပိဋက ၃-ပုံတွင် သုတ္တန်ပိဋက၌
ပါဝင်သည်၊ နိကာယ် ၅-ရပ်တွင် ခုဒ္ဒကနိကာယ်
၌ ပါဝင်သည်။ သုတ္တ၊ ဂေယျ၊ ဝေယျာကရဏ၊
ဂါထာ၊ ဥဒါန၊ ဣတိဝုတ္တက၊ ဇာတက၊ အဗ္ဗုတ-
ဓမ္မ၊ ဝေဒလ္လဟူသော အင်္ဂါ ၉-တန်တွင် အရှင်
မဟာဗုဒ္ဓသောသထေရ်နှင့် အရှင်ဓမ္မပါလ

ထေရ်တို့သည် သုတ္တန်သွင်းယူကြသည်။ မဟာ
နိဒ္ဒေသ အဋ္ဌကထာနှင့် စူဠနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ
ကို ပြုစုသော အရှင်ဥပသေနထေရ်ကား
ဂါထာ၊ ဝေယျာကရဏ ၂-ပါး၌ သွင်းယူသည်။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၉၅။ သီ၊ ဇ္ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၆။

စူဠနိပျာဓိ (ပု) [စူဠ + နိပျာဓိ] ပဲပုဇွန်ပင်။ အောက်
ပုဒ်-ကြည့်။

စူဠနိပျာဓိပုပ္ဖ (န) [စူဠနိပျာဓိ + ပုပ္ဖ] ပဲပုဇွန်ပွင့်။
ဇေဇိပုပ္ဖ စူဠနိပျာဓိပုပ္ဖ မဟာနိပျာဓိပုပ္ဖ။ ဝိ၊ ဌ၊
၃။ ၁၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၉၇။

စူဠနိဗ္ဗာဓိသိက (တိ) [စူဠနိ + ဗ္ဗာဓိသိက] စူဠနိ
မင်း၏ ငါးမျှားသောသူနှင့်တူသောသူ။ ဓိ-
တရန္တိ စူဠနိဗ္ဗာဓိသိကဿ ကေဝလုဗြာဟ္မဏဿ
ဝစနဗ္ဗိသံ ဆာဒေတွာ ဌိတံ အာမိသသဒိသံ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၆၂။

စူဠနိ (နိ) ဗြဟ္မဒတ္တ (ပု) [စူဠနိ + ဗြဟ္မဒတ္တ] စူဠနိ-
ဗြဟ္မဒတ်မင်း။ (က) ပဉ္စာလတိုင်း ကပိလ
ပြည်ကိုအစိုးရသော စူဠနိဗြဟ္မဒတ်မင်း။ ထို
မင်းသည် နိုင်ငံသူ၊ နိုင်ငံသားတို့၏ ပြော
စကားကို စနည်းနာရန် အပ်ချုပ်သမား
အသွင်ဖြင့် အဖော်မပါတယောက်ထည်း ရွာ၊
နိဂုံး၊ ဇနပုဒ်သို့ လှည့်လည်သွားလာစဉ် ရွာ
တရွာ၌ ဘုန်းကံလက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသော
အမျိုးသမီး တယောက်ကို တွေ့မြင်သဖြင့်
မြို့သို့ ခေါ်ဆောင်ကာ ဥဗ္ဗရိအမည်ဖြင့် အဂ္ဂ-
မဟေသီ မြှောက်လေသည်။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁၄၉။
(ခ) ကပိလတိုင်း ဥတ္တရပဉ္စာလပြည်ကိုအစိုးရ
သော စူဠနိဗြဟ္မဒတ်မင်း။ ထိုမင်းသည် မဟာ-
စူဠနိမင်းနှင့် စလကဒေဝီမိဖုရားတို့၏ သား
တော်ဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်အခါက ဘထွေး
ဖြစ်သော ဆဗ္ဗိပုဏ္ဏား၏ ဘေးရန်ကြောင့်
မဒ္ဒတိုင်း သာဂလပြည်သို့ ထွက်ပြေး ပုန်း
အောင်းနေစဉ် မဒ္ဒမင်း၏သမီးတော် နန္ဒာမင်း
သမီးနှင့် သင့်မြတ် လက်ထပ်သည်။ ဘထွေး
ဆဗ္ဗိပုဏ္ဏား အနိစ္စရောက်သောအခါ ကပိလ

တိုင်း ဥတ္တရပဉ္စာလပြည်သို့ သွားရောက်မင်း
ပြုသည်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၃၂၂-၄။ (က) အတိတေ
ပဉ္စာလရဋ္ဌေ ကပိလနဂရေ စူဠနိဗြဟ္မဒတ္တော
နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁၄၉။
(ခ) ဇာနာသိ ခေါ် ရာဇ မဟာနုဘာဝေါ၊
မဟဗ္ဗလော စူဠနိဗြဟ္မဒတ္တော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၅။
ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၆၁။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၃၅-၆-၇-
၉၊ ၂၄၀။)

စူဠနိရာဇ (ပု) [စူဠနိ + ရာဇ] (ကပိလတိုင်း ဥတ္တရ-
ပဉ္စာလပြည်ကိုအစိုးရသော) စူဠနိမင်း။ ဝေရူပံ
ကံရ ဥတ္တမရူပဓရံ စူဠနိရာဇာ မယံ ဒါတု-
ကာမော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၅၆။ (-၂၆၀-၂၊
၃၁၄-၅။)

စူဠနိရာဇဓိတု (ထိ) [စူဠနိရာဇ + ဓိတု] (ကပိလ
တိုင်း ဥတ္တရပဉ္စာလပြည်ကိုအစိုးရသော) စူဠနိ
မင်း၏ သမီးတော်။ တေသံ နော ဆန္ဒမ္ပိ
စူဠနိရာဇဓိတု အာနယနံ ရုစ္စတိ။ ဇာ၊ ဌ၊
၆။ ၂၆၁။

စူဠနိသန္တိက (န) [စူဠနိ + သန္တိက] (ကပိလတိုင်း
ဥတ္တရပဉ္စာလပြည်ကိုအစိုးရသော) စူဠနိမင်း
၏အထံ။ သော စူဠနိသန္တိကေ ဥပနိက္ခိတ္တက-
ပုရိသာနံ သာသနံ ပေသေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။
၂၅၇။

စူဠနိ (ပု) [?] စူဠနိမည်သောသူ။ စူဠနိ
မင်း။ (က) ပဉ္စာလတိုင်း ကပိလပြည်ကို
အစိုးရသော စူဠနိမင်း (ခ) ကပိလတိုင်း
ဥတ္တရပဉ္စာလပြည်ကိုအစိုးရသော စူဠနိမင်း။
(က) စူဠနိပုတ္တ-ကြည့်။ (ခ) အညမည် ခမာ-
ပေတွာ သမဂ္ဂေ ကတွာ စူဠနိ ပဿာဒေတွာ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၃၁၇။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၃၁၂။)

စူဠနိ (ထိ) [စူဠနိ + ဤ] ငယ်သော၊ သေးငယ်
သော (ကျဉ်းသော)။ စူဠနိ-ကြည့်။

စူဠနိပုတ္တ (ပု) [စူဠနိ + ပုတ္တ] (ပဉ္စာလတိုင်း
ကပိလပြည်ကို အစိုးရသော) စူဠနိမင်း၏

သား။ ယော ရာဇာ စူဠနိပုတ္တော၊ ပဉ္စာလာနံ
ရထေသဘော။ ပေတ။ ၁၆၅။ စူဠနိပုတ္တောတိ
ဝေန်နာမဿ ရညော ပုတ္တော။ ပေတ။ ၁၆၅။

စူဠနေယျ (ပု) [စူဠနိ+ဏေယျ။ ဏေယျ-အနက်
မရှိ။] စူဠနိမင်း။ ရက္ခတိ တံ မဟာရာဇ၊ စူဠ-
နေယျော မဟဗ္ဗလော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၉။ ဇာ၊ ၁။
၆။ ၂၀၄။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၁၄။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၂၀၅။
၂၉၇။ ၃၃၁။)

စူဠန္တရဒုက (ပု၊ န) [စူဠ+အန္တရဒုက] စူဠန္တရ
ဒုကံ၊ ဂေါစ္ဆကတို့၏ အကြား၌ ထားအပ်
သောကြောင့်၎င်း၊ မဟန္တရဒုကတို့ အောက်
ငယ်သောကြောင့်၎င်း စူဠန္တရဒုကဟု အမည်
တွင်သည်။ ယင်းစူဠန္တရဒုကကို အဘိဓမ္မာ ၇-
ကျမ်းတွင် ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း ဒုကမာတိကာ
(အဘိ၊ ၈။ ၅) ၌ ဟောတော်မူသည်။ စူဠန္တ-
ရဒုက၌ သပ္ပစ္စယဒုကံ၊ သင်္ခတဒုကံ၊ သနိဒဿန-
ဒုကံ၊ သပ္ပဋိသဒုကံ၊ ရူပိဒုကံ၊ လောကီယဒုကံ၊
ကေနစိဝိညေယျဒုကံဟု ၇-ဒုကံပါဝင်သည်။
“သပ္ပစ္စယာဓမ္မာ၊ အပ္ပစ္စယာဓမ္မာ”တိအာဒိ-
ယော သတ္တ ဒုကာ အညမညံ အသမ္မန္တာ
ကေဝလံ ဒုကသမညတော ဥစ္စိနိတော ဥစ္စိ-
နိတော ဝိသု ဝိသု ဂေါစ္ဆကန္တရေ ဌပိတတ္တာ၊
အညေဟိ စ မဟန္တရဒုကေဟိ စူဠကတ္တာ
“စူဠန္တရဒုကာ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ၁။ ၁။
၇၉။ (-၉၀။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁၀။)

စူဠန္တေဝါသိက (ပု) [စူဠ+အန္တေဝါသိက] ငယ်
သောတပည့်၊ တပည့်ငယ်။ တဒါ ဟိ စူဠန္တ-
ဝါသိကော စူဠပန္နကော အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ ၁။
၁။ ၁၆၂။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၇-၈-၉။ မ၊ ၁။ ၁။
၂၀၅။)

စူဠန္တေဝါသိ (ပု) [စူဠ+အန္တေဝါသိ] ငယ်သော
တပည့်၊ တပည့်ငယ်။ စူဠန္တေဝါသိ ဝိယ
လောကီယနေဉ္စ မဟလ္လကမဟာတိဿတ္ထေ-
ရာ ဝိယ လောကုတ္တရနေဉ္စ လဘတိ။ သံ၊ ၁။

၁။ ၃၀၄။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၂၉။ (-သံ၊ ၁။ ၁။
၃၂၇။)

စူဠပဉ္စမူလ (န) [စူဠ+ပဉ္စ+မူလ] စူဠပဉ္စမူလံ
(အမြစ်ငယ် ၅-မျိုး၊ သျှ)။ တေသံ စူဠပဉ္စမူလံ
မဟာပဉ္စမူလံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၉၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၄။

စူဠပတိ (ပု) [စူဠ+ပတိ] လင်အောက်ငယ်သော
သူ။ လင်၏ညီ၊ မတ်။ ဗောဓိသတ္တဿ ဘာတု-
ဇာယာ “စူဠပတိနော အညံ ပုဝံ ပစိဿာမိ”-
တိ တံ ဂဟေတွာ ပစေကဗုဒ္ဓဿ အဒါသိ။
ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၃၀၆။

စူဠပတ္တ (ပု) [စူဠ+ပတ္တ] ငယ်သောသပိတ်၊
သပိတ်ငယ်။ စူဠထာလက-ကြည့်။

စူဠပန္နက (ပု) [စူဠ+ပန္နက] စူဠပန္နက မည်သော
သူ၊ စူဠပန္နကထေရ်၊ အရှင်စူဠပန်၊ စူဠပန္နက
သည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ဓနသေဠိသုဌေးသမီးမှ
မွေးဖွားသော သားငယ်ဖြစ်သည်။ လမ်းခရီး
၌ မွေးဖွားသောကြောင့် သားကြီးကို
မဟာပန္နက၊ သားငယ်ကို စူဠပန္နကဟု
မည်ခေါ်ကြသည်။ ညီနောင် ၂-ယောက်သည်
မိဘအိမ်၌မနေပဲ ဓနသေဠိ သုဌေးကြီးအိမ်၌
နေထိုင်ကြသည်။ မဟာပန္နကသည် အဘိုး
ဓနသေဠိ သုဌေးကြီးနှင့်အတူ ဘုရားရှင်ထံ
တော်သို့ မပြတ်သွား၍ တရားစကား နာ
ကြားရသဖြင့် ရှင်သာမဏေပြုကာ များစွာ
သော ဘုရားစကားတော်တို့ကို သင်ယူလျက်
အသက် ၂၀-ပြည့်သောအခါ ရဟန်းပြု၍ ကမ္မ-
ဌာန်းတရား ကြိုးစားအားထုတ်ကာ ရဟန္တာ
အဖြစ်သို့ ရောက်လေ၏။ မဟာပန္နကထေရ်
သည် မိမိရရှိ ခံစားရသောဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်
ချမ်းသာကို ညီငယ် စူဠပန္နကလည်း ရရှိ
ခံစားစေလိုသောကြောင့် အဘိုး ဓနသေဠိ
သုဌေးကြီးကို ပန်ကြားကာ စူဠပန္နကကို
ရှင်သာမဏေ ပြုပေးလေသည်။ စူဠပန္န-
ကသည် ကဿပဘုရား လက်ထက်တော်က
ဉာဏ်လေးသော ရဟန်းတပါးကို ပြက်ရယ်

ပြောင်လှောင် ပြုခဲ့ဖူးသောကြောင့် “ပဒုမ္မာယထာ ကောကနဒိ သုဂန္ဓိ” အစဖြစ်သော ၁-ဂါထာကို ၄-လ သင်ယူသော်လည်း နှုတ်တက်ရှုရှု မရရှိပေ။ သို့ဖြစ်၍ “စူဠပန္နက သင်သည် သာသနာတော်နှင့် မထိုက်တန်၊ ၄-လတိုင်တိုင် သင်ယူသော်လည်း ၁-ဂါထာကိုမျှ နှုတ်တက်ရှုရှု မရရှိ၊ အဘယ်သို့လျှင် ရဟန်းကိစ္စ ပြီးဆုံးစေနိုင်မည်နည်း၊ ဤကျောင်းတော်မှ ထွက်သွားလော့” ဟု နောင်တော် မဟာပန္နကထေရ်သည် ကြိမ်းမောင်းပြောဆိုကာ ကျောင်းတော်မှ နှင်ထုတ်လေသည်။ စူဠပန္နကမူကား ဘုရားသာသနာတော်ကို နှစ်သက်မြတ်နိုးသဖြင့် လူမထွက်လိုပေ။ သမားတော်ကြီး ဇီဝကသည် ဘုရားရှင်နှင့် တကွ သံဃာငါးရာ ဆွမ်းစားပင့်သောအခါ “စူဠပန္နကမှတပါး အခြား သံဃာတို့အား ပင့်ဖိတ်ခြင်းကို လက်ခံ၏” ဟု ပြောဆိုသော ဆွမ်းညွှန်းပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သူ နောင်တော် မဟာပန္နကထေရ်၏စကားကို ကြားသိသဖြင့် “ငါ၏ နောင်တော်သည် ငါ့အပေါ်ဝယ် စိတ်ပျက်လေပြီ၊ ယခုအခါ ငါသည် သာသနာတော်၌ နေထိုင်ခြင်းဖြင့် အကျိုးမရှိတော့ပြီ၊ လူထွက်ကာ ဒါနစသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို ပြုလုပ်၍ အသက်မွေးတော့အံ့” ဟု ကြံစည်ပြီးလျှင် နောက်တနေ့ နံနက်စောစောထ၍ လူထွက်ရန် သွားလေ၏။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားသည် စူဠပန္နက၏ မင်္ဂလိရအံ့သော အကြောင်းကို သိမြင်တော်မူ၍ ကြိုတင်ကာ ကျောင်းတံခါးမုခ် အနီး၌ စင်္ကြံကြွလျက် နေတော်မူ၏။ စူဠပန္နကသည် မြတ်စွာဘုရား စင်္ကြံကြွနေသည်ကို မြင်သဖြင့် အနီးသို့ချဉ်းကပ်ကာ ရှိခိုးဦးခိုက်လေ၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် “စူဠပန္နက သင်သည် ဘယ်အတွက် ကြောင့် စောစောထွက်လာသနည်း၊ ဘယ်အရပ်သို့ သွားမည်နည်း” ဟု မေးမြန်းတော်မူသဖြင့် စူဠပန္နကသည် အကြောင်းစုံ

လျှောက်ထားလေ၏။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားသည် “ချစ်သား စူဠပန္နက စာပေကျမ်းဂန်ကို သင်ယူသရဇ္ဈာယ်မှု မပြုနိုင်ကာမျှဖြင့် ငါဘုရား သာသနာတော်၌ မနေထိုက်သည် မဟုတ်၊ ချစ်သား မစိုးရိမ်လင့်” ဟု နှစ်သိမ့်စကား ပြောကြားကာ စူဠပန္နက၏ဦးခေါင်းကို လက်တော်ဖြင့်သုံးသပ်လျက် လက်မောင်းကိုင်ကာ စူဠပန္နကကိုခေါ်ဆောင်တော်မူခဲ့၍ ဂန္ဓကုဋိအနီး၌နေစေတော်မူ၏။ ထိုနောက်မြတ်စွာဘုရားသည် ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော အဝတ်ပိုင်းကို တန်ခိုးတော်ဖြင့် ဖန်ဆင်းကာ ပေးတော်မူ၍ “ချစ်သား စူဠပန္နက အရှေ့အရပ်သို့ မျက်နှာမူ၍ ဤအဝတ်ပိုင်းကို ‘ရဇောဟရဏံ၊ ရဇောဟရဏံ’ (=မြို့ကိုဆောင်ပေ၏၊ မြို့ကိုဆောင်ပေ၏) ဟု နှလုံးသွင်းကာ လက်ဖြင့် ဆုပ်နယ်သုံးသပ်လျက် ထိုင်နေရစ်လော့” ဟု မှာကြား ပြောဆိုကာ ရဟန်းအပေါင်း ခြံရံလျက် ဇီဝကအိမ်သို့ ဆွမ်းစား ကြွတော်မူလေသည်။

“စူဠပန္နကသည် နေ့ကိုကြည့်ရှုကာ ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော အဝတ်ပိုင်းကို အထပ်ထပ်သုံးသပ်သည် ရှိသော် ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော အဝတ်ပိုင်းသည် ညစ်နွမ်းလေ၏။ ထိုအခါ စူဠပန္နကသည် “ဤအဝတ်ပိုင်းသည် အလွန်ဖြူစင်သန့်ရှင်းခဲ့၏။ ဤအတ္တဘောကို အမှီပြု၍ ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော သဘောကိုစွန့်ကာ ဤကဲ့သို့ ညစ်နွမ်းမှုဖြစ်ရ၏။ သင်္ခါရတရားတို့သည် အမြဲမရှိလေစွတကား” ဟု ဆင်ခြင်စဉ်းစား ဝိပဿနာပွားများလေ၏။ စူဠပန္နက၏ စိတ်သည် ဝိပဿနာသို့ရောက်သည်ကို ဘုရားရှင် သိမြင်တော်မူ၍ “စူဠပန္နက အဝတ်ပိုင်း ညစ်နွမ်းသည်ကို ‘ရဇံ၊ ရဇံ’ (=မြို့၊ မြို့) ဟု မှတ်သားမှုမပြုလင့်၊ သင်၏ကိုယ်တွင်း၌ ရာဂစသော ကိလေသာ မြို့များစွာရှိပေ၏။ ထိုကိလေသာမြို့တို့ကို ပယ်ရှားလေလော့” ဟု မိန့်တော်မူလျက် ရောင်ခြည်တော်လွှတ်ကာ

စူဠပန္နက၏ ရှေ့မှောက်၌ ထိုင်နေဘိသကဲ့သို့ ကိုယ်ထင်ရှား ပြတော်မူပြီးလျှင် “ရာဂေါ ရဇော န စ ပန ရေဏု ဝုစ္စတိ” အစပြောသော ၃-ဂါထာကို ဟောတော်မူသည်။ ၃-ဂါထာ ကြားနာရသည့်အဆုံး၌ စူဠပန္နကသည် ပဋိ- သမ္ဘိဒါ၄-ပါး၊ အဘိညာဉ် ၆-ပါးတို့နှင့်တကွ ရဟန္တာ ဖြစ်လေသည်။ ပိဋကသုံးပုံလည်း နှုတ်ဝယ်မိမိ ရရှိလေသည်။

ဇီဝကသည် မြတ်စွာဘုရားအား ယာဂု ဆွမ်းဆက်ကပ်သောအခါမြတ်စွာဘုရားသည် “ဒကာတော်ဇီဝက ကျောင်း၌ ရဟန်းများ ရှိကြသေးသည် မဟုတ်လော” ဟု မိန့်တော်မူ ပြီးလျှင် လက်တော်ဖြင့် သပိတ်ကို ပိတ်တော် မူလေသည်။ ထိုအခါ မဟာပန္နကထေရ်သည် “မြတ်စွာဘုရား ကျောင်း၌ ရဟန်းမရှိတော့ ပါ” ဟု လျှောက်ထားလေသည်။ မြတ်စွာ ဘုရားသည် “ဒကာတော်ဇီဝက ကျောင်း၌ ရဟန်းရှိပေသေး၏” ဟု ထပ်၍ မိန့်တော်မူ ပြန်သည်။ ဇီဝကသည် ကျောင်း၌ ရဟန်း တော်များ ရှိမရှိ သိရှိရန် ယောက်ျား တယောက်ကို စေလွှတ်လိုက်လေသည်။ ထို အခါ စူဠပန္နကသည် “ငါ၏ နောင်တော် သည် ကျောင်း၌ ရဟန်းမရှိဟု ပြောဆိုဘိ၏။ ကျောင်း၌ ရဟန်းများစွာ ရှိသည့်အဖြစ်ကို ငါ၏နောင်တော် သိစေအံ့” ဟု အကြံပြုကာ ဇီဝက၏ သရက်ဥယျာဉ်တခုလုံး သင်္ကန်း ချုပ်ခြင်း၊ သင်္ကန်းဆိုးခြင်း၊ စာပေကျမ်းဂန် သရဇ္ဈာယ်ခြင်းစသော အမှုအရာ အသွင် သဏ္ဌာန် ပုံဟန်အားဖြင့် တပါးနှင့်တပါး မတူထူးခြား ကွဲပြားသော ရဟန်းတထောင် ဖန်ဆင်းထားလေသည်။ စေလွှတ်လိုက်သော ယောက်ျားသည် ကျောင်း၌ ရဟန်းများစွာ တွေ့မြင်ရ၍ ပြန်သွားကာ “ဆရာ သရက် ဥယျာဉ်တခုလုံး ရဟန်းတို့ဖြင့် ပြည့်နေပါ၏။ မည်သည့်ရဟန်းကို ပင့်ခွဲရမည် မသိပါ” ဟု ဇီဝကအား ပြောကြားလေသည်။ ဇီဝက

သည် “မြတ်စွာဘုရား ကျောင်း၌ရှိနေသော ရဟန်းကား မည်သူပါနည်း” ဟု ဘုရားရှင် အား လျှောက်ထားပြန်သည်။ မြတ်စွာဘုရား သခင်သည် စူဠပန္နကထေရ် ဖြစ်ကြောင်း မိန့်တော်မူလေသည်။ ဇီဝကသည် စူဠပန္နက ထေရ်ကို မေးမြန်း၍ ပင့်ခွဲရန် မှာကြား ပြောဆိုကာ စေလွှတ်လိုက်ပြန်သည်။ အပင့် သွားသူသည် ကျောင်းသို့သွားကာ “အဘယ် ရဟန်းသည် စူဠပန္နက ဖြစ်ပါသနည်း” ဟု လျှောက်ထားလေလျှင် “ငါ စူဠပန္နက၊ ငါ စူဠပန္နက” ဟု ရဟန်းတထောင်လုံးကပင် တ ပြိုင်နက်မိန့်တော်မူကြသည်။ အပင့်သွားသော သူသည် ပြန်လာကာဇီဝကအား အကြောင်း စုံ ပြောကြားလေသည်။ ဇီဝကသည် “ငါ စူဠပန္နက” ဟု ဦးစွာပြောဆိုသော ရဟန်းကို လက်ကိုင်ကာ ပင့်ခွဲရန် လွှတ်လိုက်ပြန်သည်။ အပင့်သွားသောသူသည် မှာကြားသည့်အ တိုင်း ဦးစွာပြောဆိုသောရဟန်းကို ကိုင်လိုက် သော အခါ ကြွင်းသောရဟန်းတို့သည် ကွယ် ပျောက်ကြလေသည်။ စူဠပန္နကထေရ်သည် အပင့်လာသူနှင့်အတူ ဇီဝကအိမ်သို့ ကြွလာ တော်မူသည်။ ဆွမ်းစားပြီးသောအခါ မြတ် စွာဘုရားတိုက်တွန်းတော်မူချက်အရ စူဠပန္န ကထေရ်သည် ခြင်္သေ့မင်းကဲ့သို့ ရဲတင်းသော အသံဖြင့် ပိဋကသုံးပုံကို မွေနှောက်ချောက် ချားကာ ဆွမ်းအနုမောဒနာတရား ဟော ကြားတော်မူသည် (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅-၁၇၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈-၂၇၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄-၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄၊၁၈၉၊၁၉၀။ အပါ၊ဋ္ဌ။၂။၈။ ၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀-၅)။

စူဠပန္နကထေရ်သည် ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင် လက်ထက် ဟံသာဝတီပြည်၌ သူကြွယ်ဖြစ် စဉ်အခါ ရဟန်းတပါးကို စိတ်ဖြင့် ပြီးသော ခန္ဓာကိုယ်ကို ဖန်ဆင်းနိုင်သော (=မနော- မယကာယအဘိနိမ္မိတ) အရာ၊ ရူပါဝစရဈာန် စိတ်ကို လည်စေနိုင်သော (=စေတောဝိဝဋ္ဌ)

အရာတို့၌ တေဒဂ်ဂုဏ်ထူးဖြင့် ချီးကျူးခြင်း ခံရသည်ကိုတွေ့မြင်ရ၍ “နောင်သောအခါ ဘုရားရှင်သာသနာတော်၌ ဤ ရဟန်းကဲ့သို့ တေဒဂ်ဂုဏ်ထူးဖြင့် ချီးကျူး ခြင်းခံရပါလိမ့်”ဟုဆိုတောင်းမူပြုကာ ဘုရား ရှင်အမှူးရှိသော သံဃာတော်တို့အား ၇-ရက် ပတ်လုံးအလှူကြီး ပေးလှူခဲ့သည် (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၄)။ (အပ၊၁။၆၃-၌ ရသေ့ပြု၍ ဟိမဝန္တာ၌နေစဉ်ပဒုမ္မတ္တရ ဘုရား ရှင်အား ပန်းထီးဖြင့်လှူဒါန်းပူဇော်ခဲ့သည်-ဟု ဆိုသည်။) ထိုကောင်းမှုကြောင့် ဤဘုရား ရှင်သာသနာတော်၌ “မနောမယကာယအ- ဘိနိမ္မိတ စေတောဝိဝဇ္ဇ” ဟူသော အရာဌာ နှ ၂-ခုတို့၌ တေဒဂ်ဂုဏ်ထူးဖြင့် ချီးကျူး ခြင်းခံရသည် (အံ၊၁။၂၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀)။ ဂ-ကျိပ်သော မဟာသာဝကတို့တွင် တပါးအ ပါအဝင် ဖြစ်သည် (ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၂၉၁။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၂)။

စူဠပန္နက ထေရ်သည် ရဟန်းမတို့အား ဆုံးမဩဝါဒပေးရန် အလှည့်ကျသောအခါ “အဓိစေတသော အပ္ပမဇ္ဇတော” အစဖြာ သော ဘ-ဂါထာကိုပင် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ဟောကြားလေ့ရှိသည်။အခါတပါး ရဟန်းမ တို့အား ဆုံးမဩဝါဒပေးရန် စူဠပန္နက ထေရ် အလှည့်ရောက်သောအခါ “ယနေ ဩဝါဒ သည် ပြည့်စုံလိမ့်မည်မဟုတ်၊ အရှင်စူဠပန္နက ထေရ်သည် ဟောနေကျ ‘အဓိစေတသော အပ္ပမဇ္ဇတော’ စသော ဘ-ဂါထာကိုပင် အ ဖန်ဖန်အထပ်ထပ် ဟောကြားပေလိမ့်”ဟု ပြောဆိုကြသော ရဟန်းမတို့၏ စကားကို ကြားသဖြင့် ကောင်းကင်ယံသို့ ပျံတက်ပြီး လျှင် ကောင်းကင်၌ စကြိုသွားခြင်း၊ ရပ် ခြင်း၊ ထိုင်ခြင်း၊ အိပ်ခြင်း၊အခိုးအလျှံ လွှတ် ခြင်း၊ ပျောက်ကွယ်ခြင်း စသောတန်ခိုးပြာဋိ ဟာကိုပြတော်မူကာ ဟောနေကျ ဂါထာနှင့် တကွ များစွာသောဘုရားစကားတော်တို့ကို

နေဝင်သည် တိုင်အောင် ဟောကြားဆုံးမ တော်မူသည်။ ရဟန်းမတို့သည် စူဠပန္နက ထေရ်၏ဩဝါဒစကားနာကြား၍ ပြန်လာကြ သောအခါ မြို့တံခါးပိတ်ထားသဖြင့် မြို့ပြင် ဘက်၌ ကျိန်းစက်ကြပြီးလျှင် နံနက်စော စောထ၍ မြို့တွင်းသို့ဝင်လာကြသည်ကို လူ အများ တွေ့မြင်ကြသဖြင့် “ဤရဟန်းမတို့ သည် ကျောင်းအရာမတွင်း၌ ရဟန်းတို့နှင့် အတူတကွ နေထိုင်ကာ ယခုအခါမှ မြို့တွင်းသို့ ဝင်လာကြသည်”ဟု ကဲ့ရဲ့ပြောဆို စကား တင်းဆို ကြသည်ကို အကြောင်းပြု၍ နေဝင် သည့်တိုင်အောင် ရဟန်းမတို့ကို ဆုံးမဩဝါဒ မပေးရန် ရဟန်းတို့အား ဘုရားရှင် သိက္ခာ ပုဒ်ပညတ်တော်မူရသည်(ဝိ၊ ၂။၇၇-ဂ။)။

စူဠပန္နကထေရ (ပ) [စူဠပန္နက+ထေရ] စူဠ- ပန္နကထေရ်။စူဠပန္နကထေရော ပန ကော- ဝဇ္ဇနေန သမဏသဟဿံ မာပေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၄။ (- ၁၆၅၊၁၇၀-၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၊ ၂၇၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၉၊ ၁၉၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ဂ-၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇။ ဝိမတိ၊၂။၂။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၆၀။)

စူဠပန္နကထေရအပဒါန (န) [စူဠပန္နကထေရ+ အပဒါန] စူဠပန္နကထေရ်၏-အကြောင်း- အပဒါနံ။ အပ၊၁။၆၃။

စူဠပန္နကထေရဂါထာ (ထိ) [စူဠပန္နကထေရ+ ဂါထာ] စူဠပန္နကထေရ်-ရွတ်ဆို-ကျူးရင့် -အပ်သော ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၃၀၃။

စူဠပန္နကဒါရက (ပ) [စူဠပန္နက+ဒါရက] စူဠ- ပန္နကမည်သော သူငယ်။ထေရော စူဠပန္နက- ဒါရကံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဒသသု သီလေသု ပတိ- ဌာပေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။

စူဠပန္နကသာမဏေရ (ပ) [စူဠပန္နက+သာမ- ဏေရ] စူဠပန္နကသာမဏေ၊ သာမဏေစူဠ-

ပန္နက၊ ရှင်စူဠပန်။ စူဠပန္နကသာမဏေရော
ဘာတိကဿ သန္တိကေ...ဣမံ ဂါထံ ဂဏာ-
တိ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၆ဂ။ (-ဇာ၊ဌ၊၁။၁၃၂။)

စူဠပန္နကသုတ္တ (န) [စူဠပန္နက+သုတ္တ] စူဠ-
ပန္နက သုတ်၊ ထက်ဝယ် ဖွဲ့ခွေလျက် ကိုယ်ကို
ဖြောင့်မတ်စွာထားကာ သတိကို ချေးရှုဖြစ်
စေ၍ မြတ်စွာဘုရား၏ မနီးမဝေး၌ ထိုင်နေ
သော စူဠပန္နကထေရ်ကို ဘုရားရှင် မြင်တော်
မူ၍ “ကောင်းစွာထားအပ်သော ကိုယ်စိတ်
ရှိသည်ဖြစ်၍ ရပ်သည်ဖြစ်စေ၊ ထိုင်သည်ဖြစ်
စေ၊ လျောင်းသည်ဖြစ်စေ၊ သွားသည်ဖြစ်
စေ သတိတရားလက်ကိုင်ထားသော ရဟန်း
သည် ရှေ့နောက်ဖြစ်သော ဈာန် မဂ်ဖိုလ် အ
ကျိုးထူးကို ရရာ၏။ ဈာန် မဂ်ဖိုလ် အကျိုး
ထူးကိုရသောကြောင့် သေမင်းမမြင်ရာနိဗ္ဗာန်
သို့ ရောက်နိုင်ရာ၏”ဟု မြတ်စွာဘုရား ဥဒါန်း
ကျူးရင့်သော သုတ်။ ဥဒါနပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊
၁၀-သုတ်။ ဥဒါန။၁၅၀-၁။

စူဠပဒုမဇာတက (န) [စူဠ+ပဒုမ+ဇာတက]
စူဠပဒုမ ဇာတ်၊ စိဉ္ဇမာဏဝိကာအလောင်း
မိဖုရားသည်လက် ခြေ နား နှာခေါင်း အဖြတ်
ခံရသော ဒေဝဒတ်အလောင်း ခိုးသူကို တပ်
နှစ်သက်သောကြောင့် ရေငတ်စဉ် လကျာ
လက်ရုံး သွေးကိုဖောက်၍ တိုက်ခဲဘူးသော
သစ်သီးကြီးငယ်ကို ရှာဖွေ၍ ကျွေးမွေးနေ
သော ဘုရားအလောင်း ပဒုမ မင်းသားကို
မာယာဖြင့် လှည့်ဖျား၍ ချောက်ထဲတွန်းချ
သတ်ဖြတ်ဘူးသည်ကို ပြဆိုသော ဇာတ်။
ဇာတက ပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၃-ဇာတ်။
ဇာ၊၁။၅၀။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၀၅၊၁၁၀။

စူဠပရိစ္ဆန္ဒ (တိ) [စူဠ+ပရိစ္ဆန္ဒ] အနည်းငယ်
အကာအရံရှိသော၊ အနည်းငယ် ကာရံအပ်
သော။ တာဒိသာယ ဟိ ဂဗ္ဘပါဠိယာ ပမုခံ
တိသု ဒိသာသု ဘိတ္တိနံ အဘာဝေန ကေ-

ဒိသာယ ဂဗ္ဘဘိတ္တိမတ္တေန သဗ္ဗစ္ဆန္တံ စူဠပရိစ္ဆန္ဒံ
နာမ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၆။

စူဠပလောဘနဇာတက (န) [စူဠ+ပလောဘန
+ဇာတက] စူဠပလောဘန ဇာတ်။ ဘုရား
အလောင်း အနိတ္တိဂန္ဓ မင်းသားကို မာတုဂါမ
ဖျားယောင်း သွေးဆောင်ပုံကို အကျဉ်းအား
ဖြင့် ပြဆိုသော ဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၃-
နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၇၆။

စူဠပဝါရဏာ (ထိ) [စူဠ+ပဝါရဏာ] ပဝါ-
ရဏာငယ်။ (သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ပြုအပ်သော
ပဝါရဏာတမျိုး။) သီဟဠဒီပေ ကိရ စူဠပဝါ-
ရဏာ နာမ အတ္ထိ။ ဝဇီရ။၄၇၂။

စူဠပါလ (ပု) [စူဠ+ပါလ] စူဠပါလမည်သော
သူ၊ စူဠပါလသည် သာဝတ္ထိပြည် မဟာသုဝဏ္ဏ
သူကြွယ်၏ သားဖြစ်သည်။ စက္ခုပါလထေရ်
(မဟာပါလ) ၏ ညီဖြစ်သည်။ သူဌေးကြီး
သည် မိမိစောင့်ရှောက် သုတ်သင်အပ်သော
တောစိုးသစ်ပင်ကို အမှီပြု၍ (သစ်ပင်စောင့်
နတ်၌ ဆုတောင်း၍) ရသောကြောင့်၎င်း၊
မဟာပါလအောက် ငယ်သောကြောင့်၎င်း၊
စူဠပါလဟု မှည့်ခေါ်သည်။ ဓမ္မာဌ၊၁။၂-၃။
ထေရ၊ဌ၊၁။၂၄၇။

စူဠပါလိတ (ပု) [စူဠ+ပါလိတ] စူဠပါလိတ
မည်သောသူ (စူဠပါလပင် ဖြစ်သည်)။
ဇေတဝနေ စူဠပါလိတေန ကာရိတာယ
ပဏ္ဏသာလာယ ဖလကေ နိသီဒါပေတွာ။
ထေရ၊ဌ၊၁။၂၅၀။

စူဠပါသဒ (ပု) [စူဠ+ပါသဒ] ငယ်သော
ပြာသာဒ်၊ ပြာသာဒ်ငယ်။ စူဠပါသဒါ (ဒီ၊
ဌ၊၃။၄၃)တိ ခုဒ္ဒကပါသဒါ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၆။

စူဠပါသဒသတ (န) [စူဠပါသဒ + သတ]
ပြာသာဒ်ငယ်တရာ။ သာ “သုဒ္ဓပါသဒေါ
န သောဘတီ”တိ တံ ပရိဝါရေတွာ ပဉ္စ-
ဒုဝခုဂေဟသတာနိ ပဉ္စစူဠပါသဒသတာနိ

ပဉ္စဒိဃသလသတနိ စ ကာရာပေသိ။ ဒိ၊
ဌ၊၃။၄၃။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၆။)

စူဠပိဏ္ဍပါတိက (ပ) [စူဠ+ပိဏ္ဍပါတိက] စူဠ-
ပိဏ္ဍပါတိကထေရ်၊ ပိဏ္ဍပါတ်ဓုတင်ဆောင်
သော ထေရ်ငယ်။ ဝါတမိဂေါ စူဠပိဏ္ဍပါတိ-
ကော၊ ဗာရာဏသီရာဇာ ပန အဟမေဝ
အဟောသိန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၇။

စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေရ (ပ) [စူဠ+ပိဏ္ဍပါ-
တိက + တိဿထေရ] စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿ
ထေရ်၊ ပိဏ္ဍပါတ်ဓုတင်ဆောင်သော တိဿ
ထေရ်ငယ်။ (က) တပည့် ၃-ယောက်တို့ကို
အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်စေသော စူဠပိဏ္ဍ-
ပါတိကတိဿထေရ်။ (ခ) ကာဠဒိဃဝါပီ
အိုင်အတွင်း ဆင်သေကောင်၌ အသုဘနိမိတ်
ထင်သော စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿထေရ်။ (ဂ)
ရောဟဏဇနပုဒ် ဂါမေဏ္ဍဝါလမဟာဝိဟာရ၌
နေသော စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿထေရ်။ (ဃ)
မခုအင်္ဂဏရွာ ဂိရိဝိဟာရ၌နေသော စူဠပိဏ္ဍ-
ပါတိကတိဿထေရ်။ (င) ရာဇဂြိုဟ်ပြည်
သူဌေးသားဖြစ်သော စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿ
ထေရ်။ (က) သော အာစရိယတော ဒုဝိဓံ
သင်္ဂဟံ လဘန္တော သာသနေ ဝုဇ္ဈိံ ဝိရုဇ္ဈိံ
ဝေပုလ္လံ ပါပုဏာတိ စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿ-
တ္ထေရဿ အန္တေဝါသိကာ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၁၁။ (ခ) စူဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေရဿ
ဟိ ကာဠဒိဃဝါပီယာ အန္တော ဟတ္ထိကုဏပေ
နိမိတ္တံ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆။ (ဂ) စူဠ-
ပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေရော တဿ ကထံ
သုတွာ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၇။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၇၉။)
(ဃ) တသ္မိံ ခဏေ ဂိရိဝိဟာရဝါသီ စူဠ-
ပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေရော “မာ အယံ
သတ္တော မယံ ပဿန္တော နဿတူ”တိ ဂန္ဓာ
တဿ ဂေဟဒ္ဓါရေ အဋ္ဌာသိ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၀၈။
(င) သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟာရန္တော စူဠ-
ပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေရံ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။
ဇာ၊ဌ၊၁။၁၇။

စူဠပိတိ (ပ) [စူဠ+ပိတု။ ဥ-ကိဏ္ဍုပ္ပိ။] အဘ
အောက်ငယ်သောသူ၊ အဘ၏ညီ၊ ဘထွေး။
ကေံ တဋ္ဌာကံ နိဿာယ ဒွိန္ဒံ စူဠပိတိမဟာပိ-
တိပုတ္တာနံ ဒေ ဂါမာ။ သံ၊ဌ၊၃။၃၁။ (-
မ၊ဌ၊၂။၁၃၈။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၈။)

စူဠပိတု (ပ) [စူဠ+ပိတု] အဘအောက်ငယ်
သောသူ။ အဘ၏ညီ၊ ဘထွေး။ မဟာပိတာ
အဟောသိ၊ စူဠပိတာ အဟောသိ။ မိလိန္ဒ။
၂၀၁-၂။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၆၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉။
ဒီ၊ဌ၊၂။၆၇။ သံ၊ဌ၊၁။၁၄၈၊၃၁၇။ သံ၊ဌ၊၂။
၂၃၁။ အံ၊ဌ၊၁။၁၆၇၊၃၀၈၊၃၃၆။ အံ၊ဌ၊၂။
၃၁၁၊၃၆၇။ အံ၊ဌ၊၃။၁၃၈၊၈၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။
၂၈၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၂၈၊၁၅၄၊၃၇၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။
၃၈၄။ ဥဒါန၊ဌ၊၃၄၇။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၃၆၊
၃၃၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၆၉။ မဟာနိ၊ဌ၊၃၅၄။ ဇာ၊
ဌ၊၁။၁၃၁၊၁၇၇၊၃၂၇၊၄၁၁။ ဇာ၊ဌ၊၂။၅၊
၃၅၃။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၈၈။
မ၊ဋီ၊၃။၆၂။)

စူဠပိတုတ္ထေရ (ပ) [စူဠပိတု+ထေရ] ဘထွေး
ဖြစ်သောထေရ်၊ဘထွေးတော်ထေရ်။ “အမှာ-
ကံ မာတုလတ္ထေရော၊ အမှာကံ စူဠပိတုတ္ထေ-
ရော”တိ ဝဒန္တာနံ ပရေသံ ဥပါဒါနဿ ပစ္စ-
ယာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၈၂။

စူဠပိတုပုတ္တ (ပ) [စူဠပိတု+ပုတ္တ] ဘထွေး၏
သား။ သကျကုလပုသုတော စာယံ အာ-
ယသ္မာ တထာဂတဿ ဘာတာ စူဠပိတု-
ပုတ္တော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၆။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၇၈။ (-ဝိ၊
ဌ၊၃။၁၂၄။ ဒီ၊ဌ၊၁။၅။ အံ၊ဌ၊၁။၁၄၈။ ဓမ္မ၊
ဌ၊၁။၂၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၁-
၂၊၁၆၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀။ အံ၊ဋီ၊
၁။၃၂။)

စူဠပုဏ္ဏကုဋုမ္ပိက (ပ) [စူဠ+ပုဏ္ဏ+ကုဋုမ္ပိက]
ငယ်သော ပုဏ္ဏသုကြွယ်၊ ပုဏ္ဏသုကြွယ်ငယ်။
ထေရဿ ကနိဋ္ဌော စူဠပုဏ္ဏကုဋုမ္ပိကော
“မယံ ဘာတာ အဝဿယော ဟောတူ”တိ

ထေရဿ နမဿမာနော အဋ္ဌာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၂၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။

စူဠပုဏ္ဏမသုတ္တ (န) [စူဠ+ပုဏ္ဏမ+သုတ္တ] စူဠ-
ပုဏ္ဏမသုတ်။ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် သာ-
ဝတ္ထိပြည်ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံး
နေတော်မူစဉ် တခုသောလပြည့်နေ့ ညအခါ
မြတ်စွာဘုရားကို ခြံရံ၍ ဆိတ်ငြိမ်စွာနေကြ
သော ရဟန်းတော်တို့အား သူယုတ်မာ၊
သူတော်ကောင်းတို့၏ သဘောလက္ခဏာနှင့်
ယင်းတို့၏လားရာဂတိတို့ကို ဟောကြားသော
သုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၁-
ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ မ၊၃။၇၀-၄။

စူဠဗောဓိ (ပု) [စူဠ+ဗောဓိ] စူဠဗောဓိမည်
သောသူ။ စူဠဗောဓိပရိဗိုဇ်။ ပုနာပရံ ယဒါ
ဟောမိ၊ စူဠဗောဓိသုသီလဝါ။ စရိယာ။၄၀၁။
စူဠဗောဓိတိ မဟာဗောဓိပရိဗ္ဗာဇကတ္တဘာဝံ
ဥပါဒါယ ဣဓ “စူဠဗောဓိ”တိ သမညာ
အာရောပိတာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၃၁။

စူဠဗောဓိဇာတက (န) [စူဠဗောဓိ+ဇာတက]
စူဠဗောဓိဇာတ်။ ဘုရားလောင်း စူဠဗောဓိ-
ပရိဗိုဇ်သည် သည်းခံခြင်း ‘ခန္တီပါရမီ’ ဖြည့်
ကျင့်သည်ကို ပြဆိုသောဇာတ်။ဇာတကပါဠိ၊
၁၀-နိပါတ်၊ ၅-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၂၀၇-ဂ။

စူဠဗောဓိတာပသ (ပု) [စူဠဗောဓိ+တာပသ]
စူဠဗောဓိရသေ့။သစေပနသော သပ္ပုရိသော
ကုဇ္ဈတိ၊ အထ ကုဒ္ဓေါပိ တံ ကောပံ နာဝိ-
ကရောတိ စူဠဗောဓိတာပသော ဝိယ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၇။၁၅၃။

စူဠဗျူဟ (န) [စူဠ+ဗျူဟ] စူဠဗျူဟသုတ်။
ယာနိ ဘဂဝတာ ဣမမ္ပိ သမာဂမေ စရိယ-
ဝသေန ဆ သုတ္တာနိ ကထိတာနိ။ သေယျထိ-
ဒံ ? ပုရာဘေဒသုတ္တံ ကလဟဝိဝါဒသုတ္တံ စူဠ-
ဗျူဟံ မဟာဗျူဟံ တုဝဋ္ဌကံ ဣဒမေဝ
သမ္မာပရိဗ္ဗာဇနိယန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။

စူဠဗျူဟသုတ္တ (န) [စူဠဗျူဟ+သုတ္တ] စူဠ-
ဗျူဟသုတ်။ မိမိတို့၏ မိစ္ဆာအယူဝါဒ၌ စွဲမြဲ
စွာ ယူဆယုံကြည်ကြသော သူတို့၏ အယူ
ဝါဒတို့ကို နိမ္မိတဘုရားရှင် မေးမြန်း၍ ပကတိ
ဘုရားရှင်ဖြေကြားသောသုတ်။သုတ္တနိပါတ-
ပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁၂-သုတ်။ သုတ္တနိ၊၄၁၅-ဂ။
မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၂-သုတ်။ မဟာ-
နိ၊၂၂၀-၂၃၆။ (“ပရဿ စေ ဓမ္မမနာ-
နဇာနံ။ပ။ သဗ္ဗေပိ မေ ဒိဋ္ဌိပရိဗ္ဗာသာနာ”
ဟူသော ဂါထာနှင့်၊ “နဝါဟမေတံတတိယန္တိ
ဗြူမိ၊ တမာဟု ဗာလာ မိထု အညမည်”
ဟူသော ရှေ့ ၂-ပါဒဟု ဆိုအပ်သော ရှေ့
ထက်ဝက်ဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်
အဓိပ္ပါယ်ကို “သန္နိဋ္ဌိယာ စေ န ဝိဝဒါတာ
။ပ။ ဒီဋ္ဌိဟိ တေသမ္ပိ တထာ သမတ္တာ” ဟူ
သော ဂါထာနှင့်၊ “သကံ သကံ ဒိဋ္ဌိမကံသု
သစ္စံ၊ တသ္မာ ဟိ ဗာလောတိ ပရံ ဒဟန္တိ”
ဟူသော နောက် ၂-ပါဒဟု ဆိုအပ်သော
နောက် ထက်ဝက်ဖြင့် ပေါင်းစု၍ ဆိုအပ်
သောကြောင့်၎င်း၊ မဟာဗျူဟသုတ်အောက်
နည်းပါးသောကြောင့်၎င်း၊ “စူဠဗျူဟ
သုတ်”ဟု အမည်ရသည်။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၁၆။ မိစ္ဆာအယူရှိသောသူ အား
လုံးတို့သည် “ငါတို့သည် ကောင်းသော
သဘောရှိကြပေကုန်၏”ဟု ပြောဆိုကြကုန်
၏။ ကောင်းသောသဘောရှိ၏ဟု ယူဆကြ
သော သူတို့သည် မိမိတို့၏ အယူဝါဒ၌ တည်
ကြကုန်သလော၊ သို့မဟုတ် တပါးသော အ
ယူဝါဒကိုလည်း ယူကြကုန်သလောဟု စိတ်
အကြံဖြစ်ကြ၊ဝိတက်ဒုစရိတ်ရှိကြသော အချို့
သော နတ်တို့အား ထိုစိတ်အကြံကို ပြလို
သောကြောင့် စူဠဗျူဟသုတ်ကို ဟောတော်
မူသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၁၆။ စူဠဗျူဟသုတ်သည် မဟာ-
သမယသုတ် ၆-သုတ်တွင် ၁-သုတ်အပါအဝင်
ဖြစ်သည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။)

စူဠဗျူဟသုတ္တန္တ (ပု၊န၊) [စူဠဗျူဟ+သုတ္တန္တ]
စူဠဗျူဟသုတ်။ စူဠဗျူဟသုတ္တန္တေ၊ မဟာ-
ဗျူဟသုတ္တန္တေ၊.....ဂဏနပထမတိတာနံ ဒေဝ-
တာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ မိလိန္ဒ။
၃၃။

စူဠဗျူဟသုတ္တနိဒ္ဒေသ (ပု) [စူဠဗျူဟသုတ္တ+
နိဒ္ဒေသ] စူဠဗျူဟသုတ်ကို အကျယ်-ပြရာ
-ပြကြောင်း-စကား၊ စူဠဗျူဟသုတ် အ
ဖွင့်။ အထ စူဠဗျူဟသုတ္တနိဒ္ဒေသံ (စူဠဝိယူ-
ဟသုတ္တနိဒ္ဒေသံ။ သိ၊သျှာ။မူကွဲ) ဝက္ခတိ။
မဟာနိ။ ၂၂၀။ (-မဟာနိ၊ဌ။၃၁၆။)

စူဠဘဂ (တိ) [စူဠ+ဘဂ] အနည်းငယ်သော
အဖို့ (၄-ဖို့ ၁-ဖို့၊ ၄-ပုံ ၁-ပုံ-ဖြစ်သော
အဖို့)။ စူဠကီ (၁) ကြည့်။

စူဠမဉ္ဇက (ပု) [စူဠ + မဉ္ဇက] ငယ်သော -
ညောင်စောင်း - ခုတင်၊ ခုတင် - ညောင်
စောင်း-ငယ်။ တဿ အာယသ္မတော ဝသန-
ဌာနံ အာဂတဿ စူဠမဉ္ဇကံ ဝါ အပဿေနံ
ဝါ ယံ အတ္ထိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀။

စူဠမာဂဏ္ဍိယ (ပု) [စူဠ+မာဂဏ္ဍိယ] စူဠမာဂဏ္ဍိ
ယမည်သောသူ။ စူဠမာဂဏ္ဍိယပုဏ္ဏား။ အ-
ထ ရာဇာ ဥဒေနော စူဠမာဂဏ္ဍိယေန သဒ္ဓိံ
ဝေါဟာရံ ကတွာ။ အံ၊ဌ၊၁။၃၃၆။(-ဓမ္မ၊
ဌ၊၁။၁၃၀။)

စူဠမာတု (ထိ) [စူဠ + မာတု] အမိအောက်
ငယ်သောသူ၊ အမိ၏ ညီမ၊ ဒေါ်လေး၊
မိထွေး။ ကနိဋ္ဌဘဂိနိယာ စူဠမာတုယာ
မဟာမာတုယာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၆၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉။
မဟာနိ၊ဌ။၃၅၄။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၂၉၃၊၃၀၅၊
၃၉၆။ သံ၊ဌ၊၁။၃၁၇။ သံ၊ဌ၊၂။၄၀၊၂၃၁။
အံ၊ဌ၊၁။၃၀၈။ အံ၊ဌ၊၂။၃၁၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။
၂၀၅။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၂၇၊၄၁၁။ ဇာ၊ဌ၊၂။၅။
ဝဇီရ။၁၆၈။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၅။ သာရတ္ထ၊၃။
၁၄၀။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၅။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၇၂။
အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၃။)

စူဠမာတုပုတ္တ (ပု) [စူဠမာတု+ပုတ္တ] မိထွေး၏
သား။ စူဠမာတုပုတ္တောတိ အတ္ထော။ မဟာ-
ပဇာပတိဂေါတမိယာ ဟိ သော ပုတ္တော။
ဥဒါန၊ဌ။၁၅၀။

စူဠမာလုကျသုတ္တ (န) [စူဠ+မာလုကျ+သုတ္တ]
စူဠမာလုကျသုတ်။ အရှင်မာလုကျပုတ္တထေရ်
သည် လောကသည် မြဲ၊ မမြဲ၊ လောကသည်
အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိ၊မရှိ၊ အသက်နှင့်ခန္ဓာ
ကိုယ်သည် တခြားစီဟုတ်၊ မဟုတ်၊ သတ္တဝါ
သည် သေသည့်နောက် ဖြစ်၊ မဖြစ် စသော
၁၀-ချက်သော ပုစ္ဆာများကို ဘုရားရှင်အား
မေးမြန်း လျှောက်ထားသောသုတ်။ မဇ္ဈိမ-
နိကာယ၊ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။
မ၊၂။၈၉-၉၅။

စူဠယာနက (န) [စူဠ+ယာနက] ငယ်သော
လှည်းယာဉ်၊ လှည်းယာဉ်ငယ်။ အထဿ မမ
မာတုလဿ နာမံ ကတွာ စူဠယာနကေ
နိသီဒါပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၉၂။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊
၂။၉၅။)

စူဠရထ (ပု) [စူဠ+ရထ] စူဠရထမည်သောသူ၊
စူဠရထနတ်သား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စူဠရထဒေဝပုတ္တ (ပု) [စူဠရထ+ဒေဝပုတ္တ] စူဠ-
ရထမည်သောနတ်သား၊ စူဠရထနတ်သား။
စူဠရထဒေဝပုတ္တော မဟာရထဒေဝပုတ္တော
အနေကဝဏ္ဏဒေဝပုတ္တော ဣမေ တယော
သမာနဒေဝပုတ္တာ မမ အာသန္နဌာနေ
နိဗ္ဗတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၆၉။ (-ဥဒါန၊ဌ။၁၇၉။)

စူဠရထဝိမာန (ပု၊န) [စူဠ+ရထ+ဝိမာန] စူဠ-
ရထဝိမာနဝတ္ထု၊ လူ့ဘဝက ပြုလုပ်ခဲ့သော
ဒါန၊ သီလစသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် တာ
ဝတိံသာဘုံ၌ ရတနာ ၇-ပါးဖြင့် တန်
ဆာဆင်ထားသော ၇-ယူဇနာရှိသောရထား
ဗိမာန်ဖြင့် ခမ်းနားစွာ ခံစားစံစားရသော
နတ်သား၏ဝတ္ထု။ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၂-ဝိမာန၊
၅-ဝဂ်၊ ၁၃-ဝတ္ထု၊ ဝိမာန၊ ၈၀-၉၀။

စူဠရာဟုလောဝါဒသုတ္တ (န) [စူဠ+ရာဟုလော-
ဝါဒ+သုတ္တ] စူဠရာဟုလောဝါဒသုတ်၊ မြတ်
စွာဘုရားသည် ရှင်ရာဟုလာ၏ လူနွဲ့ရင့်
ကျက်မှုကို သိမြင်တော်မူ၍ အာသဝေါကင်း
ကွာရဟန္တာဖြစ်စေရန် “စက္ခုသည် မြဲ၊ မမြဲ”
စသည်ဖြင့် အမေးအဖြေပြုကာ ရှင်ရာဟုလာ
အား ဟောကြား ဆုံးမတော်မူသော သုတ်။
မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊
၅-သုတ်၊ မ၊ ၃။ ၃၂၄ - ၃၂၇။

စူဠရာဟုလောဝါဒသုတ္တပရိယောသာန (န) [စူဠ-
ရာဟုလောဝါဒသုတ္တ+ပရိယောသာန] စူဠ-
ရာဟုလောဝါဒသုတ်၏ အဆုံး။ စူဠရာဟု-
လောဝါဒသုတ္တပရိယောသာနေ အနေကေ-
ဟိ ဒေဝတာသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ အရဟတ္တေ
ပတိဋ္ဌာတိ။ သုတ္တနိဌ၊ ၂။ ၇၇။

စူဠရောဟိတ (ပု) [စူဠ+ရောဟိတ] စူဠရောဟိတ
မည်သော နွား။ တေသု ကိရေကဿ စူဠရော-
ဟိတော နာမ ဂေါဏော အဟောသိ၊ ကေ-
ဿ မဟာရောဟိတော နာမ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၇။

စူဠလောဟိတ (ပု) [စူဠ+လောဟိတ] စူဠ-
လောဟိတမည်သောနွား။ ကနိဋ္ဌဘာတာပိဿ
စူဠလောဟိတော နာမ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄။
၁။ ၂၁၂။ (- ၂၁၃-၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၇။)

စူဠဝဂ္ဂ (ပု) [စူဠ+ဝဂ္ဂ] စူဠဝဂ်။ ငယ်သော
အပေါင်းအစု၊ ငယ်သောအပိုင်းအခန်း၊ အုပ်
စုငယ်။ တဿ တယော ဝဂ္ဂါ မဟာဝဂ္ဂေါ
မဇ္ဈိမဝဂ္ဂေါ စူဠဝဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၈။ (-
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၄။ သုတ္တနိဌ၊ ၁။
၂။ ပေတ၊ ၄။ ၃။)

စူဠဝစ္ဆတ္ထေရ (ပု) [စူဠ+ဝစ္ဆ+ထေရ] စူဠဝစ္ဆ
မည်သောထေရ်၊ စူဠဝစ္ဆထေရ်။ ပါမောဇ္ဇ-
ဗဟုလောတိ အာယသ္မတော စူဠဝစ္ဆတ္ထေ-
ရဿ (စူဠဝစ္ဆတ္ထေရဿ။ သိ၊ သျှာ။ မူကွဲ)
ဂါထာ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၆၈ - ၇၀။

အဘိဓာန်(ဝ-ဝဂ်) ၁-၃၅-ပ-မ-ဇ-သ-စ

စူဠဝဇ (ပု) [စူဠ+ဝဇ] ငယ်သောနွားခြံ၊ နွားခြံ
ငယ်။ ဂစ္ဆထ ဘဏေ စူဠဝဇဿ ဒွါရံ ဝိဝရိတော
တီသု ဂါဝုတေသု တိဿော ဘေရိယော
ဂဟေတွာ တိဋ္ဌထ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀။

စူဠဝိယူဟသုတ္တ (န) [စူဠ+ဝိယူဟ+သုတ္တ] စူဠ-
ဝိယူဟသုတ်။ (စူဠဗျူဟသုတ်ပင်ဖြစ်သည်။)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စူဠဝိယူဟသုတ္တနိဒ္ဒေသ (ပု) [စူဠဝိယူဟသုတ္တ+
နိဒ္ဒေသ] စူဠဝိယူဟသုတ်ကို အကျယ် - ညွှန်ပြ
ရာ ညွှန်ပြကြောင်း - စကား၊ စူဠဝိယူဟသုတ်
အဖွင့်။ စူဠဗျူဟသုတ္တနိဒ္ဒေသ - ကြည့်။

စူဠဝေဒလ္လ (န) [စူဠ+ဝေဒလ္လ] စူဠဝေဒလ္လသုတ်။
ဣဒမေဝ စူဠဝေဒလ္လံ အဋ္ဌပ္ပတ္တိံ ကတွာ။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၀။ (- အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၄။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၂၆၃။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၁၃၂။)

စူဠဝေဒလ္လသုတ္တ (န) [စူဠဝေဒလ္လ + သုတ္တ]
စူဠဝေဒလ္လ သုတ်၊ ဝိသာခဉပါသကာသည်
“သက္ကာယ ဟူသည်မှာ အဘယ်ပါနည်း”
ဟူသော မေးခွန်းမှစ၍ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်
အဆင့်ဆင့် မေးလျှောက်ထားသဖြင့် ဓမ္မဒိန္နာ
ထေရ်မည် သက္ကာယစသော တရားတို့ကို
ဖြေကြားသောသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလ-
ပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ မ၊ ၁။
၃၇၃ - ၉။

စူဠဝေဒလ္လသုတ္တပဒ (န) [စူဠဝေဒလ္လ+သုတ္တပဒ]
စူဠဝေဒလ္လသုတ်ပုဒ်။ ဝိသာခဿ နာမ ဂဟ-
ပတိနော ဝုတ္တံ စူဠဝေဒလ္လသုတ္တပဒံ သာဓက-
ဘာဝေန ဒဿေတိ။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၃၃၈။

စူဠသကုလုဒါယိသုတ္တ (န) [စူဠ+သကုလုဒါယိ+
သုတ္တ] စူဠသကုလုဒါယိသုတ်၊ သကုလုဒါယိ
ပရိဗိုဇ်အား သာလွန်မြင့်မြတ်သော တရားကို
ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူအပ်သောသုတ်။
မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်၊ မ၊ ၂။
၂၂၀ - ၂၃၀။

စူဠသက္ကပဉ္စ (ပု) [စူဠ+သက္ကပဉ္စ] သိကြားမင်းသည် မေးလျှောက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ဟောကြားတော်မူအပ်သောသုတ်ငယ်(စူဠတဏှာသင်္ခယသုတ်ဖြစ်သည်)။ သက္ကပဉ္စေတိ စူဠသက္ကပဉ္စေ။ မဟာသက္ကပဉ္စေပေတံ ဝုတ္တမေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ စူဠသက္ကပဉ္စေတိ မူလပဏ္ဏာသေ စူဠတဏှာသင်္ခယသုတ္တေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂-၌ စူဠသက္ကပဉ္စေ ဟု ပါရှိ၏)။ စူဠတဏှာသင်္ခယသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

စူဠသညာ (ထိ) [စူဠ+သညာ] ဥသျှောင်ဟူသော အမှတ်အသား။ စူဠသညာယာတိ ဝတော ရညော အာစိက္ခိတော တံ ဓနံ အာဟရာပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။

စူဠသမုဒ္ဒတ္ထေရ (ပု) [စူဠ+သမုဒ္ဒ+ထေရ] စူဠသမုဒ္ဒထေရ်။ တမ္ပဒီပေ စူဠသမုဒ္ဒတ္ထေရေပိ အကာသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂။

စူဠသယန (န) [စူဠ+သယန] ငယ်သော အိပ်ရာ၊ အိပ်ရာငယ်။ မဟာတလေ စူဠသယနံ ပညပေတော ဗောဓိသတ္တဿ အာဂမနံ သြလောကယမာနာ နိပဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၊၃၂၄။)

စူဠသယနက (န) [စူဠ+သယန+က] ငယ်သောအိပ်ရာ၊ အိပ်ရာငယ်။ သာပိ အတိစရိတော အာဂန္တာ စူဠသယနကေ နိပဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၀။

စူဠသာရီ (ပု) [စူဠ+သာရီ] စူဠသာရီမည်သောသူ။ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော စူဠသာရီ နာမ သာရီပုတ္တတ္ထေရဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

စူဠသာရောပမ (န) [စူဠ+သာရောပမ] စူဠသာရောပမသုတ်။ စူဠသာရောပမာဒိသု ပဌမံ ဥပမံ ဝတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။

စူဠသာရောပမသုတ္တ (န) [စူဠသာရောပမ+သုတ္တ] စူဠသာရောပမသုတ်။ သစ်ပင်၏အနှစ်သာရကို ရှာဖွေသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ဥပမာထား၍ လာဘ်လာဘဟူသော အခက်အရှက်၊ သီလ ဟူသောအပွေး၊ ဈာန်ဟူသောအခွံ၊ အဘိညာဉ်ဟူသော အကာ၊ မဂ်ဖိုလ်ဟူသော အနှစ်ကို လိုလားနှစ်သက်ကြသော ရဟန်းတို့ကို ခွဲခြား ဝေဖန်၍ ဟောကြားတော်မူသောသုတ် (ခက်ရွက်လာဘ၊ ပွေးသီလနှင့်၊ ဈာန်အခွံ၊ အဘိညာဉ်အကာ၊ လောကုတ္တရာအသား၊ ခွဲ၍ထားသည်၊ ဘုရားတော်ပိုင် မိန့်ခွန်းတည်း)။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသ-ပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊၁၀-သုတ်။ မ၊၁။၂၅၇-၂၆၅။

စူဠသိဝိတ္ထေရ (ပု) [စူဠ+သိဝိ+ထေရ] စူဠသိဝိထေရ်။ ဣဓာပိ ပုဗ္ဗေ ကတာဓိကာရဿ ပုညဝတော...နိမိတ္တံ ဥပဇ္ဇတိ စူဠသိဝိတ္ထေရဿ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၅။

စူဠသီလ (န) [စူဠ+သီလ] စူဠသီလ၊ အနည်းငယ်-အကျဉ်း- ဖြစ်သောသီလ၊ (ထိုသီလသည် ပါဏာတိပါတစသည်မှ ကြဉ်ခြင်းအားဖြင့် ၂၆-ပါးရှိ၏၊ ဒီ၊၁။၃-၅-ကြည့်)။ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၃။၅၉၊ ၁၆၂၊ ၁၉၀-ကြည့်။ ပစ္စယသန္နိဿိတသီလံ စူဠသီလံ မဇ္ဈိမသီလံ။ မိလိန္ဒ၊၃၂၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅၊၂၄၁။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၄။)

စူဠသိဝိတ္ထေရ (ပု) [စူဠ+သိဝိ+ထေရ] စူဠသိဝိထေရ် (က) လောကန္တရကျောင်း၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်သော စူဠသိဝိထေရ်။ (ခ) သံယုတ္တနိကာယ်ဆောင် စူဠသိဝိထေရ်။ (က) လောကန္တရဝါသီ စူဠသိဝိတ္ထေရေ ပန “သဗ္ဗံ တထေဝ ဝတော ဣမသ္မိံ” ပန ဌာနေ ‘ဓမ္မေသ္မ’တိ အရဟတ္တေ နိဋ္ဌံ ဂတော”တိ အာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ (ခ) အထ စူဠသိ-

ဝတ္ထေရော ဣသိဒတ္တတ္ထေရံ အာဟ။ အဘိ၊ဌ၊
၂။၄၂၇။

စူဠသီဟနာဒ (န) [စူဠ+သီဟနာဒ] စူဠသီဟ-
နာဒ သုတ်။ ဓမ္မဒါယာဒံ စူဠသီဟနာဒံ စန္ဒူ-
ပမံ....တေသံ အဋ္ဌပ္ပတ္တိတော နိက္ခေပေါ။ ဒိ၊
ဌ၊၁။၅၁။ မ၊ဌ၊၁။၁၇။

စူဠသီဟနာဒသုတ္တ (န) [စူဠသီဟနာဒ+သုတ္တ]
စူဠသီဟနာဒသုတ်၊ သောတာပန်၊ သကဒါ-
ဂါမိ၊ အနာဂါမိ၊ ရဟန္တာ ဤရဟန်း ၄-မျိုး
တို့သည် ဘုရားရှင်သာသနာ၌သာရှိ၍ တိတ္ထိ
တို့၏အယူဝါဒ၌ မရှိနိုင်ကြောင်းခြင်သော် မင်း
ကဲ့သို့ မကြောက်မရွံ့ရဲရင့်သော စကားကို
ဟောကြားတော် မူသောသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာ-
ယ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်၊ မ၊ ၁။
၉၂-၇။

စူဠသီဟနာဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထိ) [စူဠသီဟနာဒ-
သုတ္တ+ဝဏ္ဏနာ] စူဠသီဟနာဒသုတ်၏ အဖွင့်၊
စူဠသီဟနာဒသုတ်ကို ဖွင့်ခြင်း၊ စူဠသီဟနာဒ
သုတ်ကို - ဖွင့်ကြောင်း - ဖွင့်ရာ - စကား။
သီဟဋ္ဌကထာယမ္ပိ စူဠသီဟနာဒသုတ္တဝဏ္ဏ-
နာယံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၉။ (-မ၊ဌ၊၁။၃၀၇၊
၃၂၄။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၀၄။)

စူဠသုဂန္ဓ (ပု) [စူဠ+သုဂန္ဓ] စူဠသုဂန္ဓမည်သော
သူ။ စူဠသုဂန္ဓထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ
စူဠသုဂန္ဓော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော
အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၁၆၇။

စူဠသုညတသုတ္တ (န) [စူဠ+သုညတ+သုတ္တ]
စူဠသုညတသုတ်၊ ဆင်၊ နွား၊ မြင်း၊ မြည်း၊
ရွှေ၊ ငွေ စသည်မှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်၊
သုညတဝိဟာရဖြင့် နေခြင်းကို ဟောကြား
တော်မူသော သုတ်။ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၃-
ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ မ၊၃။၁၄၇၊၁၅၁။

စူဠသုတသောမ (ပု) [စူဠ+သုတသောမ] စူဠ
သုတသောမ မည်သောမင်း။ စူဠသုတသောမ
မင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စူဠသုတသောမကာလ (ပု) [စူဠသုတသောမ+
ကာလ] စူဠသုတသောမမင်း ဖြစ်စဉ်အခါ။
မူဂပက္ခပဏ္ဍိတကာလေ စူဠသုတသောမကာ-
လေတိ ဝေမာဒိသု နေက္ခမ္မပါရမိပူရဏဝ-
သေန။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။
(-စရိယာ၊ဌ။၂၆၄။)

စူဠသုတသောမဇာတက (န) [စူဠသုတသောမ+
ဇာတက] စူဠသုတသောမဇာတ်၊ စူဠသုတ-
သောမ မင်းဖြစ်စဉ်အခါက နေက္ခမ္မပါရမိ
ဖြည့်ကျင့်ပုံကိုပြဆိုသောဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊
၄၀-နိပါတ်၊ ၅-ဇာတ်။ဇာ၊၂။၂၅-၃၀။

စူဠသုတသောမဇာတကာလ (ပု) [စူဠသုတ-
သောမ+ဇာတ+ကာလ] စူဠသုတသောမ
မင်း ဖြစ်စဉ်အခါ။ ဧကန္တေန ပနဿ စူဠသု-
တသောမဇာတကာလေ.... နေက္ခမ္မပါရမိတာ
ပရမတ္ထပါရမိ နာမ ဇာတာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၇၃။

စူဠသုတသောမသမာဂမ (ပု) [စူဠသုတသောမ
+သမာဂမ] စူဠသုတသောမမင်း၏ အစည်း
အဝေး၊ စူဠသုတသောမမင်း-အကြီးအမှူး-
ပဓာန-ရှိသော တောထွက် လာကြသော
လူအပေါင်း။ စူဠသုတသောမသမာဂမေ
အယောဃရပဏ္ဍိတသမာဂမေ သဗ္ဗပစ္စာ
နိက္ခန္တပုရိသာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၉၄။

စူဠသုဒ္ဓန္တ (ပု) [စူဠ+သုဒ္ဓန္တ] စူဠသုဒ္ဓန္တပရိဝါသံ၊
မည်သည့် နေ့ရက်မှစ၍ အာပတ်မှစင်ကြယ်၏
ဟု ကာလအပိုင်းအခြားကိုသိသော သံဃာ-
ဒိသိသ်အာပတ်သင့်သော ရဟန်းအား ပေး
အပ်သော သုဒ္ဓန္တပရိဝါသံကို “စူဠသုဒ္ဓန္တပရိ-
ဝါသံ”ဟု ခေါ်သည်။ “အသုကဉ္စ အသုကဉ္စ
ဒိဝံ ဝါ ပက္ခံ ဝါ မာသံ ဝါ သံဝစ္ဆရံ ဝါ တဝ
သုဒ္ဓဘာဝံ ဇာနာသိ”တိ ပုစ္ဆိယမာနော
“အာမ ဘန္တေ ဇာနာမိ၊ တွေကံ နာမ ကာလံ
အဟံ သုဒ္ဓေါ”တိ ဝဒတိ၊ တဿ ဒိန္နော
သုဒ္ဓန္တပရိဝါသော စူဠသုဒ္ဓန္တောတိ ဝုစ္စတိ။

ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၄၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သင်္စ။
၂၆၃။ (-ကင်္ခါ၊၁၄၇။)

စူဠသုဓမ္မတ္ထေရ (ပု) [စူဠ+သုဓမ္မ+ထေရ] စူဠ
သုဓမ္မမည်သောထေရ်၊ စူဠသုဓမ္မထေရ်။ ကုဋ္ဌ-
ကဏ္ဍရာဇာ ကိရ ဂိရိဂါမကဏ္ဍဝါသိကံ စူဠ-
သုဓမ္မတ္ထေရံ မမာယတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၃။

စူဠသုဘဒ္ဒါ (ထိ) [စူဠ+သုဘဒ္ဒါ] စူဠသုဘဒ္ဒါ
မည်သော အမျိုးသမီး။ (က) အနာထပိဏ်
သုဌေး၏သမီး စူဠသုဘဒ္ဒါ။ (ခ) ဆဒ္ဒန်ဆင်
မင်း၏မိဖုရား စူဠသုဘဒ္ဒါ။ (က) အနာထ-
ပိဏ္ဍိကဿ ကိရ ဓိတာ စူဠသုဘဒ္ဒါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၇၀။ (-မိလိန္ဒ။၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀-၄။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၀၈။) (ခ) တဿ ဒွေ အဂ္ဂမဟေသိယော
အဟေသံ စူဠသုဘဒ္ဒါ မဟာသုဘဒ္ဒါ စာတိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈။

စူဠသုဘဒ္ဒါသမာဂမ (ပု) [စူဠသုဘဒ္ဒါ+သမာ-
ဂမ] စူဠသုဘဒ္ဒါ၏ အစည်းအဝေး။ စူဠ-
သုဘဒ္ဒါ-အကြီးအမှူး - ပဓာန - ရှိသော
တရားထူးရကြသော သူတို့၏ အပေါင်း။
ပေသကာရဓိတုသမာဂမေ၊ စူဠသုဘဒ္ဒါသမာ-
ဂမေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ
ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ မိလိန္ဒ။၃၃၂။

စူဠသုမန (ပု) [စူဠ+သုမန] စူဠသုမနမည်သော
သူ။ (က) မုဏ္ဍနိဂုံးနေ မဟာမုဏ္ဍသီတင်း
သည်၏သား စူဠသုမန။ (ခ) စူဠသုမန သူ
ကြွယ်။ (က) မဟာမုဏ္ဍဿ နာမ ဥပါသ-
ကဿ မဟာသုမနော စူဠသုမနောတိ ဒွေ
ပုတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၇။ (ခ) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စူဠသုမနကုဋုမ္ပိယ (ပု) [စူဠသုမန+ကုဋုမ္ပိယ]
စူဠသုမနသူကြွယ်။ ပိတုရညော စ သိဟဋ္ဌန-
ရိန္ဒဿ ဒါဌာကောဋုနေန စူဠသုမနကုဋုမ္ပိ-

ယဿ မရဏေ ရာဇိဒ္ဓိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။
(-သီ၊ဋီ၊သင်္စ၊၁။၃၂၄။)

စူဠသုမနတ္ထေရ (ပု) [စူဠသုမန + ထေရ] စူဠ
သုမနထေရ်။ (က) မဟာဝိဟာရကျောင်း၌
သီတင်းသုံးနေထိုင်သောစူဠသုမနထေရ်။ (ခ)
ရောဟဏဇနပုဒ်၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်သော
စူဠသုမနထေရ်။ (ဂ) စိတ္တလတောင် နိကံ-
ပေါဏ္ဏကပဓာနသရကျောင်း၌ သီတင်းသုံး
နေထိုင်သော စူဠသုမနထေရ်။ (က) တေန စ
သမယေန စူဠသုမနတ္ထေရော နာမ သဗ္ဗပရိ-
ယတ္တိဓရော ဝိနယာစရိယပါမောက္ခော မဟာ-
ဝိဟာရေ ပဋိဝသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ (ခ)
တေသံ ဝါဒံ သုတော ဘိက္ခု ရောဟဏံ ဂန္ဓာ
စူဠသုမနတ္ထေရံ ပုစ္ဆိံ သူ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ (ဂ)
စိတ္တလပဗ္ဗတေ နိကံပေါဏ္ဏကပဓာနသရဝါသိ
စူဠသုမနတ္ထေရော ဝိယ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၀။

စူဠသုဝဇာတက (န) [စူဠ + သုဝ + ဇာတက]
စူဠသုဝဇာတ်၊ ဘုရား အလောင်းတော်
ကျေးမင်းဖြစ်စဉ်က အစာအာဟာရ၌ လျှပ်
ပေါ်လော်လည်ခြင်း မရှိသည်ကိုပြဆိုသော
ဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၉-နိပါတ်၊ ၄-ဇာတ်။
ဇာ၊၁။၁၉၀-၁။

စူဠသေဠိ (ပု) [စူဠ + သေဠိ] စူဠသေဠိမည်
သောသူ။ (က) ဘုရားအလောင်း စူဠသေဠိ
သုဌေး။ (ခ) စူဠသေဠိသူကြွယ်။ (ဂ) စူဠ-
သေဠိပြိတ္တာ။ (က) တသ္မိံ သမယေ စူဠ-
သေဠိ နာမ ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော သဗ္ဗနိမိတ္တာ-
နိ ဇာနာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ (-၁၇၂။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆-၈။) (ခ) ဗာရာ-
ဏသိယံ ကိရ ဧကော ဂဟပတိ အဿဒ္ဓေါ
ပုညကိရိယာယ အနာဒရော စူဠသေဠိ နာမ
အဟောသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၉၉။ (ဂ) စူဠသေဠိ-
ပေတ-ကြည့်။

စူဠသေဠိဇာတက (န) [စူဠသေဠိ + ဇာတက] စူဠသေဠိဇာတ်၊ ကြွက်သေတခု အရင်းပြု၍ ကုန်သွယ်မှုဖြင့် ချမ်းသာကြွယ်ဝနိုင်၏ဟုပြောကြားသော ဘုရားအလောင်း စူဠသေဠိသုဌေး၏အကြောင်းကို ပြဆိုသောဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-ဇာတ်၊ ဇာ၊ ၁၊ ၂။ ဇာ၊ ၁၊ ၁။ ၁၂၀ - ၉။

စူဠသေဠိပေတ (ပု) [စူဠသေဠိ + ပေတ] စူဠသေဠိ မည်သော ပြိတ္တာ။ (ဗာရာဏသီပြည်၌ ပစ္စည်းဥစ္စာ ကြွယ်ဝ ချမ်းသာသော သူကြွယ်တဦးသည် ကံ၊ ကံ၏အကျိုးကို မယုံကြည် နှမြောဝန်တိုစိတ်ရှိသဖြင့် ဒါနစသည့် ကုသိုလ်ကောင်းမှု မပြုမိပဲ လူ့ပြည်မှ စုတေသောအခါ စူဠသေဠိမည်သော ပြိတ္တာဖြစ်လေသည်။) သတ္တရိ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော စူဠသေဠိပေတံ အာရဗ္ဘ ဝုတ္တံ။ ပေတ၊ ၁။ ၉။

စူဠသောတာပန္န (ပု) [စူဠ + သောတာပန္န] စူဠသောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သောတာပန် အငယ်စား။ (က) ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၌ မတုန်မလှုပ်ကြည်ညိုခြင်း၊ (ခ) အနာရောဂါကင်းရှင်းခြင်း၊ (ဂ) လိမ်လည်လှည့်ပတ်မှုမရှိခြင်း၊ (ဃ) အကုသိုလ်တရားပယ်ရှားရန်၊ ကုသိုလ်တရား တိုးပွားစေရန် ကမ္မဋ္ဌာန်းအလုပ် ကြိုးစားအားထုတ်မှုရှိခြင်း၊ (င) ရုပ်နာမ်တရားတို့၏အဖြစ်၊ အပျက်သဘောကို သိစွမ်းနိုင်သော၊ ကိလေသာကို ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သော၊ ဝဋ်ဆင်းရဲကို ကုန်စေနိုင်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်နှင့်ပြည့်စုံခြင်းဟူသော ပဓာနိယဂံတရား ၅-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် “စူဠသောတာပန်”မည်၏ (ဒီ၊ ၃။ ၁၉၈။ အံ၊ ၂။ ၅၇ - ၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆ - ၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄)။

ဝိပဿနာအလုပ်အားထုတ်ကာ မြတ်စွာဘုရား၌ ကြည်ညိုနှစ်သက်မှုရှိသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုကြည်ညိုမှု ‘သဒ္ဓါတရား’

ကြောင့် နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရ၍ ဂတိမြဲသောကြောင့် ‘စူဠသောတာပန်’မည်၏ (မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆)။

နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် ၂-ပါးဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုမှတ်နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘုရားသာသနာတော်၌ ထောက်တည်ရာ ရသည်မည်၏။ အပါယ်မကျ သုဂတိဘဝသို့ လားရောက်ရ၍ ဂတိမြဲသောကြောင့် “စူဠသောတာပန်” မည်၏ (အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၂)။

ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မဂ်ဖိုလ်ကို မရသေးသော်လည်း မဂ်ဖိုလ်ရကြောင်း အကျင့်ကောင်း၌ ကောင်းစွာအားထုတ် တည်နေသောကြောင့် ဘုရားသာသနာတော်၌ သက်သာရာ (=အရိယာဖိုလ်) ထောက်တည်ရာ (=အရိယာမဂ်)ကို ရသည်မည်၏။ လောကီ သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် သောတာပန်ကဲ့သို့ အပါယ်မကျ သုဂတိဘဝသို့လားရောက်ရ၍ ဂတိမြဲသောကြောင့် “စူဠသောတာပန်” မည်၏။

တနည်းအားဖြင့်....ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သာသနာတော်၌ တရားနှင့်စပ်ဆိုင်သော ဝမ်းမြောက်မှုဟူသော သက်သာရာ၊ မတုန်မလှုပ် ကြည်ညိုမှုဟူသော ထောက်တည်ရာကို ရ၏။ နာမရူပဝတ္ထုနာဉာဏ်ဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကို၊ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်ဖြင့် သမုဒယသစ္စာကို၊ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု နှလုံးပြု ဆင်ခြင်မှုဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာကို သိမြင်၍၊ ဝဋ်တရား၏ ဆင်းရဲမှုသဘာဝကို အမှန်ကျ သိမြင်ကာ ဝဋ်ကင်းရာ နိရောဓသစ္စာ၌ ကေနံမုချညွတ်သော အဇ္ဈာသယရှိ၍ လောကီဉာဏ်ဖြင့်ပင် သစ္စာ ၄-တန်ကို အမှန်ကျ သိမြင်သော

ကြောင့် အပါယ်မကျထိုက်၊ သောတာပန် အဆင့်၌ ဖြစ်ထိုက်၍ ဂတိမြဲသောကြောင့် “စူဠသောတာပန်” မည်၏ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၃၇၅)။

သရဏဂုံ အမြဲတည်ခြင်း၊ ငါးပါးသီလ မြဲခြင်း၊ စာရေးတံဆွမ်း အမြဲလှူဒါန်းခြင်း၊ ၁၅-ရက်တကြိမ်ဆွမ်း အမြဲလှူဒါန်းခြင်း၊ ဝါဆိုသင်္ကန်း (မိုးရေခံသင်္ကန်း) အမြဲလှူဒါန်းခြင်း၊ ရေတွင်း ရေကန် ပြုလုပ်လှူဒါန်းခြင်း၊ ကျောင်းဆောက် လှူဒါန်းခြင်း၊ ဤ နိဗ္ဗာန် ကုသိုလ် ၇-မျိုးနှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် သုဂတိဘဝသို့ လားရောက်ရ၏၊ ဂတိမြဲ၏၊ သောတာပန်နှင့် အလားတူ၏၊ စူဠသောတာပန်ဟု ဆိုရ၏ (အံဠ၊ ၃။ ၂၆၅)။

စူဠဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တ (န) [စူဠ+ဟတ္ထိပဒေါပမ +သုတ္တ] စူဠဟတ္ထိပဒေါပမသုတ်၊ ဆင်ခြေရာ ကို ဥပမာထား၍ သီလ သမာဓိ ပညာတရား တို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဟောကြားတော်မူ သောသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသ- ပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ မ၊ ၁။ ၂၃၂-၂၄၁။

စူဠဟံသဇာတက (န) [စူဠ+ဟံသဇာတက] စူဠ- ဟံသဇာတ်၊ ဘုရားအလောင်းတော် ဟင်္သာ မင်း၏ အကြောင်းကို ပြဆိုသောဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၂၀-နိပါတ်၊ ၆-ဇာတ်။ ဇ၊ ၁။ ၃၂၆-၈။ ဇ၊ ၁။ ၄၄၂၄-၄၄၃၁။ ဇာတကပါဠိ၊ ၈၀-နိပါတ်၊ ၁-ဇာတ်။ ဇ၊ ၂။ ၈၃-၉၀။ ဇ၊ ၄။ ၅။ ၃၅၅၊ ၃၇၃။

စူဠာ (ထိ) [စူဠ+အ+အာ။ စူဠ သဉ္ဇောဒနေ၊ စူဠ ဟာဝကရဏေ ဝါ၊ အ။ ဓာန်၊ ၁။ ၂၅၈။ စု+ ဌ+အာ။ စဝတိတိ စူဠာ၊ သိခါ။ ဣဒ္ဓါ၊ ၂၂၅။ စုဒ+အ+အာ။ စုလ+အ+အာ။ ဝိ၊ ပါ၊ ဓာန်။] (၁) ဦးစွန်း၊ ဦးစွန်းဖုတ်၊ အမောက်။ (၂) သျှောင်၊ ဥသျှောင်၊ ရောင် ထုံး၊ ဆံထုံး။ (၃) မကိုဋ်၊ သရဖူ။ (၄) အထွတ်၊ အထိပ်၊ အစွန်း၊ အဖျား။ (၅)

(ဦးချိုနှင့်တူသော) အဖု၊ အသားဖု။ (၁) ရုက္ခံ အာဟစ္စ ဌိတဋ္ဌာနေ ပန မတ္တကေ စူဠာ ဝိယ ထောကာနိ လောမာနိ အဋ္ဌံသု။ ဇ၊ ၁။ ၄၈၇။ (-သံဠ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဇ၊ ၄။ ၆။ ၂၅၂။) (၂) ဇေဋ္ဌာမဏ္ဍလံ ပဋိမုဋ္ဌိတာ စူဠာယ သဒ္ဓိံ နိစ္စဘာဝကရဏတ္ထံ သာရ- သူစိံ ပဝေသေတာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀။ အပါ ဌ၊ ၁။ ၁၂။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၁။ မ၊ ၄။ ၃။ ၇၉၊ ၉၅။ မ၊ ၄။ ၄။ ၅။ သံဠ၊ ၂။ ၂၈၇။ သံဠ၊ ၃။ ၁၂။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၇။ အပါဌ၊ ၁။ ၇၇-၈။ ဗုဒ္ဓဝံ ဌ။ ၃၃၂။ ဇ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၇၊ ၆။ ဇ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။ ဇ၊ ၄။ ၅။ ၁၉၈၊ ၂၅၉။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၃၆၆။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၄။ သံဠ၊ ၂။ ၃၆၀။) (၃) သိရသံ ပိဋန္တနုတ္တေန သိခါ ဝုစ္စတိ စူဠာ။ အပါဌ၊ ၂။ ၁၀၈။ (၄) စူဠာ- မဏိ-ကြည့်။ (၅) တဿ ကိရ မတ္တကေ မိဂသိင်္ဂါကာရေန ဒွေ စူဠာ ဥဋ္ဌဟိံ သူ- (ဇ၊ ၄။ ၅။ ၁၆၃။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၃၇၄) တံ တဿ ဣသိသိင်္ဂဿ ကိရ မတ္တကေ မိဂိယာ ဇာတတ္တာ မာတုသိင်္ဂါနုဝတ္တနတော မိဂ- သိင်္ဂါကာရေန ဒွေ မံသမူလာ ဥဋ္ဌဟိံ သူ။ ဇာတ်၊ ၄။ သစ်။

စူဠာကပ္ပနာ (ထိ) [စူဠာ+ကပ္ပနာ] ဥသျှောင် ကို-ပြုပြင်-ထုံးဖွဲ့-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စူဠာကပ္ပနမင်္ဂလ (န) [စူဠာကပ္ပနာ+မင်္ဂလာ] ဥသျှောင်ကို -ပြုပြင်-ထုံးဖွဲ့-ခြင်းမင်္ဂလာ။ ဥသျှောင်ထုံးမင်္ဂလာ၊ ဆံထုံးထုံးမင်္ဂလာ။ ဒုဿဂဟဏမင်္ဂလေပိ စူဠာကပ္ပနမင်္ဂလေပိ သာရိပုတ္တတ္ထေရပုဗ္ဗမုခါနံ ပဉ္စန္ဒံ ဘိက္ခုသတာနံ အပေါဒကမဓုပါယာသမေဝ အဒိသု။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၅။

စူဠာဘယ (ပု) [စူဠ+အဘယ] စူဠာဘယမည် သောသူ၊ စူဠာဘယထေရ်။ စူဠာဘယော စ မေဓာဝီ၊ ဝိနယေ စ ဝိသာရဒေါ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၊ ၇၊ ၁၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။

စူဠာဘယထွေရ (ပု) [စူဠာဘယ+ထွေရ] စူဠာ-
ဘယထွေရ၊ အဘယထွေရဇယ်။ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာ-
သယော နိယမေတိတိ ဝါဒိနော စူဠာဘ-
ယထွေရဿာပိ ဝါဒိ အာဟရိတော။ အဘိဌ၊
၁။ ၂၇၄။

စူဠာမဏိ (ပု) [စူဠာ+မဏိ] (၁) ဥဿျာင်-
ဆံထိုး - ဌ - ထိုးအပ် - တပ်အပ် - သော
ပတ္တမြား၊ ပတ္တမြားဥဿျာင်၊ ပတ္တမြားဆံ
ကျင်၊ ပတ္တမြားဆံထိုး။ (၂) ထီးဖြူထိပ်၌
တပ်အပ်သောပတ္တမြား၊ ထီးဖြူထွတ်ပတ္တမြား။
(၃) မကိုဋ်ထိပ်၌ တပ်အပ်သောပတ္တမြား၊
မကိုဋ်ထွတ်ပတ္တမြား။ (၄) ချင်ရွေး။ (၁)
စူဠာမဏိ* ဓာရေန္တိ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၅။ မဟာနိ၊
ဌ။ ၃၆၄။ မဏိန္တိ ဣဒံ သိရောမဏိ* သန္ဓာယ
ဝုတ္တန္တိ အာဟာ “စူဠာမဏိ” န္တိ၊ စူဠာယံ မဏိန္တိ
အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၆။ သဒ္ဓိ* စူဠာ-
မဏိနာ ကေသကလာပံ ပရိသမဇ္ဈေ ပါတေ-
သိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၀၁။ (- သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၈။
သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀၅-၆-၇။ ဇာ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၁၁-၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၇၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။
၂၁၀-၁။) (၂) ဆတ္တပိဏ္ဍိယံ ပန မဏိ၊ စူ-
ဠာမဏိ၊ မုတ္တာဟာရေ မဏိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၈၃။
ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၅၂။ (၃) စူဠာမဏိ သိရောမဏိ။
ဓာနံ။ ၂၇၃။ မကုဋစူဠာယံ စုမ္ပိတာမဏိ စူဠာ-
မဏိ။ ဓာနံဋီ။ ၂၇၃။ (၄) ဒုမေ သာ ရတ္တိကာ
ရတ္တ-ဒလာ စူဠာမဏိ စ သာ။ ဓာနံဋီ။ ၅၇၅။
(မဏိ၌ ဆန်းကြောင့် ဒီသပြေ။)

စူဠာမဏိစေတီယ (န) [စူဠာ+မဏိ+စေတီယ]
မကိုဋ်နှင့်တကွ ဆံတော်ကို ဌပနာထား
သောစေတီ၊ စူဠာမဏိစေတီ (ဘုရားလောင်း
မင်းသားသည် မကိုဋ်နှင့်တကွ ဆံထိုးတော်ကို
ဖြတ်ပြီးလျှင် “ငါသည် ဘုရားစင်စစ် ကေနံဖြစ်
မည်မှန်ပါမူ ဤဆံထိုးတော်သည် ကောင်း
ကင်၌ တည်ပါစေသား၊ အကယ်၍ ဘုရား
မဖြစ်ပါမူ မြေသို့ကျပါစေသား” ဟု အဓိဋ္ဌာန်
ပြုကာ ကောင်းကင်သို့ မြှောက်လိုက်လေ၏။

မကိုဋ်နှင့်တကွ ဆံထိုးတော်သည် တယူဇနာ
မြင့်သော ကောင်းကင်၌ ရပ်တည်လေ၏။
ထိုအခါ သိကြားမင်းသိမြင်၍ ရတနာ ပန်း
ကပ်ဖြင့် ခံယူကာ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌
စေတီတည်ထား ကိုးကွယ်လေသည်။ ယင်း
စေတီသည် စူဠာမဏိစေတီတင်သည်။ အမြင့်
ဉာဏ်တော် ၃-ယူဇနာရှိသည်။ ရတနာ ၇-ပါး
ဖြင့်ပြီးသည်။ အပါဌ၊ ၁။ ၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၃၃၃။
ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၆။ ရှစ်ပြည်ထောင်မင်းတို့အား
ဓာတ်တော် ခွဲဝေပေးသော ဒေါဏပုဏ္ဏား
သည် ဘုရားရှင်၏လင်္ကာဘက် အထက်စွယ်
တော်ကို ခေါင်းပေါင်းကြား၌ ဝှက်ထား
သည်ကို သိကြားမင်းသိမြင်၍ “ဤပုဏ္ဏား
သည် စွယ်တော်နှင့် ထိုက်တန်အောင် ပူဇော်
နိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်၊ ငါသည် စွယ်တော်ကို
ပင့်ဆောင်အံ့” ဟု ကြံစည်ကာ ခေါင်းပေါင်း
ကြားမှထုတ်ယူ၍ ရွှေကလပ်ဖြင့် တာဝတိံ
သာနတ်ပြည်သို့ ပင့်ဆောင်ကာ စူဠာမဏိ
စေတီ၌ ဌပနာထားလေသည်။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။
၂၀၁။) ဒေဝလောကံ နေတွာ စူဠာမဏိစေ-
တိယေ ပတိဌာပေသိ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။ (-
ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၈၇။ အပါဌ၊ ၁။ ၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။
၃၃၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၆။)

စူဠာမဏိပုဋ (ပု) [စူဠာမဏိ+ပုဋ] ပတ္တမြား
ဥဿျာင်-ပတ္တမြားဆံထိုး-ထည့်ထားသော
အထုပ်၊ ပတ္တမြားဥဿျာင်ထုပ်၊ ပတ္တမြား
ဆံထိုးထုပ်။ စူဠာမဏိပုဋ ပန ပုနဒိဝသတ္တာယ
ဌပေသံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၇၇။

စူဠာမဏိဗန္ဓန (န) [စူဠာမဏိ+ဗန္ဓန] ပတ္တမြား
- ဥဿျာင် - ဆံထိုး - ဖြင့်ထိုးဖွဲ့ အပ်သော
ဆံထိုး။ တံ စူဠာမဏိဗန္ဓနံ ယောဇနပုမာဏံ
ဌာနံ ဂန္ဓာ အာကာသေ အဌာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ။ ၃၃၂။

စူဠာမဏိဝေဌန (န) [စူဠာမဏိ + ဝေဌန]
ပတ္တမြား-ဥဿျာင် - ဆံထိုး-ဖြင့် - ရစ်ပတ်

ကြောင့် အပါယ်မကျထိုက်၊ သောတာပန် အဆင့်၌ ဖြစ်ထိုက်၍ ဂတိမြဲသောကြောင့် “စူဠ သောတာပန်” မည်၏ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၈၅)။

သရဏဂုံ အမြဲတည်ခြင်း၊ ငါးပါးသီလ မြဲခြင်း၊ စာရေးတံဆွမ်း အမြဲလှူဒါန်းခြင်း၊ ၁၅-ရက်ကြိမ်ဆွမ်း အမြဲလှူဒါန်းခြင်း၊ ဝါဆိုသင်္ကန်း (မိုးရေခံသင်္ကန်း) အမြဲလှူဒါန်းခြင်း၊ ရေတွင်း ရေကန် ပြုလုပ်လှူဒါန်းခြင်း၊ ကျောင်းဆောက် လှူဒါန်းခြင်း၊ ဤ နိဗ္ဗာန် ကုသိုလ် ၇-မျိုးနှင့်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် သုဂတိဘဝသို့ လားရောက်ရ၏၊ ဂတိမြဲ၏၊ သောတာပန်နှင့် အလားတူ၏၊ စူဠသောတာပန်ဟု ဆိုရ၏ (အံဠာ၊ ၃။ ၂၆၅)။

စူဠဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တ (န) [စူဠ+ဟတ္ထိပဒေါပမ +သုတ္တ] စူဠဟတ္ထိပဒေါပမသုတ်၊ ဆင်ခြေရာ ကို ဥပမာထား၍ သီလ သမာဓိ ပညာတရား တို့ကို အကျယ်အားဖြင့် ဟောကြားတော်မူ သောသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသ-ပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ မ၊ ၁။ ၂၃၂-၂၄၁။

စူဠဟံသဇာတက (န) [စူဠ+ဟံသဇာတက] စူဠ-ဟံသဇာတ်၊ ဘုရားအလောင်းတော် ဟင်္သာ မင်း၏ အကြောင်းကို ပြဆိုသောဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၂၀-နိပါတ်၊ ၆-ဇာတ်။ ဇ၊ ၁။ ၃၂၆-ဂ။ ဇ၊ ၁။ ၄၄၂၄-၄၄၃၁။ ဇာတကပါဠိ၊ ၈၀-နိပါတ်၊ ၁-ဇာတ်။ ဇ၊ ၂။ ၈၃-၉၀။ ဇ၊ ၄။ ၅၂၅၅၊ ၃၇၃။

စူဠ (ထိ) [စူဠ+အ+အာ။ စူဠ သဉ္ဇောဒနေ၊ စူဠ ဟာဝကရဏေ ဝါ၊ အ။ ဓာန်၊ ၅။ ၂၅၈။ စု+ဠ+အာ။ စဝတိတိ စူဠ၊ သိခါ။ ဣဒ္ဓါ၊ ၂၂၅။ စုဒ+အ+အာ။ စုလ+အ+အာ။ ဝိ၊ ပါ၊ ဓာန်။] (၁) ဦးစွန်း၊ ဦးစွန်းဖုတ်၊ အမောက်။ (၂) သျှောင်၊ ဥသျှောင်၊ ရောင် ထုံး၊ ဆံထုံး။ (၃) မကိုဋ်၊ သရဖူ။ (၄) အထွတ်၊ အထိပ်၊ အစွန်း၊ အဖျား။ (၅)

(ဦးချိုနှင့်တူသော) အဖု၊ အသားဖု။ (၁) ရုက္ခ အာဟာစ ဌိတဋ္ဌာနေ ပန မတ္ထကေ စူဠာ ဝိယ ထောကာနိ လောမာနိ အဋ္ဌသု။ ဇ၊ ၁။ ၄၈၇။ (-သံဠ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဇ၊ ၁။ ၆။ ၂၅၂။) (၂) ဇဋ္ဌာမဏ္ဍလံ ပဋိမုဋ္ဌိတွာ စူဠာယ သဒ္ဓိံ နိစ္စဘာဝကရဏတ္ထံ သာရ-သုစိံ ပဝေသေတွာ။ အဘိဠာ၊ ၁။ ၄၀။ အပါဠာ၊ ၁။ ၁၂။ (-မဠ၊ ၂။ ၁။ မဠ၊ ၃။ ၇၉၊ ၉၅။ မဠ၊ ၄။ ၅။ သံဠ၊ ၂။ ၂၈၊ ၇၁။ သံဠ၊ ၃။ ၁၂။ မဠ၊ ၁။ ၁၈၇။ အပါဠာ၊ ၁။ ၇၇-ဂ။ ဗုဒ္ဓဝံဠ၊ ၃၃၂။ ဇ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၊ ၇၆။ ဇ၊ ၁။ ၂။ ၂၀။ ဇ၊ ၁။ ၅။ ၁၉၈၊ ၂၅၉။ သီ၊ ၅။ သင်္၊ ၁။ ၃၆၆။ သီ၊ ၅။ သင်္၊ ၂။ ၈။ မဠ၊ ၃။ ၂၁၄။ သံဠ၊ ၂။ ၃၆၀။) (၃) သိရသိ ပိဋန္တနတ္ထေန သိခါ ဝုစ္စတိ စူဠာ။ အပါဠာ၊ ၂။ ၁၀၈။ (၄) စူဠာ-မဏိ-ကြည့်။ (၅) တဿ ကိရ မတ္ထကေ မိဂသိင်္ဂါကာရေန ဒွေ စူဠာ ဥဠဟိံ သူ- (ဇ၊ ၁။ ၅။ ၁၆၃။ သီ၊ ၅။ သင်္၊ ၂။ ၃၇၄) တိ တဿ ဣသိသိင်္ဂဿ ကိရ မတ္ထကေ မိဂိယာ ဇာတတ္တာ မာတုသိင်္ဂါနုဝတ္တနတော မိဂ-သိင်္ဂါကာရေန ဒွေ မံသမူလာ ဥဠဟိံ သု။ ဇာတ်၊ ၅။ သင်္၊ ၆။

စူဠာကပ္ပနာ (ထိ) [စူဠာ+ကပ္ပနာ] ဥသျှောင် ကို-ပြုပြင်-ထုံးဖွဲ့-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စူဠာကပ္ပနမင်္ဂလ (န) [စူဠာကပ္ပနာ+မင်္ဂလာ] ဥသျှောင်ကို -ပြုပြင်-ထုံးဖွဲ့-ခြင်းမင်္ဂလာ။ ဥသျှောင်ထုံးမင်္ဂလာ၊ ဆံထုံးထုံးမင်္ဂလာ။ ဒုဿဂဟဏမင်္ဂလေပိ စူဠာကပ္ပနမင်္ဂလေပိ သာရိပုတ္တတ္ထေရပုဗ္ဗခါနံ ပဉ္စန္ဒံ ဘိက္ခုသတာနံ အပ္ပေါဒကမဓုပါယာသမေဝ အဒံသု။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၅။

စူဠာဘယ (ပု) [စူဠ+အဘယ] စူဠာဘယမည် သောသု၊ စူဠာဘယထေရ်။ စူဠာဘယော စ မေဓာဝီ၊ ဝိနယေ စ ဝိသာရဒေါ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၊ ၇၊ ၁၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။

စူဠာဘယထွေရ (ပု) [စူဠာဘယ+ထွေရ] စူဠာ-
ဘယထွေရ၊ အဘယထွေရငယ်။ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာ-
သယော နိယမေတိတိ ဝါဒိနော စူဠာဘ-
ယထွေရသာပိ ဝါဒိ အာဟရိတော။ အဘိဠာ
၁။၂၇၄။

စူဠာမဏိ (ပု) [စူဠာ+မဏိ] (၁) ဥဿျာင်-
ဆံထိုး - ဌ - ထိုးအပ် - တပ်အပ် - သော
ပတ္တမြား၊ ပတ္တမြားဥဿျာင်၊ ပတ္တမြားဆံ
ကျင်၊ ပတ္တမြားဆံထိုး။ (၂) ထိုးဖြူထိပ်၌
တပ်အပ်သောပတ္တမြား၊ ထိုးဖြူထုတ်ပတ္တမြား။
(၃) မကိုဋ်ထိပ်၌ တပ်အပ်သောပတ္တမြား၊
မကိုဋ်ထုတ်ပတ္တမြား။ (၄) ချင်ရွေး။ (၁)
စူဠာမဏိဓာရေန္တိ။ ဒီ၊ဠာ၊၁။၇၅။ မဟာနိ၊
ဠာ၊၃၆၄။ မဏိန္တိ ဣဒံ သိရောမဏိ သန္ဓာယ
ဝုတ္တန္တိ အာဟာ “စူဠာမဏိ”န္တိ၊ စူဠာယံ မဏိန္တိ
အတ္ထော။ သီ၊ဠာ၊သစ်၊၁။၃၆၆။ သဒ္ဓိံ စူဠာ-
မဏိနာ ကေသကလာပံ ပရိသမဇ္ဈေ ပါတေ-
သိ။ မ၊ဠာ၊၄။၂၀၁။ (-သံ၊ဠာ၊၁။၂၂၇။
သုတ္တနိ၊ဠာ၊၁။၁၂၇။ ဇာ၊ဠာ၊၁။၄၀၅-၆-၇။ ဇာ၊
ဠာ၊၂။၁၁၁-၂။ ဇာ၊ဠာ၊၅။၄၇၇။ ဇာ၊ဠာ၊၆။
၂၁၀-၁။) (၂) ဆတ္တပိဏ္ဍိယံ ပန မဏိ၊စူ-
ဠာမဏိ၊ မုတ္တာဟာရေ မဏိ။ စရိယာ၊ဠာ၊၈၃။
ဇာ၊ဠာ၊၇။၂၅၂။ (၃) စူဠာမဏိ သိရောမဏိ။
ဓာနံ။ ၂၇၃။ မကုဋ္ဌစူဠာယံ စုမ္မိတာမဏိ စူဠာ-
မဏိ။ ဓာနံဋီ။ ၂၇၃။ (၄) ဒုမေ သာ ရတ္တိကာ
ရတ္တ-ဒလာ စူဠာမဏိ စ သာ။ ဓာနံ၊ဠာ၊၅၇၅။
(မဏိ၌ ဆန်းကြောင့် ဒီဃပြု။)

စူဠာမဏိစေတီယ (န) [စူဠာ+မဏိ+စေတီယ]
မကိုဋ်နှင့်တကွ ဆံတော်ကို ဌပနာထား
သောစေတီ၊ စူဠာမဏိစေတီ (ဘုရားလောင်း
မင်းသားသည် မကိုဋ်နှင့်တကွ ဆံထိုးတော်ကို
ဖြတ်ပြီးလျှင် “ငါသည် ဘုရားစင်စစ် ကေနံဖြစ်
မည်မှန်ပါမူ ဤဆံထိုးတော်သည် ကောင်း
ကင်၌ တည်ပါစေသား၊ အကယ်၍ ဘုရား
မဖြစ်ပါမူ မြေသို့ကျပါစေသား”ဟု အဓိဋ္ဌာန်
ပြုကာ ကောင်းကင်သို့ မြှောက်လိုက်လေ၏။

မကိုဋ်နှင့်တကွ ဆံထိုးတော်သည် တယူဇနာ
မြင့်သော ကောင်းကင်၌ ရပ်တည်လေ၏။
ထိုအခါ သိကြားမင်းသိမြင်၍ ရတနာ ပန်း
ကပ်ဖြင့် ခံယူကာ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌
စေတီတည်ထား ကိုးကွယ်လေသည်။ ယင်း
စေတီသည် စူဠာမဏိစေတီတင်သည်။ အမြင့်
ဉာဏ်တော် ၃-ယူဇနာရှိသည်။ ရတနာ ၇-ပါး
ဖြင့်ပြီးသည်။ အပါ၊ဠာ၊၁။၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠာ၊၃၃၃။
ဇာ၊ဠာ၊၁။၇၆။ ရှစ်ပြည်ထောင်မင်းတို့အား
ဓာတ်တော် ခွဲဝေပေးသော ဒေါဏပုဏ္ဏား
သည် ဘုရားရှင်၏လကျာဘက် အထက်စွယ်
တော်ကို ခေါင်းပေါင်းကြား၌ ဝှက်ထား
သည်ကို သိကြားမင်းသိမြင်၍ “ဤပုဏ္ဏား
သည် စွယ်တော်နှင့် ထိုက်တန်အောင် ပူဇော်
နိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်၊ ငါသည် စွယ်တော်ကို
ပင့်ဆောင်အံ့”ဟု ကြံစည်ကာ ခေါင်းပေါင်း
ကြားမှထုတ်ယူ၍ ရွှေကလပ်ဖြင့် တာဝတိံ
သာနတ်ပြည်သို့ ပင့်ဆောင်ကာ စူဠာမဏိ
စေတီ၌ ဌပနာထားလေသည်။ ဒီ၊ဠာ၊၂။
၂၀၁။) ဒေဝလောကံ နေတွာ စူဠာမဏိစေ-
တိယေ ပတိဠာပေသိ။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၂၀၁။ (-
ဝိမာန၊ဠာ၊၁၈၇။ အပါ၊ဠာ၊၁။၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠာ၊
၃၃၃။ ဇာ၊ဠာ၊၁။၇၆။)

စူဠာမဏိပုဋ္ဌ (ပု) [စူဠာမဏိ+ပုဋ္ဌ] ပတ္တမြား
ဥဿျာင်-ပတ္တမြားဆံထိုး-ထည့်ထားသော
အထုပ်၊ ပတ္တမြားဥဿျာင်ထုပ်၊ ပတ္တမြား
ဆံထိုးထုပ်။ စူဠာမဏိပုဋ္ဌ ပန ပုနဒိဝသတ္ထာယ
ဌပေသံ။ ဇာ၊ဠာ၊၅။၄၇၇။

စူဠာမဏိဗန္ဓန (န) [စူဠာမဏိ+ဗန္ဓန] ပတ္တမြား
- ဥဿျာင် - ဆံထိုး - ဖြင့်ထိုးဖွဲ့ အပ်သော
ဆံထိုး။ တံ စူဠာမဏိဗန္ဓနံ ယောဇနပုမာဏံ
ဌာနံ ဂန္ဓာ အာကာသေ အဠာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဠာ၊၃၃၂။

စူဠာမဏိဝေဌန (န) [စူဠာမဏိ + ဝေဌန]
ပတ္တမြား-ဥဿျာင် - ဆံထိုး-ဖြင့် - ရစ်ပတ်

-ထုံးဖွဲ့-အပ်သော ဆံထိုး။ တံ စူဠာမဏိ-
ဝေဌနံ ယောဇနပုမာဏံ ဌာနံ ဂန္ဓာ အာ-
ကာသေ အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။

စူဠိကာ (ထိ) [စူဠ+ဏု+အာ၊ စုဒ+ဏု+
အာ။ စူဠနိမဇ္ဇနေ၊ဏု၊စူဠိကာ။ စုဒ သဉ္ဇော-
ဒနေ ဝါ၊ စောဒေန္တိ ဧတ္ထ အင်္ဂုသာဒိဟိ
အဒန္တန္တိ စူဠိကာ၊ ဒဿ ဌော၊ ဏု။ ဓာန်၊ဋီ။
၃၆၃။] အရင်း၊ နားရင်း (ဆင်နားရင်း)။
ကဏ္ဍမူလန္တ၊ စူဠိကာ။ ဓာန်၊၃၆၃။

စူဠပဋ္ဌာက (တိ) [စူဠ+ဥပဋ္ဌာက] ငယ်သော
အလုပ်အကျွေး၊ အလုပ်အကျွေးငယ်။ သဒ္ဓါ-
တိဿမဟာရာဇာပိ စူဠပဋ္ဌာကံ တိဿာမစွံ
ဝိမံသိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ စူဠပဋ္ဌာကန္တိ
ဝေယျာဝစ္စကရံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၁-၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၈၇၊၄၃၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၊၃၉၊၈၂၊၄၀၉။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄-၆၊၃၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃-၄။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။)

စူဠေကသာဋက (ပု) [စူဠ + ကေသာဋက]
ကေသာဋကအငယ်၊ စူဠေကသာဋက မည်
သောသူ၊ စူဠေကသာဋကပုဏ္ဏား။ အယံ ပန
တေရဟိ သာဝတ္ထိယံ စူဠေကသာဋကော
နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။

စူဠေကသာဋကဗြာဟ္မဏ (ပု) [စူဠေကသာဋက
+ဗြာဟ္မဏ]စူဠေကသာဋက ပုဏ္ဏား။ ဇေတ-
ဝနေ ဝိဟရန္တော စူဠေကသာဋကဗြာဟ္မဏံ
အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။

စေ (ဗျ) [စိ+ဧ။ ဤ‘စေ’သဒ္ဓါကို ယုံမှားဖြစ်ရာ
ဌာန၌ သုံးစွဲရသည်။ ရှု၊၁၃၆။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၃၈၈။ ဤစေသဒ္ဓါသည်နိပါတ်ပုဒ်၊ အာချာတ်
ပုဒ်၊ နာမ်ပုဒ်တို့နှင့် ယှဉ်နေတတ်သည်။ ဥဒ္ဓံ
စေ ပါတယိဿာမိ။ ဇာ၊၂။၂၃၀။ ဥပ္ပဇ္ဇေ
စေ ရသေ တဏှာ။ ထေရ၊၂၈၈။ အတ္တာနံ

စေ ပိယံ ဇညာ။ ဓမ္မ၊၃၇၊ ယင်းသို့ နေရာတွင်
ဝါကျတရလုံးအတွက် အများအားဖြင့် အစ
တပုဒ် နောက်၌နေတတ်သည်။ တဏှ စေ
တုမေ အဿထ ကုပိတာ ဝါ အနတ္တမနာ ဝါ။
ဒိ၊၁။၃။ အနည်းငယ်အားဖြင့် ၂-ပုဒ်နောက်၌
နေသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ သတိသမ္ပော-
ဇ္ဈင်္ဂေါ ဣတိ စေ မေ အာဝုသော ဟောတိ။
သံ၊၃။၆၄။ စတုဒ္ဓသိယံ၊ ပန္နရသိယံ ဝါ စေ
သံသော သမဂ္ဂေါ ဟောတိ။ အညထာ
ယထာဝုတ္တဒ္ဓယေ စေသာမဂ္ဂိ ဟောတိ။ ဝဇိရ။
၄၆၆။ အမေးပုစ္ဆာကို ပြရာ၌ ဝါကျတရလုံး၏
အဆုံး၌ ဣတိနှင့်ယှဉ်၍ နေတတ်သည်။ ကိ*
ဝဒသိတိ စေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ဂါထာအရာ
၌မူ အနေမမြဲချေ။ ယင်း စေသဒ္ဓါကို ကြိယာ
နောက်၌ယှဉ်လျက် အနက်ယောဇနာရသည်။
“သစေမူ ကြိယာ ရှေ့၊ စေမူကြိယာနောက်၊
ရောက်၍ နက်ပေးမြဲ”(ရှေးနိယံ)။ တဏှ စေ
သော ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ အပ္ပဝါရိတော စိဝရေ
ဝိကပ္ပံ အာပဇ္ဇေယျ။ ဝိ၊၁။၃၇၂။ အာပဇ္ဇေယျ
စေတိ အယမေတ္ထ ပဒသမ္ပန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၅၁။ ကင်္ခါ၊၁၆၈။ န လဘေယျ စေ။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ န ဟောတိ စေတိ အတ္ထော။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၈၄။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စေ၊ ယဒိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။
ဥပ္ပဇ္ဇတိ စေတိ သမ္ပန္နော။န ပဇဟတိ စေ၊
န ဝိနောဒေတိစေတိအာဒိနာ စေ-သဒ္ဓံ ယော-
ဇေတွာ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၃၃၃။ အဒ္ဓန္တံ စေ အဒ္ဓသ စေပိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၇၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၂၄။ ဒဒေယျ စေ။
ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၂၀။ ဣစ္ဆေယျ စေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၄၅။ ပရိစ္စဇေယျ စေ၊ ဆဇေယျ စေ၊ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ဆာဒေတိ စေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၈။
ဘုဇ္ဇေယျ စေ။ ခုဒ္ဓသိက္ခာ၊ဋီ၊ဟောင်း။ သစ်။
၇၃။ နိဿျများစွာတို့၌မူ စေသဒ္ဓါကို ကြိယာ
ရှေ့မှ ယှဉ်၍ အနက်ယောဇနာကြသည်။ စေ-
ဟောတိ၊ အကယ်၍ဖြစ်အံ့။ ဓမ္မ။ ဂါထာ။၂၀။
သျှ။ ကြိယာနောက်၌ယှဉ်၍ ယောဇနာသည်

ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ နိက္ခဏံစေ၊ မြုပ်ချေ
 ငြားအံ့။ နီတိ၊ သုတ္တံ။၃၈၈။ သျှ။ ပရိဗ္ဗဇေ
 စေအပိ၊ ဖြစ်စေကာမူ။ ဇာ၊၁။၈၆။ သျှ။
 မည်သည့်ကြိယာနှင့်မျှမယှဉ်ပဲ စေသဒ္ဒါသက်
 သက်ချည်း အနက်ပေးသည်ကိုလည်း တွေ့ရ
 သည်။ စေ၊ အကယ်၍။ ဇာ၊၁။၃၈။ သျှ။
 စေသဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်၍ အနက်ပေးရသော ကြိယာ
 မှန်သမျှသည် မိမိဟောမြဲ မူလအနက်မှတစ်ပါး
 ပရိကပ္ပစသော အနက်များကို ဟောသည်။]

(၁) ကြံဆခြင်း=ပရိကပ္ပန။ (၂) ချီးမွမ်း
 ခြင်း=ချီးမြှောက်ခြင်း=သမ္ဘာဝနာ၊ ကဲ့ရဲ့
 ခြင်း=နှိမ့်ချခြင်း=ဂရဟာ။ (၃) မေးခြင်း=
 ပုစ္ဆာ။ (၄) တားမြစ်ခြင်း=ပဋိသေဓ။ (၅)
 ဆည်းယူခြင်း=သမုစ္စယ။ (၆) စင်စစ်=
 ကေနံ=အမှန်=အဟုတ်တကယ်=ကေသ။
 (၇) မနှစ်သက်သည်ကိုပြခြင်း=အရုစိ သံသု-
 စန။ (၈) အမည်=နာမ။ (၉) အနက်မရှိ=
 နိပါတမတ္တ=ပဒပူရဏ=ပဒါလင်္ကာရ=ပဒ-
 သောဘန။

(၁) ကြံဆခြင်း=ပရိကပ္ပန (ဖြစ်ငြားအံ့၊
 ဖြစ်မှု၊ ဖြစ်လျှင်စသည်)။ အပိ စေ ဟောတိ
 တေဝိဇ္ဇော။ ထေရ။၂၄၈။ စေတိ ပရိကပ္ပနေ။
 ယဒိပိ ဟောတိ။ ထေရ။ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။ (-ဒိ၊
 ၁။၃။ မ၊၁။၂၀၂။ သံ၊၁။၇၊၂၃၊၄၆။ ပဋိသံ။
 ၃၈၄။ သုတ္တနိ။၂၈၂-၃။ ထေရ။၂၃၊၁၂၇၆။
 ဇာ၊၁။၂၅၉၊၁၀၂၊၁၁၆၊၁၂၇၊၂၂၄။ ဇာ၊၂။
 ၂၇၀။ နေတ္ထိ။၅၃။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၊၆၃၊၁၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။
 သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ ထေရ။ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၁၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀-၁၊
 ၁၂၉၊၁၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၉။
 နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။) နော စေ သဗ္ဗော
 သံသော ဥဿဟတိ (ဝိ၊၁။၂၂၄)တိ သစေ
 သဗ္ဗော သံသော န လ္လစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။
 (- သံ၊၁။၂၃။ သုတ္တနိ။၃၉၉။ ထေရ။၂၈၈၊
 ၂၉၁။ ဇာ၊၁။၂၅။၇၅၊၁၀၇၊၁၆၅၊၂၆၁-၆-၇-

၈၊၃၅၁။ မဟာနိ။၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ သုတ္တနိ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ ထေရ။ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅၊၁၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၄၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈၊
 ၃၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၈၊၂၄၀၊၄၈၃။ မဟာနိ၊
 ဋ္ဌ။၉။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၄၂။) နော စေ ဘိက္ခဝေ
 စေတေတိ (နေတ္ထိ။၁၃၃) တိ အာဒိနာ....
 ယဒိပိ....နပုဝတ္တတိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၄၄။ တတော
 စေ ဥတ္တရိ (ဝိ၊၂။၁၀၈) တိ သစေပိ တတိယံ
 ပတ္တံ ထူပိကတံ ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။
 ကင်္ခါ။၂၁၈။

အထ စေ ဟိ တေေန ကရေန္တိ ပုညံ။
 ဇာ၊၂။၂၃၄။ အပိ စေ မညတိ ပေါသော။
 ဇာ၊၁။၂၆၃။ အပိ စေပိ ဒုဗ္ဗလော မိတ္တော။
 ဇာ၊၁။၃၈။ ဣတိ စေ မံ ပုစ္ဆေယျ။ ဒိ၊၁။၂၅။
 ဥဒ္ဓံ စေ ပါတယိဿာမိ။ ဇာ၊၂။၃၀၄။ ဧဝံ စေ
 တေ လဒ္ဓမိဒံ ဝိမာနံ။ ဇာ၊၂။၂၃၀။ နော စေ
 တံ ဘတ္တာ မညေယျ။ ဇာ၊၂။၃၁၆။ နော စေ
 ပန ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။၁၂။ နော စေ ဟိ
 ဇာတု ပုရိသော ကိလေသေ။ ထေရ။၃၇၄။
 ပုနပိ စေ ဒက္ခသိ ဗြဟ္မစာရိ။ ဇာ၊၂။၃၈။
 မုသာ စေ ဘာသသေ ရာဇေ။ ဇာ၊၁။၁၈၁။

အဒ္ဓကိန္တိ စေ ကိဉ္စိတုမဿ တေန။ သုတ္တနိ။
 ၄၂၀။ မဟာနိ။၂၅၁။ အာကင်္ခေ စေ ဟဒ-
 ယဿာနုပတ္တိ။ သံ၊၁။၄၃။ ဧရေတိ စေနံ
 ဥပနေတိ တိရံ။ ဇာ၊၁။၃၅၁။ ကယိရာ စေ
 ကယိရာ တေ နံ။ သံ၊၁။၄၆။ ဓမ္မ။၅၈။
 ကရေတိ စေ ဒါရုတိဏေန ပုညံ။ ဇာ၊၂။
 ၂၃၄။ ဇညာမု စေ သီလဝန္တံ ဝဒညံ။ ဇာ၊
 ၂။၂၇၀။

(၂) ချီးမွမ်းခြင်း=ချီးမြှောက်ခြင်း=
 သမ္ဘာဝနာ၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း=နှိမ့်ချခြင်း=ဂရဟာ
 (ဖြစ်စေကာမူ၊ ဖြစ်လတ်သော် စသည်)။
 အနာဂါမိပိ စေ ဘိက္ခဝေ ဂိဟိ ဟောတိ၊ တေန
 တဒဟုပဗ္ဗဇိတဿာပိ သာမဏေရဿ အဘိ-
 ဝါဒနာဒီနိ ကာတဗ္ဗာနေဝ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၆၂။ (-ဓမ္မ။၂၂-၈၊၃၄။ ဇာ၊၁။၁၉၉၊

၃၂၁-၂၂၇။ အဘိဋ္ဌာ ၃။ ၁၇၇။ ဓမ္မာဋ္ဌာ ၁။ ၄၀၈။
ဇာတိဋ္ဌာ ၄။ ၄၃၀။ ဇာတိဋ္ဌာ ၆။ ၂၀၀။)

(၃) မေးခြင်း=ပုစ္ဆာ (မေးငြားအံ့)။
တံ ကိဿ ဟေတုတိ တေန ကာရဏေန ဧတံ
အဝေါစုမှာတိစေ။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၇၈။ (-ထေရီဋ္ဌာ
၂၀၆။ သာရတ္ထ ၂။ ၃၉၇။ ကင်္ခါဋ္ဌိသစ်။
၂၅၃။)

(၄) တားမြစ်ခြင်း=ပဋိသေဓ။ (ယံသဒ္ဓါ
နှံ့ယှဉ်သောကြောင့် စေသဒ္ဓါသည် တားမြစ်
ခြင်းအနက်ကို ဟောသည်။ နိတိသုတ္တံ။ နှာ။
၃၉၀-၌တားမြစ်ခြင်း အနက်ကို ဟောသော
“ယဉ္ဇေ’ နိပါတ်ဟု ဆိုသည်။ သံဋ္ဌာ ၁။ ၂၄၀-၌
အနက်မရှိ “ယဉ္ဇေ’ နိပါတ်ဟု ဖွင့်သည်။ ဇာ
ဋ္ဌာ ၁။ ၂၆၆-၌မူ ယံသဒ္ဓါတခုတည်းကတားမြစ်
ခြင်း အနက်ကို ဟောသည်ဟု ဖွင့်သည်။)
ယဉ္ဇေဇီဝေ ပရာဇိတော။ ထေရ ၂။ ၅၇။ ယဉ္ဇေ
ဣဒါနိ ကိလေသေဟိ ပရာဇိတော ဇီဝေယျံ၊
တံ န သေယျော။ ထေရဋ္ဌာ ၁။ ၄၀၅။ (-
ဓမ္မ ၅၇။ ထေရ ၃။ ၁၅-၆။ ဇာ ၁။ ၂၁၂။ ဓမ္မ
ဋ္ဌာ ၂။ ၃၀၀။ ထေရဋ္ဌာ ၂။ ၂၄၇-၉။)

(၅) ဆည်းယူခြင်း=သမုစ္စယ (လည်း၊
လည်းကောင်း)။ သမာဒဟိတာ ယထာ စေ
ဝိပဿတိ (ပဋိသံ။ ၆၇) တိ....သမုစ္စယတ္ထော
စေ-သဒ္ဓေါ ဝိပဿနံ သမုစ္စိနောတိ။ ဝိပဿ-
မာနော တထာ စေ သမာဒဟေတိ....ဣဓ
စေ-သဒ္ဓေါ သမာဒဟနံ သမုစ္စိနောတိ။
ပဋိသံဋ္ဌာ ၁။ ၂၅၈။

(၆) စင်စစ်=ကေန=အမှန်=အဟုတ်
=တကယ်=ကေသ(စင်စစ်-ကေန-အမှန်-
ကဲ့ပျက်ပါစေ၊ အဟုတ်-တကယ်-ကဲ့ပျက်ပါ
စေ၊ ကဲ့ပျက်ချင်တိုင်း ကဲ့ပျက်ပါစေ စသည်)။
ကာမန္တိ ယထာကာမံ ကေသတော ဝါ ဘိဇ္ဇ-
တု။ အယံ ကာယောတိ အယံ မမ ပူတိကာ-
ယော၊ ဣမိနာ ဝီရိယပတာပေန ဘိဇ္ဇတိ စေ၊
ဘိဇ္ဇတု ဆိန္ဒုဘိန္ဒု ဟောတု။....မံသပေသိယော

ဝိသိယန္တိ စေ၊ ဝိသိယန္တု ဣတော စိတော
ဝိဒ္ဓိသန္တု။ ထေရဋ္ဌာ ၂။ ၃၄။

(၇) မနှစ်သက်သည်ကိုပြခြင်း=အရုစိ-
သံသုစန (လျှင်၊ လတ်သော်)။ ကိရာ (ပဋိ-
သံ။ ၁၈၃။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၂၆၈) တိ
အရုစိသုစနေ၊ ဧဝံ စေတိ အတ္ထော။ အယ-
မေတ္တ အဓိပ္ပါယော “ဝုတ္တပ္ပကာရေန ယဒိ
အတိသုခုမမ္ပိ ကာယသင်္ခါရံ ပဿမ္မေတိ” တိ။
သာရတ္ထ ၂။ ၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ ၁။ ၃၂၅။ (-
ဝဇီရ ၁၅၁။ ဝိမတိ ၁။ ၂၁၃။)

(၈) အမည်=နာမ (လူမိုက်မည်သည်
စသည်)။ ယဉ္ဇေ ဗာလာနကမ္ပကော။ ဇာ ၁။
၁၁။ စေတိ နာမတ္ထေ နိပါတော၊ ယော နာမ
ဗာလာ အနုကမ္ပကော။ ဇာ ၁။ ၂၆၆။
ယဉ္ဇေ ဗာလပ္ပသံသနာ (ထေရ ၃။ ၃၁၆) တိ
ဗာလေဟိ အဝိဒ္ဓသုဟိ ယာ နာမ ပသံသနာ။
ထေရဋ္ဌာ ၂။ ၂၄၈။

(၉) အနက်မရှိ=နိပါတမတ္တ=ပဒပူရဏ
=ပဒါလင်္ကာရ=ပဒသောဘန။ ယေသံ စေ
ဟိရိဩတ္တပ္ပ (ဣတိဝုတ်။ ၂၂) န္တိ စေတိ နိပါ-
တမတ္တံ။ ဣတိဝုတ်။ ၁၅၃။ ယံ စေ (ဒီ၊ ၂။
၂၂၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၇) တိတ္ထေ စေတိ နိပါတ-
မတ္တံ သောမနဿဿ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ ဒီ၊ ၁။
၂။ ၂၆၄။

စေတီ^၁ (ကြိ၊ ဝိ) [စိတ+ဏေ+တု] (စေတနာ
ဖြင့်) နှိုးဆော်-အားထုတ်-၍။ သဗ္ဗိစ္စာတိ
ဇာနန္တော သဗ္ဗာနန္တော စေတီ အဘိဝိတရိတုာ
ဝိတိက္ကမော။ ဝိ၊ ၁။ ၉၂။ စေတီတိ ဝဇက-
စေတနာဝသေန စေတေတုာ ပကပ္ပေတုာ။
ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၇။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၅၃။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၄၊
၁၉၆၊ ၃၈၁။ ဝိ၊ ၄။ ၂၁၇။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၆။
ဝဇီရ ၁၅၅။ သာရတ္ထ ၂။ ၂၅၀။)

စေတီ^၂ (တိ) [စေတ+ယ။ မောဂ်၊ ၄။ သျ။ ၂၅-
ကြည့်။] စေတတိုင်း၌ဖြစ်သော-စေတတိုင်း
ကို အစိုးရသော-မင်း၊ စေတိယမင်း။ ပါ-

ဝေက္ခိပထဝိစေစော။ ဇာ၊၂။၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၂၀၄။ စေစောတိ စေတိယရာဇာ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၅။၂၉၀။ (-ဇာ၊၁။၁၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၃၆။)

စေဋ္ဌ (ပု) [စိဋ္ဌ+ဏ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ၊၅၁၄-ကြည့်။]
(၁) ငယ်သောသူ၊ သူငယ်။ (၂) စေခိုင်း
အပ်သောသူ၊ ကျေးကျွန်၊ အစေခံ။ (၁)
စေဋ္ဌော အာဒါယ ဂစ္ဆေယျ။ ဇာ၊၁။၁၇၅။
စေဋ္ဌော အာဒါယာတိ ယဒါ ဝေရူပံ နာဝံ
ခုဒ္ဒကော ဂါမဒါရကော ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ
ဂစ္ဆေယျာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၄။
(၂)အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စေဋ္ဌက (ပု) [စိဋ္ဌ+ဏ္ဍ။ ထိဋ္ဌံ စေဋ္ဌိကာ။ ဝိ၊ပိ၊
ဓာနံ။၂။၃၇၂။ စိဋ္ဌ ပေသနေ။ စေဋ္ဌတိ။
စေဋ္ဌကော။ နိတိ၊ဓာ၊၅၃။ စေဋ္ဌ+ဏ္ဍ။
စေဋ္ဌ စေဋ္ဌာယံ။ စေဋ္ဌတိ။ စေဋ္ဌကော။ နိတိ၊
ဓာ၊၅၄။ စေဋ္ဌ+က။ စိဋ္ဌ ပေသနိယေ၊ ပေသိ-
ယတေ သာမိနာတိ စေဋ္ဌော၊ ဣော၊
သကတ္ထေကော၊ စေဋ္ဌကော။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ၊၅၁၄။]
(၁) ငယ်သောသူ၊ သူငယ်။ (၂) အလယ်
အလတ်ဖြစ်သောသူ။ (၃) စေခိုင်းအပ်သော
သူ၊ ကျေးကျွန်၊အစေခံ။ (၁) ကိံ ပန တံ
ဂဟပတိ မဟာနာဂေ တိဋ္ဌမာနေ စေဋ္ဌကေ
နိမန္တေသိ။ ဝိ၊၂။၉၁။ စေဋ္ဌကေတိ ဒါရကေ။
တရုဏပေါတကေတိ ပေါရာဏာ။ ဝဇီရ၊၃၁၀။
(၂) စေဋ္ဌကော(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉)တိ မဇ္ဈိမော။
သာရတ္ထ၊၂။၈၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၅။ ဝဇီရ၊၉၉။
(၃) ဂါဟာပေတွာန စေဋ္ဌကေ။ အပ၊၂။
၄၀၁။ ဂါဟာပေတွာန စေဋ္ဌကေတိ စေဋ္ဌ-
ကေဟိ ဂဏှာပေတွာ စေဋ္ဌကေ ဝ၊ အတ္တနော
ရာဇပုရိသေ အာဏာပေတွာ တံ ပရိဗ္ဗာဇိကံ
ဂဏှာပေတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၃၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊
၄။၂၀၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂၊
၃၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၁-၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၀။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၇။၇၈။) အယံ စေဋ္ဌိကာ မယံ ဌိတာယ

ဝေ မမ သာမိကေန သဒ္ဓိံ သိတံ ကရေတိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၆။ (-ထေရိ၊ဋ္ဌ၊၂၇၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၂၅၉။)

စေဋ္ဌကကိစ္စ (န) [စေဋ္ဌက+ကိစ္စ] ကျေးကျွန်
၏-အမှု-ကိစ္စ-တာဝန်-လုပ်ငန်း။ မယံ
တေစေဋ္ဌကကိစ္စံ ကရိယာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၈။

စေဋ္ဌိကာ (ထိ) [စိဋ္ဌ+ဏ္ဍ+အာ] ကျွန်မ
အစေခံ။ စေဋ္ဌက-ကြည့်။

စေတ (ပု) [စိတ+ဏ။ စေတေတိတိ စေတော၊
စိတ သံစေတနေ၊ ဣော။ သူစိ၊၁၉၄။
စိန္တ+ဏ။ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ။ စေတော စ၊ န-
လောပေါ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ၊၁၅၂။ (စေတသံ၊သံ)]
(၁) အာရုံကို သိတတ်သောသဘောတရား၊
စိတ်။ (၂) မိမိနှင့်အတူတကွ သမ္ပယုတ်တရား
တို့ကို အာရုံ၌ - စေတပ် - နှိုးဆော် -
တိုက်တွန်း - ကြောင့်ကြစိုက် - တတ်သော
သဘောတရား၊ စေတနာစေတသိက်။ (၃)
အာရုံကို စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုဆင်ခြင်တတ်သော
သဘောတရား၊ ကေဂ္ဂတာ။ (၄) သူတပါး
တို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ဖြစ်စေတတ်သော
သဘောတရား၊ မေတ္တာ။ (တိ) (၅)
ညှဉ်းဆဲ - သတ်ဖြတ် - တတ်သောသူ။
တံငါမုဆိုး။ (၁) စေတသာ စေတောပရိစ္စာ-
(အံ၊၁။၈။)တိ အတ္တနော စိတ္တေန တဿ စိတ္တံ
ပရိစ္ဆိန္နိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ (-ဝိ၊၁။၉။ ဝိ၊၄။
၃၄၃၊၄၁၈။ ဒီ၊၁။၂၀၀။ ဒီ၊၂။၇၀။ မ၊၁။၄၁။
သံ၊၁။၁၀၄။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၅၂။) (၂) စေတော
(ပဋိသံ၊၃)တိ စေတ္ထ စေတနာ အဓိပ္ပေ-
တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ (၃) စေတောဝိမုတ္တိံ
ပညာဝိမုတ္တိန္တိ ဧတ္ထ စေတောဝစနေန
အရဟတ္တဖလသမ္ပယုတ္တောဝ သမာဓိ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၆၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅၊
၁၇၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၄၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။
အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၅၂။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၁၆၀။) စေတောဝိမုတ္တိ-လည်းကြည့်။ (၄)

တံ ဓမ္မံ စေတယတိတိ စေတော။ ပဋိသံ။
 ၃၁၅။ တံ ဓမ္မံ စေတယတိတိ တံ ဟိတော-
 ပသံဟာရံ စေတယတိ အဘိသန္ဓဟတိ၊
 ပဝတ္ထေတိတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၂၁။
 မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ-လည်းကြည့်။ (၅)
 စေတော ကုဋ္ဌာနိ သြဇ္ဇေတွာ၊ သသကံ အဝဓိ
 တဒါ။ သံ၊ ၁။ ၅၄။ စေတောတိ ဗျာဓော။
 သံ၊ ၁။ ၁၀၀။ (-အပါ၊ ၁။ ၁။ အပါ၊ ၁။
 ၂၄၀။)

စေတၢ (ပု) [စိတ+ဏ ?] စေတတိုင်း။ ဘိက္ခု
 စေတေသု ဝိဟရန္တိ။ သံ၊ ၃။ ၃၇၂။

စေတၢ (တိ) [စေတ+ဏ] စေတတိုင်း၌ နေ
 သောသူ။ စေတော ဟနိ သု ဝေဒဗ္ဗံ၊ သဗ္ဗေ
 တေ ဗျသနမဇ္ဈဂူ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂။ စေတောတိ
 စေတရဋ္ဌဝါသိနော စောရာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၃။
 (-ဇာ၊ ၂။ ၃၃၁-၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၃-၈။)

စေတ(ဋ္ဌ)က (တိ) [စိဋ္ဌ+ဏ။ ဋ္ဌ-ကို တ-ပြု။]
 စေတိုင်းအပ်သော၊ သတ္တဝါ (တိန်ညင်၊ တယ်-
 ကြက်၊ တယ်ချိုး၊ တယ်ခါ၊ တယ်သမင်)။
 အဟိတော ဘဝတိ ဉာတိနံ၊ သကုဏာနံဝ
 စေတကော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၂။ သကုဏာနံဝ
 စေတကောတိ ယထာ ဟိ တိတ္ထိရသကုဏာနံ
 ဒီပကတိတ္ထိရော ဒီဝသမ္ပိ ဝဿန္တော အညေ
 သကုဏေ န မာရေတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၆။

စေတကၢ (ပု) [စေတိယ+အ။ ဣကိုအ၊ ယကို
 ကပြု။ စေတိ+ဏိက။ ဣကို အ-ပြု။] (စေတိ-
 ယ (စေတိ)တိုင်း၌ မွေးဖွားသောကြောင့်)
 စေတက အမည်ရှိသောသူ (စေတက-
 ထေရ်)။ စေတကေန ဘိက္ခုနာ ပစ္စာသမ-
 ဏေန။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၉။ စေတကေန ဘိက္ခုနာတိ
 စေတိယရဋ္ဌေ (စေတိရဋ္ဌေ၊ က၊ မူကွဲ)
 ဇာတတ္တာ စေတကောတိ ဝေ လဒ္ဓနာမေန။
 ဒီ၊ ၁။ ၃၁၉။

စေတကတ္ထေရ (ပု) [စေတက+ထေရ] စေတက-
 ထေရ်။ ဒုတိယဒီဝသေ စေတကတ္ထေရေန

ပစ္စာသမဏေန ဂန္ဓာ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ဒီ၊ ၁။ ၈။
 ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၈၀။ စေတကတ္ထေရေနာတိ စေတိ-
 ယရဋ္ဌေ ဇာတတ္တာ “စေတကော”တိ ဝေ-
 လဒ္ဓနာမေန။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၅။ သီ၊ ၁။ ၁။
 ၁။ ၇၁။

စေတန (တိ) [စေတနာ+ဏ] စေတနာရှိသော၊
 သူ။ ယထာ စေတနာယောဂတော စေတနော
 ပုရိသောတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၄၃၉။)

စေတနကာ (ထိ) [စေတနာ + က + အာ]
 စေတနာ စေတသိက်။ သော တတ္ထ ဂန္ဓာန
 ဝိစိန္တယန္တော၊ ဥစ္စာဝစာ စေတနကာ ဘဝန္တိ။
 ဇာ၊ ၂။ ၂၉၇။ ဥစ္စာဝစာ စေတနကာ ဘဝန္တိတိ
 ခဏေ ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ စေတနာ ဥစ္စာပိ
 အဝစာပိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၇၂။ ၂၁။

စေတနာ (ထိ) [စိတ+ယု+အာ။ စေတ-
 ယတိတိ စေတနာ၊ သဒ္ဓိ အတ္တနာ သမ္ပ-
 ယုတ္တဓမ္မေ အာရမ္မဏေ အဘိသန္ဓဟတိတိ
 အတ္ထော။ အဘိ၊ ၁။ ၁၅၄။ စေတောတိ
 အတ္တနာ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ အာရမ္မဏေ အဘိ-
 သန္ဓဟတိ၊ သင်္ခတာဘိသင်္ခရဏေ ဝါ ဗျာပါရ-
 မာပဇ္ဇတိတိ စေတနာ။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၀၅။]
 စေတပ - ဆက်စပ် - ဆက်သွယ် - ပေးတတ်
 သော သဘောတရား၊ စေတဆော် - နှိုးဆော်
 - တိုက်တွန်း - ကြောင့်ကြစိုက် - တတ်သော
 သဘောတရား၊ ပေါင်းစု - စည်းရုံး - စုစည်း
 - တတ်သော သဘောတရား၊ ပြုပြင် - စီရင်
 - စီမံ - တတ်သော သဘောတရား၊ စေတနာ
 စေတသိက်။

ယင်းစေတနာသည် မိမိနှင့်တကွ ဖဿ
 စသော ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို အာရုံ၌ စေတပ
 ဆက်သွယ်ပေးတတ်သော တရားဖြစ်သည်။
 ဖဿစသော ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို မိမိတို့၏
 တွေ့ထိမှု ‘ဖုသန’ စသော ကိစ္စ၌ စေတဆော်
 တတ်၊ ကြောင့်ကြစိုက်တတ်သောတရားလည်း

ဖြစ်သည်။ ဖဿစသော ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို မိမိတို့၏ကိစ္စ၌ ဖရိုဖရဲ တကွဲတပြား မဖြစ်ရအောင် စုစည်းတတ်သောတရားလည်း ဖြစ်သည်။ ဖဿစသော ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို “ဖဿ သင်သည် တွေ့ထိမှု ကိစ္စကိုပြုလေ့၊ ဝေဒနာ သင်သည်ခံစားမှုကိုပြုလေ့၊ သညာ သင်သည် မှတ်သားမှုကိစ္စကိုပြုလေ့” စသည် ဖြင့် စီမံသကဲ့သို့ ဖြစ်သောတရားလည်း ဖြစ်သည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀၊၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၅။ ဝိဘာဝိနီ၊၁၀၅)။

စေတနာသည် ဖဿစသော ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို မိမိတို့၏ ကိစ္စ၌ စေ့ဆော် တိုက်တွန်းမှု သဘော ‘စေတယိတလက္ခဏာ’ ရှိသည်။ တနည်းအားဖြင့် ဖဿစသော ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို အာရုံ၌ စေ့စပ် ဆက်သွယ်ပေးမှု သဘော ‘အဘိသန္ဓဟနလက္ခဏာ’ ရှိသည်။ တနည်းအားဖြင့် ဖဿစသော ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို ပြုပြင်စီမံမှုသဘော ‘အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏာ’ ရှိသည်။

ဖဿစသော ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို တွေ့ထိမှု စသောကိစ္စ၌ ကြောင့်ကြ ဗျာပါရပြုမှုကိစ္စ ‘အာယူဟနရသ’ ရှိသည်။

ဖဿစသော ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို ပြုပြင်စီမံတတ်သော တရားဟု ယောဂီဉာဏ်တွင် ထင်ပေါ်လာမှု အခြင်းအရာ ‘သဝိဒဟနပစ္စုပဋ္ဌာန်’ ရှိသည်။

ကြွင်းနာမ်ခန္ဓာ၃-ပါးဟူသောနီးစွာသော အကြောင်း ‘သေသခန္ဓပဒဋ္ဌာန်’ ရှိသည် (မိလိန္ဒ။ ၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၃။ ဝိဘာဝိနီ၊၁၀၅။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၃၁၈။ အဘိဓမ္မာဝတာရ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၃-၄)။

သုရင်းငှါး လယ်လုပ်သားတို့ကို ခေါ်ဆောင်၍ စပါးရိတ်ရန် လယ်တောသို့သွားသော လယ်ပိုင်ရှင်သည် ကိုယ်တိုင်လည်း မ

နေမနား ကြိုးစားရိတ်၍ နောက်ပါ သုရင်းငှါး လယ်လုပ်သားတို့ကိုလည်း မနေမနား ကြိုးစားရိတ်ကြရန် နှိုးဆော် တိုက်တွန်းကာ လွန်စွာကြောင့်ကြဗျာပါရစိုက်သကဲ့သို့ စေတနာသည် မိမိ၏ယှဉ်ဖက် တရားတို့ကို အာရုံ၌ ဆက်စပ်ပေးမှု ကိစ္စကိုလည်း ပြုသည်။ ဖဿစသော ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို မိမိတို့ဆိုင်ရာ တွေ့ထိမှု စသောကိစ္စကို ပြုလုပ်ကြရန် နှိုးဆော် ကြောင့်ကြ ဗျာပါရစိုက်မှု ကိုလည်း ပြုသည်။ ဤသို့မိမိကိစ္စ၊ သူတပါးကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သောကြောင့် စေတနာကို ‘လယ်ပိုင်ရှင် နှင့် တူသောတရား’ ဟုဆိုရသည်။ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးသည် ကိုယ်တိုင်လည်း ရန်သူများကို မနေမနား ကြိုးစားတိုက်ခိုက်၍ နောက်လိုက်ငယ်သား စစ်သားများကိုလည်း မနေမနား ကြိုးစားတိုက်ခိုက်ကြရန် စီမံကွပ်ကဲသကဲ့သို့ စေတနာသည် မိမိ၏ ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို အာရုံ၌ ဆက်စပ်ပေးမှုကိုလည်း ပြုသည်။ ဖဿစသော ယှဉ်ဖက် တရားတို့ကို မိမိတို့ဆိုင်ရာ တွေ့ထိမှု စသော ကိစ္စကို ပြုလုပ်ကြရန် စီမံမှုကိုလည်း ပြုသည်။ ဤသို့ မိမိကိစ္စ၊ သူတပါးကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သောကြောင့် စေတနာကို ‘စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး နှင့် တူသောတရား’ ဟု လည်းဆိုရသည်။ တပည့်ကြီး နှင့် တူသောတရား၊ လက်သမားကြီး နှင့် တူသောတရားဟုလည်း ဆိုရသေးသည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄-၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၃။ ဝိဘာဝိနီ၊၁၀၅။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၃၁၈။ အဘိဓမ္မာဝတာရ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၄)။

စေတနာသည် ကောင်းကျိုး မကောင်းကျိုးတည်းဟူသော အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေနိုင်သော သဝိပါကစေတနာ၊ အကျိုးတရားကို မဖြစ်စေနိုင်သော အဝိပါကစေတနာဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ ကုသိုလ်စေတနာ ၂၊ အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ပါးတို့သည် ပဋိသန္ဓေ

ကျိုး ပဝတ္တိကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် သဝိပါကစေတနာမည်၏။ ဝိပါကစေတနာ ၃၆၊ ကြိယာစေတနာ ၂၀-တို့သည် ပဋိသန္ဓေ ကျိုး၊ ပဝတ္တိကျိုးကို မဖြစ်စေနိုင်သော ကြောင့် အဝိပါကစေတနာမည်၏ (အဘိ၊ က။ ၃၃၆-၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀)။ သဝိပါကစေတနာသည်လည်း အကျိုးပေးမြဲသော ‘ဓုဝိပါက’ စေတနာ၊ အကျိုးပေးမမြဲသော ‘အဓုဝိပါက’ စေတနာဟု ၂-မျိုးရှိသည်။ ပဉ္စာနန္တရိယစေတနာ၊ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစေတနာ၊ မဟဂ္ဂုတ်စေတနာ၊ မဂ်စေတနာတို့သည် အကျိုးပေးမြဲသောကြောင့် ‘ဓုဝိပါက’ စေတနာမည်၏။ ကြွင်းစေတနာတို့သည် အကျိုးပေး မမြဲသောသောကြောင့် ‘အဓုဝိပါက’ စေတနာမည်၏ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၃။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၈)။

ကာယသဉ္ဇေတနာ၊ ဝစီသဉ္ဇေတနာ၊ မနောသဉ္ဇေတနာဟုလည်း စေတနာ ၃-မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် ကာယသဉ္ဇေတနာသည် အကုသိုလ်ကာယသဉ္ဇေတနာ၊ ကုသိုလ်ကာယသဉ္ဇေတနာဟု ၂-မျိုးပြားသည်။ သူ့အသက်သတ်မှု၊ သူ့ဥစ္စာခိုးယူမှု၊ သူ့သားမယားကျူးလွန်မှုတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည် ‘အကုသိုလ် ကာယသဉ္ဇေတနာ’ မည်၏။ ယင်း ၃-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည် ‘ကုသိုလ် ကာယသဉ္ဇေတနာ’ မည်၏။ ဝစီသဉ္ဇေတနာသည်လည်း အကုသိုလ် ဝစီသဉ္ဇေတနာ၊ ကုသိုလ်ဝစီသဉ္ဇေတနာဟု ၂-မျိုးပြားသည်။ လိမ်လည်ပြောဆိုမှု၊ ချောပစ်ကုန်းတိုက်မှု၊ ကြမ်းတမ်းစွာ ဆဲရေးပြောဆိုမှု၊ အကျိုးမရှိသော စကားပြောဆိုမှုတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည် ‘အကုသိုလ်ဝစီသဉ္ဇေတနာ’ မည်၏။ ယင်း ၄-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည် ‘ကုသိုလ်ဝစီသဉ္ဇေတနာ’ မည်၏။ မနော-

သဉ္ဇေတနာသည်လည်း အကုသိုလ်မနောသဉ္ဇေတနာ၊ ကုသိုလ်မနောသဉ္ဇေတနာဟု ၂-မျိုးပြားသည်။ သူတပါးစည်းစိမ်ဥစ္စာကို မိမိဥစ္စာဖြစ်စေလိုမှု ‘အဘိဇ္ဈာ’ သူတပါးကို ပျက်စီးစေလိုမှု ‘ဗျာပါဒ’ မှားယွင်းသော အယူဝါဒကို ယူဆယုံကြည်မှု ‘မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ’ တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည် ‘အကုသိုလ် မနောသဉ္ဇေတနာ’ မည်၏။ သူတပါး စည်းစိမ်ဥစ္စာကို မိမိဥစ္စာမဖြစ်စေလိုခြင်း ‘အနဘိဇ္ဈာ’ သူတပါးကို မပျက်စီးစေလိုခြင်း ‘အဗျာပါဒ’ မှန်ကန်သောအယူဝါဒကို ယူဆယုံကြည်ခြင်း ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’တို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော စေတနာသည် ‘ကုသိုလ်မနောသဉ္ဇေတနာ’ မည်၏ (သံ၊ ၁။ ၂၇၅။ အံ၊ ၁။ ၄၇၆။ အံ၊ ၃။ ၄၉၇၊ ၅၀၁။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၄၂။ အဘိ၊ က။ ၂၉၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၂)။

စေတနာသည် ကောင်းကောင်းဆိုးဆိုးအမျိုးမျိုးသော ကိုယ်မှု၊ နှုတ်မှု၊ စိတ်မှုတို့ကို ပြုလုပ်ရာ၌ လိုရင်းပဓာနအချက်အချာကျသော တရားဖြစ်သည်။ မည်သည့် ပြုလုပ်မှုကိုစွဲမဆို စေတနာမပါလျှင် မထမြောက်မအောင်မြင်နိုင်။ စေတနာပါရှိမှသာ ထမြောက် အောင်မြင်နိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ “စေတနာဟံ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ ဝဒါမိ၊ စေတယိတွာ ကမ္မံ ကရေတိ၊ ကာယေန ဝါစာယ မနသာ” ဟု ဘုရားရှင် မိန့်တော်မူသည် (အံ၊ ၂။ ၃၆၃။ အဘိ၊ က။ ၂၉၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၀။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၈)။

စေတနာဖြင့်နှိုးဆော်တိုက်တွန်း၍ ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်တို့ဖြင့် ကိုယ်မှု၊ နှုတ်မှု၊ စိတ်မှုတို့ကို ပြုလုပ်ပြောဆိုကြစည်ကြသဖြင့် စေတနာရှေ့သွားရှိသော ကံသည် စေတနာသဘောရှိသောကြောင့် စေတနာကို ‘ကံ’ ဟုခေါ်ဆိုရသည်။ တနည်းအားဖြင့် စေတနာဖြင့်နှိုးဆော်တိုက်တွန်း၍ ကိုယ်၊ နှုတ်တို့ဖြင့် လုပ်ရားမှု အမှုအရာ၊ စိတ်ဖြင့်ကြံစည်မှုအမှုအရာကို

ပြုလုပ်ပြီးစီးစေတတ်သောကြောင့် စေတနာကို 'ကံ' ဟု ခေါ်ဆိုရသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် ကံဟူသော အမည်သည် ကိုယ်မှု၊ နှုတ်မှု၊ စိတ်မှုတို့၏ အမည်ရင်းဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ကိုယ်မှု၊ နှုတ်မှု၊ စိတ်မှုများသည် စေတနာကြောင့်သာ ထမြောက်အောင်မြင်ရသောကြောင့် အကျိုး၏အမည်ကို အကြောင်း၌ တင်စား၍ ဖလူပစာရနည်းအားဖြင့် အရင်းခံစေတနာကိုပင် 'ကံ' ဟု ဆိုရသည် (မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၈။ မူလဋီ၊၁။ ၇၇)။

ကံ-ဟုဆိုရသော စေတနာသည် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ-ဟု ၃-မျိုးရှိသည်။ အကောင်း အဆိုး ၂-မျိုးသော ကိုယ်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော ကာမကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာ ၂၀-သည် 'ကာယကံ' မည်၏။ အကောင်း အဆိုး ၂-မျိုးသော နှုတ်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော ကာမကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာ ၂၀-သည် 'ဝစီကံ' မည်၏။ အကောင်း အဆိုး ၂-မျိုးသော စိတ်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သော လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာ ၂၉-ပါးသည် 'မနောကံ' မည်၏ (မ၊၂။ ၃၆။ အံ၊၁။ ၁၀၂။ အံ၊၂။ ၂၈။ အံ၊၃။ ၁၇၃။ အဘိ၊က။ ၂၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၉၈)။

စေတနာသည် ကိစ္စအားဖြင့် ဇနကကံ၊ ဥပတ္တမ္ဘကကံ၊ ဥပပိဋကကံ၊ ဥပသာတကကံဟု ၄-မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် ပဋိသန္ဓေ၊ ပဝတ္တိကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာသည် 'ဇနကကံ' မည်၏။ ဇနကကံ၏ အကျိုးကို မြဲမြံရှည်ဝေး အကျိုးပေးသန်အောင် ကူညီထောက်ပံ့တတ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာသည် 'ဥပတ္တမ္ဘကကံ' မည်၏။ ဇနကကံ၏အကျိုးကို မသန်စွမ်း မထက်မြက်အောင် ဖိစီးနှိပ်စက် နှောင့်ရှက်တတ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာသည် 'ဥပပိဋကကံ' မည်၏။ ကံတပါး၏ အကျိုး

ကို ပိတ်ပင်တားမြစ် သတ်ဖြတ်တတ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာသည် 'ဥပသာတကကံ' မည်၏ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၇-၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၄-၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၃၆။ သင်္ဂဟ။ ၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇၄။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၆၉)။

စေတနာသည် အကျိုးပေးလှည့်အစဉ် အားဖြင့် ဂရုကကံ၊ ဗဟုလကံ၊ အာသန္နကံ၊ ကဋ္ဌတ္တာကံ-ဟု ၄-မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် အခြားသောစေတနာ (ကံ) တို့ မတားမြစ်နိုင်၊ သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာသည် 'ဂရုကကံ' မည်၏ (ကုသိုလ်အရာ၌ အာနုဘော်ကြီးမားသော မဟဂ္ဂုတ်စေတနာ၊ အကုသိုလ်အရာ၌ အပြစ်ကြီးလေးသော ပဉ္စာနန္တရိယစေတနာ၊ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစေတနာတို့ ဖြစ်သည်)။ နေ့ရှည်လများ အမြဲမပြတ် ဖြစ်ပေါ်တိုးပွားနေသော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာသည် 'ဗဟုလကံ' မည်၏။ သေခါနီးကာလ၌ ပြုအပ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာသည်၎င်း၊ ရှေးကပြုပြီးသည်ကို သေခါနီးမှ အမှတ်ရသဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာသည်၎င်း 'အာသန္နကံ' မည်၏။ ဂရုကကံ၊ ဗဟုလကံ၊ အာသန္နကံ-တို့လောက် အခြေမရောက် အမှတ်မဲ့ ပြုကာမျှဖြစ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာသည်၎င်း၊ ရှေးရှေးဘဝတို့က ပြုခဲ့သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာသည်၎င်း 'ကဋ္ဌတ္တာကံ' မည်၏။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၄-၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၃၆။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၇၇)။

ထိုကံ ၄-မျိုးတို့တွင် ဂရုကကံရှေးဦးစွာ အကျိုးပေးသည်။ ဂရုကကံမရှိခဲ့သော် ဗဟုလကံ အကျိုးပေးသည်။ ဗဟုလကံ မရှိခဲ့သော် အာသန္နကံအကျိုးပေးသည်။ အာသန္နကံ မရှိခဲ့သော် ကဋ္ဌတ္တာကံ အကျိုးပေးသည် (အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၇၇)။ ဂရုကကံ၊ အာ-

သန္ဓေကံ၊ အာစိဏ္ဏကံ၊ ကဋ္ဌတ္တာကံ-ဟု သင်္ဂဟ (၈၁)၌ ပြဆိုသည်။ ဝိဘာဝိနီ(၁၇၀)၌လည်း ဂရုကံ ရှေးဦးစွာအကျိုးပေးသည်။ ဂရုကံ မရှိခဲ့သော် အာသန္ဓေကံ အကျိုးပေးသည်။ အာသန္ဓေကံမရှိခဲ့သော် အာစိဏ္ဏကံ အကျိုးပေးသည်။ အာစိဏ္ဏကံမရှိခဲ့သော် ကဋ္ဌတ္တာကံ အကျိုးပေးသည်ဟု ပြဆိုသည်။ အာစိဏ္ဏကံ ဟူသည် ဗဟု လက်ပင်ဖြစ်သည်။

စေတနာသည် အကျိုးပေးရာ ကာလ အားဖြင့် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ၊ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ၊ အပရာပရိယာယဝေဒနီယကံ၊ အဟောသိကံ-ဟု ၄-မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် မျက်မှောက် ဘဝ၌ ပဝတ္တိကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ပဌမဇော စေတနာသည် 'ဒိဋ္ဌဓမ္မ ဝေဒနီယကံ' မည်၏။ ဤပဌမဇော စေတနာသည် ဇော-ကြိမ်တွင် အစဆုံး ဖြစ်ရသည့်အတွက် အခြားသော စေတနာ၏ အာသေဝနအစွမ်း သတ္တိဖြင့် ထောက်ပံ့ ကူညီမှုကို မရသောကြောင့် အသီးမပါသော လေပွင့်ပမာ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ သာ ပဝတ္တိကျိုး မျှဖြစ်သော အဟိတ်အကျိုးကိုသာ ပေးစွမ်းနိုင်လေသည်။

သေသည်၏အခြားမဲ့ ဒုတိယဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ၊ ပဝတ္တိကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်သတ္တမဇောစေတနာသည် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ'မည်၏ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၄-၌ ကုသိုလ်အရာ၌သမာပတ်စေတနာ အကုသိုလ်အရာ၌ပဉ္စာနန္တရိယစေတနာများဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်)။ ဤသတ္တမဇော စေတနာသည် ပဋိသန္ဓေကျိုးကိုပေးမှ ပဝတ္တိကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးသော် ပဝတ္တိကျိုးကို မပေးစွမ်းနိုင်။ သေသည်၏ အခြားမဲ့ကာလသည် သတ္တမဇော စေတနာ၏ အကျိုးပေးရာ အခွင့်အခါဖြစ်သည်။

ဒါန စသော ကောင်းမှု ကုသိုလ်၊ ပ၊ဇာတိပါတစသော မကောင်းမှုအကုသိုလ်

ဟူသော ကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သောကြောင့် သတ္တမဇောစေတနာကို 'သတ္တမဇောစေတနာ' ဟု ခေါ်ဆိုရသည်။ သန္နိဋ္ဌာန်ကျ ဆုံးဖြတ်ချက်ချကြောင်း စေတနာဖြစ်သောကြောင့် 'သန္နိဋ္ဌာပကစေတနာ' ဟုလည်း ခေါ်ဆိုရသည်။

တတိယဘဝမှစ၍ နိဗ္ဗာန်ရသည် တိုင်အောင် အခွင့်သာတိုင်း ပဋိသန္ဓေ၊ ပဝတ္တိကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် အလယ်ဇော ၅-ချက် စေတနာသည် 'အပရာပရိယာယဝေဒနီယကံ' မည်၏။ နိဗ္ဗာန်မရသေးသမျှ သတ္တဝါတိုင်း၌ အပရာပရိယာယဝေဒနီယကံ ရှိနေသည်။ အပရာပရိယာယဝေဒနီယကံနှင့် ကင်းလွတ်သော သတ္တဝါမည်သည် မရှိ။

မျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုးမပေးသော ပဌမဇောစေတနာ၊ ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးမပေးသော သတ္တမဇောစေတနာ၊ တတိယဘဝမှစ၍ နိဗ္ဗာန်ရသည့် ဘဝတိုင်အောင် အကျိုးမပေးသော အလယ်ဇော ၅-ချက် စေတနာသည် 'အဟောသိကံ'မည်၏ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၃၅-၆။ သင်္ဂဟ၊ ၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၆-၇။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၇၁။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂၃၂)။

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံများစွာကို ဆည်းပူး အားထုတ်ပြုလုပ်ထားလျှင် ကံတခုကသာ ဒိဋ္ဌဓမ္မအကျိုးကို ပေးနိုင်သည်။ ကြွင်းသော ကံများသည် အကျိုးမပေးပဲ အဟောသိကံ ဖြစ်ကြရသည်။

(ယင်းသို့ ဆိုခြင်းမှာ ကာကဝလိယ စသော သူတို့အား အကျိုးပေးသော အလွန် ထင်ရှားသည့်ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံကိုရည်ရွယ်၍ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ အမှန်စင်စစ် အကြောင်းအထောက်အပံ့ ညီညွတ်လျှင် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယကံ တခုသာမဟုတ်၊ ယင်းကံများစွာ တို့သည်လည်း ဒိဋ္ဌဓမ္မ (မျက်မှောက်)

အကျိုးကို ပေးနိုင်သည်သာဖြစ်၏။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၂၁၈။)

ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ များစွာကို ဆည်းပူးပြုလုပ် အားထုတ်ထားရာ၌လည်း ကံတခုကသာ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးနိုင်သည်။ ကြွင်းသောကံများသည် ပဋိသန္ဓေကျိုးမပေးနိုင်။ ပဝတ္တိကျိုးကိုကား ပေးနိုင်သည်။ ပဝတ္တိကျိုးကိုမျှမပေးသော် အဟောသိကံဖြစ်ကြရသည်။ ပဉ္စာနန္တရိယကံ ၅-ပါးလုံး ကျူးလွန်ရာ၌ အစွမ်းသတ္တိအထက်ဆုံး သံဃဘေဒကကံကသာ အခြားမဲ့ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးကိုပေးသည်။ ကြွင်းသော အာနန္တရိယကံများသည် အကျိုးမပေးပဲ အဟောသိကံဖြစ်ကြရသည်။ သမာပတ် ၈-ပါးလုံး ရရှိရာ၌ သမာပတ်တပါးကသာ ပဋိသန္ဓေကျိုးကိုပေးသည်။ ကြွင်းသော သမာပတ်များသည် အကျိုးမပေးပဲ အဟောသိကံ ဖြစ်ကြရသည်။ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄-၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၄)။

အပရာပရိယာယဝေဒနီယကံသည် နိဗ္ဗာန်ရ၍ သံသရာစက်ပြတ်မှ အဟောသိကံဖြစ်သည်။ နိဗ္ဗာန်မရောက်သေးသမျှ သံသရာစက်ရဟတ်မပြတ်လည်နေသေးသမျှ အဟောသိကံမဖြစ် (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၆)။

စေတနာသည် အကျိုးပေးရာ ဘုံဌာနအားဖြင့် အကုသိုလ်စေတနာ၊ ကာမာဝစရကုသိုလ်စေတနာ၊ ရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာ၊ အရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာဟု ၄-မျိုး ရှိသည်။ ထိုတွင် ဥဒ္ဓစ္စစေတနာကြည့်သော အကုသိုလ်စေတနာ ၁၁-ပါးသည် အပါယ် ၄-ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ပါးလုံးပင် ကာမ ၁၁-ဘုံ အသညသတ်ကြည့်သော ရူပ ၁၅-ဘုံ၌ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ပဝတ္တိကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ (သောတာပတ္တိမဂ်ပယ်အပ်

သောတရားမဟုတ်သောကြောင့် ဥဒ္ဓစ္စစေတနာသည် ပဋိသန္ဓေကျိုးကိုမဖြစ်စေနိုင်။ ပဝတ္တိကျိုးကိုကား ဖြစ်စေနိုင်သည်။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၂။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၇၈-၉။) ကာမာဝစရကုသိုလ်စေတနာ ၈-ပါးသည် ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ကာမ ၁၁-ဘုံ ရူပ ၁၅-ဘုံ၌ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ပဝတ္တိကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ စတုတ္ထနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာ ၄-ပါး၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာ ၅-ပါးသည် ရူပ ၁၆-ဘုံ၌ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ပဋိသန္ဓေ၊ ပဝတ္တိကျိုးကိုဖြစ်စေနိုင်သည်။ (ကာမတရားစသည်ကို အာရုံပြုသောကြောင့် တနည်းအားဖြင့် စတုတ္ထဈာန်သမာဓိ (ပဉ္စမဈာန်သမာဓိ) ၏ အကျိုးဆက်ဖြစ်သောကြောင့် အဘိညာဉ်ကုသိုလ်စေတနာသည် ပဋိသန္ဓေကျိုးကိုမဖြစ်စေနိုင်။ (မူလဋီ၊ ၂။ ၉၅။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၉။ အဘိဓမ္မာဝတာရ၊ ၂။ ၁၀၁။ ၂။ ၉၀-၁)။ အရူပါဝစရကုသိုလ်စေတနာ ၄-ပါးသည် အစဉ်အတိုင်း အရူပ ၄-ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ၊ ပဝတ္တိကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၇-၈။ သင်္ဂဟ။ ၈၅-၈)။

ထို့ပြင် စေတနာသည် သုခဝေဒနီယကံ၊ ဒုက္ခဝေဒနီယကံ၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနီယကံဟု ၃-မျိုးရှိသည်။ ကာမကုသိုလ်၊ ရူပကုသိုလ်သောမနဿစေတနာ ၇-ပါးသည် ပဋိသန္ဓေ၊ ပဝတ္တိအခါ၌ သုခဝေဒနာကို ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ‘သုခဝေဒနီယကံ’ မည်၏။ အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ပါးသည် ပဋိသန္ဓေ၊ ပဝတ္တိအခါ၌ ဒုက္ခဝေဒနာကို ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ‘ဒုက္ခဝေဒနီယကံ’ မည်၏။ ကာမကုသိုလ်၊ ရူပကုသိုလ် ဥပေက္ခာစေတနာ ၅-ပါးသည် ပဋိသန္ဓေ၊ ပဝတ္တိအခါ၌ အဒုက္ခမသုခ (ဥပေက္ခာ) ဝေဒနာကို ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ‘အဒုက္ခမသုခဝေဒနီယ-

ကံ' မည်၏ (မ၊၃။၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၂)။
အရူပကုသိုလ်စေတနာ ၄-ပါးလည်း အ-
ဒုက္ခမသုခဝေဒနီယကံ-ဟုပင် ဆိုသင့်သည်
(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၈)။

ဗဿစသော တက္ခဖြစ်ဖက် တရားတို့ကို
၎င်း၊ တမလွန် အကျိုးကို၎င်း ပြုပြင် စီရင်
တတ်သောကြောင့် စေတနာကို သင်္ခါရဟု
လည်းခေါ်ဆိုရသည်။ ယင်းသင်္ခါရခေါ်သော
စေတနာသည် ကာယသင်္ခါရ၊ ဝစီသင်္ခါရ၊
စိတ္တသင်္ခါရ ဟု ၃-မျိုး ရှိသည်။ ထိုတွင်
အကောင်းအဆိုး ၂-မျိုးသော ကိုယ်မှုကို
ဖြစ်စေတတ်သော ကာမကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်
စေတနာ ၂၀-သည် 'ကာယသင်္ခါရ' မည်၏။
အကောင်းအဆိုး ၂-မျိုးသော နှုတ်မှုကို ဖြစ်
စေတတ်သော ကာမကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်
စေတနာ ၂၀-သည် 'ဝစီသင်္ခါရ' မည်၏။
အကောင်းအဆိုး ၂-မျိုးသော စိတ်မှုကို ဖြစ်
စေတတ်သော လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်
စေတနာ ၂၉-ပါးသည် 'စိတ္တသင်္ခါရ=မနော
သင်္ခါရ' မည်၏ (မ၊၁။၆၇။ မ၊၂။၅၂။ သံ၊၁။
၂၄၅၊၂၇၅-၆-ဂ၊၂၉၀။ အံ၊၁။၁၂၀။ အဘိ၊
ဝိ၊၁၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇-ဂ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၈၊၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၂၅၈)။

သဉ္ဇေတနာ၊ ကံ၊ သင်္ခါရတို့သည် အမည်
သာထူးခြား ကွဲပြား၍ တရားကိုယ်အရ
ကောက်အားဖြင့် စေတနာ စေတသိက်ပင်
ဖြစ်ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကာယသဉ္ဇေတနာ၊
ကာယကံ၊ ကာယသင်္ခါရတို့အရ ကာယဒွါရ
၌ ဖြစ်သော အကုသိုလ် စေတနာ ၁၂-ပါး၊
ကာမကုသိုလ် စေတနာ ၈-ပါး အားဖြင့်စေ-
တနာ ၂၀-ကောက်ယူရသည်။ ဝစီသဉ္ဇေ-
တနာ၊ ဝစီကံ၊ ဝစီသင်္ခါရတို့အရ ဝစီဒွါရ၌
ဖြစ်သော အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ပါး၊
ကာမကုသိုလ် စေတနာ ၈-ပါးအားဖြင့်

စေတနာ ၂၀-ကောက်ယူရသည်။ မနော-
သဉ္ဇေတနာ၊ မနောကံ၊ စိတ္တသင်္ခါရတို့ အရ
မနောဒွါရ၌ဖြစ်သော အကုသိုလ်စေတနာ
၁၂-ပါး၊ ကာမကုသိုလ် စေတနာ ၈-ပါး၊
ရူပကုသိုလ်စေတနာ ၅-ပါး၊ အရူပကုသိုလ်
စေတနာ ၄-ပါးအားဖြင့် စေတနာ ၂၉-ပါး
ကောက်ယူရသည်။ အားလုံးပေါင်းလျှင်
စေတနာ ၆၉-ပါးရှိသည်(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇-ဂ။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၄၅)။

ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ပြုလုပ်ရာ၌ သူတပါး
မစေခိုင်း မတိုက်တွန်း မနှိုးဆော်ရပဲ မိမိဆန္ဒ
အတိုင်းပြုလုပ်ခြင်း၊ သူတပါး၏ စေခိုင်းတိုက်
တွန်း နှိုးဆော်မှုကြောင့် ပြုလုပ်ခြင်း၊ ကံ၊ ကံ
၏အကျိုးကို သိမြင်၍ ပြုလုပ်ခြင်း၊ ကံ၊ ကံ၏
အကျိုးကို မသိမြင်ပဲပြုလုပ်ခြင်းဟု ၄-မျိုးရှိ
သောကြောင့် ပြဆိုခဲ့သော စေတနာ ၆၉-
ပါးကို ဤ ၄-မျိုးဖြင့် မြောက်ပွားလျှင် စေ-
တနာပေါင်း ၂၇၆-ပါးရှိသည်(သံ၊၁။၂၇၅-
၆။ အံ၊၁။၄၇၆-၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၄၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၄၅)။

တနည်းအားဖြင့် မိမိဆန္ဒအတိုင်း ပြုလုပ်
ခြင်းလျှင် အရင်းခံရှိသော ကာမကုသိုလ်၊
အကုသိုလ်စေတနာ ၂၀၊ သူတပါးစေခိုင်း
တိုက်တွန်း၍ ပြုလုပ်ခြင်းလျှင် အရင်းခံရှိ
သော ကာမကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာ
၂၀၊ ကံ၊ ကံ၏အကျိုးကို သိမြင်၍ ပြုလုပ်
ခြင်းလျှင် အရင်းခံရှိသော ကာမကုသိုလ်၊
အကုသိုလ်စေတနာ ၂၀၊ ကံ၊ ကံ၏ အကျိုးကို
မသိမမြင်ပဲ ပြုလုပ်ခြင်းလျှင် အရင်းခံရှိသော
ကာမကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာ ၂၀-အား
ဖြင့် ကာယဒွါရ၌ စေတနာ ၈၀-ရှိသည်။ ထို့
အတူ ဝစီဒွါရ၌လည်း စေတနာ ၈၀-ရှိသည်။
မိမိဆန္ဒအတိုင်း ပြုလုပ်ခြင်း၊ သူတပါးစေခိုင်း
တိုက်တွန်း၍ ပြုလုပ်ခြင်း၊ ကံ၊ ကံ၏
အကျိုးကို သိမြင်၍ ပြုလုပ်ခြင်း၊ ကံ၊ ကံ၏

အကျိုးကို မသိမြင်ပဲ ပြုလုပ်ခြင်း ၄-မျိုးတွင် တမျိုးမျိုး၌ အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ပါး၊ ကာမကုသိုလ် စေတနာ ၈-ပါး၊ ရူပကုသိုလ် စေတနာ ၅-ပါး၊ အရူပကုသိုလ်စေတနာ ၄-ပါးအားဖြင့် စေတနာ ၂၉-ပါးစီ ရှိသောကြောင့် မနောဒွါရ၌ စေတနာ ၁၁၆-ပါး ရှိသည်။ ဒွါရ ၃-ပါးပေါင်းလျှင် စေတနာ ၂၇၆-ပါးရှိသည် (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၈)။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅-၆-၌ မိမိသဘောအတိုင်း ပြုလုပ်ခြင်း၊ သူတပါး ပြုလုပ်သည် ကိုမြင်၍ အတုလိုက်ပြုလုပ်ခြင်း၊ မိမိလက်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ သူတပါးကိုစေခိုင်း၍ ပြုလုပ်ခြင်း၊ ကံ၊ ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်၍ ပြုလုပ်ခြင်း၊ ကံ၊ကံ၏ အကျိုးကို မယုံကြည် မသိမမြင်ပဲ ပြုလုပ်ခြင်းဟု ၆-မျိုးလာသည်။ ပြဆိုခဲ့ပြီးသော စေတနာ ၆၉-ပါးကို ဤ ၆-မျိုးဖြင့် မြှောက်ပွားလျှင် စေတနာပေါင်း ၄၁၄-ပါး ရှိသည်ဟု ယူသင့်သည်။)

မိမိဆိုင်ရာအကျိုးတရားကို အထူးသဖြင့် ပြုပြင် စီရင်တတ်သောကြောင့် စေတနာကို အဘိသင်္ခါရဟုလည်း ခေါ်ဆိုရသည်။ ယင်း အဘိသင်္ခါရခေါ်သော စေတနာသည် ပညာဘိသင်္ခါရ၊ အပညာဘိသင်္ခါရ၊ အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရဟု ၃-မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် ကာမကုသိုလ် ရူပကုသိုလ် စေတနာ ၁၃-ပါးသည် ‘ပညာဘိသင်္ခါရ’မည်၏။ အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ပါးသည် ‘အပညာဘိသင်္ခါရ’မည်၏။ အရူပကုသိုလ် စေတနာ ၄-ပါးသည် ‘အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရ’မည်၏ (ဒီ၊ဥ၊၁၈၂။ သံ၊၁။၃၁၀။ အဘိ၊ဝိ။၁၄၃၊၃၅၃။ စူဠနိ။၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၉၊၁၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄-၅-၆၊၄၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၈၊၁၆၁-၂၊၂၀၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၇)။ ပညာဘိသင်္ခါရသည် ကာယသင်္ခါရ၊ ဝစီသင်္ခါရ၊ စိတ္တသင်္ခါရ ၃-ပါးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ အပညာဘိသင်္ခါရသည်လည်း ကာယသင်္ခါရ၊ ဝစီသင်္ခါ-

ရ၊ စိတ္တသင်္ခါရ ၃-ပါးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရသည် စိတ္တသင်္ခါရ ၁-ပါးနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆၃)။

ပြဆိုခဲ့ပြီးသော သင်္ခါရတို့သည် အဝိဇ္ဇာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ကြသည်။ အဝိဇ္ဇာမရှိ၊ အဝိဇ္ဇာမဖြစ်က မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ မှန်၏-အဝိဇ္ဇာမကင်းသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်သာ ပညာဘိသင်္ခါရ၊ အပညာဘိသင်္ခါရ၊ အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရတို့ကို ပြုလုပ်အားထုတ်ကြသည်။ အဝိဇ္ဇာကင်းပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များသည် ပညာဘိသင်္ခါရ၊ အပညာဘိသင်္ခါရ၊ အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရတို့ကို မပြုလုပ် အားမထုတ်ကြပေ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၃)။

ချဲ့ဦးအံ-ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာတို့ကို မသိမှု အဝိဇ္ဇာကြောင့် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲကို ဆင်းရဲဟုမသိမြင် ချမ်းသာဟု မှတ်ထင်ကာ ဝဋ်ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့ကို ပြုလုပ်အားထုတ်ကြသည်။ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာတို့ကို မသိမှု အဝိဇ္ဇာကြောင့် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာမဟုတ်သော ဗြဟ္မာ့ပြည်စသောဂတိအထူးကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ဟု မှတ်ထင်၍၎င်း၊ နိဗ္ဗာန် ရောက်ကြောင်း အကျင့်ကောင်းမဟုတ်သော ကြက်၊ဝက်၊ဆိတ်၊ နွားစသော သတ္တဝါတို့ကို သတ်ဖြတ်၍ ယဇ်ပူဇော်မှုစသည်ကို နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အကျင့်ကောင်းဟု မှတ်ထင်၍၎င်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာကို တောင့်တကာ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့ကို ပြုလုပ် အားထုတ်ကြသည်။ တနည်းအားဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ နာခြင်း၊ သေခြင်းစသော ဘေးများစွာတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းနေသော လူ့ဘဝ၊ လူ့ခန္ဓာ၊ နတ်ဘဝ၊ နတ်ခန္ဓာဟု ဆိုအပ်သော သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲကို ဆင်းရဲဟုမသိမြင်၊ ချမ်းသာဟု မှတ်ထင်ကာ လူ့ဘဝ၊ လူ့ခန္ဓာ၊ နတ်

ဘဝ, နတ်ခန္ဓာကို ရရှိရန်ကမကုသိုလ်ဟုခေါ်သော ပုညာဘိသင်္ခါရကို ပြုလုပ်အားထုတ်ကြသည်။ နတ်သမီးအလိုရှိသောသူသည် နတ်တောင်ဟု ခေါ်သော တောင်ကမ်းပါးသို့ ခုန်ချသကဲ့သို့ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာများစွာ အသက်ရှည်ကြာသော ရူပဗြဟ္မာ့ဘဝ, ရူပဗြဟ္မာ့ခန္ဓာသည် ချမ်းသာခြင်းသုခဟု ခေါ်ဝေါ်သမုတ်အပ်သော်လည်း ဖောက်ပြန်ပျက်စီးရခြင်းသဘော ‘ဝိပရိဏာမဒုက္ခ’ သာယာဖွယ် ကင်းခြင်းသဘော ‘အပ္ပသာဒ’ တို့နှင့် မကင်းပေ။ ယင်းသဘောကို မသိမြင်၍ ရူပဗြဟ္မာ့ဘဝ, ရူပဗြဟ္မာ့ခန္ဓာကို ရရှိရန် ရူပကုသိုလ်ဟုခေါ်သော ပုညာဘိသင်္ခါရကို ပြုလုပ် အားထုတ်ကြသည်။ ပိုးပရံသည် မီးလျှံကို တိုးသကဲ့သို့ ၎င်း, ပျားရည်ကို စုံမက်နှစ်သောသူသည် ပျားရည်လူးနေသော သံလျက်သွားကို လျက်သကဲ့သို့ ၎င်း ဖြစ်သည်။ သူ့အသက်သတ်မှု, သူ့ဥစ္စာခိုးယူမှု စသည်၌ အပြစ်များစွာရှိသော်လည်း အပြစ်ကို မသိမြင်သောသူသည် အသက်မွေးမှု၏ ချမ်းသာကြောင်းဟု မှတ်ထင်သောကြောင့် ၎င်း, လောဘ, ဒေါသ စသော ကိလေသာနှိပ်စက်သောကြောင့် ၎င်း အကုသိုလ်ခေါ်သော အပ္ပညာဘိသင်္ခါရကို ပြုလုပ် အားထုတ်ကြသည်။ မသိနားမလည်သော ကလေးသူငယ်သည် မစင်ပြော့ကို ကိုင်ဆော့ကစားသကဲ့သို့ ၎င်း, သေလိုသောသူသည် အဆိပ်သောက်သကဲ့သို့ ၎င်း ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာများစွာအလွန်တရာ အသက်ရှည်သော အရူပဗြဟ္မာ့ဘဝ, အရူပဗြဟ္မာ့ခန္ဓာ၌ သင်္ခါရဒုက္ခသဘော, ဝိပရိဏာမဒုက္ခသဘောကို မသိ မမြင်သော သူသည် အရူပဗြဟ္မာ့ဘဝ, အရူပဗြဟ္မာ့ခန္ဓာသည် သေကျေပျက်စီးမှုမရှိ မြဲစွာနေရ၏ဟု မှားသော အယူဖြင့် ယူဆယုံကြည်ကာ အရူပဗြဟ္မာ့ဘဝ, အရူပဗြဟ္မာ့ခန္ဓာကို ရရှိရန် အရူပကုသိုလ်ခေါ်သော အာနေဉာဘိသင်္ခါရကို

ပြုလုပ်အားထုတ်ကြသည်။ မျက်စိလည် လမ်းမှားသောသူသည် ဘီလူးတို့နေထိုင်ရာ မြို့သို့ ဖြောင့်စွာသွားသောလမ်းခရီးကို လိုက်မှားမိသကဲ့သို့ဖြစ်သည် (အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၂ - ၃)။

ဆည်းပူး အားထုတ် ပြုလုပ်ထားသော သင်္ခါရရှိက ဝိညာဉ်ခေါ်သော အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပေါ်လာမြဲ ဖြစ်သည်။ ဆည်းပူးအားထုတ် ပြုလုပ်ထားသော သင်္ခါရမရှိက ဝိညာဉ်ခေါ်သော အကျိုးတရားများ မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ မှန်၏ - ကာမပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့် ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ၌ ဖြစ်ကြရသည်။ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈-ပါး, မဟာဝိပါက် ၈-ပါးဟူသော ၁၆-ပါးသော ဝိညာဉ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ ရူပပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့် ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ကြရသည်။ ရူပဝိပါက် ၅-ပါးဟူသော ဝိညာဉ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ အပ္ပညာဘိသင်္ခါရကြောင့် အပါယ် ၄-ဘုံ၌ ဖြစ်ကြရသည်။ အကုသလဝိပါက် ၇-ပါးဟူသော ဝိညာဉ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာကြရသည်။ အာနေဉာဘိသင်္ခါရကြောင့် အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ကြရသည်။ အရူပဝိပါက် ၄-ပါးဟူသော ဝိညာဉ်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာကြရသည် (အဘိဓမ္မာ ၁၀၄ - ၁၁၈၊ ၁၃၆ - ၉။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၃ - ၄၊ ၁၅၇ - ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၇ - ၈၊ ၁၉၀)။

ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာကဋ္ဌတ္တာရုပ်ဟု ဆိုအပ်သော အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် စေတနာကို ‘ဘဝ = ကမ္မဘဝ’ဟုလည်း ခေါ်ဆိုရသည်။ ယင်းဘဝ (ကမ္မဘဝ) အရ ပုညာဘိသင်္ခါရ-အစရှိသော လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်စေတနာ ၂၉-ပါးကို ကောက်ယူ ရသည် (အဘိဝိ၊ ၁၄၃။ စူဠနိ၊ ၇၉။ သံဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃။ မဒ္ဒါ၊ ၁။ ၃၁၈။ သံဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၅။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂၃၆)။

သင်္ခါရနှင့် ဘဝသည် စေတနာကိုပင် ကောက်ယူရသော်လည်း ထူးခြားကွဲပြားမှုရှိ သည်။ မှန်၏ - ပစ္စုပ္ပန်ပဋိသန္ဓေ၏အကြောင်း ဖြစ်သော အတိတ်စေတနာသည် ‘သင်္ခါရ’ မည်၏။ အနာဂတ်ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်စေတနာသည် ‘ဘဝ’ မည်၏။

တနည်းအားဖြင့် စေတနာသက်သက် သည် ‘သင်္ခါရ’မည်၏။ စေတနာ၊ စေတနာနှင့် တကွဖြစ်သော စိတ်၊ စေတသိက်သည် ‘ဘဝ’ မည်၏။ တနည်းအားဖြင့် ဝိညာဉ်၏ အ ကြောင်းဖြစ်သော စေတနာသည် ‘သင်္ခါရ’ မည်၏။ ဝိညာဉ်နှင့် အသညာဘဝ၏ အ ကြောင်း ဖြစ်သော စေတနာသည် ‘ဘဝ’ မည်၏။

တနည်းအားဖြင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် တရားသည် ‘သင်္ခါရ’မည်၏။ ကုသိုလ်၊ အကု သိုလ်၊ အဗျာကတတရားသည် ‘ဘဝ’မည်၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၇)။

တနည်းအားဖြင့် ထိုထိုကုသိုလ်၊ အကု သိုလ် ပြုလုပ်ရာ၌ အထမမြောက်မီ ရှေ့အဖို့၌ ဖြစ်သော ပုဗ္ဗစေတနာသည် ‘သင်္ခါရ’မည်၏။ အထမြောက်သော မုဉ္ဇစေတနာသည် ‘ဘဝ’ မည်၏။

တနည်းအားဖြင့် ဇော ၇-ကြိမ်တွင် ရှေ့ ဇော ၆-ကြိမ်နှင့်ယှဉ်သော စေတနာသည် ‘သင်္ခါရ’မည်၏။ သတ္တမဇောနှင့် ယှဉ်သော စေတနာသည် ‘ဘဝ’မည်၏။

တနည်းအားဖြင့် စေတနာနှင့် ယှဉ်သော စိတ်၊ စေတသိက်သည် ‘သင်္ခါရ’ မည်၏။ စေတနာသက်သက်သည် ‘ဘဝ’မည်၏(အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂ - ၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၄ - ၅။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၃၃၈)။

စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းမှုကို ဖြစ်စေ သောကြောင့် စေတနာကို ‘ဒါန’ဟုခေါ်ဆိုရ သည်။ ယင်းဒါနစေတနာသည် ပုဗ္ဗစေတနာ၊ မုဉ္ဇစေတနာ၊ အပရစေတနာဟု ၃-မျိုးရှိ သည်။ မပေးလှူမီ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သောစေ တနာကို ပုဗ္ဗစေတနာ၊ ပေးလှူဆဲခဏ၌ ဖြစ် သောစေတနာကို မုဉ္ဇစေတနာ၊ ပေးလှူပြီး နောက် အဖန်ဖန်(အောက်မေ့) ဖြစ်ပေါ်နေ သောစေတနာကို အပရစေတနာဟု ခေါ်ဆို သည်။ ယင်းစေတနာ ၃-တန် ထက်သန် ညီ ညွတ်နေခြင်းကို အလှူဒါန၏ ပြည့်စုံခြင်း ‘ယညသမ္ပဒါ’ဟု ခေါ်သည် (အံ၊ ၂၊ ၂၉၆။ ပေတ၊ ၁၅၉။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၈။ ပေတ၊ ၄။ ၁၂၄။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၇ - ၈)။

ယင်းစေတနာ ၃-တန်၏ ပြည့်စုံခြင်းသည် “နိရောဓသမာပတ်ကိုဝင်စားနိုင်သည့် အနာ ဂါမ်ရဟန္တာဟူသော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ပြည့်စုံ ခြင်း=ဝတ္ထုသမ္ပဒါ၊ တရားသဖြင့် ရှာမှီး၍ရ အပ်သော လှူဘွယ်ဝတ္ထုဟူသော ပစ္စည်း၏ ပြည့်စုံခြင်း=ပစ္စယသမ္ပဒါ၊ စေတနာ ၃-တန် ထက်သန် ညီညွတ်ခြင်း=စေတနာ သမ္ပဒါ၊ အနာဂါမ်ရဟန္တာဟူသော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ နိရောဓသမာပတ်မှထပြီးစ ဖြစ်ခြင်း=ဂုဏာ တိရေကသမ္ပဒါ”ဟူသော မျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးနိုင်သော သမ္ပဒါ ၄-ပါးတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည်(အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၅၆)။

ဗိမ္ဗိသာရမင်းအား နေ့စဉ် ပန်းဆက်ရ သော သုမနပန်းသည် ယောက်ျားသည် အခါတပါး၌ ရောင်ခြည်တော် ၆-ပါး ကွန့်မြူး လျက် ဘုရားရှင်၏တင့်တယ်ခြင်းဖြင့် ဆွမ်းခံ ကြွလာသောဘုရားရှင်အား လွန်စွာကြည်ညို သည်ဖြစ်၍ မင်းအား ဆက်သရန် ယူဆောင် လာသော ပန်းရှစ်ဆုပ်ကို ပေးလှူလိုက်လေ သည်။ ပေးလှူပြီးနောက် ဝမ်းမြောက် ဝမ်း သာ ဖြစ်၍နေလေသည်။ စေတနာ ၃-တန်

ထက်သန် ပြည့်ဝသော ပန်းဒါနကြောင့် ထို
နေ့မှာပင် ဆင်ရှစ်စီး၊ မြင်းရှစ်စီး၊ ကျွန်
ယောက်ျား ရှစ်ယောက်၊ ကျွန်မိန်းမ ရှစ်
ယောက်၊ ကောင်းမြတ်သော အဆင်းတန်း
ဆာရှစ်မျိုး၊ အသပြာရှစ်ထောင်၊ မင်းမျိုးမှ
မွေးဖွားသည့် အမျိုးသမီးရှစ်ယောက်၊ ရွာကြီး
ရှစ်ရွာဟူသော ရှစ်မျိုးရှစ်လီသော ဆု 'သဗ္ဗ-
ဌကဒါန'ကို ရရှိသည်။ ထိုဘဝမှ စုတေပြီး
နောက် ကမ္ဘာတသိန်းပတ်လုံး ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့
မလားရပဲ လူ့ နတ်စည်းစိမ်ကို ခံစားပြီး
လျှင် နောက်ဆုံးဘဝ၌ သုမနမည်သော
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအဖြစ်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်ရပေ
မည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆-၃၁၀)။

စေတနာ၃-တန် ပြည့်စုံသည်ကို မဆို
ထားဘိ မိမိ၏ပစ္စည်းဥစ္စာကို မပေးလှူမီ
ပုဗ္ဗစေတနာ ဖြစ်ရုံမျှဖြင့်ပင် ကြီးမြတ်သော
အကျိုးကို ရရှိနိုင်သည်။ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌
အမျိုးသမီး တယောက်သည် ဝါဝင်းသော
သပုတ်ခါးပန်း ၄-ပွင့်ကို စေတီတော်အား
တင်လှူရန်သွားရာ စေတီသို့မရောက်မီ လမ်း
ခရီးအကြား၌ နွားမငွေ့သတ်သဖြင့် စုတေ
ရလေသည်။ စေတီတော်အား ပန်းလှူမှုဒါန
အထမမြောက်သော်လည်း တင်လှူလိုသော
ပုဗ္ဗစေတနာကြောင့် တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌
သိကြားမင်း၏ ရံရွှေတော် နတ်သမီးအပေါင်း
တို့တွင် ဝါရွှေဝင်းပြောင်သော ကိုယ်ရောင်
ကိုယ်ဝါတို့ဖြင့် အခြားနတ်သမီးတို့ထက် သာ
လွန်သော နတ်သမီးတယောက် ဖြစ်ရသည်
(ဝိမာန၊၆၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၈၄)။

စေတနာ၃-တန်တို့တွင် ပုဗ္ဗစေတနာ ချီ
တဲ့ ပျက်ကွက်ပါလျှင် ပဌမအရွယ်၌ ဆင်းရဲ
နွမ်းပါးခြင်း၊ ရုပ်ရေမလှခြင်း စသော အကျိုး
များ ဖြစ်ရတတ်သည်။ ပဉ္စမပါသည် ရှေး
အတိတ်ဘဝက လိုဏ်ဂူလိမ်းကျံရန် မြေညက်
ခဲ အလှူခံလာသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်
တပါးကို မလှူမီ ရှေးအဖို့၌ အမျက်ဒေါသ

ဖြင့်ကြည့်လျက် 'မြေညက်ခဲမျှကိုပင် အလှူခံ
ဘိ၏'ဟု ပြစ်မှားပြောဆိုပြီးမှ နောက်တဖန်
စေတနာထက်သန်စွာ လှူပြန် လေသည်။
မြေညက်လှူခဲ့သော ဒါနစေတနာကြောင့်
ကိုယ်အတွေ့ အလွန်ကောင်းသော မိန်းမ
တယောက် ဖြစ်ရသော်လည်း ပုဗ္ဗစေတနာ
ချီတဲ့ ပျက်ကွက်ခဲ့သောကြောင့် လက်ခြေ၊
ပါးစပ်၊ မျက်စိ၊ နှာခေါင်း အင်္ဂါ၅-ပါးတို့
အချိုးအစားမကျ အလွန် အရပ်ဆိုးသူ
ဖြစ်ရလေသည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၅-၆)။

ဘုရားအလောင်းတော် ကုသမင်းသည်
မိမိအတွက် ဝေရသောမုံကို မရီးဖြစ်သူက
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတပါးအား ပေးလှူလိုက်သည်ကို
အမျက်ထွက်ကာလုယူပြီးမှ နောက်ထပ်တဖန်
ပေးလှူပြန်သည်။ မုံကိုလှူခဲ့သော ဒါနစေ-
တနာကြောင့် တန်ခိုးကြီးသော မင်းတပါး
ဖြစ်ရသော်လည်း ပုဗ္ဗစေတနာ ချီတဲ့ ပျက်
ကွက်ခဲ့သောကြောင့် ရုပ်အဆင်းမလှသူဖြစ်ရ
လေသည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀၆)။

အပရစေတနာ ချီတဲ့ ပျက်ကွက်ပါလျှင်
ကောင်းမြတ်သော အသုံးအဆောင် ပစ္စည်း
ဘဏ္ဍာတို့ကို မသုံးစွဲလိုခြင်း၊ မသုံးစွဲရခြင်း၊
စသော အကျိုးများ ဖြစ်ရတတ်လေသည်။
အပုတ္တက သူဌေးသည် တဂ္ဂရသီခီမည်သော
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား ဆွမ်းလှူဘို့ရန် ဇနီးဖြစ်သူ
အား မှာထားပြီးလျှင် အရပ်တပါးမှ ပြန်
လာသောအခါ ဇနီးဖြစ်သူ လောင်းလှူ
လိုက်သည့် မွန်မြတ်သော ဘောဇဉ်ကို
မြင်ရသဖြင့် “ဤမွန်မြတ်သော ဘောဇဉ်ကို
ငါ၏ ကျေးကျွန် အစေအပါးတို့အားကျွေး
မွေးရပါမူ ကောင်းပေရာ၏။ ကျေးကျွန်
အစေအပါးတို့သည် ဤဘောဇဉ် ကိုစား၍
ငါ၏အမှုကိုစွဲကို ပြုလုပ်ကြ ပေလိမ့်မည်။
ဤရဟန်းသည်ကား မိမိနေရာသို့ သွား၍
ဤဘောဇဉ်ကိုစားကာ အိပ်နေပေလိမ့်မည်”
ဟု နှလုံးမသာမယာ အပရစေတနာ ချီ

ယွင်းခဲ့လေသည်။ ဆွမ်းလှူခဲ့သော ဒါန
စေတနာကြောင့် နတ်ပြည် နတ်သား၇-ကြိမ်
လှူပြည်၌ သူဌေး၇-ကြိမ်ဖြစ်ရသော်လည်း
အပရစေတနာ ချီတဲ့ ပျက်ကွက်ခဲ့သော
ကြောင့် ကောင်းမြတ်သောထမင်း၊ အဝတ်
တန်းဆာ၊ ယာဉ်စသော အသုံးအဆောင်
တို့ကို မသုံးစွဲရက်ပဲ ရှိလေသည် (သံ၊ ၁။ ၉၂။
သံ၊ ၄။ ၁၁၄၇-၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၃-၄-၅။ ဇာ၊
၄။ ၃။ ၂၈၁-၂။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၃၁၀-၂)။

ဒါနပြုရာ၌ ပုဗ္ဗ၊ မုဉ္ဇူ၊ အပရစေတနာ၃-မျိုး
အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပေါ်သကဲ့သို့ အခြား
သော ပုညကြိယာဝတ္ထု၊ သုစရိုက်မှု၊ ဒုစရိုက်
မှု တို့ကို ပြုလုပ်ရာ၌လည်း ယင်း စေတနာ
၃-မျိုးတို့ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပေါ်သည်သာ၊
သို့ဖြစ်၍ ကုသိုလ်မှု၊ အကုသိုလ်မှု တခုခုကို
ပြုရာ၌ ပုဗ္ဗ၊ မုဉ္ဇူ၊ အပရစေတနာ၃-မျိုး ရနိုင်
သည်သာ ဖြစ်သည်။ ယင်း စေတနာ၃-မျိုး
တွင် မုဉ္ဇူစေတနာကို သန္နိဋ္ဌာပက စေတနာ
ဟုလည်း ခေါ်သည် (ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၀-၁-၂။
မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၇၉။ အဘိ၊ ၄။ ၁။
၂၀၁-၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၉၄-၅-၆)။

မျိုးစေတနာသည် နှစ်ပင်၊ သုံးပင် ပေါက်ရိုး
မရှိ၊ တပင်တည်းကိုသာ ပေါက်သကဲ့သို့ စေ-
တနာတခုသည်လည်း နှစ်မျိုး သုံးမျိုးသော
ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးရိုးမရှိ၊ တမျိုးတည်း
သောပဋိသန္ဓေကျိုးကိုသာ ပေးနိုင်ပေသည်
(အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၈။ သံ၊ ၄။ ၂။
၂၀၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၈။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၃၁၂)။

လောက၌ တစုံတခုသော ကိုယ်မှု နှုတ်မှု
ကို ပြုလုပ်ပြောဆိုရာတွင် စေတနာ ပါ၊ မပါ
သာ လိုရင်းဖြစ်သည်။ မှန်၏ - မျက်စိကွယ်ပ
ဒုက္ခိတဖြစ်သော စက္ခုပါလ ရဟန္တာအရှင်
မြတ်သည် မိုးရွာပြီးစ နံနက်စောစောထ၍
စကြိုကြသောအခါ ပိုးကောင်များစွာကို နင်း
မိသော်လည်း သေစေလိုသော စေတနာမရှိ

သောကြောင့် ပါဏာတိပါတမဖြစ်ပေ (ဓမ္မ၊
၄။ ၁။ ၁၃)။

ဘုရားလက်ထက်တော်က သောတာပန်
အရိယာဖြစ်သူ အမျိုးသမီးတယောက်သည်
မုဆိုးကြီးတယောက်နှင့် သင့်မြတ်ကာ အတူ
တကွ နေထိုင်သည်။ ထိုအမျိုးသမီးသည်
လင်ဖြစ်သူ မုဆိုးကြီးစေခိုင်းသမျှ လေး၊
မြား၊ လှံ၊ ပိုက်ကွန် စသည်ကို ယူဆောင်ပေး
ရသည်။ ဇနီးယူဆောင်ပေးသော လေးမြား
စသည်ဖြင့်ပင် ပါဏာတိပါတအမှုကို ပြုသည်။
ဇနီးဖြစ်သူသည် လင်၏စကားကို လိုက်နာ
သောအားဖြင့်သာ လေးမြားစသည်ကို ယူ
ဆောင်ပေးသည်။ သတ္တဝါတို့ကိုသတ်ဖြတ်ရန်
ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ယူဆောင်ပေးသည်မဟုတ်။
သို့ဖြစ်၍ သောတာပန်အရိယာဖြစ်သူ ဇနီးမှာ
သေစေလိုသော စေတနာမရှိသောကြောင့်
ပါဏာတိပါတမဖြစ်ပေ။ လက်၌ အနာမရှိက
အဆိပ်ကိုကိုင်သော်လည်း အဆိပ်မသင့်သကဲ့
သို့ ဖြစ်သည် (ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၈)။ မုဆိုး၏စေခိုင်း
မှုကြောင့် တွန်သံပေးကြရသော တယ်ခါ၊
တယ်ကြက် စသည်တို့မှာ သေစေလိုသော
စေတနာ မရှိသောကြောင့် ပါဏာတိပါတ
မဖြစ်ပေ (ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၅၉၊ ၆၀)။

မိခင်၏စကား နားမထောင်ပဲ တောသို့
သွားသော သားငယ်ကို “ကဲ့မကြီးခတ်၍
သေပါစေ”ဟု ကြိမ်ဆဲသောမိခင်၏ စကား
သည်၎င်း၊ အကျိုးကိုလိုလားမှုဖြင့် တပည့်
သား၊ သားသမီးများကို ကြမ်းတမ်းစွာ ငေါက်
ငန်း ဆဲဆိုဆုံးမကြသော ဆရာ၊ မိဘတို့၏
စကားသည်၎င်း နှုတ်ထွက်ပင် ကြမ်းတမ်း
စေကာမူ စိတ်စေတနာ နူးညံ့သောကြောင့်
(စိတ်စေတနာ မပါရှိသောကြောင့်) ဖရုသ
ဝါစာ မဖြစ်ပေ။ “ဤသူကို ချမ်းသာစွာ
အိပ်ပါစေ”ဟု ပြုံးရွှင်စွာ သတ်မိန့်ချသော
တရားသူကြီး၏ စကားသည် နှုတ်ထွက်ပင်
နူးညံ့သိမ်မွေ့စေကာမူ စိတ်စေတနာ ကြမ်း

တမ်းသောကြောင့် (သေစေလိုသော စိတ် စေတနာပါရှိသောကြောင့်) ဖရုသဝါစာပင် ဖြစ်သည် (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃-၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃)။

ကြမ်းတမ်းစွာပြောဆိုလေ့ရှိသော ပိလိန္ဒ-ဝစ္ဆရဟန္တာ အရှင်မြတ်သည် သူတပါးကို သူယုတ်ဟု ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုလေ့ရှိသော ပုဏ္ဏားမျိုး၌ ဘဝငါးရာပတ်လုံး အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခဲ့ဘူးသောကြောင့် တွေ့မြင်သူတိုင်း ကို “ဝသလ၊ ဝသလ=သူယုတ်၊ သူယုတ်”ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဘုရားရှင်ထံ လျှောက်ထားကြရာ “အရိယာပုဂ္ဂိုလ် များသည် သူတပါးကို ထိပါးပုတ်ခတ် ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချလိုသောစိတ်၊ စေတနာဖြင့် ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော စကားကို မပြောဆိုကြ၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ယုတ်မာ ကြမ်းတမ်းသော စေတနာမည်သည် မရှိ။ ပိလိန္ဒဝစ္ဆရသည် ဘဝအဆက်ဆက်က ပါလာခဲ့သော ဝါသနာအလျောက် ပြောဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဖရုသဝါစာမဖြစ်”ဟု ဘုရားရှင် မိန့်တော်မူသည် (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၉၊၄၂၀)။

“ဘုရားဖူးရသည်၊ တရားနာရသည်၊ သူ့အသက် သတ်ရသည်၊ သူ့ဥစ္စာ ခိုးရသည်” စသည်ဖြင့် မြင်မက်သောသူ၏ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်အိပ်မက် စေတနာသည် အာရုံထင်လာမှု အားနည်းသောကြောင့် ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးစွမ်းနိုင်၊ တပါးသောကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာတို့၏ ထောက်ပံ့ကူညီမှုကို ရမူ ပဝတ္တိကျိုးကိုကား ပေးစွမ်းနိုင်သည် (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆)။

မြင်ရသူ ကြားရသူတို့အား သိစေနိုင်သော ကိုယ်အမူအရာသတ္တိထူး ‘ကာယ-ပယောဂ’နှင့် နှုတ်အမူအရာသတ္တိထူး ‘ဝစိ-

ပယောဂ’ကို ဝိညတ်ဟု ခေါ်သကဲ့သို့ စိတ်၏ စေ့ဆော်အားထုတ်မှု အမူအရာ သတ္တိထူး ‘စိတ္တပယောဂ’ကို စေတနာဟု ခေါ်သည် (မူလဋီ၊၃။၁၇၂)။ စိတ်၏စေ့ဆော်အားထုတ်မှု အမူအရာသတ္တိထူး အဖြစ်ဖြင့် အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ ဖြစ်ပေါ်တည်တံ့နိုင်ရန် ကျေးဇူးပြုပေးသော စေတနာတရားကို ကမ္မပစ္စည်းဟု ခေါ်သည်။ ယင်း ကမ္မပစ္စည်းသည် နာနာကွဏိက ကမ္မပစ္စည်း၊ သဟဇာတ ကမ္မပစ္စည်းဟု ၂-မျိုးရှိသည်။ အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်တရားမဖြစ်ပေါ်မီ ကြိုတင်ဖြစ်ပေါ်၍ အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်တရားနှင့် ဖြစ်ရာကာလကွဲပြားသော အတိတ်ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာ ၃၃-ခုကို နာနာကွဏိက ကမ္မပစ္စည်းဟု ခေါ်၍ အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်တရားနှင့်အတူတကွ တပြိုင်နက် ဖြစ်ပေါ်သောကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကိရိယာစေတနာအားလုံးကို သဟဇာတကမ္မပစ္စည်းဟု ခေါ်သည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။ သင်္ဂဟ၊၁။၁၃၆။ ဝိဘာဝိနီ၊၂၄၇)။

နာနာကွဏိကကမ္မပစ္စည်းသည် မိမိဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်ပြီးနောက် ဝိပါက်စိတ်၊ စေတသိက်နာမ်တရားနှင့် ပဝတ္တိ၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တရားတို့အား ဖြစ်ပေါ်တည်တံ့စေသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ သဟဇာတကမ္မပစ္စည်းသည် ယှဉ်ဖက်စိတ်၊ စေတသိက်နာမ်တရားနှင့် စိတ္တဇ၊ ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တရားတို့အား ဖြစ်ပေါ် တည်တံ့စေသော အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာ ၃၃-ခုသည် သဟဇာတကမ္မသတ္တိဖြင့်၎င်း၊ နာနာကွဏိကကမ္မသတ္တိဖြင့်၎င်း ကျေးဇူးပြုသည်။ ဝိပါက်၊ ကိရိယာစေတနာသည်ကား သဟဇာတကမ္မသတ္တိဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြုသည် (ပဋ္ဌာန၊၁။၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၅။ မူလဋီ၊၃။၁၇၂။ အနုဋီ၊၃။၂၃၂။ သင်္ဂဟ၊၁။၁၃၆။ ဝိဘာဝိနီ၊၂၄၇။ ပရမတ္ထဒီပနီ၊၃၉၁။ ပဋ္ဌာနုဒ္ဒေသဒီပနီ၊၄၇၅)။

နာနာကွဏိကမ္မစေတနာသည် မိမိဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်ပြီးဖြစ်သော်လည်း ဂတိ၊ ဥပဓိ၊ ကာလ၊ ပယောဂစသော အခြားအကြောင်းများနှင့် ပေါင်းဆုံညီညွတ်လျှင် ဝိပါကစိတ်၊ စေတသိက်နာမ်တရားနှင့် ပဝတ္တိ၊ ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်အကျိုးတရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် မိမိဖြစ်ပေါ်ရာပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာအစဉ်၌ သတ္တိထူးကို မြှုပ်နှံထားသကဲ့သို့ သတ္တိထူးရှိလေသည် (မူလဋီ၊ ၃။ ၁၇၂။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃၂။ ပရမတ္ထဒီပနီ၊ ၃၉၁။ ပဌာနုဒ္ဒေသဒီပနီ၊ ၄၇၅)။ ထို့ကြောင့် နာနာကွဏိကမ္မစေတနာသည် ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်ပြီး၍ ထင်ရှား မရှိသော်လည်း နောင်အခါဝယ် ကမ္ဘာပေါင်းကုဋေများစွာကွာခြားစေကာမူ အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် စွမ်းဆောင်နိုင်ပေသည်။ ရှေးရှေး သင်ယူထားသော အတတ်ပညာသည် ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်ပြီး၍ ထင်ရှား မရှိသော်လည်း နောက်နောက် သင်ယူသော အတတ်ပညာများ တိုးတက်ဖြစ်ပွားစေရန် စွမ်းဆောင်နိုင်သကဲ့သို့ဖြစ်ပေသည် (အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၄)။

မိမိဆိုင်ရာ အကျိုးများကို အခြားသော အကြောင်းတရားတို့ထက် လွန်လွန်ကဲကဲ ဆောင်တတ် ဖြစ်စေတတ်သော အာဟာရတရား ၄-ပါးတို့တွင် စေတနာသည် မနောသဉ္ဇေတနာဟာရဟူသော အမည်ဖြင့် ပါဝင်သည် (မ၊ ၁။ ၅၇-၉။ သံ၊ ၁။ ၂၅၃-၄၊ ၃၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၆။ သင်္ဂဟ၊ ၁။ ၂၁)။ မနောသဉ္ဇေတနာဟာရခေါ် ယင်း စေတနာသည် ကာမ-ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဉ်ဟူသော ကာမဘဝ၊ ရူပ-ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဉ်ဟူသော ရူပဘဝ၊ အရူပ-ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဉ်ဟူသော အရူပဘဝအား ဖြင့် ဘဝ ၃-ပါးတို့ကို ဖြစ်စေသည် (မ၊ ၁။ ၂၁၃။ သံ၊ ၁။ ၂၂၅။ ၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၄၁၄။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂၂၄)။

မနောသဉ္ဇေတနာဟာရ၌ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ဘေးကြီးတခုရှိသည်။ ယင်းကား အမျိုးမျိုးသော သံသရာ ဝဋ်ဒုက္ခကို ရရှိခံစားရမည့် ဘဝ ၃-ပါးကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံကို ပြုလုပ် အားထုတ် မိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ပြုလုပ် အားထုတ်မိခြင်းကြောင့် ဘဝ ၃-ပါးကို ရရှိကာ အမျိုးမျိုးသော သံသရာ ဝဋ်ဒုက္ခကို ရရှိခံစားကြရပေသည် (မ၊ ၁။ ၂၁၄-၅။ သံ၊ ၁။ ၂၂၅-၆)။

မနောသဉ္ဇေတနာဟာရကို မီးကျိုးတွင်း ဥပမာဖြင့် နှိုင်းယှဉ် မှတ်သား သင့်သည်။ အလုံ့၊ အခိုးမရှိ ရဲရဲညီသော မီးကျိုးခဲတို့ဖြင့် ပြည့်နေသော မီးကျိုးတွင်းသို့ အသက်ရှည်ကြာ အနာမဲ့လျက် ချမ်းသာစွာ နေလိုသော ယောက်ျားတယောက်ကို ခွန်အားဗလ ကြီးမားလှသည့် ယောက်ျား ၂-ယောက်တို့က ဆွဲငင် တွန်းချသကဲ့သို့ မနောသဉ္ဇေတနာဟာရခေါ် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာသည် ပြုလုပ်အားထုတ်သူ ဗာလပုထုဇဉ်တို့ကို ဘဝ ၃-ပါးသို့သာ ဆွဲငင် တွန်းချပေသည်။ ဤ ဥပမာ၌ မီးကျိုးတွင်းနှင့် ဘဝ ၃-ပါး၊ ချမ်းသာစွာနေလိုသော ယောက်ျားနှင့် ဝဋ်တရားကို လိုလားတောင့်တသူ ဗာလပုထုဇဉ်၊ ဆွဲငင် တွန်းချသူ ယောက်ျား ၂-ယောက်နှင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာ၊ ဆွဲငင်ရာအခါနှင့် ကုသိုလ်အကုသိုလ်စေတနာကို ပြုလုပ် အားထုတ်ရာအခါတို့ တူညီကြသည် (သံ၊ ၁။ ၃၂၄။ မ၊ ၁။ ၂၁၇။ သံ၊ ၁။ ၂၂၁၀၄)။

ဤ၌ ထူးခြားသော အကြောင်းတရား ဖြစ်သည့် ဘဝ ၃-ပါးကို ဖြစ်စေနိုင်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာ ၂၉-ခုကိုသာ ‘မနောသဉ္ဇေတနာဟာရ’ဟု ဆိုရသော်လည်း သာမညအားဖြင့် ယှဉ်ဖက်စိတ်၊ စေတသိက်နာမ်တရားနှင့် စိတ္တဇ၊ ပဋိသန္ဓေ-ကမ္မဇရုပ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကု-

သိုလ်, အကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစေတနာ အားလုံးကိုလည်း မနောသဉ္စေတနာဟာရဟု ပင် ခေါ်ဆိုထိုက်သည် (မဒ္ဒါ ၁။ ၂၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄-၅။ အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၁၉၇။ မဒ္ဒါ ၁။ ၃၁၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀)။

“မနောသဉ္စေတနာဟာရသည် ဘဝ ၃-ပါးကို ဖြစ်စေ၏”ဟု ဆိုရာ၌ သုတ္တန်နည်း အားဖြင့်သာ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ အဘိဓမ္မာ-ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌ကား တပြိုင်နက် အတူ တကွဖြစ်ကြသည့် စိတ်, စေတသိက်နာမ်တရား နှင့် စိတ္တဇ, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် သဟဇာတ စေတနာသည်သာ ‘အာဟာရပစ္စည်း’ အဖြစ်ဖြင့်လာရှိ၍ အတူ တကွမဖြစ်ပဲနောင်မှဖြစ်ပေါ်လာမည့် အကျိုး တရားတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် နာနာက္ခန္ဓာက စေတနာသည် ‘အာဟာရပစ္စည်း’ အဖြစ်ဖြင့် မလာရှိပေ (ပရမတ္ထဒီပနီ၊ ၃၅၀)။

ယင်းသို့အားဖြင့် စေတနာသည် သုတ်, ဝိနည်း, အဘိဓမ္မာဟူသော ပိဋကသုံးပုံ၌ သဉ္စေတနာ, ကံ, အဘိသင်္ခါရ, ဘဝ(ကမ္မဘဝ) စသော အမည် အမျိုးမျိုးဖြင့် တည်ရှိ၍ သတ္တဝါတို့၏ စိတ်အစဉ်၌ လွန်စွာပင် အရေး ပါလှသော တရားသဘောတရား ဖြစ်ကြောင်း မှတ်သားအပ်ပေသတည်း။

စေတနာ (ထိ) [စိန္တ+ယု] အာရုံကိုသိတတ် သောတရား (စိတ်)။ စေတနာပဏိဓိ-ကြည့်။

စေတနာကမ္မ (န) [စေတနာ+ကမ္မ] စေတနာ ဟူသောကံ။ ဣမာနိ သတ္တ ကာရဏာနိ စေတနာကမ္မ။ နေတ္ထိ၊ ၃၇။ ကမ္မန္တိ စေတနာ- ကမ္မမေဝ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၄။ စေတနာ စေတနာကမ္မ။ အနု၊ ၁။ ၈၆။ (-နေတ္ထိ၊ ၃၈။)

စေတနာကရဏီယသုတ္တ (န) [စေတနာ+အက- ရဏီယ + သုတ္တ] စေတနာကရဏီယသုတ်၊ သီလနှင့် ပြည့်စုံသောသူအား ငါ့အား စိတ် နှလုံး ရှင်လန်းမှု ဖြစ်ပါစေဟု နှိုးဆော်

တိုက်တွန်းအားထုတ်၍ ပြုဖွယ်မရှိ၊ သီလနှင့် ပြည့်စုံသူအား စိတ်နှလုံးရှင်လန်းမှု ဖြစ်ခြင်း သည် ထုံးတမ်းစဉ်လာ ဓမ္မတာသဘောပင် ဖြစ်သည်။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောကြား သော သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ဒသကနိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၂၅၈- ၉။

စေတနာကာယ (ပု) [စေတနာ+ကာယ] (၁) စေတနာအပေါင်း။ (၂) စေတနာဟူသော ကိုယ်။ (၁) ဆယ်မေ ဘိက္ခဝေ စေတနာ- ကာယော၊ သံ၊ ၂။ ၄၉။ (-ပဋိသံ၊ ၃၆၃။ ပေဋကော၊ ၂၉၉။) (၂) အပိ စ ကာယောတိ စေတနာကာယော၊ ဝါစာပိ စေတနာဝါစာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၄။

စေတနာကာရ (ပု) [စေတနာ+အာကာရ] နှိုးဆော် - တိုက်တွန်း - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သင်္ခါရာနံ စေတနာကာရေ စေတနာလိင်္ဂေ စေတနာနိမိတ္တေ စေတနာတိ ဥဒ္ဓေသေ သတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉၁။ စေတနာပဓာ- နတ္တာ သင်္ခါရက္ခန္ဓဓမ္မာနံ “သင်္ခါရာနံ စေ- တနာကာရေ”တိ အာဒိဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၁။

စေတနာကိစ္စ (န) [စေတနာ+ကိစ္စ] နှိုးဆော်- တိုက်တွန်း - ခြင်း - အမှု - ကိစ္စ။ ယသ္မာ နိကန္တိဝသေန စေတနာကိစ္စဿ မတ္တကပ္ပတ္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၉။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၈၀။ (-အနု၊ ၄။ ၂။ ၉၅။)

စေတနာကိရိယာ (ထိ) [စေတနာ+ကိရိယာ] နှိုးဆော်- တိုက်တွန်း-ခြင်း အမှုအရာ။ စိတ္တ- ပယောဂသင်္ခါတာယ စေတနာကိရိယာယ ဥပ္ပတ္တိယာ။ အနု၊ ၃။ ၂။ ၂၃၂။

စေတနာက္ခန္ဓာ (ပု) [စေတနာ+ခဏ] စေတနာ (ဖြင့် အားထုတ်ဆဲ) ခဏ။ အယံ ကိရိယ- သမုဋ္ဌာပိကာ စေတနာက္ခန္ဓေယေဝ မုသာ- ဝါဒကမ္ပုနာ ဗဇ္ဈတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၀၀။ (- ဝဇီရ၊ ၁၅၆။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၂၁၁။)

စေတနာဂရုက (တိ) [စေတနာ+ဂရုက] စေတနာ(ကံ)ကိုအလေးအမြတ်ပြုသော။ ကမ္မဂရုကန္တိ စေတနာဂရုကံ။ စူဠနိဌ။ ၆၄။

စေတနာဂ္ဂဟဏ (န) [စေတနာ+ဂ္ဂဟဏ] (၁) စေတနာကို ယူခြင်း။ (၂) စေတနာသဒ္ဓါ။ (၁) စေတနာဂ္ဂဟဏေန အာယုဟနာနုရူပတာယ တပုဓာနတ္တာ သင်္ခါရက္ခန္ဓဓမ္မာ ဂဟိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၄။ (၂) အာဟာရာသဝိယာတိ အဝတ္တာ စေတနာဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၀။

စေတနာဒါန (န) [စေတနာ+ဒါန] လှူဒါန်း-ပေးကမ်း - စွန့်ကြဲ - ကြောင်း စေတနာ။ ဒါနာနီတိ စေတနာဒါနာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၂။

စေတနာဒွါရ (န) [စေတနာ+ဒွါရ] စေတနာတည်းဟူသော အကြောင်း။ တာသဉ္စ ဝိရတိနံ စေတနာသမ္ပယုတ္တတ္တာ စေတနာဒွါရေန သုဂတိဒုဂ္ဂတိတဒ္ဓပ္ပဇနသုခဒုက္ခာနံ ပထကဝေါ ယုတ္တော။ အနုဋ္ဌ၊၁။ ၉၀။

စေတနာဓမ္မ (တိ) [စေတနာ+ဓမ္မ] စေတနာဟူသော သဘောရှိသော။ ဓမ္မတောတိ ဧတေသုဟိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ စေတနာဓမ္မာဝဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၇။ စေတနာဓမ္မာတိ စေတနာသဘာဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၀၊၁၄၃။ မူလဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၃။ နေတ္ထိ၊ဝိ။ ၁၉၉။)

စေတနာနန္တရ (တိ) [စေတနာ + အနန္တရ] စေတနာ၏ - အခြားမဲ့ - အကြားမရှိရာကာလ။ စိတ္တံ ပန စေတနာနန္တရံ နိက္ခိတ္တမ္ပိ အသဒိသဝိသုဇနတာ ပစ္ဆာဂဟိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆။

စေတနာနိဗ္ဗတ္တိ (ထိ) [စေတနာ+နိဗ္ဗတ္တိ] စေတနာ၏ဖြစ်ခြင်း။ စောပနာဘိဇ္ဈာဒိကိရိယာ

နိဗ္ဗတ္တိဒွါရေန စေတနာနိဗ္ဗတ္တိယေဝ ဝုတ္တာ။ အနုဋ္ဌ၊၁။ ၈၄။

စေတနာနိမိတ္တ (န) [စေတနာ+နိမိတ္တ] နှိုးဆော်-တိုက်တွန်း - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ စေတနာကာရ-ကြည့်။

စေတနာပက္ခ (ပု) [စေတနာ+ပက္ခ] (၁) စေတနာ-အဘို့-အစု။ (တိ) (၂) စေတနာ-အဘို့-အစု-ရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဝုတ္တနယော စေတနာပက္ခေဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၄။

စေတနာပက္ခိက (တိ) [စေတနာပက္ခ + ကိက] စေတနာ - အဖို့ - အစု-ရှိသော၊ စေတနာ-အဖို့-အစု-၌ ဖြစ်သော။ တေဟိ ပန စိတ္တေဟိ သဟဇာတာ အဘိဇ္ဈာဗျာပါဒမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယော စေတနာပက္ခိကာ ဝါ ဘဝန္တိ အဗ္ဗောဟာရိကာ ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၃-၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၇။ မူလဋ္ဌ၊၁။ ၇၈-၉၊၈၄။ အနုဋ္ဌ၊၁။ ၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၅။)

စေတနာပစ္စုပ္ပန် (တိ) [စေတနာ + ပစ္စုပ္ပန်] နှိုးဆော် - တိုက်တွန်း - ခြင်းလျှင် ဉာဏ်အား ရှေ့ရှုထင်သော အခြင်းအရာရှိသော တရား။ အဘိသင်္ခါရဏလက္ခဏာ သင်္ခါရာ၊ အာယုဟနရသာ၊စေတနာ ပစ္စုပ္ပန်နာ၊ အဝိဇ္ဇာပဒဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၅၉။ စေတနာသဘာဝတ္တာ စေတနာ ဟုတွာ ဂယုတိတိ စေတနာပစ္စုပ္ပန်နာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၅၃။

စေတနာပဋိရူပိကာ (ထိ) [စေတနာ+ပဋိရူပိကာ] အတုဖြစ်သောစေတနာ၊ စေတနာအတု။ အတ္ထိ န စေတနာ စေတနာပတိရူပိကာ။ အဘိ၊က။ ၄၅၃။

စေတနာပဏိမိ (ပု) [စေတနာ + ပဏိမိ] စိတ်ဖြင့် ပြုအပ်သောတောင့်တခြင်း၊ ဆုတောင်း

ခြင်း။ တေနကမ္မေန သုကတေန၊ စေတနာ-
ပဏိဓိဟိ စ။ အပါသ။၅။ အပါ၂။၆။၆။၇။
ထေရဋ္ဌ။၁။၂။၆။ ထေရဋ္ဌ။၂။၇။ ထေရီဋ္ဌ။
၁။ စေတနာပဏိဓိဟိ စ စိတ္တေန ကတပတ္ထ-
နာဟိ စ။ အပါဋ္ဌ။၁။၁၂။ (—အပါသ။၁၃။
၃၃။၇။ အပါ၂။၃။၃။၁၄။ ထေရဋ္ဌ။၁။
၃။၂။၁။ ထေရီဋ္ဌ။၁။၅။)

စေတနာပ(ပွ)ဓာန (တိ) [စေတနာ+ပဓာန]
 စေတနာ-ကြီးမှူး-ပြဓာန်း-သော။ ပါဏ-
 သာတဟေတုဘူတော အဟိရိကာနောတ္တပ္ပ-
 ဒေါသမောဟဝိဟိံ သာဒိကော စေတနာပ-
 ဓာနော သံကိလေသဓမ္မော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၅၃။(-
 နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀၆။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၀၁။
 သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၁၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀၄၊၃၇၀။ မ၊
 ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၈။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၆၁။ သံ၊ဋ္ဌိ၊
 ၂။၂၃၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၃၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၀၀၊
 ၃၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၁၂၊၁၃၉။) တတ္ထ စ
 ဖဿစေတနာဂ္ဂဟဏေန သဗ္ဗသင်္ခါရက္ခန္ဓဓမ္မ-
 သင်္ဂဟော စေတနပ္ပဓာနတ္တာ တေသံ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊
 ၂။၂၆၁။ (-ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၇၄။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၉၉။
 အနုဋ္ဌိ၊၂။၉။)

စေတနာပရိယာယ (ပု) [စေတနာ+ပရိယာယ]
 စေတနာဟူသော အကြောင်း။ ကုသလ-
 ပက္ခေပိ စေတနာပရိယာယတော ဝိဘင်္ဂေ
 “သိက္ခာပဒ”^{၅၆၀} ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။၇၂။

စေတနာပဝတ္တိ (ထိ) [စေတနာ+ပဝတ္တိ] စေတ-
နာဖြစ်ခြင်း။ အဟံ ဂိဟိတိ စေတနာပဝတ္တိ
နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ဉ၊ဉာ။

စေတနာပုဗ္ဗက (တိ) [စေတနာ+ပုဗ္ဗ+က] စေ-
တနာ-ကြီးမှူး-ပြဋ္ဌာန်း-ရှေ့သွား-ခေါင်း
ဆောင်-ခြင်းရှိသော။ စေတနာပုဗ္ဗကံ ကမ္မံ
တံ စေတနာသဘာဝမေဝ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၇။

စေတနာဖရူသ (တိ) [စေတနာ + ဖရူသ] စေတ-
နာ-ကြမ်းတမ်း-ခက်မာ-ခြင်းရှိသော။ ဝေံ

အနွယ်ဝသေန စေတနာဖရသတာ ဖရသဝါစံ
သာဓေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၀၃။
(-သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၄၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၇။)

စေတနာဘဗ္ဗ (တိ) [စေတနာ+ဘဗ္ဗ] စေတနာ
ထိုက်သော၊ သမာပတ်ကို-ဖြစ်စေ၊ကြောင်း
-ဝင်စားကြောင်း-ဖြစ်သော စေတနာ၏
မဆုတ်ယုတ်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်းငှါထိုက်သော၊
သု။ စေတနာဘဗ္ဗော (အဘိ၊ပု။၁၁၅) တိ
စေတနာယ အပရိဟာနိ° အာပဇ္ဇိတုံ ဘဗ္ဗော။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ (-မူလဋီ၊၃။၃၃။)

စေတနာဘာဝလက္ခဏာ (တိ) [စေတနာ + ဘာဝ
+ လက္ခဏာ] နှိုးဆော် - တိုက်တွန်း - ကြောင့်
ကြစိုက် - သည်၏အဖြစ်ဟူသောမှတ်ကြောင်း
လက္ခဏာရှိသော၊ တရား။ သာ စေတယိ-
တလက္ခဏာ၊ စေတနာဘာဝလက္ခဏာတိ
အတ္ထော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၄။ စေတနာဘာဝေါ
ဗျာပါရဘာဝေါ။ မူလဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၇။ (- ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၁။ ၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၃။)

စေတနာဘိသင်္ခရဏ (န) [စေတနာ + အဘိ-
သင်္ခရဏ] စေတနာကို - ပြုပြင် - စီရင် -
ခြင်း၊ ပြုပြင်စီရင်တတ်သော စေတနာ။
အာကိဉ္ဇညာယတနတော ငဋ္ဌာယ ဝေ ဟိ
ဥပရိ ဈာနတ္ထာယ စေတနာဘိသင်္ခရဏာနိ
ဘဝေယျံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊သ။ပုဇ္ဈ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။
၃၀၀။

စေတနာဘိသင်္ခရဏသမ္ဘဝံ (ပု) [စေတနာဘိသင်္ခရဏ + သမ္ဘဝံ] စေတနာကို - ပြုပြင် - စီရင် - ခြင်း၏ဖြစ်ခြင်း၊ ပြုပြင်စီရင်တတ်သော စေတနာ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ တံသမတိက္ကမေန ဥပရိ ဈာနတ္ထာယ စေတနာဘိသင်္ခရဏသမ္ဘဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊သ။ဥ၊ဇ၊ဇ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၂။ဥ၊ဂ။

စေတနာမတ္တသင်္ဂါဟက (တိ)[စေတနာ+မတ္တ+
သင်္ဂါဟက]စေတနာမျှကိုသာ ယူတတ်သော၊

ပုစ္ဆာ။ စေတနာမတ္တသင်္ဂါဟကော (မူလဋီ၊ ၃။ ၂၁၆) တိ စေတနာမတ္တံယေဝ ပစ္စယပုပ္ဖံ ဂမဟ-
တွာ ဌိတေ ပဉ္စေ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၀၈။

စေတနာမတ္တသမ္ဘဝ (ပု) [စေတနာ + မတ္တ +
သမ္ဘဝ] စေတနာမျှသာဖြစ်သင့်ခြင်း။ ရာဇော-
ရောဓာဒယောတိ အာဒိ “ဣဒံ ဂဏိယာမိ”
တိ စေတနာမတ္တသမ္ဘဝတော ဝုတ္တံ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂။

စေတနာမူလက (တိ) [စေတနာ + မူလ + က]
စေတနာဟူသော - တည်ရာ - မှီရာ -
- အကြောင်းရင်း - ရှိသော။ အဘိသဉ္ဇေတ-
ယိတန္တိ စေတနာဝတ္ထုကော၊ စေတနာမူလ-
ကောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၆၅။ စူဠနိ၊ ၄။
၆၇။ (- မ၊ ၄။ ၃။ ၃၈။)

စေတနာယောဂ (ပု) [စေတနာ + ယောဂ] စေ-
တနာနှင့် - ယှဉ် - စပ် - ခြင်း။ စေတန- ကြည့်။

စေတနာရမ္မဏ (န) [စေတနာ + အာရမ္မဏ] စေ-
တနာဟူသော အာရုံ။ သညာရမ္မဏေ ဉာဏံ၊
စေတနာရမ္မဏေ ဉာဏံ။ အဘိ၊ က။ ၂၃၅။

စေတနာရဟိတ (တိ) [စေတနာ + ရဟိတ] စေ-
တနာကင်းသော၊ တရား။ အစေတနာယံ
ပထဝီတိ စေတနာရဟိတာ အယံ မဟာဘူ-
တာပထဝီ၊ ဒေဝတာ ပန စေတနာသဟိတာ။
စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၂။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၃၉။)

စေတနာရာသိ (ပု) [စေတနာ + ရာသိ] (ပုဗ္ဗ၊ မုဉ္ဇ၊
အပရဟူသော) စေတနာ - အပေါင်း - အစု။
စေတနာရာသိ (အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၀) နိ ပုဗ္ဗစေတနာ-
ဒိရာသိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၁။

စေတနာလက္ခဏ (န) [စေတနာ + လက္ခဏ] (၁)
နှိုးဆော် - တိုက်တွန်း - ခြင်း လက္ခဏာ။ (တိ)
(၂) နှိုးဆော် - တိုက်တွန်း - ခြင်း လက္ခဏာ
ရှိသော။ (၁) အဝိဇ္ဇာယ အညာဏလက္ခဏံ၊
သင်္ခါရာနံ စေတနာလက္ခဏံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆၃။ မ၊
၄။ ၁။ ၅၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၈၃။ (- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။

သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။ အံ၊ ၄။ ၁။
၁၃၂။) (၂) ကာယသင်္ခါရော စေတနာလက္ခ-
ဏော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၂။
(- မ၊ ၄။ ၃။ ၂၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။)

စေတနာလိင်္ဂ (န) [စေတနာ + လိင်္ဂ] နှိုးဆော် -
တိုက်တွန်း - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ စေ-
တနာကာရ- ကြည့်။

စေတနာဝဇ္ဇ (တိ) [စေတနာ + ဝဇ္ဇ] စေတနာ
သည်ကြဉ်အပ်သော။ သတိပိ ဟိ ဝိပါကဓမ္မ-
ဓမ္မတ္ထေ န စေတနာဝဇ္ဇော ဝေသဘာဝိ။
မူလဋီ၊ ၃။ ၁၈၉။

စေတနာဝတ္ထုက (တိ) [စေတနာ + ဝတ္ထု + က]
စေတနာဟူသော မှီရာ - အကြောင်း ရှိသော။
စေတနာဝတ္ထုကော (သံ၊ ၄။ ၂။ ၆၅) တိ စေတ-
နာ-ဟေတုကော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၁။

စေတနာဝါစာ (တိ) [စေတနာ + ဝါစာ] စေတ-
နာဟူသော စကား။ စတူဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေ-
ဟိ... အယံ စေတနာဝါစာ နာမ။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၁၂၈။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၅။)

စေတနာဝိပ္ပါရ (ပု) [စေတနာ + ဝိပ္ပါရ] စေတနာ
ပျံ့နှံ့ခြင်း။ စေတနာပျံ့နှံ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်
သော (အသံ)။ သဗ္ဗသော စေတယတော စေ-
တနာဝိပ္ပါရော သဒ္ဓေါ။ အဘိ၊ က။ ၃၀၄။

စေတနာဝိသိဋ္ဌ (တိ) [စေတနာ + ဝိသိဋ္ဌ] စေ-
တနာဖြင့် ထူးခြားသော။ တတော ဝိရမဏာ-
ကာရေန ပဝတ္တမာနာ စေတနာဝိသိဋ္ဌာ ဝိရ-
တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅။

စေတနာဝေါဟာရ (ပု) [စေတနာ + ဝေါဟာရ]
စေတနာဟူသော - ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို -
ခြင်း။ အဋ္ဌ အရိယဝေါဟာရော၊ အဋ္ဌ အန-
ရိယဝေါဟာရေတိ အယံ စေတနာဝေါဟာ-
ရော နာမ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၈။

စေတနာသန္တတိ (တိ) [စေတနာ + သန္တတိ]
စေတနာ အစဉ်အဆက်။ စေတနာသန္တတိ-

ဝသေန ဝါ အာယူဟနသမဂီတာ။ အံ၊ဋီ၊၁။
၂၂၀။

စေတနာသဘာဝ (တိ) [စေတနာ+သဘာဝ]
စေတနာ သဘောရှိသော။ ပါဏာတိပါ-
တာဒယော သဗ္ဗေပိ စေတနာသဘာဝါ။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၀။ သံ၊ဋီ၊
၁။၂၇၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။ အနု၊ဋီ၊၁။၈၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၃၊၂၅၉။)

စေတနာသမဂီ (တိ) [စေတနာ+သမဂီ]
စေတနာနှင့် ပြည့်စုံသော။ သူ။ ယာဝ ပန
သတ္တာ အရဟတ္တံ န ပါပုဏန္တိ၊ တာဝ သဗ္ဗေပိ
သတ္တာ ပုဗ္ဗေ ဥပစိတစေတနာယ သမဂီ-
တာယ စေတနာသမဂီနောတိ ဝုစ္စန္တိ။ သော
စေတနာသမဂီတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ (-မ၊
ဋ္ဌ၊၄။၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၉။
မ၊ဋီ၊၂။၃၀၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။ မူလ၊ဋီ၊၂။
၂၁၀။ အနု၊ဋီ၊၂။၂၁၁။)

စေတနာသမိဟန (န) [စေတနာ+သမိဟန]
စေတနာဖြင့် လွန်စွာအားထုတ်ခြင်း။ အဘိ-
ဇ္ဈာဒိနံ ပန စေတနာသမိဟနဘာဝေန သုစရိ-
တဒ္ဓစ္စရိတဘာဝေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၄။ သံ၊ဋီ၊၂။
၁၄၃။ အနု၊ဋီ၊၁။၉၀။

စေတနာသမ္ပဒါ (ထိ) [စေတနာ+သမ္ပဒါ]
စေတနာ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဒါနတော ပုဗ္ဗေ
ဒါနကာလေ ပစ္စာဘာဂေတိ တိသု ကာလေ-
သု စေတနာယ သောမနဿသဟဂတဉာဏ-
သမ္ပယုတ္တဘာဝေါ စေတနာသမ္ပဒါ နာမ။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ။၂။၅၉။

စေတနာသမ္ပယုတ္တ (တိ) [စေတနာ+သမ္ပယုတ္တ]
စေတနာနှင့်ယှဉ်သော - တရား။ အဘိဇ္ဈာ-
ဒယော တယော စေတနာသမ္ပယုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇၊၂၀၇။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၆။ အနု၊ဋီ၊၁။
၉၀။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၈။)

စေတနာသမ္ပယုတ္တက (တိ) [စေတနာ+သမ္ပ-
ယုတ္တ+က] စေတနာနှင့်ယှဉ်သော၊ တရား။
စေတနာစေဝ ကေစ္စ စ စေတနာသမ္ပယုတ္တ-
ကာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ (-၁၃၁-၆။
မူလ၊ဋီ၊၁။၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄၁။)

စေတနာသမ္ပယုတ္တကမ္မ (န) [စေတနာသမ္ပ-
ယုတ္တ+ကမ္မ] စေတနာနှင့် ယှဉ်သောကံ။
အဘိဓမ္မေ ပန သဗ္ဗမ္မေတံ အဝိသေသေန
စေတနာသမ္ပယုတ္တကမ္မန္တေဝ ဝဏ္ဏိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၉၂။ (-မူလ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။ အနု၊ဋီ၊၁။
၈၆။)

စေတနာသမ္ပယုတ္တစိတ္တ (န) [စေတနာသမ္ပ-
ယုတ္တ+စိတ္တ] စေတနာနှင့် ယှဉ်သောစိတ်။
မနသာတိ စေတနာသမ္ပယုတ္တစိတ္တေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၃၆။

စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ (ပု) [စေတနာသမ္ပ-
ယုတ္တ+ဓမ္မ] စေတနာနှင့် ယှဉ်သောတရား။
အဘိဇ္ဈာ ဗျာပါဒေါ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတိ တယော
စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မာ မနောဒ္ဓစ္စရိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၆၇။ စေတနာသမ္ပယုတ္တဓမ္မာတိ မနော-
ကမ္မဘူတာယ စေတနာယ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာ။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃၁၊၂၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၃။ မ၊ဋီ၊၁။၁၃၆။
မ၊ဋီ၊၃။၂၈။ မူလ၊ဋီ၊၁။၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၃၃၁။)

စေတနာသဟစရဏ (န) [စေတနာ + သဟ-
စရဏ] စေတနာနှင့် အတူတကွဖြစ်ခြင်း။
စေတနာသီလ-ကြည့်။

စေတနာသဟဇ (တိ) [စေတနာ+သဟဇ]
စေတနာနှင့် အတူတကွဖြစ်သော။ စေတနာ-
သဟဇတ္တာ န သမ္ဘဝတိ။ ဝဇီရ။၁၃၇။

စေတနာသဟိတ (တိ) [စေတနာ+သဟိတ]
စေတနာနှင့် အတူတကွဖြစ်သော။ စေတနာ-
ရဟိတ-ကြည့်။

စေတနာသိဒ္ဓိ (ထိ) [စေတနာ+သိဒ္ဓိ] စေတနာ
၏ ပြီးစီးခြင်း။ စေတနာသိဒ္ဓိတော ပုဗ္ဗေ၊
ပစ္ဆိမံ တဿာတ္ထသိဒ္ဓိတော။ ဝဇီရ။၁၅၇။

စေတနာသိသ (န) [စေတနာ+သိသ] စေတနာ-
ကြီးမှူး-ပြဇာနီး-ခြင်း။ စေတနာပဓာနတ္တာ
သင်္ခါရက္ခန္ဓဓမ္မာနံ စေတနာသိသေန တဏှံ ဝေ
ဝဒတိ။ နေတ္ထိ၊၁၅၈။ စေတနာသိသေန
တဏှံ ဝေ ဝဒတိ စေတနာသဟစရဏတော။
နေတ္ထိ၊၁၅၉။

စေတနာဟာရ (ပု) [စေတနာ+အာဟာရ] စေတနာဟူသော
အာဟာရပစ္စည်း။ တတော
ပရာနိ နဝ သဋ္ဌနာနိ စေတနာဟာရဝသေန
ဝုတ္တာနိ။ အဘိ၊၁၆၀။၄၅၉။

စေတနာဟေတုက (တိ) [စေတနာ+ဟေတု+
က] စေတနာဟူသော အကြောင်းရှိသော။
စေတနာဝတ္ထုက-ကြည့်။

စေတနုပစယ (ပု) [စေတနာ+ဥပစယ] စေတ-
နာ၏ - ပေါင်းစီးမှု - ပွားစီးမှု၊ ဆည်းပူး
ထားသော စေတနာ။ အညာ စေတနာ
အညော စေတနုပစယော။ အဘိ၊က။၁၇၇။

စေတပါမောက္ခ (ပု) [စေတ+ပါမောက္ခ] စေတ
တိုင်း၌ အကြီးအမှူးဖြစ်သူ၊ စေတမင်း။ တံ
ဒိသ္မာ စေတပါမောက္ခာ၊ ရောဒမာနာ ဥပါ-
ဂမုံ။ ဇာ၊၂။၃၃၀။ စေတပါမောက္ခာတိစေတ-
ရာဇာနော။ ဇာ၊၁၅၇။၂၇၅။

စေတပုတ္တ (ပု) [စေတ+ပုတ္တ] (၁) စေတ
တိုင်းသား။ (၂) စေတမင်း၏သား။ (၁)
ဂေဟိကာ စေတပုတ္တာ စ၊ အာဂစ္ဆန္တိ မမံ
သရုံ။ အပါ၊၁။၄၂။ (၂) တတ္ထ ဝတ္ထေတွာ
သလ္လာပံ၊ စေတေဟိ စေတပုတ္တေဟိ။ အပါ၊၂။
၃၉၄။ စရိယာ၊၁၅။၈၉။ စေတပုတ္တေဟိတိ
စေတရာဇပုတ္တေဟိ။ စရိယာ၊၁၅။၈၉။ (-ဇာ၊
၂။၃၃၂-ဂ။ စရိယာ၊၁၅။၉၁၊၁၀၃။ ဇာ၊၁၅၇။
၃၀၁-၂။)

စေတယတိ (ကြိ) [စိတ+ဏယ+တိ] စေတပ-
ဦးဆော် - တိုက်တွန်း - လုံးလပြု - အား
ထုတ် - ကြောင့်ကြစိုက် - ဖြစ်စေ - ၏။ တံ
ဓမ္မံ စေတယတိ (ပဋိသံ၊၃၁၅၊၃၂၁) တိ တံ
ဟိတောပသံဟာရံ စေတယတိ အဘိသန္ဓ-
ဟတိ၊ ပဝတ္ထေတိတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊၁၅၂။
၂၁။ (-မ၊၁။၄၁၅။ သံ၊၁။၁၂၂။ ထေရ။
၃၆၆။ အဘိ၊၁၅၁။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၃။ ဝိ-
သုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၊၄၁၃။) စေတယေယျ-သုတ္တ-
နိ။ ၄၂၈။ ဝိမာန။ ၁၂၂။ မဟာနိ။ ၄၀၅။
သုတ္တနိ၊၁၅၂။၂၉၀။ မဟာနိ၊၁၅၄။၄၁၄။ စေတ-
ယံ-ဝိ၊၁၅၄။၂၄၀။ စေတယံ-အပါ၊၂။၂၄၁။
ထေရီ၊၁၅၁။၁၀၇။ စေတယံသန္တိ-ပေဋကော။
၃၁၃။

စေတယန (န) [စိတ+ဏယ+ယု] စေတပ-
ဦးဆော် - တိုက်တွန်း - လုံးလပြု - အားထုတ်
- ကြောင့်ကြ စိုက် - ဖြစ်စေ - ခြင်း။ တတ္ထေဝ
ဗျာပါရဏံ စေတယနံ။ မူလ၊၁။၅၆။ (-
အနု၊၁။၈၃။)

စေတယနဋ္ဌ (ပု) [စေတယန+အတ္ထ] နှိုးဆော်
- တိုက်တွန်း - အားထုတ် - ခြင်းဟူသော
အနက်။ စေတယနဋ္ဌေန ဧကောဝ ဓမ္မော
စေတနာ။ အဘိ၊၁၅၁။၁၉၈။

စေတယန္တ (တိ) [စိတ+ဏယ+အန္တ] နှိုးဆော်
- တိုက်တွန်း - အားထုတ် - သော။ စေတ-
ယန္တော ဝိဝဇ္ဇတိတိစေတောဝိဝဇ္ဇော။ ပဋိသံ။
၁၀၆၊၂၆၅။ (-အဘိ၊က။၃၀၄။ ပဋိသံ၊၃၆၄။
ဝိ၊၁၅၁။၄၅။ ပဋိသံ၊၁၅၁။၃၀၃။)

စေတယမာန (တိ) [စိတ+ဏယ+မာန] နှိုး-
ဆော် - တိုက်တွန်း - အားထုတ် - သော။
စေတယမာနဿ မေ ပါပိယော။ ဒီ၊၁။၁၇၁။
(-ဒီ၊၁၅၂။၃၁၄။ မ၊၁၅၁။၂၈၀။ အဘိ၊၁၅၂။
၂၅၂။ ဣတိဝုတ်၊၁၅၂။၄၉။ သံ၊၁။၂၅၆။)

စေတယာန (တိ) [စိတ + ဏယ + မာန] နှိုး-
ဆော် - တိုက်တွန်း - အားထုတ်သော။ သူ။

သာ ကထံ စေတယာနဿ၊ မုတ္တဿ တဝ ရုစ္စ-
တိ။ ဇာ၊ ၂။ ၈၃။ တဝ ပန စေတယာနဿ
သစေတနဿ ပညဝတော ပုတ္တဿ ကထံ ရုစ္စ-
တိ။ (ဇာ၊ ၄။ ၁၅။ ၃၆၃။)

စေတယိ (ကြိ) [စိတ + ဣယ + ဤ] နှိုးဆော် -
တိုက်တွန်း - အားထုတ် - ပြီ။ စေတယတိ-
ကြည့်။

စေတယိတ (န) [စိတ + ဣယ + တ] (၁)
နှိုးဆော် - တိုက်တွန်း - အားထုတ် - ခြင်း။
(တိ) (၂) နှိုးဆော် - တိုက်တွန်း - အား
ထုတ် - အပ်သော။ (၁) ယံ စေတယိတံ
ပကပ္ပိတံ ယာ စ နာမရူပဿ အဝက္ကန္တိ
ဟောတိ။ ပေဋကော။ ၁၈၅။ (- ၃၁၃။) (၂)
သာ ခေါ်ပနေသာ ဒိဋ္ဌိ ဘူတာ သင်္ခတာ စေ-
တယိတာ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာ။ အံ၊ ၃။ ၄၀၇-၈။
စေတယိတာတိ ပကပ္ပိတာ။ အံ၊ ၄။ ၃၃၀။
(- ဒီ၊ ၄။ ၃၁၀။ အံ၊ ၄။ ၃၄၇။ မ၊ ၄။ ၃။
အဘိ၊ ၄။ ၂၈၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၇။ မ၊ ၄။ ၃။
၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၈။)

စေတယိတကိစ္စ (တိ) [စေတယိတ + ကိစ္စ] နှိုး-
ဆော် - တိုက်တွန်း - အားထုတ် - ခြင်း ကိစ္စ
ရှိသော။ စေတနာ စေတယိတကိစ္စာ။ အဘိ၊
၄။ ၁။ ၁၈၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇။

စေတယိတလက္ခဏ (တိ) [စေတယိတ + လက္ခဏ] နှိုး-
ဆော် - တိုက်တွန်း - အားထုတ် - ခြင်း
လက္ခဏာရှိသော။ စေတယိတလက္ခဏာ
မဟာရာဇ စေတနာ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏာ
စ။ မိလိန္ဒ၊ ၆၂။ (- ၆၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၉။ မ၊
၄။ ၄။ ၅၉။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄၊ ၁၈၂။ သံ၊ ၄။ ၂။
၂၃၇။)

စေတယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [စိတ + ဣယ + တွာ] နှိုး-
ဆော် - တိုက်တွန်း - အားထုတ် - ရှိ။
စေတယိတွာ ကမ္မံ ကရေတိ ကာယေန ဝါ-
စာယ မနဿ။ အံ၊ ၂။ ၃၆၃။ အဘိ၊ က။
၂၉၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၅။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။ စေ-

တယိတွာတိ ဒွါရပ္ပဝတ္တစေတနာ။ အံ၊ ၄။ ၃။
၁၃၆။ (- မူလ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။)

စေတယိဿန္တိ (ကြိ) [စိတ + ဣယ + သန္တိ] နှိုး-
ဆော် - တိုက်တွန်း - အားထုတ် - ကုန်လ
တုံ။ စေတယတိ-ကြည့်။

စေတယိ (ကြိ) [စိတ + ဣယ + ဤ] နှိုးဆော် -
တိုက်တွန်း - အားထုတ် - ပြီ။ စေတယတိ-
ကြည့်။

စေတယေယျ (ကြိ) [စိတ + ဣယ + ယေျ] နှိုး-
ဆော် - တိုက်တွန်း - အားထုတ် - ရာ၏။
စေတယတိ-ကြည့်။

စေတရဋ္ဌ (န) [စေတ + ရဋ္ဌ] (၁) စေတတိုင်း။
(၂) စေတရဋ္ဌမည်သော ရွာ။ (၁) နိက္ခန္တိ-
ဒိဝသေနော၊ စေတရဋ္ဌံ ဥပါဂမုံ။ ဇာ၊ ၂။
၁၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၄။ စရိယာ၊ ၄။ ၈၉။
(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စေတရဋ္ဌဂါမ (ပု) [စေတရဋ္ဌ + ဂါမ] စေတရဋ္ဌ
မည်သောရွာ။ စေတရဋ္ဌဂါမတော ပဉ္စ ဒါရ-
ကသတာနိ ပဗ္ဗဇိ သူ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။

စေတရဋ္ဌဝါသိ (တိ) [စေတရဋ္ဌ + ဝါသိ] စေတ
တိုင်း၌ နေသောသူ။ စေတ^၇-ကြည့်။

စေတရာဇ (ပု) [စေတ + ရာဇ] စေတမင်း။
အထဿ တေ စေတရာဇာနော မဟန္တံ
သက္ကာရံ ကရိ သူ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၈။

စေတရာဇပုတ္တ (ပု) [စေတရာဇ + ပုတ္တ] စေတ
မင်း၏သား။ စေတပုတ္တ-ကြည့်။

စေတသ (ပု၊ န) [စေတ + ဣယ + သ] (၁)
စိတ်။ (တိ) (၂) ကြံစည်-တွေးဆ-တတ်
သော သဘောရှိသော သူ။ (၁) စေတောဝ
စေတသော...နတ္ထိ စေတသမေတဿာတိ အ-
စေတသော။ မောဂ်၊ ပဉ္စိကာ၊ ၂။ ၁၄၄။ (၂)
ဝေမေဝ ခေါ် ဘန္တေ စေတသော ဘိက္ခု ဒဗ္ဗ-
ဇာတိကော...ပညာယ အတ္ထံ ဥပပရိက္ခေယျ။

မၤ၁၁၁၆၁။ စေတသောတိ စိန္တကဇာတိ-
ကော။ မဠၤ၁၁၂၀၂။

စေတသိက (ပုၤန) [စေတ+ဏိက။ သ-လာ]

(၁) စေတသိက။ (တိ) (၂) စိတ်၌မှီသော၊
စိတ်၌ဖြစ်သော၊ စိတ်နှင့်ယှဉ်သော။

(၁) တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’စသော သဘာဝ
များသည် စိတ်၌ယှဉ်သောကြောင့်၎င်း၊ စိတ်
၌ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ စိတ်နှင့် ရောနှော
သောကြောင့်၎င်း စေတသိက မည်ကြသည်။
ယင်းတွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ စသော စေတသိက
များသည် စိတ်နှင့် အညီအမျှ အဖြစ်တူ၊
အပျက်တူ၊ မှီရာတူ၊ အာရုံတူသော အား
ဖြင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်ပေါ်သောကြောင့် “စိတ်၌
ယှဉ်သည်၊ စိတ်၌ဖြစ်သည်” ဟု ဆိုရသည် (အ-
ဘိဋ္ဌၤ၁၁၉၂။ ပဋိသန္ဓိၤ၁၁၂၇၀။ ဒီးဋ္ဌိၤ၁၁၂၇၉။
သီလဋ္ဌိသစ်ၤ၂၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိၤ၁၁၂၅။ ဝိဘာ-
ဝိနီ။ ၇၅။ မဏိမဠၤ၁၁၁၃၃)။

စိတ်နှင့်ကင်း၍အာရုံကိုယူနိုင်မှု (အာရုံကို
တွေ့ထိ၊ ခံစား၊ မှတ်သားနိုင်မှုစသည်) မရှိ
သည့်အတွက် စိတ်၌စပ်သွယ်သော ဖြစ်မှုရှိ
သောကြောင့် “စိတ်၌ ယှဉ်သည်၊ စိတ်၌
ဖြစ်သည်” ဟု ဆိုရသည်။ စိတ်သည် တည်ရာ
ဌာနဖြစ်၍ စေတသိကသည် ထိုစိတ်ပေါ်၌
တည်နေသော ဌာနီဟုကား မမှတ်ရ (ဝိဘာ
ဝိနီ။ ၇၄။ မဏိမဠၤ၁၁၁၃၁)။

စေတသိကတို့ စိတ်နှင့် အတူတကွဖြစ်
ကြရာ၌ “ဤသဘာဝကား ဖဿ၊ ဤသဘာဝ
ကား ဝေဒနာ၊ ဤသဘာဝကား စိတ်” ဟူ၍
သဘာဝအထူးကို မသိနိုင်သည့်အတွက် ဖြစ်
သည်မှ ပျက်သည်တိုင်အောင် စိတ်နှင့် တခု
တည်းကဲ့သို့ဖြစ်သောကြောင့် “စိတ်နှင့် ရော
နှောသည်” ဟု ဆိုရသည် (အဘိဋ္ဌၤ၁၁၉၂။
မူလဋ္ဌိၤ၁၁၅၄)။

စေတသိကများသည် စိတ်နှင့်အဖြစ်တူ၊
အပျက်တူ၊ မှီရာတူ၊ အာရုံတူကြသည်။ စိတ်ဖြစ်

သည်နှင့် တပြိုင်နက်ဖြစ်၊ စိတ်ပျက်သည်နှင့်
တပြိုင်နက်ပျက်၊ စိတ်၏မှီရာဝတ္ထုကိုသာမှီ၊ စိတ်
သည်ယူအပ်သော အာရုံကိုသာ ယူကြသည်
(အဘိက။ ၂၅၂-၃။ မဟာနိ။ ၂။ အံဠၤ၁။
၅၅။ အဘိဋ္ဌၤ၁၁၈၄၁၁၂။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၀-
၁။ သင်္ဂဟ။ ၁၉)။

‘စိတ်နှင့် အဖြစ်တူမှု’စသော ယင်း ၄-ပါး
တို့သည် စေတသိကတို့၏ အမှတ်အသား
‘စေတသိကလက္ခဏာ’ များ ဖြစ်ကြသည်။
ယင်းလက္ခဏာ ၄-ရပ်နှင့် တပ်အပ်ထပ်မံ
ညီညွတ်ပါမှ စေတသိကဟူသော အမည်ကို
ရနိုင်သည်။ အဖြစ်တူကမ္မ၊ အပျက်တူကမ္မ
မျှ၊ မှီရာတူကမ္မ၊ အာရုံတူကမ္မဖြင့်ကား
စေတသိကဟူသော အမည်ကို မရနိုင် (မူလ-
ဋ္ဌိၤ၁၁၂၇-၈။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၀၄။ မဏိမဠၤ၁၁
၃၀၄-၇-၈)။

စေတသိကတို့စိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲ ဖြစ်ပေါ်ရာ
၌ ခန္ဓာ ၅-ပါးအပြည့်အစုံရှိသော ကာမ၊ ရူပဘုံ
တို့၌ ‘အဖြစ်တူမှုစသော လက္ခဏာ ၄-ရပ်’နှင့်
အညီ ယှဉ်တွဲဖြစ်ပေါ်၍ ရုပ်ဝတ္ထုမရှိသော
အရူပဘုံ၌ မှီရာတူမှု လက္ခဏာမှတစ်ပါး ‘ကျန်-
လက္ခဏာ ၃-ရပ်’နှင့်အညီ ယှဉ်တွဲဖြစ်ပေါ်
သည် (အဘိဋ္ဌၤ၁၁၁၁၂)။

စေတသိကများသည် စိတ်ရှေ့သွားခေါင်း
ဆောင် ရှိကြသည်။ စိတ် အကြီး အမှူးရှိ
ကြသည်။ စိတ်၏ နောက်လိုက်များ ဖြစ်ကြ
သည်။ စိတ်ကြောင့် ပြီးစီးဖြစ်ပေါ်သောတရား
‘စိတ်၏အမှုအရာ’များ ဖြစ်ကြသည်။ ခိုးသား
များစွာတို့ အတူတကွ ရွာကို လုယက် ဖျက်
ဆီး တိုက်ခိုက်ကြရာ၌ ခိုးသားငယ်တို့အား
အားပေးအားမြှောက် အထောက်အပံ့ ပေး
နေသူ ခိုးမှူးသည် ရှေ့သွားခေါင်းဆောင်
ဖြစ်၍ ခိုးသားငယ်များသည် နောက်လိုက်
များ ဖြစ်ကြသကဲ့သို့ တပြိုင်နက်သောခဏ၌
အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်ကြသောစိတ်၊ စေတသိက

တို့တွင် စေတသိက်တို့အား သဟဇာတ၊ နိဿယ၊ သမ္ပယုတ္တစသော သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူး ပြုပေးနေသော စိတ်သည် ရွှေသွားခေါင်း ဆောင်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုခံ စေတသိက်များ သည် နောက်လိုက်များ ဖြစ်ကြသည်။ သစ် သားဖြင့်ပြီးစီးသော အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း ဘဏ္ဍာတို့သည် သစ်ဘဏ္ဍာမည်သကဲ့သို့ စိတ် ကြောင့် ပြီးစီးဖြစ်ပေါ်သော စေတသိက် များသည်လည်း စိတ်၏အမူအရာများ ဖြစ် ကြသည်။(ဓမ္မ။၁၃။ ဓမ္မဋ္ဌ။၁။၁၅)။

စေတသိက်များကို စိတ်နှင့် စပ်သွယ်နေ သောကြောင့် စိတ်၏အမူအရာများဟု ဆို ရသည် (ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၉။ မူလဋီ၊၁။၈၅)။

ယင်း စေတသိက်များသည် အထည်ကိုယ် သဘာဝသရုပ် အရေအတွက်အားဖြင့် ၅၂-ပါး ရှိသည်။ ထိုတွင်.... တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’၊ ခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’၊ မှတ်သားမှု ‘သညာ’၊ စေ့ဆော်မှု ‘စေတနာ’၊ တည်ကြည်မှု ‘ကေဂ္ဂတာ’၊ နာမ် တရားတို့ကို အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု ‘ဇီဝိ-တိန္ဒြေ’၊ နှလုံးသွင်းမှု ‘မနသိကာရ’ဟူသော စေတသိက် ၇-ပါးတို့သည် စိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံ ယှဉ်တွဲနိုင်သောကြောင့် “သဗ္ဗစိတ္တ-သာဓာရဏစေတသိက်” တို့ မည်ကြသည်။

ကြံစည်မှု ‘ဝိတက်’၊ သုံးသပ်မှု ‘ဝိစာရ’၊ ဆုံးဖြတ်မှု ‘အဓိမောက္ခ’၊ အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယ’၊ နှစ်သက်မှု ‘ပီတိ’၊ လိုလားမှု ‘ဆန္ဒ’ဟူသော စေ-တသိက် ၆-ပါးတို့သည် သောဘန၊ အသော-ဘနစိတ် ၂-မျိုးလုံး၌ ရောပြွမ်း ပါဝင် နိုင် သောကြောင့် “ပကိဏ်းစေတသိက်” တို့မည် ကြသည်။

မသိမှု ‘မောဟ’၊ မကောင်းမှုမှ မရှက်မှု ‘အဟိရိက’၊ မကောင်းမှုမှ မကြောက်လန့်မှု ‘အနောတ္တပ္ပ’၊ ပျံ့လွင့်မှု ‘ဥဒ္ဓစ္စ’၊ လိုချင်တပ် မက်မှု ‘လောဘ’၊ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’၊ ထောင်

လွှားမှု ‘မာန’၊ ပြစ်မှားမှု ‘ဒေါသ’၊ မနာလိုမှု ‘ဣဿာ’၊ ဝန်တိုမှု ‘မစ္ဆရိယ’၊ နောင်တ ပူပန်မှု ‘ကုက္ကစ္စ’၊ စိတ်လေးထိုင်းမှု ‘ထိန’၊ စေတ-သိက် လေးထိုင်းမှု ‘မိဒ္ဓ’၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်မှု ‘ဝိစိကိစ္ဆာ’ ဟူသောစေတသိက် ၁၄-ပါးတို့ သည်အပြစ်မကင်းသောကြောင့် “အကုသိုလ် စေတသိက်” တို့မည်ကြသည်။

ယုံကြည်မှု ‘သဒ္ဓါ’၊ အောက်မေ့မှု ‘သတိ’၊ မကောင်းမှုမှ ရှက်မှု ‘ဟိရီ’၊ မကောင်းမှုမှ ကြောက်လန့်မှု ‘ဩတ္တပ္ပ’၊ မလိုချင်မတပ်မက်မှု ‘အလောဘ’၊ မပြစ်မှားမှု ‘အဒေါသ’၊ ထိုထို အာရုံ၌လျစ်လျူရှုမှု ‘တဗြမဇ္ဈတ္တတာ’၊ စေ-တသိက်ငြိမ်းအေးမှု ‘ကာယပ္ပဿဒ္ဓိ’၊ စိတ်ငြိမ်း အေးမှု ‘စိတ္တပ္ပဿဒ္ဓိ’၊ စေတသိက်ပေါ့ပါး သွက် လက်မှု ‘ကာယလဟုတာ’၊ စိတ်ပေါ့ပါးသွက် လက်မှု ‘စိတ္တလဟုတာ’၊ စေတသိက်နူးညံ့မှု ‘ကာယမုဒုတာ’၊ စိတ်နူးညံ့မှု ‘စိတ္တမုဒုတာ’၊ စေတသိက်တို့၏ အမှု၌ခံမှု ‘ကာယကမ္မ-ညကာ’၊ စိတ်၏အမှု၌ ခံမှု ‘စိတ္တကမ္မညကာ’၊ စေတသိက်တို့၏ လေ့လာစွမ်းနိုင်မှု ‘ကာယ-ပါဂုညတာ’၊ စိတ်၏လေ့လာစွမ်းနိုင်မှု ‘စိတ္တ-ပါဂုညတာ’၊ စေတသိက်တို့၏ ပြောင့်မတ်မှု ‘ကာယုဇုကတာ’၊ စိတ်၏ပြောင့်မတ်မှု ‘စိတ္တု-ဇုကတာ’ ဟူသောစေတသိက် ၁၉-ပါးတို့ သည် သောဘနစိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံ ယှဉ်တွဲနိုင်သောကြောင့် “သောဘနသာဓာ-ရဏစေတသိက်” တို့ မည်ကြသည်။

ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါးမှရှောင်ကြဉ်မှု ‘သမ္မာ-ဝါစာ’၊ ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါးမှ ရှောင် ကြဉ်မှု ‘သမ္မာကမ္မန္တ’၊ ဒုရာဇီဝ ၇-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်မှု ‘သမ္မာအာဇီဝ’ ဟူသော စေတသိက် ၃-ပါးတို့သည် ဒုစရိုက်၊ ဒုရာ-ဇီဝတို့မှ ရှောင်ကြဉ်သောကြောင့် “ဝိရတီ စေတသိက်” တို့မည်ကြသည်။

သနားမှု ‘ကရုဏာ’၊ ဝမ်းမြောက်မှု ‘မုဒိ-တာ’ဟူသော စေတသိက် ၂-ပါးတို့သည်

အတိုင်းအတာ ပမာဏမရှိသည့် သတ္တဝါတို့၌ အာရုံပြုကာ ဖြစ်ပေါ်သောကြောင့် “အပ္ပမညာစေတသိကံ” တို့ မည်ကြသည်။ မသိမှု၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ‘အမောဟ’ စေတသိကံသည် သိမှု၌ အစိုးရသောကြောင့် “ပညိန္ဒြေစေတသိကံ” မည်သည် (အဘိဓမ္မာ။၁၇၊၇၂၊၉၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂၊၉၀-၁၀၁။ သင်္ဂဟ။၁၉၊၂၀-၁)။

ဆိုခဲ့ပြီးသော စေတသိကံ ၅၂-ပါးတို့သည် အုပ်စု ‘ရာသီ’အားဖြင့် အညသမာနရာသီ၊ အကုသလရာသီ၊ သောဘနရာသီဟူ၍ သုံးအုပ်စုသုံးရာသီဖြစ်သည်။ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိကံ ၇-ပါးနှင့် ပကိဏ်းစေတသိကံ ၆-ပါးတို့သည် ဘောဘန၊ အသောဘနစိတ် ၂-မျိုးလုံးနှင့် လိုက်လျောတူညီ ယှဉ်တွဲနိုင်သော စေတသိကံအုပ်စု ‘အညသမာနရာသီ’ ဖြစ်သည်။ အကုသိုလ်စေတသိကံ ၁၄-ပါးတို့သည် အပြစ်မကင်းသော စေတသိကံအုပ်စု ‘အကုသလရာသီ’ ဖြစ်သည်။ သောဘနသာဓာရဏစေတသိကံ ၁၉-ပါး၊ ဝိရတီ စေတသိကံ ၃-ပါး၊ အပ္ပမညာစေတသိကံ ၂-ပါးနှင့် ပညိန္ဒြေစေတသိကံတို့သည် အပြစ်ကင်း၍ တင့်တယ်သော စေတသိကံအုပ်စု ‘သောဘနရာသီ’ ဖြစ်သည် (သင်္ဂဟ။၂။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၄။)

(၁) စေတသိကာ ဓမ္မာ။ အဘိဓမ္မာ။၉။ ကတဓမ္မဓမ္မာ စေတသိကာ။ ဝေဒနာက္ခန္ဓော သညာက္ခန္ဓော သင်္ခါရက္ခန္ဓော။ ဣမေ ဓမ္မာစေတသိကာ။ အဘိဓမ္မာ။၂၃၈၊၂၃၉။ အဝိပ္ပယောဂဝသေန စေတသိ နိယုတ္တာတိ စေတသိကာ။ အဘိဓမ္မာ။၉၂။ စေတသိ နိယုတ္တာ၊ စေတသာ သံသဋ္ဌာ ဝါ စေတသိကာ။ မူလဋီ၊ ၁။၅၄။ စေတသိကာ (ပဋိသံ။၈၁)တိ စေတသိဘဝါ စေတသိကာ၊ စိတ္တသမ္ပယုတ္တာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ။၉၁။၂၇၀။ စေတသိ ဘဝံ တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယာတိ စေတသိကံ။

စေတသိ နိယုတ္တံ ဝါ စေတသိကံ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၇၄-၅။ တဒ္ဓိတသင်္ခါတဿ ဣကပဇ္ဇယဿ နိယုတ္တတ္ထတမ္ပိ ဒဿေန္တော အာဟ “စေတသိ နိယုတ္တံ ဝါ”တိ။.... နိယုတ္တံ ကသ္မာ? ကေပ္ပိဒတာဒိစတုဗ္ဗိဓ သမ္ပယောဂလက္ခဏေန စိတ္တသမ္ပယုတ္တတာ။ မဏိမဉ္ဇူ။၁။၁၃၂-၃။ စေတသိ နိယုတ္တာ စေတသိကာ။ ရှု။၃၇၅။ စေတသိ စိတ္တေ တဒဓိနဝုတ္တိတာယ နိယုတ္တာ စေတသိကာ၊ ဝေဒနာဒယော။ ရှုဋီ။၃၇၅။ (-ဒီ၊၁။၂၀၇။ အဘိက။ ၂၅၃-၄-၅။ ပဋိသံ။ ၄၃။ နေတ္တိ။၃၇။ ဒီ၊၉၁။၃၂၂။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၈။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၇။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၆-၇။ ပဋိသံ။၉၁။၂၀၁-၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၇။ မဟာနိ၊၉။၁၉။ ဒီ၊၉၁။၃၈၉။ သီ၊၉။သစ်၊၂။ ၄၁၁။ မူလဋီ၊၁။၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၉။၁။၂၅။)

(၂) ယံ ခေါ် ဘိက္ခုဝေ စေတသိကံ ဒုက္ခံ စေတသိကံ အသာတံ မနောသမ္ပဿဉ် ဒုက္ခံ အသာတံ ဝေဒယိတံ။ ဒီ၊၂။၂၄၄။ စေတသိကန္တိ စိတ္တသမ္ပယုတ္တံ။ ဒီ၊၉၁။၃၈၈။ စေတသိ ဘဝန္တိ စေတသိကံ၊ တံ ပန ယသ္မာ စိတ္တေန သမံ ပကာရေဟိ ယုတ္တံ၊ တသ္မာ အာဟ “စိတ္တသမ္ပယုတ္တ”န္တိ။ ဒီ၊၉၁။၃၃၉။ စေတသိကမ္ပိ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿ ပဋိသံဝေဒတိ။ အံ၊၃။၂၀၅။ စေတသိကန္တိ စိတ္တနိဿိတံ။ အံ၊၉၁။၃၇၅။ စေတသိကံ သုခ- (အဘိဓမ္မာ။၁၈)န္တိ အာဒိသု စေတသိကပဒေန ကာယိကသုခံ ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ (-မ၊၁။၈၃၊၃၇၆။မ၊၃။၃၃၈။ သံ၊၁။၂၉၈။ သံ၊၃။၁၈၅၊၃၃၉။ အံ၊၁။၇၉၊၁၃၆၊၁၅၇။ အံ၊၂။၁၈၀။ အံ၊၃။၂၀၅။ အဘိဓမ္မာ။၁၉။ ပဋိသံ။၃၇၊၁၈၇။ ထေရ။၃၂၀။ အပ၊၁။ ၃၅၃။ အပ၊၂။၁၂။ မဟာနိ။၂၉၅၊၃၃၂။ ဇာ၊၂။၃၄။ နေတ္တိ။၁၂။ ပေဋကော။၂၇၈။ မိလိန္ဒ။၄၄။ ဝိ၊၉၁။၂။၃၄။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၈၃-၉။ ပဋိသံ။၉၁။၁၄၄။ ပဋိသံ။၉၁။၁၁၆။ ဓမ္မ၊၉။ ၁။၃၈၃။ ထေရ၊၉။၂။၂၆၇။ မဟာနိ၊၉။

၃၅၉။ နေတ္ထိဋ္ဌာ၁၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၂၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၅၀။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၅၉၊၄၉၆။)

စေတသိကအသုဘ (န) [စေတသိက+အသု-
ဘ] စိတ်၌မီသော - မသာယာစေတတ် -
မကောင်းမြတ်-သော သဘောတရား၊ ဒေါ-
မနဿဝေဒနာ။ ကာယိကအသုဘဘူတံ ဒုက္ခံ၊
စေတသိကအသုဘဘူတံ ဒေါမနဿံ။ ဒီ၊ဋ္ဌာ၊
၂။၃၄၃။ မ၊ဋ္ဌာ၊၁။၂၄၂။ သံ၊ဋ္ဌာ၊၃။၂၁၄။

စေတသိကအသုဘလက္ခဏ (န) [စေတသိက-
အသုဘ+လက္ခဏ] စိတ်၌မီသော -မသာ-
ယာစေတတ်-မကောင်းမြတ်-သော တရား
၏ အဖြစ်ဟူသော - မှတ်ကြောင်း - လက္ခ-
ဏာ။ စေတသိကအသုဘလက္ခဏေ လူနန္ဒ
ကာရေတိတိ လူနန္ဒိယံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၊၁။၈၀။

စေတသိကအဿာဒ (ပု) [စေတသိက+အဿာဒ]
စိတ်၌မီသော သာယာအပ်သော သဘော
တရား၊ သောမနဿဝေဒနာ။ စေတသိက-
အဿာဒတော ပနေသာ အတ္တနော သဘာ-
ဝေနော ဥပဋ္ဌာနံ သန္ဓာယ “စေတသိက-
အဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ” တိ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌာ၊၁။
၁၅၃။

စေတသိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [စေတသိက-
အဿာဒ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] စိတ်၌မီသော သာ
ယာအပ်သောတရား၏အဖြစ်ဖြင့် ရှေးရှုထင်
သော။ ဝေဒယတိတိ ဝေဒနာ၊ သာ....စေတ-
သိကအဿာဒပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌာ၊၁။၁၅၂။
(-၁၅၃။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၁။)

စေတသိကကထာ (ထိ) [စေတသိက+ကထာ]
စေတသိကကို ပြဆိုရာစကား၊ ဖဿိက စ
သည် မည်သော တရားမရှိသည့် အတွက်
စေတသိကမည်သော တရားသည်လည်း မရှိ
သင့်သောကြောင့် ‘စေတသိက မည်သော
တရားမရှိ’ဟု အယူရှိသူ ရာဇဂိရိကနှင့် သိဒ္ဓတ္ထိ-
က ဂိုဏ်းဝင် ပရဝါဒီဆရာတို့၏ အယူကိုပယ်

ဖျက်လျက် စေတသိက မည်သောတရား ထင်
ရှားရှိကြောင်းကို ပြဆိုရာစကားရပ်။ အဘိ၊
က။၂၅၃-၄။ အဘိ၊ဋ္ဌာ၊၃။၁၉၆။

စေတသိကကမ္မ (န) [စေတသိက+ကမ္မ] စေ-
တသိကံ။ (စေတနာကံ၊ စေတသိကံ ဟု
၂-မျိုးရှိရာ စေတနာသည်လည်း စေတသိကံ
ပင်ဖြစ်သောကြောင့် ‘စေတသိကံ’ဟု ဆို
သင့်သော်လည်း ‘စေတနာကံ’ဟု သီးခြားယူ
ပြီးဖြစ်သောကြောင့် စေတနာမှတစ်ပါး အ-
ဘိဇ္ဈာ၊ ဗျာပါဒ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတရား ၃-ပါးကို
သာ ဂေါဗလီဗဒ္ဓနည်းအားဖြင့် ‘စေတသိက-
ကံ’ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ စေတသိကသီလ-လည်း
ကြည့်။) ယာ အဘိဇ္ဈာ၊အယံ လောဘော
အကုသလမူလံ။ ယော ဗျာပါဒေါ၊ အယံ
ဒေါသော အကုသလမူလံ။ ယာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊
အယံ မိစ္ဆာမဂ္ဂေါ။ ဣမာနိ တိဏိ ကာရဏာ-
နိ စေတသိကကမ္မံ။ နေတ္ထိ။ ၃၈။ (-၁၃၈။)

စေတသိကခိဉ္စာ (ထိ) [စေတသိကာ + ခိဉ္စာ]
စိတ်၌ ဖြစ်သောရှင်မြူးခြင်း။ ခိဉ္စာတိ ကာ-
ယိကခိဉ္စာ ဝါစသိကခိဉ္စာ စေတသိကခိဉ္စာတိ
ဝေံ တိဝိဓာ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂၆။

စေတသိကဂေလည (န) [စေတသိက+ဂေလ-
ည] စေတသိကတို့၏-မခံကျန်း-ထိုင်းမှိုင်း-
လေးလံ-သည်၏အဖြစ်၊ စေတသိကတို့၏-
မခံကျန်း-ထိုင်းမှိုင်း-လေးလံ-ခြင်း။ စိတ္တ-
ဂေလည (၁) ကြည့်။

စေတသိကဒုက (ပု၊န) [စေတသိက+ဒုက] စေ-
တသိကဒုကံ၊ ပရမတ္ထတရား ၄-ပါးကို “စေ
တသိကမည်သောတရား၊ စေတသိကမည်
သောတရား”ဟု ၂-စုပြု၍ ဟောပြသော
ဒုကံ။ ယင်းသည် (ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ၊ ဒုကမာတိ-
ကာ၊ မဟန္တရ ၁၄-ဒုကံတွင် ၃-ခုမြောက်
ဒုကံဖြစ်သည်။) စေတသိကဒုကော ဝိယ၊
အယဉ္ဇ ဒုကော ဝတ္တဗော သိယာ။ မူလဋ္ဌိ၊
၁။၂၉။

စေတသိကဒုက္ခ (န) [စေတသိက+ဒုက္ခ] စိတ်၌ ဖြစ်သောဆင်းရဲ။ သောမနဿဒေါမနဿာနံ အတ္တင်္ဂမာတိ စေတသိကသုခဿ စ စေတသိကဒုက္ခဿ စာတိ ဣမေသမ္ပိ ဒိန္နံ ပုဗ္ဗေဝ အတ္တင်္ဂမာ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၁၂၃။ အဘိ၊ဠ၊၁။၂၂၀။ မဟာနိ၊ဠ၊၁။၂၂။ အပ္ပစ္စယော ဒေါမနဿံ စေတသိကဒုက္ခန္တိ ပရိယာယဝစနံ။ ဒီ၊ဠ၊၁။၂၀၀။ သိ၊ဠ၊သစ်၊၁။၄၉၂။ (-အဘိ၊ဠ၊၂။၄၇၉။ ဇာ၊ဠ၊၁။၄၄၁။ ဒီ၊ဠ၊၁။၂၇၇။ သိ၊ဠ၊သစ်၊၂။၁၇၆။ အံ၊ဠ၊၂။၁၉။)

စေတသိကဒုက္ခတ္ထ (ပု) [စေတသိကဒုက္ခ+အတ္ထ] စိတ်၌ ဖြစ်သောဆင်းရဲခြင်းအကျိုး။ အဟိတာယာတိ စေတသိကဒုက္ခတ္ထာယ။ မဟာနိ၊ဠ၊၅၇။

စေတသိကဒုက္ခဝေဒနာ (ထိ) [စေတသိကာ+ဒုက္ခဝေဒနာ] စိတ်၌ဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာ။ စိတ္တေ ပရိတတ္တေ စေတသိကဒုက္ခဝေဒနံ ဝေဒယတိ။ မိလိန္ဒ။၃၀၁။

စေတသိကဒုက္ခသမင်္ဂီ (တိ) [စေတသိကဒုက္ခ+သမင်္ဂီ] စိတ်၌ ဖြစ်သောဆင်းရဲခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသောသူ။ စေတောဒုက္ခသမပ္ပိတာတိ စေတသိကဒုက္ခသမင်္ဂီနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠ၊၂။၂၀၁။

စေတသိကဒေါမနဿ (န) [စေတသိက+ဒေါမနဿ] စိတ်၌ဖြစ်သော နှလုံးမသာယာမှု။ ဒုက္ခဒေါမနဿာနံ အတ္တင်္ဂမာယာတိ ကာယိကဒုက္ခဿ စ စေတသိကဒေါမနဿဿ စာတိ ဣမေသံ ဒိန္နံ အတ္တင်္ဂမာယ။ ဒီ၊ဠ၊၂။၃၃၉။ သံ၊ဠ၊၃။၂၁၃။ စေတသိကဒေါမနဿဿာတိ ဘူတကထနံ ဒဠ္ဗဗ္ဗံ။ သံ၊ဠ၊၂။၄၅၁။ (-အံ၊ဠ၊၂။၁၀၂။ အံ၊ဠ၊၂။၁၇၁။)

စေတသိကဓမ္မ (ပု) [စေတသိက+ဓမ္မ] စေတသိက်တရား။ ဧဝံ ပရဝါဒိနာ စေတသိကဓမ္မဿ ဒါနဘာဝေ ပတိဋ္ဌာပိတေ သကဝါဒီ ဣတရေန ပရိယာယေန ဒေယျဓမ္မဿ ဒါန-

ဘာဝံ သာဓေတုံ “ဒါနံ ဣဠ္ဗဖလံ ဝုတ္တံ ဘဂဝတာ” တိအာဒိမာဟ။ အဘိ၊ဠ၊၃။၁၉၇။ (-၃၁၃။ အံ၊ဠ၊၂။၅။ မူလဠ၊၁။၈၆။)

စေတသိကန္တရ (န) [စေတသိက+အန္တရ] စေတသိက်အထူး။ စေတသိက်တမျိုး၊ သမံဌပနဋ္ဌေန သမာဓိနာမစေတသိကန္တရံ အတ္ထိ။ မူလဠ၊၃။၉၆။ (-အနုဠ၊၃။၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠ၊၂။၁၄၇။)

စေတသိကန္တရာဘာဝ (ပု) [စေတသိကန္တရ+အဘာဝ] စေတသိက်အထူး - စေတသိက်တမျိုး - မဟုတ်ခြင်း။ အတ္ထတော ဒေါမနဿမေဝ ဟောတိ စေတသိကန္တရာဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠ၊၂။၂၀၀။

စေတသိကပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [စေတသိက+ပရိဋ္ဌာဟ] စိတ်၌ဖြစ်သော ပူပန်ခြင်း။ စေတသိကပရိဋ္ဌာဟဝသေန ဒေသနံ ဝိနိဝတ္တေန္တော။ ဓမ္မ၊ဠ၊၁။၃၇၃။ (-ဒီ၊ဠ၊၃။၁၂၅။)

စေတသိကဗန္ဓန (န) [စေတသိက+ဗန္ဓန] စိတ်၌ ဖြစ်သော အနှောင်အဖွဲ့။ ယေသု စ အယံ ရာဂေါ မဏိကုဏ္ဍလေသု ပုတ္တေသု ဒါရေသု စ ယာ အပေက္ခာ၊ ဣဒမဿ စေတသိကဗန္ဓနံ။ ပေဋကော။၃၀၇။

စေတသိကဘာဝဒီပနတ္ထ (ပု) [စေတသိက+ဘာဝ+ဒီပန+အတ္ထ] စိတ်၌ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုး။ စေတသိကောတိ ဣဒံ ဝီရိယဿ နိယမတော စေတသိကဘာဝဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဠ၊၁။၁၇၉။ မဟာနိ၊ဠ၊၃၅၉။

စေတသိကရောဂ (ပု) [စေတသိက+ရောဂ] စိတ်၌ ဖြစ်သော - အနာ - ရောဂါ၊ ရာဂစသော ကိလေသာ။ တတော ပဋ္ဌာယ စဿ စေတသိကရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ အံ၊ဠ၊၁။၃၂၇။ ကုသလစိတ္တံ ရာဂါဒိနံ စေတသိကရောဂါနံ အဝဇ္ဇသဘာဝါနံ ပဋိပက္ခဘာဝတော၊ သုခ-

ဝိပါကဝိပစ္စနတော စ အရောဂံ, အနဝဇ္ဇံ,
သုခဝိပါကဉ္စ။ ဝိသုဒ္ဓိဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၁၃။ (-ဥဒါန၊
ဌ။ ၁၀၆။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၂၊ ၁၃၇။)

စေတသိကရောဂပဋိပက္ခ (ပု) [စေတသိကရောဂ+
ပဋိပက္ခ] စိတ်၌ဖြစ်သော-အနာ-ရောဂါ-
၏ ဆန့်ကျင်ဖက်၊ ရာဂစသောကိလေသာ၏
ဆန့်ကျင်ဖက်။ ယတော စေတသိကရောဂ-
ပဋိပက္ခာဒိဘာဝတော အာရောဂါဒိပရိယာ-
ယေနပိ ဗောဓိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၁၄။

စေတသိကဝိရိယ (န) [စေတသိက+ဝိရိယ]
စိတ်၌ဖြစ်သော-အားထုတ်မှု-ဝိရိယ။ ယေ
စိတ္တသင်္ဂဏိကံ ဝိနောဒေတွာ အဋ္ဌသမာပတ္တိ-
ဝသေန ဧကော ဟောန္တိ၊...တေသံ စေတ-
သိကဝိရိယံ အာရဒ္ဓံ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။
၁၂၀။ နိသဇ္ဇ သယံတွာ စ ကမ္မဋ္ဌာနမနသိ-
ကာရဝသေန ပဝတ္ထဝိရိယံ စေတသိကဝိရိယံ။
မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၁၆။ (-ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၇၆။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၃၀၄။
အံ၊ ဌ။ ၁။ ၃၀။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၂၈။ ဇာ၊ ဌ။ ၇။
၂၂၄။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၂၃၅။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၃၂၆၊ ၃၃၀၊
၃၄၀။ နေတ္ထိဝိ၊ ၃၀၁။)

စေတသိကဝိရိယာရမ္ဘဝိရဟိတ (တိ) [စေတ-
သိက + ဝိရိယာရမ္ဘ + ဝိရဟိတ] စိတ်၌ဖြစ်
သော ဝိရိယဟူသော အားထုတ်မှုမှ ကင်း
သော။ ဟိနဝိရိယာ စေတသိကဝိရိယာရမ္ဘ-
ဝိရဟိတာ။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၁၂၁။

စေတသိကသဘာဝ (ပု) [စေတသိက+သဘာဝ]
စေတသိက်တို့၏-သဘော-သဘာဝ။ စိတ္တေ-
ယေဝါတိ ဧတေန စေတသိကသဘာဝတံ
ဝတ္ထာရမ္မဏေဟိ အသံသဋ္ဌံ သင်္ခန္ဓနံ ဝေဒ-
နာယ ဒဿေတိ။ မူလဒ္ဓါ၊ ၁။ ၈၆။

စေတသိကသာတ (န) [စေတသိက+သာတ]
စိတ်၌မှီသော-သာယာစေတတ်- ကောင်း
မြတ်-သော သဘောတရား၊ သောမနဿ-
ဝေဒနာ။ ယထာ စေတသိကသာတသင်္ခါတာ

သောမနဿဝေဒနာ သဟေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အနု-
ဒ္ဓါ၊ ၁။ ၁၀၃။

စေတသိကသာတလက္ခဏ (န) [စေတသိကသာ-
တ + လက္ခဏ] စိတ်၌မှီသော-သာယာစေ-
တတ်-ကောင်းမြတ်-သော တရား၏ အဖြစ်
ဟူသော-မှတ်ကြောင်း-လက္ခဏာ။ စေတ-
သိကသာတလက္ခဏေ ဣန္ဒြိယံ ကာရေတိတိ
ဣန္ဒြိယံ။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၈၀။

စေတသိကသီလ (န) [စေတသိက+သီလ] စေ-
တသိက်သီလ။ (ပါဏာတိပါတစသည်မှရှောင်
ကြဉ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိရတီစေတသိက်သည်
'စေတသိကသီလ' မည်၏။ တနည်းအားဖြင့်
အနာဘိဇ္ဈာ, အဗျာပါဒ, သမ္မာဒိဋ္ဌိတရား ၃-
ပါးတို့သည် 'စေတသိကသီလ' မည်၏။ အ-
ဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။
၂၀၁-၂။ စေတနာသည်လည်း စေတသိက်ပင်
ဖြစ်သောကြောင့် 'စေတသိကသီလ'ဟု ဆို
သင့်သော်လည်း 'စေတနာသီလ'ဟု သီးခြား
ယူပြီးဖြစ်သောကြောင့် စေတနာမှ တပါး
သောဝိရတီနှင့် အနာဘိဇ္ဈာစသောစေတသိက်
တို့ကိုသာ ဂေါဗလီဗဒ္ဓနည်းအားဖြင့် 'စေတသိ-
ကသီလ'ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅။)
အနာဘိဇ္ဈာဒီပနိ သန္ဓာယ စေတသိကသီလဿ
ပရိယာယသီလတာ ဝုတ္တာ။ မူလဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၇၈။

စေတသိကသုခ (န) [စေတသိက+သုခ] စိတ်၌
ဖြစ်သော ချမ်းသာ။ သုမနဿ ဘာဝေါ
သောမနဿ၊ စေတသိကသုခဿေတံ အဓိဝစ-
နံ။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၅၃။ (-မ၊ ဌ။ ၁။ ၁၇၈။ အဘိ၊ ဌ။
၂။ ၄၈၉။ ဝဇီရ၊ ၁၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၅။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၂။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၁၅၁၊ ၂၆၂။ သီ၊ ဌ။
သစ်၊ ၁။ ၂၂၇၊ ၄၀၉။ သီ၊ ဌ။ သစ်၊ ၂။ ၈၀။ မ၊ ဌ။
၂။ ၉၉။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၄၃၃။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၄၇။ မူလဒ္ဓါ၊ ၁။
၁၀၃။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၆။ နေတ္ထိဝိ၊ ၂၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၈၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၇၊ ၄၃၁။)

စေတသိကသုခပုဋိလာဘသံဝတ္တန (န) [စေတသိကသုခ + ပုဋိလာဘ + သံဝတ္တန] စေတသိကသုခကို ရခြင်းငှါ ဖြစ်ခြင်း။ စေတသိကသုခပုဋိလာဘသံဝတ္တနံ တိကစတုက္ကဇ္ဈာနဝသေန...ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၃။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၁၃။

စေတသိကသုခဘာဝဒဿနတ္ထ (ပု) [စေတသိကသုခ + ဘာဝ + ဒဿန + အတ္ထ] စေတသိကသုခအဖြစ်ကို ပြခြင်း အကျိုး။ သုခံ သောမနဿန္တိ ဣတ္ထ စေတသိကသုခဘာဝဒဿနတ္ထံ သောမနဿဝစနံ။ ပဋိသံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၃၅။

စေတသိကသုခသမုဋ္ဌာန (တိ) [စေတသိကသုခ + သမုဋ္ဌာန] စေတသိကသုခလျှင် ဖြစ်ကြောင်း ရှိသော၊ စေတသိကသုခကြောင့် ဖြစ်သော။ စေတသိကသုခသမုဋ္ဌာနေဟိ စ ပဏီတရူပေဟိ ဖုဋ္ဌသရီရဿ ဥပ္ပန္နံ ကာယိကသုခံ။ သံ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၈၀။

စေတသိကသုခသမုဋ္ဌိတ (တိ) [စေတသိကသုခ + သမုဋ္ဌိတ] စေတသိကသုခသည် ဖြစ်စေအပ်သော၊ စေတသိကသုခကြောင့်ဖြစ်သော။ သုခဘာဝေါ ကာယိကဒုက္ခဘာဝေါ၊ စေတသိကသုခဘာဝေါ စေတသိကသုခသမုဋ္ဌိတတ္တာ စာတိ ဝုတ္တံ “သုခသောမနဿနေဝကတေနာ”တိ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၈၀။

စေတသိကသုခဿာဒ (ပု) [စေတသိကသုခ + အဿာဒ] စေတသိကသုခ ဟူသော သာယာဖွယ်၊ သာယာဖွယ်ဖြစ်သော စေတသိကသုခ။ ကုဇ္ဈန္တဿ ဟိ အက္ခောသိတွာ ပရိဘာသိတွာ ပရိဟရိတွာ ပရိယောသာနေ စေတသိကသုခဿာဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၂။ ၉၉။

စေတသိကသောမနဿ (န) [စေတသိက + သောမနဿ] စိတ်၌ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်မှု။ ကာယိကသုခဉ္စေ စေတသိကသောမနဿဉ္စဗဟုလံ အဿာတိ သုခသောမနဿဗဟုလော။

သံ၊ ဇီ၊ ၃။ ၆၇။ အံ၊ ဇီ၊ ၃။ ၁၄၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၉။)

စေတသိကာဃာတ (ပု) [စေတသိက + အာဃာတ] စိတ်၌ဖြစ်သော - အမျက် - ဒေါသ။ အာဃာတကရဏဝသေနာတိ စေတသိကာဃာတဿ ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန။ မ၊ ဇီ၊ ၃။ ၄၀၃။

စေတသိကာဗာစပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [စေတသိက + အာဗာစ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] စိတ်၌မရှိသော - နှိပ်စက် - ဖျက်ဆီး - တတ်သော တရား၏အဖြစ် ဖြင့် ရှေးရှုထင်သော။ အနိဋ္ဌာရမ္မဏာနုဘဝနလက္ခဏံ ဒေါမနဿံ။...စေတသိကာဗာစပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၁။

စေတသောဝိနိဗ္ဗန္တ (ပု) [စေတ + ဝိနိဗ္ဗန္တ] စိတ်ကို (ဆုပ်ကိုင်ထားသကဲ့သို့) နှောင်ဖွဲ့တတ်သော တရား၊ စိတ်ဖောက်ပြန်အောင် နှောင်ဖွဲ့တတ်သောတရား၊ စေတောဝိနိဗ္ဗန္တတရား ၅-ပါး။ (ယင်းတရားများကား—(၁) ဝတ္ထုကာမ၊ ကိလေသာကာမတို့၌ တပ်မက်စွဲလမ်းခြင်း၊ (၂) မိမိခန္ဓာကိုယ်၌ တပ်မက်စွဲလမ်းခြင်း၊ (၃) ပြင်ပရုပ်ဝတ္ထုတို့၌ တပ်မက်စွဲလမ်းခြင်း၊ (၄) အလိုရှိတိုင်း ဝမ်းပြည့်အောင်စား၍ အိပ်မှုချမ်းသာကို အားထုတ်ခြင်း၊ (၅) နတ်ဘဝတခုခုကို တောင့်တ၍ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။) စေတသောဝိနိဗ္ဗန္တာ(ဒီ၊ ၃။ ၁၉၈။ မ၊ ၁။ ၁၄၅။ အံ၊ ၂။ ၂၁၈။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃။ ၉၂)တိ စိတ္တံ ဗန္ဓိတွာ မုဋ္ဌိယံ ကတွာ ဝိယ ဂဏ္ဍန္တိတိ စေတသောဝိနိဗ္ဗန္တာ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၁၄။ မ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၇၂။ အံ၊ ဇီ၊ ၃။ ၇၇။ အဘိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၄၈၆။ ပဝတ္ထိတုံ အပ္ပဒါနဝသေန ကုသလစိတ္တံ ဝိနိဗ္ဗန္တန္တိတိ စေတသောဝိနိဗ္ဗန္တာ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၄၉။ အံ၊ ဇီ၊ ၃။ ၇၇။ သဒ္ဓတ္ထတော ပန စေတော ဝိရူပံ နိဗ္ဗန္တိယတိ သံယမိယတိ တေဟိတိ စေတသောဝိနိဗ္ဗန္တာ။ မ၊ ဇီ၊ ၂။ ၅၂။ (-မ၊ ၁။ ၁၄၆-၇-၈။ အံ၊ ၃။ ၂၅၂-၃-၄-၅၊ ၂၇၀။) (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၈-၌ “စိတ္တံ ဗန္ဓိတွာ

မုဠိယံ ကတော ဝိယ ဂဏ္ဍိတိ စေတောဝိနိ-
ဗန္ဓာ။...သဒ္ဓတ္တတော ပန စေတော ဝိရူပံ
နိဗ္ဗိယတိ သံယမိယတိ စေတဟိတိ စေတော-
ဝိနိဗန္ဓာ” ဟု ရှိ၍၊ ဒီ၊ဋီ၊ဉ။၂၄၉။ အံ၊ဋီ၊ဉ။
၇၇-တို့၌ “ဣတိ ပဉ္စဝိဓောပိ လောဘဝိသေ-
သော ဧဝ စေတောဝိနိဗန္ဓောတိ ဝုတ္တော” ဟု
ရှိသည်။ ယင်းပါဌ်သည်သာ ယုတ္တတရဖြစ်ဖွယ်
ရှိ၏။)

စေတသောဝိနိဗ္ဗသုတ္တ (န) [စေတသောဝိနိ-
ဗန္ဓာ+သုတ္တ] စေတသောဝိနိဗ္ဗသုတ်၊ စေ-
တောဝိနိဗ္ဗတရား ၅-ပါးကိုပယ်ရှားရန် သတိ
ပဋ္ဌာန်၊ သမ္ပပဓာန်၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်တရားများကို
ဖြစ်ပွားစေရမည်ဟု ဟောတော်မူသောသုတ်။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၉-နိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာသ-
က၊ ၂၊၃၊၄-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊ဉ။၂၅၂-၃-
၄-၅။

စေတော (ထိ) [?] စေတောမည်သော မိန်းမ။
အာမန္တယ ဝဗ္ဗရောနိ စေတော၊ ပုတ္တာနိ ဣန္ဒိ-
ဝရပုပ္ဖသမေ။ ဇာ၊၂။၂၈၉။ စေတေတိ တံ
နာမေနာလပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၃။

စေတပန (န) [စိတိ+ဏာပေ+ယု] (၁) သိစေ
ခြင်း။ (က) လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-ခြင်း။ (ခ)
လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-စေခြင်း။ (ဂ) တောင်း
ခြင်း။ (၂) အဖိုးအခ။ (လဲလှယ်ဝယ်ယူ
ကြောင်း ရွှေ၊ငွေ စသည်။) (၁)(က)ဒုက္ကဋ္ဌ-
ဝတ္ထုနာ ပန ဒုက္ကဋ္ဌဝတ္ထုနော စေတပနံ
နေဝဣဓ၊ န တတ္ထ ပါဠိယံ ဝုတ္တံ၊ န စေတ္ထ
အနာပတ္တိ ဘဝိတုံ အရဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။
(-ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။၈၅။) (ခ) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။ (ဂ) စေတပနဝသေန ပန ဧကံ
နိဿဂ္ဂိယပါစိတ္တိယသတံ ဟောတိ။ ကင်္ခါ။
၁၈၀။ (-သာရတ္ထ၊၂။၄၃၀။) (၂) စိဝရစေ
တပန-ကြည့်။

စေတပနပယောဂ (ပု) [စေတပန+ပယောဂ]
လဲလှယ်-ဝယ်ယူ - စေခြင်းဟူသော-အား

ထုတ်မှု-ပယောဂ။ တဿာ စေတပနပု-
ယောဂေ ဒုက္ကဋ္ဌံ။ ကင်္ခါ။၃၁၀။

စေတပနဝတ္ထု (န) [စေတပန + ဝတ္ထု]
လဲလှယ် - ဝယ်ယူ - စေခြင်းဟူသော - အ
ကြောင်း - ဝတ္ထု။ အညံ စေတပနဝတ္ထုသ္မိံ
ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။၃၁၀-၁။

စေတပန္န (န) [စိတိ+ဏာပေ+ယု] အဖိုးအခ။
(လဲလှယ်ဝယ်ယူကြောင်း ရွှေ၊ငွေ စသည်။)
ဒုတော စ သမ္ပုဠါ ဧဝ တဿ ဟတ္ထေ စေ-
တပန္နံ ဒေတုာ “ထေရဿ စိဝရံ ကိဏိတုာ
ဒေဟိ” တိ ဂစ္ဆတိ။ ကင်္ခါ။၁၇၀။ (-ဝဇီရ။
၂၄၇။)

စေတပိတ (တိ) [စိတိ+ဏာပေ+တ] သိစေအပ်
သော။ (က) လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-အပ်သော။
(ခ) လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-စေအပ်သော။ (ဂ)
တောင်းအပ်သော။ (က) ယသ္မာ ပန တံ
ပဋိဂ္ဂဟိတမတ္တမေဝ၊ န တေန ကိဉ္စိ ကပ္ပိယ-
ဘဏ္ဍံ စေတပိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ (-ဝဇီရ။
၂၆၁-၅၊၄၈၈။သာရတ္ထ၊၂။၄၁၇၊၄၂၃။ဝိမတိ၊
၁။၃၃၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၇၇-ဂ။) (ခ) ဣဒံ
မေ အယျေ အညံ စေတပေတုာ အညံ
စေတပိတံ နိဿဂ္ဂိယံ၊ ဣမာဟံ သံဃဿ
နိဿဇ္ဇာမိ။ ဝိ၊၂။၃၂၆။ (-ဥ၊၂၊၃၃၀-၁-
၃-၄။ ဝဇီရ။၃၆၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၆၄။) (ဂ)
အယံ မေ ဘန္တေ ပတ္တော ဥိနပဉ္စဗန္ဓနေန
ပတ္တေန စေတပိတော နိဿဂ္ဂိယော၊ ဣမာ-
ဟံ သံဃဿ နိဿဇ္ဇာမိ။ ဝိ၊၁။၃၅၇။ (-ဝိ၊၂။
၃၃၆-၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၂၇။)

စေတပိတအရူပိယ (န) [စေတပိတ+အရူပိယ]
လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-အပ်သော ရွှေ၊ငွေမဟုတ်
သော ဝတ္ထုပစ္စည်း။ တတ္ထ စေတပိတ-
အရူပိယေ ရူပိယဆန္ဒနကသမ္ပုတိကိစ္စာဘာဝ-
တော။ ဝဇီရ။၂၆၅။

စေတပိတကာလ (ပု) [စေတပိတ+ကာလ]
လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-စေအပ်သောအခါ။ တမ္ပိ

စေတာပိတကာလတော ပဋ္ဌာယ စီဝရူပိဒေါ
န ဟောတိတိ သုဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ကင်္ခါဒ္ဓိသစ်။
၂၇၈။

စေတာပိတရူပိယဂ္ဂဟဏ (န) [စေတာပိတ+ရူ-
ပိယ+ဂဟဏ] လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-အပ်သော
ရွှေ၊ငွေကို ခံယူခြင်း။ စေတာပိတရူပိယဂ္ဂ-
ဟဏေ အဋ္ဌမေန၊ ပရိဝတ္တနေ နဝမေန။
ကင်္ခါဒ္ဓိဟောင်း။ဂ၆။

စေတာပေတဗ္ဗ(တိ) [စိတိ+ဏာပေ+တဗ္ဗ]သိစေ
အပ်သော။ (က) လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-စေအပ်
သော။ (ခ) တောင်းအပ်သော။ အာပဒါ-
သုပိ အညံ ဂရုဘဏ္ဍမေဝ စေတာပေတဗ္ဗံ၊
ဣတရံ န ဝဇ္ဇတိ။ ဝဇ္ဇိရ။၃၆၆။ (ခ) စေတာ-
ပေတဗ္ဗ (ဝိ၊၂။၃၃၅) နှိ ဝိညာပေတဗ္ဗံ။
ကင်္ခါ၊၃၁၁။ (-ဝဇ္ဇိရ။၃၆၆။ ကင်္ခါဒ္ဓိသစ်။
၄၆၅။)

စေတာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [စိတိ+ဏာပေ+တိ]
သိစေ၏။ (က) လဲလှယ် - ဝယ်ယူ - ၏။
(ခ) လဲလှယ် - ဝယ်ယူ - စေ၏။ (ဂ)
တောင်း၏။ (က) တဿ ဝစနေန အာယတံ
ဝါ စေတာပေတိ - ဝိ၊၁။၃၁၉။ (-
၃၄၈-၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆-၇။ ကင်္ခါ၊၁၆၈။ ဝဇ္ဇိရ။
၂၆၄-၅။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၂-၃။ ဝိမတိ၊၁။
၃၄၃။ ကင်္ခါဒ္ဓိဟောင်း။ဂ၆။)စီဝရံ စေတာ-
ပေန္တိ - ပရိဝတ္တန္တိ ဧတေနာတိ စီဝရ-
စေတာပန္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၆။ ကင်္ခါဒ္ဓိသစ်။
၃၀၈။ (-ဝိ၊၁။၃၂၂။) စေတာပေမိ-ဝိ၊
၁။၃၁၉။ စေတာပေမ-ဝိ၊၁။၃၂၂။ စေတာ-
ပေဟိ-ဝိ၊၁။၃၂၇၊၃၅၁။ ကင်္ခါ၊၁၇၇။ ဝိမတိ၊
၁။၃၂၉။ စေတာပေထ - ဝိ၊၁။၃၆၅။ စေ-
တာပေယျ - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၅။
ကင်္ခါဒ္ဓိသစ်။၃၂၄။ စေတာပေယျံ-ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ စေတာပေဿတိ- ဝိ၊၁။၃၂၆။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၁။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၈။ စေတာ-
ပေဿာမိ-ဝဇ္ဇိရ။၂၂၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၁။

(ခ) မဟန္တံ စေတာပေတုကာမဿ အပ္ပုတ္တံ
စေတာပေတိ-ဝိ၊၁။၃၂၀။ (-ဝိ၊၂။၃၂၆-
၃၃၄။ ဝိ၊၅။၁၂၉၊၁၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ ဝိမ-
တိ၊၁။၃၂၆။ ကင်္ခါဒ္ဓိသစ်။၄၆၄။) စေတာ-
ပေန္တိ- ဝိ၊၂။၃၂၇-၉၊၃၃၁-၂။ စေတာ-
ပေယျ - ဝိ၊၂။၃၂၆၊၃၃၄။ ဝဇ္ဇိရ။၃၆၆။
စေတာပေသိ- ဝိ၊၅။၁၀၃-၄။ စေတာပေသုံ
- ဝိ၊၅။၁၀၄။ စေတာပေဿတိ- ဝိ၊၂။
၃၂၆၊၃၃၃-၄။ စေတာပေဿန္တိ - ဝိ၊၂။၃၂၇
-၃၃၂။ (ဂ) အဗန္ဓုနေန ပတ္တေန အဗန္ဓုနံ
ပတ္တံ စေတာပေတိ-ဝိ၊၁။၃၅၈။ (-၃၅၉။
ဝိ၊၂။၃၃၆-ဂ။ ဝိ၊၅။၆၀၊၁၃၀။ ကင်္ခါ၊၁၈၀။)
အညံ နဝံ ပတ္တံ စေတာပေယျ....စေတာပေ-
ယျာတိ ဝိညာပေတိ။ ဝိ၊၁။၃၅၆-၇။ (-
ဝိ၊၂။၃၃၅-၆-၇။)

စေတာပေတုံ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [စိတိ+ဏာပေ+
တုံ]သိစေခြင်းငှါ။ (က) လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-
ခြင်းငှါ။ (ခ) လဲလှယ်-ဝယ်ယူ - စေခြင်း
ငှါ။ (က) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ခ) ဝေရူပိ-
သု အာပဒါသု ယံ ဝါ တံ ဝါ စေတာပေတုံ
ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၂။

စေတာပေတုကာမ (တိ) [စေတာပေတုံ+ကာမ]
သိစေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ လဲလှယ်-
ဝယ်ယူ-လိုသောသူ။ မဟန္တံ စေတာပေ-
တုကာမာနံ အပ္ပုတ္တံ စေတာပေတိ။ ဝိ၊၁။
၃၂၃။(-ဝိ၊၂။၃၃၆-ဂ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ ကင်္ခါ၊
၁၆၈။ ကင်္ခါဒ္ဓိသစ်။၃၀၉။)

စေတာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [စိတိ+ဏာပေ+
တွာ] သိစေ၍။ (က) လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-
၍။ (ခ) လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-စေ၍။ (က)
ဣမိနာ စီဝရစေတာပန္နေန စီဝရံ စေတာပေ-
တွာ ဣတ္ထံ နာမံ ဘိက္ခုံ စီဝရေန အစ္ဆာ-
ဒေဿာမိ။ ဝိ၊၁။၃၁၈။ စေတာပေတွာတိ
ပရိဝတ္တေတွာ။ ဝိ၊၁။၃၁၉။ စေတာပေတွာတိ
ပရိဝတ္တေတွာ၊ ကာရေတွာ ဝါ ကိဏိတွာ ဝါ-

တိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ။၁၆၇။ (-ဝိ။၁။၃၂-
 ၆၊၃၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ သာ-
 ရတ္ထ၊၂။၄၀၇။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၈။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခ။
 ၃၁၀။) (ခ) ယာပန ဘိက္ခုနီ အညံ စေတ-
 နပေတော အညံ စေတနပေယျ။ ဝိ၊၂။၃၂၆။
 စေတနပေတောတိ ဇာနာပေတော ဣစ္စေဝ
 အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၂။ အညံ စေတ-
 နပေတောတိ အတ္တနော ကပ္ပိယဘဏ္ဍေန “ဣဒံ
 နာမ အာဟာရ”တိ အညံ ပရိဝတ္တာပေတော။
 ကင်္ခါ။၃၁၀။ စေတနပေတောတိ ဇာနာပေတော
 ဣစ္စေဝ အတ္ထောတိ ဣဓ ဝုတ္တံ၊ မာတိကာ-
 ဋကထာယံ ပန “အညံ စေတနပေတောတိ
 အတ္တနော ကပ္ပိယဘဏ္ဍေန ‘ဣဒံ နာမ အာ-
 ဟာရ’တိ အညံ ပရိဝတ္တာပေတော”တိ ဝုတ္တံ၊
 တသ္မာ “စေတနပေတောတိ ဣမဿ ပရိ-
 ဝတ္တာပေတော”တိပိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။
 သာရတ္ထ၊၃။၁၂၁။ (-ဝိ၊၂။၃၂၇-၉၊၃၃၀-
 ၂-၃။ ဝိ၊၅။၁၀၃၊၁၂၉။ ဝဇီရ၊၃၆၅။ ဝိမတိ၊
 ၂။၇၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခ။၄၆၄-၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၂၅။)
 စေတနပေထ (ကာ၊ကြိ) [စိတိ+ဏာပေ+ထ]
 သိစေကုန်လော့၊ လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-ကုန်
 လော့။ စေတနပေတိ(က) ကြည့်။
 စေတနပေန္တ (တိ) [စိတိ+ဏာပေ+အန္တ။ ထိ-
 ဋ္ဌံ စေတနပေန္တိ] သိစေသော၊သူ။ (က)
 လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-သော၊သူ။ (ခ) လဲလှယ်
 - ဝယ်ယူ - စေသော၊သူ။ (ဂ) တောင်း
 သော၊သူ။ (က) နိဿဂ္ဂိယဝတ္ထုနာ နိဿဂ္ဂိယ-
 ဝတ္ထု စေတနပေန္တဿ...နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ (-၂၇၇။ ကင်္ခါ။၃၁၂။ ဝဇီရ၊
 ၂၆၄။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၂။) (ခ) အတ္တနော
 ကပ္ပိယဘဏ္ဍေန ကပ္ပိယဝေါဟာရေနော
 ဂဏန္တဿ စေတနပေန္တဿ၊ ပရိဝတ္တာပေန္တ-
 ဿတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခ။၃၀၆။ (-
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၃။) အညံ စေ-
 တနပေတော အညံ စေတနပေန္တိယာ နိဿဂ္ဂိယံ
 ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၅။၁၀၃။ (-၁၀၄၊၁၂၉၊၁၃၀။

ကင်္ခါ။၃၁၁။) (ဂ) ဥိနပဉ္စနနေန ပတ္တေန
 အညံ နဝံ ပတ္တံ စေတနပေန္တဿ နိဿဂ္ဂိယံ
 ပါစိတ္တိယံ ကတ္တ ပညတ္တံ။ ဝိ၊၅။၁၉။ (-၆၀။)
 ဂရူပါဝရဏံ ပန ဘိက္ခုနီယာ စေတနပေန္တိ-
 ယာ စတုက္ကံသပရမံ စေတနပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။
 ၃၃၅။ စေတနပေန္တိယာတိ ဝိညာပေန္တိယာ။
 ဝိ၊၂။၃၃၆။ (-၃၃၇။ ဝိ၊၅။၁၀၅၊၁၃၀။
 ကင်္ခါ။၃၁၂။)
 စေတနပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [စိတိ+ဏာပေ+အန္တိ]
 သိစေကုန်၏။ (က) လဲလှယ် - ဝယ်ယူ -
 ကုန်၏။ (ခ) လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-စေကုန်၏။
 (က) စေတနပေတိ (က) ကြည့်။ (ခ) စေ-
 တနပေတိ (ခ) ကြည့်။
 စေတနပေန္တိ (တိ) [စေတနပေန္တ+ဤ] သိစေ
 သော ရဟန်းမ။ (က) လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-
 စေသော ရဟန်းမ။ (ခ) တောင်းသော
 ရဟန်းမ။ (က) စေတနပေန္တိ (ခ) ကြည့်။
 (ခ) စေတနပေန္တိ (ဂ) ကြည့်။
 စေတနပေမ (ကာ၊ကြိ) [စိတိ+ဏာပေ+မ]
 သိစေကုန်၏။ လဲလှယ်-ဝယ်ယူ - ကုန်၏။
 စေတနပေတိ (က) ကြည့်။
 စေတနပေမိ (ကာ၊ကြိ) [စိတိ + ဏာပေ + မိ]
 သိစေ၏။ လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-၏။ စေတ-
 နပေတိ(က) ကြည့်။
 စေတနပေယျ (ကာ၊ကြိ) [စိတိ+ဏာပေ+ယေျ]
 သိစေရာ၏။ လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-ရာ၏။ စေ-
 တနပေတိ (က) ကြည့်။
 စေတနပေယျ (ကာ၊ကြိ) [စိတိ + ဏာပေ +
 ယေျ] သိစေရာ၏။ (က) လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-
 ရာ၏။ (ခ) လဲလှယ် - ဝယ်ယူ - စေရာ၏။
 (ဂ) တောင်းရာ၏။ (က) စေတနပေတိ
 (က) ကြည့်။ (ခ) စေတနပေတိ (ခ) ကြည့်။
 (ဂ) စေတနပေတိ (ဂ) ကြည့်။
 စေတနပေသိ (ကာ၊ကြိ) [စိတိ+ဏာပေ+ဤ]
 သိစေပြီ၊ လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-စေပြီ။ စေတ-
 နပေတိ (ခ) ကြည့်။

စေတပေသံ (ကာကြိ) [စိတိ+ဏာပေ+ဉ်]
သိစေကုန်ပြီ၊ လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-စေကုန်ပြီ။
စေတပေတိ (ခ) ကြည့်။

စေတပေသတိ (ကာကြိ) [စိတိ+ဏာပေ+
သတိ] သိစေလတ္တံ့။ (က) လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-
လတ္တံ့။ (ခ) လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-စေလတ္တံ့။
(က) စေတပေတိ (က) ကြည့်။ (ခ) စေ-
တပေတိ (ခ) ကြည့်။

စေတပေသန္တိ (ကာကြိ) [စိတိ+ဏာပေ+
သန္တိ] သိစေကုန်လတ္တံ့၊ လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-
စေကုန်လတ္တံ့။ စေတပေတိ (ခ) ကြည့်။

စေတပေသမိ (ကာကြိ) [စိတိ+ဏာပေ+
သမိ] သိစေလတ်အံ့၊ လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-
လတ်အံ့။ စေတပေတိ (က) ကြည့်။

စေတပေဟိ (ကာကြိ) [စိတိ+ဏာပေ+ဟိ]
သိစေလော့၊ လဲလှယ်-ဝယ်ယူ-လော့။
စေတပေတိ (က) ကြည့်။

စေတိ (ပု) [စိတ+ဏိ။ စိတ ဥဿဟနေ၊ စေ-
တေန္တိ ဥဿဟန္တိ ယုဒ္ဓကမ္မာဒိသုတိ စေတ-
ယော။ ဓာန်၊ ဇိ။ ၁၈၄။ (ခစဒိ-သံ)] (၁)
စေတိမင်း။ (၂) စေတိတိုင်း။ (ဤတိုင်း
သည် တိုင်းကြီး ၁၆-တိုင်းတွင် တတိုင်း အ
ပါအဝင်ဖြစ်သည်။ စေတိမင်းတို့ အုပ်စိုးနေ
ထိုင်ရာဖြစ်သောကြောင့် 'စေတိတိုင်း' ဟုခေါ်
ဆိုသည်။) (၁) စေတိနာမက-ကြည့်။ (၂)
ကော်သမယံ အာယသ္မာ မဟာစုန္ဒော စေ-
တိသု ဝိဟရတိ သဟဇာတိယံ။ အံ၊ ၂။ ၃၁၂။
အံ၊ ၃။ ၂၇၉၊ ၃၈၂။ စေတိသုတိ စေတိရဋ္ဌေ။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၇။ စေတိသု (အံ၊ ၃။ ၆၂) တိ
စေတိနာမကာနံ ရာဇုနံ နိဝါသဋ္ဌာနတ္တာ ဧဝံ
လဒ္ဓဝေါဟာရေ ရဋ္ဌေ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၅။ (-ဒိ၊
၂။ ၁၆၂။ အံ၊ ၁။ ၂၁၃။ အံ၊ ၃။ ၈၁။ မိလိန္ဒ။
၁၉၉။)

စေတိတ (တိ) [စိတ+တ] စေတိဆော်-အားထုတ်
-အပ်သော။ ဧဝံ သင်္ခါရာ စေတိတာ ပကပ္ပိ-

တာစ အာရမ္မဏဘူတာ ဟောန္တိ။ ပေဋကော။
၃၁၁။ (-မ၊ ဇိ။ ၃။ ၂၅၇။)

စေတိနာမက (တိ) [စေတိ+နာမ+က] စေတိ
အမည်ရှိသော(မင်း)။ စေတိ(၂) ကြည့်။

စေတိယ (န) [စိတ+ဣယ။ စိတ+ဣယ။ စေတ+
ဣယ။ စိတ္တ+ဣယ။ စိတ ပူဇာယံ၊ ကမ္မနိ
ဣယော။ ဓာန်၊ ဇိ။ ၂၀၇။ စိတ ပူဇာယံ၊
စေတိတဗ္ဗံ ပူဇေတဗ္ဗန္တိ။ ဣယော၊ စေတိယံ။
ဓာန်၊ ဇိ။ ၄၃၆။ စိတ စယနေ ဝါ။ ယံ ဌာနံ
ဇနေန ဣဋ္ဌကာဒိဟိ စယိတဗ္ဗံ၊ တသ္မာ တံ
ဌာနံ စေတိယံ။ စိတ္တေ ကတံ ဌာပိတန္တိ ဝါ
စေတိယံ။ သုစိ။ တထာ ဟိ "စိတ္တိကတဋ္ဌေန
စေတိယ" န္တိ ဝုတ္တံ၊ ဂရုကတဋ္ဌေန ပူဇာရဟ-
ဋ္ဌေနာတိ စ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဣဒံ ပနေတ္ထ
နိဗ္ဗစနံ၊ စေတေ စေတသိ စိတ္တေ ကတံ ဌာပိ-
တန္တိ စေတိယံ။ နိတိ၊ သုတ္ထ။ ၁၃၃၈။ စယိ-
တဗ္ဗန္တိ စေတိယံ၊ ပူဇေတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
စိတတ္တာ ဝါ စေတိယံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၈။
စယိတဗ္ဗံ ပူဇေတဗ္ဗန္တိ စေတိယံ၊ ဣဋ္ဌကာဒိဟိ
စိတတ္တာ ဝါ စေတိယံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၃၂။
(စဲတျ-သံ)] (၁) စေတိ၊ ဘုရားစေတိ၊
ဘုရားပုထိုး။ (၂) နတ်ကွန်း၊ နတ်နန်း၊
နတ်တို့နေရာဌာန။ (၃) နတ်ကွန်းကျောင်း၊
နတ် ကွန်း နေရာ၌ ဆောက်လုပ် အပ်သော
ကျောင်း။ (၄) ဂန္ဓကုဋီ ကျောင်း တော်၊
ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင် သီတင်းသုံးရာ ပဒုမ
ကျောင်းတော်။ (၅) မင်္ဂလာစရပ်၊ မလ္လမင်း
တို့ အဘိသိက် မင်္ဂလာပြုသောအခါ တန်ဆာ
ဆင်ရာ မင်္ဂလာမဏ္ဍပ်။ (ပု) (၆) စေတိယ
တောင်။ (တိ)(၇)(က) ပူဇော်-မြတ်နိုး-
အပ်သော(သစ်ပင်၊ အရံ၊ တောအုပ်စသည်)။
(ခ) နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်မှုကို စေတိဆော်-
ဖြစ်စေ-ရာဖြစ်သော (သစ်ပင်၊ အရံ၊ တော
အုပ်စသည်)။

(၁) စေတီ၊ ဘုရားစေတီ၊ ဘုရားပုထိုး။ လူ့နတ်၊ ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့ လေးလေးမြတ်မြတ်ပူဇော်အပ်သောအရာ၊ အုတ်ကျောက်စသည်တို့ဖြင့် မြင့်မြင့်မောက်မောက် တည်ဆောက်ပြုလုပ်ထားအပ်သောအရာကို 'စေတီ' ဟူ၍ ခေါ်ဆိုသည်။ (ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၈၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၉၇)။

(နတ်တို့၏နေရာအဖြစ်ဖြင့် တည်ဆောက်ပြုလုပ်အပ်သည့် 'ဒေဝါလယ' ခေါ် 'နတ်ကွန်း' စသည်ကိုလည်း နတ်ကို ကိုးစားယုံကြည်သူတို့အတွက် 'ပူဇော်အပ်သော အရာ' ဖြစ်၍ ပါဠိသက် အမည်အားဖြင့် 'စေတီ' ဟူ၍ ခေါ်ဆိုထိုက်သော်လည်း ဘုရားကို ကိုးစားယုံကြည်သူ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့အဖို့မိမိတို့ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နှစ်သက်မြတ်နိုး ကိုးစားပူဇော်အပ်သည့် ကိုယ်တော်စား ရုပ်ပွားဆင်းတုတော်၊ သစ္စာ၄-ရပ်တရားမြတ်ကို တပ်အပ်ထင်ထင် သိမြင်တော်မူရာ မဟာဗောဓိပင်နှင့် ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်တော်မူပြီးသော ဗုဒ္ဓ၏သရီရဓာတ်တော်များ၊ ရှစ်သောင်း လေးထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာများကို ထည့်သွင်းဌာပနာထားရာ ဘုရား ပုထိုးများကိုသာလျှင် 'စေတီ' အဖြစ်ဖြင့် နှစ်နှစ်ကာကာ မြန်မာ့ဝေါဟာရပြု၍ ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲကြလေသည်။

"မုခ်လိုဏ် မရှိသောအရာကို စေတီ၊ မုခ်လိုဏ်ရှိ၊ မရှိသောအရာကို ပုထိုး" ဟူ၍ စေတီနှင့် ပုထိုးအထူးကို သက္ကရာဇ် ၇၁၃-ခုနှစ် ပင်းယမြို့၌ နန်းတက်သည့်ဆင်ဖြူလေးစီးရှင် သီဟသူမင်း လက်ထက်၌ ပြည်မြို့ ဖွားစတုရင်္ဂဗလအမတ်ကြီး ရေးသားစီရင်အပ်သည့် အဘိဓာနပုဒ်ပိကာဋီကာ၌ ပြဆိုသည်။ မန်လည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး ရေးသားစီရင်အပ်သည့် မဟာသုတကာရီ မဃဒေဝလင်္ကာသစ် (ပုဒ် ၅၂၉) ၌လည်း "မုခ်လိုဏ်မထုတ်၊ သမုတ်ရှုဋီ၊ ပုတ်နှယ်ညီသား၊ စေတီဖြိုးမြိုင်၊ အဆိုင်ဆိုင်နှင့်၊ မုခ်လိုဏ်ရှိမဲ့၊ ထူးဘွဲ့သည်၊

ဝေါဟာခေါ်ရိုး၊ ပုထိုးထူပ၊ များလှပည်းထူ၊ အဆူဆူဝယ်၊ ကြည်ဖြူကော်ရော်၊ ရှိပူဇော်၍..." ဟု စေတီနှင့်ပုထိုး အထူးကို စပ်ဆိုတော်မူသည်။

"ထူပေါ်တု စေတီယံ ဘဝေ" ဟု အနက်တူ ပရိယာယ်ပြု၍ ပြဆိုသော အဘိဓာနပုဒ်ပိကာစာကိုယ် ဆရာအလိုနှင့် "ထူပန္နိ စေတီယံ (နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၂၅၈)။ ထူပံ ကတွာန ဝေဠုနာတိ ဝေဠုပေသိကာဟိ စေတီယံ ကတွာတိ အတ္ထော (အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၈၈)။ စေတီယဿာတိ ထူပါဒိနော (ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၉၇)" ဟုနှင့် ဆိုကြသောအဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာဆရာတို့ အလိုအားဖြင့် စေတီနှင့် ပုထိုး ထူးဟန်မရှိချေ။ အဘယာရာမ ဆရာတော်ဘုရား၏ ဝိသုဒ္ဓါရုံ အဘိဓာန်နိဿယသစ် ၄၃၆-၌လည်း "ထူပသဒ္ဓါသည် လိုဏ်မုခ်ရှိသောပုထိုး၊ မရှိသောစေတီ ၂-မျိုးကို ဟော၏။ စေတီယသဒ္ဓါကား လိုဏ်မုခ်မရှိသော စေတီကိုသာ ဟော၏ဟု ဋီကာဆို၏။ အနေကတ္ထဝဂ် ၉၅၆-၌ 'ဒေဝါလယေ စ ထူပသ္မိ'၊ စေတီယံ စေတီယဒ္ဓါမေ' ဟု စေတီယအနက်၌ ထူပ-လာသည်။ ထို့ကြောင့် မထူးဟုမှတ်" ဟု ဆုံးဖြတ်ပြဆိုသည်။)

ယင်းသည့် လူ့နတ်၊ ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့ ပူဇော်မြတ်နိုးအပ်သော 'စေတီ' သည် ပရိဘောဂစေတီ၊ ဓာတုစေတီ၊ ဓမ္မစေတီ ဟူ၍ ၃-မျိုးရှိသည်။ ဘုရားရှင်၏အသုံးအဆောင်ဖြစ်သော ရေစစ်၊ ခါးပန်း၊ သင်္ကန်း၊ သပိတ်၊ စသည်ကို ထည့်သွင်းဌာပနာ၍ တည်ထားအပ်သောစေတီကို 'ပရိဘောဂစေတီ' ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ သရီရဓာတ်တော်များကို ထည့်သွင်းဌာပနာ၍ တည်ထားအပ်သော စေတီကို 'ဓာတုစေတီ' ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စသောတရားတော်များကို ရေးသားထားသည့်ပေစာ၊ ပုတ်အုပ် စသည်ကို ထည့်သွင်းဌာပနာ၍ တည်ထားအပ်သော စေတီကို 'ဓမ္မစေတီ' ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃၂)။

တနည်းအားဖြင့် ပရိဘောဂစေတီ၊ ဥဒ္ဓိဿက-
စေတီ၊ ဓာတုစေတီ (= သာရိရိကစေတီ) ဟူ၍
၃-မျိုးရှိသည်။ ဘုရားရှင်အသုံးပြု နေထိုင်ရာ
ဗောဓိပင်ကို ‘ပရိဘောဂစေတီ’ ဟု ခေါ်ဆို
သည်။ ဘုရားရှင်ကိုယ်စား ရုပ်ပွားဆင်းတု
တော်ကို ‘ဥဒ္ဓိဿကစေတီ’ ဟု ခေါ်ဆိုသည်။
သာရိရဓာတ်တော်များကို ထည့်သွင်း ဌာပနာ
၍ တည်ထားအပ်သောစေတီကို ‘ဓာတုစေတီ’
ဟု ခေါ်ဆိုသည် (ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၈၈။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။
၁၆၃။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၂၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇၂)။
ယခုကာလ၌ ဤနှစ်နည်းကို ပေါင်းစပ်ကာ
“ပရိဘောဂစေတီ၊ ဥဒ္ဓိဿကစေတီ၊ ဓာတုစေ-
တီ၊ ဓမ္မစေတီ” ဟု စေတီ ၄-မျိုးပြု၍လည်း
ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြသေးသည်။

ဘုရားရှင်၏ အလိုအားဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း
သည် စေတီထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်များမဖြစ်ကြ၊
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ရဟန္တာ
ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စကြဝတေးမင်းတို့သည်သာလျှင်
စေတီထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ကြသည်။
ယင်း ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ သရီရဓာတ်များကို စေ-
တီတည်ထား ကိုးကွယ်ခြင်းအားဖြင့် လူ့-
ရပ်၊ နတ်ဌာန၊ နိဗ္ဗာန်တိုင်ထိ အကောင်း
ဆုံးသော အကျိုးများကို ရရှိနိုင်ပေသည်
(ဒီ၊ ၂။ ၁၁၇-၈။ အံ၊ ၁။ ၇၆၊ ၅၆၇။ အံ၊ ဌ။ ၂။
၅၁)။

စေတီတော်သည် ကုန်မျိုးစုံ ဖြန့်ခင်း
ထားရာ လောကီဈေးရုံကြီးအလား ဇာတိ-
သမ္ပတ္တိ စသောအကျိုးများကို ဖြန့်ခင်းထား
ရာ သာသနာ့ဈေးရုံတော်ကြီး ဖြစ်ပေသည်။
ယင်း သာသနာ့ဈေးရုံတော်ကြီး၌ အမျိုး
ဇာတ်၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာ၊ အသက်ရှည်ခြင်း
အနာမဲ့ခြင်း၊ အဆင်းလှခြင်း၊ ပညာကြီး
ခြင်း စသော မာနုသိကသမ္ပတ္တိ၊ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ
နှင့် နိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိများကို ဖြန့်ခင်းထားရှိပေ
သည်။ ယင်း အကျိုးသမ္ပတ္တိများကို လိုလား
တောင့်တသူ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသမျှသည် အနည်း

ငယ်မျှသော်လည်း ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကံ
အဖိုးပေးသဖြင့် ဝယ်ယူရရှိနိုင်သည် (မိလိန္ဒ။
၃၂၃-၄)။

သက်တော်ထင်ရှား ဘုရားရှင်နှင့်မခြား
စေတီတော်၌ ကြည်ညိုစိတ်ထား ရှိပါလျှင်
တူမျှသော အကျိုးများကို ရရှိနိုင်သည်သာ
ဖြစ်သည် (ဝိမာန၊ ၆၆။ အပါ၊ ၁။ ၁၆၈။ ဝိမာန၊
ဌ။ ၁၈၅-၆)။ စေတီတော်ကို မရိုသေလျှင်
လည်း သက်တော်ထင်ရှား ဘုရားရှင်ကို မရို-
သေသည်သာမည်၏ (ဝိ၊ ဌ။ ၄။ ၁၅၂။ ဒီ၊ ဌ။
၃။ ၂၁၇။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၅၂-၃)။

ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့၏ အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း
ကြောင့်၎င်း၊ နတ်ဗြဟ္မာတို့၏ အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း
ကြောင့်၎င်း၊ သဒ္ဓါတရားနှင့်ပြည့်စုံသူ လူပညာ
ရှိတို့၏ အဓိဋ္ဌာန်ခြင်းကြောင့်၎င်း စေတီတော်
မှ တန်ခိုးပြာဋိဟာ ပြတတ်လေသည် (မိလိန္ဒ။
၂၉၇-၈)။

စေတီတည်ထား ကိုးကွယ်ရကျိုးကို ဒီ၊ ၂။
၁၁၇။ အပါ၊ ၁။ ၁၆၈။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၁၅၅။ အပါ၊ ဌ။
၂။ ၁၃၅-တို့ကြည့်။ သံပုံစေတီတည်ထား ကိုး-
ကွယ်ရကျိုး-အပါ၊ ၁။ ၁၂၄။ အပါ၊ ၂။ ၁၃၊ ၆၄၊
၇၉။ ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၃၂၇၊ ၃၅၅။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၈၇။
ပန်းစေတီ ပြုလုပ်ပူဇော်ရကျိုး- အပါ၊ ၁။
၁၇၁။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၈။ စေတီတည်၍ ထို
စေတီ၌ ပြာသာဒ်ဦးပြည်းလှူရကျိုး- အပါ၊
၁။ ၃၇။ စေတီ၌ အုတ်လှူရကျိုး- အပါ၊ ဌ။
၂၆၂။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇၂-၃။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၄၂။
စေတီ၌ အင်္ဂုတေလှူရကျိုး- အပါ၊ ၁။ ၁၄၇။
အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၁၁၄။ စေတီ၌ ဝရံတာ ပွတ်လုံး
လှူရကျိုး- ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၁၊ ၂၄၂။ စေတီ၌
ထီးလှူရကျိုး- အပါ၊ ၁။ ၁၈၈။ ထေရ၊ ဌ။ ၁။
၂၃၈။ စေတီ၌ တံခွန်တိုင်လှူရကျိုး- အပါ၊
၁။ ၁၈၈။ စေတီ၌ မိမိ၏ခွံထည် အဝတ်ကို
အလံတံခွန် ပြုလုပ် လှူရကျိုး- အပါ၊ ၁။
၈၁။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၃၈။ စေတီ၌ ပန်းတင်ခုံပြုပြင်
ရကျိုး- အပါ၊ ၁။ ၂၄၈။ အပါ၊ ဌ။ ၁၈၈။ စေတီ

၌ ပန်း၊ နံ့သာ၊ ဆီမီးလှူရကျိုး - ဝိမာန။ ၅၄။
 အပါ။ ၂။ ၂၅။ ဒီ၊ ၅။ ၁၅။ အဘိ၊ ၅။ ၁။
 ၅၈။ ဝိမာန၊ ၅။ ၁၅။ အပါ၊ ၅။ ၄၀။ အပါ၊
 ၅။ ၁။ ဇာ၊ ၅။ ၁။ ၂၈။ စေတီ၌ တင်လှူ
 ထားသောပန်းကို ပြုပြင်ရကျိုး - ဝိမာန။
 ၁၅။ ဝိမာန၊ ၅။ ၂၃။ စေတီ၏ ရွှေမှောက်၌
 ဆန်းကြယ်သော အဝတ်အမျိုးမျိုးကို ပဒေ
 သာပင် ပြုလုပ်လှူရကျိုး - အပါ။ ၁။ ၁၀၀-၁။
 အပါ၊ ၅။ ၆၅။ စေတီ၌ ရှိသောအဝတ်တို့
 ကို ဆေးဆိုးရကျိုး - အပါ။ ၁။ ၂၄။ စေတီ၌
 ခါးကြိုးတန်းဆာလှူရကျိုး - အပါ။ ၂။ ၁၈။
 ထေရီ၊ ၅။ ၂၆။ စေတီကို ရှိခိုးရကျိုးနှင့် သူတ
 ပါးအားရှိခိုးရန် တိုက်တွန်းရကျိုး - ဝိမာန။
 ၁၁၂-၃။ ဝိမာန၊ ၅။ ၃၀၂။ စေတီကိုဖူးမျှော်
 ရန်သွားရကျိုး (ဘုရားဖူးသွားရကျိုး) - ဒီ၊ ၅။
 ၂။ ၁၇။ စေတီပျက်၊ စေတီဟောင်းကိုပြုပြင်
 ရကျိုး - အပါ။ ၁။ ၂၂၊ ၂၃၊ ၂၄၊ ၃၀။ အပါ၊ ၅။
 ၂။ ၁၈။ စေတီရင်ပြင် သုတ်သင်ရှင်းလင်း
 ရကျိုးနှင့် သဲခင်းရကျိုး - ခုဒ္ဒက၊ ၅။ ၁၆၇။
 ဓမ္မ၊ ၅။ ၂၇။ သုတ္တနိ၊ ၅။ ၂၆။ စေတီကို
 ပြစ်မှားလျှင် လောကပြစ်၊ သံသရာပြစ်ရှိပုံ -
 အံ၊ ၅။ ၂။ ၁၉။ စေတီကို ဖျက်ဆီးသူတို့ခံရ
 သော အပြစ် - မ၊ ၅။ ၄။ ၇၇။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၃၅။
 အဘိ၊ ၅။ ၄၀၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၄။ စေတီကို
 ပူဇော်သူတို့အား ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချသူတို့ ခံရသော
 အပြစ် - ပေတ၊ ၁။ ၁၇၉၊ ၁၈၀။ ပေတ၊ ၅။
 ၁၉၆-၉။ စေတီရင်ပြင်၌ ဘိနပ်စီးပြစ် - ဒီ၊ ၅။
 ၁။ ၁၂၆။ စေတီတည်ရာ၌ စေတီသေးငယ်
 အောင် ဟန်တားပြောဆိုသူတို့အပြစ် - အပါ၊
 ၂။ ၁၄၄။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၁၅။ ထေရီ၊ ၅။ ၁၂၆။
 စေတီ၌ အကြီးအကဲ (ဘုရားလူကြီး) ဖြစ်
 ထိုက်သူကို - ဓမ္မ၊ ၅။ ၁၉-ကြည့်။

(၂) နတ်ကွန်း၊ နတ်နန်း၊ နတ်တို့နေရာ
 ဌာန။ ဝဇ္ဇိနံ ဝဇ္ဇိစေတီယာနီတိ ဝဇ္ဇိရာဇဉ်နံ ဝဇ္ဇိ-
 ရဋ္ဌေ စိတ္တိကတဋ္ဌေန စေတီယာနီတိ လဒ္ဒနာ-
 မာနိ ယက္ခဌာနာနိ။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၁၁၀။ အနုပုဇ္ဈေ

ကိရ ဗုဒ္ဓေ တတ္ထ သာရန္တဒဿ ယက္ခဿ နိဝါ-
 သနဌာနံ စေတီယံ အဟောသိ။ ဒီ၊ ၅။ ၂။
 ၁၁။ ဒေဝါယတနဘာဝေန စိတတ္တာ၊ လော-
 ကဿ စိတ္တိကာရဌာနတ္တာ စ စေတီယံ
 အဟောသိ။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၁၂၄။ (-ဥဒါန။ ၈၂။
 ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၆၀။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၂၄၆။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၁၅။
 ဥဒါန၊ ၅။ ၇။ သုတ္တနိ၊ ၅။ ၂။ ၂၈။ အပါ၊ ၅။
 ၅၄။ ကမ်၊ ၅။ ၁။ ၂၄။)

(၃) နတ်ကွန်းကျောင်း၊ နတ်ကွန်း
 နေရာ၌ ဆောက်လုပ်အပ်သော ကျောင်း။
 ရမဏီယာ အာနန္ဒ ဝေသာလီ၊ ရမဏီယံ ဥဒေ-
 နံ စေတီယံ။ သံ၊ ၃။ ၂၂၇။ ဥဒေနံ စေတီယန္တိ
 ဥဒေနယက္ခဿ စေတီယဌာနေ ကတဝိဟာ-
 ရော ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၂၈၂။ အဂ္ဂိဌဝေ စေတိ-
 ယေ (သုတ္တနိ၊ ၃၂၉) တိ အာဠဝိယံ အဂ္ဂစေ-
 တိယေ။ အနုပုဇ္ဈေ ဟိ ဘဂဝတိ အဂ္ဂိဌဝဂေါ-
 တမကာဒိနိ အနေကာနိ စေတီယာနိ အ-
 ဟေသု ယက္ခနာဂါဒိနံ ဘဝနာနိ။ တာနိ
 ဥပုဇ္ဈေ ဘဂဝတိ မနုဿာ ဝိနာသေတွာ
 ဝိဟာရေ အကံသု၊ တေနော စ နာမေန
 ဝေါဟရိံသု။ တတော အဂ္ဂိဌဝေစေတီယ-
 သင်္ခါတေ ဝိဟာရေ ဝိဟရတိတိ ဝုတ္တံ
 ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၅။ ၂။ ၇။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၁၉၊
 ၂၉၄။ ဒီ၊ ၅။ ၆၄။ သံ၊ ၁။ ၁၈၇၊ ၄၁၉။ အံ၊ ၁။
 ၂၈၀။ အံ၊ ၂။ ၁၄၈၊ ၄၀၇။ အံ၊ ၃။ ၅၄၊ ၁၂၈။
 ဥဒါန။ ၁၅၁-၂။ သုတ္တနိ၊ ၄၃၂၊ ၄၄၉။ ဝိ၊ ၅။
 ၂၁၉။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၁၁၁။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၂၄၆။ အံ၊ ၅။
 ၂။ ၂၃၆။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၁၅။ ဥဒါန၊ ၅။ ၂၉၃။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၄။)

(၄) ဂန္ဓကုဋိကျောင်းတော်၊ ပဒုမုတ္တရ-
 ဘုရားရှင် သီတင်းသုံးရာ ပဒုမုကျောင်းတော်။
 ပဒုမုတ္တရနာထဿ၊ ပဒုမံ နာမ စေတီယံ။ အပါ၊
 ၁။ ၉၃။ ပဒုမံ နာမ စေတီယန္တိ ပဒုမေဟိ ဆာဒိ-
 တတ္တာ ဝါ ပဒုမာကာရေဟိ ကတတ္တာ ဝါ
 ဘဂဝတော ဝသနဂန္ဓကုဋိဝိဟာရော ပူဇနီ-
 ယဘာဝေန စေတီယံ၊ ယထာ “ဂေါတမက-

စေတီယံ၊ အာဠာမကစေတီယ”န္တိ ဝုတ္တေ
တေသံ ယက္ခာနံ နိဝါသနဋ္ဌာနံ ပူဇနီယဋ္ဌာ-
နတ္တာ စေတီယန္တိ ဝုတ္တတိ၊ ဝေမိဒံ ဘဂဝတော
ဝသနဋ္ဌာနံ စေတီယန္တိ ဝုတ္တတိ၊ န ဓာတုနိဓာ-
ယကစေတီယန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အပါဠာ ၂။ ၅၄။

(၅) မင်္ဂလာစရပ်၊ မလ္လာမင်းတို့ ဘိသိက်
မင်္ဂလာ ပြုသောအခါ တန်းဆာ ဆင်ရာ
မင်္ဂလာမဏ္ဍပ်။ ပုရတ္ထိမေန ဒွါရေန နိက္ခမိတွာ
ပုရတ္ထိမတော နဂရဿ မကုဋ္ဌဗန္ဓနံ နာမ
မလ္လာနံ စေတီယံ၊ ဧတ္ထ ဘဂဝတော သရီရံ
ဈာပေဿာမ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၂။ မကုဋ္ဌဗန္ဓနံ နာမ
မလ္လာနံ စေတီယန္တိ မလ္လာရာဇနံ ပဿာဓန-
မင်္ဂလာသလာယ တေ နာမံ။ စိတ္တိကတဋ္ဌေန
ပနေသာ “စေတီယ”န္တိ ဝုတ္တတိ။ ဒီ၊ ၂။
၁၈၈။ (၆) စေတီယတောင်။ စေတီယဂိရိ၊
စေတီယပဗ္ဗတ-တို့ကြည့်။

(၇) (က) ပူဇော်-မြတ်နိုး-အပ်သော
(သစ်ပင်၊ အရံ၊ တောအုပ် စသည်)။ တတြ
သုဒ္ဓံ ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ လဋ္ဌိဝနေ
သုပ္ပတိဋ္ဌေ စေတီယေ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၅။ သုပ္ပတိဋ္ဌေ
စေတီယေတိ အညတရသ္မိံ ဝဋ္ဋရက္ခေ၊ တဿ
ကိရေတံ နာမံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၃။ အာရာမ-
စေတီယာနိတိ ပုပ္ဖါရာမဖလာရာမာဒယော
အာရာမာ ဧဝ အာရာမစေတီယာနိ။ စိတ္တိက-
တဋ္ဌေန ဟိ စေတီယာနိတိ ဝုတ္တန္တိ၊ ပူဇနီ-
ယဋ္ဌေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃။
(ခ) နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်မှုကို-စေ့ဆော်-
ဖြစ်စေ-ရာဖြစ်သော (သစ်ပင်၊ အရံ၊ တော
အုပ် စသည်)။ အာရမန္တိ ဧတ္ထ သတ္တာတိ
အာရာမာ၊ မနောရမာ ဥပဝနာဒယော။ တေ
ဧဝ စေတေန္တိ ဧတ္ထ သဒ္ဓါယ အတ္တနော ပီတိ-
သောမနဿ သန္တဟန္တိတိ စေတီယာတိ စ
ဝုတ္တန္တိ။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၃၃၉။

စေတီယ (ပု) [စေတီ+ယ။ စိတ+ဏျ။ စိတ
ဥဿဟနေ၊ စေတေန္တိ ဥဿဟယန္တိ ယုဒ္ဓ-

ကမ္မာဒိသုတိ။ သူစိ။] (၁) စေတီတိုင်း။ (၂)
စေတီယတိုင်း။ (‘စေတီတိုင်း’ကိုပင် ‘ယ’
အက္ခရာတိုး၍ ‘စေတီယတိုင်း’ ဟုခေါ်ဆိုသည်။
တနည်းအားဖြင့် ‘စေတီယတိုင်း’ သည် ‘စေတီ
တိုင်း’မှ သီးခြား တိုင်းတိုင်း ဖြစ်သည်။
ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၃၈၅။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၄၀၅။ အကျယ်
မှတ်သားဖွယ်ကိုဗုဒ္ဓသာသနိကပဌဝိဝင်ကျမ်း
နှာ-၁၄၂-၃-ကြည့်။) (၃) စေတီယမင်း။
(၁) စေတီယရဋ္ဌ-ကြည့်။ (၂) တေန သမ-
ယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ စေတီယေသု စာရိကံ
စရမာနော ယေန ဘဒ္ဒဝတိကာ တေန
ပါယာသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၄။ (-စူဠနိ၊ ၁၅၀။)
(၃) မုသာ စေ ဘာသဒသ ရာဇ၊ ဘူမိယံ
တိဋ္ဌ စေတီယ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၁။ ဇာ၊ ၄။
၃။ ၄၃၄။ ရဋ္ဌနာမေန ပန “စေတီယော”တိ
တဿေဝ နာမံ အဟောသိ။ ဇာတ်၊ ၃။ ၁။
(-သီ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၅၇၇။) စေတီယရာဇ-လည်း
ကြည့်။

စေတီယကမ္မ (န) [စေတီယ+ကမ္မ] စေတီ၏-
ပြုဖွယ်-ကိစ္စ။ စေတီယကမ္မေ စ နိဋ္ဌိတေ
သံသံ အာပုစ္ဆိတွာ ဝါ တာဝကာလိကံ ဝါ
ဂဟေတုံ ဝုတ္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၃။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။
၁၄၆။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈၁-၂။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၆၃။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၃။ ၀၆။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၂။ မဟာနိ၊ ၄။
၃၅၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၃။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁။ ၂၃၅၊
၄၂၆။)

စေတီယကရုဏကာလ (ပု) [စေတီယ+ကရုဏ+
ကာလ] စေတီပြုလုပ်ရာအခါ၊ စေတီတည်
သောအခါ။ စေတီယကရုဏကာလေ ဥပစိနိ-
တဗ္ဗာနံ ဣဋ္ဌကာနံ ဌပနတ္ထာယ။ အပါဠာ
၂။ ၃၈။

စေတီယကရုဏဋ္ဌာန (န) [စေတီယကရုဏ+
ဋ္ဌာန] စေတီပြုလုပ်ရာအရပ်၊ စေတီတည်ရာ
အရပ်။ ကဿပဒသဗလဿ စေတီယကရ-

ဏဋ္ဌာနံ ဂတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၄။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။)

စေတီယကိစ္စ (န) [စေတီယ+ကိစ္စ] စေတီ၏-
ပြုဖွယ်-ကိစ္စ။ သံသိကေန ဟိ အပလော-
ကေတွာ စေတီယကိစ္စံ ကာတုံ ဝနုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၂၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၄။

စေတီယကုစ္ဆိ (ပု၊လိ) [စေတီယ+ကုစ္ဆိ] စေတီ၏
ဝမ်း။ ကော ဒဟရော မုဒ္ဒဝေဒိကာပါဒတော
ပတိတွာ စေတီယကုစ္ဆိယာ ဘဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၁၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၄။)

စေတီယကုဋိသဒိသ (တိ) [စေတီယ+ကုဋိ+
သဒိသ] စေတီတိုက်နှင့်တူသော။ ဗောဓိ-
သတ္တေန ဝသိတဋ္ဌာနံ စေတီယကုဋိသဒိသံ
ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၀။

စေတီယဂဗ္ဘ (ပု) [စေတီယ+ဂဗ္ဘ] စေတီ
တိုက်ခန်း။ စေတီယဂဗ္ဘ ယမကမဟာဒ္ဓါရံ
ဝိဝရန္တာ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၀။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၁၃။ စေတီယဂဗ္ဘတိ စေတီယသရေ စေတီ-
ယဿ အဗ္ဘန္တရေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ (-အပါ၊ဋ္ဌ၊
၁။၆၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။)

စေတီယဂိရိ (ပု) [စေတီယ+ဂိရိ] စေတီယ
တောင်။ (ဤတောင်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း
အနုရာဇမြို့၏ အရှေ့အရပ်၌ တည်ရှိသော
'မိဿကတောင်'ပင်ဖြစ်သည်။ သာရီရိကဓာတု
စေတီတော်များနှင့် သပိတ် ပရိဘောဂစေတီ
တော်၏ တည်ရာဖြစ်၍ အရှင်မဟိန္ဒထေရ်
သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်တော်မူပြီး နောက်
ကာလ၌ 'စေတီယတောင်'ဟု အမည်တွင်
သည်။ ကကုသန်ဘုရားရှင်လက်ထက်၌ ဒေဝ-
ကုဋ္ဌတောင်၊ ကောဏာဂုံဘုရားရှင်လက်ထက်၌
သုဝဏ္ဏကုဋ္ဌတောင်၊ ကဿပဘုရားရှင် လက်
ထက်၌ သုဘကုဋ္ဌတောင်-ဟု အမည်တွင်ခဲ့
သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၊၆၃-၄။ ဗုဒ္ဓသာသနိက
ပဌဝိဝင်ကျမ်း၊ နှာ-၁၇၀-တို့ကြည့်။) သတ္တ-

မေ ပန ဒိဝသေ ထေရာ အန္တေပုရေ ရညော
အပ္ပမာဒသုတ္တံ ကထယိတွာ စေတီယဂိရိမေဝ
အဂမံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ (-၂၆၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၊၃၁၄-၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။
ဝဇီရ။၂၉။ ဝိမတိ၊၁။၃၃-၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။)

စေတီယဂိရိမဂ္ဂ (ပု) [စေတီယဂိရိ + မဂ္ဂ]
စေတီယတောင်သို့ သွားရာလမ်း။ စေတီယ-
ဂိရိမဂ္ဂေ ဇနသဉ္စာရော ဥပစ္ဆိန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄။

စေတီယဂိရိမဟဒဿနတ္ထ (ပု) [စေတီယဂိရိ+
မဟ+ဒဿန+အတ္ထ] စေတီယ တောင်၌
ပြုလုပ်အပ်သော ပူဇော်ပွဲကို ကြည့်ရှုခြင်း
အကျိုး။ စေတီယဂိရိမဟဒဿနတ္ထမ္ပိ အဋ္ဌမိယံ
ဂစ္ဆန္တိ။ ဝဇီရ။၄၇၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၈။

စေတီယဂေါပက (တိ) [စေတီယ+ဂေါပက]
စေတီကိုစောင့်ရှောက်သော၊ သူ။ စေတီယ-
ဂေါပကာ ဝါ ဘိက္ခု ဟောန္တု အညေ ဝါ။
သာရတ္ထ၊၂။၃၂၁။

စေတီယသရ (န) [စေတီယ+သရ] စေတီအိမ်၊
စေတီကျောင်းဆောင်။ တတော သဗ္ဗမ္ပိ ထေ-
ရေန ဒိန္နကံ စေတီယသရေ ကေ ဝရပေါတ္ထက-
စိတ္တတ္ထရဏံ န အဉ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ ဝိ၊သင်္ဂ-
ဟ။၁၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၄။၁၂၊၇၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၊၈၅၊၂၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၆၊၂၁၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၂၅၂။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၅။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။)

စေတီယသရဂေါပက (တိ) [စေတီယသရ +
ဂေါပက] စေတီအိမ်ကို စောင့်ရှောက်သော၊
သူ။ စေတီယသရဂေါပကာ ပန ရူပိယဆဉ္စ-
ကဋ္ဌာနေ ဌိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၃၀။

စေတီယသရဓူပနတ္ထ (ပု) [စေတီယသရ+ဓူပန+
အတ္ထ] စေတီအိမ်ကို ထုံမွန်းခြင်း အကျိုး။
စေတီယသရဓူပနတ္ထာယ စ ဂန္ဓံ ဒေန္တောပိ
န သုဒ္ဓဂန္ဓမေဝ အဒါသိ။ ဒီ၊ဠ၊၃။၁၀၆။

စေတီယသရပ္ပမာဏ (တိ) [စေတီယသရ+
ပမာဏ] စေတီအိမ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။
ထူပါရာမေစေတီယသရပ္ပမာဏံ တမ္ဗလောဟ-
မယံ ဂေဟံ ကာရာပေတွာ။ ဒီ၊ဠ၊၂။၂၀၃။

စေတီယသရဝါသနာ (ထိ) [စေတီယသရ+
ဝါသနာ] စေတီအိမ်ကို ထုံမွန်းခြင်း။ သရ-
ဓူပနံ ဝိဟာရဝါသနာ၊ စေတီယသရဝါသနာ
ဝါ။ သီ၊ဠ၊သစ်၊၁။၃၅၈။

စေတီယင်္ဂဏ (န) [စေတီယ+အင်္ဂဏ] စေတီ
ရင်ပြင်။ ရာဇာ ကိရ ပုဗ္ဗေ စေတီယင်္ဂဏေ
သဉ္ဇပါဟနော အဂမာသိ။ ဒီ၊ဠ၊၁။၁၂၆။
စေတီယင်္ဂဏေတိ ဂန္ဓပုပ္ဖါဒီဟိ ပူဇနဋ္ဌာနဘူ-
တေ စေတီယဿ ဘူမိတလေ။ သီ၊ဠ၊သစ်၊၂။
၈။ (-အပ၊၂။၁၀၅။ မိလိန္ဒ။၃၄၉။ ဝိ၊ဠ၊၁။
၆၁၊၂၆၅။ ဝိ၊ဠ၊၂။၁၃၁။ ဝိ၊ဠ၊၃။၃၈။ ဝိ၊ဠ၊
၄။၆၉၊၁၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၃၃။ ဒီ၊ဠ၊၂။၁၇၃။
ဒီ၊ဠ၊၃။၁၀၇။ မ၊ဠ၊၁။၁၄၄။ မ၊ဠ၊၃။၁၆၉။
မ၊ဠ၊၄။၈၈။ သံ၊ဠ၊၂။၅၂။ သံ၊ဠ၊၃။၇၇။ အံ၊
ဠ၊၁။၃၆၅။ အံ၊ဠ၊၂။၁၈၅။ အံ၊ဠ၊၃။၇၆။
အဘိ၊ဠ၊၁။၁၂၀။ အဘိ၊ဠ၊၂။၃၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁။ ခုဒ္ဒက၊ဠ၊၁၆၇။ ဓမ္မ၊
ဠ၊၂။၂၇၉။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၁။၅၁။ ဝိမာန၊ဠ၊၂။၃၆။
ပေတ၊ဠ၊၁။၉၇။ ထေရ၊ဠ၊၁။၁၅၃။ ထေရီ၊ဠ၊
၂။၁၄။ အပ၊ဠ၊၁။၁၆၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၆။
သာရတ္ထ၊၃။၂၇၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၄။ ဝိမတိ၊၂။
၂၂၄။ ဒီ၊ဠ၊၁။၂၁၀။ ဒီ၊ဠ၊၃။၁၆၁။ သံ၊ဠ၊
၂။၄၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠ၊၁။၁၆၈။)

စေတီယင်္ဂဏဝတ္ထ (န) [စေတီယင်္ဂဏ + ဝတ္ထ]
စေတီယင်္ဂဏဝတ်၊ စေတီရင်ပြင်၌ ပြုအပ်
သော ကျင့်ဝတ်။ ယမ္ပိဒံ စေတီယင်္ဂဏဝတ္ထံ
ဗောဓိယင်္ဂဏဝတ္ထံ...ဣမေသံ ဝသေန အဘိ-

အဘိဓာန်(စ-ဝဂ်) ၁-၃၈-ပ-မ-ဗ-သ-စ

သမာစာရိကသီလံ ဝုစ္စတိ၊ တမ္ပိ သာဓုကံ
ပရိပူရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဠ၊၂။၂၀။ (-ဒီ၊ဠ၊၂။
၁၁၈-၉။ မ၊ဠ၊၃။၂၁။ သံ၊ဠ၊၃။၈၂။ အံ၊ဠ၊၃။
၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၂။ ဓမ္မ၊ဠ၊၁။၂၃၉။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဠ၊၂။၃၅။ ဝဇီရ၊၁။၅၂။ မ၊ဠ၊၃။၁၆။
အံ၊ဠ၊၂။၃၂၆။ အံ၊ဠ၊၃။၃၆။)

စေတီယင်္ဂဏဝတ္ထဝေလာ (ထိ) [စေတီယင်္ဂဏ-
ဝတ္ထ+ဝေလာ] စေတီယင်္ဂဏဝတ်ကို ပြုချိန်
အခါ။ စေတီယင်္ဂဏဝတ္ထဝေလာယံ စေတီ-
ယင်္ဂဏဝတ္ထံ ကရေတိ။ ဒီ၊ဠ၊၂။၁၁၈။ အံ၊ဠ၊
၃။၁၆၀။ အံ၊ဠ၊၃။၃၆။

စေတီယင်္ဂဏသမ္ပဇ္ဇန (န) [စေတီယင်္ဂဏ+
သမ္ပဇ္ဇန] စေတီရင်ပြင်၌ တံမြက်လှည်း
ခြင်း။ ဒီဏာသဝဿ ကာယေန ကရဏကမ္ပံ
ပညာယတိ၊ စေတီယင်္ဂဏသမ္ပဇ္ဇနံ...ဝတ္တာနု-
ဝတ္တကရဏန္တိ ဝေမာဒိ။ အံ၊ဠ၊၂။၃၄၈။ (-
အဘိ၊ဠ၊၁။၁၃၇။)

စေတီယစာရိကာ (ထိ) [စေတီယ+စာရိကာ]
စေတီကို ပူဇော်ခြင်းငှါ-လှည့်လည်-သွား
လာ-ခြင်း။ ယေဟိ ကေစိအာနန္ဒ စေတီယ-
စာရိကံ အာဟိဏ္ဏန္တာ ပသန္တမိတ္တာ ကာလံ
ကရိယန္တိ။ ဒီ၊၂။၁၁၆။ ယေဟိ ကေစိတိ ဣဒံ
စေတီယစာရိကာယ သာတ္ထကဘာဝဒဿနတ္ထံ
ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဠ၊၂။၁၇၃။ စေတီယပူဇနတ္ထံ စာရိ-
ကာ စေတီယစာရိကာ၊ ဒီ၊ဠ၊၂။၁၇၉။

စေတီယဆတ္တဝေဒိကာ (ထိ) [စေတီယ+ဆတ္တ
+ဝေဒိကာ] စေတီ၏ထီးအောက်၌ ပြုလုပ်
အပ်သော အုတ်ခုံ အကျည်။ သံသကရဏီ-
ယေနာတိ ဧတ္ထ ယံကိဉ္စိ ဥပေါသထာဂါရာဒီသု
သေနာသနေသု စေတီယဆတ္တဝေဒိကာဒီသု
ဝါ ကတ္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဠ၊၃။၃၅၁။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၂၁၈။)

စေတီယဇာတက (န) [စေတီယ+ဇာတက]
စေတီယဇာတ်၊ မုသားစကားပြောဆို၍ မြေ

မျိုးခံရသော ဒေဝဒတ်အလောင်း ‘စေတီယ
မင်း’၏ အကြောင်းအရာကို ဟောပြောသော
ဇာတ်။ ဇာတ်ကပါဠိ၊ ဂ-နိပါတ်၊ ၆-ဇာတ်။
ဇာ၊ ၁။ ၁၈၀-၁-၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၁-၂။

စေတီယဌာန (န) [စေတီယ+ဌာန] (၁)
စေတီ တည်ရာအရပ်၊ စေတီတည်ဆောက်
သော နေရာ။ (၂) စေတီဟူသောအရာဌာန၊
စေတီအရာ။ (၃) နတ်ကွန်းတည်ရာအရပ်၊
နတ်ကွန်းရှိသောနေရာ။ (၄) ပူဇော်-မြတ်နိုး
-အပ်သောအရာ။ (၁) သာ ကိရ ကဿပဿ
ဘဂဝတော ယောဇနိကေ ကနကထူပေကယိ-
ရမာနေ ဒါရိကာ ဟုတွာ မာတရာ သဒ္ဓိံ
စေတီယဌာနံ ဂန္ဓာ မာတရံ ပုစ္ဆိ “ကိ”
ဣမေ အဓမ္မ ကရောန္တိ”တိ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁၄၂။
(-ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၄၄၊ ၄၄၄။) (၂) သာ ကိရ ကုဋ္ဌိ
ကဝါဠဗဒ္ဓါ ဂန္ဓပရိဘဏ္ဍကတာ သမောသရိ-
တပုပ္ဖဒါမာ စေတီယဌာနမိဝ တိဋ္ဌတိ အပရိ-
ဘောဂါ အညေသံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၁။ (-ဓမ္မ၊
၁။ ၁၉၄။) (၃) ဥဒေနစေတီယန္တိ ဥဒေန-
ယက္ခဿ စေတီယဌာနေ ကတဝိဟာရော
ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၄။ ဥဒေနယက္ခဿ စေတီ-
ယဌာနေတိ ဥဒေနဿ နာမ ယက္ခဿ အာယ-
တနဘာဝေန ဣဋ္ဌကာဟိ စိတေ မဟာဇနဿ
စိတ္တိကတဌာနေ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၈။ ဥဒေနယက္ခ-
ဿ စေတီယဌာနေ (သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၈၂) တိ
ဥဒေနဿ နာမ ယက္ခဿ ဒေဝါယတနသင်္ခေ-
ပေန ဣဋ္ဌကာဟိ ကတေ မဟာဇနဿ စိတ္တိ-
ကတဌာနေ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၅၀၃။ (-သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၈၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၁။) (၄) ဝေ တတ္ထ
အနုက္ကမေန မဟာဝါလိကရာသိ ဇာတော၊
တတော နံ ပစ္ဆိမာ ဇနတာ ပရိက္ခိပိတွာ
စေတီယဌာနမကာသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၄။ အံ၊ ၁။
၂။ ၂၆၃။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၄။

စေတီယဌာနိယ (တိ) [စေတီယဌာန+ဣယ]
(၁) စေတီအရာ၌တည်သော။ (ရဟန်းတော်
တို့၏ အသုံးအဆောင်သည် လူတို့အတွက်

လေးစားအပ်သော စေတီအရာ၌ တည်ရှိ
သည်။ ထို့ကြောင့်ရှင်လောင်းဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်
မှတစ်ပါး အခြားလူပုဂ္ဂိုလ်များ မသုံးစွဲအပ်။)
(၂) ပူဇော်-မြတ်နိုး - အပ်သောအရာ၌
တည်သော။ (၁) ပဗ္ဗဇိတပရိဘောဂေါ ဟိ
အာဂါရိကာနံ စေတီယဌာနိယော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။
၆၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၃။ (၂) မနုဿာ ယေဘု-
ယျေန ဂါမာဒိနံ ဒွါရေသု တထာရူပေ ရုက္ခေ
စေတီယဌာနိယေ ကတွာ ဝေါဟရန္တိ။ မ၊ ၁။
၁။ ၂၁၈။

စေတီယတ္ထ (ပု) [စေတီယ+အတ္ထ] စေတီ၏အ
ကျိုး။ ဣမာဟံ စေတီယတ္ထာယ ဒေမိ။ ဝိမာ-
န၊ ၁။ ၁၄၂။

စေတီယဒဿန (န) [စေတီယ+ဒဿန] (၁)
စေတီကိုပူးမြင်ခြင်း။ (၂) စေတီကို မြင်ရာ
(အရပ်)။ (၁) တသ္မိံ ပန ဂမနေ သပ္ပါ-
ယာသပ္ပါယံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ သပ္ပါယပရိဂ္ဂဟနံ
သပ္ပါယသမ္ပဗ္ဗေ။ သေယျထိဒံ ? စေတီယ-
ဒဿနံ တာဝ သာတ္ထကံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၆။ မ၊ ၁။
၁။ ၂၅၈။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၈။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၂။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၇။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄၃။ သီ၊ ၁။ ၁။
၂။ ၈၃။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၅၅။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၅၈။) (၂)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စေတီယဒဿနဌာန (န) [စေတီယဒဿန+ဌာန]
စေတီကိုမြင်ရာအရပ်။ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော
စေတီယဒဿနဌာနေ ဥစ္စာရံ ဝါ ပဿာဝံ ဝါ
ကရေတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၄၆၀။

စေတီယပဋိဇ္ဇေနတ္ထ (ပု) [စေတီယ+ပဋိဇ္ဇေန+
အတ္ထ] စေတီကို-သုတ်သင်-ပြုပြင် - ရှင်း
လင်း - ခြင်း အကျိုး။ သမဂ္ဂါတိအာဒိသု
စေတီယပဋိဇ္ဇေနတ္ထံ ဝါ ဗောဓိဂေဟဥပေါသ-
ထာဂါရစ္ဆာဒနတ္ထံ ဝါ ကတိကဝတ္ထံ ဝါ ဌပေ-
တုကာမတာယ...ဝိက္ခေပံကရောန္တာန သမဂ္ဂါ
သန္နိပတန္တိ နာမ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၄။ အံ၊ ၁။ ၂။
၁၅၇။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၈။)

စေတီယပဋိသင်္ခရဏာဒိကိစ္စ (န) [စေတီယ+ပဋိ-
သင်္ခရဏ+အာဒိ+ကိစ္စ]စေတီကိုပြုပြင်ခြင်းစ
သောပြု-ဘွယ်-ကိစ္စ။ဘိက္ခုနာ နာမသံဃဿ
ဥပ္ပန္နံ စေတီယပဋိသင်္ခရဏာဒိကိစ္စံ ဝါ ဥပဇ္ဈာ-
ယာဒိဝတ္တံ ဝါ န ဟာပေတဗ္ဗံ။ ဓမ္မာဠာ ၂။၁၀၃။

စေတီယပတိဋ္ဌာပန (န) [စေတီယ+ပတိဋ္ဌာပန]
(၁) စေတီကိုတည်စေခြင်း။ (၂) စေတီကို
တည်စေရာ(နေ့)။ (၁) သမ္မာဒိဋ္ဌိ ပန ဥပ-
နိဿာယ ဗုဒ္ဓပူဇံ ဒီပမာလံ မဟာဓမ္မဿဝနံ
အပုတိဋ္ဌိတေ ဒိသာဘာဂေ စေတီယပတိဋ္ဌာ-
ပနန္တိ ဝေမာဒိနိ ပုညာနိ ကရေန္တိ။ သံ၊ဠာ၊၃။
၁၆၆။ (-ပဋိသံ၊ဠာ၊၁။၂၉၉။) (၂) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

စေတီယပတိဋ္ဌာပနဒိဝသ (ပု) [စေတီယပတိဋ္ဌာ-
ပန+ဒိဝသ]စေတီကိုတည်စေရာနေ့။ စေတီ-
ယပတိဋ္ဌာပနဒိဝသေ အန္တောစေတီယေ ရတ-
နသရံ ကာရေသိ။ အံ၊ဠာ၊၁။၁၀၈။

စေတီယပဗ္ဗတ (ပု) [စေတီယ+ပဗ္ဗတ]စေတီယ-
တောင်။ ထေရော.... ဝေဟာသံ ဥပ္ပတိတွာ
အနုရာဓပုရဿ ပုရတ္ထိမဒိသာယ မိဿကပဗ္ဗ-
တေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ယံ ပနေတရဟိ “စေတီယ-
ပဗ္ဗတော”တိပိ သဉ္ဇာနန္တိ။ ဝိ၊ဠာ၊၁။၅၃။ (-
၆၄။ မ၊ဠာ၊၁။၈၁။ မ၊ဠာ၊၃။၁၁၁။ မ၊ဠာ၊၄။
၂၄၆။ သံ၊ဠာ၊၁။၃၂။ သံ၊ဠာ၊၃။၆၈။ အံ၊ဠာ၊၁။
၅၉။ အံ၊ဠာ၊၃။၉၂။ အဘိ၊ဠာ၊၁။၄၂၈။ အဘိ၊
ဠာ၊၂။၄၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၉။)

စေတီယပဗ္ဗတဝါသိ (တိ) [စေတီယပဗ္ဗတ +
ဝသ+ဏီ] စေတီယတောင်၌ နေသော၊ သူ။
ပဋိမဂ္ဂေ ဟသမာနံ ဣတ္ထိံ ဩလောကေန္တ-
ဿ စေတီယပဗ္ဗတဝါသိနော တိဿတ္ထေရဿ
ဝိယ။ သံ၊ဠာ၊၃။၂၁၁။ (-အဘိ၊ဠာ၊၁။၂၄၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၊၁၀၈။ မူလဋီ၊၂။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၄၈။)

စေတီယပဗ္ဗတဝိဟာရ (ပု) [စေတီယပဗ္ဗတ +
ဝိဟာရ] စေတီယတောင်၌ တည်ရှိသော

ကျောင်းတိုက်၊ စေတီယ ပဗ္ဗတကျောင်း
တိုက်။ ထေရော ကိရ “စေတီယပဗ္ဗတဝိဟာ-
ရေ စေတီယံ ဝန္နိဿာမိ”တိ အာဂတော။
ဒီ၊ဠာ၊၃။၁၉၃။ အံ၊ဠာ၊၂။၂၇၈။

စေတီယပူဇန (န) [စေတီယ+ပူဇန] (၁) စေတီ
ကို ပူဇော်ခြင်း။ (၂) စေတီကို ပူဇော်ရာ
(အရပ်)။ (၁) စေတီယပူဇနတ္ထ-ကြည့်။
(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စေတီယပူဇနဌာန (န) [စေတီယပူဇန + ဌာန]
စေတီကိုပူဇော်ရာအရပ်။ ကတွာန အဂ္ဂိယံ
တတ္ထာတိ တသ္မိံ စေတီယပူဇနဌာနေ....
အဂ္ဂိယံ ကတွာန။ အပါ၊ဠာ၊၁။၂၉၈။

စေတီယပူဇနတ္ထ (ပု) [စေတီယပူဇန+အတ္ထ]
စေတီကို ပူဇော်ခြင်း အကျိုး။ “စေတီယံ
ပူဇေဿာမာ”တိ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တာပိ ပူဇံ
ကရေန္တာပိ တတ္ထ တတ္ထ သမ္ပတ္တာနံ စေတီ-
ယပူဇနတ္ထာယ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၂၁၀။ ဝိ၊သင်္ဂ-
ဟ။၂၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၉။)

စေတီယပူဇာ (တိ) [စေတီယ+ပူဇာ] စေတီကို
ပူဇော်ခြင်း။ စေတီယပူဇာယ သဟာယိကာ
ဟုတွာ ဂန္ဓာဒိနိ ပူဇေတိ။ ဝိ၊ဠာ၊၃။၂၁၃။
(-ကခါ၊၃၃၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၄။ ဒီ၊ဠာ၊၃။
၁၀၆။ အဘိ၊ဠာ၊၁။၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၀။
အပါ၊ဠာ၊၂။၁၄။ မဟာနိ၊ဠာ၊၃၄၆။ သာရတ္ထ၊
၃။၉၉။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၉၉၊၃၄၅။ မူလဋီ၊၁။
၁၃၇။)

စေတီယပူဇာရက္ခဏတ္ထ (ပု) [စေတီယ+ပူဇာ +
ရက္ခဏ + အတ္ထ] စေတီကို ပူဇော်ခြင်း၊
စောင့်ရှောက်ခြင်းအကျိုး။ တံ ဂဟေတွာ
အဘိသမ္ပတကော နာမ ယက္ခသေနာပတိ
ဒေဝေဟိ စေတီယပူဇာရက္ခဏတ္ထံ ဌပိတော....
တိက္ခတ္ထံ ပဒက္ခိဏံ အကာသိ။ ထေရ၊ဠာ၊၁။
၃၉၃။ အပါ၊ဠာ၊၂။၃၈၊၂၉၈။

စေတီယဘာဝသမ္မာဒန (န) [စေတီယ+ဘာဝ+
သမ္မာဒန]စေတီအဖြစ်ကိုပြီးစေခြင်း။ သမ္မုဒ္ဓ-
ဝသိတဋ္ဌာနတာယ ဒေသာနံ စေတီယဘာဝ-
သမ္မာဒနံ။ ခနတ္ထိဝိဋ္ဌ။ ၂၂၇။

စေတီယဘာဝသမ္မာဒနတ္ထ (ပု) [စေတီယဘာဝ-
သမ္မာဒန+အတ္ထ]စေတီအဖြစ်ကို ပြီးစေခြင်း
အကျိုး။ သမ္မုဒ္ဓဝသိတဋ္ဌာနတာယ ဒေသာနံ
စေတီယဘာဝသမ္မာဒနတ္ထံ။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၉၁။

စေတီယဘေဒ (ပု) [စေတီယ+ဘေဒ] စေတီကို
ဖျက်ဆီးခြင်း။ သံသဘေဒါယ စေတီယဘေ-
ဒါယ ပရက္ကမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။

စေတီယမာန (တိ) [စိတ + ယ+ မာန]
စေ့ဆော် - အားထုတ် - အပ်သော။
တာဟိ စေတီယမာနအနုရက္ခိယမာနသမာ-
ပတ္တိနံ ဘဗ္ဗာ စေတနာဘဗ္ဗာ အနုရက္ခဏာ-
ဘဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၃။၃၃။

စေတီယမာလာလင်္ကတ (တိ) [စေတီယ +
မာလာ+အလင်္ကတ]စေတီအစဉ်ဖြင့် တန်း
ဆာဆင်အပ်သော။ တမ္ပပဏ္ဍိဒီပေါ ကိရ စေ-
တီယမာလာလင်္ကတော ကာသာဝပဇ္ဇော-
တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၅။

စေတီယမာဠက (ပု) [စေတီယ+မာဠက] စေတီ
ရင်ပြင်။ စေတီယမာဠကေ ထမ္ဘံ နိဓဏိတွာ
တတ္ထ ဇေ အာရောပေသိ။ အပါဠ၊၂။၁၅၅။
(-ဝိမတိ၊၁။၃၀၇။)

စေတီယရဋ္ဌ (န) [စေတီယ+ရဋ္ဌ] (၁) စေတီ
တိုင်း။ (၂) စေတီယတိုင်း။ (၁၊၂) စေတ-
ကေန ဘိက္ခုနာတိ စေတီယရဋ္ဌေ ဇာတတ္တာ
စေတကောတိဝေ လဒ္ဓနာမေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။
စေတီယရဋ္ဌတိ စေတီရဋ္ဌေ။ ယ-ကာရေန
ဟိ ပဒံ ဝဇေတွာ ဝုတ္တံ။ စေတီရဋ္ဌတော အညံ
ဝိသုယေဝေတံ ရဋ္ဌန္တိ စ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။
(-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ အပါ

ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ သာရတ္ထ၊၁။၅၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၇၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၀၅။)

စေတီယရာဇ (ပု) [စေတီယ+ရာဇ]စေတီယမင်း။
ဤမင်းသည် စေတီယတိုင်း သောတ္တိယမြို့၌
မင်းပြုသော ဥပဝရမင်းပင် ဖြစ်သည်။ တိုင်း
၏ အမည်ကို စွဲ၍ ‘စေတီယမင်း’ဟု အမည်
တွင်သည်။ (ဒီပဝံသ၊ မဟာဝံသတို့၌ ဥပ-
ဝရမင်းနှင့် စေတီယမင်းကို တယောက်စီ
အဖြစ်ဖြင့် ပြဆိုသည်။) ကောင်းကင်၌ လှည့်
လည် သွားလာနိုင်ခြင်း၊ သန်လျက် စွဲကိုင်
သော နတ်သား ၄-ယောက်တို့ အစောင့်
အရှောက်ကို ခံယူရခြင်း၊ ခန္ဓာကိုယ်မှ စန္ဒကူး
နံ့ သင်းပျံ့မွှေးကြိုင်ခြင်း၊ ခံတွင်းမှ ကြာညို
နံ့ သင်းပျံ့မွှေးကြိုင်ခြင်း ဟူသော တန်ခိုး ၄-
မျိုးနှင့် ပြည့်စုံသည်။ ဤကမ္ဘာတွင် မည်သူ
တဦးတယောက်မျှ မပြောဆိုဘူးသေးသော
မုသား စကားကို ပဌမဦးဆုံး ပြောဆိုခြင်း
ကြောင့် တန်ခိုး ၄-မျိုး ကွယ်ပျောက်ကာ
အဝီစိငရဲအရောက် မြေမျိုခံရသည် (သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၁-
၄၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၄။
ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်)။

စေတီယရက္ခ (ပု) [စေတီယ+ရက္ခ] (၁) နတ်
ကွန်းဟူ၍ သမုတ်အပ်သောသစ်ပင်၊ နတ်
ကွန်းသစ်ပင်၊ နတ်စိုးသစ်ပင်။ (၂) ပူဇော်-
မြတ်နိုး-အပ်သောသစ်ပင်၊ ပူဇော်-မြတ်နိုး-
ရာသစ်ပင်။ (၁)အထ ခေါ် အာယသ္မာ ဆန္ဒော
ဝိဟာရဝတ္ထု သောဓေန္တော အညတရံ စေတိ-
ယရက္ခံ ဆေဒါပေသိ ဂါမပူဇိတံ.... ရဋ္ဌပူဇိတံ။
ဝိ၊၁။၂၃၇။ စေတီယရက္ခန္တိ ဧတ္ထ စိတ္တိကတဋ္ဌေ-
န စေတီယံ၊ ပူဇာရဟာနံ ဒေဝဋ္ဌာနာနမေတံ
အဓိဝစနံ၊ “စေတီယ”န္တိ သမ္မုတံ ရက္ခံ စေ-
တီယရက္ခံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ တေန ပန ရက္ခ-
မူလိကေန သီမန္တရိကရက္ခံ၊ စေတီယရက္ခံ....
ဣမေ ရက္ခေ ဝိဝဇ္ဇေတွာ ဝိဟာရပစ္စန္ဓေ ဌိတ-
ရက္ခော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၁။ စေတိ-

ယရက္ခော “ဒေဝတာဓိဋ္ဌိတော” တိ မနုဿေဟိ သမ္ပတရက္ခော ပူဇေတုံ ဥပဂတေဟိ မနုဿေဟိ အဝိဝိတ္တော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ၊ ၁။ ၉၈။ (-ဝိ၊ ၅။ ၉၊ ၈၇။ ကင်္ခါ၊ ၁၃၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၁၄၂။ ကင်္ခါ၊ ၉။ ဟောင်း၊ ၅၄။ ကင်္ခါ၊ ၉။ သစ်၊ ၂၄၁။) (၂) နာဂဝဗ္ဗိကစေတီယရက္ခောဒီသုဟိ ခကဓိ မာလာဂန္ဓမ္မဝတ္ထာဒီဟိ သက္ကာရံ ကရေန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၈။ စိတ္တိကရက္ခောနဘူတော ရက္ခော စေတီယရက္ခော။ သိ၊ ၉။ သစ်၊ ၂။ ၁၀၀။

စေတီယဝတ္ထ (န) [စေတီယ+ဝတ္ထ] စေတီယဝတ်၊ စေတီ၌ ပြုအပ်သောကျင့်ဝတ်။ ဒုတိယဒီဝသေ စေတီယဝတ္ထံ ကတွာ ဌိတာ ဘိက္ခုသံသတ္တေရေန ဝတ္ထဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၉။ ၂။ ၈၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၁၅။ (-မ၊ ၉။ ၂။ ၁၅၅။)

စေတီယဝတ္ထု (န) [စေတီယ+ဝတ္ထု] စေတီတည်ရာအုတ်ခုံ။ စေတီယဝတ္ထု ဘိန္နိတွာ ဂစ္ဆန္တိ ဗောဓိမူလမ္ပိ ဆိန္နိတွာ ဟရိတုံ ဝနုတိ။ မ၊ ၉။ ၄။ ၇၇။ အံ၊ ၉။ ၁။ ၂၅၆။ အဘိ၊ ၉။ ၂။ ၄၀၈။ (-သ၊ ရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၁။)

စေတီယဝန္ဓက (တိ) [စေတီယ+ဝန္ဓက] စေတီကို ရှိခိုးသော၊ သူ။ ယောနကဝိသယတော စေတီယဝန္ဓကာ စတ္တာရော ထေရာ အာဂန္ဓာ။ ဝိ၊ ၉။ ၄။ ၁၇၅။

စေတီယဝန္ဓန (န၊ ထိ) [စေတီယ+ဝန္ဓန။ ထိဉ် စေတီယဝန္ဓနာ] (၁) စေတီကို ရှိခိုးခြင်း။ (၂) စေတီကို ရှိခိုးရာ (အခါ)။ (၁) စေတီယဝန္ဓနံ ဗောဓိဝန္ဓနံ မဓုရဓမ္မကထာသဝနံ ပဉ္စသီလသမာဒါနန္တိ ဝေမာဒီသု သောမနဿသမ္ပယုတ္တံ ကုသလကမ္ပံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အံ၊ ၉။ ၂။ ၃၃၀။ စေတီယဝန္ဓနာယ ပဌမံ ကရဏီယတာဝုတ္တာ။ သံ၊ ၉။ ၂။ ၄၅၉။ (-အံ၊ ၉။ ၂။ ၈၉။ အဘိ၊ ၉။ ၂။ ၂၀၀။ အံ၊ ၉။ ၂။ ၃၄၅။ အံ၊ ၉။ ၂။ ၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၆၈။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စေတီယဝန္ဓနကာလ (ပု) [စေတီယဝန္ဓန + ကာလ] စေတီကို ရှိခိုးရာအခါ၊ စေတီကို ရှိခိုးချိန်။ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ စေတီယဝန္ဓနကာလော ဝိယ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၉။ ၁။ ၁၁၅။

စေတီယဝန္ဓနတ္ထ (ပု) [စေတီယဝန္ဓန + အတ္ထ] စေတီကို ရှိခိုးခြင်းအကျိုး။ တခံဏမေဝ စရာဇာပိ စေတီယဝန္ဓနတ္ထံ အာဂတော။ ဝိ၊ ၉။ ၁။ ၂၆၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၁၃။ (-ဝိ၊ ၉။ ၂။ ၇၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၁၅။ ဒီ၊ ၉။ ၂။ ၁၂၁-၄။ သုတ္တနိ၊ ၉။ ၂။ ၁၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၅၉။)

စေတီယဝါဒ (ပု) [စေတီယ+ဝါဒ?] စေတီယဝါဒဂိုဏ်း။ ဒုတိယသင်္ဂါယနာတင်ပြီးနောက် သာသနာနှစ် နှစ်ရာအတွင်း၌ ထေရဝါဒဂိုဏ်း ၁၂-ဂိုဏ်း၊ မဟာသံဃိကဂိုဏ်း ၆-ဂိုဏ်း အားဖြင့် သံဃာ့ဂိုဏ်းကြီး ၁၈-ဂိုဏ်း ကွဲပြားခဲ့သည်။ ဤ ‘စေတီယဝါဒ’ ဂိုဏ်းသည် မဟာသံဃိကဂိုဏ်းကွဲ ၆-ဂိုဏ်းအနက် ဗဟုသုတိကဂိုဏ်းမှ ခွဲထွက်လာသော သံဃာ့ဂိုဏ်း တဂိုဏ်းဖြစ်သည်။ အဘိ၊ ၉။ ၂။ ၁၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၆။

စေတီယဝေါဟာရ (ပု) [စေတီယ+ဝေါဟာရ] နတ်ကွန်းဟူသော အမည်၊ နတ်ကွန်းဟူသော - အခေါ်အဝေါ် - အသုံးအနှုန်း။ ဣတိ သဗ္ဗာနေဝ တာနိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒတော ပုဗ္ဗေ ဒေဝတာပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ စေတီယဝေါဟာရေန ဝေါဟရိတာနိ။ ဥဒါန၊ ၉။ ၂၉၃။ (-အံ၊ ၉။ ၂။ ၂၅၁။)

စေတီယသဏ္ဌာန (န) [စေတီယ + သဏ္ဌာန] စေတီသဏ္ဌာန်၊ စေတီပုံ။ အဋ္ဌိယံ နာမ စေတီယသဏ္ဌာနေန သိဗ္ဗနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၉။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။)

စေတီယသန္တက (ပု၊ န) [စေတီယ + သန္တက] စေတီ၏ဥစ္စာ၊ စေတီပိုင်ပစ္စည်း။

ရဟန်းတော်တို့ စောင့်ရှောက်အပ်၊ လုံခြုံစေအပ်၊ မြတ်နိုးအပ်၊ သုံးဆောင်အပ်သော

ပစ္စည်း၊ ရဟန်းတော်တို့ စောင့်ရှောက်အပ်၊ လုံခြုံစေအပ်၊ မြတ်နိုးအပ်ရုံသာဖြစ်၍ မသုံးဆောင်အပ်သော ပစ္စည်း၊ ရဟန်းတော်တို့ စောင့်ရှောက်အပ်၊ လုံခြုံစေအပ်ရုံသာဖြစ်၍ မမြတ်နိုးအပ်၊ မသုံးဆောင်အပ်သောပစ္စည်း၊ ရဟန်းတော်တို့ မစောင့်ရှောက်အပ်၊ မလုံခြုံစေအပ်၊ မမြတ်နိုးအပ်၊ မသုံးဆောင်အပ်သော ပစ္စည်းဟူ၍ ပစ္စည်း ၄-မျိုး ရှိသည်။ စေတီပိုင်ပစ္စည်းသည် ရဟန်းတော်တို့ စောင့်ရှောက်အပ်၊ လုံခြုံစေအပ်ရုံသာဖြစ်၍ ငါပိုင် ငါ့ဟာ ငါ့ဥစ္စာဟု မမြတ်နိုးအပ်၊ မသုံးဆောင်အပ်သောပစ္စည်းမျိုးဖြစ်သည် (ဝိ၊ ၅။ ၂၂၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁၆၈)။

စေတီတော်အား အပြီးအပိုင် စွန့်လှူအပ်သည့် စေတီပိုင် ပစ္စည်းသည် ရဟန်း၊ ရှင်၊ လူတို့ စောင့်ရှောက် သိမ်းဆည်းထားလျှင် သူတပါး အစောင့်အရှောက်ရှိ ‘ပရပရိဂ္ဂဟိတ’ ပစ္စည်းမျိုးဖြစ်သည်။ မည်သူမျှ အစောင့် အရှောက် မရှိသည့် နေရာဌာန၌ ရှိသော စေတီပိုင်ပစ္စည်းသည်လည်း ရဟန်းမရှိသည့်ကျောင်းတိုက်က သံဃိကပစ္စည်းကဲ့သို့ (ထို ရဟန်းမရှိသည့် ကျောင်းတိုက်က သံဃိက ပစ္စည်းသည် ထိုကျောင်းတိုက်၌ သံဃာပင် မရှိသေးသော်လည်း သံဃာပိုင် ‘ပရပရိဂ္ဂဟိတ’ ပစ္စည်းမျိုးသာ ဖြစ်သည်။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၈၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၅။) ဘုရားရှင်၏ သားတော် ရဟန်းတော်အားလုံး စောင့်ရှောက် သိမ်းဆည်း အပ်သည့် သူတပါး အစောင့်အရှောက်ရှိ ‘ပရပရိဂ္ဂဟိတ’ ပစ္စည်းမျိုးပင်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းသော်ကား— အမှတ်မရှိ မည်သည့်ရဟန်းမဆို ထိုကဲ့သို့သော စေတီပိုင်ပစ္စည်းကို ခိုးသူတို့ ခိုးယူနေသည်ကိုတွေ့ရှိလျှင် အနိုင်အထက် လုယက်၍ ပင် နေရာတကျ ပြန်လည်ထားပိုင်ခွင့် ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤစကားစဉ်ဖြင့် “စေတီပိုင်ပစ္စည်းမှန်သမျှသည် အမြဲတမ်း အစောင့်

အရှောက်ရှိ ‘ပရပရိဂ္ဂဟိတ’ ပစ္စည်းမျိုးသာ ဖြစ်သောကြောင့် ခိုးယူလုယက် သူတို့သည် အဒိန္နာဒါန်ကံမှ မလွတ်ကြ ဟု” ဆိုလိုသည် (ဝဇီရ။ ၁၃၆-၇)။

စေတီတော်ကို မွမ်းမံပြုပြင်ရန် လှူဒါန်းထားသည့် အာရာမဉယျာဉ်စသော စေတီပိုင်ပစ္စည်းကို ရဟန်း၊ သာမဏေတို့ကိုယ်တိုင် စောင့်ရှောက်သင့်သည်။ ကိုယ်တိုင် မစောင့်ရှောက်နိုင်လျှင် အခပေး (လှူငါး) ၍သော်လည်း စောင့်ရှောက်စေသင့်သည်။ အခပေးရာ၌ စေတီပိုင်ပစ္စည်းကို ဖြစ်စေ၊ သံဃာပိုင်ပစ္စည်းကိုဖြစ်စေ ပေးနိုင်သည်။ သံဃာပစ္စည်းကို အခပေး၍ စောင့်ရှောက်စေရာ၌ကား စေတီပိုင်ပစ္စည်းကို မပေးအပ် (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၃၊ ၃၄၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅၁၊ ၄၃၃။ ကခါ၊ ၆။ သစ်။ ၄၂၆)။

စေတီပိုင် အာရာမဉယျာဉ်ကို အခယူ စောင့်ရှောက်သူ လူပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိစားသုံးရန် သံဃာက ခွင့်ပြုထားသော သစ်သီးကိုသာ အခြားသူတို့အား ပေးပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ခွင့်ပြုထားသည်ထက် ပို၍ ပေးပိုင်ခွင့် မရှိ၊ ပေးသော်လည်း ရဟန်း၊ ရှင်၊ လူတို့ မခံယူအပ်။ အာရာမဉယျာဉ်ကို ဝယ်ယူလှူဒါန်း၍ စောင့်ရှောက်သူ အလှူရှင်သည်ကား အပိုင်း အခြားမရှိ ပေးပိုင်ခွင့်ရှိသည် (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၃)။

စေတီကိစ္စအဝဝကို ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်လိုသော ရဟန်းသည် လူတို့ကို တိုက်တွန်း နှိုးဆော်၍ အခမဲ့ပြုလုပ်စေသင့်သည်။ အခမဲ့ပြုလုပ်ပေးမည့်သူမရှိလျှင် စေတီပိုင် ပစ္စည်းဖြင့် အခပေး၍ ပြုလုပ်စေသင့်သည်။ စေတီပိုင်ပစ္စည်း မရှိလျှင် သံဃာကို ပန်ကြား၍ သံဃာပစ္စည်းဖြင့် ပြုလုပ်စေသင့်သည်။ စေတီပိုင် ပစ္စည်းဖြင့်ကား သံဃာကိစ္စကို မပြုလုပ်စေသင့်၊ စေတီကိစ္စကို ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်

နေသော ရဟန်းသည် ဆွမ်းခံရာမှ၎င်း၊ သံဃာ့
ထံမှ၎င်း မျှတလောက်အောင် ဆွမ်းဘောဇဉ်
မရလျှင် စေတီပိုင် ပစ္စည်းထဲမှ မိမိ မျှတ
လောက်ရုံ ယူ၍ သုံးဆောင်ကောင်းသည်
(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၄)။

စေတီပိုင် ပစ္စည်းကို သိုမှီး သိမ်းဆည်း
ထားရာ ဘဏ္ဍာတိုက် လုံခြုံပါလျက် စောင့်
ရှောက်သူ ဘဏ္ဍာစိုး ရဟန်း၏ မလိမ်မာ ပေါ့
ဆမှုကြောင့် စေတီပိုင်ပစ္စည်း ပျောက်ပျက်
ဆုံးရှုံးလျှင် စောင့်ရှောက်သူ ဘဏ္ဍာစိုး
ရဟန်းမှာ ဘဏ္ဍာစားထိုက်၏။ အနိုင်အထက်
လုယက် ခံရရာ၌ကား ဘဏ္ဍာစား မထိုက်
(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀-၁-၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၉၊၅၀-
၁)။

စေတီတော်အား လှူဒါန်း အပ်သည့်
ပစ္စည်း အမျိုးမျိုးတို့တွင် စေတီအတွက်
အသုံးပြုဖြစ်ကောင်းသည့် ပစ္စည်း မှန်သမျှ
စေတီအတွက်သာ အသုံးပြု၍ ဆွမ်းဘောဇဉ်
စသော စားသောက်ဖွယ် ပစ္စည်းကိုကား
စေတီတော်အား တင်လှူပြီးနောက် အမြဲ
တမ်းစောင့်ရှောက်သူ ရဟန်း၊ ရှင်၊လူတို့အား
ပေးအပ်ရမည်။ ထိုသူတို့ စားသုံးနိုင်သည်။
အမြဲတမ်း စောင့်ရှောက်သူမရှိလျှင် စေတီ
တော်၏ ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်ကိုပြု၍ တင်လှူသူ
ကိုယ်တိုင် စားသုံးနိုင်သည် (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၄)။
စေတီပိုင်ပစ္စည်းကို မသင့်မတင့် နည်းမကျ
လမ်းမမှန် စီမံပေးကမ်းလျှင် ဘုရားရှင် စက်
ဆုပ်အပ်သည့် မိစ္ဆာဇီဝမှုပင်ဖြစ်သည် (အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄။ မူလဋီ၊၂။၁၇၉)။

စေတီယသန္တက (န) [စေတီယ + သန္တက]
စေတီ၏အနီး။ ပရိနိဗ္ဗာန်ဟော ဗုဒ္ဓေ စေတီယ-
သန္တက ဝါ ဗောဓိမူလေ ဝါ ပတ္တေန္တဿ န
သမိဇ္ဈတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။

စေတီယသမိပ (န) [စေတီယ + သမိပ] စေတီ၏
အနီး။ ဘဂဝတော စေတီယသမိပေ ဘဂဝန္တံ

ဥဒ္ဓိဿ ဟိရညသုဝဏ္ဏရတနာဒီဟိ အလင်္ကရိ-
တွာဝ သီဟာသနံ အကာသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။

စေတီယသဟဿ (န) [စေတီယ + သဟဿ]
စေတီအထောင်၊ အထောင်မက များစွာ
သော စေတီ။ မဟာဝိဟာရသဒိသဉ္စိ ဝိဟာ-
ရသဟဿံ မဟာစေတီယသဒိသဉ္စိ စေတီယ-
သဟဿမ္ပိ သာသနံ ဓာရေတုံ န သက္ကောန္တိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။

စေတီယသုတ္တ (န) [စေတီယ + သုတ္တ] စေတီယ
သုတ်၊ ဘုရားရှင်သည် ဝေသာလိပြည် မဟာ
ဝုန်တော ပြာသာဒ်ဆောင်ပေါက်သော
ကျောင်းမှ စာပါလနတ်ကွန်းကျောင်း (စာ-
ပါလစေတီ) သို့ ကြွကော်မူပြီး၍ “ဣဒ္ဓိပါဒ်
တရား ၄-ပါးကို ကောင်းစွာအားထုတ်ထား
သူသည် အာယုကပ်ပတ်လုံးသော်၎င်း၊ ထို့
ထက် အလွန်သော်၎င်း တည်နေနိုင်သည်”
ဟု အရှင်အာနန္ဒာအား ဟောကြားတော်
မူသည်။ ထို့နောက် မာရ်နတ်၏ ပရိနိဗ္ဗာန်
ပြုရန် တောင်းပန်မှုကို “ဤနေ့မှ သုံးလ
လွန်သောအခါ ငါဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုတော်
မူမည်”ဟု ပြန်လည်မိန့်ကြားတော်မူကာ ထို
စာပါလနတ်ကွန်းကျောင်း၌ပင် အသက်ရှည်
ရန် ပြုပြင်မှု ‘အာယုသင်္ခါရ’ ကို စွန့်လွှတ်
ကြောင်း ဟောပြတော်မူသော သုတ်။ သံ-
ယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-
သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊၃။၂၂၆။
၂၃၀။

စေတီယာဘိသောဘိတ (တိ) [စေတီယ + အဘိ-
သောဘိတ] စေတီတို့ဖြင့် အလွန် တင့်တယ်
သော။ တသ္မိဉ္စဒီပေ စေတီယာဘိသောဘိ-
တော ဝိဟာရော အတ္ထိ၊ တတ္ထ ဘဂဝါ အဂ-
မာသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။

စေတီရဋ္ဌ (န) [စေတီ + ရဋ္ဌ] စေတီတိုင်း။
စေတီနှင့် စေတီယရဋ္ဌ-တို့ကြည့်။

စေတေတိ (ကြိ) [စိတ+ဏေ+တိ] စေဆော်
 - ကြိုးကုတ်- အားထုတ်- ဖြစ်စေ- ၏။
 အဗ္ဗတ္တရူပေ စေတေတိ ဥပက္ကမတိ မုစ္စတိ။
 အာပတ္တိ သံဃာဒိသေသဿ။ ဝိသ။၁၅။
 ယဉ္ဇ ဘိက္ခုဝေ စေတေတိ (သံ။၁၂၉)တိ
 ယံ စေတနံ စေတေတိ။ ပဝတ္ထေတိတိ
 အတ္ထော။ သံဠု။၂။၆၅။ န စေတေတိ-
 (မာ။၁၂၄)တိ န အဘိသန္ဓဟတိ။ မာဠိ။၂။
 ၄၅။ သင်္ဂါမာယ စေတေတိ(ဣတိဝုတ်။
 ၂၄၆)တိ ယုဇ္ဈနတ္ထာယ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတိ။
 ဣတိဝုတ်။၂၄၀။ ယဉ္ဇ စေတေတိ ယဉ္ဇ
 စေတနံ နိဗ္ဗတ္တေတိ။ နေတ္ထိဝိ။၃၀၉။ (-ဝိ
 ၅။၅၆။၈၉။၉၀။ ဒီ။၁။၁၇၁-၂။ မာ။၁၂၅။
 မာ။၂။၃၃-၄။ သံ။၂။၉၉။၂၉၁-၂။ အံ။၁။
 ၁၅၆-၉၂။၁၇။ အဘိက။ ၂၃၇။၃၅၁။
 ဇာ။၁။၃၅၉။ နေတ္ထိ။၁၃၃။ ပေဋကော။
 ၁၈၉။၂၃၅-၆။၃၃၁-၂-၃။ ဝိဠု။၂။၁၁၁-၇။
 ၁၉၂။ မာဠု။၃။၃၅။ သံဠု။၂။၆၆။ သံဠု။၃။
 ၂၆။ အဘိဠု။၁။၁၃၀။၁၅၀။ ထေရုဠု။၁။
 ၁၄၇။ ဇာဠု။၅။၇။၈။ ဝဇီရ။၁၇၅။ ဒီဠိ။၁။
 ၃၆၉။ သီဠိ။သစ်။၂။၃၈၁။ သံဠိ။၂။၈၂-၃။
 နေတ္ထိဠိ။၁၃၇။)

စေတေန္တိ - ဝိ။၃။၃၀၃။ ပေဋကော။
 ၂၄၁။၃၁၂။ ဥဒါနဠု။၃၈၈။ စေတေမ -
 နေတ္ထိဠိ။၃၇။ စေတေယျ-ဝိ။၅။၂၂၀။ ဝိဠု။
 ၄။၁၆၅။ စေတေယျ-ဒီ။၁။၁၇၁-၂။ ဒီဠု။
 ၁။၃၀၇။ စေတေသန္တိ - ဝိ။၃။၃၀၃။ စေ-
 တေသသိ- ဝိ။၁။၂၃။ ဝိဠု။၁။၁၈၃။

စေတေတိ ၂ (ကြိ) [စိတိ+ဏေ+တိ] ကြံစည်-
 တွေးဆ - ဆင်ခြင် - စဉ်းစား - ၏။ အတ္ထ-
 ဗျာပါဒါယပိ စေတေတိ။ အံ။၁။၁၅၆-၉။
 ၂၁၇။ စေတေတိတိ စိန္တေတိ။ အံဠု။၂။
 ၁၄၁။ (- အံ။၂။၄၈၇။ ဣတိဝုတ်။၂၄၆။
 အံဠု။၃။၁၈၅။ ဣတိဝုတ်။၂၄၀။) စေတေ-
 သိ-ဇာ။၁။၂၄၃။ ဇာဠု။၄။၁၅၉။

စေတေတိ ၃ (ကာကြိ) [စိတ+ဏေ+တိ] ထိတ်
 လန့်-ကြောက်ရွံ့-စေ၏။ သုဋ္ဌေသန္တိ...စိတ္တံ
 စေတေသန္တိ။ တာသေသန္တိတိ အတ္ထော။
 မာဠိ။၂။၁၂၂။

စေတေတိ ၄ (ကာကြိ) [စိတိ+ဏေ+တိ]
 သိစေ၏။ ဓမ္မံ စေတေတိ သံဝေဒေတိ ဇေတေ-
 ဟိတိ ဓမ္မစေတိယာနိ။ မာဠိ။၃။၁၆၃။

စေတေတွာ ၁ (ကြိဝိ) [စိတ+ဏေ+တွာ]
 စေ ဆော်-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-၍။ တဿ
 သဉ္ဇေတေတွာ သုဠု စေတေတွာတိ အတ္ထော။
 ဝိဠု။၂။၃၇။ (-ကမ်။၁၂၇။)

စေတေတွာ ၂ (ကြိဝိ) [စိတိ+ဏေ+တွာ]
 ကြံစည်-တွေးဆ-ဆင်ခြင်-စဉ်းစား-၍။
 ဝဓကစေတနာဝသေန စေတေတွာ(ဝိဠု။၂။
 ၃၇)တိ ဣမံ မာရေမိတိ ဝဓကစေတနာယ
 စိန္တေတွာ။ သာရတ္ထု။၂။၅၁။ ဝိမတိ။၁။၂၂၃။
 (- ဝိဠု။၂။၁၀၆။ ဝိဠု။၄။၄၁။၂၀၆။ ကမ်။
 ၁၂၀။ အံဠု။၃။၂၇၃။၃၄၀။ ကမ်။၂။
 ဟောင်း။၄၂။ ကမ်။၂။သစ်။၁၇၂။၂၁၀-၁။)

စေတေန္တိ (တိ) [စိတ+ဏေ+အန္တိ] စေဆော်-
 ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-သော။ သူ။ မုစ္စတိတိ
 ဝေ စေတေန္တိသ တဒနုရူပေန ဝါယာမေန
 ဝါယမတော သုက္ကံ ဌာနာ စဝတိ။ ဝိဠု။၂။
 ၁၁။ (-၁၁၃-၄။ ဝိဠု။၄။၂၄၀။ ဒီဠု။၁။
 ၃၀၇။ ဝဇီရ။၁၇၅။ ကမ်။၂။ဟောင်း။၄၉။
 ဒီဠိ။၁။၃၆၉။ သီဠိ။သစ်။၂။၃၈၁။ သံဠိ။
 ၁။၄၇။)

စေတေန္တိ (ကြိ) [စိတ+ဏေ+အန္တိ] စေဆော်-
 ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-ကုန်၏။ စေတေတိ ၁
 ကြည့်။

စေတေမ (ကြိ) [စိတ+ဏေ+မ] စေဆော်-
 ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-ကုန်၏။ စေတေတိ ၁
 ကြည့်။

စေတေယျ (ကြိ) [စိတ+ဏေ+ယေျ] စေဆော်
-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-ရာ၏။ စေတေတိ^၁
ကြည့်။

စေတေယျ^၁ (ကြိ) [စိတ+ဏေ+ယေျ] စေဆော်
-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-ရာ၏။ စေတေတိ^၁
(၁)ကြည့်။

စေတေယျ^၂ (တိ) [စိတိ+ဏျ] ကြံစည်-
တွေးဆ-ဆင်ခြင်-စဉ်းစား-အပ်သော။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စေတေယျရူပ (န) [စေတေယျ+ရူပ] ကြံစည်-
တွေးဆ-ဆင်ခြင်-စဉ်းစား-အပ်-ထိုက်-
သော သဘော။ စေတေယျရူပံ စေတေသိ-
(ဇောဝ။၂၄၃)တိ ဉာတိသု မုဒုစိတ္တတာယ
စိန္တေန္တော စိန္တေတဗ္ဗယုတ္တကမေဝ စိန္တေသိ။
ဇောဝ။၄၁၁၅၉။

စေတေယျံ (ကြိ) [စိတ+ဏေ+ယေျံ] စေ
ဆော်-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-ကုန်ရာ၏။
စေတေတိ^၁ ကြည့်။

စေတေသိ (ကြိ) [စိတ+ဏေ+သိ] စေဆော်
-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-၏။ စေတေတိ^၁
ကြည့်။

စေတေသန္တိ^၁ (ကြိ) [စိတ+ဏေ+သန္တိ] စေဆော်-
ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-ကုန်လတ်။
စေတေတိ^၁ ကြည့်။

စေတေသန္တိ^၂ (ကာကြိ) [စိတ+ဏေ+သန္တိ] ထိတ်လန့်-
ကြောက်ရွံ့-စေကုန်လတ်။ စေ-
တေတိ^၂ ကြည့်။

စေတေသသိ (ကြိ) [စိတ+ဏေ+သသိ] စေ
ဆော်-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-လတ်။ စေ-
တေတိ^၁ ကြည့်။

စေတောခိလ (ပု) [စေတ+ခိလ။ စေတော
တေဟိ ခိလယတိ ထဒ္ဓဘာဝံ အာပဇ္ဇတိတိ
စေတောခိလာ။ မ၊ဇ္ဇိ၊၂။၅၁။] စိတ်ကို-ခက်
ထန် - ကြမ်းတမ်း - စေတတ်သောတရား၊

စိတ်၏-ငြောင့်-တံသင်း-သဖွယ်ဖြစ်သော
တရား (ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဒေါသ)။ စေတောခိလာ
(ဒီ၊ဥ၊၁၉၈)တိ စိတ္တဿ ထဒ္ဓဘာဝါ။ ဒီ၊ဥ၊
၃။၂၁၃။ စေတောခိလာ နာမ အတ္တတော
ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ကောဓော စ၊ တေ ပန ယသ္မိ^၁
သန္တာနေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တဿ ခရဘာဝေါ ကက္ခဋ္ဌ-
ဘာဝေါ ဟုတ္တာ ဥပတိဋ္ဌန္တိ၊ ပဂေဝ အတ္တနာ
သမ္ပယုတ္တစိတ္တဿာတိ အာဟ “စိတ္တဿ ထဒ္ဓ-
ဘာဝေါ”တိ။ ဒီ၊ဇ္ဇိ၊၃။၂၄၈။ (-မ၊၁။၁၄၅။
အံ၊၂။၂၁၇။ အံ၊၃။၂၅၂။ အဘိ၊ဝိ၊၃၉၁။
မဟာနိ၊၄၈၊၄၀၄။ မ၊ဥ၊၁။၃၇၂။ အံ၊ဥ၊၃။
၇၇။ အဘိ၊ဥ၊၂။၄၈၅။ သုတ္တနိ၊ဥ၊၁။၂၇။
ထေရ၊ဥ၊၂။၁၆၄၊၂၅၆။ မဟာနိ၊ဥ၊၁။၆၆၊
၄၁၆။ နေတ္ထိ၊ဥ၊၂၃၁။ ဝဇီရ၊၄၁။ သာရတ္ထ၊
၁။၃၀၈။ ဝိမတိ၊၁။၆၀။ သီ၊ဇ္ဇိ၊သစ်၊၂။၈၇။
မ၊ဇ္ဇိ၊၂။၅၃။ အံ၊ဇ္ဇိ၊၃။၇၆)

စေတောခိလဒေသနာ (ထိ) [စေတောခိလ+
ဒေသနာ] စေတောခိလတရားတို့ကို ဟော
ကြားခြင်း။ သာသနိကဝသေန စာယံ စေ-
တောခိလဒေသနာတိ သဗြဟ္မစာရိဝိသယော-
ဝ ကောပေါ ဂဟိတော။ မ၊ဇ္ဇိ၊၂။၅၄။

စေတောခိလရဟိတ (တိ) [စေတောခိလ+
ရဟိတ] စေတောခိလတရားမှကင်းသော။
အခိလန္တိ စေတောခိလရဟိတံ ဗြဟ္မဝိဟာရ-
ဝသေန။ သံ၊ဇ္ဇိ၊၂။၃၁၃။

စေတောခိလဝိဝေစန (န) [စေတောခိလ+ဝိဝေ-
စန] စေတောခိလတရားမှ ကင်းဆိတ်ခြင်း။
စေတောခိလဝိဝေစနံ အဘိနန္ဒနနိဝါရဏံ။
သံ၊ဇ္ဇိ၊၁။၅၂။

စေတောခိလသုတ္တ (န) [စေတောခိလ+သုတ္တ]
စေတောခိလသုတ်၊ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည်
သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီ
တင်းသုံးနေတော်မူစဉ် ရဟန်းတော်တို့ကို
ဘုရား၌ ယုံမှားမှု၊ တရား၌ ယုံမှားမှု၊ သံဃာ၌
ယုံမှားမှု၊ အကျင့်သိက္ခာ၌ ယုံမှားမှု၊ သီတင်း

သုံးဖော်တို့၌ အမျက်ဒေါသဖြစ်မှုဟု ဆိုအပ်သော စိတ်ကို ကြမ်းတမ်းခက်ထန်စေ၍ စိတ်၏ ငြောင့်တံသင်းသဖွယ်ဖြစ်သော စေတောခိလတရား ၅-ပါး၊ ကာမဂုဏ်၌ တပ်မက်တူယ်တာမှု၊ မိမိကိုယ်၌ တပ်မက်တူယ်တာမှု၊ အပြင် ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်းတို့၌ တပ်မက် တူယ်တာမှု၊ အလိုရှိတိုင်း ဝမ်းပြည့်အောင်စား၍ အိပ်ပြီးလျှင် ချမ်းသာအမျိုးမျိုးကို ခံစားမှု၊ နတ်ပြည် စည်းစိမ်ချမ်းသာကို တောင့်တ၍ သီလစသော မြတ်သောအကျင့်ကိုကျင့်မှု ဟု ဆိုအပ်သော စိတ်ကိုနှောင့်ဖွဲ့တတ်သော စေတောဝိနိဗ္ဗတရား ၅-ပါး၊ ဤစေတောခိလတရား ၅-ပါးတို့နှင့် စေတောဝိနိဗ္ဗတရား ၅-ပါးတို့ကို မပယ်နိုင်သေးသော ရဟန်းသည် မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌ တိုးတက်ကြီးပွားဘို့ရန် အကြောင်းမရှိ။ ဤတရား ၁၀-မျိုးတို့ကို ပယ်နိုင်သော ရဟန်းသည်သာလျှင် မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌ တိုးတက်ကြီးပွားနိုင်၏ စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူသောသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ မ၊ ၁။ ၁၄၅ - ၉။
(-အံ၊ ၂။ ၂၁၇-ဂ။ အံ၊ ၃။ ၂၅၂၊ ၂၇၀-၃။)

စေတောဂ(ဂ္ဂ)ဟဏ (န) [စေတ+ဂဟဏ] စေတသဒ္ဓါ။ “ပရိသုဒ္ဓေန စေတသာ”တိ စေတောဂဟဏေန ဈာနသုခံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၂၆၄။ အံ၊ ဇ္ဇိ၊ ၃။ ၁၃။ (- သီ၊ ဇ္ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၄၁။) စေတောဂ္ဂဟဏေန သမာဓိ ဝုတ္တော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၅။

စေတောဂုဏသမာဟိတ (တိ) [စေတ + ဂုဏ + သမာဟိတ] စိတ်၏(တည်ကြည်ခြင်း)ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ အာရဒ္ဓဝိရိယော ပဟိတတ္တော၊ စေတောဂုဏသမာဟိတော။ အပါ၊ ၁။ ၁၁၅။

စေတောဒုက္ခ (န) [စေတ + ဒုက္ခ] စိတ်၌ ဖြစ်သောဆင်းရဲ၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း။ ကာယဒုက္ခံ

စေတောဒုက္ခံ၊ ဒုက္ခံ သော အဓိဂစ္ဆတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂။ ၁။ ဣစ္ဆာဝိသာတဝသေန စ စေတောဒုက္ခံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၉၆။

စေတောဒုက္ခရဟိတ (တိ) [စေတောဒုက္ခ + ရဟိတ] စိတ်ဆင်းရဲခြင်းမှကင်းသော။ စိတ္တု-တြာသာဒီနံ အဘာဝေန စေတောဒုက္ခရဟိတော သယာမိ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၅။

စေတောဒုက္ခဝိဝိတ္တ (တိ) [စေတောဒုက္ခ + ဝိဝိတ္တ] စိတ်ဆင်းရဲခြင်းမှ ကင်းဆိုတ်သော။ “ဒုက္ခတော”တိ ဣမိနာ စေတောဒုက္ခဝိဝိတ္တတံ။ အနုဇ္ဈိ၊ ၂။ ၉၉။

စေတောဒုက္ခသန္နိဿယ (တိ) [စေတောဒုက္ခ + သန္နိဿယ] စိတ်ဆင်းရဲခြင်းလျှင်မှီရာရှိသော၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်းကို မှီသော။ စေတောဒုက္ခသန္နိဿယော ဝိက္ခေပပစ္စယော ဗျာပါဒ-ဝိတက္ကော သုနိဂ္ဂဟိတော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၇၆။

စေတောဒုက္ခသမင်္ဂီ (တိ) [စေတောဒုက္ခ + သမင်္ဂီ] စိတ်ဆင်းရဲခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ စိတ်ဆင်းရဲသော၊ သူ။ ဒုက္ခိတိ စေတောဒုက္ခသမင်္ဂီတောယ ဒုက္ခံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၂။

စေတောဒုက္ခသမပ္ပိတ (တိ) [စေတောဒုက္ခ + သမပ္ပိတ] စိတ်ဆင်းရဲခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသော၊ စိတ်ဆင်းရဲသော၊ သူ။ စေတောဒုက္ခသမပ္ပိတာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၅)တိ စေတသိကဒုက္ခသမင်္ဂီ-နော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇ္ဇိ၊ ၂။ ၂၀၁။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၂၂၊ ၁၃၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၉၉။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၆၄။)

စေတောဒုက္ခာဝဟ (တိ) [စေတောဒုက္ခ + အာဝဟ] စိတ်ဆင်းရဲခြင်းကိုဆောင်သော။ အနု-တာပကရာတိ စေတောဒုက္ခာဝဟာ။ အံ၊ ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၁၃၇။

စေတောနိဿိတ (တိ) [စေတ + နိဿိတ] စိတ်-၌-ကို-မှီသော။ စေတသိကံ သာတန္တိ ဧတ္ထ စေတောနိဿိတံ သာတံ။ အနုဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၀၃။

စေတောပဏိမိ (ထိ) [စေတ+ပဏိမိ] (၁) စိတ်ဖြင့် တောင့်တခြင်း၊ ဆုတောင်းခြင်း။ (၂) စိတ်ကို ကောင်းစွာထားခြင်း။ (၁) စေတောပဏိမိ(သံ၊ ၂။ ၄၉၁)တိ...စိတ္တပတ္တနာ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၉။ (- ဒိ၊ ၃။ ၂၁၄-၅။ သံ၊ ၂။ ၂၁၅-၆-၇။ အံ၊ ၃။ ၇၁-၂။ မိလန္ဒ။ ၁၃၂။ ဒိ၊ ၃။ ၂။ ၁၉၅။ မ၊ ၃။ ၂။ ၂၉၆။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၁၅။ မူလဒီ၊ ၁။ ၄၅-၆။) (၂) ဣဒါနိ ဝုစ္စမာနာကာရော စေတောပဏိမိ အဟောသိ၊ ဧဝံ မယာ စိတ္တပဏိဟိတန္တိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၉။ စေတောပဏိမိဟေတု-လည်း ကြည့်။

စေတောပဏိမိဝိသေသ (ပု) [စေတောပဏိမိ+ဝိသေသ] စိတ်ကို ကောင်းစွာ ထားခြင်းအထူး။ တိဿဗြဟ္မာဒီနံ ဝိယ ဟိ မဟာပုညာနံ စေတောပဏိမိဝိသေသေန မဟဂ္ဂတကမ္ပံ ပရိတ္တကမ္မဿ ဝိပါကံ န ပဋိဗာဟတိ။ သိ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၄၃၄။

စေတောပဏိမိဟေတု (န) [စေတောပဏိမိ+ဟေတု] စိတ်ကို ကောင်းစွာ ထားခြင်းဟူသော အကြောင်း။ စေတောပဏိမိဟေတုဟိ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ သုဂ္ဂတိ။ ဝိမာန။ ၆၆။ စေတောပဏိမိဟေတုဟိတိ အတ္တနောစိတ္တဿ သမ္ပဒေဝ ဌပနနိမိတ္တံ၊ အတ္တသမ္မာပဏိဓာနေနာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၇၇။

စေတောပဒေါသဟေတု (န) [စေတ+ပဒေါသ+ဟေတု] စိတ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း-စိတ်၏ပျက်စီးခြင်း-ဟူသောအကြောင်း။ စေတောပဒေါသဟေတု ပန ဘိက္ခဝေ... နိရယံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၈။ (- ဣတိဝုတ်။ ၂၀၄။ နေတ္ထိ။ ၁၀၉။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၁၆-၇။)

စေတောပရိစ္စဉာဏ (န) [စေတ+ပရိစ္စ+ဉာဏ] သူတပါးတို့၏ စိတ်ကို-ပိုင်းခြား၍ သိတတ်သော-ပိုင်းခြားတတ်သော-ဉာဏ်၊ စေတောပရိယဉာဏ်၊ စေတောပရိယအဘိညာဉ်။ စေတောပရိစ္စဉာဏဉ္စ၊ သောတဓာတု ဝိသော-

မိတာ။ ထေရီ၊ ၃။ ၈၈။ စေတောပရိစ္စဉာဏဉ္စာတိ စေတောပရိယဉာဏဉ္စ ဝိသောမိတန္တိ သမ္ပန္နော။ ထေရီ၊ ၄။ ၇၉။

စေတောပရိယ (န) [စေတ+ပရိယ] (၁) သူတပါးတို့၏ စိတ်ကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း။ (တိ) (၂) သူတပါးတို့၏စိတ်ကို-ပိုင်းခြား၍ သိတတ် - ပိုင်းခြားတတ် - သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) စေတောပရိယဉာဏကြည့်။

စေတောပရိယကောဝိဒ (တိ) [စေတောပရိယ+ကောဝိဒ] သူတပါးတို့၏စိတ်ကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း၌-လိမ်မာ-ကျွမ်းကျင်-သော၊ သူ။ မဟာနုဘာဝေါ တေဝိဇ္ဇော၊ စေတောပရိယကောဝိဒေါ။ ထေရ၊ ၃။ ၇၂။ စေတောပရိယကောဝိဒါ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၇)တိ ပရေသံ စိတ္တာစာရေ ကုသလာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၆၆။ (- အပါ၊ ၁။ ၈၄။ နေတ္ထိ။ ၁၃၁။)

စေတောပရိယဉာဏ (န) [စေတောပရိယ + ဉာဏ] သူတပါးတို့၏ စိတ်ကို - ပိုင်းခြား၍ သိတတ်သော - ပိုင်းခြားတတ်သော-ဉာဏ်၊ စေတောပရိယဉာဏ်၊ စေတောပရိယအဘိညာဉ်။ (စေတောပရိယအဘိညာဉ်သည် ကာမ၊ မဟဂ္ဂုတ်၊ လောကုတ္တရာ၊ မဂ်၊ အတိတ်အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ဗဟိဒ္ဓ တရားများကို အာရုံပြုသည်။ ပရိတ္တာရမ္မဏတိက်အရ ကာမ၊ မဟဂ္ဂုတ်၊ လောကုတ္တရာစိတ် ဟူသမျှကို စွမ်းအား ရှိသလောက် အာရုံပြုသည်။ မဂ္ဂါရမ္မဏတိက်အရ မဂ်စိတ် ၄-ပါးကို ထိုက်သင့်သည့်အားလျော်စွာ အာရုံပြုသည်။ အတိတာရမ္မဏတိက်အရ ရှေ့ ၇ ရက်၊ နောက် ၇ ရက်အတွင်း ဖြစ်သမျှသော အတိတ်စိတ်၊ အနာဂတ်စိတ်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်စိတ်များကို အာရုံပြုသည်။ အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်အရ သူတပါးတို့၏စိတ် (စေတသိက်) ဟူသော ဗဟိဒ္ဓတရားကို အာရုံပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးဆရာ

တော်ကြီးများ သည်လည်း “ထိုထိုပရ-စိတ္တ-
ဝိဇာ, အဘိညာမူ၊ ရွှေလာ နောက်ဆက်,
၇-ရက်က၊ ကာမ, မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ်,
ဗဟိဒ္ဓိ, တိတ်, နာဂတံ, ပစ္စုပ္ပန်စုံ, ဓမ္မာရုံ
ဝယ် အာရုံစွဲလေ, ပြုတတ်ပေ၏” ဟု မိန့်ဆို
တော်မူခဲ့ကြလေသည်။ အကျယ်ကို အဘိ
ဋ္ဌာဝါသ၄၄၀-၄။ အဘိဋ္ဌာ၂။၃၅၆။ ပဋိသံဋ္ဌာ
၁။၃၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၆၁-၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၂။
၆၅-၉။ မူလဋီ၁။၁၉၂-တို့ ကြည့်။ ဤ
စေတောပရိယအဘိညာဉ်ကိုပင် သင်္ဂဟ။ ဝိ-
ဘာဝိနီတို့၌ ပရစိတ္တဝိဇာနန အဘိညာဉ်ဟု
ခေါ်သည်။) စေတောပရိယဉာဏာယ စိတ္တံ
အဘိနိဟရတိ အဘိနိန္ဒာမေတိ။ ဒီ၁။၇၅-၆။
သေက္ခပုထုဇ္ဇနာနံ စေတောပရိယဉာဏ(ဒီဋ္ဌာ
၃။၇၂)န္တိ သေက္ခာနံ, ပုထုဇ္ဇနာနံ စေတ-
သော ပရိစ္ဆိန္ဒနကဉာဏံ။ ဒီဋီ၃။၇၁။ စေ-
တောပရိယဉာဏ(ပဋိသံဋ္ဌာ)န္တိ ဧတ္ထ ပရိယာ-
တိတိ ပရိယံ၊ ပရိစ္ဆိန္ဒတိတိ အတ္ထော။ စေတ-
သော ပရိယံ စေတောပရိယံ၊ စေတောပရိ-
ယဉ္ဇ တံ ဉာဏဉ္ဇာတိ စေတောပရိယဉာဏံ။
ပဋိသံဋ္ဌာ၁။၄၉။ (- ဒီ၂။၇၀။ ဒီ၃။၈၃။ သံ၊
၁။၁၃၈-၉။ ပဋိသံဋ္ဌာ၃။၈၇။ အပ၊၂။၂၁၆၊၂၈၁၊
၂၉၀။ ဒီဋ္ဌာ၃။၇၂။ မဋ္ဌာ၁။၃၃၀၊၃၄၅။ မ၊
ဋ္ဌာ၂။၇၀။ မဋ္ဌာ၃။၁၂၂၊၁၈၂။ မဋ္ဌာ၄။၁၈၁။
သံဋ္ဌာ၁။၂၆၂။ သံဋ္ဌာ၃။၂၄၅။ အံဋ္ဌာ၂။
၁၅၄။ အံဋ္ဌာ၃။၂၄၃၊၂၉၈။ အဘိဋ္ဌာ၁။
၃၉၂၊၄၄၂-၆။ အဘိဋ္ဌာ၂။၃၈၅။ အဘိဋ္ဌာ
၃။၄၃၅။ ပဋိသံဋ္ဌာ၁။၁၂၇၊၃၃၉။ ပဋိသံဋ္ဌာ
၂။၂၃၆၊၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၁၊
၃၁-၉၊ ၆၁-၃၊ ၁၃၉။ ဥဒါနဋ္ဌာ၇၄၊၂၆၉။
သုတ္တနိဋ္ဌာ၂။၁၀၂။ ထေရဋ္ဌာ၂။၅၃၁။ထေရီ
ဋ္ဌ။၂၈၊၃၃၊၇၉၊၁၃၈၊၂၀၄။ စရိယာဋ္ဌာ၃၀၈။
မဟာနိဋ္ဌာ၂။၂၀၇။ သာရတ္ထာ၁။၁၀။ ဒီဋီ၃။
၆၀-၈။မဋ္ဌာ၂။၂၆။ အံဋ္ဌာ၁။၉၇။ အံဋ္ဌာ၂။
၁၄၀။ အံဋ္ဌာ၃။၃၁၉။ မူလဋီ၁။၁၆၆၊၁၉၄
-၈။ မူလဋီ၃။၁၈၁၊၂၂၀။ အနုဋီ၁။၂၁။

အနုဋီ၃။၁၁၅၊၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၂။၃၁၊၄၀၊
၆၆-၇၁။)

စေတောပရိယဉာဏကိစ္စ (န) [စေတောပရိယ-
ဉာဏ+ကိစ္စ] စေတောပရိယဉာဏ်၏-အမှု-
ကိစ္စ။ န ယိဒ္ဓိ စေတောပရိယဉာဏကိစ္စ-
ဝသေန ဝုတ္တံ။ ဒီဋီ၃။၆၀။ သံဋ္ဌာ၂။၄၇၆။

စေတောပရိယဉာဏဂူဟဏ (န) [စေတောပရိယ-
ဉာဏ+ဂူဟဏ] စေတောပရိယဉာဏ်ကို ယူ
ခြင်း။ ပုရိမေသု ဝိယ ဣတရေသု စ
စေတောပရိယဉာဏဂူဟဏံ ကတ္တဗ္ဗံ သိယာ။
မူလဋီ၁။၁၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၂။၆၉။ (- အနုဋီ
၂။၁၀၅။)

စေတောပရိယဉာဏစတုတ္ထ (န) [စေတောပရိယ-
ဉာဏ + စတုတ္ထ] စေတောပရိယဉာဏ်နှင့်
ယှဉ်သော စတုတ္ထဈာန်။ ဒိဗ္ဗသောတစတုတ္ထံ
စေတောပရိယဉာဏစတုတ္ထံ။ အဘိဋ္ဌာ၁။
၄၃၉။(-၄၄၀-၅။ အဘိဋ္ဌာ၂။၃၅၆၊၈၆။)

စေတောပရိယဉာဏလာဘိ (တိ) [စေတော-
ပရိယဉာဏ+လာဘိ] စေတောပရိယဉာဏ်
ကိုရသောသူ။ တတ္ထ ပုထုဇ္ဇနော စေတော-
ပရိယဉာဏလာဘိ ပုထုဇ္ဇနာနံယေဝ စိတ္တံ
ဇာနာတိ။ ဒီဋ္ဌာ၃။၇၁။ အံဋ္ဌာ၂။၁၅၃။
(- အဘိဋ္ဌာ၂။၃၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ
၂။၄၀။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌာ၂။၆၆။ ထေရဋ္ဌာ၂။၈၄။
အံဋ္ဌာ၃။၂၃၂။ မူလဋီ၁။၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၂။
၆၇။)

စေတောပရိယဉာဏသမ္ပယုတ္တ (တိ) [စေတော-
ပရိယဉာဏ+သမ္ပယုတ္တ] စေတောပရိယဉာဏ်
နှင့်ယှဉ်သော။ တဿ ဘိက္ခုနော စေတော-
ပရိဝိတက္ကံ အတ္တနော စေတသာ စေတော-
ပရိယဉာဏသမ္ပယုတ္တေန ဇာနိတော။ သီဋီ၊
သစ်၁။၄၅၇။

စေတောပရိယဉာဏသိဒ္ဓိ (တိ) [စေတောပရိယ-
ဉာဏ+သိဒ္ဓိ] စေတောပရိယဉာဏ်၏ ပြီးစီး

ခြင်း။ ဒိဗ္ဗစက္ခုမှိယေဝ စ ဌိတဿ စေတော-
ပရိယဉာဏသိဒ္ဓိတော ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၉။

စေတောပရိယဉာဏန္တရ (တိ) [စေတောပရိယ-
ဉာဏ + အန္တရ] စေတောပရိယဉာဏ်၏-
အခြားမဲ့-အကြားမရှိရာကာလ။ စေတော-
ပရိယဉာဏန္တရံ ဥပရိ တိဿော အဘိညာ
ဝတ္တဗ္ဗာ သိယံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈။

စေတောပရိယဉာဏာနုပရိဝတ္တိ (တိ) [စေတော-
ပရိယဉာဏ + အနုပရိဝတ္တိ] စေတောပရိယ-
ဉာဏ်သို့-အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်ခြင်း ရှိသော-
အစဉ်လိုက်သော။ ယထာ သမာဓိဿ စေ-
တောပရိယဉာဏာနုပရိဝတ္တိဘာဝေန... နတ္ထိ။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၇။ (-နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၀၄။)

စေတောပရိယဉာဏာပေက္ခ (တိ) [စေတောပရိ-
ယဉာဏ + အပေက္ခာ] စေတောပရိယဉာဏ်ကို
-ငဲ့ခြင်း ရှိသော-ငဲ့သော။ စေတောပရိယ-
ဉာဏာပေက္ခောပိ ဗဟုဝစနနိဒ္ဒေသော။မူလဋီ၊
၁။၁၉၇။

စေတောပရိယပညာ (တိ) [စေတောပရိယ +
ပညာ] သူတပါးတို့၏စိတ်ကို - ပိုင်းခြား၍
သိတတ်သော-ပိုင်းခြားတတ်သော-ပညာ၊
စေတောပရိယအဘိညာဉ်။ စေတောဖရဏ-
ကြည့်။

စေတောပရိယာယ (ပု) [စေတ + ပရိယာယ]
(၁) စိတ်ကို-ပိုင်းခြား-သတ်မှတ်-ခြင်း။
(၂) စေတသဒ္ဓါ (တိ) (၃) စိတ်ကို-ပိုင်း
ခြား-သတ်မှတ်-တတ်သော။ (၁) စေ-
တောပရိယာယ (မ၊၁။၃၉၂) နှိ စိတ္တဝါရံ
စိတ္တပရိစ္ဆေဒံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ယံ စေတသော
သရာဂါဒိဝိဘာဂတော ပရိစ္ဆိန္နနံ၊တံ စေ-
တောပရိယာယော။ တေနာဟ “စိတ္တ-
ပရိစ္ဆေဒ” နှိ။ ယသ္မာ စေတောပရိယာယ
ဉာဏလာဘိ “ဣဒံ စိတ္တံ ဣတော ပရံ ပဝတ္တံ
ဣဒမိတော ပရံ” နှိ ပရဿ စိတ္တုပ္ပတ္တိံ ပဇာ-

နာတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ “စေတောပရိယာယ” နှိ
စိတ္တဝါရန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၈။ စေတောပရိ-
ယာယ (အံ၊၂။၃၄၅) နှိ စိတ္တဝါရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၃၁။ (-အဘိ၊က။၂၃၃-၄-၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၈၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၉။) (၂) အဂ္ဂဗသသမာဓိမှ
တပုရိက္ခာရမေဓသုယေဝ စ ကေဝလော
စေတောပရိယာယော နိရုဋ္ဌော။ မ၊ဋီ၊၂။
၂၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၉။ (၃) စေတောပရိယာ-
ယဉာဏ-ကြည့်။

စေတောပရိယာယကောဝိဒ (တိ) [စေတောပရိ-
ယာယ + ကောဝိဒ] စိတ်ကို - ပိုင်းခြား -
သတ်မှတ် - ခြင်း၌ - လိမ်မာ - ကျွမ်းကျင် -
သောသူ။ တေဝိဇ္ဇာ ဣဒ္ဓိပတ္တာ စ၊ စေတော-
ပရိယာယကောဝိဒါ။ သံ၊၁။၁၄၈။ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၂။၅၀၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၀၇။)

စေတောပရိယာယဉာဏ (န) [စေတောပရိယာ-
ယ + ဉာဏ] စိတ်ကို-ပိုင်းခြား-သတ်မှတ်-
တတ်သောဉာဏ်၊ စေတောပရိယအဘိညာဉ်။
ပရဿ စေတောပရိယာယဉာဏံ၊ ပုဗ္ဗေနိဝါ-
သာနုဂတဉ္စ ဉာဏံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈။

စေတောပရိယာယဉာဏလာဘိ (တိ) [စေတော-
ပရိယာယဉာဏ + လာဘိ] စေတောပရိယ-
အဘိညာဉ်ကိုရသောသူ။ စေတောပရိယာ-
ယ (၁) ကြည့်။

စေတောပရိယာယပဉ္စ (တိ) [စေတောပရိယာ-
ယ + ပဉ္စ] စေတောပရိယအဘိညာဉ်ကို မေး
ခြင်း။ စေတောပရိယာယပဉ္စေသု ပုထုဇ္ဇနဿ
ဉာဏံ သန္ဓာယ ပဋိက္ခိပတိ၊ အရိယဿ ဉာဏံ
သန္ဓာယ ပဋိဇာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၆။

စေတောပရိဝိတက္က (ပု) [စေတ + ပရိဝိတက္က]
စိတ်အကြံအစည်၊ စိတ်ဖြစ်ခြင်း။ စေတော-
ပရိဝိတက္က(ဥဒါန။၈၄) နှိ တဿ စိတ္တပ္ပဝတ္တိံ*။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၄။ (- ဝိ၊၃။၅၊၆၊၃၆-၇-၈၊၃၉၁၊
၅၀၀။ ဒီ၊၂။၃၁-၃။ ဒီ၊၃။၅။ မ၊၁။၂၂၄။ မ၊

၂။၂၉၂။ မ၊၃။၆၉။ သံ၊၁။၁၀၄၊၁၄၆၊၁၆၆၊
 ၁၈၀၊၄၆၆။အံ၊၁။၃၂၉။ မိလိန္ဒ။၁၀-၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၂၄၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၈၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၊၂၄၊
 ၇၈။ စရိယ၊ဋ္ဌ။၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၃၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
 ၁၆၃။ အနုဋီ၊၁။၂၁၁။)

စေတောပဿာဒ (ပု) [စေတ+ပဿာဒ] စိတ်
 ကြည်လင်ခြင်း။ တေန စေတောပဿာဒေန၊
 အတ္ထဒဿိယ တာဒိနော။ အပ၊၂။၁၃။
 (-မိလိန္ဒ။၁၃၃။)

စေတောပဿာဒဟေတု (န) [စေတောပဿာဒ+
 ဟေတု] စိတ်ကြည်လင်ခြင်း အကြောင်း။
 စေတောပဿာဒဟေတု ပန ဘိက္ခဝေ ဝေ-
 မိဓေကစေ သတ္တာ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ
 မရဏာ သုဂတိံ သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။
 အံ၊၁။၈။ (-ဣတိဝုတ်။၂၀၅။)

စေတောပိဋ္ဌန (န) [စေတ+ပိဋ္ဌန] စိတ်ကို-
 ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ခြင်း။ အာဃာတဝတ္ထု။သု
 ဥပဟတစိတ္တဿ စေတောပိဋ္ဌနံ ဒေါမနဿ။
 ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၈။

စေတောဖရဏ (န) [စေတ+ဖရဏ] (၁)
 (တထောင်သော လောကဓာတ်၌ သတ္တဝါ
 တို့၏) စိတ်ကိုပျံ့နှံ့လျက်သိခြင်း။ (၂)
 သူတပါးတို့၏ စိတ်ကို ပျံ့နှံ့လျက် သိတတ်
 သောဉာဏ်။ စေတောပရိယအဘိညာဉ်။
 (၁) စေတောဖရဏံ နာမ လောကဓာတု-
 သဟဿေ သတ္တာနံ စိတ္တဇာနနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၁၀၅။ (၂) စေတောဖရဏတာ အာလော-
 ကဖရဏတာ။ ဒီ၊၃။၂၃၂။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၆။
 ပဋိသံ၊၄၇။ နေတ္ထိ။၇၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။
 ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၄။ ပရစိတ္တေ ဉာဏံ စေတောဖရ-
 ဏတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၆။ ပရေသံ စေတော
 ဖရမာနာ ဥပုဇ္ဇတိတိ စေတောပရိယပညာ
 စေတောဖရဏတာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ နေတ္ထိ၊

ဋ္ဌ။၁၅၂။ စတုတ္ထဇ္ဈာနေ စေတောပရိယပညာ
 စေတောဖရဏတာ ဟောတိ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။
 ၂၃၄။

စေတောဗဿဇ (တိ) [စေတ+ဗဿ+ဇန+
 ကိ]စိတ်နှင့်ယှဉ်သောဗဿကြောင့်ဖြစ်သော။
 မနောဒွါရိကံ စေတောဗဿဇတာယ စေတ-
 သိကံ နာမ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၈၅။ (စာတို့၌ စေ-
 တောဗဿဇတာယဟု ရှိနေသည်။)

စေတောဗာနေဒုက္ခ (န) [စေတ+ဗာနေ+
 ဒုက္ခ] စိတ်ကို-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-တတ်သော
 ဆင်းရဲ။ တေန ဗာဓိယမာနာနံ ပုထုဇ္ဇနာနံ
 တတ္ထ ပဋိသုပ္ပတ္တိတော စေတောဗာနေဒုက္ခံ
 ဒေါမနဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၇။

စေတောဘိသင်္ခါရ (ပု) [စေတ+အဘိသင်္ခါရ]
 စိတ်ကို-ပြုပြင်-စီရင်-ခြင်း။ တယံဒံ ကာမဉ္စ
 စေတသိကသုခေပိ လဗ္ဘတိ၊ တံ ပန သဝိကပ္ပ-
 ကံ စေတောဘိသင်္ခါရဝသေနာပိ ဟောတိ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃၇။

စေတောဘိသင်္ခါရဘာဝ (ပု) [စေတော-
 ဘိသင်္ခါရ + အဘာဝ] စိတ်ကို - ပြုပြင်-
 စီရင်-ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ ကဒါစိ ပန တထာ
 စေတောဘိသင်္ခါရဘာဝေ ယံ တံ သဘာ-
 ဝတော ဣဉ္စ အာရမ္မဏံ၊ ... ပဝတ္ထတေဝ။
 အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၂၊၃၁၁။

စေတောမုနိ (တိ) [စေတ+မုနိ] စိတ်၌-စိတ်
 ဖြင့်-ပညာရှိ-မြတ်-စင်ကြယ်-သော၊ သူ။
 (၁) (၂) ကာယမုနိ ဝစီမုနိ၊ စေတော-
 မုနိ အနာသဝံ။ အံ၊၁။၂၇၇။ ကာယမုနိ
 (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅) လည်း ကြည့်။

စေတောဝစန (န) [စေတ+ဝစန] စေတသဒ္ဓါ။
 စေတောဝိမုတ္တိံ ပညာဝိမုတ္တိန္တိ ဧတေ စေ-
 တောဝစနေန အရဟတ္တဖလသမ္ပယုတ္တောဝ

သမာဓိ,....ဝုတ္တော။ မ၊ဠ၊၁။၁၆၉။ ပဋိသံဠ၊
၂။၂၃၄။

စေတောဝနာနာ (ထိ) [စေတ+ဝနာနာ] စိတ်ဖြင့် -
ရှိခိုး - ကံတော့ - ခြင်း။ ‘စေတသာ’ တိ
ဝုတ္တတ္တာ တိသု ဝနာနာသု စေတောဝနာနာ
အဓိပ္ပေတော။ ကင်္ခါ၊ဠ၊ဟောင်း။၁။

စေတောဝသိပ္ပတ္တ (တိ) [စေတ+ဝသိ+ပတ္တ]
စိတ်၏ ဝသိဘော်သို့ ရောက်သော၊ စိတ်၏
စွမ်းရည် သတ္တိရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်
သော၊ သူ။ စေတောဝသိပ္ပတ္တော (အံ၊၁။
၃၁၂) တိ စိတ္တဝသိဘာဝံ ပတ္တော။ အံ၊ဠ၊
၂။၂၅၁။ ဣဒ္ဓိမာ စေတောဝသိပ္ပတ္တော။
(အံ၊၁။၅၀၆) တိ ဣဒ္ဓိသမ္ပန္နော စိတ္တဿ
ဝသိဘာဝပတ္တော ခိဏာသဝေါ။ အံ၊ဠ၊၂။
၃၆၅။ (- ဒိ၊၂။၉၀။ မ၊၂။၄၁။ အံ၊၁။၃၄၅။
အံ၊၂။၂၉၉။ အံ၊၃။၁၃၂။ ပဋိသံ၊၃၈၆-၇။
မိလိန္ဒ၊ဂဂ၊၉၁၊၂၉၈၊၃၀၃။ ဝိ၊ဠ၊၂။၄၀။ မ၊
ဠ၊၃။၄၁၊၁၄၀။ အဘိ၊ဠ၊၁။၁၃၃-၄။ ပဋိသံ၊
ဠ၊၂။၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၊၂၃။ ဥဒါန၊ဠ၊ဂ၃။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠ၊၄၁။ နေတ္ထိ၊ဠ၊ဂ၄။ သာရတ္ထ၊၂။
၂၅၈။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၄။ ဒိ၊ဠ၊၁။၂၂၉။ သိ၊ဠ၊
သစ်၊၂။၅၀။ မ၊ဠ၊၃။၉၆၊၁၀၈၊၃၆၀။ အံ၊ဠ၊
၂။၁၁၃။ အနု၊ဠ၊၃။၁၂၂၊၁၄၉။ နေတ္ထိ၊ဠ၊
၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠ၊၂။၅၀။)

စေတောဝသိ(သိ)ဘာဝ (ပု) [စေတ+ဝသိ-
(သိ)ဘာဝ] စိတ်၏ စွမ်းရည်သတ္တိရှိသည်၏
အဖြစ်။ ဈာနာဒိသု သာတိသယာနံ အာ-
ဝဇ္ဇာနာဒိဝသိဘာဝါနံ၊ အရိယံဒ္ဓိဝသေန
ပရမဿ စ စေတောဝသိဘာဝဿ အဓိဂ-
တတ္တာ ဝသိပ္ပတ္တော။ နေတ္ထိ၊ဠ၊၁၅။ (- သံ၊
ဠ၊၁။၂၁၄။ အနု၊ဠ၊၃။၁၅၆။)

စေတောဝသိဘာဝပတ္တ (တိ) [စေတောဝသိ-
ဘာဝ+ပတ္တ] စိတ်၏ ဝသိဘော်သို့ ရောက်
သော၊ စိတ်၏ စွမ်းရည်သတ္တိရှိသည်၏ အဖြစ်
သို့ ရောက်သော၊ သူ။ လောကိကာ ဟိ

“ဘာဝနာမယဣဒ္ဓိယာဣဒ္ဓိမာ စေတောဝသိ-
ဘာဝပတ္တော ပရူပသာတံ ကရေတိ” တိ
မညန္တိ။ မ၊ဠ၊၃။၃၁။

စေတောဝိတက္က (ပု) [စေတ+ဝိတက္က] စိတ်
အကြံအစည်၊ စိတ်ဖြစ်ခြင်း။ စေတော-
ဝိတက္ကံ သန္ဓာယ စိတ္တသိသေန “စိတ္တံ အညာ-
သိ” တိ ဝုတ္တံ။ သိ၊ဠ၊သစ်၊၂။၂၉၅။

စေတောဝိနိဗန္ဓ(ဒ္ဓ) (ပု) [စေတ+ဝိနိဗန္ဓ(ဒ္ဓ)]
စိတ်ကို - (ဖောက်ပြန် - မှားယွင်းစွာ)
နှောင်ဖွဲ့ - ဆုပ်ကိုင် - ထားတတ်သောတရား
(လောဘ)။ စိတ္တံ ဗန္ဓိတော မုဠိယံ ကတော ဝိယ
ဂဏန္တိတိ စေတောဝိနိဗန္ဓာ။.... သဒ္ဓတ္ထတော
ပန စေတော ဝိရူပံ နိဗန္ဓိယတိ သံယမိယတိ
ဧတေဟိတိ စေတောဝိနိဗန္ဓာ။ သာရတ္ထ၊၁။
၃၀၈။ (- မ၊ဠ၊၁။၃၇၅။ ဝိမတိ၊၁။၆၀။)
တဒယုတ္တံ ဈာနာဓိဂမဝိနိဗန္ဓါနံ သီလဿ စ
သံကိလေသဘူတာနံ စေတောဝိနိဗန္ဓဘာ-
ဝေန ဂဟိတတ္တာ။ မ၊ဠ၊၂။၅၄။

စေတောဝိနိဝရဏသပ္ပိယ (တိ) [စေတ+ဝိနိ-
ဝရဏ+သပ္ပိယ] (၁) စိတ်ကို နိဝရဏတို့မှ
ကင်းဝေးစေတတ်သော သမထဝိပဿနာ
အား - လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ (၂)
သမထဝိပဿနာစိတ်ကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေ
ခြင်းငှါ - လျော် - လျောက်ပတ် - ကျေးဇူး
များ - သော။ ယာ စ ခေါ အယံ အာနန္ဒ
ကထာ အဘိသင်္ဃလ္လေခိကာ စေတောဝိနိဝရဏ-
သပ္ပိယာ နိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္တတိ။ မ၊ဠ၊
၁၅၅ - ၇။ မ၊ဠ၊၁။၁၀၁။ စေတောဝိနိဝရဏ-
သပ္ပိယာတိ ကုသလစိတ္တုပ္ပတ္တိယာ နိဝါရ-
ကာနံ နိဝရဏာနံ ဒွရိဘာဝကရဏေန စေ-
တောဝိနိဝရဏသင်္ခါတာနံ သမထဝိပဿနာနံ
သပ္ပိယာ။ သမထဝိပဿနာစိတ္တဿေဝ ဝါ
ဝိဘူတိဘာဝကရဏာယ သပ္ပိယာ ဥပကာရိ-
ကာတိ စေတောဝိနိဝရဏသပ္ပိယာ။ မ၊ဠ၊
၁။၁၈၇။

စေတောဝိမုတ္တ (တိ) [စေတ+ဝိမုတ္တ] (ကိလေသာတို့မှ) လွတ်မြောက်သော (အရဟတ္တဖိုလ်) သမာဓိရှိသော၊ သူ။ ယတော ခေါ်ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု စေတောဝိမုတ္တော စဟောတိ။ အံ၊ ၂။ ၇၄-၅။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၃-၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။)

စေတောဝိမုတ္တိ (ထိ) [စေတ+ဝိမုတ္တိ။ သမထ၏ အကျိုး တရားကို စေတောဝိမုတ္တိ ဟုခေါ်သည်။ ဝိပဿနာ၏ အကျိုးတရားကို ပညာဝိမုတ္တိဟုခေါ်သည်။ နေတ္တိ။ ၃၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၇။ ဗြဟ္မဝိဟာရ ၄-ပါး၊ မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး ဤ ၁၂-ပါးသောတရားတို့ကို ‘အပ္ပမာဏစေတောဝိမုတ္တိ’ ဟု ဆိုသည်။ အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်၊ မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး ဤ ၉-ပါးသော တရားတို့ကို ‘အာကိဉ္ဇညစေတောဝိမုတ္တိ’ ဟု ဆိုသည်။ ဝိပဿနာ၊ အရူပဈာန် ၄-ပါး၊ မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး ဤ ၁၃-ပါးသော တရားတို့ကို ‘အနိမိတ္တ စေတောဝိမုတ္တိ’ ဟု ဆိုသည်။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၃-၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆-၇။] (၁) စိတ်၏ လွတ်မြောက်ခြင်း၊ လွတ်မြောက်သော စိတ်။ (က) အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်။ (ခ) အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်။ (ဂ) ရူပ အရူပစိတ် (သမာပတ် ၈-ပါး)။ (ဃ) စတုတ္ထဈာန်စိတ်။ (င) အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်စိတ် (စ) ကာမဂုဏ်မှ လွတ်မြောက်လိုသောစိတ်၊ တော၌ နေမည်ဟူသော စိတ်ကူး။ (ည) သမာဓိ၏ လွတ်မြောက်ခြင်း၊ လွတ်မြောက်သော သမာဓိ၊ စိတ်၏ လွတ်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော သမာဓိ။ (ဋ) အရဟတ္တဖိုလ် သမာဓိ။ (ဌ) အနာဂါမိဖိုလ် သမာဓိ။ (ဍ) ဖိုလ်သမာဓိ။ (ဎ) မဂ်သမာဓိ။ (ဏ) မဂ်ဖိုလ်သမာဓိ (စ) အရဟတ္တဖိုလ်ပညာမှကြွင်းသော ဖိုလ်တရား။ (၃) စိတ်၏ လွတ်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော ဉာဏ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်။ (၄) စိတ်၏ လွတ်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သောတရား။ (က) အ-

ပ္ပနာသို့ ဆိုက်ရောက်သော မေတ္တာ။ (ခ) အပ္ပနာသို့ ဆိုက်ရောက်သော ကရုဏာ။ (ဂ) အပ္ပနာသို့ ဆိုက်ရောက်သော မုဒိတာ။ (ဃ) အပ္ပနာသို့ ဆိုက်ရောက်သော ဥပေက္ခာ။ (တိ) (၅) သမာဓိ၏ လွတ်မြောက်ခြင်း ရှိသော၊ လွတ်မြောက်သော သမာဓိ ရှိသော၊ သူ။

(၁) စိတ်၏ လွတ်မြောက်ခြင်း၊ လွတ်မြောက်သောစိတ်။ (က) အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်။ အကုပ္ပါ စေတောဝိမုတ္တိ (ဒီ၊ ၃။ ၂၂၈။ မ၊ ၁။ ၂၅၇) တိ အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၉။ သဗ္ဗသံကိလေသေဟိ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန စေတသောဝိမုတ္တိတိ စေတောဝိမုတ္တိ။ တေနာဟ “အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိ” ဟိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။ တဏှာစရိတေန ဝါ အပ္ပနာဈာနဗလေန ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ အဓိဂတံ အရဟတ္တဖိုလ် ရာဂဝိရာဂါ စေတောဝိမုတ္တိ၊ ဒိဋ္ဌိစရိတေန ဥပစာရဇ္ဈာနမတ္တံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဝိပဿိတွာ အဓိဂတံ အရဟတ္တဖိုလ် အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ ပညာဝိမုတ္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၁။ စူဠနိ၊ ၄။ ၆၃။ (- ဒီ၊ ၃။ ၂၀၆။ မ၊ ၁။ ၂၆၅။ ၃၇၂-၃။ မ၊ ၂။ ၂၁၈။ သံ၊ ၂။ ၄၈၆-၇။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၅၂၊ ၂၄၁။ ပဋိသံ၊ ၃၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၅။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၅-၆။ ဥဒါန၊ ၄။ ၆၃။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။)

(ခ) အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်။ အနာဂါမိဖိုလ် ဝါ ကာမရာဂံ သန္တာယ ရာဂဝိရာဂါ စေတောဝိမုတ္တိ၊ အရဟတ္တဖိုလ် သဗ္ဗပ္ပကာရတော အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ ပညာဝိမုတ္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၁။ စူဠနိ၊ ၄။ ၆၃။ (- နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၃၉၊ ၂၁၆။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၂၆-၇။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၁၅၊ ၂၂၉။)

(ဂ) ရူပအရူပစိတ် (သမာပတ် ၈-ပါး)။ စေတောဝိမုတ္တိ (မ၊ ၃။ ၁၅၂) နှိ ရူပါရူပါဝစရ-

စိတ္တဝိမုတ္တိ။ ဝုတ္တဉ္စေတံ “စတ္တာရိ စ ဈာနာနိ စတဿော စ အရူပသမာပတ္တိယော၊ အယံ သာမာယိကော ဝိမောက္ခောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၃။ အညတရံ သန္တံ စေတောဝိမုတ္တိ (အံ၊ ၁။၄၈၄)။ အဋ္ဌန္တံ သမာပတ္တိနံ အညတရံ သမာပတ္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။ စေတောဝိမုတ္တိန္တိ ရူပါရူပါဝစရံ စိတ္တဝိမုတ္တိ။ တေနောဝါဟ “အဋ္ဌန္တံ သမာပတ္တိနံ အညတရံ သမာပတ္တိ”န္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။

(သ) စတုတ္ထဈာန်စိတ်။ အဒုက္ခမသုခါယ စေတောဝိမုတ္တိယာ သမာပတ္တိယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။ အဒုက္ခမသုခါယစေတောဝိမုတ္တိယာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄)တိ ဣဒမေဝ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၇၈။ အညတရံ သန္တံ စေတောဝိမုတ္တိ(အံ၊၁။၆၅)န္တိ အဋ္ဌသု သမာပတ္တိသု အညတရံ စတုတ္ထဈာနသမာပတ္တိ။ သာဟိပစ္စနိကကိလေသာနံ သန္တတ္တာ သန္တာ၊ တေဟေဝ စ ကိလေသေဟိ စေတဿော ဝိမုတ္တတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိတိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈။

(င) အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်စိတ်။ ယာ စ အာကိဉ္ဇညာ စေတောဝိမုတ္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။

(စ) ကာမဂုဏ်မှ လွတ်မြောက်လိုသောစိတ်၊ တောဉ္စန္ဒေမည်ဟူသောစိတ်ကူး။ ဗလဝီရိယေ ပရိဟိနေ စေတောဝိမုတ္တိ ပရိဟာယိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ စေတောဝိမုတ္တိ ပရိဟာယိတိ စေတောဝိမုတ္တိ နာမ အရညေ ဝသိဿာမာတိ ဥပ္ပန္နအဇ္ဈာသယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ ကာမတော စိတ္တဿ ဝိမုတ္တိ ဣဓ စေတောဝိမုတ္တိတိ အဓိပ္ပေတာတိ အာဟ “စေတောဝိမုတ္တိ နာမ။ပ။ ဥပ္ပန္နအဇ္ဈာသယော”တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။

(၂) သမာဓိ၏ လွတ်မြောက်ခြင်း၊ လွတ်မြောက်သော သမာဓိ၊ စိတ်၏ လွတ်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော သမာဓိ။ (က) အရဟတ္တ-

အဘိဓာန် (စဝဂ်) ၁-၃၉-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဖိုလ် သမာဓိ။ စေတောဝိမုတ္တိ ပညာဝိမုတ္တိ (ဝိ၊၅။၂၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂)န္တိ ဧတ္ထ စေတောဝစနေန အရဟတ္တဖလသမ္ပယုတ္တောဝ သမာဓိ၊ ပညာဝစနေန တံသမ္ပယုတ္တာ ပညာဝဝုတ္တာ။ တတ္ထ စ သမာဓိ ရာဂတောဝိမုတ္တတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ၊ ပညာ အဝိဇ္ဇာယ ဝိမုတ္တတ္တာ ပညာဝိမုတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၆။ စေတောဝိမုတ္တိ ပညာဝိမုတ္တိ (အံ၊၂။၁၄၆)န္တိ အရဟတ္တဖလ သမာဓိဉ္ဇေဝ အရဟတ္တဖလဉ္ဇာဉ္ဇာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ အနာသဝံ စေတောဝိမုတ္တိ(စူဠနိ၊၁၇၀)-န္တိ အာသဝဝိရဟိတံ အရဟတ္တဖလသမာဓိ။ ပညာဝိမုတ္တိန္တိ အရဟတ္တဖလပညံ။ အရဟတ္တဖလသမာဓိ ရာဂဝိရာဂါ စေတောဝိမုတ္တိ၊ အရဟတ္တဖလပညာ အဝိဇ္ဇာဝိရာဂ၊ ပညာဝိမုတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၆၃။ (-ဝိ၊၅။၂၄၀။ ဒီ၊၁။၁၄၉၊၁၅၈-၉၊၁၆၀-၁-၂။ ဒီ၊၂။၆၀၊၇၈၊၂၀၁။ ဒီ၊၃။၆၅၊၈၄-၉၊၁၀၉။မ၊ဋ္ဌ၊၁၀၂-၆-၉၊၃၃၃၊၃၅၃၊၃၆၀။ မ၊၂။၂၃၃။မ၊၃။၆၃၊၁၄၀-၆။ သံ၊၁။၄၁၅-၇။ သံ၊၃။၁၇၉၊၁၉၄၊၂၂၄-၅၊၃၁၁။ အံ၊၁။၁၀၅၊၁၂၁၊၂၂၁၊၂၃၄၊၃၁၂၊၃၄၅၊၃၉၉၊၄၀၀-၁၊၄၆၃၊၅၆၁။ အံ၊၂။၁၆၊၂၄၊၁၁၈၊၁၄၆၊၂၂၉၊၂၄၉၊၄၀၅၊၄၆၀။ အံ၊၃။၂၀၀၊၂၁၉၊၂၆၅၊၂၈၅၊၃၆၇၊၄၁၉။ အဘိ၊ဝိ၊၃၅၈။ အဘိ၊ပု၊၁၁၀-၁၊၁၃၀၊၁၇၂-၃။ ပဋိသံ၊၃၅၈။ ဥဒါနံ၊၁၀၃-၄။ ဣတိဝုတ်၊၂၄၆၊၂၆၀-၂။ စူဠနိ၊၁၇၀။နေတ္ထိ၊၁၄၇။ပေဋကော၊၁၉၃။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁၊၃၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။၃၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၉၁။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၄၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ မူလဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ အနုဋ္ဌ၊၂။၉၆။)

(ခ) အနာဂါမိဖိုလ်သမာဓိ။ ဥဘောတဏှာစရိတာ သမထပုဗ္ဗင်္ဂမာယ ဝိပဿနာယ နိယျန္တိ ရာဂဝိရာဂါယ စေတောဝိမုတ္တိယာ။ နေတ္ထိ။ဂ။ “ရာဂဝိရာဂါ စေတောဝိမုတ္တိတိ အရဟတ္တဖလသမာဓိ”တိ သင်္ဂဟေသု ဝုတ္တံ၊ ဣဓ ပန အနာဂါမိဖလသမာဓိတိ ဝက္ခတိ။ နေတ္ထိ၊ဌ။၅၂။ စေတောတိ စိတ္တပ္ပဘေဒေန စ သမာဓိ ဝုစ္စတိ ယထာ “စိတ္တံ ပညဉ္စဘာဝယ”န္တိ။ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန ပဋိပက္ခတော ဝိမုစ္စတိတိ ဝိမုတ္တိ၊ စေတသာ စိတ္တေန သမာဓိနာ ဝိမုစ္စတိတိ စေတောဝိမုတ္တိ၊ စေတောဓေ ဝါ ဝိမုတ္တိ စေတောဝိမုတ္တိ၊ အနာဂါမိဖလသမာဓိ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၇၀။

(ဂ) ဖိုလ်သမာဓိ။ ရာဂဝိရာဂါ စေတောဝိမုတ္တိ (အံ၊၁။၆၂)တိ ရာဂဿ ခယဝိရာဂေန စေတောဝိမုတ္တိ နာမ ဟောတိ၊ ဖလသမာဓိသေတံ နာမံ။ အံ၊ဌ။၂။၂၇။ စေတောဝိမုတ္တိ(အံ၊၁။၈၁)တိ ဖလသမာဓိ။ အံ၊ဌ။၂။၅၅။ ဖလသမာဓိတိ စတုသုပ္ပိ အရိယဖလေသု သမာဓိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၇။

(ဃ) မဂ်သမာဓိ။ ရာဂဝိရာဂါ စေတောဝိမုတ္တိ။ ပဋိသံ၊၂၉၀။ စေတောဝိမုတ္တိတိ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တော သမာဓိ။ ပဋိသံ၊ဌ။၂။၁၉၀။

(င) မဂ်ဖိုလ်သမာဓိ။ စေတောဝိမုတ္တိ (အံ၊၂။၁၇)တိ မဂ္ဂဖလသမာဓိ။ အံ၊ဌ။၂။၇။

(စ) အရဟတ္တဖိုလ်ပညာမှ ကြွင်းသော ဖိုလ်တရား (အရဟတ္တဖိုလ်တွင် ပါဝင်သည့် သမ္မာဒိဋ္ဌိမှ ကြွင်းကျန်သော သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသမာဓိတို့ ဖြစ်သည်။)။ ဧတ္ထ စ စတုတ္ထဖလပညာ ပညာဝိမုတ္တိ နာမ၊ အဝသေသာ ဓမ္မာ စေတောဝိမုတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဌ။၂။၂၄၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၈။ သမ္မာဝါစာကမ္မန္တာဇီဝါ သီလသဘာဝတ္တာ ဝိသေသတော သမာဓိဿ

ဥပကာရာ၊ တထာ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ဈာနသဘာဝတ္တာ။ တထာ ဟိ သော “အပ္ပနာ”တိ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ သမ္မာသတိသမ္မာဝါယာမာ ပန သမာဓိပက္ခိယာဓေတိ အာဟ “အဝသေသာ ဓမ္မာ စေတောဝိမုတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ”တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၉။ (ဤနေရာ၌ စေတောဝိမုတ္တိအရ အင်္ဂုတ္တရဘာဏကထေရ်တို့၏ အလိုအားဖြင့် မဂ် ဖိုလ်သမာဓိ ယူရမည်၊ မဇ္ဈိမဘာဏကထေရ်တို့၏အလိုအားဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်ပညာမှ ကြွင်းသော သမ္မာဝါစာ စသော ၇-ပါးသောတရားတို့ကို ယူရမည်။ အံ၊ဌ။၂။၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၊၈။) စေတောဝိမုတ္တိ-ဖလ-လည်း ကြည့်။

(၃) စိတ်၏ လွတ်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သောဉာဏ်။ ဝိပဿနာဉာဏ်။ ယာ စ သုညတာ စေတောဝိမုတ္တိ။ မ၊၁။၃၇၁။ သံ၊၂။၄၇၅။ ဝိပဿနာ ဟိ ဧတ္ထ သုညတာတိ အဓိပ္ပေတာ။ မ၊ဌ။၂။၂၅၃။ သံ၊ဌ။၂။၁၃၆။ အနိမိတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ(အံ၊၂။၂၅၇)တိ ဗလဝိပဿနာတိ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ဉာဏံ၊ အာဒိနဝါနုပဿနေ ဉာဏံ၊ မုစ္စိတုကမ္ပတာဉာဏံ၊ ဘင်္ဂဉာဏန္တိ စတုန္တံ ဉာဏာနံ အဓိဝစနံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၆။

(၄) စိတ်၏ လွတ်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သောတရား။ (က) အပ္ပနာသို့ ဆိုက်ရောက်သောမေတ္တာ။ မေတ္တာ ဟိ ခေါ မေ စေတောဝိမုတ္တိ ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ။ ဒီ၊၃။၂၀၅။ စေတောဝိမုတ္တိ (အံ၊၁။၄)တိ သဗ္ဗသတ္တေသု ဟိတဖရဏကာ မေတ္တာ။ ယသ္မာ ပန တံသမ္ပယုတ္တစိတ္တံ နိဝရဏာဒိဟိ ပစ္စနိကဓမ္မေဟိ ဝိမုစ္စတိ၊ တသ္မာ သာ “စေတောဝိမုတ္တိ”တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဌ။၁။၃၆။ စေတောဝိမုတ္တိ (အံ၊၁။၄၁)န္တိ စိတ္တဝိမုတ္တိ၊ ဣဓ အပ္ပနာပုတ္တာဝ မေတ္တာ အဓိပ္ပေတာ၊ ကရုဏာဒိသုပ္ပိ ဒေသေ နယော။ အံ၊ဌ။၁။၃၇၂။ စေတောပဋိပက္ခတော ဝိမုစ္စတိ တောယာတိ

စေတောဝိမုတ္တိ။ အပ္ပနာပုတ္တာ မေတ္တာ။ အံ၊
 ဇီ၊ ၁။ ၂၃၄။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၄၉။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၄။ သံ၊
 ၁။ ၄၅၅။ သံ၊ ၂။ ၅၀၆။ အံ၊ ၁။ ၂၀၁။ အံ၊ ၂။
 ၂၅၇။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၅၄၂။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၈၉။ ပဋိသံ၊
 ၃၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၀၈-၉။ စူဠနိ၊ ၂၅၅။
 နေတ္ထိ၊ ၂၂။ မိလိန္ဒ၊ ၁၉၅။ ဒီ၊ ၁။ ၃၃၇။
 ဒီ၊ ၁။ ၂၃၆၉။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၆။ မ၊ ၁။ ၂၃၇။
 သံ၊ ၁။ ၃၃၇။ ၂၀၂။ အံ၊ ၁။ ၃၃၇။ အံ၊ ၁။
 ၃။ ၉၅။ အဘိ၊ ၁။ ၂၇၀။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၈၃။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၈၅။ ဒီ၊ ၁။ ၂။
 ၃၁၆။ ဒီ၊ ၁။ ၂၅၄။ မ၊ ၁။ ၂။ ၈၁။ အံ၊ ၁။
 ၈၄၊ ၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၁။)

(ခ) အပ္ပနာသို့ ဆိုက်ရောက်သော ကရုဏာ။
 ကရုဏာဟိ ခေါ် မေ စေတောဝိမုတ္တိ ဘာဝိ-
 တာ ဗဟုလိကတာ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၅။ ကရုဏံ
 စေတောဝိမုတ္တိ* ဘာဝေတိ။ အံ၊ ၁။ ၄၁။
 (-အံ၊ ၂။ ၂၅၇။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၈၉။ အဘိ၊ ၁။ ၂။
 ၇၁။ အဘိ၊ ၁။ ၂၆၂။)

(ဂ) အပ္ပနာသို့ ဆိုက်ရောက်သော မုဒိတာ။
 မုဒိတာဟိ ခေါ် မေ စေတောဝိမုတ္တိ ဘာဝိ-
 တာ ဗဟုလိကတာ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၆။ မုဒိတံ စေတော-
 ဝိမုတ္တိ* ဘာဝေတိ။ အံ၊ ၁။ ၄၁။ (-အံ၊ ၂။
 ၂၅၈။)

(ဃ) အပ္ပနာသို့ ဆိုက်ရောက်သော
 ဥပေက္ခာ။ ဥပေက္ခာ ဟိ ခေါ် မေ စေတော-
 ဝိမုတ္တိ ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၆။
 ဥပေက္ခာစေတောဝိမုတ္တိ* ဘာဝေတိ။ အံ၊
 ၁။ ၄၁။ (-သံ၊ ၂။ ၅၀၇။ အံ၊ ၂။ ၂၅၈။ စူဠနိ၊
 ၂၅၅။)

(၅) သမာဓိ၏လွတ်မြောက်ခြင်းရှိသော၊
 လွတ်မြောက်သောသမာဓိရှိသော၊ သူ။ ဣဇေ-
 ကစေတံ ဘိက္ခု။ စေတောဝိမုတ္တိနော၊ ဧကစေတံ
 ဘိက္ခု။ ပညာဝိမုတ္တိနောတိ။ မ၊ ၂။ ၁၀၀။
 ယဿ သမာဓိ ဓုရံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဗလဝံ ဟောတိ။

သော အရိယော စေတောဝိမုတ္တိ နာမ
 ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၃။ ၇၀။

(စေတော ဝိမုတ္တိသဒ္ဓါ၏ ဝစနတ္ထကို အ
 မျိုးမျိုးဖွင့်ဆိုကြသည်။ စေတောဝိမုတ္တိယာ
 (နေတ္ထိ၊ ၈) တံ စေတောတိ စိတ္တံ၊ တဒပဒေ-
 သေန စေတ္ထ သမာဓိ ဝုစ္စတိ ယထာ “စိတ္တံ
 ပညဉ္စ ဘာဝယ” န္တိ။ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန ပဋိ-
 ပက္ခတော ဝိမုစ္စတိတံ ဝိမုတ္တိ၊ တေန ဝါ ဝိ-
 မုတ္တော၊ တတောဝိမုစ္စနန္တိ ဝါ ဝိမုတ္တိ၊ သမာဓိ-
 ယေဝ။.... တေသု ဣဓ ရာဂဿ ဥဇုဝပစ္စနိ-
 ကတော သမထပုဗ္ဗင်္ဂမတာ ဝစနတော စ
 စေတောဂ္ဂဟဏေန သမာဓိ ဝုတ္တော။ တထာ
 ဝိမုတ္တိဝစနေန။ တေန ဝုတ္တံ “သမာဓိယေ-
 ဝါ” တိ။ စေတော စ တံ ဝိမုတ္တိ စာတိ စေ-
 ဘောဝိမုတ္တိ။ အထ ဝါ ဝုတ္တပ္ပကာရဿေဝ
 စေတသော ပဋိပက္ခတော ဝိမုတ္တိ ဝိမော-
 ကောတိ စေတောဝိမုတ္တိ၊ စေတသိ ဝါ ဖလ-
 ဝိညာဏေ ဝုတ္တပ္ပကာရာဝ ဝိမုတ္တိတိ စေတော-
 ဝိမုတ္တိ၊ စေတသော ဝါ ဖလဝိညာဏဿ
 ပဋိပက္ခတော ဝိမုတ္တိ ဝိမောက္ခော တေသိန္တိ
 စေတောဝိမုတ္တိ၊ သမာဓိယေဝ။ နေတ္ထိ၊ ၄။
 ၅၂။ ယင်း အလို (က) ဆန့်ကျင်ဘက်
 ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်သော သမာဓိ။
 (ခ) ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာသည် စွန့်
 လွှတ်အပ်သော သမာဓိ။ (ဂ) ဆန့်ကျင်
 ဘက်ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်မှုသမာဓိ။
 (ဃ) ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာမှ သမာဓိ၏
 လွတ်မြောက်ခြင်း။ (င) စိတ်၌ ဆန့်ကျင်
 ဘက်ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်သောသမာ-
 ဓိ။ (စ) စိတ်၌ ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာ
 သည်စွန့်လွှတ်အပ်သော သမာဓိ။ (ဆ) စိတ်
 ၌ ဆန့်ကျင်ဘက်ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်
 ခြင်း။ (ဇ) စိတ်၏ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာ
 မှ လွတ်မြောက်ခြင်းရှိသော သမာဓိ-ဟု သဒ္ဓါ
 နက်ပြန်ဆိုရမည် ဖြစ်သည်။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၇၀-၌
 စေတသာ စိတ္တေန သမာဓိနာ ဝိမုစ္စတိတံ

စေတောဝိမုတ္တိ-ဟု တမျိုးဖွင့်ဆိုသေးသည်။
ယင်း အလို-ရှေ့သမာဓိကြောင့် ဆန့်ကျင်
ဘက်ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်သော သမာ-
ဓိ-ဟုပြန်ဆိုရမည် ဖြစ်သည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉-တို့၌လည်း ပဋိပုဿဒ္ဓိဝသေန သဗ္ဗ-
သံကိလေသေဟိ စေတော ဝိမုတ္တိ တော-
ယာတိ စေတောဝိမုတ္တိ-ဟု တမျိုးဖွင့်ဆို
သေးသည်။ ယင်း အလို-အလုံးစုံသော
ကိလေသာတို့မှ စိတ်၏လွတ်မြောက်ကြောင်း
တရား-ဟု ပြန်ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။)

စေတောဝိမုတ္တိပညာဝိမုတ္တိဖလပုဒါန (န) [စေ-
တောဝိမုတ္တိ + ပညာဝိမုတ္တိ + ဖလ + ပဒါန] မဂ်ဖိုလ်သမာဓိ၊ ဖိုလ်ပညာဟု ဆိုအပ်သော
အကျိုးကိုပေးခြင်း။ ဣမေဟိ သီလာဒီဟိ
အနုဂ္ဂဟိတာယ မူလသမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ခိပ္ပမေဝ
မဂ္ဂဝသေန ဝစိတော စေတောဝိမုတ္တိပညာ-
ဝိမုတ္တိဖလပုဒါနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။

စေတောဝိမုတ္တိပဒ (န) [စေတ+ဝိမုတ္တိ+ပဒ] စေတောပုဒ်၊ ဝိမုတ္တိပုဒ်။ စေတောဝိမုတ္တိပဒါနံ
သမာသံ ဒဿေတိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၄၅။

စေတောဝိမုတ္တိဖလ (တိ) [စေတောဝိမုတ္တိ +
ဖလ] (၁) မဂ်ဖိုလ်သမာဓိဟု ဆိုအပ်သော
အကျိုး။ (၂) အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ (အရ-
ဟတ္တဖိုလ်ပညာမှ ကြွင်းသော ဖိုလ်တရား)ဟု
ဆိုအပ်သော အကျိုးရှိသော (အရဟတ္တမဂ်
သမ္မာဒိဋ္ဌိ)။ (၃) (က) မဂ်ဖိုလ်သမာဓိဟု
ဆိုအပ်သော အကျိုးရှိသော (ဝိပဿနာ-
သမ္မာဒိဋ္ဌိ)။ (ခ) မဂ်ဖိုလ် သမာဓိဟု ဆိုအပ်
သော အကျိုးရှိသော (အသုဘာနုပဿနာ၊
အာဟာရေပဋိကူလသညာ၊ အနဘိရတသ-
ညာ၊ အနိစ္စာနုပဿနာ၊ မရဏသညာ)။
(ဂ) မဂ်ဖိုလ် သမာဓိဟုဆိုအပ်သော အကျိုး
ရှိသော (အနိစ္စသညာ၊ အနိစ္စေ ဒုက္ခသညာ၊
ဒုက္ခေ အနတ္တသညာ၊ ပဟာနသညာ၊ ဝိရာဂ-
သညာ)။ (၁) စေတောဝိမုတ္တိပညာဝိမုတ္တိ-

ဖလပုဒါန-ကြည့်။ (၂) ကတိဟိ ပနာဝုသော
အင်္ဂေဟိ အနုဂ္ဂဟိတာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ စေတော-
ဝိမုတ္တိဖလာ စ ဟောတိ စေတောဝိမုတ္တိဖလာ-
နိသံသာ စ။ မ၊၁။၃၆၈။ သမ္မာဒိဋ္ဌိတိ အရ-
ဟတ္တမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ဖလက္ခဏေ နိဗ္ဗတ္တာ စေ-
တောဝိမုတ္တိ ဖလံ အဿာတိ စေတောဝိမုတ္တိ-
ဖလာ၊ တဒေဝ စေတောဝိမုတ္တိသင်္ခါတံ ဖလံ
အာနိသံသော အဿာတိ စေတောဝိမုတ္တိ-
ဖလာနိသံသာ။ ဒုတိယပဒေပိ ဇေသေ
နယော။ ဧတ္ထ စ စတုတ္ထဖလပညာ ပညာ-
ဝိမုတ္တိ နာမ၊ အဝသေသာ ဓမ္မာ စေတော-
ဝိမုတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၈။ ပဋိပုဿဒ္ဓိဝသေန သဗ္ဗသံကိလေသေဟိ
စေတော ဝိမုတ္တိ တောယာတိ စေတော-
ဝိမုတ္တိ၊ အဂ္ဂဖလပညံ ဌပေတွာ အဝသေသာ
ဖလဓမ္မာ။ တေနာဟ “စေတောဝိမုတ္တိ ဖလံ
အဿာတိ။ စေတောဝိမုတ္တိသင်္ခါတံ ဖလံ
အာနိသံသောတိ။ သဗ္ဗသံကိလေသေဟိ စေ-
တသော ဝိမုတ္တနသင်္ခါတံ ပဋိပုဿန္တနုသညိတံ
ပဟာနံ ဖလံ အာနိသံသော စာတိ ယော-
ဇနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ (၃) (က)
ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ အနုဂ္ဂဟိတာ
သမ္မာဒိဋ္ဌိ စေတောဝိမုတ္တိဖလာ စ ဟောတိ
စေတောဝိမုတ္တိဖလာနိသံသာ စ။ အံ၊၂။၁၇။
သမ္မာဒိဋ္ဌိတိ ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ။ စေတော-
ဝိမုတ္တိဖလာတိအာဒိသု စေတောဝိမုတ္တိတိ
မဂ္ဂဖလသမာဓိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ (ခ) ပဉ္စမေ
ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ
စေတောဝိမုတ္တိဖလာ စ ဟောန္တိ စေတော-
ဝိမုတ္တိဖလာနိသံသာ စ။...။ ကတမေ ပဉ္စ ?
ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အသုဘာနုပဿိ ကာ-
ယေ ဝိဟရတိ၊ အာဟာရေ ပဋိကူလသညိ၊
သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတသညိ၊ သဗ္ဗသင်္ခါ-
ရေသု အနိစ္စာနုပဿိ၊ မရဏသညာ ခေါ
ပနဿ အဇ္ဈတ္တံ သူပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ ဣမေ
ခေါ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စ ဓမ္မာ ဘာဝိတာ ဗဟုလိ-

ကတာ စေတောဝိမုတ္တိဖလာ စ ဟောန္တိ စေ-
 တောဝိမုတ္တိဖလာနိသံသံ ၈။ အံ၊ ၂။ ၇၄။
 (ဂ) ပဉ္စမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ ဘာဝိတာ ဗဟု-
 လိကတာ စေတောဝိမုတ္တိဖလာ စ ဟောန္တိ
 စေတောဝိမုတ္တိဖလာနိသံသံ ၈။....။ကတမေ
 ပဉ္စ? အနိစ္စသညာ, အနိစ္စေ ဒုက္ခသညာ,
 ဒုက္ခေ အနတ္တသညာ, ပဟာနသညာ, ဝိရာဂ-
 သညာ။ ဣမေ ခေါ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဓမ္မာ
 ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ စေတောဝိမုတ္တိ-
 ဖလာ စ စေတောဝိမုတ္တိဖလာနိသံသံ ၈။
 အံ၊ ၂။ ၇၅။

စေတောဝိမုတ္တိဖလာနိသံသံ (တိ) [စေတော-
 ဝိမုတ္တိ+ဖလ+အာနိသံသံ] (၁) အရဟတ္တ-
 ဖိုလ်သမာဓိ (အရဟတ္တဖိုလ်ပညာမှ ကြွင်း
 သော ဖိုလ်တရား)ဟု ဆိုအပ်သော အကျိုး
 အာနိသင်ရှိသော (အရဟတ္တမဂ်သမ္မာဒိဋ္ဌိ)။
 (၂) (က) မဂ်ဖိုလ်သမာဓိဟု ဆိုအပ်သော
 အကျိုးအာနိသင်ရှိသော (ဝိပဿနာသမ္မာ-
 ဒိဋ္ဌိ)။ (ခ) မဂ်ဖိုလ်သမာဓိဟု ဆိုအပ်သော
 အကျိုးအာနိသင်ရှိသော (အသုဘာနုပဿ-
 နာ, အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ, အနဘိရ-
 တသညာ, အနိစ္စာနုပဿနာ, မရဏသညာ)။
 (ဂ) မဂ်ဖိုလ်သမာဓိဟု ဆိုအပ်သော အကျိုး
 အာနိသင်ရှိသော (အနိစ္စသညာ, အနိစ္စေ
 ဒုက္ခသညာ, ဒုက္ခေ အနတ္တသညာ, ပဟာန-
 သညာ, ဝိရာဂသညာ)။ အထက်ပုဒ် (၂-၃)
 ကြည့်။

စေတောဝိမုတ္တိဝိသေသနတ္ထံ (ပု) [စေတော-
 ဝိမုတ္တိ+ဝိသေသန+အတ္ထံ] စေတောဝိမုတ္တိ
 ကို အထူးပြုခြင်းအကျိုး။ ဥဘယတ္ထာပိ စ
 ပရိယောသာနပဒေ မေတ္တာကရုဏာတိ စေ-
 တောဝိမုတ္တိဝိသေသနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
 ၇၁။

စေတောဝိမုတ္တိသညိတံ (တိ) [စေတောဝိမုတ္တိ+
 သညိတံ] စေတောဝိမုတ္တိ (မဂ်) ဟု မှတ်ထင်

သော။ သမုဇ္ဈေဒဝိမုတ္တိယာ ဝိပရိတာ အ-
 ယာထာဝဝိမုတ္တိယေဝ စေတောဝိမုတ္တိသညိ-
 တာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၉။ (စေတောသဒ္ဓါ
 မပါသော “ဝိမုတ္တိသညိတာ” ဟူသော ပါဠိ
 သာ သင့်ရာ၏။)

စေတောဝိမုတ္တိသဒ္ဓါ (ပု) [စေတောဝိမုတ္တိ+သဒ္ဓါ။
 စေတ+ဝိမုတ္တိ+သဒ္ဓါ] (၁) စေတဝိမုတ္တိသဒ္ဓါ။
 (၂) စေတသဒ္ဓါ, ဝိမုတ္တိသဒ္ဓါ။ (၁) စေ-
 တောဝိမုတ္တိ-သဒ္ဓါ အပေက္ခိတော “နိဿဋ္ဌာ”
 တိဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂၅၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၆။ (-မ၊
 ၄။ ၂။ ၆၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၆။) (၂) သမာနာဓိ-
 ကရဏဝသေန စ စေတောဝိမုတ္တိသဒ္ဓါနံ သ-
 မာသံ ကတွာ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၄၅။

စေတောဝိမုတ္တိသမ္ပန္နံ (တိ) [စေတောဝိမုတ္တိ+
 သမ္ပန္နံ] (၁) အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိနှင့် ပြည့်စုံ
 သော၊ သူ။ (၂) အရဟတ္တဖိုလ်နှင့် ပြည့်စုံ
 သော၊ သူ။ (၃) အနာဂါမိဖိုလ်နှင့် ပြည့်စုံ
 သော၊ သူ။ စေတောဝိမုတ္တိသမ္ပန္နာ၊ အထော
 ပညာဝိမုတ္တိယာ။ သံ၊ ၃။ ၃၇၉။ ဣတိဝုတ်။
 ၂၆၇။ သုတ္တနိ၊ ၃၉၁။ အောက်ပုဒ်လည်း
 ကြည့်။

စေတောဝိမုတ္တိဟိနံ (တိ) [စေတောဝိမုတ္တိ+ဟိနံ]
 (၁) အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိမှ ယုတ်လျော့
 သော၊ သူ။ (၂) အရဟတ္တဖိုလ်မှ ယုတ်လျော့
 သော၊ သူ။ (၃) အနာဂါမိဖိုလ်မှ ယုတ်လျော့
 သော၊ သူ။ (၁) စေတောဝိမုတ္တိဟိနာ တေ၊
 အထော ပညာဝိမုတ္တိယာ။ သံ၊ ၃။ ၃၇၉။
 ဒုတိယေ စေတောဝိမုတ္တိ ပညာဝိမုတ္တိတိ ဖလ-
 သမာပတ္တိဖလပညာနံ နာမ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၀။
 ဖလသမာဓိဖလပညာနံ (ဖလသမာပတ္တိဖလ-
 ပညာနံ)န္တိ အဂ္ဂဖလသမာဓိအဂ္ဂဖလပညာနံ။
 သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၄။ (၁၊ ၂၊ ၃) စေတောဝိမုတ္တိဟိနာ
 တေ၊ အထော ပညာဝိမုတ္တိယာ (ဣတိဝုတ်။
 ၂၆၆။ သုတ္တနိ၊ ၃၉၁)တိ ဧတ္ထ အရဟတ္တဖလ-
 သမာဓိ ရာဂဝိရာဂါ စေတောဝိမုတ္တိ၊ အရ-

ဟတ္ထဖလပညာ အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ ပညာဝိမုတ္တိ-
တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တဏှာစရိတေန ဝါ အပ္ပနာ-
ဈာနဖလေန ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ အဓိ-
ဂတံ အရဟတ္တဖလံ ရာဂဝိရာဂါ စေတော-
ဝိမုတ္တိ။ ဒိဋ္ဌိစရိတေန ဥပစာရဇ္ဈာနမတ္တံ
နိဗ္ဗုတ္တေတွာ ဝိပဿိတွာ အဓိဂတံ အရဟတ္တ-
ဖလံ အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ ပညာဝိမုတ္တိ။ အနာဂါမိ-
ဖလံ ဝါ ကာမရာဂံ သန္ဓာယ ရာဂဝိရာဂါ
စေတောဝိမုတ္တိ။ အရဟတ္တဖလံ သဗ္ဗပ္ပကာရ-
တော အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ ပညာဝိမုတ္တိတိ။ သုတ္တ-
နိ။၃၉၁)တိ ဧတ္ထ အရဟတ္တဖလသမာဓိ-
ရာဂဝိရာဂါ စေတောဝိမုတ္တိ။... တဏှာစရိတေ-
န ဝါ အပ္ပနာဈာနဖလေန ကိလေသေ ဝိက္ခ-
မ္ဘေတွာ အဓိဂတံ အရဟတ္တဖလံ ရာဂဝိရာဂါ
စေတောဝိမုတ္တိ။... အနာဂါမိဖလံ ဝါ ကာမရာ-
ဂံ သန္ဓာယ ရာဂဝိရာဂါ စေတောဝိမုတ္တိ။ သုတ္တ-
နိ။၄၁၂။၂၂၁။

စေတောဝိဝဋ္ဌ (ပု) [စေတ+ဝိဝဋ္ဌ] (၁) စေတနာ
၏ ကာမစန္ဒစသည်တို့ကို-အားထုတ်ခြင်းမှ
ကင်းခြင်း-အားမထုတ်ခြင်း။ (၂) စေတော
သောအားဖြင့် ကာမစန္ဒစသည်တို့မှ ကင်း
တတ်သောတရား(ဉာဏ်)။ (၃) (ရူပါဝစရ)
သမာဓိကို-လည်စေခြင်း-လှည့်ခြင်း- ဖြစ်
စေခြင်း (၁) စေတောဝိဝဋ္ဌေ ဉာဏ (ပဋိသံ။
၃)န္တိ စေတသော ကာမစန္ဒာဒိတော ဝိဝဋ္ဌနံ
နေက္ခမ္မာဒိသု ဉာဏံ။ စေတောတိ စေတ္ထ
စေတနာ အဓိပ္ပေတာ။ ပဋိသံ။၄၁၁။၄၅။
(၂) စေတယန္တော ဝိဝဋ္ဌတိတိ စေတော-
ဝိဝဋ္ဌော (ပဋိသံ။၁၀၆)တိ ယသ္မာ ယောဂီ
နေက္ခမ္မေကတ္တာဒိနိ စေတယန္တော သမ္ပယုတ္တ-
ဉာဏေန ကာမစန္ဒာဒိတော ဝိဝဋ္ဌေတိ။
တသ္မာ တံ ဉာဏံ စေတောဝိဝဋ္ဌော နာမာတိ
အတ္ထော။ ပဋိသံ။၄၁၁။၃၀၃။ (၃) အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

စေတောဝိဝဋ္ဌကုသလ (တိ) [စေတောဝိဝဋ္ဌ+
ကုသလ] သမာဓိကို လှည့်ခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်

သော။ သူ။ (သမာဓိကို လှည့်ခြင်း၌ ကျွမ်း
ကျင်ဟူသည်-ရူပါဝစရဈာန် ၄-ပါးကိုထူးချွန်
စွာရခြင်း၊ အာရုံတခုထည်း၌ သမာဓိကိုဖြစ်
စေ၍ အောက်အောက်ဈာန်အင်္ဂါကိုအထက်
ထက်၌ ယုတ်လျော့ စေနိုင်ခြင်း၊ သမာဓိ
သဘောလက္ခဏာ၌ ကျွမ်းကျင်ခြင်း၊ သမာဓိ၌
သက်ဝင်နိုင်ခြင်း၊ ဈာန်အင်္ဂါကို ပြောင်း
ခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်ခြင်း၊ ဈာန်အင်္ဂါကိုပိုင်း
ခြား မှတ်သားခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်ခြင်းပင်
ဖြစ်သည်။) စေတောဝိဝဋ္ဌကုသလနံ ယဒိဒံ
စူဠပန္နကော။ အံ။၁။၂၄။ ဥဒါန။၂၉၁။
စူဠပန္နကတ္ထေရော စတုန္တံ ရူပါဝစရဈာနာနံ
လာဘိတာယ “စေတောဝိဝဋ္ဌကုသလော”တိ
ဝုတ္တော။ အံ။၄၁၁။၁၆၅။ စေတောတိ စေတ္ထ
စိတ္တသီသေန သမာဓိ ဝုတ္တော၊ တသ္မာ စေတ-
သော သမာဓိဿ ဝိဝဋ္ဌနံ စေတောဝိဝဋ္ဌော၊
ကေသ္မိယေဝါရမ္မဏေ သမာဓိ စိတ္တံ ဝိဝဋ္ဌေ-
တွာ ဟေဋ္ဌိမဿ ဟေဋ္ဌိမဿ ဥပရူပရိဟာပန-
တော ရူပါဝစရဈာနလာဘိ စေတောဝိဝဋ္ဌ-
ကုသလော နာမ။ အံ။၄၁၁။၁၆၀။ (-အံ၊
၄၁၁။၁၇၂။ အပါဠာ။၂။၁၀။ ထေရါဠာ။၂။
၁၉၂။)

စေတောဝိဝဋ္ဌကုသလင်္ဂ (န) [စေတောဝိဝဋ္ဌကု-
သလ+အင်္ဂ] သမာဓိကိုလှည့်ခြင်း၌ ကျွမ်း
ကျင်သောသူ၏ - အကြောင်း - အင်္ဂါ။
မနောမယဂေါန စ စေတောဝိဝဋ္ဌကုသ-
လင်္ဂေန စ “အယံ မမ သာသနေ အဂ္ဂေါ”တိ
တေဒဂ္ဂေ ဌပယိတ္ထ။ အံ။၄၁၁။၁၆၅။

စေတောဝိဝဋ္ဌကောသလ္လ (န) [စေတောဝိဝဋ္ဌကု-
သလ+ကျ] သမာဓိကို လှည့်ခြင်း၌-ကျွမ်း
ကျင်သူ၏အဖြစ် - ကျွမ်းကျင်ခြင်း။ မနော-
မယဿ ကာယဿာဘိနိမ္မာနံ စေတောဝိဝဋ္ဌ-
ကောသလ္လန္တိ ဒွိန္တံ အင်္ဂါနံ ဝသေန ဝုတ္တ-
နယေနော ပဏိဓာနံ အကာသိ။ ထေရါဠာ၊
၂။၁၅၄။

စေတောဝိဝရဏ (တိ) [စေတ+ဝိဝရဏ] (၁)
 စိတ်၏ ပွင့်လင်းကြောင်းတရား (သမထ၊
 ဝိပဿနာ။) (၂) စိတ်၏ ပေါ်လွင်ထင်ရှား
 ကြောင်းတရား (သမထဝိပဿနာ)။ (၃)
 (သမထ၊ဝိပဿနာ) စိတ်၏ ပွင့်လင်းခြင်း။
 (၄) (သမထ၊ဝိပဿနာ) စိတ်၏ပေါ်လွင်
 ထင်ရှားခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စေတောဝိဝရဏသပ္ပိယ (တိ) [စေတောဝိဝရ-
 ဏ+သပ္ပိယ] (၁) စိတ်၏ပွင့်လင်းကြောင်း
 တရားအား - လျှောက်ပတ် - ကျေးဇူးများ
 - သော။ (၂) စိတ်၏ပေါ်လွင် ထင်ရှား
 ကြောင်း တရားအား - လျှောက်ပတ် -
 ကျေးဇူးများ - သော။ (၃) (သမထ၊
 ဝိပဿနာ) စိတ်၏ ပွင့်လင်းခြင်း-အား-၌
 -လျှောက်ပတ် - ကျေးဇူးများ - သော။
 (၄)(သမထ၊ဝိပဿနာ)စိတ်၏ပေါ်လွင် ထင်
 ရှားခြင်း-အား-၌-လျှောက်ပတ်-ကျေးဇူး
 များ-သော။ ယာယံ ကထာ အဘိသလ္လေ-
 ခိကာ စေတောဝိဝရဏသပ္ပိယာ။ အံ၊၂။
 ၁၀၃။ အံ၊၃။၁၆၄၊၃၀၉။ ဥဒါန။၁၁၉။ ဣတိ
 ဝုတ်၊၄။၆၂။ စေတောဝိဝရဏသပ္ပိယာတိ
 စိတ္တဝိဝရဏသင်္ခါတာနံ သမထဝိပဿနာနံ
 သပ္ပိယာ။ အံ၊၄။၃။၃၉။ သမထဝိပဿနာ-
 စိတ္တဿ ဝိဝရဏေ သပ္ပိယာ ဥပကာရကာတိ
 စေတောဝိဝရဏသပ္ပိယာ။ အံ၊၄။၃။၂၇၇။
 စေတောဝိဝရဏသပ္ပိယာတိ စေတသော
 ပဋိစ္စာဒကနံ နိဝရဏာနံ ဒူရိဘာဝကရဏေန
 စေတောဝိဝရဏသင်္ခါတာနံ သမထဝိပဿနာ-
 နံ သပ္ပိယာ၊ သမထဝိပဿနာစိတ္တဿေဝ ဝါ
 ဝိဝရဏာယ ပါကဋိကရဏာယ ဝါ သပ္ပိယာ
 ဥပကာရိကာတိ စေတောဝိဝရဏသပ္ပိယာ။
 ဥဒါန၊၄။၂၀၅။ အံ၊၄။၃။၂၇၄။

စေတောဝိသုဒ္ဓတ္တ (ပု) [စေတောဝိသုဒ္ဓိ+အတ္တ]
 စိတ်၏အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း အကျိုး။
 စေတောဝိသုဒ္ဓတ္တံ ဘိက္ခုဝေ တထာဂတေ

ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ။ နေတ္ထိ။၃။ နေတ္ထိ၊ဝိ။
 ၁၆၄။

စေတောဝိသုဒ္ဓိ (ပု) [စေတ+ဝိသုဒ္ဓိ] စိတ်၏အ
 ထူးသဖြင့်စင်ကြယ်ခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စေတောဝုပသမကရတ္တ (န) [စေတောဝုပသမ-
 ကရ+တ္တ] စိတ်၏-ငြိမ်သက်-ငြိမ်းအေး-
 ခြင်းကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်။ စေတော
 ဝုပသမကရတ္တာ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စပ္ပဟာနကာရီ
 ဝုတ္တာ။ ဒီ၊၄။၂။၃၁၈။

စေတောသညာဝိဝနုကုသလတာ (ထိ) [စေတ
 +သညာ+ဝိဝနုကုသလ+တာ] သမာဓိကို
 လှည့်ခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်သည်၏အဖြစ်၊ သညာ
 ကို လှည့်ခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်သည်၏အဖြစ်။
 န ကေဝလဉ္ဇေတာ စေတောသညာဝိဝနုကု-
 သလတာ ရူပါရူပဇ္ဈာနလာဘိတာယ ဝေ။
 အံ၊၄။၁။၁၆၀။

စေတောသန္တိ (ထိ) [စေတ+သန္တိ] စိတ်၏ ငြိမ်
 သက် - ငြိမ်းအေး - တည်ကြည် - ခြင်း။
 အစ္စရာသင်္ဘာတမတ္တမ္ပိ၊ စေတောသန္တိမနဇ္ဈဂ
 (ထေရ၊၂၇)။န္တိ သော အဟံ...စေတော-
 သန္တိ စေတသော သမာဓိ န လဘိ။
 ထေရ၊၄။၂။၉၈။

စေတောသန္တိဿိတ (တိ) [စေတ+သန္တိဿိတ]
 စိတ်၌မီသော။ စေတောသန္တိဿိတာ စေတ-
 သိကာ။ မ၊၄။၃။၅၀။ သံ၊၄။၂။၃၅၉။

စေတောသမထ (ပု) [စေတ + သမထ] (၁)
 စိတ်၏ - ငြိမ်သက် - ငြိမ်းအေး - တည်
 ကြည်-ခြင်း၊ စိတ်ကိုကောင်းစွာထားခြင်း။
 (၂) ငြိမ်သက်-ငြိမ်းအေး-တည်ကြည်-
 သောစိတ်။ (တိ) (၃) စိတ်ကို-ငြိမ်သက်
 - ငြိမ်းအေး-တည်ကြည်-စေတတ်သော။
 (၁) အဇ္ဈတ္တံ စေတောသမထမနုယုတ္တော-
 (အံ၊၃။၃၆၁)တိ အတ္တနော စိတ္တသမထေ
 ယုတ္တော။ အံ၊၄။၃။၃၂၁။ ကာမရာဂသမ္ပ-

ယုတ္တစိတ္တဿ ဝသံ အနုဂစ္ဆန္တိ ဤသကမ္ပိ
 စိတ္တဿ သမံ စေတောသမထံ စိတ္တေကဂ္ဂတံ
 န လဘိံ။ ထေရီဌ။၇၂။ စိတ္တသမထေတိ
 စိတ္တဿ သမာဓာနေ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၂။ (-မ၊
 ၁။၃၉၊၄၀-၂-၃။ အံ၊၁။၁၄၀-၄-၅-၆။ အံ၊၂။
 ၇၇၊၁၀၂-၃၊၂၆၃။ အံ၊၃။၃၃၄-၅-၉။အဘိ၊
 ပု၊၁၇၁။ အဘိ၊ဌ၊၃။၉၄။ ဣတိဝုတ်။၂၂။
 အပ၊၁။၃၃။ မဟာနိ။၂၉၂။ မ၊ဌ၊၁။၁၆၁။
 အံ၊ဌ၊၂။၃၂၅။ အံ၊ဌ၊၃။၃၃-၉၊၉၇။ အဘိ၊
 ဌ၊၃။၉၄။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၆၀။ အပ၊ဌ၊၁။
 ၂၆၄။ မဟာနိ၊ဌ။၃၅၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၃။)
 (၂) စေတောသမထမနုယုတ္တာ၊ ကရောထ
 ဗုဒ္ဓသာသနံ။ ထေရီ။၃၉၂။ စေတောသမ-
 ထမနုယုတ္တာ သမာဟိတေန စိတ္တေန....
 ကရောထ သမ္မာဒေသတိ။ ထေရီ၊ဌ။၁၂၂။
 (၃) စေတောသမထသာမိစိ-ကြည့်။

စေတောသမထကောဝိဒ (တိ) [စေတောသမ-
 ထ+ကောဝိဒ] စိတ်ကို - ငြိမ်သက် - ငြိမ်း
 အေး - တည်ကြည် - ခေခြင်း၌လိမ်မာသော၊
 စိတ်ကို ကောင်းစွာထားခြင်း၌ လိမ်မာသော၊
 သူ။ စေတောသမထကောဝိဒေါ(ထေရီ။
 ၂၄၄)တိ....စေတသော သမာဒဟနေ ကုသ-
 လော။ ထေရီ၊ဌ။၁။၂၇၂။

စေတောသမထမဂ္ဂဖလသမာဓိ (ပု) [စေတော
 သမထ+မဂ္ဂဖလသမာဓိ]စိတ်ကို-ငြိမ်သက်-
 ငြိမ်းအေး-တည်ကြည်-စေတတ်သော မဂ်
 ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သောသမာဓိ။ စိတ္တဿ သမန္တိ
 စိတ္တဿ ဝူပသမံ၊ စေတောသမထမဂ္ဂဖလ-
 သမာဓိတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဌ။၄၇။

စေတောသမထသာမိစိ(ထိ)[စေတောသမထ+
 သာမိစိ] စိတ်ကို-ငြိမ်သက် - ငြိမ်းအေး -
 တည်ကြည်-စေတတ်သော အရိယမဂ်အား
 လျော်သောအကျင့်။ စေတောသမထသာမိ-
 စိံ၊ သိက္ခမာနံ သဒါသတံ။ အံ၊၁။၃၂၂။
 ဣတိဝုတ်။၂၇၅။ စေတောသမထသာမိစိန္တိ

စိတ္တသံကိလေသာနံ အစူန္တဝူပသမနတော
 စေတောသမထသင်္ခါတဿ အရိယမဂ္ဂဿ
 အနုစ္စဝိကပဋိပဒံ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိံ။ ဣတိ-
 ဝုတ်၊ဌ။၃၄၅။ (-အံ၊ဌ၊၂။၂၅၉။ အံ၊ဋီ၊၂။
 ၂၃၇။)

စေတောသမာဓိ (ပု) [စေတ+သမာဓိ] (၁)
 စိတ်ကို-အညီအညွတ်-ကောင်းစွာ - အာရုံ
 ၌ ထားတတ်သောသမာဓိ။ (၂) စိတ်ကို-
 အညီအညွတ် - ကောင်းစွာ-အာရုံ၌ ထား
 ခြင်း၊ စိတ်၏-ငြိမ်သက်-ငြိမ်းအေး-တည်
 ကြည်ခြင်း (သမာဓိ)။ (စေတောသမာဓိကို
 (က) အင်္ဂါဂ-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရူပါဝစရ
 စတုတ္ထဈာန်သမာဓိ၊ (ခ) အရဟတ္တဖိုလ်
 သမာဓိ၊ (ဂ) ပဌမဈာန်သမာဓိ၊ (ဃ) မဂ်
 သမာဓိ၊ (င) ဝိပဿနာသမာဓိ၊ (စ) ဒိဗ္ဗ-
 စက္ခုသမာဓိ၊ (ဆ)ဝိပဿနာသမာဓိ၊အထက်
 မဂ်၊ ဖိုလ်သမာဓိဟု-ဖွင့်ဆိုကြသည်။ (က)
 အာတပ္ပမန္နာယ တထာရူပံ စေတောသ-
 မာဓိံ ဖုသတိ။ ဒီ၊၁။၁၂-၃-၄-၅-၇။ ဒီ၊၃။
 ၂၅-၆-၇-၈။စေတောသမာဓိန္တိ စိတ္တသမာဓိံ။
 ဒီ၊ဌ၊၁။၉၇။ စေတသော သမာဓိံ စေတော-
 သမာဓိံ၊ သော ပန အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတရူပါ-
 ဝစရစတုတ္ထဈာနဿေဝ သမာဓိံ။ သီ၊ဋီ၊
 သစ်၊၁။၃၉၄။(ခ)အနိမိတ္တံ စေတောသမာဓိံ
 ဥပသမ္ပဇ္ဇေ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၂။၇၅။ သံ၊၃။၁၃၃။
 အပ္ပမာဏံ စေတောသမာဓိံ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ
 ဝိဟရတိ။ အံ၊၁။၃၆၅။ အံ၊၂။၄၅။ အဘိ၊က။
 ၂၅၉။ ဥဒါန၊ဌ။၃၆၆။ အပ္ပမာဏံ စေတော-
 သမာဓိန္တိ အရဟတ္တဖလသမာဓိံ။ အံ၊ဌ၊၂။
 ၃၀၉။ (ဂ) အာတပ္ပမန္နာယ တထာ
 ရူပံ စေတောသမာဓိံ ဖုသတိ။ ဒီ၊၃။၇၆-၇။
 စေတောသမာဓိန္တိ ပဌမဈာနသမာဓိံ။ ဒီ၊
 ဌ၊၃။၇၁။ (ဃ) အာနန္တရိကာ စေတော-
 သမာဓိံ (ဒီ၊၃။၂၂၇)တိ အညတ္ထ မဂ္ဂါနန္တရံ
 ဖလံ အာနန္တရိကော စေတောသမာဓိံ နာမ။
 ဣဓ ပန ဝိပဿနာနန္တရော မဂ္ဂေါ ဝိပဿ-

နာယ ဝါ အနန္တရတ္တာ အတ္တနော ဝါ
 အနန္တရံ ဖလဒါယကတ္တာ အာနန္တရိကော
 စေတောသမာဓိတံ အဓိပ္ပေတော။ ဒီ၊ဌ၊၃။
 ၂၄၁။ (င) အနိမိတ္တံ စေတောသမာဓိ(မ၊၃။
 ၁၅၀)န္တံ ဝိပဿနာစိတ္တသမာဓိ။ မ၊ဌ၊၄။
 ၁၀၉။ အနိမိတ္တံ စေတောသမာဓိ(အံ၊၂။
 ၃၄၇၊၄၅၆)န္တံ ဗလဝိပဿနာသမာဓိ။ အံ၊
 ၄၊၃။၁၃၂။ အနိမိတ္တံ စေတောသမာဓိ-
 (သံ၊၂။၄၆၂)န္တံ နိစ္စနိမိတ္တာဒိနိ ပဟာယ
 ပဝတ္တံ ဝိပဿနာသမာဓိယေဝ သန္ဓာယေတံ
 ဝုတ္တန္တိ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၂၉။ ဝိပဿနာသမာဓိ-
 ယေဝ န ဖလသမာဓိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၉။
 (စ) စေတောသမာဓိ (မ၊၃။၂၅၃) န္တံ
 ဒိဗ္ဗစက္ခုသမာဓိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၀၃။ စေတော-
 သမာဓိန္တံ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏသဟဂတံ စိတ္တ-
 သမာဓိ။ တေနာဟ “ဒိဗ္ဗစက္ခုသမာဓိ”န္တံ။
 မ၊ဋီ၊၃။၃၇၉။ (ဆ) အပရေန သမ-
 ယေန သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ အမနသိကာရာ အနိ-
 မိတ္တံ စေတောသမာဓိ (သံ၊၂။၄၆၂)န္တံ
 သဗ္ဗေသံ အနိစ္စသုခအတ္တနိမိတ္တာနံ အမနသိ-
 ကာရေန အနိမိတ္တံ ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာသမ္ပ-
 ယုတ္တံ စေတောသမာဓိ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ
 ဥပရိမဂ္ဂဖလသမာဓိ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ။
 သံ၊ဌ၊၃။၁၂၉။ စေတောသမာဓိန္တံ စိတ္တ-
 သိသေန ဝိပဿနာသမာဓိမာဟ။ သံ၊ဋီ၊၂။
 ၃၆၉။)

စေတောသမ္ပဿဇ (တိ) [စေတောသမ္ပဿ+
 ဇန+ကံ] စိတ်အတွေး-ကြောင့်-၌-ဖြစ်
 သော။ စေတောသမ္ပဿဇံ သာတံ သုခံ
 ဝေဒယိတံ စေတောသမ္ပဿဇာ သုတာ သုခါ
 ဝေဒနာ။ အဘိ၊ဓ၊၁၀။ ပဋိသံ၊၁၀၆။
 စေတောသမ္ပဿဇန္တိ စိတ္တသမ္ပဿေ ဇာတံ။
 အဘိ၊ဌ၊၁။၁၀၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၄၄။ (-
 အဘိ၊ဝိ၊၁၄၅။ စူဠနိ၊၁၅၇။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၅၁။
 မ၊ဌ၊၁။၂၅၀။ ဣတိဝုတိ၊ဌ၊၁၀၂။ အနုဋီ၊၂။
 ၁၇။)

စေတောသိသ (န) [စေတ+သိသ] စိတ်ကို-
 အဦး-ပဓာန-ပြုခြင်း၊ စိတ်ကိုခေါင်းတည်
 ခြင်း။ စေတောသိသေန စေတ္တ စေတောပရိ-
 ယဉာဏံ ဂဟိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ဌ။
 ၇၄။ (-ထေရီ၊ဌ၊၂။၂၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၇။)

စေတောသုခ (န) [စေတ+သုခ] စိတ်၌ ဖြစ်
 သော ချမ်းသာ။ စိတ်ချမ်းသာ။ သော
 ကာယသုခမ္ပိ စေတောသုခမ္ပိ ပဋိသံဝေဒေတိ။
 မ၊၃။၃၃၆-၈။ စေတောသုခန္တိ မနောဒွါရိက-
 သုခံ။ မ၊ဌ၊၄။၂၄၇။ (-အပါ၊၁။၃၆၁။)

စေတောသုခသမင်္ဂီ (တိ) [စေတောသုခ+
 သမင်္ဂီ] စိတ်ချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။
 ကုသလစိတ္တသမ္ပယုတ္တစေတောသုခသမင်္ဂီဘူ-
 တဿ။ မ၊ဌ၊၄။၂၄၈။ (- မ၊ဋီ၊၃။၄၃၄။)

စေတောသုစိ (တိ) [စေတ + သုစိ] စိတ်၌-
 စိတ်ဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း ရှိသော၊ စိတ်
 စင်ကြယ်သော၊ သူ။ ကာယသုစိ ဝစီသုစိ၊
 စေတောသုစိ အနာသဝံ။ အံ၊၁။၂၇၆။
 ဣတိဝုတိ။၂၃၃။

စေတျ(တိ) [စိတ+ဣ၊နိတိ၊သုတ္တ၊၆၉-ကြည့်။]
 ရှိသေး-လေးစား-မြတ်နိုး-ပူဇော်-ရာ ဖြစ်
 သော၊ နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်ခြင်းကို ဆက်
 စပ်ရာဖြစ်သော (ဥယျာဉ်စသည်)။ ဥဘ-
 ယတ္ထာပိ စိတ္တိကတဋ္ဌေန စေတျ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
 သံ၊ဌ၊၁။၃၂၀။

စေလ (ပု) [စိလ+ဣ၊ စိလ ဝဿနေ၊ စိလျ-
 တေ အစ္စ္စာဒီယတေတိ၊ ဣ၊ ထိယံ စေလိ။
 ဓာန်၊ဋီ။၂၉၀။] (၁) ရေကျိုးကန်း (ဇာတ်
 ဝတ္ထု-၌ ထီးလှိုင်ကာငှက်ဟူ၏။) (န)(၂)
 အဝတ်၊ အထည်။ (၃) အလံ၊ အောင်လံ။
 (၁) စေလာဝကာ (ဇာ၊၂။၁၁၃)တိပိ ဧတေ
 သကုဏာယေဝ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၄၇။ စေလာ-
 ဗကာတိပိ ဧတေ သကုဏာယေဝါတိ ဧတ္ထ
 စေလာတိ ဥဒကေ အဝစရာ ကာကဇာတိ-

ကာ သကုဏဝိသေသာ။ ယေ အာဟာသိ-
 နောတိပိ ဝုစ္ဆန္တိ။ စိလ္လာတိပိ တေသံယေဝ
 နာမံ။ ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်။ (၂)ဘမေန္တိ စေလာနိ
 စ အမ္မရေ တဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၁။ ဘမေန္တိ
 စေလာနိတိ ဘမယန္တိ ဝတ္ထာနိ။ မုစ္ဆန္တိ ပုပ္ဖ
 ဘမယန္တိ စေလာနိတိ သမ္ပန္နော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၄။
 ၅၅။ စေလံ၊ စေလောတိ စ ပရိယာယဝစနံ။
 သိ၊ဋီ၊သစ်။၂။၃၅၄။ (-သံ၊၃။၃၇၅။ အံ၊
 ၁။၄၀၅။ အံ၊၂။၂၇၁။ အံ၊၃။၁၄၀။ ဇာ၊၁။
 ၁၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ ဓမ္မ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၁၇၇။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၂။ ဝဇီရ၊၂။၀၈၊၃၂၀။
 မ၊ဋီ၊၂။၁၉၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
 ၂၇၉။) (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စေလက (တိ) [စေလ+အက+အ] အောင်လံ
 ဖြင့်သွားတတ်သော၊ စစ်ပွဲ၌ အောင်လံကိုင်၍
 ရွှေကသွားတတ်သော၊ သူ၊ အောင်လံကိုင်။
 ဓနုဂ္ဂဟာ စေလကာ။ စလကာ။ ဒီ၊၁။၄၈။
 ၅၆။ အံ၊၂။၄၇၈။ မိလိန္ဒ၊၃။၁၅။ စေလကာ-
 တိ ယေ ယုဒ္ဓေ ဇယဒ္ဓံ ဂဟေတွာ ပုရတော
 ဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၂။ စေ-
 လေန စေလပဋ္ဌာကာယ ယုဒ္ဓေ အကန္တိ
 ဂစ္ဆန္တိတိ စေလကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။ သိ၊ဋီ၊
 သစ်၊၂။၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။

စေလက^၂ (န) [စိလ+ဏု] အဝတ်၊ပုဆိုး။
 စမ္ပပဋိသိဗ္ဗိတံ စေလကံ။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃။
 (ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၀-တို့၌ “စမ္ပပရိ-
 သိဗ္ဗိတံခေဋကံ”ဟု ရှိသည်။ ထိုဋီကာတို့အလို
 “ဒိုင်း၊လွှား၊ ကာ”ဟုပေးသင့်သည်။)

စေလကဋ္ဌိ (ပု) [?] စေလကဋ္ဌိမည်သောမြင်း။
 စေလကဋ္ဌိ စ မုဉ္ဇကေသိ စာတိ ဒွေ အဿာ
 ယောဇနသတံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ (ဓမ္မ၊
 ဋ္ဌ၊နှင့် ဝိ၊ဋ္ဌ-တို့ အမည်အားဖြင့်၎င်း၊ သွားနိုင်
 သောယူဇနာအားဖြင့်၎င်း၊ ကွဲပြား နေကြ
 သည်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။)

စေလကဏ္ဍ (ပု) [?] စေလကဏ္ဍ မည်သော
 မြင်း။ စေလကဏ္ဍော စ မုဉ္ဇကေသော စာ-
 တိ ဒွေ အဿာ ဝိသယောဇနသတံ ဂစ္ဆန္တိ။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၉။

စေလကေဋ္ဌ (ပု) [?] စေလကေဋ္ဌ၊ဌက်၊ မြစ်
 ထွေးဌက်။ (ဇာတ်ဝတ္ထု၌ဌက်မည်းဟူ၏။)
 မန္ဒာလကာ စေလကေဋ္ဌ။ (ဇာ၊၂။၃၄၇)တိ
 မန္ဒာလကာ စေလကေဋ္ဌ၊ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
 ၃၁၆။ စေလကေဋ္ဌ၊ စာတိ ဝေန်နာမကာ
 သကုဏာယေဝ။ ယေ လောကေ “မြစ်ထွေး”
 ဣတိ ဝုစ္ဆန္တိ။ ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်။ (ဆဋ္ဌမူ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၇။၃၁၆-၌ “လေကေဋ္ဌ” ဟုရှိ၏။ ဇာ၊၁။
 ၃၄၇-မိုးထိ၊ သျှ-၌လည်း “လေကေဋ္ဌ၊ ဌက်
 ဘီလူး”ဟု ပေး၏။)

စေလစိတ္တတ္ထရဏ (န) [စေလ + စိတ္တတ္ထရဏ]
 အဝတ်မျက်နှာကြက်၊ ဆန်းကြယ်သောအ
 ခင်း။ သဗ္ဗေပိ တေ စေလစိတ္တတ္ထရဏေ
 တဿာ မဟလ္လိကာယ ပေါသာဝနိကမူလံ
 ကတွာ ဒါပေသိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။

စေလဏ္ဍုပက (န) [စေလ+အဏ္ဍုပက] အဝတ်
 ခေါင်းခု။ စေလဏ္ဍုပကေန စေပိ....ဒဿနာ-
 ယ။ မ၊၁။၂၀၄။ စေလဏ္ဍုပကေနာတိ တွေ
 စေလံ ဝုစ္ဆတိ ဝတ္ထံ၊ အဏ္ဍုပကံ စုဗ္ဗဋ္ဌကံ။
 မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ (ဆဋ္ဌမူ-မ၊၁။၂၀၄-၌ “စေလဏ္ဍု-
 ကေန”ဟု ရှိသည်။ အဋ္ဌကထာထောက်ဆ၍
 “စေလဏ္ဍုပကေန”ဟုသာ ရှိသင့်သည်။)

စေလပဋ္ဌာကာ (ထိ) [စေလ+ပဋ္ဌာကာ] အဝတ်
 အလံ။ စေလကံ-ကြည့်။

စေလပ(ပု)ဋိကာ (ထိ) [စေလ + ပဋိကာ]
 အဝတ်အခင်း။ န ဘဂဝါ စေလပုဋိကံ အက္က-
 မိဿတိ။ ဝိ၊၄။၂၆၇။ မ၊၂။၂၇၉။ စေလပဋိ-
 ကန္တိ စေလသန္တရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၂။ (- ဝိ၊၄။
 ၂၆၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ ဓမ္မ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၉၊၃၉၀။ ဝိမတိ၊
 ၂။၂၃၅။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၂။)

စေလမယ (တိ) [စေလ+မယ] အဝတ်ဖြင့်ပြီး
သော-ပြုလုပ်အပ်သော။ စေလုက္ခာ-ကြည့်။

စေလ(ဋ္ဌ)ဝိတာန (န) [စေလ+ဝိတာန] အဝတ်
မျက်နှာကြက်။ စေလဝိတာနာနိ ကရေန္တာ။
ဒီ၊ ၂။ ၁၃၁။ ဘဝန္တ၊ စေဋ္ဌဝိတာနာ။ အပါ
၁။ ၄။ (-ဝိဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၅၃။ သံ၊ ၄။
၃။ ၁၇၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂၊ ၂၇၁။ အံ၊ ၄။ ၁။
၃၅၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၉၅။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၁။ ဇာ၊
၄။ ၂။ ၂၆၃။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၇၈။)

စေလသန္တရ (န) [စေလ + သန္တရ] အဝတ်
အခင်း။ စေလပဋိကာ-ကြည့်။

စေလသုတ္တ (န) [စေလ+သုတ္တ] စေလသုတ်။
“ရဟန်းတို့ ပုဆိုး၊ ဥဿျောင်ကို ရဲရဲတောက်
ပြောင် မီးလောင်သည်ရှိသော် ဘယ်ကဲ့သို့ပြု
သင့်သနည်း၊ မြတ်စွာဘုရားပုဆိုး၊ ဥဿျောင်
ကို ရဲရဲတောက်ပြောင် မီးလောင်သည်ရှိသော်
ထိုပုဆိုး ဥဿျောင်ကို ငြိမ်းစေခြင်းငှါ လွန်ကဲ
သောဆန္ဒ၊ လွန်စွာကြိုးကုတ် အားထုတ်မှု
ဝီရိယ၊ မဆုတ်နစ်ခြင်း၊ သတိ၊ ဆင်ခြင်တုံ
တရားကို ပြုသင့်ပါ၏။ ရဟန်းတို့ ပုဆိုး
ဥဿျောင်ကို ရဲရဲတောက်ပြောင် မီးလောင်
သည်ကို နှလုံးမပြု လျစ်လျူရှု၍ မသိသေး
သော သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို သိအောင်
လွန်ကဲသော ဆန္ဒ၊ လွန်စွာ ကြိုးကုတ် အား
ထုတ်မှု ဝီရိယ၊ မဆုတ်နစ်ခြင်း၊ သတိ၊ ဆင်
ခြင်တုံတရားကို ပြုသင့်၏”ဟု ဟောသော
သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယပါဠိ၊ မဟာဝဂ္ဂ၊ ၁၂-
သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၃၈၅။

စေလာပက (ပု) [?] အစေအပါး ယောက်ျား၊
အစေခံယောက်ျား။ ခုဇ္ဇစေလာပကာကိဏ္ဍေ၊
သုဒမာဂဓဝဏ္ဏိတေ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၂။ ဇာ၊ ၄။
၇။ ၂၄၅။ ခုဇ္ဇာ စေလာပိကာ ဗဟူ။ အပါ၊ ၂။
၂၀၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၅၈။

စေလာပိက (ပု) [?] (၁) စေလာပိက-မည်
သောသူ။ (ထိ) (၂) အစေအပါးမ၊ အစေခံ

မ။ (၁) စေလာပိကာ(စေလာဝကာ။ သျှာ။
မူကွဲ) လာမဏိကာ။ အပါ၊ ၁။ ၄၂၀။ (၂)
အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စေလာဝက (ပု) [?] (၁) ဗီလုံးငှက်။ (၂)
စေလာဝက-မည်သောသူ။ (တိ) (၃) စေလာ-
ဝက-လူမျိုး။ (၁) စေလာဝကာ ပိဂ်လာ-
ယော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၇။ စေလာဝကာ ပိဂ်လာ-
ယောတိ ဒွေ သကုဏဇာတိယော စ။ ဇာ၊ ၄။
၇။ ၃၁၆။ စေလာဝကာတိ လာပသကုဏာ။
ဇာတ်၊ ၄။ ၁၆။ (ဇာ၊ ၂။ ၃၄၇-မိုးထိမ၊ သျှာ၊ ၁။
“ရေစူငှက်”ဟူ၏။) (၂) အထက်ပုဒ် ကြည့်
(၃) စေလာဝကာ အာရဗ္ဗာ စ။ အပါ၊ ၁။ ၄၂၁။

စေလုက္ခာ (ထိ) [စေလ + ဥက္ခာ] အဝတ်ဖြင့်
ပြုအပ်သော-မီးရှူး-မီးတိုင်၊ အဝတ်မီးရှူး၊
အဝတ်မီးတိုင်။ စေလုက္ခာဟိ(မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၇)-
တိ စေလမယာဟိ ဥက္ခာဟိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၈။

စေလုက္ခေပ (ပု) [စေလ + ဥက္ခေပ] အဝတ်ကို
မြှောက်ခြင်း။ စေလုက္ခေပမကရ (ဇာ၊ ၂။
၂၅၆) နိဗ္ဗာ... ဥတ္တရိသာဋကနိ အာကာသေ
ခိပန္တာ စေလုက္ခေပံ ကရိ သူ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၁၀၄။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၂၁၊ ၃၁၁၊ ၃၇၇။ မ၊ ၄။ ၂။
၉၉။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၉၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၁၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၃၊ ၂၉၃။ ဝိမာန၊
၄။ ၁၂၀-၈။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၂။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၆၄၊ ၄၁၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၈၊ ၂၇၄၊
၄၈၂။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၆၉။ ဇာ၊
၄။ ၆။ ၁၈၂၊ ၃၁၇။)

စေလုက္ခေပသတသဟဿ (န) [စေလ+ဥက္ခေပ
+ သတသဟဿ] အဝတ်တို့ကို သိန်းပေါင်း
များစွာ - မြှောက်ခြင်း - ဝေ့ရမ်းခြင်း။
စေလုက္ခေပသတသဟဿာနိ ပဝတ္တယိ သူ
(ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇၀) တိ တေသံ တေသံ ဇနာနံ
သိသောပရိ ဘမန္တာနံ ဥတ္တရာသင်္ဂဇေ-
လာနံ ဥက္ခေပသတသဟဿာနိ ပဝတ္တိ သူတိ
အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇၉။

စေလုက္ခေပသဟဿ (န) [စေလ + ဥက္ခေပ + သဟဿ] အဝတ်တို့ကို - မြှောက်ခြင်း - ဝှေ့ရမ်းခြင်း - အထောင်။ သီဟနာဒသဟဿာနိ စေဝ စေလုက္ခေပသဟဿာနိ စပဝတ္တန္တိ။ မဗ္ဗာဠာ၁။၃၀၉။ (-အပါဠာ၂။၁၀၅။ ဇာဠာ၃။၂၆၈။ ဇာဠာ၄။၄၆၁။)

စေလေပတိမလ (န) [?] ဆင်နာမောင်းပန်း။ အဂန္တိကပုပ္ဖံ ကဠိရပုပ္ဖံ(ဝိဠာ၃။၁၀၂)န္တိ စေကဝါဒိဒပုပ္ဖံ စေလေပတိမလံ။ ဝဇီရ။၃၂၀။ (စာတို့၌ “အဂန္တိကပုပ္ဖံ ကရိဿသယတိ”ဟု ရှိနေသည်။)

စေလောပမ (န) [ခလ + ဥပမာ] ပုဆိုး၊ ဥသျှောင် ရဲရဲတောက်ပြောင် မီးလောင်ခြင်း ဥပမာရှိသော၊ သုတ်၊ စေလသုတ်။ အနုမတဂ္ဂဒေဝဒူတ စေလောပမ အနာဂတဘယသုတ္တာဒိနိ အာဝဇ္ဇေန္တော။ သံဠာ၃။၂၉၀။

စေဠ (ပု) [စိလ + ဣ။ လ-ကို ဠ-ပြု။] (၁) စေဠမည်သောသူ။ (န) (၂) အဝတ်၊ ပုဆိုး။ (၁) စေဠာဝ စတုရော ဇနာ။ အပါ၁။၆၃။ စေဠာ နာမ စတ္တာရော ဇနာ။ အပါဠာ၂။၇။ (၂) စေဠေဝ ဥယျာမာနမ္ပိ၊ နိက္ခမိတွာန အဿမာ။ အပါ၁။၄၂၉။

စေဠနာမက (တိ) [စေလ + နာမ + က။ က-အနက်မရှိ။] စေဠအမည်ရှိသော၊ သူ။ စတုရော စေဠနာမကာ။ အပါ၁။၆၃။ စေဠနာမကာ စတ္တာရော စက္ကဝတ္တိရာဇာနော အဟေသုန္တိ အတ္ထော။ အပါဠာ၂။၇။

စေဟေမလ (န) [?] ကြက်ရုံးပန်း။ နဝမာလိကာ စေဟေမလ။ ဝဇီရ။၃၂၀။

စောက္ခ (တိ) [စုသ + တ။ တ-ကိုက္ခ-ပြု၊ ဓာတွန်သ-ချေ။ (စောက္ခ-သံ)] စင်ကြယ်-သန့်ရှင်း-သော၊ သူ။ စောက္ခဘာဝံ၊ ဝိသုဒ္ဓိဘာဝံ ဒေတီတိ ဧဝံ သမ္မတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဠာ၁။၁၀၂။ (တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှာသစ်-

(၆၉၇) ၌ စောက္ခသဒ္ဓါသည် သီဆိုခြင်း၊ လိမ်မာထက်မြက်ခြင်း၊ ထက်ခြင်း၊ စင်ကြယ်ခြင်း၊ ကောင်းမြတ်ခြင်း ၅-နက်၌ ဖြစ်၏ဟု ဆိုသည်။)

စောက္ခစောက္ခ (တိ) [စောက္ခ + စောက္ခ] လွန်စွာ - စင်ကြယ် - သန့်ရှင်း - သော၊ လွန်စွာ နှစ်သက်ဖွယ်သော။ စောက္ခ-စောက္ခံ ဝိယ မနာပမနာပံ ဝိယ။ မဠာ၁။၁၅၄။ တံ ပရမပရိသုဒ္ဓံ မနောဟရဉ္စ ဟောတီတိ အာဟ “စောက္ခစောက္ခ”န္တိ။ မဠာ၁။၂၅၂။

စောက္ခဇာတိက (တိ) [စောက္ခ + ဇာတိ + က။ က-အနက်မရှိ။] စင်ကြယ်-သန့်ရှင်း-သော သဘောရှိသော၊ အသန့်အပြန့် ကြိုက်သော၊ သူ။ ဧကေ စောက္ခဇာတိကာ ဇိဂ္ဂန္တိ၊ ဩလောကေတုမ္ပိ န ဣန္တန္တိ။ ထေရါဠာ၂။၃၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠာ၁။၄၂၃။)

စောက္ခဗြာဟ္မဏ (ပု) [စောက္ခ + ဗြာဟ္မဏ] စင်ကြယ်-သန့်ရှင်း-သောပုဏ္ဏား။ ဒိဋ္ဌိဝိပုယုတ္တ-စိတ္တေန ပန အရိယသာဝကော.....သုစိကာ-မော စောက္ခဗြာဟ္မဏော ဂူထံ ကိဉ္စိ သင်္ခါရံ သုခတော ဥပဂစ္ဆတိ။ အဘိဠာ၂။၄၀၅။ (-မဠာ၄။၇၄။ အံဠာ၁။၃၇၃။ ဒီဠာ၁။၂၈၀။ သီဠာသစ်၊၂။၁၀၄။ မဠာ၁။၂၃၇။ အံဠာ၂။၂၂။)

စောစ (န) [စု + စ။ စု စဝနေ၊....စဝတိ ရုက္ခာတိ စောစံ။ ဣဒါဒိ။၃၉။] (၁) ငှက်ပျောပင်။ အစေ့ရှိသော ငှက်ပျောသီး၊ တောငှက်ပျောသီး။ (၂) အစေ့ရှိသော ငှက်ပျောသီးအဖျော်၊ တောငှက်ပျောသီးအဖျော်၊ ငှက်ပျောသီးဖျော်ရည်။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) စောစံ အဋ္ဌိကကဒလိပလံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဠာသစ်။၂၉၉။ (-ဝဇီရ။၃၂၀။) (၃) စောစံ အဋ္ဌိကကဒလိပါနံ။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ၊ ဠာ၂။၂၂၈။

စောစဂဟန (န) [စောစ+ဂဟန] ငှက်ပျော
တော။ ဒေဝဒါရုကစောစဂဟန(ဇာ၊၂။
၁၁၅)တိ ဒေဝဒါရုကွေဟိ စေဝ ကဒလိဟိ
စ ဂဟန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၂။

စောစဇ (တိ) [စောစ+ဇန+ကိ] အစေ့ရှိသော
ငှက်ပျောသီးမှ ဖြစ်သော အဖျော်၊ အစေ့ရှိ
သော ငှက်ပျောသီးအဖျော်၊ ငှက်ပျောသီး
တို့၏ ပင်ကိုယ်အရည်ဖြင့် ဖျော်အပ်သော
အဖျော်၊ တောငှက်ပျောသီး ဖျော်ရည်။
စောစဇ မောစဇ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊ဟောင်း။
၁၁၂။မဓုဇ-လည်း ကြည့်။

စောစပါန (န) [စောစ+ပါန] အစေ့ရှိသော
ငှက်ပျောသီးတို့ဖြင့် ဖျော်အပ်သောအဖျော်၊
အစေ့ရှိသော ငှက်ပျောသီးအဖျော်၊ တော
ငှက်ပျောသီးဖျော်ရည်။ (ငှက်ပျောသီးဖျော်
ရည်သည် မူလအဖျော် ဂ-ပါးတွင် တပါးအ
ပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ကိုယ်တိုင်ဖျော်မှုမုန်းတည့်
ကာလတိုင်ရုံ အပ်၏။ လူ့ သာမဏေဖျော်မှု
ဆွမ်းစသော အာမိသနှင့်ရောက မုန်းတည့်
ကာလတိုင်ရုံ အပ်၏။ ဆွမ်းစသောအာမိသ
နှင့်မရောက မုန်းတည့်ကာလမှ အာရုဏ်တက်
သည်တိုင်အောင် အပ်၏။ ရေအေးဖြင့် ဖျော်
အပ်သော ဖျော်ရည်၊ နေပူဖြင့်ချက်အပ်သော
ဖျော်ရည် ၂-မျိုးအပ်သည်။ မီးဖြင့် ချက်အပ်
သောဖျော်ရည်ကား မအပ်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။
ခုဒ္ဒသိက္ခာ။၈၆။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊ဟောင်း။၈၆။
ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၈၆။) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခ-
ဝေ အဋ္ဌ ပါနာနိ...စောစပါနံ။ ဝိ၊၃။၃၄၄။
စောစပါနန္တိ အဋ္ဌိကေဟိ ကဒလိဖလေဟိ
ကတပါနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၄၉။
ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၉၅။ (- အဘိ၊က။၄၀၁။
မဟာနိ။၂၉၀။ ကင်္ခါ။၂၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၉။)

စောတ္တာလိသာ (ထိ) [စတ္တာလိသာ။ စ-ကို
စော-ပြု] လေးဆယ်လေး၊ ၄၄-ခု၊ ၄၄-ပါး၊
၄၄-ယောက်။ စတ္တာလိသံ၊ စတ္တာလိသံ၊

စောတ္တာလိသံ။ ကစွည်း။ ၃၉၀။ ရူ။၂၅၆။
နီတိ၊သုတ္တ။၈၂၇။

စောဒက (တိ) [စုဒ+ဏ္ဍ။ စောဒေတီတိ စော-
ဒကော၊ အပရာဓပကာသကော။ ဝိနယာ-
လင်္ကာရ၊၂။၁၆၄။] (၁) ဆုံးမ-ပဲ့ပြင်-
သွန်သင်-တတ်သော၊သု။ (၂) စောဒနာ-
အပြစ်တင်-မေး-စိစစ်-အပြစ်ကို ထင်စွာ
ပြ-ကဲ့ရဲ့-စောကြော-တတ်သော၊သု။
(က)စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၊ တရားလို့။ (ခ) စော-
ဒကပုဂ္ဂိုလ်၊စစ်မေး-စောကြော-တတ်သု။
(၁) စောဒကော ဘန္တေ အာယသ္မာ သာရိ-
ပုတ္တော။ သံ၊၁။၆၃။ စောဒကောတိ.... “ဧဝံ
ခါဒိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ဘုဒ္ဓိတဗ္ဗံ”န္တိ တန္တိဝသေန
အနုသိဋ္ဌိ ဒေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ (၂) (က)
စောဒကော ပုဂ္ဂလော ဇာနိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၅။
၂၁၁။ စောဒကော နာမ ယော ဝတ္ထုနာ ဝါ
အာပတ္တိယာ ဝါ ပရံ စောဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၅၈။ (-ဝိ၊၃။၂၅-၆။ ဝိ၊၄။၄၃၆-၇-၈၊၄၄၁။
ဝိ၊၅။၂၇၉၊၂၇၃-၄-၁။၆-၈၊၂၉၈။ ဒီ၊၃။၁၉၇။
မ၊၁။၁၃၃။ အံ၊၅။၅၅။အံ၊၂။၁၇၂။ အံ၊၃။
၃၅။ အဘိ၊ဝိ။၄၀၂။မိလိန္ဒ။၃၆၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၀၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀၊၂၃၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၊၁၇၆၊
၂၀၃။ ကင်္ခါ။၁၃၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉၊၁၁၀၊၂၅၅။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၊၂၅၅၊၂၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၇၁။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၆၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၈၀။ သာရတ္ထ၊
၂။၄၉၊၃၄၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၉။ ဝိမတိ၊၁။
၁၂၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၃၊၂၉၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။
၂၄၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၄၊၂၅၇။ မ၊ဋီ၊၁။
၂၄၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၊၅၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၀။ အံ၊ဋီ၊
၂။၁၆၄-၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၇၊၂၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊
၁။၁၁၉။) (ခ) ဧဝံ စောဒကော သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ
အဘာဝုပနယနံ ပဿမ္မနန္တိ အဓိပ္ပါယေန
စောဒေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။
၃၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၃၊၁၅၀၊၁၆၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်။

၁။၁၂၇။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၆၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၆၊
၂၁၈။မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၇၃။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၁၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၂၇၃၊၃၅၂၊၃၈၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၉။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၃၂၃။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၃၂။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၂၇၊၄၈၊၁၅၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၈၆၊၄၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၈၉၊
၄၃၆။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈၈၊၈၉။)

စောဒကဒေါသသာရဏာ (ထိ) [စောဒက +
ဒေါသသာရဏာ] တရားလို တင်ပြသော
စွဲချက်ကို-အောက်မေ့ - သတိရ - ခြင်း။
ဝုတ္တပ္ပကာရာ စောဒနာ တေန စုဒ္ဓိတက
ပုဂ္ဂလေန စောဒကဒေါသသာရဏတ္ထာယ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၀။

စောဒကပက္ခ (ပု) [စောဒက+ပက္ခ] တရားလို
ဘက်၊ တရားလိုပုဂ္ဂိုလ်၏ - အဖို့ - အသင်း
အပင်း။ “အသုဒ္ဓေါ”တိ သညာယ စောဒက-
ပက္ခေ ပဝိဋ္ဌတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၇။

စောဒကပါပဂရဟိပုဂ္ဂလ (ပု) [စောဒက + ပါပ-
ဂရဟိ + ပုဂ္ဂလ] တရားလိုပုဂ္ဂိုလ်၊ မကောင်းမှု
ကို ကဲ့ရဲ့တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ လဇ္ဇိပေသ-
လဿ စောဒကပါပဂရဟိပုဂ္ဂလဿ အနတ္ထ-
ကာမာ ဝေရီပုဂ္ဂလာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၉။

စောဒကဘာဝဒဿန (န) [စောဒကဘာဝ +
ဒဿန +] တရားလိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ကို
ပြခြင်း။ အာဏတ္ထဿပိ စောဒကဘာဝဒဿ-
နတ္ထံ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၉။

စောဒကဝစန (န) [စောဒက + ဝစန] တရားလို
ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြောဆိုအပ်သောစကား၊ တရား
လို၏ စကား၊ စောဒကစကား။ ဣတိတိ-
အာဒိ စောဒကဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၂၅။(-ဝိမတိ၊၁။၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၃၈၆။)

စောဒကဝတ္ထ (န) [စောဒက + ဝတ္ထ] စောဒက-
ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကျင့်အပ်သောဝတ်၊ စောဒက-

ပုဂ္ဂိုလ်၏ကျင့်ဝတ်၊ စောဒကကျင့်ဝတ်။ စော-
ဒကဝတ္ထဉ္စ.....သဗ္ဗံ ဝိတ္ထာရေန ကထိတံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။

စောဒကဝါရ(ပု)[စောဒက + ဝါရ]စောဒကဝါရ၊
စောဒက ပုဂ္ဂိုလ်၏ - အလှည့် - အကြိမ်။
သဗ္ဗသ္မိံယေဝ စ ဣမသ္မိံ စောဒကဝါရေ....
သံဃာဒိသေသော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။

စောဒကာဓိပ္ပါယ (ပု) [စောဒက + အဓိပ္ပါယ]
စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ - အဓိပ္ပါယ် - အလို - ဆန္ဒ။
စောဒကာဓိပ္ပါယေန ဂဟေတွာ ဝဒတိ။
မူလဋ္ဌိ၊၁။၈၄။

စောဒကာဘိလာသ (ပု)[စောဒက + အဘိလာ-
သ] စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ အလို။ စောဒကာဘိ-
လာသဝသေန “သတ္တကမေဝိဒံ ပုနဝစန”န္တိ
ဝုတ္တံ။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၃၂။

စောဒနတ္ထ (ပု) [စောဒနာ + အတ္ထ] (၁) စောဒ-
နာခြင်းဟူသောအကျိုး။ (၂) တိုက်တွန်း-
နှိုးဆော်-စေခိုင်း-ခြင်း ဟူသော အနက်။
(၁) ဩကာသကမ္ပံ စောဒနတ္ထာယ။ ဝိ၊၅။
၂၈၈။ စောဒနတ္ထာယာတိ ဝတ္ထုနာ ဝါ အာ-
ပတ္တိယာ ဝါ စောဒနတ္ထာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၇။
(-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၈၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၂၃၉။) (၂) ဣဿံတိ စောဒနတ္ထေ
နိပါတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၈။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌ၊၂၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၉။
သာရတ္ထ၊၃။၂၉၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ပေတ၊ဋ္ဌ။
၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၈၇။ သိ၊
ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၁၁။)

စောဒနဝစန (န) [စောဒနာ + ဝစန] စော-
ဒနာ - အပြစ်တင် - သောစကား။ စောဒန-
ဝစနံ ပရိဝနေတွာ ပရိဝနေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၂၅၂။

စောဒနာ^၁(ထိ) [စုဒ+ယု+အာ။ စောဒိယတေ
 စောဒနာ၊ ဒေါသာရေပနန္တိ အတ္ထော။
 ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၂။] (၁) တောင်း
 ခြင်း။ (၂) တိုက်တွန်း-နှိုးဆော်-စေခိုင်း
 -ခြင်း၊ အားထုတ်စေခြင်း။ (၃) စောဒနာ
 ခြင်း၊ စောကြောခြင်း။ (က) တုန်လှုပ်
 ချောက်ချားစေခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက်ဆိုခြင်း။
 မေးခြင်း။ (ခ) အပြစ်တင်ခြင်း၊ မေး-စိစစ်-
 ခြင်း။ (င) ခွင့်ပြုခြင်း၊ ခွင့်ပေးခြင်း။ (တိ)
 (၅) မေးအပ်သော။ (စောဒနာသည်ကိုယ်ဖြင့်
 စောဒနာခြင်း၊ နှုတ်ဖြင့် စောဒနာခြင်းအား
 ဖြင့် ၂-ပါး၊ မြင်ခြင်းဖြင့် စောဒနာခြင်း၊ ကြား
 ခြင်းဖြင့် စောဒနာခြင်း၊ ရွံရှာခြင်း - ယုံမှား
 ခြင်း - ဖြင့်စောဒနာခြင်းအားဖြင့် ၃-ပါး၊ သိ
 လျက်ခြင်း၌ စောဒနာခြင်း၊ အကျင့်ပျက်
 ခြင်း၌ စောဒနာခြင်း၊ အယူပျက်ခြင်း၌ စော-
 ဒနာခြင်း၊ အသက်မွေးမှုပျက်ခြင်း၌ စောဒနာ
 ခြင်းအားဖြင့် ၄-ပါး၊ ဝတ္ထုကိုပြခြင်း၊ အာပတ်
 ကိုပြခြင်း၊ ပေါင်းဖော်ခြင်းကို ပယ်ခြင်း၊ အရို
 အသေပြုခြင်းကို ပယ်ခြင်းအားဖြင့် ၄-ပါး
 ပြားသည်။ တရားနှင့်မလျော်သော ပါတိ-
 မောက်ထားခြင်းသည် ၁-ပါး၊ ၂-ပါး၊ ၃-ပါး၊
 ၄-ပါး၊ ၅-ပါး၊ ၆-ပါး၊ ၇-ပါး၊ ၈-ပါး၊ ၉-ပါး၊
 ၁၀-ပါး၊ ၁၀-မျိုးအားဖြင့် အဓမ္မကစောဒနာ
 ၅၅-ဖြစ်သည်။ တရားနှင့်လျော်သော ပါတိ-
 မောက် ထားခြင်းသည် ၁-ပါး၊ ၂-ပါး၊ ၃-ပါး၊
 ၄-ပါး၊ ၅-ပါး၊ ၆-ပါး၊ ၇-ပါး၊ ၈-ပါး၊ ၉-ပါး၊
 ၁၀-ပါး၊ ၁၀-မျိုးအားဖြင့် ဓမ္မကစောဒနာ
 ၅၅-ဖြစ်သည်။ အဓမ္မကစောဒနာ ၅၅၊ ဓမ္မက-
 စောဒနာ ၅၅-၂-ရပ်ပေါင်း ၁၁၀၊ ၎င်း ၁၁၀-
 ကို ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊ ပရိသင်္ကတ ၃-ပါးဖြင့် မြှောက်
 က သုံးရသုံးဆယ်၊ ၎င်းသုံးရသုံးဆယ်
 ကိုကိုယ်၊ နှုတ်၊ ကိုယ်နှုတ် ၃-ပါးဖြင့် မြှောက်က
 ကိုးရသုံးဆယ်၊ ၎င်းကိုးရသုံးဆယ်ကိုကိုယ်
 တိုင်စောဒနာခြင်း၊ သူတပါးကို စောဒနာ
 ခိုင်းခြင်း ၂-ပါးဖြင့် မြှောက်က တထောင့်

ကိုးရသုံးဆယ် ဖြစ်သည်။ အခြေအမြစ်ရှိ
 သော ဒိဋ္ဌ၊ အခြေအမြစ်မရှိသော ဒိဋ္ဌ-စသည်
 တို့ဖြင့် မြှောက်က စောဒနာပေါင်းများစွာ
 ဖြစ်သည်။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၃-၄။ ကင်္ခါ၊ ၁၃၇။
 ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၀၉၊ ၃၁၀။) (၁) ဣဒံ မေတန္တေ
 စိဝရံ အတိရေကတိက္ခတ္ထံ၊ စောဒနာယ....
 အဘိနိပ္ပုဒိတံ နိဿဂ္ဂိယံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၇။ ကင်္ခါ၊
 ၁၇၁။ ယာစနာတိ “ဒေထ ဒေထာ”တိ
 စောဒနာ။ ဝဇီရ၊ ၁၉၁။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁၆၊ ၅၉။
 အံ၊ ၂။ ၃၀၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄-၆။ ကင်္ခါ၊ ၁၇၀။)
 (၂) ဒေဝတာယ စောဒနာ ကိရ သုဂတာ-
 နုသိဋ္ဌိသဒိသာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။ စောဒနံ
 နာမ ကတုတ္ထေ ဥဿာဟနံ။ ရှု၊ ဋီ၊ ၈၄။
 (၃) (က) ပုနဟန္တိတိအာဒိ သဗ္ဗစိတ္တဉာဏ-
 သာဓာရဏဝသေန စောဒနာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
 ၃၀၃။ စောဒနာတိ စာလနာ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၃၁၂။
 စောဒနာ နာမ ယထာဝုတ္တဿ ဝစနဿ
 ဝိရောဓိကထနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၁။ ၁၄၁။ သုတ္တေ
 ပဒါနံ ပယောဇနာဒိ ပုစ္ဆနံ စောဒနာ။ ရှု၊
 ဋီ၊ ၇။ (-စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၉၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
 ၄၉၂။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၄၊ ၃၇။) (ခ) စောဒနာ
 ကိမတ္တာယ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၇၉။ စောဒနာတိ ဝတ္ထုဉ္စ
 အာပတ္တိဉ္စ ဒဿေတွာ စောဒနာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
 ၂၀၀။ စောဒနာ (ကင်္ခါ၊ ၂၈၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
 ၂၂၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၈)တိ အနုယောဂေါ။ ကင်္ခါ-
 ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၄၄၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၀။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၄။
 (-ဝိ၊ ၃။ ၁၉၁။ ဝိ၊ ၄။ ၈၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၉၊ ၂၂၀၊
 ၁။ မ၊ ၃။ ၂၉။ မဟာနိ၊ ၄၀၄။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၂-
 ၅-၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၇၊ ၃၆၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၆၊ ၂၀၃။
 ကင်္ခါ၊ ၂၂၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၂၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၊ ၇၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၁၄။ ဝဇီရ၊ ၁၉၆၊
 ၂၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၊ ၄၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၅၊
 ၁၂၅၊ ၂၀၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၉၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊
 ဟောင်း၊ ၅၄။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၂၇၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။
 ၂၀၇။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၊ ၅၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၃။ အံ၊
 ဋီ၊ ၃။ ၃၂၉။) (၄) တဿ စောဒနတ္ထာယာ

(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈)တိ... ဩကာသဒါနတ္ထာယာ-
တိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ (၅)
စောဒနာဂါထာ-ကြည့်။

စောဒနာ ၂ (ထိ) [စောဒနာ + ဝတ္ထု။ နောက်ပုဒ်
ကျေ။] စောဒနာဝတ္ထုမည်သော မြို့။ စော-
ဒနမ္ပိ န ဇာနတ်။ ဝိ၊၃။၁၉။

စောဒနာအနုဝိဇ္ဇာ (ထိ) [စောဒနာ + အနုဝိဇ္ဇာ]
စောဒနာဖြစ်ရာ၌ ဝိနည်းခိုရ် ပြုအပ်သော
ကိစ္စ။ စောဒနာအနုဝိဇ္ဇာ စ၊ အာဒိမူလေ
နုပေါသထော။ ဝိ၊၅။၂၇။

စောဒနာကာရ (ပု) [စောဒနာ + အာကာရ]
စောဒနာခြင်း၏ အခြင်းအရာ။ စောဒနာပုံ
အခြင်းအရာ။ မနဿ စောဒနာကာရဿ
ဂဟဏံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇။

စောဒနာကာရဏ (န) [စောဒနာ + ကာရဏ]
စောဒနာခြင်း၏အကြောင်း။ စောဒကံ ပုဂ္ဂ-
လံဝါစောဒနာကာရဏံ အနဘိသမ္ပုဒ္ဓဓမ္မံ ဝါ
အပဿတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။)

စောဒနာဂါထာ (ထိ) [စောဒနာ + ဂါထာ]
စောဒနာဂါထာ၊ မေးအပ်သောဂါထာ၊ အ
မေးဂါထာ။ ပဌမံ ဝုတ္တာယ စောဒနာဂါ
ထာယ အနန္တရံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇။ (-သာ-
ရတ္ထ၊၂။၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။)

စောဒနာဌာနပရိမာဏ (န) [စောဒနာ + ဌာန +
ပရိမာဏ] တောင်းခြင်း၊ အတိုင်းအရှည်၊
ရပ်ခြင်းအတိုင်းအရှည်။ ဝုတ္တစောဒနာဌာန-
ပရိမာဏတော ဥတ္တရံ။ ကင်္ခါ၊၁။၇။ ဝုတ္တ
စောဒနာဌာနပရိမာဏတောတိ ဝုတ္တစောဒ-
နာပရိမာဏတော စ ဝုတ္တဌာနပရိမာဏတော
စ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၃၁။

စောဒနာဒိအသာရုပ္ပ (န) [စောဒနာဒိ + အသာ-
ရုပ္ပ] စောဒနာခြင်း အစရှိသော မလျောက်
ပတ်သော - အမူအရာ - အကျင့်။ စောဒနာဒိ-

အသာရုပ္ပိနံ ဝိနယနုပါယော။ ဝိမတိ၊၂။
၂၂။

စောဒနာဒိဝိနိစ္ဆယ (ပု) [စောဒနာဒိ + ဝိနိစ္ဆယ]
စောဒနာခြင်း အစရှိသည်တို့ကို ဆုံးဖြတ်
ခြင်း။ စောဒနာဒိဝိနိစ္ဆယောတိ ဧတ္ထ ပန
စောဒေတုံ ကော လဘတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀။

စောဒနာဓိပ္ပါယ (ပု) [စောဒနာ + အဓိပ္ပါယ]
စောဒနာခြင်း - ငှါ - ခွဲ - အလို၊ စောဒနာ
လိုခြင်း။ ဥပသမ္ပန္နတာ၊ စောဒနာဓိပ္ပါယော၊
သဝနန္တိ ဣမာနေတ္ထ တိဏိ အင်္ဂါနိ။ ကင်္ခါ။
၂၅။ (-ဝိမတိ၊၂။၅။)

စောဒနာဓိပ္ပါယဝိဘာဝန (န) [စောဒနာ-
ဓိပ္ပါယ + ဝိဘာဝန +] စောဒနာခြင်း -
ငှါ - ခွဲ - အလိုကို ထင်စွာပြုခြင်း။ လေသေန
စောဒနာဓိပ္ပါယဝိဘာဝနတ္ထံ ဝဒတိ။ သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၂။၁၅။

စောဒနာပက္ခ (ပု) [စောဒနာ + ပက္ခ] စောဒနာ
ဘက်၊ အမေးဘက်။ စောဒနာပက္ခဿ ပရိ-
ဟာရဝစနေ ဣတိ ကိရာတိ ဝေမေဝ။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁။

စောဒနာပထ (ပု) [စောဒနာ + ပထ] စောဒနာ
ဟူသော လမ်းကြောင်း။ စောဒနာပထံ နိ-
ရုန္တတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။

စောဒနာပရိမာဏ (န) [စောဒနာ + ပရိမာဏ]
တောင်းခြင်းအတိုင်းအရှည်။ စောဒနာဌာန-
ပရိမာဏ-ကြည့်။

စောဒနာပရိဟာရဂါထာ (ထိ) [စောဒနာ + ပရိ-
ဟာရ + ဂါထာ] အမေးဂါထာ၊ အဖြေဂါထာ။
တာသံ စောဒနာပရိဟာရဂါထာနံ အတ္ထံ
ဝိဝရိတုံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄။

စောဒနာပရိဟာရနယ (ပု) [စောဒနာ + ပရိ-
ဟာရ + နယ] မေးနည်း၊ ဖြေနည်း။ ဝိညေ-
ယျောစောဒနာပရိဟာရနယော။ ဝဇီရ။၆၆။

စောဒနာပသင်္ဂ (ပု) [စောဒနာ + ပသင်္ဂ] စောဒ-
နာခြင်း၌လျင်းပါးခြင်း။ အမူလကစောဒနာ-

ပသင်္ဂေနံ သမ္ပလကစောဒနာလက္ခဏာဒိံ
ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ။ ၂၇၅။

စောဒနာပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [စောဒနာ + ပုဗ္ဗင်္ဂမ]
စောဒနာရှေသွားရှိသော။ စောဒနာပုဗ္ဗင်္ဂမံ
အာနာပါနဿတိသမာဓိဘာဝနာဝိဓိံ ဒဿေ-
တော။ ပဋိသံဌာ ၂။ ၇၈။ (-ဝဇီရ။ ၄၂။ ၂၂၀။
၂၃၂။)

စောဒနာပုဗ္ဗင်္ဂမဝိနိစ္ဆယ (ပု) [စောဒနာပုဗ္ဗင်္ဂမ +
ဝိနိစ္ဆယ] စောဒနာရှေသွားရှိသော အဆုံးအ
ဖြတ်။ တကြာယံ စောဒနာပုဗ္ဗင်္ဂမဝိနိစ္ဆယော။
ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၇၂။

စောဒနာပုဘေဒကောသလ္လ (န) [စောဒနာ +
ပဘေဒ + ကောသလ္လ] စောဒနာအပြား၌
လိမ်မာသောသူ၏အဖြစ်၊ စောဒနာအပြား၌
လိမ်မာခြင်း။ စောဒနာပုဘေဒကောသလ္လတ္ထံ
ပနေတ္ထ ကေဝတ္ထုကေစောဒနာဒိစတုက္ကံ
တာဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၂။

စောဒနာဘာဝ (ပု) [စောဒနာ + အဘာဝ] စော-
ဒနာခြင်း၏မရှိခြင်း။ စောဒနာဘာဝံ ဒဿေ-
တိ။ နော စ သံဃေ ပရိဏံတန္တိ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၄၃၇။

စောဒနာဘေဒ (ပု) [စောဒနာ + ဘေဒ] စော-
ဒနာအပြား။ စောဒနာဘေဒံ သန္ဓာယ
ဝဒတိ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၂၉၄။

စောဒနာမုခ (န) [စောဒနာ + မုခ] စောဒနာ
ကို အဦးပြုခြင်း။ အဘိက္ခူကာဝါသေ
ဝသန္တိယာ အာပတ္တိတိ စောဒနာမုခေန သာ-
မညတော အာပတ္တိပသင်္ဂံ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၄၃။

စောဒနာမူလ (န) [စောဒနာ + မူလ] စောဒနာ
ခြင်း၏ - အကြောင်း - အရင်းအမြစ် - အခြေ
အမြစ်။ ဒိဋ္ဌံ သုတံ ပရိသင်္ကတန္တိ ဣမေဟိ
အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၄၀-ပ-မ-ဗ-သ-စ

စောဒနာမူလေဟိ ဝဇီတေန။ ဣတိဝုတ်၊ ဋီ။
၁၆၈။

စောဒနာရဟ (တိ) [စောဒနာ + အရဟ] စောဒ-
နာခြင်း - အပြစ်တင်ခြင်း - ကို ထိုက်သော၊
စောဒနာထိုက် အပြစ်တင်ထိုက်သော၊ သူ။
ယေ လောကေ စောဒနာရဟာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၉၊
၂၂၀။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂၃၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂၉၆-၇။
သီ၊ ၁။ ၂။ ၄၂၂-၃။)

စောဒနာရဟတ္ထ (န) [စောဒနာ + ရဟ +
တ္ထ] စောဒနာ မြောက်သည်၏ အဖြစ်၊
စောဒနာမြောက်ခြင်း။ တာဟိ ကတစောဒ-
နာပိ စောဒနာရဟတ္တာ စောဒနာယေဝ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၉။

စောဒနာလက္ခဏ (န) [စောဒနာ + လက္ခဏ]
(၁) တောင်းခြင်းကို မှတ်ကြောင်းစကား။
(၂) စောဒနာခြင်း၏လက္ခဏာ။ (၁) ဣဒံ
စောဒနာလက္ခဏံ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၃။ (-ဝဇီရ။
၂၄၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၈၀။) (၂) စော-
ဒနာလက္ခဏံ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၄၉။

စောဒနာလက္ခဏနိဒဿန (န) [စောဒနာလက္ခ-
ဏ + နိဒဿန] တောင်းခြင်း၏ လက္ခဏာကို
ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ စောဒနာ-
လက္ခဏနိဒဿနမေတံ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၃။ ကင်္ခါ။
၁၇၀။ စောဒနာလက္ခဏနိဒဿနန္တိ ဝါစာယ
စောဒနာလက္ခဏနိဒဿနံ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
၃၁၁။

စောဒနာလယတ္ထေရ (ပု) [စောဒနာလယ +
ထေရ] စောဒနာလယထေရ်။ ဣမသ္မိံ ပန
ဌာနေ စောဒနာလယတ္ထေရေ “အဗုဒ္ဓဝစနံ
နာမေတံ ပဒ”န္တိ ဗီဇနိံ ဌပေတွာ ပက္ကမိတုံ
အာရဘိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၇။

စောဒနာလေသ (ပု) [စောဒနာ + လေသ]
စောဒနာခြင်းဟူသော အရိပ်အမြက်၊ စော-
ဒနာအရိပ်အမြက်။ စောဒနာလေသံ ဒဿေ-

တိ။ သီဠိသစ်၊ ၁။ ၃၅။ သီဠိသစ်၊ ၂။ ၇၇။
(- သီဠိသစ်၊ ၁။ ၂၂၊ ၄၆၃။ သီဠိသစ်၊
၂။ ၁၄၆၊ ၂၂၉။)

စောဒနာဝတ္ထု (န) [စောဒနာ+ဝတ္ထု] (၁)
စောဒနာဝတ္ထု မည်သောမြို့။ (၂) စောဒ-
နာခြင်း၏ အကြောင်း။ (စောဒနာခြင်း၏
အကြောင်းသည် မြင်ခြင်း၊ ကြားခြင်း၊ ရှု-
ရှာခြင်း-ယုံမှားခြင်းအားဖြင့် ၃-ပါး။ ဝိ၊ ၅။
၂၁၀။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၂။ ဝတ္ထုကိုပြခြင်း၊ အာပတ်
ကို ပြခြင်း၊ အပေါင်းအဖော်ကို ပယ်ခြင်း၊
အရိုအသေပြုခြင်းကို ပယ်ခြင်းအားဖြင့် ၄-
ပါး။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၁။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၅၉။ သင်သည်
ဤတရားတို့ကို မသိကုန်သေး၊ သင်၏ သန္တာန်
၌ ဤအာသဝတို့ မကုန်သေး၊ မေထုန်အကျင့်
တို့သည် မှီဝဲသောသူ၏ အန္တရာယ်မဖြစ်နိုင်
ကုန်၊ တရားသည် ဟောတိုင်း ပြုကျင့်သော
သူ၏ ဝဋ်ဆင်းရဲကုန်ခြင်းငှါ မဖြစ်၊ ဤသို့
အားဖြင့် ၄-ပါး။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။ သံ၊ ၄။ ၂။
၅၆။) (၁) ယေန စောဒနာဝတ္ထု တေန
စာရိကံ ပက္ခာမိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၅၆။ စောဒနာဝတ္ထု
နာမ ကေ နဂရံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၇။ (၂)
တိဏိ စောဒနာဝတ္ထုနိ၊ ဒိဋ္ဌေန၊ သုတေန၊
ပရိသင်္ကာယ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၀။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၂။ စော-
ဒနာဝတ္ထုနိတိ စောဒနာကာရဏာနိ။ ဒီ၊ ၄။
၃။ ၁၀၂။ (-ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၇။)

စောဒနာဝသပုတ္တ (တိ) [စောဒနာ+ဝသ+
ပုတ္တ] စောဒနာခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော။
ပဏ္ဏတ္တိန္တိ စောဒနာဝသပုတ္တံ မနသာ ပရိ-
ကပ္ပိတံ နာမပဏ္ဏတ္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၉။

စောဒနာဝသပုတ္တဝစန (န) [စောဒနာဝသ-
ပုတ္တ+ဝစန] စောဒနာခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်
ဖြစ်သော စကား။ ဝေါဟာရန္တိ စောဒနာ-
ဝသပုတ္တဝစနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၉။ (ဆဋ္ဌမူ-
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၃-၌ “စောဒနာဝသပုတ္တဝစ-

နံ” ဟု ရှိသည်။ “စောဒနာဝသပုတ္တဝစနံ”-
ဟု ရှိသင့်သည်။)

စောဒနာဝသပုတ္တနာမပဏ္ဏတ္တိ (တိ) [စောဒနာ-
ဝသပုတ္တ+နာမပဏ္ဏတ္တိ] စောဒနာခြင်း၏
အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော (စိတ်ဖြင့် ကြံအပ်
သော) အမည်ပညတ်။ ပဏ္ဏတ္တိန္တိ စောဒနာ-
ဝသပုတ္တနာမပဏ္ဏတ္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၃။

စောဒနာသံဝဏ္ဏနာ (တိ) [စောဒနာ+သံဝဏ္ဏ-
နာ] စောဒနာသံဝဏ္ဏနာ၊ စောဒနာကို ဖွင့်
ခြင်း။ စောဒနာသံဝဏ္ဏနာ ပရိဟာရသံဝဏ္ဏ-
နာ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၅။ ၁။

စောဒနာသဒိသတ္တ (န) [စောဒနာ+သဒိသတ္တ]
တိုက်တွန်း-နှိုးဆော်ခြင်း-နှင့် တူသည်၏
အဖြစ်။ စောဒနာသဒိသတ္တာ ဝုတ္တံ “အတ္တာ-
ဒါနပရိဒီပန”န္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆၃။ သီ၊ ၄။ ၁။
၂၃၅။

စောဒနာသမ္ဘဝ (ပု) [စောဒနာ+သမ္ဘဝ] စော-
ဒနာ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ “ကထံ ဝိရမဏံ ဘဝေ-
ယျာ”တိ စောဒနာသမ္ဘဝံ မနသိ ကတွာ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၅။ (-သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။ သီ၊
၄။ ၁။ ၂။ ၁၄၇။)

စောဒနာသုတ္တ (န) [စောဒနာ+သုတ္တ] စော-
ဒနာသုတ်။ သူတပါးကို စောဒနာလိုသော
ပုဂ္ဂိုလ်သည် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သောအခါ
၌ ဆိုခြင်း၊ မသင့်တင့် မလျောက်ပတ်သော
အခါ၌ မဆိုခြင်း၊ ဟုတ်မှန်သော စကား
ဖြင့် ဆိုခြင်း၊ မဟုတ်မမှန်သော စကားဖြင့်
မဆိုခြင်း၊ သိမ်မွေ့နူးညံ့သော စကားဖြင့်
ဆိုခြင်း၊ ကြမ်းကြုတ် - ကြမ်းထမ်း - ခက်
ထန် - သောစကားဖြင့် မဆိုခြင်း၊ အကျိုးစီး
ပွားနှင့်ယှဉ်သော စကားဖြင့်ဆိုခြင်း၊ အကျိုး
စီးပွားနှင့် မယှဉ်သော စကားဖြင့် မဆိုခြင်း၊
မေတ္တာစိတ်ဖြင့် ဆိုခြင်း၊ ဒေါသစိတ်ဖြင့် မဆို
ခြင်းဟူသော တရား ၅-ပါးကို ကိုယ့်သန္တာန်

၌ ဖြစ်စေ၍ စောဒနာအပ်၏ စသည်ဖြင့်
ဟောသောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၅-
နိပါတ်၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ အံ၊
၂။ ၁၇၂-၅။

စောဒနာသောဓန (နာထိ) [စောဒနာ+သော-
ဓနာ] (၁) အမေးကို-သုတ်သင်ခြင်း-ဖြေ
ခြင်း။ (၂) မေးခြင်း၊ ဖြေခြင်း၊ အမေး၊ အ
ဖြေ။ (၁) စောဒနာသောဓနဝသေန ဗျတိ-
ရေကံ ဒဿေတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၈။ (၂)
စောဒနာသောဓနာဟိ ဝေမတ္ထော ဝုတ္တော။
ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၈။ စောဒနာ-
သောဓနာဟိတိ အနုယောဂပရိဟာရေဟိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၄။

စောဒနာသောဓနာဝိမိ (ပု) [စောဒနာသော-
ဓနာ+ဝိမိ] မေးခြင်းအစီအရင်၊ ဖြေခြင်းအစီ
အရင်၊ အမေးအဖြေ အစီအရင်။ တကြာယံ
စောဒနာသောဓနာဝိမိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၅။

စောဒနိစ္ဆာ (ထိ) [စောဒနာ+ဣစ္ဆာ] စောဒနာ
ခြင်းငှါအလို၊ စောဒနာလိုခြင်း။ သပ္ပဋိပုဂ္ဂ-
လေနေဝဿ စောဒနိစ္ဆာယ ကာရဏံ ဝိဘာ-
ဝေတုံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၉။

စောဒယ ဝ (ကြိ) [စုဒ+ဏယ+ဟိ။ ဟိ-ချေ။]
တိုက်တွန်း-နှိုးဆော်-လေ့၊ အောက်မေ့
စေလေ့။ စောဒယတိ-(၁)ကြည့်။

စောဒယ ၂ (ကြိ၊ ဝိ) [စုဒ+ဏယ+တွာ။ တွာ-
ချေ။] တောင်း၍။ စောဒါယ-ကြည့်။

စောဒယတိ (ကြိ) [စုဒ+ဏယ+တိ] (၁)
တိုက်တွန်း-နှိုးဆော်-၏။ အောက်မေ့စေ
၏။ (၂) စောဒနာ၏။ မေးစိစစ်၏။ (၃)
အပြစ်တင်၏။ (၄) တောင်း၏။ (၁) စောဒ-
ယတိ-နိတိ၊ ၁။ ၃၁၂။ အတ္တနာ စောဒ-
ယတ္တာနံ။ ဓမ္မ၊ ၆၇။ စောဒယတ္တာနန္တိ အတ္တ-
နာဝ အတ္တာနံ စောဒယ သာရယ။ ဓမ္မ၊ ၆၅။
၃၈၀။ (၂) ကာလဘူတေန သဏ္ဍေန၊ အတ္တ-

မေတ္တေန စောဒယေ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄၁။ (၃)
တတော မေ စိတ္တမညာယ၊ စောဒယိ ပုဗ္ဗ-
ဒေဝတာ။ အပါ၊ ၂။ ၁၂၈။ စောဒယိသန္တိ-
အပါ၊ ၁။ ၇၅။ ထေရ၊ ၁။ ၂၄။ (၄) ကော
စောဒယေ ပရလောကေ သဟဿံ။ ဇာ၊ ၂။
၂၇၀-၁-၂။ ဇာ၊ ၁။ ၇၂။ ၁၃၈။ ၁၄၀-၁-၂။ တံ
ဓမ္မသဝနတ္ထာယ နိစ္စလံ ဌိတံ ပုရိမနယေနဝ
ပုတ္တကာ စောဒယိံသု။ သံ၊ ၁။ ၂၈၄။

စောဒယန္တ (တိ) [စုဒ+ဏယ+အန္တ] (၁)
တိုက်တွန်း-နှိုးဆော်-တတ်သောသူ။ (၂)
တိုက်တွန်း-နှိုးဆော်-အပ်သော၊ ပုတ်ခတ်
အပ်သောသူ။ (၃) စောဒနာတတ်သော၊
သူ။ (၁) အတ္တနာ စောဒယတ္တာနံ၊ နိဗ္ဗာန-
မတိဟာရယေ။ ထေရ၊ ၁။ ၃၁၂။ အတ္တနာ
စောဒယတ္တာနန္တိ...အတ္တနာဝ အတ္တာနံ စော-
ဒေန္တော။ ထေရ၊ ၁။ ၂၂၅။ (၂) သုစော-
ဒယန္တန္တိ သုဋ္ဌ၊ စောဒယန္တ။ ဇာ၊ ၁။ ၇၂။ ၁၄၂။
(၃) ဥပေါသထံ ပဝါရဏံ ဝါ သံဃေ ကာတုံ
အဒါနတ္ထာယ အာပတ္တိယာ စောဒယတော
အဓိပ္ပါယော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၃။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊
သစ်။ ၂၄၂။)

စောဒယမာန (တိ) [စုဒ+ဏယ+မာန] (၁)
တောင်းတတ်သောသူ။ (၂) စောဒနာတတ်
သောသူ။ (၁) ဒုတ္တိက္ခတ္တံ စောဒယမာနော
သာရယမာနော တံ စိဝရံ အဘိနိပ္ပာဒေယျ။
ဝိ၊ ၁။ ၃၂၅။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၃။ (-ကင်္ခါ၊ ၁၇၀။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၆၂။ ဝဇီရ၊ ၅၅၂။) (၂) စောဒယ-
မာနေနာ(ဒီ၊ ၁။ ၂၁၁။ အံ၊ ၁။ ၂၅၉)တိ
စောဒေန္တေန။ ဒီ၊ ၁။ ၂၄၆။ အံ၊ ၁။ ၂၅၂။

စောဒယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [စုဒ+ဏယ+တွာ။ တွာ-
အာဂုံ။] စောဒနာ၍၊ မေး၍။ စောဒယိတွာ
သာရယိတွာ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၇၆။

စောဒယိံသု (ကြိ) [စုဒ+ဏယ+ဉံ။ ဉံ-ကို
လှုံသု-ပြု။] တောင်းကုန်ပြီ။ စောဒယတိ (၄)
ကြည့်။

စောဒယိဿန္တိ (ကြိ) [စုဒ+ဏယ+ဿန္တိ။ ဣ-
အာဂုံ။] အပြစ်တင်ကုန်လတ္တံ့။ စောဒယတိ
(၃) ကြည့်။

စောဒယိ (ကြိ) [စုဒ+ဏယ+ဤ] အပြစ်တင်
ပြီ။ စောဒယတိ (၃) ကြည့်။

စောဒယေ (ကြိ) [စုဒ+ဏယ+ယေ။ ယေ-ကို
ပ-ပျူ။] (၁) စောဒနာရာ၏။ (၂) တောင်းရာ
၏။ စောဒယတိ (၂၊ ၄) ကြည့်။

စောဒါပက (ပု) [စုဒ+ဏာပေ+ဏ္ဍ] စောဒနာ-
စေတတ်-စေခိုင်းတတ် - စောဒနာခိုင်း -
သော၊ သူ။ စောဒါပကဿေဝ ဝါစာယ
ဝါစာယ သံဃာဒိသေသော။ ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၇၂။
စောဒါပကဿေဝ ဝါစာယ ဝါစာယ သံဃာ-
ဒိသေသောတိ အာဏတ္တဿ ဝါစာယ ဝါစာယ
စောဒါပကဿ သံဃာဒိသေသော။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၄၉။ (-ကင်္ခါ၊ ၁၃၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၅။)

စောဒါပကဝါရ (ပု) [စောဒါပက+ဝါရ] စော-
ဒနာစေတတ်သော ရဟန်းဖြင့် မှတ်အပ်သော
ဝါရ။ စောဒါပကဝါရေပိ ဝေဒိတဗ္ဗော။
ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၈၂။ (-၁၈၇။)

စောဒါပနာ (တိ) [စုဒ+ဏာပေ+ယ+အာ]
စောဒနာစေခြင်း၊ စောဒနာခိုင်းခြင်း။ သမ္ပု-
ခါ စောဒနာ စောဒါပနာ၊ တဿ တင်္ခဏ-
ဝိဇာနနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၃။

စောဒါပိတ (တိ) [စုဒ+ဏာပေ+တ။ ဣ-အာ-
ဂုံ။] စောဒနာစေအပ်သော၊ စောဒနာအခိုင်း
ခံရသော။ သုတပရိသင်္ကိတံ ဝါ ဒိဋ္ဌာဒိဟိ
စောဒိတေ ဝါ စောဒါပိတေ ဝါ သိသံ တေ
ဝေ။ ဝဇီရ၊ ၁၉၇။

စောဒါပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [စုဒ+ဏာပေ+တိ]
(၁) စောဒနာစေ၏။ စွပ်စွဲ-ပြောဆို-နှိပ်
စက်-ဖျက်ဆီး-စေ၏။ စေခိုင်း၏။ (၂)
တောင်းစေ၏။ (၃) နှိပ်စေ-အပြစ်တင်

စေ-၏။ (၁) အနုဒ္ဓိသေယျာတိ စောဒေ-
တိ ဝါ စောဒါပေတိ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၀၊ ၂၆၀။
စောဒါပေတိတိ အတ္တနာ သမိပေ ဌတော
အညံ ဘိက္ခု အာဏာပေတိ။ ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၇၂။
(-ဝိ၊ ၁။ ၂၅၂-၃၊ ၂၆၂။ ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၈၇။ ဝဇီရ၊
၁၉၇၊ ၂၀၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၀။) စောဒါ-
ပေယျ-ကင်္ခါ၊ ၂၅၄။ (၂) ဥပါသကာဒိဟိ
ပရိယာယေန ဝတော စောဒါပေတိ။ ဝိမတိ၊
၁။ ၃၃၀။ (၃) စောဒနံ ကာရေဿာမိတိ
ဘဂဝတာ အတ္တာနံ စောဒါပေဿာမိ၊ အတ္တာ-
နံ နိဂ္ဂဏှာပေဿာမိတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။
၂၉၀။

စောဒါပေန္တ (တိ) [စုဒ+ဏာပေ+အန္တ] စော-
ဒနာစေတတ်သော၊ စောဒနာ ခိုင်းသော၊
သူ။ ပရေန ဝါ စောဒါပေန္တောပိ ကရေတိ-
ယေဝ။ ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၇၂။ (-၁၇၄။ ကင်္ခါ၊ ၁၃၇။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၁၀။ ဝဇီရ၊ ၁၉၇။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၅၀။)

စောဒါပေယျ (ကာ၊ ကြိ) [စုဒ+ဏာပေ+ယေျ]
စောဒနာစေငြားအံ့၊ စွပ်စွဲ - ပြောဆို - နှိပ်
စက် - ဖျက်ဆီး - စေငြားအံ့။ စောဒါပေတိ
(၁) ကြည့်။

စောဒါပေဿာမိ (ကာ၊ ကြိ) [စုဒ+ဏာပေ+
ဿာမိ] နှိပ်စေလတ်အံ့၊ အပြစ်တင်စေလတ်
အံ့။ စောဒါပေတိ (၃) ကြည့်။

စောဒါယ (ကြိ၊ ဝိ) [စုဒ+ဏယ+တော။ တော-
ချေ။] တောင်း၍။ ဣဏံ စောဒါယ (စော-
ဒယ၊ သျှာ၊ မူက္ခံ) ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၇။ ဣဏံ
စောဒါယာတိ ဘိက္ခာစရိယာယ နေ သံဟရိ-
တော ဝနိယာ ဣဏံ ပယောဇေတော တံ
စောဒေတော။ ဇာ၊ ငွ၊ ၄။ ၁၈၆။

စောဒိတ (တိ) [စုဒ+ဏာ+တ။ ဣ-အာဂုံ။]
(၁) တိုက်တွန်း-နှိုးဆော်-စေခိုင်း-အပ်
သော၊ သူ။ (၂) မောင်းနှင်အပ်သော၊ သူ။

(၃) ဆုံးမအပ်သောသူ။ (၄) စောဒနာ - အပြစ်တင် - မေး - စိစစ် - အပ်သောသူ။
 (၅) တောင်းအပ်သောသူ။ (၁) တိုက်တွန်း - နှိုးဆော် - စေခိုင်း - အပ်သောသူ။ ယောဝေဗုဒ္ဓေန စောဒိတော။ ထေရ။ ၃၆၆။ ဗုဒ္ဓေန စောဒိတောတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန စောဒိတော ဥယျောဇိတော။ ထေရ။ ၁၂။ ၄၉၅။ အပါဠာ ၁။ ၂၇၂။ ကုသလမူလေဟိ စောဒိတော။ အပါဠာ ၆၂။ ကုသလမူလေဟိ စောဒိတောတိ.....စောဒိတော ပေသိတော။ အပါဠာ ၂။ ၇။ ကုသလမူလေန စောဒိတော။ အပါဠာ ၆၂။ စောဒိတော ဘာဝနာယံ နိယောဇိတော။ အပါဠာ ၂။ ၇။ သုက္ကမူလေန စောဒိတော။ အပါဠာ ၅၆၇-၉၂၀၊ ၉၃-၄၁၁၊ ၁၂၁-၃၁၅၊ ၁၇၀၊ ၂၂၄၊ ၃၈၆။ အပါဠာ ၆၇၊ ၈၀၊ ၁၈၂-၄။ ထေရီ။ ၁၂။ သုက္ကမူလေန စောဒိတောတိ.....စောဒိတော သဉ္ဇောဒိတော။ အပါဠာ ၂။ ၂၈။ (-ဒိ၊ ၂။ ၁၁၂၊ ၂၈-၉။ မ၊ ၁။ ၄၁၄။ သုတ္တနိ။ ၄၀၇။ ဝိမာန။ ၂၅။ ပေတ။ ၁၆၀။ ထေရ။ ၃၆၃။ ထေရီ။ ၄၀၂။ အပါဠာ ၃၅၊ ၆၂။ အပါဠာ ၁၂၈။ စရိယာ။ ၃၉၁။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၈။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၆။ နေတ္ထိ။ ၁၂၂။ ဒီ၊ ၁။ ၃၂၃။ ဒီ၊ ၂။ ၃၉၆။ မ၊ ၁။ ၃၂၂။ မ၊ ၁။ ၂၂။ အံ၊ ၁။ ၅၉။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၂။ ၂၄၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၂၇၂။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၄၃။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၆၆။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၃၂၊ ၂၅၁။ ဝိမာန၊ ၁။ ၉၅။ ပေတ၊ ၁။ ၂၉၁၊ ၃၀။ ထေရ။ ၁။ ၇၃။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၂၊ ၄၈၄-၆။ ထေရီ၊ ၁။ ၇၉။ အပါဠာ ၁။ ၂၆၈။ စရိယာ။ ၁။ ၈၈-၉။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၈။ ဇာ၊ ၁။ ၄၀၈။ ဇာ၊ ၁။ ၇၂။ ၂၉၈။ မူလ၊ ၁။ ၁၅၄။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၉၇။)
 (၂) မောင်းနှင်အပ်သောသူ။ ပေဟိတိ ဝုတ္တော ဝိဒ္ဓေါ သမာနော စောဒိတော သာရထိနာ ပစ္ဆတော ပဋိက္ကမတိ။ အံ၊ ၃။ ၃၃-၄-၅-၆။ (၃) ဆုံးမအပ်သောသူ။ စောဒိတာ ဉာတယော မယာ (ထေရ။ ၂၆၅) တိ....

ဉာတယော မယာ ဩဝဒိတာ။ ထေရ။ ၁။ ၄၅၇။ (-မ၊ ၃။ ၂၂၅။ အံ၊ ၁။ ၁၄၁။ ဒီ၊ ၁။ ၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၂။ သီ၊ ၁။ ၁၈၄။)
 (၄) စောဒနာ - အပြစ်တင် - မေး - စိစစ် - အပ်သောသူ။ စောဒိတောပိ အစောဒိတော။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၀။ အယံ တထာရူပံ ပါပံ အကာသိ၊ ဥဒါဟု နာကာသိတိ စောဒိတာ န မယံ ဝေရူပံ ဇာနာမ။ ပေတ၊ ၁။ ၁၄၁။ (-မ၊ ၁။ ၁၃၃။ အံ၊ ၂။ ၁၇၄။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၈။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၂၄။ မ၊ ၁။ ၂၄၆။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၉၀။ မဟာနိ၊ ၁။ ၄၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၅-၈။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၂၈၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂၉၃။ ဒီ၊ ၁။ ၂၅၂။ ၁၁၃၊ ၁၇၀။ သီ၊ ၁။ ၁၈၄။ ၁၂၇။ မ၊ ၁။ ၄၆။ မ၊ ၁။ ၂၄။ မ၊ ၁။ ၃၆၈၊ ၄၁၄။ အံ၊ ၁။ ၄၀။ အံ၊ ၁။ ၂၁၆။ မူလ၊ ၁။ ၁၂၃။ အနု၊ ၁။ ၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၂။) (၅) တောင်းအပ်သောသူ။ ဂီဝါ နော ဒေယျ စောဒိတော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၃၆၆။ စောဒိတောတိ ဝတ္ထုသာမိကေဟိ “ဒေဟိ” တိ ဝုတ္တော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၁။ ၁၆၆။

စောဒိတဝစန (န) [စောဒိတ + ဝစန] စောဒနာ အပ်သောစကား။ ပရေန စောဒိတဝစနေန သပရိဟာရံ သဉ္ဇတ္တရံ။ ဒီ၊ ၁။ ၃၈၀။

စောဒိတဝစနပဋိဟာရက (တိ) [စောဒိတဝစန + ပဋိဟာရက] စောဒနာအပ်သော စကားကို ပယ်ရှားတားမြစ်တတ်သော။ ပရေဟိ စောဒိတဝစနပဋိဟာရကံ သဉ္ဇတ္တရဝစနံ သပ္ပိဋ္ဌိဟိရကန္တိ ဟိ အယမေဝ ဝိသေသော။ သီ၊ ၁။ ၁၆၆။

စောဒိတဟဒယ (တိ) [စောဒိတ + ဟဒယ] တိုက်တွန်း - နှိုးဆော် - အပ်သောစိတ်ရှိသောသူ။ ပုဗ္ဗဝါသနာယ စောဒိတဟဒယော ရဟော ဂတော။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၁၀။ (-သုတ္တနိ၊ ၁။ ၃၇။)

စောဒိယမာန (တိ) [စုဒ+ဏေ+ယ+မာန။
ဣ-အာဂုံ။] (၁) စောဒနာ - အပြစ်တင် -
စွပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-စိစစ် - အပ်သော။
သု။ (၂) တောင်းအပ်သော။ သု။ (၃) တိုက်
တန်း-နှိုးဆော်-စေခိုင်း - အပ်သော။ သု။
(၁) ပါရာဇိကေန စောဒိယမာနော သံဃာ-
ဒိသေသံ အဇ္ဈာပန္နော ပဋိဇာနာတိ။ ဝိ။
၃၂၆။ (- အံ၊ ၂။ ၁၇၂။ အံ၊ ၃။ ၃၄-၅-၆။
အဘိ၊ ဝိ။ ၄၀၂။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၆၊ ၁၇၉။ ကင်္ခါ။
၂၉၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂။ မ၊ ဌ၊
၄။ ၃၀။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၄၆။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀။ ဝဇီရ။
၁၀၃၊ ၁၄၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၇။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊ သစ်။
၂၂၀။ အံ၊ ဌီ၊ ၃။ ၂၀၀-၁။) (၂) ယမ္ပိ ဘိက္ခ-
ဝေ ဒလိဒ္ဓေါ အဿကော အနာဠိကော
စောဒိယမာနော န ဒေတိ။ အံ၊ ၂။ ၃၀၉။
(- ကင်္ခါ။ ၁၁၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂။ ပေတ၊ ဌ၊
၄။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၁၄၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၅၆။ ဇာ၊ ဌ၊
၇။ ၂၃၊ ၂၉၂။) (၃) ပုဗ္ဗေ ကတပုညတယ
စောဒိယမာနဿ ဘဗ္ဗကုလပုတ္တဿ တေ
အဟောသိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၉။ (- ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၉၇။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၉။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၀။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂၇။
ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၃၁။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၂။ ဥဒါန၊ ဌ၊
၈၀-၅၊ ၂၅၅၊ ၂၆၂၊ ၃၄၉၊ ၃၈၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊
၂၀။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၊ ၁၇၆၊ ၁၉၆။ ဝိမာန၊ ဌ၊
၂၃၆၊ ၂၉၆၊ ၃၁၀။ ပေတ၊ ဌ၊ ၆။ ထေရ၊ ဌ၊
၁။ ၅၄၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၁။ အပ၊ ဌ၊ ၁။
၃၄၂။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၆၇။ ဝဇီရ။
၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၉၁။ ဒီ၊ ဌီ၊
၂။ ၁၂။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၂၇။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၅။
မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၇၀။ အံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၉၅။)

စောဒိယမာနဟဒယ (တိ) [စောဒိယမာန +
ဟဒယ] တိုက်တန်း-နှိုးဆော် - အပ်သော
စိတ်ရှိသော။ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏာယ ပီတိယာ
သံဝေဂေန စ စောဒိယမာနဟဒယော....ပက္က-
န္တော။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၇၇။ (- သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။)

စောဒိယာမိ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+သာမိ။ ဣ-
အာဂုံ။] စောဒနာ-မေး - အပြစ်တင် -
စိစစ်-လတ်အံ။ စောဒေတိ (၁) ကြည့်။

စောဒိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [စုဒ+ဏေ+ယ+တေ။
ဤ-အာဂုံ၊ တေ-ကို တိ-ပြု။] စောဒနာ
အပ်၏။ န ဟိ ယံ စောဒိယတိ၊ တဒေဝ
ပရိဟာရာယ ဟောတိ။ မူလ၊ ဌီ၊ ၂။ ၄၉။

စောဒေ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+တိ။ တိ-ကို ဝေ-ပြု။]
စောဒနာ - အပြစ်တင် - စွပ်စွဲ-ပြောဆို-
မေး-စိစစ်-၏။ စောဒေတိ(၁)ကြည့်။

စောဒေတဗ္ဗ (တိ) [စုဒ+ဏေ+တဗ္ဗ] (၁)
စောဒနာ - အပြစ်တင် - စွပ်စွဲ-ပြောဆို-
မေး-စိစစ်-အပ်သော။ သု။ (၂) တောင်း
အပ်သော။ သု။ (၃) စောဒနာသော -
ကာလ-အချိန်အခါ။ (၁) ပဌမံ အဿဇိ-
ပုနဗ္ဗသုကာ ဘိက္ခု။ စောဒေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၁။
၂၇၈။ ဝိ၊ ၄။ ၂၀။ (- ဝိ၊ ၃။ ၁၅၄။ ဝိ၊ ၄။ ၃၊
၁၀-၄-၉၊ ၄၀-၃-၈၊ ၅၃-၉၊ ၆၄၊ ၇၀၊ ၄၃၆-
၇-၈။ ဝိ၊ ၅။ ၂၇၃။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၉။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၇။
အံ၊ ၂။ ၁၇၂-၃။ အံ၊ ၃။ ၃၁၈-၉။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။
ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၅၊ ၂၀၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၉၊ ၁၂၆။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၈၊ ၃၈၄၊ ၄၅၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၁။ သံ၊ ဌ၊
၁။ ၁၉၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၉၊ ၃၂၀။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၂၀။
ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၃၃။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၃၀၅။ သာရတ္ထ၊
၁။ ၇၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၅၊ ၄၁၀။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊
သစ်။ ၂၅၃။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၅၂၉၊ ၅၈၊ ၁၇၅။ ဒီ၊ ဌီ၊
၂။ ၂၆၀။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၃။ ၂၄၆။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၄၊
၂၁၉၊ ၂၇၂။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၅၅၅၊ ၃၆၉။ သံ၊ ဌီ၊ ၁။
၄၁၅၊ ၄၅။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၈၊ ၄၀၉။ အံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၈။
အံ၊ ဌီ၊ ၃။ ၄၉။ မူလ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၊ ၁၅၃။ အနု၊ ဌီ၊ ၁။
၄၅၊ ၇၅။) (၂) ဒွတ္တိက္ခတ္တံ စောဒေတဗ္ဗော၊
သာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၅-၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၆၁။ (- ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၅၊ ၂၅၃-၄၊ ၂၆၁။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။
၈၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၁၊
၄၁၀။) (၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စောဒေတဗ္ဗကာလ (ပု) [စောဒေတဗ္ဗ+ကာလ]
 စောဒနာသော - ကာလ - အချိန်အခါ။
 စုဒ္ဓိတကဿ ကာလောတိ စုဒ္ဓိတကဿ ပုဂ္ဂ-
 လဿ စောဒေတဗ္ဗကာလော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ဉ၊ ၂၄၆။
 အံ၊ဋ္ဌိ၊ဉ၊ ၂၅။

စောဒေတဗ္ဗပုဂ္ဂလ (ပု) [စောဒေတဗ္ဗ + ပုဂ္ဂလ]
 စောဒနာအပ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ပုဂ္ဂလန္တိ စော-
 ဒေတဗ္ဗပုဂ္ဂလံ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ဉ၊ ၂၅။

စောဒေတိ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+တိ] (၁) စော-
 ဒနာ - အပြစ်တင် - စွပ်စွဲ - ပြောဆို - မေး -
 စိစစ် - ၏။ (၂) တောင်း၏။ (၃) တိုက်
 တွန်း - နှိုးဆော် - စေခိုင်း - ပြောဆို - ၏။
 (၄) တရားတွေ၏။ တရားစွဲ၏။ (၅) သင်
 ပေး၏။ ဆုံးမ၏။ (၆) ယှဉ်စေ၏။ အားထုတ်
 စေ၏။ (၇) နှိပ်၏။ အပြစ်တင်၏။ (၈)
 မောင်းနှင်၏။

(၁) စောဒနာ - အပြစ်တင် - စွပ်စွဲ
 - ပြောဆို - မေး - စိစစ် - ၏။ အနုဒ္ဓိ-
 သေယျာတိ စောဒေတိ ဝါ စောဒါပေတိ ဝါ။
 ဝိ၊သ၊ ၂၅၀၊ ၂၆၀။ ဝိ၊ ၂၊ ၁၉၅။ (- ဝိ၊သ၊ ၂၅၉၊
 ၂၆၁။ ဝိ၊ဉ၊ ၂၆၁၊ ၄၄၅-၆-၇-၈။ ဝိ၊ဌ၊ ၁၁၊
 ၂၀၊ ၃၅-၆၊ ၄၆၊ ၅၅-၇၊ ၆၅-၇၊ ၇၆၊ ၂၀၁-၃-၄။
 ဝိ၊၅၊ ၂၈၀-၂-၃-၄။ ဒီ၊သ၊ ၂၁၉။ မ၊သ၊ ၃၂။ မ၊
 ၃၊ ၃၆။ ဝိ၊ဌ၊ ၂၊ ၇၆၊ ၁၇၂-၇၊ ၁၈၀-၆၊ ၂၅၇။
 ဝိ၊ဌ၊ ၄၊ ၁၅၈၊ ၂၀၁-၂-၄။ ကင်္ခါ၊ ၁၃၇၊ ၂၅၄။
 ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၅၆၊ ၃၀၉။ ဒီ၊ဌ၊ ၁၊ ၆၁။ ဒီ၊ဌ၊ ၃၊
 ၁၈၂။ အံ၊ဌ၊ ၂၊ ၂၃၃။ ဝဇိရ၊ ၁၉၆-၇၊ ၂၀၄၊
 ၂၄၉၊ ၅၆၁။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၁၉၇၊ ၃၄၉၊ ၃၅၀-၆၊
 ၄၁၀။ ဝိမတိ၊ ၁၊ ၂၈၄၊ ၂၉၃၊ ၃၃၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊
 ဟောင်း၊ ၅၄။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁၊
 ၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၃၊ ၁၆၇။ သီ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁၊ ၂၂၈။
 မ၊ဋ္ဌိ၊ ၁၊ ၂၁၈၊ ၂၂၇၊ ၃၀၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂၊ ၆၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊
 ၃၊ ၄၆၊ ၁၁၉၊ ၃၃၂၊ ၄၁၀။ သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁၊ ၃၀၆။ သံ၊
 ဋ္ဌိ၊ ၂၊ ၂၇၂၊ ၂၄၂၊ ၃၅၂။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂၊ ၁၃၆။ မူလဋ္ဌိ၊
 ၁၊ ၁၈၃၊ ၂၁၄၆။ မူလဋ္ဌိ၊ ၃၊ ၁၇၈။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁၊ ၈၊

၂၇၊ ၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၃၂၄။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၂၇၊
 ၈၉။) စောဒေ-ဝိ၊ဌ၊ ၄၇၉။ စောဒေန္တိ-ဝိ၊
 ၄၊ ၁၉၉၊ ၂၀၀-၁၊ ၂၃၀-၁၊ ၄၇၀။ မ၊သ၊ ၃၂။ မ၊
 ၃၊ ၃၅-၆။ အံ၊ဉ၊ ၁၆၊ ၃၄-၅-၆။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၄၀၂။
 မဟာနိ၊ ၁၁၇။ ဝိ၊ဌ၊ ၂၊ ၁၇၂။ ဝိ၊ဌ၊ ၄၊ ၃၆။
 အံ၊ဌ၊ ၁၊ ၆၇။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂၊ ၂၈။ ဇာ၊ဌ၊ ၆။
 ၁၀၂။ ဝဇိရ၊ ၁၉၈။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၃၄၉။ ဝိမတိ၊
 ၂၊ ၂၂၂။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁၊ ၁၁၉။ စောဒေသိ-ဝိ၊၅။
 ၂၈၁-၂။ ဝိ၊ဌ၊ ၂၊ ၁၇၅-၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၃၂၇-၈။
 ဝိမတိ၊ ၁၊ ၂၈၆-၇။ ဝိမတိ၊ ၂၊ ၂၉၈။ စောဒေ-
 မိ-ဝိ၊၅။ ၂၈၁-၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၃၂၇-၈။ စော-
 ဒေဟိ-သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၃၅၀။ ဝိမတိ၊ ၁၊ ၂၈၅။
 စောဒေယျ-ဝိ၊ ၂၊ ၂၈၀။ ဝိ၊ဉ၊ ၁၅၄။ မ၊သ၊
 ၃၂။ ကင်္ခါ၊ ၂၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၄၅၉။ ဝဇိရ၊
 ၁၃၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၁၊ ၄၅၊ ၂၄၉။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁၊ ၃၉။ စော-
 ဒေယျ-မ၊သ၊ ၃၂။ အံ၊ ၂၊ ၁၇၄။ အစောဒယိ-
 တိ....စောဒေသိ၊ ပဉ္စံ ပုစ္ဆိတိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဌ၊
 ၅၊ ၁၁၇။ (- ဝိ၊သ၊ ၇၅-၆-၇-၈-၈၄။ ဝိ၊ဌ၊
 ၄၃၈-၉။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၁၊ ၁၉၄။ ထေရ၊ဌ၊ ၂၊
 ၅၀။ ဇာ၊ဌ၊ ၅၊ ၂။ ဝဇိရ၊ ၁၃၈-၉။ စောဒေ-
 သံ- ဝိ၊သ၊ ၇၂၊ ၆-၇၊ ၉၊ ၈၀-၂-၅။ ဝိ၊ဌ၊ ၃၊
 ၁၄၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၄၆၆။ ဝဇိရ၊ ၄၁၆။ သာရတ္ထ၊
 ၂၊ ၉၉။ စောဒေသန္တိ- ဝိ၊ ၂၊ ၁၆၈။ ဝိ၊ဌ၊
 ၁၉၉။ ဝိ၊ဌ၊ ၃၊ ၁၄၈။ ဒီ၊ဌ၊ ၁၊ ၂၅၇။ အံ၊ဌ၊
 ၂၊ ၁၇၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း၊ ၆၁။ စောဒေ-
 သသိ-ဝိ၊ဉ၊ ၂၆၁။ မ၊ဌ၊ ၁၊ ၁၄၉။ အဘိ၊ဌ၊
 ၂၊ ၄၉၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂၊ ၂၉။ စောဒိဿာမိ-
 သံ၊ဌ၊ ၁၊ ၁၀၇။ စောဒေဿာမိ-ဝိ၊ ၂၊ ၁၁၄။
 ဝိ၊ဌ၊ ၂၊ ၂၁၆။ သံ၊ဌ၊ ၁၊ ၁၇၀၊ ၂၆၃-၉။ ဝဇိရ၊
 ၁၉၈။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၃၅၃။ ဝိမတိ၊ ၁၊ ၂၈၉။
 စောဒေဿာမ-ဝိ၊ဌ၊ ၃၊ ၃၆၁။ စောဒေသိ-
 ဝိ၊ ၂၊ ၂၈၁။

(၂) တောင်း၏။ တဿာ သစေ
 စောဒေတိယေဝ န တိဋ္ဌတိ၊ ဆ စောဒနာ
 လဗ္ဘန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂၊ ၂၅၄။ ကင်္ခါ၊ ၁၇၀။ (- ဝိ၊
 ဌ၊ ၃၊ ၁၅၃။ ကင်္ခါ၊ ၂၆၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၆၂။

သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၀။) စောဒေန္တိ— သံ၊ ၁။ ၁၇၂-၃။ အံ၊ ၂။ ၃၀၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၀။ စောဒေသိ— ဇာ၊ ၁။ ၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၄။ စောဒေမိ— ဝဇိရ၊ ၂။ ၄၇။ စောဒေယျာသိ— ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၃။ စောဒေသတိ— ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၃၉။ စောဒေသန္တိ— ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၈၇။

(၃) တိုက်တွန်း - နှိုးဆော် - စေခိုင်း - ပြောဆို - ။ ပြာဟ္မဏံ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ပြာဟ္မဏံ စောဒေတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၈။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၃။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၇။) စောဒေန္တိ— အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၃-၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၄။ မူလဒီ၊ ၂။ ၂၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၅။ စောဒေသိ— ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၉။ ရာဇာ စောဒေသိ သာရထိံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၈။ စောဒေသိတိ အာဏာပေသိ။ ဇာ၊ ၇။ ၁။ ၀၉။ ပဋိလဒ္ဓဂုဏေန စောဒေသိ၊ မဟာနိသံသံ ကတာ ကထေသိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၅။ (- ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇၃။)

(၄) တရားတွေ၏၊ တရားစွဲ၏။ အဘိယုဇ္ဈတိတိ စောဒေတိ၊ အဉ္စ ကရေတိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၇။ (-၁၄၃။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၇။)

(၅) သင်ပေး၏၊ ဆုံးမ၏။ ကေသ္မိဌာနေတိ စတူသု ပါဒေသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ ကေသ္မိဌာနေ ဂမနံ စောဒေန္တိတိ အတ္ထော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၇၃။

(၆) ယှဉ်စေ၏၊ အားထုတ်စေ၏၊ သံဝေဇေယျန္တိ စောဒေယံ၊ သမ္မာပဋိပတ္တိယံ ယောဇေယံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၉။

(၇) နှိပ်၏၊ အပြစ်တင်၏။ စောဒေသိ နရသာရထိ။ ထေရ၊ ၂။ ၂။ စောဒေသိ နရသာရထိတိ...ပုရိသဒမ္မသာရထိ သတ္တာ မံ စောဒေသိ နိဂ္ဂဟိ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။

(၈) မောင်းနှင်၏။ ဟေဋ္ဌာ ဝါ ဂစ္ဆန္တော စောဒေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။ (- ဝဇိရ၊ ၂။ ၅၆။) နာဂေါ ဂန္တံ နာသက္ခိ ရာဇာ ပုနပျုနံ စောဒေသိ— ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၂။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။ ဝဇိရ၊ ၂။ ၅၇။)

စောဒေတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [စုဒ+ဏေ+တုံ] (၁) စောဒနာ - အပြစ်တင် - စွပ်စွဲ - ပြောဆို - မေး - စိစစ် - ခြင်းငှါ။ (၂) တောင်းခြင်းငှါ။ (၁) တဿ ဩကာသံ ကာရာပေတွာ အာပတ္တိယာ စောဒေတုန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂။ ၂၃။ (- ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆၉၊ ၁၇၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၁။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၃၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၈။ ၁။ ၃၀၉။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၇။ ဝဇိရ၊ ၁။ ၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၉၊ ၃၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။ မူလဒီ၊ ၂။ ၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၄။) (၂) အဝုတ္တေပိ စောဒေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၇၀။ (- ၁၇၁။ ဝဇိရ၊ ၂။ ၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၈-၉။)

စောဒေတု (တိ) [စုဒ+ဏေ+တု] စောဒနာ တတ်သောသူ။ န ယထာဓမ္မေ ယထာဝိနယေ ယထာပတ္တိယာ စောဒေတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃။ ၉။ (- ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၁၆။)

စောဒေတုကာမ (တိ) [စောဒေတုံ+ကာမ] (၁) စောဒနာ - အပြစ်တင် - စွပ်စွဲ - ပြောဆို - မေး - စိစစ် - ခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ (၂) တောင်းခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ (၁) ပရံ စောဒေတုကာမေန ကတိ ဓမ္မေ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရော စောဒေတဗ္ဗောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၃၆။ ဝိ၊ ၅။ ၃။ ၂၈၊ ၃၃၀။ (- ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၃၇-၈-၉။ ဝိ၊ ၅။ ၃။ ၂၉၊ ၃၃၀။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၇။ အံ၊ ၂။ ၁၇၂။ အံ၊ ၃။ ၃၁၈-၉။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။) (၂) စောဒေတုကာမော အကတ္တဗ္ဗံ အကာသိ။ ဝဇိရ၊ ၂။ ၄၇။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၂။ ၈၀။

စောဒေတာ (ကြိ၊ဝိ) [စုဒ+ဏေ+တာ] (၁) စောဒနာ-အပြစ်တင်-စုပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-စိစစ်-၍။ (၂) တောင်း၍။ (၃) တိုက်တွန်း-နှိုးဆော်-၍၊ ဆုံးမ၍၊ ထိတ်လန့်ခြင်းကို ဖြစ်စေ၍၊ ထိတ်လန့်စေ၍။ (၄) မောင်းနှင်၍။ (၁) စောဒေတာ သာဓကဗျာ။ ဝိ၊၁။၂၇။ ဝိ၊၄။၃၊၂၇။ (-၇၊၁၊၁၄၊၁၇၊၁၄၀-၂၊၁၅၀-၉၊၆၁၇၀-၃။ ဝိ၊၅။၂၉။ ဝိ၊၆။၂၊၁၆၇၊၁၇၅-၇၊၂၀၇။ ဝိ၊၆။၃၊၁၇၇၊၂၃၄။ ဝိ၊၆။၄၊၁၁၄၊၁၂၆၊၂၀၄၊၂၄၄။ ကင်္ခါ၊၂၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၇။ ဝဇီရ၊၃၅၅။ သာရတ္ထ၊၂။၉၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခ၊၂၇-၆။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၇။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၇။) (၂) စတုက္ခတ္ထံ စောဒေတာ စတုက္ခတ္ထံ ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၃၂၇။ (-၃၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ ကင်္ခါ၊၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၆။ ဝဇီရ၊၁၃၁-၇၊၂၄၇။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၀။ (၃) စောဒေတာ ဒေဝဒုတေဟိ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀)တိ....ဒေဝဒုတေဟိ စောဒေတာ ဩဝဒိတာ၊ သံဝေဂံ ဥပ္ပါဒေတာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၁။ (၄) သေနာဂေါ တေန ရညာ ဝဇီရကုသေန စောဒေတာ ပေသိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။

စောဒေန္တ (တိ) [စုဒ+ဏေ+အန္တ။ ထိ-ဌ်စောဒေန္တ] (၁) စောဒနာ-အပြစ်တင်-စုပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-စိစစ်-စောကြော-သော၊ သူ။ (၂) တောင်းသော၊ သူ။ (၃) တိုက်တွန်း-နှိုးဆော်-စေခိုင်း-သော၊ သူ။ (၄) မောင်းနှင်သော၊ သူ။ (၁) စောဒေန္တဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊၄။၄၇၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂-၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၊၁၂၆၊၁၅၇၊၂၀၁-၂။ ကင်္ခါ၊၁၃၇-၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၁၀၊၄၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉၊၃၁၁၊၃၂၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၆။ ဝဇီရ၊၁၉၇-၇။ သာရတ္ထ၊၂။

၃၄၇၊၃၆၉။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၄၊၂၉၂-၃။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊ဟောင်း။၄၄-၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခ။၂၄၃-၄။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခ၊၁။၃၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၇၇။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၇၃။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၉။) စောဒေန္တိယာ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿ။ ဝိ၊၄။၄၇၀။ (၂) ဝေယျာဝတတိယံ စောဒေန္တော တံ စိဝရံ ယဒိ နိပ္ပါဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ (၃) အထ နံ ဝတ္တပဋိပတ္တိယံ စောဒေန္တော “ဣဿံ တွ”န္တိ အာဒိမာဟ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၇။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၇၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၁၃။ မူလ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၇။) တဿ ဟိတာနုကမ္ပိနိ ဒေဝတာ တံ စောဒေန္တိ။ ထေရ၊၁။၃၉၉။ (၄) ယတ္ထ သတိပါစနေန တေ ဝိရိယဓရဓောရယံ စောဒေန္တော ဂန္ဓာ မာဒိသော ကဿကော.... ဟုတွာ န သောစတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။

စောဒေန္တိ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+အန္တိ] (၁) စောဒနာ-အပြစ်တင်-စုပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-စိစစ်-ကုန်၏။ (၂) တောင်းကုန်၏။ (၃) တိုက်တွန်း-နှိုးဆော်-စေခိုင်း-ပြောဆို-ကုန်၏။ (၄) သင်ပေးကုန်၏၊ ဆုံးမကုန်၏။ စောဒေတိ (၁၊၂၊၃၊၅) တို့ကြည့်။

စောဒေန္တိ (ထိ) [စောဒေန္တ+တ္ထိ] (၁) စောဒနာ-အပြစ်တင်-စုပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-စိစစ်-တတ်သော မိန်းမ။ (၂) တိုက်တွန်း-နှိုးဆော်-စေခိုင်း-တတ်သော မိန်းမ။ စောဒေန္တိ (၁၊၃) တို့ကြည့်။

စောဒေမိ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+မိ] (၁) စောဒနာ-အပြစ်တင်-စုပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-စိစစ်-၏။ (၂) တောင်း၏။ စောဒေတိ (၁၊၂) တို့ကြည့်။

စောဒေယျံ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+ယျံ] ယှဉ်စေအံ၊ အားထုတ်စေအံ။ စောဒေတိ (၆) ကြည့်။

စောဒေယျ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+ယျ] စောဒ-
နာ-အပြစ်တင်-စွပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-စိ
စစ်-ရာ၏။ စောဒေတိ (၁) ကြည့်။

စောဒေယျာသိ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+ယျာသိ] စောဒ-
နာ-အပြစ်တင်-စွပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-စိ
စစ်-ရာ၏။ စောဒေတိ (၂) ကြည့်။

စောဒေယျံ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+ယျံ] စောဒ-
နာ-အပြစ်တင်-စွပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-
စိစစ်-ကုန်ရာ၏။ စောဒေတိ (၁) ကြည့်။

စောဒေသိ^၁ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+သိ] (၁) စော-
ဒနာ-အပြစ်တင်-စွပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-
စိစစ်-၏။ (၂) တောင်း၏။ (၃)
တိုက်တွန်း-နှိုးဆော်-စေခိုင်း-ပြော
၏။ စောဒေတိ(၁၊၂၊၃) တို့ကြည့်။

စောဒေသိ^၂ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+သိ] သ-
အာဂုံ။ (၁) စောဒနာ-အပြစ်တင်-စွပ်
စွဲ-ပြောဆို-မေး-စိစစ်-ပြီ။ (၂) တိုက်
တွန်း-နှိုးဆော်-စေခိုင်း-ပြောဆို-ပြီ။
(၃) နှိပ်ပြီ။ အပြစ်တင်ပြီ။ (၄) မောင်း
နှင်ပြီ။ စောဒေတိ(၁၊၂၊၃၊၄)တို့ကြည့်။

စောဒေသုံ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+သုံ] သ-အာဂုံ။
စောဒနာ-အပြစ်တင်-စွပ်စွဲ-ပြောဆို-
မေး-စိစစ်-ကုန်ပြီ။ စောဒေတိ(၁)ကြည့်။

စောဒေသံ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+သံ] စောဒနာ-
အပြစ်တင်-စွပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-စိစစ်-
လတ်အံ့။ စောဒေတိ(၁)ကြည့်။

စောဒေသတိ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+သတိ] စောဒ-
နာ-အပြစ်တင်-စွပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-စိ
စစ်-ရာ၏။ စောဒေတိ(၂)ကြည့်။

စောဒေသန္တိ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+သန္တိ] (၁)စော
ဒနာ-အပြစ်တင်-စွပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-
စိစစ်-ကုန်လတ္တံ့။ (၂)တောင်းကုန်လတ္တံ့။
စောဒေတိ(၁၊၂) တို့ကြည့်။

စောဒေသသိ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+သသိ] စော-
ဒနာ-အပြစ်တင်-စွပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-
စိစစ်-လတ္တံ့။ စောဒေတိ(၁)ကြည့်။

စောဒေဿာမ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+ဿာမ] စော
ဒနာ-အပြစ်တင်-စွပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-
စိစစ်-ကုန်လတ်အံ့။ စောဒေတိ(၁)ကြည့်။

စောဒေဿာမိ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+ဿာမိ] စော-
ဒနာ-အပြစ်တင်-စွပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-
စိစစ်-လတ်အံ့။ စောဒေတိ(၁)ကြည့်။

စောဒေဟိ (ကြိ) [စုဒ+ဏေ+ဟိ] စောဒနာ-
အပြစ်တင်-စွပ်စွဲ-ပြောဆို-မေး-စိစစ်-
လော့။ စောဒေတိ(၁)ကြည့်။

စောဒ္ဒသ (တိ) [စတု+ဒသ။ တု-ကိုချေ စ-ကို
စောပြု။] တဆယ့်လေး၊ ၁၄-ခု၊ ၁၄-ပါး၊
၁၄-ယောက်။ စုဒ္ဒသ၊ စောဒ္ဒသ၊ စတုဒ္ဒသ။
ကစည်း။ ၃၉၀။ ၈၂၆။ နီတိ၊ သုတ္တံ၊ ၈၂၆။
မောဂါ၊ ၃။ ၁၀၀။

စောပန^၁(န) [စုပ+ယု] (၁) လှုပ်ခြင်း၊ လှုပ်ရှား
ခြင်း။ (လှုပ်ခြင်း၊ လှုပ်ရှားခြင်း ဟူသည်
ကာယဝိညတ်၊ ဝစီညတ်တည်း။ ကာယဝိညတ်၊
ဝစီဝိညတ်ဟူသည် အလိုကို သိစေခြင်း၊ အလိုကို
ထင်စွာ ပြခြင်းပင်ဖြစ်သည်။) (တိ) (၂) လှုပ်
သော (ကိုယ်၊ နှုတ်)။ (၁) ကာယဒွါရေ စော-
ပနဝသေန ပဝတ္တာနံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၆။ စောပနဝသေနာတိ ကာယဝိညတ္တိသင်္ခါ-
တစောပနဝသေန။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၅။ စောပန-
ဝသေနာတိဝိညတ္တိသံစောပနဝသေန၊ ကာယ-
ဝိညတ္တိယာ သမုဋ္ဌာပနဝသေနာတိ အတ္ထော။
သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။ 'ကာယေန သံဝရော သာဓူတိ
အာဒိသု အာဂတော စောပနသင်္ခါတော
ကာယောဝ ဝိညတ္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၀။
ဘာဝဿ ဂမနံ ပကာသနံ စောပနံ။ မူလဋီ၊
၁။ ၁၅၁။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇။
သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၂-၉၊ ၁၄၈၊
၃၆၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၃၇၃။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၀-၃-၄။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉၄။
အနုဋီ၊ ၁။ ၈၈၊ ၉၁။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၈။) (၂) စော-
ပနကာယ-ကြည့်။

စောပန^၂ (န) [စုပ + ဇာ + ယု] လှုပ် - လှုပ်ရှား -
စေခြင်း။ လှုပ်ခိုင်းခြင်း။ ဝေမေဝ ပဌမပါရာ-
ဇိကေပိ စောပနေ သတိ ဝေ အာပဇ္ဇတိ။
ဝဇီရ။ ၃၅၄။ ကင်္ခါဒ္ဓိ။ ဟောင်း။ ၁၁၀။

စောပနကာယ (ပု) [စောပန + ကာယ] လှုပ်ရှား
သောကိုယ်၊ ကာယဝိညာတ်။ “ရက္ခိတေနော
ကာယေနာ” တိ ဧတ္ထ စောပနကာယော၊ ကာ-
ယဝိညာတ္တိတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၄၀။ (-ဓမ္မ၊
၄။ ၂။ ၃၅၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၇။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၆၉။)

စောပနကာယအသံဝရ (ပု) [စောပနကာယ +
အသံဝရ] လှုပ်ရှားသော ကိုယ်၌ (ဖြစ်သော)
မစောင့်စည်း - မပိတ်ဆို့ခြင်း။ စောပနကာ-
ယအသံဝရော၊ ဝါစာအသံဝရော။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၁၃၇။ (-၁၃၉။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၉၇။ မူလ၊ ၄။
၁။ ၈၀-၃။ နေတ္ထိဝိ၊ ၂၄၇။)

စောပနကာယအသံဝရဒွါရ (န) [စောပနကာ-
ယအသံဝရ + ဒွါရ] လှုပ်ရှားသော ကိုယ်
ဟုဆိုအပ်သော - မစောင့်စည်း - မပိတ်ဆို့ -
ခြင်း၏ ဖြစ်ရာဒွါရ။ စောပနကာယအသံဝ-
ရဒွါရဝသေန ဥပ္ပန္နော အကုသလံ ကာယ-
ကမ္မမေဝ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇။ မူလ၊ ၄။
၁။ ၈၃။ (-၇၉၊ ၈၀-၂။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၈၇-၈။)

စောပနကာယဘာဝ (ပု) [စောပနာ + ကာ-
ယ + ဘာဝ] လှုပ်ရှားစေတတ်သော ကိုယ်၏
အဖြစ်။ စောပနကာယဘာဝတော ကာ-
ယော စ သော အဓိပ္ပါယ်ဝိညာပနတော ဝိ-
ညတ္တိစာတိ ကာယဝိညတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၈၈။

စောပနကာယဝါစာအသံဝရဒွါရ (န) [စောပန-
ကာယဝါစာအသံဝရ + ဒွါရ] လှုပ်ရှားသော
ကိုယ် ၌ ဟုဆိုအပ်သော - မစောင့်စည်း - မ
ပိတ်ဆို့ - ခြင်း၏ ဖြစ်ရာဒွါရ။ စောပနကာယ-
ဝါစာအသံဝရဒွါရဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၁၄၇။

စောပနကာယဝိပ္ပါရ (ပု) [စောပနကာယ +
ဝိပ္ပါရ] လှုပ်ရှားသော ကိုယ်၏ ပြန့်နှံ့ခြင်း။
စောပနကာယဝိပ္ပါရတော တထာ သာဒိယ-
နတော စ ကရောတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၈၂။

စောပနကာယသံဝရဒွါရ (န) [စောပနကာယ-
သံဝရ + ဒွါရ] လှုပ်ရှားသော ကိုယ်ဟု ဆိုအပ်
သော - စောင့်စည်း - ပိတ်ဆို့ခြင်း၏ ဖြစ်ရာ
ဒွါရ။ စောပနကာယသံဝရဒွါရဝသေန ဥပ္ပ-
န္နော ကုသလံ ကာယကမ္မမေဝ ဟောတိ။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇။

စောပနကိရိယာ (ထိ) [စောပန + ကိရိယာ]
(၁) လှုပ်ရှားခြင်းဟူသော အမူအရာ၊
ကာယဝိညာတ်၊ ဝစီဝိညာတ်၊ (၂) ရူပကာယ၏ -
ခိုင်မာ - လှုပ်ရှား - ခြင်းဟူသော အမူအရာ၊
ဥပါဒိန္နက ဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်ကို ထိခိုက်
ခြင်းဟူသော အမူအရာ။ (၁၊ ၂) ကာယဝါ-
စာဟိ စောပနကိရိယံ မနသာ စ အဘိဇ္ဈာဒိ-
ကိရိယံ ကရောတိ။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ (၁)
စောပနကိရိယန္တိ ဝိညတ္တိဒွယံ အာဟ။ (၂)
စောပနကိရိယန္တိ ရူပကာယဿ ထမ္ဘနစလန-
ကိရိယံ ဥပါဒိန္နကဿနနကိရိယဉ္စ။ အနု၊ ၄။
၁။ ၈၄။

စောပနကိရိယာနိဿယဘူတ (တိ) [စောပန-
ကိရိယာ + နိဿယဘူတ] လှုပ်ရှားခြင်းဟူ
သော အမူအရာ၏ မှီရာဖြစ်သော။ တထာ
စောပနကိရိယာ နိဿယဘူတာ ကာယဝါစာ
... ဒွါရနိ။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ (- အနု၊ ၄။ ၁။ ၈၄။)

စောပနဒွယရဟိတ (တိ) [စောပန + ဒွယ + ရဟိ-
တ] လှုပ်ရှားခြင်း ၂-ပါးမှ ကင်းသော၊ ကာ-
ယဝိညာတ်၊ ဝစီဝိညာတ် ၂-ပါးမှ ကင်းသော။
စောပနဒွယရဟိတဿ မနောပဗန္ဓဿ။ မူလ-
၊ ၄။ ၁။ ၈၅။

စောပနဒွါရ (န) [စောပန + ဒွါရ] လှုပ်ရှားတတ်
သော ကိုယ်ဟူသော ဒွါရ၊ ကာယဒွါရ။

စောပနဒွါရေပိ တံဝတ္ထုကာ ပါဏာတိပါတ-
အဒိန္နာဒါနကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ။ ဓမ္မဌ၊
၂။၃၅၉။

စောပနပုတ္တ (တိ) [စောပန+ပုတ္တ] လှုပ်ရှား
ခြင်းသို့ရောက်သော။ ကာယဒွါရေ ဂဟဏာ-
ဒိဝသေန စောပနပုတ္တာ ဒွါဒသ အကုသလ-
စေတနာ။ မဌ၊၃။၇၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၈။ (-
အဘိ၊ဌ၊၁။၁၄၈။ မဌ၊၃။၃၄၄။ မူလဋီ၊၁။
၈၃-၄။ အနုဋီ၊၁။၈၅-၈၆။)

စောပနပတ္တိ (ထိ) [စောပန+ပတ္တိ] လှုပ်ရှား
ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ကာယဝစီဒွါရေသု ဒိဋ္ဌိ-
ယာ စောပနပတ္တိမတ္တမေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈၁။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၉။ (-မူလဋီ၊၁။၈၄။)

စောပနဝါစာ (ထိ) [စောပန+ဝါစာ] လှုပ်ရှား
တတ်သောနှုတ်၊ ဝစီဝိညတ် ဝစီဒွါရ။ သာဓု-
ဝါစာယာတိ ဧတ္ထာပိ စောပနဝါစာပိ ဝါစာ။
ဓမ္မဌ၊၂။၃၅၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၅။ အံ၊ဋီ၊
၂။၂၀၈။)

စောပနဝါစာဘာဝ (ပု) [စောပနဝါစာ +
ဘာဝ] လှုပ်ရှားတတ်သော နှုတ်၏အဖြစ်။
စောပနဝါစာဘာဝတော၊ အဓိပ္ပါယ်ဝိညာ-
ပနတော စ ဝစီ စ သာ ဝိညတ္တိ စာတိ
ဝစီဝိညတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၈။

စောပနာဘိဇ္ဈာဒိကိရိယာ (ထိ) [စောပန +
အဘိဇ္ဈာဒိ+ကိရိယာ] လှုပ်ရှားခြင်းဟူသော
အမူအရာ သူတပါးစည်းစိမ်ကိုရှေးရှုတပ်သော
အားဖြင့် ကြံခြင်းအစရှိသော အမူအရာ။
စောပနာဘိဇ္ဈာဒိကိရိယံ ကရေန္တိ။ မူလဋီ၊
၁။၇၇။ အနုဋီ၊၁။၈၄။

စောပနာဘိဇ္ဈာဒိကိရိယာနိဗ္ဗတ္တိဒွါရ (န) [စော-
ပနာဘိဇ္ဈာဒိကိရိယာ+နိဗ္ဗတ္တိဒွါရ] လှုပ်ရှား
ခြင်းဟူသော အမူအရာ၊ အဘိဇ္ဈာအစရှိသော
အမူအရာ ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း၊ ဖြစ်ရာဒွါရ။
ဧတေန စောပနာဘိဇ္ဈာဒိကိရိယာနိဗ္ဗတ္တိဒွါ-

ရေန စောပနာနိဗ္ဗတ္တိယေဝ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊
၁။၈၄။

စောပယမာန (တိ) [စုပ+ဏယ+မာန] လှုပ်
ရှားစေတတ်သော။ သူ။ ဘိက္ခု ပန စောပယ-
မာနောဝ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇီရ၊၃၅၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊
ဟောင်း။၁၁၀။

စောပေတိ (ကာ၊ကြိ) [စုပ+ဏေ+တိ] လှုပ်
ရှားစေ၏။ နေဝ ပုရိမေ ပါဒေ စောပေတိ။
မ၊၃။၁၇၃။

စောပေန္တ (တိ) [စုပ+ဏေ+အန္တ] လှုပ်ရှား
စေတတ်သော။ သူ။ ကာယင်္ဂံ စောပေန္တော
ဟတ္ထဂါဟာဒိနိ ကရေတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၃၆။

စောပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [စုပ+ဏေ+တွာ] လှုပ်
ရှားစေ၍။ ကာယင်္ဂံ စောပေတွာ....ကရေ-
န္တဿ ကမ္ပ မနောကမ္ပ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊
၁။၁၃၇။

စောရ (ပု) [စုရ+ဏ။ စုရ ထေယျ၊ ဣော၊
စုရာ ထေယျသီလမသေတိ ဝါ စောရော၊
ဣော။ ဓာန်၊ဋီ၊၅၂၂။ ထိ-၌ စောရိ] ခိုး
တတ်သော သူ၊ခိုးသူ၊သူခိုး။ (သူခိုးသည်
လောကီ သူခိုး၊ သာသနာသူခိုးအားဖြင့်
၂-မျိုး ပြားသည်။ လောက၌ အိမ်၏အတွင်း
အပ နှစ်ဝသော အစပ်တို့ကို ဖောက်ခြင်း၊
အကြွင်းအကျန် မရှိအောင် ပစ္စည်းအားလုံး
သိမ်းကျုံးယူငင်ခြင်း၊ တအိမ်၌ ခိုးယူခြင်း၊
လမ်းခရီး၌တည်နေခြင်းစသည်တို့ဖြင့်သူတပါး
တို့၏ဥစ္စာကို လုယက်တတ်သော သူတို့ကို
သူခိုးဟု ခေါ်ဆိုကြကုန်၏။ လောကီသူခိုးတို့
သည် လောကအသုံးအဆောင် ဖြစ်သော
ဥစ္စာ၊ စပါးစသည်တို့ကို ခိုးယူတတ်ကုန်၏။
သုတ္တန်၊ဌ၊၁။၁၆၄-၅။ သူတပါးဥစ္စာကို ခိုးယူ
တတ်သောကြောင့်သူခိုး ခေါ်သည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၆၆။ အိမ်၌ဥစ္စာ၊ စပါးစသည်တို့ကို
ဖျက်ဆီးတတ်သောကြောင့် သူခိုးခေါ်သည်။

ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၇။ ကုသလကမ္မပထတရား ၁၀-
 ပါး၌ မတည်သူသည် သူခိုးမည်၏။ ဇာ၊၂။
 ၁၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၁၄။ သူတပါးတို့ စကား
 ကြောင့်ခိုးသူဖြစ်သည်မဟုတ်၊ ခိုးသူမဖြစ်နိုင်၊
 အလုပ်(ခိုးမှု)ကြောင့် သူခိုးဖြစ်ရ၏။ သုတ္တနိ။
 ၃၇၇။ ထေရ၊၂၉၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။
 ကမ္ဘာဦးတည်စမှ တရွေ့ ရွေ့ ဆုတ်ယုတ်ကာ
 လူတို့အသက် ရှစ်သောင်း အချိန်အခါတွင်
 ခိုးမှုပေါ်လာခဲ့သည်။ဒီ၊၃။၅၆။ ရွာကိုလုယက်
 ဖျက်ဆီးတတ်သော သူခိုး၊လမ်းခရီး၌လုယက်
 ဖျက်ဆီးတတ်သောသူခိုး၊ သူတပါးမယားကို
 ခိုးယူတတ်သောသူခိုး (မယားခိုး) အားဖြင့်
 ၃-မျိုးပြားသည်။ သံ၊၁။၃၉၅။ သရက်သီး
 သူခိုး၊ သပြေသီးသူခိုး၊ တောင်ပိန္နဲသီးသူခိုး၊
 အိမ်ပိန္နဲသီးသူခိုး၊ ထန်းသီးသူခိုး၊ ကြံသူခိုး၊
 တည်သီးသူခိုး အားဖြင့် ၇-မျိုးပြားသည်။
 (ဤသို့စသည် ခိုးအပ်သောပစ္စည်းကို အစွဲ
 ပြု၍ သူခိုးပေါင်း များစွာပြားသင့်သည်။)
 ဝိ၊၁။၇၆-၇။ သူခိုးတို့သည် ဥစ္စာကို အမြဲ
 တောင့်တ လိုချင်ကြကုန်၏။ ဥစ္စာအတွက်
 အသက်ကိုပင် စွန့်နိုင်ကြကုန်၏။ အသက်ထက်
 ဥစ္စာကိုတန်ဖိုးထားကြကုန်၏။ ဇာ၊၂။၁၅၉။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၅။ လမ်းခရီး၌ လုယက်ဖျက်ဆီး
 တတ်သော သူခိုးတို့သည် ရဟန်းသံဃာကို
 ပင် ချမ်းသာစွာ နေထိုင်ခွင့် မပေးကြကုန်။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၇။ သူခိုးတို့သည် ရဟန်း
 သံဃာကိုလည်း မငဲ့ညှာကြကုန်၊ ဥစ္စာရှင်
 မြင်က ရဟန်းအနီးပစ်ထား၍ ရဟန်းကို
 သူခိုးဟု ထင်ယောင်ထင်မှား ဖြစ်အောင်
 ပြုတတ်ကြကုန်၏။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ဋီ၊၁။၁၀၁။ သူခိုးကို မိတ်ဟောင်း၊ ဆွေ
 ဟောင်း သဘောထား၍ အကျွမ်းမဝင်ရာ၊
 သူခိုးတို့မည်သည် စိုးစဉ်း မျက်နှာသိကို သတ်
 တတ်ကြကုန်၏။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၆။ စကြာ
 မင်းအုပ်ချုပ်သော နိုင်ငံ၌သူခိုးမရှိ။ မိလိန္ဒ။
 ၃၇၅။

(၁) ရွာကို မီးရှို့ခြင်း၊ (၂) ဥစ္စာကို
 ယူ၍ လူအများကို မြို့ရွာမှ ထွက်ခွါအောင်
 ပြုလုပ်ခြင်း၊ (၃) ကိုယ်ထိလက်ရောက်ကျူး
 လွန်ခြင်း၊ (၄) ကိုယ်ထိလက်ရောက် ကျူး
 လွန်၍ အချို့ကို ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ်ခြင်း အချို့
 ကို ပွဲချင်းပြီး သေဆုံးအောင် သတ်ခြင်း၊
 (၅) အချို့ဖမ်းယူ၍ အစေခံပြုခြင်း—ဤ
 ၅-မျိုးတို့ကို သူခိုးတို့သည် မြို့ရွာကိုတိုက်ခိုက်
 လုယက်သောအခါ ပြုလုပ်တတ်ကြကုန်၏။
 ထို့ကြောင့် ထို၅-မျိုးကို သူခိုးအလုပ် ၅-မျိုး
 သူခိုးကိစ္စ ၅-မျိုးဟု ဆိုသည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။
 သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၇။

သူခိုးတို့သည် (၁) သူတပါး ဥစ္စာ
 ပစ္စည်းကို ခိုးယူလိုကြကုန်၏။ (၂) တော
 ၌ ကျက်စားလှည့်လည်ခိုမှီ ပုန်းအောင်းတတ်
 ကုန်၏။ (၃) လက်နက်ကို အားကိုးတတ်ကြ
 ကုန်၏။ (၄) သူခိုးတို့၏စိတ်သည် အမိုက်
 မှောင်ကို လိုလားကြကုန်၏။ (၅) ဥစ္စာရှင်တို့
 မမြင်သောအခါ အပြီးအဆုံးရောက်မြဲ ဖြစ်
 သည်။ ဤကား သူခိုးအင်္ဂါ ၅-ပါးဖြစ်သည်။
 (၁) ယူလိုစိတ်စော၊ (၂) တော၌ကျင်လည်၊
 (၃) လိုသည်လက်နက်၊ (၄) စွဲမက်မိုက်
 မှောင်၊ (၅) မမြင်ရှောင်လွှဲ၊ ပြီးဆုံးမြဲသည်။
 လက်ရဲစောရအင်ငါးတည်း။ အံ၊၂။၃၁၉။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၇။ တိုင်းပြည်အုပ်
 ချုပ်မင်းလုပ်သူတို့ စည်းဝေးတိုင်ပင်မှု မပြု
 ကြ၍၊ သတင်းစကားမကြားရ၊ မေ့လျော့ကြ
 သောအခါ သူခိုးတို့သည် ရွာ၊ နိဂုံး၊ မြို့ပြ
 စသည်တို့ကို တိုက်ခိုက်လုယက် ရိုက်နှက် ပုတ်
 ခတ်ကြ၊ ဖျက်ဆီးကြကုန်၏။ သူခိုးတို့ထကြွ
 သောင်းကျန်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ဆူပွက်သော
 အခါ မင်းတို့အား ဆုတ်ယုတ်မှုဖြစ်ရ၏။ ဒီ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။

သူခိုးတို့သည် (၁) အသင်းအပင်း၊
 (၂) အခြွေအရံ၊ (၃) ဥစ္စာ၊ (၄)
 နေရာဌာန၊ (၅) သွားလာစရာယာဉ်ဟူ

သော ခိုးသူအင်အား ၅-မျိုးနှင့် ပြည့်စုံ၍ အားကောင်းသောအခါ မင်းကိုပင် အံ့တုဗလ ယှဉ်ပြိုင်ကြကုန်၏။ ထိုအခါမင်း၏ပြုလုပ်ဖွယ် ဖြစ်သော တိုင်းခမ်းလှည့်လည်၍ မြို့တွင်းသို့ ပြန်ဝင်ခြင်းကိစ္စ၊ ခိုးသူကို နှိပ်နင်းခြင်းငှါ မြို့ပြင်သို့ ထွက်ခြင်းကိစ္စ၊ မြို့၏အစွန်အဖျား အနားဖြစ်သော ကျေးရွာဇနပုဒ်၌ ရွာတည်၊ တံတားခင်း၊ ရေတွင်း၊ ရေကန်တူးရန်ကိစ္စ၊ ဇရပ် ဆောက်သွားရောက်ရန် ကိစ္စစသည် တို့ကိုစိတ်အေးသက်သာ လွတ်လပ်စွာဆောင် ရွက်ခွင့်မရ၊ မြို့တွင်းမြို့လယ်ရောင်းဝယ်ဖောက် ကားသူတို့လည်း မြို့မှအပြင် ဥယျာဉ်စိုက်ပျိုး မှုကိစ္စ၊ လယ်လုပ်ကုန်သွယ်ရောင်းဝယ်ဖောက် ကားမှုကိစ္စစသည်တို့ကို စိတ်အေးသက်သာ လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်ခွင့်မရကြ။ အံ၊ ၁။ ၆၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၄။ အချက် ၃-ချက်နှင့်ပြည့် စုံသော သူခိုးသည် ကြီးကျယ်သော သူခိုး မည်၏။ အိမ်၏အတွင်းအပ နှစ်ဝသောအစပ် ကို ဖောက်ခွဲတတ်၏။ အကြွင်းအကျန်မရှိ အောင် လုယက်ဖျက်ဆီးတတ်၏။ တအိမ်ကို သာဝိုင်း၍ လုယက် ဖျက်ဆီးခြင်းကိုလည်းပြု တတ်၏။ လမ်းခရီး၌တည်နေတတ်၏။ အချက် ၃-ချက်ကား (၁) အသွားခက်သော “ရေ လယ်ကျွန်း၊ တောင်ကြား၊ ချောက်ကြား” စသော မညီညွတ်သော အရပ်ကိုမှီနေခြင်း၊ (၂) မြက်တော သစ်တော၊ အပင်ချင်းဆက် အခက်ချင်းယှက်သောတော၊ တောအုပ်ကြီး စသော အရပ်ကိုမှီနေခြင်း၊ (၃) “တစုံတ ယောက်က ငါ့ကို တစုံတခုပြောလျှင် မင်း၊ အမတ်တို့က ငါ့အပြစ်ကိုဖုံး၍ ငါ့အကျိုးကို ကာကွယ်ပြောဆိုကြလိမ့်မည်” ဟူသော ရည် ရွယ်ချက်ဖြင့် မင်း၊ အမတ်တို့ကို အမှီပြုခြင်း တို့ ဖြစ်သည်။ သူမျှော်မှန်းသည့်အတိုင်း သူ မှာ အရေးကြုံလာသောအခါ မင်း၊ အမတ် တို့က သူ့အပြစ်ကိုဖုံးကွယ်၍ သူ့အကျိုးကို ကာကွယ်ပြောဆိုကြလေသည်။ အံ၊ ၁။ ၁၅၂။

အချက် ၅-ချက်နှင့်ပြည့်စုံသော သူခိုးသည် ကြီးကျယ်သောသူခိုးမည်၏။ အချက် ၅-ချက် တွင် (၁၊ ၂၊ ၃) တို့ပြီ။ (၄) “တစုံတယောက် က ငါ့ကို ပြောဆိုအံ့၊ ထိုသူ့ကို ဥစ္စာဖြင့် ပိတ်ဆို့အံ့” ဟုကြံ၍ ပစ္စည်းဥစ္စာကိုပေးကမ်း ခြင်း၊ (၅) “လျှိုဝှက်တိုင်ပင်မှု မပေါက်ကြား စေခြင်းငှါ” တယောက်ထည်းသွားလာ၊ ခိုး ဝှက်လုယူခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ အံ၊ ၂။ ၁၁၃။ ခိုး သူတို့၏အားကား လက်နက်ဖြစ်သည်။ အံ၊ ၃။ ၅၈။ ခိုးသူတို့သည် (မိန်းမများ၍ယောက်ျား နည်းသော အိမ်တို့ကိုပင်) အိုးထည်း၌ မီး ထွန်း၍ထိမ်းရောင်ဖြင့် သူတပါးဥစ္စာကို ရှာ ရှာဖွေဖွေ ခိုးတတ်ကုန်၏။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄၆။ အံ၊ ၃။ ၁၀၅။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၂၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၈။ လိမ်မာ သောသူခိုးတို့၏ ကျင့်ဝတ်သည် (၁) ပုဆိုး နှစ်ထည်ရှိက တထည်ကိုသာယူခြင်း၊ (၂) တထည်သာရှိကမိမိမှာ ပါလာသောမကောင်း သောအထည်ဖြင့် လဲလှယ်၍ ယူခြင်း (၃) ထမင်းထုပ်၊ ဆံစသည်တို့၌ တဝက်မျှသာယူ ခြင်း၊ (အကုန်မယူခြင်း) တို့ ဖြစ်သည်။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၃။ သူခိုးသည် ချီးမြှောက်သင့်၊ နှိမ့်ချသင့်သော ပုဂ္ဂိုလ် ၂-ယောက်တို့တွင် နှိမ့်ချ သင့်သောပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။ (၁) ဆဲရေး၊ ငေါက်ငန်း၊ ကြိမ်းမောင်း ထိုက် သော သူခိုးကို ဆဲရေး၊ ငေါက် ငန်း၊ ကြိမ်းမောင်းခြင်း၊ (၂) ဒဏ်တပ်ထိုက် သောသူခိုးကို ဒဏ်တပ်ခြင်း၊ (၃) နှင်ထုတ် ထိုက်သောသူခိုးကို နှင်ထုတ်ခြင်း၊ (၄) တုတ် နှောင်၊ လက်ထိတ်ခတ်သင့်သောသူခိုးကိုတုတ် နှောင်၊ လက်ထိတ်ခတ်ခြင်း၊ (၅) သတ် ထိုက်သောသူခိုးကို သတ်ခြင်း၊ ၅-မျိုးဖြင့် သူခိုးကို နှိမ်ရာ၏။ မိလိန္ဒ။ ၁၈၄။ (၁) မိမိကို ပူပန်စေတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ (၂) သူတပါးကို ပူပန်စေတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ (၃) မိမိသူတပါး ၂-ဦးသားကို ပူပန်စေတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ (၄) မိမိသူတပါး ၂-ဦးသားကို မပူပန်စေတတ်

သောပုဂ္ဂိုလ် ၄-မျိုးတို့တွင် သူခိုးသည် သူ
 တပါးကိုပူပန်စေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။
 အံ၊ ၁။ ၅၂၈။ အဘိ၊ ပ။ ၁၆၄။ (၁) အနိုင်
 အထက် ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်တတ်သောကြောင့်
 သူခိုးကို မိတ်ဟောင်း ဆွေဟောင်းအနေဖြင့်
 အကျွမ်းမဝင်သင့်၊ (၂) ကင်းမြီးကောက်
 စသည်ဝင်ရောက်ကိန်းအောင်းနေတတ်သော
 ကြောင့် သစ်ခက်ကိုအခင်းဟောင်းအနေဖြင့်
 အကျွမ်းမဝင်သင့်၊ (၃) အစိုးရခြင်းဟူသော
 မာန်ယစ်ခြင်း၊ ဥစ္စာကိုတပ်မက်ခြင်းဖြင့် တခါ
 တရံ နိုင်ငံ (နိုင်ငံ၌ နေသူလူအပေါင်း) ၌
 ယုံမှားတတ် သောကြောင့် မင်းကိုအကျွမ်း
 မဝင်သင့်။ (၄) လျှပ်ပေါ် လော်လီသော
 အလေ့အကျင့် လျှပ်ပေါ်လော်လီသောစိတ်
 ရှိသောကြောင့် မိန်းမကို အကျွမ်းမဝင်သင့်
 ဤသို့အားဖြင့် သူခိုးသည် အကျွမ်းမဝင်သင့်
 သော ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်တို့တွင် တယောက်
 အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၉။ (၁)
 မိန်းမသည် ယောက်ျား၌ အလိုရှိသော
 ကြောင့်၎င်း၊ (၂) ယောက်ျားသည် မိန်းမ
 ၌ အလိုရှိသောကြောင့်၎င်း၊ (၃) သူခိုး
 သည် သူတပါး ဥစ္စာကို ခိုးယူလိုသော
 ကြောင့်၎င်း၊ (၄) တိုင်းပြည် အုပ်ချုပ်
 မင်းလုပ်သောသူသည် မင်း၏ပြုဘွယ်ကိစ္စတို့၌
 လုံ့လကြိုးကုတ် အားထုတ်ရသောကြောင့်
 ၎င်း၊ (၅) ရဟန်းသည် ကိလေသာခပ်သိမ်း
 ကင်းငြိမ်းရာမှန်နိဗ္ဗာန်ကိုအလိုရှိသောကြောင့်
 ၎င်း ညအခါအအိပ်နည်း၍ အနိုးများ၏။
 ဤသို့အားဖြင့် သူခိုးသည် “ညအခါ
 အအိပ်နည်း၍ အနိုးများသော ပုဂ္ဂိုလ်
 ၅-ယောက်”တို့တွင် တယောက်အပါ အဝင်
 ဖြစ်သည်။ အံ၊ ၂။ ၁၃၈။ အံ၊ ၄။ ၄၉။ သူခိုး
 တို့သည် မိမိပြုအပ်သောခိုးမှုကြောင့် “မျက်
 လုံးထုတ် ခံရခြင်း၊ တံကျင်လျှို (ကားစင်
 တင်) ခံရခြင်း၊ ဦးခေါင်း ဖြတ်ခံရခြင်း”
 စသော မကောင်းကျိုးတို့ကို ခံရကုန်၏။

မိလိန္ဒ။ ၁၆၇။ မိလိန္ဒ-၃၄၇-၌ ခေါင်းစဉ်
 မာတိကာ၌သာ သူခိုးအင်္ဂါ ၃-ပါးလာသော်
 လည်း အကျယ်မပြု။ သူခိုးကို ရဟန်းပြုမပေး
 ရ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၀၅-၆။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၉။ ဝိ၊ သင်္ဂတ။
 ၁၃၄-၅။ သာသနာသူခိုးသည် ၅-ပါးပြား
 သည်။ ထိုတွင်ပဌမသူခိုးသည် ရဟန်းရှင်လူတို့
 ၏ပစ္စည်းလေးပါးကို အလိုရှိသည်ဖြစ်၍အရာ
 အထောင်ပရိသတ် အခြံအရံရအောင် ရွာကြံ
 လျက် ရွာ၊ နိဂုံး၊ မင်းနေပြည်တို့သို့ ဒေသစာ-
 ရီ လှည့်လည်၍ပစ္စည်း ၄-ပါးကို ယူတတ်၏။
 ဒုတိယသူခိုးသည် ဘုရားဟောတော်မူသော
 ကျမ်းဂန်ပိဋကကို သင်ပြီး၍ မိမိဘာသာ
 ဉာဏ်စွမ်းဖြင့် သိလေယောင် ပုံဟန်ဆောင်
 တတ်၏။ တတိယသူခိုးသည် သူတော်
 ကောင်း ရဟန်းကို ပါရာဇိက အာပတ်ဖြင့်
 စွပ်စွဲနှိပ်စက် ဖျက်ဆီးတတ်၏။ စတုတ္ထသူခိုး
 သည် သံဃာ့ဥစ္စာဂရုဏာ၊ ဂရုပရိက္ခရာတို့ဖြင့်
 မလိမ္မာသူ ဒါယကာလူတို့ကို ချော့မြူတတ်
 ဖြားယောင်းတတ်၏။ ပဉ္စမသူခိုးသည် ထင်
 ရှားမရှိသော ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားကို ပြောဆို
 ဝါကြွားတတ်၏။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၄-၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။
 ၇၅-၆-၇-၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၄-၅။

သာသနာ သူခိုးသည် (၁) ပါဒ=တမတ်
 သောအကပ္ပိယဘဏ္ဍာ၊ (၂) ပါဒါရဟ=
 တမတ်ထိုက်တန်သော ကပ္ပိယဘဏ္ဍာ၊ အကပ္ပိ-
 ယဘဏ္ဍာ၊ (၃) အတိရေကပါဒ=တမတ်တ
 မတ်ထိုက်ထက်ပိုလွန်သော ကပ္ပိယဘဏ္ဍာ၊
 အကပ္ပိယဘဏ္ဍာတို့ကိုခိုးယူက ရဟန်းအဖြစ်မှ
 ရွှေ့လျော့ စုတေ သေသည်မည်၏။ ပါရာဇိက
 ကျ၏။ ဝိ၊ ၁။ ၅၇။ ဝိ၊ ၂။ ၂၂၉။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၈။
 ကင်္ခါ။ ၂၉၉။ (ပါဒ အရ-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၉-၌ လာ
 သော “ပေါရာဏသတ္တာနုရူပံ ဥပ္ပါဒိတော
 ဝီသတိမာသပ္ပမာဏဥတ္တမသုဝဏ္ဏဂ္ဂနကော
 လက္ခဏသမ္ပန္နော နီလကဟာပဏောတိ ဝေဒိ-
 တဗ္ဗော”ဟူသော စကားအရ “ရွှေစင်တ
 မတ် ငွေငါးကျပ်” ဟူသော ဝါဒကို ဝိနယ-

ဂရုက ဆရာမြတ်တို့ မနှစ်သက်ကြ၊ လက်မခံကြပေ။) စောရော သဗြဟ္မကေ လောကေ။ သုတ္တနိ။ ၂၉၉။ စောရောတိ ထေနော။ သုတ္တနိ။ ၄၁။ ၁၆၀။ စောရော ဝါ အဿု။ မဟာနိ။ ၁၀။ စောရတိ စောရိယကမ္မေဟိ ယုတ္တာ။ မဟာနိ။ ၄၁။ ၅၀။ (- ဝိ။ ၁။ ၅၅-၆-၇။ ၁၀၉။ ၃၀၈။ ၃၁၃-၄။ ၃၇၇-၈။ ဝိ။ ၂။ ၈၇-၈။ ၂၇၀။ ၃၈၅။ ဝိ။ ၅။ ၄၃။ ဒိ။ ၂။ ၂၅၆-၇။ မ။ ၁။ ၁၂၀။ မ။ ၂။ ၆၂။ ၂၆၁။ ၂၇၄-၅။ ၃၆၈။ ၄၀၉။ မ။ ၃။ ၂၀၂။ ၃-၉။ ၂၁၉။ သံ။ ၁။ ၂၉။ ၃၃-၄။ ၄၁။ ၃၄၄။ ၃၉၅။ သံ။ ၂။ ၃၂၈။ ၅၀၈။ အံ။ ၁။ ၄၉။ ၆၉။ ၃၇၉။ ၄၃၇။ ၅၂၈။ အံ။ ၂။ ၃၉။ ၁၃၈။ ၁၅၂။ ၃၃၇။ အံ။ ၃။ ၅၈။ ၁၀၅။ အဘိ။ ပု။ ၁၆၄။ အဘိ။ က။ ၂၅၉။ ခုဒ္ဒက။ ၉။ ဥဒါန။ ၁၅၇။ သုတ္တနိ။ ၃၇၈။ ထေရ။ ၂၉၅။ ၃၂၇။ ၃၃၄-၅။ ထေရီ။ ၄၀၆။ အပ။ ၁။ ၅၁။ ၄၀၄။ အပ။ ၂။ ၃၂။ ၁၀၆။ ၂၄၁။ မဟာနိ။ ၄။ ၁၂၀။ ၂၈၀။ ၃၂၆။ စူဠနိ။ ၂၃၅။ ဇာ။ ၁။ ၁၅၀။ ၁၇၈။ ၂၃၄။ ၃၂၉။ ဇာ။ ၂။ ၅၄။ ၆၄။ ၁၁၉။ ၁၅၉။ နေတ္ထိ။ ၂၉။ ၁၀၈။ ပေဠကော။ ၂၁။ မိလိန္ဒ။ ၁၉။ ၁၁၆။ ၁၅၄-၈။ ၁၆၇။ ၁၈၄။ ၃၄၇။ ၃၇၅။ ၃၉၆။ မဟာနိ။ ၄။ ၂၃။) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဇာနံ စောရိ* ဝဇ္ဈိ ဝိဒိတံ အနုပလောကေတွာ။ ဝိ။ ၂။ ၂၉၁။ (-၂၉၂-၃။ ဝိ။ ၅။ ၁၀၀။ ၁၂၈။ ၄၇။ ဇာ။ ၁။ ၂၅။ ၈၀။ ၁၃၆။ ၁၄၄။ ၃၉၅။ ဇာ။ ၂။ ၁၁၄-၇။ ၁၂၈။ ဝိ။ ၄။ ၄။ ၁၈၈။ ကင်္ခါ။ ၂၉၉။ ဇာ။ ၄။ ၁။ ၃၁၃။ ၄၄၁။ ၂။ ဇာ။ ၄။ ၂။ ၃၁၄။ ၃၂၇-၈။ ဇာ။ ၄။ ၃။ ၂၁။ ၂၅၁။ ဇာ။ ၄။ ၅။ ၉၈။ ၄၄၇-၈။ ၄၈၆။ ဇာ။ ၄။ ၆။ ၁၇၁။ ဝဇ္ဈိ။ ၃၈၈။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၁၁၇-ကင်္ခါ။ ဇီ။ ဟောင်း။ ၁၁၇။ ကင်္ခါ။ ဇီ။ သစ်။ ၄၈၅။)

စောရအဋ္ဌဝိ (ထိ) [စောရ+အဋ္ဌဝိ] ခိုးသူရှိသော တောအုပ်။ ပတ္တစိဝရမာဒါယ စောရ-အဋ္ဌဝိယာ ဩရဘာဂေ ဘဂိနိဂါမံ ဂန္ဓာ ပိဏ္ဍာယ စရိ။ သံ။ ၄။ ၁။ ၅၄။

စောရက* (ပု) [စုရ+က] (၁) ခိုးတတ်သောသူ၊ သူခိုး။ (၂) စောရကကျောင်း။ (၁)

သာမိကာ တေ စောရကေ အနုဗန္ဓိ* သူ။ ဝိ။ ၁။ ၇၆။ (-၈၁။) (၂) စောရကမဟာဝိ-ဟာရဝါသိ-ကြည့်။

စောရက* (ပု) [စောရ+က+အ။ စောရော ဝိယ ကာယတိတိ စောရကော။ ထောမနိဓိ-ကြည့်။] ညဉ့်မွေးပန်း။ (ဇာ။ ၂။ ၃၄၆။ မိုးထိမူ သျဉ်း ပမုကြက်တက်၊ ဇာတ်ဝတ္ထု၌ “ဆိပ်ဖလူး” ဟူ၏။) ဝိဘေဒိကာ စောရကာ ကုဋ္ဌာ။ ဇာ။ ၂။ ၃၄၆။ တာလိသာ စာတိအာဒိကာ သဗ္ဗာ ဂန္ဓဇာတိယော။ ဇာ။ ၄။ ၇။ ၃၁၅။ စောရကာတိ သိင်္ဂီနာမကာ ရုက္ခဝိသေသာ၊ ယေသံ ပုပ္ဖဝဏ္ဏာနိ မိဂသိင်္ဂသဒိသာနိ၊ တေနောတေ သိင်္ဂီ ဝုစ္စန္တိ။ သိင်္ဂီ၊ ဣဘော၊ ပိက္ခော၊ စောရကောတိ တေသံ နာမာနိ ဟောန္တိ။ ဇာတ်။ ဇီ။ သစ်။

စောရက* (န) [စောရ+ကဏ်] ခိုးသူ၏အဖြစ်၊ ခိုးခြင်း။ စောရကံ၊ စောရိကာ ဝါ။ ရှူ။ ၃၈၉။ စောရဿ ဘာဝေါ စောရကံ စောရိကာ။ မဇ္ဈေ ဣကာရာဂမော။ ရှူ။ ဇီ။ ၃၈၉။

စောရကဏ္ဍက (ပု) [စောရ + ကဏ္ဍက] ခိုးသူတည်းဟူသော ဆူးငြောင့်။ စောရကဏ္ဍကေဟိ သကဏ္ဍကော။ ဒိ။ ၄။ ၁။ ၂၆၄။ စောရော ဝေ ကဏ္ဍကာ၊ တေဟိ စောရကဏ္ဍကေဟိ။ ဒိ။ ၄။ ၁။ ၃၂၃။ (-ဇာ။ ၄။ ၅။ ၂၈၂။ သိ။ ဇီ။ သစ်။ ၂။ ၃၀၄။)

စောရကထာ (ထိ) [စောရ+ကထာ] ခိုးသူနှင့် စပ်ယှဉ်သောစကား၊ ခိုးသူကို အစွဲပြု၍ဖြစ်သောစကား။ ရာဇကထံ စောရကထံ။ ဝိ။ ၂။ ၂၁၃-၄။ ဝိ။ ၃။ ၂၇၆-၇။ ဒိ။ ၁။ ၇။ ၆၂။ ၁၆၇။ ဒိ။ ၃။ ၃၀။ မ။ ၂။ ၁၈၁။ ၂၂၁။ သံ။ ၃။ ၃၆၈။ အံ။ ၃။ ၃၇၈။ စူဠနိ။ ၂၆၀။ (-မ။ ၃။ ၁၅၅။ မဟာနိ။ ၂၈၆။ မ။ ၄။ ၃။ ၇၉။ ၁၅၅။ သံ။ ၄။ ၃။ ၃၂၅။ အံ။ ၄။ ၃။ ၃၁၈။ မဟာနိ။ ၄။ ၃၄၆။) ရာဇကထာ (ဝိ။ ၄။ ၃။ ၁၅၃။ ဒိ။ ၄။ ၁။ ၈၅) လည်း ကြည့်။

စောရကန္တာရ (ပု) [စောရ + ကန္တာရ] ခိုးသူရှိသော ခရီးခဲ၊ ခိုးသူအုပ်စိုးသော ခရီးခဲ။ အညတရံ ဘိက္ခု စောရကန္တာရံ ပါ-
ဟေသိ။ ဝိ၊၁။၁၀၉။ ယသ္မိံ စောရာ အတ္ထိ၊
သော စောရကန္တာရော။ ဝိ၊၁။၂။၇၀။ စောရ-
ကန္တာရံ တာရေတိ။ မဟာနိ။၃၅၃။ စူဠနိ။
၂၂၆။ ဝိ၊၁။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၂။ စောရ-
ကန္တာရန္တိ စောရေဟိ အဓိဋ္ဌိတကန္တာရံ။
သာရတ္ထ၊၁။၂၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၇။ (-
ဝိ၊၂။၁၅၁-၂။ သံ၊၁။၂။၉၅။ ထေရီ၊၁။
၂၂၆။ ဇာ၊၁။၁။၁၁၅။ ဝိမတိ၊၁။၅၇။ သံ၊
၁။၂။၁၁၀။)

စောရကမဟာဝိဟာရဝါသိ (တိ) [စောရက-
မဟာဝိဟာရ + ဝါသိ] စောရကကျောင်း
တိုက်ကြီး၌ - သီတင်းသုံး - နေထိုင် - သော၊
သူ။စောရကမဟာဝိဟာရဝါသိနာ မဟာမိတ္တ-
တ္ထေရေန ဝိယ စ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆။

စောရကမ္မ (န) [စောရ + ကမ္မ] ခိုးသူ၏အမှု၊
ခိုးမှု။ အညဿ စောရကမ္မံ ကာတုံ ပဋိ-
ဗလဿ အာရောစေတိ။ ဝိ၊၁။၁။၃၂၀။ (-
ဝိ၊၁။၂။၇၄။ ဝိ၊၁။၂။၇၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၅။
ဒီ၊၁။၃။၃၆၊၁၂၉။ သံ၊၁။၁။၂၉၁။ ဓမ္မ၊၁။
၄၁၃။ ဓမ္မ၊၁။၂။၁၀၁၊၃၃၅။ ဥဒါန၊၁။၁၆၁။
သုတ္တနိ၊၁။၂၁၄။ ထေရီ၊၁။၂။၂၇၁။ ဇာ၊
၁။၂။၂၅၇။ ဇာ၊၁။၁။၅၄၊၄၀၃-ဂ။ ဇာ၊၁။
၇။၂၅၀။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၆။
သီ၊၁။၁။၁၃၀။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၄၅၊၂၀၄။)

စောရကမ္မကာရက (တိ) [စောရကမ္မ + ကာ-
ရက] ခိုးမှုကိုပြုတတ်သောသူ။ ဒါရုဏသာ-
ဟသိကစောရကမ္မကာရကံ။ ဇာ၊၁။၁။၃၂။

စောရကိရိယာ (ထိ) [စောရ + ကိရိယာ] ခိုးသူ
၏အမှုအရာ။ မဟာရာဇ တံ သတ္တိဂုဗ္ဗံ စောရာ
စောရဓမ္မေန စောရကိရိယာယ ဝိနေသုံ။
ဇာ၊၁။၁။၄၃၇။

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၄၁—ပ-မ-ဗ-သ-စ

စောရကုဋ္ဌိ (ထိ) [စောရ + ကုဋ္ဌိ] ခိုးသူ၏ - တဲ
- အိမ်၊ ခိုးသူတဲ၊ သူခိုးအိမ်။ တတော
စောရကုဋ္ဌိတော။ ဇာ၊၁။၁။၄၃၄။ (-၄၃၆။)

စောရခိလံ (တိ) [စောရ + ခိလ] ခိုးသူတည်း
ဟူသော ငြောင့်။ ခိုးသူငြောင့်၊ ဒဿုခိလန္တိ
စောရခိလံ။ ဒီ၊၁။၁။၂၆၅။

စောရဂဟန (န) [စောရ + ဂဟန] ခိုးသူနေရာ
- တောရွပ် - တောအုပ်။ အတိလောဘေန
စောရဂဟနမုပဂစ္ဆတိ။ မိလိန္ဒ။၂၆၉။ (ဆဋ္ဌ
စာမူ၌ ဂ-ဒွေဘော်ဏကြီးနှင့် “စောရဂဟဏ-
နပဂစ္ဆတိ”ဟု ရှိသည်။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၌
“ဒုဗ္ဗောဓတ္ထ၌ကား ဂြဟဓာတ်မဟုတ်၊ ဂဟ-
ဓာတ်ဖြစ်၍ ရ-နောက် မဟုတ်သောကြောင့်
န-ငယ်ကိုဏ-ကြီးမပြန်ရဟုလောကီကျမ်းလာ
တိုင်း သဒ္ဓနီတိဆို၏။ ဤကို နှလုံးမထားမိ၍
ကာရီ ကာရိယထူးပြားသည်၊ အနက်ကား
အတူတူပင်ဟု မဏိမဉ္ဇူ ဆိုလေသည်။ ဂဒွေ-
ဘော်လည်း မလာရ” ဟု ဆုံးဖြတ်ထား
သည်။) ဓာန်။၅၃၆။ ဓာန်၊၁။၅၃၆။ နီတိ၊
သုတ္တ၊ ၁၁၃၆-နှင့် စောရဂဟန-တို့လည်း
ကြည့်။

စောရဂဟဏ (န) [စောရ + ဂဟဏ] (၁) ခိုးသူ
ကိုဖမ်းယူခြင်း။ (၂) ခိုးသူခိုးယူခြင်း၊ သူခိုး
ခိုးခံရခြင်း။ (၁) ကိံ ပန မဟာရာဇ ကေ-
သေန စောရဂဟဏံ ရောစေထာတိ။ ဇာ၊၁။
၃။၄၀၇။ (၂) စောရဂဟဏဝိဿာသဂ္ဂါ-
ဟေဟိပိ ဝိဇဟတိယေဝ။ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉။

စောရဂါမ (ပု) [စောရ + ဂါမ] ခိုးသူတို့၏ရွာ။
တဿ စောရဂါမဿ သန္တိကေ ရမဏိယံ ကန္ဓ-
ရံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊၁။၁။၄၃၃။

စောရဂါမက (ပု) [စောရ + ဂါမက] ခိုးသူတို့၏
ရွာငယ်။ တဿ ပန ပဗ္ဗတဿ ဥပရိဝါတေ
စောရဂါမကော အဟောသိ။ ဇာ၊၁။၁။
၄၃၂။ (-၄၃၃။)

စောရဂါမဏိ (တိ) [စောရ+ဂါမဏိ] ခိုးသူတို့၏-
အကြီးအကဲ-အကြီးအမှူး- ခေါင်းဆောင်၊
ခိုးသူမှူးကြီး၊ ခိုးသူကြီး။ တံ ဒိသွာ စောရ-
ဂါမဏိ အစ္ဆရိယဗျူတစိတ္တဇာတော ပသံ-
သန္တော။ ထေရဌာ၊ ၂။ ၂၆၄။ (-၂၆၅။)

စောရဂါမဏိက (တိ) [စောရ+ဂါမဏိက] ခိုးသူ
တို့၏-အကြီးအကဲ-ခေါင်းဆောင်၊ ခိုးသူ
မှူးကြီး၊ ခိုးသူကြီး။ အဒ္ဒသ ခေါ် စောရ-
ဂါမဏိကော ဥပ္ပလဝဏ္ဏံ ဘိက္ခုနီ။ ဝိ၊ ၁။
၃၀၈။ စောရဂါမဏိကောတိ စောရဇေဋ္ဌ-
ကော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၃။ (-ဝိ၊ ၁။ ၃၀၉။)

စောရဂါမဝါသီ (တိ) [စောရဂါမ+ဝသ+ဏိ]
ခိုးသူရှာ၌နေသောသူ။ စောရဂါမဝါသီနော
စောရာပိ ရညော အာရက္ခဏတ္ထာယ အရည-
မေဝ ပဝိသံ သူ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၄၃၃။

စောရဂေဟံ (န) [စောရ+ဂေဟ] ခိုးသူတို့ကို
ထားရာ-နှောင်အိမ်-အချုပ်ထောင်၊ ခိုးသူ
နှောင်အိမ်၊ ခိုးသူအချုပ်ထောင်။ ကေသ္မိံ
စောရဂေဟေ ပက္ခိပိတော ဒွါရံ ပိဒဟာပေ-
တော။ ဓမ္မဌာ၊ ၁။ ၁၂၄။

စောရဂေဟံ (န) [စောရဂေဟ+အ] ခိုးသူ-
နှောင်အိမ်-အချုပ်ထောင်-နှင့် တူ သော
မင်းနန်းတော်။ ဣဒါနိ ပုနပိ ဣမသ္မိံ စော-
ရဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တောသ္မိံ စရိယာ၊ ၁။ ၂။ ၁၀။
(-၂။ ၁။ ၁၂။ ၁၆။ ၄။)

စောရဃာတ (တိ) [စောရ+ဟန+ဏ။ ဟန-ကို
ဃာတ-ပြု။] ခိုးသူကိုသတ်တတ်သောသူ။
ခိုးသူသတ်သမား၊ ခိုးသူသတ်၊ လက်မရွံ့
အာဏာသား။ ဘိက္ခု အာဃာတနံ ဂန္ဓာ
စောရဃာတံ တေဒဝေါစ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁။
(-ဒီ၊ ၂။ ၂၅၇။)

စောရဃာတက (တိ) [စောရ+ဟန+ဏ။
ဟန-ကို ဃာတ-ပြု၊ ဣ-ကို အက-ပြု။]
ခိုးသူသတ်တတ်သောသူ၊ ခိုးသူသတ်သမား၊

ခိုးသူသတ်၊ လက်မရွံ့အာဏာသား။ ဟာရိ-
ကော နာမ စောရဃာတကော အဟောသိ။
ဝိ၊ ၁။ ၁၄၈။ သံ၊ ၁။ ၄၁၅။ (-မ၊ ၂။ ၆။ ၃၆၈။
အံ၊ ၁။ ၅၂၈။ အံ၊ ၂။ ၃၃၇။ အဘိ၊ ပ။ ၁၆၄။
ဒီ၊ ၁။ ၁၄၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၇။ မ၊ ၁။ ၃။ ၈၄။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၉။ ၁၀။ ဓမ္မဌာ၊
၁။ ၄၀၆။ ၇။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂။ ၂၆၂။ ပေတဌာ၊ ၅။
ထေရဌာ၊ ၂။ ၁၁၈။ စရိယာ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၅။ ၆။
မဟာနိ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၆။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၃၈၉။ ၁၆၆။ ၇။
၂၆၄။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၄၅၀။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၃၂၂။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၈၃။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇၀။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။
၁။ ၂။ ၁။)

စောရဃာတကဗ္ဗ (န) [စောရဃာတက+
ဗ္ဗ] ခိုးသူသတ်-လက်မရွံ့ အာဏာသား-
တို့၏အမှု။ ပဉ္စပဏ္ဏာသ သံဝစ္ဆရာနိ စောရ-
ဃာတကဗ္ဗံ အကာသိ။ ဓမ္မဌာ၊ ၁။ ၄၀၆။

စောရဃာတကဗ္ဗ (န) [စောရဃာတ+ကဗ္ဗ]
ခိုးသူသတ်-လက်မရွံ့ အာဏာသား-တို့၏
-အမှု-အလုပ်။ ဝါတကာဋ္ဌကော ပညာသ-
ဝဿာနိ စောရဃာတကဗ္ဗံ အကာသိ။ အံ၊ ၁။
၂။ ၁၀၉။

စောရဃာတဝတ္ထု (န) [စောရဃာတ+ဝတ္ထု]
စောရဃာတဝတ္ထု၊ ခိုးသူသတ်တို့၏ အ
ကြောင်းအရာ။ စောရဃာတဝတ္ထုသ္မိံ သော
ရညော အာဏာယ ဒီသရတ္တံ စောရာနံ
သိသာနိ ဆိန္ဒိတော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၀။ သံ၊ ၁။
၂။ ၂၀၄။

စောရစတုက္က (ပု၊ န) [စောရ+စတုက္က] စောရ-
စတုက္က၊ ခိုးသူဖြင့် မှတ်အပ်သောဝတ္ထု ၄-ခု
အပေါင်း၊ ခိုးသူဟူသော အမှတ်ဖြင့် သတ်ရာ
၌ ကံ ၄-ပါးအပေါင်း။ ဋ္ဌေကစတုက္ကံ သင်္ဂါမ-
စတုက္ကံ စောရစတုက္ကဉ္စ ကထေတဗ္ဗံ။ မ၊ ၁။ ၄။
၇၆။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၃၅၅။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၄၀၇။ (-
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၆၁။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၂။ အံ၊
၁။ ၁။ ၂။ ၃။)

စောရဇနိတသင်္ခါဘဝပသမ (ပု) [စောရ+ဇနိတ+သင်္ခါဘ+ဝပသမ] ခိုးသူတို့သည် ဖြစ်စေအပ်သော တုံ့လှုပ်ချောက်ချားခြင်း ဘေး၏ငြိမ်းအေးခြင်း။ စောရဇနိတသင်္ခါ- ဘဝပသမေန ဥပသန္တော ဇနပဒေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၈၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၀၀။

စောရဇဠက (တိ) [စောရ+ဇဠက] ခိုးသူ တို့၏- အကြီးအကဲ- အကြီးအမှူး- ခေါင်း ဆောင်၊ ခိုးသူမှူးကြီး၊ ခိုးသူကြီး။ ဣမေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ သောတ္ထိမတ္တာနံ ကရိဿာ- မိတိ စောရဇဠကံ အာမန္တေတွာ။ သံ၊ဠ၊ ၁။၅၄။ (-ဝိ၊ဠ၊ ၂။၂၄၃။ အဘိ၊ဠ၊ ၁။၂၈၇- ၈-၉။ အဘိ၊ဠ၊ ၂။၂၄၆။ ဓမ္မ၊ဠ၊ ၁။၁၅၊၄၀၅၊ ၄၂၈-၉၊၄၃၀။ ဓမ္မ၊ဠ၊ ၂။၃၂၈၊၃၄၆၊၃၇၂။ ထေရီ၊ဠ၊ ၂၀၃။ ဇာ၊ဠ၊ ၁။၃၁၄-၅-၇။ ဇာ၊ ဠ၊ ၂။၃၀၈၊၃၄၈။ ဇာ၊ဠ၊ ၃။၂၀၆။ နေတ္ထိ၊ဠ၊ ၂၂၂။)

စောရဇဠကမိတု (ထိ) [စောရဇဠက+မိတု] ခိုးသူကြီး၏သွီး။ အပရဘာဂေ တံ စောရ- ဇဠကမိတရံ ဘဂိနိဘာဝံ အဇာနန္တော ဝိဝါဟံ ကတွာ အတ္တနော ဂေဟံ အာနေသိ။ ထေရီ၊ဠ၊ ၂၀၃။

စောရဓမ္မ (ပု) [စောရ+ဓမ္မ] ခိုးသူ၏- သဘောတရား- အကျင့်။ စောရကိရိယာ- ကြည့်။

စောရနက္ခတ္တ (န) [စောရ + နက္ခတ္တ] စောရ နက္ခတ်၊ ခိုးမှုကို ဖြစ်စေတတ်သောနက္ခတ်။ အမှားကံ ဂေဟေ စောရနက္ခတ္တေန ဒါရကော ဇာတော။ အံ၊ဠ၊ ၁။၂၈၄။ (-ထေရီ၊ဠ၊ ၂။ ၃၂၅။ ဇာ၊ဠ၊ ၃။၅၄။)

စောရနဂရ (န) [စောရ+နဂရ] ခိုးသူတို့၏မြို့။ ဒွေ နဂရာနိ ကေ စောရနဂရံ၊ ကေ ခေမနဂရံ။ မ၊ဠ၊ ၂။၂၂။ အံ၊ဠ၊ ၃။၃၁။ မဟာနိ၊ဠ၊ ၇၃။

စောရနာဂ (ပု) [စောရ+နာဂ] (၁) နာဂ မည်သောခိုးသူ၊ ခိုးသူနာဂ။ (၂) စောရနာဂ မင်း။ (၃) စောရနာဂဿ ဝတ္ထု စေတ္တ ကထေ- တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဠ၊ ၂။၆၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၃။ (-ဝဇီရ။ ၁၆၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၇၆။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

စောရနာဂရာဇ (ပု) [စောရနာဂ+ရာဇ] စော- ရနာဂမင်း။ စောရနာဂရာညော ပတ္တဂ္ဂဟဏ- ဟတ္ထေနော အဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ပတ္ထေနော ဘတ္တံ အာကိရန္တော ထေရော ဝိယ။ အဘိ၊ဠ၊ ၁၊ ၄၂၈။

စောရနာဂဝတ္ထု (န) [စောရနာဂ+ဝတ္ထု] စော ရနာဂဝတ္ထု၊ ခိုးသူနာဂ၏အကြောင်းအရာ။ ပဋိသန္ဓာရာနိသံသဒီပနတ္ထု စောရနာဂဝတ္ထုအဘယစောရဝတ္ထု။ တိ ဝေမာဒီနိ ဗဟူနိ ဝတ္ထုနိ။ ဝိ၊ဠ၊ ၂။၆၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၃။ (-ဒီ၊ ဠ၊ ၃။၁၆၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၇၆။)

စောရနိဝါရဏတ္ထ (တိ) [စောရ + နိဝါရဏ+ အတ္ထ] ခိုးသူတို့ကို တားမြစ်ခြင်း အ ကျိုးရှိသော။ စောရနိဝါရဏတ္တာနိပိ (စရနိ- ဝါရဏတ္တာနိပိ။ သိ၊သျှာ။မူကွဲ) ဟောန္တိယေ- ဝ။ သံ၊ဠ၊ ၃။၁၀၂။ (-သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၃၄၃။)

စောရန္တရာယ (ပု) [စောရ+အန္တရာယ] ခိုးသူ ဟု ဆိုအပ်သော-အန္တရာယ်-ဘေး၊ ခိုးသူ အန္တရာယ်၊ ခိုးသူဘေး။ (ခိုးသူဘေးဖြစ်ပေါ် လာသောအခါ ပါတိမောက်အကျဉ်း ရွတ်ဆို ခွင့်ရ၏။ ဝိ၊ဠ၊ ၁။၅၂။ ဝိ၊ဠ၊ ၃။၃၃၉။ ကင်္ခါ။ ၈၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၀၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။ ၁၂၉။ တေဝါစိကပဝါရဏာမပြုမူ၍ ဒွေဝါစိက၊ ကေ- ဝါစိက၊ သမာနဝသိက ပဝါရဏာပြုနိုင်၏၊ ပြုခွင့်ရ၏။ ဝိ၊ဠ၊ ၂။၅၂-၃။ ပါရာဇိကရောက် သောရဟန်း၏ ဝတ္ထုကိုမဆုံးဖြတ်ပဲ ဆိုင်းငံ့ နိုင်၏၊ ထားခွင့်ရ၏။ ဝိ၊ဠ၊ ၄၂၉။) ရာဇန္တ- ရာယော စောရန္တရာယော။ ဝိ၊ဠ၊ ၁။၅၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၈၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။ ၁၂၉။ စောရာ

အာဂစ္ဆန္တိ၊ အယံ စောရန္တရာယော။ ဝိဠာဉာ။
ဥဂါ။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၀၆။ ကင်္ခါဠိသစ်။ ၁၂၉။
(-ဝိဠာဉာ။ ၂၅၂။ ဝိဠာဉာ။ ၄၂၉။ ဝိဠာဉာ။ ၃၁၇။
သိဠိသစ်။ ၂။ ၁၇၃။)

စောရပကတိက (တိ) [စောရ+ပကတိ+က။
က-အနက်မရှိ။] ခိုးသူ သဘောရှိသော၊
သူ။ ကနိဋ္ဌဘာတာ ပနဿ ထောက် စောရ-
ပကတိကော။ ဇာဠာ။ ၂။ ၃၈။

စောရပစ္စတ္တိက (ပု) [စောရ+ပစ္စတ္တိက] ခိုးသူ
ဟူသောရန်သူ။ စောရပစ္စတ္တိက။ ဝိဠာဉာ။
စောရာ ဝေ ပစ္စတ္တိက စောရပစ္စတ္တိက။
ဝိဠာဉာ။ ၂၃၂။ (-အပါဠာ။ ၃၆၁။)

စောရပ(ပု)ဋ္ဌိဗဟနတ္ထ(ပု) [စောရ+ပဋ္ဌိဗဟန
+အတ္ထ] ခိုးသူကို-ကာကွယ်-တားမြစ်-
ခြင်းအကျိုး။ ရာဇာ ဝိဝိဇ္ဇာဋ္ဌိဗဟနတ္ထံ။ သံဠာဉာ။
၂၉၀။ သုတ္တနိဠာဉာ။ ၂၁၂။ (-သံဠာဉာ။ ၃၁၉။
အံဠာဉာ။ ၂၀၃။)

စောရပ(ပု)ပါတ (ပု) [စောရ+ပါတ] (၁)
ခိုးသူပစ်ချရာ-ချောက် - ချောက်ကမ်းပါး
ပြတ်။ (တိ) (၂) ခိုးသူပစ်ချရာ ချောက်
ရှိသော(တောင်)။ (၁) အမှောက် အာဝုသော
စောရပါတေ သေနာသနံ ပညပေဟိ။ ဝိ
ဠာဉာ။ ၂၄၅။ ဝိဠာဉာ။ ၁၉၃။ (-ဒီ။ ၂။ ၉၇-ဂ။
ဓမ္မာ။ ၂။ ၁၁ဂ။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၀။ ဓမ္မာဠာဉာ။
၄၁၄။ ဇာဠာဠာဠာ။ ၁၉၂။ သိဠိသစ်။ ၁။ ၁၈ဂ။)
(၂) စောရပါတံ နေတွာန၊ ပဗ္ဗတံ စေတ-
ယံ ဝဓံ။ အပါ။ ၂။ ၂၄၁။ ထေရီဠာ။ ၁၀၇။
(-၁၀၃။)

စောရပပါတပဗ္ဗတ (ပု) [စောရပါတ+ပဗ္ဗတ]
ခိုးသူပစ်ချရာ ချောက်ရှိသော တောင်၊ ခိုး
သူပစ်ချရာဖြစ်သောတောင်။ စောရပါတ-
ပဗ္ဗတံ ဂန္ဓာ။ အံဠာဉာ။ ၂၈၆။ (-၂၈၅။
ပဋိသံဠာဉာ။ ၂။ ၂၉၇။ ဓမ္မာဠာဉာ။ ၁၁၃၊ ၄၁၄။)

စောရပပါတမတ္တက (န) [စောရပါတ+မတ္တက]
ခိုးသူချရာ ကမ်းပါးပြတ်ရှိသောတောင်ထိပ်။
စောရပပါတမတ္တကေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ
တေသံ ဒိန္နမ္ပိ ကိရိယံ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မာဠာဉာ။
၄၁၅။

စောရပရိဂ္ဂဟိတ (တိ) [စောရ+ပရိဂ္ဂဟိတ]
ခိုးသူတို့သည် သိမ်းဆည်းအပ်သော။ စောရ-
ပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ ဟောတိ။ ဝဇီရ။
၁၃၇။

စောရပရိဿယ (ပု) [စောရ+ပရိဿယ] ခိုးသူ
ဟူသော ဘေးရန်၊ ခိုးသူဘေး။ ဂါဝေါ
သိဟဗျုတ္တိဒီနံ ဂန္ဓေန စောရပရိဿယေန
ဝါ အဘိဘူတာ။ မာဠာ။ ၂။ ၁၆၂။ အံဠာဉာ။
၃၅၁။

စောရပုတ္တက (ပု) [စောရ + ပုတ္တက] ခိုးသူ
သားငယ်။ စောရပုတ္တက ကထံ တံ နော
ဝေ ပဟရသိ။ ဇာဠာဠာဠာ။ ၂၂၀။

စောရပုရိသ (ပု) [စောရ+ပုရိသ] (၁) ခိုးသူ
ယောက်ျား။ ခိုးသူ။ (၂) ခိုးသူယောက်ျား၊
ခိုးသူ ဘက်သား၊ ခိုးသူလူ။ (၁) ရာဇာ
ဗန္ဓာနာဂါရတော ကေ စောရပုရိသံ ပဒက္ကာ-
သာပေတွာ။ ဇာဠာဠာဠာ။ ၄၁၈။ (၂) ကောသိ
တံ ရာဇပုရိသော စောရပုရိသောတိ။ ဇာဠာဠာ
၃၁၈။

စောရဘယ (န) [စောရ+ဘယ] ခိုးသူ-မှ-
ကြောင့်-ဖြစ်သော ဘေး၊ ခိုးသူဟူသော
ဘေး၊ ခိုးသူဘေး။ (ခိုးသူဘေးသည် ဘေး
၂၅-မျိုးတွင် တမျိုးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ သံ၊
ဠာဉာ။ ၂။ ၃၂၈။) ရာဇဘယံ စောရဘယံ။ အံဠာဉာ။
၄၃၆။ မဟာနိ။ ၂၈၉။ စူဠနိ။ ၂၆၁။ ဝိဠာဉာ။
၁၂၄။ (-မိလိန္ဒ။ ၁၉၄။ ဝိဠာဉာ။ ၂။ ၂၃၇။ ဝိဠာ
ဠာဠာဠာ။ ၂၀၆၊ ၂၂၈၊ ၄၂၅။ ကင်္ခါ။ ၃၂၃၊ ၃၂၅။
ဝိသင်္ဂဟာဠာဠာ။ ၂၅၆။ ဒီဠာဠာ။ ၂၆၄။ ဒီဠာဠာ။
၁၉၂။ သံဠာဠာ။ ၇၉။ သံဠာဠာ။ ၂။ ၉၅။ အံဠာဉာ။

၂၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိဝါသော။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၃၄။ ဝိမာန၊
ဠာ ၂၂၈။ ထေရဠာ ၁။ ၂၂၄။ စူဠနိဠာ ၁၁၀။
ဇာဠာ ၁။ ၃၉၈။ ဇာဠာ ၇။ ၁၈၆။ ကင်္ခါဠာ
သစ်။ ၃၀၀။ ၄၇၄။ ဒိဋ္ဌိဠာ ၃၃၁။ ဒိဋ္ဌိ ၂။
၁၃၄။ ဒိဋ္ဌိဠာ ၂၆၂။ သိဠာသစ် ၂။ ၃၁၇။
မဠာ ၁။ ၂၆၂။ မဠာဠာ ၁၂။ သံဠာ ၁။ ၁၀၁။
၃၃၂။ သံဠာ ၂။ ၃၃၇။ အံဠာ ၃။ ၉၃။)

စောရဘယဘာဝ (ပု) [စောရဘယ +
အဘာဝ] ခိုးသူဘေး၏ မရှိခြင်း။ စောရ-
ဘယဘာဝေါ၊ ပရိယေသန္တဿ သုခေန
ကရဏဘာဝေါ။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၉၈။

စောရဘိက္ခု (ပု) [စောရ + ဘိက္ခု] ခိုးသူဖြစ်
သော ရဟန်း၊ ရဟန်းခိုးသူ၊ ရဟန်းသူခိုး။
စောရဘိက္ခုမ္ဘိ မတေ “မတကပရိက္ခာရ” နှစ်
သံသော ဝိဘဇိတော စေ တံ ဂဏှတိ။
ဝဇီရ။ ၁၃၇။

စောရဘိတိတ (တိ) [စောရဘိတိ + တိတ] ခိုးသူ
ဘေးသို့ ရောက်သော သူ။ စောရဘိတိတ-
ကြည့်။

စောရမဂ္ဂပဋိပန္န (တိ) [စောရမဂ္ဂ + ပဋိပန္န] ခိုး
သူလမ်းသို့ သွားသော၊ ခိုးသူတို့ ထကြွ
သောင်းကျန်းရာ လမ်းခရီးသို့ သွားသော၊
သူ။ ပဏ္ဍိတာနံ ဩဝါဒံ အကရောန္တော နာမ
စောရမဂ္ဂပဋိပန္နော ဝိယ မဟာဗျသနံ ပါပ-
ကာတိ။ ဇာဠာ ၅။ ၂၈၃။

စောရမဇ္ဈ (န) [စောရ + မဇ္ဈ] ခိုးသူတို့၏
အလယ်။ ဒွေပထမဂမာသိ စောရမဇ္ဈေ။
ဝိမာန။ ၇၈။ ဝိမာနဠာ ၂၂၀။ (-ဝိဠာ ၃။
၂၉၃။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၅၅။)

စောရမဒ္ဒန (န) [စောရ + မဒ္ဒန] ခိုးသူကိုနှိမ်နှင်း
ခြင်း။ ရာဇာ ကိရ စောရမဒ္ဒနံ ကရိဿာမိတိ
နဂရာ နိက္ခန္တော။ ဇာဠာ ၂။ ၆၉။

စောရရာဇ (ပု) [စောရ + ရာဇ] ခိုးသူဖြစ်သော
မင်း၊ ခိုးသူမင်း။ မဟာသတ္တော စောရရာ-

ဇာနံ အာရဗ္ဗ မေတ္တံ ဘာဝေတွာ။ စရိယာ၊
ဠာ ၂၅၇။ (- မဟာနိဠာ ၂။ ၁၉။ ဇာဠာ ၁။
၂၈၁-၂-၃။ ဇာဠာ ၂။ ၃၆၀။ ဇာဠာ ၃။ ၁၂။)

စောရဝတ္ထု (န) [စောရ + ဝတ္ထု] စောရဝတ္ထု၊
ခိုးသူကို ရဟန်း ပြုပေးခြင်း ဟူသော အ
ကြောင်းအရာ။ စောရဝတ္ထုသု မနုဿာ
ပဿိတွာတိ။ ဝိဠာ ၃။ ၂၇၈။

စောရဝိလောပ (ပု) [စောရ + ဝိလောပ] ခိုးသူ
လုယက် ဖျက်ဆီးခြင်း။ စောရဝိလော-
ပေ နိဗ္ဗယဘာဝေါ။ အဘိဠာ ၁။ ၃၇။ အပါ
ဠာ ၁။ ၉။ ဇာဠာ ၁။ ၉။

စောရဝိလောပန (န) [စောရ + ဝိလောပန]
ခိုးသူ လုယက်ဖျက်ဆီးခြင်း။ စောရဝိလော-
ပန နိဗ္ဗယဘာဝေါ။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၉၈။

စောရဝေသ (ပု) [စောရ + ဝေသ] ခိုးသူ၏
အသွင်။ စောရဝေသေန ဂစ္ဆန္တိ ပိတရံ
မာရေတိ။ ဝိဠာ ၂။ ၄၄။ အံဠာ ၁။ ၂၁၄။

စောရဝေါသာသက (တိ) [စောရ + ဝိ + အဝ +
သာသ + က] ခိုးသူကို - ဆုံးမစီရင် - တတ်
သော သူ။ ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကောသလ-
ရညော ဂါမဘောဇကဿ စောရဝေါသာသ-
ကဿ ပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ထေရဠာ
၁။ ၃၃၇။

စောရသံသဂ္ဂ (ပု) [စောရ + သံသဂ္ဂ] ခိုးသူတို့
နှင့် - ရောနှော - ပေါင်းသင်း - ဆက်ဆံ -
ခြင်း။ စောရသံသဂ္ဂေါ နာမ န ဝဇ္ဇတိ။
ဇာဠာ ၃။ ၃၁။

စောရသညာ (တိ) [စောရ + သညာ] ခိုးသူဟူ
သော အမှတ်သညာရှိသော သူ။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

စောရသညာ (ထိ) [စောရ + သညာ] ခိုးသူ ဟူ
သော အမှတ်သညာ။ ကမ္မံ အသောဓေတွာဝ
အစောရေ စောရသညာယ (စောရသညော။
သီလူမူကွံ) ဒဏ္ဍေတိ။ ထေရဠာ ၂။ ၁၄၈။

စောရသတ (န) [စောရ + သတ] ခိုးသူ
တရာ။ ပဉ္စန္ဒ စောရသတာနံ မဇ္ဈေ။ သံ၊ ဌ၊
၁။ ၅၄။ (-၁၇၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀၅၊ ၄၃၁။ ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၂။ ၄၄။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။)

စောရသဒ္ဓ (ပု) [စောရ + သဒ္ဓ] ခိုးသူအသံ။
စောရသဒ္ဓံ ကရောန္တော ကောဇ္ဇေတော။ ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၂။ ၄၄။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။

စောရသမ (တိ) [စောရ + သမ] ခိုးသူနှင့်တူ
သောသူ။ တေ တာဒိသာ စောရသမာ
အသန္တာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၈။ စောရသမာတိ
အဘူတဗလိဂ္ဂါဟကာ သန္တိစ္ဆေဒကစောရ-
သဒိသာ အသပ္ပရိသာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၆၄။

စောရသမိပ (န) [စောရ + သမိပ] သူခိုး၏
အနီး။ စောရသမိပံ ပေသေန္တော။ ဝဇ္ဇေ၊
၁၆၉။

စောရသမုဒ္ဓ (ပု) [စောရ + သမုဒ္ဓ] ခိုးသူဟူသော
သမုဒ္ဓရာ။ သာ နော ဣမံ စောရသမုဒ္ဓံ
နိဿာယ နဋ္ဌာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၂၄။

စောရသဟာယ (ပု) [စောရ + သဟာယ] ခိုးသူ
၏ - အဖော် - သဟာယ်။ ပစ္စန္ဒံ ပဝိသိတော
စောရာ ဝါ စောရသဟာယာ ဝါ ဟုတော ဇန-
ပဒံ ပဟရန္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၈၊ ၁၁၀။ (-အံ၊ ဌ၊
၃။ ၁၅၂။)

စောရသာဓာရဏ (တိ) [စောရ + သာဓာရဏ]
ခိုးသူတို့နှင့် ဆက်ဆံသော။ စောရသာဓာ-
ရဏာ ဘောဂါ။ အံ၊ ၂။ ၂၂၆။

စောရသာဟသိကဇနဝိလောပပိဋ္ဌိတ (တိ) [စော-
ရ + သာဟသိကဇန + ဝိလောပ + ပိဋ္ဌိတ] ခိုး
သား ထားပြတို့လုယက်နှိပ်စက်ခံရသောသူ။
အတိမုဒုကဿ စ ရညော စောရသာဟသိက-
ဇနဝိလောပပိဋ္ဌိတာ မနုဿာ ပစ္စန္ဒံ ပဟာယ
ဇနပဒမဇ္ဈေ ဝါသံ ကပေန္တိ။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။
၂၃၅။

စောရသတ္တ (န) [စောရ + သုတ္တ] စော-
ရသုတ်။ အင်္ဂါ ဂ-ချက်နှင့် ပြည့်စုံသော
ခိုးသူကြီးသည် လျင်မြန်စွာ ပျက်စီးရတတ်
သည်။ ရက်၊ လ၊ နှစ်ရှည်မတည်တံ့နိုင်။
အင်္ဂါ ဂ-ချက်ဟူသည် (၁) မရိုက်
နှက် မပုတ်ခတ်သင့်သော မိမိရန်သူမဟုတ်
သော ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့်ပြည့်စုံသူ၊ အသက်
အရွယ်ကြီးသူ၊ နုနယ်သော ကလေးသူငယ်
တို့ကို ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ်ခြင်း၊ (၂) ပစ္စည်း
အားလုံး သိမ်းကျူးယူငင်ခြင်း၊ (၃) မိန်းမကို
သတ်ခြင်း၊ (၄) သတို့သမီးကို ဖျက်ဆီးခြင်း၊
(၅) ရှင်ရဟန်းကို လုယက်ခြင်း၊ (၆) မင်း
ဘဏ္ဍာတိုက်ကို လုယက်ခြင်း၊ (၇) ရွာ၊
နိဂုံး၊ မင်းနေပြည် အနီး၌ ခိုးခြင်း၊ (၈) ရရှိ
လာသော ဥစ္စာကို မပေးလှူခြင်းတို့ဖြစ်သည်။
အင်္ဂါ ဂ-ချက်နှင့် ပြည့်စုံသော ခိုးသူကြီးသည်
လျင်မြန်စွာ မပျက်စီးရ၊ ရက်၊ လ၊ နှစ်ရှည်
တည်တံ့နိုင်သည်။ အင်္ဂါ ဂ-ချက်ဟူသည်
(၁) မရိုက်နှက် မပုတ်ခတ်သင့်သော မိမိရန်
သူမဟုတ်သော ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့်ပြည့်စုံသူ၊
အသက်အရွယ်ကြီးသူ၊ နုနယ်သော ကလေး
သူငယ်တို့ကို မရိုက်နှက် မပုတ်ခတ်ခြင်း၊ (၂)
ပစ္စည်းကို အကုန်မယူခြင်း၊ (၃) မိန်းမကို
မသတ်ခြင်း၊ (၄) သတို့သမီးကို မဖျက်ဆီး
ခြင်း၊ (၅) ရှင်ရဟန်းကို မလုယက်ခြင်း၊ (၆)
မင်းဘဏ္ဍာတိုက်ကို မလုယက်ခြင်း၊ (၇)
ရွာ၊ နိဂုံး၊ မင်းနေပြည်အနီး၌ မခိုးခြင်း၊
(၈) ရရှိလာသော ဥစ္စာကို ပေးလှူခြင်းတို့
ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဟောတော်မူသော သုတ်။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ဂ-နိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာ-
သက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၁၅၃။

စောရဟတ္ထ (ပု) [စောရ + ဟတ္ထ] ခိုးသူ၏
လက်။ တေ စောရဟတ္ထတော မောစေတော။
ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။

စောရဟတ္ထဂတ (တိ) [စောရဟတ္ထ + ဂတ]
ခိုးသူ၏လက်သို့ ရောက်သော။ သူ။ စောရ-

ဟတ္ထဂတာယ မာတုယာပိ ဟေတု သမ္ပဇာန-
မုသာ န ဘာသေယျ။ သံ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၉၅။

စောရဟရဏ (န) [စောရ + ဟရဏ] ခိုးသူ
ခိုးယူခြင်း။ စောရဟရဏဝိဿာသဂ္ဂါဟေဟိပိ
ဝိဇဟတိယေဝ။ ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၇၅။

စောရာဋ္ဌဝီ (ထိ) [စောရ + အဋ္ဌဝီ] ခိုးသူတို့-
သောင်းကျန်း - ထကြ - ရာ တောအုပ်။ ယုဒ္ဓ-
မဏ္ဍလေ ဝါ စောရာဋ္ဌဝီယံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁၈၄။ စောရာဋ္ဌဝီယန္တိ စောရေဟိ ပရိယုဋ္ဌိ-
တအရညေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၂။ (- ဇာ၊ ငွ၊
၄။ ၃၆၇။)

စောရာဒိအသာဓာရဏ (တိ) [စောရာဒိ + အသာ-
ဓာရဏ] ခိုးသူအစရှိသည်တို့နှင့် မဆက်ဆံ
သော။ စောရာဒိအသာဓာရဏေ ဥဠာရေ
ဘောဂေ အဓိဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ငွ၊ ၁။ ၈၇။

စောရာဒိဥပဒ္ဓဝနိဝါရဏ (န) [စောရာဒိ + ဥပဒ္ဓဝ
+ နိဝါရဏ] ခိုးသူအစရှိသော ဘေးရန်တို့ကို
တားမြစ်ခြင်း။ စောရာဒိဥပဒ္ဓဝနိဝါရဏတ္ထံ
ဂေါပါယနာ ဂုတ္တိ။ ဒီ၊ ငွ၊ ၂။ ၃၄။ အံ၊ ငွ၊ ၂။ ၇၈။

စောရာဒိဥပဒ္ဓဝနိသေဓန (န) [စောရာဒိဥပဒ္ဓဝ +
နိသေဓန] ခိုးသူအစရှိသော ဘေးရန်တို့ကို
တားမြစ်ခြင်း။ စောရာဒိဥပဒ္ဓဝနိသေဓနေန
ရက္ခာ ဂုတ္တိ။ မ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၅၂။

စောရာဒိဖဿ (ပု) [စောရာဒိ + ဖဿ] ခိုးသူအစ
ရှိသည်တို့၏ - တွေ့ထိ - ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် -
ခြင်း။ မနုဿဖဿာနန္တိ စောရာဒိဖဿာနံ။
သုတ္တနိ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၈၈။ မဟာနိ၊ ငွ၊ ၄၀၃။

စောရာဒိဘယ (န) [စောရာဒိ + ဘယ] ခိုးသူ
အစရှိသောဘေး။ စောရာဒိဘယံ ဝါ ဟေ-
တိ။ ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၇၇။ (- ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၃။)

စောရာဒိသာဓာရဏ (န) [စောရာဒိ + သာဓာ-
ရဏ] ခိုးသူအစရှိသည်တို့နှင့် ဆက်ဆံခြင်း။
စောရာဒိသာဓာရဏတော စ တထာ ဝုတ္တံ။
သီ၊ ငွ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၈။

စောရာဘာဝ (ပု) [စောရ + အဘာဝ] ခိုးသူ၏
မရှိခြင်း။ အခိလန္တိအာဒိနာ ကေစာရိဟိ
စောရာဘာဝေါ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၀၅။

စောရာဘိနိတ (တိ) [စောရ + အဘိနိတ] ခိုးသူ
တို့သည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ သူခိုးနှိပ်စက်
ခံရသောသူ။ နေဝ ရာဇာဘိနိတာ န စော-
ရာဘိနိတာ။ သံ၊ ၂။ ၇၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၅။
ကေစိ စောရာဘိနိတာ (စောရဘိတိတာ။
သီ၊ မူကွဲ) ပဗ္ဗဇန္တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၀။ တေဟိပိ
စောရေဟိ မာရေတဗ္ဗတံ အဘိနိတာတိ
စောရာဘိနိတာ နာမ။ သံ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၇၇။ (-
မ၊ ၂။ ၁၂၆။ မ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၂၆။ ဥဒါန၊ ငွ၊ ၉၄။
ဣတိဝုတ်၊ ငွ၊ ၂၇၈။ သုတ္တနိ၊ ငွ၊ ၂။ ၇၄။)

စောရာဘိမုခ (တိ) [စောရ + အဘိမုခ] ခိုးသူသို့
ရှေးရှုသော။ အထေကော သတပတ္တသကု-
ဏော...ဝိရဝန္တော စောရာဘိမုခေါ ပက္ခန္တိ။
ဇာ၊ ငွ၊ ၂။ ၃၄၈။

စောရာရိရာဇောဒကပါဝက (ပု) [စောရ + အရိ +
ရာဇ + ဥဒက + ပါဝက] ခိုးသူ၊ ရန်သူ၊ မင်း၊
ရေ၊ မီး (ရန်သူမျိုး ၅-ပါး)။ စောရာရိရာ-
ဇောဒကပါဝကာနံ၊ ဓနံ အသာဓာရဏမေဝ
ဒါနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ငွ၊ ၁၄၅။

စောရာဝဟဋ္ဌ (တိ) [စောရ + အဝဟဋ္ဌ] ခိုးသူတို့
သည် - ခိုးအပ် - ဆောင်အပ် - သော။ တဿ
တသ္မိံ နဋ္ဌေပိ ဇိဏ္ဏေပိ စောရာဝဟဋ္ဌေပိ
ဂီဝါ န ဟေတိ။ ဝိ၊ ငွ၊ ၁။ ၃၄၄။

စောရာသင်္ကာ (ထိ) [စောရ + အာသင်္ကာ] သူခိုး
ခိုးမည်ကို စိုးရိမ်ခြင်း။ စောရာသင်္ကာ န
ဟေတိ။ ဒီ၊ ငွ၊ ၂။ ၆၄။ အံ၊ ငွ၊ ၂။ ၃၃၁။ (- သံ၊
ငွ၊ ၂။ ၁၀၂။ သံ၊ ငွ၊ ၂။ ၃၄၃။)

စောရိကကမ္မ (န) [စောရိကာ + ကမ္မ] ခိုးခြင်း
ဟူသောအမှု၊ ခိုးမှု။ စောရိကကမ္မံ ကရေတိ။
အံ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၅၃။ (- ထေရ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၃၉။)

စောရိကယုတ္တကာလ (ပု) [စောရိကာ+ယုတ္တ+ကာလ] ခိုးမှုကို-အားထုတ်-ပြု-သင့်သော အခါ၊ ခိုးသင့်သောအခါ။ စောရိကယုတ္တကာလ စောရိကံ ကရေတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁။ (-၁၁၂။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။)

စောရိကာ^၁ (ထိ) [စောရ+ဏိက+အာ။ စောရဿ ကမ္မံ စောရိကာ။ ဓာနံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂။] ခိုးသူ၏အမှု၊ ခိုးမှု၊ ခိုးခြင်း။ နိဿိသယံ စောရိကာယ အာဘတာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၂။ ဝိ၊ ၂။ ၃၀၁။ စောရိကာ(ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၀)တိ စောရဿ ကိရိယာ။ သိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၀၅။ မိလိန္ဒ၊ ၁၅၉။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၃၅၊ ၄၃၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။ ၁၉၇။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၇။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၇၅၊ ၁၆၁၊ ၃၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂။ ၁၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၆၅။ ပေတ၊ ဌ။ ၄၊ ၇၁။ ၁၇၆၊ ၂၀၀။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၃၅။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၉၉၊ ၄၀၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၇။ ဝဇီရ၊ ၄၉၆-၇၂၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၂၊ ၁၄၄။ သိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၄။)

စောရိကာ^၂ (ထိ) [စောရ+ကဏ်+အာ။ အလယ်၌-ဣလား။] ခိုးသူ၏အဖြစ်၊ ခိုးခြင်း။ စောရက^၃-ကြည့်။

စောရိတာ (ထိ) [စောရိ+တာ] ခိုးသူမ၏အဖြစ်၊ ခိုးခြင်း။ စောရိတာ၊ စောရိသညိတာ။ ကခါ၊ ၂။ ၉၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၂။)

စောရိဘာဝ (ပု) [စောရိ+ဘာဝ] ခိုးသူမ၏အဖြစ်။ စောရိဘာဝံ ပဋိဇာနာပေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၇၀။

စောရိယ^၁ (န) [စောရ+ဣ] ခိုးသူ၏အမှု၊ ခိုးမှု၊ ခိုးခြင်း။ ဝိရတာ စ စောရိယာတိ ပါ-

ဌော၊ ထေယျတော စ ဝိရတာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၁၇။ (-ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄၉။ အပ၊ ဌ။ ၂။ ၂၉၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၇။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၉။)

စောရိယ^၂ (တိ) [စောရ+ဣယ] ခိုးသူတို့မှီခိုရာအိုင်။ စောရိယဿရ-ကြည့်။

စောရိယကမ္မ (န) [စောရိယ+ကမ္မ] ခိုးခြင်းဟူသောအမှု၊ ခိုးမှု။ စောရ-ကြည့်။

စောရိယရဟိတ (တိ) [စောရိယ+ရဟိတ] ခိုးမှုမှ ကင်းသောသူ။ စောရိယရဟိတာ၊ အဒိန္နာဒါနာ ပဋိဝိရတာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၁၇။

စောရိယဿရ (ပု၊ န) [စောရိယ+သရ] စောရိယမည်သော ရေအိုင်၊ ခိုးသူတို့ မှီခိုရာအိုင်။ အနုပုဗ္ဗေန စောရိယဿရံ သမ္မာပုဏိသု။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂၇။

စောရိယာဘာဝ (ပု) [စောရိယ+အဘာဝ] ခိုးမှု၏ မရှိခြင်း။ နိရဗ္ဗုဒ္ဓံ စောရိယာဘာဝတော။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၉။

စောရိဝါဒ (ပု) [စောရိ+ဝါဒ] ခိုးသူမကဲ့သို့ ပြောဆိုခြင်း၊ ခိုးသူမဟုတ်ပြောဆိုခြင်း။ သဿံ စောရိဝါဒေန အက္ခောသတိ ပရိဘာသတိ။ ပေတ၊ ဌ။ ၇၄။

စောရိ (ရိ) ဝုဋ္ဌာပန^၁ (န) [စောရိ+ဝုဋ္ဌာပန] ခိုးသူမကို ရဟန်းမအဖြစ်သို့ ထမြောက်စေခြင်း၊ ခိုးသူမကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြု၍ ပဉ္စင်းခံပေးခြင်း။ စောရိဝုဋ္ဌာပနသမုဋ္ဌာန-ကြည့်။

စောရိ (ရိ) ဝုဋ္ဌာပန^၂ (န) [စောရိဝုဋ္ဌာပန+သိက္ခာပဒ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] စောရိဝုဋ္ဌာပန သိက္ခာပုဒ်၊ ခိုးသူမကို ဥပဇ္ဈာယ် ပြု၍ ပဉ္စင်းခံပေးခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ စောရိဝုဋ္ဌာပနံ ဣဒံ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၃။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၉။ ကခါ၊ ၂။ ၇၄။ ဝဇီရ။

၃၈၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၈။ ကင်္ခါ၊ ဣ၊ ဟောင်း။
၁၁၇။)

စောရိ(ရိ)ဝုဠာပန^၃ (န) [စောရိဝုဠာပန +
သမုဠာန။ နောက်ပုဒ်ကျေ။] စောရိဝုဠာ-
ပနသမုဠာနံ၊ ခိုးသူမကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြု၍ ပဉ္စင်း
ခံပေးခြင်း ဟူသော သမုဠာနံ။ ထေယျ-
ဒေသနစောရိ စာ (ဝိ၊ ၅။ ၁၅၇) တိ ထေယျ-
သတ္တော စ၊ ဆတ္တပါဏိဿ အဂ္ဂိလာနဿ
ဓမ္မဒေသနာ စ၊ စောရိဝုဠာပနဉ္စ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
၁၄၂။ (ဆဋ္ဌ-မူလံ “ထေယျဒေသနာစောရိ
စာတိ” ဟု ရှိနေသည်။)

စောရိ(ရိ)ဝုဠာပနသမုဠာန (တိ) [စောရိ-
ဝုဠာပန + သမုဠာန] ခိုးသူမကို ဥပဇ္ဈာယ်
ပြု၍ ပဉ္စင်းခံပေးခြင်း သမုဠာနံ ရှိသော
သိက္ခာပုဒ် (အာပတ်)။ စောရိဝုဠာပနသမု-
ဠာနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၄။ ကင်္ခါ။ ၂၉၉။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၉၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၈။ ကင်္ခါ၊ ဣ၊ သစ်။ ၄၅၇။
ယာ ပဉ္စမဆဋ္ဌေဟိ သမုဠာတိ၊ အယံ စောရိ-
ဝုဠာပနသမုဠာနာ နာမ။ ကင်္ခါ။ ၁၁၁။

စောရိဝုဠာပိကာသိက္ခာပဒ (န) [စောရိဝုဠာပိ-
ကာ + သိက္ခာပဒ] စောရိဝုဠာပိကာသိက္ခာ-
ပုဒ်၊ ခိုးသူမကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြု၍ ပဉ္စင်းခံပေး
တတ်သော ရဟန်းမကို အကြောင်း ပြု၍
ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ကင်္ခါ။ ၂၉၉။
ကင်္ခါ၊ ဣ၊ သစ်။ ၄၅၇။

စောရိသည (တိ) [စောရိ + သညာ] ခိုးသူမဟု
သော အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ စောရိယာ စောရိ-
သညာ အညတြ ကပ္ပံ၊ ဝုဠာပေတိ။ ဝိ၊ ၂။
၂၉၂။ (- ၂၉၃။ ကင်္ခါ။ ၂၉၉။)

စောရိသညာ (ထိ) [စောရိ + သညာ] ခိုးသူမ
ဟူသော အမှတ် - ရှိသည်၏အဖြစ် - ရှိခြင်း၊
ခိုးသူမဟု မှတ်ခြင်း (ဘာဝပ္ပဓာန်)။ စော-
ရိတာ စောရိသညာ အညတြ အနညာတ-
ကာရဏာ ဝုဠာပနန္တိ ဣမာနိ ပနေတ္ထ တိဏိ
အင်္ဂါနိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၇။

စောရိသညိတာ (ထိ) [စောရိ + သညိတာ]
ခိုးသူမဟု အမှတ် - ရှိသည်၏အဖြစ် - ရှိခြင်း၊
ခိုးသူမဟု မှတ်ခြင်း။ စောရိတာ - ကြည့်။

စောရိ^၃ (ထိ) [စောရ + ဤ] ခိုးသူမ။ စောရ-
ကြည့်။

စောရိ^၂ (ထိ) [စောရိ + ဝုဠာပနသိက္ခာပဒ။
နောက်ပုဒ်ကျေ။] စောရိဝုဠာပနသိက္ခာပုဒ်၊
ခိုးသူမကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြု၍ ပဉ္စင်းခံပေးခြင်း
ကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ စောရိ
ဝါစာယ စိတ္တေန။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၃။ (- ဝဇီရ။
၃၈၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၈။ ကင်္ခါ၊ ဣ၊ ဟောင်း။
၁၁၇။)

စောရိ^၃ (ထိ) [စောရိ + အ] ခိုးသူမနှင့်တူသော
မယား။ စောရိ စ အယျာတိ စ ယာ
ပဝုစ္စတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၆၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၅။

စောရိသမာ (ထိ) [စောရိ + သမာ] ခိုးသူမနှင့်
တူသော မယား။ (အတတ်ပညာ၊ ကုန်သွယ်
ရောင်းဝယ် ဖောက်ကားမှု၊ လယ်လုပ်မှုဖြင့်
လင်ယောက်ျား ရှာဖွေရရှိသော ပစ္စည်းထဲမှ
အနည်းငယ်မျှသော ဥစ္စာ (အောက်ထစ် ပိုင်း
ခြား အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် မီးဖိုပေါ်တင်ပြီး
သော ထမင်းအိုးမှ အနည်းငယ်သော ဆန်)
ကိုသော်လည်း ခိုးလိုစိတ်ဖြင့် အပြင်သို့
ဆောင်ယူသော မယားသည် ခိုးသူမနှင့်တူ
သောမယားမည်၏။ တနည်း သီလမရှိသော
မယား၊ ခက်ထန်ကြမ်းကြုတ် ယောက်ျားကို
ရန်လုပ်တတ်သောမယား၊ လင်ကိုရိုသေလေး
စားမှုမရှိသော မယားသည် ခိုးသူမနှင့်တူ
သောမယားမည်၏။ ထိုမယားမျိုးသည် သေ
ပြီးသည်နောက် ငရဲသို့ ရောက်ရ၏။ အံ၊ ၂။
၄၆၇-၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၄-၅။) တာသု ဝဓက-
သမာ၊ စောရိသမာ၊ အယျသမာတိ ဣမာ
တိသော နိရယေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၅။

စောရ(ရ)ပဒ္ဒဝ (ပ) [စောရ + ဥပဒ္ဒဝ] ခိုးသူတို့
ကြောင့်ဖြစ်သောဘေး၊ ခိုးသူတို့၏ဘေး၊ ခိုး

သုဟူသောဘေး၊ ခိုးသူဘေး။ ပစ္စန္ဓေ စော-
ရပဒ္ဒဝေန ဂါမေသု ဝုဠဟန္တေသု ဘိက္ခုပိ
ဝိဟာရေ ဆဉ္ဇေတွာ။ ဝိဠာသ။ ၃၃၆။ (-ဝိ၊
ဋ္ဌ။ ၂။ ၃၀၀။ သံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၂၂။ သာရတ္ထ။ ၂။
၄၄၀။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်။ ၃၃၆။)

စောရေတိ (ကြိ) [စုရ+ဏေ+တိ] ခိုး၏။ ပ-
ရေသံ ပစ္စယေ စောရေန္တိ။ ဝိဠာသ။ ၁၆၂။
(- သိ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်။ ၁။ ၂၅၄။) အပရော “ပတ္တံ
စောရေဿာမိ” တိ တထေဝ နိဒ္ဒါယမာနံ ထေ-
ရံ ဝန္တိ။ ဝိဠာသ။ ၃၀၇။

စောရေန္တိ (ကြိ) [စုရ+ဏေ+အန္တိ] ခိုးကုန်၏။
အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စောရေဿာမိ (ကြိ) [စုရ+ဏေ+ဿာမိ] ခိုး
လတ်အံ့။ စောရေတိ-ကြည့်။

စောဋ္ဌ (ပု) [စလ+အ။ စလဝသနေ၊ အသော-
တ္တံ၊ ဋ္ဌတ္တဉ္စ။ ဓာန်၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၉၀။ စိလ ဝသနေ၊
ဏော၊ ဣသောတ္တံ၊ ဋ္ဌတ္တဉ္စ။ သူစိ။ ၁၉၅။ စု+
ဋ္ဌ။ စု စဝနေ၊...စောဋ္ဌော။ ဣာဒိ။ ၂၂၅။]
(၁) အဝတ်၊ အထည်၊ ပုဆိုး။ (က) အနာ
စည်းစရာအဝတ်၊ ပတ်တီး။ (ခ) အနီး၊ အ
ခင်း၊ အဝတ်ခု။ (ဂ) အဝတ်ကြမ်း၊ အဝတ်
ပိုင်း၊ အဝတ်နွမ်း၊ အဝတ်စုတ်။ (ဃ) ဖန်ရည်
ဆိုးသောအဝတ်။ (င) ပံသုကူအဝတ်။ (၂)
စောဋ္ဌမင်း။ (၃) စောဋ္ဌတိုင်း။ (က) အနာ-
စည်းစရာ အဝတ်၊ ပတ်တီး။ စောဋ္ဌံ သာ-
သပကုဋ္ဌဉ္စ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၅၀။ (ဝိ၊ ၃။ ၂၉၈-ကြည့်။)
(ခ) အနီး၊ အခင်း၊ အဝတ်ခု၊ ပရိဘဏ္ဍိတိဏံ
စောဋ္ဌံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၈၆။ (ဝိ၊ ၄။ ၂၄၉-ကြည့်။)
(ဂ) အဝတ်ကြမ်း၊ အဝတ်ပိုင်း၊ အဝတ်နွမ်း၊
အဝတ်စုတ်။ သုတ္တံ အဋ္ဌပဒံ စောဋ္ဌံ။ ဝိ၊ ၄။
၃၃၃။ စောဋ္ဌာ နာမ ပိလောတိကာ။ ဝိနယ-
ဝိနိစ္ဆယ။ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၄၁၆။ (-သံ၊ ၁။ ၃၁။ ဇာ၊ ၂။
၂၉၃။ ကင်္ခါ၊ ၂၀၁၊ ၂၆၃။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၆၇။ ထေ-
ရိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ။ ၇။ ၂၀၁။) (ဃ) ဖန်ရည်
ဆိုးသော အဝတ်။ စောဋ္ဌပနု-ကြည့်။ (င)

ပံသုကူအဝတ်။ ကတွာ စောဋ္ဌေန ပါရုတာ။
ထေရိ။ ၃၇၇-၉။ စောဋ္ဌေန ပါရုတာတိ ပံသု-
ကူလစောဋ္ဌေဟိ စိဝရံ ကတွာ။ ထေရိ၊ ဋ္ဌ။ ၆။
(၂) စောဋ္ဌမင်း။ စောဋ္ဌဘောဂ၊ စောဋ္ဌရဋ္ဌ၊
စောဋ္ဌဝိသယ-တို့ကြည့်။ (၃) စောဋ္ဌတိုင်း။
စောဋ္ဌိကဏ္ဍိ-ကြည့်။

စောဋ္ဌ (ပု) [စောဋ္ဌ+ဒါန။ နောက်ပုဒ်ကျေ။]
အဝတ်ပိုင်းအလှ။ ပါဏိမတ္တဿ စောဋ္ဌဿ၊
ဝိပါကံ ပဿ ယာဒိသံ။ ပေတ။ ၁၃၉။ စောဋ္ဌ-
ဿာတိ ဒေယျဓမ္မသီသေန တဗ္ဗိသယံ ဒါနမယံ
ပုညမေဝ ဒဿေတိ။ ဝိပါကံ ပဿ ယာဒိသန္တိ
တဿ စောဋ္ဌဒါနဿ ဝိပါကသင်္ခါတံ ဖလံ
ပဿ ဘန္တေ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၆၇။

စောဋ္ဌ (တိ) [စောရ+အ။ ရ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။]
ခိုးသူနှင့် တူသော (ကိလေသာ)။ သဗ္ဗေ
စောဋ္ဌာ သမုစ္ဆိန္နာ။ ထေရိ။ ၂၅၄။ သဗ္ဗေ
စောဋ္ဌာ သမုစ္ဆိန္နာတိ စောရာ ဝိယ ကုသလ-
ဘဏ္ဍာစွေဒနတော.... ဆဋ္ဌိတပိလောတိကဓဏ္ဍံ
ဝိယ ဣဿရဇနေန အရိယဇနေန ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗ-
တာယ စောဋ္ဌာ ဝိယာတိ ဝါ “စောဋ္ဌာ” တိ
လဒ္ဓနာမာ ကိလေသာ သမုစ္ဆိန္နာ။ ထေရိ၊ ဋ္ဌ။
၁။ ၃၇၈။

စောဋ္ဌ (တိ) [စောဋ္ဌ+အ] အဝတ်နွမ်း-
အဝတ်စုတ် - လက်နှီးစုတ် - နှင့် တူသော
(ကိလေသာ)။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

စောဋ္ဌက (ပု) [စောဋ္ဌ+က။ က-အနက်မရှိ။]
အဝတ်၊ အထည်၊ ပုဆိုး။ (က) အနီး၊
အခင်း၊ အဝတ်ခု။ (ခ) အဝတ်ကြမ်း၊ အဝတ်
ပိုင်း၊ အဝတ်နွမ်း၊ အဝတ်စုတ်။ (ဂ) မီးစာ
အဝတ်၊ အဝတ်မီးစာ။ (က) အနုဇာနာမိ
ဘိက္ခဝေ စောဋ္ဌကန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၉။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ။
၄။ ၄၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၄၀-၁။) (ခ) ပါဏိ-
မတ္တဉ္စ စောဋ္ဌကံ။ ပေတ။ ၁၃၈-၉။ ပါဏိမတ္တဉ္စ
စောဋ္ဌကန္တိ ဧကဟတ္ထပ္ပမာဏံ စောဋ္ဌဓဏ္ဍိ
အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၆၅။ (-ဝိ၊ ၃။ ၆၀၊ ၇၉။

ဝိ၊၄။၂၅၅၊၂၆၀၊၂၆၅။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၊၃၆၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁၊၈၇။
 ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၈၀၊၂၂၆၊၂၃၉၊၄၄၈။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၇၈-၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ သံ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀-၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၃၈၇။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၂။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၃။
 ဝိမတိ၊၂။၁၈၃။၂၃၇။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၀၁။)
 (ဂ) စောဠကံ န သိယာ။ မိလိန္ဒ။၅၅။

စောဠက (တိ) [စောဠ+ဏက] စောဠတိုင်း၌-
 မွေးဖွား-နေထိုင်-သော၊ သူ၊ စောဠတိုင်း-
 သူ-သား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စောဠကဣတ္ထိ (ထိ) [စောဠကာ+ဣတ္ထိ] စောဠ
 တိုင်းသူ ကျည်းမိန်းမ၊ ကျည်းကုလားမ။
 စောဠကဣတ္ထိ-ကြည့်။

စောဠကပရိယေသမာန (န) [စောဠက+ပရိ-
 ယေသမာန] အဝတ်ကိုရှာခြင်း။ ထေရော
 တေန မဂ္ဂေန စောဠကပရိယေသမာနံ စရ-
 န္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။

စောဠကပါဒပုဉ္ဏန (န) [စောဠက+ပါဒပုဉ္ဏန]
 ခြေသုတ်ကြိုးဝန်း - ခြေသုတ်ဖုံဝိုင်း - နှင့်တူ
 သော အဝတ်အကာ။ စောဠကပါဒပုဉ္ဏနံ
 ဗန္ဓိတုံ အနုဇာနာမိတိအတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၉။
 စောဠကပါဒပုဉ္ဏနံ ဗန္ဓိတုန္တိ ဝါ ဝါတပါနပ္ပ-
 မာဏေန ပါဒပုဉ္ဏနသဒိသံ စောဠကာဒိနာ
 ဗန္ဓိတွာ ဝဂ္ဂုလိအာဒိပ္ပဝေသနနိဝါရဏတ္ထံ၊
 ထကေတုန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၇။

စောဠကဘိက္ခာ (ထိ) [စောဠက + ဘိက္ခာ]
 အဝတ်ကို-ရှာခြင်း-တောင်းခြင်း-ခံခြင်း။
 စောဠကဘိက္ခံ အာဟိဏ္ဏိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၃။
 (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊
 ၁။၉၁။)

စောဠကသညာ (ထိ) [စောဠက + သညာ]
 အဝတ်ဟူသော-အမှတ်-သညာ။ ဘိက္ခု

ဘတ္တာဒိသညာယ ဝါ စောဠကသညာယ ဝါ
 ပဋိဂ္ဂဏန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။

စောဠကသဒ္ဓ (ပု) [စောဠက+သဒ္ဓ] စောဠက-
 သဒ္ဓါ။ စောဠကသဒ္ဓေါ ပရိက္ခာရသဒ္ဓတော
 စ ပရံ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋ္ဌိ၊သစ်။၅၀။

စောဠကာသာဝ (န) [စောဠ+ကာသာဝ] ဖန်
 ရည်ဆိုးသော-အဝတ်-သင်္ကန်း။ စောဠပဏ္ဍ-
 ကြည့်။

စောဠကိတ္ထိနိဝါသန (န) [စောဠကိတ္ထိ+နိဝါ-
 သန] ကျည်းမိန်းမ-ကျည်းကုလားမ-တို့၏
 ဝတ်ခြင်း။ စောဠကဣတ္ထိ-ကြည့်။

စောဠကုလန္တိက (ပု) [?] စောဠကုလန္တိက
 မည်သော ကျောင်း။ ပရိဝေဏမိ နာမေန၊
 တဟိ* စောဠကုလန္တိကေ။ ကခါ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်။
 ၄၈၈။

စောဠခ(က္ခ)ဏ္ဍ (ပု) [စောဠ+ခဏ္ဍ] ဖြတ်အပ်
 သော အဝတ်၊ အဝတ်အပိုင်း။ သုခမံ စောဠ-
 ခဏ္ဍံ အဒါသိ။ မိလိန္ဒ။၁၇၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၆၉၊၂၂၀၊၃၄၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၆၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၁၈၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၊၂၃၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆။
 အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၆၁၊၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ဋ္ဌိ၊၂။၂၂။)

စောဠခဏ္ဍတန္တဂတအံသုက (ပု) စောဠခဏ္ဍ+
 တန္တဂတ+အံသုက] အဝတ်ပိုင်း၌ ချည်ဟု
 ဆိုအပ်သော - အမွေးအမျှင် - ချည်မျှင်။
 လောမာနီတိ စောဠခဏ္ဍတန္တဂတ အံသုကေ
 ဝဒတိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၆၁။

စောဠဂဟဏ (န) [စောဠ+ဂဟဏ] အဝတ်ကို
 -ယူခြင်း-စုတ်ခြင်း။ ဧဝံ စောဠဂဟဏေန
 ဂဟ္တဂဟဏံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။

စောဠဂဟဏာဒိကမ္မ (န) [စောဠဂဟဏာဒိ+
 ကမ္မ] အဝတ်ကို-ယူခြင်း-စုတ်ခြင်း-အစရှိ
 သော အမှု။ စောဠဂဟဏာဒိကမ္မံ သန္ဓာယ
 ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၄။

စောဠဒါန (န) [စောဠ+ဒါန] အဝတ်ပိုင်း
အလှူ။ စောဠ-ကြည့်။

စောဠပဉ္စ (ပု) [စောဠ+ပဉ္စ] ဖန်ရည်ဆိုးသော
အဝတ်ဖြင့်ပြုအပ်သော အပြား၊ အဝတ်ပြား။
စောဠပဉ္စန ဖာသုကာ နာမေန္တိ။ ဝိ၊ ငှ။
၄၅၇။ စောဠပဉ္စာဒိသု စောဠကာသာဝံ စော-
ဠန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ငှ။ ၁၂၉။ (-မိလိန္ဒ။ ၇၈။)

စောဠပဏ္ဏာဒိမယ (တိ) [စောဠပဏ္ဏာဒိ+မယ]
အဝတ်၊ သစ်ရွက် အစရှိသည်တို့ဖြင့်ပြီးသော။
စောဠပဏ္ဏာဒိမယံ ဝါ၊ သဗ္ဗံ ဂရုဘဏ္ဍံ။ ဝိ၊ ငှ။
၄။ ၈၃။ ကင်္ခါ။ ၂၆၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၈။

စောဠပရိမဇ္ဇန (န) [စောဠ+ပရိမဇ္ဇန] အဝတ်
ဖြင့် သုတ်ခြင်း။ ဟတ္ထဂ္ဂဟဏန္ဒာပနဓောဝန-
စောဠပရိမဇ္ဇနာဒိကာလေ။ အဘိ၊ ငှ။ ၂။ ၉၁။
ပဋိသံ၊ ငှ။ ၁။ ၁၃၄။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၁။

စောဠဘိက္ခာ (ထိ) [စောဠ+ဘိက္ခာ] အဝတ်ကို
-ရှာခြင်း - တောင်းခြင်း - ခံခြင်း။ စောဠ-
ဘိက္ခာယ စရန္တာနံ။ ဝိ၊ ငှ။ ၂။ ၂၇၂။

စောဠဘိသိ (ထိ) [စောဠ+ဘိသိ] အဝတ်ဘုံ
လှူ။ (က) အဝတ်ကို-ရုံးစု၍ - ခေါက်၍ -
ပြုအပ်သော ဘုံလှူ။ (ခ) အဝတ်ကို-ထည့်
သွင်း၍ - သွတ်၍ - ပြုအပ်သော ဘုံလှူ။
အဝတ်သွတ် မွေရာ၊ အဝတ်သွတ် အခင်း။
စောဠဘိသိ* ဝါကဘိသိ*။ ဝိ၊ ငှ။ ၂၉၅-၆။
စောဠဘိသိအာဒိသု ယံ ကိဉ္စ နဝစောဠ ဝါ
ပုရာဏစောဠ ဝါ သံဟရိတွာ ဝါ အန္တော
ပက္ခိပိတွာ ဝါ ကတာ စောဠဘိသိ။ ဝိ၊ ငှ။ ၄။
၆၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၀။ ဝိ၊ နယာလင်္ကာရ၊ ငှ။
၂။ ၁၅၀။ (-ဝိ၊ ၂။ ၅၉။ အဘိ၊ ငှ။ ၂။ ၃၄၉။
ကင်္ခါ၊ ငှ။ ၁။ ၂၆၃။)

စောဠဘောဂ (ပု) [စောဠ+ဘောဂ] စောဠ
မင်းသည် သုံးဆောင် ခံစားအပ်သောတိုင်း၊
စောဠမင်း၏ သုံးဆောင် ခံစားရာတိုင်း၊
စောဠတိုင်း၊ စောဠနိုင်ငံ။ စောဠဘောဂေါ

ကေရဠဘောဂေါတိ ဧဝံ ဧကေကဿ ရညော
အာဏာပဝတ္တိဌာနံ။ ဝိ၊ ငှ။ ၃။ ၄၁၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၂၄၉။ ကင်္ခါ၊ ငှ။ ၁။ ၂၆၄။

စောဠရဠ (န) [စောဠ+ရဠ] စောဠမင်း၏
တိုင်း၊ စောဠတိုင်း၊ စောဠနိုင်ငံ။ စောဠရဠ
ပဏ္ဍရဠန္တိ ဧဝံ ရဠမ္ပိ ရညာ ပညာယတိ။
သံ၊ ငှ။ ၁။ ၉၁။ “စောဠရညော ရဠ စောဠ-
ရဠ”န္တိ ဧဝံ ရဠ ရညာ ပညာယတိ။ သံ၊ ငှ။
၁။ ၁၃၅။

စောဠရာဇ (ပု) [စောဠ+ရာဇ] စောဠ မည်
သောမင်း၊ စောဠတိုင်းကို အစိုးရသောမင်း၊
စောဠမင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

စောဠဝဋ္ဋိ (ထိ) [စောဠ+ဝဋ္ဋိ] ဖန်ရည်ဆိုးသော
အဝတ်ဖြင့် ပြုအပ်သောအလိပ်၊ သင်္ကန်းလိပ်၊
သင်္ကန်းကျစ်။ စောဠဝဋ္ဋိယာ ဖာသုကာ
နာမေန္တိ။ ဝိ၊ ငှ။ ၄၅၇။

စောဠဝိသယ (ပု) [စောဠ+ဝိသယ] စောဠ
မင်း၏-ဖြစ်ရာ-တည်ရာ-အာဏာပျံ့နှံ့ရာ၊
စောဠတိုင်း၊ စောဠနိုင်ငံ။ စောဠဿ ဝိသ-
ယော စောဠဝိသယော၊ ပဝတ္တနဌာနံ
ဝိသယောတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ငှ။ ၄။ ၃၈။

စောဠဝိသေသ (န) [စောဠ+ဝိသေသ] ထူး
သောအဝတ်၊ အဝတ်ထူး။ ကေဝိ ပန “မသာ-
ဏာနိ နာမ စောဠဝိသေသာနီတိ ပရိကပ္ပေ-
တွာ မဿကစောဠာနီ”တိ ပဌန္တိ။ သီ၊ ငှ။
၁။ ၂။ ၃၅၆။

စောဠဝေဏီ (ထိ) [စောဠ+ဝေဏီ] ဖန်ရည်
ဆိုးသောအဝတ်ဖြင့် ပြုအပ်သော အထုံး၊
အဝတ်ထုံး။ စောဠဝေဏီယာ ဖာသုကာ
နာမေန္တိ။ ဝိ၊ ငှ။ ၄၅၇။

စောဠဒါနပဉ္စက (ပု၊ န) [စောဠဒါန + ပဉ္စက]
အဝတ် အစရှိသော ၅-ပါးအပေါင်း။ စော-
ဠဒါနပဉ္စကံ ဗိမ္မောဟနေ အနုညာတံ။ ခုဒ္ဒ-
သိက္ခာ။ ငှ။ ဟောင်း။ ၁၉၃။

စောဋ္ဌာဒိတူလဂဏနာ (ထိ) [စောဋ္ဌာဒိ+တူလ
+ဂဏနာ] အဝတ် အစရှိသည်တို့ကို ရေတွက်
ခြင်း၊ လဲတို့ကို ရေတွက်ခြင်း။ စောဋ္ဌာဒိ-
တူလဂဏနာယ ပဉ္စကာ ဝုတ္တာ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။
ဋီ၊သစ်။၁၉၂။

စောဋ္ဌိက (တိ) [စောဋ္ဌ+ဏိက] စောဋ္ဌတိုင်း၌
- မွေးဖွား - နေထိုင် - သော၊ သူ၊ စောဋ္ဌ
တိုင်း - သူ - သား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

စောဋ္ဌိကဏ္ဍိ (ထိ) [စောဋ္ဌိကာ+ဏ္ဍိ] စောဋ္ဌ
တိုင်းသူ ကျည်း မိန်းမ၊ ကျည်းကုလားမ။
ဩလမ္ဗကံ ကတွာ နိဝတ္တံ စောဋ္ဌိကဏ္ဍိနံ
နိဝါသနံ (စောဋ္ဌကိတ္တိနိဝါသနံ။ သိ။ စော-
ဋ္ဌကဏ္ဍိနံ နိဝါသနံ။ သျှာ။မူကဲ့) ဝိယ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ ကခါ။၂၇၆။

ဆ^၁ ဆ-အက္ခရာ၊ ၄၁-လုံးသောအက္ခရာတို့တွင် -
ဗျည်း - အာစောက်၌ဖြစ်သော (တာလုဇ)-
စဝဂ် ဒုတိယ-အက္ခရာ။

[ဆ - အက္ခရာသည် (၁) ပစ္စည်းဆ၊
(၂) ကာရိယတပါးမှ ပြောင်းလဲလာသော
ဆ ဟု ၂-မျိုး ပြားသည်။ (၁) ပစ္စည်း
ဆ-သည် (က) တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းဆ၊ (ခ)
အာချာတ် (ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌ) ပစ္စည်းဆ၊ (ဂ)
ကိတ်ပစ္စည်း ဆ-ဟု ၃-မျိုးပြားသည်။ (က)
မာတုစ္ဆာ၊ ပိတုစ္ဆာ။ မောဂ်၊၄။၃၇။ (ခ)
ဇိဂုစ္ဆတိ၊ တိကိစ္ဆတိ။ ကစ္စည်း။၄၃၃။ ရှူ။
၅၂၈။ (ဂ) ရစ္ဆာ၊ ကုစ္ဆာ၊ လစ္ဆာ၊ ရစ္ဆာ၊
မုစ္ဆာ၊ ဝစ္ဆာ၊ ကစ္ဆာ။ ရှူ။၆၆၀။ (၂)
ကာရိယတပါးမှပြောင်းလဲလာသောဆ-သည်
(က) ဓာတ်မှပြောင်းလဲလာသော ဆ၊ (ခ)
ပစ္စည်းမှ ပြောင်းလဲလာသောဆ၊ (ဂ) ဘဝိ-
သန္တိဝိဘတ် သမှ ပြောင်းလဲလာသောဆ၊
(ဃ) ထျမှ ပြောင်းလဲလာသောဆ၊ (င)
ထ၊ယ-မှ ပြောင်းလဲလာသော ဆ-စသည်
ပြားသည်။ (က) ဓာတ်မှ ပြောင်းလဲလာ
သောဆ-တွင် ခ-မှပြောင်းလဲလာသော ဆ။

ဆမာ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၈၁။ ဆလံ။ ဆာတော။
သုစိ။ စ-မှ ပြောင်းလဲလာသောဆ။ ကစ္ဆ။
ဓာန်၊ဋီ။၃၂၇။ နိစ္ဆယော။ မောဂ်၊၅။၁၂၂။
နိစ္ဆရတိ။ ရှူ။၄၂။ ထ-မှ ပြောင်းလဲလာ
သောဆ။ ဆမ္ဘိတဿာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆)-
တိ ထမ္ဘိတဿ၊ ထ-ကာရဿ ဆ-ကာရာ-
ဒေသော။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄။ ဓ-မှ ပြောင်း
လဲလာသောဆ။ ဂေါစ္ဆကော။ ဓာန်၊ဋီ။
၅၄၅။ သ-မှပြောင်းလဲလာသောဆ။ ဥစ္ဆဂ်။
ဓာန်၊ဋီ။၂၇၆။ ဥစ္ဆိတော။ ဓာန်၊ဋီ။၇၀၈။
ဥစ္ဆ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၉၉။ ဆကံ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၇၄။
ဆကဏံ။ဓာန်၊ဋီ။၂၇၅။ ဆာရိကာ။ဓာန်၊ဋီ။
၃၅။ မဇ္ဇိစ္ဆံ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၉၄။ (ခ) ပစ္စည်း
မှ ပြောင်းလဲလာသော ဆ။ သာကစ္ဆာ။
ဓာန်၊ဋီ။၁၂၀။ (ဂ) ဘဝိသန္တိဝိဘတ်“သ”
မှ ပြောင်းလဲလာသော ဆတွင်သတိ- ဝိဘတ်
၏“သ”မှ ပြောင်းလဲလာသောဆ။ န လစ္ဆ-
တိ မာရော ဩတာရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၄၈။ န လစ္ဆ-
တိတိ န လဘိသတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ သော
တေ မမ္ဗာနိ ဆစ္ဆေတိ (ဇာ၊၁။၁၃၂)တိ...
ဆိန္ဒိသတိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။
ယထာ ဘဂဝါ ပိဏ္ဍိ လစ္ဆတိ။ သံ၊၁။၁၁၆။
သန္တိဝိဘတ်၏“သ”မှ ပြောင်းလဲလာသော
ဆ။ ကံ နန္ဒ ဆာတာ တသိတာ၊ ဥပရစ္ဆန္တိ
ဒါရကာ။ ဇာ၊၂။၃၅၃။ သဋ္ဌိယောဇနမဂ္ဂ
ဂန္ဓာ ဥပရောဒိသန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၂။
ကထံ န ပထံ ဂစ္ဆန္တိ(ဇာ၊၂။၃၅၄)တိ ကထံ
န သဋ္ဌိယောဇနမဂ္ဂံ ဂမိသန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၃၃၂။ သသိဝိဘတ်၏ “သ”မှ ပြောင်းလဲ
လာသော ဆ။ သဗ္ဗေ တေ လစ္ဆသိ ဝရေ။
ဇာ၊၂။၃၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၆။ သာမိဝိဘတ်
၏ “သ”မှ ပြောင်းလဲလာသော ဆ။ အာ-
ယသ္မတော နိဿာယ ဝစ္ဆာမိ။ ဝိ၊၃။၇၆။
သာမိဝိဘတ်၏“သ”မှ ပြောင်းလဲလာသော
ဆ။ လစ္ဆာမ ပုတ္တေ ဇိဝန္တာ။ ဇာ၊၂။၃၆၂။
သံ-ဝိဘတ်၏ “သ”မှ ပြောင်းလဲလာသော

ဆ။ အာဟဉ္ဇံ အမတဒန္တုဘိ (ဝိ၊ ၃။ ၁၂) နိ...
 ပဟရိဿာမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၆။ န စဟံ ဣသိ-
 ဒါသိယာ သဟ ဝတ္ထံ။ ထေရီ၊ ၄၂၆။ ဝတ္ထန္တိ
 ဝသိဿံ။ ထေရီ၊ ၄၂၇။ ဆေတ္ထံ ရာဂံ
 သဗန္ဓန (ဇာ၊ ၁။ ၁၉၂) နိ... သဗန္ဓနံ ရာဂံ
 ဆိန္ဒိယာမိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၇၇။ (ဆ) ထျ-မှ
 ပြောင်းလဲလာသော ဆ။ တစ္ဆံ တထံ ပဋိ-
 ပဒံ ပညပေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၆။ ရှု၊ ၃၇၇။ (င)
 ထ၊ ယမှ ပြောင်းလဲသော ဆ။ ရထိကာ နာမ
 ရစ္ဆာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၆။ မောဂံ၊ ပဋိကာ၊
 ၄။ ၇၂။

ဆ၂ (ပ) [ဆော + အ] (၁) အယုတ်၊ ယုတ်ညွှံ-
 အောက်တန်းကျ - ခြင်း။ (န) (၂) ဖြတ်ခြင်း။
 (တိ) (၃) ခြောက်၊ ၆-ဂဏန်း၊ ၆-ခု၊ ၆-
 ယောက်၊ ၆-ပါး။ (တိလိင်၊ ဗဟုဝဏ်၊ သင်္ချာ၊
 သင်္ချေယျသဒ္ဒါဖြစ်သည်။) (၁) ဆကလ-
 ကြည့်။ (၂) ရုက္ခဆလ္လိတိအာဒိသု ဆေဒနေ၊
 တတ္ထ ဟိ ဆံ ကုစ္ဆိရောဂါဒိကဿ ဆေဒနံ လာ-
 တိ ဂဏှာတိတိ ဆလ္လိတိအတ္ထော။ ဧကကွရ-
 ကောသဋ္ဌိ။ (၃) (ပ၊ ၁) တိရိယံ ဆ ဝိဒတ္ထိ-
 ယော။ ဝိ၊ ၂။ ၂၂၄။ (ဒ၊ ၁) ဆပိ ဘတ္တာနိ
 န ဘုဉ္ဇိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅။ (တ၊ ၁) ဆဟာကာ-
 ရေဟိ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊ ၂။ ၃။
 (စ၊ ၁) ဆန္တမ္ပိ သတ္တန္တမ္ပိ...ဒဒါမိ။ သုတ္တနိ။
 ၃၅၁။ (မ၊ ၁) ဆဟိ ဓမ္မေဟိ ပရိဟာယိဿန္တိ။
 အံ၊ ၂။ ၂၇၃။ (ဆ၊ ၁) ဆန္တံ စိဝရာနံ အည-
 တရံ စိဝရံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၉၅။ (သ၊ ၁) ဒွေဝဿာနိ
 ဆသု ဓမ္မေသု။ ဝိ၊ ၂။ ၇၅။

ဆအဇ္ဈတ္တိကဗဟိရာယတန (န) [ဆ + အဇ္ဈ-
 တ္တိက + ဗဟိရ + အာယတန] ၆-ပါးသော
 အဇ္ဈတ္တိကာယတန၊ ၆-ပါးသော ဗဟိရာ-
 ယတန၊ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး၊ ဗဟိ-
 ရာယတန ၆-ပါး၊ အတွင်း အာယတန ၆-ပါး၊
 အပြင် အာယတန ၆-ပါး။ တတော ဆအ-
 ဇ္ဈတ္တိကဗဟိရာယတနသင်္ခါတတော ပါတိ-
 တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၉။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။

ဆအဇ္ဈတ္တိကဗဟိရာယတနဝိဘာဂ (ပ) [ဆ-
 အဇ္ဈတ္တိကဗဟိရာယတန + ဝိဘာဂ] ၆-ပါး
 သော အဇ္ဈတ္တိကာယတန၊ ၆-ပါးသော ဗဟိ-
 ရာယတနတို့ကို ဝေဘန်ခြင်း။ ဆဗ္ဗိဓံ ဆဋ္ဌာ-
 ရမ္မဏဝိဘာဂတော ဆအဇ္ဈတ္တိကဗဟိရာ-
 ယတနဝိဘာဂတော စ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၄။

ဆအဇ္ဈတ္တိကဗဟိရာယတနဒိနိဒါန (န) [ဆ-
 အဇ္ဈတ္တိကဗဟိရာယတနဒိ + နိဒါန] အဇ္ဈ-
 တ္တိကာယတန ၆-ပါး၊ ဗဟိရာယတန ၆-ပါး၊
 အစရှိသောအကြောင်း။ ယတော နိဒါနန္တိ
 ယံကာရဏာ ဆ အဇ္ဈတ္တိကဗဟိရာယတန-
 ဒိနိဒါနန္တိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅။ (-မ၊
 ဋီ၊ ၂။ ၆၀။)

ဆအတ္ထပဒဆဗျဉ္ဇနပဒဘေဒ (ပ) [ဆအတ္ထ-
 ပဒ + ဆဗျဉ္ဇနပဒ + ဘေဒ] ၆-ပါးသော-
 အနက်ပုဒ်၊ ၆-ပါးသော သဒ္ဒါပုဒ်တို့၏အကွဲ
 အပြား၊ အတ္ထပဒ ၆-ပါး၊ ဗျဉ္ဇနပဒ ၆-ပါး
 တို့၏ အပြား။ (အတ္ထပဒ ၆-ပါးတို့ဟူသည်
 (၁) သင်္ကာသနာ = အကျဉ်း အားဖြင့်
 ပြအပ်သောအနက်၊ (၂) ပကာသနာ =
 ရှေးဦးစွာ ပြအပ်သောအနက်၊ (၃) ဝိဝ-
 ရဏာ = အကျယ်ချဲ့အပ်သော အနက်၊ (၄)
 ဝိဘဇနာ = ဝေဘန်အပ်သော အနက်၊ (၅)
 ဥတ္တာနိကဗ္ဗ = ထင်ရှားအောင် ပြုအပ်သော
 အနက်၊ (၆) ပညတ္တိ = အပြားအားဖြင့်
 သိစေအပ်သောအနက်တို့ဖြစ်သည်။ ဗျဉ္ဇန-
 ပဒ ၆-ပါးတို့ဟူသည် (၁) အက္ခရ = အက္ခရာ၊
 (၂) ပဒ = ပုဒ်၊ (၃) ဗျဉ္ဇန = ဝါကျ၊ (၄)
 အာကာရ = ဝါကျအစိတ်၊ (၅) နိရုတ္တိ =
 ဝိဂြိုဟ်အကျဉ်း၊ (၆) နိဒ္ဒေသ = ဝိဂြိုဟ်
 အကျယ်တို့ဖြစ်သည်။ နေတ္ထိ၊ ၅။ ၁၀။ နေတ္ထိ၊
 ၄။ ၃၁-၂-၃။) ဣဒါနိ ဆအတ္ထပဒဆဗျဉ္ဇနပဒ-
 ဘေဒန သမ္ပတ္တိသင်္ခါတံ အတ္ထပဒဗျဉ္ဇနပဒ-
 ကလျာဏတံ ဒဿေန္တော။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၈၀။

ဆအတ္ထပဒဗျဉ္ဇနပဒသမ္ပန္နတာ (ထိ) [ဆအတ္ထ-
ပဒဗျဉ္ဇနပဒသမ္ပန္န+တာ] အတ္ထပဒ ဖိ-ပါး၊
ဗျဉ္ဇနပဒ ဖိ-ပါးတို့နှင့်-ပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်-
ပြည့်စုံခြင်း။ တဿာ ပါဠိယာ ဆအတ္ထပဒ-
ဗျဉ္ဇနပဒသမ္ပန္နတံ ဒဿေတုံ။ နေတ္ထိဝါဂ။

ဆအတ္ထပဒသမာယောဂ (ပု) [ဆအတ္ထပဒ+
သမာယောဂ] ဖိ ပါးသော အတ္ထပဒတို့နှင့်
ယှဉ်ခြင်း။ သင်္ကာသနာဒိဆအတ္ထပဒသမာ-
ယောဂတော ဝါ သာတ္ထံ။ နေတ္ထိဝါဂ။ ၄၂။

ဆအနုဿတိနိဒ္ဒေသ (ပု) (ပု) [ဆအနုဿတိ+
နိဒ္ဒေသ] ဖိ-ပါးသော အနုဿတိတို့ကို
အကျယ်ညွှန်ပြရာ အပိုင်းအခန်း။ (အနု-
ဿတိ ဖိ-ပါးတို့ဟူသည် ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မာ-
နုဿတိ၊ သံဃာနုဿတိ၊ သီလာနုဿတိ၊
စာဂါနုဿတိ၊ ဒေဝတာနုဿတိတို့ဖြစ်သည်။)
သတ္တမော ဆအနုဿတိနိဒ္ဒေသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၃၇၀။

ဆအဘိညာ (တိ) [ဆ+အဘိညာ] ဖိ-ပါးသော
အဘိညာဉ် ရှိသော၊ အဘိညာဉ် ဖိ-ပါးရှိ
သော၊ သူ။ မဟာဘိညတန္တိ ဆအဘိညာ-
ဘာဝံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၃။ (“ဆ အဘိညာ-
ဘာဝံ”ဟု ရှိသင့်ရာ၏။)

ဆအဘိညာ (ထိ) [ဆ+အဘိညာ] ဖိ-ပါး
သောအဘိညာဉ်၊ အဘိညာဉ် ဖိ-ပါး။ (အဘိ-
ညာဉ် ဖိ-ပါးတို့ဟူသည် ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်၊ ဒိဗ္ဗ-
သောတဉာဏ်၊ ဣဒ္ဓိဝိဇ္ဇာဉာဏ်၊ ပရစိတ္တဝိဇ္ဇာ-
နဉာဏ်၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်၊ အာ-
သဝက္ခယဉာဏ်တို့ဖြစ်သည်။) ဆအဘိညာဟိ
သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတ္တု။
ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀။

ဆအသာဓာရဏဉာဏ (န) [ဆ+အသာဓာရဏ
+ဉာဏ] အသာဓာရဏဉာဏ် ဖိ-ပါး၊ ပစ္စေက
ဗုဒ္ဓ၊ သာဝကတို့နှင့် မဆက်ဆံသောဉာဏ် ဖိ-
ပါး။ (အသာဓာရဏဉာဏ် ဖိ-ပါးတို့ဟူသည်

ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်၊ အာသယာနု-
သယဉာဏ်၊ ယမကပါဠိဟာရိယဉာဏ်၊ မဟာ-
ကရုဏဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ အနာဝရဏ-
ဉာဏ်တို့ဖြစ်သည်။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၅။) ဆအသာ-
ဓာရဏဉာဏေ... ကေဝလေ စ ဗုဒ္ဓဂုဏေ နတ္ထိ
ဝေမတ္တတာ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၇၆။ (ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၁၁၈။)

ဆအသာဓာရဏဉာဏယောဂ (ပု) [ဆအသာ-
ဓာရဏဉာဏ+ယောဂ] အသာဓာရဏဉာဏ်
ဖိ-ပါးနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဆအသာဓာရဏဉာဏ-
ယောဂေန စ ဒေသနံ ယဒိစ္ဆကံ နိယမေ-
တွာ ဒဿေတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၁။

ဆအသာဓာရဏဉာဏပရိယာပန္နတာ (ထိ) [ဆ-
အသာဓာရဏဉာဏ+ပရိယာပန္န+တာ] အ-
သာဓာရဏဉာဏ် ဖိ-ပါး၌- အကျုံးဝင်သည်၏
အဖြစ် - အကျုံးဝင်ခြင်း။ ဆအသာဓာရ-
ဏဉာဏပရိယာပန္နတာယ... သာတိသယံ။ သိ၊
၄။ ၁။ ၁။ ၇။

ဆအသာဓာရဏဉာဏဝိသေသနိဗန္ဓနဘူတ (တိ)
[ဆအသာဓာရဏဉာဏ + ဝိသေသနိဗန္ဓနဘူ-
တ] အသာဓာရဏဉာဏ် ဖိ-ပါးတို့၌ ထူးသော
အကြောင်းဖြစ်သော။ အထ ဝါ ဆအသာဓာ-
ရဏဉာဏဝိသေသနိဗန္ဓနဘူတာ သာတိသယံ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၃။

ဆအာယတနပဋိက္ခေပ (ပု) [ဆအာယတန+ပ-
ဋိက္ခေပ] အာယတန ဖိ-ပါးတို့ကို ပယ်ခြင်း။
ဣမသ္မိံ ပန သုတ္တေ ဆအာယတနပဋိက္ခေပေ-
န ဒဿိတံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁၈။

ဆအာရမ္မဏနိဿိတ (တိ) [ဆအာရမ္မဏ+နိဿိ-
တ] ဖိ-ပါးသောအာရုံကိုမှီသော၊ အာရုံ ဖိ-
ပါးကို မှီသော။ ဆအာရမ္မဏနိဿိတာ ပုထူ
အဓမ္မဝိတက္ကာ ဇနတာယ နိဝိဋ္ဌာတိ အတ္ထော။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇။ (- သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၃။)

ဆဉ်နဒိယစုသတ (န) [ဆဉ်န+ဒိယစု+သတ]
 ၆-ခု-၆-ယောက်-ယုတ်သောတရားငါးဆယ်၊
 ၁၄၄-ခု၊ ၁၄၄-ယောက်။ (တရားမဟုတ်သည်
 ကို တရားဟုတ်၏ဟု ပြရာ၌ တရားမဟုတ်ဟု
 အယူရှိသည်ဖြစ်၍ သံဃာကဲ့အောင်ပြုခြင်း၌
 (၁) တရားမဟုတ်ဟု အယူရှိသူ၊ (၂) တရား
 ဟုတ်၏ဟု အယူရှိသူ၊ (၃) ယုံမှားသူ။

တရားမဟုတ်သည်ကို တရားဟုတ်၏ဟု
 ပြရာ၌ တရားဟုတ်၏ဟု အယူရှိသည်ဖြစ်၍
 သံဃာကဲ့အောင်ပြုခြင်း၌ (၁) တရားမဟုတ်
 ဟု အယူရှိသူ၊ (၂) ယုံမှားရှိသူ။

တရားမဟုတ်သည်ကို တရားဟုတ်၏ဟု
 ပြရာ၌ ယုံမှားရှိသည်ဖြစ်၍ သံဃာကဲ့အောင်
 ပြုခြင်း၌ (၁) တရားမဟုတ်ဟု အယူရှိသူ၊
 (၂) တရားဟုတ်၏ဟုအယူရှိသူ၊ (၃)ယုံမှား
 ရှိသူ၊ ပေါင်း ၈-ယောက်ဖြစ်သည်။ ယင်း
 ၈-ယောက်ဖြင့် ဝိ၊၄။၃၆၈-၌လာသောသံဃာ
 ကဲ့ပြားကြောင်း ၁၈-ပါးကို မြောက်က ၁၄၄-
 ယောက် ဖြစ်သည်။) ဆဉ်နဒိယစုသတ
 ဝုတ္တာ၊ ဗုဒ္ဓေနာဒိစ္စဗန္ဓနာ။ ဝိ၊၅။၃၇၀။ ဆဉ်-
 နဒိယစုသတတံ.... တေသံ ဝသေန ဆဉ်န-
 ဒိယစုသတံ အာပါယိကာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၅။
 ၄။၂၃၆။

ဆဉ်နဒိယစုသတဝိဿဇ္ဇန (န၊ထိ) [ဆဉ်နဒိယစု-
 သတ+ဝိဿဇ္ဇန] ၁၄၄-ယောက်၏ အဖြေ၊
 ၁၄၄-ယောက်ကို ဖြေဆိုခြင်း။ အဋ္ဌာရသ
 အဋ္ဌကာ ဆဉ်နဒိယစုသတဝိဿဇ္ဇနေ ဝုတ္တာ-
 ယေဝ။ ဝိ၊၅။၄။၂၃၆။

ဆက (န) [သက+အ။ သက သတ္တိယံ၊ သဿ
 ဆော။ ဓာန်၊ဋီ။၂၇၄။] မစင်၊ ကျင်ကြီး၊
 ဘင်ပုတ်၊ ချေး။ ဝစ္စာနိ စ မလံ ဆကံ။ ဓာန်။
 ၂၇၄။

ဆကဏ (န) [သက+ယု။ အဿာဒီနံ မလေ
 'ဆကဏ-သဒ္ဓေါ၊ သက သတ္တိယံ၊ ယု၊ သဿ
 ဆော။ ဓာန်၊ဋီ။၂၇၅။] အညစ်အကြေး

(နွားချေး၊မြင်းချေးစသည်)။ အင်္ဂါလာနဿ
 ဆကဏံ မတ္တိကံ ရဇနနိပ္ပက္ကံ။ ဝိ၊၃။၂၉၄။
 ဆကဏန္တိ ဂေါမယံ။ ဝိ၊၅။၃၇၂။ သာရတ္ထ။
 ၃။၃၀၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၆။ (- ဝိ၊၃။၃၄၉၊
 ၃၉၈။ ဝဇီရ။၄၈၁။)

ဆကဏကာ (ထိ) [ဆကဏ + က+အာ]
 (ပွက်ပွက်ဆူသော) နွားချေး၊ ဆကဏကာ-
 ယပိ သြသိဉ္ဇန္တိ။ မ၊၁။၁၂၁-၉။ စူဠနိ။၂၆၄။
 ဆကဏကာယာတိ ကုထိတဂေါမယေန။ မ၊
 ၅။၁။၃၆၂။ စူဠနိ၊၅။၁၂၂။

ဆကဏပိဏ္ဍ (ပု) [ဆကဏ+ပိဏ္ဍ] ချေးစိုင်ခဲ၊
 ချေးတုံး။ ကေဝလဿ သီသေ ဆကဏပိဏ္ဍံ
 ပါတေတွာ။ ဇ၊၁။၅။၂၃၇။

ဆကဏရသာဒိပရိဘာဝနသုက္ခာပနသုခသယ(ပု)
 [ဆကဏရသာဒိပရိဘာဝန + သုက္ခာပန
 + သုခသယ] နွားချေးရည် အစရှိသည်
 တို့ဖြင့် ထုံခြင်း၊ ချောက်စေခြင်း၊ ကောင်းစွာ
 ထားခြင်း။ ဆကဏရသာဒိပရိဘာဝနသုက္ခာ-
 ပနသုခသယာဒီနံ အကရဏေန ဗီဇဒေါသ-
 ဒုဋ္ဌန္တိ အတ္တော။ နေတ္တိ၊၄။၂၂၄။

ဆကဏဟာရိကာ (ထိ) [ဆကဏ + ဟရ+
 ကျ+အာ။ ကျ-ကို အက-ပြု၊ အ-ကိုလု-
 ပြု။] နွားချေးကို ဆောင်တတ်သော ဆင်မ။
 နွားချေးကျုံးဆင်မ။ တဒါဟိ ကုမ္ဘကာရဿ၊
 ဒိန္နာ ဆကဏဟာရိကာ။ ဇ၊၁။၁၆၇။
 ဇ၊၅။၃။၃၆၄။ (- ၃၆၅။)

ဆကဏောဒကာဝသေစန (န) [ဆကဏ + ဥဒ-
 က + အဝသေစန] နွားချေးရေဖြင့် သွန်း
 လောင်းခြင်း။ သီသေ ဆကဏောဒကာဝသေ-
 စနံ။ ဒိ၊ဋီ၊၁။၃၂၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၄။

ဆကမ္မ (န) [ဆ+ကမ္မ] ၆-ပါးသောက်၊ ကံ
 ၆-ပါး။ (ကံ ၆-ပါးတို့ဟူသည် သိမ်သမုတ်
 ခြင်း၊ သိမ်နုတ်ခြင်း၊ ကထိန်သင်္ကန်း ပေး
 ခြင်း၊ ကထိန်နုတ်ခြင်း၊ ကုဋိနေရာကိုကြား

ခြင်း၊ ကျောင်းနေရာကို ကြားခြင်းတို့ဖြစ်သည်။) ဣမာနိ ဆကမ္မာနိ ဂရုကာနိ အပလောကေတွာ ကာတုံ န ဝနန္တိ။ ဝိ၊ဠ၊၄။၄၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၅။

ဆကလ (ပု) [ဆ + ကလ။ ထိ-၌ ဆကလီ] ဆိတ်၊ ဆိတ်ဖို့။ ဆကလီဝ မိဂီ ဆာပံ၊ ပက္ခိ မုတ္တာဝ ပဉ္စရာ။ ဇာ၊ ၂။၃၅၇။ ဇာ၊ဠ၊၇။၃၄၁။ ဆကလီတိ ဆော ဝုစ္ဆတိ နိဟိနော။ တေန ကလိတဗ္ဗော သင်္ချာတဗ္ဗောတိ ဆကလော၊ အဇော။ တဿ ဘရိယာ ဆကလီ။ ဇာတ်၊ ဋီ၊သစ်။ (-ဇာ၊ဠ၊၇။၃၄၃။)

ဆကလက (ပု) [ဆော + ဂမု + ကာ + က။ ဆ၏ဩကိုအ၊ ဂ-ကိုက၊ မ-ကိုလပြ။ ကအနက် မရှိ။] ဆိတ်။ ဆဂလက-ကြည့်။ (ဓာန်၊ဋီ။ ၅၀၂-၌ ဆကလကောပိဟုရှိ၏။ သျှ-၌ ဆကလဟုရှိ၏။)

ဆကလီ (ထိ) [ဆကလ + ဤ] ဆိတ်မ။ ဆကလ-ကြည့်။

ဆကာမသဂ္ဂသမ္ပတ္တိဒါယကဋ္ဌ (ပု) [ဆကာမ + မဂ္ဂ + သမ္ပတ္တိ + ဒါယကဋ္ဌ] ဇိ-ထပ်သော ကာမာဝစရနတ်ပြည်စည်းစိမ်၊ မင်္ဂလိန်စည်းစိမ်ကို ပေးတတ်သော-အနက်-သဘော။ ဆကာမသဂ္ဂသမ္ပတ္တိဒါယကဋ္ဌ-ကြည့်။

ဆကာမသဂ္ဂ (ပု၊န) [ဆ + ကာမသဂ္ဂ] ဇိ-ထပ်သော ကာမာဝစရနတ်ပြည်၊ ကာမာဝစရနတ်ပြည် ဇိ-ထပ်။ အနုက္ကမေန ဆကာမသဂ္ဂေ တေသံ တေသံ ဒေဝရာဇုနံ မဟေသိဘာဝေန ဥပပန္နာ။ ထေရီ၊ဠ၊၁၃၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၃၀။)

ဆကာမသဂ္ဂသမ္ပတ္တိဒါယကဋ္ဌ (ပု) [ဆကာမသဂ္ဂ + သမ္ပတ္တိ + ဒါယကဋ္ဌ] ဇိ-ထပ်သော ကာမာဝစရနတ်ပြည် စည်းစိမ်ကို ပေးတတ်သော-အနက်-သဘော။ တေသံ ဆကာမသဂ္ဂ- (ဆကာမမဂ္ဂ။ ဣ။ မူက္ခံ) သမ္ပတ္တိဒါယကဋ္ဌေန ဥပရူပရိ အဝှိယနတော။ ဇာ၊ဠ၊၃။၂၂၀။

အဘိဓာန် (စဝဂ်) ၁-၄၂-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဆကာမသဂ္ဂိဿရိယ (န) [ဆကာမသဂ္ဂ + ဣဿရိယ] ကာမာဝစရနတ်ပြည် ဇိ-ထပ်ကို အစိုးရခြင်း။ မမ ဆကာမသဂ္ဂိဿရိယံ န ဒုလ္လဘံ။ ဇာ၊ဠ၊၅။၅၂၇။

ဆကာမာဝစရ (ပု၊န) [ဆ + ကာမာဝစရ] ဇိ-ထပ်သော ကာမာဝစရနတ်ပြည်၊ ကာမာဝစရနတ်ပြည် ဇိ-ထပ်။ ဆကာမာဝစရေ ပါကဋ္ဌော ပူဇိတော စ။ အပ၊ဠ၊၂။၈၅။

ဆကာမာဝစရဂ္ဂဟဏ (န) [ဆကာမာဝစရ + ဂဟဏ] ကာမာဝစရနတ်ပြည် ဇိ-ထပ်ကို ယူခြင်း။ တတ္ထာပိ ဆကာမာဝစရဂ္ဂဟဏံ ဒဠ္ဗဗ္ဗဒေဝမဟတ္တတာဒိဝစနတော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၉။

ဆကာမာဝစရဒေဝ (ပု) [ဆကာမာဝစရ + ဒေဝ] ကာမာဝစရနတ်ပြည် ဇိ-ထပ်၌ဖြစ်သော နတ်။ ဆကာမာဝစရဒေဝါ ဝါမပဿေ ကနကမယေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၀။ (-မ၊ဠ၊၄။၅၅။ စူဠနိ၊ဠ၊၅၃။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၈။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊၇၆။)

ဆကာမာဝစရဒေဝပရိယာပန္န (တိ) [ဆကာမာဝစရဒေဝ + ပရိယာပန္န] ကာမာဝစရနတ်ပြည် ဇိ-ထပ်၌-အကျုံးဝင်-ပါဝင်-သော။ ကာမာဝစရေတိ ဆကာမာဝစရဒေဝပရိယာပန္နော။ ဒီ၊ဠ၊၁။၁၁၁။ အဘိ၊ဠ၊၂။၄၉၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၈။)

ဆကာမာဝစရဒေဝလောက (ပု) [ဆကာမာဝစရဒေဝ + လောက] ကာမာဝစရနတ်ပြည် ဇိ-ထပ်၊ ဆကာမာဝစရဒေဝလောကဉ္စ ဩလောကေန္တာ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၂၇။ (-ဇူ။ ဒီ၊ဠ၊၁။ ၁၅၇။ အဘိ၊ဠ၊၂။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၀၈။ ဥဒါန၊ဠ၊၃၆၂။ စရိယာ၊ဠ၊၂၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၂၂။ ဝိမတိ၊၁။၆၃။ ဒီ၊ဠ၊၁။၂၃၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၆။)

ဆကာမာဝစရလောက (ပု) [ဆကာမာဝစရ + လောက] ကာမာဝစရနတ်ပြည် ဇိ-ထပ်။ သမာရကဂ္ဂဟဏေန ဆကာမာဝစရလောကော။ မဟာနိ၊ဠ၊၂၅၉။ (-ဇာ၊ဠ၊၆။၃၇။)

ဆကာမာဝစရသမ္ပတ္တိ (တိ) [ဆကာမာဝစရ + သမ္ပတ္တိ] ကာမာဝစရနတ်ပြည် ၆-ထပ်၌ဖြစ်သော စည်းစိမ်။ ဆကာမာဝစရသမ္ပတ္တိ အနုဘဝိတွာ။ အပါဠာ ၂။ ၇၉။

ဆကာမာဝစရိဿရ (တိ) [ဆကာမာဝစရ + ဣဿရ] ကာမာဝစရနတ်ပြည် ၆-ထပ်ကို အစိုးရသောသူ။ မာရော မဟာနုဘာဝေါ ဆကာမာဝစရိဿရော ဝသဝတ္တိ။ ဝိဠာ ၁။ ၉၈။ ဒီ၊ ဌာ ၁။ ၁၅၇။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၁။ ၂၂၂။ မဟာနိဋ္ဌာ ၂၅၉။

ဆကာရ (ပု) [ဆ + ကာရ] ဆ၊ ဆ-အက္ခရာ။ သဠေဝါတိ ဆ-ကာရဿ သ-ကာရော၊ ဌ-ကာရော ပဒသန္တိကရော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၀။

ဆကာရာဒေသ (ပု) [ဆ + ကာရ + အာဒေသ] ဆ-အက္ခရာ အ-ပြု၊ ဆ-ပြု။ ထ-ကာရဿ ဆ-ကာရာဒေသော။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄။

ဆကိစ္စ (တိ) [ဆ + ကိစ္စ] ၆-ပါးသော ကိစ္စရှိသော၊ ကိစ္စ ၆-ပါးရှိသော။ (ကိစ္စ ၆-ပါးတို့ ဟူသည် ဈာန်ကိစ္စ၊ ဣန္ဒြေကိစ္စ၊ မဂ္ဂင်ကိစ္စ၊ ဗိုလ်ကိစ္စ၊ သမထကိစ္စ၊ အဝိက္ခေပကိစ္စတို့ ဖြစ်သည်။) “သမာဓိ ဆကိစ္စော” တိ ဥတွာ ဆသု ဌာနေသု ဝိဘတ္တိ အာရောပေသိ။ အဘိဠာ ၁။ ၁၇၉။

ဆကုဋိက (တိ) [ဆ + ကုဋိက] ၆-အိမ်ရှိသော။ ကေ ဆကုဋိကံ သုညံ ဂါမံ ပဿေယျ။ သံ၊ ဌာ ၂။ ၅၆။ (-၆၂။)

ဆကောဋိ အဓိကနဝုတိ ကောဋိသတသဟဿပဋ္ဌန (န) [ဆကောဋိအဓိက + နဝုတိကောဋိသတသဟဿ + ပဋ္ဌန] ကုဋေ ၆-သိန်းပိုလွန်သော ကုဋေ ၉-သန်းသောဆိပ်ကမ်း၊ ကုဋေကိုးသန်းခြောက်သိန်းသောဆိပ်ကမ်း၊ ဆိပ်ကမ်းပေါင်းကုဋေ ကိုးသန်း ခြောက်သိန်း။ ဆန္ဒဝုတိယာ ပဋ္ဌနကောဋိသတသဟဿေသုတိ ဆကောဋိ အဓိကနဝုတိကောဋိသတသဟဿပဋ္ဌနေသု။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၄။

ဆကောဋိသတသဟဿအဓိက (တိ) [ဆကောဋိသတသဟဿ + အဓိက] ကုဋေ ၆-သိန်းပိုလွန်သော။ ဆကောဋိသတသဟဿအဓိကေသု နဝုတိကောဋိသတသဟဿပဋ္ဌနေသု။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၂။

ဆကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဆ + ကောဋ္ဌာသ] ၆-ပါးသောအဖို့အစု၊ ၆-ဖို့၊ ၆-စု၊ ၆-ပုံ။ ရတ္တိန္ဒြိယဆကောဋ္ဌာသံ ကရိတွာ (မဟာနိ၊ ၂၉၄) တံ.... ဆဗ္ဗိမံ ကောဋ္ဌာသံ ကတွာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၉။) (ဆဋ္ဌ-မူ မဟာနိ၊ ပါဠိ-၌ “ဆကောဋ္ဌာသံ ကာရေတွာ” ဟုရှိ၏။ ဆဋ္ဌမူ-အဘိဠာ ၂။ ၃၄၀-၌ “ဆကောဋ္ဌာသသင်္ခါတေ” ဟု ရှိသည်။ “ဆဋ္ဌကောဋ္ဌာသသင်္ခါတေ” ဟု ရှိသင့်ရာ၏။)

ဆက္က (န) [ဆ + က။ က-ကို ဒွေဘော်ပြု။ ဆပရိမာဏမဿ ဆက္ကံ၊ ယံကိဉ္စိဝတ္ထု။ မောဂ်၊ ၄။ ၄၁။ သျှ၊ ရှု၊ ၄၁၈-လည်း ကြည့်။] (၁) ၆-ပါးအပေါင်း။ (တံ) (၂) ၆-ပါး-၆-ခု-၆-ပြောက်-၆-ပွင့်-ရှိသော။ (၁) ဆဆက္ကာ။ မ၊ ၃။ ၅၃။ (၂) သာဝနုဉ္စ ဆကံ မတ (ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၈၂။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၁) နိ သာဝနုဉ္စ ဆဗ္ဗန္တုကံ မတံ။ ဧတ္ထ စ ကိဉ္စာပိ ဆသဒ္ဓတော ကကာရဿ ဒွေဘာဝဝသေန သဒ္ဓသိဒ္ဓိနယော ဒိဿတိ၊ ဣဓ ပန ဆန္ဒာနုရက္ခဏတ္ထံ ဒွေဘာဝဝိဓိ နိသေဓေတွာ ဆကန္တိဝတ္တံ။ ဆသဒ္ဓတော ဟိ က-ကာရဿ ဒွေဘာဝသဟိတောယေဝ သဒ္ဓသိဒ္ဓိနယော ဣစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဇာတ်၊ ဋီ၊ သစ်။ (ဆက္ကအမည်ဖြင့် ဝိ၊ ၃။ ၉၄-၈။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၂-၌ ဥပဇ္ဈာယ်မလုပ်ထိုက်၊ နိဿယည်း မပေးထိုက်၊ သာမဏေ၏ လုပ်ကျွေးမှုကို မခံယူထိုက်သော အင်္ဂါ ၆-ပါး (၇-မျိုး)။ ဥပဇ္ဈာယ်လုပ်ထိုက်၊ နိဿယည်း ပေးထိုက်၊ သာမဏေ၏အလုပ်အကျွေးကို ခံယူထိုက်သော အင်္ဂါ ၆-ပါး (၇-မျိုး)။ ဝိ၊ ၃။ ၃၅၅-၇၊ ၃၆၁-၂၊ ၃၇၂-၌ သင်္ကန်း ပြီးဆုံးခြင်း အဆုံးရှိသော ကထိန်နုတ်ခြင်း၊ စိတ်ချ

(စိတ်ကိုဆုံးဖြတ်)ခြင်း အဆုံးရှိသော ကထိန်
 နုတ်ခြင်း၊ သင်္ကန်းပျောက်ခြင်း အဆုံးရှိ
 သော ကထိန်နုတ်ခြင်း၊ ကထိန် နုတ်ပြီးဟု
 ကြားခြင်း အဆုံးရှိသော ကထိန်နုတ်ခြင်း၊
 ကထိန်ကာလ အပိုင်းအခြားကို လွန်ခြင်း
 အဆုံးရှိသော ကထိန်နုတ်ခြင်း၊ ရဟန်းတို့နှင့်
 တကွ ကထိန်နုတ်ခြင်းဟု ကထိန်နုတ်ခြင်း
 ဖြစ်ပါး။ ဝိ၊၅။၂၃၇-၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀-၉-တို့၌
 အဂါရဝ-ဖြစ်ပါး၊ ဂါရဝ ဖြစ်ပါး၊ ဝိနိတဝတ္ထု ဖြစ်-
 ပါး၊ အယံ တတ္ထ သာမိစိသဒ္ဓါပါသော သိက္ခာ
 ပုဒ် ဖြစ်ပါး၊ အာပတ်ဖြစ်ခြင်း အကြောင်း
 ဖြစ်ပါး၊ ဆေဒနကအာပတ် ဖြစ်ပါး၊ အာပတ်
 သင့်ခြင်းအကြောင်း ဖြစ်ပါး၊ ဝိနည်းမိရ်၌
 အကျိုး ဖြစ်ပါး၊ ပရမသဒ္ဓါပါသော သိက္ခာ
 ပုဒ် ဖြစ်ပါး၊ သင်္ကန်း ဖြစ်မျိုး၊ ဆိုးရည်
 ဖြစ်မျိုး၊ ကိုယ်စိတ်ကြောင့် သင့်သောအာပတ်
 ဖြစ်မျိုး၊ နှုတ်စိတ်ကြောင့် သင့်သောအာပတ်
 ဖြစ်မျိုး၊ ကိုယ်နှုတ်စိတ် ၃-ပါးကြောင့် သင့်
 သော အာပတ် ဖြစ်မျိုး၊ ကံ ဖြစ်မျိုး ဝိဝါဒ-
 မူလ ဖြစ်မျိုး၊ အနုဝါဒမူလ ဖြစ်မျိုး၊ သာရဏီ-
 ယဓမ္မ ဖြစ်မျိုး၊ နိဿယည်း ငြိမ်းကြောင်း
 တရား ဖြစ်မျိုး၊ အနုပညတ် ဖြစ်မျိုး၊ အာဒါယ-
 ဆက္က၊ သမာဒါယဆက္က ၂-မျိုး၊ ဥပဇ္ဈာယ်
 လုပ်ထိုက်၊ နိဿယည်းပေးထိုက်၊ သာမဏေ၏
 အလုပ် အကျွေးကို ခံယူထိုက်သော အင်္ဂါ
 ဖြစ်ပါး (၇-မျိုး)၊ တရားနှင့် မလျော်သော
 ပါတိမောက်ထားခြင်း ဖြစ်မျိုး၊ တရားနှင့်
 လျော်သော ပါတိမောက်ထားခြင်း ဖြစ်မျိုး
 အားဖြင့် ဆက္ကပေါင်း (၃၁)၊ ဆသင်္ချာသဒ္ဓါ
 ပါသော ဆက္ကပေါင်း (၃) မျိုးအားဖြင့်
 ဆက္ကပေါင်း (၃၄)မျိုးလာသည်။ ဝိ၊၅။၂၇၅။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၉-၌ သတိဝိနယဆက္က၊ အမူငှိ-
 နယဆက္က၊ ပဋိညာတကရဏဆက္က၊ ယေဘု-
 ယျသိကာဆက္က၊ တဿပါပိယသိကာဆက္က၊
 တိဏဝတ္ထာရကဆက္ကအားဖြင့် ဆက္က ဖြစ်ပါး
 လာသည်။ (တပါးပါး၌ ဥတိရုတ်ခြင်း၊

ဥတိရုတ်တန်သင့်သောကာလ၌ ရပ်တန့်ခြင်း၊
 မိမိသည်ပင် ကံပြုခြင်း၊ တိုက်တွန်းခြင်း၊ ဆန္ဒ
 ပေးခြင်း၊ မတားမြစ်ခြင်း ဖြစ်ပါးစီဖြစ်သည်။)
 ဒီ၊၃။၂၀၂-ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁-၆-တို့၌ အဇ္ဈတ္တိ-
 ကာယတန ဖြစ်ပါး၊ ဗာဟိရာယတန ဖြစ်ပါး၊
 ဝိညာဏကာယ ဖြစ်ပါး၊ ဖဿကာယ ဖြစ်ပါး၊
 ဝေဒနာကာယ ဖြစ်ပါး၊ သညာကာယ ဖြစ်ပါး၊
 သဗ္ဗေတနာကာယ ဖြစ်ပါး၊ တဏှာကာယ ဖြစ်-
 ပါး၊ အဂါရဝ ဖြစ်ပါး၊ ဂါရဝ ဖြစ်ပါး၊ သော-
 မနဿူပဝိစာရ ဖြစ်ပါး၊ ဒေါမနဿူပဝိစာရ
 ဖြစ်ပါး၊ ဥပေက္ခူပဝိစာရ ဖြစ်ပါး၊ သာရဏီယ-
 ဓမ္မ ဖြစ်ပါး၊ ဝိဝါဒမူလ ဖြစ်ပါး၊ ဓာတ် ဖြစ်ပါး၊
 နိဿရဏီယဓာတ် ဖြစ်ပါး၊ အနုတ္တရိယ ဖြစ်ပါး
 အနုဿတိ ဖြစ်ပါး၊ သတတဝိဟာရ ဖြစ်ပါး၊
 အဘိဇာတိ ဖြစ်ပါး၊ နိဗ္ဗေတဘဂိယသညာ
 ဖြစ်ပါး အားဖြင့် ဆက္ကပေါင်း (၂၂) ပါး
 လာသည်။ အဘိ၊ဝိ၊၃၆၁၊၃၉၄-၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၄၄၇။ အနုဋီ၊၁။၁၉-တို့၌ ဝိဝါဒမူလ ဖြစ်-
 ပါး၊ ဆန္ဒရာဂ ဖြစ်ပါး၊ ဝိရောဓဝတ္ထု ဖြစ်ပါး၊
 တဏှာကာယ ဖြစ်ပါး၊ အဂါရဝ ဖြစ်ပါး၊
 ပရိဟာနိယတရား ဖြစ်ပါး (၂) မျိုး၊ သော-
 မနဿူပဝိစာရ ဖြစ်ပါး၊ ဒေါမနဿူပဝိစာရ
 ဖြစ်ပါး၊ ဥပေက္ခူပဝိစာရ ဖြစ်ပါး၊ ဂေဟသိတ-
 သောမနဿ ဖြစ်ပါး၊ ဂေဟသိတဒေါမနဿ
 ဖြစ်ပါး၊ ဂေဟသိတဥပေက္ခာ ဖြစ်ပါး၊ ဒိဋ္ဌိ ဖြစ်ပါး
 အားဖြင့် ဆက္ကပေါင်း (၁၄)မျိုးလာသည်။
 မိလိန္ဒ။၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂-တို့၌ ဂေဟသိ-
 တသောမနဿ ဖြစ်ပါး၊ နေက္ခမ္မသိတ-
 သောမနဿ ဖြစ်ပါး၊ ဂေဟသိတဒေါမနဿ
 ဖြစ်ပါး၊ နေက္ခမ္မသိတဒေါမနဿ ဖြစ်ပါး၊
 ဂေဟသိတဥပေက္ခာ ဖြစ်ပါး၊ နေက္ခမ္မသိတ-
 ဥပေက္ခာ ဖြစ်ပါးအားဖြင့် ဆက္ကပေါင်း (၆)
 မျိုးလာသည်။ အဘိ၊ပု၊၁၁၂၊၁၀၀-၁။ အဘိ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀-တို့၌ ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ၊ လင်္ကျာ
 ရံ- လက်ဝဲရံ- သာဝက၊ လင်္ကျာရံ- လက်ဝဲရံ-
 သာဝက မှ ကြွင်းသော ရဟန္တာသာဝက၊

အနာဂါမ်၊ သကဒါဂါမ် သောတာပန်အား
ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ် ၆-မျိုးလာသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၉။
ဝဇီရ။ ၅၆၀-တို့၌ ပရမသဒ္ဓါပါသောသိက္ခာ
ပုဒ် ၁၄-တွင် အစသိက္ခာပုဒ် ၆-ခုကို ဆက္က
တခုယူ၍ ၎င်းတွင်တခုလျော့၍ ကျန်သိက္ခာ
ပုဒ် ၈-ခုမှ တခုတခုထည့်၍ ရေတွက်က ဆက္က
ပေါင်း (၉)မျိုးလာသည်။ သာရတ္ထ၊၁။၅၂-
၌ မေဒဆက္က၊ မုတ္တဆက္က (၂) မျိုး လာ
သည်။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၃၉-၌ ပစာလကသဒ္ဓါ-
ပါသော သိက္ခာပုဒ် ၆-မျိုးလာသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၄၅၇-၌ ပထဝီအာပေါတစု၊ တေဇော
ဝါယောတစု၊ ပထဝီတေဇောတစု၊ အာပေါ
ဝါယောတစု၊ ပထဝီဝါယောတစု၊ အာပေါ
တေဇော တစုအားဖြင့် ဆက္က (၁) မျိုး
လာသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၃၈၉-တို့၌ ဒွါရ ၆-ပါး၊အာရုံ ၆-ပါး၊ဝိညာဏ်
၆-ပါး၊ ဖဿ ၆-ပါး၊ ဝေဒနာ ၆-ပါး၊ သညာ
၆-ပါး၊ စေတနာ ၆-ပါး၊ တဏှာ ၆-ပါး၊ ဝိတက်
၆-ပါး၊ ဝိစာရ ၆-ပါး၊ ဓာတ် ၆-ပါးအားဖြင့်
ဆက္ကပေါင်း (၁၁) မျိုး လာသည်။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၉၈-၌ ဟေတု-စသော ၂၄-ပစ္စည်းတွင်
အစ ၅-ပစ္စည်းကိုမူတည် တခုတခု ထည့်၍
ဆက္ကပေါင်း ၁၉-ပါးလာသည်။ ဤသို့ စသည်
တွေ့ရသည်။)

ဆက္ကဏ (တိ) [ဆ+ကဏ္ဍ] ၆-ခုသော နားရှိ
သော၊ နား၆-ဖက် ရှိသော၊ ၃-ယောက်
ကြားဖြစ်သော (တိုင်ပင်ခြင်း)။ ဣဒါနေဝ
ဆက္ကဏ္ဍော ဇာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၇။ (-
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၈။)

ဆက္ကတာ (ထိ) [ဆက္က+တာ] ၆-ပါးအပေါင်း
၏အဖြစ်၊ ၆-ပါး အပေါင်း။ (သည၊အတ္တ၊
အတ္တနိယ၊နိစ္စ၊ဓုဝ၊သဿတ၊အဝိပရိဏာမဓမ္မ
ဟူသော ၆-ပါးအပေါင်း။) တဗ္ဗိဘာဂေန ဟိ
ဣမဿ ဆက္ကတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၆။

ဆက္ကတ္တဒဿန (န) [ဆက္ကတ္တ+ဒဿန] ၆-ပါး
အပေါင်း၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ယဒိ အတ္ထိ၊

အင်္ဂါနံ ဆက္ကတ္တဒဿနန္တိ။ ဝဇီရ။၃၁၇။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊ဟောင်း။၉၀။

ဆက္ကဒ္ဓယ (န) [ဆက္က+ဒ္ဓယ] ဆက္က ၂-ပါးတို့၏
အပေါင်း။ ဝိပွကတစီဝရံ အာဒါယ ပက္ကမနေ
နိဋ္ဌာနန္တိကော၊ သန္တိဋ္ဌာနနာသနသဝနသိမာ-
တိက္ကန္တိကသဟုဗ္ဗာရာတိ ဆ၊သမာဒါယ-
ဝါရေပိ ဆာတိ ဆက္ကဒ္ဓယံ။ ဝဇီရ။၅၆၀။

ဆက္ကနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဆက္က+နိဒ္ဒေသ] ဆက္ကတို့ကို
အကျယ်ညွှန်ပြရာ - အပိုင်း - အခန်း။ ဆက္က-
နိဒ္ဒေသေ ယသ္မာ ကုဒ္ဒေါ ဝါ....တသ္မာ ကော-
ဓာဒယော “ဝိဝါဒမူလာနိ”တိ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၈၈။

ဆက္ကနိပါတ (ပု) [ဆက္က+နိပါတ] ဆက္ကနိပါတ်။
(က) တရား ၆-မျိုးကို ဟောသောသုတ်တို့
ကို စုပေါင်းထားသော အပိုင်းအခန်း။ (အံ၊
၂။၂၄၇-၃၉၃-ကြည့်။) (ခ) ၆-ဂါထာတို့ကို
စုပေါင်းထားသော အပိုင်းအခန်း။ (ထေရ။
၂၈၂-၂၉၀။ ထေရီ။၃၉၄-၈။ ဇာ၊၁။၁၃၇-
၁၅၄-တို့ ကြည့်။) (က) ဆက္ကနိပါတေ အာ-
ဟုနေယျသုတ္တေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၀၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၅၈။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၀၉။) (ခ)ဆက္ကနိပါတေ စုဒ္ဒသ
ထေရာ၊ စတုရာသိတိဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။
ဆက္ကနိပါတေ အဋ္ဌ ထေရိယော၊ အဋ္ဌစတ္တာလီ-
သဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၇၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၂၆။)

ဆက္ကမာတိကာ (ထိ) [ဆက္က+မာတိကာ] ဆက္က-
မာတိကာ၊ ၆-ပါးသော အဘိညာဉ်၏-အ
ကျဉ်း-ခေါင်းစဉ်-မာတိကာ။ ဆက္ကမာတိ-
ကာ ဧကေန ဆက္ကေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၀။

ဆက္ကမူလက (တိ) [ဆက္က+မူလ+က။ က-
အနက်မရှိ။]ဆက္ကမူလကဖြစ်သော၊ ဆက္ကမူလ
ရှိသော။ (က) (ကာမရာဂါနုဿယ၊ပဋိဿာ-

နုသယ၊ မာနာနုသယ၊ ဒိဋ္ဌာနုသယ၊ ဝိစိ-
ကိစ္ဆာနုသယ၊ ဘဝရာဂါနုသယ) ၆-ပါး
အပေါင်းဟူသော မူလရှိသော။ (ခ) (ဟေ-
တု-စသော ပစ္စည်း) ၆-ပါးအပေါင်းဟူသော
မူလရှိသော။ (က) ဆက္ကမူလကံ ကေ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၈။ (ခ) နယမိ ဆက္ကမူလကေ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၈။

ဆက္ကဝါရ (ပု) [ဆက္က+ဝါရ] ဆက္ကဝါရ၊ ဆက္က
တို့၏အပေါင်း။ အာဒါယသမာဒါယဝါရ-
ဝသေန ဒွေ ဆက္ကဝါရာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၆။

ဆက္ကတ္တု (ဗျ) [ဆ+သကိ*။ သကိ*ကို ကွတ္တု-
ပြု။ ကစ္စည်း။ ၆၄၆။ ဆ+ကွတ္တု။ မောဂ်၊ ၄။
၁၄၄။ ရှု၊ ၄၁၉။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၇၂။] ၆-
ကြိမ်။ ၆-ခါ။ ဆက္ကတ္တု စောဒေတော န
ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၄။ ဝိသင်္ဂ-
ဟ။ ၆၂။ (-ဒိ၊ ၂။ ၁၆၁။ ကင်္ခါ၊ ၁၇၀။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊ သစ်။ ၃၁၂။)

ဆက္ကတ္တုပရမံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဆက္ကတ္တု+ပရမံ] ၆-ကြိမ်
-အတိုင်းအရှည် - အပိုင်းအခြား - ရှိသည်
ဖြစ်၍။ ဆက္ကတ္တုပရမံ တုဏှိဘူတေန ဥဒ္ဓိဿ
ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၆။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၃။ ဝိ၊ ၄။
၄။ ၁၇၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၁၂။ ဆက္ကတ္တုပရ-
မန္တိ စ ဘာဝနပုံသကဝစနမေတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။
၂၅၃။ ကင်္ခါ၊ ၁၇၀။ ဆက္ကတ္တု ပရမော
ပရိစ္ဆေဒေါ အဿာတိ ဆက္ကတ္တုပရမံ။ ဣဒံ ဟိ
“ဌာတဗ္ဗံ”န္တိ ဣမိဿာ ကိရိယာယ ဝိသေသနံ၊
ဆက္ကတ္တုပရမံ ဌာနံ ကာတဗ္ဗန္တိအတ္ထော။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊ သစ်။ ၃၁၂။

သဓတ္တိယသမာဂမ (ပု) [ဆ+ဓတ္တိယ+သမာ-
ဂမ] (က) မင်း ၆-ပါး တွေ့ဆုံသောအခါ
(သိဉ္ဇည်း၊ ဖုဿတီ၊ ဝေဿန္တရာ၊ မဒ္ဒိ၊
ဇာလီ၊ ကဏ္ဍာဇိနံ)။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၃၇။ (ခ)
မင်းမျိုး ၆-ပါးတွေ့ဆုံသောအခါ (ဘဒ္ဒိယ

ကိမိလ၊ ဘဂု၊ အာနန္ဒာ၊ အနုရုဒ္ဓ၊ ဒေဝဒတ်)။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၆။

ဆဂတိကထာ (ထိ) [ဆ+ဂတိ+ကထာ] ဆဂ-
တိကထာ၊ ဂတိ ၆-ပါး လူ၊ နတ်၊ ငရဲ၊
တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ၊ အသုရကာယ် တို့ကို
ဆိုကြောင်းစကား။ ဣဒါနိ ဆဂတိကထာ
နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၄။

ဆဂလ (ပု) [ဆော+ဂမု+ဏ။] ဆိတ်၊ ဆိတ်ဖို။
ဆဂလော ဥဒ္ဓတပူလော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၆။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၂၈။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဆဂလက (ပု) [ဆော+ဂမု+ဏ+က။ ဆိန္ဒန္တော
ဂစ္ဆတိတိ ဆဂလကော၊ ဆော ဆေဒနေ၊ ဂမု
ဂမနေ၊ ဧကော၊ မဿ လော၊ ဩဿတ္တံ၊
သကတ္ထေ ကော၊ ဆကလကောပိ။ ဓာနံ၊ ဋီ။
၅၀၂။] ဆိတ်၊ ဆိတ်ဖို၊ ဆိတ်ဖြူ။ အဒ္ဓသံသု
ဆဂလကံ အဇိကာယ ဝိပုဋ္ဌိပဇ္ဇန္တံ။ ဝိ၊ ၁။
၂၅၅။ ဆဂလကောတိ သေတဆဂလကော။
ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၄၆။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၃-၄။
ကင်္ခါ၊ ၁၃၉။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၂၈။ ဝဇီရ။ ၂၀၀-၁။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၆-၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၄။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊ ဟောင်း။ ၅၅။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၄၅-၆-၇-
၈။)

ဆဂလကကာလ (ပု) [ဆဂလက + ကာလ]
ဆိတ်ဖို ဖြစ်သောအခါ။ ဆဂလကကာလေ
ဗီဇုပ္ပါဋနဉ္စ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၂၉။

ဆဂလကဇာတ (တိ) [ဆဂလက+ဇာတ။ ဇာ-
တ အနက်မရှိ။] ဆိတ်ဖို။ ဣဒံ ဆဂလကဇာ-
တန္တိ အတ္ထော၊ အယံ ဆဂလကောတိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅၆။ (- ဝဇီရ။
၂၀၀။)

ဆဂလကဇာတိအာဓာရ (ပု) [ဆဂလက+ဇာ-
တိ+အာဓာရ] ဆိတ်ဖိုဇာတ်၏ တည်ရာ။
မနုဿဇာတိကော ဆဂလကဇာတိအာဓာ-
ရော နာမ။ ဝဇီရ။ ၂၀၀။

ဆစတ္တာရိသာ (ထိ) [ဆ+စတ္တာရိသာ] လေး ဆယ့်ခြောက်၊ ၄၆-ခု၊ ၄၆-ပါး၊ ၄၆-ယောက်။ ဆစတ္တာရိသာစိမေ (ဝိ၊ ၅။ ၂၆၀) တိဆစတ္တာရိသ ဣမေ။ ဝဇီရ။ ၅၆၈။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၅၉။)

ဆစတ္တာလိသမ (တိ) [ဆစတ္တာလိသာ + မ] ၄၆-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊ ၄၆-ခုမြောက်။ ဆစတ္တာလိသမံ။ သံ၊ ၂။ ၂၀၉။

ဆစတ္တာလိသသိက္ခာပဒ (န) [ဆစတ္တာလိသာ + သိက္ခာပဒ] ၄၆-ပါးသော သိက္ခာပုဒ်၊ သိက္ခာပုဒ် ၄၆-ပါး။ ယာနိ ဘိက္ခုနီဟိ အသာဓာရဏာနိ ဆစတ္တာလိသသိက္ခာပဒါနိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၆၉။

ဆစတ္တာလိသာ (ထိ) [ဆ+စတ္တာလိသာ] လေး ဆယ့်ခြောက်၊ ၄၆-ခု၊ ၄၆-ပါး၊ ၄၆-ယောက်။ ဝေ ပိဏ္ဏကေန ဆစတ္တာလိသံ သုတ္တန္တံ ဟောန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၂၀၉။

ဆစိဝရပရိယာပန္န (တိ) [ဆ+စိဝရ+ပရိယာပန္န] သင်္ကန်း ၆-ထည်၌ အကျုံးဝင်သော။ န ဆစိဝရပရိယာပန္နာနိ ဘင်္ဂါနိ။ သီ၊ ၃။ ၁၆။ ၂။ ၃၅၆။

ဆဆ (တိ) [ဆ+ဆ] ၆-ပါး၊ ၆-ပါး၊ ၆-ကျမ်း၊ ၆-ကျမ်း။ (ဓမ္မအနုလုံ၌ တိကပဋ္ဌာန်းကျမ်း၊ ဒုကပဋ္ဌာန်းကျမ်း၊ ဒုကဘိကပဋ္ဌာန်းကျမ်း၊ တိကဒုကပဋ္ဌာန်းကျမ်း၊ တိကတိကပဋ္ဌာန်းကျမ်း၊ ဒုကဒုကပဋ္ဌာန်းကျမ်းအားဖြင့် ၆-ပါး ရှိ၏။ ဓမ္မပစ္စနိကံ၊ ဓမ္မအနုလောမပစ္စနိကံ၊ ဓမ္မပစ္စနိယာနုလောမတို့၌လည်း ၆-ပါးစီ ဖြစ်၏။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၃။ အနုသန္ဓေတိုင်း အနုသန္ဓေတိုင်း၌ သင်္ကာသနာ၊ ပကာသနာ၊ ဝိဝရဏာ၊ ဝိဘဇနာ၊ ဥတ္တာနိကမ္မ၊ ပညတ္တိဟူသော ၆-မျိုး၊ ၆-မျိုးသော အတ္ထပဒတို့ကိုထုတ်ဆောင်အပ်ကုန်၏။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၅၉။) ယာနိ သန္ဓာယ ဧကေစ္စ “ဆဆာဘိဌာနာနိ” တိပိပဋ္ဌန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၇။

သမန္တာ ဆဆ ဟုတွာတိ ဧတေန အနုလောမာဒိသဗ္ဗကောဋ္ဌာသတော တိကာဒိ ဆဆဘာဝံ ဒသေတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၆၇။

ဆဆက္ကဒေသနာ (ထိ) [ဆ+ဆက္က+ဒေသနာ] ဆဆက္ကဒေသနာ၊ အဇ္ဈတ္တိကာယတနဆက္ကစသောဆက္က ၆-ပါးကို ဟောသောသုတ်။ (မ၊ ၃။ ၃၂၇-၌ လာသော ဆဆက္ကသုတ်ပင် ဖြစ်သည်။) ယဒိဒံ ဆဆက္ကာနီတိ ဆဆက္ကဒေသနာယ အဋ္ဌဟိ ပဒေဟိ ဝဏ္ဏံ အဘာသိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၂။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၂။

ဆဆက္ကပရိယာယ (ပု) [ဆဆက္က+ပရိယာယ] ဆဆက္ကဒေသနာ၊ ဆဆက္ကသုတ္တန်။ ဆဆက္ကပရိယာယံ ဧကဒေသေန ဥဒ္ဓိသိတွာ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၅၇။ (-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၄၇။)

ဆဆက္ကပရိယာယတ္ထ (ပု) [ဆဆက္ကပရိယာယ+အတ္ထ] ဆဆက္ကသုတ်၏အနက်။ တဒတ္ထဿာတိ ဆဆက္ကပရိယာယတ္ထဿ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၄၇။

ဆဆက္ကသုတ္တ (န) [ဆဆက္က + သုတ္တ] ဆဆက္ကသုတ်၊ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး၊ ဗာဟိရာယတန ၆-ပါး၊ ဝိညာဉ် ၆-ပါး၊ ဖဿ ၆-ပါး၊ ဝေဒနာ ၆-ပါး၊ တဏှာ ၆-ပါးဟူသော ၆-မျိုးပေါင်း ၆-ခုကိုဟောသောသုတ်။ မြတ်စွာဘုရားသည် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ ကိန်းအောင်းမွေလျော်နေတော်မူစဉ် မိမိကို ကျင့်ဆောင်သော သတ္တဝါတို့ကို မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင် ဆောင်ခြင်း၊ အစဉ်ကောင်းခြင်း၊ အလယ်၌ ကောင်းခြင်း၊ အဆုံး၌ကောင်းခြင်း၊ အနက် နှင့်ပြည့်စုံခြင်း၊ သဒ္ဓါနှင့်ပြည့်စုံခြင်း၊ အလုံးစုံပြည့်စုံခြင်း၊ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်း၊ မြတ်သူတို့၏အကျင့် ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဂုဏ်ပုဒ် ၉-ပုဒ်နှင့်ပြည့်စုံသော ဤ “ဆဆက္က” သုတ္တန်ကို ဟောတော်မူသည်။ (မ၊ ၄။ ၄။ ၂၄၅။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၃၀-၌ ဤ “ဆဆက္က” သုတ်၏ ဂုဏ်ပုဒ်

၉-ပုဒ်၊ ဒီ၊ဌ၊၃။၃၄၂။ မ၊ဌ၊၁။၂၄၁-တို့၌ ဂုဏ်
 ပုဒ်-ဂ-ပုဒ်ဟု ဖွင့်၍ ကွဲလွဲသကဲ့သို့ ရှိသော်
 လည်း “ဓမ္မ” ပုဒ်ကို ထည့်ယူခြင်း၊ မယူခြင်း
 မျှသာဖြစ်၍ ကွဲလွဲသည်ဟု မဆိုသင့်။ ဝိ၊ဌ
 ၁။၉၈-၉-တို့လည်း ကြည့်။) အတွင်း အာယ-
 တန ဖိ-ပါး၊ အပြင် အာယတန ဖိ-ပါး၊ သိမ္မ
 ဖိ-ပါး၊ တွေ့ထိမ္မ ဖိ-ပါး၊ ခံစားမ္မ ဖိ-ပါး၊ ကပ်ငြိ
 တယ်တာ တပ်မက်မ္မ ဖိ-ပါးဟူသော “ $၆ \times ၆ =$
 $၃၆ =$ ဆဆက္က” အကျဉ်းကို ဝိပဿနာနှင့်တကွ
 သော မဂ်ပညာဖြင့် သိအပ်၏။ အတွင်း
 အာယတန ဖိ-ပါးတို့ကား မျက်စိ၊ နား၊ နှာ
 ခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ်တို့ ဖြစ်သည်။ အပြင်
 အာယတန ဖိ-ပါးတို့ကား အဆင်း၊ အသံ၊
 အနံ့၊ အရသာ၊ တွေ့ထိမ္မ တရားတို့ ဖြစ်သည်။
 သိမ္မ ဖိ-ပါးတို့ကား မျက်စိနှင့်အဆင်း တွေ့ဆုံ
 သောအခါဖြစ်သော မြင်သိစိတ်၊ နားနှင့်အသံ
 တွေ့ဆုံသောအခါဖြစ်သော ကြားသိစိတ်၊ နှာ
 ခေါင်းနှင့်အနံ့ တွေ့ဆုံသောအခါဖြစ်သော
 နံသိစိတ်၊ လျှာနှင့်အရသာ တွေ့ဆုံသောအခါ
 ဖြစ်သော လျက်သိစိတ်၊ ကိုယ်နှင့်အတွေ့အထိ
 တွေ့ဆုံသောအခါဖြစ်သော တွေ့သိစိတ်၊ စိတ်
 နှင့်တရား တွေ့ဆုံသောအခါဖြစ်သော ကြံသိ
 စိတ်တို့ဖြစ်သည်။ တွေ့ထိမ္မ ဖိ-ပါးတို့ကား
 မျက်စိ၊ အဆင်း၊ သိမ္မ ၃-ခုပေါင်းဆုံသောအခါ
 ဖြစ်သော တွေ့ထိမ္မ၊ နား၊ အသံ၊ သိမ္မ ၃-ခု
 ပေါင်းဆုံသောအခါဖြစ်သော တွေ့ထိမ္မ၊ နှာ
 ခေါင်း၊ အနံ့၊ သိမ္မ ၃-ခု ပေါင်းဆုံသောအခါ
 ဖြစ်သော တွေ့ထိမ္မ၊ လျှာ၊ အရသာ၊ သိမ္မ ၃-ခု
 ပေါင်းဆုံသောအခါဖြစ်သော တွေ့ထိမ္မ၊ ကိုယ်၊
 အတွေ့အထိ၊ သိမ္မ ၃-ခု ပေါင်းဆုံသောအခါ
 ဖြစ်သော တွေ့ထိမ္မ၊ စိတ်၊ တရား၊ သိမ္မ ၃-ခု
 ပေါင်းဆုံသောအခါဖြစ်သော တွေ့ထိမ္မတို့ဖြစ်
 သည်။ ခံစားမ္မ ဖိ-ပါးတို့ကား မျက်စိ၊ အဆင်း၊
 သိမ္မ ၃-ခု ပေါင်းဆုံသောအခါ တွေ့ထိမ္မ
 ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမ္မ၊ နား၊ အသံ၊ သိမ္မ
 ၃-ခု ပေါင်းဆုံသောအခါ တွေ့ထိမ္မကြောင့်

ဖြစ်သော ခံစားမ္မ၊ နှာခေါင်း၊ အနံ့၊ သိမ္မ ၃-ခု
 ပေါင်းဆုံသောအခါ တွေ့ထိမ္မကြောင့်ဖြစ်
 သော ခံစားမ္မ၊ လျှာ၊ အရသာ၊ သိမ္မ ၃-ခု
 ပေါင်းဆုံသောအခါ တွေ့ထိမ္မကြောင့် ဖြစ်
 သော ခံစားမ္မ၊ ကိုယ်၊ အတွေ့အထိ၊ သိမ္မ ၃-ခု
 ပေါင်းဆုံသောအခါ တွေ့ထိမ္မကြောင့် ဖြစ်
 သော ခံစားမ္မ၊ စိတ်၊ တရား၊ သိမ္မ ၃-ခု ပေါင်း
 ဆုံသောအခါ တွေ့ထိမ္မကြောင့်ဖြစ်သော ခံ
 စားမ္မတို့ဖြစ်သည်။ တပ်မက်မ္မ ဖိ-ပါးတို့ကား
 မျက်စိ၊ အဆင်း၊ သိမ္မ ၃-ခုပေါင်းဆုံသောအခါ
 တွေ့ထိခံစားမ္မကြောင့်ဖြစ်သော တပ်မက်မ္မ၊
 နား၊ အသံ၊ သိမ္မ ၃-ခုပေါင်းဆုံသောအခါတွေ
 ထိခံစားမ္မကြောင့် ဖြစ်သော တပ်မက်မ္မ၊ နှာ
 ခေါင်း၊ အနံ့၊ သိမ္မ ၃-ခု ပေါင်းဆုံသောအခါ
 တွေ့ထိခံစားမ္မကြောင့် ဖြစ်သော တပ်မက်မ္မ၊
 လျှာ၊ အရသာ၊ သိမ္မ ၃-ခုပေါင်းဆုံသောအခါ
 တွေ့ထိခံစားမ္မကြောင့် ဖြစ်သော တပ်မက်မ္မ၊
 ကိုယ်၊ အတွေ့အထိ၊ သိမ္မ ၃-ခု ပေါင်းဆုံသော
 အခါ တွေ့ထိခံစားမ္မကြောင့်ဖြစ်သော တပ်
 မက်မ္မ၊ စိတ်၊ တရား၊ သိမ္မ ၃-ခုပေါင်းဆုံသော
 အခါ တွေ့ထိခံစားမ္မကြောင့် ဖြစ်သော တပ်
 မက်မ္မတို့ဖြစ်သည်။ ၃၆-ပါး တရားအားလုံး
 သည် ဖြစ်တတ်၊ ကျေမှုပြုန်းတီး ပျက်စီးတတ်
 သောကြောင့် အနှစ်သာရ ယူစရာ ရှာမရ
 အနတ္တဖြစ်၏။ ၃၆-ပါး တရားအားလုံးသည်
 “ငါပိုင်၊ ငါ့ဟာ၊ ငါ့ဥစ္စာတည်း (တဏှာ)၊ ငါ
 တည်း (မာန)၊ ငါ့အလိုသို့လိုက်ပါ အနှစ်
 သာရတည်း (ဒိဋ္ဌိ)” ဟု ဂါဟ=စွဲယူတတ်
 သောတရား ၃-ပါးဖြင့် ရှုက ခန္ဓာ ၅-ပါးကို
 ဖြစ်စေတတ်သော တဏှာသို့ ရောက်ကြောင်း
 အကျင့်ဖြစ်၏။ ၃၆-ပါး တရားအားလုံးသည်
 “ငါပိုင်၊ ငါ့ဟာ၊ ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊
 ငါ့အလိုသို့မလိုက်ပါ၊ အနှစ်သာရမဟုတ်” ဟု
 ဂါဟတရား ၃-ပါးကို ခွါသောအားဖြင့် လက္ခ
 ဏာယာဉ် ၃-ပါးတင်၍ ရှုက ခန္ဓာ ၅-ပါး၏ချုပ်
 ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ဖြစ်၏။

မျက်စိ၊ အဆင်း၊ သိမ္မ ၃-ခု ပေါင်းဆုံသောအခါ တွေ့ထိမှုကြောင့် ချမ်းသာသော ခံစားမှု၊ ဆင်းရဲသော ခံစားမှု၊ အလယ် အလတ် ဖြစ်သောခံစားမှု ဖြစ်ရ၏။ ချမ်းသာသောခံစားမှုကို ခံစားရသူသည် တဏှာရမက် ငန်းငန်းတက် နှစ်သက်၏။ မက်မောမှုပို စွဲလမ်းပြောဆို၏။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်း၍တည်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား ရာဂါနုသယ (လောဘ) မပြတ်မစဲ အဖန်တလဲလဲဖြစ်၏။ ဆင်းရဲသော ခံစားမှုကို ခံစားရသူသည် တညှိုးမှိန်မှိန်စိုးရိမ်ရ၏။ ပင်ပန်းရ၏။ ငိုကြွေးရ၏။ ရင်ဘတ်စည်တီးမြည်တမ်းရ၏။ တွေ့ဝေမိန်းမောရ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား ပဋိသန္ဓေသယ (ဒေါသ) မပြတ်မစဲ အဖန်တလဲလဲဖြစ်၏။ အလယ်အလတ်ဖြစ်သော ခံစားမှုကို ခံစားရသူသည် ဥပေက္ခာဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ချုပ်ခြင်း၊ သာယာဘွယ်၊ အပြစ်၊ ထွက်မြောက်ရာတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိနိုင်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား အဝိဇ္ဇာနုသယ (မောဟ) မပြတ်မစဲ အဖန်တလဲလဲ ဖြစ်၏။ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟကို မပယ်နိုင်သူသည် မျက်မှောက်ဘဝပစ္စုပ္ပန် ဆင်းရဲ၏ အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်မပြုနိုင်။ (နား၊ အသံ၊ သိမ္မ ၃-ခု တွေ့ဆုံသောအခါ တွေ့ထိမှုကြောင့် ခံစားမှုဖြစ်ခြင်းစသော စကား ၅-ရပ်တို့၌လည်း နည်းတူ ဖြစ်သည်။) မျက်စိ၊ အဆင်း၊ သိမ္မ ၃-ခု ပေါင်းဆုံသောအခါ တွေ့ထိမှုကြောင့် ချမ်းသာသော ခံစားမှု၊ ဆင်းရဲသောခံစားမှု အလယ်အလတ်ဖြစ်သော ခံစားမှု ဖြစ်ရ၏။ ချမ်းသာသောခံစားမှုကို ခံစားရသော်လည်း တဏှာရမက်ဖြင့် ငန်းငန်းတက် မနှစ်သက်။ မက်မောမှုပို မစွဲလမ်း မပြောဆို။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်း၍မတည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား ရာဂါနုသယမဖြစ်။ ဆင်းရဲသောခံစားမှုကို ခံစားရသော်လည်း တညှိုးမှိန်မှိန်စိုးရိမ်၊ မပင်ပန်း၊ မငိုကြွေး၊ ရင်ဘတ်စည်တီး မမြည်တမ်း၊ တွေ့ဝေမိန်းမောမှုမဖြစ်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်

အား ပဋိသန္ဓေသယမဖြစ်။ အလယ်အလတ်ဖြစ်သော ခံစားမှုကို ခံစားရသော်လည်း ဥပေက္ခာဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ချုပ်ခြင်း၊ သာယာဘွယ်၊ အပြစ်၊ ထွက်မြောက်ရာတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား အဝိဇ္ဇာနုသယမဖြစ်။ ထိုအနုသယ ၃-ပါးကို ပယ်နိုင်သောသူသည် မျက်မှောက်ဘဝပစ္စုပ္ပန် ဆင်းရဲ၏ အဆုံးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်၏။ (ကြွင်းစကား ၅-ရပ်တို့၌လည်း နည်းတူ ဖြစ်သည်။) ဤကဲ့သို့ ရှုသော သုတရှိသော ဘုရားတပည့်သားသာဝကသည် ၃၆-ပါး တရားအားလုံး၌ ငြီးငွေ့၏။ ငြီးငွေ့ခြင်းကြောင့် တပ်ခြင်းကင်း (မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်)၏။ တပ်ခြင်းကင်းခြင်းကြောင့် ကိလေသာတို့မှ ကင်းလွတ် (ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြစ်)၏။ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြစ်၏။ နောက်ထပ်တဖန် ပဋိသန္ဓေနေမှု ကုန်ပြီ။ မဂ်အကျင့်ကို ကျင့်ပြီးပြီ။ ၁၆-ပါးသော မဂ်ကိစ္စကို ပြုပြီးပြီ။ ၁၆-ပါးသော မဂ်ကိစ္စမှတစ်ပါး ပြုဘွယ်ကိစ္စမရှိပြီ။ ပဟာန ကိစ္စမှတစ်ပါး ပြုဘွယ်ကိစ္စ မရှိပြီ။ ဖြစ်ဆဲခန္ဓာမှတစ်ပါး ဖြစ်လတ္တံ့ခန္ဓာမရှိပြီ။ ဤသို့ ဟောတော်မူသောသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသ-ပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။မ၊ ၃။ ၂၇၂-၃၇၅။ မ၊ ၄။ ၁၄၅-၇။

ဆဆပဋ္ဌာနဝိသေသန (န) [ဆဆ+ပဋ္ဌာန+ဝိသေသန] ၆-ကျမ်း၊ ၆-ကျမ်းသော ပဋ္ဌာန်းကျမ်း၏ဝိသေသန။ တေန သမန္တသဒ္ဓေါ တိကာဒိ ဆဆပဋ္ဌာနဝိသေသနံ ဟောတိ။ မူလ-ဋီ၊ ၃။ ၁၆၇-ကြည့်။

ဆဆဘာဝ (ပု) [ဆဆ+ဘာဝ] ၆-ပါး၊ ၆-ပါး၏အဖြစ်၊ ၆-ကျမ်း၊ ၆-ကျမ်း၏အဖြစ်။ တိကာဒိ ဆဆဘာဝ(မူလဋီ၊ ၃။ ၁၆၇)၌ တိကာဒိ ဒုကဒုကပရိယောသာနေဟိ ဆဆဘာဝံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၂၆။

ဆဇ္ဇ (ပု) [ဆ+ဇန+ကိ] ဆဓာ သဇ္ဇာယတေယသ္မာ၊ တသ္မာ ဆဇ္ဇော သ ဥစ္စတေ။ ဓာနီ၊ ဋီ။

၁၃၂။] ဆဇ္ဇအသံ၊ နှာခေါင်း၊ လည်၊ ရင်၊ အာစောက်၊ လျှာ၊ သွား၊ ဇေ-ဌာနတို့မှ ဖြစ်သောအသံ၊ ဥဒေါင်းမည်သံနှင့်တူသော အသံ။ ဆဇ္ဇော...နိဿာဒေါတိ ဇေတေ သတ္တသရာ။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၂။ ၂၄၇။ အံ၊ ဇိ၊ ၃။ ၁၂၀။ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၄-၅၅ “ဆဇ္ဇာယ” ဟု ရှိ၏။ ဝိ၊ ၁။ ၅၇-၅၅ ဆဇ္ဇာယရှိသောကြောင့် “ဆဇ္ဇာယ” သာ အမှန်ဖြစ်၏။)

ဆဇ္ဇဂါမ (ပု) [ဆဇ္ဇ+ဂါမ] ဆဇ္ဇအသံအပေါင်း။ ဆဇ္ဇဂါမော၊ မဇ္ဈိမဂါမော၊ သာဓာရဏဂါမောတိ တယော ဂါမာ။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၂။ ၂၄၇။ အံ၊ ဇိ၊ ၃။ ၁၂၀။

ဆဇ္ဇာဒိစတုပ္ပိဓ (တိ) [ဆဇ္ဇာဒိ+စတုပ္ပိဓ] ဆဇ္ဇအသံ အစရှိသော ၄-ပါးအပြားရှိသော။ ဆဇ္ဇာဒိစတုပ္ပိဓံ ဂန္ဓဗ္ဗံ အဟာပေတု။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၂၇။

ဆဇ္ဇာဒိဘေဒဘိန္န (တိ) [ဆဇ္ဇာဒိ+ဘေဒ+ဘိန္န] ဆဇ္ဇအသံ အစရှိသော အပြားတို့ဖြင့် ပြားသော။ မန္တတာရာဒိဝသေန ဝဝတ္ထိတော ဆဇ္ဇာဒိဘေဒဘိန္နော အာကာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၅၁။

ဆဇ္ဇသံဝါဒီ (ဗျ) [ဆဇ္ဇ+သံဝါဒီ။ သံဝါဒီသဒ္ဓါ-ဥပမာဟော။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။ ၁၀၀။ ဂါထာ-ကြည့်။] ဆဇ္ဇအသံနှင့်တူသော။ မောရာသိခဏှိနော ဆဇ္ဇသံဝါဒီ ကေကာသဒ္ဓံ မုဉ္ဇန္တာနဒန္တိ ရဝန္တိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၆။

ဆဇ္ဇာဒိသတ္တဝိဓသရဒီပန (န) [ဆဇ္ဇာဒိ+သတ္တဝိဓသရ+ဒီပန] ဆဇ္ဇအသံအစရှိသော ၇-ပါးအပြားရှိသောအသံကို ပြခြင်း။ ဆဇ္ဇာဒိသတ္တဝိဓသရဒီပနတော စ သတ္တတန္တိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၂၇။

ဆဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဆိဒိ+ယ+တွာ။ ဆ ဇိ၊ လူကို အပြု။] ဖြတ်၍။ အန္တုဗန္ဓနာဒီနိ တင်္ခဏေဝ ဆဇ္ဇိတွာ ပုန ပါကတိကာနေဝ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၂။ ၃၁။

ဆဉာဏဝိဇ္ဇမ္ဘန (တိ) [ဆ + ဉာဏ + ဝိဇ္ဇမ္ဘနာ] ဇေ-ပါးသော ဉာဏ်တော်တို့ဖြင့် တင့်တယ်ခြင်းရှိသော။ ဇေ-ပါးသော ဉာဏ်တော်တို့ကြောင့် တင့်တယ်သော။ (ဉာဏ် ဇေ-ပါးတို့ဟူသည် “စက္ခု ဥဒပါဒိ၊ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ၊ ပညာ ဥဒပါဒိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒိ၊ အာလောကော ဥဒပါဒိ” ဟု လာသော ဉာဏ် ၅-ပါး၊ “ဉာဏဒဿနံ သုဝိသုဒ္ဓံ အဟောသိ” ဟု လာသော သစ္စာ ၄-ပါးလုံး၌ပေါင်း၍ သိသောဉာဏ် ၁-ပါးတို့ ဖြစ်သည်။) ဆဉာဏဝိဇ္ဇမ္ဘနံ အနုတ္တရံ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနသုတ္တန္တံ ဒေသေသိ။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၉၆။

ဆဇ္ဇက (တိ) [ဆဇ္ဇ+ဣ] စွန့်ပစ်တတ်သော။ သူ။ ပဉ္စဂံသမန္နာဂတော ဘိက္ခု ရူပိယဆဇ္ဇကော သမ္ပနိတဗျော။ ကင်္ခါ၊ ၁၇၆။

ဆဇ္ဇိတ (တိ) [ဆဇ္ဇ+တ။ ဣ-အာဂံ။] စွန့်ပစ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ပဏ္ဏမ္ပိ ဆဇ္ဇိတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၅။ (-အံ၊ ၂။ ၂၇၅။)

ဆဇ္ဇိတက (တိ) [ဆဇ္ဇိ+တ+က။ က-အနက် မရှိ။] စွန့်ပစ်အပ်သော။ သုသာနာဒိသု ဆဇ္ဇိတကာနိ ခါဒနိယဘောဇနိယာနိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၀။

ဆဇ္ဇိတစောဠက (န) [ဆဇ္ဇိတ+စောဠက] စွန့်ပစ်အပ်သော အဝတ်။ တတ္ထ ဆဇ္ဇိတစောဠကေဟေဝ စိဝရံ ကတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၀။

ဆဇ္ဇိတဘဏ္ဍ (န) [ဆဇ္ဇိတ+ဘဏ္ဍ] စွန့်ပစ်အပ်သော-ဘဏ္ဍာ-ဥစ္စာ။ “ဆဇ္ဇိတဘဏ္ဍံ ဣဒ” နှိ ပံသုကုလသညာယ ဝါ ဂဏှန္တဿ ပန ဘဏ္ဍာဒေယျံ။ ကင်္ခါ၊ ၁၁၉။

ဆဇ္ဇိတဘာဇန (န) [ဆဇ္ဇိတ+ဘာဇန] စွန့်ပစ်အပ်သောခွက်။ သော ကိရ သုသာနေ ဆဇ္ဇိတဘာဇနမေဝ ပတ္တံ ကတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၀။

ဆဇ္ဇိတမဉ္ဇပိဋက (န) [ဆဇ္ဇိတ+မဉ္ဇပိဋက] စွန့်ပစ်အပ်သော ညောင်စောင်း အင်းပျဉ်။ တတ္ထ ဆဇ္ဇိတမဉ္ဇပိဋကနိယေဝ ဂဟေတွာ ပရိဘုဇတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၀။

ဆန့်ယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဆန့်+ယ+တေ။ တေ-
ကို တိ-ပြု။] စွန့်ပစ်အပ်၏။ အပိ အဝကိရိ-
ယတိ ဆန့်ယတိ။ ပေတ၊ဌ။၁၆၁။

ဆန့်တဗ္ဗ (တိ) [ဆန့်+ဏေ+တဗ္ဗ] စွန့်ပစ်-
အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ ကျစေအပ်-
ချအပ်-သော။ တေန အနိမိတ္တံ ကတွာဝ
ဂူထံ ဝိယ ဆန့်တဗ္ဗ။ ကင်္ခါ။၁၇၆။ ဆန့်-
တဗ္ဗန္တိ ပါတေတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
တေနာဟ “ဂူထံ ဝိယ ဆန့်တဗ္ဗ”န္တိ။
ကင်္ခါ။ဋီ၊သစ်။၃၂၃။

ဆန့်တိ (ကြိ) [ဆန့်+ဏေ+တိ] စွန့်ပစ်၏။
နော စေ ဆန့်တိ။ ကင်္ခါ။၁၇၆။ ဆန့်န္တိ-
ဝိ၊၂။၁၁၀။ ဆန့်တိ- သံ၊၁။၁၇၀။ ကင်္ခါ။
၁၇၆။ ဆန့်ယျာထ- ဒီ၊၂။၁၀၃။

ဆန့်တော (ကြိ၊ဝိ) [ဆန့်+ဏေ+တော] စွန့်ပစ်
၍။ “စောရော စောရော”တိ အနုဗန္ဓော
ဆန့်တော ပလာယတိ။ ကင်္ခါ။၁၁၀။

ဆန့်န္တိ (ကြိ) [ဆန့်+ဏေ+အန္တိ] စွန့်ပစ်ကုန်
၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆန့်ယျာထ (ကြိ) [ဆန့်+ဏေ+ယျာထ]
စွန့်ပစ်ကုန်ရာ၏။ ဆန့်တိ-ကြည့်။

ဆန့်ဟိ (ကြိ) [ဆန့်+ဏေ+ဟိ] စွန့်ပစ်
လော့။ ဆန့်တိ-ကြည့်။

ဆဋ္ဌ (တိ) [ဆ+ဋ္ဌ။ ဆန္တံ ပူရဏော ဆဋ္ဌော။
ဇူ။ ၄၀၇။ ဆ+ဋ္ဌ။ မောဂ်၊၄။၅၄။ နိတိ၊
သုတ္တ။၈၁၆။ ထိ-ဋ္ဌိ ဆဋ္ဌာ၊ ဆဋ္ဌိ] ဖိ-ခုတို့၏
ပြည့်ကြောင်း၊ ဖိ-ခုမြောက်။ အယံ ဘိက္ခဝေ
ဆဋ္ဌော အာဒိနဝေါ ရာဇန္တေပုရပုဝေသနေ။
ဝိ၊၂။၂၀၈။ (-ဝိ၊၄။၃၆၇၊၄၂၃၊၅၀၇။ ဝိ၊၅။
၉၈။) အယံ ဆဋ္ဌာ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ။ အံ၊၂။
၄၂၈။ (-သုတ္တနိ။၃၄၂။ အပါ၊၁။၇၈။
မဟာနိ။၇၄။ စူဠနိ။၁၁၄။ ဇာ၊၂။၂၆၇။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။) အယံ
ဆဋ္ဌိ ဝိညာဏဋ္ဌိတိ။ ဒီ၊၂။၅၉။ ဒီ၊၃။၂၄၁။

စူဠနိ။၁၆၈။ (-မ၊၃။၂၆၅၊၂၉၇။ သုတ္တနိ။
၄၄၁။ စူဠနိ။၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၉။)

ဆဋ္ဌကာမာဝစရဒေဝဂ္ဂဟဏ (န) [ဆဋ္ဌ+ကာ-
မာဝစရဒေဝ + ဂဟဏ] ဖိ-ခုမြောက်
ကာမာဝစရနတ်ပြည်ကိုယူခြင်း။ သမာရက-
ဝစနေန ဆဋ္ဌကာမာဝစရဒေဝဂ္ဂဟဏ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၆၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၁။၁၃၈။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။ မ၊ဋီ၊၂။
၁၄၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၃။)

ဆဋ္ဌဂါထာ (ထိ) [ဆဋ္ဌာ+ဂါထာ] ဖိ-ခုမြောက်
ဂါထာ။ ဆဋ္ဌဂါထာယ အညံ ဗျာကာသိ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၂။)

ဆဋ္ဌစေတနာ (ထိ) [ဆဋ္ဌာ+စေတနာ] ဖိ-ခု
မြောက်စေတနာ။ လဒ္ဓါသေဝနာ ဒုတိယ-
စေတနာ ယာဝ ဆဋ္ဌစေတနာ အပရာ-
ပရိယဝေဒနီယာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၁၆၂။

ဆဋ္ဌဒိဝသမတ္တက (တိ) [ဆဋ္ဌဒိဝသ+မတ္တာ+က။
က-အနက်မရှိ။] ဖိ-ရက်မြောက် အတိုင်းအ
ရည်ရှိသော။ ဆဒိဝသမတ္တက-ကြည့်။

ဆဋ္ဌဒုက (ပု၊န) [ဆဋ္ဌ+ဒုက] (၁) ဆဋ္ဌဒုက၊
ဖိ-ခုမြောက်တရား ၂-ပါး။ (ကာမသု-
ခလ္လိကာနုယောဂ၊ အတ္တကိလမထာနုယောဂ
၂-ပါးဖြစ်သည်။) (၂) ဆဋ္ဌဒုက၊ ဖိ-ခုမြောက်
ပုဒ် ၂-ပါးအပေါင်း။ (ဒုကမာတိကာ ဟေတု-
ဂေါစ္ဆက၌ ဖိ-ခုမြောက်သောဒုက။) (၁) ဣတိ
စိတ္တကာယပရိက္ခိလေသကရာ ဒွေ အန္တာ....
ဝုတ္တာ ဆဋ္ဌဒုကေ။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၈။ (၂) တထာ
ပဌမဒုကေကဒေသံ နဟေတုပဒံ သကလေန
ဒုတိယဒုကေန ယောဇေတွာ ဆဋ္ဌဒုကော
ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၁။၄၉။ (-အနုဋီ၊၁။၅၄-၅။)

ဆဋ္ဌဒုကနယ (ပု) [ဆဋ္ဌဒုက+နယ] ဆဋ္ဌဒုက၏
နည်း။ ဒုတိယတတိယဒုကေဟိ သဒ္ဓိံ ဆဋ္ဌ-
ဒုကနယေ ယောဇနာ။ အနုဋီ၊၁။၅၃။

ဆဋ္ဌဒုကပူရဏ (န) [ဆဋ္ဌဒုက+ပူရဏ] ဆဋ္ဌဒုက
ကို ပြည့်စေခြင်း။ အတ္တဝိသေသာဘာဝေပိ
ဆဋ္ဌဒုကပူရဏသင်္ခါတေန နယဒဿနေန။ အ-
နုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၅၅။

ဆဋ္ဌဒွါရ (န) [ဆဋ္ဌ+ဒွါရ] ဖေ-ခုမြောက်ဒွါရ၊
မနောဒွါရ။ စောပနံ ပတ္တော သံဝရော ဆဋ္ဌ-
ဒွါရေ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၈။

ဆဋ္ဌနယ (ပု) [ဆဋ္ဌ+နယ] ဆဋ္ဌနယ၊ ဖေ-ခုမြောက်
နယ။ တသ္မိံ ပဌမနယေ ဆဋ္ဌနယေ
စ ပုစ္ဆိတဗ္ဗဝိဿဇ္ဇိတဗ္ဗဘာဝေန။ မူလဋ္ဌိ၊ ၃။
၁၀။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၃။

ဆဋ္ဌပက္ခ (ပု) [ဆဋ္ဌ+ပက္ခ] ဆဋ္ဌပက္ခ၊ ဖေ-ခု
မြောက်ပက္ခ၊ သီတင်းကျွတ်လဆန်းပက္ခ။
ဝဿာနဿ ဆဋ္ဌပက္ခဿ ပဉ္စမိတော ပဌာယ။
ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၆၆။

ဆဋ္ဌပဉ္စ (တိ) [ဆဋ္ဌ+ပဉ္စ] ဆဋ္ဌပဉ္စ၊ ဖေ-ခုမြောက်
အမေး။ ဆဋ္ဌပဉ္စေ သကလိကာဝေဓောတိ
သကလိကာယ ဃဉ္စနံ။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။

ဆဋ္ဌဗလ (န) [ဆဋ္ဌ+ဗလ] ဖေ-ခုမြောက်အား၊
ဖေ-ခုမြောက် (ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တ) ဉာဏ်
တည်းဟူသောအား။ ဧဝံ ဆဋ္ဌဗလဿ မာတိ-
ကံ ဌပေတွာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၄၀။

ဆဋ္ဌဗလနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဆဋ္ဌဗလ+နိဒ္ဒေသ] ဆဋ္ဌ-
ဗလနိဒ္ဒေသ၊ ဖေ-ခုမြောက်ဉာဏ်တည်းဟူသော
အားကို အကျယ်ညွှန်ပြရာ-အပိုင်း-အခန်း။
ဆဋ္ဌဗလနိဒ္ဒေသေ အာသယန္တိ ယတ္ထ သတ္တာ
အာသယန္တိ နိဝသန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃၉။

ဆဋ္ဌဘဝ (ပု) [ဆဋ္ဌ+ဘဝ] ဖေ-ခုမြောက်ဘဝ။
ယာဝ ဆဋ္ဌဘဝါ သံသရန္တောပိ ပန ကောလံ-
ကောလောဝ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၆။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃။)

ဆဋ္ဌမ (တိ) [ဆ+ဋ္ဌမ။ မောဂ်၊ ၄။ ၅၄။ ဆဋ္ဌ+
မ။ မ-အနက်မရှိ။ ဆဋ္ဌောယေဝ ဆဋ္ဌမော။

ရူ။ ၄၀၇။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၈၀၃။ ထိ-၌ ဆဋ္ဌမာ၊
ဆဋ္ဌမိ] ဖေ-ခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း၊ ဖေ-ခုမြောက်။
ဆဋ္ဌမော သော ပရာဘဝေါ။ သုတ္တနိ။ ၂၉၆။
ဆဋ္ဌမံ ခန္တိပါရမိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။
၅၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၃၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈။ ဆဋ္ဌမီ
သာ ဂတိ။ အဘိ၊ က။ ၂၇၀။

ဆဋ္ဌမဝဂ္ဂဝရ (တိ) [ဆဋ္ဌမ+ဝဂ္ဂ+ဝရ] ဖေ-ခု
မြောက်မြတ်သောဝဂ်၊ ဇစ္စန္ဒဝဂ်။ ဆဋ္ဌမဝဂ္ဂ-
ဝရန္တိ ဇစ္စန္ဒော။ ဥဒါန။ ၁၉၃။

ဆဋ္ဌမာ (ထိ) [ဆဋ္ဌမ+အာ] ဖေ-ခုတို့၏ ပြည့်
ကြောင်း၊ ဖေ-ခုမြောက်။ ဆဋ္ဌမ-ကြည့်။

ဆဋ္ဌမိ (ထိ) [ဆဋ္ဌမ+ဤ] ဖေ-ခုတို့၏ ပြည့်
ကြောင်း၊ ဖေ-ခုမြောက်။ ဆဋ္ဌမ-ကြည့်။

ဆဋ္ဌဝဂ္ဂ (ပု) [ဆဋ္ဌ+ဝဂ္ဂ] ဖေ-ခုမြောက်သောဝဂ်။
ဆဋ္ဌဝဂ္ဂေ သီတိကတောတိ သီတဇော။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၇။

ဆဋ္ဌဝစန (န) [ဆဋ္ဌ+ဝစန] ဖေ-ခုမြောက်-ပုဒ်-
သဒ္ဒ။ ဆဋ္ဌံ ဝစနံ ဆဋ္ဌဝစနံ။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၃၂။
ဆဋ္ဌံ ဝစနန္တိ ဆဋ္ဌံ ပဒံ။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၃၅။

ဆဋ္ဌဝတ္ထုက (တိ) [ဆဋ္ဌ+ဝတ္ထု+က။ က-အနက်
မရှိ။] ဖေ-ခုမြောက် မှီရာဝတ္ထု ရှိသော၊
ဟဒယဝတ္ထုလျှင် မှီရာရှိသော။ သောမန-
သိန္ဒြိယံ ဆဋ္ဌဝတ္ထုကံ ဝါ အဝတ္ထုကံ ဝါ
တေဘူမကံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃။

ဆဋ္ဌဝါရ (ပု) [ဆဋ္ဌ+ဝါရ] ဆဋ္ဌဝါရ၊ ဖေ-ခုမြောက်
ဝါရ။ (ပဋိသံ။ ၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၅-တို့၌လာ
သော “ဥပ္ပါဒေါ ဒုက္ခံ၊ အနုပ္ပါဒေါ သုခန္တိ
သန္တိပဒေ ဉာဏံ၊ ပဝတ္တံဒုက္ခံ၊ အပဝတ္တံ သုခန္တိ-
သန္တိပဒေ ဉာဏံ။ ပ။ ဥပါယာသော ဒုက္ခံ၊
အနုပါယာသော သုခန္တိ သန္တိပဒေ ဉာဏံ”
ဟူသော ဝါရဖြစ်သည်။ တနည်း—အံ၊ ၂။
၃၅၁-၌လာသော “သက္ကာယော ခေါ အာဝု-
သော ဧကော အန္တော၊ သက္ကာယသမုဒ-
ယော ဒုတိယော အန္တော၊ သက္ကာယနိရော-

ဓော မဇ္ဈေ၊ တဏှာသိဗ္ဗိနီ” ဟူသော ဝါရ ဖြစ်သည်။) သေဝ နယော ဆဋ္ဌဝါရာဒီသုပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄၉။ (- အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။)

ဆဋ္ဌဝိမာနသဒ္ဓိသ (တိ) [ဆဋ္ဌ+ဝိမာန+သဒ္ဓိသ] ဖိ-ခုမြောက် (ပဌမသံသိကစေတနာပန သိက္ခာပုဒ်) နှင့် တူသော။ သတ္တမဝိမာနံ ဆဋ္ဌဝိမာနသဒ္ဓိသံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁။

ဆဋ္ဌသဒ္ဓိသ (တိ) [ဆဋ္ဌ+သဒ္ဓိသ] ဖိ-ခုမြောက် (ပဌမသံသိကစေတနာပန သိက္ခာပုဒ်) နှင့် တူသော။ သေသံ ဆဋ္ဌသဒ္ဓိသမေဝ။ ကင်္ခါ။ ၃၁၀-၁။

ဆဋ္ဌသိက္ခာပဒသဒ္ဓိသ (တိ) [ဆဋ္ဌ+သိက္ခာပဒ+သဒ္ဓိသ] ဖိ-ခုမြောက် (ပဌမသံသိကစေတနာပန) သိက္ခာပုဒ်နှင့်တူသော။ သေသံ ဒွိသုပိ ဆဋ္ဌသိက္ခာပဒသဒ္ဓိသမေဝ။ ကင်္ခါ။ ၃၁၁။

ဆဋ္ဌာန (န) [ဆ+ဋ္ဌာန] (၁) ဖိ-ပါးသော-အရာ-ဋ္ဌာန-အမှု။ (၂) ဖိ-ပါးသော အကြောင်းအရာ။ (ဖိ-ပါးသောအကြောင်းတို့ကား ကိလေသာတို့မှ ထွက်မြောက်တတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်သိ၍ တည်ခြင်း၊ ကိလေသာတို့မှ ကင်းဆိတ်တတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်သိ၍ တည်ခြင်း၊ ကြောင့်ကြ မရှိသော အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်သိ၍ တည်ခြင်း၊ ဥပါဒါန်တို့၏ ကုန်ရာမဂ်၏အဆုံး၌ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်သိ၍ တည်ခြင်း၊ တဏှာ၏ ကုန်ရာမဂ်၏အဆုံး၌ ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်သိ၍ တည်ခြင်း၊ မောဟမရှိသော အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်သိ၍ တည်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ ဤကား ရှင်သောဏမထေရ်က ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထားသော ရဟန္တာဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်ရန် အကြောင်း ဖိ-ပါးတို့ဖြစ်သည်။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၀။ တနည်း အမျက်ထွက်ခြင်း ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ သူတပါး၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချေဖျက်ခြင်း

အတူအပြိုင်ပြုခြင်း၊ ငြူစူစောင်းမြောင်းခြင်း နှုမြောဝန်တိုခြင်း၊ စဉ်းလဲခြင်းလှည့်ပတ်ခြင်း၊ ယုတ်မာသောအလို၊ ဖောက်ပြန်သော အယူ၊ မိမိအယူကို မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်ခြင်း မြဲမြံစွာ ယူခြင်း၊ စွန့်လွှတ်နိုင်ခဲ့ခြင်း တို့ဖြစ်သည်။ ဤကား ဝိဝါဒမူလအကြောင်း ဖိ-ပါးတို့ဖြစ်သည်။ မ၊ ၃။ ၃၃-၄။) (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) သော ဆဋ္ဌာနာနိ အဓိမုတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၀။ ဆဋ္ဌာနာနိတိ ဆကာရဏာနိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၂။ ဆဋ္ဌာနာနိ နိဿာယ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၈။ ဆဋ္ဌာနာနိတိ ဆ မူလာနိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၃။

ဆဋ္ဌာနဒေသက (တိ) [ဆဋ္ဌာန+ဒေသက] ဖိ-ပါးသော (သောတာပန်အရိယသာဝကတို့သည်လွန်ကျူးခြင်းငှါမထိုက်သော) အရာ-ဋ္ဌာန-အမှု-တို့ကို ဟောသော၊ သူ။ (ဖိ-ပါးတို့ကား အမိကိုသတ်ခြင်း၊ အဘကို သတ်ခြင်း၊ ရဟန္တာကို သတ်ခြင်း၊ ဘုရားကို သွေးစိမ်းတည်အောင်ပြုခြင်း၊ သံဃာသင်းခွဲခြင်း၊ ဘုရားမှတပါး ဆရာထားခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ တနည်း—သူတပါးအသက်ကို သတ်ခြင်း၊ သူတပါးဥစ္စာကို ခိုးခြင်း၊ သူတပါး သားမယားကို လွန်ကျူးခြင်း၊ မုသားပြောခြင်း၊ သေရည်သေရက် သောက်ခြင်း၊ ဘုရားမှတပါး ဆရာထားခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ အံ၊ ၁။ ၂၀။ မ၊ ၃။ ၁၁၀။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃။ ၄၄၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅၈-၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀-တို့ကြည့်။) ဆဋ္ဌံ ဆဋ္ဌာနဒေသကော။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၇။ “ဆဋ္ဌာဘိညာနာနိ အဘဗ္ဗကာတု” နှိ ဝုတ္တာနံ ဆန္ဒံ အဘဗ္ဗဋ္ဌာနာနံ ဒေသကောတိ ဆဋ္ဌာနဒေသကော။ မူလ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၇။

ဆဋ္ဌာဘိညာ (ထိ) [ဆဋ္ဌာ+အဘိညာ] ဖိ-ခုမြောက် အဘိညာဉ် (အာသဝက္ခယဉာဏ်)။

ဧဝံ သတိ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနံ ကာရဏံ။
အဝသာနေ ဆဋ္ဌာဘိညာယ ပန အရဟတ္တံ။
မဇ္ဈိမံ။ (— အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၀၅။)

ဆဋ္ဌာဘိညာဘာဝပုတ္တိ (ထိ) [ဆဋ္ဌာဘိညာ
+ ဘာဝပုတ္တိ] ၆-ခုမြောက် အဘိညာဉ်အဖြစ်
သို့ ရောက်ခြင်း။ စထုတ္တမဂ္ဂပညာ ဆဋ္ဌာဘိ-
ညာဘာဝပုတ္တိယာ တံ ပဋိဝိဇ္ဈတိ နာမ။
မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၀၄။

ဆဋ္ဌာယတနံ^၁ (န) [ဆဋ္ဌ+အာယတန] ၆-ခု
မြောက် အာယတန၊ မနာယတန။ နာမပစ္စ-
ယာ ဆဋ္ဌာယတနံ။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၄၅-၁၉၈။
(— နေတ္တိ၊ ၂။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၉၆-၇၊ ၉။ နေတ္တိ၊ ဌ၊ ၉၂။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၁၇။
အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၂၁။)

ဆဋ္ဌာယတနံ^၂ (န) [ဆဋ္ဌာယတန+မနာယ-
တန၊ ကေသိသံပြု။] ၆-ခုမြောက်သော
အာယတန၊ မနာယတန။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၁၇။
အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၂၁။ အထ ဝါ
ဆဋ္ဌာယတနဉ္စ မနာယတနဉ္စ ဆဋ္ဌာယတ-
နန္တိ ဝါ၊ မနာယတနန္တိ ဝါ၊ ဆဋ္ဌာယတနဉ္စ
ဆဋ္ဌာယတနဉ္စ ဆဋ္ဌာယတနန္တိ ဝါ၊ မနာယ-
တနဉ္စ မနာယတနဉ္စ မနာယတနန္တိ ဝါ ကေ-
သေသံ ကတော စက္ခာဒိဟိ သဟ “ဆဋ္ဌာယ-
တန” န္တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊
၂။ ၃၂၁။ (အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၄၂-၃-၌ လာသော
“နာမရူပပစ္စယာ သဋ္ဌာယတနံ” ၌ သဋ္ဌာယ-
တနပုဒ်ကို—အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၅-၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၉၆၊ ၂၀၀-တို့၌ “ဆဋ္ဌာယတနဉ္စ သဋ္ဌာယတ-
နဉ္စ သဋ္ဌာယတနံ” ဟု အတ္ထသရူပေကသိက်
အားဖြင့် ပြုပြီးဖြစ်သည်။ ယင်းသဋ္ဌာယတန-
ပုဒ်ကိုပင် မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၂၁-
တို့၌ “ဆဋ္ဌာယတနဉ္စ မနာယတနဉ္စ ဆဋ္ဌာယ-
တနံ” ဟု၎င်း၊ “ဆဋ္ဌာယတနဉ္စ မနာယတ-
နဉ္စ မနာယတနံ” ဟု၎င်း၊ “ဆဋ္ဌာယတနဉ္စ ဆ-
ဋ္ဌာယတနဉ္စ ဆဋ္ဌာယတနံ” ဟု၎င်း၊ “မနာ-

ယတနဉ္စ မနာယတနဉ္စ မနာယတနံ” ဟု၎င်း၊
အတ္ထသရူပေကသိက်၊ သဒ္ဓသရူပေကသိက်၊
၂-မျိုးအားဖြင့်ပြသည်။ ယင်းသို့ပြခြင်းသည်
စတုဝေါကာရ၏ အစွမ်းဖြင့် နာမ်မျှပစ္စည်း
ရှိသော မနာယတန၊ ပဉ္စဝေါကာရ၏ အစွမ်း
ဖြင့် နာမ်၊ ရုပ် ၂-ပါး ပစ္စည်းရှိသော မနာ-
ယတနတို့ကို ရည်ရွယ်၍ဖြစ်သည်။ ကေသိက်
၄-မျိုးဖြင့် ပြအပ်သော ၆-ခုမြောက်သော
အာယတန (မနာယတန) နှင့် စက္ခာယတန
စသော ရှေ့ ၅-ပါး ၂-မျိုးပေါင်း ၆-ပါးသည်
သဋ္ဌာယတနမည်သည်ဟုပြလိုရင်းဖြစ်သည်။)

ဆဋ္ဌာယတနံ^၃ (န) [ဆဋ္ဌာယတန+ဆဋ္ဌာ-
ယတန။ ကေသိသံပြု။] ၆-ခုမြောက်
သော အာယတန၊ ၆-ခုမြောက်သော အာ-
ယတန။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆဋ္ဌာယတနပစ္စယ (ပု) [ဆဋ္ဌာယတန+ပစ္စယ]
ဆဋ္ဌာယတနဟူသော အကြောင်း၊ မနာ-
ယတနဟူသောအကြောင်း။ ဆဋ္ဌာယတန-
ပစ္စယာ ဖဿော။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၄၅-၁၉၈။
အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၉။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။
၁၁၉။

ဆဋ္ဌာယတနသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဆဋ္ဌာယတန+
သမ္ပယုတ္တ] ဆဋ္ဌာယတနနှင့် ယှဉ်သော၊
မနာယတနနှင့် ယှဉ်သော။ ဆဋ္ဌာယတန-
ပစ္စယာ ဖဿော ဆဋ္ဌာယတနသမ္ပယုတ္တော။
အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၄၇-၈၊ ၁၅၉၊ ၁၆၁-၄။

ဆဋ္ဌာယတနဟေတုက (တိ) [ဆဋ္ဌာယတန+
ဟေတု+က။ က-အနက်မရှိ။] ဆဋ္ဌာယတန
ဟူသော အကြောင်းရှိသော၊ မနာယတန
ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဆဋ္ဌာယတန-
ပစ္စယာ ဖဿော ဆဋ္ဌာယတနဟေတုကော။
အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၄၆-၇၊ ၁၅၄-၉။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏ (န) [ဆဋ္ဌ+အာရမ္မဏ] ၆-ခု-
မြောက် အာရုံ၊ ဓမ္မာရုံ။ ဧတေဟိ ပဉ္စဟိပိ

ရူပါရမ္မဏာဒီဟိ ဆဋ္ဌာရမ္မဏေန သဒ္ဓိံ။
ထေရါဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၄။)

ဆဋ္ဌိ (ထိ) [ဒသ + ယော။ ကေသိသံဒသကို
ဆ - ပြု၊ ယောကို ဌိပြု၊ အသဒိသဒ္ဓေဘော
ပြု။] ခြောက်ဆယ်၊ ၆၀။ ပညာသံ။ ဆဋ္ဌိ။
သတ္တရိ။ နိတိ။ သုတ္တ။ ၈၂၄။

ဆဋ္ဌိတ (တိ) [ဆ + ဌိတ] ၆-ပါး သော
ကာယတို့၌ တည်သော။ (၆-ပါးတို့ဟူသည်
ရူပကာယ၊ ဝေဒနာကာယ၊ သညာကာယ၊
စေတနာကာယ၊ ဝိညာဏကာယ၊ ဓမ္မကာယ
တို့ဖြစ်သည်။) ဆဋ္ဌိတေန ကာယော ကေ-
တ္တာယ ပညတ္တော။ ပေဋကော။ ၂၉၄။

ဆဋ္ဌိ(ဌိ)ဝစန (န) [ဆဋ္ဌိ + ဝစန] (၁) ဆဋ္ဌိ
ဝိဘတ်။ (တိ) (၂) ဆဋ္ဌိဝိဘတ်ရှိသော
(သဒ္ဓါ)။ ဝုတ္တဝဏ္ဏဿာတိ သဟတ္ထေ ဆဋ္ဌိ-
ဝစနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၈။ ပုရယောဂေ-
ဟိ ကရဏတ္ထေ ဗဟုလံ ဆဋ္ဌိဝစနံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊
၂။ ၂၈၉။

ဆဋ္ဌိ (ထိ) [ဆဋ္ဌ + ဤ] ၆-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊
၆-ခုမြောက်။ ဆဋ္ဌ-ကြည့်။

ဆဋ္ဌက (တိ) [ဆဋ္ဌ + ကျ] စွန့်ပစ်တတ်သော၊
သူ။ ပဉ္စဟင်္ဂဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု၊ ရူပိ-
ယဆဋ္ဌကော သမ္ပနိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၁။ ၃၄၆။

ဆဋ္ဌန (ထိ၊ န) [ဆဋ္ဌ + ယု] (၁) စွန့်ပစ်ခြင်း။
(၂) လွှတ်စေခြင်း၊ လွှတ်ခြင်း။ (၃) လျှံတက်
ဖိတ် - ဖိတ်လျှံ - ဖိတ်စင် - စေခြင်း။ (၄)
စွန့်ပစ်ကြောင်း လုံ့လဝီရိယ။ (၅) (က) စွန့်
ပစ်ရာအခါ။ (ခ) စွန့်ပစ်ရာ ဌာန။ (၁)
ဆဋ္ဌနံ အနုမောဒိသုံ။ စရိယာ။ ၄၁၃။ စရိ-
ယာဋ္ဌ။ ၂၁၄။ (- ကင်္ခါ။ ၃၁၆။ စူဠနိ၊ ၄။ ၂၃။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၃၊ ၂၇၄။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၆။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၉။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၄။
အနုဋီ၊ ၂။ ၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၂။) ဥပါသ-
ကာနံ ဒါယကာဒိဘာဝတော ဆဋ္ဌနာ။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၅။ (၂) ဝိသုဒ္ဓိဆဋ္ဌနေ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊
၄။ ၂၂၉) တိ သုက္ကဝိသုဒ္ဓိယာ မောစနေ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၀။ (၃) ပုရိမဒ္ဓယန္တိ ဘောဒနံ
ဆဋ္ဌနဉ္စ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၇။
(၄) ဆဋ္ဌနဝါယာမ-ကြည့်။ (၅) (က)
ဆဋ္ဌနကာလ၊ (ခ) ဆဋ္ဌနဌာန-တို့ကြည့်။

ဆဋ္ဌနကာလ (ပု) [ဆဋ္ဌန + ကာလ] စွန့်ပစ်သော
အခါ။ ကစဝရဆဋ္ဌနကာလေ ပန ကစဝရနိ-
ယာမေနေဝ ဟရိတွာ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁။

ဆဋ္ဌနဌာန (န) [ဆဋ္ဌန + ဌာန] စွန့်ပစ်ရာ အရပ်။
ဥစ္ဆိဋ္ဌောဒကဂဗ္ဘမလာဒီနံ ဆဋ္ဌနဌာနံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၈၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၉။ ထေရါဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၉၊ ၄၄၁။

ဆဋ္ဌနဝတ္ထု (န) [ဆဋ္ဌန + ဝတ္ထု] စွန့်ပစ်ခြင်းဟူ
သော အကြောင်း။ ဥစ္စာရံ တိရောကုဋေ
ဆဋ္ဌနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။ ၃၃၆။

ဆဋ္ဌနဝါယာမ (ပု) [ဆဋ္ဌန + ဝါယာမ] စွန့်ပစ်
ကြောင်း - လုံ့လ - ဝီရိယ။ ကစဝရေ ဆဋ္ဌန-
ဝါယာမော ဝိယ ကိလေသေ ပဇဟန္တဿ။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၆။

ဆဋ္ဌနိယ (တိ) [ဆဋ္ဌ + အနိယ] စွန့်ပစ် - အပ်
- သင့် - ထိုက် - သော။ တေ လောဟိတ-
စန္ဒနသာရန္တရေ ပူတိကဒေသမိဝ ဆဋ္ဌနိယာ
ဇိနသာသနေ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၅။ (- ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၃၈၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၆၃၊ ၄၀၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။ ထေရါဋ္ဌ၊ ၁။
၉၁။)

ဆဋ္ဌနိယဓမ္မ (တိ) [ဆဋ္ဌနိယ + ဓမ္မ] စွန့်ပစ်အပ်
သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော၊
စွန့်ပစ်သင့် - စွန့်ပစ်ထိုက် - သော သဘောရှိ
သော။ သစေတံ ဘဂိနိ ဆဋ္ဌနိယဓမ္မံ ဣဓ
မေ ပတ္တေ အာကိရ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၇။ မ၊ ၂။ ၂၅၁။
ဆဋ္ဌနိယဓမ္မန္တိ ဆဋ္ဌေတဗ္ဗသဘာဝံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၇၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၄။ (- ဝိ၊ ၃။ ၃၈၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။

၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၇။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၂။ သံ၊ဋီ၊
၁။၁၇၆။)

ဆန္ဒနိယဓမ္မ (ပု) [ဆန္ဒနိယ+ဓမ္မ။ ဓမ္မ-အနက်
မရှိ။] စွန့်ပစ်အပ်သော။ သိယာ စ မေ ပိဏ္ဏ-
ပါတော အတိရေကဓမ္မော ဆန္ဒနိယဓမ္မော
(ဆန္ဒနိယဓမ္မော။ သိ၊ သျှာ၊ ဣ။ မူကွဲ) မ၊၁။
၁၆။ အတိရေကောဝ အတိရေကဓမ္မော။
တထာ ဆန္ဒနိယဓမ္မော၊ အဓိကော စ ဆန္ဒေ-
တဗ္ဗော စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။

ဆန္ဒနိယသဘာဝ (တိ) [ဆန္ဒနိယ+သဘာဝ] စွန့်
ပစ်အပ်သည့် အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိ
သော၊ စွန့်ပစ်သင့် - စွန့်ပစ်ထိုက် - သော
သဘောရှိသော။ ဆန္ဒနိယသဘာဝေ နိစ္ဆိ-
တေပိ ပုစ္ဆာကာလေ သန္ဓေဟဝေါဟာရဝ-
သေနော ပုစ္ဆိတုံ ယုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၇။

ဆန္ဒယတိ (ကြိ) [ဆန္ဒ+ဣယ+တိ] စွန့်၏၊ စွန့်
ပစ်၏။ ကစဝရံ ဆန္ဒေန္တော သိတ္တံ ဆန္ဒယတိ။
ကင်္ခါ။၂၀၄။ ဆန္ဒယေ—ဝိ၊၄။၄၁၄။ ဆန္ဒ-
ယတိ — ဥဒါနံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၉။
သာရတ္ထ၊၁။၃၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၁၇၇။ မ၊ဋီ၊၁။၄၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၂၆၂။ ဆန္ဒယိ(ထေရ၊၂၂၆)န္တိ ပဇဟိ။
“ဆန္ဒိယ”-န္တိ ပိ ပါဌော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။
(-အပါ၊၁။၁၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ အပါ၊ဋ္ဌ၊
၁။၅၆။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၈၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၅၄။) ဆန္ဒယိံသု—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၄၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆၉။ အနုဋီ၊၃။၅၈။

ဆန္ဒယမာန (တိ) [ဆန္ဒ+ဣယ+မာန] စွန့်ပစ်
သော၊သူ။ ဝိဆန္ဒယမာနော ဥဒကဿ ဝိက္ခိ-
ပနဝသေန ဆန္ဒယမာနော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၈။

ဆန္ဒယိံ (ကြိ) [ဆန္ဒ+ဣယ+ဣံ] စွန့်ပြီ၊
စွန့်ပစ်ပြီ။ဆန္ဒယတိ-ကြည့်။

ဆန္ဒယိံသု (ကြိ) [ဆန္ဒ+ဣယ+ဥံ။ ဥံ-ကို လွှဲ-
သု-ပြု] စွန့်ကုန်ပြီ၊ စွန့်ပစ်ကုန်ပြီ။ ဆန္ဒယတိ-
ကြည့်။

ဆန္ဒယိ (ကြိ) [ဆန္ဒ+ဣယ+ဣံ-ကိုလွှဲ-ပြု။] စွန့်
ပြီ၊ စွန့်ပစ်ပြီ။ ဆန္ဒယတိ-ကြည့်။

ဆန္ဒယိတော (ကြိ၊ဝိ) [ဆန္ဒ+ဣယ+တော] စွန့်ပစ်
၍။ မဟာဘောဂံ ဆန္ဒယိတော၊ ပဗ္ဗဇိံ ဣသိ-
ပဗ္ဗဇိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၆၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၇၀။ (-ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၆၂။ စရိယာ၊၄၁၁။ ဇာ၊၂။၂၂၀။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ၊၁၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၁၅။)

ဆန္ဒယိတောန (ကြိ၊ဝိ) [ဆန္ဒ+ဣယ+တောန]
စွန့်ပစ်၍။ ဣဓေဝ ဆန္ဒယိတောနာ (ထေရ၊
၃၀၄)တိ ဣမသ္မိံယေဝ လောကေ ကာယံ
ဆန္ဒေတော။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ (-ထေရ၊၃၃၉။
အပါ၊၁။၃၈၂၊၄၁၇။ အပါ၊၂။၁၆၄၊၂၄၆၊၂၆၂၊
၃၀၇-၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၇၄၊၁၈၈။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၇။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၇။)

ဆန္ဒယေ (ကြိ) [ဆန္ဒ+ဣယ+ယေ။ ယေ-ကို
-ပြု။] စွန့်ရာ၏၊ စွန့်ပစ်ရာ၏။ ဆန္ဒယတိ-
ကြည့်။

ဆန္ဒာပန (န) [ဆန္ဒ+ဣာပေ+ယု] စွန့်ပစ်စေ
ခြင်း။ ဆန္ဒနံ ဝါ ဆန္ဒာပနံ ဝါတိ ဣမာနေတ္ထ
ပဉ္စအင်္ဂါနိ။ ကင်္ခါ။၃၁၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၄။
(-စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၄၉။)

ဆန္ဒာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဆန္ဒ+ဣာပေ+တိ]
(၁) စွန့်ပစ်စေ၏။(၂)အန်စေ၏။ (၁)ဟရိ-
တေ အဟရိတသညာ ဆန္ဒေတိ ဝါ ဆန္ဒာ-
ပေတိ ဝါ။ ဝိ၊၂။၃၅၀။ (-အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၂။) ဆန္ဒာ-
ပေန္တိ — အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ ဆန္ဒာပေတိ—
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆၈။ ဆန္ဒာပေယျ — ဝိ၊၂။
၃၄၈။ ဆန္ဒာပေသိ—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၀၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၀။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၂။ ဆန္ဒာပေသိံ—ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၅။၄၆၂။ ဆန္ဒာပေသာမိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။

၁၂၀။ ဆဒ္ဒာပေဿာမ—ဇာဠာ၆။၁၆၈။ (၂)
အာဟာရံ ဆဒ္ဒာပေယျာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၇)တိ
ဝမနံ ကာရာပေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၆။၂၀၄။

ဆဒ္ဒာပေတော (ကြိ၊ဝိ) [ဆဒ္ဒ+ဏာပေ+တော]
စွန့်ပစ်စေ၍။ ယဒိ သက္ကောတိ ခါဒန္တေ
ဆဒ္ဒာပေတော ဂဏိတုံ။ ဝိ၊ဠာ၊၁။၃၃၄။ (-မ၊
ဠာ၊၁။၉၆။ အံ၊ဠာ၊၁။၃၅၀။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊၂။
၂၃၇။ စရိယာ၊ဠာ၊၁၂၀။ မဟာနိ၊ဠာ၊၁၆၈။
ဇာဠာ၊၁။၁၁၅။ ဇာဠာ၊၂။၂၅၁။ ဇာဠာ၊၃။
၃၇၆။ဇာဠာ၊၅။၇၉။ ဇာဠာ၊၇။၃၀။)

ဆဒ္ဒာပေန္တ (တိ) [ဆဒ္ဒ+ဏာပေ+အန္တ။ ထိ-ဥ
ဆဒ္ဒာပေန္တိ] စွန့်ပစ်စေတတ်သော။ တာ-
နိ ဝတ္ထုနိ ဆဒ္ဒေန္တိယာ ဝါ ဆဒ္ဒာပေန္တိယာ ဝါ
ပုရိမနယေနော အာပတ္တိ။ ကင်္ခါ၊၃၁၆။

ဆဒ္ဒာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဆဒ္ဒ+ဏာပေ+အန္တိ]
စွန့်ပစ်စေကုန်၏။ ဆဒ္ဒာပေတိ- (၁) ကြည့်။

ဆဒ္ဒာပေန္တိ (ထိ) [ဆဒ္ဒာပေန္တ+ဤ] စွန့်ပစ်စေ
တတ်သော မိန်းမ။ ဆဒ္ဒာပေန္တ-ကြည့်။

ဆဒ္ဒာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဆဒ္ဒ+ဏာပေ+ယျ]
(၁) စွန့်ပစ်စေရာ၏။ (၂) အန်စေရာ၏။
ဆဒ္ဒာပေတိ (၁၊၂) ကြည့်။

ဆဒ္ဒာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဆဒ္ဒ+ဏာပေ+ဣ။
သအာဂုံ။] စွန့်ပစ်စေပြီ။ ဆဒ္ဒာပေတိ (၁)
ကြည့်။

ဆဒ္ဒာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဆဒ္ဒ+ဏာပေ+ဤ။
သ-အာဂုံ။] စွန့်ပစ်စေပြီ။ ဆဒ္ဒာပေတိ (၁)
ကြည့်။

ဆဒ္ဒာပေဿာမ (ကာ၊ကြိ) [ဆဒ္ဒ+ဏာပေ+
ဿာမ] စွန့်ပစ်စေကုန်လတ်အံ့။ ဆဒ္ဒာပေတိ
(၁) ကြည့်။

ဆဒ္ဒာပေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဆဒ္ဒ+ဏာပေ+
ဿာမိ] စွန့်ပစ်စေလတ်အံ့။ ဆဒ္ဒာပေတိ(၁)
ကြည့်။

ဆဒ္ဒာပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဆဒ္ဒ+ဏာပေ+ဟိ]
စွန့်ပစ်စေလော့။ ဆဒ္ဒာပေတိ (၁) ကြည့်။

ဆဒ္ဒိတ (န) [ဆဒ္ဒ+တ၊ ဣ-အာဂုံ။] (၁) စွန့်ပစ်
ခြင်း။ (တိ) (၂) ဖေါက်ပြန်-ပြောင်းလွဲ-
တတ်သော။ (၃) ထွေးအပ်သော။ (၄) လွဲ
အပ်သော။ (၅) စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သော။
(၁)တ္ထေ ဆဒ္ဒိတံ ကိရိယာ။ ဝဇီရ၊၃၇၀။ (၂)
ဆဒ္ဒိတတာဝေနာ (မ၊ဠာ၊၃။၂၃၈။) တိ ပရိ-
ဝတ္တိတတာဝေန။ မ၊ဠာ၊၃။၁၆၀။ (၃)
ဆဒ္ဒိတံ ခိပိတံ ခေဋ္ဌံ။ ပေတ၊၁၄၀။ ဆဒ္ဒိတန္တိ
ဥစ္ဆိဋ္ဌကံ၊ ဝန္တန္တိ အတ္ထော၊ ပေတ၊ဠာ၊၇၄။
(-ထေရ၊၃၂၀။ ထေရ၊ဠာ၊၂။၂၆၈။) (၄)
ဆဒ္ဒိတမောဒက(ဝိ၊ဠာ၊၃။၃၃၅)န္တိ တဠာက-
ရက္ခဏတ္ထံ ကေမန္တေန ဆဒ္ဒိတမုဒကံ။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၂၇၅။ ဆဒ္ဒိတမောဒကန္တိ အတိ-
ရိတ္တောဒကံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၇။ (-ကင်္ခါ၊ဠာ၊
သစ်၊၁၄၇။) (၅) သရိရံ သိဝထိကာယ
ဆဒ္ဒိတံ။ ဒီ၊၂။၂၃၅။ မ၊၁။၇၃-၄၊၁၂၃။ မ၊
၃။၁၃၄။ ဒီ၊ဠာ၊၃။၂၀၁။ အံ၊ဠာ၊၂။၂၈၆။ ဒီ၊
ဠာ၊၂။၃၁၀။ သိဝထိကာယ ဆဒ္ဒိတန္တိ သုသာ-
နေ အပဝိဒ္ဓံ။ မ၊ဠာ၊၁။၂၇၇။ ဆဒ္ဒိတံ၊ ဝိသုဠန္တိ
အတ္ထော။ မ၊ဠာ၊၃။၂၄၈။ (-ဝိ၊၁။၄၆။ ဝိ၊၅။
၁၃၁။ ဒီ၊၂။၂၇၅-၇။ မ၊၁။၁၂၄။ မ၊၂။၇၇။
သံ၊၂။၁၁၆။ ဝိမာန၊၃၅၊၆၇။ အပ၊၁။၅၂။
ဝိ၊ဠာ၊၁။၂၉၉၊၃၂၆၊၃၃၆။ ကင်္ခါ၊၃၁၆။ မ၊ဠာ၊
၃။၁၉၈။ မ၊ဠာ၊၄။၁၆၅။ သံ၊ဠာ၊၁။၁၀၇။ သံ၊ဠာ၊
၂။၁၀၄။ အံ၊ဠာ၊၂။၂၇၉။ အတိ၊ဠာ၊၂။၈၊၂၂၂။
ပဋိသံ၊ဠာ၊၁။၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၂။ ဓမ္မ၊ဠာ၊
၁။၁၀၃၊၂၀။ ဓမ္မ၊ဠာ၊၂။၇၁၊၂၀၂။ ဣတိဝုတ်၊
ဠာ၊၃၀၉။ ဝိမာန၊ဠာ၊၁၁၄၊၁၈၈။ ပေတ၊ဠာ၊
၇၂၊၁၇၉၊၁၈၁။ ထေရ၊ဠာ၊၁။၁၆၀။ အပ၊ဠာ၊
၁။၃၃၁။ မဟာနိ၊ဠာ၊၇၂၊၁၄၇။ ဇာဠာ၊၁။
၁၇၈။ ဇာဠာ၊၂။၁၉၃။ ဇာဠာ၊၄။၄၉၀။ ဇာ၊
ဠာ၊၇။၂၀၂။ ဝဇီရ၊၂။၁၃၆။ သာရတ္ထ၊၁။
၃၅-၆၊၅၆။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၆။ သာရတ္ထ၊၃။
၂၀၂၊၃၂၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၊၁၉၇။ ဝိမတိ၊၂။

၉၇၁၅၇၁၉၇။ ကင်္ခါဠိဟောင်း။ ၃၆။ ဒီ၊
ဠိ၊ ၁။ ၂၅၄၊ ၃၁၄၊ ၃၃၄။ ဒီ၊ ဠိ၊ ၃။ ၂၂၂။ သီ၊
ဠိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၂၊ ၇၂၄၇။ သီ၊ ဠိ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၂၅။
မ၊ ဠိ၊ ၂။ ၃။ မ၊ ဠိ၊ ၃။ ၉၃။ သံ၊ ဠိ၊ ၁။ ၂၉၅၊
၃၁၆။ သံ၊ ဠိ၊ ၂။ ၁၅၆။ အံ၊ ဠိ၊ ၁။ ၈၂၊ ၁၁၅။
အံ၊ ဠိ၊ ၂။ ၁၃၁၊ ၂၆၃။ မူလဠိ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဠိ၊ ၁။ ၅၂၊ ၆၉၊ ၂၀၁။)

ဆန္ဒတဉာဏ (န) [ဆန္ဒတ+ဉာဏ] စွန့်ပစ်-
ထား-အပ်-သော ရေ။ တန္တိ ဆန္ဒတဉာ-
ဏံ။ ဒီ၊ ဠိ၊ ၁။ ၂၂၂။ သီ၊ ဠိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၆။ သံ၊
ဠိ၊ ၂။ ၄၆၇။

ဆန္ဒတဥယျာန (န) [ဆန္ဒတ+ဥယျာန] စွန့်ပစ်-
ထား-အပ်-သော ဥယျာဉ်။ ဆန္ဒတဥ-
ယျာနံ ဂန္ဓာ ပတိတဒါရူနံ ရာသိံ ကတွာ။
အံ၊ ဠိ၊ ၁။ ၁၇၁။

ဆန္ဒတက (တိ) [ဆန္ဒတ+က။ က-အနက်မရှိ။]
စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သော။ အပဝိဒ္ဓါတိ
ဆန္ဒတကာ။ သံ၊ ဠိ၊ ၁။ ၁၀၇။ ဆန္ဒတကာတိ
ပရိစ္စတ္တာ အာစရိယုပဇ္ဈာယာဒိဟိ။ သံ၊ ဠိ၊ ၁။
၁၅၈။ (-ဝိ၊ ဠိ၊ ၁။ ၃၃၆။ မ၊ ဠိ၊ ၁။ ၃၂၁။)

ဆန္ဒတကသဋ္ဌ (န) [ဆန္ဒတ+ကသဋ္ဌ] စွန့်ပစ် -
ထား-အပ်-သောအဖတ်။ ဆန္ဒတရဇနံ ဝါ
ဘိက္ခုဟိ ပစိတွာ ဆန္ဒတကသဋ္ဌံ (ဆန္ဒတက-
သဝံ။ သီ၊ မူကွံ) ဝါ ဂဟေတွာ ရဇိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊
ဠိ၊ ၃။ ၁၉၅။ အံ၊ ဠိ၊ ၂။ ၂၈၀။ စူဠနိ၊ ဠိ၊ ၁။ ၁၁၂။
(-ဒီ၊ ဠိ၊ ၁။ ၂၉၃။ မ၊ ဠိ၊ ၁။ ၃၅၀။ အံ၊ ဠိ၊ ၂။
၂၂၂။ အဘိ၊ ဠိ၊ ၃။ ၈၂။ မ၊ ဠိ၊ ၂။ ၁၃၁၊ ၇၄။
အံ၊ ဠိ၊ ၃။ ၁၇၃။)

ဆန္ဒတကသာဝ (ပု) [ဆန္ဒတ+ကသာဝ] (၁)
စွန့်ပစ်-ထား-အပ်သော ဖန်ရည်။ (တိ)
(၂) စွန့်ပစ် - ထား - အပ် - ပြီးသော
ဖန်ရည်နှင့်တူသောကိလေသာ ရှိသော၊ စွန့်
ပစ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာ ဖန်ရည်ရှိသော၊
သူ။ (၁) အထက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) စတုဟိ

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၄၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

မဂ္ဂေဟိ ဝန္တကသာဝေါ ဆန္ဒတကသာဝေါ
ပဟိနကသာဝေါ အဿ။ ဓမ္မ၊ ဠိ၊ ၁။ ၅၂။ ထေ-
ရာ၊ ဠိ၊ ၂။ ၃၆၇။

ဆန္ဒတကဋ္ဌေဝရ (န) [ဆန္ဒတ+ကဋ္ဌေဝရ] စွန့်ပစ်
-ထား-အပ်-သောကိုယ်။ သုသာနေ ဆန္ဒ-
တကဋ္ဌေဝရဘူတမ္ပိ စေတံ ကာကကုလလာဒ-
ယော ပတ္တယန္တိယေဝ။ မ၊ ဠိ၊ ၃။ ၂၀၉။ (-
စရိယာ၊ ဠိ၊ ၂။ ၆၀။)

ဆန္ဒတကုဏပ (န) [ဆန္ဒတ+ကုဏပ] စွန့်ပစ်-
ထား-အပ်-သော အကောင်ပုပ်။ သုသာ-
နေသု ဆန္ဒတကုဏပါနိ စ ခါဒိတွာ။ ဒီ၊ ဠိ၊
၃။ ၁၃။

ဆန္ဒတခေတ္တ (န) [ဆန္ဒတ+ခေတ္တ] စွန့်ပစ်-
ထား-အပ်-သောလယ်၊ လယ်ဟောင်း။
မနုဿေသု သဿံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဂတေသု ဆန္ဒ-
တခေတ္တံ နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဠိ၊ ၃။ ၂၀၀။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၅။ ကင်္ခါဠိ၊ သစ်။ ၄၇၀။ ဆန္ဒတ-
ခေတ္တေ (ကင်္ခါ၊ ၃။ ၇) တိ ပုရာဏခေတ္တေ။ ကင်္ခါ၊
ဠိ၊ ဟောင်း။ ၁၁၄။

ဆန္ဒတခေဋ္ဌ (ပု) [ဆန္ဒတ+ခေဋ္ဌ] စွန့်ပစ်-ထား-
-အပ်-ထွေးပြီး-သော တံတွေး။ အဟံ
တုမေဟိ ဆန္ဒတခေဋ္ဌံ ဝမိတဝမနံ သီသေန
ဥက္ခိပိတွာန စရိယာမိ။ အံ၊ ဠိ၊ ၁။ ၂၇၈။ (-
စရိယာ၊ ဠိ၊ ၂။ ၃၃။ ဇာ၊ ဠိ၊ ၄။ ၂၃၊ ၄၈၄။ ဇာ၊ ဠိ၊
၅။ ၃၃၂။)

ဆန္ဒတခေဋ္ဌပိဏ္ဍ (ပု) [ဆန္ဒတ+ခေဋ္ဌပိဏ္ဍ] စွန့်ပစ်
-ထား-အပ် - ထွေးပြီး - သော တံတွေး
ပေါက်။ ကော ရညာ ဆန္ဒတခေဋ္ဌပိဏ္ဍံ ဇာဏု-
ကေဟိ ပတိဋ္ဌဟိတွာ မုခေန ဂဏှိယတိ။
ဓမ္မ၊ ဠိ၊ ၁။ ၃၅၇။ အပ၊ ဠိ၊ ၂။ ၂၂၄။ (-ဇာ၊ ဠိ၊
၄။ ၃၁၂။)

ဆန္ဒတဂါမက (ပု) [ဆန္ဒတ+ဂါမက] စွန့်ပစ်
-ထား-အပ်-သောရွာငယ်။ သော ကေဒိ-
ဝသံ အညတရသ္မိံ ဆန္ဒတဂါမကေ ခေတ္တေ

ကသိ*ကသတိ။ ဇာဠာ၁။ ၂၉၅။ (-ဇာဠာ၊
၆။ ၃၀၇။)

ဆခွဲတဂါမသဒိသ (တိ) [ဆခွဲတဂါမ+သဒိသ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သော ရွာနှင့်တူသော။ ဆခွဲတဂါမသဒိသ သုသာနဘူမိယံ ဝိယ စ။ ဇာဠာ၊ ၆။ ၃၀၆။

ဆခွဲတဂေဟ (န) [ဆခွဲတ+ဂေဟ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သောအိမ်။ ကေ ဆခွဲတဂေဟံ ဒါပေသိ။ ဇာဠာ၊ ၁။ ၃၂၃။

ဆခွဲတဂေါတ္တ (န) [ဆခွဲတ+ဂေါတ္တ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-ပြီးသော အမျိုးအနွယ်။ အဟံ ဣဒါနိ နိက္ခိတ္တမာနဒပေါဝ ဆခွဲတဂေါတ္တမ-ဒါဒိမာနဒပေါဝ ဥပဂစ္ဆာမိ။ အပါဠာ၊ ၁။ ၂၆၃။

ဆခွဲတစိဝရ (န) [ဆခွဲတ+စိဝရ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သောသင်္ကန်း။ ရညော အဘိသေက-ဠာနေ ဝါ ဆခွဲတစိဝရံ။ ဝိဠာ၊ ၄။ ၁၇၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၀။)

ဆခွဲတစောဠက (န) [ဆခွဲတ+စောဠက] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သော-အဝတ်-အထည်-ပုဆိုး။ ရထိကာယ ဆခွဲတစောဠကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၅။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၀။

ဆခွဲတဇနပဒ (ပု) [ဆခွဲတ+ဇနပဒ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သောဇနပုဒ်။ ကဿပဗုဒ္ဓကာ-လေ ပနေတံ ဆခွဲတဇနပဒေ အဋ္ဌဝီ အဟော-သိ။ မာဠာ၊ ၂။ ၃၀။

ဆခွဲတဌာန (န) [ဆခွဲတ+ဌာန] စွန့်ပစ်ရာ အရပ်။ တံ ဆခွဲတဌာနေ ဂဟေတွာ ခါဒတိ။ မာဠာ၊ ၁။ ၃၅၀။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၈၃။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂၉၃။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၂။ ဇာဠာ၊ ၁။ ၂၅၂။ ဇာ၊ ၁။ ၇၂။ ၅၁။)

ဆခွဲတဒါရုက (န) [ဆခွဲတ+ဒါရုက] စွန့်ပစ်-ထား-အသုံးမကျ-သော ထင်းနုပ်ထင်းဖွဲ။

ဆခွဲတဒါရုကံ ဝိယာ(သံ၊ ၁။ ၂၇၀)တိ ဝနေ ဆခွဲတနိရတ္ထကကဋ္ဌိဂံရံ ဝိယ။ သံ၊ ၁။ ၃၀၃။ (-ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၂၈၀။)

ဆခွဲတဒါရုက္ခဏ (ပု၊ န) [ဆခွဲတ+ဒါရုက္ခဏ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သော-သစ်သားပိုင်း-ထင်းတုံး။ အနပေက္ခဘာဝေန ဝနေ ဆခွဲတ-ဒါရုက္ခဏံ ဝိယ။ ထေရ၊ ၁။ ၁၇၉။

ဆခွဲတဒုဿခဏ (ပု၊ န) [ဆခွဲတ+ဒုဿခဏ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သောအဝတ်ပိုင်း-အဝတ်စုတ်-အဝတ်ပြတ်။ ဆိန္ဒပရိယန္တေ ဆခွဲတ-ဒုဿခဏ။ ပေတ၊ ၁။ ၁၇၁။

ဆခွဲတဓညသံဟရဏ (န) [ဆခွဲတ+ဓည+သံ-ဟရဏ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သောစပါးကို-ကောင်းစွာ ဆောင်ခြင်း-စုရုံးခြင်း။ ခလေ ဥဉ္ဇာစရိယဝသေန သမုဉ္ဇနိအာဒိနာ ဆခွဲ-တဓညသံဟရဏံ။ သံ၊ ၁။ ၁၀၂။

ဆခွဲတနန္တက(န) [ဆခွဲတ+နန္တက] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သော-အနားမရှိသော-အဝတ်-အဝတ်ပိုင်း-အဝတ်စုတ်-အဝတ်ပြတ်။ ပထ-ဝိယံ ဆခွဲတနန္တကာနိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၉၃။ မာဠာ၊ ၁။ ၃၅၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၁။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၈၃။ ဆခွဲ-တနန္တကာနိတိ ဆခွဲတပိလောတိကာနိ။ သံ၊ ၁။ ၁၁၁။ ၂။ ၃၅၆။ (-ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၇။)

ဆခွဲတနိရတ္ထကကဋ္ဌိဂံရ (န) [ဆခွဲတ+နိရတ္ထက-ကဋ္ဌိဂံရ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သည်ဖြစ်၍ အသုံးမကျသော ထင်းနုပ်ထင်းဖွဲ။ ဆခွဲတ-ဒါရုက-ကြည့်။

ဆခွဲတပစ္စယ (ပု) [ဆခွဲတ+ပစ္စယ] စွန့်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (မရည်မှန်းမှု၍ အဆိပ်ကို စွန့်ပစ်သောရဟန်းအား ထိုအဆိပ်ကြောင့် လူသေအံ့ ပါရာဇိက၊ ဘီလူး၊ ပြိတ္တာ သေအံ့ ထုလွှစဉ်း၊ တိရစ္ဆာန်သေအံ့ ပါစိတ်၊ သုက်လွှတ်ခြင်းကြောင့် သံဃာဒိသိသ်၊ စိမ်းသော မြက် သစ်ပင် စသည်ရှိရာ အရပ်၌ ကျင်ကြီး ကျင်ငယ်စွန့်ခြင်းကြောင့် ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်

၏။ ဤကား စွန့်ခြင်းကြောင့်သင့်သော အာ-
ပတ် ၅-မျိုးဖြစ်သည်။) ကတိ ဆန္ဒတပစ္စ-
ယာ...ပဉ္စဆန္ဒတပစ္စယာ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၆၅။ (-ဝိ၊
ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၂၉။)

ဆန္ဒတပတိတ (တိ) [ဆန္ဒတ+ပတိတ] စွန့်ပစ်-
ထား-အပ်-သည် ဖြစ်၍ ပြိုကျသော။
ပဓာနသရာဒီသု ဆန္ဒတပတိတာနံ ပရိဝေ-
ဏာဒီနံ ကုဋ္ဌမ္ပိ ပါကာရမ္ပိ ဘိန္ဒိတု။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၃၄၃။

ဆန္ဒတပတိတဥက္ကာပ (တိ) [ဆန္ဒတ+ပတိတ+
ဥက္ကာပ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သော၊ ပြိုကျ
သော၊ အမှိုက်ရှိသော (ကျောင်း)၊ စွန့်ပစ်-
ထား-အပ်-သည်ဖြစ်၍ ပြိုကျသော၊ စွန့်ပစ်-
ထား-အပ်-သည်ဖြစ်၍ အမှိုက်ရှိသော
(ကျောင်း)။ တေ သဗ္ဗေပိ ဆန္ဒတပတိတ-
ဥက္ကာပါ အဟေသံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉။
ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊ ၈၀။ ဆန္ဒတပတိတဥက္ကာပါတိ ဆန္ဒ-
တာ စ ပတိတာ စ ဥက္ကာပါ စ။... ဥစ္စိဋ္ဌော
ဝါ က္ကာပေါ သမ္ပဟောတိ ဥက္ကာပေါ။...တေန
ယုတ္တာတိ တထာ။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂။ (-
ဝဇီရ၊ ၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၆။)

ဆန္ဒတပါသာဏမုဂ္ဂရ (န) [ဆန္ဒတ+ပါသာဏ-
မုဂ္ဂရ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သော ကျောက်၊
ဆောက်ပုတ် - တင်းပုတ် - ဝါးရင်းတုတ်။
မနုဿကာလဿေဝ ဝုဋ္ဌာယ တေဟိ ဆန္ဒတ-
ပါသာဏမုဂ္ဂရာဒယော ဒိသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၃၇၂။

ဆန္ဒတပိဏ္ဍ (ပု) [ဆန္ဒတ+ပိဏ္ဍ] စွန့်ပစ်-
ထား-အပ်-သော-ထမင်း-ထမင်းလုပ်။
တေန ဆန္ဒတပိဏ္ဍေ သိတ္ထဂဏနာယ တဏှု-
လေ ဟာပေသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။

ဆန္ဒတပိလောတိက (ပု) [ဆန္ဒတ+ပိလောတိက]
စွန့်ပစ် - ထား-အပ်-သော - အဝတ်နှုမ်း
အထည်နှုမ်း-ပုဆိုးနှုမ်း။ နှာနတိတ္ထေ ဆန္ဒ-

တပိလောတိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၀။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၃၉၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၅။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၆။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၈။)

ဆန္ဒတပိလောတိကဓဏ္ဍ (ပု၊ န) [ဆန္ဒတ+ပိ-
လောတိကဓဏ္ဍ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-
သော အဝတ်နှုမ်းအပိုင်း။ မနုဿေဟိ ဆန္ဒ-
တပိလောတိကဓဏ္ဍာနိ သိဗ္ဗိတုာ ပရိဒဟတိ။
ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၅၃။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၈။)

ဆန္ဒတပုဗ္ဗ (တိ) [ဆန္ဒတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ စွန့်ပစ်-
ထား-အပ်-သော၊ စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-
ဘူးသော။ န ဆန္ဒတပုဗ္ဗာ တိဿန္တံ သိက္ခာနံ
ပရိပူရဏပါယဘာဝတော န ပရိစတ္တပုဗ္ဗာ။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၃။

ဆန္ဒတဗ္ဗ (တိ) [ဆန္ဒ+တဗ္ဗ၊ ဣ-အာဂုံ။] စွန့်ပစ်
-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ တဿှာ တံ
ဝစနံ ကစဝရမိဝ ဆန္ဒတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၄၂။

ဆန္ဒတဘဏ္ဍ (န) [ဆန္ဒတ+ဘဏ္ဍ] စွန့်ပစ်-ထား-
အပ်-သော - ဘဏ္ဍာ - ဥစ္စာ။ “ဂတာ
ဒါနိ တေ၊ ဆန္ဒတဘဏ္ဍံ ဣဒ”န္တိ ပံသုကုလ-
သညာယ ဝါ ဂဏန္တဿ ပန ဘဏ္ဍာဒေယျံ။
ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၂။

ဆန္ဒတမလမဉ္ဇသယန (တိ) [ဆန္ဒတ+မလမဉ္ဇ-
သယန] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သော အညစ်
အကြေးလိမ်းကပ်သော ညောင်စောင်းလျှင်
အိပ်ရာ ရှိသောသူ။ သုသာနေ ဆန္ဒတမလ-
မဉ္ဇသယနာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၇၄။

ဆန္ဒတရဇန (န) [ဆန္ဒတ+ရဇန] စွန့်ပစ် -
ထား-အပ်-သော ဆိုးခေါက်။ ဆန္ဒတကသ-
ဋ္ဌ-ကြည့်။

ဆန္ဒတဝတ္ထ (န) [ဆန္ဒတ+ဝတ္ထ] စွန့်ပစ်-ထား-
အပ်-သော အဝတ်။ ဂဗ္ဘမလံ ပုဋ္ဌိတုာ
ဆန္ဒတဝတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၀။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၃။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၀၊ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၈၃။)

ဆန္ဒတဝိဟာရ (ပု) [ဆန္ဒတ+ဝိဟာရ] စွန့်ပစ်-
-ထား-အပ်-သောကျောင်း။ ဆန္ဒတဝိဟာ-
ရေ ပန ဖလာဖလံ ထေယျစိတ္တေန ပရိဘုဉ္ဇ-
တော န ပါရာဇိကံ။ ဝိဠာသ။ ၃၃၆။ (- ၃၄၃။
ဝိဠာသ။ ၈၆။ ၁၀၂။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၇၇။ ၂၉၅။
အဘိဋ္ဌာ။ ၂။ ၄၂၈။ ၄၃၁။ ဝဇီရ။ ၁၄၃။ သာ-
ရတ္ထ။ ၂။ ၁၆၈။ ဝိမတိ။ ၁။ ၂၀၄။)

ဆန္ဒတသတ္တ (တိ) [ဆန္ဒတ+သတ္တ] စွန့်ပစ်-
ချထား-အပ်သော လက်နက်ရှိသော၊ လက်
နက်ချပြီးသော။ ဆန္ဒတသတ္တံ ပါတိတအာဝုဓံ
ပစ္စန္ဓဇနပဒံ။ အပါဠာ။ ၂။ ၂၄၃။

ဆန္ဒတသပ္ပိ (န) [ဆန္ဒတ+သပ္ပိ] စွန့်ပစ်-ထား-
-အပ်-သော ထောပတ်။ ပါယာသေ ဆန္ဒိ-
တသပ္ပိ ဝိယ ဇာတံ။ ဇာဠာသ။ ၄၈၃။

ဆန္ဒတသာဏမယ (တိ) [ဆန္ဒတ+သာဏ+
မယ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သော ပိုက်ဆံ
လျှော်ဖြင့်-ပြုအပ်-ပြီး-သော။ ကဠေ-
ဝရေန သဒ္ဓိံ ဆန္ဒတသာဏမယံ ပံသုကူလံ။
မဇ္ဈိမ။ ၁။ ၁၁၄။

ဆန္ဒတသာလာ (ထိ) [ဆန္ဒတ+သာလာ] စွန့်ပစ်-ထား-အပ်-သော ဇရပ်။ အာသန-
သာလံ ဂစ္ဆန္တေန စ ဆန္ဒတသာလာ န
ဂန္ထဗ္ဗာ။ ဝိဠာသ။ ၈၇။

ဆန္ဒတာရည (န) [ဆန္ဒတ+အရည] စွန့်ပစ်-
-ထား-အပ်-သော တော။ ဆန္ဒတာရညေ
ကုတော အယျေ လဘိဿာမ ဒေဝ။ အံ၊
ဠာ။ ၂။ ၁၀၆။

ဆန္ဒတာသုဘ (န) [ဆန္ဒတ+အသုဘ] စွန့်ပစ်-
ထား-အပ်-သော သူသေကောင်။ အာမ-
ကသုသာနာဒိသု ဆန္ဒတာသုဘာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ။ ၁။ ၂၀၂။

ဆန္ဒတောဒက (န) [ဆန္ဒတ+ဥဒက] စွန့်အပ်-
လွှဲအပ်-သောရေ။ ဥပရိ ပဝတ္တနဋ္ဌာနေ ဟေ-

ဌာ စ ဆန္ဒတောဒကံ နဒိ* ဩတရိတော သန္ဓ-
နဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိသင်္ဂဟ။
၁၉၇။

ဆန္ဒတောသခ (န) [ဆန္ဒတ+ဩသခ] စွန့်ပစ်-
ထား-အပ်-သောဆေး။ ပုတိဘာဝေန ဆန္ဒိ-
တောသခန္တိပိ ကေစိ။ မူလဋီ။ ၂။ ၂၁၉။

ဆန္ဒိယ (ကြိ၊ဝိ) [ဆန္ဒ+တု။ တု-ကို ယ-ပြု၊
လု-အာဂုံ။] စွန့်ပစ်၍။ သာဟံ ပုတ္တံ ဓိတရဉ္စ၊
ဓနဓညဉ္စ ဆန္ဒိယ။ ထေရီ။ ၃၉၀။ ထေရီ။ ၄။
၉၇။

ဆန္ဒိယဓမ္မ (ပု) [ဆန္ဒိယ+ဓမ္မ။ ဓမ္မ-အနက်မရှိ။]
စွန့်ပစ်အပ်သော။ ဆန္ဒနိယဓမ္မ-ကြည့်။

ဆန္ဒိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဆန္ဒ+ယ+တေ။ တေ-ကို
တိ-ပြု။ ဤ-အာဂုံ။] စွန့်ပစ်အပ်၏။ အာ-
ကိဏ္ဍတ္တာ ပန တေလံ ဆန္ဒိယတိ။ ဝိဠာသ။
၂၈၀။ (- ဝဇီရ။ ၅၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။ ၁။ ၃၇၉။)
ဆန္ဒိယန္တိ - သံ၊ ဠာ။ ၂။ ၂၅၇။ ဆန္ဒိယိတ္ထ-
ဇာဠာသ။ ၄၇၆။ ဆန္ဒိယိသန္တိ - သံ၊ ဠာ။ ၂။ ၂၅၇။

ဆန္ဒိယန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဆန္ဒ+ယ+အန္တေ။ အန္တေ-
ကိုအန္တိ-ပြု၊ ဤ-အာဂုံ။] စွန့်ပစ်အပ်ကုန်၏။
အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဆန္ဒိယိတ္ထ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဆန္ဒ+ယ+အာ။ အာ-
ကိုတ္ထ-ပြု၊ လု၊ ဤ-အာဂုံ။] စွန့်ပစ်အပ်ပြီ။
ဆန္ဒိယတိ-ကြည့်။

ဆန္ဒိယိသန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဆန္ဒ+ယ+သန္တေ။
သန္တေ-ကို သန္တိ-ပြု၊ လု၊ ဤ-အာဂုံ။] စွန့်ပစ်
အပ်ကုန်လတ်။ ဆန္ဒိယတိ-ကြည့်။

ဆဋ္ဌေတဗ္ဗ (တိ) [ဆန္ဒ+ဧတေ+တဗ္ဗ] (၁) စွန့်
အပ်သော။ (၂) စွန့်ပစ်-ပယ်ခွါ-ရှောင်
ကြဉ်-အပ်သော။ မယူအပ်သော။ (၃) န
သသိတ္တကံ ပတ္တဓောဝနံ အန္တရဃရေ ဆဋ္ဌေ-
တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆၁။ (- ဝိ၊ ၃။ ၆၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃၇၅။
ဒီ၊ ၂။ ၂၇၄။ ဝိဠာသ။ ၃၉။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၉၁။

သံ၊ဌ၊၂။၆၃။ အံ၊ဌ၊၁။၁၃၉။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။
 ၁၁။ ဥဒါန၊ဌ၊၂။၇၀။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၄၀။
 ဇာ၊ဌ၊၂။၃၁၇။ ဝဇီရ၊၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။
 ၈၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၃၂၃။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅။ (၁၊၂) ဝေ အာဂတာနိဟိ
 ရာဂါဒိဝိနယေ စ န ပညာယမာနာနိ ဆခွေ-
 တဗ္ဗာနိဟေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၅၇။ ဆခွေတဗ္ဗာ-
 နိ ဝဇီတဗ္ဗာနိ န ဂဟေတဗ္ဗာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
 ၁၆၇။ ဆခွေတဗ္ဗာနိ စဇိတဗ္ဗာနိ န ဂဟေ-
 တဗ္ဗာနိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၇။ (-အံ၊ဌ၊၂။၃၅၈။)

ဆခွေတဗ္ဗဝစန (န) [ဆခွေတဗ္ဗ+ဝစန] ပယ်
 အပ်-စွန့်ပယ်သင့် - စွန့်ပယ်ထိုက် - သော
 စကား။ ဝိတထဘာဝေန ဝါ အယုတ္တတာယ
 ဆခွေတဗ္ဗဝစနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၀။

ဆခွေတဗ္ဗသဘာဝ (တိ) [ဆခွေတဗ္ဗ+သဘာဝ]
 စွန့်ပစ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိ
 သော။ ဆခွေနိယဓမ္မံ-ကြည့်။

ဆခွေတိ (ကြံ) [ဆခွေ+ဏေ+တိ] (၁) လျှံ-
 တက်စေ၏၊ဖိတ်စေ၏၊ဖိတ်လျှံစေ၏၊ဖိတ်စင်
 စေ၏။ (၂) ထွေး၏၊အန်၏။ (၃) ကျစေ၏၊
 ချ၏၊ ယုတ်လျော့စေ၏။ (၄) စွန့်ပစ်၏၊
 ပစ်ချ၏။ (၁) ဆခွေတိ ဝါ (ဝိ၊၁။၅၉)တိ
 ဥဒကံ ဝါ ဝါလိကံ ဝါ အာကိရိတော ဥတ္တရာပေ-
 တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၇၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၃။
 သာရတ္ထ၊၂။၁၃၈၊၂၃၀။) (၂) ဆခွေတိ ဝါ
 (ဝိ၊၁။၅၉)တိ တတ္ထ ဝမတိ ဝါ ပဿာဝံ ဝါ
 ဆခွေတိတိဝေမေကေ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၈၀။
 သော...ဥဏှံ လောဟိတံ ဆခွေသိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။
 ၉၀။မ၊ဌ၊၄။၂။ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၆၀။ (-သံ၊ဌ၊၃။
 ၇၀။သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၀။) (၃) ကမ္မဝါစံ အနုဿာ-
 ဝေန္တော အက္ခရံ ဝါ ဆခွေတိ၊ ပဒံ ဝါ ဒုရုတ္တံ
 ကရေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၄၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၉၇။
 ဆခွေတိတိတ္ထေ ဆခွေနဿ ပဒက္ခရာနံ ဂဠိတ-
 ဘာဝေန ပါကဋတ္တာ တံ အဒဿေတွာ။
 ပရိဝါယောဇနာ၊၂။၁၇၅။ (-ဝဇီရ၊၅၇၉။)

(၄) သစေသော ဆခွေတိ ဣစ္စေတံကုသလံ။
 ဝိ၊၁။ ၃၄၆-၈။ သစေ သော ဆခွေတိတိ
 ယတ္ထကတ္တစိ ခိပတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၇၁။ (-ဝိ၊
 ၂။၂၆၁၊၃၄၈-၉။ ဝိ၊၃။၂၂၀။ ဝိ၊၅။၁၃၁။
 မ၊၁။၂၆၈။ မ၊၂။၃၃၉၊၃၄၀။ မ၊၃။၁၉၅။
 အံ၊၁။၁၆၁။ အံ၊၂။၂၁၂။ အဘိ၊က။၂၅၉။
 ဝိ၊ဌ၊၁။၂၆၀။ ဝိ၊ဌ၊၂။၅၅။ဝိ၊ဌ၊၃။ ၁၆၇၊
 ၂၀၀။ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂၂၉။ကင်္ခါ၊၂၈၄-၅။ မ၊ဌ၊၃။
 ၉၅၊၂၆၇။ အံ၊ဌ၊၁။၂၇၇။ အံ၊ဌ၊၃။၁၄၀။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။
 ၃၃၄။သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၅၉၊၂၄၁။ ထေရ၊ဌ၊၁။
 ၁၄၆။မဟာနိ၊ဌ။၂၈၈။ ဝဇီရ၊၁၂။၉၊၂၆၅၊
 ၃၇၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၀။
 ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း၊၈၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်၊၃၂၃။
 သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၈၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၉။ အံ၊ဋီ၊၂။
 ၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅၆။) ပတ္ထဓောဝနံ
 အန္တရသရေ ဆခွေန္တိ။ ဝိ၊၂။၂၆၁။ ဆခွေန္တိ
 ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၂၁။ (-ဝိ၊၂။၃၄၈။
 အံ၊၁။၂၄၉။ အံ၊၃။၁၆။ အဘိ၊ပု။၁၃၇။
 ဝိ၊ဌ၊၃။၉၉။ မ၊ဌ၊၁။၂၁၅။ မ၊ဌ၊၃။၇၅။ အံ၊
 ဌ၊၁။၃၀၆၊၃၉၅။ အံ၊ဌ၊၂။၁၈၁။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။
 ၅၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၄၊၄၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၆၅။
 အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၈။) ဆခွေမ-ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၈၁။ မ၊
 ဋီ၊၁။၃၃၁။ ဆခွေဟိ-ဝိ၊၁။၃၄၆။ ဝိ၊၃။
 ၃၁၉၊၃၇၈။ သုတ္တနိ၊၂၉၂။ မိလိန္ဒ၊၃။ထေရီ၊
 ဌ။၂၉၇။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၉၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၆။
 ဆခွေထ - ဒီ၊၂။၂၇၃-၄။ ဇာ၊ဌ၊၇။၅၁။
 ဆခွေယျ-ဝိ၊၂။၃၄၈-၉။ ဝိ၊၃။၂၂၀။ မ၊၃။
 ၄၂။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၄၅။ ကင်္ခါ၊၃၁၆။ ဒီ၊ဌ၊၂။
 ၂၂၈။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၈၈။ ဝိမတိ၊၂။၁၉။သီ၊ဋီ၊
 သစ်၊၂။၂၉၄။ ဆခွေယျာထ-အံ၊၁။ ၄၈၇-
 ၈။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၅၇။ အံ၊ဌ၊၂။၃၅၈။ ဆခွေ-
 ယျာမ-သံ၊ဌ၊၃။၅၇။ ဆခွေသိ-ဝိ၊၂။၃၄၂။
 ဝိ၊၃။၃၇၈။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၇၅။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉၃။
 မ၊ဌ၊၁။၂၈၈။ သံ၊ဌ၊၂။၁၃၉။အံ၊ဌ၊၂။၁၀၂၊
 ၂၇၉။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၄၇။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၃၂။

သာရတ္ထ၊၁။၂၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၄၊၃၀၅-၉၊
 ၃၃၈။သာရတ္ထ၊၃။၃၃၉၊၄၄၆။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၆၊
 ၃၄၄။ ဝိမတိ၊၂။၄၇၊၁၀၅၊၁၉၇၊၂၀၇။ ကင်္ခါ၊
 ဇိ၊သစ်၊၁၄၄၊၂၃၆၊၃၁၉။ ဒီ၊ဇိ၊၃။၄၈၊၂၂၅။
 သိ၊ဇိ၊သစ်၊၁။၄၀၊၃၁၄။ မ၊ဇိ၊၁။၉၀။ မ၊ဇိ၊၃။
 ၁၅၆။ သံ၊ဇိ၊၁။၇၇။ အံ၊ဇိ၊၁။၁၈၄၊၂၂၈။ အံ၊
 ဇိ၊၂။၁၈၈၊၂၁၈။ အံ၊ဇိ၊၃။၁၃၇။ မူလဇိ၊၂။
 ၂၁၀။ မူလဇိ၊၃။၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇိ၊၁။၁၀၁၊၂၀၈။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇိ၊၂။၁၂၊၃၅၅၊၄၁၄၊၄၅၄။ (၂) ကျ
 စေ၍၊ချ၍။ ဆဇေတော (မဟာနိ၊၁၅) တိ
 ပါတေတော။ မဟာနိ၊ဌ၊၆၉။ (၃) ပစ်ချ၍။
 စုတိက္ခဏေ ဆဇေတော ပုန ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ
 အပရံ ခန္ဓဘာရံ အာဒိယတိ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၄၃။
 (၄) ထွေးအန်၍။ ရာဇာ “အမဓရံ နိရသ”န္တိ
 သဟ ခေဋ္ဌေန ဆဇေတော “တိတ္ထကံဘန္တေ”-
 တိအာဟ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၀၁။ စရိယာ၊ဌ၊၂၅၂။
 ဇာ၊ဌ၊၆။၉၄။ (၅) မယူမူ၍။ အနုရူပလဒ္ဓိ
 ဆဇေတော၊ အဂ္ဂဟေတောတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊
 ၂။၃၀၇။

ဆဇေတန (ကြိ၊ဝိ) [ဆဇ+ဏေ+တန] စွန့်
 ပစ်၍။ မဟာဘောဂံ ဆဇေတန။ အပါ၊၁။
 ၂၆။ (-အဘိ၊ဌ၊၃။၁၀၇။)

ဆဇေထ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ထ] စွန့်ပစ်ကုန်
 လော။ ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေန္တ (တိ) [ဆဇ + ဏေ + အန္တ။ ထိ-ဌ
 ဆဇေန္တိ] (၁) စွန့်ပစ်တတ်သော၊သူ။ (၂)
 လျှံတက်-ဖိတ်-ဖိတ်လျှံ-ဖိတ်စင်-စေတတ်
 သော၊သူ။ (၃) ကျစေသော၊ချသော၊ယုတ်
 လျှော့စေသော၊သူ။ (၄) ထွေးသော၊
 အန်သော၊သူ။ (၅) ကစဝရံ ဆဇေန္တော
 ဟတ္ထံ နိဒ္ဒါနတိ။ ဝိ၊၂။၂၅၇။ ကင်္ခါ၊၂၃၃။
 (-ဝိ၊၅။၅၁၇။ မိလိန္ဒ၊၃။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃။
 ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၄။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၈၁။ မ၊ဌ၊၁။၁၀၀၊
 ၂၇၃။ သံ၊ဌ၊၃။၂၃၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၉၄။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၀၄။ စရိယာ၊

ဌ၊၁၉၅။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄။
 ကင်္ခါ၊ဇိ၊သစ်၊၃၅၆။ ဒီ၊ဇိ၊၂။၃၅၄။ မ၊ဇိ၊၁။
 ၁၈၇၊၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇိ၊၁။၁၂၇။) တိရော-
 ကုနေ ဆဇေန္တိတဿ ဗြာဟ္မဏဿ မတ္ထကေ
 အာသုမ္ပိ။ ဝိ၊၂။၃၄၇။ (-ဝိ၊၅။၁၀၆-၇၊
 ၁၃၁။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၀၀။ ကင်္ခါ၊၃၁၆-၇။) (၂)
 ဘိန္နန္တဿ ဝါ ဆဇေန္တဿ ဝါ (ဝိ၊ဌ၊၁။၂၇၉)
 တိ.... ဥဒကံ ဝါ ဝါလိကံ ဝါ အာကံရိတော
 ဥတ္တရာပေန္တဿာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။
 ၁၃၈ (-ဝိမတိ၊၁။၁၇၈။) (၃) အကွရံ
 ဝါပဒံ ဝါ ဆဇေန္တောပိ ဒုရုတ္တံ ကရော-
 န္တောပိ အနုဿာဝနံ ဟာပေတိယေဝါတိ
 ဝေဒိတဗော။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၄၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၇။
 (၄) မုခေ ပက္ခိပိတော ပုန ဝိပုဋိသာရီ ဟုတော
 ဆဇေန္တဿ အရုစိယာ ပဝိသန္တေ “အသ-
 ဉ္ဇိစ္စာ”တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၀၇။

ဆဇေန္တိ (ကြိ) [ဆဇေ+ဏေ+အန္တိ] စွန့်ပစ်ကုန်
 ၏။ ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေန္တိ (ထိ) [ဆဇေန္တ+ဤ] စွန့်ပစ်တတ်
 သော - မိန်းမ - ရဟန်းမ။ ဆဇေန္တိ (၁)
 ကြည့်။

ဆဇေမ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+မ] စွန့်ပစ်ကုန်၏။
 ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေယျ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ယျ] စွန့်ပစ်ရာ
 ၏။ ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေယျာထ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ယျာထ]
 စွန့်ပစ်ကုန်ရာ၏။ ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေယျာမ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ယျာမ] စွန့်
 ပစ်ကုန်ရာ၏။ ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေသိ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ဣ။ သ-အာဂံ။]
 စွန့်ပစ်ပြီ။ ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေသိ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ဤ။ သ-အာဂံ။
 ဤ-ကို ဣ-ပြု။] (၁) စွန့်ပစ်ပြီ။ (၂) ထွေးပြီ၊
 အန်ပြီ။ ဆဇေတိ (၂၊၄) ကြည့်။

ဆဇေသုံ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ဉံ။ သ-အာဂုံ။]
 စွန့်ပစ်ကုန်ပြီ။ ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေဿတိ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ဿတိ] စွန့်ပစ်
 လတ္တံ့။ ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေဿန္တိ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ဿန္တိ] စွန့်ပစ်
 ကုန်လတ္တံ့။ ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေဿထ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ဿထ] စွန့်ပစ်
 ကုန်လတ္တံ့။ ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေဿသိ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ဿသိ] စွန့်ပစ်
 လတ္တံ့။ ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေဿာမ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ဿာမ] စွန့်ပစ်
 ကုန်လတ်အံ့။ ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေဿာမိ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ဿာမိ] စွန့်ပစ်
 လတ်အံ့။ ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဇေဟိ (ကြိ) [ဆဇ+ဏေ+ဟိ] စွန့်ပစ်လော့။
 ဆဇေတိ (၄) ကြည့်။

ဆဏ (ပု၊န) [ဆိ+ယု။ ဆိ+အဏ+အ။
 ဆိဆေဒနေ၊ ဆိန္ဒတိ သောကမေတ္တာတိ ဆ-
 ဏော၊ ယု။ ဣဿ လောပေါ။ သောကံ၊ ပါပဉ္စ
 ဆိန္ဒန္တာ အဏန္တိ သဒ္ဓါယန္တိ တ္ထောတိ ဝါ ဆ-
 ဏော။ ဆိ ဆေဒနေ။ အဏသဒ္ဓတ္ထော။ ဓာနံ၊
 ဋီ။ ၁၇၈။ ဆဏ+အ။ ဝိပိ၊ ဓာနံ။ ၂။ ၃၈၉။
 ထောမ-လည်းကြည့်။ (ကဏ္ဍ-သံ)] (ကြီး
 သောပွဲသဘင်တို့၏ အကြား၌ဖြစ်သော)ငယ်
 သောပွဲသဘင်၊ အိမ်၌ပြုအပ်သော မင်္ဂလာပွဲ၊
 အိမ်တွင်းမင်္ဂလာပွဲ။ (ထိုဆဏသဒ္ဓါကို ဒီ၊ဋီ၊
 ၃။ ၁၄၄။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၅၂-တို့၌ နက္ခတ်ပွဲသဘင်တို့
 မှ ကြွင်းသော ပွဲသဘင်ဟု၎င်း၊ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၄၄-၌
 မင်္ဂလာပွဲဟု၎င်း ဖွင့်ဆိုကြ၏။) မနုဿာ
 ယညေသု ဆဏေသု ဥဿဝေသု ဝိသာခံ
 မိဂါရမာတရံ ပဌမံ ဘောဇေန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၈၅။
 ဆဏေသုတိ အာဝါဟဝိဝါဟမင်္ဂလာဒီသု
 အန္တရဿဝေသု။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၄။ ဆဏံ နာမ
 အတ္တနော ဂေဟေ ကတ္တဗ္ဗမင်္ဂလန္တိ အာဟ

“အာဝါဟဝိဝါဟမင်္ဂလာဒီသု”တိ။ သာရတ္ထ၊
 ၂။ ၃၇၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၆။
 ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၉၆။ ၁၅၀၊ ၂၇၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၆၄။ ဇာ၊
 ၄။ ၁။ ၄၄၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၃-၄၊ ၅၁၂။ ဇာ၊ ၄။
 ၄။ ၁၁၈။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၂၊ ၂၂၃၊ ၄၆၀။ သီ၊ ၄။
 သစ်၊ ၁။ ၄၂၂။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၂၀၂။ အံ၊ဋီ၊
 ၃။ ၂၄၀။)

ဆဏကာလ (ပု) [ဆဏ+ကာလ] ပွဲသဘင်-
 ပြုလုပ် - ကျင်းပ - သော အခါ၊ ပွဲသဘင်
 ခံသောအခါ။ ဆဏကာလေသု ဟိ မနုဿာ
 “အာဘရဏဘဏ္ဍကံ ဂဏိုဿာမာ”တိ အာ-
 ပဏံ ဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၆။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၀။
 ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၅၉။)

ဆဏကိဋ္ဌာ (ထိ) [ဆဏ + ကိဋ္ဌာ] ပွဲသဘင်
 ကစားခြင်း၊ ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲခံခြင်း။ ဝေသိ
 အာနေတွာ ဥယျာနံ ပဝိသိတွာ ဆဏကိဋ္ဌံ
 ကိဋ္ဌိံ သု။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၁၈။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။
 ၅၂၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၃၁၊ ၅၀၅။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၄၅။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅၄။)

ဆဏကိဋ္ဌာနိဿိတ (တိ) [ဆဏကိဋ္ဌာ+နိဿိတ]
 ပွဲသဘင်ကစားခြင်း-ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲခံခြင်း-ကို
 -၌- မှီသောသူ။ သဗ္ဗော ဇေနာ ဆဏ-
 ကိဋ္ဌာနိဿိတော အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၂၅။
 (-ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၄၅။)

ဆဏစာရ (ပု) [ဆဏ + စာရ] ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲ
 လှည့်လည်ခြင်း။ ဆဏဝါရ-ကြည့်။

ဆဏတ္ထ (ပု) [ဆဏ+အတ္ထ] ပွဲသဘင်ဟူသော
 အကြောင်း၊ ပွဲသဘင်အတွက်။ ဆဏတ္ထဉ္စ
 နဂရတော နိက္ခမိတွာ မိဿကပဗ္ဗတံ အဘိ-
 ရုဟတု။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၃။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၅၇။
 ဆဏတ္ထန္တိ ဆဏနိမိတ္တံ၊ ဆဏဟေတူတိ
 အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅၄။ သီ၊ ၄။ သစ်၊
 ၁။ ၅၇။

ဆဏဒဿနတ္ထ (န) [ဆဏ + ဒဿန +
 အတ္ထ] ပွဲသဘင်ကို ကြည့်ရှုခြင်း အကျိုး။

မာဏဝါနံ မာတာပိတရော “ဆဏဒဿ-
နတ္ထာယ အာဂစ္ဆန္တိ” တိ ပေသေသုံ။ ဇာ၊ ဌ၊
၃။ ၅၁။

ဆဏဒိဝသ (ပု) [ဆဏ + ဒိဝသ] ပွဲသဘင်-
ပြုလုပ် - ကျင်းပ - သောနေ၊ ပွဲသဘင်နေ။
ဆဏဒိဝသဒီသုဝါမဏ္ဍိတပသာဒိတေပုတ္တေ
သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနေ ဒိသ္မာ နန္ဒတိ။ သံ၊
ဌ၊ ၁။ ၃၀။ (-၁၅၁။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ ဓမ္မ၊ ဌ၊
၁။ ၂၇၂။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၂-၇၂၄၂။ ဥဒါန၊ ဌ၊
၃၁၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၂၇။ ဝဇီရ၊ ၁၇၀။ ဒီ၊ ဌ၊
၃။ ၁၄၃။)

ဆဏဒိဝသတ္ထ (ပု) [ဆဏဒိဝသ + အတ္ထ] ပွဲ
သဘင်နေ၏ အတွက်၊ ပွဲသဘင်နေ၌ အသုံး
ပြုရန်အတွက်။ ဆဏဒိဝသတ္ထာယ မင်္ဂလ-
ဘေရီ ဟောတူတိ မင်္ဂလဘေရီ အကံသု။
သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၀။

ဆဏနက္ခတ္တကီဠ (ပု) [ဆဏ + နက္ခတ္တ + ကီဠ]
နက္ခတ်ပွဲ သဘင်ကို ကစားသော အခါ၊
နက္ခတ်ပွဲသဘင် ခံသောအခါ။ ကာလ-
သမယေ ဝေါဿဂ္ဂေါ နာမ ဆဏနက္ခတ္တ-
ကီဠာဒီသု အလင်္ကာရဘဏ္ဍာခါဒနီယဘောဇနိ-
ယာဒီနိ ဒတွာ ဝိဿဇနံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၉။

ဆဏနိဿိတ (တိ) [ဆဏ + နိဿိတ] ပွဲသဘင်-
ကို - ၌ - မှီသောသူ။ ဆဏနိဿိတံ မဟာဇနံ
ဒိသ္မာ ပုစ္ဆိမ္မာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၄၅။

ဆဏနိမိတ္တ (န) [ဆဏ + နိမိတ္တ] ပွဲသဘင်ဟူ
သော အကြောင်း၊ ပွဲသဘင်အတွက်။
ဆဏတ္ထ-ကြည့်။

ဆဏပူဝ (ပု) [ဆဏ + ပူဝ] ပွဲသဘင်နေ၌ လက်
ဆောင်အလို့ငှါ ပြုစီရင်အပ်သော မှဲ့၊ ပွဲသဘင်
မှဲ့။ သတ္တာရံ ဒိသ္မာ ဆဏပူဝံ ဒဒေယျုံ။ သံ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၆၄။ ဆဏဝသေန ပဟိဏိတုံ သမ္မာ-
ဒိတံ ပူဝံ ဆဏပူဝံ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၂။

ဆဏဘေရီ (ထိ) [ဆဏ + ဘေရီ] ပွဲသဘင်အလို့
ငှါ တီးအပ်သော စည်၊ ပွဲသဘင်စည်။ ဆဏ-
ဘေရီ စရာပေတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၄၅၊ ၃၁၆။

ဆဏဝါရ (ပု) [ဆဏ + ဝါရ] ပွဲသဘင် အလှည့်
အကြိမ်။ သဗ္ဗရတ္တိံ ဆဏဝါရေ (ဆဏစာရေ။
ကမ္မကွဲ) ဝတ္တမာနေ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၈။

ဆဏဝေသ (ပု) [ဆဏ + ဝေသ] နှစ်သက်ဖွယ်
ကို ဖြစ်စေတတ်သော အသွင်၊ ပွဲလမ်းသဘင်
၌ ပြင်ဆင်အပ်သော အသွင်။ ကုမာရံ ဆဏ-
ဝေသံ ဂါဟာပေတွာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁။ ဆဏ-
ဝေသန္တိ တုဠိဇနနဝေသံ၊ ဥဿဝဝေသန္တိ
အတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၄၀။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။
၂၇၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀။)

ဆဏသဒိသဌ (ပု) [ဆဏ + သဒိသဌ] ပွဲသဘင်
နှင့်တူသော - အနက် - သဘော။ သာဓူနံ
ရုတိဇနနတော ဟိ ဓမ္မောပိ ဆဏသဒိသဌေန
“နက္ခတ္တ”န္တိ ဝုတ္တော။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃၂။

ဆဏသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဆဏ + သမ္ပတ္တိ] ပွဲသဘင်
စည်းစိမ်။ ဆဏသမ္ပတ္တိယော ဝိယ ဝိပရိဏာမ-
ဒုက္ခာ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၃၀၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၉။ သီ၊ ဌ၊
သစ်၊ ၁။ ၂၇၃။ (- သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၂။)

ဆဏဟေတု (ပု) [ဆဏ + ဟေတု] ပွဲသဘင်ဟူ
သော အကြောင်း၊ ပွဲသဘင်အတွက်။
ဆဏတ္ထ-ကြည့်။

ဆဏာဝသာန (န) [ဆဏ + အဝသာန] ပွဲသဘင်
၏ အပြီးအဆုံး။ မဟာသတ္တော ဆဏာဝသာ-
နေ ရာဇကုလံ အာဂန္ဓာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၃၁၇။

ဆတဏှာကာယ (ပု) [ဆ + တဏှာကာယ] ၆-
ပါးသော တဏှာအပေါင်း၊ တဏှာ ၆-ပါး
အပေါင်း။ ဆတဏှာကာယဘေဒ-ကြည့်။

ဆတဏှာကာယက္ခယ (ပု) [ဆတဏှာကာယ
+ ခယ] ၆-ပါးသော တဏှာအပေါင်း၏
ကုန်ရာနိဗ္ဗာန်။ ဆဗ္ဗိဓော ဆတဏှာကာယက္ခ-

ယဘေဒတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၄၅။

ဆတဏှာကာယစွိဒ (တိ) [ဆတဏှာကာယ+
ဆိဒ္ဓိ+အ] ဖိ-ပါးသော တဏှာအပေါင်းကို
ပယ်ဖြတ်တတ်သော၊ သူ (ဘုရား)။ တဏှစွိ-
ဒန္တိဆတဏှာကာယစွိဒ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၄။

ဆတဏှာကာယဘေဒ (ပု) [ဆ+တဏှာကာယ
+ ဘေဒ] ဖိ-ပါးသော တဏှာကာယ
အပြား။ ဆဗ္ဗဓော ဆတဏှာကာယဘေဒ-
တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၄၄။ ရူပတဏှာဒီနံ ပစ္စေကံ အနေ-
ကဘေဒတ္တာ ဆတဏှာကာယာ၊ တေသံ
ဘေဒတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၃။

ဆတဏှာကာယုပသမန (န) [ဆတဏှာကာယ+
ဥပသမန] ဖိ-ပါးသော တဏှာအပေါင်း၏
ငြိမ်းအေးခြင်း။ ပဉ္စာဘိနန္ဒနာဒိပုဟာနတော
ဆတဏှာကာယုပသမနတော။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၉။

ဆတာ(တ္တာ)လ (တိ) [ဆ+တာလ] ထန်း ဖိ-
ဆင့်-ထန်းဖိ-ပြန်-ရှိသော။ ဆတာလမ္ပ
ပဉ္စတာလမ္ပ....မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ သဏ္ဌာတိ။
အံ၊ ၂။၄၇၅။ ဆတ္တာလမ္ပ ဥဒကံ သဏ္ဌာတိ။
မ၊၁။၂၄၅။

ဆတုက္က (တိ) [?] ယုတ်ညံ့-မမြတ်-သော။
အဗလာ ကိလေသာ....ဆတုက္ကာ ပရိတ္တာ....
အထ ဝါ အဗလံ ပုဂ္ဂလံ.... ဆတုက္ကံ ပရိတ္တံ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ဆတုက္ကာ အဇ္ဈာသယဟိနေန။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၇။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၈၊၇၉၊
၈၁၊၁၁၄၊၁၂၅-၆၊၁၃၇၊ ၂၂၁-၂-၃-၄-၅၊ ၂၃၂-
၃-၄-၅-၇၊ ၂၄၁-၆-၇-၈။ စူဠနိ၊ ၂၈၂၊ ၃၀၆။)

ဆတုက္ကဒဿ (တိ) [ဆတုက္က+ဒိသ+အ] မမြတ်
သည်ကို သိတတ်သော၊ သူ။ လာမကဒဿာ
ဆတုက္ကဒဿာ ဝါ။ စူဠနိ၊ ၂၀၈။ ဆ-
တုက္ကဒဿာတိ န ဥတ္တမဒဿိနော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။
၈၂။

ဆတုက္ကပည (တိ) [ဆတုက္က+ပညာ] မမြတ်
သည်ကို သိတတ်သော ပညာရှိသော၊ သူ။
ဆတုက္ကပညော ပရိတ္တပညော။ မဟာနိ၊ ၁၃၈၊
၂၂၃-၄၊ ၂၃၂။ စူဠနိ၊ ၁၄၄။

ဆတ္တ (န) [ဆဒ+တ။ အာတပံ ဆာဒေတိတိ
ဆတ္တံ။ ကစ္စည်း။ ၆၅၆။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ။ ၁၂၈။
ဆာဒယတိတိ ဆတ္တံ၊ ဆဒ အပဝါရဏေ၊
တော။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊ ၃၅၇။] (၁) ထီး။ (၂)
မြတ်သော အကျည် (စေတီ၏ ၄-ထောင့်
အကျည်မှ အထက်၌ ပြုအပ်သော မြတ်
သောအကျည်)။ (၃) မှို။ (၄) အသေကောင်။
(ပု) (၅) ဆတ္တမည်သောသူ။ (၁) ထီး။
(ထိုထီးသည် ထီးဖြူနီး-ဝါး-ဖြင့် ပြုအပ်
သော ထီး၊ သစ်ရွက်ဖြင့် ပြုအပ်သော ထီးဟု
၃-မျိုးရှိသည်။ ဝိ၊ ၂။၂၆၂၊ ၄၅၁။ ထိုထီးကို
ကိုယ်ပူရောဂါ၊ သည်းခြေရောဂါ၊ မျက်စိ
ရောဂါဖြစ်သော ရဟန်းအား၎င်း၊ ထီးမ
ဆောင်းက တစုံတခုသော ရောဂါဖြစ်နိုင်
သော ရဟန်းအား၎င်း၊ ရွာတွင်း မြို့တွင်း
ရွာပြင် မြို့ပြင် ဆောင်းအပ်၏။ မိုးတွင်း၌
သင်္ကန်းကို လုံခြုံစေခြင်းငှါ၎င်း၊ သားရဲခိုးသူ
ဘေးရန်တို့ကြောင့် ကိုယ်ကို လုံခြုံစေခြင်းငှါ
၎င်း အပ်၏။ တရွက်သာရှိသော ထီးကား
အလုံးစုံသော အရပ်၌အပ်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၅၂။
ဘေးရန်၊မိုး၊ နေပူ၊ ဆင်းရဲကို တားမြစ်စောင့်
ရှောက်ခြင်းဖြင့် ခရီးသွားခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေ
တတ်သောကြောင့် အချို့နေရာ၌ ထီးကိုပင်
ယာဉ်ဟု ဆို၏။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၃၆၉။) ဆတ္တံ နာမ တိဏိ ဆတ္တာနိ
သေတစ္ဆတ္တံ ကိလုဉ္စဆတ္တံ၊ ပဏ္ဏစ္ဆတ္တံ၊ မဏ္ဍလဗဒ္ဓံ
သလာကဗဒ္ဓံ။ ဝိ၊ ၂။၂၆၂၊ ၄၅၁။ (-ဝိ၊ ၃။
၂၁၂။ ဝိ၊ ၄။၂၅၀၊ ၂၆၉၊ ၂၈၇၊ ၃၇၄၊ ၄၁၀။ ဒီ၊
၁။၆၂၊ ၁၁၉။ ဒီ၊ ၂။၁၃။ မ၊ ၃။၁၆၄။ သံ၊ ၁။
၂၂၈။ သံ၊ ၃။၄။ အဘိ၊က။ ၂၁၅။ သုတ္တနိ၊
၃၈၆။ ဝိမာန၊ ၄၇။ ပေတ၊ ၁၄၅၊ ၁၅၇။ အပ၊

၁။၄။၆။၁၀။၂၀။၃၀။၂၁။၃၅။၃၉။ အပါ
 ၂။၃၅။၆။၁၇။၂၁။ စရိယာ။၃၀။၄၁။၂။
 မဟာနိ။၂၉။ စူဠနိ။၂၅။၂၀။ ဇာ။၁။
 ၁၅။၁၀။၂၁။ ဇာ။၂။၄၇။၇။၁၅။၂၄။
 ၂၇။ နေတ္တိ။၇။၂၉။၃။ ပေဋကော။၁၉။
 ၂၀။ မိလိန္ဒ။၃၄။၆။၄၀။) ဆတ္တာတိဆတ္တ-
 လည်း ကြည့်။ (၂) မြတ်သောအကျည်။
 စေတိယေ ဆတ္တံ ဝါ ဝေဒိကံ ဝါ၊ ဝိဇ္ဇာ။
 ၂၅။ ဆတ္တန္တိ တတော ဥဒ္ဓံ ဝလယာနိ
 ဒဿေတော ကတော အဂ္ဂစယော ဝုစ္စတိ။
 သာရတ္ထ။၃။၄၉။ (၃) မှို့။ တစော ပုပ္ဖ
 ဆတ္တံ။ ဓာန်။၅၉။ ဆတ္တံ အဟိဆတ္တာဒိနံ။
 ဓာန်။၅၉။ လာခါနိယျာသဆတ္တ (ခုဒ္ဒ-
 သိက္ခာ။၁၃၂)လည်းကြည့်။ (၄) အသေ
 ကောင်။ ဆတ္တံ တု ဆဝကေပိ စ။ ဓာန်။
 ၁၁၃။ (၅) ဆတ္တမည်သော။ သူ။ (က)
 ပုဏ္ဏားဆတ္တ။ (ခ) မင်းသားဆတ္တ။ (က)
 ကရိယာမိတံ စ ဗြဝိတ္တ ဆတ္တော။ ဝိမာန။
 ၇၇။သော ဆတ္တော ဆတ္တနာမကော မာဏ-
 ဝေါ ဗြဝိတ္တ ကထေသိတံ ပဒယောဇနာ။
 ဝိမာန။၂၂။ (-ဝိမာန။၇၉။ ဇာ။၁။
 ၁၁။ ဝိမာန။၂၁။ ဇာ။၂။၁၀၅။၆။၇။
 သိဇ္ဇိသစ်။၂။၁၇။) (ခ) ဗြဟ္မာဆတ္တော
 ဗဟုဿတော။ ဇာ။၁။၁၁။ (-ဇာ။၂။
 ၁၀၅။၆။၇။)

ဆတ္တ^၂ (န) [ဆတ္တ+ဥပါဟန + သိက္ခာပဒ။
 နောက် ၂-ပုဒ်ချေ။] ဆတ္တုပါဟနသိက္ခာပုဒ်၊
 ထီးဘိနပ်ကိုဆောင်းခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်
 သော သိက္ခာပုဒ်။ ဆတ္တံ ယာနဉ္စ သင်္ခာဏိ-
 (ဝိ။၁၆၁)န္တိ ဆတ္တုပါဟနံ ဓာရေယျ၊
 ယာနေန ယာယေယျ၊ သင်္ခာဏိ* ဓာရေ-
 ယျာတိ ဝုတ္တသိက္ခာပဒတ္တယံ။ ဝိဇ္ဇာ။၄။၁၄။

ဆတ္တက (န) [ဆတ္တ+က။ က-အနက်မရှိ။] (၁)
 ထီး။ (၂) မှို့။ (တိ) (၃) ထီးနှင့် တူသော
 (ရေစစ်)။ (၁) အဟိရိကော မေ ဆတ္တ-

ကံ ဝါပိ။ ထေရီ။၃၀။ (-ဓမ္မာဋ္ဌ။၂။၂၇။
 ထေရီဋ္ဌ။၃၀။) (၂) ရုက္ခေ ဇာတံ ယံ ကိဉ္စိ
 ဆတ္တကံ ရုက္ခတ္ထံ အဝိကောပေတော။ သာ-
 ရတ္ထ။၃။၂။ (-ဝိမတိ။၂။၁၂။) (၃) ဓမ္မ-
 ကရဏဆတ္တကဿ ဥပရိ ဝါ ဟေဋ္ဌာ ဝါ ဓမ္မ
 ကရဏကုဉ္စိယံ ဝါ လေခါ န ဝနုတိ။ ဝိဇ္ဇာ။
 ၁။၂၅။ ဝိသင်္ဂဟ။၆။

ဆတ္တကုဋိ (ထိ) [ဆတ္တ + ကုဋိ] ထီး ကျောင်း၊
 ထီးမိုးကျောင်း၊ တိုင် ၄-တိုင်တို့၌ ထီးထား
 (ထီးစိုက်)၍ ပြုအပ်သောကျောင်း။ ဆတ္တေပိ
 စတုသု ထမ္ဘေသု ဆတ္တံ ဌပေတော အာဝရဏံ
 ကတော ဒွါရံ ယောဇေတော ဥပဂန္တံ ဝနုတိ။
 ဆတ္တကုဋိ နာမေသာ ဟောတိ။ ဝိသင်္ဂဟ။
 ၂၁။

ဆတ္တကုဋိကာ (သိ) [ဆတ္တ + ကုဋိကာ] ထီး
 ကျောင်း၊ ထီးမိုးကျောင်း၊ တိုင် ၄-တိုင်တို့၌
 ထီးထား(ထီးစိုက်)၍ ပြုအပ်သောကျောင်း။
 ဆတ္တကုဋိကာ နာမေသာ ဟောတိ။ ဝိဇ္ဇာ။
 ၃၅။

ဆတ္တဂဟဏ (န) [ဆတ္တ+ဂဟဏ] ဆတ္တသဒ္ဓါ။
 တေ စ ဆတ္တဂဟဏေနေဝ ခဂ္ဂါဒိနိ ပဉ္စ-
 ကကုဓာဏ္ဍာနိပိ ဝုတ္တာနေဝ။ ဒီဇ္ဇိ။၁။၁၀၂။
 မာဇ္ဈိ။၁။၁၀၀။ (-သိဇ္ဇိသစ်။၁။၃၀၄။ အံ၊
 ဒီဇ္ဇိ။၁။၁၂။)

ဆတ္တဂါဟ (တိ) [ဆတ္တ + ဂဟ + ဏ] ထီးကို
 ကိုင်တတ်သောသူ၊ ထီးကိုင်သမား၊ ထီး
 ဆောင်းသမား၊ ထီးမိုးသမား၊ ထီးတော်မိုး။
 သေဋ္ဌိ* ဆတ္တဂါဟံ အသိဂ္ဂါဟန္တိ သဗ္ဗေပိ
 တေ လဇ္ဇာပေသိယေဝ။ ဇာ။၂။၆။၄၀။

ဆတ္တဂါဟက (တိ) [ဆတ္တ+ဂဟ+ဏ] ထီးကို
 ကိုင်တတ်သောသူ၊ ထီးကိုင်သမား၊ ထီး
 ဆောင်းသမား၊ ထီးမိုးသမား၊ ထီးတော်မိုး။
 ဆတ္တဂါဟကော ခဂ္ဂဂါဟကော။ မိလိန္ဒ။
 ၁၁၉။ အံ၊ဒီဇ္ဇိ။၂။၆၄။ (-မာဋ္ဌ။၂။၉၉။ မာဋ္ဌ၊
 ၄။၁၃၂။ သံ၊ဋ္ဌာ။၃။၁၅။)

ဆတ္တဂ်ပဉ္စ (တိ) [ဆတ္တ + အဂ် + ပဉ္စ] ဆတ္တဂ်ပဉ္စာ၊
ထီး၏အဂ်ကို မေးခြင်း။ (ထီး၌ ဦးထိပ်၏
အထက်၌ဖြစ်ခြင်း၊ ဦးထိပ်ကို ထောက်ပံ့ခြင်း၊
လေ၊ နေပူ၊ မိုးရေတို့ကို ပယ်ခြင်းဟု အဂ်၊
၃-ပါးရှိသည်။) မိလိန္ဒ။ ၄၀၂။

ဆတ္တစာမရာဒိဟတ္ထ (တိ) [ဆတ္တစာမရာဒိ +
ဟတ္ထ] ထီး သားမြီးယပ် စသည် လက်၌
ရှိသော၊ လက်၌ ထီး သားမြီးယပ် စသည်
ရှိသော၊ ထီး သား မြီးယပ် စသည် စွဲကိုင်
သောသူ။ အထသ ဆတ္တစာမရာဒိဟတ္ထော
(ဆတ္တစာမရိဟတ္ထော။ က။မူကဲ့) ပရိဇနော
စေဝ အန္တေပုရဇနော စ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၅။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၂။

ဆတ္တစာမရိဟတ္ထ (တိ) [ဆတ္တစာမရိ + ဟတ္ထ]
ထီး သားမြီးယပ် လက်၌ရှိသော၊ ထီး သား
မြီးယပ် စွဲကိုင်သောသူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆတ္တစ္ဆဒနပဏ္ဏ (န) [ဆတ္တ + ဆဒန + ပဏ္ဏ] ထီး
ကဲ့သို့-ဆောင်း - မိုး-အပ်သော-ဆောင်း
-မိုး - ကြောင်း - သစ်ရွက်။ မုဋ္ဌိပဏ္ဏန္တိ
ဆတ္တစ္ဆဒနပဏ္ဏမေဝါတိ ကေစိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။
၄၂၇။

ဆတ္တစ္ဆယာ (ထိ) [ဆတ္တ + ဆယာ] ထီး၏
အရိပ်၊ ထီးရိပ်။ ဆတ္တစ္ဆယာယ ပညပိ။
အပါ၊ ၁။ ၃၅၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၉။)

ဆတ္တတ္ထ (ပု) [ဆတ္တ + အတ္ထ] ထီးဟူသော
အကျိုး။ ဆတ္တတ္ထာယ ပန စရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။
၂၄၃။

ဆတ္တဒဏ္ဍ (ပု) [ဆတ္တ + ဒဏ္ဍ] ထီး၏အရိုး၊
ထီးရိုး။ ဆတ္တဒဏ္ဍေ ဂေဟထမ္ဘေသု ဝိယ
သဋ္ဌကော ဝါ ဝါဋ္ဌရူပံ ဝါ န ဝဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၅၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၁။ ကင်္ခါ။
၂၆၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၉။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။)

ဆတ္တဒဏ္ဍက (ပု) [ဆတ္တ + ဒဏ္ဍက] ထီးရိုး-မိုင့်
-ပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော ဒုတ်တံ၊ ခြေညှပ်ဗု။ (ထို
ပုဒ်ကို ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ရှေ့ဥမင်နိသျှံ “ဖမိုးဖုံး
ဘိနပ်” ယောမူကင်္ခါနိသျှံ “ဖမိုးဖုံးအသံ”
မိုးထိမူ၌ “ထီးရိုးသဏ္ဌာန် လှံတံအယောင်
ဘိနပ်ခေါင်” ဟုယောဇနာ၏။) ဆတ္တဒဏ္ဍကေ
အဂ္ဂိလန္တရံ အပ္ပဝေသေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၈။
(- ကင်္ခါ။ ၂၈၅။)

ဆတ္တဒဏ္ဍကောဋိ (ထိ) [ဆတ္တဒဏ္ဍ + ကောဋိ]
ထီးရိုး၏အစွန်း၊ ထီးရိုးစွန်း။ ဆတ္တဒဏ္ဍကော-
ဋိ ပဝေသေတွာ ဆတ္တံ ဥဇုကံ ဌပေတွာ။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၄။

ဆတ္တဒဏ္ဍဂါဟက (တိ) [ဆတ္တဒဏ္ဍ + ဂါဟက]
ထီးရိုးကို ယူတတ်သော။ ဆတ္တဒဏ္ဍဂါဟကံ
သလာကပဉ္စရံ ဝါ ဝိနန္ဒိတုံ ဝဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၅၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၅။ (- ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။)

ဆတ္တဒဏ္ဍဂါဟကသလာကပဉ္စရ (န) [ဆတ္တဒဏ္ဍ-
ဂါဟက + သလာကပဉ္စရ] ထီးရိုးကို ယူတတ်
သော ဝါးခြမ်းစိတ်ဖြင့်ပြုအပ်သော ချိုင့်၊ ထီး
ရိုးကို ယူတတ်သောခရိုင်၊ ထီးခရိုင်။ သော
ပဒေသော ဆတ္တဒဏ္ဍဂါဟကသလာကပဉ္စရံ
နာမ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။

ဆတ္တဒဏ္ဍဂါဟကသလာကပဉ္စရဝိနန္ဒန (န) [ဆတ္တ-
ဒဏ္ဍဂါဟကသလာကပဉ္စရ + ဝိနန္ဒန] ထီးရိုး
ကိုယူတတ်သော ထီးခရိုင်ကို-မြွေးရှက်-ဖွဲ့
-ခြင်း။ ဣဒံ ဆတ္တဒဏ္ဍဂါဟကသလာက-
ပဉ္စရဝိနန္ဒနံ သန္ဓာယာတိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၁၉။

ဆတ္တဒါယာဒ (တိ) [ဆတ္တဒါယ + အာ + ဒါ +
ဏ] ထီးမွေကို - ယူတတ် - ဆက်ခံတတ် -
သောသူ။ ဝံသာနုရက္ခကံ ဆတ္တဒါယာဒံ ပုတ္တံ
ဃာတေတုံ နာရဟသိ မဟာရာဇေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။ ၁၉၄။

ဆတ္တဓာရဏ (န) [ဆတ္တ + ဓာရဏ] ထီးကို
ဆောင်းခြင်း၊ ထီးဆောင်းခြင်း။ ဆတ္တဓာ-

ရဏမဇ္ဈာပိ၊ ဝတ္တကေ နိစ္စကာလိကံ။ အပါ
၁။၄၃၅။ (-၃၅၀။ အံဠာ၁။၁၅၀။)

ဆတ္တဒါန (န) [ဆတ္တ+ဒါန] ထီးကိုပေးလှူခြင်း၊
ထီးအလှူ။ ဣမိနာ ဆတ္တဒါနေန၊ ပရမန္ဓ-
ပဝေစ္ဆနာ။ အပါ၁။၆၀။ ထေရဠာ၂။၂၀၂။
(-အပါ၁။၂၃၂။၂၇၇။၄၃၄။ အပါ၂။၃၆။)

ဆတ္တဒါယက (တိ) [ဆတ္တ+ဒါ+ဣ။ဣ-ကို
အက-ပြု၊ ဒါ၏အာ-ကို အာယ-ပြု။] ထီးကို
ပေးလှူသောသူ၊ ထီးဒါယက၊ ဆတ္တဒါ-
ယကထေရံ။ အာယသ္မာ ဆတ္တဒါယကော
ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။
အပါ၁။၂၇၇။

ဆတ္တနာမက (တိ) [ဆတ္တ+နာမ+က။ က-
အနက်မရှိ။] ဆတ္တအမည်ရှိသော၊ ဆတ္တမည်
သောသူ။ ဆတ္တ (၅) ကြည့်။

ဆတ္တန္တရ (န) [ဆတ္တ+အန္တရ] ထီး၏အကြား၊
ထီးကြား။ ဆတ္တန္တရေသု ဓဇာ... သက္ကာရော
အဟောသိ။ ဓမ္မဠာ၂။၂၇၇။

ဆတ္တပ(ပု)ဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဆတ္တ+ပဂ္ဂဟိတ] ထီး
ကို- ကိုင်ဆောင်- ဆောင်း-သော၊ သူ။
ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခု။ ဆတ္တပဂ္ဂဟိတာ အာ-
ဟိဏ္ဏန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၆၉။ ဆတ္တပဂ္ဂဟိတာပိ
အာရာမံ ပဝိသန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၇၃။

ဆတ္တပဉ္စရ (န) [ဆတ္တ-ပဉ္စရ] ထီးချိုင့်၊ ထီး
ခရိုင်။ (ထီးရိုး ထီးရွက်တို့ကို ဖွဲ့ချုပ်ထား
သောခရိုင်)။ ဆတ္တမဏ္ဍလိက-ကြည့်။

ဆတ္တပဏ္ဍ (ပု) [ဆတ္တ+ပဏ္ဍ။ ဆတ္တမိဝ ပဏ္ဍ-
မဿ ဆတ္တပဏ္ဍော။ ဓာနံ၊ဋီ။၅၅၅။] (၁)
ထီးကဲ့သို့အရွက်ရှိသောသစ်ပင်၊ စရည်းပင်။
(ထိုပုဒ်ကို ဝိ၊ဓာနံ၊သျှ၊သစ်၌ “စရည်း၊
တောင်မဲအုပ်” တောင်ပေါက်၊ ဓာနံ၊သျှ၊
သစ်၌ “စရည်းပင်၊ တောင်မရိုးပင်” ဟု
ယောဇနာ၏။) (န)(၂) ထီးကဲ့သို့ဝန်းဝိုင်း
သောသစ်ရွက်၊ စရည်းရွက်။ (ထိုပုဒ်ကို

ဘာသာပြန်၌ “စရည်းပင်” ၎င်းထိုမူနိသျှ၌
“ငှက်ပျောရွက်”ဟု ယောဇနာ၏။ ပိန္နသီး
တင်လှူသောအရာဖြစ်သောကြောင့်ထီးကဲ့သို့
ဝန်းဝိုင်းသော သစ်ရွက်၊ စရည်းရွက် ဖြစ်သင့်
ရာ၏။) (၃) ထီးရွက်။ (၁) ယော “ဆတ္တ-
ပဏ္ဍော၊ ဝိသမစ္စဒေါ”တိပိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၇၃။(၂) ကုမ္ဘမတ္တံ ဂဟေတွာန၊ ပနသံ
ဇီဝဇီဝိကံ။ ဆတ္တပဏ္ဍေ ဌပေတွာန၊ အဒါသိ
သတ္တုနော အဟံ။ အပါ၁။၃၄၅။ (အပါ၂။
၉၀-၌ “ကုမ္ဘမတ္တံ ဂဟေတွာန၊ အဇေလိ
ဇီဝဇီဝိကံ။ ဆတ္တပဏ္ဍံ ဂဟေတွာန၊ အဒါသိ
သတ္တုနော အဟံ”ဟုရှိသည်။ တတိယပါဒ၌
“ဆတ္တပဏ္ဍေ ဌပေတွာန” ဟု ရှိသင့်ရာ၏။)
(၃) ဆတ္တပဏ္ဍေသု မကရဒဏ္ဍကံ ဝါ အနုစန္ဒ-
ကံ ဝါ ဆိန္ဒိတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅။

ဆတ္တပဏ္ဍက (န) [ဆတ္တပဏ္ဍ+က] ထီးရွက်။
ဆတ္တပဏ္ဍကေသု မကရဒဏ္ဍကံ ဝါ အနုစန္ဒကံ
ဝါ ဆိန္ဒိတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဠာ၁။၂၅၁။

ဆတ္တပဏ္ဍိဖလ (န) [ဆတ္တပဏ္ဍိ+ဖလ] စရည်းသီး။
သတ္တာရံ ဒိသ္မာ ပသန္နမာနသော ဆတ္တပဏ္ဍိ-
ဖလံ အဒါသိ။ ထေရဠာ၁။၄၂၅။

ဆတ္တပဏ္ဍိ(ပု) [ဆတ္တပဏ္ဍိ+ဤ] ထီးကဲ့သို့အရွက်
ရှိသော သစ်ပင်၊ စရည်းပင်။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်

ဆတ္တပထ (ပု) [ဆတ္တ+ပထ] သားရေထီးဖြင့်
လေကိုယူ (လေဟုန်စီး)၍ သက်ဆင်းအပ်
သောခရီး၊ ထီးခရီး၊ လေထီးဖြင့်သက်ဆင်း
အပ်သောခရီး၊ လေထီးခရီး။ ဆတ္တပထံ
ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။၁၂၀၊၃၂၆။ ဆတ္တပထန္တိ
စမ္မဆတ္တေန ဝါတံ ဂါဟာပေတွာ သကုဏေ-
ဟိ ဝိယ ဩတရိတဗ္ဗံ မဂ္ဂံ။ မဟာနိ၊ဠာ။၂၄၃။

ဆတ္တပါဏိ (ပု) [ဆတ္တ+ပါဏိ] (၁) ဆတ္တ-
ပါဏိမည်သောသူ။ (က) ဆတ္တပါဏိသီတင်း
သည်။ (ခ) ဆတ္တပါဏိ ဆတ္တာသည်။ (ဂ)

ဆတ္တပါဏိမင်း။ (န) (၂) ဆတ္တပါဏိမည်သော သိက္ခာပုဒ်၊ ဆတ္တပါဏိသိက္ခာပုဒ်၊ ထီးကိုင်း သောသုအားတရားမဟောရဟု ပညတ်သော သိက္ခာပုဒ်။ (တိ) (၃) လက်၌ထီးရှိသော၊ ထီးလက်၌ရှိသော၊ လက်၌ထီးပါသော၊ ထီး ကိုင်းသောသူ။ (၁)(က) သာဝတ္ထိယံ ဟိ ဆတ္တပါဏိ နာမ ဥပါသကော တိပိဋကဓရော အနာဂါမိ။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၂၄၀။ (- ၂၄၁။ ဇာ၊ ဠာ ၁။ ၄၀၄။) (ခ) ရညောပန သိသပ္ပသာဓန- ကပ္ပကော ဆတ္တပါဏိ နာမ။ ဇာ၊ ဠာ ၂။ ၁၇၁။ (- ၁၇၂-၆-ဂ-၉။) (ဂ) အယံ ဆတ္တပါဏိ ရာဇာ ဟုတွာ။ ဇာ၊ ဠာ ၂။ ၁၇၆။ (၂) ဒဏ္ဍ- ပါဏိဘာဝေါ ပနဿ ဆတ္တပါဏိမိ ဝုတ္တနယေ- နေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဠာ ၃။ ၁၆၈။ ကင်္ခါ။ ၂၇၅။ (၃) န ဆတ္တပါဏိဿ အဂ္ဂိလာနဿ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆၂။ ဆတ္တံ ပါဏိ- မိ အဿာတိ ဆတ္တပါဏိ။ ဝိ၊ ဠာ ၃။ ၁၆၈။ ကင်္ခါ။ ၂၇၅။ (- ဝိ၊ ၂။ ၂၀၆၊ ၂၆၁။ ဝိ၊ ၅။ ၅၁-၅၊ ၇၈။ ဝိ၊ ဠာ ၄။ ၁၄၂။ အဘိ၊ ဠာ ၃။ ၂၇။ ဝဇိရ။ ၃၄၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၄။ ကင်္ခါ၊ ဠာ၊ ဟောင်း။ ၁၀၈။)

ဆတ္တပါဏိဥပါသက (ပု) [ဆတ္တပါဏိ + ဥပါသက] ဆတ္တပါဏိသီတင်းသည်။ ဆတ္တပါဏိဥပါသကံ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၂၄၀။

ဆတ္တပါဏိက (တိ) [ဆတ္တ + ပါဏိ + က။ က- အနက်မရှိ။] ထီးလက်၌ရှိသောသူ။ ဆတ္တ- ပါဏိကာဒိနံ ပါဠိဒါနေန အနာပတ္တိပ္ပသင်္ဂ- တော။ ဝဇိရ။ ၂၉၁။

ဆတ္တပါဏိကပ္ပက (ပု) [ဆတ္တပါဏိ + ကပ္ပက] ဆတ္တပါဏိ ဆတ္တာသည်။ ဆတ္တပါဏိကပ္ပကော သာရိပုတ္တော။ ဇာ၊ ဠာ ၂။ ၁၈၀။

ဆတ္တပါဒ (ပု) [ဆတ္တ + ပါဒ] ထီးခြေ၊ ထီးခုံ။ “ဆတ္တပါဒကယ” နှစ် စ “ဆတ္တပါဒေ” တိ စ ပါဠော။ ဝဇိရ။ ၃၄၈။

ဆတ္တပါဒမဏိ (ပု) [ဆတ္တ + ပါဒ + မဏိ] (၁) ထီးခြေ-ထီးခုံ-၌ တပ်အပ်သော ပတ္တမြား။ (၂) အခြေ-ခုံ-၌ တပ်အပ်သော ပတ္တမြား ရှိသောထီး။ ပါဒကထလိကာ အာဓာရကော အပဿေနဖလကံ ဆတ္တပါဒမဏိတိ ဣမာနိ စတ္တာရိ အနန္တိနိ အဟေသုံ။ ဒီ၊ ဠာ ၂။ ၂၄၇။

ဆတ္တပါဒက (ထိ) [ဆတ္တ + ပါဒက] ထီး၏ တည်ရာ - ခြေ - ခုံ၊ ထီးထားရာ - ခြေ - ခုံ၊ ထီးခြေ၊ ထီးခုံ။ ဆတ္တပါဒကယ ဝါ ဌိတံ ဟောတိ (ဝိ၊ ဠာ ၃။ ၁၆၈) တိ ဧတ္ထ ဆတ္တပါဒ- ကာ ဝုစ္စတိ ဆတ္တာဓာရော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၈။ (- ဝဇိရ။ ၃၄၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၄။)

ဆတ္တပိဏ္ဍိက (ထိ) [ဆတ္တ + ပိဏ္ဍိက] ထီး၏ ပုံတောင်း၊ ထီးချက်။ ဆတ္တပိဏ္ဍိကံ ဝိဝရိတွာ။ ဇာ၊ ဠာ ၆။ ၂၁၃၊ ၂၂၀။

ဆတ္တပိဏ္ဍိ (ထိ) [ဆတ္တ + ပိဏ္ဍိ] ထီး၏ပုံတောင်း၊ ထီးချက်။ ဆတ္တပိဏ္ဍိယံ ပန မဏိ... ဣမာနိ ဆအနန္တိနိ။ စရိယာ၊ ဠာ ၈။ ၇။ ဇာ၊ ဠာ ၇။ ၂၅၂။

ဆတ္တပ္ပမာဏမတ္တ (န) [ဆတ္တ + ပမာဏ + မတ္တ] ထီး၏ - အတိုင်း - အရှည် - ပမာဏ - မျှ။ ဆတ္တပ္ပမာဏမတ္တံ ဆိန္ဒိတွာ ဆာယံ ကတွာ ပက္ကာမိ။ အံ၊ ဠာ ၃။ ၁၂၁။

ဆတ္တမင်္ဂလ (န) [ဆတ္တ + မင်္ဂလ] ထီးကိုစိုက်ထူ ခြင်း၌ ပြုအပ်သောမင်္ဂလာ၊ ထီးဆောင်း မင်္ဂလာ၊ ထီးဆောင်းပွဲ။ ဆတ္တမင်္ဂလန္တိ ပဉ္စ မဟာမင်္ဂလာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ဠာ ၃။ ၂၉၀။ ဆတ္တုဿာပနေ မင်္ဂလံ ဆတ္တမင်္ဂလံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၃။ ယုဝရာဇ ဆတ္တမဟော ဆတ္တမင်္ဂလံ၊ အံ၊ ဠာ ၁-၁၇၇။ (- ဓမ္မာဠာ ၂။ ၁၉၉။ ဝိမာန။ ၄။ ၅၉။ ဇာ၊ ဠာ ၄။ ၃၂၄။ ဝဇိရ။ ၄၂၇။ သာ- ရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၈။ သီ၊ ဠာ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၂။)

ဆတ္တမင်္ဂလဒိဝသ (ပု) [ဆတ္တမင်္ဂလ + ဒိဝသ] ထီးဆောင်းမင်္ဂလာပြုသောနေ့။ ဆတ္တမင်္ဂလ- ဒိဝသေ ပနဿ သကလနဂရံ ဒေဝနဂရံ ဝိယ

အလင်္ကရိသု။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၇၆။ (- ၃၇၈။
ဇာ၊ဌ၊၄။၃၉၂။)

ဆတ္တမဏ္ဍန (ထိ၊န) [ဆတ္တ + မဏ္ဍန] ထီးဖြင့်
တန်ဆာဆင်ခြင်း၊ ထီးကို တန်ဆာဆင်ခြင်း။
ဘိက္ခုနော ဆတ္တမဏ္ဍနံ.... အကိစ္စံ နာမ။ ဓမ္မ၊
ဌ၊၂။၂၇၂။ စိဝရမဏ္ဍနာ-လည်း ကြည့်။

ဆတ္တမဏ္ဍလိက (တိ) [ဆတ္တ+မဏ္ဍလိက] ထီး၏
အတွင်း၌ဖြစ်သော အဝန်းငယ်၊ ထီးခရိုင်၌-
ဖွဲ့-တပ်-အပ်သော လက်ကောက်ကွင်း။ ဝါ-
တပုဟာရေန အစလနတ္ထံ ဆတ္တမဏ္ဍလိကံ
ရဇ္ဇုကေဟိ ဂါဟေတွာ ဒဏ္ဍေ ဗန္ဓန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၂၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅။ ဆတ္တမဏ္ဍလိကန္တိ
ဆတ္တဿ အန္တော ခုဒ္ဒမဏ္ဍလံ။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၁၉။ ဆတ္တမဏ္ဍလိကန္တိ ဆတ္တပဉ္စရေ မဏ္ဍလာ-
ကာရေန ဗဒ္ဒဒဏ္ဍဝလယံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၆။

ဆတ္တမတ္တ (တိ) [ဆတ္တ+မတ္တာ] ထီး-အတိုင်း
အရှည်-ပမာဏ-ရှိသော။ တာပိ ရသ္မိယော
ပါတိမတ္တာ ဆတ္တမတ္တာ ကုဋ္ဌာဂါရကုမ္ဘိမတ္တာ
ဆိဋ္ဌိတွာ ဆိဋ္ဌိတွာ ဂဂနတလေ ဝိဇ္ဇုလတာ
ဝိယ သဉ္ဇရိသု။ ဇာ၊ဌ၊၁။၅၂၇။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၁၄၂။)

ဆတ္တမာဏဝ (ပု) [ဆတ္တ+မာဏဝ] ဆတ္တမည်
သောလုလင်။ ဆတ္တမာဏဝေါ အာစရိယံ
အဘိဝါဒေတွာ။ ဝိမာန၊ဌ၊၂။၁၃။ (- ၂၁၆။
ဇာ၊ဌ၊၂။၃၇၅။)

ဆတ္တမာဏဝက (ပု) [ဆတ္တ+မာဏဝက] ဆတ္တ
မည်သော လုလင်။ ဆတ္တမာဏဝကဿ ဂမန-
မဂ္ဂေ အညတရသ္မိံ ဝနဂဟနေ နိလိနာ
အတ္ထိံသု။ ဝိမာန၊ဌ၊၂။၁၃။ (- သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၂။၁၇၂။)

ဆတ္တမာဏဝကဝိမာန (ပု၊န) [ဆတ္တမာဏ-
ဝက+ဝိမာန] ဆတ္တလုလင်၏ဗိမာန်၊ ဆတ္တ-
မာဏဝဗိမာန်။ တဿ တာဝတိံ သဘာဝနု-
ပဂဿ တိံသယောဇနိကံ ဝိမာနံ ဆတ္တ-
မာဏဝကဝိမာနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၇၃။

ဆတ္တမာဏဝကဝိမာန (တိ) [ဆတ္တမာဏဝက-
ဝိမာန+ဝတ္ထု။ နောက်ပုဒ်ချေ။] ဆတ္တမာ-
ဏဝဗိမာန်ဟူသော အကြောင်းအရာရှိသော
(ဒေသနာ)၊ ဆတ္တမာဏဝကဝိမာနဝတ္ထု-
ဒေသနာ-တရားတော်။ ဝုတ္တဉ္စေတံ ဆတ္တ-
မာဏဝကဝိမာနေ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၀၅။ အံ၊ဌ၊၂။
၁၆။ ယော ဝဒတံ ပဝရော မနုဇေသုတိ
ဆတ္တမာဏဝကဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ဌ၊၂။၁၂။ ဣဓ
ပန ဆတ္တမာဏဝကဝိမာနံ ဝတ္ထု ကာရဏံ
တေဿာတိ ကတွာ ဥတ္တရပဒလောပေန....
ဒေသနာ “ဆတ္တမာဏဝကဝိမာန” နှိ ဝုစ္စတိ၊
တဿ ဆတ္တမာဏဝကဝိမာနဝတ္ထုဒေသနာ-
ယန္တိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၁၇၃။ (- ဝိ၊ဌ၊၁။၁၄၀။ နေတ္ထိ၊ဋီ။၉။)

ဆတ္တမာဏဝဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဆတ္တမာဏဝ+ဒေဝ-
ပုတ္တ] ဆတ္တမာဏဝမည်သော နတ်သား။
အထ ဆတ္တမာဏဝဒေဝပုတ္တောပိ အတ္တနော
သမ္ပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ။ ဝိမာန၊ဌ၊၂။၁၇။

ဆတ္တမုခဝဋ္ဌိ (ထိ) [ဆတ္တ+မုခ+ဝဋ္ဌိ] (လက်ကိုင့်
အလျှိုငါ ပြုအပ်သော) ထီး-ပုံ-သဏ္ဌာန်-
ရှိသော ရေစစ်၏-မျက်နှာဝ၏အရစ်-မျက်
နှာရစ်။ ထီးနှင့်တူသော ရေစစ်၏-မျက်နှာ
ဝ-မျက်နှာရစ်။ ဆတ္တမုခဝဋ္ဌိယံ ပနဿ
လေခါ ဝဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆။
ဆတ္တမုခဝဋ္ဌိယန္တိ ဓမ္မကရဏဿ ဟတ္ထေန
ဂဟဏဆတ္တာကာရဿ မုခဝဋ္ဌိယံ။ ဝိမတိ၊၁။
၁၆၇။ ဆတ္တမုခဝဋ္ဌိယန္တိ ဓမ္မကရဏဿ
ဟတ္ထေန ဂဟဏတ္ထံ ကတဿ ဆတ္တာ-
ကာရဿ မုခဝဋ္ဌိယံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။
၄၁။

ဆတ္တမုဋ္ဌိပဏ္ဍ—(ဝိ၊ဌ၊၄။၈၃။ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၀၈-
တွင် “ဆတ္တမုဋ္ဌိပဏ္ဍ” ဟု ရှိသည်။ ဝိမတိ၊၂။
၂၄၇-၌ “ဆတ္တမုဋ္ဌိပဏ္ဍန္တိ တာလပဏ္ဍံ သန္ဓာယ
ဝုတ္တံ” ဟု ရှိသည်။ ကင်္ခါ၊၂၆၄။ သာရတ္ထ၊
၃။၄၀၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၂၇။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊

သစ်။ ၃၃။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ။ ၂၈၉။ ၎င်းဦးတို့
၌ ဝါကျဖြင့်ရှိသည်။ ဝါကျဖြင့် ရှိသော ပါဠိ
သာ သင့်ရာ၏။)

ဆတ္တဝဂ္ဂ (ပု) [ဆတ္တ+ဝဂ္ဂ] ဆတ္တဝဂ်၊ ဆတ္တ-
ပါဟနသိက္ခာပုဒ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော သိက္ခာ
ပုဒ်အပေါင်း။ ဆတ္တဝဂ္ဂဿ ပဌမသိက္ခာပဒေ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၆။ (-ကခါ။ ၃၅၀။)

ဆတ္တဝိမာန (ပု၊ န) [ဆတ္တ+ဝိမာန] ဆတ္တလုလင်
၏ ဗိမာန်။ ဆတ္တဝိမာနေ ဆတ္တမာဏဝကော
စေတ္တ နိဒဿနံ။ သိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၂။

ဆတ္တဝိသေသ (ပု) [ဆတ္တ + ဝိသေသ] ထူး
သောထီး၊ ထီးထူး။ ဆတ္တာတိရေက-ကြည့်။

ဆတ္တဝေဒိကာ (ထိ) [ဆတ္တ+ဝေဒိကာ] ထီး
အောက်၌ပြုအပ်သော လေးထောင့်အကျည်။
ဆတ္တဝေဒိကာ ပုဋ္ဌဝေဒိကာ ကုဗ္ဗိဝေဒိကာ
သီဟသနံ သီဟသောပါနံ ကာရိတံ။ ဒီ၊ ဌ၊
၂။ ၂၄၃။ စေတိယေ ဆတ္တဿ ဟေဌာ ကာ-
တဗ္ဗဝေဒိကာ ဆတ္တဝေဒိကာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။

ဆတ္တသတသဟဿ (န) [ဆတ္တ+သတသဟဿ]
ထီးတသိန်း။ ဆတ္တသတသဟဿာနိ၊ ကေ-
တော သန္နိပါတယိ*။ အပါ၊ ၁။ ၃၅၁။ (-
၃၅၈။)

ဆတ္တသဒိသ (တိ) [ဆတ္တ+သဒိသ။ ထီး-၌ ဆတ္တ-
သဒိသိ] (၁) ထီးနှင့်တူသော။ (၂) မှီနှင့်
တူသော။ (၃) ဥပရူပရိ ဝိဇ္ဇိတော ဆတ္တသဒိ-
သံ ကတွာ အာဝုဏနတော “ဆတ္တာတိ-
ဆတ္တံ ဝိယာ”တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၁။
တထာဘူတာ စ ဗနပတ္တသဉ္စန္ဒတယ ဆတ္တ-
သဒိသိ ဟောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။ (၂) ပုဋ္ဌ
ကတွာတိ စ ဆတ္တသဒိသံ ပုဋ္ဌံ ဗန္ဓံ ကတွာ။
အနုဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃။

ဆတ္တသဒိသိ (ထိ) [ဆတ္တသဒိသ+ထိ] ထီးနှင့်
တူသောသစ်ခွံ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆတ္တသဒ္ဓ (ပု) [ဆတ္တ+သဒ္ဓ] ထီးသံ။ (ဆဋ္ဌမ-
ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၈၆။ ကခါ၊ ဌ၊ ၁။
၂၆၁-တို့၌ “အယဉ္စ နေသံ ဆတ္တသဒ္ဓံ ဝါ
ဥက္ကာသိတသဒ္ဓံ ဝါ ခိပိတသဒ္ဓံ ဝါ သုတောဝ
အာဂန္တုကဘာဝံ ဇာနာတိ” ဝါကျ၌ “ဆတ္တ-
သဒ္ဓံ” ဟု ချည်းရှိကြ၏။ နိဿယတို့၌လည်း
ရှိတိုင်း “ထီးသံ” ဟု ပေးကြ၏။ “ဆဒ္ဓနသဒ္ဓံ”
ဟုသာ အမှန်ရှိသင့်သည်။ “ပျိုအန်သံ” ဟု
အနက်ပေးရမည်။ “ပါရိဝါသိက၊ မာနတ္တာ-
စာရိက ရဟန်းတို့၏ ရတ္တိစွေဒ၊ ဝတ္တဘေဒ-
ခန်း၌ “ပျိုအန်သံ” ဟူသော “ဆဒ္ဓန-
သဒ္ဓံ” သည် “ဆတ္တသဒ္ဓံ” ပျက်နေတတ်၏။
ဘိက္ခုတို့၏ သဒ္ဓ၊ ရူပတို့သာ ရတ္တိစွေဒ၊ ဝတ္တ-
ဘေဒကို ဖြစ်စေနိုင်ကြသောကြောင့် “ဆဒ္ဓ-
နသဒ္ဓံ” (ပျိုအန်သံ) သာသင့်၍ “ဆတ္တသဒ္ဓံ”
(ထီးသံ) မသင့်ဟု ပညာရှိများ ဆုံးဖြတ်
ကြ၏။ ဝိ၊ ပိ၊ ဓာနံ၊ ၂။ ၃၉၀။)

ဆတ္တသမ (တိ) [ဆတ္တ+သမ] ထီးနှင့်တူသော။
ဆတ္တသမံ မဟာရာဇ ဓုတဂုဏံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၃၆။

ဆတ္တသလာကာ (ထိ) [ဆတ္တ+သလာကာ] ထီး
လက်။ ဆတ္တဒဏ္ဍော ဆတ္တသလာကာတိ ဣဒ-
မေတ္တ ဘာဇနိယဘဏ္ဍံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၈၁။ ကခါ။
၂၆၃။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။)

ဆတ္တဿာမိက (ပု) [ဆတ္တ+ဿာမိက] ထီးရှင်၊
ထီးနန်းရှင်။ အမစ္စာ ပန “ဆတ္တဿာမိကာ
အရညေ ဝသန္တိ”တိ န အဒံသု။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။
၁၂၈။

ဆတ္တဟတ္ထ (တိ) [ဆတ္တ+ဟတ္ထ] ထီးလက်၌ရှိ
သော၊ ထီးလက်စွဲသော၊ ထီးဆောင်းသော၊
သူ။ သိနေရုံ ဆတ္တဒဏ္ဍံ ဝိယ ကတွာ မဟာ-
ပထဝီ ဥက္ကံပိတွာ တဿပရိ ဌပေတွာ ဆတ္တ-
ဟတ္ထော ဘိက္ခု ဝိယ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၈။

ဆတ္တာကာရ (ပု) [ဆတ္တ+အာကာရ] ထီးဟူ
သော-အသွင်-သဏ္ဌာန်၊ ထီးအသွင်၊ ထီး

သဏ္ဌာန်။ သာခါနံ ဥပရိ ဆတ္တာကာရေန
တိဋ္ဌေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၀၄။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄၊၂၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။)

ဆတ္တာတိဆတ္တ (န) [ဆတ္တ+အတိဆတ္တ] (၁)
ထီး၏အထက်၌ ပြုအပ်သောထီး၊ ထီးအဆင့်
ဆင့်၊ ထီးအဆက်ဆက်၊ အဆင့်ဆင့်သော
ထီး၊ အဆက်ဆက်သောထီး။ (၂) ထီးတို့
ထက်-လွန်ကဲ-ကြီး-ထူး-သောထီး၊ လွန်
ကဲသောထီး၊ ကြီးသောထီး၊ ထူးသောထီး။
(၁)ဆတ္တာတိဆတ္တံ ကာရေတွာ၊ထူပမ္ပိ အဘိ-
ရောပယံ ။ အပါ၊၁။၁၈၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။
ဆတ္တာတိဆတ္တန္တိ ဆာဒိယတိ သံဝရိယတိ
အာတပါဒိန္တိ ဆတ္တံ၊ ဆတ္တဿ အတိဆတ္တံ
ဆတ္တဿ ဥပရိ ကတဆတ္တံ ဆတ္တာတိဆတ္တံ၊
ဆတ္တဿ ဥပရူပရိ ဆတ္တန္တိ အတ္ထော။ အပါ
ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅-၆-၇-၈။ ခုဒ္ဒက၊
ဋ္ဌ၊၁၆၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃-၄။ သာရတ္ထ၊
၂။၃၇၁။) (၂) ဘဂဝတော ဆတ္တာတိဆတ္တံ
ကတွာ ဒေသေတစ္ဆတ္တာနိ ဥပရိ ဓာရေ-
တွာ။ ဓမ္မ၊၂။၂၇၄။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဆတ္တာတိရေက (တိ) [ဆတ္တ + အတိရေက]
လွန်ကဲ - ကြီး - သောထီး၊ ထူးသောထီး။
ယထာ ဆတ္တာတိရေကဆတ္တဝိသေသာဒိ-
အတ္ထေန အတိဆတ္တာဒယော ဟောန္တိ။
မူလဋီ၊၁။၁၃။

ဆတ္တာဓာရ (ပု) [ဆတ္တ+အာဓာရ] ထီး၏တည်
ရာ-ခြေ-ခုံ၊ ထီးထားရာ-ခြေ-ခုံ၊ ထီး
ခြေ၊ ထီးခုံ။ ဆတ္တပါဒုကာ-ကြည့်။

ဆတ္တာဓိဆတ္တ (န) [ဆတ္တ+အဓိဆတ္တ] (၁) ထီး
၏အထက်၌ ပြုအပ်သောထီး၊ ထီးအဆင့်ဆင့်၊
ထီးအဆက်ဆက်၊ အဆင့်ဆင့်သောထီး၊
အဆက်ဆက်သောထီး။ ဆတ္တာဓိဆတ္တံ ဝိယ
စ ကရေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀။
(-အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။)

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်)၁-၄၄-ပ-ပ-ဗ-သ-စ

ဆတ္တာရောပန (န) [ဆတ္တ+အာရောပန] ထီး
ကို - စိုက်ဆောက် - စိုက်ထောင် - ခြင်း။
ဆတ္တာရောပနဒီပမာလာယ သဗ္ဗရတ္တိကဓမ္မ-
ဿဝနာဒီနိ ကာရာပေတွာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၄၂။
(-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။)

ဆတ္တိသ (တိ) [ဆတ္တိသ+အ] ၃၆-ခုတို့၏
ပြည့်ကြောင်း၊ ၃၆-ခုမြောက်။ ဆတ္တိ-
သမ္ပိ ဣတော ကပ္ပေ။ အပါ၊၁။၁၅၆။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။

ဆတ္တိသအဏုပ္ပမာဏ (တိ) [ဆတ္တိသ +
အဏု+ပမာဏ] ၃၆-ခုသောအဏုပ္ပ-အတိုင်း
အရှည်-ပမာဏ-ရှိသော၊ အဏုပ္ပ ၃၆-ခု-
အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော။ ဆတ္တိ-
သအဏုပ္ပမာဏာ ကော တဇ္ဇာရိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊
၁။၄၄၇။

ဆတ္တိသကပ္ပ (ပု) [ဆတ္တိသ+ကပ္ပ] ၃၆-ခု
မြောက် ကမ္ဘာ၊ ၃၆-ကမ္ဘာ။ ဣတော ဆတ္တိ-
သကပ္ပမ္ပိ၊ ကော အာသိ မဟိပတိ။ အပါ
၁။၂၆၀။

ဆတ္တိသကောဋိသတသဟဿ (န) [ဆတ္တိ-
သ+ကောဋိသတသဟဿ] ကုဋေ ၃-သန်း
၆-သိန်း။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒနယံ ဩသရိတွာ
ဆတ္တိသကောဋိသတသဟဿမုခေန ဗုဒ္ဓါနံ
မဟာဝဇီရဉာဏံ ပဝတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၅။ (-
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အနုဋီ၊၂။၂။ နေတ္ထိ၊ဋီ။
၄၈။)

ဆတ္တိသက္ကန္တ (ဗျ) [ဆတ္တိသ+က္ကန္တ] ၃၆-
ကြိမ်၊ ၃၆-ခါ။ ဆတ္တိသက္ကန္တံ ခေါ ပနာဟံ
ဘိက္ခဝေ သက္ကော အဟောသိ ဒေဝါန-
မိန္ဒော။ ဣတိဝုတ်။၂၀၅။ နေတ္ထိ။၁၅၇။
သက္ကော အဟောသိန္တိ ဆတ္တိသဝါရေ
အညတ္ထ အနုပပဇ္ဇိတွာ နိရန္တရံ သက္ကော
ဒေဝါနမိန္ဒော တာဝတိံသဒေဝရာဇာ အ-
ဟောသိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၃။ (-အံ၊၂။
၄၆၅။ အပါ၊၂။၃။)

ဆတ္တိသဋ္ဌာန (န) [ဆတ္တိသာ+ဋ္ဌာန] ဂုဏ်-ပါး
 သောဋ္ဌာန၊ ဂုဏ်-ပါးသော အကြောင်း၊
 ကိလေသာကို ဖောက်ခွဲကြောင်းတရား ဂုဏ်-
 မျိုး။ (ကာမ၊ ကာမနိဒါန၊ ကာမဝေမတ္တ၊
 ကာမဝိပါက ကာမနိရောဓ၊ ကာမနိရောဓဂါ-
 မိနီ ပဋိပဒါဇ္ဇ-ပါး၊ ထို့အတူ ဝေဒနာ၊ သညာ၊
 အာသဝ၊ ကမ္မ၊ ဒုက္ခစသည် ဇ္ဇ-ပါးစီ၊ ပေါင်း
 ဂုဏ်-ပါး ဖြစ်သည်။ အံ၊ ၂။ ၃၅၀-၃၆၄-တို့
 ကြည့်။) သော ဘိက္ခု ဣမံ ဆတ္တိသဋ္ဌာနေသု
 နိဗ္ဗိဇ္ဈနကံ သေဋ္ဌစရိယံ ဇာနာတိ။ အံ၊ ၄။
 ၃။ ၁၃၅။

ဆတ္တိသတဇ္ဇာရိပ္ပမာဏ (တိ) [ဆတ္တိသာ+
 တဇ္ဇာရိ+ပမာဏ] ဂုဏ်-ခုသော တဇ္ဇာရိမြူ-
 အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော၊ တဇ္ဇာရိ-
 မြူ ဂုဏ်-ခု-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော။
 ဆတ္တိသတဇ္ဇာရိပ္ပမာဏော ဧကော ရထ-
 ရေဏ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၄၇။

ဆတ္တိသတဏှာ (တိ) [ဆတ္တိသာ+တဏှာ]
 ဂုဏ်-ပါးသော တဏှာ။ (ကာမတဏှာ၊ ဘဝ-
 တဏှာ၊ ဝိဘဝတဏှာ ဂုဏ်-ပါးကို အာရုံ ဇ္ဇ-ပါး
 နှင့်မြှောက်ကာ ဘဝ-ဖြစ်၏။ ၎င်း ဘဝ-ကို
 အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓ ၂-ပါးနှင့်မြှောက်ကာ ဂုဏ်-ဖြစ်
 ၏။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄။) ယာနိ ဆတ္တိသတဏှာယ
 ဇာလိနိယာ ဝိစရိတာနိ။ နေတ္ထိ။ ၃၂။ (-
 နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၁၄၉။)

ဆတ္တိသတဏှာဇာလိနိ (တိ) [ဆတ္တိသာ+
 တဏှာဇာလိနိ] ဂုဏ်-ပါးသော တဏှာကွန်
 ယက်။ တဿာ ဝိတ္တာရော ဆတ္တိသတဏှာ-
 ဇာလိနိယာ ဝိစရိတာနိ။ နေတ္ထိ။ ၁၃၀။

ဆတ္တိသတိ (တိ) [ဆ+တိ+သတိ] သုံးဆယ့်
 ခြောက်၊ ဂုဏ်-ပါး၊ ဂုဏ်-ခု၊ ဂုဏ်-ယောက်။
 ဆတ္တိသတိပဉ္စစ အဗျဒါနိ။ သံ၊ ၁။ ၁၅၁-၄။
 အံ၊ ၁။ ၃၁၀။ အံ၊ ၃။ ၃၉၅-၆။ သုတ္တနိ။ ၃၀၂။
 နေတ္ထိ။ ၁၁၁။ (-ဓမ္မ။ ၆၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၀။
 အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၀။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၂၆-၇။)

ဆတ္တိသတိ (တိ) [ဆတ္တိသတိ+အ] ဂုဏ်-ခု
 မြောက်။ ဆတ္တိသတိမ္ပိ အာသိသု၊ ကပ္ပမ္ပိ
 မနုဇာဓိပါ။ အပါ၊ ၁။ ၁၂၉။

ဆတ္တိသတိမ (တိ) [ဆတ္တိသတိ+မ] ဂုဏ်-ခု
 မြောက်။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ပရိနိဗ္ဗာနတော
 ဒိန္နံ ဝဿသတနံ ဥပရိ ဆတ္တိသတိမေ
 ဝဿေ ဣမသ္မိံ ဒီပေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။

ဆတ္တိသတိမဘာဂမတ္တ (တိ) [ဆတ္တိသတိမ+
 ဘာဂ+မတ္တ] ဂုဏ်-ခုမြောက် အဖို့အတိုင်း
 အရှည်ရှိသော၊ ဂုဏ်-ဖို့ ၁-ဖို့ အတိုင်းအရှည်
 ရှိသော၊ ဂုဏ်-စိတ် ၁-စိတ် အတိုင်းအရှည်ရှိ
 သော၊ ဂုဏ်-ပုံ ၁-ပုံ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။
 တဿာ အဏုနော ဆတ္တိသတိမဘာဂမတ္တော
 ပရမာဏု နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၄၇။

ဆတ္တိသဒေဝရာဇ (ပု) [ဆတ္တိသာ+ဒေဝရာဇ]
 ဂုဏ်-ယောက်သော နတ်မင်း၊ နတ်မင်း ဂုဏ်-
 ယောက်။ ဆတ္တိသဒေဝရာဇနံ၊ မဟေ-
 သိတ္တမကာရယိ။ အပါ၊ ၂။ ၁၉၁။ ထေရီ၊
 ၄။ ၁။ ၃၅။

ဆတ္တိသနိရယသတ (န) [ဆတ္တိသာ+နိရယ+
 သတ] တရားသုံးဆယ် ခြောက်ပါးသောငရဲ၊
 ငရဲပေါင်း တရားသုံးဆယ်ခြောက်။ သဗ္ဗေပိ
 သတံ အဋ္ဌဝိသတိ စ ဥဿဒနိရယာ အဋ္ဌ
 စ မဟာနိရယာတိ ဆတ္တိသနိရယသတံ။
 ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၀၉။

ဆတ္တိသပရမာဏုပ္ပမာဏ (တိ) [ဆတ္တိသာ+
 ပရမာဏု+ပမာဏ] ဂုဏ်-ခုသော ပရမာဏမြူ-
 -အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော၊ ပရမာ-
 ဏမြူ ဂုဏ်-ခု-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိ
 သော။ ဆတ္တိသပရမာဏုပ္ပမာဏော ဧကော
 အဏုတိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၄၇။

ဆတ္တိသပါပဓမ္မ (ပု) [ဆတ္တိသာ+ပါပဓမ္မ]
 ဂုဏ်-ပါးသော အကုသိုလ်တရား။ ပါပဓမ္မာ-
 နန္တိ ဆတ္တိသပါပဓမ္မာနံ သောတ္တာနံ မဂ္ဂံ

ပါပနေန နိဿေသတော သောဓိတတ္တာ။ မ၊
ဋီ၊၃။၁၈။

ဆတ္တိ*သယောဇန (တိ) [ဆတ္တိ*သာ+ယော-
ဇန] ၃၆-ယူဇနာရှိသော။ ဆတ္တိ*သယော-
ဇနာယ ပရိသာယ ပရိဝုတော စက္ကဝတ္တိရာဇာ
ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။)

ဆတ္တိ*သယောဇနပရိမဏ္ဍလ (တိ) [ဆတ္တိ*သာ+
ယောဇန+ပရိမဏ္ဍလ] ၃၆-ယူဇနာ အဝန်း
အဝိုင်းရှိသော။ ဆတ္တိ*သယောဇနပရိမဏ္ဍ-
လာယ ပရိသာယ ပရိဝုတံ ဂဂနတလေ ဝိစရ-
မာနံ ပဿိတုကာမော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၆၇။

ဆတ္တိ*သယောဇနပရိသာ (ထိ) [ဆတ္တိ*သ-
ယောဇန+ပရိသာ] ၃၆-ယူဇနာ ရှိသော
ပရိသတ်။ ပရိက္ခေပတော ဆတ္တိ*သယောဇ-
နပရိသာယ သန္နိဝေသက္ခမော.... ရမဏိယော
ဘူမိဘာဂေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၆။

ဆတ္တိ*သယောဇနိက (တိ) [ဆတ္တိ*သယောဇ-
န+ဏိက] ၃၆-ယူဇနာရှိသော။ ဆတ္တိ*သ-
ယောဇနိကာယ ပရိသာယ မဇ္ဈေ သိဟနာဒံ
နဒိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

ဆတ္တိ*သရထရေဏုပ္ပမာဏ (တိ) [ဆတ္တိ*သာ+
ရထရေဏု+ပမာဏ] ၃၆-ခုသောရထရေဏု-
မြူ - အတိုင်းအရှည် - ပမာဏ - ရှိသော၊
ရထရေဏုမြူ ၃၆-ခု-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ
-ရှိသော။ဆတ္တိ*သရထရေဏုပ္ပမာဏာ ကော
လိက္ခာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၇။

ဆတ္တိ*သဝါရ (ပု) [ဆတ္တိ*သာ+ဝါရ] ၃၆-ကြိမ်၊
၃၆-ခါ။ ဆတ္တိ*သက္ခတ္တိ-ကြည့်။

ဆတ္တိ*သဝိဓ (တိ) [ဆတ္တိ*သာ+ဝိဓ] ၃၆-ပါး
အပြားရှိသော။ အတိတာပိ ဆတ္တိ*သဝိဓာ
ဝေဒနာ။ မိလိန္ဒ၊၄၅။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။)

ဆတ္တိ*သဝိမာနသင်္ဂဟ (တိ) [ဆတ္တိ*သာ+ဝိမာ-
န+သင်္ဂဟ] ၃၆-ခုသော ဗိမာန်တို့ကို-ပေါင်း
ယူရာ-ပေါင်းယူကြောင်း-ဖြစ်သော။ ဝေ-
မယံ ယဒိပိ ဝတ္ထုတ္တမဒါယိကာဝိမာနာဒိ-
ဝသေန ဆတ္တိ*သဝိမာနသင်္ဂဟာ ဒေသနာ....
ဝိဘာဝနဝသေန ပဝတ္တာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၃၄။

ဆတ္တိ*သသတ္တပဒ (န) [ဆတ္တိ*သာ+သတ္တပဒ]
သတ္တဝါတို့၏(ဝဋ္ဋ၊ဝိဝဋ္ဋသို့) ရောက်ကြောင်း
၃၆-ပါး။ (ဂေဟသိတသောမနဿ ၆-ပါး၊
နေက္ခမ္မသိတသောမနဿ ၆-ပါး၊ ဂေဟသိ-
တဒေါမနဿ ၆-ပါး၊ နေက္ခမ္မသိတဒေါမနဿ
၆-ပါး၊ ဂေဟသိတဥပေက္ခာ ၆-ပါး၊ နေက္ခမ္မ-
သိတဥပေက္ခာ ၆-ပါး၊ ပေါင်း ၃၆-ပါးဖြစ်
သည်။ မ၊ဉ္စ၊၂၆၀-၁-၂-တို့ကြည့်။) တေသု
ဆတ္တိ*သသတ္တပဒေသု အဋ္ဌာရသ နိဿာယ
အဋ္ဌာရသ ပဇာတိတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၈၇။

ဆတ္တိ*သာ (ထိ) [ဆ+တိ*သာ] သုံးဆဲ့ခြောက်၊
၃၆-ပါး၊ ၃၆-ခု၊ ၃၆-ယောက်။ ဆတ္တိ*သ
သမုဋ္ဌာနာ။ ဝိ၊၅။၂၇၄-၅။ (- ဒီ၊၁။၅၀။မ၊၂။
၆၀၊၁၈၆-၇။ မ၊ဉ္စ၊၂၅၈၊၂၆၀-၂။ သံ၊၂။၁၇၃၊
၄၂၉။ အံ၊၁။၅၃၃။ အံ၊၂။၅၀၃။ အဘိ၊က။
၃၇၂။ အပါ၊၁။၂၂၂။ နေတ္ထိ၊၃၃။ပေဋကော။
၂၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ သာရတ္ထ၊
၂။၃၃၅-၆။)

ဆတ္တိ*သာဓိက (တိ) [ဆတ္တိ*သာ+အဓိက]
၃၆-ပါး ပိုလွန်သော။ သဗ္ဗေ အကုသလာ
ဓမ္မာ ဆတ္တိ*သာဓိကာနိ ဒွေသတာနိ။ အနုဋီ၊
၁။၂၀။

ဆတ္တိ*သုဗ္ဗေဒယောဇန (တိ) [ဆတ္တိ*သာ+
ဥဗ္ဗေဒ+ယောဇန] အမြင့်အားဖြင့် ၃၆-ယူ
ဇနာရှိသော၊ ၃၆-ယူဇနာမြင့်သော။ တတ္ထေ-
ဝဿ ဇိနထူပေါ့၊ ဆတ္တိ*သုဗ္ဗေဒယောဇ-
နော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၂၃။

ဆတ္တိရိတနိယျာသ (ပု) [ဆတိ+ဣတ+နိယျာသ?] စရည်းပင်မှဖြစ်သော အစေး၊ စရည်းစေး။ နိယျာသတေလေနာတိ ဆတ္တိရိတနိယျာသဒိနိယျာသသမ္ပိဿေန တေလေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၇။

ဆတ္တိ (တိ) [ဆတ္တ+ဤ] ထီးရှိသော၊သူ။ ဒဏ္ဍိ ဆတ္တိ သိဒ္ဓိ ကရိတိ ဝေမာဒိ လိဂိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၃။

ဆတ္တုပရိ (ဗျ) [ဆတ္တ+ဥပရိ] ထီး၏အထက်။ ပုပ္ဖေဟိ ဆဒနံ ဆတ္တုပရိ ဝိတာနံ ကတွာ ပူဇေသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။

ဆတ္တုပါဟန (တိ) [ဆတ္တ+ဥပါဟန။ ဥပါဟန၏ လိင်ကို မ၊၂။၂၂။ ကင်္ခါ၊၃၅၀-စသည်တို့၌ ဣတ္ထိလိင်၊ နိတိ၊ဓာ။၁၁၄-စသည်၌ နပုံးလိင်၊ ဓာနံ၊၅၂၅-၌ ပုလ္လိင်၊ နပုံးလိင်ဟုဆို၏။] ထီး၊ ဘိနပ်။(ကျန်းမာသောရဟန်းသာမဏေများ သူတပါး ကျောင်းတိုက်အရာမ်တွင်းသို့ ထီး၊ ဘိနပ်ကို ဆောင်းမဝင်ရ၊ စီးမဝင်ရ၊ မြို့တွင်း ရွာတွင်း၌ မဆောင်းရ၊ မစီးရ၊ မကျန်းမာက ဆောင်းရ၊စီးရ၏။ မကျန်းမာဟူသည် ထီး ဘိနပ်နှင့်ကင်း၍ မချမ်းသာမှု မကျန်းမာမှု ဖြစ်သည်။ ဝိ၊၂။၄၅၁။ ဝိ၊၄။၃၇၄။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၂၃၃။ သံဃာ့အလယ်၌ သံဃာ့အဂါရဝ ဖြစ် မည်ကြောင့် မဆောင်းရ၊ မစီးရ။ စေတိ ရုပ်ပွား ဘုရားဆင်းတုမြင်လောက်ရာ အရပ်၌ ဗုဒ္ဓအဂါရဝ ဖြစ်မည်ကြောင့် မဆောင်းရ၊ မစီးရ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၇၅-၆။) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ အဂိလာနာ ဆတ္တုပါဟနံ ဓာရေယျ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၂။ ၄၅။ ဆတ္တုပါဟနန္တိ ပဒဘာဇနေ ဝုတ္တလက္ခဏံ ဆတ္တုဉ္စ ဥပါဟနာယော စ။ ကင်္ခါ၊၃၅၀။ (- ဝိ၊၅။၁၂၁၊၁၃၅။ မ၊၂။၂၂။ အပ၊၂။ ၃၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၉။ ဓမ္မ၊

ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၅။)

ဆတ္တုပါဟနဒါန (န) [ဆတ္တုပါဟန+ဒါန] ထီး၊ ဘိနပ်အလှူ။ မယာ ဒိန္နံ ဆတ္တုပါဟနဒါနံ မမ သဗ္ဗကာမဒဒံ ဇာတံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၃။

ဆတ္တုပါဟနဓာရဏဝတ္ထု (န) [ဆတ္တုပါဟန+ဓာရဏ+ဝတ္ထု] ထီး၊ ဘိနပ်ကိုဆောင်ခြင်း ဟူသောအကြောင်းအရာ။ သာဝတ္ထိယံ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခုနီယော အာရဗ္ဗ ဆတ္တုပါဟနဓာရဏဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ၊၃၅၀။

ဆတ္တုပါဟနဝဂ္ဂ (ပု) [ဆတ္တုပါဟန + ဝဂ္ဂ] ဆတ္တုပါဟနဝဂ္ဂ၊ ထီး၊ ဘိနပ်စီးခြင်းနှင့် စပ်၍ ပညတ်သောသိက္ခာပုဒ်စု။ ဆတ္တုပါဟနဝဂ္ဂဿ ကောဒသမေ...ဒွါဒသဟတ္ထုပစာရံ သန္ဓာယ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၈။

ဆတ္တုဿာပန (န) [ဆတ္တ + ဥဿာပန] ထီးကို စိုက်ထူခြင်း၊ ထီးဆောင်းခြင်း။ ဆတ္တမင်္ဂလကြည့်။

ဆတ္တုဿာပနမင်္ဂလ (န) [ဆတ္တုဿာပန+မင်္ဂလ] ထီးဆောင်းမင်္ဂလာ။ တဿ ပုတ္တဿ ဆတ္တုဿာပနမင်္ဂလံ ကေသ္မိံယေဝ သမယေ ပဉ္စ မင်္ဂလာနိ အဟေသံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။

ဆတ္တုဿာပနသမယ (ပု) [ဆတ္တုဿာပန + သမယ] ထီးဆောင်းသောအခါ၊ ထီးဆောင်းရမည့်အခါ။ ကုမာရာ မဟလ္လကာ ဇာတာ၊ ဆတ္တုဿာပနသမယော၊ တေသံ ကိန္နု ခေါကာတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၀။

ဆဒ (ပု) [ဆဒ+ဏ] (၁) ဖုံးလွှမ်းခြင်း၊ ဖုံးအုပ်ခြင်း၊မိုးခြင်း။ (၂)(သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်ကို) ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးကွယ် - တတ်သော အကုသိုလ်ဒုစရိုက်တရား။ (၃) ဖုံးအုပ်ကြောင်း - မိုးကြောင်း-ဖြစ်သောအရာဝတ္ထု။ (က) မြက်၊သစ်ရွက်စသောအမိုး။(ခ)ငှက်တောင်။ (၁) ဆဒံ ကရောန္တော အဋ္ဌာသိ၊ ဟာသ-

ယန္တောမမံတဒါ။ အပါ။ ၁။ ၃၁။ (၂) ယသ္မာ
ရာဂါဒယော ပါပဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ သတ္တ-
သန္တာနံ ဆာဒေတွာ ပရိယောနန္တိတွာ တိဋ္ဌန္တိ
ကုသလပ္ပဝတ္တိံ နိဝါရေန္တိ။ တသ္မာ တေ
“ဆဒနာ၊ ဆဒါ” တိ စ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ဝ။ ၂၉၅။
ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၆။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၆၉။ ဆာဒေတိ ပဋိစ္စာ-
ဒေတိတိ ဆဒေါ။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၄၃။ (၃)
(က) ဒလံ ပလာသံ ဆဒနံ၊ ပဏ္ဏံ ပတ္တံ ဆဒေါ-
ပျထ။ ဓာနံ၊ ၅၄၃။ (ခ) ပတတ္ထံ ပေခုဏံ
ပတ္တံ၊ ပက္ခော ပိဉ္စ ဆဒေါ ဂရု။ ဓာနံ၊ ၆၂၇။
ဆာဒျတေ အနေန ဆဒေါ။ ဓာနံ၊ ၆၂၇။

ဆဒန (န) [ဆဒ+ယု၊ ဆာဒေတိ တေတနာတိ
ဆဒနံ၊ ဆဒ သံဝရဏေ၊ စုရာဒိ။ ဓာနံ၊ ၂၁၈။
ဆဒ သံဝရဏေ၊ ဆာဒိယတေ ယေန ဆဒနံ၊
ယု။ ဓာနံ၊ ၆၂၇။ (၁) (ဖုံးအုပ်ကြောင်း-
မိုးကြောင်း-ဖြစ်သော အရာဝတ္ထု) အမိုး။
(ဘုရားရှင်ခွင့်ပြုထားသောအမိုးကား အုတ်၊
ကျောက်၊ အင်္ဂတေ၊ မြက်၊ သစ်ရွက်ဟု ၅-မျိုး
ရှိသည်။ ဝိ၊ ၄။ ၃၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၅။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၈၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၃။ ဝိမတိ၊ ၂။
၅။) (န၊ ထိ) (၂) (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်ကို)
ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးကွယ်-တတ်သော အကုသိုလ်
ဒုစရိုက်တရား။ (ယင်း ဆဒနတရား တို့ကို
မဟာနိ၊ ၇၄။ စူဠနိ၊ ၂၂၄-တို့၌ တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊
ကိလေသာ၊ ဒုစရိတ၊ အဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၆-၌
ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ကိလေသာ၊
တဏှာ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၂၃။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၂၅၂-တို့၌
ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ အဝိဇ္ဇာ၊
ဒုစရိတ။ အပါ၊ ၁။ ၁၉၇-၌ ရာဂ၊ ဒေါသ၊
မောဟ၊ သဗ္ဗကိလေသာဟု အမျိုးမျိုးဖွင့်ဆို
ကြသည်။) (၃) ဖုံးလွှမ်း - ဝတ်ရုံ - ခြင်း၊
အတုပြု - အယောင်ဆောင် - အခရံခြံ - ခြင်း။
(တိ) (၄) ဖုံးအုပ်ရာ - မိုးရာ - ဖြစ်သော၊
အရပ်။ (၁) အင်္ဂါရိနော ဒါနိ ဒုမာ ဘဒန္တေ၊
ဖလေသိနော ဆဒနံ ဝိပ္ပဟာယ။ ထေရ၊ ၃၀၀။
အပါ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁။

၁၀၀။ ဆဒနံ ဝိပ္ပဟာယာတိ ပုရာဏပဏ္ဏာနိ
ပဇဟိတွာ။ ထေရ၊ ၁။ ၁၆၉။ (-အပါ။
၅၅၊ ၉၅၊ ၁၀၈၊ ၁၇၀၊ ၁၉၆၊ ၃၇၇။ အပါ၊ ၂။ ၃၀၊
၇၂။ မဟာနိ၊ ၃၁၈။ စူဠနိ၊ ၂၃၈။ မိလိန္ဒ။
၃၇၇။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၈၊ ၃၂၁။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၅။ ဝိ၊
၄။ ၃။ ၂၈၅။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၂၅။ ကင်္ခါ၊ ၁၃၄၊
၁၉၃၊ ၂၀၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၉၊ ၈၃၊ ၂၁၅၊ ၂၄၅၊
၃၈၇။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၇၈၊ ၁၉၈၊ ၂၂၇၊ ၂၆၆။ မ၊ ဌိ၊ ၄။
၁၆၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၅၊ ၁၄၁၊
၃၇၁၊ ၄၁၈။ ထေရ၊ ၁။ ၁၆၄၊ ၁၃၆။ အပါ၊ ၁။
၂။ ၁၅၄။ ဝဇီရ၊ ၁၉၄၊ ၃၀၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၁၁၅၊ ၃၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၈၃။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၆၃၊ ၂၇၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၊ ၆၁၀၊ ၁၉၀။ ကင်္ခါ၊
၆။ ၁။ ၅၂။ ကင်္ခါ၊ ၆။ ၁။ ၅၄၀၊ ၃၇၁။
ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၅၇။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၃။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၃။
၂၃၀။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၃၉။ သံ၊ ၆။ ၂။ ၈၈။ အံ၊ ၄။ ၂။
၃၈၀။) (၂) အာဝရဏံ နိဝရဏံ ဆဒနံ ဗန္ဓနံ။
မဟာနိ၊ ၇၇။ စူဠနိ၊ ၂၇၂၊ ၂၄၂။ ကုသလဓမ္မေ
အာဝရတိတိ အာဝရဏံ။ ဆာဒနဝသေန
ဆဒနံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅။ တံ ဆဒန (ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။
၂၂၃) နိ သတ္တပါပဓမ္မသင်္ခါတံ ဆဒနံ။ သီ၊ ဌိ၊
သစ်၊ ၂။ ၂၄၃။ (-ပေဋကော။ ၂၄၈၊ ၂၇၃-၄။
မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၃။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၉၅။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၆။
မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၆၉။) (၃) ဆဒနံ ကတွာန သုဗ္ဗ-
တာနံ၊ ပက္ခန္တိ ကုလဒုသကော ပဂဗ္ဗော။
သုတ္တနိ၊ ၂၉၄။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၅၆။ ဆဒနံ ကတွာ-
နာတိ ပတိရူပံ ကရိတွာ၊ ဝေသံ ဂဟေတွာ၊
လိင်္ဂံ ဓာရေတွာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ၁။
၁၄၇။ (-ဇာ၊ ၂။ ၅၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၅၅။)
(တိ) (၄) ဆဒနေ ဥတ္တိဏဘာဝေပိ တမိ
ဂေဟေ တာဒိသမေဝ ဥတုဖရဏံ အဟော-
သိ။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၃၉။

ဆဒနက (တိ) [ဆဒန+က] အမိုးရှိသော၊
အမိုးမိုးထားသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။
ဆဒနကသေနာသန (န) [ဆဒနက+သေနာ-
သန] အမိုးရှိသော - အမိုးမိုးထားသော -

ကျောင်းဆောင်။ အစုယောဂေါကေပဿေန
ဆဒနကသေနာသနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၃။

ဆဒနကောဋိ (ထိ) [ဆဒန + ကောဋိ] အမိုး၏
အစွန်း၊ အမိုးစွန်း။ ဆဒနကောဋိယာ
ပတိတဉ္စကေန နဟာယန္တဿ အနာပတ္တိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃၇။

ဆဒနဂ္ဂ (ပု) [ဆဒန + အဂ္ဂ] အမိုး၏ - အစွန်း -
အဖျား။ ဩဿဝနေတိ ဆဒနဂ္ဂေ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၃၂။

ဆဒနဋ္ဌ (ပု) [ဆဒန + အတ္ထ] ဖုံးလွှမ်းတတ်သော
- အနက် - သဘော။ တထာ ဟိဿ ဒွိဓာပိ
ဆဒနဋ္ဌော ကေန္တိကော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆။

ဆဒနဋ္ဌာန (န) [ဆဒန + ဌာန] အမိုး မိုးရာ
အရပ်။ ဆဒနဋ္ဌာနေ ယဒါကာသံ၊ တဒေဝ
တဿ ဂေဟဿ ဆဒနန္တိ အာကာသစ္ဆဒနံ။
မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၉။

ဆဒနတိဏ (န) [ဆဒန + တိဏ] မိုးကြောင်း
ဖြစ်သော မြက်၊ မြက်အမိုး။ ယဿ ပန ဆဒန-
တိဏံ ဝါ ဆဒနိဋ္ဌကာ ဝါ ယတ္ထကတ္ထစိ ပတိ-
တာ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၃။ (-ကင်္ခါ၊ ၂၆၃။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၂၄၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
၄၂၆။)

ဆဒနတိဏသင်္ခေပဂတ (တိ) [ဆဒနတိဏ +
သင်္ခေပ + ဂတ] မြက်အမိုး အရေအတွက်သို့
ရောက်သော။ မုဉ္ဇဉ္ဇ ပဗ္ဗဇဉ္ဇ အဝသေသဉ္ဇ
ဆဒနတိဏံ မုဉ္ဇိပ္ပမာဏမ္ပိ ဆဒနတိဏသင်္ခေပ-
ဂတေသု တာလပဏ္ဏာဒိသု ယံကိဉ္စိ ကေပဏ္ဏမ္ပိ
.... ဂရုဘဏ္ဍံ။ ကင်္ခါ၊ ၂၆၃။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
၄၂၆။)

ဆဒနတ္ထ (ပု) [ဆဒန + အတ္ထ] (၁) အမိုး၏
အကျိုး၊ အမိုးအတွက်။ (၂) ဖုံးလွှမ်းတတ်
သော - အနက် - သဘော။ (၁) ဧတေန-
ဝုပါယေန ပါသာဒဒါရူနံ အတ္တာယ ဝစုကိနံ
သန္တိကံ ဣဋ္ဌကတ္တာယ ဣဋ္ဌကဝစုကိနံ၊ ဆဒ-

နတ္တာယ ဂေဟတ္ထာဒကာနံ၊ စိတ္တကမ္မတ္တာယ
စိတ္တကာရာနန္တိ ယေန ယေန အတ္ထော
ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၅။
(-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၆။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၆၆။) (၂)
ဝေ ရာဂဒေါသာဒိနမ္ပိ ဆဒနတ္ထော ဝတ္ထဗ္ဗော။
သိ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၂၄၂။

ဆဒနဒဏ္ဍက (ပု) [ဆဒန + ဒဏ္ဍက] မိုးရာ
ဖြစ်သော တုတ်တန်း၊ အခြင်။ ပဌမံ တာဝ
ကေဝါရံ အပရိသေသံ ဆာဒေတွာ ပုန ဆဒန-
ဒဏ္ဍကေ ဗန္တိတွာ ဒုတိယဝါရံ တထေဝ ဆာ-
ဒေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃။

ဆဒနန္တ (ပု) [ဆဒန + အန္တ] အမိုး၏ - အစွန်း -
အဖျား။ အဝသဝတိ ဉ္စကံ တေသ္မာတိ-
ဩဿဝနံ၊ ဆဒနန္တော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၄။

ဆဒနပရိယန္တ (ပု) [ဆဒန + ပရိယန္တ] အမိုး၏ -
အစွန်း - အဖျား။ ဒေဝေ ဝုဋ္ဌေ ပံသုဇော-
တော ဆဒနပရိယန္တော ပါကဋ္ဌော အဟော-
သိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၁။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀။)

ဆဒနပရိယန္တသမိပ (ပု) [ဆဒနပရိယန္တ + သမိပ]
အမိုးအစွန်း၏ အနီး။ အထေကဒိဝသံ ကော
သုကရော တဿ ဆဒနပရိယန္တသမိပေ ပံသု
ခဏိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀။

ဆဒနပိဋ္ဌ (န) [ဆဒန + ပိဋ္ဌ] အမိုး၏အပြင်။
မောရော ဉဋ္ဌေတွာ အန္တောဂါမေ ဝါ အန္တော-
ဝတ္ထုမှ ဝါ ဆဒနပိဋ္ဌေ ဝါ နိလိယတိ။ ဝိ၊ ဋီ၊
၁။ ၂၀၁။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၂။
ဓမ္မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၉။)

ဆဒနပိဋ္ဌိ (ထိ) [ဆဒန + ပိဋ္ဌိ] (၁) အမိုး၏
အစွန်း။ (၂) အမိုး၏ အပြင်။ (၁)
ယာဝ ဆဒနပိဋ္ဌိယာ ပါသာဏေ အာရောပေ-
တွာ တသ္မိံ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၆။
(၂) ကေဂါမဿ ဆဒနပိဋ္ဌိတော ဉပ္ပတိတွာ။
အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၁။ (-၁၄၂။)

ဆဒနပိဋ (န) [ဆဒန+ပိဋ] အပြင်-အပေါ်-
အမိုး။ ဣန္ဒြိယဣဋ္ဌကာဟိ ဆဒနံ၊ သောဝဏ္ဏ-
မယံ ဆဒနပိဋံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄။

ဆဒနဗ္ဗန္တရ (န) [ဆဒန+အဗ္ဗန္တရ] အမိုး၏
အတွင်း၊ အမိုးတွင်း။ နာနုပစာရေ ဥပရိ-
မတလေ ဆဒနဗ္ဗန္တရေ သယိတဿ အာပတ္တိ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၄။ (-သာရတ္ထ၊
၃။ ၇။)

ဆဒနမုခဝဋ္ဋိ (ထိ) [ဆဒန+မုခဝဋ္ဋိ] အမိုး၏-
မျက်နှာရစ်-အနားရစ်၊ ခြင်ပိတ်။ (အမိုးကို
လည်သော အရပ်။ ဝိမတိ၊ သျှ) ပန္နိယာ
ဆာဒိတဿ ဆဒနဿ ဥပရိ ဆဒနမုခဝဋ္ဋိတော
ပဋ္ဌာယ ဥဒ္ဓံ ဥဇုကမေဝ ကေဝါရံ ဆာဒနံ
ကေမဂ္ဂန္တိ ဂဟေတွာ 'ဒွေ မဂ္ဂေ'တိ အာဒိ
ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈။

ဆဒနမုခဝဋ္ဋိအန္တ (ပု) [ဆဒနမုခဝဋ္ဋိ + အန္တ]
ခြင်ပိတ်အစွန်း။ ပိဋ္ဌဝိသဿ ဝါ ကုဋ္ဌာဂါရ-
ကဏ္ဍိကာယ ဝါ ဥပရိ၊ ထုပိကာယ ဝါ ပဿေ
နိသိန္နော ဆဒနမုခဝဋ္ဋိအန္တေန ဩလောကေ-
န္တော ယသ္မိံ ဘူမိဘာဂေ ဌိတံ ပဿတိ။ ဝိ၊
ဌ၊ ၂။ ၅၀။ (-ကင်္ခါ၊ ၂၀၈။)

ဆဒနရဟိတ (တိ) [ဆဒန+ရဟိတ] (သတ္တဝါ
တို့၏သန္တာန်ကို) ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးကွယ်-တတ်
သော အကုသိုလ် ဒုစရိုက်တရားမှ ကင်း
သော။ ဝဇ္ဇရဟိတော ဆဒနရဟိတော စာတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅။
သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇။

ဆဒနလေပ (ပု) [ဆဒန+လေပ] အမိုးကို သုတ်
လိမ်းကြောင်း-အင်္ဂတေ-မြေညက်။ သစေ
မတ္တိကာယ ကုဋံ ကရေတိ၊ ဆဒနလေပေန
သဒ္ဓိံ ဘဋ္ဌနေ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇။ (-ဝဇ္ဇိရ။
၁၉၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃။ ၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇။)

ဆဒနလေပသဋ္ဌနတ္ထ (ပု) [ဆဒနလေပ+သဋ္ဌန+
အတ္ထ] အမိုးကို သုတ်လိမ်းကြောင်း-အင်္ဂ-

တေ - မြေညက်-၏ ဆက်စပ်ခြင်းအကျိုး။
ဆဒနလေပသဋ္ဌနတ္ထံ သကလာယပိ ဘိတ္တိယာ
လေပေါ အဝဿံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၁။
၂၇။

ဆဒနသင်္ခေပ (ပု) [ဆဒန+သင်္ခေပ] (၁) အမိုး
၌ သွင်းယူခြင်း။ (၂) အမိုး၏ အသွင်။ (၁)
ယံ "ဣမံ တေဿ ဂေဟဿ ဆဒန"န္တိ ဆဒ-
နသင်္ခေပေန ကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅။
(၂) ယထာ ဝဿောဒကံ အန္တော န ပဝိ-
သတိ၊ ဧဝံ ဆဒနသင်္ခေပေန ဥပရိ အကတမ-
ရိယာဒံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။

ဆဒနိဋ္ဌကခဏ္ဍပုဉ္ဇသဏ္ဌာန (တိ) [ဆဒနိဋ္ဌကာ+
ခဏ္ဍ+ပုဉ္ဇ+သဏ္ဌာန] အမိုးအုတ်ကျိုး အစု
အပုံ အသွင်သဏ္ဌာန်ရှိသော၊ အုတ်ခဲကျိုး
အစုအပုံနှင့်တူသော။ သဏ္ဌာနတော ဝိသမ-
စ္ဆိန္နပဝသဏ္ဌာနံ၊ ဆဒနိဋ္ဌကခဏ္ဍပုဉ္ဇသဏ္ဌာ-
နန္တိပိ ဧကေ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၄၄။

ဆဒနိဋ္ဌကသဒိသ (တိ) [ဆဒနိဋ္ဌကာ+သဒိသ]
အမိုးအုတ်-အုတ်အမိုး-နှင့်တူသော။ တဒါ
ဆဒနိဋ္ဌကသဒိသာနိ စမ္မကပါလာနိ ဥက္ခိ-
ပိတွာ ဘိံသာပေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈။

ဆဒနိဋ္ဌကာ (ထိ) [ဆဒန+ဣဋ္ဌကာ] မိုးကြောင်း
ဖြစ်သော အုတ်၊ အမိုး အုတ်၊ အုတ်အမိုး။
တတော အဝသေသံ ဆဒနိဋ္ဌကံ ဝါ ဂေါပါ-
နသီအာဒိကံ ဥပကရဏံ ဝါ...ဂဏိတုံ ဝဇ္ဇတိ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၆။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၃။
၄၀၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၈၄။ ကင်္ခါ၊ ၂၆၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၇၊ ၂၄၅။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၂၊ ၂၉၅။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။
၄၃၃။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၈။)

ဆဒနူပရိ (ဗျ) [ဆဒန+ဥပရိ] အမိုး၏အထက်၊
အထက်၌မိုးခြင်း၊ အထပ်ထပ်-အဆင့်ဆင့်-
မိုးခြင်း။ အမိုးအဆင့်ဆင့်။ သဗ္ဗမ္ပိ စေတံ
ဆဒနံ ဆဒနူပရိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၁။ ဆဒ-
နူပရိတိ ဆဒနဿ ဥပရိ။ ပါစိတ်ယော။ (-

ဝဇီရ။ ၃၀၃။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၃၃။ ဝိမတိ။ ၂။ ၁၈။
ကင်္ခါဒ္ဓိ။ သစ်။ ၃၇။)

ဆဒိ (ပုထိ) [ဆဒ+ဣ] အမိုး။ ဆဒိ*ကရေ-
န္တော ဗုဒ္ဓဿ မတ္တကေ ဓာရယန္တိ တေ။
အပ။ ၂။ ၁၉၄။ ထေရီဒ္ဓ။ ၄၄။

ဆဒိဝသမတ္တ (တိ) [ဆ+ဒိဝသ+မတ္တ] ဇိ-ရက်
အတိုင်းအရှည် - အရေအတွက် - ရှိသော။
သာဟဿဇီဝိတန္တိ ဆဒိဝသမတ္တံ ဇီဝိတန္တိ
အတ္ထော။ ဇာ။ ၄။ ၆။ ၉၉။

ဆဒိဝသမတ္တက (တိ) [ဆဒိဝသမတ္တ+က] ဇိ-
ရက် အရေအတွက် ရှိသော-ဇိ-ရက်မြောက်
သော-နေ။ အဇ္ဇ ဆဒိဝသမတ္တကာ ပဋ္ဌာယ
န ဒိဿန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၉။ အဇ္ဇ ဆဒိဝသ-
မတ္တကာတိ အဇ္ဇတော ဆဒ္ဓဒိဝသမတ္တကာ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၆၄။

ဆဒုတ္တရီ (ဗျ) [ဆ+ဥတ္တရီ] ဇိ-ခုဖြင့်မြောက်
အပ်သော။ ထိနံ သတသဟဿာနံ၊ နဝုတိနံ
ဆဒုတ္တရီ။ အပ။ ၂။ ၂။ ၆၆။

ဆဒေါသရဟိတ (တိ) [ဆ+ဒေါသ+ရဟိတ]
ဇိ-ပါးသော အပြစ်တို့မှ-ကင်း - လွတ်-
သော၊ အပြစ် ဇိ-ပါးကင်းသော။ ဆဒေါ-
သရဟိတာ ပဉ္စကလျာဏာ အတိက္ကန္တမနုဿ-
ဝဏ္ဏာ အပတ္တဒိဗ္ဗဝဏ္ဏာတိ။ ထေရီဒ္ဓ။ ၃၀၀။

ဆဒ္ဒန္တ (ပု) [ဆ+ဒန္တ] ဇိ-ပါးသောအဆင်း၊
အရောင်နှင့် ပြည့်စုံသော အစွယ်ရှိသော ဆင်၊
အစွယ်၌ အရောင် ဇိ-မျိုးရှိသော ဆင်၊
ဆဒ္ဒန်ဆင်။ တိရစ္ဆာန်ဘူတောပိ ပန ဆဒ္ဒန္တော
နာမဝါရဏော ဟုတွာ...နပုဒ္ဓသေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။
၁။ ၂။ ၉၅။ ဆဗ္ဗဏ္ဍကိရဏဝန္တဒန္တတာယ ဟိ
တေ ဟတ္ထိ “ဆဒ္ဒန္တ”တိ ဝုစ္ဆန္တိ၊ န ဆဒန္တ-
ဝန္တတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅။ (-ထေရ။
၃၄၂။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၈၊ ၂။ ၁၆-၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၄။
ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၂၊ ၃၃၁-၂။ မ၊ ၄။
၃။ ၁၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၁။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ၉၃။ အဘိ၊

၄။ ၂။ ၃၈၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။
၂။ ၃၀။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃။ ၆၄။ ထေရီဒ္ဓ။ ၂။ ၂။ ၅၃။
၃။ ၆၁။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၈။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၆၁။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂။ ၈၈။ သာရတ္ထ။ ၃။
၂။ ၈၊ ၃၀၉၊ ၄၄၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၉၊ ၁၀၀။ အံ၊
၄။ ၂။ ၃၉၂။)

ဆဒ္ဒန္တ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တ+အ] ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း၏
နေရာရွှေဂူ၏ အနီး၌ ဖြစ်သောအိုင်၊ ဆဒ္ဒန်
အိုင်။ ကုဏ္ဍာလာ ဆဒ္ဒန္တာ မန္တာကိနိယာ။
အံ၊ ၂။ ၄၇၄။ ဆဗ္ဗဏ္ဍဒန္တဝန္တတာယ ဆဒ္ဒန္တော၊
နာဂရာဇာ၊ တဿ နိဝါသနဋ္ဌာနသမိပတ္တာ
ဆဒ္ဒန္တော၊ သရော။ ဓာန်၊ ၄။ ၆။ ၉၉။ (-အံ၊ ၄။
၁။ ၁၉၄။ ထေရီဒ္ဓ။ ၁။ ၁။ ၇၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၄၄။)

ဆဒ္ဒန္တကာလ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တ+ကာလ] ဆဒ္ဒန်ဆင်
မင်းဖြစ်သော-အချိန်-အခါ။ မဟာကပိ-
ကာလေ ဆဒ္ဒန္တကာလေ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂။ ၆၄။

ဆဒ္ဒန္တကုလ (န) [ဆဒ္ဒန္တ+ကုလ] ဆဒ္ဒန်ဆင်မျိုး။
အထဿ ပုညာနုဘာဝစောဒိတော ဆဒ္ဒန္တ-
ကုလာ ဝါ ဥပေါသထကုလာ ဝါ တံ သက္ကာရ-
ဝိသေသံ အနုဘဝိတုကာမော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၆။
မ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၉။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၂။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။
၁၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၄။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂။ ၈။)

ဆဒ္ဒန္တကုလဟတ္ထိ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တကုလ+ဟတ္ထိ]
ဆဒ္ဒန်ဆင်မျိုးမှ-ပေါက်ဖွား-ဖြစ်ပေါ်-
လာသော ဆင်။ သဗ္ဗကနိဋ္ဌောတိ သဗ္ဗေဟိ
ဆဒ္ဒန္တကုလဟတ္ထိဟိ ဟိနော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၇။

ဆဒ္ဒန္တဇာတက (န) [ဆဒ္ဒန္တ+ဇာတက] ဆဒ္ဒန်
ဆင်မင်းဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊
၃၀-နိပါတ်၊ ၄-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၁-၆။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၇-၅၇။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၅၂။ အဘိ၊
၄။ ၃။ ၂။ ၈၄။ ထေရီဒ္ဓ။ ၂။ ၃။ ၆၆။)

ဆဒ္ဒန္တဒဟာ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တ+ဒဟ] ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း
၏နေရာ ရွှေဂူ၏အနီး၌ဖြစ်သောအိုင်၊ ဆဒ္ဒန်
အိုင်။ အတိတေ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဆဒ္ဒန္တ-

ဒဟံ ဥပနိဿာယ အဋ္ဌသဟဿာ ဟတ္ထိနာဂါ
ဝသိံသု ဣဒ္ဓိမန္တာ ဝေဟာသင်္ဂမာ။ ဇာဠာ
၅။၃၈။ (-ဝိဠာဠာ။၃၃။ ဒိဠာ။၂။၁၃၉။ မ
ဠာ။၃။၂၅။ သံဠာဠာ။၂၄၆။ အံဠာဠာ။၁၁၅။
၁၅၉။ အံဠာဠာ။၂၁၈။ ပဋိသံဠာဠာ။၃၂၈။
ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၄၆။ ဥဒါနာဠာ။၂၇၂။ သုတ္တနိဠာ
။၁၃၃။ ထေရဠာ။၂။၅၃။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ။၇၀။
ဇာဠာ။၅။၃၈။၄၆။၅၇။)

ဆဒ္ဒန္တဒဟ (တိ) [ဆဒ္ဒန္တဒဟ+ဏ] ဆဒ္ဒန်
အိုင်၏အနီး၌ တည်ရှိသော၊ နတ်ဗိမာန်၊
ပဒေသာပင်။ တထာ ဆဒ္ဒန္တဒဟတော ပဉ္စ
ဝဏ္ဏနိဝါသနပါဝုရဏံ ပီတကဝဏ္ဏဟတ္ထပုဉ္ဇန-
ပဋကံ ဒိဗ္ဗဉ္စ ပါနကံ အာဟရန္တိ။ ဝိဠာဠာ။၃၂။
ဆဒ္ဒန္တဒဟတောတိ ဆဒ္ဒန္တဒဟသမိပေ ဌိတ-
ဒေဝဝိမာနတော၊ ကပ္ပရက္ခတော ဝါ။ ဝိမတိ၊
၁။၂၈။

ဆဒ္ဒန္တဒဟဂဟန (န) [ဆဒ္ဒန္တဒဟ + ဂဟန] ဆဒ္ဒန်
အိုင်၏ အနီး၌တည်ရှိသော တော၊
ဆဒ္ဒန်အိုင်တော။ ဟိမဝတိ ဆဒ္ဒန္တဒဟဂဟ-
နေယေဝ အဘိရမတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၈။

ဆဒ္ဒန္တဒဟတီရ (န) [ဆဒ္ဒန္တဒဟ+တီရ] ဆဒ္ဒန်
အိုင်၏-အနီး-ကမ်းပါး။ သော....ဆဒ္ဒန္တ-
ဒဟတီရေ ဒွါဒသဝဿာနိ ဝသိ။ ထေရဠာ
။၂။၂၅၃။ အပဠာဠာ။၃၃၈။ (-အံဠာဠာ။
၁၄၉။)

ဆဒ္ဒန္တဒဟသမိပ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တဒဟ+သမိပ] ဆဒ္ဒန်
အိုင်၏အနီး။ ဆဒ္ဒန္တဒဟ-ကြည့်။

ဆဒ္ဒန္တနာဂကုလ (န) [ဆဒ္ဒန္တ + နာဂ + ကုလ] ဆဒ္ဒန်
ဆန်ဆင်၏ - အမျိုး - အနွယ်။ ယဿ
တိရစ္ဆာနဘူတဿာပိ သရာဂါဒိကာလေ
ဆဒ္ဒန္တနာဂကုလေ ဥပ္ပန္နဿ သဝိသေန
သလ္လေန ဝိဒ္ဓဿ အစလော အဟောသိ။
သုတ္တနိဠာ။၁။၁၉၉။ (-သာရတ္ထာ။၃။၁၄၄။
မဠာ။၂။၁၃၉။)

ဆဒ္ဒန္တနာဂရာဇ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တ + နာဂ + ရာဇ] ဆဒ္ဒန်
ဆန်ဆင်မင်း။ တသ္မိံ သမယေ ဒွေ မဟာ-
ထေရာ ပဋိပါဠိယာ ဌိတာနိ....ဒွေ ဆဒ္ဒန္တ-
နာဂရာဇာနော ဝိယ၊ ဒွေ သိဟာ ဝိယ၊ ဒွေ
ဗျဉ္ဇ ၇ ဝိယ စ ဝိရောစိံသု။ မဠာ။၂။၁၅၁။
(-ဥဒါနာဠာ။၂၂၂။ မဠာ။၂။၁၈၇။)

ဆဒ္ဒန္တနာဂရာဇကာလ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တနာဂရာဇ+
ကာလ] ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းဖြစ်သော-အချိန်-
အခါ။ ဆဒ္ဒန္တနာဂရာဇကာလေ....သီလပါရမိ-
တာယ ပူရိတတ္တဘာဝါနံ ပရိမာဏံ နာမ
နတ္ထိ။ အဘိဠာဠာ။၇၃။ အပဠာဠာ။၅၆။ ဇာ
ဠာ။၁။၅၄။

ဆဒ္ဒန္တနာဂရာဇဘဝနဌာန (န) [ဆဒ္ဒန္တနာဂ-
ရာဇ + ဘဝန + ဌာန] ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း၏-
ဖြစ်ရာ-နေရာ-အရပ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆဒ္ဒန္တဗလ (န) [ဆဒ္ဒန္တ+ဗလ] ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း၏
-ခွန်အား - အစွမ်း - သတ္တိ။ ဧတေနေဝ
ဥပါယေန ယာဝ ဆဒ္ဒန္တဗလံ နေတဗ္ဗန္တိ။
ဗုဒ္ဓဝံဠာ။၆၁။

ဆဒ္ဒန္တဘဝန (န) [ဆဒ္ဒန္တ+ဘဝန] ဆဒ္ဒန်ဆင်
မင်း၏-ဖြစ်ရာ-နေရာ-အရပ်။ ဆဒ္ဒန္တဘဝ-
နေ မန္တာကိနိပေါက္ခရဏိယာ တီရေ ပစ္စေက-
ဗုဒ္ဓါနံ ဝသနဌာနေ။ သံဠာဠာ။၂၅၆။ ဆဒ္ဒန္တ-
ဘဝနေတိ ဆဒ္ဒန္တနာဂရာဇဘဝနဌာနေ။ သံ
ဠာဠာ။၂၉၂။

ဆဒ္ဒန္တမဟာဂဇိဿရ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တ+မဟာဂဇိ-
ဿရ] များစွာသောဆင်တို့ကို အစိုးရသော
ဆဒ္ဒန်ဆင်၊ ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း။ အဟံ အပ္ပမတ္တကံ
ဒေါသံ ဟဒယေ ဌပေတွာ ဝိသရတနသတိကံ
ဆဒ္ဒန္တမဟာဂဇိဿရံ သောနုတ္တရံ နာမ နေ-
သာဒံ ပေသေတွာ....ပါပေသိ။ဇာဠာ။၅။၃၇။

ဆဒ္ဒန္တရဟဒ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တ+ရဟဒ] ဆဒ္ဒန်ဆင်
မင်း၏နေရာ ရွှေဂူ၏အနီး၌ ဖြစ်သောအိုင်၊

ဆဒ္ဒန်အိုင်။ ဟိမဝတိ ဆဒ္ဒန္တရဟဒေယေဝ ရ-
မတိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။

ဆဒ္ဒန္တဝါရဏ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တ+ဝါရဏ] အစွယ်၌
အရောင် ၆-မျိုးရှိသောဆင်၊ ဆဒ္ဒန်ဆင်။
တေန သဒ္ဓေန ဂန္ဓာ ဆဒ္ဒန္တဝါရဏံ ဝေ-
ဒနာပုတ္တံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၅၀။ (-၅၅။)

ဆဒ္ဒန္တဝါရဏကာလ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တဝါရဏ+ကာလ]
ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း ဖြစ်သော - အချိန် - အခါ။
ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းဖြစ်ချိန်။ ဆဒ္ဒန္တဝါရဏကာလေ
အဟံ ဣမဿ မဟာပုရိသဿ ပါဒပရိစာရိကာ
ဘူတပုဗ္ဗာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၇။

ဆဒ္ဒန္တဟတ္ထိကာလ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တဟတ္ထိ+ကာလ]
ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းဖြစ်သော - အချိန် - အခါ။
ဆဒ္ဒန္တဟတ္ထိကာလေ...အညေသု စ ဗဟူသု
ဇာတကေသု ပဒေသု ကောပံ အကတွာ
ခန္တိမေဝ အကာသိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

ဆဒ္ဒန္တဟတ္ထိကုလ (န) [ဆဒ္ဒန္တဟတ္ထိ+ကုလ]
ဆဒ္ဒန်ဆင်၏ - အမျိုး - အနွယ်၊ ဆဒ္ဒန်ဆင်
မျိုး။ ဆဒ္ဒန္တဟတ္ထိကုလံ နိဿာယ ဒွါဒသ-
ဝဿာနိ ဝိတိနာမေတွာ တတ္ထေဝ အနုပါဒိ-
သေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။
အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။

ဆဒ္ဒန္တဟတ္ထိရာဇကာလ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တ + ဟတ္ထိ-
ရာဇ+ကာလ] ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းဖြစ်သော -
အချိန် - အခါ။ ဆဒ္ဒန္တဟတ္ထိရာဇကာလေတိ
အနန္တေသု အတ္တဘာဝေသု သီလံ ပရိပူရေ-
သိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၃။

ဆဒ္ဒန္တဟတ္ထိ (ပု) [ဆဒ္ဒန္တ+ဟတ္ထိ] အစွယ်၌
အရောင် ၆-မျိုးရှိသောဆင်၊ ဆဒ္ဒန်ဆင်။
အဟံ 'တေ ဆဒ္ဒန္တဟတ္ထိ' မာရာပေတွာ
ယမကဒန္တေ အာဟရာပေတံ သမတ္တာ
ဟောမိ'တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၅။

ဆဒ္ဒိသာပဋိစ္စာဒီ (တိ) [ဆ+ဒိသာ+ပဋိစ္စာဒီ]
၆-ပါးသော အရပ်မျက်နှာတို့ကို - ဖုံးလွှမ်း -

လုံခြုံစေ - သော၊ သူ။ သော ဧဝံ စုဒ္ဓသ ပါပ-
ကာပဂတော ဆဒ္ဒိသာပဋိစ္စာဒီ ဥဘော-
လောကဝိယောယ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ ဒီ၊
၃။ ၁၄၇။ ဆဒ္ဒိသာပဋိစ္စာဒီတိ ဆဒ္ဒိသာ-
ပဋိစ္စာဒေန္တော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၆။ (-ဒီ၊ ၃။
၁၅၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၅။)

ဆဒ္ဒါရ^၁ (န) [ဆ+ဒ္ဒါရ] (၁) ၆-ပါးသော ဒ္ဒါရ၊
ဒ္ဒါရ ၆-ပါး။ (မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊
စိတ်)။ (၂) ၆-ခုသော တံခါး။ တံခါး ၆-ခု။
(၁) ဆဒ္ဒါရာဒီနိ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အနုက္ကမေန
ဝိပဿနံ ဝဇေန္တဿ အရဟတ္တဖလာဓိဂမော။
သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။ (-မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၆။) (၂)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆဒ္ဒါရ^၂ (တိ) [ဆဒ္ဒါရ+ဏ] (၁) တံခါး ၆-ခု
ရှိသော (မြို့)။ (၂) ၆-ဒ္ဒါရတို့၌ဖြစ်သော
(ဖဿ)။ (၁) ဆဒ္ဒါရ (သံ၊ ၂။ ၃၉၈) ၌ နဂရ-
ဒ္ဒါရံ နာမ ဧကမ္ပိ ဟောတိ ဒွေပိ သတမ္ပိ သဟ-
ဿမ္ပိ၊ ဣဓ ပန သတ္တာ ဆဒ္ဒါရိကနဂရံ ဒေဿေ-
န္တော ဝေမာဟ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၂။ (၂)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆဒ္ဒါရဖဿပဋိဝိညတ္တိ (ထိ) [ဆဒ္ဒါရ+ဖဿ+
ပဋိဝိညတ္တိ] ၆-ဒ္ဒါရတို့၌ဖြစ်သော ဖဿကိုစွဲ၍
အာရုံကို သိခြင်း။ ဆဒ္ဒါရဖဿပဋိဝိညတ္တိ-
တိ ဆဟိပိ ဒ္ဒါရေဟိ အာရမ္မဏဿ ပဋိသံဝေ-
ဒနာ ဟောတိယေဝ သဗ္ဗသော ဒုက္ခာနုဘဝ-
နတ္ထံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။ (ယင်းအဋ္ဌကထာ သံ၊
ဌ၊ ၃။ ၄၄-၌ “ဆဒ္ဒါရဖဿာယတနပညတ္တိ” ဟု
ရှိသည်။)

ဆဒ္ဒါရရက္ခဏ (န) [ဆဒ္ဒါရ+ရက္ခဏ] ၆-ဒ္ဒါရတို့ကို
စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဣန္ဒြိယသံဝရော နာမ
ဆဒ္ဒါရရက္ခဏမတ္တမေဝ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၂။
(-သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈၅။)

ဆဒ္ဒါရရက္ခာ (ထိ) [ဆဒ္ဒါရ+ရက္ခာ] ၆-ဒ္ဒါရတို့ကို
စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဣန္ဒြိယသံဝရော နာမ

ဆဒ္ဒါရရက္ခိက မတ္တကမေဝ။ မ၊ဠ၊၁။၁၆၀။ အံ၊
ဠ၊၂။၃၇။ (-ဒိ၊ဠ၊၂။၂၆၉။ မ၊ဠ၊၁။၂၅၆။)

ဆဒ္ဒါရရက္ခိက (တိ) [ဆဒ္ဒါရရက္ခိ+ဣက။ ဆဒ္ဒါရ-
+ရက္ခိ+ဣက] (က) ဖိ-ဒ္ဒါရတို့ကို စောင့်
ရှောက်ခြင်းရှိသော။ (ခ) ဖိ-ဒ္ဒါရတို့ကို စောင့်
ရှောက်တတ်သော။ (က၊ခ) ဆဒ္ဒါရရက္ခိကာ-
ယ သတိယာ ဝိပဿနာမဂ္ဂဗ္ဗ ပဉ္စကမဂ္ဂဗ္ဗ
အဿာဒေန္တေန စိတ္တေန ကုသလပက္ခဿ
နာသိတတ္တာ။ သံ၊ဠ၊၃။၁၀၇။

ဆဒ္ဒါရဝိသေဝန (န) [ဆဒ္ဒါရ+ဝိသေဝန] ဖိ-
ဒ္ဒါရတို့၌ မယဉ်ကျေးခြင်း။ သုဒန္တတ္တာ အတ္တ-
နော ဝသေန ဆဒ္ဒါရဝိသေဝနံ ပဟာယ မမေ-
ဝ အဓိပ္ပါယ်မနဿ ဝသေနာနုဝတ္တနတော။
သုတ္တနိ၊ဠ၊၁။၃၃။

ဆဒ္ဒါရသံဝရ (တိ) [ဆဒ္ဒါရ+သံဝရ] ဖိ-ဒ္ဒါရ
တို့ကို စောင့်ရှောက်သော။ ဆဒ္ဒါရသံဝရံ
သတိသမ္ပဇညံ စတုပစ္စယသန္တောသံ နဝဝိဓံ
သေနာသနံ။ မ၊ဠ၊၄။၁၉၉။

ဆဒ္ဒါရာဓိပ္ပတိ (တိ) [ဆဒ္ဒါရ+အဓိပ္ပတိ] ဖိ-ဒ္ဒါရ
တို့ကို အစိုးရသော။ သူ။ ဆဒ္ဒါရာဓိပ္ပတိ ရာဇာ၊
ရဇမာနော ရဇိဿရော။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၁၅၀။
ဆဒ္ဒါရာဓိပ္ပတိ ရာဇာတိ ယော ဆန္ဒံ ဒ္ဒါရာနံ
အဓိပ္ပတိ၊ ကေဒ္ဒါရေပိ ရူပါဒီဟိ အနဘိဘူ-
တော၊ အယံ ရာဇာ နာမ။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၁၅၁။

ဆဒ္ဒါရာရမ္မဏ (န) [ဆဒ္ဒါရ+အာရမ္မဏ] ဖိ-ဒ္ဒါရ
တို့၏အာရုံ၊ ရူပါရုံစသော အာရုံ ဖိ-ပါး။
ပဗ္ဗဇိတေဟိ နာမ ဆဒ္ဒါရာရမ္မဏေ သည-
တေဟိ ဘဝိတဗ္ဗံ။ မ၊ဠ၊၃။၄၇။ ဆဒ္ဒါရာရမ္မ-
ဏေတိ စက္ခာဒိနံ ဆန္ဒံ ဒ္ဒါရာနံ အာရမ္မဏဘူ-
တေ ရူပါဒီဝိသယေ။ မ၊ဠ၊၃။၃၂။

ဆဒ္ဒါရာရမ္မဏိက (တိ) [ဆဒ္ဒါရာရမ္မဏ+ဣက] ဖိ-ဒ္ဒါရတို့၏ အာရုံ၌ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဆဒ္ဒါရာရမ္မဏိကဓမ္မ (ပု) [ဆဒ္ဒါရာရမ္မဏိက+ဓမ္မ] ဖိ-ဒ္ဒါရတို့၏အာရုံ၌ ဖြစ်သောတရား၊ အာရုံ
ဖိ-ပါးကို အာရုံပြုသောတရား။ ဆဒ္ဒါရာရမ္မ-
ဏိကဓမ္မာနံ ပဋိနိယတာရမ္မဏတ္တာ။ သံ၊ဠ၊
၂။၁၆။

ဆဒ္ဒါရိက (တိ) [ဆဒ္ဒါရ+ဣက] (၁) ဖိ-ဒ္ဒါရတို့၌
ဖြစ်သော (ဗဿ)။ (၂) တံခါး ဖိ-ခုရှိသော
(မြို့)။ (၁) သဉ္ဇာတိသမောသရဏဌေန
ဆဒ္ဒါရိကဿ ဗဿဿ အာယတနာနံ။ သံ၊ဠ၊
၁။၁၆၃။ (၂) ဆဒ္ဒါရ^၂ (၁)-ကြည့်။

ဆဒ္ဒါရိကစိတ္တ (န) [ဆဒ္ဒါရိက+စိတ္တ] ဖိ-ဒ္ဒါရတို့
၌ဖြစ်သောစိတ်။ ဣတရဏာ ဆဒ္ဒါရိကစိတ္တာ-
နံ ပုရေစရာနုစရဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇန္တာနံ သဗ္ဗေ-
သမ္ပိ ဒ္ဒါရဝိမုတ္တစိတ္တာနံ ပဝတ္တံ သုတ္တံ နာမ
သိယာ။ သံ၊ဠ၊သစ်၊၂။၁၀၈။

ဆဒ္ဒါရိကနဂရ (န) [ဆဒ္ဒါရိက+နဂရ] တံခါး
ဖိ-ခုရှိသောမြို့။ ဆဒ္ဒါရ^၂ (၁)-ကြည့်။

ဆဒ္ဒါရိကဝိထိစိတ္တ (န) [ဆဒ္ဒါရိက+ဝိထိစိတ္တ] ဖိ-ဒ္ဒါရတို့၌ ဖြစ်သောဝိထိစိတ်။ ဇဝနံ၊ သဗ္ဗမ္ပိ
ဝါ ဆဒ္ဒါရိကဝိထိစိတ္တံ။ သံ၊ဠ၊သစ်၊၂။၁၀၇။

ဆဒ္ဒါရိကသံဝရ (တိ) [ဆဒ္ဒါရိက+သံဝရ] တံခါး
ဖိ-ခုရှိသောမြို့ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော။
သူ။ တေ တယံ ဆဒ္ဒါရိကသံဝရော ရက္ခာဝ-
ရဏဂုတ္တိ ဒ္ဒါရပါလော ဒ္ဒါရရက္ခိကော။ အပ၊ဠ၊
၁။၃၂၂။

ဆဒ္ဒါရူပမာ (ထိ) [ဆဒ္ဒါရ+ဥပမာ] တံခါး ဖိ-ခု
ဥပမာ။ ဧတ္ထ ဟိ ဆဒ္ဒါရူပမာ ဆဗဿာယတ-
နဝသေန ဒဿနဝိသုဒ္ဓိပတ္တံ ခိဏာသဝံ ဒဿေ-
တံ အာဘတာ။ သံ၊ဠ၊၃။၁၀၄။

ဆဓာ (ဗျ) [ဆ+ဓာ] ဖိ-ပါးအပြားအားဖြင့်။
(က) ဖိ-ကြိမ်-ဖိ-ခါး-အားဖြင့်။ (ခ) ဖိ-ပါး-
သော ပစ္စယသတ္တိဖြင့်။ (က) အယံ မဟာ-
ပထဝီ ဆဓာ ကမ္မိတ္ထံ။ မိလိန္ဒ၊၄၀၇။ (ခ)

အပါကံ အဝိပါကဿ၊ ဆော ဆဋ္ဌဿ
ပစ္စယော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၆။ (- ၁၆၇။)

ဆရာတု (ထိ) [ဆ+ဓာတု] ဖ-ပါးသောဓာတ်၊
ဓာတ် ဖ-ပါး။ (ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါ
ယော၊ အာကာသ၊ ဝိညာဏ ဓာတ်)။ ဣမသ္မိံ -
ပန တိတ္ထာယတနသုတ္တေ ဣဒံ သင်္ခေပတော
ဆရာတုဝသေန ကမ္မဋ္ဌာနံ အာဂတံ။ အံ၊ ဌ၊
၂။ ၁၅၉။

ဆရာတုက (တိ) [ဆ+ဓာတု+က] ဓာတ် ဖ-
ပါးရှိသော။ ယံ တံ ပုရိသောတိ သဉ္ဇာနာ-
သိ၊ သော ဆရာတုကော။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၀၈။

ဆရာတုရ (တိ) [ဆရာတု+ရ] ဓာတ် ဖ-ပါးရှိ
သော။ ဆရာတုရော(ဆဒ္ဒါတုရော။ သိ၊ မူကွံ)
အယံ ဘိက္ခုပုရိသော။ မ၊ ၃။ ၂၀၂။ ဆရာတု-
ယော အဿာတိ ဆရာတုရော။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၀၈။
(- ၂၀၇။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉၆-၇။)

ဆရာတုဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဆရာတု+ဝိနိမုတ္တ] ဓာတ်
ဖ-ပါးတို့မှ လွတ်သော။ သန္တေသုပိ ဆရာတု-
ဝိနိမုတ္တေသု ဓာတုန္တရေသု။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉၇။

ဆရာတုဝိဘင်္ဂ (ပ) [ဆရာတု+ဝိဘင်္ဂ] ဓာတ်
ဖ-ပါးတို့ကို-ခွဲခြမ်း-ဝေဘန်ခြင်း။ ဆရာတု-
ဝိဘင်း။ ဣမံ ခေါ မေ တံ ဘိက္ခု သံခိတ္တေန
ဆရာတုဝိဘင်္ဂံ ဓာရေဟိ။ မ၊ ၃။ ၂၀၉။

ဆနဝုတိ (ထိ) [ဆ+နဝုတိ] ကိုးဆယ့်ခြောက်၊
၉၆-ပါး၊ ၉၆-ခု၊ ၉၆-ယောက်။ ဆနဝုတိယာ
ပဉ္စနကောဋိသတသဟဿေသု။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၀။

ဆနိသဇ္ဇဒေါသ (တိ) [ဆ+နိသဇ္ဇဒေါသ]
နေခြင်း၌ အပြစ် ဖ-ပါး။ (ရိသေလေးစား
သင့်သောသူတို့ထံ ချဉ်းကပ်ရာ၌ မနေသင့်
သော အရပ် ဖ-ပါးဟူသည် ဝေးလွန်းသော
အရပ်၊ နီးလွန်းသောအရပ်၊ လေညာဖြစ်
သောအရပ်၊ မြင့်သောအရပ်၊ နောက်တည့်
တည့် ဖြစ်သောအရပ်၊ ရှေ့တည့်တည့် ဖြစ်

သောအရပ်တို့ ဖြစ်သည်။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။ ဒိ၊
ဌ၊ ၂။ ၇၄။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၈။) ဆနိသဇ္ဇဒေါသ-
ဝိရဟိတေ ကေသ္မိံ ဩကာသေ နိသိဒ္ဓိ။ မ၊
ဌ၊ ၃။ ၁။

ဆန္ဒ (ပ) [ဆန္ဒ+အ။ ဆန္ဒ ဣစ္ဆာယံ ဆန္ဒနံ
ဆန္ဒော။ ဓာန်၊ ဌ၊ ၁။ ၆၂။ ဆန္ဒနံ ဆန္ဒော၊
အာရမ္မဏေန အတ္တိကတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။
၁၄၆။ ဆန္ဒနံ အာရမ္မဏပရိယေသနံ ဆန္ဒော၊
ကတ္တုကမ္ပတာဆန္ဒော။ အနု၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၇။]
(၁) အာရုံကို-အလိုရှိခြင်း-လိုလားခြင်း-
တောင့်တခြင်း-ရှာမှီးခြင်း။ (ဆန္ဒစေတ-
သိက်) (၂) အာရုံကို တပ်မက် လိုချင်ခြင်း။
(လောဘစေတသိက်) (၃) အားထုတ်လို
ခြင်း၊ ကြိုးစားလိုခြင်း။ (ဝီရိယစေတသိက်)
(၄) မှားယွင်းစွာယူလိုခြင်း။ (ဒိဋ္ဌိစေတသိက်)
(၅) အလို-သဘော-တူခြင်း။ (ဆန္ဒသည်
တဏှာဆန္ဒ၊ ဒိဋ္ဌိဆန္ဒ၊ ဝီရိယစန္ဒ၊ ဓမ္မစန္ဒ
(ကတ္တုကမ္ပတာဆန္ဒ) စသည်ဖြင့် များစွာ
ရှိသည်။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။ ထိုတင် ကတ္တုက-
မ္ပတာဆန္ဒသည် အာရုံကို ပြုလိုခြင်းသဘော
လက္ခဏာ၊ အာရုံကို ရှာမှီးခြင်း ကိစ္စရသ၊
အာရုံကိုအလိုရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ပစ္စု-
ပဋ္ဌာန်၊ အာရုံလျှင် နီးစွာသော အကြောင်း
ရင်းဟူသော ပဒဋ္ဌာန် ရှိသည်။ ဤကတ္တုက-
မ္ပတာဆန္ဒ၏ အာရုံကို လိုလားတောင့်တမှု
သည် စိတ်၏ အာရုံဘက်သို့ လက်လှမ်းနေ
သည်နှင့် တူသည်။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၆-၇။ ဤ
ကတ္တုကမ္ပတာဆန္ဒကိုပင်လောဘနှင့်ယှဉ်ခိုက်
တဏှာဆန္ဒ (ကာမစန္ဒန္တု)၊ ဒေါသနှင့်ယှဉ်ခိုက်
ပဋိသန္ဓေ-ဟု ခေါ်သည်။ မ၊ ၁။ ၁၇၄။ မ၊ ဌ၊
၂။ ၃။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၈။ ကောသဇ္ဇ၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ ထိနမိဒ္ဓ၊
ကာမဝိတက်တို့နှင့် ယှဉ်ခိုက် အစဉ်အတိုင်း
အတိလိနစန္ဒန္တု၊ အတိပုဂ္ဂဟိတစန္ဒန္တု၊ သံခိတ္တဆန္ဒ၊
ဝိက္ခိတ္တဆန္ဒ ဟု ခေါ်သည်။ သံ၊ ၃။ ၂၄၂-၃။
သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၉။ အလောဘ၊ အဒေါသ၊
အမောဟတို့နှင့် ယှဉ်ခိုက် အစဉ်အတိုင်း

နေကုမ္ပဏီ၊ အဗျာပါဒစ္စန္ဒ၊ အဝိဟိံသာဆန္ဒ
 ဟုလည်း ခေါ်သည်။ ပေဋကော။၂၇၀။
 (၁) အာရုံကို-အလိုရှိခြင်း-လိုလားခြင်း-
 တောင့်တခြင်း - ရှာမှီးခြင်း (ဆန္ဒစေတ-
 သိက်)။ ဆန္ဒ ဇနေတိ ဝါယမတိ။ ဒီ၊၂။၁၇။
 ဆန္ဒ ဇနေတိတိ “ယော ဆန္ဒော ဆန္ဒိကတာ
 ကတ္တုကမ္ပတာ ကုသလော ဓမ္မစ္စန္ဒော” တိ
 ဝေဝုတ္တိကတ္တုကမ္ပတံ ဇနေတိ။ဒီ၊၂။၁၇။
 ဆန္ဒော ဇာယတိ (မ၊၂။၁၄၅)တိ ကတ္တုက-
 မ္ပတာကုသလစ္စန္ဒော ဇာယတိ။ မ၊၂။၁၇။
 ၁၃၄။ ဆန္ဒဿ သမုဒယော (ပဋိသံ။၂၀၂-၃)
 တိ ဓမ္မစ္စန္ဒဿ သမုဒယော။ ပဋိသံ၊၂။၁၃၄။
 (- မ၊၁။၃၀၊၇၉၊၂၆၀-၁။ မ၊၂။၂၀၃-၂၁၊
 ၂၂၀၊၃၇၅-၆။ မ၊၃။၇၅၊၂၉၄-၅။ သံ၊၁။၂၀၄၊
 ၃၅၁၊၃၆၃။ သံ၊၂။၅၃၇။ သံ၊၃။၁၇၃၊၂၁၄၊
 ၂၃၄၊၂၅၂။ အံ၊၁။၄၁၊၁၇၄၊၂၃၀၊၂၄၂၊၃၀၁၊
 ၃၂၂၊၃၇၆၊၄၀၅၊၅၁၆၊၅၇၉။ အံ၊၂။၂၇၂၊
 ၃၇၆၊၃၇၄။ အံ၊၃။၁၃၉၊၁၇၃၊၂၅၄၊၃၃၀။
 အဘိ၊ဝိ။၂၁၆-၂၂၇။ ပဋိသံ၊၁၉၊၄၀၊၇၂၊
 ၁၇၀၊၂၇၂။ ဓမ္မ၊၃၀။ ဝိမာန၊၂၉။ ထေရ၊
 ၂၇၂၊၃၄၁။ အပ၊၁။၃၄၆။ အပ၊၂။၆၃။
 မဟာနိ၊၃၂၊၉၁၊၂၉၄၊၃၁၃။ စူဠနိ၊၇၀၊၂၉၆။
 ဇာ၊၁။၃၅၇။ ဝိ၊၂။၁၅၊၁၄၂။ ဒီ၊၂။၁၅၊၅၀၊
 ၆၇၊၁၇၆။ မ၊၂။၁၅၊၁၄၅။ မ၊၂။၁၃၇။
 မ၊၂။၁၃၇၊၁၃၆၊၇၂၉။ မ၊၂။၁၄၅။ သံ၊၂။
 ၂။၁၁၇။ သံ၊၂။၁၃၇၊၇၆၊၂၇၆။ အံ၊၂။၁၇၄၊
 ၃၆၂၊၃၇၃။ အံ၊၂။၁၅၇၊၂၁၄၊၃၂၅၊၃၆၇။
 အံ၊၂။၁၉၄၊၁၃၉။ အဘိ၊၂။၁၇၆။ အဘိ၊
 ၂။၂၇၆၊၂၉၀-၁။ အဘိ၊၂။၃၆၀။ ပဋိသံ၊
 ၂။၁၅၊၁၀၀၊၁၅၅၊၁၉၄၊၂၆၂၊၃၀၀။ ပဋိသံ၊
 ၂။၁၀၇၊၂၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၂၊၂၆၄၊၃၁၃။
 ခုဒ္ဒက၊၂။၂။ ဓမ္မ၊၂။၄။ ဝိမာန၊၂။၁၀၄။
 ထေရ၊၂။၂၇၊၃၅၉။ အပ၊၂။၁၇၆၊၇၂၉၊
 ၁၅၇၊၃၄၂။ စရိယာ၊၂။၇၃။ မဟာနိ၊
 ၂။၃။ ဇာ၊၂။၁၇၆။ ဇာ၊၂။၁၅၇။ နေတ္ထိ၊
 ၇၀။ ဝိ၊၂။၁၅၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၀။ ကင်္ခါ၊

ဒီ၊သစ်။၂၅၄။ ဒီ၊၂။၂၄၁။ ဒီ၊၂။၂၁၇။
 မ၊၂။၁၁၀၅။ မ၊၂။၂၅၄။ မ၊၂။၁၇၆။
 သံ၊၂။၅၁၁။ အံ၊၂။၁၃၇၊၂၂၀၊၂၄၆။
 မူလ၊၂။၁၃၇၊၂၁၃၅။ မူလ၊၂။၁၆၂။
 အနု၊၂။၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁။၂၀၀၊၃၁၇။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၆။) (၂) အာရုံကိုတပ်မက်
 လိုချင်ခြင်း (လောဘစေတသိက်)။ တတ္ထ
 ဆန္ဒ ဇနေတိ (ဒီ၊၂။၁၅၅)တိ ပေမံ ဥပ္ပါဒေဟိ
 ရတိံ ကရေဟိ။ ဒီ၊၂။၂၂၆။ ဆန္ဒ ဇနေတိ-
 တိ တေ ဆန္ဒသဒ္ဓေါ တဏှာပရိယာယောတိ
 အာဟ “ပေမံ ဥပ္ပါဒေဟိ” တိ။ ဒီ၊၂။၂၀၂။
 (- ဝိ၊၂။၅၆-၇။ ဝိ၊၃။၂၇။ ဒီ၊၂။၅၀။ ဒီ၊၃။
 ၁၄၇။ မ၊၁။၁၇၄၊၂၄၉။ မ၊၃။၇၂၊၃၄၃။
 သံ၊၁။၁၆၁၊၁၉၉။ သံ၊၂။၁၃၁၊၁၄၅-၆၊၁၅၅၊
 ၁၆၂-၅၊၂၇၅၊၃၅၇-၇၊၃၆၀-၁-၃၊ ၃၉၉၊၅၁၁။
 အံ၊၁။၇၂၊၂၆၇-၇၊၃၅၅။ အံ၊၂။၄၄၊၃၅၉။
 အံ၊၃။၂၀၁။ အဘိ၊ဝိ။၂၆၆၊၃၉၀။ ပဋိသံ၊
 ၁၀၃-၄။ ဣတိဝုတ်။၂၁၇။ သုတ္တနိ၊၃၀၄-၇။
 ဝိမာန၊၂၉။ မဟာနိ၊၂။၃၊၄၂၊၁၄၀၊၁၅၂၊
 ၂၀၁၊၂၃၉၊၂၆၇၊၃၃၆၊၄၁၀။ စူဠနိ၊၃၆၁၊၄၇၇၊
 ၁၅၇၊အပ၊၂။၂၂၇။ ဇာ၊၁။၄၃၊၇၆၊၂၃၂-၄၊
 ၂၆၀။ ဇာ၊၂။၁၁၊၁၀၇၊၁၂၇-၇-၉။ နေတ္ထိ၊
 ၉၇။ ပေဋကော။၂၀၁၊၂၁၂-၇၊၂၃၄၊၃၃၁။
 ဝိ၊၂။၁၇၆၊၁၁၃။ ဝိ၊၂။၂၁၄၂။ ဝိ၊၂။၁၃၆။
 ကင်္ခါ၊၂၉၃။ ဒီ၊၂။၉၀။ ဒီ၊၂။၁၃၇။ မ၊၂။
 ၃။၁၃၃၊၁၇၇။ မ၊၂။၄၆၄။ သံ၊၂။၁၆၀။
 သံ၊၂။၁၃၃၊၂၁၄၊၂၃၇။ သံ၊၂။၄၇၇၊၁၀၅၊
 ၂၇၉။ အံ၊၂။၁၃၇။ အံ၊၂။၄၇၇၊၂၃၂၊၂၆၂၊
 ၃၁၅။ အံ၊၂။၃၄၂၊၂၇၄။ အဘိ၊၂။၄၇၃။
 ပဋိသံ၊၂။၁၅၇၊၁၀၀၊၁၅၅၊၁၉၄၊၂၆၂၊၃၀၀။ ပဋိသံ၊
 ၂။၁၀၇၊၂၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၂၊၂၆၄၊၃၁၃။
 ခုဒ္ဒက၊၂။၂။ ဓမ္မ၊၂။၄။ ဝိမာန၊၂။၁၀၄။
 ထေရ၊၂။၂၇၊၃၅၉။ အပ၊၂။၁၇၆၊၇၂၉၊
 ၁၅၇၊၃၄၂။ စရိယာ၊၂။၇၃။ မဟာနိ၊
 ၂။၃။ ဇာ၊၂။၁၇၆။ ဇာ၊၂။၁၅၇။ နေတ္ထိ၊
 ၇၀။ ဝိ၊၂။၁၅၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၀။ ကင်္ခါ၊

သဇ္ဇာ ၂၁၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၅၆၊ ၄၃၀၊ ၄၈၈-၉၊ ၄၉၂-၃။ ဝဇ္ဇိ၊ ၂၉၉၊ ၅၇၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၄-၉၊ ၃၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၊ ၇၁၊ ၂၀၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၊ ၅၄။ ကင်္ခါ၊ ၆။ ၁၆၂။ ဒီ၊ ၆။ ၁၂၂။ သိ၊ ၆။ ၁၆၂။ ၄၃၁။ ဒီ၊ ၆။ ၁၃၀၊ ၂၆၈။ မ၊ ၆။ ၁၂၈၊ ၂၈၄။ သိ၊ ၆။ ၁၄၂။ အံ၊ ၆။ ၁၇၂။ အံ၊ ၆။ ၂၄၁၊ ၃၄၀။ အံ၊ ၆။ ၁၃၉၊ ၂၉၂။ မူလ၊ ၆။ ၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၆။ ၁၆၄။ နေတ္ထိ၊ ၆။ ၂၈၃။ (၃) အားထုတ်လိုခြင်း၊ ကြိုးစားလိုခြင်း။ (ဝိရိယ စေတသိက်) ဆန္ဒ ဇနေတိ (ဒီ၊ ၂။ ၂၅၀) တိ တေသံ အနုပ္ပါဒကပဋိပတ္တိသာဓကံ ဝိရိယ-စ္ဆန္ဒံ ဇနေတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၃၉၃။ တမ္ပိ ဆန္ဒံ ကယိရာထ။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၁။ တမ္ပိ ပုညေ ဆန္ဒံ ရုစိံ ဥဿာဟံ ကရေထေဝ။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၇။ (- သံ၊ ၃။ ၈။ စူဠနိ၊ ၉။ သံ၊ ၂။ ၁၆၂။ စူဠနိ၊ ၄။ ၂၅။) ဝိရိယစ္ဆန္ဒံ (သံ၊ ၂။ ၄၀၁) လည်း ကြည့်။ (၄) မှားယွင်းစွာယူလိုခြင်း (ဒိဋ္ဌိ-စေတသိက်)။ ကေန္တဆန္ဒံ (ဒီ၊ ၂။ ၂၂၅) ကြည့်။ (၅) အလို - သဘော - တူခြင်း။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခု၊ စိဝရကမ္ပံ ကရေန္တော ကေဿ ဆန္ဒံ အဒံသု။ ဝိ၊ ၂။ ၁၉၉။ (- ၂၀၀-၁၊ ၂၉၈။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆၃၊ ၄၃၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၅၊ ၃၂၃။ ဝိ၊ ၄။ ၃၉၁၊ ၂၄။ ကင်္ခါ၊ ၂၅၉။ ဝဇ္ဇိ၊ ၃၃၈-၉၊ ၃၈၅၊ ၄၆၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၅။ ကင်္ခါ၊ ၆။ ၁၆၂။ ၄၃၁။ ကင်္ခါ၊ ၆။ ၁၆၂။ ၄၃၁။ အံ၊ ၆။ ၁၇၂။ ၁၇၁။)

ဆန္ဒ^၂ (န) [ဆဒ+အ။ ဝဇ္ဇိ ဆာဒယတီတိ ဆန္ဒံ၊ ဆဒ သံဝရဏေ။ ဓာန်၊ ၆။ ၄၁၇] (၁) ဆန်း၊ ဂါယတ္တိစသောဆန်း။ (၂) သက္ကတဘာသာ။ (၃) ဗေဒင်၊ သာမဗေဒင်။ (၄) ဆန္ဒော နိဒါနံ ဂါထာနံ။ သံ၊ ၁။ ၁၆၂။ ဆန္ဒော နိဒါနန္တိ ဂါယတ္တိအာဒိကော ဆန္ဒော ဂါထာနံ နိဒါနံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၈။ ဂါယတ္တိ အာဒိကောတိ ဆဗ္ဗိ သတိယာ ဆန္ဒေသု ဂါယတ္တိအာဒိကော ဥက္ကတိပရိယောသာနော ဆန္ဒော ဂါထာနံ

နိဒါနံ။ သံ၊ ၆။ ၁။ ၁၃၁။ (၂) ဟန္တ မယံ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဆန္ဒသော အာရောပေမ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၈၀။ ဆန္ဒသော အာရောပေမာတိ ဝေဒံ ဝိယ သက္ကတဘာသာယ ဝါစနာမဂ္ဂံ အာရောပေမ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၅၆။ (၃) အဂ္ဂိဟုတ္တမုခါ ယညာ၊ သာဝိတ္တိ ဆန္ဒသော မုခံ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄၄။ မ၊ ၂။ ၃၅၃။ သုတ္တနိ၊ ၃၇၀။ ဆန္ဒသောတိ ဝေဒဿ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၁။ (- မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။) ဆန္ဒောက-လည်းကြည့်။

ဆန္ဒက (တိ) [ဆန္ဒ+က] သူတပါးတို့၏ နှစ်သက် ကျေနပ်မှုကိုဖြစ်စေ၍ ယူအပ်သော၊ သဘော တူလှူဒါန်းအပ်သော၊ ပစ္စည်း ဝတ္ထု။ ဆန္ဒက (ဝိ၊ ၂။ ၃၂၇) နှိ ဣဒံ နာမ ဓမ္မကိစ္စံ ကရိ-ဿာမ၊ ယံ သက္ကောထ၊ တံ ဒေထာတိ ဧဝံ ပရေသံ ဆန္ဒဉ္စ ရုစိဉ္စ ဥပ္ပါဒေတွာ ဂဟိတံ ပရိက္ခာရဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၂။ ဆန္ဒံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဂဟိတံ ဆန္ဒကံ။ ပါစိတံ၊ ယော။ (- ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၄၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၊ ၇၇-၈။)

ဆန္ဒကဒါန (န) [ဆန္ဒက+ဒါန] အများသဘော တူ စုပေါင်းတိုင်ပင်၍ လှူဒါန်းအပ်သော ပစ္စည်း ဝတ္ထုကို လှူဒါန်းခြင်း။ သတ္တာ ဇေ-တဝနေ ဝိဟရန္တော ဆန္ဒကဒါနံ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၀။

ဆန္ဒကရဏ (န) [ဆန္ဒ+ကရဏ] (၁) တပ် မက်မှု - လိုချင်မှု - ကိုပြုခြင်း။ (၂) လိုလားမှု - တောင့်တမှု - ကို ပြုခြင်း။ (၃) ဆန္ဒကရဏဝသေနာ (မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၃၊ ၁၈၈) တိ တဏှာယနဝသေန။ မ၊ ၆။ ၂။ ၁၇၅၊ ၂၁၂။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆန္ဒကရဏဌ (ပု) [ဆန္ဒကရဏ+အတ္ထ] လိုလား မှု-တောင့်တမှု - ကို ပြုခြင်းအနက် သဘော၊ အလိုရှိ-တောင့်တ-ခြင်း အနက်သဘော။ ဆန္ဒကတဌ-ကြည့်။

ဆန္ဒကရဏာကာရ(ပု) [ဆန္ဒကရဏ+အာကာရ]
လိုချင်မှု-တောင့်တမှု-ကို ပြုခြင်း အခြင်း
အရာ၊ လိုချင်-တောင့်တ-သော အခြင်း
အရာ။ ဆန္ဒိကတာတိ ဆန္ဒိကဘာဝေါ၊ ဆန္ဒ-
ကရဏာကာရော ဝါ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။

ဆန္ဒဂါမိနိ (တိ) [ဆန္ဒဂါမိ+ဣနိ] ဆန္ဒာဂတိ
လိုက်သော မိန်းမ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆန္ဒဂါမိ (တိ) [ဆန္ဒ+ဂမု+ဏီ။ ထိဋ္ဌ-ဆန္ဒဂါ-
မိနိ။] ချစ်ခင် - ကြင်နာ - မှုကြောင့် -
(မရောက်ထိုက်သော အမှုသို့-မပြုထိုက်သော
အမှုကို)ရောက်သော-ပြုလုပ်သော၊ ဆန္ဒာ-
ဂတိ လိုက်သော၊ သူ။ ဆန္ဒဂါမိနော စ ဘိက္ခု။
ဒေါသဂါမိနော စ ဘိက္ခု။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၀။ ဆန္ဒ-
ဂါမိနောတိ ဆန္ဒေန ဂစ္ဆန္တိတိ ဆန္ဒဂါမိနော။
ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၇၉။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄၅။
ဝိ၊ ၅။ ၁၀၀၊ ၁၀၈။ ဝိ၊ ၆။ ၂။ ၂၀၉။ ကင်္ခါ၊ ၁၄၄။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀၄။) ဆန္ဒ-
ဂါမိနိယော စ ဘိက္ခုနိယော၊ ဒေါသဂါမိ-
နိယော စ ဘိက္ခုနိယော။ ဝိ၊ ၂။ ၃၀၇။ ဝိ၊ ၅။
၁၀၂။ (-ကင်္ခါ၊ ၃၀၃။)

ဆန္ဒဂူ (တိ) [ဆန္ဒ+ဂမု+ရူ] ချစ်ခင်-ကြင်နာ
-မှုကြောင့်-(မရောက်ထိုက်သော အမှုသို့-
မပြုထိုက်သော အမှုကို) ရောက်သော-ပြု
လုပ်သော၊ ဆန္ဒာဂတိ လိုက်သော၊ သူ။ န
ဆန္ဒဂူ နောပိ နိဝိဿဝါဒီ။ သုတ္တနိ၊ ၄၂၀။
မဟာနိ၊ ၂၅၇-၉။ န ဆန္ဒဂူတိ ဆန္ဒာဒိဝသေန
န ဂစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၂၂။ ၂၇၇။ မဟာနိ၊ ၄၂၂။
၃၂၆။ (-မဟာနိ၊ ၂၅၇-၈။)

ဆန္ဒဂူဟဏကိစ္စ (န) [ဆန္ဒ+ဂဟဏ+ကိစ္စ] ဆန္ဒ-
ယူမှု ကိစ္စ။ သစေ ပုဗ္ဗေ ဆန္ဒံ ဒတွာ ဗဟိသိ-
မာဂတော ပုန ပဝိသတိ၊ ပစ္စာ ဆန္ဒဂူဟဏ-
ကိစ္စံ နတ္ထိ။ ကင်္ခါ၊ ၆။ ၆။ ဟောင်း။ ၈။

ဆန္ဒဆန္ဒ (တိ) [ဆန္ဒ+ဆန္ဒ] မိမိအလိုဖြင့်-
ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးကွယ်-သော။ ကာလာကာလံ

ဝိစိနံ ဆန္ဒဆန္ဒော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၆။
၂၁၆။ ဆန္ဒေန အတ္တနော ရုစိယာ ဆန္ဒော
ပဋိစ္ဆန္ဒော ဟုတွာ...ဝိဟရာမိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။
၂၁၆။

ဆန္ဒဇ (တိ) [ဆန္ဒ+ဇန+ကိ] တဏှာ (ဆန္ဒ)
ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော။ ဆန္ဒဇ(သံ၊ ၁။ ၂)န္တိ
တဏှာဆန္ဒတော ဇာတံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၆၀။

ဆန္ဒဇာတ (တိ) [ဆန္ဒ+ဇာတ] (၁) ဖြစ်သော
ဆန္ဒရှိသော။ (က) ဖြစ်သောဓမ္မစွန့်ရှိသော။
(ခ) ဖြစ်သောတဏှာ (ဆန္ဒ) ရှိသော။ (၂)
တဏှာ (ဆန္ဒ) ဟူသော ဖြစ်ကြောင်း
သဘောရှိသော။ (၁) (က) ဆန္ဒဇာတော
ဟောတိ(ပဋိသံ၊ ၁၉၃)တိ အနုဿဝဝသေန
ဥပ္ပန္နဓမ္မစွန့်ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၀။
(-မ၊ ၂။ ၁၄၅၊ ၃၀၇။ အံ၊ ၁။ ၂၆၇။ ပဋိသံ၊
၃၉၇။ ဓမ္မ၊ ၄၅။ ထေရီ၊ ၃၇၉။ မဟာနိ၊
၂၀၁-၂။ မိလိန္ဒ၊ ၁၃၅၊ ၃၀၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂၊
၂၃၅။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၇။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၈။ အဘိ၊
၄။ ၂။ ၄၃၆။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၂၊ ၃၀၇။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၁။ ၁၃၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၈။ ဝိမာန၊ ၄။
၁၀၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။
စရိယာ၊ ၄။ ၂၇၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၁။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၀၊
၄၅၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။) (ခ) တဿ စေ ကာမ-
ယာနဿ၊ ဆန္ဒဇာတဿ ဇန္တုနော။ သုတ္တနိ၊
၃၉၉။ မဟာနိ၊ ၃။ နေတ္ထိ၊ ၆။ ၅၉။ ပေဋကော၊
၁၇၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁။ ဆန္ဒ-
ဇာတဿာတိ ဇာတတဏှာယ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။
၂၂၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၄၃။ (-ဒီ၊
၄။ ၂။ ၃၁၂။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆန္ဒဇာတိက (တိ) [ဆန္ဒဇာတ+ဣက] တဏှာ
(ဆန္ဒ)ဟူသောဖြစ်ကြောင်းသဘောရှိသော။
ပိယာပိယံ ခေါ...ဆန္ဒဇာတိကံ ဆန္ဒပဘဝံ။
ဒီ၊ ၂။ ၂၂၁။ (မဟာနိ၊ ၂၀၂-၃။) ဆန္ဒနိဒါန-
လည်း ကြည့်။

ဆန္ဒဇဉ်က (တိ) [ဆန္ဒ+ဇဉ်က] ဆန္ဒကို-
အကြီး-အမှူး-အဦး-ပဓာန-ပြုသော၊
မဂ်။ ဆန္ဒဇဉ်ကံ ပန စိတ္တဇဉ်ကံ ဝါ ဘာ-
ဝေန္တဿ နဝတ္တဗ္ဗာရမ္ပဏာ နာမ ဟောန္တိ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄။

ဆန္ဒညူ (တိ) [ဆန္ဒ+ည+ရူ] အလိုဆန္ဒကို-
သိတတ်-နားလည်-သော၊ သူ။ ဆန္ဒညူ
ရာဇိနော စဿ၊ စိတ္တဋ္ဌော အဿ ရာဇိနော။
ဇာ၊ ၂။ ၂၉၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။

ဆန္ဒဋ္ဌ (ပု) [ဆန္ဒ+အတ္ထ] ပြုလိုသည်၏ အဖြစ်
ဟူသော အနက်သဘော။ ဆန္ဒဋ္ဌော အဘိ-
ညေယျော။ ပဋိသံ၊ ၁၉။ ကတ္ထုကမ္ပတဋ္ဌော
ဆန္ဒဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၉၅။ (-ပဋိသံ၊ ၃၀၈။)

ဆန္ဒတ္ထ (ပု) [ဆန္ဒ+အတ္ထ] ချစ်ခင်-ကြင်နာ-
ခြင်းအကျိုး။ ဆန္ဒာယာတိ...ဆန္ဒတ္ထန္တိ ဝါ
အတ္ထော။ ယေသံ သေနာသနာနိ ပညပေတိ၊
တေသံ အတ္တနိ ဆန္ဒတ္ထန္တိ အဓိပ္ပါယော။
ဝဇီရ၊ ၂။ ၉၉။

ဆန္ဒဒါန (န) [ဆန္ဒ+ဒါန] (၁) ဆန္ဒပေးခြင်း၊
သဘော တူညီကြောင်း ပြောကြားခြင်း။
(တိ)(၂) ဆန္ဒပေးသော (၁) ပါရိဝါသိယေန
ဆန္ဒဒါနေန။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၄။ ကင်္ခါ၊ ၃၄၈။
(-အပ၊ ၂။ ၁၄၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၄၊ ၃၅၈။ ဝိ၊ ၄။
၄။ ၁၉၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂။ ၁၁-၂။ ကင်္ခါ၊ ၉၆။
ဝဇီရ၊ ၅။ ၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၉၊
၂၂၇၊ ၂၉၂။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆန္ဒဒါနကာလ (ပု) [ဆန္ဒဒါန+ကာလ] ဆန္ဒ
ပေးသော-အချိန်-အခါ။ တထာ ဆန္ဒ-
ဒါနကာလေ အကတွာ။ ဝဇီရ၊ ၃။ ၃၈။

ဆန္ဒဒါနပရိဿမဝိနောဒနတ္ထ (ပု) [ဆန္ဒဒါန+
ပရိဿမ+ဝိနောဒန+အတ္ထ] ဆန္ဒပေးရခြင်း
ကြောင့် ဖြစ်သော ပင်ပန်းမှုကို ပယ်ဖျောက်
ခြင်းအကျိုး။ ပုန အတ္တနော ဆန္ဒဒါနပရိဿ-
မဝိနောဒနတ္ထံ “ဆန္ဒ မေ ဟရာ”တိ ဝုတ္တံ။
ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၅၆။

ဆန္ဒဒါနသမယဒဿနတ္ထ (ပု) [ဆန္ဒဒါန+သမယ
+ဒဿန+အတ္ထ] ဆန္ဒပေးသော-အချိန်-
အခါ-ကိုပြခြင်းအကျိုး။ ဣဒံ ဟိ ဆန္ဒဒါန-
သမယဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၅၆။ ၈။

ဆန္ဒဒါယက (တိ) [ဆန္ဒ+ဒါ+ဣ] ဆန္ဒပေး
သော၊ သူ။ ဆန္ဒဒါယကော ခိယတိ၊ ခိယနကံ
ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၁၊ ၂၃၀။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၆၅။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၄။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၆၊ ၁၉၇။ ဝဇီရ၊
၃၈၅-၆၊ ၅၁၆။)

ဆန္ဒဓုရ (ပု) [ဆန္ဒ+ဓုရ] ဆန္ဒကို-အကြီး-
အမှူး-အဦး-ခေါင်းဆောင်-ပြုခြင်း။ ဧဝံ
ဆန္ဒဓုရေန လောကုတ္တရဓမ္မနိဗ္ဗတ္တကော ဝေ-
ဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၈။

ဆန္ဒန (န) [ဆန္ဒ+ယု] အလိုရှိခြင်း။ ဆန္ဒဿ
သဒ္ဓဟနာနုကူလာပိ ဆန္ဒနဝသေန ပဝတ္တိ
ဟောတိ။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၆၅။

ဆန္ဒနဋ္ဌ (ပု) [ဆန္ဒန+အတ္ထ] အလိုရှိခြင်း အနက်
သဘော။ ဆန္ဒနဋ္ဌေန ဆန္ဒော။ နေတ္တိ၊ ၄။
၈၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၂။ ပတ္တနာ-
ကာရေန ပဝတ္တော ဒုဗ္ဗလော လောဘော
ဆန္ဒနဋ္ဌေန ဆန္ဒော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၄။

ဆန္ဒနာနတ္ထ (န) [ဆန္ဒ+နာနာ+တ္ထ] (၁)
ဆန္ဒ၏ -ထူးခြား-ကွဲပြား-ခြင်း။ (က)
(ကတ္ထုကမ္ပတာ)ဆန္ဒ၏ -ထူးခြား-ကွဲပြား-
ခြင်း။ (ခ) တဏှာ (ဆန္ဒ)၏ -ထူးခြား-
ကွဲပြား-ခြင်း။ (၁) (က) ကေဿ ပထဝီ-
ကသိဏေ ဆန္ဒော ဟောတိ။ ပ။ ကေဿ
ဩဒါတကသိဏေတိ ဣဒံ ဆန္ဒနာနတ္ထံ။ အဘိ၊
၄။ ၂။ ၅၀၃။ (ခ) ဆန္ဒနာနတ္ထံ (ဒီ၊ ၃။ ၂၅၄) နှိ
စ တဏှာဆန္ဒဿ နာနတ္ထံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၈။
(-သံ၊ ၁။ ၃၆၀-၃။ ပဋိသံ၊ ၈၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
၂၇၂။)

ဆန္ဒနိဒါန (တိ) [ဆန္ဒ+နိဒါန] တဏှာ(ဆန္ဒ)
ဟူသော အရင်းခံ အကြောင်း ရှိသော။

(တဏှာဆန္ဒသည် ပရိယေသနဆန္ဒ၊ ပဋိလာ-
ဘဆန္ဒ၊ ပရိဘောဂဆန္ဒ၊ သန္တိဆန္ဒ၊ ဝိဿဇ္ဇ-
နဆန္ဒဟူ၍ ၅-မျိုးရှိသည်။ ဝတ္ထုကာမတို့ကို
ရှာမှီးခြင်း လောဘကို ပရိယေသနဆန္ဒ၊
ဝတ္ထုကာမတို့ကို ရခြင်းဟူသော အကြောင်း
ရှိသော လောဘကို ပဋိလာဘဆန္ဒ၊ ဝတ္ထု
ကာမတို့ကို သုံးဆောင်ခြင်း လောဘကို
ပရိဘောဂဆန္ဒ၊ ရရှိပြီးသော ဝတ္ထုကာမတို့ကို
သိမှီးသိမ်းဆည်းခြင်း လောဘကို သန္တိ-
ဆန္ဒ၊ မျက်မှောက်ဘဝ အကျိုးမျှကိုသာ
ရည်ရွယ်၍ စွန့်လွှတ်ခြင်းလောဘကို ဝိဿ-
ဇ္ဇနဆန္ဒဟု ခေါ်သည်။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၇) ပိယာ-
ပွယ်ခေါ် ဒေဝါနမိန္ဒ ဆန္ဒနိဒါနံ ဆန္ဒသမုဒယံ
ဆန္ဒဇာတိကံ ဆန္ဒပဘဝံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၂၁။ ဆန္ဒ-
နိဒါနန္တိ ဧတ္ထ ပရိယေသနဆန္ဒော၊ ပဋိလာဘ-
ဆန္ဒော၊ ပရိဘောဂဆန္ဒော၊ သန္တိဆန္ဒော၊
ဝိဿဇ္ဇနဆန္ဒောတိ ပဉ္စဝိဓော ဆန္ဒော။
ဣမေ ပဉ္စ ဆန္ဒာ ဣမ တဏှာမတ္ထမေဝ၊ တံ
သန္တာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၁၂။ (- သံ၊ ၂။
၅၁၁။ မဟာနိ၊ ၂၀၁-၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀၉။)

ဆန္ဒနိယ (န) [ဆန္ဒန+ဏျ] (ပြုခြင်းငှါ) အလို
ရှိခြင်း။ ဆန္ဒောတိ ယော ဆန္ဒနိယဝသေန
ဆန္ဒော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၆။ (- အနု၊ ၄။
၁၆၂။)

ဆန္ဒနိယသဘာဝ (ပု) [ဆန္ဒနိယ+သဘာဝ] (၁)
(ပြုခြင်းငှါ) အလိုရှိခြင်း သဘော။ (၂)
အလိုရှိခြင်း သဘောရှိသော တရား။ (၁)
(၂) အထ ခေါ် ဆန္ဒနိယသဘာဝေါ ဝေါတိ
ဒဿေန္တော အာဟ “သဘာဝစ္ဆန္ဒော” တိ။
မူလ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၂။

ဆန္ဒနိဿယ (ပု) [ဆန္ဒ+နိဿယ။] ဆန္ဒကို-
မှီခြင်း၊ ဆန္ဒကို-အကြီး-အမှူး- ဦးစီး-
ခေါင်းဆောင်-ပြုခြင်း။ တေဟိ ဓမ္မေဟိတိ
ဆန္ဒနိဿယေန ပဝတ္ထသမာဓိနာ စေဝ “ပဓာန
သင်္ခါရော” တိ ဝုတ္တဝိရိယေန စ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅၄။

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၁-၄၅-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဆန္ဒပစ္စယ (တိ) [ဆန္ဒ+ပစ္စယ] ဆန္ဒဟူသော
အကြောင်းရှိသော။ (က) (တဏှာဆန္ဒနှင့်
အတူတကွဖြစ်သော) ကတ္တုကမ္ပတာ ဆန္ဒ
ဟူသောအကြောင်းရှိသော။ (ခ) တဏှာဆန္ဒ
ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ (က) ဆန္ဒ-
ပစ္စယာ (သံ၊ ၃။ ၁၁) တိ အာဒိသု ပန
ဆန္ဒပစ္စယာ အဋ္ဌလောဘသဟဂတစိတ္တသမ္ပ-
ယုတ္တာ ဝေဒနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၆။
ဆန္ဒပစ္စယာတိ ဧတ္ထ တဏှာဆန္ဒသဟိတော
ကတ္တုကာမတာဆန္ဒော အဓိပ္ပေတောတိ အာ-
ဟ “ဆန္ဒပစ္စယာတိအာဒိသု ပန ဆန္ဒပစ္စယာ
အဋ္ဌလောဘသဟဂတစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ ဝေဒ-
နာ ဝေဒိတဗ္ဗာ” တိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၅။ (ခ) ဆန္ဒ-
ပစ္စယာပိ (ပဋိသံ၊ ၁၀၃) တိ အာဒိသု ပန
ဆန္ဒော နာမ လောဘော၊ ဆန္ဒပစ္စယာ
အဋ္ဌလောဘသဟဂတစိတ္တသမ္ပယုတ္တဝေဒနာ
ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၀။

ဆန္ဒပတ္တနာ (ထိ) [ဆန္ဒ+ပတ္တနာ] (ကတ္တုက-
မ္ပတာ) ဆန္ဒဖြင့်-လိုလား-တောင့်တ-
ခြင်း။ ပတ္တယမာနောတိ ဒွေ ပတ္တနာတဏှာ-
ပတ္တနာ စ၊ ဆန္ဒပတ္တနာ စ.... ဧတ္ထ ကတ္တုက-
မ္ပတာကုသလစ္ဆန္ဒပတ္တနာ။ အယမေဝ ဣဓာ-
ဓိပ္ပေတော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၄၃။ ပတ္တနာ စ ဆန္ဒ-
ပတ္တနာ၊ န တဏှာပတ္တနာတိ အာဟ “ကတ္တု-
ကမ္ပတာဆန္ဒေန အရဟတ္တံ ပတ္ထေယာ” တိ။
မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။

ဆန္ဒပဘဝ (တိ) [ဆန္ဒ+ပဘဝ] တဏှာ(ဆန္ဒ)
ဟူသော-အမှန်-အစ-ရှိသော။ ဆန္ဒဇာ-
တိက၊ ဆန္ဒနိဒါန-တို့ကြည့်။

ဆန္ဒပရိယာယ (ပု) [ဆန္ဒ+ပရိယာယ] ဆန္ဒ၏-
ပရိယာယ်- ဝေဝုဇ် - စကားလှယ် - စကား
အပြောင်းအလဲ။ ဝီရိယမေဝ ပန အနုပုန္နာ
ကုသလာနုပ္ပါဒနေ လဗ္ဗမာနဆန္ဒတာယ ဓုရ-
သမ္ပဂ္ဂဟတာယ ဆန္ဒပရိယာယေန ဝုတ္တံ။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၁။ (- အနု၊ ၄။ ၂။ ၁၆၂။)

ဆန္ဒပါရိဝါသိယ (န) [ဆန္ဒ+ပါရိဝါသိယ] ဆန္ဒ၏ - သုဉ်း - သိုး - ကုန်ဆုံး - အသုံးမဝင် - ခြင်း။ တတ္ထ စတုပ္ပိဓံ ပါရိဝါသိယံ ပရိသပါရိဝါသိယံ ရတ္တိပါရိဝါသိယံ ဆန္ဒပါရိဝါသိယံ အဇ္ဈာသယပါရိဝါသိယန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၂။ ကင်္ခါ။ ၃၄၇။ (- ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၅။ ကင်္ခါ။ ၃၄၉။ ဝဇီရ။ ၃၇၆။)

ဆန္ဒပုဗ္ဗင်္ဂမတာ (ထိ) [ဆန္ဒ+ပုဗ္ဗင်္ဂမ+တာ] ဆန္ဒလျှင် - ရှေ့သွား - ခေါင်းဆောင် - ပြဋ္ဌာန်း - ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ ဓမ္မာနံ ဆန္ဒပုဗ္ဗင်္ဂမတာပိ.... ဝုတ္တာ ဟောတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၇၃။

ဆန္ဒပ္ပဟာနတ္ထ (ပု) [ဆန္ဒ+ပဟာန+အတ္ထ] တဏှာ(ဆန္ဒ)ကို - ပယ် - စွန့် - ခြင်းအကျိုး။ ဆန္ဒပ္ပဟာနတ္ထံ ခေါ် ပြာဟ္မဏ ဘဂဝတိ ပြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ။ သံ၊ ၃။ ၂၃၇။ ဆန္ဒပ္ပဟာနတ္ထန္တိ တဏှာဆန္ဒဿ ပဟာနတ္ထံ။ သံ၊ ၄။ ၂၇၉။

ဆန္ဒဗန္ဓ (ပု) [ဆန္ဒ+ဗန္ဓ] (သာဝိတ္တိစသော) ဆန်းတို့ဖြင့် - ဖွဲ့ဆို - စီကုံး - ခြင်း။ သာဝိတ္တိအာဒိဟိ ဆန္ဒဗန္ဓေဟိ စ ဝဂ္ဂဗန္ဓေဟိ စ သမ္ပာဒေတွာ အာဂတံ။ မ၊ ၄။ ၂၉၀။ (- မ၊ ၄။ ၂၉၃။)

ဆန္ဒမဟန္တတာ (ထိ) [ဆန္ဒ+မဟန္တ + တာ] ဆန္ဒ၏ - ကြီးကျယ် - မြင့်မြတ် - သည်၏အဖြစ်။ တတြိဒံ ဆန္ဒမဟန္တတာယ ဩပမ္ပံ။ အပါ၊ ၄။ ၁၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၁၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၇၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁၁၁။

ဆန္ဒမူလက (တိ) [ဆန္ဒ+မူလက] ဆန္ဒလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ (က) (ကတ္ထုကမ္ပတာ) ဆန္ဒလျှင်အကြောင်းရင်းရှိသော။ (ခ) တဏှာ(ဆန္ဒ)လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ (၁) (က) ဆန္ဒမူလကာ အာဝုသော သဗ္ဗေ ဓမ္မာ။ အံ၊ ၃။ ၁၅၃၊ ၁၄၁။ ဆန္ဒမူလ-

ကာတိ အဇ္ဈာသယန္တန္တော ကတ္ထုကမ္ပတာဆန္တော တံ မူလံ ဧတေသန္တိ ဆန္ဒမူလကာ။ အံ၊ ၄။ ၂၅၃။ (- ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇၊ ၁၉၇။ သိ၊ ၄။ ၁၁၁။ ၃၁၂၊ ၄၇၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။) (ခ) ဣမေ ခေါ ဘိက္ခု ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာ ဆန္ဒမူလကာ။ မ၊ ၃။ ၆၆။ ဆန္ဒမူလကာတိ တဏှာ ဆန္ဒမူလကာ။ တဏှာ ဟိ ဒုက္ခသမုဒယော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၃။ (- သံ၊ ၂။ ၅၁၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၄။)

ဆန္ဒရာဂ (ပု) [ဆန္ဒ + ရာဂ] (၁) လိုချင်တပ်မက်ခြင်း၊ အားသေးသော တပ်မက်ခြင်းနှင့် အားကြီးသောတပ်မက်ခြင်း။ (၂) အလွန်အားကြီးသော - ထူထဲသော - ပြင်းထန်သော - တပ်မက်ခြင်း။ (၁) ဝိနိစ္ဆယံ ပဋိစ္စ ဆန္ဒရာဂေါ၊ ဆန္ဒရာဂံ ပဋိစ္စ အဇ္ဈောသနံ။ ဒိ၊ ၂။ ၅၀။ ဒိ၊ ၃။ ၂၅၃။ အံ၊ ၃။ ၂၀၁။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၇၁။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁။ ဆန္ဒရာဂေါတိ ဧဝံ အကုသလဝိတက္ကေန ဝိတက္ကိတဝတ္ထုသ္မိံ ဒုဗ္ဗလရာဂေါ စ ဗလဝရာဂေါ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၉၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၀။ ဆန္ဒရာဂေါတိ ဧဝံ အကုသလဝိတက္ကေန ဝိတက္ကိတေ ဝတ္ထုသ္မိံ ဒုဗ္ဗလရာဂေါ စ ဗလဝရာဂေါ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဆန္တောတိ ဧတ္ထ ဒုဗ္ဗလရာဂဿာဓိဝစနံ၊ ရာဂေါတိ ဗလဝရာဂဿ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၂။ (- ဒိ၊ ၂။ ၅၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၂။) (၂) ဆန္တော ကာမော၊ ရာဂေါ ကာမော၊ ဆန္ဒရာဂေါ ကာမော။ အဘိ၊ ၁။ ၂၆၆။ မဟာနိ။ ၂။ စူဠနိ။ ၃၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၆။ တတ္ထ ဆန္တောတိ ဒုဗ္ဗလရာဂေါ၊ ရာဂေါတိ တတော ဗလဝတရော၊ ဥပရိ တယောပိ ရာဂိ ဣမေဟိ ဗလဝတရာ၊ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၄၅။ ပတ္ထနာကာရေန ပဝတ္ထော ဒုဗ္ဗလော လောဘော ဆန္ဒနဋ္ဌေန ဆန္တော၊ တတော ဗလဝါ ရဉ္ဇနဋ္ဌေန ရာဂေါ၊ တတောပိ ဗလဝတရော

ဗဟလရာဂေါ ဆန္ဒရာဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။ (-မ၊ ၁။ ၂၇၄။ မ၊ ၂။ ၁၇၉။ မ၊ ၃။ ၁၀၊ ၆၆၊ ၁၅၆။ သံ၊ ၁။ ၂၀၀၊ ၄၇၀။ သံ၊ ၂။ ၂၃၊ ၁၃၅၊ ၁၄၆။ အံ၊ ၂။ ၆၄။ သုတ္တနိ၊ ၃၃၃။ မဟာနိ၊ ၄၀၊ ၄၃-၄။ ၁၁၇။ စူဠနိ၊ ၆၆၊ ၇၃။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၂။ ပေဋကော၊ ၂၄၃၊ ၂၇၄။ မိလိန္ဒ၊ ၁၄၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂။)

ဆန္ဒရာဂအပကစုန (န) [ဆန္ဒရာဂ+အပကစုန] ဆန္ဒရာဂကို - ပယ်စွန့် - ပယ်ခွါ - ပယ်ရှား - ခြင်း။ စတုသု ပစ္စယေသု ဆန္ဒရာဂအပကစုနာယ နိဿရဏပညာယ ဝိရဟိတာ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၉။ ဆန္ဒရာဂအပကစုနာယာတိ ဆန္ဒရာဂဿ အပနယနတ္ထံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၃။

ဆန္ဒရာဂအပကစုနညဏ (န) [ဆန္ဒရာဂအပကစုန+ညဏ] ဆန္ဒရာဂကို - ပယ်စွန့် - ပယ်ခွါ - ပယ်ရှား - ခြင်း၌ ဖြစ်သောညဏ်။ ဆန္ဒရာဂကို - ပယ်စွန့် - ပယ်ခွါ - ပယ်ရှား - မှုကို သိသောညဏ်။ ကဗလိကာရာဟာရေ ဆန္ဒရာဂအပကစုနညဏံ ပဟာနပရိညာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။

ဆန္ဒရာဂဌာနိယ (တိ) [ဆန္ဒရာဂ + ဌာနိယ] ဆန္ဒရာဂ၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ အတိတေ တိက္ခဝေ ဆန္ဒရာဂဌာနိယေ ဓမ္မေ အာရဗ္ဘ ဆန္ဒော ဇာယတိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၆၇။ ဆန္ဒရာဂဌာနိယေတိ ဆန္ဒရာဂဿ ကာရဏဘူတေ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၂။ (-အံ၊ ၁။ ၂။ ၆၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၃။)

ဆန္ဒရာဂဒ္ဓယ (န) [ဆန္ဒရာဂ+ဒ္ဓယ] ဆန္ဒရာဂ ၂-ပါး အပေါင်း၊ လိုချင်ခြင်း၊ တပ်မက်ခြင်း ၂-မျိုး။ တံ ဆန္ဒရာဂဒ္ဓယံ မမ ဥပါဒါနံ အဿ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။

ဆန္ဒရာဂနာနတ္တ (န) [ဆန္ဒရာဂ+နာနတ္တ] ဆန္ဒရာဂထူးသည်၏ အဖြစ်။ ဆန္ဒရာဂထူးခြားခြင်း။ ဆန္ဒရာဂဝေမတ္တတာ-ကြည့်။

ဆန္ဒရာဂနိက္ကမ္မန (တိ) [ဆန္ဒရာဂ+နိက္ကမ္မန] ဆန္ဒရာဂကို - ပယ်ထုတ် - ပယ်စွန့် - ကြောင်းဖြစ်သော (အရိယမဂ်)။ တသ္မိံ ယေဝ ပန နာမရူပေ ဆန္ဒရာဂနိက္ကမ္မနော အရဟတ္တမဂ္ဂေါ ပဟာနပရိညာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၃။

ဆန္ဒရာဂနိရောဓ (ပု) [ဆန္ဒရာဂ+နိရောဓ] (၁) ဆန္ဒရာဂ၏ - ချုပ်ခြင်း - ကင်းခြင်း - မဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဆန္ဒရာဂ၏ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်။ (၁) သဗ္ဗသော ဆန္ဒရာဂေ အသတိ ဆန္ဒရာဂနိရောဓာ အပိန ခေါ် အဇ္ဈောသာနံ ပညာယေတာတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၅၁။ ဇာတိနိရောဓ (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၈) လည်းကြည့်။ (၂) ဒုက္ခဿ ဆန္ဒရာဂနိရောဓော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ဆန္ဒောဝေ ရာဂေါ ဆန္ဒရာဂေါ၊ ဒုက္ခေ သုခသညာယ ဒုက္ခဿ ဆန္ဒရာဂေါ၊ တဿ နိရောဓော ဆန္ဒရာဂနိရောဓော....။ ဒုက္ခနိရောဓော သမုဒယ-နိရောဓော ဆန္ဒရာဂနိရောဓော ဒုက္ခဿ နိဿရဏန္တိ နာနာသင်္ခတပဋိပက္ခဝသေန နာနာပရိယာယဝစနေဟိ စတုသု ဌာနေသု နိဗ္ဗာနမေဝ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၈၅။

ဆန္ဒရာဂပက္ခိယ (တိ) [ဆန္ဒရာဂ+ပက္ခိယ] ဆန္ဒရာဂ၏ အသင်း အပင်း၌ဖြစ်သော။ ဣတိ ပမာဒေန မောဟပက္ခိယာ ဒိဋ္ဌိ အဝိဇ္ဇာ ဆန္ဒရာဂပက္ခိယာ။ ပေဋကော၊ ၂။ ၃၂။

ဆန္ဒရာဂပဋိသပ္ပဟာန (န) [ဆန္ဒရာဂ+ပဋိသပ္ပဟာန] ဆန္ဒရာဂနှင့် ဒေါသကိုပယ်ခြင်း။ တတ္ထ ဆန္ဒရာဂပဋိသပ္ပဟာနေန ဟိတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၉၅။

ဆန္ဒရာဂပဋိနိဿဂ္ဂ (န) [ဆန္ဒရာဂ+ပဋိနိဿဂ္ဂ] (၁) ဆန္ဒရာဂကိုစွန့်ပယ်ခြင်း။ (၂) ဆန္ဒရာဂကို စွန့်ရာနိဗ္ဗာန်။ (၁) အနာဂတဗ္ဗိ ခန္ဓပဉ္စကံ တတ္ထ ဆန္ဒရာဂပဋိနိဿဂ္ဂေန ပဋိနိဿဂ္ဂံ နာမဟောတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၂။ (၂) ဆန္ဒရာဂိနောဒန-ကြည့်။

ဆန္ဒရာဂပဋိပဿဒ္ဒ (န) [ဆန္ဒရာဂ+ပဋိပဿဒ္ဒ]
ဆန္ဒရာဂ၏ ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်။ ဆန္ဒရာဂ-
ဝိနောဒန-ကြည့်။

ဆန္ဒရာဂပ(ပု)ဋိဗဒ္ဒ (တိ) [ဆန္ဒရာဂ+ပဋိဗဒ္ဒ]
ဆန္ဒရာဂသည် ဖွဲ့အပ်သော၊ ဆန္ဒရာဂနှင့်-
စပ်-ယှဉ်-သော၊ ဆန္ဒရာဂဖြင့်ကပ်ငြိသော။
တတ္ထ ဆန္ဒရာဂပဋိဗဒ္ဒ ဟောတိ ဝိညာဏံ။ မ၊
၃။၂၃၆။ မဟာနိ။၂၅။တတ္ထ ဆန္ဒရာဂပဋိ-
ဗဒ္ဒန္တိ တေသု စက္ခုရူပေသု ဒုဗ္ဗလသင်္ခါတော
ဆန္ဒော စ ဗလဝသင်္ခါတော ရာဂေါ စ၊ တေန
ဆန္ဒရာဂေန ပဋိဗဒ္ဒံ အလ္လိနံ။ မဟာနိ၊၉။၉၂။
(-မ၊၃။၂၃၇-ဂ။ မဟာနိ။၁၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၅။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၂။)

ဆန္ဒရာဂပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဆန္ဒရာဂ+ပဋိသံယုတ္တ]
ဆန္ဒရာဂနှင့်စပ်သော။ ဆန္ဒရာဂဿ ပဟာ-
နာဒိဝသေန ဆန္ဒရာဂပဋိသံယုတ္တဿ အပုစ္ဆိ-
တတ္တာ “အနုသန္တံ န ဆဋီယတိ” တိ ဝုတ္တံ။
သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၃။

ဆန္ဒရာဂပရိဘောဂ (ပု) [ဆန္ဒရာဂ+ပရိဘောဂ]
ဆန္ဒရာဂဖြင့် - သုံးဆောင် - ခံစား - ခြင်း။
ဘဂဝါပနယှာယံ ရူပါဒီသု သတ္တာနံ ဆန္ဒရာဂ-
ပရိဘောဂေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။
ဆန္ဒရာဂပရိဘောဂေါတိ ဆန္ဒရာဂဝသေန ပရိ-
ဘောဂေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၂။

ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာန (န) [ဆန္ဒရာဂ+ပဟာန] (၁)
ဆန္ဒရာဂကိုပယ်ခြင်း။ (၂) ဆန္ဒရာဂကိုပယ်ရာ
နိဗ္ဗာန်။ (၃) ဆန္ဒရာဂကိုပယ်ကြောင်း မဂ်။
(၁) ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာန (ပဋိသံ၊၂၉၈) နှိ
တဿေဝ ဆန္ဒရာဂဿ ပဇဟနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀၁။ (-ပေဋကော။၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၊၃၉။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂၊၂၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၊၂၉၈။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၂၀၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၉၁။

၃၁၃။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈။
မ၊ဋီ၊၂။၁၀၄-၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၈၊၂၁၆။ အနုဋီ၊
၁။၁၈၇။) (၂) ယော ခေါ ဘိက္ခဝေ ကာမေ-
သု ဆန္ဒရာဂဝိနယော ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ။ မ၊၁။
၁၂၂။ ဆန္ဒရာဂဝိနယော ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနန္တိ
နိဗ္ဗာနံ။ နိဗ္ဗာနဉ္စိ အာဂမ္မ ကာမေသု ဆန္ဒရာဂေါ
ဝိနိယတိ စေဝ ပဟိယတိ စ၊ တဿ နိဗ္ဗာနံ
ဆန္ဒရာဂဝိနယော ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနန္တိ စ ဝုတ္တံ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ ဆန္ဒရာဂေါ ဝိနိယတိ စေဝ
ပဟိယတိ စ ဧတ္တာတိ နိဗ္ဗာနံ ဆန္ဒရာဂဝိန-
ယော ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနဉ္စာတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၄။
(-မ၊၁။၁၂၄-၅၊၂၄၉။ မ၊၃။၆၈-၉။ သံ၊၁။
၃၈၀။ သံ၊၂။၂၃-၄၊၅၁၊၈၄၊၂၄၁၊၄၂၀-၂၊
၄၃၁။ အံ၊၁။၂၆၁။ စူဠနိ၊၁၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁-၃။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၅။
အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၂။) (၂၊၃) ယော ရူပသ္မိံ ဆန္ဒ-
ရာဂဝိနယော ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ၊ ဣဒံ ရူပဿ
နိဿရဏံ။ သံ၊၂။၂၁။ ယာ ရူပသ္မိံ ။ပ။
ယော ဝိညာဏေ ဆန္ဒရာဂဝိနယော ဆန္ဒ-
ရာဂပ္ပဟာနံ၊ ဣဒံ ဝိညာဏဿ နိဿရဏံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ ဆန္ဒရာဂေါ ဝိနိယတိ ဧတေန
ဧတ္ထ ဝါတိ ဆန္ဒရာဂဝိနယော၊ သဟ မဂ္ဂေန
နိဗ္ဗာနံ။ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနန္တိဧတ္ထာပိ ဧသေဝ
နယော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၇။ (-သံ၊၂။၂၃၊၅၁-
၂-၃။)

ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနကရ (တိ) [ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာန+
ကရ+အ]ဆန္ဒရာဂပယ်ခြင်းကိုပြုတတ်သော။
အတ္တနော အတ္တဘာဝေ ပရဿ ဝါ အတ္တဘာ-
ဝေ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနကရံ ဝိစ္ဆိန္နနကရံ ဓမ္မကထံ
ကထေတိ။ ဝဇီရ၊၁၄၅။

ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနတ္ထ (ပု) [ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာန +
အတ္ထ] ဆန္ဒရာဂကို ပယ်ခြင်းအကျိုး။ ကဿာ
ဘဂဝါ အာနာပါနဿတိ ပုဋ္ဌော ရူပကမ္မ-
ဋ္ဌာနံ ကထေတိတိ၊ ရူပေ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနတ္ထံ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။

ဆန္ဒရာဂဗန္ဓနာဘာဝ (ပု) [ဆန္ဒရာဂ+ဗန္ဓန+အဘာဝ] ဆန္ဒရာဂဟူသော အနှောင်အဖွဲ့၏ မရှိခြင်း။ ခန္ဓာဒိဘေဒသု သဗ္ဗာရမ္မဏေသု ဆန္ဒရာဂဗန္ဓနာဘာဝေန သဗ္ဗမိ ဝိပ္ပမုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၁။

ဆန္ဒရာဂဗလဝတာ (ထိ) [ဆန္ဒရာဂ+ဗလဝတာ] ဆန္ဒရာဂ အားကြီးသည်၏အဖြစ်၊ ဆန္ဒရာဂ အားကြီးခြင်း။ ဣတိ ဣမာယ ဆန္ဒရာဂဗလဝတာယ တာနိ “အဇ္ဈတ္တိကာနိ” တိ ဝုတ္တာနိ။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၃။

ဆန္ဒရာဂရတ္တ (တိ) [ဆန္ဒရာဂ+ရတ္တ] ဆန္ဒရာဂ ဖြင့် - တပ်မက် - နှစ်သက် - သော၊ သူ။ ဆန္ဒရာဂရတ္တသေဝ ဟိ ကာယသံသဂေါ ဣဓာမိပေတော။ ဝဇီရ။ ၇။ ၁။

ဆန္ဒရာဂဝသုပေတ (တိ) [ဆန္ဒရာဂ+ဝသ+ဥပေတ] ဆန္ဒရာဂ၏ အလိုသို့ - ကပ်ရောက်သော - လိုက်သော၊ သူ။ ဆန္ဒရာဂဝသုပေတာ (အံ၊ ၁။ ၃။ ၃) တိ ဆန္ဓဿ စ ရာဂဿ စ ဝသံ ဥပေတော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃။ ၁။ (-ထေရ။ ၂။ ၉။ ၂။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ၃။ ၁။)

ဆန္ဒရာဂဝိက္ခမ္ဘန (န) [ဆန္ဒရာဂ+ဝိက္ခမ္ဘန] ဆန္ဒရာဂကို ပယ်ခွါခြင်း။ ယော ပန ဣမေ ကာမေ တတ္ထ ဆန္ဒရာဂဝိက္ခမ္ဘနေန ဝါ သမုစ္ဆေဒေန ဝါ... ပရိဝဇ္ဇေတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ၉။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂။

ဆန္ဒရာဂဝိနယ (န) [ဆန္ဒရာဂ+ဝိနယ] (၁) ဆန္ဒရာဂကို - ပယ်ဖျောက် - စောင့်စည်း - ခြင်း။ (၂) ဆန္ဒရာဂကို ပယ်ဖျောက်ရာ နိဗ္ဗာန်။ (၃) ဆန္ဒရာဂကို ပယ်ဖျောက်ကြောင်းမဂ်။ (၁) ဆန္ဒရာဂဝိနယော (ပဋိသံ၊ ၂။ ၉။ ၉) တိ ဆန္ဓသင်္ခါတဿ ရာဂဿ သံဝရဏံ။ န ဝဏ္ဏရာဂဿ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ၁။ (-ပေဋကော။ ၁။ ၇။ ၁။ ၃။ ၁။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ၁။ ၂။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၄။ ၂။ မ၊ ၁။ ၂။ ၉။ ၉။) (၂)

ယော ဘိက္ခဝေ ရူပေသု ဆန္ဒရာဂဝိနယော၊ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ။ ဣဒံ ရူပါနံ နိဿရဏံ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၄။ ဣဓာပိ နိဗ္ဗာနံယေဝ ဆန္ဒရာဂဝိနယော။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၅။ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာန (၂) လည်းကြည့်။ (၃) ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာန (၃) ကြည့်။

ဆန္ဒရာဂဝိနယက္ခာယိ (တိ) [ဆန္ဒရာဂဝိနယ+အက္ခာယိ] ဆန္ဒရာဂကို ပယ်ဖျောက်ရန် ပြောဆို - ဟောကြား - လေ့ရှိသော၊ သူ။ ဆန္ဒရာဂဝိနယက္ခာယိနော ခေါ နော အာဝုသော သတ္တာ။ သံ၊ ၂။ ၆။

ဆန္ဒရာဂဝိနယပညတ္တိ (ထိ) [ဆန္ဒရာဂဝိနယ+ပညတ္တိ] ဆန္ဒရာဂကို ပယ်ဖျောက်ရန် ပညတ်ခြင်း။ ဆန္ဒရာဂဝိနယပညတ္တိယာ ပညတ္တော။ ပေဋကော။ ၃။ ၁။ ၃။

ဆန္ဒရာဂဝိနာသ (ပု) [ဆန္ဒရာဂ+ဝိနာသ] ဆန္ဒရာဂကို - ပျက်စီးစေခြင်း - ဖျက်ဆီးခြင်း။ တေသံ ဆန္ဒရာဂဝိနာသာယ ဘာဝနာ ဘဝရာဂဿ ပဟာနံ။ ပေဋကော။ ၃။ ၁။ ၃။

ဆန္ဒရာဂဝိနိဗ္ဗေဒ (တိ) [ဆန္ဒရာဂ+ဝိနိဗ္ဗေဒ] ဆန္ဒရာဂသည် - ဖွဲ့အပ် - နှောင်ဖွဲ့အပ် - သော၊ သူ။ ကာမရာဂရတ္တာယံ ဘိက္ခဝေ ဆန္ဒရာဂဝိနိဗ္ဗေဒါ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာပိ ဘယာ န ပရိမုစ္စတိ၊ သမ္မရာယိကာပိ ဘယာ န ပရိမုစ္စတိ။ အံ၊ ၂။ ၂။ ၇။ ၄။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၁။ ၄။ စူဠနိ၊ ၂။ ၅။ ဆန္ဒရာဂဝိနိဗ္ဗေဒါတိ ဆန္ဒရာဂေန ဝိနိဗ္ဗေဒါ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၁။ ၁။ ၀။ ဆန္ဒရာဂဝိနိဗ္ဗေဒါတိ ဆန္ဒရာဂေန သေဟေန ဗဒ္ဓေါ။ စူဠနိ၊ ၁။ ၃။ ၂။

ဆန္ဒရာဂဝိနောဒန (န) [ဆန္ဒရာဂ+ဝိနောဒန] ဆန္ဒရာဂကို ပယ်ဖျောက်ရာနိဗ္ဗာန်။ ဆန္ဒရာဂဝိနောဒနံ၊ နိဗ္ဗာနပဒမစ္စုတံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၄။ ၃။ စူဠနိ၊ ၁။ ၄။ ၁။ ၂။ ၂။ ဆန္ဒရာဂဝိနောဒနန္တိ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ ဆန္ဒရာဂဝုပသမံ ဆန္ဒရာဂပဋိနိဿဂ္ဂံ ဆန္ဒရာဂပဋိပဿဒ္ဓံ အမတံ နိဗ္ဗာနန္တိ ဆန္ဒရာဂဝိနောဒနံ။ စူဠနိ၊ ၁။ ၂။ ၁။

ဆန္ဒရာဂဝိရတ္တ (တိ) [ဆန္ဒရာဂ+ဝိရတ္တ] ဆန္ဒရာဂဖြင့် တပ်ခြင်းကင်းသော၊ ဆန္ဒရာဂဖြင့် တပ်မက်မှုမရှိသော၊ သူ။ ဆန္ဒရာဂဝိရတ္တော သော၊ ဘိက္ခု ပညာဏဝါ ဣမ။ သုတ္တနိ။ ၃၀၈။ (-သုတ္တနိ ဌ။ ၁။ ၂၄၂-၃။)

ဆန္ဒရာဂဝိရဟိတ (တိ) [ဆန္ဒရာဂ+ဝိရဟိတ] ဆန္ဒရာဂကင်းသော၊ ဆန္ဒရာဂမရှိသော၊ သူ။ အတိတာနာဂတေသု ခန္ဓေသု ဆန္ဒရာဂဝိရဟိတဿ ပစ္စာ ဝါ ပုရတ္တံ ဝါ နတ္ထိတိ ဝဒတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၀။

ဆန္ဒရာဂဝူပသမ (န) [ဆန္ဒရာဂ+ဝူပသမ] ဆန္ဒရာဂငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်။ ဆန္ဒရာဂဝိနောဒန-ကြည့်။

ဆန္ဒရာဂဝေမတ္တတာ (ထိ) [ဆန္ဒရာဂ+ဝေမတ္တတာ] ဆန္ဒရာဂ ထူးသည်၏အဖြစ်၊ ဆန္ဒရာဂထူးခြားခြင်း။ သံ၊ ၂။ ၈၃။ ဆန္ဒရာဂဝေမတ္တတာတိ မ၊ ၃။ ၆၆။ သံ၊ ၂။ ၈၃။ ဆန္ဒရာဂဝေမတ္တတာတိ ဆန္ဒရာဂနာနတ္တံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၂။ (-မ၊ ၃။ ၆၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၃။)

ဆန္ဒရာဂသမ္ပယုတ္တတာ (ထိ) [ဆန္ဒရာဂ + သမ္ပယုတ္တ+တာ] ဆန္ဒရာဂနှင့် - ယှဉ် - အတူတကွ ဖြစ် - သည်၏အဖြစ်၊ ဆန္ဒရာဂနှင့် - ယှဉ် - အတူတကွဖြစ် - ခြင်း။ ဂိဟိဆန္ဒရာဂသမ္ပယုတ္တတာ-ကြည့်။

ဆန္ဒရာဂသဟိတတာ (ထိ) [ဆန္ဒရာဂ+သဟိတ+တာ] ဆန္ဒရာဂနှင့်အတူတကွ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်၊ ဆန္ဒရာဂနှင့်အတူတကွ ဖြစ်ခြင်း။ ဂိဟိဆန္ဒရာဂသမ္ပယုတ္တတာယာတိ ဂိဟိဘာဝေ ကာမဘောဂိဘာဝေ ဆန္ဒရာဂသဟိတတာယ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၁၂။

ဆန္ဒရာဂသုတ္တ (န) [ဆန္ဒရာဂ+သုတ္တ] ဆန္ဒရာဂသုတ်၊ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်တို့၌ လိုချင်တပ်မက်မှု 'ဆန္ဒရာဂ'ကိုပယ်ရန် ဟောကြားသော သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊

ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၂၃။

ဆန္ဒရာဂဟာပနတ္တ (ပု) [ဆန္ဒရာဂ+ဟာပန+အတ္တ] ဆန္ဒရာဂကို-ယုတ်လျော့ - နည်းပါး - စေခြင်းအကျိုး။ ဘဂဝါ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု ရူပေ ဆန္ဒရာဂဟာပနတ္တံ ဣဒမေဝ သုတ္တံ ပဌမံ ဒေသေသိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၅၇။

ဆန္ဒရာဂါဘာဝ (ပု) [ဆန္ဒရာဂ+အဘာဝ] ဆန္ဒရာဂမရှိခြင်း။ လောကုတ္တရိန္ဒြိယေသု ဟိ ဆန္ဒရာဂါဘာဝတောယေဝ ဆန္ဒရာဂနိရောဓောတိ ယုဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၈၅။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၆၇။)

ဆန္ဒရာဂါဝကဗုဒ္ဓ (န) [ဆန္ဒရာဂ+အဝကဗုဒ္ဓ] ဆန္ဒရာဂကို ပယ်စွန့်ကြောင်း(အရိယာမဂ်)။ တသ္မိံ ယေဝ နာမရူပေ ဆန္ဒရာဂါဝကဗုဒ္ဓေန အနာဂါမိမဂ္ဂေန ပရိဇာနတာ ပဟာနပရိညာယ ပရိညာတော ဟောတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၁။ ဆန္ဒရာဂါဝကဗုဒ္ဓေနာတိ ဆန္ဒရာဂဿ ပဇဟနေန။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၂။

ဆန္ဒရာဂပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဆန္ဒရာဂ+ဥပ္ပတ္တိ] ဆန္ဒရာဂဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ လောဘပ္ပတ္တိဝသေန ဆန္ဒရာဂပ္ပတ္တိဝသေန သောမနသော န ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃။)

ဆန္ဒဝန္တ (တိ) [ဆန္ဒ+ဝန္တ] အလိုဆန္ဒရှိသော၊ သူ။ ဆန္ဒဝတော ကိ နာမ န သိဇ္ဈတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၆၉။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃၃။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၈။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၄။

ဆန္ဒဝသ (ပု) [ဆန္ဒ+ဝသ] (၁) အလိုဆန္ဒ။ (၂) တဏှာလောဘ၏အလို။ (၃) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (၂) ဆန္ဒဝသိက-ကြည့်။

ဆန္ဒဝသာနဂ (တိ) [ဆန္ဒဝသ+အနဂ] အလိုဆန္ဒသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ သူ။ ပုတ္တရူပယသုပေတော၊ တဝ ဆန္ဒဝသာနဂါ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၇။

ဇာ၊၂။ဂဂ၊၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၄၀၂။ တဝ ဆန္ဒဝသန္တဂါတိ ကစ္စိ တဝ
အဇ္ဈာသယံ တဝ ဝသံ အနုဝတ္တတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၃၇၁။ (-အပါ၊၁။၂၀၅။ အံ၊၂။၃၂။ အံ၊
၃။၉၄-၅။)

ဆန္ဒဝသိက (တိ) [ဆန္ဒဝသ+ဣက] တဏှာ
လောဘ၏အလိုသို့လိုက်သော၊သူ။ မဟာရာဇ
ဆန္ဒဝသိကေန နာမ န ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၅၈။

ဆန္ဒဝါသဟရဏ (န) [ဆန္ဒ+ဝါသ+ဟရဏ]
တဏှာ-လောဘ-ဖြင့် နေမှုကိုပယ်ရှားခြင်း။
ဆန္ဒဝါသဟရဏေန ဥပေါသထကမ္ပံ ကရော-
န္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။

ဆန္ဒဝါသိနီ (ထိ) [ဆန္ဒဝါသိ+ဣနီ] အလိုဆန္ဒ
ဖြင့် - စိတ်ကြိုက်အတိုင်း- နေသော မိန်းမ၊
အလိုတူ၍ ယောက်ျားအိမ်၌ သွားရောက်နေ
ထိုင်သော မယား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆန္ဒဝါသိ (တိ) [ဆန္ဒ+ဝသ+ဣ။ ထိ၌ ဆန္ဒဝါ-
သိနီ] အလိုဆန္ဒဖြင့် - စိတ်ကြိုက်အတိုင်း
-နေသော၊သူ။ ဆန္ဒဝါသိနီ၊ ဘောဂဝါသိနီ။
ဝိ၊၁။၂၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၆၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၉၉။ ဆန္ဒေန အတ္တနော ရုစိယာ ဝသတိတိ
ဆန္ဒဝါသိနီ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။
၂၃၅။ (-ကင်္ခါ၊၁၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။)

ဆန္ဒဝိဂမ (ပု) [ဆန္ဒ+ဝိဂမ] ကင်းသော အလို
ဆန္ဒရှိသော၊ အလိုဆန္ဒကင်းသော၊သူ။ ဝိဆန္ဒ
(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂)နိ ဆန္ဒဝိဂမံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။

ဆန္ဒဝိနယ (ပု) [ဆန္ဒ+ဝိနယ] လိုချင်မှု 'တဏှာ-
ဆန္ဒ'ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဆန္ဒဝိနယာ
အဘဝိနယော (သံ၊၁။၂၀)တိ တဏှာဝိန-
ယေန ပဉ္စက္ခန္ဓဝိနယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ (-သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။)

ဆန္ဒဝိရဟိတ (တိ) [ဆန္ဒ+ဝိရဟိတ] ဆန္ဒကင်း
သော၊ ပြုလိုသောဆန္ဒမရှိသော၊သူ။ အစ္ဆန္ဒိ-
ကာတိ အပစ္စနီကပဋိပဒါယံ ဆန္ဒဝိရဟိတာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၁-၂။

ဆန္ဒဝိဿဇ္ဇန (န) [ဆန္ဒ+ဝိဿဇ္ဇန] အလိုဆန္ဒကို
စွန့်ခြင်း (ကံပြုလိုသောဆန္ဒကို စွန့်ခြင်း)။
ဆန္ဒံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ကာယေန ဝါ ဝါစာယ ဝါ
ဆန္ဒဝိဿဇ္ဇနမတ္ထေနော ဝါ ဥဠိတာယ ပရိ-
သာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ (-ဝိမတိ၊ ၂။၇၉။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊ဟောင်း။၁၁၆။)

ဆန္ဒဝုပသမပစ္စယ (ပု) [ဆန္ဒ+ဝုပသမ+ပစ္စယ]
လိုချင်မှု 'တဏှာဆန္ဒ'ကို - ငြိမ်းစေတတ်-
ပယ်ရှားတတ် - သော ပဌမဈာန်ဟူသော
အကြောင်း။ ဆန္ဒပစ္စယာပိ ဝေဒယိတံ၊ ဆန္ဒ-
ဝုပသမပစ္စယာပိ ဝေဒယိတံ။ သံ၊၃။၁၁။
ပဋိသံ၊၁၀၃။ ဆန္ဒဝုပသမပစ္စယာတိအာဒိသု
ပန ဆန္ဒဝုပသမပစ္စယာ တာဝ ပဌမဇ္ဈာနဝေ-
ဒနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ ဆန္ဒ-
ပစ္စယာပိတိ အာဒိသု ပန ဆန္ဒော နာမ
လောဘော၊....။ဆန္ဒဝုပသမပစ္စယာပဌမဇ္ဈာ-
နဝေဒနာဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ (-ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၆။) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဝုပသမ
(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၆။)လည်းကြည့်။

ဆန္ဒသ (ပု) [ဆန္ဒ+သ] ဗေဒင်ကို-သင်သူ-
သရဇ္ဈာယ်-သော၊သူ (ပုဏ္ဏား)။ သောတ္တိ-
ယော ဆန္ဒသော သောထ။ ဓာန်၊၄၀၈။ ဆန္ဒံ
အဓိတေ ဆန္ဒသော။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၄၀၈။

ဆန္ဒသမာဓိ (ပု) [ဆန္ဒ+အဓိပတိ+သမာဓိ။
အဓိပတိသဒ္ဓါကို ချေ။] (၁) ဆန္ဒ အကြီး
အမှူးရှိသော-ဆန္ဒကြီးမှူးသော-ဆန္ဒခေါင်း
ဆောင်သော-သမာဓိ။ (က) ဆန္ဒကို-မှီ၍
-အကြီးအကဲ-ရွှေသွား-ခေါင်းဆောင်-ပြု
၍-ဖြစ်သော - ဖြစ်စေအပ်သော - ရအပ်
သော-သမာဓိ။ (ခ) ဆန္ဒလျှင် အကြောင်း
ရှိသော - ဆန္ဒကြောင့်ဖြစ်သော - သမာဓိ။

(ဂ) လွန်ကဲသောဆန္ဒ ရှိသော-ဆန္ဒလွန်ကဲသော-သမာဓိ။ (၂) ဆန္ဒာဓိပတိနှင့်-ယှဉ်-အတူတကွဖြစ် - သော သမာဓိ။

(က) ဆန္ဒ နိဿာယ ပဝတ္တော သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ။ ဒီဌ၊၃။၁၈၉။ မ၊ဌ၊၁။၃၇၃။ သံ၊ဌ၊၃။၂၇၂။ အံ၊ဌ၊၁။၃၈၇။ ဆန္ဒ နိဿာယာတိ “ဆန္ဒဝတော စေတော သမာဓိ ဟောတိ၊ မယှံ ဧဝံ ဟောတိ”တိ ဧဝံ ဆန္ဒ နိဿာယ ဆန္ဒ ဓရံ ဇေဋ္ဌကံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ကတာ ပဝတ္တိတော သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၇၂။ ဆန္ဒ နိဿာယ ပဝတ္တော သမာဓိတိ ကတ္တုကမ္ပတာဆန္ဒ အဓိပတိ ကတာ ပဋိလဒ္ဓသမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ။ သံ၊ဌ၊၂။၅၀။ ယထာ ဆန္ဒ ဇေဋ္ဌကံ ကတာ ပဝတ္တိတော သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ။ ဧဝံ ဝီရိယံ စိတ္တံ ဝိမံသံ ဇေဋ္ဌကံ ကတာ ပဝတ္တိတော သမာဓိ ဝိမံသာသမာဓိတိ။ နေတ္ထိ၊ဌ။၇။ (- မ၊ဌ၊၂။၅၄။ အံ၊ဌ၊၁။၂၄၄။) (ခ၊ဂ) ဆန္ဒ စေ ဘိက္ခု အဓိပတိ ကရိတာ လဘတိ သမာဓိ။ လဘတိ စိတ္တဿေကဂ္ဂတံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဆန္ဒသမာဓိ (အဘိ၊ဝိ။၂၂၅) တိ ဣမာယ ပါဠိယာ ဆန္ဒာဓိပတိသမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိတိ အဓိပတိသဒ္ဓလောပံ ကတာ သမာသော ဝုတ္တောတိ ဝိညာယတိ၊ အဓိပတိသဒ္ဓတ္ထဒဿနဝသေန ပန “ဆန္ဒဟေတုကော၊ ဆန္ဒာဓိကောဝါသမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ” တိ အဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၀၈။ မူလဌ၊၂။၁၆၆။ ဆန္ဒ စေ နိဿာယ။ ပ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဆန္ဒသမာဓိ(သံ၊၃။၂၃၄) တိ ဣမာယ ပါဠိယာ ဆန္ဒာဓိပတိသမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိတိ အဓိပတိသဒ္ဓလောပံ ကတာ သမာသော ဝုတ္တောတိ ဝိညာယတိ၊ အဓိပတိသဒ္ဓတ္ထဒဿနဝသေန ဝါ ဆန္ဒဟေတုကော၊ ဆန္ဒာဓိကော ဝါ သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ။ သံ၊ဌ၊၂။၅၁၀။ (- ပေဋကော။၁၉၃။၂၆၄။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၃၄။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၉၀။

ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၂။၁၈။ နေတ္ထိ၊ဌ။၅၂။) (က၊၂) ဆန္ဒသမာဓိ (နေတ္ထိ၊၁၅) တိ ဆန္ဒ ဇေဋ္ဌကံ ကတာ သမ္မာ ပဝတ္တိတော သမာဓိ ဝါ ဆန္ဒာဓိပတိနာ ယုတ္တော ပုဗ္ဗဘာဂေ ပဝတ္တော သမာဓိ ဝါ ဆန္ဒသမာဓိ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၀၀။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဆန္ဒသမာဓိပ(ပွ)ဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတ (တိ) [ဆန္ဒသမာဓိ + ပဓာနသင်္ခါရ + သမန္နာဂတ။ ဆန္ဒ + ဆန္ဒသမာဓိ + ပဓာန သင်္ခါရ + သမန္နာဂတ။ဆန္ဒ + သမာဓိ + ပဓာနသင်္ခါရ + သမန္နာဂတ။] (၁) ဆန္ဒခေါင်းဆောင်သော သမာဓိ၊ မြတ်သောသမ္ပပ္ပဓာန် ဝီရိယနှင့်ပြည့်စုံသော (ဣဒ္ဓိပါဒ်)။ (၂) ဆန္ဒာဓိပတိနှင့် ယှဉ်သော သမာဓိ၊ မြတ်သော သမ္ပပ္ပဓာန် ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော (ဣဒ္ဓိပါဒ်)။ (၃) ဆန္ဒ၊ ဆန္ဒခေါင်းဆောင်သော သမာဓိ၊ မြတ်သော သမ္ပပ္ပဓာန် ဝီရိယနှင့်ပြည့်စုံသော(ဣဒ္ဓိပါဒ်)။ (၄) ဆန္ဒ၊ သမာဓိ၊ မြတ်သော သမ္ပပ္ပဓာန် ဝီရိယနှင့်ပြည့်စုံသော (ဣဒ္ဓိပါဒ်)။

(၁) ဣစ ဘိက္ခု ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတံ ဣဒ္ဓိပါဒ် ဘာဝေတိ။ အဘိ၊ဝိ။၂၂၅။ ပဋိသံ။ ၁၀၇၊၃၈၄။ ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတန္တိတ္ထေ ဆန္ဒဟေတုကော ဆန္ဒာဓိကောဝါ သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ။ ကတ္တုကမ္ပတာဆန္ဒ အဓိပတိ ကရိတာ ပဋိလဒ္ဓသမာဓိဿေတံ အဓိဝစနံ။ ပဓာနဘူတာ သင်္ခါရာ ပဓာန သင်္ခါရာ။ စတုကိစ္စသာဓကဿ သမ္ပပ္ပဓာနဝီရိယဿေတံ အဓိဝစနံ။ သမန္နာဂတန္တိ ဆန္ဒသမာဓိနာ စပဓာနသင်္ခါရေဟိ စဉပေတံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၉၀။ (- ဒီ၊၂။၁၇၂။ဒီ၊၃။၁၈၅။ မ၊၁။၁၄၈။ မ၊၂။၂၀၄။ သံ၊၂။၅၃၉။သံ၊၃။၂၂၂-၅၊၂၃၀။ အံ၊၁။၄၁။၃၀၁။၅၇၉။ အံ၊၂။၇၂။အံ၊၃။၂၅၅။ ပဋိသံ။၃၃၇။ နေတ္ထိ။ ၁၄၃။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၃၄။ ဒီ၊ဌ၊၃။၆၇။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃။ နေတ္ထိ၊ဌ။

၇၁။ နေတ္တိ၊ ဣ၊ ၅၂။) (၁၂) ဆန္ဒသမာဓိပွဇာနသင်္ခါရသမ္ဘာဂတ (နေတ္တိ၊ ၁၅) နှိ ဆန္ဒောဝေ အဓိပတိ ဆန္ဒာဓိပတိ၊ ဆန္ဒာဓိပတိသမာဓိ။ တေန ဝုတ္တံ ဘဂဝတာ “ဆန္ဒံ စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အဓိပတိ* ကရိတွာ လဘတိ သမာဓိ” နှိ။ ဆန္ဒဟေတုကော ဝါ သမာဓိ၊ ဆန္ဒာဓိကော ဝါ သမာဓိ ဆန္ဒသမာဓိ၊ ဆန္ဒာဓိပတိဿ ပစ္စယုပ္ပန္နော သမာဓိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဓာနဘူတာ သင်္ခါရာ ပဓာနသင်္ခါရာ၊ ပဓာနသဒ္ဓေန သင်္ခတသင်္ခါရာဒယော နိဝတ္တာပိတာ၊ ဆန္ဒသမာဓိ စ ပဓာနသင်္ခါရာ စာတိ ဆန္ဒသမာဓိပွဇာနသင်္ခါရာ၊ တေဟိ သမန္နာဂတော ဆန္ဒ။ ပ။ သမန္နာဂတော။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၁၀၁။ (၃) ဣတိ အယဉ္ဇ ဆန္ဒော အယဉ္ဇ ဆန္ဒသမာဓိ ဣမေ စ ပဓာနသင်္ခါရာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဆန္ဒသမာဓိပွဇာနသင်္ခါရသမန္နာဂတော ဣဒ္ဓိပါဒေါ။ သံ၊ ၃။ ၂၃၄။ ဣတိ အယဉ္ဇ ဆန္ဒောတိအာဒိသု ဆန္ဒော ဆန္ဒသမာဓိနာ စေဝ ပဓာနသင်္ခါရေဟိ စ၊ ဆန္ဒသမာဓိ ဆန္ဒေန စေဝ ပဓာနသင်္ခါရေဟိ စ၊ ပဓာနသင်္ခါရာပိ ဆန္ဒေန စေဝ ဆန္ဒသမာဓိနာ စ သမန္နာဂတာ။ တသ္မာ သဗ္ဗေ တေ ဓမ္မေ ကေတော ကတွာ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဆန္ဒသမာဓိပွဇာနသင်္ခါရသမန္နာဂတော ဣဒ္ဓိပါဒေါတိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ၄။ ၂၂၆။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၁၀-၁။) (၄) ဣတိ ဣမိနာ စ ဆန္ဒေန ဣမိနာ စ သမာဓိနာ ဣမိနာ စ ပဓာနသင်္ခါရေန ဥပေတော ဟောတိ သမုပေတော ဥပါဂတော သမုပါဂတော ဥပပန္နော သမ္ပန္နော သမန္နာဂတော၊ တေန ဝုစ္စတိ ဆန္ဒသမာဓိပဇာနသင်္ခါရသမန္နာဂတောတိ ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၂၆။

ဆန္ဒသမာဓိဘာဝနာ (ထိ) [ဆန္ဒသမာဓိ+ဘာဝနာ] ဖြစ်ပွားစေအပ်သော ဆန္ဒကြီးမှူး ခေါင်းဆောင်သော သမာဓိ။ ဆန္ဒသမာဓိဘာဝနာဒယော စတသော သမာဓိဘာဝ-

နာ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၀၃။ ဆန္ဒသမာဓိဘာဝနာ ဝိရိယသမာဓိဘာဝနာ စိတ္တသမာဓိဘာဝနာ ဝိမံသာသမာဓိဘာဝနာတိ စတသော သမာဓိဘာဝနာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၆၆။

ဆန္ဒသမာယောဂ (ပု) [ဆန္ဒ + သမာယောဂ] လိုလား - တောင့်တ - မှု ဆန္ဒ နှင့် - ကောင်းစွာ ယှဉ်ခြင်း - ပြည့်စုံခြင်း။ ဆန္ဒတာတိ ဗုဒ္ဓတ္တပ္ပတ္တိယံ ဆန္ဒသမာယောဂေါ။ မူလဒ္ဓါ၊ ၁။ ၂၆။

ဆန္ဒသမုဒယ (တိ) [ဆန္ဒ + သမုဒယ] လိုချင်မှု ‘တဏှာဆန္ဒ’ လျှင် အကြောင်းရှိသော၊ လိုချင်မှု ‘တဏှာဆန္ဒ’ ကြောင့် ဖြစ်သော။ ပိယာပိယံ ခေါ ဒေဝါနမိန္ဒ ဆန္ဒနိဒါနံ ဆန္ဒသမုဒယံ ဆန္ဒဇာတိကံ ဆန္ဒပဘဝံ။ ဒိ၊ ၂။ ၂၂။ (- မဟာနိ။ ၂၀၂-၃။)

ဆန္ဒသမုဒါနီတ (တိ) [ဆန္ဒ + သမုဒါနီတ] ကုသိုလ်ပြုလိုမှု ‘ဆန္ဒ’ သည် ကောင်းစွာ အထက် အထက်သို့ ဆောင်အပ်သော၊ ကုသိုလ်ပြုလိုမှု ‘ဆန္ဒ’ ကြောင့် ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော။ ဆန္ဒသမုဒါနီတာ (နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၀၁) တိ ယထာဝုတ္တနေက္ခမ္မာဒိဆန္ဒေန သမ္မာ ဥဒ္ဓမ္မဒ္ဓနီတာ၊ တတော သမုဒါဂတာတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၀၀။ (- ပေဋကော။ ၂၇၆။)

ဆန္ဒသမ္ပဒါ (ထိ) [ဆန္ဒ + သမ္ပဒါ] ကုသိုလ်ပြုလိုမှု ‘ဆန္ဒ’ နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဆန္ဒသမ္ပဒါ (သံ၊ ၃။ ၂၄) တိ ကုသလကတ္တုကမ္ပတာ ဆန္ဒော။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၄၆၉။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၉။)

ဆန္ဒသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဆန္ဒ + သမ္ပယုတ္တ] ဆန္ဒနှင့် - ယှဉ် - အတူတကွ ဖြစ် - သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆန္ဒသမ္ပယုတ္တအဓိမောက္ခ (ပု) [ဆန္ဒသမ္ပယုတ္တ + အဓိမောက္ခ] ဆန္ဒနှင့် - ယှဉ် - အတူတကွ ဖြစ် - သော အဓိမောက္ခ။ အဓိမောက္ခဝသေ-

နာတိ ဆန္ဒသမ္ပယုတ္တအဓိမောက္ခဝသေန။
ပဋိသံဠာ ၂။၁၃၄။

ဆန္ဒသမ္ပယုတ္တက (တိ) [ဆန္ဒ + သမ္ပယုတ္တက]
ဆန္ဒနှင့် - ယှဉ် - အတူတကွဖြစ် - သော။
ဆန္ဒာဓိပတိ ဆန္ဒသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံ
သမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စ-
ယော။ ပဋ္ဌာနာ ၁။၂။ အဘိဠာ ၃။၃၄၅။
ဝိသုဒ္ဓိ ၂။၁၆၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ ၂။၂၇၁-၂။)

ဆန္ဒသဟဂတ (တိ) [ဆန္ဒ + သဟဂတ] လိုချင်မှု
'တဏှာဆန္ဒ' နှင့် - အတူတကွဖြစ် - ယှဉ် -
သော။ ဆန္ဒူပသံဟိတ-ကြည့်။

ဆန္ဒသာ (ထိ) [ဆန္ဒ + သ + အာ?] ဆန်းကျမ်း၊
ဆန်းကျမ်းအတတ်။ သုတိ သမ္ပတိ သင်္ချာ....
မန္တနာ ယုဒ္ဓါ ဆန္ဒသာ ဗုဒ္ဓဝစနေန ကျေန-
ဝိသတိ။ မိလိန္ဒ။ ၄။

ဆန္ဒဟာနိဘယ (န) [ဆန္ဒ + ဟာနိ + ဘယ]
ဆန်းပျက်ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း၊ ဆန်းဂိုဏ်း
ယုတ်လျော့ ပျက်ပြားမည်မှ ကြောက်ခြင်း။
'စီရ' နှစ် စေတ္တ ဝတ္တဗ္ဗေပိ ဆန္ဒဟာနိဘယာ
ရဿတ္တံ နိဂ္ဂဟိတလောပေါ။ သီ၊ ဣ၊ သစ်၊ ၂။
၂၉၄။

ဆန္ဒဟာရက (တိ) [ဆန္ဒ + ဟာရက] သဘော
တူမှု 'ဆန္ဒ' ကို ဆောင်တတ်သောသူ။
ဆန္ဒဟာရကော စေ ဘိက္ခဝေ ဒိန္နေ ဆန္ဒေ
တတ္ထေဝ ပက္ကမတိ။ ဝိ၊ ၃။၁၆၃။ ကင်္ခါ၊ ဣ၊
သစ်၊ ၁၅၆။ (-ဝိ၊ ၃။၁၆၄။ ဝဇီရ၊ ၄၃၄။
၄၆၂-၃။ ကင်္ခါ၊ ဣ၊ ဟောင်း။ ဂ။)

ဆန္ဒဟေတု (န) [ဆန္ဒ + ဟေတု] လိုချင်ခြင်း -
ချစ်ခြင်း - ဟူသော အကြောင်း။ ဆန္ဒာ-
(နေတ္ထိ၊ ၁၀၇) တိ ဆန္ဒဟေတု ဣစ္ဆာပစ္စယာ။
နေတ္ထိ၊ ၁၂၁။ (-နေတ္ထိ၊ ၃၀။ နေတ္ထိ၊ ၁၀၇။
နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၂၇၃။)

ဆန္ဒဟေတုက (တိ) [ဆန္ဒ + ဟေတု + က]
ဆန္ဒလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ ဆန္ဒကြောင့်

ဖြစ်သော။ ဆန္ဒသမာဓိနှင့် ဆန္ဒသမာဓိပ္ပဓာန-
သင်္ခါရသမန္နာဂတ-ကြည့်။

ဆန္ဒာဂတိ (ထိ) [ဆန္ဒ + အဂတိ။ ဒီ၊ ဠ၊ ၃။၁၂၇။
အံ၊ ဠ၊ ၂။၄၇၊ ၂၆၂။ အဘိ၊ ဠ၊ ၂။၄၇၃။ ဒီ၊ ဣ၊
၃။၁၃၀။ အံ၊ ဣ၊ ၂။၂၄၁-တို့ အလို သန္တိပုဒ်ဖြစ်
သည်။ ဆန္ဒာ + အဂတိ - ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍၊ ဆန္ဒာ =
ချစ်ခြင်းကြောင့်။ အဂတိ = မလားသင့် -
မလားထိုက် - မပြုသင့် - မပြုထိုက် - သော
အမှု - ဟု မြန်မာပြန်ဆိုရမည်။] ချစ်ခြင်း
ကြောင့် ကဲ့ရဲ့ဖွယ်ဖြစ်ခြင်း၊ ချစ်ခြင်းကြောင့်
ကဲ့ရဲ့ဖွယ် ပြုလုပ်ခြင်း၊ ချစ်ခြင်းကြောင့် ကဲ့ရဲ့-
အပ် - သင့် - ထိုက် - သော အပြုအမူ။ ယော
န ဆန္ဒာဂတိ* ဂစ္ဆေယျ။ ဝိ၊ ၁။၃၄၇။ ဝိ၊ ၃။
၃၉၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂၄၃။ ဆန္ဒနံ ဆန္ဒော၊
ဣစ္ဆာနံ ပိဟနန္တိ အတ္ထော။ ဂမနံ ကရဏံ ဂတိ၊
ကိရိယာ။ ဂါရယျာ ဂတိ အဂတိ။ ဆန္ဒေန
အဂတိ ဆန္ဒာဂတိ။ ဝိနယာလင်္ကာရ။ ၂။၂၃။
(-ဝိ၊ ၂။၃၄၆။ ဝိ၊ ၄။၂၁၄၊ ၂၂၅၊ ၃၁၇၊ ၃၃၁။
ဝိ၊ ၅။၂၂၇။ ဒီ၊ ၃။၁၁၀၊ ၁၉၁။ အံ၊ ၁။၇၂။
အံ၊ ၁။၂၄၀-၂။ အံ၊ ၃။၁၇၇။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၉၀။
မဟာနိ၊ ၈၃။ နေတ္ထိ၊ ၉၇၊ ၁၀၇။ ပေဋကော။
၂၁၂။ ဝိ၊ ဠ၊ ၂။၁၆၇-၂၇၂။ ဝိ၊ ဠ၊ ၃။၄၀၂။
ဝိ၊ ဠ၊ ၄။၁၉၆။ ဇာ၊ ဠ၊ ၃။၃၉၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၄၉။ ကင်္ခါ၊ ဣ၊ သစ်၊ ၃၂၃၊ ၄၄၇။ မ၊ ဣ၊ ၃။
၂၂၄။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၂၇၃။)

ဆန္ဒာဂတိဂမန (န) [ဆန္ဒအဂတိ + ဂမန] ချစ်
ခြင်း ကြောင့် - မလားသင့် - မလားထိုက် -
သည်သို့လားခြင်း၊ ချစ်ခြင်းကြောင့် - မပြု
သင့် - မပြုထိုက် - သည်ကို ပြုခြင်း၊ ချစ်ခြင်း
ကြောင့် မလိုက်ပါသင့်သည်သို့ လိုက်ပါခြင်း၊
ဆန္ဒာဂတိလိုက်ခြင်း။ ရူပဓမ္မေသု ရာဂေါ
ဆန္ဒာဂတိဂမနန္တိ ဧတေသံ ပါပဓမ္မာနံ ပဟာ-
နာယ။ နေတ္ထိ၊ ၁၃၉။

ဆန္ဒာဂမန (န) [ဆန္ဒ + အာဂမန။ ဆန္ဒ +
အဂမန] (၁) ချစ်ခြင်းကြောင့် မဖြစ်သင့်

ပဲ ဖြစ်ခြင်း၊ ချစ်ခြင်းကြောင့် - မပြုသင့် - မပြုထိုက် - သည်ကို ပြုခြင်း။ (၂) ဆန္ဒသို့ သမ္ပယုတ်၏ အစွမ်းဖြင့်ရောက်သော - ဆန္ဒနှင့် ယှဉ်သော - အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (၃) ချစ်ခြင်းကြောင့် - မသင့်မတော် - မလျော် - ဖြစ်ခြင်း၊ ချစ်ခြင်းကြောင့် - မပြုသင့် - မပြုထိုက် - သည်ကိုပြုခြင်း၊ ဆန္ဒာဂတိလိုက်ခြင်း။ တဿာ ဟိ ဆန္ဒာဂမနံ၊ နပ္ပသံသန္တိ ပဏ္ဍိတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၇၊ ၁၀၂။ ဇာ၊ ၂။ ၆၁။ တတြ ဟိ ဘိက္ခု ဆန္ဒာဂမနံ ဝိယ မညမာနာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၆။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၇၀။ ဆန္ဒာဂမနံ ဝိယာတိတ္ထေ ဆန္ဒာ အာဂမနံ ဝိယာတိ ပဒစ္ဆေဒေါကာတဗ္ဗော၊ ဆန္နေန အာဂမနံ ပဝတ္တနံ ဝိယာတိ အတ္ထော၊ ဆန္နေန အကတ္တဗ္ဗကရဏံ ဝိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဆန္ဒံ ဝါ အာဂစ္ဆတိ သမ္ပယောဂဝသေနာတိ ဆန္ဒာဂမနံ၊ တထာပဝတ္တော အပါယဂမနိယော အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒေါ။ အထဝါ အနန္တရပံ ဂမနံ အဂမနံ၊ ဆန္နေန အဂမနံ ဆန္ဒာဂမနံ၊ ဆန္နေန သိနေဟေန အနန္တရပံ ဂမနံ ပဝတ္တနံ အကတ္တဗ္ဗကရဏံ ဝိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၉။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၉၁။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၃။)

ဆန္ဒာဓိက (တိ) [ဆန္ဒ + အဓိက] ဆန္ဒဟူသော အလွန်အကဲရှိသော၊ လွန်ကဲသော ဆန္ဒရှိသော၊ ဆန္ဒလွန်ကဲသော။ ဆန္ဒသမာဓိနှင့် ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတ-တို့ကြည့်။

ဆန္ဒာဓိပတိ (ပု) [ဆန္ဒ + အဓိပတိ] (၁) ဆန္ဒဟု ဆိုအပ်သော - ဆန္ဒသာလျှင်ဖြစ်သော - အကြီးအမှူး - အကြီးအကဲ၊ အကြီးအမှူး - အကြီးအကဲ - ဖြစ်သော ဆန္ဒ၊ ဆန္ဒာဓိပတိ။ (တိ) (၂) ဆန္ဒအကြီးအမှူးရှိသော၊ ဆန္ဒကြီးမှူးသော၊ ဆန္ဒခေါင်းဆောင်သော။ (၁) ဆန္ဒာဓိပတိ ဆန္ဒသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ အဓိပတိပစ္စယေန

ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၂။ ဆန္ဒာဓိပတိတိ ဆန္ဒသင်္ခါတော အဓိပတိ။ ဆန္ဒံ ဓုရံ ကတော ဆန္ဒံ ဇေဋ္ဌကံ ကတော စိတ္တုပ္ပတ္တိကာလေ ဥပ္ပန္နသကတ္တုကမ္ပတာဆန္ဒသေတံ နာမံ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၀။ (-မိလိန္ဒ၊ ၃၇၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၂။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၁။) ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတ (၂) -လည်း ကြည့်။ (၂) သေသဓမ္မာပိ ဆန္ဒာဓိပတိနော နာမ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၂။ ဆန္ဒသမာဓိနှင့် ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတ-တို့လည်းကြည့်။

ဆန္ဒာဓိပတိကာလ (ပု) [ဆန္ဒာဓိပတိ + ကာလ] ဆန္ဒာဓိပတိ ဖြစ်သောအခါ၊ ဆန္ဒာဓိပတိ ပစ္စည်းထိုက်သောအခါ။ ဆန္ဒာဓိပတိကာလေ စ အဓိပတိပစ္စယော စ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၄။

ဆန္ဒာဓိပတိသမာဓိ (ပု) [ဆန္ဒာဓိပတိ + သမာဓိ] (၁) ဆန္ဒအကြီးအမှူးရှိသော - ဆန္ဒကြီးမှူးသော - ဆန္ဒခေါင်းဆောင်သော - သမာဓိ။ (၂) ဆန္ဒာဓိပတိနှင့် - ယှဉ် - အတူတကွဖြစ် - သောသမာဓိ။ (၁) ဆန္ဒသမာဓိ (ခ၊ ၈) ကြည့်။ (၂) ဆန္ဒသမာဓိပဓာနသင်္ခါရသမန္နာဂတ(၂)ကြည့်။

ဆန္ဒာဓိပတေယျ (တိ) [ဆန္ဒာဓိပတိ + ဧတေယျ] ဆန္ဒာဓိပတိမှလာသော၊ ဆန္ဒာဓိပတိသည်ဖြစ်စေအပ်သော၊ ဆန္ဒာဓိပတိကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဆန္ဒာဓိပတိရှိသော။ ဆန္ဒာဓိပတေယျံ ဟိနံ။ အဘိ၊ ၈။ ၆၉။ ယံ ပန ကတ္တုကာမတာသင်္ခါတံ ဆန္ဒံ ဓုရံ ဆန္ဒံ ဇေဋ္ဌကံ ဆန္ဒံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ကတော အာယူဟိတံ၊ တံ ဆန္ဒာဓိပတိတော အာဂတတ္တာ ဆန္ဒာဓိပတေယျံ နာမ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၇။ (-အဘိ၊ ၈။ ၈၀၊ ၁၂၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆၊ ၂၀၀။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၈။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၁၇။)

ဆန္ဒာနုနိတ (တိ) [ဆန္ဒ+အနုနိတ] (၁) လိုချင်
 မှ 'တဏှာဆန္ဒ' သည် ဆွဲဆောင်အပ်သော၊
 လိုချင်မှု 'တဏှာဆန္ဒ' သို့ အစဉ်လိုက်သော၊
 သူ။ (၂) မိစ္ဆာအယူသည် ဆွဲဆောင်အပ်
 သော၊ မိစ္ဆာအယူသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ သူ။
 (၁) အကန္တိယသို့ ပဋိသိ ဝိနောဒယေ၊
 ဆန္ဒာနုနိတော န စ ကန္တိယေ သိယာ။
 သံ၊ ၂။ ၂၉၄။ (၂) ဆန္ဒာနုနိတော ရုစိယာ
 နိဝိဋ္ဌော။ သုတ္တနိ။ ၄၀၁။ မဟာနိ။ ၄၈။
 ဆန္ဒာနုနိတောတိ သကာယ ဒိဋ္ဌိယာ သ-
 ကာယ ခန္တိယာ...ယာယတိ နိယျတိ ဝုယျတိ
 သံဟရိယတိတိ ဆန္ဒာနုနိတော။ မဟာနိ။
 ၄၉။ တေန ဒိဋ္ဌိဆန္နေန အနုနိတော တာယ
 စ ဒိဋ္ဌိရုစိယာ နိဝိဋ္ဌော။ သုတ္တနိ။ ၂။ ၂၆၃။
 မဟာနိ။ ၁၆၆။

ဆန္ဒာနုရက္ခဏ (န) [ဆန္ဒ + အနုရက္ခဏ] ဆန်း
 စောင့်ခြင်း၊ ဆန်းကိုက်စောင့်ခြင်း၊ ဆန်း
 ကိုက်မပျက်စေခြင်း။ ပုရိသောတိ ဝတ္တဗ္ဗေ
 ဆန္ဒာနုရက္ခဏဝသေန “ပေါရိသော” တိ
 ဝုတ္တံ။ နေတ္ထိဝိ။ ၃၀၅။ “တေပိဋကော” တိ
 ဝတ္တဗ္ဗေ “တိမေဋကော” တိ ဆန္ဒာနုရက္ခ-
 ဏတ္ထိဝုတ္တံ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၃၂။ (-ကမ်၊ ဋီ၊ သစ်။
 ၁၂၁၊ ၃၀၆။)

ဆန္ဒာရဟ (တိ) [ဆန္ဒ+အရဟ] ဆန္ဒထိုက်သော၊
 သဘောတူမှု 'ဆန္ဒ' ကို - ပေး - ဆောင် -
 ထိုက်သော၊ သူ။ ဆန္ဒာရဟာနံ ဆန္ဒော အနာ-
 ဟဋ္ဌော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၃၇-၈။ ဝိ၊ ၅။
 ၃၈၁-၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၃။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၂၀-၆၊
 ၂၃၇။ ဝိ၊ ၅။ ၃၈၁-၂-၃-၄။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၂-၃။
 ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၃၉၊ ၂၄၃-၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈၆၊ ၃၉၄၊
 ၄၀၀။ ကမ်၊ ၁။ ၁၀၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၆။ ဝဇီရ။
 ၃၃၉၊ ၅၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။
 ၄၉၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၆၊ ၃၁၅-၆။ ကမ်၊ ဋီ၊
 သစ်။ ၁၃၆၊ ၁၄၂၊ ၁၇၆၊ ၄၁၇၊ ၄၄၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။
 ၇၄။)

ဆန္ဒာရဟာဓိကာရ (ပု) [ဆန္ဒာရဟ+အဓိကာရ]
 သဘောတူမှု 'ဆန္ဒ' ကို - ပေး - ဆောင် -
 ထိုက်သူတို့၏ အရာဌာန။ န စ ပရိဝါရဌက-
 ထာယံ ဆန္ဒာရဟာဓိကာရေန နယော ဒိန္နော။
 ဝဇီရ။ ၅၁၇။

ဆန္ဒာဝိနာသ (ပု) [ဆန္ဒ+အဝိနာသ] ဆန်းမပျက်
 စေခြင်း၊ ဆန်းကိုက်မပျက်စေခြင်း။ ဆန္ဒာ-
 ဝိနာသတ္ထံ အနုဿရာဂမနံ ကတွာ ဝုတ္တံ။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၉၃။

ဆန္ဒိက (တိ) [ဆန္ဒ+ဣက] ဆန္ဒရှိသော၊ လို
 လား - တောင့်တ - ခြင်းရှိသော၊ လိုလား
 တောင့်တ - သော၊ သူ။ သဒ္ဓေါ စ ဟောတိ
 ဆန္ဒိကော စ ပညဝါ စ။ အံ၊ ၂။ ၃၈၀။ (-
 အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅၅။ အဘိ၊ ပု။ ၁၁၆။ အဘိ၊ က။ ၈၀။
 ပဋိသံ၊ ၁၁၉။ ပေဋကော။ ၂၉၂၊ ၃၀၉။

ဆန္ဒိကတ (န) [ဆန္ဒ+ကတ+ဣ-လာ။] (၁)
 လိုလား - တောင့်တ - မှုကိုပြုခြင်း၊ လိုလား -
 တောင့်တ - ခြင်း။ (၂) ပြုအပ်သော အလို
 ဆန္ဒရှိသော၊ အလိုဆန္ဒကို ပြုသော၊ အလို
 ဆန္ဒဖြစ်နေသော၊ သူ။ (၁) ဆန္ဒိကတဋ္ဌ-ကြည့်။
 (၂) ခန္တျာ ဆန္ဒိကတော ဟောတိ (ထေရ။
 ၃၄၇) တိ တေသု မနသာ...ရူပရိက္ခဟာဒိ-
 မုခေန ဝိပဿနာဘိနိဝေသေ ဆန္ဒိကတော
 ဆန္ဒဇာတော ဟောတိ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၄။

ဆန္ဒိကတဋ္ဌ (ပု) [ဆန္ဒိကတ+အတ္ထ] လိုလား -
 တောင့်တ - မှုကိုပြုခြင်း အနက်သဘော၊ လို
 လား - တောင့်တ - ခြင်း အနက်သဘော။
 ရူပစ္ဆန္ဒောတိ ရူပေ ဆန္ဒိကတဋ္ဌေန ဆန္ဒော။
 သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂။ ဆန္ဒိကတဋ္ဌေနာတိ ဆန္ဒ-
 ကရဏဋ္ဌေန၊ ဣစ္ဆိတဋ္ဌေနာတိ အတ္ထော။
 သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၁။

ဆန္ဒိကတာ (ထိ) [ဆန္ဒိက+တာ။ ဆန္ဒ+ကတ+
 အာ] (၁) လိုလား - တောင့်တ - ခြင်းရှိသူ၏
 အဖြစ်၊ လိုလား - တောင့်တ - ခြင်း။ (၂)

လိုလား - တောင့်တ - မှုကိုပြုခြင်း၊ လိုလား - တောင့်တ - ခြင်း။ ယောဆန္ဒော ဆန္ဒကတာ ကတ္တုကမ္ပတာ ကုသလော ဓမ္မတ္ထန္ဒော၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဆန္ဒော။ အဘိဝိ။ ၂၁၆၊ ၂၂၅။ ဆန္ဒကတာတိ ဆန္ဒကဘာဝေါ၊ ဆန္ဒကရဏာကာရော ဝိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။ ဆန္ဒကတာ (ဒီဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၉)တိ ဆန္ဒဘာဝေါ၊ ဆန္ဒကရဏာကာရော ဝိ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၇။ (-အဘိဝိ။ ၂၃၂။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၅။)

ဆန္ဒကရဏ (န) [ဆန္ဒ+ကရဏ+ဣ-လာ။] လိုလား - တောင့်တ - မှုကိုပြုခြင်း၊ လိုလား - တောင့်တ - ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆန္ဒကရဏာကာရ (ပု) [ဆန္ဒကရဏ + အာကာရ] လိုလား - တောင့်တ - မှုကို ပြုခြင်း ဟူသော အခြင်းအရာ၊ လိုလား - တောင့်တ - သော အခြင်းအရာ။ ဆန္ဒကတာ-ကြည့်။

ဆန္ဒကဘာဝ (ပု) [ဆန္ဒက+ဘာဝ] လိုလား - တောင့်တခြင်း ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ လိုလား - တောင့်တ - ခြင်း။ ဆန္ဒကတာ-ကြည့်။

ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ (ပု) [ဆန္ဒ+ဣဒ္ဓိပါဒ] ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ၊ ဆန္ဒ ဟူသော-ပြီးစီး-ပြည့်စုံ-အောင်မြင်-တတ်သော တရားအစု၊ ကြီးပွား-ကြီးမြင့်-ကြောင်းဖြစ်သော တရားအထူး၏ အခြေခံဆန္ဒ၊ ကြီးပွား-ကြီးမြင့်-ကြောင်းဖြစ်သော တရားအထူး - သို့ရောက်ကြောင်း - ကို ရကြောင်း - ဆန္ဒ။ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒေါ... အယံ ဝုစ္စတိ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒေါ၊ အဝသေသာ ဓမ္မာ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒသမ္ပယုတ္တာ။ အဘိဝိ။ ၂၃၂။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၅။ သံဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၇။ ဆန္ဒောဝေ ဣဒ္ဓိပါဒေါ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒေါ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၀။ (-အဘိက။ ၃၄၆၊ ၄၅၁။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၁။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၄။ ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။ ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၉။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၆၅၊ ၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁၈၊ ၂၁၉။)

ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒဘာဝနာကာရ (ပု) [ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ + ဘာဝနာ + အာကာရ] ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်ကို ဖြစ်စေခြင်း ဟူသော အခြင်းအရာ၊ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်ကို ဖြစ်စေပုံ။ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒဘာဝနာကာရော အာစရိယေန ဝုတ္တော အမေဟိ စ ဉာတော။ နေတ္ထိဝိ။ ၁၀၂။

ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ + သမ္ပယုတ္တ] ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ယှဉ်သော။ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်-ကြည့်။

ဆန္ဒိယန (န) [ဆန္ဒ+ဣယ+ယု။ အ-ကိုဣ-ပြု။] (၁) လိုလား - တောင့်တ - ခြင်း။ (၂) လိုချင် - တပ်မက် - စွဲလမ်း - ခြင်း။ (၁) ယော ဆန္ဒောတိ ယော ဆန္ဒိယနဝသေန ဆန္ဒော။ ဒီဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၇။ (၂) တဏှာ ဟိ ရဇ္ဇနတော ရာဂေါ၊ ဆန္ဒိယနတော ဆန္ဒော။ သံဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၈။

ဆန္ဒုပ္ပါဒ (ပု) [ဆန္ဒ+ဥပ္ပါဒ] အလိုဆန္ဒဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ ဆန္ဒုပ္ပါဒတော ပဘုတိ ပုရေပါမောဇ္ဇုပ္ပါဒါ တယော။ ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။

ဆန္ဒုပ္ပါဒန (န) [ဆန္ဒ+ဥပ္ပါဒန] အလိုဆန္ဒကို ဖြစ်စေခြင်း။ ပုနပျုနံ ဆန္ဒုပ္ပါဒနံ ပေသနံ ဝိယ ဟောတိတိ ဆန္ဒဿ ဥပဋ္ဌာနသဒိသတာ ဝုတ္တာ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၀။ (-သံဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၁၃။ အံဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၇။)

ဆန္ဒုပ္ပါဒနတ္ထ (ပု) [ဆန္ဒုပ္ပါဒန + အတ္ထ] အလိုဆန္ဒကို ဖြစ်စေခြင်းအကျိုး။ ဆန္ဒုပ္ပါဒနတ္ထ အနန္တမ္ပိ စက္ကဝါဋံ ဩလောကေတွာ တဒနုဂုဏာနုသာသနီ ပါဠိဟာရိယံ ကရေန္တိယေဝ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၆။

ဆန္ဒပသံဟိတ (တိ) [ဆန္ဒ+ဥပသံဟိတ] လိုချင်မှု 'တဏှာဆန္ဒ' နှင့်-တကွဖြစ် - ယှဉ်-သော။ ဆန္ဒပသံဟိတာ (မ၊ ၁။ ၁၆၇) တိ ဆန္ဒသဟဂတာ ရာဂသမ္ပယုတ္တာ။ မ၊ ၁။ ၁၉၁။ ဆန္ဒသဟဂတာ ရာဂသမ္ပယုတ္တာတိ တဏှာဆန္ဒ-

သဟဂတာ ကာမရာဂသမ္ပယုတ္တာ။ မဇ္ဈိမ။
၇၃။

ဆန္ဒပညာ (တိ) [ဆန္ဒ+ဥပသံဟိတ] လိုချင်
မှုတဏှာဆန္ဒနှင့်-တကွဖြစ်-ယှဉ်-သော။
တတ္ထ ဆန္ဒပညာတန် အဋ္ဌလောဘသဟ-
ဂတစိတ္တာနံ ခေတ္တံ။ မဇ္ဈိမ။၇၃။

ဆန္ဒောက (တိ) [ဆန္ဒ+ကာ+အ] သာမဗေဒ
ဒင်ကို (အသံဖြင့်) ရွတ်ဖတ် သရဇ္ဈာယ်
တတ်သော၊ သူ။ ဆန္ဒောကာ ပြာဟူဏာ။ ဒီ၊
၁။၂၂၃။ ဆန္ဒော ဝုစ္စတိ ဝိသေသတော
သာမဝေဒေါ။ တံ သရေန ကာယန္တိတိ
ဆန္ဒောကာ၊ သာမဝေဒိနော။ ဆန္ဒောဂါတိပိ
တတိယက္ခရေန ပဌန္တိ။ သောဝေတ္ထော။ ဒီ၊
၁။၄၀၀။ သီ၊ဇ္ဈိ၊သစ်၊၂။၄၂၇။

ဆန္ဒောဂ (တိ) [ဆန္ဒ+ဂေ+အ] သာမဗေဒင်
ကို (အသံဖြင့်) ရွတ်ဖတ် သရဇ္ဈာယ်တတ်
သော၊ သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆန္ဒောဝိစိတိ (ထိ) [ဆန္ဒ+ဝိ+စိ+တိ။ ဆန္ဒာနိ
ဝိစိယန္တိ ဉာယန္တိ တောယာတိ ဆန္ဒောဝိစိတိ။
ဓာန်၊ သျ၊ သစ်။] ဆန်းကျမ်း၊ အနုဋ္ဌာဘ-
စသော ဆန်းတို့ကို သိစေတတ်သော ကျမ်း။
ဆန္ဒောဝိစိတိ စေတနာ၊ ဝေဒင်္ဂါနိ ဝေန္တိ ဆ။
ဓာန်။၁၁၀။ ဆန္ဒသိ အနုဋ္ဌာဘာဒိဝုတ္တာနံ
ပဋိပါဒိကာ ဆန္ဒောဝိစိတိ။ ဓာန်၊ဇ္ဈိ၊၁၁၀။

ဆန္ဒောဝိစိတိကောဝိဒ (တိ) [ဆန္ဒောဝိစိတိ+
ကောဝိဒ] ဆန်းကျမ်း၌ - လိမ်မာ - ကျမ်း
ကျင် - တတ်သိ - နားလည် - သော၊ သူ။
ပဒကော ကေတုဘ ဝိဒူ။ ဆန္ဒောဝိစိတိ
ကောဝိဒေါ။ အပါ၊၂။၁၅၉။

ဆန္ဒောဝိစိတိလက္ခဏ (န) [ဆန္ဒောဝိစိတိ +
လက္ခဏ] ဆန်းကျမ်း၌ လာသောလက္ခဏာ၊
ဆန်းကျမ်းလက္ခဏာ။ ဥဒ္ဓါနာစ တာ မတြာဒိ-
သိဒ္ဓိဂါထာဟိ ဆန္ဒောဝိစိတိလက္ခဏေန ဂါထာ
စာတိ ဥဒ္ဓါနဂါထာ နာမာတိ ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။
၁၁၁။

ဆန္ဒ (န) [ဆဒ+တ] (၁) အမိုး။ (တိ) (၂)
မိုးအပ်သော (အဆောက်အဦ)။ (၃) ဖုံး
လွှမ်း - ဖုံးကွယ် - ထင်စွာမပြ - အပ်သော
(အာပတ်စသည်)။ (၄) (က) ဖုံးလွှမ်း -
ဖုံးကွယ် - မထင်ရှား - သော (အခါစသည်)။
(ခ) ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးကွယ် - ဝတ်ရုံ - အဝတ်
ဝတ် - သော၊ သူ။ (၅) လျှို့ဝှက်အပ် - ဝှက်
ထားအပ် - သော (ပတ္တမြားစသည်)။ (၆)
ဆိတ်ကွယ်ရာ။

(၁) အမိုး။ မတ္တကေ ဖလကေန ဆန္ဒ
ကာရေတွာ ဥလ္လောကံ မတ္တိကာယ လိမ္မာ-
ပေတွာ သေတကမ္ပံ ကာရေတွာ စိတ္တကမ္ပံ
ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇၉။

(၂) မိုးအပ်သော (အဆောက်အဦ)။
ဆန္ဒာကုဋိအာဟိတော ဂိနိ။ သုတ္တနိ။၂၂၂။
ဆန္ဒာတိ တိဏပဏ္ဍိတနော အနောဝဿကာ
ကတာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ဆန္ဒံ ပဋိက္ခိပါမိ၊
ရုက္ခမူလိကင်္ဂံ သမာဒိယာမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၁။
ဆန္ဒန္တိ ဣဋ္ဌကာ ဆဒနာဒိဟိ ဆာဒိတံ၊ အာဝ-
သထန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ (-ဝိ၊
၁။၂၆၄။ ထေရ။၂။၁၉၊၂၃၊၂၇၆။ အပါ၊၁။
၃၉၀။ အပါ၊၂။၁၇၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၈။မဇ္ဈ၊၃။၁၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၀။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၊၁၅၈။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၊
၂၃၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၀။)

(၃) ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးကွယ် - ထင်စွာမပြ -
အပ် - သော (အာပတ်စသည်)။ ဆန္ဒမတိ-
ဝဿတိ၊ ဝိဝဋ္ဌံ နာတိဝဿတိ။ တဿ ဆန္ဒံ
ဝိဝရေထ၊ ဧဝံ တံ နာတိဝဿတိ။ ဝိ၊၄။၄၂၄။
ဝိ၊ ၅။၂၆၃။ ဥဒါနံ၊၁၄၄။ ထေရ။၂၇၉။
နေတ္ထိ။၁၃၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ဆန္ဒမတိ-
ဝဿတိတိ ဂေဟံ တာဝံ တိဏာဒိဟိ အတ္တန္တံ
အတိဝဿတိ၊ ဣဒံ ပန အာပတ္တိသင်္ခါတံ ဂေ-
ဟံ ဆန္ဒံ အတိဝဿတိ။ မူလာပတ္တိံ ဟိ ဆာ
ဒေန္တော အညံ နဝံ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၃။ ဆန္ဒမတိဝဿတိတိ အာပတ္တိံ

အာပဇ္ဇိတော ပဋိစ္စာဒေန္တော အညံ နဝံ အာ-
 ပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ၊ တတော ပရံ တတော-
 ပရန္တိ ဝေ အာပတ္တိဝဿံ ကိလေသဝဿံ အတိ
 ဝိယ ဝဿတိ။...တဿ ခန္ဓံ ဆာဒိတံ အာ-
 ပတ္တိံ ဝိဝရေထ ပကာသေထ။ ဥဒါန၊ ဌ။
 ၂၇၈။ တတ္ထ ခန္ဓန္တိ ဆာဒိတံ ယထာဘူတံ
 အဝိဝဋ္ဌံ အပ္ပကာသိတံ ဒုစ္စရိတံ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။
 ၁၁၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁၇၃။ ဝိမာန၊ ၅၃။ မဟာနိ၊
 ၁၈၊ ၂၁။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၅၊ ၂၁၆။ ဇာ၊ ၂။ ၆၄၊
 ၁၉၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁၇၁၊ ၂၃၊ ၂၂၆။ ကခါ၊ ၁၄၅။
 ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၅၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။
 ၃၃။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၄။ ဇာ၊ ၄။ ၅၈။ ဇာ၊ ၄။
 ၅။ ၂၇၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃၃။)

(၄) (က) ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးကွယ်-မထင်
 ရှား-သော(အခါစသည်)။ ကာလံ ခေါဟံ န
 ဇာနာမိ၊ ဆန္ဒော ကာလော န ဒိဿတိ။ သံ၊
 ၁။ ၉၊ ၁၀။ ဇာ၊ ၁။ ၄၂။ ဆန္ဒော ကာလော န
 ဒိဿတိတိ အယံ ကာလော မယံ ပဋိစ္စန္ဒော
 အဝိဘူတော န ပညာယတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၀။
 (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၂။) (ခ) ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးကွယ်-
 ဝတ်ရုံ - အဝတ်ဝတ် - သော၊ သူ။ ကျာဟံ
 တေနစ္စန္ဒောပိ ကရိဿာမိ (ဝိ၊ ၁။ ၃၁၇?)တိ
 အာဒိသု နိဝါသနပါရူပနေ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၉။

(၅) လျှိုဝှက်အပ် - ဝှက်ထားအပ် -
 သော (ပတ္တမြားစသည်)။ ဆန္ဒဘာဝ (၂)
 ကြည့်။ (၆) ဆိတ်ကွယ်ရာ။ တိသု ဆန္ဒံ ပတိ-
 ရူပေ၊ ဆာဒိတေ စ နိဂူဟိတေ။ နိဝါသန-
 ပါရူပနေ၊ ရဟော ပညတ္တိယံ ပုမေ။ ဓာန်။
 ၈၃၄။

ဆန္ဒ (ပု) [ဆဒိ+တ] (၁) ဆန္ဒမည်သောသူ။
 (က) ဆန္ဒအမတ်၊ ယင်း ဆန္ဒအမတ်သည်
 ဘုရားအလောင်းနှင့် တနေ့တည်း မွေးဖွား
 သောသူဖြစ်သည်။ ဖွားဘက်တော် ၇-ဦးတွင်
 တဦးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ဘုရားလောင်း
 တောထွက်တော်မူသောအခါ အနောမာမြစ်

အထိ အတူလိုက်ပါရသူဖြစ်သည်။ နောင်
 အခါ ဘုရားရှင်ထံ သွားရောက် ရဟန်းပြု
 သည်။ မြတ်စွာဘုရား၌ ချစ်ခင်နေမှုကြောင့်
 “ငါ့ဘုရား၊ ငါတရား”ဟု စွဲလမ်းမြတ်နိုးကာ
 ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်သည်တိုင်အောင်
 ရဟန်းတရား အားမထုတ်ပဲ နေလေသည်
 (သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၁။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၅)။ ယင်း
 ဆန္ဒထေရ်သည် “ငါ၏အရှင် တောထွက်စဉ်
 အခါက မည်သူမည်ဝါ တဦးတယောက်မျှ
 လိုက်ပါမည့်သူမရှိ၊ ငါတဦးတည်းသာလိုက်ပါ
 ခဲ့သည်။ အတုလအစစ် သဗ္ဗညု ဘုရားအဖြစ်
 သို့ရောက်မှ “ငါကား သာရိပုတ္တရာ၊ ငါကား
 မောဂ္ဂလ္လာန်၊ ငါတို့သာ အဂ္ဂသာဝက”ဟု
 ကြားဝါ ပြောဆိုကာ လှည့်လည်ကြသည်
 စသည်ဖြင့် အဂ္ဂသာဝက ဖြစ်တော်မူကြသည့်
 အရှင်သာရိပုတ္တရာနှင့် အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်တို့
 ကို ဆဲရေးမှု ပြုလေသည်။ ဘုရားရှင်သည် ထို
 အကြောင်းကို ကြားသိတော်မူ၍ “အဂ္ဂသာ-
 ဝကတို့ကို မဆဲရေးရန်၊ မိတ်ဆွေကောင်း
 အဖြစ် သဘောထားကာ ဆည်းကပ်မှီဝဲရန်
 ဆန္ဒထေရ်အား ဩဝါဒစကား မိန့်ကြား
 တော်မူသည်။ ဆန္ဒထေရ်သည် ယင်း ဩဝါဒ
 ကိုမလိုက်နာပဲ ဆဲရေးမြဲဆဲရေးလေသည်။ ထို
 အကြောင်းကို ကြားသိတော်မူသော ဘုရား
 ရှင်သည် “ရဟန်းတို့ ငါဘုရား သက်တော်
 ထင်ရှားရှိစဉ် ဆန္ဒထေရ်ကို ပြောဆိုဆုံးမ၍
 ရနိုင်လိမ့်မည်မဟုတ်၊ ငါဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်
 သောအခါမှသာ ဆုံးမ၍ရနိုင်လိမ့်မည်”ဟု
 မိန့်တော်မူပြီးလျှင် ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုခါနီးအခါ
 ဆန္ဒထေရ်အား ဗြဟ္မဒဏ်ထားကြရန် အရှင်
 အာနန္ဒာကို မိန့်ဆို မှာကြားတော်မူခဲ့သည်။
 မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် ဘုရား
 ရှင်မိန့်မှာတော်မူချက်အရ သံဃာတော်များ
 သည် ဆန္ဒထေရ်အား “ဆန္ဒထေရ်သည် အလို
 ရှိတိုင်းပြောဆိုပြုလုပ်ပစေ၊ ဆန္ဒထေရ်ကိုတစ်
 တယောက်သောရဟန်းမျှ ပြောဆိုခြင်း၊ ဆုံး

မခြင်း၊ တားမြစ်ခြင်းမပြုရ”ဟူသော ဗြဟ္မဒဏ်ကိုထားကြလေသည်။ ယင်းသို့ ဗြဟ္မဒဏ်ထားခြင်းခံရသဖြင့် သံဝေဂရပြီးလျှင် ဝိပဿနာတရား ပွားများအားထုတ်ကာ မကြာမီ ရဟန္တာဖြစ်လေသည် (ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၀-၁။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၅)။ (ခ) ဆန္ဒထေရ်၊ ဖွားဘက်တော် ဆန္ဒထေရ်။ (ဂ) ဆန္ဒထေရ်၊ အနာရောဂါနှိပ်စက်၍ ဓားလက်နက်ဖြင့် လည်ချောင်းကိုလှီးဖြတ်လိုက်သောအခါဖြစ်ပေါ်လာသော ဒုက္ခဝေဒနာကို ဝိပဿနာရှုကာ ရဟန္တာဖြစ်ပြီး ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသွားသော ဆန္ဒထေရ်။ (ဃ) ဆန္ဒပရိဗိုဇ်။ (တိ) (၂) သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော၊ သူ။

(၁) (က) ဆန္ဒ အာမန္တေတွာ ဆန္ဒသဟာယော အဿရာဇပိဋ္ဌဂတော နဂရတော နိက္ခမိတွာ။ မ၊ ၄၊ ၂၊ ၈၇။ (-ဒိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၇၆။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၅၄။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၅။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၆၅၊ ၇၄-၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၊ ၇၊ ၂၂၊ ၃၃၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၆၃၊ ၇၂။) (ခ) တေန ခေါ ပန သမယေန အာယသ္မတော ဆန္ဒဿ ဥပဋ္ဌာကော ဂဟပတိ အာယသ္မန္တံ ဆန္ဒံ တေဒဝေါစ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃၆။ ဆန္ဒဿာတိ ဗောဓိသတ္တကာလေ ဥပဋ္ဌာကဆန္ဒဿ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၆၀။ အာယသ္မာ ဆန္ဒော (သံ၊ ၂၊ ၁၀၈) တိ တထာဂတေန သဒ္ဓိံ ကေဒိဝသေ ဇာတော မဟာဘိနိက္ခမနဒိဝသေ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိတွာ ပုန အပရဘာဂေ သတ္တုသန္တိကေ ပဗ္ဗေတွာ “အမှာကံ ဗုဒ္ဓေါ အမှာကံ ဓမ္မော” တိ ဧဝံ မက္ခိ စေဝ ပဋ္ဌာသိ စ ဟုတွာ သဗြဟ္မစာရိနံ ဖရုသဝါစာယ သံသန္ဓနံ ကရောန္တော ထေရော။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၉၁။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၇၁။ ဝိ၊ ၂၊ ၅၃၊ ၆၇၊ ၁၄၉။ ဝိ၊ ၄၊ ၇၇-၈-၉၊ ၅၃-၇၊ ၆၄။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄။ ဒိ၊ ၂၊ ၁၂၇။ ဒိ၊ ၄၊ ၁။ ၅၄။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၀။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၇၄။) (ဂ) တေန ခေါ ပန သမယေန အာယသ္မာ စ သာရိပုတ္တော အာယသ္မာ စ မဟာစုန္ဒော အာယသ္မာ စ

ဆန္ဒော ဂိဇ္ဈကုဋေ ပဗ္ဗတေ ဝိဟရန္တိ။ မ၊ ၃။ ၃၀၇။ သံ၊ ၂၊ ၂၈၁။ ဆန္ဒောတိ ဧဝံနာမကော ထေရော၊ န အဘိနိက္ခမနံ နိက္ခန္တေထေရော။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၂၊ ၂။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၈။ (မ၊ ၃။ ၃၀၈-၉။ သံ၊ ၂။ ၂၈၂-၃-၄။) (ဃ) အထခေါ ဆန္ဒော ပရိဗ္ဗာဇကော ယေနာယသ္မာ အာနန္ဒော တေနပသကံမိ။ အံ၊ ၁။ ၂၊ ၆။ ဆန္ဒောတိ ဧဝံနာမကော ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကော။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၀၀။ (၂) ဆန္ဒာ သာ ကုမာရိကာ ဣမဿ ကုမာရကဿ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၇။ ဆန္ဒာတိ အနုစ္စဝိကာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၃၉။ (-ပေတ။ ၇။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ၂၊ ၃၆၇။ ပေတ၊ ၄။ ၁၄၉။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၅၈။)

ဆန္ဒကောပိန (တိ) [ဆန္ဒ + ကောပိန] ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးကွယ် - ထားသော အင်္ဂါကြီးငယ် ရှိသော၊ သူ။ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇက-ကြည့်။

ဆန္ဒဂေဟတာ (ထိ) [ဆန္ဒ + ဂေဟ + တာ] မိုးအပ်ပြီးသော အိမ်ရှိသည်၏ အဖြစ်၊ အိမ်ကို မိုးပြီးသည်၏ အဖြစ်။ “ဝိဝဋ္ဌာ ကုဋီ” တိ ဝဒမာနော တံ ဆန္ဒာ ကုဋီတိ တုဿန္တော ဆန္ဒဂေဟတာယ တုဋ္ဌော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀။

ဆန္ဒဂံပရိဗ္ဗာဇက (ပု) [ဆန္ဒ + အင်္ဂ + ပရိဗ္ဗာဇက] ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးကွယ် - ထားသော ကိုယ်အင်္ဂါရှိသော - အဝတ်ဝတ်သော - ပရိဗိုဇ်။ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇက-ကြည့်။

ဆန္ဒထွေရ (ပု) [ဆန္ဒ + ထေရ] (က) ဆန္ဒထေရ်၊ ဖွားဘက်တော် ဖြစ်သော ဆန္ဒထေရ်။ (ခ) ဆန္ဒထေရ်၊ အနာရောဂါနှိပ်စက်၍ ဓားလက်နက်ဖြင့် လည်ချောင်းကို လှီးဖြတ်လိုက်သော အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဒုက္ခဝေဒနာကို ဝိပဿနာရှုကာ ရဟန္တာဖြစ်ပြီး ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသွားသော ဆန္ဒထေရ်။ (က) ဣဒံ ကောသမ္ဗိယံ ဆန္ဒထွေရံ အာရဗ္ဗ အတ္တာနံ အဝစနိယကရဏဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခါ။ ၁၄၃။ (-၁၃၆၊ ၂၃၉။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၀။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။

၁၉၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၆။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၄၁။
(ခ) တွေ့ကေသု ဌာနေသု ဆန္ဒတွေ့ရော
သာရိမုတ္တတွေ့ရေန ပုစ္ဆိတံ ပဉ္စံ အရဟတ္တ
ပက္ခိပိတော ကထေသိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၈။ (-မ၊
ဋီ၊ ၃။ ၄၂၁။)

ဆန္ဒပဋိစ္ဆန္ဒ (တိ) [ဆန္ဒ+ပဋိစ္ဆန္ဒ] မိုးအပ်, ကာ
အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆန္ဒပဋိစ္ဆန္ဒအဂါရ (န) [ဆန္ဒပဋိစ္ဆန္ဒ + အဂါရ]
မိုးအပ်, ကာအပ်သော အိမ်။ နဌာဂါရာတိ
နဌေဟိ ဆန္ဒပဋိစ္ဆန္ဒအဂါရ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၉။
နဌေဟိ ဆန္ဒပဋိစ္ဆန္ဒတိ နဌေဟိ တိဏတ္ထဒန-
သခေပေန ဥပရိ ဆာဒေတွာ တေဟိယေဝ
ဒါရုက္ခိကနိယာမေန ပရိတောပိ ဆာဒိတာ။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၅။

ဆန္ဒပထ (ပု) [ဆန္ဒ+ပထ] (၁) ဖုံးကွယ်သော
-မထင်ရှားသော-လမ်းခရီး။ (၂) ဖုံးကွယ်
သော-မထင်ရှားသော-အကြောင်း။ တေ
ဆန္ဒပထံ ဝိဇာနာဟိ၊ ဇာ၊ ၁။ ၂၆။ တေ ဧဝံ
ပဋိစ္ဆာဒေတွာ မယာ ဝုတ္တံ ဆန္ဒပထံ ပဋိစ္ဆန္ဒ-
ပထံ ဆန္ဒပထံ ဝါ ပဋိစ္ဆန္ဒကာရဏံ ဝိဇာနာ-
ဟိတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၀၆။

ဆန္ဒပရိစ္ဆန္ဒ (တိ) [ဆန္ဒ+ပရိစ္ဆန္ဒ] မိုးအပ်, ကာ
အပ်သော။ သဗ္ဗစ္ဆန္ဒပရိစ္ဆန္ဒေ ယေဘုယျေန-
ဆန္ဒပရိစ္ဆန္ဒေ ဝါ သေနာသနေ ပုဗ္ဗာပရိယေန
ဝါ ကေက္ခဏေန ဝါ ကေတော နိပဇ္ဇနံ။
ကင်္ခါ။ ၁၉၂။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၅၁။)

ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇက (ပု) [ဆန္ဒ+ပရိဗ္ဗာဇက။ ထိဉ္စ
ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇိကာ] ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးကွယ်-ထား
သော ကိုယ်အင်္ဂါရှိသော ပရိဗ္ဗိဇ်၊ အင်္ဂါကြီး
ငယ်ကို ဖုံးလွှမ်းသော ပရိဗ္ဗိဇ်၊ အဝတ်ဝတ်
သော ပရိဗ္ဗိဇ်။ သဉ္ဇယဿ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကဿ
သန္တိကေ သပရိသာ ပဗ္ဗတိတွာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။
၂၅၅။ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကဿာတိ သေတပဋ္ဌ-
ဓရဿ ပရိဗ္ဗာဇကဿ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၅။
ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကဿာတိ သေတဝတ္ထေန ဟိရိ-

အဘိဓာန်(စ-ဝဂ်) ၁-၄၆-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကောပိနံ ဆာဒေတွာ ဝိစရဏကပရိဗ္ဗာ-
ဇကဿ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဆန္ဒကောပိန-
တာယ, ပရိဗ္ဗာဇကပဗ္ဗဇ္ဇုပဂမေန စ ဆန္ဒ-
ပရိဗ္ဗာဇကံ၊ န နဂ္ဂပရိဗ္ဗာဇကံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁။
ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကော (သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၁)တိ ကမ္မ-
လာဒိနာ ကောပိနပဋိစ္ဆာဒကပရိဗ္ဗာဇကော။
သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၀။ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကော (သံ၊ ဌ၊
၃။ ၁၆၄)တိ ဝတ္ထုတ္တဒိယာ ဆန္ဒဂံပရိဗ္ဗာ-
ဇကော၊ န နဂ္ဂပရိဗ္ဗာဇကော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၄၀၃။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၆။
မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၅။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၆၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊
၁။ ၈၃၊ ၁၀၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄၈၊ ၃၆၅-၈။
ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၉၊ ၂၄၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၀။) ပရိဗ္ဗာ-
ဇိကာယာတိ ဗာဟိရပဗ္ဗဇ္ဇုမုပဂတာယ တာပ-
သဒါရိကာယ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇိကာယ စ။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၂။ ၃၄၈။

ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကသင်္ချာ (ထိ) [ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇက+
သင်္ချာ] အဝတ်ဝတ်သော ပရိဗ္ဗိဇ် အရေ
အတွက်။ ဝတ္ထုတ္တဒိယာ ဆာဒနပဗ္ဗဇ္ဇုပဂတတ္တာ
ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကသင်္ချံ ဂတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။
၃၆၈။

ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇိကာ (ထိ) [ဆန္ဒ + ပရိဗ္ဗာဇိကာ]
အဝတ်ဝတ်သော ပရိဗ္ဗိဇ်မ။ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇက-
ကြည့်။

ဆန္ဒဘာဝ (ပု) [ဆန္ဒ+ဘာဝ] (၁) ဖုံးလွှမ်း
-ဖုံးကွယ်-အပ်သည်၏ အဖြစ်။ (၂) လျှို
ဝှက်အပ်-ဝှက်ထားအပ်- သည်၏ အဖြစ်။
(၁) ကိလေသေဟိ ဆန္ဒဘာဝေန တဿဏ္ဏိ-
တော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၉။ (၂) သစေ တဿ
မဏိရတနဿ ဆန္ဒဘာဝံ ရာဇာ ဇာနေယျ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၂၈။

ဆန္ဒမဂ္ဂ (ပု) [ဆန္ဒ + မဂ္ဂ] ဖုံးလွှမ်းထားသော
လမ်းခရီး။ တံ အတ္ထံ ဥဒကောသေန ဆန္ဒမဂ္ဂံ
ဝိယ န ဗုဇ္ဈတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၆၆။

ဆန္ဒဝါသ (ပု) [ဆန္ဒ+ဝါသ] မိုးအပ်သော - အမိုးရှိသော - နေရာ။ ဆန္ဒဝါသ ပဋိကိပ်တော ရုက္ခမူလိကင်္ဂသမာဒါနေန ရုက္ခမူလိကော။ ထေရ်၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၄။

ဆန္ဒဝုတာဓိက (တိ) [ဆန္ဒဝုတိ+အဓိက] ဇုဗ္ဗ-ပါး - အပို - အလွန် - ရှိသော၊ ဇုဗ္ဗ-ပါး ပိုလွန်သော။ သဗ္ဗာနိပိ ပစ္စုပ္ပန္နကာလေ ဆန္ဒဝုတာဓိကနိ တိဏိ ယမကသတာနိ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၈။ (-နေတ္တိ၊ ဌိ၊ ၁၄၁။)

ဆန္ဒဝုတိ (ထိ) [ဆ+နဝုတိ] ကိုးဆယ့်ခြောက်၊ ဇုဗ္ဗ-ပါး၊ ဇုဗ္ဗ-ခု၊ ဇုဗ္ဗ-ယောက်။ နိဿဂ္ဂိယာနိ ဒွါဒသ၊ ဆန္ဒဝုတိ စ ခုဒ္ဒကော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၆၀။

ဆန္ဒဝုတိကောဋိဓန (န) [ဆန္ဒဝုတိ+ကောဋိ+ဓန] ဇုဗ္ဗ-ကုဋေသောဥစ္စာ။ ဆန္ဒဝုတိကောဋိဓနံ ဝိသဇ္ဇေတွာ အသောကမဟာရာဇာ သကလဇမ္မုဒိပေ စတုရာသိတိဝိဟာရသဟဿာနိ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၇။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၈။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၃။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၀။

ဆန္ဒဝုတိပါသဏ္ဌိ (တိ) [ဆန္ဒဝုတိ+ပါသဏ္ဌ+ဤ] ဇုဗ္ဗ-ပါးသော ပါသဏ္ဌအယူရှိသော၊ သူ။ (ဇုဗ္ဗ-ပါးသော ပါသဏ္ဌအယူကို - မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၂-ကြည့်။) သဗ္ဗေပိ ဟိ ဆန္ဒဝုတိပါသဏ္ဌိနော “နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏိဿာမာ” တိ သညိနော ဟောန္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၅။

ဆန္ဒဝုတိရူပကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဆန္ဒဝုတိ+ရူပ-ကောဋ္ဌာသ] ဇုဗ္ဗ-ပါးသောရုပ်အစိတ်၊ အစိတ် ဖြစ်သော ရုပ် ဇုဗ္ဗ-ပါး။ (ဇုဗ္ဗ-ပါးသော ရုပ် အစိတ်ဟူသည် - ကမ္မဇဖြစ်သော စက္ခုဒသက ကလာပ်၊ သောတဒသက ကလာပ်၊ သာန-ဒသက ကလာပ်၊ ဇိဝှိဒသက ကလာပ်၊ ကာယ ဒသက ကလာပ်၊ ဘာဝဒသက ကလာပ်၊ ဝတ္ထုဒသက ကလာပ် အားဖြင့် ၇၀-ပါး၊ စိတ္တဇသုဒ္ဓဋက ကလာပ်၊ ဥတုဇသုဒ္ဓဋက

ကလာပ်၊ အာဟာရဇ သုဒ္ဓဋက ကလာပ် အားဖြင့် ၂၄-ပါး၊ စိတ္တဇသဒ္ဓ၊ ဥတုဇသဒ္ဓ အားဖြင့် ၂-ပါး၊ ပေါင်း ဇုဗ္ဗ-ပါးသော ရူပရုပ် တို့ ဖြစ်သည်။ ယင်းရုပ်တို့သည် ပဝတ္တိအခါ၌ ဖြစ်သော ရုပ်များဖြစ်သည်။ “စက္ခုအစ၊ ဒသက၊ သတ္တတည်၍ထား။ ဥတုစိတ္တ၊ အာဟာရ၊ အဋ္ဌသုံးခုပြား။ ဥတုစိတ္တ၊ ဒေသဒ္ဓ၊ ပုနထည့်ပြန်ငြား။ ဆန္ဒဝုတိ၊ ဖြစ်တုံဘိ၊ သတိ မြဲမြဲထား”။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၄။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၀။) သဗ္ဗု ရူပန္တိပဒေန ပဉ္စဝိသတိရူပါနိ ဆန္ဒဝုတိရူပ-ကောဋ္ဌာသ နိပ္ပဒေသတော ဂဟိတာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၅။

ဆန္ဒဝုတိဝိဓ (တိ) [ဆန္ဒဝုတိ+ဝိဓ] ဇုဗ္ဗ-ပါး အကဲ့အပြားရှိသော။ ဆန္ဒဝုတိဝိဓံ ရူပံ၊ တယော စ အရူပိနော ခန္ဓာတိ သမာသတော နဝနဝုတိဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၄။ (-မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၇။ ကခါ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၃၇၉။)

ဆန္ဒဝုတိသတသဟဿ (န) [ဆန္ဒဝုတိ+သတ-သဟဿ] ဇုဗ္ဗ-သိန်း။ တသ္မိံ စ ခဏေ သန္တိ-ပတိတာ အသိတိဘိက္ခုကောဋိယော အဟေသံ၊ ဘိက္ခုနီနဉ္စ ဆန္ဒဝုတိသတသဟဿာနိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇။

ဆန္ဒဝုတိဟံသသဟဿပရိဝါရ (တိ) [ဆန္ဒဝုတိ+ဟံသ + သဟဿ + ပရိဝါရ] ကိုးသောင်း ခြောက်ထောင်သော ဟံသာ အခြံအရံရှိသော၊ ဟံသာကိုးသောင်း ခြောက်ထောင် ခြံရံသော။ တသ္မိံ ကာလေ ဓေတရဋ္ဌော ဟံသ-ရာဇာ ဆန္ဒဝုတိဟံသသဟဿပရိဝါရေ စိတ္တ-ကုဋပဗ္ဗတေ သုဝဏ္ဏဂုဟာယံ ဝသတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၅၉။

ဆန္ဒသဟာယ (တိ) [ဆန္ဒ+သဟာယ] ဆန္ဒ အမတ် အဖော်ရှိသော၊ ဆန္ဒအမတ် အဖော် ပါသော၊ သူ။ ဆန္ဒ အာမန္တေတွာ ဆန္ဒ-

သဟာယော အဿရာဇပိဋ္ဌိဂတော နဂရတော
နိက္ခမိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇၊၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၇၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ၊၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၇၊၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၂။)

ဆန္ဒသုတ္တ (န) [ဆန္ဒ+သုတ္တ] ဆန္ဒသုတ်။ (က)
ဖွားဘက်တော် ဆန္ဒထေရ်သည် ဘုရားရှင်
ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် ဗြဟ္မဒဏ် ထားခြင်း
ခံရသဖြင့် သံဝေဂ ဖြစ်ပွားကာ ကျောင်းစဉ်
လှည့်လည်သွားရောက်၍ ရဟန်းတော်များ
ကို “အရှင်ဘုရားတို့ တပည့်တော်ကို ဆုံးမ
တော်မူကြပါ။ တပည့်တော်ကို တားမြစ်တော်
မူကြပါ။ တပည့်တော်အား တရားစကား
ဟောကြားတော်မူကြပါ”ဟု တောင်းပန်
လျှောက်ထားသဖြင့် ရဟန်းတော်များသည်
ဆန္ဒထေရ်အား ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊
ဝိညာဉ်တို့သည် မမြဲသော ‘အနိစ္စ’တရား၊
အစိုးမရသော ‘အနတ္တ’တရားတို့ ဖြစ်ကြသည်
ဟု ဟောကြားကြလေသည်။ ထိုရဟန်းတော်
များ၏ တရားစကားကို အားရနှစ်သက်မှုမရှိ
သဖြင့် အရှင်အာနန္ဒာထံမှောက် သွားရောက်
ကာ တရားစကား ဟောကြားပါရန် တောင်း
ပန် လျှောက်ထားပြန်ရာ ဘုရားရှင်ဟော
ကြားတော်မူသည့် ကစ္စာနဂေါတ္တသုတ်ကို
အရှင်အာနန္ဒာ ပြန်လည်ဟောကြားသည်ကို
ကြားနာရသဖြင့် တရားထူးရရှိသည်ကို ပြဆို
သောသုတ်။ ခန္ဓသံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂ-
သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။
သံ၊၂။၁၀၈-၁၀။

(ခ) အရှင်သာရိပုတ္တရာ၊ အရှင်မဟာ-
နန္ဒ၊ အရှင်ဆန္ဒတို့သည် ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်၌
သီတင်းသုံးနေထိုင်တော်မူကြစဉ် အရှင်ဆန္ဒ
ထေရ်သည် အနာရောဂါနှိပ်စက်မှုကို သည်း
မခံနိုင်သောကြောင့် မိမိ လည်ချောင်းကို
ဓားဖြင့် လှီးဖြတ်လိုက်သောအခါ ဖြစ်ပေါ်
လာသော ဒုက္ခဝေဒနာကို ဝိပဿနာရှုကာ

ရဟန္တာဖြစ်ပြီး ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုသွားသည်ကို
ပြဆိုသောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာ-
ယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊
၄-သုတ်။ သံ၊၂။၂၈၁-၄။ (-မ၊၂။၃၀၇-၁၁-၌
ဆန္ဒောဝါဒသုတ်ဟု လာသည်။)

(ဂ) ဆန္ဒပရပိုဇ်သည် အရှင်အာနန္ဒာထံ
သွားရောက်၍ “အရှင်တို့သည် ရာဂ၊ ဒေါသ၊
မောဟ တရားပယ်မှုကို ပညတ်ကြကုန်၏။
ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ တရား၌ အဘယ်
အပြစ်ကို သိမြင်၍ ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ
တရားပယ်မှုကို ပညတ်ကြပါသနည်း”ဟု မေး
မြန်း လျှောက်ထားသဖြင့် အရှင်အာနန္ဒာ
ဖြေကြားသောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊
၃-နိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။
အံ၊၁။၂၁၆-ဂ။

ဆန္ဒာဂါရိက (တိ) [ဆန္ဒ+အဂါရိက ?] ဆန္ဒာ-
ဂါရိကဂိုဏ်း (ဤဂိုဏ်းသည် သာသနာနှစ်
နှစ်ရာအတွင်း၌ ထေရဝါဒဂိုဏ်းတွင် ပါဝင်
သည့် ဝဇ္ဇိပုတ္တကဂိုဏ်းမှ ကွဲပြားလာသော
ဂိုဏ်းကြီး ၄-ဂိုဏ်းတွင် တဂိုဏ်း ဖြစ်သည်)။
တတ္ထ ဝဇ္ဇိပုတ္တကဝါဒတော ဘိဇ္ဇိတွာ အပရေ
စတ္တာရော အာစရိယဝါဒါ ဥပ္ပန္နာ ဓမ္မုတ္တ-
ရိယာ ဘဒြယာနိကာ၊ ဆန္ဒာဂါရိကာ၊ သမိတိ-
ယာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။

ဆပက (ပု) [သ+ပစ+ဏ။ သပါကဟုဆိုလိုလျက်
သကိုဆပြု၊ အာကိုရဿပြု၍ ဆပက-ပြီးသည်။
စဏ္ဍာလော ဟိ သံ သုနခံ ပစတိတိ ဆပကော-
တိ ဝုစ္စတိ သကာရဿ ဆကာရံ ကတွာ။
ပါစိတိ ယော။] (ခွေးသားကို ချက်၍စား
တတ်သော) ဒွန်းစဏ္ဍား။ ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ
ဗာရာဏသီယံ အညတရဿ ဆပကဿ ပဇာ-
ပတိ ဂပ္ပိနီ အဟောသိ။ ဝိ၊၂။၂၆၇။ ဆပ-
ကဿာတိ စဏ္ဍာလဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။

ဆပကဇာတကဝိရောဓ (တိ) [ဆပက+ဇာတ-
က+ဝိရောဓ] ဒွန်းစဏ္ဍား၏ - အကြောင်း

အရာ - ဇာတ်ဝတ္ထု - နှင့် ဆန့်ကျင်သော။
တတော ဆပကဇာတ်ကဝိရာဇော။ ဝဇီရ။
၂၉၂။

ဆပကဝတ္ထု (န) [ဆပက+ဝတ္ထု] ဒွန်းစက္ကား
၏ - အကြောင်းအရာ - ဇာတ်ဝတ္ထု။ ဆပက-
ဝတ္ထုသို့ “သစာဟံ န လဘိဿာမိ” တိ
ပါဌော, “ဒသ စေ န လဘိဿာမိ” တိ စ
အတ္ထိ။ ဝဇီရ။ ၃၄၇။

ဆပကံ (တိ) [ဆပက+ကံ] ဆပကဿ သော
ဆပကံ၊ စက္ကာလဘရိယာ။ ပါစိတ် ယော။]
ဒွန်းစက္ကား၏ - ဇနီး - မယား၊ ဒွန်းစက္ကားမ။
အထ ခေါ် ဘိက္ခုဝေ သာ ဆပကံ တံ ဆပကံ
တေဒဝေါစ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆၇။ ဆပကံတိ စက္ကာ-
လံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၉။

ဆပဏ္ဏာသ (တိ) [ဆပဏ္ဏာသာ+ဏ] ငါးဆဲ့
ခြောက်ခု ပိုလွန်သော။ ဆပဏ္ဏာသာနိ (သံ၊
၄။ ၃။ ၅၄) တံ ဆပဏ္ဏာသာမိကာနိ။ သံ၊ ၄။ ၂။
၃၂၅။

ဆပဏ္ဏာသာ (တိ) [ဆ+ပဏ္ဏာသာ] ငါးဆဲ့
ခြောက်၊ ၅၆-ခု၊ ၅၆-ပါး၊ ၅၆-ယောက်။
ဆပဏ္ဏာသာယ ရတနာကရေသု။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၂၇၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။

ဆပဏ္ဏာသာမိက (တိ) [ဆပဏ္ဏာသာ+အမိက]
ငါးဆဲ့ခြောက်ခု အပိုအလွန်ရှိသော၊ ငါးဆဲ့
ခြောက်ခု ပိုလွန်သော။ ဧကေကံ စတုဇာ
ဝိဘဇိတော ဆပဏ္ဏာသာမိကာနိ ဒွေသတာနိ
ဟောန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၅၄။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၅-၌
ဆပဏ္ဏာသာနိတိ ဆပဏ္ဏာသာမိကာနိဟု ဖွင့်
ဆိုသဖြင့် သံ၊ ၄။ ၃။ ၅၄-၌ ဆပဏ္ဏာသာနိ ဒွေ
သတာနိ-ဟု ရှိသင့်သည်။)

ဆပသတ (တိ) [ဆ+ပသတ] ခြောက်လက်
ဖက် - ခြောက်လက်ဆံ့ - ခြောက်လက်ခုပ် -
ရှိသော။ “မဂဓနာဠိ နာမ ဆပသတာ နာဠိ”
တိ ကေစိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၇။

ဆပကရဏ (န) [ဆ+ပကရဏ] ၆-ခုသောကျမ်း၊
၆-ကျမ်း။ (၆-ကျမ်းအရ တတိယသံဂါယနာ
ခေတ်၌ အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တထေရ် ဟောကြား
သော ကထာဝတ္ထုသည် ဘုရားဟော ဟုတ် မ
ဟုတ် ငြင်းခုံမှုရှိသောကြောင့် ယင်းမှတစ်ပါး
ဓမ္မသင်္ဂဏီ၊ ဝိဘင်း၊ ဓာတုကထာ၊ ပုဂ္ဂလပညတ်၊
ယမိုက်၊ ပဋ္ဌာန်းတို့ကိုသာ ယူရမည်။ မူလဋီ၊
၃။ ၄၇။) ကိ ပန ဆပကရဏာနိ အဘိ-
ဓမ္မောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄။ ပရိဝါရံ အတ္ထုဒ္ဓါရံ၊
အဘိဓမ္မံ ဆပကရဏံ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၇။

ဆပကာရ (ပု) [ဆ+ပကာရ] (၁) ခြောက်ပါး
သောအပြား၊ ခြောက်မျိုး။ (တိ) (၂)
ခြောက်ပါး အပြားရှိသော။ ခြောက်မျိုး
သော။ (၁) ဆပကာရံ ပကမေန္တိ၊ ကေဝလံ
ဝသုဓံ ဣမံ။ အပါ၊ ၂။ ၆၅။ ထေရ။ ၄။ ၁။ ၃၇၇။
(-အပါ၊ ၂။ ၃၀၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၇၆။) (၂) ဧဝံ
ဧတေန ပဒတ္တယေန ဆပကာရံ ပထဝီစလနံ
ဒဿေတိ။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၁၃၇။

ဆပကာရပဝေဓန (န) [ဆပကာရ+ပဝေဓန]
ခြောက်ပါး အပြားရှိသော - ခြောက်မျိုး
သော - လှုပ်ခြင်း။ (မြေလှုပ်ခြင်း ၆-မျိုး
ဟူသည် အရှေ့မှအနောက်၊ အနောက်မှအရှေ့၊
မြောက်မှတောင်၊ တောင်မှမြောက်၊ အလယ်မှ
အဆုံး၊ အဆုံးမှအလယ် အနိမ့်အမြင့် လှုပ်
ခြင်းဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၇၆။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။
၁၃၇။) ဥဒကပရိယန္တိ ကတွာ ဆပကာရ-
ပဝေဓနေန အဝိတရာဂေ ဘိသေတိတိ
ဘိသနော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၀၈။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၇။

ဆပဉ္စပဒမတ္တ (န) [ဆ+ပဉ္စ+ပဒ+မတ္တ] ၆-ပုဒ်၊
၅-ပုဒ်မျှ။ ဆပဉ္စပဒမတ္တမေဝ ကထေတုံ ဝဇ္ဇ-
တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၆-၇။

ဆပဉ္စမာသ (ပု) [ဆပဉ္စ+မာသ] ၆-လ၊ ၅-လ။
သာလယော ဆပဉ္စမာသေဟိ ပရိဏမန္တိ။
မိလိန္ဒ။ ၂၇၂-၃။

ဆပွဉ္ဇယောဇန (န) [ဆပွဉ္ဇ+ယောဇန] ဖိ-ယူဇာ, ၅-ယူဇနာ။ ဝဿိဝုဋ္ဌာ စာရိကံ န ပက္ကမေယျ အန္တမသော ဆပွဉ္ဇယောဇနာနိပိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၉။ (-၄၃၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁၄၂။ ကင်္ခါ။ ၃၃၀။ ဝဇိရ။ ၃၈၀။)

ဆပွဉ္ဇဝဿိက (တိ) [ဆပွဉ္ဇဝဿ+ဣက] ဖိ-နှစ်, ၅-နှစ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (ဖိ-ဝိ၊ ၅-ဝိ ရှိသော ရဟန်း။ မိုးထိမူ အဋ္ဌကထာနိဿယ။) ခုဒ္ဒကေ ဝိဟာရေ ကမ္မံ ဩလောကေတွာ ဆပွဉ္ဇဝဿိကံ နဝကမ္မံ ဒါတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၃။ ခုဒ္ဒကေ ဝိဟာရေ ကမ္မံ ဩလောကေတွာ ဆပွဉ္ဇဝဿိကန္တိ ကမ္မံ ဩလောကေတွာ စတုဟတ္ထဝိဟာရေ စတု-ဝဿိကံ, ပဉ္စဟတ္ထ ပဉ္ဇဝဿိကံ, ဆဟတ္ထ ဆဝဿိကံ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၈၄။

ဆပွဉ္ဇဝါစာ (ထိ) [ဆပွဉ္ဇ+ဝါစာ] ဖိ-ခွန်း, ၅-ခွန်းသော စကား။ ယော ပန ဘိက္ခု မာတုဂါမဿ ဥတ္တရိ-ဆပွဉ္ဇဝါစာဟိ ဓမ္မံ ဒေ-သေယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၀။ ဆပွဉ္ဇ-ဝါစာဟိတိ ဆဟိ ပဉ္စဟိ ဝါစာဟိ ယော ဒေသေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၁၆။ (-အံ၊ ၂။ ၂၂၆။ မ၊ ၄။ ၁၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၅၃။)

ဆပွဉ္ဇသလာကာ (ထိ) [ဆပွဉ္ဇ+သလာကာ] ဖိ-ခု, ၅-ခုသော - စာရေးတံ - မဲ။ ဆပွဉ္ဇ-သလာကာ နဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၀၁။

ဆပွညာသ (တိ) [ဆပွညာသ+အ] ငါးဆဲ့ ခြောက်ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ၅၆-ခု မြောက် ဖြစ်သော၊ ၅၆-ကြိမ်မြောက် ဖြစ်သော။ ဆပွညာသမ္ပိ ကပ္ပမ္ပိ၊ သတ္တေ ဝါ သုံ မဟာယသ။ အပ၊ ၁။ ၁၄၀။

ဆပုဒ (န) [ဆ+ပုဒ] (၁) ဖိ-ပါးသောပုဒ်၊ ဖိ-ပုဒ်။ (ပု) (၂) ခြေ ဖိ-ချောင်းရှိသော သတ္တဝါ၊ ပျားပိတုံး။ (တိ) (၃) ဖိ-ပုဒ်-ရှိသော။ (၁) အတ္တဿ စ ဆပုဒါနိ

ဂဏိတာနိ။ နေတ္ထိ။ ၅။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၄၇။ (-နေတ္ထိ။ ၁၀၊ ၃၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၅၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၀၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၅၃။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၁၅၁။) (၂) ဆပုဒေါ စ မဇ္ဈတော။ ဓာန်။ ၆၃၅။ (၃) အနုဋ္ဌဘာဒိဝသေန ဣသိဟိ ပဝတ္တိတံ စတုပ္ပဒံ ဆပုဒံ ဝါ ဝစနံ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၈။

ဆပုဘာ (ထိ) [ဆ+ပဘာ] ဖိ-မျိုး-ဖိ-သွယ်-သော ရောင်ခြည်တော်၊ ရောင်ခြည်တော် ဖိ-သွယ်။ ဒသဒိသာ ပဘာသေတွာ၊ သတရံသီဝ ဆပုဘာ။ အပ၊ ၂။ ၃၈၁။

ဆပုဘေဒ (တိ) [ဆ+ပဘေဒ] ဖိ-ပါးအပြား ရှိသော၊ ဖိ-မျိုးသော၊ (ဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာ)။ (၁) ငါးအား အတ္တရှိသည်။ (၂) ငါးအား အတ္တမရှိ။ (၃) အတ္တဖြင့်သာ အတ္တကိုသိသည်။ (၄) အတ္တဖြင့်သာ အနတ္တကိုသိသည်။ (၅) အနတ္တဖြင့်သာ အတ္တကိုသိသည်။ (၆) ငါ၏ အတ္တသည် ပြောဆို၊ သိမြင်၊ ခံစားတတ်သည်။ ထိုထိုဘုံထိုထိုအာရုံတို့၌ ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုကံတို့၏ အကျိုးကိုခံစားတတ်သည်။ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးမှုမရှိပဲ တည်တံ့ ခိုင်မြဲသည်ဟု စွဲလမ်းခြင်းအားဖြင့် ဒိဋ္ဌိ ဖိ-မျိုးရှိ၏။ မ၊ ၁။ ၁၀-၁။ ရူပ, သဒ္ဓ, ဂန္ဓ, ရသ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗ, ဓမ္မတို့၌ စွဲလမ်းခြင်းအားဖြင့် တဏှာ ဖိ-ပါးရှိသည်။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၃။ ဧဝံ ဆပုဘေဒံ ဒိဋ္ဌာသဝံ ဒေသေတွာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၇၄။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၃။)

ဆပုယောဂ (ပု) [ဆ+ပယောဂ] ဖိ-ပါးသော-လုံ့လ-ပယောဂ၊ လုံ့လ ပယောဂ ဖိ-ပါး။ ပါဏာတိပါတဿ သာဟတ္ထိကော အာဏတ္ထိကော နိဿဂ္ဂိယော ထာဝရော ဝိဇ္ဇာ-မယော....ဣဒ္ဓိမယောတိ ဆပုယောဂါ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၉။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၉၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၄၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၅။)

ဆပွါဏက (ပု) [ဆ+ပါဏက] ဖိ-ကောင်သော သတ္တဝါ၊ သတ္တဝါ ဖိ-ကောင်။ ပုရိသော ဆပွါဏကေ ဂဟေတွာ။ သံ၊ ၂။ ၄၀၂။

ဆပ္ပါဏကောပမသုတ္တ (န) [ဆ+ပါဏက+ဥပမာ+သုတ္တ] ဆပ္ပါဏကောပမသုတ်၊ မြေ၊ မိကျောင်း၊ ငှက်၊ အိမ်ခွေး၊ တောခွေး၊ မျောက်ဟု ဆိုအပ်သော သတ္တဝါ ၆-ကောင်ကို ဥပမာထား၍ မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ် ၆-ပါးကို စောင့်စည်းနိုင်ရန် ကာယဂတာသတိကို ပွားများ အားထုတ်သင့်ကြောင်း ဟောကြားသောသုတ်။

ပြည်မှည့်နေသော အနာရီသောယောကျ်ားတယောက်သည် သမန်းမြက်တောသို့ ဝင်ရောက်သောအခါ သမန်းမြက်စူးရှ ခံရသဖြင့် အလွန်တရာ ဆင်းရဲဒုက္ခ ခံစားရသကဲ့သို့ ထို့အတူ ကောင်းစွာမကျင့်သော ရဟန်းသည် ရွာသို့သွားသည်ဖြစ်စေ၊ တောသို့သွားသည်ဖြစ်စေ၊ “ဤရဟန်းသည် ဆေးကုမှုစသော မကောင်းသောအမှုကို ပြုလေ့ရှိသူ၊ မသွားသင့်သောအရပ်သို့ သွားလာမှုစသည်ဖြင့် အကျင့်သီလမကောင်းသူ၊ မစင်ကြယ်သည်ဖြစ်၍ ရွာသူ ရွာသားတို့၏ ဆူးငြောင့်သဖွယ်ဖြစ်သူ” ဟု သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတော်တို့၏ ပြောဆိုကဲ့ရဲ့မှုကိုခံရတတ်၏။ ကောင်းစွာမကျင့်သောရဟန်းကို ဆူးငြောင့်ဟု သိမြင်ကာ စောင့်စည်းမှု ‘သံဝရ’နှင့် မစောင့်စည်းမှု ‘အသံဝရ’တို့ကို သိသင့်သိသိုက်၏။

မစောင့်စည်းမှု ‘အသံဝရ’ဟူသည်— ဤသာသနာတော်၌ အချို့သောရဟန်းသည် မျက်စိဖြင့် အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ကို မြင်သောအခါ ဖြစ်စေ၊ နားဖြင့် အသံ ‘သဒ္ဒါရုံ’ကို ကြားသောအခါ ဖြစ်စေ၊ နှာခေါင်းဖြင့် အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’ကို နှမ်းရှုပ်သောအခါ ဖြစ်စေ၊ လျှာဖြင့် အရသာ ‘ရသာရုံ’ကို လျက်သောအခါ ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ဖြင့် အတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’ကို တွေ့ထိသောအခါ ဖြစ်စေ၊ စိတ်ဖြင့် သဘောတရား ‘ဓမ္မာရုံ’ကို သိသောအခါ ဖြစ်စေ နှစ်သက်ဖွယ်အာရုံနှင့် တွေ့ကြုံလျှင် လိုချင်မှု ‘လောဘ’ဖြစ်၏။ မနှစ်သက်

ဖွယ်အာရုံနှင့် တွေ့ကြုံလျှင် အမျက်ထွက်မှု ‘ဒေါသ’ဖြစ်၏။ ကာယဂတာသတိကို အားမထုတ်ပဲ နိမ့်ကျသောစိတ်ထားဖြင့် နေထိုင်၏။ ထိုရဟန်းသည် ဖြစ်ပြီး၊ ဖြစ်ဆဲ အကုသိုလ်တရားတို့၏ အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းရာ အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိနှင့် အရဟတ္တဖိုလ်ပညာကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိနိုင်ပေ။

ဥပမာအားဖြင့် အာရုံတမျိုးစီ၊ စားကျက်တမျိုးစီရှိကြသော မြေ၊ မိကျောင်း၊ ငှက်၊ အိမ်ခွေး၊ တောခွေး၊ မျောက်ဟု ဆိုအပ်သော သတ္တဝါ ၆-ကောင်တို့ကို ကြိုးတချောင်းစီဖြင့် ချည်နှောင်လျက် အလယ်၌ ပေါင်းစည်းရုံးစု အထုံးပြု၍ လွှတ်လိုက်သောအခါ မြေသည် “တောင်ပို့သို့ဝင်မည်” ဟု ရည်ရွယ်ကာ ရုန်းရာ၏။ မိကျောင်းသည် “ရေသို့ဆင်းမည်” ဟု ရည်ရွယ်ကာ ရုန်းရာ၏။ ငှက်သည် ကောင်းကင်သို့ပျံတက်မည်” ဟု ရည်ရွယ်ကာ ရုန်းရာ၏။ အိမ်ခွေးသည် “ရွာသို့ဝင်မည်” ဟု ရည်ရွယ်ကာ ရုန်းရာ၏။ တောခွေးသည် “သုသာန်သို့ဝင်မည်” ဟု ရည်ရွယ်ကာ ရုန်းရာ၏။ မျောက်သည် “တောသို့ဝင်မည်” ဟု ရည်ရွယ်ကာ ရုန်းရာ၏။ ထိုသတ္တဝါ ၆-ကောင်တို့သည် ဆာလောင်မွတ်သိပ်လျက် အားအင်ကုန်ခန်း ပင်ပန်းကြသောအခါ အား အကောင်းဆုံး သတ္တဝါနောက်သို့ အားလုံးလိုက်ပါကြရသကဲ့သို့ ကာယဂတာသတိကို မပွားများသော ရဟန်းကို မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ် ၆-ပါးတို့သည် မိမိတို့သက်ဆိုင်ရာ နှစ်သက်ရာ အာရုံသို့ ဆွဲဆောင်ကြရာ၏။ မနှစ်သက်ဖွယ် အာရုံများလည်း မျက်စိစသည်တို့၌ စက်ဆုပ်ဖွယ်၊ အမျက်ထွက်ဖွယ် ဖြစ်ကုန်၏။ ဤသို့မစောင့်စည်းမှု ‘အသံဝရ’ဖြစ်ရ၏။

စောင့်စည်းမှု ‘သံဝရ’ဟူသည်— ဤသာသနာတော်၌ အချို့သောရဟန်းသည် မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ်တို့ဖြင့်

သက်ဆိုင်ရာအာရုံတွေကြုံသောအခါနှစ်သက်ဖွယ်အာရုံ၌လည်း တပ်မက်မှု 'လောဘ' မဖြစ်၊ မနှစ်သက်ဖွယ်အာရုံ၌လည်း အမျက်ထွက်မှု 'ဒေါသ' မဖြစ်၊ ကာယဂတာသတိကို လက်ကိုင်ထားကာ မြင့်မြတ်သော စိတ်ထားဖြင့် နေထိုင်၏။ ထိုရဟန်းသည် ဖြစ်ပြီး၊ ဖြစ်ဆဲ အကုသိုလ်တရားတို့၏ အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းရာ အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိနှင့် အရဟတ္တဖိုလ်ပညာကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိနိုင်၏။

ဥပမာအားဖြင့် အာရုံတမျိုးစီ စားကျက်တမျိုးစီရှိကြသော မြွေ၊ မိကျောင်း၊ ငှက်၊ အိမ်ခွေး၊ တောခွေး၊ မျောက်ဟု ဆိုအပ်သော သတ္တဝါ ၆-ကောင်တို့ကို ကြိုးတချောင်းစီဖြင့် ဖမ်းယူပြီးလျှင် ခိုင်မြဲသောငုတ်၌ ဖြစ်စေ၊ တိုင်၌ဖြစ်စေ စုပေါင်း ချည်နှောင်ထားသော အခါ ထိုသတ္တဝါ ၆-ကောင်တို့သည် မိမိတို့ သက်ဆိုင်ရာစားကျက်သို့ ရုန်းကြသော်လည်း ဆာလောင်မွတ်သိပ်လျက် အားအင်ကုန်ခန်း ပင်ပန်းကြသောအခါ ချည်နှောင်ထားသော ငုတ်၌ဖြစ်စေ၊ တိုင်၌ဖြစ်စေ အားလုံးစုပွဲတည်နေကြသကဲ့သို့ မည်သည့် ရဟန်းမဆို အာရုံတမျိုးစီ၊ တည်ရာတမျိုးစီ ရှိကြသော မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ်တည်းဟူသော သတ္တဝါ ၆-ကောင်ကို ကာယဂတာသတိ တည်းဟူသောတိုင်၌ မြဲစွာချည်သည့် ရှိသော် မျက်စိစသည်တို့သည် နှစ်သက်ဖွယ်အာရုံသို့ မဆွဲဆောင်နိုင်ကုန်၊ မနှစ်သက်ဖွယ်အာရုံများလည်း စက်ဆုပ်ဖွယ်၊ အမျက်ထွက်ဖွယ် မဖြစ်ကြတော့ပေ။ ဤသို့ စောင့်စည်းမှု 'သံဝရ' ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကာယဂတာသတိကို ပွားများအားထုတ်ကြရန် ဘုရားရှင်က သတ္တဝါ ၆-မျိုးကို ဥပမာထား၍ ဟောကြားတော်မူသောသုတ် ဖြစ်သည်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၄၀၁-၃။

ဥပမာနှင့်ဥပမေယျ နှိုင်းယှဉ်ရပုံ သဘောမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်—

(က) မြွေသည် ရှုပ်ထွေးသောအမှိုက်ပုံ၊ မြက်သစ်ရွက်ကြား၊ တောင်ဖို့ စသည်ကို လိုလား နှစ်သက်သကဲ့သို့ မျက်စိ (စက္ခုဝိညာဉ်) သည် ရှုပ်ထွေး ဆန်းပြားသော အဆင်းကို လိုလားနှစ်သက်သည်။ ထို့ကြောင့် မျက်စိသည် မြွေနှင့်တူ၏။

(ခ) မိကျောင်းသည် ရေနက်ရာတွင်းထဲ၌ဝင်ကာ အိပ်စက်နေရမှုကို လိုလားနှစ်သက်သကဲ့သို့ နား (သောတဝိညာဉ်) သည် နားပေါက်တည်း ဟူသော တွင်းကို အမှီပြုကာ အသံကို လိုလားနှစ်သက်သည်။ ထို့ကြောင့် နားသည် မိကျောင်းနှင့်တူ၏။

(ဂ) ငှက်သည် ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်ကာ လေဟုန်စီးနေရမှုကို လိုလားနှစ်သက်သကဲ့သို့ နှာခေါင်း (သာနဝိညာဉ်) သည် နှာခေါင်းပေါက် ပွင့်လင်းမှုကို အမှီပြုကာ လေဆောင်ယူလာသော အနံ့ကို လိုလားနှစ်သက်သည်။ ထို့ကြောင့် နှာခေါင်းသည် ငှက်နှင့် တူ၏။

(ဃ) အိမ်ခွေးသည် ရွာသို့ဝင်ကာ ခုံလောက်ကြား၌ ပြာကိုယ်ကပ်၍အိပ်လိုသကဲ့သို့ လျှာ (ဇိဝှိဝိညာဉ်) သည် ရွာမှရသော အစာကို လိုလားနှစ်သက်သည် ဖြစ်၍၊ အာပေါဓာတ်ကို အမှီပြုကာ ရသာရုံကို လိုလားနှစ်သက်သည်။ ထို့ကြောင့် လျှာသည် အိမ်ခွေးနှင့်တူ၏။

(င) တောခွေးသည် သုသာန်ကို အမှီပြုကာ လူသေကောင်ကို စားလိုသကဲ့သို့ ကိုယ် (ကာယဝိညာဉ်) သည် ပထဝီဓာတ်ကို အမှီပြုကာ သက်ရှိခန္ဓာကိုယ်ဟု ဆိုအပ်သော ဖောဠဗ္ဗာရုံကို လိုလားနှစ်သက်သည်။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်သည် တောခွေးနှင့်တူ၏။

(စ) မျောက်သည် အငြိမ်မနေပဲ သစ်ပင် ပေါ်တက်ကာ တပင်မှတပင်သို့ကူး၍ အရပ် ဒေသအမျိုးမျိုးကို ကြည့်ရှုလိုသကဲ့သို့ စိတ် (မနောဝိညာဉ်)သည် မတည်ငြိမ်ပဲ အာရုံ အမျိုးမျိုးကို လိုလားနှစ်သက်သည်။ ထို့ကြောင့် စိတ်သည် မျောက်နှင့်တူ၏။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁၁-၂။

ဆပေါ(ပေါ)ရိသ (တိ) [ဆ+ပေါရိသ] ဖိ-သူ (အတိုင်းအရှည်) ရှိသော၊ လက်ခုတ်တဖောင် ဖြန့်ရှိသော။ ဆပေါရိသမ္ပိ ဥဒကံ သဏ္ဌာ- တိ။ မ၊၁။၂၄၅။ (-အံ၊၂။၄၇၅။)

ဆဿဒ္ဓါရ (န) [ဆ+ဗဿ+ဒ္ဓါရ] ဖိ-ပါးသော ဗဿဒ္ဓါရ၊ ဖိ-ပါးသော ဗဿဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ စက္ခုဒ္ဓါရစသော ဒ္ဓါရ ဖိ-ပါး။ အကုသလံ မနောကမ္မံ ပန ဆဿဒ္ဓါရဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ (-မူလဋီ၊၁။၈၂- ၃-၄။ အနုဋီ၊၁။၉၁။အနုဋီ၊၂။၈။)

ဆဿဒ္ဓါရိက (တိ) [ဆဿဒ္ဓါရ+ဏိက] ဖိ-ပါး သော ဗဿဒ္ဓါရ၌ ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဆဿဒ္ဓါရိကမ္မ (န) [ဆဿဒ္ဓါရိက+ကမ္မ] ဖိ-ပါးသော ဗဿဒ္ဓါရ၌ဖြစ်သောကံ။ ဥပ္ပါဒ- မတ္တပရိစ္ဆိန္ဓေနာတိ ဆဿဒ္ဓါရိကမ္မေနာတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၁။၉၂။

ဆဿဟေတုက (တိ) [ဆ+ဗဿ+ဟေတု+ က] ဖိ-ပါးသော ဗဿဟူသော အကြောင်း ရှိသော၊ ဗဿ ဖိ-ပါးလျှင် အကြောင်း ရှိသော။ ဆဟိ အဇ္ဈတ္တိကာယတနေဟိ ဆဋ္ဌာရမ္မဏပဋိသံဝေဒနံ ဧကန္တတော ဆဗ- ဿဟေတုကမေဝတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၂။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၄၆၁။

ဆဿာယတန (န) [ဆ+ဗဿာယတန] (၁) ဖိ-ပါးသော ဗဿာယတန၊ စက္ခာယတန စသော ဗဿာယတန ဖိ-ပါး (တိ) (၂)

ဖိ-ပါးသော ဗဿာယတနရှိသော။ (၁) ဆဗဿာယတနေ ဟိတွာ။ ထေရ၊၂၄၅။ ဆဗဿာယတနေ ဟိတွာတိ စက္ခုသမ္ပဿာဒီနံ ဆန္တံ သမ္ပဿာနံ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနတာယ “ဆဗဿာ- ယတနာနီ”တိ လဒ္ဓနာမာနိ စက္ခာဒီနိ ဆအဇ္ဈတ္တိကာယတနာနီ....ပဟာယ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။) (၂) ဆဓာ- တုရော အယံ ဘိက္ခု ပရိသော ဆဗဿာယ- တနော။ မ၊၃၊၂၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၈။မ၊ဋီ၊၂။၃၂၂။)

ဆဗဿာယတနကာယ (ပု) [ဆဗဿာယတန+ ကာယ] ဖိ-ပါးသော ဗဿာယတနရှိသော- ကိုယ်-အတ္တဘော။ သော အတ္တဘာဝသညိ- တော ဆဗဿာယတနကာယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၅။

ဆဗဿာယတနပညတ္တိ (တိ) [ဆဗဿာယတန+ ပညတ္တိ] ဖိ-ပါးသော ဗဿာယတနဟူသော- ပညတ်-ခေါ်ဝေါ်-ခြင်း။ ကာမာဝစရဒေ- ဝလောကေ ပန ဧကသ္မိမ္ပိ ဆဗဿာယတန- ပညတ္တိယာ အဘာဝေါ နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၄။

ဆဗဿာယတနသမ္ဘဝ (တိ) [ဆဗဿာယတန+ သမ္ဘဝ] ဖိ-ပါးသော ဗဿာယတနကြောင့် ဖြစ်သော။ ဝေဒနာတိ ဆဗဿာယတနသမ္ဘ- ဝါ ဝေဒနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။

ဆဗဿာယတနိက (ပု) [ဆဗဿာယတန+ ဣက] (က) ဖိ-ပါးသော ဗဿာယတနတို့ဖြင့် အနိဋ္ဌာရုံကို ခံစားခြင်းရှိသော-ငရဲ၊ဆဗဿာ ယတနိကငရဲ။ (ခ) ဖိ-ပါးသော ဗဿာ- ယတနရှိသော ဆင်းရဲဒုက္ခ ရှိသောငရဲ၊ ဆ- ဗဿာယတနိကငရဲ။ (ထိုငရဲ၌ကျရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ၃-ဂါဝုတ်လောက်ကြီးသော ခန္ဓာ ကိုယ်ရှိသည်။ ထန်းလုံးမျှလောက် ရဲရဲတောက် နေသော သံတံကျင် သံစူးတို့ဖြင့် အကြိမ် များစွာ ငရဲထိန်းတို့၏ ဝိုင်းဝန်းထိုးဆွမှုကို

ခံရသည်။ “သင်သည်ဤနေရာဖြင့် မကောင်းမှုများကို ကြံစည် ပြုလုပ်သည်” ဟု ဆိုကာ ငါးဆယ်သော ငရဲထိန်းတို့က ရင်ဝမှနေ၍ အောက်ဖက်သို့ သံစူးတို့ဖြင့် ထိုးကြရာ နှစ်ပေါင်းငါးရာ ကြာသောအခါ ခြေဖျားသို့ ပေါက်ထွက် သွားသည်။ ငါးဆယ်သောငရဲထိန်းတို့ကလည်း ရင်ဝမှနေ၍ အထက်ဖက်သို့ သံစူးတို့ဖြင့် ထိုးကြရာ နှစ်ပေါင်းငါးရာ ကြာသောအခါ ဦးထိပ်သို့ ပေါက်ထွက်သွားသည်။ တဖန် အထက်ထိပ်ဖျားမှ အောက်သို့၎င်း၊ အောက်ခြေဖျားမှ အထက်သို့၎င်း အသီးသီး ထိုးကြပြန်ရာ အနှစ်ငါးရာ ကြာသောအခါ သံစူးနှစ်ခုတို့သည် ရင်ဝမှလာ၍ အဖျားချင်း ဆုံမိကြလေသည်။ ဤကဲ့သို့ နှစ်ပေါင်းတထောင်မျှ ဆင်းရဲဒုက္ခခံစားရသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၈-၉။ (က) ဒိဋ္ဌာ မယာ ဘိက္ခဝေ ဆဗ္ဗဿာယတနီကာ နာမ နိရယာ။ သံ၊ ၂။ ၃၄၁။ ဆဗ္ဗဿာယတနီကာတိ ဆဟိ ဖဿာယတနေဟိ အနိဋ္ဌသံဝေဒနိယာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊ ၁၅၉။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊ ၃၃၆။) (ခ) မဟာနိရယဿ တယော နာမဓေယျာ ဟောန္တိ ဆဗ္ဗဿာယတနီကော ဣတိပိ သင်္ကသမာဟတော ဣတိပိ ပစ္စတ္တဝေဒနိယော ဣတိပိ။ မ၊၁။ ၄၁၃။ ဆဗ္ဗဿာယတနီကောတိ ဆသု ဖဿာယတနေသု ပါဠိက္ခောယ ဝေဒနာယ ပစ္စယော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၈။ ဝိသုဝိသု....ဆဗ္ဗဿာယတနာနိ တေဿာတိ ဆဗ္ဗဿာယတနံ၊ ဒုက္ခံ။ တံတ္ထေ အတ္ထိတိ ဆဗ္ဗဿာယတနီကော၊ နိရယော။ တေနာဟ “ဆသု ဖဿာ။ ပ။ ပစ္စယော” တိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၂၂။

ဆဗ္ဗဿာယတနီ (တိ) [ဆဗ္ဗဿာယတန + ဤ] ဖိ-ပါးသော ဖဿာယတနရှိသော။ ဆဗ္ဗဿာယတနီ ကာယော၊ ယတ္ထ သရတိ သဗ္ဗဒါ။ ထေရ၊ ၃၂၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၁။

ဆဗ္ဗဂ္ဂ (ပု) [ဆ + ဝဂ္ဂ (မဒ်ဝဂ္ဂီ-သံ)] ဖိ-ပါးတို့၏ - အစု - အပေါင်း၊ ဖိ-ပါးအစု၊ ဖိ-ပါးအပေါင်း။ တေန ဆဗ္ဗဂ္ဂေါ ယာပေတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၈။

ဆဗ္ဗဂ္ဂိယ (တိ) [ဆဗ္ဗဂ္ဂ + ဣယ။ ပဉ္စဝဂ္ဂေ ဘဝါ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ။ ဧဝံ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ။ ရှု၊ ၃၇၈။] ဖိ-ပါး-အစု-အပေါင်း-အသင်း - ခွဲဖြစ်သော၊ ဆဗ္ဗဂ္ဂိမည်သော၊ သူ။ (က) အရှင်ပဏ္ဍက၊ အရှင်လောဟိတက၊ အရှင်မေတ္တိယ၊ အရှင်ဘူမဇက၊ အရှင်အဿဇိ၊ အရှင်ပုနဗ္ဗသုက-ဟူသော ဂိုဏ်းဆရာ ဖိ-ပါးနှင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ တပည့်၊ တပည့်မများ။ (ခ) မြတ်စွာဘုရား၊ အရှင်ကောဏ္ဍည၊ အရှင်ဝပ္ပ၊ အရှင်ဘဒ္ဒိယ၊ အရှင်မဟာနာမ၊ အရှင်အဿဇိ။ သာဝတ္ထိပြည်၌ သူငယ်ချင်း ဖိ-ယောက်တို့သည် “လယ်လုပ်မှု စသည်တို့သည် ပြုရန်ခဲယဉ်းသော အမှုကိစ္စများဖြစ်ပေသည်။ ယခု ငါတို့သည် ကောင်းစွာရဟန်းပြုကြစို့၊ ရဟန်းပြုကြလျှင်လည်း တစုံတရာ အမှုကိစ္စဖြစ်ပေါ်လျှင် ထုတ်ဆောင်ကယ်တင်နိုင်သူ၏အထံ၌ ရဟန်းပြုသင့်သည်” ဟု သဘောတူ တိုင်ပင်ပြီးလျှင် အဂ္ဂသာဝက (အရှင်သာရိပုတ္တရာ၊ အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်) ၂-ပါးတို့၏အထံ၌ ရဟန်းပြုကြလေသည်။ ထိုသူငယ်ချင်း ဖိ-ယောက်တို့သည် ၅-ဝါရ၍ ဒွေမာတိကာ (ဘိက္ခုပါတိ-မောက်၊ ဘိက္ခုနီပါတိမောက်)ကို အဝါးဝစွာ လေ့လာပြီးလျှင် “ဇနပုဒ်မည်သည် ရံခါ သာယာဝပြော၏၊ ရံခါ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါး၏၊ ငါတို့ ဖိ-ယောက်သည် တနေရာတည်း၌မနေပဲ သုံးနေရာခွဲ၍နေကြစို့ဟု တိုင်ပင်ကြကုန်၏။ ထိုသို့ တိုင်ပင်ကြပြီးနောက် ပဏ္ဍကနှင့် လောဟိတကတို့ကို “ငါရှင်တို့ သာဝတ္ထိမြို့မည်သည် ငါးဆုံခုနစ်သိန်းသောအမျိုးတို့စွဲမှီနေထိုင်ရာဖြစ်သည်၊ ရှစ်သောင်းသောရွာတို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သည်၊ ယူဇနာသုံးရာရှိသော ကာသိတိုင်း၊ ကောသလတိုင်းတို့၏

အခွန်အတုတ်ဝင်ရာဖြစ်သည်။ ထိုသာဝတ္ထိမြို့၌ အသင် ပဏ္ဍုက၊ လောဟိတကတို့သည် မြို့၏ အနီးအရပ်ဝယ် ပရိဝုဏ်(ကျောင်းတိုက်)တို့ကို ဆောက်လုပ်စေပြီး သရက်ပင်၊ ပိန္နပင်၊ အုန်းပင်စသည်တို့ကို စိုက်ပျိုး၍ ပန်းသစ်သီးတို့ဖြင့် လာလာသမျှ အမျိုးတို့ကို သိမ်းသွင်းကာ အမျိုးသားငယ်တို့ကို ရှင်ရဟန်းပြုပေးပြီးလျှင် ပရိသတ်ကို တိုးပွားအောင်လုပ်ကြပါ” ဟု ပြောဆိုကြကုန်၏။ ထို့နောက် မေတ္တိယနှင့် ဘူမဇကတို့ကို “ငါ့ရှင်တို့ ရာဇဂြိုဟ်မြို့မည်သည် တဆဲရှစ်ကုဋေသော လူတို့၏နေရာဖြစ်သည်။ ရှစ်သောင်းသော ရွာတို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သည်။ ယူဇနာ သုံးရာရှိသော အင်္ဂတိုင်း၊ မဂဓတိုင်းတို့၏ အခွန်အတုတ်ဝင်ရာဖြစ်သည်။ ထိုရာဇဂြိုဟ်မြို့၌ အသင် မေတ္တိယ၊ ဘူမဇကတို့သည် ဆိုခဲ့ပြီးအတိုင်း ပြုကျင့်၍ ပရိသတ်ကို တိုးပွားအောင်လုပ်ကြပါ” ဟု ပြောဆိုကြကုန်၏။ ထို့နောက် အဿဇိနှင့် ပုနဗ္ဗသုကတို့ကို “ငါ့ရှင်တို့ ကိဋ္ဌာဂီရိဇနပုဒ်မည်သည် ၂-မျိုးသော မိုးတို့၏ချိုးမြှောက်မှုကို ခံရသည်။ ၃-မျိုးသော ကောက်တို့သည် အသီးသီးကြသည်။ ထိုကိဋ္ဌာဂီရိ ဇနပုဒ်၌ အသင် အဿဇိ၊ ပုနဗ္ဗသုကတို့သည် ရှေးဆိုခဲ့ပြီးအတိုင်း ပြုကျင့်၍ ပရိသတ်ကို တိုးပွားအောင် ပြုလုပ်ကြပါ” ဟု ပြောဆိုကုန်၏။ ထိုသူငယ်ချင်း ၆-ယောက်တို့သည် တိုင်ပင်သည့်အတိုင်း ပြုလုပ်ကြလေသည်။ ထိုသုံးသင်းတို့တွင် တသင်းတသင်း၌ ငါးရာငါးရာသော အခြံအရံ ရဟန်းတို့ရှိကြလေသည်။ ဤသို့လျှင် ၆-ပါးအပိုအလွန်နှင့်တကွ တထောင့် ငါးရာသော ဆဗ္ဗဂ္ဂိရဟန်းများဖြစ်လာကြသည်။ ထိုရဟန်းတို့တွင် အခြံအရံနှင့်တကွသော ပဏ္ဍုက၊ လောဟိတကတို့သည် သီလရှိသူများသာ ဖြစ်ကြသည်။ ဘုရားရှင်နှင့်အတူ ဒေသစာရီ ကြံချီရာသို့ လိုက်ပါကြကုန်၏။ ထိုပဏ္ဍုက၊ လောဟိတကတို့သည် မပြုအပ်သေးသော အကြောင်း

ဝတ္ထုကို ဖြစ်ပေါ်စေကြသည်။ ပညတ်အပ်ပြီးသော သိက္ခာပုဒ်ကိုကား မကျော်နင်း မလွန်ကျူးကြကုန်။ ပဏ္ဍုက၊ လောဟိတကမူ အခြားသော ဆဗ္ဗဂ္ဂိရဟန်း အားလုံးတို့သည် အလဇ္ဇီ(မကောင်းမှုမှ မရှက်သူ)များသာ ဖြစ်ကြသည်။ မပြုအပ်သေးသော အကြောင်းဝတ္ထုကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေကြသည်။ ပညတ်အပ်ပြီးသော သိက္ခာပုဒ်ကိုလည်း ကျော်နင်း ကျူးလွန်ကြလေသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။ ထိုဆဗ္ဗဂ္ဂိရဟန်းတို့သည် မြတ်စွာဘုရား ဝါတော် ၂၀-လွန်မှ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ ဝဇီရ။ ၅၂၆။ (က) သက္ကေသု ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ အာရဗ္ဗ.... ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။ ၁၇၅။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ နာမ ပဏ္ဍုကလောဟိတကာဒယော ဆမ္မလကာ၊ တေသံ သိဿာ စ။ ကင်္ခါ။ ဋီ၊ သစ်။ ၃၂၁။ ပဏ္ဍုကော လောဟိတကော မေတ္တိယော ဘူမဇကော အဿဇိ ပုနဗ္ဗသုကောတိ ဣမေ ဆဇနာ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ နာမ၊ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၀။ (-ဝိ၊ ၁။ ၅၅၊ ၂၉၄၊ ၃၁၅။ ဝိ၊ ၂။ ၆၊ ၂၅၁၊ ၃၁၈၊ ၄၆၈-၉။ ဝိ၊ ၃။ ၁၁၈၊ ၁၄၃၊ ၁၆၉၊ ၂၅၃၊ ၂၇၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁၈၈၊ ၂၃၉၊ ၂၆၉၊ ၂၇၇၊ ၂၈၄၊ ၃၀၉၊ ၃၁၂-၅။ ဝိ၊ ၅။ ၁၄၊ ၁၀၃။ ဝိ၊ ၆။ ၂။ ၁၉၈။ ကင်္ခါ။ ၃၀၈။) (ခ) တေန ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ (ဆဗ္ဗဂ္ဂိ။ သိ၊ သျာ၊ ကံ။ ဆဗ္ဗဂ္ဂေါ။ ဣ၊ မူကွံ) ယာပေမ။ မ၊ ၁။ ၂၂၉။ မ၊ ၂။ ၂၉၇။

ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု (န) [ဆဗ္ဗဂ္ဂိယ+ဝတ္ထု] ဆဗ္ဗဂ္ဂိရဟန်းတို့၏ - အကြောင်းအရာ - အဖြစ်အပျက် - အမှုအခင်း။ ဝိနိတဝတ္ထုကထာသု ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု အနုပညတ္တိယံ ဝုတ္တမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။

ဆဗ္ဗဏ္ဍ(ပု)[ဆ+ဝတ္ထု](၁) ၆-ပါးသော - အဆင်းအရောင်၊ အဆင်း ၆-ပါး၊ အဆင်း ၆-မျိုး၊ အရောင် ၆-ပါး၊ အရောင် ၆-မျိုး။ (ညှိသော အဆင်း၊ ဝါသော အဆင်း၊ နီသော အဆင်း၊ ဖြူသော အဆင်း၊ မောင်းသော အဆင်း၊ ပြိုးပြိုးပြက်သော အဆင်းတို့ဖြစ်သည်။) (တိ) (၂)

၆-ပါးသော အဆင်းရှိသော၊ ၆-မျိုးသော အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ (၁) တာ စ ပန ဆဗ္ဗဏ္ဍာ အဟေသံ။ သံ၊ဠ၊၁။၁၉၅။ (၂) ဆဗ္ဗဏ္ဍာနံ ဗုဒ္ဓရသ္မိနံ အန္တော ပဝိသိတံ။ ဒီ၊ဠ၊၂။၇၅။ သံ၊ဠ၊၅။၇၉။ နိလပိတလောဟိ-တောဒါတမဉ္ဇိဥပဘဿရဝသေန ဆဗ္ဗဏ္ဍာနံ။ သံ၊ဠ၊၂။၉၈။ (-ဒီ၊ဠ၊၃။၄၄၊၁၅၄။ မ၊ဠ၊၃။၁၅။ မ၊ဠ၊၄။၅၁။ သံ၊ဠ၊၁။၂၁၉။ သံ၊ဠ၊၃။၉၀။ အံ၊ဠ၊၁။၁၃၁။ ဓမ္မ၊ဠ၊၁။၃၃၁။ ဝိမာန၊ဠ၊၁။၁၉၁။ အပ၊ဠ၊၁။၂၇၅။ ဝိမတိ၊ ၁။၈၉။ သီ၊ဠ၊၁။၁၁၁။၁၉၂။ ဒီ၊ဠ၊၃။၁၆၄။မ၊ဠ၊၃။၁၁။)

ဆဗ္ဗဏ္ဍသနဗုဒ္ဓရသ္မိ (ထိ) [ဆဗ္ဗဏ္ဍာ + သနဗုဒ္ဓ-ရသ္မိ] ၆-ပါးသော အဆင်းရှိသော တခဲနက်သော ဘုရားရှင်၏ ရောင်ခြည်တော်။ ပရိဗ္ဗာ-ဇကာ ရုက္ခာနံ ခန္ဓဝိဋ္ဌပသာခန္တရေဟိ သမုဂ္ဂ-စ္ဆန္တ ဆဗ္ဗဏ္ဍသနဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဒိသ္မာ။ အံ၊ဠ၊၂။၁၇၉။ (-အံ၊ဠ၊၃။၂၁။ ဥဒါန၊ဠ၊၃၂၂။ အပ၊ဠ၊၁။၁၆။ ဇာ၊ဠ၊၁။၁၅၊၅၂။)

ဆဗ္ဗဏ္ဍသနရံသိ (ထိ) [ဆဗ္ဗဏ္ဍာ + သနရံသိ] ၆-ပါးသော အဆင်းရှိသော တခဲနက်သော ရောင်ခြည်တော်။ သိခိသဒိသာ နိလပိတ-ဒိဘေဒါ ဇလမာနာ ဆဗ္ဗဏ္ဍသနရံသိယော ယဿ သော သိခိ။ အပ၊ဠ၊၂။၁၄၇။

ဆဗ္ဗဏ္ဍဗုဒ္ဓရံသိ (ထိ) [ဆဗ္ဗဏ္ဍာ + ဗုဒ္ဓရံသိ] ၆-ပါးသော အဆင်းရှိသောဘုရားရှင်၏ရောင်ခြည်တော်။ ဆဗ္ဗဏ္ဍဗုဒ္ဓရံသိယော ဝိဿ-ဇေန္တော။ ဓမ္မ၊ဠ၊၁။၁၅၉။ (-ဥဒါန၊ဠ၊၉၃။ ဝိမာန၊ဠ၊၁။၆၁။ထေရ၊ဠ၊၁။၃၀၄။)

ဆဗ္ဗဏ္ဍဗုဒ္ဓရသ္မိ (ထိ) [ဆဗ္ဗဏ္ဍာ + ဗုဒ္ဓရသ္မိ] ၆-ပါးသော အဆင်းရှိသော ဘုရားရှင်၏ ရောင်ခြည်တော်။ ဧဝံ သမန္တာ အသိတိ ဟတ္တမတ္တံ ဌာနံ ဆဗ္ဗဏ္ဍဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဝိဇ္ဇော-တမာနာ ဝိတဏ္ဏမာနာ ဝိဓာဝန္တိ။ ပေဋ-ကော။၃၂၇။ (-သံ၊ဠ၊၂။၂၂၅။ အံ၊ဠ၊

၁။၂၄၉။ အံ၊ဠ၊၃။၁၁၀။ ဝိမာန၊ဠ၊၁။၁၉၁။ ထေရ၊ဠ၊၂။၁၈၀။ အပ၊ဠ၊၂။၂၂၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠ၊၅၉။ ဇာ၊ဠ၊၁။၁၃၆၊၃၉၄။)

ဆဗ္ဗဏ္ဍရံသိ (ထိ) [ဆဗ္ဗဏ္ဍာ + ရံသိ] ၆-ပါးသော အဆင်းရှိသောအရောင်၊ ရောင်ခြည်တော် ၆-သွယ်။ သတ္တမေ ဒိဝသေ....ပတ္တေဟိ စ ဖလေဟိ စ ဆဗ္ဗဏ္ဍရံသိယော မုဉ္ဇတူတိ အဓိဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၆၉။ (-ဓမ္မ၊ဠ၊၁။၂၀၁၊၃၀၆။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၁၅၂။ ဇာ၊ဠ၊၅။၃၈၊၄၀။ ဝိမတိ၊၁။၈၉။ ဝိမတိ၊၂။၉၆။)

ဆဗ္ဗဏ္ဍရံသိဝိဝိတ္တဒန္တ (ပု) [ဆဗ္ဗဏ္ဍရံသိ + ဝိဝိတ္တ-ဒန္တ] ၆-ပါးသော အဆင်းရှိသော အရောင်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သောအစွယ်။ သာ မဟာသတ္တဿ ဆဗ္ဗဏ္ဍရံသိဝိဝိတ္တဒန္တေ မဏိ-တာလဝဏ္ဏေန ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ဠ၊၅။၅၅။

ဆဗ္ဗဏ္ဍရံသိဝိဿဇ္ဇန (တိ) [ဆဗ္ဗဏ္ဍရံသိ + ဝိဿ-ဇ္ဇန] ၆-ပါးသော အဆင်းရှိသော - အရောင်ကို လွှတ် - အရောင်ထွက် - သော။ အဟံ ဆဒ္ဒန္တဝါရဏဿ ဆဗ္ဗဏ္ဍရံသိဝိဿဇ္ဇနေ ယမ-ကဒန္တေ အာဒါယ အာဂစ္ဆာမိ။ ဇာ၊ဠ၊၅။၅၅။

ဆဗ္ဗဏ္ဍရံသိသမုဇ္ဇလ (တိ) [ဆဗ္ဗဏ္ဍရံသိ + သမုဇ္ဇလ] ၆-ပါးသော အဆင်းရှိသော အရောင်တို့ဖြင့် ထွန်းတောက်ပသော။ တဿ နာဂဿ ဆဗ္ဗဏ္ဍရံသိသမုဇ္ဇလာ ဒန္တာ။ ဇာ၊ဠ၊၅။၅၂။

ဆဗ္ဗဏ္ဍရသ္မိ (ထိ) [ဆဗ္ဗဏ္ဍာ + ရသ္မိ] ၆-ပါးသော အဆင်းရှိသော - အရောင်၊ ရောင်ခြည်တော် ၆-သွယ်။ ဒသဗလဿ သရီရ-တော နိက္ခမိတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဍရသ္မိယော....အာဓာ-ဝန္တိ ဝိဓာဝန္တိ။ ဒီ၊ဠ၊၁။၄၀။ နိလပိတလော-ဟိတောဒါတမဉ္ဇိဥပဘဿရဝသေန ဆဗ္ဗဏ္ဍ-ရသ္မိယော။ ဒီ၊ဠ၊၁။၅၁။ (-ဒီ၊ဠ၊၂။၁၆၈၊၂၇၇။ဒီ၊ဠ၊၃။၈၃၊၁၀၁။ မ၊ဠ၊၄။၈၁။၂၁၅။

သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄-၅။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၄။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၄။သာရတ္ထ၊၃။၁၄၅။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀၄။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။)

ဆဗ္ဗဏ္ဍရသို့ဇာလန္တရ (န) [ဆဗ္ဗဏ္ဍရသို့ +
ဇာလ + အန္တရ] ဖြစ်ပါးသော အဆင်းရှိသော
ရောင်ခြည်တော်ကွန်ရက်၏အတွင်း။ ဒသ-
ဗလဿ ဆဗ္ဗဏ္ဍရသို့ဇာလန္တရံ ပဝိသိတော။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။

ဆဗ္ဗဏ္ဍရသို့ဇာလဝိစိတြ (န) [ဆဗ္ဗဏ္ဍရသို့ဇာလ
+ ဝိစိတြ] ဖြစ်ပါးသော အဆင်းရှိသော
ရောင်ခြည်တော် ကွန်ရက်ဖြင့် ဆန်းကြယ်
သော။ တတော ဘဂဝါ ဆဗ္ဗဏ္ဍရသို့ဇာလ-
ဝိစိတြံ သုဝဏ္ဏရသကေသပိဉ္ဇရံ ဝိယ သရီရာ-
ဘံ ဓနိယဿ နိဝေသနေ မုဉ္ဇိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၇။

ဆဗ္ဗဏ္ဍဝိသာဏ (တိ) [ဆဗ္ဗဏ္ဍ + ဝိသာဏ]
ဖြစ်ပါးသောအဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသော အစွယ်
ရှိသော။ ဆဗ္ဗိသာဏ-ကြည့်။

ဆဗ္ဗတ္ထဝိသယ (တိ) [ဆ + ဝတ္ထု + ဝိသယ]
ဖြစ်ပါးသော ဝတ္ထုရုပ်လျှင် အရာရှိသော။
ဝတ္ထုသဒ္ဓေါ ကရဇကာယဝိသယော၊ န
ဆဗ္ဗတ္ထဝိသယောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။

ဆဗ္ဗဿ (န) [ဆ + ဝဿ] ဖြစ်၏။ နဝံ ပန
ဘိက္ခုနာ သန္တတံ ကာရေပေတွာ ဆဗ္ဗ-
ဿာနိ ဓာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၃၃၄-၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၇၀။ (-ဒီ၊၂။၄၁။ မ၊၂။၂၉၉။ အပ၊၁။
၅၃။ အပ၊၂။၁၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀၊၃၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅၊၂၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ၊၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၇၀။ ဝဇီရ၊၂။၅၂။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၄။)

ဆဗ္ဗဿန္တရ (န) [ဆဗ္ဗဿ + အန္တရ] ဖြစ်၏
တို့၏အတွင်း။ ဖြစ်၏အတွင်း။ ဝိပဿီဒသ-
ဗလဿ ဟိ ဆဗ္ဗဿန္တရေ ဆဗ္ဗဿန္တရေ ဥပေါ-
သထော အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။
ဆဗ္ဗဿန္တရေတိ ဆန္တံ ဝဿာနံ အဗ္ဘန္တရေ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅-၆။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၀။)

ဆဗ္ဗဿပရမတာ (တိ) [ဆဗ္ဗဿ + ပရမ + တာ]
ဖြစ်၏အပိုင်းအခြား ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဖြစ်၏
အလွန်ဆုံး။ ဆဗ္ဗဿာနိ ဓာရေတဗ္ဗန္တိ ဆဗ္ဗဿ-
ပရမတာ ဓာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၃၃၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၁၇၀။ ဝဇီရ၊၂။၅၂-၃။)

ဆဗ္ဗဿဗ္ဘန္တရ (န) [ဆဗ္ဗဿ + အဗ္ဘန္တရ] ဖြစ်၏
အတွင်း။ ဆဗ္ဗဿဗ္ဘန္တရေ အညံ သန္တတံ
ကရေန္တဿ နိဿဂ္ဂိယံ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊၁၇၃။

ဆဗ္ဗဿသိက္ခာပဒ (န) [ဆဗ္ဗဿ + သိက္ခာပဒ]
ဆဗ္ဗဿသိက္ခာပုဒ်၊ အသစ်ဖြစ်သော သိုးမွေး
အခင်းကို ပြုလုပ်စေပြီးနောက် ဖြစ်၏ပတ်လုံး
ဆောင်ထားရမည်ဟု ပညတ်သော သိက္ခာ-
ပုဒ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၄-ကဏ္ဍ၊
၂-ဝဂ်၊ ၄-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၁။၃၃၃-၆။ တေန
သမယေနာတိ ဆဗ္ဗဿသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၆၄။ (-သာရတ္ထ၊၂။၄၁၄။)

ဆဗ္ဗဿာဘိသေက (တိ) [ဆဗ္ဗဿ + အဘိ-
သေက] အဘိသိက် သွန်းအပ်ပြီးသော
သူအား ဖြစ်၏ရှိသော၊ အဘိသိက် သွန်းရာ
အခါမှစ၍ ကုန်လွန်ပြီးသော ဖြစ်၏ရှိသော။
အဘိသိက်သွန်းပြီး၍ ဖြစ်၏ရှိသော၊သူ။
ဥဘိန္တံ ပဗ္ဗဇိတကာလေ ရာဇာ ဆဗ္ဗဿာဘိ-
သေကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ ဆဗ္ဗ-
ဿာနိ အဘိသေကဿ အဿာတိ ဆဗ္ဗဿာ-
ဘိသေကော၊ အဘိသေကတော ပဋ္ဌာယ
အတိက္ကန္တဆဝဿောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
သာရတ္ထ၊၁။၁၃၅။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၉။)

ဆဗ္ဗိဓ (ပု) [ဆ+ဝိဓ။ (မဒ္ဒိဝိဓ-သံ)] (၁) ဖိ-ပါးသော အပြား၊ ဖိ-မျိုး။ (တိ) (၂) ဖိ-ပါးသော အပြားရှိသော၊ ဖိ-မျိုးသော၊ (၁) ဆဗ္ဗိဓေန မာနော၊ စက္ခုသမ္ပဒါယ မာနံ ဇနေတိ။ ... မနောသမ္ပဒါယ မာနံ ဇနေတိ။ မဟာနိ။ ၆၁၊ ၃၃၆။ စူဠနိ။ ၂၀၅။ (-မိလိန္ဒ။ ၁၂။ အဘိဋ္ဌာ။ ၁၈။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၁၈၀။ ဇာ၊ ၁၁။ ၂၉၃။) (၂) တေ ဆဗ္ဗိဓံ ကမ္မံ သမာဒိယန္တိ။ နေတ္တိ။ ၈၁။ တာနိ ကမ္မ-သမာဒါနာနိ သမုဋ္ဌာနဝသေန ဝိဘဇန္တော “တေ ဆဗ္ဗိဓံ ကမ္မ”န္တိ အာဒိမာဟ။ နေတ္တိ၊ ၄၁၆၅။ (-ပေဋကော။ ၂၆၇။ ဝိ၊ ၄၁။ ၂၃၃။ ဒိ၊ ၄၁။ ၇၃။ သံ၊ ၄၁။ ၂၃၊ ၆၃။ သံ၊ ၄၁။ ၁၉၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၄၁။ ၂၀။ ထေရီ၊ ၄၁။ ၃၀၄။ သံ၊ ၄၁။ ၂၃၆။)

ဆဗ္ဗိဓဓမ္မသန္တဿနလက္ခဏ (တိ) [ဆဗ္ဗိဓ+ဓမ္မ +သန္တဿန+လက္ခဏ] ဖိ-ပါးအပြားရှိသော တရားကို ကောင်းစွာပြခြင်းဟူသော-မှတ်ကြောင်း-လက္ခဏာ--ရှိသော။ အယံ အဿာဒါဒိနဝနိဿရဏဖလ္လပါယာဏတ္တိဝသေန ဆဗ္ဗိဓဓမ္မသန္တဿနလက္ခဏော ဒေသနာဟာရော နာမ။ သီ၊ ၄၁။ ၁၁။ ၄၈၀။

ဆဗ္ဗိဓာစရိယဂုဏယောဂ (ပု) [ဆဗ္ဗိဓ + အာ-စရိယ + ဂုဏ+ယောဂ] ဖိ-ပါး အပြားရှိသော ဆရာဂုဏ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း၊ ဆရာဂုဏ် ဖိ-ပါးနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ (ဆရာဂုဏ် ဖိ-ပါး ဟူသည် (၁) အကျယ်ကို အကျဉ်းပြခြင်း၊ (၂) အကျဉ်းကိုအကျယ်ပြခြင်း၊ (၃) မကြည်ညိုသေးသူကို ကြည်ညိုစေခြင်း၊ (၄) ကြည်ညိုပြီးသူကို တိုး၍ကြည်ညိုစေခြင်း၊ (၅) နက်နဲသည်ကို နက်နဲကြောင်း ဖော်ပြခြင်း၊ (၆) နက်နဲသည်ကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် ပြခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ ဝဇီရ၊ ၅၈၃။) ဝေံ ဆဗ္ဗိဓာစရိယဂုဏယောဂတော ဝိပုလဗုဒ္ဓိ နာမ။ ဝဇီရ၊ ၅၈၃။

ဆဗ္ဗိသယ (န) [ဆ+ဝိသယ] ဖိ-ပါးသော-အရာ-ဌာန၊ အရာ-ဌာန-ဖိ-ပါး။ ဌာနာဌာနာဒိနိ ဆဗ္ဗိသယာနိ ဆဟိ ဉာဏေဟိ ဇာနတာ။ သီ၊ ၄၁။ ၁၁။ ၂၀၂။

ဆဗ္ဗိသာဏ (တိ) [ဆဝဏ္ဏ+ဝိသာဏ။ ဝဏ္ဏပုဒ်ချေ။] အရောင် အဆင်း-ဖိ-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အစွယ်ရှိသော။ ဆဗ္ဗိသာဏံ ဂဇံ သေတံ၊ အဒ္ဓသံ သုပိနေ အဟံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၁။ ဆဗ္ဗိသာဏန္တိ ဆဗ္ဗဏ္ဏဝိသာဏံ။ ဇာ၊ ၄၁။ ၄၂။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၇၂-၃။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၉၄။ ဇာ၊ ၄၁။ ၄၂၅။)

ဆဗ္ဗိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဆ + ဝိသုဒ္ဓိ] ဖိ-ပါးသော ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ ဖိ-ပါး။ (သီလဝိသုဒ္ဓိ၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၊ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ၊ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ၊ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ။) အတ္တဓမ္မဝေဒါဒိအရိယမဂ္ဂဿ ပုဗ္ဗဘာဂပုဋိပတ္တိဘူတာ ဆဗ္ဗိသုဒ္ဓိယော။ နေတ္တိ၊ ၄၁။ ၂၁။

ဆဗ္ဗိသောဓန (န) [ဆ+ဝိသောဓန] ဆဗ္ဗိသောဓနသုတ်၊ ဆဗ္ဗိသောဓနန္တိပိဿ နာမ။ ဧတ္တဟိ စတ္တာရော ဝေါဟာရာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဆဓာတုယော ဆအဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာနိ အာယတနာနိ အတ္တနော သဝိညာဏကကာယော ပရေသံ သဝိညာဏကကာယောတိဣမေ ဆကောဋ္ဌာသာ ဝိသုဒ္ဓိ၊ တဿ “ဆဗ္ဗိသောဓနီယ”န္တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၄၁။ ၆၄။ (-မ၊ ၄၁။ ၂၈၄-၅။)

ဆဗ္ဗိသောဓနသုတ္တ (န) [ဆဗ္ဗိသောဓန+သုတ္တ] ဆဗ္ဗိသောဓနသုတ်၊ ရဟန္တာဖြစ်သည်ဟု ပြောကြားသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ဝေါဟာရ ၄-ပါး၊ ခန္ဓာ ၅-ပါး၊ ဓာတ် ၆-ပါး၊ အာယတန ၆-ပါး၊ မိမိခန္ဓာကိုယ်၊ သူတပါး ခန္ဓာကိုယ်ဟု ဆိုအပ်သော အချက် ၆-ချက်ဖြင့် မေးမြန်းစိစစ်ရန် ဟောကြားသောသုတ်။

ချစ်သားတို့ “ငါသည် ပဋိသန္ဓေနေမှု ကုန်ပြီ၊ မြတ်သော မဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သုံး ပြီးပြီ၊ ပြုဖွယ်မဂ်ကိစ္စကို ပြုပြီးပြီ၊ နောက်ထပ် တဖန် မဂ်ကိစ္စအတွက် ပြုဖွယ်မရှိတော့ပြီ” ဟု အရဟတ္တဖိုလ်ရကြောင်း ရဟန္တာဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားသော ရဟန်း၏ စကားကို မထောက်ခံ မကန့်ကွက်သေးပဲ အောက်ပါ ပြဿနာ ၆-ချက်ဖြင့် မေးမြန်းစိစစ်ကြရမည်။

(၁) ငါ့ရှင်၊ မြင်ရာ၌ မြင်သည်၊ ကြားရာ၌ ကြားသည်၊ တွေ့ရာ၌ တွေ့သည်၊ သိရာ၌ သိသည်ဟု ပြောဆိုခြင်း တည်းဟူသော ‘ဝေါဟာရ’ ၄-မျိုးရှိသည်။ ဤဝေါဟာရ ၄-မျိုးတို့၌ အဘယ်သို့ သိမြင်၍ အရှင်၏စိတ် သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲလမ်းပဲ အာသဝေါတရားတို့မှ လွတ်ကင်းပါသနည်း ? ဟု မေးမြန်းရမည်။ ငါသည် မြင်ရာ၊ ကြားရာ၊ တွေ့ရာ၊ သိရာတို့၌ ရာဂဖြင့် တပ်မက်စွဲလမ်း ခြင်းမရှိ၊ ဒေါသဖြင့် အမျက်ထွက်ခြင်းမရှိ၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မမှီတွယ်၊ ဆန္ဒရာဂဖြင့် မနှောင်ဖွဲ့၊ ကာမရာဂသယောဇဉ်မှ လွတ် ကင်း၏၊ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့နှင့် မယှဉ်၊ (ကိလေသာအာရုံ) အပိုင်းအခြား ကင်း သောစိတ်ဖြင့် နေ၏၊ ဝေါဟာရ ၄-မျိုးတို့၌ ဤသို့ သိမြင်၍ ငါ၏ စိတ်သည် တဏှာ ဒိဋ္ဌိ တို့ဖြင့် မစွဲလမ်းပဲ အာသဝေါတရားတို့မှ လွတ် ကင်း၏ဟု ဖြေဆိုလျှင် ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ သာဓုခေါ်ရမည်။ သာဓုခေါ်ပြီးလျှင် ကျေနပ်မနေသေးပဲ—

(၂) ငါ့ရှင်၊ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ် ဟူသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့၌ အဘယ်သို့ သိမြင်၍ အရှင်၏ စိတ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲလမ်းပဲ အာသဝေါတရား တို့မှ လွတ်ကင်းပါသနည်း ? ဟု ဆက်လက် မေးမြန်းရမည်။ ငါသည် “ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅- ပါးသည် အင်အားမရှိ၊ ပျက်စီးခြင်းသဘော ရှိ၏၊ သက်သာရာမရှိ” ဟု သိမြင်သဖြင့် ဥပါ-

ဒါနက္ခန္ဓာတို့အပေါ်၌ ငါ၏စိတ်သည် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲလမ်းပဲ အာသဝေါတရားတို့မှ လွတ်ကင်း၏ဟု ဖြေဆိုလျှင် ဝမ်းမြောက် ဝမ်း သာ သာဓု ခေါ်ရမည်။ သာဓုခေါ်ပြီးလျှင် ကျေနပ်မနေသေးပဲ—

(၃) ငါ့ရှင် ပထဝီဓာတ်၊ အာပေါ ဓာတ်၊ တေဇောဓာတ်၊ ဝါယောဓာတ်၊ အာကာသဓာတ်၊ ဝိညာဏဓာတ် ဤဓာတ် ၆-ပါးတို့၌ အဘယ်သို့ သိမြင်၍ အရှင်၏ စိတ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲလမ်းပဲ အာသဝေါတရားတို့မှ ကင်းလွတ်ပါသနည်း ? ဟု ဆက်လက်မေးမြန်းရမည်။ ငါသည် ဓာတ် ၆-ပါးနှင့် ဓာတ် ၆-ပါး၌ မှီသော ရုပ်နာမ် တရားတို့ကို “အတ္တ” ဟု စွဲလမ်းမှု မရှိသဖြင့် ဓာတ် ၆-ပါးတို့၌ ငါ၏ စိတ်သည် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲလမ်းပဲ အာသဝေါတရားတို့မှ လွတ်ကင်း၏ဟု ဖြေဆိုလျှင် ဝမ်းမြောက် ဝမ်း သာ သာဓုခေါ်ရမည်။ သာဓုခေါ်ပြီးလျှင် ကျေနပ်မနေသေးပဲ—

(၄) ငါ့ရှင်၊ မျက်စိနှင့် အဆင်း၊ နားနှင့် အသံ၊ နှာခေါင်းနှင့် အနံ့၊ လျှာနှင့်အရသာ၊ ကိုယ်နှင့်အတွေ့အထိ၊ စိတ်နှင့်သဘော ဓမ္မာရုံ ဤ ၆-ပါးသော အတွင်းအပ အာယတနတို့၌ အဘယ်သို့ သိမြင်၍ အရှင်၏ စိတ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲလမ်းပဲ အာသဝေါတရားတို့ မှ လွတ်ကင်းပါသနည်း ? ဟု ဆက်လက် မေး မြန်းရမည်။ ငါသည် မျက်စိ၊ အဆင်း၊ စက္ခု- ဝိညာဉ်၊ စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် သိထိုက်သော တရား၊ နား၊ အသံ၊ သောတဝိညာဉ်၊ သော တဝိညာဉ်ဖြင့်သိထိုက်သောတရား၊ နှာခေါင်း၊ အနံ့၊ ဃာနဝိညာဉ်၊ ဃာနဝိညာဉ်ဖြင့် သိ ထိုက်သောတရား၊ လျှာ၊ အရသာ၊ ဇိဝှိ- ဝိညာဉ်၊ ဇိဝှိဝိညာဉ်ဖြင့် သိထိုက်သောတရား၊ ကိုယ်၊ အတွေ့အထိ၊ ကာယဝိညာဉ်၊ ကာယဝိ- ညာဉ်ဖြင့်သိထိုက်သောတရား၊ စိတ်၊ သဘော ဓမ္မာရုံ၊ မနောဝိညာဉ်၊ မနောဝိညာဉ်ဖြင့် သိ

ထိုက်သော တရား၊ ဤ ၆-ပါးသော အတွင်း အပ အာယတနတို့၌ လိုချင်မှု၊ တပ်မက်မှု၊ နှစ်သက်မှု၊ စွဲလမ်းမှု မရှိသဖြင့် ငါ၏ စိတ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲလမ်းပဲ အာသဝေါတရားတို့မှ လွတ်ကင်း၏ဟု ဖြေဆိုလျှင် ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ သာဓုခေါ်ရမည်။ သာဓုခေါ်ပြီးလျှင် ကျေနပ်၍ မနေသေးပဲ -

(၅၂၆) အဘယ်သို့သိ၍ အရှင်၏ စိတ်သည် ဝိညာဉ်ရှိသော မိမိခန္ဓာကိုယ်၌၎င်း၊ သူတပါးခန္ဓာကိုယ်၌၎င်း၊ အလုံးစုံသော ပြင်ပ အာရုံတို့၌၎င်း ငါ၊ ငါ၏ဥစ္စာဟု စွဲလမ်းမှုကို ပယ်ချပါသနည်း ? ဟု ဆက်လက် မေးမြန်းရမည်။ ငါသည် ရှေးလူ့ဘောင်၌ နေစဉ်က မသိနားမလည်ခဲ့ပါ။ ဘုရားရှင်၏ တရားတော်ကို နာကြားရသောအခါ ဘုရားရှင်၌ ယုံကြည်မှုကို ရခဲ့သဖြင့် ရဟန်းပြုခဲ့ပါသည်။ ရဟန်းတို့၏ ကျင့်ဝတ်သီလနှင့် ပြည့်စုံအောင် နေပြီးလျှင် မျှတရုံလောက်သော ဆွမ်းသင်္ကန်းတို့ဖြင့်သာ တင်းတိမ်ရောင့်ရဲလျက် ဣန္ဒြေတို့ကို စောင့်ထိန်းပြီးလျှင် သတိသမ္ပဇာတိနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဆက်လက် အားထုတ်ခဲ့ရာ နိဝရဏတရားတို့ကို ပယ်ချလျက် ဈာန် ၄-ပါးတို့ကို အဆင့်ဆင့်ရရှိခဲ့ပါသည်။ ထိုမှနောက် စတုတ္ထဈာန်ကို အခြေခံပြု၍ ဝိပဿနာပွားများအားထုတ်သောအခါ “ဤတရားကား ဆင်းရဲတည်း၊ ဤတရားကား ဆင်းရဲ၏ အကြောင်းတည်း၊ ဤတရားကား ဆင်းရဲ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်တည်း၊ ဤအကျင့်ကား ဆင်းရဲ၏ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ကောင်းတည်း” ဟု အမှန်အတိုင်းသိခဲ့ပါသည်။ “ဤတရားကား အာသဝေါတရားတည်း၊ ဤတရားကား အာသဝေါတရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းတည်း၊ ဤတရားကား အာသဝေါတရားတို့ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်တည်း၊ ဤအကျင့်ကား အာသဝေါတရားတို့၏ ချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်

တည်း” ဟုလည်း အမှန်အတိုင်းသိခဲ့ပါသည်။ ဤသို့ အမှန်အတိုင်း သိမြင်၍ ငါ၏စိတ်သည် အာသဝေါတရားတို့မှလွတ်မြောက်ခဲ့ပါသည်။ အာသဝေါတရားတို့မှလွတ်မြောက်ပြီဟု အသိဉာဏ်ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ငါသည် “ပဋိသန္ဓေနေမှု ကုန်ပြီ၊ မြတ်သော မဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သုံးပြီးပြီ၊ ပြုဖွယ်မဂ်ကိစ္စကို ပြုပြီးပြီ၊ နောက်သပ်တဖန် မဂ်ကိစ္စအတွက် ပြုဖွယ်မရှိတော့ပြီ” ဟု သိခဲ့ပါသည်။ ဤသို့ သိမြင်၍ ငါသည် ဝိညာဉ်ရှိသော မိမိခန္ဓာကိုယ်၌၎င်း၊ သူတပါးခန္ဓာကိုယ်၌၎င်း၊ အလုံးစုံသောပြင်ပ အာရုံတို့၌၎င်း ငါ၊ ငါ၏ဥစ္စာဟု စွဲလမ်းမှုကို ပယ်ချခဲ့ပါသည်” ဟု ဖြေဆိုလျှင် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ သာဓုခေါ်ရမည်။ သာဓုခေါ်ပြီးလျှင် “အရှင်ကဲ့သို့ သီတင်းသုံးဖော်ကို ဖူးတွေ့ရခြင်းသည် တပည့်တော်တို့မှာ အလွန် ကြီးကျယ်သော လာဘ်ကောင်းရခြင်း ဖြစ်ပါသည်” ဟု ပြောဆိုလျှောက်ထားရမည့် အကြောင်း ဘုရားရှင် ဟောကြားတော် မူသောသုတ် ဖြစ်သည်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ မ၊ ၃။ ၇၉။ ဂ၊ ၆။

ရဟန္တာဟု ကျော်ကြားသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ရဟန္တာဖြစ်ပြီဟု ဝန်ခံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရဟန္တာဟုတ် မဟုတ် အမှန်သိနိုင်ရန် အောက်ပါ အချက်တို့ဖြင့်လည်း စုံစမ်းစစ်ဆေး မေးမြန်းသင့်သည်။

၁။ ကိံ တေ အဓိဂတံ = (ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့တွင်) အဘယ်တရားကို သင် ရခဲ့ပါသနည်း၊ ဈာန်တရားကို ရခဲ့သလော၊ မဂ်တရားကိုရခဲ့သလော၊ စသည်ဖြင့် မေးမြန်းရမည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်က ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့တွင် ဤမည်သောတရားကို ငါရခဲ့ပါသည်ဟု ဖြေကြား ပြောဆိုရုံမျှနှင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာပဟု လက်မခံရသေးပေ။ ဆက်လက်၍ -

၂။ ကိန္တိ တေ အဓိဂတံ = ထိုတရားကို ဘယ်ပုံ ဘယ်နည်း သင် ရခဲ့သနည်း အနိစ္စ စသော လက္ခဏာရေးသုံးပါးတွင် အဘယ်လက္ခဏာကို ပဓာနပြု၍ ရခဲ့ပါသနည်း၊ သမထနည်းဖြင့် ရခဲ့သလော၊ ဝိပဿနာနည်းဖြင့် ရခဲ့သလော၊ ရုပ်တရားကို နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်၍ ရခဲ့သလော၊ နာမ်တရားကို နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်၍ ရခဲ့သလော စသည်ဖြင့် ရပုံ ရနည်းကို စုံစမ်းမေးမြန်းရမည်။

၃။ ကဒါ တေ အဓိဂတံ = ထိုတရားကို (နံနက်၊ နေ့၊ ည၌ စသည်တို့တွင်) အဘယ်အချိန်အခါ သင် ရခဲ့ပါသနည်း။

၄။ ကတ္ထ တေ အဓိဂတံ = ထိုတရားကို (သစ်ပင်ရင်း၊ ဇရပ်၊ မဏ္ဍပ်၊ ကျောင်းစသည်တို့တွင်) အဘယ်နေရာ၊ အဘယ်ဌာန၌ သင် ရခဲ့ပါသနည်း။

၅။ ကတမေ တေ ကိလေသာ ပဟိနာ = (ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ လောဘ၊ ဒေါသစသော ကိလေသာတို့တွင်) အဘယ်ကိလေသာကို သင်ပယ်ခဲ့ပါသနည်း။

၆။ ကတမေသံ တံ ဓမ္မာနံ လာဘီ = (သောတာပတ္တိမဂ် စသည်တို့တွင်) အဘယ်မဂ်တရားကို သင်သည် ယခု ရနေပါသနည်း ဟု စစ်ကြော မေးမြန်းစုံစမ်းရမည်။

ဈာန် မဂ်ဖိုလ်တရားတို့တွင် တခုခုကို ရခဲ့ဘူးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိရခဲ့ဘူးသော တရား၊ ရပုံရနည်း၊ ရခဲ့ရာအချိန်အခါ၊ ရခဲ့သော နေရာဌာန၊ ပယ်သတ်ခဲ့သော ကိလေသာများ၊ ရရှိနေသည့် တရားများကို အမြဲ မပြတ်သတိရနေပေမည်။ သို့ဖြစ်၍ အထက်ပါ အချက် ၆-ချက်ဖြင့် စုံစမ်းမေးမြန်း ရသည်။

ယင်း ၆-ချက်ကို ပရိယတ်ဗဟုသုတ ဂန္ထန္တရဗဟုသုတ နှ့် စပ်ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်များပင် ကျွမ်းကျင်စွာ ဖြေဆိုနိုင်သဖြင့် ထိုအချက် ၆-ချက်နှင့် ပြည့်စုံရုံမျှဖြင့်လည်း ထို

ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရဟန္တာပဲဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ချ၍ မရနိုင်သေးပေ။ ရဟန္တာဟု မခေါ်ဆိုနိုင်သေးပေ။ ဆက်လက်၍--

၇။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အနေအထိုင် အပြောအဆို အကျင့်အကြံကို လေ့လာစုံစမ်းရမည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိနည်းကျင့်ဝတ်၌ ရိုသေလေးစားမှု ရှိမရှိ၊ သိက္ခာ သုံးပါး၌ အလေးယူမြတ်နိုးမှု ရှိမရှိ၊ ပစ္စည်း ၄-ပါး၌ တွယ်တာငြိကပ်မှု ရှိမရှိ စသည်ဖြင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အကျင့်ကို လေ့လာ စုံစမ်းရမည်။ အချို့ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရဟန္တာတမျှ အနေအထိုင် အပြောအဆို အကျင့်အကြံ ကောင်းသည်ဖြစ်၍ အနေအထိုင် အပြောအဆို အကျင့်အကြံ ကောင်းရုံမျှဖြင့်လည်း ရဟန္တာပဲဟု ယုံကြည်စိတ်ချ၍ မရနိုင်သေးပေ။ ရဟန္တာဟု မခေါ်ဆိုနိုင်သေးပေ။

၈။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို အကြောင်း ဥပါယ်တမည်ဖြင့် တုန်လှုပ်ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့မှုရှိ၊ မရှိ စုံစမ်းရမည်။ ရဟန္တာတို့မည်သည် ဦးထိပ်၌ မိုးကြိုးကျသော်လည်း အနည်းငယ်မျှ တုန်လှုပ် ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့ခြင်း မရှိပေ။ ပုထုဇဉ်ကား သတ္တိကောင်းသူ ဖြစ်စေကာမူ အများအားဖြင့် အနည်းငယ် တုန်လှုပ် ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့မှု ဖြစ်တတ်သေးသည်။

သီဟိုဠ်ကျွန်း ဒီသဘာဏက အဘယထေရ်သည် ပိဏ္ဍပါတိကရဟန်းကို ရဟန္တာဟုတ်မဟုတ် သိလို၍ ပိဏ္ဍပါတိကရဟန်းကလျာဏီမြစ်၌ ချေချိုးနေစဉ် ထိုရဟန်း၏ ခြေတို့ကို သူငယ်တဦးအား ရေထဲငုပ်ပြီးဆွဲယူ စေသောအခါ ပိဏ္ဍပါတိက ရဟန်းသည် မိကျောင်းကြီးဟု အထိတ်တလန့် ကြောက်ရွံ့သော အသံကို ပြုသောကြောင့် ပိဏ္ဍပါတိက ရဟန်းကို ပုထုဇဉ်ဖြစ်မှန်း ကွဲကွဲပြားပြား သိသွားလေသည်။

သီဟိုဠ်ကျွန်း တလင်္ဂရအရပ်၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်သော ဓမ္မဒိန္နထေရ်သည် နှစ်

ပေါင်း များစွာ ကိလေသာ မဖြစ်ပေါ်လာ သဖြင့် မိမိကိုယ်ကို ရဟန္တာဟု အထင်ကြီး နေသော ဥစ္စဝါလိက အရပ်နေ မဟာနာဂ မထေရ်ကြီးကို ရဟန္တာမဖြစ်သေးပဲ ပုထုဇဉ် မျှသာ ရှိသေးကြောင်းကို သတိပေးလို၍ မဟာနာဂမထေရ်ထံ သွားရောက်ကာ ပုစ္ဆာ မေးမြန်းပြီးနောက် “အရှင်ဘုရား အဘိညာဉ်ဖြင့် ဖန်ဆင်းပြရန် ဝန်မလေးပါမူ နား စွင့်လျက် အမြီးထောင်ကာ နှာမောင်းကို ခံတွင်းတွင် ထည့်၍ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ အော်မြည်ပြီးလျှင် အရှင်ဘုရား၏ အထံသို့ ရှေးရှုပြေးလာနေသော ဆင်တကောင်ကို ဖန်ဆင်းပြပါ”ဟု လျှောက်သဖြင့် မိမိထံ အမြန်ပြေးလာနေသော ဆင်တကောင်ကို ဖန်ဆင်းပြလိုက်ရာ မိမိကို ထိုးသတ်လိမ့်မည် ထင်၍ အလွန်ကြောက်လန့်သဖြင့် ထပြေးရန် ကြိုးစားလေသည်။ ထိုအခါမှသာလျှင် မဟာနာဂမထေရ်ကြီးသည် ရဟန္တာ မဖြစ်သေး ကြောင်း အမှန်အတိုင်း သိသွားလေသည်။

သီဟိုဠ်ကျွန်း စန္ဒမုခတိဿမင်း လက် ထက် မဟာဝိဟာရကျောင်း၌ မျက်စိအလင်း မရသော သံဃာ့ထေရ်ကြီးသည် အာသဝေါ ကုန်ခန်း ရဟန္တာဖြစ်သည်ဟု သတင်းကြီးနေ ပေသည်။ စန္ဒမုခတိဿမင်းသည် ရဟန္တာဟုတ် မဟုတ် အမှန်တကယ် သိလိုသဖြင့် သံဃာ တော်များ ဆွမ်းစားကျောင်းသို့ ဆွမ်းစား သွားနေခိုက် တိတ်တဆိတ် အသံမပြုပဲ ထို သံဃာ့ထေရ်ကြီး၏ ခြေတို့ကို မြွေကဲ့သို့ ရုတ် တရက် ဆွဲကိုင်လေ၏။ ထိုအခါ မထေရ်ကြီး မှာ ကျောက်တိုင်ကဲ့သို့ တုန်လှုပ်ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့ခြင်းမရှိပဲ ဒီမှာ မည်သူနည်း ဟု မေးမြန်းလေသဖြင့် ရဟန္တာအစစ် ဖြစ် ကြောင်း သိလေသည်။

အချို့သော ပုထုဇဉ်လည်း အလွန်အလွန် ရဲရင့်ပြီး သတ္တိကောင်း၍ အနည်းငယ်မျှ တုန်လှုပ်ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့ခြင်း မရှိပေ။

အဘိဓာန် (၈၀၇) ၁-၄၇-ပ-မ-ဗ-သ-၀

ထို့ကြောင့် တုန်လှုပ်ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့ခြင်း မရှိရုံမျှဖြင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို ရဟန္တာအစစ်ပဲဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ချ၍ မရသေးပေ။ ရဟန္တာဟု မခေါ်ထိုက်သေးပေ။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို ရသတဏှာရှိမရှိ လေ့လာစုံ စမ်းရမည်။ ရဟန္တာတို့မည်သည် နတ်သုဒ္ဓါဖြစ် စေကာမူ တပ်မက်မှု (ရသတဏှာ) မရှိပေ။

သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ဝဿဘမင်းသည် မထေရ် တပါးကို ရဟန္တာ ဟုတ်မဟုတ် စုံစမ်းသိလို သဖြင့် ထိုမထေရ်ကို နန်းတော်သို့ပင့်ပြီး မထေရ်၏ ရှေ့မှောက်၌ ဆီးသီးမှုန့်ကို ရေနှင့် ရော၍ ဆုပ်နယ်လျက်နေ၏။ မထေရ်သည် ဆီးသီးမှုန့် စားလိုသော အာသာဖြစ်ပေါ် လာသဖြင့် တံထွေးကိုမျှီချလေသည်။ မထေရ် ၏တံထွေးမျှီသော အခြင်းအရာကို ဝဿဘမင်း မြင်သဖြင့် ရဟန္တာမဟုတ် ပုထုဇဉ် သာ ဖြစ်နေသေးကြောင်းကို ခွဲခြား သိရ လေသည်။

သို့ဖြစ်၍ အထက်ပါ အချက် ၆-ချက်ဖြင့် စစ်ကြော မေးမြန်း စုံစမ်းပြီးနောက် ထို ပုဂ္ဂိုလ်၏ အနေအထိုင် အပြောအဆို အကျင့် အကြံ ကောင်းမွန်ခြင်း၊ တုန်လှုပ်ထိတ်လန့် ကြောက်ရွံ့မှု မရှိခြင်း၊ ရသတဏှာမရှိခြင်း တို့ကို တွေ့မြင်လျှင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို ရဟန္တာဟု ကေန္တ ဆုံးဖြတ်ချက်ချ၍ လေးမြတ်ကော် ရော် ပူဇော် ကြရာ၏ (ဝိ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁-၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၄-၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၀-၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၂-၃)။

ဆဗ္ဗိသောဓနိယ (န) [ဆဗ္ဗိသောဓန + ဣယ] ဆဗ္ဗိသောဓနိယသုတ် (ဆဗ္ဗိသောဓနသုတ်ပင် ဖြစ်သည်)။ ဆဗ္ဗိသောဓန-ကြည့်။

ဆဗ္ဗိသ (တိ) [ဆဗ္ဗိသ+အ] ၂၆-ခုတို့၏ ပြည့် ကြောင်းဖြစ်သော၊ ၂၆-ခုမြောက်ဖြစ်သော၊ ၂၆-ကြိမ်မြောက် ဖြစ်သော။ ပဉ္စဝိသေ

ဥပ္ပန္နန္တေ။ ဆဗ္ဗသေ ဥပ္ပန္နန္တေ။ ဝိ၊၁။၃၀၅။
(-အပါ၊၁။၂၃၄။)

ဆဗ္ဗသတိ (တိ) [ဆ+ဝိသတိ] နှစ်ဆဲ့ခြောက်၊
၂၆-ပါး၊ ၂၆-ခု၊ ၂၆-ယောက်။ လောကုတ္တရံ
သုတ္တံ သတ္တာဓိဋ္ဌာနံ ဆဗ္ဗသတိယာ ပုဂ္ဂလေဟိ
နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗံ။ နေတ္ထိ။၁၆၄။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။)

ဆဗ္ဗသတိ (တိ) [ဆဗ္ဗသတိ+အ] ၂၆-ခုတို့၏
ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ၂၆-ခုမြောက်ဖြစ်
သော၊ ၂၆-ကြိမ်မြောက်ဖြစ်သော။ ဆဗ္ဗ-
သတိမှ ကပ္ပမ္ပိ၊ စတ္တာရောသုံ မဟာယသ။
အပါ၊၁။၁၃၀။

ဆဗ္ဗသတိကပ္ပသတ (န) [ဆဗ္ဗသတိ+ကပ္ပ+
သတ] နှစ်ထောင်ခြောက်ရာသော ကမ္ဘာ၊
ကမ္ဘာနှစ်ထောင်ခြောက်ရာ။ ဆဗ္ဗသတိကပ္ပ-
သတေ၊ ဒေဝလောကေ ရမိသတိ။ အပါ၊၁။
၄၁၈။ (-အပါ၊၂။၆၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။)

ဆဗ္ဗသတိဘာဏဝါရသတ (န) [ဆဗ္ဗသတိ+
ဘာဏဝါရ+သတ] (၁) တရားနှစ်ဆဲ့ခြောက်
ပါးသော ဘာဏဝါရ၊ ရှုတ်ဆိုအပ်သော-
အပိုင်း-အခန်း-အကြိမ်-ပေါင်း တရား
နှစ်ဆဲ့ခြောက်ပါး။ (တိ) (၂) တရားနှစ်ဆဲ့
ခြောက်ပါးသော ဘာဏဝါရရှိသော။ (၁)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) တထာ အကနိ-
ဋ္ဌေဟိတိ သဗ္ဗမ္ပိ ဆဗ္ဗသတိဘာဏဝါရသတံ
ဟောတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။

ဆဗ္ဗသတိဘာဏဝါရသတပရိမာဏ (တိ) [ဆဗ္ဗ-
သတိဘာဏဝါရသတ+ပရိမာဏ] တရားနှစ်
ဆဲ့ခြောက်ပါးသော ဘာဏဝါရ အတိုင်း
အရှည်ရှိသော။ (ဘာဏဝါရတခု ဟူသည်
အက္ခရာ ၃၂-လုံးရှိသော ဂါထာပေါင်း ၂၅၀၊
အက္ခရာ လုံးရေပေါင်း ၈၀၀၀-ဖြစ်သည်။
နိတိ၊ဓာ၊၆၀။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၂၅။) တေ-
ပိဋကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ အညံ သုတ္တံ ဆဗ္ဗသတိ-
ဘာဏဝါရသတပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၇၁။

ဆဗ္ဗသတိယမကသတ (န) [ဆဗ္ဗသတိ+ယမက
+သတ] တရား နှစ်ဆဲ့ ခြောက်ပါးသော
ယမက၊ တရားနှစ်ဆဲ့ခြောက်စုံ။ တီသု မဟာ-
ဝါရေသု ဆဗ္ဗသတိယမကသတံ...ဝေဒိတဗ္ဗာ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။

ဆဗ္ဗသတိဝဂ္ဂ (တိ) [ဆဗ္ဗသတိ+ဝဂ္ဂ] ၂၆-ဝဂ်-
၂၆-စု-ရှိသော။ဓမ္မပဒါနီတိ ဣဓ ပါဠိယေက္ကံ
သင်္ဂဟံ အာရုဋ္ဌာ ဆဗ္ဗသတိဝဂ္ဂါ တန္တိ အဓိ-
ပ္ပေတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ ယမကဝဂ္ဂါဒိကာ
ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂပရိယောသာနာ ဆဗ္ဗသတိဝဂ္ဂါ
တေသာတိ ဆဗ္ဗသတိဝဂ္ဂါ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၁၃။

ဆဗ္ဗသ (တိ) [ဆ+ဝိသ] နှစ်ဆဲ့ခြောက်၊ ၂၆-
ပါး၊ ၂၆-ခု၊ ၂၆-ယောက်။ သတ္တန္တံ သမထာနံ
ဆဗ္ဗသ မူလာနိ။ ဝိ၊၅။၂၇၄။ (-၂၇၅။ သံ၊၂။
၁၈၅။ ဓမ္မ၊၇၆။)

ဆဗ္ဗဗြာဟ္မဏ (ပ) [ဆဗ္ဗ+ဗြာဟ္မဏ] ဆဗ္ဗမည်
သော ပုဏ္ဏား။ ဆဗ္ဗဗြာဟ္မဏော မမ ပုတ္တံ
မာရေတုကာမော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၃။

ဆဗ္ဗ (ပ) [အဓိစ္စသမုပ္ပန္နနာမ်] ဆဗ္ဗမည်သော
သူ။ ဆဗ္ဗံ တယံ ပဒုဿတိ၊ ပဏ္ဍိတာ အတ္ထ-
ဒဿိနိ။ ဇာ၊၁။၃၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၂။ ဆဗ္ဗံ
တယံ ပဒုဿတိတိ ယဒါ တယံ ဆဗ္ဗံ နာမ
ဗြာဟ္မဏော ပဒုဿိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၂။

ဆဗ္ဗာပုတ္တ (ပ) [ဆဗ္ဗာ+ပုတ္တ ?] (၁) ဆဗ္ဗာ-
ပုတ္တ နဂါးမင်း။ (န) (၂) ဆဗ္ဗာပုတ္တ နဂါး
မင်းမျိုး။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂)
ဆဗ္ဗာပုတ္တေဟိ မေ မေတ္တံ၊ မေတ္တံ ကဏ္ဍာ-
ဂေါတမကေဟိ စ။ ဝိ၊၄။၂၄၅။ အံ၊၁။၃၈၄။
ဇာ၊၁။၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။

ဆဗ္ဗာပုတ္တနာဂရာဇကုလ (န) [ဆဗ္ဗာပုတ္တ+
နာဂရာဇ+ကုလ] ဆဗ္ဗာပုတ္တ နဂါးမင်းမျိုး။
တောနိပိဟိ ရောပထနာဂရာဇကုလံ ဆဗ္ဗာ-
ပုတ္တနာဂရာဇကုလံ ကဏ္ဍာဂေါတမကနာဂ-
ရာဇကုလန္တိ နာဂရာဇကုလာနေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၃၃။

ဆဘာဂ (န) [ဆ+ဘာဂ] (၁) ဇ-ဖို၊ ဇ-စု။
(၂) ဇ-ခုမြောက်အဖို၊ ဇ-ဖို ၁-ဖို၊ ဇ-စု-
၁-စု၊ ဇ-ပုံ ၁-ပုံ။ (၁) ဗလိန္တ နိဗ္ဗန္ဓသဿာ-
ဒိတော ဆဘာဂံ၊ သတ္တဘာဂန္တိ အာဒိနာ
လဒ္ဓကရံ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၂။ (၂) ဆဘာဂဒသ-
ဘာဂါဒိဘေဒ-ကြည့်။

ဆဘာဂဂူဟဏ (န) [ဆဘာဂ+ဂူဟဏ] ဇ-ဖို
ဇ-စုကိုယူခြင်း။ တတော သြရဘာဂေ ကိရ
ဆဘာဂဂူဟဏံ ဇာတံ။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၇၉။ အံ၊
ဌိ၊ ၂။ ၂၀၄။

ဆဘာဂဒသဘာဂါဒိဘေဒ (တိ) [ဆဘာဂ+
ဒသဘာဂ+အာဒိ+ဘေဒ] ဇ-စု ၁-စု၊ ၁၀-စု
၁-စု အစရှိသည် အပြားရှိသော။ ဆဘာဂ-
ဒသဘာဂါဒိဘေဒံ ဗလိန္တ ကရောန္တေ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၅။ ၂၅၈။

ဆမတိ (ကြိ) [ဆမ+အ+တိ] သွား၏။ ဆမ
ဂတိမှ...ဆမတိ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၃၂။

ဆမတိ (ကြိ) [ဆမ+အ+တိ] စား၏။ စမု
ဆမု...အဒနေ။ စမတိ။ စမူ၊ စမူတိ သေနာ။
ဆမတိ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁၃၁။

ဆမတ္တ (တိ) [ဆ+မတ္တ] ဇ-ခု အတိုင်းအရှည်
ရှိသော။ ဆမတ္တာနိ ဂန္ဓဗ္ဗသဟဿာနိ
နစိ သု။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၇။

ဆမတ္တဘာဏဝါရ (တိ) [ဆမတ္တ+ဘာဏဝါရ]
ဇ-ခုအတိုင်းအရှည်ရှိသော ဘာဏဝါရရှိသော၊
ဇ-ဘာဏဝါရ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ပစ္စ-
ယာကာရဝိဘင်္ဂေါ ဆမတ္တဘာဏဝါရော။
အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈။

ဆမာ (ထိ) [ခမု+အ+အာ။ ဆိ+မ+အာ။
ခမု သဟနေ၊ ခဿ ဆော၊ ဆမာ၊ အထ ဝါ
ဆိ ဆေဒနေ၊ သတ္တာနမဓောပတနံ ဆိန္ဒတိ-
တိ ဆမာ၊ မော၊ ဣတ္ထိယမာ စ။ ဓာနံ၊ ဌိ၊ ၁၈၁။
ဆမ+အ+အာ။ ဆမန္တိ ဂန္တိ တ္ထောတိ

ဆမာ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၃၁-၂။ (ကမ္မာ-သံ)]
မြေ၊ မြေကြီး။ န ဆမာယံ နိသိန္ဓေ အာသ-
နေ နိသိဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၈၆။ န ဆမာယံ နိ-
သိန္ဓေတိ ပကတတ္ထေ ဘူမိယံ နိသိန္ဓေ...န
နိသိဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၁၂။ ဆမာ(ဝိမာန၊ ၅၈။
ဇာ၊ ၁။ ၁၃၇)တိ ဘူမိယံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၆၇။
ဇာ၊ ၄။ ၂၁၈။ (-ဝိ၊ ၁။ ၈၃။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆၅-၇။
ဝိ၊ ၃။ ၁၅၉။ ဝိ၊ ၄။ ၉၁။ မ၊ ၃။ ၂၀၃၊ ၂၁၀။ အံ၊
၁။ ၂၁၅။ အံ၊ ၃။ ၈၃-၆၊ ၉၀။ ဥဒါန၊ ၁၇၃၊
၁၈၉။ သုတ္တနိ၊ ၃၃၉။ ထေရ၊ ၂။ ၆၉။ ထေရီ၊
၃၉၀။ ဇာ၊ ၁။ ၅၊ ၃၄၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၅။ နေတ္ထိ၊
၁၅၄။ မိလိန္တ၊ ၁၀၈၊ ၂၇၈။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၉။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။
၁၀၈။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၄၊ ၉၁၊
၁၁၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၀။ ကင်္ခါ၊
၂၈၇။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၃၅။)

ဆမာဂိရိ (ပု) [ဆမာ+ဂိရိ] မြေနှင့်အညီအမျှ
ပြန့်သော ကျောက်ဖျား။ ဆမာဂိရိ ပုပ္ဖဝိစိ-
တြသန္တတာ၊ ဒိဇာဘိသုဋ္ဌာ ဒိဇသံဃသေဝိ-
တာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၉။ ဆမာဂိရိတိ ဘူမိသမ-
ပတ္တဋ္ဌာ ပိဋ္ဌိပါသာဏာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၃၄။

ဆမာနိက္ခိန္တ (တိ) [ဆမာ + နိက္ခိန္တ] မြေ၌
ချထားအပ်သော (အစာ)။ တေန ခေါ ပန
သမယေန အစေလော ကောရက္ခတ္တိယော
ကုက္ကုရဝတိကော စတုက္ကုဏ္ဍိကော ဆမာနိ-
က္ခိန္တံ ဘက္ခသံ မုခေနေဝ ခါဒတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၄။
ဆမာနိက္ခိန္တံ ဘူမိယံ နိက္ခိန္တံ ပက္ခိတ္တံ ဌပိ-
တံ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၄။ (-ဒီ၊ ၃။ ၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၆။
မ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။)

ဆမာနိက္ခိတ္တ (တိ) [ဆမာ + နိက္ခိတ္တ] မြေ၌
ချထားအပ်သော (အစာ)။ အယံ ဘန္တေ
အစေလော သေနိယော ကုက္ကုရဝတိကော
ဒုက္ကရကာရကော ဆမာနိက္ခိတ္တံ ဘောဇနံ
ဘူတိ။ မ၊ ၂။ ၅၀။ ဆမာနိက္ခိတ္တံ ဘူမိယံ
ဌပိတံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၇၁။

ဆမာပတိတ (တိ) [ဆမာ + ပတိတ] မြေ၌
လဲကျသောသူ။ သဋ္ဌေန္တိ သညာပေတုံ၊
ပါသာဒတလေ ဆမာပတိတံ။ ထေရီ။ ၄၃၀။
(-ထေရီ၊ ၂၀၈။)

ဆမာသ (ပု၊ န) [ဆ + မာသ] ဖိ-လ။ ဆမာသံ
ပဓာနစာရံ၊ အစရိ ပုရိသုတ္တမော။ အပါ၊ ၂။
၃၅၂။ (-ဓမ္မ၊ ၂။ ၃၄၁။ အပါ၊ ၂။ ၂၀၄။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၅။ သီ၊ ၆။
သစ်၊ ၁။ ၆၆။)

ဆမာသက (န) [ဆ + မာသက] ဖိ-ပဲ၊ အသပြာ
ဖိ-ပဲ။ စတ္တာရော ဇနာ အာစရိယန္တေဝါသိကာ
ဆမာသကံ ဂရုဘဏ္ဍံ အာဟရိတုကာမာ
ဇာတာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၁။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၃၈။)

ဆမာသစ္စယ (ပု) [ဆမာသ + အစ္စယ] ဖိ-လ
လွန်ရာအခါ၊ ဖိ-လလွန်သောအခါ။ ယသ္မိံ
ပန သေနာသနေ ကေသံဝစ္ဆရေ ဒွိက္ခတ္တံ၊
ပစ္စယေ ဒေန္တိ ဆမာသစ္စယေန ဆမာသစ္စ-
ယေန။ ဝိ၊ ၁။ ၆၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၃။

ဆမာသိက (တိ) [ဆမာသ + ဣက] (၁) ဖိ-လ
ရှိသောသူ၊ ဖိ-လသား။ (၂) ဖိ-လတို့အား
လောက်သော၊ ဖိ-လ စားလောက်သော။
(ဖိ-လ၊ ဖိ-လစားလောက်သော)။ (၃) ဖိ-လ
တို့ဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော၊ ဖိ-လ ကျင့်အပ်
သော။ (၁) ပဉ္စမာသိကောပိ စဝတိ မရတိ
အန္တရဓာယတိ ဝိပုလုဇ္ဇတိ၊ ဆမာသိကောပိ။
မဟာနိ၊ ၉၂။ (၂) ကေယေဝ သဟဿထ-
ဝိကံ ဂဟေတွာ ဒါသကမ္မကရပေါရိသဿ
ဆမာသိကံ ဝေတနံ ဒေတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၃၇။
မဟာယောဓာနံ ဆမာသိကံ ဘတ္တဝေတနာ-
နုပ္ပဒါနံ ပုရိသမေဓံ နာမ။ သံ၊ ၁။ ၁၃၃။
အံ၊ ၁။ ၁၉၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၈၉။ ဆမာသိ-
ကန္တိ ဆန္တံ ဆန္တံ မာသာနံ ပဟောနကံ။ သံ၊
၆။ ၁။ ၁၇၉။ အံ၊ ၁။ ၂၀၄။ (၃) တေမာ-
သိကံ၊ ဆမာသိကံ၊ နဝမာသိကံ ဝါ ပဋိပဒံ
ဂဏှာတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၃၁၉။

ဆမူလက (ပု) [ဆ + မူလ + က] (၁) မူလ -
ပဓာန - ဖိ-ယောက်။ (တိ) (၂) ဖိ-ခုသော
- အရင်း - မူလ - ရှိသော။ (၁) ဆဗ္ဗဂိုယ-
ကြည့်။ (၂) ဆမူလကမ္ပိ သတ္တမူလကမ္ပိ...
ဝိတ္တာရေတဗ္ဗံ၊ ဝိ၊ ၁။ ၁၅၈။ (- အဘိ၊ ၁။ ၃။
၃၉၈၊ ၄၇၃။)

ဆမူလပ္ပယောဂ (တိ) [ဆမူလ + ပယောဂ] ဖိ-
ပါးသော - အရင်း - မူလ - ဟူသော - အား
ထုတ်မှု - ပယောဂ - ရှိသော။ ဣဒံ အဓိက-
ရဏံ ဒွါဒသမူလပ္ပယောဂံ၊ ... ဣဒံ ဆမူလပ္ပ-
ယောဂံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၇၂။

ဆမ္ဘ (ပု) [ဆမ္ဘ + ဣ၊ ထဘိ + ဣ၊ ထ-ကို ဆ-
ပြု။] (၁) တုန်လှုပ် - ထိတ်လန့် - ကြောက်ရွံ့
- ခြင်း။ (၂) တောင့်တင်း - ခက်မာ - ခက်
တရော် - ခြင်း။ ဆမ္ဘိ-ကြည့်။

ဆမ္ဘတိ (ကြိ) [ဆမ္ဘ + အ + တိ၊ ထဘိ + အ +
တိ] (၁) တုန်လှုပ် - ထိတ်လန့် - ကြောက်ရွံ့
- ခြင်း။ (၂) တောင့်တင်း - ခက်မာ - ခက်
တရော် - ခြင်း။ (၁) သော အန္တရဓာယရေ
နိသိန္ဒော သမာနော န ဆမ္ဘတိ န ကမ္မတိ
န ဝေဓတိ န ပရိတဿတိ။ မ၊ ၂။ ၃၃၉။ ဧဝံ
ပဿံ န ဆမ္ဘတိ န ကမ္မတိ န ဝေဓတိ န
သန္တာသံ အာပဇ္ဇတိ အဗျာကတဝတ္ထု၊ သူ။
အံ၊ ၂။ ၄၄၈။ န ဆမ္ဘတိတိ န ဘာယတိ။
မ၊ ၁။ ၂၆၇။ န ဆမ္ဘတိတိ ဒိဋ္ဌိဝသေန န
ကမ္မတိ။ သေသပဒေသုပိ ဇေသေ နယော။
အံ၊ ၁။ ၁၇၂။ (- အံ၊ ၁။ ၄၃၅။ အံ၊ ၁။ ၃။
၂၁၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၃၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၇။
မ၊ ၁။ ၁၇၈။) (၂) တသ္မာ သော ပရိသ-
ဂတော ဆမ္ဘတိ စေဝ ဝေဓတိ စ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။
၃၃၆။ ဆမ္ဘတိ စေဝတိ ထမ္ဘတိ စေဝ၊ ထဒ္ဓံ
ကရေတိ စေဝတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော၊
၁။ ၃၀၈။ (- အပါ၊ ၁။ ၈၅။ ဇာ၊ ၁။ ၈၃။)

ဆမ္ဘန (န) [ဆမ္ဘ + ယု] တုန်လှုပ် - ထိတ်လန့် -
ကြောက်ရွံ့ - ခြင်း။ ဆမ္ဘိ-ကြည့်။

ဆမ္ဘိတ (တိ) [ဆမ္ဘိ + တ။ ထဘိ + တ] (၁)
 တုန်လှုပ် - ထိတ်လန့် - ကြောက်ရွံ့ - သော။
 (၂) တောင့်တင်း - ခက်မာ - ခက်တရော် -
 သော။ (၁၊ ၂) ဆမ္ဘိတော ဝိယ ပဒံ နိက္ခိ-
 ပတိ၊ ဆမ္ဘိတော ဝိယ ဥဒ္ဓရတိ။ ဝိသုဒ္ဓါ။
 ၁၀၁။ ဆမ္ဘိတော ဝိယာတိ ဝိတ္ထာယန္တော
 ဝိယ။ ဘိတော ဝိယာတိ ကေစိ။ ဝိသုဒ္ဓါဋ္ဌိ၊
 ၁။ ၁၂။

ဆမ္ဘိတတ္ထ (န) [ဆမ္ဘိတ + တ္ထ] (၁) တုန်လှုပ်
 - ထိတ်လန့် - ကြောက်ရွံ့ - သည်၏ အဖြစ်၊
 တုန်လှုပ် - ထိတ်လန့် - ကြောက်ရွံ့ - ခြင်း။
 (၂) တောင့်တင်း - ခက်မာ - ခက်တရော် -
 သည်၏ အဖြစ်၊ တောင့်တင်း - ခက်မာ - ခက်
 တရော် - ခြင်း။ (၁၊ ၂) ဟောတိယေဝ ဘယံ၊
 ဟောတိ ဆမ္ဘိတတ္ထံ၊ ဟောတိ လောမဟံ-
 သော။ ဝိ၊ ၁။ ၈၇။ အဟုဒေဝ ဘယံ၊ အဟု
 ဆမ္ဘိတတ္ထံ၊ အဟု လောမဟံသော။ ဒီ၊ ၁။
 ၄၆။ ဆမ္ဘိတတ္ထန္တိ ဟဒယမံသံ အာဒိ* ကတွာ
 သရီရစလနံ ဟောတိ၊ အတိဘယေန ထဒ္ဓ-
 သရီရတ္ထန္တိပိ ကေ၊ ထမ္ဘိတတ္ထံ ဟိ “ဆမ္ဘိ-
 တတ္ထ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၈။ ဆမ္ဘိတတ္ထန္တိ
 ဆမ္ဘိတဿ ဘာဝေ၊ သကလသရီရစလနန္တိ
 အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။ ဆမ္ဘိတဿာတိ
 ထမ္ဘိတဿ၊ ထ-ကာရဿ ဆ-ကာရာဒေ-
 သော။ တဒတ္ထမာဟ “သကလသရီရစလန”-
 န္တိ၊ ဘယဝသေန သကလကာယကမ္ပနန္တိ
 အတ္ထော။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၄။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၉။
 ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဒီ၊ ၃။ ၁၃။ မ၊ ၂။ ၃၀၄။
 မ၊ ၃။ ၁၉၆-၇-၈-၉၊ ၂၀၀။ သံ၊ ၁။ ၁၀၅-၇၊ ၁၁၀၊
 ၁၂၉၊ ၁၃၀-၂-၅-၆၊ ၂၁၃-၄၊ ၂၂၀-၁-၂။ သံ၊ ၃။
 ၃၃၇-၈။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၈။ ဥဒါန၊ ၈၂။ ထေရ။
 ၂၅၇။ အပ၊ ၁။ ၃၁၂။ မဟာနိ၊ ၂၈၉၊ ၃၅၅။
 စူဠနိ၊ ၈၆၊ ၉၄၊ ၁၀၄၊ ၁၃၁၊ ၁၆၅၊ ၂၄၁၊ ၂၆၁။
 ဇာ၊ ၁။ ၇၇။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၁။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂၊ ၁၇၇။
 ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၀။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၀။
 မ၊ ၄။ ၄။ ၆၆၊ ၁၄၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၅။ အဘိ၊ ၄။ ၂။

၄၇၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၆၀၊ ၁၄၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၇၁၊
 ၃၃၇။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၂။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၉။
 အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၄။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၂၆။ မဟာနိ၊ ၄။
 ၁၄၀၊ ၃၄၈၊ ၃၇၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၊ ၃၆၅။ ဇာ၊
 ၄။ ၂။ ၃၀၄။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၁၀၁။
 ဝဇီရ၊ ၅။ ၂၊ ၁၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၊ ၉၄၊ ၂၇၅။
 ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၊ ၁၅၇၊ ၂၆၀၊ ၄၀၄။
 ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၈။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၄၊ ၁၈-၉။ သီ၊ ၄။
 ၁။ ၂။ ၁၃၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၆။
 မ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၉၊ ၁၇၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၊ ၃၀၉၊ ၃၁၉။
 အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၁။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂။)

ဆမ္ဘိတတ္ထပ္ပဟာနတ္ထ (ပ) [ဆမ္ဘိတတ္ထ + ပဟာန
 + အတ္ထ] (၁) တုန်လှုပ် - ထိတ်လန့် -
 ကြောက်ရွံ့ - သည်၏ အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်း
 အကျိုး။ (၂) တောင့်တင်း - ခက်မာ - ခက်
 တရော် - သည်၏အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်းအကျိုး။
 (၁၊ ၂) တတော ဆမ္ဘိတတ္ထပ္ပဟာနတ္ထံ....
 ဝိရိယံ သိထိလံ ကရေန္တဿ။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၂။

ဆမ္ဘိတတ္ထဘယ (န) [ဆမ္ဘိတတ္ထ + ဘယ] (၁)
 တုန်လှုပ် - ထိတ်လန့် - ကြောက်ရွံ့ - သည်၏
 အဖြစ်မှ ကြောက်ခြင်း။ (၂) တောင့်တင်း -
 ခက်မာ - ခက်တရော် - သည်၏ အဖြစ်မှ
 ကြောက်ခြင်း။ (၁၊ ၂) တတော တံ ပဟာယ
 သမပ္ပဝတ္တေန ဝိရိယေန ဆမ္ဘိတတ္ထဘယာ
 ဟိမဝန္တာဒိဋ္ဌာနံ ပဟာယ။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၂။

ဆမ္ဘိတတ္ထဟေတု (ပ) [ဆမ္ဘိတတ္ထ + ဟေတု]
 (၁) တုန်လှုပ် - ထိတ်လန့် - ကြောက်ရွံ့ -
 သည်၏ အဖြစ်၏ အကြောင်း၊ တုန်လှုပ် -
 ထိတ်လန့် - ကြောက်ရွံ့ - ခြင်း၏အကြောင်း။
 (၂) တောင့်တင်း - ခက်မာ - ခက်တရော် -
 သည်၏ အဖြစ်၏အကြောင်း၊ တောင့်တင်း
 - ခက်မာ - ခက်တရော် - ခြင်း၏ အကြောင်း
 ဆမ္ဘိ-ကြည့်။

ဆမ္ဘိတတ္ထာဓိကရဏ (န) [ဆမ္ဘိတတ္ထ + အဓိ-
 ကရဏ] (၁) တုန်လှုပ် - ထိတ်လန့် - ကြောက်

ရွှံ-သည်၏အဖြစ်ဟူသော အကြောင်း။ (၂) တောင့်တင်း-ခက်မာ-ခက်တရော်- သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်း။ (၁၂) ဆမ္ဘိ-တတ္ထံ ခေါ် မေ ဥဒပါဒိ၊ ဆမ္ဘိတတ္ထာဓိက-ရဏဉ္စ ပန မေ သမာဓိ စဝိ။ မ၊၃။၁၉၆။

ဆမ္ဘိတသရီရ (တိ) [ဆမ္ဘိတ + သရီရ] (၁) တုန်လှုပ်- ထိတ်လန့်- ကြောက်ရွံ့- သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ (၂) တောင့်တင်း- ခက်မာ- ခက်တရော်- သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ (၁၂) ဘိတတသိတာ ဘယဝသေန ဆမ္ဘိတသရီရာ ဥဒ္ဓဂ္ဂလောမာ ဟောန္တိ ဟဋ္ဌ-လောမာ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၆၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၂။)

ဆမ္ဘိ (တိ) [ဆမ္ဘိ + ဤ] (၁) တုန်လှုပ်- ထိတ်လန့်- ကြောက်ရွံ့- ခြင်းရှိသော၊ သူ။ (၂) တောင့်တင်း- ခက်မာ- ခက်တရော်- ခြင်း ရှိသော၊ သူ။ (၁၂) ယေ ခေါ် ကေစိ သမဏာ ဝါ ပြာဟ္မဏာ ဝါ ဆမ္ဘိ ဘိရုကဇာ-တိကာ....ပဋိသေဝန္တိ။ မ၊၁။၂၃။ ဘိရူ ဆမ္ဘိ ဥတြာသိ ပလာယီ။ သံ၊၁။၉၉၊၂၂။ ဆမ္ဘိတိ ကာယထမ္ဘနလောမဟံသနကရေန ထမ္ဘေန သမန္နာဂတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ ဆမ္ဘိတိ ပဝေ-ဓိတကာယော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၂။ ဆမ္ဘနံ ဆမ္ဘော၊ ကာယဿ ဆမ္ဘိတတ္ထဟေတုဘူတော ဗလဝစိတ္တုတြာသော။ သော ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဆမ္ဘိ။ တေနာဟ “ကာယထမ္ဘ-နာ” တိ အာဒိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ အသိက္ခိတ-တာဒိနာ ဘိရုဘာဝေန ဝါ ကာယဿ ဆမ္ဘနံ သင်္ကမ္ပနံ ဥတ္တာသော ဧတဿ အတ္ထိတိ ဆမ္ဘိတိ အာဟ “ပဝေဓိတကာယော” တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။

ဆယုတ္တ (တိ) [ဆ + ယုတ္တ] (မြင်း) ၆-ကောင်-နှင့် ယှဉ်-က-အပ်သော။ ပါတိမုခဝနိယာ ဆယုတ္တော အာဇဉာရထော အနုပရိယာ-ယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၀။

ဆယောဇန (န) [ဆ + ယောဇန] ၆-ယူဇနာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆယောဇနပုမာဏ (တိ) [ဆယောဇန + ပမာ-ဏ] ၆-ယူဇနာ အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ ဆ-ယောဇနပုမာဏံကရောမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။

ဆယောဇနသတ (န) [ဆ + ယောဇန + သတ] ယူဇနာ ၆-ရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆယောဇနသတိက (တိ) [ဆယောဇနသတ + ဣက] ယူဇနာ ၆-ရာ ရှိသော။ ဆယော-ဇနသတိကာနိပိ သတ္တယောဇနသတိကာနိပိ မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကာနိ ဩဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊၂။ ၄၇၅။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။)

ဆယောဇနိက (တိ) [ဆယောဇန + ဣက] ၆-ယူဇနာရှိသော။ အတိမဟတိယော သိမာ-ယော သမ္ပန္နန္တိ စတုယောဇနိကာပိ ပဉ္စ-ယောဇနိကာပိ ဆယောဇနိကာပိ။ ဝိ၊၃။ ၁၄၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉။)

ဆရတ္တ (န) [ဆ + ရတ္တိ] ၆-ညဉ့်၊ ၆-ည။ ဆရ-တ္တိယော သမာဟဋ္ဌာ၊ ဆန္တံ ရတ္တိနံ ဝါ သမာ-ဟာရော ဆရတ္တံ၊ ဆရတ္တမေဝ ဆာရတ္တံ။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၆၆။

ဆလ (န) [ဆော + အလ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာနံ။ ထောမ။ ခလ + အ။ ခလ စလနေ၊ သဉ္ဇယေစ၊အ၊ ခဿ ဆော၊ ဆလံ။ သူစိ။ဆဒ + အလ။ ဆာဒိတုံ ဝါရိတုံ ဥဇ္ဈိတုံ ဝါ အလန္တိဆလံ။ နိတိ၊ သုတ္တ-သျှ။] (၁) ပယ်ဖျက်ခြင်း၊ သူတပါးစကားကို ပယ်ဖျက်ခြင်း။ (၂) ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ ခြင်း၊ လိမ်လည်-လှည့်ပတ်-ခြင်း။ (၃) ချွတ်ချော်ခြင်း။

ဤ၌ ပယ်ဖျက်ခြင်း ‘ဆလ’ ဟူသည် လက်ဦးပဌမ ပြောဆိုသူ ‘ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’ ၏ ဆိုလို ရင်း ဖြစ်သည့် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဆန့်ကျင် ပြောဆိုသူ ‘ပဋိဝါဒီပုဂ္ဂိုလ် = ဝိတဏှဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်’ က အနက်အဓိပ္ပါယ်တမျိုးကို လှီးလွှဲ

ကြံဆကာ ဆန့်ကျင်ပယ်ဖျက်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် အနက်အများကို ဟောဆိုနိုင်သည့်စကား (သဒ္ဒါ)ကို အစွဲပြု၍ ပယ်ဖျက်ခြင်း ‘ဝါစာဆလ’၊ အနက် ဖြစ်အများ၏ ဇာတ်၊ ဂုဏ်စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် စကား ‘သဒ္ဒါ’ချင်း တူညီမှု သာမညကို အစွဲပြု၍ ပယ်ဖျက်ခြင်း ‘သာမညဆလ’၊ တင်စားပြောဆိုထားသည့် ဥပစာစကား (သဒ္ဒါ)ကို အစွဲပြု၍ ပယ်ဖျက်ခြင်း ‘ဥပစာရဆလ’ ဟု ၃-မျိုးရှိသည်။

ယင်း ၃-မျိုးကို သိသာထင်ရှားစေရန် ပုံစံတစ်ခုဖြင့် ရှင်းပြအံ့။ လက်ဦးပဌမ ပြောဆိုသူ ‘ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’က “ဤ လုလင်သည် ကမ္မလာအသစ် ရှိသူဖြစ်၏” ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ကို ရည်ရွယ်ကာ “နဝကမ္မလောယံမာဏဝေါ” ဟု ပြောဆိုလိုက်သည်။ ထိုအခါ “ဆန့်ကျင် ပြောဆိုသူ” ပဋိဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်က ‘နဝ’ ‘သဒ္ဒါ’၏ ‘အသစ်’ ဟူသော အနက်မှတစ်ပါး အခြား ‘၉-ခု’ဟူသော အနက်တမျိုးကို လှီးလွှဲကြံဆကာ “ဤလုလင်မှာ ကမ္မလာ ၉-ထည်မရှိပါ” ဟု ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏စကားကို ဆန့်ကျင်ပယ်ဖျက်လိုက်သည်။ ဤပယ်ဖျက်ခြင်းသည် အနက်အများကို ဟောဆိုနိုင်သည့် ‘နဝ’ ဟူသော စကား (သဒ္ဒါ)ကို အစွဲပြု၍ ပယ်ဖျက်ခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ‘ဝါစာဆလ’ဖြစ်သည်။

လက်ဦးပဌမပြောဆိုသူ ‘ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’က ဝိဇ္ဇာ၊ စရဏနှင့် ပြည့်စုံသူ ပုဏ္ဏားကို ရည်ရွယ်ကာ “ဗြာဟ္မဏော ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော = ပုဏ္ဏားသည် ဝိဇ္ဇာ၊ စရဏနှင့် ပြည့်စုံ၏” ဟု ပြောဆိုလိုက်သည်။ ထိုအခါ ဆန့်ကျင်ပြောဆိုသူ ‘ပဋိဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’က ဗြစ္စမည်သူ (စလွယ်ကြီးမတင်သော ပုဏ္ဏား)ကို လှီးလွှဲကြံဆကာ “မှန်ပေသည်။ ဝိဇ္ဇာ၊ စရဏနှင့် ပြည့်စုံခြင်းသည်ကား ပုဏ္ဏား၏ ဂုဏ်သာဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ဝိဇ္ဇာ၊ စရဏနှင့် ပြည့်စုံခြင်းသည် ပုဏ္ဏား၏ ဂုဏ်ဖြစ်ခဲ့လျှင် ဗြစ္စမည်

သူသည်လည်း ဝိဇ္ဇာ၊ စရဏနှင့် ပြည့်စုံသူပင် ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုဗြစ္စ မည်သူသည်လည်း ပုဏ္ဏားပင် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း” ဟု ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏စကားကို ဆန့်ကျင်ပယ်ဖျက်လိုက်သည်။ ဤ ပယ်ဖျက်ခြင်းသည် ပုဏ္ဏားအားလုံး၏ ပုဏ္ဏား ဇာတ်အားဖြင့် ဗြာဟ္မဏအမည်ချင်း တူညီမှု သာမညကိုအစွဲပြု၍ ပယ်ဖျက်ခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ‘သာမညဆလ’ ဖြစ်သည်။

လက်ဦးပဌမပြောဆိုသူ ‘ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’ က အိမ်၏အမည်ကို လူပေါ်၌ တင်စားကာ ဥပစာအားဖြင့် “သဗ္ဗံ ဂေဟံ ဂတံ = အိမ်အားလုံးသည် သွား၏” ဟု ပြောဆိုလိုက်သည်။ ထိုအခါ ဆန့်ကျင်ပြောဆိုသူ ‘ပဋိဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’က ‘ဂေဟ’ သဒ္ဒါ၏ ‘အိမ်’ ဟူသော မုချအနက်ကို လှီးလွှဲကြံဆကာ “အိမ်သည် အဘယ်သို့ သွားနိုင်လိမ့်မည်နည်း၊ အိမ်သည် အသက်ပင်မရှိ” ဟု ဆန့်ကျင် ပယ်ဖျက်လိုက်သည်။ ဤပယ်ဖျက်ခြင်းသည် တင်စားပြောဆိုထားသည့် ဥပစာစကားကို အစွဲပြု၍ ပယ်ဖျက်ခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ‘ဥပစာရဆလ’ ဖြစ်သည် (ထောမ။ သဒ္ဒသဂရ။ နျာယဒဿန-တို့ကြည့်)။

ကထာဝတ္ထု ကျမ်းတွင်လည်း စကား (သဒ္ဒါ) ချင်း တူညီမှုသာမညကို အစွဲပြု၍ ပယ်ဖျက်ခြင်း ‘သာမညဆလ’ တို့ကိုမျှားစွာ တွေ့ရပေသည်။ ယင်း ပယ်ဖျက်ခြင်းတို့သည် ကား ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ ပယ်ဖျက်ခြင်းတို့သာ ဖြစ်ပေသည်။ ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်သည် သကဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏စကားရပ်များကို မည်မျှပင် ဘုရားစကားတော်နှင့် သင့်တင့် ညီညွတ်သော စကားရပ်များ ဖြစ်စေကာမူ ပယ်ဖျက်တတ်လေသည်။ သူ၏ပယ်ဖျက်ခြင်းတို့သည် ယထာဘူတ နည်းလမ်းကျသော ပယ်ဖျက်ခြင်းတို့ကား မဟုတ်ချေ။ တမင်သက်သက် ပယ်ဖျက်သည့်ပယ်ဖျက်ခြင်း ‘ဆလ’ တို့သာ ဖြစ်

ပေသည်။ သူ၏အောက်ပါ ပဲ့ဦးထွက်ဗေဒဆော် ဦးဖြစ်သည့် ပယ်ဖျက်မှုကို ကြည့်ရှု နိုင် ပေသည်။

ကထာဝတ္ထုပါဠိတော်၊ ပုဂ္ဂလကထာ၊ သုဒ္ဓ. သစ္စိကဋ္ဌ၊ အနုလောမပစ္စနိကံ၊ ပဋိကမ္မစတုက္က ဌ်....ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်က သကဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်အား “ပုဂ္ဂလော နုပလဗ္ဘတိ သစ္စိကဋ္ဌပရမတ္ထေန = ပုဂ္ဂိုလ်(အတ္တ)ကို မဖောက်မပြန် မှန်သော သဘော၊ မြတ်သော သဘောအားဖြင့် မရ နိုင်ပါသလော”ဟု မေးခွန်းထုတ်လိုက်သည်။ သကဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်က “အာမန္တာ = ဪ မရ နိုင်ပါ”ဟု ဝန်ခံဖြေဆိုသည်။ တဖန် ပရဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်က “ယော သစ္စိကဋ္ဌော ပရမတ္ထော၊ တတော သော ပုဂ္ဂလော နုပလဗ္ဘတိ သစ္စိက- ဋ္ဌပရမတ္ထေန = အကြင် (အိမ်၊ ကျောင်း၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမစသော လောကဝေါဟာရ ပညတ်) သဘောတရားသည် မဖောက်မပြန် မှန်သော သဘောတရားမျိုး ဖြစ်သည်။ ထို သဘောတရားမျိုးဖြင့်ပင် ပုဂ္ဂိုလ် (အတ္တ)ကို မရနိုင်ပါသလော”ဟု မေးခွန်းထုတ်ပြန်သည်။ ထိုအခါ သကဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်က “န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ = ဤသို့ မရနိုင်ဟုကား မဆိုသင့်ပါ” ဟု ပယ်လှန်ဖြေဆိုလိုက်သည်။

သကဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြေ ၂-ရပ်တို့တွင် ပဌမအဖြေ၌ ရုပ်၊ ဝေဒနာစသော သဘော တရားများသည် ပရမတ္ထသစ္စာအားဖြင့် ထင် ရှားရှိသကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလ်(အတ္တ)သည် ပရမတ္ထ သစ္စာအားဖြင့် ထင်ရှား မရှိသောကြောင့် ယင်းသည့် ပရမတ္ထသစ္စာအားဖြင့် ထင်ရှား မရှိသည်ကို ရည်ရွယ်ကာ “အာမန္တာ = ဪ မရ နိုင်ပါ”ဟု ဝန်ခံ ဖြေဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒုတိယ အဖြေ၌ကား မေးခွန်းထုတ်သူ ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်က သမ္မုတိသစ္စာကို ရည်ရွယ် ကာ မေးခွန်း ထုတ်ထားသည်ဖြစ်၍ အိမ်၊ ကျောင်း၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမစသောလောက ဝေါဟာရပညတ်သည် သမ္မုတိသစ္စာအားဖြင့်

ထင်ရှားရှိနေသကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော ဥပါဒါ ပညတ်သည်လည်း သမ္မုတိသစ္စာအားဖြင့် ထင်ရှားရှိနေသေးသောကြောင့် ယင်းသည့် သမ္မုတိသစ္စာအရှိကို ရည်ရွယ်ကာ “န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ = ဤသို့ မရနိုင်ဟုကား မဆိုသင့်ပါ” ဟု ပယ်လှန်ဖြေဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤသို့လျှင် သကဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြေ ၂- ရပ်သည် ဘုရားရှင်၏ ပိဋကတ် စကားတော် တို့မှ အဆိုညစ်၍ အနှစ်ကိုယူကာ ဖြေဆိုအပ် သည့် ယထာဘူတ နည်းလမ်းကျသော အဖြေ မှန်များသာ ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်သော် လည်း ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်သည် သမ္မုတိသစ္စာ လောကဝေါဟာရအားဖြင့် ဟောကြားထား သည့် “အတ္တိ ပုဂ္ဂလော အတ္တဟိတာယ ပဋိ- ပန္နော = မိမိအကျိုးငှါ ကျင့်သူပုဂ္ဂိုလ်သည်ရှိ ၏”စသော အချို့ပါဠိရပ်များကိုသာ အား ကိုးတခု အမှီပြုပြီးလျှင် “မဖောက်မပြန် မှန် သော သဘောအားဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရှိ၏”ဟု အခိုင်အမာလဲ့မှား စွဲယူထားသူပီပီ သကဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြေမှန်စကားရပ်များကို ပယ်ဖျက် လိုသောကြောင့် “ပုဂ္ဂလော နုပလဗ္ဘတိ = ပုဂ္ဂိုလ်(အတ္တ)ကိုမရနိုင်ပါသလော”ဟူသော မေးခွန်းစကား (သဒ္ဓါ)ချင်းတူညီမှု သာမည မျှကို အစွဲပြု၍ “အရှင်သကဝါဒီ အရှင်သည် အကယ်၍ ဝန်ခံဖြေဆိုလိုလျှင် မေးခွန်း ၂-ရပ် လုံးကိုပင် ဝန်ခံဖြေဆိုသင့်သည်။ ပယ်လှန်ဖြေ ဆိုလျှင်လည်း မေးခွန်း ၂-ရပ်လုံးကိုပင် ပယ် လှန်ဖြေဆိုသင့်သည်။ အရှင်သည် ပဌမ မေး ခွန်းကို ဝန်ခံဖြေဆိုပြီးလျှင် ဒုတိယမေးခွန်းကို ကား ပယ်လှန်ဖြေဆို ဘိ၏။ အရှင်၏ အဖြေ ၂-ရပ်သည် ရှေ့နောက်မညီပေ။ ထို့ကြောင့် အရှင်၏ အဖြေစကားရပ်များသည် အမှား စင်စစ်ဖြစ်ချေသည်”ဟု ပယ်ဖျက် နှိပ်ကွပ်လေ သည်(အဘိ၊က။၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ မူလ- ခို၊၃။၅၂။ အနု၊ခို၊၃။၇၁ - ၂)။

ကောဒသမဝဂ်, သမာဓိကထာ၌လည်း ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်က သကဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်အား “ကေ-
စိတ္တက္ခန္ဓာကော သမာဓိ = စိတ္တက္ခန္ဓာတချက် အသက်ရှိသော တရားသည် သမာဓိမည်ပါ သလော” ဟု မေးခွန်းထုတ်လိုက်သည်။ (ပရ-
ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်သည် စိတ္တက္ခန္ဓာတချက် အသက်ရှိ သည့် ကေဂ္ဂတာစေတသိက်သည် သမာဓိမည် ၏ဟု မယူပဲ အာရုံတခုတည်း၌ အချိန်ကာလ ကြာမြင့်စွာ တည်ကြည်နေသည့် စိတ်အစဉ် တန်း ‘စိတ္တသန္တတိ’သည်သာ သမာဓိမည်၏ ဟု စွဲယူထားသူ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စိတ္တက္ခန္ဓာတချက် အသက်ရှိသောတရားသည် သမာဓိမည်၏ဟု အယူရှိသူသကဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားကို ပယ်ဖျက်လိုသောကြောင့် ဤမေး ခွန်းကို မေးခြင်းဖြစ်သည်။) သကဝါဒီပုဂ္ဂိုလ် က ‘ပစ္စုပ္ပန် ကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်ပေါ် သည့်စိတ္တက္ခန္ဓာတချက် အသက်ရှိသော ကေဂ္ဂ- တာ စေတသိက်သည် သမာဓိ မည်ပေသည်” ဟူသောနှလုံးသွင်း အာဘောဂဖြင့် “အာ- မန္တာ=ဪ မည်ပါ၏” ဟု ဝန်ခံဖြေဆိုလိုက် သည်။ ယင်းသို့ ဝန်ခံဖြေဆိုလိုက်လျှင်ပင်” ကေစိတ္တက္ခန္ဓာကော သမာဓိ” ဟူသောပရဝါ ဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ မူလမေးခွန်းစကားသည် သက- ဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားဖြစ်လေတော့သည်။ ဤသကဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားသည် “သမာဓိ” ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထ ” စသော ဘုရားစကား တော်နှင့် သင့်တင့်ညီညွတ်သော စကားသာ ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်သော်လည်း ပရဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဈာန်ကေဂ္ဂတာနှင့် စက္ခုဝိညာဉ် ကေဂ္ဂတာတို့၏ စိတ္တက္ခန္ဓာတချက် အသက်ရှိ ခြင်းအားဖြင့် ကေစိတ္တက္ခန္ဓာက တူညီမှု သာမညမျှကို အစွဲပြု၍ “စက္ခုဝိညာဏသ- မဂီသမာပဇ္ဇော=စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်နှင့် ပြည့်စုံ သူသည် သမာပတ်ဝင်စားနေသူ ဖြစ်ပါသ လော၊ ဝါ-သင်သကဝါဒီ ဝန်ခံပြောဆိုသကဲ့ သို့ စိတ္တက္ခန္ဓာတချက် အသက်ရှိသောတရား

သည် သမာဓိမည်စတမ်းဆိုလျှင် စက္ခုဝိညာဉ် စိတ်သည်လည်း စိတ္တက္ခန္ဓာတချက် အသက်ရှိ သောတရားပင် ဖြစ်သောကြောင့် စက္ခု ဝိညာဉ်စိတ်နှင့် ပြည့်စုံသူကိုလည်း သမာပတ် ဝင်စားနေသူ ဟူ၍ ဆိုရတော့မည်လော” ဟု ပယ်ဖျက်သောအားဖြင့် ထပ်ဆင့် မေးခွန်း ထုတ်လိုက်ပြန်သည်။ ယင်းကိုကား သကဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်က ဝန်ခံမခံတော့ပေ (အဘိ၊က။၃၃၂- ၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ မူလဋီ၊၃။၉၆။ အနုဋီ၊ ၃။၁၃၃)။

(၁) စက္ခုဝိညာဏသမဂီတိအာဒိ “ကေ- စိတ္တက္ခန္ဓာကော”တိ ဝစနမတ္တံ ဂဟေတွာ ဆလေန ဝုတ္တံ၊ တေနော သကဝါဒီနာ ပဋိက္ခိတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ ဆလေနာတိ ကေစိတ္တက္ခန္ဓာကတ္ထေ စက္ခုဝိညာဏဿ စ ဈာနစိတ္တဿ စ န ကောစိ ဝိသေသောတိ ဇေတန သာမညမတ္တေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၃။၉၆။ ဘာဝနာယ အာဟိတဝိသေ- သာယ ကေဂ္ဂတာယ ဝိဇ္ဇမာနဝိသေသပဋိက္ခေ- ပေါ ဆလံ၊ သော ပနဿ အနာဟိတဝိသေ- သာယ ကေဂ္ဂတာယ သာမညေနာတိ အာဟ “သာမညမတ္တေနာ”တိ။ အနုဋီ၊၃။၁၃၃။ အတ္ထဝိကပ္ပုပ္ပတ္တိယာ ဝစနဝိဃာတော ဆလံ။ ယထာ “နဝကမ္မလောယံ ပုရိသော။ ရာဇာ နော သက္ခိ” တိဝေမာဒိ။ အနုဋီ၊၃။၅၇။ နိတိ၊ သုတ္တ။နာ။ ၄၁၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇၊ ၁၂၂- ၃-၄၊ ၁၇၆၊ ၂၁၉။ မူလဋီ၊၃။၅၀။ အနုဋီ၊၃၊ ၆၀၊ ၇၀)။ (၂) အပဒေသော နိမိတ္တေ စ၊ ဆလေ စ ကထနေ မတော။ ဓာန်၊ဂ၊၆၀။ ဆ- လေ သဠေ။ ဓာန်၊ဋီ၊ဂ၊၆၀။ (၂၊၃) လေသေ တု ခလိတေ ဆလံ။ ဓာန်၊၁၊၁၀၀။ တောင် ပေါက်၊ဓာန်၊သျှ-လည်း ကြည့်။

ဆလကထာ (ထိ) [ဆလ + ကထာ] ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - သောအားဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော စကား၊ လိမ်လည် - လှည့်ပတ် - ၍ ပြောဆို အပ်သောစကား။ လိမ်လည်လှည့်ပတ်၍ပြော

ဆိုအပ်သော အကျိုးမရှိ ယုတ္တိကင်းမဲ့သည့် ယုံတမ်းစကားမျိုးကို ဤ၌ ‘ဆလကထာ’ဟု ဆိုသည်။ ပုံစံအားဖြင့် သေသောက်ကြူး ယောက်ျားနှင့် တောသားအဖိုးကြီးတို့ ပြော ဆိုကြသော အောက်ပါစကားမျိုး ဖြစ်သည်။

မြို့သို့ အရက်သောက်ရန်လာသော တော သားအဖိုးကြီး တယောက်နှင့် မြို့သား သေ သောက်ကြူး ၆-ယောက်တို့သည် တခုသော အရက်ဆိုင်၌ ဆုံမိကြလေသည်။ အဖိုးကြီး၏ အဝတ်အထည်နှင့် လက်ဝယ်ပါသော ပစ္စည်း ဥစ္စာတို့ကို လိမ်လည် လှည့်ပတ်၍ ယူလို ကြသော သေသောက်ကြူး တို့သည် “ကျွန်ုပ် တို့ အားလုံး ကိုယ်တွေ့ အကြောင်းအရာ တခုစီ ပြောကြရမယ်၊ ‘မဖြစ်နိုင်ပါဖူး၊ မယုံ ကြည်နိုင်ပါဖူး’ဟု ပြောဆိုသူသည် ကျန်ခံ ရမယ်”ဟု သဘောတူညီမှု ပြုကြပြီးလျှင် အဖိုးကြီးကို လည်း “ထိုအဆိုကို သဘောတူ ညီပါသလား”ဟု မေးမြန်း ကြလေသည်။ “အမောင်တို့ အမောင်တို့ ပြောသည့်အတိုင်း သဘောတူညီ ပါတယ်”ဟု အဖိုးကြီးက သဘောတူညီမှု ပေးလိုက်လေသည်။ ယင်းသို့ အားလုံး သဘောတူညီကြပြီးနောက် တ ယောက်သော သေသောက်ကြူးကစ၍ သူ၏ ကိုယ်တွေ့ အကြောင်းအရာတခုကို ပြောဆို လေသည်။

အချင်းတို့ ကျွန်ုပ် အမိဝမ်းထဲမှာ နေစဉ် က ကျွန်ုပ်၏မိခင်သည် သီးသီးစားလိုသော အာသာဆန္ဒဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်ုပ်၏မိခင်သည် ကျွန်ုပ်မှတစ်ပါး အခြား သီးသီးဆွတ်ယူပေး မည့်သူကို မရရှိသဖြင့် ကျွန်ုပ်ကိုပင် သီးသီး ဆွတ်ယူပေးရန် စေခိုင်းပါတယ်။ ကျွန်ုပ်သည် အမိဝမ်းထဲမှ ထွက်ခဲ့၍ သီးပင်ရှိရာသို့ သွား ပါတယ်။ သီးပင်သို့ရောက်သောအခါ သီးပင် ပေါ်သို့ မတက်နိုင်သဖြင့် ကျွန်ုပ်ကိုယ်တိုင် ကျွန်ုပ်၏ခြေထောက်တို့ကို ဆွဲကိုင်ပြီးလျှင် သီးပင်အထက်သို့ ပစ်တင်လိုက်ပါတယ်။ သီး

ပင်ပေါ်သို့ရောက်၍ သီးသီးများကို ဆွတ်ယူ ပြီးသော်လဲ အောက်သို့ မဆင်းနိုင်ပြန်သဖြင့် အိမ်သို့ပြန်ကာ လှေခါးယူပြီး ဆင်းရပါတယ်။ ကျွန်ုပ်ဆွတ်ယူခဲ့သော သီးသီးများကို မိခင် အား ပေးလိုက်ပါတယ်။ သီးသီးများသည် တလုံး တလုံးလျှင် အိုးစရည်းကြီးလောက် ကြီးမားပါတယ်။ ကျွန်ုပ်၏မိခင်သည် တထိုင် တည်းမှာပင် အလုံးခြောက်ဆယ်တိတိ ကုန် အောင် စားပါတယ်။ ကျွန်ုပ်ခါးပိုက်တခုဖြင့် ဆောင်ယူခဲ့တဲ့ သီးသီးတွေထဲမှ မိခင်စားလို့ ကြွင်းကျန်တဲ့ သီးသီးတွေကို ဆွေမျိုးထဲမှာ ရှိတဲ့ ကလေးသူငယ်များနှင့် လူကြီးသူမများ ကို ပေးလိုက်ပါတယ်။ ကျွန်ုပ်တို့အိမ်သည် တဆယ်ခြောက်တောင် ရှိပါတယ်။ အသုံး အဆောင်ပစ္စည်းတွေကို ထုတ်ဖယ်ပြီးလျှင် သီးသီးတို့ကို အိမ်တွင်း သွင်းထားလိုက်ရာ သီးသီးတို့ဖြင့်ပင် အိမ်မိုးထိအောင် ပြည့်နေ ပါတယ်။ ထိုမှ ပိုလှုံတဲ့ သီးသီးတွေကို အိမ် တံခါးမှာ စုပုံလိုက်ပါတယ်။ အဲဒီ သီးသီးပုံ ကြီးသည် အတောင်ရှစ်ဆယ်ရှိတဲ့ တောင်ကြီး တမျှ ကြီးမားပါတယ်။ ဘယ်နှယ်လဲ အချင်း တို့ ကျွန်ုပ်၏ကိုယ်တွေ့ အကြောင်းအရာကို ယုံကြည်ကြပါရဲ့လား။

အားလုံးသော သေသောက်ကြူးတို့သည် သူ၏ ကိုယ်တွေ့အကြောင်းအရာကို ယုံကြည် ကြောင်း ဝန်ခံပြောဆိုကြပြီးနောက် အဖိုး ကြီးကလည်း “ဤသေသောက်ကြူးတို့သည် ငါ့ကို လိမ်လည် လှည့်ပတ်လိုကြဟန် ရှိ၏။ ငါသည်ပင် သူတို့ကို ပြန်လည်၍ လှည့်ပတ် အံ့”ဟု ကြံစည်စိတ်ကူးပြီးလျှင် “အမောင် တို့ သူပြောတဲ့အတိုင်း ဖြစ်နိုင်ပါလိမ့်မယ်။ တိုင်းပြည်ကြီး အင်မတန် ကျယ်ဝန်းတဲ့ အ တွက်ကြောင့် မဖြစ်နိုင်စရာ မရှိပါ။ ယုံကြည် လောက်ပါတယ်”ဟု ဝန်ခံပြောဆိုလိုက်သည်။ ဤနည်းအတူ အခြားသော သေသောက်ကြူး တို့သည်လည်း ယုတ္တိကင်းမဲ့သည့် သူတို့၏

ကိုယ်တွေ့ အကြောင်းအရာတို့ကို အသီးသီး ကြံဖန် ပြောဆိုကြပြီးနောက် အဖိုးကြီး အလှည့်သို့ ရောက်သောအခါ သူ၏ကိုယ်တွေ့ အကြောင်းအရာတစ်ခုကို ပြောပြလေသည်။

အမောင်တို့ အဘ၏ကိုယ်တွေ့အကြောင်း အရာတစ်ခုကိုလဲ နားထောင်ကြပါဦး။ အမောင်တို့မှာသာ ဆွေမျိုးများ ရှိကြသည် မဟုတ်ပါ။ အဘမှာလဲ ဆွေမျိုးများ အင်မတန်များပြားပါတယ်။ အဘတို့မှာ အခြားသော လယ်ယာတို့ထက် ဝါစိုက်သော ယာခင်းကြီးသည် ပိုမိုကျယ်ဝန်းပါတယ်။ ပယ်တရာမက ကျယ်ဝန်းတဲ့ ဝါခင်းကြီးအလယ်မှာ ဝါပင်ကြီးတပင်သည် အတောင်ရှစ်ဆယ် မြင့်ပါတယ်။ အကိုင်းငါးကိုင်း ရှိသည့်အနက် အခြားကိုင်းများမှာ အသီးမသီးကြပဲ အရွှေဖက်သွားသော ကိုင်းမှာသာ အိုးစရည်းလောက်ကြီးတဲ့ ဝါသီးကြီးတလုံး သီးပါတယ်။ အဲဒီဝါသီးကြီးမှာ အမြောင့် ခြောက်မြောင့်ရှိပါတယ်။ ထိုခြောက်မြောင့်မှ ဝါစိုင်ခြောက်ခုတို့ ပွင့်လာကြတယ်။ တနေ့သ၌ အဘသည် မုတ်ဆိတ်ကျင်စွယ် ပြုပြင်၊ ရေမိုးချိုး၊ နံ့သာလိမ်းပြီးလျှင် ယာတောသို့ သွားတယ်။ ယာတောသို့ ရောက်သောအခါ ဝါစိုင်ခြောက်ခုတို့ ကားကားစွင့်စွင့် ပွင့်နေသည်ကို တွေ့ရသဖြင့် လက်ဖြင့်ဆွတ်ယူလိုက်တယ်။ ဆွတ်ယူလိုက်ယင်ပဲ ထိုဝါပွင့် ခြောက်ပွင့်တို့သည် အားအစွမ်းနဲ့ ပြည့်စုံတဲ့ ကျွန်ယောက်ျား ခြောက်ယောက် ဖြစ်နေသည်ကို အံ့ဩစွာ တွေ့ရတယ်။ တနေ့သ၌ ကျွန်ယောက်ျား ခြောက်ယောက်တို့သည် အဘကို စွန့်ခွာ၍ ထွက်ပြေးသွားကြတယ်။ အဘသူတို့ကို လိုက်ရှာနေသည်မှာ အချိန်ကာလကြာမြင့်လှပြီ။ ယနေ့မှပဲ တွေ့ရတော့တယ်။ ထွက်ပြေးသွားကြတဲ့ အဘရဲ့ကျွန်ယောက်ျား ခြောက်ယောက်တို့သည် အမောင်တို့ ခြောက်ယောက် ဖြစ်နေတာပဲ။ အမောင်က နန္ဒ၊

အမောင်က ပုဏ္ဏ၊ အမောင်က ဝဇုမာန၊ အမောင်က စိတ္တ၊ အမောင်က မင်္ဂလ၊ အမောင်က ပေါဠိယ ဖြစ်တယ်။

အဖိုးကြီးသည် ယင်းသို့ ပြောဆိုပြီးနောက် သေသောက်ကြူး ခြောက်ယောက်တို့၏ ဆံတုံးများကို ဆွဲကိုင်ထားလိုက်လေသည်။ သေသောက်ကြူး ခြောက်ယောက်တို့သည် “မယုံကြည်သူ ကျွန်ခံစတမ်း”ဟု သဘောတူညီမှု ပြုထားပြီးဖြစ်သောကြောင့် အဖိုးကြီး၏စကားကို မယုံကြည်ပဲ “ကျွန်ုပ်တို့ အဘ၏ကျွန်များ မဟုတ်ကြပါ”ဟု ငြင်းဆိုယင်လဲ အဖိုးကြီးထံမှာ ကျွန်ခံကြရပေမည်။ အဖိုးကြီးပြောသည့်အတိုင်း ယုံကြည်ပြန်ယင်လဲ အဖိုးကြီး၏ ကျွန်များပင် ဖြစ်နေသောကြောင့် ကျွန်ခံကြရပေမည်။ မည်သို့မျှ ရှောင်လွှဲ မရကြတော့ပေ။ အဖိုးကြီးသည် သေသောက်ကြူးခြောက်ယောက်တို့ကို တရားရုံးတော်သို့ ခေါ်ဆောင်သွားပြီးလျှင် သူ၏ ကျွန်များအဖြစ် လက်မှတ်ရေးထိုး စာချုပ်ကာ ရာသက်ပန် ကျွန်ပြုလေသည်။ ဘုရားရှင်သည် အကျိုးမရှိ ယုတ္တိကင်းမဲ့သည့် ဤကဲ့သို့သော ယုံတမ်းစကား ‘ဆလကထာ’မျိုးကို သူတပါးတို့ သဘောကျ နှစ်သက်သော်လည်းမည်သည့်အခါမျှ ပြောဆိုတော်မမူပေ။ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈-၉)။ အတ္တပစ္စက္ခကထံ ကထေမာတိ အတ္တနာ ဝေ ပစ္စက္ခံ ကတော ပဝတ္တိယမာနံ ဆလကထံ ကထေမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။

ဆလကရဏ (န) [ဆလ+ကရဏ] ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ-မှုကို ပြုခြင်း။ အင်္ဂုက္ခိ အတ္တနော ဟတ္တာဒိနာ အင်္ဂါနံ ဆလကရဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄၉။

ဆလဝစန (န) [ဆလ+ဝစန] ပယ်ဖျက်မှုကို ဆိုကြောင်း။ (သူတပါးစကား ပယ်ဖျက်မှုကို ဆိုခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါတူညီမှု။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆလဝါဒ (ပု) [ဆလ+ဝါဒ] (၁) ပယ်ဖျက်မှုကို ဆိုခြင်း။ (၂) ပယ်ဖျက်မှုကို ဆိုကြောင်း၊ (သုတပါးစကား ပယ်ဖျက်မှုကို ဆိုခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဓါတူညီမှု)။ (၁၊ ၂) ပရဝါဒီ ပန နုပလဗ္ဗတိတိ ဝစနသာမညမတ္တံ ဆလဝါဒံ နိဿာယ...အတ္တနော ကတဿ နိဂ္ဂဟကမ္မဿ ပဋိကမ္မံ ကရောန္တော “အာဇာနာဟိ ပဋိကမ္မ”န္တိ အာဟ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၅။ နုပလဗ္ဗတိတိ ဝစနသာမညမတ္တံ နုပလဗ္ဗတိတိ ဣဒမေဝ ဝစနံ အနုညာတံ ပဋိကမ္မတ္တဉ္စာတိ တေ ဆလဝါဒံ နိဿာယာတိ အဓိပ္ပါယော။သမ္ဘဝန္တဿ သာမညေန အသမ္ဘဝန္တဿ ကပ္ပနံ ပနေတ္ထ ဆလဝါဒေါ ဘဝိတုံ အရဟတိ။ တေန နုပလဗ္ဗတိတိဝစနသာမညမတ္တံ ဆလဝါဒဿ ကာရဏတ္တာ “ဆလဝါဒေါ”တိ ဝုတ္တန္တိ ဒဠဗ္ဗံ။ ဝစနသာမညမတ္တဉ္စ ဆလဝါဒဉ္စ နိဿာယာတိ ဝါ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၅၂-၃။ တေ ဆလဝါဒံ နိဿာယာတိ တေ ကေယေဝ ဝတ္ထု ဉဒ္ဓိဿ အနုဇာနနပဋိကမ္မပနာကာရံ ဆလဝစနံ နိဿာယ။အသမ္ဘဝန္တဿ ကပ္ပနံ ပစ္စနိကနယေန တဿ နိဂ္ဂဟဋ္ဌာနဘာဝေန အသမ္ဘဝန္တဿ တထာ ကပ္ပနံ သံဝိဓာနံ ဆလဝါဒေါ ဘဝိတုံ အရဟတိ။ “အတ္ထဝိကပ္ပပပတ္တိယာ ဝစနဝိဿာတော ဆလန္တိ” ဝုတ္တော ဝါယမတ္ထော။ တေနာတိ ယထာဝုတ္တကပ္ပနံ ဆလဝါဒေါတိ ဝုတ္တတ္တာ။ ဝစနသာမညမတ္တံ ကပ္ပိတံ ဆလံ ဝဒတိ တေနာတိ ဆလဝါဒေါ။ တေန ဝုတ္တံ “ဆလဝါဒဿ ကာရဏတ္တာ ဆလဝါဒေါ”တိ။ ဝစနသာမညမတ္တံ အတ္တဘူတံ တဒတ္တံ ဆလဝါဒံ နိဿာယ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၇၂။ (၂) အထဿ တာဒိဿဿ လေသဝစနဿ ဆလဝါဒဿ ဩကာသံ အဒဒမာနော သကဝါဒီ “ယော သစ္စိကဋ္ဌော”တိ အာဒိမာဟ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၃။ ဆလဝါဒဿာတိ အတ္တိတိဝစနသာမညေန အတ္တိတိ ဝုတ္တေဟိ ရူပါဒိဟိ သာမည-

ဝစနဿာတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၅၀။ (- အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၆-၇-၉၊ ၁၃၂။)

ဆလဝါဒီ (တိ) [ဆလ+ဝါဒ+တိ] ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ-သောအားဖြင့် ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊ သူ။ လေသဝါဒီနောတိ ဆလဝါဒီနော၊ ဝါဒမဂ္ဂေ ဝါ အပရိပုဏ္ဏတာယ လေသမတ္တေန ဝါဒသီလာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၈။

ဆလဝေါဟာရ (ပု) [ဆလ+ဝေါဟာရ] ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ-သောအားဖြင့်-ရောင်းဝယ်-ကုန်သွယ်-ခြင်း။ ရူပကုဋ် သရူပေန သဒ္ဓိသေန ဆလဝေါဟာရော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄၉။

ဆလ္လိ (ထိ) [ဆလ+လိ။ ဆလ သံဝရဏေ၊ တေသ္မာ လိ ဟောတိ။ ဆာဒေတိတိ ဆလ္လိ၊ သကလိကာ။ ဣဒါဒိ၊ ၁၉၇။] (၁) အခွံ၊ အခေါက်။ (၂) အပွေး။ (၁) သာခါပိဿ ပုတိကာ ဇာတာ၊ ဆလ္လိယောပိ ဂဠိတာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၉။ (- ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၀၊ ၃၈၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၀၈။ ဝဇီရ၊ ၁၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၇။) (၂) ဝဏော ရုက္ခတော ဆလ္လိ ဝိယ အပဂတော။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၂။ (- ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၇။)

ဆလ္လိ (တိ) [ဆလ္လိ+တိ] (၁) အခွံနှင့်တူသော (အပြစ်)။ (၂) အပွေးနှင့်တူသော (အပြစ်)။ (၁၊ ၂) သုတ္တပဋိပါဋိယာ ကတ္တမိ အနာဂန္ဓာ ဆလ္လိ ဥဋ္ဌပေတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၇။ ဆလ္လိ ဥဋ္ဌပေတွာတိ အရောဂဿ မဟတော ရုက္ခဿ တိဋ္ဌတော ဥပက္ကမေန ဆလ္လိယာ သကလိကာယ၊ ပပဋိကာယ ဝါ ဥဋ္ဌပနံ ဝိယ အရောဂဿ သာသနဓမ္မဿ တိဋ္ဌတော ဗျဉ္ဇနမတ္တေန တပုရိယာပန္နံ ဝိယ ဟုတွာ ဆလ္လိသဒိသံ ပဗ္ဗာပရဝိရုဒ္ဓတာဒိဒေါသံ ဥဋ္ဌပေတွာ ပရိဒိပေတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၇။ (- အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၇။)

ဆလ္လိကာ (ထိ) [ဆလ္လိ+ကာ+အာ] (၁) အခွံ၊ အခေါက်။ (၂) အပွေး။ (၁) ဝဋ္ဌာဓာရဿ

အန္တောရဇနောဒကံ၊ ဗဟိ ဆလ္လိကဉ္စ ကတွာ
ဝိယောဇနေ ကတေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၈။ (၁၊ ၂)
အရောဂဿ မဟတော ရုက္ခဿ တိဋ္ဌတော
ဥပက္ကမေန ဆလ္လိကာယ သကလိကာယ၊
ပပဋိကာယ ဝါ ဥဋ္ဌာပနံ ဝိယ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၇။

ဆဝ (ပု၊ န) [ဆဝ+အ။ ဆဝ ဂတိယံ၊ အ။
ဓာနံ၊ ၁။ ၄၀၅။ ဆု+အ။ ဆဝတိ တိန္ဒတိ
အဝဿဝတိ လောဟိတာသဝပုဗ္ဗာဒိဟိတိ
ဆဝေါ။ ဆဝတိ ဟာယတိ ဗာသတ္ထာဒနာ-
ဒိဟိ သဒ္ဓါဒိဂုဏေဟိ စာတိ ဆဝေါ။ ဆဝတိ
ဆိန္ဒတိ ပဿန္တာနံ ဗာယန္တာနဉ္စ ဇနာနံ
ပိတိသောမနဿယုတ္တံ မနန္တိ ဆဝေါ။ ကေ၊ ၁။
သုစိ။ သဝ+အ။ သဝတိ ဝိကာရ မာပဇ္ဇတိ။
လောကီဉ္စ တာလုဇ'ရ' နှင့် 'ရဝ' ဟု ရှိ၏။
မာဂဓဉ္စ ရ (သ) ကို 'ဆ' ပြု။ ဝိပါဓာနံ။
သဝတိ ဝိကာရံ အာပဇ္ဇတိတိ သဝေါ။ မတ-
ဒေဟော။ သာသနာတော်ကျမ်း၌ကား 'သ'
ကို 'ဆ' ပြု၍ 'ဆဝေါ' ဟု ဖြစ်၏။ ဓာတုတ္ထ-
သင်္ဂဟ။ ၃၇၇။ (ရဝ-သံ)] (၁) သူသေ
ကောင်။ (တိ) (၂) ယုတ်ညံ့သော။ (၁)
သာလာယံ ဆဝံ ဆဇ္ဇေတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။
သံ၊ ၁။ ၁၇၇။ (-သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၈။ ဣတိဝုတ်၊
၄။ ၂၇၉။ ဇာ၊ ၄။ ၄၇၇။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၀။)
(၂) ကိဟိ သောဘတိ ဆဝေါ မနော
ဒဏ္ဍော။ မ၊ ၂။ ၃၇။ ဆဝေါတိ လာမကော။
မ၊ ၄။ ၁။ ၃၈။ သေ ပန ကုဋ္ဌဇဋိလော ဆဝေါ
အနန္တမာယော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၂။ ဆဝေါတိ
နိဟိနော။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၈။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၄၇။
ဒီ၊ ၃။ ၂၀။ မ၊ ၂။ ၄၁။ သံ၊ ၁။ ၆၆။ အံ၊ ၂။ ၂၇၇။
ဇာ၊ ၁။ ၁၄၇။ ပေဋကော။ ၁၉၇။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၃။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၁။ စရိယာ၊ ၄။
၁၃၉။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၄။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၃၇၆။)

ဆဝ (တိ) [ဆဝ+ဏ] သူသေကောင်နှင့် တူ
သောသူ။ ဆဝေါ ဆဝါယ သဒ္ဓိံ သံဝသတိ။
အံ၊ ၁။ ၃၆၈။ ဣမဉ္စ ဇမ္ပံ မုသလေန ဟန္တာ၊
လုဒ္ဓံ ဆဝံ ပရဒါရူပသေဝိ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၀။

ဆဝေါ ဆဝါယာတိ ဂုဏမရဏေန မတတ္တာ
ဆဝေါ ဂုဏမရဏေနော မတာယ ဆဝါယ
သဒ္ဓိံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၀။ ဆဝန္တိ ဂုဏာဘာဝေန
နိဇ္ဇိဝံ မတသဒိသံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၀။ (-အံ၊ ၁။
၃၆၉၊ ၃၇၀-၁။ အပ၊ ၂။ ၄၀၂။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၈။
စရိယာ၊ ၄။ ၁၃၉။)

ဆဝက (တိ) [ဆဝ+က] ယုတ်ညံ့သော။ ဆဝကံ
လာမကံ ပရိတ္တံ ပါပံ အနရိယံ ဝိပန္နံ မာရော
လာဘန္တရာယမကာသိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၇။

ဆဝကစဏ္ဍာလ (ပု) [ဆဝက+စဏ္ဍာလ] ယုတ်
ညံ့သော ဒွန်းစဏ္ဍား။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော
ဆဝကစဏ္ဍာလော အဟောသိ ဝိဇ္ဇာဓရော။
မိလိန္ဒ။ ၁၉၈။

ဆဝကဇာတက (န) [ဆဝက+ဇာတက] ဆဝက
ဇာတ်။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိရဟန်းတို့၏ နိမ့်သောနေရာ၌
နေ၍ မြင့်သောနေရာ၌ နေသူအား ဘုရားရှင်
၏ တရားဓမ္မကို ဟောပြုမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍
“ရှေးပညာရှိတို့သည် နိမ့်သောနေရာ၌နေ၍
သာသနာပမန္တန်ကို ပို့ချသူကိုပင် ယုတ်ညံ့သူ
အဖြစ် ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခဲ့ပုံ”ကို ဟောပြောသော
ဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊
၉-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၉၇။ (-အဋ္ဌကထာနှင့်
နိဿယများ၌ 'ဆဝဇာတက' ဟု ရှိ၏။)

ဆဝကုဋိကာ (ထိ) [ဆဝ+ကုဋိကာ] ဆဝကုဋိ၊
သူသာန် တဲကုဋ်၊ သူသေကောင် စွန့်ပစ်ရာ
သူသာန်၌ ဆောက်လုပ်အပ်သော တဲကုဋ်။
(ရှည်သော ညောင်စောင်း ခြေ၏ အလယ်၌
ဖောက်ထွင်းပြီးလျှင် အပေါင်တပ်၍ ပြုလုပ်
ထားသော ညောင်စောင်း၊ အင်းပျဉ်မျိုးနှင့်
ကျောက်တိုင် ၄-တိုင်၏အထက်၌ ကျောက်
ပြားခင်း၍ ပြုလုပ်ထားသော အိမ်တမျိုးကို
'ဋ္ဌကိတမဉ္စ၊ ဋ္ဌကိတပိဋ္ဌ' ဟု ခေါ်သည်။ ယင်း
ဋ္ဌကိတမဉ္စ၊ ပိဋ္ဌကို ဤ၌ 'ဆဝကုဋိ' ဟု ခေါ်
သည်။ ထိုဆဝကုဋိမျိုး၌ ရဟန်းတော်များ
ဝါမဆိုကောင်း၊ ဝါဆိုသော ရဟန်းအား

ဒုက္ခိယအာပတ်သင့်သည်။ ဆဝကုဋိမှတစ်ပါး အခြားကျောင်းငယ် တဆောင် ဆောက်လုပ်၍ ကား သုသာန်၌ ဝါဆိုကောင်းသည်။ ဝိ၊ ၃။ ၂၁၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၈။) န ဘိက္ခုဝေ ဆဝကုဋိကာယံ ဝဿ ဥပဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၁၂။ န ဘိက္ခုဝေ ဆဝကုဋိကာယန္တိ ဆဝကုဋိကာ နာမ ဋီကာမဉ္ဇာဒိဘေဒါ ကုဋိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၄။ ဆဝကုဋိကာတိ ဆဝါနံ သယနဌာနေ သုသာနေ ကတာ ကုဋိကာ “ဆဝကုဋိကာ” တိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၂၄၅။

ဆဝစဏ္ဍာလ (ပု) [ဆဝ+စဏ္ဍာလ] ယုတ်ညံ့သော ဒွန်းစဏ္ဍား။ စဏ္ဍာလောတိ ဆဝစဏ္ဍာလော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၅၃။

ဆဝဆန္ဒက (တိ) [ဆဝ+ဆန္ဒက] သူသေကောင်စွန့်ပစ်သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆဝဆန္ဒကစဏ္ဍာလ (ပု) [ဆဝဆန္ဒက+စဏ္ဍာလ] သူသေကောင် စွန့်ပစ်သော ဒွန်းစဏ္ဍား။ စဏ္ဍာလပုတ္တုသုတိ ဆဝဆန္ဒကစဏ္ဍာလာ စပုပ္ဖဆန္ဒကပုတ္တုသု စ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၁။

ဆဝဋ္ဌိက (န) [ဆဝ+အဋ္ဌိက] သူသေကောင်၏ အရိုး၊ သူသေကောင်ရိုး။ သော ခေါ် အဟံသာရိပုတ္တ သုသာနေ သေယံ ကပ္ပေမိ ဆဝဋ္ဌိကာနိ ဥပဓာယ။ မ၊ ၁။ ၁၁၃။ ဆဝဋ္ဌိကာနိတိ ဥပဓုဒဇာနိ အဋ္ဌိနိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၃။ (-အပ၊ ၂။ ၄၁၉။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၇၅။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၈၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၆၀-၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၆။)

ဆဝဉာဟ (ပု) [ဆဝ+ဉာဟ+ဏ] သူသေကောင်ကို-ဖုတ်ကြည်း-မီးရှို့-ရာအရပ်။ ဆဝါလာတ-ကြည့်။

ဆဝဉာဟက (တိ) [ဆဝ+ဉာဟက။ ထိဉ္ဇာ ဆဝဉာဟိကာ။] သူသေကောင်ကို-ဖုတ်ကြည်း-မီးရှို့-သော၊ သူ၊ သုသာန်စောင့်၊ သုဘ

ရာဇာ။ ဆဝဉာဟကံ ပုပ္ဖဆန္ဒကံ၊ သဓနမနုပတန္တိ နာရိယော။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၇။ ဆဝဉာဟကန္တိ ဆဝါနံ ဉာဟကံ၊ သုသာနပါလန္တိ ဝုတ္တိဟောတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၈၇။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂။ ၂၁၂။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၂။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၇။) အထေကာသုသာနဂေါပိကာကာလီ နာမ ဆဝဉာဟိကာ ထေရဿ ဌိတဌာနံ... ဒိသွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၄။ (-ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၄။)

ဆဝဒဟနာလာတ (န) [ဆဝ+ဒဟန+အလာတ] သူသေကောင်ကို-ဖုတ်ကြည်း-မီးရှို့-ကြောင်းဖြစ်သောထင်းစ၊ ထင်းကုလားတုံး။ ဆဝါလာတ-ကြည့်။

ဆဝဒါရုမယ (တိ) [ဆဝ+ဒါရု+မယ] ယုတ်ညံ့သော သစ်သားဖြင့်-ပြီးသော-ပြုလုပ်အပ်သော။ တုမေ ဆဝဒါရုမယံ ပတ္တိ ပဋိစ္စမာ ဣဒ္ဓိ* ကရေထ။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။

ဆဝဒုဿ (န) [ဆဝ+ဒုဿ] (၁) သူသေကောင်အဝတ်၊ သူသေကောင်မှ စွန့်ပစ်အပ်သော အဝတ်။ (၂) ယုတ်ညံ့သောအဝတ်၊ ပြိုနိုးမြက်စသည်ကို သိကုံး၍ ပြုလုပ်အပ်သော အညံ့စားအဝတ်။ (၁၊ ၂) မသာဏာနိပိဓာရေတိ၊ ဆဝဒုဿာနိပိဓာရေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၇။ ဒီ၊ ၃။ ၃၄။ မ၊ ၁။ ၁၁၁၊ ၃၈၂။ မ၊ ၂။ ၆။ ၃၆၈။ အံ၊ ၁။ ၃၀၀၊ ၅၂၇။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၆၄။ မဟာနိ၊ ၃၂၇။ ဆဝဒုဿာနိတိ မတသရိရတော ဆဉ္စိတဝတ္ထာနိ၊ ရေကတိဏာဒီနိ ဝါဂန္ဓေတွာ ကတနိဝါသနာနိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၁။ ရေကတိဏာဒီနိတိတ္ထေ အာဒိသဒ္ဓေန အက္ကမကစိကဒလိဝါကာဒီနိ သင်္ဂဟော၊ ရေကဒီဟိ ကတာနိဟိ ဆဝါနိ လာမကာနိ ဒုဿာနိတိ ဝတ္ထဗ္ဗတံ လာန္တိ။ ဆဝသဒ္ဓေါ ဟေတ္ထ ဟိနဝါစကော၊ ပုရိမဝိကပ္ပေ ပန မတသရိရဝါစကော။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၅၆။ ရေကတိဏာဒီနိ ဝါတိ ရေ-

ကတိဏာဒိနိ ဂန္ထိတွာ ကတနိဝါသနာနိ ဆဝ-
ဒုဿာနိ၊ နိဟိနဒုဿာနိတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။
၃၅။ (- အံ၊ ၁။ ၂၄၂။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၉၂။)

ဆဝဒ္ဓသက (န) [ဆဝ + ဒ္ဓသ + ကေ + ကျ] သူသေကောင်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သောအတတ်၊ သူသေကောင်၏ ဦးခေါင်းအဖြစ်ကို ဖျက်ဆီး၍ ဖြစ်ရာဘုံဌာနကို သိစေနိုင်သောအတတ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆဝဒ္ဓသကသိပ္ပ (န) [ဆဝဒ္ဓသက + သိပ္ပ] သူသေကောင်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သောအတတ်၊ သူသေကောင်၏ ဦးခေါင်းအဖြစ်ကို ဖျက်ဆီး၍ ဖြစ်ရာဘုံဌာနကို သိစေနိုင်သော အတတ်။ (ဤအတတ်ကား ‘ဆဝသီသမန္တန်’ အတတ်ပင် ဖြစ်သည်။ ဆဝသီသမန္တ-ကြည့်။) “ဘော ဂေါတမ အဟံ ဗဟုသိပ္ပံ ဇာနာမိ၊ တုမေ ကတရံ သန္ဓာယ ဝဒဿ” တိ။ ဆဝဒ္ဓသက-သိပ္ပန္တိ။ အာမ ဘော ဂေါတမာတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆။ နိဗ္ဗတ္တဂတိဝိဘာဝနဝသေန ဆဝသီသ-ဘာဝံ ဒုဿေတိ ဝိနာသေတိတိ ဆဝဒ္ဓသကံ၊ သိပ္ပံ၊ တထာ ပဝတ္တံ မန္တပဒံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။

ဆဝသရီရ (န) [ဆဝ + သရီရ] သူသေကောင်၏ ကိုယ်၊ သူသေကောင်။ ဆဝသရီရသေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၇။ ဝဇီရ၊ ၄၇၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၂။)

ဆဝသရီရသမာကုလ (တိ) [ဆဝသရီရ + သမာ-ကုလ] သူသေကောင်နှင့် ရောပြွမ်းသော။ သော ဗဟိနဂရေ ဆဝသရီရသမာကုလံ ဒုဂ္ဂန္တံ ဗီဘတ္တံ အာမကသုသာနံ ပတ္တဿ ဘယေန ပီတိဝေဂေ မန္တိဘူတေ အန္တရဓာယိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၉။

ဆဝသိတ္တ (ပု) [ဆဝ + သိတ္တ] သူသေကောင်ကို နို့ရည်သွန်းလောင်းကြောင်းကဏ္ဍ၊ သူသေ

ကောင်ကို နို့ရည်သွန်းလောင်းသောကဏ္ဍ။ ဆဝသိတ္တောဝ မေ ပတ္တော၊ ပံသုကုလဉ္စ စီဝရံ။ ထေရ၊ ၂၄၈။ ဆဝသိတ္တောဝ မေ ပတ္တောတိ မယံ ပတ္တော ဆဝသိတ္တသဒိ-သော၊ မတာနံ ခီရသေစနကုဏ္ဍသဒိသောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၆။

ဆဝသီသ (န) [ဆဝ + သီသ] သူသေကောင်၏ ဦးခေါင်း၊ သူသေကောင်၏ ဦးခေါင်းခွံ။ သော ဆဝသီသဿ ပတ္တံ ဓာရေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၁။ ဆဝသီသာနိ အာဟရာပေတွာ မန္တံ ပရိဇပေတွာ နခေန သီသံ အာကောဋေန္တော နိရယာဒိကံ တေဟိ တေဟိ နိဗ္ဗတ္တဌာနံ ဇာ-နာမိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၀။ ဆဝသီသဿ ပတ္တန္တိ ဆဝသီသမယံ ပတ္တံ။ ပကတိဝိကာရသမ္ပန္နေ စေတံ သာမိဝစနံ၊ အဘေဒေပိ ဝါ ဘေဒု-ပစာရေနာယံ ဝေါဟာရေ “သိလာပုတ္တ-ကဿ သရီရ” န္တိ အာဒီသု ဝိယ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၇။ (- အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၈။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀၈။ ဝဇီရ၊ ၅၂၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၁။)

ဆဝသီသဇာနနမန္တ (ပု) [ဆဝသီသ + ဇာနန + မန္တ] သူသေကောင်၏ ဦးခေါင်းဖြင့် ဖြစ်ရာ ဘုံဌာနကို သိစေနိုင်သော မန္တန်အတတ်၊ သူသေကောင်၏ ဦးခေါင်းကိုခေါက်၍ ဖြစ်ရာ ဘုံဌာနကို သိစေနိုင်သော မန္တန်အတတ်။ တယော ဝေဒေ ဥဂ္ဂဏိတွာ တတော အာစရိ-ယံ အာရာဓေတွာ ဆဝသီသဇာနနမန္တံ နာမ သိက္ခိတွာ ဆဝသီသံ နခေန အာကော-ဋေတွာ “အယံ သတ္တော အသုကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တော” တိ ဇာနာတိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။

ဆဝသီသပတ္တ (ပု) [ဆဝသီသ + ပတ္တ] သူသေကောင်၏ ဦးခေါင်းခွံဖြင့် - ပြီးသော ပြုလုပ် အပ်သော - သပိတ်၊ လူ့ဦးခေါင်းခွံ သပိတ်။ (ဤသပိတ်မျိုးကို ရဟန်းတော်များ မသုံးစွဲ အပ်၊ သုံးစွဲသောရဟန်းအား ဒုက္ကဋ်အာပတ်

သင့်၏။ ဝိ၊၄။၂၅။) “န ဘိက္ခဝေ ဆဝသီသပတ္တော ဓာရေတဗ္ဗော၊ ယော ဓာရေယျ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿာ”တိ ဝစနတော ဆဝသီသမယောပိ ပတ္တော န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၄၀။

ဆဝသီသမန္တ (ပု) [ဆဝသီသ+မန္တ] ဆဝသီသမန္တနံ၊ သူသေကောင်၏ ဦးခေါင်းဖြင့် ဖြစ်ရာဘုံဌာနကို သိစေနိုင်သော မန္တန်အတတ်။

သူသေကောင်၏ ဦးခေါင်းကို ခေါက်၍ ဖြစ်ရာ ဘုံဌာနကို သိစေနိုင်သော မန္တန်အတတ်။ ဤမန္တန်ကို မန်းစုတ်၍ သေပြီးသူ၏ ဦးခေါင်းခွံကို လက်သဲဖြင့် ခေါက်ခြစ်ကြည့်ရုံမျှဖြင့် “ဤသူသည် မည်သည့်ဘုံဌာနရောက်နေသည်”ဟု အတတ်ပြောနိုင် သိနိုင်သော မန္တန်မျိုး ဖြစ်သည်။ သေပြီးစသူကို မဆိုထားဘိ သုံးနှစ်ကျော်ကသေပြီးသူကိုပင် ထိုသူ၏ ဦးခေါင်းခွံကို လက်သဲဖြင့် ခေါက်ခြစ်ကြည့်လိုက်လျှင် “ဤသူသည် ရဲရောက်နေသည်၊ ဤသူသည် လူ့ပြည် ရောက်နေသည်၊ ဤသူသည် နတ်ပြည်ရောက်နေသည်”ဟု သိနိုင်ပေသည်။ ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်ပြီးပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဖြစ်ရာကိုကား မန္တန်ကို အထပ်ထပ်စုတ်၍ ဦးခေါင်းခွံကို မပြတ်အောင် ခေါက်ကြည့်သော်လည်း မသိနိုင်ပေ၊ ပိုးစုန်းကြူးကို အားပါးထုတ်၍ မီးမှုတ်သူကဲ့သို့ ပင်ပန်းရုံသာရှိချေမည်။

ဤမန္တန်အတတ်သည် ဝေဒပညာရပ်များကို ဆစ်၊မျက်သုတ်သင် ဝါးကိုဖျဉ်သကဲ့သို့ ကုန်စင် ချောပြေ ညက်ညက် ကြေအောင် သင်ယူတတ်မြောက်ပြီးသူ ပြာဟ္မဏ လူရည်ချွန်တို့သာ ဆရာကို အထူးတလည် ကျေနပ်နှစ်သိမ့်စေပြီးမှ သင်ယူတတ်မြောက်ရသော ပညာရပ်လည်း ဖြစ်သည်။ ဂေါတမဘုရားရှင်၏ ပစ္စက္ခခေတ်၌ ကောသလတိုင်း သာဝတ္ထိမြို့သားများဖြစ်ကြသည့် ‘ဝင်္ဂီသလုလင်’ နှင့်

‘မိဂသီရလုလင်’ တို့သည် ဆဝသီသ မန္တန်ကို သင်ယူတတ်မြောက်ပြီးသူ ‘ပြာဟ္မဏလူရည်ချွန်’များ ဖြစ်ကြသည်။

လုလင် ၂-ဦးတို့သည် တနေ့သောအခါ ဘုရားရှင်ထံ ရောက်ရှိကြကာ မိမိတို့၏ ဆဝသီသမန္တန်စွမ်းဖြင့် စူးစမ်းရှာဖွေ၍ မတွေ့မြင်နိုင်သည့် ပရိနိဗ္ဗာတအရှင်တို့၏ စံဝင်ရာနိဗ္ဗာန်ကိုသိမြင်နိုင်သော မန္တန်ကို ရလိုမှုကြောင့် ရဟန်းပြုလိုက်ကြသည်။ ရဟန်းပြုပြီး၍ မကြာမြင့်မီမှာပင် မှန်ကြေးမုံပြင်၌ နေစဉ် ကြည့်ရှုရာသကဲ့သို့ ဘုရားရှင်၏မန္တန် ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာကို အထပ်ထပ်ဆင်ခြင်ပွားများခြင်းဖြင့် မသိမှု ‘အဝိဇ္ဇာ’ကင်းစင်သည့် ရဟန္တာအရှင်မြတ်များ ဖြစ်ကြကာ “ဝင်္ဂီသထေရ်၊ မိဂသီရထေရ်”ဟူ၍ သာသနာတွင် ထင်ရှားကြသည်။

‘ဝင်္ဂီသထေရ်’ကား ဘုရားရှင်၏ ခုံဏ်တော်တို့ကိုဥပမာအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်ယင် နှိုင်းယှဉ် တင်စား၍ ဆန်းဆန်းပြားပြား ဖွဲ့ဆိုသီကုံးမှုတွင် သူမတူအောင် ထူးချွန်ကျွမ်းကျင်သည့် ဉာဏ်ပဋိဘာန် တေဒဂ်ရှင်’တပါးဖြစ်သည်။ ‘မိဂသီရထေရ်’ကား မိဂသီနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်လျက် ဖွားသန့်စင်ခဲ့သောကြောင့် ‘မိဂသီရထေရ်’ဟူသော ဘွဲ့အမည်တော်အပြင် ကဿပဘုရားရှင်အား စာရေးတံဆွမ်းဝတ် ၈-ခုကို ပြုစုလှူဒါန်းခဲ့ဘူးသောကြောင့် ‘ကုသဋ္ဌကဒါယကထေရ်’ ဟူသော ဘွဲ့အမည်တော်ကိုလည်း ထပ်ဆင့်ခံယူရရှိသူအရှင်တပါးဖြစ်ပေသည် (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈-၉။၂၁၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄-၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၉၊၃၉၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၈-၉။ အပ၊၂။၅၀-၁)။

ဆဝသီသမယ (တိ) [ဆဝသီသ+မယ] သူသေကောင်၏ ဦးခေါင်းခွံဖြင့်-ပြီးသော-ပြုလုပ်အပ်သော(သပိတ်)။ ဆဝသီသမယော စာပိ၊

သဒ္ဓိတုမ္မကဋ္ဌာဟဇာ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။၇၀။ ဆဝ-
သီသမယောတိ ဆဝဿ မတမနုဿဿ သီသံ
သီသကပါလံ၊ တေန နိဗ္ဗတ္တော ဆဝသီသမ-
ယော။ ၎င်းဋီသစ်။၇၀။ (- ဝိသင်္ဂဟ။
၄၄၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၇။)

ဆဝဿ (ပု၊ န) [ဆ+ဝဿ] ၆-နှစ်။ အာဂမေဟိ
သမ္ပ ဆဝဿာနိ။ ဝိ၊၄။၃၃၇။ (- ဒီ၊ဋီ၊၁။
၂၄၅။)

ဆဝဿိက (တိ) [ဆဝဿ+ဣက] (၁) ၆-နှစ်
ရိသော၊ သူ၊ ၆-နှစ်သား။ (၂) ၆-နှစ်ဖြင့်-
ပြီးစေအပ်-ပြီးစေရ-သော၊ ၆-နှစ် ပြုလုပ်ရ
သော (အမှုသစ်)။ (၁) သံဝစ္ဆရိကောပိ
စဝတိ မရတိ အန္တရဓာယတိ ဝိပုလုဇ္ဇတိ၊....
ဆဝဿိကောပိ။ မဟာနိ၊၉၂။ (၂) ကမ္မံ
ဩလောကေတွာ စတုဟတ္ထဝိဟာရေ စတု-
ဝဿိကံ....ဆဟတ္ထေ ဆဝဿိကံ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၄။၈၄။

ဆဝါလာတ (န) [ဆဝ+အလာတ] (၁) ထင်း
ကုလားတုံး။ သူသေကောင်ကို-ဖုတ်ကြည်း-
မီးရှို့-ကြောင်းဖြစ်သော ထင်းစ၊ သူသေ
ကောင်ကို - ဖုတ်ကြည်း - မီးရှို့- ရာ၌
အသုံးပြုသော ထင်းစ။ (၂) တံစူးဝါး၊
တံရှူးဝါး၊ သူသေကောင်ကို-ဖုတ်ကြည်း-
မီးရှို့-ရာ၌ ထိုးဆွဲသော ဝါး။ (၁၊ ၂)
သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဆဝါလာတံ ဥဘ-
တောပဒိတ္တံ မဇ္ဈေ ဂူထဂတံ နေဝ ဂါမေ
ကဋ္ဌတ္တံ ဖရတိ၊ နာရညေ ကဋ္ဌတ္တံ ဖရတိ။
သံ၊၂။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၁။ ဆဝါလာတမိဝ
ဥဘတော ပရိဗာဟိရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၁။
ဆဝါလာတန္တိ ဆဝါနံ ဒုဗ္ဗဋ္ဌာနေ အလာတံ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ ဆဝါလာတံ ဆဝဉာဟေ
သန္တဇ္ဇနုမ္မကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၅။ ဆဝါလာတန္တိ
ဆဝဒဟနာလာတံ၊ စိတကာယံ သန္တဇ္ဇနုမ္မ-
ကန္တိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၆။ (- အံ၊၁။
၄၀၈။ ဣတိဝုတ်။၂၅၅-၆။ အပါ၊၁။၇၄။ အံ၊

အဘိဓာန် (၈-ဝဂ်)၁-၄၈-ပ-မ ဗ-သ-စ

ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၈။ ဝဇီရ၊၃။
အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၀။)

ဆဝါလာတသုတ္တ (န) [ဆဝါလာတ + သုတ္တ]
ဆဝါလာတသုတ်၊ ထင်းကုလားတုံးဖြင့် နှိုင်း
ယှဉ် ဟောပြောသောသုတ်၊ မိမိအကျိုးစီးပွား
နှင့် သူတပါးအကျိုးစီးပွား ၂-ပါးလုံးကို မပြု
ကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သူတပါးအကျိုးစီးပွားကို
သာ ပြုကျင့်၍ မိမိအကျိုးစီးပွားကို မပြုကျင့်
သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ မိမိအကျိုးစီးပွားကိုသာ ပြု
ကျင့်၍ သူတပါးအကျိုးစီးပွားကို မပြုကျင့်
သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ မိမိအကျိုးစီးပွားနှင့် သူတပါး
အကျိုးစီးပွား ၂-ပါးလုံးကို ပြုကျင့်သော
ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ လောက၌ ပုဂ္ဂိုလ် ၄-မျိုးရှိသည်။
ထိုပုဂ္ဂိုလ် ၄-မျိုးတို့သည် အဆင့်ဆင့် သာ
လွန် မြင့်မြတ်ကြသည်။ နွားမမှ နို့ရည်၊
နို့ရည်မှ နို့ဓမ္မ၊ နို့ဓမ္မမှ ဆီဦး၊ ဆီဦးမှ
ထောပတ်၊ ထောပတ်မှ ထောပတ်ကြည်တို့
ဖြစ်ရာ ယင်းဝတ္ထုတို့သည် အဆင့်ဆင့် သာ
လွန် ကောင်းမွန်ကြသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ မိမိ
အကျိုးစီးပွားနှင့် သူတပါး အကျိုးစီးပွား
၂-ပါးလုံးကို မပြုကျင့်သော ပဌမပုဂ္ဂိုလ်သည်
ကား အဖျား ၂-ဖက်၌ မီးလောင်ကျွမ်း၍
အလယ်၌ မစင်လူးလဲနေသော ထင်းကုလား
တုံးသည် ရွာမှုကိစ္စ၊ တောမှုကိစ္စ ၂-မျိုးလုံး၌
အသုံးမဝင်သကဲ့သို့ မိမိ၊ သူတပါး ၂-ဦးသား
တို့၏ အကျိုး စီးပွား၌ အသုံး မဝင်သော
ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးဖြစ်၏ဟု ဟောပြောသော သုတ်။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာ-
သက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ အံ၊၁။၄၀၇-၈။

ဆဝါလာတူပမ (တိ) [ဆဝါလာတ+ဥပမာ]
(၁) ထင်းကုလားတုံးလျှင် ဥပမာရှိသော၊
ထင်းကုလားတုံးနှင့် တူသော၊ သူ။ (ရဟန်း
ပြုနေသူ ဖြစ်ပါလျက် ရဟန်းတရားကို မပြု
ကျင့်ပဲ ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ စသည် အား
ကြီးနေသော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို လူ့စည်းစိမ်ကို

လည်း မခံစားရ၊ ရဟန်းပြုခြင်း၏ အကျိုးကို
လည်း မမြီးစေနိုင်သောကြောင့် ရွာမှုကိစ္စ၊
တောမှုကိစ္စ ၂-မျိုးလုံး၌ အသုံးမဝင်သော
ထင်းကုလားတုံးနှင့် တူသောသူဟု ဆိုရ
သည်။) ဆဝါလာတူပမာ တံသိ၊ န ဂိဟိ-
နာပိ သညတော။ အပါဝါ။ ၇၄။ ထေရါဌ။ ၁။
၂၃။

ဆဝါလာတူပမာ (ထိ) [ဆဝါလာတ+ဥပမာ]
(၁) ထင်းကုလားတုံးဟူသော - နှိုင်းယှဉ် -
နှိုင်းခိုင်း - ကြောင်း ဥပမာ၊ ထင်းကုလား
တုံးဥပမာ။ ဆဝါလာတူပမာယ န ဒုဿိလော
ပုဂ္ဂလော ကထိတော။ အံဌ။ ၂။ ၃၂။

ဆဝိ (ထိ) [ဆဒ+ဝိ။ ဆာဒယတိတိ ဆဝိ။ ဆဒ
သံဝရဏေ၊ ဝိပစ္စယော၊ ဒလောပေါ။ ဓာန်၊
ဋီ။ ၅၄။ ဆဒ+ရဝိ။ ဆဒ သံဝရဏေ၊
တေသ္မာ ရဝိ ဟောတိ။ ဆာဒေတိတိ ဆဝိ၊
ဇုတိ။ ဣဒိ။ ၂၀၈။] (၁) အရေ၊ အပေါ်
ရေ၊ အရေပါး။ (အရေပါးသည် အရေ
ထူ၏အထက်၌ တည်ရှိလျက် အမည်း၊ အဖြူ၊
အဝါအရွှေ စသည်ဖြင့် အရောင်အဆင်း
အမျိုးမျိုး ရှိသည်။ အလယ်အလတ်ဖြစ်သော
ယောက်ျား၏ တကိုယ်လုံးမှ အရေပါးကိုခွဲ၍
လုံးသည်ရှိသော် ဆီးစေ့ခန့် ပမာဏရှိသည်။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၄၃။ သုတ္တနိဌ။ ၁။ ၂၃၈။) (၂)
အဖုံး၊ အလွှမ်း၊ အပေါ်ဖုံး၊ အပေါ်လွှမ်း၊
မွေ့ ရာဖုံး၊ မွေ့ ရာလွှမ်း။ (၃) အရိပ်အရောင်။
(၄) အရောင်အဆင်း။ (၅) တင့်တယ်ခြင်း။
(၁) တမေဝ ဗြဟ္မေ မာကာသိ၊ မာ တေ
သိတံ ဆဝိ ဟနေ။ ထေရီ။ ၄၀၆။ ကိမေ-
ဝိဒံ သရီရံ... စမ္ပဝိနန္ဒံ ဆဝိယာ ပဋိစ္ဆန္တံ။
မဟာနိ။ ၁၄၀။ ဤဒိသေ သိတကာလေ ဥဒ-
ကာဘိသေစနေန ဇာတသိတံ တဝ သရီရစ္ဆ-
ဝိ မာ ဟနေယျ မာ ဗာဓေသိတံအတ္ထော။
ထေရီဌ။ ၂။ ၂။ ဆဝိယာ ပဋိစ္ဆန္တံ အတိ-
သုခမဆဝိယာ ပဋိစ္ဆန္တံ ဆာဒေတွာ ဌိတံ။
မဟာနိဌ။ ၂၆၃။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၂၊ ၃၀၉။ ဒီ၊ ၂။

၁၅၊ ၂၆၇-၉၊ ၂၇၀။ ဒီ၊ ၃။ ၁၁၈။ မ၊ ၂။ ၃၃၇။
မ၊ ၃။ ၂၂၂-၃။ သံ၊ ၁။ ၄၃၃။ အံ၊ ၂။ ၄၉၆။
သုတ္တနိ။ ၃၀၇။ အပါဝါ။ ၃၄၉။ အပါ။ ၂။ ၁၀၆။
၃၉၇၊ ၄၀၀-၆။ ဇာ၊ ၂။ ၆၃။ ပေဋကော။ ၂၃၈။
ဝိဌ၊ ၃။ ၂၈၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၊ ၉၀။
မ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၇။ သံဌ၊ ၁။ ၁၃၊ ၂၃၂-၄၊ ၃၁၀။
သံဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ သံဌ၊ ၃။ ၂၁။ အံဌ၊ ၁။ ၄၂၊
၃၉၇၊ ၄၀၅။ အံဌ၊ ၂။ ၂၃၉။ အံဌ၊ ၃။ ၂၄၃။
အဘိဌ၊ ၁။ ၁၄၊ ၂၃၅။ အဘိဌ၊ ၂။ ၉၃။ ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၁။ ၇၆၊ ၁၄၁။ ပဋိသံဌ၊ ၂။ ၁၃၊ ၁၅၂၊ ၂၉၉။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၅၂၊ ၂၂၇။ ခုဒ္ဒကဌ။ ၃၄၊ ၉၇။ ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ သုတ္တနိဌ၊ ၁။ ၂၆၄။ သုတ္တနိဌ၊
၂။ ၆။ ပေတဌ။ ၁၀။ ထေရါဌ၊ ၂။ ၃၊ ၃၅။
အပါဌ၊ ၁။ ၁၃၈။ စရိယာဌ။ ၉၃၊ ၁၇၁။ မဟာ-
နိဌ။ ၁၇၀။ ဇာဌ၊ ၅။ ၂၈၆၊ ၂၉၀-၂။ ဇာဌ၊
၇။ ၃၂၇။ နေတ္တိဌ။ ၂၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၁။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၄။ ဒီဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၆၆။ ဒီဋ္ဌိ၊ ၃။
၁၄၈။ သီဋ္ဌိသစ်၊ ၂။ ၁၄၅၊ ၃၃၁။ မ၊ ၄။ ၂။
၁၀၂-၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၆။ သံဋ္ဌိ၊ ၁။ ၄၂၊ ၃၁၃။
အံဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၁၃။ အံဋ္ဌိ၊ ၃။ ၃၃၇။ နေတ္တိဝိ၊
၃၀၉။) (၂) ယေန ကေနစိ ပန စောဋ္ဌေန ဝါ
ကပ္ပိယစမ္ပေန ဝါ ဆဝိ ကတွာ။ ကင်္ခါ။ ၂၀၁။
ပါဠိယံ ဆဝိ ဥပ္ပါဋ္ဌေတွာ ဟရန္တိ (ဝိ၊ ၄။
၂၉၆) တိ ဘိသိစ္ဆဝိ စောရာ ဟရန္တိ။
ဝိမတိ။ ၂။ ၂၃၈။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၉၅။ ဝိဌ၊ ၂။
၂၄၇။ ကင်္ခါ။ ၂၀၁။) (၃) တေသံ ဆဝိ
ဆာယံ သုန္နရဘာဝံ န အန္နေတိ နာနဂစ္ဆတိ။
အထ ခေါ အာရကာဝ တေဟိ ဓမ္မေဟိ။
ဝိဌ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဆဝိန္တိ တေသံ ပာဿရ-
ကရဏံ ဆဝိ။ ကိတန္တိ အာဟ “ဆာယ”န္တိ၊
တေသံ ပကာသကံ ဩဘာသန္တိ အတ္ထော။
ကိတန္တိ အာဟ “သုန္နရဘာဝ”န္တိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂။ (-မဟာနိဌ။ ၂၂၃။ သီ၊
ဋ္ဌိသစ်၊ ၁။ ၃၀။) (၄) မစ္ဆက္ခိသဒိသံ ဆဝိဝ-
သေန။ ဒီဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၉။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၉။ (၅)
ကန္တိ သောဘာ ဇုတိစ္ဆဝိ။ ဓာန်၊ ၅၄။

ဆဝိကရဏဝိလေပန (န) [ဆဝိ + ကရဏ + ဝိလေပန] အရေကို-ဆိုးကြောင်း-ဆိုးစရာ နံ့သာ နံ့သာမှုန့်၊ အရောင်တင် နံ့သာမှုန့်။ မူလဂန္ဓာဒိဂန္ဓာ စ ဆဝိကရဏဝိလေပနာ စ။ မဟာနိဌ၊ ၃၆၃။

ဆဝိကလျာဏ (န) [ဆဝိ + ကလျာဏ] (၁) အရေ၏ကောင်းခြင်း။ (ကောင်းခြင်းငါးဖြာ တို့တွင် တခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။) (ကောင်းခြင်းငါးဖြာဟူသည်- (၁) အရေ၏ကောင်းခြင်း။ (၂) အသား၏ ကောင်းခြင်း။ (၃) အကြော၏ ကောင်းခြင်း။ (၄) အရိုး၏ ကောင်းခြင်း။ (၅) အရွယ်၏ ကောင်းခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ထိုတွင် (၁) မိမိကိုယ်ရောင်ဖြင့် ၁၂-တောင် အတွင်း၌ ထွန်းလင်းနိုင်ခြင်း၊ သျှစ်သျှားပွင့်အဆင်း၊ ရွှေအဆင်းကဲ့သို့ ဝါဝင်းသော အဆင်းရှိခြင်းသည် အရေ၏ကောင်းခြင်းမည်၏။ (၂) လက်ဖဝါး၊ ခြေဖဝါး၊ နှုတ်ခမ်းဖျားသည် ချိပ်ရည်ဖြင့် ဆိုးထားသကဲ့သို့ သန္တာအဆင်း၊ ကမ္မလာအဆင်းနှင့်တူစွာ နီမြန်းသောအဆင်း ရှိခြင်းသည် အသား၏ ကောင်းခြင်းမည်၏။ (၃) လက်သည်း၊ ခြေသည်းတို့သည် အသားနှင့်ထိစပ်ရာ၌ ချိပ်ရည်ဖြင့် ဆိုးထားသကဲ့သို့ နီမြန်း၍ အသားနှင့် မထိစပ်ရာ၌ နီရည်အတူ ဖွေးဖွေးဖြူနေခြင်းသည် အကြော၏ ကောင်းခြင်းမည်၏။ (၄) ၃၂-ချောင်းသောသွားတို့သည် ကောင်းစွာ သွေးထားသော စိန်ကဲ့သို့ ဖြူဖွေးသန့်ရှင်း၍ စေ့စပ်ညီညွတ်မှု ရှိခြင်းသည် အရိုး၏ကောင်းခြင်း မည်၏။ (၅) အသက် ၁၂၀-ရှိသော်လည်း ၁၆-နှစ်အရွယ်ကဲ့သို့ သွားမကျိုး ဆံမဖြူ အရေမတွန့်ပဲ အရွယ် တင်ခြင်းသည် အရွယ်၏ကောင်းခြင်းမည်၏။ သံ၊ ၄၁၃။ ၂၅၉။ ဇာ၊ ၄၁၁။ ၄၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၄၉။ အံ၊ ၄၁၁။ ၁၈၇။ တနည်းအားဖြင့်- ကောင်းခြင်း ငါးဖြာဟူသည် (၁) ဆံပင်၏ကောင်းခြင်း။ (၂) အသား၏

ကောင်းခြင်း။ (၃) အရိုး၏ ကောင်းခြင်း။ (၄) အရေ၏ကောင်းခြင်း။ (၅) အရွယ်၏ ကောင်းခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ထိုတွင် (၁) ဘုန်းကံရှိသော အမျိုးသမီး၏ ဆံပင်သည် ဥဒေါင်းမြီးကို စည်းနှောင်ထားသကဲ့သို့ ညီညွတ်၍ ဖြေ၍ချထားလျှင် ထမိနား တိုင်အောင်ရောက်၍ အထက်သို့ ကော့တက်သော အဖျားရှိခြင်းသည်ကား ဆံပင်၏ ကောင်းခြင်းမည်၏။ (၂) နှုတ်ခမ်းသည် ကျီးအာသီးမှည့်ကဲ့သို့ နီမြန်းသောအဆင်းရှိ၍ ကောင်းစွာ ညီညွတ်ထိစပ်ခြင်း ရှိသည်ကား အသား၏ ကောင်းခြင်းမည်၏။ (၃) သွားတို့သည် ကောင်းစွာဖြူစင် အကြားမထင်ပဲ စိုက်ထားသော စိန်အစဉ်ကဲ့သို့၎င်း၊ ညီညွတ်စွာ ဖြတ်ထားသော ခရုသင်းအစဉ်ကဲ့သို့၎င်း လှပ တင့်တယ်ခြင်း ရှိသည်ကား အရိုး၏ ကောင်းခြင်းမည်၏။ (၄) အသားမည်းသော အမျိုးသမီး၏ အရေအဆင်းသည် နံ့သာစသည်မလိမ်းခြယ်ပဲ ပကတိအတိုင်း ပြေပြစ် ချောမော၍ ကြာညိုပန်းနှင့်တူသောအဆင်း ရှိခြင်း၊ အသားဖြူသော အမျိုးသမီး၏ အရေအဆင်းသည် နံ့သာစသည် မခြယ်သပဲ ပြေပြစ် ချောမော၍ မဟာလှေကားပန်း အဆင်းကဲ့သို့ ဝါဝင်းသောအဆင်း ရှိခြင်းသည် အရေ၏ကောင်းခြင်း မည်၏။ (၅) သားသမီး ၁၀-ကြိမ်ပင် ဖွားမြင်သော်လည်း တကြိမ်တခါ မွေးဖွားသူကဲ့သို့ အရွယ်မကျ အရေအဆင်း ယုတ်လျော့ပျက်စီးခြင်း မရှိပဲ လှပတင့်တယ်ပျိုမျစ် နုနယ်ခြင်း ရှိသည်ကား အရွယ်၏ ကောင်းခြင်းမည်၏။ ဓမ္မ၊ ၄၁၁။ ၂၄၄-၅။ (တိ) (၂) အရေ၏ကောင်းခြင်း ရှိသော၊ ကောင်းသောအရေရှိသော၊ အရေကောင်းသော၊ (၁) ဆဝိကလျာဏံ မံသကလျာဏံ နာရကလျာဏံ အဋ္ဌိကလျာဏံ ဝယကလျာဏံ။ သံ၊ ၄၁၃။ ၂၅၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၂။ ဇာ၊ ၄၁၁။ ၄၁၈။ အံ၊ ၄၁၁။ ၁၈၇။

(-ဓမ္မဌာဝ။၂၄၄-၅။) (၂) တဿာ ဟိ အာဂန္တုကောဘာသကိစ္စံ နတ္ထိ၊ အတ္တနော သရီရေဘာသေနော ခွါဒသဟတ္ထဌာနေ အာလောကံ ကရေတိ၊ ပိယဂုံသာမာ ဝါ ဟောတိ၊ သုဝဏ္ဏသာမာ ဝါ၊ အယမဿာ ဆဝိကလျာဏတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ ဥဒါန၊ ဌ။၁၅၃။ ဇာ၊ဌာ၊၁။၄၁၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၈၇။ ဆဝိကလျာဏတာ ဆဝိသမ္ပတ္တိဟေတုကတ္တာ တဿာ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၇၂။

ဆဝိကာယ (ပု) [ဆဝိ+ကာယ] အရေအ ပေါင်း၊ အရေပါးအပေါင်း။ ဆဝိကာယံ။ စမ္ပကာယံ။ မံသကာယံ။ ရုမိရကာယံ။ ပဋိသံ။ ၄၀၆။ ဒီ၊ဌာ၊၂။၃၄၈။ မ၊ဌာ၊၁။၂၄၇။ ပဋိသံ၊ ဌ။၁။၁၂၆။ မဟာနိ၊ဌ။၃၉။

ဆဝိဂတ (တိ) [ဆဝိ+ဂတ] အရေ၌ဖြစ်သော။ “ဆဝိဂတာပနဝဏ္ဏဓာတုဇေ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော တိတ္ထေ ဝဏ္ဏဂဟဏေန ဂဟိတာ” တိ အပရေ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၄၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၀၂။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၂။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၃။

ဆဝိညာဏကာယ (ပု) [ဆ+ဝိညာဏ+ကာယ] (စက္ခုဝိညာဉ်၊ သောတဝိညာဉ်၊ ဃာန-ဝိညာဉ်၊ ဇိဝှိဝိညာဉ်၊ ကာယဝိညာဉ်၊ မနော-ဝိညာဉ် ဟူသော) ၆-ပါးသော ဝိညာဉ် အပေါင်း။ သဗ္ဗေယေဝ ဣမေ ဆဝိညာဏ-ကာယာ။ ပေဋကော။၂၇၇။ (-အဘိ၊က။ ၃၆၈။ မဟာနိ၊ဌ။၁၉၅။)

ဆဝိညာဏကာယဒေသနာ (တိ) [ဆဝိညာဏ-ကာယ + ဒေသနာ] ၆-ပါးသော ဝိညာဉ် အပေါင်းကို - ဟောကြားရာ - ဟောကြား ကြောင်း - ဒေသနာ။ စိတ္တဝိဘတ္တိနိဒ္ဒေသေ ဆဝိညာဏကာယဒေသနာယံ ပန သာ မနောဝိညာဏကာယသင်္ဂဟိတာဝါတိ ဒဠဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၉၀။ (-ဇဂ၊၂။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၉။)

ဆဝိညာဏကာယဝိသေသ (ပု) [ဆဝိညာဏ-ကာယ + ဝိသေသ] ၆-ပါးသော ဝိညာဉ်

အပေါင်းဟူသော အထူး။ စက္ခုဝိညာဏံ။ပ။ မနောဝိညာဏန္တိ ဆဝိညာဏကာယဝိသေ-သေန ဝိဘတ္တော။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၄။

ဆဝိညာဏဝိညေယျ (တိ) [ဆဝိညာဏ+ဝိညေ-ယျ] ၆-ပါးသော ဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သော။ ပုဂ္ဂလော ဥပလဗ္ဘတိ သန္တိကဋ္ဌပရ-မတ္တေန ယော ဆဝိညာဏဝိညေယျောတိ သံသရတိ မုစ္စတိ စာတိ ဧဝံ ဒိဋ္ဌိယာ ပရိ-ကပ္ပိတပုဂ္ဂလောဝ ပဋိသေမိတော၊ န ဝေါ-ဟာရပုဂ္ဂလော။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၉၄။

ဆဝိညာဏာရမ္မဏ (န) [ဆဝိညာဏ+အာရ-မ္မဏ] ၆-ပါးသော ဝိညာဉ်တို့၏အာရုံ။ သဗ္ဗ-ဿပိ ပန ရူပဿ ဆဝိညာဏာရမ္မဏဘာဝ-တော။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၅၂။

ဆဝိဒေါသ (ပု) [ဆဝိ + ဒေါသ] အရေကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အနာ၊ ပွေး၊ ညှင်း-စသော အရေပြားနာ။ ဆဝိဒေါသော (ဒီ၊ဌာ၊၁။၈၀)တိ ကိလာသာဒိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။ ၃၅၈။

ဆဝိဒေါသာဗာဓ (ပု) [ဆဝိဒေါသ+အာဗာဓ] အရေကို ဖျက်ဆီးတတ်သောအနာ၊ ပွေး၊ ညှင်း စသော အရေပြားနာ။ တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရဿ ဘိက္ခုနော ဆဝိ-ဒေါသာဗာဓော ဟောတိ။ဝိ၊၃။၂၉၉။

ဆဝိဒေါသာဘာဝ (ပု) [ဆဝိ+ဒေါသ+အဘာ-ဝ] အရေ၌ အပြစ် မရှိခြင်း။ ဆဝိဒေါသာ-ဘာဝေန ဝရာ ဥတ္တမာ ဝဏ္ဏနိဘာ။ ဝိမာန၊ ဌ။၁၆၃။

ဆဝိနိဿိတ (တိ) [ဆဝိ + နိဿိတ] အရေ၌ မှီသော။ ဆဝိနိဿိတာ ပါဏာ ဆဝိ ခါဒန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၇။ (-မ၊ဌာ၊၂။၃၅။ မဟာနိ၊ဌ။၈၀။)

ဆဝိပသာဒနတ္ထ (ပု) [ဆဝိ+ပသာဒန+အတ္ထ] အရေကို ကြည်လင်စေခြင်းအကျိုး။ တတော

ဆဝိပသာဒနတ္ထံ တိလကက္ကေန။ ဇာ၊ဌ၊၇။
၁၂၁။

ဆဝိပါပက (တိ) [ဆဝိ + ပါပက] မကောင်း
သော - ယုတ်ညံ့သော - ပျက်သော - အရေ
ရှိသော၊ ကိုယ်ရေမကောင်းသော၊ ကိုယ်ရေ
ပျက်သော။ ဆဝိပါပက စိတ္တဘဒ္ဒက၊
မောသရာဇ သတတံ သမာဟိတော။ ထေရ။
၂၆၀။ တတ္ထ ဆဝိပါပကာတိ ဒဗ္ဗကစ္ဆုပ္ပိဋ္ဌ-
ကာဟိ ဘိန္နစ္ဆဝိဘာဝတော ဟိန္နစ္ဆဝိက
ဒဗ္ဗစ္ဆဝိက။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၂၂။

ဆဝိပုသာဒရူပပဋိလာဘ (ပု) [ဆဝိ + ပုသာဒ +
ရူပ + ပဋိလာဘ] အရေ၏ ကြည့်လင်သော
အဆင်းကို ရခြင်း။ ဝိန္နုတိ ဆဝိပုသာဒရူပ-
ပဋိလာဘဝသေန။ မဟာနိ၊ဌ။၁၅။

ဆဝိဘေဒ (ပု) [ဆဝိ + ဘေဒ] အရေကို
ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဆဝိဘေဒသဒိသော စေတ္တ
အဝိဇ္ဇာဘေဒေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၃။

ဆဝိမံသလောဟိတပါရိပုရီ (ထိ) [ဆဝိမံသ-
လောဟိတ + ပါရိပုရီ] အရေ၊ အသား၊
အသွေး၏ ပြည့်စုံခြင်း။ အထ ဗောဓိ-
သတ္တော သြဋ္ဌာရိကာဟာရပရိဘောဂေန
ဆဝိမံသလောဟိတပါရိပုရီ ကတွာ။ အံ၊ဌ၊
၁။၁၁၃။

ဆဝိမံသလောဟိတာနုဂတ (တိ) [ဆဝိ + မံသ
+ လောဟိတ + အနုဂတ] အရေ၊ အသား၊
အသွေးသည် အစဉ်လိုက်အပ်သော။ အရေ၊
အသား၊ အသွေးနှင့် တကွဖြစ်သော (ခန္ဓာ-
ကိုယ်)။ ဆဝိမံသလောဟိတာနုဂတော သ-
ဗ္ဗောပိ ကာယော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၀၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊
သစ်။၂၂၆။ ဥပါဒိန္နကသန္တတိပဝတ္တိဋ္ဌာနေ
ဆဝိမံသလောဟိတာနုဂတံ အဏုမတ္တမ္ပိ ဌာနံ
ပဌမဇ္ဈာနသုခေန အဖုဋ္ဌံ နာမ န ဟောတိ။
ဒီ၊ဌ၊၁။၁၉၅။ အံ၊ဌ၊၂။၉။

ဆဝိမတ္တပဋိစ္ဆာဒိတကိဗ္ဗိသ (တိ) [ဆဝိ + မတ္တ
+ ပဋိစ္ဆာဒိတ + ကိဗ္ဗိသ] အရေမျှဖြင့်ဖုံးလွှမ်း

အပ်သောအပြစ်ရှိသော၊ ခန္ဓာကိုယ်၏ အညစ်
အကြေးအပြစ်များကို အရေမျှဖြင့် ဖုံးအုပ်
ထားသော။ တစောနဒ္ဓေတိ တစေန သြနဒ္ဓေ
ဆဝိမတ္တပဋိစ္ဆာဒိတကိဗ္ဗိသေ။ ထေရ၊ဌ၊၂။
၄၇၉။

ဆဝိမတ္တမနောဟရ (တိ) [ဆဝိမတ္တ + မနော-
ဟရ] အရေမျှဖြင့်စိတ်ကိုဆွဲဆောင်နိုင်သော၊
စိတ်ကို ဆွဲဆောင်နိုင်သော အရေမျှရှိသော၊
(ခန္ဓာကိုယ်)။ အန္တော ပန ဂူထာဒိအသုစိ-
ဘရိတံ သမုဂ္ဂံ ဝိယ ဆဝိမတ္တမနောဟရံ
ဗာလဇနသမ္မောဟံ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၇၇။

ဆဝိမုခ (န) [ဆဝိ + မုခ] အရေကို-အဦး-
ပဓာန-ပြုခြင်း။ ဆဝိယံ ဒဗ္ဗဗ္ဗော ရူပါယ-
တနေ ဂယုမာနံ သ ဆဝိမုခနေဝ ဂဟေ-
တဗ္ဗတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၈။

ဆဝိရဉ္စိတ (တိ) [ဆဝိ + ရဉ္စိတ] အရေပါးဖြင့်ဆိုး
အပ်သော။ အရေပါးဖြင့် လိမ်းကျံ-ခြယ်သ-
ထားသော(ခန္ဓာကိုယ်)။ ယေဟိ စာယံ တိဟိ
အဋ္ဌိသတေဟိ ဥဿိတော အလ္လစမ္ပပရိ-
ယောနဒ္ဓေါ ဆဝိရဉ္စိတော သတ္တေ ဝဉ္စေတိ။
မ၊ဌ၊၂။၃၅။ မဟာနိ၊ဌ။၈၀။

ဆဝိရာဂ (ပု) [ဆဝိ + ရာဂ] (၁) အရေကို-
ဆိုး - လိမ်းကျံ - ခြယ်သ - ခြင်း။ (၂)
အရေပါးတည်းဟူသော အဆင်း၊ အရေ
အဆင်း။ (၁) ဂန္ဓဝသေန ဆဝိရာဂဝသေန စ
သာဒိယန္တော ဝိဘူသေတိ နာမ။ ဒီ၊ဌ၊၁။
၇၆။ အံ၊ဌ၊၂။၁၉၉။ အဘိ၊ဌ၊၃။၈၉။ (-
အဘိ၊ဌ၊၂။၄၅၉။ သံ၊ဌ၊၃။၃၃၅။ သာရတ္ထ၊
၃။၂၅၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၃၄၈။) (၂) အယံ အတ္တဘာဝေါ နာမ
....အလ္လစမ္ပပရိယောနဒ္ဓေါ၊ ဆဝိရာဂေန
ပဋိစ္ဆန္တော။ မ၊ဌ၊၁။၃၉၂။ ဆဝိရာဂေနာတိ
ဆဝိရာဂတာယ ကာဠသမာဒိဝဏ္ဏနိဘာယ။
မ၊ဋီ၊၂။၇၄။

ဆဝိရာဂကရဏ (န) [ဆဝိရာဂ+ကရဏ] (၁)
အရေကို- ဆိုး- လိမ်းကျ- ခြယ်သ- ခြင်း
ငှါ ပြုစီရင်အပ်သော - နံသာ - နံသာမူနီ၊
အရောင်တင် နံသာ၊ နံသာပျောင်း။ အရေ
အဆင်းကို ပြုခြင်း၊ အရေအဆင်း လှပ
တင့်တယ်စေခြင်း။ (၁) ဝိလေပနန္တိ ဆဝိရာဂ-
ကရဏံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၆။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၅။ အံ၊ ဌ၊
၂။ ၁၉၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၉။ ဆဝိရာဂကရဏန္တိ
ဝိလေပနေန ဆဝိယာ ရဉ္စနတ္ထံ ပိသိတွာ
ပဋိယတ္ထံ ယံကိဉ္စ ဂန္ဓစုဏ္ဏံ။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁။
၃၄၈။ (-မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၃-၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၂၅၃။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆဝိရာဂကရဏတ္ထ (ပု) [ဆဝိရာဂ+ကရဏ+
အတ္ထ] အရေအဆင်းကို ပြုခြင်းအကျိုး၊
အရေအဆင်း လှပတင့်တယ်စေခြင်းအကျိုး။
ဆဝိရာဂကရဏတ္ထာယ ဝိလေပနံ ဓာရေန္တေန။
ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။ (-အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။)

ဆဝိရာဂမဏ္ဍနာနုယုတ္တ (တိ) [ဆဝိရာဂ+မဏ္ဍန
+အနုယုတ္တ] အရေကို ဆိုးခြင်းဟု ဆိုအပ်
သော တန်းဆာဆင်မှုနှင့် ယှဉ်သော၊ အရေ
ကို လှပ တင့်တယ်-စေခြင်းငှါ တန်းဆာဆင်
မှုကို အားထုတ်သော၊ သူ။ ဂါမမုဒ္ဒဝါတိ ဆဝိ-
ရာဂမဏ္ဍနာနုယုတ္တာ နာဂရိကမနုဿာ။ ဝိ၊
ဌ၊ ၄။ ၄၄။

ဆဝိရာဂရဉ္စိတ (တိ) [ဆဝိရာဂ+ရဉ္စိတ] အရေ
ပါးတည်းဟူသော ဆိုးရည်ဖြင့်-ဆိုး-လိမ်း
ကျ-ခြယ်သ-ထားသော(အရေထူ)။ ဆဝိ-
ရာဂရဉ္စိတော ဟိဿ ပရမဇေဂုစ္ဆပဋိကူလဓမ္မ-
သင်္ခါတော တစောပိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။
(-ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄။)

ဆဝိရာဂရတ္ထ (တိ) [ဆဝိရာဂ+ရတ္ထ] အရေပါး
တည်းဟူသော ဆိုးရည်ဖြင့်-ဆိုး-လိမ်းကျ
-ခြယ်သ-ထားသော (အရေထူ)။ ယာနိ
ပနဿ ဆဝိရာဂရတ္ထေန တစေန ပလိဝေဌိ-
တတ္တာ သဗ္ဗလောကဿ အပါကဋ္ဌာနိ နာ-

နာပွကာရာနိ အဗ္ဘန္တရကုဏပါနိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊
၁။ ၂၃၈။

ဆဝိရာဂဝိပတ္တိ (ထိ) [ဆဝိရာဂ+ဝိပတ္တိ] အရေ
အဆင်း၏ - ဖောက်ပြန် - ပျက်စီး - ခြင်း။
ဥဒ္ဓါမာတောတိ သဏ္ဌာနဝိပတ္တိံ ဒဿေတိ၊
ဝိနိလကောတိ ဆဝိရာဂဝိပတ္တိံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊
၁။ ၂၄၀။

ဆဝိရာဂဝိပတ္တိပ္ပကာသန (န) [ဆဝိရာဂဝိပတ္တိ
+ပကာသန] အဆင်း၏ - ဖောက်ပြန် -
ပျက်စီး-ခြင်းကို ပြုခြင်း။ ဝိနိလကံ ဆဝိ-
ရာဂဝိပတ္တိပ္ပကာသနတော သရီရဝဏ္ဏရာဂိနော
သပ္ပါယံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၈။

ဆဝိရောဂ (ပု) [ဆဝိ+ရောဂ] အရေ၌ဖြစ်သော
ရောဂါ၊ ကိုယ်ရေရောဂါ၊ နူနာ။ သရီရေ
တဿာ ဆဝိရောဂေါ ဥပ္ပန္နော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။
၁၉၂။

ဆဝိဝဏ္ဏ (ပု) [ဆဝိ+ဝဏ္ဏ] အရေ၏အဆင်း၊
အရေအဆင်း။ ဝိပွသန္ဓာနိ ခေါ တေ အာဝု-
သော ဣန္ဒြိယာနိ၊ ပရိသုဒ္ဓေါ ဆဝိဝဏ္ဏော
ပရိယောဒါတော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။ မ၊ ၁။
၂၂၇။ မ၊ ၂။ ၂၉၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊
၁။ ၅၈။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၀။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။
(-ဒီ၊ ၂။ ၁၁၁၊ ၁၅၅။ မ၊ ၁။ ၃၁၃-၇။ မ၊ ၂။
၂၈၉၊ ၄၃၇။ မ၊ ၃။ ၃၄၃။ သံ၊ ၃။ ၁၉၀။ အံ၊
၁။ ၁၈၂။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈၀။ ဒီ၊
ဌ၊ ၃။ ၁၁၆။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၉၊ ၃၈၄။ မ၊ ဌ၊ ၄။
၁၁၀၊ ၂၄၉။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၇၊
၂၇၆။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၄၊ ၃၉၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။
အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၊ ၃၃၈၊ ၄၃၁။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၇၊
၂၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၃။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၈၊ ၂၄၅။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၀။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၃။ ဝိမာန၊ ဌ၊
၄။ ၂၀၂။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၊ ၆၅။ မဟာနိ၊ ဌ၊
၃၀၁၊ ၃၆၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၆၊ ၃၅၈။ ဇာ၊ ဌ၊
၄။ ၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၃။

သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၆။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၉။ သံ၊ဋီ၊၁။
၂၉၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၊၂။၂။)

ဆဝိဝဏ္ဏဒဿန (န) [ဆဝိဝဏ္ဏ+ဒဿန] အရေ
အဆင်းကို ပြခြင်း။ ဧတေနဿ ဃနသိနိဒ္ဓ-
သဏှသရီရတံ ဒဿေတော ဆဝိဝဏ္ဏဒဿနတ္ထံ
ကဉ္စနသန္နိဘတ္တစောတိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။

ဆဝိဝဏ္ဏသုန္ဒရတာ (ထိ) [ဆဝိဝဏ္ဏ+သုန္ဒရ+
တာ] အရေ အဆင်း၊ ကိုယ်သဏ္ဌာန်-
ကောင်းမွန် - လှပ - တင့်တယ် - သည်၏
အဖြစ်၊ အရေအဆင်း၊ ကိုယ်သဏ္ဌာန်၏-
ကောင်းမွန်-လှပ-တင့်တယ်-ခြင်း။ ဆဝိ-
ဝဏ္ဏသုန္ဒရတာယာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆)တိ ဆဝိ-
ဝဏ္ဏဿ စေဝ သရီရသဏ္ဌာနဿ စ သော-
ဘနဘာဝေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။

ဆဝိဝါဒဝတ္ထု (န) [ဆ+ဝိဝါဒ+ဝတ္ထု] ၆-ပါး
သော ငြင်းခုံခြင်း၏အကြောင်း၊ ငြင်းခုံ
ကြောင်း ၆-ပါး။(ငြင်းခုံကြောင်းတရား ၆-ပါး
ဟူသည်—(၁) အမျက်ထွက်ခြင်း။ (၂)
သူးကျေးဇူးကို ချေဖျက်ခြင်း။ (၃) ငြူစူ
ခြင်း။ (၄) လှည့်ပတ်ခြင်း။ (၅) မကောင်း
သော အလိုရှိခြင်း၊ (၆) မိမိအယူကို မှား
သောအားဖြင့် သုံးသပ်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။
အဘိ၊ဝိ။၃၉၄။

တနည်းအားဖြင့်— (၁) အမျက် ထွက်
ခြင်း၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း။ (၂) သူးကျေးဇူးကို
ချေဖျက်ခြင်း၊ ဂုဏ်ပြိုင်တတ်ခြင်း။ (၃) ငြူ
စူခြင်း၊ ဝန်တိုခြင်း။ (၄) စဉ်းလဲခြင်း၊ လှည့်
ပတ်ခြင်း။ (၅) ယုတ်ညံ့သောအလိုရှိခြင်း၊
မှားယွင်းသော အယူဝါဒရှိခြင်း။ (၆) မိမိ
အယူကို မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်ခြင်း၊
မိမိအယူကို ခိုင်မြဲစွာယူခြင်း၊ မိမိအယူကို
စွန့်ပယ်နိုင်ခဲခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ (ဝိ၊၄။၂၁၂။
ဝိ၊၅။၁၆၅-၆။ ဒီ၊၃။၂၀၄။ အံ၊၂။၂၉၄။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။)ဆဝိဝါဒဝတ္ထုဝသေန ဝိဝဒ-
နန္တိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၅။

ဆဝိဝိဘူသာ (ထိ) [ဆဝိ+ဝိဘူသာ] အရေကို
တန်းဆာဆင်ခြင်း။ မံသဝိဘူသာ ဆဝိဝိ-
ဘူသာတိ ဒွေဝိဘူသာ။ တတ္ထ အဇ္ဈောဟရဏီ-
ယာဟာရော မံသဝိဘူသာ နာမ၊ မာလာ-
ဂန္ဓာဒီနိ ဆဝိဝိဘူသာ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၇။၁၅၄။

ဆဝိသံရက္ခဏတ္ထ (ပု) [ဆဝိ + သံရက္ခဏ+
အတ္ထ] အရောင်အဆင်းကို ကောင်းစွာ
စောင့်ရှောက်ခြင်း အကျိုး။ စိမိလိကာ နာမ
ပရိကမ္မကတယ ဘူမိယာ ဆဝိသံရက္ခဏ-
တ္ထာယ အတ္ထရဏံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၉။
ဆဝိသံရက္ခဏတ္ထာယာတိ ဆဝိယာ ဝိနာသ-
နတော သုဋ္ဌ၊ ရက္ခဏတ္ထာယ။ ပါစိတ်၊ယော။

ဆဝိသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဆဝိ+သမ္ပတ္တိ] အဆင်း၏
-ကောင်းမွန် - ပြည့်စုံ - ခြင်း။ သုဝဏ္ဏ-
သဒ္ဓေါ.... ဆဝိသမ္ပတ္တိယံ အာဂတော။ဝိမာန၊
ဋ္ဌ။၉။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၄၃။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၈။
အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၆။)

ဆဝိသမ္ပတ္တိဟေတုက (တိ) [ဆဝိသမ္ပတ္တိ+
ဟေတုက] အဆင်း-ကောင်းမွန်-ပြည့်စုံ-
ခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ဆဝိ-
ကလျာဏ (၂) ကြည့်။

ဆသဋ္ဌိ (ထိ) [ဆ+သဋ္ဌိ] ခြောက်ဆယ့်ခြောက်၊
၆၆-ပါး၊ ၆၆-ခု။ ဆသဋ္ဌိ အဒ္ဓါတိ၊ န ဟေဝံ
ဝတ္ထဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။၃၇၂။ ရာဇာ တုဋ္ဌော
ဆသဋ္ဌိယာ ဓာတီဟိ ဥပဋ္ဌာပေသိ။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။

ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိသတဂုဏ (တိ) [ဆသဋ္ဌိ+ဒ္ဓိသတ+
ဂုဏ] ၂၆၆-ပါးတို့ဖြင့် မြှောက်ပွားအပ်သော။
ကုသလာဒိဝသေန ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိသတဂုဏံ ကတော
ဣမသ္မိံ စိတ္တယမဂေ အနေကာနိ ယမက-
သဟဿာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။

ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိသတဓမ္မဝါရ (ပု) [ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိသတ+
ဓမ္မဝါရ] (တိက်ပုဒ် ၆၆၊ဒုက်ပုဒ် ၂၀၀-ဟူ
သော) ၂၆၆-ပါးသော ဓမ္မဝါရ၊ ဓမ္မဝါရ

၂၆၆-ပါး။ (“ယံ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ န နိရုဇ္ဈတိ” စသည်ဖြင့် ဓမ္မ၏အစွမ်းဖြင့် စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ချုပ်ခြင်း စသော အထူးကိုပြ သောဝါရကို ဓမ္မဝါရဟု ခေါ်သည်။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၁။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိသတပုဂ္ဂလဓမ္မဝါရ (ပု) [ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိ- သတ + ပုဂ္ဂလဓမ္မဝါရ] ၂၆၆-ပါးသော ပုဂ္ဂလ- ဓမ္မဝါရ။ ပုဂ္ဂလဓမ္မဝါရ ၂၆၆-ပါး။ (“ယဿ ယံ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ န နိရုဇ္ဈတိ” စသည်ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ဓမ္မ၏အစွမ်းအားဖြင့် စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း၊ ချုပ်ခြင်း စသောအထူးကို ပြသော ဝါရကို ပုဂ္ဂလဓမ္မဝါရဟု ခေါ်သည်။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၁-၂။) အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိသတပုဂ္ဂလဝါရ (ပု) [ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိသတ + ပုဂ္ဂလဝါရ] ၂၆၆-ပါးသော ပုဂ္ဂလဝါရ၊ ပုဂ္ဂလဝါရ ၂၆၆-ပါး။ (“ယဿ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ န နိရုဇ္ဈတိ” စသည်ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်၏အစွမ်းအား ဖြင့်သာ စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ချုပ်ခြင်း စသော အထူးကိုပြသော ဝါရကို ပုဂ္ဂလဝါရဟု ခေါ် သည်။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၁။) ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိသတ- ပုဂ္ဂလဝါရ၊ ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိသတဓမ္မဝါရ၊ ဆသဋ္ဌိ- ဒ္ဓိသတပုဂ္ဂလဓမ္မဝါရတို့ အဋ္ဌနုဂုတိသတ္တ- သတာ မိဿကဝါရ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၂။

ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိသတသင်္ခ (တိ) [ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိသတ + သင်္ခါ] ၂၆၆-ပါး အရေအတွက်ရှိသော။ (မာ- တိကာပုဒ်)။ “ယဿ ကုသလံ စိတ္တ”န္တိ အာဒိနာ နယေန ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိသတသင်္ခါနံ အဘိ- ဓမ္မမာတိကာပဒါနံ ဝသေန။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၂။

ဆသဋ္ဌိန္ဒြိယ (န) [ဆသဋ္ဌိ + ဣန္ဒြိယ] ၆၆-ပါး သော ဣန္ဒြေ၊ ဣန္ဒြေ ၆၆-ပါး။ (ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါး ကို အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ ၃-ပါး ဖြင့် မြှောက်ပွားလျှင် ဣန္ဒြေ ၆၆-ပါး ဖြစ်

သည်။) ဆသဋ္ဌိန္ဒြိယာနီတိ၊ န ဟေဝံ ဝတ္ထုဗေ။ အဘိ၊ က။ ၁၁၀။ (- ၃၀၈။)

ဆသဋ္ဌိသတ (န) [ဆသဋ္ဌိ + သတ] တရား ခြောက်ဆယ်၊ ခြောက်၊ ၁၆၆-ပါး၊ ၁၆၆-ခု။ ဆသဋ္ဌိသတာ ပါစိတ္တိယာ ဓမ္မာ ဥဒ္ဓေသံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၃၉။ (- ၄၇၀။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၉။)

ဆသဋ္ဌိသတသင်္ဂဟ (တိ) [ဆသဋ္ဌိသတ + သင်္ဂဟ] ၁၆၆-ပါးတို့ဖြင့် - သိမ်းယူ - ရေတွက် - အပ်သော။ တိ သကာနန္တရံ ဓမ္မာ၊ ဆသဋ္ဌိသတသင်္ဂဟ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၅။

ဆသဋ္ဌိသတသိက္ခာပဒ (န) [ဆသဋ္ဌိသတ + သိက္ခာပဒ] ၁၆၆-ပါးသော သိက္ခာပုဒ်၊ ဘိက္ခုနီပါစိတ်သိက္ခာပုဒ် ၁၆၆-ပါး။ ဆသဋ္ဌိ- သတသိက္ခာပဒါနိ ပါစိတ္တိယာနီတိ ဌပေသုံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂။

ဆသတ (န) [ဆ + သတ] ခြောက်ရာ၊ ၆၀၀။ ဆသတာနိ စ ပညာသ၊ ဂါထာယော သဗ္ဗ- ပိဏ္ဍိတာ။ အပါ၊ ၁။ ၅၉။ (- ၂၂၆။)

ဆသတမတ္တ (တိ) [ဆသတ + မတ္တ] ခြောက်ရာ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဘာဏဝါရတော ပန ဒွါမိကာ ဆသတမတ္တာ ထေရိယော ဂါထာ စ။ ထေရိ၊ ဌ၊ ၃၀၀။

ဆသတသဟဿပရိစ္စာဂ (ပု) [ဆ + သတ- သဟဿ + ပရိစ္စာဂ] ခြောက်သိန်းသော အသပြာတို့ကို - စွန့်ကြဲ - ပေးကမ်း - လှူ ခါန်းခြင်း။ ဆဒါနသာလာယော ကာရေတွာ ဒေဝသိကံ ဆသတသဟဿပရိစ္စာဂံ ကရော- န္တော မဟာဒါနံ ပဝတ္ထေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၀၈။

ဆသတသဟဿသင်္ချ (တိ) [ဆသတသဟဿ + သင်္ချာ] ခြောက်သိန်းအရေအတွက်ရှိသော။ အနေကေသံ ဆသတသဟဿသင်္ချာနံ အာ- ဂမ္မ ဓမ္မာနံ သတိပဋ္ဌာနာဒိနဉ္စ ပရမတ္ထဓမ္မာနံ

ဓာရဏတော ဓမ္မဓရော အာနန္ဒော။ အပါ
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။

ဆသတ္တကောဋ္ဌက (တိ) [ဆ+သတ္တ+ကော-
ဋ္ဌက] ဖိ-ခု၊ ၇-ခုသော တံခါးမုခ်ရှိသော၊
တံခါးမုခ် ဖိ-ခု၊ ၇-ခုရှိသော။ ယေ စတုဘူ-
မကပဉ္စဘူမကာ ပါသာဒါ၊ ဆသတ္တကော-
ဋ္ဌကနိ ဝါ စတုဿာလာနိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇။
ဆသတ္တကောဋ္ဌကနိ ဝါတိ ဧတ္ထဒွါရကောဋ္ဌ-
ကတံ အဓိပ္ပေတံ။ ဝဇီရ၊ ၃။ ၃၀၂။

ဆသတ္တတာဓိက (တိ) [ဆသတ္တတိ + အဓိက]
၇၆-ခု-အပို-အလွန်-ရှိသော၊ ၇၆-ခုပိုလွန်
သော။ သဗ္ဗာနိပိ ဆသတ္တတာဓိကနိ တေ-
ဝိသတိယမကသတာနိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၀။

ဆသတ္တတိ (တိ) [ဆ+သတ္တတိ] ခုနစ်ဆယ့်
ခြောက်၊ ၇၆-ပါး၊ ၇၆-ခု။ ဆသတ္တတိ ဣမေ
သိက္ခာ၊ ကာယမာနသိကာ ကတာ။ ဝိ၊ ၅။
၁၅၀။

ဆသတ္တာရဓမ္မ (ပု) [ဆ+သတ္တ+ဓမ္မ] တိတ္ထိ
ဆရာကြီး ဖိ-ယောက်တို့၏ တရား။ (တိတ္ထိ
ဆရာကြီး ဖိ-ယောက်ဟူသည် ပူရဏကဿပ၊
မက္ခလိဂေါသာလ၊ အဇိတကေသကမ္မလ၊ ပကု-
ဓ ကစ္စာယန၊ နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တ၊ သဉ္ဇယဗေလဋ္ဌ
တို့ဖြစ်သည်။) အဇ္ဇဓမ္မာ နာမ ဆသတ္တာရ-
ဓမ္မာ၊ တေသု ဂေါတမဝါဒေါ ဝ ပရမော
ဥတ္တမောတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၇။

ဆသမာပတ္တိလာဘိ (တိ) [ဆ + သမာပတ္တိ +
လာဘိ] ရူပါဝစရ (သမာပတ် ၄-ပါးနှင့်
အောက် [အရူပါဝစရ သမာပတ် ၂-ပါးဟူ
သော) သမာပတ် ဖိ-ပါးကို ရသော။ သူ။
ဆသမာပတ္တိလာဘိနော ဟိ အဓိမာနိကဿ
ပဉ္စကာမဂုဏာမိသဗန္ဓနာ ပတိတပဏ္ဍုပလာ-
သော ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၅။

ဆသမုဋ္ဌာန (န) [ဆ+သမုဋ္ဌာန] (၁) ဖိ-ပါး
သော သမုဋ္ဌာန၊ သမုဋ္ဌာန ဖိ-ပါး။ အာပတ်

သင့်ကြောင်း ဖိ-ပါး။ (သမုဋ္ဌာန ဖိ-ပါးဟူ
သည် ကိုယ်၊ နှုတ်၊ ကိုယ်နှုတ်၊ ကိုယ်စိတ်၊
နှုတ်စိတ်၊ ကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့ဖြစ်သည်။) (တိ)
(၂) ကိုယ်စသော ဖိ-ပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ခြင်း
ရှိသော (သိက္ခာပုဒ်)။ (၃) ကိုယ်စသော
ဖိ-ပါးသော - ဖြစ်ကြောင်း - သမုဋ္ဌာန -
ရှိသော (သိက္ခာပုဒ်)။ (၁) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။ (၂၊ ၃) သမာသတော ပန သိက္ခာပဒံ
နာမ အတ္ထိ ဆသမုဋ္ဌာနံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၅။
ကာယာဒိဟိ ဆဟိ သမုဋ္ဌာနံ ဥပတ္တိ၊ ဆ ဝါ
သမုဋ္ဌာနာနိ တေဿာတိ ဆသမုဋ္ဌာနံ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၉၅။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၆၊ ၁၄၈၊ ၂၄၃-၅။
ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၁၊ ၇၂၊ ၈၇၊ ၁၉၁။ ကခါ။ ၁၁၁။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၀။)

ဆသမုဋ္ဌာနိက (တိ) [ဆသမုဋ္ဌာန + ဣက]
ဖိ-ပါးသော - သမုဋ္ဌာန - အာပတ်သင့်
ကြောင်း-ရှိသော။ ဆသမုဋ္ဌာနိကာ တေ၊
သဉ္ဇရိတ္တေန သာဒိသာ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၅၉။

ဆသရီရဒေါသရဟိတ (တိ) [ဆ + သရီရ +
ဒေါသ + ရဟိတ] ဖိ-ပါးသော ကိုယ်အပြစ်
မှ ကင်းသော။ ကိုယ်အပြစ် ဖိ-ပါးမှ ကင်း
သော။ သူ။ (အပြစ် ဖိ-ပါးဟူသည် ရှည်လွန်း
ခြင်း၊ ပိုလွန်းခြင်း၊ ပိုနိလွန်းခြင်း၊ ဝလွန်းခြင်း၊
မဲလွန်းခြင်း၊ ဖြူလွန်းခြင်းတို့ဖြစ်သည်။) ဇန-
ပဒကလျာဏိတိ ဇနပဒမိ ကလျာဏိ ဥတ္တမာ
ဆသရီရဒေါသရဟိတာ ပဉ္စကလျာဏသ-
မန္နာဂတာ။ သာ ဟိ ယသ္မာ နာတိဒိသာ၊
နာတိရဿာ၊ နာတိကိသာ၊ နာတိထူလာ၊
နာတိကာဋ္ဌာ၊ နစောဒါတာ အတိက္ကန္တာ
မာနုသဝဏ္ဏံ အပ္ပတ္တာ ဒိဗ္ဗဝဏ္ဏံ၊ တသ္မာ
ဆသရီရဒေါသရဟိတာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၉။
ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၅၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၂၄၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၇။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀၁။)

ဆသာရဏိယဓမ္မပရိပူရဏ (န) [ဆ+သာရဏိ-
ယဓမ္မ+ပရိပူရဏ] ဖိ-ပါးသော အမြဲမပြတ်

အောက်မေ့အပ် - အမှတ်ရထိုက် - သော
တရားကိုပြည့်ကျင့်ခြင်း။ (သာရဏိယ တရား
၆ ပါးကား (၁) သီတင်းသုံးဖော်တို့၏အပေါ်
၌ မေတ္တာ ကာယကံ အမြဲထားရှိခြင်း။ (၂)
မေတ္တာဝစီကံ အမြဲထားရှိခြင်း။ (၃) မေတ္တာ
မနောကံ အမြဲထားရှိခြင်း။ (၄) တရားသဖြင့်
ရအပ်သော ပစ္စည်းများကို တဦးတည်း မသုံး
စွဲပဲ ဝေခွဲ၍ သီတင်းသုံးဖော်တို့နှင့် မျှတ
ညီညွတ်စွာ သုံးဆောင်ခြင်း။ (၅) ဖြူစင်
သော သီလရှိခြင်း။ (၆) မဂ်နှင့်ယှဉ်သော
သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ် အမြင်ရှိခြင်း။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၇-ဂ။
ဒီ၊ ၃။ ၂၀၃-၄၊ ၂၃၆-၇။ အံ၊ ၂။ ၁၅၅-၆။)
သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ ဝိဝါဒမနုပဂမ္မ ယဒိဒံ ဆ-
သာရဏိယဓမ္မပရိပူရဏဝသေန သမဂ္ဂဝါသေ
နိယောဇနံ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၂။

ဆသာရဏိယဓမ္မဝိဘာဝနာ (ထီ) [ဆသာ-
ရဏိယဓမ္မ + ဝိဘာဝနာ] ၆-ပါးသော အမြဲ
မပြတ် အောက်မေ့အပ် - အမှတ်ရထိုက် -
သောတရားကို ထင်ရှားပြခြင်း။ ဆသာရဏိ-
ယဓမ္မဝိဘာဝနာ၊ ဒသနာထကရဓမ္မပတိဋ္ဌာ-
ပနံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၁၉၀။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၁၇၉။

ဆသာရဏိယပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဆသာရဏိယ
+ ပဋိသံယုတ္တ] ၆-ပါးသော အမြဲမပြတ်-
အောက်မေ့အပ် - အမှတ်ရထိုက် - သော
တရားနှင့် ယှဉ်စပ်သော။ “အဟော တဒါ
ထေရေန မယံ ဒိန္နော ဩဝါဒေါ၊ ဒိန္နော
အနုသာသနီ”တိ ဧဝံ ကာလန္တရေ သရိတဗ္ဗ-
ယုတ္တာ၊ ဆသာရဏိယပဋိသံယုတ္တာ ဝါ ကထာ
သာရဏိယကထာ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၁၇၃။

ဆဿူရောဒယကာလ (ပု) [ဆ + သူရ + ဥဒယ
+ ကာလ] နေ ၆-စင်းထွက်သော - အချိန် -
အခါ။ ကမ္ဘာပျက်ချိန်တန်သောအခါ နှစ်
ပေါင်းများစွာ မိုးမရွာသဖြင့် သစ်ပင်အား
လုံးတို့သည် ခြောက်သွေ့ ကြကုန်၏။ ထို့
နောက် နေတစ်စင်းမက နေ ၇-စင်းထိအောင်

ဆက်ကာဆက်ကာ ထွက်ပေါ်လာ၏။ နေ
၂-စင်းထွက်သောအခါ မြစ်ငယ် အိုင်ငယ်
ဟူသမျှအားလုံး ခန်းခြောက်၏။ နေ ၃-စင်း
ထွက်သောအခါ ဂင်္ဂါ၊ ယမုနာ၊ အစိရဝတီ၊
သရဗ္ဗ၊ မဟီ-ဟူသော မြစ်ကြီး ၅-စင်းတို့သည်
ခန်းခြောက်ကုန်၏။ နေ ၄-စင်းထွက်သော
အခါ အနောတတ္ထ၊ သီဟပပါတ၊ ရထကာရ၊
ကဏ္ဍမုဏ္ဍ၊ ကုဏာလ၊ ဆန္ဒန္တ၊ မန္ဒာကိနီ ဟူ
သော အိုင်ကြီး ၇-အိုင်တို့သည် ခန်းခြောက်
ကုန်၏။ နေ ၅-စင်းထွက်သောအခါ သမုဒ္ဒရာ
အားလုံးတို့သည် ခန်းခြောက်ကုန်၏။ နေ ၆-
စင်းထွက်သောအခါ မြင့်မိုရ်တောင်နှင့်တကွ
မဟာပထဝီမြေကြီးသည် အခိုးထွက်၏။ နေ
၇-စင်းထွက်သောအခါ မြင့်မိုရ်တောင်နှင့်
တကွ မဟာပထဝီမြေကြီးသည် မီးဟုန်းဟုန်း
တောက်လောင်ပြီးလျှင် ထိုမှတဆင့် လေဟုန်
ပင့်သည်ဖြစ်၍ (အာဘဿရ) ဗြဟ္မာပြည်
တိုင်အောင် မီးတောက်လောင်၏။ အံ၊ ၂။
၄၇၃-၇။ (ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၀-၁။) ဆဿူရောဒယ-
ကာလေဝ၊ လောကဉ္စာကာသိ ဓူမိကံ။ အပ၊
၂။ ၂၁၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၅၄။

ဆဟတ္ထ (တိ) [ဆ + ဟတ္ထ] ၆-တောင်ရှိသော။
ဆဟတ္ထေ ဆဝသိကံ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၇၄။
(- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉။)

ဆဋ္ဌသ (ပု) [ဆ + အံသ] (၁) ၆-မြှောင့်၊ ၆-
ထောင့်။ (တိ) (၂) ၆-ထောင့်-၆-မြှောင့်-
ရှိသော၊ ၆-ခုသော အဖို့အစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်
သော။ (၁) အဋ္ဌသမ္ပိ ဆဋ္ဌသမ္ပိ ကရောန္တိ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၁။ (၂) စတုရံသံ ဆဋ္ဌသံ အဋ္ဌသံ။
အဘိ၊ ၈။ ၁၆၂-၃။ (- အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၄။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၇။)

ဆဋ္ဌင်္ဂ (န) [ဆ + အင်္ဂ] (၁) ၆-ပါးသော အင်္ဂါ၊
အင်္ဂါ ၆-ပါး။ (က) ၆-ပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါ၊
ဂုဏ်အင်္ဂါ ၆-ပါး။ (ခ) ၆-ပါးသော

အကြောင်းအင်္ဂါ၊ အကြောင်းအင်္ဂါ ဖြစ်ပါး။
(တိ) (၂) ဖြစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော၊ အင်္ဂါ
ဖြစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော။ (က) ဖြစ်ပါးသော
အစိတ်အင်္ဂါရှိသော (ဥပေက္ခာ)။ (ခ) ဖြစ်ပါး
သော အစိတ်အင်္ဂါရှိသော (ဝေဒကျမ်း)။
(ဝေဒကျမ်း၏ အစိတ်အင်္ဂါ ဖြစ်ပါးသည်—
ကပ္ပကျမ်း၊ ဗျာကရုဏ်းကျမ်း၊ နိရုတ္တိကျမ်း၊
သိက္ခာကျမ်း၊ ဆန်းကျမ်း၊ ဟူးရားကျမ်းတို့
ဖြစ်သည်။ ယင်း ဖြစ်ကျမ်းတို့တွင် ဆန်းကျမ်း
ကား ဝေဒကျမ်း၏ ခြေထောက်၊ ကပ္ပကျမ်း
ကား လက်၊ ဟူးရားကျမ်းကား မျက်စေ့၊
နိရုတ္တိကျမ်းကား နား၊ သိက္ခာကျမ်းကား
နှာခေါင်း၊ ဗျာကရုဏ်းကျမ်းကား ခံတွင်း
ဖြစ်သောကြောင့် ယင်း ဖြစ်ကျမ်းကို ဝေဒ
ကျမ်း၏ အစိတ်အင်္ဂါ ဖြစ်ပါးဟု ဆိုရသည်။
ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်။ ၁၁၀။)

(၁) (က) ဆဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတ (၁၊ က)
ကြည့်။ (ခ) ဆဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတ (၁၊ ခ)
ကြည့်။ (၂) (က) ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာ၊ ဆဋ္ဌင်္ဂ-
သမန္နာဂတ (၂) ကြည့်။ (ခ) ယေ မန္တံ ပရိ-
ဝတ္တန္တိ၊ ဆဋ္ဌင်္ဂံ ဗြဟ္မစိန္တိတံ။ ဝိမာန။ ၈၈။
ပေတ။ ၁၅၀။ ဆဋ္ဌင်္ဂန္တိ ကပ္ပဗျာကရဏနိရုတ္တိ-
သိက္ခာဆန္ဒောဝိစိတိတေတိသတ္တသင်္ခါတေဟိ
ဆဟိ အင်္ဂေဟိ ဆဋ္ဌင်္ဂံ။ ဝိမာန။ ၉၆။
ဆဋ္ဌင်္ဂန္တိ သိက္ခာကပ္ပနိရုတ္တိဗျာကရဏတေတိ-
သတ္တဆန္ဒောဝိစိတိသင်္ခါတေဟိ ဆဟိ အင်္ဂေ-
ဟိ ယုတ္တံ။ ပေတ။ ၉၂။ (- အပါ။ ၁။ ၃၇၂။
၃၈၀။ ၄၀၂။ အပါ။ ၂။ ၄၄။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၇။ ထေရ၊
ဌ။ ၁။ ၂၈၉။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၁၇၀။)

ဆဋ္ဌင်္ဂကုမာရ (ပု) [ဆဋ္ဌင်္ဂ + ကုမာရ] ဆဋ္ဌင်္ဂ-
ကုမာရမည်သော၊ သူ။ (ဝေဒကျမ်း၏ အစိတ်
အင်္ဂါဖြစ်ပါးဟု ဆိုအပ်သော ဆန်းကျမ်း
စသည်ကို တတ်ကျွမ်းနားလည်သောကြောင့်
ဆဋ္ဌင်္ဂကုမာရမည်သည်။) အထဿ ဗာရာဏ-
သီရာဇာ “အနုဂ္ဂဟိတသိပေါ အယ” နှစ် သိပ္ပ-
သိက္ခာပနတ္ထံ ဆဋ္ဌင်္ဂကုမာရံ နာမ အာစရိယံ

ပေသေသိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၄၆၂။ ဆဋ္ဌင်္ဂကုမာရံ
နာမ... ပေသေသိတိ ဆန္ဒောဝိစိတိအာဒိကေ-
ဟိ ဆဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ ဝေ
နာမကံ အာစရိယံ ပေသေသိ။ ဇာတ်၊ ဌီ၊
သစ်။ (- ဇာ၊ ၂။ ၁၁၈။)

ဆဋ္ဌင်္ဂကုမာရသေနာပတိ (ပု) [ဆဋ္ဌင်္ဂကုမာရ +
သေနာပတိ] ဆဋ္ဌင်္ဂကုမာရမည်သော စစ်သူ
ကြီး။ ဇဠိကကုမာရကံ ပတ္တယမာနာပိ ဆဋ္ဌင်္ဂ-
ကုမာရသေနာပတိနာ စ တဿေဝ ပရိစာရ-
ကေန ဓနန္တေဝါသိနာ စ သဒ္ဓိံ ပါပမကာသိ။
ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၄၆၂။

ဆဋ္ဌင်္ဂပရိပူရ (တိ) [ဆဋ္ဌင်္ဂ + ပရိပူရ] ဖြစ်ပါးသော
ဂုဏ်အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော (အလှူဒါန)။
ဒက္ခိဏေယျသမ္ပဒါယ ယညသမ္ပဒံ ဥတှာ
ဒါယကသမ္ပဒါယပိ ဆဋ္ဌင်္ဂပရိပူရံ ယညသမ္ပဒံ
သောတုကာမော။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄၂။

ဆဋ္ဌင်္ဂယညပနိဿယ (တိ) [ဆဋ္ဌင်္ဂ + ယည + ဥပ-
နိဿယ] ဖြစ်ပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံ
သော အလှူလျှင် အားကြီးသော အကြောင်း
ရှိသော။ တေန ဆဋ္ဌင်္ဂယညပနိဿယေန
မေတ္တဇ္ဈာနေန ဥပပဇ္ဇတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄၄။

ဆဋ္ဌင်္ဂဝန္တ (တိ) [ဆဋ္ဌင်္ဂ + ဝန္တ] (၁) ဖြစ်ပါး
သော အင်္ဂါရှိသော၊ (ဥပေက္ခာ)။ (၂)
အင်္ဂါဖြစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဝေဒကျမ်း
အတတ်ရှိသော၊ အင်္ဂါဖြစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော
ဝေဒကျမ်းကို - တတ်သိ - နားလည် - သော၊
သူ။ (၁) ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာကြည့်။ (၂) ဝေယျာ-
ကရဏံ ဆဋ္ဌင်္ဂဝန္တံ သဗ္ဗမိတ္တံ နာမ ဗြာဟ္မဏံ
ဥပနေတွာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၉။ တေ တဒါ
အဋ္ဌ အဟေသံ ဗြာဟ္မဏာ၊ ဆဋ္ဌင်္ဂဝါ မန္တံ
ဝိယာကရိံ သူတိ။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၉၂။ အပါ။ ၁။
၆၈။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၆၆။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၁၆၁။ ဆဋ္ဌင်္ဂ-
ဝါတိ ဆဋ္ဌင်္ဂဝိဒုနော။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၄၀။

ဆဋ္ဌင်္ဂဝိဒ္ဓ (တိ) [ဆဋ္ဌင်္ဂ+ဝိဒ္ဓ] အင်္ဂါ ၆-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဝေဒကျမ်းကို-တတ်သိ-နားလည်-သောသူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတ (တိ) [ဆဋ္ဌင်္ဂ+သမန္နာဂတ]
(၁) အင်္ဂါ ၆-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော။ (က) ၆-ပါးသော ဂုဏ်အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော၊ (အလှူဒါန)။ (အလှူဒါန၏ ဂုဏ်အင်္ဂါ ၆-ပါးဟူသည် (၁) မပေးလှူမီ ရှေ့အဖို့၌ ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ (၂) ပေးလှူဆဲခဏ၌ စိတ်ကိုကြည်လင်စေခြင်း၊ (၃) ပေးလှူပြီးနောက် နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်ခြင်း ဟူသော အလှူပေးပုဂ္ဂိုလ်၏ ဂုဏ်အင်္ဂါ ၃ ပါးနှင့် (၁) ရာဂကင်းခြင်း၊ ရာဂကင်းအောင်ပြုကျင့်ခြင်း၊ (၂) ဒေါသကင်းခြင်း၊ ဒေါသကင်းအောင်ပြုကျင့်ခြင်း၊ (၃) မောဟကင်းခြင်း၊ မောဟကင်းအောင် ပြုကျင့်ခြင်း ဟူသော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏ ဂုဏ်အင်္ဂါ ၃-ပါးတို့ ဖြစ်သည်။ အံ၊ ၂။ ၂၉၅။) (ခ) ၆-ပါးသော အကြောင်းအင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော၊ (သမာဓိ)။ (သမာဓိ၏ အကြောင်း အင်္ဂါ ၆-ပါးဟူသည် အဘိဇ္ဈာကင်းခြင်း၊ ဗျာပါဒကင်းခြင်း၊ လုံ့လကြိုးကုတ် အားထုတ်ခြင်း၊ အေးငြိမ်းသော ရူပကာယရှိခြင်း၊ တည်ကြည်သောစိတ်ရှိခြင်း၊ ကောင်းမွန်သော အင်္ဂါ ၆-ပါး ရှိသော ဥပေက္ခာ-သတိရှိခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ နေတ္ထိ။ ၇၄။) (၂) ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာ-နှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ (၁) (က) ဝေဠုကဏ္ဍကီ နန္ဒမာတာ ဥပါသိကာ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနပုဗ္ဗမေ ဘိက္ခုသံဃေ ဆဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတံ ဒက္ခိဏံ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ အံ၊ ၂။ ၂၉၅။ ဆဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတန္တိ ဆဟိ ဂုဏဂေဟိ သမန္နာဂတံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။ (-အံ၊ ၂။ ၂၉၆။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၁၆။) (ခ) သော သမာဓိ ဆဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတော ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗော။ အနဘိဇ္ဈာဂတံ... အသမ္ပုဋ္ဌာ။ နေတ္ထိ။ ၇၃-၄။ ဆဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတောတိ ဥပကာရကပရိက္ခာရသဘာဝ-

ဘူတေဟိ ဆဟိ အဂေဟိ သမန္နာဂတော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅။ (၂) ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဆဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတော ဟောတိ။ အံ၊ ၃။ ၂၀။ ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဆဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတော ဟောတိတိ ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာယ သမန္နာဂတော ဟောတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၂။ (-ဒီ၊ ၃။ ၂၂၄၊ ၂၅၇-ဂ။ အံ၊ ၃။ ၂၇၉။ မဟာနိ။ ၁၆၊ ၃၆၅။ စူဠနိ။ ၈၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၀၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၇၅။ ဝဇီရ၊ ၄။ ၁။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆။)

ဆဋ္ဌင်္ဂိက (တိ) [ဆဋ္ဌင်္ဂ+ဣက] ၆-ပါးသော-အင်္ဂါရှိသော (က) ပီတိမှတစ်ပါး သတိ၊ မေဓဝိစယ၊ ဝီရိယ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ သမာဓိ၊ ဥပေက္ခာ၊ သမ္မောဇ္ဈင်ဟူသော အင်္ဂါ ၆-ပါးရှိသော (အရိယမဂ်)။ (ခ) သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ စေတနာ၊ သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ ဟူသော အင်္ဂါ ၆-ပါးရှိသော (အရိယမဂ်)။ (က) ဧဝံ ဗောဇ္ဈင်္ဂဝသေန သတ္တင်္ဂိကဆဋ္ဌင်္ဂိကဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော အပ္ပိတိကဈာနဝသေန ဆဋ္ဌင်္ဂိကတ္တာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၃။ (ခ) တထာ စ သတိ မဂ္ဂေ သမ္မာဝါစာဒိနိ တိဏိ အင်္ဂါနိ န ဘဝေယျံ ဆဋ္ဌင်္ဂိကော စ အရိယမဂ္ဂေါ သိယာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၆။

ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခ (တိ) [ဆဋ္ဌင်္ဂ+ပေက္ခာ+ဏ] ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာရှိသော၊ ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာနှင့် ပြည့်စုံသောသူ (ရဟန္တာ)။ နနု အရဟတ ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာတိ။ အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၂။ ၁။

ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာ (ထိ) [ဆဋ္ဌင်္ဂ+ဥပေက္ခာ] (ဒွါရ ၆-ပါး၌ ကောင်းမကောင်းသောအာရုံ ၆-ပါး ထင်လာသောအခါ ဝမ်းမြောက်မှု၊ နှလုံးမသာမှုမဖြစ်ပဲ လျစ်လျူရှုနိုင်ခြင်းဟူသော) အစိတ်အင်္ဂါ ၆-ပါးရှိသော-လျစ်လျူရှုမှု-ဥပေက္ခာ၊ ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာ။ (ယင်းဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာ အရကို ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၃-တို့၌ “ဉာဏ်စသည်” ဟုပြဆို

၍၊ အဘိဋ္ဌာ၁။၂၁၇။ ပဋိသံဋ္ဌာ၁။၁၇၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၁။၁၅၆။ မဟာနိဋ္ဌာ၁။၁၁၉-တို့၌ “တတြ-
မဇ္ဈတ္တပေက္ခာ”ဟု ပြဆိုကြသည်။) ခိဏာ-
သဝဿ ဆဋ္ဌာဒါရေသုဣဋ္ဌာနိဋ္ဌဆဋ္ဌာရမ္မဏာ-
ပါထေ ပရိသုဒ္ဓပကတိဘာဝါဝိဇယနာကာရ-
ဘူတာ ဥပေက္ခာ၊ အယံ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ နာမ။
အဘိဋ္ဌာ၁။၂၁၆။ ပဋိသံဋ္ဌာ၁။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ-
၁။၁၅၅။ မဟာနိဋ္ဌာ၁။၁၁၈။ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ
(ဒီဋ္ဌာ၃။၂၂၀)တိ ဆဋ္ဌာဒါရေသု ပဝတ္တာ
သတိသမ္ပဗညဿ ဝသေန ဆာဝယဝါ
ဥပေက္ခာ။ ဒီဋ္ဌာ၃။၂၂၆။ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခ (သံဋ္ဌာ-
၃။၂၀၈)န္တိ ဆဋ္ဌာ အာရမ္မဏေသု ပဟိနာန-
ရောဓဿ ဥပုတ္တိယာ ဆဋ္ဌဂုံဝန္တံ ဥပေက္ခံ။
သံဋ္ဌာ၃။၂၄၄။ (-မဟာနိဋ္ဌာ၁။၁၆၅။ စူဠ-
နိဋ္ဌာ၃။၂၀၉။ ဝိဋ္ဌာ၁။၁၂၀။ ဒီဋ္ဌာ၃။၂၂၆။ ဒီဋ္ဌာ-
၃။၂၉၂။၂၂၀။၂၃၄။ မဋ္ဌာ၃။၁၈၈။ သံဋ္ဌာ၁။
၇၂။ အံဋ္ဌာ၃။၅၂။ အဘိဋ္ဌာ၁။၂၁၇-ဂ။
ပဋိသံဋ္ဌာ၃။၂၂၉။ ဥဒါနဋ္ဌာ၃။၅၈၁။၅၀။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌာ၁။၁၅၉။၂၀၂။ မဟာနိဋ္ဌာ၃။၃၀၃။ စူဠ-
ဋ္ဌာ၃။၈၃။ သုဒ္ဓိ၃။၂။၁၀။ ဝဇီရ၊၄၁၅။ ဝိမတိ၊
၁။၇၃။ ဒီဋ္ဌာ၃။၇၉။ မဋ္ဌာ၃။၃၈၆။ အံဋ္ဌာ-
၃။၄၉၂။၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌာ၁။၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌာ၃။
၁၄။)

ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ (ထိ) [ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ + ဏ]
ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာနှင့် တူသော ဝိပဿနာဉာဏ်။
အယံ ပန ဘိက္ခု ဝိရိယဗလေန ဘာဝနာ-
သိဒ္ဓိယာ အတ္တနော ဝိပဿနံ ခိဏာသဝဿ
ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာဋ္ဌာနေ ဌပေတိတိ ဝိပဿနာဝ
ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ နာမ ဇာတာ။ မဋ္ဌာ၃။၁၃၀။
ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာတိ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ ဝိယ ဆဋ္ဌဂုံ-
ပေက္ခာ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌေသု နိဗ္ဗိကာရတာသာမ-
ညေန။ မဋ္ဌာ၃။၁၇၂-၃။

ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာဌာန (န) [ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ + ဌာန]
ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ၏-အရာ-ဌာန။ အထက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာနိပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ + နိပ္ပတ္တိ]
ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ တထာ ဟိ
အရဟတောဝေ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ နိပ္ပတ္တိ။ သံ၊
ဋ္ဌာ၃။၄၄၁။

ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာဝန္တံ (တိ) [ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ + ဝန္တံ]
ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာရှိသော၊ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာနှင့် ပြည့်
စုံသော (ရဟန္တာ)။ သဟေတုကာနဉ္စ ခိဏာ-
ကိလေသဿ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာဝတော ဥပုဇ္ဇမာ-
နာနံ အတိသန္တဝုတ္တိတာ။ အံဋ္ဌာ၃။၂၄၁။
မူလဋ္ဌာ၃။၆၇။ (-၁၃၄။ အနုဋ္ဌာ၃။၁၄၁။)

ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာဝိဟာရ (ပု) [ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ + ဝိ-
ဟာရ] ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာဟူသော နေခြင်း။
ဌပေတွာတိ သမာပတ္တိဝေလံ၊ ဘဝဂံဝေလဉ္စ
ခိဏာသဝါ ဣမိနာ ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာဝိဟာရေန
သဗ္ဗကာလံ ဝိဟရန္တိ။ ဒီဋ္ဌာ၃။၂၅၅။ အံဋ္ဌာ-
၃။၃၆၄။ (-အံဋ္ဌာ၃။၈၁။)

ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာသဗ္ဗာဝ (ပု) [ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ +
သဗ္ဗာဝ] ဆဋ္ဌဂုံပေက္ခာ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဆဋ္ဌဂုံ-
ပေက္ခာသဗ္ဗာဝေန စ ပဋိကူလေ အပ္ပဋိကူလ-
သညာဒိဝိဟာရသဗ္ဗာဝေန စ။ ပဋိသံဋ္ဌာ၃။
၂၄၉။

ဆဋ္ဌဂုံလ (တိ) [ဆ + အဂုံလ] ၆-လက်သစ်ရှိသော
(အက်ကြောင်း၊ အရေး)။ ယဿ တိဿော၊
ဧကောယေဝ ဝါ ဆဋ္ဌဂုံလာ၊ တဿ တိဏိ။ ဝိ၊
ဋ္ဌာ၃။၂၇၇။ ဝိသင်္ဂဟ၊၄၁။ (-ကခါ။၁၇၉။)

ဆဋ္ဌဘိဇာတိသုတ္တ (န) [ဆ + အဘိဇာတိ +
သုတ္တ] ဆဋ္ဌဘိဇာတိသုတ်၊ ၆-ပါးသောအမျိုး
ဇာတ်တို့ကို ဟောကြားအပ်သော သုတ်။
ဘုရားရှင် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်၌
သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် ပုရဏကဿပ
ပညတ်အပ်သည့်အမျိုးဇာတ် ၆-ပါးကို အရှင်
အာနန္ဒာလျှောက်ထားသဖြင့် ဘုရားရှင်က
မိမိ၏အလိုတော်ကျ ဖြစ်သော အမျိုးဇာတ်
၆-ပါးတို့ကိုဟောကြားတော်မူသည်။ ပုရဏ-

ကဿပသည် (၁) တံငါမုဆိုး သူခိုးစသောသူ
တို့နှင့် ကြမ်းကြုတ်သောအမှုဖြင့် အသက်
မွေးသူတို့ကို မည်းညစ်သောဇာတ်ရှိသူ၊ (၂)
ပစ္စည်း၄-ပါး၌ တပ်မက်သော ရဟန်းများနှင့်
ကမ္မဝါဒီ ကိရိယဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ညှိသော
ဇာတ်ရှိသူ၊ (၃) တထည်သော အဝတ်ကိုသာ
ဝတ်သော နိဂဏ္ဌတက္ကတွန်းတို့ကို နီသော
ဇာတ်ရှိသူ၊ (၄) အဝတ်မဝတ်သူ တက္ကတွန်း
တို့၏ တပည့်ဖြစ်သော အဝတ်ဖြုတ်သူလူတို့
ကို ဝါသောဇာတ်ရှိသူ၊ (၅) အာဇီဝက
တက္ကတွန်းတို့နှင့် အာဇီဝကတက္ကတွန်းမ တို့
ကို ဖြုစင်သော ဇာတ်ရှိသူ၊ (၆) နန္ဒ၊ ဝစ္ဆ၊
ကိသ၊ သံကိစ္စနှင့် မက္ခလိဂေါသာလတို့ကို
အလွန်ဖြုစင်သော ဇာတ်ရှိသူဟု အမျိုးဇာတ်
၆-ရပ်ကို ပညတ်သည်။ ဘုရားရှင်ကား (၁)
မည်းညစ်သော ဒွန်းစဏ္ဍားစသော အမျိုး၌
တည်လျက် (က) မည်းညစ်သော အကုသိုလ်
ဒုစရိုက်အမှုကို ပြုကျင့်သူ၊ (ခ) ဖြုစင်သော
ကုသိုလ်သုစရိုက်အမှုကို ပြုကျင့်သူ၊ (ဂ)
မည်းညစ်သော အကုသိုလ်၊ ဖြုစင်သော လော
ကီကုသိုလ် အလုပ်ကိုပယ်၍ မဂ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်
ရောက်ရန်အလုပ်ကို အားထုတ်သူ။ (၂)
ဖြုစင်သောခတ္တိယ မဟာသာလ စသော
အမျိုး၌ တည်လျက် (က) မည်းညစ်သော
အကုသိုလ်ဒုစရိုက်အမှုကို ပြုကျင့်သူ၊ (ခ)
ဖြုစင်သော ကုသိုလ်သုစရိုက်အမှုကို ပြုကျင့်
သူ၊ (ဂ) မည်းညစ်သော အကုသိုလ်၊ ဖြုစင်
သော လောကီကုသိုလ်အလုပ်ကိုပယ်၍ မဂ်
ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ရောက်ရန် အလုပ်ကို အားထုတ်သူ
ဟု အမျိုးဇာတ်၆-ပါး တို့ကို ဟောကြား
တော်မူသည်။ အင်္ဂုတ္တရ နိကာယ၊ ၆-နိပါတ်၊
၂-ပဏ္ဏာသက၊ မဟာဝဂ်။ ၃-သုတ်။ အံ၊ ၂။
၃၃၆ - ၃၄၀။

ဆဋ္ဌဘိဇာတိဟေတု (ပ) [ဆဋ္ဌဘိဇာတိ +
ဟေတု] ၆-ပါးသော အမျိုးဇာတ်ဟူသော
အကြောင်း။ အဘိဇာတိဟေတုတိ ဆဋ္ဌဘိ-

ဇာတိဟေတု။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆။ ဆဋ္ဌဘိဇာတိဟေ-
တုတိ ကဏ္ဍာဘိဇာတိ...ဣမာသု အဘိဇာ-
တိသု ဇာတိနိမိတ္တံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၅။

ဆဋ္ဌဘိညာ (တိ) [ဆ+အဘိညာ] ၆-ပါးသော
အဘိညာဉ်ရှိသော၊ အဘိညာဉ် ၆-ပါးနှင့်
ပြည့်စုံသော၊ သူ (ဆဋ္ဌဘိညာပုဂ္ဂိုလ်)။
အသုကော ဘိက္ခုပဌမဿ ဈာနဿလာဘီ...
အသုကော ဘိက္ခု ဆဋ္ဌဘိညောတိ။ ဝိ၊ ၁။
၁၁၃။ ဝိ၊ ၂။ ၃၆။ တေဝိဇ္ဇော ဆဋ္ဌဘိညောတိ
ဝေမာဒိ နေမိတ္တကံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊ ၉။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂၂၈။ ဆဋ္ဌဘိညာ မဟိဒ္ဓိကာ။ အပ၊ ၁။
၆၅။ ဆဋ္ဌဘိညာ ဆဟိ အဘိညာဟိ သမန္နာ-
ဂတာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄။ ဆ အဘိညာ အဿာ-
တိ ဆဋ္ဌဘိညော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆။ ဝိဘာ-
ဝိနီ။ ၂၅၄။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၁၀။ သံ၊ ၁။ ၁၉၃။
အပ၊ ၁။ ၂၃၊ ၂၉၊ ၃၁၊ ၁၈၅၊ ၃၁၆။ မဟာနိ၊ ၈၉၊
၃၆၇။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၃၊ ၂၅၉၊ ၂၉၈၊ ၃၂၄-၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၅၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၀-၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၂၅၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇၊ ၂၁၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၉၊
၃၀၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၃၅၂။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၆၄၊ ၁၄၃၊ ၁၆၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၁၄၊ ၁၅၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၊ ၂၅။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊
၁၄၅။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၊ ၂၅၂၊ ၃၄၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၈၇၊ ၁၈၄။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၀၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၊
၂၃၄။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၆။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၄၄၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၈၊
၅၇။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၁-၂၊
၃၉၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၊ ၁၂၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။
မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၈။)

ဆဋ္ဌဘိညပတ္တ (တိ) [ဆဋ္ဌဘိညာ+ပတ္တ] အဘိ-
ညာဉ် ၆-ပါး - သို့ရောက် - ကိုရ - သော၊ သူ။
သတ္တရိ ပသိဒ္ဓိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ နစိရဿေဝ
ဆဋ္ဌဘိညပတ္တော အဟောသိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၅။

ဆဋ္ဌဘိညာ (ထိ) [ဆ+အဘိညာ] ၆-ပါးသော
အဘိညာဉ်၊ အဘိညာဉ် ၆-ပါး။ (အဘိညာဉ်

၆-ပါးဟူသည် ဣဒ္ဓိဝိဓ၊ ဒိဗ္ဗသောတ၊ စေ-
တောပရိယ၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ အာသ-
ဝက္ခယ အဘိညာဉ်တို့ဖြစ်သည်။) ဆဋ္ဌဘိညာ
သတ္တိကတာ၊ ကတ် ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ။ အပါ
၁။ ၃၄-၄၀၊ ၅၂-၆၁၊ ၇၀၊ ၇၁-၂-၆၊ ၆၂-၆၃၊ ၆၄၊
၁၁၄-၅၊ ၁၇၀၊ ၁၈၀၊ ၁၉၄၊ ၂၀၁-၇၊ ၂၁၃၊ ၂၂၀-
၇၊ ၂၃၃-၉၊ ၂၄၅၊ ၂၅၀-၅၊ ၂၆၀-၅၊ ၂၇၀-၆၊ ၂၇၂-
၆၊ ၂၉၅၊ ၃၀၅၊ ၃၁၆၊ ၃၂၅၊ ၃၃၀-၅၊ ၃၄၁၊ ၃၇၀၊
၃၉၉၊ ၄၃၁။ အပါ ၂။ ၂၁၇၊ ၂၄၃၊ ၂၄၄၊ ၆၊
၅၅၊ ၇၄၊ ၈၇၊ ၉၃၊ ၁၁၅၊ ၁၄၅၊ ၁၇၁၊ ၁၈၉၊ ၂၄၄၊
၂၇၇၊ ၂၈၀၊ ၂၉၈။ ထေရ်၊ ဌ၊ ၇။ ဆဋ္ဌဘိညာ
သတ္တိကတာတံ ဆအဘိညာ သတ္တိကတာ။
အပါဌ၊ ၁။ ၃၃၄။ ဆအဘိညာ နာမ အာသ-
ဝက္ခယဉာဏေန သဒ္ဓိံ ပညာဘိညာယော။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂။ (-အပါ၊ ၁။ ၃၈၉။ အပါ ၂။
၁၅၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၂။ မိလိန္ဒ၊ ၃၃၉၊ ၃၅၁။ အဘိ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၄၅၄။ ထေရ်၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၁၄။ အပါဌ၊ ၁။
၃၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၁၄။ ဇာ၊ ၄၁။ ၃၅။ ဒီ၊ ၄၁။
၂၆၆။ သီ၊ ၄၁။ ၄၉။)

ဆဋ္ဌဘိညာဓမ္မ (ပု) [ဆဋ္ဌဘိညာ+ဓမ္မ] ၆-ပါး
သော အဘိညာဉ်တရား၊ အဘိညာဉ်တရား
၆-ပါး။ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏေန အဘိဇာနိတော
သတ္တိကာတဗ္ဗေသု ဆဋ္ဌဘိညာဓမ္မေသု။ သံ၊ ဌ၊
၂။ ၃၁၈။

ဆဋ္ဌဘိညာပါရိပုရိ (ထိ) [ဆဋ္ဌဘိညာ+ပါရိပုရိ]
အဘိညာဉ် ၆-ပါး၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ပညဝါတိ
ဆဋ္ဌဘိညာပါရိပုရိယာ ပညာဝေပုလ္လပုတ္တိယာ
စ ပညဝါ။ ထေရ်၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၀။

ဆဋ္ဌဘိညာဘရဏ (န) [ဆဋ္ဌဘိညာ + အာ-
ဘရဏ] အဘိညာဉ် ၆-ပါးဟူသော အဆင်
တန်းဆာ။ ဆဋ္ဌဘိညာဘရဏ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၉) နှိ
အာဘရဏတ္ထာယ အလင်္ကာရကရဏတ္ထာယ
ဆ အဘိညာယော ဒတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၄။

ဆဋ္ဌဘိညာရဟန္တ (ပု) [ဆဋ္ဌဘိညာ+အရဟန္တ]
အဘိညာဉ် ၆-ပါးရသော ရဟန္တာ။ တာသု

ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသေန ဆဋ္ဌဘိညာရဟတောဝ အဂ္ဂ-
မဂ္ဂပညာ ဣမ အဘိညာတိ အဓိပ္ပေတာ။ မ၊
ဋီ၊ ၃။ ၁၁၅။

ဆဋ္ဌဘိညပုတ္တိ (ထိ) [ဆဋ္ဌဘိညာ+ဥပုတ္တိ]
အဘိညာဉ် ၆-ပါး၏ ဖြစ်ခြင်း။ တဿ ဘဂဝါ
ဆဋ္ဌဘိညပုတ္တိံ ဥတှာ “ဟေတဒ္ဓါ” တိ
အာဟ။ ထေရ်၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။

ဆဋ္ဌာယတန (န) [ဆ+အာယတန] ၆-ပါးသော
အာယတန၊ အာယတန ၆-ပါး။ ဣန္ဒြိယ-
ဝဂ္ဂတ္ထာနလက္ခဏံ ဆဋ္ဌာယတနံ။ နေတ္ထိ၊ ၂။
တတ္ထ ဆဋ္ဌာယတနန္တိ ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ
အာယတနာနိ။ ပေဋကော၊ ၂၄၆။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏ (န) [ဆ+အာရမ္မဏ] (၁) ၆-ပါး
သော အာရုံ၊ အာရုံ ၆-ပါး။ (တိ) (၂)
၆-ပါးသော အာရုံရှိသော၊ (တရား)။ (၁)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) အဘိညာပတ္တံ ပဉ္စ-
မဇ္ဈာနံ ဆဋ္ဌာရမ္မဏံ ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၁။
၁၅၃။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၅။)

ဆဋ္ဌာရမ္မဏဇာနန (န) [ဆဋ္ဌာရမ္မဏ+ဇာနန]
အာရုံ ၆-ပါးကို သိခြင်း။ တဿ ပုရိသဿ
တာရကရူပါနံ ဒဿနံ ဝိယ လောကဿ စက္ခု-
ဝိညာဏာဒီဟိ ယထာရဟံ ဆဋ္ဌာရမ္မဏဇာနနံ။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၇၄။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏဓမ္မ (ပု) [ဆဋ္ဌာရမ္မဏ+ဓမ္မ] ၆-ပါး
သော အာရုံတရား။ လောကီယာ ဝါ ဆဋ္ဌာ-
ရမ္မဏဓမ္မာ။ ထေရ်၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏနိမိတ္တ (န) [ဆဋ္ဌာရမ္မဏ+နိမိတ္တ]
၆-ပါးသော အာရုံဟူသော-အကြောင်း-
နိမိတ်။ ဇေတိ ဆဋ္ဌာရမ္မဏနိမိတ္တံ ကမ္မတီတိ
ဇော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၉။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏပဋိသံဝေဒန (န) [ဆဋ္ဌာရမ္မဏ+
ပဋိသံဝေဒန] အာရုံ ၆-ပါးကို ခံစားခြင်း။
ဆဟိ အဇ္ဈတ္တိကာယတနေဟိ ဆဋ္ဌာရမ္မဏ

ပဋိသံဝေဒနံ။ ဒီ၊ဋီ၊ဝ။၁၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၄၆။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏပရိယာပန (တိ) [ဆဋ္ဌာရမ္မဏ+
ပရိယာပန] အာရုံ ၆-ပါး၌ - အကျုံးဝင်
သော - ပါဝင်သော။ တေန စေတ္တ ဘဝတ္ထယံ
သင်္ကတံ ဆဋ္ဌာရမ္မဏပရိယာပနတ္တာ။ သံ၊
ဋီ၊ ၂။၈၄။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏဘေဒဘိန္ဒ (တိ) [ဆဋ္ဌာရမ္မဏ+
ဘေဒ+ဘိန္ဒ] ၆-ပါးသော အာရုံအပြား
အားဖြင့် ကွဲပြားသော။ ဆဋ္ဌာရမ္မဏဘေဒ-
ဘိန္ဒံ ဝိပဿနာယ ဝိသယံ ဒိဋ္ဌာဒီဟိ စတူဟိ
ကောဋ္ဌာသေဟိ ဝိဘဇိတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၂။
အနုဋီ၊ ၂။၁၇၃။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏဝိဇာနနလက္ခဏ (တိ) [ဆဋ္ဌာရမ္မဏ+
ဝိဇာနန+လက္ခဏ] အာရုံ ၆-ပါးကိုသိခြင်း -
သဘော - လက္ခဏာ - ရှိသော။ လက္ခဏာ-
ဒိတော ပနေသာ ဒုဝိဇာပိ မနောဝိညာဏ-
ဓာတုအဟေတုကဝိပါကာ ဆဋ္ဌာရမ္မဏဝိဇာ-
နနလက္ခဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၃၀၅။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏဝိဘာဂ (ပု) [ဆဋ္ဌာရမ္မဏ+ဝိဘာဂ]
အာရုံ ၆-ပါးကို - ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်း။
ဆဗ္ဗိမံ ဆဋ္ဌာရမ္မဏဝိဘာဂတော ဆအဇ္ဈတ္တိက-
ဗဟိရာယတနဝိဘာဂတော စ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၄။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏသင်္ဂဟ (တိ) [ဆဋ္ဌာရမ္မဏ+သင်္ဂဟ]
အာရုံ ၆-ပါးဖြင့် - သိမ်းကျုံး - ပေါင်းယူ -
အပ်သော။ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာတိ ဆဋ္ဌာရမ္မဏ-
သင်္ဂဟာ သဗ္ဗေ တေဘူမကာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ။
ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၂၅၅။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏသဘာဝပ္ပဋိစ္ဆာဒက (တိ) [ဆဋ္ဌာ-
ရမ္မဏ+သဘာဝ+ပဋိစ္ဆာဒက] အာရုံ ၆-ပါး
၏ သဘောကို - ဖုံးလွှမ်း - ပိတ်ပင် - တတ်
သော။ ဆဋ္ဌာရမ္မဏသဘာဝပ္ပဋိစ္ဆာဒကော ဟိ
သမ္မောဟော ဉာဏဒဿနဿ ပဋိသုဘတော-
တိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၇၄။

ဆဋ္ဌာသာဓာရဏဉာဏဘေဒ (ပု) [ဆ+အသာ-
ဓာရဏ+ဉာဏ+ဘေဒ] ၆-ပါးသော အသာ-
ဓာရဏဉာဏ်တို့၏ - အထူး - အကဲ့ - အပြား။
(အသာဓာရဏဉာဏ် ၆-ပါးဟူသည် - (၁)
သတ္တဝါတို့၏ လူဠေအယုတ်အမြတ် အနု
အရင့်ကို သိသော ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တိ
ဉာဏ်။ (၂) သတ္တဝါတို့၏ အလိုဆန္ဒ အဇ္ဈာ-
သယကို သိသော အာသယာနုသယဉာဏ်။
(၃) ရှေးမီးအစုံအစုံတန်ခိုးပြာဋိဟာကိုပြတော်
မူနိုင်သော ယမကပါဋိဟာရိယဉာဏ်။ (၄)
သတ္တဝါအများတို့၌ လွန်စွာ သနားကြင်နာ
တော်မူသော မဟာကရုဏာ သမာပတ္တိဉာဏ်။
(၅) သိသင့်သိထိုက်သော ဥေယျဓမ္မတရား
အားလုံးတို့ကို အကြွင်းအကျန်မရှိ အကုန်
အစင် သိမြင်တော်မူသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်။
(၆) အပိတ်အပင် အတားအဆီးမရှိပဲ ပွင့်
လင်း သန့်ရှင်းစင်ကြယ်စွာ သိမြင်နိုင်သော
အနာဝရဉာဏ်တို့ ဖြစ်သည်။) ဝိသယပ္ပ-
ဝတ္တိမုခေန ပန အညေဟိ အသာဓာရဏ-
ဘာဝဒဿနတ္ထံ ဒွိဓာ ကတွာ ဆဋ္ဌာသာဓာ-
ရဏဉာဏဘေဒေ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀။

ဆဋ္ဌာ(ဋ္ဌ)သီတိ (တိ) [ဆ+အသီတိ] ရှစ်ဆယ့်
ခြောက်၊၈၆-ပါး၊ ၈၆-ခု။ အဂ္ဂိနိဗ္ဗာပနော
နာမ၊ ကပ္ပိနံ ဆဋ္ဌသီတိယာ။ အပါ၊၁။၁၇၅။
ဆဋ္ဌာသီတိမ္ပိတော ကပ္ပေ၊ အပိလာသိသနာ-
မကော။ အပါ၊၁။၂၂၅။ (-ပေဋကော။
၁၉၅။)

ဆဋ္ဌာသီတိသဟဿ (န) [ဆ+အသီတိ+သဟ-
ဿ] ရှစ်သောင်း ခြောက်ထောင်။ ဆဋ္ဌာ-
သီတိသဟဿာနိ၊ ဗြဟ္မဒတ္တဿ နာမကော။
ပေတ။၁၆၅။ ဆဋ္ဌာသီတိသဟဿာနိတိ ဆ-
သဟဿာဓိကအသီတိသဟဿသင်္ခါ။ ပေတ၊
ဋ္ဌ။၁၅၂။ ဆဋ္ဌာသီတိသဟဿာနိ (အပါ၊၁။
၄၃)တိ ဆသဟဿာနိ အသီတိသဟဿာနိ။
အပါ၊ဋ္ဌ။၁။၃၁၂။ (-အပါ၊၁။၆၅၊၈၁၊၃၅၇။
အပါ၊၂။၅၈။)

ဆဋ္ဌိန္ဒြိယ (န) [ဆ+ဣန္ဒြိယ] ဖိ-ပါးသောဣန္ဒြိယ၊ ဣန္ဒြိယ-ပါး။ ဆဋ္ဌိန္ဒြိယံ ဘာဝနာ ကေတ္တာယ ပညတ္တိဆဋ္ဌိတေန ကာယော ကေတ္တာယ ပညတ္တော။ ပေဋကော။ ၂၉၄။ (-သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၀။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၀၅။ ဝိမတိ။ ၁။ ၇၃။)

ဆဋ္ဌိန္ဒြိယဒမန (န) [ဆဋ္ဌိန္ဒြိယ + ဒမန] ဣန္ဒြိယ-ပါးကို ဆုံးမခြင်း။ ဆဋ္ဌိန္ဒြိယဒမနန ဒန္တံ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁၀။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၈။

ဆာတ (န) [ဆာဒ+ဏ။ ဆာဒ ဘက္ခနေ။ ဓာနံ၊ ဋီ။ ၇၅၆။ ဆဒီ+ဏ။ ဆဒီ ဣစ္ဆာယံ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၁၅။] (၁) မှုတ်သိပ် - ဆာလောင် - ခြင်း၊ စားသောက်လိုခြင်း။ (၂) ငတ်မှတ် - ခေါင်းပါး - အစာရှား - ခြင်း။ (၃) မှုတ်သိပ် - ဆာလောင် - ကြောင်းတရား၊ (က) တဏှာ။ (၁) တဏှာဒိဋ္ဌိ။ (ဂ) ကိလေသာ။ (တိ) (၄) မှုတ်သိပ် - ဆာလောင် - သော၊ စားသောက်လိုသောသူ။ (၅) ငတ်မှတ် - ခေါင်းပါး - အစာရှား - သော (အခါ)။ (၆) ဆာတမည်သော (တောင်)။

(၁) မှုတ်သိပ် - ဆာလောင် - ခြင်း၊ စားသောက်လိုခြင်း။ ဆာတဇ္ဈတ္တ-ကြည့်။ (၂) ငတ်မှတ် - ခေါင်းပါး - အစာရှား - ခြင်း။ ဆာတဘယ-ကြည့်။ (၃) မှုတ်သိပ် - ဆာလောင် - ကြောင်းတရား၊ (က) တဏှာ။ နိစ္ဆာတောတိ ဆာတံ ဝုစ္ဆတိ တဏှာ၊ သာ အဿ နတ္ထိတိ နိစ္ဆာတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၃။ ဆာတံ ဝုစ္ဆတိ တဏှာ ဇိဗ္ဗန္တာဟေတုတာယ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၉။ ဆာတံ ဝုစ္ဆတိ တဏှာ ကာမာနံ ပါတုကာမတာဝသေန ပဝတ္တနတော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၃။ (ခ) တဏှာဒိဋ္ဌိ။ ဆာတံ ဝုစ္ဆတိ တဏှာဒိဋ္ဌိယော ကာမာနံ ပါတဗ္ဗတော တာသံ ဝသေန ဝတ္တနတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၇။ (ဂ) ကိလေသာ။ ဆာတကိလေသာဘာဝ-ကြည့်။ (၄) မှုတ်သိပ် - ဆာလောင် - သော၊ စားသောက်လို

သော၊ သူ။ ကော ဆာတော ကော စ တသိတော။ ပေတ။ ၁၅၇။ ကော ဆာတောတိ ကော ဇိဗ္ဗန္တိတော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၉။ ဆာတ (ပေတ။ ၁၃၉) နိ ဗုဒ္ဓကိတံ ခုဒ္ဒါယ အဘိဘူတံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၆၇။ ဆာတ (ဇာ၊ ၁။ ၁၃၀) နိ ဇိဗ္ဗန္တာဘိဘူတံ ဒုဗ္ဗလံ ကပဏံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၅။ (-ပေတ။ ၁၆၇၊ ၂၁၀-၄။ ထေရီ။ ၄၃၄။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၁။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၃၊ ၃၇၃-၆။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၁၊ ၂၄၁-၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၈-၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၁၊ ၂၃၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၆။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၉၊ ၁၃၁-၂၊ ၂၀၂၊ ၃၆၉၊ ၄၂၈။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၁-၂၊ ၂၃၄-၆။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၀။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၃။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၅၈၊ ၁၅၉၊ ၂၄၁၊ ၂၅၃။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၅။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၇။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၀၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၂၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၄၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၄၅၊ ၃၃၂-၉။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၉။ (၅) ငတ်မှတ် - ခေါင်းပါး - အစာရှား - သော၊ (အခါ)။ ဆာတကာလ-ကြည့်။ (၆) ဆာတမည်သော (တောင်)။ ဆာတပဗ္ဗတပါဒ-ကြည့်။

ဆာတက (ပု) [ဆာတ+က။ ဆာဒ=ဆဒီ+ဏ္ဍ] (၁) ငတ်မှတ် - ခေါင်းပါး - အစာရှား - သောအခါ။ (န) (၂) ငတ်မှတ် - ခေါင်းပါး - အစာရှား - ခြင်း။ (ပု၊ န) (၃) မှုတ်သိပ် - ဆာလောင် - ခြင်း၊ စားသောက်လိုခြင်း။ (တိ) (၄) မှုတ်သိပ် - ဆာလောင် - သော၊ စားသောက်လိုသောသူ။ (၅) ဆာတကမည်သောသူ။

(၁) ငတ်မှတ် - ခေါင်းပါး - အစာရှား - သောအခါ။ န ဆာတကေ ဆာတကံ ဇာနာမ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၅။ ဆာတကေတိ ဒုဗ္ဗိက္ခေ။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၈၇။ (၂) ငတ်မှတ် - ခေါင်းပါး - အစာရှား -

ခြင်း။ ပုဗ္ဗေပိ မယာ ဒါနဿ အဒိန္နတ္တာ
 ဝေရူပံ ဆာတကံ ဒိဋ္ဌိ။ ဓမ္မဠာ ၂။
 ၂၃၄။ တသ္မိံ အဝဿန္တေ သကလရဋ္ဌေ
 ဆာတကံ ဇာတံ။ ဇာဠာ ၂။ ၃၃၁။ (၃)
 မှတ်သိပ် - ဆာလောင် - ခြင်း၊ စားသောက်
 လိုခြင်း။ ခုဒါ ဝုစ္ဆတိ ဆာတကော။ မဟာနိ။
 ၃၈၈။ စူဠနိ။ ၂၆၆။ ဆာတကဉ္စ ဝတ္တတိ။ ဝိ
 ဠာ ၁။ ၁၄၅။ (-ဝိဠာ ၄။ ၆၈။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၇၅။
 ဒိဠာ ၂။ ၁၂၄။ မဠာ ၁။ ၂၆၁။ ဓမ္မဠာ ၁။ ၁၀၈။
 ဓမ္မဠာ ၂။ ၂၃၄။ အပါဠာ ၂။ ၉၂။ ဇာဠာ ၆။
 ၁၃၉၊ ၂၄၇။ ဇာဠာ ၇။ ၃၁၈။ သာရတ္ထာ ၃။
 ၄၆၁။ သံဠာ ၁။ ၃၁၄။) (၄) မှတ်သိပ် - ဆာ
 လောင် - သော၊ စား၊ သောက်လိုသော၊ သူ။
 ဆာတကော မဟာ (စရိယာ။ ၃၈၇၊ ၃၉၃) တိ
 မဟတိ ဇိဃန္တဗာဓာ ဝတ္တတိတိ အတ္ထော။
 စရိယာဠာ ၃၆။ ဆာတကော (စရိယာ။ ၃၃၈) -
 တိ ဇိဃန္တိတော။ စရိယာဠာ ၄၃။ ဆာတ-
 ကေဟိ (မဠာ ၁။ ၃၆၄) တိ ဗုဒ္ဓကိစ္ဆေဟိ
 ကောလေယျကသုနဓေဟိ။ မဠာ ၂။ ၄၄။ (-
 အံဠာ ၁။ ၃၂၂၊ ၃၃၁။) (၅) ဆာတကမည်
 သော၊ သူ။ ဆာတကတ္ထေရ-ကြည့်။

ဆာတကကလ (ပု) [ဆာတက + ကလ] ငတ်
 မှတ် - ခေါင်းပါး - အစာရှား - သော - အချိန်
 - အခါ။ ဆာတကကာလေ စောရာ ဗဟူ
 ဟောန္တိ။ ဓမ္မဠာ ၂။ ၂၃၄။

ဆာတကဇ္ဈတ္တ (တိ) [ဆာတက + အဇ္ဈတ္တ။
 ဆာတက + ဇ္ဈတ္တ] (၁) မှတ်သိပ် - ဆာ
 လောင် - ခြင်းသည် - နှိပ်စက် - ညှဉ်းဆဲ -
 အပ်သော - ကိုယ်သန္တာန် - စိတ်အစဉ် - ရှိ
 သော၊ သူ။ (၂) ဆာခြင်းကြောင့် ဝမ်းမီး
 သည် လောင်အပ်သော၊ ဆာလောင်သော၊
 သူ။ (၁၊ ၂) ဆာတကဇ္ဈတ္တော ကုလ-
 ပုတ္တော အာကာသေယေဝ အာယုက္ခယံ
 ပတော ပတိတော။ မဠာ ၄။ ၂၁၆။ ဆာတဇ္ဈတ္တ-
 လည်း ကြည့်။

ဆာတကတ္ထေရ (ပု) [ဆာတက + ထေရ] ဆာ-
 တကမည်သော ထေရ်၊ ဆာတကထေရ်။
 အယံ ကိရ အတိတေ အနန္တရာယ ဇာတိယာ
 ကာကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။ ကာကာ စ နာမ
 မဟာဆာတကာ ဟောန္တိ။ တသ္မာ ဆာတ-
 ကတ္ထေရော နာမ အဟောသိ။ မဠာ ၃။ ၁၀၄။

ဆာတကဒုက္ခ (န) [ဆာတက + ဒုက္ခ] မှတ်သိပ်
 - ဆာလောင် - ခြင်း ဆင်းရဲ။ မာတာပိတ-
 ရော ဆာတကဒုက္ခံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကော-
 န္တာ။ ဇာဠာ ၁။ ၂၅၆။

ဆာတကဒုဗ္ဗိက္ခ (တိ) [ဆာတက + ဒုဗ္ဗိက္ခ]
 မှတ်သိပ် - ဆာလောင် - ခြင်း၊ ငတ်မှတ် -
 ခေါင်းပါး - အစာရှား - ခြင်းရှိသော၊ မှတ်
 သိပ် - ဆာလောင် - ခြင်း၊ ငတ်မှတ် - ခေါင်း
 ပါး - အစာရှား - ခြင်းများသော။ ဣမာယ
 ဆာတကဒုဗ္ဗိက္ခာယ ပိသာယက္ခယောနိယာ
 မုစ္ဆေမ တာတ။ သံဠာ ၁။ ၂၇၃။ ဆာတကံ
 ဒုဗ္ဗိက္ခဉ္စတ္ထောတိ ဆာတကဒုဗ္ဗိက္ခာ၊ ဇိဃန္တဗာ-
 ဒုဗ္ဗိက္ခာဗဟူလာယာတိ အတ္ထော။ သံဠာ
 ၁။ ၃၁၄။

ဆာတကဒေါသ (ပု) [ဆာတက + ဒေါသ]
 ငတ်မှတ် - ခေါင်းပါး - အစာရှား - ခြင်း
 ဟူသော အပြစ်။ အပိ စ ခေါ ဒုဿတယ
 ဆာတကဒေါသေန အဟောသိ။ ဝိဠာ ၁။
 ၁၄၃။

ဆာတကပိဋိတ (တိ) [ဆာတက + ပိဋိတ] မှတ်
 သိပ် - ဆာလောင် - ခြင်းသည် - နှိပ်စက် -
 ညှဉ်းဆဲ - အပ်သော၊ သူ။ တေ တံ ဆာ-
 တကပိဋိတံ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မဠာ ၁။ ၁၉၄။

ဆာတကဘယ (န) [ဆာတက + ဘယ] ငတ်မှတ်
 - ခေါင်းပါး - အစာရှား - ခြင်း ဘေး။
 ဆာတကဘယေန စေဝ ရောဂဘယေန စ
 ရာဇဘယေန စ ဥပဒ္ဓုတာ။ သံဠာ ၂။ ၉၆။
 (-အံဠာ ၁။ ၃၃၀။ ဓမ္မဠာ ၂။ ၂၃၃-၆၊ ၂၇၃။
 အပါဠာ ၁။ ၂၂၆။ စရိယာဠာ ၃၆-၇။ ဇာဠာ

၂။၃၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၃၀။ သီ၊ ငြိ၊ သစ်၊ ၁။
၁၁၅။ မ၊ ငြိ၊ ၃။၁၄၄။ အံ၊ ငြိ၊ ၁။၁၁၉။)

ဆာတကဘယဘိတ (တိ) [ဆာတကဘယ +
ဘိတ] ငတ်မှတ် - ခေါင်းပါး - အစာရှား -
ခြင်း ဘေးမှ - ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်လန့် - သော၊
သူ။ မနုဿာ ဆာတကဘယဘိတာ ယေန ဝါ
တေန ဝါ ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ ငြိ၊ ၁။၃၃၀။

ဆာတကရဋ္ဌ (န) [ဆာတက + ရဋ္ဌ] ငတ်မှတ် -
ခေါင်းပါး - အစာရှား - သော - တိုင်း - နိုင်ငံ။
ဆာတကရဋ္ဌတော ကာကာ ယေဘုယျေန
အရည် ပဝိသိ သူ။ ဇာ၊ ငြိ၊ ၂။၁၃၆။

ဆာတကရောဂ (ပု) [ဆာတက + ရောဂ] မှတ်
သိပ် - ဆာလောင် - ခြင်းဟူသော - အနာ -
ရောဂါ။ သတ္တာ ဆာတကရောဂေန အနယ-
ဗျသနံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ ငြိ၊ ၁။၆၄။

ဆာတကသုနခ (ပု) [ဆာတက + သုနခ] မှတ်
သိပ် - ဆာလောင် - သော ခွေး။ ကတိပယာနိ
ဒိဝသာနိ အာဟာရံ အဒတွာ ဆာတကသုန-
ခေဟိ ခါဒါပေန္တိ။ အံ၊ ငြိ၊ ၂။၃။ ဆာတက-
သုနခေဟိတိ ခုဒ္ဒကေဟိ ကောလေယျက-
သုနခေဟိ။ အံ၊ ငြိ၊ ၂။၂။

ဆာတကာကာရ (ပု) [ဆာတက + အာကာရ]
မှတ်သိပ် - ဆာလောင် - သော အမူအရာ။
ရာဇာ အတ္တနော ဆာတကာကာရံ ဒဿေသိ။
ဇာ၊ ငြိ၊ ၁။၂၀၃။

ဆာတကာလ (ပု) [ဆာတက + ကာလ] (၁)
မှတ်သိပ် - ဆာလောင် - သော - အချိန် -
အခါ။ (၂) ငတ်မှတ် - ခေါင်းပါး - အစာ
ရှား - သော - အချိန် - အခါ။ (၁) ဆာတ-
ကာလေ အာဂန္တာ သိသေ ခုံသတိ။ အဘိ၊ ငြိ၊
၁။၃၆၆။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၅၀-၉။ ဇာ၊ ငြိ၊ ၄။
၃၂၇။ ဇာ၊ ငြိ၊ ၅။၂၄၉။) (၂) ဆာတကာလေ
သကဋေန ဝိဟိ အာဒါယ ဇနပဒံ ဂန္ဓာ။
ဓမ္မ၊ ငြိ၊ ၁။၈၁။

ဆာတကိလေသာဘာဝ (ပု) [ဆာတက + ကိလေ-
သ + အဘာဝ] မှတ်သိပ် - ဆာလောင် -
ကြောင်း ကိလေသာတို့၏ မရှိခြင်း။ ဧဝံ
ဆာတကိလေသာဘာဝတော နိစ္ဆာတော။
ပဋိသံ၊ ငြိ၊ ၂။၃၁၈။

ဆာတကိသဒါရကာကာရ (တိ) [ဆာတက +
ကိသ + ဒါရက + အာကာရ] မှတ်သိပ်ဆာ
လောင်, ပိန်ချိုး ကြုံလှိသော သူငယ်
ပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော (မျောက်)။ သိပ္ပိကာ
ဝုစ္ဆန္တိ ဒေဝကာ ပရနာမကာ ဂေလညေန
ဆာတကိသဒါရကာကာရာ သာခမိဂါ။ ထေရ၊
ငြိ၊ ၁။၁၅၂။

ဆာတဗျတ္တ (တိ) [ဆာတက + အဗျတ္တ။ ဆာတက +
ဗျတ္တ] (၁) မှတ်သိပ် - ဆာလောင် - ခြင်း
သည် - နှိပ်စက် - ညှဉ်းဆဲ - အပ်သော -
ကိုယ်သန္တာန် - စိတ် အစဉ် - ရှိသော၊ သူ။
(၂) ဆာခြင်းကြောင့် ဝမ်းမီးသည် လောင်
အပ်သော၊ မှတ်သိပ် - ဆာလောင် - သော၊
သူ။ (၁၊ ၂) ပဌမဿ ဘိက္ခုနော ဆာ-
တဗျတ္တံ ဒိသ္မာ။ ဝိ၊ ငြိ၊ ၁။၃၃၇။ ဆာတဗျတ္တန္တိ
ဇိဃစ္ဆာဒုက္ခေန ပိဋိတအတ္တသန္တာနံ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။၁၆၅။ ဆာတဗျတ္တန္တိ တေန ဆာ-
တေန ဇိဃစ္ဆာယ ဥဒရဂ္ဂိနာ ဗျတ္တံ၊
ဒန္တံ ပိဋိတန္တိ အတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၀၃။ (-
ဝိ၊ ငြိ၊ ၁။၃၃၉။ မ၊ ငြိ၊ ၁။၃၄၅။ မ၊ ငြိ၊ ၃။၂၆၈။
အဘိ၊ ငြိ၊ ၁။၂၇၁။ ဓမ္မ၊ ငြိ၊ ၁။၂၃၂။ ဓမ္မ၊ ငြိ၊ ၂။
၂၁-၆၊ ၆၊ ၈၊ ၇။ ဥဒါန၊ ငြိ၊ ၉၇။ ဝိမာန၊ ငြိ၊ ၆၉၊
၂၇၂။ ထေရ၊ ငြိ၊ ၁။၂၇၅။ ထေရီ၊ ငြိ၊ ၂၉၇။
ဇာ၊ ငြိ၊ ၁။၃၆၆။ ဇာ၊ ငြိ၊ ၂။၇၅၊ ၁၈၆။ ဇာ၊ ငြိ၊
၅။၇၅၊ ၁၀၉၊ ၃၆၀။ ဇာ၊ ငြိ၊ ၆။၁၈၆။)

ဆာတဗျတ္တပုရိသ (ပု) [ဆာတဗျတ္တ + ပုရိသ]
မှတ်သိပ် - ဆာလောင် - သော ယောက်ျား။
ဆာတဗျတ္တပုရိသော မနုညဘောဇနံ လဘိ-
တွာ။ မ၊ ငြိ၊ ၂။၇၈။

ဆာတဗျတ္တဘောဇန (န) [ဆာတဗျတ္တ+ဘော-
ဇန] မှတ်သိပ် - ဆာလောင် - သူတို့သည်
စားအပ်သော ဘောဇန။ ဆာတဗျတ္တ-
ဘောဇနံ ဝိယ သာဗာဓာ။ စရိယာဠ။ ၃၀၆။
ဒီ၊ ဣ၊ ၁။ ၈၉။

ဆာတပဗ္ဗတပါဒ (ပု) [ဆာတ+ပဗ္ဗတ+ပါဒ]
ဆာတမည်သော တောင်ခြေ။ ဆာတပဗ္ဗတ-
ပါဒေ ကေမှိ ဝေဠုဂုဗ္ဗေ တိဿော ဝေဠုယ-
ဠိယော ရထယဠိပ္ပမာဏာ ဥပ္ပဇ္ဇိ* သု။ ဝိ၊ ဠ၊ ၁။
၅၅။ (-၅၆။)

ဆာတပဗ္ဗတဝါသီ (တိ) [ဆာတပဗ္ဗတ+ဝသ+
ဏီ] ဆာတမည်သော တောင်၌ - နေလေ့ရှိ
သော - နေတတ်သော၊ သူ။ ဆာတပဗ္ဗတ-
ဝါသီ ဒဟရောပန သုဓာမုဏ္ဍကဝါသီ ဒဟရော
စ ဣတ္ထိသဒ္ဓံ သုတွာ အနယဗျသနံ ပတ္တာ။ အံ၊
ဠ၊ ၁။ ၁၉။

ဆာတဘယ (န) [ဆာတ+ဘယ] ငတ်မွတ်-
ခေါင်းပါး-အစာရှား-ခြင်းဘေး။ မနုဿနံ
မဟန္တံ ဆာတဘယံ ပဝတ္တိ။ ဇာ၊ ဠ၊ ၇။ ၂၅၀။
(-မ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၄။ ဇာ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၁၃။)

ဆာတသမယ (ပု) [ဆာတ+သမယ] မှတ်သိပ်-
ဆာလောင် - သော - အချိန် - အခါ။ မိဂံ
ကဿာ ဂဏှာတိ? ဆာတသမယေ အာဟာရ-
တ္ထံ။ မ၊ ဠ၊ ၃။ ၂၃၀။

ဆာတသိင်္ဂါလီ (ထိ) [ဆာတ+သိင်္ဂါလီ] မှတ်
သိပ် - ဆာလောင် - သော မြေခွေးမ။ တေန
နိသိန္နပိဌဿ ဟေဠာ သယိတာ ကော ဆာတ-
သိင်္ဂါလီ တဿ အဇာနန္တဿေဝ တံ ခါဒတိ။
ဇာ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၅၈။ (-သ၊ ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၅။ အံ၊
ဠ၊ ၃။ ၆၃။)

ဆာတသုနခ (ပု) [ဆာတ+သုနခ] မှတ်သိပ်-
ဆာလောင် - သောခွေး။ ကတိပယာနိ ဒိဝ-
သာနိ အာဟာရံ အဒတွာ ဆာတသုနခေဟိ
ခါဒါပေန္တိ။ မဟာနိ၊ ဠ၊ ၂။ ၄၂။ (-၃၇၄။)

ဆာတိရေက (တိ) [ဆ+အတိရေက] ၆-ခု
တို့ဖြင့် ပိုလွန်သော။ ဆာတိရေကာနိ ခေါ
အာနန္တ ပဉ္စသတာနိ ဉာတိကေ ဥပါသကာ
ကာလင်္ကတာ။ သံ၊ ၃။ ၃၁၃။ ဆာတိရေကာ-
နိတိ ဆဟိ အဓိကာနိ။ သံ၊ ဠ၊ ၃။ ၃၁၃။

ဆာဒန (န) [ဆဒ+ယု။ ဆဒီ+ယု] (၁) ဖုံးလွှမ်း
- ဖုံးအုပ် - မိုး-ခြင်း။ (န၊ ထိ) (၂) ဖုံး
လွှမ်း-ဖုံးအုပ်-ဖုံးကွယ်-ခြင်း။ (ထိ) (၃)
အလိုရှိခြင်း၊ နှစ်သက်ခြင်း။ (၄) (မြက်သစ်
ရွက်တို့ဖြင့် မစင်ကျင်ကြီးကို ဖုံးလွှမ်းသကဲ့သို့
ကာယကံ ဝစီကံတို့ဖြင့် မကောင်းမှု ဒုစရိုက်
တရားကို) ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးကွယ်-တတ်သော
မာယာ။ (တိ) (၅) ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးအုပ် -
ဖုံးကွယ် - တတ်သော။ (၆) ဖုံးလွှမ်း -
ဖုံးအုပ်-မိုး-ဆုဖြစ်သော။

(၁) ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-မိုး-ခြင်း။ ဆာ-
ဒနမတ္တေနပိ နဝကမ္ပံ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၄။
ဆာဒနံ နာမ တိဏာဒိဟိ ဂေဟတ္ထာဒနံ။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၇။ (-အပ၊ ၂။ ၁၉၄။ ဝိ၊ ဠ၊ ၃။ ၅၁။
ထေရ၊ ဠ၊ ၁။ ၂၉။ ထေရီ၊ ဠ၊ ၄၄။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၃၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈။ ကင်္ခါ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၃။
သံ၊ ဠ၊ ၂။ ၃၇၂။) (၂) ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-
ဖုံးကွယ်-ခြင်း။ တိဿော ဆာဒနာ ဝတ္ထံ
ဆာဒေတိ နော အာပတ္တိ*။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၈။
(-အဘိ၊ ဓ၊ ၂။ ၁၆။ အဘိ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၉၈။ ထေရ၊
ဠ၊ ၂။ ၁၁၇။ မဟာနိ၊ ဠ၊ ၃။ ၂။ ဝဇီရ၊ ၅၅၃။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၉။ ဒီ၊ ဠ၊ ၃။ ၂၈၆။
မ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၂၆။ မ၊ ဠ၊ ၃။ ၂။ အံ၊ ဠ၊ ၃။ ၂၃၅။
အနုဠ၊ ၁။ ၁၈၇။) (၃) အလိုရှိခြင်း၊ နှစ်သက်
ခြင်း။ မဒယနာ ကာမသုခဿ။ တထာ ဆာဒ-
နာ။ အနုဠ၊ ၂။ ၁၈။ (၄) (မြက် သစ်ရွက်
တို့ဖြင့် မစင် ကျင်ကြီးကို ဖုံးလွှမ်း သကဲ့သို့
ကာယကံ ဝစီကံတို့ဖြင့် မကောင်းမှု ဒုစရိုက်
တရားကို) ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးကွယ် - တတ်သော
မာယာ။ ဆာဒနာ ပဋိစ္ဆာဒနာ။ အဘိ၊ ဝိ။
၃၇၂။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၂၂။ မဟာနိ၊ ၆။ ၁၂၉။

၃၃၂။ တိဏပဏ္ဍေဟိ ဝိယ ဂူထံ ကာယဝစိ-
ကမ္မေဟိ ပါပံ ဆာဒေတိတိ ဆာဒနာ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၉။ (၅) ဖုံးလွှမ်း-
ဖုံးအုပ် - ဖုံးကွယ် - တတ်သော။ အပိ စ
စက္ခုဝိညာဏာဒိန္နံ ဝတ္ထာရမ္မဏာနံ ပဋိစ္စသမု-
ပ္ပါဒပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာနဉ္စ ဓမ္မာနံ ဆာဒနတောပိ
အဝိဇ္ဇာ။ ပဋိသိ၊ ၄။ ၁။ ၈၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၅၄။
မဟာနိ၊ ၄။ ၁၅၀။ ဆာဒနဋ္ဌ-လည်းကြည့်။
(၆) ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-မိုး-ရာ ဖြစ်သော။
ဆာဒနဒဏ္ဍကကြည့်။

ဆာဒနက္ခန္ဓာ (ပု) [ဆာဒန + ခဏ] ဖုံးလွှမ်း-
ဖုံးအုပ်-ဖုံးကွယ် - သော - အချိန် - အခါ။
ဘယဝသေန ဆာဒနက္ခန္ဓေ ပဋိသောဝ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၆။

ဆာဒနဋ္ဌ (ပု) [ဆာဒန + အတ္ထ] ဖုံးလွှမ်း-ဖုံး
အုပ် - ဖုံးကွယ် - တတ်သော - အနက် -
သဘော။ အဝိဇ္ဇာ တမော နာမ အာရမ္မ-
ဏဿ ဆာဒနဋ္ဌေန။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၆။

ဆာဒနတ္ထ (ပု) [ဆာဒန + အတ္ထ] ဖုံးလွှမ်း - ဖုံး
အုပ် - မိုး - ခြင်းအကျိုး။ ဟတ္ထိအဿာဒိန္နံ
သာသတ္တာယ ဂေဟာနဉ္စ ဆာဒနတ္ထာယ
အာဟရိတွာ ဗဟူသု ဌာနေသု ဌပိတတိဏဉ္စ။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။

ဆာဒနဒဏ္ဍက (ပု) [ဆာဒန + ဒဏ္ဍက] ဖုံးလွှမ်း-
ဖုံးအုပ်-မိုး-ရာ တန်း-အခြင်။ ကေဝါရံ
အပရိသေသံ ဆာဒေတွာ ပုန ဆာဒနဒဏ္ဍ-
ကေ ဗန္ဓိတွာ ဒုတိယဝါရံ တထေဝ ဆာဒေ-
တဗ္ဗံ။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၃၀၃။

ဆာဒနပ(ပု)စ္စယ (ပု) [ဆာဒန + ပစ္စယ] (အာ
ပတ်ကို) ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-ဖုံးကွယ်- ခြင်း
ဟူသောအကြောင်း။ အနာဒရိယေန ဆာ-
ဒယမာနာပိ ဘိက္ခုနီ ဆာဒနပစ္စယာ ဝဇ္ဇံ န
ဖုသတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၂။ ဇာနိတွာ ဆာ-
ဒေန္တော ပန ဆာဒနပစ္စယာ အညံ ဒုက္ခဋ္ဌ-
သင်္ခါတံ အကုသလမာပတ္တာဓိကရဏမာပဇ္ဇ-

တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၉။ (-ကင်္ခါ၊ ၃၀၅။
ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၂။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၄၆၁။)

ဆာဒနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဆာဒန + ပစ္စုပဋ္ဌာန]
(အာရုံ၏သဘောကို) ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးအုပ် -
ဖုံးကွယ် - သည်ဖြစ်၍ - ဉာဏ်ဖြင့် ယူအပ်
သော၊ ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးအုပ် - ဖုံးကွယ် - တတ်
သောတရားဟု ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်သော၊
(အဝိဇ္ဇာ)။ အညာဏလက္ခဏာ အဝိဇ္ဇာ၊
သမ္မောဟနရသာ၊ ဆာဒနပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ အာ-
သဝပဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၅၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၉။ အာရမ္မဏသဘာဝဿ
ဆာဒနံ ဟုတွာ ဂယုတိတိ ဆာဒနပစ္စုပဋ္ဌာနာ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃။

ဆာဒနပ္ပကာရဘေဒဒဿနတ္ထ (ပု) [ဆာဒန +
ပကာရ + ဘေဒ + ဒဿန + အတ္ထ] အမိုး
မိုးပုံ အထူး အပြားကို ပြခြင်းအကျိုး။ ဣဒဉ္စ
ဣဋ္ဌကာဒိဟိ၊ တိဏပဏ္ဍေဟိ စ ဆာဒနပ္ပ-
ကာရဘေဒဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၈။

ဆာဒနမုခဝဋ္ဋိ (တိ) [ဆာဒန + မုခ + ဝဋ္ဋိ] အမိုး၏
-အနားရစ်-အနားရေး-ခြင်ပိတ်။ ဆာဒန-
မုခဝဋ္ဋိတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ပိဋ္ဌိဝံသကုဋ္ဌာ-
ဂါရကဏ္ဍိကာဒိ၊ တာဝ ဣဋ္ဌကာဒိဟိ ဥဇုကံ
ဆာဒနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၈။

ဆာဒနာကာရ (ပု) [ဆာဒန + အာကာရ] ဖုံး
လွှမ်း-ဖုံးအုပ် - ဖုံးကွယ် - သော အခြင်း
အရာ။ ဆာဒေန္တံ (က)-ကြည့်။

ဆာဒနာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဆာဒန + အဓိပ္ပါယ]
ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-ဖုံးကွယ်-ခြင်း၌-အလို-
ဆန္ဒ၊ ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-ဖုံးကွယ်-လိုခြင်း။
ပုထုဇ္ဇနဘာဝေန ဆာဒနာဓိပ္ပါယေ ဥပ္ပန္နေပိ။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၇။

ဆာဒနာသမ္ဘဝ (ပု) [ဆာဒန + အသမ္ဘဝ] ဖုံး
လွှမ်း-ဖုံးအုပ်-ဖုံးကွယ် - ခြင်း၏ - မဖြစ်
သင့်ခြင်း-မရှိခြင်း။ ဘိက္ခုနီယာ ဆာဒနာ-
သမ္ဘဝတော ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၄။

ဆာဒယတိ (ကြိ) [ဆဒ+ဏယ+တိ] ဖုံးလွှမ်း-
ဖုံးအုပ်-မိုး-၏။ ဣစ္ဆမာနော စ' ဟံ အဇ္ဇ၊
ဒုဿေဟိ ဆာဒယေယျဟံ။ အပါဝ။ ၃၀၇။
ဆာဒယိ-အပါ။ ၂၂၆။ ဇာဝ။ ၃၇၄။ ဇာ၊
ဌ။ ၅။ ၄၉။ ဆာဒယိ-အပါ။ ၃၇၅။ ထေရ၊ ဌ။
၂။ ၃၁၈။ ဆာဒယိ- အပါ။ ၁၁၃၊ ၃၂၊
၃၈၂။ အပါ။ ၇၁၊ ၈၂၊ ၁၉၂။ ထေရ၊ ဌ။ ၁။
၉၃၊ ၃၃၃။ ထေရီ၊ ဌ။ ၃၈။ ဆာဒယိဿတိ-
အပါ။ ၃၇၇။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၁၂။ ဆာဒယိဿာ-
မ-အပါ။ ၁၁၈။

ဆာဒယတိ (က၊ ကြိ) [ဆဒ+ဏယ+တိ]
ပျို့စေ-နှစ်သက်စေ-အလိုရှိစေ-၏။ ကထံ
သာမာကနိဝါရံ၊ အလောကံ ဆာဒယန္တိ တံ။
ဇာဝ။ ၁၁၆။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၁၉။ ဆာဒယန္တိတိ
ဆာဒယတိ ပီဏေတိ တောသေတိ။ ဂါထာ-
ဗန္ဓသုခတ္ထံ ပန အနုနာသိကော ကတော။
ဇာ၊ ဌ။ ၃။ ၁၃၃။

ဆာဒယန္တိ (တိ) [ဆဒ+ဏယ+အန္တိ] ဖုံးလွှမ်း-
ဖုံးအုပ်- ဖုံးကွယ် - တတ်သော။ မရေသံ
ပဝဿိတ္ထ၊ ဆာဒယံ မရနာ မဟိ။ အပါ။
၃၈၁။ အန္တရာယိကဿ ပန အန္တရာယိက-
သညာယ ဝါ အနန္တရာယိကသညာယ ဝါ
ဆာဒယတော အစ္ဆန္နာဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၄။
၂၀။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊ သစ်။ ၂၅၈။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၃၃၂။ ဝဇီရ။ ၅၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၁။ ဝိမတိ၊
၂။ ၄၆။)

ဆာဒယမာန (တိ) [ဆဒ+ဏယ+မာန] (၁)
ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးအုပ် - ဖုံးကွယ် - တတ်သော။
(၂) လွှမ်းမိုးတတ်သော။ (၁) အညတရံ
အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇိတော အနာဒရိယေန ဆာ-
ဒယမာနာပိ ဘိက္ခုနီ ဆာဒနပစ္စယာ ဝဇ္ဇံ န
ဖုသတိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၄။ ၂၄၂။ (- အံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၄၇။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၅။) (၂) ဆာဒယမာန-
(အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃) နှိ ဣစ္ဆံ ဥပ္ပါဒေန္တံ၊ အဝတ္ထ-
ရမာနံ ဝါ။ မူလ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၃။

ဆာဒယမာန (တိ) [ဆဒီ+ဏယ+မာန] အလိုရှိ
-နှစ်သက်-တတ်သော။ ဆာဒယမာနော
မယံ တုမဒေသိ မံသ (ဇာဝ။ ၃၆၉) နှိ မယံ
ရုက္ခဂ္ဂါ ပတိတော မတေ မမ သရိရတော တံ
ဆာဒယမာနော ရောစယမာနော ယံ ယံ
ဣစ္ဆသိ၊ တံ တံ မံသံ အဒေသိ၊ ခါဒေယျာသိတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၃၃။ (- အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃။
မူလ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၃။)

ဆာဒယိ (ကြိ) [ဆဒ+ဏယ+ဤ] ဖုံးလွှမ်း-
ဖုံးအုပ်-မိုး-ပြီ။ ဆာဒယတိ-ကြည့်။

ဆာဒယိ (ကြိ) [ဆဒ+ဏယ+ဣ] ဖုံးလွှမ်း-
ဖုံးအုပ်-မိုး-ပြီ။ ဆာဒယတိ-ကြည့်။

ဆာဒယိတော (ကြိ၊ ဝိ) [ဆဒ+ဏယ+တော] ဖုံး
လွှမ်း- ဖုံးအုပ် - ဖုံးကွယ် - ၍။ ဒသသတံ
အာပတ္တိယော ရတ္တိသတံ ဆာဒယိတော။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၃။

ဆာဒယိတောန (ကြိ၊ ဝိ) [ဆဒ+ဏယ+တောန]
ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-၍။ (က) ဖုံးကွယ်၍။
(ခ) မိုး၍။ (က) ဒသသတံ ရတ္တိသတံ အာ-
ပတ္တိယော ဆာဒယိတောန။ ဝိ၊ ၅။ ၃၆၉။ ဝိ၊ ဌ။
၄။ ၂၈၊ ၂၃၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၇၃။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊ သစ်။
၂၆၅။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၁၉။) (ခ) အဓမ္မဟိ
ဆာဒယိတောန၊ ကတော ဒုဿမယေ ဖလေ။ ဝိ-
မာန။ ၆၅။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၈၃။ (-အပါ၊ ၂။ ၂၃၀။)

ဆာဒယိဿတိ (ကြိ) [ဆဒ+ဏယ+ဿတိ] ဖုံး
လွှမ်း-ဖုံးအုပ်-မိုး-လတ်။ ဆာဒယတိ-
ကြည့်။

ဆာဒယိ (ကြိ) [ဆဒ+ဏယ+ဤ] ဖုံးလွှမ်း-
ဖုံးအုပ်-မိုး-ပြီ။ ဆာဒယယိ-ကြည့်။

ဆာဒယေယျ (ကြိ) [ဆဒ+ဏယ+ယေ] ဖုံး
လွှမ်း-ဖုံးအုပ်-မိုး-ရာ၏။ ဆာဒယတိ-
ကြည့်။

ဆာဒါပန (န) [ဆဒ+ဏာပ+ယျ] ဖုံးလွှမ်း
-ဖုံးအုပ်-မိုး-စေခြင်း။ ဆာဒါပနလေပါ
ပနဝတ္ထ၊ ကြည့်။

ဆာဒါပန^၂ (န) [ဆဒိ+ဏာပေ+ယု] နှစ်သက်
စေခြင်း။ ဆာဒါပနတော(မူလဋီ၊ ၂။ ၂၆)တိ
ရောစာပနတော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၃။

ဆာဒါပနလေပါပနဝတ္ထု (န) [ဆာဒါပန+
လေပါပန+ဝတ္ထု] (အမိုးကို) မိုးစေခြင်း၊
(မြေညက်ကို) လိမ်းကျံစေခြင်း ဟူသော
အကြောင်းဝတ္ထု။ ကောသမ္ဗိယံ ဆန္ဒတ္ထေရံ
အာရဗ္ဘ ပုနပျုနံ ဆာဒါပနလေပါပနဝတ္ထုသ္မိ
ပညတ္တံ။ ကနီ၊ ၂။ ၂၀၈။

ဆာဒါပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဆဒ+ဏာပေ+တိ]
ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-မိုး-စေ၏။ အထ ခေါ်
အာယသ္မာ ဆန္ဒော ကတပရိယောသိတံ
ဝိဟာရံ ပုနပျုနံ ဆာဒါပေတိ ပုနပျုနံ လေပါ-
ပေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၆၇။ (-ဝဇီရ၊ ၃၀၃။) ဆာဒါ-
ပေသိ-ဝိ၊ ၂။ ၆၈။ ဝိ၊ ၅။ ၂၅။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၉။
ကနီ၊ ၂။ ၂၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂-၃။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၈။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၉။ ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၃။ ဆာဒါ-
ပေတိ-ဝဇီရ၊ ၃၀၃။ ဆာဒါပေသတိ-ဝိ၊ ၂။
၆၈။ ဆာဒါပေသသိ-ဝိ၊ ၂။ ၆၈။

ဆာဒါပေသိ^၁ (ကာ၊ ကြိ) [ဆဒ+ဏာပေ+သိ]
မိုးစေ၏။ ဆာဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆာဒါပေသိ^၂ (ကာ၊ ကြိ) [ဆဒ+ဏာပေ+သိ]
သ-လာ] မိုးစေပြီ။ ဆာဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆာဒါပေသတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဆဒ+ဏာပေ+
သတိ] မိုးစေ၏။ ဆာဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆာဒါပေသသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဆဒ+ဏာပေ+
သသိ] မိုးစေ၏။ ဆာဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆာဒါပေဟိ (ကာ၊ ကြိ) [ဆဒ+ဏာပေ+ဟိ]
မိုးစေလော့။ ဆာဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆာဒိတ (တိ) [ဆဒ+တ] ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-
အပ်သော။ (က) ဖုံးကွယ်အပ်သော။ (ခ)
မိုးအပ်သော။ (က) စတုဝိသသဟဿေဟိ၊
ဆာဒိတံ ဟောတိ အဗ္ဗရံ။ အပါ၊ ၁။ ၂၀။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၉။ ဝေ ဂစ္ဆမာနေဟိ စတုဝိ-

သသဟဿေဟိ တာပသေဟိ အဗ္ဗရံ အာ-
ကာသတလံ ဆာဒိတံ ပဋိစ္ဆန္တံ ဟောတိ။ အပါ၊
၄။ ၁။ ၂၄၅။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၀၅-၉။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
၁၉၊ ၃၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။
ဥဒါန၊ ၄။ ၂၇၈။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၇။ မဟာနိ၊
၄။ ၈။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၆၊ ၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၄၃၃။ ကနီ၊ ၄။ ၁၁၈။ ၂၇၇-၈။ သီ၊ ၄။ ၁၁၈။
၁။ ၂၄၅။ သီ၊ ၄။ ၁၁၈။ ၂။ ၇။) (ခ) ပါသာ-
ဒေတ္ထ သိလာမယာ၊ သောဝဏ္ဏရတနေဟိ
ဆာဒိတ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၈။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၆၇။
သောဝဏ္ဏရတနေဟိတိ သုဝဏ္ဏသင်္ခါတေဟိ
ရတနေဟိ၊ သုဝဏ္ဏဋ္ဌကာဟိ ဆာဒိတတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၆၈။ (-အပါ၊ ၁။ ၃၃၃။
အပါ၊ ၂။ ၈၅၊ ၁၇၄၊ ၂။ ၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၄။ မဋ္ဌ၊
၄။ ၁၁၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။ ဝိမာန၊ ၄။ ၈၀၊ ၁၄၅၊
၂။ ၁၉၊ ၂၅။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၊ ၃၊ ၁၅၇။ ထေ-
ရ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၆၀။ အပါ၊ ၄။ ၁။
၁၂၂၊ ၂၃၅။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၊ ၃၆၊ ၄၀၊ ၅၄။ ဇာ၊
၄။ ၂။ ၂၃။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၀၃။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၀၅၊ ၂။ ၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃။ ဝိမ-
တိ၊ ၂။ ၁၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၇။ သီ၊ ၄။ ၁၁၈။
၁၂၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၆။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၉၊ ၂။ ၁၆။
၂၇၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၅။ နေတ္ထိ၊
ဝိ၊ ၁၄၇၊ ၂။ ၃၊ ၂၉၃။)

ဆာဒိတကုဋိကာ (ထိ) [ဆာဒိတာ+ကုဋိကာ]
မိုးအပ်သော-ကျောင်းကုပ်-ကျောင်းငယ်။
အဋ္ဌကထာသုပန ကုက္ကုဋ္ဌဗ္ဗိကဂေဟန္တိ ဆဒနံ
ဒဏ္ဍကေဟိ ဇာလဗန္ဓနံ ကတော တိဏေဟိ
ဝါ ပဏ္ဏေဟိ ဝါ ဆာဒိတကုဋိကာဝ ဝုတ္တာ။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၆။)

ဆာဒိတဗ္ဗ (တိ) [ဆဒ+တဗ္ဗ] ဖုံးလွှမ်း-ဖုံး
အုပ်-ဖုံးကွယ်-အပ်သော။ ဆန္ဒ ဆာဒိတဗ္ဗ
အာပတ္တိ^၁ ဝိဝရေထ ဒေသေထ အာရောစေ-
ထ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၀၇-၈။

ဆာဒိတသရီရ (တိ) [ဆာဒိတ+သရီရ] ဖုံးလွှမ်း-
ဖုံးအုပ်-ဖုံးကွယ်-အပ်သော ကိုယ်ရှိသော။

သူ။ ဟေမဇာလကသဉ္စန္ဒေတိ ရတနပရိသိဗ္ဗိ-
တေန ဟေမမယေန ဇာလကေန ဆာဒိ-
တသရီရေ။ ဝိမာနာဌ။ ၁၅၂။ (-၂၆၀။
ထေရါဌ။ ၁၁၄၂၃။)

ဆာဒိတော (ကြိဝိ) [ဆဒ+တော] ဖုံးလွှမ်း-ဖုံး
အုပ်-၍။ မဟာစေလေန ဆာဒိတော၊ အ-
ဒါသိံ တုဋ္ဌမာနသ။ အပါ။ ၂။ ၂၇၄။

ဆာဒိယ (န) [ဆဒ+ဏျ] (အိမ်ကို) မိုးကြောင်း
ဖြစ်သောအရာဝတ္ထု၊ မြက်။ ဆာဒိယ (ဇာ။ ၁။
၂၅၃) နှိ ဂေဟစွဒနံ၊ တိဏန္တိ အတ္ထော။
ဇာ။ ၁။ ၁၆၄။

ဆာဒိယတိ (ကြိ) [ဆဒ+ဏယ+တိ] (၁)
ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-ဖုံးကွယ်-၏။ (၂) တား
မြစ်-စောင့်ရှောက်-၏။ (၁) တိဏပဏ္ဍေ-
ဟိ ဝိယ ဂုဏ် ကာယဝစီကမ္မေဟိ ပါပံ ဆာ-
ဒိယတိတိ ဆာဒနာ။ မဟာနိဌ။ ၁။ ၁၆၁။ (-
သရတ္ထ။ ၂။ ၂၁၅။ ဝိမတိ။ ၁။ ၂၁၇။) (၂)
ဆာဒိယတိ သံဝရိယတိ အာတပါဒိန္တိ ဆတ္တံ။
အပါဌ။ ၂။ ၁၅၄။ (ဆာဒယတိ-ရှိလျှင် ပို၍
သင့်ရာ၏။)

ဆာဒိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဆဒ+ယ+တေ] ဖုံး
လွှမ်း-ဖုံးအုပ်-အပ်၏။ (က) မိုးအပ်၏။
(ခ) ဝတ်ရုံအပ်၏။ (က) ကိန္တိ န ခေါ
ဝိဟာရာ ဆာဒိယေထ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၇၇။ (ခ)
ယေန ဥဒရာ ဆာဒိယတေ။ သိ၊ ၁။ ၁၆၁။
၅၃။ (-သိ၊ ၁။ ၁၆၁။ ၂။ ၅၅။)

ဆာဒိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဆဒိ+ယ+တေ] အ
လိုရှိ-နှစ်သက်-အပ်၏။ ဝရိယတိ ဆာဒိ-
ယတိ ဇေတနာတိ ဝရံ။ အပါဌ။ ၂။ ၁၃၉။

ဆာဒိယတေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဆဒ+ယ+တေ] ဖုံး
လွှမ်း-ဝတ်ရုံ-အပ်၏။ ဆာဒိယတိ (ခ)
ကြည့်။

ဆာဒိယမာန (တိ) [ဆဒ+ဏယ+မာန] ဖုံး
လွှမ်း-ဖုံးအုပ်-မိုး-အပ်သော။ မဂ္ဂေန

ဆာဒိယမာနေ တိဏ္ဍံ မဂ္ဂါနံ...ပါစိတ္တိယံ။
ကင်္ခါ။ ၂၀၈။ (-ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၇၁။)

ဆာဒိယေထ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဆဒ+ယ+ထေ] ဖုံး
လွှမ်း-ဖုံးအုပ်-မိုး-အပ်ရာ၏။ ဆာဒိယ-
တိ (က) ကြည့်။

ဆာဒေတဗ္ဗ (တိ) [ဆဒ+ဏေ+တဗ္ဗ] ဖုံးလွှမ်း-
ဖုံးအုပ်-အပ်သော၊ (က) မိုးအပ်သော။
(ခ) ဝတ်ရုံအပ်သော။ (က) သတ္တရတနံ
ဝါ အာဝုသော နာဂံ အစုဋ္ဌမရတနံ ဝါ တာ-
လပတ္တိကာယ ဆာဒေတဗ္ဗံ မညေယျ။ သံ၊
၁။ ၄၁၇၊ ၄၂၁။ (-ဝဇီရ၊ ၃၀၃။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၃၅။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၆၆။) (ခ) ဆာဒေ-
တဗ္ဗံ ဌာနံ ဝသတိ ပဋိစ္ဆာဒေတိတိ ဝတ္ထံ။
မ၊ ၁။ ၂၆၈။

ဆာဒေတိ (ကြိ) [ဆဒ+ဏေ+တိ] ဖုံးလွှမ်း-
ဖုံးအုပ်-၏။ (က) ဖုံးကွယ်၏။ (ခ) မိုး၏။
(ဂ) ဝတ်ရုံ၏။ (က) သော ပုန ဥပ-
သမ္ပန္နော တာ အာပတ္တိယော ဆာဒေတိ။
ဝိ၊ ၄။ ၁၅၉။ (- ၁၆၀၊ ၁၇၄၊ ၃၆၅။ ဝိ၊ ၅။
၂၁၈။ ဓမ္မ၊ ၄၉။ ပေဋကော၊ ၃၀၀။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
၁၉၊ ၂၀။ ၁၆၄၊ ၂၂၆။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၄၄-၅။ ဝိ၊ သင်္ဂ-
ဟ၊ ၃၃၁-၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၈။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၁၃၃၊ ၄၇၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၈။ မဟာနိဌ။
၁။ ၁၇၉။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၇၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၁။
ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၆၀။ ၅၆-၈၊ ၁၁၂။ ကင်္ခါ၊ ၁။
၁၆၆။ ၂။ ၅၇-၈၊ ၄၀၈၊ ၄၆၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၇၊ ၃၃၇။
သိ၊ ၁။ ၁၆၁။ ၂။ ၃၃၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၆။ အံ၊ ၁။ ၁။
၇၆။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၆။ မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၃။) ဆာ-
ဒေန္တိ-ဒီ၊ ၁။ ၄၀၃။ သိ၊ ၁။ ၁၆၁။ ၂။ ၄၃၁။
ဆာဒေသိ-ဝိ၊ ၂။ ၂၇၉။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၉-၁၇၂။
ဆာဒေမိ-ပေတ၊ ၁။ ၁၇၃။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၉။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၃၃၁။ ပေတ၊ ၄။ ၁၇၈။ ကင်္ခါ၊ ၁။
၁၆၆။ ၂။ ၅၇။ ဆာဒေသိ-ပေတ၊ ၄။ ၁၇၈။
ဆာဒေသာမိ-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂။ ၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၃၂။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၆။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၆၆။ ၂။ ၅၈။ (ခ) သံ-
သော တိဏဝတ္ထု ဇဂ္ဂိတော သံသိကံ အာဝါသံ

ဆာဒေတိ။ ဝိဠာသေဝဂ္ဂ။ (-သုတ္တနိ။၄၃၃။
 စူဠနိ။၅။ သံဠာသေဝဂ္ဂ။ ဓမ္မဠာသေဝဂ္ဂ။
 သာရတ္ထာပ။၂၉၅။ မဇ္ဈိ။၂။၃၂။) ဆာဒေန္တိ
 -ဝိဠာသေဝဂ္ဂ။ ဝိဠာသေဝဂ္ဂ။ ဝိသင်္ဂဟ။
 ၃၀၇။ အဘိဠာသေဝဂ္ဂ။ မဟာနိဠာသေဝဂ္ဂ။
 ကင်္ခါဠာသေဝဂ္ဂ။၃၇၁။၄၂၆။ ဆာဒေသိ-ဒိဠာ။
 ၉၉၁၀၂။ မဇ္ဈိ။၃၃၆။၃၄၄။ သုတ္တနိ။၃၆၇။
 အပါသေဝဂ္ဂ။ အပါ။၂။၂၃၃။ သံဠာသေဝဂ္ဂ။
 ၂၃၇။ ဇာဠာသေဝဂ္ဂ။ ထေရီဠာသေဝဂ္ဂ။ အပါ
 သေဝဂ္ဂ။၃၀၈။ အပါသေဝဂ္ဂ။ ဆာဒေမိ-
 ထေရီဠာသေဝဂ္ဂ။ ထေရီဠာသေဝဂ္ဂ။၂၆၈။၂၇၃။ ဆာ
 ဒေဟိ-ဝိဠာသေဝဂ္ဂ။ ကင်္ခါဠာသေဝဂ္ဂ။
 ဆာဒေထ - အပါသေဝဂ္ဂ။ ဆာဒေယျ
 -အပါသေဝဂ္ဂ။ ထေရီဠာသေဝဂ္ဂ။၃၃၈။ ဆာ
 ဒေသိ - အပါသေဝဂ္ဂ။ ဆာဒေသု -
 မိလိန္ဒ။၂၃၈။ ဆာဒေသုမိ - အပါသေဝဂ္ဂ။
 ထေရီဠာသေဝဂ္ဂ။ (ဂ) အာဘုသော ဆာ
 ဒေတိ ပရိဒဟတိတေနာတိ အစ္စာဒနံ၊ နိဝါ
 သနံ၊ သိဠာသေဝဂ္ဂ။၅၅။ (-ထေရီဠာသေဝဂ္ဂ။
 ထေရီဠာသေဝဂ္ဂ။ မူလဠာသေဝဂ္ဂ။)

ဆာဒေတိ (ကြိ) [ဆဒိ+ဇာ+တိ။ ဆဒိ
 ဣစ္ဆာယံ။ ဤကာရန္တောယံ ဓာတု၊ တဿာ
 သနိဂ္ဂဟိတာဂမာနိဿ ရူပါနိ န တဝန္တိ။ ပုရိ
 သဿ ဘတ္တံ ဆာဒေတိ၊ ဆာဒေယတိ၊ ရုစ
 တိတိ အတ္ထော။ နိတိ၊ ဓာ။၃၁၅။] နှစ်သက်
 ၏၊ အလိုရှိ၏၊ မြန်၏၊ ပိတ္တံသေမံ ဘတ္တံ န
 ပရိယောနန္တတိ၊ ဘတ္တမဿ နန္တာဒေတိ။
 ဝိဠာသေဝဂ္ဂ။ အံ၊၂။၂၃၉။ နန္တာဒေတိတိ
 န ရုစတိ။ ဝိဠာသေဝဂ္ဂ။ (-ဒိဠာသေဝဂ္ဂ။
 မဇ္ဈိ။၃၃၆။) ဆာဒေသိ - ဒိဠာသေဝဂ္ဂ။
 မဇ္ဈိ။၃၃၆။ ဆာဒေယျ - ဒိဠာသေဝဂ္ဂ။
 မဇ္ဈိ။၃၃၆။၃၉၀-၁။ အံ၊၂။၃၄၇။ ဒိဠာသေဝဂ္ဂ။
 ၁၉၀။ မဇ္ဈိ။၂။၂၃၈။ ဆာဒေယျ-ဇာသေဝဂ္ဂ။
 ၃၄၇။ ဇာဠာသေဝဂ္ဂ။ ဆာဒေသတိ-မ
 ဇ္ဈိ။၃၉၀-၁။ သံဠာသေဝဂ္ဂ။ အံ၊၂။၃၄၇။
 သံဠာသေဝဂ္ဂ။

ဆာဒေတုံ (ကြိဝိ) [ဆဒိ+ဇာ+တုံ] ဖုံးလွှမ်း
 -ဖုံးအုပ်-ခြင်းငှါ၊ (က) ဖုံးကွယ်ခြင်းငှါ။
 (ခ) မိုးခြင်းငှါ။ (က) နိဂ္ဂဟိတံ ဆာဒေတုံ
 ယုတ္တကထံ။ ဒိဠာသေဝဂ္ဂ။ (ခ) တိယော
 ဇနသတမတ္ထေ ပဒေသေ ဥဒကံ ပိဋိ ဆာ
 ဒေတုံ န သက္ကောတိ။ ဒိဠာသေဝဂ္ဂ။ သံဠာ
 သေဝဂ္ဂ။ (-ဝဇ္ဇိဠာသေဝဂ္ဂ။ ဝိမတိဠာသေဝဂ္ဂ။)

ဆာဒေတုကာမ (တိ) [ဆာဒေတုံ + ကာမ]
 ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-ဖုံးကွယ်-ခြင်းငှါ အလို
 ရှိသော၊ ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးအုပ် - ဖုံးကွယ် -
 လိုသော၊ သူ။ ဆာဒေတုကာမော စ ဟောတိ
 ဆာဒေတိ စ။ ဝိဠာသေဝဂ္ဂ။၃၀၈။ ကင်္ခါ
 သေဝဂ္ဂ။၃၀၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၃၁-၂။ (-ကင်္ခါ
 သေဝဂ္ဂ။၃၀၇။ ဝဇ္ဇိဠာသေဝဂ္ဂ။ သာရတ္ထာပ။၂၄။
 ဝိမတိဠာသေဝဂ္ဂ။ ကင်္ခါဠာသေဝဂ္ဂ။၂၅၇-ဂ။)

ဆာဒေတော (ကြိဝိ) [ဆဒိ + ဇာ + တော]
 ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-၍၊ (က) ဖုံးကွယ်၍။
 (ခ) မိုး၍။ (ဂ) ဝတ်ရုံ၍။ (က) သာဝ
 သေသဉ္စဂရကံ အာပဇ္ဇိတော ဆာဒေတော ဝဇ္ဇိ
 န ဖုသတိ။ ဝိဠာသေဝဂ္ဂ။၃၄၂။ (-ကင်္ခါဠာသေဝဂ္ဂ။
 ဒိဠာသေဝဂ္ဂ။ သံဠာသေဝဂ္ဂ။ အဘိဠာသေဝဂ္ဂ။
 ပဋိသံဠာသေဝဂ္ဂ။ ဣတိဝုတ်ဠာသေဝဂ္ဂ။ ဇာ
 သေဝဂ္ဂ။၃၀၇။ ဇာဠာသေဝဂ္ဂ။၂၅၇။ ဇာဠာသေဝဂ္ဂ။၂၆၂။
 နေတ္ထိဠာသေဝဂ္ဂ။ ဝဇ္ဇိဠာသေဝဂ္ဂ။ ဝိမတိဠာသေဝဂ္ဂ။
 ကင်္ခါဠာသေဝဂ္ဂ။၅၈။ ဒိဠာသေဝဂ္ဂ။၂၉၅။ သိဠာ
 သေဝဂ္ဂ။၂၄၂။ ဒိဠာသေဝဂ္ဂ။ မဇ္ဈိ။၂။၃၈၂။
 မဇ္ဈိဠာသေဝဂ္ဂ။ အံ၊၂။၃၀၈။ နေတ္ထိဠာသေဝဂ္ဂ။
 (ခ) တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရော
 ဘိက္ခု ဝိဟာရံ ဆာဒေတော ဩတရတိ။
 ဝိဠာသေဝဂ္ဂ။ (-ဝိဠာသေဝဂ္ဂ။ ကင်္ခါဠာသေဝဂ္ဂ။
 ဒိဠာသေဝဂ္ဂ။၃၄၀။ သံဠာသေဝဂ္ဂ။၂၃၀။ အံ၊၂။
 ၁။၃၈၃။၃၄၇။ ပဋိသံဠာသေဝဂ္ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိဠာသေဝဂ္ဂ။
 ၂၄၉။၃၇၃။ ခုဒ္ဒကဠာသေဝဂ္ဂ။ ဓမ္မဠာသေဝဂ္ဂ။
 ၃၆၅။ သုတ္တနိဠာသေဝဂ္ဂ။ ဝိမာနဠာသေဝဂ္ဂ။
 ထေရီဠာသေဝဂ္ဂ။ အပါသေဝဂ္ဂ။၃၀၇။၃၄၈။
 ၁၈၇။ မဟာနိဠာသေဝဂ္ဂ။၃၆၃။ ဇာဠာသေဝဂ္ဂ။

၂၃၁-၂။ ဇာဠာ၄။၄၄၊၃၇။ ဇာဠာ၅။
 ၃၀၅၊၃၈။ ဇာဠာ၆။၇၊၂၁၊၂၂။ ဇာ
 ဠာ၇။၉၊၄၁။ ဝဇိရ။၃၀၃။ သာရတ္ထ။၂။၁၁။
 ၂၉၅။ သာရတ္ထ။၃။၃၃။ ဝိမတိ။၂။၁၀-၈။
 ကင်္ခါ၊ဠိ၊သစ်။၄၄၄။ သိ၊ဠိ၊သစ်။၂။၁၂။
 ဒီ၊ဠိ၊၂။၁၅၊၁၄၀။ မ၊ဠိ၊၃။၂၇၊၃၉၄။ သံ၊
 ဠိ၊၂။၈၈၊၄၇၉။ အံ၊ဠိ၊၂။၇၅။ အံ၊ဠိ၊၃။၅၁၊
 ၉၈။ (ဂ) သပတ္တရာဇာ မင်္ဂလဟတ္ထိ ဝဓေဓန
 ဆာဒေတွာ။ ဇာဠာ၂။၈၆။

ဆာဒေထ (ကြိ) [ဆဒ+ဏေ+ထ] ဖုံးလွှမ်း
 -ဖုံးအုပ် - မိုး - ကုန်လော့။ ဆာဒေတိ^၁
 (ခ) ကြည့်။

ဆာဒေန္တိ^၁ (တိ) [ဆဒ+ဏေ+အန္တိ။ ဆာ-
 ဒေန္တော၊ပါဠိ။ ဆာဒေန္တော၊ပါ၊ပါ ဆာဒေန္တိ၊
 ဒု၊ဇ။ဆာဒေန္တေန။ တ၊ဇ။ ဆာဒေန္တေဟိ၊
 တ၊ပါ။ ဆာဒေန္တဿ၊စ၊ဇ။ ဆာဒေန္တေ၊သ၊ဇ။
 ထိ၌ ဆာဒေန္တိ။] ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-သော၊
 (က)ဖုံးကွယ်သော၊သု။ (ခ) မိုးသော၊သု။
 (က) အတ္ထာပတ္တိ ဆာဒေန္တော အာပဇ္ဇတိ။
 ဝိ၊၅။၂၃။ အာပတ္တိ^၁ ဆာဒေန္တော ဆာ-
 ဒေန္တောအာပဇ္ဇတိ-နာမ။ ဝိ၊ဠာ၊၄။၁၆၀။
 (-ဝိ၊၅။၃၆၊၃၇၆။ ဝိ၊ဠာ၊၃။၁၃၄။ ဝိ၊ဠာ၊၄။
 ၁၉၊၁၉၃၊၂၂၆၊၂၃၉။ ကင်္ခါ၊၁၉၉။ မ၊ဠာ၊၁။
 ၁၆၇။ အဘိ၊ဠာ၊၁။၂၈။ ပဋိသံ၊ဠာ၊၁။၂၇၇။
 သာရတ္ထ၊၃။၃၇၉။ ကင်္ခါ၊ဠိ၊သစ်။၂၇၇။ ဒီ၊ဠိ၊
 ၂။၁၁၇။ ဒီ၊ဠိ၊၃။၁၃၁။ မ၊ဠိ၊၁။၁၅၀။ သံ၊ဠိ၊
 ၂။၂၇၇။ အံ၊ဠိ၊၂။၁၈၇။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၀၇။)
 ဘိက္ခုနိယာ ဟိ အာပတ္တိ^၁ ဆာဒေန္တိယာပိ
 ပရိဝါသော နာမ နတ္ထိ။ကင်္ခါ၊၃၀၅။ ဆာဒေ-
 န္တိယာ (မူလဠိ၊၂။၉၃)တိ ဆာဒနာကာရေန
 ပဝတ္တန္တိယာ။ အနုဠိ၊၂။၉၉။ (-ဒီ၊ဠိ၊၂။၉။
 အံ၊ဠိ၊၂။၃၀။) (ခ) မဂ္ဂေန ဆာဒေန္တဿ
 ဒွေ မဂ္ဂေ အဓိဋ္ဌဟိတွာ တတိယံ မဂ္ဂံ အာ-
 ဏာပေတွာ ပက္ကမိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၉၆။ (-ဇာ၊
 ၁။၁၇၄။ ဝိ၊ဠာ၊၁။၃၄၃။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၁၅၆။

အပါဠာ၊၂။၁၁။ ဇာဠာ၊၃။၃၉၉။ နေတ္ထိ၊ဠာ။
 ၄၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၈။)

ဆာဒေန္တိ^၂ (တိ) [ဆဒီ+ဏေ+အန္တိ] နှစ်သက်
 စေတတ်သော၊ နှစ်သက်ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်
 သော၊ နှစ်သက်ဖွယ် ကောင်းသော၊ စား
 ဖွယ်။ ယထာ ဝါပန မဟာရာဇ ပုရိသော
 ယာဝဒတ္ထံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇေယျ ဆာဒေန္တိ
 ယာဝ ကဏ္ဍမဘိပူရယိတွာ။ မိလိန္ဒ။၂၃၂။
 ဒီ၊ဠာ၊၃။၈၅။ မ၊ဠာ၊၄။၈၃။ အံ၊ဠာ၊၁။၃၆၀။
 အဘိ၊ဠာ၊၂။၄၁၆။ ဆာဒေန္တိန္တိ ရောစေန္တိ
 ရုစိ^၁ ဥပ္ပါဒေန္တိ။ ဒီ၊ဠိ၊၃။၈၄။ မ၊ဠိ၊၃။၃၀၀။
 အံ၊ဠိ၊၁။၂၁၈။ ဆာဒေန္တိန္တိ ရောစယမာနံ။
 မူလဠိ၊၂။၂၀၉။

ဆာဒေန္တိ (ကြိ) [ဆဒ+ဏေ+အန္တိ] ဖုံးလွှမ်း
 -ဖုံးအုပ်-ကုန်၏။(က)ဖုံးကွယ်ကုန်၏။ (ခ)
 မိုးကုန်၏။ (က) ဆာဒေတိ^၁ (က) ကြည့်။
 (ခ) ဆာဒေတိ^၁ (ခ) ကြည့်။

ဆာဒေန္တိ (ထိ) [ဆာဒေန္တ+ဤ] ဖုံးလွှမ်း-
 ဖုံးအုပ်-ဖုံးကွယ်-သော၊သုမ။ ဆာဒေန္တိ^၁
 (က) ကြည့်

ဆာဒေမိ (ကြိ) [ဆဒ+ဏေ+မိ] ဖုံးလွှမ်း-
 ဖုံးအုပ်-ဖုံးကွယ်-၏။ ဆာဒေတိ^၁ (က)
 ကြည့်။

ဆာဒေယျ (ကြိ) [ဆဒီ+ဏေ+ယျ] နှစ်သက်
 -အလိုရှိ-ရာ၏။ ဆာဒေတိ^၂-ကြည့်။

ဆာဒေယျံ (ကြိ) [ဆဒ + ဏေ + ယေျံ]
 ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-မိုး - ရာ၏။ ဆာ-
 ဒေတိ^၁ (ခ) ကြည့်။

ဆာဒေယျု (ကြိ) [ဆဒီ + ဏေ + ယေျု]
 နှစ်သက်-အလိုရှိ-ကုန်ရာ၏။ ဆာဒေတိ^၂
 ကြည့်။

ဆာဒေသိ^၁ (ကြိ) [ဆဒ + ဏေ+သိ]ဖုံးလွှမ်း
 -ဖုံးအုပ်-၏ (က) ဖုံးကွယ်၏။ (ခ) မိုး၏။

(က) ဆာဒေတိ (က) ကြည့်။ (ခ) ဆာဒေတိ (ခ) ကြည့်။

ဆာဒေသိ (ကြိ) [ဆဒိ + ဧ + သိ] နှစ်သက် - အလိုရှိ - ၏။ ဆာဒေတိ - ကြည့်။

ဆာဒေသိ (ကြိ) [ဆဒ + ဧ + ကံ] ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးအုပ် - ဖုံးကွယ် - ပြီ။ ဆာဒေတိ (က) ကြည့်။

ဆာဒေသိ (ကြိ) [ဆဒ + ဧ + ဥ] ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးအုပ် - မိုး - ကုန်ပြီ။ ဆာဒေတိ (ခ) ကြည့်။

ဆာဒေသတိ (ကြိ) [ဆဒိ + ဧ + သတိ] နှစ်သက် - အလိုရှိ - လတ်။ ဆာဒေတိ - ကြည့်။

ဆာဒေသယမ (ကြိ) [ဆဒ + ဧ + သာမ] ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးအုပ် - မိုး - ကုန်လတ်။ ဆာဒေတိ (ခ) ကြည့်။

ဆာဒေသယမိ (ကြိ) [ဆဒ + ဧ + သာမိ] ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးအုပ် - ဖုံးကွယ် - လတ်။ ဆာဒေတိ (က) ကြည့်။

ဆာဒေဟိ (ကြိ) [ဆဒ + ဧ + ဟိ] ဖုံးလွှမ်း - ဖုံးအုပ် - မိုး - လော့။ ဆာဒေတိ (ခ) ကြည့်။

ဆာနိသံသ (ပု) [ဆ + အာနိသံသ] ဖိ-ပါးသော - အာနိသင် - အကျိုးဆက်။ အာနိသင် - အကျိုးဆက် - ဖိ-ပါး။ (က) (ပဌမဈာန် စသော သမာဓိတို့၌ မတုန်လှုပ်ခြင်း၊ ပဌမဈာန်စသော သမာဓိတို့၌ အလေ့အကျင့်ရှိပြီး သူ ဖြစ်ခြင်း၊ မပြိုကွဲမပျက်စီးသော ပရိသတ်ရှိခြင်း၊ အခါခပ်သိမ်း နာယူထိုက်သောစကားရှိခြင်း၊ သတိကောင်းခြင်း၊ ထိတ်လန့်မှု မရှိခြင်းဟူသော ခါးပန်းကြိုးလှူခြင်း၏) အာနိသင် - အကျိုးဆက် - ဖိ-ပါး။ (ခ) (ဥပုသ်ကံနှင့် စပ်ဆိုင်ခြင်း၊ ပဝါရဏာကံနှင့် စပ်ဆိုင်ခြင်း၊ သံဃကံနှင့် စပ်ဆိုင်ခြင်း၊ ရှင်ပြုပေးနိုင်

ခြင်း၊ ရဟန်းခံပေးနိုင်ခြင်း၊ သာမဏေကို လုပ်ကျွေးရန် စေခိုင်းနိုင်ခြင်းဟူသော ဝိနည်း ခိုရ်ရဟန်းရအပ်သော) အာနိသင် - အကျိုးဆက် - ဖိ-ပါး။ (က) ကာယဗန္ဓနေ ဗိနေဒတွာ၊ သံဃေ ဂဏဝရုတ္တမေ။ ဆာနိသံသေ အနုဘောမိ၊ ကမ္မာနုစ္ဆဝိကေ မမ။ အပါဝ။ ၃၆၂။ (ခ) ဝိနယဓရေ ဟိ ဝိနယပရိယတ္တိမူလကေ ပဉ္စာနိသံသေ ဆာနိသံသေ....လဘတိ။ ဝိဠာ ၃။ ၁၄၁။ (- ၁၄၄-၅။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၆၃-၇။)

ဆာပ (ပု) [သဝ + ဧ။ သကို - ဆပြု၊ ဝကို ပပြု။ ဝိ၊ ပိ၊ ဓာန်။ ဆပ + ဧ။ ဆပ သမ္ပယော၊ ဥဿာတ္တံ၊ ဆာပေါ။ ဓာန်၊ ဇီ။ ၂၅။ ဆပ + ဧ။ ဆာပန္တိ ပေါတကံ၊ ပေါတကေ ဟိ ဆပိယတိ ရက္ခိယတိ ဆာပေါတိ ဝုစ္စတိ၊ ဆပ ရက္ခဏတိ ဩဠပဌမကာရန္တဓာတု။ ဇာတ်၊ ဇီ၊ သစ်။] သူငယ်၊ ငယ်သောသတ္တဝါ။ ယဒါဟံ သမ္မာ ဆာပေါ ဟောမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁။ (- ဇာ၊ ၂။ ၃၅။ ထေရ၊ ၄။ ၂၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၃၄၁-၃။)

ဆာပက (ပု) [ဆာပ + က] သူငယ်၊ ငယ်သောသတ္တဝါ။ ယထာ မဟာရာဇ ပေဏာဟိကာ သကပတိမိ ဥသုယာယ ဆာပကေန ပေါသယတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၇။ (- မဟာနိဌ။ ၂၅။ ဇာ၊ ၄။ ၃၅။ ၂၅။)

ဆာဘိညာပက္ခ (ပု) [ဆ + အဘိညာ + ပက္ခ] ဖိ-ပါးသော အဘိညာဉ် တည်းဟူသော အတောင်။ ပေါတ္တကေသုပနကတ္တိ “ဆာဘိညာပက္ခေ” တိ လိခန္တိ။ အံ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၁၇။

ဆာယတ္တ (ပု) [ဆာယာ + အတ္တ] အရိပ်ဟူသော အကျိုး။ ဘိက္ခု ဖလိနိ သာခံ ဆာယတ္တာယ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၆။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။ ကခိ၊ ၂။ ၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၄၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၇။)

ဆာယတ္တိက (တိ) [ဆာယာ+အတ္တိက] အရိပ်-
ဖြင့်-ကို-အလိုရှိသော၊ သူ။ ဆာယံ ဆာ-
ယတ္တိကာ (ဆာယတ္တိနော။ သိ။) ယန္တိ (အံ၊
၂။၃၆) န္တိ ဆာယာယ အတ္တိကာဝ ဆာယံ
ဥပဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ဌာ၊၃။၂။

ဆာယတ္တိ (တိ) [ဆာယာ+အတ္တိ] အရိပ်-ဖြင့်-
ကို-အလိုရှိသော၊ သူ။ ဆာယံ ဆာယ-
တ္တိနော ယန္တိ၊ ဖလတ္တံ ဖလဘောဇီနော။
အံ၊ဌာ၊၂။၁၅။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဆာယာ (ထိ) [ဆာ+ယ+အာ။ ဆာ-ဆာဒ-
န၊ ဆေတိ ဆိန္ဒတိ သံသယန္တိ ဆာယာ ပဋိ-
မိမ္မံ။ ဣဒါဒိ။၁၄၀။] (၁) အရိပ်၊ (က)
သစ်ပင်စသည်တို့၏ အရိပ်။ (ခ) အတု၊ ပုံတူ
အရုပ်၊ ရုပ်တု။ (ဂ) အရိပ်အရောင်။ (ဃ)
အမြက်၊ အရိပ် အမြက်၊ အနည်းငယ်။ (၂)
အရိပ်နှင့်တူသော အရိပ်၊ မိဘဆရာစသည်တို့၏
မေတ္တာ။ (၁)အရိပ်၊ (က) သစ်ပင်စသည်တို့
၏ အရိပ်။ ယံ မဇ္ဈန္ဒိကေ ကာလေ သမန္တာ
ဆာယာ ဖရတိ။ဝိ၊၁။၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄။
ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၉။ (-ဝိ၊၃။၁၃၃။ ဝိ၊၄။
၃၅၄၊၄၆၇၊၄၇၂၊၄၉၉၊၅၀၅။ မ၊၁။၁၀၈။
မ၊၂။၁၁၄-၅၊၃၃၆။ မ၊၃။၂၄-၅၊၂၀၃၊
၂၁၀၊၃၁၇၊၃၂၂။ သံ၊၁။၇၂၊၉၃။ အံ၊၁။
၅၁၉၊၅၂၀။ အံ၊၂။၃၆။ အဘိ၊က။၃၈။
ပဋိသံ၊၁၃၈၊၁၄၀-၂-၄။ ဓမ္မ၊၁၃။ သုတ္တနိ။
၄၃၂။ ဝိမာန။၁၀၇။ ခပတ။၁၅၄-၅၊၁၇၅၊
၂၁၄။ ထေရ။၃၄၈။ အပ၊၁။၅၇၊၂၂၂၊
၃၅၇-၉။ အပ၊၂။၈၄၊၁၇၄၊၂၆၀။ စူဠနိ။၄။
ဇာ။၁။၂၂၁၊၂၈၄၊၂၉၈၊၃၂၇၊၃၈၅။ ဇာ၊၂။
၅၀၊၁၄၉၊၃၀၀။ နေတ္ထိ။၁၁၂၊၁၅၁-၄-၅။
ပေဋကော။၁၈၄၊၂၇၆-၇။ မိလိန္ဒ။၂၇၊၇၆။
ဂဇ၊၉၇၊၂၈၇-၈၊၃၉၅။ ဝိ၊ဌာ၊၁။၄၃၊၈။ ဝိ၊ဌာ၊
၂။၁၇၊၂၈၊၂၃၆၊၂၇၁။ ဝိ၊ဌာ၊၃။၂၃၉၊၃၁၆။
ဝိ၊ဌာ၊၄။၉၁၊၁၃၁၊၂၄၉။ ကင်္ခါ။၈၈။ ဒီ၊ဌာ၊၂။
၁၄၃။ ဒီ၊ဌာ၊၃။၅၁။ မ၊ဌာ၊၁။၁၃၊၁၄၉။ မ၊ဌာ၊

၄။၁၇၊၂၄၂။ သံ၊ဌာ၊၁။၂၉၀။ သံ၊ဌာ၊၂။၁၆၄။
သံ၊ဌာ၊၃။၂၅၁၊၂၇၅။ အံ၊ဌာ၊၁။၂၃၀။ အံ၊ဌာ၊
၂။၁၅၅၊၂၆၄၊၃၂၉။ အံ၊ဌာ၊၃။၂၁၊၂၈၁၊၃၂၀။
အဘိ၊ဌာ၊၁။၁၁၀။ အဘိ၊ဌာ၊၃။၁၂၉။ ပဋိသံ၊
ဌာ၊၂။၅၅၊၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၆၊၂၇၆။ ဓမ္မ၊ဌာ၊
၁။၂၃၊၃၇၀။ ဓမ္မ၊ဌာ၊၂။၁၇၊၁၈၇၊၃၇၃။ ဥဒါန၊
ဌာ၊၂၅၊၄၇။ ဝိမာန၊ဌာ၊၆၇။ ခပတ၊ဌာ၊၁၀၇၊
၁၈၆၊၂၇၃။ ထေရ၊ဌာ၊၁။၉၈။ ထေရီ၊ဌာ၊၇၂။
အပ၊ဌာ၊၁။၇၀။ အပ၊ဌာ၊၂။၂၉၀။ စရိယာ၊ဌာ၊
၂၁၈။ မဟာနိ၊ဌာ၊၄၆။ ဇာ၊ဌာ၊၁။၆၈၊၄၄၃။
ဇာ၊ဌာ၊၅။၃၅။ ဇာ၊ဌာ၊၆။၁၆၊၁၆၈၊၃၂၅။
နေတ္ထိ၊ဌာ၊၁၈၀။ ဝဇီရ။၂၃။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၈၆၊၃၉၅၊၄၁၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၄၊၂၃၆။
ဝိမတိ၊၁။၂၅၊၃၁၉။ ဝိမတိ၊၂။၆၄၊၁၇၂၊၁၃၈၊
၁၈၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။၃၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။
၂၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၂။၁၂၂။
မ၊ဋီ၊၂။၂၈၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၇၊၃၄၇၊၄၂၆။ သံ၊
ဋီ၊၂။၁၃၄၊၃၄၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၃။ အံ၊ဋီ၊၂။
၂၄၃၊၃၆၀။ အနုဋီ၊၁။၁၆၈။ အနုဋီ၊၂။၁၅၆။
နေတ္ထိ၊ဋီ၊၁၀၄၊၁၄၄။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၉၀၊၃၃၀-၅။
(ခ) အတု၊ ပုံတူ အရုပ်၊ ရုပ်တု။ ဆာယံ ဘဂဝါ
ဒဿသိ။ ဒီ၊ဌာ၊၁။၂၄၆။ မ၊ဌာ၊၃။၂၅၄။
သုတ္တနိ၊ဌာ၊၂။၁၇၃။ ဆာယန္တိ ပဋိမိမ္မံ။ သီ၊ဋီ၊
သစ်။၂။၂၇၆။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၁။ (-မိလိန္ဒ။
၁၆၉။ ဒီ၊ဌာ၊၂။၄၄။ ဒီ၊ဌာ၊၃။၁၂။ မ၊ဌာ၊၃။
၂၆၃။ သံ၊ဌာ၊၁။၈၁။ ဇာ၊ဌာ၊၂။၃၇၅။ ဇာ၊ဌာ၊
၄။၂၇၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၂။၂၇၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၇။
မူလဋီ၊၂။၁၁၂။) (ဂ) အရိပ်အရောင်။
တေသံ ဆဝိ ဆာယံ သုန္နရတာဝံ န အနန္တတိ
နာနုဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဌာ၊၁။၁၈၅။ ဆဝိန္တိ တေသံ
ပတဿရကရဏံ ဆဝိ။ ကိတန္တိ အာဟ
“ဆာယ”န္တိ၊ တေသံ ပကာသကံ ဩဘာ-
သန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂။ (-ဒီ၊ဌာ၊၃။
၅၁။ မဟာနိ၊ဌာ၊၂၂၃။) (ဃ) အမြက်၊
အရိပ်အမြက်၊ အနည်းငယ်။ ကုဉ္ဇိကာယ
သေနာသနပရိက္ခာရတ္တာ သုဝဏ္ဏရူပိယမယာပိ

ဝဇ္ဇတိတိ ဆာယာ ဒိဿတိ။ ဝဇ္ဇိရ။ ၁၂၂။
(-၁၃၇။) (၂) အရိပ်နှင့်တူသော အရိပ်၊
မိဘ၊ ဆရာ စသူတို့၏ မေတ္တာ။ သုခါ တေ
သမဏ ဆာယာ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၁၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၀။
အပါ၊ ၄။ ၁၁၀၇။ အပါ၊ ၄။ ၂၆၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၁၀၇။ ဟောတု မဟာရာဇ၊ ဉာတကာနံ
ဆာယာ နာမ သိတလာ။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၂၆။
ဇာ၊ ၄။ ၁၅၅။ ဝေဿန္တေ တာဒိဿဿ
သီလဝတော ဆာယာ မယံ သုခါ။ စရိယာ၊
၄။ ၂၃၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂၉။ ပုတ္တဒါရဉာတိမိတ္တာနံ
သိတလာယ ဆာယာယ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၃၉။

ဆာယာဌာန (န) [ဆာယာ+ဌာန] အရိပ်ရှိ
သော အရပ်။ ဆာယာဌာနံ မယံ ဥပဂတာယ
အာတပေါ သမ္ပဇ္ဇတိ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၀၇။

ဆာယာနိမိတ္တ (တိ) [ဆာယာ+နိမိတ္တ] အရိပ်
လျှင် အမှတ်အသား ရှိသော၊ အရိပ်ကိုအမှတ်
အသားပြုသော (သိမ်)။ ဆာယာနိမိတ္တံ သိမ်
သမ္ပန္နတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၈၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၂။
ဆာယာနိမိတ္တာ နာမ ယာ ပဗ္ဗတစ္ဆာယာဒိနံ
ယံကိဉ္စိ ဆာယံ နိမိတ္တံ ကတာ သမ္ပတာ ဟော-
တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၉။ (-
၁၇၈-၉။ ကင်္ခါ၊ ၈၇-၈။)

ဆာယာပမာဏ (န) [ဆာယာ + ပမာဏ] အရိပ်၏
အတိုင်းအရှည်။ ဧတ္ထကေ ဆာယာ-
ပမာဏေ၊ နာဉ္စိကာ ပမာဏေ ဝါ မယာ
ဥပသမ္ပဒါ လဒ္ဓါ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၈။

ဆာယာပုပ္ဖသဒိသ (တိ) [ဆာယာ+ပုပ္ဖ+သ-
ဒိသ] (စည်ပင်သော သစ်ပင်၏) အရိပ်၊
အပွင့်နှင့်တူသော။ သံဝဒ္ဓိတဿ ရုက္ခဿ
ဆာယာပုပ္ဖသဒိသံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၅။

ဆာယာရက္ခသ (ပု) [ဆာယာ + အဓိဝတ္ထ +
ရက္ခသ] အရိပ်ကို-အုပ်စိုး-ပိုင်ဆိုင်-သော
-ရက္ခိသံ။ ဆာယာရက္ခသော ဝိယ ဟိ ကမ္မဇ-
တေဇော။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၇။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။
၈၆။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၆။)

ဆာယာရက္ခ (ပု) [ဆာယာ + ရက္ခ] အရိပ်
ရှိသော - အရိပ်နှင့် ပြည့်စုံသော - အရိပ်
ကောင်းသော - သစ်ပင်။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၇။
ဆာယာရက္ခေ ရောပေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၈၆။

ဆာယာရူပ (န) [ဆာယာ + ရူပ] အရိပ်ရုပ်၊
ပုံတူအရုပ်၊ ရုပ်ပုံ၊ ဓာတ်ပုံ။ ဆာယာရူပေ
ဒိဋ္ဌေ သတိ ဒိဋ္ဌော ဝေ နန ဘန္တေတိ။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၂။ ၁၇၃။ ဆာယာရူပ (မာ၊ ၄။ ၂။ ၅၄) နှ့်
ဘဂဝတော ပဋိဗ္ဗိမ္မရူပံ။ မာ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။

ဆာယာရူပက (န) [ဆာယာရူပ + က] အရိပ်
ရုပ်၊ ပုံတူအရုပ်၊ ရုပ်ပုံ၊ ဓာတ်ပုံ။ ဆာယာ-
ရူပကမတ္တ(ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၅၄) နှ့် ဘဂဝတော ပဋိ-
ဗ္ဗိမ္မရူပကမေဝ၊ န ပကတိဝတ္ထုလယံ။ သီ၊ ၄။
၁။ ၂။ ၇၆။ (-မာ၊ ၄။ ၂။ ၅၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။
၂။ ၁၇၃။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၇၇။)

ဆာယာဝန္တ (တိ) [ဆာယာ + ဝန္တ] အရိပ်
ရှိသော (သစ်ပင်)။ သော ခေါ် ပနာယံ
ရက္ခော ဣမာယ ဆာယာယ ဆာယာဝါတိ
ဆာယာဝန္တံ ရုက္ခံ သမနုပဿတိ။ ပဋိသံ၊
၁၃၈၊ ၁၄၀-၄။ ဆာယာဝါတိ ဝိဇ္ဇမာနစ္ဆာ-
ယော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၅၅။ (-မာ၊ ၄။ ၂။ ၅၉။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၅။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၇။ စူဠနိ၊ ၄။
၇၃။ မာ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၀။)

ဆာယာဝေမတ္တ (န) [ဆာယာ+ဝေမတ္တ] အရိပ်
နှင့်-မတူ-ထူးခြား-ကွဲလွဲ-သည်၏ အဖြစ်၊
အရိပ်နှင့်- မတူ- ထူးခြား- ကွဲလွဲ- ခြင်း။
ပုန စပရံ မဟာရာဇာ ရုက္ခော ဆာယာဝေ-
မတ္တံ န ကရောတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၉၅။

ဆာယာသမ္ပတ္တိ (တိ) [ဆာယာ+သမ္ပတ္တိ] အရိပ်
နှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ ဝနီယတိ ဆာယာသမ္ပတ္တိယာ
ဘဇီယတိတိ ဝနံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃။

ဆာယာသမ္ပန္န (တိ) [ဆာယာ+သမ္ပန္န] အရိပ်
နှင့်ပြည့်စုံသော၊ အရိပ်ကောင်းသော။ ဆာ-
ယာသမ္ပန္နော (ပဋိသံ၊ ၁၃၈၊ ၁၄၀၊ ၁၄၃) တိ

ဆာယာယ သမ္ပန္နော အဝိရဋ္ဌော။ ပဋိသံဌာ
၂။၅၅။ (-ပေတ။၂၀၂။ ပေတဌာ။၂၂၉။
၂၃၄။ ထေရဌာ။၁။၃၀၁။ ထေရဌာ။၂။၅၃၄။)

ဆာယု(ယု)ဒက (န) [ဆာယာ+ဥဒက] အရိပ်၊
ရေ။ ဗုဒ္ဓါနံ ကေသိန္ဒြာနေ ဝသန္တာနံ
ဆာယုဒကာဒိနံ ဝိပတ္တိံ ဝါ... အာဂမ္မ အန-
ဘိရတိ နာမ နတ္ထိ။ သာရတ္ထု။၃။၂၀၃-၄။
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဆာယုဒကသမ္ပန္န (တိ) [ဆာယုဒက + သမ္ပန္န]
အရိပ်၊ ရေနှင့်ပြည့်စုံသော။ တတ္ထ ယော...
ဆာယုဒကသမ္ပန္နော သုစိသမတလောရမဏီ-
ယော ဘူမိဘာဂေါ။ ဒီ။၄။၂။၂၃၃။ (-အံ၊
ဋီ။၂။၈၈။)

ဆာယုဒကဖာသုက (တိ) [ဆာယုဒက+ဖာသု-
က] အရိပ်၊ ရေဘို့ဖြင့်ချမ်းသာသော။ ဆာ-
ယုဒကဖာသုကေ ဌာနေ နိသိဒ္ဓိတွာ ဘူဇန္တိ။
မာဌာ။၃။၁၀၄။

ဆာယုဒကရဟိတ (တိ) [ဆာယုဒက+ရဟိတ]
အရိပ်၊ ရေဘို့မှ ကင်းသော၊ အရိပ်၊ ရေ
မရှိသော။ “ကဿာ တုမေ ဣမံ ဆာယုဒက-
ရဟိတံ ဝါလုကာကန္တာရံ ပဋိပန္နာ”တိ ပုစ္ဆိ။
ဝိမာနဌာ။၃။၂။

ဆာယုဒကသမပ္ပိတ (တိ) [ဆာယုဒက+သမပ္ပိ-
တ] အရိပ်၊ ရေဘို့နှင့်ပြည့်စုံသော။ တေနေဝ
ကာရိတေ ရမ္မေ၊ ဆာယုဒကသမပ္ပိတေ။ သိ၊
ဋီ၊သစ်။၂။၄၃၆။

ဆာယု(ယု)ဒကသမ္ပတ္တိ (တိ) [ဆာယု(ယု)ဒက
+ သမ္ပတ္တိ] အရိပ်၊ ရေဘို့နှင့်ပြည့်စုံခြင်း။
ဝိဟာရာနံ ပန ... ဆာယုဒကသမ္ပတ္တိယာ ပဝိ-
ဝေကပတိရူပတာယ စ ရမဏီယတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။
ဥဒါနဌာ။၂၉၄။ အံ၊ဋီ။၃။၂၅၁။ (-ထေရဌာ၊
၂။၁၇၆။ ထေရီဌာ။၂၅၈။ သာရတ္ထု။၂။၃၄၂။
ဒီ၊ဋီ။၁။၃၄၇။ သိ၊ဋီ၊သစ်။၂။၃၄၆။ ဒီ၊ဋီ။၃။
၁၂၇။)

ဆာယုဒကသမ္ပန္န (တိ) [ဆာယုဒက + သမ္ပန္န]
အရိပ်၊ ရေဘို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ ဆာယုဒက-
သမ္ပန္န(ဒီ၊ဌာ။၁။၄၂)န္တိ ဆာယာယ ဒေဝ ဥဒ-
ကေန စ သမ္ပန္နံ။ သိ၊ဋီ၊သစ်။၁။၁၉၆။ (မာဌာ၊
၄။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၁၀၅၊၃၃၇။ ဥဒါနဌာ။
၂၇၉။ ဝိမာနဌာ။၁၈၂။ ပေတဌာ။၁။၃၀၊
၄၀၊၇၅။ ထေရဌာ။၁။၂၈၉။ ထေရဌာ။၂။
၁၂၉၊၂၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံဌာ။၈၊၂၅၊၈၇။ ဇာ၊ဌာ။၅။
၉၂။ သာရတ္ထု။၃။၂၉၆၊၃၉၄။ ဒီ၊ဋီ။၁။၃၃၁။
သိ၊ဋီ၊သစ်။၂။၃၁၇။ မာဋီ၊၃။၁၂။ သံ၊ဋီ။၂။
၃၃၇။)

ဆာယုဒကာဒိဝိပတ္တိ (တိ) [ဆာယုဒက+အာဒိ
+ဝိပတ္တိ] အရိပ်၊ ရေ စသည်တို့၏ -ချိုတဲ့-
ပျက်စီး-ခြင်း။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ကေသိန္ဒြာနေ
ဝသန္တာနံ ဆာယုဒကာဒိဝိပတ္တိံ ဝါ... အာ-
ဂမ္မ အနဘိရတိ နာမ နတ္ထိ။ မာဌာ။၂။၅၄-၅။

ဆာယုပဂ (တိ) [ဆာယာ+ဥပဂ] (က) အရိပ်
သို့ကပ်သော၊ အရိပ်ခိုသော။ (ခ) အရိပ်နှင့်
ပြည့်စုံသော၊ အရိပ်ကောင်းသော။ (က)
ဆာယုပဂေါ(ဇာ၊၂။၁၅၀။ စရိယာဌာ။၂၁၈)-
တိ ပရိဘောဂတ္ထာယ ဆာယံ ဥပဂတော
ပုရိသော ဝိယ ရာဇာနံ နိဿာယ ဇီဝမာနော
တုန္တိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဌာ။၆။၁၆။ (ခ) ဆာယု-
ပဂေ ရုက္ခေ ရောပေတွာ။ သံ၊ဌာ။၁။၈၃။

ဆာယုပဂဖလူပဂ (တိ) [ဆာယုပဂ + ဖလူပဂ]
အရိပ်နှင့်ပြည့်စုံ၊ အသီးနှင့်ပြည့်စုံသော(သစ်
ပင်)။ သစေ ပန ကတာဝါသေ ဝါ အာဝါသ-
ကရဏဌာနေ ဝါ ဆာယုပဂဖလူပဂါ ရုက္ခာ
ဟောန္တိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၅။

ဆာယုပဂဖလူပဂရုက္ခ (ပ) [ဆာယုပဂဖလူပဂ
+ ရုက္ခ] အရိပ်နှင့်ပြည့်စုံ၊ အသီးနှင့် ပြည့်စုံ
သော သစ်ပင်။ သစေ ပန ကတာဝါသေ ဝါ
အာဝါသကရဏဌာနေ ဝါ ဆာယုပဂဖလူပဂ-
ရုက္ခာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဌာ၊၄။၈၅။ (-ကခါ၊ဋီ၊
သစ်။၄၁၉။)

ဆာယူပမ (တိ) [ဆာယာ+ဥပမာ] အရိပ်လျှင်
နှိုင်းယှဉ်စရာ ဥပမာရှိသော။ ဆာယူပမံ
မဟာရာဇာတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇။

ဆာရတ္တ (န) [ဆ+ရတ္တိ။ ဆရတ္တ+ဏ။ ဆာ-
ရတ္တန္တိ ရာသဒ္ဒေါ တိယတိ ဆိဇ္ဇတိ တွေ့တိ
ရတ္တိ။ သတ္တာနံ သဒ္ဓဿ ဝုပသမနကာလောတိ
အတ္တော၊ ဆ ရတ္တိယော သမာဟဋ္ဌာ၊ ဆန္တံ
ရတ္တိနံ ဝါ သမာဟာရော ဆရတ္တံ၊ ဆရတ္တ-
မေဝ ဆာရတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၆၆။] ၆-ညဉ့်။
ဥတ္တရိ ဆာရတ္တ (ဝိ၊ ၁။ ၂၇၃) နှိ ပရိဝါသတော
ဥတ္တရိ ဆ ရတ္တိယော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၂။ ကင်္ခါ။
၁၄၈။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁၀၄-၅၊ ၁၁၂။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၇။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄-၆-၇။ ကင်္ခါ။ ၁၈၈။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၆၉၊ ၃၇၂-၈၊ ၃၈၃။ ဝဇိရ။ ၁၁၄၊
၂၃၃၊ ၂၈၃။ သာရတ္တ၊ ၂။ ၁၀၅၊ ၄၄၇။ ဝိမတိ၊
၁။ ၁၅၉။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၅၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊
သစ်။ ၃၄၃။)

ဆာရတ္တပရမ (တိ) [ဆာရတ္တ+ပရမ] ၆-ညဉ့်
-အပိုင်းအခြား-အတိုင်းအရှည်-ရှိသော။
ဆာရတ္တပရမံ တေန ဘိက္ခုနာ တေန စိဝရေန
ဝိပွဝသိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၇၇။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၈။
ဝဇိရ။ ၅၆၁။ သာရတ္တ၊ ၂။ ၄၄၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊
သစ်။ ၃၄၃။ (-ဝဇိရ။ ၅၅၇။ သာရတ္တ၊ ၂။
၄၄၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၄၃။)

ဆာရတ္တဝိပွဝါသ (ပု) [ဆာရတ္တ + ဝိပွဝါသ]
၆-ညဉ့်ကင်း၍ နေခြင်း။ တတ္ထ ရတ္တိဝိပွဝါ-
သော စတုတ္ထံ အင်္ဂံ၊ ဣမ ဆာရတ္တဝိပွဝါ-
သော။ ဝဇိရ။ ၂၃၃။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၇၂။
(-ဝဇိရ။ ၂၂၃။)

ဆာရတ္တဝိပွဝတ္ထ (န) [ဆာရတ္တ+ဝိပွဝတ္ထ] ၆-
ညဉ့်ကင်း၍ နေခြင်း။ သံဝစ္ဆရဝိပွဝတ္ထမ္ပိ
ရတ္တိဝိပွဝတ္ထမေဝ၊ ပဂေဝ ဆာရတ္တဝိပွဝတ္ထံ။
ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၇၃။ (-ဝဇိရ။ ၂၂၆။)

ဆာရတ္တာတိက္ကမ (ပု) [ဆာရတ္တ+အတိက္ကမ]
၆-ညဉ့်ကို ကျော်လွန်ခြင်း။ သော ဟိ ဆာ-

ရတ္တာတိက္ကမေနေဝ အဗ္ဘာနာရဟော ဟော-
တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၄၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊
သစ်။ ၂၆၇။

ဆာရတ္တာတိရေက (တိ) [ဆာရတ္တ+အတိရေ-
က] ၆-ညဉ့်ထက် ပိုလွန်သော - အချိန် -
ကာလ။ ဆာရတ္တာတိရေကမ္ပိ ဝိပွဝသိတံ
ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၉။

ဆာရတ္တုန (တိ) [ဆာရတ္တ+ဥန] ၆-ညဉ့်တို့
ဖြင့် ယုတ်လျော့သော။ အထ ခေါ ဘိက္ခုဝေ
ရထကာရော ဆဟိ မာသေဟိ ဆာရတ္တုနေ-
ဟိ ဧကံ စက္ကံ နိဋ္ဌာပေသိ။ အံ၊ ၁။ ၁၀၉။
(-၁၁၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၀။)

ဆာရိကင်္ဂါရဗဟုလ (တိ) [ဆာရိကာ+အင်္ဂါရ
+ဗဟုလ] ပြာ၊ မီးသွေးတို့ဖြင့် များသော၊
ပြာ၊ မီးသွေးများသော။ နိလာတိ ဆာရိ-
ကင်္ဂါရဗဟုလာ (ဈာယိတင်္ဂါရဗဟုလာ။ က)
သုသာနဘူမိ အဓိပ္ပေတာ။ ပေတ၊ ၄။ ၇၄။

ဆာရိကတ္ထ (ပု) [ဆာရိကာ + အတ္ထ] ပြာအ
ကျိုး။ ပြာအတွက်။ သပ္ပဒဋ္ဌကာလေ ဆာရိ-
ကတ္ထာယ ရက္ခံ အဂ္ဂဟေတွာ မရဏံ ဝါ နိ-
ဂစ္ဆေယျ။ ဝဇိရ။ ၁၄၂။

ဆာရိကနိရယ (ပု) [ဆာရိကာ+နိရယ] ပြာပူ
ငရဲ။ “နိပ္ပရိယာယေနေဝ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ
ကုက္ကုဋ္ဌာ ဝိတစိုတင်္ဂါရသမ္ပိဿာ ဆာရိက-
နိရယသဒိသာ”တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၄။

ဆာရိကပုဉ္ဇ (ပု) [ဆာရိကာ+ပုဉ္ဇ] ပြာစု၊ ပြာပုံ။
သုသာနံ ဂန္ဓာ ဆာရိကပုဉ္ဇံ အာဝိဇ္ဈန္တော
ပရိဒေဝတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၆၀။

ဆာရိကဘာဝုပဂမန (န) [ဆာရိကာ+ဘာဝ+
ဥပဂမန] ပြာ၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ တဿ
တတ္ထနိပါတော စ ဒါရုရာသိနော ဈာယိတွာ
ဆာရိကဘာဝုပဂမနဉ္စ အပစ္စာ အပုရိမံ အ-
ဟောသိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈။

ဆာရိကရာသိ (ပု) [ဆာရိကာ+ရာသိ] ပြာစု၊
ပြာပုံ။ ကုက္ကုဋ္ဌန္တိ သန္တတ္တံ အာဒိတ္တံ ဆာရိ-
ကရာသိဝိယ မဟာပရိဋ္ဌာဟံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။)

ဆာရိကာ (ထိ) [သရ+ဏှ+အာ။ မလဿသ-
ရဏံ ကရေတိတိ သာရိကာ၊ သာ ဇေ ဆာ-
ရိကာ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။] ပြာ။ ဆာရိကာ
(ဥဒါနံ၊ ၁၉၂)တိ ဘသ္မံ။ ဥဒါနံ၊ဋ္ဌ၊ ၃၈၉။
(- ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၉၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၂၆။
ဒိ၊ ၂။ ၁၃၅။ အံ၊ ၁။ ၂၁၀။ အံ၊ ၂။ ၄၇၆။
စရိယာ၊ ၄၀၁-၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။
၁၁၂ - ဂ၊ ၁၂၀၊ ၃၇၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၂။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၁၂၁၊ ၂၄၁။ ကင်္ခါ၊ ၂၃၂။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆၊ ၁၇၉။ သံ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၀ - ၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၂။ ပဋိ-
သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁၆၆၊ ၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၃၊
၃၂၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀၊ ၂၃၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊ ၆၀။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ၊ ၁၂၅ - ဂ၊ ၁၅၃၊ ၁၇၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၃၇၆။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၅၂။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၆ - ဂ၊ ၁၈၆။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊ သင်္ခါ၊ ၃၉၆။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၅။ သိ၊ဋ္ဌ၊
သင်္ခါ၊ ၁။ ၄၂။ သိ၊ဋ္ဌ၊ သင်္ခါ၊ ၂။ ၂၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၃။ နေတ္ထိ၊
ဝိ၊ ၃၁၈။)

ဆာရိကာ(က)ခါရ (ပု) [ဆာရိကာ + ခါရ]
ပြာကိုစစ်၍ ယူအပ်သောဆပ်ပြာ။ ဥိသေတိ
ဆာရိကာခါရေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ (-အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၆။)

ဆာရိကာပရိယန္တ (တိ) [ဆာရိကာ + ပရိယန္တ]
ပြာလျှင် - အဆုံး - အပိုင်းအခြား - ရှိသော။
ဘသ္မန္တာတိ ဆာရိကာပရိယန္တာ။ သိ၊ဋ္ဌ၊ သင်္ခါ၊
၂။ ၄၇။

ဆာရိကာဘဏ္ဍိက (ပု) [ဆာရိကာ+ဘဏ္ဍိက]
ပြာထုပ်။ ဘသ္မပုဋ္ဌန္တိ ဆာရိကာဘဏ္ဍိကံ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၄။ ဘဿတိနိရတ္ထကဘာဝေန ခိပိယ-
တိတိ ဘသ္မံ။ ဆာရိကာ။ တဿ ပုဋ္ဌံ ဘဏ္ဍိကာ
ဘသ္မပုဋ္ဌံ။ တေနာဟ “ဘသ္မပုဋ္ဌ”န္တိ “ဆာရိ-
ကာဘဏ္ဍိက”န္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၃။

ဆာရိကာဝသာန (တိ) [ဆာရိကာ+အဝသာန]
ပြာအဆုံးရှိသော။ သဗ္ဗံ တံ ဆာရိကာဝ-
သာနမေဝ ဟေတတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။ ၃၁၁။ (-သိ၊ဋ္ဌ၊ သင်္ခါ၊ ၂။ ၄၇။)

ဆာဝယဝ (တိ) [ဆ+အဝယဝ] ဇိ-ပါးသော
အစိတ်ရှိသော (ဥပေက္ခာ)။ ဆဋ္ဌင်္ဂုပေက္ခာ°-
ကြည့်။

ဆာဟ (န) [ဆ+အဟ] ဇိ-ရက်၊ ဇိ-နေ့။ ဒုတိယ-
ဒိဝေသေ ကတံ ဆာဟံ ဝနုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။

ဆာဟစွယ (ပု) [ဆာဟ+အစွယ] ဇိ-ရက်ကျော်
လွန်သော-အခါ-ကာလ။ သာ ပုနဒိဝေသေပိ
တထေဝ သာယံ ပါတံ ပဝိသိတွာ “ဣဒါနိ
ဆာဟစွယေန.... ကောဟစွယေန မယံ သာ-
မိကော မဟာဗြဟ္မာ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဘိန္နိတွာ မမ
သန္တိကံ အာဂမိဿတိ”တိ ဥဂ္ဂေါသေသိ။ မ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၃။

ဆာဟပုဋ္ဌိန္ဒန္တ (တိ) [ဆာဟ+ပုဋ္ဌိန္ဒန္တ] ဇိ-ရက်ဖုံး
လွှမ်းအပ်သော။ ကော အာပတ္တိ ဆာဟပု-
ဋ္ဌိန္ဒန္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၃၇၃။)

ဆိဂ္ဂလ(ဋ္ဌ)° (န) [ဆိဒ္ဒ+ဂမု+အလ။ ဆိန္နိတွာ
ဂစ္ဆတိတိ ဆိဂ္ဂလံ၊ ယဒါဒိ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊ ၆၅၀။
ဆိဒ္ဒ+ဂလ+အ။ ဆိဇ္ဇိတွာ ဂလတိ ဇေတေန
ဧတ္ထ ဝါ။ မစ္ဆယုဂလဓာတံ၊ ဆိဒ္ဒိမုဒကိုပရရုပ်
ပြု။ ဝိ၊ပိ၊ဓာနံ။] အပေါက်။ ဒက္ခိဏစက္ကဝါဠ-
မုခေဋ္ဌိယံ ဌိတေန ပက္ခိတ္တဿ ပန ပရိဗ္ဗမန္တဿ
ပရိမယုဂံ ပတွာ ဆိဂ္ဂဋ္ဌေန ဆိဂ္ဂဋ္ဌုပရိ အာ-
ရုဋ္ဌဿ ဆိဂ္ဂဋ္ဌေန ဂိဝပ္ပဝေသနံ ဝိယ တထာ-
ဂတုပ္ပါဒေါ အဓိစ္စတရသမ္ဘဝေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။

၃၃၃။ အာရုဋ္ဌဿ ဆိဂ္ဂဋ္ဌေနာတိ ဥဘိန္ဒမ္ပိ ဆိဇ္ဇေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၅။

ဆိဂ္ဂလ(ဋ္ဌ)၂ (န) [ဆိဂ္ဂလ(ဋ္ဌ) + ပဒေသ။ နောက်ပုဒ်ချေ။] အပေါက်ဟူသောအရပ်၊ အပေါက်အရပ်။ ပုရတ္ထိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဌိတေန ပုရိသေန ပက္ခိတ္တယုဂဿ ဟိ ဆိဂ္ဂဋ္ဌေန တဿ အန္ဓကစ္ဆပဿ ဂီဝါယ ပဝေသနံ ဝိယ မနုဿပဋိလာဘော အဓိစ္စပဋိလာဘိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။ ဆိဂ္ဂဋ္ဌေနာတိ ဆိဂ္ဂဋ္ဌပဒေသေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၅။

ဆိဂ္ဂဋ္ဌပဒေသ (ပု) [ဆိဂ္ဂဋ္ဌ+ပဒေသ] အပေါက်ဟူသောအရပ်၊ အပေါက်အရပ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆိဂ္ဂဋ္ဌပရိ (ဗျ) [ဆိဂ္ဂဋ္ဌ+ဥပရိ] အပေါက်အရပ်၏အထက်။ ဆိဂ္ဂဋ္ဌပရိ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃)တိ ဟေဋ္ဌိမယုဂဿ ဆိဂ္ဂဋ္ဌပဒေသဿ ဥပရိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၅။

ဆိဇ္ဇ (ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+တု။ တုကိုချေ] (၁) ၂-ဖြာထက်ခြမ်း ဖြန်းဖြန်းကွဲစေသတည်း၊ ၂-ဖြာထက်ခြမ်း ဖြန်းဖြန်းကွဲပါစေ။ (၂) ပျက်စီးစေသတည်း၊ ပျက်စီးပါစေ။ ဆိဇ္ဇတိ (၄-၅)တို့ကြည့်။

ဆိဇ္ဇ (န) [ဆဒိ+ကျ] ဖြတ်ခြင်း။ ဝေမဿ ရုက္ခေ ဆိန္ဒတော ဖရသုမ္ပိ အဝဟန္တေ ပုန နိသိတံ ကာရေတွာ ဆိန္ဒန္တဿ ဆိဇ္ဇေသု ဖရသု ဝိယ ကမ္မဋ္ဌာနေ မနသိကာရော ဝဟတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။ (-အနုဋီ၊၁။၅၁။)

ဆိဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+တိ] (၁) (က) ပြတ်၏။ (ခ) ပြတ်-ကင်း-၏။ (ဂ) ပြတ်-ကင်း-ပျောက်-၏။ (ဃ) ပြတ်-ရှ-ကွဲ-၏။ (င) ပြတ်-ကုန်-ခန်း-၏။ (စ) ပြတ်၏။ ဆိတ်သုန်း၏။ (ဆ) ကျိုး-ပြတ်-၏။ (ဇ) စုတ်-ပြတ်-၏။ (ဈ) ပြတ်၏။

ဇာဘိဇာန်(စ-ဝဂ်) ၁-၅၀-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကျ၏။ ပြတ်ကျ၏။ (ည) ပြီး-ပြတ်-၏။ (ဋ) ပြီးပြတ် - ပြေလည် - ပြေရှင်း - ၏။ (ဌ) ပြတ်-စဲ-ရပ်-တိတ် - ဆိတ် - ငြိမ်သက်-၏။ (ဍ) ချုပ်-ပြတ်-၏။ (၂) ပျောက်-ပျက်-ပြယ်-၏။ (၃) ပျောက်-ပြေ-ပြယ်-၏။ (၄) ၂-ဖြာထက်ခြမ်း ဖြန်းဖြန်းကွဲ၏။ (၅) ပျက်စီး၏။

(၁) (က)ပြတ်၏။ သုတ္တံ ဆိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၄။ ၄၆၃။ (-ဇာ၊၂။၃၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇၊၁၃၄၊ ၃၇၅။ ကခါ။၂၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၇၆။ ဝဇိရ။၃၃၂။ ဝိမတိ။၂။၄၆။ ကခါ၊ဋီ၊ သစ်။၃၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။) ဗာဟာ ဆိဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊၁။၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ (-မိလိန္ဒ။၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၊ ၃၀၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၀။ ဝဇိရ။၂၉၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၇၉။) ဆိဇ္ဇတု- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၁။ ဆိဇ္ဇေယျ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။ ဆိဇ္ဇေယျံ - ဒီ၊၃။၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၈၁။ နာရ ဆိဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၀၊ ၃၈၁။ ဝလ္လိ ဆိဇ္ဇိတ္ထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ အန္တုဗန္ဓနာဒီနိ ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ဆိဇ္ဇိသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃။၁၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁။) ဆိဇ္ဇိသန္တိ- သာရတ္ထ၊၂။၃၀၇။ (ခ) ပြတ်-ကင်း-၏။ ကတမော ပလိဗောဓော ပဌမံ ဆိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၅။၃၁၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၃-၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။ ကခါ။၁၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၈၈။ ဝဇိရ။၂၃၄၊ ၄၉၃-၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၄-၆။ ကခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။ ၆၅။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၇၉။) ဆိဇ္ဇန္တိ-ဝိ၊၅။ ၃၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၄။ ဝဇိရ။၄၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၃၆။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၅။ (ဂ) ပြတ်- ကင်း-ပျောက်-၏။ ကခါ ဆိဇ္ဇတိ။ ထေရ။ ၂၃၆။ ကခံ* ပဋိဝိနောဒေန္တိ၊ တေန ဝုတ္တံ “ကခါ ဆိဇ္ဇတိ”တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ (-မိလိန္ဒ။၁၅၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၂၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၂၄။)

ဆိဇ္ဇန္တိ... မဠာ၂။၃၀၁။ မဠာ၂။၃၀၂။ ကင်္ခါ
 ဆိဇ္ဇိယတိ။ ဒီဠာ၂။၂၅၃။ (ဆ) ပြတ်-ရှ-
 ကွဲ-၏။ နာသိကာ အသိဓာရာယ ပဋိ-
 ဟတာ ဒွိဓာ ဆိဇ္ဇိ။ ဇာဠာ၁။၄၇၁။ (ဇ)
 ပြတ်-ကုန်-ခန်း-၏။ ထည့် ဆိဇ္ဇတိ။ မဠာ
 ၄။၁၇၈။ အံဠာ၂။၁၀၅။ ဥဒကံ ဆိဇ္ဇတိ။
 သံဠာ၂။၂၆၈။ အဘိဠာ၂။၅။ (-မဠာ၂။
 ၁၆၁။ သံဠာ၂။၇၄။ အံဠာ၂။၃၆၉။ အံဠာ
 ၃။၃၅၀။) ဥဒကံ ဆိဇ္ဇိ။ ဇာဠာ၁။၃၄၈။
 ဇာဠာ၂။၇၃။ (- ၁၇၈။) ဥဒကံ ခိယိတ္ထ
 ဆိဇ္ဇိတ္ထ။ စရိယာ ဌ။ ၂၂၉။ ပါနိယာနိ
 ဆိဇ္ဇိသု။ ဇာဠာ၁။၄၇၅။ (စ) ပြတ်၏။
 ဆိတ်သုန်း၏။ သဗ္ဗာရော ဆိဇ္ဇတိ။ ဇာဠာ
 ၅။၈၅။ (- ဇာဠာ ၆။ ၂၄၅။) (ဆ)
 ကျိုး-ပြတ်-၏။ ရုက္ခာ ဆိဇ္ဇန္တိ။ ဝိဠာ၁။
 ၄၈။ မဟာသာခါယေန ကေနစိ ဆိဇ္ဇေယျ။
 ဝိမတိ။၂။၃၇။ (ဇ) စုတ် - ပြတ် - ၏။
 တသ္မိံ ခေါ ပန ယုဒ္ဓေ န ကဿစိ ဆိဇ္ဇိ ဝါ
 စမ္ပံ ဝါ ဆိဇ္ဇတိ။ သံဠာ၁။၃၁၀။ (-ဇာဠာ
 ၇။၃၂၇။ အံဠာ၃။၃၀၃။) စမ္ပံ ဆိဇ္ဇိ။ ဇာ
 ဠာ၃။၁၇၀။ ဇာဠာ၄။၄၁၅။ ဇာဠာ၅။၃၆၀။
 ၃၈၁။ (ဈ) ပြတ်၏။ ကျ၏။ ပြတ်ကျ၏။
 အင်္ဂုလိစေတ္ထဆိဇ္ဇထာ (ထေရ။၃၅၀။မိလိန္ဒ။
 ၃၈၀)တိတ္ထေ ပတ္တေ တဿ အင်္ဂုလိ ဆိဇ္ဇိတွာ
 အာဟာရေန သဒ္ဓိံ ပတတိတိ အတ္ထော။
 ထေရဠာ၂။၄၅၁။ (ည) ပြီး - ပြတ် - ၏။
 တသ္မာဥပုန္နကိစ္စံ ကေဿ ဝသေန န ဆိဇ္ဇတိ။
 မဠာ၃။၁၁၂။ (ဋ) ပြီးပြတ်-ပြေလည် - ပြေ
 ရှင်း-၏။ ပဉ္စော န ဆိဇ္ဇတိ။ ဝိဠာ၂။၁၆၈။
 (ဌ) ပြတ်-စဲ-ရပ် - တိတ်-ဆိတ်-ငြိမ်
 သက် - ၏။ ရာ သဒ္ဓေါ တိယတိ ဆိဇ္ဇတိ
 ထောတိ ရတ္တိ။ သတ္တာနံ သဒ္ဓဿ ဝုပသမ-
 ကာလောတိ အတ္ထော။ ဒီဠာ၃။၄၅။ ကင်္ခါ
 ဋီသစ်။၂၆၆။ သဒ္ဓေါ ဆိဇ္ဇိ။ ဓမ္မဠာ၁။၁၀။
 (၃) ချုပ်-ပြတ်-၏။ ဧတ္ထေသာ ဆိဇ္ဇတေ
 ဇဋ္ဌာ (သံ၊၁။၁၃)တိ ဧတ္ထေ...သော ဇဋ္ဌာ

ဆိဇ္ဇတိနိဗ္ဗာနံ အာဂမ္မ ဆိဇ္ဇတိ နိရုဇ္ဈတိ။
 သံဠာ၁။၄၉။ (- သံဠာ၂။၉၆။) (၂)
 ပျောက်-ပျက်-ပြယ်-၏။ ယဿ ဂန္ဓော
 န ကဒါစိ ဆိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊၁။၁၄၈။ န ဆိဇ္ဇတိတိ
 န နဿတိ။ ဇာဠာ၃။၂၇၁။ (-ဇာ၊၂။
 ၃၄၅။ ဇာဠာ၃။၂၇၃။ ဇာဠာ၇။၃၁၂။)
 (၃)ပျောက်-ပြေ-ပြယ်-၏။ ဓုတ္တာနံ သုရာ-
 မဒေါ ဆိဇ္ဇိ။ ဇာဠာ၃။၂၇၂။ (၄) ၂-ဖြာ
 ထက်ခြမ်း ဖြန်းဖြန်းကွဲ၏။ (၅) ပျက်စီး၏။
 (၄၊၅) ကော မေ တယာ အတ္ထော၊ ဆိဇ္ဇ
 ဝါ ဘိဇ္ဇ ဝါ။ မဠာ၄။၉။ ဆိဇ္ဇာတိ ဒွိဓာ။
 ဟောတု၊ ဘိဇ္ဇာတိ ဘိဇ္ဇတု။ “ဆိဇ္ဇ ဝါဘိဇ္ဇ
 ဝါ”တိ ပဒဒ္ဓယေနပိ ဝိနာသမေဝ ဝဒတိ။
 မဠာ၃။၂၁၇။ (၅) အနိစ္စာနုပဿနာယ ဝါ
 လုဇ္ဇတိ ဆိဇ္ဇတိ ဝိနဿတိ။ အနုဋီ၊၁။၅၅။

ဆိဇ္ဇတိ (ကမ္မကြိ) [ဆိဒိ+ယ+တေ။ တေ-
 ကိ တိ-ပူ။] (က) ဖြတ်အပ်၏။ (ခ) ပယ်
 -ဖြတ်-အပ်၏။ (ဂ) ခုတ်ဖြတ်-ပိုင်းဖြတ်-
 လှီးဖြတ်-အပ်၏။ (က) ရုက္ခော ဆိဇ္ဇတိ။
 ဝိမတိ၊၁။၁၄၇။ တုမေဟိ ခိပိတေန နာသိ-
 ကာ ဆိဇ္ဇိယိတ္ထ။ ဇာဠာ၁။၄၈၃။ (ခ)
 လူယန္တိ ဆိဇ္ဇန္တိတိ ဝါ အပဒါနံ။ မဠာ၂။
 ၅၀။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၆၄။ အံဠာ၂။၇၅။)
 (ဂ) သဗ္ဗေပိ ဟေတေ...ဆိဇ္ဇန္တု ဝါ ဟညန္တု
 ဝါ၊ ဒီဠာ၃။၁၄၆။ ဆိဇ္ဇန္တု ဝါ ဟတ္ထပါဒါ-
 ဒိကေ။ ဒီဠာ၃။၁၅၄။ ထွေကာ ရုက္ခာ
 ဆိဇ္ဇန္တု ယူပတ္တာယ။မဠာ၂။၃၆၉။ အံ၊၁။
 ၅၂၈။ န ရုက္ခာ ဆိဇ္ဇိသု ယူပတ္တာယ။
 ဒီ၊၁။၁၃၄-၅။ ဒီဠာ၁။၂၆၈။ (- ဒီဠာ၊၁။
 ၃၂၉။သီဠာသစ်၊၂။၃၁၄။)

ဆိဇ္ဇတု(ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+တု] ပြတ်စေသတည်း၊
 ပြတ်ပါစေ။ဆိဇ္ဇတိ (က)ကြည့်။

ဆိဇ္ဇတေ(ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+တေ] ချုပ်-ပြတ်-
 ၏။ ဆိဇ္ဇတိ (၃)ကြည့်။

ဆိဇ္ဇေယ (ကြိ) [ဆိဒိ + ယ + အာ။ အာ - ကိတ္တု - ပြု၊
တ္တု - ကိတ္တု - ပြု။ မောက်၊ သျှ၊ ၆။ ၃၀ - ကြည့်။]
ပြတ်ပြီ၊ ကျပြီ။ ပြတ်ကျပြီ။ ဆိဇ္ဇေတိ (ဈ)
ကြည့်။

ဆိဇ္ဇေန (န) [ဆိဒိ + ယ + ယု] (၁) ပျက်စီးခြင်း။
(၂) ဖြတ်ခြင်း။ (တိ) (၃) ပျက်စီးတတ်
သော။ (၄) ပြတ်တတ်သော။ (၁) အန-
ဝသေသံ ဆိဇ္ဇေန အသနိပါတဌာနံ ဝိယ။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၅။ (၂) ဆိဇ္ဇေနပဝေသနဘယ-
ကြည့်။ (၃) ဗျာဓိအာဒိဟိ ပကာရေဟိ
ဆိဇ္ဇေနတော ဝိနဿနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၃၉၅။ (၄) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆိဇ္ဇေနက (တိ) [ဆိဇ္ဇေန + က] ပြတ်တတ်သော။
ဆိဇ္ဇေနကံ ဆိဇ္ဇေတု။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၈။

ဆိဇ္ဇေနပဝေသနဘယ (န) [ဆိဇ္ဇေန + ပဝေသန +
ဘယ] ဖြတ်ခြင်း၊ ဝင်(နှစ်)ခြင်းမှ ကြောက်
ခြင်း။ အဆေကော ဆိဇ္ဇေနပဝေသနဘယာ
သတ္တကေန ဖုသိတုမ္ပိ န ဝိသဟတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဆိဇ္ဇန္တ (တိ) [ဆိဒိ + ယ + အန္တ] (၁) ဖြတ်အပ်
သော။ (၂) ပြတ် - ကင်း - သော။ (၃)
ပြတ် - ကင်း - ပျောက် - သော။ (၁) ပဗ္ဗဇိ-
တာ အသိနာ သီသေ ဆိဇ္ဇန္တပိ ဒွေ ကထာ
န ကထေန္တိ။ မ၊ ၁။ ၃။ ၃၀၅။ (- သံ၊ ၁။
၁၆၉။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၈၈။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၁၅၈။ ဝိမတိ၊
၂။ ၁၀။) (၂) သဉ္ဇန္တာရေ စိဝရပလိဗောဓော
ပဌမံ ဆိဇ္ဇန္တော ဝိယ ခါယတိ။ ဝဇီရ၊ ၄။ ၉၃။
(၃) ကိလေသာ ပန လဟု ဆိဇ္ဇန္တ သတ္တဟိ
ဉာဏေဟိ ဆိဇ္ဇန္တိတိ ဝဒတိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၁။

ဆိဇ္ဇန္တိ (ကြိ) [ဆိဒိ + ယ + အန္တိ] (က) ပြတ်
ကုန်၏။ (ခ) ပြတ် - ကင်း - ကုန်၏။ (ဂ)
ပြတ် - ကင်း - ပျောက် - ကုန်၏။ (ဃ)

ကျိုး - ပြတ် - ကုန်၏။ ဆိဇ္ဇေတိ (က၊ ခ၊ ဂ၊ ဃ)
တို့ကြည့်။

ဆိဇ္ဇန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဆိဒိ + ယ + အန္တေ။
အန္တေ - ကိတ္တု - ပြု] ပယ် - ဖြတ် - အပ်ကုန်
၏။ ဆိဇ္ဇေတိ (ခ) ကြည့်။

ဆိဇ္ဇန္တိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဆိဒိ + ယ + အန္တိ။ အန္တိ -
ကိတ္တု - ပြု] ခုတ်ဖြတ် - ပိုင်းဖြတ် - လှီး
ဖြတ် - အပ်စေကုန်သတည်း။ ဆိဇ္ဇေတိ (ဂ)
ကြည့်။

ဆိဇ္ဇမာန (တိ) [ဆိဒိ + ယ + မာန] (၁)
ဖြတ်အပ်သော။ (က) ခုတ်ဖြတ် - ပိုင်းဖြတ်
- လှီးဖြတ် - အပ်သော။ (ခ) ရိတ် - ဖြတ် -
အပ်သော။ (၂) ပြတ်သော။ (က) ပြတ် -
ကင်း - သော။ (ခ) ပြတ် - ပြုတ် - သော။
(၃) ပြတ်လတ္တံ့သော။ (၁) ဖြတ်အပ်
သော။ (က) ခုတ်ဖြတ် - ပိုင်းဖြတ် - လှီးဖြတ်
- အပ်သော။ ဒိဿတိ ခေါ် ဂါမဏိ ဣဇေ-
ကဇ္ဇော... သီသံ ဆိဇ္ဇမာနော။ သံ၊ ၂။ ၅၂၃-
၄၅။ တိဓိဏေန အသိနာ ကဒလိ ဆိဇ္ဇမာနာ
သဒ္ဓိန ကရေတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၄၃။ (- ဇာ၊ ၁။
၂၄၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၂-၃။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၃၀၁။ အပ၊ ၁။
၁။ ၁၂၆။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၃၇၁၆၆။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၁၅၈။
ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၅၄၂။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၁၄၃-၄။) (ခ)
ရိတ် - ဖြတ် - အပ်သော။ ကေသေသု ဆိဇ္ဇမာ-
နေသု။ အပ၊ ၂။ ၅၃၁၃၃၊ ၂၈၉။ ထေရ၊ ၁။
၃၇။ ထေရီ၊ ၁။ ၆။ (၂) (က) ပြတ် - ကင်း
- သော။ ဆိဇ္ဇမာနံ ပနတံ ဉာဏေနော
ဆိဇ္ဇေတိ။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၁၁၄။ (ခ) ပြတ် -
ပြုတ် - သော။ ဟိရညံ ဝါ သုဝဏ္ဏံ ဝါ
ဆိဇ္ဇမာနံ ပတတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၉။ (- ဝိ၊ ၁။
၂၈၂။) (၃) ပြတ်လတ္တံ့သော။ ယေန ဇီဝိတံ
သင်္ခရိယတိ ဆိဇ္ဇမာနံ ဃဇ္ဇေတော ဌပိယတိ။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၇။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၂၃၆။ (- ဒီ၊ ၁။
၁၄၅။)

ဆိဇ္ဇမာနဌာန (န) [ဆိဇ္ဇမာန+ဌာန] ဖြတ်အပ်
သော အရပ်။ အတိမဟန္တံ စိဝရံ...ဝိစ္ဆိန္နန-
ကာလေ ဆိဇ္ဇမာနဌာနံ ဆိဇ္ဇသင်္ချံ န ဂစ္ဆတိ။
ဝိမတိ။ ၁။ ၃၁၄။

ဆိဇ္ဇမာနသိသဒဿန (န) [ဆိဇ္ဇမာန+သိသ+
ဒဿန] ဖြတ်အပ်ဆဲဦးခေါင်းကိုကြည့်ရှုခြင်း။
မဇ္ဈိမဿ ဆိဇ္ဇမာနသိသဒဿနံ ဝိယ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ
နိရောဓဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၈၂။

ဆိဇ္ဇိ (ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+ဤ] (က) ပြတ်ပြီ။ (ခ)
ပြတ်-ရှ-ကွဲ-ပြီ။ (ဂ) ပြတ်-ကုန်-ခန်း-
ပြီ။ (ဃ) စုတ်-ပြတ်-ပြီ။ (င) ပြတ်-စဲ-
ရပ်-တိတ်-ဆိတ်-ငြိမ်သက်-ပြီ။ ဆိဇ္ဇတိ^၁
(က၊ ဃ၊ င၊ စ၊ ဌ) တို့ကြည့်။

ဆိဇ္ဇိ သု (ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+ဥ] (က) ပြတ်ကုန်
ပြီ။ (ခ) ပြတ်-ကုန်-ခန်း-ကုန်ပြီ။ ဆိဇ္ဇတိ^၁
(က၊ င) တို့ကြည့်။

ဆိဇ္ဇိ သု (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+ဥ] ခုတ်
ဖြတ် - ပိုင်းဖြတ် - လှီးဖြတ် - အပ်ကုန်ပြီ။
ဆိဇ္ဇတိ^၁ (ခ) ကြည့်။

ဆိဇ္ဇိတ္တ (ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+အာ။ အာ-ကို ထွ-
ပြီ။] (က) ပြတ်ပြီ။ (ခ) ပြတ်-ကုန်-ခန်း-
ပြီ။ ဆိဇ္ဇတိ^၁ (က၊ င) တို့ကြည့်။

ဆိဇ္ဇိတော (ကြိ၊ ဝိ) [ဆိဒိ+ယ+တော] (က) ပြတ်
၍။ (ခ) ကင်းပြတ်၍၊ ကင်းပျောက်၍၊ ပြတ်
၍၊ ပျောက်၍။ (ဂ) စုတ်-ပြတ်-၍။ (ဃ)
ပဲ့-ပြတ်-၍။ (င) ကြွေ-ပြတ်-ပြုတ်-၍။
(စ) ပြတ်-လွတ်-၍။ (ဆ) ၂-ခြမ်းကွဲ၍။
(က) ပြတ်၍။ အထဿ ဇိဝှိ မူလေ ဆိဇ္ဇိတော
ဘတ္တပါတိယံယေဝ ပတိတာ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၅။ (-
ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၉၊ ၂၁၄။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၀။ ဇာ၊ ဌ၊
၁။ ၈၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၄၉။) (ခ)
ကင်းပြတ်၍၊ ကင်းပျောက်၍၊ ပြတ်၍၊
ပျောက်၍။ သံသဂ္ဂပရိက္ခေပေန ကာယဝိဝေ-

ကာဒိနာ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဆိဇ္ဇိတော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၂၃၃။ (ဂ) စုတ်-ပြတ်-၍။ တံ ကုန္တဿ
ဆိဇ္ဇိတော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။ (-မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၇။)
(ဃ) ပဲ့-ပြတ်-၍။ ဂယုမာနံ ဆိဇ္ဇိတော တတ္ထ
ပတတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁။ ၁၈။
(-ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၄။) (င) ကြွေ-ပြတ်-ပြုတ်-
၍။ ကိပိလ္လိကပုဋေသ ဆိဇ္ဇိတော ရညော
သိသေ ပတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၉။ ဖလာနိ ဆိဇ္ဇိတော
တတ္ထ ပတန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၂၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၀။) (စ) ပြတ်-လွတ်-၍။
မဓကဖလာနိ ဝိယ ဆိဇ္ဇိတော ဥဒကေ ပတန္တိ။
ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၁၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၇။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၇။ ဆိဇ္ဇိတောတိ
မုစ္ဆာပတ္တိယာ ဌိတဌာနတော မုစ္ဆိတော။ ဒိ၊ ဌ၊
၂။ ၂၆။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၇။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄။
သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၂။ မူလဌ၊ ၂။
၅။) (ဆ) ၂-ခြမ်းကွဲ၍။ မဟာဥဒကက္ခန္ဓော
ဆိဇ္ဇိတော... ဂစ္ဆတု။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဥဒကေ
သေဝါလပဏကံ ဆိဇ္ဇိတော ဒွိဓာ ဟုတော။
အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၂။ ခုဒ္ဒက၊
ဌ၊ ၄၉။

ဆိဇ္ဇိဿတိ (ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+ဿတိ] ပြတ်-
ကင်း - ပျောက် - လတ္တံ့။ ဆိဇ္ဇတိ^၁ (ဂ)
ကြည့်။

ဆိဇ္ဇိဿန္တိ (ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+ဿန္တိ] ပြတ်ကုန်
လတ္တံ့။ ဆိဇ္ဇတိ^၁ (က) ကြည့်။

ဆိဇ္ဇိယိတ္တ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+အာ။ ဤ-
အာဂုံ၊ ယ-အာဂုံ၊ ဣ-အာဂုံ၊ အာ-ကို ထွပြီ။]
ဖြတ်အပ်ပြီ။ ဆိဇ္ဇတိ^၁ (က) ကြည့်။

ဆိဇ္ဇေယျ (ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+ယျေ] (က) ပြတ်
ရာ၏။ (ခ) ကျိုး-ပြတ်-ရာ၏။ ဆိဇ္ဇတိ^၁
(က၊ ဆ) တို့ကြည့်။

ဆိဇ္ဇေယျံ (ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+ယျေ] ပြတ်ကုန်
ရာ၏။ ဆိဇ္ဇတိ^၁ (က) ကြည့်။

တိပိဋက ပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန် (၈-၀၈) ၁-၌

ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုရန်

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၄	ဒု	စ၂	၁၇	အဝိသိဋ္ဌာ
။	။	စ၂	၂၂	ဝူပသမမေဝ
၇	ပ	စ၂	၃၂	ပဉ္စမံ ဝါတိ ဝါ-သဒ္ဓေါ
၁၆	။	စက္ကဘာဝ	၅	အံ၊ဋီ၊၁။၃၁။
၂၈	။	စက္ကဝတ္တိ	၁၃	ထီးပြိုင်
၃၁	။	စက္ကဝါဠန္တရ	၈	စက္ကဝါဠန္တရံ
၃၆	ဒု	စက္ကိက	၁၂	ဂဏှိကော
၄၇	။	စက္ခုဒဒ	၅	ထေရ။၂၂၀။
၅၀	ပ	စက္ခုဒ္ဓါရိကတဏှာ	၁	စက္ခုဒ္ဓါရိကာ+တဏှာ
၆၀	ဒု	စက္ခုမောဟန	၃	အဓိယသေ
၆၃	။	စက္ခုဝိညာဏဒ္ဓါရ	၉	မူလဋီ၊၁။၇၉။
၇၃	။	စက္ခုသမ္ပယဒ္ဓါရ	၅	စက္ခုပသာဒ
၈၅	ပ	စဇန္တ	၂၂	ကရေယျ
။	။	။	၂၅	ဝိဿဇေန္တော
၈၈	ဒု	စဏှ	၁	စဏှိကဘာဝံ
၈၉	။	စဏှကာဠိဘိက္ခုနီ	၂	ဣဒံ ပန
။	။	စဏှကာဠိ	၅	ဝိ၊၂။၄၄၅။
၁၀၁	။	စဏှိကလက္ခဏ	၁၂	ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။
၁၀၆	။	စတုကော(ဧကော)ဋီကသုညတာ	၂	ခေါ်သည်။ မ၊၃။၅၀။
။	။	။	၃	ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၁။
။	။	။	၄	၄၅၆။) ဣမသ္မိံ
၁၀၇	။	စတုက္ကဇ္ဈာန	၁၆	ပရိမာဏာနိ
။	ဒု	။	၁၈	ဝိပရိယယဝသေန
၁၁၀	ပ	စတုက္ကဘေဒ	၆	သမာဓိပုဘေဒနိဒ္ဒေသေ
၁၁၃	။	စတုဂ္ဂုဏ	၂	စတုဂ္ဂုဏေနပိ
။	။	။	၆	(၄) ပုန တေ စတ္တာရော
၁၁၆	ဒု	စတုတ္ထိံသတိက္ခတ္တု	၄	စတုတ္ထိံသတိဝါရေ
၁၂၁	ပ	စတုတ္ထဇ္ဈာနသေယျာ	၅	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။
၁၂၅	ဒု	စတုတ္ထဝဿ	၁	ဝါ....ဂဟေတဗ္ဗံ။

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၁၂၅	ဒု	စတုတ္ထဝဿ	၂	ဝဇီရ။ ၂၇၉။
၁၂၈	ပ	စတုတ္ထာရူပသမာပတ္တိ	၅	၁။ ၃၃၀။
၁၃၅	ဒု	စတုပစ္စယဒါယက	၄	ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၈။
၁၄၂	ပ	စတုပလ	၆	စတုပလတိပလဒ္ဓိပလကေပလ
၁၄၃	။	စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ	၈	ပရိသုဒ္ဓိဝန္တံ
၁၄၄	။	စတုပ္ပထ	။	နိပဇ္ဇတိတိ
၁၄၅	ဒု	စတုပ္ပမာဏ	၅	ဧတသ္မိံ
၁၅၈	ပ	စတုမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တ	၄	သံ၊ ဌ၊ ၃။
၁၅၉	ဒု	စတုမဟာပထ	၈	မ၊ ၁။ ၁၇၅။ မ၊ ၃။ ၁၃၈။
၁၆၀	ပ	စတုမဟာပဒေသ	၂၁	ဝိ၊ ၃။ ၃၄၈-၉။
၁၆၂	။	စတုမာရာဘိဘဝ	၁၀	မာရာဘိဘူ
၁၆၄	။	စတုယုဂ	၁၄	ဓာန်၊ ဌီ။ ၈၁။
၁၆၈	။	စတုရက်သမန္နာဂတ	၂၆	ဝုတ္တစတုရက်သမန္နာဂတံ ဝီရိယံ
၁၆၉	။	။	၅	အမဇ္ဇပါယကော အဟံ
၁၇၀	ဒု	စတုရက်လပစ္စိမ	၂	စတုရက်လပစ္စိမံ ဒန္တကဋ္ဌန္တိ။
၁၇၃	ပ	စတုရဿ	၉	ကောဏတ္ထောတိ ဒဿေတိ။
၁၇၆	။	စတုရဿဝေဒိကာ	၁	[စတုရဿာ + ဝေဒိကာ]
၁၇၈	ဒု	စတုရာသီတိဗျာမသဟဿပ္ပမာဏ	၅	ယောက္ခေန....ဌိတော ပုရိသော။
၁၇၉	။	စတုရိဒ္ဓိပါဒ	၁	(ပု၊ န)
၁၈၃	။	စတုဝိသတိဝိဓ	၆	ကုသလတောပိ ဒွါဒသဝိဓံ
၁၈၄	ပ	စတုဝိသတိသမန္တပဋ္ဌာန	၂၃	သမန္တာ ဆ ဆ ဟုတွာ
၁၈၉	ဒု	စတုသစ္စဒဿနဋ္ဌ	၄	မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၀၈။
၁၉၅	။	စတုသစ္စဘိသမယ	၅	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၁၅။)
၁၉၆	ပ	စတုသဋ္ဌိကပ္ပ	၁	(ပု၊ န)
၂၀၁	ဒု	စတုသာလဒွါရ	၁	[စတုသာလာ + ဒွါရ]
၂၀၅	ပ	စတ္တာရိသာ	၁၇	မ၊ ဌ၊ ၄။ ၉၅။
၂၀၉	။	စန္ဒ	၆	စန္ဒံ ကပ္ပုရံ မာတိ
၂၁၈	။	စန္ဒနဝေဒိကာ	၄	ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။
၂၂၀	။	စန္ဒနိကဋ္ဌာန	၂	ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ ဟောန္တိ။
။	။	။	၄	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၁။ ၄၁၉။
၂၂၇	။	စန္ဒသမ	၁၅	“မယံ ဥပရိ စန္ဒော၊ မယံ ဥပရိ စန္ဒော”တိ
၂၃၃	ဒု	စန္ဒိကာ	၄	ပဋိပါဒယတိတိ စန္ဒိကာ။

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၂၄၂	ဒု	စပလ	၁၃	စပလော, သူတောယူကြ။
၂၄၄	ပ	စမ္ပက	၇	(-၁၂၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။
၂၄၅	ဒု	စမ္မာ	။	မလိုဟု ဆိုသည်။]
၂၅၇	။	စရဏ ^၂	၁၃	သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၇၀။
၂၅၉	ပ	စရဏဒါန	၁	ဗောဓိမဏ္ဍုပသင်္ကမနာယ
။	ဒု	စရဏဝန္တု	၄	သုတ္တန်။၃၆၁။စရဏဝါ သောတိ
၂၆၀	။	စရဏသရိက္ခတာ	၂	စရဏ ^၂ (က) ကြည့်။
၂၆၁	။	စရတိ	၆	နေတ္တိ။၁၁၀။
၂၆၂	။	။	၁၆	ဇာ၊၂။၄။
၂၆၃	ပ	။	၁၉	စူဠနိ။၂၀၀။
။	ဒု	။	၁၅	ပဋိသံ။၂၁၆၊၄၀၁။
။	။	။	၁၇	စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၂။
၂၆၅	ပ	စရန္တ	၂၃	တတ္ထ သက္ကာယ -
၂၆၆	။	စရမာန	၇	အံ၊၂။၂၅။
။	ဒု	စရသဒ္ဓ	၂	ကိဋ္ဌာယန္တိ ဝုတ္တံ။
၂၆၇	။	စရာပေတိ	၅-၆	ယထာကာမံ ဗဟိ စရာပေသိ။
၂၆၈	ပ	စရာမိ	၄	စရတိ (၁၊၂၊၆၊၁၀)ကြည့်။
၂၆၉	။	စရိတ	၂၁	ဝိဘင်္ဂေ
။	ဒု	။	၇	စရိတန္တိ ဒုရူပစိန္တံ။
၂၇၅	ပ	စရိမကဝိညာဏ	၆	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။
၂၇၇	။	စရိယ ^၁	၂၉	ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။
။	ဒု	။	၁၂-၃	စရိယံ ဝုတ္တိ ပဝတ္တိ
၂၈၄	။	စလစလ	၂	၃၅၉-၉ စလ+အ။
၂၈၅	ပ	စလတိ	၉	မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။
၂၈၆	။	စလနကရ	၁	[စလန+ကရ+အ]
၂၉၀	ဒု	စဝနက ^၁	။	(န)
၂၉၂	။	စသဒ္ဓပ္ပယောဂ	၅	ဝိမတိ၊၁။၁၀။
၂၉၃	ပ	စာဂ	၁၃	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၉။
၂၉၅	။	စာဂဝတိ	၄	စာဂဝန္တု-ကြည့်။
၂၉၆	ဒု	စာဂါဓိဋ္ဌာနပရိဂ္ဂဟိတ	၃-၄	သစ္စူပသမပညာဓိဋ္ဌာနာနိ
၂၉၇	ပ	စာဂါနုဿတိ	၉	အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။
၃၀၄	ဒု	စာတုပ္ပဒိကဂါထာ	၃	အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။
၃၀၅	။	စာတုမသုတ္တ	၁၂	ကြံစည်တိုင်း

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၃၀၅	ဒု	စာတုမသုတ္တ	၂၅	မြော်လင့် ဝါဆို
၃၀၉	ပ	စာတုမာသ	၂	စာတုမာသာ, စာတုမာသီ, စာတု- မာသိနီ။]
၃၁၆	။	စာမရိဟတ္ထဝိဘူသိတပဏှ	၅	တုယံ ပိတာ နရသီဟော။
၃၁၇	။	စာရက	၁၀	သမ္မောယောဇနာ။၄၈။
၃၂၁	။	စာရိကီ	၂	သွားလာ - တတ်သောမိန်းမ။
၃၂၄	။	စာရုတာ	၃	သုစိတာ
၃၂၆	။	စာရေတိ	၈	သုနိသိတဓာတသတ္တိ
။	။	။	၁၁	အဇ္ဇ ဂါမေ
။	ဒု	စာရေတွာ	၁၀	ဆိန္ဒိတွာ
၃၂၇	။	စာလ	၁	အပ္ပသဒ္ဓေါ
။	။	စာလန	၈	(၁) (က)
၃၂၈	ပ	စာလာ	၁၈	ထေရီ၊ဌ။၁၆၉။ (-
၃၂၉	။	စာလိတ	၁၀	စာလိတေ သာ သန္တာရေတုံ
။	ဒု	စာလေတိ	၃	ကြဲဖြန့်၏
၃၃၁	။	စာလေသိ	။	ကြဲဖြန့်ပြီ
၃၃၂	။	စာဝိတဒိဝသ	။	စာဝိတဒိဝသေ “ခိရယာဂုံ
၃၃၃	ပ	စာဝေတိ	၁၀	စာဝေတိ နာမ
။	။	။	၁၈	ဘိက္ခူပိ
။	ဒု	စာဝေတွာ	၆	ဗန္ဓနမောစနေပိ
၃၃၆	။	စိက္ခဿန္တု	၅	အာစမယမာနောတိ
။	။	စိဂ္ဂုလယိတွာ	၃	ပပတိ
။	။	စိဂ္ဂုလိက	။	ပတ္တာဠကံ
၃၃၈	။	စိဉ္ဇမာဏဝိကာ	၆	(-ဇာ၊၁။၂၈။)
၃၃၉	ပ	စိဏ္ဏ	၁၃-၄	ဗြဟ္မစရိယဿ
။	ဒု	စိဏ္ဏတပ	၄	မဏ္ဍကေ ပဉ္စေ
၃၄၁	ပ	စိဏ္ဏမာနတ္ထ	၆	ဘိက္ခုနိသံဃော
၃၄၃	ဒု	စိတက	၁၉	စိတကာယာ(ဒီ၊ဌ၊၁။၇)တိ
၃၅၂	။	စိတ္တအဝိသုဒ္ဓိ	၄	စိတ္တသံကိလေသာဝဟတော
၃၅၃	ပ	စိတ္တက	၂၈	ပတိယန္တိ
၃၅၅	ဒု	စိတ္တကမ္မ	၁	မနောရမံ
၃၆၂	ပ	စိတ္တက္ခဏ	၃-၄	တထာ ဟိ သတိ န ရူပဿ
၃၈၆	ဒု	စိတ္တဗန္ဓန	၁	တုပ်နှောင်

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၄၁၀	ပ	စိတ္တသန္တတိပ(ပ)ဝတ္တိ	၁	မတတ် န ဝုစ္ဆန္တိ
၄၁၂	။	စိတ္တသဘာဝတ္တ	၁	သဒ္ဓါဒိသမ္ပယုတ္တဓမ္မဝသေန
၄၂၇	ဒု	စိတ္တာလသကရဏမတ္တ	၅	စိတ္တကိလမထကရဏမတ္တောတိ
၄၃၀	။	စိတ္တိကတော	၁၁	ပေတ။ ၁၅၉။
၄၄၃	။	စိနိတော	၂	(ခ)စုရ်၊ စုပေါင်း၍။ (က)
၄၄၉	ပ	စိန္တာ	၁၂-၃	ဝိဝရိတိ “ဝိဝရတူ” တိ စိန္တာမတ္တေန ဝိဝရိ၊
၄၅၈	။	စိပိဋနာသိက	၆	စိပိဋနာသိကောတိ
၄၆၉	။	စိရပ(ပ)ဘုတိ	၃	ပတ္တိတံ
၄၇၀	ဒု	စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌ	၆	စိရပရိဝုတ္တတာယ
။	။	စိရပ္ပ	၄	စက္ကဝတ္တိမဟဗ္ဗလော
၄၇၁	ပ	စိရပ္ပဝါသိ	၆	ဝသန-ကိရိယာယ
၄၇၂	။	စိရရတ္တံ(တ္တ)ပိဋိတ	၄	ဒုက္ခေဟေဝ ဒိသမဒ္ဓါနံ
၄၇၄	ဒု	စိရသန္တဝါသ	၃	ပုဗ္ဗသန္တဝါသေနာတိ
၄၇၅	ပ	စိရာစိဏ္ဏ	။	ခင်မင် - ရင်းနှီး - အပ်သော။
၄၇၆	။	စိရာနုပ္ပဝတ္တိ	၁	(တိ)
၄၇၇	။	စိရာယန္တိ	၃	စိရာယတိ-ကြည့်။
၄၈၁	ဒု	စိရိ	၁	စိရိ+အ+ဤ၊ ဒိသပြု။
၄၉၁	ပ	စိဝရဒါန	၁၃	နိဿဋ္ဌစိဝရဿ ဒါနေပိ
၅၀၄	။	စုစ္စု	၁	စုစ္စ ပရိဘာသနတဇ္ဇနေသု
၅၀၅	ဒု	စုဏ္ဏတာ	။	(ထိ)
၅၀၆	။	စုဏ္ဏယမာန	။	ဝိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၉။
၅၀၈	။	စုဏ္ဏိယဂန္ထ	။	စကားပြေကျမ်း၊
။	။	စုဏ္ဏိယဝါကျ	၃	ပဝတ္တော
၅၀၉	ပ	စုဏ္ဏေတိ	၅	နိတိ၊ ဓာ။ ၃၀၂။
။	။	စုဏ္ဏေတော	၃-၄	ပက္ခိတ္တာ
၅၁၀	။	စုတသတ္တ	၂	သက္ကတ္တာ ဝါ
။	။	စုတိ	၅	စုတိ စ
။	ဒု	စုတိ	၃	ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၂၆။
၅၁၂	ပ	စုတိစိတ္တအန္တရိတတ္တ	၃-၄	ကေစိတ္တန္တရဘဝဿ
။	ဒု	စုတိနိရောဓ	၇	စုတိနိရောဓော
၅၁၄	။	စုတူပပါတိ	၅	မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၃၂။
။	။	။	၈	ဥပပတနဋ္ဌ

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၅၁၅	ပ	စုတူပပါတကထာ	၁	ဘဂဝတော ဝသေန ပါဠိ
။	။	စုတူပပါတက္ခဏသမင်္ဂီ	၃	ဝေရူပေတိ န
၅၁၆	။	စုတူပပါတဝိသိဋ္ဌ	။	ပဋိသေခနဝသေန
၅၁၈	။	စုဒ္ဓသမ	။	သာရတ္ထ၊ ၂။၃၁။
။	။	စုဒ္ဓသမတ္တ	။	အဘိ၊ ၄။၃။၄၉၇။
၅၁၉	ဒု	စုဒ္ဓသဟတ္ထပလ္လင်္ဂဝရဂတ	၅-၆	ဒီ၊ ၄။၁။၅၈။
၅၂၀	ပ	စုဒ္ဓသဟတ္ထဗြေဓ	၅	စတုရဂ္ဂတ္ထရဝဏ္ဏနာယ
၅၂၂	ဒု	စုမ္မဒ္ဓ	၃	ဝိ၊ ၁။၂၀၃။(-ဝိ၊ ၄။၂။၁၄၂။
၅၂၄	။	စုလ္လာသီတိ	၅	ဗာလေ စ
၅၂၇	ပ	စုဠက	၄	ကာဠဝဠိယောပိ
၅၂၈	။	စုဠကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ္တဝဏ္ဏနာ	၆	သီ၊ ၄။သစ်၊ ၁။၇၀။
၅၂၉	။	စုဠကာဠ	။	ဘာတရော
။	။	စုဠကာဠပဗ္ဗတ	၃	စုဠကာဠပဗ္ဗတံ မဟာကာဠပဗ္ဗတံ...
၅၃၃	။	စုဠဒ္ဓါရ	၂	ဒါရုဒကဒီနိ
၅၃၄	။	စုဠနဂရဂါမ	၃	ဓရဃရေ
၅၃၆	။	စုဠနိပ္ပါဝပုပ္ဖ	၂	ဇဇ္ဈရိပုပ္ဖံ
၅၄၂	။	စုဠပိဏ္ဍပါတိကတိဿတ္ထေရ	၂၀	ဥပဋ္ဌာသိ
။	။	။	၂၅	ပဿန္တေ
၅၄၄	ဒု	စုဠရထဒေဝပုတ္တ	၄	အနေကဝဏ္ဏဒေဝပုတ္တောတိ
၅၄၅	ပ	စုဠရာဟုလောဝါဒသုတ္တပရိယော- သာန	၆	ပတိဋ္ဌာသိ
၅၄၆	။	စုဠသညာ	၄	အာဟရာပေသိ
။	။	စုဠသမုဒ္ဒတ္ထေရ	၂	တမ္မပဏ္ဏိဒီပေ
။	။	စုဠသယန	၃	ပညာပေတွာ
။	။	စုဠသယနက	၄	ဇာ၊ ၄။၅။၄၈၀။
၅၄၇	။	စုဠသိဟနာဒ	၃	အဠုပ္ပတ္တိကော
၅၄၈	ဒု	စုဠသုမနတ္ထေရ	၁၃	နိင်္ဂပေါဏ္ဏပဓာနသုရဝါသိ
၅၄၉	ပ	စုဠသေဋ္ဌိပေတ	၈	ဝိဟရန္တေ
၅၅၃	ဒု	စေ	၉	ထူပိကတံ
။	။	။	၁၁	ဧတေ န ကရောန္တိ
။	။	။	၁၂	မညတိ
။	။	။	၁၄	ပုစ္ဆတိ
။	။	။	၁၅	ဇာ၊ ၂။၂၃၀။

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၅၅၃	ဒု	စေ	၁၆	ဇာ၊ ၂။ ၃၀၄။
။	။	။	၂၆	ကယိရာ ထေနံ
၅၅၄	ပ	။	၄	ကေန ကာရဏေန
။	ဒု	။	၆-၇	အယဉ္ဇေတ္ထ
။	။	။	၂၀	(ဣတိဝုတ်။ ၂၂၀။)
၅၅၅	ပ	စေဋ္ဌက	၁၈	စေဋ္ဌကေ ဝါ
၅၇၁	ဒု	စေတနာပေက္ခ	၄	စေတနာပက္ခောယေဝ
၅၇၆	ပ	စေတယာန	၃	မုတ္တဿ
။	။	။	၄	ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၃။
။	ဒု	စေတရဋ္ဌ	၃-၄	ဇာ၊ ၂။ ၃၃၀။
၅၈၁	ပ	စေတသိကဒုက္ခဝေဒနာ	၄	ဝေဒိယတိ
၅၈၂	။	စေတသိကရောဂပဋိပက္ခ	၅-၆	အရောဂါဒိပရိယာယေနပိ
၅၈၇	ဒု	စေတိယ ^၁	၁၆	သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃၂။
၅၈၈	ပ	။	၃၅	ပုတ်နှယ်ညီသား
၅၉၁	။	။	၂	နိဝသနဋ္ဌာနံ
၆၀၀	ဒု	စေတေန္တ	၄-၅	ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၂။
၆၀၁	ပ	စေတေယျ ^၁	၃	စေတေတိ - ကြည့်။
၆၀၃	။	စေတောပဏိဓိဟေတု	။	စေတောပဏိဓိဟေတုဟိ
၆၀၇	။	စေတောဝန္တနာ	၂	ကန်တော့
၆၀၉	ဒု	စေတောဝိမုတ္တိ	၉-၁၀	အရဟတ္တသမာဓိဉ္ဇေဝ
။	။	။	၁၅	အဝိဇ္ဇာဝိရာဂါ
၆၁၃	ပ	စေတောဝိမုတ္တိဖလ	၉-၁၀	စေတောဝိမုတ္တိဖလာ စ ဟောန္တိ
။	ဒု	စေတောဓိမုတ္တိဟိန	၇-၈	ဖလသမာပတ္တိဖလပညာနံ နာမံ
။	။	။	၁၁	သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၄၃။
၆၁၄	ပ	။	၃	ဈာနဗလေန
။	။	။	၁၁-၁၆	၁၁မှ၁၆-ထိပါဠိများကိုပယ်ဖျက်ရန်
။	။	စေတောဝိဝဋ္ဌ	၁၄	ဝိဝဋ္ဌတိ
၆၁၅	ဒု	စေတောသန္တိ	၅	သမာဓနံ
၆၁၆	ပ	စေတောသမထသာမိစိ	၁	သာမိစိ
။	။	။	၂	။
။	။	။	၄-၅	သာမိစိ [*]
။	။	။	၆	သာမိစိန္တိ

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၆၁၆	ဒု	စေတောသမာဓိ	၂၈	အာနန္တရိကော
၆၁၇	ပ	စေတောသမာဓိ	၁၉	စေတောသမာဓိ° ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ (သံ၊ ၂။ ၄၆၂) နိဗ္ဗာန် သဗ္ဗေသံ နိစ္စသုခအတ္တနိမိတ္တာနံ
၆၁၈	။	စေလ	၅ မဉ္ဇူနီ
။	။	။	၇	စောလောတိစ
၆၂၀	။	စေဠ	၆	အပါ၊ ၁။ ၄၂၆။
။	ဒု	စောက္ခဗြာဟ္မဏ	၄	ကဉ္စိ
။	။	စောစ	၃	(၂)
။	။	။	၄	(၃)
၆၂၂	။	စောဒကာဘိလာသ	၃	သာတ္ထကမေဝိဒံ
၆၂၃	။	စောဒနာ°	၂၅	မ၊ ၄။ ၄။ ၂၈။
၆၂၄	ပ	စောဒနာ၂	၃	ဇာနတိ
၆၂၅	။	စောဒနာပသင်္ဂ	၂	ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၅။
၆၂၆	။	စောဒနာဝသပ္ပဝတ္ထဝစန	၁	စောဒနာဝသပ္ပဝတ္ထဝစန
။	။	။	၃-၄	စောဒနာဝသပ္ပဝတ္ထဝစန
။	ဒု	စောဒနာဝသပ္ပဝတ္ထနာမပဏ္ဏတ္တိ	၁	စောဒနာဝသပ္ပဝတ္ထနာမပဏ္ဏတ္တိ
။	။	။	၁-၂	စောဒနာဝသပ္ပဝတ္ထ +
၆၂၇	။	စောဒယတိ	၂	စောဒယီ
၆၃၀	ပ	စောဒိယမာန	၁၅	အနာဠကော
၆၃၂	။	စောဒေတိ	၁၆	ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀၉။
၆၃၃	ဒု	စောဒေန္တ	၁၄	ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၉။
၆၃၄	ပ	စောဒေသိ°	၄	စေခိုင်း - ပြောဆို -
၆၃၆	ဒု	စောပနာဘိဇ္ဈာဒိကိရိယာ- နိဗ္ဗတ္တိဒ္ဓါရ	၁	စေတနာနိဗ္ဗတ္တိယေဝ
၆၄၀	ပ	စောရ	၃-၄	သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၄။
။	။	။	၆	မဟာနိ၊ ၄။ ၅၁။
၆၄၁	ဒု	စောရဂဟန	၄	စောရဂဟဏမုပဂစ္ဆတိ
။	။	။	၆	ဂြဟ
။	။	စောရဂါမ	၂	ရမဏီယံ
၆၄၂	။	စောရဃာတက	၃	သံ၊ ၁။ ၄၅၁။
။	။	စောရဃာတကဝတ္ထု	၂	ခိုးသူသတ်ယောက်ျား၏
၆၄၃	။	စောရန္တရာယ	၁၃	ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၆

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၆၄၄	ဒု	စောရပုရိသ	၂	ခိုးသူ့ ယောက်ျား
၆၄၅	ပ	စောရမဂ္ဂပဋိပန္န	၅	ပါပုဏ္ဏာတိ
၆၄၆	ဒု	စောရသတ္တ	၁	စောရသုတ္တ
၆၄၇	။	စောရာဘိနိတ	၆	တေပိ ဟိ
၆၅၀	ပ	စောဠ	၂	ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၉၁။
၆၅၃	ဒု	ဆ	၃၁	ဇာ၊ ၂။ ၃၁၂။
၆၅၄	ပ	ဆ	၁၁	ဝိ၊ ၁။ ၁၅။
၆၅၇	ဒု	ဆကာမဿဂ္ဂိယရိယ	၁	ဆကာမဿဂ္ဂိယရိယ
။	။	။	၃	ဆကာမဿဂ္ဂိယရိယံ
၆၅၈	ပ	ဆကာရာဒေသ	၁	[ဆကာရ + အာဒေသ]
၆၅၉	ဒု	ဆက္က	၄	ဒီ၊ ၄။ ၂၁၆၊ ၂၂၁။
၆၆၀	ပ	ဆက္ကတာ	၂	(အတ္တ၊
၆၆၁	။	ဆက္ကတ္တု	။	မောဂါ၊ ၄။ ၁၁၄။
၆၆၅	။	ဆဇ္ဇသံဝါဒီ	၁	(တိ)
၆၆၇	။	ဆဋ္ဌမ	၂	ဆဋ္ဌောဝေ
၆၆၈	။	ဆဋ္ဌသဒိသ	။	(ပဋ္ဌမသံဃိကစေတာပန) သိက္ခာပုဒ်
။	ဒု	ဆဋ္ဌာန	၃	ယုတ်မာသောအလို ဖောက်
။	။	။	၅	ပြန်သောအယူ၊ မြဲမြံစွာယူခြင်း၊ စွန့်လွှတ် နိုင်ခဲခြင်း။
။	။	။	၁၀	ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၅။
။	။	ဆဋ္ဌာနဒေသက	၁၃	အံ၊ ၁။ ၂၈။
။	။	။	၁၅	သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၇။
။	။	။	၁၇	ဆစ္စာဘိဋ္ဌာနာနိ
၆၆၉	ပ	ဆဋ္ဌာယတန ၂	၃-၄	အညွန့်၊ ဂဏန်းများကို ဖျက်ရန်
။	။	။	၁၇	မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၇။
၆၇၀	ပ	ဆဋ္ဌိ (ဋီ) ဝစန	၃	ဆဋ္ဌိဝစနံ
။	ဒု	ဆဋ္ဌန	၄	ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၈။
။	။	ဆဋ္ဌနဝတ္ထု	၃	ကခါ၊ ၃။ ၁၆။
၆၇၁	ပ	ဆဋ္ဌယတိ	။	ဆဋ္ဌယံ
၆၇၅	။	ဆဋ္ဌိတပါသာဏမုဂ္ဂရ	၄	မနုဿာ ကာလဿေဝ
၆၇၇	။	ဆဋ္ဌေတဗ္ဗ	၇	ဆဋ္ဌေတဗ္ဗာနိ ဟောန္တိ
၆၇၉	။	ဆဋ္ဌေတော	၁၆	(စရိယာ၊ ၄။ ၂၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၉၄။)

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ငုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၆၇၉	ဒု	ဆဇ္ဇေန္တိ	၁	[ဆဇ္ဇ+ဇေ+အန္တိ]
။	။	ဆဇ္ဇေသိ	၃	(၄၊ ၂) ကြည့်။
၆၈၀	။	ဆဏကာလ	၅	သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၆။
၆၈၁	ပ	ဆဏဒိဝသ	၃	မဏ္ဍိတပသာမိတေ
၆၈၃	။	ဆတ္တ	၁၅-၆	ဓာန်။ ၁၁၃၀။
။	ဒု	ဆတ္တက	၄-၅	ဓမ္မကရဏဆတ္တကဿ
၆၈၄	။	ဆတ္တဓာရဏ	၂	ဆတ္တဓာရဏမဇ္ဇာပိ
၆၈၇	ပ	ဆတ္တမဏ္ဍလိက	၇	ခုဒ္ဒကမဏ္ဍလံ
။	ဒု	ဆတ္တမုခဝဋ္ဋိ	၇-၉	ဓမ္မကရဏဿ
၆၉၂	ပ	ဆတ္တုပါဟန	၂၁	ဝိ၊ ၅။ ၁၂၁၊ ၁၃၉။
၆၉၆	။	ဆဒိဝသမတ္တ	၁	(န)
။	။	။	။	(၁) ၆-ရက်မျှ(တိ) (၂)
။	။	။	၃	(၁)
။	။	။	၄	(၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။
၆၉၇	ဒု	ဆဒ္ဒန္တနာဂရာဇဘဝနဌာန	၃	ဆဒ္ဒန္တဘဝန-ကြည့်။
၇၀၁	ပ	ဆန္ဒ	၁၁	ဆန္ဒဿ သမုဒယော(ပဋိသံ။ ၂၀၂- ၃) တိ ဓမ္မစန္ဒဿ သမု- ဒယော။
။	ဒု	။	၂၅	မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၃၊ ၁၈၈။
၇၀၆	။	ဆန္ဒမူလက	၅	ဣမေခေါ ဘိက္ခု
၇၀၇	။	ဆန္ဒရာဂနိရောဓ	၈	ပဋိသံ။ ၁၀။
။	။	ဆန္ဒရာဂပဋိနိဿဂ္ဂ	၁	(ပု၊ န)
၇၀၈	။	ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာန	၁၉	သံ၊ ၂။ ၂၃။ ယော ရူပသ္မိံ။
၇၀၉	ပ	ဆန္ဒရာဂဝိနယ	၁	(ပ)
။	ဒု	။	၄	မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၆၅။
။	။	ဆန္ဒရာဂဝိနိဗ္ဗေဒ	၃	ဆန္ဒရာဂဝိနိဗ္ဗေဒါ
၇၁၀	။	ဆန္ဒဝသာနုဂ	၂	ပုတ္တရူပယသုပေတာ၊
၇၁၁	ပ	ဆန္ဒဝါသီ	၄	သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၅။
။	။	ဆန္ဒဝိဂမ	၁	(တိ)
။	။	ဆန္ဒဝိနယ	၃	(သံ၊ ၁။ ၂၁)
၇၁၂	။	ဆန္ဒသမာဓိ	၁၀	ပဝတ္တော
။	။	။	၁၃	သံ၊ ၄၊ ၂။ ၅၀၃။

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၇၁၂	ဒု	ဆန္ဒသမာဓိ	၄	ပဝတ္တိတော
။	။	။	၅	သမ္ပယုတ္တော
။	။	ဆန္ဒသမာဓိပ (ပု) ဓာနသင်္ခါရ- သမန္နာဂတ	၂	ဆန္ဒသမာဓိ +
၇၁၃	။	ဆန္ဒသမုဒါနီတ	၆	ဥဒ္ဓမ္မဒ္ဓံ နီတာ
။	။	ဆန္ဒသမ္ပဒါ	၄	သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၉။
၇၁၄	ပ	ဆန္ဒဟေတု	၁	(ပု)
၇၁၅	။	ဆန္ဒာဂမန	၁၀	ဘိက္ခူ
၇၁၆	။	ဆန္ဒာနုနိတ	၁၄	သုတ္တန်၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။
။	။	ဆန္ဒာနုရက္ခဏ	၅	နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၀၇။
။	ဒု	ဆန္ဒိကတ	၃	(တိ) (၂)
၇၁၇	ပ	ဆန္ဒိကရဏ	။	အထက်ပုဒ်ကြည့်။
၇၁၉	။	ဆန္ဒ	၁၅	ကာလံ ဝေါဟံ
၇၂၀	။	ဆန္ဒ	၂၂	ဝိ၊ ၁။ ၂၃၇။
။	ဒု	။	၄	မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၂။
၇၃၁	ပ	ဆဗ္ဗဏ္ဏ	၅	သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၉။
၇၃၂	။	ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိဇာလဝိစိတြ	၁	(တိ)
။	။	။	၅	သုဝဏ္ဏရသသေကပိဉ္ဇရံ
၇၃၃	ဒု	ဆဗ္ဗိသ	၁	ဆဗ္ဗိသ + အ
၇၃၈	။	ဆဗ္ဗိသာ	၁	ဆ + ဝိသာ
၇၄၀	။	ဆမ္ဘတိ	၁၅	ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃၆။
၇၄၅	ပ	ဆလ	၉	အစဉ်အတန်း
။	။	။	၃၁	ချင်းတူညီမှု
၇၄၇	ဒု	ဆလကထာ	၆	ဆံထုံး
။	။	။	၂၅	မ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၈-၉
၇၅၃	။	ဆဝါလာတူပမ	၂	(၁) ကိုဖြုတ်ပစ်ရန်
၇၅၄	ပ	ဆဝါလာတူပမာ	။	။
၇၅၅	။	ဆဝိကရဏဝိလေပန	။	ဆိုးစရာ-နံသာ-နံသာမှုန့်
၇၅၆	။	ဆဝိကာယ	၅	ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၂။
၇၅၈	။	ဆဝိရာဂကရဏ	၄	(၂) အရေအဆင်းကိုပြုခြင်း၊
၇၆၀	။	ဆသဋ္ဌိဒ္ဓိသတပုဂ္ဂလဓမ္မဝါရ	၈	အောက်ပုဒ်ကြည့်။
၇၆၁	။	ဆသတ္တကောဋ္ဌကံ	၆	ဒွါရကောဋ္ဌကံ

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၇၆၁	ပ	ဆသမာပတ္တိလာဘီ	၂	(ရူပါဝစရသမာပတ်
၇၆၂	။	ဆသာရဏီယဓမ္မပရိပူရဏ	၁၂	အံ၊ ၂။ ၂၅၅။
။	ဒု	ဆဿူရောဒယကာလ	၅	သရဘူ
၇၆၃	။	ဆဋ္ဌင်္ဂပရိပူရ	၄	တံ ဆဋ္ဌင်္ဂပရိပူရံ
၇၆၄	ပ	ဆဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတ	၃၂	အသမ္ပုဋ္ဌာ
။	ဒု	ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခ	၄	ပေက္ခာတိ
၇၆၅	။	ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာဝိဟာရ	၃	ဌပေက္ခာ ဟိ
၇၆၇	ပ	ဆဋ္ဌဘိညာ	၁၃	ဆဋ္ဌဘိညာ
။	။	ဆဋ္ဌဘိညာရဟန္တ	၁	ဆဋ္ဌဘိညာ + အရဟန္တ
၇၆၉	။	ဆာတ	၇	(ခ)
၇၇၀	။	ဆာတက	၁၆	စရိယာ။ ၃၈၈။
၇၇၁	ဒု	ဆာတကံသဒါရဏာကာရ	၆	သာခါမိဂ
၇၇၂	ပ	ဆာတသိင်္ဂါလီ	၁	ဆာတာ + သိင်္ဂါလီ
၇၇၃	။	ဆာဒနဒဏ္ဍက	၂	မိုး - ရာ - တန်း - အခြင်
၇၇၈	။	ဆာဒေန္တိ	၂၂	ဝိ၊ ၂။ ၆၉။
၇၈၀	။	ဆာယတ္တိက	၃	ယန္တိ
။	။	။	၄	တိ
၇၈၁	ဒု	ဆာယာဝေမတ္တ	။	မဟာရာဇ
၇၈၄	ပ	ဆာရိကရာသိ	၃	ဆာရိကရာသိ°

အလိမ္မာ စာမှတ်ရှိသည် လူတော်လူကောင်းဖြစ်အောင်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာ့အဖွဲ့မှ

မြန်မာမြန်မာ ပိဋကတ်များကို စိတ်ပါ

ပိဋကတ်နိကာယ် ကျမ်းပင်လယ် အလွယ်ကူဆုံးပုံနှိပ်စေမည်

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်

ထွက်ပြီး အတွဲများ

အတွဲ	ပါဝင်သည့်ပုဒ်				ပုဒ်အရေအတွက်
၁	အမှ	အနိဋ္ဌကအထိ	၈၃၅၆
၂	အနုမှ	အဗ္ဗောဏ္ဏိရဏအထိ	၇၁၀၆
၃	အဗျဂ္ဂမှ	အဋ္ဌာရပမ္ပအထိ	၁၁၄၅၁
၅	ကမှ	ကိလေဒေတွာအထိ	၇၇၅၃
၆	ကိလေသမှ	င-ကာရအထိ	၁၁၀၅၃
၇	စမှ	ဆိဇ္ဇေယျအထိ	၆၇၇၅
၉	တမှ	ထောမေဿာမိအထိ	၆၅၃၅
ပေါင်း	၇-တွဲ ထွက်ပြီ။				ပုဒ်ပေါင်း ၅၉၀၂၉ ပါဝင်သည်။
အတွဲ-၄ အတွဲ-၈ အတွဲ-၁၀ မကြာမီ ထွက်တော့မည်။					

ဤ အဘိဓာန်များ၌—

- (က) ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ ပါဠိဝေါဟာရများ အစုံအလင်ပါဝင်သည်။
- (ခ) လိင် ပုဒ် ဓာတ် ဝိဘတ် ပစ္စည်းများ ခွဲခြားပြထားသည်။
- (ဂ) ပါဠိဘာသာ ဝိဂြိုဟ် ဝစနတ္ထ သံဝဏ္ဏနာများ ပါဝင်သည်။
- (ဃ) မြန်မာဘာသာ ဝေါဟာရ၊ အဓိပ္ပါယ်၊ အရကောက်၊ အဆုံးအဖြတ်များ ပါဝင်သည်။
- (င) သိမှတ်ဖွယ် အကြောင်းအရာများ အပြည့်အစုံ ရေးသားပြထားသည်။
- (စ) ဝေါဟာရပုဒ်၊ အဓိပ္ပါယ်၊ အကြောင်းအရာတို့ ပါရှိသည့်ကျမ်းများကို ညွှန်းပြထားသည်။

ပါဠိပဒပိဋကကျမ်းညွှန်း (အဝဂ်) ပဌမပိုင်း ဒုတိယပိုင်း ထွက်ပြီ
ကျန် ၁၃-တွဲ ဆက်လက်ထွက်မည်။